قاموس الأعلام

تأليف : شمس الدين سامي فراشري

رفع محمود العثماني

قاموس الأعلام

تأليف : شمس الدين سامي فراشري

رفع محمود العثماني

Fraschery, Chems-ed-din Samy, bey. 1850-1904

Kāmus ül-a'lam
Vol. 4

قاموس الاعلام

تاريخ وجغرافيا لغاتى وتعبير اصحله كافهٔ اسماء خاصه‌يى جامعدر

(تاريخه متعلق: كافهٔ اقوام واممله انبيا، خلفا، صحابه، تابعين، رجال حديث، ملوك، امرا، وزرا، حكام، حكما، علما، فقها، اوليا، مشايخ، ادبا، شعرا، اطبا، مورخين، سياحين، اصحاب هنر، اشخاص موهومهٔ اساطير والحاصل شرق وغربه وازمنهٔ قديمه وجديده‌يه عائد كافهٔ مشاهيرك اسملرينى، ترجمهٔ حاللرينى وآثار وتأليفاتنك تعريفنى؛ جغرافيايه متعلق دخى: كرهٔ ارضك منقسم بولنديغى قطعات وممالك ودولك، ودكيزلر، بوغازلر، آطه‌لر، طاغلر، نهرلر، كوللر، اووه‌لرك، وكرك اسكى كرك يكى قصبه‌لرله بيوجك قريه‌لرك اسملرينى، موقعلرينى، طول وعرضلرينى احوال تاريخيه وطبيعيه‌لرينى، اهاليلرينك مقدارينى، باشلجه محصولات واخراجاتلرينى والحاصل تفصيلات ممكنه‌يى شامل وحروف هجا صره‌سيله مرتبدر.)

محررى: ش. سامى   صاحب وطابعى: مهران

DICTIONNAIRE UNIVERSEL D'HISTOIRE ET DE GÉOGRAPHIE

PAR

CH. SAMY-BEY FRASCHERY

EDITEUR MIHRAN

TOME QUATRIÈME

CONSTANTINOPLE

Imprimerie MIHRAN — Rue de la S. Porte N7.

1894

دردنجى جلد

معارف نظارت جليله‌سى طرفندن تقدير وتحسين اولنه‌رق طبع اولنمشدر.

استانبول

(مهران) مطبعه‌سى — باب عالى جاده‌سنده نومرو ٧

١٣١١

مهران مطبعه‌سی
باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷
MIHRAN
Imprimeur

قاموس الاعلام

تاريخ وجغرافيا لغاتی و تعبير اصحله كافهٔ اسماء خاصه‌یی جامعدر

ز

(باب الزاء — فصل الالف الخ)

زاب { دجله‌یه تابع ایکی نهر اولوب، اك بیوکی اولان برنجیسنه (زاب اعلی) واوندن کوچك اولان ایکنجیسنه (زاب اسفل) دیرلر. ایکیسی‌ده حدود ایرانیه طاغلرندن اینوب، دجله‌یه صول کنارندن دوکیلور .

(زاب اعلا) وان ولایتنده (آلباق) طاغلرینك جنوب شرق اتکلرندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان، وبعده جنوبه طوغری دونوب، حکاری طاغلرینی شق ایده‌رك، برطاقم طار بوغازلردن بعد المرور، موصل ولایتنه داخل اولمازدن اول جنوب شرقی‌یه، و رواندز قربنه واصل اولنجه، بردن بره غرب جنوبی‌یه طوغری دونر؛ وموصلدن ٤٥ کیلومتره آشاغیده دجله‌یه دوکیلور. مجراسی تقریباً وتخمیناً ٤٥٠ کیلومتره اولوب، دیاله‌دن صکره دجله‌نك اڭ بیوك تابعیدر. کرك وان وکرك موصل ولایتلرنده برچوق چایلرك صولرینی جمع ایده‌رك، علی الخصوص یاغمورلر موسمنده وطاغلرده قارلر اریدیکنده دجله میاهنك خیلیدن خیلی‌یه تزاید وفیضانتی موجب اولور. صوبی مجراسنك یوقاریلرنده قیرمزیمتراق اولوب، جریانی پك شدتلی اولدیغندن ، عربلر بوکا (زاب المجنون) دخی دیرلر .

(زاب اسفل) سلیمانیه سنجاغنده حدود ایرانیه‌یی آیران طاغلرك غربی وشرقی اتکلرندن نبعان ایدن برچوق چایلردن بالتشکل، غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله، آلتون کوپرینك آلتندن بچه‌رك، تقریباً ٢٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، زاب اعلا منصبندن ٧٠ کیلومتره آشاغیده وبغداد ولایتی حدودنده دجله‌یه منصب اولور.

زاب { جزایرده قسنطینه ایالتنك قسم جنوبیسنده و (درن) یعنی آطلاس سلسلهٔ جبالیله بونك جنوبنده‌کی بلد الجرید آره‌سنده برخطه اولوب، اسکیدن بری بربر قبائلنك اك جمیتلی بولندقلری محلدر. ٣° ایله ٥° طول شرق آره‌سنده ممتد اولوب، باشلیجه نهری (جدی) و مرکزی (بیسکره) قصبه‌سیدر. (زاب جبلی) و (زاب شرقی) اسملریله ایکی‌یه منقسمدر. اهالیسی سرکش وجنکاور اولوب، فرانسزلر پك چوق زحمتله مملکتلرینی ضبط ایده‌بیلمشلردر. ١٨٤٩ تاریخ میلادیسنده زاب بربرلری یکیدن فرانسزلری خیلی مشغول ایتمشلردر .

زاب { ایرانك پیشدادیان ملوکندن اولوب ، افراسیابك ایراندن اخراجنده تخته اجلاس اولنمشدر. جمشیدك اوغلی وکیانیانك برنجیسی اولان کیقبادك پدری اولدیغی مرویدر . خلفی (کرشاسب) ایله برابر ١٢ سنه حکومت سورمشلردر.

زابج { اقصای بلاد هندده وچین حدودنده اوله‌رق هرکند (؟) بحرینك اوته‌سنده برجزیره اولدیغی، واهالیسی وحشی اولوب، نسناسلریله مسك کدیلری چوق بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکور ایسه‌ده، بونك بحر محیط هندی جزایرندن خانغیسی اولدیغی آکلاشیله‌مدی.

زابلستان { بواسم افغانستانك قسم جنوبیسیله بلوجستانك قسم شمالیسنه

ويريلوب، كابلستان، خراسان، سيستان، مكران
وسند ايله محاط ايدى. طاغلق ومياه جاريه‌سى چوق
بر ير اولوب، اهاليسى شجاعتلريله مشهور ايدى.
غزنه، ميمند وكلات بو خطه‌نك معموره‌لرندندر.
شاهنامه‌ده كابلستان ايله برلكده پك چوق ذكر
اولنان بو اسم اليوم غير مستعمل اولوب، خطهٔ
مذكوره افغانستان ايله بلوجستان آره‌سنده منقسمدر.

زابلون { (Zabulon) حضرت يعقوب (عم)ك ٦ نجى اوغلى اولوب، ليادن متولد
ايدى. — فلسطينك اسباط نامنه اوله‌رق منقسم
بولنمش اولديغى ١٢ قسمك برى ده بو اسمله مسمى
اولوب، طبريه كوليله آق دكز آره‌سنده واقع ايدى.

زابلى { (ابوثنا احمد بن محمد) اوننجى قرن هجرى علماسندن اولوب، ٩٦٥ ده
يازديغى «اعراب القرآن» ك صاحبيدر.

زابوقه { بصره قربنده بر ير اولوب، جمل محاربه‌سنك محل وقوعيدر.

زاپوروغ { قزاقلرى (Cosaques Zapo-rogues) مقدما دنيپر جهتنده
ساكن بولنمش قزاقلر اولوب، بونلر لهليلرك،
اسوجليلرك وروسلرك خدمتنده بولنمش؛ وبرآره‌لق
روسلره قارشى دولت عثمانيه‌نك حمايه‌سنه التجا ايتمشلر
ايدى. ايكنجى قاترينه بونلرى ١٧٧٥ ده وطنلرندن
قالديروب، قوبان واديسنه نقل واسكان ايتمشدر.

زاپوليا { (Isac Zapolie) اردل پرنسى او-لوب، مهاج محاربه‌سنده قانونى
سلطان سليمان خانه عرض اطاعتله ويانه محاصره‌سنده
عثمانلى اردوسنده بولنه‌رق، پادشاه مشاراليه طر-
فندن، آلمانيا ايمپراطورينه رغماً، مجارستان تختنه
اقعاد اولنديغى حالده، بعده كنديسى ايمپراطورله
خفياً بر معاهده امضا ايتمشدى. — بونك اوغلى
(سجيسموند زاپوليا) دخى سلطان سليمان خانك
وسلطان سليم خان ثانينك حمايه‌سنه نائل اولمش ايكن،
بعده دولت عثمانيه‌يه قارشى آوستريا ايله اتفاق
ايتمشدى.

زاحد { يمنده زبيده ملحق بر قلعه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

زاخو { موصل ولايت وسنجاغنده وموصلك ١٠٠ كيلومتره قدر شمال غربيسنده
اوله‌رق دجله‌يه تابع بر نهرك اوزرنده قضا مركزى
بر قصبه‌در. — زاخو قضاسى ولايتك منتهاى شمال
غربيسنده اولوب، ديار بكر و بتليس ولايتلريله
همحدود در. بو قضا سليفاتى ناحيه‌سيله برابر ١٠٩
قريه‌يى جامعدر.

زادراقارته { (ودها طوغريسى زدركرد) خراسانده واقع (سارى)
قصبه‌سنك اسم قديمى اولوب، يونان قديم جغرافيونى
طرفندن بو وجهله ضبط اولنمشدر. اشكانيانك پايتختى
بولنمشدر. [«سارى» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زادريمه { (Zadrima) آرناؤودلقده اشقود-ره ولايت وسنجاغنك لش قضا-
سنده (اش) قصبه‌سنك شمالنده (درين) ايرماغى
مجراسنك شرق جهتنده برناحيه‌در.

زار { (منشى ميندو) هندستان شعرا سندن و (كايتهه) قومنه منسوب براهمنه‌دن
اولوب، فارسى واردو لسانلرنده ديوانلرى ومنظوم
ومنثور خيلى آثارى واردر. لكهنو شهرنده نشأت
ايدوب، خيلى شاكردان يتيشديرمشدر. شو بيت
اونكدر:

مد بسم الله ابرو زينت عنوان ما
سطر وصف زلف مشكين جدول ديوان ما

زاراند { مجارستانك (اردل) خطه‌سنده بر سنجاق اولوب، (هونياد) ايله
(ويسنبورغ) سنجاقلرى آره‌سنده واقعدر. مركزى
(آلتنبورغ) در.

زارع { (ابو الوازع — بن عامر العبدى) صحابه‌دن وعبد القيس قبيله‌سندن
اولوب، حفيده‌سى (ام ابان بنت وازع) معرفتيله
كنديسندن برحديث شريف منقولدر.

زارميكتوسه { (Zarmiguéthusa) داچيه خطه‌سنك اسكى پايتختى او-
لوب، روماليلر بو خطه‌يى ضبط ايتدكلرنده، شهر
مذكورى دخى روما مهاجرلريله اسكان ايده‌رك،
(آوغوسته داچيا) و (اولپيا ترايانه آوغوسته) تسميه

ايتمشلردى . ترانسيلوانيه‌ده (وارلى) قربنده جسيم ويرانه‌لرى باقيدر .

زاروشاد { قارصك ٤٠ كيلومتره شمال غربيسنده بر كوچك قصبه‌در .

زاره { بحرينده بر قصبه اولوب، حضرت ابابكر صديق (رضه)ك زمان خلافتنده ١٢ تاريخ هجريسنده فتح اولنمشدر . مشهور بر بيكارى واردر . — بو اسمله صعيد مصرده بر ناحيه وطرابلس غربده برقصبه دخى بولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

زاره { (Zara) آوستريا ومجارستان دولتنك دالماچيه خطه‌سنده وآدرياتيق دكيزى ساحلنده سنجاق مركزى بر قصبه و اسكله اولوب، ٢٠٠٠٠ اهاليسى، كوزل ليمانى، داخلى مكتب اعداديسى، قلعه‌سى، سرايى، ترسانه‌سى، يوك وايپك منسوجاتيله مسكرات فابريقه‌لرى واردر . — زاره سنجاغنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٧٧٠ مربع كيلومتره واهاليسى ١٢٠٠٠٠ كشيدر .

زاره وكيا { (Zara-Vechia) يعنى «اسكى زاره» دالماچياده آنف البيان زاره اسكله‌سنك ٢٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده برقريه اولوب، (آلبه‌مارتيما) شهر قديمنك خرابه‌لرى اوزرنده واقعدر .

زارى { قدماى شعراى عثمانيه‌دن اوچ ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى اسكوبلى اولوب، سلطان بايزيد خان ولى دورنده ياشامشدر . شوبيت نجاتينك « دونه دونه » غزلنه سويلديكى برنظيره‌سندندر :

كمرى قوچغه اول سيمبرى دونه دونه
درميان ايدى نيجه سيم وزرى دونه‌دونه

— ايكنجيسى توقاتلى اولوب، دانشمندلكى زماننده رياضى ايله انس والفت ايتمشدر . شهزاده سلطان مصطفايه كاتب ديوان اولوب، مشار اليهك فترتنده نابديد اولمشدر . شوبيت اونكدر :

بوكون خورشيدوش كيمش اوماه سيمبر اسكف
جمالى شمعى تابندن ينه پار پار ينار اسكف

— اوچنجيسى استانبوللى اولوب، ايكنه اعمالنده مهارتى اولديغندن، (زارى سوزنى) ديمكله معروف

قدر، عيش وعشرته انهماكى وارايدى . ٩٦٠ ده وفات ايتمشدر . شوبيت اونكدر :

نه قدر غصه چكسه بو زارى
بر ايكى جامله اولور شنبه

زارى { ايران شعراسندن دخى ايكى كشينك مخلصيدر :

— برنجيسى شيرازلى اولوب، سوزشلى اشعارى واردر . شوبيت اوجمله‌دندر :

ز آتش عشق نه تنها جگرم ميسوزد
بس كه بكر يسته ام چشم ترم ميسوزد

— ايكنجيسى (محمد قاسم) مشهدلى اولوب، سير وتواريخدن دخى بهره‌سى وار ايدى . ٩٧٩ ده اصفهان ميداننده قطاع طريق طرفندن قتل اولنمشدر . شوبيت اونكدر :

برداو ميكشد سر عاشقان زار
زارى تونيز عاشق اينجا سرى بيار

زارياسب { خراسانده‌كى بلخ شهرينك اسم قديميدر .

زاش { (Zach) مشاهير منجميندن اولوب، ١٧٥٤ ده پرسبورغده طوغمش، و ١٨٣٢ ده پارسده وفات ايتمشدر . برمدت آوستريا خدمتنده اولوب، بعده خيلى وقت لوندره‌ده اقامت ايتمش؛ ونهايت صاقس غوته دوقه‌سى طرفندن رصدخانه مديريتنه تعيين اولنمشدى . جغرافيا فننه دخى خدمت ايدوب، بو فنه مخصوص بررسالهٔ موقوته تأسيس ايتمشدى .

زاغور { (Zagor) يانيه ولايت وسنجاق وقضاسنده ويانيه‌نك شمال شرقيسنده برناحيه اولوب، يوقارى وآشاغى زاغور اسملريله ايكى‌يه منقسمدر . يوقارى زاغور (پيندوس) طاغنك غربى اتكلرندن عبارت اولوب، (ويوسه) نهرينك واديسنى حاويدر . آشاغى زاغور ينه بونهر واديسنده اوووه‌لقدر . ناحيه ٤٦ قريه‌دن مركبدر . اراضيسى اولدقجه منبت واهاليسى چاليشقان اولوب، جمله‌سى خرستياندر . چوغى روم اولوب، يالكز مرتفع محللرنده‌كى بعض كويلرك سكانى اولاخدر . زاغور اهالىٔ ذكورى اكثريت اوزره استانبولده و اسكندريه وسائر محللرده اصناف‌لق ايدوب، قاريلرى جفت چبوقله اوغراشيرلر .

زاغوره { (Zagora) آرناؤدلغك چاملق خطه‌سنده برنهر اولوب، پارغه‌نك ٨ کیلومتره شرقنـده یونان دکیزینه منصب اولور. اسم قدیمی (آخرون) در.

زافره { (Zafra) اسپانیاده استرمادوره خطه‌سنك (باداپوز) ایالتنده وباداپوزك ٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، اسکی برسرایی، دباغخانه‌لری وقیو- مجیلکه متعلق معمولاتی واردر.

زافون { سودان غربیده وبلادملثمین قربنده برمملکت وبونك مرکزی اولان بر شهر اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زافیٔ دیاربکری { عرب شعرا سندن اولوب، ١٦٩٠ تاریخ میلادیسنده (پادووه) ده لاتینجه ترجمه‌سیله برابر باصلمش بردیوانی واردر. نصرانی المذهب اولوب، ماردین پسقپوسی بولنمش اولدیغی مظنوندر.

زاقاتقاس { (Zacatécas) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنده همنامی اولان جمهو- ریتك مرکزی برشهر اولوب، مکسیقه‌نك ٤٦٠ کیلومتره شمال غربیسنده °٢٤ عرض شمالی ایله °١٠٤ طول غربیده واقعدر. ٣٥٠٠٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، خسته‌خانه‌سی، متعدد مناسترلری وبا- روتخانه‌سی واردر. — زاقاتقاس جمهوریتی شمالاً (قوهاهوئیلا)، شمال شرقی جهتندن یکی‌لیون، شرقاً (سان لویی پوتوسی)، جنوباً دخی (غوانا فسوآتو) جمهوریتلریله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٠١٥٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٤٦٥٨٦٢ کشیدر. اراضیسی طاغلق وپك مرتفع اولوب، میاه جاریه‌سنك برطاقمی، بحر محیط متعدله دوکلك اوزره، غربه، برطاقمی مکسیقه کورفزینه منصب اولمق اوزره شرقه، برقاچی‌ده بعض کوللره منتهی اولمق اوزره، شماله طوغری آقیور. اراضیسنك پك مساعد اولما- سیله زراعتی کری اولوب، کومش معدنلری چوقدر.

زاقاریا { زکریانك محرفیـدر. [«زکریا» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زاقاریا { سنت — (St. Zacharie) ٧٤١ تاریخ میلادیسندن ٧٥٢ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، لومباردلری صلحه مجبور ایتمش؛ وبرچوق وقوعاته قارشی تبعه‌سنی حمایه ایتمش؛ وتصدقات وخیرا-

تیله شهرت بولوب، واتیقان کتبخانه‌سنی دخی تأسیس ایلمش ایدی. عن اصل روم اولوب، اعزه صره‌سنه کچیرلمشدر. ماردك ١٥ نده یورطیسی اجرا اولنور.

زال { خرافاتله قاریشیق ایران تاریخ قدیمنده مشاهیر قهرمانانندن سـام بن نریمانك اوغلی ومشهور رستمك پدری اولوب، سیستان حاکمی ایدی. طوغدیغنده صاچی بم بیاض اولمغله، اوغور صاییلوب، برطاغه آتلش، وکویا اوراده سیمرغ طرفندن اعاشه اولنمشیدی. بناءً علیه بو قهرمان عائله‌سنك سیمرغه منسوبیتلری اولوب، کویا بو طیر- موهوم رستمك یاره‌لری اوزرینه‌ده قنادینی کزدیره- رك ایی ایدر ایمش. شاهنامه زاله پك اوزون برعمر ویروب، پدری نریمانله وبعـده اوغلی رستمله برابر پیشدادیانك صوك حکمدارلریله کیانیانك ایلك حکمدار- لرینه خدمت ایتمشدر. صاچنك بیاضلغندن طولایی، «قوجه قاری» معناسیله زال تسمیه اولنمشـدی؛ وبیاضنك صاری‌یه مائل اولمسندن (زال‌زر) دخی دینلیر. (کابلستان) حاکمی مهرابك قیزی رودابه‌یی تزوج ایدوب، رستم بوندن طوغمشـدی؛ اسفندیار رستمك الندە مقتول اولدقده، اوغلی بهمن برحیات بولنـان زالی حبس ایتمکله، محبسـده وفات ایتدیکی مرویدر.

زالق { سجستانده حصون وقصوری چوق برناحیه اولوب، ٣٠ تاریخ هجریسنده عبـد الله بن عامر جانبنـدن مرسول ربیع بن زیاد یدیله فتح اولنمش، وبرچوق اسرا آلنوب، مال فراوان دخی غنیمت ایدلمش ایدی.

زالوقوس { (Zaleucus) یونان قدیم حکما- سندن اولوب، قبل المیلاد ٧٠٠ تاریخلرنده طوغمش، ولو قریالیلره قانون وضع ایتمش ایدی. زانینك کوزلرینه میل چکلمکله مجازاتی بوقانون اقتضاسندن اولوب، کندی اوغلی بوجنایتی ایتمکله، کندیسی جزای قانونیسنی ویرمك ایستدیکی حالده، اهالینك توسط وابرامی اوزرینـه، اوغلنك یالکز برکوزینی چیقارمغه راضی اولمش، لکن دیکرینه بدل کندی کوزلرندن برینی چیقارمش ایدی.

زام { جام قصبه‌سـنه بعض جغرافیون عرب طرفندن ویریلن اسمدر. [«جام» ماده- سنه مراجعت اولنه.]

زامبز (Zambèze) آفريقانك اك بيوك ايرماقلرندن اولوب، ۱۰° عرض جنوبى جهتنده (موتايامو) ونام ديكرله (لونده) مملكتنك اراضئ مجهوله‌سنده نبعانله، جنوب شرقى‌يه طوغرى جريان ايده‌رك، وصاغ وصولدن منبعلرى هنوز مجهول برچوق انهار آله‌رق، ۱۸° عرض جنوبى خط موهومنه واصل اولنجه، شرقه، بعده شمال شرقى‌يه، صكره ينه شرقه و۲۱° طول شرقى‌يه واصل اولدقده، جنوب شرقى‌يه دونه‌رك، وينه صاغ وصولدن بيوجك برايكى نهر آله‌رق، (موسامبيق) مملكتى ساحلنده برچوق قوللره بالتشعب، مملكت مذكوره ايله مداغاسقار جزيره‌سى آره‌سنده كى موسامبيق جدولى تعبير اولنان دكيزه دوكيلور. مذكور قوللردن برينك منصبنده پورتكيزليلرك (كليانه) اسكله‌سى بولنيور. منابعى حذاى بحردن ۱۲۰۰ مترەدن زياده يوكسك اولوب، كوللر وبطاقلقلرله مملو بريردر. ايرماق تا يوقاريلرده ۶۰۰ و ۹۰۰ وبعض يرلرده ۱۵۰۰ متره وسعتنده اولوب، بربرينى متعاقب برطاقم اوچوروملردن دوشمكله، دهشتلى شلاله‌لر تشكيل ايديور، كه بونلردن (غونه) شلاله‌سنك ۱۳ واونك آلتنده‌كى ايكى شلاله‌نك برلكده ۵۶ متره ارتفاعى واردر. (غوآندو) نهرينى آلدقدن وابلك دفعه شرقه طوغرى دوندكدن صكره، انكليزلرك (ويقتوريا) تسميه ايتدكلرى (موزى‌اوآتونيا) شلاله‌ٔ مشهوره‌سنى تشكيل ايديور. بوراده ايرماق ۱۱۹ متره‌لك ارتفاعدن بردن بره بر اوچورومه دوشوب، زياده‌سيله كوپورور، وشلاله‌نك يوقاريسندن ۲۰۰ متره يوقارى‌يه برطاقم بخار ستونلرى قالقار، وبك اوزاقدن ايشيديلير بركورله حاصل اولور. آمريقانك مشهور (نياغاره) شلاله‌سنك ايكى بچق مثلى نسبتنده يوكسك اولان بوشلاله طبيعتك اك زياده شايان تماشا عجايبندندر. بوشلاله‌ٔ غريبه‌دن (قافوئه) نهرينى آلديغى محله يعنى ايكنجى دفعه اوله‌رق شرقه دونديكى يره قدر دها درت شلاله تشكيل ايده‌رك، بورالرده اكى ۲۴ متره‌يه قدر طارلشير و ۹ متره درينلكى واردر. جنوب شرقى‌يه دوندكدن صكره (تته) قصبه‌سى اوكنده وسعتى ۲۵۰۰ متره ايسه‌ده، منصبنه قريب ينه طارلاشوب، (لوپاته) طاغلرندن كچركن يالكز ايكى اوچ يوزمتره كنيشلكى واردر. مجراسنك آشاغى طرفنده (سانه)يى كچدكدن صكره، صولدن (نياسه) بيوك كولنك آياغى اولان (شيره) نهرينى آلوب، مذكور كول ايله كسب اختلاط ايدر.

زامبز آفريقانك اوچنجى نهرى عد اولنوب، قونغو ايله نيجردن كوچك ونيلدن بيوكدر. مجراسنك طولى ۲۶۶۰ كيلومتره، وحوضه‌سنك مساحهٔ سطحيه‌سى ۱۴۳۰۰۰۰ مربع كيلومتره‌در. داليه‌سى ۸۰۰۰ مربع كيلومتره وسعتنده اولوب، قوللرينك بعضلرى دائمى صورتده سير سفائنه صالح اولديغى حالده، بعضلرى قوراقلق موسملرنده بطاقلقه تحول ايدوب، تمساخلرله طولودر. هر برى بك بيوك بر نهر اولان متعدد تابعلرينك باشليجه‌لرى: لوئمه، لونغه، اوُنغو، ليبا، ليامبى، چوبه (ونام ديكرله غوآندو)، غوآى، قافوئه، لوآنغوا وشيره‌در. بونلردن لوآنغوا ۶۰۰ كيلومتره اوزوندر؛ قافوئه‌نك ۳۰۰ وغوآيك ۲۵۰ متره وسعتى واردر. زامبز حوضه‌سنك قسم اعظمى پورتكيز مستملكاتندن عد اولنيورسه‌ده، دولت مشاراليهانك هنوز تماميله كشف اولنه‌ميان او واسع يرلرك اوزرينه هيچ برحكمى اولميوب، يالكز سواحلنده ونهر مجراسنك كنارلرنده بعض تجارتكاهلر تأسيس ايتمشدر.

زامبزيا (Zambézie) آفريقاى جنوبينك قسم وسطيسنده آنف البيان (زامبز) ايرماغى حوضه‌سندن عبارت واسع بر ير اولوب، شرقاً بحر محيط هندى ساحلنجه اوزانان موزامبيق، غرباً بحر محيط آطلاسى بوينجه ممتد اولان (آنغوله) مملكتلريله محدوددر. شرق وغرب جهتنده‌كى مذكور مملكتلر پورتكيز دولتنك مستملكاتندن اولمغله، زامبزيا دخى بودولته تابع عد اولنيورسه‌ده، بوتابعيت صرف اعتبارى اولوب، زامبزيانك ذاتاً اكثر يرلرى هنوز مجهولدر. مياه جاريه‌سى چوق واراضيسى كوزل ومنبتدر. نباتاتى زياده‌سيله نشو ونما بولور. بعض نهرلرينك كنارلرنده و بطاقلق يرلرده (چيچه) تعبير اولنور بيوك بر نوع سيورى سينكى واردر، كه حيوانى صوقغله برابر اتلاف ايدر.

زامرى (Zamri) اسرائيل حاكملرندن اولوب، قبل الميلاد ۹۱۸ تاريخنده زمام اداره‌يى دردست ايتمش ايسه‌ده، حاكمكه انتخاب

اولنان (آمری) طرفندن (تارسه) ده محاصره ایدیلوب، مسکنی احراق اولنمغله، محروقاً وفات ایتمشدر.

زاموره { (Zamora) اسپانیانك (لئون) خطه‌سنده ومادردك ۲۵۰ کیلو- متره شمال غربیسنده اوله‌رق (دورو) ایرماغنك ساحل یمینی قربنده واقع بر تپه‌نك اوزرنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، خراب بر قلعه‌سی، مصنع بر کلیساسی، عسکری مکتبی و بر اسکی سرایی وار در. حزن انکیز منظره‌لی بر قصبه اولوب، سوقاقلری طار وغیر منتظمدر. دباغخانه و بویاخانه‌لریله شابقه و یوك منسوجات ومسکرات فا- بریقه‌لری وار در. ۷٤۸ تاریخ میلادیسنده غزاة مسلمینك الینه کچوب، بعده آستوریا حکمداری آلفونس طرفندن ضبط اولنمش ایسه‌ده، ۹۸۵ ده قرطبه حاکمی منصور طرفندن استرداد و تخریب اولنمش؛ و ۱۰۹۳ ده (سید) اسمیله مشهور بر اسپانیول طرفندن ضبط اولنمش ایدی.

زاموسق { (Zamosk) لهستانك (لوبلین) ایالتنده ولوبلینك ۸۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (ویپرز) نهری اوزرنده مستحکم بر قصبه اولوب، ٦٦۰۰ اهالیسی، داخلی وخارجی اعدادیه مکتبلری، کتبخانه‌سی، تیاتروسی، موم وبز فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

زامولقسیس { (Zamolxis) اسکی تراکیا خطه‌سی اهالیسنك معبود- لرندن اولوب، اولولرك ارواحی بوکا کیتدیکنه اینا- نیرلردی. ظن اولندیغنه کوره یونانده تحصیل ایتمش وبقای روحه دائر مواعظ ویرر بر حکیم اولوب، بعدالموت آلهه صره‌سنه قونمشیدی.

زامه { (Zama) مغرب اقصاده طنجه‌نك تقریباً ۱۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده بر مدینهٔ قدیمه ایدی،که میلاددن ۲۰۲ سنه اول روما سردارلرندن (اسکیپیون)ك اوراده قرتاج سر- داری مشهور آنیباله چالدیغی غلبه‌ایله شهرت بولمشدر. الیوم (زوارم) اسمیله یاد اولنور.

زانزال { یعقوب — (J. Zanzale) یعقوبیه مذهب عیسویسنك مؤسسیدر.
[« یعقوب زانزال » ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زانطه { یاخود زاکینتو (Zante, Zacyn-thus) یونانه تابع جزایر سبعه‌نك بری اولوب، موره ساحل غربیسنك ۲۰ کیلومتره غربنده و (کفالونیه) جزیره‌سنك ۱۲ کیلومتره جنوبنده واقعدر. شمال غربیدن جنوب شرقیه بویی ۳۷ و عرض اعظمی ۲۰ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤۳۸ مربع کیلومتره اولوب، ٤٤۰۷۰ اهالیسی واردر. آطه‌نك بوینجه بر طاغ وساحل شرقیسنه متوازیاً بر صره تپه‌لر ممتد اولوب، ساحل جنوبیسنده‌کی کورفزه قریب محلی اووه‌در. طاغلری اشجارله وبا- یرلری اراضیٔ مزروعه ایله مستور در. (هیری) تسمیه اولنان مذکور طاغك اك یوکسك ذروه‌سی ۷۵٦ متره ارتفاعنده‌در. طوپراغی اراضیٔ برکانیه- دندر. نهری یوغیسه‌ده، پیکارلری چوقدر. باغلری و زیتون، پورتقال، لیمون، نار، شفتالی وسائر میوه آغاجلری چوق و یمشلری پك کوزلدر. پترول وکوکورد معدنی دخی واردر. هواسی پك کوزل وصاغلامدر. سواحلی دیك و صرب اولوب، یالکز جنوب وشرق شمالی جهتلرینه سفائن یناشه‌بیلیر. — ساحل شرقیسنده واقع زانطه قصبه‌سی اولدیجه ایشلك بر اسکله اولوب، ۲۰۰۰۰ اهالیسی واردر.

زاویه { طرابلس غرب ولایت وسنجاغنده و سنجاغك قسم غربیسنده بر قضادر.

زاهد { (میرزا زاهد الدین بن میرزا کام بخش) دهلی ملوك تیموریه‌سندن شاه عا- لمکیرك نسلندن بر شاعردر. مرتب دیوانی واردر.

زاهد العلماء { (ابو سعید منصور بن عیسی) مشاهیر اطبای عربدن او- لوب، نصرانی المذهب ونسطوری ایدی. بنی مرواندن نصیر الدوله‌نك خدمت طبابتنده بولنوب، بونك پك چوق احسانلرینه نائل اولمشیدی. حکمدار مشار الیه میا فارقینده بیوك بر بیمارستان یعنی خسته‌خانه بنا ایتدیرمشیدی. تألیفاتی بر وجه زیردر: «کتاب البیمارستانات»، «کتاب فی الفصول والمسائل والجوا- بات»، «کتاب فی المنامات والرؤیا»، «کتاب فیما یجب علی المتعلمین لصنعة الطب تقدیم علمه»، «کتاب فی امراض العین ومداواتها».

زاهد کیلانی { کبار مشایخدن اولوب، ملوك صفویه‌نك جداعلاسی

اولان شیخ صفی الدین اردبیلی بونك اخرت اوغلی ایدی .

زاهدی { (ابو الراجیا مختار بن محمد) اسمنه نسبتله معروف تفسیرك وبعض شرحلرك صاحبی اولوب، ٦٥٨ تاریخ هجریسنده وفات ایتمشدر . سكاكینك شاكردی ایدی .

زاهر { (ابو مجزأة — بن اسود الاسلمی) صحابه‌دن و تحت الشجره‌ده بیعت ایدنلردن اولوب، بعده كوفه‌ده ساكن اولمش، وبعض احادیث شریفه نقل ایتمشدر . — (زاهر بن حرام الاشجعی) دخی صحابه‌دن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. روایته كوره اهل بادیه‌دن اولوب، جناب نبوی‌یه بادیه هدیه‌لری كتیرردی؛ وحضرت رسول الله (صلعم) كندیسنی سووب، احیاناً ملاطفه بیورورلردی .

زائده { (یاخود زبیده) صحابیاتدن اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك آزادلیسی ایدی. كثرت عبادتله مشهوره ایدی . كندیسندن بعض احادیث شریفه روایت اولنمشدر . — (زائده بن حواله) دخی صحابه‌دندر .

زائر { (شیخ محمدفاخر) هندستان شعراسندن اولوب، (اله آباد) لیدر . ١١٦٤ ده وفات ایتمشدر .

— هندستان شعراسندن بو مخلصله تخلص ایدر دیكر بر ذات دخی واردر .

— ایران شعراسندن دخی بر (زائر) اولوب، همدانلیدر. هندستانه دخی سیاحت ایتمشدی . شو بیت اونكدر :

از بس‌كه رختزا عرق شرم حجابست
عكس تو در آیینه چو گل در ته آبست

زاییر { (Zaïre) آفریقانك اك بیوك ایرماغی اولان (قونغو) نك نام دیكریدر . [« قونغو » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

زباء { بریة الشامده حكومت سورمش اولان ملوك عمالقه‌دن عمر بن الضرب بن حسانك قیزی اولوب، بدری جذیمة الابرش طرفندن مغلوباً ترك حیات ایندكده، صاحبهٔ ترجمه یرینه كچمش؛ وجذیمه‌یی قتل ایله اخذ ثار ایتمش ایسه‌ده، بونك كوله‌سی (قصیر) ك خدعه‌سیله دشمنلری الینه كچه‌رك، كندی كندینی تسمیم ایتمشدی . میلاد عیسی (عم) دن آز صكره جریان ایدن بو وقوعات بر طاقم ضروب امثاله مصدر اولوب، كتب ادبیهٔ عربیه‌ده مذكوردر . زباء صاچنك چوقلغی و اوزونلغیله مشهوره اولوب، اسمی دخی بوكا دلالت ایدر .

زباد { افریقیه‌ده (یعنی تونسده) بر یر اولوب، نقلهٔ حدیثدن (مالك بن جبر الزبادی) نك وطنیدر .

زباله { مكهٔ مكرمه ایله بصره آره‌سنده‌كی طریقك اوزرنده جامع وچارشیسی اولان بیوك بر قریه اولوب، ایام عربدن (یوم زباله) اسمیله معروف وقوعاتك مجراسیدر .

زباله { (بنت عتیبه بن مرداس) عرب شاعره‌لرندن اولوب، همشیره‌سی (خدله) ایله و (لعین منقری) ایله مهاجاتی واردر .

زبدانی { سوریه‌ده دمشق شام ایله بعلبك آره‌سنده برناحیه اولوب، (بردی) نهری بو ناحیه‌ده نبعان ایدر . ٣٠٠٠ قدر نفوسی واردر . صلاح الدین ایوبی ایله فرنكلر آره‌سنده واسطهٔ مخابره اولان (عدل زبدانی) نك وطنیدر .

زُبده { رومده یعنی آناطولیده بر قصبه اولوب، ابوعبیده بن الجراح حضرتلری طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی كتب فتوحده مذكوردر .

زبراء { بادیة الشامده بر یر اولوب، حضرت ابا بكر (رضه) زماننده وقوع بولان فتوحات صره‌سنده مذكوردر .

زبرقان { (بن اسلم) صحابه‌دن و آل ذی لعوه‌دن اولوب، قوت وجسارتیله مشهور ایدی . كربلا وقعهٔ دلسوزنده عبید الله بن زیادك عسكری میاننده بولنوب، حضرت امام حسین (رضه) میدان جدالده مبارز طلب بیوردقلرنده، صاحب‌ترجمه چیقوب، حضرت امامه كیم اولدیغنی صوردقدن صكره « اوغلم ، بن حضرت نبی ذیشانك، سنی قوجاغنده طوتدیغی حالده، دوه‌یه بینمش اولدیغنی كوردم ؛ یارین روز محشرده سنك قانكله اوكنه چیقه‌مام » دیه‌رك كری دونمشدی .

— (ابو عیاش زبرقان بن بدر التمیمی) دخی صحابه‌دن اولوب، كرك جاهلیتده وكرك اسلامده قو-

منك سيدى ايدى . طقوزنجى سنهٔ هجريه‌ده بنى
تميمدن مبعوثاً نزد حضرت نبوي‌يه كلوب ، شرف
اسلامله مشرف اولمش ؛ و قومنك صدقه‌سنك جمعى
كنديسنه احاله بيورلمش ايدى . اهل ردہ وقوعاتنده
كنديسى ايمانده ثبات كوستردیکندن، حضرت ابوبكر
وصكره حضرت عمر (رضهما) جانبلرندن دخى اعزاز
بيورلمشيدى . حسن وجماليله مشهور اولوب، (قمر
النجد) لقبيله تلقيب اولنمشيدى . طبيعت شعريه‌سى
دخى اولوب ، شو برايكى بيت اونكدر :

نحن الملوك فلا حى يقاومنا
فينا العلاء وفينا تنصب البيع
ونحن نطعمهم فى القحط ما اكلوا
من العبيط اذا لم يونس القلع

زبطره { ملطيه‌ايله سميساط آره‌سنده برقصبه اولوب، ابوعبيده بن الجراح حضر-
تلرى طرفندن فتح ايدلمش اولديغى كتب فتوحده
مسطوردر . شمدى خراب اولسه كركدر .

زبو { (Zébu) فيليپين جزايرينك (بيسايه) زمره‌سنده وتفروس جزيره‌سنك شر-
قنده اوله‌رق ′۱۰ °۱۲۱ ايله ′۳۵ °۱۲۱ طول
شرق و ′۲۵ °۹ ايله °۱۱ عرض شمالى آره‌سنده
واقعدر . بويى ۸۰ كيلومتره اولوب ، ۲۰۰۰۰۰
اهاليسى واردر . مركزى ساحل شرقيسنده واقع
و ۸۰۰۰ اهاليى جامع اولان (زبو) قصبه‌سيدر .
بوجزيره ۱۵۲۱ تاريخ ميلاديسنده مشهور (ماجلان)
طرفندن كشف اولنمش، وكاشفى اوراده قتل اولنمشدر.

زبيب { (بن ثعلبة التميمى العبدى) صحابه‌دن وحضرت عايشه (رضها) نك اعتاق
ايتديكى غلماندن اولوب ، كنديسندن بعض احاديث
شريفه منقولدر .

زبيد { يمن ولايتنك حديده سنجاغنده وحد-يده‌نك جنوبنده اوله‌رق بو قصبه ايله
محا آره‌سنده تهامه‌ده وهمنامى برواديسنك ايچنده
قضا مركزى برقصبه اولوب، مأمون خليفه‌نك آدملر-
ندن (زياد) طرفندن ياپلمش بر سورى وخيلى ايشلك
تجارتى واردر . وقتيله پك اهميتلى اولوب ، مشاهير
علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسى بولنمشدر . ——
زبيد قضاسى شمالاً نفس حديده قضاسيله ، شرقاً
حديده سنجاغنه تابع جبل ريمه وتعز سنجاغنه تابع اب
وحرين، جنوباً ينه بو سنجاغه تابع محا قضاليله، غرباً
دخى بحر احمرله محاط اولوب ، يالكز قسم شرقيسى
طاغ اتكلرندن وقصورى تهامه‌دن عبارتدر. هواسى
صيجاق اولوب، اراضيسى پك منبتدر. باشليجه محصو-
لاتى: بياض وقيرمزى دوره، سيسام، توتون، مصر-
چوبت، پاموق، بويا، لوسه تعبير اولنور بر نوع
فصوليه، قارپوز وسائره‌دن عبارتدر.

زبيده { (ام جعفر — بن جعفر بن ابى جعفر منصور) هارون الرشيدك عم‌زاده-
سى وزوجه‌سى اولوب، خليفهٔ مشاراليهه وارديغنده
اجرا اولنان سور مثلى نامسبوق واقع اولمشدر.
صاحبهٔ ترجمه زياده‌سيله حسن وجماله وعقل وذكا
وادب وتربيه‌يه و فصاحت و بلاغت وطبيعت شعريه‌يه
مالكه اولمغله، هارون الرشيدك فوق العاده محبت
ورعايتنه نائل اولمشيدى. خيرات وحسناته ميلى دخى
زياده اولوب، براى حج جانب حجازه كيتديكنده،
حسابسز صدقه‌لر واحسانلر طاغيتمش ايدى. (عين
زبيده) اسميله معروف صويى مكهٔ مكرمه‌يه اجرا
واساله ايتديرمش، ودها نيجه تأسيسات خيريه‌يه
موفق اولمش ايدى. تبريز شهرى دخى جملهٔ مؤسسا-
تندندر. ورع وديانتى دخى مكمل اولوب، قرآن كريمى
حفظ ايتمش يوز جاريه‌سى اولمغله، بهر كيجه دائره‌سنده
برختم ايتديريليردى. خلفاى عباسيه‌دن امين بن
هارونك والده‌سى اولوب، نوبت خلافت مأمونه انتقال
ايتديكنده، بونك امراسندن طاهر ذواليمينين صاحبهٔ
ترجمه حقنده حقارتى رواكوره‌رك، اموالنى مصادره
ايتمش اولديغندن، زبيده پك فصيح ومؤثر برمكتوب
وبر نظم يازوب، جانب خليفه‌يه تقديم ايتمش؛ ومأمون
متأثر اولوب، اموالنى اعاده ايتمكله برابر، حقنده پك
چوق رعايت ايلمش ايدى. زبيده زوجندن واوغلندن
صكره اوله‌رق ۲۱٦ تاريخ هجريسنده وفات ايتمشدر.
شو برايكى بيت مذكور نظمندندر :

اخير امام قام من خير عنصر
وافضل راق فوق اعواد منبر
ووارث علم الاولين وفخرهم
الى الملك المأمون من ام جعفر
كتبت وعينى تستهل دموعها
اليك ابن عمى من جفونى ومحجرى

زبيديه { آنفة الترجمه زبيده‌يه منسوب اولمق اوزره، بغداده ايكى محله
وسائر طرفلرده بعض معموره‌لر وار ايدى.

زبیر { (بن العوام بن خویلد بن اسد بن عبدالعزی بن قصی بن کلاب) کبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، حضرت خدیجة الکبری (رضها) نك برادر زاده‌سی وحضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خاله‌سی صفیه بنت عبد المطلبك اوغلی ایدی. اون بش یاشنده ایکن اسلامه کلوب، بوشرفه نائل اولانلرك دردنجی ویا بشنجیسیدر. اك اول اسلامده سل‌سیف ایدن حضرت زبیر اولوب، برکون مکهٔ مکرمه‌ده حضرت نبی ذیشان (صلعم) طوتلدی دیه ایشیتمکله، قلیجنی چیقاره‌رق، تخلیصنه شتاب ایتمکده ایکن، رسالتپناه افندمزه راست کلکله، دعای نبویلرینه نائل اولمش ایدی. ابتدا حبشه وبعده معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وبدر، احد، خندق، حدیبیه، خیبر، مکه، حنین وطائف غزوه‌لرنده حاضر بولنوب، بر چوق جریحه‌لر آلمشیدی. مصرك فتحنده دخی حاضر بولنمشدی. حضرت نبی محترم (صلعم) افندمزك «ان لکل نبی حواریاً وحواری الزبیر بن العوام» بیورمش اولدقلری موثوقاً مرویدر. حضرت عمر فاروق (رضه) ك ارتحالدن اول خلافته نام زد بیوردقلری آلتی (اصحاب الشورا) نك بری زبیر بن عوام ایدی. کندیسی ثروت وسامانه مالك اولوب، بتون وارداتنی فی‌سبیل الله تصدق ایدردی. حضرت عثمان بن عفان وعبدالرحمن بن عوف (رضهما) وسائر صحابهٔ کرام طرفندن اولادلرینه وصی تعیین بیوریله‌رق، یتیملرینه کندی مالندن نفقه ویرر، وکندی مالرینی حفظ و وقایه ایدردی. جمل وقعه‌سنده حضرت طلحه (رضه) ایله برابر حضرت علی (رضه) ه قارشی حضرت عایشه (رضها) ایله بولنوب، اوصره‌ده جانب مرتضویدن برطرفه چکیله‌رك: «خاطرکده‌میدر اوکون که ایکیمز نزدحضرت نبویده اوتوردیغمز حالده، حضرت نبی بنم یوزمه باقوب کولدی، وبن‌ده کولدم، وسن او وقت ابن ابی طالب لطیفه‌دن خالی اولماز دیدیککده، لطیفه دکلدر، لکن ایکیکز مقاتله ایده‌جکسکز؛ وسن ظالم اوله‌جقسك بیوردیلر» دینجه، حضرت زبیر بونی درخاطر ایده‌رك، قتالدن ال چکمش، ووادی السباعه چکیلوب، نماز قیلارقده ایکن، ابن جرموز طرفندن شهید اولمشدر. بو وقعهٔ مؤلمه هجرت نبویه‌نك ۲۶ نجی سنه‌سی جمادی‌الاولاسنك یکرمنجی پنجشنبه کونی وقوع بولوب، حضرت زبیر شهادتنده ۶۷ یاشنده ایدی. ابن جرموز نزد حضرت مرتضوی‌یه کیدوب، وقوع حالی بیان، وقلیجنی تقدیم ایلدکده، حضرت مرتضی «بوقلیج چوق دفعه حضرت رسول الله (صلعم) ه چوق خدمتلر ایتمشدر» بیوردقدن صکره، «ابن صفیه‌نك قاتلنی جهنمله تبشیر ایت» بیوره‌رق، زیاده‌سیله کدر وتأسف ایتمش؛ وجنازه‌سی نمازینی کندیلری قیلمشدر. حضرت زبیر اسمرجه وآز صقاللی لطیف الوجه برذات ایدی. رضی الله عنه.

زبیر { صحابه‌دن بو اسمله ایکی ذات دها واردر: بری (زبیر بن عبد الله الکلابی) در،که ایام جاهلیتدن حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنه دکین برحیات بولنمش؛ وبرروایتده رؤیت نبی (صلعم) شرفنه نائل اوله‌میوب، صحابه‌دن روایت ایتمشدر.— دیکری (زبیر بن عبیدة الاسدی) در،که مدینهٔ منوره‌یه اك اول هجرت ایدنلردندر.

زبیری { (ابو بکر بن حسن) نحویوندن اولوب، «الابنیة فی النحو» عنوانیله برتألیفی واردر. ۲۷۹ ده وفات ایتمشدر.

زبیفچه { صربیه حدود جدیده سنده وآوروپایه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برقریه اولوب، کمرك مدیریتی اتخاذاولنمشدر.

زجّاج { (ابو اسحق ابراهیم بن السری بن سهل) مشاهیر نحویوندن اولوب، ابتدا جامجیلقله مشغول ایکن، بعده تعلم نحوه هوس ایدوب، امام مبردك درسنه دوام ایتمش؛ وبو علمده ید طولی قزاندقدن صکره، عبیدالله بن سلیمان طرفندن اوغلی قاسمك مؤدبلکنه نصب اولنمش؛ وبوندن خیلی ثروته مالك اولمش ایدی. «کتاب المعانی فی القرآن»، «کتاب الفرق بین المؤنث والمذکر»، «کتاب فعلت وافعلت»، «الرد علی الثعلب فی الفصیح» عنوانلی کتابلری وسائر آثار ادبیه‌سی واردر. مقتدر باللهك زمان خلافتنده ۳۱۱ تاریخنده، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، بغدادده وفات ایتمشدر.

— (ابو بکر احمد بن الحسین الزجاج) دخی نحویوندن اولوب، مطیع باللهك زماننده دردنجی قرن هجری اواسطنده یاشامشدر.

زجاجله { قرطبه‌ده بر محله و مقبره اولوب، بعض مشاهیر بوکا نسبتله یاد او- لنورلر.

زجری { ایران شعراسندن اولوب، ملوك صفویه‌دن شاه طهماسب ماضی‌یه منسوب ایدی. شو بیت اونکدر:

قاصد بمی زکفتهٔ خود انفعال برد
تا کی دروغ نقل کنند از زبان تو

زحله { جبل لبنان مستقل متصرفلغنده و بعلبکدن آلتی ساعتلق مسافه‌ده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر. جبلده واقع برطاقم سدلر اوزرینه مؤسسدر. قضا قصبه ایله برقریه‌دن عبارتدر.

زخمی { هندستان شعراسندن اولوب، ابتدا برهمنی المذهب ایکن، اود حکمدار- لرینك منشیلك خدمتنده بولندقدن، ومهاراجه‌لغه نائل اولدقدن صکره، ۱۲٦٤ ده دین اسلامی قبول، و۱۲٦۷ ده ارتحال ایتمشدر. فارسی، عربی، ترکجه، انکلیزجه وسانسکری لسانلرینه آشنا ونثر ونظمه مقتدر ایدی. شو قطعه اونکدر:

زقتلم آن جفاجو هم پشیمانی کشید آخر
که بعد از مردنم بردر گرفتاری ندید آخر
چو میکفتم که مردم درغمت باور نبود اورا
بحمد الله که اومرکم بچشم خویش دید آخر

زخی { (العنبری) صحابه‌دن اولوب، حضرت عایشه (رضها) نك اولاد اسماعیلدن برغلام ایتمسی اوزرینه، جانب رسالتپناهیدن کندیلرینه ویریلن درت غلامك بری اولمغله، فخر کائنات افندمز بونلرك باشلرینی ویوزلرینی مسح بیو- ره‌رق، حقلرنده دعا ایتمشلردی.

زر { (بن عبدالله بن کلیب الفقیمی) صحابه‌دن و مهاجریندن اولوب، خوزستانی فتح ایدن عسکر مسلمین امراسندن ایدی، وجندیسابور محاصره‌سنده بولنمشدی. — (ابو مریم زر بن جیش الاسدی) کبار تابعیندن اولوب، زمان جاهلیته یتیشمش، و ۸۳ تاریخنده یوز یکرمی یاشنده وفات ایتمشدر. حضرت عمر و علی (رضهما) ایله ابن مسعود- دن روایت ایتمشدر. قرآن کریمك نکاتنه واقف و فاضل بر ذات ایدی.

زراب { تبوك طریقنده بریر اولوب، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمز تبوکه عزیمتلرنده بومحلده برمسجد بنا بیورمشلردی.

زراره { صحابه‌دن بروجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر: (زراره بن جزی) که مروانك زمان حکومتنده‌دك برحیات بولنمش؛ واوغلی عبدالعزیز معاویه زماننده یزیدك معیتنده قتل او- لنمشدر. — (زراره بن عمرو النخعی) که نخع وفدنده نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، کورمش اولدیغی بررؤیایی نقل ایتمکله، تعبیر معجزه آمیزینی ایشیتمش ایدی. — (زراره بن قیس الانصاری النجاری) که یمامه وقعه- سنده شهید اولمشدر.

زراعه { شام وفلسطینده بواسمله برچوق قر- یه‌لر ومحللر بولنوب، موصلك شرق جهتنده ونینوی خرابه‌لری قربنده دخی بیوك برقریه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زراعین { فلسطینده جنیندن ایکی ساعتلق مسافه‌ده برقریه اولوب، ملوك اسرائیل زماننده (یزرئیل) اسمیله بیوجك برقصبه ایدی، ودار الملك دخی بولنمشدی.

زرافشان { ترکستانده برنهردر، که بخارا خانلغنك قسم شرقیسی حدود شمالیه‌سنده بوزلی دره‌لردن نبعانله، روسیه‌نك النده بولنان سمرقند ایالتی ایچنده ایکی صره طاغلر آره‌سنده غربه طوغری جریان ایده‌رك، واووه‌یه ایندیکنده برچوق قوللره آیریله‌رق، سمرقند شهرینك شمالندن بالمرور، بخارا خانلغنه کیرر، وبخارا شهرینك شمالندن کچه‌رك، جنوب غربی‌یه طوغری برقوس تشکیل ایتدکدن صکره، جیحونه واصل اولمازدن. قوملرك ایچنده محو اولور. مجراسی تقریباً ٦۰۰ کیلو متره اولوب، وادیسی فوق العاده منبت ودلنشیندر. میا- هنك قسم اعظمی سقی اراضیده صرف اولنه‌رق، ٤۸۰۰۰۰ یکی دونم اراضی اروا ایدر. بووادینك میوه‌لری دخی مشهوردر. مجراسنك یوقاری قسمنك جنوب جهتنده واقع برصره طاغلر دخی بواسمله یاد اولنور. — روسلر سمرقند ایالتنك بووادیده واقع سنجاغنی دخی زرافشان اسمیله تسمیه ایتمشلردر. بو سنجاغك مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۹۰۰۰۰ کشی اولوب، جله‌سی مسلمدر.

زراوند { آذربیجانده‌کی ارمیه کولی کنارنده برقصبه اولوب، خصایصی کتب عربیه‌ده مفصلاً مسطور اولان ایلیجه‌سیله مشهور ایدی .

زربست { (Zerbst) آلمانیه‌نك (آنهالت) دوقه لغنده و (روت) نهری اوزرنده اوله‌رق (دساد)ك ۲۰ کیلو متره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ۱۳۰۰۰ اهالیسی واردر. اسکی (آنهالت زنست) دوقه‌لرینك مقری ایدی .

زردشت { یاخود زرادشت (Zoroastre) اسکی ایرانیلرك شارعی و دین مجوسك موجدیدر. کیانیاندن کشتاسب بن لهراسبك زماننده بلخده ظهور ایدوب، دیولرك عبادتنی منع، وبری نور وکوندوزدن و دیکری ظلمت وکیجه‌دن عبارت وبرنجیسی خیره ایکنجیسی‌ده شره مصدر اولق اوزره، ایزد واهریمن اسملریله ایکی عنصره اعتقادی تلقین ایدیوردی. اعتقادات ونصایح حکیمانه‌یی حاوی (زند) اسمیله برکتاب دخی میدانه قو. یشیدی،که (آوستا) عنوانلی تفسیریله برابر (زند آوستا) اسمیله الیوم مجوسیلرك کتاب مقدسیدر . کشتاسب زردشتك دینی قبول ایتدکدن صکره، کرك کندیسی وکرك اوغلی اسفندیار بودینك ایرانده نشرینه چالیشمش، وبو اغورده تورانیلرله بر چوق محاربه‌لر ایتمش؛ وبرچوق بیوك آتشکده‌لر تأسیس ایلمشلردر. اوندن اول ایرانیلر صابئیندن اولوب، سیاراته عبادت ایدرلردی. تحقیقات اخیره‌یه نظراً زردشت دخی اصلا هندلی اولوب، برهمنیلرك (دیوا) اسمیله عبادت ایتدکلری آلهۀ کثیره‌یی انکار ایله، بونلره شیاطین نظریله باقدیغندن، اورادن طرد اولنه‌رق، بلخ جهتنه کیتمش؛ وکشتاسب طرفندن حسن قبول کوروب، مذهب جدیدینی ایرانده نشر ایتمشدر. (زند) کتابنك لسانی دخی (سانسکری) تعبیر اولنان هند قدیم لسانه پك مشابه اولمغله، بوکا دلالت ایدر. زردشتك دینی حضرت عمر فاروقك زمان خلافتنه دکین ایرانده مرعی اولوب، خلیفۀ مشارالیه زماننده سعد ابن وقاص یدیله ایران فتح، وممالك اسلامیه‌یه ضم اولندقده، زردشتك دینی دخی منقرض اولمش؛ وایرانده قالان جزئی مقدار کبرلر، کوردکلری حقارت اوزرینه، هندستانه هجرت ایتمشلردر. الیوم هندستانده وعلی الخصوص بمبایده برقاچ یوز بیك کبرلر بولنوب، ایرانك (یزد) شهرنده وسائر بعض طرفلرنده‌ده برقاچ نفوس بو دینه تابعدر. زردشتك کتابی اولان (زند آوستا) نك متنی وپهلوی لساننده‌کی شرحی آوروپالیلر طرفندن طبع وترجمه‌لری دخی نشر اولنمشدر.

زردنا { حلبك غرب جهتنده برکوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زرعه { صحابه‌دن بروجه زیر بش ذاتك اسمیدر: (زرعه بن خلیفه) که نزد حضرت پیغمبری‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی . — (زرعه بن سیف بن یزن) که یمندن دیکر بعض ذواتله برابر، اسلامه کلدکلرینی اخبار ایچون، نزد حضرت نبوی‌یه برایلچی کوندروب، بعض وصایایی حاوی برنامۀ سعادته نائل اولمشلردی. — (زرعه الثقری) که اصل اسمی اصرم اولوب، نزد پیغمبری‌یه ورودیله شرف اسلامله مشرف اولدقده، جانب رسالتپناهیدن زرعه تسمیه بیورلمشیدی . — (زرعه بن ضمرة العامری) که صحبتنده اختلاف واقع اولوب، اصح روایاته کوره رؤیت نبی (صلعم) شرفنه نائل اوله‌مامشدر . — (زرعه بن عبدالله البیاض) که برحدیث شریفك راویسیدر .

زرق { خراسانده مرو قربنده برقریه اولوب، ملوك ساسانیه‌نك اخیری اولان (یزدجرد)ك اوراده واقع اولان فوتیله مشهوردر .

زرقاء { (الیمامیه) پك اوزاقدن کورمکده بین العرب اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش برقادین اولوب، زمان جاهلیتده یمامه‌ده یاشامشدر. — (زرقاء بنت عدوی) کوفه‌لی برخاتون اولوب، صفین محاربه‌سنده طرف حضرت مرتضویده بولنه‌رق، عسکری حربه تشویق یولنده پك فصیح مقاله‌لر ایراد ایدردی .

زرقالی { (ابو اسحق بن یحیی) اندلسده قرطبه مشاهیر ارباب هیئتندن اولوب، اصطرلابه متعلق ایجاد ایلدیکی آلات مختلفه ایله شهرت بولمشدر. ازیاجی دخی مشهور اولوب، بری (اسکوریال) کتبخانه‌سنده موجود و ۹۵۷ رقمیله مرقمدر .

— (اسحق بن یوسف زرقالی) دخی « الکافی فی

الموارث » عنوانلی کتابك مؤلفی اولوب، ٥٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. کتاب مذکور پاریس کتبخانه‌سنده موجود و ٧١٠ رقیله مرقمدر.

زرکشی { (بدرالدین ـــ) مؤلفیندن اولوب، ٧٩٤ ده وفات ایتمشدر. «اعلام الساجد فی احکام المساجد» عنوانیله تألیف و تفسیره متعلق «الاتقان فی علوم القرآن» و «التنقیح» عنوانلی کتابلری واردر.

زرنج { سجستان یعنی سیستان مملکتنك مرکزی بر قصبه اولوب، حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنده عاصم بن عدی طرفندن فتح اولنمشدر. ملوك صفاریه‌دن یعقوب بن لیث زرنجده بر چارشی یاپدیروب، کونده بیك درهمدن عبارت اولان کراسنی حجاجه وقف ایتمشدی. حکمدار مشارالیه برچوق صو یوللری دخی یاپدروب، زرنجی اعمار وتزیین ایتمشدی. بر چوق علما وسائر مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

زرند { کرمانده بیوك بر شهر و اصفهان ایله ساوه آره‌سنده بر قصبه ایدی.

زرندی { « بغیة المرتجی » عنوانلی کتابك مؤلفی اولوب، ٧٥٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

زرنوج { (یاخود زرنوق) ترکستانده خجندك اوته‌سنده مشهور برقصبه ایدی.

زرنوجی { (برهان الدین) مشاهیر علمادن اولوب، کافهٔ علومدن باحث اولملق اوزره، « تعلیم المتعلم » عنوانیله برکتاب یازمشدر، که پاریس کتبخانه‌سنده بولندیغی کبی، ١٧٠٩ تاریخنده دخی (رلاندو) معرفتیله (اوترخت) ده Enchiridion Studiosi عنوانیله ولاتینجه ترجه‌سیله برابر طبع ونشر اولنمشدر.

زره { افغانستانك سجستان خطه‌سنده برکول اولوب، بویی ١٦٠ و اکی ٤٥ کیلومتره در. بوکوله (هلمند) نهری دوکیلور؛ وساحل جنوبیسنده ینه (زره) اسمیله بر قصبه واردر.

زرهون { فاس قربنده برطاغ اولوب، قبائل کثیره ایله مسکون بولندیغی « معجم البلدان » ده مذکوردر.

زرین { (بن عبدالله الفقیمی) صحابه‌دن اولوب، بنی تمیم وفدیله نزد حضرت نبوی‌یه ورودله، حضرت فخرالرسل (صلعم) افندمز باشنی مسح بیوره‌رق، کندیسیله ذریتی حقنده دعا ایتمشلردی. حفیدی (کلثوم بن اوفی بن زرین) دیورکه:

جدی الذی مسح النبی جبینه
بیمینه ونا الجواد السابق

زشتوی { (Zistovo) بلغارستانده طونه ساحلنده وروسجقك ٢٨ کیلومتره غرب جنوبیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢٤٨٤ اهالیسی واردر. محاربهٔ اخیره‌ده روسلر بو موقعده طونه‌یی تجاوز ایتمشلردر. ـــ زشتوی سنجاغی شمالاً طونه مجراسیله، شرقاً روسجق، جنوباً طرنوه ولوفچه، غرباً دخی پلونه وزاهوه سنجاقلریله محدود در.

زعازع { یمنده عدن قربنده برقصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

زعبل { صحابه‌دن اولوب، « تهادوا وتزاوروا فان الزیارة تنبت الود و الهدیة تسل السخیمة » حدیث شریفنك راویسیدر.

زعلاء { یمنده صنعادن ایکی کونلك مسافه‌ده بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زغابه { حجازده بر محل اولوب، خندق غزاسنده‌ن عودت بیوریلور ایکن، بو محل ایله جرف آره‌سنده قریشك اون بیك عسکرینه تصادف بیورلمشیدی. بو وقعه بر حدیث شریفده (یوم زغابه) اسمیله یاد بیورلمشدر.

زغاوه { سودان غربیده واسع بر مملکت اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، آنجق ابو منصورك بو مملکتك شرقاً (نوبه) مملکتیله محدود اولدیغنی بیان ایتدیکنه باقیلیرسه، سودان شرقیده اولمسی اقتضا ایدر. مؤلف موی‌الیه بو مملکتك ٢١° عرض شمالیده بولندیغنی، واهالیسنك چیلاق کزوب حکمدارلرینه عبادت، وبونك یمکسز ایچمکسز یاشادیغنه اعتقاد ایلدکلرینی‌ده علاوه ایدیور. خریطه‌لره نظر اولندقده، سودان شرقیده دارفورك قسم شمالیسنده (Zogawa) اسمیله برخطه کوریلیور، که موضوع بحث اولان زغاوه اولدیغنده شبهه قالمیوب، ابو منصورك تعریفی طوغری چیقیور. آنجق عرضی ٢١° اولمیوب، ١٠° ایله ١٥° آره‌سنده اولدیغی کبی، اهالیسی دخی فی یومنا هذا اویله

عادت واعتقاد دن وارسته اولوب ، دین اسلامله متدیندرلر .

زَغَر { لوط (عم) ك قيزى اولوب ، شامده ايمش اولديغى برقريه وبر بيكارك دخى واسمله تسميه ايدلمش اولديغى « قاموس » ده مذكوردر.

زغفرانبولى { (وزبانزدى صفرانبولى) قسطمونى ولايت وسنجاغنده وقسطمونينك ۸۵ كيلومتره غربنده اوله‌رق فيليوسه تابع صوغانلى نهرينه دوكيلن برچايك اوزرنده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب ، ۸۰۰۰ قدر اهاليسى ، چارشيسى ، متعدد جامع شريفى ، رشديه وابتدائيه مكتبلرى ، كتبخانه‌سى وفرنكى علتيله معلول اولانلره مخصوص خسته خانه‌سى واردر . قصبه ايكى طاغ آره‌سنده واقع اولمغله ، يازين هواسى صيجاقجه اولد- يغندن ، اهاليسى قصبه‌نك غرب جهتنده وايكى ساعتلق مسافه‌ده بولنان باغ وكوشكلرينه چيقارلر . — زغفرانبولى قضاسى سنجاغك قسم غربيسنى تشكيل ايدوب ، شرقاً آراج وطاطاى ، شمال شرقى جهتيندن جيده قضالريله ، شمال غربى جهتندن و غرباً بولى ، جنوباً دخى كنغرى سنجاقلريله محدود در . اولوس ، افلانى و آق طاش ناحيه‌لريله برابر ۸۰ قريه‌دن مركب اولوب ، يالكز ۳۳۵۱ ى خرستيان وقصورى مسلم اولمق اوزره ، ۵٤ ۲۷۷ اهاليسى واردر . اراضيسى عموميت اوزره طاغلق ايسه‌ده ، بك كوزل باير ودره‌لريله اوفق اووه‌لرى دخى واردر . كنغرى سنجاغندن كلن صوغانلى صو ايله بوكادوكيلن آراج چايى وديكر برچوق دره‌لر ، وقسم شماليسنده بارطين ايرماغنه تابع اووه چايى قضايى شق واروا ايدرلر . محصولات ارضيه‌سى بغداى ، آرپه ، مصر ، يولاف ، كتن ، صفران ، توتون ، پاموق ، صوغان ، صوغان تخمى ، اوزوم و سائر ميوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب ، ذخايرى محلنه كفايت ايتدكدن صكره ، خيلى مقدارى‌ده بارطين اسكله‌سندن اخراج اولنور . معمولات صناعيه‌سى كاوساله وسختيان ايله يرلى كيرپا- سندن عبارتدر . اورمانلرى تخميناً ۲٦۱ مربع كيلو- متره وسعتنده اولوب ، چام ، كوكنار ، كوركن ، اخلا- مور ، ميشه ، چشير وسائر آغاجلر بولنمغله ، خيلى كراسته قطع وبارطين وفيليوس اسكله‌لرينه نقل ايله استانبوله ارسال اولنور . چشير آغاجندن آوروپايه دخى كيدر . اوزومى ايى اولوب ، چاوش جنسى دخى واردر . خيلى مقدار قورى اوزوم وپكمز وسركه‌دخى اخراج اولنور . مرعالرى چوق اولوب ، قيون وكچى كبى حيواناتى وتفتك كچيلرى دخى واردر . اغنام رسومى سنوى ۱۳۰۰۰۰ غروشه بالغ اولور . بر مقدار تفتك ايله كاوساله وسختيان دخى اخراج اولنور . درون قضاده ۲۸ جامع ومسجد ، ۲ كتبخانه ، ۱۲ مدرسه ، ۱۳ تكيه ، ۱ رشديه ، ۱ مكتب ابتدائى ، ۱۷۳ مسلم و ۳ غير مسلم صبيان مكتبى ، ۲ كليسا ، ۲٤ خان ، ۱۱ حمام ، ۹٤۵ دكان ، ٤۰ دكرمن ، ٦۱ صو حزارى ، ۸٤ دباغخانه و ۱۰۷ چشمه موجوددر . بارطين اسكله‌سندن مركز قضايه قدر مكمل برشوسه انشا اولنمشدر .

زغوا { فراتك ساحل غربيسنده و (بيره) دن يعنى بيره‌جكدن بر ميل مسافه‌ده اسكى برقصبه خرابه‌لرى اولوب ، فرات اوزرنده بر كوپرى آثارى دخى اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

زَغوان { تونسك قربنده وجهت جنوبيه‌سنده مرتفع برطاغدر .

زِفتار { مصرده فسطاط قربنده بر قصبه اولوب ، (منية زفتا) دخى دينلديكى « معجم البلدان » ده مذكوردر.

زُفر { صحابه‌دن بروجه‌زير درت ذاتك اسميدر: (زفر بن اوس النصرى) كه حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزه يتيشمش ايسه‌ده ، رؤيت وصحبتلرينه نائل اوله‌مامشدر . — (زفربن حرثان) كه بنى كلفه‌دن اولوب ، نزد حضرت نبويه كه‌لرك ، شرف اسلامله مشرف اولمشيدى . — (زفر بن زيد بن حذيفه) كه زماننده بنى اسدك اميرى اولوب ، طليحه ادعاى نبوت ايتديكنده ، بوذات اسلامنده ثابت قالمشيدى . — (زفر بن هاشم) كه برحديث شريفك راويسيدر .

زفير { (Zéphyre) باد صبادن كنايه اوله‌رق يونان قديم اساطيرى آلهة كاذبه‌سندن اولوب ، شفق ايله روزكاردن كنايه اولان (ائوله) نك اوغلى وچيچكلر آلهه‌سى زعم اولنان (فلوره) نك زوجى اعتبار اولنوردى . كوزل وظريف بردليقانلى

صورتنده تصور اولنوب ، كلبك قنادلريله تجهيز اولنوردی.

زفيره { طربزون ولايت وسنجاغنده وتيره. بولينك ١٨ كيلومتره غرب جنو- بسنده اوله‌رق قره دكيز ساحلنده بركوچك قصبه اولوب، (زفير يوم) اسميله برمدينهٔ قديمه‌نك محلنده واقعدر .

زفيرين { سنت — (St. Zéphyrin) ميلادك ٢٠٢ تاريخندن ٢١٨ تاريخنه‌دك پاپالق ايدوب، زماننده ايمپراطور (سور) خرستيا- نلری تعقيب وتعذيب ايدردی. عندالنصارا اعزه‌دن معدود اولوب، اغستوسك ٢٦ سنده يورطيسی اجرا اولنور .

زقاق { (ياخود بحر الزقاق) اوروپاليلر عند- نده (جبل طارق) دن غلط اوله‌رق (جبرالتار) دينلن و سبته بوغازی اسميله دخی معروف اولان بوغازك عربلر عندنده اصل اسميدر. [« سبته بوغازی » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

زكا { (ابو الحسن ـ الرومی الاعور) بنی طولونك اندراسندن صكره خلافت عباسيه جانبندن مصره كوندريلن ولاتدن اولوب، (تكين حزری) يه خلف وبعده سلف اولمشدر. ٣٠٣ تاريخنده مقتدر بالله طرفندن نصب اوله‌رق، ٣٠٧ ده عبيدالله فاطمی طرفندن افريقيه عسكری كلوب، اسكندريه‌يی ضبط ايتمكله، اكثر اهالئ مصر شام طرفنه فرار ايتمكده ايكن، صاحب ترجمه لاجل المقابله اسكندريه‌يه عزيمت ايدوب، اثنای راهده جيزه‌ده وفات ايتمشدر. مدت ولايتی درت سنه ايله برآيدر.

زكتی { بتليس ولايتنك كنج سنجاق وقضا- سنده برناحيه اولوب، شرقاً قلب، شمالاً چباقچور، غرباً پالو قضالريله، جنوباً دخی بيحار ناحيه‌سيله محدوددر. مركزی سنجاق مركزندن ٩ ساعتلق مسافه‌ده واقع اولوب، ناحيه ٤٥ قريه‌دن مركبدر. اهاليسی كرد وارمنيدن مركبدر. احتياجات محليه‌يه كافی اورمانلری وجوز ، الما، آرمود وطوت كبی اشجار مثمره‌سی واردر. قيشلری پك ممتد اولوب، قار تشرين ثانيدن مارده قدر دوام ايدر. محصولات ارضيه‌سی آرپه ، بغدای ، توتون ، پانجار ، شالغم وسائره‌دن عبارتدر. طاغلرنده بعض معادن بولنديغی مروی ايسه‌ده، هيچ بری چيقارلميور. قيا ايچنه اويو- لمش بعض مغاره‌لری وسائر آثار عتيقه‌سی واردر. حيوانات وحشيه‌دن آيی، قورد، قراجه، تيلكی، طاوشان وطوموز بولنور. درون ناحيه‌ده ايكی مسجد وبرمدرسه موجوددر.

زكران { افريقيه‌نك جنوبنده (تادمك) ناحيه‌سنك مركزی برقصبه اولوب (زنانه) بربرلريله مسكون اولديغی «معجم البلدان»ده مذكوردر.

زكره { (بن عبد الله) صحابه‌دن اولوب، بر حديث شريفك راويسيدر .

زكريا { انبياء بنی اسرائيلدن اولوب، حضرت يحيی (عم) ك پدريدر. ظهور عيسی (عم) دورنده برحيات اولوب، فلسطين واليسی هرود طرفندن حضرت يحيی اخذ وقتل اولندقده، حضرت زكريا (عم) اوغلنی قورتارمغه چاليشديغيچون، تعقيب اولنه‌رق، بيت مقدسه مربوط برباغچه‌ده بر آغاجك كوتوكنه صاقلانمش؛ وآغاجله برابر دستره ايله ايكی‌يه بولنه‌رك، شهيد ايدلمشدر. آل عمراندن ايدی. اولاد آرزوسنده بولنمغله، زوجه‌سی اختيار اولديغی حالده، بحكمة الله تعالی كنديسندن حضرت يحيی (عم) تولد ايتمشدر. حلبده مقامی واردر .

— اسرائيليلر بيننده كوچك انبيا ديمكله معروف ذواتدن دخی بر (زكريا) واردر، كه اسفنديارك زما- ننده برحيات اولوب، بنی اسرائيلی بيت مقدسی تجديد وتعمير ايتمكه تشويق ايتمشدر .

— اسرائيل ملوكندن (زكريا بن يربعم) قبل الميلاد ٧٦٧ ده موقع حكومته كچمش؛ ويالكز آلتی آی حكومت سورمشدر .

— كهنهٔ يهوددن بر (زكريا) دها واردر ، كه پدرينك خدمات سابقه‌سيله برابر، ملك (يوآس) ی عبادت اوثاندن منع ايتمك ايستديكيچون، بونك طر- فندن قتل اولنمشدر .

زكريا افندی { (بيرامزاده) سلطان مراد خان ثالث دورنده مسند مشيخت اسلاميه‌يه كچن علمادن اولوب، آنقره‌ليدر. ٩٢٠ تاريخلرنده طوغوب، مملكتنده برمقدار تحصيل

ايتدكدن صكره، مصره كيده‌رك، اورا‌ده اكمال تحصيل ايتمش؛ وشيخ علي مقدسي ايله درس شريكي بولنمشدر. على الاصول دور مدارس ايدوب، ٩٨١ ده حلب، ٨٥ ده بروسه، ٨٨ ده استانبول قاضيسي، ٨٩ ده آناطولى قاضيعسكرى اولمشدى. ٩٩٤ ده حجه كيدوب، ٩٧ ده روم ايلى قاضيعسكرلكنه و ١٠٠٠ سنه‌سى رجبنده مقام مشيخته ارقا اولنمشدر. بر سنه ايكى آى واون كون امور فتوايى اداره ايتدكدن صكره، ١٠٠١ سنه‌سى شوالنك اون ايكنجى كونى تهنيت بهار ايچون باب همايونده منتظر رخصت دخول ايكن، فجأةً وفات ايتمشدر. سلطان سليم جامع شريفى قربنده بنا كرده‌سى اولان دار الحديث جوارنده مدفوندر. علوم متداوله‌يه وادبيات عربيه‌يه آشنا بر ذات اولوب، «هدايه» يه، تفسير بيضاوى‌يه و «شرح مفتاح» ه حاشيه‌لر يازمشدر. مذكور دار الحديثدن بشقه برمدرسه واطرافنده حجره‌لر انشا ايتمشدر. طبيعت شعريه‌سى دخى اولوب، اشعارنده (ميلى) تخلص ايدردى.

زكريا افندى‌زاده [«يحيى افندى» ماده‌سنه مراجعت.]

زكريا بن ابراهيم [«معتصم بالله» ماده‌سنه مراجعت.]

زكريا بن الطيفورى مشاهير اطبادن اولوب، سريانى الاصل ايدى. خليفه معتصم باللهك امراسندن (افشين) ك خدمت طبابتنده بولنمشدر. پدرى طيفورى واوغلى اسرائيل بن زكريا دخى طبابتده متعيناندندر.

زكريا بن محمد الانصارى مشاهير علما و فقهاء شافعيه‌دن اولوب، مصرليدر. ٩١٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. شرف غازينك «آداب القاضى» عنوانلى كتابنه «اعماد الرضا» عنوانيله برشرحى و «الاعلام والاهتمام» و «الفتاوى» عنوانلريله ايكى تأليفى واردر. بو تأليفلرينك برنجى وايكنجيسى پارس كتبخانه‌سنده ٦٠٥ و ٧٠٦ رقملريله مرقم اوله‌رق موجوددر.

زكريا بن محمد القزوينى مشاهير علمادن اولوب، «عجائب المخلوقات» عنوانلى كتابك مشهورك مؤلفيدر. بوكتابى ٧٦٤ تاريخنده يازمشدر.

زكريا خان (سيف الدوله بهادرجنك) نادرشاهك تجاوزنده لاهور حاكمى اولوب، ١١٥٨ ده وفات ايتمش؛ واوغلى (شاهنواز خان) وارثى اولمشدر.

زكى ايران شعراسندن اولوب، همدانليدر. شاه طهماسبك اردو سنده اتراكك خدمتنده بولنوردى. مرتب ديوانى واردر. شوبيت اونكدر:

آخر كشد بكنج قفس سير كلشنم
درهيچ باغ نيست كه راهى بدام نيست

— هندستان شعراسندن دخى بومخلصله متخلص برى اولوب، عن اصل (مراد آباد) لى اولديغى حالده، لكهنوده ياشامش، واورا حكمدارينك ملك الشعراسى اولمشيدى. مصنع تاريخلرى وغزليات وسائر اشعارى واردر. شو بر ايكى بيت اونكدر:

نظارهٔ بست جهان خرابرا
فرصت كمست خيمه نشين حبابرا
دلخستكان عشق سؤالى اكر كنند
جانان حواله كن به تبسم جوابرا

زكيا ايران شعراسندن اولوب، يزدليدر. شو بيت اونكدر:

روز عمرت شب شد و در فكر اسبابى هنوز
بر تنت هر موى صبحى كشت و درخوابى هنوز

زل (Zell) پروسيه‌نك هانووره حكومتنده وهانووره‌نك ٣٨ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (آلر) نهرى اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٩٠٠٠ اهاليسى، داخلى مكتب اعداديسى، كتبخانه‌سى وقلعه‌سى واردر. وقتيله (برونسويق لونبورغ) دوقه‌لرينك مقرى ايدى.

زلاقه (Zélaka) اسپانياده باداپوزك ١٥ كيلومتره شمالنده مشهور بر اسكى قلعه‌در. ياقوت حموى بو اسمله قرطبه قربنده بر محل اولديغنى وبو محلده يوسف بن تاشفين ايله افرنج ملكى (اذفنش) آره‌سنده بر محاربهٔ عظيمه وقوع بولديغنى بيان ايديور. ايكيسى بر اولسه كركدر. اسمى عربى اولوب، اوزرنده ثبوتى مشكل محل ديمكدر.

زلالى ايران شعراسندن بروجه‌زير اوج ذاتك تخلصيدر:

زلالیٔ هروی، كه قصاید وسائر اشعارده زماننك فریدی اولوب، ٩٣١ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو بیت اونكدر :

چشمی كه بود لایق دیدار ندارم
دارم كه از چشم خود ازیار ندارم

— زلالیٔ خوانساری، كه حكیم خوانساری دینمكله شهیر اولوب، میرزا جلال اثیرك شاكردیدر. اون برنجی قرن هجری اوائلنده یاشامشدر. مثنویات وقصاید و سائره‌دن بر چوق اشعاری وارایسه‌ده، اكثری كربه شتر قبیلندندر . « محمود وایاز »، « آذر وسمندر »، « شعلهٔ دیدار »، « میخانه »، « ذره وخورشید »، « حسن كلوسوز »، و «سلیمان نامه» عنوانلریله یدی منظومه‌سی وار در . « محمود وایاز » عنوانلی منظومه‌سنی اكماله موفق اوله‌میوب، هندستان شعراسندن (عبدالحسین كره) اكمال، ودیوانی ترتیب ایتمش؛ وطغرای مشهدی دیباجه‌سنی یازمشدر. شو بر ایكی بیت مثنویاتندندر :

كسی كز خرامش غم تخییزد
بلرزد كل ولی شبنم نریزد
كه دل خود قطره اشكی سرنكونست
چو عاشق میشود دریای خونست

— زلالیٔ شیرازی، كه مولانا اهلینك شاكردی اولوب، هندستانه رحلت، واكثر بلاد هندی كشت وگذار ایده‌رك ، ٩٤٨ تاریخنده كجراتده وفات ایتمشدر . شو بیت اونكدر :

ببرخش غم نیست كر از سینه جان بیرون رود
عشق باجانست میترسم كه آن بیرون رود

زلانده { (Zélande) یعنی « ارض البحر » فلمنكك جنوب غربی قسمنده بر ایالت اولوب، (اسقو) ایله (موزه) ایرماقلرینك منصبلرنده تشكیل ایتدكلری جزایر و سواحلدن عبارت اولدیغی حالده، غرباً شمال دكیزیله وبلجیقه‌نك غربی فلاندره ایالتیله، جنوباً بلجیقه‌نك فلاندره‌ایالتیله، شرقاً برابانت، شمالاً دخی جنوبی هولانده ایالتلریله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٨٥ مربع كیلومتره اولوب، ١٩٩ ٢٣٤ اهالیسی واردر. مركزی (میدلبورغ) شهریدر. اراضیسی پك آلچق اولمغله، نهرلرك صولری آلتنده قالمامق ایچون، سدلر یاپیلوب، سنوی بواغورده ایكی ملیون فرانقدن‌زیاده صرف اولنور . هواسی معتدل ایسه‌ده، صیتمه‌لیدر. طوپراغی پك منبت اولمغله برابر، زراعتده‌ده فوق‌العاده اهتمام اولندیغندن ، حبوبات متنوعه ایله ، كتنویر، قولزه ، خردال ، پتاتس و سبزه‌لرك انواعی كثرتله حاصل اولور . یوك وپاموقدن اپیلیك وانواع منسوجات ایله بیره ومسكرات وزتون یاغی فابریقه‌لری چوقدر . كلیتلی بالیق دخی صید واخراج اولنور . سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلری‌ده چوقدر . بو ایالتك اراضیسی اراضیٔ جدیده‌دن اولوب ، نهرلرك ایندیردكلری قوم وچاموردن متشكلدر .

زلانده { یكی — (Nouvelle Zélande) بحر محیط كبیرده آوستالیانك تقریبا ٢٠٠ كیلومتره شرق جنوبیسنده ایكی بیوك وبر قاچ كوچك جزیره‌نك هیئت مجموعه‌سی اولوب ، ٣٤° ایله ٤٧° عرض جنوبی و ١٦٤° ایله ١٧٨° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . ایكی بیوك آطه‌دن شمالده بولنانی (شمالی آطه) وجنوبده‌كی دخی (جنوبی آطه) تسمیه اولنوب ، اصل اسملری (ایقاماوی) و (تاوای پونامو) در . شمالیسنك شمالدن جنوبه بویی ٩٠٠ واكی ٢٨٤ ، وجنوبیسنك شمال‌شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ٩٠٦ واكی ٢٨٥ كیلومتره‌در. ایكیسیله اطرافلرنده‌كی جزایر صغیره‌نك جمعاً مساحهٔ‌سطحیه‌لری ٤٣٢ ٢٦٩ مربع كیلومتره واهالیسی ٥٢٦ ٨٣٠ كشیدر . جنوبی آطه مستطیل شكلنده بولنوب، بر شكل غیر منتظم ابراز ایدن شمالی آطه ایله برابر بر چیزمه رسمنی كوستریر . آره‌لرنده (قوق) بوغازی وبو بوغازك غرب جهتنده كنیش بركورفز بولنیور . شمالی آطه‌نك شمال شرق ساحلنده « بركت قویی » اسمیله كنیش بر كورفز، وبونك شمال غربیسنده و بو جهته ممتد اولان شبه جزیره‌نك مبدئنده دخی متعدد شعبه‌لره منقسم وبر چوق جزایری حاوی برقوی اولوب، بو قویده یكی زلانده‌نك مركز اداره‌سی واك بیوك شهری اولان (اوقلاند) اسكله‌سی بولنیور . مذكور شبه جزیره دخی بر چوق كوچك قویلری حاویدر . یكی زلانده‌نك سواحلی ٤٨٠٠ كیلومتره طولنده اولوب، اك مشهور لیمان واسكله‌لری شمالی آطه‌ده مذكور اوقلاند و جنوبیده (دوندین) و لیتلتوندر . سواحله قریب كوچك آطه‌لری آز اولوب، اك اهمیتلیسی جنوبده‌كی (استوارب) آطه‌سیدر.

ایکیسنده‌ده بر صره طاغلر ممتد اولوب، هله جنوبی
آطه‌نك طاغلری پك مرتفعدر. ٢٠٠٠ متره‌دن
زیاده ارتفاعی اولان برچوق منطفی ومشتعل برکانلری
واردر. شمالی آطه‌ده سلسلهٔ جبالدن آیری اوله‌رق
وساحله قریب (روآپهو) و (آکوند) طاغلری
منفرد بر حالده بولنوب، برنجیسنك ٢٨٠٤
وایکنجیسنك ٢٣٥١ متره ارتفاعی واردر. جنوبی
آطه‌ده (سوترن آلپ) سلسله‌سنك ٣٠٠ کیلومتره
وسعتی وبرچوق بوزلی دره‌لری اولوب، الڭ یوکسك
ذروه‌سی اولان (قوق) طاغنك ٣٧٦٨ متره ارتفاعی
واردر. بوسلسله‌نك شرق جهتنده ساحله قدر بر
طاقم اووه‌لر ممتد اولور. باشلیجه نهرلری شمالی آطه‌ده
مجراسی ٢٧٠ متره طولنده اولان (وایقاتی) وجنوبی
آطه‌ده (مولنیو) نهرلریدر. برچوق کوللری دخی
اولوب، الڭ بیوکلری شمالیسنده (تاوپو) وجنوبیسنده
(ته آناؤ) در. هواسی معتدل اولوب، میزان‌الحراره-
نك عمومیت اوزره درجهٔ وسطیه‌سی ١٢°، وشمالی
آطه‌ده حد وسطی اوزره یازین ١٨° وقیشین ١٠°،
جنوبی آطه‌ده دخی یازین ١٦° وقیشین ٧° در.
اووه‌لرده نادراً قار یاغار. سواحل غربیه‌سنده پك
چوق یاغمور یاغار. جنوبی آطه‌ده وعلی الخصوص
سواحل غربیه‌سنده شدتلی روزکارلر وبورالر اکسیك
اولمیوب، شمالی آطه‌نك هواسی ایسه ملایمدر. حتی
سل‌رئه علتنه مبتلا اولانلر بو آطه‌ده پك چابق شفا-
یاب اولورلر.

یکی زلانده اراضیسندن ٥٤٠٠٠٠ یکی دونم
مزروع اولوب، مرعالرنده ١٥ ملیون حیوانات رعی
اولنور. طوپراغی منبت اولوب، علی‌الخصوص شمالی
آطه پك محصولداردر. حاصل اولان ذخایر احتیاجات
محلیه‌یه کفایت ایتدکدن صکره بر خیلی مقداری‌ده
اخراج اولنور. علی العموم یکی زلانده اراضیسنك
ثلثانی قابل زراعت اولوب، قالان ثلثنده دخی کوزل
اورمانلر وآلتون، کومش، باقیر وکمور معدنلری
بولنیور. هله آلتون معدنی چوق اولوب، بر خیلی
یرلرده اخراج اولنقده، ونهرلرك صولرنده دخی
بولنمقده‌در. دمیر، کوکورد، شاب معدنلری دخی
بولنیور. میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری دخی چوق
اولوب، علل مختلفه‌یه نافعدر. آطه‌نك حیوانات اصلیهٔ
قدیمه‌سندن ممه‌لی حیوانات صیچان ایله کوپکدن عبا-
رت اولوب، قوشلریله بالیقلری ایسه پك چوق
ومتنوعدر. آوروپالیلر قیون وصیغیر جنسلرینی ادخال
وتکثیر ایتمشلردر. ییلان وسائر سملی حشرات بسبتون
مفقوددر. (موآ) تعبیر اولنان و ١٢ قدم ارتفاعی
اولان جسیم برنوع قوش یقین وقتلره قدر بو آطه-
لرده بولنوب، اخیراً جنسی منقرض اولمشدر. اشجار
ونباتاتی دخی اویله جسیم اولوب، دنیانك هیچ برطرفی
نباتاتنه بکزمز. ایکی آطه‌ده ١٦٤٣ فابریقه وعملخانه
موجود اولوب، انواع منسوجات وسائره اعمال اولنور،
ومعادن ایشلنیر. ادخالات واخراجاتی همان مساوی
اولوب، تقریباً یوز یتمش ملیون فرانغه بالغ اولور.
باشلیجه اخراجاتی آلتون، باصدیرمه وات خلاصه‌سی،
یباغی، ذخائر وسائره‌دن عبارتدر. اسکله‌لرینه سنوی
تقریباً ١٥٠٠ سفائن کیروب چیقیور. ایشلمکده
اولان دمیریوللری ٣٠٠٠ کیلومتره‌دن زیاده اولوب،
برچوق خطلر دخی دردست انشادر. آوروپا وآسیا-
دن کلن تحت‌البحر خط تلغرافی فلنك جدیدك سیدنی
شهرندن یکی زلانده‌نك (نلسون) قصبه‌سنه واصل
اولور. باشلیجه شهرلریله مقدار نفوسلری بر وجه
زیردر:

اوقلاند	٦٥٠٠٠	قریستچورچ	٢٩٦٥٥
دوندین	٤٦٦١١	ولینغتون	٢٧٨٣٣

بو آطه‌لر ١٦٤٢ تاریخ میلادیسنده مشهور قپو-
دان (تاسمان) طرفندن کشف اولنوب، ١٧٦٩ ده
قپودان قوق شمالی آطه‌یی طولاشه‌رق، انکلتره
قرالی نامنه تصرف ایتمش؛ و١٧٧٠ده جنوبی آطه‌یی
دخی بوکا الحاق ایلمش ایدی. اوندن صکره بر طاقم
میسیونرلر شمدی (روسل) قصبه‌سنك بولندیغی یرده
یرلشمشلرسه‌ده، یکی زلانده‌نك آوروپالی مهاجرلر
طرفندن اسکانی اصل ١٨٤٠ تاریخ میلادیسندن
باشلامشدر. انکلتره دولتی تاریخ مذکورده یکی
زلانده‌یی رسماً تحت تصرفنه آلوب، ابتدا آوسترالیا-
نك یکی جنوبی والس حکومتنه الحاق ایتمش ایکن،
١٨٤١ ده آیریجه برحکومت حالنه قویمشدر. الیوم
کندینه مخصوص پارلمنتوسی اولوب، (ولینغتون)
شهرنده اجتماع ایدر. تعلیم وتربیه مجبوری ومجانا
اولوب، ١٠٢٧ مکتب، ٨١٦٦٣ شاکرد و٢٦١٩

معلم ومعلمه موجوددر. اهالیسی اکثریت اوزره اسقوچیه‌لی اولوب، قسم اعظمی پروتستان و آز مقداری قتولیکدر. بو ایکی مذهبك هیچ بری رسمی دکلدر. اهالئ قدیمه‌سی اولان (مائوری) قومنك افرادی آوروپالی مهاجرلرك ورودنده یعنی ۱۸۴۰ ده ۱۲۰۰۰۰ مقدارنده ایکن، ۱۸۸۶ ده یالکز ۴۲۰۰۰ کشیدن عبارت قالمشلردی. بونلر دخی کوندن کونه آزالمقده اولوب، قریباً جنسلری بسبتون منقرض اوله‌جق، و انکلیزلرله اولان اختلاطلرندن متولد ملزلوده قانلری قاله‌جقسه‌ده، لسانلری واخلاق وعادات قدیمه‌لری نابود اوله‌جقدر. مائوریلر ایری وکوزل آدملر اولوب، پولینسیانك هرطرفنه منتشر اولان عرق مخصوصه منسوب ایدیلر. انتقامه منهمك مرحمتسزجه آدملر اولوب، انسان اتی یر، ووحشیلقك صوك درجه‌سنده بولنورلردی. کندی روایت واعتقادلرینه کوره، اجدادلری میلاددن اون اون بش عصر اول شمال جهتندن و (هاوایکی) تسمیه ایتدکلری بر آطه‌دن کلوب، یکی زلانده‌ده یرلشمش؛ واوراده بولدقلری آوسترالیا اهالیسنه مشابه زنجیلری قتل ایدوب، بعض افرادلریله‌ده اختلاط و امتزاج ایتمشلردی. سائر پولینسیالیلردن زیاده اسمر ودها چرکین اولملری‌ده بو اختلاطه شاهددر. یاریم عصر ظرفنده بویرلر وحشیلکك صوك درجه‌سندن مکمل بر مدنیته ایصال اولنه‌رق، بوکونکی کونده کرهٔ ارضك انکلتره‌نك بسبتون مقابلنده بولنان او جسیم آطه‌لر برایکنجی انکلتره حکمنه کچمشدر؛ وکوندن کونه اهالیسی واسباب عمران ومدنیتی تزاید ایتمکده‌در.

زلوقزوف { (Zloczov) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده ولمبرغك ۸۰ کیلو. متره شرقنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۶۲۰۰ اهالیسی واردر. — زلوقزوف سنجاغی روسیه حدودنده اولوب، بویی ۹۰ و اکی ۶۰ کیلو متره واهالیسی ۲۳۵۰۰۰ کشیدن عبارتدر.

زلول { مغربده رانیلی (؟) نك شرق جهتنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زلیخا { حضرت یوسف (عم) ی اشترا ایتمش اولان عزیز مصرك زوجه‌سی اولوب، نبی مشار الیهه تعشق ایتمکله، وصلتی تکلیف ایتد- یکنده، حضرت یوسف بو معصیتی قبول ایتمدیکیچون، افترا ایدوب، یوسف (عم) ی زندانه آتدیرمشیدی. یدی سنه صکره حضرت یوسفك برائتی تبین ایدوب، مصر حکمدارینك بر رؤیاسنی دخی تعبیر ایتمسیله، زنداندن تخلیص ووزارته تعیینینده، زلیخا طول قالمش وفقر وضرورته دوشمش اولدیغی حالده، برسوقاقده یوسفی بکلیوب، کندینی طانیتدیرمش؛ وحضرت یوسف کندیسنی زوجه‌لکه قبول بیوروب، بو ازدواجدن ایکی اوغلی دنیایه کلمش ایدی. قرآن کریمده منصوص و (احسن القصص) وصفیله مو- صوف اولان بو قصه اکثر شعراء اسلام طرفندن وازآن جمله فارسیده نظامی وجامی وترکجه‌ده فضولی جانبندن سلك نظمه چکلمشدر. توراتده نامی راعیل اولوب، بعض تواریخ اسلامیه‌ده دخی بو اسمله ذکر اولنمشدر.

زمانشاه { افغانستان حکمدارلرندن اولوب، احمد شاه ابدالینك تورونی وتیمور شاهك اوغلی ایدی. ۱۲۰۷ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، کابل تختنه قعود ایتمش ایدی. ۱۲۱۰ ده لاهوره کیدوب، دهلی‌یی دخی زیارت ایتمك عزمنده ایکن، هرات حاکمی بولنان کوچك برادری محمود شاه ممالکنه تجاوز ایتمکله، عودته مجبور اولمش؛ وآنجق ۱۲۱۴ ده موی الیه محمود طرفندن اخذ، وبالاحصاره حبس اولنمشدی. ۱۸۳۰ تاریخ میلادیسنده انکلتره حکومتی کابل تختنه شاه شجاعی اوتورتمش ایسه‌ده، ۱۸۴۲ ده زمان شاه افغانستان حکومتنی استرداد ایتمشدی.

زمانی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، یاوز سلطان سلیم خانك اواخر سلطنتنده ارتحال ایتمشدر. شوبیت احمد پاشا. نك (آتش) قافیه‌لی غزلنه سویلدیکی نظیره‌سندندر:

دیدم یاره عذارکده نه‌در زلف سیه جانا
دیدی اول کوزلرم نوری نیچون اولماز دخان آتش

— ایکنجیسی دخی ادرنه‌لی اولوب، آدی محموددر. ابتدا (ساعی) تخلص ایدردی. شهزاده سلطان مصطفانك خدمتنده بولنوب، مشار الیهك وقعه‌سنده نابدید اولمشدر. شو بیت اونکدر:

ذكارك خاطرى خطى اوجندن پرغبار آنجق
بنه آيينهٔ عالم نماده انكسار آنجق

زمانى { ايران شعراسندن دخى درت ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى (ملا-) يزدلى اولوب، ملوك صفويه‌دن شاه عباس ماضينك خدمتنده بولنمشدر . خواجه‌نك ديوانه جواب يازمشدر. وفاتى ١٠٢١ ده‌در. شو بيت اونكدر :

يار ازكلبهٔ ما دوش ندانسته كذشت
ليك دانسته نپرسيدكه ويرانهٔ كيست

— ايكنجيسى اردستانلى اولوب، نقاشلقده دخى مهارتى وار ايدى. شورباعى اونكدر :

بى لعل لبت كر شكر ناب خورم
كويى بجكر خنجر قصاب خورم
بى روى تو هرمى كه بجام ريزند
آبست كه در تشنكئ خواب خورم

— اوچنجيسى سيستانلى اولوب ، اورا حاكم زاده‌لرندندر. شوبيت اونكدر :

منزل نكرده ايم زمانى درين جهان
چون آفتاب بر سر ديوار عالم

— دردنجيسى لاهيجانلى اولوب، صرف ونحو علمله دخى اشتغالى وار ايدى. شوبيت اونكدر:

بكيدن لب شاهد وزخم كريان
نمك خوردنست ونمكدان شكستن

زمبله { (Zemble) [« نووايه زمليا » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

زمپلين { (Zemplin) مجارستانده بر ايالت اولوب، شمالاً غاليجيا خطه‌سيله، شرقاً (اونغوآ) و(سابولقس)، غرباً (آبايونوار) و(ساروش) ايالتلريله محدوددر. بويى ١٦٠ واكى ٤٥ كيلومتره اولوب، ٣٤٠٠٠٠ اهاليسى واردر. مركزى (اويهلى) قصبه‌سيدر . منبت واديلرى ومشهور باغلرى واردر .

زمخشر { خوارزمده بيوك بر قريه اولوب، آنى الترجمه علامهٔ شهير زمخشرينك مسقط رأسيدر .

زمخشرى { (جار الله ابو القاسم محمود بن عمر) مشاهير علما وادبادن اولوب ، نحو وادبيات عربيه‌ده وتفسير وحديث وفقهده يد طولاسى وبوعلومك جمله‌سنده تأليفات عديدهٔ معتبره‌سى واردر. ٤٦٧ تاريخنده خوارزمك زمخشر قريه‌سنده طوغوب، ٥٣٨ ده جرجانده وفات ايتمشدر . آثارينك اك بيوك واك مشهورى «كشاف» عنوانلى تفسيريدر. بوكتابى مكهٔ مكرمه‌ده يازوب، مدت مديده معتكف كعبهٔ شريفه اولديغيچون، (جار الله) عنوانه نائل اولمشدر. سائر تأليفاتى: «ربيع الابرار» «انموذج»، «المفصل»، «المنهاج»، «رؤس المسائل»، «اساس البلاغه»، «الفائق»، «معجم الحدود»، «مقدمة الادب»، «ديوان التمثيل»، «ديوان الرسائل»، «ديوان الشعراء»، «كتاب الاودية والجبال»، «المفرد والمؤلف» وسائره‌دن عبارتدر. معتزلى المذهب اولوب، حتى كشافك افتتاحنده «الحمد لله الذى خلق القرآن» يازمشيدى. بعده اولنان اعتراضات اوزرينه، «خلق» كلمه‌سنى «جعل» ه تحويل ايتمش ايسه‌ده، بوكلمه دخى معتزله عندنده «خلق» معناسنه كلير.

زمرد { (بنت ابرق) مشاهير محدثاتدن اولوب، سكزنجى قرن هجريده مصرده ياشامشدر. زمانى علماسندن مولانا اثيرالدينك زوجه‌سى و(تضار)ك والده‌سيدر. عصرى مشاهير محدثيننندن استماع احاديث شريفه ايدوب، بعده حديث تدريسيله مشغول اولمش؛ و ٧٣٠ تاريخنده ارتحال ايتمشدر .

زمزم { مكهٔ مكرمه‌ده واقع مشهور بر قيو اولوب، حضرت ابراهيمك زوجه‌سى هاجر ويا اوغلى اسماعيل (عم) طرفندن حفر ويا كشف ايدلمش اولديغى مرويدر. برروايتده بو قيو بعده املا ونابديد اولوب، عبدالمطلب طرفندن كشف وتطهير اولنمش؛ وصويى مشاراليه يدبله حجاجه تقسيم اولنمغه باشلامش ايدى. كرك جاهليتده وكرك اسلامده مقدس ومبارك عد اولنوب، صويى حجاج طرفندن اقطار بعيده‌يه نقل اولنور.

زمل { (بن عمرو العذرى) صحابه‌دن اولوب، قومى طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش، وجانب رسالتپناهيدن كنديسنه قومنك رياستيله برلوا اعطا بيورلمشيدى. زمل بولوايى حامل اولديغى حالده، صفين محاربه‌سنده معاويه‌نك معيتنده حضرت على‌يه قارشى حربه جرأت ايتمش ؛ و(مرج راهط) وقعه‌سنده قتل اولنمشدر .

زميل { جزيره‌ده رصافه‌نك شرق جهتنده بر محل اولوب، حضرت ابابكر (رضه) ك زمان خلافتنده خالد بن وليد حضرتلرى بو محلده بنى تغلب ايله بر محاربه ايتمشيدى.

زمين { ماوراء النهرده فرغانه ايله صغد آره‌سنده‌كى طريق اوزرنده بر قصبه اولوب، ترنجبينيله مشهور ايدى.

زميندار { سجستان ايله غور آره‌سنده يعنى افغانستانده بر ولايت واسعه اولوب، (داور) اسميله دخى معروف اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

زمينى { قدماى شعراء عثمانيه‌دن اولوب، استانبولليدر. اسمى محموددر. ابتدا طريق علمه منسوب اولوب، بعده زعامته رغبت ايتمشيدى. شو بيت اونكدر :

دنيا قيچان كه تازه‌لنوب نوبهار اولور
قانلو ياشمله يريوزى هپ لاله‌زار اولور

زناته { اندلسده سرقسطه (يعنى ساراغوسه) يه ملحق بر ناحيه اولوب، بعض علماء اسلامك وطنى بولنمشدر.

زنباع { (ابو روح — بن سلامة الجذامى) صحابه‌دن اولوب، فلسطينه كيدر كليردى.

زنبره { صحابيه‌دن اولوب، اوائل حالنده بنى مخزومدن بر مشركك جاريه‌سى اولديغى حالده، هدايت ربانيه ايله اسلامه كلمش اولديغندن، افنديسى طرفندن پك چوق جور واذيت كوروردى. حضرت ابابكر صديق (رضه) حالندن خبردار اولدقده، اشترا واعتاق بيورمشدى.

زنبيلى { [« على افندى. [« زنبيلى — » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

زنج { (بلاد —) جغرافيون عرب بو اسمى آفريقانك على العموم زنجى عرقيله مسكون جهاتنه وبالخاصه باب المندبدن آشاغى اولان قسم شرقيسنه ويررلر. بو وجهله (بلاد زنج) ايله (بلاد سودان)، بر معنا افاده ايتدكلرى حالده، مسمالرى آره‌سنده فرق اولوب، سودان آفريقاى وسطيدن عبارتدر.

اصل (زنجى) اسمى سياه رنكلى، قالين طوداقلى، ياصى وباصيق برونلى، پك قيويرجق صاچلى، طار آلينلى، كوچك قفالى، چيقيق يناقلى، قيصه وكرى‌يه چكلمش چكه‌لى واوزون اللى وآياقلى اولان عرق مخصوصه اطلاق اولنديغى حالده، عربلرك بلاد زنج اسميله بتخصيص مراد ايتدكلرى آفريقاى شرق يعنى سومالى وزنكبار اهاليسى پكده بو عرقه منسوب دكلدرلر. بين العوام اكثريا يالكز رنكه باقيله‌رق، سياه رنكلى آدملره زنجى نظريله باقيليورسه‌ده، زنجيلرك يوقاريده بر نبذه‌سى بيان اولنان علامات مخصوصه‌سنى حائز اولميوب، طوداقلرى اينجه، برونى دوزكون، آلنى واسع، قفاسى بيوك، سيماسى بيضوى ومستوى، ال وآياق وپارمقلرى معتدل اولان آدملر هرنه قدر، هوا واقليمك تأثيراتيله، سياه اولسه‌لر، ينه عرق زنجى‌يه منسوب عد اولنميه‌رق، عرق قافقاسيدن عد اولنملرى اقتضا ايدر. سودانك هر طرفنه يايلمش اولان غالالر، حبشليلر، سوماليلر وسائر برچوق آفريقا اقوامى بو قبيلدندر. [«سودان» و «زنكبار» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

زنج { باشليجه عراق عربده ساكن زنجيلردن مركب بر طائفه اولوب، ٢٥٥ تاريخ هجريسنده خليفهٔ عباسى مهتدى باللهك زماننده نسلى على (رضه) دن اولمق ادعاسنده بولنان (على حبيب) اسمنده بر شخصك تحت رياستنده رفع لواى بغى ايده‌رك، بصره وواسط جهتلرينى ضبط، واون بش سنه خلفاى عباسيه عسكرينى اشغال ايتدكدن صكره، ٢٧٠ تاريخنده معتمدك زمان خلافتنده برادرى موفق بالله طرفندن كلياً تنكيل ايدلمشلردر.

زنجان { (ياخود زنكان) ايرانده آذربيجان ايله جبال (يعنى عراق عجمى) آره‌سنده وابهر ايله قزوين بيننده اوله‌رق سفيدروده تابع (زنجان رود) اوزرنده برشهر اولوب، مشاهير علما وادباى اسلامدن برچوق ذواتك مسقط رأسى بولنمشدر.

زنجبار { زنكبارك معربيدر. [«زنكبار» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

زند { زردشتك كتابنك اسمى اولوب، بو كتابك محرر بولنديغى لسانه دخى بو اسم

ویرلمشدر. بولسان الیوم بسبتون متروك و منسی
اولوب، کتاب مذکورك صحیفه‌لرندن بشقه هیچ بر
اثرده باقی دکلدر. زردشتك محل ظهوری اولان
بلخ وخراسان وافغانستان جهتلرنده مستعمل بولنمش
اولدیغی مظنوندر. ساسانیلرك اوائل دورنده بیله
ایران مجوسیلری بو لسانی آکلایه‌میوب، مذهب
وآیینلرینك دستور العملی اولان کتاب مذکوری
لسان پهلوی‌یه ترجمه ایتمکه مجبور اولمشلردی. زند
لسانی هندك لسان قدیمی اولان (سانسکری) لسا-
نه پك قریب ومشابه اولوب، حتی آوروپانك مستشر-
قین محققینی بوقرابت ومشابهته استناداً زندك متنی
استخراج وترجمه‌یه وحتی زند لسانك قواعد صرفیه-
سیله لغت کتابنی دخی ضبط وتحریره موفق اولمشلر-
در. بولسانك پهلوی وفارسیدن زیاده سانسکری
لسانه مشابهتی وخیلی اسکی زمانلرده دخی ایران
اهالیسی طرفندن آکلاشیله‌مامسی بر شبهه‌یه محل
براقیور، که اوده لسان مذکورك هیچ بروقت ایرانده
زبانزد اولمامسیله، هندden مطرود اولدیغی مظنون
اولان زردشتك کندی کتابنی کندی لسان مادر
زادنده یعنی هندده مستعمل بولنمش اولان سانسکری
لسانك برشعبه‌سنده یازمش اولمسی احتمالیدر. ساسا-
نیلرك زمانندن بری زند کتابی سریانیجه‌دن مأخوذ
اولان پهلوی حروفیله محرر بولنیورسه‌ده، کیانیان
زماننده ایرانیلرك وعلی الخصوص بلخ جهتنده بولنا-
نلرینك سریانیلرله اختلاط ومناسبتلری اولمدیغندن،
بوکتابك ابتدا یا بعض آثار قدیمهٔ ایرانیه‌ده کوریلن
میخ یازیسیله ویاخود هند حروفیله یازلمش اولمسی
محتملدر.

زند { ایرانده الیوم حکومت سورمکده اولان قجار سلاله‌سندن اول حکومت
سورمش برسلاله اولوب، مؤسسی (زند) اسمیله
معروف برقومه منسوب عبدالکریم خاندر. بو ذات
نادرشاهك اردوسنده برعادی نفر ایکن، بعده علی
مردان خانه تابع اولمش؛ وعلی مردان خان نادرشا-
هدن صکره ظهور ایدن فترت زماننده اصفهانی ضبط
ایدوب، ملوك صفویه نسلندن (شاه اسماعیل) نامنده
برچوجغی تخته اوتورتمش ایدی. علی مردان خانك
وفاتنده صاحب ترجمه یرینه کچوب، اسماً حکمدارلغی
مشارالیه شاه اسماعیله ترکله، کندیسی وکیل نامنی
آلەرق، وبعض رقبا وخصماسنه غلبه چالەرق، بتون
ایرانه مالك اولمش؛ وکندیسی عادل وخیرخواه برذات
اولمغله، زراعت وتجارت ومعارفی احیا ایدەرك،
اکثریت اوزره مقر اتخاذ ایتدیکی شیرازی اعمار
وتزیین ایلمشدی. ۱۱۹۳ ده عبدالکریم خان وفات
ایدوب، یرینه کچن برادری (ذکی خان) بدخو
برآدم اولمغله، چوق زمان دوام ایده‌میوب، متعاقبا
ملك عبدالکریم خانك ایکنجی اوغلی ابو الفتح خانه
نصیب اولمش ایسه‌ده، بوده کوشك وسفیه بر آدم
اولمغله، عمجه‌سی صادق خان تخته کچمش؛
و۱۱۹۶ ده یکنی علی مراد خان تخت نشین اولمش؛
وبو دخی غوائل ایله کچن قیصه بر حکومتدن
صکره ۱۱۹۹ ده وفات ایدوب، صادق خانك
اوغلی جعفر خان وارثی اولمشدر. بونك زماننده
سلالهٔ حاضره‌نك مؤسسی آقا محمد خان ظهور ایله،
ایرانك اکثر طرفلرینی ضبط ایتدیکندن، جعفرخانك
النده یالکز فارس ایله کرمان قالمش ایدی. ۱۲۰۳ ده
جعفر خان تسمیم اولنوب، اوغلی لطف علی خان،
هنوز کنج اولدیغی حالده، حاجی ابراهیمك سعییله تخته
کچمشدی. خیلی نفوذه مالك اولان مرقوم
حاجی ابراهیمله بونی چکه‌مین لطف علی خان آره‌سنده
منافرت وقوع بولمغله، لطف علی خان آقا محمد قاجاره
قارشی عسکر سوق ایتدکده، حاجی ابراهیم شیرازی
ضبط ایتمش؛ ولطف علی خان بونی خبر آلنجه، کری
دونوب، شیرازی استرداده چالیشمقده ایکن، آقامحمد
قاجار اوستنه عسکر سوق ایده‌رك، وقوع بولان
محاربه‌ده لطف علی خان غالب کلمش ایسه‌ده، برخد-
عه‌یه قاپیلوب، غلبه‌سندن استفاده ایده‌مه‌مش؛ وکر-
مانه قاچوب، تحصن ایتمش ایسه‌ده، چوق وقت
مقاومت ایده‌میوب، آقا محمدك الینه اسیر دوشمش؛
وبونك امریله کوزلری چیقاریلوب، طهرانه ارسال،
واوراده وفات ایلمشدر. یدی حکمداردن عبارت
اولان زند سلاله‌سی بونکله نهایت بولمشدر.

زندورد { واسط قربنده بولنمش بر قصبه اولوب، واسطك تأسیسنده خراب
اولمشدر. منصور بغدادی تأسیس ایتدکده بونك
قپولرینی اورایه نقل ایلدیکی مرویدر.

زنده { رومده يعنى آناطولينك شرق جهتنده بر قصبه اولوب، ابو عبيده بن الجراح حضرتلرى طرفندن فتح ايدلمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

زنده { (ميرزا زندەلى) ايران شعراسندن اولوب، ساوەليدر . قلندرانه بر عمر سورمشدر . شو بيت اونكدر :

كر خدنكى بردل آيد زان كمان ابرومرا
مونسى باشد بزير خاك در پهلو مرا .

زندەرود { (ياخود زند رود) ايرانده اصفهان شهرى ايچندن كچر بر نهردر ، كه صوينك لطافت و خوشكوارلغيله مشهوردر . بونهر شهر مذكور ايله كاشان آرەسندەكى طاغلردن نبعانله، جنوب شرقى يە طوغرى جريان ايدەرك، اصفهانك آلت طرفنده قوملرده محواولور. اوراده باتوب كرمانده چيقديغى روايت اولنيورسه‌ده، بوروايت احتمالدن بعيد كورينور.

زنطه { (Zentha) اشقودره كولنك اسم قديمى اولوب، قبل الفتح اوجوارلرده تشكل ايتمش اولان بركوچك حكومت دخى بو اسمله معروفدر. [« اشقودره كولى » مادەسنه مراجعت بيوريله .]

زنطه { (Zenthe) مجارستانك (باقس) اياالتنده و (تيسه) نهرى اوزرنده اولەرق (قيس قنژه) نك ١٤ كيلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهاليسى واردر .

زنق { اندلسده بر قصبه اولوب، مشاهير متكلميندن زنقينك مسقط رأسى اولديغى « معجم البلدان » ده مذكوردر .

زنكاباد { دياله نهرينك ساحل غربيسنده حدود ايرانيه قربنده وبغداد ايله موصل ولايتلرى حدودنده بركوچك قصبه اولوب، مقدما ناحيه مركزى ايدى .

زنكبار { (Zanzibar) آفريقانك ساحل شرقيسى قارشيسنده بر آطه وبو آطەنك اوزرنده بر شهر ايله آطەنك قارشيسنده بر مملكت واسعه‌يه ويريلن اسمدر.

زنكبار آطەسى بحر محيط هنديده وآفريقا ساحلنك ٢٠ كيلومتره آچيقنده اولەرق، ′٢ °٦ عرض جنوبى ايله °٣٧ طول شرقيده واقعدر. شمالدن جنوبه بويى ٨٠ واكى ٢٥ كيلومتره اولوب، تقريباً ٢٠٠٠٠٠ اهاليسى واردر. خط استوايه قريبتى جهتيله هواسى پك صيجاق، وياغمورلرى چوق اولمغله، رطوبتلى ايسه‌ده، ملتم روزكارلريله تعديل اولنەرق، صاغلامدر. اراضيسى پك منبت واو اقاليمه مخصوص بيوك وياصى ياپراقلى نباتات واشجارله مستوردر. اهاليسى كاملاً مسلم اولوب، قسم اعظمى عماندن اورايه كچمش عرب وبر قسمى زنجيدر. زنكبار حاكمنك تحت اداره‌سنده وانكلتره دولتنك تحت حمايه‌سنده بولنيور.

— زنكبار شهرى آطەنك ساحل غربيسنده اولوب، ٨٠٠٠٠ اهاليسى واردر. زنكبار حاكمنك مقرى اولوب، ساحل بوينجه درت بش قاتلى كوزل ابنيه‌سى وداخلده بعض قلبەلرى، قلعه‌سى، متعدد جوامع شريفه‌سى وآفريقا وهند وجزيرة العربله پك ايشلك تجارتى واردر. پورتكيزليلرك النده بولنديغى زماندن برى بوشهر اسرا تجارتنك اك ايشلك بربازارى حكمنه كچمش ايكن، اخيراً حاكم زنكبارك انكلتره دولتيله ايتديكى معاهده اوزرينه، بوتجارت منفوره‌يه ختام ويرلمشدر.

— زنكبار مملكتى (رووومه) ايله (جوبه) نهرلرينك مجرالرى آرەسنده واقع اولوب، خط استوادن °١١ عرض جنوبى‌يه قدر ممتد اولور. جنوباً پورتكيزه تابع موزامبيق مملكتيله، شرقاً بحرمحيط هندى ايله، شمالاً دخى سومالى بلاديله محدود اولوب، آفريقانك ايچنه طوغرى نەيه قدر ممتد اولديغى مجهول و بناءً عليه حدود غربيه‌سى غيرمعيندر . عرب بحريونى اوتەدن برى اورالره يناشوب، اجراى تجارت ونشر اسلام ايتمكله، قرن سابقده مسقط امامى ابتدا جزيره وشهرى وكيدەرك زنكبار سواحلنى ضبط ايتمش؛ وبعده امامك ايكى اوغلندن برى زنكباره انتقال ايله، بومملكتى مستقل بر حكومت اسلاميه صورتنه قويمشدر. زنكبار حكومتى بوندن مقدم آفريقانك اك قوتلى حكومات اسلاميه‌سندن اولوب، جزيره وسواحلده يرلشمش اولان عرب تجارندن بشقه، عربلر مملكتنك ايچ طرفلرينه وتاتانغانيقه

ونيازه كوللرينه قدر يايبلهرق ، كوزل چفتلكلر
وتجارتكاهلر تأسيس ايتمش؛ وتنبللك وشقاوتله
مألوف اولان سياهى مشركلرى دين اسلامه جلب
ودعوت ايدهرك، بونلره برطريق تمدن آچمشلرايدى.
ايكي طرفلرده عربلرله يرلى وحشيلر آره‌سنده اختلاف
وقوع بولدقجه ، انكلتره يرليلرى التزام ايدهرك ،
وبونلره يوز ويرهرك ، حركات وحشيانه‌لرينه رواج
ويرمشدر. بو موانعه قارشى ديكر بر حامى ايدنمك
اوزره، حاكم سابق سيد برغش آوروپايه سياحتله ،
آلمانيايه تقرب ايتمش ايسه‌ده ، آلمانلر بو مناسبات
دوستانه‌دن بالاستفاده، انكلتره دولتيله اويوشه‌رق،
وزنكبار مملكتنك قسم شماليسنى وجزيره و شهر ايله
حاكمك حمايه‌سنى انكليزلره براقه‌رق ، كنديلرى بو
قطعهٔ واسعه‌نك قسم جنوبيسنى ساحلدن غرباً تانغانيقه
كولنه وشمالاً نيازه كولندن جنوباً نياسه كولنه‌دك
(شرق آلمان آفريقه‌سى) اسميله بيوك بر معمر تشكيل
ايتمشلردر. رسماً سواحلى ينه زنكبار حاكمنه براقشلر
سه‌ده، حقيقتده سواحله‌دخى كنديلرى حاكم اولوب،
قلمرولرينى ساحله قدر تمديد ايتمشلردر . بو وجهله
زنكبار مملكتى بوكونكى كونده اعتبارى بر اسم او-
لوب، خطهٔ مذكوره خريطه‌لرده (شرق انكليز
آفريقاسى) و (شرق آلمان آفريقاسى) اسملريله ايكي‌يه
منقسمدر. مع هذا اورالره مدنيتك ادخالى واهاليسنك
وحشيلكدن تخليصى مجرد نشر اسلامله ممكن اوله-
بيله‌جكنى آوروپالى سياحلر دخى منصفانه اعتراف
ايتمكده‌درلر. بو مملكت واسعه‌ده وقتيله زنكبار
حاكمنك وشمدى آلمانيه وانكلتره‌نك تحت حمايه‌سنده
بولنور برچوق قبائل وحشيه بولنوب، باشليجه‌لرى:
ماغادوقسو، ملينده ، كيلوا وسائره‌در . سواحله
قريب محللرنده واسع اووه‌لر و صيق اورمانلر وايچ
طرفده ٣٠٠٠ متره ارتفاعنه قدر يوكسك طاغلر
بولنوب، برچوق انهار دخى مملكتى شق ايدر .
هواسى فوق العاده صيجاق وآلچق يرلرده وخيمدر .
اراضيسى پك منبت اولوب، پرنج، چيويت، شكر
قامشى، پاموق وانواع ميوه‌لر حاصل اولور. تك‌دينلن
قندار آغاج باؤباب تعبير اولنان شجرهٔ عظيمه وسائره
دخى بولنيور. آلتون، كومش، باقير، دمير وسائر
معدنلرى دخى واردر. اهالئ اصليه (كافر) اقوامنه
مخصوص لسانله متكلم اولوب. (بازوتو) لرله وسائر
آفريقاى جنوبى اقواميله قرابت جنسيه‌لرى واردر.
اوته‌دن برى هرطرفه يرلشمش اولان عربلردن بشقه
اهالئ اصليه‌نك دخى بربيوك قسمى دين اسلامى
قبول ايتمشلردر .

زنكى { فارسده حكومت سورن اتابكان سلاله سنك ايكنجى حكمدارى
اولوب، دولت مذكوره‌نك بانيسى اولان سنغرك
برادرى ومودود بن سلغرك اوغليدر. ٥٥٦ تار-
يخندن ٥٧٠ تاريخنه‌دك ١٤ سنه حكومت سورمش،
وبرچوق خيراته موفق اولمشدر. كنديسندن صكره
اوغلى تكله حكومت سوروب، بعده سنغرك اوغلى
طغرل تخته چيقمش ايسه‌ده، بوندن صكره زنكينك
ديكر اوغلى سعد حكومته كچوب، سلاله‌نك اندرا-
سنه‌دك سلطنت بونك نسلنده قالديغيچون، بوسلاله‌يه
ال سنغر ويا سلغر دنيلديكى كبى (آل زنكى) دخى
ديرلر .

زنكى { (عماد الدين) موصل وشام جهتلر- نده حكومت سورن اتابكان سلاله-
سنك برنجيسى وبودولتك بانيسى اولوب، آقسنغرك
اوغليدر. [« عماد الدين زنكى » ماده‌سنه مراجعت.]

زنكى { ايران شعراسندن اولوب ، اتابكان فارسدن مظفرالدين زنكى‌يه منسوب
بولنديغندن ، بومخلصى اختيار ايتمشدر . شو بيت
اونكدر :

بر روى توخطى بنمايم كه بدان خط
صد بوسه مرا برلب لعل تو براتست

زنكيانى { (عزالدين) مشاهير صرفيوندن اولوب ، صاحبى اسمنه نسبتله
« عزى » عنوانيله متعارف كتب متداولهٔ صرفيه‌دن
« التصريف » عنوانلى كتابك مؤلفيدر. ٦٥٥ ده
وفات ايتمشدر .

زنوبيه { (Zénobie) بلكه زينبدن غلطدر. جزيره عرب امراسندن برينك قيزى اولوب ،
تدمر ملكه‌سى ايدى. ايكنجى تأهلى اولملى اوزره، اوديانه
واروب، بونكله برابر شاپوره قارشى سفر ايتمشدى.
كنديسنه اسناد اولنان اوديانك قتلندن صكره، شرق

ملكه‌سی نامنی آله‌رق، الكاسنی فراتدن آق دكیز ساحلنه وجزیرة العرب چولندن آناطولینك وسطلرینه‌دك توسیع ایتمشیدی. روماليلره قارشی ۲٦۷ دن ۲۷۲ تاریخنه‌دك محاربه ایدوب، غالبانه غلبه چالمش ایسه‌ده، آؤرلیان طرفندن آنطاكیه وحماده مغلوب اولوب، تدمرده محاصره اولنمش؛ وزنوبیه فرار ایتمش ایسه‌ده، دردست اولنه‌رق، ۲۷۳ده رومایه سوق اولنمشدی. تیبورده اقامت ایتدیریلوب، بقیهٔ عمرینی اولادیله برابر برحال مجهولیتده گچیرمشدر.

زنوبیه (Zènobie) ایبریا حكمداری رادامیسنك زوجه‌سی ومشهور مهردادك قیزی اولوب، زوجی بر محاربه‌ده قاچارکن، دشمنلرینك الینه دوشمك قورقوسیله، كندیسنی بیچاقله اوروب، آراس نهرینه آتمش ایسه‌ده، زنوبیه قورتلوب، تیریدادك الینه گچمش؛ وبرحكمدار زوجه‌سنه لایق حرمت ورعایته مظهر اولمش ایدی.

زنودور (Zénodore) یونان قدیمك مشهور هیكلتراشلرندن اولوب، برنجی قرن میلادیده یاشامشدر.

زنون (Zénon) یونان قدیم حكماسندن ایكی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی میلاددن ۵۰٤ ویا ٤۹۰ سنه اول او وقت بیوك یونان تسمیه اولنان ایتالیای جنوبینك (الیا) شهرنده طوغمش؛ و (پارمنید) دن تحصیل علم وفلسفه ایدوب، قبل المیلاد ٤٦٤ تاریخنده آتنه‌یه سیاحتله، اوراده استادینك فلسفه‌سنی وعلم آداب محاوره‌یی تدریس ایتمكه باشلامشیدی. آداب محاوره‌یی برعلم مخصوص صورتنه قویان واك اول اجرتله تدریس ایدن بوذاتدر. وحدت اشیایی وسكون وعدم حركتی تدریس ایدركن، برشخص مضحك اوكندن گچمكله بوایكنجی فكرینك بطلانی اثبات ایتمش اولدیغی مروی اولوب، بوحركت (دیوجنس)ه اسناد اولنیورسه‌ده، دیوجنس صاحب ترجمه‌دن ۱۰۰ سنه صكره ظهور ایتمشدر.

— ایكنجیسی رواقیون مذهب فلسفیسنك موجدی اولوب، قبریسك (كیتیوم) مدینهٔ قدیمه‌سنده میلاددن ۳٦۰ سنه اول طوغمش؛ وزنكین بر تاجرك اوغلی اولمغله، ابتدا كندیسی‌ده تجارته سلوك ایدوب، بربیوك زیانه اوغرادقدن صكره، بومسلكدن واز گچمش ایدی. برگون آتنه‌ده تصادفاً بركتابجی دكاننده اكسنوفونك سقراطك خواطرینی حاوی كتابی الینه گچمكله، بردن بره فلسفه‌یه میل ومحبت ایدوب، كلبیوندن (قراتس)ك، بعده مغاریوندن (استیلپون)ك ونهایت آقادمیوندن (اكسنوقرات) و (پولمون)ك درسنه دوام ایده‌رك، كندینه مخصوص برمذهب فلسفی ایجاد، و ٤۰ یاشنده ایكن آتنه‌نك بررواق آلتنده تدریسه باشلامغله، درسنه دوام وفلسفه‌سنه تبعیت ایدنلر (رواقیون) اسمیله شهرت بولمشلردر. اقوالنه مطابق افعال وحركاتی وحسن اخلاق حلقهٔ تدریسنه پك چوق طلبه جلب ایدوب، ماكدونیه حكمداری (آنتیغون غوناتاس) دخی جملهٔ شاگردانندن ایدی. پك مسن اولدیغی حالده قبل المیلاد ۲٦۳ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. عمومك فوق العاده حرمت ومحبتنه مظهر اولمشدی. فلسفه‌سنی منطقیات، طبیعیات واخلاق شعبه‌لرینه تقسیم ایدوب، اك زیاده اخلاقه اهمیت ویردی. وحدته معتقد اولوب، انسان ایچون روح نه ایسه كائنات ایچون دخی الوهیت او اولدیغنه، وروحك بعدالوفات منفرداً بقاسنی انكار ایدوب، روح عالم اولان الوهیتله وحدت حاصل اولدیغنه اعتقاد ایدردی. آثارینك اكثری نابود اولوب، افكاری سائر قدمای مؤلفینك كتابلرندن وپلوتارخوس طرفندن یازلمش ترجمهٔ حالندن منفهم اولیور.

زنون (Zénon) قسطنطینیه روم ایمپراطورلرندن اولوب، (ایساوره‌لی Isaurien) لقبیله ملقبدر. ابتدا برضابط ایكن، ایمپراطور برنجی لیونك توجهنی قزانه‌رق، دامادی اولمش؛ و ٤۷٤ تاریخ میلادیسنده، بونك وفاتی اوزرینه، كندی اوغلی صبی ایكنجی لیون طرفندن ایمپراطورلغه تشریك ایدلمش؛ ومتعاقباً بو چوجق وفات ایتمكله، بالاستقلال ایمپراطور اولمش ایدی. ٤۷۵ ده، برنجی لیونك قاریسی (ورینه) طرفندن اویاندیریلان فترت اوزرینه، تختی ترك ایدوب، وطنی اولان (ایساوره) یه چكلمش ایسه‌ده، ایكی سنه

صکره ایساوره‌لی عسکرك وغوتلرك یاردیمیله یکیدن زمام اداره‌یی النه آلمش؛ وکوستردیکی شدت واجرا ایتدیکی معاملات غیرلایقه ایله نامنی لکه‌دار ایدوب، فسق وسفاهته طالمش اولدیغندن، ٤٩١ ده سرخوش اولدیغی حالده، کندی قاریسی (آریانده) نك دلالتیله حیاً دفن اولنمشدر. زماننده برچوق مذهب غوغالری ظهور ایدوب، کندیسی بو اختلافاتی منع ایچون «توحید» عنوانیله بر تعلیمات نامه نشر ایتمش ایسه‌ده، بو حرکتیله‌ده هیچ برطرفی ممنون ایده‌مه‌مش ایدی.

زو { پیشداد یاندن زابك نام دیکریدر. [«زاب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

زواوه { آفریقیه ایله مغرب آره‌سنده یعنی جزایر جهتنده بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زواوی { (شیخ زین‌الدین یحیی بن عبدالمعطی) مشاهیر نحویوندن اولوب، بوفنده «الدرة الالفیة» عنوانلی رسالهٔ منظومه‌نك صاحبیدر. مغربك آنف‌البیان قصبه‌سندن اولوب، ٦٢٨ ده وفات ایتمشدر. تألیف مذکوری شرق وغربده مشهور اولوب، برچوق نحویون طرفندن شرح اولنمشدر.

زوپیر { (Zopyr) یونان قدیم مورخلری بو اسمله اسفندیار اولمسی لازم کلن برنجی داریوسك سردارلرندن برینی ذکر ایدوب، حکمدار مشارالیهك بابلی محاصره‌سنده بو ذاتك کمال صداقتندن کندی برونی و قولاقلرینی کسه‌رك، اسفندیار طرفندن بو حاله قونلدیغنی بیانله، بابلیلره التجا ایتمش؛ وبو وجهله امنیتلرینی قزاندقدن صکره، افندیسنه شهرك قپولرینی آچمش اولدیغنی بیان ایدیورلر. ایران تواریخنده مذکور دکلدر.

زوتن { (Zutthen) فلمنك (کلدره) ایالتنده و (ایسل) نهری اوزرنده اوله‌رق (دوندر)ك ١٤ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، مصنع بر کلیساسی وکوزل ابنیهٔ امیریه‌سی واردر. پك اسکی بر قصبه‌در.

زوجیتانه { (Zeugitane) روماليلرك قرتاجی ضبط ایتدکدن صکره افریقیه خطه‌سنه یعنی تونس ایله جزایرك قسنطینه جهتنه ویردکلری اسم اولوب، بونی بر ایالت اتخاذ ایتمشلردی.

زودنویس { (محمد بن محمود) مشاهیر خطاطیندن اولوب، بغدادلیدر. حسن خطه متعلق «الرسالة الرشیدیه» عنوانلی کتابك صاحبیدر. بو کتابی ٧١٠ تاریخنده یازمشدر. پارس کتبخانه‌سنده ١ رقیله مرقم بر نسخه‌سی واردر.

زور { جزیره ایله برالشامده یعنی فراتك ایکی جهتنده مستقل متصرفلق صورتنده اداره اولنور واسع بر یر اولوب، ٣٤° ایله ٣٧° ١٠′ عرض شمالی و ١٥′ ٣٥° ایله ٢٥′ ٣٩° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شمالاً دیاربکر وحلب، غرباً ینه حلب وسوریه، شرقاً موصل وبغداد ولایتلریله، جنوباً دخی برالشام چولیله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ١٠٠٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی دخی تخمیناً ١٠٠٠٠٠ نفوس راده‌لرنده‌در، که هر کیلومتره باشنه برکشی دوشر. مرکزی فرات ساحلنده واقع (دیر زور) قصبه‌سی اولوب، سنجاق مرکزله برابر بروالجه زیر ٤ قضا، ٤ ناحیه و ١٤٨ قریه‌یی حاویدر:

قضا	ناحیه	مقدار قرا	مقدار اهالی
دیر	سبخه، تدمر، کوکب	٧١	٤٥٠٠٠
عشاره	بصیره	٣٤	٢٤٠٠٠
رأس العین	—	٢٤	١٦٠٠٠
البوکمال	—	١٩	١٥٠٠٠

اراضیسی عمومیت اوزره دوز وآز عارضه‌لی اولوب، یوکسك طاغلری یوغیسه‌ده، مرکز قضاسیله رأس العین قضاسی آره‌سنده (جبل عبدالعزیز) طاغی بولنیور، که سنجاغك قسم شمالیسنده سنجار طاغنه طوغری بر قوس تشکیل ایدیور. (جبل رواق) اسمیله دیکر بر طاغ دخی سوریه ولایتندن کلوب، شمال شرقیه طوغری اوزانه‌رق، تدمر خرابه‌لرینه قدر واصل اولور. سبخه ناحیه‌سنده دخی معدن اسمیله بر کوچك طاغ و دیر قصبه‌سنك قربنده بر تپه بولنیور. سنجاق کاملاً فرات حوضه‌سی داخلنده اولوب، بو ایرماق شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری سنجاغی ٢٨٠ کیلومترەلك مسافه‌ده شق ایتدیکی کبی الك بیوك تابعلرندن اولان (خابور) نهری دخی سنجاغك

قسم شمالیسنی یعنی فراتك شمال جهتنده‌کی قسمنی شمالدن جنوبه ۳۰۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده شق ایدوب، صول کنارندن سنجاغك داخلنده بلیخ، جرجب، زرکه، جغجاغه، جراحی وحساوی نهرلرینی وبرچوق کوکوردلی میاه معدنیه‌یی آلیر. بو انهارك جمله‌سنده کلیتلی بالیق بولنور. فراتك زور سنجاغی داخلنده‌کی قسمنده سیرسفائنه مانع اوله‌جق برمشکلات اولمیوب، جزئی بر مصرفله بو حاله وضع اولنه‌بیلیر. شمدیکی حالده کلکله ایشلرلر. فرات مجراسنك جوارلرنده وسائر بعض یرلرنده بر طاقم طوزلی کوللر و بطاقلقلر دخی بولنوب، کوزل طوز اخراج اولنور؛ وبو کوللرك برنده پك مقبول برنوع بالیق صید اولنوب، دمشق شامه وسائر طرفلره کوندریلور. اراضیسی پك منبت اولوب، بعض جهتلری انهارك صولریله‌سقی و اروا اولنور، وبعضلری‌ده یالکز یاغموردن استفاده ایدرلر. بو ایکنجی اراضیده قیش محصولی اوله‌رق آرپه وبغدای حاصل اولوب، یوللرك بعد مسافه‌سندن طولایی اخراج اولنه‌میه‌جغی جهتله، یالکز احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك قدر زرع اولنور. انهارك صوییله اروا اولنان یرلرده‌دخی مصر بغدایی وداری حاصل اولوب، داریدن اخراجات دخی اولور. بتون سنجاقده حد وسطی اوزره سنوی بهر طفاری ۱۵۰۰ کیلو اولمق اوزره ۵۳۹۱ طفار بغدای، ۲۴۶۱ طفار آرپه، ۱۰۰۰۰ طفار مصر و ۱۶۳۱ طفار داری حاصل اولور. اشجار مثمره غرسنه یکی باشلانوب، هنوز لایقیله محصول آلنه‌میور. حیوانات اهلیه‌سی چوقجه اولوب، ۱۴۰۰۰ صیغیر، ۱۷۰۰ آت، ۸۵۰۰ اشك، ۴۰۰۰ دوه و ۴۷۸۲۰۰ قویون موجوددر. سکنالری اولمدیغی حالده، سنجاق داخلنده جولان ومرور ایدن عشیرتلرك کلیتلی دوه و قویونلریله خرکاهلری بو حسابه داخل دکلدر. هواسی یازین پك صیجاق اولوب، سانتیغراد حسابیله میزان‌الحراره ۵۶ درجه‌یه قدر چیقارسه‌ده، صاغلام اولوب، البوکالده‌کی صیتمه‌دن بشقه هیچ بر محلی خسته‌لق یوقدر. قیشین یاغمورلری چوق اولوب، هواسی دخی معتدلدر. نیسان ومایسده علی‌الخصوص البوکالده سینك وسیوری‌سینکلر چوقدر. سنجاق داخلنده شمدی‌یه قدر هیچ بر معدن بولنمامش ایسه‌ده، آلچی وتبشیر کبی اتربه‌سی چوقدر. سبخه وتدمر ناحیه‌لرنده برچوق کوکوردلی میاه معدنیه بولنیور. فرات وادیسنده تمرهندی، قواق، طوت وخرما آغاجلرینی حاوی بعض کوچك اورمانلر بولنوب، اك بیوکلری اولان البوکال اورمانك طولی ۷ کیلومتره‌در. یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر زورده آرسلان وقپلانه تصادف اولنیوردیسه‌ده، شمدی بو حیوانلردن اثر کورلمیوب، چقال، طوموز، صیرتلان، قورد وتیلکی کبی حیوانات بولنه‌رق، اك زیاده اورمانلرده طولاشیرلر. زورده یالکز عبا اعمال اولنوب، سائر معمولات لازمه دمشقدن، حلبدن وبغداددن نقل اولنور. مرکز لوانك بواوچ شهرایله خیلی تجارتی اولوب، مقتن صورتده کاروانلر ایشلر. سنجاغك سنوی اخراجاتی ۱۳۰۰۰۰ و ادخالاتی ۸۰۰۰۰ لیرایه بالغ اولور. اخراجاتی قویون، بیاغی، یاغ، دری، سیسام ومصردن عبارتدر. وارداة سنویه‌سی ۴۹۲۰۷ لیرایی تجاوز ایتمیور.

بو سنجاق یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر عربان عشایرینك جولانکاهی اولوب، انتظام وامنیتدن محروم ایکن، بوندن اوتوز یدی سنه اول سردار اکرم عمر پاشا عربانی تنکیل ایده‌رك، اوراسنی تحت انضباطه آلمش؛ واو وقته قدر ملجأ اشقیا اولان دیر قصبه‌سی عراق ایله سوریه آره‌سنده تجارتکاه بر قصبه اولوب، زور خطه‌سی ابتدا حلب ولایتنه ملحق وبعده مستقل بر سنجاق صورتنه قونمشدر. ابتدای تشکیلاتده متصرفلق ایدن آرسلان پاشانك همتیله کاروان طریقلرنده بر طاقم خانلر انشا و عساکر اقامه ایدیله‌رك، امنیت استحصال اولنمشدر. فرات سیرسفائنه صالح بر حاله وضع، ودمیریول خطلری تمدید ایدیله‌جك اولسه، بوسنجاق هرنوع ترقیاته مستعددر.

زوراء { مائله ومنحرفه دیمك اولان بو کلمه دجله‌نك بغداده قریب قسمنه ودجله‌نك ساحل غربیسنده مؤسس اولان اصل بغداد شهرینه اطلاق اولنور. شهرك بو اسمله سبب تسمیه‌سی قبولرینك بربرینه مقابل اولمیوب یان دوشمه‌لری، ویاخود جامعلرینك قبله‌یه یاندن متوجه اولملریدر. — مدینهٔ منوره‌نك چارشیسنه وجزیرة العربك مختلف محللرینه‌ده بو اسم ویریلیردی. — بطلیوس «ملحمه»سنده ۳۹° عرضیله ۱۰۵° طولنده (زورا)

اسمیله برقصبه اولدیغنی ذکر ایتمسیله، یاقوت حموی «معجم» نده بونی بیلمدیکنی واولسه اولسه بلاد رومده اوله‌جغنی بیان ایدیور.

زوراونو { (Zuravno) غالیچیاده (دنیستر) نهری اززرنده و (استری) نك ٢٩ کیلومتره شرقنده بیوك برقریه اولوب، ١٦٧٦ تاریخ میلادیسنده عثمانلی عسکری بومحلده لهلیلره قارشی بیوك برمظفریته نائل اولمش؛ و (سوبیسکی) یی (بودولیه) و (اوقرنه) یی دولت عثمانیه‌یه ترك ایدن (زوراونو) معاهده‌سنی امضایه مجبور ایتمشلر ایدی.

زوروبابل { (Zorobabel) یهود رؤسا. سندن اولوب، کیخسرو بابلی فتح ایله، اوراده اسیر بولنان بنی اسرائیلك وطنلرینه عودتلرینه مساعده ایتدیکی وقت، بوذات قومنی قدسه سوق ایتمش؛ و (یسو) نام کاهنك یاردیمیله آیین یهودی تجدید واحیا ایدوب، سامریلرك ممانعتیله برابر، بیت مقدسی یکیدن تأسیس ایلمش ایدی.

زوریخ { (Zürih) اسویچره‌نك قسم شما. لیسنده همنامی اولان کولك منتهای شمالنده و بوکولك آیاغی حکمنده اولان (لیمات) نهری اوزرنده ناحیه یعنی جمهوریت مرکزی وبتون اسویچره‌نك اك بیوك شهری اولوب، ٩٠٠٨٨ اهالیسی، کوزل ابنیهٔ امیریه وخصوصیه‌سی، دارالفنونی تشریحه مخصوص بیوك عملیاتخانه‌سی، تاریخ طبیعییه مخصوص صاله‌سی، فنون مختلفه نمونه‌خانه‌لری، متعدد کتبخانه‌سی، مکتب صنایعی، کورلره مخصوص مکتبی، متعدد مکاتب اعدادیه وسائره‌سی، یتیمخانه‌سی، دار. الشفاسی، (مونستر) اسمیله مصنع برکلیساسی، مختلف ایپك قماشلر وپاموقدن بعض منسوجاتله سرکه وسائره فابریقه‌لری واردر. معارفیله واسباب تحصیل وتربیه. نك مکملیتیله مشهور اولوب، «اسویچره‌نك آتنه‌سی» اسمنه مستحق اولمشدر. مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسیدر. پك اسکی برشهر اولوب، رومالیلر زماننده (توریقوم) اسمیله معروف ایدی. اوته‌دن بری برچوق وقایع سیاسیه‌نك محل جریانی اوله کلمشدر.

زوریخ { (Canton de Zürich) ناحیه‌سی اسویچره جماهیر متفقه‌سنی ترکیب ایدن ٢٥ ناحیه‌نك بری اولوب، شمالاً (باده) بیوك دوقه‌لغیله و (شافهوزه) ناحیه‌سیله، غرباً آغروویه، جنوباً سنت غال، زوغ واشویچ، شرقاً دخی تورغوویه ناحیه‌لریله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بویی ٦٢ واکی ٤٣ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ١٨٥٠ مربع کیلومتره اولوب، ٢٣٧ ١٨٣ اهالیسی واردر. اهالیسنك همان جمله‌سی پروتستاندر. مرکزی همنامی اولان شهردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، اوراده آلپ سلسله‌سنك اتکلری وشعبه. لری خیلی انحطاط کسب ایتمکله، هیچ برمحلی ١١٦٠ متره ارتفاعنی تجاوز ایتمز. اسویچره‌نك جهات جنو. بیه‌سنده‌کی بوز دره‌لرندن دخی عاریدر. (رین) ایرماغی ناحیه‌نك حدود شمالیه‌سنی تفریق وبرمحلنده اراضیسی ایچنه دخول ایتدیکی کبی، بوایرماغه منصب اولمق اوزره، عمومیت اوزره جنوبدن شماله آقار برقاچ نهری دها واردر، که باشلیجه‌لری: رایس، لیمات، سیل وتوردر. آتیده بیان اولنه‌جق (زوریخ) کولی ناحیه‌نك نصفنی ایکی‌یه شق ایتدیکی کبی، بونك شرق جهتنده برقاچ کوچك کول دخی بولنیور. اورمانلری ومرعالری چوق اولدیغی کبی، زراعت دخی پك ایلری اولوب، اقلیمك مساعد اولدیغی حبوبات وسبزه ومیوه‌لرك انواعی یتیشدیریلیر. صیغیر وقیون وسائر حیوانات یتیشدیروب بسلمکه‌ده اهالیسنك فوق‌العاده مهارت واستعدادی واردر. صنایع دخی پك ایلری اولوب، منسوجات ومعمولات مختلفه‌یه مخصوص پك چوق فابریقه‌لری واردر، وتجارتی پك ایشلکدر. ناحیه داخلنده متعدد دمیر یوللر بولنوب، کول ونهرلریله برابر تجارتی تسهیل ایدیور. هواسی اسو. یچره‌نك سائر طرفلرینه نسبةً معتدل وهله یازین پك لطیفدر. بوناحیه ١٣٥١ ده جماهیر متفقه‌یه التحاق ایدوب، او وقت یالکز زوریخ شهریله (سیل) نهری کنارنده واقع برقصادن مرکب ایدی. اون دردنجی واون بشنجی قرن میلادیده کسب توسع ایدوب، شمدیکی حدودی بولمشدر. ١٨٠٢ ده برطاقم مناز. عاته میدان اولمغله، فرانسه‌نك مداخله‌سنی واسو. یچره‌نك ١٩ ناحیه اوزرینه تنظیمی انتاج ایتمشدی. ناحیه‌نك شمدیکی اصول اداره‌سی ١٨٣٩ ده تنظیم اولنمشدر. ارکان حکومت ٢١٢ اعضادن مرکب بر

مجلس عمومی ایله ۲۵ اعضادن مرکب بر مجلس دائمیدن وبرتمییز محکمه‌سندن عبارتدر.

زوریخ (کولی (Lac de Zürich) اسو- یچره‌نك وسعتجه ایلنجی درجه‌ده) بولنان کوللرندن اولوب، ابتدا (سنت غال) ایله (اشویچ) ناحیه‌لری آره‌سنده وبعده زوریخ ناحیه‌سی داخلنده برقوس ویا هلال رسمنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ممتد اولور. طولی ۲۵ وعرض وسطیسی ۳ کیلومتره‌در. درینلکی بعض محللرنده ۲۰۰ متره‌یه قدر واصل اولور. یوقاری وآشاغی ناملریله ایکی قسم اعتبار اولنوب، آره‌لرنده ۱۸۰۰ قدم بوبی اولان برکوپری بولنیور. جنوب شرقی کوشه‌سنه (لینت) نهری بوکوله منصب اولور؛ واوسط طرفنده‌کی (والن) کولیله برجدولله اختلاط ایدر. شمال غربی کوشه‌سندن (لیمات) نهری چیقوب، زوریخ شهری ایچندن مروره، (رن) ایرماغنه دوکلك اوزره، شمال غربی‌یه طوغری آقار. سائر اسویچره کوللری کبی بودخی غایتله کوزل منظره‌لی ودلنشین کنارلرله محاطدر. ساحل غربیسی بوینجه بردمیر یول خطی ممتد اولدیغی کبی، ذکر اولنان کوپریدن ساحل شرقیسنه دخی برشعبه اوزانیر. که (والن) کولی قربنده ایکیسی بعدالتقاطع، آلپ سلسله‌سنك اتکلرینه قدر ممتد اولورلر.

زوزان (اخلاط، آذربجان، دیاربکر و موصل آره‌لرنده اکرادله) مسکون برناحیه اولوب، ۱۹ نجی سال هجریده عیاض بن غنم حضرتلری طرفندن صلحاً فتح ایدلمش اولدیغی کتب فتوحده محرردر. ابن اثیر بوناحیه‌نك دجله‌نك جهت شرقیه‌سنده وجزیرهٔ ابن عمرك (یعنی جزره‌نك) قارشیسنده واقع اولوب، موصلدن ایکی کونلك مسافه‌دن باشلایه‌رق، آذربجان حدودینه‌دك ممتد اولدیغی وایچنده برچوق قلاع حصینه بولندیغی بیان ایدیور.

زَوزَن (خراسانده نیسابور ایله هرات آره‌سنده ۱۲۴ قریه‌دن مرکب برناحیهٔ) واسعه وبونك مرکزی اولان برقصبه اولوب، کثرت علما وفضلاسندن طولایی (البصرة الصغری) دینلیردی. برچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

زوزنی (ابو عبد الله حسین بن احمد) مشاهیر ادبادن اولوب، معلقات سبعه‌یی شرح ایتمشدر. بوشرح پارس کتبخانه‌سنده ۱۱۵۴ رقمیله مرقم اوله‌رق موجوددر.

— (ابو حنیفه عبد الرحمن بن حسن زوزنی) مشاهیر محدثین وخطاطیندن اولوب، ۴۰۰ مصحف شریف یازمش، وبرینی ۵۰ دیناره ویرمش ایدی. ۴۵۵ تاریخنده حجه کیتمشیدی.

— (ابو العباس ولید بن احمد زوزنی) دخی محدثین وصوفیوندن اولوب، ۳۷۶ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— (ابو نصر احمد بن علی زوزنی) دخی ادبادن اولوب، بغداده ورودله سلاجقه‌دن عضد الدوله‌نك خدمتنه کیرمشیدی. شوقطعه اونکدر:

ولا اقبل الدنیا جمیعاً بمنة
ولا اشتری عز المراتب بالذل
واعشق کحلاء المدامع خلقة
لئلا تری فی عینها منة الکحل

زوغ ((Zug) اسویچره‌ده همنامی اولان ناحیه‌نك مرکزی برقصبه اولوب،) همنامی اولان کولك کنارنده واقعدر. ۴۰۰۰ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی ومقارنه وشهریه وسائره فابریقه‌لریله قورو یمش اخراجاتی واردر.

زوغ (ناحیه‌سی (Canton de Zug) اسویچره جماهیر متفقه‌سنی ترکیب ایدن) ۲۵ ناحیه‌نك بری اولوب، شمالاً زوریخ، شرقاً وجنوباً اشویچ، غرباً دخی آرغوویه ناحیه‌لریله محاط ومحدوددر. کوچك بر ناحیه اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ۲۰ واکی ۱۷ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۳۹ مربع کیلومتره اولوب، ۲۳۰۲۹ اهالیسی واردر. سکنه‌سی کاملاً آلمان واکثریت اوزره قتولیکدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، منبت دره وبایرلری چوقدر. همنامی اولان کولك نصف شمالیسی ناحیه‌نك ایچنده اولوب، بونك آیاغی حکمنده اولان (رایس) نهری، رن ایرماغنه دوکلك اوزره، شمال غربی‌یه طوغری آقار. مذکور کولك شرق جهتنده برکوچك کول دها

واردر ،كه آياغى اولان بر نهر ناحيه‌نك ايچنده طو. لاشه‌رق ، ساحل شماليسندن زوغ كولنه دوكيلور. هواسى معتدل وصاغلامدر. كستانه وسائر ميوه‌لريله پنير وباغ محصولاتى چوقدر. كليتلى كيراسو اعمال اولنور. اوچ دمير يول خطى ناحيه‌يه داخل اولوب، كولك كنارلرينى دور ايديور. زوغ ناحيه‌سى ١٣٥٢ ده جماهير متفقه‌يه التحاق ايتمشدر.

زوغ { كولى (Lac de Zug) اسويچره‌نك ايكنجى درجه‌ده‌كى كوللرندن اولوب، زوغ، اسويچ ولوسرنه ناحيه‌لرى آره‌سنده واقعدر. شمالدن جنوبه طولى ١٤ وعرض وسطيسى ٢ كيلو. متره اولوب، درينلكى تقريباً ٢١٥ متره‌در. همنامى اولان ناحيه‌ده بولنان بركوچك كول ايله اختلاطى اولوب، (رين) ايرماغنه دوكيلن (رايس) نهرى دخى آياغى حكمنده در.

زوغما { (Zeugma) سوريه‌ده فراتك ساحل يميننده و (افاميه) نك قارشيسنده اسكى بر قصبه اولوب، افاميه‌يه بركوپرى ايله مربوط ايدى؛ وبو سببدن روملر طرفندن «جفت» ديمك اولان بو اسمله تسميه اولنمشدى.

زوقسيس { (Zeuxis) يونان قديمك اك مشهور رسامليرندن اولوب، قبل الميلاد ٤٧٠ تاريخنده طوغمش، و ٥٠٠ تار. يخلرنده وفات ايتمشدر. (آپولودور) ك آثارينى تتبع ايدوب، مهارتده بونى كچمش، و (پاراسيوس) ه رقيب اولمش ايدى. رسملرينك فروختندن بربيوك ثروت قزانوب، بعده آثارينى مجاناً هديه ايتمكه باشلا. مشيدى. برچوق رسملرى روماىى تزيين ايدوب، بعده قسطنطينيه‌يه نقل اولنمش، ومرور زمانله محو اولمشدر.

زوكر { ارضروم ولايتنده ارزنجان سنجاغنك رفاهيه قضاسنده مركز قضادن اداره اولنور بر ناحيه اولوب، ١٧ قريه‌دن مركبدر.

زولا { (Zoula) [«زيلع» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زولتان { (Zoltan) مجار رؤساسندن اولوب، ٩٠٧ تاريخ ميلاديسندن ٩٥٥ تاريخنه‌دك اووقت نيم وحشى حالنده بولنان قوميله آوروپايى غارت ايده‌رك، نهايت اوغسبورغ قربنده برنجى اوتون طرفندن مغلوب اولمغله، شمديكى مجارستانه دونه‌رك، اوراده ساكن اولمش، ومجارستان قراللغنك اساسنى قورمشدر. وفاتى ٩٦٠ تاريخنده وقوع بولمشدر.

زولكيف { (Zolkiew) آوستريا ومجارستان دولتنك غاليچيا خطه‌سنده ولمبرغك ٣٠ كيلومتره شمالنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى و اسكى سوبيسكى خاندانـنه مخصوص بولنمش برسرايى واردر. — زولكيف سنجاغى شرقاً زلوقزوف، جنوباً وجنوب غربى جهتندن پرزميسل و لمبرغ سنجاقلريله، شمالا دخى روسيه حدوديله محدود اولوب، بويى ١٠٠ واكى ٧٠ كيلومتره واهاليسى ٢٤٠٠٠٠ كشيدر.

زولو { (Zoulous) آفريقاى جنوبينك ساحل شرقيسنده آتى البيان (زولولاند) مملكتنده ساكن برقوم اولوب، بتون آفريقاى جنوبى خلقنك منسوب بولندقلرى بچوآنه عرقنه منسوبدر. رنكلرى سياهله باقير رنكى آره‌سنده اولوب، متناسب الاعضا وايرى آدملردر. ٢٠٠٠٠٠ قدر افراددن عبارتدر. زولولر نيم وحشى بر حالده بولنوب، همان چيلاق كزرلر. زياده‌سيله جسور وجنكاور آدملر اولوب، اخيراً انكليز عسكرينه خيلى وقت مقاومت ايده‌بيلشلردر.

زولولاند { (Zouloulande) يعنى «زولو مملكتى» آفريقاى جنوبينك ساحل شرقيسنده واميد برونى مهجرينك منتهاى شرق شماليسنده بر مملكت اولوب، غرب جنوبى جهتندن (ناتال) مهجريله، غرب شمالى جهتندن (ترانسوال) جمهوريتيله، شمال شرقى جهتندن پورتكيز مستملكاتندن اولان (موزامبيق) ايله، شرقاً وشرق جنوبى جهتندن دخى بحر محيط هندى ايله محاطدر. ٢٦° ايله ٣٠′ ٢٩° عرض جنوبى و ٢٨° ايله ٣٣° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، ترانسوال حدودينى آيران (راندبرغ) سلسلهٔ جبالنك ساحله قدر ممتد اولان اتكلرندن عبارتدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٦١٥٠٠ مربع كيلومتره اولوب، ٢٥٠٠٠٠ اهاليسى واردر. عارضه‌لى واورمانلرله مستور بر بر

اولوب، مذکور سلسلهٔ جبالدن اینن بر قاچ نهری واردر. بوانهارك اك بیوکی موزامبیق داخلنده واقع (دلاغوآ) کورفزینه دوکیلن (اومفوروومه) نهریدر. دیکرلرینك چوغی ساحل قربنده بولنان (سانته لوچیا) کولنه دوکیلور. بومملکتك اهالیسی اولان زولولر (کافر) اسم عربیسیله معروف اولان او جوار اقوامندن اولوب، بر چوق قبیله‌لره منقسم اولدقلری حالده، بر حکمدارك تحت اداره‌سنده بولنیورلر دی، و حرب وقوعنده قرق بیك جنکاور چیقاره‌بیله‌جك صورتده تنظیم اولنمشلردی. ایکی سنه‌لك محاربه‌دن صکره ۱۸۷۹ ده انکلیزلره مغلوب اولملریله، حکمدارلری بولنان (ستیوایو) نك اسیر دوشمسی اوزرینه، (زولولاند) مملکتی درده تقسیم اولنه‌رق، (آمازولو) دینلن جنوب شرقی قسمی انکلیزلر طرفندن بسبتون ضبط، وناتال حکومتنه الحاق اولنمش؛ (آماتونغه) دینلن شمال شرقی قسمی انکلتره‌نك تحت حمایه‌سنده بولنان برملکه طرفندن اداره اولنور؛ (آماسوآزی) دینان شمال غربی قسمی مستقل برطاقم رؤسانك النده بولنیور؛ (زولولاند) اسمنی محافظه ایدن جنوب غربی قسمی دخی ترانسوال بوئرلرینك دلالت ومعرفتیله برجمهوریت حالنه قونیله‌رق، (وریبهاید) قصبه‌سی مرکز اتخاذ اولنمش، وبو جمهوریت بالطبع ترانسوالك دائرهٔ اتفاقنه آلنمشدر.

زولیخاو (Zullichau) بروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده و (فرانقفورت سوراودر) ك ۳۵ کیلومتره شرقنده برقصبه وقلعه اولوب، ۷۴۰۰ اهالیسی وچوخه ایله قونیاق وسرکه فابریقه‌لری واردر.

زولیه (Zulia) آمریقای جنوبینك (ونزوئلا) جمهوریتنده برنهراولوب، (ماراقایبو) کولنه دوکیلور.

زومبو (Zoumbo) آفریقای جنوبیده (زامبز) ایرماغنك مجراسنده واقع برآطه‌نك اوزرنده پورتکیز مهاجرلریله مسکون بر قصبه اولوب، (تته) نك ۴۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. آلتون معدنیله فیل دیشی تجارتی واردر.

زومبور (Zombor) مجارستانده (باقس) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، پشته‌نك ۱۷۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر. ۲۴۳۰۰ اهالیسی ومربی یتیشدیرمکه مخصوص مکتبی واردر.

زونزوناته (Zonzonate) آمریقای وسطینك (سالوادور) جمهوریتنده و (سان سالوادور) ك ۹۰ کیلو متره غربنده اوله‌رق همنامی اولان برنهرك بحر محیط کبیره منصب اولدیغی محلده واقع برقصبه و اسکله اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی وبیوك تجارتی واردر.

زویدرزئه (Zuyderzée) یعنی «بحر جنوبی» شمال دکیزینك فلمنك ایچنه کیرمش بیوك برکورفزی اولوب، غرب جهتنده بولنان (هولانده) وشمال جهتنده واقع (فریزه) خطه‌لرینك ایکی برونی آره‌سنده اولان مدخلی، کورفزك شمال غربی کوشه‌سنده واقع وغربه متوجه اولدیغی حالده، تقریباً ۱۳ کیلومتره وسعتنده اولوب، بوبوغازك خارجنده برایکنجی کورفز بولنیور، که بر صره آلچق آطه‌لرله انکیندن آیرلمش اولوب، بونلرك آره‌لرنده‌کی بوغازلردن کیریلیر. (زویدرزئه) کورفزینك شمال شرقیدن جنوب غربیه اولان طول اعظمی ۲۲۰ وعرض وسطیسی ۷۵ کیلومتره‌در. بوکورفزك وقتیله یالکز قسم جنوبیسی (فلو) اسمیله برکول حالنده اولوب، دکیزله اختلاطی وار ایدی. ۱۱۷۰ تاریخ میلادیسندن ۱۲۸۷ تاریخنه‌دك دوام ایدن طغیان میاه قسم شمالیسنی دخی صو آلتنه براقوب، دکیزله اختلاطی آرتیرمشدر. بو کورفزك قورودلمسیله، قعرینك اراضئ مزروعه‌یه تحویلی متصوردر.

زوئه (Zoë) اسکی قسطنطنیه روم ایمپراطوریچه‌لرندن ایکی قادین اولوب، برنجیسی لئونك معشوقه‌سی وبعده زوجه‌سی ویدنجی قسطنطینك والده‌سیدر. زوجنك وفاتی اوزرینه، ۹۱۱ تاریخ میلادیسنده سرایدن طرد اولنمش، واوچ سنه صکره اوغلی طرفندن جلب اولنه‌رق، دوستی اولان برنجی رومانله بالاتفاق بیوك برنفوذ قزانمش ایسه‌ده، نهایت ۹۱۹ ده بونك طرفندن بر مناستره

حبس اولنمش ایدی . — ایکنجیسی طقوزنجی قسطنطینك قیزی واوچنجی رومانك زوجه‌سی اولوب، ۱۰۲٤ تاریخ میلادیسنده، دوستی بولنان دردنجی میخائلی اقعاد ایتمك ایچون، زوجنی ازاله ایتدیرمش ؛ ومرقوم دردنجی میخائله وارمش ایسه‌ده، سوء معاملاته تحمل ایده‌میه‌رك، بر سنه صکره بونك یکنی بشنجی میخائلی اقعاد ایتمش؛ وبونکله‌ده بختیار اوله‌مدیغیچون، ۱۰٤۱ ده برقاریشقلق آره‌سنده، کندیسی همشیره‌سی (تئودوره) ایله مشترکاً اداره‌یی اله آلمش؛ واو وقت ٦۳ یاشنده اولدیغی حالده، اوچنجی دفعه اوله‌رق اولنوب، اونجی قسطنطینه وارمشیدی. حکم ونفوذی ینه اندن براقیوب، تاریخ وفاتی اولان ۱۰۵۲ یه قدر حکومت سورمشدر .

— بو اسمله خرستیانلرك ایکی عزیزه‌لری دخی اولوب، مجهول تاریخلرده بری آناطولینك (پامفیلیا) خطهٔ قدیمه‌سنده ودیکری رومادہ قتل اولنمشدر . برنجیسنك یورطیسی مایسك ۲ سنده وایکنجیسنك کی تموزك ٥ نده اجرا اولنور.

زویله { بلاد سودان ایله افریقیه آره‌سنده اجدابیه‌دن ۱٤ مرحله‌لك و چاد کولنك شرق شمالیسنده بولنان (کانم) دن ٤۰ مرحله‌لك مسافه‌ده واقع برقصبه اولوب، برقه‌نك فتحندن صکره عقبه بن نافع طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی، وبوقصبه‌دن افریقیه‌یه کوله وجاریه نقل و فروخت اولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر . — افریقیه‌ده مهدیه‌نك برمحله‌سی حکمنده اولان دیکر برزویله دخی وار ایدی،که مهدیه ایله برابر فاطمیوندن عبید الله مهدی جانبندن بنا اولنمشدی . — قاهرهٔ مصرده دخی بواسمله برمحله وار ایدی.

زوئیل { (Zoïle) یونان قدیم منتقدلرندن اولوب، شاعر شهیر اومیروسك آثاری حقنده‌كی تنقیداتیله شهرت بولمشدر. بو تنقیداتدن بشقه تاریخه متعلق بعض کتابلر دخی یازمش ایسه‌ده، جمله‌سی نابود اولمشدر. قبل المیلاد ۳۰۰ تاریخلرنده یاشامشدر.

زهدی بك { (اسماعیل —) رجال دولت علیه‌دن ومتأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبولليدر. ۱۲۱٤ ده طوغوب، دیوان همایون قلمنه دواملە، ۱۲۵۲ ده صدارت عظمی مکتوبجیلغنه، ٥٥ ده دعاوی نظارتی وکالتی انضمامیله حربیه نظارتنه، وبعده بالاصاله دعاوی نظارتنه، ۲۵۷ ده ترسانه مستشارلغنه، ٥۹ ده صدارت عظمی مستشارلغنه نصب اولنه‌رق، رتبهٔ بالایی احراز ایتمش؛ و ۲٦٤ ده ترسانه نظارتنه، ٦٥ ده مجلس والا اعضالغنه، ٦٦ ده ثانیاً ترسانه نظارتنه تعیین بیورلمشیدی. شعر وانشاده مهارتی واردر. شوبیت اونکدر :

عین عبرتله جهانده چوق کوزه قیلدم نظر
کورمدم بر بویله چشم خوب مازاغ البصر

زهراء { حضرت فاطمه (رضها) بنت رسول الله (صلعم) ك مخلص شریفیدر . [« فاطمه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

زهراء { اندلسده قرطبه‌دن ٦ میللك مسافه‌ده واقع برقصبه اولوب، ملوك امویه‌دن عبدالرحمن الناصر طرفندن بنا، وفوق العاده صورتده تزیین واعمار اولنمش ایدی. اندلس شعراسی بوقصبه‌نك مدحی حقنده پك چوق اشعار سویلمشلردر. مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر .

زهراوی { (ابو الحسن علی بن سلیمان) اندلس مشاهیر اطباسندن اولوب، علوم ریاضیه‌ده دخی یدطولاسی وار ایدی. بوفنده «کتاب الارکان» عنوانیله مشهور بر تألیفی واردر.

زهراوی { (خلف بن عباس) بوده اندلس مشاهیر اطباسندن اولوب، ادویهٔ مفرده ومرکبه‌ده و فرط معلوماتی و تداویٔ امراضده مهارتی وارایدی . برچوق تألیفات معتبره‌سی اولوب ، الك مشهوری «کتاب التصریف لمن عجز عن التألیف» عنوانلی اثریدر ،که فوائد کثیره‌یی جامع اولوب ، مؤلفنك اسمیله دخی معروفدر .

زهراوی { (سلیمان بن محمد الکرمانی) مشاهیر ادبادن اولوب، (آداب الکاتب) کتابنه برشرح یازمش؛ و ٥۷٦ ده وفات ایتمشدر.

زهره { (بن حویه التمیمی) صحابه‌دن اولوب، هجر امیری طرفندن نزد حضرت

نبوی‌یه ابعاث اولنمغله، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وقادسیه محاربه‌سنده سعد ابن وقاص (رضه) عسکرینك مقدمه‌سنده بولنوب، بعده خیلی وقت یاشامش؛ وحجاج زماننده (سوق الحکمه) ده سیبب بن یزید خارجی یدیله شهید اولمشدر.

زهری { (محمد بن مسلم) مشاهیر تابعیندن اولوب، ۱۲۴ تاریخ هجریسنده هشام امو‌ینك زمان حکومتنده وفات ایتمشدر. کتابلرینی اطرافنه دیوارکبی دیزوب، ایچنه قپانه‌رق، مطالعه ایله امرار اوقات ایلدیکی، وحتی زوجه‌سنك بر کون «بوکتابلر بکا اوچ اورتاقدن اشددر» دیدیکی مرویدر. بر چوق احادیث شریفه روایت ایدوب، صاحب مذهب امام مالك (رضه) صاحب ترجه‌دن روایت ایتمشدر.

زُهَیر { مشاهیر شعراء عربدن اولوب، معلقات سبعه‌دن برینك صاحبیدر. کندیسی جاهلیتده یاشایوب، اوغلی (کعب بن زهیر)، که پدرندن کری قالماز برشاعر شیرین زباندر، وقت سعادته یتیشمش؛ وابتدا حضرت رسول‌الله (صلم)ك علیهنده بولنمش ایسه‌ده، بعده مدح نبی (صلم) ایله تزیین لسان ایدوب، نوازش حضرت پیغمبری‌یه نائل وشرف اسلامله مشرف اولمشدر.

زهیر { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (زهیر بن الاقر) که بر روایتده صحابه‌دن و بر روایتده تابعیندندر. — (زهیر بن ابی امیه بن المغیره) که (ام سلمه)نك برادری، خالد بن ولید حضرتلرینك عم زاده‌سی و حضرت فخر کائنات (صلم) افندمزك خاله‌لری عاتکه بنت عبد المطلبك اوغلی اولوب، خالد بن معدان کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. — (زهیر الثقفی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (زهیر بن ابی جبل) که فارسی فتح ایدن عسکر مسلمین امراسندن اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (زهیر بن خطان الکنانی) که معبوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (زهیر بن خیثمه) که زهیر بن معاویة الکوفینك جدی اولوب، حضرت رسول الله (صلم) افندمزك ارتحاللری کیجه‌سی مدینهٔ منوره‌یه کیروب، حضرت ابا بکر صدیق (رضه)ه مسافر اولمشیدی. — (ابو جرد یاخود ابو جردة الجشمی السعدی) که حنین وقعه‌سندن صکره هوازن قومی طرفندن مبعوثاً جعرانه‌ده بولنان حضرت رسول الله (صلم) افندمزك نزدینه کوندریله‌رك، قومنك غنیمت اولنان اموالیله سبی اولنان نسا واولادینی طلب ایدوب، حضور نبویده سویلدیکی بر قصیده‌سنده شو ایکی بیت ایراد اولنور:

امنن علینا رسول الله فی کرم
فانك المرء نرجوه و ندخر
امنن علی بیضة قد عاقها قدر
ممزق شملها فی دهرها غیر

بعده شامده ساکن اولمشیدی. — (زهیر بن عام) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت پیغمبری‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (ابو ملیله زهیر بن عبد الله) که حضرت ابا بکر (رضه) دن روایت ایتمشدر. — (زهیر بن عثمان الثقفی) که بعده بصره‌ده ساکن اولوب، حضرت حسن بصری (رضه) کندیسندن روایت ایتمشدر. — (زهیر بن العجوه) که حنین وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (زهیر بن علقمة البجلی) که کوفه ساکنلرندن اولوب، بر روایتده تابعیندن ایدی. — (زهیر بن ابی علقمة الضبعی) که اهل کوفه‌دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. — (زهیر بن علقمة الفرعی) که معاویه بن ابی سفیانك قاینی وکبشه‌نك برادری اولوب، بعده (رمله) ده ساکن اولمشیدی. — (زهیر بن عمرو الهلالی) که بعده بصره‌ده ساکن اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (زهیر بن عیاض الفهری) که مهاجریندن اولوب، بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، وجانب حضرت نبویدن بنی نجاره کوندرلدکده، شرکه رجعت ایدن رفیقی مقیس بن ضبابه طرفندن شهید اولمشدر. — (زهیر بن غزیه). — (زهیر بن قیس البلوی) که هشام بن عبدالملك زماننده برقه والیسی اولوب اوراده وفات ایدن زاهر بن قیسك جدیدر. — (زهیر بن محشی). — (ابو اسامه زهیر بن معاویة الجشمی) که خندق وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر.

زیا (Zéa) یونان آطه‌لرندن اولوب، آتیقه خطه‌سنك ساحل شرقیسی قربنده و (قولونه) برونك ١١٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر. بوبی ٢٢ و اکی ١٤ کیلومتره اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. اورته‌لرنده بو اسمله مسمی و ٣٠٠٠ اهالیلی جامع برقصبه‌سی واردر. هواسی غایتله کوزل وطوپراغی منبت اولوب، پك لذیذ میوه‌لری وکوزل شرابی واردر. اهالیسی ایپك بوجکی بسلیوب، ایپك چیقاریرلر.

زیّات (خالد بن یزید) مشاهیر فقهاء حنفیه‌دن وحضرت امام اعظمك اصحابندندر.

زیاد صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (زیاد الأخرس یاخود ابن الاخرس الجهنی) که انصاردن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابو لاغر زیاد النهشلی) که بصره‌یه نازل اولوب، تورونی حسان بن الاغر کندیسندن روایت ایتمشدر. — (زیاد بن جاریة التمیمی) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (زیاد بن الجلاس) که بصره اعرابندن اولوب، اولادی کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشلردر. — (زیاد بن جهور) که برنامهٔ سعادته نائل اولمش اولدیغی اوغلی نائل طرفندن مرویدر. — (زیاد بن الحارث الصدائی) که یمنده بولنان (صداء) قبیله‌سندن اولوب، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایتمش، وقبیله‌سنك اسلامنه سبب اولمش ایدی. حضور حضرت نبویده اذان اوقومشدر. بعده مصرده ساکن اولمشیدی. — (زیاد بن خدره) که نزد حضرت پیغمبری‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف ودعای رسالتپناهی‌یه نائل اولمشیدی. — (زیاد بن حنظلة التمیمی) که جانب رسول الله (صلعم) دن مسیلمه وطلیحه واسوده قارشی قیس بن عاصمك امدادینه ارسال بیورلمش، ووفت سعادتده عاملك ایتمش ایدی. حضرت علی (رضه) افندمزه مربوط اولوب، کافهٔ محارباتنده معیتلرنده بولنمشدر. — (زیاد بن سمرة الیعمری) که برحدیث شریفك راویسیدر. — سعد بن وقاص (رضه) ك آزادلیسی اولان زیاد. — (زیاد بن سعد السلمی) که پدری صحابه‌دن اولوب، کندیسنك صحبتی مشکوکدر. — (زیاد بن سکن الاوسی الاشهلی) که انصاردن اولوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (زیاد بن عبدالله المری النطفاقی) که اهل رده‌دن عیینه بن حصندن آیریلوب حضرت خالد بن الولیده التجا ایدنلردندر. — (زیاد بن عمرو یاخود بن بشر) که انصارك حلیفی اولوب، برادری ضمره ایله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. بعضلری (زیاد بن عمرو الاخرس) دیه ضبط ایدوب، یوقاریده ذکر اولنان (زیاد اخرس) ایله التباس ایتدیرمشلردر. — (زیاد بن عیاض یاخود عیاض بن زیاد الاشعری) که صحبتی مختلف فیهدر. — (زیاد الغفاری) که اهل مصردن معدوددر. — (زیاد بن القرد الزهری) که ابن ابی القرد دینمکله دخی معروف اولوب، عمار بن یاسر حقنده «یقتلك الفئة الباغیة» حدیث شریفنك راویسیدر. — (زیاد بن کعب) که بدر واحد وقعه‌لرنده حاضر بولنمشدر. — (ابو عبدالله زیاد بن لبید الخزرجی) که مدینه‌لی اولدیغی حالده، مکه‌یه کیدوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ومعیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی. بناء علیه هم مهاجریندن وهم‌ده انصاردن معدوددر. بدر، احد، عقبه، خندق وسائر غزوانده حاضر بولنوب، بعده جانب حضرت نبویدن حضرموت عاملکنه نصب بیورلمش؛ ومعاویه‌نك اوائل حکومتی زماننده وفات ایتمشدر. — (زیاد بن نعیم الحضرمی) که صوم وصلاة وحج ایله زکاة حقنده بر حدیث شریفك راویسی اولوب، تابعیندن اولدیغی دخی مرویدر. — (زیاد بن نعیم الفهری) که حضرت عثمان (رضه) ك شهادتی وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (ابو هرماس زیاد الباهلی) که اوغلی هرماس کندیسندن روایت ایلمشدر. — (زیاد بن ابی هند) که بعضلر طرفندن صحابه‌دن عد اولنمش ایسه‌ده، تابعیندندر.

زیاد والده‌سنك اسمنه نسبتله (ابن سمیه) دینمکله معروف اولوب، ابو سفیانك ولد نامشروعی ایدی. علناً پدری مجهول اولمغله (ابن ابیه) لقبیله دخی ملقب ایدی. کنیه‌سی (ابو المغیره)‌در. هجرت نبویه‌نك برنجی سنه‌سی طوغوب، رؤیت نبی (صلعم) ه وصحبتنه نائل اولمامشدر. والده‌سی (حارث بن کلده) نك جاریه‌سی ایدی. بونك قوجه‌سی

(عبید) ی زیاد بعده بیك درهمه اشترا واعتاق ایتمشدر. زیاد دهات عربدن وفصحا وخطبادن اولوب، حضرت عمر فاروق (رضه) جانبندن بصره والیلکنه نصب اولنمش؛ وبعده حضرت علی (رضه) ك معیتلرنده بولنوب، فارس والیلکنده استخدام بیورلمشیدی. حضرت مشارالیهك شهادتنده فارس والیسی بولنمغله، معاویه بونك قوت واقتدارندن اندیشه ایتدیکیچون، زیاده اولان قرابتنی اعلان ایله کندیسنی کندی طرفنه جلب ایدەرك، بصره والیلکنه نصب ایتمش، وبعده کوفەیی دخی علاوه ایتمشدی. فوق العاده ضابط وادارەیه مقتدر برآدم اولوب، آنجق اجرا آتده زیاده شدت کوستردیکیچون، اکثریا عدالت حدودینی تجاوز ایدردی. بناء علیه معاویەیه «صول الم عراق اداره ایدوب، صاغ الم بوش قالدیغیچون، حجازیده عهدەمه ویرك» دیه یازدیغنده، اهل حجاز خبر آلوب، عبد الله بن زبیر ایله قیام ایتمشلردی. حتی ابن زبیر «یاربی! زیادك زائد اولان صاغ النی قوروت!» دیه دعا ایلدیکی، وچوق کچمەدن صاغ النده برچبان چیقوب، اوندن وفات ایتدیکی مرویدر. ٥٣ تاریخ هجریسنده وفات ایتمشدر. یزیدك زماننده حضرت امام حسین (رضه) ە قارشی سوق اولنان عسکرك قائدی اولان (عبید الله بن زیاد) نام خارجی بونك اوغلیدر.

زیاد { (بنی —) خلفاء عباسیه زماننده یمنده حکومت سورمش بر سلاله اولوب، مؤسسی (محمد بن زیاد) در، که ٢٠٣ تاریخندە مأمون خلیفه زماننده یمنه مأمور اولوب، تهامەیی تسخیر وقبائل عربی قهر ایدەرك، ٢٠٤ تاریخنده (زبید) قلعەسنی بنا ویمنی استیلا ایتمشدی. نسلی ٤٠٣ تاریخنه دك ٢٠٠ سنه یمنده حکم سوروب، بر وجه زیر ٦ حکمداردن عبارتدر:

١ محمد بن زیاد	٤ اسحق بن زیاد
٢ ابراهیم بن زیاد بن محمد	٥ زیاد ثانی بن اسحق
٣ زیاد اول بن ابراهیم	٦ ابراهیم ثانی

بونلرك برنجیسیله ایکنجیسنك ودردنجیسنك مدت حکومتلری چوق زمان ممتد اولمشدر. اخیرلری اولان ابراهیم، آل زیاددن بولنمغله، طفل ایکن، موقع اقتداره کچیرلمش ایسەده، ادارهٔ اموره موفق اولەمیوب، بونکله دولت بنی زیاد مندرس اولمشدر.

زیاده { (بن جهور اللخمی) صحابەدن اولوب، فتح مصرده حاضر بولنمش؛ وبعده فلسطینده ساکن اولوب، اوغلی کندیسندن روایت ایتمشدر.

زیادة الله { (ابو نصر —) افریقیەده حکومت سورن بنی اغلب سلالەسنك حکمدار اخیری اولوب، ٢٩٦ تاریخنده، پدری ابو العباس عبدالله‌ك قتلی اوزرینه، حبسدن چیقاریلەرق، مسند امارته کچمش ایسەده، لهو ولعب وعیش وعشرته مبتلا اولدیغندن، محافظهٔ ملکه مقتدر اولەمیوب، افریقیه فاطمیون طرفندن ضبط اولنمش؛ و صاحب ترجمه مصره واورادن بغداده قاچوب، مقتدر بالله طرفندن ویریلن عسکرله ملکنی تخلیصه کیدرکن، مصرده خستەلنوب، عسکری پریشان اولمش؛ و یکیدن عسکر آلمق ایچون بغداده عزیمت ایدوب، رملەیه واصل اولدقده، وفات ایتمش؛ وبونکله بنی اغلب سلالەسی مندرس اولمشدر.

زیادی { (ابو اسحق ابراهیم بن سفیان) مؤلفیندن اولوب، میدانینك «امثال العرب» عنوانلی کتاب مشهورینی شرح ایتمشدر.

زیانی { (میرزا ابو القاسم مدرك) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. برخیلی وقت کرمان والیسی بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

درسینه ام آه سرکشی بود چه شد
درجان داغی زمهوشی بود چه شد

زیانیلر { (یاخود بنی زیان) جزایرك تلمسان شهرنده حکومت سورمش برکوچك دولت اسلامیه اولوب، مؤسسی یغموراسن بن زیاندر.

زیب { فلسطین ساحلنده وعکا قربنده بربیوك قریه اولوب، وقتیله بیوجك برقصبه ایدی. بوقصبه پك اسکی اولوب، فنیکەلیلر عندنده (اشقی بیا) اسمیله معروف ایدی. بطلیوسك کتابنده (اکدیبا) اسمیله مذکوردر.

زیبار { موصل ولایت وسنجاغنده وسنجاغك منتهای شرقنده اولەرق موصلك شرق شمالی جهتنده برقضا اولوب، جنوباً شهرزور

سنجاغیله، شمالاً وان ولایتنك حکاری سنجاغیله، شرقاً دخی حدود ایرانیه ایله محدوددر. (شیروان) و(مروزیٔ بالا) ناحیه‌لریله برابر ١٨٥ قریه‌دن مرکب اولوب، اراضیسی طاغلق واهالیسی کرددر.

زیب النسابیکم { هندستان ملوك تیموریه‌سندن عالمکیرك قیزی اولوب، ١٤٠٨ ده طوغمش، و ١١١٣ ده وفات ایتمشدر. عربی وفارسی ادبیاتنده واکثر علومده ید طولاسی وحسن خطی اولوب، «زیب تفاسیر» عنوانیله بر تفسیر تألیف ایتمش، وبر چوق مصاحف شریفه یازمشدر. آخر عمرینه قدر اولنمه‌مشدر. تربه‌سی دهلیده‌در. طبیعت شعریه دخی اولوب، فارسی دیوانی واردر.

زیپس { (Zips) مجارستانده برقومیتاته یعنی ایالت اولوب، شمالاً غالیچیا خطه‌سیله، شرقاً ساروس، جنوباً آباآویوار، تورنه وکومور، غرباً دخی لیپتاؤ ایالتلریله محدوددر. بویی ١٠٠ واکی ٣٥ کیلومتره اولوب، ١٨٠٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی لایچاؤ قصبه‌سیدر. اراضیسنك برقسمی قارپات سلسله‌سندن عبارت اولوب، برقاچ نهری واردر. کتن محصولاتی ودمیر وباقیر معدنلریله معدن صولری چوقدر.

زیتان { بحر فارس ساحلیله ارجان آره‌سنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زیتاؤ { (Zittau) صاقسه قراللغنك (لوزاچه) سنجاغنده و(درسده) نك ٨٠ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٢١٠٠٠ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی ومیاه معدنیه‌سی واردر. بو ایالتده اعمال اولنان ایپلك وبزلرك مرکز تجارتیدر.

زیتنك { (Zittang) هند چینینك (بیرمان) مملکتنده بر نهردر، که (ایراوادی) ایرماغنك برقولی حکمنده اولوب، (آوه) ایله (آماره‌پوره) شهرلری آره‌سنده بو ایرماقدن آیریله‌رق، جنوب شرقی‌یه، بعده جنوب غربی‌یه ونهایت جنوبه طوغری جریانله، تقریباً ٧٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (رانغون) ك شرق جهتنده واقع (مارتابان) کورفزینه دوکیلور؛ ومنصبنده واسع برخلیج تشکیل ایدر. مجراسی اوزرنده و(پغو) نك ٣٥ کیلومتره شرقنده بو اسمله برقصبه دخی واردر.

زیتون { یونانده ایالت مرکزی اولان (لامیا) قصبه‌سنه ادارهٔ عثمانیه زماننده ویریلان اسم اولوب، الیوم آوروپاجه بو اسمله معروفدر. سبب تسمیه‌سی زیتون آغاجلرینك کثرتیدر.

زیتون { حلب ولایتنك مرعش سنجاغنده و مرعشك ٤٩ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر، که بونلرك‌ده ١٠٠٠ قدری کرد وسائره‌اوله‌رق مسلم وقصوری ارمنی، ارمنی‌قتولیکی وسریانیدر. بر حکومت قوناغیله برقشله‌سی وایکی کلیساسی واردر. همنامی اولان طاغده مبنی اولوب، اورمانلرله و زیتونلقلرله محاطدر. سبب تسمیه‌سی‌ده بودر. — زیتون قضاسی شمالاً البستان، شرقاً نفس مرعش، جنوباً اندرین قضالریله، غرباً آطنه ولایتنك قوزان سنجاغیله محاط ومحدود اولوب، ٢٨ قریه‌دن مرکبدر، و ٢٤٠٢٣ اهالیسی واردر. اهالیسنك ٨٠٠٠ قدری کرد وسائره اوله‌رق مسلم وقصوری باشلیجه ارمنیدر. اراضیسی طاغلق اولوب، زیتون طاغیله قوری طاغ وتکیر طاغ اسملریله اوچ جبلی واردر. میاه جاریه‌سی (جیحان) ایرماغنه تابع اولوب، قضانك قسم غربیسنده (تکیر صو) و حدود شرقیه‌سنده (خرما صویی) جریان ایدر. زیتون قصبه‌سی یانندن آقان برچای دخی بو ایکنجی نهره دوکیلور. طوپراغنك قوهٔ انباتیه‌سی آز اولوب، محصولاتی بغدای، آربه ومصردن وزیتون ایله بعض میوه‌لردن عبارتدر. صیغیر و قویونلری چوقجه‌در. برخیلی یرلرنده دمیر معدنی بولنوب، اهالی طرفندن اخراج ومرعشه نقل اولنه‌رق، اوراده بوندن زراعت آلاتی، نعل و سائره اعمال اولنور. اهالیسنك بر قسمی‌ده کراجیلقله کچینیر.

زیتونه { (فاطمه —) ولیاتدن اولوب، جنید بغدادینك خدمتنده بولنمشدر.

زیچ { (Zeitz) پروسیه‌نك (صاقسه) ایالتنده و(مرسبورغ) ك ٤٤ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١١٠٠٠ اها-

لیسی و الیوم محبس اتخاذ اولنان اسکی بر قصری واردر .

زیخنه { سلانیك ولایتنك سیروز سنجاغنده وسیروزك شرق جنوبی جهتنده اولەرق (تخیانوس) کولیله بوکولی شق ایدن قره صویك شمال شرقیسنده واقع برقضا اولوب، غرب شمالی جهتندن نفس سیروز قضاسیله، شرق شمالی و شرقاً وشرق جنوبی جهتندن درامه سنجاغیله، غرب جنوبی جهتندن دخی مذکور ایرماق وکول ایله محاط ومحدوددر . قضایه اسمی ویرن اسکی مرکزی خراب اولوب ، الیوم مرکزی سیروزك ٤ ساعت شرق جنوبیسنده واقع (زلحوه) قریه‌سیدر . قضا ٤٧ قریه‌دن مرکب اولوب، ٣٦٤١٩ اهالیسی واردر، که بونلرك تقریباً ثلثی مسلم وثلثانی روم ، بلغار ، قبطی وسائره‌در. اراضیسی اطرافده‌کی طاغ اتکلرندن وکوله قریب محللری اووه‌دن عبارت اولوب، بو اووه‌نك قسم اعظمی قیشین صو آلتنده قالیر، و یازین بطاقلقلری چوقدر . درامه سنجاغندن کلن (درومانیچه) نهری قضایی شرقاً وشمالاً احاطه ایدن طاغلرك آره‌سنده بر بوغازدن مرورله، مذکور اووه‌یه دوشه‌رك ، وقضانك همان بتون صولرینی طوپلایه‌رق تخیانوس کولنه دوکیلور. طوپراغی منبت اولوب، اراضیٔ مزروعه‌سی تخمیناً ١٠٠٠٠٠ اسکی دونمدن عبارت اولمغله، ٤٠٠٠٠ دونمنه پاموق، ٣٠٠٠٠ دونمنه بغدای، ١٢٠٠٠ دونمنه آرپه، ٧٣٥٠ دونمنه چاودار، ٤٨٩٨ دونمنه مصر، ٣٥٠٠ دونمنه سیسام، ٢٦٢٢ دونمنه توتون، ٦٥٠ دونمنه یولاف و ٢٠ دونمنه خشخاش زرع اولنور. باغلری ٦٨٨٠ دونم اولوب، سنوی ٨٠٠٠٠٠ قیه شراب اعمال اولنور. چایرلری ١٥٠٠٠ دونم قدردر . حیوانات اهلیه‌سی ٧٦٧٦ صیغیر، ٥٠٨٤ آت واستر ومرکب، ١٠٨٦٨٣ قیون، ٤٥٣٥٨ کچی و ٥٤٠ طوموزدن عبارتدر. اهالی آری دخی بسلیوب، خیلی مقدار بال چیقاریرلر. قضانك اطرافنده‌کی طاغلرده ٢٠٠٠٠ دونم اورمان بولنوب، قاین ، قره کورکن وسائر آغاجلر بولنور. محصولاتنك الك کلیتلیسی اولان پاموغك تصفیه‌سیچون برچوق ماکینه‌لر وبر بیوك فابریقه بولنوب، آوروپایه چوق پاموق اخراج اولنور. بعض قریه‌لرده برنوع یرلی بز اعمال اولنور. درون قضاده ٢٥ جامع شریف، ٨ مسجد، ١ مدرسه، ١ تکیه، ٤٤ کلیسا، بر رشدیه وبری اناثه مخصوص اوله‌رق ١٨ اسلام و ١٨ ذکور و ٤ اناث روم مکتبی ، ٤٦٧ دکان، ٢٠ خان، ٣ حمام، ٦٦ مغازه، ١٠٢ اون دکرمنی، ١٥ فرون، ٥ کرمیت و ١ طوغله عملخانه‌سی واردر .

زید { صحابه‌دن بروجه زیر برچوق ذواتك اسمیدر: (زید بن ابی ارطاة) که کندیسندن برحدیث شریف مرویدر. — (ابو عمر زید بن ارقم الخزرجی) که انصاردن اولوب، احد غزاسنه صغرسنی سببیله قبول اولنمامش ایسه‌ده، دیکر ١٧ غزاده معیت حضرت نبویده بولنمش؛ وابن عباس (رضهما) ایله سائرلری کندیسندن برچوق احادیث روایت ایتمشلردر . بعده کوفه‌ده ساکن اولوب، حضرت علی المرتضی (رضه) ك اخص اصحابی صره‌سنه کچمش؛ وصفین محاربه‌سنده حاضر بولنمشدر. ٦٨ تاریخنده وبرروایتده حضرت امام حسین (رضه) ك شهادتنی متعاقب کوفه‌ده ارتحال ایتمشدر . — (زید بن اسحاق) که بعده مصرده ساکن اولمشدی. — (زید بن اسلم البلوی العجلانی) که انصارك حلیفی وثابت بن اقرمك عم زاده‌سی اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. برروایتده حضرت ابابکر (رضه) ك زماننده (بزاخه) وقعه‌سنده طلیحه بن خویلد اسدی یدیله شهید اولمش؛ ودیکر برروایتده حضرت علی (رضه) ك زمان خلافتنه‌دك برحیات اولوب، حضرت مشارالیهك معیتنده حرب ایتمشدر . — (زید بن ابی اوفی الاسلمی) که (عبد الله بن ابی اوفی) نك برادری اولوب، بعده مدینه‌ده وبرروایتده بصره‌ده ساکن اولمشدی. مواخاة صحابه حدیثی کندیلرندن مرویدر . — (زید بن بولا) که حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك آزادلیسیدر . — (زید بن ثابت) [مادهٔ آتیه‌یه نظر بیوریله .] — (زید بن ثعلبة الانصاری الخزرجی) که اوغلی عبدالله کندیسندن روایت ایتمشدر . — (زید بن جاریة الانصاری الاوسی) که صغر سنلری حسبیله احد غزاسنه قبول بیورلمیانلردن اولوب ، خیبر

غزاسنده حاضر بولندیغی کبی، بعده صفین محاربه‌
سنده‌ده معیت حضرت مرتضویده بولنمش؛ وبعض
احادیث شریفه روایت ایتمشدر. پدری (جاریه)
منافقیندن اولوب، (حمار الدار) لقبیله ملقب ایدی.
— (زید بن حارثه) [« ماده » مخصوصه‌سنه مراجعت
بیوریله.] — (ابوحسن زید الانصاری) که برحدیث
شریفك راویسیدر. — (زید بن خارجة الانصاری
الخزرجی) که بالتلش اولدیغی حالده، اولمش ظن
اولنه‌رق، بعده آییله‌رق لقردی سویلکله، بعدالوفاة
تکلم ایتمش اولمغله مشهور اولوب، بعض احادیث
شریفه‌نك راویسیدر. پدری خارجه دخی صحابه‌دن
اولوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (ابو
عبدالرحمن زید بن خالد الجهنی) که حدیبیه غزاسنده
حاضر بولنمش؛ وفتح مکه‌ده (جهینه) لواسنی حامل
بولنمشدر. صحابه‌دن بعض ذواتله اوغللری کندیسندن
روایت احادیث شریفه ایتمشلردر. ٧٨ تاریخنده ٨٥
یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابو عبدالرحمن زید بن
الخطاب القرشی العدوی) که حضرت عمر فاروق
(رضه) لك لاب برادری اولوب، حضرت مشارالیهدن
بیوك ایدی. ایلك مهاجرلردن اولوب، بدر، احد،
خندق، حدیبیه وسائر غزواتده حاضر بولنمش؛
وحضرت فخرکائنات (صلعم) افندمز مهاجرین ایله
انصار آره‌سنده مواخاة بیوردقلرنده، بوذاتی (معن
بن عدی الانصاری) ایله قرداش ایتمشلر؛ وایکیسی‌ده
حضرت ابابکر (رضه) لك زمان خلافتنده (یمامه)
وقعه‌سنده شهید اولمشلردر. بووقعه‌ده رایت مسلمین
زید بن الخطابك النده ایدی. حضرت عمر (رضه)
شهادتنی خبر آلدقلرنده چوق متأسف اولمشلردی.
—(زید بن الدثنة الانصاری الخزرجی البیاضی) که
بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، وبعده جانب
رسالتپناهیدن عاصم بن ثابت وحبیب بن عدی سریه‌
سنه مأمور اولوب، قریشك الینه دوشمش؛ وابو
سفیانك امریله هجرت نبویه‌نك اوچنجی سنه‌سی شهید
اولمشدر. — (زید الدیلی) که سهم مازنك آزاد
لیسی اولوب، افندیسیله برابر نزد حضرت نبوی‌یه
کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وصفینده
معیت حضرت مرتضویده بولنمش اولان اوغلی (سنان)
کندیسندن روایت ایتمشدر. — (زید یاخود یزید
بن ربیعة القرشی الاسدی) که حنین وقعه‌سنده
شهید اولمشدر. — حضرت رسول الله (صلعم)
افندمزك آزادلیسی اولان زیدکه اوغلی وتورونی
کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (زید یاخود یزید
بن رقیش) که بنی امیه‌نك حلیفی اولوب، یمامه وقعه‌
سنده شهید اولمشدر. — (زید بن سراقه الانصاری
الخزرجی) که سعد ابن وقاص (رضه) لك معیتنده
فرس غزاسنده حاضر بولنوب، جسرمداین محاربه‌سنده
١٥ نجی سال هجریده شهید اولمشدر. — (زید
بن سعنة الحبر) که احبار واغنیای یهوددن اولوب،
شرف اسلامله مشرف اولمش، واکثر غزواتده معیت
حضرت نبویده بولنمش؛ وتبوکدن عودتنده وفات
ایتمشدر. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. —
(ابو طلحه زید بن سهل الانصاری الخزرجی النجاری)
که عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنمش؛ وجانب رسول
الله (صلعم) دن عبیده بن الجراحله مواخاة بیو-
رلمشیدی. حضرت نبی الله (صلعم) افندمزك قبر
شریفنی حفر ولحدینی انشا ایدن بوذاتدر. حقنده بعض
احادیث شریفه مرویدر، وکندیسی نقل احادیث ایتمشدر.
٣٤ یا ٣٣ وبرروایتده ٥١ تاریخنده ارتحال ایتمشدر.
— (زید یاخود یزید بن سراحیل الانصاری)
جمله رواتدن بر صحابیدر. — (ابو شهم زید بن
ابی شیبه) که کندیسندن قیس بن ابی حازم
روایت ایتمشدر. — (زید بن صامت الانصا-
ری) که اهل حجازدن معدود اولوب، کندیسندن
صحابه‌دن انس بن مالك و بعض تابعین روایت
ایتمشلردر. — (زید بن صحار العبدی) که
بوده اهل حجازدن معدود اولوب، اوغلی جعفر
کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. — (ابو
سلمان زید بن صوحان الربعی العبدی) که قادسیه
محاربه‌سنده الی کسلمش، وجمل محاربه‌سنده معیت
حضرت مرتضویده شهید اولمشدر. عهد سعادته
یتیشمش ایسه‌ده، کوچك اولدیغیچون، یالکز حضرت
عمر وحضرت علی (رضهما) دن روایت ایتمشدر.
— (ابو حسن زید بن عاصم الانصاری الخزرجی
النجاری) که عقبه وبدر غزالرنده و بعده زوجه‌سی
ام عماره وایکی اوغلی حبیب و عبد الله ایله برابر احد

وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (زيد بن عامر الثقفى). — (زيد بن عايش المزنى) كه اوغلى حباب كنديسندن روايت ايتمشدر. — (زيد بن عبدالله الانصارى). — (ابو عبد الله زيد) كه «اكرموا الخبز فان الله عز وجل انزل معه بركات السماء واخرج له بركات الارض» حديث شريفنك راويسيدر. — (زيد بن عبيد بن المعلى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، مؤته وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. رافع بن المعلينك برادرزاده‌سى اولسه گركدر. — (ابو العجلان زيد) كه كنديسندن اوغلى واسطه‌سيله بر حديث شريف مرويدر. — (زيد بن عمرو بن فضيل القرشى العدوى) كه عشرهٔ مبشره‌دن سعيد بن زيدك پدرى و حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك عم زاده‌سى اولوب، وقت جاهليتده اوثانه عبادت ايتمز، وقريشى بو عبادت باطله‌دن منع وتبريده چاليشه‌رق، حضرت ابراهيم (عم) ك دينى آرار بر موحد ايدى. حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزله اختلاص و مودتى وار ايدى. حضرت عمر (رضه) ك پدرى خطاب، كه هم عمى وهم والده‌سندن برادرى ايدى، اوثانه عدم اعتقادندن طولايى كنديسنه اذا ايدوب، مكه‌يه دخوله مانع اولوردى، وخفياً دخولنى خبر آلدقده چوجقلره طاشله تعقيب ايتديرردى. بعثدن اول ارتحال ايتمشدر. — (زيد بن عمير) كه علاء بن الحضرمى‌يه يازيلان نامهٔ سعادتده شاهد يازلمشيدى. — (زيد بن عمير العبدى) — (زيد بن عمير الكندى) كه قيزى واسطه‌سيله كنديسندن بعض احاديث شريفه منقولدر. — (زيد بن كعب) كه قادسيه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (زيد بن لصيت القينقاعى) كه منافقيندن اولوب، بر روايته كوره بعده توبه ايتمشيدى. — (زيد بن مالك). — (زيد بن مربع الانصارى) كه اهل حجازدن معدود اولوب، برحديث شريفك راويسيدر. برادرلرى عبد الله وعبد الرحمن ومراره دخى صحابه‌دندر. — (زيد بن المرس ياخود بن المزين) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (زيد بن معاوية النميرى) كه برادر زاده‌سى دعموص ايله برابر نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. — (زيد بن ملحان النجارى) كه ام سليمك برادرى اولوب، احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر.

— (ابو مكنف زيد بن مهلهل الطائى النبهانى) كه (زيد الخيل) ديمكله معروف اولوب، مؤلفهٔ قلوبدن ايسه‌ده، بعده اصلاح حال ايتمشدر. طقوزنجى سنهٔ هجريه‌سنده طى قبيله‌سى طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوى‌يه كلمشيدى. اوغللرى حريث ومكنف دخى اسلامه كلوب، اهل رده قتالنده خالد بن الوليد حضرتلرى معيتنده حرب ايتمشلردر. شاعر وفصيح وشجيع برذات اولوب، كعب بن زهير ايله مهاجاتلرى واردر. قبيله‌سنه عودتنده وبرروايتده اواخر خلافت حضر فاروقيده وفات ايتمشدر. — (زيد بن وديعة الانصارى الخزرجى) كه عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنوب، احد محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (ابو سليمان زيد بن وهب الجهنى) كه ايام جاهليته يتيشوب، عهد حضرت نبويده اسلامه كلمش، ورؤيت رسول‌الله (صلعم) ه نائل اولملق اوزره، يوله چيقمش ايسه‌ده، يولده رحلت حضرت پيغمبرى‌يى خبر آلمش ايدى. كبار تابعيندن معدود در. بعده كوفه‌ده ساكن اولوب، معيت حضرت مرتضويده بولنمش، وحضرت مشار اليهدن روايت ايتمشدر. — (زيد بن يساف بن غزبه) كه احد محاربه‌سنده حاضر بولنمشدر.

زيد بن ثابت { (ابو سعيد — الانصارى الخزرجى النجارى) كبار صحابه وانصاردن اولوب، كتاب وحيدندر. هجرت نبويه‌ده اون ياشنده اولوب، پدرى درت سنه اول (بعاث) وقعه‌سنده قتل اولنمشدى. بدر غزاسنه كيتمك ايستمش ايسه‌ده، صغرسنندن طولايى جانب حضرت نبويدن رد واعاده بيورلمشيدى. احد غزاسنده بولنوب بولنمديغى دخى مختلف فيه اولوب، خندق غزاسنده واوندن صكره‌كى غزواتده بولنمشدر. بووقعه‌ده خندغك حفرنده طوپراق طاشيركن منظور حضرت نبوى اولوب، حقنده «نعم الغلام» حديث شريفى صادر اولمشدى. تبوك وقعه‌سنده بنى مالك بن نجار رايتى (عماره بن حزم) ك النده ايكن، حضرت رسول الله (صلعم) آلوب، زيد بن ثابته تسليم ايتمش؛ وعماره بندن برخطامى صادر اولدى؟ ديدكده «لا ولكن القرآن مقدم وزيد اكثر اخذاً للقرآن منك» بيورمشلرايدى. صحابه‌نك اك عالملرندن اولوب، على الخصوص فرائضده وقوف تامى وار

ایدی. حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزه سریانیجه
بعض مکتوبلر کلدیککندن، بونلری اوقومق ایچون،
زید بن ثابته بولسانی تعلم ایتمسنی امر بیورمشلردی؛
وزید دخی سریانیجه‌یی اوکرنمشدی. حضرت ابابکر
وعمر (رضهما) یه دخی کاتبلك ایدوب، حضرت عمر
(رضه) ایکی حججنده وشامه سفرنده کندیسنی مدینه‌
ده وکیل براقشلردی. حضرت عثمان (رضه) زماننده
بیت‌المالە مأمور اولوب، خلیفهٔ مشارالیه دخی حججه
عزیمتنده مدینه‌ده زیدی وکیل براقیوردی. بعده
حضرت عثمانه منسوب قالوب، حضرت علی (رضه) لك
فضلنی تسلیم ایله، تعظیمنده قصور ایتمدیکی حالده،
محاربانده معیتلرنده بولنمامشدی. صحابه‌دن ابن عمر،
ابو سعید، ابوهریره، انس، سهل بن سعد، سهل بن
حنیف وعبدالله بن یزید الخطمی وتابعیندن اوغللری
خارجه وسلیمان، ابان بن عثمان، سعید بن المسیب،
قاسم بن محمد، سلیمان بن یسار، بشر بن سعید وسائر-
لری روایت ایدوب، کندیسندن بك چوق احادیث
شریفه منقولدر. حضرت ابو بکر وعثمان (رضهما)
زمانلرنده جمع اولنان قرآن کریمی یازان دخی زید
بن ثابتدر. ٤٥ (ودیکر روایاته کوره ٤٢ یا ٤٣
یاخود ٥١ ویا ٥٥) تاریخ هجریسنده ارتحال
ایدوب، جنازه نمازی مروان بن حکم طرفندن
قیلنمشدر. وفاتنده ابوهریره « الیوم مات حبر هذه
الامة وعسی الله ان یجعل فی ابن عباس منه خلفاً »
دیمشیدی .

زید بن حارثه { (ابو اسامه — الکلبی) حضرت فخرکائنات (صلعم)
افندمزك کوله‌لرینك الك مشهوری والك سوکیلیسی
اولوب، زمان جاهلیتده والده‌سی منسوب بولندیغی
بنی معن قبیله‌سنی زیارته کیدرکن، یاننده بولنان بو
چوجق اسیر طوتیلوب، مکهٔ مکرمه‌یه سوق ایله
سوق عکاظه چیقارلمش؛ وحکیم بن حزام طرفندن
تیزه‌سی خدیجه بنت خویلد (رضها) ایچون صاتین
آلنمش؛ وحضرت مشارالیها حضرت نبی‌محترمه هبه
ایتمشیدی. برروایتده‌ده حضرت رسول الله (صلعم)
افندمز کندیسنی منادی النده کورمکله، حضرت
خدیجه (رضها) یه خبر ویروب، مشارالیهانك مالندن
صاتین آلمش، وخدیجه کندیسنی قبل النبوه کندیلر-
ینه هبه ایلمش ایدی. هرحالده زید او وقت سکز؟
یاشنده اولوب، جانب حضرت نبویدن اعتاق، واوغللغه
قبول بیورلمشیدی. « ادعوهم لآبائهم » آیت کریمه‌
سنك نزولنه‌دك (زید بن محمد) دینلدیکی ابن عمردن
مرویدر. حضرت نبی ذیشان کندیسنی عم بزرکوار-
لری حضرت حمزه ایله قرداش ایتمشلردی. پدری
حارثه زیدك فقدانته زیاده‌سیله مکدر اولوب، برمرثیه
سویلمشدی .

بعده بنی کلبدن برطاقم آدملر حججده زیدی کور-
مکله، بربرلرینی طانیدقلرنده، زید بونلرله ابوینه شو
بیتلری کوندرمشدی :

احن الی قومی وان کنت نائیا
فانی قعید البیت عند المشاعر
فکفوا من الوجد الذی قد شجاکم
ولا تعملوا فی الارض نص الاباعر
فانی بحمد الله فی خیر اسرة
کرام معد کابراً بعد کابر

بو بیتلرله خبر حیاتی قومنه واصل اولدقده،
پدریله عمی کعب، کندیسنی فدیه ایله آلمق اوزره،
مکه‌یه کلوب، حضرت رسول‌الله (صلعم) افندمزدن
زیدی طلب ایتدکلرنده، کندیسنی مخیر براقغی تکلیف
بیوروب، زید احضار اولندقده، حضرت نبی ذی‌شانی
ابوینه ترجیح ایده‌رك، و بنم آنام وبابام سنسك دیه‌رك،
آیرلمق ایستمه‌مش؛ وحضرت پیغمبر (صلعم) افندمز
او وقت زیدی برطاشك اوزرینه چیقاره‌رق: «یامن
حضر اشهدوا ان زیدا ابنی یرثنی وارثه» بیورمش؛
وبونك اوزرینه اقرباسی ممنون اولوب، کری دونمشلر
ایدی. زید بن حارثه الك اول ایمان کتیرنلردن
اولوب، برروایتده خدیجه وعلی (رضهما) دن‌صکره
وابوبکر (رضه) دن اول اوچنجی، ودیکر برروایتده
خدیجه وابوبکر وعلی (رضهم) دن صکره دردنجی
اوله‌رق اسلامه کلمشدر. بدر غزاسنده حاضر بولنوب،
مظفریت بشارتنی مدینه‌یه کوتورن کندیسیدر.
جانب حضرت نبویدن آزادلیسی (ام ایمن) ایله
تزویج بیورلیه‌رق، بوندن (اسامه) اسمنده براوغلی
دنیایه کلمشدی. حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك
عمه‌لرینك قیزی (زینب بنت جحش) دخی زیدك
زوجه‌سی اولوب، بعده ازواج مطهرهٔ حضرت

نبوى زمره‌سنه داخل اولمشدر . هجرت نبويه‌نك سكزنجى سنه‌سى روملره قارشى شامه ارسال بيوريلان سريه‌يه امير نصب بيوريله‌رق ، (مؤته) ده واقع مصادمه‌ده شهيد اولمشدر . كنديسندن صكره عسكر مسلمينك امارتنى آلان جعفر بن ابى طالب دخى بو محاربه‌ده شهادته نائل اولمشدر . خبر شهادتلرى واصل سمع نبوى اولدقده، پك چوق اسف وبكا بيورلمشيدى. صاحب ترجمه‌دن بشقه هيچ بر صحابه‌نك اسمى قرآن كريمده مذكور دكلدر. زيد بن حارثه بياض وپنبه چهره‌لى اولوب، اوغلى اسامه بالعكس زياده‌سيله اسمر ايدى. اوغلى وسائر صحابه واسطه‌سيله كنديسندن بر خيلى حديث شريف منقولدر .

(وولتر) صاحب ترجمه زيدك زوجه‌سى حضرت زينبى ذات حضرت رسالتك تزوج بيورملرى وقعه‌سنى وقوعات تاريخيه ايله طبان طبانه ضد وصرف ترهات قبيلندن اوله‌رق بر صورت مفتريانه‌ده نظم وتحرير ايله بر تياترو كتابى ميدانه قويمشدر، كه حكيملكنه ياقيشميان بو كتاب نا صواب خصم جانى اولان پاپا طرفندن «سوكيلى اوغلم وولتر !» خطابيله باشلايان بر مكتوبله نوازش ايدلمسنى موجب اولمشدر !

زيد بن رافع { مشاهير حكماء اسلامدن اولوب ، ٣٧٠ تاريخلرنده بصره‌ده ياشامشدر . عصرينك سائر بعض حكماسيله بالاشتراك «رسائل اخوان الصفاء» عنوانيله (آنسيقلوپدى) طرزنده بر بيوك كتاب يازمشلردر . بو كتاب موجود اولوب، اخيراً بيروتده طبع ونشر اولنمشدر.

زيد بن زين العابدين { (بن حسين بن على بن ابى طالب) هشام بن عبد الملك زماننده ، قرق بيك عسكرله كنديسنى تقويه ايده‌جكلرينى وعد ايدن علويلرك مواعدينه آلدانه‌رق ١٢٢ تاريخ هجريسنده كوفه‌ده اعلان خلافت ايتمش ايسه‌ده، بشيوز كشيدن زياده امدادينه كلمديكندن ، عراق واليسى بولنان يوسف بن عامرك سوق ايتديكى عسكره مقاومت ايده‌ميوب ، ايلك مصادمه‌ده شهيد اولمش؛ وكندى آدملرى طرفندن دفن اولنمش ايسه‌ده، اهل بيت نبويه بغض وخصومتلرى كربلا قانلريله اطفا اولنميان بنى اميه آدملرى طرفندن ويوسف بن عامرك امريله جسدى اخراج اولنه‌رق، بر مدت آصيلى طورديرلمش، وبعده باشى قطع وشامه ارسال اولنه‌رق، اوراده‌دخى بر قاچ كون قلعه قپوسنده معلق قالمش؛ وجسدى كوفه‌ده احراق اولنمش ايدى . شيعه مذاهبندن بو ذاته اقتدا ايدر (زيديه) اسميله بر مذهب مخصوص واردر ، كه اليوم باشليجه يمنده منتشردر . اوغلى يحيى پدرى معيتنده محاربه‌ده بولنوب ، بونك شهادتى اوزرينه خراسانه قاچمشيدى .

زيرباد { (يعنى روزكار آلتى) بصره كورفزنده وفارس ساحلى قارشيسنده بر جزيره‌در .

زيرك { ياخود زيرك زاده (محمد بن محمود الحسينى) فقهادن اولوب ، فروعه متعلق «الاشارات والنظاير» عنوانلى كتابك صاحبيدر.

زيرى { (بنى —) مغربده حكومت سورمش بر دولت اولوب، مؤسسى صهاجه بربرلرندن (بلكين بن زيرى بن مناد) در. بو دولت ٣٦٢ تاريخ هجريسندن ٥٤٣ تاريخنه‌دك ١٨١ سنه سوروب ، بو سلاله‌دن ٨ حكمدار كلمشدر . مرقوم بلكين بن زيرى زناته قبيله‌سنه غلبه چاله‌رق، اكتساب ثروت واقتدار ايتمش اولمغله، فاطميوندن (معزلدين الله) مصرك فتحنه كيتديكنده، كنديسنى افريقيه ومغربه يعنى تونس ، جزاير و فاس جهتلرينه وكيل و والى تعيين ايتمشدى . مرور زمانله بلكين كسب استقلال ايدوب ، حتى بنا ايتديكى (اشير) شهرينى پايتخت اتخاذ ايتمشدى . بعده زناته قبيله‌سندن برى مغرب اقصايى ضبطله ، اندلسده‌كى امويلرك حمايه‌سى آلتنه كيرديكندن، بنى زيرى مغرب اقصى زناتيلريله واندلس امويلريله بر خيلى وقت مخاصماتده بولنوب، نهايت مغرب اقصادن صرف نظر ايتمكه مجبور اولمشلردى. بو دولت حكمدارلرى اكثريا زناته وسائر بربر وعرب قبائليله محاربه ايله مشغول اولوب، نهايت ٥٤٣ تاريخنده اهل صليب ملكلرينى ضبط ايتمكله، بنى زيرى دولتى مندرس اولمش؛ و بعده دولت موحدين عسكرى

بورلرى اهل صليبك الندن استخلاص ايلمشدر . آنجق بنى زيرى قبيله‌سى بسبتون محو اولميوب، بر فرعى بعده غرناطه‌ده كسب تميز و اقتدار ايتمش، وبنى‌سراج قبيله‌سيله اولان محاسده و رقابتيله شهرت بولمشدر . فرنكلر عندنده (زكريت Zegrites) اسميله معروفدرلر . بنى زيرى دولتى حكمدارلريله تاريخ جلوسلرى بروجه‌زيردر :

بلكين بن زيرى	٣٦٢	تميم بن معز	٤٥٤
منصور بن بلكين	٣٧٣	يحيى بن تميم	٥٠١
باديس بن منصور	٣٨٥	على بن يحيى	٥٠٩
معز بن باديس	٤٠٦	حسن بن على	٥١٠

زيريكزه (Zierikzée) فلمنكك زلانده ايالتنده وميدلبورغك ٢٦ كيلو. مترو شمال شرقيسنده اوله‌رق اسقو ايرماغى كنارنده برقصبه واسكله اولوب، ٧٧٠٠ اهاليسى، بك بيوك برجاك قله‌سى، كنيش بر صهريجى، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلرى، مملحه‌لرى، چوق باليغى وكوزل استريديه‌سى واردر .

زيلع حبش ساحلنده ١١°١٩′ عرض شمالى ايله ٤١°١٤′ طول شرقيده وهمنامى اولان كوچك بر جزيره‌نك قارشيسنده بر قصبه و اسكله اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى وخيلى ايشلك تجارتى واردر. اخيراً ايتاليا دولتى اوسواحله برابر بواسكله‌يى دخى استيلا ايتمشدر . اصل زيلع اسمى او جوارده ساكن قومك اسميدر .

زيله سيواس ولايتنك توقاد سنجاغنده وتو. قادك ٦٠ كيلومترو جنوب غربيسنده اوله‌رق قزيل ايرماغه دوكيلان شكر آب چايى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ياالكز ٤٠٠٠ ى ارمنى اولمق اوزره، ٢٠٠٠٠ اهاليسى ، اورته‌سنده‌كى تپه‌نك اوزرنده قديم برقلعه‌سى ، ٣٠ جامع شريفى ، ٧ مدرسه‌سى، بر رشديه مكتبى، ١٠ ى اهالئ مسلمه. يه و ٢ سى اهالئ غير مسلمه‌يه مخصوص ١٢ مكتب ابتدائيسى، ١٢٦٥ دكانى، ٩ خانى، ٥ حمامى، ٣ تكيه‌سى، برقاچ تربه و زاويه‌سى، ٢ كليساسى ، هفته‌ده بركره بازارى و بهرسنه تشرين ثانيده قور. يلوب برآى سورر بيوك پنايرى واردر . پك اسكى برقصبه اولوب، اسم قديمى (زله Zela) در. جغرا. فيونك پيرى حكمنده اولان (استرابون) بو قصبه‌نك نينوى ملكه‌سى مشهوره سميراميس (كه اسم صحيحى شاه‌مريم اولسه‌كركدر) طرفندن بنا، واورته‌سنده‌كى تپه‌نك صنعى اوله‌رق احداث اولنديغنى بيان ايديور . زمان قديمده (آنائيتيس) الهه‌سنه منسوب عداولنه‌رق، بونك عبادتنه مخصوص بيوك برمعبدى وارايدى . قلعه‌نك ديوارلرى پك اسكى اولميوب ، ياالكز بودوروملرى ونهره قدر تحت‌الارض اولان يولى مهرداد طرفندن بنا ايدلمش اولديغى مرويدر . قصبه‌نك اورته‌سنده اولوب واسع برحوضه دوكيلن چشمه‌نك صويى نره. دن كلديكى مجهول اولوب ، مذكور نهردن كلسى ملحوظدر . زيله قصبه‌سى روماليلرك ايكى مشهور محاربه‌سنه ميدان اولوب، بونلرك برنجيسنده (تريا. نوس) نام روما سردارى مهرداد طرفندن مغلوب اولمش ؛ وايكنجيسنده قيصر فارناسى مغلوب ايدوب، زيله‌دن رومايه اختصارده ضرب مثل حكمنه كچمش اولان (*Veni, Vidi, Vici* يعنى كلدم، كوردم، غالب اولدم) مكتوبنى يازمشدى . بو قصبه مذكورمعبدك پاپاسلرى طرفندن اداره اولنوب، بونلرك رئيسى تاج كيبردى . پومپيوس ضبط ايدوب ، تشكيل ايتديكى بر ايالته مركز اتخاذ ايتمشدى . سلجوقيلر روملردن ضبط ايدوب، ممالك اسلاميه دائره‌سنه ادخال ايتمشلر دى . ٨٠٠ تاريخنده يلديرم سلطان بايزيد خان طر. فندن ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنمشدر .

— زيله قضاسى توقاد سنجاغنك غرب جنوبى قسمندن عبارت اولوب، جنوباً وغرب جنوبى جهتندن آنقره ولايتيله، شمالاً وشمال غربى جهتندن آماسيه سنجاغيله، شرقاً وشرق شمالى جهتندن دخى نفس تو. قاد واربعه قضالريله محاطدر . ١٣ ناحيه و ١٨٢ قريه‌يى حاوى اولوب، ٥٧٢٠٠ اهاليسى واردر، كه بونلرك ١٠٠٠٠ قدرى ارمنى وارمنى قتوليك وپرو. تستانى، ٣٥٠٠ قدرى روم وقصورى مسلم وتركدر. اراضيسى مرتفعجه ايسه‌ده ، هواسى توقادك كندن ملايمدر . دوه‌جى طاغى غرب جنوبيدن شمال شرقى‌يه طوغرى ممتد اولوب ، بونكله زيله‌نك شمال غربى جهتنده‌كى تپه‌لر آره‌سنده (شكر آب) واديسى بو. لنيور . بو چايك منبع اولديغى يشيل ايرماق دخى قضانك حدود جنوبيه وغربيه‌سنى تشكيل ايده‌رك،

آنقره ولایتندن آیریور. طوپراغی اولدیجه منبت اولوب، ٥٥٩٦٩ دونمدن عبارت اولان اراضیٔ مزروعه‌سنده حبوبات متنوعه ایله سبزه‌لرك انواعی وخیلی مقدار توتون حاصل اولور. میوه‌لری دخی چوق وایی‌در. باغلریده چوقجه اولوب، پکمزی مشهوردر. باشلیجه معمولات صناعیه‌سی دوشمه‌لکه الویریشلی بعض منسوجاتله کاوساله وسختیاندن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی متوسط مقدارده در. درون قضاده ١٤٠ جامع ومسجد، ٣٩ اسلام و ٢ خرستیان مکتبی وشکرآب چاینك چویردیکی متعدد دکرمنلر موجود در.

زین الاسلام (ابو القاسم عبد الکریم بن هوازن نیسابوری) مشاهیر علمادن اولوب، ٣٧٦ تاریخنده طوغمش، وابوالقاسم یمانی، ابو بکر طوسی و ابو بکر بن فوردن تحصیل علوم ایدوب، خراسانده زماننك اجلهٔ علماسی صره‌سنه کیرمشدی. بیوك بر تفسیری ودیکر برخیلی تألیفاتی واردر.

زین الدار (وجیهه بنت المؤدب علی بن یحیی) فقیهه وفاضله برخاتوندر. صلاح الدین صفدینك عصری تراجمی حاوی اولان «عنوان النصر» کتابنده مذکوردر.

زین الدین استرابادی ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

بدیکران کرم ولطف دمبدم کردی
مرا بداغ جفا سوختی کرم کردی

زین الدین بن احمد اسمی عبدالرحمن اولوب، (ابن رجب) دیمکله مشهور در. «شرح ترمیذی» و «شرح بخاری» ایله «طبقات الحنابله» عنوانلی کتب معتبره‌نك مؤلفیدر. مذکور طبقاتی ٥٢٦ ده وفات ایدن قاضی ابو الحسین بن ابی یعلینك طبقات حنبلیه‌سنك ذیلی حکمنده اولوب، بوکا دخی ٨٧١ ده وفات ایدن (یوسف بن حسن المقدسی) بر ذیل یازمشدر.

زین الدین حافظی (سلیمان بن المؤید علی بن خطیب عقرباء) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، ملوك ایوبیه‌دن جعبر قلعه‌سنده بولنان ملك حافظ نورالدین آرسلان شاهك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وملك مذکورك وفاتنده حلبه انتقال ایله، ملك ناصر یوسف بن محمدك توجه ومحبتنی قزانمش؛ وحلب رئیسنك قیزینی تزوج ایدوب، خیلی ثروته نائل اولمشدی. ملك ناصردمشقی ضبط ایتدیکنده، صاحب ترجه دخی معیتنده دمشقه کیدوب، کندیسنك شعر وانشاده وعسکرلکده‌دخی مهارتی اولمغله، ملك ناصرك عندنده قدری بر تر اولمشدی. هلاکو ملك ناصره بر طاقم شرائط تکلیف ایتدیکنده، صاحب ترجه بونك طرفندن ایلچیلکله هلاکونك یانه کوندریله‌رك، تاتارلرك اکرام واحساننه نائل اولمغله، عودتنده ملك ناصری بونلرك قوتندن تخویف وطرفلرینه اماله‌یه چالیشه‌رق، نهایت هلاکو حلبی ضبط و نهب ایتدیکنده، ملك ناصر خوفندن مصره قاچمش؛ وزین الدین اهل اسلامدن قورقوب، تاتارلره التجا ایتمش؛ وبقیهٔ عمرینی بونلرك یاننده کچیرمشدر.

زین الدین حافی (ابو بکر محمد) مشاهیر اولیاء اللهدن اولوب، خلوتیه قوللرندن طریقت زینیه‌نك مؤسسیدر. ٨٣٨ تاریخنده ارتحال ایتمشدر.

زین الدین حافی هندستان مشاهیر شعراسندن اولوب، دهلی ملوك تیموریه‌سندن همایون شاهك زماننده یاشامشدر.

زین الدین خوافی کبار مشایخ وعلمادن اولوب، خراسانك (خواف) قریه‌سندندر. تیمورلنك کندیسنی یانه دعوتله حقنده حرمت ورعایت کوسترمشیدی.

زین الدین سیستانی ایران شعراسندن اولوب، شو رباعی اونکدر:

مشنو سخن عالم فانی. ومکو
واندر طلبش مدار چندین تك وپو
دنیا چوکاست ساعق برلب جو
تا چشم زنی نه‌رنك بینی ونه بو

زین الدین صاعد ایران شعراسندن اولوب، خراسانك جنوشان قریه‌سندندر. سلطان اسکندرك کلیدداری بولنمشدر. شو رباعی اونکدر:

این عشق که اشك سرخ ورخ زردکند
کرمم بکرفت تا دمم سرد کند
زین بیش زدرد خود حکایت نکنم
ترسم که ز درد من دلت درد کند

زين الدين على السيلى { مشاهير مؤلفيندن اولوب، «شرايع الاسلام» كتابنه «مسالك الافهام» عنوانيله بر شرح يازمشدر. (شاهد ثانى) ديمكله مشهوردر.

زين الدين عمرى { «التحفة البهيه والبهجة الانسيه» عنوانلى كتابك مؤلفيدر. بوكتاب پارس كتبخانه‌سنده ٩٢٨ رقميله مرقم اوله‌رق موجوددر.

زين الدين كرمانى { (عبد اللطيف بن محمد بن ابى الفتح) فقهاء حنفيه‌دن اولوب، دمشقك مدرسهٔ جقماقيه‌سنده تدريسله مشغول بولنمشدر. تيمورلنكك فوق العاده حرمت و رعايتنه مظهر اولمشدى.

زين العابدين { (امام — على بن حسين بن على بن ابى طالب) ائمهٔ اثنا عشرك دردنجيسى اولوب، هجرت نبويه‌نك ٤٦ نجى سنه‌سى تولد ايتمش؛ وقوعهٔ دلسوز كربلاده، ١٥ ياشنده اولديغى حالده، مخدرات اهل بيت نبوى ايله وپدر بزركوارينك سرمقطوعيله برلكده شامه سوق اولنه‌رق، يزيد پليدك وسائر بنى اميه‌نك نيجه تحقيرات واذيتلرينه دوچار اولمشيدى. فوق العاده ذكى ومتين برذات اولمغله، كنديسنه سويلنيلن كنايه‌لى وتحقير آميز سوزلره مسكت جوابلر ويرمشيدى. بونلردن قورتلدقدن صكره، مدينهٔ منوره‌يه چكيلوب، زهد و عبادتله مشغول اولمش ايسه‌ده، عموم اهل ايمانك وارث خاندان نبوى اولان امام مشار اليه حقنده‌كى حرمت و تعظيمى چكه‌مين بنى اميه كنديسندن انديشه‌ده بولنوب، هر وقت راحتسز ايدرلردى. نهايت ٩٤ سنهٔ هجريه‌سى ذى الحجه‌سنده ارتحال ايدوب، مدينهٔ منوره‌نك بقيع مزارستانده عم بزركوارى حضرت امام حسن (رضه) يانده دفن اولنمشدر. والده‌سى غزاة مسلمينك الينه اسير دوشمش اولان ايران شاه اخيرى يزدكردك قيزى (شهر بانو) ايدى. طقوز اركك وطقوز قيز اولادى اولوب، اركك‌لردن وفاتنده آلتيسى صاغ ايدى. بونلرك بيوكى اولان محمد باقر امامتده خلفى اولوب، بشنجى امام اولمشدر.

زين العابدين { (سلطان —) شيرازده حكومت سورن آل مظفر ملوكنك اوچنجيسى اولوب، شاه شجاعك اوغلى ووارثى ودولت مذكوره‌نك بانيسى اولان اميرمبارز الدين محمدك تورونيدر. ٧٨٦ تاريخنده، پدرينك وفاتى اوزرينه، جلوس ايدوب، ٧٩٠ ده تيمورفارسه عسكر سوق ايتدكده، خوفندن فرار ايده‌رك، شستر حاكمى بولنان عم زاده‌سى شاه منصوره التجا ايتمش ايسه‌ده، موى اليه كنديسنى حبس ايده‌رك، ملكنى ضبط ايتمش؛ وبعده صاحب ترجمه بر تقريبله خلاص بولوب، اصفهانى ضبط ايتمش؛ وفارسى استرداده چاليشيركن، مغلوب وشاه منصورك الينه اسير دوشمكله، بونك امريله كوزلرى چيقاريله‌رق، حبس اولنمش؛ وتيمورلنك تكرار فارسه كلديكنده، كنديسنى محبسدن چيقاروب، ماوراء النهره كوندرمشيدى. بر مدت صكره اوراده وفات ايتمشدر.

زين العابدين { (بن نجيم) مشاهير علما و فقهادن اولوب، «كنز الدقايق» كتابنه «البحر الرائق» عنوانيله بر شرح يازمش ايسه‌ده، اكمالنه عمرى مساعد اولميوب، برادرى سراج الدين عمر اتمام ايتمشدر. مشهور «الاشباه والنظائر» كتابى دخى صاحب ترجمه‌نك تأليفاتندندر. فتوالرى‌ده اوغلى احمد طرفندن «الفتاوى الزينيه» عنوانيله جمع وتدوين اولنمشدر. وفاتى ٩٧٠ تاريخنده واقع اولمشدر.

زين العابدين افندى { دور سلطان محمود خان ثانيده مسند مشيخت اسلاميه‌يه چيقن علمادن اولوب، سلطان مصطفى خان ثالث زماننده شيخ الاسلام بولنمش اولان اسماعيل عاصم افنديك تورونى وصره امينى زاده محمد سعيد افنديك اوغليدر. ١١٦٠ تاريخنده طوغوب، تحصيل علم ايله على الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ١٢١٥ تاريخنده اسكدار، ٢٢١٠ ده ادرنه قاضيلغنه نصب اولنمش؛ و ١٢٢٢ ده مكه ومتعاقباً استانبول پايه‌لرينه نائل اولوب، ٢٢٣ ده نقيب الاشراف و ٢٩ ده آناطولى قاضيعسكرى اولمش؛ و ١٢٣٠ ده مسند مشيخته ترفيع اولنه‌رق، ٣ سنه‌يه قريب مدت امور فتوايى اداره ايتمش؛

و ٣٣ ده عزل وبروسه‌یه اجلا اولنه‌رق، ٢٣ ده اطلاق اولنمغله، اسکدارده قوناغنده اقامت ایتمکده ایکن، ١٢٣٩ ده وفات ایدوب، ملاکورانی جامعی قارشیسنده جدی چلبی زاده مرقدی یاننده دفن اولنمشدر. اکثر علومدن بهره‌سی اولوب، نکته پرداز وحاضر جواب برذات ایدی.

زين العابدين نويدى { (خواجه — على عبدى بيك)

ایران شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. برخیلی وقت مستوفی یعنی کاتب بولنمشدی. الك زیاده مثنویده مهارتی اولوب، نظامینك خمسه‌سنه تقلیداً ایکی خمسه‌سی واوچ دیوانی واردر. اشعارنده گاه (نویدی) وگاه (عبدی) تخلص ایدیور. ٩٨٨ ده وفات ایتمشدر.

زين العرب { (بنت تاج الدين عبد الرحمن الدمشقى) مشاهير محدثاتدن

اولوب، (بنت الجوبرانى) دینمکله مشهوره‌در. عصری مشاهیر محدثیننددن اجازت آلوب، بعده تدریسله مشغول اولمشدر. ٦٢٨ تاریخلرنده طوغوب، ٧٠٤ ده وفات ایتمشدر.

زَيْنَب { فخر کائنات (صلعم) افندمزك الك بیوك کریمه‌سی اولوب، بر روایتده

اکبر اولادلریدر، ودیکر بر روایتده حضرت قاسمدن صکره تولد ایتمشدر. ولادتنده حضرت سید الثقلین اوتوزیاشنده ایدیلر. والده‌سی حضرت خدیجة الکبری (رضها) اولوب، مشارالیهانك همشیره‌سی هالتك اوغلی ابو العاص بن الربیعه تزویج بیورلمش؛ وعلی اسمنده بر اوغلی ایله امامه اسمنده بر قیزی دنیایه کلمشیدی. اوغلی کندیلرینك حیاتنده ارتحال ایدوب، قیزی خیلی زمان معمر اولمش؛ ومؤخراً حضرت علی (رضه) ه وحضرت مشارالیهك شهادتندن صکره مغیره بن نوفله وارمشیدی. ذرتی قالمامشدر. حضرت زینب اسلامه کلوب، زوجنه هنوز هدایت نصیب اولمامش ایکن، بالطبع آره‌لرنده تفرقه دوشوب، ایکی سنه‌لك آیریلقدن صکره ابوالعاص دخی اسلامه کلمکله، تجدید نکاحله حضرت زینب زوجنه اعاده بیورلمش؛ وهجرت نبویه‌نك سکزنجی سالنده ارتحال ایتمشدر. حضرت رسول الله (صلعم) بوکریمه سنك غیبوبت ابدیه‌سنه زیاده‌سیله محزون ومکدر اولمشلردی. زوجی کندیلرندن صکره وفات ایتمشدر.

زينب { (ام الحکم — بنت جحش الاسدیه) ازواج مطهرهٔ حضرت رسول الله

(صلعم) دن اولوب، عبدالله بن جحشك همشیره‌سی وعمهٔ رسول کبریا امیمه بنت عبد المطلبك قیزیدر. الك اول اسلامه کلن صحابیات ومهاجراتدن اولوب، ابتدا حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی واوغلغی زید بن حارثه‌یه تزویج بیورلمش؛ وموی الیهك وقعهٔ (مئوته) ده شهادتندن صکره هجرت نبویه‌نك اوچنجی سنه‌سی ازواج مطهرهٔ حضرت نبوی صره‌سنه داخل اولمش ایدی. خیر وتصدق سور وچوق ال ایشلرینه ماهره بر خاتون اولوب، کرك ایشلدیکی ایشلری وکرك الینه کچن هرشیئی اقربا وتعلقاتنه وفقرایه ویرردی. حتی حضرت عمر بن الخطاب (رضه)، سائر ازواج مطهره‌یه ویردیکی کبی، کندیسنه‌ده اون ایکی بیك درهم ویردیکنده، درحال بومبلغی تصدق ایدوب، بر دها بویله اقچه اخذینه یتیشمه‌مسنی جناب حقدن دعا وتمنی ایتمش؛ وفی الحقیقه ایرتسی سنه هجرت نبویه‌نك ٢٠ نجی سالنده ارتحال ایتمشدر. حضرت نبی ذیشاندن صکره ازواج مطهره‌لرندن الك اول وفات ایدن حضرت زینبدر. حضرت رسول الله (صلعم) جانبندن تزوج اولندقده، ایلك قوجه‌سنك پیغمبرك اوغللغی اولمسی سببیله، منافقین بیننده خیلی قیل وقال حاصل اولوب، «ماکان محمد ابا احد من رجالکم» آیت کریمه‌سیله دیکر آیات قرآنیه نازل اولمشدر. حضرت زینب بونکله افتخار ایدردی. حضرت خدیجة الکبری (رضها) دن صکره‌کی ازواج مطهره بیننده، حضرت عایشه رضها مستثنی اولدیغی حالده، الك زیاده حرمت ومحبت حضرت نبوی‌یه نائل اولان حضرت زینبدر. ابتدا اسمی (ابره) اولوب، جانب حضرت نبویدن زینب تسمیه بیورلمشیدی.

زينب { (بنت ابی سلمه بن عبد الاسد القرشیه) ازواج مطهرهٔ حضرت فخر

کائنات (صلعم) دن ام سلمه حضرتلرینك قیزی وحضرت نبی الله (صلعم) افندمزك اوکی قیزیدر. والده‌سی ایلك زوجی اولان ابوسلمه ایله برابر حبشه هجرت

ایدوب، صاحبهٔ ترجمه اورواده طوغمشیدی. عبدالله بن زمعه یه واروب، ایکی اوغلی دنیایه کلشدی. کندیسندن برخیلی احادیث شریفه منقولدر.

زینب { (بنت خزیمه بن الحارث الهلالیه) ازواج مطهرهٔ حضرت نبویدن اولوب، کثرت انعام وتصدق سببیله (ام المساکین) لقبیله ملقبه‌در. ابتدا عبدالله بن جحشک تحت نکاحنده اولوب، بونک احد واقعه‌سنده شهادتی اوزرینه، جانب نبویدن حفصه‌دن صکره تزوج بیورلمشیدی. نزد حضرت رسالتپناهیده یالکز ایکی و یا اوچ آی یاشایوب وفات ایتمشدر.

زینب { (بنت علی بن ابی طالب) حضرت فاطمة الزهرا (رضها) نک صوك چوجغی وسید الثقلین (صلعم) افندمزك حفیده‌سی اولوب، جد امجدینه یتیشمشدر. غایتله عاقله وصالحه بر قیز اولوب، پدر بزرکواری طرفندن برادر زاده‌سی عبدالله بن جعفره تزویج بیورلمش؛ وعلی، عون اکبر، عباس، محمد وام‌کلثوم اسملریله درت چوجق دنیایه کتیرمشدر. وقعهٔ دلسوز کربلاده برادر اکرمنك معیتنده بولنوب، سبایای اهل بیت میاننده شامه کتوریله‌رك، یزید پلیده وسائر رؤساء امویه‌یه ویردیکی جوابلر، که تواریخده مذکوردر، عقل ومتانتنك کمالنه دلالت ایدر. مصرده تربه‌سی زیارتکاه اولمشدر.

زینب { قرابت حضرت نبوی شرفنه نائل اولان آنفة الترجمه بش زینبدن بشقه صحابیاتدن بروجه آتی دها برقاچ زینب واردر. (زینب بنت اسعد الانصاریه) که همشیره‌لری فریعه واخری ایله برابر حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك تحت وصایتنده بولنوب، صحابه‌دن اولان پدرلری (ابوامان اسعد) وفاتنده کندیلرینی حضرت مشارالیهه وصیت ایتمشدی. — (زینب الانصاریه) که ابو مسعود انصارینك زوجه‌سی اولوب، تفقد حالنده برحدیث شریفك راویه‌سی وسبب صدوریدر. — (زینب التمیمیه) که بوده بر حدیث شریفك راویه‌سیدر. — (زینب بنت ثابت بن قیس بن شماس الانصاریه) که حضرت نبی الله (صلعم) افندمزه بیعت ایدن نسواندندر. — (زینب بنت مهاجر بن جابر الاحمس) که زمان سعادته یتیشمش، وحضرت ابابکر (رضه) دن روایت ایتمشدر. یکنی عبد الله بن جابر کندیسندن روایت ایتمشدر. انس بن مالکك زوجه‌سی (زینب بنت نبیط بن جابر) ك عینی اولمسی ملحوظدر. — (زینب بنت الحارث بن خالد القرشیه التمیمیه) که پدر ووالده‌لری حبشه هجرت ایدن قدمای صحابه‌دن اولوب، صاحبهٔ ترجمه همشیره‌لری عایشه وفاطمه ایله برابر اوراده طوغمش؛ وعودتلرنده ایچدکلری برصودن کندیسیله همشیره‌سی عایشه وبرادری موسی ووالده‌سی رائطه یولده وفات ایدوب، ایچلرندن یالکز فاطمه نزد حضرت پیغمبری‌یه واصل اولمشدی. — (زینب بنت الحباب الانصاریه) که نبی ذیشان افندمزه بیعت ایدن نسواندندر. — (زینب بنت حمید بن زهیر القرشیه الاسدیه) که صحابه‌دن عبدالله بن هشامك والده‌سیدر. — (زینب بنت حنظله) که حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی واوغللغی زید بن حارثه‌نك اوغلی (اسامه) نك زوجه‌سی اولوب، بعده بونك طرفندن تطلیق اولنمغله، نعیم بن عبد الله بن النحام تزوج ایتمش ایدی. — (زینب بنت خباب) که برحدیث شریفك راویه‌سیدر. — (زینب بنت خناس) که هوازن سبایاسندن اولوب، جانب حضرت نبویدن حضرت عثمان بن عفان (رضه) ه ویرلمش؛ و بعده سبایای مذکوره‌نك قومنه اعاده‌سنده عم زاده‌سی اولان زوجنه رد اولنمش ایدی. — (زینب بنت ابی رافع) که حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك ارتحاللرینی منتج خسته لقلرنده حضرت فاطمه (رضها) نك ایکی اوغلیله کلوب، «بونلر اولادکدر، توریث ایت» دیمسنه جواباً صادر اولان «اما حسن فان له هیبتی وسوددی واما حسین فان له جراءتی وجودی» حدیث شریفنك راویه‌سیدر. — (زینب بنت ابی سفیان بن حرب القرشیة الامویه) که عروه بن مسعود الثقفینك زوجه‌سی وحضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك بالدیزیدر. — (زینب بنت سهل الانصاریة الخزرجیه) که رسول اکرم (صلعم) افندمزه بیعت ایدن نسواندندر. — (زینب بنت صیفی الانصاریه) که بوده بیعت ایدنلردندر. — (زینب بنت العوام)

كه حضرت زبير (رضه) ك همشيره‌سى وجمل وقعهٔ مؤلمه‌سنده قتل اولنان عبدالله بن حكيمك والده‌سيدر. شاعره اولوب، برادريله اوغلى حقنده بر مرثيه‌سى واردر. — (زينب بنت قيسى بن مخرمه بن المطلب القرشيه). — (زينب بنت مالك) كه ابوسعيدالخدرينك همشيره‌سى اولوب، برحديث شريفك راويه‌سيدر. — (زينب بنت مصعب بن عمير القرشية العبدريه) كه پدرى احد وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (زينب بنت مطعون القرشية الجمحيه) كه حضرت عمرفاروق (رضه) ك زوجه‌سى وعبد الله بن عمر وعبد الرحمن وحفصه‌نك والده‌سى اولوب، برروايتده مكهٔ مكرمه‌ده وفات، وديكر بر روايتده مدينه‌يه هجرتله اوراده ارتحال ايتمشدر. — (زينب بنت معاويه ياخود ابى معاويه الثقفيه) كه عبد الله بن مسعودك زوجه‌سى اولوب، برحديث شريفك راويه‌سيدر. — (زينب بنت نبيط بن جابر الانصاريه ياخود الاحمسيه) كه انس بن مالكك زوجه‌سى اولوب، بر حديث شريفك راويه‌سيدر.

زينب { مشاهير محدثاتدن دخى بو اسمله بروجه آتى بر قاچ خاتون كلمشدر:

(ام محمد زينب بنت احمد) كه مهندس شيخ محمد بن احمد القصاصك والده‌سى اولوب، قدسليدر. حديثده عصرينك فريده‌سى اولوب، دائما اوغليله برابر اقامت وسفر ايده‌رك، قدس، شام، مصر ومكه‌ده تدريس ايتمشدر. ٦٤٥ تاريخنده طوغوب، ٧٢٢ ده وفات ايتمشدر. — (زينب بنت احمد كمال الدين) كه بوده قدسلى اولوب، عصرى مشاهير محدثيننددن استماع ايتد كدن صكره عمرينى افاده وتدريسله كچيروب، احاديث شريفه‌يى على وجه الاسناد تقريرده فوق العاده مهارتى وار ايدى. «عنوان النصر فى اعيان العصر» كتاب قيميتدارينك صاحبى صلاح الدين صفوى بو خاتوندن اجازت آلمش اولديغنى كتاب مذكورده بيان ايديور. اعيان علمادن «اعراب القرآن» صاحبى ابراهيم بن محمد القيسى دخى صاحبهٔ ترجمه‌نك جملهٔ طلبه‌سندندر. ٧٤٠ تاريخنده ٩٤ ياشنده وفات ايتمشدر. — (زينب بنت اسماعيل) كه مسندة الشام ديمكله مشهوره (امة العزيز نجم الدين) ك شيخه‌سى اولوب، بو دخى تدريس حديثله عمرينى كچيرمش؛ و ٧٥٠ تاريخنده، طقسان ياشنى متجاوز اولديغى حالده، وفات ايتمشدر. — (زينب بنت السعدى) كه ابو نافع محيى الدين السعدى الازهرينك قيزى اولوب، امام سيوطينك اشياخندندر. ٨١٧ تاريخنده طوغمشدر. — (زينب بنت سليمان الاسعرديه) كه عن اصل شاملى اولوب، مصرده اقامت ايتمش؛ واسناد حديثده فوق العاده مهارت كوستروب، (مسندهٔ دمشقيه) عنوانته كسب استحقاق ايتمشدر. صلاح الدين صفدى استادى (ذهبى) نك صاحبهٔ ترجمه‌نك جملهٔ شاكردانندن اولديغنى بيان ايديور. ٧٠٥ تاريخنده طقسان ياشنده وفات ايتمشدر. — (ام المؤيد زينب بنت الشعرى) كه سائر علومده دخى يد طولى صاحبه‌سى اولوب، جارالله زمخشريدن و سائر اعيان علما ومحدثيندن اخذ، ونيسابورده تدريسله اشتغال ايتمشدر. ٥٢٤ تاريخنده بلدهٔ مذكوره‌ده طوغوب، ٦١٥ ده بنه اوراده وفات ايتمشدر. — (ام الخير زينب بنت الشنوهى) كه امام سيوطينك اشياخندن اولوب، ٨٧٩ ده وفات ايتمشدر. — (ام حبيبه بنت الشوبكى المكيه) كه بوده امام سيوطينك اشياخندن اولوب، ٧٩٩ تاريخنده مكهٔ مكرمه‌ده تولد ايتمشدر. — (زينب بنت عبد الرحمن) كه صلاح الدين صفدى‌يه و محدث عبد الله بن المحبه اجازت ويرمش؛ و ٧١٩ ده وفات ايتمشدر. — (زينب بنت عمرو ابن كندى) كه بعلبك قلعه‌سى محافظى ناصرالدين قرقينك زوجه‌سى اولوب، خيرات ومبراتى چوق وفقه وحديثده فريدهٔ عصر بر خاتوندر. مشاهير علمادن برچوق ذواته اجازت ويرمش؛ و ٦٩٩ ده وفات ايتمشدر. — (زينب بنت يحيى بن شيخ عزالدين عبدالعزيز بن عبدالسلام) كه صلاح الدين صفدى كبى برچوق مشاهير علمايه تدريس حديث ايتمش؛ و ٧٣٥ ده وفات ايتمشدر.

زينب { اوائل دور اسلامده طبابتده كسب شهرت ايدنلردن بر خاتون اولوب،

بنى اود قبيله سنه منسوب ايدى. اعمال طبيه‌ده ومداواتده وعلى الخصوص كوز خسته‌لقلريله ياره‌لرى اپى ايتمه‌ده مهارت تامه‌سى وار ايدى. شو بيت مشهور بونك حقنده سويلنمشدر:

الخترى ريب المنسون ولم ازر
طبيب بنى اود على النأى زينبا

زینب بنت سلیمان { (بن علی بن عبد الله بن عباس) خاندان خلفاء عباسیه‌یه منسوب صرعی الخاطر بر خاتون اولوب، منصور خلیفه‌نك عم زاده‌سیدر. ذریتی (زینبیون) اسمیله معروفدر.

زینب بنت الطثریه { دولت امویه زمانی شعراسندن (یزید قشری) نام شاعرك همشیره‌سی بر شاعره اولوب، برادری موی الیه حقنده سویلمش اولدیغی و«حماسه» ده مندرج بولنان مرثیه‌سندن مأخوذ اولان شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

اری الاثل من بطن العقیق مجاوری
مقیماً وقد غالت یزید غوائله
فتی قد قد السیف لا متضائل
ولا رهل لباته وباد له الخ

زینب خاتون { عثمانلی شاعره‌لرینك اك مشهوره‌لرندن اولوب، ابو الفتح سلطان محمد خان زماننده نشأت ایتمشدر. اصحاب تذاکرك بعضلری قسطمونیلی وبعضلری آماسیه‌لی اولدیغنی بیان ایتمشلردر. شاعره (مهری) ایله همعصر اولوب، بینلرنده بعض مطایبات جریان ایتمشدر. شو بیت جمله اشعار پسندیده‌سندندر.

زینب قو میلی زینت دنیایه زن کبی
مردانه وار ساده‌دل اول ترك زیور ایت

زینب المریه { اندلس ادبیه‌لرندن بر شاعره اولوب، شو بر ایکی بیت اونکدر.

یا ایها الراکب الغادی مطیته
عرج انبیك عن بعض الذی اجد
ماعالج الناس من وجد تضمنهم
الا و وجدی بهم فوق الذی وجدوا
حسبی رضاه و انی فی مسرته
ووده آخر الایام اجتهد

زینت { (سید حسن) ایران شعراسندن واصفهان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر:

کر وعده دوزخست وکر خلد شاد باش
بیرون نمیبرند ترا از دیار دوست

زینت النسابیکم { هندستان شاعره‌لرندن اولوب، دهلی ملوك تیموریه‌سندن اورنك زیب عالمکیرك قیزی و سابقة الترجمه شاعره زیب النسابیکمك همشیره‌سیدر. عالمه وحافظهٔ کلام الله اولوب، اشعارنده (زینت) تخلص ایدیور. شاهجهان آباده (زینت المساجد) اسمیله مصنع بر جامع شریف بنا ایتدیروب، کندیسی دخی بو معبد شریفك صحننده مدفوندر. ١١٢٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. مزارینك طاشنده محکوك اولان شو بیت جمله اشعارندندر.

مونس ما در لحد فضل خدا تنها بسست
سایهٔ از ابر رحمت قبر پوش ما بسست

زینتی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، سیروزلیدر. ٩٦٣ تاریخنده صحنده دانشمند ایکن، کنج یاشنده وفات ایتمشدر. (فوت زینتی) تاریخ وفاتیدر. شو بیت اونکدر:

دامن آلوده ودستار پریشان یقه چاك
قپوکه کلدی ینه زینتی رسوایی

زینلی { یاوز سلطان سلیم خان دوری رجالندن و شعرادن زینل پاشانك مخلصیدر. شو بیت اونکدر.

دور کلده دوشمیوب الدن آیاغی لاله‌نك
بزم کلشنده یناربار بار چراغی لاله‌نك

زینون { زنون نام حکیم یونانی اسمنك بین العرب املای معروفیدر. [«زنون» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زینی چلبی { (کاتب زاده زین العابدین) اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، باباسی وزیر اعظم محمد پاشانك کاتب سری ایدی. لالا مصطفی پاشا طرفندن، صره‌سی کلمه‌دن، محمود پاشا قاضیلغنه نصب اولنه‌رق، علمانك خیلی اعتراضاتنه اوغرامشیدی. بعده صدر اعظم عثمان پاشایه انتساب ایتمش؛ وبونك شروانی فتحنده، حقنده بر طاقم مدحیه‌لر سویلمشدر. لاابالی مشرب ونا بمحل سخی بر آدم ایدی. شو مطلع مشار الیه عثمان پاشا حقنده سویلدیکی بر قصیده‌سندندر:

بوکون میدان رزم ایچره سن ایتدك فتح شروانی
اومارین ایده‌سك من بعد زمین ایران وتورانی

حرف الزانك صوکی

[تنبیه — خطوط اجنبیه‌ده J یاخود G حرفیله باشلایوب‌ده بو بابده بولنمیان اسماء خاصه (ج) و (ی) و (ك) حرفلرنده آرانلیدر؛ چونکه بو حرفلرك امم مختلفه عندنده مختلف تلفظلری واردر.]

(باب الزاء الفارسیه — فصل الالف الخ)

ژارناق { (Jarnac) فرانسه‌نك (شارنته) ایالتنده و شارنته نهرینك صاغ کنارنده اوله‌رق (قونیاق)ك ۱۱ کیلومتره شرقنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۴۰۰ اهالیسی، مذکور نهرك اوزرنده دمیر تلدن برغریب کوپریسی وشراب، قونیاق، حیوانات، دری وسائره تجارتی واردر.

ژاق { (Jaques) یاخود جایمه (Jayme) اسپانیاده آراغون حکمدارلرندن بو اسمله ایکی حکمدار کلمشدر:

برنجیسی ۱۲۰۶ تاریخ میلادیسنده مونتپلیه‌ده طوغمش؛ و۱۲۱۳ ده آراغون تختنه کچوب، آندلس اهل اسلامیله بر چوق محاربه‌لر ایده‌رك، بلنسیه ایله بالیار آطه‌لرینی ضبط ایتمشیدی. ۱۲۷۶ ده وفات ایدوب، ایکی اوغل براقشدر، که بری اوچنجی پدرو اسمیله آراغونده ودیکری برنجی ژاق اسمیله مایور. قه‌ده حکومت سورمشدر.

— ایکنجیسی اوچنجی پدرونك اوغلی و برنجی ژاقك تورونی اولوب، پدرینك حیاتنده سیجلیه والیسی ایکن، پدری وفات ایدوب، بیوك برادری اوچنجی آلفونس آراغون تختنه کچدیکنده، جزیره‌نك حکمدا. ری اولمش؛ و۱۲۹۱ ده برادری آلفونسك وفاتی اوزرینه آراغون تختنه قعود ایدوب، سیجلیه‌یی کوچك برادری فردریقه براقش ایدی. بعده آنژو خاندانندن ایکنجی شارلك قیزینی تزوج ایتمکله، سیجلیه‌یی بوکا ویرمش؛ و ۱۳۲۷ ده وفات ایتمشدر.

— مایورقه آطه‌سنده دخی بو اسمله اوچ حکمدار حکومت سورمشدر:

برنجیسی آراغون حکمداری برنجی ژاقك اوغلی اولوب، ۱۲۴۸ده مونتپلیه‌ده طوغمش، و۱۳۱۱ده وفات ایتمشدر. پدری کندیسنه مایورقه قراللغی عنوانیله بالیار آطه‌لرینی و مونتپلیه دره‌بکلکنی ویر. مشیدی. پدرینك وفاتندن صکره بیوك برادری اوچنجی پدرویی دخی بو مالکانه‌لرینی تصدیقه مجبور ایده‌رك، بونکله واخلافی اولان اوچنجی آلفونس وایکنجی ژاق ایله دائما محاربه‌ده بولنمشدر.

— ایکنجیسی برنجینك تورونی اولوب، ۱۳۲۴ده عمجه‌سی دون سانکه‌یه خلف اولمش؛ و(فلیب دووا. لوا)یه قارشی مونتپلیه‌یی مدافعه ایچون، فرانسه ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، بالیار جزایری آراغون حکمداری دردنجی پدرو طرفندن ضبط اولنمغله، مونتپلیه‌یی‌ده مرقوم فلیبه صاتمغه مجبور اولمش؛ و ۱۳۴۹ ده جزایر مذکوره‌یی استردادہ کیدرکن، قضاءً وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتنده، برابرنده بولنمغله، اسیر دوشمش ایسه‌ده، بعده قورتیلوب، ناپولی قرالیجه‌سی برنجی ژانه ایله عقد ازدواج ایتمش؛ و ملك موروثنی استردادہ چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌میوب، ۱۳۷۵ ده بلا ولد فوت اولمشدر.

ژاق { یاخود جامس (Jacques, James) اسقوچیه‌ده بو اسمله بروجه زیر بش حکمدار حکم سورمشدر:

برنجیسی اوچنجی روبرتك اوغلی اولوب، ١٣٩١ ده طوغمش؛ و ١٤٠٦ ده، پدری وفات ایتدکده، انکلتره‌ده محبوس بولنمقله، اسقوچیه عمیجه‌سی آلبانی دوقه‌سی طرفندن اداره اولنوب، نهایت ١٤٢٣ ده قورتله‌رق، ملك موروثنی تحت تصرفنه آلمش؛ و ١٤٣٧ ده قضاءً وفات ایتمشدر. عالم وشاعر برذات اولوب، زندانده برقاچ منظومه نظم وترتیب ایتمشدر.

— ایکنجیسی برنجینك اوغلی اولوب، ١٤٣٠ ده طوغمش؛ وپدرینك وفاتنده صبی اولوب، آلکساندر لیونغستون طرفندن اجرای وصایت اولنمش؛ واداره‌ٔ اموری الینه آلدقده، پدرینك اثرینه تبعیتله، زادکاندن برچوق آدملرك محوینه یورمش؛ وحتی دوقلاس قونتلرندن برینی کندی الیله اولدیرمش ایدی. بو حرکاتی عدم ممنونیتی موجب اولمش ایسه‌ده، اسایشی محافظه‌یه مقتدر اولوب، ١٤٦٠ ده (روقسبورغ) محاصره‌سنده تجربه ایتمکده اولدیغی برطوپك پاتلامسیله هلاك اولمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، ١٤٦٠ دن ١٤٨٨ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر.

— دردنجیسی اوچنجینك اوغلی اولوب، ١٤٨٨ ده، ١٦ یاشنده اولدیغی حالده، تخته چیقمش؛ وبر فسادی باصدیردقدن صکره، انکلتره قرالی یدنجی وسکزنجی هنری‌یه قارشی محاربه ایتمش؛ وانکلیزلره قارشی فرانسه قرالی اون ایکنجی لویی ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، ١٥١٣ ده سکزنجی هنری‌یه قارشی ایتدیکی محاربه‌ده رحلت ایتمشدر. انکلتره قرالی یدنجی هنرینك قیزینی تزوج ایتمش اولمغله، بو قرابت صهریه آلتنجی ژاقك انکلتره تختنه حق وراثتنی موجب اولمشدر.

— بشنجیسی دردنجینك اوغلی اولوب، ١٥١٣ ده واقع پدرینك وفاتنده بر یاشنده ایدی. اون اوچ یاشنده ایکن اداره‌ٔ حکومتی الینه آلوب، شارل کینته قارشی فرانسه قرالی برنجی فرانسوا ایله عقد اتفاق، وبو حکمدارك بیوك قیزی (مادلینه) یی تزوج ایتمشیدی. مادلینه‌نك وفاتنده ژاق کیزه دوقه‌سی قلودك قیزی (ماریه) یی تزوج ایدوب، بوندن مشهوره (ماریه استوآرت) دنیایه کلمشدر. ژاق ١٥٤٢ تاریخنده وفات ایدوب، مومی الیها ماریه استوآرت وارثهٔ حکومتی اولمشدر.

ژاق { یاخود جامس (Jacques, James) بو اسمله انکلتره‌ده دخی ایکی قرال کلمشدر:

برنجیسی ماده‌ٔ آنفه‌ده بیان اولنان ماریه استوآرتك ودارنلینك اوغلی واسقوچیه قراللرندن بشنجی ژاقك تورونی اولوب، ١٥٦٦ ده طوغمش؛ وابتدا آلتنجی ژاق اسمیله اسقوچیه‌ده حکومت سورمش؛ و والده‌سنك فراغیله، همان طوغار طوغماز ١٥٦٧ ده قراللغی اعلان اولنمش ایدی. بیوك والده‌سی مارکریته انکلتره قرالی یدنجی هنرینك قیزی اولمغله، انکلتره تختنه دخی حق وراثتی اولدیغندن، ١٦٠٣ ده، الیزابته‌نك وفاتی اوزرینه، انکلتره تختی کندیسنه تکلیف اولنمش؛ و «بیوك برتانیه قرالی» عنوانتی آلوب، انکلتره ایله اسقوچیه‌یی کلیاً وقطعیاً توحیده چالیشمشدر. قتولیکلرك بك علیهنده بولندیغندن، بونلرك عداوتنی داعی و پارلمنتو ایله اتفاقنی بادی اولمشدر؛ وبونك اوزرینه، بو ایشه ذی‌مدخل ظن اولنان جزویتلری انکلتره‌دن طرد واخراجله، پاپانك انکلتره قراللری اوزرنده‌کی نفوذینی اسقاط وتبعه‌سنی صداقت یمیننده تبریه ایتمك حقوقنی لغو ایتمشدی. صلح پرور برحکمدار اولوب ١٦٢٥ ده وفات ایتمشدر. کندی کندینه حکومت سورمشدر. محب علم اولوب، اك زیاده عقائد دینیه‌یه میلی وار ایدی؛ وبوبابده برقاچ کتاب دخی یازمشدر.

— ایکنجیسی برنجی شارلك ایکنجی اوغلی وبرنجی ژاقك تورونی اولوب، ١٦٣٣ ده طوغمش؛ وابتدا (یورقه دوقه‌سی) عنوانیله معروف اولوب، اثنای فترتده و (قروموّل) ك اداره‌سی زماننده فلمنکده وفرانسه‌ده یاشامش؛ وحکومت سابقه‌نك اعاده‌سنده برادری ایکنجی شارل ایله برابر انکلتره‌یه عودت ایدوب، ١٦٨٥ ده قراللغه انتخاب اولنمشدی. فرانسه‌ده اقامتی اثناسنده قتولیك مذهبنی قبول ایتمش اولمغله، هر نه قدر تخته قعودنده دولتك دین رسمیسی اولان پروتستانلغه قارشی بولنمیه‌جغنه یمین ایتمش ایسه‌ده، قتولیکلری التزام ایتمکله

اتهام اولنه‌رق، حقنده برناخشنودئ عمومی حاصل اولمش ؛ وهر نه قدر ابتدا ظهور ایدن قاریشقلغی باصدیروب ، اوك آیاق اولاد بعض زادکانی قتل ایتمش ایسه‌ده ، ۱۶۸۸ ده فلمنکلی (اورانژ) پرنسی طرفندن براً وبحراً مغلوب اولوب، فرانسه قرالی اون دردنجی لوینك معاونتیله برابر، انکلتره‌یی ترك ایلمش ؛ و بقیهٔ عمرینی پارس قربنده (سنت ژرمن) ده کچیروب، ۱۷۰۱ ده وفات ایتمشدر . اوغلی (ژاق استوآرت) انکلتره تختنه حق وراثت ادعاسنده بولنمش ایسه‌ده، بوخاندانه بردها بوقراللق نصیب اولمامشدر .

ژاق { سنت — (St. Jacques) خرستیانلرك بواسمله بری «اکبر» ودیکری «اصغر» صفتلریله ایکی عزیزلری اولوب ، بری حواریوندن ودیکری شمعونك برادریدر. اصل اسملری (یعقوب) در . [« یعقوب » ماده‌لرینه مراجعت اولنه .]

ژاق بونوم { (Jaques Bonhomme) ۱۳۵۷ تاریخ میلادیسنده قرال ژانك انکلتره‌ده اسارتی زماننده فرانسه‌نك شمال جهتنده ظهور ایدن فسادك رئیسی اولوب ، بو قاریشقلق کویلیلرله چفتجیلرك قیامندن عبارت و رئیسنك اسمنه نسبتله *Jacquerie* یعنی ژاقلق اسمیله معروفدر. بونلر برطاقم اعتسافات مدهشه‌ده بولنمغله، شهر وقصبه‌لر اهالیسی زادکانله برلشه‌رك حقلرندن کلمشلردر .

ژان { (Jean) معربی (یحیی) اولان (یوحنا) اسم عبرانیسنك فرانسزلر عندنده مستعمل غلطی اولوب، روملر عندنده (یوآنیس) یاخود (یانی) ، اسلاولرده (یووان) ، انکلیزلرده (جون) ، ایتالیانلرده (جوانی) ، اسپانیول وپورتکیزلیلرده (جوان) و ارمنیلرده (اوحانس) صورتلرینی آلمشدر. فرانسز لسانك غلبهٔ استعمالی جهتیله بو اسمله مسمی مشاهیرك چوغنی بو ماده‌ده ذکر ایتمکی مناسب کوردك .

ژان { قسطنطنیه روم ایمپراطورلرندن ۸ کشینك اسمیدر . [« یانی » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

ژان { (Jean) فرانسه‌ده بو اسمله ایکی قرال کلمشدر :

برنجیسی اونجی لوینك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتندن صکره طوغمغله (پوستوم) لقبیله ملقبدر . ۱۳۱۶ ده طوغوب، ولادتیله برابر فرانسه وناواره قراللغی اعلان اولنمش ایسه ده ، آز مدت صکره وفات ایتمکله، عمجه‌سی بشنجی فلیب وارثی اولمشدر. بو چوجغك وفات ایتمیوب‌ده سر ایدلمش اولدیغنی ادعا ایدنلر دخی بولنمغله، والده‌سی طرفندن قرابتی اولان مجارستان قرالی برنجی لوبی میدانه چیقارلمسنه چالیشمشیدی . برمدت صکره او ژان اولمق ادعاسیله بری ظهور ایتمش ایسه‌ده، پرووانسه‌ده طوتیلوب ، ناپولیده برقلعه‌یه حبس اولنمش ، و اوراده وفات ایتمشدر .

— ایکنجیسی (بون یعنی ایی) لقبیله ملقب اولوب، ۱۳۱۹ ده طوغمش، و ۱۳۵۰ ده پدری والوآلی فلیبه خلف اولمشدر . ابتدا برطاقم منازعات داخلیه ایله اوغراشوب ، انکلیزلر بو حالدن بالاستفاده ، فرانسه‌یه سوق عسکرله، غالب کلوب، برقاچ ایالت ضبط، و ژانی اسیر ایده‌رك ، ۱۳۵۶ ده لوندره‌یه کوتورمشلردی . فرانسه‌ده قراله وکالت ایدن (شارل)ك سوء اداره‌سی نتیجه‌سی اوله‌رق (مجالس عمومیه États Généraux) عنوانیله متشکل اولان مجالس منتخبه اعضاسی (اتیان مارسل) نام تجار کتخداسنك ریاستی تحتنده زمام اداره‌یی اله آلمش؛ وآنجق اوصره‌ده ظهور ایدن « ژاقلق » قاریشقلغی بونك مقاصد سیاسیه‌سنه نائل اولمسنه مانع اولوب، کندیسی وفات ایتمش ؛ و وکیل مومی الیه امور حکومتی ینه الینه آلمش ایدی. ۱۳۶۰ ده انکلتره ایله فرانسه آره‌سنده عقد اولنان معاهده اوزرینه، آغر برفدیهٔ نجاتله ایکنجی ژان تخلیص اولنوب ، اوغلی آنژو دوقه‌سنی رهن مقامنده انکلتره‌ده براقه‌رق ، فرانسه‌یه عودت ایتمش؛ وآنجق برمدت صکره اوغلی انکلتره‌دن فرار ایتمکله ، قرال ژان کندی اختیاریله لوندره‌یه عودت ایدوب ، یکیدن اسارت تحتنه کیرمش؛ واوآرالق ۱۳۶۴ ده لوندره‌ده وفات ایتمشدر .

ژان { اراضیسز — (Jean San Terre) انکلتره قرالی اولوب، ۱۱۶۶ ده

طوغمش، و پدری طرفندن کندیسنه هیچ بر ممالکانه ویرلمدیکندن، بولقبله تلقیب اولنمش ایدی. اهل صلیب سفرنده بولنان برادری قرال (ریشار کوردولیون)ك غیوبتندن بالاستفاده، وکالتی و ۱۱۹۹ ده، برادرینك وفاتی اوزرینه، قراللغی احراز ایلمش؛ و فرانسه قرالی (فلیب اوکوست) ی کندی لهنه چویرمش اولان یکننی کندی الیله ازاله ایلمش اولدیغی ظن اولنمشدر. فرانسه دولتی بوقراللغی طانیمیەرق، فرانسەدەکی ممالکنی ضبط ایتمش؛ و اوآرالق پاپا ایله دخی بوزیشوب، برطرفدن بونك طرد وتلعینیله وبرطرفندە فرانسز عسکرینك انکلترەیه تجاوزیله تهدید اولندیغندن، پاپا ایله اوپوشمغه مجبور اولوب، بعده فلیب اوکوسته قارشی آلمانیا ایمپراطوری دردنجی اوتون ایله و فلاندره قونتیله اتفاق ایتمش ایسەده، ۱۲۱۴ ده ایتدیکی محاربەده مغلوب اولمغله، صلحه یاناشمشیدی. برسنه صکره تبعه‌سنه «بیوك مشروطیت» عنوانیله برطاقم امتیازات ویرمشدر. ۱۲۱۶ ده ژان وفات ایتمکله، اوغلی اوچنجی هنری جلوس ایتمشدر.

ژان { یاخود جوان (Jean. Juan) اسپانیەدە قستیله ولیون حکمدارلرندن بو اسمله ایکی کشی کلمشدر:

برنجیسی ۱۳۷۹ دە، ۲۱ یاشندە اولدیغی حالدە، ایکنجی هنری‌یه خلف اولوب، ۱۳۹۰ تاریخنەدك حکومت سورمش؛ ومدت حکومتنی اوغلنی پورتکیز تختنه اوتورتمق مقصدیله دولت مشارالیهایه قارشی محاربه ایله کچیرمشدر.

— ایکنجیسی اوچنجی هنرینك اوغلی اولوب، ۱۴۰۴ دە طوغمش، و ۱۴۵۳ دە وفات ایتمشدر. ۲۲ آیلق ایکن، عمجه‌سی فردینانداك وصایتی تحتندە قراللغی اعلان اولنمش؛ و آراغون وناواره قراللریله وغرناطه اهل اسلامیله برچوق محاربەلردە بولنمشدر. مسلمانلری اسپانیەدن بسبتون اخراج ایدن (ایزابله)نك پدریدر.

ژان { یاخود جوان (Jean. Juan) اسپانیەدە آراغون قراللرندن بو اسمله ایکی کشی کلمشدر:

برنجیسی ۱۳۸۷ دە پدری دردنجی پدرویه خلف اولوب، ۱۳۹۷ دە ٤٤ یاشندە وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی آراغون وناواره قرالی اولوب، فردینانداك اوغلیدر. شارلك قیزی (بلانشه) یی تزوج ایتمکله ۱۴۲۵ دە (ناواره) تختنه جلوس ایتدکدن صکره، ۱۴۵۸ دە، بیوك برادری آلفونسك وفاتی اوزرینه، آراغون تختنەدە قعود ایتمش؛ وزوجه‌سی بلانشه وفات ایتدکدە، ناواره تختنی اوغلی دون قارلوسه ترك ایتمش اولدیغندن، بابا اوغل آرەسندە برخیلی وقت محاربه وقوع بولمش؛ ودون قارلوس وفات ایتدکدە، ناواره حکمدارلغی حق همشیره‌سی (بلانشه) یه کچدیکندن، ژان کندی قیزینه قارشی ۱۴۶۲ دە فرانسه قرالی اون برنجی لوبی ایله اتفاق ایتمشدی. فرانسه پرنسلرندن آنژولی (رنه) قراللغه انتخاب اولنمش؛ وبودخی اون برنجی لوینك یاردیمیله ژانه قارشی عسکر سوق ایلمش ایسەدە، اوآرالق ۱۴۷۹ دە ژان وفات ایدوب، اوغلی (فردیناند قتولیك)، که ایزابله ایله برابر اهل اسلامی اندلسدن چیقارمشدر، قستیله تختنه کچمشدر.

ژان { اسپانیەدە ناواره قراللرندن بو اسمله اوچ قرال کلمشدر:

برنجیسی طوغار طوغماز فرانسه وناواره قراللغی اعلان اولنان وطفل ایکن وفات ایدن (ژان پوستوم) در. [فرانسه قراللرندن برنجی ژان اسمیله ذکری کچدی.]

— ایکنجیسی ۱۴۲۵ دن ۱۴۷۹ تاریخنەدك ناواره قراللغنده حائز اولان آراغون قراللرندن ایکنجی ژاندر [مادۀ آنفه‌یه مراجعت بیوریله.]

— اوچنجیسی (دالبرت) لقبیله ملقب اولوب، آلبرت پرنسی (آلن)ك اوغلیدر. ۱۴۸٤ دە ناواره قرالی (فرانسوآ فبوس)ك همشیره‌سی وولیة‌العهدی قاترینه‌یی تزوج ایتمکله، ۱۴۹٤ دە مملکت مذکوره تختنه اوتورمش ایسەدە، فردیناند قتولیك ۱۵۱۲ دە ناواره‌یی الندن آلوب، قستیله‌یه الحاق ایتمش؛ وژان فرانسه‌یه چکیلوب، اوراده وفات ایتمشدر. اوغلی ایکنجی هنری اسماً ناواره قرالی اولوب، بونك قیزی (ژانه دالبرت) فرانسه قرالی دردنجی هنرینك والده‌سی اولمشدر.

ژان { یاخود جوان (Jeam, Juan) پورتکیز قراللرندن دخی بو اسمله آلتی حکمدار کلمشدر :

برنجیسی « بیوک » لقبیله ملقب اولوب ، برنجی پدرونك ولد غیر مشروعیدر. ١٣٥٧ تاریخنده طوغوب، طریق رهبانه سالك اولمش ایکن ، ١٣٨٣ ده، برادری فردیناندك وفاتی اوزرینه، پورتکیز تختنه چیقه‌رق، پدرونك قیزی وقستیله قرالی برنجی ژانك زوجه‌سی اولان (بیاتریکس) ی وراثتدن محروم براقشیدی. بو سببدن قستیله قرالی کندیسنه اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده، مغلوب اولمشدی. ١٤١٥ ده مغرب اهل اسلامنه قارشی سوق عسکر ایدوب، سبته‌یی ضبط ایتمشدی. بونك زماننده پورتکیزلیلر بحری سفرلره کیریشوب، مادره، قناریه، یشیل برون وآسور آطه‌لرینی وکینه سواحلنی کشف ایتمشلردی. برنجی ژان ١٤٣٣ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی بشنجی آلفونسك اوغلی اولوب، ١٤٤٥ ده طوغمش، ١٤٨١ ده تخته چیقمش، و ١٤٩٥ ده وفات ایتمشدر. سوء مقصدلرندن شبهه‌لندیکی قاتنی (ویزئو) یی وقاریسنك اینشته‌سی براغانسه دوقه‌سنی کندی الیله اولدیرمشدر. بحری سفرلره وکشفیاته حصر دقت ایدوب، بونك زماننده (دیغودی غامه) آفریقاده بنین وقونغونی و (دیاز) فرطونه برونی کشف ایتمش، وصاحب ترجمه بو برونه (امیدبرونی) نامنی ویرمشدر. قریستوف قولومب ابتدا بوکا مراجعتله سفائن ایستمش ایسه‌ده، کندیسی بو کاشف اعظمك عزمنی تقدیر ایده‌مه‌مشدی.

— اوچنجیسی ١٥٠٢ ده طوغوب، ١٥٢١ ده پدری امانوئله خلف اولمش، و ١٥٥٧ ده وفات ایتمشدر. لیسبونه‌ده انکیزیسیون جمعیت ملعنت کارانه‌سنی تأسیس ایتمشدر. زماننده وقوع بولان برزلزله ایله تاج ایرماغنك برطغیانی کلیتلی نفوسك محوینه سبب اولمشدر. بودخی اسفار بحریه‌یه وتجارته اهمیت ویروب، زماننده پورتکیز بحریونی چاپونیه‌یی کشف ایتمشلردر. معارفك ترقیسنه دخی چالیشوب، (قوئیمبره) آقادمیاسنی احیا ایتمشدر.

— دردنجیسی براغانسه سلاله‌سنك مؤسسی اولوب، ١٦٠٤ ده طوغمشدر. ابتدا براغانسه دوقه‌سی اولوب، برنجی ژانك ولد غیر مشروعی آلفونسك نسلندن ایدی. ١٥٨٠ تاریخندن بری پورتکیز اسپانیوللرك الینه چکمش ایکن، ١٦٤٠ ده براغانسه دوقه‌سنك زوجه‌سی (لویزه کوزمان) ایله دوقه‌نك کاتبی (پینتو) بو مملکته استقلالی قزاندیروب، صاحب ترجمه‌یی قرال طانیتمشلر. برطاقم داخلی فسادلری باصدیردقدن صکره، اسپانیوللری مغلوب ایتمش؛ و برازیلیانك تصرفی ادعاسنده بولنان فلمنکلیلره غلبه چالوب، مملکت واسعهٔ مذکوره‌نك صاحب مستقلی قالمش ایدی. ١٦٥٦ ده وفات ایدوب، اوغلی آلفونس، والده‌سی مرقومه لویزه کوزمانك تحت وصایتنده اوله‌رق، خلفی اولمشدر.

— بشنجیسی ١٦٨٩ ده طوغوب، ١٧٠٦ دن ١٧٥٠ تاریخنه‌دك قراللق ایتمش؛ واسپانیا قراللغنك وراثتی مسئله‌سنده فرانسه قرالی اون دردنجی لویی‌یه قارشی آوستریا ایله اتفاق ایدوب. فرانسزلر طرفندن مغلوب اولمش؛ و (اوترخت) معاهده‌سندن صکره، امور داخلیه‌سیله مشغول اولوب، مملکتنی حسن اداره ایتمشدر.

— آلتنجیسی اوچنجی پدرو ایله برنجی ماریه‌نك ایکنجی اوغلی اولوب، ١٧٦٧ ده طوغمش، و ١٨٢٦ ده وفات ایتمشدر. ١٧٩٢ ده، والده‌سنك عته کتیرمسی اوزرینه، قرال وکیلی اولوب، ١٨٠٧ ده فرانسز عسکری طرفندن مغلوب اولمغله، برازیلیه‌یه چکیله‌رك، اورانك ایمپراطوری عنوانی آلمش؛ و ١٨١٦ ده، والده‌سنك وفاتی اوزرینه، بالاصاله پورتکیز قرالی اولمش ایسه‌ده، ١٨٢١ ده آوروپایه عودت ایده‌بیلمش؛ ومشروطیتی قبول ایلمش ایسه‌ده، ایکی سنه صکره لغو ایتمشدر. کندیسنك حرکتندن صکره برازیلیه اعلان استقلال ایدوب، پورتکیز قرالنه یالکز برایمپراطورلق نامی قالمش ایدی. ایی برحکمدار ایدیسه‌ده، قرالیچه ایله (شاو) مارکیسی اجرای نفوذ ایدرلردی. بینلرنده‌کی خصومتله شهرت بولان دون پدرو ایله دون میکل اسملرنده ایکی اوغلی قالمشدر.

ژان { لوکسمبورغلی — (Jean de Luxem-bourg) جهستان قراللرندن اولوب، یدنجی هنرینك اوغلیدر. ١٢٩٥ تاریخ میلادیسنده طوغوب، ١٣١٠ ده (قارینتیه) دوقه‌سنك تابعیتندن کندیلر-

نى قورتارمش اولان كبرا طرفندن چهستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ و ١٣٢٧ ده لهليلردن (سليزيا) يى ضبط ايتمشدى. ١٣٣١ ده ايتالياده ايمپراطورك وكيلى اولوب، قرمونه، پارمه، پاويه ومودنه يى ضبط ايتمش؛ واو وقت پاپا يكرمى ايكنجى ژان طرفندن كنديسنه ايتاليا قراللغى تكليف اولنمشدى. ايمپراطور بشنجى لويى بونى خبر آلنجه ، چهستانده بر فساد اوياندرمش ايسه‌ده، صاحب ترجمه درحال كيدوب، قا. ريشقلغى باصديردقدن صكره، موراويه يى دخى ضبطله، الكاسنى توسيع ايتمش ايدى. ١٣٤٦ ده انكليزلره قارشى والوآلى فليپك امدادينه كيدوب، (قرسى) محاربه‌سنده وفات ايتمشدر. اواخر عمرنده كوزلرينه عمى طارى اولمغله، « كور » لقبيله دخى مشهوردر.

ژان { برنجى — ياخود — آلبرت (Jean I, J. Albert) لهستان قرالى اولوب، دردنجى قازيميرك ايكنجى اوغليدر. ١٤٥٩ ده طوغوب، ١٥٠١ده وفات ايتمشدر. ١٤٩٢ده پدرينه خلف اولوب، محافظهٔ صلح وصلاح وترقىٔ معارفله اوغرا. شمشدر.

ژان { اسوجده دخى بو اسمله ٣ حكمدار كلمشدر :

برنجيسى كنج (اسوكر)ك اوغلى واونجى (اريك)ك خلفى اولوب، ١٢١٦ تاريخ ميلاديسندن ١٢٢٢ تاريخنه‌دك قراللق ايتمش؛ وخرستيانلغى نشر ايتمك مقصديله (استونيه) يه برسفر ايتمش ايسه‌ده، موفق اوله‌مامشدر. بلاولد وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى آتيده بيان اولنه‌جق دانيمارقه قراليدر.

— اوچنجيسى (كوستاوواسه) نك اوغلى اولوب، ١٥٣٧ ده طوغمش، و ١٥٩٢ ده وفات ايتمشدر. ١٥٦٨ ده برادرى اون دردنجى (اريك)ك يرينه كچوب، سلفى زماننده باشلانمش اولان دانيمارقه محاربه‌سنه دوام، وپروتستانلغك نشرينى منعه سعى ايتمش ايسه‌ده، مقتدر اوله‌ميوب، بعده (ايوان واسيلويچ) ه اعلان حربله ، غالب كلمش ؛ واوغلى سيجيسموندى لهستان قراللغنه انتخاب ايتديرمشدى.

ژان { دانيمارقه واسوج قراللرندن اولوب، اسوجده ايكنجى ژان اسميله معروفدر. دانيمارقه‌ده ١٤٨١ ده پدرى برنجى قريستيانه خلف اولوب، هولستاين دوقه لغنى برادرى فردريقله مقاسمه ايتمشيدى. ١٤٩٧ ده اسوج تختنه‌ده جلوس ايتمش ايسه‌ده ، اسوجليلر آياقلنوب ، ١٥٠١ده زوجه‌سى قريستينه يى استوقهولمدن اخراج ايتمشلردر. دانيمارقه‌ده ١٥١٣ تاريخنه‌دك حكومت سورمشدر.

ژان { صاقسه قراللرندن اولوب، ١٨٠١ ده طوغمش، و ١٨٧٣ده وفات ايتمشدر. (ماقسيميليان)ك اك كوچك اوغلى اولوب، ١٨٥٤ده برادرى فردريق اوكوسته خلف اولمش؛ وبعض اصلاحاته موفق اولمشدر. ١٨٦٦ ده وقوع بولان پروسيه ايله آوستريا محاربه‌سنده آوستريانك طرفنى التزام ايتمش ايسه‌ده، ١٨٧٠ محاربه‌سنده فرانسه‌يه قارشى پروسيه ايله متفق بولنمشدر. تخته چيقمازدن اول معارف وادبياتله مشغول ايدى .

ژان { بو اسمله رومادهٔ پروجه زير ٢٣ كشى پاپالق ايتمشدر:

		عن	الى
برنجى	ژان	٥٢٣	٥٢٦
ايكنجى	«	٥٣٣	٥٣٥
اوچنجى	«	٥٦٠	٥٧٣
دردنجى	«	٦٤٠	٦٤٢
بشنجى	«	٦٨٥	٦٨٦
آلتنجى	«	٧٠١	٧٠٥
يدنجى	«	٧٠٥	٧٠٧
سكزنجى	«	٨٧٢	٨٨٢
طقوزنجى	«	٨٩٨	٩٠٠
اونجى	«	٩١٤	٩٢٨
اون برنجى	«	٩٣١	٩٣٦
اون ايكنجى	«	٩٥٦	٩٦٣
اون اوچنجى	«	٩٦٥	٩٧٢
اون دردنجى	«	٩٨٣	٩٨٥
اون بشنجى	«	—	٩٨٥
اون آلتنجى	«	٩٨٥	٩٩٦
ديكر اون آلتنجى	«	—	٩٩٧
اون يدنجى	«	—	١٠٠٣
اون سكزنجى	«	١٠٠٣	١٠٠٩
اون طقوزنجى	«	١٠٢٤	١٠٣٣
يكرمنجى	«	١٠٤٥	١٠٤٦
يكرمى برنجى	«	١٢٧٦	١٢٧٧
يكرمى ايكنجى	«	١٣١٦	١٣٣٤
يكرمى اوچنجى	«	١٤١٠	١٤١٥

بونلردن برنجيسى اوستروغوتلر حكمدارى (تئو. دوريق) طرفندن سفارتله ايمپراطور برنجى يوستنيا.

توسك نزدينه كوندريلوب، امور مأمورەسنه موفق اولەمديغيچون، عودتنده زندانه قونيلەرق، سفالتدن وفات ايتمكلە، قتوليكلر عندنده اعزه صرەسنه كچيريلەرك، مايسك ١٨ نده يورطيسى اجرا اولنور.

اوننجيسى سيجليەدن قلابريەيه كچن غزاة مسلمينه قارشى طورمش، وطوسقانه دوقەسى طرفندن اسقاط وحبس اولنەرق، زنداننده وفات ايتمشدر.

اون ايكنجيسى ايتاليا قرالى برانجر ايله اوغلى آدالبرتدن انديشه ايدەرك، جرمانيا قرالى اوتونه التجا ايتمش؛ و بوكا ايتاليا قرالى وآلمانيا ايمپراطورى عنوانني ويرمش ايسەده، بعده بونك عليهنده آدالبرتله اتفاق ايتديكندن، ايمپراطور حدت ايدوب، كنديسنى برمجلس روحانى معرفتيله عزل، ويرينه سكزنجى لئونى نصب ايتمشدى. ژان رومايه عودتله پك دهشتلى انتقاماته قالقيشمش؛ واوچ آى صكره، ظن اولنديغنه كوره، مقتولاً وفات ايتمشدر.

اون طقوزنجيسى فرانسه قرالى فليب هاردى ايله قستيله قرالى آلفونس آرەسنده محاربەيى منع ايله بونلرى بر اهل صليب محاربەسنه تشويق ايتمش ايسەده، سوزى نافعذ اولەمامش؛ وكنديسى (ويتربه) ده ييقلان برقوناقده انقاض آلتنده قالوب، تلف اولمشدر. ليسبونەلى اولوب، طب وفلسفەدن بهرەسى وار ايدى.

يكرمى ايكنجيسى (آوينيون)ده اقامت ايدن پاپالرك ايكنجيسى اولوب، فرانسەيى التزام، ولوپينك آلمانيا ايمپراطورى اولمسنه ممانعت ايتمش؛ وچهستان قرالى لوكسمبورغلى ژانى ايمپراطور طانيمش ايدى. لوبى حدت ايدوب، بوكا قارشى بشنجى نيقوله ناميله ديكر برپاپا انتخاب ايتديرمش ايسەده، صاحب ترجمه بو پاپايى طوتوب حبس ايتمشدى. طبدن وسائر فنوندن بهرەسى اولوب، برخيلى تأليفاتى‌ده واردر.

يكرمى اوچنجيسى بشنجى آلكساندرك وفاتنده بولونيەده ١٦ قاردينال طرفندن پاپالغه انتخاب اولنمش ايسەده، ديكرلرى اون اوچنجى (بنوآ) اسميله ديكر برپاپا انتخاب ايتمش اولدقلرندن، ايمپراطور سيجيسموند طرفندن اجبار اولنەرق، قونستانسەده برمجلس عقدينه رضا ويرمش ايسەده، بو مجلسك كنديسنى ترجيح ايتميەجكنى آكلايەرق، تبديلاً قاچمش؛ وآنجق طوتيلوب، پاپالقدن اسقاط اولنمغله برابر، حبس اولنەرق، اوچ سنه محبوس قالمش؛ و ١٤١٩ ده بشنجى (مارتين)ى مشروع پاپاطانيمغه راضى اولمغله، سبيلى تخليه اولنەرق، آزمدت صكره وفات ايتمشدر.

ژان { سنت — (St Jean) خرستيانلرك بواسمله برقاچ عزيزلرى واردر:

برنجيسى (ژان باپتيست) كه حضرت يحيى بن زكريا (عم) در. [«يحيى» مادەسنه مراجعت.]

— ايكنجيسى (اوانكليست) يعنى «انجيلى» لقبيله ملقب اولوب، حواريوندن يوحنادر. [«يوحنا» مادەسنه مراجعت بيوريله.]

— اوچنجيسى (ژان خريسوستوم) در. [«خريسوستوم» مادەسنه مراجعت بيوريله.]

— دردنجيسى (ژان قاليبيست) يعنى «كلبه نشين ژان» در، كه قسطنطينيه اغنياسندن برينك اوغلى اولوب، بشنجى قرن ميلاديده ياشامشدر. ١٢ ياشنده ايكن، پدرينك خانەسنى تركله، بركلبەده رياضتله عمر كچيرمكه باشلامشدى. نيسانك ١١ نده يورطيسى اجرا اولنور.

— بشنجيسى (اومونيه) يعنى «صدقەجى» لقبيله ملقب اولوب، ٥٥٩ تاريخ ميلاديسنده قبريس جزيرەسنك (آماتونته) قصبەسنده طوغمش، واسكندريه پطريقى اولمش ايدى. بر قحط ووبا زمانلرنده فقرايه چوق باقمشيدى.

— آلتنجيسى «دمشقى» لقبيله ملقب اولوب، ٦٧٦ تاريخلرنده دمشقده طوغمش، و ٧٥٤ ده وفات ايتمشدر. خلفا طرفندن بعض عالى مأموريتلره قوللانلمش ايكن، منصبنى تركله، قدسك قربنده برزاويەيه چكلمش؛ وخرستيانلقده برنجى اولەرق آرسطونك منطق وآدابنى علم عقايدده قوللانەرق، برخيلى كتابلر يازمشدر. آثارى جمع ونشر اولنمشدر. مايسك ١٦ سنده يورطيسى اجرا اولنور.

— يدنجيسى (ماتەلى) ديمكله معروف اولوب، ١١٦٠ تاريخنده بارسلونته واديسنده طوغمش،

و ۱۲۱۳ ده وفات ایتمشدر. (ماتوریان) اسمیله معروف وتخلیص اسرا وظیفه‌سیله موظف برطریق رهبانك مؤسسیدر. شباطك ۸ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— سکزنجیسی (قولوه‌بن) لقبیله ملقب اولوب، خسته‌لره باقق وظیفه‌سیله موظف اولان (ژزوآت) طریق رهبانتك مؤسسیدر. تموزك ۳۱ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— اونجیسی «خاچلی ژان» دینمکله معروف اولوب، اسپانیولدر. (سنته ترزه) ایله بالاتفاق (قامار) طریق رهباننی تعدیل ایله، یالین آیاق گزمك اصوللرندن بولنان برقول ایجاد ایتمشدر. ۱۵۴۲ ده طوغوب، ۱۵۹۱ ده وفات ایتمشدر. برقاچ تألیفی واردر. یورطیسی کانون‌اولك ۱۴ نده اجرا اولنور.

ژان { روما غرب ایمپراطورلرندن هونوریوسك کاتبی اولوب، بو ایمپراطورك ۴۲۳ تاریخ میلادیسنده واقع وفاتنده ایتالیا وفرانسه واسپانیا جهتلرینی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ۴۲۵ ده اوچنجی والنتینیان طرفندن اخذ وقتل اولنمشدر.

ژانتیی { (Gentilly) فرانسه‌ده سینه ایالتنده وپارسك ۵ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (بیوره) نهری اوزرنده ۱۶۰۰۰ اهالیبی حاوی اسکی بر قصبه اولوب، الیوم پارسك محلاتندن معدوددر. اسکی فرانق حکمدارلرینك مقری ایدی.

ژانزه { (Janzé) فرانسه‌نك (ایله مع ویلنه) ایالتنده و (رنه) نك ۲۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی واردر.

ژان ژاق روسو { [«روسو» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

ژانن { ژول — (J. Janin) فرانسه ادباسندن اولوب، ۱۸۰۴ تاریخنده (لوآره) ایالتنك (قوندریو) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۷۴ ده وفات ایتمشدر. غزته‌لره ادبیاته متعلق بحثلر یازمغه باشلایوب، ۱۸۳۰ تاریخندن وفاتنه‌دك «دبا» غزته‌سی محررلرندن بولنمشدر. برچوق حکایه وتیاترو کتابلریله تاریخ وسیاحت وسیاسیاته متعلق بعض آثار براقمشدر.

ژانه { (Jeanne) بو اسمله آوروپاده مشاهیر نسادن برقاچ قادین گلمشدر:

(ناواره‌لی — J. de Navare) که ناواره قرالی وشامپانیه قونتی برنجی هنرینك قیزی اولوب، ۱۲۸۴ تاریخ میلادیسنده فرانسه قرالی (فلیب بل) ه وارمش؛ وپدردن موروث ممالکی‌ده کندیسی اداره ایدوب، ناواره‌دن انکلیزلرله اسپانیوللری اخراج، وشامپانیه‌یی استیلا ایتمش اولان (ابار) قونتنك عسکرینی کلیاً منهزم ایتمشدی. — حفیده‌سی ایکنجی ژانه (فلیب دورو) ایله ازدواج ایدوب، ۱۳۲۸ دن ۱۳۴۹ تاریخنه‌دك ناواره‌ده حکومت سورمشدر.

— (بورغونیه‌لی — J. de Bourgogne) که بورغونیه قونتی دردنجی اوتونك قیزی اولوب، ۱۳۰۷ ده فرانسه قرالی اوزون فیلیپه وارمش؛ و ۱۳۱۴ ده همشیره‌سی (بلانشه) وکوریجه‌سی (مارگریته) ایله برابر زنا ایله اتهام اوله‌رق، حبس اولنمش ایسه‌ده، بعده قوجه‌سی طرفندن یکیدن زوجه‌لکه قبول اولنه‌رق، ۱۳۲۹ ده (رویه) ده وفات ایتمشدر. پارسده (بورغونیه) مکتبنك مؤسسه‌سیدر. — دیگر بر بورغونیه‌لی ژانه بورغونیه قونتی ایکنجی روبرتك وفرانسه قرالی سنت لوینك قیزی (آنیس) ك قیزی اولوب، ۱۳۱۳ ده والوا آلی فلیپه وارمش، و ۱۳۴۸ ده وفات ایتمشدر.

— (فرانسه‌لی — J. de France) که فرانسه قرالی اون برنجی لوینك قیزی اولوب، ۱۴۶۴ ده طوغمش، ومؤخراً اون ایکنجی لویی نامیله فرانسه تختنه چقن اورلیان دوقه‌سی لویی‌یه تزویج اولنمش ایسه‌ده، نهایت درجه‌ده چرکین اولدیغندن، قوجه‌سی طرفندن سویله‌میوب، بونك تخته چقمسیله برابر تطلیق ایدلمش؛ و (بورژ) ه چکیلوب، بر مناستر تأسیس وبر راهبه‌لر طریقی ایجاد ایتمشدی. ۱۵۰۵ تاریخنده وفات ایدوب، عزیزه‌لر زمره‌سنه الحاق اولنمشدر. شباطك ۴ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— (ژانه دالبرت — J. d' Alberte) که فرانسه قرالی دردنجی هنرینك والده‌سی و ناواره قرالی هنری دالبرت ایله برنجی فرانسوانك همشیره‌سی مارگریته‌نك قیزی اولوب، ۱۵۲۸ ده طوغمش، و

۱۵٤۸ ده (واندوم) دوقەسی بوربونلی آنتوآنه وارمش ایدی. قوجەسنك وفاتنده وارثەسی اولوب، مملکتنه پروتستانلغی ادخال و نشر ایتمشدی. بعده اوغلنك طقوزنجی شارلك همشیرەسی مارکریته ایله لزدواجی وسیلەسیله فرانسه سرای قرالیسنه جلب اولنەرق، پروتستانلرك (بارتلمی) اسمیله مشهور اولان قتل‌عامندن ایکی آی اول، ظنه کوره مسموماً، وفات ایتمشدر. عاقله و مدبره بر قادین اولوب، اوغلنه فوق‌العاده بر تربیه ویرمشدی.

— (ژانه هنریکز) که قستیله آمیراتی فردریق هنریکزك قیزی اولوب، ۱٤٤٤ ده ناواره قرالی ایکنجی ژانه وارمش، واهل‌اسلامی اندلسدن اخراج ایدن فردیناند قتولیکی طوغورمشدر. زوجی برادری آلفونسه خلف‌اولەرق، ۱٤۵۸ ده آراغون مملکتنی تصرف ایتدکده، صاحبهٔ ترجمه اورانك قرالیجەسی طانیلمشدی. اوکی اوغلی دون قارلوس حقنده پك غدارانه حرکتده بولنوب، بابا وغل آرەسنده بر محاربەیه سبب اولمشدر. اهالی دون قارلوسی سودکلرندن، صاحبهٔ ترجمەیی (جیرونه) ده محاصره ایتمکله، ۱٤٦۳ ده (فوآ) قونتی طرفندن تخلیص اولنمش؛ و ۱٤٦۷ ده قوجەسنه قارشی قتالونیەیی تصرف ادعاسنده بولنان لورنه دوقەسنه قارشی محاربه ایدەرك، بومحاربەده فوق العاده بر فعالیت ومتانت کوسترمشدی. برسنه صکره وفات ایتمشدر.

— (دلی ژانه) که فردیناند قتولیك ایله ایزابلەنك قیزی اولوب، قستیله قرالیجەسیدر. ۱٤۹٦ ده آوستریا آرشیدوقی کوزل فلیبه واروب، شارل کینت اسمیله شهرت بولان آوستریالی شارلی دنیایه کتیرمشدر. قوجەسنی فوق العاده سووب اونك طرفندن سولمدیکندن، بر حزن ومراقه دوچار اولوب، نهایت بوحالی جنته منجر اولمشدر. والدەسی ایزابلەنك‌وفاتنده ۱۵۰٤ ده قستیله قرالیجەسی اولوب، قوجەسنی‌ده‌حکومته‌تشریك‌ایتمش؛ وقوجەسی‌حکومتی بسبتون بونك الندن آلمق تشبثنده ایکن، ۱۵۰٦ ده وفات ایتمکله، اوغلی شارل بیوك پدری فردیناندك وصایتی تحتنده قرال طانلمش ایدی. ۱۵۱٦ ده فردیناند وفات ایدوب، شارل بالاصاله قرال اولمش؛ وژانه ۱۵۵۵ تاریخنده ۷۵ یاشنده وفات ایتمشدر.

— بواسمله ناپولیده دخی ایکی قرالیجه کلوب، برنجیسی ۱۳٤۳ ده جدی آنژولی روبرته خلف اولمش، واقرباسندن مجارلی آندرەیه وارمش ایدی. ایکی سنه صکره دوسق بولنان تارنتەلی لویی مرقوم آندرەیی قتل‌ایله، صاحبهٔ ترجمەیی تزوج ایتمش‌ایسەده، ۱۳٤۷ ده آندرەنك برادری مجارستان قرالی لویی، اخذ انتقام ایچون، اوزرینه یورییمکله، تحت‌تصرفنده بولنان پرووانسەیه قاچوب، بعده حکم نصب اولنان پاپا کندیسنك فعل قتلده مدخلی اولمدیغنه حکم ایتدکده، ناپولی‌یه عودت ایدەبیلمش؛ و ۱۳٦۲ ده تارنتەلی لوینك وفات ایتمسیله، مایورقه قرالی ژان ایله عقد ازدواج ایتمش ایسەده، اولادی اولمامق حسبیله، اوغللغه قبول ایتمش اولدیغی دوراسلی شارل، بوتأهلی چکەمیەرك، دشمنلریله بالاتحاد، کندیسیله حرب ایتمش، وکندیسنی اله کچیروب، ۱۳۸۲ ده ٦۷ یاشنده ازاله ایتدیرمشدر. فوق العاده حسنی برقاری اولوب، سرایی مجمع ادبا ایدیسەده، ادارەسی پك یولسز ایدی. شاعر (لاهارپ) بونك حالنی بر هائله صورتنده نظم ایتمشدر.

— ایکنجیسی مرقوم دوراسلی شارلك قیزی اولوب، ۱٤۱٤ ده برادری لادیسلاسه خلف اولمش؛ وسفاهت وفسق وفجوره طالوب، دوستی بولنان (آلوپو) یه وسائرلرینه پك مسرفانه احسانلر ایتمش؛ وبعده مارشه قونتی ژاقه وارمغله، دوستلری بونك طرفندن قتل، وکندیسی حبس اولنەرق، ۱٤۱٦ ده تبعەسی طرفندن تخلیص، وبرینه زوجی حبس اولنمش؛ و ۱٤۱۹ ده مومی الیه فرانسەیه قاچمش ایدی. او وقت ژانه (قاراچولی) اسمنده یکی بردوست طوتوب، برقاچ سنه صکره قتل‌ایتدیرمش، وآراغونلی بشنجی آلفونسی اوغللغه قبول ایتمش ایدی. بوایسه، وراثته قونمق ایچون، ژانەنك وفاتنه انتظار ایدەمیوب، علیهنده محاربەیه کیریشمش؛ وبونك اوزرینه ژانه آنژولی ایکنجی لوییی وبرقاچ سنه صکره بونك وفاتی اوزرینه برادری رنەیی اوغللغه قبول ایتمش؛ و ۱٤۳۵ ده وفات ایدوب، آخرت اولادینك تعددی جهتیله، وراثتی منازع فیه قالوب، نهایت آراغونلی آلفونس خلفی اولمشدر.

ژانه دارق { (Jeanne Dare) فرانسەلی مشهوره برقهرمان قیزاولوب،

۱۴۰۹ تاریخنده (ووقلوزه) قربنده واقع (دوره‌می) قریه‌سنده طوغمشدر. ژاق‌دارق اسمنده بر کویلینك قیزی اولوب، کندیسی دخی ۱۸ یاشنه‌دك چوبانلق ایتمش؛ وبو سنده ایکن، فرانسه‌نك داخلی تفرقه‌لره دوشمسیله، انکلیز عسکری طرفندن ضبط اولنمقده اولوب، خرابه یوز طوتمش اولدیغنی کوره‌رك، وفرانسزلرك اعتقاداتنه کوره، بر طاقم خارق عاده مشاهده‌لر وهاتفلر طرفندن وطنی بو ورطهٔ هلاکدن تخلیصه سوق اولنه‌رق، کویندن خروجله ، بیك درلو مشکلات ایچنده (تورنه) یه کلوب، (شینون) کوشکنده اقامت ایتمکده بولنان قرال یدنجی شارلی، برچوق موانعدن صکره، کورمکه موفق اوله‌بیلمش؛ وکندیسنه هاتفدن بر وظیفه تبلیغ ایدلمش اولدیغنه قرالی قاندیروب، کندیسنه کمال احترازله بر طاقم عسکر ویرلمش ایدی. بو جزئی عسکرله انکلیزلرك تحت محاصره‌سنده بولنان وفرانسه ایچون درجهٔ اهمیتی درکار اولان اورلیانی ۱۴۲۴ ده تخلیص ایتمش ایدی. بو وجهله عسکرك امنیتنی جلب ایدوب، هیجانلرینی موجب اولدقدن صکره، قرال شارلی دشمنلرك النده بولنان بر مملکتك ایچندن (ریمس) ه سوق، وبولی اوستنده بولنان برچوق برلری ضبط ایتمش، واووقت وظیفه‌سنی اکمال ایتمش ظنیله چکلمك ایستمش ایسه‌ده، قرالك ابرامی اوزرینه قالوب، ۱۴۳۰ ده پارس اوکنده بر مغلوبیته اوغرادقدن صکره، بورکینیونلرله انکلیزلرك محاصره‌سی تحتنده بولنان (قومپینه) نك اوزرینه هجوم ایتمش ایسه‌ده، بو محاربه‌ده بورکینیونلرك الینه اسیر دوشوب، بونلر طرفندن انکلیزلره تسلیم ایدلمش؛ وانکلیزلر طرفندن کندیسنه سحرباز معامله‌سی اولنه‌رق، (بووه) پسقپوسنك حکمیله، ۱۴۳۱ مایسنك ۳۰ نده روئنده حیاً احراق اولنمشدر. فرانسزلر اسمنی تعظیم ایدوب، قریه‌سی هر ویرکیدن عفو اولنمش؛ وپاپا اوچنجی (قالیکست) ۱۴۵۶ ده تقدیس ایتمشدر. اورلیان شهرنده بهر سنه مایسك سکزنده نامنه بر مطنطن جنازه آلایی اجرا اولنور. ۱۸۲۰ تاریخنده قریه‌سنده خانه‌سنك عرصه‌سنده بر هیکل رکز ایدلمش اولدیغی کبی، اورلیانده دخی ۱۸۴۵ ده هیکلی یاپلمشدر. حکایه‌سی برچوق ادبا طرفندن نثراً ونظماً یازیلوب، فاجعه صورتنه دخی قونمشدر .

ژبا (Geba, Jeba) آفریقای غربیده سنغامبیا مصبر فرانسویسنده بر نهر اولوب، ۱۱°۴۵′ عرض شمالیده واسع بر خلیجدن بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. منصبندن تقریباً ۱۳۷ کیلومتره یوقاریده وصاغ یعنی شمالی ساحلنده پورتکیزلیلرك بر تجارتکاهی واردر. بو نهرك منصبنده‌واقع بر آطه‌ده ینه پورتکیزلیلرك بر قلعه‌سی وقلعه‌نك اوکنده صاغلام بر لیمان واردر. مجراسی تماماً معلوم اولمیوب، فوتاجالو جبالندن اینديکی مظنوندر. منصبنه قریب محللرده کلیتلی پرنج حاصل اولور .

ژرس (Gers) فرانسه‌نك جنوب جهتنده بر نهردر، که یوقاری پیرنه ایالتنده (لانمزان) طاغندن نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، همنامی اولان ایالته کیرر، وبو ایالتی جنوبدن شماله شق ایتدکدن صکره، (لوت مع غارونه) ایالتنه دخول ایدوب، اوراده صول کنارندن (غارونه) نهرینه دوکیلور. مجراسی ۱۷۰ کیلو متره طولنده اولوب، عادی وقتلرده صویی پك آز اولمغله، سیر سفائنه صالح دکلدر .

ژرس (Gers) فرانسه‌نك جنوب جهتنده بر ایالت اولوب، ایچندن کچن نهرك اسمیله تسمیه اولنمشدر. غرباً لانده، جنوباً یوقاری پیرنه، شرقاً یوقاری غارونه وتارن مع غارونه شمالاً دخی لوت مع غارونه ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۱۵۲ مربع کیلومتره اولوب، ۲۸۳۵۴۶ اهالیسی واردر. مرکزی (اوش) شهریدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب جنوبدن شماله طوغری ممتد بر چوق وادیلری واردر، که ایچلرنده غارونه نهرینه تابع بر طاقم چایلر آقیور. بونلرك اك بیوکی همنامی اولان آنف البیان نهردر. اراضیسی اولدقجه منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله کتن، سبزه، کلیتلی صوغان وصارمساق، اوزوم وسائره حاصل اولور. قیرمزی ویشیل مرصله آلچی واسفالتو بولنور. صیغیر، آت، استر، مرکب، طوموز وطاوق، قاز، اوردك کبی حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. مشهور اوردك پازاری واردر. شراب وقونیاغی مشهور اولوب، سائر معمولات صناعیه‌سی چینی، جام، بز وسائره‌دن عبارتدر . ایالت: اوش، میرانده،

غوندوم، لكنوره ولومبز اسملريله بش قضايه منقسم اولوب، ٢٠ ناحيه و ٦٨٤ دائرهٔ بلديه‌يی حاويدر.

ژرمن { سنت — (St. Cermain) بو اسمله قتوليكلرك ايكی عزيزی اولوب، بری (اوقزه) ده وديكری پارسده پسقپوس بولنمشدر. برنجيسی ٣٨٠ده طوغوب ٤٤٨ ده وفات ايتمشدر. ايكنجيسنك ولادتی ٤٩٦ و وفاتی ٥٧٦ ده واقع اولمشدر.

ژنلی { قونتسه — (Contesse de Genlis) فرانسه‌نك الك مشهور محرره لرندن اولوب، ١٧٤٦ تاريخنده (اوتون) قربنده (شانسری) قصرنده طوغمش، و ١٨٣٠ ده وفات ايتمشدر. اصيل وآنجق فقير بر عائله‌يه منسوب اولوب، مكمل صورتده تربيه كورمش، و ١٥ ياشنده ژنلی قونتنه وارمش ايدی. خفياً اورليان دوقه‌سيله عقد ازدواج ايتمش اولان مادام دو مونتسونك يكنی اولمغله، اورليان دوقه‌سنك سرايته قبول اولنوب، اولادی مادام آدلاييده، لوبی فليب، دوق دوشارتر، دوق دو مونتپانسيه وقونت دو بوژوله‌نك امر تربيه‌سی كنديسنه احاله اولنمشدی. اورليان دوقه‌سنك كنديسنه‌ده نفوذيی تأثير ايتديره‌رك، سرايه قارشی بر خط حركت طوتديرمشيدی. ١٧٩٢ وقوعاتنده فرانسه‌يی تركه مجبور اولوب، بعده بوناپارتله مخابره‌ده بولنمغله، (قونسولا) زماننده فرانسه‌يه عودت ايتمش، وكنديسنه معاش تخصيص اولنمش ايدی. بوناپارتك سقوطندن‌صكره حكومت نزدنده اعتباردن دوشمش ايسه‌ده، اورليان خاندانندن مخصص اولان معاشنی وفاتنه‌دك آلمشدر. قوجه‌سندن ايكی قيزی اولوب، مشهوره (پامله) نك ده والده‌سی اولديغی مظنوندر. ٨٠ دن زياده تأليفاتی اولوب، حكايات ونوادر وتياتروكتابلرندن عبارت اوله‌رق، جمله‌سی اخلاق وتربيه‌يه خدمت ايده‌جك يولده يازلمشدر. تربيهٔ اطفال حقنده دخی پك‌مقبول اثرلری واردر. طرز افاده‌سی ده پك سليس و دلنشيندر.

ژوآن { (Jouan) فرانسه سواحل جنوبيه‌سنك شرق جهتنده وپروانسه خطه‌سنك «بحری آلپ» ايالتنده اوله‌رق (ناپوله) كورفزينك شرق جهتنده بركوچك كورفز اولوب، هر طرفی تپه‌لرله محفوظ و درينلكی بعض محللرنده ٥٠ متره‌يه واصل اولمغله، سفائن ايچون امين بر ملجأدر. اطرافنده‌كی تپه‌لر اورمانلرله وسواحلی پورتقال، ليمون، زيتون ومرسين آغاجلريله مستور اولوب، منظره‌سی لطيف وهواسی ملايمدر. اطرافنده بر چوق كوزل كوشكار بولنيور. مارسلیادن ايتاليايه كيدن دمير يول خطی كنارندن كچيور.

ژوآنويل { (Joinville) فرانسه‌نك (يوقاری مارنه) ايالتنده و(واسی) نك ١٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده ناحيه مركزی بر قصبه اولوب، ٣٨٤٠ اهاليسی وپاموق منسوجات دستكاهلريله دميرخانه‌لری واردر.

ژوآنيی { (Joigny) فرانسه‌نك (يونه) ايالتنده واوقزره‌نك ٣٤ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (يونه) نهری كنارنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٥٥٤١ اهالیسی، قلعه‌سی، مكتبی، كوزل بر ريختمی، دباغخانه‌لری وطوغله فابريقه‌لری واردر.

ژوبی { (Jobi) بحر محيط كبيرده يكی كينه جزيرهٔ كبيره‌سنك ساحل شماليسی قارشيسنده برآطه اولوب، ١° ٣٧′ ٤٥″ عرض جنوبيده و ١٣٣° ٢٠′ ايله ١٣٤° ٤٠′ طول شرقی آره‌سنده واقع اوله‌رق، يكی كينه‌نك شمالنده‌كی بيوك كورفزك مدخلنی قپايان آطه‌لرك الك بيوكيدر. شمالاً (شوتن) ونام ديكرله (ميسوری) آطه‌سندن همنامی اولان بر بوغازله آيرلمشدر. طار واوزون برآطه اولوب، شرقدن غربه بويی ٦٠ واك كنيش اكی ١٥ كيلومتره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٤٨٠ مربع كيلومتره اولوب، ٧٢٠٠ اهاليسی واردر. صيق اورمانلرله مستور بر طاغ آطه‌نك بويجه اوزانوب، سواحل شماليه‌سی ديك وصرپ و سواحل جنوبيه‌سی دها ميلانليدر. اهاليسی ايكی جنسيته منسوب اولوب، سواحلده‌كيلر پاپو جنسندن مونس آدملر اولدقلری حالده، طاغده‌كيلر ديكر بر جنسه منسوب وحشيلر اولوب، انسان اتی دخی يرلر. بو ايكی قوم بينلرنده دائمی صورتده محاربه‌ده بولنورلر. آطه (تيدور) جزيره‌سنك حكومت اسلاميه‌سی تحت اداره‌سنده اولوب، فلنك مستملكاتندن معدوددر.

ژوپيتر (Jupiter) و اصل لاتين تلفظنجه (يوپيتر) كه بوده ايكى اسمدن مركب اولوب، (پيتر) پدر ديمك اولديغنـدن، اصل اسمى (يو) در. اسكى يونانيلر عنـدنده (زوس) اسميـله معروفدر. اسكى يونان ولاتين اساطيرنده آلهه‌نك پدرى والڭ بيوكلرى اولوب، مشترى سياره‌سـندن كنايه ايدى. اساطير مذكوره‌يه كوره بواله كاذب زمادن كنايه اولان (ساتورن) ياخود (خرونوس) ايله (ريا) نك اوغلى اولوب، ساتورن، برادرى بولنان جن طائفه‌سنك رئيسى (تيتان) ايله ايتديكى معاهده اوزرينه، اركك اولادينى يمك شرطيـله تخته چكمش اولديغندن، ژوپيتر طوغنجه، والده‌سى ساتورنه قونداقلنمش بر طـاش ويره‌رك، يوتديرمش؛ وژوپيترى كريد طاغلرنده صاقلايوب، اوراده (آمالتيا) اسمنده بر كچينك سوديله بسلتمشدى. جنلر بوندن خبر آلنجه، ساتورنى اسقاط وحبس ايتمشلر سه‌ده، ژوپيتر، بر ياشنده اولديغى حالده، جنلرى مغلوب ايدوب، پدرينى قورتارمش. ساتورن بو چوجغك قوتندن انديشه ايده‌رك، كنديسنه يوصى قورمش ايسه‌ده، ژوپيتر خبر آلوب، كنديسنى پايتختى اولان (ليمبوس) طاغندن اخراجله، يرينه چكمش؛ وبرادرلرى (نپتون) و (پلوتون) ه دكيزى وجهنمى ويره‌رك، كنديسى كويا يرله كوكه حاكم اولمش؛ وجنلرله ديولرك هجومنـه مقاومت ايدوب، بونلرى يلديرمله مغلوب ايتمش. اسكى يونانيلر ژوپيترى بيـك قالبلره صـوقه‌رق، بر چوق قادينلرو پريلرله مناسبات زوجيه‌ده بولنديغنى، وبونلردن آلهه وقهرمانلر و حكمدارلر دنيايه كتيرديكنى زعم ايدرلردى. بر چوق معبدلرى اولوب، الڭ بيوكلرى ايپرده يعنى يانيه قربنده بولنمش اولان (دودونه)، يونانك اليده خطه‌سـنده‌كى (اوليمپيا) و مصرده‌كى (آمون) معبدلرى ايدى. قرمرقوش وميشه آغاجى ژوپيتره منسـوب عد اولنوردى. آلتون و يا فيل ديشندن بر تختك اوزرينه اوتورمش، صول اليله بر عصا طوتار و صاغ اليله يلديرمى صالديرر صورتنده تصوير اولنوردى. الڭ مشهور هيكلى هيكلتراش شهير (فيدياس) ك فيل ديشيله آلتوندن ياپمش اولديغى هيكل ايدى، كه عجائب سبعه‌دن معدوددر. اسكى يونانيلرله لاتينلرك اعتقاد ايتدكلرى آلهۀ كاذبه بونك اولادى زعم اولنه‌رق، حكمت الهه‌سى اولان (آتنه) ونام ديكرله (مينروه) نك مسلح اوله‌رق و والده‌سز ژوپيترك قفاسـندن طوغمش اولديغنه اينانيرلردى. بو اساطيرك اساسى بر طاقم رموزاتدن عبارتدر.

ژورا (Jura) فرانسه ايله اسويچره آره‌سنده جنوب غربيـدن شمال شرقيه ممتد بر طـاغ اولوب، اسويچره‌نك (باله) ناحيه‌سنى فرانسه‌نك دوب، ژورا و (ان) ايالتلرندن آييرور. بويى ٣١٠ كيلومتره اولوب، اكى ٦٥ كيلومتره قدر در. الڭ يوكسـك ذروه‌لرى: ١٧٢٣ متره ارتفاعى اولان (ركوله)، ١٧٣٤ متره ارتفاعنده بولنان (مونت ناندر) و ١٦٩٠ متره يوكسكلكنده بولنان (دوله) در. صاغ وصولنه اوزاتديغى قوللرله بر طاقم واديلر تشكيل ايديور. اسـويچره‌يه ناظر اولان يوزى ديك و صرب اولوب، فرانسـه‌يه باقان يوزى ايسـه سطح مائل صورتنـده در. بو طاغدن (دوب) نهرينه دوكيلور بر قاچ چاى آقوب، نهرمذكور ايسـه ژورا ايله (ووژ) طاغلرى آره‌سنده‌كى واديده جريان ايتمكله، بعض جدوللر واسطه‌سيله (رين) و (رونه) نهرلرينى بربرينـه ربط ايدر. ژورا سلسله‌سـنك اراضيسى بر نوع اتربۀ كلسيه‌دن عبارت اولوب، بوجنس طوپراق علم الارضده (كلس ژورايى) اسميله معروفدر.

ژورا (Jura) فرانسـه‌نك ايالات شرقيه‌سندن اولوب، شرقاً اسويچره حدوديله، جنوباً (ان)، غرباً سائونه معلو آره وقوت‌دور، شمالاً دخى يوقارى سـائونه ودوب ايالتـلريله محدوددر. مساحۀ سطحيه‌سى ٥٠٣٤ مربع كيلومتره اولوب، ٢٨٨٨٢٣ اهاليسى واردر. مركزى (لون لسـولنيه) قصبه‌سيدر. اراضيسى همنـامى اولان سلسلۀ جبالك غربى اتكلرندن عبارت اولوب، طاغلقدر. بوطاغلرك اكثر طرفلرى وعلى الخصوص شرق وجنوب جهتلرى اورمانلرله مستوردر. انهارى چوقدر. (رين) ايله (رونه) ايرماقلرى آره‌سـنده‌كى جدول بو ايالتك ايچندن كچيور. محصولاتى باشليجه آرپه، مصر، چاودار، يولاف وسائر حبوباتله، شالغم وسائره‌دن عبارتدر. بوياجيلقده وطبده مستعمل نباتاتى ده چوقدر. طاغلرنده اورمانلريله مرعالرى واسعدر. صيغير، قويون وخركله‌سى وآو حيواناتى ده چوقدر.

قیا طوزی ، معدن کوری ، آلچی ومرمر بولنور . صنایعی دمیرجیلکله ساعتجیلق وتخته وباغه وبوینوزدن انواع مواد اعمالندن عبارت اولوب ، تجارتی خیلی ایشلکدر. باغلری چوق اولوب، کوزل شراب اعمال اولنور . پنیری دخی مشهوردر . ایالت : لونلسو. لنیه ، دوله ، پولیني و سنت قلود اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب ، ٣٢ ناحیه و ٥٨٤ دوائر بلدیه‌یی حاویدر .

ژورژ [« جورج » ماده سنه مراجعت بیوریله .]

ژورژ ساند (George Sand) فرانسه‌نك اك مشهور ادیبه‌لرندن حکایه نویس برقادین اولوب، ١٨٠٤ تاریخنده پارسده طوغمش، و ١٨٧٦ ده نوهانتده وفات ایتمشدر. لهستان قرالی ایکنجی اوکوستك ولد غیر مشروعی صاقسه‌لی موریسك نسلندن اولوب، بیوك والده‌سی مومی الیه موریسك غیر مشروع قیزی ایدی. پدری ایلك جمهوریت وایمپراطورلق زماننده ضابط بولنوب، ١٨٠٨ ده آتندن دوشه‌رك وفات ایتمکله، صاحبهٔ ترجمه (بری) خطه‌سنده (لاشاتره) قربنده واقع (نوهانت) قریه‌سنده‌كی کوشکنده بیوك والده‌سی طرفندن بیودلمشدر. تاکوچکلکندن کوی وقیر منظره‌لرندن تلذذه آلیشوب، بر فکر شاعرانه حاصل ایتمش؛ وهنوز طفل ایکن کندیلکندن بعض حکایه‌لر قورمغه باشلامشیدی. پدرینك وفاتی اوزرینه آیرلمش اولان والده‌سی کندیسنی ایستیوب، بیوك والده‌سیله والده‌سندن خانفیسنی ترجیح ایده‌جکنی شاشیردیغندن، ١٨١٧ ده پارسده برراهبه‌لر مناستری مکتبنه کیرمش، و ١٨٢٠ ده بومکتبدن چیقمش ایدی. مناسترده‌کی تربیه‌نك نتیجه‌سی اوله‌رق ابتدا تعصب درجه‌سنده دیندار اولوب، حتی راهبه اولمق فکرینه بیله صاپمش ایکن، بعده بعض حکمانك وعلی‌الخصوص ژان‌ژاق روسونك آثارینی اوقودقجه، تبدیل افکار ایتمش؛ وانسانلرك مصائبی جمعیت بشریه اصول وعاداتنك فساد ونقصانندن ایلری کلدیکنه کسب اطمئنان ایدوب، بوندن طولایی حاصل ایتدیکی مأیوسیتله اتلاف نفس ایده‌جك راده‌یه وارمش؛ وحتی برکون بومقصدله آتی درین بر خندغه سورمش ایدی. بیوك والده‌سنك وفاتندن صکره والده‌سنك یانه کیدوب، بونك خرچین طبیعتندن چوق زحمت چکمش؛ و ١٨٢٢ ده موسیو (دودوان) ه واره‌رق، بوندن براوغلیله برقیزی دنیایه کلمش‌ایدی. ١٨٣١ ده کندی کدیمیله پارسده یاشامسنه قوجه‌سنك موافقتنی استحصال ایتمکله ، قیزینی آله‌رق پارسه کیتمش؛ وابتدا کتاب وسائره ترجمه‌سیله وقورشون قلم رسملریله معیشتنی چیقارمغه چالیشوب، نهایت توتون طبقه‌لریله چیغاره‌لقلرك اوزرینه غایتله کوچك ومصنع رسملر یاپه‌رق، بو صنعتده موفق اولمشدی. سربست کزه‌بیلمك وعلی‌الخصوص تیاترولره کیروب چیقمق ایچون، چوجقلغنده چوق وقت کیمش اولدیغی ارککه قیافتنه کیره‌رك، بعض ادبایه‌ده تقدیم اولنمش ایسه‌ده، (کراتری) بر قادینه یازی یازمق یاقیشمدیغنی درمیان ایده‌رك ، کندیسنی صوغوتدیغی کبی، بالزاق دخی جسارت ویرمه‌مشدی . همشهریسی بولنان (دلاتوش) کندیسنی فیغارو غزته‌سی محررلری میاننه ادخال ایتمش ایسه‌ده، ژورژ ساند بومحررلکده بوشنه اضاعهٔ وقت ایتدیکنی درك ایده‌رك، حکایه کتابلری تحریرینه باشلامش؛ و(ژول ساندو) ایله مشترکاً ایلك اثری اولان « پنبه وبیاض » عنوانلی حکایه‌یی ٥ کوچك جلد اوزرینه نشر ایتمش ایدی . ١٨٣٢ ده « ایندیانه » عنوانیله ٢ جلد اوزرینه برایکنجی حکایه کتابی نشر ایدوب، کندی اسمی (آمانتینه دوپن) وبعد التأهل قوجه‌سنك اسمنه نسبتله (مادام دودوان) ایکن، بوکتابلری (ژورژ ساند) اسم کاذبیله چیقارمش؛ وفیمابعد بواسمی محافظه ایدوب، بونکله شهرت بولمشدر. بربرینی متعاقب برقاچ حکایه کتابی دها نشر ایله، کسب شهرت ایتمش؛ و ١٨٣٣ ده (آلفرد دوموسه) ایله برابر ایتالیایه سیاحت ایدوب، بو سیاحتك تأثیراتنی « بر سیاحك مکتوبلری » عنوانیله یازمشدر. بو آره‌ده آووقات (میشل دوبورژ)، (لامنه) و(پیرلرو) کبی مشاهیرله کسب الفت ایتمش؛ وبونلرك مسلکلری بردرجه دها توسیع افکارینی موجب اولمش ایدی. ١٨٣٦ ده قوجه‌سیله آره‌سی بسبتون بوزیشوب، محکمه معرفتیله آیرلمش؛ وچوجقلرینك تربیه‌سی کندیسنه احاله

اولنمش ایدی. بعده اسویچره‌یه برسیاحت ایدوب، عودتنده والده‌سی وفات ایتمشدی. اووقت (فردریق شوبن) ایله کسب معارفه ایدوب، سکز سنه بونکله برلکده یاشامش، و (مایورقه) یه برابر سیاحت ایتمشدر. ۱۸۳۳ دن ۱۸۳۸ تاریخنه‌دك «روو ده دوموند» عنوانلی رسالهٔ موقوتهٔ مشهوره‌یه ٦ حکایه کتابی درج ایتدیروب، بونلر آیریجه دخی نشر اولنمشدر. (لامنه) نك تأسیس ایتدیکی «موند» و (پیرلرو) نك چیقاردیغی «روو اندپاندانت» غزته‌لرینه دخی بر چوق حکایه‌لر درج ایتدیرمشدر. ۱۸٤۸ ده فرانسه‌ده جمهوریتك اعلانی ژورژ ساندك هیجانی موجب اولمغله، امور سیاسیه‌یه قاریشه‌رق، «بولتن رپوبلیك» عنوانلی غزته‌یه پك فصیح برمقدمه وایکی مهیج خطبه نشر ایتدکدن صکره، برغزته دخی تأسیس، و (ماچینی) نك سیاسیاته متعلق مشهور برکتابنی ترجمه ایتمش؛ ودها بوکبی بعض نشریاتده بولنوب، حقنده حکومتك نظر دقتنی جلب ایلمش ایدی. اوندن صکره حکایه کتابلری نشرینه دوامله برابر، برچوق فاجعه‌لر و سائر تیاترو کتابلری دخی یازوب، بونلردن بعضلری پك اوقدر قبول عامه‌یه مظهر اوله‌مامش ایسه‌ده، بعضلری آیلرجه برتیاتروده هر کیجه اوینانه‌جق درجه‌ده مظهر قبول وتحسین اولمشدر. بونلرك برینی اوغلی (موریس ساند) ایله مشترکاً یازمشدر. ۲۸۵٤ ده «پرسه» غزته‌سنده کندی ترجمهٔ حالنی یازوب، بواثری آیریجه دخی ۲۰ جلد اوزرینه نشر اولنمشدر. باشلیجه افکار ومسلك ادبی وفلسفیسنی مبین برکتابدر. اواخر عمرنده پدرندن موروث اولان (نوهانت) کوشکنده اقامت ایدوب، سنه‌ده یالکز برقاچ هفته بو اقامتکاهنی ترك ایدردی. (لاشاتره) قصبه‌سنده برهیکلی رکز اولنمشدر. دامادی (قلزنیژه) دخی بر هیکلنی یاپمشدر. ژورژ ساندك بتون اثرلری بر عیارده اولمیوب، بعضلرنده فلسفه ومعاشرت بشریه حقنده‌کی مطالعات وملاحظاتی ملال ویره‌جك درجه‌ده ایسه‌ده، اکثری هرنوع عیب وقصوردن عاریدر. هله حسیاتك تدریجاً حصولنی تعریفده یکتادر. قوهٔ مخیله‌سی پك واسع اولمغله برابر، عباره‌سی دخی غایتله سلیس وفصیحدر. الحاصل ژورژ ساند بوعصرك اك بیوك ادباسندن معدوددر. رسمده دخی مهارتی وموسیقیدن بهره‌سی وارایدی.

ژوزف { (Joseph) فرانسزلرك یوسف (عم) ه وبواسمله مسمی دیکرذواته ویردکلری اسمدر. [«یوسف» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

ژوزفینه { (Joséphine) فرانسه ایمپراطوریچه‌سی وبیوك ناپولیونك زوجه‌سی اولوب، ۱۷٦۳ ده مارتینیق آطه‌سنده طوغمش، و ۱۸۱٤ ده وفات ایتمشدر. اون بش یاشنده ایکن، (ویقونت دو بوشارنه) یه واروب، بوندن براوغلیله برقیزی اولمشدی. انقلاب کبیر زماننده زوجی اعدام اولنوب، کندیسی دخی حبسه القا اولنمش؛ وآنجق (تالیان) ك شفاعتیله قورتله‌بیلمشیدی. براستدعا تقدیمیچون بوناپارتك حضورینه چیقدیغنده، حسن وآنیله بونك نظر تعجبنی جلب ایتمکله، بوناپارتك تکلیفی اوزرینه، ۱۷۹٦ ده کندیسنه وارمش؛ وقوجه‌سنك ایمپراطورلغی زماننده بیوك برنفوذ واقتداره مالك اولوب، بواقتدارینی خیر یولنه صرف ایتمش؛ وآنجق ایپلك ایتمه‌ده بر آز مصرفانه کیتمش ایدی. بوناپارت بوندن اولادی اولمامسندن بالاستفاده، ۱۸۰۹ ده کندیسنی بوشامش؛ وصاحبهٔ ترجمه بقیهٔ عمرینی کاه (ناواره) ده‌کی کوشکنده وکاه (مالمزون) ده کچیروب، ایمپراطورك انفکاکندن آز وقت صکره وفات ایتمشدر.

ژوسیو { (Jussieu) قرن سابقده وقرن حاضر میلادیده فرانسه‌نك لیون شهرنده نشأت ایتمش اوج برادر ایله بونلرك یکنی واونك اوغلی اوله‌رق بش کشینك عائله اسمی اولوب، جمله‌سی‌ده علم نباتاتده وبعضلری طب وهندسه‌ده‌دخی شهرت بولمش؛ وعلم نباتاته دائر برقاچ کتاب یازوب، تحریات نباتیه ایچون بعضلری بلاد سائره‌یه دخی سیاحت ایتمشلردر.

ژوفروی { (Joufroy) واپورك موجدلرندن بر فرانسز اولوب، ۱۷۵۱ ده (فرانشه قونته) ده طوغمش، و ۱۸۳۲ ده متقاعدین دائره‌سنده وفات ایتمشدر. انقلابدن اول پیاده یوز

باشیسی ایدی . بخارله کمی تحریکنی دوشونوب ، ١٧٧٦ ده (دوب) نهرنده و ١٧٨٣ ده لیونده (ساڤونه) نهرنده تجربه‌سنی اجرا ایتمشدی . آنجق کندیسنك سرمایه‌سی اولمدیغی کبی ، حمایه ومعاونت ایده‌جك کیمسه دخی ظهور ایتمدیکندن، ایشی ایلریلته‌مه‌مش؛ واوصره‌ده بشقه‌لری وابوری ایجادایدوب، بونك موجدلکی دخی مجهولیتده و تردد آلتنده قالمشدر . — فلسفه ایله اوغراشان علمادن دخی بو اسمده‌بری اولوب، ١٧٩٦ ده طوغمش، و١٨٤٢ ده وفات ایتمشدر. فلسفه‌یه متعلق آثار معتبره‌سی واردر.

ژولیت (Joliet) ممالك مجتمعه‌نك (ایلینویس) جمهوریتنده ، (اسپرینغفیلد) ك ٣٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده و شیقاغونك ٥٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده، بر نهرك اوزرنده وایکی دمیر یولك نقطهٔ تقاطعنده واقع (ویل) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٦٦٧٠ اهالیسی واردر . جوارلری پك منبت اولمغله، ذخایر تجارتنك بیوك بر مخزنی حکمنده‌در .

ژولیته (Joliette) دومینیون قطعه‌سنك (کبك) خطه‌سنده و (مونترآل) ك ٦٨ کیلومتره شمالنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه اولوب ، ٣٢٧٠ اهالیسی و ایچندن کچن (سنت لوران) ایرماغنه تابع (آسومپسیون) نهریله چویریلیر پك چوق ماکینه‌لری واردر . جوارنده اولوب ایکی محله‌سی حکمنده اولان ایکی قریه ایله‌برابر اهالیسی ٦٣٠٠ کشی‌یه بالغ اولوب ، کوندن کونه دخی تزاید ایتمکده در .

ژووانسه (Jouvance) اساطیر قدیمهٔ یونانیه‌یه کوره ایتالیاده بر پری اولوب ، ابو الآلهه زعم ایتدکلری مشتری طرفندن سولمکله، برچشمه‌یه تحویل ایدیله‌رك، کویا بو چشمه‌نك صوینده ییقانانلر یکیدن کنجلشیرلرمش .

ژوهانو (Johannot) بری آلفرد — ودیکری تونی — اسملریله ایکی قرداش اولوب ، رسامله‌قده شهرت قزانمشلردر . برنجیسی ١٨٠٠ ده طوغمش ، ١٨٣٧ ده وفات ایتمش ؛ وایکنجیسنك ولادتی ١٨٠٣ ده و وفاتی ١٨٥٢ ده واقع اولمشدر . عن‌اصل فرانسز اولوب، اوفنباخده طوغمش، وپارسده یاشامشلردر . یاغلی بویا ایله برقاچ رسملری اولوب، بعض مشهورکتابلرك رسملرینی دخی ترسیم ایتمشلردر .

ژیتومیر (Gitomir) روسیه‌نك (وولهینیه) ایالتنده وموسقوه‌نك ٨٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب ، قسم کلیسی یهودی اولمق اوزره، ١٧٠٠٠ اهالیسی وشاپقه، چوخه، ایپك قماشلر، بز فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری وبال، بال مومی، ایچ یاغی، شراب وسائره تجارتی واردر.

ژیروده (Jirodet) فرانسه‌نك اك مشهور رسّاملرندن اولوب، ١٧٦٧ ده (مونتارژی)ده طوغمش، و١٨٢٤ ده وفات‌ایتمشدر. بر چوق کوزل رسملری واردر .

ژیروندنلر یاخود ژیرونده‌لیلر (Les Girondins, la Gironde) فرانسه انقلاب کبیرنده کسب اشتهار ایتمش بر فرقه اولوب ، باشلیجه ژیرونده ایالتی مبعوثاننده مرکب اولدیغندن، بو اسمله شهرت بولمشدر. بونلرك دهشت دورنده روبسپیرك اجرا ایتدیکی اعتسافاتی تقدیر ایده‌میوب، اعتدالی توصیه ایتدکلرندن ، ١٧٩٣ سنه‌سی مایسنده ایچلرندن ٢٩ مبعوثان توقیف ، وسنهٔ مذکوره تشرین اولی نهایتنده بونلردن ٢٠ سی اعدام اولنمش؛ بری حضور محکمه‌ده کندینی قما ایله اتلاف‌ایتمش، ودیکری‌دخی تعقیب‌واتلاف‌اولنمشدر. طاغلیلر بونلره قارشی ایدی . شاعر شهیر لامارتین ژیروندنلرك تاریخنی کوزل برطرزده یازمشدر .

ژیرونده (Gironde) فرانسه‌نك غرب جنوبی جهتنده آقان (غارونه) ایرماغنك (دوردونیه) نهریله برلشدکدن صکره یعنی منصبنه قریب آلدیغی اسمدر. [« غارونه » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

ژیرونده ایالتی (Dép. de la Gironde) فرانسه‌نك سواحل غربیه‌سنده‌کی ایالاتندن اولوب، ایچندن جریان ایدن ایرماغك اسمیله مسمادر . غرباً بحر محیط آطلاسی ایله، شمالاً آشاغی شارانته، شرقاً دوردونیه ولوت مع غارونه،

جنوباً دخی لانده ایالتلریله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠٢٥٠ مربع کیلومتره اولوب ، ٧٣٥٢٤٢ اهالیسی واردر . مرکزی مشهور (بوردو) شهریدر . اراضیسی جنوب غربی جهتنده قوملق وبطاقلق ایسه‌ده ، شمال و شرق جهتلرنده پك منبت ومحصولدار اولوب ، حبوبات متنوعه ایله بوردو نامیله مشهور اولان کوزل شرابلری ویرن کلیتلی اوزوم حاصل اولور . بو شرابلرك اجناسی میاننده (مدوق) و (لافیت) کبی پك مقبول جنسلری واردر . ساحله قریب طرفلرنده چام ومیشه آغاجلرینی حاوی بعض اورمانلری واردر . جنوب و غرب جهتلرنده قوملر آفریقا چوللرنده اولدیغی کبی ، روزکارله تحریك اولنه‌رق ، متحرك تپه‌لر تشکیل ایتدکلرندن ، بو حالك اوکنی آلمق ایچون ، دکیز چاملری غرس اولنمشدر . بو جهتده نا قابل زراعت یرلر و بطاقلقلر وکوللر دخی چوقدر . قویونلریله سائر حیواناتی کلیتلیدر . اسکله‌لرنده خیلی سفائن اعمال اولنور ، وبرچوق خلاطوایپ ، جام ، چینی ، مسکرات ، سرکه ، توتون ، قطران ، شکر و سائره فابریقه‌لری واردر . تجارت بحریه‌سی پك ایشلك اولوب ، علی‌الخصوص آمریقا وهندله وسائر ممالك بعیده ایله معاملات تجاریه‌سی چوقدر . ایالت : بوردو ، بلیه ، بازا ، لیبورن ، لسپار ولارئوله اسملریله ٦ قضایه منقسم اولوب ، ٤٨ ناحیه و ٥٥٢ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

ژیزدره { (Jizdra) روسیه‌نك قالوغه ایالتنده اوقه نهرینه تابع بر چای اولوب ، همنامی اولان قصبه‌نك ١٢ کیلومتره شمالنده نبعانله ، جنوبه وبعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق ، ١٦٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره صولدن نهر مذکوره دوکیلور . حوضه‌سی ٨٧٢٩ مربع کیلومتره وسعتنده‌در . رژنه ، ویتب وسرته چایلرینی اخذ ایدر . سیر سفائنه صالح اولمیوب ، یالکز کراسته یوزدیرمکه یارار .

ژیزدره { (Jizdra) روسیه‌نك قالوغه ایالتنده وقالوغه‌نك ١٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ١١٦٢٥ اهالیسی وجام وچوخه فابریقه‌لری واردر . — قضاسنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٢٧٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١٦٥٠٠٠ کشیدر . اورمانلری چوقدر . کمور ودمیر معدنلری وخیلی فابریقه‌لری‌ده واردر .

ژیزور { (Gisors) فرانسه‌نك (اوره) ایالتنده و (آندلی) نك ٧٦ کیلومتره شرقنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ٤٠٠ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، بعض استحکامات خرابه‌لریله ایکی قلعه‌سی وپاموق ایپلیکله باصمه فابریقه‌لری واردر .

ژیلبر { (Laurent Gilbert) فرانسه شعراسندن اولوب ، ١٧٥١ ده (قونتنوآی لشاتو) ده طوغمش ، و ١٧٨٠ ده ٢٩ یاشنده وفات ایتمشدر . بیوك بر شاعر اولمق استعدادینه دلالت ایدر اشعاری واز آن جمله « وداع عمر » عنوانیله بر قصیده‌سی واردر .

ژیلبر { سنت — (St. Gilbert) قتولیکلرك عزیزلرندن اولوب ، (اوورنیه) زادکانندن اولمغله ، ابتدا قرالك سراینده یاشامش ؛ وکنج لوبینك معبدنده ١١٤٦ ده اهل صلیب سفرینه کیتمش ایدی . عودتنده دنیادن چکیلوب ، (نوق قونتن) مناسترینی تأسیسله ، کشیش اولمشدی . ١١٥٢ ده وفات ایدوب ، حزیرانك ٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور .

ژیلبر آطه‌لری { (Iles Gilbert) بحرمحیط کبیرك پولینسیا قسمنده ومارشال جزایرینك جنوب شرقیسنده اوله‌رق خط استوانك ایکی طرفنده واقع برطاقم آطه‌لر اولوب ، ٣° ٢٢′ عرض شمالیدن ٢° ٤٠′ عرض جنوبی‌یه قدر شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه متوجه برزنجیر صورتنی ابراز ایدرك ، ١٧٠° ٢٠′ ایله ١٧٤° ٤٠′ طول شرقی آره‌لرنده بولنیورلر . بونلر مذکور زنجیرك خارجنده و آچیقده بولنان ایکی آطه ایله برابر ١٥ عددنده اولوب ، مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣٠ مربع کیلومتره‌دن عبارتدر . اهالیسی او جوارده‌کی آطه‌لره نسبتله چوق اولوب ، حین کشفلرنده ٦٠٠٠٠ قدر تخمین اولنمشلرسه‌ده ، صکره‌کی تخمینلره کوره ٤٠٠٠٠ دن زیاده دکلدر . اکثریا اسن شرق روزکارینك تعدیلیله هوالری کوزلدر . طوپراغی پك آز منبت اولوب ، صیجاقلری دخی پك

چوق اولدیغندن، آوروپا حبوبات وسبزه‌لرینی یتیشدیرمك ایچون اولنان مساعی مثمر اوله‌مامشدر. هندستان جوزی و (پاندانوس) آغاجلری چوق اولوب، اهالینك باشلیجه مدار معیشتی بونلرك میوه‌لریله بیوك بر مهارتله طوتدقلری بالیقدر. هندستان جوزندن کلیتلی یاغ وایچه‌جکلری بر نوع اسپیرتو دخی چیقاریرلر. قابقجیلقده دخی مهارتلری واردر. کندیلری ایری واولدقجه متناسب الاعضا آدملر اولوب، شن ومونس وشرق و رقصه پك مائلدرلر. لسانلری میقرونسیا آطه‌لرینك لسانه مشابه اولوب، پولینسیا آطه‌لری لسانندن دخی برچوق کلماتی حاویدر.

ژیمونه { (Gimone) فرانسه‌ده بر نهردر، که پیرنه سلسلهٔ جبالنده (ویلور) قربنده نبعانله، ١١٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (قاستل سارازن) یعنی «عرب قلعه‌سی» قربنده صول کنارندن غارونه ایرماغنه دوکیلور.

ژین { (Gien) فرانسه‌نك (لوآره) ایالتنده واورلیانك ٦٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (لوآره) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی و نهرده کوزل لیمانی وچینی فابریقه‌لریله بغدای و یوك وشراب تجارتی واردر.

ژیو { (Jiu) رومانیه‌نك افلاق خطه‌سنده بر نهر اولوب، همان متوازیاً شمالدن جنوبه آقان انهارینك اك غربیسیدر. ترانسیلوانیه آلپلرینك شمالی اتکلرندن مجارستانك (هونیاد) ایالتنده نبعانله، ابتدا شمال شرقیه طوغری آقار، و بعده جنوبه دونوب، سلسلهٔ مذکوره‌نك بر بوغازندن مرورله، افلاقه کیرر، وراخوه‌نك قارشیسنده طونه‌یه دوکیلور. مجراسی پك طولاشیقلی اولوب، ٣٠٠ کیلومتره طولنده‌در.

ژیوری { (Givry) فرانسه‌نك (سائونه مع لوآره) ایالتنده، (سالون سورسائونه) نك ٩ کیلومتره غربنده اوله‌رق (اوربیزه) نهری اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی وجوارنده کوزل اورمانلریله مشهور باغلری واردر.

ژئوفرن { مادام — (Mme Géofrin) حسن وآنیله وذکاوت ونکته پردازلغیله شهرت بولمش بر فرانسز قادین اولوب، ١٦٩٩ ده طوغمش، و ١٧٧٧ ده وفات ایتمشدر. قرالك والده‌سنك خدمتنده بولنان برقادینك قیزی اولوب، ١٥ یاشنده ایکن برزنکین تاجره وارمش؛ وآزوقت صکره طول قالوب، خانه‌سی مجمع علما وادبا اولمش ایدی. (استانیسلاس پونیاتووسکی) ایله دخی منا سبات دوستانه‌سی اولوب، بوذات لهستان تختنه چیقدیغنده کندیسنی (وارسوویه) یه جلب ایتمشدی. دالمبر وسائر مجموعهٔ فنون محررلری اولان حکما ایله الفتی وارایدی. زیاده‌سیله سخیه و مرحمتلی اولوب، «احسان و عفو» کلمه‌لری مسلکنك اساسی ایدی. کندیسندن ضروب امثال حکمنه کچمش برچوق اقوال حکیمانه منقولدر.

ژئوفروی سنت هیلر { (Géofroy Saint Hilaire) فرانسه مشاهیر طبیعیوننـدن بابا اوغل ایکی ذات اولوب، برنجیسی (اتین) ١٧٧٢ ده طوغمش، و١٨٤٤ ده وفات ایتمشدر. علم حیواناتله اوغراشوب، بوفنده برخیلی معتبر کتابلر یازمش؛ وکافهٔ حیواناتك ترکیبات جسمانیه‌سنك بر اولدیغنی اثبات ایده‌رك، مقایسه‌لی تشریح وعلم منافع الاعضا حقنده برچوق حقیقتلر کشف ایتمشدر. هله علم حیوانات فلسفه‌سنك یعنی بو فن اوزرینه مؤسس حکمتك موجدی عد اولنه‌بیلوب، بو بابده پك حکیمانه بعض کتابلر تألیف ایتمشدر. مشاهیر طبیعیوندن (کوویه) یی حمایه ایدوب، عالم فنده طانیتدیرمغه سبب اولمش؛ ومشترکاً برکتاب یازمشلر سه‌ده، بعده بر مسئلهٔ فنیه حقنده بینلرنده مباینت حاصل اولوب، معارضه‌لری خیلی وقت ارباب فنی اشغال ایتمشدی. — اوغلی (ایزیدور) ١٨٠٥ ده طوغوب، ١٨٦١ ده وفات ایتمشدر. پدرینك فلسفه‌سنی تشریح و ایضاحله اوغراشوب، برقاچ کتاب تألیف ایتمشدر. ایکیسی‌ده آقادمیا و سائر جمعیات فنیه اعضاسندن بولنمش؛ و فنی بعض مأموریتلرده‌ده استخدام اولنمشلردر.

ژیوور { (Jivors) فرانسه‌نك رونه ایالتنده، (رونه) ایرماغنك ساحل یمیننده و

(زبر) نهرینك بو ایرماغه دوكلدیكی محلده اولەرق، لیوتك ۲۲ كیلومتره جنوب غربیسنده واقع ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، چام، جویا ودمیر فابریقەلری، دمیر یولی وبرجدولی واردر.

ژیوه { (Jivet) فرانسەنك (آردنه) ایالتنده (موزه) ایرماغی اوزرنده و (رو-

قروآی) ك ٤٠ كیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق بلجیقه حدودی قربنده ناحیه مركزی بر قصبه او- لوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، متین استحكاماتی، نهرده كوچك بر لیمانی، دمیر یولی وچیفی، توققال وسائره فابریقەلریله دباغخانەلری واردر.

حرف الژاء الفارسیەنك صوكی

س

(باب السين — فصل الالف الخ)

ساآ { دەمیرانده (Saa de Miranda) پور- تكیزك اك مشهور شعراسندن اولوب، ١٤٩٥ ده (قویمبره) ده طوغمش، و ١٨٥٨ ده وفات ایتمشدر. برخیلی اشعاری اولوب، پورتكیز لسان وادبیاتنك اصلاحنه سبب اولانلردندر.

ساآج { (Saatz) چهستانده پراغه‌نك ٧٥ كیلومتره غرب شمالیسنده و اكر نهری اوزرنده قضا مركزی برقصبه‌اولوب، ٤٥٠٠ اهالیسی، مكتب اعدادیسی و شراب وشربتجی اوتی محصولاتی واردر.

ساآردام { وفلمنكجه زاآندام (Saardam, Zaandam) فمنكك شمالی هو- لانده ایالتنده و (هاریم) ك ١٣ كیلومتره شرقنده اوله‌رق (زاآن) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی، شایان تصویر منظره‌سی، یشیل بویالی اخشاب خانه‌لری، اودون تجارتی، خیلی سفاینی، صید ماهیسی، كمی اعمالنه مخصوص دستكاهلری، خلاط وقطران فابریقه‌لری و ٧٠٠ یل دكرمنی واردر. بیوك پترو بوقصبه‌ده خیلی وقت برایشجی قیافتنده كمی اعمالنی اوكرنمكله مشغول اولمشدر. اقامتكاهی الیوم باقیدر.

ساآلفلد { (Saalfeld) آلمانیه‌نك (صاقسه- منینكن) حكومتنده، رودولستا- دك ٩ كیلومتره جنوب شرقیسنده وصاقسونیه‌نك (ساآله) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، صنایع مكتبی، چوخه و سائر یوك قماشلرله توتون واجزای كیمیویه فابریقه‌لری وجوارلرنده دمیر معدنی واردر.

ساآله { (Saale) آلمانیه‌ده بواسمله برقاچ نهر اولوب، اك بیوكلری صاقسونیه ساآ- له‌سی دینلنیدر، كه باویره‌نك فیختلبرغ طاغندن نبعانله، رایس، صاقسه آلتنبورغ، آنهالت برنبورغ، صاقسه ماینینكن، اشوارچبورغ، رودولستاد حكومتلرنی و پروسیه‌نك صاقسه ایالتنی شق ایده‌رك، وبرچوق قصبه‌لرك ایچندن كچه‌رك، ٣٨٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، (زربست)ك ١١ كیلومتره جنوب غربیسنده (البه) ایرماغنه دوكیلور. — ایكنجیسی (فرانقونیا ساآله‌سی) در، كه ینه باویره‌ده نبعان ایدوب، ١١٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره (كموندن) قربنده (ماین) نهرینه منصب اولور. — اوچنجیسی (آوستریا ساآله‌سی) در، كه (سالچبورغ هاؤزن) قربنده (سالچه) نهرینه دوكیلوب، مجراسی ١٠٠ كیلومتره طولنده‌در.

ساآنه { یاخود سارینه (Saane, Sarine) اسویچره‌ده برنهردر، كه (برنه) ناحیه‌سنك (سانچ) دینلن بوز دره‌سندن نبعانله، (وود) و (فریبورغ) ناحیه‌لری ایچندن كچه‌رك، ١٥٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، صولدن (آره) نهرینه دوكیلور.

سابادل { (Sabadell) اسپانیه‌ده قتالونیه خطه‌سنك بارسلونه ایالتنده و بار- سلونه‌نك ١٨ كیلومتره شمال غربیسنده وبارسلونه‌دن ساراغوسه‌یه كیدن دمیر یول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ١٨٢٥٠ اهالیسی، ١٠٠ قدر یوك وپاموق منسوجات فابریقه‌سیله دباغخانه‌لری وكاغد ومسكرات فابریقه‌لری واردر. صنایعنك كثرتی جهتیله «قتالو- نیه‌نك مانچستری» دینمكله شهرت بولمشدر.

سابارماتی { یاخود سبرمتی (Sabarmati) هندستانك راجپوتانه وكجرات خطه‌لرنده جریان ایدر برایرماق اولوب، (موار) ده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، واحد آبادك

کنارندن کچەرك. قامای (یاخود کپی) کورفزینە دوکیلور. مجراسنك طولی ٤٠٠ کیلومترەدن زیادە اولوب، احمد آباد اوکندە ٥٠٠ مترە کنیشدر. منصبنە قریب محلی ایسە ١٢ کیلومترە وسعتندە بر خلیج صورتندەدر. حوضەسی ٢٤٦٠٠ مربع کیلومترە وسعتندەدر. قوراقلق موسملرندە ثانیەدە یالکز ٤٢ و فیضانندە ٢٥٥٠ مکعب مترە صو دوکر. صولری چوق دفعە اطرافی باصوب، کلیتلی خساری موجب اولور. منصبنك اطرافی بطاقلقدر. آغزی صیغ اولوب، سیر سفائنە صالح دکلدر.

سابارە { یاخود ویلا رآل دو — Sabara، (Villa Real do Sabara) برازیلیا ممالك مجتمعەسنك (میناس جرائس) جمهوریتندە و (سابارە) ایلە (ریوداس ولاس) نهرلرینك ملتقاسندە اولەرق (ویلا ریقە) نك ٩٠ کیلومترە شمالندە (ریوداس ولاس) سنجاغنك مرکزی برقصبە اولوب، ٩٠٠٠ اهالیسی واردر. نهرندە آلتون ریزەلری بولنوب، اخراج اولنیور.

ساباس { سنت — (St Sabas) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب، ٤٣٩ تاریخ میلادیسندە طوغمش، و ٥٣٢ دە وفات ایتمشدر. فلسطیندە برچوق مناسترلر تأسیس ایتمشدر. کانون اولك ٥ ندە یورطیسی اجرا اولنور.

ساباط کسری { مدائن قربندە اسکی بر بلدە اولوب، اسکی ایرانیلر عندندە (بلاش آباد) اسمیلە معروف بولندیغی جغرافیون عرب تألیفاتندە مسطوردر. اهالیسی حجاملقلە مشهور ایدی. — ساباط اسمیلە ماوراء النهردە (اشروسنە) قربندە خجنددن ١٠ وسمرقنددن ٢٠ فرسخلق مسافەدە دخی کوچك برقصبە اولوب، اهل علم وادبدن بعض ذواتك مسقط رأسی بولنمش اولدیغی (ابو سعد) دن روایةً یاقوت حموی بیان ایدیور.

ساباکی { (Sabaki) آفریقانك ساحل شرقیسندن بحر محیط هندی‌یە دوکیلور برایرماق اولوب، ٣°١٠´ عرض جنوبیسندە و (ملیندە) قربندە منصب اولور. برچوق انهارك برلشمەسندن حاصل اولوب، الك بیوکلری (آتی) یاخود (آدی) نهریدر.

سابانە { (Sabana) آمریقای وسطیدە (پانامە) برزخندە و (قولومبیە) جمهوریتندە برنهر اولوب، (تویرە) نهریلە برلشدکدن صکرە (داریان) کورفزینە دوکیلور. دکیزك مدی بونهرك منصبندن ٣٠ کیلومترە یوقاری‌یە قدر تأثیر ایدوب، اوحالدە وسعتی ٤ کیلومترەیە بالغ اولور. جریانی شمالدن جنوبەدر. بو نهرك مجراسندن بحر محیط آطلاسی‌یە قدر برجدول حفریلە پانامە برزخنك اورادن آچلمسی دفعاتلە تصور اولنمشدر.

سابراو { (Sabrao) بحر محیط کبیردە واقع سوندە آطەلرندن اولوب، (فلورە) جزیرەسنك شرقندە ٨°١٥´ عرض جنوبی ایلە ١٢٥°٥´ طول شرقیدە واقعدر. بویی ٥٠ واکی ٢٠ کیلومترە اولوب، مرکزی (آدنارە) قصبەسیدر. اهالیسنك قسم اعظمی پورتکیزلیلر طرفندن قتولیك مذهبی قبول ایتدیرلمشدر.

سابستیە { فلسطیندە نابلس قربندە ١٠٠ قدر خانەیی حاوی برقریە اولوب، زمان قدیمدە (سامریە) ویا (شمرون) اسمیلە برشهر ایدی، کە میلاددن ٩٢٥ سنە اول تأسیس اولنوب، برآرەلق اسرائیل دولتنك پایتختی اولمشیدی.

سابط { (بن ابی حمیصة القرشی الجمحی) صحابەدن اولوب، کندیسندن اوغلی عبدالرحمن برحدیث شریف روایت ایتمشدر.

سابق { صحابەدن اولوب، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك خدمت نبویلرندە بولنمشدر. بعدە حمصدە ساکن اولدیغی مروی و کندیسندن برحدیث شریف منقولدر.

سابق { بنی مرداس دولتنك یدنجی وصوڭ حکمداری اولوب، محمودك اوغلیدر. برادری نصردن صکرە حلبدە کرسیٔ حکومتە چقوب، ٤٧٢ تاریخندە موصل حاکمی شرف الدولە مسلم شهر مذکوری ضبط ایتمکلە، بو سلالە منقرض اولمشدر.

سابق { (ملا علی تقی) ایران شعراسندن اولوب، مازندرانلی اولدیغی حالدە، دهلی ملوك تیموریەسندن اورنك زیب عالمکیرك زماننده هندستانە رحلتلە، حکمدار مشارالیهك ملازمانی سلکنە داخل اولمش؛ و مشارالیهك غزواتنی حاکی

اولمق اوزره، بر مثنوی نظم ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دیده هرسوفکنم از تو نشان می بینم
نیست بیهوده دوین بادیه حیرانی ما

— (ویلیام بیل) «تراجم احوال شرقیون» عنوانلی تذکره‌سنده (میرزا یوسف بیك) اسمنده برشاعرك (سابق) تخلص ایلدیکنی، و بونك برادرلری اورنك‌زیب عالمکیرك منصبدارلرندن اولدقلری حالده، کندیسنك درویش مشرب برآدم اولوب، ۱۰۹۸ ده وفات ایلدیکنی بیان ایدیور.

سابله { (Sablé) فرانسه‌نك (سارته) ایالتنده و (سارته) ایله (اروه) نهرلرینك ملتقاسنده اوله‌رق (فلشه) نك ۲۸ کیلومتره شمال غربیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ۵۸۹۴ اهالیسی، سیاه مرمردن کوزل برکوپریسی، اوستنده برقلعه‌سی، کوزل تفرجکاهلری، دمیریولی، غانت فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی و جوارنده کور معدنیله مرمر اوجاقلری واردر.

سابله { یاخود سابله دولونه (Les Sables, d'Olonne (S.) فرانسه‌نك (وانده) ایالتنده و (روس سوربون) ك ۳۴ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۹۷۷۵ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری وتنکه ایچنده محفوظ ساردلیه واوستاقوز وسائره اخراجاتی واردر.

سابله { ریویر او — (Rivière au Sable) یعنی «قوم دره». بو اسمله آمریقای شمالینك ممالك مجتمعه و دومینیون قطعه‌لرنده برقاچ نهر واردر.

سابله ایسلاند { (Sable Island) یعنی «قوم آطه‌سی» بحر محیط آطلاسیده یکی اسقوچیه ساحلنك ۱۶۷ کیلومتره آچیقلرنده وهالیفاقسك تقریباً ۳۰۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده، ۴۴ عرض شمالی ایله ۶۳′ ۶۲° طول غربیده برآطه اولوب، برفناری و بر تخلیصیه اداره‌سی واردر. اکثریا بلوط وسیس ایچنده بولنمغله، هروقت دکیز قضالرینك محل وقوعی اولیور. خالی اولوب، اوستنده‌کی چایرلرده یبانی حالنه کیرمش برطاقم صیغیرلر اوتلار.

— بو اسمله یاخود (قاب سابله ایسلاند) اسمیله هالیفاقسك ۲۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده دومینیون قطعه‌سنك یکی اسقوچیه ایالتنه مربوط دیکر برآطه‌دخی بولنوب، قورو قیادن عبارت اولمغله، ۲۰۰۰ نفوس راده‌لرنده اولان انکلیز اهالیسی بالیقچیلقله وکمیجیلکله تعیش ایدرلر.

سابور { (واصل فارسیسی شابور) فارسده واقع برناحیه اولوب، کازرون ونوبندجان شهرلریله برچوق قصبه‌لر بوناحیه‌دن معدود ایدی. مذکور شهرلردن کوچك و آنجق وقتیله پك معمور بولنمش (سابور) اسمیله برقصبه‌سی دخی وارایدی. بعض جغرافیون عرب بوناحیه‌نك لطافت وعمرانی تعریفنده مبالغه ایدوب، شهر وقصبه‌لری پك صیق، قریه‌لری همان بربرلرینه ملاصق، اشجاری کونلرجه کولکه آلتنده کیدیله‌جك درجه‌ده چوق وچیچکلری بتون اورته‌لغی بر رائحهٔ طیبه قاپلایه‌جق صورتده مبذول اولدیغنی، وپورتقال، لیمون، خرما، زیتون، انجیر، جوز، بادم، اوزوم کبی میوه‌لرك انواعیله شکر قامشی و سائره حصوله کلدیکنی بیان ایدیورلر. بوناحیه‌دن علما وسائره‌دن برچوق مشاهیر نشئت ایتمشدر.

سابور بن سهل { خلفای عباسیه زماننده ظهور ایدن مشاهیر اطبادن اولوب، نصرانی المذهب ایدی. پدری (سهل الکوسج) دخی اطبادن اولوب، عن‌اصل اهوازلی یعنی خوزستانلی اولمغله، کرك کندیسی وکرك اوغلی (خوزی) نسبتیله معروفدرلر. سابور طبده واکثر علومده پدرینه تفوق ایدوب، جندی‌سابور بیمارستاننده مأمور ایدی. خلیفه متوکل باللهك وخلفلرینك توجهنی قزانوب، مهتدی باللهك زماننده ۲۵۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. تألیفاتی بروجه زیردر: «الاقراباذین الکبیر»، «کتاب فی قوی الاطعمة ومضارها ومنافعها»، «کتاب الرد علی حنین فی‌کتابه فی الفرق بین الغذاء والدواء المسهل»، «القول فی النوم والیقظة»، «کتاب ابدال الادویة». تألیفاتنك الك بیوکی «الاقراباذین» ی اولوب، امین‌الدوله بن‌التلمیذك بو اسمله اولان تألیف مشهوری چیقنجه‌یه قدر صاحب ترجمه‌نك بو کتابی پك متداول و

خسته‌خانه‌لرده واجزاجیلر بیننده دستورالعمل ایدی. «کتاب ابدال الادویه» سی دخی مشهوردر.

سابورخواست { (یاخود شاپور خواست) ایرانده خوزستان ایله اصفهان آره‌سنده نهاونددن ۲۲ ولوردن ۳۰ فرسخلق مسافه‌ده برقصبه وناحیه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

سابولقس { (Szabolcs) مجارستانك ایالا-تندن اولوب، شمالاً (زمپلین)، شمال شرقی جهتندن (اونکوار) و (برك)، شرقاً (ساتمار)، جنوباً (بیهار) و (بکس) غرباً دخی (هوش) و (بورسود) ایالتلریله محدود ومحاطدر. بویی ۱۶۰ واکی ۸۰ کیلومتره اولوب، ۱۷۰۰۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وبطاقلقلری چوقدر. مرکزی (ناکی قالو) قصبه‌سیدر.

سابه { (Saba, Sabah,) یاخود سبا ویا سبق (Sabak) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك شمال شرقی قسمندن عبارت برخطه اولوب، انکلتره دولتنك تحت حمایه‌سنده اوله‌رق برانکلیز قومپانیه‌سنك تحت اداره‌سنده بولنیور. ۳° ۵۲′ ایله ۷° ۲′ ۳۰″ عرض شمالی و ۱۱۳° ایله ۱۱۶° ۵۴′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، غرباً (برونی) حکومت اسلامیهٔ مستقله‌سیله وجنوباً اسماً فلمنکه تابع برلرله محدود اولوب، بوجهتدن حدودی غیرمعین ومنازع‌فیهدر. بناءً علیه مساحهٔ سطحیه‌سی دخی مختلف مقدارلرده کوستریلوب، هرحالده اطرافنده‌کی آطه‌لرله برابر ۷۵۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده تخمین اولنه‌بیلیر. اهالیسی دخی ۲۰۰۰۰۰ دن زیاده‌در. سواحلی بورنئونك سائر جهتلرندن زیاده کبرنتیلی چیقنتیلی اولوب، قوی و لیمانلری چوق ایسه‌ده، ساحلی اکثر برلرده دیك وصرپ اولدیغندن، معمور براسکله‌سی یوقدر. آنجق جوارنده‌کی آطه‌لرده صاغلام واکتساب عمرانه صالح برقاچ لیمان بولنیور. مملکتك ایچنده شمالدن جنوبه طوغری یوکسك برسلسلهٔ جبال ممتد اولوب، بونك بعض ذروه‌لری ۴۵۰۰ متره ارتفاعنه قدر چیقار. بو سلسله‌نك صاغ و صوله اوزانیر قوللری واردر. غربی انکلری دیکجه وشرق جهتنده‌کیلر سطح مائل حالنده اولمغله، بوجهتنده برقاچ نهر آقوب، بونلرك اك بیوکی اولان (کینابااتانغان)ك مجراسی ۳۰۰ کیلومتره طولنده‌در. هرنه‌قدر خط استوایه پك قریب ایسه‌ده، دائمی صورتده اسن ملتلر سایه‌سنده هواسی اولدجه معتدل اولوب، حد وسطی اوزره میزان‌الحراره سانتیغراد حسابیله مایسده ۳۴ وکانون اولده ۱۹ درجه کوسترر. قیشین روزکار شمال شرقیدن ویازین جنوب غربیدن اسوب، برنجیسی یواش و ایکنجیسی بعضاً سرتجه ایسه‌ده، شدتلی فرطونه‌لر وقوع بولماز. تشرین ثانیدن وبعضاً تشرین اولدن شباطه قدر یاغمور موسمی اولوب، شباطدن حزیران ابتدالرینه قدر قوراقلق حکم سورر؛ و حزیراندن صکره بعض اینجه یاغمورلر یاغمغه باشلار. اراضیسی پك منبت اولوب، اهالیسی من‌القدیم پرنج، بتل، پتاتس، تاپیوقه، مصر وسائره زرع ایدرلرسه‌ده، صبان وقازمه‌دن بیله خبرلری اولمیوب، آنجق سیوری برقازیقله یرده دلیکلر آچه‌رق تخمی اکرلر، وبونك محصولنی بیتنجه یکیدن تخم اکرلر. اکر زراعت لایقیله اجرا اولنه‌جق اولسه، کلیتلی محصولات آلنه‌جغنده شبهه یوقدر. انکلیزلر توتون زرعنی ادخال ایدوب، خیلی مقدار توتون استحصال ایدیورلر. شکر قامشی، قهوه، پاموق، چیویت، قره‌بوبر وسائر اقالیم حاره محصولاتی دخی تجربه اولنه‌رق، جمله‌سی پك کوزل یتیشمش ایسه‌ده، ایشلیه‌جك آدملرك نقصانندن هنوز بو محصولاتك یتیشدیرلمسی ایلری‌یه کوتوریله‌مه‌مشدر. جنجفیل وهندستان جوزی کبی بهارات خدایی نابت اوله‌رق یتیشیر. موص و سائر میوه‌لری‌ده واردر. اورمانلری پك صیق و چوق اولوب، اراضیسنك قسم اعظمی اورمانله مستوردر. اشجارینك چوغی کوزل کراسته‌لك و ذی‌قیمت آغاجلردن عبارت اولوب، بعضلرندن کافور، صمغ، کوته‌برقه وقاوچوق کبی شیلر چیقار. بالطه کورمه‌مش اورمانلرینك کثرتی واهالیسنك قلتی حسبیله حیوانات وحشیه‌سی پك چوق اولوب، فیل، کرکدان، یبانی مانده، قپلان، پارس، برقاچ نوع کیك، برنوع آیی، طوموز، اورانغ اوتانغ دینلان نسناسك ایکی جنسی، اون جنس قدر میمون، مسك کدیسی وسائر حیوانلر کثرت اوزره بولنیور. طیوری نسبةً آز ایسه‌ده، سولونك برقاچ نوعیله کوکرجین، قیرلانغج وسائر

قوشلری چوقدر . بووه‌سی ینیر برنوع قوش دخی
پك کثرتلی اولوب، بونلری طوپلامغله مشغول اولان
چین مهاجرلری بوندن سنوی یوز بیك فرانق قدر
تجارت ایدرلر. کرك دکیزلرده وکرك نهرلرده بالیغك
انواعی چوقدر . ییلان وسائر حشراتی پك آز وهله
سمیلیلری نابود ایسه‌ده، انهارنده تمساحلر چوق او.
لوب، خیلی تلفاتی موجب اولورلر . باقیر وقلای کبی
بعض معدنلرك بولندیغی تحقق ایتمش ایسه‌ده، هنوز
تحریات فنیه اجرا اولنمامشدر . اهالیسی دایاق ،
ملایی، چینلی وانکلیز جنسیتلرینه منسوب اولوب،
اهالئ اصلیهٔ قدیمه‌سی اولان دایاقلر نیم وحشی بر
حالده طاغلرده یاشارلر . دین اسلامله متدین اولان
ملایبلر سواحلده ونهرلرك کنارلرنده ساکن اولوب،
باشلیجه کمیجیلك وبالیقجیلقله مشغولدرلر . کوندن کونه
چوغالمقده اولان چینلیلر ایسه زراعت و تجارتله
وسائر ایشلرله مشغولدرلر . مملکت ٩ ایالت و یا
سنجاغه منقسم اولوب، رأس حکومتده بولنان ذات
مجلس تمییزك ووالیلر دخی محلی محکمه‌لرك رئیسلریدر.
برهیئت مدیرانی و بونلرله رؤساء اهالیدن مرکب
برمجلس عمومیسی دخی واردر .

ساپه (Saba) آمریقاده‌کی (آنتیل) جزاء
یرینك کوچکارندن بر آطه‌در ، که
(سنت اوستاش) جزیره‌سنك ٢٧ کیلومتره غرب
شمالیسنده و (سنت مارتن)ك ٤٦ کیلومتره جنوب
غربیسنده اوله‌رق ″١٠ ′٣° ١٧ عرض شمالی ایله
″٣٠ ′٣٥° ٦٥ طول غربیده واقع اولوب، کوچك
آنتیل جزایرینك تشکیل ایتدکاری اوونکك منتهای
شمال غربیسنده بولنیور . مساحهٔ سطحیه‌سی یالکز
١٣ مربع کیلومتره‌دن عبارت اولوب، ٢٥٠٠ اها.
لیسی واردر . مدورالشکل وقیالق برتپه‌دن عبارت
اولوب، ساحل جنوبیسنده‌کی اسکله‌دن طولاشیقلی
بریول ایله یاموق و چیویدله مزروع بولنان تپه‌سنه
چیقیلیر . مرکزی (لوروق) قریه‌سیدر . اهالیسی
همان کاملاً اسقوچیه‌لی اولمغله، لسان محلی انکلیز.
جه‌در. وقتیله دانیمارقه‌یه تابع اولوب، شمدیکی حالده
فلمنك مستملکاتندن معدوددر .

سابی (Sabi) آفریقای شرقیده برایرماق
اولوب، سفالهٔ‌نك ١٠٠ کیلومتره قدر
جنوب شرقیسنده بحر محیط هندی‌یه منصب اولور.

زامبز حوضه‌سنی طوغریدن طوغری‌یه بحر محیطه
دوکیلان انهارك منابعندن آیران سلسلهٔ جبالك ١٠٧٦
متره ارتفاعنده بولنان برمحلندن نبعانله ، ابتدا شرقه
بعده جنوبه ونهایت شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق،
وصاغ وصولدن برچوق انهار آله‌رق، تقریباً ٨٠٠
کیلومتره‌لك جریاندن صکره، ′٥٥° ٢٠ عرض جنو.
بیده واسع وبطاقلقلی برداليه تشکیل ایده‌رك ، بحر
محیطه دوکیلور . فیضان میاهی زمانسده کنیشلکی
ایکی اوچ کیلومتره ایسه‌ده ، جریانی پك سرعتلی
اولدیغندن، سیر سفائنه صالح دکلدر. قوراقلق مو.
سملرنده ٣٠ متره قدر اولوب ، اورته‌سنده بیله
درینلکی یاریم متره‌دن زیاده دکلدر .

سابیر (Sabires) بشنجی وآلتنجی قرن
میلادیده (قوبان) نهریله قافقاس
سلسلهٔ جبالی آره‌سنده ساکن بر قوم اولوب ،
آلتنجی قرن اواسطنده روسیه‌نك دسنه ودنیپر
جهتلرینه نقل وتوطن ایتمکله ، اورالری (سابیریه)
یاخود (سبریه) اسمی آلمشدی .

سابین (Sabins) ایتالیاده روما جوارنده
و (آپنین) سلسلهٔ جبالی اتکلرنده
(سابینه) خطه‌سنده ساکن بولنمش بر قوم قدیم او.
لوب، رومالیلرله برقاچ محاربه‌لری اولمشیدی. بومحا.
ربادن برینك نتیجه‌سی اوله‌رق عقد اولنان معاهده
اقتضاسنجه بونلر دخی رومادہ ساکن اولدقلری
حالده، آیریجه حکمدارلری و مجلس اعیانلری وار
ایدی . بعده مغلوب اولوب، بسبتون رومالیلره
التحاق ایتمشلردی .

سابینه (Sabine) ایتالیاده روما قربنده
آنف البیان سابین قومیله مسکون
برخطهٔ قدیمه اولوب، آپنین سلسلهٔ جبالیله (تیبر)
و (آنیو) نهرلرینك مجرالری واترووربه خطه‌سی آره.
سنده واقع ایدی . الیوم (رتی) ایله (آبروچه
اولتریوره) ایالتلری آره‌سنده منقسمدر .

سابینه (Sabine) ممالك مجتمعه‌نك جنوب
جهتنده مکسیقه کورفزینه دوکیلور
بر ایرماق اولوب، تکزاس جمهوریتنده نبعانله ، بو
جمهوریتك ایچنده و بعده بونکله لوزیانه جمهوریتی
آره‌سنده جنوب شرقی‌یه وبعده جنوبه طوغری آقه.
رق، تقریباً ٥٠٠ کیلومتره‌لك طولاشیقلی برجر.

یاندن صکره، اورانك سائر انهاری کبی، دکیزله اختلاطی اولان برکوله دوکیلور.

سابینیان (Sabinien) بیوك غرغوآردن صکره ٦٠٤ تاریخ میلادیسندن ٦٠٦ تاریخنه دك ایکی سنه پاپالق ایدوب، خرستیانلری کلیسایه دعوت ایچون چاك چالینمسی عادتنی ایجاد ایتمشدر.

سابیونته (Sabionetta) ایتالیانك لومباردیا خطه‌سنده و (قرمونه) ایله (مانتووه) آره‌سنده برقصبه اولوب، ٦٥٠٠ اهالیسی وقلعه‌سی واردر.

ساتمار (Szathmar) مجارستانك همنامی اولان ایالتنده و (بوده) نك ٣٨٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (ساموس) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ١٩٠٠٠ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی وپاپاسلره مخصوص مدرسه‌سی واردر.— ساتمار ایالتی شمالاً (برك) و (اوغوچ) شرقاً (ماروش)، جنوب غربی جهتندن (بیهایه)، غرباً (سابولقس) ایالتلریله، جنوباً دخی ترانسیلوانیه ایله محدود اولوب، بویی ١٤٠ و اکی ١٠٠ کیلومتره اولدیغی حالده، ٢٢٥٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر. شرق جنوبی قسمی طاغلق و سائر طرفلری دوز اولوب، بطاقلقلری‌ده چوقدر. تیسه، ساموس وتور نهرلری ایالتی شق ایدوب، دیکر انهاری‌ده چوقدر. حبوبات وشراب ومیوه محصولاتی چوقدر. آلتون، کومش، دمیر، آنتیمون وچنقو معدنلری واردر. دمیرخانه‌لریله جام فابریقه‌لری‌ده واردر.

ساتورن (Saturne) ویونانیلر عندنده (خرونوس Chronos) یعنی «زمان» اسکی یونان و روما اساطیرنده زماندن و زحل سیاره‌سندن کنایه براله کاذب اولوب، ابوالآلهه زعم اولنان ژوپیتر یعنی مشترینك ودکیز وجهنم الهلری زعم اولنان (نپتون) ایله (پلوتون) ك پدری وسمادن کنایه اولان (اورانوس) ایله ارضدن کنایه (سیبله) نك اوغلی ایدی. جنلرك پدری زعم اولنان برادری (تیتان) ك موافقتیله وکندی اولاد ذکورنی طوغار طوغماز یوتوب وفاتنده برادری خلفی اولمق شرطیله تخته اوتورمش؛ و نپتون ایله پلوتونی یوتمش ایسه‌ده، ژوپیتر طوغدیغنده قاریسی کندیسنه بونك یرینه بر طاش یوتدیره‌رق، ژوپیتری قورتارمقدن بشقه، کویا قوتلی برمقی واسطه‌سیله نپتون ایله پلوتونی دخی قارنندن چیقارمش. بونك اوزرینه تیتان کندیسنی سماد ایندیره‌رك، حبس ایتمش ایسه‌ده، ژوپیتر کندیسنی قورتارمش؛ وآنجق ساتورن بواوغلنك قوتندن اندیشه ایدمرك، کندیسنه سوء قصد ایتمکله، ژوپیتر پدرینك بونیتندن خبردار اولوب، کندیسنی تختندن اسقاط ایتمش؛ واو وقت ساتورن رومانك جوارلرندن عبارت اولان (لاتیوم) خطه‌سنه کیدوب، (یانوس) نام اله ویا حکمدارك قیزی (ونیلیه) یی تزوج ایتمش، وقاش پدرینه خلف اولوب، لاتینلره زراعتی اوکرتمش؛ وکویا صلح وعدالتله حکم سوره‌رك، قوم مذکور ایچون بر برکت و سعادت دورینی کتیرمش ایمش. (فیلیره) اسمنده بر پری‌یه کندینی بکندیرمك ایچون، آت صورتنه کیروب، بونکله اجتماعندن (خیرون) اسمنده یاری انسان و یاری آت برشخص طوغمش اولدیغنه ایناننیرلردی. اساساً لاتینلرك ساتورنی بشقه و یونانیلرك خرونوسی بشقه اولوب، برنجیسی زراعت وایکنجیسی زمان الهی زعم اولنوردی. بعده توحید اولنمشلردی. اك زیاده رومالیلر بو اله کاذبه عبادت ایدوب، عبادتنه مخصوص روماده جسیم برمعبد وار ایدی؛ و ساتورنال اسمیله بونك نامنه بهرسنه بك بیوك آیینلر و شنلکلر اجرا اولنوردی. بلنه قدر چپلاق وضعیف صقاللی وقنادلی براختیار صورتنده تصویر ایدوب، برالینه براوراق دیکر الینه برپایه ویررلردی.

ساتی (Sati) اسکی مصریلر عندنده ارواح اموانه موکل زعم اولنور بر پری اولوب، دیز اوستنه طورمش و روحدن کنایه اولان بر قوشی محافظه ایدر صورتده تصویر اولنان رسمی آثار عتیقهٔ مصریه‌ده کورینور.
— هندستان اساطیرنده دخی بو اسمله برالههٔ کاذبه اولوب، (سیوا) نك زوجه‌سی زعم اولنور، وکویا قوجه‌سنك قاینپدری طرفندن تحقیر اولندیغنی کورنجه کندینی آتشه آتوب، یاندیغنه ایناننیلیر. زوجلرینك جنازه‌لریله یانان برهمنی قاریلرده بواسم ویریلیر.

ساتیر (Satyres) اسکی یونان وروما اساطیرنده قیرلرده یاشار وعشرت الهی

زعم اولنان (باقخوس) ك یانندە بولنوب خورە تیر، شرق سویلر وتنبلك چالار و بعضاً اورمان پریلرینی تعقیب ایدر صورتده ویاری تكه یاری انسان رسمنده تصویر اولنور برطاقم اشخاص موهومه ایدی .

ساجیناو { (Saginaw) ممالك مجتمعەنك قسم شمالیسنده واقع (هورون) كولنك غربی ساحلنده بیوك برقوی اولوب، بویی ٤٦ واكی ٤٠ كیلومترەدر. كوزل آطەلری وبك چوق بالیغی واردر. — ممالك مذكورەنك میشیغان كولنه دوكیلور بو اسمله برنهر دخی واردر.

ساجیناوسیتی { (Saginawcity) ممالك مجتمعەنك میشیغان جمهوریتنده و(لانسینغ)ك ٨٦ كیلومترە شمال شرقیسنده اولەرق ساجیناو نهری كنارنده و بونهرك منصبندن ٤٧ كیلومترە یوقاریده سنجاق مركزی برقصبه اولوب، ١٠٥٢٥ اهالیسی، بك ایشلك تجارتی، بخارله دونر حرازلری، دوكمخانەلری، ماكینه وسائره فابریقەلری، دباغخانەلری و سائر صنایعی واردر. قارشیسنده بولنان (است ساجیناوسیتی) ایله برابر اهالیسی ٣٠٩١٥ نفوسه بالغ اولوب، ١٩ كلیساسی، ٥ كتبخانەسی و متعدد مكتبلریله سائر مؤسسات علمیەسی واردر.

ساچشته { [«سچشته» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

ساچیله { (Sacile) ایتالیاده وندیك خطەسنك (اودینه) ایالتنده واودینەنك ٥٠ كیلومترە غرب جنوبیسنده اولەرق، (لیوینچه) نهری اوزرنده واقع ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، یوك منسوجات دستگاهلری، شراب تجارتی و دمیر یولی واردر.

ساحری { ایران شعراسندن اولوب، عن اصل رؤساء اتراكدندر. شو رباعی اونكدر:

ای آن كه دلترا خبری از من نیست
تامینكری خود اثری از من نیست
رحمی بدلم كن مكو كاین دل كیست
آن كاركه هست از دیگری ازمن نیست

ساحل { معنای لغویسی معلوم اولان بوكلمه آفریقاده ساحل بحرده بولنان بعض خطەلره علم اولمشدر. بونلرك باشلیجەلری بحر احمرك ساحل غربیسنده ومصوعك شمالنده واقع خطه ایله جزایر وتونسك ساحله قریب قسملریدر. آفریقانك سواحل شرقیەسنه یعنی زنكبار وسفاله ایله اوجوارلردەكی ممالكه دخی بو اسم اطلاق اولنوب، اورانك اهالیسنه وبونلرك سویلدكلری لسانه دخی (ساحلی) یاخود (سواحلی) دینلیر.

ساحل { بیروت ولایتنده بو اسمله ایكی ناحیه بولنوب، بری عكا سنجاق وقضاسنده واقع و ١٨ قریەیی جامع، ودیكری لاذقیه سنجاق وقضاسنده كائن و ٥٨ قریەدن مركبدر. — طرابلس غرب ولایتنك مركز قضاسنده دخی بو اسمله برناحیه واردر.

ساخالین { (Sakhalien یاخود Sakhalin) سیبریەنك ساحل شرقیسی قارشیسنده واوخوتچق دكیزنده بر بیوك جزیره اولوب، ٤٥°٥٢′ ایله ٥٤°٢٢′ عرض شمالی و ١٣٩°٢٩′ ایله ١٤٢°٢٥′ طول شرقی آرەلرنده ممتد اولدیغی حالده، غرباً ساحل مذكوردن (تاتارستان بوغازی) دینلان طار و اوزون بر بوغازله وجنوباً جاپونیەنك (یزو) جزیرەسندن (پروزه) بوغازیله آیرلمشدر. اهالیسی عندنده (قرافتو) اسمیله معروف اولوب، (ساخالین) اسمی مانچو لساندن مأخوذ براسمدن غلطدر. شمالدن جنوبه ممتد بالیق شكلنده طار واوزون برآطه اولوب، بویی ٩٥٧ واكی الك كنیش یرنده ١٩٥ والك طار محلنده ٢٨ كیلومترەدر. مساحهٔ سطحیەسی ٧٥٣٦٥ واطرافندەكی كوچك آطەلرله برابر ٧٥٩٧٨ مربع كیلومترەدر. اهالیسی آنجق ٧٠٠٠ رادەلرندەدر. اراضیسی طاغلق اولوب، الك یوكسك طاغی ١٥٠٠ متره ارتفاعندەدر. یالكز آمور ایرماغنك منصبی قارشیسنده واقع اولان قسم شمالیسنده بعض واسع اووەلری واردر. سواحلی دوز اولوب، شرق جهتنده (ترپینیا) وجنوبنده (آنیوه) اسملریله ایكی بیوك كورفزی وار ایسەده، بیوك سفائنك بارینەجغی هیچ برلیمانی یوقدر. (تیمیر) و (بوروناي) اسملریله ایكی نهری اولوب، برنجیسی جنوبدن شماله وایكنجیسی شمالدن جنوبه طوغری آقار. برنجیسنك مجراسی ٣٩٥ كیلومتره طولنده اولوب، منصبنه قریب محلی سیر سفائنه صالحدر. سائر میاه جاریەسی برطاقم سیللر.

دن عبارتدر . برقاچ كولی دخی واردر . هواسی سیبریه‌نككینه مشابه اولوب، یالكز سواحل غربیه وجنوبیه‌سی جاپونیه دكزینك صیجاق آقنتیسیله ایصینه‌رق نسبةً معتدلدر . شمال وشرق جهتنده میزان الحراره قیشین تحت الصفر ٣٧ دركه‌یه قدر اینر، ودكز طونار؛ غرب وجنوب جهتنده میزان الحراره ٢٥ دركه‌دن آشاغی‌یه اینمز . قار و بوز اكثریا تموزه قدر طورور . یاغمورلری دخی چوق اولوب، یازین اكثریا سیس آلتنده بولنمغله، دائمی صورتده حزن انگیز برمنظره ابرازایدر. برقاچ یرنده معدن كوری ونفط بولنوب، سواحلنده دخی كهربا كثرتلیدر. نباتاتی جوقجه اولوب، ایچ طرفلری چام وسائر اشجاری حاوی اورمانلرله مستوردر. سواحلنه كلنجه، شمال وشرق جهتی نباتاتجه سیبریه‌یه وجنوب وغرب قسمی جاپونیه‌یه مشابهدر. حیوانات وحشیه‌سی آیی، تیلكی، سمور وسائره‌دن عبارت اولوب، رن دینلن كیك نوعی دخی وحشی حالنده بولنور. قپلانلر بعض دفعه آمور وادیسندن یوزه‌رك آطه‌یه كچرلر. حیوانات اهلیه‌سی باشلیجه كوپكدن عبارت اولوب، بو حیوانی قیزاق چكمه‌ده وبیوك طاشیه‌ده استعمال ایدرلر . روسلر وجاپونیه‌لیلر برمقدار صیغیر وآت دخی ادخال ایتمشلردر. دكزنده بالیغك انواعی كثرتلی اولوب، بالینه ودكز آییسی وسائر بیوك حیوانات بحریه دخی بولنور. اهالیسی (كیلیاق) و (آینوس) دینلن ایكی قوم وجنسیته منقسم اولوب، برمقدار چینلی، قوره‌لی مانچو وجاپونیه‌لی دخی بولنور. جزیره‌نك حاكمی اولان روسیه دولتی آطه‌نك مناسب محللرنده برطاقم قره‌غوللر وقریه‌لر تأسیس ایدوب، جانیلری وپولتیقه متهملرینی اوراپه نفی ایتمكله، اسكانه چالیشمش ایسه‌ده، بو آطه دهشتلی برمنفا وصوئوق برزنداندن بشقه برشی اولمامشدر.

ساخالین اولا { (Sakhalin-Oula) ونام دیكرله (آیغون Aigoun) چین دولتنك مانچوریه مملكتنده (آمور) ایرماغنك ساحل یمیننده و ٥٥° ٥٠′ عرض شمالی ایله ١٢٥° ١٤′ طول شرقیده اوله‌رق روسیه‌نك النده بولنان (بلاغوویچنسك) ك ٣٥ كیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی وخیلی تجارتی واردر.

سادو { (Sado) پورتكیزك قسم جنوبیسنده برایرماق اولوب، (آلمتیو) ایالتنك (سرادوقالدیراؤ) طاغندن نبعان ایله، منبت براووه‌نك ایچنده جریان ایده‌رك، ابتدا آلمتیو ایالتنی استرمادور ایالتندن تفریق، وبعده بوایكنجی ایالته دخول ایدر؛ و ١٥٠ كیلومتره‌لك جریانندن صكره بحرمحیط آطلاسی‌یه دوكیلور. برچوق تابعلری واردر.

سادووه { (Sadowa) چهستانك (كوینغراج) سنجاق وقضاسنده وكوینغراجك ١٤ كیلومتره شمال غربیسنده بركوچك قریه‌اولوب، یالكز ١١٥ اهالیسی اولدیغی حالده، پروسیه‌لیلرك ١٨٦٦ سنه‌سی تموزینك ٣ نده بو موقعده آوستریا عسكرینه قارشی قزاندقلری محاربهٔ قطعیه ایله شهرت بولمشدر . — غالیجیاده دخی بواسمله ٣٨٨٣ اهالی‌یی جامع بركوچك قصبه واردر.

سادیات { (Sadyatte) صاروخان جهتندن عبارت اولان (لیدیا) خطهٔ قدیمه‌سی حكمدارلرندن اولوب، ثروتیله مشهور اولان (قرسوس) ك بیوك پدری و (آلیات) ك پدری ایدی .

ساراتوغه { (Saratoga) ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنده ونیویورقك ٢٦٠ كیلو متره شمالنده بر قصبه اولوب ، ٤٠٠٠ اهالیسی وقره جكرله باغرصاق خسته‌لقلرینه نافع مشهور میاه معدنیه‌سی واردر .

ساراتوف { (Saratov) روسیه‌ده (وولغه) نهری كنارنده و پترسبورغك ١٥٩٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده همنامی اولان ایالتك مركزی برشهر اولوب، ١٢٢٨٢٩ اهالیسی، مكتب اعدادیسی، نباتات باغچه‌سی، پك ایشلك تجارتی، آت تجارتنه مخصوص پناییری وجوارنده شاب معدنیله پك چوق طوت آغاجلری واردر . موسقوه ایله اژدرهان آره‌سنده‌كی تجارتك براهمیتلی موقفیدر . — ساراتوف ایالتی شمالاً (پنزه) و (سیمبرسك) ، شرقاً (اورنبورغ) ، جنوباً (اژدرهان) ، غرباً دخی دون قزاقلری اراضیسیله و (ورونیه) و (تامبوف) ایالتلریله محدود اولوب، بوبی واكی تقریباً ٦٠٠ كیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٨٤٤٩٤ مربع كیلومتره‌در. ٢٣٤٦٣٣٣ اهالی

ايله مسكوندر. اراضيسی شمال شرق جهتنده پك
منبت ومحصولدار اولوب، جنوب شرق قسمی غير
مزروع ويوكسك اوتلرله مستور واسع اووه‌لردن
عبارتدر. وولغه ايرماغندن بشقه اوزن ، ايركيز
وخوپر نهرلری دخی اراضيسنی سقی ايدرلر. (آلتان)
اسميله برطوزلی كولی دخی واردر،كه سنوی ١٨٠
مليون كيلو طوز ويرر .

ساراغوسه (Saragosse) اسپانيه‌نك (آراغون) خطه‌سنده ومادر-
يدك ٢٨ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (ابره)
ايرماغی اوزرنده همنامی اولان ايالتك مركزی بر
شهر اولوب، ٩٢٤٠٧ اهاليسی، دارالفنونی، متعدد
مكتبلری، صنايع نفيسه آقادمياسی، كتبخانه‌سی، بر
قاچ مصنع كليساسی، برطرفه مائل برقله‌سی، كوزل
بركوپريسی، دمير يولی، چوخه ومسكرات فابريقه‌لريله
حرازلری وجوارلرنده پك كوزل موقعلری ومشهور
مرعالری واردر. پك اسكی برشهر اولوب، فنيكه‌ليلر
طرفندن تأسيس ايدلمش اولديغی مرويدر. روما-
ليلرك الينه كچدكدن صكره آوغستوس طرفندن
توسيع وتزيين اولنه‌رق، (سزاريا آوغوسته) ياخود
(قيصريه آوغوسته) تسميه اولنمشدی. شمديكی اسمی
بونك غلطيدر. عربلرك الينه كچدكدن صكره (سر-
قسطه) تسميه اولنه‌رق، اك مشهور مدن اسلاميه
صره‌سنه كيرمش؛ وكسب عمران ايدوب، مشاهير
علما وادبای اسلامدن برچوق ذواتك مسقط رأسی
بولنمشدر . اندلس طوائف ملوكی ظهورنده مستقل
برحكومت اسلاميه‌نك مقری اولوب، بعده ١١١٨ ده
آراغون قرالی آلفونس طرفندن اوزون برمحاصره-
دن صكره ضبط، وپايتخت اتخاذ اولنمش ايدی. —
ساراغوسه ايالتی شمال شرق جهتندن هوئسقه،
شرقاً تاراغونه، جنوب شرق جهتندن قاستلون،
جنوباً تروئل، غرباً سوريه ولوغروتو، غرب شمالی
جهتندن دخی پامپلونه ايالتلريله محدود اولوب، مساحهٔ
سطحيه‌سی ١٧٤٢٤ مربع كيلو متره و اهاليسی
٤١٥١٩٥ كشيدر.

ساربروق (Sarrebruk) پروسيه‌نك (رين) ايالتنده (تروه) دن
٢٨ كيلومتره‌لك مسافه‌ده وفرانسه حدودی قربنده
اوله‌رق (ساره) نهری اوزرنده سنجاق مركزی بر
قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسی، دمير يولی، پور-
سلين واويون كاغدی فابريقه لری ، دمير خانه‌لری
وكور معدنی واردر. مذكور نهرك اوزرنده كوزل
بركوپريسی اولوب، اسمی دخی « ساره كوپريسی »
معناسنی افاده ايديور .

سارپته (Sarepta) سوريه ساحلنده صور ايله صيدا آره‌سنده اسكی برفنيكه
قصبه‌سی اولوب ، اليوم (سرفند) اسميله بر قريه
حالنده‌در .

سارپته (Sarepta) روسيه‌نك (ساراتوف) ايالتنده وساراتوفك ١٣٢ كيلومتره
جنوب غربيسنده اوله‌رق (سارپه) نهری اوزرنده
برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسی وقونباق ايله‌توتون
فابريقه‌لری واردر.

سارپدون (Sarpédon) اساطير يونانيه‌ده (ژوپيتر) ايله (اوروپه) نك
اوغلی اولوب، كويا كريد تختنی تصرف ايچون، برا-
دری مينوس ايله محاربه ايتمش؛ ومغلوب اولنجه،
طرفدارلريله برابر، آناطولينك (ليكيا) خطه‌سنه
كچه‌رك، اوراده بركوچك حكومت تأسيس ايلمش
ايدی. شاعر شهير اوميروس بونك تروآليلرك
امدادينه كيدن پرنسلردن اولديغنی، و (پاتروقليس)
طرفندن قتل اولنوب، كونشدن كنايه اولان (آپولون)
طرفندن جنازه‌سی رفع وليكيايه سوق اولنديغنی بيان
ايديور .

سارتنه (Sartène) قورسيقه‌ده آياچونك ٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده
قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤٤٠٦ اهاليسی
وحيوانات محصولاتيله بال وبال مومی تجارتی واردر.

سارته (Sarthe) فرانسه‌ده برنهردر، كه (اورنه) ايالتنده نبعانله، جنوبه
وبعده غربه طوغری آقه‌رق، ومذكور ايالتله سارته
ومنه‌مع لوآره ايالتلرينی شق ايدوب، برطاقم چايلرك
صولرينی آله‌رق، ٢٧٥ كيلومتره‌لك جرياندن صكره
(مانيه) نهرينه دوكيلور. مجراسنك ١٢٠ كيلومتره-
لكی سير سفائنه صالحدر .

سارته (Dép. de Sarthe) ايالتی (فرانسه ايالاتندن اولوب، ايچندن جريان
ايدن آنف البيان نهرك اسميله مسمادر . شمالاً

(اورنه)، غرباً (مانیه)، شرقاً دخی (لو آر مع شر) ایالتلریله محدود اولوب، ٦٢١٦ مربع کیلو متره مساحهٔ سطحیه‌سی و ٤٤٦ ٢٣٩ اهالیسی واردر. مرکزی (مان Mans) قصبه‌سیدر. اراضیسی مختلف اولوب، بغدای وسائر حبوباتیله سبزه ومیوه‌لرك انواعی وکتنور وسائر محصولاتی واردر. شرابلری ایجه‌در. طیور اهلیه‌سی مشهور اولوب، آریلری دخی چوقدر. بز، باصمه وسائر منسوجاتله، موم، جام، کاغد، غانت وسائره فابریقه‌لری وتنکه ایچنده محفوظ سبزه وات وسائره اخراجاتی واردر. ایالت مان، مامر، سنت قاله ولاماس اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ٣٣ ناحیه و ٣٨٦ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سارد { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده واقع صالحلی قضاسنده وصالحلینك کیلومتره غربنده اوله‌رق قصبه‌دن آلا شهره کیدن دمیر یول خطی اوزرنده وغایتله کوزل بر اووه‌نك ایچنده برکوچك قصبه اولوب، لیدیه خطهٔ قدیمه‌سنك پایتختی بولنمش اولان سارد یاخود سارد س (Sardes) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده مؤسسدر. بو شهر معموریت وثروتیله مشهور بولنمش اولوب، میلاددن ٥٤٧ سنه اول ایران شاهی کیخسرو قرسوسی اسیر ایده‌رك، لیدیه دولتنه ختام ویردکدن صکره، سارد ایالت مرکزی اولوب، ایرانیلرله یونانیلر آره‌سنده برنقطهٔ اختلاط ومرکز تجارت اولمغله، ینه اهمیت ومعموریتنی محافظه ایتمش؛ وروماليلرك ضبطنه کچدکدن صکره دخی پك معمور بر شهر حالنده قالوب، (تیبر) زماننده زلزله‌دن خراب اولمش ایسه‌ده، ینه تعمیر اولنمش ایدی. بعده بیزانتین زماننده تدنی‌یه یوز طوتوب، نهایت تیمورلنك طرفندن تخریب اولنمشدر.

ساردانابعل { (Sardanapale) برنجی آثور دولتنك صوك حکمداری اولوب، قبل المیلاد ٧٩٧ دن ٧٥٩ و دیکر بر روایته کوره ٨٣٦ دن ٨١٧ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر. کوشك و ذوق وسفاهته دوشکون اولمغله، آرباك (یاخود آرباسس) اسمنده بر میدیه‌لی و بلز (یاخود بلزیس) اسمنده بر کلدانی طرفندن علیهنده فساد اویاندیریله‌رق، صاحب ترجمه ایلك محاربه‌یی قزانمش ایسه‌ده، ایکنجیسنده مغلوب اولوب، (نینوی) شهرینه قپانمش؛ وایکی سنه محاصره آلتنده قالدقدن صکره، دجله‌نك طغیانی دشمنلرینه بر یول آچمغله، شهره دخوللرنده ساردانابعل کندی نفسنی و زوجه‌لریله اموالنی یاقه‌رق، تسلیم اولنمامشدر. بوندن صکره آثور دولتی مندرس اولوب، یرینه میدیه، بابل ونینوی دولتلری تشکل ایتمش ایدی. اوغلی (پهلول) ایکنجی ساردانابعل اسمیله نینوی حکمدارلغنی محافظه ایده‌بیلمشدر.

ساردنیه { (Sardaigne) آق دکیزك سیجلیه‌دن صکره اك بیوك آطه‌سی اولوب، تابع بولندیغی ایتالیا ساحلیله فرانسه و تونس سواحلندن همان مساوی مسافه‌ده یمنی آشاغی بوقاری ٢٠٠ کیلومتره بعدنده واقعدر. شمالنده بولنان قورسیقه جزیره‌سندن (بونیفاچو) بوغازیله آیرلمشدر. شمالدن جنوبه ممتد غیرمنتظم بر مستطیل شکلنده اولوب، اسکی یونانیلرك و الیوم عربلرك کیدکاری نعلین رسمنه مشابه اولدیغندن، قدیماً بو معنایی افاده ایدن (ایخنوسه) اسمیله معروف ایدی. ٣٨°١٢′ ایله ٤١°١٠′ عرض شمالی و ٥°٤٥′ ایله ٧°٤٣′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، طولی ٢٧٠ وعرض وسطیسی ١١٥ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٤ ٣٤٢ مربع کیلومتره اولوب، ١٠١٧ کیلومتره طولنده سواحلی واردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، آنجق سواحلی دوز و آلچقدر. جزیره‌نك وسطلرنده واقع اك یوکسك طاغی اولان (جنارجنتو) نك ١٧٨٣ وشمال قسمنده کائن (لیمپاره) نك ١٣٠٠ متره ارتفاعی واردر. جنوب غربی جهتنده‌کی (لیناس) طاغی ١٢٣٥، جنوب شرقی قسمنده واقع (سرپدی) ١٠٧٦ وشرق شمالی جهتنده کائن (آلوو) ١١٢٨ متره ارتفاعنده‌در. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، اك بیوك نهری (تیرسو) در، که مذکور (جنار جنتو) و (آلوو) طاغلرندن نبعان ایدن بر چوق چایلرك اجتماعندن بالتشکل، غربه طوغری جریانله، (اوریستانو) کورفزینه دوکیلور. سواحل شرقیه‌سنه اینن انهارینك اك بیوکی (فلومندوزه)، ساحل شمالیسنه دوکیلنلرینك باشلیجه‌سی (غوثری) نهری اولوب، ساحل جنوبیسنه دخی

(قالياری) نهری دوکیلور . سواحلنه قریب برچوق
كوللر اولوب، اڭ بيوكلری ساحل غربيسنده واقع
(غوسپينی) كوليدر، كه (اوريستانو) كورفزينه
دوكيلور بر آياغی واردر . سواحلی خيلی كيرينتيلی
چيقنتيلی اولوب، بيوك وكوچك كورفز وقويلری
چوق ايسه‌ده، اوجهتلرده هواسی پك آغير وصيتمه‌لی
اولوب، اهاليسی دخی اوته‌دن بری قورصانلرك
قورقوسندن ايچ طرفلره و مدافعه‌يه الويريشلی
يوكسك يرلره چكيله‌رك، كميجيلكه ميل ايتمدكلرندن،
تجارت بحريه‌يه آچيق ليمانلری واسكله‌لری پك آزدر.
ساحل جنوبيسنده (قالياری)، ساحل غربيسنده
(اوريستانو) وساحل شماليسنده (آسيناره) كور-
فزلری ذكره شاياندر. اراضيسی پك‌منبت ومحصولدار
اولوب، علی‌الخصوص حبوبات و ذخائر يتيشديرمكه
استعدادی پك چوق اولمغله، وقتيله « رومانك مغذيه-
سی » نامنی آلمشيديسه‌ده، شمديكی حالده، اهاليسنك
قلتی، هواسنك آغيرلغی و زراعتك هنوز اسكی
اصولده اجرا اولنمسيله ترقيات عصريه‌دن محروميتی
بوقوت و قابليت طبيعيه‌سندن استفاده ايتديرمه-
مكده‌در . طاغلری وقتيله اورمانلرله مستور بولنمش
ايكن، اليوم، اورمانلری چوق تدنی ايتمش ايسه‌ده،
ينه خيلی اورمانلری وپك چوق يبانی زيتون آغاجلری
واردر . معادنی پك چوق اولوب ، دمير ، باقير ،
قورشون، آنتراسيت، كوكورد معدنلری ومرمر وسائره
پك چوق ايسه‌ده، پك آزی اخراج اولنمقده‌در .
سواحلنده بالیغی چوق ايسه‌ده ، بوندن‌ده پك آز
استفاده اولنه‌بيليور . هواسی طاغلرده ويوكسك
محللرنده صاغلام ايسه‌ده، آلچق محللرنده وسواحلده
وعلی‌الخصوص ساحل غربيسنده واقع (اوريستانو)
كورفزی اطرافنده ، بطاقلقلرك كثرتندن طولايی،
هوا پك آغير وصيتمه‌لری مهلكدر . صنايع وسائر
اسباب ترقی وتمدن پك كری اولوب ، اهاليسی عمو-
ميت اوزره فقير وجاهلدر . جزيره سيجيليه‌دن آز
كوچك اولديغی حالده ، اهاليسی سيجيليه اهاليسنك
بر ربعی بيله اولميوب ، آنجق ٧٢٦ ٥٢٢ نفوسدن
عبارتدر . ساردنيه‌ليلر اساساً اسپانيه و پورتكيز
اهالیٔ قديمه‌سيله همجنس اوله‌رق (ايبر) قوم قديمی
افرادندن اولوب، بربرينی متعاقب جزيره‌يی تصرف

ايتمش اولان فنيكه‌ليلر، قارتاجليلر، روماليلر، عربلر
و بربرلرله ورومالیلر زماننده جزيره منفا اتخاذ او-
لنمغله، اورايه نفی اولنان اجناس مختلفه افراديله اختلاط
ايده‌رك ، اقوام مختلفه امتزاجندن متولد برقوم او-
لدقلری حالده ، ايتاليان لسانك لاتينجه‌يه اڭ زياده
قريب برنوعيله متكلمدرلر . اڭ بيوك شهری ومركز
تجارتی ساحل جنوبيسنده وهمنامی اولان كورفز
داخلنده واقع (قالياری) اسكله‌سيدر . جزيره ايكی
ايالته منقسم اولوب ، نصف شماليسی (ساساری)
و نصف جنوبيسی (قالياری) ايالتنی تشكيل ايديور.
ساساری شهرينك (آسيناره) كورفزنده واقع (پور-
توتورس) اسكله‌سندن قالياری اسكله‌سنه قدر ممتد
اولان بردميريول خطی جزيره‌يی طولاً شق ايتديكی
كبی، شرق شمالی ساحلنده واقع (ترانووه) وغرب
جنوبی ساحلنده كائن (پورتوسقورو) اسكله‌لرينه
دخی برر شعبه‌سی واردر .

ساردنيه زمان قديمده (ايبر) قوميله مسكون
اولوب، پلاسج واتروسك قوملريله يونان قديم اها-
ليسندن دخی بعض جماعتلر وبرطاقم فنيكه‌ليلر بوآطه-
يه هجرت وتوطن ايتمشلردی. ميلاددن ٥١٢ سنه
اول قارتاجليلر جزيره‌يه داخل اولوب، ايكيوز سنه‌يه
قريب مدت حكم سورمشلر؛ وروماليلر قبل الميلاد
٢٥٩ ده داخل اولوب، ٢٣٨ ده آطه‌يی بستون
ضبط ايتمشلردی. ميلادك ٤٣٦ تاريخنده وانداللر
قرالی (جنسريق)ك ضبطنه كچوب، بعده قسطنطينيه
روم ايمپراطورلرينك الينه كچمش؛ وبعده افريقيه
واندلسی ضبط ايدن غزاة مسلمين بو جزيره‌يی دخی
فتح ايده‌رك، ١٠٢٢ تاريخ ميلاديسنه‌دك ممالك
اسلاميه دائره‌سنده قالدقدن صكره، جنوه وپيزه
جمهوريتلرينك امداديله، ساردنيه عربلردن استخلاص
اولنه‌رق، دردت كوچك حكومته منقسم اولمش ايسه‌ده،
چوق كچمه‌دن مذكور ايكی جمهوريت آره‌سنده
مقاسمه اولنمش ايدی. ايمپراطور ايكنجی فردريق
ساردنيه‌يه استقلال قزانديره‌رق، كندی اوغلنی
قراللغنه نصب ايتمش ايسه‌ده، متعاقباً پيزه جمهوريتی
آطه‌يی يكيدن ضبط ايتمش؛ و ١٢٩٧ ده آراغون
قرالی ايكنجی ژاقك يد ضبطنه كچمش ايدی. او تار-
يخدن ١٧١٤ تاريخنه‌دك آراغون وبعده اسپانيه

دولتك بدضبطنده قالوب، تاريخ مذكورده آوستريايه كچمش؛ ومتعاقباً بودولت طرفندن سيجليه‌يه بدل (ساووآ) قرالى (ويقتور آمده) يه ترك اولنمش ايدى. بونك اوزرينه (ساووآ) قراللرينه ساردنيه قرالى عنوانى ويريلوب، بونلردن (شارل امانوئل) ايله (ويقتور امانوئل)، قره‌ده‌كى ملكلرينى فرانسه‌يه قابدبردقلرنده، بو جزيره‌يه چكيله‌رك، ١٧٩٨ دن ١٨١٤ تاريخنه‌دك ساردنيه‌ده اقامت ايتمشلردى. نهايت ايتاليانك اتحادنده ساردنيه جزيره‌سى دخى بودولته التحاق ايده‌رك، بروجه مذكور ايكى ايالته تقسيم اولنمشدر.

ساردنيه دولتى { Roy. de Sardaigne) ياخود (Etats Sardes)

آوروپا دولتلرندن ملغى بر دولت اولوب، ساردنيه جزيره‌سيله قره‌دن عبارتدر. قره قسمى آلپ سلسلهٔ جبالنك شرق وغرب جهتنده واقع اولوب، غرباً فرانسه، شمالاً اسويچره، شرقاً لومبارديه، جنوباً دخى آق دكيزله محدوداولديغى حالده، ساووآدوقه‌لغيله پيامونته ومونتفرات خطه‌لرندن و (نيسه) قونتلغيله (سالوچه) ماركيزلكندن وجنوه دوقه‌لغيله ميلانز خطه‌سنك برقسمندن والحاصل ايتاليانك شمال غربى قسميله اليوم فرانسه‌يه تابع بعض يرلردن عبارت ايدى. ساردنيه جزيره سيله برابر بو دولتك مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٦ ٢٦٨ مربع كيلومترويه واها. ليسى ٥٠٠٠٠٠٠ نفوسه بالغ اوليوردى. بودولت ١٤ ايالت و ٥٠ سنجاغه منقسم ايدى. پايتختى (تورينو) شهرى ايدى.

ساردنيه قراللغنك اساسى (موريانه) قونتلغندن عبارت اولوب، (آرله) قرالنه تابع بولنمش اولان خطهٔ مذكوره قونتلرى ١٠٢٧ تاريخنده كسب استقلال ايتمكله برابر، بتون (ساووآ) مملكتنه حاكم اولمش؛ وتدريجاً توسيع ممالك ايده‌رك، پيامونته‌يى ولومبارديه‌نك برقسمنى دخى ضبط ايتمشلرايدى. ١٧١٤ تاريخنده سيجليه‌يى التحاق ايدوب، آلتى سنه صكره بوجزيره‌يى ساردنيه جزيره‌سيله مبادله‌يه مجبور اولمشلر؛ واو وقته قدر حائز اولدقلرى ساووآ دوقه‌لغى عنوانى ساردنيه قراللغى عنوانه تحويل ايلمشلردر. بيوك ناپوليون پيامونته وساووآيى ضبط ايتد يكنده، ساردنيه قرالى ساردنيه جزيره‌سنه چكلمك مجبوريتنده بولنمش ايسه‌ده، بوايمپراطورك سقوطنده پيامونته وساووآ ساردنيه قرالنه اعاده اولندقدن بشقه جنوه ملغى جمهوريتيله نيسه قونتلغى دخى الحاق اولنمشدى. شارل آلبرت ١٨٤٨ تاريخنده آوستريانك نفوذينى كسر ايده‌رك، الكاسنه برنوع مشروطيت اداره ويرمش؛ وايتاليا اتحاديچون چاليشمغه باشلامش ايدى. اوغلى ايكنجى ويقتور امانوئل پدرينك اثرينه تبعيتله، مقصدينه نائل اولمق ايچون، فرانسه وانكلتره ايله برلشه‌رك، قريم محاربه‌سنه دخى اشتراك ايتمش. و ١٨٦٠ ده، ايتاليا اتحادى ميسر اولدقده، بتون ايتاليانك قراللغنه انتخاب اولنمشدى. بووجهله ساردنيه قراللغى ايتاليا قراللغنه قلب اولنمشدر.

بو دولتده حكومت سورنلرك اساميسيله تاريخ جلوسلرى بروجه زيردر:

(١ — موريانه وبعده ساووآ قونتلرى)

برتولد (موريانه قونتى)	٩٩٩
برنجى هومبرت (ساووآ قونتى)	١٠٢٧
برنجى آمده	١٠٤٨
ايكنجى آمده	١٠٦٠
ايكنجى هومبرت	١٠٧٢
اوچنجى آمده	١١١٨
اوچنجى هومبرت	١١١٨
برنجى توماس	١١٨٨
دردنجى آمده	١٢٣٣
بونيفاس	١٢٥٣
پير (پترو)	١٢٦٣
برنجى فليب	١٢٦٨
بشنجى آمده (بيوك)	١٢٨٥
ادوآرد	١٣٢٣
ايمون	١٣٢٩
آلتنجى آمده (يشيل)	١٣٤٣
يدنجى آمده (قرمزى)	١٣٨٣

(٢ — ساووآ دوقه‌لرى)

سكزنجى آمده	١٣٩١
لويى	١٤٥٩
طقوزنجى آمده	١٤٦٥
برنجى فيليبرت	١٤٧٢
برنجى شارل	١٤٨٢
ايكنجى شارل	١٨٨٩
ايكنجى فيليپ	١٤٩٦
ايكنجى فيليبرت	١٤٩٧
اوچنجى شارل	١٥٠٤
امانوئل فيليبرت	١٥٥٣
برنجى شارل امانوئل	١٥٨٠
برنجى ويقتور آمده	١٦٣٠
فرانسوآ ياسينت	١٦٣٧
ايكنجى شارل امانوئل	١٦٣٨

(٣ — ساردنيه قراللرى)

ويقتور آمده	١٦٧٥
برنجى شارل امانوئل	١٧٣٠
ايكنجى ويقتور آمده	١٧٧٣
ايكنجى شارل امانوئل	١٧٩٦
برنجى ويقتور امانوئل	١٨٠٢
شارل فليكس	١٨٢١
شارل آلبرت	١٨٣١
ايكنجى ويقتور امانوئل	١٨٤٩

(مشاراليه ايكنجى ويقتور امانوئل ١٨٦٠ ده ايتاليا قرالى اولمشدر.)

سارديقه { (Sardique) ياخود (اولپيا سارديقه Ulpia Sardica) صوفيه شهرينك اسم قديميدر.

سارزانه { (Sarzane) ايتاليانك جنوه خطه‌سنده واسپچيه‌نك ١٢ كيلو-

متره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (ماغره) قربنده برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی واردر .

سارزو { (Sarzou) فرانسه‌نك (مور. بیهان) ایالتنده و (وانه) نك ٢٢ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ٥٦٥٤ اهالیسی، لیمانی، مملحه‌لری ودکیز حاملری واردر. ادبادن (لساژ)ك وطنیدر.

سارق { (Sark) مانشه دکیزنده (جرسی) ایله (کرنسی) آطه‌لری آره‌سنده ونورماندیا ساحلندن ٣٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع وانکلتره دولتنه تابع برآطه اولوب، بویی ٤ واکی ٢ کیلومتره اولدیغی حالده، ٦٠٠ اهالیسی وکموش وباقیر معدنلری واردر .

سارکمینه { یاخود سارکموند (Sarrequemine, Saarqemünd) آلساس لورن ایالتنده و (میچ)ك ٧٥ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (ساره) ایله (بلیزه) نهرلرینك ملتقاسنده واقع بر قصبه اولوب، ٦٠٧٥ اهالیسی، قطیفه وبیون باغی ایله کچی دریسی وپورسلین وساڅره فابریقه‌لری واردر. وقتیله مستحکم ایدی .

سارلات { (Sarlat) فرانسه‌نك (دور. دونیه) ایالتنده و (پریکو) نك ٧٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق برواديك ایچنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٧٤ اهالیسی، داخلی مکتبی، دکرمن طاشلری وحیوانات وجوز یاغی تجارتی واردر .

سارلویی { (Sarrelouis وآلمانجه Saar-Luis) پروسیه‌نك رین ایالتنده و (تروه) نك ٦٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سا آر) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهالیسی واسلحه فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واردر.

سارماتیا { (Sarmatie) اسکی یونان جغرافیونی بو اسمی قره‌دکیزك شمالنده وبحر خزر ایله بالطیق دکیزی آره‌سنده واقع اولان واسع وحدودی مبهم برقطعه‌یه ویررلردی. سارمات تعبیر ایتدکلری اهالیسی، که اقوام تاتاریه‌دن اولملری ملحوظدر، ساکن اولدقلری ممالکی اسکیتلردن ضبط ایتمشلردی؛ بعده غوتلرك ید ضبطنه کچوب، مؤخراً بونلره قارشی هونلرله اتفاق اتمش؛ وبونلرله برابر آوروپاده یغماکرلکده بولنمشلردر .

سارنن { (Sarnen) اسویچره‌نك (اونتروالد) ناحیه‌سنده و (برنه) نك ٨٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (آ) نهری اوزرنده وهمنامی اولان کولك کنارنده بر قصبه اولوب، ٣٦٠٠ اهالیسی، لاتینجه‌یه مخصوص مکتبی وطوپخانه‌سی واردر .

سارنو { (Sarno) ایتالیاده ملغی ناپولی قراللغنك (پرنچیپاتو اولتریوره) ایالتنده و (سالرنه) نك ١٧ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان چایك اوزرنده برقصبه اولوب، ١٥٥٠٠ اهالیسی، کاغد وایپك منسوجات فابریقه‌لری وچلیکلی وکوکوردلی میاه معدنیه‌سی واردر . پك اسکی بر قصبه اولوب، پلاسجلر طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغی مرویدر .

ساروس { کورفزی (G. de Saros) آطه‌لر دکیزنده کالیبولی شبه جزیره‌سنك خارجنده برکورفزدر .

ساره { و آلمانجه سا آر (Sarre, Saar) آلمانیاده بر نهردر، که (دونون) طاغندن نبعانله، آلساس لورن ایالتنی شق ایتدکدن صکره، (رین) ایالتنه دخول، وساربروق وسالویی قصبه‌لری ایچندن مرور ایده‌رك، ٢٢٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، رین ایرماغنه تابع (موزله) نهرینه دوکیلور .

ساره { حضرت ابراهیم (عم)ك زوجه‌سی اولوب، نبی مشارالیه مصره عزیمتلرنده همشیره‌سی اولدیغنی اعلان ایتمکله، فراعنه‌دن آپوفیس ساره‌یه عاشق اولوب، کندیسنی طلب ایتدیکندن، حضرت ابراهیم مصری ترکه مجبور اولوب، عمالقه‌دن (ابی ملك)ك الکاسنه کیتدیککنده، بو دخی ساره‌یی آلمق تشبثنده بولنمش ایسه‌ده، من طرف الله قورتارلمش ایدی. ساره عقیم اولدیغیچون حضرت ابراهیمه کندی جاریه‌سی هاجری تزویج ایتمش؛ وهاجردن حضرت اسماعیل (عم) طوغدقدن صکره، کندیسی دخی، روایته کوره طقسان یاشلرنده اولدیغی حالده، حضرت اسحق (عم) ی طوغورمشدر. بعده هاجری قیصقاندیغندن، حضرت ابراهیمی بونی اوغلیله برابر ارض حجازه کوتوروب براقمغه مجبور ایتمشدر. ساره ١٢٧ یاشنده وفات ایتمشدر .

ساره { عصر رسالت نسوانندن وبنی هاشم نسلندن بر قاری اولوب، رؤساء قریشه خانده‌لك ایدر.

ساره بنت الربعی { مشاهیر محدثاتدن وامام سیوطینك اشیاخندن اولوب، شیخ الاسلام سراج الدین بن الملقنك حفیده‌سیدر. علم حدیثی مشار الیهدن اوکرنوب، ۸٦۹ ده وفات ایتمشدر.

ساره بنت عبد الرحمن { قدسلی محدثه بر خاتون اولوب، صلاح الدین صفدینك استادی علم الدین برزالی کندیسندن اخذ حدیث ایتمشدر. وفاتی ۷۱٦ ده واقع اولمشدر.

ساری { ایرانك مازندران خطه‌سنده وطهرا. نك ۱٦۰ کیلومتره شمال‌شرقیسنده ومازندران نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱٥۰۰۰ اهالیسی واژدرهانله بیوك تجارتی واردر. بك اسکی بر قصبه اولوب، کتب قدیمه‌ده (زادراقارته) ودها طوغریسی (زدرکرد) اسمیله مذکوردر.

ساریه { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمی اولوب، بری (ساریه بن اوفی) در، که نزد حضرت پیغمبری‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولدقدن صکره، قومنه عودت ایده‌رك، بونلری طوعاً اسلامه کتیره‌مدیکیچون، استعمال سیف ایله بومقصده موفق اولمشیدی. — ایکنجیسی (ساریه بن زنیم) در، که حضرت فاروق (رضه) خطبه ایراد بیورمقده ایکن، کندیسنی غزا محلنده کوروب، مغلوبیتدن محافظه ایچون، «یا ساریة الجبل الجبل» بیورمش؛ وصاحب ترجمه بوصدایی ایشیدوب، مو. جبنجه حرکت ایلمش ایدی.

سازان { (Sazan) آدریاتیك دکیزنده آو. لونیه اسکله‌سی قارشیسنده اوله‌رق آچیقده خالی بر آطه اولوب، مرعالرله مستور اولمغله، بعض موسملرده چوبانلر طرفندن زیارت اولنور.

ساساری { (Sassari) ساردنیه جزیره‌سنك ساحل شمالیسی قربنده وقالیا. رینك ۱٥۷ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق، اسکله‌سی اولان (پورتوتورس)ك ۱٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ۲٥۰۰۰ اهالیسی، دارالفنونی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، اسکی بر قلعه‌سی، مصنع بر کلیساسی، ایکی سرایی، کوزل بر چشمه‌سی، جوارنده کوزل تفرجکاهلری، مشهور باغچه‌لری وتوتون وزیتون یاغی تجارتی واردر. — ساساری ایالتی ساردنیه‌نك نصف شمالیسندن عبارت اولوب، تفصیل احوالی «ساردنیه» ماده‌سنده بیان اولنمشدر.

ساسان { ملوك ایرانیه‌نك دردنجی طبقه‌سی اولان (ساسانیان) سلاله‌سنك باشی و بودولتك مؤسسی اولان آردشیر بابکانك پدریدر. کندیسی کیانیاندن بهمن بن اسفندیارك اوغلی ساسانك نسلندن اولدیغی حالده، اسکندرك ایرانی فتحندن وبوجهانکیرك وفاتندن صکره ظهور ایدن ملوك طوائف زماننده اجدادی فارس اقلیمنده یاشایوب، کندیسی بابك اسمنده بر زنکینك چوبانی ایدی؛ وبونك قیزینی تزوج ایتمشدی. بو ازدواجدن آردشیر طوغوب، ملك وسلطنته نائل اولمش؛ و کندیسی والده‌سنك پدری اسمنه نسبتله بابکان لقبیله تلقیب اولنمش ایسه‌ده، تأسیس ایلدیکی خاندان سلطنت پدرینك اسمنه نسبتله (ساسانیان) تسمیه اولنمشدر.

ساسانیان { ایران ملوك قدیمه‌سنك دردنجی وصوك طبقه‌سنك اسمی اولوب، بودولت میلادك ۲۲٦ تاریخنده آنف الترجمه آردشیر بابکان بن ساسان طرفندن تأسیس اولنه‌رق، ٦٥۲ تاریخ میلادیسنه یعنی عهد خلافت حضرت فاروقیده ایرانك سعد ابن ابی وقاص حضرتلری یدیله فتح وممالك اسلامیه‌یه الحاق اولندیغی تاریخه‌دك ٤۲٦ سنهٔ شمسیه دوام ایتمش، و۲۸ حکمدار کلمشدر. بیوك اسکندردن صکره ایران ماکدونیه‌لی وایرانلی بر طاقم طوائف ملوکه منقسم اولوب، بونلرك بیننده اشکانیان خیلی قوت ومکنت قزانمش، وایرانك اکثر طرفلرینی تحت اداره‌لرینه آلمشلر ایدیسه‌ده، ایران دولتی کیانیان زماننده‌کی فر وشوکتی بوله‌ما. مشدی. ساسانیلر زماننده ایسه ایران شرقاً وشمالاً حدود قدیمه‌سنی بولوب، آنجق غرب جهتندن روما. لیلرك قوتنه تصادف ایتمکله، بو ایکی بیوك دولت

آره‌سنده همان متمادياً محاربه‌لر وقوع بوله‌رق، كاه دجله وكاه فرات مجراسی خط حدود يرينی طوتاردی. مع‌هذا ساسانيلر زماننده ايران دولتنك شوكت وشكوهی وجاه وثروتی پك بيوك اولوب، اكاسره‌نك دارات ودبدبه‌سی ضرب مثل حكمنه كچمشدر. بونلر خسرو عنواننی آلدقلرندن، عربلر طرفندن بونك معربيله (كسری) وجمع صيغه‌سيله (اكاسره) تسميه اولنمشلردر. اكاسره‌نك حيره وانبار ايله سائر بلاد عربه وبر آره‌لق يمنه دخی حكملری جاری اولمشدر. مركزلری ابتدا فارسده (اصطخر) وبعده عراقده‌كی (مداين) شهری ايدی. پايتختلرينك محلی مناسبتيله سريانيلرله مناسباتده بولنوب، (پهلوی) اسميله معروف لسانلرينه سريانيجه‌دن مأخوذ برچوق كلمات وتعبيرات واصطلاحات قاريشمش اولديغی كبی، استعمال ايتدكاری خط پهلوی دخی خط سريانيدن مأخوذ ايدی. كيانيان زماننده مستعمل بولنمش اولان (خط ميخ) متروك اولوب، زند لسانی دخی اهالی طرفندن آكلاشلمامغه باشلامش اولديغندن، مذهبلرينك دستور العملی حكمنده اولان (زند آوستا) دخی لسان پهلوی‌يه ترجمه وخط پهلوی ايله تحرير اولنمشدی. ساسانيان ملوكنك اساميسيله تاريخ جلوسلری بروجه زيردر:

	ميلادی
آردشير بابكان	٢٢٦
شاپور اول بن آردشير	٢٣٨
هرمز اول بن شاپور	٢٧١
بهرام اول بن هرمز	٢٧٣
بهرام ثانی بن بهرام	٢٧٦
بهرام ثالث بن بهرام	٢٩٣
نرسی بن بهرام	٢٩٦
هرمز ثانی بن نرسی	٣٠٣
شاپور ثانی ذو الاكتاف	٣١٠
آردشير ثانی	٣٨٠
شاپور ثالث بن شاپور	٣٨٤
بهرام رابع بن شاپور	٣٩٠
يزدكرد اثيم بن بهرام	٣٩٩
بهرام كور (رابع) بن يزدكرد	٤٢٠
يزدكرد ثانی بن بهرام	٤٤٠
هرمز ثالث بن يزدكرد	٤٥٧
فيروز بن يزدكرد	٤٦٠
پلاس بن فيروز	٤٨٤
قباد بن فيروز	٤٩٨
نوشيروان بن قباد	٥٤١
هرمز رابع بن نوشيروان	٥٧٩
خسرو پرويز بن نوشيروان	٥٩١
شيرويه بن خسرو پرويز	٦٢٩
آردشير ثالث بن شيرويه	٦٢٩
شهريار (ساسانيلردن دكلدر)	٦٣٠
پوراندخت بنت خسرو	٦٣١
آزرميدخت بنت خسرو	٦٣١
فرخزاد بن خسرو پرويز	٦٣٣
يزدكرد ثالث بن شهريار بن خسرو پرويز	٦٣١
الی	٦٥٢

ساسی { سيلوستر دو — (Sylvestre de Sacy) فرانسه‌نك اك مشهور مستشرقيندن برعلامه اولوب، ١٧٥٨ ده طوغمش، و ١٨٣٨ ده وفات ايتمشدر. علم حقوق تحصيليله مشغول اولديغی حالده، همان معلمسز اوله‌رق السنهٔ شرقيه‌يی وعلی الخصوص عربی، فارسی سريانی، عبرانی وتركی لسانلرينی اوكرنوب، ابتدا ضربخانه‌جه بعض مأموريتلرده استخدام، وآقادميا اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، بعده اعضالقله برابر آقادميانك دائمی كتابتنه تعيين اولنمشدی. ١٧٩٥ ده تأسيس اولنان السنهٔ شرقيه مكتبنده عربی معلمكنه و ١٨٠٦ ده فرانسه مكتبنده فارسی خواجه‌لكنه نصب اولنمش ايدی. ١٨١٤ ده دار الفنون مجلسی اعضالغنه نصب اولنمش ايسه‌ده، اعضای سائره‌نك افكاريله كندی افكارينی ناقابل توفيق كوره‌ديكندن، استعفايه مجبور اولوب، ١٨٢٢ ده فرانسه مكتبيله السنهٔ شرقيه مكتبنك مديری اولمش؛ وينه او سنه (آسيا جمعيتی Société Asiatique) اسميله معروف ومشهور اولان جمعيت علميه‌يی تأسيس ايده‌رك، بونك‌ده رياستنه انتخاب اولنمش ايدی. ١٨٣٢ ده پارس كتبخانه‌سنده ال يازيسيله محرر كتبك حفظنه مأمور اولمغله برابر، اعيانلغه دخی نائل اولمش ايدی. بوقاربده صاييلان السنهٔ شرقيه ايله برابر يكرمی لسانه واقف ايدی. برچوق تأليفات مقبوله‌سی اولوب، باشليجه‌لری بروجه آتيدر: «صرف لسان عربی Grammaire Arabe»، «منتخبات عربيه Chrestomathie Arabe»، عبد اللطيفك مصر تاريخنك ترجمه‌سی، پند عطارك ترجمه‌سی، ابو الفدا تاريخنك ترجمه‌سی، ميرخوندك ساسانيلر تاريخنك ترجمه‌سی، درزيلر مذهبی حقنده تحقيقات، ادبيات شرقيه حقنده مطالعات وسائره. — (استاد زاده) تسميه ايتمش اولديغی اوغلی دخی فرانسه ادبياتنه دائر بعض اثرلر براقه‌رق ١٨٧٩ ده وفات ايتمشدر.

ساعاتی { (محمد بن علی بن رستم) اك مشهور ساعتجيلردن اولوب، هيئت ونجومده دخی يد طولاسی وار ايدی. عن اصل خراسانلی اولوب، دمشق شامه ورودله، ملك عادل نور الدين محمود بن زنكينك التفات واحساننه نائل اوله‌رق، بونك امريله جامع كبير قپوسی يانده‌كی ساعتلری اعمال ايتمش ايدی. ايكی اوغلی اولوب، بونلردن (ابو الحسن بهاء الدين علی بن الساعتی) شعرده و(فخر الدين رضوان

بن الساعتی) دخی طبده کسب شهرت ایتمشدر [« ابن الساعتی » ماده‌لرینه مراجعت اولنه . »

ساعتی { (محمد —) اونجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اولوب، آناطولیلیدر . وعظ ونصیحتله مشغول اولوب ، طلاقت لسانی حسیله سوزی پك مؤثر ایدی . آنجق افعالی اقوالنه موافق اولمیوب، عیش ونوشه وکثرت اکله میلی وار ایدی . اکثر اشعاری هجو و هزلیات ومهملاندن عبارتدر . شو بر ایکی بیت اونکدر :

نیجه ییل چکدم محبت حالنده محنق
بر نظر کوسترمدیلر جانه روی راحتی
کرچه دیرلر دردکی آغلا طبیبه ساعتی
قنغی بیرین آغلایم بیك درلو دردم واربنم

ساعی { ینه اونجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

بری (عبد الکریم) سرمدی چلبینك کوچك برادری وغلطه امینی علی چلبینك اوغلی اولمغله، (امین زاده) دیمکله شهرت بولمشدر . ابو السعود افندینك درسنه مداومتله ، طریق قضایه کیرمشیدی . شو بیت اونکدر :

زلفك آلتنده عرقریز اولدی صانمه عارضك
دوستم نارکلکندر بلوطدن نم قاپار

— ایکنجیسی (مصطفی —) استانبوللی اولوب، نقاشلقده دخی مهارت تامه‌سی وار ایدی . ١٠٠٤ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

سینه‌مه چکدم او نازك بدنك سینه‌سنی
داغ عشقك بوکیجه تازه‌لدم پنبه‌سنی

— متأخرین شعرا وخطاطیندن برساعی افندی دخی واردر، که عن اصل تبریزلی اولوب ، ١٢١٨ ده طوغمش، و ١٢٤٠ ده بایزیده وبعده درسعادته که‌لرك حکاکلقله کچنمکده ایکن، ١٢٥١ ده، محمدعلی پاشا مرحومك طلبی اوزرینه ، جانب مصره عزیمتله ، اورا دار الطبعنده استخدام اولنمش ؛ وپاشای مشار الیهك وفاتندن صکره درسعادته عودتله، مطبعهٔ عامره مدیریت ثانیه‌سنه تعیین اولنمش ؛ و بعده کندینه مخصوص برمطبعه آچوب، برمدتدن صکره ینه مصره عزیمت ایتمشیدی. اکثر فنوندن بهره‌سی وخیلی هنرلری اولوب، تعلیق خطنه دوکمه حروف ترتیب وحك واصاغه ایتمشدر . قصیده کونه بر نعت شریفی واردر ، که مطلعی شودر :

زهی سلطان ذی قدرت که بی مانند وهمتادر
قدیم وفرد بیچون صانع وحی و توانادر

ساغار { (Sagar) [« سکار » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

ساغان { (Sagan) پروسیه‌ده سیلزیا ایالتنك (لینیچ) سنجاغنده ولینیچك ٧٢ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ایکی دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٢٠١٠ اهالیسی ، بیوك بر مکتبی ، دار المعلمینی ، خسته خانه‌سی ، تیمارخانه‌سی ویوك وکتنوردن ایپلیك ایله چوخه وکاغد وسائره فابریقه‌لری واردر .

ساغایی { (Sagaïs) سیبریه‌نك (تومسق) ایالتنده (آباقان) نهری وادیسنده ومغولستانك شمال غربی جهتنده ساکن بیوك بر ترك قبیله‌سی اولوب ، قاچینز، توبیال وقزیل اسملریله اوچ شعبه‌یه منقسمدر .

ساغری { قدمای شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ادرنه‌لیدر. مملکتنده (قزازعلی) دیمکله معروف ایدی . ابو الفتح سلطان محمد خان دورندن قانونی سلطان سلیمان خان دورینه‌دك معمر اولوب، ابتدای حالنده عیش ونوشه منهمك وهجوه مائل و ساز و بربط چالمقده ماهر بولنمش ایسه‌ده ، اواخرعمرنده توبه ایدوب، عبادتله اشتغال ایتمشدی. شو بر ایکی بیت اونکدر :

چنك خمیده قامته دوندی قدی هنوز
نه سازی قودی ساغری الدن نه ساغری
پیر اولدی ساغری قومز الدن پیاله‌یی
دوشدی عصایه نرکس وزرین قدحکبی

ساغری { ایران شعراسندن ومولانا جامینك معاصرینندن اولوب ، اشعاری لطافتدن عاری اولدیغی حالده ، ادعاسی پك بیوك اولمغله، حقنده ملاجامینك بعض لطیفه‌لری واردر . هراتده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

تا شنیدم که توان لعل ترا جان گفتن
آتشی در دلم افتاد که نتوان گفتن

سافو { (Sapho) یونان قدیمك مشهور بر شاعره‌سی اولوب، میلادعیسی(عم) دن ٦١٢ سنه اول لسبوس (یعنی مدللی) جزیره‌سنك

مدللی شهرنده طوغمشدر . پك کنج ایکن طول قالمشدی. مملکتنده اجرای اعتساف ایدن (پیتاقوس)ه قارشی (آلکیوس) ایله اتفاق ایتدیکیچون نفی اولنه‌رق، سیجیلیه‌یه کیتمش، وبعده دلداده‌سی اولدیغی (فائون) طرفندن رد اولنمغله، کندینی (لوقاده) اوچورومندن آتوب تلف نفس ایتمش اولدیغی مروی ایسه‌ده، اقوای احتماله کوره بو وقوعات مدللی جزیره‌سنك (ارسوس) قصبه‌سنده صکره‌دن ظهور ایتمش وشوخلقده شهرت قزانمش دیکر بر سافویه عائددر . سافونك اشعارینك حسن و لطافتی حقنده مقدمین متفق اولوب ، بو اشعاردن یالکز حسن الهه‌سی زعم اولنان زهره حقنده سویلنمش اولدیغی بر قصیده ایله بعض متفرق غزللر وبیتلر باقی اولوب، جمع ودفعاتله طبع اولنمشدر .

ساقاتو { یاخود سکتو (Sakatou) سودان وسطینك حوصه مملکتنده ۱۳° ۶′ عرض شمالی ایله ۳° ۵۲′ طول شرقیده و (نیجر) ایرماغنه دوکیلن بر نهرك مجراسی قربنده بر قصبه اولوب ، ۳۰۰۰۰ اهالیسی ، سوری ، ایکی بیوك جامع شریفی، حاکمنه مخصوص واسع بر سرایی، بیوك چارشیسی وآفریقای وسطی ایله پك ایشلك تجارتی واردر . بو شهر بوندن ۹۰ سنه اول اورالرده بر حکومت تأسیس ایدن (فلانه) قومنك رئیسی (عثمان دنفود) طرفندن بنا وپایتخت اتخاذ اولنمشدر .

ساقاته { (Sakata) ژاپونیه‌ده (نیپون) جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده واقع (اوغو) ایالتنده و (ساقاته غاوه) نهرینك منصبنده بر قصبه واسکله اولوب، ۱۸۰۰۰ اهالیسی وخیلی ایشلك تجارتی واردر . خانه‌لری سیرك و باغچه‌لرله محاط اولوب، بر بیوك کوی صورتنده‌در .

ساقار { یاخود سقار (Sakar) روسیه‌نك النده اولان ترکستانده جیحونك صول کنارنده سرخس قربنده ساکن ترك اقوامندن بر قوم اولوب، بر روایتده ۳۰۰۰ ودیکر بر روایتده ۱۰۰۰۰ نفوسدن مرکبدر .

ساقالاوه { (Sakalaves) مداغاسقار جزیره‌سنك سواحل غربیه‌سی قربنده‌کی اووه‌لرده ساکن بر قوم اولوب، تخمیناً ۵۰۰۰۰۰ نفوسدن عبارتدر . بونلر ملایی ایله زنجی جنسلرینك اختلاطندن متولد اولوب ، طمار-لرنده هندلی و عرب قانی دخی واردر . تندرست وچکاور آدملر اولوب، استقلاللرینه زیاده ارتباطلری واردر .

ساقائی { (Sakaï) هند چینیده سیام مملکتنك ایچ طرفلرنده طاغلرده وحشی بر قوم اولوب، بونلردن بعضلری بر درجه‌یه قدر کسب انس والفت ایده‌رك، نهر مجرالرنده قازیق اوزرنده یاپدقلری براقه‌لرده اقامت ایدرلر ایسه‌ده ، اکثری هنوز بسبتون وحشی حالنده طاغلرده کزوب، آغاجلرك آلتنده یتار قالقار، وبعضاً آغاج داللرندن ویاپراقدن موقت تنته‌لر یاپارلر . زیاده اسمر وقیصه بویلی آدملردر .

ساقائی { (Sakaï) ژاپونیانك نیپون جزیره‌سنده و (توکیو) نك ۴۲۹ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (یاماتوغاوه) نهرینك منصبنده بر شهر اولوب، ۴۴۰۰۰ اهالیسی، کنیش ودوز سوقاقلری وبر تفنك فابریقه‌سی واردر . — بو اسمله جزیرهٔ مذکوره‌ده اوچ کوچك قصبه دخی واردر .

ساقتی { (Sakti) ونام دیکرله (مایه) هند برهمنلرینك معبوده‌لرندن اولوب ، (براهمه) نك زوجه‌سی زعم اولنور .

ساقرامنتو { (Sacramento) ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیا جمهوریتنده بر نهردر ، که قالیفورنیا وادیٔ کبیرینك شمالنده ۴۰° عرض شمالیده واقع (شاسته) طاغندن نبعانله، وادیٔ مذکورك اورته‌سندن جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، ۸۰۰ کیلومتره قطع ایتدکدن صکره، وادیٔ مذکورك جنوبی قسمنی شق ایله جنوبدن شماله آقان (سان یوآکیم) نهریله برلشه‌رك (سان‌فرانسسقو) کورفزینه دوکیلور. حوضه‌سی ۱۵۱۹۴۲ مربع کیلومتره وسعتنده‌در . صاغ وصولدن وعلی الخصوص صولدن (سیرا نواده) سلسلهٔ جبالندن اینن بر چوق چایلر اخذ ایدر .

ساقرامنتو { (Sacramento) ممالك مجتمعه‌نك جماهیر غربیه‌سندن (قالیفورنیه) جمهوریتنك مرکزی بر شهر اولوب ، ممالك مذکوره‌نك بحر محیط کبیرده الك بیوك اسکله‌سی اولان (سان فرانسسقو) نك ۱۲۶ کیلومتره شرق

شمالیسنده وهمنامی اولان نهرك صول كنارنده اولەرق بحر محیط آطلاسیدن بحر محیط كبیره قدر ممتد اولان بیوك دمیر یول خطیله دیگر ایكی خطك نقطهٔ تقاطعنده واقع برشهراولوب، ٢١٢٤٠ اهالیسی، نهر مذكورك اوزرنده كوزل بر كوپریسی، بوك منسوجات وشكرفابریقەلریله دمیرخانەلری وپك ایشلك تجارتی واردر. دامه رسمنده اولوب، سوقاقلری دوز وپك كنیشدر. تجارته مخصوص ابنیەسی طوغلەدن وخصوصی خانەلری اخشاب اولوب، واسع باغچەلرله محاط اولدیغندن، شهر نهر بوینجه ٥ كیلومترەلك مسافەده ممتد اولور. اطرافندەكی اووەلر پك منبت ومحصولداردر. قالیفورنیەنك مركزی ایسەده، جسامت واهمیتجه بو جمهوریتك اوچنجی شهریدر. برنجیسی (سان فرانسسقو) در.

ساقز { (Chio) آطەلر دڭیزندەكی جزایر عثمانیەنك اك بیوكلرندن اولوب، آناطولی سواحل غربیەسندن چشمه وقره برونك قارشیسنده اولەرق ١٠′ ٣٨° ایله ٣٧′ ٣٨° عرض شمالی آرەسنده و ٤٣′ ٢٣° طول شرقیده واقعدر. آناطولی ساحلیله بو جزیره آرەسندەكی بوغازك اك كنیش محلی ١٨ كیلومتره وسعتندەدر. جزیره شمالدن جنوبه ممتد قالین بر قوس شكلنده اولوب، آناطولی یه آرقەسنی چویرمش اولدیغی حالده، ساحل غربیسی آچیق برقوی تشكیل ایدیور. شمالدن جنوبه بویی ٥٥ واك آشاغی یوقاری ٢٠ كیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ٨٢٦ مربع كیلومتره واهالیسی ٧٠٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. ساحل شرقیسنده مركزی اولان ساقز شهرینك لیماننـدن بشقه ینه او ساحلده ودها شمالده (لانفه) و (قولوكینته)، ساحل غربیسنده (آلونته) و (مسته)، ساحل شمالیسندەده (قاردامیله) لیمانلری واردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق واراضئ بركانیەدن عبارت اولوب، شمال جهتنده اولان و (آی ایلیاس) دینلن اك یوكسك طاغنك ١٢٦٧ متره ارتفاعی واردر. جزیرەنك اورتەلرنده واقع (پرووانو) طاغی ٩٤٠ متره ارتفاعندەدر. جنوب جهتی دها دوزدر. میاه جاریەسی چوق ایسەده، قابل زرع طوپراغی پك آز درین اولوب، آلتی طاش اولدیغندن، ساقزلیلر چالیشقانلقلری سایەسنده سدلر یاپەرق منبت طوپراغك سیللر طرفندن كوتورلمسنی منع، وصولری خندقلرله سوق ایدەرك، اراضیلرینی سقی ایدرلر. جنوب جهتنك قوهٔ انباتیەسی دها زیاده واهالیسی دها چوقدر. زراعتی پك ایلری اولوب، ایشلنمەمش هیچ برقاریش طوپراغی یوغیسەده، ذخیرەسی احتیاجات محلیەیه كفایت ایتمز. اكثر اراضیسی پورتقال، لیمون، ترنج، مندلینه، ناز، بادم، انجیر وسائر اشجار مثمرەیه حصر اولنەرق، بومیوەلردن وعلی الخصوص پورتقال ولیموندن كلیتلی اخراجات اولیور. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی كوزل شرابلر چیقار. زیتونلری آنجق احتیاجات محلیەیه كفایت ایدەجك قدر یاغ ویرر. ساقز آغاجلری پك چوق اولوب، اصل اسمی (كیو) اولدیغی حالده، لسانمزده (ساقز آطەسی) تسمیه اولنمسی بو محصولنك كثرتنه مبنیدر. برمقدار پاموق دخی حاصل اولور، وخیلی ایپك چیقاریلوب، صنایع محلیه بو ایكی مادەنك ایشلنمسنه وچناق چوملك كبی بعض شیلرله دباغلغه منحصردر. اورمانلری یوق حكمنده اولوب، دمیر وآنتیمون كبی بعض معدنلری ومرمرك انواعیله كیل وسائره بولنور. حیوانات وحشیەسی آز اولوب، باشلیجه تیلكی و طاوشاندن عبارتدر. ككلیك و سائر آو قوشلری پك چوقدر. هواسی ملایم وصاغلام ایسەده، تحولاتی چوق اولوب، بعضاً شدتلی صوغوقلر دخی اولور. اهالیسی اكثریت اوزره روم اولوب، ساقز شهرنده ودیگر بعض طرفلرنده بولنان اهالئ مسلمەسی دخی روم لساننه آشنادر. ساقزلیلر تجارته پك مستعد اولوب، ایچلرندن بیوك شهرلرده تجارت وبانكرلك ایدر بر چوق اغنیا ظهور ایتمشدر. ساقز جزیرەسنك اهالئ قدیمەسی (یونیا) یونانیلرندن اولوب، بعض فنیكەلی وبعده یهودی مهاجرلرك دخی بو آطەیه كلەرك توطن ایتدكلری مرویدر. بر خیلی وقت جنوه جمهوریتنك یدنده بولنمغله، جنوەلیلرك احفادندن بعض اهالیسی دخی واردر، كه مرور زمانله روملاشمشلرسەده، قتولیك مذهبنی محافظه ایتمشلردر. بونلر ١٣٥٠ واهالئ مسلمه ١٥٠٠ مقدارلرنده اولوب، ٢٥٠ قدرده یهودی واردر. جزیرەده اهالئ مسلمەیه مخصوص بر رشدیه وبری ذكوره دیگری اناثه مخصوص ایكی ابتدائی مكتبی

و ایکی مدرسه روملره مخصوص بر اعدادیه وبر رشدیه ایله ۷۲ ابتدائی، قتولیکلره مخصوص ۳ ویهودیلره مخصوص برمکتب واردر. روملرك رومجه وفرانسزجه وسائر السنه‌ده محرر ۱۲۰۰۰ جلدی حاوی بر کتبخانه‌لری دخی واردر. مرکزی اولان ساقز شهرندن بشقه قصبه‌سی اولمیوب، آنجق کویلرینك برچوغی اسکی زمانده برر قصبه بولنمشدر.

ساقز { شهری. آنف البیان ساقز جزیره‌سنك مرکزی برشهر اولوب، محلنده (قاسترو) یعنی «قلعه» اسمیله معروفدر. جزیره‌نك ساحل شرقیسنده وچشمه‌نك قارشیسنده اولوب، ۳۰۰۰ قدری مسلم اولمق اوزره، ۲۵۰۰۰ اهالیسی، قلعه‌سی، ۹ جامعی، ۲ مدرسه‌سی، ۳ تکیه‌سی، ۱ خسته‌خانه‌سی، بر رشدیه وایکی ابتدائی مکتبی، روملره مخصوص بر اعدادی وبر رشدی ایله بر قاچ ابتدائی مکتبی، ۱۴۳ مغازه‌سی، ۱۰ یاغخانه‌سی، ۱۶ دباغخانه‌سی و۵۵ یل دکرمنی واردر. خیلی تجارتکاه بر قصبه اولوب، بهر هفته بر قاچ واپور اوغرار. سنجاق مرکزی اولوب، دفعاتله جزایر بحرسفید ولایتنه مرکز دخی اتخاذ اولنمشدر. برقاچ سنه اول حرکت ارضدن خیلی رخنه‌دار اولمش ایسه‌ده، ینه تعمیر اولنمشدر. — ساقز قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، ساقز جزیره‌سندن عبارتدر. وجزیره‌ده واقع (قالومودی) (ووالیو) و (قاردامیلو) ناحیه‌لرینی‌ده جامعدر. بوندن اولکی ماده‌ده تفصیلات ویرلمکله، تکرارینه حاجت یوقدر.

ساقز { سنجاغی. جزایر بحرسفید ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری اولوب، مرکز لوا اولان ساقز آطه‌سندن بشقه ایبصاره، قاریوط (نیقاریه)، باطنوس، لریوز، قالیمنوز، استانکوی، آستروپالیه آطه‌لرینی ودها بر طاقم کوچك جزایری حاویدر. بونلردن ایبصاره، قاریوط، لریوز، قالیمنوز واستانکوی قضا اولوب، باطنوس لریوزه وآستروپالیه قالیمنوزه ملحق برر ناحیه صورتنده اداره اولنور. جزایر مذکوره‌دن بهری حقنده اسمی صره‌سنده معلومات لازمه ویرلدیکندن، شوراده زیاده تطویل مقاله حاجت کورلمدی.

ساقز { ایرانك اردلان ایالتنده وتبریزك ۱۹۲ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (ارمیه) کولنه دوکیلن بر نهرك اوزرنده وآذربیجان ایالتی حدودنده برقصبه اولوب، اکثری کرد اولمق اوزره، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر.

ساقسون { وساقسه [«صاقسون» و «صاقسه» ماده‌لرینه مراجعت اولنه.]

ساقو { (Saco) ممالك مجتمعه‌نك شمال شرق جهتنده بر نهردر، که (نیوهامپشیر) جمهوریتنده نبعانله، جنوب شرقیه طوغری آقه‌رق (منه) جمهوریتنه دخول ایدر؛ وشماله طوغری دوندکدن صکره، ینه جنوب شرقیه طوغری توجه، ومذکور جمهوریتی شق ایده‌رك، ۲۵۷ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، همنامی اولان قصبه‌نك آلت طرفنده بحر محیط آطلاسینك بر قوینه دوکیلور. حوضه‌سی ۳۵۰۰ مربع کیلومتره‌در. بر قاچ شلاله‌سی اولوب، الك بیوکلرینك ۲۲ متره ارتفاعی واردر. طغیانلری چوقدر.

ساقو { (Saco) ممالك مجتمعه‌نك (منه) جمهوریتنده (یورق) سنجاغنده و (پورتلاند)ك ۲۳ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان آنف البیان نهرك صول کنارنده وایکی دمیریول خطی اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ۶۳۹۵ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، چوق کمیلری، پاموق منسوجاتیله قوندره، قایش، بیره وسائره فابریقه‌لری وحرازلری واردر. — قارشیسنده یعنی نهرك صاغ کنارنده بولنان وفابریقه‌لری چوق اولان (بیدفورد) قصبه‌سنه درت کوپری ایله مربوطدر.

ساقونداغه { (Sacondaga) ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنده بر نهردر، که بر طاقم کوللردن چیقوب، جنوب شرقیه بعده شماله ونهایت شرقه طوغری جریان ایده‌رك، ودیکر برطاقم کوللرك آیاقلری حکمنده اولان برچوق چایلر آله‌رق، ۲۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (هادلی) ده (هودسون) کورفزینه دوکیلور.

ساقویل { (Sackville) آمریقای شمالیده دومینیون قطعه سنك یکی برونسویق خطه‌سنده (اوستمورلاند) سنجاغنده

و (سنت جون) ك ١٤٦ كيلومتره شرق شماليسنده اولەرق (هاليفاقس) دن (كومبرلاند) ه كيدن دمير يول خطى اوزرنده برقصبه اولوب، ٤٩٠٠ اهاليسى، كوزل ليمانى، سفائن اعماله مخصوص دستكاهلرى وداخلى مكتبى واردر.

ساقه { (Saka) حبشك جنوب جهتنده واقع (ليمو) خطه‌سنده و (انقوبر) ك ٣٥٢ كيلومتره غرب جنوبيسنده اولەرق (باسوناروق) كولنه دوكيلن (اومو) نهرينه تابع (كيبه) چايى او- زرنده و ١٧٩٥ متره ارتفاعنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسى وقهوه تجارتى واردر.

ساقى { (بالدبر زاده على) اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، فلبه‌ليدر. شو بيت اونكدر:

كورديلر سيل اشكمك جوشن
قندن اولدى بو قالمو صو ديديلر

ساقى { فرس شعراسندن دخى ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (ميرزا شاه حسين) ابتدا معمار اولوب، بعده امور دولته ملازمتله، شاه اسماعيل صفوى زماننده وزارته نائل اولمشيدى. مهتر شاه قلى طر- فندن قتل اولنمشدر. شو بيت اونكدر:

از ما وتو يك كدام ناچار
بى مهر ووفاست ياتو يامن

— ايكنجيسى هندستانده اكبر شاهه منسوب ايدى. شو بيت اونكدر:

زجانم كاه كريه كاه درد آلود بر خيزد
بلى چون آب بر آتش فشانى دود بر خيزد

ساكت { (ميرزا محمدامين) ايران شعراسندن اولوب، تبريزليدر. هندستانه رحلتله، عالمكيرك منصبدارلرى زمره‌سنه كيرمش؛ وشايسته خانك رفاقتنده بنكاله‌ده امرار عمر ايتمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

چه نويسم اى جفا جو زدل خراب بى تو
كه نبوده است كارش بجز اضطراب بى تو
تو وجلوهاكه هركز نرسد بيادت ازمن
من وچشم خونفشانى كه نكرده خواب بى تو

ساكتى { ايران شعراسندن اولوب، چوق سويلك عادتى اولديغى حالده، عكسيله تخلص ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

عمرم درين خيال سر آمدكه وه چرا
روز وصال چون شب هجران دراز نيست

ساكن { (ميرزا عناية الله) هندستان شعرا- سندن اولوب، (شاهجهان آباد) ليدر. ١١٦٠ تاريخنده لكهنويه كيدوب، (اود) حاكمى (وزير الممالك نواب شجاع الدوله بهادر) ك خدمتنه كيرمش؛ وبعده قلندرلكه سلوكله (بنارس) ه كيتمش ايدى. شو بيت اونكدر:

ندارم هيچ كس ساكن بقول حضرت جامى
همان بهتر كه خود برحال زار خويشتن كريم

ساكناى { (Saguenay) آمريقاى شماليده دومينيون قطعه‌سنك قناده خطه‌سنده و (كبك) ايالتنده (سنت لوران) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، (سنت ژان) كولندن خروجله، (آلمه) جزيره‌سنى قوجاقليه‌رق، كوزل بر شلاله دخى تشكيل ايتدكدن صكره، ٥٠٠ ايله ١٠٠٠ متره آره‌سنده بركنيشلكده سرعتلى برجريانله آقار، وبعده كسب سكونت ايدوب، ١٠٢٠ متره كنيش و ١٠٠ و ٢٠٠ و ٢٤٠ وبرمحلنده ٢٦٩ متره درين اولديغى حالده، چام آغاجلريله مستور تپه‌لر آره‌سندن كچه‌رك، ١٩٨ كيلومتره‌لك جرياندن صكره مذكور سنت لوران ايرماغنه دوكيلور. غريب اوله‌رق منصبنده درينلكى يالكز ١٢ متره‌در. تابعلرينك اك مشهورى (هاها) نهرى اولوب، بونك ملتقاسنده ينه بو اسمله مسمى بر واسع قوى تشكيل ايديور. حوضه‌سى ٧٠٠٠٠ مربع كيلومتره وآياغى حكمنده اولديغى كوله دوكيلن انهار دخى داخل حساب اولورسه، بوندن چوق دها واسعدر.

سال { (Sal) روسيه‌ده (دون) ايرماغنك صول تابعلرندن برنهر اولوب، قره‌سال، آكشيباى سال و چوراك سال اسملريله ازدره‌انك غرب جهتنده نبعان ايدن اوچ چايك اجتماعندن بالتشكل، غربه طوغرى جريانله، ميلانى پك آز بر واديده وآلچق كنارلر ايچنده آقه‌رق، ٦٥٤ كيلو- متره‌لك جرياندن صكره مذكور ايرماغه دوكيلور. حوضه‌سى ٢٢،٤٠٣ مربع كيلومتره وسعتنده‌در.

سالات { (Salat) فرانسه‌نك جنوب غربى جهتنده (غارونه) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، پيرنه طاغلرندن نبعانله، ابتدا طار بوغازلر وقيالر ايچندن كمال سرعتله آقه‌رق، و بعده اوه‌لرده يايله‌رق شماله طوغرى جريان ايده‌رك، ٧٨ كيلومتره‌لك

مسافه قطع ایتدکدن صکره مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسی پك قیصه اولدیغی حالده، صویی پك چوق وطغیانلری تهلکه‌لیدر.

سالاد { (Szalad) مجارستان ایالاتندن اولوب، شمال شرقی جهتندن (وسپرین)، جنوب شرقیدن (شومك)، شمال غربی طرفندن (ایزنبورغ) ایالتلریله، غرباً (استیریه)، جنوباً دخی خرواتستان خطه‌لریله محدوددر. بویی ۱۵۰ و اکی ۲۰ کیلومتره اولوب، ۲۸۰۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی (ساله) چایی اوزرنده وپشته‌نك ۱۸۸ کیلومتره جنوب غربیسنده واقع (ساله اکرسك) قصبه‌سیدر.

سالادو { (Rio Salado) ریو — «طوزلی چای» دیمك اولان بواسمله آمریقای جنوبیده ۳ ومکسیقه‌ده ۱ که جمعاً ٤ نهر واردر:

برنجیسی آرجنتین جمهوریتنك (بوئنوس آیرس) ایالتنده (سانته‌فه) ایالتی حدودنده برطاقم بطاقلقلردن نبعانله، جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ۶۷۰ کیلومتره‌لك مسافه‌یی قطع ایتدکدن صکره، (سامبورومبون) قربنده بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. منبعنك ۲۰۰ کیلومتره غربنده (کینتو) نهری یره باتمغله، مذکور بطاقلقلردن چیقان (ریوسالادو) نك (کینتو) نهرینك آلت طرفندن عبارت اولدیغی مظنوندر.

— ایکنجیسی ینه آرجنتین جمهوریتنده (آند) سلسلهٔ جبالنك شرق اتکلرندن نبعانله، سائر برچوق انهارله متوازیاً (پامپه) تعبیر اولنان او واسع اوتلی اووه‌لرك ایچنده جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ۱۸۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (پارانه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك ۶۰۰ کیلومتره‌لکی طاغلرده و ۱۲۰۰ کیلومتره‌لکی اووه‌ده‌در. صاغ وصولدن برچوق چایلرك صولرینی طوپلایه‌رق، بیوك بر نهر حالنه کیرر.

— اوچنجیسی شیلینك شمال جهتنده (آند) سلسلهٔ جبالنك غربی اتکلرندن و ۵۵۶۰ متره ارتفاعی اولان بر محلدن نبعانله، غربه طوغری جریان ایده‌رك، (آتاقامه) چولنه دوشر، و ۲۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ۲۰′ ۲۶° عرض جنوبیده بحر محیط معتدله دوکیلور.

— دردنجیسی مکسیقه‌نك قسم شمالیسنده برقاچ چایك اجتماعندن بالتشکل جنوبه آزبجق میل ایله شرقه طوغری آقه‌رق، ٤٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (ریوبراوو) ایرماغنه دوکیلور. صویی چوق ایسه‌ده، مجراسنك جوارلری همان اهالیدن خالیدر.

سالادیلو { (Saladillo) آرجنتین جمهوریتنده بواسمله برقاچ نهر اولوب، اك بیوکی (بوئنوس آیرس) ایالتنك پامپه‌سنده نبعانله، شماله، بعده شمال شرقی‌یه ونهایت شرقه طوغری آقه‌رق، ۳۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (سامبورومبون) قوینه دوکیلن آنف‌البیان (سالادو) ایرماغنه منصب اولور.

— ینه آرجنتین جمهوریتنك بوئنوس آیرس ایالتنده وبوئنوس آیرسك ۱۶۸ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهر ایله (ریبودلاقلورس) نهری آره‌سنده دخی بواسمله قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤۰۰۰ اهالیسی ودمیریولی واردر.

سالازار { (Salazar) آمریقای جنوبیده (قولومبیه) جمهوریتنك (سانتاندر) ایالتنده و(قوقوته)نك ۶۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق همنامی بر چایك صول کنارنده برقصبه اولوب، ۶۰۲۰ اهالیسی وجوارلرنده کلیتلی قهوه محصولاتی واردر.

سالاغه { (Salaga, Saraha) ودها طوغریسی سراحه آفریقای غربیده یوقاری کینه‌نك (غونجه) ونام دیکرله (غوآندیوه) خطه‌سنده و «آلتون ساحل» دینلن انکلیز مستعمره‌سنك شمالنده اوله‌رق ساحلدن ۳۳۵ و (وولته) نهرینك صول کنارندن ۳۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده، ۸′ ۳۲° عرض شمالی ایله ۳° طول غربیده واقع برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. مقدما قرق اللی بیك اهالیسی وار ایدی. برحکومت اسلامیه‌نك النده اولوب، حاکمی قصبه‌نك ٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع (پامی) قریه‌سنده اقامت ایدر.

سالامانقه { (Salamanque, Salamanca) اسپانیانك قسم غربیسنده ملغا (لیون) قراللغنده ومادریدك ۱۷۸ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (دوبرو) ایرماغنك صول تابعلرندن (تومس) لك صاغ کنارنده ایالت مرکزی بر شهر او-

لوب، ٢٢٢٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، دباغخانه‌لری،
چناق چوملك عملخانه‌لری، اسکی روماليلردن قالمه
٣ ٣/٤ مترو اکنده و ٤٠٠ متره بوینده اوله‌رق ٢٧
کر اوزونه مبنی برکوپریسی، ٦٠٠٠٠ جلدی
حاوی کتبخانه‌سی، پك چوق قیمتدار رسملری وسائر
صنایع نفیسه آثارینی حاوی موزه‌سی ومتعدد مصنع
کلیساسی واردر. خانه‌لری پنبه رنکنده وقولای
ایشلنیر برنوع طاشدن معمول اولمغله، منظره‌سی پك
کوزلدر. صنایع وتجارتجه هیچ براهمیتی یوغیسه‌ده،
آثار عتیقه‌سنك کثرتی سببیله «اسپانیانك روماسی»
تسمیه اولنمشدر. پك اسکی برشهر اولوب، رومالیلرك
واوندن اول قارتاجلیلرك الینه کچمزدن اول دخی
خیلی اهمیتی وار ایدی. اندلس دولت اسلامیه‌سی
زماننده دخی بیوجك برشهر اولوب، عربلر عندنده
(سلمنکه) اسمیله معروفدر.

— سالامانقه ایالتی شمالاً لیون خطه‌سنك
(زاموره)، شرقاً اسکی قاستیله‌نك (اویله) و(والو.
دولید)، جنوباً (استرمادوره)نك (قاسرس) ایا.
لتلریله، غرباً دخی پورتکیز حدودیله محدود اولوب،
مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٥١٠ مربع کیلومتره واهالیسی
٣١٤٤٧٢ کشیدر. ایالت همان کاملاً غرب شمالی
حدودینی آیران (دویرو) ایرماغنك حوضه‌سی داخلنده
اولوب، مذکور ایرماغه دوکیلن باشلیجه انهاری
(تورمس) یلتس وآقوئه‌دره، که جمله‌سی جنوب
شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری آقارلر. قسم جنو.
بیسی طاغلق اولوب، (سیراده‌غاته) ایله (پنیاده‌فرانچه)
طاغلری بوجهتده جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه
طوغری ممتد اولورلر. جنوب شرق حدودنده دخی
(سیراده‌غردوس) سلسلهٔ جبالنك بعض اتکلری
اوزانیور. بو طاغلرك جنوبی مائله‌لری صرب اولدیغی
حالده، شمالی اتکلری سطح مائل حالنده ایالتك ایچنده
پك اوزاقلره قدر ممتد اولمغله، اورمانلرله مستور بر
طاقم قوللر اوزانیرلر. بو طاغلردن برنجیسنك اك
یوکسك ذروه‌سی ١٧٢٣ متره ارتفاعنده‌در. طاغلق
جهتلری غیرمنبت ایسه‌ده، آلچق یرلری وعلی‌الخصوص
نهر ووادیلری پك منبت اولوب، بغدای بره یکرمی
واوتوز وبولاف بره قرق وقرق بش محصول ویرر.
چایر ومرعالری دخی چوقدر. انهارینك هیچ بری
سیر سفائنه صالح اولمدیغی کبی، یتاقلری پك درین
اولدیغندن، سقی اراضی‌یه دخی یارایه‌میور.
معدنلری پك چوق ایسه‌ده، همان هیچ بری اخراج
اولنمامقده، وکثرت اوزره بولنان میاه معدنیه حال
طبیعیلرنده بولنمقده‌در. هواسی پك اویغونسز او.
لوب، یازین زیاده صیجاق وقیشین پك صوغوق اولور.
هر طرفدن طاغلرله محاط اولدیغندن، یاغمورلری پك
آز وسیرکدر. صنایع وتجارت پك کری ایسه‌ده،
ایالتی برقاچ دمیر یول خط وشعبه‌سی شق ایدوب،
اسپانیانك هر طرفیله وپورتکیزله اختلاط وارتباطی
واردر. ایالت سکز قضایه منقسم اولوب، ٣٨٨
ناحیه ویا دوائر بلدیه‌یی حاویدر.

سالامانقه (Salamanca) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك (غوآنابوآتو)
جمهوریت وایالتنده وغوآنابوآتونك ٥٤ کیلومتره
جنوبنده اوله‌رق (لرما) نهرینك صاغ کنارنده
وشهر مذکوردن مکسیقویه کیدن دمیر یول خطی
اوزرنده اوله‌رق ١٧٥٧ متره ارتفاعنده واقع قضا
مرکزی برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی وپاموق
منسوجات فابریقه‌لری واردر.

سالاموریا (Salamvrya) تساليه‌ده‌کی کوستم نهرینك روجه اسمیدر.
[«کوستم» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سالامینه (Salamine) یونانك (آتینه) کورفزنده وآتیقه خطه‌سنك
ساحل جنوبیسی قارشیسنده برآطه اولوب، الیوم
(قولوری) اسمیله دخی معروفدر. شمالدن جنوبه
بوبی ١٢ کیلومتره اولوب، ٩٣ مربع کیلومتره
مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. هلال رسمنده اولوب،
قوینك ایچنده همنامی اولان برکوچك قصبه وساحل
شمالیسنده یونانك ترسانه‌سی وباشلیجه عسکری لیمانی
بولنیور. آطه هر نه قدر طاشلق وقورو کورینور.
سه‌ده، خیلی حبوبات واوزوم محصولی واردر.
اهالیسی ٤٥٧٠ مقدارنده اولوب، جمله‌سی آرناؤد
جنسیتنه منسوب وآرناؤد لسانیله متکلمدر. (آتیقه
مع بئوتیا) ایالتنك (مغاریده) قضاسنه ملحق برناحیه
صورتنده اداره اولنور. میلاددن ٤٨٠ سنه اول
آتنه‌لیلر بو آطه‌نك اوکنده ایران دونمانسنی مغلوب
ایتمشلردر. آتنه‌نك مشهور شارعی (سولون) ایله

مشاهیر شعراء قدیمه‌دن (اوریپیدی) نك وطنیدر . ١٤٥٦ تاریخ میلادیسنده عثمانلیلر طرفندن فتح اولنه‌رق، یونان استقلالنده ترك اولنمشدر .

سالامینه { (Salamine) قبریس جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده برمدینهٔ قدیمه‌اولوب، برخیلی وقت برکوچك حکومت مستقله‌نك مرکزی بولنمش؛ وبعده مصر بطالسه‌سی و صکره روماليلر طرفندن ضبط اولنه‌رق، قسطنطین زماننده زلزله‌دن خراب اولمغله، دها جنوبده (قسطنطیا) یاخود (قوستانچه) اسمیله یکیدن تأسیس اولنمش؛ وهراقلیوس زماننده عربلر طرفندن ضبط وتخریب اولنمشدر . الیوم ویرانه‌لرنده (آی سرجی) اسمیله بر قریه بولنیور .

سالپتریره { (Salpêtrière) پارسده اورلیان موقفی قربنده بیوك بر خسته‌خانه اولوب، ٥٠٠٠ یتاق استیعاب ایدیور . ١٦٥٦ ده تأسیس اولنوب، ابتدا خسته‌خانهٔ عمومی تسمیه اولنمشدی .

سالت { (Salt) انکلتره سیاحیندن اولوب، ١٨٠٩ تاریخنده دولت متبوعه‌سی طرفندن مأموریت مخصوصه ایله حبشه کوندرلمش، وبعده مصره قونسلوس تعیین اولنمشدی . بر حبش سیاحتنامه‌سیله مصر هیروغلیف خطنه دائر برکتاب یازمشدر .

سالت لاکه { (Salt-Lake) یعنی «طوزلی کول» ممالك مجتمعه نك جماهیرغربیه‌سندن (اوتاه) جمهوریتنده بیوك برکول اولوب ، سطحی ٢٢٦٥ متره ارتفاعنده اولدیغی حالده، ٤٠° ٤٠′ ایله ٤١° ٤٥′ عرض شمالی و ١١٤° ١٠′ ایله ١١٥° ٣٠′ طول غربی آره‌سنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولور . بوبی ١٢٥ واکی ٨٠ کیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠٠٠ ایله ٦٠٠٠ مربع کیلومتره آره‌سنده تخمین اولنیور. وقتیله چوق‌دها بیوك اولدیغی آکلاشیلیور . ایچنه برقاچ چای دوکیلوب ، آیاغی اولمدیغی حالده، تبخراتله صویی آزالمقده‌در . یاغمور وقارلرك اریمسی موسملرنده صویی چوغالوب، ایچنده بولنان آطه‌لر کوچولور؛ وصولر چکلدکده، بونلرك بعضلری ساحله برلشوب، شبه جزیره صورتنه کیرر. درینلکی هیچ بر یرنده ١٢ متره‌دن زیاده اولمیوب، بعض محللری آنجق بر ایکی متره عمقنده‌در. صویی پك طوزلی وآجیدر .

سالت لاکه‌سیتی { (Salt-Lake-City) یعنی «طوزلی کول شهری» ممالك مجتمعه‌نك قسم غربیسنده (اوتاه) اراضیسنك مرکزی بر شهر اولوب ، سالت لاکه کولنه دوکیلن (یوردان) نهرینك صاغ کنارندن ٣ کیلومتره‌لك مسافه‌ده وبو نهرك منصبندن ١٧ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق (سان فرانسسقو) نك ١٠٠٥ کیلومتره شرق شمالیسنده، ١٣١١ متره ارتفاعنده، برقاچ دمیر یولك نقطهٔ تقاطعنده و ٤٠° ٤٥′ عرض شمالی ایله ١١٤° ٢٢′ طول غربیده واقعدر . سوقاقلری دوز وغایتله واسع بر شهر اولوب، ٢٠ ٧٧٠ اهالیسی واردر . ١٨٤٧ تاریخ میلادیسنده مورمونلر طرفندن تأسیس اولنه‌رق، بونلرك مرکزیدر. خانه‌لری برقاتلی وباغچه‌لر ایله محاطدر . اورته‌سنده مورمونلرك عبادتخانه‌سی مقامنده اولان اون بیك کشی استیعاب ایدر غریب بر بنا بولنیور .

سالتلی { (Saltley) انکلتره‌نك (واروبق) ایالتنده و (بیرمینغهام) ك شمالنده ٦٤٢٠ اهالیلی جامع بر قصبه اولوب ، شهر مذکورك بر محله‌سی حکمنده‌در .

سالته { (Salta) آمریقای جنوبیده آرژنتین جمهوریتنده و (بوئنوس آیرس) ك ١٣٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (سالادو) نهرینه تابع (آریاس) چاینك صول کنارنده و ١٢٠٢ متره‌لك ارتفاعده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر شهر اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی ، رصدخانه‌سی، کنیش وتمیز سوقاقلری وپك ایشلك تجارتی واردر. هواسی پك مختلف اولوب ، میزان الحراره ٤٣ درجه‌یه قدر چیقوب، تحت الصفر ٦ درکه‌یه قدردها اینر.

سالته { (Salta) آمریقای جنوبیده آرژنتین جمهوریتك منتهای شمال غربیسنده و (آند) سلسلهٔ جبالنك اتکلرنده واقع واسع بر ایالت اولوب، شیلی ایله بولیویا حدودی آره‌سنده بر زاویه تشکیل ایدیور. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه اولان طول اعظمی ٨٠٠ کیلومتره اولوب ، ١٢٨ ٢٦٦ مربع کیلومتره‌لك مساحه‌سی اولدیغی

حالده، آنجق ١٤٥٠٠٠ اهالی ایله مسكوندر . بونلر اسپانیوللرله یرلیلر اختلاطندن متولد اولوب، ساكن وحلیم آدملردر . طاغلرده بولنان وحشیلر بو عدده داخل دكلدر . اراضیسی مختلف اولوب، آند سلسله‌سنك خیلی یوكسك یرلرندن (شاقو) صحرای كبیرنه‌دك ممتد اولمغله، قسم غربیسی ٦٠٠٠ متره ارتفاعلرینه قدر چیقوب، قسم شرقیسی حذای بحردن ٢٠٠ متره‌لك ارتفاعلره قدر اینر . بناءً علیه محصولاتی دخی اوكا كوره مختلف اولوب، شكر قامشی، قهوه، موس، مصر، بغدای، یولاف، كتن، پتاتس، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . حیواناتی دخی پك چوق اولوب، كلیتلی آت وصیغیر ایله بیاغی، یاغ، پینیر، دری وسائر حیوانات محصولاتی اخراج اولنور . معادنی‌ده چوق اولوب، آلتون، كموش، باقیر، كمور، آسفالتو، پترول وسائر معادن مختلف محللرنده بولنیورسه‌ده، هنوز هیچ بری اخراج اولنمامقده‌در . میاه معدنیه‌سی وطوزی‌ده چوقدر . دمیر یوللری بوندن برقاچ سنه اول ٢٥٠ كیلومتره ایدیسه‌ده، كیتدكجه تمدید وتزیید اولنمقده‌در . ایالت ٢٠ قضایه منقسمدر . همنامی اولان مركزندن بشقه شهر وقصبه‌سی یوقدر .

سالتیلو (Saltillo) مكسیقه ممالك مجتمعه‌سنك قسم شمالیسنده (قواهوئیلا) جمهوریتنك مركزی بر شهر اولوب، مكسیقونك ٧١٠ كیلومتره شمال غربیسنده و ١٥٥٣ متره ارتفاعنده واقع و ٢٢٨٠٠ اهالی‌یی جامعدر .

سالچاخ (Salzach) آلمانیانك قسم جنوبیسنده طونه‌یه تابع (این) نهرینه دوكیلور برچای اولوب، آوستریانك سالچبورغ ایالتنده وتیرول حدودنده ٢٤٦٣ متره‌لك ارتفاعده ایكی دره‌نك اجتماعندن بالتشكل، شرقه، بعده شماله ونهایت شمال شرقی‌یه طوغری جریانله، ٦٠ كیلومتره‌لك محلده آوستریا ایله باویره حدودینی آیردقدن صكره مذكور (این) نهرینه دوكیلور . مجراسی ٣١٥ كیلومتره طولنده وحوضه‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٥٥٢ مربع كیلومتره وسعتنده‌در . باشلیجه تابعی (ساله) نهریدر . آشاغی قسمی سیر سفائنه ویوقاریسی صال یوزدیرمكه صالحدر . كناری بوینجه بر دمیر یول خطی تمدید اولنمشدر .

سالچبورغ (Salzbourg) آوستریاده ویانه‌نك ٢٥٣ كیلومتره غرب جنوبیسنده وآنف البیان سالچاخ نهری اوزرنده بر شهر اولوب، ٢٤٩٥٠ اهالیسی، پاموق منسوجاتله آینه، چینی، توتون وسائره فابریقه‌لری، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، نهرك اوزرنده ٤ كوپریسی، مكتب اعدادیسی، داخلی مكتبی، دارالمعلمینی، بیوك كتبخانه‌سی، حكمت طبیعیه وتاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، موزه‌سی، نباتات باغچه‌سی، غایت كوزل منظره‌سی واطرافنده پك مفرح موقعلری وكوشكلری واردر .

— سالچبورغ ایالتی ویا دوقه‌لغی شمالاً وشمال شرقی جهتندن یوقاری آوستریا، شرقاً استیریا، جنوباً قارینتیا وتیرول، غرباً دخی ینه تیرول وباویره ایله محدود اولوب، ٤٦° ٥٧′ ٢٠″ ایله ٤٨° ٢′ عرض شمالی و ٩° ٤٥′ ایله ١١° ٣٩′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . مساحهٔ سطحیه‌سی ٧١٥٢ مربع كیلومتره اولوب، ١٦٣٥٧٠ اهالیسی واردر . اراضیسی طاغلق اولوب، آلب سلسله‌سنك (هوهه تاورن) قولی وبونك شعبه واتكلری ممتد اولور . اك یوكسك ذروه‌لرنده (غروس غلوقنر)ك ٣٧٩٧ و (وندیكر)ك ٣٦٧٣ متره ارتفاعی واردر . طونه حوضه‌سنده واقع اولوب، باشلیجه نهری (این)ه تابع (سالچاخ)در . بو نهره دوكلمك اوزره بر خیلی چایلری وطوغریدن طوغری‌یه طونه‌یه دوكیلان (انس) و (دراوه)یه تابع (مور) اسملریله ایكی نهری دخی واردر . برقاچ كوچك كول دخی اولوب، اك بیوكلری (زل) كولیدر . هواسی صوغوق، شدتلی وسریع التحول اولوب، فرطونه‌لری چوقدر، واكثریا یاغان طولو ایله بهار موسمنده وقوع بولان طونلر محصولات حقنده پك مضردر . یالكز بعض آلچق اووه‌لرله محفوظ وادیلرده هوا نسبةً معتدلدر . اراضیسی طاغلق اولمغله، قسم اعظمی اراضیٔ خالیه‌دن عبارت اولوب، اورمانلریله مرعالری دخی چوقدر . قابل زراعت اراضیسی یوزده طقوز نسبتنده اولوب، ذخایردن بغدای وآرپه محصولاتی پك آز ویولاف وچاودار نسبةً دها چوقدر . اورمانلردن خیلی كراسته قطع اولنوب، نهرلرده یوزدیریله‌رك، ایندیریلیر . حیوانات اهلیه‌سی پك چوق اولوب، ١٨٨٠ استاتستیقنه كوره، ١١٠٥٠ آت، ٩٤٩٥٨١ صیغیر، ٥٨٢٩٠ قیون، ١٩٦٢١ كچی و ٩٠٩١٣

طورموز واردر . آری قوغانلری‌ده ١٢٧٠٩ عدد. نده‌در . آتلری بیوك وقوتلی اولوب، آرابه چکمکه پك الویریشلیدر . صیغیرلرینك جنسی دخی ایبدر . معادنی پك چوق اولوب ، دمیر کیتدکجه توکنمکده ایسه‌ده، آلتون، باقیر، نیکل، آرسنیك وسائر معدنلر کلیتله اخراج اولنیور . اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، ایالتك هر طرفنده کلیتلی قیا طوزی چیقار. مرمری دخی چوق وپك مقبولدر . صنایع محلیه باشلیجه معادنك اخراج واعمالنه دائر اولوب، برچوق دمیرخانه وقالخانه‌لری واردر . سائر صنایعی بیره ، قونیاق ، جامه متعلق شیلر و جزئی یوك منسوجاتله چوقلاته وسائره اعمالندن عبارت اولوب ، حرازلری دخی پك چوقدر. تجارتی باشلیجه محلی اولوب، یالکز آت وصیغیر ایله معادن وکراسته وطوز اخراجاتی چوقدر . اهالیسی همان کاملاً آلمان و قتولیکدر . ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ١٥٥ ناحیه‌یی حاویدر. ٢٦ اعضادن مرکب بر مجلس منتخبی واردر ، و ویانه مجلس مبعوثانه ٥ مبعوث کوندرمك حقنی حائزدر .

سالچودل { (Salzwedel) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده (ماغدبورغ) قضاسنده و ماغدبورغك ٨٥ کیلومتره شمال غربیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٨٧٨٠ اهالیسی، دمیریولی، داخلی مکتبی، قیزلره مخصوص مکتب عالیسی، اسکی بر سرایی و پیکه، باصمه ، چوراب ، اجزاء کیمیویه ، ایکنه، زراعت ماکینه‌لری، شکر، بیره، مسکرات، زیتون یاغی وسائره فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

سالخوره { (Salakhora) یانیه ولایت و سنجاغنك (لوروس) قضاسنده و نارده کورفزینك ساحل شمالیسنده اوله‌رق، پرو. زه‌نك ١٦ کیلومتره شرق شمالیسنده بر قریه و اسکله اولوب ، بطاقلقلر آره‌سنده بولنمغله، هواسی پك آغیر وصیتمه‌لیدر . برکمرك دائره‌سی واردر .

سالرنه { (Salerne) ایتالیای جنوبیده (قامپا. نیه) خطه‌سنده وناپولینك ٤٥ کیلو. متره شرق جنوبیسنده همنامی اولان کورفزك ساحل شمالیسنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٢٣٠١٠ اهالیسی وپاموق منسوجات، طوغله، مقارنه و سائره فابریقه‌لریله دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری، برقاچ دمیریول خطی وتجارته پك چوق الویریشلی موقعی وار ایسه‌ده، لیمانی مسدود اولوب ، اخیراً صنعی لیمان انشاسنه تشبث اولنمشدر . یوللری طار وابنیه‌سی طرزقدیمده در . پك اسکی بر شهر اولوب ، بر آره‌لق عربلرك الینه دخی کچمش ایدی .

— سالرنه ایالتی (پرنچیپاتو چیتریوره) اسمیله دخی مسمی اولوب ، قامپانیه خطه‌سنی ترکیب ایدن بش ایالتك بریدر . شمال غربی جهتندن ناپولی ، شمالاً اوالینو ونام دیکرله پرنچیپاتو اولتریوره، شرقاً پوتنچه ونام دیکرله بازیلیقاته، ایالتلریله جنوباً وغرباً دخی دکیزله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٥٠٦ مربع کیلومتره اولوب ، ٥٥٠١٦٠ اهالیسی واردر . ایالت ٤ قضادن مرکب اولوب ، ١٥٨ ناحیه‌یی حاویدر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، قسم شمالیسنده (آپنین) سلسله‌سنك برقولی ممتد اولور ، که اك یوکسك ذروه‌سی ١٧٩٠ متره ارتفاعنده‌در . میاه جاریه‌سی ایالتك داخلنده ویا حدودنده نیمانله کورفزه دوکیلن بر طاقم قیصه‌چایلر. دن عبارت اولوب، بونلرك اك بیوکی اولان (سله)نك مجراسی آنجق ٦٠ کیلومتره طولنده‌در . ایالتك ٢٠٠ کیلومتره‌لك ساحلی وار ایسه‌ده ، بو ساحل یالکز بر طاقم کوچك لیمانلری حاویدر . اراضیسی پك منبت اولوب، بغدای، مصر، پورتقال، لیمون، زیتون ، اوزوم وسائر محصولاتی چوقدر . خیلی مقدار توتون دخی حاصل اولور . اراضیسنك برثلثی مزروعدر . اورمانلری چوق اولوب، خیلی کراسته اخراج اولنور . مرعالری دخی چوق اولوب ، ١٦٦٠٠٠ ی صیغیراولمق اوزره، ٢٣٦٠٠٠ حیوانی واردر . پینیر اخراجاتی دخی چوقدر . صنایعی دخی خیلی ایلری اولوب ، علی الخصوص (سالرنه) قضاسنده برقاچ دمیرخانه ودوکمخانه ایله کیرج فرونلری وجام، باروت، ایپلیك، مختلف منسوجات، بویا ، کاغد ، مقارنه وسائره فابریقه‌لری واردر . تجارتی‌ده خیلی ایشلك اولوب ، کرك بحراً وکرك دمیریوللرله اجرا اولنور .

سالسته { (Salsette, Satchi) وهندجه ساچی هندستانك ساحل غربیسی قارشیسنده و (بمبای) شهرینك بولندیغی جزیره‌نك قربنده بر آطه اولوب، ″٣٠ ′٢ °١٩ ایله ″٣٠ ′١٨ °١٩ عرض شمالی و ″١٦ ′٣١ °٧٠ ایله ″٤٥ ′٣٢ °٧٠

طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . طول اعظمی ٢٩ وعرض اعظمی ١٨ کیلومتره اولوب ، ٦٢٤ مربع کیلومتره‌لك مساحهٔ سطحیه‌سی و ١٠٨١٥٠ اهالیسی واردر ، که بونلردن ٧٠٣٥ ی مسلمدر . ساحل شرقیسنده واقع اولوب مرکزی بولنان (طانه) شهرندن بشقه (بنره) و (کورله) اسملریله ایکی قصبه‌سی اولوب ، برنجیسنك ١٥٠٠٠ وایکنجیسنك ٩٧١٥ اهالیسی واردر . آطه‌نك بر باشندن بر باشنه‌دك درت بش یوز متره ارتفاعنده برطاغ ممتد اولوب ، ساحله قریب محللری دوز در ، وبرقاچ چایی دخی واردر . اراضیسی پك منبت اولوب ، باشلیجه محصولی پرنجدر . بر مقدار داری دخی حاصل اولور . هندستان جوزیله خرمالری ده چوقدر . هواسی پك صیجاق وصیتمه‌لیدر .

سالف { (بن عثمان الثقفی) صحابه‌دن اولوب ، جانب نبویدن قومی اولان بنی ثقیفك صدقه‌سی جمعنه مأمور اولمش ؛ و بر روایتـه کوره ، بعده طائفه دخی عامل تعیین بیورلمش ایدی .

سالفورد { (Salford) انکلتره‌نك لانقاستر ایالتنـده ومانچسـترك غربنـده ١٠١٥٨٥ اهالی‌یی جامع بر شهر اولوب ، مانچستر شهرینك برقسمی حکمنـده در . بر وچوخه بیـوك فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری واردر .

سالك { ایران شعراسندن بر وجه زیر درت ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (محمد ابراهیم) قزوینلی اولوب ، برمدت اصفهانده یاشامش ؛ وشاهجهان زمانـنده هندسـتانه سیاحت ایدوب ، عودتنده قزوینده وفات ایتمشـدر . شو بیت اونکدر .

چین بر جبین زجنبش هر خس نمیزنند
دریا دلان چـو آب کهر آرمیـده اند

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب ، شو بیت اونکدر :

جستوجوی دکری داشت چو پرسیدم ازو
منفعل کشت و بمن کفت ترا میجویم

— اوچنجیسی کاشانلی اولوب ، شورباعی اونکدر :

بی روی تو ای مردم کاشانهٔ چشم
پر بادهٔ حسرتست پیمانهٔ چشم
توجای دکر کرفتهٔ خانه ومن
بهر تو سفید کرده‌ام خانهٔ چشم

— دردنجیسی یزدلی اولوب ، بر مـدت عراق وفارسده یاشامش ؛ ونهایت هندستانه رحلت ایدوب ، اوراده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

دوستان دربوستان چون عزم کل چیدن کنید
اول ازیاران دور افتـاده یاد من کنید

سالکی { اسکی عثمانلی شعراسندن اولوب ، ادرنه‌لیدر . می ومحبوبه دوشکون اولوب ، اکثر عمرینی بلاد عربده سیاحتله کچیرمشدر . شو بیت اونکدر :

یازسه‌م عجب می سن شه نا مهربانه جونك
راز درونی یازمغه اولور بهـانه جونك

سالکیر { (Salguir) قریمده بر نهردر ، که چادر طاغندن نبعانله ، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده شمال شرقی‌یه جریان ایدوب ، سیمفروپولك ایچنـدن مرور ، ومنبت بر وادینـك ایچندن جریان ایده‌رك ، قره صـو نهریله برلشدکدن صکره ، آزاق دکیزینه دوکیلور . مجراسی ١٨١ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ٥٤٦٧ مربع کیلومتره وسعتنده‌در .

سالم { صحابه‌دن بر وجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر : (ابو عبـدالله سـالم بن عبید یاخود بن معقل) که قریشدن ابوخدیفه‌نك زوجه‌سی انصاریاتدن (ثبیته) نك آزادلیسی ومشارالیه ابوخدیفه‌نك آخرت اوغلی اولوب ، هجرت نبویه‌دن اول مدینهٔ منوره‌یه انتقال ایتمش اولمغله ، هم مهاجریندن وهم‌ده انصاردن معدوددر . افاضل صحابه‌دن اولوب ، قرآن کریمی بیلمه‌ده جانب حضرت نبویدن تمییز وتوصیه بیوریلان درت ذاتك بریدر . حضرت عمر فاروق (رضـه) ك صاحب ترجمه‌یه پك چوق حرمت واعتمادی وار ایدی . عن اصل اهل فارسـدن ایدی . بدر ، احد ، خندق غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب ، بعده یمامه وقعه‌سـنده شهید اولمشدر . — (سـالم بن حرملة العدوی) که کنج ایکن نزد حضرت نبوی‌یه واروب ، شرف اسلامله مشرف اولمشدی . — (ابوهند سالم بن ابی سـالم) که حجاملقله مشغول اولوب ، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزی حجامت ایتمش ، ومبارك قانی ایچمش اولمغله ، قانك حرمتنـدن طولایی توبیخ حضرت نبوی‌یه مظهر اولمشدی . — (سالم بن عبید الاشجعی) که اهل الصفه‌دن معدود اولوب ، بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر . — (ابو شداد سالم بن ابی سالم الحمصی) که وفات حضرت نبوی‌یی مشاهده ، وبعده حمصده توطن ایدوب ، اوراده وفات ایتمشدر . — (سـالم بن عمیر العمری) که عقبه ، بدر ، احد

غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب، معاويه زمانـ
تنده وفات ايتمشدر. بكائين سعبه‌نك بريدر. —
(سالم بن وابصه) كه بر حديث شريفك راويسيدر.
— فخر كائنات (صلعم) افندمزك آزادليلرندن بر
سالم دخى واردر.

سالم { ايران شعراسندن بروجه زير اوج ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (محمود بيك) تبريز امراى تركمانندن وعلمادن اولوب، نسخه‌سى نابود اولان بر يوسف زليخا منظومه‌سى وسائر اشعارى واردر. شو بر ايكى بيت مذكور منظومه‌سندندر:

تعالى الله زناز خو برويان
مژه عاشق كش ولب عذر كويان
كشيدن خنجر مژكان كه بر خيز
كشادن غنچهٔ خندان كه بكريز

— ايكنجيسى (عبد الغفار) كاشانلى اولوب، شو رباعى اونكدر:

يك لحظه غم تو بيوفائى نكند
با تير دل من آشنائى نكند
غم با دل خون كرفته عهدى كرده است
تا او باشد ازو جدائى نكند

— اوچنجيسى (ميرزا محمد على) سلطان عبد الحقك احفادندن اولوب، كنج ياشنده ١١٨٢ تاريخنده بغدادده طاعوندن وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

وقت دلخوش كه خبرداشت يكوبا توزكار
او بيما ماند ومن ازبيخبرى بستم بار

سالم { شعراى عثمانيه‌دن دخى درت ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى طربزونلى اولوب، سلطان محمود خان اول دورنده سفارتله هندستانه اعزام اولنه‌رق، اثناى راهده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

كوزم نهاد اولانلره اقبال ايدر بو چرخ
احكام وقتى باق ساعته عقربنده در

— ايكنجيسى (ميرزا زاده محمد — افندى) شيخ الاسلام ميرزا مصطفى افنديـنك اوغلى اولوب، طريق علمى‌يه سلوك ايله، روم ايلى صدارتى پايه‌سنه واصل اولدقدن صكره ١١٥٦ تاريخنده وفات ايتمشدر. برقاچ شرح وحاشيه‌سى وعربيدن مترجم بعض رسائليله «ماهية العاشق» عنوانيله تصوفه دائر ٤ جلددن مركب بر تأليفى واسمنه نسبتله ياد اولنور بر تذكرة الشعراسى واردر، كه فطين ديلنى يازمشدر. شو مطلع جملهٔ اشعارندندر:

اشك ترمى ديده رخ يار دوشوردى
افتاده‌لكى شبنمى كلزاره دوشوردى

— اوچنجيسى (محمد — افندى) چركسى الاصل اولوب، سرعسكر اسبق خسرو پاشانك آزادليلرندن ايدى. ادبيات عربيه وفارسيه‌يه آشنا وطريقت سعديه‌يه منسوب ايدى. ١٢٦٧ ده قلعهٔ سلطانيه‌ده وفات ايتمشدر. شو مطلع اونكدر:

دل بيمار حسرت دوندى ناله اينجه‌دن اينجه
ايدوب هپ بستر هجركده ناله اينجه‌دن اينجه

— دردنجيسى آناطوليده‌كى عثمانجق قصبه‌سندن اولوب، ١٢٠٩ ده طوغمش، وبعض مأموريتلرله آناطولى وروم ايليده كزمشدر. شو بيت اونكدر:

عاشقم زهد ورياددن سالم
شاعرم تيغ زبانمدن صقين

سالم { اندلسده (باروشه) اعمالندن مياه جاريه‌سيله واشجارينك كثرتيله مشهور بر قصبه اولوب طارق بن زياد طرفندن اثناى فتحده تخريب وبعده دور اسلامده اعمار ايدلمش اولديغنى وكندى زماننده فرنكلرك النده بولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

سالم { ياخود چلام (Salem, Tchelam) هندستانك مدراس دائره‌سنده ومدراسك ٢٨٢ كيلومتره جنوب غربيسنده ومدراسدن كلكته‌يه كيدن دمير يول خطى اوزرنده اوله‌رق واسع براووه‌ده سنجاق مركزى بر شهر اولوب، ٤٦٦٧٠ى مسلم اولمق اوزره، ٥٠٦٦٥ اهاليسى، كنيش سوقاقلرى، پك چوق منسوجات دستكاهلرى، هفته‌ده بر قوريلور بازارى و بعض اسكى سرايلرى واردر. هواسى مقدما پك آغير ايديسه‌ده، بطاقلقلرك تطهيرى اوزرينه اصلاح اولنمشدر. اطرافنده‌كى اووه‌ده ٢٠٠ كوچك كول و ٢٠٠ قدر مياه جاريه بولنوب، بو اووه‌ده كليتلى چيوبد وتوتون وپاموق حاصل اولور.

— سالم سنجاغى ١١°٢′ ايله ١٢°٥٤′ عرض شمالى و ٧٥°١٣′ ايله ٧٦°٤٦′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٩٨٢٠ مربع كيلومتره واهاليسى ١٥٩٩٥٩٥ نفوسدن عبارتدر.

اهالیٔ مذکورهدن ٥١٠٩٠ ی مسلمدر. اراضیسی
عمومیت اوزره طاغلق اولوب، برقاچ صره طاغلر
ایالتی شق وبرچوق نهرلر دخی ایچندن جریان ایدر.
اووه‌لری وغایتله منبت وادیلری دخی چوق اولوب،
داری وسائر حبوباتله، پاموق، چیوید، خشخاش
وبهارات ونباتات طبیه‌نك انواعی حاصل اولور.
طاغلرینك اکثر طرفلری اورمانلرله مستوردر.
حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص صیغیرلریله قیون
وکچیلری دخی پك چوقدر. حیوانات وحشیه‌سی
کیتدکجه آزالمقده‌در. هواسی صیجاق وآغیر اولوب،
یاغمورلر موسمنده مهلك برصیتمه خیلی تلفاتی موجب
اولور، وقوله دخی پك صیق ظهور ایدر. قورافلق
دخی آره صره قحطی وکلیتلی تلفاتی موجب اولور.

سالم { (Salem) ممالك مجتمعه‌نك (ماساچوست)
جمهوریتنده وبوستونك ٢٥ کیلومتره
شمال شرقیسنده وایکی خلیجك آره‌سنده برشهر
واسکله اولوب، ٢٧٥٦٥ اهالیسی، متعدد مکاتبی،
آقادمیاسی، ایکی بیوك کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی مو-
زه‌سی، جمعیات علمیه‌سی، پك ایشلك تجارتی وبرچوق
فابریقه‌لری واردر.

— ممالك مذکوره‌نك (نیویرسی) جمهوریتنده
(ترنتون)ك ٩١ کیلومتره جنوب غربیسنده دخی
بو اسمله برقصبه اولوب، ٥٠٥٥ اهالیسی وخیلی
تجارتیله فابریقه‌لری واردر.

— ینه ممالك مذکوره‌نك (اوهیو) جمهوریتنده
و(قلولاند)ك ٩٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده بو
اسمله برقصبه اولوب، ٤٠٤٠ اهالیسی وپك ایشلك
حبوبات تجارتی واردر.

— ممالك مذکوره‌نك غرب جهتنده واقع (اور-
غون) جمهوریتنك مرکزی دخی بو اسمله مسمی اولوب،
(پورتلاند)ك ٦٩ کیلومتره جنوب غربیسنده و
(سان فرانسسقو)نك ٨١٥ کیلومتره شمال غربیسنده
واقع و٥٠١٠ اهالی‌یی جامعدر. جوارلری غایتله
کوزلدر.

— ممالك مجتمعه‌ده بو اسمله برچوق قریه‌لر دخی
واردر.

سالم { (Salm) بلجیقه‌نك (لوکسمبورغ) ایا-
لتنده (باستونیه) قضاسنده وباستو-
نیه‌نك ٣٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق همنامی
اولان چایك شایان تصویر وادیسی ایچنده بیوك بر
قریه اولوب، ٣٢٧٠ اهالیسی واردر. طقوزنجی
قرن میلادیدن اعتباراً مستقل بر پرنسلکك مرکزی
اولوب، پرنسه مخصوص سرایی خراب حالنده باقیدر.
— سالم پرنسلکی آشاغی وبوقاری سالم اسمیله
ایکی‌یه منقسم اولوب، آشاغی سالم بروجه مذکور
لوکسمبورغده وبوقاری سالم (ووسژ) طاغلرنده
آلساس‌لورن خطه‌سی داخلنده ایدی. سالم پرنسلری
خاندانی دخی ایکی قوله منقسم اولوب، هر بری ایکی
پرنسلکك برنده حکم سورردی. بوقاری سالمده
دخی بو اسمله برکوچك قریه وار ایسه‌ده، مرکزی
(سنون) قصبه‌سی ایدی.

سالم { (Pr. de Salm) — پرنسس دو
فرانسه‌نك اك مشهور ادیبه‌لرندن او-
لوب، اسمی قونستانسه‌در. ١٧٦٧ ده (نانته) ده
طوغوب، ١٨٤٥ده پارسده وفات ایتمشدر. هنوز
١٨ یاشنده ایکن پك کوزل اشعار نشر ایتمکله،
شهرت بولوب، بتون فرانسه‌ده انتشار ایدن بعض
معنیدار شرقیلر دخی نظم ایتمشدی. ١٧٩٤ ده
(سافو) عنوانیله برهائلهٔ منظومه ترتیب ایدوب،
تیاتروده موقع تماشایه وضعنده عمومك رغبت و
تحسیننه مظهر اولمشدی. دیکر برتیاترو کتابی
قبول عامه مظهر اوله‌مامغله، بومسلکدن صرف نظر
ایده‌رك، غزلیات وسائر اشعارله تربیه‌یه متعلق نظملر
یازمغه حصر اوقات ایتمشدی. اشعاری فوق‌العاده
لطیف ومعنیداردر. برطاقم امثال وحکمیاتی دخی
واردر. کلیات آثاری ٤ بیوك جلد اوزره جمع و
نشر اولنمشدر. پك کنج ایکن قرالك طبیبی دوقتور
(پیپله)یه وارمش ایسه‌ده، بونکله حسن امتزاج
میسر اوله‌مدیغندن، بینلرنده مفارقت وقوع بولوب،
١٨٠٣ ده مفتون عقل وجمالی اولان پرنس (سالم
دیق)ه وارمش ایدی.

سالمانصر { (Salmanasar) نینویده حکو-
مت سورن آثور حکمدارلرندن
اولوب، قبل المیلاد ٧٢٤ تاریخندن ٧١٢ تاریخنه‌دك
حکم سورمشدر. فلسطینی ضبط ایدوب، برچوق
آثوریلر اورایه اسکان، وبنی اسرائیلدن خیلی نفوس

دجله کنارلرینه نقل ایتمش؛ وبعده فنیکه‌یی‌ده استیلا ایلمش ایسه‌ده، صور شهرینی ضبط ایده‌مه‌مش ایدی.

سالم بن عبدالله { (ابو عبدالله) حضرت عمر ابن الخطاب (رضه) افندمزك تورونی اولوب، کبار تابعیندن و مشاهیر فقهاء مدینه‌دندر. زهد وتقوی وقناعتیله شهرت بولوب، ملوك امویه‌دن عمر بن عبدالعزیز وهشام بن عبدالملکه بعض نصیحت آمیز خطابلری مشهوردر. ۱۰۶ وبر روایتده ۱۰۸ تاریخنده وفات ایدوب، او تاریخده هشام بن عبدالملك مدینهٔ منوره‌ده بولنمغله، بقیعده جنازه‌سی نمازینی قیلمشدر. پدر عالیلرندن وسائر ذواتدن روایت احادیث شریفه ایتمش؛ وکندیلرندن زهری ونافع روایت ایلمشلردر.

سالم بن غیاش { (ابو بکر —) مشاهیر محدثیندن و روات قرا آتدن اولوب، ۱۹۳ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سالم الخاسر { مشاهیر شعراء عربدن اولوب، خلفاء عباسیه‌دن مهدی و رشیدك زماننده یاشامش، و مدحلرینی متضمن اشعار سویلیوب، پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش ایدی. فسق وسفاهتله مألوف اولوب، بر مصحف شریف صاته‌رق، اثمانیله بر طنبور صاتین آلمش اولدیغندن، (خاسر) لقبیله تلقیب اولنمشدی. هارون الرشید اوغلی محمد امینه بیعت ایتدیردیکی وقت، صاحب ترجمه بو بابده بر قصیده سویلمکله، امینك والده‌سی شاعرك آغزینی اینجی ایله طولدیرمش؛ وسالم بو اینجیی یکرمی بیك آلتونه صاتمش ایدی. ۱۸۶ تاریخنده وفات ایدوب، اوتوز آلتی بیك آلتون ترك ایده‌رك، وارثی بولنمدیغندن، بو مبلغ هارون طرفندن ابراهیم موصلی‌یه احسان اولنمش ایدی. شو ایکی بیت مذکور قصیده‌سندندر:

قل للمناظر بالمشیب الا عفر
سقیت بغادیة السحاب الممطر
قد بایع الثقلان مهدی الهدی
لمحمد ابن زبیدة ابنة جعفر

سالمرون { (Salmeron) جزویت طریقتنك موجدلرندن و (اینیاس لویوله) نك اصحابندن اولوب، ۱۵۱۵ ده اسپانیانك تولده شهرنده طوغمش، و ۱۵۸۵ ده وفات ایتمشدر.

سالم سمرقندی { مشاهیر شعرا و علمادن اولوب. مشهورالغ بکك درس آرقداشی ومصاحبی ایدی. پك بی‌پروا اولوب، بعض مناسبتسز سوزلرده بولنمغله، سمرقنددن اخراج اولنه‌رق، هراته کیتمش، و وفاتنه‌دك اوراده اقامت ایتمش ایدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ماسیه بختیم وبدروزیم وخرمن سوخته
شمع مقصودی بعمر خودشبی نفروخته

سالمون { (Salmon) ممالك مجتمعه‌ده بو اسمله بر قاچ نهر اولوب، الك بیوکی (ایداهو) جمهوریتنده بولنانیدر، که ممالك مذکوره‌نك الك مجهول بر محلنده همنامی اولان طاغك برکانلری آلتنده نبعاله، ابتدا شماله وبعده غربه طوغری آقه‌رق، وبر چوق چایلرك صولرینی آله‌رق، (لویستون) دن ۸۰ کیلومتره یوقاریده بحر محیط ممتدله منصب اولان (سناکه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ۶۸۰ کیلومتره تخمین اولنیور.

سالمی { ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

بروز تشنکی آب روان نبود هوس مارا
دم تیغ ترا کربر کلو یابیم بس مارا

سالمی { (Salemi) ایتالیاده سیچیلیه‌نك (تراپانی) ایالتنده (مازاره دل والو) قضاسنده وبونك ۲۴ کیلومتره شمال شرقیسنده و پالرمودن تراپانی‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۵۴۲۵ اهالیسی واطرافنده پك منبت اراضیسیله کوزل صحرالری واردر. قصبه‌نك اوزرنده عربلر زماننده قالمه بر قلعه خرابه‌سی بولنیور.

سالمیدسه { (Salmydesse) قره دکیز ساحلنده‌کی میدیه قصبه‌سنك اسم قدیمیدر.

سالن { (Salins) فرانسه‌نك (ژورا) ایالتنده و (پولینی) نك ۲۴ کیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۷۷۶ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، تیاتروسی، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، اودون وشراب تجارتی وطوزلی میاه معدنیه‌سی واردر.

سالنتین { (Salentins) ایتالیای جنوبی اقوام قدیمه‌سندن اولوب، باشلیجه معمو- رەلری (هیدرونته) و (بروندوسیوم) ایدی. روما- لیلره قارشی سامنیتلرله اتفاق ایدوب، میلاددن ٢٦٧ سنه اول رومالیلر طرفندن بسبتون مغلوب اولمش، وبونلرك تحت اطاعتنه کیرمشلر ایدی.

سالو { (Salo) ایتالیانك (لومبارديا) خطه‌سنده (برشیه) نك ٢٥ کیلومتره شمال شرقیسنده و(غارده) کولنك شمالی ساحلنده برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، پك اسکی بر زراعت جمعیتی، جام فابریقه‌سی، دباغخانه‌لری، پك ایشلك میوه تجارتی وبعض آثار عتیقه‌سی واردر.

سالو { (Salou) اسپانیانك (تاراغونه) ایالت وقضاسنده وتاراغونه‌نك ١١ کیلومتره غرب جنوبیسنده وآق دکیزده واقع برقویك ایچنده برقصبه واسکله اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی واولدقجه ایشلك لیمانی واردر.

سالواتی { (Salvati) بحر محیط کبیرده یکی کینه جزیرۀ کبیره‌سنك شمال غربی کوشه‌سی قارشیسنده برطاقم آطه‌لر اولوب، (تیدور) حکومت اسلامیه‌سنه تابعدر. (سالواتی) و (باتانته) اسملریله ایکی بیوجك وبرچوق کوچك جزایردن مرکب اولوب، ٠°٣٥′ ایله ١°٣٠′ عرض شمالی و ١٢٦°٣٠′ ایله ١٢٨°٤٨′ طول شرقی آره‌لرنده بولنیور. اك بیوکلری اولان نفس سالواتی آطه‌سی یکی کینه‌دن قیالر وآطه‌جقلرله مملو طار بر بوغازله آیرلمش اولدیغی حالده، مساحۀ سطحیه‌سی تقریباً ١٨٠٠٠ مربع کیلومتره و اهالیسی اوچ درت بیك وبر روایتده ١٠٠٠٠ کشیدن عبارتدر. شرقدن غربه برطاغ آطه‌یی شق ایدوب، اك یوکسك ذروه‌سی ٦٠٠ متره ارتفاعنده‌در. قسم جنوبیسی سطح مائل حالنده‌در. محصولاتی خدایی نابت هندستان جوزیله او اقالیمه مخصوص بعض اثماردن عبارتدر. مرکزی اولان (سامانه) قصبه‌سی او جهتك اك تجارتگاه محلیدر. سواحلنك اهالیسی (ملایی) جنسیتنه منسوب ودین اسلامله متدین اولوب، ایچ طرفلری وحشی پاپولره مسکوندر. سائر آطه‌لرك اهالی دائمه‌سی مفقود ویا پك آز اولوب، یالکز آو موسملرنده دیکر طرفلردن آوجیلر کله‌رك، دکیز قاپلومباغه‌سی وسائر بالیقلر صید ایدرلر.

سالواتیره { (Salvatiera) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنده (غوآنابوآتو) جمهوریتنك (سلایه) ایالتنده وسلایه‌نك ٣٤ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (لرما) نهرینك صاغ کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٤٣٢٠ اهالیسی، دمیر یولی وپاموق منسوجات دستگاهلری واردر.

— اسپانیاده استرمادوره خطه‌سنك (باداهوز) ایالتنده وباداهوزك ٤٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله بر قصبه بولنوب، ٣١٨٠ اهالیسی واردر.

— اسپانیانك ایالات شمالیه‌سندن (آلاوه) ایالتنده و (ویتوريا) نك ٢٣ کیلومتره شرقنده دخی بو اسمله بر کوچك قصبه بولنوب، ٢٠٠٠ اهالیسی ومشهور دکرمنلریله دباغخانه‌لری واردر.

سالوادور { (Salvador) آمریقای وسطی‌یی ترکیب ایدن بش جمهوریتك بری اولوب، وسعت اراضیجه اك کوچکلری، کثرت اهالیجه ایکنجیلری و اراضیسنه نسبةً کثرت نفوسجه برنجیلریدر.

شکلی، حدود ومساحه‌سی. — سالوادور جمهوریتی بحر محیط معتدل ساحلی بوینجه شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد غیر منتظم برمستطیل شکلنده اولوب، جماهیر مذکوره‌دن دیکرلرینك آتنتیك دکیزنده دخی ساحللری وار ایکن، بونك حدودی خط تقسیم میاهه قدر بیله وارەمیوب، تمامیله بحر محیط معتدل مائله‌سنده واقعدر. شمال غربی جهتندن (غوآتماله)، شمال شرقی جهتندن وشرقاً هوندوراس جمهوریتلریله، جنوباً دخی بحر محیط معتدل ایله محاط اولوب، (نیقاراغوآ) جمهوریتنك غرب شمالی کوشه‌سندن دخی (فونسقه) کورفزیله آیرلمشدر. ١٣°٢′٢٢″ ایله ١٤°٢٧′٢٠″ عرض شمالی و ٨٩°٥٧′ ایله ٩٢°٢٦′٥٥″ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ٢٣٠ وعرضی ٨٠ ایله ١٠٠ کیلومتره آره‌سنده در. مساحۀ سطحیه‌سی ١٨٧٢٠ مربع کیلومتره‌در.

احوال طبیعیه‌سی، جبال وانهاری. — سالوادور خطه‌سی عمومیت اوزره برسطح مائل حالنده ایسه‌ده، میلانی بردوزی‌یه اولمیوب، جهت شمالیه‌سنده وحدودك

خارجنده بولنان سلسلهٔ جبالك اتكلری ٦٠٠ مترەلك ارتفاعلره اینجه، دوز وواسع بریایله تشکیل ایدرلر،که مملکتك همان بتون معمورەلری بو یایلەدە بولنیور. بونك کنارنده غربدن شرقه برصره برکانلر اوزانوب، بوبرکانلر صرەسی غوآتماله جمهوریتی ایچنەدخی کیرر. بو یایله مملکتك قسم اعظمنی تشکیل ایدوب، آلت طرفنده ساحل بوینجه طار براووه ممتد اولور. یایله. نك کنارندەکی طاغلرینك الك یوکسکلری : ٢٢٨٠ متره ارتفاعی اولان (شیقوتنپك) سونمش برکانیله ٢١٠٦ متره یوکسك بولنان والیوم آتش فشان اولان (سانته آنا) برکانی وآشاغی یوقاری ٢٠٠٠ متره ارتفاعلرنده بولنان(آپانقه)ونام دیکرله(شیشیقاس تیك) طاغنك طقوز ذروەسی و سائره در . بو طاغلرك ساحله طوغری اولان اتکلری بالطه کورمه. مش پك صیق اورمانلرله مستور اولوب، یالکز بعض واديلرنده ساکن بولنان اصل یرلیلر بو اورمانلرك ایچنه کیرەبیلیرلر . میاه جاریەسی چوق اولوب، الك بیوك نهری (لمپا) در،که غوآتمالەدە نبعان وهوندو. راسك برکوشەسنی شق ایدەرك، سالوادوره دخول ایله ، بونك حدود شرقیەسنده واقع (غوئیپا) کولنك آیاغی حکمنده بولنان (دسقوبیتا) چاینی ویایلەنك بتون صولرینی آلەرق، ودرینجه بر وادی تشکیل ایدەرك، بحرمحیط معتدله دوکیلور. مجراسی ٣٠٠ کیلومتره طولندەدر . ایکنجی نهری (سان میکل) در،که مملکتك قسم شرقیسنده همنامی اولان شهرك ایچندن کچەرك ، (لمپا) منصبنك ٢٠ کیلومتره شرقنده دکیزه منصب اولور . غرب جهتنده ساحله قریب محللرده نبعان ایدر بر چوق قیصه نهرلر دخی واردر ،که الك مهملری (غوآتماله) حدودینی آیران (پازه) نهری اولوب، بونك آنجق ٥٠ کیلومترەلك مجراسی واردر. مذکور (غوئیپا) کولندن بشقه یایلەنك اورتەلرنده (ایلوپانغو) اسمیله بیوجك برکولی دها واردر ،که ٢٠٠ متره درین اولوب، اوزاقدن کوکوردقوقوسی طوبلدیغی حالده، بالیغی پك چوقدر. برچوق کوچك کوللری دخی واردر .

سواحلی ، جزایر و لیمانلری . — سالوادورك سواحلی ٣٢٠ کیلومتره طولنده اولوب، یالکز (لمپا) منصبنك اطرافنده آلچاقجه وسائر طرفلرده غوآتماله سواحلندن یوکسکدر . شرق جهتنده سواحل قیر. مزی طوپراقدن عبارت اولوب، اکثر محللری آلتدن اویەرق مغارەلر حاصل اولمشدر . غرب جهتندەایسه اکثر یرلری قیالقدر. ساحلی کیتدکجه دکیزه طوغری اوزانمقده در . باشلیجه لیمانلری اونیون ، الزیونقو ، قونقوردیا، لیبرتاد وآقایوتلەدر. (فوسقه) کورفزی ایچنده سالوادوره عائد برقاچ کوچك آطه بولنوب، باشلیجەلری : پونتەدە زاقاته، قونشاکیته، میانکره و (مارتین پرز) در .

اقلیم وهواسی . — سالوادورك هواسی مختلف اولوب، بواختلاف اراضیسنك درجهٔ ارتفاعنه تابعدر. شمالدەکی یوکسك طاغلرده هوا معتدل اولوب، یایله. دە، برصره تشکیل ایدن برکانلر دکیز روزکارینك ایشلەسنه مانع اولدیغندن، هوا صیجاقدر. سواحلده ایسه دها صیجاق اولدیغی حالده، دکیز ملتملریله تعدیل اولنور . آنجق ساحله قریب محللرده بولنان بطاقلقلر اورانك هواسنی تسمیم ایتمکله، صیتمه اکسیك اولماز. وصاری صیتمه وقولره دخی وقت وقت ظهور ایدر . بناءً علیه الك مسکون محلی یایلەسی اولوب ، همان بتون شهر وقصبەلری وتجارت وزراعتی اورادەدر . بویایلەدە میزان الحرارەنك درجهٔ وسطیەسی سانتیفراد حسابیله ٢٠ ایله ٢٧ آرەلرنده در . ایکی موسمی اولوب، نیساندن تشرین اولەدك ، یاغمور، وتشرین. اولدن نیسانه قدر قوراقلق موسمی دوام ایدر . یاغمورلر موسمنده وعلی الخصوص تموز وآغستوسده پك شدتلی فرطونەلر وبورەلر وقوع بولور . ایلول وتشرین اولده ایسه او قدر کثرتلی یاغمور یاغار ،که اکثریا نهرلرك طغیانندن یوللر دخی منقطع اولوب، آمدوشد وتجارت تعطیل اولنور. مع هذا سالوادورك یاغموری یالکز بحرمحیط معتدلدن کلوب، اوراردە الك زیادە یاغمور یاغدیران روزکار ایسه بحرمحیط آطلاسیدن اسنی اولمغله، سالوادور هواجه آمریقای وسطینك دیکر ممالکندن دها معتدل وبو سببه مبنی اهالیسی دها چوقدر .

محصولات وحیواناتی، منابع ثروتی . — طوپرا. غی پك منبت وهواسی محصولات متنوعه یتیشدیرمکه مساعد اولوب، بغدای وسائر حبوباتله، مصر، پرنج، فصولیه، شکر قامشی، قهوه، چیویت، قاقاو وسائره

حاصل اولور. اورمانلرنده كراسته‌يه، مرانفوزلغه وطاوشانلغه يارار پك چوق قيمتدار آغاجلر بولنديغی كبی، نباتات طبيه‌سی وبوياجيلقده مستعمل نباتلردخی پك چوقدر. حيوانات اهليه‌سی متوسط حالده او-لوب، حيوانات وحشيه‌سی‌ده آزدر. معدنی وعلی-الخصوص آلتون وكوش معدنلری پك چوق اولوب، اليوم اخراج اولنمقده‌در. ١٠٠ آلتونلی كوش، ٢ آلتون، ٢٠ كوموش، ٩ دمير، ٧ باقير، ٥ كوموشلی قورشون، ١ قلای، ١ جيوه‌لی آنتيمون، ٣ قورشون، ٤ كور معدنی و ١٥ كيرج طاشيله ٢ آلچی و ٦ ابنيه طاشی معدنی، كه جمعاً ١٨٠ معدن اوجاغی واردر.

تقسيماتی، اهاليسی، جنسيت ولسان ومذهبلری. — سالوادور جمهوريتی ١٤ ايالته منقسم اولوب، اهاليسی ١٨٨٧ ده ٦٦٤ ٥١٣ نفوسدن عبارت اولديغی حالده، ١٨٩١ ده ٧٧٧ ٣٩٥ مقدارينه بالغ اولمشدر، كه درت سنه ظرفنده ١١٣ ٠٠٠ قدر نفوس تزايد ايتمش ديمك اولوب، بوده نفوسجه كليتلی بر ترقيدر. بو حسابجه بهر مربع كيلومتره باشنه ٣٧ كشی دوشر، كه بو نسبت آمريقا ايچون پك چوق اولوب، آمريقای وسطينك سائر جمهو-ريتلرندن غوآتماله‌نك بهر مربع كيلومتره باشنه ١٠، هوندوراسك ٤، قوسته‌ريقانك ٣ ونيقاراغوآنك ٢ اهاليسی اولديغنه باقيليرسه، سالوادورك نسبةً نه قدر چوق مسكون اولديغی آكلاشيلير. صوك استاتستيقه كوره ايالاتنك آيری آيری مقداراهاليسی معلوممز اوله‌ميوب، ١٨٨٧ ده بروجه آتی ايدی.

ايالت	مركزی	مقداراهاليسی
سانته آند	سانته آند	٧٧ ٥٩٧
سان سالوادور	سان سالوادور	٦٢ ٩٨٧
قوسقاتلان	قويوتپك	٦١ ٤٩٨
سان ميكل	سان ميكل	٥٨ ٢٣٣
شالاتنانغو	شالاتنانغو	٥٣ ٣٨٩
لاليبرتاد	نوئووه سانسالوادور	٤٨ ٦١١
اوزولوتان	اوزولوتان	٤١ ٣٤٠
سان ويسنته	سان ويسنته	٤٠ ٤٠٥
سونسوناته	سونسوناته	٤٠ ٢٩٥
لاپاز	زاقاتقولوقه	٣٩ ٥٧٧
آهوآشاپان	آهوآشاپان	٣٦ ٤١٤
لااونيون	لااونيون	٣٤ ٩٠٤
غابانياس	سنسوناپك	٣٤ ٦٧٩
مورازان (غوتره)	غوتره	٣٤ ٥٨٤
جمعاً (١٨٨٧ ده)		٦٦٤ ٥١٣

مركزی واك بيوك معموره‌سی اولان (سان-سالوادورك) ٢٠ ٠٠٠ اهاليسی واردر.

اسپانيوللرك دخولنده سالوادورك قسم غربيسنك اهاليسی مكسيقه‌نك (ازتك) قوميله همجنس و (پيپيل) اسميله معروف اولوب، اولدقجه مدنی آدملر ايدی. قسم شرقيسنده ايسه (شونتال) اسميله نيم وحشی بر قوم بولنيوردی. اسپانيوللر مملكتی كشف وضبط ايتدكلرنده، اهالئ اصليه‌يی اسير كبی قوللانوب، حتی دمير تمغا ايله بدنلرينی توسيم ايده‌رك، تفريق ايدر-لردی. آنجق كنديلری قاريلره محتاج اولدقلرندن، يرلی قاريلرله تزوج ايدوب، بو ازدواجلردن ملز بر قوم تولد ايتمشدر، كه اليوم سالوادور اهاليسنك بر بيوك قسمی يعنی يوزده ٤٠ ی بونلردن عبارت اولوب، اختلاط ايتمه‌مش اهالئ اصليه‌سی يوزده ٥٥، صرف اسپانيوللدن متولد اولانلری يوزده ٤½ وزنجيلر دخی يوزده ياريم نسبتنده بولنيورلر. ملز اولانلر كندی لسانلرينی اونودوب، آنجق سويلدكلری اسپانيول لساننده لسان اصليلرندن قالمه برچوق كلمات وتعبيرات استعمال ايدرلر. اختلاط ايتمه‌مش اولان اهالئ اصليه ايسه لسان قديملريله متكلم وكنديلرينه مخصوص برنوع قلبه‌لردن مركب قريه‌لرده ساكندرلر.

معارف وصنايع وتجارتی. — معارفك نشر وتعميمنه زياده غيرت اولنمقده اولوب، ١٨٨٩ ده ٧٩٥ مكتب و ٢٩ ٦٣١ شاكرد وار ايدی، وسنۀ مذكوره ظرفنده يكيدن ٥٠ مكتب كشاد اولنديغنه باقيليرسه، بو مقدارك كيتدكجه ترقی ايتمكده اولديغی آكلاشيليور. قصبه‌لرده ذكور واناثه مخصوص عمومی وخصوصی رشديه واعداديه مكتبلری بولنوب، مركزده طب، فن جراحی، صيدلانی، علوم طبيعيه، حقوق، هندسه، فن معماری، طوپوغرافيا وسائر فنونه مخصوص شعبه‌لری حاوی بر دار الفنون ايله بر دار المعلمين، بر دار المعلمات، بر مكتب صنايع، بر موزه، بر علوم طبيعيه نمونه‌خانه‌سی، بر رصدخانه و ٧٣٥٠٠ جلدی حاوی بركتبخانه موجوددر. جمهو-ريت داخلنده ١٣ غزته نشر اولنوب، ١٠ ی مر-كزده و ٣ ی ايالاتده چيقار.

سالوادورده اهالينك مساعيسی اراضی‌يی آچوب، احتياجات محليه‌يه لازم اولان حبوباتدن بشقه، كليتله

اخراج اولنان قهوه، چيويت، توتون، قاقائو و سائر محصولات يتيشديرمك جهتنه وبرده كوش، آلتون وسائر معادنك اخراجنه مصروف اولمغله، صنايعه او قدر اهميت ويرلمديكندن، صنايع محليه باشليجه شكر واسپيرتو استحصالى وسائر محصولات ارضيه‌نك تهيئه‌سيله معادنك اذابه‌سنه مخصوص‌اولوب، سائر فابريقه‌لرى آزدر. تجارتى پك ايشلك اولوب، بحر محيط آطلاسيده اولان اوچ بيوك اسكله‌سندن كرك طوغريدن طوغرى‌يه بحراً وكرك بحر محيط آطلاسيدن كلن دمير يول خطلرينك منتهالرى اولان سان فرانسسقو وقولون اسكله‌لرى واسطه‌سيله آوروپا ايله وممالك مجتمعه ايله خيلى مناسبات تجاريه‌سى واردر. مذكور اسكله‌لردن ايچ طرفلرينه طوغرى كيتدكجه ايلريلكده و تشعب ايتمكده اولان اوچ دمير يولى وبر چوق شوسه‌لرى واردر. بتون تجارتى سنوى حد وسطى اوزره ٤٥ مليون فرانق راده‌لرنده اولوب، اخراجاتى دائما ادخالاتنك ايكى مثلى نسبتنده در، كه بوده مملكتك ثروت طبيعيه‌سنه و اهاليسنك سعى وغيرتنه بر دليلدر.

اصول اداره‌سى، قوهٔ ماليه وعسكريه‌سى. — سالوادور جمهوريت مفرطه ايله اداره اولنوب، ١٨٦١ده تأسيس و١٨٨٦ده تعديل اولنان قانون اساسيسنه كوره، رئيس جمهور درت سنه مدتله اجراى حكومت ايدن ٤٢ اعضادن مركب برمجلس مبعوثانى دخى اولوب، اعضاسى بهر سنه طوغريدن طوغرى‌يه افراد اهالى طرفندن انتخاب اولنور. ٢١ ياشنى طولديرمش اولان اهالينك بهر فردى انتخاب ايتمك و اولنمق حقنى حائزدر. ٧ نظارتى ٤ كشى طرفندن اداره اولنوب، هيئت وكلاسى درت ذاتدن مركبدر. واردات سنويه‌سى ٢٠ مليون ومصارفى ٢٦ مليون فرانق راده‌لرنده اولوب، وارداتنك ثلثانى كمركدن وبر ثلثى توتون ومسكرات انحصارندن حاصل اولور، وسائر ويركيلرى يوق‌حكمنده‌در. ديون داخليه‌سى ½ ٧ مليون دولار وديون‌خارجيه‌سى ٣٠٠٠٠٠ انكليزليراسندن عبارتدر. عسكرى ٢٠٠٠ نظاميه و ١٢٠٠٠ عساكر مليه‌دن عبارت اولوب، اوچ عسكرى‌مكتبى دخى واردر.

احوال تاريخيه‌سى. — ١٥٢٤ تاريخ ميلاديسنده اسپانيول سردارلرندن (پدرو آلوارادو) سالوادور خطه‌سنه داخل اولوب، اهاليسى بولنان واولدقجه بر مدنيته مالك اولان (پيپيل) قومى پك شدتلى بر مقاومتده بولنمشلرسه‌ده، نهايت مغلوب اولمغله، مملكت مذكوره اسپانيا دولتى نامنه ضبط، ودرت سنه صكره مرقومك برادرى (ژورژ آلوارادو) طرفندن (سان سالوادور) شهرى تأسيس اولنمش ايدى. او تاريخدن ١٨٢١ سنه‌سنه‌دك سالوادور ديكر آمريقاى وسطى ممالكيله برابر غوآتماله ايالتنى تشكيل ايدوب، اسپانيوللر طرفندن بو قومه مخصوص بر اصول ايله اداره اولنمشدر. تاريخ مذكورده مكسيقه، ارباب شورشنك موفقيتى اوزرينه، سالوادورليلر سائر آمريقاى وسطى خطه‌لرى اهاليسيله برابر صلحاً اعلان استقلال ايدوب، غوآتماله ايله برابر بر حكومت تشكيل ايتمكه چاليشمشلرسه‌ده، مكسيقه‌ده تأسس ايدن ايمپراطورلق حكومتى بوطرفلرى دخى التحاقه چاليشمش؛ وسالوادورليلر بو تجاوزه قارشى ممالك مجتمعه‌نك قوجاغنه آتلمغه قصد ايتمشلر ايدى. بو تهلكه‌دن قورتلدقدن صكره، بتون آمريقاى وسطى ممالكنى بر جمهوريته ويا بر جماهير متفقه هيئتنه قويمق فكرى اوياتوب، اك زياده بو فكره خدمت ايدن سالوادور ديكر آمريقاى‌وسطى ممالكيله لاينقطع محاربانده بولنوب، بر چوق داخلى فتنه وفسادلره دخى ميدان اولدقدن صكره، نهايت ١٨٨٦ ده شمديكى جمهوريت تأسس ايتمشدر. ١٨٨٩ ده آمريقاى وسطى‌نى تركيب ايدن بش جمهوريت آره‌سنده بو بش مملكتى بر جمهوريته جمع ايتمك اوزره بر اتفاق عقد اولنه‌رق، بو قرار، ١٩٠٠ ده قطعياً اعلان اولنمق اوزره، ١٨٩٠ ده موقتاً ولاجل التجربه موقع اجرايه قونيله‌جق ايكن، سالوادور ايله غوآتماله آره‌سنده ظهور ايدن اختلاف تأخيرنى موجب اولمشدر.

سالوچو { (Saluces, Saluzzo) ايتاليانك قسم شماليسنده واقع (قونى) ايالتنده و قونينك ٢٩ كيلومتره شمال غربيسنده و(پو) ايرماغيله بوكا تابع (وارايته) نهرى آره‌سنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٩٧١٠ اهاليسى

دمیر یولی، داخلی مکتب اعدادیسی، ایپك وشاپقه فابریقه‌لری، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری وحبوبات، شراب وحیوانات تجارتی واردر. وقتیله مستقل بر مارکیزلك مرکزی ایدی.

سالوده (Saluda) ممالك مجتمعه‌نك جنوبی قارولینه جمهوریتنده بر نهردر، که (آلغانی) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، جنوب شرقی‌یه جریان ایده‌رك، جمهوریت مذکوره‌نك مرکزی اولان (قولومبیا) شهرندن مرورله، ۳۲۰ کیلومترهلك مسافه قطع ایتدکدن صکره، بحر محیط اطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسنك اطرافی پاموقله مزروعدر.

سالور (یاخود سالیر) ترکمان قبائلندن بر قبیله اولوب، هریرود ایله جیحون آره‌سنده ومرو جوارلرنده ساکندرلر. اوتوز قرق بیك نفوس قدر اولوب، مقدما خیمه‌نشین اولدقلری حالده، اخیراً حیوانلری سائر قبائل طرفندن یغما ایدلمکله، بر طاقم قلبه‌لرده اسکان ایدوب، زراعتله اشتغاله مجبور اولمشلردر.

سالور (Salor) اسپانیانك (قاسرس) ایالتنده تاج ایرماغنه تابع بر چای اولوب، سان پدرو طاغندن نبعانله، ابتدا شماله وبعده غرب شمالی‌یه جریان ایده‌رك، ۱۲۵ کیلومترهلك مسافه قطع ایتدکدن صکره، پورتکیز حدودنده مذکور ایرماغه دوکیلور.

سالور ترکمان اقوامندن بر قومك رئیسی اولوب، دردنجی قرن هجری اواسطنده کندیسی شرف اسلامله مشرف وقومنه دخی اسلامی قبول ایتدیرمکه موفق اولمش؛ و اخلافی کاشغاره و چین حدودینه قدر توسیع ممالك ایدوب، ترك اقوام و قبائلی بیننده نشر اسلام ایتمشلردر. چناق خان وقره خان دیمکله دخی معروفدر.

سالوست (Salluste) اسکی روما مشاهیر مورخیننده اولوب، میلاددن ۸۶ سنه اول (آمیترنه) ده طوغمش؛ وقبل المیلاد ۳۶ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. زادکاندن بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، عوام طرفنی التزام ایتمش؛ وامور سیاسیه‌یه قاریشوب، قیصره طرفدارلق ایتمش؛ و آفریقاده نومیدیه والیلکنده و سائر مناصبده بولنه‌رق، کلیتلی ثروته مالك اولمش ایدی. بعده امور سیاسیه‌دن چکیلوب، (کیرینال) طاغنده یاپدیرمش اولدیغی مکمل ومزین باغچه‌لرله محاط کوشکنده روما تاریخنی یازمغه حصر اوقات ایتمش ایدی. امور سیاسیه‌ده‌کی مهارتنی کوسترن وبیوك بر فصاحتله یازلمش اولان بو تاریخك یالکز بر ایکی فصلی باقی اولوب، سالوستك قیصره یازمش اولدیغی ایکی رساله دخی موجوددر.

— بو اسمله دردنجی قرن میلادیده بر حکیم دخی کلمشدر، که ایمپراطور قونستانسك زماننده غالیا والیسی اولوب، اوراده منفی بولنان یولیانوسك محافظه‌سی دخی کندیسنه احاله اولنمش؛ وبو پرنسك محبتنی قزانوب، ایمپراطورلغنده مناصب عالیه‌یه ترفیع ایدلمش؛ ومعیتنده ایران سفرینه کیده‌رك، ۳۷۰ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. الوهیت وعالم حقنده بر کتاب مقبولك صاحبیدر.

سالوم (Saloum) آفریقای غربیده فرانسه‌نك سنغال مجرنده بر نهردر، که ۱٤° ٦′ عرض شمالی ایله ۱۸° ٤′ طول غربیده نبعانله، غربه وبعده جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، بر قاچ قوله آیرلدقدن صکره ۱۳° ٤۹′ ۳۰″ ایله ۱۳° ٤۱′ ۳۰″ عرض شمالی و ۱۸° ۵٦′ ٤۵″ ایله ۱۹° ۷′ طول غربی آره‌لرنده، واسع بر دالیه تشکیل ایده‌رك، بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. منصبی بر درجه‌یه قدر قومله مسدود ایسه‌ده، ۱٦۰ کیلومتره محلی سیر سفائنه صالح اولوب، بیوجك کیلر دخی ایشلر؛ و (سینه) دینلان باشلیجه تابعنه دخی کیررلر. کنارلری آلچق اولوب، طغیاننده اطرافنده بولنان واسع اووه‌لری صو باصار، وبر چوق بطاقلقلر تحصل ایدر. بو اووه‌لرده بر چوق صو قوشلریله غزاللرك انواعی وفیل، قپلان وزرافه کبی حیوانات دخی بولنور. — بو نهرك حوضه‌سی دخی بو اسمله مسمی اولوب، یرلی بر حاکمك تحت اداره‌سنده وفرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده‌در. دین اسلام بو خطه‌یه داخل اولوب، کیتدکجه ترقی وتوسع ایتمکده ایسه‌ده، اهالینك اکثری حالا بیلانه عبادت ایدرلر. حاکملرینك مقری قارشیسنده ونهرك کنارنده فرانسزلر (قائولاق) اسمیله بر تجارتگاه تأسیس ایدوب، او جوارلرك قومانداننی اوراده اقامت ایدر.

سالومون { (Salomon) حضرت سلیمان (عم) ه یهود ونصاری طرفندن ویریلن اسمدر .

سالومون { (Salomon) مجارستان قراللرندن اولوب، برنجی آندریاك اوغلیدر . ١٠٤٥ ده طوغوب ، ١٠٥٠ ده پدری طرفندن تخته اجلاس اولنمش ایسه‌ده، پدرینك ١٠٦١ ده واقع وفاتنده عمیجه‌سی (بلا) حكومتی ضبط ایدوب، ١٠٦٣ ده بونك وفاتی اوزرینه، حكمدار اولمش؛ و ١٠٧٤ ده اسقاط اولنه‌رق ، ١٠٧٨ ده وفات ایتمشدر .

— فرانسه‌ده برتانیه دوقه‌لرندن دخی بو اسمله اوچ كشی كلوب ، اوچنجیسی طقوزنجی قرن میلادیده حكم سورمش؛ وفرانسه قرالی (شارلشوف)له بالاتفاق ، نورماندلردن (آنژر) ی ضبط ایده‌رك، قرال عنوانی آلمش ایدی .

سالومون آطه‌لری { (Iles Salomon) بحر محیط كبیرك (ملانسیا) قسمنده ، یكی كنیه‌نك شرق جهتنده یكی برتانیه ایله یكی ایرلانده‌نك جنوب شرقیسنده ویكی هبریده آطه‌لرینك غرب شمالیسنده واقع بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب ، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ممتد بر صره تشكیل ایدرلر ، وجمله‌سی بو استقامتده طار واوزون آطه‌لردر. تقریباً ٢° ایله ٣٠َ ١٣° عرض جنوبی و ٤٥َ ١٥١° ایله ١٦٢° طول شرقی آره‌لرنده واقعدرلر. مجتمعاً مساحهٔ سطحیه‌لری ٤٣٨٩٩ مربع كیلومتره اولوب ، اهالیسنك مقداری هنوز مجهول وغیر معیندر . جزایر مذكوره : بوكنویل، شوآزول، ایزابل، یكی ژورژیا، مالاتیه، غوادالقنار و سان قریستودال اسملریله ٦ بیوك وبر چوق كوچك آطه‌دن مركب اولوب، بیوكلرینك جمله‌سیله كوچكلرینك بر طاقمی اراضیٔ بركانیه‌دن و كوچكلرینك بعضیسی اراضیٔ جدیدهٔ مرجانیه‌دن متشكلدر. كوچكلرندن (ساوو) آطه‌سنده بو جزایرك اسپانیوللر طرفندن كشفنده آتش افشان بولنمش اولان (سزارغه) بركانی الیوم سونمش حالنده اولوب ، یالكز بیوكلرندن (بوكنویل) آطه‌سنك ایچ طرفلرنده واقع (باغانه) بركانی الیوم آتش افشاندر . بو آطه‌لرده حركت ارض پك صیق وقوع بولیور . بو آطه‌لرك جمله‌سی طاغلق اولوب ، بوكنویل آطه‌سنك اك یوكسك طاغی ٣١٠٠ ، سان قریستوالك ٢٤٤٠ ، مالاتیه‌نك ١٣٠٣ وایزابلك ١١٨٨ متره ارتفاعنده‌در . بو طاغلرك همان جمله‌سی غایتله صیق اورمانلرله مستور اولوب، آطه‌لرك بعضلرنده یوكسك اوتلرله مستور واسع یرلر دخی واردر . اكثریتك بر ایكی متره عمقنده منبت اتربهٔ نباتیه‌لری اولوب ، میاه جاریه‌لری دخی چوقدر . بو آطه‌لرده پك چوق یاغمور یاغوب، كانون‌اولدن نیسانه قدر اسن شمال غربی روزكاری دخی پك صیجاق وسیكیرلری مهیج اولدیغندن، هوالری آغیردر . مایسدن تشرین‌ثانی‌یه قدر اسن جنوب شرقی روزكارلری ایسه دها سرین وصحته‌دها نافعدر . میزان‌الحرارهٔنك حد وسطیسی ٢٤ ایله ٣٢ درجه‌لری آره‌سنده بولنیور. ممه‌لی حیوانلردن بوآطه‌لرده یالكز طوموز، كوپك ، ساریغ وبر نوع فاره بولنوب، جنوبی آطه‌لرك اورمانلرنده بر نوع نسناس دخی بولندیغنی اهالیٔ محلیه طرفندن روایت اولنمش ایسه‌ده ، هیچ بر سیاح طرفندن كورلمه‌مشدر . طیورك پك چوق انواعی بولنوب، هله كوورجینلری پك‌چوقدر. بوجكلركده پك چوق وپك كوزل نوعلری واردر . ییلان‌وبعض نهرلرده تمساح دخی بولنوب، اهالی ییلانه عبادت ایدرلردی . آغاجلرك و سائر نباتاتك انواع كثیره‌سی بولنوب، یرلیلرك بونلری تفرقده بیوك بر مهارتلری واردر . كویلری هندستان جوزی آغاجلریله محاط اولوب، بو میوه باشلیجه مدار تغذیلریدر . اهالیسی ایكی جنسیته منسوب اولوب ، سواحلده ساكن بولنانلری ملانسیا جنسندن اورته بویلی ، تندرست وزیاده‌جه اسمر آدملردر . بونلر بدنلرینك هرطرفنی ویوزلرینی توسیع ایدوب، قولاقلرینی دله‌رك پك‌بیوك شیلر صوقارلر، وكیك وبونجق وسائره‌دن غریب كردانلقلر وبازوبندلر یاپارلر. ارككلری قادینلردن زیاده سوسلنیر . ارككلر همان چیلاق كزوب ، یالكز ستر عورت ایچون بر اینجه پشتمال قوللانیرلر . قادینلر بللرندن دیزلرینه‌قدر بدنلرینی اورته‌جك برنوع‌فیستان كییرلر . ناموس و حیاعندلرنده مجهول اولوب، قیزلر اولنجه‌یه قدر كنجلر ایچون مباح عد اولنور؛ وچوق

دفعه اولی آدملر قاریلرینی بینلرنده موقتاً مبادله ایدرلر. وحشی وخائن آدملر اولوب، اکثری کسکین طاشدن معمول غارغی، بالطه، طوپوز، قالقان وبعض آطه‌لرده اوق ایله مسلح اوله‌رق گزرلر؛ واللرینه دوشن دشمنلرینی کسوب یرلر. انسان اتی یمکه او قدر آلیشمشلر، که چوق دفعه اولولری بیله مزاردن چیقاروب یرلر. طاغلرده (نفریتو) جنسنه منسوب دها سیاه ودها وحشی دیگر بر قوم ساکن اولوب، بوایکی قوم بینلرنده دائمی صورتده محاربه ومجادله‌ده بولنورلر؛ ویکدیگرلرینک مقتول و اسیرلرینی اکل ایدرلر. هندستان جویزیله اکمك آغاجی میوه‌سندن بشقه موس وبر نوع پتاتس ایله سائر بعض شیلر یتیشدیروب، زراعت ایشلری وسائر بتون ایشلر قاریلره عائددر، و بو بیچاره‌لری حیوان کبی قوللانیرلر. قایقجیلقده پك چوق مهارتلری واردر. خانه‌لری آغاج داللرندن و چالیدن وبعضلری صوبك ایچنده قازیق اوزرنده معمولدر. بو آطه‌لر ١٥٦٨ تاریخ میلادیسنده اسپانیا بحریوندن (مندانه) طرفندن کشف اولنوب، بعده‌یولی غائب اولمش؛ و١٧٦٨ده فرانسه بحریوندن بوکنویل طرفندن بولنه‌رق، بعده برقاچ سیاح طرفندن زیارت اولنمش؛ وقرن حاضر میلادیده بر طاقم مسیونرلر وتاجرلر بو آطه‌لرده یرلشمشلردی. الیوم سائر بحر محیط کبیر جزایرندن زیاده مجهول الاحوالدرلر. اخیراً آلمانیا دولتی سالومون جزایرینی مستملکاتی صره‌سنه قویمشدر.

سالون (Salon) فرانسه‌نك ایالات جنوبیه‌سندن رونه آغزی ایالتنك، (اکس) قضاسنده واکسك ٣٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده وبر جدول ایله بر دمیر یولك محل تشعبلرنده واقع ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٩٢٠ اهالیسی متعدد زیتون یاغی و صابون فابریقه‌لری وگوزل باغلری واردر.

سالونه (Salona) دالماجیه‌نك (اسپالاتو) سنجاغنده واسپالاتونك ٥ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، شمدیکی حالده آنجق ١٢١٠ اهالی‌یی جامع اولدیغی حالده، وقتیله بتون دالماچیانك مرکزی اوله‌رق بیوك بر شهر ایدی. اسکی شهرك خرابه‌لری اسپالاتو شهرینه قدر ممتد اولور.

سالونه (ونام دیگرله آمفیسه (Salona, Amphissa) یونانك فتیوتیده مع فوکیده ایالتنده وآتنه‌نك ١٣٢ کیلومتره غرب شمالیسنده (پارناسیس) قضاسنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی وجوارلرنده توتون و زیتون ایله حبوبات محصولاتی واردر. ایچندن جریان ایدن بر چای جنوب جهتنده وقورینته کورفزی ایچنده واقع (سالونه) قوینه دوکیلور. مذکور قویده بر کوچك اسکله‌سی دخی واردر. اسکی زمانده بیوك بر شهر اولوب، بعض آثار عتیقه‌سی الیوم باقیدر.

سالونینه (Salonine) روما ایمپراطورلرندن (غالیان)ك زوجه‌سی اولوب، حسن اخلاق و درایتیله شهرت بولمشیدی. علمایی وعلی الخصوص (پلوتین) ی حمایه ایتمشدر. زوجیله برلکده سفر ایدردی. ٢٦٧ تاریخ میلادیسنده میلان شهری قپوسنده زوجیله برابر قتل اولنمشدر.

سالوئن (Salouen) تیبت وهند چینیده بیوك بر ایرماق اولوب، تیبت طاغلرندن نبعان‌ایله، شرق جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (لوکیانغ) اسمیله چینك (یونان) خطه‌ٔ اسلامیه‌سنی شق ایتدکدن صکره، جنوبه طوغری دونه‌رك، (چانلوئن) اسمیله برمان ایله سیام آره‌سنده جریان، وبعده (مارتابان) مملکتنی شق، و (مارتابان) ایله (مولمین) شهرلرینی سق ایده‌رك، تقریباً ١٦٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره مارتابان قوینه دوکیلور. منصبنه قریب ٥ کیلومتره وسعتی اولوب، منصبنده واسع بر دالیه تشکیل ایدر. بر چوق بیوك نهرلرك صولرینی‌ده جمع ایدر. ثانیه‌ده ١٧٠٠٠ وبعضاً ٢٠٠٠٠ مکعب متره صو دوکر.

ساله (Sale) انکلتره‌نك (چستر) ایالتنده ومانچسترك ٨ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهالیسی وسبزه باغچه‌لری واردر. مانچسترك بر محله‌سی حکمنده‌در.

— آوسترالیاده (ویقتوریا) حکومتنده (تانجیل) ایالتنده وملبورنك ١٨٢ کیلومتره شرق جنوبیسنده دخی بواسمله بر قصبه اولوب، ٤٠٠ اهالیسی واردر. منبت ومرعالری چوق بر اووه‌نك اورته‌سنده واقع اولوب، ایچندن جریان ایدن (تومپسون‌ریور) چاینده وبونك دوکلدیکی (لاتروبه) ایرماغنده سفائن قصبه‌یه

قدر ایشلر . خیلی دکرمنلری ودباغخانه‌لریله بیره فابریقه‌لری واردر .

ساله قونسیلینه { (Sala Consilina) ایتالیانك سالرنه ایالت جنوبیه‌سنده وسالرنه‌نك ٧٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٦١١٠ اهالیسی واردر.

سالیان { (Saliens) فرانق اقوامندن اسکی بر قوم اولوب، آلمانیه‌نك (سا آله) نهری وادیلرنده ساکن بولنمغله، بو اسمله شهرت بولمشلردی . کندیلرینه نسبتله *Loi Salique* تسمیه اولنان بر قانون مخصوصلری وار ایدی .

سالیبابو { (Salibabou) [« سانکی » ماده‌سنه مراجعت اولنه . »

سالیسبوری { (Salisbury) ونام دیکرله (نیوساروم New Sarum) انکلتره‌نك جنوب جهتنده (ویلج) قونتلغنك یعنی ایالت ویا سنجاغنك مرکزی بر قصبه اولوب، (آوون) نهرینك (بورنه) و (نادر) نهرلریله تلاقی ایتدیکی محلده وبرقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر . ١٤٠٠٠ اهالیسی، حبوبات تجارتی، بیوك حیوانات بازاری وبیچاق وسائر چلیك آلاتله ایپ وبیره وسائره فابریقه‌لری واردر . غایتله منتظم بر قصبه اولوب، سوقاقلری دوز وکنیش وصو جدوللری چوقدر .

سالیناس { (Salinas) آمریقای وسطینك غربی ساحلنده وقوستاریقه ایله نیقاراغوا جمهوریتلری آره‌سنده بر قوی اولوب، طولی ١٠، اکی ٥ کیلومتره ودرینلکی‌ده ١٠ ایله ٢٥ متره آره‌سنده در .

— بو اسمله ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیا جمهوریت غربیه‌سنده بر نهر دخی اولوب ، بحر محیط معتدله دوکیلور . مجراسی ٣٠٠ کیلومتره طولنده ایسه‌ده، صوینی آزدر .

— آفریقانك ساحل غربیسنده پورتکیزك النده بولنان آنغوله مملکتنده و ´٥٣ °١٢ عرض جنوبیده بو اسمله بر برون دخی واردر .

— مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك (سان لویی پوتوسی) جمهوریتنده وبو شهرك ١١٣ کیلومتره شمال غربیسنده‌ده برقصبه اولوب، ٦٤٠٠ اهالیسی وقیا طوزیله مملحه‌لری بولنان طوزلی کوللری واردر .

— آمریقای جنوبیده آرجنتین جمهوریتنك (پامپه) تعبیر اولنان واسع صحراسنك اواسطنده‌دخی بو اسمله مملحه‌لری چوق کنیش بر یر واردر .

سالینه { (Saline) بو اسمله ممالك مجتمعه‌ده برچوق انهار بولنوب، الك بیوکلری : آرقانساس جمهوریتنده ٢٨٠، ایلینویس جمهوریتنده ١٠٠، قانساس جمهوریتنده ٤٠٠، لویزیانه‌ده ١٠٠ ونبراسقه‌ده ١٢٠ کیلومتره‌لك مجرالری اولانلردر.

سالینه { (Salina) ایتالیانك جنوب جهتنده واقع (ائولیان) جزایرندن بر آطه اولوب، (لیپاری) جزیره‌سنك ٣ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٨ مربع کیلومتره اولوب، ٥٦٣٥ اهالیسی واردر . سیجلیه‌نك مسینه ایالت وقضاسنه ملحق بر ناحیه تشکیل ایدیور . سکز طقوز یوز متره ارتفاعنده ایکی تپه‌سی وار در ، که سونمش برکانلر در . اراضیسی پك منبت اولوب ، باغلری وزیتون آغاجلریله سائر اشجار مثمره‌سی چوقدر. جنوب شرق ساحلنده مملحه‌لری واردر .

سام { (Sem) حضرت نوح (عم) ك اکبر اولادی اولوب، بوکا نسبتله (امم سامیه) تسمیه اولنان کلدانیلر، آثوریلر، سریانیلر، فنیکه‌لیلر، عبرانیله وعربلر یعنی جزیرة العرب ایله شام وعراق جهتلرنده ساکن اولان اقوام بونك نسلندن عد اولنورلر . تاریخك ازمنهٔ مجهوله‌سنی طولدیرمق قیدنده بولنان مورخلر سامك ٦٠٠ سنه معمر اولدیغنی قبول ایدیورلر. الام، آثور، ارفخشاد، لود وآرام اسملریله بش اوغلی اولدیغی مرویدر .

سام { ایرانك اساطیرله مخلوط اولان تاریخ قدیمنه کوره مشهور رستم زالك جدی ونریمانك اوغلی بر قهرمان اولوب ، سیستانده حکم فرما ایدی .

سام { غوریان سلاله‌سنك جدی اولوب، غور حکمدارلرندن (سوری) نك حفیدی ایدی . جدی سلطان محمود غزنوی طرفندن ازاله وملکی ضبط اولندقده، کندیسی تبدیلاً هنده فرار ایله، اوراده بر بتخانه‌نك خدمتنه کیرمش ؛ واوغلی حسین بن سام وطننه عودت ایدوب، سلطان ابراهیم غزنوی طرفندن غورستان والیلکنه نصب اولنمش؛ وبونك اوغلی علاء الدین حسن ، آل سبکتکینك

ضعفندن بالاستفاده ، اعلان استقلال ایله ، غزنه وهراتی وخراسانك بر قسمنی ضبط ایده‌رك ، غوریان دولتنی تأسیس ایتمشدر .

سام { آنف البیان سامك طورنی وحسین بن سامك ایکنجی اوغلی اولوب ، برادری علاء الدین حسین سلطنته نائل اولدقده ، هراتی پایتخت اتخاذ ایده‌رك ، غزنه‌یه صاحب ترجمه‌یی والی نصب ایتمشیدی . برادرینك مغلوب و فراره مجبور ایتمش اولدیغی بهرامشاه غزنوی هندستاندن عسکر جمعیله ملکنی استرداده کیتدیکنده ، سامی غزنه‌ده طوتوب ازاله ایتمشدر . سیف الدین بن علاء الدیندن صکره ، بونك اوغللری غیاث الدین محمد وشهاب الدین ابومظفر وبعده تورونی محمد بن غیاث الدین تخته چکمشدر .

سامار { (Samar) اسپانیا مستملکاتندن بحر- محیط کبیرده واقع (فیلیپین) جزایر- ینك (ویسایه) زمره‌سندن برآطه اولوب ، ١١° ١′ ایله ١٢° ٣٦′ عرض شمالی و ١٢١° ٣٥′ ٤٥″ ١٢٣° ٢٩′ ٤٥″ طول شرقی آره‌لرنده واقع وشمالاً (لوسون) جزیرهٔ کبیره‌سنك (قامارینه) شبه جزیره- سندن (سان برناردینو) بوغازیله آیرلمشدر . شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد غیر منتظم بر مستطیل شکلنده اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٩٣٠ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً ٢٠٠٠٠٠ کشیدر . ارا- ضیسی طاغلق اولوب ، جبالنك درجهٔ ارتفاعی هنوز معلوم دکلدر . میاه جاریه‌سی چوق اولوب ، اوراس ، لاغوآن ، بانو ، تیمونیتی و بوروهان جملهٔ انهارندندر . محصولات ارضیه‌سی عموم فیلیپین جزایری محصولا- تنه مشابه اولوب ، مختلف حبوبات واثمار ایله برقاچ نوع شکرقامشی ، پتاتس نوعندن برطاقم مغذی کوکلر وساژه‌دن عبارتدر . اشجاری چوق اولوب ، سفائن اعماله الویریشلی خیلی کراسته کسیلیر . بال وبال مومی ایله هندستان جوزی دخی چوقدر . آو حیواناتیله دکزنده بالیقلری بولدر . اهالیسی ملایی جنسنه منسوب اولوب ، ایچ طرفلرنده اهالیٔ اصلیهٔ قدیمه‌سی اولان (نغریتو) جنسنك بعض افرادی بولنمسی دخی محتملدر . ملاییلر دین اسلامله متدیندر .

سامارانغ { یاخود سمرنك (Samarang) جاوه جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده و (باناویه) نك ٤٢٠ کیلومتره شرقنده ایالت مرکزی برشهر اولوب ، ٧١٤٤٠ اهالیسی ، پك ایشلك تجارتی وعلی الخصوص کلیتلی شکر ، قهوه ، توتون وچیویت اخراجاتی واردر . لیمانی اولمیوب ، بیوك کمیلر آچیقده طورمغه مجبور در ؛ کوچکلری شهرك ایچندن آقان نهرك ایچنه کیررلر . بر ایکی جدولی ، خندقله احاطه اولنمش قلعه‌سی ، دمیر یولی وبخارله ایشلر تراموایی دخی واردر . — سامارانغ ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٥١٨٧ مربع کیلومتره واهالیسی ١٤١٢٣٣٥ کشی اولوب ، بهر مربع کیلومتره باشنه ٢٧٢ کشی دوشیور . اهالیٔ مذکوره‌نك ٢٠٠٠٠ ی چینلی و ٤٠٠٠ آوروپالی اولوب ، قصوری جاوه‌لی ودین اسلامله متدیندر . شمال وشمال شرقی جهتلرندن ماعداسی طاغلق اولوب ، اراضیسی پك منبت اراضیٔ برکانیه‌دندر . باشلیجه محصولاتی : پرنج ، قهوه ، شکر ، توتون وبعض یرلرنده برنوع بغدایدر . آره‌لری برکولله آیرلمش ٣٠٠٠ متره‌دن زیاده مرتفع ایکی برکانی واردر . میاه معدنیه‌سی و ایلیجه‌لریله معدن صوینی حاوی چا- مورلری وطوزی چوقدر .

سامارە { (Samara) روسیه‌نك شرق جهتنده وموسقوه‌نك ٨٥٦ کیلومتره شرق جنوبیسنده و (وولغه) ایرماغنك ساحل یسارنده او- له‌رق همنامی اولان نهرك بو ایرماغه دوکلدیکی محلده وبو نهرك‌ده ساحل یمیننده ایالت مرکزی بر شهر او- لوب ، ٧٥٤٨٠ اهالیسی ، اشجار مثمره باغچه‌لری وایچ یاغی ، جام ، بیره ، ایپ ، طوغله ، موم ، صابون ، پوتاس ، قوله ، آرابه ، فوچی وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری ، دمیر وچاك دوکمخانه‌لری ، پك ایشلك تجارتی ، وولغه وسامارە‌ده لیمانلری ، اوچ بیوك بازا- ری ، کتبخانه‌سی ، برمکتب اعدادیٔ داخلیسیله متعدد مکاتب سائره‌سی ، ایکی تیاتروسی وکوزل باغچه‌لریله تفرجکاهلری واردر . سوقاقلری کنیش ایسه‌ده ، چوغی قالدیرمسز اولوب ، یازین چوق توز اولور . اورنبورغه کیدن دمیر یول خطی بو شهردن چکیور .
— سامارە ایالتی شرق جنوبی جهتندن اورال ، شرقاً اورنبورغ ، شرق شمالی طرفندن اوفه ، شمالاً ویاتقه وقزان ، غرباً سیمبیرسك وساراتوف ، جنوباً دخی اژدرهان ایالتلریله محدود اولوب ، وولغه مجرا- سنك شرق جهتنده واقع اولمغله ، حدود غربیه‌سی نهر مذکور ، شرق و شرق جنوبی حدودینی دخی

(اوبجی) طاغنك صیرتی تشکیل وتفریق ایدیور . مذکور طاغ (اورال) سلسلهٔ جبالنه مربوط اولوب ، شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری ممتد اولور . وغربی اتکلریله برقاج قولی‌دخی ایالتك ایچنه اوزانیر بو اتکلردن برقاج نهر نبعان ایدوب ، بونلرك اك بیوکلری اولان (بولشوی ایرکیز) ، ساماره ، سوق وچرمشان نهرلری غربه طوغری آقه‌رق ، وولغه ایرماغنه‌دوکیلور؛ ویالکز قسم‌جنوبیسنده‌کی(بولشوی اوزن) و (مولی اوزن) جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق اژدرهان چولنده محو اولورلر . برچوق کوچك کوللری دخی واردر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵۱۰۴۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۵۶۹۸۳۲ کشیدر . هواسی یازین صیجاق وقیشین صوئوق او- لوب، تموزده میزان الحراره سانتیغراد حسابیله ۳۷ درجه‌یه قدر چیقار ، وشباطده صفردن آشاغی ۲۹ درکه‌یه قدر اینر . یاغمورلری‌ده آزدر . مع هذا هواسی صاغلامدر . طوپراغی پك منبت اولوب ، عموم اراضیسنك همان نصفی مزروع، یوزده ۳۱ ی چایر و مرعا ، یوزده ۸ ی اورمان و یالکز یوزده ۱۱ ½ ی اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر . آنجق زراعت اکثر طرفلرنده هنوز اسکی اصولده اجرا اولندیغندن، وکوبره فقدانندن بحق استفاده اولنمیور. وقورافلق چوق دفعه قحطلی انتاج ایدر. جنوب جهتنده باشلیجه بغدای وسبزه وشمال جهتنده چاودار، یولاف،داری وپتاتس حاصل اولور . بغدای مملکتی اداره ایتد- کدن‌صکره، خیلی مقداری‌ده اخراج اولنور. جنوب جهتنك حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص آت، صیغیر، قیون وطوموزلری چوقدر . یاغ ، پیاغی ، دری، ایچ یاغی و سائر حیوانات محصولاتندن دخی خیلی اخراجاتی واردر. اورمانلری آز اولدیغندن، اودونجه صیقندی چکیلوب، علی‌الخصوص جنوب جهتنده تزك یاقمق مجبوریتنده بولنیورلر. اهالیسی باشلیجه زراعتله و وولغه‌ده بالیقچیلق وکمیجیلکله مشغول اولوب ، صنایع پك‌چوق ایلریله‌مشدر . اولان فابریقه‌لرکده چوغی محصولات ارضیه‌یی تهیئه و استحضاره مخصوصدر . تجارتی پك ایشلکدر . ایالت ۷ قضایه منقسمدر . اهالیسی ایچنده ۹۶۰۰۰ قدر مسلم تاتار و ۱۳۱۰۰۰ قدر پروتستان آلمان بولنیور .

ساماره } (Samara) روسیه‌نك شرق جهتنده وولغه‌نك صول تابعلرندن بر نهر اولوب، اورنبورغ ایالتنك غرب جهتنده (اوبجعی صیرت) طاغندن نبعانله، غرب شمالی‌یه طوغری آقه- رق، همنامی اولان ایالته کیرر ؛ وصاغدن (اوران) یاخود (چوران) ایله (توق) و (بوروفقه) صولدن دخی (بوزاولون) چایلرینی آلدقدن صکره جنوب غربی‌یه دونه‌رك، صولدن (سیزایه) صاغدن دخی (کنیل) چایلرینی اخذ ایله ، همنامی اولان شهرك آلت طرفنده وجنوبنده وولغه ایرماغنه دو- کیلور. مجراسنك طولی ۵۶۱ کیلومتره وحوضه‌سنك وسعتی ۵۰۵۸۹ مربع کیلومتره‌در . بوز اولوق چاینك ملتقاسندن آشاغیسی سیرسفائنه صالح اولوب، منصبندن اون بش کیلومتره یوقاری‌یه فیضانده واپورلر دخی ایشلر .

— روسیه‌نك جنوب جهتنده دخی بو اسمله صولدن (دنیپر) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب،خارقوف ایالتنك جنوب جهتنده نبعانله، جنوب‌غربی‌یه طوغری جریان، ویقاترینوسلاو ایالتنه دخول ایدر ؛ وابتدا غرب شمالی‌یه بعده جنوب غربی‌یه دونه‌رك، صولدن (بیق) و(وولچیا) صاغدن دخی (کیلچین) چایلرینی اخذله، یقاترینوسلاو شهری قارشیسنده مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسی ۳۱۶ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ۲۴۶۶۹ مربع کیلومتره وسعتنده‌در . جریانی بطیٔ اولوب ، بر چوق محللرنده بطاقلقلر و قامشلقلر تشکیل ایدر، وسیر سفائنه صالح دکلدر.

ساماریه } (Samarie) فلسطینك غرب جهتنده (مناس) سبطی مملکتنده و افرائیم حدودنده اسکی بر شهر اولوب، بر وقت اسرائیل دولتنك وبعده (ساماریتیده) اسمیله تشکل ایدن حکومت مخصوصه‌نك مرکزی ایدی . میلاد عیسی (عم) دن ۹۱۲ سنه اول تأسیس اولنوب، قبل المیلاد ۷۱۸ تاریخنده آثور حکمداری سالمانصر طرفندن ضبط ، واهالیسی فراتك اوته‌سنه سوق اولنه‌رق ، آثوریادن نقل اولنان بر قومله اسکان ایدلمش ایدی. قبل المیلاد ۲۰۳ تاریخنده آنتیوخس طرفندن ضبط، و ۱۲۹ ده هیرقان طرفندن تخریب اولنه‌رق ، بعده فلسطین والیسی (هرود) طرفندن

اعمار، وآوغستوسك نامنه نسبتله لسان يونانيده (سباستى) تسميه اولنمشدى . وسپاسیانك زماننده، اسرائيليلرك عصيانى اوزرينه، روماليلر طرفندن ضبط و بتون بتون تخريب اولنمشدر . ساماريه‌ليلر آثوريلر وسائر اقوام اجنبيه ايله قاريشه‌رق، آيينلرينه بت پرستلك قاريشمش ايدى . يالكز توراته معتقد اولوب، سائر كتب يهوده اعتبار ايتمزلردى . كنديلرينه مخصوص پك اسكى بر خطلرى واردر . ساماريلردن اليوم نابلس ويافه‌ده بعض افراد بولنوب، بشقه‌لريله اختلاط وامتزاج ايتمزلر.

سامان { سامانيلر سلاله‌سنك جدى اولوب، كنديسى دوه‌جى اولديغى حالده، بر حيدودچه‌سنك رئيسى اولمش، واشناس شهرينى استيلا ايتمش ايدى. خراسان واليسى بولنان طاهرذواليمينين بونك اوغلى اسدى استخدام ايدوب، اسد اوغللرى احمد ونوح والياس ويحيايى پك كوزل تربيه ايتمكله، بونلر مأمون خليفه زماننده فرغانه وسمرقند واشناس وهرات واليلكلرينه، واحمددن صكره اوغللرى نصر واسماعيل بربرينى متعاقب ماوراء النهر واليسى اولوب، مرقوم اسماعيل ۲۸۷ دولت سامانيه‌يى تأسيس ايتمشدر.

سامان { (مير محمد ناصر) هندستان شعراسندن اولوب، (جونپور) ليدر . (شاهجهان آباد) ده تحصيل ايتمشدر . ۱۱۴۷ ده شهيد اولمشدر. شو بيت اونكدر :

هركز مرا دماغ سوأل وجواب نيست
اى منكر ونكير بعالم چه محشرست

سامانه { (Samana) آنتيل جزائر كبيره‌سندن (هائيتى) جزيره‌سنك (سنت دومينغ) جمهوريتنده و(سانتودومينغو) نك ۱۰۷ كيلومتره شمال شرقيسنده همنامى اولان بر قوينك ايچنده بر قصبه واسكله اولوب، (سانتياغو) يه قدر ممتد اولان بر دمير يول خطنك مبدئيدر، و ۵۰۰۰ اهاليسى واردر .

سامانيان { (ياخود دولت سامانيه) اوچنجى قرن هجرى اواخرنده وخلافت عباسيه زماننده ماوراء النهر و خراسان وجرجان جهتلرنده حكومت سورمش بر دولت اسلاميه اولوب، بو دولتك مؤسسى اسماعيل بن احمد بن اسد بن ساماندر. سامان ماده‌سنده بيان اولنديغى اوزره، بونك جدى احمد ايله برادرلرى ماوراء النهر وخراسان ولايتلرى واليلكلرينه نصب اولنه‌رق، احمدك وفاتندن صكره اوغلى نصر، وبونك وفاتنده‌ده برادرى مومى اليه اسماعيل معتضد خليفه‌نك فرمانيله ماوراء النهر واليسى اولوب، ۸ سنه واليلك ايتدكدن صكره ۲۸۷ تاريخنده صفاريه‌دن عمرو بن ليثه غلبه ايده‌رك، ملكنى ضبط ايتمش؛ وكنديسيله برابر نسلندن ۹ حكمدار كلوب، ۳۸۹ تاريخنه‌دك حكم سورمشلر؛ وبر طرفدن آل بويه بر طرفدن دخى آل سبكتكين دولتلرينك ترقياتى سامانيلرك ضعفنى ونهايت اندراسنى موجب اولمشدر . سامانيان سلاله‌سى حكمدارلرينك اساميسيله تاريخ جلوسلرى بروجه زيردر :

اسماعيل بن احمد	۲۸۷	منصور اول بن نوح	۳۵۰
احمد بن اسماعيل	۲۹۵	نوح ثانى بن منصور	۳۶۵
نصر بن احمد	۳۰۱	منصور ثانى بن نوح	۳۸۷
نوح اول بن نصر	۳۳۰	عبدالملك ثانى بن نوح	۳۸۹
عبدالملك اول بن نوح	۳۴۳	الى	۳۸۹

ساماو { (Samaou) بحر محيط كبيرده ماليسيا جزايرندن تيمور جزيره‌سنك جنوب غربى ساحلى قارشيسنده بر آطه اولوب، ۷° ۱۰′ ايله ۱۰° ۲۵′ عرض جنوبى و ۱۲۰° ۴۸′ ايله ۱۲۱° ۱۱′ طول شرقى آره‌لرنده واقعدر. مساحهٔ سطحيه‌سى تقريباً ۴۲۰ مربع كيلومتره و اهاليسى ۲۰۰۰ ايله ۳۰۰۰ نفوس آره‌سنده‌در. اراضيسى طاغلق ايسه‌ده، يوكسك طاغلرى يوقدر . باشليجه محصولاتى : پرنج، پاموق، كراسته، صندال اغاجى، بال وبال موميدر .

سامباس { (Sambas) بحر محيط كبيرده بورنئو جزيرهٔ كبيره‌سنك غربى ايالتنده و (پونتياناق) ك ۱۶۵ كيلومتره شمالنده اوله‌رق بيوك (سامباس) ايرماغنه تابع كوچك سامباس ايله (پانكى) نهرلرينك ملتقاسنده بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهاليسى، حاكمنه مخصوص بر سرايى وبيوك بر جامع شريفى واردر.

— سامباس نهرى كوچك و بيوك سامباس اسملريله ايكى چايدن بالتشكل، غربه طوغرى آقه‌رق، و بر قاچ چاى اخذ ايده‌رك، ۱۵۰ كيلومترهلك جريانندن صكره چين دكيزينه دوكيلور.

سامبالپور (Sambalpour) هندستانك (چانیسکر) ایالتنده ورایپورك ٢٤٨ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (مهانادی) نهرینك صول کنارنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٠٠ ی مسلم اولمق اوزره، ١٣٩٤٠ اهالیسی وجوارنده الماس معدنی واردر.

سامبره (Sambre) فرانسه و بلجیقه‌ده (موزه ایرماغنه تابع بر نهراولوب، فرانسه‌ده آلچق بر یایله‌ده نبعانله، ابتدا غربه وبعده شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، (اسنه) و (نور) ایالتلرینی شق ایتدکدن صکره، بلجیقه‌یه دخول ایله، اوراده (هاینو) و (نامور) ایالتلرینی‌ده شق، وصاغ وصولدن بر قاچ چای اخذ ایده‌رك، نامور شهرنده (موزه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ١٩٠ کیلومتره اولوب، ٨٥ کیلومتره‌لکی فرانسه طوپراغنده‌در. صوبی آزدر. — فرانسه‌ده نهر مذکور ایله (اوآزه) نهری آره‌سنده سامبره جدولی نامیله ٦٧ کیلومتره طولنده بر جدول کشاد اولنمشدر.

سامبو (Sambo) آفریقای غربیده پورتکیز دولتنك مستملکاتندن (آنغوله) مملکتنك (بنکله) ایالتنده و ١٦٠٠ ارتفاعی اولان بر یایله‌نك اوزرنده بر خطه اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٥٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٠٠٠٠ کشیدر. اراضیسی پك منبت ومیاه جاریه‌سی چوقدر.

سامبوآن (Samboan) فیلیپین جزایرندن (قوبو) آطه‌سنك ساحل غربیسنده بر قصبه اولوب، ٨٣٧٠ اهالیسی وپاموق منسوجات دستکاهلری واردر.

سامبور (Sambor) آوستریانك غالیجیا خطه‌سنده و لمبرغك ٧٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق، (دنیستر)ك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٥٨٥ اهالیسی، دمیر یولی و پیکه فابریقه‌لریله طوز تصفیه خانه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

سامبهار (Sambhar) هندستانك راجپوتانه خطه‌سنده مروار ایله جایپور حکومت ممتازه‌لری آره‌سنده اوله‌رق، ٢٦°٥٢′ ایله ٢٧°٢′ عرض شمالی و ٧٢°٣٧′ ایله ٧٢°٥٦′ طول شرقی آره‌لرنده بر طوزلی کول اولوب، بویی ٣٦ و اکی ٥ ایله ١٦ کیلومتره آره‌سنده‌در. بو کولدن کلیتلی طوز اخراج اولنور.

— بو کولك جنوب شرقی ساحلنده وجایپورك ٦١ کیلومتره غربنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ٧٤٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٥٧٥ اهالیسی واردر.

سامبهال (Sambhal) هندستانك رحیلقند ایالتنده ومراد آبادك ٣٦ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٩٦٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٢١٣٧٥ اهالیسی، پاموق منسوجات دستکاهلریله شکر، حبوبات، یاغ ودری تجارتی واردر. کوزل برقصبه اولوب، خانه‌لری طوغله‌دن معمول وجوارلری اورمانلرله ومزروعاتله مستوردر.

سامبیازه (Sambiase) ایتالیانك جنوبنده (قاتانزارو) ونام دیکرله (قلابره اولتریوره) ایالتنك (نیقاسترو) قضاسنده ونیقاسترونك ٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٨٥٩٠ اهالیسی وکوکوردلی ایلیجه‌لری واردر.

سامبیلیونغ (Sambilioung) بورنئو جزیره کبیره‌سنك جنوب شرقی قسمنده فلمنك دولتنك حمایه‌سی آلتنده بولنور بر حکومت اسلامیه اولوب، شمال جهتنده واقع (تابور) حکومت اسلامیه‌سیله برابر (برو) یاخود (براو) دینلن خطه‌یی تشکیل ایدیور. حکمی آلتنده بولنان بعض کوچك آطه‌لرله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ١١٠٠٠ ایله ٣٠٠٠٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٥٠٠٠ ایله ٤٠٠٠٠ نفوس آره‌لرنده مختلف مقدارلرده تخمین اولنمشدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق واورمانلرله مستور اولوب، باشلیجه محصولاتی پرنج واو طرفلره مخصوص بعض اثماردر. آلتون، دمیر، کمور وسائر معدنلری چوقدر. خیلی بال دخی چیقار. مرکزندن بشقه درت قصبه‌سی دها واردر. اهالیسندن قوم حاکم اولان ملایلر مسلم اولوب، طاغلرده ساکن اولان (دایاق) قومنك دخی اکثر افرادی دین اسلامی قبول ایتمشلردر. — مرکزی اولان (سامبیلیونغ) قصبه‌سنك ٣٥٠٠ اهالیسی واردر. (قوران) نهری اوزرنده و بونك منصبندن ٤٥ کیلومتره یوقاریده واقعدر.

سامح پاشا { (حسن —) متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، وزرادن بولنمش اولان پدری عن اصل سلانیکلی ایدی. مکتب فنون حربیه‌دن ارکان حرب ضابطانی صنفنده نشأت ایدوب، علوم ریاضیه وهیئت وسائره‌ده وقوفی وار ایدی. فرانسز لساننه دخی آشنا ایدی. قطع مراتب عسکریه ایده‌ری، سلطان عبد العزیز خانک اواسط سلطنتلرنده رتبهٔ مشیری‌یه نائل اولمش؛ وار- ضروم، طرابلس غرب، کرید دیاربکر وسائر ولایتلر والیلکلرنده بولنه‌رق، ۱۲۸۸ ده اوچ کون بحریه ناظری ومحاربه اثناسنده بر آره‌لق سرعسکر قائممقامی اولمشیدی. ۱۳۰۷ تاریخنده درسعادتده وفات ایتمشدر. ترقی‌پرور، خیرخواه ومستقیم بر ذات او- لوب، طرابلس غرب والیسی ایکن محرر فقیر ولایت غزته‌سی محررلکی مأموریتیله برمدت معیتنده بولندم.

سامرا { (سرمن‌رأی یاخود ساء من رأی‌دن مختصردر) بغداد ولایت وسنجاغنده، وبغدادک ۱۰۷ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق دجله‌نک صول کنارنده و (نهروان) دن مأخوذ جدوللرله اروا اولنور بر اووه‌ده واقع قضا مرکزی کوچک بر قصبه اولوب، وقتیله بیوک وپک معمور ومزین بر شهر وخیلی وقت خلفاء عباسیه‌نک پایتختی بولنمشدر. بو محلده پک قدیم بر شهر بولنوب، حتی سام بن نوح طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغی مرویدر. بعده خراب اولمشیدی. خلفاء عباسیه‌نک برنجیسی سفاح بو شهرک خرابه‌لری قارشیسنده (انبار) ی و هارون الرشید دخی بر قصر بنا ایتمشلردی. خلیفه معتصم زماننده بغدادده عسکر پک چوق اولمغله، اهالئ شهر شکایت ایتدکلرندن، خلیفهٔ مشارالیه بو شهری بنا ایتدیروب، «کورن سوینیر» معناسیله (سرمن‌رأی) تسمیه ایتمش، وبرچوق جامعلر، سرایلر، بازارلر وسائر ابنیهٔ عظیمه ایله اعمار وتزیین ایده‌رک، عسکرله برابر اورایه انتقال، وبو شهری پایتخت اتخاذ ایتمشدی. خلفلری واثق، متوکل، منتصر، مستعین، مهتدی ومعتمد زمانلرنده دخی سامرا پایتخت قالوب، خلفاء مشارالیهمک هر بری بر قات عمارت وتوسیع و تزیینته صرف مقدرت ایتمشدی. نهایت خلیفه معتضد بالله بغداده رجوع ایتمکله، سامرا امراء اترا کک فساد ومنافرتلرینه میدان قالوب، کوندن کونه خرابیته یوز طوتمش؛ ونهایت اهالیسی بسبتون چکیلوب، انقاضی بیله بغداده نقل اولنمشدی. بر روایتده خرابدن صکره (سرمن‌رأی) یرینه (ساء من رأی) دینلمکله سامرا بوندن غلطدر. بعضلری‌ده سامرا اسمنک (سرمن‌رأی) اسم عربیسندن اسکی او- لوب، فارسیده «سامك طریق» معناسیله (سامراه) تسمیه ایدلمش اولدیغنی التزام ایدیورلر. شمدیکی حالده بر قریه حالنده‌در.

سامری { (بن حیدری) ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. تجارت طریقیله هندستانه کیدوب، (خانخانان)ك حسن قبولنه مظهر اولمشدی. شو بیت اونکدر:

مشهور تر زننکم و معروفتر زعار
درحیرتم که بهرچه مستور مانده‌ام

سامسوار { (Samesvar) هندستانك (نپال) و (باتنه) خطه‌لری حدودنده (هیمالایه) سلسلهٔ کبیره‌سنك (جریاغاتی) قولنه منسوب بر طاغ اولوب، ۲۷° ۲۰′ ایله ۲۷° ۳۰′ عرض شمالی و ۸۱° ۴۵′ ایله ۸۲° ۱۹′ طول شرقی آره- لرنده ممتد اولدیغی حالده، بویی ۷۵ واکی ۱۸ کیلو- متره‌در. ارتفاع وسطیسی ۴۵۷ متره اولوب، اك یوکسك محلی ۶۹۲ متره ارتفاعنده‌در.

سامسواری { (Samesvari) هندستانك شمال شرق جهتنده آسام ایله بنکاله خطه‌لرنده برنهردر، که (غارو) جبالندن نبعانله ابتدا شرق شمالی‌یه، بعده شرق جنوبی‌یه ونهایت جنوبه طوغری آقه‌رق، ۳۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (سورمه) نهرینه دوکیلور. بالیغی چوقدر.

سامسون { یاخود صامسون (Samson) اسرائیلیلرك اون ایکنجی حاکمی اولوب، بونلرك آلتنجی اسارتلری زماننده طوغمشدر. خارق العاده برقوته مالك اولوب، پك کنج ایکن بر آرسلانك حقندن کله‌رك آغزینی یرتمش، وغزه‌ده محبوس ایکن، شهرك قپولرینی سوکوب اوموزینه آله‌رق قاچش اولدیغی ودها بونك کبی نیچه خوارق متواتردر. فلسطینیلرله محاربه ایدوب، بونلری دفعاتله مغلوب ایتمشدی. زوجه‌سی (دلیله) کویا قوتنك

صاچلرنده اولدیغنی کشف ایله، اویقوسنده صاچلرینی کسه‌رك، کندیسنی فلسطینیلره تسلیم ایتمش؛ وبونلر کوزلرینی چیقاره‌رق ، طالقاوق کبی قوللانمغه باشلامشلردی . آنجق برمدت صکره صاچلری اوزایوب اسکی قوتنی استرداد ایتمش اولمغله، برکون فلسطینیلرك طوپلانمش اولدقلری بر معبدك ستونلرینی طوتوب ییقمغله، معبد دوشوب، ایچنده بولنانلرله برابر کندیسی دخی انقاض آلتنه قالمش .

سامسون (Samson) فرانسه‌نك اك مشهور آقتورلرندن اولوب، برخیلی تیاترو اویونلری دخی یازمش؛ و (قونسرواتوآر) دینلن تیاترو مکتبنده معلملك ایتمشدر. ١٧٩٣ ده سنت دنیسده طوغوب، ١٨٨١ ده وفات ایتمشدر .

سامسوئه (Samsœe) دانیمارقه‌نك (غاتغات) دکیزنده و یوتلاند خطه سیله (سلاند) آطه‌سی آره‌سنده برآطه اولوب، بویی ٢٦ واکی ١٠ کیلومتره اولدیغی حالده، ٥٠٠ اهالیسی واردر، که زراعتله وبالیقچیلقله تعیش ایدرلر .

ساممعا (بیرام بیك) ایران شعراسندن وطائفهٔ اتراکدن اولوب، تبریزلیدر . شو بیت اونکدر :

ما پا ز آرزوی دو عالم کشیده ایم
ازهر دوسر چوجادهٔ بمنزل رسیده ایم

سامل (مصطفی — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، سالف الترجمه جودت افندینك برادریدر . سرای همایونده تربیه اولنه‌رق، بعده دیوان همایون قلمنه ومؤخراً ترجمه قلمنه مأمور وخواجکان سلکنه داخل اولمش؛ و ١٢٥٦ ده وفات ایتمشدر . بر دیوانچه‌سی واردر . شو بیت اونکدر :

مژه‌ك کوزکوز ایدوبم سامل کبی جسمم بوکونلرده
دلم حسرتله پك بیمار در چشم سیاهکدن

سام میرزا شاه اسماعیل صفوینك اوغلی و ملوك صفویه‌نك ایکنجیسی اولان شاه طهماسبك برادری اولوب، شعر وانشاده کی مهارتیله مشهوردر . « تحفهٔ سامی » عنوانیله بر تذکرة الشعراسی واردر . ٩٣٩ تاریخنده برادری طرفندن خراسان والیلکنه نصب اولنه‌رق ، اواثناده وفات ایتمشدر . اشعارنده (سامی) تخلص ایدردی . شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

پابوس سك یار نکویم هوسم نیست
دردل هوسم هست ولی دسترسم نیست

سامنیوم (Samnium) ایتالیانك اسکی بر خطه‌سی اولوب، قامپانیه‌نك شمالنده ولاتیومك شرقنده ایدی . الیوم اراضیسی (برنچیپا ـ تو اولتریوره) ایله (سانیو) ایالتلرینی و (آبروچه) ایالتنك برقسمنی تشکیل ایدیور. اهالیسی سالف البیان (سابین) قومنه منسوب اولوب، جنکاور ونیم وحشی آدملر ایدی . بونلر برچوق وقت ایتالیاده‌کی یونانیلره معاشله عسکرلك ایدوب ، بعده سائر بعض اقوامله ومذکور یونانیلرله بالاتفاق، رومالیلره قارشی درت بیوك محاربه ایتمش؛ وبونلره خیلی وقت مقاومت ایتمشلرسه‌ده، نهایت مغلوب اولوب، مملکتلری ضبط اولنمشدی . بونلری رام ایتدکدن صکره رومالیلر بتون جنوبی ایتالیایی سهولتله اله کچیرمشلردر .

ساموآ (Samoa) بحر محیط کبیرك (پولینسیا) قسمنده (تونغه) جزایرینك شمال شرقیسنده ، ١٣° ٣١′ ایله ١٤° ٣٠′ عرض جنوبی و ١٧٥° ٥′ ایله ١٧٠° ٢٩′ طول غربیده واقع برجزایر مجتمعه هیئتی اولوب، ٣ بیوك ایله بونلرك شرق جهتنده ٣ کوچك که جمعاً ٦ آطه‌دن مرکب اولدیغی حالده، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ممتد اولور . مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٧٨٧ مربع کیلومتره اولوب، ٣٤١٤٤ اهالیسی وار در . اك بیوکلری غرب جهتنده بولنان (ساوایی) جزیره‌سی اولوب، دیکرایکی بیوکی (اوپولو) و (توتوییلا) تسمیه اولنور . جمله‌سی اراضیٔ برکانیه‌دن متشکل اولوب، (ساوایی) نك اورته‌سنده کی برکانك یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر آتش‌افشان بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور . اکثر برکانلرینك آغزلری صو ایله طولمشدر . اك مرتفع ذروه‌لری ١٣٠٠ مترەیی تجاوز ایتمیور . ساحللری دوز ایسه‌ده ، اکثر محللرنده قیا و صیغلرله محاطدر . باشلیجه لیمانی (آپیا) اسمیله معروف اولوب، (اوپولو) جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده واقعدر . نباتاتی پك قوتلی اولوب، طاغلری اورمانلرله مستوردر.

وساحله‌قدر اوزانان اتكلری دائما زمردكبی كورينور. علی‌الخصوص (تولوئيلا) جزيره‌سی جمله‌سندن كوزل اولوب، هله (پانفو پانفو) ليمانی پك لطيف وشايان تصور موقع ومنظره‌لری حاويدر. هوالری پك كوزل ولطيف اولوب، مايسدن تشرين ثانی‌یه قدر سورن قوراقلق موسمنده ياغمورلر سيرك ياغار وجنوب شرقی جهتندن نسرين بر روزكار اسر. كانون اولدن نيسانه قدر دوام ايدن ياغمور موسمنده ايسه صيجاق زياده اولوب، چوق ياغمور ياغار؛ واكثريا غرب روزكاری اسوب، فرطونه وبورالری دخی پك صيقدر. مارنده جنوب غربيدن اسن شدتلی روزكارلر بعضاً پك دهشتلی فرطونه‌لری موجب اولور. قوراقلق موسمنده ميزان الحراره‌نك درجهٔ وسطيه‌سی ٢٥° وياغمورلر موسمنده ٢٨° در. بو ايكنجی موسمده بعض صيتمه‌لر وقوع بولورسه‌ده، عموميت اوزره هوا صاغلام اولوب، بوآطه‌لرده براشن آوروپاليلر پك چوق معمر اولورلر. نباتات وحيواناتجه تونغه جزايرينه مشابه اولوب، اواقليمه مخصوص نباتات ومحصولات انواعی حاصل اولور. اخيراً تشكل ايتمش اولان بر آلمان زراعت وتجارت شركتی پاموق، شكر قامشی، پرنج وقهوه زراعتنی دخی ادخال ايتمشدر. آوروپاليلرك ورودنده يرلی ممه‌لی حيواناتی طوموز، كوپك، فاره وبر قاچ نوع يراسه‌دن عبارت ايدی. قوشلری پك چوقدر. اهاليسی صرف پولينسيان جنسنه منسوب ايری وتندرست آدملر اولوب، اولدقجه مونس وذكی آدملردر؛ آنجق ذوق واكلنجه‌يه انهماكلری زياده اولوب، طوپراقلری‌ده كنديلكندن محصولات كافيه ويرديكندن، تنبل آليشه‌رق، سعيه استعدادلری يوقدر. بوآطه‌لر ابتدا ١٧٢٢ ده (روكون) طرفندن كشف، و ١٧٦٨ ده بوكنويل طرفندن زيارت، و (بحريون جزايری Iles de Navigateurs) تسميه اولنه‌رق، بعده دها بر چوق بحريون ساحللرينه اوغرامشلرسه‌ده، بونلرك هيچ بری ايچ طرفلرينی كزه‌مه‌مشيدی. نهايت قرن حاضر ميلاديك اوائلنده بر طاقم انكليز وفرانسز ميسيونرلری بوآطه‌لرده يرلشوب، اهالی‌يه صورتا خرستيان دينی قبول ايتديرمش؛ وآوروپايه جزايرك احوال داخليه‌سنی طانيتديرمشلردر. يالكز (تاوه) جزيرهٔ صغيره‌سنك اهاليسی دين قديملرنده قالوب، ديكرلری اسماً پروتستان وبعضلری قتوليك اولمشلرسه‌ده، حقيقتده بونلر دخی اعتقادات قديمه‌لرندن واز كچه‌مه‌مشلردر. ميسيونرلرك دلالتيله ١٨٣٠ تاريخندن بری انكلتره حكومتنه تقليداً بر حكومت مشروطه تشكيل ايده‌رك، كندی رؤسالری بيننده بر قرال انتخاب ايتمشلرسه‌ده، اونه‌دن بری انكلتره دولتی ايله ممالك مجتمعه جمهوريتی امور داخليه‌لرينه مداخله ايده‌رك، اكتساب قوت ونفوذ ايتمكه چاليشمقده درلر. اخيراً آلمانيه دولتی قاريشوب، بو اوچ دولت كندی مقصدلرينی ترويج ايچون، مملكتده لاينقطع داخلی فسادلر توليد ايتمكده‌درلر. عاقبت آلمانيه پولتيقه‌سی غالب كلوب، بركون بوآطه‌لرك آلمانيه مستملكاتی صره‌سنه كيره‌جكلری مظنوندر.

ساموتراك (Samothrace) [« سمادرك » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

ساموس (Samos) [« سيسام » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سامون (Samon) آوستريا‌ده‌كی اسقلاوونيه خطه‌سی قراللرندن اولوب، من‌اصل فرانق قومنه منسوب، بر تاجر اولديغی حالده، ميلادك ٦٣٠ تاريخلرنده لاجل التجاره اسقلاوونيه‌ده بولنمغله، بو مملكته هجوم ايدن (آوار) لره قارشی محاربه ايده‌رك، كوستر‌ديكی شجاعت وتدبير آوارلری دفع ايتديكندن، اهالی طرفندن قراللغه انتخاب اولنه‌رق، ٣٥ سنه كمال عدالتله اجرای حكومت ايتمشدر.

ساموید (Samoïèdes) آوروپا روسيه‌سنك شمال شرقی جهتيله سيبريه‌نك شمال غربی قسمنده ساكن بر قوم اولوب، اقوام تورانيه‌دن معدود در. بعض محققين بونلرك تركلر وفينو آلرله قاريشيق مغوللردن عبارت اولدقلرينی التزام ايتمشلردر. اورال سلسلهٔ جبالی قسم شماليسنك ايكی جهتنده بولنوب، آوروپا قطعه‌سنده ٤٢° طول شرقی‌يه قدر واريرلر، وعلی الخصوص شمالی آق دكيز اسكله‌لرندن (مزن) قصبه‌سی جوارلرنده بولنورلر. آسياده ٩٨ طول شرقيده واقع (تايمير) قوينه قدر اوزانيرلر. سيبريه‌ده جنوباً ٥٦° عرض شمالی درجه‌سنه قدر اينرلرسه‌ده ٦٤° درجه‌سندن آشاغی بولنانلری

ترکلشمشلردر . بو اقالیم واسعه‌ده کشت وگذار ایده‌رك ، بوزلی وقارلی توندره‌لرده خیمه قوران واکثریا منجمد اولان سواحل وانهارده بالیق آولیان قوم مذکورك افرادی ۱۵۰۰۰ ایله ۲۲۰۰۰ آره‌سنده تخمین ایدلمکده اولوب، یالکز ۵۳۷۰ ی آوروپاده وقصوری سیبریاده‌در. نیم وحشی برحالده یاشایوب، اسماً خرستیان ایسه‌لرده ، حقیقتده اسکی اعتقادلرینی محافظه ایده‌رك، حیوانات مختلفه‌یی تصویر ایدر بعض قبابتلره عبادت ایدرلر؛ وجن وپریلره وارواح امواته مناسباته ایناتیرلر. رئیس روحانیلری طبیبلك وسحربازلق دخی ایده‌رك ، جنلره قارشی سحرلر وطلسملر یاپه‌رق خسته‌لری ایی ایتمك ادعاسنده بولنورلر . قیصه بویلی، طوپاج بدنلی وتاتار چهره‌لی آدملر اولوب، کوزلریله صاچلری سیاه وصقاللری پك سیرکدر. (رن) دینلن برنوع مأنوس گیکدن سوریلری اولوب، بوحیوانه قیزاقلرینی دخی چکدیررلر، واکثریا آوجیلق وبالیقچیلقله یاشارلر. رن دریسندن معمول پك سوسلی اثواب گییرلر .

ساموئل { [علاوه‌ده « اشموئل » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

ساموئیلوفقه { (Samoïlofka) روسیه‌ده (سارانوف) ایالتنك (بالاخوف) قصاسنده وبالاخوفك ٥٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده بیوك بر قریه اولوب، ۹۵۹۵ اهالیسی، سنه‌ده ایکی بیوك بازاری، بغدای تجارتی وبر چوق دکرمنلری واردر .

سامی { (مصطفی — بك) اعاظم شعراء عثمانیه‌دن اولوب ، آربه امینی عثمان افندینك اوغلی اولمغله، (آربه امینی زاده) دینمکله دخی معروفدر . سلطان محمود اول زماننده وقعه‌نویس اولوب، ۱۱٤٦ ده وفات ایتمشدر . اشعاری کلفتلی اولوب ، سلاستدن عاری ایسه‌ده ، استادان شعرادن معدوددر . بیوك دیوانی مطبوعدر . شو بیت اونکدر :

نه در سودی بو بازار فناده جلب اموالك
غنا ویرمز متاع مستعاری دوش دلالك
نه ممکن پیرو اولمق نابی استاده ای سامی
سواد نابیجادر: مشق شعری کلك اطفالك

سامی { ایران وهندستان شعراسندن بروجه زیر بش ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی نیشابورلی اولوب، سلطان حسین بایقرا زماننده شاه طهماسب صفوی زماننه‌دك خراسانده شعر وادبله مشهور بولنمشدر . شو بیت اونکدر :

دیده را گفتم که در رویش بگستاخی مبین
گفت گستاخی نباشد عین مشتاقیست این

— ایکنجیسی (نصیر الدین) قزوینلی اولوب ، ۹۵۶ ده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

سخن کنم بهمه جازبیوفایی او
که تاکسی نکند میل آشنایی او

— اوچنجیسی (خواجه عبدالله) من اصل (قهپایه) اترا کندن اولوب، لاهورده طوغمش، وشاهجهان آباده تربیه اوله‌رق، میرزا بیدل ایله صحبت ایتمش ایدی . ۱۱۵۵ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

مددی کرد پس ازمرك سیه بختیٔ ما
سرمه کردیدم ودرچشم سیاهش رفتم

— دردنجیسی (لطفعلی بیك) من اصل چرکس امراسندن ایدی . شو رباعی اونکدر :

برفتار آورد چون نازآن سروخرامانرا
زرفتن باز میدارد جهالت آب حیوانرا
نگاهت برسرنازست باز امروز میترسم
که برگرداند از قتل من آن برگشته مژگانرا

— بشنجیسی شاه اسماعیل صفوینك اوغلی صاحب تذکره سام میرزادر . [« سام میرزا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سامی { هندستانك گجرات خطه‌سنده (رادامپور) حکومت ممتازه‌سنه تابع ورادامپورك ۲۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع بر قصبه اولوب ، ۲۳۷۵ ی مسلم اولمق اوزره ، ۵۳۰۵ اهالیسی واردر .

سامی افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذات اولوب، برنجیسی بعض وزرانك کتابت خدمتنده بعد الاستخدام ، بر آره‌لق مأموریت مخصوصه ایله ویانه‌یه عزیمت، ودعودتنده آمدی اوطه‌سی خلفاسی سلکنه داخل اوله‌رق، بعده تقویمخانه نظارتنه، صکره زراعت مجلسی اعضالغنه نصب ایدلمش؛ و ۱۲۶۳ ده مصلحتکذارلقله ویانه‌یه و بعده سفارتله برلینه اعزام، و ۱۲۶۶ ده

طهران سفارتنه نصب اولنمش؛ ودرسعادته عودتله ١٢٧٠ ده وفات ايتمشدر. شو بيت بر غزلندندر:

كل بلبل و بلبلده ديكندن متأذى
بو باغده هيچ قيددن آزاده بولنمز

— ايكنجيسى اندرونى سامى ياخود عزت افندى ديمكله معروف اولوب، سلطان سليم خان ثالث دورنده اندرون همايونده بولنمش؛ وسلطان محمود خان ثانى دورنده چراغ بيوريلەرق، ١٢٦٠ ده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

حالى بن بيلەمم نەمدر ايدن فاش هله
سامينك اشك ترديدهٔ نمديده سيدر

سامى پاشا { (ابو بكر —) وزراى دولت عثمانيەدن وشعرادن اولوب، عثمان پاشانك اوغليدر. سلطان عبد الحميد خان اول دورنده ١١٩٨ ده رتبهٔ وزارتله سلستره ايالتنه و سلطان سليم خان ثالث دورنده ١٢١٣ ده يوسف ضيا پاشانك اثناى صدارتنده قائممقاملق مسندينه وبعده بعض ايالتلره نصب اولنەرق، صكره معزولاً مسقط رأسى اولان اغريبوزده اقامت ايتمكده ايكن ١٢٢٩ ده اوراده وفات ايتمشدر. بر ديوانچەسى واردر. شو ايكى بيت اونكدر:

رند اولان يكسان بيلور هجر ايله دور وصلنى
بوله صايمز حال حرمانسده كنز فرصتى
اى اولان كاشانهٔ نخوتده سرمست غرور
برده فكر ايت خاك ذلتده خمار محنتى

سامى پاشا { (عبد الرحمن —) اعاظم وزراى دولت عليەدن وارباب علم وادبدن بر ذات اولوب، ١٢١٠ تاريخنده مورەنك مركز ايالتى بولنمش اولان (طراپوليچه) قصبەسنده طوغمشدر. پدرى اورانك مشايخ ومدرسيندن شيخ احمد نجيب افندى اولوب، صاحب ترجه پدرلرينك درسندن استفاده، وعربى وفارسى ادبياتيله علوم متداولەيه وحقايق تصوفه كسب وقوف ايتمشدى. ١٢٣٦ ده يونان وقوعاتى اثناسنده سائر قصبەلر صرەسنده طريپوليچه دخى آلتى آى محاصره آلتنه قالدقدن صكره، صاحب ترجه پدرى وسائر افراد عائلەسيله برابر عصاتك يد اسارتنه چكوب، پدرى بو وقعەده شهيد اولمش؛ وكنديلرى بر خيلى مدت اسارتده قالدقدن صكره، ١٢٣٩ ده قورتلوب، مصره هجرت ايتمش؛ و او صرەده مورەنك تخليصنه متهىٔ عزيمت بولنان ابراهيم پاشا مرحومك خدمت كتابتنه كيروب، معيتنده مورەيه عودت ايلمش؛ وغالبانه مورەنك هر طرفنه كيريلوب، اعادهٔ اسايش اولندقدن صكره، آوروپانك تكليفى اوزرينه، ١٢٤٣ ده ابراهيم پاشا اوراسنى ترك له مصره عودت ايتديكنده، صاحب ترجه دخى برابر كيدوب، ١٢٤٥ ده مصر وقايعى نظارتيله برابر مجلس ملكيه اعضالغنه، و ٤٧ ده محمد على پاشا مرحومك باش معاونلكنه تعيين اولنمشدى. ١٢٥٧ ده براى مكالمه مصر جانبندن مرخص صورتيله وينه او سنه سعيد پاشا مرحومك معيتيله و ٥٨ ده دخى ايكى دفعه مأموريت مخصوصه ايله درسعادته كلەرك، مصره عودتدن صكره، ٥٩ ده براى تبديل هوا ايتاليايه واورادن فرانسه وانكلترەيه سياحت ايتمش؛ ومصره عودتندن صكره ١٢٦٥ تاريخنده وعباس پاشانك واليلكى اوائلنده جانب باب عاليدن تره‌حاله متصرفلغنه نصب اولنەرق، مصردن بسبتون قطع مناسبتله، محل مأموريتنه عزيمت ايلمش ايدى. ١٢ سنه بو مأموريتده قالوب، ١٢٦٧ ده مشيريت رتبەسيله عموم روم ايلى مفتشلكنه مأمور اولەرق؛ ٦٨ ده بوسنه واليلكنه نصب، ومحل مأموريتنه متهىٔ عزيمت ايكن، طربزون واليلكنه تحويل اولنمش؛ وينه او سنه طربزوندن بالاستعفا، درسعادته عودتى متعاقب، ودين ايالتنه تعيين بيوريلەرق، قريم محاربەسى اثناسنده اوراده بولنمش؛ و ١٢٧٢ ده مجلس تنظيمات اعضالغنه نصب، ودرسعادته جلب بيوريلەرق، ٧٣ اوائلنده ادرنه واليلكنه نصب، وسكز ماه صكره ينه مجلس تنظيمات اعضالغنه اعاده بيورلمش؛ ومتعاقباً معارف نظارت جليلەسنه تعيين بيوريلوب، ١٢٧٤ اواخرنده كريد وقوعاتى ظهور ايتديكنده، معارف نظارتنه انضماماً كريد واليلكنه نصب اولنمغله، موفقيتى اوزرينه نشان امتيازله تلطيف اولنەرق، ١٢٧٥ ده معارف نظارتنه عودت ايتمش؛ و ٧٨ ده نظارت مشار اليهادن انفصال ايله، كوشه نشين عزلت ايكن، ٧٩ ده

بعض مصالح ذاتیه ایچون مصره کیدوب، او اثناده مصری تشریف همایون واقع اولمغله ، مجلس والا اعضالغنه نصب، و مؤخراً مجالس عالیه‌یه مأمور بیورلمشیدی. بو وجهله سلطان عبدالمجید وعبدالعزیز خان حضراتی دورلرنده بر خیلی مهم مناصبده بو. لندقدن صکره، پادشاه زمان سلطان عبد الحمید خان ثانی حضرتلری دورنده ۱۲۹۳ ده کشاد بیوریلان مجلس اعیانه دخی نصب بیوریله‌رق، ۱۲۹۵ ده ارتحال ایلمشدر. السنهٔ شرقیه‌یه بحق واقف اولوب، اکثر اوقاتنی مطالعه ایله کچیرردی. شعر وانشاده مهارت‌نامه‌سی اولوب، مطبوع بعض منشآت واشعاری وتصوفه متعلق «رموز الحکم» عنوانیله بر رسالهٔ عارفانه‌سی واردر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

حسرتکله جام داغ لاله‌در چشممده
قطرهٔ می لعلمسز آبغاله‌در چشممده

تار ویودی رشتهٔ مدح زکاهمدر بنم
سامیا بو نو غزل برکاله‌در چشممده

سامیه { امم — (Peuples Sémitiques) اك متمدن امم عالمك منقسم بو. لندقلری زمره‌لرك بری اولوب، سام ابن نوح (عم) ه نسبتله بو اسمله تسمیه اولنمشلردر. امم سامیه‌نك اصل مبدأ ومنشئی دجله وفرات وادیلری اولوب، اورادن بحر الشام سواحلنه وجزیرة العربك ایچنه انتشار ایتمشلردر. امم سامیه باشلیجه: آثوریلر، کلدانیلر، سریانیلر، عبرانیلر، فنیکه‌لیلر وعربلردن عبارت اولوب، عمالقه ونبطیلر وعربلرك منقسم بولندقلری اقوام قدیمهٔ مختلفه‌نك جمله‌سی امم مذکوره شعباتندن ایدیلر. امم سامیه افرادینك سیماجه امم آریانیه‌دن فرقلری اولمیوب، قفالری پك منتظم وچهره‌لری دوز. کوندر. آنجق لسانجه امم آریانیه ایله پك آز منا. سبتلری اولوب، بربرلرندن پك اسکی زمانلرده آیرلمش اولدقلری آکلاشیلیور. امم سامیه‌نك اك اول مدنیته نائل اولانلری آثوریلر وکلدانیلر اولوب، بونلرك دخی مدنیت وصنایع ومعارفی دجله وفرات مجراسی وبصره کورفزی طریقیله مناسبات تجاریه‌ده بولندقلری هنددن آلمش اولملری مظنوندر. هر حالده بونلر یالکز سائر امم سامیه‌دن دکل آوروپاده‌کی امم آریانیه‌دن دخی چوق اول اویانوب، بعده فنیکه‌لیلر ومصریلر دخی طریق مدنیتده ترقی ایتمکله، بونلردن مدنیت یونان وروما‌یه کچمشیدی. امم آریانیه لسانلری آره‌سنده‌کی مناسبت ومشابهت او قدر چوق ایدی، که بر لسانك شعبه‌لری عد اولنه‌بیلوب، اکثر قواعد صرفیه‌لری بیله مشترکدر. السنهٔ سامیه‌نك اك اسکیسی سریانی ویا کلدانی لسانی اولدیغنه ذاهب اولانلر وار ایسه‌ده، بربرینه مشابهتلری اولان لسانلر اکثریا اورته‌دن قالقوب اونودلمش بر لسان قدیمدن متشعب فرعلر حکمنده اولدیغندن، السنهٔ سامیهٔ مذکوره‌نك دخی بزه واصل اولمامش دیکر بر لسان قدیمك فروعی اوله‌جقلری و بناء علیه هیچ بری دیکرلرندن قدیم اولمدیغی شبهه‌سزدر. السنهٔ سامیه‌دن الیوم موجود ومستعمل اولانی یالکز لسان عربی اولوب، دیکرلرندن هیچ بری هیچ بر یرده تکلم اولنمامقده‌در. اسکی آثوریلرك، کلدانیلرك، سریانیلرك، فنیکه‌لیلرك وعبرا. نیلرك احفادی اکثریت اوزره عربلشوب، مملکتلرنده بوکون لسان عربی استعمال اولنیور. دیکرلرندن اك زیاده معلوم اولانلری عبرانی وسریانی لسانلری اولوب، بو ایکی لسانده بعض کتب مقدسه وسائره بولنمقده اولدیغندن، وعلی الخصوص سریانیجه ظهور اسلام صره‌سنده وخلافت عباسیه زماننده دخی سوریه وعراق خرستیانلرینك لسان ادبیسی بولنوب، اکثر کتب یونانیه دخی عربی‌یه نقل اولنمازدن اول سریا. نیجه‌یه ترجمه اولندیغندن، بو ایکی لسانك ادبیاتی وقواعد صرفیه‌لریله لغتلری تمامیله حفظ ووقایه او. لنمشدر. کلدانیجه‌ده دخی بعض کتب مقدسه ترجمه. لری بولنوب، بو دخی بر درجه‌یه قدر محفوظدر. اك مجهوللری آثوریلرله فنیکه‌لیلرك لسانلری اولوب، بو ایکی لسانده یالکز بعض آثار عتیقه خطوطی بولنیور. حتی آثوریلر لسانك السنهٔ سامیه‌دن اولدیغی بیله یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر مشکوك اولوب، اخیراً تبین ایتمشدر. امم سامیه‌نك قوللاندقلری خطوط دخی بربرلرینه پك قریب اولوب، جمله‌سی صاغدن صوله یازیلیر. صره‌لری (ابجد) ترتیبنه کوره اولوب، اسملری دخی بربرلرینه مشابهدر. بونلردن سریانی وعربی خطلرنده حرفلر بربرلریله متصل یازیلوب، دیکرلری حروف منفصله ایله یازیلیر. اسکی مصریلر یعنی قبطیلر، طائفهٔ رهبانه مخصوص واشارات ورموزاتدن عبارت اولان هیروغلیف خطیله اکتفا

ایدەمیوب، فنیکەلیلرك خطنی استعارە ایتدکلری کبی، اسکی یونانیلر دخی سائر آثار مدنیتلە برابر خطی دخی فنیکەلیلردن آلوب، بو وجهلە السنۀ سامیە خطی سائر لسانلرە دخی تعمیم اولنمش؛ وآنجق قبطیلر ویونانیلر حروف مذکورەیی صولدن صاغە یازمغە باشلامشلردی. یونانیلردن روماییلرە کچوب، بو وجهلە الیوم بتون آوروپا امم متمدنەسنك استعمال ایتدکلری لاتین حروفی اساساً فنیکە حروفندن مأخوذ وامم اسلامیەنك قوللاندقلری حروف عربیە ایلە براصلدن منشعبدر. آوروپا متأخرین مستشرقینی السنۀ سامیە ایلە خیلی توغل ایتمکدە اولوب، مشهور ارنست‌رنان بولسانلر بینندەکی مناسبات حقندە ایکی بیوك جلددن مرکب معتبر برکتاب یازمش؛ ودیکر برذات عبرانی، کلدانی، سریانی وعربی لسانلرینك مشترك ومقایسەلی صرفنی یازمشدر.

سان (San) { آوستریانك غالیچیا خطەسندە برنهردر، کە (بسکید) طاغنك شمالی اتکندن نبعانلە؛ شمال غربی‌یە، بعدە شمالە، صکرە شرقە ونهایت ینە شمال شرقی‌یە طوغری آقەرق، تقریباً ٤٥٠ کیلومترەلك جریاندن وبرچوق چایلر آلدقدن‌صکرە، صاغدن ویهتولە ایرماغنە دوکیلور. ١٢٠ کیلومترەلکی سیر سفاینە صالحدر. حوضەسی ١٥٣٧٠ کیلومترە وسعتندەدر.

— بو اسملە ینە آوستریانك (استیریا) خطەسندە دخی (صاوە) نهرینە تابع برچای اولوب، مجراسنك طولی ١٠٠ کیلومترەیە قریبدر.

سان پاؤلو (San Paolo) { آفریقانك ساحل غربیسندە جنوبی کینەدەوهمنامی اولان برکوچك آطەنك قارشیسندە اولەرق ٥٥َ ٨° عرض جنوبی ایلە ٢َ ١٢° طول شرقیسندە ٧٠٠٠ اهالی‌یی حاوی برقصبە اولوب، آفریقای غربیدەکی پورتکیز مستملکاتنك مرکزیدر. ایکی قلعەسی وآمریقای جنوبینك باهیا وریودە یانیرو اسکلەلریلە پك ایشلك تجارتی واردر. پورتکیز دولتی بو قصبەیی منفا اتخاذ ایتمشدر.

سان پاؤلو [«سائو پاؤلو» مادەسنە مراجعت اولنە.]

سان پیترو (San-Pitro) { ایتالیادە ساردنیە جزیرەسنك جنوب غربی ساحلی قربندە برکوچك آطە اولوب، ١١ کیلومترە بوبی، ٧ کیلومترە اکی و ٣٠٠٠ اهالیسی واردر.

— بو اسملە ایتالیانك ملغی ناپولی قراللغندە اوترانتە ایالتندە واوترانتەنك ٢٦ کیلومترە شمال غربیسندە دخی ٨٠٠٠ اهالی‌یی جامع برقصبە اولوب، لاجل التفریق (سان پیترو ابن قالابرە) دینلیر. ناپولی قرالی آراغونلی فردیناند بونی جوارلریلە برابر بردوقەلق اتخاذ ایدەرك، مشهور آرناؤد اسکندر بکە ورمشیدی.

سانتارم (Santarem) { پورتکیزك استرمادورە ایالتندە ولیسبونەنك ١٠٠ کیلومترە شمال شرقیسندە اولەرق (تاج) مجراسنك صاغ طرفندە واقع برتپەنك اوزرندە برقصبە اولوب، ٩٠٠٠ اهالیسی، لیسبونەیە قدر مدنظری و(القصبە) اسمیلە عربلردن قالمە برقلعەسی واردر. برخیلی وقت پورتکیز قراللرینك مقری بولنمشدر.

سانتاندر (Santander) { اسپانیانك اسکی قستیلە خطەسندە و مادریدك ٤٠٠ کیلومترە شمالندە اولەرق (بیسقایە) کورفزندە همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، لیمانی، ٢ قلعەسی، بحریە مکتبی، دولتە مخصوص کمی دمیریلە طوپ و سائرە دوکمخانەسی، توتون، شکر، شابقە، کاغد، تولبند ومسکرات فابریقەلری، ایشلك تجارتی وجوارلرندە دمیر معدنی واردر.

— سانتاندر ایالتی شمالاً بیسقایە کورفزیلە، غرباً آستوریە، شرقاً بیسقایە، جنوباً دخی بورغوس وپالنسیا ایالتلریلە محدود اولوب، مساحۀ سطحیەسی ٥٤٦٠ مربع کیلومترە واهالیسی ٢٤٦٩٩٦ کشیدر. اراضیسی آز منبت اولوب، سواحلندە چوق بالیق صید اولنور.

— بو اسمدە آمریقای جنوبینك (قولومبیا) جمهوریتندە دخی برایالت اولوب، مساحۀ سطحیەسی ٤٢٢٠٠ مربع کیلومترە واهالیسی ٤٣٢١٧٨ کشیدر. مرکزی ١١٢٥٥ اهالی‌یی جامع (بوقامارنقە) قصبەسیدر.

سانتو آنطونيو ده تيژوقو (Santo-Antonio-de-Tijuco) برازيليا ممالك مجتمعه‌سنك (ميناس-جرائس) جمهوريتنده و (ريو ده ژانيرو) نك ٥٥٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (اسپيناسو) طاغنده ودياماتينه قضاسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واردر.

سانتو دومينغو (Santo Domingo) آنتيل جزائر كبيره‌سندن (هاتى) جزيره‌سنك جنوب شرقى ساحلنده اوله‌رق (پورت‌اوپرنس)ك ٣٢٠ كيلومتره شرقنده و(اوزان) نهرى منصبنده كوزل بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسى واردر. مقدما هاتى جمهوريتنه تابع ايكن، ١٨٤٣ تاريخ ميلاديسندن برى آيريجه بر جمهوريت صورتنده اداره اولنمقده‌در. [«هاتى» ماده‌سنه‌ده مراجعت اولنه.]

سانتورين (Santorin) يونانك (كيقلاده) جزايرندن براطه اولوب، (پوسى) جزيره‌سنك جنوبنده ٢٢′ ٣٦° عرض شمالى ايله ٨′ ٢٣° طول شرقيده واقعدر. بويى ١٥ واكى ٧ كيلومتره اولوب، ١٣٠٠٠ اهاليسى واردر. برهلال رسمنده اولوب، اسكى بر بركان اغزينك صويك اوستنه چيقمش نصفندن عبارتدر. طوپراغى اراضىٔ بركانيه‌دن اولوب، منبتدر. باشليجه محصولاتى اوزوم، ذخاير وپاموقدن عبارتدر. اسم قديمى (ترا) در. مركزى اولان (تيره) قصبه‌سى بو آطه ايله نيوا، آمورغوس وانافه اطه‌لرندن مركب بر قضانك مركزيدر.

سانتوس (Santos) برازيليا ممالك مجتمعه‌سنك (سائوپاؤلو) جمهوريتنده و (سائوپاؤلو) شهرينك ٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق، (سنت‌ونسان) جزيره‌سنك ساحل شماليسنده بر قصبه واسكله اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسى، كوزل ليمانى ومشهور برنج وقهوه اخراجاتى واردر.

سان تومه (San Thomé) آفريقاى غربيده كينه كورفزى داخلنده (لوپز) برونينك ٢٠٠ كيلومتره شمال غربيسنده پورتكيز مستملكاتندن بر آطه اولوب، ٢٥′ ٠° عرض شمالى ايله ٢٤′ ٥° طول شرقيده واقعدر. اراضيسى طاغلق

اولوب، اك مرتفع نقطه‌سنك ٢٤٠٠ متره ارتفاعى واردر. هواسى غايتله صيجاق وآغير اولوب، آنجق طوپراغى پك منبت ومحصولداردر. آطه‌نك ٢٠٠٠٠ ومركزى اولان همنامى اسكله‌نك ٢٠٠٠ اهاليسى واردر.

سانته‌فه (Santa-Fé) ممالك مجتمعه‌نك (ينكى مكسيقه) جمهوريتنده و ١٢′ ٣٦° عرض شمالى ايله ١٣′ ١٠٧° طول غربيده واقع بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى وجوارلرنده كومش وآلتون معدنلرى واردر. بتون جمهوريتك مركز تجارتى ايسه‌ده، منظره‌سى پك قسوت انكيزدر.

— آرجنتين جمهوريتنده (پارانه) ايله (ريوسالادو) نك ملتقاسنده دخى بو اسمله همنامى اولان ايالتك مركزى برقصبه اولوب، ١٠٣٢٤ اهاليسى واردر.

— (سانته‌فه) ايالتى شرقاً (انتريوس)، جنوب شرقى جهتندن (بوئنوس آيرس)، جنوب غربى جهتندن (سانلويى)، شمالاً دخى (قوردووه) ايالتلريله محاط اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٣٩٧٧ مربع كيلومتره واهاليسى يالكز ٨٩٢١٨ كشيدر.

[بو اسم سائر اسملرله مركب اوله‌رق ديكر برقاچ شهر وقصبه‌يه دخى علم اولمشدر. تركيبلرينك قسم ديكرينه مراجعت بيوريله.]

سانته قاترينه [«قاترينه» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سانته قروز (Santa-Cruz) اسپانيايه تابع وآفريقانك ساحل غربيسى قارشيسنده واقع (قناريه) آطه‌لرندن (يعنى جزاير خضرادن) تنريف جزيره‌سنك ساحل شرقيسنده بر قصبه واسكله اولوب، ٩٠٠٠ اهاليسى واردر. جزاير مذكوره‌نك مركز اداره‌سى اولوب، كوزل منظره‌سى، ايكى قلعه‌سى وكليتلى شراب تجارتى واردر.

سانته قروز (Santa Cruz) آمريقاى جنوبيده (بوليويا) جمهوريتى ايالاتندن اولوب، شمال غربى جهتندن (لاپاز)، جنوب غربى جهتندن (قوشاباب)، جنوباً شوكيساقه ايالتلريله، جنوب شرقى جهتندن (شيكيتو) وشرقاً وشمالاً دخى (موقسو) اقوامنك اراضيسيله محاطدر. مساحهٔ سطحيه‌

سی ۱۶۱ ۲۷۳ مربع کیلومتره اولوب، ۱۶٤ ۱۵۳
اهالیسی وار در. مرکزی همنامی اولان قصبه‌در.
طاغلری واورمانلریله انهاری چوقدر. هواسی پك
صیجاق ورطوبتلیدر. اکثر اهالیسی یرلی وحشیلردن
عبارتدر. محصولاتی: پرنج، مصر، شکر وسائره‌دن
عبارت اولوب، بالی، کراسته‌سی وآو حیواناتی دخی
چوقدر. — مرکزی اولان سانته‌قروز قصبه‌سی
(غواپی) نهری اوزرنده و (لاپاز) ك ٤٥٠ کیلومتره
شرقنده واقع اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر.

سانته‌قروزآطه‌لری (Iles Santa-Cruz) بحر محیط کبیرده
۸°۳۰′ ایله ۱۲°۱۵′ عرض جنوبی و ۱۶۳°۲۰′
ایله ۱۶۷°٤۰′ طول شرقی آره‌لرنده برطاقم آطه‌لر
اولوب، اك بیوکلری: سانته قروز (ونام دیکرله
اکوند)، وانیقورو، اسوالوو، دون، ادری، شری،
میتره و برول آطه‌لریدر. ۱۵۹۵ تاریخنده اسپانیول
(منداته) طرفندن کشف وبو اسمله تسمیه اولنمش ایکن،
۱۷۶۷ ده انکلیز قپودانلرندن (قارتره) بو آطه‌لری
زیارت ایده‌رك، ایلك کشفلرندن خبری اولمامغله،
(قرالیچه شارلوته اطه‌لری) اسمیله تسمیه ایتمشدر.

سانته‌مارته (Santa-Marta) قولومبیا جمهوریتنك (ماغدالنه) ایالتنده
و ۱۱°۱۹′ عرض شمالی ایله ۷۶°۱۹′ طول غر.
بیده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اها.
لیسی، اوچ قلعه‌سی وسربست لیمانی واردر.

سانته ماریه (Santa-Maria) پورتکیزلك النده بولنان (آسور) جزا.
یرندن بری اولوب، (سان میکل) جزیره‌سنك
جنوبنده واقعدر. بویی ۲۰ واکی ۱۲ کیلومتره
اولوب، ۵۰۰۰ قدر اهالیسی واردر. مرکزی
همنامی اولان قصبه‌در.

سانته ماریه دی قاپوآ (Santa-Maria-di-Capua) ایتا.
لیانك (ترادی لابوره) ایالتنده و (قاپوآ) نك ٤
کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ۱۸۰۰۰
اهالیسی واردر.

سانتیاغو (Santiago) اسپانیاده غالیچه خطه‌سنك قورونیه ایالتنده وقو.
رونیه‌نك ٤٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق مادریدك
۵۰۸ کیلومتره شمال غربیسنده و (سار) نهری
اوزرنده بر شهر اولوب، ۲۹۰۰۰ اهالیسی، دار.
الفنونی، سنت ژاقك قبرینی حاوی بیوك بر کلیساسی،
دانتله فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری و بت وتسبیح تجارتی
واردر. وقتیله غالیچه‌نك مرکزی ایدی.

سانتیاغو (Santiago) آمریقای جنوبیده شیلی جمهوریتنك مرکزی بر
شهر اولوب، ۳۳°۱۶′ عرض جنوبی و ۷۳°۸′
طول غربیده و (ماپوشه) نهری اوزرنده اوله‌رق
یوکسك بر یایلاده واقعدر. کوزل ومنتظم بر شهر
اولوب، ۱۸۹۳۳۲ اهالیسی، دار الفنونی، داخلی
مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، بانقه‌سی، اورته‌سنده
کوزل بر میدانی، مصنع بر کلیساسی، مفرح تفرجکاهی،
کوزل بر کوپریسی، دمیر یولی، چینی و صرانفوزلنه
متعلق مصنوعاتی وسراجخانه‌لری واردر. بتون شیلی
تجارتنك مرکزیدر. هواسی صاغلام وغایتله لطیف
اولوب، آنجق زلزله‌لری کثیر الوقوعدر. بو شهر
۱۵٤۱ تاریخ میلادیسنده (پدرو ده والدیه) طرفندن
تأسیس اولنمشدر. — جمهوریت مذکوره‌نك منقسم
بولندیغی ایالاتدن برینك‌ده مرکزی اولوب، سانتیاغو
ایالتی شمالاً آقونقاغوا، غرباً والپارزو، جنوباً
اوهیجنس ایالتلریله، شرقاً دخی (آند) سلسلهٔ جبا.
لنك صرتیله یعنی آرجنتین جمهوریتیله محدود اوله‌رق،
مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۵۲۷ مربع کیلومتره واهالیسی
۳۷۸۷۸۱ کشیدر.

سانتیاغو (Santiago) آفریقانك ساحل غربیسی قارشیسنده واقع یشیل
برون آطه‌لرینك اك بیوکی اولوب، بویی ۵۵ واکی
۲۲ کیلومتره واهالیسی ۵۰۰۰۰ کشیدر. مرکزی
(ویلادا پرایه) قصبه‌سیدر.

سانتیاغو دل استرو (S.-del-Estero) آرجنتین جمهو.
ریتنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه اولوب،
بوئنوس آیرسك ۸۸۰ کیلومتره شمال غربیسنده
و (ریودولچه) نهری اوزرنده واقع و ۱۰۰۰۰ اها.
لیبی جامعدر. — سانتیاغو ایالتی شمالاً سالته،
غرباً توقومان وقاتامارقه، جنوباً قوردوبه، شرقاً

سانته فه ایالتلریله، شرق شمالی جهتندن دخی (شاقو) اراضیسیله محدود اولوب مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۴ ٤۹٤ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲۰۹ ۰۰۰ کشیدر. ریوسالادو ایالتی شق ایتدیکی کبی، ریودولچه دخی بوکا موازیاً آقه‌رق جنوب جهتنده (سالنیاس غراندس) اسمیله واسع بر طوزلی کول تشکیل ایدر. اراضیسی دوز وقسم جنوبیسی بطاقلقدر.

سانتیاغو دلاوغه [« اسپانیش توون » ماده‌سنه مراجعت.]

سانتیاغو ده آلانی (S.-de-Alanhi) قولومبیا جمهوریتنك برزخده واقع (وراغوآ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

سانتیاغو ده قوبه (S-de-Cuba) آنتیل جزایر کبیره‌سندن (قوبه) جزیره‌سنده شرق ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، همنامی اولان نهرك منصبنده وهاوانه‌نك ۸۰۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع و ۳۰۰۰۰ اهالی‌لی جامعدر. لیمانی پك کوزل ایسه‌ده، هواسی پك آغیر وایچیله‌جك صویی قیتدر. وقتیله جزیره‌نك مرکزی ایدی.

سانتیاغو ده هایتی (S.-de-Haïti) آنتیل جزایر کبیره‌سندن هایتی جزیره‌سنده شمال شرقی ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، (سان دومینغو) نك ۱۷۰ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ۱۰۰۰۰ اهالی‌لی جامعدر. ۲٤ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر کوچك لیمانی واردر.

سان جرمانو (San Germano) ایتالیانك (ترادی لابوره) ایالتنده و (قابوآ) نك ۵۲ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (قاسین) طاغنك اتکنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی، قلعه‌سی وجوارنده (قاسینوم) و (آکینوم) شهر قدیملرینك خرابه‌لری واردر.

سان جوآکیم (San Ioaquim) یاخود یوآکیم ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیه جمهوریتنده بر نهردر، که جنوبدن شماله آقه‌رق، سان فرانسیسقو قوینده شمالدن کلن (ساقرامنتو) نهریله برلشه‌رك، بحر محیط کبیره دو-کیلور. سوروکلدیکی قوملرده آلتون ریزه‌لری بولنور.

سان جوان (San Juan) آرجنتین جمهوریتی ایالات غربیه‌سندن اولوب، شمال شرق جهتندن وشرقاً رئویه، جنوباً سان لویز ومندوره ایالتلریله، غرباً دخی آند سلسلهٔ جبالنك صرتیله یعنی شیلی حدودیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۹ ۰۹۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۰۲ ٤۰۳ کشی اولوب، اراضیسی آند سلسله‌سنك اتکلرندن و بعض قوللرندن عبارت اولمغله، طاغلق ومرتفعدر. بو طاغلردن بر قاچ نهر آقیورسه‌ده، ایالتك حدودینی کچوب، (بامپه‌سالینه) یعنی « طوزلی چول » دینلن اوویه دوشنجه بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایده‌رك، جریانلری منقطع اولور. مرکزی (سان جوان) یاخود (سان جوان دلاقرونتر.) قصبه‌سی اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

سان جوان دلوس لانوس (S. J.-de-los-Lanos) قولومبیا جمهوریتنده و (بوغوته) نك ۱۱۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (قونیما) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، جوارنده متروك آلتون معدنلری واردر.

سان جوان ده پورتو ریقو (S. J.-de-Porto-Rico) آنتیل جزایرندن اسپانیایه تابع (پورتوریقو) آطه‌سنك ساحل شمالیسنده و اوزون بر برزخله آطه‌یه مربوط بر شبه جزیره‌نك اوزرنده بر شهر اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نك مرکزیدر. تقریباً ۳۰۰۰۰ اهالیسی، واسع وصاغلام لیمانی وجسیم استحکاماتی واردر.

سان جوان ده نیقاراغوآ (S. J.-de-Nicaragua) آمریقای وسطینك نیقاراغوآ جمهوریتنده وسان جوان نهری منصبنده اوله‌رق مکسیقه کورفزنده بر قصبه و اسکله اولوب، پانامه برزخنك حفری متصور بر نقطه‌سنده بولنمغله، انکلتره وممالك مجتمعه دولتلری آیری آیری ضبطنه چالیشمشلردر.

سان جوان دی مدوآ یاخود سنت ژان دو مدوآ [« شنکین » ماده‌سنه مراجعت.]

سان جورجو ماجوره { (San Giorgio Maggiore) آدرياتيق دكيزنده ونديك شهرينك ٤ كيلو. متره جنوب شرقيسنده بر كوچك آطه اولوب، او. زرنده پك زنكين برمناستر وبر چوق راهبلر بولنور.

سان جوزه { ياخود سان يوزه (San José) آمريقاى وسطى جماهيرندن (قوسته‌ريقه) جمهوريتنك مركزى بر شهر اولوب، مملكت مذكوره‌نك وسطنده ممتد اولان سلسلهٔ جبالك كوزل بر واديسنده و ١٠° عرض شمالى ايله ٨٦° ٢٨′ طول غربيده واقع و ٢٤٠٠٠ اهاليبى جامعدر.

ساند { [« ژورژ ساند » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

ساندروقوتوس { (Sandrocottus) اسكندردن صكره هندستانده ظهورله، سلفقوسدن پنجاب خطه‌سنى وجهانكير مشار اليهك ضبط ايتمش اولديغى سائر بلاد هندى ضبط ايتمش وعقد ايتديكى بر معاهده ايله دولتنى سلفقوسه طانيتديرمش بر حكمداره يونان مورخلرى طرفندن ويريلن اسمدر.

ساندومير { (Sandomir) لهستانده (سان) نهريله ويستوله ايرماغنك ملتقا. سنده و وارشوه‌نك ٢٢٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واردر.

ساندويچ { (Sandwich) انكلتره‌نك (كنت) ايالتنده و (قانتوربرى) نك ١٧ كيلومتره شرقنده (استور) نهرى اوزرنده وبونك منصبندن ٣ كيلومتره يوقاريده بر قصبه و اسكله اولوب، ٣٥٠٠ اهاليسى، دمير يولى، سفائن اعماله مخصوص دستكاهلرى، يوك منسوجاتى و ايشلك تجارتى واردر. وقتيله اهميتى دها زياده ايدى.

ساندويچ { ونام ديكرله هاواى آطه‌لرى — (Iles Sandwich) بحر محيط كبيرده بر جزاير زمره‌سى اولوب، بحر مذكور جزايرينك اڭ شرق شمالى جهتنده بولنانلرى اولمغله آوستراليا وجاپونيه‌دن زياده آمريقاى شماليه‌نك قاليفورنيه سواحلنه قريبتلرى واردر. جزاير مذ. كوره ١٧° ايله ٢٣° عرض شمالى و ١٥٧° ايله ١٦١° طول غربى آره‌لرنده ممتد اولوب، ١١ آطه‌دن عبارتدر. اڭ بيوكلرى (هاواى) جزيره‌سى اولوب، ديكرلرينك باشليجه‌لرى: اوواهو، موئوى، آتوى، موروتوى، اوينهو ورانای آطه‌لريدر. مساحهٔ سطحيه. لرى ١٦٩٤٦ مربع كيلومتره واهاليلرى ٨٩٩٩٠ كشى اولوب، يرلى، چينلى، جاپونيه‌لى، و آوروپاليدن عبارتدر. اقليم و هواجه آنتيل جزايرينه مشابه اولوب، آنجق بوره و فرطونه‌لرى او قدر شدتلى دكلدر. يوكسك طاغلرى اولوب، بونلرك بعضلرى بركانلردن عبارتدر. طوپراقلرى پك منبت اولوب، موس، هندستان جوزى، اككك آغاجى، شكر قامشى، پتاتس، بر نوع دارى، طوت وسائره حاصل اولور، و سائر آغاجلر دخى بولنور. اهاليسى هر نه قدر وحشى حالنده بولنيورديسه‌ده، آوروپاليلرك ورودنده صنايعه متعلق بعض معلوماتلرى وار ايدى. بو آطه‌لر ١٥٤٢ ده كورلمش ايسه‌ده، يكيدن غائب ايدلمش اولديغندن، ١٧٧٨ ده مشهور قپودان قوق طرفندن يكيدن كشف، و او وقت انكلتره بحريه ناظرى بولنان لورد ساندويچك اسميله تسميه اولنمشدر. زواللى قپودان قوق بو آطه‌لر اهاليسى طرفندن پاره. لنمشدر. ١٨٢٠ تاريخندن برى بر طاقم ميسيونرلر كيروب، اهالينك اكثر افرادينى خرستيان دينه ادخال ايتمشلردر. آوروپا مدنيتى بعض ترقيات ايتمكده اولوب، بو جزايرده بعض مطبعه‌لر بيله تأسيس او. لنمشدر. بو آطه‌لرك جمله‌سى بر حكومت تشكيل ايدوب، حكمدارلرى (اوواهو) جزيره‌سنك (هونو. لولو) قصبه‌سنده اقامت ايدر. حكمدارلرندن برنجى (قامهامها) بتون ساندويچ آطه‌لرينى بر حكومته جمع ايله، آوروپا مدنيتنى ادخاله چاليشمش؛ و ايكنجى (قامهامها) ١٨٢٠ ده خرستيان دينى قبول ايله، آيين قديمى منع ايتمش ايسه‌ده، تبعه‌سى عصيان ايتديكندن، لوندره‌يه قاچوب، اوراده وفات ايتمشدر. اليوم دين رسميلرى پروتستان مذهبى اولوب، آوروپا اصولنده حكومت مشروطه ايله اداره اولنورلر. وكلا ايله ٤٨ مبعوثدن عبارت بر مجلسلرى واردر. مبعو. ثاندن ٢٤ ى رؤسا واغنيادن و ٢١ ى ده عوامدن انتخاب اولنور. مركزلرى اولان (هونولولو) نك

٢٢٩٠٧ اهالیسی واردر . واردات ومصارف سنویه‌سی ٢٧٠٠٠٠٠ دولار راده‌لرنده‌در . اخراجاتی باشلیجه شکر وپرنج وموسدن عبارت اوله‌رق سنوی اون ایکی اون اوچ ، و ادخالاتی بش آلتی ملیون دولار راده‌لرنده یعنی اخراجاتی ادخالاتنك ایکی مثلندن زیاده‌در. سفائن تجاریه‌سی ٢٤ واپور و ٣١ یلکن کیسندن عبارتدر. هاوای وماثوی و اوآهو آطه‌لرنده بر دمیر یول خطی انشا اولنمقده‌در. برخیلی تلغراف وتلفون خطلری دخی تمدید اولنمشدر. وقت حضرده عسکری ٢٠ ضابطله ١٠٠ نفرعساکر نظامیه‌دن و برقاچ بلوك کوکلیدن که جمعاً ٤٠٠ کشیدن عبارت اولوت ، حین حاجتده قرال بتون اهالی‌یی سلاح آلتنه دعوت ایده بیلیر . بحریهٔ عسکریه‌سی یوقدر .

ساندویچ { لودر جون قونت‌ده — (Lord J. Comte de Sandwich) انکلتره سیاسیونندن اولوب ، ١٧١٨ ده طوغمش ، و ١٧٩٢ ده وفات ایتمشدر . ایتالیا وممالك عثمانیه ومصره سیاحت ایدوب، کوزل بر سیاحتنامه یازمش؛ و دفعاتله بحریه ناظری اولوب ، کشفیات جغرافیه ایچون فنی هیئتلر وکیلر کزدیرمکی التزام ایتمشدر . قپودان قوق آنف البیان جزایری بونك اسمیله تسمیه ایتمشدر . برقاچ قونغره‌ده دخی انکلتره طرفندن مرخص بولنمشدر .

سان رمو { (San Remo) ایتالیای شمالیده جنوه کورفزنده و (اونیله) نك ٢٢ کیلومتره جنوب غربیسنده مستحکم بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی ولیمون، پورتقال، زیتون و سائره محصولاتیله کوچك بویده خرما آغاجلری دخی واردر.

سان سالوادور { (San Salvador) آمریقای وسطیده سالوادور جمهوریتنك مرکزی بر شهر اولوب، غوآتمالانك ٢٣٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و بر برکانك اتکنده واقعدر. کوزل وتجارتکاه برشهر اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی ، خیلی صنایعی وکلیتلی چبویت وتوتون تجارتی واردر.

سان سالوادور { (San Salvador) آنتیل جزایرینك اك شمالده بولنان (لوکی) زمره‌سندن برآطه اولوب، ٢٤° ٢٠´ عرض شمالی ایله ٧٨° طول غربیده واقعدر . قریستوف قولومبك آمریقادن اك اول کشف ایتدیکی بر بو آطه‌در.

سان سالوادور { (San-Salvador) آفریقاده (قونغو) دولت مستقله‌سنك مرکزی بر شهر اولوب، قونغو ایرماغنه تابع (للونده) نهرینك مجراسی قربنده و (لوآندو) نك ٥٠٨ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ٥° ٢´ عرض جنوبی ایله ١٣° ٣٠´ طول شرقیده واقع و ٢٥٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر. یالکز قراله مخصوص بر سرایی اولوب، سائر مسکنلری مدور الشکل صمان قلبه‌لرندن عبارتدر. اهالیسنك بر قسمی پورتکیزدر. — برازیلیاده‌کی (باهیا) شهرینك‌ده اسم قدیمی (سان سالوادور) در. [« باهیا » ماده‌سنه مراجعت.]

سانساندینغ { (Sansanding) سودان غربینك بامباره مملکتنده و (سغو) نك ٤٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (نیجر) نهرینك ساحل یسارنده بر قصبه اولوب ، تقریباً ١٢٠٠٠ اهالیسی وآلتون توزیله بعض باموق منسوجاتی واردر.

سانسکری { (Sanscrit) وقتیله هندستانك قسم شمالیسنده سویلنمش بر لسان اولوب، هند براهمه‌سنك لسان مقدسیدر. الیوم هیچ بر یرده سویلنمه‌مکده ومع هذا براهمنیلرك مقدس عد ایتدکلری برقاچ بیوك منظومه و سائر کتب مذهبیه بونده محرر اولمغله بونلر طرفندن محافظه اولنمقده و هندستانده سویلنن بر چوق لسانلرده آثاری کورلمکده . اولان بو لسان السنهٔ عالمك اك مکملی اولوب ، مکمل ومنتظم قواعدی، واسع تعبیراتی وکوزل آهنکی واردر. کنك کنارلرندن بحر محیط آطلاسی، وآمریقا دخی داخل اولورسه، بحر محیط کبیر سواحلنه‌دك انتشار ایتمش اولان السنهٔ آریانیه‌نك اك قدیمی اولوب ، زند، پارسیٔ قدیم، یونانیٔ قدیم، لاتین، توتون و اسلاو لسانلرینك بوندن تشعب و تولد ایتمش اولدقلری آکلاشیلیور؛ چونکه السنهٔ مذکوره کلماتنك اصللری بونده بولنیور . سانسکری لسانك اوچنجی ویا

بشنجی قرن میلادی‌یه قدر تکامده مستعمل بولنمش اولدیغی مظنوندر. بعده بوزیلوب، (براقری) اسمیله برغلطی ظهور ایتمشدر، که قواعدی سانسکریتدن چوق دها قولای اولمغله، بوکا رغبت اولنمشدر. بو لسانک برچوق وقت اسمی بیله آوروپاجه مجهول اولوب، قرن سابق میلادی اواخرنده انکلیزلر میدانه چیقارمش؛ واو وقتدن بری بتون امم متمدنه علمای مستشرقینی بونک تعلم وتدقیقیله اوغراشوب، بو کونکی کونده آوروپا پایتختلرنده و مرکز معارف اولان بعض شهرلرده تدریس اولنمقده، وعلمای لسانیونجه بوندن السنهٔ آریانیه‌نک صورت اشتقاق وتولدی حقنده بک چوق حقیقتلر استنباط ایدلمکده‌در.

سان سورو { (San-Sevro) ایتالیانک قا. پیتاناته ایالتنده و (فوجه) نک ٢٢ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ١٩٠٠٠ اهالیسی واردر.

سانسی { (Sancy) فرانسه‌ده (مونت‌دوره) دیدکلری جبالک اک مرتفعی اولوب، ١٨٨٦ متره ارتفاعی واردر.

سان فرانسیسقو { (San-Francisco) ممالک مجتمعه‌نک قا. لیفورنیه جمهوریتنده وبحر محیط کبیر ساحلنده واقع کوزل بر قویك ایچنده اوله‌رق "٣٠ '٤٨ °٣٧ عرض شمالی ایله "٢٦ '٤٨ °١٢٤ طول غربیده واقع بیوك بر شهر واسکله اولوب، ٣٠٠٠٠٠ اها. لیسی، متعدد تیاترولری، بیوك کلیسالری، جسیم دمیرخانه ودوکمخانه‌لری، سفائن اعماله مخصوص دستکاهلری، متعدد واپور قومپانیه‌لری، بیوك سرمایه‌لی بانقه‌لری، برچوق مطبعه وغزته‌لری وبك ایشلك تجارتی واردر. بوندن اللی سنه اول بیك بشیوز اهالی‌یی جامع بر قریه حالنده ایکن، قالیفور. نیه آلتون معدنلرینك کشفی و صکره بحر محیط آطلاسی ساحلندن بحر محیط کبیر ساحلنه‌دك تمدید اولنان بیوك دمیر یول خطنك اورایه منتهی اولمسی بو شهرك بك آز وقتده بیومسنی وکیتدکجه بیومکده اولمسنی موجب اولمشدر. سان فرانسیسقو بوکونکی کونده آمریقانك بحر محیط کبیرده‌کی اسکله‌لرینك برنجیسی اولوب، آوروپا ایله چین وجاپون وآوستراليا آره‌سنده‌کی طریقلك‌ده بك مهم بر موقفیدر.

سان فرانسیسقو { یاخود سائو فرانسیسقو (San-Francisco) برازیلیاده بیوك بر ایرماقدر، که میناس جرائس جمهوریتنده (سیراده‌قاناستره) تسمیه اولنان طاغدن نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، مذ. کور جمهوریتی و بعده باهیا جمهوریتی شق؛ وبعده غربه و غرب جنوبی‌یه دونوب، بر قوی تشکیل ایده‌رك، باهیا جمهوریتی پرنامبوق جمهوریتندن ودها آشاغیده (سرجیپه) جمهوریتی آلاغوآس جمهوریتندن تفریق ایدر؛ وبو ایکی جمهوریت آره‌سنده تقریباً '٤٠ °١٠ عرض جنوبیده بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسی ٢٩٠٠ کیلومتره طولنده اولوب، قوراقلق زماننده ثانیه‌ده ٢٨٠٠ مکعب متره صو دوکر. صاغ وصولدن برچوق انهار آلوب، اك بیوکلری (ریووردو) و (ریوغراندو) در.

— بو اسمله برازیلیانك (سانته قاترینه) جمهو. ریتنك ساحلنده واقع بر قویك آغزنده برآطه دخی اولوب، بوآطه‌نك ساحل غربیسنده ینه بو اسمله بر قصبه ولیمانی‌ده واردر.

سان فرناندو { (San-Fernando) اسپا. نیانك قادیس ایالتنده وقادیسك قربنده اوله‌رق (لیون) آطه‌سنده برقصبه اولوب، تقریباً ١٨٠٠٠ اهالیسی، متین استحکاماتی، کوزل بر صو یولی، رصدخانه‌سی و بحریه مکتبی واردر.

— ینه اسپانیاده مادریددن ١٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بو اسمله بر قصبه اولوب، قراللره مخصوص بر سرایی واردر، که اخیراً باصمه فابریقه‌سی اتخاذ اوله‌رق، یالکز برکوشکی قرال ایچون محافظه اولنمشدر.

— شیلی جمهوریتنده وسانتیاغونك ١٢٠ کیلو. متره جنوبنده دخی بو اسمله (قونساغوآ) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ١٥٠٠٠ عائله ایله مسکوندر.

سان فرناندو ده قاتامارقه { (S. F. de-Catamar-ca) آرجنتین جمهوریتنك قاتامارقه ایالتنده، همنامی اولان بر نهرك اوزرنده و رئویه ایله توقومان آره. سنده بر قصبه اولوب، پاموق محصولاتنك نفاستیله مشهوردر.

سان فلیپه { (San Félipe) اسپانیانك والنسه ایالتنده و والنسه‌نك
۵۵ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، خراب بعض استحکاماتی، ۲۲ چشمه‌سی، کاغد، کتان بز وابریشیم فابریقه‌لری وجوار لرنده کوزل مرمر اوجاقلری واردر. اسکی اسمی (جاتیوه) در.

سان فلیپه الرآل { (San-Félipe-el-Real) شیلیده سانتیاغونك
۱۵۵ کیلومتره شمالنده آقونقاغوآ ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی وایکی صره آغاجله محاط کنیش سوقاقلری واردر.

سان قارلوس { (San-Carlos) وَنزوئلا جمهوریتنده (قاراقاس) لك
۲۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و ۲۰′ ۹° عرض شمالیده بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، پك لذیذ پورتقاللری، چیویت وقهوه محصولاتی وحیوانات تجارتی واردر. وقتیله دها اهمیتلی اولوب، تدنی‌یه یوز طوتمشدر.

سانکه { (Sanche) حکومت اسلامیه زماننده اسپانیانك ناواره، لیون، قستیله
وآراغون طرفلرنده تشکل ایدن خرستیان حکومتلرنده بو اسمله بر قاچ حکمدار کلمشدر:

ناواره قراللری

برنجیسی ناواره قونتی غارسیه بن سانکه‌نك اوغلی اولوب، ۸۷۲ تاریخ میلادیسنده غاسقونیه قونتی و ۹۰۵ ده ناواره قرالی اولمش؛ واندلس دولت اسلامیه‌سیله بر چوق محاربه‌لر ایدوب، ۹۱۹ ده برمناستره چکلمش ایسه‌ده، عبدالرحمن ثالث زماننده عساکر مسلمینك خرستیانلره قارشی موفقیاتی و(جونکره) ده‌کی غالبیتلرینی کورنجه، ۹۲۱ ده ینه عنان حکومتی الینه آله‌رق، فرانسه‌دن عودت ایتمکده اولان عسکرك یولنی کسمش؛ و ۹۲۶ ده، ۹۰ یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی ۹۷۰ دن ۹۹۴ تاریخنه‌دك قراللق ایدوب، بوده عربلرله لاینقطع محاربه‌ده بولنمش؛ وآراغون تختنك وارثه‌سی (اوراقه) ایله ازدواج ایدوب، بو ازدواجدن اوچنجی (غارسی) طوغمشدر.

— اوچنجیسی «بیوك» عنوانیله معنون اولوب، اوچنجی غارسینك اوغلی و وارثیدر. ۱۰۰۱ تاریخندن ۱۰۳۰ تاریخنه‌دك حکم سوروب، ایکنجی اوغلی فردیناندی (لیون) تختنك وارثه‌سی (سانسیه) ایله اولندیرمش؛ وبو وجهله لیون قراللغنك ده کندی عائله‌سنه کچمسنی تهیئه ایتمشیدی. وفاتندن صکره الکاسی آراغون، ریباغورسه، ناواره وقستیله اسملریله درده تقسیم اولنمشدر.

— دردنجیسی دردنجی غارسینك اوغلی وخلفی اولوب، ۱۰۵۴ دن ۱۰۷۶ یه قدر حکومت سورمش؛ ومقتولاً وفات ایدوب، یالکز بر برادری قالمش ایدی. آراغون قرالی (سانکه‌رامیرز) الکاسنی ضبط ایدوب، بشنجی سانکه اسمیله ۱۰۷۶ دن ۱۰۹۴ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر.

— بشنجیسی مذکور (سانکه‌رامیرز) در، که برنجی رامیرزك اوغلی اولوب، ۱۰۶۳ ده آراغون قرالی اولمش؛ و ۱۰۷۶ ده ناواره‌یی ده ضبط ایدوب، ۱۰۹۴ ده (هوئسقه) محاصره‌سنده وفات ایتمشدر.

— آلتنجی ویدنجیسی (مروونجیان) خاندانینه منسوب ناواره قراللرینك اخیرلری اولوب، بری ۱۱۵۰ دن ۱۱۹۴ تاریخنه ودیکری ۱۱۹۴ دن ۱۲۳۴ سنه‌سنه‌دك حکومت سورمشلردر. ایکنجیسنك همشیره‌سی و وارثه‌سی (بلانشه) (شامپانیه) قونتی (تیبوت) ه وارمغله، ناواره قراللغی شامپانیه قونتلری فامیلیاسنه کچمشدر.

لیون قرالی

شیشمان سانکه اوچنجی اوردونیونك برادری و وارثی اولوب، ۹۶۵ دن ۹۶۷ یه قدر لیون وآستوریاده حکومت سورمش؛ ویکننی حق وراثتدن محروم براقمش ایدی. بر سنه صکره دردنجی آلفونسك اوغلی دردنجی اوردونیو طرفندن اسقاط اولنمغله، ناواره قرالنه وبعده قرطبه‌ده‌کی ملوك امویه‌دن عبدالرحمن ثالثه التجا ایتمش؛ وبونك طرفندن ۹۶۰ ده تختنه اعاده واقعاد اولنمشدر.

قستیله قراللری

برنجیسی ناواره قراللرندن قستیله‌ده‌دخی حکومت سورن اوچنجی سانکه‌در.

— ایکنجیسی «قوتلی» لقبیله ملقب اولوب،

لیون وغالیچه وقستیله حکمداری برنجی فردینانذك اوج اوغلندن بری اولمغله، ۱۰۶۵ ده پدرینك وفاتی اوزرینه، حصه‌سنه قستیله دوشوب، متعاقباً برادرلرینك حصه‌لرینی دخی ضبط ایتمش، و ۱۰۷۳ ده مقتولاً وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی لیون وقستیله حکمداری سکزنجی آلفونسك اوغللرندن اولوب، ۱۱۵۷ ده پدرینك وفاتنده یالکز قستیله بونك حصه‌سنه دوشمش، وبر سنه حکومت سوردکدن صکره، اوغلی دردنجی آلفونسی یرینه براقوب چکلمشدر.

— دردنجیسی قستیله و لیون قرالی اولوب، ۱۱۸۴ ده تختی پدری اونجی آلفونسدن غصب ایتمش؛ و ۱۲۹۵ سنه‌سنه‌دك حکومت سوروب، کرك عربلرله وکرك وراثت ادعاسنده بولنانلرله متمادیاً محاربه‌ده بولنمشدر.

آراغون قرالی

سالف‌البیان (سانکه رامیرز) در، که ۱۰۶۳ ده پدری برنجی رامیرزه خلف اولوب، ۱۰۷۶ ده ناواره‌یی ضبط ایتمکله، اورانك حکمدارلری صره‌سنه کیره‌رك بشنجی سانکه دینلمشدر.

سانکیر { (Sanguir) بحر محیط کبیرده (مالسیا) جزایرندن (سلب) جزیره‌سنك شمال شرقی ساحلی قربنده براطه اولوب، ۲۰ ´۴۳ °۳ عرض شمالی ایله ´۶ °۱۲۳ طول شرقیده واقعدر. بریانار طاغی اولوب، ۱۸۵۶ ده دهشتلی برحرکت ارضه مصاب اولمشدر.

سانکین { (Sanguin) آفریقای غربیده یوقاری کینه‌نك (حبوبات ساحلی) دینلن محلنده و (پالمه) برونك ۲۰۰ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، انکلیزلرله فلمنکلیلر بونده بعض تجارتخانه‌لر تأسیس ایتمشلردر.

سان لوقار ده بارامه‌ده { (San-Lucar-de-Barrame-da) اسپانیانك قادیس ایالتنده وقادیسك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق، (وادی الکبیر) ك منصبنك صول کنارنده برقصبه واسکله اولوب، ۱۷۰۰۰ اهالیسی واردر. سویله (یعنی اشبیلیه) نك اسکله‌سی اولوب، ایشلك تجارتی، پاموق وایپك منسوجاتیله صابون فابریقه‌لری وددری وشراب اخراجاتی واردر.

سان لویی { (San-Luis) یاخود سان لویز آرژنتین جمهوریتنك ایالاتندن اولوب، غرباً سان جوان ومندوزه، جنوباً پامپه، شرقاً ینه پامپه وقوردوبه، شمالاً دخی ینه قوردوبه ورئویه ایالتلریله محاط ومحدوددر. قسم شمالیسنده قوردوبه ایالتندن کلن سیراده قوردوبه طاغلرینك بعض قوللری واتکلری اوزانوب، سائر جهتلری اوزون اوتلرله مستور دوز و واسع اووه‌لردن عبارتدر. (ریو فوراتو) نهری حدود غربیه‌سنك قسم جنوبیسنی تشکیل ایدوب، میاه‌جاریه‌سی بوكا دوکیلور. اورمانلری دخی چوقدر. حیواناتی وعلی‌الخصوص صیغیرلری پك چوقدر. طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، هنوز پك آز یری مزروعدر. بوئنوس آیرسدن بدأ ایله والپارزویه منتهی اوله‌جق بیوك دمیریول خطی بوایالتی عرضاً اورته‌سندن شق ایدوب، مرکزی اولان (سان لویی دلاپونته) نك ایچندن کچر.

سان لویی دلاپونته { (San-Luis-de-la-Punta) آرژنتین جمهوریتنده آنف البیان (سان لویی) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ریوتوراتویه تابع برنهرك وبحر محیط آطلاسی ساحلندن بحرمحیط کبیر ساحلنه‌دك دردست تمدیداولان بیوك دمیریول خطنك اوزرنده واقعدر. اهالیسی ۸۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، کوندن‌کونه چوغالمقده در.

سان لویی پوتوزی { (San-Luis-Potosi) مکسیقه‌نك ممالك مجتمعه‌سنده همنامی اولان جمهوریتك مرکزی برشهر اولوب، ´۲ °۲۲ عرض شمالی ایله ´۱۵ °۱۰۳ طول غربیده واقعدر. اصل قصبه‌نك اهالیسی یالکز ۱۱۰۰۰ کشیدن عبارت ایسه‌ده، جوارلرنده متفرق محله ویا قریه‌لری چوق اولوب، بونلرله برابر اهالیسی ۶۲۵۷۳ کشی‌یه بالغ اولیور. منتظم وکوزل برقصبه اولوب، داخلی برمکتب اعدادیسی وکوزل ابنیه‌سی واردر.

— سان لویی ده پوتوزی جمهوریتی شمال غربی جهتندن وغرباً زاغاتقاس، جنوباً غوآناجوآتو،

قوژنارو وهیدالغو، شرقاً وراقروز وتاماولیپاس ، شرق شمالی جهتندن دخی نوئوه‌لیون جمهوریتلریله محاط ومحدود اولدیغی حالده ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٦٥١٠ مربع کیلومتره اولوب ، ٥١٦٤٨٦ اهالیسی واردر . اراضیسی طاغلق اولوب، قسم جنوبیسنده (زیبوورده) اسمیله بر ایرماغه جمع اولنور ومکسیقه کورفزینه دوکیلور بر قاچ نهر وار در . کومش معدنلری وقتیله پك مشهور اولوب ، الیوم شمال جهتنده ایشلنمکده‌در .

سان لئو (San-Leo) ایتالیانك (اوربن) ایالتنده و (پزارو) نك ٣٨ کیلومتره غربنده اوله‌رق همنامی بر طاغك اوزرنده مستحکم بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی واردر.

سان میکل (San-Miguel) آمریقای وسطیك سالوادور جمهوریتنده وسان سالوادورك ١٤٤ کیلومتره شرقنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب ، ٦٠٠٠ اهالیسی وآغیر هواسی واردر .

سان میکل (San-Miguel) بحر محیط آطلاسیده واقع اولوب پورتکیزه تابع بولنان (آسور) جزایرینك اك بیوکی اولوب، ٤٨′ ٣٧° عرض شمالی ایله ٤٢′ ٢٧° طول غربیده واقعدر . بویی ٧٠ و اکی ٢٠ کیلومتره اولوب ، ١١٤٠٠٠ اهالیسی وار در . مرکزی (پونته دل غاده) قصبه‌سیدر . اراضیسی اثربهٔ برکانیه‌دن عبارت اولوب ، پك منبت ایسه‌ده ، بحق ایشلنمیور. محصولاتی حبوبات، شراب، میوه وسائره‌دن عبارتدر .

سانه (Sana) بوسنه‌ده (ساوه) یه تابع (اونه) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، چرنافوره‌ده نبعانله، شماله وبعده غرب شمالی یه طوغری جریان ایده‌رك، صاغدن (پانیجه) ایله (غومیونیجه) وصولدن، (سانیجه) و (بیلیه) ایله (یاربه) چایلرینی اخذایدر. مجراسی تقریباً ١٤٠کیلومتره طولنده‌در.

ساواری (Savary) فرانسه مشاهیر سیاحین ومتتبعینندن اولوب ، ١٧٥٠ ده برتانیه خطه‌سنك (ویتره) قصبه‌سنده طوغمش ، و١٧٨٨ ده وفات ایتمشدر . بش سنه مصرده اقامت وجزایر بحر سفیدی دور ایده‌رك ، ایکی کوزل سیاحتنامه یازدیغی کبی، قرآن کریمی دخی فرانسزجه‌یه ترجمه وسیر حضرت نبوی‌یی تحریر ایتمشدر . لسان عربینك صرفنی ودین اسلامك اخلاقه اولان خدمتنه دائر برکتاب دخی تألیف ایتمشدر .

ساوانه (Savannah) ممالك مجتمعه‌ده بر نهردر، که جورجیا ایله جنوبی قالدونیه حدودنده ایکی چایك برلشمسندن بالتشکل ، جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله ، اوکوسته وساوانه شهرلری ایچندن بعدالمرور ، بو صوك شهرك ٢٥ کیلومتره آشاغیسنده، برقاچ قوله آیرلمش اولدیغی حالده، بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور . مجراسی ٤٠٠ کیلومتره طولنده‌در .

ساوانه (Savannah) ممالك مجتمعه‌نك جورجیا جمهوریتنده و (میلجویل)ك ٢٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق، همنامی اولان نهرك ساحل یمیننده برشهر اولوب، ٤٣١٨٩ اهالیسی، نهرمذکورده پك ایشلك لیمانی، استحکاماتی، برقاچ دمیر یولی ، آقادمیاسی ، کتبخانه‌سی ، کوزل ابنیه‌سی وپك ایشلك تجارتی واردر .

ساوجی سلطان عثمان خان غازینك کوچك برادری اولوب ، ٦٨٧ تاریخنده قره‌جه حصار تکوریله طومانیجده وقوع بولان محاربه‌ده شهید اولمشدر .

ساوجی بك سلطان مرادخان اولك کوچك اوغلی اولوب، ٧٨٧ تاریخنده پادشاه مشارالیه روم ایلنده فتوحاتله مشغول وکندیسی بروسه‌نك محافظه‌سنه مأمور اولدیغی حالده، بعض بدخواهانك اغفالی اوزرینه وقسطنطنیه ایمپراطوری یان‌پالئولوغك اوغلی آندرونیقوس‌ایله مشترکاً ایکیسی پدرلرینه قارشی عصیان ایتمشلردی. خداوندکار غازی بوخبری آلنجه، بالذات عسکر سوق‌ایده‌رك، دیمتوقه‌یه فرار وتحصن ایدن شهزاده‌یی برمدت محاصره‌دن صکره اله کچیروب ، کوزلرینه میل چکلمسنی فرمان بیورمش ایدی .

ساورنه (Saverne,Zabern) وآلمانجه زابرن پروسیه‌نك آلساس لورن ایالتنده واستراسبورغك ٣٨ کیلومتره شمال غربیسنده اوله-

رق (زورن) نهری اوزرنده ولورندن آلساسه یچیلن بوغاز قرنده بر قصبه اولوب ، ٦٥٠٠ اهالیسی، داخلی مکتبی ، کوزل بر سرایی وچوخه ، چوراب ، وچلیك فابریقه‌لری واردر .

ساوکان { خوارزمده هزاراسب ایله حشمئین آره‌سنده برکوچك قصبه اولوب، بیوك چارشیسی وکوزل برجامعی اولدیغنی وبونی ٦١٧ تاریخنده معمور بر حالده کوردیکنی یاقوت حموی «معجم» نده بیان ایدیور .

ساؤل { یاخود شاؤل (Saül) طالوتك اسم اصلیٔ عبرانیسیدر . [« طالوت » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

ساووآ { (Savoi) فرانسه‌نك جنوب شرقی جهتنده بر خطه اولوب ، شمالاً اسویچره‌نك (جنو) ناحیه‌سیله و (لمان) کولیله، شرقاً ینه اسویچره‌نك (واله) ناحیه‌سیله وایتالیانك (پیامونته) خطه‌سیله ، جنوباً (یوقاری آلپ) ، جنوب غربی جهتندن (ایزره)، غرباً دخی (ان) ایالتلریله محدوددر. ′٤ °٤٥ ایله ′٢٤ °٤٦ عرض شمالی و ′١٦ °٣ ایله ′٤٨ °٤ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ١٤٦ واکی ١١٩ کیلومتره واهالیسی تقریباً ٥٥٠٠٠٠ کشیدر . اك بیوك شهری (شامبری) در . اراضیسی پك طاغلق اولوب، آلپ سلسلهٔ جبالنك مونت بلانق، مونت سنیس، سنت برنارد، مونت بوئه، طایورکبی پك بوکسك ذروه‌لری بو خطه‌نك ایچنده‌در . شایان تصویر وتماشا غریب مواقعی چوقدر . برقاچ کولی دخی اولوب ، اك بیوکلری (آنسی)، بورژه و(اکبل)در، که اوچنك ده (رونه) ایرماغنه دوکیلور آیاقلری واردر . بتونی رونه ایرماغی حوضه‌سنه داخل ایسه‌ده، قسم شمالیسنك میاه جاریه‌سی (لمان) کولنه ، غرب شمالی جهتنك انهاری طوغریدن (رونه) ایرماغنه ، جنوب شرقی جهتك صولری دخی ینه رونه‌یه تابع اولان (ایزره) نهرینه دوکیلور. بوکوچك حوضه‌لرك صوك ایکیسنی بربرندن آیرمق اوزره (بوژه) اسمیله آلپ سلسله‌سندن برقول آیریلوب، مملکتك اورته‌سنده شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه ممتد اولور . میاه معدنیه‌سی چوق اولوب، اك مشهوری (اکس) صولریدر. قورشون، دمیر، قلای، باقیر معدنلریله، معدن کوری، مرمری تباشیری‌ده چوقدر . حیواناتی‌ده چوق اولوب ، اهالیسی آری وایپك بوجکی‌دخی یتیشدیررلر، وخیلی مقدار بال وقوزه چیقاریرلر. مع هذا عمومیت اوزره اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، زراعته پك الویریشلی اولمدیغندن، اهالیسی پك فقیر اولوب، چوغی خدمتچیلك وحمالق وسائر خدمتلرده قوللانلمق اوزره دیار آخره کیدرلر؛ وآنجق وطنلرینه ارتباط ومحبتلری زیاده اولدیغندن ، بر مقدار آقچه طوپلاینجه ، مملکتلرینه عودت ایدرلر . استقامت وناموسلیلکله مشهوردرلر . (ساووآیار) دینلن بو اهالی ایتالیانجه ایله فرانسزجه آره‌سنده غلط بر لسانله متکلم اولوب، کندیلرینه مخصوص بر شیوه و صدالری واردر . ساووآ خطه‌سی رومالیلردن صکره شارلمانك ضبطنه کچوب، بعده بورغونیه قراللغنه عائد بولندقدنصکره، جرمانیه ایمپراطورلغنه الحاق و بر قونتلق اتخاذ اولنه‌رق ، « بیاض اللی » هومبرته ویرلمش ؛ وبونك نسلی مرور زمانله قونتلق عنوانی دوقه‌لغه تحویل، وپیامونته وسائر جوار خطه‌لری دخی ضبطله، نهایت ساردنیه جزیره‌سنی دخی الحاق ایده‌رك، ساردنیه قرالی عنوانی آلمشلردی . ایتالیانك اتحادنده ساردنیه قرالی بتون ایتالیانك قرالی اولمغله، الیوم ایتالیاده حکومت سورن خاندان حکمداری (ساووآ) قونتلرینك سلاله‌سندندر. آنجق ساووآ حوضه‌سی، ایتالیانلرك ادعای حقوقیله برابر ، ١٨٦٠ تاریخنده فرانسه‌یه ترك اولنه‌رق، عموم اهالی قرعه‌ایله فرانسه حکومتنی ترجیح ایتمشدر . الیوم ساووآ ایکی ایالته منقسم اولوب ، شمالده‌کی (ساووآ) وجنوبده‌کی (یوقاری ساووا) اسمیله تفریق اولنور . برنجیسنك مرکزی (انسی) اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦١٨٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٦٧٤٢٨ کشیدر . ٤ قضایه منقسم اولوب ، ٢٨ ناحیه و ٣١٤ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر . ایکنجیسنك مرکزی (شامبری) اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٥٩٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٧٥٠١٨ کشیدر . بوده ٤ قضایه منقسم اولوب، ٢٩ ناحیه و ٣٢٧ دائرهٔ بلدیه‌یی جامعدر .

ساووآ { یوقاری (Haute Sevoi) [مادهٔ آتیه‌یه مراجعت بیوریله .]

ساووآ خاندانی (Maison de Savoie) [«ساردنیه قراللغی» مادەسنه مراجعت بیوریله .]

ساوونه (Savone) ایتالیانك جنوه ایالتنده وجنوه کورفزی ساحلنده اولەرق (اقابونه) چاینك منصبنده وجنوەنك ۳۸ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برشهر واسکله اولوب، ۲۵۰۰۰ اهالیسی، بحریه مکتبی، تاریخ طبیعی موزەسی، لیمانی، قلعەسی ، ترسانەسی واسلحه، کهرچله، ایپك قاشلر، چینی ، صابون وسائره فابریقەلری واردر . پك اسکی برشهردر .

ساوه ایرانك عراق عجمی ایالتنده وطهرانك ۱۲۵ کیلومتره جنوب غربیسنده همنامی اولان چایك اوزرنده برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله بیوك برشهراولوب، یاقوت حموی بونك معموریتندن و دنیاده مثلی بولنمیان کتبخانەسنك وسعتندن بحث ایتدکدن صکره مغوللر طرفندن کلیاً تخریب وکتبخانەسی احراق اولندیغنك مسموعی اولدیغنی ده علاوه ایدیور . ینه مؤلف مشارالیهك روایتنه کوره بونك شمال شرقیسنده اولوب، الیوم موجود اولان (آوه) اهالیسی شیعهٔ امامیەدن وساوه اهالیسی سنی وشافعی اولدیغندن، بینلرنده هر وقت منازعه اکسیك دکل ایمش. علوم اسلامیه مراکزندن اولوب ، (ساوی) و(ساوجی) لقبیله ملقب برچوق علما وادبانك مسقط رأسی بولنمشدر . هواسی صیجاق اولوب، ایچندن کچن چایله باغچەلری سقی ایدیلەرك ، میوه وسائره یتیشدیریلیر . ناری مشهوردر .

ساوه کولی . آنف البیان ساوه قصبەسنك ۵۸ کیلومتره شرقنده ودشت کبیرك غربنده برکول اولوب ، (حوض سلطان) اسمیله دخی معروفدر. غرائبدن اولەرق، بوکول اسکیدن موجود اولوب ، روایته کوره ، حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك ولادت شریفەلری کونی قورومش؛ وصکره ینه طولمشدر. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ۴۵ واکی ۶ ونهایت ۲۰ کیلومترەدر . مذکور قرەچای کولك ساحل شرقیسنه دوکیلور . عمقی اك درین محلنده ۱۰ متره در . صویی پك مالح وآجیدر .

طیوری چوقدر . اطرافندەکی مرعالرده میرینك مالی اولان ۱۰۰۰۰ دوه حفظ اولنور .

ساوه نهری . [«صاوه» مادەسنه مراجعت بیوریله .]

ساویلیانو (Savillian, Savgliano) ایتالیانك (سالوچه) ایالتنده و(قونی) نك ۲۵ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق (تورینو) نك ۵۲ کیلومتره جنوبنده مستحکم برقصبه اولوب ، ۱۸۰۰۰ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، دمیر یولی، برطاق ظفری، کهرلرله محاط کوزل برمیدانی وچوخه، ابریشیم وبز دستکاهلری واردر .

ساوینیانو (Savignano) ایتالیانك (فورلی) ایالتنده و(چزنه) نك ۱۵ کیلومتره شرق جنوبیسنده برکوچك قصبه اولوب ، اراضی ایچون یاپلمش بیوك بربند خرابەسی موجوددر. ۴۰۰۰ اهالیسی و(روبیقونه) اسمیله آقادمیاسی واردر. اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (روبیقون)دره.

ساهر (یوسف —) خلافت عباسیه زماننده ظهور ایدن سریانی اطباسندن اولوب ، مکتفی باللهك خواص اطباسندن ایدی . امراضك ادویەسنی مبین بر (کناشی) واردر ، که ایکی قسمه منقسم اولوب ، قسم اولی اعضای بدن اعتباریله ۲۰ بابه وقسم ثانی امراض ترتیبی اعتباریله ۶ بابه منقسمدر . باشنده سرطان بولنمغله، اویوەمدیغندن؛ بو لقبله تلقیب اولنمشدر .

ساهیسوان (Sahisvan) هندستانك جهت شمالیەدەکی (رحیلقند) ایالتنك (بداون) سنجاغنده وبداونك ۳۵ کیلومتره غرب شمالیسنده اولەرق کنك ایرماغنه تابع (مهاوه) نهری اوزرنده برقصبه اولوب ، ۷۷۱۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۱۴۶۰۰ اهالیسی براسکی قلعه خرابەسی، هفتەده اوچ بازاری وجوارنده یتیشن برنوع آغاج چیچکندن چیقاریلان چیچك صویی اخراجاتی واردر.

ساهیوال (Sahival) هندستانده پنجاب خطەسنك (راوال پیندی) ایالتنده شاهپور سنجاغنده وشاهپورك ۴۱ کیلومتره جنوب

غربسنده اوله‌رق (چیناب) ه تابع (چلاب) نهری کنارنده بر قصبه اولوب، ٣٨٨٠ ی مسلم اولمق اوزره، ٨٨٨٠ اهالیسی، مکتبی، کاروانسرایی، تخته وفیل دیشندن معمول مواد مختلفه‌سی وحبوبات، باغ وپاموق تجارتی واردر.

سایان { (Saïan) آسیاده چین ایله روس ممالکی آره‌سنده بر سلسلهٔ جبال اولوب، سیبریه‌نك (ینیسیك) و (برقوچق) ایالتلریله قسماً ترانسبایقال ایالتنك جنوبنده ٨٧° دن ١٠٤° طول شرقی‌یه قدر ممتد اولور. بو سلسله (سایلوکم) طاغی واسطه‌سیله (آلتون طاغ) سلسلهٔ عظیمه‌سنه مربوطدر. اکثر یرلرنده ایکی ویا زیاده صرت تشکیل ایده‌رك، شرقه وشرق‌شمالی‌یه طوغری اوزانیر. بو طاغلر صرب وذروه‌لری سنه‌ده اون آی قارله مستور اولدیغندن، کچید ویره‌جك یالکز برقاچ بوغازی وار ایسه‌ده، بونلر دخی ١٨٠٠ و ٢٠٠٠ متره ارتفاعلرنده اولوب، یالکز یرلی آوجیلر قو-لایلقله کچه بیلیورلر. بو طاغلرده پك سیرك اوله‌رق غایتله کوچك بر نوع کورکن آغاجی بولنور.

سائب { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سائب بن الاقرع الثقفی) که والده‌سیله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، جانب رسالتپناهیدن باشی مسح بیورلمشیدی. عهد خلافت حضرت فاروقیده نامهٔ خلیفه ایله نعمان بن مقرنه اعزام بیوریله‌رق، مدائن عاملکنه نصب اولنمش، ونهاوند فتحنده حاضر بولنمش ایدی. بعده اصفهانه تعیین بیوریله‌رق، اوراده وفات ایتمشدر؛ واخلاق اوراده قالمشدر. — (سائب بن الحارث القرشی السهمی) که بدر وقعه‌سنده عسکر کفارده بولنمغله، اسیر دوشوب، اوغلی مطلب طرفندن فدیه ایله قورتارلمشیدی. بعده اسلامه کلوب، مالك اولدیغی ایکی خانه‌سنی تصدق ایتمشدی. انساب قریشدن معلوماتی وار ایدی. ٥٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. پدرینك کنیه‌سی (ابو وداعه) اولمغله، ابن ابی وداعه دینمکله دخی معروفدر. — (سائب بن الحارث القرشی السهمی) که حبشه هجرت ایدن قدماء صحا-به‌دن اولوب، بر روایتده طائف غزاسنده شهید اولمش؛ ودیکر بر روایتده حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنه‌دك برحیات اولوب، اردنده فحل وقعه‌سنده شهادته ایرمشدر. — (سائب بن ابی حبیش القرشی الاسدی) که اهل مدینه‌دن معدود اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) بونك حقنده «ذاك رجل لااعلم فیه عیباً وماأحد بعد رسول الله (صلعم) الاوانا اقدر اعیبه» بیورمشدر. — (سائب بن حزن القرشی المخزومی) که سعیدبن‌المسیبك عمی اولوب، عهد حضرت نبوی‌یه یتشمشیدی. — (ابو مسلم سائب بن حباب) که کندیسندن بر حدیث شریف مروی اولوب، ٧٧ تاریخنده ٩٢ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابو اسهله سائب بن خلاد الجهنی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — ابو اسهله سائب بن خلاد الانصاری الخزرجی) که بعض احادیث شریفه‌نك راویسی اولوب، بعده معاویه طرفندن یمن والیلکنه نصب اولنمش، و ٩١ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (سائب بن ابی سائب القرشی المخزومی) که بعضلری وقتیله اسلامه کله‌رك معیت حضرت نبویده هجرت ایتدیکنی، وبعضلری‌ده بدر وقعه‌سنده مشرك اوله‌رق مقتول اولدیغنی بیان ایتمشلرسه‌ده، مؤلفهٔ قلوبدن اولدیغی و معاویه‌نك زمان حکومتنه‌دك برحیات بولندیغی روایتی صحته دها قریب کورینور. — (سائب بن سوید) که اهل مدینه‌دن معدوددر. — سائب بن عبید بن عبد یزید بن هاشم بن المطلب بن عبد مناف) که شافعك پدری وامام شافعینك جدی اولوب، والده‌سی طرفندن دخی هاشمی ایدی. بدر غزاسنده کفار طرفندن اولوب، بنی هاشمك علمداری اولدیغی حالده، اسیر دوشه‌رك، فدیه ایله قورتلدقدن صکره اسلامه کلمشیدی. حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزه مشابهتی وار ایدی. — (سائب بن عثمان بن مظعون) که قدماء صحابه‌دن اولوب، پدر و عمیله برابر حبشه هجرت ایتمش، وکافهٔ غزواتده حاضر بو-لنوب، یمامه وقعه‌سنده، اوتوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، شهید اولمشدر. — (سائب بن عمیر الازدی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سائب بن العوام بن خویلد القرشی الاسدی) که عشرهٔ مبشره‌دن زبیر بن العوام (رضه) ك برادری اولوب،

والده‌سی عمهٔ حضرت نبوی صفیه بنت عبد المطلب ایدی. اکثر غزواتده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سائب الغفاری). — (سائب بن ابی لبابه) که عهد حضرت نبویده طوغمشدر. — (سائب بن مظعون القرشی الجمحی) که عثمان بن مظعونك برادری اولوب، ایلك اول حبشه هجرت ایدنلردندر. برادریله برابر بدر غزاسنده بولنمشدر. — (سائب بن نمیله) که صلاة قاعد حقنده برحدیث شریفك راویسی اولوب، سائب بن ابی سائبك عینی اولدیغی مظنوندر. — (سائب بن هشام القرشی العامری) که پدری صحابه‌دن اولدیغی کبی، کندیسنك دخی صحبته نائل اولدیغی مرویدر. فتح مصرده حاضر بولنوب، مسلمه بن مخلد طرفندن اوراده استخدام اولنمشدی. — (ابو یزید سائب بن یزید) که هجرتك ایکنجی سنه‌سی طوغوب، حج وداعده پدریله برابر معیت حضرت نبویده بولنمش، وبعده حضرت عمر (رضه) طرفندن سوق مدینه‌یه مأمور تعیین بیورلمش ایدی. ٨٠ تاریخندن صکره وفات ایتمشدر. کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر. — عطانك ازادلیسی اولان (سائب بن یزید).

سائب { [«ابو العباس اعمی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سائبه { صحابیاتدن وفخر الانبیا (صلعم) افندمزك آزادلیلرندن اولوب، کندیسندن طارق بن عبد الرحمن روایت ایتمشدر.

سایر { ایران شعراسندن اولوب، طوسلیدر. شاه اسماعیل صفوینك زماننده اصفهانه نقل مکان ایتمشدی. شو برایکی بیت اونکدر:

کرفتمش صبر راهی رسید وهیچ نکفت
عنان کشید وشکایت شنید وهیچ نکفت
بر طبیب حدیثی زدود دل کفتم
کرفت نبضم وآهی کشید وهیچ نکفت

سایرام { یاخود سیرام (Saïram) چینك ترکستان شرقی خطه‌سنده (آقصو) سنجاغنده وآقصونك ١٧٦ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (تاریم) ایرماغنه تابع شاهیار نهرینه دوکیلن قره‌صونك اوزرنده برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر.

سایرام نور { (Saïram-Nor) چینده جونغاریه خطه‌سنك جنوب غربی جهتنده وروس حدودنده ٥٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده برکول اولوب، محیط دائره‌سی تقریباً ١٠٠ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٧٥٠ کیلومتره در. سطحی حذای بحردن ١٨٠٠ متره یوکسکدر. اورمانلرله وذروه‌لری قارله مستور طاغلرله محاط اولوب، زیاده‌سیله‌ده درین اولدیغندن، منظره‌سی پك لطیفدر. مغوللر بوکا «سرین کول» معناسیله (سرین نور) دخی دیرلر.

سایغون { (Saïgon) هند چینینك فرانسه‌یه تابع آشاغی قوشنشین مملکتنده او جهته‌کی فرانسه مستملکاتنك مرکزی برشهر اولوب، (سایغون) نهرینك ساحل یمیننده ومذکور ایرماغك منصبندن ٥٥ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق ١٠° ٤٦′ ٤٠″ عرض شمالی و ١٠٤° ٢١′ ٤٣″ طول شرقیده واقعدر. کوزل وتجارتکاه برشهر اولوب، ٣٢٢٠٥ اهالیسی، کوزل ریختملری، واسع واشجارله سایه‌دار سوقاقلری، بیوك برکلیساسی، ایکی جامع شریفی، متعدد بیمارخانه‌سی، ایکی خسته‌خانه‌سی، ترسانه‌سی، متعدد قشله‌لری، نباتات باغچه‌سی، موزه‌سی، کتبخانه‌سی، رصدخانه‌سی، تیاتروسی، هند چینی تاریخ وآثارینه مخصوص جمعیت علمیه‌سی، حکومته عائد برمطبعه‌سی ومتعدد فرانسز ویرلی مکتبلری واردر. ٦ غزته ورسالهٔ موقوته نشر اولنور. (متیو) شهرینه‌قدر بردمیر یولی و(شولون)ه قدرده برتراموایی واردر. یرلی خانه‌لرینك اکثری اخشاب وخرما داللریله اورتیلی ایسه‌ده، فرانسزلر طاش وطوغله‌دن برچوق کوزل ابنیه دخی یاپمشلردر.

— سایغون نهری (موبی) قومنك ساکن بولندیغی یرلرده نبعانله، جنوب غربی‌یه وبعده جنوب شرقی‌یه طوغری جریان، وبرقاچ چایك صولرینی اخذ ایده‌رك، ٤٠٠ متره کنیشلکی و ١٠ متره درینلکی اولدیغی حالده، سایغون شهری یانندن کچر؛ وبو شهرك آلت طرفنده (دونایی) نهریله برلشیرسه‌ده، برآز دها آشاغیده یکیدن آیریلوب، (قانزی) قوینه دوکیلور. منصبنه قریب صونك آلتنده واسع برقیا بولنوب، بیوك کیلرك، صایغونه قدر چیقمه‌سنه مانع اولیور.

سائل { ایران شعراسندن اولوب، اصل (ری) لی اولدیغی حالده ، اکثر عمرینی نهاوند وهمدانده کچیره‌رك، همدانی نسبتیله شهرت بولمشدر. وجد وحال صاحبی اولوب، آنجق شاعرلکده خود پسندلکی اولمغله، اکثریا اشعارینه اعتراض ایدن احباسیله بوزشمق عادتی ایمش. ٩٤٠ تاریخنده یزدده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

کدام شب که زهجیر تو خون نمیکریم
کدام روز که از شب فزون نمیکریم

سایلهت { (Saïlbet) هندستانك شرق شمالی کوشه‌سنده واقع (آسام) خطه‌سنده وکلکته‌نك ٤٦٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ″٢٢ ′٥٣ °٢٤ عرض شمالی ایله ″٤٠ ′٣٤ °٨٩ طول شرقیده و (سورمه) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ٧٠٠٠٠ ی مسلم اولمق اوزره، ١٤٤١٠ اهالیسی ، ایشلك تجارتی، بیوك برانکلیز مکتبی وبر دار المعلمینی واردر. او جهتده نشر اسلامه جهد و خدمت ایتمش اولان (شاه جلال) اسمنده بر درویشك جامع وتربه‌سی زیارتکاهدر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٠١٩ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٩٦٩٠١٠ کشی اولوب ، نصفندن زیاده‌سی مسلم وسنیدر . اراضیسی پك منبت اولوب، پرنج سنه‌ده درت دفعه محصول ویرر. دیکر محصولاتی خردال، داری، سیسام، پاموق، شکر قامشی، چای وسائره‌دن عبارتدر. هواسی پك صیجاق ورطوبتلی اولوب، اجنبیلر حقنده مهلکدر.

سائلی { (محمد افندی) اونیجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، روم ایلنده‌کی یکیشهردن ایدی . تصوفه مائل اولوب، بعده وسوسه‌یه دوشمکله ، عقلنه خفت کلوب، تیمارخانه‌ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

قطره قطره سینه‌م اوزره اشك صائمه ای یسر
آتش هجرانله سینه‌م قباردی مرتسر

سائلی { ایران شعراسندن دخی بو مخلصله اوج شاعر واردر :

برنجیسی (سعد الملك) سادات حسنیه‌دن اولوب، وطنی اولان قزوینده امامتله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر :

شد فاش راز عشق من وکار ازآن کذشت
کز بیم غیر بر سرآن کوتوان کذشت

— ایکنجیسی خراسانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

نه عیبست این که سازم تا کریبان چاك دامانرا
که من در بیخودی نشناسم از دامن کریبانرا

— اوچنجیسی عراقلی اولوب ، ینه خراسانده نشو ونما بولمشدر. شو بیت اونکدر :

چنان بصورت آن آفتاب حیرانم
که تیغ کرزندم چشم خودنپوشانم

سائونه { (Saône) فرانسه‌نك شرق جهتنده بر نهردر، که (ووسژه) ایالتنك جنوب غربی قسمنده نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، یوقاری سائونه، آلتون ساحل وسائونه مع لوآره ایالتلرینی شق ، وورونه ایالتنی (ان) ایالتندن تفریق ایتدکدن صکره، لیون شهرنده صاغدن (رونه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ٤٥٠ کیلومتره طولنده‌در . بر چوق تابعلری اولوب، باشلیجه‌لری صاغدن : آرمانسه، سالون، تیله واوشه؛ صولدن دخی اوآنیون، دوب، سیله، ریسوزه و ویله‌در . بر جدول واسطه‌سیله (رین) ایرماغنی (رونه) یه ربط ایتدیکی کبی، دیکر بر قاچ جدولی دخی واردر. طغیانلری پك چوق اولوب، دفعاتله اطرافنی و علی‌الخصوص لیون شهرینی باصمشدر.

سائونه { (یوقاری — Haute Saône) فرانسه‌نك ایالات شرقیه‌سندن اولوب ، شمالاً (ووسژه)، غرباً (یوقاری مارنه) و(آلتون ساحل) ، جنوباً (دوب) و (ژورا) ایالتلریله، شرقاً دخی آلساس خطه‌سیله یعنی آلمانیه حدودیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٣٤٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٠٤٠٥٢ کشی اولوب، مرکزی (وسول) قصبه‌سیدر . اراضیسی طاغلق اولوب، شمال و شرق جهتلرنده (ووسژه) سلسلهٔ جبالنك اتکلری اوزانیور . هواسی رطوبتلی ایسه‌ده، صاغلامدر. طوپراغی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله قولزه، کتن، کنویر، اوزوم وسائر میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. شرابی چوق لکن عادیدر. صیغیر ، آت ، طوموز و سائر حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. معدن کوریله مرمر، یشم، آلچی، دکرمن وبیلکی طاشی وسائر احجار واتربهٔ نافعه‌سیله میاه

معدنیه‌سی‌ده چوقدر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، بر چوق دمیرخانه ودوکمخانه‌لریله ساعت، پاموق منسوجات، جام، چینی، چناق چوملك وسائره فابریقه‌لری وزیتون یاغی دکرمنلری واردر. تجارتی پك ایشلکدر. بو ایالت ۳ قضایه منقسم اولوب، ۲۸ ناحیه و ۵۸۳ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سائونه مع لوآره (Saône-et-Loire) فرانسه‌نك ایالات شرقیه‌سندن اولوب، شمالاً آلتون ساحل، شرقاً (ژورا)، جنوباً لوآره، رونه و (ان)، غرباً دخی (آلیه) ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۴۳۶ مربع کیلومتره اولوب، ۶۱۴۳۰۹ اهالیسی واردر. مرکزی (ماقون) قصبه‌سیدر. (شاروله) طاغی ایالتك ایچنده تشعب ایدیور. ایالته بو نامی ویرن سائونه ولوآره نهرلرندن بشقه بو ایکی نهره دوکیلور بر چوق چایلری دخی واردر. اورمانلریله چایرلری چوقدر. طوپراغی اولدجه منبت اولوب، بغدای، پتاتس، کنویر وسائره ایله میوه‌لرك انواعی حاصل اولور. باغلری‌ده چوق اولوب، کوزل شراب چیقار. بیوك وکوچك حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. معادنه متعلق دمیر، کمور، قریستال، آلچی، مرمر، لیطوغرافیه طاشی بولنوب، بعض میاه معدنیه‌سی دخی واردر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، دمیرخانه‌لریله، پاموق منسوجات، بوك ایپلیك، ساعت، قونیاق و سائره فابریقه‌لری واردر. تجارتی ایی ایشلکدر. ایالت ۵ قضایه منقسم اولوب، ۵۰ ناحیه و ۵۸۹ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سائی (Sâï) نوبه‌ده وادئ حلفه‌دن یوقاری نیلك ایچنده بر کوچك آطه اولوب، جهت شرقیه‌سنده اسکی بر معبد وبر قبطی کلیساسیله یاوز سلطان سلیم خان زماننده قالمه بر خراب قلعه‌سی واردر.

سائی (Saï, Sahî) یاخود ساهی هندستانك (اود) خطه‌سنده (کنك) ایرماغنه تابع (کومتی) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، (هاردوی) سنجاغنده نبعانله، جنوب شرقیه طوغری جریان ایده‌رك، خطهٔ مذکوره‌یی شق وسق ایتدکدن صکره (بنارس) ایالتك (جانپور) قضاسنه دخول ایله جانپور شهرینك آلت طرفنده مذکور کومتی نهرینه دوکیلور. مجراسی ۴۵۰ کیلومتره طولنده اولوب، یالکز نصف اسفلی یاغمورلر موسمنده کوچك کمیلرك سیرینه صالحدر. اوستندن بر قاچ دمیر یول خطی کچوب، کوزل کوپریلری وبعض جدوللری‌ده واردر.

سایی (Saï, Say) یاخود سای سودان وسطینك (غاندو) مملکتنده ونیجر ایرماغنك ساحل یمیننده اوله‌رق غاندونك ۲۴۵ کیلومتره غرب شمالیسنده و ۱۳° ۵′ عرض شمالی ایله ۴° ۰′ طول شرقیده واقع بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واردر. نهر مذکورك بر کچیدنده بولنمغله، اهمیت تجاریه‌سی واردر. قصبه حصیردن معمول قلبه‌لردن عبارت اولوب، نهر بوینجه ممتد اولور، وخرما آغاجلرینك کثرتندن کوزل برمنظره آلیر.

سبا یمنده صنعانك شرق جهتنده بر خطهٔ قدیمه اولوب، مرکزی بتون خطهٔ یمانیه‌نك کرسئ قدیمی اولان (مأرب) شهری ایدی. شهر مذکوره دخی بعضاً بواسم ویریلیردی. حاکمه‌سی بلقیسك حضرت سلیمان (عم) له اولان قصهٔ مشهوره‌سیله متعارفدر. شهر مذکورك احفاد نوحدن سبا بن یشجب بن یعرب بن قحطان طرفندن بنا وبونك اسمیله تسمیه اولندیغی مرویدر. [«مأرب» ماده‌سنه ده مراجعت بیوریله.]

سبا (Seba) فلمنكك مشاهیر طبیعیوننددن اولوب، ۱۶۶۵ده طوغمش، و۱۷۳۶ده وفات ایتمشدر. هند وهند چینیه سیاحت ایدوب، بر چوق نباتات نمونه‌لری جمع ایتمشدی.

سباج (Sabatz) مجارستانده صاوه نهری قربنده ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده عثمانلیلر طرفندن بنا اولنمش متین بر قلعه اولوب، (بوکرتلن قلعه‌سی) دینمکله دخی معروف ایدی.

سباسته (Sébaste) سیواس شهرینك اسم قدیمیدر.

سباستیان (Sébastien) پورتکیز قرالرندن اولوب، ۱۵۵۷ تاریخنده جدی اوچنجی ژانه خلف اولمش؛ وسن رشده واصل اولنجه، کمال تعصبندن اهل اسلامی آفریقادن چیقارمق دعوای

جاطليه ١٥٧٤ ده آفريقايه كچمش ايسه‌ده ، منهزماً
عودته مجبور اولوب، ١٥٧٨ ده، عمجه‌سى طرفندن
اسقاط ايدلمش اولان مراكش حاكمى مولى محمد
المتصرك دعوتى اوزرينه، يكيدن مغربه عسكرسوق
ايتمش ايسه‌ده، طنجه اوكنده مغلوب اولوب، مقتولين
ايچنده بولنمشدر. آنجق مقتوليتى شبهه‌لى قالمغله ،
ايكنجى واوچنجى فليب زمانلرنده برقاچ دوزمه
سباستيان چيقوب، ادعاى حقوق ايتمشلردر.

سباستيان { سنت — (St. Sebastien) خرستيانلر عندنده اعزه‌دن
معدود اولوب، اوچنجى قرن ميلاديده ديوقلتيان
عسكرنده ضابط اولديغى حالده ، خرستيانلغى كتم
واخفا ايتمكده ايكن، خبر آلنوب ، جانبازخانه‌لرده
دكنك ضربيله قتل اولنمشدر. محبوسينك حاميسى
عد اولنه‌رق ، كانون ثانينك ٢٠ سنده يورطيسى
اجرا اولنور.

سباع { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسميدر: (سباع بن عرفطه الغفارى) كه خيبرو دومة
الجندل سفرلرنده جانب حضرت نبويدن مدينهٔ منوره‌ده
توكيل بيورلمشيدى. — (سباع بن زيد ياخود بن
يزيد) كه اواكى مهاجرلردن اولوب، دعاى حضرت
رسالتپناهى‌يه نائل اولمشيدى. — (سباع بن ثابت).

سبته { (Ceuta) مغرب اقصاده همنامى اولان بوغازك شرق يعنى آق دكيز جهتنده‌كى
مدخلنده اوله‌رق، شرقه طوغرى ممتد بركوچك
شبه جزيره‌نك اوزرنده و (جبرالتار) قصبه‌سنك
قارشيسنده برقصبه واسكله اولوب، ٧١٥٠ اهاليسى
واردر. اسپانيانك مراكش دولتى سواحلنده‌كى
مستملكاتنك مركزى اولوب، سورله محاط اولديغى
حالده ، خانه‌لر آره‌لرنده باغچه‌لرى ، ليمانى ، ريختمى
وفنارى واردر. ازمنهٔ قديمه‌ده شمديكى قصبه‌نك
شرق جهتنده وشبه جزيره‌نك تا بروننده (آبيله)
اسميله بر شهر اولوب، بعده روماليلر زماننده شمديكى
قصبه‌نك يرينه ديكر برقصبه تأسيس اولنه‌رق، يدى
تپه اوزرينه مؤسس اولديغى مناسبتله، «يدى قرداش»
معناسيله (سپتم فراترس) اسميله تسميه اولنمشدى.
مرور زمانله آبيله خراب اولوب ، (سپتم فراترس)
قصبه‌سى قصر وتخفيف صورتيله عربلر طرفندن (سبته)
تسميه اولنمش؛ واسپانيوللر بردها تغيير وتغليط ايده‌
رك، (سوته Ceuta) ديمشلردر. اندلس عربلرك
النده ايكن ، سبته‌نك پك بيوك اهميتى اولوب، اها‌ـ
ليسى شمديكى مقدارك برقاچ مثلى اولديغى كبى ،
جوارنده كليتلى ياموق يتيشديريلوب ، ايپك دخى
چيقاريليردى ؛ و ايپك ايشله‌لريله كاغد وتل وپرنج
معمولاتى مشهور ايدى. او وقت شرق ايله غرب
آره‌سنده برتجارت مخزنى حكمنده اولوب، ايتاليا
وسائر آوروپا ممالكيله پك ايشلك تجارتى وار ايدى.
اندلس دولت امويه‌سنك انقراضندن صكره ادريسيلرك
وبعده موحدين ومرابطينك النه كچوب، ١٤١٥
تاريخنده پورتكيزليلرك و ١٦٤٠ ده اسپانيوللرك
ضبطنه كچمشدر. فاس ومراكش حكمدارلرى
دفعاتله استردادينه چاليشمشلرسه‌ده، موفق اوله‌ما‌ـ
مشلردر. پورتكيزليلرك النده بولندقجه اسكى عرب
مدنيتى آثارينى بردرجه‌يه قدر محافظه ايده بيلمش
ايسه‌ده، اسپانيوللر النه كچدكدن صكره بسبتون تدنى
ايدوب ، شمديكى حالده اهميت موقعيه‌سندن بشقه
براهميتى يوقدر. برچوق علما وسائر مشاهير اسلامك
مسقط رأسى اولوب، الك مشهورلرى حساب وهندسه
وفرائضده‌كى وفرت معلوماتيله متعارف اولان (ابن
مرانة السبتى) در.

سبته بوغازى { (Détroit de Gibraltar) آوروپا ايله آفريقا قطعه‌لرى
واسپانيه ايله مغرب اقصى مملكتلرى آره‌سنده بربو‌ـ
غاز اولوب، آق دكيزى بحر محيط آطلاسى‌يه ربط
ايدر. الك طار محلى ١٣ كيلومتره وسعتنده اولوب،
بو محلده درينلكى يالكز ٣٠٠ متره ايسه‌ده، بونك
برآز شرقنده ٩٠٠ عمقى واردر. سطحنده بحر
محيطدن آق دكيزه ودريننده آق دكيزدن بحر محيطه
آقنديسى واردر. بزجه سبته بوغازى ديمكله معروف
اولوب، آوروپاليلرجه جبرالتار (جبل طارق دن غلط)
بوغازى دينيليور ايسه‌ده، كرك سبته وكرك جبرالتار
بوغازك ايچ طرفنده بولنوب، طريف ويا طنجه بوغا‌ـ
زى دينلمك دها مناسب ايدى. عربلر عندنده ايسه
(بحر الزقاق) اسميله معروفدر. ايكى كنارى طاغلق
اولوب، منظره‌سى پك هيبتليدر.

سبتى { (ابو العباس احمد بن هارون الرشيد) خليفهٔ عباسى هارون الرشيدك اوغلى

اولوب، پدری خلیفه اولدیغی حالده، کندیسی بلا سبب مجبر ترك دنیا واختیار عزلت ایدەرك، هفتەده بر کون یعنی جمعه ایرتسی کونی ایشله مشغول اولور، وبو ایشدن قزاندیغی جزئی بر آقچه ایله بتون هفته کفاف نفس ایدردی. بو سببله (سبتی) لقبیله تلقیب اولنمشدی. پدری برحیات ایکن، ۱۸٤ سنەسنده وفات ایتمشدر.

سبحان بخش { (مولوی —) هندستانك متأخرین علما ومورخیننندن اولوب، «تاریخ الحکماء وتذکرة المفسرین» عنوانیله برتألیفی واردر، که ۱۸٤۸ تاریخ میلادیسنده دهلیده طبع اولنمشدر.

سبحانی { (مولانا —) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، نجف اشرفده طوغمش اولدیغی حالده، ایرانده امرار عمر ایتمش، ورباعیات وساٸرەدن عبارت اون ایکی بیك بیتی متجاوز اشعاری وفاتندن صکره جمع وتدوین اولنمشدر.

سبره { صحابەدن بروجه آتی برقاچ ذاتك اسمیدر: (سبره بن ابی سبرة الجعفی) که پدری وبرادری عبد الرحمن ایله برابر صحبته نائل اولوب، عبدالله بن مسعودك اصحابندن خیثمه بن عبد الرحمن بونك یکنیدر. — (ابو سلیط سبره بن عمرو بن قیس) که بدر وخیبر غزالرنده حاضر بولنمش، وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (سبره بن عمرو) که بنی تمیمدن نزد حضرت نبوی‌یه مبعوثاً کوندریلنلردندر. — (سبره بن فاتك الاسدی) که برادرلری ایمن وخریم ایله برابر صحبتنه نائل اولوب، بعده شامده ساکن اولمش ایدی. بعض احادیث شریفه راویسیدر. — (سبره بن فاکه یاخود بن ابی فاکه المخزومی یاخود الاسدی) که اهل کوفەدن معدود اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو الربیع سبره بن معبد ویا بن عوسجه الجهنی) که کندیسندن اوغلی ربیع روایت احادیث شریفه ایتمشدر.

سبره { افریقیەده طرابلس قربنده برقصبه اولوب، طرابلسدن صکره عمرو بن العاص طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی بعض کتب فتوحده مسطور اولوب، یاقوت حموینك ظننه کوره بو اسم اصل طرابلسك چارشیسنه مخصوص ایمش.

سبرینه { (یاخود سبرمنه) مصرده برقصبه اولدیغی معجم البلدانده مذکوردر.

سبزوار { ایرانك خراسان خطەسنده ونیشابورك ۱۰۰ کیلومتره غربنده غربه طوغری جریانله دشت کبیرده نابدید اولان بر چایك وادیسنده واقع بر قصبه اولوب، وقتیله بیوك ومعمور بر شهر ایدی. اسمندن آکلاشلدیغی اوزره باغ وباغچەلری چوق بر یردر. سربداران دولتنك کرسیٔ حکومتی ایدی. برچوق شعرا وادبانك مسقط رأسی بولنمشدر.

سبزی { اونیجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، استانبوللیدر. حفظی وتجویدده مهارتی اولمغله، امامت ایدردی. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

دل ودین اولدی فدا یولکه جانم ده سنك
ال آچیقلوغن ایدن صکره‌ده امساك ایدەمز

سبسطیه { فلسطینده نابلس قربنده برقصبه اولوب، حضرت ذکریا ویحیی (عم) ایله ساٸر بعض مشاهیرك مقابرینی حاویدر. — احمد بن طیب سرخسی سمیساط قربنده فرات اوزرنده بو اسمله سورله محاط برقصبه بولندیغنی دخی بیان ایدیور.

سبط { بنی اسرائیلك حضرت یعقوب (عم)ك اون ایکی اوغلنه نسبتله منقسم بولندقلری اون ایکی قبیلەنك بهرینه ویریلن اسم اولوب، جمع صیغەسیله جملەسنه اسباط دینور. اسباط اثنا عشره نسبتله فلسطین خطەسی، غزه وعسقلان سواحلی مستثنی اولدیغی حالده، اون ایکی پارچەیه منقسم اولوب، هر بر پارچەسی حضرت یعقوب (عم)ك اولادندن برینك نسلنه مخصوص ایدی. تقسیمات مذکوره جنوبدن باشلایەرق بروجه زیردر: ۱ شمعون (غزەنك ایچ طرفی)، ۲ یهودا (بحر لوطك غرب جهتنده خلیل الرحمن)، ۳ بنیامین (بحر لوطك شمال غربی ساحلندن جبال صیرتنەدك قدس جهتی)، ٤ دان (جبال مذکورەدن ساحلەدك یافه جهتی)، ٥ روبیل (بحر لوطك قسم شمالیسیله اردن نهری قسم جنوبیسنك شرق طرفندەکی بلقاء جهتی)، ٦ جاد (اردن نهرینك قسم وسطیسنك شرق طرفندەکی سلط جهتی)، ۷ افرائیم (اردن مجراسی قسم وسطیسیله ساحل بحر آرەسنده نابلس جهتی)، ۸ مناسه (اردن

نهريله طبريه كولنك شرق طرفنده‌كى حوران جهتى ونابلس قضاسنك شمال غربى قسمى اوله‌رق بربرندن آيرى ايكى ير)، ٩ ايساخار (اردن مجراسيله حيفا ساحلى آره‌سنده جنين جهتى)، ١٠ زابولون (طبريه كولنك غرب جنوبى ساحليله يافه ساحلى آره‌سنده ناصره جهتى)، ١١ نفتالى (طبريه كولنك غرب وشمال جهتنده‌كى صفد جهتى)، ١٢ آزر (نفتالينك غربنده ارض كنعان يعنى فنيكه حدودينه وعكا ساحلنه‌دك ممتد اولان ير).

— تثنيه صيغه‌سيله سبطين حضرت امام حسن وامام حسين (رضى الله عنهما) افنديلرمزه اطلاق اولنور و(سبط) ابن البنت ديمكدر يعنى قيزك اولادينه ديرلر.

سبط بن الجوزى } تاريخ مصره دائر «مرآت الزمان» عنوانلى كتاب معتبرك صاحبيدر.

سبعين } (Septante) بطالسهٔ مصر زماننده توراتى وسائر كتب مقدسهٔ بنى اسرائيلى لسان يونانى‌يه ترجمه ايدن ٧٠ ويا ٧٢ كشيدن مركب بر هيئته ويريلن اسمدر. بو ترجمه اليوم موجود اولوب، دفعاتله طبع اولنمش ايسه‌ده، سهو وخطادن سالم دكلدر.

سبقت } (سكهراج) هندستان شعراسندن وكايتهه قومى رؤساسندن اولوب، علوم ادبيه وفلسفيه‌ده وطب تصوفده يد طولى صاحبى ايدى. لكهنو شهرنده نشأت ايدوب، سيد حسين عليخان بهادرك ديوان كتابتنده بولنمش، وبعض مناصب عاليه‌يه نائل اولمش ايدى. ١١٣٨ تاريخنده بجرات راجه‌لرندن بريله ايتديكى محاربه‌ده مقتول اولمشدر. مذكور حسين عليخانك محارباتنى مبين «جنكنامه» عنوانيله بر منظومه‌سى وهر نوعدن اشعارى واردر. شو قطعه اونكدر:

چونقش پا بسر كوى انتظار كسى
نشسته ام كه شوم خاك رهگذار كسى
ببزم وصل بتان بس كه شمع سان سبقت
كنيم نقد دل وجان خود نثار كسى

سبكتكين } الك بيوك دول اسلاميه‌دن اولان غزنويلر دولتنك مؤسسى اولوب، من اصل منصور بن نوح سامانينك امراسندن آلب تكينك كوله‌سى ايدى. درايت واقتدارينه مبنى افنديسى طرفندن دامادلغه قبول اولنمش ايدى. مرقوم آلب تكينك وفاتنده اوغلى ابو اسحق وارثى اولوب، آز مدت صكره بلا ولد وفات ايتمكله، صاحب ترجمه سبكتكين ٣٦٧ تاريخنده غزنه حاكمى اولمش ايدى. بر مدت صكره ملوك سامانيه‌دن نوح بن منصور خراسانك نصفنى دخى سبكتكينه ونصف ديكرينى اوغلى محموده ترك ايتمكه مجبور اولمغله، برطرفدن دخى سبكتكين هنده وماوراء النهره طوغرى توسيع ممالك ايتمش اولديغندن، ٢٠ سنه حكومتدن صكره ٣٨٧ ده واقع اولان وفاتنده بيوجك بر دولت براقمشدر. يانينده بولنان اوغلى اسماعيل يرينه جلوس ايتمش ايسه‌ده، درعقب خراسان واليسى بولنان ديكر اوغلى محمود واروب، غزنه‌يى ضبط ايله، پدرينك تختنه قعود ايتمش؛ ومتعاقباً دولت سامانيانه ختام ويره‌رك، تماميله استقلالنى اعلان ايلمشدر. بو وجهله غزنويلر دولتنك اصل مؤسسى سبكتكين و بلكه بونك قاش پدرى آلب تكين ايسه‌ده، تماميله استقلال رسمى‌يه نائل اولان مشاراليه سلطان محمود اولديغندن، آل سبكتكين حكمدارلرينك برنجيسى سلطان محمود عد اولنور.

سبكتكين } (آل —) خلافت عباسيه زماننده ايران وآسياى وسطى جهتلرنده ظهور ايدن دول اسلاميه‌نك الك بيوكلرندن اولوب، مؤسسى رئيس سلاله اولان آنف الترجمه سبكتكين و برنجى حكمدارى سلطان محمود بن سبكتكيندر. آل سبكتكين اساساً سامانيلر دولتنه وارث وخلف اولوب، خراسان وخوارزم جهتلرى سامانيلردن كنديلرينه كچديكى كبى، بر طرفدن هندستانه طوغرى توسيع ممالك ايله هندك نصف شماليسنى ضبط واورالرده نشر اسلام ايتمش؛ وبر طرفدن دخى جيحونى تجاوزله، ترك خانلرندن ماوراء النهرى استيلا، وآل بويه‌دن عراق عجمى ضبط ايده‌رك، هرطرفدن توسيع حدود وتكثير ممالك ايتمشلردى. هله هندستانده نشر اسلام، وقادينلرك قوجه‌لرى جنازه‌سيله احراقى كبى بعض عادات وحشيه‌يى منع ايله، تزييد اسباب عمران ومدنيت خصوصنده آل سبكتكينك وعلى الخصوص سلطان محمودك خدماتى پك بيوكدر. بو

دولتك اك پارلاق زمانی سلطان محمود مشاراليه دوری اولوب ، بونك اوغلی مسعود دخی او عظمتی محافظه ايتمش ايسه‌ده ، بونك برادرلريله اوغللری بربرلريله منازعاته دوشوب ، دولتك ترقياتنه ميدان ويرمه‌مش؛ وبعده ابراهيم بن مسعود واوغلی مسعود ثانی واونك اوغلی بهرامشاه دخی حسن اداره‌يه واجرای عدالته موفق اولمشلرسه‌ده ، عراق وخراسان طرفلری يكی ظهور ايدن سلجوقيلرك الينه چكمش اولديغندن ، آل سبكتكين دولتی غزنه يعنی آفغانستان جهتيله هندستانك شمال غربی جهتنده بعض ممالكدن عبارت قالمشيدی . نهايت آلتنجی قرن هجری اوا. سطنده غوريلر ظهور ايدوب ، قالمش اولان ملكلرنی دخی ضبط ، و ٥٤٧ تاريخنده بو دولته ختام ويرمشلر در . سلطان محمودك جلوسندن يعنی تاريخ استقلالدن اعتباراً آل سبكتكين دولتی ١٦٨ سنه سورمش؛ و ١٤ حكمدار حكم سورمشدر . پايتختلری افغا. نستانده‌كی (غزنه) شهری اولمغله ، بونلر (غزنويلر) ديمكله دخی معروفدرلر . حكمدارلرينك اساميسيله تاريخ جلوسلری بر وجه زيردر :

١	محمود سبكتكين	٣٨٧	٩	ابراهيم بن مسعود ثانی	٤٥١
٢	محمد بن محمود	٤٢١	١٠	مسعود ثالث بن ابراهيم	٤٩٢
٣	مسعود بن محمود	٤٢٥	١١	شيرزاد بن مسعود ثالث	٥٠٨
	ثانياً محمد بن محمود	٤٣٢	١٢	آرسلان شاه بن مسعود ثالث	٥٠٩
٤	مودود بن مسعود	٤٣٢	١٣	بهرامشاه بن مسعود ثالث	٥١٢
٥	مسعود ثانی بن مودود	٤٤١			
٦	علی بن مسعود اول	٤٤١			
٧	عبدالرشيد بن محمود	٤٤٣	١٤	خسروشاه بن بهرامشاه	٥٤٤
٨	فرخ زاد مسعود اول	٤٤٤		الی	٥٤٥

سبكی { (تاج الدين علی بن عبد الكافی) مشاهير علما و مؤرخيندن اولوب ، برچوق آثاری واردر . تأليفاتنك اك مشهوری « الطبقات الكبری » ديمكله مشهور فقهاء شافعيه تراجم احوالنی حاوی كتابيدر . مصرده ياشامش ، و ٧٥٦ ده وفات ايتمشدر .

سبلان { آذربيجانده آردبيل قصبه‌سی او. زرنده بر يوكسك طاغ اولوب ، ذروه‌لری قيش ياز قارله مستوردر . اوزرنده برخيلی قرا وبعض مراقد صالحين بولنمغله ، جوار اهاليسی عندنده معزز عد اولنور . خريطه‌لرده (ساوالان) صورتنده محرر اولوب ٤٨٤٤ متره ارتفاعی اولديغی كوستريليور . منطقی بر بركان اولوب ، اتكلرنده بر خيلی مياه معدنيهٔ حاره‌سی واردر .

سبلی { (سلطان —) فارسده حكومت سورمش اولان آل مظفر ملوكنك ايكنجيسی شاه شجاعك اوغلی اولوب ، پدرينك حيا. تنده كوزلرينه ميل چكلمش ، وعميجه زاده‌سی شاه منصورك امريله ينه بو جزايه دوچار اولمش اولان برادری سلطان زين العابدين ايله برلكده محبوس ايكن ، ٧٩٥ تاريخنده فارسی استيلا ايدن تيمورلنك طرفندن بالتخليص ، ماوراء النهره كوندرلمش ، و او. راده وفات ايتمشلردر .

سبنيت { ياخود سبنيتوس (Sebennyte, Sebennytos) مصرده‌كی (سمهود) قصبه‌سنك اسم قديميدر .

سبنيقو { (Sebenico) آوستريانك دالماچيه خطه‌سنده و (زاره) نك ٦٠ كيلو. متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق (كرقه) نهرينك منصبنده بر قصبه اولوب ، ١٥٠٠٠ اهاليسی ، بيوك ليمانی ، ٤ قلعه‌سی ومرجان صيدينه مخصوص سفائنی واردر . وقتيله مستقل بر جمهوريت صورتنده اداره اولنوب ، بعده ونديكليلرك ، صكره مجارلرك ونهايت آوستريانك الينه چكمشدر . ١٥٣٨ و ١٦٤٨ تا. ريخلرنده ايكی دفعه عثمانليلر طرفندن محاصره اولنمشدر .

سبو { مغربده طنجه قربنده بر نهر اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور .

سبيطله { افريقيه‌ده قيرواندن ٧٠ ميللك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولديغنی « معجم البلدان » ده مسطوردر .

سبيع { صحابه‌دن ايكی ذاتك اسميدر : احد وقعه‌سنده شهيد اولان (سبيع بن حاطب الانصاری الاوسی) و بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش اولان (سبيع بن قيس الانصاری الخزرجی) .

سبيعه { صحابياتدن بروجه زير درت خاتونك اسميدر : (سبيعه بنت حارث الاسلميه) كه (سعد بن خوله) نك زوجه‌سی اولوب ، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر . — (سبيعه بنت حبيب الضبعيه) كه اهل بصره‌دن معدوددر . — (سبيعة القرشيه) كه زنا ايتمش اولديغنی حضور حضرت نبويده اعتراف ايتمكله ، قارنده‌كی چوجغی طوغورنجه و بعده امزيرنجه‌يه قدر مهلت اعطا بيو. رلمش ، وبعده كندی‌ی مراجعتی اوزرينه ، و صحابه‌دن

بربنك چوجنى آلمسيله، كراهةً رجنه امر نبوى صادر اولمشيدى . — (سبيعه بنت ابى لهب) كه مؤمنه اولديغى حالده (ابنت حطب النار) خطابيله تحقير اولنديغندن، حضور حضرت نبويده شكايت ايتمكله، حضرت رسول‌الله (صلى الله عليه وسلم) افندمز برغضب اولدقلرى حالده: «مابال اقوام يؤذوننى فى نسبى وذوى رحمى الاومن آذى نسبى وذوى رحمى فقد آذانى وآذى الله عز وجل» بيوردقلرى ابو هريره‌دن منقولدر. بعضلرى (دره بنت ابى لهب) ديه ضبط ايتمشلردر.

سپاهى { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، استانبولليدر. زمانته متصرف ايدى. شو ايكى بيت جمله‌ٔ اشعارندندر:

دل دیلر کویکی کلزار جنان اولدیغیچون
میل ایدر لعلکه سرچشمهٔ جان اولدیغیچون
خوابدن خانه‌لرین چشمک ایتـدم خالی
هر کیجه خیل خیالکه مکان اولدیغیچون

سپاهى { ايران شعراسندن دخى ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى اندجان كبراسندن برينك اوغلى اولوب، اسمى (خدادوست) در. ٩٧٩ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

افسوس كه وقت كل بزودى بكذشت
فرياد كه تا چشم كشودى بكذشت
بى چشم وخطت بنفشه ونركسرا
ايام بكورى وكبودى بكذشت

— ايكنجيسنك اسمى شاه حسن اولوب، شو بيت اونكدر:

بمسجدى كه روم در فراق دلبر خويش
بهانه سجده كنم بر زمين زنم سر خويش

سپتيم سور { (Septime Sévère) روما ايمپراطورلرندن اولوب، آفريقاده‌كى (لبده) شهر قديمنده طوغمش؛ وبر طاقم مأموريتلرده وحتى قونسلوسلقده‌دخى بولندقدن صكره، ١٩٣ تاريخ ميلاديسنده واقع (پرتيناقس)ك وفاتنده (ايليريا) عسكرينك قوماندانى اولديغى حالده، عسكرى طرفندن ايمپراطورلغى اعلان اولنه‌رق، ديكر جهتلرده (ديديوس يوليانوس)، آلبينوس ويسچنيوس ونيجر آيرى آيرى ايمپراطورلغه انتخاب ايدلمش اولديغندن، سپتيم سور بونلرك برنجيسنى كندى منتخبلرينه دفع ايتديردكدن صكره، ايكنجيسنى اورتاقلغه قبول ايدوب، اوچنجيسى اوزرينه عسكر سوق ايتمش؛ وايسوس وازنيقده مغلوب ايتدكدن صكره، (بيزانسه) يى دخى ضبط ايتمكله، طرفدارلرينى امحا ايلمش؛ واو وقت آلبينوسه دخى مدارا احتياجندن وارسته اولوب، كنديسنى حربه دعوت ايتمش؛ وغاليده ليون قربنده ايتديكى محاربه‌ده منهزم وقتل ايتمش ايدى. بو وجهله ١٩٧ تاريخنده تحتنده مستقل قالدقدن صكره، جزيره جهتنه تجاوز ايتمش اولان اشكانيانه قارشى سوق عسكر ايده‌رك، غالب كلمكله، بابل وسلفكيه ومدائنى ضبط ايتمش؛ ورومايه عودتنده نامنه اليوم موجود اولان بيوك برطاق ظفر بنا اولنمش ايدى. اوغلى (قاراقاله) يى ولى عهد طانيتديره‌رق، امور حكومتى (پلوتيان) اسمنده برينه احاله ايتمش ايسه‌ده، چوق كچمه‌دن بونك كنديسى حقنده سؤ نيتنى آكلايه‌رق، ٢٠٤ ده اعدام ايتمشدر. بعده برتانيه‌يه سفر ايدوب، قالدونيه‌ليلرك تجاوزاتنه ختام ويرمشيدى. ٢١١ تاريخنده وفات ايدوب، ملكى اوغللرى قاراقاله ايله (جتا) يه ترك ايتمشدر. ماهر بر قوماندان ايسه‌ده، پك غدار ومرحمتسز اولوب، آلبينوسى قتل ايتدكدن صكره، بونك طرفدارلرينى آرايه‌رق، برچوق آدملر قتل ونفى ايتمشدى. خرستيانلر حقنده دخى تعقيبات وتعذيبات اجرا ايتمشدر. مع هذا علوم وصنايعى حمايه ايدوب، برخيلى ترقياته سبب اولمشدر.

سپهرى { ايران شعراسندن اولوب، من اصل اردستانلى اولديغى حالده، اصفهانده ياشامش، وفضل وعرفان صاحبى اولوب، طريق صوفيونه منسوب بولنمشدر. تصوفه دائر بعض مثنويلر نظم ايتمش ايسه‌ده، نابود اولمشدر. شو بيت اونكدر:

زخضر عمر فزونست عشق بازانرا
اكر زعمر شمارند روز هجرانرا

ستا { (Setta) آفريقاى غربيده يوقارى كينه‌نك (داهومى) مملكتنده (آبومه) نك ٤٢ كيلومتره شمال شرقيسنده و (سوقه) نهرى تابعارندن برى كنارنده بر قصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهاليسى، هر طرفه مد نظرى، اطرافنده منبت

اراضیسی و چناق چوملکه متعلق بعض معمولاتی واردر.

ست الادب { مشاهیر محدثاتدن اولوب، مظفر بن البرنینك قیزیدر.

ست الامناء { (ام عز الدین) مشاهیر محدثاتدن اولوب، شیخ صدر الدین اسعد بن عثمانك قیزیدر. صلاح الدین صفوینك استادی علم الدین بر ذالینك اشیاخندن اولوب، ۷۰۰ تاریخنده صعید مصرده وفات ایتمشدر.

ست الاهل { (بنت علوان) محدثه ومتقیه بر خاتون اولوب، بعلبكلی وحنبلیة المذهب ایدی. ۷۰۳ ده وفات ایتمشدر.

ست الشام { ایكی مشهور خاتونه علم اولوب، بری یدنجی قرن هجری محدثاتندن صفیه، ودیكری صلاح الدین ایوبینك همشیره‌سیدر، كه ٦١٦ ده وفات ایتمشدر.

ست العرب { (بنت سیف الدین علی) مشاهیر محدثاتدن عالمه بر خاتون اولوب، صلاح الدین صفدینك واستادی علم الدینك اشیاخندندر. قدسلی اولوب، شهر مذكورده تدریسله مشغول بولنمش؛ و ۷۳٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

ست العلماء { علم وتقواسیله وطلاقت لسانیله شهرت بولمش دمشقلی بر خاتون اولوب، شهر مذكورده (درب المهرانی) تكیه‌سنك پوست نشینی ایدی. وعظی پك مؤثر ایدی. ۷۱۲ ده وفات ایتمشدر.

ست الفقهاء { (بنت ابراهیم) فقه وحدیثده شهرت شایعه صاحبه‌سی بر خاتون اولوب، احادیث شریفه‌یی اسانیدیله روایتده مهارت تامه‌سی وار ایدی. ۷۲٦ تاریخنده ۹۲ یاشنده وفات ایتمشدر.

ست القضاة { (ام محمد) مشاهیر محدثاتدن اولوب، ۷۱۲ تاریخنده طقسان یاشلرنده وفات ایتمشدر.

ست الملك { ملوك فاطمیه‌دن حاكم بامر اللهك همشیره‌سی اولوب، عاقله ومدبره بر خاتون اولمغله، قتلی كندیسنه اسناد اولنان حكمدار مومی الیهك فقداننده، اونك اوغلی (ظاهر لاعزاز دین الله) ی اجلاس ایده‌رك، اذهان عمومیه‌یی یاتیشدیرمش؛ وزمام اداره‌یی كندی ید كفایتنه آله‌رق، درت سنه حسن اداره‌یه موفق اولمشدر.

ست الورزاء { (ام عبد الله بنت القاضی شمس الدین عمر) مشاهیر محدثاتدن علم وعرفانله تزیین ذات ایتمش حنبلیة المذهب بر خاتون اولوب، وطنی اولان دمشق شامده وبر آره‌لق مصرده تدریس علوم وافادهٔ حدیثله امرار عمر ایتمش؛ وحدیثده زماننك قطبی حكمنه كچمشیدی. ٦٢٤ ده طوغوب، ۷۱۷ ده ۹۳ یاشنده وفات ایتمشدر. درت قوجه‌یه واروب، اوچ قیز دنیایه كتیرمشیدی. مشاهیر علمادن بر چوق ذوات بونك شاكردانی زمره‌سنه داخل ایدی.

ست الوزراء { (ام محمد بنت الشیخ الرئیس تاج الدین ابی الفضل یحیی بن مجد الدین) بو دخی مشاهیر محدثاتدن خیرات وحسنات صاحبه‌سی بر خاتون اولوب، ٦٣۹ ده تولد، و ۷۱٥ ده وفات ایتمشدر. آخر عمرنده بر سنه قدر مختلة الشعور یاشامشدر.

ست قریش { (ام الهنا فاطمه بنت فهد) امام سیوطینك اشیاخندن محدثه بر خاتون اولوب، ۸۱٤ ده تولد ایتمشدر.

ستو اوچی { (Seto-Outsi) جاپونیه‌نك اك بیوك آطه‌لرندن شمالاً (نیپون) وجنوباً (سیقوق) ایله (كیسیو) جزیره‌لری آره‌سنده بر دكیز اولوب، شرقدن غربه بویی ٤٤۰ كیلومتره‌در. اكی پك مختلف اولوب، بوینه نسبةً دائما آزدر. بو دكیز آطه‌لرك آره‌سنده بر قاچ بوغازدن قوره بوغازیله، جاپون دكیزیله وبحر محیط متعدل ایله اختلاط ایدر. ایچنده بر خیلی كوچك آطه‌لر وبر چوق شهر واسكله وتجارتكاه معموره‌لر بولنیور.

ستوبال { (Setubal) پورتكیزك استرمادوره خطه‌سنده ولیسبونه‌نك ۳۰ كیلومتره جنوب شرقیسنده (سادو) نهری منصبنك ساحل شمالیسنده وبر دمیر یول خطنك اوجنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۱٥۰۰۰ اهالیسی، آغزی صیغ لیمانی، ایشلك تجارتی، پك لذیذ پورتقالل‌ریله سائر میوه‌لری، بیوك مملحه‌لری، كوزل بیاض شرابلری وبر خیلی آثار عتیقه‌سی واردر.

ستور (Settour) هندستانده مدراس ایالتنك (تینولی) سنجاغنده وتینولینك ۷۸ كیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٦٤٤٥ اهالیسی واردر.

ستوس (Séthus, Séthi) یاخود ستی (شیت) دن غلط اولمسی محتمل اولان بو اسمله فراعنهٔ مصردن ایكی كشی كلمشدر: برنجیسی اون طقوزنجی سلالهنك برنجی حكمداری ومشهور (سزوستریس) لك پدری اولوب، میلاد عیسی (علیه السلام)دن ١٥ قرن اول حكم سورمش؛ وبرخیلی فتوحات ایدوب، اوغلنك جهانگیرلكنه پیشدارلق ایتمشدر. — ایكنجیسی ابتدا (منف) شهرنده (فتا) تعبیر ایتدكلری معبودك عبادتخانهسنك راهبی ایكن، میلاددن ۷۱۳ سنه اول حكومتی ضبط ایتمش؛ واو صرهده آثور حكمداری (سناحریب) مصره هجوم ایتمكله، عسكریلر كندیسنی مدافعه ایتمدكلرندن، كویا منسوب بولندیغی معبوددن استمداد ایتمسی اوزرینه، سناحریبك اردوكاهنده برچوق فارهلر ظهور ایدهرك، عسكرینك اوقلرینك كریشلرینی قوپارمغله، سناحریب عودته مجبور اولمش. مصریلر بو ستوسك الده بر فاره طوتار بر هیكلنی ركز ایدوب، آلتنه «معبودلره رعایت ایتمكی بندن اوكرنك» مألنده بر عباره حك ایتمشلردر.

ستون (Seton) آمریقای شمالیده (دومینیون) خطهسنك (قولومبیه) خطهسنده بركول اولوب، بویی ٢٥ كیلومتره قدردر. دیك واورمانله مستور یوكسك طاغلرله محاط اولوب، درینلكی چوقدر. (آندرسون) كولنك آیاغی حكمنده اولان ٢٥ متره كنیشلكده بر سیل بو كوله دوكیلور، وفضلهٔ میاهی (اینقومچ) چاییله (فراسر) نهرینه دوكیلور.

ستی خاتون شیخ الاسلام زنبللی علی افندینك قیزی اولوب، سلوری قپوسی قربنده مسجد ومدرسهسی واردر. زیرك بوقوشنده پدرینك بناكردهسی اولان مكتب ساحهسنده پدرینك یاننده مدفوندر.

ستیف (Setif) جزایرك قسنطینه ایالتنده وقسنطینهنك ١٠٩ كیلومتره غرب جنوبیسنده اولهرق (ابوسلام) مجراسنك ٢٥٠٠ متره یوقاریسنده وجزایردن تونسه كیدن دمیر یول خطی اوزرنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤٣١٠ اهالیسی، اطرافنده پك منبت اراضیسی، خبوبات وحیوانات و یوك ودری كبی موادهٔ متعلق ایشلك تجارتی وپك صاغلام هواسی واردر. اسكی بر قصبه اولوب، تا رومالیلرك زماننده اهمیتی وار ایدی.

سجاح (بنت حارث التمیمیه) آخر عهد حضرت نبویده دعوای نبوت ایتمش برخاتون اولوب، بنی تمیمك بر قبیلهسنه منسوب ایدی. بنی تمیم وبنی تغلب ایله بنی ربیعه بیننده یكی بر دین چیقارمغه قالقیشوب، او صرهده یمامهده ارتداد ودعوای نبوته قیام ایتمش اولان مسیلمة الكذاب ایله آرهلرنده رقابت حاصل اولمغله، سجاحك مسیلهیه عسكر سوق ایتمسی، حضرت ابا بكر صدیق (رضه) جانبندن دخی مسیلهیه قارشی عسكر اعزام بیورلمسنه تصادف ایتمكله، مسیله قورقوب، صاحبهٔ ترجمه ایله صلح ایتمش؛ ورروایتهكوره بینلرنده ازدواج دخی وقوع بولمش ایدی. سجاح مرتده اولمیوب، دعوای نبوتدن اول بنی تغلبدن خرستیانلغی قبول ایتمشیدی. مسیلهنك قتلندنصكره سجاح توبه ایدوب اسلامه كلمش؛ ومعاویهنك زماننده وفات ایتمشدر.

سجاس آذربیجانده همدان ایله ابهر آرهسنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذكوردر.

سجاوندی (سراج الدین محمد بن عبدالرشید) مشاهیر فقهادن اولوب، فرائضه متعلق «سراجیه» عنوانلی كتاب مشهورك صاحبیدر. بوكتابه برچوق شرحلر یازیلوب، اك مشهوری سید شریف جرجانینك «شریفیه» عنوانلی شرحیدر.

سجدین (Szegedin) مجارستانده بودهنك ١٦٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده (تیسه) نهری اوزرنده و (ماروس) چایی ملتقاسنك قربنده (قسونغراد) ایالتنك مركزی بر شهر اولوب، ٨٠٠٠٠ اهالیسی، متعدد مكاتبی، نهرده سفاینی، ایشلك تجارتی وشراب، توتون، طوز، كراسته، حبوبات، صابون، كهرچله وسائره اخراجاتی واردر.

سجستان ایرانك شرق جهتنده واقع (سیستان) خطهسنك اسم

معربیدر. نسبتی (سجزی) و (سجستانی) کلیر.
[«سیستان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سجستانی { [«ابوداود سجستانی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سجستانی { (ابو حاتم صالح بن محمد) مشاهیر علمادن اولوب، «اختلاف المصا-حف» عنوانیله بر تألیفی وتاریخ طبیعی‌یه متعلق «کتاب الوحوش» عنوانیله بر اثری واردر. ۲۴۸ ده وفات ایتمشدر.

سجستانی { (یوسف بن ابی سعد بن احمد) «منیة المفتی» عنوانلی کتابك مؤلفیدر. بو کتاب پارس کتبخانه‌سنده ۶۹۹ رقمیله مرقم اوله‌رق موجوددر.

سجسته { (Segeste) سیجیلیه‌نك شمال غربی ساحلی قربنده وشمدیکی (قالاتا-فیمی) جوارنده بولنمش بر اسکی قصبه اولوب، قابلیجه‌لریله مشهور ایدی. روایته کوره تروآلیلر طرفندن بنا اولنه‌رق، میلاددن بش آلتیوز سنه اول پك معمور ایدی. اهالیسی، سیجیلیه‌نك سائر شهرلریله مخاصمه‌ده بولنه‌رق، آتنه‌لیلرك وبعده قارتاجلیلرك امدادینه مراجعت ایتمش؛ وبو ایکی قومك سیجیلیه‌یه دخولنه سبب اولمشدر. بر محاربه‌ده قار-تاجلیلر طرفندن تخریب وبعده روماليلر طرفندن اعمار اولنمشدی. الیوم خرابدر.

سجسوار { (Segesvar) مجارستانك ترانسیلوانیه خطه‌سنده و (هرمانستاد)ك ۶۰ کیلومترو شمال شرقیسنده اوله‌رق (قوکل) نهری اوزرنده مستحکم بر قصبه اولوب، ۶۵۰۰ اهالیسی، چوخه وبز معمولاتی وبعض آثار عتیقه‌سی واردر.

سجل { صحابه‌دن اولوب، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك کاتبی ایدی. «یوم نطوی السماء کطی السجل للکتاب» آیت کریمه‌سنده بو سجلك مراد بیورلدیغی مظنوندر.

سجلماسه { مغرب اقصاده مراکش دولتنك (تافلت) ایالتنده و تافلتك ۶۰ کیلومترو شرقنده اوله‌رق درن (یعنی آطلاس) سلسلهٔ جبالنك جنوبی اتکنده و (زیز) نهری او-زرنده بر قصبه اولوب، الیوم خراب ایسه‌ده، وقتیله پك معمور وبیوك بر شهر ایدی. جغرافیون عربك تعریفنه کوره پك طاتلی اوزومی و اون نوع خرماسی وار ایدی. قادینلری یوکدن پك اینجه وظریف قاشلر نسج ایدرلردی. آلتون معدننك کثرتیله مشهور اولان (غانه) و سائر سودان ممالکیله پك ایشلك تجارتی وار ایدی. مرابطین دولتنك پایتختی بولنمشدر.

سجن یوسف { مصرك جیزه مدیریتنده واقع بوصیر قربنده بر اسکی بنا خرابه‌سی اولوب، حضرت یوسف (عم)ك یدی سنه محبوس طوردیغی و بعده حضرت موسی (عم)ك دخی حبس ایدلدیکی زندان اولدیغی مظنوندر. قربنده بر جامع شریف بنا اولنه‌رق، (مسجد موسی) دینمکله معروفدر. بو محل زیارتکاهدر.

سجودی { یاوز سلطان سلیم خان دوری عثمانلی شعراسندن اولوب، قالقاندلنلیدر. پیری پاشانك حمایه‌سیله کاتب دیوان اولمشیدی. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

صانمه بلبل نغمه‌سی ای کلعذار آکلر بنی
کلشن عشقکده بو فریاد وزار آکلر بنی
فرقتکده دمبدم مردملك ایدوب ای پری
یاشی چوق اولسون بو چشم اشکبار آکلر بنی

سچن { (Seetzen) آلمانیا مشاهیر سیاحینندن اولوب، ۱۷۶۷ تاریخنده اولدنبور-غك (یور) قصبه‌سی قربنده طوغمش، و ۱۸۱۱ ده یمنده مقتولاً وفات ایتمشدر. استانبول، حلب، شام، فلسطین و سائر او جوارلری کزدکدن صکره، دین اسلامی قبول، ولسان عربی‌یی تحصیل ایده‌رك، جزیرة العربه، و ۱۸۰۹ ده حجاجله مکهٔ مکرمه‌یه دخول، واورادن یمنه کچه‌رك، ایکی سنه اورالرینی کشت وکذار ایتدکدن صکره، مخادن صنعایه کیدرکن قولاغوزلری طرفندن قتل ویا تسمیم اولنمشدر. سیا-حتنامه‌سی زیاده‌سیله نافع معلوماتی حاوی اولوب، ۱۸۵۴ ده برلینده طبع ونشر اولنمشدر.

سحابی { اوننجی قرن هجری شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی بروسه قربنده امنا طائفه‌سندن اولوب، یاوز سلطان سلیم خانك جلوسلری اثناسنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

عیفه آلام یتسون دنیایی یارم اولمسه
شهری چوقدن ترك ایدردم شهریارم اولمسه

— ایکنجیسی همدانلی عالم وادیب بر ذات اولوب، قانونی سلطان سلیمان خانك شرق سفرنده قدری افندی طرفندن کالانی تقدیر اولنه‌رق، رومه‌کتیرلمش؛ والتفات پادشاهی‌یه نائل اولوب، «کیمیای سعادت» کتاب مشهورینك ترجه‌سنه مأمور اولمش ایدی. ٩٧٠ ده فات ایتمشدر. ترکی وفارسی اشعاری واردر. شو بیت او جله‌دندر:

دیلر اغیار ذوق وصلی عشاق هجرانی
مگس جلاب آرار پروانه ایستر نار سوزانی

— ایران شعراسندن استرابادلی بر سحابی دخی واردر، که اصحاب صلاح وحسن اخلاقدن اولوب، بر خیلی وقت روضهٔ رضویه‌یه مجاورت ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اشعار عارفانه‌سندندر:

در هر که رسی نکوبین کو نیکوست
کو خواسته وساخته حضرت اوست
دریا بوجود خویش موجی دارد
خس پندارد که این کشاکش باوست

سحبان وائل (یاخود سحبان بن وائل) فصاحت وبلاغتده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش اولاد عربدن بر ذات اولوب، هارون الرشید زماننده یاشامشدر.

سِحر (شیخ عبدالمجید) هندستان شعراسندن اولوب، اکهنوده نشأت ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بود ای سحر بی اندیشه در سیر چمن ناکس
ز نیرنك فلك عبرت نباشد چشم غافلرا

— ١٢٤٩ ده وفات ایتمش سید ناصرعلی اسمنده دیکر بر شاعرك دخی مخلصیدر.

سحری قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، کمال پاشا زاده‌نك ادرنه قاضیلغی اثناسنده محکمه‌سنده کاتب ایدی.

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، (قزمی) لقبیله معروف ایدی. تاریخ سویله‌ده مهارتی وار ایدی.

دفتردار سیروزی حسین چلبی‌یه منسوب اولوب، معیتنده حلبده ایکن، ابتدیکی بر حباثت اوزرینه، حلب امیر الامراسی عضو رجلیتنی قطع ایتدیرمشیدی. شو بیت اونکدر:

آیت حسنك اوقونماسون دیو جانا غلط
یازدی قدرت کاتبی ابروکی مد خانك نقط

سحری ایران شعراسندن دخی بر وجه زیر درت کشینك مخلصیدر:

برنجیسی عن اصل اردستانلی اولوب، اصفهانده عطارلقله مشغول ایدی. صوفیانه بر مثنویسی وبر خیلی اشعاری وار ایدی. شو بیت او جله‌دندر:

اسیر غمزهٔ طفلی شدم که صورت خویش
در آب بیند وبا آفتاب در جنکست

— ایکنجیسی (ری) لی اولوب، شو بیت اونکدر:

زچاره مردم وآن دولتم نصیب نشد
که یك نکاه ترا باخود آشنا سازم

— اوچنجیسی (عبد الله) هندستانك اکبرآباد شهرندن اولوب، والده‌سندن اوکرنمش اولدیغی نستعلیق خطنده مهارتی وار ایدی. نهایت جنونه دوچار اولوب، بو علتله وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دل زکویت کربسوی تن نیاید باك نیست
مرغ چون یابد کلستان کی کند یاد قفس

— دردنجیسی خوانسارلی اولوب، (قطب) دیمکله معروفدر. شو بیت جلهٔ اشعارندندر:

هر سیه بختی که باشد کسب عشق از من کند
خون چشم بلبل وداغ دل پروانه ام

سحیقه خلافت عباسیه دوری اوائلنده ظهور ایدن مشاهیر مغنیاتدندر.

سخا مصرك غربیه مدیریتنده بر کوچك قصبه اولوب، (سخاوی) لقبیله ملقب علمادن بر قاچ ذاتك مسقط رأسیدر.

سخبره صحابه‌دن اولوب، اوغلی عبد الله کندیسندن روایت ایتمشدر. اسدی

ویا ازدی اولدیغی مرویدر. — بنی غمدن مدینه‌یه هجرت ایدنلرمیاننده مذکور بر سخبره دخی اولوب، بعضلری صحابه‌دن وبعضلری صحابیاتدن عد ایتمشلردر.

سخن { ایران وهندستان شعراسندن بروجه. زیر اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (آقاسی شیرازی) درویش مشربلی بر آدم اولوب، شو رباعی اونکدر:

بر دامن لطف حسنت ای خور جمال
هر ساده دلی وانرسد دست خیال
ظاهر بینان زباطن آگاه نیند
در آینه پیدا نبود صورت حال

— ایکنجیسی (سید محمد خان بهادر) عن اصل اصفهانلی اولوب، تجارت طریقیله هندستانه کیتمش؛ و مدراس والیسی نواب امیر الامرا بهادرك توجهنی قزانوب، مراتب عالیه‌یه نائل اولمش ایدی. ١٢١٦ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

بدل خاری زعشق گلعذاری کرده ام پیدا
ازین خواری بعالم اعتباری کرده ام پیدا

— اوچنجیسی (میر عبد الصمد) اکبر آباد سادا-تندن وعبدالقادر بیدلك تلامذه‌سندن اولوب، ١١٤١ ده کجراتك احمد آباد شهرنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

خوش آن روزی که بر پای تو سرگرم نیاز افتم
دم بر خاستن چندان روم ازخود که باز افتم

سخنه { تربة الشامده تدمر ایله عرض وارك آره‌سنده عرب اهالی ایله مسکون بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سدان { (Sedan) فرانسه‌نك (آردنه) ایا-لتنده (میزیره) نك ٢٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده و پاریسك ٢٧٦ کیلومتره شمال شرقیسنده وموزه نهری کنارنده قضا مرکزی مستحکم بر قصبه اولوب، ١٤ ٥٦٦ اهالیسی، طوبخانه‌سی، الیوم اسلحه موزه‌سی اتخاذ اولنمش اسکی بر سرایی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، مشهور چوخه و قازمیر و سائر یوك قماشلر فابریقه‌لری، بویاخانه‌لری، دمیر-خانه‌لری وآو سلاحلری فابریقه‌سی واردر. وقتیله پروتستانلره مخصوص دار الفنونی وار ایدی. ١٨٧٠ سنه‌سی ایلول افرنجیسنك ایکنجی کونی ایمپراطور اوچنجی ناپولیون سدانده کلیتلی عسکرله پروسیه‌لیلره مغلوب اولوب، تسلیم اولمشدر.

سدقیا { یاخود صدقیا (Sédécias) یهودا ملوکندن اولوب، بخت نصر طرفندن اجلاس اولنمش؛ وقبل المیلاد ٥٩٧ تاریخندن ٥٨٧ تاریخنه‌دك ١٠ سنه حکومت سوروب، بعده عصیان ایتمکله، آثوریلر طرفندن ایکی سنه محاصره‌دن صکره طوتیلوب، کوزلرینه میل چکلمش؛ وارض بابله نفی اولنه‌رق، اوراده وفات ایتمشدر.

سدلیچ { (Sedlitz) چهستانده (توپلیچ) ك ٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قریه اولوب، مسهل کبی تأثیر ایدن میاه معدنیهٔ بارده‌سیله مشهوردر.

سدوسی { (ابو فید مورج بن عمرو) مشا-هیر نحویوندن واهل لغتدن اولوب، بصره‌ده ابوزید انصاریدن اخذ ایتمش، وخلیل بن احمدك اصحابی زمره‌سنه داخل اولمشیدی. لسان عربی لغتلرینك ثلثانی ازبرنده اولدیغی مرویدر.

سدوم { (Sodome) فلسطینده بحر لوطك ساحل شمالیسی قربنده قدیم بر شهر اولوب، حضرت ابراهیم (عم) زماننده اها-لیسنك ارتکاب ایتدکلری فحشیاتدن طولایی، وکندیلرینی دین حقه دعوت ایدن حضرت لوط (عم) ی تکذیب ایتملری اوزرینه، من طرف الله آتش سماوی ایله احراق و تخریب ایدلمش اولدیغی کتب مقدسه‌ده مذکوردر.

سد یأجوج { (یاخود سداسکندر) یأجوج ومأجوج اسمیله کرهٔ ارضك شمال جهتلرنده ساکن اولدقلری توراتده مذکور اقوامك شرندن محافظه ایچون چکلمش برسد اولدیغی مروی اولوب، بناسی اسکندر ذوالقرنینه اسناد اولنور. آنجق بر طرفدن اسکندرك تاریخی مضبوط اولوب، بویله بر سد بنا ایتدیکی بیلنمدیکی کبی، بر طرفدن دخی اسکندرك ضبط ایتدیکی وکچدیکی یرلرك هیچ برنده بویله برسد اثری کورلمیور. آنجق چینده نفس چین ایله مغولستان و مانچو ممالکی آره‌سنده سد یأجوج حقنده مروی اولان

اوصافله متصف واسع، یوکسك واوزون بر سد
بولنوب، سد یأجوجدن مقصد بو سد اوله‌جغنده
شبهه یوقدر. حقیقةً بو سدی چینلیلر مانچو ومغول
وسائر شمال اقوامنك تجاوزاتنه قارشی بنا ایتمشلردر.
طولی ٤٠٠٠ کیلومترو‌یی متجاوز اولوب، بعض
محللرنده ایکی واوچ صره دیواردن عبارتدر. اوستی
اوچ درت آرابه کچه‌جك قدر واسع اولوب، برجلر
وقلعه‌لری دخی واردر. اکثر محللری طاش وطوغله.
دن وبعض یرلری کرپیجدن اولوب، برخیلی محللری
یقلمش، ودفعاتله تعمیر اولنمشدر. بو سده میلاد
عیسی (عم) دن ٢٤٧ سنه اول یعنی اسکندرك
وفاتندن ٧٦ سنه صکره (چین شیهوانفتی) نام چین
ایمپراطوری طرفندن باشلانیله‌رق، ١٠ سنه متمادیاً
درت بش ملیون عمله چالیشدیرلمش، وبونلردن
درتیوز بیکی بو ایشده هلاك اولمشدر. مع هذا سد
مذکور بر ایشه یارایه‌میوب، یأجوج ومأجوجدن
مراد اولان اقوام تاتاریه سدی تجاوزله، چینی ضبط
ایده‌رك، بوکونه قدر اداره ایتمکده‌درلر. آنجق
چینلیلر، مغلوب اولدقلری حالده، سعی و مدنیتلریله
غالبلرینه غلبه ایده‌رك، بونلره کندی لسان ومذ.
هبلرینی وآیین وعادتلرینی قبول ایتدیرمش؛ و چین
حدودینی سدك پك ایلریسنه قدر توسیع ایتمشلردر.
بو وجهله سد شمدیکی حالده چین ممالکی آره‌سنده
قالوب، آثار عتیقه‌دن عد اولنمقدن بشقه بر شیئه
یارامیور. بعض مورخلر دخی سد یأجوجدن مراد
بلاد قافقاسیه بندر جهتنده بولنمش اولان بر سد
اولدیغنی التزام ایدوب، بونك نوشیروان طرفندن
تأسیس ایلدیکنی، وچوق وقت صکره دخی آثاری
باقی بولندیغنی بیان ایتمشلردر.

سدید { (ابو البیان بن المدور) مشاهیر
اطبادن اولوب، یهودی المذهب }
ایدی. طبده واصول تداویده مهارت تامه‌سی او.
لوب، مصرده ملوك فاطمیه‌نك وبعده صلاح الدین
ایوبینك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وبرچوق طلبه
یتیشدیرمشدر. اواخر عمرنده خدمته مقتدر اوله.
مدیغی حالده، خانه‌سنده اوتوروب، ینه مخصصاتی
آلیردی. ٥٨٠ تاریخنده ٨٣ یاشنده وفات ایتمشدر.
کندی مجربات طبیه‌سنی مبین معتبر برکتابی واردر.

سدید { (القاضی شرف الدین ابو منصور
عبد الله بن الشیخ السدید) مشاهیر }
اطبای اسلامدن اولوب، (رئیس الطب) لقبیله ملقبدر.
طبی پدری شیخ سدیددن و (ابو نصر عدنان بن العین
زربی) دن تحصیل ایدوب، هنوز پك کنج ایکن، قان
آلمه‌ده کی مهارتندن طولایی، مصر خلفاء فاطمیه.
سندن آمر باحکام الله خدمت طبابتنه کیروب،
تخصیصاته نائل اولمش؛ وبونك اخلافی اولان دیکر
درت حکمداره دخی خدمت ایتدکدن صکره، ملوك
فاطمیه‌نك انقراضنده صلاح الدین ایوبینك دخی خد.
مت طبابتنده بولنمش؛ وبو حکمدار قدر دانك پك
چوق انعام واحسانلرینه و (رئیس الطب) عنوانته نائل
اولمشیدی. کلیتلی ثروته نائل اولمش ایسه‌ده، اواخر
عمرنده خانه‌سی یانوب، ثروتی وبرچوق نفایسی محو
اولمشیدی. ٥٩٢ ده قاهره‌ده وفات ایتمشدر.

سدید { (الشیخ سدید الدین ابو الفضل داود
بن ابی البیان سلیمان) مشاهیر اطبای }
مصردن اولوب، یهودی المذهب ایدی. ٥٥٦ تاریخنده
قاهره‌ده طوغوب، هبة الله بن جمیع الیهودی وابو
الفضائل بن الناقددن تحصیل طب ایتمش؛ وادویهٔ
مفرده ومرکبه‌نك اصول استعمالیله تعیین مقادیرنده
بیوك بر مهارت قزانمش ایدی. ملك عادل ابو بکر
بن ایوبك خدمت طبابتنده بولنوب، بیمارستان ناصریده
دخی اجرای طبابت ایدردی. «کتاب اقرباذین»
عنوانیله ١٢ باب اوزره برتألیفی وجالینوسك «کتاب
العلل والاعراض» ینه تألیفی واردر. سکسان سنه‌دن
زیاده یاشامشدر. اواخر عمرنده کوزلرینه ضعف
طاری اولمشیدی.

سدید اعور { ایران شعراسندن وکرماج
اکرادندن اولوب، اثیر الدین }
آخسیکتی ایله معاصر بولنمش، وبینلرنده بعض مشاعره
ومعارضه‌لر جریان ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

کوشد که بر دمید از کل خارش
جرمیست که می نهند بر کلزارش
چون رخسارش همیشه درچشم منست
عکس مژه منست بر رخسارش

سدید الدین { (ابو منصور بن موفق الدین
یعقوب بن سقلاب) مشاهیر }
اطبا وحکمادن اولوب، کرکده شمس الدین خسرو

شاهیدن علوم حکمیه‌یی تحصیل ایتمش؛ وصلاح‌الدین ایوبینك خدمت طبابتنده بولنمشدر . بعده دمشقده وفات ایتمشدر .

سدید الدین بن رقیقه { (ابو الثناء محمود بن عمر الشیبانی)

مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، فن کحالیده وجراحلقده دخی مهارت تامه‌سی اولدقدن بشقه، علوم حکمیه وهیئت ونجوم وادبیاتدن دخی بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی ده وار ایدی . ٥٦٤ تاریخنده (حینی) قصبه‌سنده طوغمش؛ وتحصیل علوم ایتدکدن صکره، خلاط ومیافارقین ودمشقده بنی ارتق وبنی ایوب ملوکندن بر چوق ذواتك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وملك عادل نور الدین بن زنکینك بنا ایتدیردیکی بیمارستانده اجرای طبابت ایدوب، مخصصاته نائل اولمش ایدی . علی الخصوص کوز خسته‌لقلرینی تدا- ویده فوق‌العاده مهارتی وار ایدی . ٦٣٥ تاریخنده وفات ایتمشدر . « لطف‌السائل وتحف‌المسائل » عنوا- نیله برکتابی وبوکا شرح وحاشیه‌لریله « موضحة‌الاشتباه فی ادوية الباه » ، « کتاب الفریدة الشاهیه والقصیدة الباهیه » ، « کتاب قانون الحکماء وفردوس الندما » ، « کتاب‌الفرض‌المطلوب فی تدبیر المأکول والمشروب » ، « مقالة مسائل واجوبتها فی الحمیات » ، « ارجوزة فی الفصد » عنوانلی تألیفاتی واردر . « عیون الانباء » ده بر چوق اشعاری مسطور اولوب ، شو ایکی بیت او جمله‌دندر :

کن مجملاً فیما تقول ولاتقل
قولاً یهجنه بذا وفساد
فجماعة الحکماء قبلك ذا بهم
کان الجمیل من المقال فسادوا

سدیر { حیره‌ده خورنق قربنده بر قصر ایدی، که حیره ملوکندن نعمان اکبر طرفندن ایران ملوکندن بریچون بنا اولنمشدی . بو اسمله اوراده بر نهر اولدیغی دخی مرویدر .

سدیسه { صحابیات وانصاریاتدن اولوب، حفصه بنت عمر (رضی عنهما) نك آزادلیسی ایدی . بر حدیث شریفك راویه‌سیدر .

سدیو { (Sédillot) فرانسه مشاهیرمستشر- قین ومنجمیننددن اولوب، ١٧٧٧ ده (انکین مونتمورنسی) ده طوغمش ، و ١٨٣٢ ده وفات ایتمشدر . السنهٔ شرقیه مکتبنده ترکجه معلم معاونی وکتبخانهٔ عمومی‌یه مربوط مکتبك باش کاتبی وبعده منجم معاونی نصب اولنمشدی . (دلامبر) ایله (لاپلاس)ك کشفیات هیئت‌فنیه‌سنده داخل بولنمشدر. لسان عربیدن هیئت ونجومه متعلق بر چوق کتابلر وعلی الخصوص ابو الحسن علی المراکشینك آلات هیئتك صورت استعماله دائر اولان کتابنی فرانسزجه‌یه ترجمه ایتمش؛ وعلوم شرقیه‌یه دائر بر طاقم معلومات تاریخیه وتنقیدات نشر ایتمشدر .

— اوغلی (لوبی پیرسدیو) دخی مشاهیر مستشر- قیندن اولوب، ١٨٠٨ ده پارسده طوغمش، و ١٨٧٥ ده وفات ایتمشدر . پدرینك وفاتنده فرانسه مکتبیله السنهٔ شرقیه مکتبی کتابتنه تعیین اولنمشیدی. پدرینك بعض آثارینی نشر، وکندیسی دخی علمای اسلامك علوم ریاضیه وهیئت وجغرافیایه متعلق آثاری حقنده بر قاچ کتاب تحریر ایتمشدر . الغ بکك ازیاجنی دخی ترجمه، وبرطاقم حاشیه‌لرله برابر نشر ایتمشدر. عربلرك تاریخنی ده یازمشدر .

سراة { (جبال ـ یاخود سراة) جزیرة العربك غرب جهتنده حجاز وعسیر ویمنده ساحل بحره متوازیاً شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد اولان بیوك برسلسلهٔ جبال اولوب ، غربی اتکلری ساحل بحردن ١٢٥ ونهایت ٢٠٠ کیلومتره اوزاق اولمغله، بو مسافه‌ده (تهامه) دینلن آلچق وزیا- ده‌سیله صیجاق بر اووه ممتد اولور. جبال سراطاغندن باشلایوب ، عدنه منتهی اولمغله ، تقریباً ٢٠٠ کیلو- متره‌لك محلده ممتد اولور . ارتفاعلری ٢٥٠٠ ایله ٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در . جبال مذکوره مختلف اسملرله یاد اولنور بر چوق طاغلردن مرکب اولوب، علی‌الخصوص یمنده برچوق شعبه وقوللری‌دخی وار ایسه‌ده، جمله‌سی بربرلرینه مربوط ومتسلسلدر . حتی بوتسلسل طائفده دخی منقطع اولمیوب، حجازی‌ده شق ایله عقبه کورفزینه منتهی اولیورسه‌ده، اشبو قسم شمالیسی خیلی انحطاط ایتمکله، جبال سرادن عد اولنمیور. جبال سرانك غرب جهتنده‌کی تهامه وشرق جهتنده بولنان دهنا چولنده عادتا آتش یاغدیغی حالده، جبال مذکوره‌نك اوزرنده بولنان محلرك متعدل وصاغلام بر هوایه نائل اولمسی بو طاغلرك

ارتفاعی سایه‌سنده‌در . جبال سرانك شرقی وغربی اتكلرندن بر چوق صولر آقوب ، شرقه طوغری آقانلر چول قوملرنده قوروسه‌ده ، غربه طوغری آقانلرینك برطاقمی تهامه‌نك حرارتنه طیانه‌رق دكیزه قدر واصل اولور . یمنك تا بطلیوس زمانلرنده «مسعود عربستان» اسمیله شهرت بولمسی آنجق جبال سرانك ارتفاعیله صولری سایه‌سنده‌در . جبال سرایی تشكیل ایدن طاغلردن باشلیجه‌لری جنوبدن باشلایه‌رق بروجه زیردر : سراة معافر، سراة كلاع، سراة بنی‌سیف، سراة ریمه، سراة الهان، سراة مصانع، سراة قدم، سراة عذر واهتوم، سراة خولان، سراة جنب وعرعر، سراة غز، سراة حجر، سراة باء، سراة حال، سراة زهران ، سراة بجیله ، سراة بنی شبابه وعدوان، سراة طائف .

سراء { (سر من رأی) نك مخفف اوله‌رق، سامرانك نام دیكریدر .

سراپیس { (Sérapis) اسكی مصریلرك معبودلرندن اولوب، ارض وجهنم وحیات وصحت مربیسی عد اولنور دی . یيلانلرله احاطه اولنمش برصورتده تصویر اولنوردی . بطالسهٔ مصر بونك عبادتنه زیاده اهمیت ویروب ، مكمل هیكللر و(سراپیون) اسمیله جسیم معبدلر یاپدیرمشلردی . بونك عبادتی یونانه وروما یه دخی كچوب، اورالرده‌ده سراپیونلر تأسیس اولنمشدی . معبدلرینك اك بیوكی اسكندریه‌ده‌كی اولوب، مشهور اسكندریه كتبخانه‌سی دخی بونك ایچنده ایدی .

سراپیون { یاخود سراپیوم (Sérapion, Sérapéum) [مادهٔ آنفه‌یه نظر بیوریله .]

سراج { صحابه‌دن ایكی ذاتك اسمیدر : بری (سراج بن مجاعه) كه اوغلی هلال واسطه‌سیله كندیسندن بر حدیث شریف منقولدر . — دیكری (ابو مجاهد سراج الیمنی) كه اصل اسمی (فتح) اولوب ، مسجد حضرت نبویده برقندیل یاقمش اولمغله، جانب حضرت رسالتپناهیدن سراج تسمیه بیورلمشیدی . تورونی علی بن مجاهد كندیسندن روایت ایتمشدر .

سراج { فرس شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی عن اصل سمرقندلی اولوب ، لاهورده متمكن اولمش؛ وشمس الدین آلتمش عهدندن ناصرالدین محمود زمانه‌دك ٨٤ سنه خدمت قضاده بولنمشدر . كافهٔ علومدن بهره‌سی اولوب، مشارالیه ناصرالدین محمود نامنه «طبقات ناصری» عنوانیله بركتاب یازمشدر . شو رباعی جملهٔ اشعارندندر :

آن دل كه بهجر دردنا كش كردی
از هر شادی كه بود پاكش كردی
از خوی تو آ كهم كه تا كه نا كه
آوازه در افتد كه هلا كش كردی

— ایكنجیسی (سید سراج الدین) هندستانك دكن قطعه‌سنده‌كی اورنك آباد شهرندن اولوب ، درویشانه بر عمر كچیرمش ، و ١١٧٧ ده وفات ایتمشدر . فارسی واردو لسانلرنده اشعاری واردر . شو بیت اونكدر :

مردم و در دل تمنای كل وشمشاد مانه
تا قیامت این ستم بر كردن صیاد ماند

سراج الدوله { (نواب — میرزا محمود بن زین الدین احمد هیبت جنك) بنكاله نوابلرندن اولوب ، جدی (الله ویردی خان مهابت جنك)ك وفاتی اوزرینه، ١١٦٩ ده بنكاله نوابلغنه كچمش؛ وانكلیزلره اعلان حربله كلكته‌یی استرداد ایتمش ایسه‌ده، سفاهته مبتلا وكوشك بر آدم اولدیغندن، بر سنه صكره شهر مذكوری ینه الدن قاچیروب، عقد مصالحه‌یه مجبور اولمش؛ وبر سنه صكره انكلیزلر اوزرینه هجوم ایتمكله ، واقع اولان محاربه‌ده مغلوب و مقتول اولوب، بونكله بنكاله حكومت اسلامیه‌سی منقرض اولمشدر. وفاتنده ٢٢ یاشنده ایدی .

سراج الدوله { (محمود غوث خان) هندستانك شرق جنوبی سواحلنده واقع كرناتیك خطه‌سنك نوابی اولوب ، عالم وادیب بر ذات اولمغله ، مملكتی شعراسنك تراجم احوالنی

حاوی اولمق اوزره، «تذكرهٔ رائق» ونام دیكرله «كلدستهٔ كرنانیك» عنوانیله بركتاب یازمشدر. بوكتابی ۱۲۵۸ ده ترتیب ایتمشدر.

سراج الدین آرزو (علیخان) هندستان شعرا وعلماسندن اولوب، اكبر آبادلیدر. فرخ سیر امراسندن وشیخ محمد غوث احفادندن اولوب، ۱۱۶۹ ده لكهنوده وفات ایتمشدر. ۱۱٤۷ ده دهلیده سالف الترجمه شیخ علی حزین ایله كوریشوب، بینلرنده رقابت حاصل اولمغله، شاعر مشارالیهك اشعارنده‌كی خطالری حاكی اوله‌رق «تنبیه الغافلین» عنوانیله بر رساله یازمشدی. «تذكرهٔ آرزو» دینمكله دخی معروف «مجموعة النفائس» عنوانیله بر تذكرة الشعراسی و «موهبهٔ عظمی»، «عطیهٔ كبری»، «سراج اللغات»، «چراغ هدایت»، «غرائب اللغات»، «مصطلحات الشعرا»، «جواب اعتراضات منیر»، «شرح قصائد عرفی»، «شرح سكندرنامه»، «شرح مختصر المعانی»، «شرح كلستان میرنجات» عنوانلریله تألیفاتی وهندستانی لسانك لغاتنی جامع «نوادر الالفاظ» عنوانیله بركتابی واردر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

سراج الدین بلخی مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، خوارزمشاهك لطف دیده‌سیدر. شو برایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

آن می كه‌جان یابد ازو بوی سلسبیل
آن می كه رنك كیرد از آن كلشن‌جنان
بویش‌چو بوی سوسن ونسرین ویاسمین
رنكش چورنك لاله وكلنار وارغوان
مفتاح بیغمی ودرو نفع بی ضرر
اسباب خرمی و درو سود بی‌زیان

سراج الدین بلقینی (ابو حفص بن نورالدین) مشاهیر علما ومحدثیندن اولوب، صحیح بخاری‌یی شرح ایتمش، ودیكر بعض كتابلر دخی یازمشدر. وفاتی ۸۰٤ده واقع اولمشدر.

سراج الدین سجاوندی [«سجاوندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سراج الدین عمر علمادن اولوب، برادری زین العابدین نجیمك ناتمام براقدیغی «البحر الرائق» كتابنی اتمام، و «كنز الدقائق» كتابنه «النهر الفائق» عنوانیله برشرح تحریر ایتمشدر. اونجی قرن هجری‌اواخرنده یاشامشدر.

سراج الدین قمری مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، قزوینلیدر. مزاحه میلی اولمغله، اكثریا كبرانك مجالسنه دوام ایدردی. ابو سعید خانك زماننده یاشامش؛ وسلمان ساوجی وعبیدزاكانی ایله معاصر اولوب، بینلرنده بعض مشاعره وملاطفه‌لر جریان ایتمشدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

ای آب روان سرو برآوردهٔ توست
وی سرو چمان چمن سر اپردهٔ توست
ای غنچه عروس باغ پردهٔ توست
ای باد صبا این همه آوردهٔ توست

سراج حكاك ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. حكاكلقده مهارتی وحسن اخلاقله شهرتی واردر. شو بیت اونكدر:

از هجر بهر جاكه نشستیم وطن شد
از كریه بهر سوكه كذشتیم چمن شد

سراجی سراج الدین قمرینك مخلصیدر. [«سراج الدین قمری» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرادیفالقو (Serradifalco) سیجیلیه آطه‌سنك (قالتانیزته) ایالت وقضاسنده وقالتانیزته‌نك ۱٦ كیلومتره غرب جنوبیسنده برقصبه اولوب، ۷۸۰۰ اهالیسی، دمیریولی واطرافنده كوكورد معدنلری واردر.

سرار عمده صنمانك ایجندن چكن وادینك اسمی اولوب، یاغمورلر موسمنده صوبی (سنوان)ه جمع اولنه‌رق، اوراسنی بركوچك كوله تحویل ایدر.

سراقاپریوله (Serra Capriola) ایتالیانك (قاپیتاناته) ایالتنده و (سان سورو) نك ۲۲ كیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

سراقه { صحابه‌دن بر وجه‌زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (سراقه بن الحارث بن عدی یاخود بن الحباب العجلانی) كه سكزنجی سال هجریده حنین غزاسنده شهید اولمشدر. — (سراقه بن سراقه) كه عبدالواحد بن عوف كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سراقه بن عطیه الانصاری الخزرجی) كه بدر، احد، خندق وحدیبیه غزالرنده ومؤته محاربه‌سنده جعفر بن ابی‌طالب (رضه) معیتنده بولنمشدر. — (سراقه بن عمرو) كه عهد حضرت فاروقیده باب فتوحاتنه مأمور اولوب، ارمنیلرله صلح ایتمش؛ واوراده وفات ایدوب، عبدالرحمن بن ربیعه‌یی خلف براقش ایدی. (ذوالنور) لقبیله ملقبدر. — (سراقه بن عمیر) كه تبوك غزاسنه كیتمك اوزره حیوانه بیندیرلمسنی حضرت رسول الله (صلعم) افندمزدن طلب ایدوب، بیندیریله‌جك حیوان اولمدیغی جوابنی آلنجه، آغلایه‌رق دونمش؛ و بو و امثالی حقنده « ولا علی الذین اذا ما اتوك لتحملهم الخ » آیت كریمه‌سی نازل اولمشدر. — (سراقه بن كعب) كه كافهٔ غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش؛ وبر روایتده معاویه‌نك زماننده وفات ایتمش، و دیكر بر روایتده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (ابو سفیان سراقه بن مالك بن جعشم الكنانی المدلجی) كه جمله‌نك اك مشهوری اولوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمز حضرت ابابكر صدیق معیت سنیه‌ده اوله‌رق مكه‌دن خروج بیوردقلرنده آرقه‌لرینه دوشنلردن اولمغله، حضرت نبی ذیشانه و یارغارینه پك تقرب ایتدیكی حالده، معجزهٔ حضرت نبوی ایله حیوانی یره صاپلانه‌رق اوچ دفعه دوشمكله، آرقه‌سنده بولنان افراد قریشی كری چویرمك شرطیله دعای حضرت پیغمبری‌یی استرحام ایتمش، وجانب رسالتپناهیدن بر كیك ویا بر كرمیت پارچه‌سی اوزرینه یازلمش بر نامهٔ سعادت آله‌رق، عودت ایتمشیدی. بعده فتح مكه‌ده النده اشبو نامهٔ سعادتی طوته‌رق عسكر مسلمین ایچنه كیرمش، واوق ومزراقلرك آره‌سنده حضور حضرت نبوی‌یه قدر ایلریلیوب، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. حضرت عثمان (رضه)ك زمان خلافتنده ٢٤ نجی سال هجریده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، ابو جهله خطاباً شو بیتلری سویلمشدر :

ابا حكم والله لوكنت شاهداً
لامر جوادی اذ تسوخ قوائمه
علمت ولم تشكك بان محمداً
رسول ببرهان فمن ذا یقاومه
علیك بكف القوم عنه فاننی
اری امره یوما ستبدو معالمه
بامر یود الناس فیه باسرهم
بان جمیع الناس طراً تسالمه

— عمروك پدری (سراقه بن المعتمر القرشی العدوی) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر.

سرام { (Ceram) بحر محیط كبیرده ملوك جزایری طاقمندن بر جزیره اولوب، یكی كنیه‌نك غرب جهتنده ٣° ایله ٤° عرض جنوبی و ١٢٥° ایله ١٢٨° طول شرقی آره‌لرنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٨٩٠٠ مربع كیلومتره اولوب، ١٥٠٠٠٠ كشی ایله مسكوندر. شرقدن غربه اولان طولنجه بر صره طاغلر ممتد اولوب، اك یوكسك ذروه‌لری ٢٠٠٠ ایله ٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. جنوبی اتكلرندن بر چوق نهرلر آقار. سواحل شمالیه‌سی صربدر. اورمانلری پك واسع اولوب، پك قیمتدار آغاجلرك انواعی واردر. نباتاتی پك زیاده نشو ونما بولوب، بهاراتك انواعی و سائر محصولاتی واردر. سواحلی مسلم ملاییلرله وایچ طرفلری نیم وحشی پاپولرله مسكوندر. بر قاچ حكومته منقسم اولوب، بونلر اسماً فلمنك دولتنی طانیرلر.

سرامپور { (Sérampour) هندستانده بنكاله خطه‌سنك (بردوان) ایالتنده (هوكلی) سنجاغنده وهوكلی نهرینك صاغ كنارنده اوله‌رق (هوكلی) شهرینك ٢٠ كیلومتره جنوب غربیسنده وكلكته‌دن اله آباده كیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٢٥٥٦٠ اهالیسی وكاغد وحصیر عملخانه‌لری واردر. بر خیلی وقت دانیمارقه‌نك النده بولنوب، بعده هندستان انكلیز قومپانیه‌سی طرفندن مبایعه اولنمشدر. پروتستان میسیونرلرینك مركزی اولوب، بونلرك بر كلیسالریله بر مكتب وبر كتبخانه‌لری واردر.

سراو { (یاخود سرو) آذربیجانده اردبیل ایله تبریز آره‌سنده بر قصبه اولوب، بر چوق علمانك مسقط رأسی بولنمش؛ وچنكیزك ظهو-

رنده مغوللر طرفندن تخریب اولنه‌رق، اهالیسی قتل عام اولنمشدر. نسبتی (سراوی) و (سروی) در.

سراواله { (Serravalle) ایتالیانك وندیك ایالتنده و (ترویزه) نك ٤٦ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ٥٦٠٠ اهالیسی، بر سرایی، عسکری مکتبی وچوخه ایله ایپك و یوك قماشلر فابریقه‌لری وشراب وبال اخراجاتی واردر.

سراة { [« سرا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرای { یاخود سرای بوسنه [« بوسنه سرایی » ماده‌سنه مراجعت.]

سرای { (یاخود سرای‌ویزه) ادرنه ولایتنده قرق‌کلیسا سنجاغنك ویزه قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ٢١ قریه‌دن مرکبدر. مرکزی اولان سرای قریه‌سی ویزه‌دن ٤ ساعتلق مسافه‌ده واقعدر.

سرای ترنی { (Seraï-Tarni) هندستانده رحیلقند ایالتنك مراد آباد سنجاغنده برقصبه اولوب، ١١٥٨٥ اهالیسی‌واردر.

سرای صالح { هندستانده پنجاب خطه‌سنك پیشاور ایالتنده بر قصبه اولوب، ٣٥٣٥ اهالیسی ومنسوجاتیله باقیر وتوجدن آوانی وقیوجیلغه متعلق‌مصنوعاتی واردر. قیوجیلری افغانستانه وآسیای وسطینك سائر طرفلرینه کیده‌رك، معمولاتلرینی صاتارلر.

سرای کوی { آیدین ولایتنك دکیزلی سنجاغنده ودکیزلینك ١٢ کیلومتره غرب‌شمالیسنده اوله‌رق، مندرس ایرماغنك صول یعنی جنوبی ساحلی قربنده و ازمیر وآیدیندن کلن دمیر یول خطی اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی وحبوبات وسائر محصولات زرعیه تجارتی واردر. — سرای کوی قضاسی جنوب شرقی جهتندن نفس دکیزلی، شرقاً چال، شمالاً بولدان، غرباً نازللی، جنوباً دخی طواس قضالریله محدود ومحاط اولوب، قاضی کوی ناحیه‌سیله برابر ٣٨ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ٢٥٩٩٠ کشی اولوب، بونلرك یالکز ٦١٤ ی خرستیان وقصوری کاملاً مسلمدر. اراضیسنك قسم اعظمی اووه اولوب، یالکز غرب جنوبی جهتنده بابا طاغنك اتکلری ممتد اولور. برقاچ چای مذکور طاغدن اینه‌رك، قضانك اراضیسنی سقی ایله، مندرس ایرماغنه دوکیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله اوزوم و میوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. مراعالری دخی چوقجه اولوب، خیلی حیواناتی واردر.

سرای میر { هندستانده بنارس ایالتنك عظیم آباد سنجاغنده برقصبه اولوب، ٥٢٤٠ اهالیسی واردر.

سرایو { یاخود سراجو (Serayou, Sera-djou) جاوه جزیره‌سنك قسم جنوبیسنده بر ایرماقدر، که بر طاقم بیکار طاغلردن نبعانله، جنوبه وبعده جنوب‌غربی‌یه طوغری آقه‌رق، بحر محیط هندی‌یه دوکیلور. مجراسی ١٢٠ کیلومتره طولنده اولوب، آشاغی طرفی سیر سفائنه صالح ایسه‌ده، آغزنده بر قوم سدی بولندیغندن، یاندن حفر اولنمش بر جدولدن کیریلیر.

سرای ویزه { [« سرای » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرایه { یاخود سراجه (Seraya, Seradja) بحر محیط هندی جزایرندن (بالی) جزیره‌سنك منتهای شرقنده بر بیکار طاغ اولوب، قسم اعلاسی برکانك بر پاتلامه‌سنده هوایه آتلمش اولمغله، یالکز قسم اسفلی قالوب، ١٢٥٠ متره ارتفاعی واردر.

سربال { (Serbal) سینا شبه جزیره‌سنك غرب جنوبی جهتنده وجبل طورك شمال غربیسنده منفرد بر طاغ اولوب، بش تپه‌دن عبارت اولان ذروه‌سنك ٢٠٦٠ متره ارتفاعی واردر. پك دیك وقیالق بر طاغ اولوب، غیرمنتظم بر صورتده بر بری اوستنه متراکم اولان قیالری پك غریب الشکل اولمغله، بعضلرینك ایچی مغاره کبی بعضلری بر یاندن بر یانه دلیك وبعضلرینك سطحلرنده بر طاقم رسملر محکوکدر. بعض طرفلرنده قیالرك آره‌سنده آقاسیا وخروب آغاجلری بولنوب، برقاچ یرنده‌ده براق صوئوق صولر آقار. اوستنه چیقلمسی خیلی مشکلدر. تپه‌سندن بتون سینا شبه جزیره‌سیله مصر وجزیرة العرب طرفلرندن بحر احمر سواحلی کوزیکور.

سربان { (ری) شهر قدیمنده ایکی طرف آغاجلرله محاط و اورته‌سندن صو آقار بر بیوك جاده اولوب ، هارون الرشید دنیاده بوندن کوزل بر کورمدیکنی سویلرمش .

سربداران { سکزنجی قرن هجری اواسطنده خراسانك بعض جهتلرنده حکم سورمش بر کوچك دولت اولوب، مرکزلری (سبزوار) شهری ایدی. مؤسسی خواجه عبدالرزاق بن خواجه فضل الله اولوب، ملوك ایلخانیه‌نك اخیری اولان سلطان ابو سعیدك رجالندن ایدی . پادشاه مشارالیهك وفاتنده خراسان والیسی بولنان خواجه علاء الدین محمدله محاربه ایدوب، کندیسنی قتل، واموالنی ضبط ایتمکله، ۷۳۷ تاریخنده سبزوارده کندی نامنه خطبه اوقوتمشدر . رفقاسیله برابر ایلك ایتدیکی محاربه‌ده صارقلرینی چیقاروب، بر دار آغاجنه آصدقدن صکره، باش آچیق اوله‌رق ، میدان جداله کیردکلرندن ، (سربداران) لقبیله تلقیب اولنمشلردر . خلفلری بر درجه دها توسیع ملك ایتمشلرسه‌ده ، اکثری نا اهل وسفیه آدملر اولوب، بربرلریله اوغراشمش، وهمان هیچ بری موت طبیعی ایله اولمه‌مشدر . بونلر ۱۲ کشی اولدقلری حالده، یالکز ۳۵ سنه بالاستقلال حکم سوروب ، ۷۷۲ ده تیمورلنکه تابع اولمشلر؛ وحکمدار اخیرلری اولان خواجه علی مؤید ۱۶ سنه دخی جهانکیر مشارالیهك تحت تابعیتنده والیلك ایتمشدر . سربدارانك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر :

۱	خواجه عبدالرزاق بن فضل الله	۷۳۷
۲	خواجه وجیه الدین مسعود بن فضل الله	۷۳۸
۳	آق محمد تیمور	۷۴۵
٤	کلو اسفندیار	۷۴۷
٥	خواجه شمس الدین بن فضل الله	۷۴۸
٦	خواجه علی شمس الدین	۷۴۸
۷	امیر خواجه یحیی	۷۵۳
۸	خواجه ظهیر الدین برادر خواجه یحیی	۷۵۹
۹	پهلوان حیدر	۷٦۰
۱۰	خواجه لطف الدین بن وجیه الدین مسعود	۷٦۱
۱۱	پهلوان حسن	۷٦۲
۱۲	خواجه علی مؤید	۷٦٦
	بالاستقلال الی	۸۷۲
	والی صفتیله الی	۷۸۸

سربدار علی پاشا { [« علی پاشا » ماده‌سنه مراجعت .]

سربریانسکی { (Sérébrianski) روسیه‌نك (پرم) ایالتنده و (قونغور)ك ۱٤۱ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (سربریانقه) نهرینك بندلری اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤۷٥۰ اهالیسی، دمیرخانه‌لری ، سفائن حربیه‌یه مخصوص لنکر فابریقه‌سی وحرازلری واردر .

سربریانقه { (Sérébrianka) روسیه‌نك (پرم) ایالتنده (وولغه) ایرماغنه دوکیلن (قامه) نهری تابعلرندن (چوسووایه) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، اورال سلسلهٔ جبالنك غربی اتکلرندن نبعانله ، جنوب وجنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (سربریانسکی) فابریقه‌لرینك ماکنه‌لرینی چویرر . جریانی پك سرعتلی اولوب، مجراسی ۱۲۸ کیلومتره طولنده‌در .

سربزه { هند جزایرندن خط استوا آلتنده بولنور برآطه اولدیغی وکافورك اورادن جلب اولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر .

سرپا { (Serpa) پورتکیزك (آلنتیو) ایالتنده و (بیا) نك ۲٤ کیلومتره شرق جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٥۹۰۰ اهالیسی ، بیاض مرمری ، کوزل پنیری ، مقبول شرابی ، مشهور باغچه‌لری وچوق قره جانوری واردر .

سرپوخوف { (Serpoukhof) روسیه‌نك موسقوه ایالتنده وموسقوه‌نك ۹۱ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق قصبه‌یه یقین (اوقه) نهرینه دوکیلن (ناره) نهرینك ایکی کنارنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۲۰۹۸٥ اهالیسی، باصمه وسائر پاموق منسوجات ، چوخه، حصیر، صابون، کاغد، طوغله وکرمیت، بیره، سرکه، اجزای کیمیویه وآرابه فابریقه‌لری ، دمیر خانه‌لری ، دباغخانه‌لری، حرازلری والحاصل ۳۰۰۰ عمله ایشلتیر ٤۰ قدر فابریقه‌سی، پك ایشلك تجارتی، اوقه نهرنده لیمانی ، دمیر یولی وسنه‌ده اوچ پناییری واردر . باشلیجه اخراجاتی ذخیره ایله کنویر، کراسته، طوز، کتان تخمی، طوموز یاغی، شکر وبذر یاغیدر .

سرت { (Sereth) طونه‌نك صول تابعلرندن بر نهردر، که آوستریانك (بوقووینه) خطه‌سنده قارپات سلسلهٔ جبالنك شرق شمالی اتکلرندن نبعان ایدن بیوك وکوچك سرت اسملریله ایکی چایدن بالتشکل ، جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله ، بغدانه کیره‌رك، صاغدن ینه قارپات طاغلرندن ایین سوچاوه،

مولداوه، بیستریچه، تاتروس، پوتنه، ریمینیقو وبوزبو، صولدن دخی (برلاد) نهرینك صولرینی آله‌رق، نهایت افلاق حدودنده شرقه طوغری دونه‌رك، غلاصك اوست طرفنده طونه‌یه منصب اولور. مجراسنك طولی ٤٧٠ کیلومتره اولوب، ٣٣٣ کیلومتره‌لکی رومانیه داخلنده‌در. تامنبعنه قریب محلدن صال یوزدیرمکه صالح ایسه‌ده، یالکز (قولونشی)دن آشاغی اولان قسم اسفلی سیر سفائنه صالحدر. حوضه‌سی ٤٧٦١٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

سرت { یاخود سرد (Sereth, Sered) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده بر نهردر، که (برودی) قضاسنده بر طاقم تپه‌لردن نبعانله، جنوب شرقی‌یه وبعده جنوبه طوغری جریان، وایکی کولك ایچندن مرور ایتدکدن صکره، بوقووینه حدودنده (دنیستر) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی خط مستقیم اوزره یالکز ١٥٤ کیلومتره طولنده ایسه‌ده، طولاشیقلغی حساب اولنورسه، بونك ایکی مثلنه بالغ اولور.

سرت { (Sereth) آوستریانك بوقووینه خطه‌سنده و چرنوبچك ٤٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق بغدان حدودی قربنده وهمنامی اولان نهرك ساحل یمیننده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٢٤٠ اهالیسی و پك ایشلك آت بازاری واردر.

سُرت { (الیوم زبانزدی کسره ایله‌در) طرابلس غرب ولایتنده و طرابلس ایله برقه آره‌سنده و طرابلسك ١٠ مرحله شرق جنوبیسنده اوله‌رق ساحل بحرده اسکی بر قصبه اولوب، سورله محاط ایدی واوچ قپوسیله جامع وبازاری وار ایدی. مشاهیر علما ومحدثیندن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خرابدر. یاقوت حموی بو قصبه اهالیسنك خست طبعله وبیانجیلر حقنده معامله‌ء بارده ایله مشهور اولدقلرینی و عربیدن بشقه کندیلرینه مخصوص بر لسانلری دخی اولدیغنی بیان ایدیور.— الیوم او جهت ینه بو اسمله بر قضا اتخاذ اولنه‌رق، طرابلس غرب ولایتنك خمس سنجاغنه تابعدر.

سرت کورفزی { طرابلس غرب ایله بنغازی آره‌سنده بحر سفیدك بر کورفزی اولوب، طرابلسك شرق جهتنده‌کی مصراطه بروندن بنغازینك غرب جنوبی جهتنده بولنان برونه قدر ممتد اولور؛ وقسم شرقیسی قره‌نك ایچنه دها زیاده براویوقلق حاصل ایدر. ساحل جنوبیسنك اورته‌لرنده بولنمش اولان آنف‌البیان (سرت) قصبه‌سنك اسمیله تسمیه اولنمشدر. تونسك قسم جنوبیسنك شرق طرفنده بولنان غابس کورفزینه دخی بو اسم اطلاق اولندیغندن، لاجل التفریق برنجیسنه بیوك سرت (Grande Syrte) وایکنجیسنه کوچك سرت (Petite Syrte) دیرلر.

سرتوریوس { (Sertorius) روما سردارلرندن اولوب، ماریوسك معیتنده بولنمش؛ وحکم (سیلا)نك یدینه کچدکده نصکره، اسپانیه‌یه کچوب، اورانك اهالی وعسکرینی کندینه جلبله، غول ممالکنك دخی بر قسمنی ضبط ایتمش؛ ومتلوس و پومپیوس ایله ایتدیکی محاربه‌لرده غالب کلمش ایسه‌ده، بر اوچنجی محاربه‌ده مغلوب اولوب، مهردادله اتفاق ایده‌رك، اوندن عسکر ودوننما آلمش؛ وآنجق موفقیاتی آره‌سنده میلاددن ٧٣ سنه اول سردارلرندن (پرپنا) طرفندن قتل اولنمشدر. یانندن آیرمدیغی بیاض بر دیشی قره‌جه واسطه‌سیله آلهه‌ایله مناسبات ومخابراتده بولندیغنی ادعا ایده‌رك، عسکرینك اعتقاد وامنیتنی قزانمش ایدی.

سترته { اندلسده قرطبه‌نك شرق شمالیسنده وطلیطله‌دن ٢٠ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولوب، مضافاتی (شنت بریه) مضافاتیله متصل بولندیغی ومشاهیر علمای اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

سرجس الرأسی { کتب یونانیه‌یی سریانیه‌دن عربی‌یه ترجمه ایدنلردن اولوب، ترجمه‌لری مشهور حنین بن اسحق طرفندن تصحیح اولنمشدر.

سرجه { نصیبین ایله دنیسر آره‌سنده رومالیلردن قالمه بر قلعه اولوب، طولنده ٦ وعرضنده ٤ برجی اولدیغی، وسمیساط قربنده فرات کنارنده بر محل ایله یمننده بر قصبه و حلب جوارنده برقریه بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرجهان { دیلم جبالنده قزوین وزنجان ایله ابهر آره‌سنده غایتله متین وکوزل بر قلعه اولوب، اطرافه مد نظری اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

سرجه قامن { (Serdtse Kamen) آسیا ایله آمریقا آره‌سنده‌کی بهرنك بوغازینك ایچ طرفنده و آسیا ساحلنده اوله‌رق بحر منجمد شمالیده بر بورون اولوب، ۳۰ َ ۳۶ ْ ۶۵ عرض شمالی ایله ۴۵ َ ۷۲ ْ ۱۷۹ طول غربیده واقعدر.

سرجیبه { (Sergipe) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك اك کوچك جمهوریتی اولوب، بحر محیط آطلاسی سا- حلنده و سان فرانسسقو ایرماغی مجرای اسفلنك جنوبنده واقعدر. شرق جنوبی جهتندن بحر مذکورله، شمال شرقی جهتندن آلاغوآس، سائر طرفلردن دخی باهیا جمهوریتلریله محاط و محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۹۰۹۰ مربع کیلومترو و اهالیسی ۲۳۲۶۴۰ کشیدر. ۵ َ ۹ ْ ایله ۳۲ َ ۱۱ ْ عرض جنوبی و ۴۰ َ ۳۸ ْ ایله ۲۷ َ ۴۰ ْ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ۲۷۵ کیلو- متره‌در. ساحلی دوز و آلچق اولوب، بش نهرینك آغزلرندن بشقه هیچ بر قوی و کورفز ویا بورون و آطه‌سی یوقدر. ساحل بوینجه آلچق و قوملق بر نوع تهامه ممتد اولوب، بونك اوستنده قسماً طاشلق وقسماً اورمانلق بر بایر ودها یوقاریده زیاده‌سیله منبت بر یایله واردر. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری مملکتك ایچنده (ایتابایانه) اسمیله آز یوکسك برصره طاغلر ممتد اولور. حدود شمالیه‌یی تشکیل ایدن (سان فرانسسقو) ومنتهای جنوبنده بولنان (ربو- رآل) نهرلرندن بشقه بونلرك ایکیسی آره‌سنده اوچ نهر دها واردر، که (واززه‌باریس)، (قوتیندیبا) و (یاپاراتوبه) اسملریله مسمادر. بونلرك ایکنجیسنه جمهوریته اسمنی قزاندیران (سرجیبه) نهری دخی دوکیلور. بونلردن یالکز (واززه‌باریس) باهیا جمهوریتندن کلوب، دیکر ایکیسی مذکور (ایتابایانه) طاغلرندن اینرلر. بو نهرلر یالکز کوچك کمیلر سیرینه صالح اولوب، سان فرانسسقو ایرماغنده ایسه بیوك سفائن دخی ایشلرسه‌ده، سرجیبه‌نك بو نهره قریب جهتی خالی اولوب، نهرك اوزرنده هیچ بر اهمیتلی اسکله‌سی یوقدر. نهرلرك مجرالری قربنده وعلی الخصوص سان فرانسسقو وادیسیله سواحلده هواسی صیجاق، رطوبتلی وصیتمه‌لی اولوب، وخامتلی ایسه‌ده، یوکسك محلرینك هواسی صیجاقلغیله برابر صاغلامدر. اراضیسی پك منبت اولوب، احتیاجات محلیه‌یه کوره یتیشدیریلن حبوبات وسائر محصولاتدن بشقه کلیتلی شکر قامشیله پاموق ومانیوق حاصل اولور. طاغلری برازیلیایه مخصوص انواع اشجارله و نباتات طبیه وصناعیه ایله مستور اولدیغی کبی، اووه‌لری ده مرعالرله مستور اولوب، خیلی حیوانات یتیشدیریلیر. معادنی باشلیجه دمیر وقریستالدن عبارت اولوب، آلتون والماس دخی بولندیغی مروی ایسه‌ده، هنوز تحریات فنیه اجرا اولنمامشدر. اووه‌لرده کیکرله ککلیکلر ونهرلرده صوقوشلری پك چوقدر. صنایعی باشلیجه شکر واسپیرتو اخراجیله دباغتدن عبارت اولوب، بر خیلی شکر و روم فابریقه‌لری ودباغخانه‌لریله مانیوق دکرمنلری واردر. اخراجاتی شکر، روم، دری، پاموق، کراسته، نباتات طبیه وتاپیوقه‌دن عبارت اولوب، ادخالاتی پرنج، یاغ، قهوه، قوری بالیق، معدن کوری، پترول، طوموز یاغی، باصدیرمه، سرکه، ساده یاغ، اقمشه ومنسوجات، دمیردن آلات وادوات وموده‌یه دائر شیلردر. تجارتی باشلیجه انکلتره وایکنجی درجه‌ده پورتکیزله اجرا اولنور. ایشلك اسکله‌سی اولمدیغندن، (باهیه) و (راسیفه) اسکله- لرندن اخذ وعطا ایدیلیر. سنوی ادخالاتی ۱۴ ½، واخراجاتی ۷ ملیون فرانقه قریبدر. مرکزی (آراقایو) اسکله‌سی اولوب، اورادن ایچری‌یه بر دمیر یول تمدید ایدلمکده‌در.

سرجیوس { (Sergius) بو اسمله رومادهٔ بروجه زیر ۴ پاپا کلمشدر:

برنجیسی پالرمولی اولوب، ۶۸۷ دن ۷۰۱ تاریخ میلادیسنه‌دك پاپالق ایتمش؛ بعض قاریشیقلقلردن طولایی بر قاچ سنه رومانك خارجنده قالمش؛ ارمنی پطریقنی قتولیك مذهبنه ارجاع ایتمش؛ وبعض آیینلر وآلایلر ایجاد ایلمشدر.

— ایکنجیسی رومالی اولوب، ۸۴۴ دن ۸۴۷ تاریخ میلادیسنه‌دك پاپالق ایتمش؛ وایمپراطور برنجی لوترك موافقتی منضم اولمقسزین انتخاب اولنوب، بر مجلس مخصوص طرفندن تصدیق اولنمغله، ایمپراطورك کوکلنی خوش ایتمك ایچون، بونك اوغلی لوییی لومباردلره قرال طانیتدیرمشدر. بونك زماننده

مجاهدین اسلام رومانك جوارلرینه قدر ایلریلیوب، خیلی غنائم آلمشلردی.

— اوچنجیسی ینه رومالی اولوب، ۹۰۴ دن ۹۱۱ تاریخنه‌دك پاپالق ایتمشدر. ۸۹۸ده دخی پاپالغه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، طقوزنجی ژانه مغلوب اولوب، طوسقانه‌یه قاچمش ایدی؛ سفیه بر آدم اولوب، (تئودوره) اسمنده بر قادینله مناسبات غیر مشروعه‌سی وار ایدی.

— دردنجیسی ۱۰۰۹ دن ۱۰۱۲ یه قدر پاپالق ایدوب، بو مقامه نائل اولمازدن اول اسمی پترو ولقبی (بوقه‌دی پورقو) یعنی «طوموز آغزی» ایدی.

سرجیوس پولوس (Sergius Paulus) روما پرو قونسلوسلرندن اولوب، قبرس والیسی ایدی. سنت پول طرفندن کندیسنه خرستیان مذهبی قبول ایتدیریله‌رك، موسی الیهك اصل اسمی (شاؤل) ایکن، بونك نامنه حرمةً (پولوس) یاخود (پاولوس) اسمنی قبول ایتمشدی.

سرحان (وادیٔ —) جزیرة العربك شمالنده وبریة الشامك جنوب غربیسنده اوله‌رق حوران ایله جوف آره‌سنده بر وادی اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری بویی ۴۵۰ کیلومتره‌در. اکی یوقاریده آنجق ۲۰ کیلومتره اولوب، کیتدکجه توسع ایتمکله، منتهای جنوب شرقیسنده ۱۵۰ کیلومتره‌یه بالغ اولور. وقتیله نهر یاخود کول حالنده بولنمش اولدیغی مظنون اولان بو وادیده خیلی رطوبت و بعض جهتلرنده صو بولنوب، نباتاتی چوق اولمغله، عربان عشایری سوریلرینی سوق ایدرلر. مسکون برلری پك آز اولوب، عربانك صارقندیلری بو وادینك کاروانلر طرفندن طریق اتخاذ اولنمسنه دخی مانع اولیور.

سرحه یمنده بر اسکله اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرحبل یمنده حکومت سورمش اولان حمیریلردن اولوب، بلقیسك سلفی اولان هدهادك پدری وسلفیدر.

سرخدی سکزنجی قرن هجری علماسندن اولوب، «اعراب القرآن» عنوانیله برکتابی واردر. ۷۹۲ ده وفات ایتمشدر.

سرخس ایرانك خراسان خطه‌سنده مشهدك ۱۴۶ کیلومتره شرق شمالیسنده وروسیه ایله ایران حدودینی آیران (تجند) نهرینك صول کنارنده بر قصبه اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی، بر چوق قلعه‌لری وبعض خرابه‌لری واردر. سرخس وقتیله بیوك ومعمور بر شهر اولوب، علوم ومدنیت اسلامیه‌نك اك پارلق مراکزندن بولنمغله، بر چوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. یاقوت حموی شهر مذکورك هرات صوینك باقیسی اولان بر نهرك کنارنده اولدیغنی بیان ایتمسیله، مذکور (تجند) نهری دخی هراتدن کچن (هری رود) ك آلت طرفی اولدیغندن، مؤلف مشار الیهك زماننده دخی سرخسك شمدیکی محلنده بولنمش اولدیغی اکلاشیلیور ایسه‌ده، (ویوین دوسنت مارتن) جغرافیا لغتنده اسکی سرخس خرابه‌لرینك شمدیکی سرخسك ۱۵ کیلومتره شرق جنوبیسنده بولندیغنی بیان ایدیور. سرخس ایران ایله هند آره‌سنده‌کی طریقك پك مهم بر کچیدی اولمغله، اسکیدن بری بر چوق محاربه‌لره میدان اوله کلشدر. — روسلر سرخسك ٤ کیلومتره شرقنده یکی سرخس اسمیله برقصبه تأسیس ایتمشلردر، که الیوم ۲۰۰۰ اهالیسی وبازاری اولوب، کیتدکجه بیومکده‌در.

سرخسی (ابو العباس احمد بن محمد) مشاهیر علمادن اولوب، سرخس شهرندن نشأت، و۲۸٦ده وفات ایتمشدر. موسیقی‌یه دائر بری بیوك وبری کوچك ایکی کتاب یازمش، پورفیریوسك ایساغوجیسنی شرح ایتمش، و اخلاقه دائر «آداب النفس» عنوانیله بر کتاب تألیف ایتمشدر. خلفاء عباسیه‌دن معتضدك نظر توجهنه مظهر اولمشدر.

سرخسی (ابو الفرج عبد الرحمن بن احمد الزاز) مشاهیر علمادن و فقهاء شافعیه‌دن اولوب، ٤۹۳ تاریخنده مروده وفات ایتمشدر. فقه شافعی‌یه دائر «الاملاء» عنوانیله بیوك بر تألیفی واردر، که بر چوق وقت خراسانده درس کتب متداوله‌سندن بولنمشدر.

سرخسی (شمس الائمه ابو بکر محمد) مشاهیر علمادن اولوب، خوارزمك

اورجند شهرنده محبوس ایکن فقهه‌دائر «الاصول» عنوانیله معتبر بر کتاب یازمش، و «آداب القاضی» کتابنی دخی شرح ایتمشدر. وفاتی ٤٨٣ تاریخنده وقوع بولمشدر.

سرخسی (رضی الدین محمد) مشاهیر فقهادن اولوب، وطنی اولان سرخسدن شامه کله‌رك، اکتساب شهرت ایتمش؛ وحلب مدرسه‌سی مدرسلکی کندیسنه احاله اولنمشدی. بعده حلب علماسی علیهنه قالقیشمغله، مدرسلکدن اخراج اولنه‌رق، دمشقه چکلمش، و ٥٧١ ده اوراده وفات ایتمشدر. فقهه وسائر علومه دائر «المحیط»، «الوجیز»، «الواسط» و «الذاکره» عنوانلریله درت معتبر تألیفی واردر.

سرخوش (محمد افضل) هندستان شعراسندن اولوب، عالمکیرك زماننده یاشامش، و ١١٢٦ ده وفات ایتمشدر. «حسن وعشق»، «نورعلی»، «ساقی‌نامه» و «شاهنامهٔ محمد عظیم» عنوانلریله اوچ منظومه‌سی، «کلمات الشعرا» عنوانیله بر تذکرة الشعراسی و بر چوق اشعار مقبوله‌سی واردر.

سردانیه عربلرك ساردنیه‌یه ویردکلری اسمدر.

سردد یمنده بر خطه اولوب، مرکزی (مهجم) اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

سردنك (Serdang) سوماتره جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شرقیسنده کوچك برحکومت اسلامیه‌نك مرکزی برقصبه‌اولوب، جوارلرنده خیلی بوبر حاصل اولور.

سردوبسق (Serdobsk) روسیه‌نك ساراتوف ایالتنده و ساراتوفك ١٥٨ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق خوپر نهرینه دوکیلن (سردوبه) چایی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٠٧٤٥ اهالیسی وبیره‌ایله طوغله وپوتاس فابریقه‌لری واردر.

سردوس مصرده نیلك بك اسکی برجدولی اولوب، فرعون موسی طرفندن حفر ایتدیرلمش اولدیغی مرویدر.

سرر (Sérères) آفریقای غربیده فرانسه مستملکاتندن (سنغامبیا) مملکتنده یشیل بورون ایله (ساهوم) مجراسی آره‌سنده ساکن اقوام زنجیه‌دن بر قوم اولوب، بر قاچ شعبه وقبیله‌یه منقسمدر. افرادلرینك بر خیلیسی مسلمان اولوب، دین اسلام کوندن کونه ایچلرنده ترقی وتعمم ایتمکده، وبالکز عشرته اولان انهماکلری جمله‌سنك دین اسلامی قبول ایتملرینه مانع اولمقده‌در.

سرس (Cérès) اسکی یونان وروما اساطیرنده زراعت الهه‌سی زعم اولنوب، (ساتورن) ایله (ریا) نك قیزی عد اولنوردی. ژوپیتردن (پروزپینه) اسمیله بر قیزی اولوب، بونی جهنم الهی پلوتون قاچیرمغله، کندیسی جست وجوسنده دنیایی طولاشوب، نهایت (آرتوزه) نام پریدن قیزینك حالنی اوکرنمشیدی. ایکی اژدرهایه قوشلمش بر آرابه‌یه بینمش، باشاقلردن مصنوع بر تاج باشنده وبر طیرپان النده تصویر اولنور، والك زیاده یونانك آتیقه خطه‌سیله سیجلیه آطه‌سنده عبادتی اجرا ایدیلیردی.

سرس [«سیروز» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرس اللیانه مصر اسفلده منوفیه مدیریتنك شبین القوم قضاسنده وشبین القومك ١٣ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سرسویه) جدولی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠٦٣٠ اهالیسی واردر.

سرسن اقصای بلاد ترکده بر قصبه‌اولوب، قندس وسمور وسائر ذی قیمت کورکلر اخراجیله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. آوروپاده قرون وسطاده منتهای شرقده بولندیغی ظن اولنان و نره‌سی اولدیغی متأخرین طرفندن هنوز تعیین ایدیله‌مین (Séres) مملکتنك بو قصبه‌دن عبارت اولمسی محتملدر.

سرشار هندستان شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر: بری بنکاله حاکمی نواب شجاع الدینك آخرت اوغلی مرشدقلی‌خان رستم جنکدر. — دیکری تیهه قومنه منسوب برهمنیلردن اولوب، اوده حاکمنك خدمتنده لکهنوده یاشامش، و ١٢٨٤ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

چیها بیتاب کردی تا نمودی روی انوررا
قمررا مشتریرا زهره‌را خورشید انوررا

سرشکی فرس شعراسندن اولوب، کابلیدر. شو بیت اونکدر:

غبار آسا فتادم در رهش اما زداماش
همان دست تمنائی که کوته داشتم دارم

سرعت { (میر محمد حسین) ایران شعراسندن اولوب، مازندرانلیدر . شو بیت اونکدر .

همین اشاره برای عذاب منم بس
که تا پوست رسن درکاوست همیانرا

سرغوزرو { (Sergozéro) روسیه نك منتهای شمالنده آرخانكل ایالتنك لاپونیه خطه‌سنده و (قوله) شبه جزیره‌سنك قسم جنوبیسنده بر كول اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۱۸ واكی ۸ كیلومترە ومساحهٔ سطحیه‌سی ۹۷ مربع كیلومترەدر . آیاغی حكمنده اولان (وارزوغه) نهری واسطه‌سیله فضلهٔ میاهی شمالی آق دكیزه دوكیلور .

سرفند { فلسطینده صور ایله صیدا آره‌سنده ودكیزه قریب بر تپه‌نك اوزرنده بر قریه اولوب، بنی اسرائیل زماننده (سرفطا) یاخود زرفط (Serepatha, Zerphath) اسمیله بر قصبه ایدی، والیاس نبی (عم) بونده اقامت واظهار معجزات ایتمشدی. اهل صلیب زماننده دخی اهمیتی وار ایدی.

سرفو { (Serfo) [« سریفوس » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سرفیجه { (Servia) مناستر ولایتنده ومناسترك تخمیناً ۱٤۰ كیلومترە جنوب شرقیسنده اوله‌رق (اینجه قره صو) نك صول كنارندن ۸ كیلومترە‌لك مسافه‌ده وبو نهره دوكیلان بر دره‌نك اوزرنده اوله‌رق ٤۳۳ مترە‌لك ارتفاعده واقع سنجاق مركزی بر قصبه اولوب، ۳۳۳۵۰ اهالیسی، ٤ جامعی، ۱ تكیه‌سی، ۱ مدرسه‌سی، ۱ رشدی و ۱ ابتدائی مكتبی، ٤ كلیساسی، ۱٤۰ دكانی، ۹ خانی و ۲ حمامی واردر. هواسی یازین صیجاق وقیشین رطوبتلیدر . — سرفیجه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، شمالاً وغرباً قوزانه، جنوباً وجنوب شرقی جهتندن الاصونیه قضالریله، شرقاً دخی سلانیك ولایت و سنجاغنه ملحق قترین قضاسیله محدوددر . ولندوس ناحیه‌سیله برابر ۳۲ قریه‌دن مركب اولوب، ۲۲۵۵۵ اهالیسی واردر، كه بونلركده ٤۱۲۳ ی مسلم وقصوری روم واولاخ وسائره‌در . اراضیسی اكثریت اوزره طاغلق واورمانلق اولوب، بعض منبت اووه‌لری دخی وار در . محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، مصر، نخود، بقله، مرجك، فصولیه كبی حبوباتله سبزه‌لرك انواعندن وقاتون، قارپوز، الما، اریك، آرمود، قایسی، بادم، جوز، انجیر، كستانه وسائر میوه‌لردن عبارتدر . اریكی مشهوردر . باغلری دخی چوق اولوب، خیلی شراب اعمال اولنور . اینجه قره صو نهری قضانك غرب شمالی حدودینی تشكیل ایدوب، جهت جنوبیه‌سنده‌كی طاغلردن بو نهره بر چوق دره‌لر دوكیلور .

سرفیجه { سنجاغی . مناستر ولایتنی تركیب ایدن ٥ سنجاغك بری واك جنوبیسی اولوب، شرقاً وشمال شرقی جهتندن سلانیك ولایتیله، شمالاً مناستر، شمال غربی جهتندن كوریجه سنجاقلریله، غرباً یانیه ولایتیله، جنوباً دخی حدود یونانیه ایله محدود در . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، منبت بعض طار اووه‌لری وبایر ووادیلری دخی واردر . حدود یونانیه‌دن سلانیك كورفزینه طوغری ممتد اولان بر صره طاغلرله شماله طوغری اوزانان دیكر بر صره طاغلر سنجاغی اوچ حوضه‌یه تقسیم ایدوب، قسم جنوبیسنك صولری (كوستم) نهرینه، قسم وسطی وشرقیسنك كیلر اینجه قره صویه، غرب شمالی قسمنك كیلر دخی اوستروه كولنه دوكیلور . محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، چاودار و سائر حبوباتله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر . باغلری دخی چوق اولوب، سلانیك شرابی نامیله مشهور اولان شرابلرك اك ایی جنسلری بو سنجاقدن چیقار. اورمانلری چوقجه اولوب، صرفیات محلیه‌یه كفایت ایده‌جك قدر كراسته واودون وكمور چیقار . مرعالری دخی چوق اولوب، خیلی قیون وكچی وسائر حیوانات بسلنیر . صنایع محلیه شیاق، عبا، ولنجه، كلیم وكتندن بز واوطه دوشمه‌سی كبی شیلر نسجیله سختیان دباغتندن عبارتدر . سنجاق ٦ قضا و ۹ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٤۰۷ قریه‌یی حاویدر . اهالیسی ۱۹۷۰۳۹ كشیدن عبارت اولوب، بونلرك ۷٦٥٦۳ ی مسلم وقصوری همان نصفیت اوزره روم واولاخدن مركبدر . اهالیٔ مسلمه‌نك بر طاقی

تركجه، برطاقمی روجه وبعضیسیده ارناؤدجه لسانلریله متكلم اولوب، روملر روم و اولاخلر دخی اولاخ لسانی استعمال ایدیورلر. سنجاغی تركیب ایدن قضا وناحیه‌لر بروجه زیردر.

قضا	ناحیه
سرفیجه	ولندوس
قوزانه	ونچه
جمعه	ساریغانلر، قطرنچه
ناسلیچ	سچشته، زوریان
كره‌بنه	
آلاصونیه	لیوادی، دومنك، دشقاطه

سرق { صحابه‌دن اولوب، بعده اسكندریه‌ده ساكن اولمش، و بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

سرق { (Sark وانكلیزجه Sercq) مانشه دكیزنده انكلتره‌یه تابع برآطه اولوب، (كرنسی) آطه‌سنك ١٠ كیلومتره شرقنده و(جرسی) آطه‌سنك ١٧ كیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥١٠ مربع كیلومتره اولوب، ٥٧٢ اهالیسی واردر. اراضیسنك نصفندن زیاده‌سی غیر مزروعدر. قیالق برآطه‌در.

سرق { اهوازده بیوك برناحیه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرقسطه { اسپانیاده واقع (ساراغوسه) شهرینه عربلرك ویردكاری اسم اولوب، اندلس حكومت اسلامیه‌سی زماننده معمور وبیوك بر شهر ایدی. علی الخصوص ایبك منسوجاتنك نفاست وظرافتیله مشهور ایدی. مشاهیر علماء عربدن (سرقسطی) نسبتیله معروف برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. [« ساراغوسه » ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله.]

سرقسطی { (ابو قاسم ثابت بن حزم العوفی) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، فقه وحدیث وادبیاتده عصرینك ائمه‌سندن ایدی. ٢١٧ تاریخنده سرقسطه‌ده تولد ایدوب، ٢٨٨ ده اوغلی قاسم ایله برابر شرقه سیاحتله، برمدت مكه‌ده و مصرده اقامت ایتمش؛ و وطننه عودتدن صكره ٣١٣ تاریخنده ٩٥ یاشنده وفات ایتمشدر. اوغلنك حدیثه دائر یازوب ناتمام براقدیغی «كتاب الدلائل» ی اكمال ایتمشدر. — اوغلی ابو محمد قاسم بن ثابت پدرندن دها عالم اولوب، ٣٠٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. مذكور «كتاب الدلائل» دن بشقه فقه ولغت وادبیاته دائر برخیلی آثاری واردر.

سرقسطی { (ابو طاهر اسماعیل بن خلف الانصاری) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، ادبیاتده وعلم قرائتده عصرینك فریدی ایدی. قرائتده « العنوان » عنوانیله پك معتبر بركتاب یازدیغی كبی، ابو علی ابن فارسینك «كتاب الحجه» سنی دخی اختصار ایتمشدر. ٤٥٥ تاریخنده وطنی اولان سرقسطه‌ده وفات ایتمشدر.

سرقوسه { صقلیه یعنی سیچلیه آطه‌سنده‌كی (سیراقوسه) شهرینه عربلرك ویردكاری اسمدر. [«سیراقوسه» ماده‌سنه مراجعت.]

سركه { [« كوره مع سركه » ماده‌سنه مراجعت.]

سركه‌جی اسكله‌سی { استانبولده بر اسكله اولوب، روم ایلی دمیر یوللری موقفنك قربنده و باب عالینك جوارنده بولنمغله، اهمیتی واردر.

سركیو { (Serchio) ایتالیانك طوسقانه خطه‌سنده برنهر اولوب، آپنین طاغلرندن نبعانله، جنوب شرقی‌یه، بعده جنوبه ونهایت جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (پیتره) ایله (ویارجو) آره‌سنده ممتد اولان اووه‌یه دوشر؛ و ١١٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره (مارینه دی میلیارینو) ده دكیزه دوكیلور.

سركیوسكی { (Serghievski) روسیه‌ده موسقوه ایالتنك (دمیتروف) قضاسنده ودمیتروفك ٦٤ كیلومتره شمال شرقیسنده بیوك برقریه اولوب، ٣١ ٤١٥ اهالیسی، بیوك بر مناستری وتخته قاشیقله تخته‌دن معمول اویونجق، چینی، پاموق منسوجات وساره فابریقه‌لری واردر.

سرماته { (Sermatta) بحر محیط هندی جزایرندن (سرواتی) زمره‌سنه مربوط و (تیمور) جزیره‌سنك شرق شمالیسنده واقع برطاقم آطه‌لر اولوب، ′٧ °٨ ایله ′١٨ °٨ عرض

جنوبی و ٢١´ ١٢٦° ایله ٥٤´ ١٢٦° طول شرقی اره‌لرنده ممتد اولورلر. سرماته ولوآنغ اسملریله ایکی بیوك ومسکون آطه ایله خالی بر طاقم آطه‌جقلر وقیالقلردن عبارتدر. جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٤٨ مربع کیلومتره‌در. نفس سرماته آطه‌سی طاغلق وسواحلی یناشلماز بر حالده اولوب، یالکز بر مرساسی واردر. بونك ١١ قریه‌سی و٥٦٧٧ اهالیسی واردر. لوآنغ آطه‌سی بوندن کوچك اولوب، ٧ قریه‌ده ١٢٠٠ اهالیسی واردر. بو ایکی آطه‌نك اهالیسی بالیقچیلقله وقیون وکچیلرینك محصولاتیله یاشارلر. هندستان جوزیله بوکا مشابه میوه‌لری چوقدر. اسماً فلمنك دولتنه تابعدرلر.

سرماج { همدان ایله خوزستان آره‌سنده جبالده بك متین وکوزل بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرماری { تفلیس ایله خلاط آره‌سنده متین بر قلعه و واسع بر ولایت اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

سرماوی { (احمد بن عبد الله البلخی) مشاهیر فقهاء حنفیه‌دن اولوب، «الابانة فی رد من شنع علی ابی حنیفه» عنوانیله بر تألیفی واردر.

سرمد { (سعید) ایران شعراسندن اولوب، عن اصل کاشانلی بر یهودی ایکن، دین اسلامی قبول ایله، تصوفه میل ایده‌رك، درجهٔ عرفانه واصل اولمش؛ وهندستانه سیاحت ایدوب، چیلاق کزمکه باشلامش ایدی. هندستان ملوکندن داراشکوهك بو ذاته عظیم اعتقادی وار ایدی. دهلیده جامع مسجد خطیره‌سنده مدفوندر. (طوماس ویلیام بیل) یازدیغی تراجم احوال شرقیون قاموسنده بو ذاتك عن اصل ارمنی اولدیغنی بیان ایدیور. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

سرمد اکرش وفاست خودمی آید
کرآمدنش رواست خود می آید
بیهوده چرادر طلبش میکردی
بنشین اکر او خداست خودمی آید

سرمد افندی { (فیض الله) متأخرین شعرای عثمانیه‌دن اولوب، سلانیك مولویتندن معزول اولدیغی حالده، ١٢٠٢ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بر شوردر اوزلفله سرمد دماغمز
سنبلستانه کیرسه‌ده بوی زکام آلور

— دیکر بر سرمد افندی دخی قپوکتخداسی ایکن ١٢٦٤ ده وفات ایتمشدر. مطبوع بر دیوانچه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

کلستان جهانده بونجه دمدر آه وزار ایلر
عجب بوی وفا کورمشمیدر صور بلبله کلدن

سُرَّمَن رأی { عراقده‌کی سامرا قصبه‌سنك نام دیکری اولوب، هر نه قدر (سامرا) اسمی بونك غلطی کبی کورینیورسه‌ده، روایته کوره اسم اصلی قدیمی (سامرا) یاخود (سامیرا) اولوب، خلیفه معتصم بالله بونی توسیع وتزیین ومقر اتخاذ ایتدیکنده «کورن سوینیر» معناسیله (سرمن رأی) تسمیه ایتمشدی.

سرمین { حلب ولایت وسنجاغنده وحلبك ٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اسکی بر قصبه اولوب، الیوم خرابدر. بر چوق صهرنجلری وجوارنده‌کی طاغده مسکن بشر بولنمش مغاره‌لری واردر. بو مغاره‌لرك بری بر قاچ بیوك حجره‌یه منقسم اولوب، قبا بر صورتده حك ایله منقوش ستونلری‌ده واردر.

سرن { (Serain) فرانسه‌ده بر نهردر، که (قوت دور) ایالتنده (مونتبارد) قربنده نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (یونه) ایالتنه داخل اولور؛ و ١٢٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (یونه) نهرینه دوکیلور.

سرنا { (Serena) اسپانیانك (استرمادوره) خطه‌سنده بر بقعه اولوب، (باداجوز) ایالتنه ملحقدر. مرعالرینك کوزللکیله مشهور اولوب، قویونلرینك یوکی وانی پك ایبدر. مرکزی (قاستوئره) قصبه‌سیدر. مادریددن لیسبونه‌یه کیدن دمیر یول خطی بو بقعه‌نك ایچندن کچر.

سرنا { یاخود لاسرنا (La Serena) شیلینك وسطلرنده (قوکیمبو) ایالتنده وسانتیاغونك ٤٠٠ کیلومتره شمال غربیسنده و (الکی)

نهرینك صول کنارنده اوله‌رق (قوکیبو) قوینك ٥
کیلومتره شرقنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب ،
١٧٢٣٠ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، ایچری‌یه
طوغری ممتد ایکی دمیر یولی وجوارنده اهمیتلی باقیر
معدنلری واردر .

سرنای (Cernay) آلساس لورن خطه‌سنده مولهوزه‌نك ١٥ کیلومتره
شمال غربیسنده و(ابل) نهرینه تابع (تور) چایی
اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٢٠٠ اهالیسی، مشهور
شرابی وپاموق منسوجات وسائره فابریقه‌لری واردر.

سرنجا مصرده شرقیه نواحیسنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

سرندیب (Ceylan) هندشبه جزیره‌سنك شرق جنوبی ساحلی قارشیسنده
بیوك بر جزیره اولوب، (دیب) کلمه‌سی لسان هندیده
«آطه» دیمك اولمغله ، اصل اسمی (سرن) در ، که
آوروپالیلر بونی (سیلان) ه تحویل ایتمشلردر. بوجزیره
بر آرمود شکلنده اولوب، شماله متوجه اولان اوجنده
برقاچ آطه واردر ، که بك طار بوغازلرله آیرلمش
اولدقلرندن، بك نظرده آیری اولدقلری فرق اولنماز.
جزیره‌نك غرب شمالی ساحلیله هندستانك شرق جنوبی
ساحلی آره‌سنده ٧٠ کیلومتره وسعتی اولان پالك
بوغازی بولنوب ، بونك جنوبنده ٩° ایله ١٠' ٩°
عرض شمالی آره‌سنده سرندیب ساحلندن هند سا-
حلنه دك طبیعی برکوپری بولنیور، که طار و اوزون
ایکی آطه ایله بونلرك آره‌سنده برقاچ قدم صو ایله
مستور بر صیرتدن عبارتدر . بوکا (آدمك کوپریسی)
نامی وریلیور . مذکور ایکی آطه‌دن شرق جهتنده‌کی
(منار Manaar) وغرب طرفنده‌کی (رامیسرام) اسمیله
معروفدر. ١١٥ کیلومتره طولی اولان بو خارق‌العاده
کوپرینك جنوبنده سرندیب ایله هندستانك منتهای
جنوب شرقیسی آره‌سنده (منار کورفزی) بولنیور.
سرندیبك اك شمالی نقطه‌سی ٤٨' ٩° واك جنوبیسی
٥٦' ٥° عرض شمالیده اولوب ، ٣٤' ٧٧° ایله
٤٠' ٧٩° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . بو
وجهله شمالدن جنوبه طولی قوش اوچشی حسابیله
٣٦٠، شرقدن غربه عرض اعظمی ١٩٠ ومحیط
دائره‌سی ١٠٦٠ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی
٦٤٠٠٠ مربع کیلومتره‌در. اهالیسی ٢٤٠٥٣٠٠
کشیدن عبارت اولوب، بهر مربع کیلومتره باشنه ٣٧
ویا ٣٨ کشی دوشمکله ، هندك سائر طرفلرینه نسبةً
اهالیسی آزدر .

طبیعت اراضیه سرندیب جزیره‌سی ایکی‌یه تقسیم
اولنه‌بیلوب، نصف شمالیسی دوز وخط استوایه قریب
محللره مخصوص جسیم آغاجلری حاوی صیق اورمانلرله
مستوردر . قسم جنوبیسی طاغلق اولوب ، بونك
اورته‌سنده برطاقم یوکسك ذروه‌لری اولان (پدرو-
تالاغاله) طاغنك ٢٥٢٤ ومشهور آدم تپه‌سنك
٢٢٦٢ متره ارتفاعی واردر . بو طاغك اوستنده
قیاده انسان آیاغنه مشابه وفقط غایتله بیوك برشکل
بولنمغله ، اورانك مشرکلری بوکا (بوده‌نك آیاغی)
نظریله باقوب ، مقدس عد ایتدکلری کبی، مسلمانلر
دخی حضرت آدم (عم) ك ایزی نظریله باقوب ،
بوطاغه حضرت آدمك طاغی دیرلر . بو طاغلرك
اتکلری واطرافنده‌کی دره وبایرلر اشجارله مستور
و زیاده‌سیله منبت اولوب ، بوورالرینك هواسی
دخی دنیانك اك کوزل هوالرندندر. یاغمورلری پك
چوق اولدیغندن، میاه جاریه‌سی ده چوق اولوب،
آطه‌نك وسعتنه نسبةً بیوك ایرماقلری واردر. یالکز
سواحل غربیه‌سنه اون نهر اینر، سواحل شرقیه‌سنه
اینتلری دها چوق ایسه‌ده، او قدر بیوك دکلدر. بو
انهارك جمله‌سی جزیره‌نك قسم جنوبیسنك وسطنده‌کی
طاغلردن نبعان ایدوب، مرتفع محللرده حسابسز دره
وسلسبیللرینی جمع ایله ، اورالرینك اراضیسنی سقی
ایتدکدن صکره، اووه‌یه اینجه، هوانك حرارت فوق-
العاده‌سی صولرینك برقسمنی تبخیر ایتدیکیچون، دکیزه
وصوللرنده، پك آز صولری قالیر، وبعضلری قورانلق
موسملرنده بسبتون قورور . انهار مذکوره‌نك اك
بیوکی شماله طوغری آقان (مهادلیکنك) نهری اولوب،
مجراسی ٢١٦ کیلومتره طولنده‌در . یالکز بونهرده
کوچك کمیلر چیقه‌بیلوب، دیکرلرینك هیچ بری سیر-
سفائنه صالح دکلدر. بوجزیره‌ده هیچ برکول اولمیوب،
آنجق اسکی حکمدارلری خارق‌العاده عد اولنه‌جق
جسامت ومتانتده حوضلر، سدلر وصو بندلری انشا
ایتدیرمشلردر .

عمومیت اوزره جزیره‌نك هواسی هند جنوبینك-
کندن دها متعدل اولوب ، میزان الحراره‌نك درجهٔ

وسطیه‌سی نادراً °٢٦ یی کچر. تشرین اولدن مایسه قدر
شمال شرق ومایسدن تشرین اوله‌دك جنوب غربی روز.
کاری اسوب، بو ایکی موسمك تبدلنده یعنی نیسان
ومایس ایله تشرینلرده صفاقلی یاغمورلر یاغار. یالکز
شمال جهتنده بر آز قوراقلق حکم سورر. طاغلق
اولان جزیره‌نك ایچ طرفلرنده هوا غایتله صاغلام
ایسه‌ده، سواحله قریب محللرده وقتیله قازلمش جد.
وللرك بطاقلقلره تحولندن صیتمه‌لر ظهور ایدر.
نباتات و محصولاتجه سرندیب جزیره‌سی بر طرفدن
دکنك قسم جنوبیسنه وبر طرفدن دخی جاوه وسائر
آسیا جزایرینه بکزیور. اك باشلیجه محصولی واها.
لیسنك مدار تعیشی پرنج اولوب، ایکنجی درجه‌ده
قهوه، دارچین، هندستان جوزی وبو یقینلرده
یتیشدیرلمکه باشلایان چای وقینه قینه حاصل اولور.
اورمانلرده وقریه وخانه‌لرك اطرافنده بزجه اسملری
دخی مجهول وتعدادی مشکل اشجارك انواعی بولنیور.
آلتون وکموش معدنلری پك آز مقدارده ایسه‌ده،
دمیر معدنلری چوق وجنسی پك ایی اولوب، آنترا.
سیت وپلومباژین کبی بعض معدنلر دخی بولنیور.
جزیره‌نك اسکیدن بری ذی قیمت احجاریله شهرتی
اولوب، شمدیکی حالده چوق چیقمیورسه‌ده، ینه
خیلی مقدار زمرد و یاقوت وسائر ذی قیمت طاشلر
چیقاریلیر. بونلرك اخراج وتجارتی ایران وجزیرة.
العربدن کیدن مسلمانلره منحصردر. منهار کورفزنده
وقتیله چیقان اینجیلر مشهور ایدیسه‌ده، شمدیکی
حالده بوندنده پك آز چیقاریلیور. سواحله قریب
بعض بطاقلقلرده خیلی مقدار طوز چیقار. حیوانات
اهلیه ووحشیه‌سنك اك مهمی فیل اولوب، بو جسیم
حیوانك کرك مونسلری وکرك طاغلرده یبانیلری
پك چوق، ویبانیلری خیلی وحشی اولمغله، اسکیدن
بری فیل صیدی سرندیب حکمدارلرینك یکانه
اکلنجه‌سی بولنمشدر. هندستانده بولنان سائر حیوانلرك
همان جمله‌سی بو جزیره‌ده بولنوب، یالکز قپلان
وآت نادردر.

ایکی بچق ملیونه قریب اهالیسندن قسم اعظمی
یعنی ١٦٧٦٠٠٠ ی (سینغاله) و ٥٢٠٠٠٠ ی
(تامول) جنسلرینه منسوب اولوب، بو ایکنجی قوم،
که وقتیله هندك سواحل شرقیه‌سندن سرندیبه کچمش
اولدقلری مظنوندر، جزیره‌نك شمالنده ساکن بو.
لنورلر. عرب وایرانیدن مرکب مسلمانلرك عددی
١٦٠٠٠٠ مقدارینه بالغ اولیور. اك اسکی اهالیٔ
اصلیه‌دن اولوب، نیم وحشی برحالده یاشایان (ودا) لر
ایسه ٨٠٠٠ کشیدن زیاده دکلدر. سینغاله‌لر خالص
(آریا) جنسنه منسوب اولوب، چهره‌لری دوزکون،
بدنلری اورته بویده و ضعیف، لونلری اسمر وکوز
وصاچلری سیاهدر. تجارت وصنایع باشلیجه مسلمانلرك
النده بولنوب، بونلر سواحلده واك زیاده جنوب
غربی جهتنده وبیوك شهرلرده بولنور. سرندیبلیلرك
دین عمومیسی بوده دینیدر. سینغاله‌لرك کندیلرینه
مخصوص لسانی اولوب، بو لسانك السنهٔ آریانیه‌دن می
یوقسه هندك اك قدیم لسانی اولان (دراوید) لسانی
شعبه‌لرندن می اولدیغی هنوز تعین ایتمه‌مش ایسه‌ده،
هر حالده سانسکری لساندن مأخوذ پك چوق کلماتی
واردر. لسان ادبی ومذهبیلری ایسه سانسکری
لساندن منشعب (پالی) لسانیدر.

مرکزی (قندی) شهری اولوب، اك ایشلك اسکله.
سی‌ده ساحل غربیسنده واقع (قولومبو) در. بیوك
شهرلری اولمیوب، قصبه‌لری دخی آزدر. جزیره ٦
ایالته منقسم اولوب، بهر ایالت ایکی اوچ ویا دورت
قضایی حاویدر. قولومبودن قندی‌یه بر دمیر یولی
وایالات مرکزلریله مرکز عمومی آره‌سنده شوسه‌لری
اولدیغی کبی، سواحل بوینجه جزیره‌یی طولاشدیرر
بر شوسه‌سی دخی واردر. صنایع محلنده صرف
اولنان منسوجات ومجوهرات امثالندن عبارت اولوب،
معمولات صناعیه‌دن اخراجاتی یوقدر.

بو جزیره‌نك اهالیٔ قدیمه‌سی هندك قسم جنوبیسنده
ساکن بولنمش اولان (دراوید) جنسندن بر قوم اولوب،
شارعلری اولان بوده‌دن صکره، میلاددن ٥٠٠ سنه
اول (ویجایه) اسمنده بر ذاتك تحت قیادتنده آریانیلردن
بر قوم هجوم ایله سرندیبی ضبط ایتمش؛ وقوم حاکم ایله
قوم محکومك اختلاطندن مذکور سینغاله‌لر تولد
ایتمشدر. مرقوم (ویجایه) نك احفادی جزیره‌ده حاکم
قالوب، ویجایه سلاله‌سی میلادك ٣٠٢ تاریخنه‌دك
٨٥٠ سنه حکم سورمشدر. اسکندرك فتوحاتنده بو
جزیره یونانیلره معلوم اولوب، بونلرك کتب جغرافیه‌لرنده
(تاپروبانه) اسمیله مذکوردر. بعده بطالسه زماننده

مصر ایله هند آره‌سنده مناسبات تجاریه چوغالوب، بریلر هندنده مستعمل و « آرسلانلر آطه‌سی » معنا-سنی متضمن اولان (سنهاله دویبا) اسمندن غلط اوله‌رق (سیلدیبا) اسمی یونانیلرك کتابلرنده استعمال اولنمغه باشلامش؛ ونهایت عربلر بونی (سرندیب) صورتنه تحویل ایتمشلردر. سرندیبده مذکور ونجایه سلاله‌سندن صکره دها برطاقم سلاله‌لر تعاقب ایدوب، اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده پورتکیز بحریونی بو جزیره‌نك بعض سواحلنی ضبط ایتمش؛ وکیده‌رك جزیره حاکمنك حکم و نفوذینی سلب ایلمشلردی. اون یدنجی قرن میلادی اوائلنده فلنك دولتی سرندیب حاکمیله عقد ایتدیکی معاهده‌یه استناداً پورتکیزلیلردن سواحلی ضبط ایتمکه باشلایوب، تدریجاً بونلری بسبتون اخراج ایتمش؛ و ١٧٩٥ تاریخنده فلنك فرانسه جمهوریتی حکم و نفوذی آلتنه کچمسندن بالاستفاده، انکلتره دولتی سرندیبك سواحلنی ضبط ایتمش؛ و سرندیب حاکمیله عقد ایتدیکی معاهده‌یه صورتا رعایت ایده‌رك، ١٨٣٣ تاریخنده‌دك حکمداری ابقا ایلمش ایسه‌ده، تاریخ مذکورده بونی بسبتون رفع ایده‌رك، جزیره‌نك حاکم مستقلی اولمشدر. بو جزیره‌یه حضرت آدم (عم)ك مهبطی نظریله باقلدیغی معلوم اولوب، بریلرك شاره‌لری بوده‌یه حمل ایتدکلری بعض علایم طبیعیه‌سی اهل اسلام طرفندن ابو البشره اسناد اولنیور.

سرنك سور موزه { Séraing-sur-Mouse } بلجیقه‌نك (لیژ) ایالت وقضاسنده و (لیژ)ك ٨ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (موزه) نهرینك صاغ کنارنده بر شهر اولوب، ٣٢٩٧٥ اهالیسی، بلور و مرمر اوجاقلری و بونلری ایشلتمکه مخصوص فابریقه‌لری ولوقوموتیف و واپور ماکینه‌سیله سائر ماکینه انواعنی یاپمغه مخصوص جسیم بر فابریقه‌سی واردر، که ایچنده ١١٠٠٠ عمله و ٣٤ بخار ماکینه‌سی ایشلیوب، سنوی ٤٥ ملیون فرانق قیمتنده معمولات چیقاریر. بو فابریقه ١٨١٧ تاریخنده (قوکریل) اسمنده ایکی برادر طرفندن تأسیس اولنوب، قصبه بو مناسبتله بیومشدر.

سرنیو { (Seregno) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده میلان ایالتنك (مونزه) قضاسنده و مونزه‌نك ١٠ کیلومتره غرب شمالیسنده بر قصبه اولوب، ٧٨٥٠ اهالیسی، ایپك منسوجاتی واسکی بر قلعه‌سی واردر.

سرو { (Serro) برازیلیانك (میناس جرائس) جمهوریتنده و (اوروپرتو)نك ٢٢٨ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی وجوارنده آلتون والماس معدنلریله توتون، مانیوق و شکر قامشی محصولاتی واردر.

سرواتی { (Servatti) بحر محیط کبیرده واقع ملوك جزایرندن دامه، رومه، لتی، کیسر، سرمانه، بابه ونیله زمره‌لرینك مجموعنه ویریلن اسم اولوب، جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٢٣٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٤٠٠٠ کشیدر.

سروان { سجستانده بستدن ایکی مرحله‌لك مسافه‌ده و (داور) طریقنده بر قصبه اولوب، اوزوم وخرما وسائر میوه‌لریله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سَروج { حلب ولایتنك اورفه سنجاغنده و اورفه‌نك ٤٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق فراتك ساحل شرقیسندن ٣٧ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، وقتیله پك معمور وبیوك اولدیغی حالده، تیمورلنكك تخریبندن بری باش قالدیره‌میوب، الیوم یالکز ١٥٠٠ اهالیلی جامع بر قریه حالنده‌در. بو قصبه ١٧ نجی سال هجریده عیاض بن غنم حضرتلری طرفندن صلحاً فتح اولنمشدر. پك اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (باتنه) در. قربنده سیاه مرمردن ایکی جسیم آرسلان هیکلی بولنیور. — سروج قضاسی ٤٠′ ٣٦° ایله ١٤′ ٣٧° عرض شمالی و ٥٥′ ٣٥° ایله ١٥′ ٣٦° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالاً، شرقاً وجنوباً اورفه، غرباً دخی بیره‌جك قضالریله محدوددر. قضا ٣١٨ قریه‌دن مرکب اولوب، یالکز ١٥٣٣ ی سریانی و یعقوبی اولمق اوزره خرستیان وقصوری ترك، کرد وعربدن مرکب مسلمدر. اراضیسی پك منبت اولوب، سروج اووه‌سی وقتیله بر ذخیره انباری حکمنده بو-

لنمش اولدیغی کبی، الیوم دخی خیلی مقدار حبوبات
اخراج اولنور. مرعالری دخی چوق اولوب،
کلیتلی قیون و سائر حیوانانی واردر. آنلری‌ده
کوزلدر. معمولات صناعیه‌سی کلیم، خالی، سجاده
وسائره‌دن عبارتدر. درون قضاده ۳ جامع، ۲
مسجد، ۳۲ دکان و ۱ فرون واردر.

سرور { (عظیم الدوله نواب میر محمد خان بهادر بن ابی القاسم مظفر جنك)
هندستان امرا وشعراسندن اولوب، «عمدهٔ منتخبه»
عنوانیله بر تذکره‌سی ومرتب دیوانی واردر. ۱۲۵۰
ده وفات ایتمشدر.

سرور { قهستانده بر قصبه اولوب، عجملر عندنده (جرور) اسمیله معروف
اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سروری { (مصطفی بن شعبان) قدماء شعراء عثمانیه‌دن اولوب، کلیبو-
لیلیدر. پدری فوق‌العاده ثروت وسامانه مالك ایکن،
کندیسی تحصیل معارفه رغبتله، طریق علمی‌یه سلوك
ایده‌رك، قاسم پاشا طرفندن تأسیس اولنان مدرسه‌یه
مدرس تعیین اولنمشیدی. بعده بر آره‌لق کنج انزوایه
چکیلوب، دنیایه رغبت ایتمه‌مش ایسه‌ده، نهایت
بومسلکی ترکله قانونی سلطان سلیمان خان شهزاده‌لرندن
سلطان مصطفانك معلمکنه نصب اولنمش؛ وشهزادهٔ
مشارالیهدن صکره وظیفه‌سز قالوب، خیلی ضرورت
چکدکدن صکره، ۹۶۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.
مثنوی شریف ایله سعدینك بوستان وکلستانی ودیوان
حافظی شرح ایتمش ایسه‌ده، لسان فارسینك غوامضنه
واقف اولمدیغیچون، خطالری چوقدر. اوچ دیوانی
واردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

دیدیلر تأثیر ایدر اسمی مسمایه ولی
ای سروری کورمدم عالمده خندان اولدوغم

— قدماء شعرادن دیکر بر سروری‌ده واردر، که
عن اصل ایرانلی اولوب، یاوز سلطان سلیم خانه انتساب
ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

دیدهٔ پرنمده خالك عکسی ای آرام جان
سکه بکزر کیم قزل والاده اولمشدر نهان

سروری { (سید عثمان) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، حروف ابجد
حسابنجه تاریخ نظمنده کی مهارتیله مشهوردر.
بو قبیلدن سویلدیکی تاریخلری و هزلیاتی چوقدر.
عن اصل آطنه‌لی اولوب، اوراده تحصیل علم ایله،
(حزنی) مخلصیله اشعار سویلمکه باشلادقدن صکره،
۱۱۹۳ ده درسعادته کلوب، شیخ الاسلام توفیق
افندی طرفندن مخلصی (سروری)یه تحویل اولنمشدی.
طریق قضایه سلوك ایله، بر مدت «تحفه» صاحبی
سنبلزاده وهبی افندی‌یه کتخدا اولمشیدی. ۱۲۲۹ ده
وفات ایتمشدر. دیوانی مطبوعدر.

سُروری { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی مشهور «فرهنك»ك صاحبی اولوب،
کاشانلیدر. اون برنجی قرن هجری اوائلنده هندستانه
رحلت ایدوب، لاهورده اقامت ایتمشدی. شو رباعی
اونکدر:

ی دست طلب بدامن پیر زدن
کسرا نشود مقام عرفان مسکن
چون رشته که نکشود رهش تا ننهاد
سر برقدم راست روی چون سوزن

— ایکنجیسی (شیخ غلام مرتضی) در. شو بیت
اونکدر:

مکن تغافل بناز ساقی زباده پرکن ایاغ مارا
که تشنه کامی زحد فزون شد نماند دیکر دماغ مارا

سَروری { هندستان شعراسندن وکایته قومی رؤساسندن اولوب، لکهنو-
ده اود حکمدارلرینك خدمتنده بولنمش؛ ومذهب
شیعی‌یه تمایل ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

نامم بمعنی وسخن امروز سروریست
مداح آل سرور وشیدای سرورم

سروری پاشا { متأخرین وزرادن اولوب، شیخ الاسلام اسبق منقاری
زاده احفادندن وموالیدن محمد افندی زاده وزرای
عظامدن قاضی عبد الرحمن پاشانك حفیدی و مشاهیر
علمادن الشیخ حاجی علی نظیف افندینك نجل نجیبی
اولوب، ۱۲۴۳ تاریخنده علائیه‌نك ایرادی قصبه‌سنده
دنیایه کلمشدر. انطالیه قصبه‌سنده مدرسیندن
شیخ محی الدین افندینك درسنه دوام ایدوب، فاضل
موی الیهدن اخذ اجازت ایلمش؛ و ۱۲۶۶ تاریخنده
درسعادته کله‌رك، باب فتواده بالامتحان، قضایه
اهلیق ثابت اولملغله شهادتنامه اخذ ایتمشدر.

ذکاوت فطریه‌سی، حسن خط وکتابتی بین العلما معروف بولندیغی کبی قوانین دولته وقوفی و علی الخصوص فقه شریفده ملکهٔ مکمله‌سی درکار ایدی. یکرمی اوچ یاشنده موظفاً نیابتله خدمت دولته کیروب، قیرشهری چورم، علائیه، دکزلی، زعفرانبولی، نیکده ومغنیسا سنجاقلریله طونه، آطنه، سیواس، خداوندکار وادرنه ولایتلری نیابت ودیوان تمییز ریاستلرنده وفوق العاده اوله‌رق ادرنه مجلس تمییزی ریاستنده و والی معاً. وتالکنده ودرسعادت محکمهٔ استیناف اعضالغی واجرا مأمورلغی ومحکمهٔ جنایت رئیس ثانی واوالکی ومؤخراً صاروخان متصرفلغی ایله طربزون، سیواس وقونیه ولایتلری والیلکلرنده بولنمشدر. معمورة العزیز ودیاربکر ولایتلری والیلکلرینه دخی مأمور اولمش ایسه‌ده، عزیمت ایده‌مه‌مشدر. طریق علیه‌ده بولندیغی مدتجه قطع مراتب ایده‌رك، اناطولی قاضی‌عسکرلکی پایه‌سنی احراز ایلمش؛ و ۱۳۰۵ تاریخنده دخی تبدیل طریق ایله احراز رتبهٔ وزارت ایلمشدر. ۱۳۰۸ سنهٔ هجریه‌سنده ازمیر شهرنده ارتحال دار بقا ایلمشدر. شهر مذکورده کائن درکاه شریف مولوی حظیره‌سنده مدفون اولوب، جانب جلیل جناب خلافتپناهیدن شبیکه انشا بیورلمشدر.

مشارالیه سیواسده فرهاد بوستانی نام محله‌ده کائن اولوب طغیان میاهدن منهدم اولان جامع شریفی مصارف کیسهٔ حمیتندن بالاعطا مجدداً انشا ایتدیرمش اولدیغی کبی، مملکتی اولان ابرادی قصبه‌سنده دخی مجدداً بر جامع شریف بنا ایتمشدر.

سَروس { افریقیه‌ده جبل نفوسه‌ده و طرابلسدن بش کونلك مسافه‌ده بیوك بر قصبه اولوب، اطرافنده‌کی اوچ بیك قریه ایله برابر خوارج اباضیه ایله مسکون بولندیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

سروستان { فارسده شیراز ایله فسا آره‌سنده بر ناحیه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرومبو { (Serombo) آفریقای وسطیده (ویقتوریا نیانزه) کولنك جنوب غربیسنده و تانغانیقه کولنه دوکیلان (مالاغاراری) نهرینه تابع بر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ۳°۲۵′ عرض جنوبی ایله ۲۹°۵۰′ طول شرقیده ۱۱۰۰ مترهلك ارتفاعده واقعدر. محیط دائره‌سی ٤ کیلومتره اولوب، ۱۰۰۰ قلبه‌سی و ۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

سرون { (Seron) اسپانیانك آندالوسیا خطه‌سنده (المریه) ایالتنده والمریه‌نك ٤٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (المنصوره) نهرینك ساحل یمیننده بر قصبه اولوب، ۷۵۸۵ اهالیسی، عربلردن قالمه بر قلعه‌سی، جوارنده دمیر، قورشون، باقیر وسائر معدنلری واراضیسنی اروا ایدر بر ماء جاریسی واردر.

سروه { (Servet) خرستیانلغی تعدیل و اصلاحه چالیشانلردن اولوب، ۱۵۰۹ تاریخنده آراغونك (ویلانوئووه) قصبه‌سنده طوغمش؛ وطبابتی تحصیل ایدوب، پاریسه کیتمش ایدی. بعده لیونه وفرانسه‌نك (ویانه) قصبه‌سنه کیده‌رك، اورانك پسقپوسی طرفندن حسن قبول اولنمشدی. تثلیثك بك علیهنده اولوب، بونی رد ایچون یازدیغی بر کتابده حضرت عیسی (عم) ه. خرستیانلر طرفندن اسناد اولنان الوهیتی دخی انکار ایتمش؛ وافکار مذهبیه‌سنی همفکر ظن ایتدیکی پروتستانلق موجدلرندن (قالون)ه. آچدیغی حالده، بونك طرفندن پسقپوسه خبر ویرلمکله، درحال توقیف اولنمش ایسه‌ده، جنوه قاچمش؛ وآنجق مرقوم قالونك دعواسی اوزرینه، اعدامنه حکم اولنه‌رق، ۱۵۵۵ ده حیاً احراق اولنمشدر. عالم وذکی بر ذات اولوب، قانك صورت جولانتی اك اول کشف ایدن کندیسی اولدیغی مرویدر.

سروی { (Selwi) بلغارستانك لوفچه سنجاغنده و لوفچه‌نك ۳۳ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (یانتره) نهرینه تابع (بوشیچه) چاینك صول کنارنده واقع بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی واردر.

سرویوس تولیوس { (Servius Tullius) روماتك

آلتنجی حکمداری اولوب، برکوله‌نك اوغلی اولدیغی حالده، تارکین قدیمك زوجه‌سی (تاناکیل) کندیسنی بکنمکله، بونك دلالتیله تارکینه داماد و ولی عهد اولوب، میلاددن ٥٧٨ سنه اول تخته چیقمش؛ و ٢٠ سنه اتروسکلرله محاربه ایدوب، رومایه اوچ دفعه مظفر طنطنه‌سیله کیرمش؛ وروما اهالیسنی ٣٠ قبیله‌یه تقسیم، فقرای اهالی‌یه اراضی تخصیص، رو. مایی سورله احاطه ایتمك کبی اصلاحات اجرا ایتمش ایدی. روایته کوره جمهوریتی اعلانه حاضرلنمقده ایکن، قبل المیلاد ٥٣٤ ده قیزی (تولیه) ایله دامادی (شانلی تارکین) طرفندن قتل ایتدیرلمشدر.

سره { (Séré) سودان شرقی اقوامندن بر قوم اولوب، (نیام نیام) قوم سه. دمخوارینك مملکتی شمالنده ساکن بولنمغله، بونلرله طول مدت خونریزانه محاربه ایتدکدن صکره، مغلوب اولوب، پریشان اولمشلردر. بحر الغزال وا. دیسنده بعض قبائله تصادف اولنیور. جمیعاً نیام نیاملره بکزدکلری کبی، لسانلری‌ده اونلرککینه مشابهدر.

سره { (Serre) فرانسه‌نك (آردنه) و(استه) ایالتلرنده بر نهردر، که (منزیره شار. لویل) قربنده نبعانله، بعضاً جنوبه وبعضاً شماله تمایل ایده‌رك غربه طوغری جریان، وصاغ وصولدن بعض چایلر اخذ ایدر؛ و ١١٢ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (سینه) ایرماغنه تابع (اوآزه) نهرینه‌دوکیلور.

سَرّی { (بنت بنهان الغنویه) صحابیاتدن او. لوب، کندیسندن ربیعه بن عبد الرحمن الغنوی وساکنه بنت الجعد روایت ایتمشلردر.

سِرّی { قدماء شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (عیسی) وارداریکیجه‌سندن اولوب، روم ایلنده بعض مدرسه‌لرده تدریسدن صکره، مسلك قضایه سلوك ایتمشیدی. بابایانه کلمانی وحال انکیز اشعاری واردر. شو قطعه اونکدر:

آدملر اولدور کوزك ای شوخ شیوه‌کار
دیرلرسه وجهی وار سکا شهباز جانشکار
که تیر غمزه ایله کهی تیغ جور ایله
قردی بچوردی عالمی اول شوخ شیوه‌کار

— ایکنجیسی (محمد) طربزونلی اولوب، سلطان مراد خان ثالثك شهزاده‌لکلرنده خدمتلرنده بولنمش، وپادشاه مشارالیهك جلوسلرنده دیوان کتابتنه تعیین بیورلمش ایدی. کنج یاشده وفات ایتمشدر. حقیقةً کوزل اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت اوجمله‌دندر:

قنی خاك رهن آهمله برباد ایتدیکم دملر
آکلازمی سرکویکده فریاد ایتدیکم دملر
آقار جوی سرشکم قامت دلجوکی آکدقجه
طولار قان ایله چشمم لعلکی یاد ایتدیکم دملر

سری { (بن حکم بن یوسف) مأمون خلیفه‌نك رجالندن اولوب، ٢٠٠ و ٢٠١ تاریخلرنده مصرده والیلك ایتمش ایدی.

سری { بحرینده (محلم) نهرینه تابع بر چای اولوب، هجر قراسنی سقی ایلدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سری پاشا { (سلیم —) تبه دلنلی علی پاشانك تورونی و ولی پاشانك اوغلی اولوب، ١٢١٥ تاریخنده یانیه‌ده طوغمش؛ وپدرینك وفاتندن صکره، ١٢٣٩ ده درسعادته کلوب، برمدت روم ایلی و آناطولیده متسلملك وویوده‌لق کبی مأموریتلرده بولندقدنصکره، ارضروم دفتردارلغنه، بعده مجلس محاسبه اعضالغنه وبرآره‌لق آیوالق قائممقاملغنه نصب اولنمش؛ و ١٢٦٣ ده رتبهٔ وزارتله بلغراد محافظلغنه تعیین بیورلمش؛ وچوق سورمه‌دن اوراده وفات ایتمشدر. شعر وانشا وکتا. بتده مهارتی وار ایدی. شو مطلع اونکدر:

داغلر یادکار هجرکدر
سینه‌ده رهکذار هجرکدر

سری پاشا { حلبلی ملك احمد پاشا زاده عثمان پاشانك اوغلی اولوب، ١٢١٧ تاریخنده قونیه‌ده طوغمش؛ وبعض مأموریتلرده بعد الاستخدام، ١٢٦٠ ده میرالامرالق رتبه‌سیله وان قائممقاملغنه، ٦٦ ده یمن دفتردارلغنه وبر سنه صکره رتبهٔ وزارتله یمن والیلکنه و ١٢٧٠ ده آناطولی اوردوی همایوننه مأمور اولمش ایدی. طبیعت شعریه‌سی اولوب، شو مطلع اونکدر:

کشف راز ایلر ایسه‌م کاسهٔ دنیا طوتشور
کتم ایدر ایسه‌م اکر دلده سویدا طوتشور

سری خانم { عصرمز شعراسنك الك كزيده. لوندن ديار بكرلی برخانوندر. ١٢٩٥ تاريخلرينه‌دك برحيات ايدی .

سری الرفاء { (ابوالحسن بن احمد الكندی) مشاهير شعراء عربدن اولوب، موصليدر. صباوتنده بردكانده چراغ اولديغی حالده، علم وادبه وشعره چاليشمغله، اشعاری كسب جيادت ايتدكدن صكره، حلبه كيده‌رك ، حامیٔ ادبا وشعرا اولان سيف الدوله بن حمدانه انتساب ايتمش؛ وبونك وفاتندن صكره بغداده كيدوب، وزير مهلبی‌يی وسائر رؤساء زمانی مدح ايده‌رك ، اكتساب شهرت ايتمش ايدی . ابوبكر محمد بن هاشم خالدی‌ايله ابوعثمان سعيد بن هاشم خالدی اسملريله مشهور ينه موصللی ايكی شاعر برادرله بينلرنده محاسده ومنافرت حاصل اولوب، بونلرك اشعارينك مسروق اولديغنی ادعا ايدردی . حتی زمانك ملك الشعراسی ابو الفتح كشاجمك ديوانتی استنساخ ايدوب، مذكور ايكی برادرك الك كوزل اشعارينی ، كشاجمك ديواننـدن مسروق كوسترمك ايچون ، بو ديوانه درج ايتمشـدر . وفاتی ٣٦٢ ويا ٣٦٦ ده واقع اولمشـدر . سـائر علومدن بهره‌سی يوغيسـه‌ده ، اوصاف وتشبيهاتده مهارتی اولوب ، اشعاری پك كوزلدر . «المحب والمحبوب»، «المشموم والمشروب» و «كتاب الديرة» عنوانلريله اوچ تأليفی ومرتب ديوانی وار در . شـو ايكی بيت جملهٔ اشعار رائقه‌سندندر :

بنفسی من اجود له بنفسی
و يبخل بالتحية والسلام

وحتفی كامن فی مقلتيه
كمون الموت فی حد الحسام

سری السقطی { (ابو الحسن بن المغلس) مشاهير صوفيوندن او. لوب، قدوة المحققين جنيد بغدادی حضرتلرينك دايیسی واستادی ومعروف كرخينك شاكرديدر . تصوفده وورع وتقواده عصرينك فريدی ايدی . زهدوادبده برچوق خارق عاده احوال وافعالی وتصوفه دائر حكيمانه وعارفانه اقوالی مشهوردر . ٢٥١ وياخود ٢٥٧ تاريخنده بغدادده وفات ايدوب ، (شونيزی) مقبره‌سنده دفن اولنمشدر . شو ايكی بيت ورد زبانی ايمش :

اذا ما شكوت الحب قالت كذبتنی
فما لی اری الاعضاء منك كواسيا
فلاحب حتی يلصق الجلد بالحشا
و تذهل حتی ماتجيب المناديا

سريع { (بن الحكم السعدی) صحابه‌دن او. لوب، بنی تميم مبعوثانی ايچنده نزد حضرت نبويه كله‌رك ، شرف اسلامله مشرف اولمشدی . اوغلی وقاص بن سريع كنديسندن روايت ايتمشدر .

سريفوس { ياخود سرفو (Seriphos,Serpho) يونانك كيقلاده جزايرندن بر آطه اولوب، شيره جزيره‌سنك ٣٦ كيلومتره جنوب غر. بيسنده واقعدر . مساحهٔ سطحيه‌سی ٧٨ مربع كيلومتره اولوب ، ٢٧٣٠ اهاليسی واردر . سـواحلی خيلی كثيرتيلی چيقنتيلی اولوب، جنوبنده (قوتاله) وشرقنده (ليوادی) اسملريله ايكی قوينی واردر . قورو قيادن عبارت بر طاغ آطه‌يی شق ايدوب، الك يوكسك محلی ٤٨٣ متره ارتفاعنده در . ينه سريفوس اسميله بر كوچك قصبه‌سی و (باناسيا) اسميله بر قريه‌سی واردر . ازمنهٔ قديمه‌ده دمير معدنيله مشهور اولوب، بوصوك سنه‌لرده بو معدن يكيدن ايشلنمكه باشلامشدر .

سريك { قونيه ولايتنده تكه سنجاغنك آنطاليه يعنی مركز قضاسنده ناحيه مركزی برقريه اولوب، ناحيه‌سی ٣٦ قريه‌دن مركبدر.

سرين { مكهٔ مكرمه‌دن درت بش كونلك مسافه‌ده اوله‌رق ساحل بحرده وجده قربنده بر قصبه اولديغی جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولوب، شمديكی حالده خراب اولسه‌كركدر. يالكز قنفده‌نك شمالنده عسير ساحلی قارشيسنده بو اسمله بر كوچك آطه بولنديغی خريطه‌لرده كوريليور.

سرين { (Serien) فرانسه‌نك (قوت‌دور) و (يونه) ايالتلرنده بر نهر اولوب ، (سوليو) طاغنـدن نبعانله ، شمال غربی‌يه طوغری جريان ايده‌رك ، ١٨٨ كيلومتره‌لك مسافه قطع ايتدكدن صكره (سينه) ايرماغنه تابع (يونه) نهرينه دوكيلور . بر طاقم ماكينه‌لر ودكرمنلر چويرر .

سرینکپتم (Seringapatam) هندستان جنوبیده میسور حکومتنك (اشتاکرم) ایالتنده (میسور) سنجاغنه تابع و میسورك ۱٤ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (کاوری) نهری ایچنده کائن بر آطه‌ده و ۱۲° ۲۵′ ۳۳″ عرض شمالی ایله ۷٤° ۲۳′ ۸″ طول شرقیده و مدواسدن میسوره کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ۱۱۷۳۵ اهالیسی واردر. ۱۷۹۹ تاریخنه‌دك یعنی انکلیزلرك الینه چکمزدن اول میسورك مرکزی و مشهور تیپو صاحبك پایتختی اولوب، ۱۵۰۰۰۰ اهالیلی جامع برشهر ایدی. شمدیکی حالده قسم اعظمی ویرانه حالنده اولوب، هواسی دخی آغیردر. سنه‌ده اوچ دفعه بیوك پازار قوریلور. جوارنده (لعل باغ) اسمیله کوزل برباغچه وبر جامع شریف بولنوب، خطیره‌سنده مشار الیه تیپو صاحب ایله پدری علی حیدرك مکمل ومصنع تربه‌لری بولنیور. انکلیزلر بو قصبه وآطه‌یی ۱۸۸۱ تاریخنه‌دك میسور حکمدارینه ایجار ایتمکده اولوب، تاریخ مذکورده کندی اداره‌لرینه آلمشلردر.

سریو (Serio) ایتالیانك (لومبارديا) خطه‌سنده برنهردر، که آلپ جبالی شعباتندن (تورنو) طاغندن نبعانله، ۱۲٤ کیلومتره جریاندن صکره، صولدن (آدا) نهرینه دوکیلور.

سزا (Sezza) یاخود سجه ایتالیاده روما ایالتنك (ولتری) قضاسنده و ولتری‌نك ۳۳ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ۶۳۲۰ اهالیسی وبلاسجلردن قالمه بعض آثار عتیقه‌سی واردر. شرابی وقتیله پك مشهور ایکن، شمدی عادیدر.

سزانه (Sézanne) فرانسه‌نك (مارنه) ایالتنده و (اپرنای)ك ٤۳ کیلومتره جنوب غربیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤۵۰ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، مصنع برکلیساسی و شرابله حبوبات وکیرج تجارتی واردر. وقتیله دها بیوك ومستحکم ایدی.

سزایی (شیخ حسن — افندی) شعرادن وطریق کلشنی مشایخندن اولوب، اصل موره‌لی اولدیغی حالده، ادرنه‌یه انتقال وهجرتله، اورا مشایخندن محمد لعلی افندیدن اخذ انابت ایتمش؛ وبونك وفاتنده یرینه پوست‌نشین اولمش ایدی. درویشانه اشعاری ومرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

ای سزایی شمع وصله پریقار پروانه‌م
حالت وصلك صفاسندن فغان اولماز بکا

سزیا (Sesia) ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده برنهر اولوب، اسویچره حدودنده آلپ طاغلرندن نبعانله، جنوب شرقی‌یه و جنوبه طوغری آقه‌رق، ۱۳۸ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، صولدن (پو) ایرماغنه دوکیلور.

سسا (Sessa) ایتالیانك قامپانیه خطه‌سنده (تره‌ده‌لابور) ایالتنك (غائته) قضاسنده وغائته‌نك ۳۰ کیلومتره شرق شمالیسنده بر قصبه اولوب، ۵۹۸۰ اهالیسی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (سوئسه) در.

سساق (Sesac, Sheshonk) یاخود ششونق فراعنۀ مصرك یکرمی ایکنجی سلاله‌سنه منسوب برحکمدار اولوب، قبل المیلاد تقریباً ۹۸۰ تاریخندن ۹۵۰ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ و حکمدار اوله‌جغی کهنه‌دن خبر ویرلمکله، حضرت سلیمان (عم) طرفندن قتلنه قصد اولنان (یربعام) ی قبول وحمایه ایدوب، نبی مشار الیهك ارتحالندن صکره یهود ملکنی استیلا، وقدسی غارت ایتمش ایدی.

سسان (Sé-San) هند چینینك آنام مملکتنده (مقونغ) ایرماغنه تابع بیوك برنهر اولوب، یالکز آلت طرفی کشف اولنمشدر.

سستره (Sestra) روسیه‌نك موسقوه ایالتنده وولغه‌یه تابع (دوبنه) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، ایالتك قسم شمالیسنده (سنزسقوبه) کولندن خروجله، ابتدا شمال غربی‌یه، بعده شرق شمالی‌یه ونهایت شماله طوغری جریان ایده‌رك، برخیلی مسافه‌ده موسقوه ایله (تور) ایالتلرینك خط حدودینی تشکیل ایدر. مجراسی ۱۰۵ کیلومتره طولنده اولوب، اورمانلر و بطاقلقلرله محاطدر. جدوللر حفریله سیر سفائنه صالح اوله‌جق

حاله قونمشدر. — بو اسمله روسیه‌ده برقاچ کوچك چای دها واردر.

سستری { (Sestri) ایتالیانك جنوه ایالت وقضاسنده وجنوه‌نك ٦ کیلو. متره غرب شمالیسنده وجنوه کورفزینك منتهاسنده برقصبه واسکله اولوب، ١٠٨٧٥ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری، دولته عائد توتون فابریقه‌سی، دباغخانه‌لری، مقرنه ایله طوغله وکیرج فابریقه‌لری و اطرافنده کوزل کوشکلری واردر. «شرق سستری» معناسیله (S. Levante) اسمنده بیوجك بر قریه دخی بولندیغندن، بوکا «غربی سستری» معناسیله (سستری پوتنته S. Potente) دیرلر.

سستوس { (Sestos) قلعهٔ سلطانیه بوغازینك اېچ طرفنده و نفاره قلعه‌سنك قارشیسنده اوله‌رق روم ایلی ساحلنده بولنمش قدیم بر قصبه اولوب، خرابه‌لری باقیدر.

سسوستریس { (Sésostris) فراعنهٔ مصریه‌نك اك بیوك و اك مشهوری اولوب، مورخ (هرودوت) و (دیودور) ایله (مانتون) بوذاتك فلسطین، سوریه، آثوریه، عراق عجمی (مدیا) خراسان، قافقاسیه، آناطولی وجزایر بحر سفیده‌ده اجرای فتوحات ایتدیکنی، وطقوز سنه بو فتوحاتله مشغول اولوب، مملکتنه عودتنده برطاقم قوانین و نظامات وضع، وبرچوق ابنیهٔ جسیمه و مؤسسات خیریه تأسیس ایلدیکنی بیان ایدیورلرسه‌ده، بو اوچ اسکی مورخك روایاتی تماميله متفق اولمدیغندن، مصرده فراعنه‌دن بو اسمده برقاچ حکمدار کلمش اولمسی مظنوندر. سسوستریسك فتوحاتنك بو درجه‌ده توسعی دخی جای شبهه وتردد اولوب، بو روایاتك مبالغه‌دن خالی اولمدیغی، وفتح ایتدیکی ممالکی‌ده چوق وقت محافظه ایتمه‌مش اولدیغی آکلاشیلیور. هرحالده مصرده آثار عمرانی الیوم باقی اولوب هیروغلیف خطیله اسمی محرر بولنان بعض ابنیه‌دن منفهم اولدیغی کبی، آناطولیده‌ده بعض محققین مصریلرك فتوحات قدیمه‌سنه دلالت ایده‌جك بعض آثار وعلائم بولمشلردر. سسوستریسك خانغی سلاله‌یه منسوب بولندیغی ونه وقت نه قدر مدت حکم سوردیکی حقنده دخی روایات واحتمالات مختلف اولوب، بعضلری اون ایکنجی وبعضلری اون طقوزنجی سلاله حکمدارانی صره‌سنه قویمشلر؛ وکیمی میلاد عیسی (عم) دن ١٦٤٥، کیمی ١٤٩١، کیمی‌ده یالکز ١٣٦٥ سنه اول جلوس ایلمش اولدیغنی التزام ایتمشدر.

سسه { (Sessé) آفریقاده‌کی (ویقتوریا نیانزه) کولنك شمال غربی قسمنده بر ودها طوغریسی برقاچ آطه اولوب، بونی بر ظن ایدن سیاح شهیر (استانلی) ٦٧ کیلومتره اوزون واك وسعتلی برنده ٣٢ کیلومتره کنیش اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالی ایله مسکون وساحلدن ٤٠ کیلومتره قدر اوزاق اولدیغنی بیان ایدیور. (اوغانده) دولت زنجیه‌سنك النده‌در.

سطیف { مغربده قیروان ایله تاهرت آره‌سنده بلاد بربردن کوچك بر قصبه اولوب، اشجار و نباتاتنك کثرتیله مشهوردر.

سعاد { (بنت رافع الانصاریه) و (سعاد بنت سلم) صحابیاتندر. — مادح جناب رسالتپناهی کعب بن زهیرك زوجه‌سنك دخی اسمی سعاد اولوب، مشار الیه قصیدهٔ مشهوره‌سی بونك اسمیله «بانت سعاد» دیه‌رك باشلامشدر.

سعادت خان { (برهان الملك محمد امین) هندستانده اود خطه‌سنده ابتدا نوابلق وبعده حکمدارلق ایدن سلاله‌نك رئیسی اولوب، پدری ناصر خان خراسانلی بر تاجر اولدیغی حالده، کندیسی محمد شاهك نظر التفاتنه مظهر اولمغله، کیتدکجه قدری آرته‌رق، ١١٣٦ ده سعادت خان عنوانیله اود خطه‌سی نوابلغنه تعیین اولنمش، وبعده برهان الملك عنوانی دخی ویرلمش ایدی. نادر شاهه قارشی اولنان محاربه‌ده حاضر بولنمش؛ و ١١٥٢ ده دهلیده نادر شاهك قتل عام ایلدیکی کیجه‌ده وفات ایتمشدر. برادری سیادت خانك اوغلی ابو

المنصور خان صفدر جنك صاحب ترجمه‌نك قیزینی تزوج ایتمش ویرینه كچمشدر . بونك سلاله‌سندن لكهنوده حكومت سورن ذواتك اسامیسی بروجه زیردر :

١ برهان الملك سعادتخان
٢ ابو المنصور خان صفدر جنك
٣ شجاع الدوله بن صفدرجنك
٤ آصف الدوله بن شجاع الدوله
٥ وزیر علی خان
٦ سعادت علی خان بن شجاع الدوله
٧ غازی الدین حیدر بن سعادت علی خان
٨ نصیر الدین حیدر بن غازی الدین
٩ غازی الدینك برادری محمد علی شاه
١٠ امجد علی شاه بن محمد علی
١١ واجد علی شاه بن محمد علی

بونلرك یدنجیسی اولان غازی الدین حیدر مؤخراً حكمدار عنواننی آلمش؛ واون برنجیسی اولان واجد علی شاهك زماننده اود خطه‌سی انكلتره‌نك تحت اداره‌سنه آلنمشدر .

سعادت علی خان { (یمن الدوله) هندستانك اود خطه‌سنده حكومت سورن آنف البیان نوابلرك آلتنجیسی اولوب ، برادری آصف الدوله‌نك وفاتندن وبونك اخرت اوغلی وزیر علی خانك اسقاطندن صكره ، هندستان والیسی سیر جون شور طرفندن ١٢١٢ ده نوابلق مسندینه اقعاد اولنمش؛ و ١٢٢٩ ده وفات ایتمشدر . بونك اوغلی وخلفی غازی الدین حیدر حكمدارلق عنوانی آلمشدر.

سعادتكرای { بو اسمله قریمده بروجه زیر اوچ خان كلمشدر :

برنجیسی منكلی خانك اوغلی اولوب، یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینك كفه‌یی تشریفلرنده شرف ملاقاتلرینه نائل اولمغله، معیتلرنده روم ایلی‌یه كچوب، برادری محمد كرای خانك وفاتنده ٩٣٠ تاریخنده قریم خانلغنه نصب بیوریله‌رق ، برادر زاده‌سی غازیكرایی قلغایلق منصبنه تعیین ایتمش ؛ بالاخره درسعادته كلمش؛ وایوبده كندیسنه قوناق ومخصصات ویریله‌رك ، ٩٤٤ ده ٤٦ یاشنده وفات ایتمشدر . جوار حضرت ابی ایوبده مدفوندر . شعر وانشایه مقتدر عالم بر ذات ایدی .

— ایكنجیسی (اعور) لقبیله ملقب اولوب، سلامتكرای خان زاده قریم كرایك اوغلیدر. مرادكرای خانك زماننده نور الدینلك منصبندن عزل اولنه‌رق، روم ایلنده اقامت ایتمكده ایكن، ١١٠٢ تاریخنده سلیمكرای خانك شفاعتی اوزرینه ، قریم خانلغنه نصب اولنه‌رق، سلیمكرای زاده دولتكرایی قلغایلقده ابقا و كندی اوغلی فتح كرایی نور الدینلكه نصب ایتمش؛ ومعیت سردار اكرمیده بالذات نمچه سفرینه عزیمت ایتمش ایكن، بعض فسده كندیسنی دولت كرایدن اندیشناك ایتمكله ، بونی عزل، وكندی برادری جهان كرایی قلغایلغه نصب ایده‌رك، كندیسی بوجاقده یعنی بسارابیه‌ده بولندیغی حالده، ایكی قلغایی عسكر تدارككیچون قریمه كوندرمش؛ وتاتار عسكرینی افلاقك ایچندن كچیرركن، بونلرك اهالی‌یه ظلم ایتدكلری مسموعی اولمغله، حدت مزاجنه مبنی مجازاتده زیاده شدت كوستردیكندن، عسكری فرار ایدوب، كندیسندن امنیتلری اولمدیغنی درمیان ایده‌رك ، دولته عرضحال تقدیم ایتدكلرنده، ١١٠٣ ده عزل ، وردوسه نفی اولنه‌رق ، ١١٠٦ ده اوراده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی حاجی سلیم كرایك اوغلی اولوب، برادری دولت كرایك ایكی دفعه خانلغنده قلغایلغی منصبنده بولنوب، بعد العزل یانبولی جوارنده سراجه‌لی قریه‌سنده اقامت ایتمكده ایكن ، ١١٢٩ تاریخنده دولت كرایك انفصالی اوزرینه ، قریم خانلغنه نصب اولنه‌رق ، سنهٔ مزبوره‌ده تاتار عسكریله بوجاقده مشتانشین اولوب، بهارده صوفیه صحراسنده اردوی همایونه التحاق ایتمش؛ ومتعاقباً مصالحه وقوعبولمغله، صدراعظم ابراهیم پاشا معیتیله ادرنه‌یه كله‌رك، تبریك مصالحه ایچون، ركاب همایونه یوز سوردكدن صكره، قریمه عودت ایتمش؛ واولادندن صالح كرایی چركسلری دائرهٔ اطاعته آلمغه كوندرمشدر. بعده سراجه‌لی قریه‌سنده اقامت كزین اولمش ؛ و ١١٤٤ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . كرم وسخاوتله وصید وشكاره انهماكیله مشهوردر . یدی سنه خانلق ایدوب، وفاتنده سنی یتمشه قریب ایدی .

سعد { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر : (ابو المغیره سعد بن الاخرم) كه صحبتی مختلف فیه اولوب، كوفه‌ده ساكن اولمش؛ واوغلی مغیره كندیسندن روایت ایتمشدر . — (سعد بن اسعد یاخود مالك الساعدی) كه معیت حضرت نبویده غزاء

بدره كيدركن (روحاء) نام محلده وفات ايتمش، وفخر كائنات (صلعم) افندمز بونك سهمنى آيتمشدر. اوغلى سهل كنديسندن روايت ايتمشدر. — (سعد السلمى الذكوانى) كه سياه رنكلى اولوب، نزد حضرت نبوى يه كله‌رك، واسلامه كلوب، جانب حضرت نبويدن قومى اولان بنى سليم يانته ارسال بيوريله‌رق، كنديسنه بر قيز تنكيح ايتملرينه امر بيورلمش؛ وبونك اوزرينه قوم مذكوردن برينك قپوسنى چاله‌رق، امر حضرت نبوى‌يى تبليغ ايتديكنده، صاحب خانه كنديني تحقيرله رد ايتمش ايسه‌ده، قيزى كنديسنى كرى چويروب، امر نبوى يه امتثالاً بوكا وارمجغنى مصرانه بيان ايتمش؛ وبونك اوزرينه سعد اولنمك اوزره چارشيده مبايعاتله مشغول ايكن، خلقى غزايه دعوت ايدن مناديننك سسنى ايشتمكله، بر قليج وبر غارغى ايله بر آت صاتين آله‌رق، غزايه كيتمش؛ وشهيد اولنجه‌يه قدر مجاهده ايتمشدر. — (ابو مطر سعد بن الاطول الجهنى) كه بصره‌ده ساكن اولوب، كنديسندن ابو نصره روايت ايتمشدر. — (سعد الانصارى) كه حضرت نبى ذيشان (صلعم) افندمز تبوك غزاسندن عودتلرنده استقبالنه چيقوب، مصافحهٔ رسالتپناهى شرفنه نائل اولمش؛ و «هذه يد لاتمسها النار» حديث شريفيله تبشير بيورلمش ايدى. — (سعد بن اياس البدرى الانصارى) كه بنى عباس حقنده بر حديث شريفك راويسيدر. — (ابو عمرو سعد بن اياس الشيبانى) كه عهد حضرت نبوى يه يتيشمش ايسه‌ده، طوغريدن طوغرى يه استماع حديثه نائل اوله ميوب، ابن مسعودله مصاحبت ايتمش، وبوندن روايت ايتمشدر. كوفه‌ده ساكن اولوب، قادسيه غزاسنده حاضر بولنمش، و ٩٥ سنه‌سنده ١٢٠ ياشنده وفات ايتمشدر. — (ابن جته سعد بن بجير البجلى السهمى) كه طفل ايكن والده‌سى طرفندن نزد حضرت نبوى يه كوتوريله‌رك، باشى مسح بيورلمش، واحد غزاسنه صغرسنى جهتيله قبول بيورلميوب، خندق غزاسنده ابراز شجاعت ايلمش ايدى. قاضئ شهير امام ابو يوسفك جد اعلاسيدر. — ابو بكر صديق (رضه‌ك) آزادليسى اولان (سعد) كه خدمت حضرت نبويده بولنمش، وبعده بصره‌ده ساكن اولمش ايدى. — (ابو بلال سعد بن تميم السكونى ياخود الاشعرى) كه بعده دمشق جامعنك امام و واعظى اولوب، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. — (سعد بن حجاز الانصارى) كه احد غزاسنده واوندن صكره‌كى غزواتده حاضر بولنوب، يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. كعب بن حجازك برادريدر. — (سعد بن جناده) كه عطيه العوفينك پدرى اولوب، اهل طائفدن اك اول ايمانه كان كنديسى اولديغى مرويدر. — (سعد الجهنى) كه اوغلى سنان كنديسندن روايت ايتمشدر. — (سعد بن الحارث بن الصمه) كه انصاردن و بنى نجاردن اولوب، پدريله برابر صحبت حضرت نبوى يه نائل اولمش؛ وصفين محاربه‌سنده معيت حضرت مرتضويده شهيد اولمشدر. — (سعد بن حارثة الخزرجى) كه احدده واوندن صكره‌كى غزواتده حاضر بولنوب، يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (سعد بن خارجة الانصارى) كه سالف الترجمه زيد بن خارجه‌نك برادرى اولوب، پدرى خارجه ايله برابر احد وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (سعد بن خليفة الانصارى) كه احد وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وقادسيه محاربه‌سنده سعد بن ابى وقاص حضرتلرينك معيتنده شهيد اولمشدر. (غزيه) اسمنده بر قيزى وار ايدى. — (سعد بن خوله) ياخود بن خولى العامرى كه قدماى صحابه‌دن اولوب، ايكنجى قافله ايله حبشه هجرت ايتمش، وبعده بدر غزاسنده حاضر بولنوب، حجة الوداعده وفات ايلمشدر. (سبيعة الاسلميه) نك زوجيدر. — حاطب بن ابى بلتعه‌نك آزادليسى اولان (سعد بن خولى) كه افنديسيله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابو خيثمه سعد بن خيثمة الانصارى الاوسى) كه عقبه غزاسنده حاضر بولنمش، وبدر غزاسنده شهيد اولمشدر. حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمز مدينهٔ منوره‌يه هجرتلرنده ابتدا بوذاتك خانه‌سنه نازل اولمشلر سه‌ده، خانه‌سى (بيت الغراب) ديمكله مشهور اولديغندن، حضرت ابا ايوب انصارينك خانه‌سنه انتقال بيورمشلردى. — (سعد بن ابى ذباب الدوسى) كه جانب حضرت نبويدن قومنك تحصيل زكاتى كنديسنه احاله بيوريلوب، حضرت ابو بكر وعمر (رضهما) زمانلرنده‌دخى ابقا بيورلمشدى. — (سعد بن ابى رافع) كه حضرت

رسول الله (صلم) افندمز جانبندن بر خسته‌لغنده زيارت، وقلبنك اوزری معاینـه بیوریله‌رق، طبیب جلیله تداویسی امر بیورلمشیدی. — (سعد بن الربیع الانصاری الخزرجی) که نقباء انصاردن اولوب، عقبهٔ اولی وثانیه‌ده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده، فوق العاده شجاعت کوستردکدن صکره، شهید اولمشدر. خارجه بن زیدله بر مزارده دفن اولنمشدر. جانب نبویدن عبدالرحمن بن عوفله مواخاتی اجرا بیورلمشیدی. — (ابو الحارث سعد بن الربیع) که ابن الحنظلیه دینمکله معروف اولوب، احد وقعه‌سنده استصغار بیوریلانلر دندر. — حضرت نبی الله (صلم) افندمزك آزاد-لیلرندن سعد. — (سعد بن زید الطائی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سعد بن زید بن مالك الا-نصاری الاشهلی) که بدر غزاسنده و سائر غزواتده حاضر بولنوب، جانب حضرت نبویدن نجده اعزام بیورلمش، وعودتنده بر آت ایله بر سلاح کتیروب، حضور رسالتپناهی‌یه تقدیم ایلمشدی. — (سعد بن زید الانصاری) که عهد حضرت نبویده طوغوب، حضرت عمر (رضه) دن روایت ایتمش، وعبدالملك بن مروانك اواخر دورنده وفات ایلمشدر. — (سعد بن سعد الساعدی) که سهل بن سعدك برادری اولوب، بدر غزاسنده سهمی جانب حضرت نبویدن آتلمشیدی. — (سعد بن ابی سعد) که قواقلك حلیفی اولوب، احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (سعد بن سوید الانصاری الخزرجی) که احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سعد بن سهل الانصاری الخزرجی) که بدر غزا-سنده حاضر بولنمشدر. — (سعد بن ضمیرة الضمری) که پدریله برابر (حنین) غزاسنده حاضر بولنمشلردر. — (سعد الظفری) که بر حدیث شریفك راویسی اولوب، بدر غزاسنده بولنمش اولان سعد بن نعمان الظفرینك عینی اولسه کرکدر. — (سعد بن عائذ المؤذن) که عمار بن یاسرك آزادلیسی اولوب، (سعد القرظ) دینمکله معروفدر. جانب حضرت نبویدن جامع قبایه مؤذن وحضرت بلاله معاون تعیین بیورلمش؛ وحضرت ابابکر وعمر (رضهما) زماننـده حضرت بلال شـامه رحلت ایتمکله، کندیسنی جامع رسول الله (صلم) ده مؤذن براقشیدی. او وقتدن جامع شریف مذکورك مؤ-ذنلکی بو ذاتك نسلنده قالمشدر. سعد القرض حجاجك زماننه‌دك بر حیات بولنمشدر. — (ابو ثابت سعد بن عبادة الانصاری الساعدی) که بنی ساعده‌نك نقیبی اولوب، جود وکرمده بی مانند ایدی، وغزواتده انصارك رایتنی حامل بولنوردی. غیرتیله مشهوردر. ارتحال حضرت نبویده خلافته طمع ایدوب، بنی ساعده‌یی بیعتـه دعوت ایتمش ایسـه‌ده، حضرت ابا بکر وعمر (رضهما) ظهور ایدنجه، هرکس ابا بکره بیعت ایدوب، سعددن روکردان اولمشلردی. سعد حضرت شیخینه بیعت ایتمیوب، حورانه قاچمش؛ و ١٥ نجی سال هجریده اوراده وفات ایتمشدر. — (سعد بن عبدالله) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عمیر سعد بن عبید الانصاری الاوسی) که (قاری) لقبیله ملقب اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، و ١٥ نجی سال هجریده قادسیه محاربه‌سنده ٦٤ یاشنده شهید اولمشـدر. حضرت رسـول الله (صلم) عهدنده انصاردن قرآن کریمی جمع ایدنلرك بری اولدیغی مرویدر. — عتبه بن غزوانك آزادلیسی سعد که افندیسیله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشـدر. «ولا تطرد الذین یدعون ربهم بالغداة والعشی یریدون وجهه» آیت کریمه‌سنك اشبو سعد وافنـدیسی عتبه وحاطب وآزادلیسی سعد حقلرنده نازل اولدیغنی ابن عباس (رضهما) روایت ایدیور. — (ابو عباده سعد یاخود سعید بن عثمان الانصاری الزرقی) که بدر غزا-سنده حاضر بولنوب، احد محاربه‌سنده فرار ایدنلر-دندر. — (ابو الحارث سـعد بن عقیب) که احد وقعه‌سـنده استصغار بیوریلوب، خندق غزاسـنده حاضر بولنمشدر. — (ابو سعید سعد بن عمارة الزرقی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سعد بن عماره) که بنی سعد بن بکردن اولوب، بعض اقوال ونصایحی مرویدر. — (سعد بن عمرو الانصاری) که برادری حارثله برابر صفین محاربه‌سنده معیت حضرت مر-تضویده بولنان صحابه‌دندر. — (سعد بن عمرو النجاری) که احد محاربه‌سنده حاضر بولنمش، وبئر معونه وقعه-سنده اوغلی طفیل ایله برابر شهید اولمشـدر. — (سعد بن عمرو الانصاری النجاری) که احد وقعه‌سنده واوندن صکره کی غزواتده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سعد بن فاکه یاخود سعد بن زید ویا یزید بن فاکه الانصاری الخزرجی) که

بدر غزاسنده حاضر بولنانلردندر . — (سعد بن قيس العنزى ياخود القرشى) كه جانب نبويدن (سعد الخير) تسميه بيوريلوب، اوغلى عبدالله ايله حسن بصرى كنديسندن روايت ايتمشلردر . — (سعد بن مالك الانصارى الخزرجى الساعدى) كه بدر غزاسنه عزيمت ايدوب، اثناى راهده وفات ايتمش، وسهمى جانب حضرت نبويدن آلنمش ايدى . — (ابو سعيد سعد بن مالك الانصارى الخدرى) كه مشاهير فضلاء صحابه‌دن اولوب، بر خيلى حديث شريف روايت ايتمشدر . خندق غزاسنده واوندن صكره اون ايكى غزاده معيت حضرت نبويده بولنمش؛ و ٧٤ تاريخنده وفات ايتمشدر . — (ابو اسحاق سعد بن مالك القرشى الزهرى) [«سعد بن ابى وقاص» ماده‌سنه مراجعت.] — (سعد بن محمد بن مسلمه) كه فتح مكه‌ده وسائر غزواتده حاضر بولنمشدر . — (سعد ياخود سعيد وياساعده بن محيصه) كه پدريله برابر صحبته نائل اولمشدر . — (سعد بن المدحاس) كه اهل حمصدن معدود اولوب، بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. — (سعد بن مسعود الانصارى) . — (سعد بن مسعود الثقفى) كه مشهور مختار بن عبيد الثقفينك عميدر . — (ابو عمرو سعد بن معاذ الانصارى الاوسى) كه جانب رسول اللهدن مدينه‌يه ارسال بيوريلان مصعب بن عميرك تكليفيله اسلامه گلوب، قومنى دين حقه دعوت ايتمش؛ وبدر واحد وخندق غزالرنده حاضر بولنمش؛ وبو غزاى اخيرده آلديغى جريحه‌دن متأثراً ارتحال ايتمشدر. اعاظم صحابه‌دن اولوب، حقنده بر قاچ حديث شريف صادر اولمشدر . ارتحالنده حضرت سيد الثقلين چوق آغلايوب، جنازه‌سى نمازينى بالذات قيلمشلردر. — (سعد بن المنذر الانصارى) كه احد وسائر غزواتده حاضر بولنوب، بعض احاديث شريفه دخى روايت ايتمشدر. — (سعد بن النعمان الانصارى الاوسى) كه منذر بن عمرو ايله برابر عمره‌يه كيتديكى حالده، ابو سفيان طرفندن اسير ايدلوب، بدر غزاسندن تحت اسارت حضرت نبويده بولنان عمرو بن ابى سفيانله مبادلةً تخليص بيورلمشيدى. — (سعد بن النعمان الظفرى) كه غزاى بدرده حاضر بولنانلردندر . — (سعد بن وائل العبدى الجذامى) كه اهل فلسطيندن معدود اولوب، رمله‌ده ساكن اولمش، وابو معاويه حكم بن سفيان العبدى كنديسندن روايت ايتمشدر . — (سعد بن وهب الجهنى) كه جاهليتده غيان ومملكتى غوا تسميه اولنوب، جانب حضرت نبويدن كنديسى رشدان ومملكتى رشاد تسميه بيورلمشيدى. — (سعد بن وهب) كه بنى نضيردندر .

سعد { (ملا سعد الدين) چنكيز خان عهدى شعراسندن اولوب، ٦٤٤ ده وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر :

دلبرى دارم كه ماه از عشق او شيدا شود
چهره‌ٔ دارد كه گل درپيش او رسوا شود
گر ببيند حلقهٔ زنار زلفش را بخواب
شيخ صنعان بار ديگر در حرم رسوا شود

سعد { مدينهٔ منوره‌دن اوچ ميل مسافه‌سنده بر موضع وبر روايتده بر طاغ اولوب، اوزرنده بر قصر بر چارشى وبر قاچ قريه وار ايدى .

سعدا { ايران شعراسندن اولوب، اصفهانه ملحق اردستاندندر. هندستانه سياحت ايتمشيدى. شاه عباس صفوى زماننده ياشامشدر.

سعد آباد { سلطان احمد خان ثالث زماننده كاغدخانه مسيره‌سنه وريلان اسمدر.

سعد الدوله { (ابو المعالى) حلب جهتنده حكم سورن آل حمدان ملوكنك دردنجيسى اولوب، سيف الدوله‌نك اوغليدر . ٣٥٧ تاريخنده، پدرينك وفاتى اوزرينه، جلوس ايتمش، وبر مدت صكره كوله‌سى فرعونه حلبى ضبطله، سعد الدوله حمصده وكنديسى حلبده حكم سورمك اوزره مصالحه ايتديلرسه‌ده، متعاقباً بكجور اسمنده ديگر بر كوله‌سى فرعونه‌يى اخذ وحبس ايتمكله، حلب اهاليسى سعد الدوله‌يى جلب ايتمكله، بكجوره رقه‌يى ويره‌رك، حلبده تقرر ايتمش؛ وبر مدت صكره بكجور حلبى دخى ضبط ايتمك اوزره، جنگه قيام ايتمش ايسه‌ده، مغلوب اولوب، سعد الدوله بونك اموالنى ضبطله حلبه عودت ايتدكدن صكره، فلجه مبتلا اولوب، وفات ايتمشدر . اوغلى ابو الفضائل يرينه قائم اولمش ايسه‌ده، چوق وقت حكم سوره‌ميوب،

قاطميون طرفندن وزير ابو نصر حلبی ضبط ايتمش ؛ وآل حمدان حكومتنه ختام ويرمشدر .

سعد الدين { (مسعود بن علی) خوارزمشاهان ملوكندن سلطان
تكشك وزير ومعتمدی اولوب، حكمدار مشار اليه طرفندن خراسانه والی نصب ايتديكی اوغلی قطب الدينه وبعده عراق عجمه نصب ايتديكی ديكر اوغلی علی شاهه مشاور تعيين اولنمش؛ وقهستان ملاحدهٔ اسماعيليه سنه قارشی زياده شدت كوسترمش اولديغندن، بونلر طرفندن قتل ايتديرلمشدر.

سعد الدين افندی { (خواجه —) مشاهير علما ومورخيندن
اولوب، سلطان محمد خان ثالث دورنده مسند مشيخت اسلاميه ده بولنمشدر. ياوز سلطان سليم خانك ندماسندن حسن جان افنديك اوغلی اولوب، ٩٤٣ تاريخنده استانبولده طوغمش؛ وتحصيل علم ايله بر مدتده ابو السعود افنديك درسنه مداومتدن صكره، علی الاصول بعض مدرسلكره نصب اولنمش؛ و ٩٧٢ ده مغنيساده واليلك ايتمكده بولنان شهزاده سلطان مرادك خواجه لك خدمتنه تعيين بيورلمشيدی. ٩٨٢ ده مشار اليه سلطان مراد ثالثك جلوسلرنده رئيس العلما اولوب، كرم وسخاوتيله شهرت بولمشدی. ١٠٠٣ تاريخنده سلطان محمد خان ثالثك جلوسلرنده ينه مقامنی محافظه ايدوب، مجارستان سفرنده رأيندن چوق استفاده ايدلمش اولمغله، ١٠٠٦ تاريخنده شيخ الاسلام اولوب، بر سنه ايله سكز آی بو مقامده قالدقدن صكره، ١٠٠٨ تاريخنده فجأةً وفات ايتمشدر. ابا ايوبده تأسيس كرده سی اولان دارالقراء خطيره سنده مدفوندر. كندی زمانه دك كلن سلاطين عظام عثمانيه نك وقوعاتنی و عصرلرنده ظهور ايدن علما و مشايخك تراجم احوالنی حاوی «تاج التواريخ» اسميله ٢ جلد اوزره بر تاريخی واردر، كه خواجه تاريخی ديمكله مشهوردر. لارينك تاريخنی دخی فارسيدن تركجه يه ترجمه ايتمش؛ و بعض كتب علميه يه حاشيه لر يازمشدر. تاج التواريخی (باتوتی) اسمنده بری طرفندن ايتاليانجه يه ترجمه اولنه رق، برنجی جلدی ١٦٤٦ تاريخ ميلاديسنده ويانه ده، وايكنجيسی ١٦٥٢ ده مادريدده باصلمشدر.

سعد الدين افندی { (محمد —) سلطان عبدالمجيد خانك اواخر
سلطنتلريله سلطان عبد العزيز خانك اوائل سلطنتلرنده مسند مشيختده بولنمش علمادن اولوب، مدرسين كرامدن عبد الحميد افنديك اوغلی وآنف الترجمه خواجه سعد الدين افنديك احفادندندر. ١٢١٣ تاريخنده درسعادتده طوغوب، تحصيل علم ايتدكدن صكره، طريق قضايه سلوك ايله، آناطوليده بر طاقم قضالرده واك صكره آيدين قاضيلغنده بولنمش؛ وقره عثمان زاده لرك بعض اساتلرندن ايكی اوچ آی كوتاهيه ده منفی قالمش ايدی. تنظيمات خيريه اجراسندن صكره آيدين ولايتی محصللكنه تعيين اولنه رق، اورا واليسی بولنان چنكل زاده طاهر پاشا ايله چكينه مديكندن، مجلس والاده محاكمه لری رؤيت اولنه رق، حقلی چيقمغله، محل مأموريتنه عودت ايتمش؛ ١١٥٧ ده ماليه خزينه سنده ميری كتابتنه ومجلس زراعت اعضالغنه نصب اولنمش؛ و ١٢٦٢ ده چوركصو جهتنده تحديد حدوده مأمور اولوب، او صره ده اوقاف همايون مفتشلكی عهده سنه توجيه اولنمش؛ وسكز سنه بو مأموريتده قالدقدن صكره، ١٢٧٠ ده استانبول پايه سيله مجلس محاسبهٔ ماليه اعضالغنه تعيين اولنه رق، ٧٢ ده صدر اناطولی پايه سنی احرازله، ٧٤ ده مجلس والا اعضالغنه نصب بيورلمشيدی. ١٢٧٥ ده، عارف حكمت بكك وفاتی اوزرينه، مسند مشيخت اسلاميه يه چكوب، بش سنه ايله يكرمی كون بو مقامده قالدقدن صكره، ١٢٨٠ ده انفصال ايده رك، معزوليت معاشيله خانه سنده اقامت ايتمكده ايكن، ١٢٨٣ ده وفات ايتمشدر.

سعد الدين افندی زاده { (محمد چلبی افندی) سلطان محمد خان
ثالث وسلطان احمد خان اول دورلرنده ايكی دفعه مسند مشيخت اسلاميه يه چكمش علمادن اولوب، آنف الترجمه خواجه سعد الدين افنديك اوغليدر. ٩٧٥ تاريخنده بدرينك مدرس بولنديغی بروسه ده طوغوب، تحصيل علم وعلی الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ١٠٠٠ تاريخنده مكه ملاسی، ١٠٠٤ ده استانبول قاضيسی وينه او سنه آناطولی قاضيعسكری اولمش؛ واكری سفرندن عودتدن صكره ايكی سنه

معزول قالوب، ١٠٠٧ ده روم ايلى قاضيعسكرى
١٠١٠ ده صنع الله افندى يرينه شيخ الاسلام اولمش؛
و برنجى سنه‌يه قريب مدت بو مسندده قالدقدن
صكره، تقاعد اولوب، ١٠١٧ ده ثانياً شيخ الاسلام
اولمش؛ وبو دفعه يدى سنه‌يى متجاوز مدت مسند
فتواده قالوب، ١٠٢٤ تاريخنده طاعوندن وفات
ايتمشدر. السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشايه مقتدر نيك
خصلت ولطيفه كوبر ذات ايدى. قصيدهٔ برئيه
تخميسى وبعض تقريظلرى واردر. «تاج التواريخ» ه
ذيل تحريرينه‌ده باشلامش ايسه‌ده اكمال ايده‌مه‌مشدر.
پدرينك يانىده مدفوندر. برادرى آتى الترجمه اسعد
افندى خلفى اولمشدر.

سعد الدين افندى زاده { (محمد اسعد افندى) سلطان
احمد خان اول و مصطفى خان اول ايله سلطان عثمان
خان ثانى وسلطان مراد رابع عصرلرنده ايكى دفعه
مسند مشيخت اسلاميه‌يه چكمش علمادن اولوب، خواجه
سعدالدين افندينك ايكنجى اوغليدر. ٩٧٨ ده
طوغوب، تحصيل علوم وعلى الاصول دور مدارس
ايتدكدن صكره، ١٠٠٤ تاريخنده ادرنه قضاسنه
نصب اولنمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده آناطولى پايه‌سنى
احرازله، ١٠٠٧ ده استانبول قاضيسى، ١٠١٠ ده
بالفعل آناطولى و ١٠١٢ ده روم ايلى قاضيعسكرى
اولوب، ١٠١٣ ده استعفا ايتمش؛ و ١٠١٥ ده ثانياً
روم ايلى قاضيعسكرى اولوب، ١٠١٧ ده اختيار
عزلت ايتمش؛ و ١٠٢٣ ده حج شريفه كيدوب،
١٠٢٤ ده عودت ايتمكده ايكن، برادرينك وقوع
وفاتيله، مسند مشيخت اسلاميه كنديسنه توجيه بيور-
لمشيدى. يدى سنه بو مقامده قالوب، ١٠٣٠ ده
سلطان عثمان خان ثانى معيتلرنده له سفرينه عزيمت
ايتمش ايسه‌ده، صحتى مختل اولمغله، بغداندن عودته
مجبور اولمش؛ و بعده پادشاه مشاراليهك كريمه‌سى
عقيله خانمله ازدواجى تنسيب بيورلرق، نائل
مباهات اولمشدى. سلطان عثمان خان فترتنده
١٠٣١ ده استعفا ايدوب، سلطان مراد خان رابع
دورنده ١٠٣٢ ده ثانياً شيخ الاسلام اولمش؛ و بر
سنه ايله بش آى بو مقامده قالدقدن صكره، ١٠٣٤
ده وفات ايتمشدر. پدر وبرادرينك يانىده مدفوندر.

بو دخى السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشايه مقتدر اولوب،
مرتب ديوانى وقصيدهٔ برئيه تخميسى واردر. شو
بيت جملهٔ اشعارندندر:

هواى سنبليده سير سنبلزار اعلادر
زمينى آسمانى كوسترر اوزكه تماشادر

سعد الدين تفتازانى { [«تفتازانى» ماده‌سنه مراجعت.]

سعد الدين جباوى { (بن موسى الشيبانى) كبار اولياء اللهدن
ويبران طريقتدن اولوب، شامده حوران ايله قدس
آره‌سنده واقع (جبا) قريه‌سندندر. طريقت سعديه‌نك
مؤسسى اولوب، بو طريقتى اوچ واسطه ايله شيخ
ابو مدين مغربيدن اخذ ايتمشدر. ٧٠٠ تاريخنده
ارتحال ايتمشدر.

سعد الدين حموى { كبار مشايخ و علمادن اولوب، شيخ نجم الدين
كبرينك مريدانندندر. «كشف المحجوب» و «سجنجل
الارواح» عنوانلريله ايكى كتابى وديكر بعض تأليفاتى
واردر. ٦٥٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. صدر الدين
قونوى ايله مصاحبتى مرويدر. طبيعت شعريه‌سى
دخى اولوب، فارسى وعربى اشعارى واردر. شو
رباعى او جمله‌دندر:

بر مركب عشق اكر سوار آيد دل
بر جمله مرام كامكار آيد دل
كر دل نبود كجا وطن سازد عشق
ور عشق نباشد بچه كار آيد دل

سعد الدين دهلوى { هندستان علماسندن اولوب، «كنز-
الدقائق» و «منار» كتابلرينك شرحنى يازمش؛ و
٨٩١ ده وفات ايتمشدر.

سعد الدين فارقى { (سعد الله بن مروان) مشاهير شعرا ومحدثيندن
اولوب، ابن كريمه و ابن خليل وابن رواحه ايله سائر
محدثيندن اخذ، و مصر و شامده افاده و تدريس
ايتمشدر. ٦٩١ تاريخنده، پك ياشلى اولديغى حالده،
دمشقده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعا-
رندندر:

قف بى على نجد فان قبض الهوى
روحى فطالب خذ ليلى بالدم

سعدالدين كاشغرى { مشاهير مشايخ وعلما- دن اولوب، مولانا جامينك شيخيدر. مولانا نظام الدين خاموشدن وجلال الدين ابو يزيد بورانيدن اخذ طريقت ايتمشدر. اوتحالى ٨٦٠ تاريخنده واقع اولمشدر.

سعد الله اسعد افندى { قانونى سلطان سليمان خان دو- رنده مشيخت اسلاميه مسندينه چيقن علمادن اولوب، قسطمونى ولايتنده‌كى افلانى طاطاى قصبه‌سندندر. پدرى عيسى افندى ايله برابر درسعادته كله‌رك، پدرى مراد پاشا جامع شريفنه امام اولمش؛ وكنديسى تحصيل علمه قويلوب، على الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ٩٣٠ ده استانبول قاضيسى اولمش، واون سنه قدر پايتخت سلطنت سنيه‌ده اجراى احكام شرعيه ايلدكدن صكره، محنه نزول ايدوب، ٩٤٠ ده كمال پاشا زاده يرينه شيخ الاسلام اولمش ايدى. تام بش سنه مقام فتواده قالوب، ٩٤٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. عالم واحكام شرعيه‌يى محافظه‌يه ساعى بر ذات اولوب، تاريخ وادبياته دائر دخى محفوظاتى زياده ايدى. تفسير بيضاوى‌يه وبعض كتب علميه‌يه حاشيه- لرى واردر.

سعد الله افندى { متأخرين شعرادن اولوب، انقره‌ليدر. حاجى بيرام ولى حضرتلرينك سلاله‌سندن اولوب، سلك قضايه رغبتله، برخيلى نيابتلرده بولندقدن صكره، درسعادته ورودله، مشهور خواجه اسحق افنديدن علم هندسه‌يى ومنجم اول راقم افنديدن علم نجومى تحصيل ايتمش؛ ودها بر مدت نيابتلرده كزدكدن صكره، آنقره‌ده عزلت كزين اولمش ايدى. مرتب ديوانى واردر.

سعد الله افندى { (عرب زاده) صدور عظامدن اولوب، استانبولليدر. خط تعليقده مهارتى وطبيعت شعريه‌سى وار ايدى. ١٢٥٨ ده وفات ايتمشدر. (سعدى) تخلص ايدردى. شو بيت اونكدر:

استدم اكلنجه بو شب قطره‌ٔ اشكم سعدى
آلداتوب طفل دلى لؤلؤ لالا يرينه

سعد الله پاشا { متأخرين وزراى عثمانيه‌دن اولوب، سالف الترجمه اسعد مخلص پاشانك اوغليدر. انشا وادبيات عثمانيه‌ده و فرانسز لساننده اقتدارى مسلم اولمغله، سلطان عبد العزيز خان دورنده ترجمان ديوان همايون و معارف مستشارى بولنمش، وبعده برآره‌لق مابين همايون باش كاتبى اولوب، صكره صدارت مستشار- لغنه، رتبهٔ وزارتله برلين سفارتنه و نهايت ويانه سفارتنه تعيين بيورلمشيدى. ١٣٠٩ تاريخنده ويانه‌ده هوا غازندن مسموماً وفات ايتمشدر.

سعد الله دهلوى { هندستان كبار مشايخ وشعراسندن اولوب، اشعارنده (كلشن) تخلص ايدردى. ١١٤١ ده وفات ايتمشدر.

سعد الله كرمانى { تيمورلنكك اولادندن اميرانشاهك فتوحاتى مبين «فتوحات مير انشاهى» عنوانلى كتابك صا- حبيدر.

سعد الملك { (نصير الدين) سلاجقهٔ ايراندن سلطان محمد بن ملكشاهك وزيرى اولوب، عقل ودرايتيله وعلما و ادباىى حمايه و تشويق ايتمسيله مشهوردر. حكمدار مشاراليه كنديسنى تسميم ايده‌جكنى خبر آلمغله، اعدام ايتمشدر.

سعدان { (ابو عثمان — بن المبارك الضرير) مشاهير ادبادن اولوب، مهدينك زماننده بغدادده ياشامشدر. «كتاب خلق الانسان»، «كتاب الوحوش» و «كتاب الارض والمياه والجبال والبحار» عنوانلريله اوچ تأليفى واردر.

سعد بن ابى بكر { فارسده حكومت سورن ملوك اتابكيه‌نك بدنجيسى اولوب، سعد بن زنكينك تورونيدر. ٦٥٨ تاريخنده پدرينك وفاتى اوزرينه، جلوس ايدوب، آنجق ١٢ كون حكومت سوردكدن صكره وفات ايتمشدر.

سعد بن ابى وقاص { (ابو اسحق — بن وهيب بن عبد

مناف بن كلاب بن مره القرشى) كبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، اسلامه كلنلرك يدنجيسى ور روايتده بشنجيسيدر. اسلامه كلديكنده ۱۷ ياشنده ايدى. بدر، احد، خندق غزالرنده وساٸر غزواتك جله‌سنده معيت حضرت نبويده بولنوب، فى سبيل الله اك اول اوق آتان بو ذاتدر. اوق آتمه‌ده فوق العاده مهارتى اولمغله، احد محاربه‌سنده حضرت سيد الثقلين (صلعم) افندمزك كنديسنه خطاباً «ارم ياسعد فداك ابى وامى» بيورمش اولدقلرى مرويدر. حقنده برقاچ حديث شريف صادر اولمشدر. حضرت عمر (رضه) زماننده ايرانه اسرا بيوريلان عساكر مسلمينه قاٸد نصب بيوريله‌رق، قادسيه‌ده بر مظفريت عظمايه ناٸل اولمش؛ و دولت ايرانيه‌نك پايتختى اولان مداينى فتح ايده‌رك، بتون ايرانك ممالك اسلاميه داٸره‌سنه ادخالنه موفق اولمشدر. بو بيوك خدمتدن صكره عراق واليلكنه نصب بيوريله‌رق، كوفه شهرينى تأسيس و مركز اتخاذ ايتمشدى. حضرت عمر ارتحال ايده‌جكى وقت تعيين ايتديكى اصحاب شورايه داخل اولوب، حضرت مشار اليه طرفندن خليفه اوله‌جق ذاته سعدك استعمالى توصيه بيورلمش اولمغله، حضرت عثمان (رضه) طرفندن ينه كوفه واليلكنه نصب بيورلمشيدى. حضرت عثمانك شهادتنده هيچ بر طرفه ميل ايتميوب، وخلافت ادعاسنه دخى قالقيشميوب، خانه‌سنده قالمش؛ و معاويه كويا حضرت عثمانك قانى دعوى ايتمك ايچون، كنديسنك معاونتنه مراجعت ايتديكنده، شو بيتلرله جواب رد ويرمشيدى:

معاوى داؤك الداء العياء
وليس لما تجئ به دواء

ايدعونى ابو حسن على
فلم اردد عليه مايشاء

وقلت له اعطنى سيفاً قصيراً
تميز به العداوة والولاء

الطمع فى الذى اعيا علياً
على ماقد طمعت به العفاء

ليوم منه خير منك حيا
وميتاً انت للمرء الفداء

كنديلرندن پك چوق احاديث نبويه مروى اولوب، اوغللرى عامر، مصعب، محمد وابراهيم وقزى عايشه ايله ابن عمر وابن عباس وساٸر تابعين روايت ايتمشلردر. واقع اولان دعاى حضرت نبوى بركاتيله مستجاب الدعوه وفوق العاده مستقيم وعادل بر ذات اولوب، اعتماد حضرت فاروقى‌يه مظهر اولمشيدى. ۵۵ تاريخ هجريسنده مدينهٔ منوره‌دن بش ميللك مسافه‌ده واقع عقيق موضعنده وفات ايدوب، جنازه‌سى مدينهٔ منوره‌يه نقل ودفن اولنمشدر.

سعد بن زنكى { فارسده حكومت سورن ملوك اتابكيه‌نك بشنجيسى اولوب، عم‌زاده‌سى طغرل بن سنغرله برچوق محاربه‌لر نتيجه‌سنده مشار اليه طغرلك مغلوب ومقتول اولمسى اوزرينه، ۵۹۹ ده فارس تختنه جلوس، ومتعاقباً كرمانى دخى ضبط ايده‌رك، ۲۰ سنه حكم سوردكدن صكره، ۶۱۸ تاريخنده وفات ايتمشدر. جسور وعادل وخيراته ماٸل بر حكمدار ايدى. شيخ سعدىٔ شيرازينك ممدوحى اولان (ابو بكر) ك پدريدر.

سعد بن عبد الله الاشعرى { فقهادن اولوب، «احتجاج الشيعه» عنوانيله مشهور بركتابك مؤلفيدر. ۳۰۱ تاريخنده وفات ايتمشدر.

سعد بن مسيب { مشاهير معبريندن اولوب، عبد الملك بن مروانك معبرى ايدى.

سعد بن يزيد الازدى { يزيد بن معاويه طرفندن مصر واليسى بولنوب، ايكى سنه واليلك ايتدكدن صكره، ۶۴ تاريخنده عبد الله بن زبيرك كوندرديكى عسكره مقاومت ايتميه‌رك، مصرى تسليله بركوشه‌يه چكلمشيدى.

سعد وقاص { [«سعد بن ابى وقاص» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سعدون المجنون { (ابو عطاء سعيد) مشاهير حكماء مجذوبيندن اولوب، بصره‌ليدر. خيلى وقت سياحت و دور بلاد ايتمشيدى. منثور ومنظوم حكيمانه كلاملرى واردر.

خلیفه متوکل عباسی طرفندن جلب اولنه‌رق، نصایحندن استفاده اولنمشیدی. مصرده ذوالنون حضرتلریله صحبت ایتمشدر. ۲۵۰ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر.

سعدونه { اندلس ادبیه‌لرندن اولوب، قرطبه‌لی عصام حمیرینك قیزیدر. نعل شریف حضرت نبوی حقنده اولان شو برایکی بیت جمله اشعارندندر:

لعلی احظی بتقبیله — فی جنة الفردوس اسنی مقیل
فی ظل طوبی ساکنا آمنا — اسقی باکواس من السلسبیل
و امسح القلب به علّه — یسکن ماجاشی به من غلیل
فطالما استشفی باطلال من — یهواه اهل الحب فی کل جیل

سعده { مشاهیر مغنیاتدن اولوب، ابن رامینك جاریه‌سی ایکن، خلفاء عباسیه‌دن ابو جعفر منصورك عمی و مصر والیسی بولنان صالح بن علی طرفندن طقسان بیك درهمه اشترا اولنمشیدی. اغانیده مذکوره‌در.

سعده بنت قمامه { عصر حضرت نبوی‌یه یتیشن نسواندن اولوب، قادینلره امامت ایدر، و آنجق اوکلرینه چکمیوب، اورته‌لرنده طورور ایدی.

سعدی { (شیخ مصلح الدین — شیرازی) اعاظم شعراء ایراندن و حکماء صوفیوندن اولوب، آلتنجی قرن هجری اواخرنده واتابکان فارسدن سعد بن زنکینك زماننده شیرازده تولد ایتمکله، حکمدار مشارالیهه منسوب بولنمش اولان پدری طرفندن اونك نامنه نسبتله (سعدی) تسمیه اولنمشیدی. ۱۰۲ سنه عمر سوروب، طفولیتله کچن ۱۲ سنه‌دن ماعدا عمرینك ۳۰ سنه‌سنی تحصیله، ۳۰ سنه‌سنی سیاحت و عسکرلکه و ۳۰ سنه‌سنی دخی انزوا و عبادتله کچیردیکی مشهوردر. ۶۹۱ تاریخنده وفات ایتدیکی معلوم اولوب، بوحالده ۵۸۹ تاریخنده تولد ایتمش اولمسی وکلستانی یازدیغی ۶۵۶ سنه سنده ۶۷ یاشنده اولمسی لازم کلیر. حالبوکه کندیسی کلستانده «ای که پنجاه رفت ودر خوابی» مصراعیله اللی یاشلرنده اولدیغنی کوستریور. بناءً علیه ولادتی دها صکره اولوب، وفاتنده طقسان یاشلرنده اولمسی لازم کلیر. نظمده فردوسی وانوریدن بشقه مثل ونظیری اولمیوب، نثرده ایسه بی نظیر عد اولنه‌بیلیر. «کلستان» و «بوستان» عنوانلی مشهور کتابلریله دیوانلری وقصائد وملمعاتی وسائر اشعاری فصاحت و بلاغتنه وفضل وکمالنه برهان عادلدر. لطائف ونکات ادیبانه‌یه میلی وبك کشایشلی طبع لطیفی اولمغله، دائما کبرا مجالسلرنده بولنوردی. همام تبریزی ایله بعض ملاطفه‌لری کچمشدر. حیاتنده تألیفاتی اقطار عالمه انتشار ایدوب، بیوك بر شهرت واعتبار قزانمش اولمغله، هریرده فوق العاده حرمت واعتباره مظهر اولوردی. بغدادده مدرسهٔ نظامیه‌ده مشهور شیخ ابو الفرج جوزیدن تحصیل علم ایتمش؛ وبرمدت مدرسهٔ مذکوره‌ده تدریس دخی ایتمشدر. شیخ شهاب الدین سهروردی وپیر طریقت حضرت عبدالقادر کیلانیدن اخذ انابت ایتمشدی. اون دورت دفعه حجه وزیارت روضهٔ مطهره‌یه کیدوب، عمرینك بربیوك قسمنی عراق وشامده کچیرمش، ومصر وروم وخراسان وهند وماوراء النهر وکاشغاره قدر سیاحت وجهاد طریقیله کیتمش؛ واهل صلیب محارباتنده فرنکلرك الینه اسیر دوشوب، برمدت طرابلس شام استحکاماتنك انشاسنده عمله کروهیله چالیشدیرلمش؛ ونهایت حلب اغنیاسندن بری طرفندن فدیه ایله تخلیص اولنمش ایدی. شیراز جوارنده انزوایه چکیلوب، عبادتله مشغول اولدیغی وقت اکا برعصر زیارتنه کیدوب، اطعمهٔ لذیذه تقدیم ایتمکله، یدیکندن فضله‌سنی، اورادن کچن اودونجیلر یسونلردیه، بر زنبیله پنجره‌دن آصمغی عادت ایدنمش ایدی. الك بیوك شهرتی غزلیاتده اولوب، بونلرك اکثری رموز تصوفیه وحقایق عارفانه‌یی متضمندر. کلستان وبوستانیله سائر بعض آثاری آوروپانك اکثر السنه‌سنه دفعاتله ترجمه اولنمشدر. ترکجه‌ده متعدد شرحلری وکلستانك کوزل برعربی ترجمه‌سی دخی واردر، که مصرده طبع ونشر

اولمشدر . كليات آثارى ايرانده وهندستانده دفعاتله طبع اولنديغى كبى، كلستان وبوستانى استانبولده دخى مكرراً باصلمشدر . مرقدى شيرازده اليوم معمور وزيارتكاهدر. اشعارى نمونه ايرادينه احتياجدن وارسته اوله‌جق درجه‌ده مشهور اولديغندن، يالكز شو بيت حكيمانه‌سنك ايراديله اكتفا ايدرز :

برك درختان سبز در نظر هوشيار
هر ورقى دفتريست معرفت كردكار

سعدى { عثمانلى قدماء شعراسندن اوچ ذاتك مخلصيدر :

برساقى نامه‌سى وخيلى اشعارى واردر. شوقطعه جملهٔ اشعارندندر :

وازكلدم اى صنم ساكه هوادار اولمدن
كل يوزكچون هر سحر بلبل كبى زار اولمدن
بن الم چكدم غم سوداى زلفكدن سنك
چونكه سن ال چكمدك اغيارله يار اولمدن

— ايكنجيسى سالف الترجمه تاجى زاده جعفر چلبينك برادرى (سعدى چلبى) در، كه شعر وانشاسى برادرينك كى قدر شهرت بولمامش ايسه‌ده، دها استادانه اولديغى متفق عليهدر . برادرى جعفر چلبى اعدام اولندقده، محبت برادرانه تأثيريله بعض تفوهاتده بولنديغى مسموع پادشاهى اولمغله ، برمدت منكوب قالمش ايسه‌ده ، بعده مصره نامهٔ همايون تحريرى اقتضا ايدوب، كنديسنك مهارت منشيانه‌سنه مراجعت مجبوريتى رونما اولمغله، تلطيف وآغير جائزه‌لرله تسرير بيورلمش ايدى . صحن مدرسى ايدى . عربى قصائد ومنشآتى وشرح مفتاحه وشرح وقايه‌يه حواشيسى واردر. عقائد نسفيه‌يى دخى عربى نظمه چكمش ، و دها بر طاقم رسائل يازمشدر . وفاتى ٩٢٢ تاريخنده واقع اولمشدر . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

يارب توليدى عالم ايچنده دل اولمسه
بارى اولورسه هركوزله مائل اولمسه

— اوچنجيسى سالف الترجمه شيخ الاسلام (سعدالدين سعدى افندى) در .

سعدى { (ابو القاسم على بن جعفر الصقلى) ادبادن اولوب، صقليه يعنى سيجيليه آطه‌سنده نشأت ايتمش، وزمانى شعراسنك تراجم احوالنى جامع بركتابيله صرفه دائر « ابنية الاسماء » و « تصريف الافعال » عنوانلريله ايكى تأليفى واردر. ٥١٤ تاريخنده وفات ايتمشدر.

سُعدى { (بنت عمرو المريه) صحابياتدن اولوب، عشرهٔ مبشره‌دن طلحه بن عبد الله (رضه) لك زوجه‌سى ويحيى بن طلحه‌نك والده‌سيدر . بعض احاديث شريفه‌نك راويه‌سيدر .

سعرِد { بتليس ولايتنده وبتليسك ٥٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق بهتان صوبى واديسنده ونهر مذكور ايله بتليس نهرى آره‌سنده ٣٨° عرض شمالى ايله ٣٣´ ٣٩° طول شرقيده واقع سنجاق مركزى بر قصبه اولوب ، ثلثانى مسلم وبر ثلثى ارمنى ، سريانى، يزيدى وسائره اولمق اوزره، ١٥٠٠٠ اهاليسى ، ٥ جامعى ، ٢٤ مسجدى، ٢ تكيه‌سى، ١ ارمنى، ٢ قتوليك و ١ سريانى كليساسى، ١٥ مدرسه‌سى ، اسكى بر قلعه‌سى و ٥٠٠ مغازه و دكانى واردر. قصبه باغ وباغچه‌لرله محاط وپك منبت بر واديده واقع اولمغله، خارجدن منظره‌سى غايتله كوزل ايسه‌ده، ايچريسى نظافت وطهارتدن محروم اولوب، ابنيه‌سى دخى پك رطوبتلى اولديغندن، كوز خسته‌لقلريله نزله وسائر امراض اكسيك دكلدر . صوبى‌ده پك آز اولوب، ايكى نهر آره‌سنده واقع اولديغى حالده، بونلرك صويندن نه ايچمك نه‌ده اطرافده‌كى اراضى‌يى سقى ايچون استفاده اولنه‌ميور. سعردده يوك وتفتيك وپاموقدن شال، سجاده، عبا، بياض وقرمزى بز وسائر منسوجاتله آبنوس وفيل ديشندن باستون وچيغاره‌لق كبى شيلر وكار قديم اسلحهٔ جارحه اعمال اولنور . قصبه‌نك اطرافنده مالطه طاشنه مشابه بر طاش بولنوب، بوندن برنوع آلچى دخى اعمال وابنيه‌ده استعمال اولنور. قصبه جوارلرنده يكپاره طاشك ايچنه اويولمش خان ومغازه كبى بعض ابنيه بولنيور. پك اسكى بر قصبه اولديغى مروى ايسه‌ده ، بو روايت بركونه آثار عتيقه ايله مؤكد دكلدر . لسان محلى عربى اولوب ، تركجه، كردجه وارمنيجه تكلم ايدنلر دخى واردر . — سعرد قضاسى شمال شرقى جهتندن شروان ، شمال غربى طرفندن غرزان، جنوب غربى جهتندن رضوان، جنوب شرقى طرفندن دخى اروه قضالريله محاط و

محدود اولوب، رستاق، ناورو، رشان وباصرد نا-
حیه‌لریله برابر ٥٤ قریه‌دن مرکبدر. اراضیسی پك
منبت اولوب، بغدای، آرپه، پرنج، سیسام و سائر
حبوباتله پاموق، توتون ومیوه و سبزه‌لرك انواعی
حاصل اولور. اوزومك بر مقداری قوریدیلوب،
پکمز دخی چیقاریلیر، و بعض میوه‌لردن پستیل
یاپیلیر. خیلی مقدار بال دخی چیقار. حیواناتی ده
چوق اولوب، خیلی پینیر و ییاغی چیقار. درون
قضاده برکوکوردلی ایلیجه ایله بهتان نهری کنارنده
پترول بولنور. نهرلرك اوزرنده برقاچ کارکیر کوپری
و بعض اسکی قلعه خرابه‌لری واردر. قضانك اها-
لیسی ٢٥٠٠٠ کشیدن زیاده‌جه اولوب، قسم کلیسی
مسلمدر.

سعرد { سنجاغی. بتلیس ولایتی ترکیب ایدن
درت سنجاغك بری واك جنوبیسی
اولوب، شمالاً نفس بتلیس، شمال غربی جهتندن گنج
سنجاقلریله، غرباً وجنوباً دیاربکر، جنوب شرقی
جهتندن وشرقاً دخی وان ولایتلریله محدود ومحاطدر.
٢٠َ ٣٧° ایله ٣٠َ ٣٨° عرض شمالی و ٣٣َ ٣٨°
ایله ١٦َ ٤٠° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب،
جنوباً دجله ایرماغیله وغرب جهتندن قسماً بطمان
صوییله آیرلمشدر. اراضیسی بتلیس سنجاغنك قسم
شمالیسنده کی طاغلرك اتکلرندن عبارت اولوب،
عمومیت اوزره شمالدن جنوبه متوجه بر طاقم وا-
دیلردن عبارتدر. بتون میاه جاریه‌سی دجله‌یه دو-
کیلوب، بونلرك اك بیوکی بهتان نهریدر، که وان
ولایتندن کلوب، غربه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری
جریانله بتلیسدن کلن باشور نهریله برلشدکدن صکره
جنوبه طوغری دونه‌رك، دجله‌یه دوکیلور. ایکنجیسی
خطو نهریدر، که بتلیس سنجاغنك قسم غربیسنده
وهمنامی اولان قضاده نبعان ایدن بر چوق چایلرك
اجتماعندن بالتشکل، جنوبه طوغری ایتر. بو نهرلره
منصب اولمق اوزره بر چوق چای و دره‌لر دخی
واردر. اراضیسی وعلی الخصوص سعرد جوارلرنده
پك منبت اولوب، حبوبات ومیوه وسبزه‌لری احتیا-
جات محلیه‌یه کفایت ایتدکدن صکره، بر خیلی مقدا-
ری‌ده بتلیس و دیاربکره نقل اولنور. باغلری‌ده
چوق اولوب، سنوی ٢٥٠٠٠٠ قیه شراب
چیقاریلیر. سعرد قضاسنك معدن نام موقعنده وقتیله
ایشلنمکده بولنمش بر باقیر و برده سیملی قورشون
معدنی بولندیغی کبی، اروه قضاسنده دخی آلتون
معدنی بولنمش ایسه‌ده، مصارفی حاصلاتندن زیاده
اوله‌جغی تخمین اولنه‌رق ایشلنمه‌مشدر. سعرد قضا-
سنده امراض جلدیه‌یه نافع برکوکوردلی صو بولنوب،
قیشین صیجاق ویازین صوغوقدر. سنجاغك حیوانات
اهلیه‌سی ١٥٥٠٠ صیغیر، ٥٥٠٠ آت، ٨١ ٢٧٣
قیون و ٧٩ ٢٨٩ کچیدن عبارتدر. تفتیك کچیسی
دخی بولنور. سنجاغك هواسی صاغلام و متعدل
اولوب، قیشین قار یاغارسه‌ده، یالکز طاغلرده طوره-
بیلیر. ایلك بهارده ظهور ایدن صیتمه‌لرله بعض
امراض جلدیه اهالینك نظافته عدم دقتندن ایلری
کلوب، هوانك وخامتندن دکلدر. مع هذا یوز
یاشلرنده آدملرك کثرتی هوانك صاغلاملغنه دالدر.
سنجاق داخلنده بر رشدیه، ٦ مدرسه و ٥٧ صبیان
مکتبی بولنوب، ارمنیلرك دخی ذکوره مخصوص ٢
واناثه مخصوص بر رشدیه مکتبیله ٢٣ صبیان مکتبی
وقتولیك ارمنیلرله پروتستان کلدانیلرکده اوچر
رشدیه مکتبلری واردر. سعرد سنجاغی بروجه زیر
٥ قضا و ٣ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٥٧٠ قریه
و ١٠٠ ٧٤٢ اهالیی جامعدر:

قضا	ناحیه
سعرد	رضوان
شروان	زیرق
اروه	دیرکول
پروادی	—
غرزان	—

اهالیء مرقومه‌نك ٦٤٤٤٨ ی مسلم، ٢٨١١٩ ی
ارمنی، ١٠٠٠ ی ارمنی قتولیکی، ١٠٣٣ ی
ارمنی پروتستانی، ٢٦٠٠ ی کلدانی قتولیکی، ٤٢٥٠ سی
یعقوبی سریانی، ١٠٩٢ سی‌ده یزیدیدر. مسلمانلر
باشلیجه ترك وکرددن عبارت اولوب، بر مقداری‌ده
عربدر.

سعودی { (محمد) سلطان مراد خان ثالث
دوری شعراسندن اولوب، ادر-
نه‌لیدر. ابوالسعود افندینك درسنه ملازمت ایدوب،
سلیمانیه مدرسینی سلکنه کچمشدی. شو بیت
اونکدر:

کورمیجه روی یاری دوشدی سینه‌مدن یره
طفل اشکم اوردی کندین اغلیوب یردن یره

سعید { صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (سعید بن الحارث القرشی السهمی) که برادرلریله برابر حبشه هجرت ایتمشیدی، و ١٥ نجی سال هجریده یرموك وقعه‌سنده ویر روایتده اجنادین محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (سعید بن حاطب القرشی الجمحی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سعید بن حریث القرشی المخزومی) که فتح مکه‌دن اول اسلامه کلوب، ١٥ یاشنده اولدیغی حالده، فتح مکه‌ده حاضر بولنمش؛ وبعده کوفه‌ده ساکن اولوب، خراسان غزواتنده حاضر بولنمش، ونهایت کوفه‌ده بر کوله‌سی یدیله قتل اولنمشدر. — (سعید بن حصین). — (سعید بن حیدة القشیری) که ابو طالب حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سعید بن خالد القرشی الاموی) که پدر و والده‌سی حبشه هجرت ایدنلردن اولمغله، اوراده طوغمش، وبعده جعفر بن ابی طالبله عودت ایتمشدی. — (سعید بن ابی راشد الجمحی) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (سعید بن الربیع الانصاری) که یمامه وقعه‌سنده شهید اولانلر عدادنده مذکوردر. — (سعید بن ربیعه) که برحدیث شریف روایت ایتمشدر. — (سعید بن رقیش) که یزید بن رقیشك برادری اولوب، هجرت نبویه‌دن اول اهل وعیالیله مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی. — (سعید بن زیاد الطائی) که بر حدیث شریفك راویسی اولوب، بعض کتبده اسمی سعد بن یزید یاخود زید بن کعب وکعب بن زید دیه قید اولنمشدر. — (سعید بن زید القرشی العدوی) [«سعید بن زید» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.] — (سعید بن سعد الانصاری الساعدی) که پدری و برادری قیس ایله برابر صحابه‌دن اولوب، کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر. — (سعید بن سعید بن العاص القرشی) که خالد بن ولید حضرتلرینك خاله‌سنك اوغلی اولوب، فتح مکه‌دن آز اول اسلامه کلمش، وطائف غزاسنده شهید اولمشدر. — (سعید بن سفیان الرعینی). — (سعید بن سوید الانصاری الخدری) که والده‌دن سمره بن جندبك برادری اولوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. اوغللری عقبه وعبدالملك کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سعید بن سراحیل الکندی) که برادر زاده‌سی معروف بن قیس ایله برابر مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ویکنی مرقوم معروف ارتداد ایدوب، بجیر محاربه‌سنده مرتد اوله‌رق قتل اولنمشدر. — (سعید بن العاص بن سعید بن العاص القرشی الاموی) که اشراف قریشدن اولوب، جسارت وشجاعتیله وکثرت سخا وکرمیله مشهوردر. هجرت نبویه سنه‌سی دنیایه کلوب، پدری بدر غزاسنده، کافر اولدیغی حالده، حضرت علی بن ابی‌طالب (رضه) یدیله قتل اولنمشدر. جدی سعید بن عاص (ابو احیحه) دینمکله معروف اولوب، بین القریش پك معتبر ایدی. صاحب ترجمه حسن خطده وفصاحتده دخی ماهر اولوب، حضرت عثمان (رضه) زماننده قرآن کریمی یازانلرك بریدر. خلیفهٔ مشارالیه کندیسنی ولید بن عقبه‌دن صکره کوفه والیلکنه تعیین ایتمش اولمغله، اورادن طبرستان وجرجانی و نقض عهد ایتمش اولان آذربیجانی فتح ایتمشیدی. حضرت عثمانك شهادتندن صکره اختیار عزلت ایدوب، جمل وصفین محاربه‌لرنده بولنمامش؛ وحکومت معاویه‌ده تقرر ایدنجه، یانته کیدوب، معیتنده بولنمدیغنه عذرخواه اولمغله، مدینه والیلکنه نصب اولنه‌رق، مروانله بالدفعات خلف سلف اولمشدی. اوغللری یحیی وعمرو وسائر تابعین کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سعید بن عامر القرشی الجمحی) که فضلا و زهاد صحابه‌دن اولوب، خیبر غزاسندن اولجه اسلامه کلمش، و مدینه‌یه هجرت ایتمش ایدی. عهد حضرت فاروقیده حمصه والی تعیین بیوریله‌رق، خلیفهٔ مشارالیه حمصی تشریفلرنده اورا فقراسنك بر دفترینی ایستمش، وفقرا اسامیسی میاننده

سعید بن عامرك اسمنی کورنجه تعجب ایدوب، کندیسنه
بر کیسه آلتون کوندرمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه
هیچ بر دانه‌سنی آلمیوب، تمامیله محتاجینه توزیع و
وتقسیم ایلمش ایدی. هجرت نبویه‌نك ٢٩ نجی سا-
لنده شامك قیساریه قصبه‌سنده، عامل اولدیغی
حالده وفات ایتمشدر. ودیکر بر روایتده رقه‌ده ویا
حمصده ٢٠ ویا ٢١ سنه‌سنده ارتحال ایتمشدر. وفا-
تنده ٤٠ یاشنده اولوب، ذریتی قالمامشدر. یرموك
وقعه‌سنده، ابو عبیده‌نك طلبی اوزرینه، جانب
حضرت فاروقیدن امداده کوندرلمش اولدیغی مرویدر.
— (ابو عبدالعزیز سعید) که اوغلی عبد العزیز
کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سعید بن عبید
بن قیس القرشی الفهری) که قدمای صحابه‌دن او-
لوب، ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت ایتمشیدی. —
(سعید بن عبید الثقفی الطائفی) که طائف غزاسنده
ابو سفیان طرفندن آتیلان بر اوقله بر کوزی
سقطلنمش ایدی. — (سعید بن عثمان الانصاری
الزرقی) که عقبه‌نك برادری اولوب، «الذین استز
لهم الشیطان ببعض ما کسبوا ولقد عفا الله عنهم»
قولیله مراد بیوریلانلرك بریدر. دیکر ایکیسی عثمان
بن عفان (رضه) ایله علقمه بن عثماندر. — (سعید
یاخود معبد بن عمرو التمیمی) که ایکنجی قافله ایله
حبشه هجرت ایدنلردن اولوب، اجنادین وقعه‌سنده
شهید اولمشدر. — (سعید بن عمرو بن غزیة
الانصاری) که ینه صحابه‌دن حارث بن عمروك برا-
دریدر. — (سعید بن عمرو الکندی) که محمد بن
المطلب الخزاعی کندیسندن روایت ایتمشدر. —
(سعید بن القشب الازدی) که بنی امیه‌نك حلیفی
اولوب، جانب حضرت نبویدن جرشه تولیه بیو-
رلمشیدی. — (سعید بن قیس الانصاری السلمی)
که غزای بدرده بولنانلردندر. — کثیره بنت
سفیانك آزادلیسی سعید که جانب رسول‌الله (صلم)
دن باشی مسح بیورلمشیدی. — حضرت فخر کائنات
(صلم) افندمزك آزادلیسی اولان (سعید بن مینا).
—(سعید بن نمران الهمدانی الناعطی) که حضرت علی
(رضه) ك خدمت کتابتنده بولنوب، حضرت رسول‌الله
(صلم) افندمزه یتیشمش؛ ویرموك محاربه‌سنده بو-
لنوب، بعده قادسیه عسکرینه امداد ایچون عراقه
کیتمش؛ وصکره حجر بن عدینك معیتنده بولنمغله،
زیاد طرفندن بونکله برابر شامه کوندریله‌رك،
معاویه طرفندن قتلنه قصد اولنمش ایسه‌ده، حمزه بن
مالك همدانینك شفاعتیله قورتارلمش ایدی. مصعب
بن زبیر کوفه حاکمی اولدیغنده، بو ذاتی قاضیلقده
استخدام ایتمشدی. حضرت ابا بکردن روایت احادیث
شریفه ایتمشدر. — (سعید بن وقش الاسدی) که
بنی غنم بن دوداندن اولوب، اهل وعیالیله برابر
مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی. — (سعید بن وهب
الخیوانی الهمدانی) که جاهلیته دخی یتیشمش، واهل
کوفه‌دن معدود اولوب، صحابه‌دن روایت ایتمشدر.
— (سعید بن یربوع القرشی المخزومی) که بر روایتده
فتح مکه‌دن اولجه اسلامه کلمش، وبر روایتده فتح
مکه‌ده شرائطله اسلامه کلن مؤلفهٔ قلوبدن بولنمشدر.
اصل اسمی (صرم) اولوب، جانب حضرت نبویدن (سعید)
تسمیه بیورلمشیدی. عهد حضرت فاروقیده کوزلرینه
عمی طاری اولوب، بعده دها چوق وقت یاشامش،
و ٥٤ تاریخنده ١١٤ یاشنده مدینه‌ده و بر روایتده
مکه‌ده وفات ایتمشدر. — (سعید بن یزید الازدی)
که اهل مصردن معدود اولوب، ابو الخیر یزنی کندیسندن
روایت ایتمشدر.

سعید { دیابکرده حکومت سورمش اولان بنی مروان ملوکنك بشنجیسی اولوب،
ابو نصرك اوغلی وخلفیدر. پدری طرفندن آمده
وبرادری نصر میافارقینه نصب اولنمشدی. بشنجی
قرن هجری اواسطنده آز مدت حکومت سوروب،
وفات ایتمکله، برادری نصر آمدی دخی تصرف ایتمشدر.

سعید { یمنده حکومت سورمش اولان بنی نجاح ملوکنك ایکنجیسی اولوب،
دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان نجاحك اوغلیدر.
٤٥٢ تاریخنده پدرینه خلف اولمشدر.

سعید { (ملك — ناصر الدین محمد برکت) مصرده حکومت سورمش اولان
غلامان اتراك ملوکنك بشنجیسی اولوب، ملك ظاهر
بیبرسك بیوك اوغلیدر. ٦٧٦ تاریخنده پدرینه
خلف اولمشدر.

سعید { (قاضی محمد سعید الدین خان بهادر) هندستان علما وشعراسندن اولوب،
برمدت انکلیز حکومتی طرفندن قاضیلقده استخدام
اولنمش؛ وبرآره‌لق صغیر السن بولنان فرح آباد حاکمنه
آتالق ایتمش؛ ونهایت کوشهٔ انزوایه چکیله‌رك،
١٢٦٢ ده وفات ایلمشدر. فارسی واردو لسانلرنده

[illegible] مثنویاتی واردر . شو بر ایکی بیت [illegible]

[illegible] آن که عاشق کام ازو یافت
بشغل عشق جان الهام ازو یافت

چراغ افروز باغ از آتش کل
[illegible] آواز آب چشم بلبل

سعید { [« یورت سعید » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سعید { (بن سهیل الانصاری الاشهلی) صحابه‌دن اولوب ، بدر غزاسنده حاضر [illegible]ندر .

سعیدا { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب ، برنجیسی یزدلی اولدیغی [illegible]، اصفهانده یاشامش ، ونقاشلقده مهارت صاحبی [illegible]در . شو بیت اونکدر :

کس نیست که خارم زدل ریش برآرد
این خارمکر آن‌کس از خویش برآرد

— ایکنجیسی قومشه سعداسندن اولوب ، شو رباعی اونکدر :

چیست دانی زندکانی دل زجان بر داشتن
خویشتن‌فرار رفته رفته از میان بر داشتن

از مروت نیست کل دادن بدست دوستان
تا توان خاری زراه دشمنان بر داشتن

سعید آباد { طبرستانده بر کوچك قصبه وفارسده اصطخر قربنده متین بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور . بو قلعه‌ده حضرت علی (رضه) زماننده زیاد بن ابیه و اواخر ایام بنی امیه‌ده منصور بن جعفر تحصن ایتمشیدی .

سعید افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن بر وجه زیر بش کشینك اسمیدر :

برنجیسی (شیخ —) بلغراده‌ده مولویخانه شیخی اولوب ، ۱۱۴۰ ده اوراده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

صفحهٔ روی جهان افروزینه جانانك
دست قدرت برقلم چکمش‌ده ابرو قویمش آد

— ایکنجیسی (سعدالله —) دیاربکرلی اولوب ، مدت مدیده بعض وزرانك دیوان کتابتنده بولنمش ؛ و ۱۲۳۲ ده جانب مصره کیدوب ، مطبعهٔ مصریه‌نك مصححلکنه نصب اولنمشدی . ۱۲۴۷ ده اوراده وفات ایتمشدر . بر قاچ رسالهٔ منظومه‌سی واردر . شو مطلع اونکدر :

خیال مورخطکله دونوب دل وادئ نمله
سلیمانم خریدار وصالك اولدیم نمله

— اوچنجیسی (فرائضی‌زاده محمد —) بروسه‌لی اولوب ، طریق تدریسه دخول ایله ، امیر سلطان جامعی خطابتنه نائل اولمشدی . ۱۲۵۱ ده وفات ایتمشدر . «کلشن معارف» اسمیله بر تاریخی واردر ، که مطبوع ومتداولدر . شو بیت مناجاتی حاوی بر غزلندندر :

حضرت فخر جهانك حرمتنه لطف ایدوب
هول محشرده سعیده شفقتك ایله روا

— دردنجیسی (چهارشنبه‌لی زاده محمد —) استانبوللی اولوب ، طریق قضایه سلوك ایله ، قدس ومصر ومکه مولویتلرنده بولندقدن صکره ، ۱۲۷۰ تاریخلرنده تجارتخانه مجلسی مفتیلکنه نصب اولنمش ایدی . شو مطلع اونکدر :

آلداتوب لاف وکذافنه ایناندردی بنی
وعدهٔ وصله خیلی اویالندردی بنی

— بشنجیسی (محمد —) اسکداره‌ده مدفون شیخ نصوحی احفادندن وصدوردن اولوب ، شو مطلع اونکدر :

رستم رزم جفایم درد جوشندر بکا
داغ آلشتاب سینه‌م زینت تندر بکا

سعید ایلی { قونیه ولایت وسنجاغنده مرکز ولایته تابع بر ناحیه اولوب ، ۱۳ قریه‌دن مرکبدر .

سعید بك { (حضر آغازاده) اندرون همایوندن نشأت ایدوب ، ۱۲۵۲ ده وفات ایتمشدر . مطبوع دیوانچه‌سی واردر .

سعید بن اثردی { (ابو الغنائم — بن هبة الله) مشاهیر اطباء اسلامدن اولوب ، خلفاء عباسیه‌دن مقتفی لامرالله‌ك زماننده بغدادده بیمارستان عضدینك مدیری ایدی . پدری هبة الله بن اثردی ایله برادرلری ابو علی حسن وجمال الدین علی دخی متمیزان اطبادن ایدیلر .

سعید بن اسماعیل { (ابو عثمان — الواعظ الحیری) مشاهیر اتقیا وصالحیندن مستجاب الدعوه بر ذات اولوب ، نیسا .

بورده ساكن ايدى . اقوال عارفانه وافعال زاهدانه‌سى مشهوردر . ٢٩٨ تاريخنده وفات ايتمشدر .

سعيد بن اوس { [« ابو زيد انصارى » مادهسنه مراجعت .]

سعيد بن بطريق { [« ابن بطريق » مادهسنه مراجعت بيوريله .]

سعيد بن توفيل { مشاهير اطباى عربدن اولوب ، مصرده احمد بن طولونك خدمت طبابتنده بولنوردى . حضر وسفرده حكمدار مشارالبهدن غير مفارق ايكن ، انطاكيه‌يه اولان سفرنده احمد بن طولونك مبتلا اولديغى اسهالدن تخليصنه مقتدر اوله‌مديغيچون، تو. جهنى غائب ايدوب ، ضرب وتشهيردن صكره خانه‌سى يغما ايدلمش ؛ و ٢٦٩ تاريخنده بو معامله‌دن متأثراً وفات ايتمشدر .

سعيد بن جبير { (ابو عبدالله ياخود ابو محمد الاسدى) اعلام تابعيندن ومشاهير فضلاى صالحيندن اولوب ، كوفه‌ليدر . عبدالله بن عباس وعبد الله بن عمر (رضهم) دن اخذ علم ايدوب، حديث وفقه وتفسيرده عصرينك فريدى ايدى . عبدالله بن عتبه بن مسعوده وبعده ابو برده بن موسى الاشعرى‌يه كاتبلك ايتمش ؛ وبرمدت اصفهانده اقامت ايدوب، بعده عراقك سنبلان قريه‌سنه چكلمش ايدى . ٩٥ سنه‌سنده ٤٩ ياشنده اولديغى حالده، واسطده شهر مذكورك خارجنده قبرى زيارتكاهدر . مقتولاً وفات ايتمشدر .

سعيد بن زيد { (بن عمرو بن نفيل بن عبد العزى القرشى العدوى) كبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، حضرت عمر فاروق (رضه) ك عم زاده‌سيدر . و نسبلرى نفيلده برلشير . حضرت فاروقك قاين وانيشته‌سى دخى اولوب، كنديسى حضرت مشارالبهك همشيره‌سى فاطمه بنت خطابى تزوج ايتمش ، وكندى همشيره‌سى عاتكه بنت زيد ايلك قوجه‌سى عبد الله بن ابى بكر الصديقك شهادتندن صكره جناب فاروقه وارمش ايدى . كنيه‌سى (ابو اعور) و (ابو ثور) در . كنديسيله زوجه‌سى فاطمه حضرت عمردن چوق اول اسلامه كلوب، حبشه هجرت ايتمشلردى . طلحه بن عبد الله‌ه برابر جانب حضرت نبويدن لاجل التجسس شام طريقنه اعزام بيورلمش اولديغندن ، بدر غزاسنده بولنه‌ميوب ، رسالتپناه افندمز اوقلرينى آلمشلردى . سائر غزواتك جمله‌سنده معيت حضرت نبويده بولنمشدر . بعده يرموك محاربه‌سنده ودمشقك محاصره‌سنده دخى حاضر ايدى . مستجاب الدعوه اولديغى مشهوردر . ٥٠ ويا ٥١ تاريخ هجريسنده ٧٠ ياشنى چكمكين اولديغى حالده، مدينه قربنده عقيق نام محلده وفات ايدوب، سعد بن وقاص حضرتلرى طرفندن غسل اولنمش، وحضرت عبد الله بن عمر (رضهما) طرفندن جنازه نمازى قيلنمشدر .

سعيد بن سناء الملك { (القاضى —) مشاهير شعرا وادبادن اولوب، مصرليدر . ثروت وسامان صاحبى بر ذات ايدى . « دار الطراز » عنوانيله مرتب ديوان اشعارى واردر . جاحظك « كتاب الحيوان » نى اختصار ايدوب، « روح الحيوان » تسميه ايتمشدر . قاضى فاضل ايله اولان مخابراتى دخى جمع وتدوين ايتمشدر . ٥٥٠ تاريخلرنده طوغوب، ٦٠٨ ده قاهره‌ده وفات ايتمشدر . برچوق نوادرى منقولدر . شو بيت قصيدهٔ عينيه‌سنك مطلعيدر :

فراق قضى للهم والقلب بالجمع
وهجر تولى صلح عينى مع الدمع

سعيد بن عبدالرحمن { [« ابن عبد ربه » مادهسنه مراجعت.]

سعيد بن عبد العزيز { (ابو سهل — النيلى) عراقده ظهور ايدن مشاهير اطبا وادبادن اولوب، طبده « اختصار كتاب المسائل لحنين » و « تلخيص شرح جالينوس لكتاب الفصول مع نكت من شرح الرازى » عنوانلريله ايكى تأليفى وبر خيلى اشعارى واردر .

سعيد بن المبارك { [« ابن دهان » مادهسنه مراجعت بيوريله .]

سعيد بن محمد { مؤلفيندن اولوب، « منهاج العابدين » و « سعيد نامه » عنوانلى كتابلرك صاحبيدر .

سعيد بن محمد { [« ابن بغونش » مادهسنه مراجعت بيوريله .]

سعيد بن مسعده { [« اخفش اوسط » مادهسنه مراجعت .

سعيد بن مسعود شيرازى { مؤلفيندن اولوب ،
٧٥٦ تاريخنده مولد حضرت نبوى كتابنى عربيدن فارسى‌يه ترجمه ايتمشدر .

سعيد بن المسيب { (ابو محمد — القرشى المدنى) كبار تابعيندن
ومدينهٔ منوره‌ده ظهور ايدن فقهاء سبعه‌دن اولوب ، فقه وحديثده‌كى يدطولاسيله وزهد وورعيله مشهور در. ملوك امويه‌يه بيعت ايتميوب، بونلرك احسانلرينى دخى رد ايله، « لا حاجة لى فيها ولا فى بنى مروان حتى القى الله فيحكم بينى وبينهم » ديو جواب ويرمشدى . عبدالملك بن مروان سعيدك قيزينى اوغلى وولى عهدى وليده آلمق ايستديكى حالده ، ويرميوب ، ابو وداعه اسمنده بر فقيره ويرمشدى . عبد الملك بن مروان اوغلى وليد ايچون بيعت ايستدكده ، صاحب ترجمه بيعت ايتمديكندن، مدينه واليسى بولنان هشام بن اسماعيل، عبد الملكدن آلديغى امر اوزرينه، سعيده اللى قرباج اوروب، اسواق مدينه‌ده تشهير ايتمش؛ وبونى اولدن خبر آلان بعض احبابى ايكى معنالى بر جواب ويرمسنى ياخود صاقلانمسنى تكليف و رجا ايتمشلرسه‌ده ، حتى جامعده‌كى يرينى دكيشديرمكه بيله راضى اولميوب، مردانه ومتوكلانه طاورانمش ايدى . خلافت حضرت فاروقينك ايكنجى سنه‌سى دنيايه كلوب، صحابه‌دن بر چوق ذواتله كورشمش؛ وازواج مطهرهٔ جناب نبويدن استماع احاديث شريفه ايدوب ، اك زياده ابو هريره (رضه) دن روايت ايتمشدر . قرق دفعه ايفاى حج شريف ايتمش؛ وهجرت نبويه‌نك ٩١ سالنده مدينه‌ده ارتحال ايلمشدر .

سعيد بن هبة الله { (ابو الحسن — بن الحسين) خلفاء عباسيه زماننده
ظهور ايدن مشاهير اطبادن اولوب، علوم حكميه‌ده دخى يدطولاسى وار ايدى. ٤٣٦ تاريخنده طوغمش، وابو العلاء بن التلميذ ايله سائر اساتذه‌دن اخذ علم ايدوب، طب ومنطق وفلسفه‌يه متعلق بر خيلى كتابلر يازمش، وبرچوق طلبه يتيشديرمشدر. خليفه مقتدى بامر الله وبعده مستظهر باللهك خدمت طبابتنده بولنمش؛ و ٤٩٥ ده وفات ايتمشدر . بيمارستان عضديده دخى خدمتى وار ايدى . باشليجه تأليفاتى : « المغنى فى الطب » ، « الاقناع » ، « التلخيص النظامى » ، « كتاب خلق الانسان » ، « كتاب فى اليرقان » ، « مقالة فى صفات تركيب الادوية » ، « مقالة فى ذكر الحدود والفروق » ، « مقالة فى تحديد مبادى الاقاويل الملفوظ بها وتحديد ها » ، « جوابات عن مسائل طبية » وسائره‌در .

سعيد پاشا { (محمد —) سلطان عثمان خان ثالث دورنده مسند صدارت
عظمايه كچن وزرادن اولوب، استانبولليدر. خواجكان ديوان همايوندن محمد افنديك اوغلى اولوب، مكتوبى قلمى خلفاسندن ايكن، الچيلكله فرانسه‌يه اعزام اولنان بدرى معيتنده كتخدالق خدمتيله مملكت مذكوره‌يه كيده‌رك، صنايع جديده‌يه اكتساب وقوف ايتمكله، عودتنده بوراجه بعض صنايعك انتشارينه و ازان جمله مهتدى ابراهيم افندى ايله برابر فن طباعتك خطمزه تطبيقيله مطبعهٔ عامره‌نك كشادينه خدمت ايتمشدر . بو مناسبتله داماد ابراهيم پاشانك التفاتنه مظهر اولوب، خواجكان زمره‌سنه ادخال ، وبعض مناصب مهمه‌يه نصب اولنه‌رق، اسوج قرالى نزدينه سفارتله كوندرلمش؛ و روسيه وآوستريا ايله مكالمه ايچون (نمراوه) يه اعزام اولنه‌رق ، بعده صاوه نهرنده‌كى آطه‌لرده تعيين حدوده مأمور اولمش ايدى . ١١٥٤ تاريخنده روم ايلى بكلر بكيلكى رتبه‌سيله فرانسه‌يه ايلچى تعيين اولنه‌رق ، ٥٥ ده اورادن عودتنده توقيعئ ديوان همايون و بعده دفتر امينى نصب اولنمشدى. ٥٧ ده بعض امور مهمه ضمننده جانب مصره كيدوب ، عودتنده ينه توقيعى وبعده دفتر امينى اولمش؛ و ٥٩ ده كتخدا محمد افندى صدراعظم اولدقده، اونك يرينه كتخدا اولوب، آنجق صدراعظم مشاراليه ايله كچينه‌مديكندن، كندى طلبى اوزرينه، دفتر امانتنه تنزل ايتمش ايدى. ٦٣ ده ثانياً كتخدا اولمش ايسه‌ده، ينه سنهٔ مذكوره‌ده عزل اولنه‌رق ، بتكرار توقيعى و دفتر امينى ومحاسبه‌جى اولدقدن صكره ، ٦٨ ده ثالثاً كتخداى صدر عالى و ٦٩ ده مقتول بييقلى على پاشا يرينه صدراعظم اولمشدر. ٥ آى ايله ١٩ كون بو مقامده قالدقدن صكره ، سنهٔ مزبوره‌ده عزل اولنه‌رق ، كوتاهيه بعده حانيه و ١١٧٠ ده مصر واليلكنه

نصب اولنمش ؛ و ۷۲ ده آطنه‌یه تحویل مأموریت ایدوب، متعاقباً مرعشده وفات ایتمشدر.

سعید پاشا { مصر ایالت ممتازه‌سی ولاتندن اولوب، محمد علی پاشا مرحو- ملك اوغلیدر. ۱۲۳۸ ده طوغوب، ۱۲۷۱ ده عباس پاشادن صکره والئ مصر اولمش؛ و ۹ سنه دیار مصریه‌یی حسن اداره ایتدکدن صکره، ۱۲۸۰ ده وفات ایتمشدر. آوروپا السنه‌سنه آشنا اولوب، حسن تربیه کورمش، و مصرجه خیلی اصلاحات وترقیات اجراسنه موفق اولمشدر. سویش جدولنك کشادینه زیاده‌سیله مساعد اولوب، بو جدولك آق دکیز جهتنده‌کی مدخلنده کندی اسمیله (پورت‌سعید) تسمیه اولنان بر قصبه تأسیس ایتمشدر.

سعید پاشا { (داماد —) سلطان محمود خان ثانی وسلطان عبد المجید خان دوری وزراسندن اولوب، ۱۲۵۳ ده بر بچق سنه‌یه قریب مدت و ۱۲۶۳ ده دخی ۱۷ آی قدر سرعسکرلك ایتمشدر.

سعید خان { (حکیم —) ایران شعرا و اطباسندن اولوب، شاه عباس ثانی زماننده یاشامشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

چه غم از الك بپای خم می نهشت مارا
سرخم زماست روزی که کنند خشت مارا

سعید خان قریشی { هندستان شعرا- سندن اولوب، ملتانده طوغمش؛ وشاه جهان ایله عالمکیر ودا- راشکوه طرفلرندن بعض مناصبده استخدام اولنمشدر. ۱۰۸۷ ده وفات ایدوب، ملتانده کندی حیاتنده تهیئه ایتمش اولدیغی تربه‌ده مدفوندر.

سعید کرمانی { (محمد —) ۱۰۰۳ تا- ریخنده یازلمش اولان «سراج الاولیاء» کتابنك مؤلفیدر.

سعیده { زمان جاهلیتده عربلرك بر بیوك معبدی اولوب، فرات قربنده واقع ایدی.

سعید هروی { ایران شعراسندن اولوب، قاضی شمس‌الدین طبسینك معاصریدر.

سُعَیر { (بن سوادة العامری و — بن العداء الفریعی) صحابه‌دن اولدقلری مرویدر.

سعیی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی پرزرینلی اولوب، ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده تحصیل علوم ایتدکدن صکره، پرزرینده کوشهٔ انزوایه چکلمشیدی. بعده برغزلی سلطان بایزید خانك منظوری اولمغله، کندیسنی جلب بیوره‌رق، التفات واحسانه نائل ایتمشلردی. «تعریفات» عنوانیله بر کتابی‌ده واردر. شو بیت اونکدر:

صورتك نقشنی یازنجه کوکل نامه‌سنه
قانلر اغلادی کوزم کرپکمك خامه‌سنه

— ایکنجیسی (ممك زاده رمضان افندی) تیره‌لی اولوب، مرحبا افندینك دانشمند ومصاحبی ایدی. بعده اسکتوزده قاضی ایکن، مقتولاً وفات ایتمشدر. حسن خطی دخی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

ناله نی کوز یاشی‌می اولدی جکر بریانم
خانهٔ تنده خیالك اولدی مهمانم

سغره { (Segrais) فرانسه شعراسندن او- لوب، ۱۶۲۵ ده قانده طوغمش، و ۱۷۰۱ ده وفات ایتمشدر. بر قاچ منظومه‌سیله سائر اشعاری واردر.

سغره { (Sègre) اسپانیانك قتالونیه خطه- سنده بر نهردر، که پیرنه سلسلهٔ جبالندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ۲۴۰ کیلومترهلك مسافه قطع ایتدکدن صکره (ابره) ایرماغنه دوکیلور.

سغو { (Sego) سودان وسطیده ونیجر نهری اوزرنده بوقاری بامباره‌نك مرکزی بر شهر اولوب، ۳۰۰۰۰ اهالیسی واردر. ۱۵° ۵′ عرض شمالی ایله ۷° ۳۵′ طول غربیده واقع او- لوب، سودان وسطی تجارتنك اك بیوك مخزنلرندن معدوددر.

سغوره (Segura) اسپانیاده (مورسیه) خطه‌سنك (شینشیلا) ایالتنده بر نهردر، که سغوره طاغندن نبعان‌له، شرق وشرق جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ۲۵۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، آلیقنتك ۳۸ کیلومتره جنوب غربیسنده آق دکیزه دوکیلور.

سغوویه (Segovie) اسپانیانك اسکی قشتاله خطه‌سنده ومادریدك ۷۸ کیلومتره شمال غربیسنده همنامی اولان ایالتك مر. کزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، سوری، قلعه‌لری، عربلر زماننده قالمه القصر اسمیله برسرایی، طوپجی مکتبی، درت واروشی، روماییلر زماننده قالمه برصو یولی، چوخه و سائر منسوجاتله جام فابرقه‌لری و قیومجیلغه متعلق معمولاتی، جوارنده آلتون وقورشون معدنلریله مرمر، یشم وسائر احجاری واردر. — سغوویه ایالتی شمالاً بورغوس و والادولید، شمال شرقی جهتندن سوریه، شرقاً غوآدالاجاره (یعنی وادی الحجاری)، جنوباً مادرید وتولده، غرباً دخی آویلا ایالتلریله محدود ومحاط اولوب، شمالدن جنوبه بوبی ۱۵۰ واکی ۱۲ ایله ۸۰ کیلومتره آره‌سنده‌در. ۱۶۰۰۰۰ اهالی ایله مسکون اولوب، اراضیسی منبت ومرعالری چوقدر.

سفّاح (ابو العباس عبد الله بن محمد بن علی بن عبد الله بن عباس بن عبد المطلب) خلفاء عباسیه‌نك برنجیسی اولوب، ابو مسلم خرا. سانی ایله، بنی امیه‌یی مغلوب ایده‌رك، ممالکی ضبط ایتدیکنده، ۱۳۲ سنه‌سی ربیع الاولنده کوفه‌ده تخت خلافت و سلطنته چکمش وبدی آی صکره ملوك بنی امیه‌نك اخیری اولان مروان حمار مصرده اجل قضایه اوغرامغله، سفاح تختنده قرار ایتمش ایدی. بعده فرات وادیسنده واقع انبار شهرینی هاشمیه اسمیله احیا ایده‌رك، پایتخت اتخاذ ایتمشدی. درت سنه ایله طقوز آی اجرای حکومت ایتدکدن صکره، ۱۳۶ سنه‌سی ذی الحجه‌سنده چیچك علتندن وفات ایتمشدر. وفاتنده ۳۲ یاشنده ایدی. بنی امیه طرفندن او قدر جور واذا چکن اهل بیت نبوی ایچون علامت ماتم اوله‌رق سیاهه کیینمش اولدیغی حالده، قاعداً خطبه اوقومغی عادت ایدنمش اولان بنی امیه ملوکی خلافنه اوله‌رق قائماً بر خطبهٔ بلیغه ایراد ایتمشیدی.

سفاقس (Sfax) تونسك قابس کورفزی ساحلنده وتونس شهرینك ۲۲۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده وکرکنه آطه‌لرینك قار. شیسنده اوله‌رق ″۵۵ ′۴۳ °۳۴ عرض شمالی ایله ″۱۵ ′۲۵ °۸ طول شرقیده واقع سنجاق مرکزی بر شهر و اسکله اولوب، ۴۲۵۰۰ اهالیسی، ایکی سوری، بیوك ومصنع بر جامع شریفیله دیکر درت جامعی، درت مدرسه‌سی، متعدد زاویه‌لری، بر خسته‌خانه‌سی، بیوك وایشلك چارشیسی، (ناظر) اسمیله یوکسك ونظارتی کوزل بر قله‌سی، اطرافنده واسع وپك کوزل باغچه‌لری، کلیتلی وپك مشهور زیتونیله بادم، انجیر، فستیق، خرما وسائر میوه‌لری واردر. لیمانی صاغلام ایسه‌ده، پك درین اولمدیغندن، بیوك سفائن آچیقده طورمق مجبوریتنده‌در. اهالیسی چالیشقان اولوب، شهرده یوك و یاموق و ایپکدن مختلف قماشلر اعمال اولنوب، دباغخانه و وسراجخانه‌لری دخی چوقدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، هله زیتون یاغی اخراجاتی اسکیدن بری پك چوقدر.

سفاله (Sofala) یاخود سفالة الذهب آفریقانك شرق جنوبی ساحلنده واقع (موسامبیق) مملکتنده ′۱۰ °۲۰ عرض جنوبی ایله ′۱۰ °۳۷ طول شرقیده و ساحل بحرده بر قصبه اولوب، عرب جغرافیونك آفریقای شرقیده معلوماتلری اورایه قدر واریر، وعرب تجاروبحریونی بو قصبه‌یه قدر سیر وسفر ایدرلردی. ایچ طرفلرده قوملرده و نهرلرده طوپلادقلری آلتونی زنجیلر او وقتلرده بو اسکله‌یه ایندیروب، امتعهٔ سائره ایله مبا. دله ایتدکلرندن، عربلر بوکا «سفالة الذهب» دیر. لردی. الیوم بر طاقم قلبه‌لردن مرکب اولوب، پورتکیزلیلر طرفندن تأسیس اولنمش بر قلعه‌سی‌ده واردر. موسامبیق مستعمره‌سنك منقسم بولندیغی سنجاقلردن برینك مرکزیدر. باشلیجه اخراجاتی آلتون توزیله فیل دیشندن عبارتدر. مقدما موسامبیقك قسم جنوبیسنه‌ده بو اسم ویریلیردی.

سفانه (صحابیاتدن برخاتون اولوب، جودوکرمله مشهور اولان حاتم طائینك قیزیدر.

قبیله‌سنك اسراسی میاننده بولنوب، جانب حضرت
نبویدن کیم اولدیغی سؤال بیورلدقده، «قومم
سیدینك قیزی‌یم، پدرم اسیری آزاد ایدر، آجی
طویورور، چپلاغی گیدیرر، وهیچ بر حاجت دیلینی رد
ایتمز ایدی» دیه جواب ویرمسیله، فخرکائنات (صلعم)
افندمز «بونلر مؤمن صفتلریدر» بیوره‌رق،
کندیسنی معززاً شامده بولنان برادری عدی بن
حاتمك یاننه ارسال بیورمشلردی. صفانه ایمانه
کلوب، برادرینی دخی قبول اسلامه سوق و تشویق
ایتمش؛ وبو ذات شام وقادسیه فتوحاتنده بولنوب،
چوق غیرت کوسترمشدر.

سفری { (بنت یعقوب) سکزنجی قرن هجری محدثاتندن اولوب، دمشقده وسائر
محللرده تدریس حدیثله اشتغال ایتمش، و ۷۴۵
تاریخنده، طقسان یاشنی کچکین اولدیغی حالده،
وفات ایلمشدر.

سفریحصار { (ودها طوغریسی سیوری حصار) آیدین ولایتنك ازمیر
سنجاغنده وازمیرك ۵۶ کیلومتره غرب جنوبیسنده
قضا مرکزی بر قصبه اولوب، کوزل بر وادینك
ایچنده وصوشوق برچایك کنارنده واقعدر. ۲۰۰۰ ی
مسلم اولمق اوزره، ۳۶۴۰ اهالیسی واردر. —
سفریحصار قضاسی غرباً چشمه، شمالاً اورله، شرقاً
ازمیر وقوش‌آطه‌سی قضالریله، جنوباً دخی قوش
آطه‌سی کورفزیله محاط ومحدود اولوب، صیغه‌جق
ناحیه‌سیله برابر ۱۴ قریه‌یی و ۲۸۸۴۰ اهالی‌یی
حاویدر. اهالیسنك ۲۱۰۰۰ ی مسلم وقصوری
روم واجنبی ویهودیدر. درون قضاده بر چوق
قدیم خرابه‌لر بولنوب، مرکز قضانك اسکله‌سی اولان
صیغه‌جق قریه‌سی (تئوس) شهر قدیمنك خرابه‌لری
اوزرنده مؤسس اولدیغی کبی، لبدوس، قولوفون
وقلاروس اسملریله معروف اولان شهرلرك خرابه‌لری
دخی بو قضا داخلنده‌در. اراضیسی پك منبت او-
لوب، باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، زیتون
وسائره‌دن عبارتدر. زیتون یاغیسی مشهوردر.
اورمانلری دخی چوق اولوب، الك زیاده چام وفستیق
آغاجلرینی حاویدر. درون قضاده اهالیء مسلمه‌یه
مخصوص ۵، روملره مخصوص ایکی ذکور وبر اناث
اوله‌رق ۳، اجنبیلره مخصوص دخی ۱ که جمعاً ۹
مکتب ابتدائی موجوددر. قضانك اراضیسی ۴۷۲
مربع کیلومتره اولوب، ۲۲۰ کیلومتره‌سی اراضیء
مزروعه، ۵۰ کیلومتره‌سی چایر، ۶۵ کیلومتره‌سی
اورمان، ۱۳۷ کیلومتره‌سی دخی طاغلق اراضیء
خالیه‌در.

سفریحصار { (و دها طوغریسی سیوری حصار) آنقره ولایت وسنجا
غنده وآنقره‌نك ۱۳۵ کیلومتره غرب جنوبیسنده
قضا مرکزی بر قصبه اولوب، بر یایله‌نك اوزرنده
واقع اولمغله، آب وهواسی پك لطیفدر. اولدقجه
معمور وتجارتکاه برقصبه اولوب، ۱۱۲۱۱ اهالیسی،
چارشیسی، بر قاچ جامع شریفی، رشدیه مکتبی،
وزراء سلجوقیه‌دن امین الدین میکائیلك جامعنه متصل
۱۵۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی واردر. —
سفریحصار قضاسی شمالاً میخالجحق وشرقاً خیمانه
قضالریله، جنوباً قونیه، غرباً دخی خداوندکار ولا-
یتلریله محدود اولوب، سقاریا ایرماغی جنوب وشرق
وبوکا تابع پورسق نهری دخی شمال حدودینی آیره-
رق، قضانك شمال شرقی کوشه‌سنده برلشیر وشماله
طوغری آقارلر. حیدر پاشادن آنقره‌یه کیدن دمیر
یول خطی بو قضانك شمالنده مرور ایتمکله، بوطریق
کیتدکجه تجارت وزراعتك ترقیسنی موجب اولمقده‌در.
محصولات ارضیه‌سی بغدای، آرپه وسائر حبوباتله
پاموق، آفیون، جهری ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن
عبارتدر. قضا داخلنده ۱۸۵۰۵۴ قیون،
۱۳۹۲۴۹ تفتك کچیسی، ۲۹۰۰ عادی کچی،
۲۰۰۰۰ صیغیر، ۳۰۰۰ مانده، ۱۰۰۰ اشك،
۱۸۰۰ آت، ۱۱۰ استر و ۵۰ دوه موجود اولوب،
خیلی بیاغی وتفتیك چیقار. معمولات صناعیه‌سی
کلیم، سجاده، آلتون وکوشدن تلکاری بیلزیك
وسائره، باقیردن آوانیء مختلفه وتفتیکدن بعض منسو-
جاتدن عبارتدر. مرکز قضادن درت ساعتلق مسافه‌ده
زمان قدیمدن قالمه بر قابلیجه واردر. قوز آغاجی
قریه‌سنده هفته‌ده بر بازار قوریلوب، خیلی آلیش
ویریش اولور. درون قضاده ۱۰۸ جامع، ۲۰
مسجد، ۱۸ مدرسه، ۱ رشدیه، ۱۰۸ صبیان مکتبی،
۱ کتبخانه، ۳۲ تکیه، ۱ کلیسا، ۶ صو دکرمنی، ۵
چشمه وبر چوق اعزه ومظنه مرقدلری موجود در.
اهالیء قضا ۳۴۹۰۲ کشیدن عبارت اولوب، مرکز

ده ساكن ٤٠٠٠ قدر ارمنیدن ماعداسی مسلم وزكدر. قضانك اوته‌سنده بریسنده بر طاقم اسكی شهرلرك و ازآن جمله شرقیون عندنده مشهور اولان (عموره)نك خرابه‌لری موجود اولوب، آثار عتیقه‌سی چوقدر.

سفیان { صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (سفیان بن اسد یاخود بن اسید الحضرمی) كه اهل شامدن معدود اولوب، جبیر بن نفیر كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سفیان بن ثابت الانصاری) كه بئر معونه وقعه‌سنده برادری مالكله برابر شهید اولمشدر. — (سفیان بن حاطب الانصاری الظفری) كه احد وقعه‌سنده حاضر بولنوب، بئر معونه محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (سفیان بن الحكم الثقفی) كه بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سفیان بن خولی العبدی) كه قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه كلوب، شرف اسلامله مشرف اولمشدی. — (سفیان بن ابی زهیر الازدی الشنوی) كه اهل مدینه‌دن اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (سفیان بن زید الازدی) كه ابن سیرین كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سفیان بن سهل یاخود بن ابی سهل). — (سفیان بن صهابة المهری) كه شعرادن ایدی. — (سفیان بن عبد الاسد) كه مؤلفهٔ قلوب عدادنده مذكور در. — (سفیان بن عبد الله الثقفی الطائفی) كه عهد حضرت فاروقیده عثمان بن ابی العاصدن صكره طائف عاملكنه نصب بیورلمشیدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (سفیان بن عطیه الثقفی) كه اهل طائف مبعوثا- نندن ایدی. — (ابو لیلی سفیان بن ابی العوجاء الانصاری) كه بعضلر عندنده تابعیندن معدود اولوب، بعضلری دخی بو قاریده ذكر اولنان سفیان بن ابی زهیرك عینی اولدیغنی التزام ایتمشلردر. — (سفیان بن قیس الثقفی الطائفی) كه ینه صحابه‌دن (وهب بن قیس)ك و (رفیقه بنت قیس)ك برادریدر. — (سفیان یاخود سیف بن قیس الكندی) كه برادری اشعث ایله برابر نزد حضرت نبوی‌یه كله‌رك، قومنه مؤذنلك ایتمكله مأمور بیورلمشیدی. — (سفیان یاخود نفیر بن مجیب) كه بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو جابر سفیان بن معمر القرشی الجمحی) كه جمیل بن معمرك برادری اولوب، حبشه هجرت ایدنلر- دندر. بعضلری بونك انصاردن اولوب، مكه‌یه هجرتله معمر طرفندن اوغللغه قبول ایدلمش اولدیغنی التزام ایتمشلردر. اوغللری جابر وجناده عهد حضرت فارو- قیده وفات ایتمشلردر. — (سفیان بن نسر الانصاری الخزرجی) كه بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر. — (ابو النفر سفیان الهزلی) كه اوغلی نفر كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سفیان بن هانی الفوی) كه صحبتنده اختلاف اولوب، نزد حضرت مرتضوی‌یه كله‌رك، حضرت مشارالیهه انتساب ایتمشدی. مصر- یوندن معدوددر. — (سفیان بن همام المحاربی) كه نبیذ حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو ایمن سفیان بن وهب الخولانی) كه نزد حضرت نبوی‌یه كلوب، حجة الوداعده حاضر بولنمش؛ و بعده مصر وافریقیه فتوحاتنده بولنه‌رق، مغربده ساكن اولمش ایدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

سفیان بن عُیینه { (ابو محمد — الهلالی) قدمای علما وائمهٔ حدیثدن زاهد ومتورع بر ذات اولوب، ١٠٧ تاریخ هجریسنده كوفه‌ده طوغمش، وپدری طرفندن مكهٔ مكرمه‌یه نقل اولنمش ایدی. یتمش دفعه ایفای حج شریف ایتمشدر. زهری وابو اسحق سبیعی وعمرو بن دینار وسائر مشاهیر علمادن روایت ایدوب، كندیسندن دخی برچوق ذوات وازآن جمله امام شافعی حضرتلری روایت ایتمشلردر. حضرت امام اعظم ابو حنیفه ایله دخی ملاقاة ایتمشدر. ارتحالی ١٩٨ تاریخنده واقع اولوب، مكهٔ مكرمه‌نك (حجون) مقبره‌سنده مدفوندر.

سفیان ثوری { (ابو عبدالله — بن سعید) ائمهٔ مجتهدیندن و حدیث وسائر علومده ید طولی اصحابندن زاهد و متورع وصالح بر ذات اولوب، ٩٥ تاریخنده كوفه‌ده دنیایه كلمش، و١٦١ده بصره‌ده وفات ایتمشدر. آنف الترجمه سفیان بن عیینه حلال وحرامی تفریقده بو ذاتدن عالم كیمسه كورمدیكنی بیان ایدیور. مشهور جنید بغدا- دی سفیان ثورینك مذهبنه تابع ایدی. وحتی حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزدن صكره رأس الناس حضرت عمر (رضه)، بعده عبدالله بن عباس (رضهما) بعده شعبی واوندن صكره صاحب ترجمه سفیان ثوری بولنمشدر.

سفوری { (Séphoris) فلسطینده اسکی بر قصبه اولوب، (جلیله) نك مركزی ایدی. حضرت مریم (عم) ك پدر و والده‌سنك مسقط رأسیدر. هرود طرفندن (دیوقیساریه) تسمیه اولنمشدی. ٣٥٣ تاریخنده رومالیلر طرفندن تخریب اولنوب، بعده اهل صلیب طرفندن احیا اولنمش ایسه‌ده، صلاح الدین ایوبی طرفندن هدم ایدیله‌رك، شمدیکی حالده ٦٠٠ اهالیلی حاوی بر قریه‌در.

سفینه { صحابه‌دن اولوب، ازواج مطهره حضرت نبویدن ام سلمه (رضها) نك کوله‌سی ایکن، خدمت رسالتپناهیده بولنمق شرطیله آزاد بیورلمش ایدی. اصل اسمی مهران یاخود رومان ویا عبس اولوب، سفرده یوریلان اصحاب اسلحه و اشیاسنی بوکا تحمیل ایتدکلرندن، جانب حضرت نبویدن (سفینه) لقبیله تلقیب بیورلمش؛ واسمنی صورانلره «بنی رسول الله سفینه تسمیه بیوردی، بشقه اسمم یوقدر» دیر ایمش. کنیه‌سی ابو عبدالرحمن ویا (ابو البختری) در. بنی امیه زمانلرینه قدر بر حیات ایدی.

سقاریا { (Sakaria) آناطولینك بیوك ایرماقلرندن اولوب، خداوندکار ولایتنده آفیون قره حصارینك شمال جهتنده نبعانله شرق شمالی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، صولدن سیدی چایی آلدقدن صکره، شرق جنوبی‌یه طوغری دونوب، آنقره ولایتنه دخول، وبعده ینه شرق شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، سفریحصار قضاسنی محیط برقوس تشکیل ایدر؛ وینه خداوندکار ولایتندن کلن وکندیسندن بیوك اولان پورسق چاییله برلشدکدن صکره، صاغدن آنقره وچبوق صولرندن مرکب انکین چایی آلیر؛ وشماله طوغری آقوب، صاغدن قیرمز چایی آلدقدن صکره، غرب شمالی‌یه طوغری دونر، وآلا طاغ چاییله دیکر برایکی اوفق چایی بعدالاخذ، آنقره ولایتندن خروجله، برخیلی مسافه‌ده خداوندکار وقسطمونی ولایتلرینك وبعده خداوندکار ولایتیله ازمید سنجاغنك حدودینی بالتفریق، ینه خداوندکار ولایتنه کیرر؛ وصاغ وصولدن برقاچ چای آلوب، صولدن بروسه جهتندن کلن کوك صویی آلنجه، شمال شرقی‌یه طوغری دونر؛ وقوجه ایلنه یعنی ازمید سنجاغنه بالدخول، مذکور سنجاغی او استقامتنده شق ایله، صاغدن برقاچ چای دها آلدقدن صکره، اینجیرلینك آلتنده قره‌دکیزه منصب اولور. مجراسی پك طولاشیقلی اوله‌رق ٦٥٠ کیلومتره طولنده‌در. پك چوق قوم وطوپراق ایندیردیکندن، قوجه‌ایلنده چوق دفعه یتاغنی طولدیروب، دکیشدیرمشدر. حتی آطه‌بازارینك آلت طرفنده رومالیلر زمانده یاپلمش اولان متین برکوپری الیوم مجرانك خارجنده قالوب، قوملرك ایچنه کوملمشدر. بو ایرماقده یالکز بر طاقم کوچك کمور قایقلری ایشلکده وکراسته و اودون یوزدیرلمکده‌در. بعض عملیات وحفریات اجراسیله منصبندن ٢٥٠ کیلومتره‌لك قسمنك سیر سفائنه صالح حاله قونمسی کشف اولنمش ایسه‌ده، اجراسز قالمشدر. اسم قدیمی (سانغاریوس Sangarius) در.

سقراط { (Socrate) اعاظم حکمای یونانیدن اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ٤٧٠ سنه اول آتنه‌ده طوغمشدر. پدری (سوفرونیسقوس) هیکلتراش اولوب، کندیسی دخی ابتدا بو صنعته سلوك ایتمش ایسه‌ده، بعده تحصیل علوم وفنونه اولان میل طبیعیسنه تبعیتله، فلسفه‌یه انتساب ایتمش؛ واکمال تحصیلدن صکره، همشهریلرینی طریق مستقیمه سوق ایتمکله کندینی مکلف وموظف عد ایده‌رك، اطرافنی آلان یوزلرجه شاکردانه کندی فلسفه وحکمتنی تدریسه باشلامشیدی. هر شیئی بیلك ادعاسنده بولنان وهر شیئی بر طاقم سوزلرله اثباته چالیشان سفسطه اصحابنه وافکار عتیقه اربابنه قارشی ادارهٔ لسان ایدوب، بونلرك مدعالرینی جرح ایتدیکندن، دشمنلری چوغالمشیدی. سقراط وحدانیته وخالق کائنات اولان بر الهه معتقد اولوب، روحك بقاسنه قائل اولدیغی جهتله، بالطبع یونانیلرك حسابسز آلههٔ کاذبه‌سنه معتقد اولمدیغندن، خصماسی بونی سقراطك علیهنه برسلاح اتخاذ وکنجلرك اخلاقنی افساد ایتدیکی دعوی ایده‌رك، او وقت آتنه‌ده حکم فرما اولان اون بر حاکمدن مرکب هیئتی بونك اعدامنه اقناع ایتمشلردی. بو وجهله میلاددن ٤٠٠ سنه اول، ٧٠ یاشنده اولدیغی حالده، حبس اولنه‌رق، زهر ایچمکه اجبار اولنمشدر. سقراط بو حکمی مردانه تلقی ایدوب،

مأمورلرینی افساد ایله تخلیصنی تکلیف ایدن (قریطون) وسائر شاکردانه بر طاقم ملاحظات حکیمانه ایله جواب رد ویره‌رك، مملکتك قانونه سرفرو ایتمك اقتضا ایتدیکنی کوسترمش؛ وزهری کندی الیه آلوب، اصلا خوف وتلاش کوسترمه‌مش؛ وجان ویرنجه‌یه قدر شاکردانه بقای روح حقنده حکمت درسلری ویرمه‌ده دوام ایتمشدر. سقراطك افعالی دخی اقوالنه مطابق اولوب، هر بر حرکتی حسن اخلاقده برنمونهٔ امتثال ایدی. هیچ بر کتاب یازمیوب، وشاکردانه‌ده کتابدن درس ویرمیوب، مخصوص درسخانه‌سی دخی اولمدیغی حالده، هر کزدیکی وهر اوتوردیغی یرده، اطرافندن اکسیك اولمیان شا-کردانه شفاهاً وازبردن درس ویردی. کلمات حکیمانه‌سی پك چوق اولوب، «کندیکی بیل» کلام عارفانه‌سیله «دنیاده یالکز بر شی اوکرنه بیلدم، که اوده بر شی بیله‌مدیکمدر» کلام حکیمانه‌سی ورد زبانی ایدی. بو ایکی کلامندن برنجیسی «من عرف نفسه فقد عرف ربه» کلامنك مرادفی حکمنده‌در. مملکتنه عائد اولان وظائفنك هیچ برنده قصور ایتمیوب، محاربه‌یه دخی کیتمش، وابراز جسارت ایدوب، (پوتیده) محاربه‌سنده (آلکبیاد) ی و (دلیوم) محاربه‌سنده‌ده (اکسنوفون) ی قورتارمشیدی. افلاطون، اکسنوفون، کلبیونك رئیسی اولان (آنتیستن)، آرستیپ، فدون، اوقلیدس وقریطون شاکردانی جمله‌سندندر. آتنه‌لیلر سقراطی اعدام ایتدکدن صکره، بو حکیمك قدرینی آکلایوب، زعملرنجه جمع آلهه اولان (پانتئون) معبدنده «سقراطك مجهول الهی» نامیله بر هیکل وضع ایتمشلردی. حتی حواریوندن (پاولوس) آتنه‌یه کیتدیکنده «سقراطك بو مجهول الهنی سزه معلوم ایتمکه کلدم» دیدیکی مشهوردر. الحاصل سقراط موحد بر حکیم ربانی اولوب، وحدانیت والوهیتی وبقای روحی کندی عقل وحکمتیله کشف ایتمش؛ وقومنه افهام وتلقیننی ده من طرف الله کندینه محول بر وظیفه طانیمش ایدی. افلاطون «مکالمات» عنوانلی تألیفنده سقراطك اقوال وافکار حکیمانه‌سنی بیان، واکسنوفون بو حکیمی مدافعه ایتمشدر. زوجه‌سی (اکسانتیپ) پك خویسز وکچیمسز بر قاری اولدیغی حالده، سقراط بونك جور واذیتنه دخی کمال توکل ایله صبر وتحمل ایدوب، روحنك بیوکلکنی کوسترمشدر.

سَقَرمی { مغرب اقصاده فاسك قربنده بر قصبه اولوب، موسی بن نصیر طرفندن فتح وبر چوق اسرا اخذ اولنمش ایدی.

سُقُطری { یاخود سقطراء (Socotora) بحر محیط هندیده حضرموت ساحلنك قارشیسنده وآفریقانك اك شرقی نقطه‌سی اولان (غاردافویی) برونك یعنی (رأس عسیر) ك ١٧٠ کیلومتره آچیقنده برآطه اولوب، ′٥٠ °١١ ایله ′٣٠ °١٢ عرض شمالی و ′٤٥ °٥٠ ایله ′١٠ °٥٢ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شرقدن غربه بویی ١١٥ واك واسع برنده اکی ٤٠ کیلومتره اولوب، تقریباً ٦٠٠٠ اهالیسی واردر. سکنه‌سی عرب و مسلم اولوب، نسطوری مذهبنده برمقدار خرستیان دخی واردر. ساحل شمالیسنده (تمریده) اسمیله بر قصبه‌سی واردر. صبرك اك مقبولی بو جزیره‌دن چیقدیغی کبی، عربیده (دم الاخوین) وفرانسزجه‌ده «اژدرها قانی» دینلن بر نوع مقبول ضمغ وانواع بهارات ایله پك ایی قوقو وسواحلنده مرجان چیقار. اراضیسی طاغلق وقورو اولوب، اك یوکسك نقطه‌سی ١٦٥٠ متره ارتفاعنده‌در. بطلیموسك جغرافیاسنده (دیسقوریدس) آطه‌سی اسمیله مذکور اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده صبریله متعارف ایکن، بعده اونودلمش ایدی. پورتکیزلیلر ١٥٠٩ تاریخ میلادیسنده بو آطه‌یی یکیدن کشف وضبط ایدوب، بعده مسقط امامنك دائرهٔ اطاعتنه کیرمش؛ و١٨٣٥ ده انکلیزلر طرفندن اشترا اولنمشدر.

سقمان { (بنی ارتق ملوکنك ایکنجیسی اولوب، سلالهٔ مذکوره‌نك رأسی اولان (ارتق) ك ایکنجی اوغلیدر. پدرلری ارتق وفات ایتدیکنده بیوك برادری ایلغازی ایله مشترکاً فلسطین ورها وسروجده حکم سوروب، اهل صلیبه قارشی عالم اسلامه بیوك خدمتلر ایتمشدر. بعده فلسطین مصر ملوك ایوبیه‌سی طرفندن ضبط اولنمغله، برادری ایلغازی ملکشاه سلجوق طرفندن بغداد

شحنه‌لکنه تعیین اولندیغی حالده، صاحب ترجمه رها حاکملکیله قناعت ایتمش، ومؤخراً ماردینی دخی ضبط ایلمش ایدی. ٤٩٨ تاریخ هجریسنده سقمان وفات ایتمکله، برادری ایلغازی وارثی اولوب، بنی ارتق ملکی بونك نسلنه کچمش ایسه‌ده، سقمانك اولاد واحفادی دخی حصن کیفاده حکم سوروب، بونلر (بنی سقمان) اسمیله دخی یاد اولنورلر.

سقمان { (بنی —) [«ارتق (بنی —)» ماده‌سنه مراجعت.]

سقیفهٔ بنی ساعده { مدینهٔ منوره‌ده اوستی چاتی ایله اورتیلی بر محل اولوب، حضرت ابو بکر (رضه). بو محلده بیعت اولنمشدی.

سقیما { ایران شعراسندن اولوب، فارس خطه‌سندن ایدی. شو بیت اونکدر:

باختیار نیفتاده ام بغربت دهر
تپیدن دلم افکنده‌است‌شهربشهر

سك { ایران شعراسندن وقزوین اتراکندن (حسن بیك) ك مخلصیدر. شاه عباس ماضینك مقربانندن ایدی. شاه مشار الیهك آودن عودتنده بداهةً سویلمش اولدیغی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

سحر آمدم بکویت بشکار رفته بودی
توکه سك نبرده بودی بچه‌کار رفته‌بودی

سکاکی { (سراج الدین ابو یعقوب یوسف بن ابی بکر الخوارزمی) مشاهیر ادبادن اولوب، ٥٥٥ تاریخنده خوارزمده طوغمش، و٦٢٦ ده وفات ایتمشدر. «مفتاح العلوم» عنوانیله پك معتبر برکتابی واردر، که صرف ونحو ومعانی وآداب وعروض وقافیه‌دن بحث ایدر. بوکتابی مشاهیر ادبادن برچوق ذوات وازآن جمله سعدالدین تفتازانی شرح ایتمشدر.

سکبه { (بن الحارث الاسلمی) صحابه‌دن اولوب، بعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی.

سکتوار { مجارستانده بیوك برقلعه اولوب، مجارلر عندنده (ژیژت) اسمیله معروفدر. قانونی سلطان سلیمان خان زماننده ٩٧٤ تاریخنده فتح اولنه‌رق، ممالك عثمانیه‌یه ضم اولنمشدی. پادشاه مشارالیه بو قلعه‌یی محاصره ایتمکده ایکن، ارتحال ایتمشدر.

سکدین { (و نام دیکرله بجقه) مجارستانده مهاجك ٩٥ کیلومتره شرقسنده بر قصبه اولوب، دولت عثمانیه‌یه تابع ایکن، (اکری) ایالتی داخلنده برسنجاغك مرکزی ایدی.

سکران { (بن عمرو بن عبدالشمس القرشی) قدمای صحابه‌دن اولوب، زوجه‌سی (سوده بنت زمعه) ایله برابر حبشه هجرت ایتمش؛ وبر روایتده اوراده وفات ایدوب، دیکر بر روایتده مکهٔ مکرمه‌یه عودتله، هجرت نبویه‌دن اول وفات ایلمشدر.

سکرة الحلبی { مشاهیر اطبادن اولوب، یهودی المذهب ایدی. ملك عادل نورالدین محمود بن زنکینك بر محبوبه‌سنی سائر اطبانك مداواتندن عاجز اولدقلری بر علت مزمنه‌دن قورتارمغله، انعام واحسانه نائل اولوب، کندیسی واولادی حلبده کسب شهرت ایتمشلردی. بونك اوغلی عفیف بن سکره دخی مشاهیر اطبادن اولوب، صلاح الدین ایوبی نامنه قولنجه‌دائر برکتاب تألیف ایتمشدر.

سکری { (ابو حکیم ظافر بن جابر) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، علوم حکمیه‌ده دخی ید طولی صاحبی ایدی. عن اصل موصللی اولوب، حلبه انتقال وتوطن ایتمشدی. ٤٨٢ تاریخلرنده برحیات ایدی. «مقالة فی ان الحیوان یموت مع ان الغذاء یخلف عوض مایتحلل منه» عنوانیله بر تألیفی واردر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، حکیم سقراطك مشهور بر سوزینی آکدیران شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

مازلت اعلم اولاً فی اول
حتی علمت بانی لا علم لی
ومن العجائب ان کونی جاهلاً
من حیث کونی انی لم اجهل

— پدری (جابر بن منصور السکری) موصلده

واوغلی (موهوب بن ظافر السکری) ایله تورونی (جابر بن موهوب السکری) دخی حلبده طبابتله شهرت بولمشلردی . اوغلنك « اختصار کتاب المسائل لحنین بن اسحق » عنوانیله برتألیفی واردر .

سکری { (ابوسعید عبدالله بن العلاء) مشاهیر ادبادن اولوب، ۲۱۲ تاریخنده طوغمش، و ۲۷۵ ده معتمدك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر . ابو حاتم سجستانی وعباس بن الفرج الریاشی ومحمد بن حبیبدن تحصیل علم ایدوب، امرأ القیس، زهیر، نابغه، اعشی، هدبه بن خشرم، هذیل وابونواس کبی فحول شعرانك اشعارینی شرح وتحشیه ایتمشدر . شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

المرء یخلق وحده ویموت یوم یموت وحده
والناس بعدك ان هلكـ ت کمن رأیت الناس بعده

سکسارد { (Szekszard) مجارستانك (تولنه) ایالتنده وتولنه نك ۱۱ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی وکوزل شرابی واردر .

سکستوس آمپیریقوس { (Sextus Em-piricus) یونان قدیم حکما واطباسندن اولوب، مدللیده طوغمش، وایکنجی قرن میلادیده یاشامشدر . فلسفه یه دائر ایکی کتابی موجوددر .

سکستیوس { (Sextius) فیثاغورانك مذهبنه تابع حکمادن اولوب، آوغستوسك زماننده یاشامشدر . برطاقم حکمی جامع برتألیفنك لاتینجه ترجمه سی موجوددر .

سکسك { یمنده حکومت سورن حمیر ملوکندن اولوب، سلفی اولان وایلك اوغلی وخلفی یعفرك پدریدر .

سکلاو { (Seclaves) مداغسقار جزیره سنك شمال غربی جهتنده ساکن بر قوم اولوب، خونخوار وقورصانلقله مألوفدرلر .

سکلر { (Szeklers) مجار اقوامندن بر قوم اولوب، ترانسیلوانیه نك جنوب شرقی جهتنده کی یوکسك محللرنده ساکندرلر . ۳۵۰۰۰ نفوس قدردر .

سکلن { (Seclin) فرانسه نك (نور) ایالتنده و (لیل) ك ۱۰ کیلومتره جنوبنده اوله رق، (ناویته) چایی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۴۹۷۰ اهالیسی، ایپلیکخانه لری، دباغخانه لری، زیتون یاغی دکرمنلری وطوز و شکر تصفیه خانه لری واردر .

سَکَن { شعر و ادب وظرافتیله مشهوره بر خاتون اولوب، دولت عباسیه رجالندن محمد الوراقك جاریه سی ایدی . خلیفه متعصم کندیسنی صاتین آلمق ایستدکده، سکن رضا ویرمیوب، بعده افندیسی صاتمق ایستدیکنده، سکن خلیفه یه براستدعا تقدیم ایتمش؛ ومعتصم اولکی ردینه حدت ایدوب، عرضحالنی ییرتمش ایدی . بونك اوزرینه صاحبهٔ ترجمه بر قصیده نظم ایدوب، متعصمه تقدیم ایتمشدی، که مطلعی شودر :

مالدر سول اتانی منك بالیاس
احدثت بعد وداد جفوة القاسی

سکن { (یاخود سکین الضمری) صحابه دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر .

سکندر { [« اسکندر » ماده لرینه مراجعت بیوریله .]

سکود { خداوندکار ولایتنك ارطغرل سنجاغنده ومرکز لواء اولان بیله جکك ۲۰ وبروسه نك ۱۰۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، همنامی اولان طاغك اتکنده واقعدر . هواسی لطیف وصولری لذیذ اولوب، اطرافی باغچه ومرعا واورمانلرله مستوردر . قصبه نك ۵۰۰۰ قدر اهالیسی، بری ارطغرل غازی وبری چلبی سلطان محمد خان طرفندن یاپلمش ایکی ودیکر ایکی که جمعاً ٤ جامع شریفی، ۲ کتبخانه سی، ۲ مدرسه سی، ۱ رشدیه و ۱ ابتدائی مکتبی و ۲ ایپك فابریقه سی واردر . بو قصبه دولت علیهٔ عثمانیه نك بشیکی حکمنده اولوب، ملوك سلاجقه طرفندن ارطغرل غازی یه ترك اولنمش؛ وسلطان عثمان خان غازی اورادن اطرافه توسیع ملك ایلمشلر ایدی . غازئ مشارالیهك قصبه نك خارجنده تربه سی اولوب، جوارنده زوجه لریله مخدوملری ساوجی بك مدفوندر .

مدانیه وبروسه‌دن وکلیك اسکله‌سندن کله‌رك، قونیه‌یه طوغری ممتد اولان شوسه سکودك ایچندن کچر. قصبه‌ده پاموق وایپکدن قاریشیق بر نوع چارشافلق قماش اعمال اولنور. — سکود قضاسی شمالاً بیله‌جك قضاسیله، غرباً دومانیچ ناحیه‌سیله جنوباً وشرقاً کوتاهیه سنجاغیله، شمال شرقی جهتندن دخی قسطمونی ولایتیله محدود ومحاط اولوب، بوز اویوك، این اوكی و میخال غازی ناحیه‌لریله برابر ۹۲ قریه‌یی حاوی اولدیغی حالده، اهالیسی ۴۰۰۰۰ راده‌لرنده در،که بونلردن یالکز ۵۰۰۰ قدری ارمنی وروم و سائره اولوب، قصوری مسلمدر. جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. اراضیسی قسماً طاغلق وسنکستان وقسماً منبت اووه ودره‌لردن عبارت اولوب، هر نوع محصول یتیشیر. باغلری چوق اولوب، قوری اوزوم، پکمز، بولامه وسائره چیقار. پاموق دخی حاصل اولور. طود آغاجلری چوق اولوب، خیلی ایپك چیقاریلیر. بو قضاده برچوق مهاجرین اسکان اولنوب، مجدداً قریه‌لر تشکیل اولنمشدر. اورمانلری اودون وکمور قطع واعماله یارایوب، کراسته‌یه الویریشلی آغاجلری یوقدر. درون قضاده ۵۵ جامع ومسجد، ۸ مدرسه، ۲ رشدیه، ۱ ابتدائیه و ۶۰ صبیان مکتبی، ۴ کلیسا، ۱ حاوره، ۱۵ حمام، ۱۷ خان، ۵۰۲ دکان ومغازه موجوددر.

سکور { قونت دو — (C. de Ségur) بر چوق امراء عسکریه وسائر مشاهیر یتیشدیرمش برخاندانه منسوب فرانسه علما ومورخیننددن اولوب، تاریخ وسیاسیاته دائر برقاچ کتابله بعض حکم وامثال وحکایات یازمشدر. برمدت فرانسه طرفندن پترسبورغده سفیر بولنمش؛ وبعده اعیان صره‌سنه چکوب آقادمیا اعضالغنه‌ده قبول اولنمشیدی. ۱۷۵۳ ده طوغوب، ۱۸۳۰ ده وفات ایتمشدر.

سکینه { صحابیاتدن ایکی خانون اولوب، بری سعد بن ابی وقاص حضرتلرینك همشیره‌سی (ام الحکم) در. دیکرندن آزادلیسی ابو صالح روایت ایتمشدر.

سکینه { (ست —) حضرت امام حسین (رضه) افندمزك سالفة الترجمه رباب بنت امرء القیس‌دن متولده کریمه‌سی اولوب، اصل اسمی آمنه یاخود امینه ویا امیمه ایدی. حسن وظرافتده امثالسز اولدیغی کبی، عقل وذکاوت وعلم وادبده دخی فریدهٔ عصر ایدی. حتی فرزدق وابن اذینه کبی مشاهیر شعرانك اشعارینی انتقاد ایده‌رك، کندیلرینی الزام ایدردی. صاچلرینی باغلامه‌ده کندینه مخصوص بر طرزی اولوب، (طرة سکینه) دینمکله معروف اولان بو طرزی معاصره‌لری تقلیده چالیشدقلری حالده، پایه‌مازلردی. دیانت وتقواده دخی مشهوره اولوب، زوجلری حقنده متواتر اولان تندلکی‌ده استغراقندن ایلری کلیردی. حضرت امام حسن (رضه)ك اوغلی حسن عم بزرکواری امام حسین حضرتلرندن کریمه‌لری فاطمه وسکینه‌دن برینی طلب ایتدیکنده، حضرت امام فاطمه‌یی مناسب کوروب، او حسن واخلاقجه والده‌م فاطمه (رضها) یه مشابهدر، سکینه ایسه حسنی وظریفه ایسه‌ده، حال استغراق زوجنی بختیار ایتمسنه مانعدر، بیورمشلردی. حضرت سکینه ابتدا مصعب بن الزبیر حضرتلرینه واروب، بونك شهادتندنصکره (عبدالله بن عبدالله بن حکیم)ه وارمش، وبوندن (قریب) اسمنده براوغلی اولمشدی. بعده اصبغ بن عبد العزیز بن مروانه عقدی اجرا اولنمش ایسه‌ده، بونك طرفندن قبل الدخول تطلیق اولنمش؛ ومتعاقباً حضرت عثمان بن عفان (رضه)ك تورونی (زید بن عمرو)ه وارمش ایسه‌ده، بودخی سلیمان بن عبد الملك بن مروان طرفندن تطلیقنه اجبار اولنمش ایدی. نوادر و حکایات ظریفه‌سی چوقدر. ۱۱۷ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایلدیکی تواریخده مسطور ایسه‌ده، مصر قاهره‌ده تربه‌سی زیارتکاه انامدر.

سلا { (Sela) مغرب اقصاده بحر محیط آطلاسی ساحلنده و (ابورکرك) نهری منصبك شمالی کنارنده اوله‌رق رباطك قارشیسنده بر قصبه و اسکله اولوب، فاسك ۱۸۵ کیلومترو غربنده و ۴۵″ ۲′ ۳۴° عرض شمالی ایله ۵′ ۹° ۵۴″ طول غربیده واقعدر. ۱۰۰۰۰ اهالیسی، متعدد جوامع شریفه ومدرسه‌لری، اطرافنده سبزه باغچه‌لری واندلس طرز معمارسنده ابنیه‌سی واردر. وقتیله پك بیوك وتجارتکاه بر شهر اولوب، شمدیکی حالده قسم اعظمی خرابدر. بونك قارشیسنده دولت موحدینك مؤسسی عبد المؤمن (مهدیه) اسمیله بر قصبه بنا ایتمشیدی، که الیوم (رباط) اسمیله

معروفدر. سلا مقدس بر قصبه عد اولنوب، خرستيان ويهوديلره اقامتى ممنوع اولديغندن، تجا-رتى رباطه انتقال ايتمشدر. اكثر اهاليسى اندلس مهاجرلرى احفادندن عبارتدر. قصبه سورله وقلعه‌لرله محاطدر. سلا پك اسكى بر قصبه اولوب، آنجق ازمنهٔ قديمه‌ده نهرك جنوبى كنارنده يعنى رباطك اولديغى محلده واقع ايدى. فنيكه‌ليلرك تأسيسكر-ده‌سى اولوب، بعده روماليلره گچمش؛ وممالك اسلاميه عدادينه گچدكدن صكره كسب عمران ايتمشدى. — سودان غربيده نيل سودانى يعنى نجر ايرماغى كنا-رنده دخى بو اسمله تجارتگاه بر قصبه بولنديغنى شريف ادريسى بيان ايديور.

سلاجقه { [«سلجوقيان» ماده‌سنه مراجعت بيورليه.]

سلام { صحابه‌دن ايكى ذاتك اسمى اولوب، برى عبدالله بن سلامك همشيره زاده‌سى وديگرى عمروك اوغليدر.

سلام { (طاهر — بك) متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب، صدارت مكتوبجيسى، باش محاسبه وبيوك روزنامچه خواجه‌سى، چاوش باشى، مجلس احكام عدليه اعضاسندن ودعاوى ناظرى بولنمش؛ و ١٢٦٠ ده وفات ايتمشدر. مرتب ديوانى وقدورى‌يه شرحى واردر. مقامات حريرى‌يى وميزان الادبى دخى تركجه‌يه ترجمه ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

سلام اوزانمه سوزى قصه‌يى دراز ايتمه
يتر يتر كسه‌لم پك اوزاندى مبحث زلف

سلامش { (الملك العادل بدر الدين بن الملك الظاهر بيبرس) مصرده حكومت سورن غلامان اتراكك آلتنجيسى اولوب، ٦٧٨ تاريخنده، برادرى ملك سعيد ناصر الدين محمد بركتدن صكره، ٧ ياشنده اولديغى حالده، تخته قعود ايتمشدر.

سلامش { علمادن اولوب، ٥٤٥ تاريخلرنده شامده ياشامش؛ و «البستان» عنوانيله جغرافيه‌يه متعلق بر كتاب يازمشدر، كه ١٥٨٤ تاريخ ميلاديسنده رومادە طبع اولنمشدر.

سلامه { صحابه‌دن بروجه زير درت ذاتك اسميدر: (ابو عمرو سلامه) كه اوغلى عمرو كنديسندن روايت ايدوب، آنجق صحبتى مشكوكدر. — (ابو حدرد سلامه بن عمير الاسلمى) كه ٧١ تاريخنده وفات ايتمشدر. — (سلامه بن قيصر الحضرمى) كه مصريوندن معدود اولوب، صحبتى مشكوك اولديغى حالده، ابو هريره‌دن روايت ايتمشدر. — (سلامه ونام ديگرله هلب) كه اوغلى قبيصه كنديسندن روايت ايتمشدر.

سلامه { صحابيادن بروجه زير درت خاتونك اسميدر: مخدوم حضرت نبوى (ابراهيم)ك داديسى سلامه، كه انس بن مالك كنديسندن روايت ايتمشدر. — (خرشه بن الحر)ك همشيره‌سى (سلامه بنت الحر الازديه) كه بر قاچ حديث شريفك راويه‌سيدر. — (سلامه بنت سعد بن الشهيد) كه فتح مكه‌دن صكره، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه بيعت ايتمشدر. — (سلامه بنت معقل الخزاعيه) كه ابو اليسر بن عمروك برادرى حبابك جاريه‌سى اولوب، اوندن بر اوغلى دخى اولديغى حالده، وفاتنده دينيچون صاتلمسى قصد اولنمغله، نزد حضرت پيغمبرى‌يه مراجعت ايتمش؛ وجانب رسا-لتپناهيدن بر كوله ايله مبادلةً اعتاق بيورلمش ايدى.

سلامه { طائف قربنده بر قريه اولوب، جانب حضرت نبويدن اوراده مسجد شريف بنا بيورلمشيدى. ابن عباس حضرتلريله او-لادندن بعضلرينك و بعض صحابه‌نك قبرلرى بو قريه‌ده‌در.

سلامه بن رحمون { (ابو الخير — بن مبارك) مشاهير اطبادن اولوب، يهودى المذهب ايدى. مصرده نشأت ايتمشدر. منطق وفلسفه‌ده دخى يد طولى صاحبى ايدى. طبده ابو الحسن بن رضوانك شا-گردى ابو كثير بن لزفاندن ومنطقده مشهور ابو الوفاء مبشر بن فاتكدن درس آلمشيدى. باشليجه تأليفاتى بروجه آتيدر: «كتاب نظام الموجودات»، «مقالة فى السبب الموجب لقلة المطر بمصر»، «مقالة فى العلم الالهى»، «مقالة فى خصب ابدان النساء بمصر عند تناهى الشباب». — اوغلى (مبارك بن سلامه بن رحمون) دخى مشاهير اطبادن اولوب، «مقالة فى الحجرة المسماة بالشقفة والخزفة» عنوانيله بر تأليفى واردر.

سلامة الزرقاء { دولت عباسيه عصرى مشا. هير مغنياتندن اولوب، ابن رامينك جاريه‌سى وسالفة الترجه ربحه وسعده‌نك قپو يولداشى ايدى . منصور زماننده بصره واليسى بولنان سليمان بن علينك اوغلى جعفر سكسان بيك درهمه صاتين آلمشيدى . حسن الحان وموسيقيده وشعر وادب وظرافتده بى مانند ايدى . ماوى كوزلى اولديغندن (زرقاء) لقبيله تلقيب اولنمشدر .

سلامة القس { مشاهير مغنياتندن بر جاريه اولوب، مدينه‌ده تولد ومو. سيقى‌يى تعلم ايتدكدن صكره ، ملوك امويه‌دن يزيد بن عبدالملكه صاتلمشيدى . سالفة الترجه (حبابه) ايله قپو يولداشى اولوب «الحن من قينتى يزيد» ضرب‌مثلى بونلرك ايكيسى حقنده‌در .

سلامى { (ابو الحسن محمد بن عبدالله) مشاهير شعرادن اولوب ، خالد بن وليد حضرتلرينك برادرى وليد بن وليد المخزومينك نسلندندر . ٣٣٦ تاريخنده دار السلام بغدادده طوغوب، ٣٩٣ ده وفات ايتمشدر. دها صبى ايكن شعرسويلمكه باشلايوب، موصله وارديغنده، اوراده بولنان مشايخ شعرادن ابو عثمان خالدى وابو الفرج البيغاء و ابو الحسن التلعفرى بونك حداثت سنيله جيادت شعرينه متحيراولوب، ابتدا اشعارينك مسروق اولديغنه حكم ايتمشلرسه‌ده ، سلامى بداهة و حاله مناسب سويلديكى اشعارله اقتدارينى واشعارينك كندى زادهٔ طبع سليمى اولديغنى اثبات ايتمشيدى . بعده اصفهانه كيدوب، وزير شهيد صاحب بن عباده قصيدهٔ بائيه‌سنى تقديم ايتمش ؛ وبرچوق وقت وزير مشاراليهك نزدنده بولنوب، برچوق انعام واحسانلرينه نائل اولمش؛ ونهايت بونك طرفندن شيرازده بولنان عضد الدوله تقديم اولنه‌رق ، «مفتاح المأمول» عنوانلى منظومه‌سنى تقديم ايتمش؛ و وفاتنه‌دك مشار. اليهك ياننده قالمشدر. شو برايكى بيت حكمدار مشاراليهك مدحنه دائر سويلديكى قصائدينك برندندر :

تشبهه المداح فى الباس والندى
بمن لو رآه كان اصغر خادم

ففى جيشه خمسون الفاً كعنتر
و امضى وفى حزانه الف حاتم

سلامى { (عبدالملك بن حبيب) اندلس مشاهير علماسندن اولوب، غرناطه جوارنده طوغمش، و ٢٨٩ تاريخنده قرطبه‌ده وفات‌ايتمشدر. علوم وفنون متنوعه‌يه‌دائر بك چوق تأليفاتى واردر.

سلامى { (ابو الفضل محمد بن ناصر) مشاهير ادبا و حفاظدن اولوب، ٤٦٧ تا. ريخنده مدينة السلام بغدادده طوغمش؛ و ٥٥٠ ده ينه اوراده وفات ايتمشدر . وقتنده بغدادك حافظى اولوب ، ابو الفرج ابن الجوزى كبى مشاهير علما كنديسندن روايت ايتمشلردر .

سلامى { ايران شعراسندن ايكى كشينك مخلصى اولوب ، برنجيسى اصفهانليدر . شو بيت اونكدر :

هردم اى‌دل‌چه‌كشى طرهٔ مه‌سيمايى
تانيفتى بيلايى نشيقى جايى

— ايكنجيسى (شاه محمد) هراتلى اولوب ، شهر مذكورده ابريشم بوكمكله مشغول ايدى . شو قطعه اونكدر :

من شدم در طلب يار نمى پرسيدم
خبر اوز كسى تا كه نكويد ديدم
هركجا يافتم ازنعل سمند تو نشان
تا نبيند دكرى روى برآن ماليدم

سلامى { (شيخ —) متأخرين شعراء عثمانيه. دن ومشايخ نقشبنديه‌دن اولوب ، عن اصل ازميرلى اولديغى حالده ، قريهٔ ابا ايوب انصاريده پوست نشين ايدى . ١٢٢٨ ده ارتحال ايتمشدر . شو برايكى بيت اونكدر :

ادنى قوليم فخر رسول الثقلينك
اول نور احمد احمد جد حسنينك
نوش‌ايلرايسه‌م شاه حسن‌عشقنه‌زهرى
چكمم المى يولنه باش كيتسه حسينك

سلاميه { موصل قربنده و دجله‌نك ساحل شرقيسنده بر بيوك قريه اولوب، جامعى و باغ و باغچه‌لرى وار ايدى . بعض مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنمشدر .

سلاند { ياخود سئلاند (Seeland) دانيمار. قه‌نك اك بيوك آطه‌سى اولوب ،

بالطيق دكزنده و اسوجك جنوب غربى كوشه‌سى قارشيسنده واقعدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٦٥٠٠٠٠ كشى اولوب، مركزى دانيمارقه‌نك پايتختى اولان قوپنهاق شهريدر. بش ايالته منقسمدر. زراعتى پك ايلرى وحيوانات اهليه‌سى چوقدر. [زياده معلومات ايچون « دانيمارقه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سلانيك (Salonique) روم ايلنده ماكدونيه خطهٔ قديمه‌سنده وآطه‌لر دكزنده واقع سلانيك كورفزى ايچنده اوله‌رق استانبولك ٥١٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده و ″٢٨ ′٣٧ °٤٠ عرض شمالى ايله ″٤٦ ′٣٧ °٢٠ طول شرقيده واقع ولايت مركزى بر شهر اولوب، ١٥٠٠٠٠ اهاليسى، ٥٦ جامع شريفى، ٧ مدرسه‌سى، ١ كتبخانه‌سى، ٢٣ تكيه‌سى، ١٦ كليساسى، ٢١ حاورەسى، ٣ خسته‌خانه‌سى، بر بدستانى، ١٥ مسافرخانه‌سى، ٢٧ مختلف فابريقه‌سى، بر تياتروسى، برمكتب اعدادئ ملكيسى، ٢ رشديه‌سى، بر رشديهٔ عسكريه‌سى، بر صنايع وبر زراعت مكتبى، « فيض صبيان »، « ترقى » و « روضهٔ تعليم » اسملريله منتظم اوچ مكتب خصوصيسى، رسمى وخصوصى متعدد مكاتب ابتدائيه‌سى، روم، بلغار، اسرائيلى وصربلى اهالى‌يه مخصوص ذكور واناث رشدى و ابتدائى مكتبلرى، انكليز پروتستانلره مخصوص ذكور واناث وآلمانلره مخصوص ذكور مكاتب ابتدائيه‌سى؛ قديم وجديد متعدد صو يوللرى، هوا غازى، كوزل ره‌حتمى صاغلام ليمانى، كمر اسميله اسكى بر طاق ظفرى وسائر بعض آثار عتيقه‌سى واردر. سلانيك بر تپه‌نك غرب جنوبى اتكنده مؤسس اولوب، سورله وبر طاقم قله‌لرله محاط اولديغى حالده، دكز جهتنده سورى هدم اولنه‌رق، مكمل بر ريختم انشا اولنمش؛ وبو جهتده زياده‌سيله توسع ايدوب، منتظم ابنيه‌يى حاوى يكى محله‌لر و ريختم بوينجه جسيم تجارتخانه‌لر و مغازه‌لر وهوتللر ياپلمشدر. ابنيهٔ عتيقه‌سنك مصنع و مهملرى جوامع شريفه‌سى اولوب، بونلرك بعضلرى وعلى الخصوص حورتاجى، آيا صوفيه، قاسميه و اسكى جمعه جامعلرى وقتيله بت پرستلرك معبدلرى ايكن، بعده كليسايه ونهايت معابد مسلمينه تحويل ايدلمش اولملريله بر طاقم موزايقلر وسائر تزيينات صناعيه ايله مزيندر. سلانيك شهرى اخيراً آوروپادن كلن بيوك دمير يول خطنه ربط اولنه‌رق، يالكز روم ايلنك دكل بلكه بتون آوروپانك آطه‌لر دكزنده واسكندريه ايله ازمير قارشيسنده بيوك ومهم بر اسكله‌سى حكمنه كچوب، كوندن كونه كسب توسع وعمران ايتمكده در. بو دفعه بر طرفدن دده آغاج طريقيله درسعادته بر طرفدن مناستر طريقيله آدرياتيق دكيزى اسكله‌لرندن برينه دمير يولله ربط ايدلمكده اولوب، بو يوللر بر قات دها تجارت واهميتنى آرتيره‌جقدر. اهاليسنك نصفنه قريب مقدارى اسرائيلى اولوب، بونلرك اجدادى انكيزيسيونك شدائدى دورنده اسپانيادن بو طرفه هجرت ايتمش اولمغله، اليوم اسپانيول لسانيله متكلمدرلر. مقدار باقيسنك قسم اعظمى مسلمان، روم، بلغار واجنبيدر. سلانيكك هواسى قيشين معتدل اولوب، ميزان الحراره نادراً صفردن آشاغى اينر، وياغان قارچوق طورماز. ياذين بر آز صيجاق اولوب، شهرك قربنده وغربنده كورفزه منصب اولان واردار ايرماغنك مجراسى اطرافنده تشكيل ايلديكى بعض بطاقلقلر صيتمه‌يى توليد ايدبورسه‌ده، بو بطاقلقلرك تطهيرى هوايى كيتدكجه تصحيح ايتمكده در. صنوف اهاليسى كرك تجارت وصنايعه وكرك علوم ومعارفه مستعد ذكى وچاليشقان آدملردر. سلانيكده اسكيدن برى خاولى، بز، خالى وسائر بعض معمولات ياپلمقده اولديغى كبى، اخيراً ايكى بيوك ايپليكخانه ايله متعدد جام وشيشه، صابون، طوغله وكرميد فابريقه‌لرى وبركاغد فابريقه‌سى تأسس ايتمشدر. كرك امتعهٔ اجنبيه‌دن وكرك پك منبت ومحصولدار اولان ولايتى وقوصوه ومناستر ولايتلرى محصولاتندن بيوك بر تجارت اجرا اولنوب، سلانيك شهرينك كوندن كونه تجارتى آرتمقده‌در. الحاصل سلانيك آوروپاى عثمانينك پايتختندن صكره ايكنجى شهرى اولوب، يقين وقتده دنيانك بيوك شهرلريله ادعاى رقابت ايده‌جك بر حاله كلمكه استعداد كوسترمكده در. —— سلانيك قضاسى شرقاً كسنديره ولنقظه، شمالاً عورتحصار، غرباً يكيجه، غرب جنوبى جهتندن قره‌فريه وقترين قضالريله جنوباً وقسما جنوب غربى جهتندن دخى سلانيك كورفزيله محاط و محدود

اولوب، وارداز وكلريه ناحيه‌لريله برابر ١٠١ قريه‌يي
حاويدر. شهرله برابر قضانك اهاليسى ١٨٠٠٠٠
اولوب، قراده‌كى اهاليسنك قسم اعظمى مسلم وترك
و قصورى روم، اولاخ، چنكانه و سائره اولوب،
بلغارلرى آزدر. اراضيسى منبت ومحصولدار اولوب،
حبوبات متنوعه ايله سبزه وميوه‌لرك انواعى و شراب
وسائره حاصل اولور.

سلانيك شهرى ازمنهٔ قديمه‌ده (ترمه) اسميله بر
قصبه اولوب، (قساندر) طرفندن كندى زوجه‌سى
اولان بيوك اسكندرك همشيره‌سى ناميله (تسالونيكى)
تسميه اولنمشدى. بعض روماليلر ميلاددن ايكى اوچ
يوز سنه اول سلانيكه هجرت وتوطن ايتمش؛ ونها-
يت شهر دخى ماكدونيه ايله برابر روماليلرك ضبطنه
كچمش ايدى. قسطنطين سورلرينى وليمانى ياپديروب،
شهرى توسيع وتزيين ايتمشدى. قسطنطينيه روم
ايمپراطورلرى زماننده سلانيك بر طاقم داخلى تزاعلر
و فسادلره ميدان اولوب، يدنجى قرن ميلاديده بر
قاچ كون سورن بر حركت ارض اثناسنده اسلاولر
طرفندن يغما ايدلمش؛ وبعده عربلر طرفندن فتح
اولنمش ايسه‌ده، محافظه اولنه‌مامش ايدى. ١١٨٥
تاريخنده سيجليه نورمانلرينك ضبطنه كچوب، بونلر
طرفندن دهشتلى اعتسافات اجرا اولنمش؛ و نهايت
ونديكليلرك النه كچمش ايدى. ٧٩٦ تاريخ هجريسنده
يلديرم سلطان بايزيد خان طرفندن فتح اولنه‌رق،
فترت زماننده الدن چيقمش اولمغله، ٨٣٢ ده سلطان
مراد خان ثانى طرفندن قطعياً فتح، وممالك عثمانيه‌يه
ضم اولنمش؛ و او وقتدن برى دائما ايالت و ولايت
مركزى بولنمشدر.

سلانيك { ولايتى. دولت عثمانيه‌نك روم-
ايلنده‌كى ولايانتدن بيوك ومهم
بر ولايت اولوب، شرقاً ادرنه ولايتيله، شمالاً شرق
روم‌ايلى وبلغارستانله وقوصوه ولايتيله، غرباً وغرب
جنوبى جهتندن مناستر ولايتيله، جنوباً دخى آطه‌لر
دكيزيله محاط ومحدوددر. ٣٩°٥٣′ ايله ٤٢°٧′ عرض
شمالى و ٢١° ايله ٢٣°٤٥′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد
اولور. شرقدن غربه طول اعظمى تقريباً ٢٨٠
كيلومتره وشمالدن جنوبه عرض اعظمى تقريباً ٢٠٠
كيلومتره اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٥١٦٤٩
مربع كيلومتره و اهاليسى ١٠٢٨٣٧٧ كشيدر.
بو مقداردن ٤٤٩٥٩٠ ى يعنى نصفنه قريب
قسمى اسلام وترك ٢٩٤٩٧٧ سى روم و اولاخ،
١٨٤٢٢٩ ى بلغار، ٤٣٠٨٤ ى يهودى، ٥٧١٧١ ى
چنكانه و قصورى اقوام و ملل مختلفه‌يه منسوبدر.
بو ولايت آوروپاى عثمانينك آطه‌لر دكيزنده‌كى سوا-
حلنك نصف غربيسنى يعنى طاشوز آطه‌سنك قار-
شيسنده‌كى قره صو منصبندن حدود يونانيه‌يه قدر
اولان سواحلى حاوى اولوب، بو سواحلده اك اول
كوزه چارپه‌جق شى (خالكيديق) شبه جزيره‌سيدر،
كه سلانيك كورفزيله رنديته كورفزى آره‌سنده
جنوبه طوغرى ممتد واسع بر شبه جزيره اولوب،
جنوب شرق قسمنده او جهته اوزانير طار واوزون
اوچ شبه جزيره‌سى واردر، كه اك غربيسى كسنديره،
اورته‌ده‌كى لونغه و شرق طرفنده‌كى‌ده آينوروز
اسميله مسمادر. بو اوچ شبه جزيره آره‌سنده كسنديره
و آينوروز كورفزلرى تحصل ايديور. سلانيك ولايتنى
تشكيل ايدن اراضينك تنوع احوالى شايان دقت
اولوب، هرطرفنده يوكسك طاغلرى وواسع اووه‌لرى
واردر. ولايت تماميله آطه‌لر دكيزى مائله‌سنده بو-
لنوب، قوجه بلقان سلسلهٔ جباله مربوط دسپوت
ونام ديكرله ردوب طاغى شمال شرق حدودينى تشكيل
ايلديكى كبى، بوكا وشار سلسله‌سنه مربوط ديكر بر قاچ
طاغ ايله بعض جبال منفرده ولايتك ايچنده امتداد
وتشعب ايديور. بونلردن (پريم) و (مالش) طاغلرى
حدوددن ولايتك ايچنه دخول ايتدكلرى كبى، مالشك
قارشيسنده (بلس) طاغى غربدن شرقه طوغرى اوزانير
وقوصوه ولايتندن كلن (بلاغوشه) طاغنه اولاشير.
بلسك قارشيسنده يعنى جنوبده (قوريشه) و (لشبك)
طاغلرى رنديته كورفزينه قدر اوزانيرلر. (حورتاج)
طاغى خالكيديق شبه جزيره‌سنك قاعده‌سنده غربدن
شرقه ممتد اولوب، بونك جنوبه طوغرى اوزاتديغى
قوللر بوقاريده ذكر اولنان كسنديره ولونغه وآينو-
روز شبه جزيره‌لرينى تشكيل ايديور. مناستر ولايتى
حدودنده يعنى ولايتك غرب شمالى جهتنده پولژنيچه،
بابونه، پرسلاب، قوشوف، پلاطيچ، ماريانشقه، پاييق
و آغستوس طاغلرى شمال شرقى‌يه يعنى واردار مجراسنه

طوغری اوزانیرلر . ولایتك جنوب غربی قسمنده
یونان حدودی قربنده دخی مشهور لیمپوس طاغی
ویوکا مربوط اوله‌رق شماله طوغری ممتد اولان
کلندیر طاغی بولنیور . ولایتك زراعتجه اك بیوك
ثروتی حاصل ایدن سلانیك وسیروز اووه‌لرندن بشقه
ذکر اولنان طاغلرك آره‌لرنده‌وانهار مجرالرنده آزچوق
کنیش برچوق اووه‌لرومنبت وادیلر ویایرلر بولنیور.
بو اووه‌لرك اك بیوکاری واردار ، درامه ، پتریچ ،
استرومجه، طوبران ولنقطه اووه‌لریدر. ولایتك میاه
جاریه‌سی چوق اولوب، اك بیوك نهری (واردار)،
ایکنجیسی قره صو (استروم)، اوچنجیسی دیکر قره‌صو
(مسته) و دردنجیسی اینجه قره صو ایرماقلریدر .
بونلردن ماعدا کرك بونلره وکرك طوغریدن طو-
غری‌یه دکزه دوکیلور برچوق انهاری وار در .
واردار قوصووه ولایتندن کلوب ، سلانیك ولایتنه
دخولنده بیوك بر ایرماق اولدیغی حالده، کوپریلیدن
آشاغی صاغدن طوبالقه، بابونه، قره‌صو، بوشووه
ومنصبنه قریب محلده یکیجه کولنك آیاغی حکمنده
اولان قره آزمق نهرلرینی وصولدن دخی برغالیجه
وغالیك چایلرینی وبرچوق دره‌لر اخذ ایدر. بو ایر-
ماغك آچیلوب سیر سفائن حالنه قونمسی وسدلر انشا-
سیله اطرافی باصمه‌سنك منعی متصوردر . قره‌صو
بلغارستانك کوستندیل جهتندن کلوب، صاغدن
استرومجه نهرنی و صولدن (بیستریجه)یی آلدقدن
صکره سیروز اووه‌سنه دوشر؛ و صاغدن بوطقووه
کولنك آیاغنی، صولدن دخی دمیر حصاردن کچن
(قره‌شوه) چاینی ودیکر برطاقم دره‌لر آلدقدن صکره،
(تخیانوس) کولنه دوشر وبوکولده دخی سیروزدن
کچن (ورونده‌ی) و(درامانیجه) نهرلرینی‌اخذ ایله، چای
آغزنده کولدن چیقوب، رندینه کورفزینه دوکیلور.
دیکر قره صو (مسته) نهری بلغارستان ایله شرقی
روم‌ایلی حدودنده نبعان ایدن برطاقم چایلردن بالتشکل،
جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله ، ولایتك حدود
شرقیه‌سنه بالوصول، منصبنه‌قدر بوجهتدن حدودنی
تفریق ایدر. اینجه قره‌صو (ویستریجه) نهرینه کلنجه،
مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغندن کله‌رك ، ولایته
بالدخول، سلانیك اووه‌سنه دوشر، وصاغ‌وصولدن
برایکی اوفق چای آلدقدن صکره، واردار منصبنك
آلت طرفنده سلانیك کورفزینه دوکیلور . بودرت
بیوك نهرك خارجنده اوله‌رق طوغریدن طوغری‌یه
دکیزه منصب اولان نهرلر حکمسز اولوب، بو نهرلرده
باشلیجه (خالکیدیق) شبه جزیره‌سنده‌در. ولایتده
بر خیلی کوللر دخی بولنوب ، اك بیوکاری : مناستر
ولایتی حدودنده واقع (اوستروه)، همنامی اولان
قصبه جوارنده واقع (یکیجه) ، لنقطه قضاسنده وخا-
لکیدیق شبه جزیره‌سنك قاعده‌سنده بولنان (بشیك)
و اونکله اختلاط ایدن (آیواسیل) ، همنامی اولان
قضاده واقع (طوبران)، سیروز اووه‌سنده وقره‌صو
مجراسنده تشکل ایدن (تخیانوس) و درامه سنجاغنده
بولنان (پراویشته)کوللریدر .

سلانیك ولایتنك اراضیسی پك منبت اولوب، بو
ولایت آوروپا قطعه‌سنده‌کی ولایات عثمانیه‌نك اك
محصولداریدر. باشلیجه محصولاتی بغدای ، آرپه،
مصر، یولاف، سیسام ، پرنج وسائر حبوبات متنوعه
ایله پاموق ، توتون ، آفیون، شراب وسائره در .
باغلری چوقدر . ولایتك اکثر جهاتنده ایپك
بوجکی یتشدیرمك خصوصنده فوق العاده اعتنا
اولنمقده اولوب ، متعدد ایپك فابریقه‌لرینی حاویدر .
نفس سلانیك شهرنده دخی قوزه‌لردن ایپك چیقار-
مق‌اوزره برایکی فابریقه واردر. میوه‌وسبزه‌لری‌دخی
چوقدر . ذخیره ولایتی اداره ایتدکدن صکره ،
بر خیلی مقدار دخی اخراج اولنور . پاموق سنوی
بش ملیون یکی قیه قدر حاصل اولوب ، نصفندن
زیاده‌سی ممالك اجنبیه‌یه کیدر. آفیون زرعی کوندن
کونه تعمم وتکثر ایتمکده اولوب ، سلانیك اسکله-
سندن سنوی یوز بیك یکی قیه‌یه قریب آفیون اخراج
اولنمقده، و بوندن ولایتـه اوچ بچق ملیون فرانقدن
زیاده آقچه کیرمکده‌در. درامه‌سنجاغی‌دنیانك‌اك‌نفیس
توتونلرینی‌یتشدیرمکله شهرت آلمشدر. سیروزسنجاغنك
بعض جهتلرنده دخی ایی توتون یتشیر. رژی تأسس
ایتمزدن اول سلانیك ولایتنك توتون عشری سنوی
بش یوز بیك لیرا طوتمقده ایدی . بوکون
دخی زرع و استحصالیله یکرمی بیك عائله‌دن
زیاده اهالی اشتغال ایتمکده ، و شهرت
و مقبولیتی حسبیله توتون محصولاتی هر طرفه
کیتمکده‌در . توتون اخراجاتنك اسکله‌سی ومرکزی

قواله‌در. مرعالری دخی چوق اولوب، طاغلرده یاز قیش بولنان کلیتلی قیون و صیغیر وکچی وسائر حیواناتدن بشقه، قیشین مناستر وقوصوه ولایتلرندن وآرناؤدلق طاغلرندن کلیتلی قیون سوریلری سلانیك اووه‌لرینه ایندیریلیر. بوندن مقدم باقلدیغی جهتله ولایتك اورمانلری خیلی آزالمش ایسه‌ده، ینه بر چوق اورمانلر بولنوب، خالکیدیق شبه‌جزیره‌سنك قسم شرقیسیله بلش ومالش وقورشه بلقانلری وحدود یونانیه‌یه قریب ساحل بوینجه ممتد اولان طاغلر اورمانلرله مستوردر. ولایتك شمال غربی جهتلرنده‌کی اورمانلر ایسه دها سیرك ودها کوچکدر. بو اورمانلرده کراسته‌یه الویرشلی خیلی آغاجلر بولنوب، آنجق شمدیلك چیقان کراسته یالکز احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایدوب، اخراج اولنه‌میور. حالبوکه یکرمی اوتوز سنه اول مصره وممالك سائره‌یه کلیتلی کراسته اخراج اولنور ایدی. هواسی عمومیت اوزره معتدل وصاغلام ایسه‌ده، ولایتی هر طرفدن احاطه ایدن طاغلر شمال روزکاربنك ایشلمسنه بر درجه‌یه قدر مانع اولوب، دکیزدن کلان جنوب روزکاری ایسه هر طرفه حلول ایتدیکندن، هوا عرض و اقلیمنك اقتضاسندن زیاده صیجاقدر. یازین قاری محافظه ایده‌جك هیچ بر طاغ یوغیسه‌ده، یوکسك محلرینك هواسی سرین اولوب، وسطی ارتفاعده بولنان یرلری دخی معتدل بر هوایه مالك اولدقلری حالده، آلچق اووه‌لرینك هواسی پك صیجاق ورطوبتلی وعلی الخصوص سواحله وبیوك ایرماقلرك مجرالرینه یقین وآز چوق بطاقلقلری حاوی اولان یرلرك هواسی صیتمه‌لیدر. سلانیك ولایتنك معدنلری پك چوق اولوب، هر نه قدر هنوز منتظم تحریات وبینوك اخراجات اولمامش ایسه‌ده، وسائط نقلیه چوغالدقجه، برچوق معادنك اخراجنه امتیاز آلنمقده، وبر طرفدن‌ده اخراجلرینه چالیشلمقده‌در. الك چوق معدنلری حاوی اولان جهات سیروز وکسندیره قضالری وایکنجی درجه‌ده عورتحصاری، تکوش ولنقطه قضالریدر. کسندیره قضاسنده (معدن کویلری) دینلن درت کویده منغانز، چنقو، آنتیمون وسیملی قورشون معدنلری بولنوب، دکیزه قربیتلری جهتیله قدیماً اخراج اولندقلری کبی، شمدی دخی اصحاب امتیازلری طرفندن ایشلنمکده‌در. قضاء مذکورك روملیلیا قریه‌سنده‌ده زنکین بر قروم معدنی بولنور. تیکوش قضاسنك (روشدن) قریه‌سنده آنتیمون وآرسنیق معدنلری چیقارلمقده‌در. سیروز سنجاغنده دخی بر آنتیمون ودرامه سنجاغنك (کوره‌جك) قریه‌سنده بر سیملی قورشون و (وودینه) قضاسنك (سراکن) قریه‌سنده قروم معدنلری بولنیور. عورتحصاری قضاسنك قره‌طاغ ناحیه‌سنده سیملی قورشون وسائر معدنلر بولندیغی محقق ایسه‌ده، هنوز اخراج اولنمامقده‌در. اهالیٔ ولایت باشلیجه زراعت ایشلریله مشغول اولوب، صنایع یوق حکمنده ایسه‌ده، مرکز ولایتده تأسیس ایدلمش اولان بعض فابریقه‌لردن بشقه، سائر قصبه‌لرده وقراده دخی عبا، شیاق، کتن وپاموق بز وسائر بعض منسوجات ومعمولات استحضار اولنور. عبا معمولاتی الك چوق (میا طاغی) دینلن کویده وجوده کلوب، مهمجه بر اخذ واعطایه باعث اولور. ولایتك درامه سنجاغی کویلرنده درامه چورابی ولوادیج کویلرنده (لوادیج) نامیله برجنس چوراب وسیروز کویلرنده دخی (امام ایشی) نامیله کذلك یوکدن برجنس چوراب نسج اولنوب، هر سنه درسعادت ایله ممالك عثمانیه‌نك جهات سائره‌سنده اوج درت بیك لیرالق مال فروخت اولنور. تجارت محلیه باشلیجه زراعت و حیوانات محصولاتنه متعلق اولوب، ممالك اجنبیه ایله اولان تجارتی سلانیك اسکله‌سی طریقیله ودمیر یول ایله اجرا اولنور. ایکنجی اسکله‌سی قواله اولوب، بشقه اهمیتلی اسکله‌لری یوقدر.

سلانیك ولایتنك مرکزدن صکره باشلیجه معموره‌لری سنجاق مرکزلری اولان سیروز ودرامه ایله قضا مرکزلری اولان کوپریلی، وودینه، قره فریه، قترین، یکیجه، عورتحاری، منلك، پتریج، استرومجه، نوره‌قوب، جمعه، تیمور حصار، قواله وسائره‌در. ولایت جمعاً ١٨٦٠ قریه‌یی حاوی اولوب، بروجه‌زیر ٣ سنجاق، ٢٢ قضا و٢٣ ناحیه‌یه منقسمدر:

سنجاق	قضا	ناحیه
سلانیك	سلانیك	واردار، كلریه
	كسندیره	
	قره‌فریه	اغستوس
	یكیجه	قره‌جه آباد
	وودینه	اوستروه، قره‌جه آباد
	لنقطه	
	كوكیلی	
	عورتحصاری	قره طاغ
	طویران	
	استرومیچه	
	تكوش	
	كوپریلی	نیقودم، بوغومیل
	قترین	یشفور، كلندر
	آینوروز	
سیروز	سیروز	
	منلك	
	زیخنه	
	رازلق	
	پتریچ	
	تیمور حصار	
	جمعهٔ بالا	
	نوره‌قوب	استارجسته، ترلیسی، چچ، اورته قول، دربند، میشه
درامه	درامه	پراویشته، پرسیچان، چچ
	قواله	
	صاری شعبان	
	پراویشته	

سلطان مراد خان ثانی دورنده ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولدقدن صكره، زمانه كوره حدودی توسیع ویا تضییق ایدیله‌رك، ایالت صورتنده اداره اولنمش، واكثریا سیروز ودرامه آیریجه اداره ایدلمش ایدی. ولایات تشكیلنده سلانیك ولایتی مناستر و دبره وایلبصان واسكوب جهتلرینی دخی شامل بولنمش؛ ومناستر برایكی دفعه سنجاقدن ولایته و ولایتدن سنجاغه تحویل اولنه‌رق، نهایت بسبتون آیرلدیغی كبی، اسكوب دخی قوصوه ولایتنه الحاق وبعده بوولایته مركز اتخاذ اولنه‌رق، سلانیك ولایتی خیلیدن خیلی‌یه كوچولمش؛ ومع هذا كرك وسعت اراضیجه وكرك كثرت نفوسجه ینه اك بیوك ولایات صره‌سندن چیقمامشدر.

سلانیك { سنجاغی. سلانیك ولایتنك مركز سنجاغی اولوب، ولایتك همان نصفی قدر واسع اولدیغی حالده، بتون قسم غربیسنی ضبط ایتمشدر. واردار وایجه قره صو حوضه‌لرینك قسم اسفللریله خالكیدیق شبه جزیره‌سنی حاوی اولوب، هرجهتجه ولایتك اك مهم واك معمور قسمیدر. شرقاً وشرق شمالی جهتندن سیروز سنجاغیله، شمالاً قوصوه، غرباً وغرب جنوبی جهتندن مناستر ولایتلریله، جنوباً دخی یونانستان حدودیله وآطه‌لر دكیزیله محاطدر. ۱۰۷٦ قریه‌یی حاوی اولوب، مادهٔ آنفه‌ده‌كی جدولدن آكلاشلدیغی اوزره، ۱۳ قضا و ۱۲ ناحیه‌یه منقسمدر. [احوال سائره‌سیچون مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله.]

سلانیك { كورفزی (Golfe de Salonique) آطه‌لر دكیزینك شمال غربی جهتنده بیوك بركورفز اولوب، خالكیدیق شبه جزیره‌سیله سلانیك ولایتنك قسم غربیسی آره‌سنده قره‌نك ایچنه صوقیلوب، سلانیك لیماننه قدر واصل اولور. بوكورفزك آغزی كسندیره شبه جزیره‌سیله تسالیه ساحلی آره‌سنده خیلی كنیش اولوب، تقریباً ٤٦ كیلومتره وسعتنده اولدیغی حالده، شماله طوغری ایلریلدكجه، طارلشوب، خالكیدیق شبه جزیره‌سنك (آپانومی) بورنیله ساحل غربینك (آتریده) بورنی آره‌سنده وسعتی ۱۹ كیلومتره‌یه تنزل ایدر. بوراده برایكنجی وایچ كورفز تشكل ایدوب، بو دخی خالكیدیق شبه جزیره‌سنك قره بورون نام بورنیله (واردار) دالیه‌سی آره‌سنده ٦ كیلومتره‌یه قدر طارلاشوب، بربوغاز تشكیل ایدر، واورادن شمال شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، براوچنجی كورفز تشكل ایدر. بو دخی قسم شمالیسنده (كوچك قره بورون) ایله (غالیك) منصبی آره‌سنده بر دها طارلاشه‌رق سلانیك لیمانی حاصل ایدر. بوكورفزك بویله دفعاتله طارلاشوب، تغییر استقامت دخی ایتمسی سلانیك لیماننك صاغلاملغنی منتج اولیور. بوكورفزه واردار وایجه قره صو ایرماقلریله برچوق چایلر و خارجی آغزنده تساليه‌نك سالامبریا یعنی كوستم ایرماغی دوكیلور.

سلب { یاخود سلبس (Célèbes, Célébès) بحر محیط کبیرده‌کی آسیا جزایرندن
بر بیوك جزیره اولوب، خط استوانك آلتنده، بورنئو
جزیره‌سنك شرقنده، فلیپین جزایرینك جنوبنده،
ملوك جزایرینك غربنده وسونده جزایرینك شمالنده
واقعدر. درت جسیم شبه جزیره‌دن مرکب غریب
الشکل بر جزیره اولوب، بو شبه جزیره‌لرینك بری
جنوبه، بری جنوب شرقی‌یه، بری شرق شمالی‌یه
طوغری ممتد اولدیغی حالده، جمله‌نك اك اوزون واك
طاری اولان دردنجیسی ابتدا شماله، بعده شرقه
ونهایت شمال شرقی‌یه طوغری اوزانیر. بو وجهله
جزیره براوختاپود شکلنی ابراز ایده‌رك، شرق وجنوب
جهتنده (قورونتالو)، (تولو) و (بونی) اسملریله
اوچ بیوك کورفزی وتا مرکزنده بیوجك بر کولی
واردر. ۱° ۴۵′ عرض شمالی ایله ۵° ۴۴′ عرض
جنوبی و ۱۱۶° ۳۳′ ایله ۱۲۲° ۵۰′ طول شرقی
آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی قوش
اوچشی حسابیله تقریباً ۱۴۰۰ کیلومتره،
ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۸۱۵۵ مربع کیلومتره‌در.
اهالیسی ایسه یالکز ۸۵۱۳۴۰ کشیدر، که بهر مربع
کیلومترهیه ۸ کشی دوشیور. اراضیسی پك منبت
ومحصولدار اولوب، ایچ طرفلری طاغلق ایسه‌ده،
سواحله قریب محللری آز میلانلی واوتلر وچالیلرله
مستوردر. اك مرتفع طاغی قسم جنوبیسنده واقع
(لامپوتبانغ) اولوب، تقریباً ۲۳۰۰ متره ارتفاعی
واردر. شمال جهتنده بر ینار طاغی واردر، وکو-
کردی چوق اولوب، زلزله‌لری کثیر الوقوعدر.
طاغلری پك صیق اورمانلرله مستور اولوب، میشه،
کورکن، صندال ومرانغوزلقده وبویاجیلقده مستعمل
اشجارك انواعی بولنور. باشلیجه محصولاتی پرنج،
قهوه، شکر قامشی، هندستان جوزی، موز،
جنجفیل، بوبر وسائر بهاراتك انواعیله برچه اسملری
بیله مجهول میوه و محصولات متنوعه‌دن عبارتدر.
هواسی صاغلام اولوب، او جهتده‌کی سائر جزائرده
بولنان بطاقلق و قامشلقلردن مبرادر. حیواناتی آز
اولوب، بو جهتجه آسیادن زیاده آوسترالیایه بکزیور.
فیل وکرکدان کبی بیوك حیوانلری وحیوانات مفترسه‌سی
اولمیوب، میمونلرینك انواعی چوقدر. صیغیرالله کیك
آره‌سنده بر نوع حیوانی وآوسترالیایه مخصوص بعض
حیوانلری دخی واردر. نهرلرنده تمساحلر چوقدر.
پاپاغانلری یشیلدر. جزیره‌ده باقیر معدنی کثرت اوزره
بولنوب، اهالی اخراج وبوندن مختلف آلات واوانی
اعمال ایدرلر. دمیر وچلیك معدنلری دخی بولنوب،
اهالیسی قلیچ وقما اعمال ایدرلر. قلای دخی واردر.
بعض طاغلرنده بلور چیقارلر. اصل جزیره‌نك اهالیسی
بورنئوده‌کی دایاقلره مشابه دوزکون سیما و بدنلی
وبیاض چهره‌لی آدملر اولوب، بونلر آلفوره، بوکی،
ماقاسار وسائر اسملرله برچوق اقوامه منقسم اولدقلری
کبی، ملایی قومی دخی جزیره‌نك هر طرفنه وعلی-
الخصوص سواحله انتشار ایدوب، اهالئ اصلیه‌یی دخی
دین اسلامه جلب ایتمش اولمغله، دین اسلام بو جزیره
اهالیسنك مذهب عمومی و مشترکیدر. بو جزیره
اهالئ اصلیه‌سی بورنئونك دایاقلری کبی نیم وحشی بر
حالده قالمیوب، عمومیت اوزره قبول ایلدکلری دین
اسلام سایه‌سنده خیلی تمدن ایتمش، وکسب انسیت
ایلمشلردر. جنوبده ساکن اولان ماقاسارلر ملاییلر
کبی کمیجیلکده دخی مهارت تامه‌یه مالکدرلر؛ شمالی
جهتنك اهالیسی ایسه آوجیلقده، بالیقجیلقده وسوار-
یلکده ماهردرلر. عوام ناس یالکز بر پشتمال صا-
روب، اغنیا ومعتبران صنفی ایسه انتاری وجبه‌کییرلر،
وصاریق صارارلر. قادینلری کوزل، نازك و وظیفه
شناس اولوب، ایچلرنده اوقویوب یازمق بیلینلری
آزدر. ارکك چوجقلره مکتبدن چیقنجه مرانقوزلق
و چلنکیرلك کبی بر صنعت و قیز چوجقلره ایپك و پا-
موقدن سجاده وسائره نسجنی تعلیم ایدرلر.
اجنبیلر حقنده پك مکرم و مهمان نوازدرلر. الحاصل
بو جزیره اهالیسی صرف مدنیت اسلامیه ایله تمدن
ایدوب، آوروپادن بوکبی جزایر بعیده‌یه سرایت ایدن
سرخوشلق وفرنکی کبی بلیات وعللدن رهایابدرلر.
هر نه قدر اسماً بو جزیره فلمنکه تابع عد اولنور
ایسه‌ده، یالکز جنوب جهتنده بر ایکی اسکله طوغر-
یدن طوغری‌یه دولت مشارالیهایه تابع اولوب، آطه‌نك
سائر طرفلری بر طاقم حکومات اسلامیه‌یه منقسمدر،
که حاکملری فلمنك دولتنی طانیورلرسه‌ده، بوتابعیتلری
یالکز امور تجاریه‌یه منحصردر. حکومات مذکوره‌نك
اك معروفلری شمالی شبه جزیره‌سنك اوجنده واقع

(منادو) وجنوبی شبه جزیره‌سنك منتهاسنده بولنان (ماقاسار) حکومتلریدر . مع هذا فلنکیلر جزیره‌یی (منادو) و (ساماباوه) اسملریله ایکی دائره‌یه تقسیم ایدوب، والیلکدن زیاده قونسولسلق وظیفه‌سنی ایفا ایدر ایکی مأمورلری واردر . سلب جزیره‌سنك اطرافنده وکورفزلری ایچنده بو آطه‌یه مربوط بر طاقم جزایر صغیره بولنوب، بونلرك باشلیجه‌لری : جنوب شرقی شبه جزیره‌سنك اوجی قارشیسنده واقع (بوتون)، (موئنا)، (ووونی) و (قامبائنا)؛ جنوبی شبه جزیره‌سنك اوجی قارشیسنده واقع (سالایر)؛ تولوکورفزینك قسم شمالیسنده بولنان (پلینغ) و (بانغای)؛ قورونتالوکورفزنده واقع (توکان)؛ وشمالی شبه جزیره‌سنك اوجی حذاسنده فلیپن جزایرینه طوغری اوزانان (سانکی) و (تالائوت) جزایریله دیکر برچوق کوچك آطه‌لردر. پورتکیزلیلر ۱۵۲۵ تاریخ میلادیسنده بو جزیره‌یی کشف ایدوب، ۱۵٤۰ده منادو جهتنده بر تجارتخانه تأسیس ایتدکلری کبی، متعاقباً انکلیزلرله دانیمارقه‌لیلر دخی بعض سواحلنده تجارتخانه‌لر تأسیس ایتمشلرسه‌ده، چوق وقت طوره‌مامشلردر . یدنجی قرن میلادیده فلنك شرکتی یرلی حاکملرله بعض معاهدات تجاریه‌یه کیریشوب، او تاریخلرده پورتکیزلیلر دخی آطه‌یی بتون ترك ایتدکلرندن، سائر او جوارده‌کی جزایر کبی بوده فلنك مستعمراتندن عد اولنمغه باشلامشدر. فقط کشف ومعاینه اولنان یرلری آز اولوب، اکثر جهتلری هنوز مجهولدر .

سلت { یاخود چلت (Celtes) [«کلت» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سلجه { (Selge) قره‌مان جهتندن عبارت اولان پیسیدیا خطهٔ قدیمه‌سنده اسکی بر شهر اولوب، اسپارته مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمشدی . بو چاق قریه‌سنك شمال شرقیسنده ویرانه‌لری مشهوردر .

سلچوق { سلجوقیان ملوکنك جد اعلاسی اولوب، ترك قبائلندن بر قبیله‌نك رئیسی اولدیغی حالده ، اوغللری میکائیل واسرائیل ایله وقوم وقبیله‌سیله برابر دردنجی قرن هجری اواخرنده ماوراء النهرده یرلشوب، هنوز دائرهٔ اسلامه کیرمه‌مش متجاور اقوامنه قارشی ایتدیکی غزواتدن بیوك بر ثروت واقتدار قزانمش؛ وبشنجی قرن هجری اوائلنده سلطان محمود غزنوینك مساعده‌سیله، جیحونی کچوب، خراسانده نساوابیورد جهتلرنده ساکن اولمشلردی . مشهور افراسیابك نسلندن اولدیغی ادعا اولنیور .

سلچوقیان { (یاخود سلجوقیلر و سلاجقه) مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان سلچوقك اولادی اولوب، خراسان و ماوراء النهر وخوارزم جهتلرنده کسب قوت ومکنت ایتمکله، غزنویلره دخی غلبه چالوب، بیوك بر دولت تأسیس ایتمشلر؛ وبعده بو سلاله‌نك برر شعبه‌سی‌ده رومده وکرمانده آیریجه برر دولت تأسیس ایتمکله ، سلچوقیان اوچ دولته منقسم اولمشلردر، که زیرده آیری آیری بیان اولنیور :

سلچوقیان ایران { سلچوقیلر دولتنك اك بیوکی واك اول تأسیس ایدنی اولوب، آنف البیان سلچوقك تورونی ومیکائیل بن سلچوقك بیوك اوغلی طغرل بك طرفندن تأسیس اولنمشدر . شویله‌که : سلچوقك اوغللرندن اسرائیل سلطان محمود طرفندن مغلوباً یدی سنه صکره وفات ایتمش، ومیکائیل بن سلچوق دخی هنوز مشرك بولنان اقوام متجاوره ایله محارباتك برنده شهید اولمش اولمسیله ، موی الیه طغرل بن میکائیل قوم وقبیله‌سنك رئیسی قالوب، مکنت واقتدار ودرایتی حسبیله ، خراسان اهالیسی کندیسنه رام اولمش؛ وسلطان مسعود بن محمود غزنوی بونك نفوذندن اندیشناك اولوب ، اوزرینه عسکر سوق ایتدکده مغلوب اولمغله، طغرل بك بو غالبیتدن بالاستفاده، ٤۲۹ تاریخنده نیشابورده تحت سلطنته جلوس ایتمش؛ و بالذات اوزرینه کلن سلطان مسعودی دامغانده مغلوب ایتمکله ، بر قات دها اقتداری آرتوب، عراق عجمی دخی ضبطله، (ری) شهرینی پایتخت اتخاذ ایده‌رك ، متعاقباً آذربیجان ، کردستان ، خوزستان و فارس خطه‌لرینی دخی استیلا ایله، همان بتون ایرانه حکمفرما اولمشدی . وفاتنده متوفی برادری چغری بکك اوغلی آلب آرسلان خلفی اولوب ، سلطنت بونك نسلنده قالمشدر . کرك مشارالیه آلب آرسلان وکرك اوغلی ملکشاه و اونك اوغللری محمد و سنجر شام و روم وبلاد قافقاس وهند وچین جهتلرندن توسیع ممالك ایده‌رك ، دولتلرینی بیوتمش؛ وبعده

فارس و خوزستان جهتلرنده اتابکیان و سائر دیکر بعض کوچك حکومتلر ظهور ایتمکله، ایران سلجوقیلرینك مکنت و اقتداری کیتدکجه آزالوب، نهایت خوارزمشاهان خراسان جهتنده کسب نفوذ وقوت ایتمکله، ایران سلاجقه‌سنك اون دردنجیسی اولان طغرل خوارزمشاهاندن سلطان تکشك النده مغلوباً وفات ایدوب، ۵۹۰ تاریخنده سلجوقیان ایران سلاله‌سی منقطع وحکومتلری نهایت بولمشدر. بو وجهله سلجوقیان ایران ۱۴ کشی اولوب، جمعاً ۱۶۱ سنه حکومت سورمشلردر. بونلره سلجوقیان عراق دخی دیرلر. ایچلرنده ملکشاه ومحمد وسنجر کبی محب علم ومعرفت وحامیء علما حکمدارلر بولنمغله، زمانلرنده ممالك اسلامیه‌ده خیلی اعمارات و ترقیات وقوع بولمش، و علوم ومعارف ترقی ایدوب، نیجه علما وادبا یتیشمشدر. بغداده‌کی مشهور (مدرسهٔ نظامیه) صاحبی نظام الملك بونلردن ملکشاهك وزیری ایدی. آلب آرسلان وملکشاه وسائرلری قسطنطنیه روم ایمپراطورلریله دخی دفعاتله محاربه ایدوب، شانلی غالبیتلره نائل اولمشلردی. سلجوقیان ایران حکمدارلرینك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر:

۱	طغرل بك بن میکائیل بن سلجوق	۴۲۹
۲	آلب آرسلان بن چغری بك بن میکائیل	۴۵۵
۳	ملکشاه بن آلب آرسلان	۴۶۵
۴	برکیارق بن ملکشا	۴۸۵
۵	محمد بن ملکشاه	۴۹۸
۶	سنجر بن ملکشاه	۵۱۱
۷	محمود بن محمد بن ملکشاه	۵۱۱
۸	طغرل ثانی بن محمد	۵۲۵
۹	مسعود بن محمد	۵۲۹
۱۰	ملکشاه ثانی بن محمود	۵۴۷
۱۱	محمد ثانی بن محمود	۵۴۷
۱۲	سلیمان شاه بن محمد اول	۵۵۵
۱۳	آرسلان بن طغرل ثانی	۵۵۶
۱۴	طغرل ثالث بن آرسلان	۵۷۱ الی ۵۹۰

اشبو جدولده کورلدیکی اوزره، سنجر ۵۱۱ ده خراسانده تخته اوتوروب، ۴۰ سنه حکومت سور. دیکی حالده، بریدن عراقده بومدت ظرفنده برادری وسلفی محمد بن ملکشاهك اولادندن محمود و طغرل ومسعود ومحمودك اوغللری ملکشاه ومحمد حکومت سورمشلر وبونلر هر نه قدر آیریجه حکمدارلق ایتمشلر ایسه‌ده، سلطان سنجره تابع بولنمشلردر.

سنجرك وفاتندن صکره سلجوقیلرك النده یالکز عراقین قالمش ایدی.

سلجوقیان روم { سلجوقیان ایران دولتنك مؤسسی طغرل بکك عم زاده‌سی وقطلمش بن اسرائیل بن سلجوقك اوغلی سلیمان طرفندن تأسیس ایدلمش بر حکومت اولوب، مشارالیهك نسلندن ۱۵ حکمدار کلمش؛ و ۴۷۷ دن ۷۰۰ تاریخنه‌دك ۲۲۳ سنه حکم سورمشدر. مشارالیه سلیمان بن قطلمش سلجوقیان ایراندن ملکشاه بن آلب آرسلان طرفندن روم (یعنی آناطولی جهتی) والیلکنه نصب اولنوب، او صره‌ده سوریه جهتنه مسلط اولمش اولان اهل صلیبه قارشی محاربه ایده‌رك، آنطاکیه‌یی فتح، وحلبی دخی حاکمی بولنان مسلمدن ضبط ایتدکدن صکره، دمشق حاکمی بولنان (تتش) بن آلب آرسلانله محاربه ایدوب، ۴۹۹ ده ارتحال ایتمشیدی. اوغلی داود فرمان ملکشاهله والیء روم اولوب، قونیه‌یی قسطنطینیه روملرندن ضبط وپایتخت اتخاذ ایده‌رك، تأسیس حکومت ایتمش؛ ووفاتنده برادری قلیج آرسلان وارثی اولوب، سلطنت بونك نسلنده قالمشدر. سلاجقهٔ روم روم ایمپراطورلریله متمادیاً جنك وجدال ایده‌رك، آناطولیده ممالك اسلامیه‌نك توسیعنه خدمت ایتمش؛ وقطعهٔ مذكوره‌نك شرق جهتلرنده بولنان بعض کوچك حکومات اسلامیه‌یی دخی استیصال ایلمشلردر. آناطولینك ترك اهالی ایله اسکانله ترکلشمسی‌ده بونلرك زماننده حاصل اولمغه باشلامشدر. مغوللرك خروجندن صکره ایلخانیان دولتی رومه دخی مستولی اولوب، سلجوقیان روم بونلره مطاوعت ایتمك سایه‌سنده موقعلرینی محافظه ایده بیلمشلرسه‌ده، اون برنجیلری اولان غیاث الدین کیخسرودن صکره کانلر ملوك ایلخانیانك فرمانیله عزل ونصب اولنورلردی. نهایت اون بشنجیلری اولان (علاء الدین کیقباد) غازان خانك اطاعتندن چیقمغله، جانب غازان خاندن کوندریلن عسکر طرفندن مغلوب، ومحبوس اولوب، دولت سلجوقیه امراسنك هر بری بر طرفده ادارهٔ خودسرانه‌یه قالقشمش ایسه‌ده، سلطان عثمان خان غازی جمله‌سنه غلبه چالوب، دولت عثمانیه‌نك تأسیسنه موفق اولمشدر. سلجوقیان روم حکمدارلرینك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر:

۱ سلیمان بن قطلمش بن اسرائیل بن سلجوق ۴۷۷
۲ داود بن سلیمان ۴۷۹
۳ قلیج آرسلان بن سلیمان ۵۰۰
۴ مسعود شاه بن قلیج آرسلان ۵۲۹
۵ عزالدین قلیج آرسلان ثانی بن مسعود ۵۵۸
۶ غیاث الدین کیخسرو بن عزالدین ۵۷۸
۷ رکن الدین سلیمان ثانی بن عزالدین ۵۸۰
غیاث الدین کیخسرو ثانیاً ۶۰۳
۸ عزالدین قلیج آرسلان ثالث ۶۰۳
۹ عزالدین کیکاوس بن کیخسرو ۶۰۹
۱۰ علاء الدین کیقباد بن کیخسرو ۶۱۰
۱۱ غیاث الدین کیخسرو ثانی بن کیقباد ۶۳۶
۱۲ رکن الدین سلیمان ثالث بن کیخسرو ثانی ۶۴۴
۱۳ غیاث الدین کیخسرو ثالث بن سلیمان ثالث ۶۶۴
۱۴ غیاث الدین مسعود ثانی بن کیکاوس بن کیخسرو ثانی ۶۸۲
۱۵ علاء الدین کیقباد ثانی بن فرامرز بن کیکاوس ۶۹۷ الی ۶۹۹

سلچوقیان کرمان { بو حکومت سلجوقیان ایرانك ایکنجیسی او- لان آلب آرسلانك برادری (قاورد بن چغری بك بن میکائیل بن سلجوق) طرفندن تأسیس اولنوب، مومیالیه ۴۳۳ تاریخنده عمی طغرل بك طرفندن طبس وکرمان جهتی مالکانه ویرلمش؛ وبرادری آلب آرسلانك وفاتنده ادعای وراثت ایدوب، ملکشاهله محاربه ایتدکده مغلوباً وفات ایتمکله، اوغلی سلطان شاه فرمان ملکشاهله حاکم کرمان اولمشدر؛ و سلجوقیان کرمان بروجه زیر ۱۱ حکمدار اولوب، ۵۸۳ تاریخنه‌دك ۱۵۰ سنه حکم سورمشلردر :

۱ قاورد بن چغری بن میکائیل بن سلجوق ۴۳۳
۲ سلطانشاه بن قاورد ۴۶۵
۳ تورانشاه بن قاورد ۴۷۶
۴ ایرانشاه بن تورانشاه ۴۸۹
۵ آرسلانشاه بن کرمانشاه بن قاورد ۴۹۴
۶ محمد شاه بن آرسلانشاه ۵۳۶
۷ طغرلشاه بن محمد شاه ۵۵۰
۸ بهرامشاه بن طغرلشاه ۵۶۲
۹ آرسلانشاه ثانی بن طغرلشاه ۵۶۲
۱۰ تورانشاه ثانی بن طغرلشاه ۵۶۲
۱۱ محمد شاه ثانی بن بهرامشاه ۵۷۰

بونلردن طغرل شاه اوغللری بهرامشاه وآرسلان شاه وآرسلان شاه ثانی وتورانشاه ثانی پدرلرینك وفاتنده، بینلرنده منازعه باشلامغله، بو منازعه سکز سنه دوام ایده‌رك، ملك کرمان بو منازعاتدن خراب اولدقدن صکره، برر برر اوچیده تلف او- لوب، بونلردن بهرامشاهك اوغلی محمد شاه ثانی دخی بعض اقرباسیله منازعاتده بولنه‌رق، نهایت سلجوقیان عراقك امدادیله تقرر ایتمش ایسه‌ده، چوق چکمه‌دن غزان قومندن ملك دینار کرمانی ضبط ایده‌رك، سلجوقیان کرمان دولتنه ختام ویرمشدر.

سلچوقیان طوائف { آنفاً بیان اولنان اوچ دولت سلجو- قیه‌دن بشقه سلجوق سلاله‌سندن سلاجقهٔ ایران فر- مانیله بعض ایالتلره تعیین اولنه‌رق مرور زمانله اکتساب قوت ایتمش و بعض کوچك یرلرده آز چوق وقت حکم سورمش بعض شعبه‌لر دخی واردر، که بونلرك الك معروفلری ۴۷۱ تاریخندن ۵۱۱ تاریخنه‌دك ۴۰ سنه حلبده حکم سورنلریدر.

سلحدار { [« حمزه پاشا، محمد پاشا، مصطفی پاشا وابو بکر پاشا » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

سلحین { بغده جسیم ومتین بر قلعه اولوب، ملوك تبابعه زماننده قالمه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سلدوز { [« چوبان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سلستره { (Silistrie) بلغارستان امارتی داخلنده طونه ساحلنده صوفیه‌نك ۳۵۹ کیلومتره شرق شمالیسنده وبکرشك ۱۰۱ کیلومتره شرق جنوبیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، نصفی مسلم اولمق اوزره، ۱۰ ۶۵۵ اهالیسی، ۹ جامعی، بر ساعت قله‌سی، خیلی ایشلك تجارتی، عبا وشیاق وسائره دستکاهلری، دباغخانه‌لری، طونه‌ده صیدما- هیسی و اطرافنده باغلریله اشجار مثمره‌سی واردر. وقتیله استحکاماتیله مشهور اولوب، عثمانلی عسکری دفعاتله بوراده روسلره قارشی مقاومتده بر متانت فوق العاده کوسترمشلردر. موخراً استحکاماتی هدم اولنمش، واکثر اهالئ مسلمه‌سی هجرت ایتمکله، اهمیتی قالمامشدر. پك اسکی بر قصبه اولوب، روماللر زماننده (دوروستروم) اسمیله معروف ایدی. بیزانتنلر زماننده (دو روستولوس) تسمیه اولنوب ، قرون وسطی بلغارلری بو اسمی (دریستریا) یاخود (درستر)ه وعثمانلیلر (سلستره)یه تحویل ایتمشلردر. —— سلستره سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۰۱۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۰۷ ۶۳۷ کشیدر.

سلستن { (Celestin) بو اسمله بش پاپا گلمشدر: برنجیسی ٤٢٢ دن ٤٣٢ تاریخنه.
دك پاپالق ایدوب ، نسطوری مذهبنی رد ایچون
ایاتلوغده بر مجلس روحانی عقد ایتمش؛ وحضرت امیر داود
(عم)ك كلیساده ترنمنی اصول اتخاذ ایلمش ایدی .
قتولیكلر عندنده اعزه‌دن معدود اولوب ، نیسانك
٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور . — ایكنجیسی
١١٤٣ ده پاپا اولوب، روماده برشه‌لی آرنود طرفندن
اخلال ایدلمش اولان آسایشی اعاده، وبرسنه صكره
وفات ایتمشدر. — اوچنجیسی ١١٩١ ده، ٨٥ یاشنده
اولدیغی حالده، انتخاب اولنوب، ٧ یدی سنه پاپالق
ایتمش؛ وخرستیانلری اهل صلیب محاربانه تشویق
ایلمشدر. كندیسنه ویركی ویرمك شرطیله سیجیلیه‌یی
هنرینك اوغلی فردریقه ویرمش؛ وآلمانیا ایمپراطوری
دردنجی هنری ایله ایمپراطوریچه قونستانسه‌یی تقدیس
ایتدكدن صكره، اهل صلیب محاربه‌سندن عودتنده
ریشاری محبوس طوتدیغیچون، كلیسادن طرد ایلمش
ایدی.— دردنجیسی ١٢٤١ ده انتخاب اولنوب، یالكز
١٨ كون پاپالق ایتدكدن صكره وفات ایتمشدر . —
بشنجیسی ١٢٩٤ ده، ٧٩ یاشنده اولدیغی حالده،
انتخاب اولنوب ، كندیسی ریاضتله یاشار تارك دنیا
بر راهب اولمغله ، پاپالق امورینی اداره ایده‌میه‌جكنی
آكلایه‌رق ، بش آی صكره استعفا ایتمش ؛ وایكی
سنه صكره وفات ایتمشدر. بو دخی اعزه‌دن عد او.
لنه‌رق، مایسك ١٩ نده یورطیسی اجرا اولنور. —
١١٢٤ تاریخ میلادیسنده كروه مخالفین طرفندن
بو اسمله بری انتخاب اولنوب، یالكز ٢٤ ساعت پاپالق
ایتمشدر .

سلط { سوریه ولایتنك حوران سنجاغنده دمشقك ١٧٥ كیلومتره جنوبنده
و نابلسك ٥٠ كیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق
شریعه یعنی اردن نهرینك شرق جهتنده وبونهره دو.
كیلن بر چایك وادیسی داخلنده قضا مركزی برقصبه
اولوب، یالكز ٥٠٠ ی خرستیان و قصوری مسلم
اولمق اوزره، ٦٠٠٠ اهالیسی ، الیوم قیشله اتخاذ
اولنان قدیم بر قلعه‌سی، قربنده بعض هیكللری حاوی
بر مغاره‌یی، اوستنده ١٠٥٥ متره ارتفاعی واطرافه
نظارت كامله‌سی اولان (جبل یوشع) اسمیله بر طاغی
واطرافنده نار وزیتون وانجیر آغاجلرینی حاوی كوزل
باغچه‌لری وار در . — سلط قضاسی بلقا خطه‌سنك
قسم شمالیسندن عبارت اولوب، غایتله منبت ومعمور.
لدار اراضیسی اولمق مناسبتیله، وقتیله ٣٠٠ قریه
وبش آتی قصبه‌یی حاوی ایدی . بو قصبه‌لرك خرا.
به‌لری الیوم موجود اولوب ، بنی اسرائیل وروماللیلر
زمانلرندن قالمه بر چوق آثار عتیقه‌یی حاویدر.
شمدیكی حالده ایسه جبزه ناحیه‌سیله برابر یالكز ١٩
قریه‌یی حاوی اولوب، اكثر اهالیسی عربان عشایرندن
خیمه نشین آدملر اولدیغی حالده، ینه حاصل اولان
بغدای وآرپه وسائر محصولاتی مملكتی اداره ایتدكدن
صكره، خیلی مقداری‌ده اخراج اولنور. مقدما
مركزی نابلس قصبه‌سی اولان بلقا سنجاغنه تابع ایكن،
اخیراً نابلسدن وبیروت ولایتندن بالتفریق، سوریه
ولایتنه تابع حوران سنجاغنه الحاق اولنمشدر .

سلطان الدوله { (ابو شجاع) آل بویه حكمدارلرینك اون ایكنجیسی
اولوب ، بهاء الدوله بن عضد الدوله‌نك اوغلیدر .
٤٠٤ تاریخنده واقع پدرینك وفاتنده ، ١٠ یاشنده
اولدیغی حالده، شیرازده تخت سلطنته جلوس ایدوب،
برادری شرف الدوله‌یی كرمان و جلال الدوله‌یی
عراق عرب حاكملكنه نصب ایتمشدی. شرف الدوله
دفعاتله اطاعتدن چیقوب. برنجیسنده كرمانك برقسمی
كندیسنك اولمق، وایكنجیسنده بغداد امیر الامرالغنه
نصب اولنمق اوزره مصالحه ایتمشلردی. نهایت ٤١٠
تاریخنده شرف الدوله وفات ایدوب ، دیكر برادری
جلال الدوله بغدادده امیر الامرا اولمشدی. ٤١٦
تاریخنده سلطان الدوله، ٢٢ یاشنده اولدیغی حالده،
وفات ایدوب، اوغلی ابو كالیجار مرزمان خلفی اولمشدر.

سلطان اوكی { اسكیشهر وبیله‌جك جهتلر. ندن عبارت اسكی برسنجاغه
ویریلن اسمدر . دولت علیهٔ عثمانیه‌نك بشیكی حكمنده
اولان بو بر علاء الدین سلجوقی طرفندن (سلطان
اوكی) نامیله سنجاق صورتنه افراغ اولنه‌رق، ارطغرل
غازی حضرتلرینه مالكانه ویرلمشیدی . خیلی وقت
بو نامی محافظه ایتمشدر .

سلطان حصاری { آیدین ولایت وسنجاغنك نازللی قضاسنده وقضانك
شمال غربی جهتنده ناحیه مركزی بر قریه اولوب ،
٦٠٠ اهالیسی واردر. — سلطان حصار ناحیه‌سی ١٣

قربندن مركب اولوب، ٤٩٠٨ اهاليسى واردر. اراضيسى منبت ومحصولداردر.

سلطان زاده { (محمد پاشا) [« محمد پاشا (سلطان زاده) » ماده سنه مراجعت بيوريله.]

سلطانشاه { كرمانده حكومت سورن ملوك سلجوقيه نك ايكنجيسى اولوب، دولت مذكوره نك مؤسسى اولان قاورد بن جغرى بكك اوغلى وخلفيدر. ٤٦٥ تاريخنده، پدرى ارتحال ايتدكده، ملكشاهك فرمانيله ملك كرمان صاحب زجه يه توجيه اولنه رق، ١٢ سنه اجراى حكومت ايتدكدن صكره ٤٧٦ تاريخنده وفات ايتمكله، برادرى تورانشاه خلفى اولمشدر.

سلطانشاه { شام وحلبده حكومت سورن ملوك سلجوقيه نك دردنجى وصوك حكمدارى اولوب، رضوانك اوغليدر. ٥٠٧ تاريخنده واقع پدرينك وفاتنده لؤلؤ خادم صاحب ترجمه نك برادرى آلب ارسلانى وبعده كنديسنى اقعاد ايده رك، اتابكك عنوانيله ادارهٔ امورى الينه آلمش؛ واو صره ده اهل صليب حلب وشامى احاطه ايتمكله، حلبليلر ايلغازى بن ارتقى جلب ايتمشلردى. سلطانشاه لؤلؤ خادمك وصايتيله بر آز مدت حكم سوردكدن صكره، ٥١٢ تاريخنده حكومتى نهايت بولمشدر.

سلطانشاه { خوارزمشاهان سلاله سنك دردنجى حكمدارى اولوب، ايل آرسلانك ايكنجى اوغليدر. پدرينك وفاتنده يعنى ٥٥٨ تاريخنده، صغيرالسن اولديغى حالده، والده سى تركان خاتونك وصايتيله، تخته جلوس ايتمش، ٥٦٨ ده سلطانشاه خراسانه كيدوب، ٢٠ سنه بعض محللرده حكم سوردكدن صكره ٥٨٩ ده وفات ايتمشدر.

سلطان طاغى { آناطوليده بر طاغدر، كه خداوندكار ولايتنده قره حصار قربندن باشلايه رق، جنوب شرقى يه طوغرى امتداديله، قونيه ولايتنه داخل اولوب، قونيه شهرى قربنه قدر واصل اولور.

سلطان ولد { (احمد بهاء الدين) مولانا جلال الدين رومى حضرتلرينك اوغلى اولوب، حضرت مشاراليهك خلفى اولان حسام الدين حضرتلرينه خلف اولمش؛ و ٧١٢ تاريخنده ٨٩ ياشنده ارتحال ايتمشدر. قونيه ده پدر بزركوارينك يانده مدفوندر. كبار صوفيوندن اولوب، پدر عاليلرينك « مثنوى » سى طرزنده برمنظومه سى، مرتب ديوانى وپدر وبيوك پدرينك احوالنى مبين « ولدنامه » عنوانيله بر تأليفى واردر. حضرت مولانا جانبندن شمس تبريزى يى كتيرمكه كوندريلوب، شامدن قونيه يه قدر مشار اليهك ركابندن آيرلمامشدى.

سلطانيه { ايرانده آذربيجانك شرق جنوبى جهتنده وقزوينك ١٠٥ كيلومتره غرب شماليسنده اسكى برشهر اولوب، ٥٠٧ تاريخنده ملوك ايلخانيه دن بعد الاهتدا خدابنده تسميه اولنان الجايتو خان طرفندن تأسيس وتزيين وپايتخت اتخاذ اولنمشدى. حكمدار مشار اليه ايله اوغلى سلطان ابو سعيد بو شهرده مدفون اولوب، مكمل و مصنع تربه لرى وار ايدى. بو شهر چوق وقت بقا بوله ميوب، تيمورلنك طرفندن تخريب اولنمشدر. ويرانه لرى باقيدر.

سلطانيه { [« قلعهٔ سلطانيه » ماده سنه مراجعت بيوريله.]

سلطيس { مصرده اسكى بر قصبه اولوب، بونك اهاليسى مصر و اسكندريه فتحنده عمرو بن العاصه معاونت ايتمش اولدقلرى حالده، كنديلرى بين الاسرا مدينه يه كوندرلمش ايسه ده، حضرت عمر فاروق (رضه) جانبندن معززاً مملكتلرينه اعاده بيوريله رق، صحابهٔ كرامله مناسبات صهريه ده بولنمشلر؛ وكنديلرندن بعض مشاهير يتيشمشدر.

سلع { مدينهٔ منوره قربنده بر طاغ اولوب، شعراء عرب آثارنده مذكوردر. — قدس قربنده (وادى موسى) ده دخى بو اسمله بر قلعه وار ايدى.

سلغر { فارسده حكومت سورن اتابكان سلالهسندن اوج ذاتك اسمى اولوب، بونلرك هيچ برى حكومت سورمه مشدر. برنجيسى حكومت مذكوره نك مؤسسى اولان سنقر بن مودود بن سلغرك جدى اولوب، بونك اسمنه نسبتله دولت مذكوره يه (دولت سلغريه) و (سلغريان) دخى ديرلر. — ايكنجيسى اتابكان فارسك بشنجيسى اولان سعد بن زنكينك اوغلى وابو بكرك برادرى اولوب،

کندیسی سلطنته نائل اولمامش ایسه‌ده، اوغلی (محمد شاه) ملوك مذکوره‌نك طقوزنجیسی اولوب، محمد بن سعد بن ابی بکردن صکره ٦٦١ تاریخنده ٨ ای حکومت سورمش، ومشهوره ترکان خاتونله ایتدیکی محاربه‌ده ترك حیات ایلمشدر. — اوچنجیسی ملوك مذکوره‌نك آلتنجیسی اولان ابو بکر بن سعدك اوغلی اولوب، کندیسی حکومت سورمه‌مش؛ واوغلی سلجوقشاه ملوك مذکوره‌نك اونجیسی اولوب، آنف الذکر محمد شاه بن سلغردن صکره ٦٦١ ده بش آی حکومت سورمش؛ وترکان خاتونی قتل ایتدکدن صکره، مغوللره مغلوب اولوب، کازرونه قاچمش، واوراده ارتحال ایتمشدر.

سلغوس { ثغورده طرسوسك اوته‌سنده (یعنی بریسنده) برقصبه اولوب، مأمون خلیفه طرفندن فتح ایدلمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. سلغکه اولسه کرکدر.

سلغه { یاخود سالاغه (Salaga, Selga) افریقای غربینك کینه مملکتنده و (وولته) نهرینك صول کنارنده تجارتکاه بر قصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی وبیوك بازاری واردر.

سلفقوس { (Séleucus) بیوك اسکندرك وفاتندن صکره، بو جهانکیرك ممالك واسعه‌سنه وارث اولان طوائف ملوکدن سلفقیلر سلاله‌سنده بو اسمله ٦ حکمدار کلمشدر:

برنجیسی دولت مذکوره‌نك بانیسی. میلاددن ٣٥٤ سنه اول طوغمشیدی. بوجهانکیرك حیاتنده مدیه وبابلونیه یعنی آذربیجان وعراق جهتلرینك والیسی وسواری عسکرینك قوماندانی اولوب، اسکندرك وفاتندن صکره (پردیقاس)ه قارشی آنتیغون ایله برلشمش؛ وغالبیتدن صکره (بابیلونیه) یعنی عراق خطه‌سنی قزانمشیدی. آنجق اسکندرك بتون ممالکنی کندیسی ضبط ایتمك آرزوسنده بولنان مذکور آنتیغون طرفندن قبل المیلاد ٣١٥ تاریخنده طرد وتعقیب اولنه‌رق، مصرده حکومت سورن باطلیوسه التجا ایتمش؛ وبونکله آنتیغونه قارشی بر کله‌رك، ٣١٢ده واقع (غزه) غالبیتندن صکره، مظفرانه بابله کیرمش؛ ومتعاقباً آثوریه ومدیه وآذربیجان ایله فارس، خراسان وسند نهرینه قدر اولان آسیای وسطی طرفلرینی ضبط، وجزیره، شام، فریجیای ممالکنه ضم ایله بیوك بر دولت تشکیل ایتمش؛ وآنتیغونك اوغلی (دمتریوس پولیورکیت) ایله برلشوب وبونك قیزینی تزوج ایده‌رك، اسکی متفقلری اولان بطلیوس ولیسیماقه اعلان حرب ایلمش ایسه‌ده، قاتل پدری مومی الیه دمتریوس ممالکنك برقسمنی ادعا ایتدیکندن، ابتدا بونکله محاربه ایدوب، کندیسنی مغلوب ایتدکدن صکره، ماکدونیه وتراکیه حکمداری مرقوم لیسیماقله محاربه ایده‌رك، قبل المیلاد ٢٨٢ ده بونی دخی مغلوب ایتمش؛ وحکمدارلغنی اعلان ایتمشیدی. یدی آی صکره مصر حکمدارلغنده تأسس ایتمك اوزره معاونتنی استحصال ایده‌مین (کراونوس) یعنی «یلدیرم» لقبیله ملقب بطلیوس طرفندن ٢٨١ ده افنا ایدلمشدر.

— ایکنجیسی (قالینیقوس) یعنی «مظفر» لقبیله ملقب اولوب، قبل المیلاد ٢٢٥ دن ٢٤٧ تاریخنه‌دك ٢٢ سنه حکومت سورمش؛ وزماننده ممالکنك بر قسمی اوچنجی بطلیوس طرفندن ضبط اولندیغی کبی، خراسان جهتنده ظهور ایدن شکانیان دولتی دخی کوندن کونه توسیع ممالك ایتمکده، وآنطیوخس هیراقس آناطولیده، اومن برغمه‌ده، تئودوس دخی بلخده اعلان حکومت ایله توسیع دائره ایلمکده ایدی. صاحب مغلوب، ونهایت اشکانیانله ایتدیکی محاربه‌ده اسیر دوشه‌رك، وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجیسینك اوغلی اولوب، (کراونوس) یعنی «یلدیرم» لقبیله ملقب ایدی. ٢٢٥ دن ٢٢٢ یه قدر اوچ سنه حکومت سورمش؛ وهیچ بر ایشه موفق اوله‌میوب، آناطولیده بعض عاصیلره قارشی کیتمکده ایکن، وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی (فیلوپاتور) یعنی «محب پدر» لقبیله ملقب اولوب، بیوك آنطیوخسك اوغلیدر. قبل المیلاد ١٨٦ دن ١٧٤ سنه‌سنه قدر ١٢ سنه حکومت سوروب، برغمه حکمداری (اومن)ه قارشی (پونت) یعنی طربزون جهتی حکمداری (فارناس)ی مدافعه ایتمك ایستمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش؛ ویهودیلره جور واذا ایتمشدر.

— بشنجیسی ایکنجی دمتریوس نیقاتورك وفلوپاتره‌نك اوغلی اولوب، قبل المیلاد ١٢٤ تاریخنده پدرینه خلف اولمشدر.

— آلتنجیسی (ایپفان) یعنی «پارلاق» لقبیله ملقب اولوب، آنف الذکر آنطیوخس غریپوسك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده قبل المیلاد ٩٧ تاریخنده یالکز آنطاکیه وجوارنده حکومت سورمکه باشلایوب، دمشقده عمجه‌سی انطیوخس کیزیق حکم فرما اولدیغی حالده، متعاقباً بونك الکاسنی دخی ضبط ایتمشدر.

سلفقیان { یاخود سلفکیان (Séleucides) بیوك اسکندرك وفاتندن صکره ممالکنی وارث اولان طوائف ملوکدن بر سلاله اولوب، مؤسسی یولنان اسکندر سردارلرندن سلفقوسك اسمنه نسبتله یاد اولنور. بو سلاله قبل المیلاد ٣١١ تاریخنده تأسس ایدوب، ٦٤ تاریخنه‌دك ٢٤٧ سنه ایران وسوریه جهتلرنده وبر آره‌لق آناطولی و ماکدونیه و تراکیه‌ده دخی حکم سوره‌رك، ملك اسکندر اوزرینه تشکل ایدن دولك اك بیوکی ایدی. آنجق اکثر زمانلری بینلرنده وسائر طوائف ملوك ایله نزاع ومحاربه ایتمکله کچمشدر. نهایت اشکانیانك کسب قوت ایتمسی و رومالیلرك سوریه‌یه توسیع فتوحات ایلملری سائر دول ایله برابر سلفقیلرك دخی اندراسنی موجب اولمشدر. مرکزی انطاکیه ایله هموارایدی. سلفقیلرك زمان حکومتلری اوچ دوره منقسم اولوب، کرك سلفقوسك نسلندن وکرك خارجدن بر وجه زیر ١٩ حکمدار حکم سورمشدر:

(١ً وراثت منتظمه دوری)

	قبل المیلاد
برنجی سلفقوس نیقاتور	٣١١
برنجی آنطیوخس سوتیر	٢٧٩
ایکنجی آنطیوخس تئوس	٢٦٠
ایکنجی سلفقوس قالینیقوس	٢٤٧
اوچنجی سلفقوس کراونوس	٢٢٢
دردنجی سلفقوس فیلوپاتور	١٨٦
هلیودور (زوربا)	١٧٤
دردنجی آنطیوخس ایپفان	١٧٤
بشنجی آنطیوخس اوپاتور	١٦٤ الی ١٦٢

(٢ نجی دوری)

برنجی دمتریوس سوتیر	١٦٢ الی ١٤٩
برنجی آلکساندر بالا	١٥٠ « ١٤٤
ایکنجی دمتریوس نیقاتور	١٤٩ « ١٢٣
	و ١٤٠ « ١٣٩
	و ١٣٠ « ١٢٥
آلتنجی آنطیوخس تئوس	١٤٣ « ١٤٠
تیفون (یاخود دیودوت)	١٤٠ « ١٣٣
یدنجی آنطیوخس سیدتیس	١٣٩ « ١٣٠
ایکنجی آلکساندر زبینا	١٢٥ « ١٢١
بشنجی سلفقوس	١٢٤ « ١٢٣

(٣ نجی دوری)

(برنجی شعبه)

سکزنجی آنطیوخس غریپوس	١٢٣ الی ٩٧
آلتنجی سلفقوس	٩٧ « ٩٣
فلیب (واوچ برادری)	٩٣ « ٨٠
اون برنجی آنطیوخس	٩٣ « ٩٠
اوچنجی دمتریوس	٨٧ « ٨٥
اون ایکنجی آنطیوخس باقخوس	٨٣

(ایکنجی شعبه)

طقوزنجی آنطیوخس کیزیقوس	١١٤
اوننجی «زاهد» آنطیوخس	٩٤
اوننجی آنطیوخسك زوجه‌سی سلنه	٨٠
تیغران	٨٣ الی ٦٩
اوننجی آنطیوخسك اوغلی اون اوچنجی آنطیوخس	٦٩ « ٦٤

سلفقیده { یاخود سلفکیده (Séleucide) سلفقیان زماننده سوریه سواحلنك قسم شمالیسنه یعنی عاصی نهری منصبندن یمورطه‌لق لیماننه قدر اولان خطه‌یه ویریلن اسمدر.

سلفقیه { یاخود سلوقیه (Séleucie) ازمنهٔ قدیمه‌ده بو اسمله سلفقیانه منسوب درت شهر وار ایدی: برنجیسی واك بیوکی عراقده ودجله‌نك ساحل غربیسنده واقع اولوب، سلفقیان دولتنك مؤسسی اولان سلفقوس نیقاتور طرفندن میلاددن ٣٠٧ سنه اول بنا، وپایتخت اتخاذ اولنمش ایدی. قبل المیلاد ١٤٠ تاریخنده اشکانیانك الینه کچوب، بونلر دجله‌نك اوبر یاقه‌سنده (کتسیفون) یعنی مدائن شهرینی تأسیس ایتمکله، سلفقیه خرابه یوز طوتمش ایدی. کرك بونك وکرك مدائنك الیوم خرابه‌لری مشهوددر. سلفقیلر ١٤ تاریخندن صکره انطاکیه‌یی پایتخت اتخاذ ایتمشلردی.

— ایکنجیسی (سلفقیه پیریه) اسمیله معروف اولوب، آنطاکیه قربنده وعاصی نهرینك منصبنده یعنی الیوم (سویدیه) قصبه‌سنك بولندیغی یرده ایدی. یاقوت حموی بوندن بحث ایتدیکی صره‌ده «سیوف سلوقیه» و «کلاب سلوقیه» دیه مشهور اولان قلیج وکوپکلرك بو شهره منسوب اولمسی احتمالنی درمیان ایدیور.

— اوچنجیسی کیلیکیا یعنی ایچ ایل خطه‌سنده بولنمغله (سلفقیه کیلیکیه) ویا (سلفقیه تراخیا) اسمیله معروف ایدی . الیوم (سلفکه) دینلن قصبه‌در .
— دردنجیسی تاوروس (یعنی بوغا وغلطی بلغار) طاغی اتکنده وقره‌مان ایلنده بولنمغله (سلفقیه آد. تاوروم) اسمیله تفریق اولنوردی .

سلفکه { آطنه ولایتنده ایچ ایل سنجاغنک مرکزی برقصبه اولوب ، کوك صو نهرینك صاغ کنارنده وبو نهرك منصبندن ١٦ کیلو. متره یوقاریده اوله‌رق، طرسوسك ٩٨ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر . بر طاغك اتکنده ودکیزه قدر ممتد بر اووه کنارنده واقع اولوب ، شمدیکی حالده آنجق ٢٥٠٠ اهالی‌یی حاوی عادی وکوچك بر قصبه اولدیغی حالده ، اطراف وجوارنده اسکی سلفقیه شهرینك جسیم ومحیرالعقول خرابه‌لری وبونلرك ایچنده برچوق مرمر ستونلر، خراب برطاقم معبدلر، تیاترولر، طاق ظفرلر، مزارلر، رنکارنك مرمر دو. شمه‌لری وکسمه طاشدن معمول ٣٠ آرشون عرض وعمقنده و ٦٠ ارشون طولنده مصنع بر صهریج ایله بوندن صویی تقسیم ایدر بر طاقم صو یوللری کور. یلیور . قصبه‌نك اوستنده‌کی تپه‌ده بیوك و خراب برقلعه وقصبه‌نك آلتنده کوك صونك اوزرنده جسیم برکوپری دخی وار در . اسکله‌سی جنوب جهتنده‌کی قوبده واقع (طاش اوجی) در . قصبه‌نك عربلر زما. نندن قالمه برجامع شریفیله بر روم وبر ارمنی کلیساسی، ٢ تکیه‌سی ، ١ مکتب ابتدائیسی ، بر خانی وطاغ اتکنده بر قیشله‌سی وار در . هواسی قیشین پك ایی ایسه‌ده ، یازین پك صیجاق واووه‌ده‌کی بطاقلقلردن طولایی صیتمه‌لیدر . مأمون خلیفه سلفکه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده ، چوق وقت محافظه ایده‌مه‌مشیدی . « معجم البلدان » ده (سلفوس) اسمیله مذکوردر .
— سلفکه قضاسی ایچ ایل سنجاغنك مرکز قضاسی اولوب ، سنجاغك قسم شرقیسندن عبارتدر . غرباً کلنار وموط قضالریله، شمالاً قونیه ولایتیله، شرق شمالی جهتندن مرسین قضاسیله، جنوب شرقی جهتندن دخی آق دکیزله محدود اولوب، آیاش، یاغده و بو. لاجه‌لی اسملریله ٣ ناحیه و ٣٦ قریه‌یی حاوی و ٢٨٥٥٠ اهالی ایله مسکوندر . اکثر اهالیسی ترك وترکمان اوله‌رق مسلم و یالکز تجارت محللرنده بعض ارمنیلر وروملر ساکندر . جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر . اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، یالکز مرکز قضا ایله دکیز آره‌سنده بر اووه واردر . اسکی سلفقیه شهری خرابه‌لرندن ماعدا سلفکه‌نك ٤٠ کیلومتره شمالنده طاغده اسکی (مغاره)، سلفکه‌نك ینه ٤٠ کیلومتره شمال شرقیسنده وساحلده آیاش قربنده (الوسه) وبرآز دها اوته‌ده (سباستِه) شهر قدیملرینك خرابه‌لری، لیموس صویی منصبینك اوکنده‌کی قیالق برآطه‌نك اوزرنده الیوم (قیز قلعه‌سی) دینلن (غورغوس) قلعهٔ قدیمه‌سی وبونك قارشیسنده ساحلده (قوریقوس) شهر قدیمی موقعی وبونك اوستنده (شیطانلق) اسمیله غریب و واسع وکنیش حجره‌لره منقسم بر مغاره بولنیور . ناحیه مرکزی اولان (لیموس)،که الیوم کوچك برقریه‌در، قرون وسطاده بیوك بر شهر ایدی . لیموس صویی وادیسنده قیالره اویلمش برچوق هیکللر ورسملر وقضانك هرطرفنده صو یولی، کوپری وقلعه کبی ابنیهٔ قدیمه آثاری بولنمقده در . قضانك محصولاتی احتیاجات محلیه‌یی دفع ایتدکدن صکره ، خیلی مقدار بغدای، آرپه، سیسام و سائره قبریسه و آطه‌لره اخراج اولنور . پلاموط ، پیاغی، قورو اوزوم وحیوانات اخراجاتی دخی واردر . طاغلرنده اورمانلر چوق اولوب ، اسکندریه‌یه و سوریه سواحلنه خیلی کراسته دخی اخراج اولنور. طاش اوجنده بعض واپورلر ویلکن کمیلری اوغرایوب، سنوی ٩٠٠٠٠٠ غروشلق اخراجات و ٨٠٠٠٠ غروشلق ادخالاتدن عبارت بر تجارت اجرا اولنور . معمولات محلیه کلیم و چول کبی بعض قبا شیلر نسجندن عبارتدر .

سلفی { (ابو طاهر صدر الدین محمد بن محمد الاصفهانی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن ومحدثیندن اولوب ، « الاربعین البلدانیه » عنوانیله حدیثه دائر برکتاب یازمش، وکندیسی شرح ایتمشدر. بغدادده تحصیل واستماع ایدوب، اخذ احادیث شریفه ایچون اکثر بلادی دور ایتدکدن صکره، اسکند. ریه‌ده تدریسله مشغول اولوب ، ٥٧٦ تاریخنده وفات ایلمشدر . خلفاء فاطمیه‌دن ظافرك وزیری ابو الحسن علی بن السلار صاحب ترجمه نامنه برمدرسه بنا ایتدیروب، مدرسلکنی کندیسنه تفویض ایتمش؛ وبو مدرسه طول مدت سلفینك اسمیله یاد اولنمشدر.

سلکان { صحابه‌دن ایکی ذات اولوب، بری مصرك فتحنده حاضر بولنان سلکان بن مالك ودیکری ابو نائله سلکان بن سلامه‌در .

سلکه { زمان جاهلیتده یتیشن عرب شاعرلرندن اولوب، شاعر (سلیك بن السلکه) نك والده‌سیدر . اوغلی مومی الیهك وفاتنده سویلدیکی مرثیه «حماسه» ده مسطوردر.

سلم { (بن نذیر) صحابه‌دن اولوب، بعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر .

سَلم { ایرانیلرك اساطیرله ممزوج اولان تاریخ قدیمنه کوره، پیشدادیاندن مشهور فریدونك اوچ اوغلندن بری اولوب، فریدون وفاتندن اول ملکنی اوغللرندن سلمه ملکندن فراتك غرب جهتلرنده‌کی یرلری، توره توران وتاتارستان طرفلرینی وایرجه‌دخی ایرانی ویرمشیدی. بووجهله سلم امم سامیه‌نك، تور امم تورانیه‌نك، ایرج دخی امم آریانیه‌نك جد اعلاسی اولمشدر. بو روایتك وبو تقسیماتك حضرت نوح ایله اولادی حکایه‌سنه مشابهتی عیاندر. حتی سلم ایله سام اسملری دخی بربرینه قریبدر . فریدونك اساسا هند برهمنیلری اساطیرنده (ثریدون) تسمیه اولنان و (آژی ضحاك) یعنی (ضحاك تازی) اسمنده بر اژدرهانك اتلاف ایدن بر ملکدن عبارت اولدیغنه باقیلیرسه، سلم وتور وایرجك دخی محضا آسیای وسطی اطرافنده بولنان ودنیانك اك اهمیتلی اممی جامع اولان امم سامیه وتورانیه وآریانیه‌یه برر جد اعلا کوسترمك ایچون ایجاد اولنمش اسملر اوله‌جغی، والحاصل زردشتیلر اساطیرندن عبارت اولدیغی آکلاشیلیور.

سلم { (صاحب الحکمة) دیمکله معروف اولوب، مأمون خلیفه طرفندن، حکماء یونانك حکمت وطب وسائر فنون کتابلرینی، لاجل الترجمه، آلوب نقل ایتمك اوزره، حجاج بن مطر وابن بطریق ایله برابر جانب رومه کوندرلمشیدی .

سلماس { آذربیجانده ارمیه ایله تبریز آره‌سنده وارمیه‌دن ایکی، تبریزدن اوچ خوبدن دخی برکونلك مسافه‌ده بیوك ومشهور برشهر ایکن خراب اولمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

سلمان { محلنده بیان اولنه‌جق (سلمان فارسی) دن بشقه صحابه‌دن بروجه‌زیر درت ذاتك اسمیدر : (سلمان بن ثمامة الجعفی) که معیت حضرت مرتضویه‌ده بولنوب، بعده رقه‌ده ساکن اولمش، واوراده بر مسجد بنا ایتمش ایدی . — (سلمان بن خالد الخزاعی) که برحدیث شریفك راویسیدر . — (سلمان بن ربیعة الباهلی) که صحابه عدادنده ذکر اولنمش، وفی الواقع عهد حضرت نبویه‌یه یتیشمش ایسه‌ده، رؤیت وصحبته نائل اوله‌میوب، صحابهٔ کرامدن روایت ایتمشدر . فتوح الشامده ابو امامة الباهلی معیتنده بولنوب، بعده جانب حضرت فاروقیدن کوفه وصکره مدائن قاضیلغنده استخدام اولنمشیدی. جهادده سواریلرله کیتدیکیچون، (سلمان الخیل) دیمکله معروفدر . آذربیجان و بعده اران و خزر جهتنده‌کی (بلنجر) فتحنده حاضر بولنوب. بو ایکنجی غزاده ۲۸ تاریخنده شهید اولمشدر. — (سلمان بن عامر الضبی) که بعده بصره‌ده ساکن اولوب، اوراده وفات ایتمشدر.

سلمان { اوننجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اوچ کشینك مخلصیدر :

برنجیسی آیدینلی اولوب، کمال پاشا زاده‌نك درسنه ملازم اولمش، وطریق قضایه سلوك ایتمش ایدی . برکیده قاضی ایکن وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

نوله سینه‌مده جان کبی کوترسه‌م داغ جانانی
کوترمك استرمی هرکشی مهر سلیمانی

— ایکنجیسی بروسه‌لی اولوب، حسن خطه مالك وخیلی علومه آشنا اولدیغی حالده، کوچ حال ایله روم ایلنده بر قضایه نائل اولدقدن صکره اوراده مقتولاً وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی واردار یکیجه‌سندن اولوب، بو دخی اکثر علومه آشنا وفن انشاده ومعما سویلمك وحل ایتمك خصوصنده ماهر ایدی .

سلمان { (میرزا —) ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلی و جابر انصاری حضرتلری نسلنه منسوبدر . بعض علومه انتسابی وشعرا وادباء زمانی ایله صحبتی وار ایدی . سلطان محمود صفوی زماننده رتبهٔ وزارته نائل اولوب، بعده قزلباش امراسی طرفندن قتل اولنمشدر.

سلمان ساوجی { (خواجه جمال الدین — بن خواجه علاء الدین)
اعاظم شعرای ایراندن اولوب، غزلیات و قصائد ومثنویاتیله سائر اشعاری زیاده‌سیله سلیس و لطیف و تقلیدلری غیر قابلدر. زماننك فریدی ایدی. بغداده واردقده بالمناسبه ایلکانیان دولتنك ۹نجیسی امیر شیخ حسن بزرگك حضورنده بداهةً شعر سویلمکله، امیر مشار الیه کندیسنی درکاهنه ملازم ایدوب، اوغلی اویسك تربیه‌سنی کندیسنه تفویض ایتمشدی. خواجه سلمان بقیهٔ عمرینی بو خاندانك خدمتنده کچیروب، امیر مشارالیهله بعده سلطان اویس و والده‌سی مشهوره دلشاد خاتونی مدح یولنده برچوق اشعار سویلمشدر. نهایت اختیارلغنده بصرینه ضعف طاری اولمغله، ملازمتدن استعفا ایتدکده، کندیسنه ری وساوه ولایتلری وارداتندن معاش تخصیص اولنه‌رق، کوشهٔ انزوایه چکلمش؛ وعبادتله مشغول ایکن، ۷۶۹ ده وفات ایتمشدر. برچوق نوادر وملاطفه‌لری دخی منقولدر. کلیات اشعاری متداول وپك مقبولدر. «جمشید وخورشید» و «فراقنامه» عنوانلریله ایکی منظومه‌سی‌ده واردر. شو برایکی بیت خاندان ایلکانیانك مدحنده سویلدیکی اشعار جمله‌سندندر:

من از یمن اقبال این خاندان
کرفتم جهانرا بتیغ زبان

من از خاوران تادر باختر
زخورشیدم امروز مشهور تر

سلمان فارسی { اخیار صحابه‌دن اولوب، اصل ایرانلی اولمغله،
اصفهان قربنده طوغمشدر. کنجلکنده مجوس دیننه تابع اولدیغی حالده، برکون برکلیسانك یانندن کچرکن ایچری کیروب، نصرانیتی آتش‌پرستلکه ترجیح ایتدیکندن، بو دینی قبول ایتمش؛ ومجوسیلرك جور واذاسندن قورتلق ایچون، شام وروم طرفلرینه قاچوب، بعض راهبلرك خدمتنده بولنمش؛ وبونلردن بری و بر روایتده مشهور (بحیرا) طرفندن حجازده دین ابراهیمی احیا ایده‌جك بر نبینك ظهوریله تبشیر اولنه‌رق، برکاروانه قاتلمش؛ والدن اله صاتیله‌رق، هجرتدن صکره نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، کندنی فخر کائنات (صلعم) افندمزه صاتدیرمش؛ وهمان اسلامه کلوب، آزاد بیورلمشیدی. او وقتك کافهٔ علومنه وقوفی وصدق مخالصتی حسبیله جانب حضرت نبویدن خواص اصحاب عدادینه ادخال، وبر روایتده اهل بیت نبوی دائرهٔ محرمیتنه قبول بیورلمش‌ایدی. حضرت علی المرتضی و عمار بن یاسر و سلمان فارسی (رضهم)ك جنتك کمال اشتیاقله بکلدیکی اوچ ذات اولدقلرینه دائر حدیث شریف صحیح واردر. حقنده دها پك چوق احادیث شریفه وارد اولمشدر. ایلك اول خندق غزاسنده بولنوب، حتی خندق حفرینی حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه اخطار ایدن بو ذاتدر. اوندن صکره‌کی غزواتك جمله‌سنده دخی حاضر بولنمشدر. جانب حضرت نبویدن (سلمان الخیر) تسمیه بیورلمشیدی. مجوسیلکده اسم قدیمی (مابه بن بوذخشان) ایدی. خلافت حضرت فاروق عهدنده مدائن والیلکنه تعیین بیوریله‌رق، کدیمینله قزاندیغندن تعیش ایدوب، وسعیندن قزاندیغنك دخی فضله‌سنی فقرایه تقسیم ایدردی. حضرت عثمان (رضه)ك آخر خلافتنده ۳۵ سال هجریسنده مدائنده ارتحال ایتمشدر. اوچ قیزی اولوب، بری اصفهانده وایکیسی مصرده قالمشدر. بو قیزلرك کندیسنك اولمیوب، اوغلنك اولدیغنی روایت ایدنلر دخی واردر. حضرت سلمان (رضه) پك چوق معمر اولوب، عمرینی مبالغه‌یه واردیرانلر دخی واردر. صحابه‌دن ابو هریره وابن عباس ایله سائر صحابه وتابعین کندیلرندن روایت احادیث شریفه ایتمشلردر.

سلمانلی { آنقره ولایتنده بوزغاد سنجاغنك سنقورلی قضاسنه تابع بر ناحیه
اولوب، ۶۷ قریه‌دن مرکبدر.

سلمویه { (بن بنان) مشاهیر اطباء بغداددن اولوب، نصرانی المذهب ایدی.
معتصم خلیفه‌نك طبیبی ومعتمد خاصی اولوب، خلیفهٔ مشارالیه صاحب ترجمه‌یی امور ملکیه وسیاسیه‌یه دخی قاریشدیره‌رق، رأیندن استفاده ایدردی. کندیسی وبرادری ابراهیمی انعام واحسانه مستغرق ایتمشیدی. سلمویهك تشخیص وتداوئ امراضده‌کی مهارتی مشهور اولوب، بو خصوصده برچوق نوادر و حکایات مرویدر. ۲۲۵ تاریخنده وفات ایدوب، خسته‌لغنده خلیفهٔ مشارالیه خاطرینی استفسار ایتمش، وجنازه‌سنی کمال طنطنه ایله قالدیرتمشیدی.

سلمه { صحابه‌دن بروجه‌زير برقاچ ذاتك اسميدر: (سلمه بن الادرع) كه بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. — (ابو سعد سلمه بن اسلم الانصارى الاوسى الحارثى) كه بدر غزاسنده وسائر غزواتده معيت حضرت نبويده بولنمش؛ و ١٤ نجى سال هجريده جسر ابى عبيد غزاسنده، ٣٨ ياشنده اولديغى حالده، شهيد اولمشدر. — (سلمه بن الاسود الكندى) كه نزد حضرت نبوى‌يه كلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده كوفه‌ده برمسجد بنا ايتديرمش ايدى. — صحابه‌دن (اصيد)ك پدرى سلمه. — (ابو اياس سلمه بن الاكوع الاسلمى) كه تحت شجره‌ده بيعت ايدنلردن اولوب، جسور وتيركش وطوغرى وفاضل بر ذات اولمغله، غزوهٔ (ذى قرد) ده حضرت رسول الله (صلم) افندمز بونك حقنده «خير رجالنا سلمه بن الاكوع» بيورمشلر دى. مدينه‌ده ساكن اولوب، حضرت عثمان (رضه)ك شهادتندن صكره ربذه‌يه نقل، واوراده تأهل ايلمش ايدى. وفاتندن برقاچ كون اول مدينهٔ منوره‌يه عودت، و ٧٤ وبر روايتده ٦٤ تاريخنده ٨٠ ياشنده وفات ايتمشدر. — (سلمه بن امية الكندى) كه برادرى يعلى ايله برابر هجرت ايدوب، مكيوندن عد اولنمش، وتبوك غزاسنده بولنمشدر. — (سلمة الانصارى) كه عبد الحميد بن يزيدك جدى اولوب، اهل بصره‌دن معدود. در. اوغلى وتوروني كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (سلمه بن بديل الخزاعى) كه اوغلى عبد الله كند. يسندن روايت ايتمشدر. — (سلمه بن ثابت بن وقش الانصارى الاشهلى) كه سلكان وسلامه‌نك عم زاده. سى اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده برادرى عمرو ايله برابر شهيد اولمشدر. — (سلمه بن جاريه) كه برحديث شريفك راويسيدر. — (سلمه بن حارثه) كه اسماء بن حارثه‌نك برا. دريدر. — (سلمه بن حاطب الانصارى) كه بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر. — (سلمه بن الحظل الكنانى) كه اهل حجازدن بنى عريج قبيله‌سنه منسوب اولوب، معاويه زمانده دمشقه كله‌رك، بونك خطبه اوقوديغنى كورنجه، اعتراض ايده‌رك، سرد لسان قوللانديغندن، معاويه كنديسنى استخفاف ايده‌رك، طانيمامازلنه كلمش، وصكره اوتورمغى تكليف ايلمش ايسه‌ده، «اوتورمام وسنك سسكى ايشيتميه‌جك بريره قاچارم» ديه‌رك آرقه‌سنى چويردكدن صكره، معاويه كنديسنى اعاده ايدوب، «عفوكى ديلرم، سنى بلمه ابى طانيرم، نزد حضرت نبوى‌يه كلوب، سلام ويرديككى وهديه تقديم ايتديككى، وسلامك رد وهديه‌ك قبول بيورلديغنى كورمشيدم» ديه‌رك، التفات واحسان ايتمشيدى. — (سلمه بن سميم الاسدى) كه كنديسندن برحديث شريف منقولدر. — (سلمه بن سعد العنزى) كه اهل بيتيله برابر نزد حضرت نبوى‌يه كلدكده، كيم اولدقلرى سؤال بيوريلوب، عنزه‌دن اولدقلرى جواباً عرض اولنمغله، جانب حضرت رسالتپناهيدن «نعم الحى عنزه مبغى عليهم منصورون» حديث شريفى صادر اولديغنى اوغلى قيس واسطه‌سيله كنديسندن منقولدر. — (سلمه بن سلام) كه عبد الله بن سلامك برادرى اولوب، «يا ايها الذين آمنوا بالله ورسوله» آيت كريمه‌سنده خطاب عزته مظهر اولانلرك برى اولديغى ابن عباس (رضهما) دن منقولدر. — (ابو عوف سلمه بن سلامه بن وقش الانصارى الاشهلى) كه عقبتين وبدر وسائر غزواتك جمله‌سنده معيت حضرت نبويده بولنوب، بعده حضرت عمر (رضه) جانبدن يمامه‌ده استخدام بيورلمشيدى. سابق الترجمه سلكان بن سلامه‌نك برادريدر. كنديسندن بعض احاديث شريفه مرويدر. — (سلمه بن ابى سلمه عبدالله القرشى المخزومى) كه ازواج مطهره‌دن ام سلمه حضرتلرينك اوغلى وفخر كائنات (صلم) افندمزك اوكى اوغللرى اولوب، پدر و والده‌سيله معيت حضرت نبويده مدينهٔ منوره‌يه هجرت ايتمش؛ و پدرينك وفاتندن صكره والده‌سنى حضرت سيد الثقلينه نكاح ايتمش؛ وحضرت رسول الله (صلم) افندمز كنديسنه حمزه بن عبد المطلب (رضه)ك كريمه‌سى (امامه)يى تزويج بيورمشلر ايدى. عبدالملك بن مروانك زمانه قدر برحيات اولوب، برادرى عمر بن ابى سلمه‌دن بيوك ايدى. ذريت براقمامش، وكنديسندن احاديث شريفه روايت اولنماشدر. — (سلمه بن ابى سلمه الهمدانى ياخود الكندى) كه اوغلى عمرو كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ابو سنان سلمه) كه كنديسندن اوغلى سنان روايت ايتمشدر. — (سلمه بن صخر الا. نصارى الخزرجى البياضى) كه حقنده بعض روايات

منقولدر . — (ابو سنان سلمه بن صخر الهذلی) که سلمه بن المحبق دیمکله دخی معروف اولوب ، معیت حضرت نبویده حنین غزاسنده وسعد بن ابی وقاص حضرتلریله برابر مدائن محاربه‌سنده حاضر بولنه‌رق ، بعده بصره‌ده ساکن اولمش، واوغلی سنان کندیسندن روایت ایتمشدر . — (سلمه بن عیادة الضبی) که بنی ضبه طرفندن نزد حضرت نبویده براقیلان ایکی رهینك بریدر. — (سلمه بن قیس الاشجعی) که بعده کوفه‌ده ساکن اولوب، بر حدیث شریف روایت ایتمشدر . — (سلمه یاخود سلامه بن قیصر) که صومك ثوابی حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر . — (سلمه بن مالك السلمی) که جانب حضرت نبویدن کندیسنه بر مالکانه اعطا بیورلمش اولدیغی عمار بن یاسر حضرتلرندن مرویدر . — (سلمه بن المحبر) که کوفه‌ده بر مسجد بنا ایتدیرمشیدی . — (سلمه بن مسعود بن سنان الانصاری) که بنی غنمدن اولوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (سلمه بن المیلاء الجهنی) که فتح مکه‌ده حضرت خالد بن ولیدك حیلنده اولدیغی حالده ، یولنی شاشیروب ، شهید اولمشدر . — (سلمه بن نعیم بن مسعود الاشجعی) که کوفه‌یه نازل اولوب ، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر . — (سلمه بن نفیل السکونی) که بعده حمصده ساکن اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر . — (سلمه بن هشام بن المغیرة القرشی المخزومی) که قدمای فضلای صحابه‌دن اولوب، ابوجهلك برادری وخالد بن ولیدك عم‌زاده‌سیدر. حبشه هجرت ایتمشیدی مدینه‌یه معیت حضرت نبویده هجرت ایتمکدن منع اولنه‌رق، مکه‌ده اذا وجفاده قالمش اولمغله، بدر غزاسنده حاضر بولنمامش، وخندق غزاسندن صکره هجرت ایده‌بیلمش ایدی . مئونه وقعه‌سندن منهزماً عودت ایتمش ؛ وحضرت ابابکر زماننده شامه اعزام بیوریلان عسکر میاننده بولنوب ، اوائل خلافت جناب فاروقیده ١٤ تاریخنده (مرج الصفر) وقعه‌سنده وبر روایتده حضرت ابابکرك خلافتنده (اجنادیه) وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (سلمه بن یزید الجعفی) که نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش، وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر . — (ابو یزید سلمه یزید) که اهل بصره‌دن معدود در .

سلمه (بن قیس الجرمی) صحابه‌دن اولوب، قومی مبعوثانیله نزد حضرت نبویه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ویدی سکز یاشنده اولدیغی حالده، قومنه امامت ایتمشیدی . بعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی . ینه صحابه‌دن اولان اوغلی عمرو کندیسندن روایت ایتمشدر .

سَلمه کنده ملوکنك اخیری اولوب، حارثك اوغلیدر . پدری حیاتنده ملکنی اولادینه تقسیم ایتدکده، صاحب ترجمه‌یه بنی تغلب قبیله‌سی دوشمشیدی . شاعر شهیر امرا القیس بونك برادری حجرك اوغلی اولدیغی مرویدر .

سُلمی صحابه‌دن بر وجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر : (ابو سالم سلمی بن حنظلة السحیمی) که یمامه ملکی هوذه بن علینك عم زاده‌سی اولوب، « ویل لبنی امیة من فلان » حدیث شریفنك راویسیدر . — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خادمی سلمی . — (سلمی بن القین التمیمی) که مهاجریندن اولوب، عتبه بن الغزوان معیتنده بصره‌ده بولنمغله، بونك طرفندن اهوازه کوندریله‌رك ، فرس محاربانده ابراز شجاعت ایتمشدر .

سَلمی صحابیاتدن بروجه‌زیر بر قاچ خاتونك اسمیدر : (سلمی بنت ابی ذؤیب) که حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك سود آنه‌سی حلیمه بنت ابی ذؤیبك همشیره‌سی اولوب، نزد حضرت نبوی‌یه کلدکده ، کندیسنه رداء شریفنی فرشله، « مرحبا یا امی » بیورمش اولدقلری مرویدر . — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خادمه‌سی اولان (سلمی) که صفیه بنت عبد المطلبك آزادلیسی اولوب ، ابو رافعه وارمشیدی . اولاد حضرت نبویدن ابراهیمی وحضرت فاطمه (رضها) نك اولادینی آلمش ، یعنی ابه‌لك ایتمش ، و حضرت مشار الیهانك نعش شریفنی غسل ایتمشدر. خیبر غزاسنده معیت حضرت نبویده بولنمشدر. کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر. — (سلمی بنت زید الانصاریة الاوسیة). — حضرت ابا بکر صدیق (رضه) ك والده‌سی (ام الخیر سلمی بنت صخر بن عامر القرشیة التیمیه) که حضرت مشار الیهدن صکره اسلامه کلش؛ وحضرت صدیقدن صکره وزوجی ابو قحافه‌دن اول ارتحال ایتمشدر. — (سلمی بنت عمرو) که بنی ساعده‌دن

مندرك همشيره‌سيدر. — (سلمى بنت عميس الخثعميه) كه سابقة الترجمه اسمانك همشيره‌سى و عم حضرت نبوى حمزه (رضه) ك زوجه‌سى اولوب، حضرت مشار اليهك شهادتندن صكره شداد بن اسامة الليثى‌يه وارمش، وبوندن عبدالله وعبدالرحمن اسملريله ايكى چوجغى اولمش ايدى. — (ام المثلة سلمى بنت قيس العدويه) كه حضرت فخر الرسل (صلعم) افندمزك جدى عبدالمطلبك خاله‌سى اولادندن اولوب، رضوان بيعتنده بولنمش، وايكى قبله‌يه اويه‌رق نماز قيلمشدر. — (سلمى بنت محرز الانصاريه) كه بنى عديدن وبيعت ايدن خاتونلردندر. — (ام مسطح سلمى بنت ابى رهم بن المطلب بن عبدمناف القرشيه) كه حضرت ابا بكر (رضه) ك تيزه‌سنك قيزيدر. — (سلمى بنت نصر المحاربيه) كه بر حديث شريفك راويه‌سيدر. — (ام زمل سلمى بنت مالك) كه بنى فزاره قومنه منسوب اولوب، زيد بن حارثه سريه‌سنده والده‌سى ام قرفه هلاك اولمش؛ وكنديسى سبايا ميانده مدينهٔ منوره‌يه سوق اولنه‌رق، جانب رسالتپناهيدن حضرت عايشه (رضها) يه ويرلمش؛ وبعده اذنله قبيله‌سى يانه كيدوب، او آرالق ارتحال حضرت نبوى وقوع بولمغله، ارتداد عربان صره‌سنده بوده ارتداد، واقچه و وجاهتى قوتيله باشنه بر چوق حذله جمع ايده‌رك، مسلمين اوزرينه بالذات هجوم ايتمش؛ وصرتدينه قارشى سوق عسكره مأمور بيورلان خالد بن وليد حضرتلرى طرفندن قتل اولنمشدر.

سلمى { (عبدالرحمن بن محمد بن حسن النيسابورى) مشاهير علما وفضلادن اولوب، «امثال القرآن» عنوانلى كتاب معتبرك مؤلفيدر. ٤٠٦ تاريخنده وفات ايتمشدر. — بعض كتبده ٤١٢ ده وفات ايتمش (عبدالرحمن حسين بن محمد النيسابورى) اسمنده بر ذات كوريلوب، «الاربعين حديثاً»، «آداب الصحبه»، «آداب الصوفيه» و «الانوار» عنوانلى كتابلرك صاحبى اولديغى بيان اولنيور. ايكيسى برمى يوقسه آيرى‌مى اولديغى آكلاشيله‌مدى.

سلمى البغداديه { عصر عباسيده يتيشن شاعره‌لردن اولوب، شعر وفصاحتيله، حسن وجماليله وعرض و ناموسيله مشهوره‌در. خليفه مقتفى بالله بو اوصافنى خبر آلمغله، بر چوق عطيه‌لرله تلطيف ايتمشيدى. شو بر ايكى بيت كندى اوصافى مدحنه دائر اولان بر قصيده‌سندندر:

عيون مها الصريم فداء عينى
واجياد الظبا فداء جيدى
ازيه بالعقود وان نحرى
لازين للعقود من العقود

سلمى المتدليه { (بنت عمرو بن زيد بن لبيد) عدى بن نجار قبيله‌سندن اولوب، ابتدا مدينه جوارنده بولنان قبيلهٔ اوس اكابرندن (احيحه) يه، وبعده اسانه قريشدن هاشم بن عبد منافه وارمغله، جد حضرت نبوى عبدالمطلبك والده‌سى اولمشدر.

سلمى اليمانيه { شاعر شهير بحترينك جاريه‌سى يمنلى بر شاعره ايدى. بحترينك شو قطعه‌سنه:

من لمحب احب فى صغره
فصار احدوثة على كبره
من نظر شفه فارقه
وكان مبدأ هواه من نظره

ارتجالاً شو بيتلرله جواب ويرمشيدى:

لولا التمنى لمات من كمد
مر الليالى يزيد فى فكره
ما ان له مسعد فيسعده
بالليل فى طوله وفى قصره
الجسم يبلى فلاحراك به
والروح فيمارى على اثره

سلميه { حما بريه‌سنده و حمادن ٦ ساعتلق مسافه‌ده حمص اعمالندن معدود بر كوچك قصبه اولوب، حضرت عبدالله بن عباس (رضهما) نك تورونى صالح بن على بن عبدالله بوراسنى منزل اتخاذ ايتمكله، اولاد واحفادى اعمارينه چاليشمشلردى. تابعيندن بر چوق ذواتك قبورينى حاوى اولوب، مشاهير علمادن بر خيلى ذواتك دخى مسقط رأسى بولنمشدر. بو قصبه‌نك اسكى اولوب، زمان قديمده (سالامينياس) اسميله معروف ايكن، بعده خراب اولمش، وبروجه مذكور صالح بن على طرفندن تجديد واحيا اولنمش ايدى. اليوم (مجيد آباد) اسميله معروفدر. خراب بر مسجدنده خط كوفى ايله يازلمش بعض طاشلر وجوارنده‌كى قلعه خرابه‌سنده روملردن قالمه بعض آثار بولنمشدر.

سلنتی { (یاخود سلندی) آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغنده و ولایتك منتهای
غرب جنوبیسنده اوله‌رق ساحل بحرده آنامور
قضاسنه تابع بر ناحیه‌نك مرکزی بر قریه اولوب ،
(سلینونته) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده مؤسسدر.
شهر مذکورك ویرانه‌لری میاننده بر تیاترو، بر قاچ
حمام وکرلر اوزرینه مبنی بر صو یولی آثار باقیه‌سی
مشهوددر. روما ایمپراطورلرندن (ترایان) بوشهرده
وفات ایتمشدر. — سلنتی ناحیه‌سی آنامور قضاسنك
قسم غربیسندن عبارت اولوب، غرباً قونیه ولایتنك
تکه سنجاغنه تابع علائیه ، شمالاً ارمناك قضالریله
وجنوباً دکیزله محاطدر. اراضیسی طاغلق و طاشلق
اولوب، آز منبتدر . اورمانلری چوق اولوب،
باشلیجه چام آغاجلرینی حاویدر .

سلندی { (یاخود سلنتی) آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده قوله قضاسنه
تابع بر ناحیه‌نك مرکزی بر کوچك قصبه اولوب ،
قوله‌نك ۳۵ کیلومتره شرق شمالیسنده وکدیز نهرینه
تابع سلندی چایی اوزرنده اوله‌رق (سیلاندوس)
شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده واقعدر . اهالیسی
یالکز ۸۹۳ کشیدن عبارتدر. شهر قدیمدن قالمه
خطوطلی حاوی بعض طاشلر بولنمشدر. — سلندی
ناحیه‌سی ۲۱ قریه‌دن مرکب اولوب، ۵۰۱۴ اهالیسی
واردر . اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، اور.
مانلری‌ده چوقدر .

سلنغه { (Selenga) آسیاده بیوك بر نهر اولوب ، مغولستانك قسم شمالیسنده
واقع (خالخا) خطهٔ واسعه‌سنده (خانغای) و(تانغوئوله)
طاغلرندن نبعان ایدن بر چوق چایلردن بالتشکل ،
ابتدا (ادر) اسمیله شرقه وشرق شمالی‌یه طوغری
آقه‌رق، صاغدن برقاچ نهر وصولدن (تلکیر مورین)
نهرینی و (کوسه کول) ك آیاغی اولان (اکین)
نهریله دها بر قاچ نهر آلدقدن صکره، (سلنغه)
اسمیله بیوك بر ایرماق حالنه کیرمرك، دها آشاغیده
صاغدن (توله) و سائر بر چوق انهارك صولرینی
جمع ایدن (اورخون) نهرینی اخذ ایله، شماله طوغری
دونوب سیبریه‌یه داخل اولور؛ و اوراده دخی صاغ
وصولدن بیوجك بر قاچ نهر آلدقدن صکره، بردن
بره غربه طوغری دونوب (بایقال) دینلن بیوك
كولك ساحل شرقیسنه واصل اولور. مجراسی تقریباً
۱۰۰۰ کیلومتره طولنده‌در . سیبریه‌ده بو نهرك
صول کنارنده روسلر (نووو سلینکیسق) و (ورکنی
اودینسق) اسملریله ایکی قصبه تأسیس ایتمشلردر.
حوضه‌سنك قسم اعظمی مغولستانده وقسم اسفلی
سیبریه‌ده اولوب، پك واسع، طاغلق ومیاه جاریه‌سی
چوق بر یردر . تقریباً ۴۲° ایله ۵۲° عرض شمالی
و ۹۱° ایله ۱۱۱° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور.

سلنه { قلیوپاتره — (Cléopâtre Sélène) مصر بطالسه‌سندن ایکنجی بطلیوس
اورکتك قیزی اولوب ، ابتدا قبل المیلاد ۱۱۷ ده
برادری (بطلیوس لاتیر) ه وبعده آنطاکیه ملوك
سلفقیه‌سندن آنطیوخس غریپوسه ونهایت بونك
یکنی و دمشق حکمداری آنطیوخس اوسوسه
وارمش ؛ و بوندن (آنطیوخس اسیاتیقوس) و
(سلفقوس کیبوزاقتوس) اسملریله ایکی اوغلی قالمش
ایدی .

سلنه { (Selino) کرید جزیره‌سی قسم غر. بیسنك ساحل جنوبیسنده وخانیه سنجا.
غنده قضا مرکزی بر قصبه‌در. — سلنه قضاسی:
پالیوخوره، قانیانو وقدانو اسملریله ۳ ناحیه وجمعاً ۴۸
قریه‌یی حاویدر . [احوال طبیعیه وسائره‌سیچون
«کرید» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلوری { [«سلیوری» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سَلَوقیه { [«سلفقیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلوکی { (محمد) اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، آماسیه‌لیدر.
روم ایلنده بعض بکلرك کتابتنده بولنمشدر. «شهر
انکیز» عنوانیله بر منظومه‌سی و بعض غزلیاتی
واردر. شو بیت اونکدر :

صانمه جسمم کورینن داغله پر پاره بنی
جلهٔ قاپلادی بر خرقهٔ صد پاره بنی

سلونی { ایران شعراسندن اولوب ، ار. دستانلیدر. شو بیت اونکدر :

سواره ماه مرا چالشی ذکر باشد
شود بلند چو خورشید کرمتر باشد

سلیط { صحابه‌دن بروجه‌زیر برقاچ ذاتك اسمیدر : (سلیط تمیمی) كه بصریوندن معدود اولوب، حسن بصری وابن سیرین كندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سلیط بن ثابت بن وقش الانصاری) كه برادری سلمه ایله برابر احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سلیط بن حارث) كه میمونه‌نك سود برادری اولوب، ابو الملیح هذلی كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلیط بن سفیان بن خالد بن عوف) كه احد وقعه‌سنده جناب حضرت نبویدن مشركینك آرقه‌سی صره كوندریلان اوچ طلیعه‌نك بریدر. — (سلیط بن عمرو العامری) واوغلی (سلیط بن سلیط) كه حبشه هجرت ایدن قدمای صحابه‌دن اولوب، برنجیسی هجرت نبویه‌نك آلتنجی ویا یدنجی سنه‌سی یمامه رؤساسندن (هوذه بن علی الحنفی) و (ثمامه بن اثال الحنفی) نزدینه ارسال بیورلمش؛ و ١٢ تاریخنده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. اوغلی حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنده برحیات ایدی. — (ابو سلیمان سلیط الانصاری) كه اوغلی سلیمان كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلیط بن قیس الانصاری الخزرجی) كه بدر وسائر غزواتده حاضر بولنوب، (جسر ابی عبید الثقفی) وقعه‌سنده شهید اولمشدر.

سلیقی { (شعبان) اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، اسپارته‌لیدر. مدرینه منلاسی حکیم‌زاده‌یه دانشمند اولوب، عودتنده اهل وعیالیله برابر عربان النده شهید اوله‌رق نابدید اولمشدر. مرتب دیوانی وپك مقبول اشعاری واردر. شو بیتی كندی حالنه مناسب دوشمشدر :

یولنده جان ویره‌م کیبی درونمده علامت وار
شهید تیغ عشق اولماغه کوکلده شهادت وار

سلیك { (بن عمرو یاخود بن هدبة الغطفانی) صحابه‌دن اولوب، برجمعه كونی حضرت امام الانبیا (صلعم) افندمز خطبه اوقورکن جامعه كیرمسیله، ایكی ركعت قیلمغه مأمور بیورلدیغی مرویدر.

سلیم { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سلیم بن اكیمة اللیثی) كه اوغلی اسحاق كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلیم بن الحارث السلمی) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. (معاذ) ك نمازی تطویل ایتدیكندن نزد حضرت نبوی‌یه شكایت ایتمش، وجناب رسول الله (صلعم) دن معاذك تخفیفله مأمور بیورلدیغنی روایت ایلمشدر. — (سلیم بن ثابت بن وقش) كه سابق الترجمه سلمه‌نك برادری اولوب، احد، خندق، حدیبیه وخیبر غزالرنده حاضربولنمش، وخیبر غزاسنده شهید اولمشدر. — (ابو حریث سلیم العذری) كه اهل مدینه‌دن معدود اولوب، اسرا بیننده اولادله ابوینك تفریقی جائز اولمدیغنه دائر بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سلیم بن سعید الجشمی) كه بدریله برابر نزد حضرت نبوی‌یه كلوب، جناب رسالتپناهیدن سلیم تسمیه بیورلمشیدی. — (ابو عامر سلیم بن عامر) كه جاهلیت زماننه یتیشمش اولدیغی حالده، رؤیت حضرت نبوی‌یه نائل اوله‌میوب، ابا بكر صدیق (رضه) زماننده هجرت، و ابو بكر، عمر، عثمان، علی وعمار بن یاسر (رضهم) دن روایت ایتمشدر. — (سلیم بن عش العذری) كه بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سلیم بن عقرب) كه بدریوندن اولدیغی مرویدر. — عمرو بن الجموح الانصاری‌نك كوله‌سی (سلیم) كه احد وقعه‌سنده افندیسیله برابر شهید اولمشدر. — (سلیم بن عمرو الانصاری السلمی) كه عقبه‌ده بیعت ایدنلردن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سلیم بن قیس الانصاری النجاری) كه حضرت حمزه (رضه) ك زوجه‌سی (خوله) نك برادری اولوب، بدر، احد، خندق وسائر غزالرده حاضر بولنمش، وحضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر. — (سلیم بن قیس بن لوذان) كه (قیظی) نك برادری اولوب، اونكله برابر احدده حاضر بولنمش، وكوفه‌ده ذریتی قالمش ایدی. — حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی (سلیم) كه بدر، احد وسائر غزواتده حاضر بولنوب، حضرت عمر (رضه) ك مقام خلافته كچدیكی كون وفات ایتمشدر. — (سلیم بن ملحان الانصاری) كه انس بن مالكك دایسی وام سلیم وام حرامك برادری اولوب، قرنداشی حرام ایله برابر بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، و (بئرمعونه) وقعه‌سنده ایكیسی شهیداولمشدر.

سلیم { (یاوز سلطان — خان اول) سلاطین عظام عثمانیه‌نك طقوزنجیسی اولوب، سلطان بایزید خان ثانینك اوغلی وابو الفتح سلطان محمد خانك تورونیدر . خلافتله سلطنتی خاندان عثمانی‌یه جمع ایدن بو ذات اولوب ، آسیا و آفریقاده دولتك حدودینی پك چوق توسیع، وکردستان، شام، مصر ممالك واسعه‌سیله بر چوق بلدانی فتح ایدوب، غربده عادتا بر دولت تشکیل ایتمش اولان بارباروس خیر-الدین پاشایی تحت حمایه‌سنه آلمغله ، عثمانلی سنجاغنی اوراره قدر توسیع ایلمشدر . ٨٧٥ تاریخنده تولد ایتمشدر . و ٩١٨ تاریخنده تخت عثمانی‌یه شوکت افزای جلوس اولوب، ابتدا اسلاف عظامنك آوروپا فتوحاتنه ویرمش اولدقلری همت واهمیتی آسیا وآفریقایه ارجاعله ، عالم اسلامی بر نقطهٔ واحده‌یه جمع ایتمك، وخلافت اسلامیه‌یی دخی ید مؤید سلاطین عثمانیه‌یه کتیرمك مقصدینی اساس خط حرکت اتخاذ بیوره‌رق ، بونك ایچون اك اول او صره‌ده ظهورله ایرانده تشیعی علناً ورسماً التزام واشاعه ایدن وغربه طوغری توسیع دائرهٔ نفوذ ایتمك ایستین شاه‌اسماعیل صفوینك نفوذینی قیرمق، ومذهب شیعینك ترقیسنه بر سد چکمك لازم که‌جکنی درك ایله ، تبعه‌لری میاننده تشیع ایتمش اولانلری قهر ومجازات ایتدکدن صکره، دولت عثمانیه‌یه قارشی مصر ملوك چراکسه‌سیله عقداتفاق ایتمکده‌اولان شاه اسماعیله قارشی یوروبه‌رك، ٩٢٠ تاریخنده چالدیرانده بیوك برمظفریته نائل اولمش، وتبریزی دخی فتح ایتمش؛ وعودتنده مشهور ادریس بتلیسینك سعیله دیاربکر وکردستان جهتلرینی کاملاً تحت حکمنه آلدقدن ، وقافقاسیه اقوامی دخی کندیلرینه مراجعتله عرض اطاعت ایتدکدن صکره، بو سفره اثنای عزیمتلرنده کندیلرندن طلب بیوریلان معاونتی دریغ ایتمش اولان ذو القدریه حاکمی علاء-الدینه قارشی حرکت بیوره‌رق، بونك دخی محاربه‌ده مغلوب و مقتول اولمسیله ، بو دولت صغیره دخی استیصال اولنوب، مملکتی ممالك عثمانیه‌یه ضم او-لنمشدر. او وقت شاه اسماعیل ایله اتفاق ایتمش اولان مصر چراکسه‌سنه نوبت کلکله، سلطان سلیم خان حلبه صهولت انداز هجوم اولوب ، مقابله‌یه چیقان قانصوه غوری‌یی بیوك بر محاربه‌ده مغلوب ایتمش ، وقانصوه بو محاربه‌ده مقتول اولمشدر . بو وجهله حلب ، شام وفلسطین جهتلری کاملاً فتح اولنه‌رق ، پادشاه اراضیٔ مقدسه‌یی زیارت ایده‌رك، وخرابه‌زاره دونمش اولان نیجه اماکن مبارکه‌یی احیا و اعمار بیوره‌رق، قانصوهك یرینه چکمش اولان ملوك چرا-کسه‌دن طومانبایه قارشی یوروبوب ، مصره داخل اولمش؛ وبر سنه چراکسهٔ مصرله اوغراشه‌رق، ٩٢٣ سنه‌سنك برنجی کونی مصر عسکری کاملاً منهزم وطومانبای مقتول اولمغله، مصر دخی فتح اولنمش؛ ومصره تابع بولنان حجاز خطهٔ مبارکه‌سی دخی بالطبع داخل ممالك عثمانیه اولمغله، خطبه‌ده پادشاهك نامی « خادم الحرمین الشریفین » عنوان مفخرت شمو-لیله یاد اولنمغه باشلامشدر . سلطان سلیم خان او اثناده خلیفه بولنان متوکل علی اللهدن اماناتی و عنوان خلافتی دخی اخذ ایلمش؛ وبر مدت مصرده آرام ایتدکدن صکره، ٩٢٤ تاریخنده روم-ایلی‌یه عودت بیورمش؛ وذاتاً بو آرالقده جسیم‌دونما تدارك واستحضاریله اشتغال بیورلمش اولمغله، ردوسك شوالیه‌لرك الندن اخذیچون تدارکاته کیریشمش ایسه‌ده، بو تشبثاتده ایکن چورلی اووه‌سنده خسته-لنه‌رق، ٩٢٦ سنه‌سنده ارتحال ایتمشدر . بو وجهله ٨ سنه و ٨ آی سلطنتدن صکره ٥١ یاشنده وفات ایدوب، نامنه منسوب اولان جامع شریفك اتصالنده مدفوندر . بو قدر آز زمان ظرفنده بو قدر فتو-حاته موفق اولوب، دولته بر مثلنی دخی ضم ایتمسی محیر عقول موفقیاتدندر. بناءً علیه سلطان سلیم خان اول جهانکیرلردن معدود اولوب، دولت عثمانیه‌نك بر ایکنجی مؤسسی عد اولنسه سزادر. علی‌الخصوص که سلطنتله خلافتی بر یره جمع ایده‌رك، ممالك اسلامیه ایچنده کسب قوت ایلمسی دولت عثمانیه‌یه بر بشقه فر واهمیت ویرمشدر. اشعار ترکیه و فارسیه‌سندن شو ایکی بیتی عالم ادبیاتده دخی پادشاه اولدیغنه و حقیقةً پادشاهانه سوزلر سویلدیکنه دلیلدر :

شیرلر پنجهٔ قهرمدن اولورکن لرزان
بنی برکوزلری آهویه اسیر ایتدی فلك

—

نیست بیهوده سفرها وفرس رانیٔ ما
بهر جمعیت دلهاست پریشانیٔ ما

سلیم { (سلطان — خان ثانی بن سلطان سلیمان خان) سلاطین عظام عثمانیه‌نك

اوننجی برنجیسی اولوب، قانونی سلطان سلیمان خانك اوغلی و آنف الترجمه یاوز سلطان سلیم خانك تورونیدر. ٩٣٠ تاریخنده طوغوب، ٩٧٤ تاریخنده، پدرلری سلطان سلیمان خانك مجارستانده اجرای فتوحات ایدن اردوی همایونده وقوع ارتحاللری اوزرینه، صدراعظم صقوللی محمد پاشانك دعوتیله، والی بولندیغی آناطولیدن درسعادته کله‌رك، اعلان سلطنت ایتمش؛ ایکی کون صکره بلغراددن عودت ایتمکده اولان اردوی همایونك استقبالنه چیقوب، آنجق اردوی همایونه وصولنده عسکرك سلطان سلیمان خانك وفاتندن وسلطان سلیم خانك جلوسندن خبری اولمشدر. سلطان سلیم خانك مدت سلطنتلری ٨ سنه ٥ آی و ٢٢ کون سوروب، دورنده صقوللی محمد پاشا کبی عاقل و مدبر برصدر اعظم وسنان پاشا وقلیج علی پاشا وپیاله پاشا کبی رجال بولنمغله، یمن وعدن جهتلری و قبریس جزیره‌سی فتح اولنمش؛ وبحراً برچوق محاربه‌لر قزانیله‌رق، تونسده اسپانیوللرك تجاوزاتنه برسد چکلمش، وموره وآرناودلق سواحلنده وندیك واسپانیا و مالطه دونمالری دفعاتله مغلوب اولمش؛ وآلمانیا ولهستانله منفعتلی معاهده‌لر عقد اولنه‌رق، قریم و دشت قبچاق خانلری واسطه‌سیله او جهتلردن دخی دولت عثمانیه‌نك قوت ونفوذی تزیید اولنمش ایدی. ٩٨٢ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. صاری صقاللی اولمغله، صاری سلطان سلیم دینلکله دخی معروفدر.

سلیم (سلطان — خان ثالث بن سلطان مصطفی خان ثالث) سلاطین عظام عثمانیه‌نك یکرمی سکزنجیسی اولوب، ١١٧٥ تاریخنده طوغمش، و ١٢٠٣ ده عمی سلطان عبدالحمید خان اولدن صکره تخت عثمانی‌یه جلوس ایتمشدر. زیاده حلیم وسلیم بر پادشاه دل آگاه اولمغله، دولت علیه‌یی بولندیغی حال تدنی و تذبذبدن قورتارمق ایچون، برطاقم قوانین و نظامات جدیده اتخاذی لزومنی درك ایده‌رك، بو مقصد خیره حصر مرام ایتمش ایسه‌ده، جلوسلرنده آوستریا اردوسی بلغراده وروسیه اردوسی بندر واسماعیلده بولنه‌رق، بو ایکی دولت محارب بولندیغی کبی، فرانسه دخی مصری ضبط ایدوب، شامه ده تجاوز ایتمکده، و داخلاً وهابیلر حرمینی ضبط ایدوب، حجاجی منع ایتمکده، ودین محافظی پازوند اوغلی ایله یانیه والیسی تپه‌دلنلی علی پاشا دره‌بکلکی قورمش اولدقلری کبی، بلغراد محافظی دخی طایلق عنوانیله اوراده غرب اوجاقلرینه مشابه بر اوجاق تأسیسی هوسنه دوشمش، وصربلیلر عصیان ایتمش ایدی. سلطان سلیم خان بو قدر غوائل داخلیه وخارجیه‌یه قارشی کمال متانتله طاورانوب، دولتك بقاسنی تأمین ایچون، چیفرندن بسبتون چیقمش وضرردن بشقه فائده‌سی کورلمه‌مکه باشلامش اولان یکیچری اوجاغنك لغویله، نظام جدید اوزره عساکر منتظمه ترتیبی تحت الزمیتده اولدیغنه قرار ویره‌رك، مهندسخانه وخمبره‌خانه‌یی وبر چوق قیشله‌لر تأسیس و انشا وبرقاچ بلوك عساکر منتظمه ترتیب ایلتشلر ایدی. سلطان سلیم خانك ترتیب ایدوب‌ده مجرد کمال رفق و مرحمتندن اجرا ایده‌مدکلری تنظیمات وتشکیلات جدیده‌یی سلطان محمود خان حضرتلری برغیرت مردانه وعزم بهادرانه ایله اجرایه موفق اولمشدر. سلطان سلیم خانك فراغلری ١٢٢٢ ده وشهادتلری ١٢٢٣ ده وقوع بولمغله، سلطنتی ١٨ سنه و ٨ آی ایله ٩ کون سورمش وعمرلری قرق سکزه بالغ اولمشدر.

سلیم (میرزا —) [« جهانکیر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلیم (سلطان — جامع شریفی) استانبولك بیوك جوامع شریفه‌سندن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان طرفندن پدرلری سلطان سلیم خان اول نامنه و پادشاه مشارالیهك تربه‌سی یاننده بنا اولنمشدر. ٩٢٩ تاریخنده اکمال ایدلمشدر. محله دخی بو اسمله یاد اولنور. خطیره‌سنده سلطان سلیم خانك تربه‌سندن بشقه سلطان سلیم خانك قیزی خدیجه سلطانله بونك قیزی خانم سلطانك تربه‌سی بولنوب، دیکر بر تربه‌ده دخی سلطان سلیمان خانك والده‌سی حفصه سلطان ایله سلطان سلیمان شهزاده‌لرندن مراد، محمود وعبدالله اسمنده اوچ ذاتله برقادین مدفوندر. جامع شریف مذکورك عمارتی و مکتبی دخی واردر.

سلیم (محمد قلی) ایران شعراسندن وشاملو دینلن ترك اویماغی رؤساسندن او-

لوب، طهران وقزوینده یاشامشدر . مرتب دیوانی
ومطایبه‌یه دائر برمثنویسی واردر. شو بیت اونکدر:

میکنم چندان که فکر آشنایان وطن
نیست دریادم کسی‌کورا توانم یاد کرد

سلیم { (محمد — افندی) شعرا وعلمادن
اولوب ، طریق قضایه سلوك ایله،
اسکدار مولویتنده ، سرای همایون خواجه‌لکنده ،
غلطه مولویتنده ، فتوی امانتنده بولنمش ومکه‌پایه‌سنی
بعدالاحراز ، ١١٣٨ ده فتوی امینی ایکن وفات
ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

می عشق ایله سرمست اول‌ده دنیایی تماشا قیل
سلیا کندودن کچمك عجب سیر وسیاحتدر

سلیمان { بن داود (علیهما السلام) انبیاء عظام
بنی اسرائیلدن اولوب ، پدری کبی
نبوت وسلطنتی جامع اولمغله، قوم مذکورك اوچنجی
حکمداری اولمشدر . پدرینك وفاتی اوزرینه ،
میلاددن ١٠٠١ و بر حسابه کوره ١٠١٦ سنه
اول تخته کچوب، ادعای وراثت ایدن برادری عدون ایله
بر مدت محاربه ایتدکدن صکره، بونك مقتول اولمسی
اوزرینه، رقیبدن خالی قالەرق ، قومشولر ایله صلح
ایدوب. بیت مقدسك فوق‌العاده بر صناعت وتزیناتله
تأسیسنه مباشرت ایتمش؛ وپایتختی اولان قدس شریفی
استحکاماتله تحکیم ایدوب، (تدمر) ایله سائر بر چوق
شهر و قصبه‌لر و بر طاقم کوزل سرایلر بنا ایلمشدر .
بعده بلاد متجاوره‌یی ضبطله، دولتنی مصر حدودندن
وعقبه کورفزندن فرات وادیسنه قدر توسیع ایتمش
ایدی. اجرای عدالت ایدوب، صنایع وتجارتی حمایه ایله،
مکمل سفائن انشا ایتدیره‌رك، بحر احمر وعمانده طو-
لاشان تجارلر مملکتنه ذی قیمت احشاب ایله معادن
ومجوهرات و سائره کتیررلردی . بو وجهله زماننده
بنی اسرائیلك ثروت و سامانی و اراضی مقدسه‌نك
معموریتی درجهٔ قصوایه واروب ، حضرت سلیمانك
عدل و دادی وشوکت ودبدبه‌سی وبر طرفدن‌ده علم
وحکمتی شهرت کیر آفاق اولمش؛ وحتی سبا ملکه‌سی
(بلقیس) بو شهرتی ایشیتمکله ، رأی العین کورمك
ایچون، قدسه قدر سیاحت ایتمش ایدی . بلقیسی
تزوج ایلمش اولدیغی دخی بزم تواریخ اسلامیه‌نك
بعضنده مذکوردر. حضرت سلیمانك ذکر اولنان ثروت
وشوکتی اسکیدن بری مورخلرك بعض مبالغه‌لرینه میدان
ویرمشدر. نبی مشارالیهك عظمتی باشلیجه ثروت ومعمو-
ریت جهتندن اولوب، مملکتی‌ده اسلافنك حکم‌سور-
دکلری یره کوره بیوك ایدی . قرق سنه حکم
سوروب ، میلاددن ٩٦٢ وبر روایتده ٩٧٦ سنه
اول ارتحال ایتمشدر. اوغلی ربحم پدرینك حاضرلدیغی
دولتی محافظه ایده‌میوب، اونك زماننده تفرقه وتقسیم
وقوع بولمشدر . حضرت سلیمانك «اغانی» عنوانیله
بعض غزلیاتی، «امثال» عنوانیله حکمت‌آمیز سوز-
لری حاوی بر رساله‌سی و مذهبه متعلق بر کتابی
واردر . مزامیرك ایکیسی مشارالیهك اولدیغی
و «حکمت» عنوانلی بر کتابی دخی اولدیغی مرویدر.
بیت مقدسك بناسی ٧ سنه‌ده اکمال اولنمشدر . وزیر
ومشاوری عقل وحکمتیله مشهور اولان (آصف)
ایدی .

سلیمان { (قانونی سلطان — خان اول) سلا-
طین عظام عثمانیه‌نك اونجیسی او-
لوب، یاوز سلطان سلیم خانك اوغلیدر. ٩٠٠ تاریخنده
تولد ایدوب ، ٩٢٦ تاریخنده ، پدرینك ارتحالی او-
زرینه ، والی بولندیغی مغنیسادن ورودله ، تخت
عثمانی‌یه جلوس ایلمشدر . اجرای عدالتده سلیمان ثانی
اولمغله، بر طاقم قوانین ونظامات دخی وضع ایلدیکندن،
«قانونی» دینمکله ، شهرت بولمشلردر. اجدادینك
زماننده آوروپاده وپدرینك زماننده آسیا وآفریقاده
فتح ایدلمش اولان بلاد واسعه سلطان سلیمان زماننده
بر قات دها توسیع وتحکیم اولنمغله ، ویرکی وخراج
وغنائمدن آلنان اموال بیوك بر ثروت وسامان کتیر-
مش اولدیغندن ، پادشاه مشارالیهك دوری دولت
عثمانیه‌نك اوج اعلای قوت وعظمتی اولوب، دارات
ودبدبه وشوکت وشان عثمانی بتون عالمی مفتون
ایتمش؛ وبتون آوروپا و آسیا حکمدارانی تخت سلیمانی‌یه
سرفرو ایتمکه مجبور اولمشیدی . فرنکلرجه *Ma-*
gnifique یعنی «شانلی» لقبیله شهرت بولمشلردر .
سلطان سلیمان خان جلوسنی متعاقب ، شامده باش
قالدیران جان بردی تربیه وحدودده عسکر بریکدیرن
شاه اسماعیله احتیاطاً مقابله ایتمك ایچون، فرهاد پاشایی
اعزام بیوردقدن صکره، بعض حرکات عهدشکنانه‌ده
بولنان مجارلره قارشی ٩٢٨ ده بالذات سفر ایدوب،
بلغرادی و دها نیجه قلاع و بلادی ضبطله، بیوك بر
مظفریته نائل اولمش ؛ وندیك جمهوریتی جزیه‌یه

ربط ايلمشدر. ايرتسى سنه قواليرلك النده قالوب ممالك
عثمانيه يه قارشى آوروپاليلرك بر حصن متينى حكمنده
اولان (ردوس) جزيره سنك فتحنه تشبث بيوروب،
بوكا دخى موفق اولمش؛ وصكره، قريمده وافلاقده
ظهور ايدن فسادلرى باصديردقدن، وراغوزه وله
جمهوريتلريله تجديد معاهده ايتدكدن صكره، شاه
اسماعيلك اتفاق تكليفاتنه قولاق آصمقده اولان مجار
قرالنه قارشى ٩٣٢ ده برايكنجى سفر ايدوب،
مهاج مظفريت عظيمه سى اوزرينه، (بودين) ى يعنى
(بوده) يى ومجارستانك اكثر طرفلرينى فتح ايله، واليلر
تعيين ايدەرك، مجارستانك قسم باقيسنه، محاربه ده قتل
اولنان قرالك يرينه، اردل بانى (يانوس زاپوليا) يى
قرال نصب، وهر طرفدن تبريكلر وهديه لر آلوب،
عودت بيورمشلر ايدى. او اثناده آناطولينك بعض
طرفلرنده ظهور ايدن فسادلرك باصديرلمسيله اوغرا-
شلقده ايكن، آوستريا آرشيدوقه سى فرديناند بودينى
ضبط ويانوس زاپوليايى اردله چكلمكه اجبار ايتمكله،
پادشاه ٩٣٤ ده ثالثاً مجارستانه سفر ايدوب، بودينى
استرداد ويانوسى مجار قراللغنه اعاده بيوردقدن صكره،
دها ايلرى يه كيده رك، ٩٣٦ ده ويانه يى محاصره ايتمشلر-
سه ده، موسم ايلريلمش اولديغندن، محاصره يى فك ايله
استانبوله معاودت بيورمشلردر. عودت شاهانه يى
متعاقب، آوستريا آرشيدوقه سى يكيدن بودينى تضييق
ايتمكله، دردنجى مجارستان سفرينه لزوم كوريلوب،
بو دفعه آوستريا حدودنده بر چوق قلاع و ممالك
ضبط اولنمش؛ وآلمانيا ايمپراطورلغنى دخى استحصال
ايله آوروپايى ديترتمكه و دولت عثمانيه نك حمايه سنه
التجا ايدن فرانسه يى تهديده باشلامش اولان اسپانيا
قرالى مشهور شارل كينتله قارشى قارشى يه كلمك مراد
بيورلمش ايسه ده، بو دفعه دخى قيشك حلولى مانع
اولوب، مظفرانه درسعادته عودت بيورلمشدر. بو
صره ده اسپانيا و ونديك دونمالرى مشهور (آندريا
دوريا) نك قومانده سيله موره سواحلنده بعض قلاع
ضبط ايتمش ايسه ده، درعقب استخلاص اولنمش؛
وايران شاهى طهماسب جلوس همايونى وواقع اولان
مظفريتلرى تبريك ايتمدكدن بشقه، حدودده بولنان
كردلرى آيارتمقده اولوب، دولت عثمانيه يه ميل ايدن
بغداد واليسنى دخى اعدام ايتمش اولديغندن، آوستريا
ايله معاهده وآق دكيز محافظه سى مشهور بارباروس
خيرالدين پاشايه احاله بيورلدقدن صكره، ٩٤٠ ده
پادشاه شرق سفرينه عزيمت بيوروب، وان وبايزيد
قلاعنى و تبريز و همدان و سائر آذربيجان ممالكنى
ضبطله، كيلان وشروان شاهلرينك بيعت واطاعتلرينى
قبول ايتدكدن صكره، عودتنده بغدادى دخى فتح،
وشهر مذكورده بعض اعمارات اجراسيله، درسعادته
عودت بيورمشلردر. بو سفر اثناسنده بنى حفصدن
مولا حسن تونسى ضبط ايتمش ايسه ده، بارباروس
خير الدين پاشا ايتاليا سواحلنى نهب وغارت ايتدكدن
صكره، مومى اليه حسن حفصى يى دخى تونسدن
اخراج ايتمش؛ وبونك اوزرينه بونلر شارل كينته
دخالت ايتمكله، بو دخى او جهتى استيلا ايتديكندن،
خيرالدين پاشا اسپانيا جزاير وسواحلنى اوروب، بر
چوق اسرا اخذيله درسعادته عودت ايتديكنده،
قپودان دريا اولمش ايدى. هندستان سواحلنه مسلط
اولان پورتكيزليلره قارشى هند ملوك اسلاميه سى
دربار سليمانى يه مراجعتله استمداد ايتدكلرندن، ٩٤٥
ده سنان پاشانك رياستيله بحر احمر وعمانه دونمه سوق
اولنه رق، كجراتده پورتكيزليلره غلبه چالينمش؛ وبو
سفر اثناسنده يمن فتح، و تا سوماتره يه قدر نفوذ
عثمانى توسيع و تعميم اولنمشدى. ونديك جمهوريتى
نقض عهد ايله، قورصانلرى بعض صارقنديلر ايتد-
كلرندن، خيرالدين پاشا دونمه سوقيله، جمهوريت مذ-
كوره يه تابع آطه لر دكيزنده بر چوق جزاير ودالماچيه
جهتنده بعض سواحل ضبط ايتمش؛ وفرانسه قرالى
برنجى فرانسوآنك دخالتى اوزرينه، دونمه ايله او
طرفه كيدوب، شارل كينتك دونمه سنى مغلوب،
وفرانسوآيى تخليص ايله، تختنه اعاده واقعاد ايلمشدر.
بو صره ده آوستريالى فرديناد بنه مجارستانه تجاوز
ايتديكندن، يكيدن مجارستان سفرى آچيلوب،
پادشاه بالذات اردو سوق ايده رك، وفات ايتمش
اولان زاپوليانك اوغلنه اردل قراللغى ويرلمش، ومجا-
رستان ايالاته بالتقسيم طوغريدن طوغرى يه اداره
عثمانيه آلتنه آلنمش؛ ودها بر چوق يرلر يكيدن فتح
اولنمشدر. بونك اوزرينه آلمانيا، آوستريا و ونديكله
مصالحه اولنه رق، درسعادته عودت بيورلمشدر.
شاه طهماسب شروانى ضبطله، برادرى القاص ميرـ

زابى اورانك واليلكنه نصب ايتمش اولديغى حالده ، بونك سؤ ادارەسندن عصيان ظهور ايدنجه ، القاص ميرزا برادرينك قورقوسندن درسعادته التجا ايتمش ؛ وبو مناسبتله شاه دلكير اولوب، كردستانه تجاوز ايلمش اولديغندن، سلطان سليمان خان ٩٥٥ ده بالذات آسيايه اردو سوقيله ، مظفراً تبريزه داخل اولوب، شروان شاهنى مالكنه اعاده ، والقاص ميرزايى عراق عجمه ادخال ايتمشدر . استانبوله عودتلرنده آوستريا آرشيدوقنك يكيدن اردله مداخله ايتمكده اولديغى خبر آلنمغله، روم ايلى عسكرى سوق اولنەرق ، ٩٥٩ ده طمشوار دخى ضبط، وممالك عثمانيه يه بريكى ايالت ضم اولنمشدر . بو صرەده ايرانه قارشى بخارا خانيله اتفاق عقد اولنەرق ، خان مشاراليهه طوپ وعسكر معلمى ارسال ايله ، تحت حمايه يه آلنمش ؛ وقپودان سنان پاشا طرابلس غربى مالطه قواليرلرندن ضبط ايتديكى كبى ، پيرى رئيسله مراد رئيس وسيدى رئيس دخى دونتما ايله سويشدن چيقەرق ، عمان وهند دكيزلرندن پورتكيزليلرى طرد ايتمش ؛ ومسقط وهرمز ليمانلرينى ضبط ايلمشلردى . طورغود پاشا دخى مايورقه وقورسيقه آطەلرينى وسائر ممالك اعدايى غارت ايدەرك ، مال فراوانله عودتنده طرابلس غرب واليلكنه نصب اولنمشدى . ايران جهتندن يكيدن تجاوزات وقوع بولمغله ، سلطان سليمان خان حضرتلرى ابتدا صدر اعظم داماد رستم پاشايى اردو ايله اوطرفه كوندرمش ايسەده، آناطوليدە بيوك شهزادە مصطفانك اوياندرديغى غائله يى بر طرف ايتدكدن صكره ، بالذات شرقه سفر ايدەرك ، دشمن مقابله يه جسارت ايدەمديكندن، كرجستانك بعض يرلرى ضبط اولندقدن صكره ، عودت همايونده ٩٦٢ ده آماسيه مشتاسنده ايرانله مصالحه اولنمشدى . پياله پاشا ايله جزاير بكلربكى صالح پاشا دخى مغرب جهتنده برچوق يرلر اله كتيرمشلردى . بحراحمرده دخى توسيع حدود ايديلەرك ، كرك جزيرة العرب وكرك آفريقا ساحلندەكى اسكلەلر كاملاً فتح اولنديغى كبى، باب المندبك خارجنده عدن و بربره وايچ طرفلردن نوبه و صنعا وزبيد داخل ممالك عثمانيه اولمشدى . اسپانيوللر جربه آطەسنه تجاوز ايتدكلرندن ، پياله پاشا ايله طورغود پاشا دونتما سوق ايدەرك، اسپانيا دونتماسنى كلياً منهزم ، وآميرال ايله جغاله قپودانك اوغلنى اسير ايدەرك ، عودت ايتمشلردر . اسپانيه وجنويز دولتلرى ممالك اسلاميه سواحلنه صارقندلق ايتمكدن كرى طورمدقلرندن ، ومالطه قواليرلرى بونلره معاونت ايتدكلرندن ، اسفنديار اوغلى مصطفى پاشانك سردارلغيله پياله و طورغود پاشالر جسيم دونتما سوق ايتمشلرسەده، بتون خرستيان دولتلرينك دونتمالرى، اورايه هجوم ايدوب، استحكاماتى دخى پك متين اولديغندن، مالطەنك فتحنه موفق اولنەميوب، طورغود پاشا شهيد اولدقدن صكره، عودته مجبوريت كورلدى . مجارستان جهتنده فتح ايدلمش اولان بلاد ادارۀ عثمانيەده قالمق وكمافى السابق سنوى باب عالى يه اوتوز بيك آلتون ويرلمك شرطلريله آلمانيا ايله مقدما معاهده عقد اولنمش ايسەده ، ٩٧٤ ده آلمانيا ايمپراطورى دكيشوب، يكى ايمپراطور برطرفدن استانبوله ايلچيلر كوندرمكله برابر ، برطرفدنده اردله تجاوز ايتديكندن، سلطان سليمان خان پيرلكنده دخى استراحت ايتميوب ، بالذات مجارستانه اردو سوقيله ، دشمنى دفع، وسكتوار قلعەسنى فتح ايلمش ايسەده ، او صرەده خستەلنوب ، ارتحال ايتمش ؛ و صقوللى محمد پاشا ، اردوجه بركونه انتظامسزلق ظهور ايتمەمك ايچون، نعشنى اخفا ايله ، سلطان سليم خان ثانى اردويه قاوشنجه يه قدر ، پادشاهك ارتحالنى كيمسەيه طويورمامشدر .

بو وجهله سلطان سليمان خان حضرتلرى ٤٨ سنه سلطنت سوروب، بومدت ظرفنده مجارستان وايرانه ١٣ دفعه بالذات اردو سوق ايدەرك ، هر برنده مظفر اولمش؛ وقوۀ بريەسى مكمل اولديغى كبى ، قوۀ بحريەسى دخى برنجى درجەده اولوب، باربروس خيرالدين پاشا، پياله پاشا، طورغود پاشا، سنان پاشا، مراد رئيس ، سيدى رئيس كبى غزانهنكلرى آق دكيزده ، وبحر عمانده دشمنانى لرزەناك ايتمكده ايديلر . او وقت عثمانلى سنجاغى بحر محيط آطلاسى ساحلى قربندن بحر عمان سواحلنه ، ومجارستانك ايچ طرفلرندن و قريم وقزاندن حبشه قدر موج زن شوكت و سطوت اولمقده ايدى . الحاصل سلطان سليمانك دورى دولت عثمانيەنك اك پارلاق دورى اولوب ، زمانندەكى دولتلر وحتى اسپانيه وآلمانيه

وفلنك وسائر آوروپا ممالكنه حكمی جاری اولان
شارلكنتك دولتی دخی دولت عثمانیه‌نك یانده لاشی
حكمنده ایدی. سلطان سلیمانك خیرات ومبراتی پك
چوق اولوب، كندی ناملرینه بنا ایتدیردیكی سلیمانیه
جامع شریفندن بشقه، سلطان سلیم، شهزاده باشی
وجهانگیر جامع شریفلری دخی جملهٔ مؤسسات
خیریه‌سندندر. ردوسده دخی (سلیمانیه) نامیله بر
جامع شریفی واردر. سلطان سلیمان خانك السنهٔ ثلثه
ادبیاته وقوفی وتركی وفارسی اشعاری ومرتب دیوانی
واردر. شو برقاچ بیت جملهٔ اشعارندندر:

دیده از آتش دل غرقهٔ آبست مرا
كار این چشمه زسرچشمه خرابست مرا
چشم برهم نهم وروی تو بینم بخیال
درشب هجر مگو دیده بخوابست مرا

سلیمان { (سلطان سلیمان خان ثانی) سلاطین عظام عثمانیه‌نك یكرمنجیسی اولوب،
سلطان ابراهیم خانك ایكنجی اوغلیدر. ١٠٥٢
تاریخنده طوغوب، بیوك برادری غازی سلطان محمد خان
رابعك فراغی اوزرینه، ١٠٩٩ ده جلوس ایتمشدر.
اوستریا مجارستانه وبوسنه وصربیه‌یه و وندیك جمهو-
ری دخی موره‌نك بعض سواحلنه تجاوز ایتمشیدی.
ایشته سلطان سلیمان خان ثانینك جلوسی بویله مشكل
بر وقته تصادف ایتدیكی حالده، بالذات غیرت ایدوب،
١١٠٠ تاریخنده صوفیه‌یه اردو چیقارمش؛ وبرطرفدن
جلوس همایون وسیله‌سیله آلمانیایه ایلچیلر كوندروب،
اعادهٔ صلحه چالیشمشدر. دونمای همایون دخی وندیك
عسكرینی بوزوب، آغریبوزی استرداد ایتمشدر. بو
صره‌ده قریم خانی لهلیلرله قزاقلری مغلوب ایدوب،
لهستاندن و روسیه‌دن بعض یرلر آلمش ایدی.
آوستریایه قارشی سوق عسكر اولنه‌رق، بر
طاقم قلاع كری آلنمش ایسه‌ده، سرعسكر رجب
پاشانك مغلوب اولمسی اوزرینه، دشمن نیش وودینه
مستولی اولوب، شهركوینه و اسكوبه طوغری
عسكر یورتمش اولمغله، صدارته نصب اولنان كوپریلی
مصطفی پاشا اموال میریه‌یی غصب ایدن مأمورندن
مبالغ كلیه استردادیله بعض نظامات وضع ایده‌رك،
مكمل بر اردو ترتیبیله آوستریا وروسیه وله عسكر-
لرینی مغلوب، وطونه وصاوه‌نك اوته‌سنه گچمكه مجبور
ایتمش؛ وآلمانیالیلری اردلدن چیقاران تكلی بك
اردل و ویووده‌لغنه تعیین اولنمشدر. مشار الیه
مصطفی پاشا اورادن عودتنده قبریس ومصر عسكرینك
بعض شقاقلرینی تسكین ایلمش؛ وهرسك وآرناودلق
حوالیسنده وندیكلیلرله مجادله ممتد اولدیغندن، او
جهته اردو سوق ایتمسی عقیبنده ١١٠٢ ده سلطان
سلیمان خان ثانی وفات ایتمشدر. مدت سلطنتلری ٣
سنه ٨ آی و ٢١ كون اولوب، دغدغه وغائله ایله
گچمش ایسه‌ده، داخلی فسادلرله خارجی تجاوزلر دفع
ایدیله بیلمشدر.

سلیمان { مصرده اجرای خلافت ایدن خلفاء عباسیه‌نك اوچنجیسی واونجیسی او-
لوب، (مستكفی بالله) لقبیله معروفدرلر. [«مستكفی
بالله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلیمان { اندلس ملوك امویه‌سنك اخیری او- لوب، (مستعین بالله) لقبیله معروفدر.
[«مستعین بالله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلیمان { سلاجقهٔ رومدن بدنجی واون ایكنجی حكمدارك اسمی اولوب، ایكیسی‌ده
(ركن الدین) لقبیله ملقبدرلر. [«ركن الدین سلیمان»
ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سلیمان { یمنده حكومت سورن ایوبیه شعبه- سنك اوچنجی حكمداری یدی.

سلیمان { مغربده تلمسان جهتنده حكم سورن بنی مرین ملوكنك آلتنجیسی اولوب،
٧٦٠ تاریخلرنده آز وقت حكم سورمشدر.

سلیمان { (امیر — یاخود — بك) یلدیرم سلطان بایزید خانك بیوك اوغلی
اولوب، سكز سنه‌دن زیاده‌جه حكم سورمش ایسه‌ده،
سلاطیندن معدود دكلدر.

سلیمان بدخشی { (میرزا —) سلالهٔ تیموردن وجلال الدین
امیرانشاه نسلندن بدخشان حاكمی بولنان (خان میرزا
بن سلطان محمود بن ابوسعید) ك اوغلی اولوب، ٩٢٧
تاریخنده واقع پدرینك وفاتنده صغیر السن اولمغله، ملك
موروثی كابلی ضبط ایدن بابر شاهك ضبطنه گچمش؛
وبابر دهلی‌یی ضبط ایتدكده ٩٨٣ تاریخنده صاحب
ترجمه‌یه بدخشانی اعاده ایتمش؛ وآنجق متعاقباً شاهرخ
میرزا بن ابراهیم میرزا بدخشانی ضبطله، سلیمان

بدخشی کوج حال ایله جانبی قورتاروب، اکبر شاهه التجا ایتمش؛ وایفای حج ایتدکدن صکره، ۹۹۷ ده لاهورده وفات ایتمشدر .

سلیمان بك { [« سلیمان (امیر —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سلیمان بن احمد { بحرمحیط هندی سیاحتنی حاوی لسان ترکیده یازلمش « عمده » کتابنك صاحبی اولوب، ینه بو ماده‌یه متعلق « فوائد »، « حاوی »، « تحفة العقول »، « منهاج » و « قلادة الشموس » عنوانلریله تألیفاتی واردر . « عمده » یی ۹۱۷ تاریخنده یازمشدر .

سلیمان بن احمد طهرانی { مؤلفیندن اولوب، « معجم کبیر »، « معجم اوسط »، « معجم صغیر » و « دلائل النبوه » عنوانلریله درت کتابی وسائر بعض آثاری واردر . ۳۶۰ ده وفات ایتمشدر .

سلیمان بن خالد { خلفاء عباسیه‌نك ایکنجیسی اولان ابو جعفر منصورك وزیری ایدی .

سلیمان بن سالم { « فتوح المصر » عنوانلی کتابك صاحبیدر .

سلیمان بن عبد الملك { (بن مروان بن حکم) ملوك امویه‌نك یدنجیسی و بنی مروانك دردنجیسی اولوب، ۵۴ تاریخنده طوغمش، و ۹۶ تاریخنده، برادری ولیدك وفاتی اوزرینه، جلوس ایدوب، ایکی سنه ایله سکز آی اجرای حکومت ایتدکدن صکره، ۹۹ تاریخنده ۴۵ یاشنده وفات ایتمشدر . حلب قربنده مرج دابقده مدفوندر . مدت حکومتی روملرله محاربه ایله چکوب، برادری مسلمه کلیتلی بر عسکرله کوندریله‌رك، قسطنطنیه‌یی محاصره ایتمشدی . عادل و خیر خواه بر حکمدار اولوب، ایکی برادری وار ایکن، مجرد فضائلنی بیلدیکیچون، عم زاده‌سی عمر بن عبد العزیز حضرتلرینی ولیعهد براقشدر. اکولکیله دخی مشهوردر.

سلیمان بن قتلمش { [« رکن الدین سلیمان » ماده‌سنه مراجعت.]

سلیمان بن وهب { (ابو ایوب) خلفای عباسیه‌دن مهتدی وبعده معتمدك وزیری اولوب، اجدادی ملوك امویه‌نك وصکره برمکیلرك خدمت کتابتنده بولنمش؛ وکندیسی کنجلکنده مأمون خلیفه‌نك کاتبلکنی ایتمش ایدی . بحتری و ابو تمام کبی اعاظم شعرانك صاحب ترجمه وبرادری حسن حقنده مدحیه‌لری واردر. ۲۷۲ ده وفات ایتمشدر .

سلیمان بن یسار { (ابو ایوب) کبار تابعیندن ومدینهٔ منوره‌ده بولنان فقهاء سبعه‌دن اولوب، ازواج مطهره‌دن میمونه‌نك آزادلیسی ایدی . ابن عباس و ابو هریره و ام سلمه (رضهم) دن روایت ایتمشدر . ۱۰۷ تاریخنده ۷۳ یاشنده وفات ایلمشدر .

سلیمان پاشا { (شهزاده — بن سلطان اورخان غازی) پدرلرینك زمان سلطنتلرنده قره‌سی حاکمی اولوب، پادشاه مشارالیهك صدر اعظمی بولنان بیوك برادری علاءالدین پاشانك ارتحالی اوزرینه، ۷۳۸ ده مسند صدارته چکوب، او سنه حاجی ایلبکی و اوره‌نوس بك واجه بك ایله برابر کیجه‌لین ایدنجق جوارندن صاللرله روم ایلی یاقه‌سنه کچه‌رك، چمنی قلعه‌سنی فتح، وروم ایمپراطورینك التماسی اوزرینه، عسکرینی استانبوله کتیره‌رك، روملره امداداً بالقاندن اینن بلغارلری مغلوب وفراره مجبور ایتمش؛ وبعده بولایر، کلیبولی، خیره‌بولی و تکفور طاغی ایله بتون او جوارلری فتح ایده‌رك، بولایری مرکز اتخاذ ایلمش؛ وایلبکی دخی ابصاله و معلقره‌یی اله کتیرمش ایدی . ۲۳ سنه صدارت وسردارلق ایدوب، بتون بومدتی فتوحاتله کچیردکدن صکره، ۷۶۰ تاریخنده صیدده ایکن آتندن دوشوب، ارتحال ایتمش؛ وسلطان اورخان غازی بو الملك تأثیریله آنجق بر سنه دها یاشامشدر. سلیمان پاشا بولایرده سرایی جوارنده بنا ایتدیرمش اولدیغی مسجد صحننده مدفون اولوب، تربه‌سی زیارتکاهدر .

سلیمان پاشا { (خادم —) دور سلطان سلیمانیده مسند صدارته نائل اولان وزرادن اولوب، اصلندن دخی اکلاشلدیغی اوزره، حرم همایون خدمتنده بولنان زمره‌دن ایکن، رتبهٔ وزارتله طشره چیقوب، شام محافظی و ۹۳۷ ده مصر والیسی اولمش؛ و مقدما ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمش اولان عدن ویمن جهتلرینك اداره‌سی مشوش اولوب، پورتکیزلیلر دخی هند بندرلرینه مستولی

اولمش اولدیغندن، اورالر اهالیسنك مراجعتی اوزرینه، سردارلقله و دونتما ایله سواحل هنده قدر کیدوب، پورتکیزلیلرك شرینی دفع، و یمنده حسن ادارهٔ بی اعاده ایتمش ایدی. ٩٤٧ تاریخنده درسعادته جلبله لطفی پاشانك یرینه مقام صدارته نصب اولنمش؛ و درت سنه بو مقامده قالدقدن صکره، ٩٥١ ده عزل، اولنه‌رق، ٩٥٥ ده مملقره‌ده وفات ایتمشدر. وفرت مال وثروتیله مشهوردر.

سلیمان پاشا (ملاطیه‌لی —) سلطان محمد خان رابع دورنده مسند صدارت عظمایه چکن وزرادن اولوب، سلطان مراد خان رابع عصرنده اقرباسندن بولنان قپو اغاسی اسماعیل اغا مناسبتیله درسعادته کله‌رك، ابتدا ابراهیم پاشا سراینه کیرمش؛ وبعده خانهٔ خاصه آغالری کروهنه داخل اولوب، دلبند آغاسی اولمشیدی. عصر سلطان ابراهیم خانیده سلحدار اولوب، بعده رتبهٔ وزارتله طشره‌یه چیقه‌رق، آلتی آی قدر قبه نشین اولدقدن صکره، ارضروم وسیواس ایالتلرنده والیلك ایتمش؛ وکرید جزیره‌سنه دخی مأموریتله کیدوب، استانبوله عودتنده تکرار قبه نشین، وعایشه سلطانی تزوجله، شرف صهریته نائل اولمشیدی. ١٠٦٥ تاریخنده مراد پاشانك دفعهٔ ثانیه صدارتدن عزلنده مسند صدارته چکمش؛ بو دفعه یالکز آلتی آی ایله اون بر کون بو مقامده قالدقدن صکره، عدم اهلیتله اتهام اولنه‌رق، ١٠٦٣ ده عزل، وسلستره ایالتیله اخراج اولنمش؛ و ١٠٦٩ ده استانبول قائممقامی اولوب، زماننده بیوك بر حریق وقوع بولمغله، بو سببدن عزل، وسلستره‌یه اعاده اولنه‌رق، کوپریلی احمد پاشا زماننده ثانیاً قائممقام اولمش ایسه‌ده، بو دفعه دخی عدم تقیدله اتهام اولنه‌رق؛ کنغری سنجاغنه نصب اولنمش ایکن، اختیارلغنه مرحمةً خانه‌سنده آرام ایتمنه مساعده بیورلمش ایدی. والده سلطان ادرنه‌یه دعوت اولندقده، قوناقچیلق ایله مأمور اولوب، عودتنده ارضروم والیلکنه نصب اولنمش؛ وبعده کنغری سنجاغی آرپه‌لق صورتیله ویریلوب، بعده تقاعد صورتیله اسکدارده خانه‌سنده اقامت ایتمکده ایکن، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده وفات ایتمشدر.

سلیمان پاشا (بوسنه‌لی —) بوده سلطان محمد خان رابع دورنده مسند صدارته واصل اولان وزرادن اولوب، ابتدا بعض وزرانك کتخدالق خدمتلرنده بولنمش؛ و ١٠٨٠ تاریخنده چاوش باشی اولوب، بعده صدر اعظم کوپریلی زاده احمد پاشانك کتخداسی اولمش ایدی. ١٠٩٢ ده میرآخور و ٩٢ ده مکهٔ مکرمه‌ده صو یوللرینی تعمیره مأمور اولوب، عودتنده ینه میرآخورلقده بقا بوله‌رق، ٩٥ ده رتبهٔ وزارتله بابا طاغی والیلکنه نصب، و ١٠٩٧ ده ابراهیم پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه ترفیع اولنمشدر. مجارستانده حرب آچلمش اولدیغندن، سردارلقله مدون جهتنه عزیمت ایتمش ایسه‌ده، انهزامی موجب اولوب، دشمن بلغراده قدر ایلریله‌دیکندن، عسکر قتلنی طلبده اصرار ایتمکله، فرار واستانبولده بر یهودینك خانه‌سنده اختفا ایتمش ایسه‌ده، میدانه چیقاریلوب، ١٠٩٨ ده اعدام اولنمشدر. مدت صدارتی یدی آیدر. جبین ونا اهل وکاذب وحیله‌کار بر آدم ایدی.

سلیمان پاشا (آبازه —) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند صدارته نائل اولان وزرادن اولوب، عن اصل دار السعادة الشریفه آغاسی یوسف اغانك عتقاسندن ایدی. کنجلکنده سرای همایونه آلنوب، خانهٔ خاصه‌یه داخل، وعهد سلطان احمد خانیده سلحدارلق مقامنه نائل اولمش ایدی. ١١١٦ ده رتبهٔ وزارتله حلب وبعده آغریبوز والیلکنه نصب، و ١١١٨ ده تقاعد اولدقدن صکره قبریس ایالتنه تعیین اولنه‌رق، بر مدت صکره درسعادتده قبه‌نشین، و ١١٢١ ده توقیعی، ونعمان پاشانك عزلنده وزیر جدیدك ورودینه‌دك قائممقام اولمش ایدی. ١١٢٤ ده یوسف پاشادن صکره مسند صدارته چکوب، آنجق امور خارجیه‌ده قلیل البضاعه اولمغله، یالکز بش آی قدر بو مقامده قالدقدن صکره، عزل اولنه‌رق، قپودان دریا اولمش ایسه‌ده، بو منصبده دخی چوق وقت بقا بوله‌میوب، عزل واستانکوی جزیره‌سنه نفی، بعده منفاسی ردوسه تحویل اولنه‌رق، ١١٢٧ ده اوراده قتل اولنمشدر. دیوان یولنده بر مطبخانه‌سی وبر خانی واردر.

سليمان پاشا { (بالطه‌جى زاده —) [« بالطه اوغلى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سليمان پاشا { (خواجه —) [« خواجه سليمان پاشا » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سليمان پاشا { (مرابط —) سلطان محمود خان اول دورى قپودان پاشالرندن اولوب ، قليون قپودانلرندن ايكن ، ۱۱۴۴ ده رتبهٔ مير ميرانى ايله مسند مذكوره نائل اولمش ؛ و ۱۱۴۶ ده عزل اولنوب ، بعده ازميدده وفات ايتمشدر .

سليمان پاشا { بو دخى سلطان محمود خان اول دورى قپودان پاشالرندن اولوب ، ۱۱۴۹ ده مسند قپودانى‌يه نائل اولمش ؛ و ۴ سنه بو مقامده قالوب ، بعد العزل ۱۱۵۵ ده وفات ايتمشدر .

سليمان پاشا { قانونى سلطان سليمان خانك وزراسندن اولوب ، من اصل مجارلى ومهتدى ايدى . ايران سفرنده دياربكر واليسى ايكن ، بغدادك فتحنده اورايه نقل بيورلمش ؛ وبغدادك برنجى عثمانلى واليسى اولمشدر . بعده مجارستانده اوفن شهرى فتح اولندقده ، رتبهٔ وزارتله اورا واليلكنه نصب اولنه‌رق ، ۹۵۲ ده استعفا ، وچوق چكمه‌دن وفات ايتمشدر .

سليمان جزولى { (شيخ —) مشهور « دلائل الخيرات » كتابنك مؤلفى اولوب ، ۸۷۰ تاريخنده وفات ايتمشدر .

سليمان چلبى { قدماى شعراء عثمانيه‌دن اولوب ، مولد نبى (صلعم) حقنده مشهور واليوم متداول اولان منظومهٔ مقبوله‌نك ناظميدر . فترت زماننده امير سليمان بن بايزيد اولك حمايه والتفاتنه مظهر اولان شعرادندر . بيوك بدرى محمود سليمان پاشا بن اورخان غازينك روم ايلى‌يه چكديكنى تبريك ايله ، قطعهٔ مذكوره‌نك فتحنى تبشير ايلمش ايدى .

سليمان الحامض { (ابو موسى — بن محمد) مشاهير نحويوندن اولوب ، ابو العباس ثعلبك تلميذى وخلفيدر . ادبيات عربيه‌ده ولغت وشعرده يد طولى صاحبى اولوب ، زهد وصلاح صاحبى ايدى . نحوده كوفيونك مذهبنى التزام ايدردى . « كتاب خلق الانسان » ، « كتاب السبق والنضال » ، « كتاب النبات » ، « كتاب الوحوش » عنوانلريله تأليفاتى ونحوه دائر « المختصر » عنوانيله بر كتابى وسائر آثارى واردر . ۳۰۵ تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر .

سليمان خان { قره خان واوستاجلى اوغلنك برادرى اولوب ، ياوز سلطان سليم خانك چالديران سفرنده شاه اسماعيل صفوى طرفندن ماردين حاكمى ايدى . خسرو پاشانك محاصره‌سنه خيلى وقت مقاومت ايتمش ؛ ونهايت مقتول اولوب ، سر مقطوعى حضور پادشاهى‌يه كوندرلمش ايدى .

سليمان رأفت پاشا { [« رأفت پاشا » ماده‌سنه مراجعت .]

سليمان سعد الدين افندى { (مستقيم زاده —) متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب ، ۱۱۳۱ تاريخنده درسعادتده طوغمش ؛ وتحصيل علم ايتدكدن صكره ، طريقت نقشبنديه‌يه انتسابله ، خلافته نائل اولوب ، عزلت كزين اولديغى حالده ، ۱۲۰۲ سنه‌سنده ارتحال ايتمشدر . ۶ جلددن مركب « ترجمهٔ مكتوبات احمد فاروقى » ، « شرح ديوان حضرت على » ، « تحفة الخطاطين » ، « دوحة المشايخ » ، « مجلة النصاب » ، « ترجمهٔ لغت قانون الادب » ، « شرح قصيده مضريه » ، « شرح ورد سيد يحيى » ، « ترجمهٔ فقه اكبر » ، « رسالهٔ تاج » ، « رسالهٔ حديث من عرف » ، « رسالهٔ ابوين » ، « شرح ضرب الحفظ » ، « حاشيهٔ ضرب الاعظم » ، « خلاصة الهديه » ، « ترجمهٔ مرصع ابن اثير » ، « رسالهٔ طاعون » ، « ترجمهٔ عقود اللؤلؤيه » ، « رسالة الحى فى بيان الكى » ، « شرح بعض ابيات مثنوى » ، « رسالهٔ حسن التقويم » ، « رسالهٔ عدة البدر فى بيان شهور اثناعشر » ، « رسالهٔ صلوة وسطى » ، « رسالهٔ آداب اولى الالباب » ، « مناقب اصحاب بدر » ، « رسالهٔ حصال عشره » ، « رسالهٔ ارادهٔ عليه فى الارادة الجزئية والكليه » ، « جدول ائمهٔ اثنا عشر » ، « جدول عشرهٔ مبشره » ، « مناقب امام اعظم » ، « عقيدة الصوفيه » ، « ترجمهٔ

احوال شیوخ آیاصوفیه »، « شرح صلوة عبدالقادر
گیلانی »، « شرح بی نقط حدیث اربعین »، « رسالهٔ
جولهر خمسه » وسائر آثاری و برخیلی اشعاری واردر.
شو مناجات جملهٔ اشعارندندر:

یارب قلم موی فنادن صقله
تحریری طعن سفهادن صقله
توفیقك ایدوب قنده گیدرسه‌م بكا رهبر
شهراه شریعتده خطادن صقله

سلیمان شاه { ایرانده حکومت سورن سلجوقیلرك اون ایکنجی
حکمداری اولوب، محمد بن ملکشاه بن آلب آرسلا-
نك اوغلیدر. برادر زاده‌سی ملکشاه بن محموددن
صکره ۵۵۵ ده جلوس ایدوب، سکز آی حکومتدن
صکره، وفات ایتمشدر. خوش خوی و آنجق عیش
وعشرته مائل بر حکمدار ایدی.

سلیمان شاه { سلالهٔ آل عثمانك جد اعلاسی وارطغرل غازینك پدری
اولوب، ترکستانده قبیله رئیسی اولدیغی حالده،
چنکیزك خروجنده جیحونی تجاوزله خراسانده ماهان
قربنده خیمه‌زن اولمشیدی. بعده مغول عسکرینك
او طرفه طوغری ایلریلمکده اولدیغنی گورنجه،
۵۰۰۰۰ کشی ایله غربه طوغری یورویه‌رك، ۶۲۱
تاریخ هجریسنده ارزنجان واخلاط جهتنده یرلشمشیدی.
چنکیزك وفاتندن صکره سلیمان شاه قبیله‌سیله برابر
وطننه عودت ایتمکه متهی اولوب، فرات وادیسنی
تعقیب ایتمکده ایکن، جعبر قلعه‌سی یاننده آتنی
بوزدیره‌رك فراتدن کچمکده ایکن غرق اولمشدر.
نعشی چیقاریله‌رق، فرات کنارنده دفن اولنمغله، مدفنی
الیوم (ترك مزاری) دینمکله معروفدر. سلیمان شاهك
درت اوغلی قالوب، بونلردن سنقر تکین ایله کون
طوغدی قبیله‌لریله وطنلرینه عودت، و دندار ایله
ارطغرل بك درتیوز عائله خلقیله سورمه‌لی چقورده
یرلشوب، اوراده تصادفاً محاربه ایدن مغوللرله
علاء الدین سلجوقی عسکرندن بو طرفی ضعیف گو-
روب، معاونت ایتمکله، پادشاه مشارالیه بو خدمته
مکافاةً ارطغرل بکه و قبیله‌سنه یاز ایچون طومانیچ
یایله‌لرینی و قیش ایچون سکود اووه‌سنی تخصیص
ایتمش؛ وبو وجهله ارطغرل اوراده یرلشوب، تدریجاً
امارتنه، و فرزندارجندی غازی سلطان عثمان خان
سلطنته نائل اولمشدر.

سلیمان شکوه { دهلیده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه‌یه منسوب
ایکی ذاتك اسمیدر:
برنجیسی شاهجهانك تورونی وداراشکوهك اوغلی
اولوب، ۱۰۴۴ ده طوغمش؛ و ۱۰۶۹ ده بیوك
پدرینك مغلوبیت و قتلی اوزرینه، التجا ایتدیگی
شیرینکار طرفندن شاه عالمگیره تسلیم اولنه‌رق،
برادری سپهر شکوه ایله برابر برقلعه‌یه حبس اولنمش؛
وآز مدت صکره اوراده وفات ایتمشدر.
— ایکنجیسی شاه عالمك اوغلی واکبر شاه
ثانینك برادری اولوب، ۱۲۵۳ ده وفات ایتمشدر.
اکره‌ده تربه‌سی پك مطنطندر.

سلیمان صفوی { (شاه —) ملوك صفویه‌دن اولوب،
پدری شاه عباس ثانیدن صکره ۱۰۷۷ ده ایران
شاهی اولمش، و ۲۹ سنه حکومت سوروب،
۱۱۰۶ ده وفات ایتمشدر.

سلیمان طهرانی { ایران شعراسندن اولوب، وطننده فلاکت
گوردیکندن، هندستانه رحلت ایتمشیدی. کندی
حسبحالی اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

شبرا برای راحت تن آفریده اند
درهند میتوان دوسه روزی نفس کشید

سلیمانیه { پایتخت سلطنت سنیه‌ده‌کی جوامع شریفه‌نك الك بیوك، الك علی والك
مصنعی اولوب، فن معماریجه آیاصوفیه‌یه دخی ترجیح
ایدنلر واردر. سلاطین عظام عثمانیه‌نك اونجیسی
اولان قانونی سلطان سلیمان خانك بنا کرده‌سی اولوب،
مشهور معمارسنانك اثر صنعت و مهارتیدر. ایکیسی
ایکیشر وایکیسی اوچر شرفه‌لی ٤ مناره‌سی، مدرسه-
لری، مکتبی، عمارتخانه‌سی، تیمارخانه‌سی، دارالحدیثی
وفن طب تحصیلنه مخصوص آیریجه مدرسه‌سی واردر.
۹٦٤ تاریخنده اکمال اولنمشدر. محرابی اوکنده
بانئ مشارالیه سلطان سلیمان خان ایله سلطان سلیمان
خان ثانی و سلطان احمد خان ثانی ایله بر قاچ شهزاده
وسلطانك تربه‌لری بولنیور. موقعی دخی یوکسك
اولمغله، خارجدن منظره‌سی منظرهٔ داخلیه‌سنه معادلدر.
جوارنده‌کی بیوك محله دخی جامع شریف مذکورك
اسمیله مسمادر.

سلیمانیه { موصل ولایتنده وموصلك ٢٣٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده، بغدادك
٢٧٠ کیلومتره شمال شرقیسنده، ایران حدودندن
٤٥ کیلومترهلك مسافهده اولهرق ایکی طاغ آرهسنده
ممتد بر اووهده واقع سنجاق مرکزی برقصبه اولوب،
یالکز ١٠٠٠ ی یهودی، ١٧٠ ی کلدانی وقصوری مسلم
اولمق اوزره، ١٥٠٠٠ اهالیسی، متعدد جوامع شریفه-
سی، بررشدیه وبرقاچ صبیان مکتبی وخیلی ایشلك تجا-
رتیله یوك منسوجات دستگاهلری و بویاخانهلری
واردر. او جهتده مقبول بر نوع تفنك دخی اعمال
اولنور. مواد تجاریهسنك باشلیجهسی ضمغ اولوب،
هم ایراندن کلیر، هم قصبهنك جوارلرنده حاصل اولور.
باغچهلری ومیوهلری چوق اولوب، دیبلرندن بربرلریله
اختلاط ایدر و(کریز) تعبیر اولنور بر صره قیوایله
سق اولنور. بر ایکی یوز سنهلك بر قصبه اولمغله،
ذکره شایان آثاری یوقیسهده، موقعی پك کوزل
و هواسی معتدل و صاغلامدر. لسان محلی کردجه
اولوب، عربجه وترکجه دخی تکلم اولنور. —— سلیمانیه
قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب،
شرقاً کلعنبر، شمالاً شهربازار، شمال غربی جهتندن
مرکه وبیره مکرون نامنده اولان عظیم وجسیم طاغ
وغرب جنوبی جهتندن بازیان و جنوباً قره طاغ نا-
حیهسیله شهرزور سنجاغی قضاسندن اولان صلاحیه
قضالریله محاط اولوب، شرق وشمال جهتلری دخی ایران
حدودیله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق
ایسهده، طوپراغی پك منبت اولوب، آنجق اهالینك
قلتندن طولایی اکثر طرفلری غیرمزرودر. هواسی
سرین وپك صاغلامدر. اووهلرنده بغدای، آرپه، پرنج،
توتون، مصر وسائره، طاغلرده دخی باشلیجه اوزوم،
لیمون، نار و سائر میوهلر حاصل اولور. قضا ١٣٩
قریه و ٤ طائفهیی حاوی اولوب، ٢٦٠٠٠ اهالی ایله
مسکوندر. سکنهسنك قسم اعظمی کرد وبرمقداری
عربدر.

سلیمانیه { سنجاغی. موصل ولایتنی ترکیب ایدن اوچ سنجاغك بری واك شر-
قیسی اولوب، غرب وغرب شمالی وجنوبی جهتلرندن
شهرزور سنجاغیله و سائر طرفلردن حدود ایرانیه ایله
محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب،
منبت اووهلری وبایر ودرهلری دخی واردر. طاغلر-
ینك بعض موقعلری شایان تصویردر. طوپراغی پك
منبت اولوب، اهالیسی زراعتله وحیوانات یتیشدیرمکله
مشغول ایسهلرده، نفوسنك قلتی و اصول زراعتك
هنوز پك اسکی وناقص بر طرزده بولنمسی بو سنجاقدن
اولنهبیلهجك استفادهنك پك جزئیسنی ایتدیره بیلیور.
اهالیسی ٥١٦٠٠ مقدارنده اولوب، ٢١٠٠ ی
یهودی، ٩٠٠ ی کلدانی و قصوری کاملاً مسلمدر.
اهالی مسلمهسنك قسم اعظمی کرد اولوب، برمقداری
ده عربدر. زاب اسفل وقسماً دیاله نهرلرینك منابعی
بو سنجاقده اولوب، قسم شمالیسی زاب وقسم جنوبیسی
دیاله حوضهسندهدر. سنجاق بروجه زیر ٥ قضایه
منقسم اولوب، ٦ ناحیه و ١٠٣٦ قریهیی شاملدر:

قضا	ناحیه	مقدار قرا
شهرزور	٠	١٣٩
کلعنبر	٣	٤٧٣
مرکه	٢	١٧٦
بازیان	١	١٥٩
شهربازار	٠	١٢٥

سلیم بن ایوب الرازی { (ابو الفتح ——) مشاهیر فقهای
شافعیهدن اولوب، بغدادده شیخ ابو حامد اسفراینی
وسائر مشاهیر علمادن اخذ علوم ایتمش؛ وساحل شامده
صور قصبهسنده تدریس وافاده ایله مشغول بولنمشدر.
٤٤٧ تاریخنده، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده،
حجدن عودتنده بحراحمرده غرق اولوب، جار قربنده
بر جزیرهده مدفوندر. «کتاب الاشارة»، «غریب
الحدیث» و «التقریب» عنوانلریله اوچ تألیف معتبری
وسائر بعض آثاری واردر.

سلیم کرای { قریم خانلرندن اوچ کشینك اسمیدر:
برنجیسی رزمی بهادر کرایك اوغلی اولوب،
پدرینك وفاتنده صبی اولمغله، بعده عادلکرایك
زماننده قریمی ترك ایتمك مجبوریتنده بولنهرق،
یانبولی قضاسنده چولمك قریهسنده اقامت ایتمکده
ایکن، ١٠٨١ تاریخنده قریملیلرك عادلکرایدن
وقوع شکایتلری اوزرینه، اونك عزلیله، یرینه قریم
خانی اولوب، سلطان محمد خان رابعك مجارستانه
وقوع بولان سفرنده پك چوق خدمت و غیرتی
کورلمشیدی. یدی سنه خانلق ایتدکدن صکره،
١٠٨٨ سنهسنده خانلقدن استعفا ایتمی استغناسنه

حل اولنەرق، ردوسه نفی اولنمش؛ و ١٠٩٥ ده ثانیاً قریم خان تعیین اولنەرق، منصبنه وصولی روسلرك قریمه هجوملرینه تصادف ایتمکله، بونلری کلیاً مغلوب ومنهزم وحدوده قدر تعقیب ایله برچوق اسرا وغنایم اخذ ایتمش ایدی. ١١٠٠ تاریخنده نمچه سفری آچلمغله، اردوی همایونه دعوت اولنەرق، اسکوبده صربلیلری مغلوب، وقارپوز نام شقی‌یی امیر ایتمکله، خدماتی نزد حضرت پادشاهیده مظهر تحسین اولوب، ادرنەده خلعت اکساسیله تلطیف، وتیمور طاش چفتلکنده استراحته مأذون اولمشیدی. او صرەده اوغلنك وقوع وفاتیله حاصل اولان حزن و کدری اوزرینه، کندی اختیاریله خانلقدن فراغت، وعم‌زادەسی سعادتکرایك نصبیچون شفاعت ایتمکله برابر، ایفای حج ایچون وقوع بولان استدعاسی قبول اولنەرق، امیر الحج ایله عودتنده عربانك ظهور ایدن اختلافی بر طرف ایتمکه موفق اولمغله، شامه ورودنده جانب پادشاهیدن تلطیف بیورلمش؛ وسلیوری جوارندەکی چفتلکنده اقامتنه مساعده اولنمش ایدی. ١١٠٤ تاریخنده، قریم اهالیسنك استدعاسی اوزرینه، ثالثاً خانلق مسندینه نصب اولنەرق، بو دفعه دخی نمچه وموسقوف وصرب محاربەلری آچلمغله، پك چوق خدمتلری کوریلوب، ١١١٠ تاریخنده عقد اولنان مصالحه‌یەده سبب مستقل اولمغله، ادرنه‌یه دعوت اولنەرق، مظهر التفات اولندقده، صدر اعظمك توسطیله استعفاسی واوغلی دولتکرایك خانلغه نصبی التماسی قبول بیوریلەرق، وافی معاش وتخصیصاتله سلیوری جوارندەکی چفتلکنده اقامت ایتمکده ایکن، هر نصلسه اوغلیله میانەلرنده برودت حاصل اولوب، بونك التماسی اوزرینه، سیروزده اقامته مأمور اولمشدی. بعدالاطلاق ١١١٤ تاریخنده رابعاً قریم خانلغنه نصب اولنمش؛ و ١١١٦ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی قپلان کرایك اوغلی اولوب، سلامتکرایك خانلغی زماننده قالغای بولنمش؛ و ١١٥٦ ده قریم خانلغنه نصب اولنمش؛ وخان سابق زماننده تاتارلرك النده قالمش اولان روس اسراسنك اعادەسنده خدمتی کورلمکله، ١١٥٩ ده درسعادته جلب وتلطیف بیورلمش؛ و ١١٦١ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی فتحکرای خان ثانینك اوغلی اولوب، عمی آرسلان کرایك ایلك خانلغنده قالغای بولنمش، وبعده ویزه قضاسنده چاقللی قریه‌سنه چکلمش ایکن، ١١٧٨ ده قریم خانلغنه نصب، وایکی سنه صکره عزل اولنەرق، چفتلکنده اقامت ایتمکده اولدیغی حالده، ١١٨٤ ده ثانیاً قریم خانلغنه نصب اولنوب، اردوی همایون معیتنده بولندقدن صکره، روسلر قریمه تجاوز ایتدکلرندن، ابراهیم پاشا ایله برابر عسکرله کوندریلەرك، منهزم اولدقلرندن، ١١٨٥ ده درسعادته وصولنده چفتلکنده اقامته مأذون اولمشیدی. ١١٩١ ده ثالثاً قریم خانی اولمش ایسەده، موفق اولەمیوب، عودتنده ینه چفتلکنده اقامته مأمور اولمش؛ و ١٢٠٠ ده وفات ایتمشدر.

سلیم محمد پاشا { دور سلطان محمود خان ثانیده مسند صدارته کچن وزرادن اولوب، خوتینلیدر. وطننك ادارهٔ دولت علیەدن چیقمسی اوزرینه، شمنی‌یە هجرت ایتمش؛ واردوی همایون معیتنده وبعض ایالاتده بر طاقم مأموریتلرده بولندقدن صکره، ادرنەده بوستانجی باشی اولمش ایدی. ١٢٤٠ تاریخنده یکیچری اوجاغنك لغونده مسند صدارتده جری ولایق بر ذات بولنمق لزومنه مبنی، درسعادته جلبله، مهر صدارت عهدەسنه تودیع اولنمش؛ ومشهود اولان حسن خدمتی اوزرینه، درت سنه بو مقامده قالدقدن صکره، وقوع بولان روسیه محاربەسنده ایکنجی اردو سردارلغیله ادرنەده بولندیغی حالده، وارنه قلعەسنه امداد کوندرمکده وسائر بعض خصوصاتده رخاوت وبطائتی کورلمکله، ١٢٤٤ ده عزل، واموالی مصادره اولنەرق، کلیبولی‌یە نفی اولنمش ایسەده، اوچ آی صکره عفو واطلاق اولنەرق، روم‌ایلی ایالتنه وبعده حلب والیلکنه و ٤٦ ده شام ولایتنه نصب ایدلمش؛ وآنجق بعض اشخاص کندیسنك صیت صلابتندن اندیشناك اولوب، آسایش محلی مختل اولمغله، درعقب عزلی موافق مصلحت کوریلوب، عزلندن صکره بر طاقم اراذل اشقیانك الینه دوشەرك، شامده شهیداً وفات ایتمشدر.

سلیمنو { (Selimno) [«اسلیمیه» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

سلیمی { (حسن —) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، (تون)لی اولدیغی حالده، سبزوارده یاشامش؛ وابتدا تحصیلدارلقله

مشغول اولوب، ویرکیسنی تحصیل ایده جکی بر قوجه قاربنك بعض محق سوزلری اوزرینه، الندهکی قلمی کسر ایله، فیما بعد مأموریت قبول ایتمیه رك، زی فقراده سیاحت وایفای حج ایله زیارت مراقد شریفه یه حصر اوقات ایتمشیدی. ٨٥٤ تاریخنده مشهد رضوی زیارتنه کیدرکن جهانداروه وفات ایدوب، نعشی سبزواره نقل واوراده دفن اولنمشدر. مدح ائمه حقنده کوزل قصائدی ومقبول مناجاتی وسائر اشعاری واردر. شو برایکی بیت بر مناجاتندندر:

الهی باعز از آن پنج تن
نبی و ولی و دوفرزند وزن
برآری بفضل خود ای کردکار
که در دین و دنیا مرا پنج کار
یکی حاجترا نمانی بکس
بر آرنده آن تو باشی و بس الخ

سلیمیه { درسعادتده اسکدار ایله حیدر پاشا آراسنده وساحل بحرده سلطان سلیم خان ثالث حضرتلری جانبندن یاپدیرلمش بر بیوك سواری قیشله سیله ایکی مناره لی بر جامع شریف ودرکاه وسائره اولوب، محله سی دخی بو اسمله مسمادر.

سلینونته { (Selinonte) زمان قدیمده بو اسمله ایکی شهر وار ایدی: بری آناطولینك (کیلیکیا) خطهٔ قدیمه سنده اولوب، الیوم ایچ ایل سنجاغنك آنامور قضاسنده ناحیه مرکزی اولان (سلنتی) قریه سیدر. — دیکری سیجیلیه جزیره سنك جنوب غربی ساحلنده اولوب، یونانیلردن مفاره لیلرك مهجری ایدی، ومستقل بر جمهوریت صورتنده اداره اولنوردی. قرتاجلیلردن وبعده عرب اهل اسلامندن تخریب اولنوب، زلزله دن بسبتون ویران اولمشدر. بعض آثاری مشهوددر.

سلیوری { (یاخود سلوری) مرمره دکیزینك روم ایلی ساحلنده چتالجه مستقل متصرفلغنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، چتالجه نك ٢٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده واستانبولك ٦٠ کیلومتره غربنده واقعدر. ٥٧١٠ اهالیسی اولوب، اسلام وروم وبر مقدار یهودیدن مرکبدر. یالکز بر سوقاغی کنیشجه اولوب، قصوری پك طاردر. قصبه نك اوستنده اسکی برقلعه خرابه لری واطرافنده باغ وباغچه لر بولنیور. اولدقجه تجارتی وسنه ده برکره پنایری واردر. پك اسکی بر قصبه اولوب، زمان قدیمده (سیلیمبریه) اسمیله یونانیلردن مفاره لیلرك مهجری ایدی. ایمپراطور آرقادیوس بو قصبه یی زوجه سی اودوقسیه نك نامنه نسبتله (اودوقسیه پولیس) تسمیه ایتمشدی. — قضاسی قصبه ایله ١٧ قریه دن عبارتدر.

سمادرك { یاخود سمدرك ویا سمندرك (Sa-mothraki) آطه لر دکیزی جزایر صغیره سندن بر آطه اولوب، جزایر مذکوره نك اك شمالیسیدر. ٢٠′ ٤٠° عرض شمالیده و ٢٣° ایله ٢٣° طول شرقی آره سنده اوله رق ایمروس جزیره سنك ٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده وده ده آغاجك ٢٢ میل جنوب غربیسنده واقعدر. شمال غربیدن جنوب شرقی یه طول اعظمی ٢٦ وعرضی ١٥ اولوب، ١٩٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٥٣٦ کشیدر. مرکزی ایچ طرفنده اولوب، (قاسترون) یعنی «قلعه» اسمیله معروفدر. اسکی (ساموتراکی) شهرینك خرابه لری ساحل شمالیسنده واقعدر. اراضیسی ٦٠٠٠ قدم ارتفاعی اولان (فنغاری) طاغنك اتکلرندن عبارت اولوب، لیمنی سنجاغنك ایمروز قضاسنه ملحق برناحیه صورتنده اداره اولنور. بو آطه ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی طرفندن ممالك عثمانیه یه ضم اولنمشدر.

سماعی { (حسن —) اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

طبعم چراغی قاسم انواردن یانار
بوی فنا دماغمه عطاردن کلور

سماك { صحابه دن بروجه زیر درت ذاتك اسمیدر: (سماك بن ثابت بن سفیان) که بدریله وبرادری حارثله برابر احد وقعه سنده حاضر بولنمشدر. — (ابو دجان سماك بن خرشة الانصاری الخزرجی الساعدی) که بدر واحد غزالرنده وسائر غزواتده معیت حضرت نبویده بولنوب، احد وقعه سنده کندیسنه جانب حضرت رسول اللهدن برقلیج اعطا بیورمشلردی. شجعان وفضلاء صحابه دن اولوب، بعده یمان وقعه سنده شهید اولمش؛ وبر روایتده صفین محاربه سنده دخی معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (سماك بن سعد الانصاری الخزرجی) که نعمان بن بشیرك عمی اولوب، برادریله برابر بدر وبعده احد غزالرنده حاضر بولنمشدر. — (سماك بن مخرمه الاسدی) که کوفه ده ساکن اولوب،

اوراده بونك اسمنه منسوب بر مسجد وار ایدی . حضرت علی (رضه) ك كوفه یی تشریفلرنده جزیره یه یچمشیدی .

سماك { ودها طوغریسی سمان (Sémani) آرناؤدلقده بر ایرماقدر، كه براتك ١٢ كیلومتره شمال غربیسنده برات ایله (دوول) نهرلرینك اجتماعندن بالتشكل، مزكه اووه سنده غربه طوغری جریانله، تقریباً ٨٠ كیلومترهلك طولاشیقلی بر جریاندن صكره، آدریاتیق دكیزینه دوكیلور. ایندیردیكی قوم وچاموردن دكیزك ایچنده اوزون بر برون تشكیل ایتمشدر. یتاغی پك صیق دكیشدیروب، مجراسی اطرافنده بر طاقم بطاقلقلر حاصل ایدیور. منصبی اطرافنده محللر بولنوب، خیلی طوز چیقار.

سماو { خداوندكار ولایتنك كوتاهیه سنجاغنده وكوتاهیه نك ١٠٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده اوله رق همنامی اولان چایك كنارنده وسماو كولنك جهت جنوبیه سنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ قدر اهالیسی، ٩ جامع شریفی، ٣ مسجدی، ٤ مدرسه سی، ٢ تكیه سی، بر رشدیه وبرقاچ صبیان مكتبی، ٥ خانی، بر حمامی، ٢٠ دباغخانه سی، ٨ فرونی، ٣٨٢ دكان ومغازه سی، بر قیشله سی، بر عسكری دپوسی، هفته ده بركره قورولور بازاری وبر ساعتلق مسافه ده آلتی عدد كوكوردلی ایلیجه سی واردر. آیدین ولایتنك حدودی قربنده اولمغله، ادخالات واخراجاتی مذانیه طریقیله اولدیغی كبی، صالحلی طریقیله یعنی دمیر یولله دخی اجرا اولنور. — سماو قضاسی كوتاهیه سنجاغنك منتهای غرب شمالیسنده واقع اولوب، جنوب غربی جهتندن آیدین ولایتیله، غرباً قره سی سنجاغیله، شمالاً بروسه سنجاغیله، شرقاً دخی كردوس قضاسیله محدوددر. طاغ آردی ناحیه سیله برابر ١٢٥ قریه دن مركب اولوب، ٣٢٦٦٢ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت اولوب. حبوبات متنوعه ایله میوه وسبزه لرك انواعی حاصل اولور. طاغلرینك اكثری اورمانلرله مستور اولوب، صاری چام، میشه، كوركن وسائر آغاجلر بولنور، وخیلی كراسته قطع اولنور. قضا داخلنده بر آنتیمون معدنی بولنوب، اخراج اولنمقده در.

سماو { چایی. خداوندكار ولایتنده بر نهردر، كه آنف البیان سماو قضاسنده همنامی اولان بر كولدن نبعانله، غربه طوغری جریان ایده رك، قره سی سنجاغنه دخول ایتدكدن صكره، شماله طوغری دونه رك، وصاغ وصولدن بر طاقم دره لر آله رق، صو صغرلی قریه سنه بعد الوصول، صو صغرلی اسمیله شمال شرقی یه طوغری آقار؛ وبروسه سنجاغنه دخول ایله میخالیج قصبه سنه واصل اولنجه، اطرانوس چاییله برلشه رك، میخالیج نامنی آلیر، ونیلوفرله دخی برلشه رك، مرمره دكیزینه دوكیلور. [«صو صغرلی» و«میخالیج» ماده لرینه مراجعت.]

سماو { كولی. خداوندكار ولایتنده كوتاهیه سنجاغنك سماو قضاسنده بر كول اولوب، طاغلر آره سنده بر كوچك اووه ده واقعدر. محیط دائره سی ٤ ساعت اولوب، اطرافنده كی طاغلردن اینن بر طاقم دره لر اخذ ایدر، وفضلهٔ میاهی آنف البیان نهری تشكیل ایدر.

سماوه { بغداد ولایتنك حله سنجاغنده حله نك ١٥٠ و بغدادك ٢٣٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده ونجد بطاقلقلرندن كلوب فراته دوكیلن (شط الشان)ك اوزرنده اوله رق بونك منصبندن ١٠ كیلومتره یوقاریده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، جله سی مسلم وقسم اعظمی شیعی اولملق اوزره، ٤٠٠٠ اهالیسی و ٧ صبیان مكتبی واردر. خانه لری كرپیجدن معمولدر. — سماوه قضاسی حله سنجاغنك جنوب شرقی قسمندن عبارت اولوب، شمالاً دیوانیه قضاسیله، شرقاً بصره ولایتیله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی چول ایله محدوددر. دراجی وابو جوارین ناحیه لریله برابر مساحهٔ سطحیه سی ٧٥٠٠ مربع كیلومتره دن عبارت اولوب، قسم كلیسی شیعی اولملق اوزره، ٦٠٠٠٠ اهالیسی واردر. یالكز مركز قضا ایله ناحیه مركزلری اولان دراجی وابو جوارین اهالیسی دائمی صورتده ساكن اولوب، قصور اهالیٔ قضا خیمه نشین عربان عشایرندن عبارتدر. اراضیسی پك منبت ایسه ده، هندیه جدولنك بوزلمسیله، اكثر طرفلری بطاقلق حالنی آلوب، اخیراً خزینهٔ خاصه طرفندن جدول تعمیر، وبطاقلقلر تطهیر ایدیله رك، اراضیسنك قوهٔ انباتیه سندن استفاده یولی آچلمشدر. شمدیكی حالده قضا اراضیسنك آنجق اون

يديده بری مزروع اولوب، اراضیٔ مزروعه ١٥٠٠٠ فدان يعنی ٤١٣٥٥ دونمدن عبارتدر. باشليجه محصولاتی آرپه وايكنجی درجه‌ده بغدايدر. ٧٥٠ يكی دونملك محلی دخی خرمالقدر. حيوانات اهليه‌سی چوق اولوب، سنوی تولدات حيوانيه ١٩٠٠٠ صيغير، ٣٠٠٠ آت، ١١٠٠٠ مركب، ٢٩٠ استر، ٣٠٠٠ دوه، ١٤٠٠٠٠ قيون و ٢٩٠ كچيدن عبارتدر.

سمائی { ايران شعراسندن ايكی ذاتك تخلصيدر:

برنجيسی سلطان سنجرك باركاهی ملازملرندن ايدی. شو رباعی اونكدر:

با كه كويم راز چون محرم نماند
ميزيم با درد چون مرهم نماند
بود باقی دركل شادی نمی
ليك در ايام ما آن هم نماند

— ايكنجيسی كذالقده‌كی مهارتيله مشهور اولوب، ١٠٠١ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

زيبباكی دم شمشير آن بدمستی بوسم
اجلرا كرد ميكردم بلا رادستی بوسم

سمر { بصره ايله واسط آره‌سنده بر قصبه اولوب، مشاهير علمادن (سمری) لقبيله ملقب بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

سمران { بعض كتب عربيه‌ده سمرقنده ويريلن اسمدر.

سمرقند { آسيای وسطينك اك مشهور شهرلرندن اولوب، ماوراءالنهرك صغد خطه‌سنده واليوم روسيه‌نك النده بولنان تركستانده (زرافشان) ايالتنك مركزيدر. ٣٩° ٣٨′ ٥٠″ عرض شمالی ايله ٦٤° ٣٨′ طول شرقيده، زرافشان ونام ديكرله (قره دريا) نهرينك صول يعنی جنوبی كنارندن ٧ كيلومتره‌لك مسافه‌ده، بخارانك ٢٢٢ كيلومتره شرق جنوبيسنده وطاشكندك ٢٦٨ كيلومتره جنوب غربيسنده و بر طاغك شمالی اتكنده اوله‌رق بر اووه كنارنده واقع اولوب، حذای بحردن ٦٧٠ متره ارتفاعی واردر. مدنيت اسلاميه‌نك اك پارلاق مراكزندن وبر وقت تيمورلنكك پايتختی بولنمش اولان بو شهرك اليوم دخی ٤٠٠٠٠ اهاليسی اولوب، علی الخصوص دمير يول خطيله بحر خزر ساحلنه ربط اولنه‌لی كوندن كونه بيومكده‌در. آنجق يكيدن نقل و اسكان مسلمانلره ممنوع اولديغندن، روس اهاليسی چوغالمقده اولوب، بونلر (يكی سمرقند) اسميله آيريجه بر محله تشكيل ايتمشلردر. شمديكی اهالينك يالكز ٦٠٠٠ ی روسدر. شهرك اورته‌سنده (ريكستان) اسميله واسع بر ميدان اولوب، بونك اطرافنده (طلاكاری)، (شيردار) و (اولغ بيك) اسملريله اوچ بيوك مدرسه وبرقاچ جسيم جامع شريف بولنيور. بو اوچ مدرسه‌نك بری، اسمندن دخی آكلاشلديغی اوزره، مشهور اولغ بكك علوم رياضيه ونجوم وهيئتك تعليم وتعلمنه اوغراشدقلری مدرسه‌در. شهرك شمال جهتنده طاشكند قپوسی قربنده ديكر بر ميدان بولنوب، بونك بر كنارنده تيمورك زوجه‌سی وچين حكمدارينك قيزی (بيبی خاتون) ك بنا كرده‌سی اولان جسيم بر مدرسه واردر، كه اليوم قسماً خراب اولوب، پاموق چارشيسی اولمشدر. بونك بر كنارنده‌ده خاتون مشاراليهانك تربه‌سی طوريور. شهرك جنوب غربی جهتنده دخی (كورامير) اسميله تيمورك تربه‌سی بولنوب، غايتله كوزل بر قبه‌سی واردر. اولغ بكك وسائر افراد خاندان تيمورينك دخی تربه‌لری موجوددر. بو تربه‌لرك يانبنده جسيم ومصنع بر جامع شريف بولنوب. حضرت عثمان (رضه) ك خط دستيله محرر و قانك لكه‌لرينی حاوی اولديغی مروی اولوب پترسبورغ كتبخانه‌سنه نقل ايدلمش اولان مصحف شريف بو جامعده بولنمشدر. شهرك سائر طرفلرنده دخی بر چوق جوامع شريفه ومدارس بولنوب، فن معماريجه اك كوزللری (سفيد)، (شيبانی خان) و (خواجهٔ احرار) مدرسه‌لريدر. شهرك بر قسمنی و تيمورك سراينی حاوی بولنمش اولان قلعه روسلر طرفندن تصفير وتعمير ايديله‌رك، ايچنده دوائر حكومت وعسكر قشله‌لری ياپلمش؛ وسرای تيمورك يالكز بر پارچه‌سی محافظه اولنمشدر. شهر سورله محاط اولوب، درت بش قپوسی وار ايديسه ده، اكثر طرفلری منهدم اولمشدر. شهرك اطرافنده بر چوق كوشكلر وباغ و باغچه‌لر بولنوب، شفتالی، زردالی، قيصی، آيوه، آرمود و سائر ميوه‌لری مشهوردر. طاشكند قپوسی خارجنده (شاه‌زنده) ديدكلری قاسم بن عباس حضرتلرينك تربه‌سی ويانبنده

آسیای وسطیده مثلی اولمیان مصنع بر جامع شریف واردر، که ٣٧ باصمقله چیقیلوب، بتون آسیای وسطی اهالیسی عندنده پك مقدس ومحترمدر. اسکی سمرقند حکمدارلری تخته اوتورمازدن اول بو تربه‌یی زیارت ایدرلردی. بونك جوارنده بر طاقم آثار عتیقه بولنوب، اهالی اورانك مشهور افراسیابك پایتختی بولنمش اولدیغنه معتقددرلر. زرافشان نهرندن کتیرلمش اوچ بیوك وبر چوق کوچك جدوللر شهری شق ایدوب، صولی پك بولدر. روس محله‌سی قلعه‌نك غربنده ودمیر یول موقفنك اطرافنده اولوب، کنیش سوقاقلری، کوزل باغچه‌لری، میدانلری، بر کلیساسی، برقاچ مکتبی، مغازه‌لری وبر عمومی باغچه‌سی واردر. سمرقند اهالیسنك قسم اعظمی تاجیك وقصوری اوزبك، عرب، ایرانی، افغانلی، هندلی و روسدر. لسان محلی فارسی اولوب، ترکجه دخی تکلم اولنور. اهالی پك چالیشقان و صنایع و تجارته مائل اولوب، کرك روسیه ایله وکرك بخارا، خیوه، کابل، کاشغر وسائر جهتلرله اولنان تجارتك قسم اعظمی بونلرك النده‌در. شال، سجاده، ایپك اقمشه وسائر منسوجاتله اسلحه و اوانی‌یه متعلق بعض کوزل مصنوعاتی واردر. دباغخانه‌لری‌ده چوقدر. ایچ یاغندن بر نوع صابون دخی اعمال اولنور.

سمرقند پك اسکی بر شهر اولوب، بیوك اسکندر طرفندن بنا اولندیغنه و (شمر ابو کرب) طرفندن تأسیس و بونك اسمنه نسبتله تسمیه ایدلدیکنه دائر اولان روایات حقیقته مقارن دکلدر؛ زیرا اسکندرك صغد (یاخود سوغدیانه) خطه‌سنده (ماراقنده) اسمیله برشهر فتح ایتمش اولدیغی معاصرلری اولان مورخین یونان آثارنده مذکوردر؛ بو اسمك ایسه (سمرقند)دن غلط اولدیغی ظاهردر. اسکندردن صکره بلخ جهتنده تشکل ایدن ماکدونیه طوائف ملوکنك بعده اشکانیانك وصکره ساسانیانك ضبطنه کچوب، ٥٥ تاریخ هجریسنده حضرت معاویه طرفندن خراسان والیسی بولنان سعید بن عثمان سمرقندی محاصره، وصاحبیله مصالحه ایدوب، رهن آلمش؛ و ٧٧ تاریخنده قتیبه بن مسلم بخارا وشاشی وسائر ماوراءالنهر بلادیله برابر سمرقندی دخی قطعاً فتح ایتمشدر. خلفاء عباسیه زماننده ظهور ایدن سامانیلر طرفندن پایتخت اتخاذ اولنه‌رق، بونلرك دورنده فوق العاده اعمار وتوسیع وتزیین اولنوب، علوم ومعارف اسلامیه‌نك اك پارلاق مراکزی صره‌سنه کچمش، وبرچوق علما وادبانك منشئ اولمش ایدی. سلچوقیلرك وبعده خوارزمشاهانك زماننده دخی معمور اولوب، چنکیز خان طرفندن محاصره اولندقده ٤٠٠٠٠ وبر روایتده ١١٠٠٠٠ کشی طرفندن مدافعه اولنمشیدی. بو جهانکیرك تخریبندن صکره اهالیسنك یالکز بر ربعی قالمش اولدیغی حالده، ٢٥٠٠٠ عائله که تقریباً ١٢٥٠٠٠ اهالی ایله مسکون ایدی. بعده یکیدن ترقی‌یه یوز طوتوب، تیمورلنك طرفندن پایتخت اتخاذ، وبونك طرفندن یکیدن ١٥٠٠٠٠ اهالی نقل واسکان اولنمشدی. تیمورك سلاله‌سندن صکره سمرقند بخارا اوزبکاری طرفندن استیلا و تخریب اولنه‌رق، پك چوق تدنی ایتمش؛ واهالیسی آزالدیغی کبی، اسکی اسباب و وسائط مدنیتی دخی امحا اولنمشدر. ١٨٦٨ تاریخنده روسلر طرفندن ضبط اولنه‌رق، (زرافشان) اسمیله تشکیل اولنان ایالته مرکز اتخاذ اولنمشدر. سامانیلر وسلچوقیلر دورلرینك آثار عمرانی چنکیز طرفندن امحا اولنه‌رق، دور تیموری آثارندن بعضلری موجوددر. اولغ بکك رصدخانه‌سندن و (قلندر خانه) اسمیله معروف دارالفنونندن هیچ بر اثر قالمامشدر.

سمرقندی { (ابولیث نصر بن محمد بن ابراهیم) مشاهیر علما وفقهادن اولوب، امام الهدی و مفتی الثقلین عنوانلریله معنوندر. امام هندوانی تلامذه‌سندن اولوب، بر تفسیر شریف ایله «خزانة الفقه»، «تنبیه الغافلین»، «البستان»، «مختصر مقدمات الصلوات»، «صحایف الالهیات» عنوانلی کتابلری وسائر بعض آثاری واردر.

سمرقندی { (شمس الدین محمد بن اشرف الحسینی) مشاهیر علمادن اولوب، «رسالة فی آداب البحث» ایله هندسه‌یه دائر «اشکال التأسیس» عنوانیله بر کتابی واردر. ٦٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سمرقندی { (رکن الدین محمد) مشاهیر علمادن اولوب، سلطان حسین بایقرا زماننده هندك قنوج شهرنده قاضی وامام ایدی. هند برهمنلرندن (بهرکیر برهمن جوجی) ایله اولان

مباحثاتی یازمش، و «حوض الحیاة» اسمیله هند
لساننده بر کتاب ترجمه ایتمشدر. بو ترجمه پارس
کتبخانه‌سنده ۹۲۷ رقیله مرقم اوله‌رق موجوددر.

سمرقندی { (بدر الدین محمد بن بهرام القلا. نسی) مشاهیر اطبای اسلامدن
اولوب، «اقرباذین» عنوانیله ٤٩ بابدن مرکب بر
کتابی واردر.

سمرقندی { (ابو حامد نجیب الدین محمد بن علی) بو دخی مشاهیر اطبادن
اولوب، فخر الدین رازی ایله معاصر ایدی. مغوللرك
هراتی ضبط و قتل عام ایتدکلرنده شهید اولمشدر.
«کتاب اغذیة المرضی»، «کتاب الاسباب والعلا.
مات»، «کتاب اقرباذین الکبیر»، «کتاب اقرباذین
الصغیر» وساره عنوانلریله برقاچ تألیفاتی واردر.

سمره { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (ابو جابر سمره بن جنادة
السوائی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو
سعید سمره بن جندب الفزاری) که پدرینك وفاتندن
صکره، صبی اولدیغی حالده، مدینه‌یه کلوب، والده‌سی
انصاردن برینه وارمش؛ وصاحب ترجمه معیت حضرت
نبویده برچوق غزالرده بولنمش؛ و بعده بصره‌ده
ساکن اولوب، حسن بصری وابن سیرین وسائر تابعین
کندیسندن روایت ایلمشلردر. عراق والیسی زیاد
کوفه‌یه کیتدیکنده صاحب ترجمه‌یی بصره‌ده، وبصره‌یه
کیتدیکنده کوفه‌ده وکیل براقیردی. خارجیلره قار.
شی بغض وخصومتی زیاده ایدی. — (سمره بن حبیب
بن عبد الشمس القرشی الاموی) که صحابه‌دن عبد.
الرحمن بن سمره‌نك پدری اولوب، بعضلری اسلامه
کلدیکنی روایت ایتمشلردر. بونلره کوره صحابه‌دن
معدود ایسه‌ده، کندیسنك کفرده وفات ایدوب،
اوغلنك اسلامه کلدیکی روایتی دها قویدر. —
(سمره بن ربیعة العدوانی یاخود العدی). — (سمره
بن عمرو العنبری) که یمامه وقعه‌سنده خالد بن ولید
حضرتلری طرفندن عودتنده استخلاف بیورلمشیدی.
— (سمره بن فاتك الاسدی) که حقنده بر حدیث
شریف صادر اولمشدر. — (سلمه بن معاویة الکندی).
— (ابو محذوره سمره بن معیر القرشی الجمحی) که
فخر کائنات (صلعم) افندمزدن اذانی اوکرنوب، مؤذنلك
ایتمش، و ۷۹ تاریخنده مکهٔ مکرمه‌ده وفات ایتمشدر.

سمعان { شامده بر محل اولوب، عمر بن عبد. العزیز اونده مدفوندر. — بنی
تمیم قبائلندن دخی بر قبیله‌نك اسمیدر. — (دیر سمعان)
اسمیله دخی بعض محللر وار ایدی.

سمعان { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (سمعان بن خالد الکلابی) که بنی قریطه‌دن
اولوب، نزد حضرت نبویه کلدکده، دعای رسا.
لتپناهی‌یه نائل اولمش، وباشی مسح بیورلمش ایدی.
همشیره‌سنی فخر کائنات (صلعم) تزوج بیورمشیدی.
اولادی کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سمعان
بن عمرو ابن حجر) که اوغلی خیار کندیسندن
روایت ایتمشدر.

سمعانی { (تاج الاسلام ابو سعد عبد الکریم بن ابی بکر محمد التمیمی المروزی)
مشاهیر حفاظدن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، سمعان
قبیله‌سنك رئیسی ایدی. اجدادی دخی رؤسا وعلمادن
ایدی. ۵۰٦ تاریخنده مروده طوغوب، تحصیل
علم واستماع حدیث ایچون خراسان، ماوراء النهر،
عراقین، جزیره، شام، حجاز و سائر بلادده طول
مدت دور وسیاحت ایتمش؛ وانساب حقنده «کتاب
الانساب» عنوانیله مثلی نا مسبوق ۸ جلددن مرکب
بر کتاب یازمشدر، که اصلی نادر اولوب، ۳ جلددن
مرکب اولان مختصری مشهور ومتداولدر. بوندن
ماعدا مشهور ابن خطیبك «تاریخ بغداد» ینه ۱۵
جلددن عبارت بر ذیل، و (مرو) شهرینك ۲۰ جلددن
مرکب مفصل و مکمل تاریخنی یازمشدر. اوغلی
(ابو المظفر عبد الرحیم) ایچون یازدیغی «معجم المشایخ»
و «عوالی» کتابلری دخی جملهٔ مؤلفاتندندر. ۵٦۲
تاریخنده وطنی اولان مروده وفات ایتمشدر. بنی
تمیمدن سمعان دینلن بر عرب قبیله‌سنه منسوبدر.
— بونك جدی (ابو المظفر منصور بن محمد سمعانی)
دخی مشاهیر فقهادن اولوب، ابتدا مذهب حنفی‌یه
تابع ایکن، ایفای حج ایچون حجازه کیده‌رك، اوراده
حسب الایجاب مذهب شافعی‌یه انتقال ایتمش، ووطننه
عودتنده بوندن طولایی بعض مرتبه اذا وجفا کور.
مش ایدی. فقه شافعی‌یه وسائر علومه دائر متعدد
تألیفاتی اولوب، «منهاج اهل السنة»، «الانتصار»،
«الرد علی القدریة»، اصوله دائر «القواطع»، خلافه
دائر «البرهان»، «الاصطلام» و «الاوسط» او

جلدندر. کوزل بر تفسیر شریفله یوز شیخدن مروی بیك حدیث شریفی حاوی بر کتابی دخی واردر. ۴۲۶ ده طوغوب، ۴۸۹ ده وفات ایتمشدر.

سمله (Sémélé) اساطیر یونانیه‌ده (قادموس) قیزلرندن اولوب، کویا ابو الآلهه زعم اولنان مشتری بوکا عاشق اولمغله، بینلرنده‌کی منا- سبادن عشرت الهی زعم اولنان (باقخوس) طوغمش؛ ومشترینك زوجه‌سی (یونون) قیصقانمغله، باقخوسك سود ننه‌سی قیافتنه کیره‌رك، سمله‌یه مشتریدن هیئت اصلیه‌سیله یانه کلمسی طلب ایلمکی اوکرتوب، بو دخی بونی طلب ایتمکله، مشتری هیئت اصلیه‌سیله اوینه کیرنجه، او طوتیشوب، سمله دخی یانمش؛ ویالکز باقخوس قورتلمشدر.

سملیکی (Semliki) آفریقای وسطیده بر نهر اولوب، (لوتانزیکه) کولندن خروجله، خط مستقیم اوزره ۱۷۰ کیلومتره‌لك سرعتلی بر جریاندن صکره (مووتان نزدیکه) کولنه دوکیلور؛ ودها طوغریسی بوکولی شق ایده‌رك، نیلك عروقندن معدود اولان (بحر الجبل) نامیله چیقار. ۱۸۸۸ ده سیاح شهیر استانلی طرفندن کشف اولنمشدر.

سملین (Semlin) آوستریانك اسقلاوونیه خطه‌سنده وطونه‌نك اوزرنده اوله- رق، بلغرادك قارشیسنده بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، ایشلك تجارتی ویهودیلره مخصوص بیوك بر مکتبی واردر.

سمنان ری ایله دامغان آره‌سنده وطهرانك ۱۸۴ کیلومتره شرقنده بر قصبه اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. یاقوت حموی کندی زماننده خرابه یوز طوتمش اولدیغنی بیان ایدیورسه‌ده، الیوم معمور اولوب، ۱۶۰۰۰ اهالیسی، کنیش وآغاجلرله محاط سوقاقلری، میاه جاریه‌سی واطرافنده کوزل باغچه‌لری واردر. قربنده (سمنك) اسمیله بر کوچك قصبه دخی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. — عراقده دخی بو اسمله بر کوچك قصبه اولوب، سمنانی لقبیله معروف علمانك بعضیسی بورادن ایدی.

سمنانی (علاء الدوله) مشاهیر صوفیوندن اولوب، ۷۳۶ تاریخنده ارتحال ایتمشدر.

سمنجان طخارستانده بلخك آرقه‌سنده وبلخدن ۷ و خلمدن دخی ۵ کونلك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

سمندر خزر مملکتنده باب الابوابدن (یعنی بندردن) دورت کون ایلریده وولغه کنارنده بولنمش اولان (اتل) دن ۸ کون بریده بر قصبه اولوب، وقتیله خزر حکمدارینك مقری ایکن، سلمان بن ربیعه طرفندن فتح اولندقدن صکره، خزر حکمداری اتلی مقر اتخاذ ایتمشدی. الیوم خراب اولسه کرکدر.

سمندرك [«سمادرك» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سمندره (Semendria, Smederewo) صربستانده طونه ساحلنده ومو- راوه‌نك بر قولنك بو ایرماغه دوکلدیکی محلده اوله‌رق بلغرادك ۴۴ کیلومتره شرق جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی و متین قلعه‌سی واردر. وقتیله صربیه‌نك مرکزی ایدی. ۸۴۲ تاریخنده سلطان مراد خان ثانی طرفندن فتح، وبعده دفعاتله مجارلر طرفندن ضبط وعثمانلیلر طرفندن استرداد اولنمشدر.

سمندو روم یعنی آناطولینك وسطلرنده بر قصبه اولوب، ۳۳۹ تاریخنده سیف الدوله طرفندن فتح ایدلمش؛ و بو مظفریت حقنده حکمدار مشار الیهك مداحلری اولان شعرا برطاقم اشعار سویلمشلردر. الیوم باقی اولوب اولمدیغی ونره‌ده بولندیغی تحقیق اولنه‌مدی.

سمندور هندستانده مهران نهرندن ایکی فرسخلق و ملتاندن ایکی کونلك مسافه‌ده واقع مستحکم بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

سمنطاری (ابو بکر عتیق) مشاهیر علما وزهادن اولوب، صقلیه (یعنی سیجلیه) جزیره‌سنده واقع (سمنطار) قریه‌سندن ایدی. حجاز و یمنه وخراسان وماوراء النهره قدر سیاحت ایدوب، کوریشدیکی علماء صلحادن ایشیتدکلرینی وکوردیکی احوالی ضبط وحروف هجا ترتیبیله تحریر ایتمش؛ و «دلیل القاصدین» عنوانیله ۲۰ جلد اوزره

بر کتاب و «کتاب فی الرقایق» عنوانیله دیکر بر بیوك کتابله فقه وحدیثه دائر بعض تألیفات براقمشدر. ٤٦٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی.

سُمنقان (یاخود سمنکان) نیسابور مضافاتندن جاجرم ایله اسفراین آره‌سنده بر کوچك قصبه وبر ناحیه ایدی.

سمنك سالف البیان سمنان قصبه‌سنه ملاصق بر کوچك قصبه ایدی.

سمنو فزانده غات قضاسنه تابع ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ١٥٠٠ اهالیسی، قلعه‌سی، ایکی مناره‌لی بر جامعی وکوزل باغچه‌لری واردر. اهالیسنك اکثری خالص عرب اولوب، بعض سادات وشرفاسی دخی واردر.

سَمَنّود مصر اسفلك غربیه مدیریتنده، نیلك دمیاط قولنك صول کنارنده و طنطه‌نك ٣٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق طنطه‌دن دمیاطه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١١٥٥٠ اهالیسی، بیوك چارشی وبازاری، مشهور دستی وچناقلری وجوارنده اسکی (ایزئوم) شهرینك ویرانه‌لری واردر. پك اسکی بر قصبه اولوب، وقتیله مصرك اك بیوك شهرلرندن ایدی. اسکی مصریلر عندنده (ثبنوتیر) ویونانیلر عندنده (سبنوتوس) اسمیله معروف ایدی.

سمنین ثغور رومده یعنی آناطولینك شرق جهتنده برقصبه اولوب، آل حمداندن ابو فراس طرفندن فتح ایدلمش ایدی.

سموآ (Semoy, Semois) بلجیقه ایله فرانسه حدودنده (موزه) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، بلجیقه‌نك لوکسمبورغ ایالتنده نیم‌داله غرب شمالی‌یه طوغری جریان، وفرانسه‌یه دخول ایده‌رك، (مونترن) قربنده مذکور ایرماغه دوکیلور. منبعیله منصبی آره‌سنده‌کی مسافه ٨٠ کیلومتره‌دن عبارت اولدیغی حالده، مجراسی پك طولاشیقلی اولوب، ١٩٨ کیلومتره طولنده‌در. درین بوغازلری وغریب موقعلری واردر.

سمور (Semur) فرانسه‌نك (قوت دور) ایالتنده ودیژونك ٧٠ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی کوزل برقصبه اولوب، ٣٩٠٨ اهالیسی، قلعه‌سی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، موزه‌سی، برکر اوزرینه کوپریسی، دباغخانه‌لری، حبوبات وحیوانات وشراب تجارتی واردر.

سموره اسپانیه‌نك لئون خطه‌سنده واقع (زاموره) قصبه‌سنه عربلر طرفندن ویریلن اسمدر.

سموئل (بن یحیی بن عباس) مشاهیر اطباء اسلامدن اولوب، عن اصل مغربلی ویهودی المذهب اولدیغی حالده، شرقه رحلتله، طول مدت بغدادده وبعده مراغه وموصل ودیاربکرده اقامت ایده‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعض ملوك ووزرا وامرانك خدمت طبابتنده بولنمشدر. ٥٧٠ تاریخلرنده مراغه‌ده وفات ایتمشدر. جبر وهندسه‌ده دخی یدطولاسی وار ایدی. تألیفاتی بروجه آتیدر: «المفید الاوسط» که وزیر مؤید الدینك نامنه یازمشدر، «رسالة الی ابن خدود فی مسائل حسابیة جبر ومقابله»، «کتاب اعجاز المهندسین» که ملکشاه سلجوقی نامنه تألیف ایتمشدر، «کتاب الرد علی الیهود»، «کتاب القوامی فی الحساب الهندی»، «کتاب المثلث القائم الزاویه»، «کتاب المنبر فی مساحة اجسام الجواهر المختلطه لاستخراج مقدار مجهولها»، «کتاب فی الباه».

سموئل بن عادیا زمان جاهلیتده انبار جهتنده بولنمش رؤساء عربدن یهودی المذهب بر آدم اولوب، وفاده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمشدر. شاعر شهیر امرؤالقیس دشمنلرینه مغلوب اولدقده، بو ذاته التجا ایدوب، اسلحه‌سنی کندیسنه براقش؛ وروم جهتنه کیدوب وفات ایتدیکنده، ورثه‌سی صاحب ترجمه‌یه مراجعتله، مذکور سلاحلری آلمشلر ایدی.

سمهوط صعید مصرده نیلك ساحل غربیسنده بر بیوك قریه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سمیپالاتینسك (Sémipalatinsk) روسیه‌نك آسیای وسطیده وترکستانك شرق شمالی قسمنده واقع همنامی اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ایرتیچ نهریله بوکا تابع (سمیپالاتینسقه) چاینك تشکیل ایتدکلری برآطه‌ده، طاشکندك ١١٥٠ کیلومتره شرق شما-

لسنده وپترسبورغك ٣٢٤٠ کیلومتره جنوب شر-
قیسنده اولهرق ٢٤ʹ ٥٠° عرض شمالی ایله ٥٥ʹ ٧٧°
طول شرقیده واقع و ١٧٨١٥ اهالیلی جامعدر.
قصبه‌نك اطرافی چول اولوب، بعض دفعه روزکار
قوملری تحریکله، سوقاقلری وخانه‌لری اورتر. اولری
اخشاب اولوب، کارکیرلری بك آزدر. قصبه‌نك قسم
اعظمی تاتارلرله مسکون اولوب، بری کارکیر اولمق
اوزره ١٠ جامع شریفی واورتیلی بر چارشیسی
واردر. روس محله‌سنده ایکی کلیسا وبر مکتب بو-
لنور. قیرغیزلرك محله‌سی بر طاقم چادیرلردن عبا-
رتدر. اهالی یازین (بل آغاج) تعبیر اولنان وجهت
شمالیه‌ده بولنان بر محله چکیلوب، اوراده زراعتله
مشغول اولورلر.

— سمیپالاتینسك ایالتی شرقاً شمالی جهتندن تومسق،
شمالاً توبولسق، غرباً آقمولنسك، جنوباً سمیرچنسق
ایالتلریله، جنوب شرق جهتندن دخی چین حدودیله
یعنی مغولستانله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی
٤٧٨١٨٢ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٧٤١٣٢
کثیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه بر کشیدن آز
زیاده دوشمکله، او اراضیٔ واسعه‌نك همان خالی
اولدیغی آکلاشیلیور. ایالتك قسم جنوبیسنده
(تاربانحه) طاغی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه
طوغری ممتد اولوب، چین حدودنده کی (آلتون
طاغی) نه اولاشیر. بو سلسله‌نك شمالنده (ایرتیش)
نهرینك مجراسی وجنوبنده ایالتك حدودنده واقع
(بالقاش) کولی بولنیور. مذکور سلسلهٔ جبالك
ایکی مائله‌سندن بر چوق چایلر آقیورسه‌ده، نادراً
مذکور نهره وکوله واصل اولوب، اکثریا یولده قو-
رورلر. (ایرتیش) نهری مجراسنده واایالتك جنوب
شرقی جهتنده (زایزان) اسمیله بر کول تشکل ایدر.
ایرتیشه واصل اوله‌میان انهار مذکوره‌نك چوغی
چولده بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایدرلر. مذکور
سلسلهٔ جبالك شمال وجنوب جهتلرنده واسع چوللر
ممتد اولوب، شمالده کیلر باتلیقدن وجنوبده کیلر قومدن
عبارتدر. اراضیٔ منبته ایسه یالکز طاغ اتکلرنده
وطاغدن اینن چایلرك کنارلرنده واقعدر. بو یرلرده
بغدای، آرپه، بولاف والك زیاده داری ایله بعض
سبزه‌لر حاصل اولور. ایالتك قسم جنوبیسنده شفتالی،
زردالی، الماکبی بعض میوه‌لر وقسم شمالیسنده یالکز
کراز یتیشیر. قسم جنوبیسنده خیلی اورمانلر دخی
بولنیور. معادن بك چوق اولوب، آنجق هنوز
تماميله کشف وتحری اولنمامشدر. قوملرده وآلتون
طاغی اتکلرنده آلتون، مذکور طاقه مربوط
چنکیز طاغنده باقیر وسیملی قورشون وبعض طرفلرده
کومور وغرافیت معدنلری واردر. (قارقالینك) تعبیر
اولنان تپه‌لر دخی ذی‌قیمت طاشلریله مشهوردر.
هواسی بك شدتلی اولوب، قیشین میزان الحراره‌نك
صفردن آشاغی ٤٠ درکه‌یه قدر ایندیکی ویازین ٥٠
درجه‌یه قدر چیقدیغی اولور. یاز ایله قیش آره‌سنده
اولان بو تفاوت کلی کوندوز ایله کیجه آره‌سنده دخی
واقع اولوب، غایتله صیجاق کونلری صوغوق کیجه‌لر
تعقیب ایدر. تشرین ثانیدن مارده قدر بتون نهرلر
منجمد حالنده بولنور. ایلك بهار بك قیصه اولوب،
بر بوزی قاردن قورتلوب‌ده نباتات بیتمکه باشلار
باشلاماز یازك حرارتی بونلری قورودور. حیوانات
اهلیه‌سی اوچ ملیوندن زیاده اولوب، یاریم ملیونی
آت وقصوری قیون، صیغیر، دوه وسائره‌در.
جنوب جهتنده کیك، قره‌جه، یبانی استر، طوموز،
قپلان، قورد، تیلکی وسائر حیوانات وحشیه دخی
بولنوب، آوی چوقدر. اوروجك وسائره انواعندن
بعض زهرلی بوجکلر واردر. بالقاش کولك بالیغی
آز ایسه‌ده، زایزان کولك وایرتیش ایرماغنك بالیقلری
چوق ومتنوع اولوب، قزاقلر کلیتله چیقاریرلر. اهالیٔ
ایالتك بشده دردی قیرغیز اولوب، بونلر کوجبه
حالنده یاشارلر، وحیوانات بسلمکله وآوله کچینیرلر.
سائرلری تاتار، قالموق، روس، بخارالی وسائره‌دن
مرکب اولوب، الك زیاده زراعت وتجارتله مشغول
اولانلری تاتارلردر. روسلر بر نوع سپاهی طرزنده
بولنان قزاقلردن عبارت اولوب، بونلرك چوغی کندی
لسان وطرز تعیشلرینی ترکله، قیرغیزلره تابع اولمش،
واونلرك لسانی قبول ایتمشلردر. ایالتك تجارتی مقدما
دها ایشلك ایکن، برمدتدنبری تدنی‌یه یوزطوتمشدر.
مع هذا ینه خیلی تجارت اجرا اولنوب، روس تجارلر
روسیه‌دن کتیردکلری امتعه‌یی قیرغیزلرله اشیای
عینیه‌یه یعنی حیوانات، بیاغی، یاغ وسائره‌یه مقابل
مبادله ایدرلر. آلتون وکومش معدنلرینك اخرا-
جندن بشقه ذکره شایان صنایع یوقدر. ایالت ٥

قضایه منقسمدر. روسلر قرن سابق میلادی اوائلنده
بو ایالته وبوکا متصل اولان (آقمولینسك) ایالتنه
داخل اولوب، بر طاقم نقطه‌لر انتخاب واستحکامات
انشا ایتمشلرسه‌ده، قیرغیزلر کندی خانلری طرفندن
اداره اولنوورلردی. آنجق (ولی خان)ك وفاتی او.
زرینه، قیرغیز قبائلی بیننده تفرقه حاصل اولوب،
روسیه مداخله‌یه بهانه بوله‌رق، ۱۸۰۸ ده قزاق
آلایلرینی تشکیل و ادخال، و ۱۸۵۴ ده مملکتی
ایکی ایالته تقسیم ایده‌رك، بسبتون تحت اداره‌سنه
آلمشدر.

سمیر { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: (سمیر بن الحارث الخزرجی الساعدی) که
احد وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وبعده حضرت عمر
(رضه) ك عمال ومقربیندن اولوب، عهد خلافتلرنده
وفات ایتمشدر. — (سمیر بن زهیر) که ینه صحابه‌دن
سلمه بن زهیرك برادریدر. — (ابو سلیمان سمیر) که
اوغلی سلیمان کندیسندن روایت ایتمشدر.

سمیرامیس { (Sèmiramis) یاخود (شمرم) ویا (سمیرم). آتو.
ریه‌نك ملکه‌سی جهانکیر بر خاتون اولوب، عن
اصل جاریه ایدی. حسن وجمالی وعقل ودرایتی
درجهٔ نهایه‌ده بولنمغله، افندیسی اولان (منونس)
اسمنده بر سردار طرفندن تزوج اولنمش؛ ومتعاقباً
آتوریه حکمداری (نینوس) کندیسنه تعشق ایتمکله،
منونسدن اخذ ایتمش ایدی. نینوس بلخی محاصره
ایتدیکنده سمیرامیس یاننده بولنوب، شهرك فتحنی
منتج بر تدبیر اوکرتمش اولدیغندن، نینوس کندیسنی
تزوج ایتمشیدی. وقوجه‌سندن صکره قعود ایتمشدر.
بو وقعه میلاددن ۱۹۱۶ سنه اول جریان ایتدیکی
مرویدر. سمیرامیس بابل شهرینی او قدر قالین سور.
لرله احاطه ایتدی، که بونلرك اوزرینه ایکی آرابه
یان یانه بکچه بیلیردی. فراتك کنارلرنده فوقانی
باغچه‌لر وبو نهرك اوزرنده مکمل بر کوپری ایله آلتندن
دخی بر کچید یاپدیرمشیدی. جزیرهٔ علیایی ضبط
ایتدیکنده، الیوم وان دیدیکمز (آرتمیتا) شهرینی
بنا، وبونی دخی فوق‌العاده تزیین وتقویه ایتمشدی.
جزیرة العربی، مصری، حبشی وآسیانك سند نهرینه
قدر اولان جهتلرینی ضبط ایدوب، بیوك بر دولت
تشکیل ایتمشدی. بو ممالك واسعه‌ده صنایعی حمایه
ایدوب، بر چوق اعمارات وجوده کتیرمش، ومدنیتی
ایلریلتمش ایدی. قبل المیلاد ۱۸۷۴ تاریخنده وفات
ایدوب، اوغلی (نینیاس) خلفی اولمشدر. آتوریلر
کندیسنی بر کووروجین صورتنده معبودلری زمره‌سنه
ادخال ایتمشلردی. بو روایات وحتی سمیرامیسك یاشا.
دیغی وحکم سوردیکی زمان دخی مشکوکدر.

سمیران { دیلمده جسامت ومتانتیله مشهور بر قلعه اولوب، ایچنده بیکلرجه
خانه‌لر وار ایدی. بنی نوح بن وهسو ذاتك النده
ایکن، ۳۷۹ تاریخنده فخر الدوله بن رکن الدوله
وارثه‌سی اولان بر خاتونی تزوج ایتمکله، قلعه‌یه مالك
اولمشیدی.

سمیرچنسك { (Sémiretchensk) رو. سیه‌نك ترکستانده‌کی ایالاتندن
اولوب، ترکستانك شرق جنوبی قسمندن عبارتدر.
شمالاً سمیپالاتینسك، غرباً آقمولینسك، نفس ترکستان
یاخود سیر دریا وفرغانه ایالتلریله، جنوباً وشرقاً دخی
چین حدودیله یعنی ترکستان شرقی و جونغاریه ایله
محاط ومحدوددر. ایالت ۴۰° ۲۰′ ایله ۴۸° ۳۰′
عرض شمالی و ۶۹° ۴۵′ ایله ۸۰° ۴۰′ طول شرقی
آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ۱۰۰۰ وعرض
اعظمی ۷۰۰ کیلومترودر. مساحهٔ سطحیه‌سی
۳۹۶ ۳۹۴ مربع کیلومترو واهالیسی ۶۶۶ ۳۳۹
کشیدر. مرکزی (ورنی) قصبه‌سیدر. قسم جنوبیسی
پامیردن کاوب چین حدودینی تفریق ایدن (الاطاغ)
سلسله‌سی اتکلرندن عبارت اولوب، بش آلتی بیك
متره ارتفاعی اولان طاغلری حاویدر. بو طاغلرك
آره‌سنده (ایصیق کول) اسمیله بیوك بر کول واردر.
ایالتك قسم شمالیسی ایسه دوز واووه‌لق اولوب،
حدود شمالیه‌سنك قسم اعظمنی تشکیل ایدر (بالقاش)
کولنه دوکلك اوزره بر قاچ نهری واردر، که بونلرك
الك بیوکی جونغاریه‌دن کلن (ایلی) ایرماغیدر. شمال
شرق حدودینی (تارباغه) طاغی تشکیل ایدوب، اورا.
دن دخی مذکور کوله بر نهر کلیر. شرق شمالی
حدودی قربنده دخی (ساسیق کول) و (آلا کول)
اسملریله ایکی کول بولنیور. کوچك کوللری‌ده پك
چوقدر. ایالتك بتون اراضیسی بالقاش و ایصیق
کوللری حوضه‌سنده بولنیوب، جنوب غربی قسمنك
میاه جاریه‌سی سیردریایه یعنی سیحونه، وجنوب شرق

قسمنك كیلر دخی تركستان شرقیده‌كی تاریم ایرماغنه دوكیلور. طاغلری سنه‌نك اكثر آیلرنده قارله مستور واووه‌لری چول حالنده اولوب، یالكز طاغلرك آلچق اتكلریله انهارك وادیلری منبت ومحصولداردر. قسم جنوبیسی پك مرتفع اولدیغی حالده، قسم شمالیسی تشكیل ایدن چول قدر صوغوق اولمیوب، یازین دخی صیجاغی معتدلدر. قسم شمالیسنده یالكز چاودار وبولاف حاصل اولدیغی حالده، قسم جنوبیسنده بغدای، آرپه، داری، كتن وحتی پاموق دخی حاصل اولور؛ والما وزردالیدن بشقه بادم، شفتالی وسائر میوه‌لر وبعض محللرنده اوزوم دخی یتیشیر. طاغلرك همان دائمی صورتده قارله مستور اولان ذروه‌لرندن آشاغی قسملری اورمانلرله مستور اولوب، چامك انواعیله كوركن وسائر آغاجلری واردر. تومللرده آلتون ریزه‌لری بولنیورسه‌ده، یالكز عوام اهالی طرفندن بعضاً جزئیات قبیلندن اوله‌رق طوپلانمقده در. باقیر ودمیر معدنلری دخی واردر. مرعالری وحیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، ایالت داخلنده ٦ ملیون قیون، بر ملیون آت، ٥٠٠٠٠٠ صیغیر و ١٠٠٠٠٠ دوه بولنیور. قیرغیزلرك مدار تعیشی حیواناتدر. حیوانات وحشیه‌سی دخی چوق اولوب، كیكك انواعیله قپلان، طوموز، قورد، تیلكی وسائر انواع حیوانات وپك چوق قوشلر بولنیور. ایپك كوللك بالیغی چوقدر. اهالیسنك نصفندن زیاده‌سی قیرغیز وكوچبه اولوب، متمكن اولان نصف دیگری اوزبك، تاتار، تاجیك، قالموق وسائره‌دن مركبدر. یوزده ایكی نسبتنده اولان قزاقلردن ماعداسی كافهٔ مسلم وسنیدر. ایالت ٥ قضایه منقسمدر.

سمیرم (یاخود سمرم) بعض تواریخ اسلامیه‌ده آثوریه ملكه‌سی (سمیرامیس)ه ویریلن اسمدر.

سمیرم اصفهان ایله شیراز آره‌سنده وپاری بولده بر قصبه ایدی.

سمیز علی پاشا [«علی پاشا (سمیز)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سمیساط معمورة العزیز ولایتنده ملاطیه سنجاغنك حصن منصور قضاسنده وفراتك صاغ یعنی شمالی ساحلنده اوله‌رق اورفه‌نك ٤٨ كیلومتره شمالنده ناحیه مركزی برقریه اولوب، ٨٠٠ اهالی‌یی جامع ایسه‌ده، وقتیله بیوك ومعمور بر شهر ایدی؛ ومشاهیر علمای اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی بولنمشدر.

سمیط (البجلی) صحابه‌دن اولوب، برحدیث شریفك راویسیدر.

سمیفع (بن ناكور الحمیری) [«ذو الكلاع» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سمیناره (Seminara) ایتالیانك ملغی ناپولی قراللغنده (قالابره اولتریوره) ایالتنده و(رجو)نك ٣٨ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق دكیزدن ٤ كیلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر. اسكی برقصبه اولوب، اون‌برنجی قرن میلادیده عربلر طرفندن تخریب ایدلمش؛ وبعده ایكی دفعه زلزله‌دن منهدم اولمشدی.

سمیه (بنت خباط) صحابیاتدن اولوب، عمار بن یاسر حضرتلرینك والده‌سیدر. الك اول اسلامه كلنلردن اولوب، بوندن طولایی كفار قریش طرفندن پك چوق تعذیب اولنمش؛ وهجرتدن اول ابوجهل طرفندن قارغی ایله اوریله‌رق، رتبهٔ شهادته نائل اولمشدر.

سن (Sens) فرانسه‌نك یونه ایالتنده و(اوقزره)نك ٥٠ كیلومتره شمال غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٢٦٨٠ اهالیسی، مكتب اعدادیسی، كتبخانه‌سی، موزه‌سی وخیلی فابریقه‌لری واردر.

سنا (Sena) زمان قدیمده ایتالیاده بو اسمله ایكی قصبه اولوب، بری آپنین طاغلرینك اوته‌سنده بولنمغله (سناغالیقه)، ودیگری اتروریه‌ده واقع اولوب (سنایولیه) تسمیه اولنوردی.

سنا (Sena) آفریقاده پورتكیزك موزامبیق مستملكاتنده و(زامبز) ایرماغنك صاغ ساحلنده اوله‌رق ١٧°١٢′ عرض جنوبی ایله ٣٢°١٠′ طول شرقیده واقع بر قصبه اولوب، ایچ طرفلریله ایشلك تجارتی واردر.

سناء (بنت اسماء بن الصلت السلمیه) صحابیاتدن اولوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزه نكاحی قیلمش ایسه‌ده، قبل الدخول وفات ایتمشدر. خراسان امیری عبدالله بن حازم بن‌اسمانك خاله‌سیدر.

سناخريب { (Sennachérib) آثوريه حكمدار-
لرندن اولوب، سلما نصرك اوغلى
وخلفيدر. قبل الميلاد ٧١٢ دن ٧٠٧ تاريخنه‌دك
بش سنه حكومت سورمش اولديغى مروى ايسه‌ده،
اخيراً كشف اولنان بعض خطوط قديمه‌نك دلالتنه
كوره اقلى ٢٢ سنه حكم سورمش اوله‌جغى استدلال
اولنيور. بنى اسرائيله قارشى عسكر سوق ايدوب،
بونلره امداد ايدن مصر و نوبه حكمدارلرينى مغلوب
ومصرى غارت ايتدكدن صكره، قدسى محاصره ايده‌-
رك، ١٨٥٠٠٠ عسكرى غضب الهى ايله هلاك
اولديغندن، (نينوى) يه عودتنده اوراده اسير بولنان
بنى اسرائيل افرادينى قتل، وجنازه‌لرينك دفننى منع
ايتمشدى.

سنان { (معمار —) دولت عثمانيه‌ده يتيشن
معمارلرك الك مشهور والك ماهرى
اولوب، اليوم حيرت افزاى عقول اولان سليمانيه
جامع شريفى فن معماريده‌كى اقتدار ومهارتنه بر دليل
كافيدر. قانونى سلطان سليمان خان دورنده سرمعمار
بولنمغله، جامع شريف مذكوردن ماعدا درتيوزقدر
جوامع شريفه وصو يوللرينى وسائر نيجه ابنيهٔ جسيمه
و مصنعه وجوده كتيرمشدر. آغا قپوسى قربنده
كندى نامنه بر جامع و مكتب و سبيل ياپديروب،
محله‌سى دخى ناميله معروفدر. يوز ياشنى متجاوز
اولديغى حالده، ٩٩٦ ده وفات ايدوب، جامعى
خطيره‌سنده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر.

سنان { صحابه‌دن بروجه زير برقاچ ذاتك اسميدر:
(سنان بن تيم الجهنى) كه نبى المصطلق
غزاسنده معيت حضرت نبويده بولنمشدر. —(سنان
بن ثعلبة الانصارى) كه احد غزاسنده حاضر بولنمشدر.
— (سنان بن روح) كه بعده حمصده ساكن اولان
صحابه‌دندر. — (ابو عبدالرحمن سنان بن سلمه بن المحبق
الهذلى) كه فتح مكه صره‌سنده طوغوب، جانب حضرت
نبويدن بو اسمله تسميه بيورلمش؛ ومعاويه زماننده
زياد طرفندن هند حدودى غزواتنه مأمور اولوب،
حجاجك اواخر دورنده وفات ايتمشدر. — (سنان بن
ابى سنان الاسدى) كه بدر غزاسنده پدريله برابر
حاضر بولنمش، و ٣٢ تاريخنده وفات ايتمشدر. —
(سنان بن سنة الاسلمى) كه «ان الطاعم الشاكر له مثل
اجر الصائم الصابر» حديث شريفنك راويسيدر. —
(سنان بن شفعله ياخود بن شمعله) كه محبين اهل بيتك
مكافاتى حقنده بر حديث شريفك راويسيدر. —
(سنان بن صيفى الانصارى الخزرجى) كه عقبه وبدر
و احد غزالرنده حاضر بولنوب، عقبه‌ده بيعت ايدن
يتمش صحابه‌نك بريدر. — (سنان الضمرى) كه حضرت
ابو بكر (رضه) اهل ردّه محاربه‌سنه كيتدكلرنده كند-
يسنى مدينه‌ده وكيل براقشيدى. — (سنان بن ظهير
الاسدى) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزه بردوه اهدا
ايتمشيدى. — (سنان بن عبدالله الجهنى) كه بر حديث
شريفك راويسيدر. — (سنان بن عبد الله بن قشير
الاسلمى) كه الك اول ايمانه كلن صحابه‌دن اولوب،
اوغللرى سلمه و عامر دخى صحبتنه نائل اولمشلردر.
— (سنان بن عرفه) كه بر حديث شريفك راويسيدر.
— (ابو المقنع سنان بن عمرو) كه قدماى صحابه‌دن
اولوب، احد و سائر غزواتده حاضر بولنمشدر. —
(سنان بن مقرن) كه نعمان بن مقرنك برادرى اولوب،
كتب مغازيده ذكرى كچيور. — (سنان بن وبر الجهنى)
كه بر حديث شريفك راويسيدر.

سنان { (قره —) ابو الفتح سلطان محمد
خان عصرى عثمانلى مشاهير علماسندن
اولوب، اسمى سنان الدين يوسفدر. علوم و ادبيات
عربيه‌ده مهارتى اولوب، علم صرفده «مراح»
و «شافيه» يى وعلم هيئتده جغمينينك «ملخص» نى
شرح ايتمشدر. «شرح الوقايه» يه دخى حواشى
يازمشدر.

سنان { (شيخ —) سلطان بايزيد خان ثانى
دورى علماسندن اولوب، اسمى يو-
سف و وطنى حميددر. استانبولده وبروسه‌ده بعض
مدرسه‌لرده مدرسلك ايتدكدن صكره، ٩١١ ده
مملكتنده وفات ايتمشدر. سيد شريفك «شرح
المفتاح» نه وتفتازانينك «شرح عقائد» ينه حاشيه‌لرى
واردر.

سنان { (قاضى —) اوننجى قرن هجرى عثمانلى
شعراسندن اولوب، مناستريلدر.
روم ايلنده قاضيلق ايدردى. بر «يوسف زليخا»
منظومه‌سى واردر. شو ايكى بيت اوندندر:

كورمسه‌م يوسفى اكر برآن،
كورينور كيرپيكم كوزمه سنان
ديله‌مم دور اوله كوزمه كوزى
ينه قويمده ياراشور اوقوزى

سنان افندی { اوتنجی قرن هجری علما وشعراسندن اولوب، عن اصل آماسیه‌لی صلحادن بر ذاتك اوغلی ایدی. علی الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره حلب، شام، بروسه، ادرنه واستانبول قاضیسی ونهایت آناطولی قاضی عسکری اولمشیدی. بعده ترك امور دنیا ایدوب، کوشهٔ انزوایه چکلمش، وتصنیفاتله اوغراشمغه باشلامش ایدی. کتب علمیهٔ متداوله‌یه بعض شرح وحاشیه‌لری واردر. ابو السعود افندی ارتحالنده مقام فتوی کندیسنه تکلیف اولنمش ایسه‌ده، قبول ایتمه‌مش؛ و ۹۸۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر اوغلنك وفاتنده سویلمش اولدیغی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

خون جکرله بسلدیکم کوز یاشی یار
صالدی آیاقلر آلتنه آتدن نه وجهی وار.

سنان الدین یوسف { اوتنجی قرن هجری علما واطباسندن اولوب، فن طبی حکیم محی الدیندن تعلم ایتمشدی. ادرنه وبعده استانبول بیمارستانی طبابتنده بولندقدن صکره، طربزون والیسی بولنان شهزاده سلطان سلیمه انتساب ایدوب، مشار الیهك جلوسنده استانبول طبیبی و بعده قانونی سلطان سلیمان خان عصرنده رئیس الاطبا اولمش؛ وبو مقامده ایکن ۹۵۱ تاریخنده یوز یاشلرنده وفات ایتمشدر. صالح وحسن اخلاق صاحبی بر ذات ایدی.

سنان الدین یوسف { اوتنجی قرن هجری عثمانلی علماسندن اولوب، عن اصل فاتح سلطان محمد خان وزراسندن برینك کوله‌سی اولدیغی حالده، تحصیل علوم وعلی الاصول دور مدارس ایده‌رك، بتون اوقاتنی مطالعه وعبادته صرف ایتمش؛ تفسیر بیضاوی ایله سائر کتبه حاشیه‌لر یازمش؛ واستادی اولان (علی قوشجی) نك هیئته متعلق «رسالهٔ فتحیه» سنی شرح ایلمشدر.

سنان بن ثابت بن قره { (ابو سعید) خلفاء عباسیه زماننده بغدادده ظهور ایدن مشاهیر اطبادن اولوب، علم هیئتده دخی ید طولاسی وار ایدی. خلفادن مقتدر وقاهر وراضینك خدمت طبابتنده بولنوب، مذهبی صابئوندن ایکن، صاحب ترجمه خلیفه قاهر باللهك اصراری اوزرینه، ابتدا خراسانه قاچمش ایسه‌ده، بعده اسلامه کلوب، بغداده عودت ایتمش؛ و ۳۳۱ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. خلفاء مشار الیهم زمانلرنده اقتدار واعتباری پك زیاده اولوب، اموال کثیره وحدسز نفوذه مالك اولمشیدی. حتی راضی باللهه نصیحت ویروب نیجه خیرات اجراسنه سوق ایلمش ایدی. سنان بن ثابت عموم بیمارستانلره نظارته واطبانی امتحان ایدوب اثبات اقتدار ایدنلره اجرای طبابته اجازت ویرمکه مأمور اولوب، بغدادده سکز یوز آلتمش شوقدر طبیبه رخصت ویرمشیدی. اوغلی ثابت بن سنان ترجمهٔ حالنی یازمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه زیردر: «رسالة فی تاریخ ملوك السریانیین»، «رسالة فی الاستواء»، «رسالة فی سهیل»، «رسالة الی یحکم»، «رسالة الی ابن رایق»، «رسالة الی ابی الحسن علی بن عیسی»، «الرسائل السلطانیات والاخوانیات»، «کتاب الناجی»، «رسالة فی النجوم»، «رسالة فی شرح مذهب الصابئین»، «رسالة فی قسمة ایام الجمعة علی الکواکب السبعة»، «رسالة فی الفرق بین المترسل والشاعر»، بونلردن بشقه صابئینك صلاتلری وسائر نوامیس قدیمه حقنده سریانیجه‌دن مترجم بر قاچ کتابی واردر؛ وعلوم ریاضیه وسائره‌یه دائر بشقه‌لرینك سریانیجه ویونانیجه‌دن ترجمه ایتدکلری کتابلری تصحیح ایتمشدر.

سنان پاشا { (خادم —) یاوز سلطان سلیم خان عصرنده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، سرای همایونده تربیه اولنمش؛ وعقل ودرایتنه بناءً وزارتله طشره‌یه چیقوب، عجم سفرنده خدماتی کورلمش اولمغله، ۹۲۰ تاریخنده هرسك زاده احمد پاشا یرینه مقام صدارته نصب اولنه‌رق، ۹۲۳ ده مصر سفرنده شهید اولمشدر. مدت صدارتی اوچ سنه‌در.

سنان پاشا { سلطان مراد خان ثالث ومحمد خان ثالث دورلرنده بش دفعه مسند صدارته کچمش وزرادن اولوب، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. عصر سلطان سلیمان خانیده چاشنکیر باشیلق ایله اندرون همایوندن چیقوب، ملاطیه، قسطمونی، غزه وطرابلس سنجاقلرینه وبعده ارضروم وحلب ایالتلرینه و ۹۷۷ ده مصر والیلکنه تعیین اولنمشدی. خطهٔ یمانیه‌یی دائرهٔ ممالك عثمانیه‌یه

ادخال ایدوب ، غنایم کثیره ایله عودتنده کندیسنه خازیلك عنوانی ویرلمش ایدی. ٩٨٢ ده آق‌دکیزده سپهسالار اولوب، قلابره ومسینه سواحلنی اورمش، وتونسده خلق الواد (یعنی غولته) قلعه‌سنی فتح ایتمشدی. ٩٨٨ ده عجم سردارلغیله شرقه عزیمت ایدوب ، متعاقباً احمد پاشانك وفاتی اوزرینه مهر صدارت کندیسنه ارسال اولنمش ایسه‌ده ، بو سفرده موفق اوله‌مدیغندن ، ٩٩٠ ده عزل ، ومعلقره‌ده اقامته مأمور اولوب، ٩٩٤ ده شام والیلکنه نصب ، و ٩٩٧ ده سیاوش پاشانك عزلی اوزرینه ، ثانیاً مقام صدارته اصعاد اولنه‌رق، بو دفعه دخی ایکی سنه اجرای وکالت مطلقه ایتدکدن صکره ، ٩٩٩ ده عزل ومعلقره‌یه نفی اولنمش ؛ و ١٠٠١ تاریخنده ظهور ایدن وقوعات اوزرینه، ثالثاً مسند صدارته دعوت اولنه‌رق ، او صره‌ده مجار سفری آچلمغله ، سوق عسکر ایدوب، (یولته) یی ضبط، و او سنه بلغراده قیشلایوب، ١٠٠٢ ده یانق قلعه‌سنی دخی فتح ایتمش؛ و ١٠٠٣ ده سلطان محمدخان ثالثك جلوسنده عزل اولنه‌رق، ینه معلقره‌ده اقامت ایتمکده ایکن، ینه او سنه فرهاد پاشا یرینه رابعاً صدر اعظم اولوب ، افلاق حدودینه سوق عسکر ایتمش ایسه‌ده ، محاربه‌یه کیریشمزدن عسکره قورقو مستولی اوله‌رق ، فرار ایتمکله، دوچار هزیمت اولدیغندن، بش آیلق صدارتدن صکره عزل، ویرینه لالا محمد پاشا نصب اولنمش ایسه‌ده ، مشارالیه اون کون صکره وفات ایتمکله، سنان پاشا خامساً صدراعظم اولوب ، سلطان محمد خانی بالذات سفره ترغیب، واسباب سفری ترتیب ایتمشدی . بو دفعه دخی بش آی مقام صدارتده قالدقدن صکره، ١٠٠٤ تاریخنده، طقسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایدوب، صدنجیلرده یاپدیرمش اولدیغی تربه‌ده دفن اولنمشدر . بش دفعه صدراعظم وبش دفعه سردار اولوب، جمعاً مدت صدارتی یدی سنه‌در.

سنان پاشا (جغاله زاده —) [« جغاله زاده » ماده‌سنه مراجعت]

سنان پاشا (کویکو—) مصر سلطان بایزید خان ثانیده ٨٩٧ دن ٨٩٨ تاریخنه‌دك بر سنه قپودان دریا اولمش ؛ ودها اول ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی زماننده آناطولی بکلربکیسی اولوب، قپودان دریا ایکن اوچیوز کمی ایله آق دکیزه سفر ایدوب ، آولونیه سواحلنی دور ایتمش؛ وبقیهٔ احوالی معلوم اوله‌میوب، آولونیه‌ده بر سنان پاشانك مزاری بولندیغندن ، ورا‌ده وفات ایتمش اولمسی ملحوظدر .

سنان پاشا قانونی سلطان سلیمان خان دورنده ٩٥٧ دن ٩٦١ تاریخنه‌دك درت سنه قپودان دریا اولوب، خرواتی الاصلدر. صدراعظم رستم پاشانك برادری ایدی . ٩٥٩ ده دونمـا ایله آق دکیزه چیقوب ، طرابلس غربی فتح، وطوغورد پاشانی دربار حضرت پادشاهی‌یه کلوب عرض انقیاد ایلمکه اقناع ایتمشیدی. ٩٦١ ده وفات ایدوب ، اسکدارده مهرماه سلطان جامعنك محرابی اوکنده مدفوندر . لطفی پاشا قربنده بر جامع شریفی ودباغ یونس قربنده بر جامعی واردر . بشکطاش جامع کبیرینك دخی بانیسیدر .

سنان پاشا ابو الفتح سلطان محمدخان ثانی دورنده یتیشن اعاظم ادبادن اولوب، علماء عصرندن تحصیل علوم ایده‌رك، پدرینك وفاتنده یکرمی یاشنده اولدیغی حالده، جانب پادشاهیدن ادرنه دارالحدیثی مدرسلکنه و بعده کندی معلمکنه نصب اولنه‌رق، مقربین حضرت پادشاهی صره‌سنه کیرمش؛ وارادهٔ پادشاهی ایله علی قوشجینك درسنه مداومتله، علوم ریاضیه وهیئتی دخی اوکرنمش؛ وقاضی زاده‌نك « شرح جغمینی » سنه حاشیه‌لر یازمش ایدی . بعده رتبهٔ وزارته نائل و حضرت پادشاهك حفظ کتبنه مأمور اولمغله، بو وسیله ایله معلومات ومطالعاتنی برقات دها توسیع ایتمشیدی . مؤخراً عزل اولنمش ؛ وبعده سفریحصاره کیتمش ایدی . سلطان بایزید خانك جلوسنده ادرنه دار الحدیثی مدرسلکنه نصب اولنه‌رق، یومی یوز درهم وظیفه تعیین اولنمش ؛ و ٨٨٧ ده اختیار تقاعد ایدوب، برسنه صکره کلیبولی متصرفی اولمش ایدی . ٨٩١ تاریخنده درسعادتده وفات ایدوب ، ابا ایوب انصاری جوارنده دفن اولنمشدر . شیخ ابو الوفایه انابتی وتصوفه انتسابی دخی وار ایدی . پك فصیحانه واهل دلانه یازلمش بر « مناجاة » ی واردر، که اخیراً ابوالضیاء مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر .

سنان پاشا { سلطان سليم خان ثانى دورنده شق ثانى دفترداری ايكن ، ٩٩١ ده مصر واليسى ابراهيم پاشانك معيتنه دفتردار تعيين اولنه‌رق، بر سنه صكره ابراهيم پاشانك يرينه مصر واليسى اولمش، وايكى سنه ايله ايكى آى واليلك ايتدكدن صكره، ٩٩٥ ده عزل اولنمشدر. بقيهٔ احوالى معلوم اولەمدى. محمد پاشا قربنده مسجدى ومحله‌سى واردر .

سنان مجوسى { (ياخود سنان نسابورى) ابو مسلم خراسانينك احبا- سندن اولوب مومى اليهك قتلندن صكره بعض سركشانه تشبثاتده بولنمش، ونهايت تلف اولنمشدر .

سنانى { (آرسلان پاشا بن محمد پاشا بن يحيى پاشا) قانونى سلطان سليمان خان دورى رجالندن وشجعاندن اولوب، مجارستان محاربانـده يارارلقى كورلمش اولمغله، بودين بكلربكيلكنه نصب اولنمشيدى. جود وسخاده دخى بى مانـند اولوب، آنجق بعض قصورى مروى اولديغندن، اعدام او- لنمشدى. طبيعت شعريه‌سى دخى اولوب، شو بيت اونكدر :

كوردى آهم كاكل مشكينكه دل باغلادى
باش آچوب ميدانه كيردى خدمته بيل باغلادى

سنائى { (حكيم ابو المجد بن آدم —) اعاظم شعراى ايراندن اولوب، غزنه‌ليدر. آل سبكتكيندن سلطان ابراهيم بن سلطان مسعودك زماننده ياشايوب، ابتداى حالنده حكمدار مشاراليهك مداحلرندن ايكن، (لايخوار) اسمنده بر ديوانه‌دن ايشيتديكى عبرت آميز سوزلر اوزرينه، دنيادن الچكه- رك، كوشهٔ انزوايه چكلمش، وديوان اشعارينى ياقوب، فيمابعد يالكز تصوف وتوحيده دائر اشعار سويلمشدر. «حديقه» عنوانيله توحيده دائر اوتوز بيك بيتى شامل بر مثنويسى واردر، كه زياده‌سيله مقبولدر. علماى زمانى بو مثنويسنك مندرجاتى عقيدهٔ اهل سنته موافق كورەمشلرسه‌ده، حكيم سنائى «حديقه»سنى دار الخلافه بغداده كوندەرەرك، اك بيوك علمادن حسن شهادتى حاوى فتوا آلمش ايدى. «رموز الانبياء وكنوز الاولياء» عنوانيله ديكر بر منظومه‌سى ومرتب ديوانى وار در. ايفاى حج ايتدكدن صكره مشايخ عارفيندن يوسف همدانى‌يه انتساب ايتمشدى. ٥٧٦ تاريخنده غزنه‌ده وفات ايدوب، تربه‌سى الآن موجوددر. حضرت مولانا جلال الدين رومى حكيم سنائى‌يى توقير ايده‌رك بيوريوركه :

عطار روح بود سنائى دو چشم او
ما از پى سنائى و عطار آمديم

مشاراليه سلطان ابراهيم حكيم سنائى‌يه همشيره‌سنى تزوج ايتمك ايستدكده، حكيم شو ايكى بيتله جواب رد ويرمشيدى :

من نه مرد زر و زن وجاهم
بخدا كركنم وكر خواهم
ور تو تاجى دهى با حسانم
بسر تو كه تاج نستانم

سنبر { (الابراشى) صحابه‌دن اولوب، نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده قومنه دونوب، اونلرى دخى اسلامه كتيرمش ايدى.

سنبل سنان { (شيخ سنان الدين يوسف) كبار مشايخدن و پيران طريقتدن اولوب، سنبلى طريقتنك واضعيدر. ابتدا علم ايله مشغول اولوب، افضل زاده‌دن وسائر علماء عصرندن تحصيل واستفاده ايتمش؛ وبعده طريق تصوفه سلوك ايله چلبى خليفه‌يه انتساب، واخذ اجازت ايلمش؛ وبر مدت مصرده ارشادله مشغول اولوب، بعده شيخى مشاراليه چلبى خليفه ارتحالنده، وصيتى اوزره، يرينه اوتورمق وكريمه‌سى صفيه ملايى تزوج ايتمك اوزره، درسعادته كله‌رك، مصطفى پاشا دركا- هنده پوست نشين اولمش، وآخر عمرينه‌دك وعظ وارشادله مشغول اولوب، ٩٣٦ ده ارتحال ايتمشدر. تفسيرده يد طولى صاحبى ايدى.

سنت آرنو { (Saint-Arnau) فرانسه مارشاللرندن اولوب، ١٧٩٨ ده پارسده طوغمش، و ١٨٥٤ ده وفات ايتمشدر. جزايرك اشغالى وقتنده خدمتى كورلمكله، قطع مراتب ايده- رك، ١٨٥١ ده اوچنجى ناپوليونك ايمپراطور اولمسنه ياردمى اولديغندن، ايرتسى سنه مشير اولمش؛ و ١٨٥٤ ده قريم محاربه‌سنه كيدوب، برقاچ مظفريته نائل اولدقدن صكره، خسته‌لغنه مبنى، استعفا ايدوب، فرانسه‌يه عودت ايتمكده ايكن، واپورده وفات ايتمشدر.

سنت آفريق { (Saint-Affrique) فرانسه- نك آويرون ايالتنده و(سور-

غه) نهری اوزرنده اوله‌رق (رودز)ك ٤٤ كیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٢٦٣ اهالیسی، داخلی مكتبی، قبا چوخه معمولاتی وپینیر محصولاتی واردر. فرانسه‌ده پروتستانلغك اك اول انتشار ایتدیکی یرلردندر.

سنت آلبان { (Saint-Alban) انكلتره‌نك (هوتفورد) ایالتنده، هوتفوردك ١٩ كیلومتره غربنده ولوندره‌نك ٣٠ كیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٨٣٠٠ اهالیسی ومشهور بر مناستری واردر.

سنت آماندلرو { (Saint-Amand-Les-Roux) فرانسه‌نك «شمال» ایالتنده و(والنسیانه)نك ١٣ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (اسقارپه) نهرینك صول كنارنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ١٠٤٦٠ اهالیسی، داخلی مكتبی، بر خیلی فابرقه‌سی، ایشلك تجارتی وقربنده میاه معدنیه‌سیله كوكورد معدننی حاوی چامورلری واردر.

سنت آمبروآ { (Saint-Ambrois) فرانسه‌نك (غارد) ایالتنده و(آله)نك ١٩ كیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ٤٠٦٠ اهالیسی ومعدن كوموری واردر.

سنت آنتونن { (Saint-Antonin) فرانسه‌نك (تارن مع غارونه) ایالتنده و(مونتوبان)ك ٥٤ كیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ٥١٥٢ اهالیسی، دباغخانه‌لری، یوك منسوجاتی و بر اسكی مناستری واردر.

سنت آندره { (Saint-André) مجارستانك پشته ایالتنده و بوده‌پشته‌نك ١٥ كیلومتره شمالنده اوله‌رق طونه اوزرنده برقصبه و اسكله اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی و مشهور شرابی واردر.

سنت آندرئوس { (Saint- Andreus) اسقوچیه‌نك (فیفه) ایالتنده و ادیمبورغك ٥٠ كیلومتره شمالنده بر قصبه واسكله اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی وداخلی مكتبی واردر.

سنت آنژ { (Saint-Ange) روماده (تیبر) نهری اوزرنده وهمنامی اولان كوپرینك باشنده مشهور برقلعه اولوب، دفعاتله پاپالرك مقری بولنمش، وصكره حبسخانه‌یه تحویل اولنمشدر.

سنت اتین { (Saint-Étienne) فرانسه‌ده (لوآره) ایالتنك مركزی برشهر اولوب، پارسك ٤٦٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده و(فورن) نهری اوزرنده واقع و ٩٢ ٢٥٠ اهالیی جامعدر. داخلی مكتب اعدادیسی، معادن مكتبی، بانقه‌سی، زراعت جمعیتی، كتبخانه‌سی، موزه‌سی، دمیر خانه‌لری ومعادنه متعلق مواد مختلفه ایله اسلحهٔ میریه فابریقه‌لری، قوردون، شریت، قطیفه وسائره عملخانه‌لری، پك ایشلك تجارتی، دمیریولی ومتعدد جدولی واردر.

سنت اوستاش { (Sain-Eustache) آمریقاده آنتیل جزایرینك فلمنكه تابع اولانلردن اولوب، سنت قریستوفك ١٢ كیلومتره شمال غربیسنده ٣٠´ ١٧° عرض شمالی ایله ٢٠´ ٦٥° طول غربیده واقعدر. ١٠٠٠٠ ی زنجی اولمق اوزره، ١٤٠٠٠ اهالیسی، سونمش بر بركانی وپك منبت اراضیسی وار در. مركزی ساحل غربیسنده ینه (سنت اوستاش) اسمیله بركوچك اسكله در. فلمنكلیلر ١٦٣٣ ده بوآطه‌یی ضبط ایدوب، بعده انكلیزلر وفرانسزلر دفعاتله ضبط ایتمشلرسه‌ده، ١٨١٤ ده قطعیاً فلمنكه ترك ایتمشلردر.

سنت اومر { (Saint-Omer) فرانسه‌نك (پادوقاله) ایالتنده وآراسك ٦٤ كیلومتره شمال غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٨٤٨٥ اهالیسی، بیوك استحكاماتی، داخلی مكتب اعدادیسی، كتبخانه‌سی، موزه‌سی، مصنع واسكی بركلیساسی، یوك منسوجات، كاغد، دری، شاپقه، بیره، مسكرات، زیتون یاغی، شكر، طوز، نشاسته وسائره فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر.

سنت ایریولاپرش { (Saint-Yrienx-La-Perche) فرانسه‌نك «یوقاری ویانه» ایالتنده و لیموژه‌نك ٤١ كیلومتره جنوبنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٦١٣ اهالیسی، داخلی مكتبی، یوك منسوجات وبز فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری ودمیر خانه‌لری واردر.

سنت ایلدفونس { (Saint-Yldefonse) اسپانیانك سفوویه

ایالتنده و سغوویه‌نك ٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، جام، آینه وچلیك فابریقه‌لری وجوارنده کوزل بر یازلق سرایی واردر.

سنت بارتلمی (Saint-Barthélemy) آمریقاده آنتیل جزایرینك فرانسه‌یه تابع اولانلرندن اولوب، ١٧° ٥٨′ عرض شمالی ایله ٦٥° ١٢′ طول غربیده واقعدر. محیط دائره‌سی ٢٥ کیلومتره اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (کوستاویه) قصبه‌سیدر. سواحلی صرب ایسه‌ده، بر صاغلام لیمانی واردر. ذی‌قیمت اخشاب وبویا آغاجلری چوقدر.

سنت بارتلمی وقعه‌سی [«بارتلمی(سنت-)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سنت برنارد آلب سلسلهٔ جبالنك (آلب پنین) شعبه‌سنده واسویچره‌نك (واله) ناحیه‌سیله آؤسته وادیسی آره‌سنده بر طاغ وبوغاز اولوب، ٣٤٧٠ متره ارتفاعی واردر. بو طاغده راهبلری قارده قالانلری و یوللرینی غائب ایدنلری قورتارمق وظیفه‌سیله موظف بر مناستر اولوب، آوروپاده‌کی مسکون محللرك اك مرتفعیدر. — کوچك سنت برنار اسمیله فرانسه حدودی داخلنده و بیوکنك جنوب غربیسنده دیکر بر طاغ وبوغاز اولوب، ٢٢٠٠ متره ارتفاعی واردر. آلب سلسلهٔ جبالنده‌کی کچیدلرك اك اسهلیدر. بونده‌دخی او وظیفه ایله موظف بر مناستر واردر.

سنت بریوق (Saint-Brieuk) فرانسه‌نك شمال غربی جهتنده واقع (قوت دونور) یعنی «شمال سواحلی» ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، دکیزدن ٣ کیلومتره‌لك محلده وپارسك ٤٤٦ کیلومتره غربنده واقعدر. ١٣٦٢٠ اهالیسی، ساحلده ریختملرله محاط کوزل لیمانی، دمیر یولی، داخلی مکتب اعدادیسی، هندسهٔ مائیه مکتبی، مصنع بر اسکی کلیساسی، بر طاش کوپریسی، برقاج میدانی، مفرح تفرجکاهلری، کتبخانه‌سی، زراعت جمعیتی، بز وبوك منسوجات فابریقه‌لری، بیوك تجارت بحریه‌سی وبالنه وسائر شمال بالیقلری آوینه مخصوص کمیلری واردر.

سنت بنوا (Saint-Benoît) بحر محیط هندیده واقع وفرانسه‌یه تابع اولان (رئونیون) یعنی «اجتماع» آطه‌سنك (وان) ایالتنده و آطه‌نك مرکزی اولان (سنت دنیس) ك ٤٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (مارسوئن) نهرینك منصبنده برقصبه واسکله اولوب، ثلثانی زنجی وملز اولمق اوزره، ١٢٠٠٠ اهالیسی وشکر فابریقه‌لری واردر.

سنت پترسبورغ [«پترسبورغ» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سنت پورسن (Saint-Pourçain) فرانسه‌نك (آلیه) ایالتنده و (غانات)ك ٣٢ کیلومتره شمالنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٨٨٠ اهالیسی، اسکی بر مناستری ومقبول شرابی واردر.

سنت پول (Saint-Pol) فرانسه‌نك (پا دوقاله) ایالتنده و آراسك ٣٣ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (ترنوآزه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، داخلی مکتبی، میاه معدنیه‌سی، قابلیجه‌لری ویاغی، زیتون یاغی وتوتون تجارتی واردر.

— بنه فرانسه‌نك (فینیستره) ایالتنده و(مورله) نك ٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ساحل قربنده دخی بو اسمله ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٥٣٦ اهالیسی، داخلی مکتبی، کوچك لیمانی، کتن، کنویر وحیوانات تجارتی و ایپلیك وبز معمولاتی واردر.

سنت پول (Saint-Paul) بحر محیط هندیده واقع وفرانسه‌یه تابع اولان (رئونیون) جزیره‌سنك ساحل غربیسنده وسنت دنیسك ٢٨ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٧٠٠٠ اهالیسی وکوزل اسکله‌سی واردر. — [«سائو پاولو» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سنت پولتن (Saint-Polten) آوستریانك آشاغی آوستریا خطه‌سنده و ویانه‌نك ٥٥ کیلومتره غربنده اوله‌رق (ترایزن) نهری اوزرنده وبرقاج دمیریولك محل التصاقنده برقصبه اولوب، ٧٨٠٠ اهالیسی وبز، باصمه، کاغد، طبق، آینه وسائره فابریقه‌لری واردر.

سنت پون دو تومیر (Saint-Pons-de-Tommières) فرانسه‌نك (هرولت) ایالتنده و (مونپلیه) نك ١٢٦

كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق ، (ژور) چايى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٥٦٧٥ اهاليسى، داخلى مكتبى ، پاپاسلره مخصوص مدرسه‌سى، چوخه وبوك ايپليك فابريقه‌لرى ومرمردن بر كليساسى واردر .

سنت پير (Saint-Pierre) آمريقاده‌كى آنتيل جزايرندن فرانسه‌يه تابع (مارتينيق) جزيره‌سنك ساحل غربيسنده و (فورده فرانسه) نك ٣٠ كيلومتره شمال غربيسنده قضا مركزى بر شهر اولوب، ٣٠٠٠٠ اهاليسى، داخلى مكتبى، نباتات باغچه‌سى، كوزل بر قويى، آز صنايعى لكن پك ايشلك تجارتى واردر. ١٦٣٥ ده تأسيس اولنمشدر .

سنت پير (Saint-Pierre) بحر محيط هنديده واقع وفرانسه‌يه تابع (رئونيون) جزيره‌سنك جنوب غربى ساحلنده اوله‌رق (سنت پول)ك ٤٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب ، ١٥٠٠٠ اهاليسى ، صنعى ليمانى وبغداى تجارتى واردر .

سنت پير (Saint-Pierre) بحر محيط آطلاسيده سنت لوران كورفزينك مدخلنده و (ترنو) جزيره‌سنك قربنده وجنوبنده بر كوچك آطه اولوب، محيط دائره‌سى ٢٥ كيلومتره واهالىٔ دائمه‌سى ١٥٧٠ كشى ايسه‌ده، باليق صيدى موسمنده ٤٠٠٠ كشى‌يه بالغ اولور . طوپراغى غير منبت اولوب، يالكز صيد ماهى نقطهٔ نظرندن اهميتى واردر . جنوبنده‌كى ميكلون آطه‌جقلريله برابر فرانسه‌يه تابعدر . — ينه سنت پير اسميله ٨٠٠ اهاليى حاوى بر قصبه‌جكى واردر .

سنت پير [«برناردن دو سنت پير» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سنت تروپز (Saini-Tropez) فرانسه‌نك (وار) ايالتنده و (دراكينيان)ك ٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق (غريمو) كورفزنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٣٥٠٠ اهاليسى ، هندسهٔ مائيه مكتبى، قلعه‌سى، كوچك ليمانى ، سفائن اعماله مخصوص دستگاهلرى، صيد ماهيسى، مرجانى ودكيز حماملرى وكوزل شرابله زيتون ياغى ، پورتقال، بال، طبيه وسائره تجارتى واردر .

سنت پير دولرون (S.-P.-d'Oleron) فرانسه‌نك «آشاغى سارنته» ايالتنده و (اولرون) جزيره‌سى اورته‌سنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٤٩٨١ اهاليسى وشراب، قونياق وطوز اخراجاتى واردر .

سنت پير لو پور (S.-P.-le-Port) مانشه دكيزنده واقع وانكلتره‌يه تابع اولان (كرنسى) جزيره‌سنك مركزى بر قصبه اولوب، ١٣٩٠٠ اهاليسى وايكى قلعه‌سى واردر. آطه‌نك شرق جنوبى ساحلنده واقعدر.

سنت پير له قاله (S.-P.les-Calais) فرانسه‌نك (پادوقاله) ايالتنده و (قاله) شهرى اتصالنده بر قصبه اولوب، ٢٥٠٠٠ اهاليسى وبوك، ايپليك، تول، دانتله، چينى، شكر، شابقه، بيره، مسكرات وكرميد فابريقه‌لريله طوز تصفيه‌خانه‌لرى واردر. قاله شهرندن يالكز استحكاماتله تفريق اولنمشدر .

سنت تروند (Saint-Trond) بلجيقه‌نك ليمبورغ ايالتنده و(هاسلت)ك ١٥ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب ، ١٠٠٠٠ اهاليسى، دمير يولى، اسكى بر مناسترى، اسلحه ودانتله فابريقه‌لرى ، دباغخانه‌لرى و حبوبات تجارتى واردر .

سنت توماس (Saint-Thomas) آنتيل جزايرندن ممالك مجتمعه‌يه تابع بر آطه اولوب ، (ويرژ) جزايرندن معدوددر . ١٣٠٠٠ اهاليسى، بوكسك طاغلرى، شكر، پاموق وروم محصولاتى وايشلك تجارتى واردر .

سنت جورج (Saint-George) بحر محيط آطلاسيده واقع و پورتكيز دولتنه تابع آسور جزايرندن بر آطه اولوب، (ترسيره) جزيره‌سنك غرب جهتنده ′٣١ °٣٨ عرض شمالى ايله ′١١ °٣٠ طول غربيده واقعدر. بويى ٤٠ واكى ٩ كيلومتره اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى واردر .

— بو اسمله بحر محيط آطلاسيده وآمريقا قربنده واقع (برموده) جزايرندن برى دخى اولوب ، برموده‌نك شمال شرقى جهتنده واقعدر. مركزى ينه بو اسمله مسمى و ٣٠٠٠ اهاليى جامع بر قصبه‌در. ١٦١٢ تاريخندن برى انكلتره‌يه تابعدر .

سنت جورج { (Saint-George) كوچك آنتيل جزايرندن انكلتره‌يه تابع (غرناده) آطه‌سنك ساحل غربيسنده واقع مركزى اولوب، ۱۰۰۰۰ اهاليسى و كوزل ليمانى واردر.

سنت جورج بوغازى { Canal Saint-) (George) ايرلانده دكيزينى جنوبدن بحر محيط آطلاسى‌يه ربط، وانكلتره‌يى ايرلانده‌دن تفريق ايديور. بويى تقريباً ۱۴۰ و اكى ۶۰ ايله ۸۰ كيلومتره آره‌سنده‌در.

سنت جورج دلمينا { Saint-George-) (del-Mina آفريقا نك ساحل غربيسنده (كينه) قطعه‌سنك (آشانتى) مملكتنده و '۱۰°۵ عرض شمالى ايله '۵۰°۴ طول غربيده واقع بر قصبه واسكله اولوب، ۱۵۰۰۰ اهاليسى واردر. ابتدا پورتكيزليلر طرفندن استملاك اولنوب، بعده فلمنكليلره ونهايت انكليزلره كچمشدر.

سنت دنيس { (Saint-Denis) فرانسه‌نك (سينه) ايالتنده و سينه ايرماغى قربنده اوله‌رق (قرولد) و (روبون) چايلرى اوزرنده وپارسك ۸ كيلومتره شمالنده قضا مركزى برشهر اولوب، ۳۱۸۹۲ اهاليسى، برجدولى، برخيلى وقت فرانسه قراللرينه مزارستان اتخاذ اولنان اسكى بركليساسى، لژيون دونور نشانى حامل اولانلرك قيزلرى تربيه‌سنه مخصوص دائره‌سى، استحكاماتى، متعدد قيشله‌سى وباصمه، سوده، نشاسته، اجزاى كيميويه، قورشون وسائره فابريقه‌لرى، سنه‌ده برقاچ بيوك پنايرى وعلى الخصوص ييلده ايكى دفعه قوريلان قيوين بازارى واردر. كوزل ومنتظم بر شهر اولوب، شمال دمير يول خطنك پارسدن صكره برنجى موقفيدر.

سنت دنيس { (Saint-Denis) بحر محيط هنديده واقع وفرانسه‌يه تابع (رئونيون) جزيره‌سنك مركزى برقصبه اولوب، جزيرهٔ مذكوره‌نك ساحل شماليسنده كائندر. ۲۰۰۰۰ اهاليسى، داخلى مكتب اعداديسى، پاپاسلره مخصوص مدرسه‌سى، كتبخانه‌سى، كوزل بر نباتات باغچه‌سى، باقه‌سى وتجارت اوطه‌سى واردر. كوزل بر قصبه اولوب، ليمانى يوغيسه‌ده، ايى بر ريختم واسكله‌سى وايشلك تجارتى واردر.

سنت دنيس دو سيغ { Saint-Denis-) (du-Sig جزا. يرك وهران ايالتنده و وهراندن مسكره‌يه كيدن طريق اوزرنده اوله‌رق وهراندن ۵۲ كيلومتره‌لك مسافه‌ده برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهاليسى، فدانلقلرى، ذخاير، پاموق، توتون محصولاتى، طوت آغاجلرى وقيرمزى واردر.

سنت دومينغ { [«هايتى» و «سانتو دومينغو» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

سنت ديديه لاسئوو { Saint - Didi-) (er-la-Séauve فرانسه‌نك يوقارى (لوآره) ايالتنده و (ايسينژو) نك ۲۸ كيلومتره شمال شرقيسنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ۴۹۴۹ اهاليسى وقوردله ايله ابريشيم وكاغد فابريقه‌لرى واردر.

سنت ديزيه { (Saint-Dizier) فرانسه‌نك يوقارى مارنه ايالتنده و (مارنه) نهرينك صاغ كنارنده اوله‌رق (واسى) دن ۱۶ كيلومتره‌لك مسافه‌ده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ۱۱۷۸۰ اهاليسى، دمير يولى، داخلى مكتبى، كوچك مدرسه‌سى، تيمارخانه‌سى، تخته‌دن معمول مصنوعاتى، سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلرى، بز، كراسته ودمير ايله سائر معادندن دوكمه شيلر تجارتى واطرافنده بيوك دميرخانه ودوكمخانه‌لرى واردر.

سنت ديه { (Saint-Dié) فرانسه‌نك (ووژه) يالتنده و (ايپنال) ك ۴۵ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (مورته) نهرى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهاليسى، داخلى مكتبى وپاتيسقه، منديل، پوتاس، كاغد، چلنكيرلكه متعلق موادفابريقه‌لريله حبوبات، حيوانات، دمير، كتن وسائره تجارتى واردر.

سنت رمى { (Saint-Remi) فرانسه‌نك «رونه آغزى» ايالتنده و (آرله) نك ۱۵ كيلومتره شمال شرقيسنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ۵۹۳۱ اهاليسى، تيمارخانه‌سى، مرمردن معمول موادى، ابريشيمى، آثار

هتیقه‌دن اوله‌رق بر طاق ظفر بقیه‌سیله کوزل بر
تربه‌سی واردر .
— (بوبی دودوم) ایالتنده و (تیر) ك ۵ کیلو-
متره شمال شرقیسنده دخی بو اسمله ناحیه مرکزی
بر قصبه اولوب، ۵۵۶۷ اهالیسی واردر .

سنت ژان { وانکلیزجه (Saint Jean) (سنت جون (S. John)
آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك یکی برونسویق
خطه‌سنده همنامی اولان بر نهرك منصبنده و (پور-
تلاند) ك قارشیسنده اوله‌رق ۱۲″ ۱۵′ ۴۵° عرض
شمالی ایله ۵۹″ ۲۳′ ۶۸° طول غربیده واقع بر شهر
اولوب ، ۲۶۱۳ و پورتلاند ایله برابر ۴۰۳۵۵
اهالیسی، متعدد مکاتبی وسائر مؤسسات خیریه‌سی،
واسع و صاغلام لیمانی وپك ییشلك تجارتی واردر .
دومینیون قطعه‌سنده قیشین طوكماز یالکز بونك
لیمانی اولمغله، کیتدکجه کسب اهمیت ایتمکده اولوب،
ایکی دمیر یول خطیله بچ طرفلره ربط اولنمشدر .

سنت ژان { (Saint-Jean) آمریقای شما- لیده دومینیون قطعه‌سنده
(قناده) خطه‌سنك (کبك) ایالتنده (مونت رآل) ك
۳۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سنت لوران) ه
تابع (ریشلیو) نهری اوزرنده و (ایبرویل) ك قار-
شیسنده بر قاچ دمیر یول خطنك محل تقاطعنده بر
قصبه اولوب ، ۵۱۳۰ اهالیسی ، عسکری مکتبی ،
تیمارخانه‌سی، دمیر خانه‌لری ، دکرمنلری ، حرارلری ،
دباغخانه‌لری وطوغله وکرمید فابریقه‌لری وار در .
انکلیزلر (دورچستر) نامنی ویرمشلردر .

سنت ژان { وانکلیزجه سنت جون (Saint, Jean, John) آمریقاده‌کی کو-
چك آنتیل جزایرندن (آنتیغوآ) آطه‌سنك شمال
شرق ساحلنده وهمنامی اولان بیوك بر قویك ایچنده
۵۶″ ۶′ ۱۷° عرض شمالی ایله ۴۳″ ۱۵′ ۶۴°
طول غربیده واقع جزایر متجاوره مرکزی بر قصبه
اولوب، ۸۵۱۵ اهالیسی وبیوك بر فناری واردر .

سنت ژان { (وانکلیزجه سنت جون) بحر- محیط آطلاسیده آمریقای شمالی
ساحلی قارشیسنده واقع (ترنو) جزیره‌سنك مرکزی
بر شهر اولوب ، ۲″ ۳۴′ ۳۷° عرض شمالی ایله
۱″ ۱′ ۵۵° طول غربیده واقع و ۲۸۶۱۰ اهالیی بی

جامعدر . اوزون بر قویك ایچنده اولوب ، خارجد
منظره‌سی کوزل ایسه‌ده ، اکثر خانه‌لری اخشا
اولوب، داخلاً برلطافتی یوقدر. اهالیسنك مشغولی
ومدار تعیشی بالیقچیلق اولمغله ، بالیق قوقوسند
طورلماز .

سنت ژان { (یاخود سنت جوان) آفریقانك ساحل غربیسنده واقع (لیبریا
جمهوریتنده بر ایرماقدر، که شمال شرقیسدن جنوب
غربی‌یه طوغری آقه‌رق، درین برخلیجدن بحر محیط
آطلاسی‌یه دوکیلور . مجراسی آنجق ۱۰۰ کیلومتر
قدر ایسه‌ده، صویی چوق اولوب، بیوجك کیلردخی
ایچنده ایشلر .

سنت ژان { آمریقای شمالیده دومینیو قطعه‌سنك قناده خطه‌سند
کبك ایالتنده وکبك ۱۸۲ کیلومتره شمال غربیسند
برکول اولوب، ۴۴ کیلومتره اوزون و ۳۲ کیلومتر
کنیشدر . محیط دائره‌سی ۱۰۷ کیلومتره ومساح
سطحیه‌سی ۹۲۲ مربع کیلومتره در . — خطهٔ مذ
کوره‌ده بو اسمله اوچ نهر دخی واردر .

سنت ژان { (وانکلیزجه سنت جون) آمر- یقای شمالیده برنهردر، که مماك
مجتمعه‌نك (منه) جمهوریتنده نبعانله، قناده حدودی
قربنده شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، انکلتره‌یه تاب
یکی برونسویق حدودینه واصل اولنجه، شرق وبعد
شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، برخیلی مسافه‌د
خط حدودی تشکیل ایتدکدن‌صکره، شرقه طوغری
دونه‌رك، یکی برونسویقه داخل اولور، ونهایت ین
جنوبه طوغری دونوب، همنامی اولان شهرك یانند
(فوندی) قوینه دوکیلور . مجراسی تقریباً ۷۳۰ کیلو
متره اولوب، حوضه‌سی ۶۸۰۰ مربع کیلومتره‌در .

سنت ژان { آنتیل جزایر صغیره‌سند (ویرژ) آطه‌لری زمره‌سند
دانیمارقه‌یه تابع برکوچك آطه اولوب ، سنت توماس
آطه‌سنك ۴ کیلومتره شرقنده واقعدر. شرقدن غرب
بویی ۱۶ کیلومتره اولوب، غیرمنتظم برشکلی واردر
وجنوب شرقی جهتنه طوغری ایکی اوزون برونی
وآره‌لرنده بر واسع قویی واردر . واکی ۴ کیلومتر
دن زیاده دکلدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۴ مربع کیلو
متره اولوب، ۹۴۵ اهالیسی واردر .

سنت ژان { بحرمحیط کبیرك ملانسیا قسمنده واقع و آلمانیایه تابع بیسمارق (ونام دیکرله یکی برتانیه) جزایرندن بری اولوب، (هیبرنیا) زمرهسی داخلندهدر. مساحهٔ سطحیهسی ١٥٠ مربع کیلومتره اولوب، طاغلق بر یردر. اك مرتفع ذروهسی ٧٠٠ متره ارتفاعندهدر.

سنت ژن داقر { (St Jean d'Acre) اجنبیلرك عکایه ویردکلری اسمدر.

سنت ژان دانژلی { (St J.- d'Angely) فرانسهنك آشاغی شارنه ایالتنده (بوتونه) نهری اوزرنده وروشلهنك ٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٧٥٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، زراعت جمعیتی، باروتخانهسی، قبا قوندره فابریقهلری، قونیاق وکراسته تجارتی وآت جنسنك اصلاحنه مخصوص آیغیرلری واردر. اهالیسی پروتستاندر.

سنت ژرمن { (St Germain) فرانسهنك (سینه مع اوآزه) ایالتنده وپارسك ٢١ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق (سینه) نهری قربنده بر تپهنك اوزرنده وبر اورمان کنارنده واقع ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٨٠٧ اهالیسی، غایتله لطیف وصاغلام هواسی، اسکی قراللره مخصوص والیوم موزهیه مبدل سرایی، کوزل باغچه وتفرجگاهی، پارسه دمیر یولی، مصنع بر کلیساسی ومتعدد کوزل ابنیهسی، چوراب وفانیله وسائره ایله قیلدن معمول منسوجات فابریقهلری، دباغخانهلری وحبوبات وسائره تجارتی واردر.

سنت ژیرون { (St Girons) فرانسهنك (آریژه) ایالتنده (سالات) نهری اوزرنده و (قوآ) نك ٤٨ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٨٧٢ اهالیسی، داخلی مکتبی، چوخه وکاغد فابریقهلری، اطرافنده بوك منسوجات دستگاهلری و اسپانیا ایله ایشلك تجارتی واردر.

سنت ژیله له بوشری { (St Gilles les Boucheries) فرانسهنك (غارد) ایالتنده و (نیم) ك ٢٠ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٣٦٥ اهالیسی وقونیاق، شراب وسائره اخراجاتی واردر.

سنت سباستیان { (St Sébastien) اسپانیانك شمالنده غاسقونیه کورفزی داخلنده ساحله بر اخشاب کوپری ایله مربوط بر کوچك آطه اوزرنده (کیپوسقوآ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، صاغلام وآنجق کوچك ومدخلی کوچ لیمانی، مهم استحکاماتی، صیفیهلری حاوی ایکی قریهسی، فرانسهیه واسپانیانك ایچ طرفلرینه دمیر یوللری، بز ومشهور مشروبات فابریقهلری، دباغخانهلری وایشلك تجارتی واردر.

سنت سروان { (St Servan) فرانسهنك (ایله مع وینه) ایالتنده و (رانسه) نهرینك منصبنده اولهرق (سنت مالو) نك ٢ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ١١٨٢٦ اهالیسی، عسکری وتجاری لیمانلری، داخلی مکتبی، پکسیمات، خلاط، بیره وسائره فابریقهلری، سفائن انشائنه مخصوص دستگاهلری وشمال دکیزلرنده بالیق آوینه مخصوص سفائنی واردر.

سنت سور { (St Sever) فرانسهنك (لانده) ایالتنده (آدور) نهرینك صول کنارنده و (مونت ده مارسان) ك ١٨ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٨١٨ اهالیسی، داخلی مکتبی، شراب، قونیاق، حبوبات، سمیز قاز، مرمر وسائره اخراجاتی ودباغخانهلری واردر.

سنت سیر { (St Cyr) فرانسهنك (سینه مع اوآزه) ایالتنده وپارسك ٢٢ کیلومتره غربنده ٢٠٠٠ اهالیلی جامع بر قریه اولوب، بیوك مکتب عسکریسیله مشهوردر. بومکتب ١٦٨٠ تاریخنده اون دوردنجی لویی طرفندن فقیر اولان زادکان قیزلرینه مخصوص اولهرق تأسیس ایدلمش؛ و ١٨٠٨ ده مکتب فنون حربیه اورایه نقل اولنمشدر.

سنت سیمون { (St Simon) فرانسه مشاهیر حکماسندن اولوب، علم ثروت وفن معاشرهٔ بشریهده کندینه مخصوص بر فکر ومسلکك موجدیدر. سنت سیمون دوقهلری خاندانینه منسوب زادکاندن اولوب، کندیسی دخی قونت عنوانی حائز ایدی. ١٧٦٠ ده پارسده طوغوب، ١٨٢٥ ده وفات ایتمشدر.

سنت شارل { ياخود سنت چارلس (St Charles) } ممالك مجتمعه‌نك (ميسوری) جمهوريتنده وميسوری ايرماغنك صول كنارنده اوله‌رق (سنت لوبی) نك ٣٠ كيلومتره شمال غربيسنده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسی، مكتبی وبك ايشلك كورك تجارتی واردر. ١٧٨٠ تاريخنده فرانسزلر طرفندن تأسيس اولنه‌رق، ١٢٢٦ تاريخنه‌دك ميسوری خطه‌سنك مركزی ايدی.

سنت شاموند { (St Chamond) فرانسه نك (لوآره) ايالتنده وسنت } اتيانك ١٠ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (ژير) نهری اوزرنده ناحيه مركزی بر قصبه اولوب، ١٤٠٣٣ اهاليسی، دميربولی، دوكمخانه‌سی، چلنكيرلكه متعلق معمولاتی، قطيفه، قوردله و شريت فابريقه‌لری وجوارنده كومور معدنی واردر.

سنت غال { (St Gall) اسويچره‌ده همنامی اولان ناحيه مركزی بر شهر } اولوب، (زوريخ) ك ٦٥ كيلومتره شرقنده و (قونستانسه) كولنه دوكيلان (استاتياخ) ك اوزرنده و ٦٦٧ متره ارتفاعنده واقعدر. تجارتكاه ومركز صنايع بر شهر اولوب، ٢٧٨٤٠ اهاليسی، ايپك قماشلر، ايپليك وسائره فابريقه‌لريله دباغخانه‌لری و ايشله معمولاتی وبك ايشلك تجارتی واردر. اسويچره‌نك اك تجارتكاه وصنايعك اك زياده ايلرلديكی بر شهری اولوب، منظره‌سی و موقعی پك لطيفدر. صيفيه‌لری حكمنده اولان جوارلريله برابر پك دلنشين بر واديده ٦ كيلومتره‌لك محلده ممتد اولور. اسكی سورلری هدم ايديله‌رك، يرلرينه كوزل باغچه‌لر ياپلشدر. سوقاقلری پك‌دوز دكلسه‌ده، واسع وتميزدر. كوندن كونه مكمل ابنيهٔ اميريه وخصوصيه ياپلمله، كيتدكجه كوزللشمكده‌در. متعدد اسكی ومصنع كليسالری، بر حاوره‌سی، ايكی كتبخانه‌سی، ناحيه‌يه مخصوص بيوك مكتبيله ذكور واناثه مخصوص مكاتبی، بر يتيمخانه‌سی، كور وصاغرلره مخصوص مكتبی، موزه‌سی، تاريخ طبيعی، صنايع، زراعت وسائره جمعيتلری، اوچ خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسسات علميه وخيريه‌سی واردر.

سنت غال { ناحيه‌سی (Canton de St Gall) اسويچره جماهير متفقه‌سی تركيب } ايدن نواحينك شمال شرق جهتنده بولنانلرندن بری اولوب، شمال غربی جهتندن (تورغويه)، غربا زوريخ، جنوب‌غربی جهتندن (اشويچ) و (غلاريس) جنوبا وجنوب شرقی جهتندن (غريزون) ناحيه‌لريله (ليختنشتاين) پرنسلكيله وآوستريايه تابع (وورتمبرغ) خطه‌سيله محدود اولوب، بونلردن (رين) ايرماغيله وشمالا دخی (وورتمبرغ) دن (قونستانسه) كوليله آيرلمشدر. آنجق داخلنده (آپنزل) ناحيه‌سی دخی بولنوب، هر طرفدن سنت غال ناحيه‌سی اراضيسيله محاطدر. مساحهٔ سطحيه‌سی ٢٠١٩ مربع كيلومتره اولوب، وسعت اراضيجه اسويچره نواحيسنك آلتنجيسيدر. اهاليسی ٢٢٩٤٤١ كشی اولوب، بهر مربع كيلومتره باشنه ١١٣ كشی دوشمكله، كثرت نفوسجه نواحیٔ مذكوره‌نك اونجيسيدر. اراضيسی عموميت اوزره طاغلق اولوب، اك يوكسك محلی (ولاز شايبه) طاغی جنوب غربی قسمنده بولنه‌رق، ٣٠٥٦ متره ارتفاعی واردر. بوطاغدن شرقه، شرق شمالی‌يه وشمال غربی‌يه طوغری اوچ قول آيريلوب، هر بری بر طاقم شعبه‌لره منقسم اولور. بونلردن اكثرينك ٢٣٠٠ متره‌دن زياده ارتفاعلری واردر. ناحيه تماميله (رين) ايرماغی حوضه‌سی داخلنده اولوب، مذكور ايرماق ٧٥ كيلومتره‌لك محلده ناحيه‌نك حدودينی تشكيل ايتديكی كبی، مياه جاريهٔ سائره‌سی دخی طوغريدن طوغری‌يه و ياخود بالواسطه بو ايرماغه دوكيلور. بونلرك اك بيوكی (تور) نهريدر، كه سنت غال ناحيه‌سنده وبونك ايچنده بولنان (آپنزل) ناحيه‌سنده نبعان و جريان ايدن بر چوق چايلردن بالتشكل شمال غربی‌يه و بعده غربه طوغری آقه‌رق، رينه منصب اولور. ناحيه‌نك منتهای جنوب شرقيسنده‌كی قسمنك صولری (والنستاد) كولنه و اورادن صنعی بر جدول واسطه‌سيله زوريخ كولنه وبونك آياغی اولان (اليمات) نهريله ينه رينه دوكيلور. قونستانسه كولی ناحيه‌نك شمال شرقی حدودينی تشكيل ايتديكی كبی، (والنستاد) كوليله (زوريخ) كولنك بر قسمی دخی جنوب غربی حدودنده بولنيور. هواسی محلنك ارتفاعنه كوره مختلف اولوب، آوروپا شهرلرينك اك مرتفعی اولان مركزنده حد وسطی اوزره ميزان الحراره ٧ درجه ايله ٧ ثانيه‌در. قونستانسه كولی سواحلنده هوا دها معتدل ورين واديسنده صيجاقدر. طاغلرنده بعض معادن بولنوب،

وقتیله اخراج اولنوردیسه‌ده، تمتعنك قلتی حسبیله بعده ترك اولنمشدر . بو معادنك الك اهمیتلیسی (غوزن) طاغنده‌كی دمیر معدنیدر . (سیلبرغ) طاغنده كومش و باقیر معدنلری و بعض انهارده آلتون ریزه‌لری دخی بولنیور . بعض كومر معدنی اثرلری دخی كورلمشدر . میاه معدنیه‌سی چوق اولوب، الك مشهوری (پففر) صوییدر. صنایع وزراعت پك ایلری اولوب، آنجق زراعت یالكز شمال وشرق جهتلرنده قونستانسه كولی كنارلریله رین وادیسنده اجرا اولنمغله، ناحیه‌نك احتیاجاتنه كافی اوله‌جق ذخیره یتیشدیرله‌میوب، باویره و وورتمبرغدن ادخال اولنور. بو جهتلرده اشجار مثمره ایله پك آز یرلرنده باغ دخی یتیشیور. عموم اراضیسنك ١٣٧٥ مربع كیلومتره‌سی تارله، باغچه، چایر، مرعی و سائره، ٣٣١ مربع كیلومتره‌سی اورمان، ٧ مربع كیلومتره‌سی باغ، ٣٠٥ مربع كیلومتره‌سی دخی اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر . ناحیه داخلنده ٥٧٠٦ آت، ٨٨٣٤٤ صیغیر، ١٨١٧٢ طوموز، ١١٧٤٠ قویون، ٢٠٠٣٥ كچی و ١٣٩٠٧ آری قوغانی واردر . صنایعجه اسویچره‌نك برنجی ناحیه‌سی اولوب، مركزنده اسكیدن بری مشهور بز یاپلقده اولدیغی كبی، پاموقدن سائر منسوجاتله اورمه شیلر وبعض ایپك قماشلرله سختیان وسائر مواد دباغیه یاپیلیر . ناحیه داخلنده ١٢ ایپلیكخانه اولوب، بونلرده ٢٧٠٠٠٠ ماكینه موضوعدر. ٤٥٠٠ نسج ماكینه‌لری ٣٠٠٠ ال دستگاهی ٩٠٠٠ ده اورمه ماكینه‌لری بولنیور. عموم ناحیه‌ده مستخدم عمله ٢١٠٠٠ كشی‌یه بالغ اولور. اهالیسی همان كاملاً آلمان ولسان محلی آلمانجه اولوب، یالكز ١٥١٣ كشی ایتالیان، ٤٧٥ كشی فرانسز، ٣٣٩ كشی رومانش لسانلریله ٢٧٨ كشی دخی سائر لسانلرله متكلمدرلر . مذهبجه اهالینك ١٣٥٧٩٦ سی قتولیك، ٩٢٧٠٥ ی پروتستان، ٥٧٠ ی یهودی، ٣٦٥ ی ده سائر مذهبلره تابع ویا مذهبسزدر . اصول اداره‌سی جمهوریت مفرطه اولوب، بهر ١٢٠٠ اهالی ایچون بر كشی اوله‌رق اوچ سنه ایچون انتخاب اولنان اعضادن مركب بر مجلس مبعوثانی وینه اوچ سنه مدتله انتخاب اولنان ٧ اعضادن مركب بر مجلس مدیرانی واردر . مجلس مدیرانك رئیسی (لاندامان) عنوانی حائز اولوب، ناحیه‌نك رئیس جمهوری حكمنده‌در . ناحیه ١٥ قضا و ٩٣ دائرهٔ بلدیه‌یه منقسم اولوب، بهر دائره‌ده بر محكمهٔ صلحیه، قضالرده بر محكمهٔ ابتدائیه، مركزده دخی ٩ اعضادن عبارت بر محكمهٔ تمییز واردر . بو ناحیه وقتیله مركزنده‌كی مناسترك تحت اداره‌سنده بولنوب، ١٤٥٤ ده سنت غال شهری اهالیسی ایله برابر مستقل بولنان اسویچره‌نك ٦ ناحیه‌سنه التحاق ایتمشیدی. پروتستانلغك ظهورنده بتون اهالی بو مذهبی قبول ایتمشلرسه‌ده، بعده قتولیكلرك غلبه چالمسی اوزرینه، مناستر اسكی اقتدارینی استرداد وپروتستانلغی همان كاملاً لغو ایتمشدی . ١٧٩٨ ده اهالی یكیدن كسب استقلال ایدوب، جوارلریله برابر ایكی ناحیه تشكیل ایتمشلردی . نهایت ١٨٠٥ ده ناحیه شمدیكی حدودیله تشكیل اولنه‌رق، اسویچره جماهیر متفقه‌سنه التحاق ایتمشدر .

سنت غوتارد { (St Gothard) اسویچره ده (تسین) ایله (اوری) ناحیه‌لری آره‌سنده بر طاغ اولوب، بتون آلپ سلاسل جبالنك مركزی حكمنده‌در . الك یوكسك ذروه‌سی ٣٢٢٦ متره ارتفاعنده اولوب، دائمی صورتده قارله مستوردر . ٢٠٧٥ متره مرتفع اولان بوغازی اسویچره ایله ایتالیا آره‌سنده الك ایشلك بر چیت اولوب، بو طاغك آلتنده آوروپای غربی و شمالیدن كلن دمیر یول خطلرینك ایتالیایه كچمسی ایچون تقریباً ١٥ كیلومتره طولنده بر تونل آچیلوب، یدی سنه‌ده اكمال اولنه‌بلمشدر .

سنت غودن { (St Gaudens) فرانسه‌نك یوقاری غارونه ایالتنده و (تولوزه) نك ٨٨ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق غارونه نهری اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٥٧٠٤ اهالیسی، دمیر یولی، داخلی مكتبی، شیریت وبوك منسوجاتله، عادی چوخه، فانله، كاغد و سائره فابریقه‌لری وحبوبات وزیتون یاغی تجارتی واردر .

سنت فلو { (Saint Flour) فرانسه‌نك (قانتال) ایالتنده و (اوریلاق)ك ٧٧ كیلومتره شرقنده بر قیانك اوزرنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤٧٣٢ اهالیسی، داخلی مكتبی، كتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه خانه‌سی، بیوك

بركليساسی، توتقال وقزان وسائره فابريقه‌لری، دباغخانه‌لری. استر تجارتی وجوارنده بعض ذی قيمت احجاری واردر.

سنت قريستوف (Saint Christophe) انكلتره‌یه تابع كوچك (آنتيل) جزايرندن بری اولوب، (غوآدلوپه) جزيره‌سنك شمال غربيسنده و (سنت اوستاش)ك جنوب شرقيسنده اوله‌رق ′۱۸ °۱۷ عرض شمالی ايله °۶۵ ′۳ طول غربيده واقعدر. مساحهٔ سطحيه‌سی ۱۷۶ مربع كيلومتره واهاليسی ۲۹۱۳۷ كشيدر. آطه‌نك باشليجه ليمانی ساحل جنوبيسنده واقع (باسرتر) يعنی «آلچق یر» اولوب، ساحل شماليسنده دخی (ديبه) قريه‌سی بولنيور. جنوب شرقی جهتنده بولنان (نيوه) آطه‌سندن ۳ كيلومتره كنيش و قيالری حاوی بر بوغازله آيرلمشدر. شمال غربی قسمی طاغلق اولوب، اك بيوك طاغی (مونت ميدر) بركانيدر. بو طاغك اك بيوكسك ذروه‌سی ۱۳۱۳ متره ارتفاعنده‌در. اورمانلرله مستور اولوب، بعض چايلر دخی نبعان وجريان ايدر. قسم جنوبيسی دوز وبعض تپه‌لری حاويدر. مذكور بركانك تپه‌سی قربنده آكوكوردلی صويی حاوی بركولی واردر. اراضيسی پك منبتدر. اهاليسنك نصفی پروتستان ونصفی قتوليكدر. بو آطه قريستوف قولومبك كنديسی طرفندن كشف اولنه‌رق، بو اسمله تسميه اولنمشدی. دفعاتله فرانسزلرك واسپانيوللرك ضبطنه كچمشدر.

سنت قلر (St Clair) ممالك مجتمعه‌ده بربرينی تعقيب ايدن بيوك كوللردن (هورون)ك ۸۰ و (اريه) نك ۲۰ كيلومتره جنوبنده بركول اولوب، مذكور هورون كوليله (سنت قلر) نهری، و (اريه) كوليله (ريور) جدولی واسطه‌سيله اختلاط ايدر. محيط دائره‌سی ۱۵۰ كيلومتره‌در. — (سنت قلر) نهری همنامی اولان كولدن خروجله، ميشيغان وبوقاری قناده حدودينی تفريق ايده‌رك، ۴۰ كيلومتره‌لك جرياندن صكره، (هورون) كولنه دوكيلور. اكی تقريباً ۴۰۰ متره اولمغله، بيوك كميلرك دخی سيرينه قابلدر.

سنت قلود (St Claude) فرانسه‌نك (ژوره) ايالتنده و (لون-لسوليه) نك ۴۵ كيلومتره جنوب شرقيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۷۴۲۴ اهاليسی، داخلی مكتبی، ساعت وسائره فابريقه‌لری، ايشلك صنايع وتجارتی ومشهور بر اسكی مناستری واردر، كه وقتيله قصبه وجوارلری بونك باش پاپاسنك چفتلكی واهاليسی مملوكلری حكمنده ايدی.

سنت كنتن (St Qnentin) فرانسه‌نك (اسنه) ايالتنده و (لائون)ك ۵۱ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (سون) نهرينك صول كنارنده قضا مركزی برشهر اولوب، ۳۷۳۹۷ اهاليسی، پروتستانلره مخصوص بيوك كليساسی، داخلی مكتب اعداديسی، تجارت ورسم مكتبلری، صنايع اوطه‌سی، علوم و فنون جمعيتی، واسع ودوز سوقاقلری، مربع الشكل كنيش بر ميدانی، نهرده ليمان يرينی طوتار كنيش بر حوضی، سومه ايله اسقو نهرلری بيننده بر آلتندن برجدولی، كوزل تفرجكاهلری، ايپليك، پاتيسقه و سائر پاموق منسوجاتيله شكر وزيتون ياغی فابريقه‌لری وذخيره وشراب تجارتی واردر.

سنت كيلده (St Kilda) انكلتره‌يه تابع (هبريده آطه‌لرينك اك غربيسی اولوب، ′۵۰ °۵۷ عرض شمالی ايله ′۴۰ °۱۰ طول غربيده واقعدر. كوچك وغير منبت اولوب، همان خاليدر، وياكز بعض آثار عتيقه‌سی واردر.

سنت لازا (St Lazare) آدرياتيق دكيزنده ونديكك ۴ كيلومتره جنوب شرقيسنده بركوچك آطه اولوب، ۱۵۹۴ تاريخنده‌دك برص علتنه مبتلا اولانلر ايچون بر خسته‌خانه‌سی وار ايدی.

سنت لامبرت (St Lambert) فرانسه شعراسندن اولوب، ۱۷۱۷ تاريخنده‌لورنك (وزليزه) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۰۳ ده وفات ايتمشدر. بر قاچ منظومه‌سيله سائر اشعاری واردر.

سنت لو (St Lô) فرانسه‌نك مانشه ايالتنده وپارسك ۲۸۷ كيلومتره غربنده اوله‌رق (ويره) نهری اوزرنده قضا مركزی

بر قصبه اولوب، ٨٤٢١ اهالیسی، داخلی مكتبی، مكاتب ابتدائیه ایجون دار المعلمینی، كتبخانه‌سی، موزمسی، دمیر یولی، كوزل بر كوپریسی، تفرجكاهلری، حارالری، چوخه وسائر منسوجات دستكاهلری واردر. مشهور منجم (وریه) نك وطنیدر.

سنت لوران { (St Laurent) آمریقای شمالیده بیوك بر ایرماقدر، كه (اونتاریو) دینلن بیوك كولدن خروجله، غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، ابتدا ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنی قناده‌دن تفریق، وبعده قناده‌نك كبك ایالتنه دخول ایله، مونتر آل وكبك شهرلری اوكنده جریان، وقناده‌نك بر قاچ نهرینی اخذ ایده‌رك، كبك شهرندن اعتباراً كیتدكجه توسع ایدوب، عادتا بر خلیج حالنه كیردكدن صكره، همنامی اولان كورفزه دوكیلور. مجرای تقریباً ١٠٠٠ كیلومتره طولنده اولوب، وسعتی ٨٠٠ ایله ٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. فضله میاهنی بر برینه دوكن سوپریور، میشیغان، هورون، اریه واونتاریو جسیم كوللرینك آیاغی حكمنده اولمغله، صویی پك چوق اولوب، ثانیه‌ده ٣٢٠٠٠ مكعب متره صو دوكر. حوضه‌سی ١٤٦٥٠٠٠ مربع كیلومتره در. مذكور كوللردن بشقه صاغ وصولدن دخی بر چوق انهارك صولرینی طوپلار. بو انهارك باشلیجه‌لری صاغدن: ریشلیو، سنت فرانسوا وشودیره؛ صولدن دخی: ریدو، اوتاوه، سنت موریسدر. صولدن یعنی قناده‌دن آلدیغی انهار دها چوق ودها بیوك اولوب، اكثری بر طاقم كوللرك آیاقلری حكمنده در. مجراسنك ایكی طرفی غایتله كوزل اولمغله، آوروپالیلر طرفندن ال اول اعمار اولنان یرلر اولوب، كنارلرنده جونستون، اوتاوه، مونتر آل وكبك شهرلری وبر چوق قصبه‌لر بولنیور. كبكده اوزرنده (ویقتوریه) اسمیله غایتله جسیم ومصنع بر كوپروی وار در. هر طرفی سیر سفائنه صالح اولوب، ال بیوك سفائن دخی اونتاریو كولنه قدر چیقار. مد وجزر دخی ایرماغك خیلی یوقاریلرینه قدر حس اولنور.

سنت لوران { (Golfe de St Laurent) كورفزی بحر محیط آطلاسینك دومینیون قطعه‌سنك شرق جنوبی ساحلنده تشكیل ایلدیكی بیوجك بر كورفز اولوب، شمال شرق جهتندن كبك سواحلیله، جنوب شرق جهتندن (غاسپزیه) شبه جزیره‌سیله ویكی برونسویق ویكی اسقوچیه سواحل شمالیه‌سیله محاط اولدیغی حالده، غرباً (ترنو) جزیرهٔ كبیره‌سی و (قاپ برتون) آطه‌سی ایله قپالی اولوب، بو ایكی آطه آره‌سنده بولنان (قابوت) بوغازندن وشمالاً (ترنو) ایله (لابرادور) ساحلی آره‌سنده‌كی (بل ایسل)، جنوباً دخی (قاپ برتون) جزیره‌سیله یكی اسقوچیه آره‌سنده‌كی (قانسو) بوغازلرندن بحر محیط آطلاسی ایله اختلاط ایدر. بو اوچ بوغازك برنجیسی كیش ودیكر ایكیسی طاردر. شرق طرفندن كورفز كیتدكجه طارلشوب، سنت لوران خلیجنی تشكیل ایدر. خلیج مذكورك قارشیسنده (آنتیفوستی) وقسم جنوبیسنده (پرنس ادوآرد) اسملریله ایكی بیوك و (شیپیغار) و (مادلینه) اسملریله بر قاچ كوچك آطه‌سی واردر. بو كورفزك صولری صیغ اولوب، اكثر طرفلری ١٠٠ متره‌دن زیاده درین دكلدر. نهرك خلیجی بوندن دها درینده‌در. ٢٠٠ متره درینلكنده اولان محللری پك آز در. باشلیجه مدخلی اولان (قابوت) بوغازی ایسه ٤٠٠ و ٤٦٠ متره درینده‌در. بیوك بوغازله بل ایسل بوغازندن كیرن ونهردن اینن بوزكتله‌لری واكثریا حكم سورن سیس بو كورفزده سیر سفائنی پك مشكل بر حاله قور. بر طرفدن دكیز صویی كبكه قدر چیقوب، نهرك صوینی طوزلی ایدر، وبر طرفدن دخی نهرك دوكدیكی صولرك كثرتی كورفزك صوینی طاتلیلاشدیرر.

سنت لورن { (St Laurent) وبرلیلر عندنده (ایورین) بهرنك دكیزینك شمال جهتنده وبهرنك بوغازی قرشنده بر آطه اولوب، سیبریه ساحلنده‌كی (چوتوچكی) برونندن ٨٠ وآلاسقه ساحلنده‌كی (دیبر) برونندن ١٧٥ كیلومترهلك مسافه‌ده‌در. شمال غربی كوشه‌سی ٦٣°٥١′ عرض شمالی ایله ١٧٣°٤٠′ طول شرقیده واقعدر. سواحلی اكثر طرفلرده دوز وآلچق وبعض طرفلرده قیالقدر. شرق جهتنده بر طاقم طاغلر وجنوب جهتنده بر بیوك كول بولنیور. نباتاتی بر طاقم كوچك چالیلردن و اقطار شمالیه‌یه مخصوص بعض اوتلردن عبارتدر. سواحلنده بالینه وآیی بالیغی آولیه‌جق بر طاقم اسكیمولر بولنور. بو آطه روسیه ممالكندن معدود در.

سنت لويى { (St Louis) ممالك مجتمعه‌نك ميسورى جمهوريتنده و (سفر سون سيتى) نك ١٦٥ كيلومتره شرقنده اوله‌رق، (ميسيسيپى) ايرماغنك صاغ ساحلنده وميسورى نهرينك بو ايرماغه دوكلديكى محلدن ٣٢ كيلومتره يوقاريده و ٣٨° ٣٧′ عرض شمالى ايله ٩٢° ٣٦′ طول غربيده واقع سنجاق مركزى بيوك بر شهر اولوب، ٤٥١ ٧٧٠ اهاليسى واردر. ممالك مجتمعه‌نك غرب جنوبى قسمنك مركز تجارتى اولوب، بر چوق دمير يول خطلرينك محل تقاطع واجتماعنده ونيويورق ايله سان‌فرانسسقو آره‌سنده واقع اولوب، پك معمور وتجارتكاه بر شهردر، وكيتدكجه كسب توسع ومعموريت ايتمكده‌در. ميسيسيپى ايرماغى اوزرنده ٨٠٠ متره اوزون و حذاى مادن ٢٠ متره يوكسك ايكى قاتلى بيوك بر دمير كوپريسى وار در، كه عالمك عجايبندن معدود اولوب، اللى مليون فرانقله وجوده كلمشدر. بو كوپريدن چيقلجه ٣١٥ متره اوزون وكمرلر اوزرينه مؤسس كاركير بر بندك اوزوندن وبعده ١٤٦٥ متره اوزون بر تونلدن كچيلوب، شهرك واشينغتون سوقاغى دينلن اك واسع و اك كوزل جاده‌سنه چيقيلير. كوپرينك اوبر اوجنده (شرقى سنت لويى) اسميله تقريباً ١٠٠ ٠٠٠ اهاليلى جامع ديكر بر شهر بولنيور، كه ايلينويس جمهوريتنه تابع ايسه‌ده، تجارتجه و هر خصوصجه بيوك سنت لويينك برمحله‌سى حكمنده‌در. سائر آمريقا شهرلرى كبى بو دخى دامه شكلنده اولوب، سوقاقلرى دوز ومتحد الشكلدر. جسيم ومصنع ابنيه‌سى و ازان جمله ١٥٠ كليساسى، ٦ جاوره‌سى، بورسه‌سى، ١٩ باغچه واورمانلغى، متعدد چشمه‌لرى و بر چوق مكتب، موزه، كتبخانه وسائر مؤسسات علميه وخيريه‌سى وار در. تجارتى وصنايعى پك ايشلك اولوب، نهرده حسابسز سفائن و اون سكز دمير يول متصل يوكلنوب بوشانير. واهاليده بيوك برحركت ومشغوليت كوريلور. باشليجه تجارتى: حبوبات، پاموق، يباغى، كنوير، حيوانات، شكر، قهوه، كراسته، قورشون و معدن كوريدر. يكرمى بش سنه اول شهرده ٢٩٢٤ فابريقه بولنوب، ايچلرنده ٤١ ٨٢٥ عمله چاليشديرر، وسنوى ٥٩٠ مليون فرانقلق معمولات حاصل اولور ايدى. او وقتدن برى دها او قدر تكثر ايتمش اوله‌جغى شبهه‌سزدر. باشليجه معمولاتى دمير و سائر معادندن معمول آلات وادوات وماكينه‌لرك انواعيله واغون، توتون، بيره، مواد دباغيه وسائره‌در. جسيم بر بيره فابريقه‌سى واردر، كه ٤٥ قسمدن مركب عادتا برقصبه اولوب، بهر قسمى متعدد ابنيه‌يى حاويدر. وايچنده بر قاچ بيك عمله چاليشديريلير. توتون فابريقه‌سى دخى دنياده توتون فابريقه‌لرينك اك بيوكيدر. بو شهر ١٧٦٤ تاريخنده بر اسكى فرانسز ليمانى موقعنده بر قناده‌لى طرفندن تأسيس اولنوب، بر چوق وقت كورك تجارتنه مخصوص كوچك بر اسكله‌دن عبارت ايدى. ١٨٢٢ ده بر بلديه دائره‌سى تشكيليله، قصبه حالنه كچوب، ١٨٣٠ ده اهاليسى ٥٩٠٠ كشى‌يه بالغ اولمشدى. او وقتدن برى كوندن كونه بيومكده اولوب، ذاتاً ممالك مجتمعه‌نك اورته‌سنده بولنمغله، بر كون جماهير مذكوره‌نك مركز عموميسى اولمق استعدادنده بولنيور.

سنت لويى { (St Louis) فرانسه‌نك آفريقاى غربيده واقع سنغال مستعمره‌سنك مركزى بر شهر اولوب، سنغال ايرماغنك منصبندن ١٨ كيلومتره يوقاريده و نهر مذكورك ايچنده بولنان بر آطه‌نك اوزرنده اوله‌رق ١٦° ٠′ ٤٢″ عرض شمالى ايله ١٨° ٥٣′ ٥٤″ طول غربيده واقعدر. اصل اهاليسى ١٨ ٩٢٥ كشى ايسه‌ده، جوارلرنده دخى ٥٣ ٩١٠ اهالى و ٢٥٠٠ يبانجى بولنوب، جمعاً ٧٥ ٣٣٥ اهاليسى وار در. شهرك مؤسس اولديغى آطه قوملق اولوب، بويى ٢٣٠٠ و اكى ٢٠٠ متره‌در. جزيره‌نك ثلثانى ابنيه ايله مستور اولوب، ثلث شماليسى بوشدر. سوقاقلرى دوز و واسع وخانه‌لرى طوغله‌دن معمول واكثرى برقاتدن عبارتدر. اك كوزل ابنيه‌سى حكومت قوناغيله، عسكرى خسته‌خانه، قتوليك كليساسى، جامع شريف، عدليه دائره‌سى وقيشله‌لردر. موقعى آلچق اولمغله، بعضاً نهرك صويى شهرى باصديغندن، سواحلنده مكمل سدلر ياپيلوب، كوزل ريختملر انشا اولنمشدر. تجارت محلى وبيوك مغازه‌لرى ساحل جنوبيسنده‌در. اورادن نهرك ساحل جنوبيسنده بولنان (ببور) و (بوينويل) قصبه‌لرينه دوبه‌لر اوزرينه قورلمش ٦٥٠ متره اوزونلغنده بر كوپريسى وار در. بوينويلدن

آفريقانك ايچنه طوغرى (داقار) ه قدر بر دميريول خطى ممدد اولنمشدر. نهرك منصبنده واقع ونهرك دوكديكى قوملردن متشكل ديل دخى شهره بر تخته كوپرى ايله مربوط اولوب، برلى زنجيلر خانه لرينى حاويدر. اوراسى ايكى بيوك محله يه منقسم اولوب، آره لرنده هندستان جوزى آغاجلرينى حاوى بر مسيره و بعض كوشكلر بولنيور. حكومت دوائر مختلفه سندن بشقه سنت لوييده اهالئ مسلمه ايچون بر محكمهٔ شرعيه، بر باقه، فرانسزلر طرفندن مؤسس ذكور و اناث ايچون متعدد مكتبلر، بر كتبخانه، بر خسته خانه وبر زراعت جمعيتى واردر. تجارتى خيلى ايشلك ايسه ده، هواسى صيجاق و آغيردر.

سنت لويى (St Louis) بحر محيط هنديده واقع وفرانسه يه تابع (رئونيون) جزيره سنك جنوب غربى ساحلنده وسنت دنيسك ٤٥ كيلومتره جنوبنده اوله رق (سنت اتيان) نهرى منصبنك قرننده و سنت دنيسدن سنت پيره كيدن دميريول خطى اوزرنده ٢١°١٤′ عرض جنوبى ايله ٥٣°٨′ طول شرقيده واقع بر قصبه اولوب، جواريله برابر ١٨١٤٥ اهاليسى واردر.

سنت لويى (St Louie) ممالك مجتمعهٔ جماهير شماليه سندن مينزوته جمهوريتنده بر نهردر، كه ٥٠ قدر كوللرك فضله صياهنى جمع ايله، جنوب شرقى يه طوغرى پك اينيشلى بر جريانله آقه رق و بر طاقم شلاله لر تشكيل ايده رك، ٣٢٠ كيلومتره لك مسافه قطع ايتدكدن صكره، (سوپريور) دينلن بيوك كوله دوكيلور. ثانيه ده ٣٤ مكعب متره صو دوكر.

سنت لئونارد لنوبلاق (St Leonard-Le-Noblac) فرانسه نك يوقارى ويانه ايالتنده و ليموژنك ٢٣ كيلومتره شرقنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٥٩٦٠ اهاليسى وبوك يورغانلرله باقيراوانى وپورسلين فابريقه لرى واردر.

سنت مارتن (St martin) آنتيل جزائر صغيره سندن اولوب، غوادالوپه جزيره سنك ٢٢٢ كيلومتره شمال غربيسنده واقعدر. مساحهٔ سطحيه سى ٩٩ مربع كيلومتره اولوب، شمال جهتنده اولان ٥٢ مربع كيلومتره سى فرانسه يه، وجنوب جهتنده كى ٤٧ كيلومتره سى فلنكه تابعدر. فرانسه يه تابع اولان قسمنك ٣٤٤٥ اهاليسى اولوب، مركزى (ماريغو)، و فلنكه تابع قسمنك ٤٥٢٦ اهاليسى اولوب، مركزى فيليپسبورغدر. طوپراغى قوملق و صويى پك قيت اولوب، هواسى صاغلامدر.

سنت مارتن (Cl. de St Martin) قلود دو فرانسه حكماسندن اولوب، «مجهول فيلسوف» ديمكله دخى معروفدر. ١٧٤٣ ده آمبوآزه ده طوغوب، ١٨٠٣ ده وفات ايتمشدر. زادكاندن بر عائله يه منسوب ايدى. ابتدا عسكر اولوب، بعده استعفا ايده رك، فلسفه يه حصر اوقات، ومعصرى حكماسيله كسب الفت ايتمشيدى. الوهيت و وحدانيت حقنده كنديسنه مخصوص بر طريق اتخاذ ايده رك، بوكا «وحدانيت صافيه» نامنى ويرمشيدى. برچوق كتابلر يازمش ؛) و اواخر عمرنده صدقات وخيراته حصر اوقات ايتمش ايدى.

سنت مارتن (J. Ant. St Martin) فرانسه مشاهير مستشرقيننندن اولوب، ١٧٩١ ده پارسده طوغمش، و ١٨٣٢ ده وفات ايتمشدر. فرانسه آقادمياسى اعضالغنه انتخاب اولنمش ايدى. بعده اسكندرك وفاتى زمانيله بطالسهٔ مصرك و اشكانيانك وندمر شهرينك تاريخلرينى يازمشيدى. تأسيسنه ياردىمى اولديغى «جريدهٔ آسيويه» (*Journal Asiatique*)ك سر محررلكيله السنهٔ شرقيه مطبعه سنك مديريتى كنديسنه احاله اولنمشديسه ده، ١٨٣٠ وقوعاتنده عزل اولنمشدى. قرال طرفدارى اولان (اونيورسل) غزنه سنك دخى باش محررى ايدى.

سنت مارن (St Marin, San Marino) واتاليانجه سان مارينو ايتاليانك وسطلرنده فورلى، پزارو و اوربينو ايالتلرى آره سنده بر كوچك جمهوريت اولوب، مساحهٔ سطحيه سى ٥٩ مربع كيلومتره و اهاليسى ٧٨٤٠ كشيدر. مركزى اولان سان مارينو قصبه سيله هر برى بر ناحيه تشكيل ايدن بر قاچ قريه دن مركب اولوب، آپنين سلسله سندن آدرياتيق دكزينه طوغرى اوزانان بر طاغك اتكنده واقعدر. اراضيسى آز منبت اولوب، اكثر اهاليسى كسب وكار ايچون خارجه كيدر.

باشليجه محصولاتى بغداى، مصر، ميوه، اوزوم
واوندن عبارت اولوب، بر مقدار ايپك قوزه‌سى دخى
چيقار. شرابى پك اييدر. ابنيه طاشلرى دخى
مقبول اولوب، اهاليسنك برقسمى طاش چيقارمغله
چكينيرلر. مركزى قربنده اوچ معدن صويى واردر.
آدرياتيق دكيزى ساحلنده بولنان (ريمينى) قصبه‌سندن
سان مارينويه قدر برشوسه ممتد اولوب، سائر يوللرى
ايى ايسه‌ده، آرابه ايشلمكه صالح دكلدر. بوحكومت پك
اسكى اولوب، روايته كوره، دردنجى قرن ميلاديده
مارينو اسمنده دالماچيه‌لى برطاشجى ريمينى قصبه‌سندن
اورايه چكيلوب، برباغچه وبر زاويه تأسيسيله بر نوع
صومعه قورمش؛ وكيتدكجه بيوين بو مناستر مرور
زمانله بر حكومت حالنه كچمش؛ وكيده‌رك مناستر
قصبه‌يه تحول ايده‌رك، بو حكومت پاپايه وسائر دوله
مقاومت ايده‌رك، استقلالنى محافظه ايتمشدر. —
مركزى اولان (سنت مارن) قصبه‌سى ١٠٠٠ اهاليى
حاوى اولوب، سورايله محاطدر. برقاچ قلعه‌سى،
كوزل نظارتى، مجلس مبعوثان وسائر دوائر حكومته
مخصوص برسرايى، داخلى مكمل برمكتب اعداديسى،
برخسته‌خانه‌سى، برفقيرخانه‌سى، بر امنيت صندينى
وبر عمله جمعيت اعانه‌سى واردر.

سنت مالو { (St Malo) فرانسه‌نك (ايله‌مع وبلنه) ايالتنده و (رنه) نك ٧٠
كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق دكيزك ايچنه اوزا-
نمش بر قيانك اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه
اولوب، ٩٠٧٧ اهاليسى، داخلى مكتبى، بحريه مكتبى،
بيوك وصاغلام وآنجق دخولى كوچ ليمانى، بر چوق
تجار كميلرى، ترنوده باليق آوينه مخصوص سفائنى،
سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلرى، طوبخانه‌سى،
دكيزحماملرى، سورى، استحكاماتى، كوزل تفرجكاهلرى
و اطرافده مفرح موقعلرى واردر. مشاهيردن
(شاتوبريان)ك و (لامنه)نك وطنى اولوب، برنجيسنك
مزارى ده اوراده‌در. مدوجذر بوقصبه‌ده ١٥ متره
قدر فرق ايدر.

سنت مانده { (St Mandé) فرانسه‌نك سينه ايالتنده و پارسك ٣
كيلومتره شرق جنوبيسنده اوله‌رق سينه نهرى كنا-
رنده كوزل بر قريه اولوب، ٦٦٥٢ اهاليسى، خسته
خانه‌سى، بوستانلرى، كاغد، مقوى، لوسترينه، بويه
وسائره فابريقه‌لرى وصيفيه‌لرى واردر.

سنت مور { (St Maur) فرانسه‌نك سينه ايالتنده و پارسك ٨ كيلومتره
شرقنده اوله‌رق (مارنه) نهرينك صاغ كنارنده برقريه
اولوب، ٨٢٠٠ اهاليسى، طاش كوپريسى، قسماً بر
آلتنده اولان بر جدولى، بيوك بخار دكرمنلرى،
حرازلرى ودميرخانه‌لرى واردر.

سنت ميشل { (St Michel) روسيه‌نك فيلانده خطه‌سنده بر ايالت
اولوب، شمالاً (قوئوپلو) و(واسه)، غرباً (تاواستهوس)
و (نيلاند)، جنوباً ينه (نيلانده)، شرقاً دخى (ويبورغ)
ايالتلريله محاطدر. ١٥٧٠٠٠ اهاليسى اولوب، مر
كزى (هينوله) قصبه‌سيدر. (كيمنه) نهرى اراضيسنى
سقى ايدر.

سنت ميشل { [« سان ميكل » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سنت ميهيل { (St Mihiel) فرانسه‌نك (موزه) ايالتنده و(قومرسى)
نك ١٥ كيلومتره شمالنده اوله‌رق، موزه نهرينك
صاغ كنارنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ٤٥٤٥
اهاليسى، داخلى مكتبى، كتبخانه‌سى، كليساسنده حضرت
عيسانك دفنى مصور يكپاره مرمردن مصنع برهيكلى
وچوخه، باصمه، زيتون ياغى و سائره فابريقه‌لرى
واردر.

سنت نازر { (St Nazaire) فرانسه‌نك آشاغى لوآره ايالتنده و (سا-
ونى) نك ٢٥ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق،
(لوآره) نك منصبنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب،
١٧١٨٤ اهاليسى، ايشلك ليمانى وكوزل بر حوضى
واردر.

سنت نيقولاس { (St Nicolas) آفريقا- نك ساحل غربيسى
قارشيسنده واقع يشيل برون جزايرندن برى اولوب،
١٦°٣٨′ عرض شمالى ايله ٢٠°٥٠′ طول غربيده
واقعدر. بويى ٦٥ واكى ٢٠ كيلومتره اولوب،
٦٠٠٠ اهاليسى، منبت اراضيسى، شراب، شكر،
مصر، موس وخرما محصولاتى واردر. بر قويى وار
ايسه‌ده، پك محفوظ دكلدر.

سنت نیقولاس (St Nicolas) بلجیقه‌نك شرق فلاندره ایالتنده و (غاند) ك ۳۵ كیلومتره شرق شمالیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۲۲۰۰۰ اهالیسی، یوك وپاموق منسوجاتله بیره، سركه، مقوی وسائره فابریقه‌لری وحبوبات، كتور، ایپلیك وحیوانات تجارتی واردر.

سنت والیه (St Vallier) فرانسه‌نك (بحری آلپ) ایالتنده و (غراسه) دن ۱۰ كیلومتره‌لك مسافه‌ده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ۵۸۸ اهالیسی ولوانته صویی واردر. — (دروءه) ایالتنده و (والنسه) نك ۳۳ كیلومتره شمالنده اوله‌رق (رونه) ایرماغی كنارنده دخی بو اسمله ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ۳۲۲۸ اهالیسی، كوزل بر اسكی سرایی، كل صویی صابونی، اجزای كیمیویه‌سی، قرمزی وایپك قوزه‌سی واردر.

سنتونژه (Saintonge) فرانسه‌نك اسكی خطه‌لرندن اولوب، بحر محیط آطلاسی ایله (ونیس)، آنغوموآ، كویانه وپوآتو خطه‌لری آره‌سنده ایدی. یوقاری وآشاغی سنتونژه اسملریله ایكی‌یه منقسم اولوب، بتوننك وبالخاصه یوقاری سنتونژه‌نك مركزی (سنته)، وآشاغی سنتونژه‌نك مركزی‌ده (سنت ژان دانژلی) ایدی. شمدیكی تقسیماتده «آشاغی شارنته» ایالتنك برقسمنی تشكیل ایدیور. مقدما آنغوموآ ایله برابر بیوك بر ایالت تشكیل ایدوب، مركزی (سنته) قصبه‌سی ایدی.

سنت ونسان (St Vincent) آنتیل جزایر صغیره‌سنك انكلتره‌نك النده بولنانلرندن اولوب، ′۱۷ °۱۳ عرض شمالی ایله ′۳۰ °۶۵ طول غربیده و (سنته لوسیه) نك ٤۰ كیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر. محیط دائره‌سی ۱۰۰ كیلومتره اولوب، ۳۰۰۰۰ اهالیسی واردر. مركزی (كینغستون) قصبه‌سیدر. اراضیسی پك منبت اولوب، شكر، چیویت، قهوه وسائره محصولاتی وار ایسه‌ده، پك جزئی مقداری مزروع اولوب، قصوری اورمانلرله مستوردر. بو اورمانلرده ده صمغ، كاتور، آغاج ایچ یاغیسی وسائره چیقار.

بو آطه قریستوف قولومبك كندیسی طرفندن كشف اولنوب، قرائب قوم مشهوریله مسكون ایدی، واون یدنجی قرن میلادینك اواسطنه‌دك بونلرك النده قالمشدر. بعده زنجی اسرا ایله مملو بر كمینك باتمسی اوزرینه، بو زنجیلر قورتیلوب، آطه‌ده برلشمش، ویرلی قرائبلری آطه‌نك شمال غربی جهتنه پوسكورتمشلر ایدی. قرائبلرك استمدادی اوزرینه، فرانسزلر آطه‌یه كیرمشلرسه‌ده، زنجیلری چیقاره‌میوب، بعده حقوقلرینی انكلتره‌یه ترك ایتمكله، انكلیزلر زنجیلرك تصرفاتنی تصدیق ایتمش؛ وبونلر (قره قرائب) نامنی آلمشلردر.

سنته (Saintes) فرانسه‌نك آشاغی شارنته ایالتنده و (لاروشله) نك ٦ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (شارنته) نهرینك صول كنارنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۱۲۵۵۱ اهالیسی، بر قاچ دمیر یولی، بورسه‌سی، پروتستان كلیساسی، داخلی مكتبی، كتبخانه‌سی، موزه‌سی، فدانلغی، آیغیر حاراسی، بعض آثار عتیقه‌سی وشراب وقونیاق محصولاتی واردر. وقتیله (سنتونژه) خطه‌سنك و (سنتونژه مع آنغوموآ) ایالتنك مركزی ایدی.

سنته یاخود له سنته (Les Saintes) یعنی «عزیزه‌لر» آنتیل جزایر صغیره‌سندن بر طاقم كوچك آطه‌لر اولوب، غوادلوپه جزیره‌سنك ۱۲ كیلومتره جنوبنده واقعدر. ایكیسی‌كاری یوقاری وآشاغی سنته اسملریله مسمادر. جمله‌سنك اهالیسی ۱۳۰٤ كشیدر. صاغلام لیمانلری واردر. طوپراقلری غیر منبت ایسه‌ده، كوزل بر نوع قهوه حاصل اولور. بو آطه‌لر ۱٤۹۳ ده قریستوف قولومب طرفندن كشف اولنوب، ۱٦٤۸ ده فرانسه طرفندن ضبط، واستحكامات جسیمه ایله تحكیم اولنمشدی. بعده بر آره‌لق انكلیزلر طرفندن استیلا اولنه‌رق، ۱۸۱٤ ده فرانسه‌یه اعاده ایدلمش ایسه‌ده، استحكاماتی هدم اولنمشدر.

سنته باربه (Ste Barbe) پارسده مشهور بر مكتب اولوب، ۱٤٦۰ تاریخنده (ژوفروی لنورمان) طرفندن (سنته ژنویوه) تپه‌سنده و (ریمی) سوقاغنده تأسیس اولنمشدر.

سنته قاترینه {وسنته قروآ «سانته قاترینه» و «سانته قروچه» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سنته لوچیه {وانکلیزجه سنت لوچی (Ste Lucie, Ste Lucy) انکلتره‌یه تابع آنتیل جزایر صغیره‌سندن اولوب، (سنت وینسن) آطه‌سنڭ ٤٢ کیلومتره شمال شرقیسنده ١٤° ٧′ عرض شمالی ایله ٢٢″ ٦٣′ طول غربیده واقعدر. شمالدن جنوبه طولی ٤٥ وعرض اعظمی ٢٢ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦١٤ مربع کیلومتره واهالیسی ٤٢٣٠٠ کشیدر. مرکزی (قاستریه) اسکله‌سیدر. (سوفریه) یعنی «کوکوردلك» اسمیله سونمش بر برکانی واردر، که ارتفاعی ١٢٠٠ متره‌در. سواحلی پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، قوی ولیمانلری چوقدر. هواسی پك رطوبتلی وسریع التحول اولوب، بوره‌لری چوقدر؛ وصوك بهارده متمادیاً یاغمور یاغار. بر قاچ نهری اولوب، بونلرڭ چوغی منصبلرنده بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایتمکله، هوایی اخلال ایدرلر. پك زهرلی بر نوع ییلانی اولوب، بونڭ صوقمه‌سندن بهر سنه یکرمی اوتوز کشی تلف اولور. طاغ وتپه‌لری اورمانلرله مستوردر. اڭ مزروع وڭ مسکون قسمی جهت غربیه‌سی اولوب، مرکزی دخی بو جهتده ایسه‌ده، بو طرفڭ هواسی دها آغیردر. اهالیسنڭ پك آزی آوروپالی اولوب، قسوری یرلی وزنجی واسکی آوروپالیدن مخلوط وملزدر. سنوی واردات ومصارفی بر ملیون واخراجات وادخالاتی تقریباً اوچ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. وقتیله فرانسه‌یه تابع بولنمش اولمغله، فرانسز لسانی دخی مستعملدر.

سنت هلیه {(St Hélier) مانشه دکیزنده نورماندیا ساحلی قارشیسنده واقع وانکلتره‌یه تابع بولنان (جرسی) جزیره‌سنڭ ساحل جنوبیسنده کائن مرکزی بر شهر اولوب، ٧٥٠٠٠ اهالیسی، حکومت دوائری، تجارت لیمانی، مصنع بر کلیساسی، استحکاماتی وطوبخانه‌سی واردر.

سنته ماریه {ونام دیکرله نوسی ابراهیم (Ste Marie, Nossi Ibrahim) بحر محیط هندیده مداغسقار جزیرهٔ کبیره‌سنڭ ساحل شرقیسی قارشیسنده وبو جزیره‌دن طار بر بوغازله آیرلمش طار واوزون بر آطه اولوب، ١٦° ٤٠′ ایله ١٧° ٨′ عرض جنوبی و ٤٧° ٣٢′ ایله ٤٧° ٤٥′ طول شرقی آره‌لرنده شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه ممتد اولور. طولی ٥٥ وعرض وسطیسی ٣ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٥ مربع کیلومتره‌در. هر طرفدن قیالق بر طاقم صیغلرله محاط اولوب، اطرافنده سیر سفائن پك مخاطره‌لیدر. جنوب جهتندن «حصیر آطه‌سی» تعبیر اولنان و ٨ کیلومتره محیط دائره‌سی اولان بر کوچك آطه‌دن طار بر بوغازله آیرلمشدر. بو آطه ایله مداغسقار جزیره‌سی آره‌سنده‌کی بوغاز ٧ کیلومتره کنیش اولوب، هر طرفی بر مرسی حکمنده‌در. آطه‌نڭ باشلیجه لیمانی (پورت لویی) در، که مدخلنده بر کوچك آطه واوزرنده بر فنار واردر. بو قویڭ ایچنده آطه‌نڭ مرکزی اولان (سنته ماریه) قصبه‌سی بولنیور. اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب، پرنج، پتاتس، شکر قامشی، قهوه، مانیوق، هندستان جوزی، قرانفیل ومیوه‌لرڭ انواعی حاصل اولور. قسم شمالیسی اورمانلرله مستور اولوب، سفائن اعماله یارار آغاجلری واردر. حیوانات وحشیه‌سی مداغسقار جزیره‌سنڭ کیلرله مشترك اولوب، یالکز تمساحی یوقدر. سواحلنده بالیغی چوق اولوب، اهالیسنڭ مدار تعیشلرندن بری ده بالیقدر. اهالیسی ٧٦٧٠ کشی اولوب، آوروپالیلری آزدر. یرلیلر مداغسقار اهالیسنه مشابه تندرست وتناسب اعضایه مالك آدملردر. آطه‌نڭ صاحبلری اولان فرانسزلر مرکزنده بعض استحکامات، بر خسته‌خانه، بر ایکی مکتب، و سفائنڭ تعمیرینه مخصوص بر حوض یاپمشلردر.

سنته ماریه اومین {وآلمانجه ماریا کیرخ Ste Marie-aux-Mines, Mariakirch) آلساس لورن ایالتنڭ (بوقاری آلساس) قضاسنده و (ریبوویل) ڭ ١٢ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (لیپورت) نهری اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، جواریله برابر ١١٤٠٥ اهالیسی، دمیر یولی، مهم کومش، باقیر، آرسنیك وقوبالت معدنلریله بیوك یوك وپاموق منسوجات فابریقه‌لری واردر. قصبه ایله ناحیه‌ده‌کی منسوجات فابریقه‌لرنده ٣٠٠٠٠ عمله ایشلیور.

سنته منهولد { (Ste Menehould) فرانسه‌نك (مارنه) ایالتنده و (شالون)ك ٤٢ كیلومتره شرق شمالیسنده وهمنامی اولان اورمانك كنارنده اوله‌رق (اسنه) ایله (اووه) نهرلرینك ملتقاسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۳۲۹۰ اهالیسی، دمیر یولی، داخلی مكتبی، فدانلغی، مشهور قوش قونمازی، دمیرخانه‌لری، كتنك فابریقه‌لری، بخارلی حرازلری و مشهور طوموز پاچه‌سی واردر.

سنته هلنه { (Ste Hélène) بحر محیط آطلاسینك آچیقلرنده و قسم جنوبیسنده ′٥٤ °١٥ ایله ″١٦ ′١ °١٦ عرض جنوبی و ″٣٨ ′٥٧ °٧ ایله ″٠ ′٤٠ °٦ ٨ طول غربی آره‌لرنده اوله‌رق آفریقا ساحلندن ۱۸٦۳ وآمریقای جنوبی ساحلندن ۳٥٦۲ كیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع وانكلتره‌یه تابع منفرد بر آطه اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طولی ۱۷، عرض اعظمی ۱٤، محیط دائره‌سی ٤٤ كیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲۳ مربع كیلومتره‌در. اهالیسی ٥۳۰۰ كشیدر. آطه‌نك سواحلی پك دیك وصرب اولوب، طالغه‌لرك ضربانندن بعض یرلری یوكسك ستونلر شكلنی ابراز ایدیور. بوقبیلدن اوله‌رق (لوط) و (زوجهٔ لوط) تسمیه اولنان ایكی ستون ۸۰ و ۹۰ متره ارتفاعنده در. ساحل جنوبیسنده سونمش ایكی اسكی بركان آغزی كوریلیور. اراضیسی پك عارضه‌لی اولوب، ابتدای كشفنده اورمانلرله مستور بولنمش ایكن، ادخال و وحشی حالنده ترك اولنان كچیلرك چوغالمسی اورمانلرك محوینی موجب اولمشدر. سل حالنده برقاچ نهری واردر. اك یوكسك محلی ۸۲٤ متره ارتفاعنده‌در. بو آطه هر نه قدر اقالیم حاره عرضنده ایسه‌ده، ملتم روزكارلریله آقندیلرك تأثیرندن هواسی لطیف وصاغلامدر. بزم قیشمزه مصادف اولان یازین میزان‌الحراره ۲۹ درجه‌یه قدر چیقار، و قیشین ۱۲ درجه‌یه قدر اینر. یاغموری چوق اولوب، فرطونه‌لری یوق حكمنده‌در. بیوك بوناپارت بو جزیره‌یه نفی اولنه‌رق، اوراده وفات ایتمشدر.

سنت هیپولیت { (St Hippolyte) فرانسه‌نك (غارد) ایالتنده و (ولغان)ك ۲۸ كیلومتره شرقنده اوله‌رق (ویدورله) نهرینك منبعی قربنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤١٤٦ اهالیسی، پروتستان كلیساسی، دباغخانه‌لری وغانت وایپك چوراب‌فابریقه‌لری‌واردر.

سنجار { موصل‌ولایت وسنجاغنده وموصلك ۱٤۰ كیلومتره غربنده اوله‌رق، همنامی اولان طاغك شرق جنوبی اتكنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، قسم كلیسی یزیدی اولمق اوزره، ۷۰۰۰ قدر اهالیسی واردر. مذكور جبلدن اینوب، قصبه‌نك سوقاقلری وخانه‌لری ایچندن جریان ایدن صولر قصبه‌نك آلتنده طوپلانوب، برچای تشكیل ایدر، كه باغچه وبوستانلرینی سقی ایتدكدن صكره، غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله، زور سنجاغی داخلنده فراته تابع خابور نهرینه دوكیلور. سنجارك هواسی وموقعی كوزل ایسه‌ده، اهالیسنك ترقی‌یه استعدادلری ودها طوغریسی آرزولری یوقدر. قصبه‌ده اسكی قلعه‌سی انقاضندن یاپلمش بر حكومت قوناغیله برقیشله واردر. اسكی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (سنغاره) در. میلادك ایلك قرنلرنده رومل‌له ایرانیلر آره‌سنده وقوع بولان برقاچ محاربه‌یه میدان اولمغله، كسب اهمیت ایتمشیدی. خرابه‌لری قصبه اطرافنده مشهود در. — سنجار قضاسی (تل عفار) ناحیه‌سیله برابر ۷۲ قریه‌دن مركب اولوب، ۱۷۳٥۰ اهالیسی واردر، كه بوندن ۹۳٥۰ سی تركمان و كردن مركب مسلم و ۸۰۰۰ ی یزیدیدر. سنجار طاغندن بشقه جبالی اولمیوب، اراضیسی عمومیت اوزره اووه‌در. ذكر اولنان سنجار نهرندن بشقه، مذكور جبلك قسم شرقیسندن وادئ طرطر ووادئ احمر اسملریله ایكی چای آقوب، جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، برنجیسی فراته متوجه اولدیغی حالده، جزیره‌ده ناپدید اولور؛ و ایكنجیسی دجله‌یه دوكیلور. طوپراغی پك منبت ومحصولدار اولوب، اووه قسمی تركمانلرك سعییله خیلی بغدای، آرپه، پرنج و سائر حبوباتله پاموق، سبزه وسائر محصولات ویرر. طاغ جهتلرنده‌ده یزیدیلر اوزوم، انجیر، طوت، نار وسائر میوه‌لر یتیشدیررلر. هواسی معتدل وپك صاغلامدر. بو قضانك اهالیسی اوته‌دن بری بر عدم انضباط حالنده یاشادقلری وعلی‌الخصوص یزیدیلر عاصی بولندقلری حالده، دورسلطان محمود خان ثانیده تحت انضباطه آلنمشلردر.

سنجار { طاغی . موصل ولایتنك قسم غر- بیسنده و جزیره خطهٔ واسعه‌سنك
جهت شمالیه‌سنده بر طاغ اولوب ، همنامی اولان قضاده غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولور. شرق جهتندن موصلك جوارینه قدر ممتداولان (جبل محلبیه) یه اولاشدیغی کبی ، غرب جهتنده دخی (جربه) طاغیله التصاق ایدیور . ارتفاعی چوق دکل ایسه‌ده، اووه‌لرك آره‌سنده بردن بره یوکسلد- یکندن، پك مرتفع کورینور . یاغمورلری چوق اولوب، جنوب شرقی اتکلرندن بر قاچ چای آقیور. اتکلرینك اکثر طرفلری باغلرله و اشجار مثمره ایله مستوردر. مغاره‌لری چوقدر .

سنجاری { مشاهیر علمادن سنجارده تولد ویا نشأت ایتمش بعض ذواتك
لقبی اولوب، اك معروفلری بروجه‌زیر ذکر اولنور:
(عبیدالله بن سعید الاربیلی) که علم حدیثده «الابانه» عنوانیله بر تألیفی واردر. ٤٤٠ ده وفات ایتمشدر .
— (ابو سعید احمد بن عبد الجلیل محمد) که علم نجومده «الاختیارات» و «احکام الاشارات» عنوانلریله ایکی تألیفی واردر .
— (طاهر بن ابراهیم) که فن طبده «الایضاح لبنیة الصلاح» عنوانیله برکتاب یازوب، بونده امراضك اوکنی آله‌جق تدابیر حفظ صحتدن بحث ایدیور .

سِنجان { ایرانده عراق عجمی ولایتنك (یزد) سنجاغنده یزدك ٧٠ کیلومتره
جنوب شرقیسنده وکرمان ولایتی حدودنده بر قصبه اولوب، وقتیله (خبوشان) مضافاتندن معدود ایدی. ٢٠٠٠٠ اهالیسی واردر. — مرو قربنده دخی بو اسمله بر قریه وار ایدی.

سنجان { [«شاه سنجان» ماده‌سنه مرا- جعت بیوریله.]

سنجانی { (مولانا قاضی —) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب ، آنی-
الترجمه شاه سنجانك نسلندندر. علی شیرنوایی نامنه یازلمش «مخزن الاسرار» عنوانیله بر منظومه‌سی وسائر بعض مثنویاتیله غزلیات وسائر اشعاری واردر. طقسان یاشلرنده اولدیغی حالده دخی، عشق جوانلردن واز کچه‌میوب، احوالی داستان اولمشیدی. ٩٤١ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو مطلع جملهٔ اشعارندندر :

چولاله بادل پرداغ حسرت زین چمن رفتم
توای شاخ گل رعنا بمان باقی که من رفتم

سنجر { (ابو الحرث معز الدین سلطان —) ایرانده حکومت سورن ملوك سلجو-
قیه‌نك آلتنجیسی اولوب، ملکشاه بن آلب ارسلانك اوچنجی اوغلیدر. ٤٧٩ تاریخنده سنجارده طوغوب، بو مناسبتله (سنجر) تسمیه اولنمش؛ و برادرلری برکیارق ومحمدك زمان سلطنتلرنده یکرمی سنه خرا- سان حاکمی اولوب، ٥١٢ تاریخنده ، مشارالیهمادن سلطان محمدك وفاتی اوزرینه ، یرینه کچمش ایدی . ملوك غزنویه‌دن هندستان جهتلرنده دخی حکمی جاری اولان بهرامشاهی مغلوب ایدوب، سائر موفقیا- تیله دخی الکاسی هندستاندن شامه وماوراء النهردن یمنه قدر توسع ایتمش؛ وخزائن واموالی ودارات ودبدبه‌سی نهایت درجه‌یه واروب، بونك زماننده سلجو- قیلرك عظمت واقبالی اوج بالایه واصل اولمش ایدی. بعده ترکمانلرك الینه اسیر دوشوب، زوجه‌سی ترکان خا- تون حاکم اولمشدی. ٥٥١ تاریخنده ترکان خاتونك وفاتی خبرینی آلدقدن صکره ترمذ حاکمی امیرالیاسك باردیمیله ترکمانلرك الندن خلاص بولوب، مروه واصل اولمش؛ واسکی قوت وعظمتنی استرداد ایچون ، تشبثاته کیریشمش ایسه‌ده، موفق اوله‌میه‌رق، ٥٥٢ تاریخنده مروده وفات ایدوب، اوراده دفن اولنمشدر . مدبر وعاقل برحکمدار ایدی. ادیب صابر، رشیدوطواط، عبدالواسع، فریدکاتب، انوری، زوزنی، سیدحسن غزنوی وسائر مشاهیر عصرینك شعراسی جمله‌سندن بولنمشدر. آوه چوق مراق اولوب، چولری صیر- مه‌لی وطاسمه‌لری آلتوندن ٤٠٠ زغر وتازیسی اولدیغی دبدبه وداراتی حقنده‌کی روایات جمله‌سندندر. برادر زاده‌سی مذکور سلطان محمود خلفی اولمشدر .

سنجر { (میرزا —) اولاد تیموردن معز- الدین عمر شیخك اورونی ومیرزا
امیرك احمدك اوغلیدر. میرزا بابر طرفندن فارس وصکره مروه حاکم نصب اولنمش؛ وبعده بابر میرزانك خلفی سلطان ابو سعیدله جنك ایدوب،

٨٦٣ ده میرزا علاء الدوله‌نك اوغلی میرزا ابراهیم ایله برابر تلف اولمشدر .

سنجر { (میر —) شعرادن اولوب ، من اصل کاشانلی و میر حیدر رقبینك اوغلی اولدیغی حالده ، پدرینك وفاتندن صکره هندستانه رحلتله ، بیجاپورده توطن ، وسلطان ابراهیم عادله انتساب ایتمشیدی . ١٠٢١ ده اوراده وفات ایتمشدر . مرتب دیوانی واردر . شو بیت اونکدر :

غریب شهر توام من بکش مرا ومترس
که هیچ کس بدیار من این خبر نبرد

سنجرشاه { طغان شاهك اوغلی وخوارزمشاهاندن سلطان تکشك معاصری اولوب ، حکمدار مشارالیه والده‌سنی تزوج ، وکندیسنی اوغللغه قبول ایتمش ایدی .

سنجری { (ابو الفرج —) مشاهیر شعرای ایراندن عنصرینك استادی بر شاعر اولوب ، سیستانلیدر . روایته کوره (سنجری) غلط اولوب ، اصل مخلصی (سجزی) در ، که (سکزی) نك معربی اولوب ، او حوالی اهالیسنه بویله دیرلرمش . آل سامانی طرفندن خراسانده حکم سورن آل سمجورك مداحی ایدی . بو مناسبتله سلطان محمود غزنوی‌یی هجو ایتمش اولمغله ، خراسان پادشاه مشارالیهك ضبطنه کچدیکنده ، صاحب ترجمه‌نك اعدامنه فرمان ویرلمش ایسه‌ده ، سلطان محمودك ملك الشعراسی بولنان شاکردی عنصرینك شفاعتیله قورتلمش ایدی .

سنجل { غرناطه‌ده بر نهر اولدیغی « معجم البلدان » ده مذکور اولوب ، اسپانیولرجه (جنیل) دینلن نهرك عینی اولسه‌کرکدر .

سنجل { فلسطینده بر کوچك قصبه‌در .

سنجه { حصن منصور ایله کیسوم آره‌سنده بر بیوك نهر اولوب ، آلتی‌مورم اولمغله ، ایچنه کیرن باتار اولدیغنی ، واوزرنده عجایب عالمدن معدود یوز خطوه طولنده بر کمر اوزرینه وجسیم طاشلردن معمول بر کوپری بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور . فراته تابع (بولانیق صو) اولسه کرکدر . آنجق بویله بر کوپرینك وجودی اولمدیغندن ، اوده خراب اولملیدر .

سنجه { غور خطه‌سنده بر قصبه اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر .

سنجی { ایران شعراسندن اولوب ، (ری) . لیدر . شو رباعی اونکدر :

میرفتم وخون دل براهم میریخت
دوزخ دوزخ شرر رآهم میریخت
می آمدم وز شوق آن کلشن رو
صحرا صحرا کل از نکاهم میریخت

سُنح { مدینهٔ منوره‌نك محلاتندن اولوب ، حضرت ابا بکر صدیق (رضه) ك خانه‌سی بو محله‌ده ایدی ؛ وسعادتخانهٔ حضرت نبویدن بر میل اوزاق ایدی .

سِند { (Indus) هندستانك غرب شمالی کوشه‌سنده بر بیوك ایرماق اولوب ، تیبتك قسم غربیسنده ٣١° عرض شمالی ایله ٨٠° طول شرقیده نبعانله ، نکاری ، کشمیر ، پنجاب ، وسند خطه‌لرینی شق ایتدکدن صکره ، بحر عمانه منصب اولور . مجراسی تقریباً ٢٩٠٠ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٦٥ ٢٩٣ مربع کیلومتره در . منابعی تمامیله مکشوف ومعلوم اولمیوب ، آنجق (هیمالایه) سلسلهٔ جبالنك شمال غربی اتکلرندن و ٤٧٢٥ متره مرتفع بر محلده اوله‌رق هندستانك اك بیوك ایرماقلری اولان (کنك) و (براهماپوتره) منابعی قربنده نبعان ایلدیکی معلومدر . اورادن غرب شمالی‌یه طوغری جریانله ، منبعندن ٢٦٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده کندی قدر صوی اولان (کرتنك) نهرینی آلدقدن صکره ، کشمیر حدودینه کیروب ، هیمالایه سلسلهٔ جبالی قره‌قوروم جبالندن آیران درین بر وادینك ایچنه کیره‌رك ، کشمیرك (لدل) خطه‌سنی شق وبونك مرکزی اولان (له) شهری اوکندن مرورله ، صولدن (چانسکر) ودها آشاغیده (بلتستا) خطه‌سنده (سور) نهرلرینی ونهایت صاغدن کندی قدر بیوك ولان وبتون قره‌قروم سلسله‌سنك جنوبی اتکلرندن آقان صولری طوپلایان (شاثوق) نهرینی ودها آشاغیده ینه صاغدن (شکار) چاینی آلوب ، ٥٠′ ٣٥° عرض شمالی ایله ٢٠′ ٧٢° طول شرقیده مجراسنك اك شمالی نقطه‌سنه واصل اولور ؛ واورادن بردن‌بره جنوبه طوغری دونوب ، صاغدن (کبرزه) یاخود (کلکل) نهرینی اخذ ایله ، ١٨١٣ متره ارتفاعی اولان (ننکه پربت) نام جسیم طاغك اتکلرینی طولاشه‌رق ، افغانستانك

(داردستان) خطه‌سنه کیرر؛ واوراده غربه وبعده جنوب غربی‌یه طوغری جریانله، بر آره‌لق‌ده هند. ستان ایله افغانستان حدودینی آیردقدن صکره، ینه هندستان یعنی پنجاب خطه‌سنه داخل اولور. بورایه‌قدر مجراسی ۱۳۷٦ کیلومتره ووسعتی ۱۰۰ متره اولوب، درینلکی آز ایسه‌ده، فیضاننده چوق زیاده‌لشیر. لاهوردن پیشاوره کیدن دمیر یول خطنك آلتندن کچه‌جکی یرده یعنی (آتوك) قصبه‌سنده صاغدن (کابل) نهریله برلشیر. (هندوکوه) و (سفیدکوه) میاهنی جمع ایدن بونهر سنده دوکلدکده‌صوبی‌سندك‌کی قدرچوق اولوب، ملتقاسندن ٦٥ کیلومتره یوقاری‌یه قدر ده سیر سفائنه صالحدر. اورادن آشاغی صولدن (سهان) و بعده صاغدن (کرام) نهرینی اخذ ایله، افغانستان خط حدودینی تشکیل ایدن سلیمان طاغیله متوازیاً همان جنوبه طوغری آقه‌رق ودرجات ایالتنی شق ایده‌رك، پنجابك دوز وقوملق اووه‌سنه دوشر؛ وبو. راده اکثریا متوازی قوللره آیریلوب، ینه برلشیر. نهایت ملتانك غرب جهتنده (درغازی‌خان) ك‌اوکندن کچدکدن صکره، صولدن پنجاب خطهٔ واسعه‌سنه بو اسمی قزاندیران چلام، چیناب، راوی، بیاس وساتلج اسملریله بش نهرك اجتماعندن حاصل اولان نهرعظیمله برلشیر. بو اجتماعدن اول سندك وسعتی ٦٠٠ و درینلکی ٤ و ٥ متره اولوب، ساعتده یالکز ٣ کیلومتره قطع ایدر، وثانیه‌ده ۱۹٥٦ مکعب متره صو دوکر. بو اجتماعدن صکره سندك وسعتی عادی زمانلرده ٢ کیلومتره اولوب، فیضانی زماننده ایکی طرفدن پك چوق یاییلیر. اجتماعدن صکره جریانی غرب جنوبی‌یه طوغری اولوب، یتاغی حذای بحردن آنجق ۷۷ کیلومتره یوکسك اولدیغی حالده، بر آز یرده پنجاب خطه‌سنی شرق جهتنده‌کی (بهوالپور) حکومت ممتازه‌سندن آیردقدن صکره، طوغریدن طوغری‌یه انکلیز حکومتنه تابع وبمبای اداره‌سنه ملحق اولان (سند) ایالتنه دخول ایدر؛ وبو ایالتده دخی ابتدا غرب‌جنوبی‌یه وبعده جنوبه طوغری ۹۳۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، بر چوق قوللره آیریله. رق و واسع بر دالیله تشکیل ایده‌رك، بحر عمانه منصب اولور. عادی وقتده ثانیه‌ده ۱۱٥۹ وفیضا. ننده ۱۲٦٥٦ که حد وسطی اوزره ٤٥٠٠ مکعب متره صو دوکر. بو دالیه‌نك ساحل بوینجه طولی ۲۰۰ وایچری‌یه طوغری ایکی ۱٥۰ کیلومتره‌اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۰۰۰ مربع کیلومتره‌در. آغزلری وقت وقت دکیشوب، برطاقمی بسبتون قورومش، وبعضلری طورغون صولر حالنه کچمشدر. نهرك دوکدیکی قوملر آغزلرك اوکنده بر سد تشکیل ایدوب، بونلرك عادی وقتلرده درینلکلری بر ایکی متره‌دن زیاده اولمامغله، سیر سفائنه مانع اولمقده‌در.

نهرك اصل اسمی (هند) اولوب، قطعهٔ جسیمهٔ مذ. کوره‌یه وریلن اسم بوندن مأخوذدر. ایرانیلر، سائر کلمه‌لرده دخی یاپدقلری کبی، سانسکری لسانك (ه) حرفنی (س) حرفنه تبدیل ایتدکلرندن، بونهرك دخی اسمنی (سند)ه تحویل ایتمشلردر.

سند (Sind, Sindhî) هندستانك شمال غربی کوشه‌سنده همنامی اولان نهر عظیمك آشاغی مجراسنك ایکی طرفنده بیوك بر خطه وبمبای اداره‌سنه ملحق بر ایالت اولوب، شرقاً را. جپوتانه حکومات ممتازه‌سیله، بهوالپور پرنسلکیله وپنجاب ایله، شمالاً وغرباً بلوجستانله، جنوب غربی جهتندن بحر عمانله، جنوباً دخی کچ بوغاز وکورفزیله محدوددر. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه اولان طول اعظمی ٤٣٤ کیلومتره اولوب، ٢٣° ٣٣′ ٣٥″ ایله ٢٨° ٤٧′ ٢٠″ عرض شمالی و ٦٤° ٢٢′ ٢٥″ ایله ٦٨° ٤٨′ ٣٤″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٤٠۱۷٠ مربع کیلومتره اولوب، ۲٥٤۲۹۷٦ اهالیسی واردر. اسکی مرکزی نهرك اوزرنده وخطه‌نك وسطلرنده‌واقع (حیدرآباد)شهری ایکن، بعده جنوب غربی ساحلنده واقع (کراچی) اسکله‌سی مرکز اتخاذ اولنمشدر. سند خطه‌سنك یالکز مکران یعنی بلوجستان حدودی بوینجه شمالدن جنوبه بر صره طاغلری واردر. اك یوکسکلرینك ۲۱٥ متره ارتفاعی واردر. بو سلسله ایله سند ایرماغنك مجراسی آره‌سنده دخی برطاقم تپه‌لر بولنوب، خطه‌نك سائر طرفلری دوز وآلچقدر. آنجق قسم غربیسی بالچیقدن عبارت اولدیغی حالده، قسم‌شرقیسی محترق قوملردن عبارت اولوب، طار وبرکار چوللرینی تشکیل ایدر. خطه‌نك قسم‌شمالیسنده سند ایرماغندن (ناره) اسمیله بر قول آیریلوب، خطهٔ مذکوره‌نك قسم شرقیسنده وقسماً طار چولی ایچندن جریانله، حیدرآ. باددن آیریلان سندك دیکر بر قولیله برلشدکدن

صکره ، (کچ) کورفزینه دوکیلور . بتون سند
اراضیسی همنامی اولان ایرماغك دوکدیکی چامورلو
وقوملردن متشکلدر. حدودده‌کی طاغلر دخی اراضیٔ
برکانیه‌دن اولمغله اکثری چیلاق اولوب، اورمانلری
پك آزدر . سواحلی آلچق وچامورلی وقوملی اولوب،
ساحلدن اوچ کیلومتره ایلریده ٥ کیلومتره عرضنده
بر طاقم صیغلر ممتد اولمغله . بیوك سفائن ایچون تقرب
مشکلدر . یاغمورلری پك سیرك و پك آز اولوب ،
بعضاً بر طامله یاغمور یاغمقسزین ایکی اوچ سنه کچر.
هواسی یازین پك صیجاق اولوب ، میزان الحراره
سانتیغراد حسابیله ٤٣ و بعضاً ٤٩ درجه‌یه قدر
چیقار ؛ وقیشین وعلی الخصوص شباطده خطه‌نك قسم
شمالیسنده صفردن آشاغی اینوب، صولر طونار.
حد وسطی اوزره یازین درجهٔ حرارتی ٣٥ و قیشین
١٦ در. یاغمورسزلقدن طولایی بوخطه‌نك مایهٔ حیاتی
(سند) ایرماغی اولوب، بو نهر اورانك نیلی حکمنده.
در. نهرك طغیاننده تشکل ایدن بطاقلقلر ایله حرارتدن
مهلك صیتمه‌لر تولد ایدوب ، قولره دخی صیق صیق
ظهور ایدر، وچیچك خسته‌لغی خیلی تلفاتی موجب
اولور . یالکز مرکزینك هواسی تدابیر صحیه سایه.
سنده تصحیح اولنمشدر . اراضیٔ مزروعه‌سی ٨٥٨٢
مربع کیلومتره اولوب، بونك ٦٠٧ مربع کیلومتره‌سی
شمال شرقی قسمنده واقع (خیرپور) حکومت ممتازه.
سنده‌در . سنه‌ده ایکی دفعه محصولات آلنوب،بهار
محصولاتی: بغدای، آرپه، بقله، مرجمك، یاغ استحصا.
لنه یارار حبوبات مختلفه، کنویر، چیوبت وسبزه‌دن؛
وکوز محصولاتی : ایکی نوع داری‌ایله پرنج، پاموق،
قاوون، سبزه وبرز مقدار توتون و شکر قامشندن
عبارتدر. میوه‌لری : خرما، لیمون، پورتقال، ترنج،
نار، اوبك ، شفتالی، انجیر ، اوزوم ، تمر هندی،
طوت وساٸره‌در. المالری مشهوردر. انکلیزلر قیمی
وساٸر بعض اشجار مثمره دخی ادخال ایتمشلردر .
سندن صوبی اراضیٔ مزروعه‌یه تقسیم ایدن جدوللر
وبندلر پك منتظم اولمیوب، زراع قوراقلق وطغیان
میاه مخاطره‌لری آلتنده بولندیغندن ، بو خطه‌نك
مصره معادل اولان قوهٔ انباتیهٔ فوق العاده سندن
بحق استفاده اولنه‌میوب، محصولاتی اهالیسنك احتیا.
جاتنه تقابل ایده‌مه‌مکله ، خارجدن ذخایر ادخالنه
احتیاج مس ایدر. اورمانلری جمعاً ١٦٢٠ مربع
کیلومتره اولوب، باشلیجه حدود غربیه‌ده‌کی طاغلرده،
بعض تپه‌لرده وسندسواحلنك بعض طرفلرنده بولنیور.
قسم جنوبیده‌کی قوملق اووه‌لرده ایسه یالکز محروقاته
یارار بعض چالیلر واردر . اشجارینك انواعی
مختلف اولوب ، کراسته وساٸره‌یه یارار آغاجلری
واردر . معادنی قورشون ، آنتیمون و باقیردن
عبارت اولوب، پك چوقدر . بعض کوللرندن کلیتلی
طوز چیقارلدیغی کبی بعض طرفلرنده طوپراغی دخی
طوزلی اولوب ، اوزرینه صو دوکیلور ، و تبخر
ایتمسیله، طوز میدانه چیقار . خیرپور اووه‌سنده
نفط دخی بولنور . حیوانات وحشیه‌سی : قپلان،
صرتلان، کور، قورد، تیلکی ، طوموز، غزال،
یبانی بوغا، یبانی کچی وساٸره وطیوری : قره‌قوش،
شاهین، یالیچیل، لکلك، ککلیك ، بیلدیرجین،
یبانی طاوق وکوللرده یبانی قاز واوردك و ساٸره‌دن
عبارتدر. یلانلری چوق وپك زهرلیدر . کرك
سند نهرنده وکرك دکیزده بالیغی چوق اولوب ،
کلیتله قورودیله‌رق ، چینه وساٸر طرفلره اخراج
اولنور. حیوانات اهلیه‌سی دوه، آت، صیغیر، قو.
یون، کچی و ساٸره‌دن عبارتدر . دوه‌لر طوزلی
بطاقلقلرده سوریلر تشکیل ایدوب، بو حیوان یگانه
واسطهٔ نقلیه اولدیغی کبی ، سودندن دخی کلیتله
یاغ چیقاریلیر. آتلری کوچك ایسه‌ده، قوتلی وآتشلی
اولوب ، باشلیجه شمال جهتنده‌کی بلوجلر طرفندن
یتیشدیریلیر . انکلیزلر انکلتره‌دن آیغیرلر کتیروب ،
بونلرك جنسنی اصلاح ایله ، سواری عسکری ایچون
حیوانات یتیشدیرمکده‌درلر. صیغیرلری دخی کوچك
ایسه‌ده، قوتلی اولوب، زراعتده ونهرده‌کی طو.
لابلری چویرمه‌ده قوللانیلیور . قیون وکچی سو.
ریلری شمال وشرق جهتلرنده‌کی واسع اووه‌لرده
کلیتله بولنیور . اهالیسی اسکی هندلیلردن متولد
اولوب ، سانسکری لسان قدیمندن مشتق وساٸر
هند لسانلرندن دها فصیح بر لسان مخصوصله
متکلمدرلر . اصل سندیلردن بشقه برخیلی مقدارده
افغانی، بلوجی، ایرانی و ساٸره واردر . علی العموم
اهالینك یوزده سکسانی مسلم اولوب ، یالکز ٢٨
بیکی شیعی وجزئی مقدری وهابی وساٸره وقصوری

كاملاً سنيدر . برهمنيلر ٣٣١٨٠٥ ، سيخلر ١٢٧٠٠٠ ، خرستيانلر ٦٠٨٠ وزردشتيلر ١٠٦٥ عددنده‌در . مسلمانلرك لسان ادبيسى فارسى اولوب، مكتب و مدرسه‌لرنده عربى و فارسى تعليم وتعلم ايديورلرسه‌ده ، كندى لسانلرنده دخى بعض كتب دينيه‌لرى واشعارلرى واردر . مدارس اسلاميه‌نك عددى معلوم اوليوب ، انكليز حكومتى طرفندن تأسيس واداره اولنان مكتبلر ٤٠٠ مقدارينه قريب وايچلرنده اوقويان شاكردان ٢٥٠٠٠ راده‌سنده‌در.

سند ايالتى (خيرپور) حكومت ممتازه‌سيله ٥ سنجاغه منقسم اولوب ، بونلرك اساميسيله مساحهٔ سطحيه‌لرى ومقدار نفوسلرى بروجه‌زيردر :

سنجاق	مربع كيلومتره	مقدار اهالى
سندبالا	٥ ٥٤٠	١٢٤ ١٨١
شكارپور	٢٥ ٩٠١	٨٥٢ ٩٨٦
كراچى	٣٦ ٥٥٦	٤٧٨ ٦٨٨
حيدرآباد	٢٣ ٣٨٦	٧٥٤ ٦٢٤
طاروپركار	٣٢ ٩٦٦	٢٠٣ ٣٤٤
خيرپور پرنسلكى	١٥ ٣٢١	١٢٩ ١٥٣
جمعاً		٢ ٤١٣ ٨٢٣

باشليجه شهر و قصبه‌لريله مقدار نفوسلرى دخى بروجه‌زيردر :

كراچى	١٠٤ ٠٠٠	كترى	٨ ٩٢٠
حيدر آباد	٤٨ ١٥٥	تته	٨ ٨٣٠
شكارپور	٤٢ ٤٩٥	خير پور	٨ ٢٧٥
سكى	٢٧ ٣٩٠	كمبر	٦ ١٣٥
لركنه	١٣ ١٩٠	غارياسين	٥٥٤٥
يعقوب آباد	١١ ٣٥٠	متارى	٥ ٠٥٥
روخرى	١٠ ٢٢٥	كنى	٢ ١٤٠

صنايع محليه صيرمه و اينجه ايشلنمش قماشلر ، پاموقدن منسوجات ، خالى ، كليم ، سجاده ، مواد سراجيه ، صنديق وفوچى كبى تخته‌دن قابلر ، كوزل چناق ودستى وسائره اعمالندن عبارت اولوب ، وقتيله مشهور اسلحهٔ جارحه دخى يپارلرديسه‌ده ، عدم رواجى بو صنعته سكته كتيرمشدر . تجارتى باشليجه كراچى اسكله‌سنده اجرا اولنوب ، سنوى اخراجاتى ٩٩ وادخالاتى ٩٤ مليون فرانق راده‌لرنده‌در . قره‌دن يعنى خراسان و پنجاب ايله اولنان تجارت ايسه ٨١٣٠٠٠ ادخالات و ٢ مليونى متجاوز اخراجات راده‌لرنده در . اخراجاتك ادخالاتدن زياده اولمسى مملكتك ثروت طبيعيه‌سيله معموريتنه بر دليلدر . اخراجاتى باشليجه پاموق ، يياغى و ذخاير متنوعه‌دن عبارتدر . برنجى طريق تجارتى سند نهرى اولوب، كراچى اسكله‌سندن بدأ ايدن بر دمير يول خطى دخى ايرماغك كنارندن كچه‌رك ، پنجابه كيرر، وهندستانك سائر خطلريله برلشير . بو خطدن (سكر) دن برشعبه شكارپوره طوغرى اوزانوب، بلوجستانك بركوشه‌سنى شق ايله قندهاره واصل اولور . شوسه‌لرى دخى مكمل اولوب ، هر طرفنه آرابه ايشلر . كراچيدن تحت‌البحر برتلغراف خطى فاوه واورادن براً استانبول طريقيله آوروپايه ممتد اولور . ديكر بر خط تلغرافى دخى بلوجستان و ايران طريقيله روسيه خطوطنه واصل اولور.

سند خطه‌سى ملوك ايراندن برنجى داريوس (اسفنديار) ك بر سردارى طرفندن ضبط اولنمش ايدى ايسه‌ده، ايرانيلرك النده قاله‌ميوب، بعده بيوك اسكندر طرفندن فتح اولنمشدى . اسكى مركزى (پتاله) اسمنده بر شهر اولوب، بعده شمدكى حيدر آبادك يرنده (بمنه) اسميله برشهر تأسيس اولنمشيدى، كه ايرانيلرك مؤسساتندن اولديغى اسمندن آكلا. شيليور . ملوك امويه زماننده عراق وايران واليسى بولنان مشهور حجاج بن يوسف طرفندن محمد بن قاسم ثقفى بر سريه ايله كوندريله‌رك ، ٩٣ تاريخ هجريسنده (ديبل) اسكله سنه چيقه‌رق ايكى سنه صكره و وقت مركزى بولنان (آلور) شهرينى دخى ضبطله ، پنجابه دخول ، و ملتانى دخى فتح ايتمشدر . او وقتدن برى سند ممالك اسلاميه‌دن اولوب، خلفاء عباسيه زماننده مسافه‌نك بعديتى سببيله برى ملتانده وديكرى عربلرك بنا كرده‌سى اولان منصوره‌ده ايكى كوچك حكومت تشكل ايتمشدى، كه بونلرك ايكنجيسى سند خطه‌سندن عبارت ايدى . بشنجى قرن هجرى اوائلنده سلطان محمود غزنوى سند خطه‌سنى ضبط ايدوب ، بونك طرفندن والى نصب اولنان ابن سنارك سلاله‌سى مرور زمانله اكتساب استقلال ايتمشدى . ٧٥٢ تاريخنده ابن سنار حكومتندن صكره، هندولردن (جادو) قومى مملكتى ضبط ايتمش ؛ وبونلردن ١٥ حكمدار كلوب، ٩٢٧ ده بونلر دن صكره ، سند خطه‌سى سلالهٔ چنكيز خاندن اولمق ادعاسنده بولنان آرغون وبعده ترخان وسائر تاتارقوملرك ضبطنه كچمش؛ ونهايت دهلى حكمدارى مشهور اكبر شاه سندى ضبط ،

ومولتان ایالتنه الحاق ایتمشدی . بعده (داود پوترا) قبیله‌سی سندك شمال جهتنده کسب استقلال ایدوب، شکارپور شهرینی تأسیس ایتمشلردی. چوق کچمه‌دن عم حضرت نبوی جناب عباس (رضه) ك نسلندن اولمق ادعاسنده بولنان (کلهورا) قبیله‌سی داودپوترا قبیله‌سنه غلبه چاله‌رق، بونلرك رئیسی یار محمد خان بلوجلردن سرایی قومنك امدادیله ١١١٣ ده شکار-پوری دخی ضبط ایتمش؛ ودهلی حکمداری اورنك زیب بوکا درجات پالتقی ترکه مجبور اولمش ایدی . بونك اوغلی نور محمد خان ملتانی دخی الحاق یلشیدی. ١١٥٢ ده نادر شاه دهلی‌یی ضبط ایتدیکی صره‌ده سندی دخی استیلا ایدوب، بونك دولتی طاغلدقده مشار الیه نور محمد خان قندهار حاکمی شاه احمد دورانی‌یه عرض اطاعته مجبور اولمغله ، شاه نوازخان عنوانیله سندده قالمش ؛ و بونك اوغلی غلام شاه بعض محاربه‌لردن صکره ، ١١٨٢ ده حیدر آباد شهرینی تأسیس ، و پایتخت اتخاذ ایتمشدر . انکلیزلر بونك زماننده سندده بعض تجارتخانه‌لر تأسیس ایدوب، بونك اوغلی سرافراز زماننده ترك ایتمشلردی . بو اثناده بر طاقم فتنه‌لر ظهور ایدوب ، نهایت ١١٩٨ ده بلوجیلرك سرایی قومنه منسوب میرفتح علی خان سند ریاستنه نائل اوله‌رق، قندهار-دن تصدیق اولنمشدی . آنجق بونك قبیله‌سی افرا-دندن هر بری امیرعنوانیله برطاقم دره بکلری ظهور ایدوب، انکلیزلر، فرانسزلرك دخولنی منع ایچون ، بونلرك چوغیله عقد معاهده ایتمشلردی . بعده کند-یلری داخی مملکتده اجرای تجارت ایدوب، آنجق برلشمه‌مك شرطیله امیرلرله معاهده‌لر عقد ایتمشلردر. نهایت ١٢٥٤ ده انکلیزلر افغانستان محاربه‌سندن صکره (بکار) قلعه‌سنی اشغال، وسندك سائر طرفلرینه ٥٠٠٠ عسکر ترك، وبیوك امیرك قندهار حکومتنه مدیون بولندیغی ویرکی بقایاسنك تأدیه‌سنی عقد ایتدیکی معاهده‌یه درج ایدوب ، امیر مشار الیه بو دینی ایفا ایده‌مدیکیچون، بوبهانه‌ایله انکلیزلر ١٢٥٩ ده کراچی، تته، سکر وروخری موقعلرینی استیلا ایتمشلر؛ وبونك اوزرینه قیام ایدن بلوجیلر ٥٠٠٠ تلفات ویره‌رك، مغلوب اولمغله ، انکلیزلر حیدر آبادی ضبط، وامیرینی ٢٠٠٠٠ تلفاتله مغلوب ایده‌رك، بتون سندی انکلیز ممالکنه الحاق، وامرایی بمبای وکلکته‌یه نقل ایتمش؛ وبر خیلی مدت صکره حیدر-آباده اقامتلرینه مساعده ایتمشلردر . یالکز خیرپور امیری انکلیزلره مماشاة ایتدیکیچون، مملکتنك مختاریت اداره‌سنی محافظه ایتمشدر .

سند { کشمیرده پنجابی تشکیل ایدن انهاردن (حلام) نهرینه تابع بر چای اولوب ، ٥٤٥٫٧ متره ارتفاعی اولان (جنسکر) طاغنك بعض بوزلی دره‌لرندن بالتشکل ابتدا غرب شمالی‌یه و بعده جنوبه طوغری آقار . مجراسی ١١٠ کیلومتره طولنده‌در .

سند { یاخود چوته — (Tchota Sindh) یعنی «کوچك سند» هندستانك مالوه خطه‌سنده کنك ایرماغنه تابع جنه نهر عظیمنه دو-کیلور بر چای اولوب ، خطهٔ مذکوره‌ده نبعانله ، راجپوتانه حکومات ممتازهٔ صغیره‌سنی واك زیاده کوا-لیورن ایچندن شمال وشمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ٥٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، صول کنارندن نهر مذکوره دوکیلور .

سند { ایران شعراسندن وکاشان ساداتندن اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

انسان یك هزار شود ازفتادکی
مردانه‌که خاك نشین کشت خرمنیست

سندابل { چین مملکتنك شهری اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سنداد { بصره ایله حیره آره‌سنده شط العرب قوللرندن بر نهر اولوب، اوزرنده‌کی مصنع قصریله مشهور ایدی .

سندافور { هندستانك شرق طرفلرنده بر شهر اولدیغنی جغرافیون عرب آثارنده محرردر .

سندافولات { بحر محیط چینیده و چینك (خانقو) اسکله‌سندن ١٠ مسافه‌ده واقع برآطه اولدیغنی شریف ادریسی جغرافیاسنده بیان ایدیور .

سندامنکلم { (Sendamangalam) هندستانده (مدراس) ایالتنك (سالم) سنجاغنده و سالمك ٣٤ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ٦٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ١٢٥٧٥ اهالیسی و دمیر خانه‌لری واردر .

سندان { (یاخود سندابون) هندستانك سند خطه‌سنده و دیبل ایله منصوره‌دن اون کونلك مسافه‌ده واقع برقصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، شمدی خراب اولسه کرکدر.

سندایی { (Sendaï) جاپونیه‌ده (نیپون) جزیرۀ کبیره‌سنك (ریقوزن) ایالتنده و (توکیو)نك ۳۱۰ کیلومتره شمال شرقیسنده و (هیروسه‌غاوه) نهری اوزرنده اوله‌رق منصبندن ۱۵ کیلومتره یوقاریده سنجاق مرکزی برشهر اولوب، ۷۷ ۵۳۵ اهالیسی، دمیر یولی ویك ایشلك تجارتی واردر.

— ینه جاپونیه‌نك (کیوسو) جزیره‌سنده (ساچومه) ایالتنده و (قاغوسیمه) نك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده بو اسمله بر قصبه بولنوب، (قاواس غاوه) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ۲۲ کیلومتره یوقاریده واقع و ۱٤ ٤۵۰ اهالی‌یی جامعدر.

سندباد حکیم { هندستان شعراسندن اولوب، ۷۷۶ تاریخنده اشعارینی جمع ایله، شاه محمود بهمنی نامنه بر دیوان ترتیب ایتمشدر.

سندر { (ابو عبد الله) صحابه‌دن اولوب، (زنباع الجذامی) نك کوله‌سی اولدیغی حالده، بر جاریه‌سنی اوپدیکیچون، بونك طرفندن خادم ایدلمش؛ ونزد حضرت نبوی‌یه کیده‌رك، شکایت ایتدیکنده. اعتاق بیورلمشیدی. بربنه توصیه بیورلمسنی طلب ایتمسی اوزرینه، «سنی هر مسلمه توصیه ایدرم» تبشیر نبویسنه مظهر اولمغله، حضرت ابا بکر وحضرت عمر (رضهما) طرفندن توقیر بیورلمش؛ وکندی آرزوسی اوزرینه مصره کوندریله‌رك، عمرو بن العاص طرفندن برخانه وبرخیلی اراضی ویرلمش؛ و اوراده وفات ایتمشدر. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

سندرجانه { (Sendourdjana) هندستانك (برار) خطه‌سنده شرق ایالتنك (امراواتی) سنجاغنده وامراواتینك ۸۵ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۷۸۰ ی مسلم اولمق اوزره ۸۵۰۰ اهالیسی واردر.

سندیه { (Sindia یاخود Sindyah) هندستان راجه‌لرندن اولوب، بهادرلقبیله ملقبدر. دهلی حکومتندن بالاستفاده، لاهور ایله کندیش وکنك ایرماقیله (کبی) کورفزی آره‌سنده واسعجه بر دولت تشکیل ایتمشدی، که ۱۰۲۰۰۰ مربع کیلومتره‌دن عبارت اولوب، ٤ ملیون اهالیسی وار ایدی. کندیسی انکلیزلره قارشی طوره‌بیلدیسه‌ده، اوغلی (دولت سندیه) ۱۸۰۳ ده مغلوب اولمغله، انکلیزلرك تحت اطاعتنه کیرمسنی منتج بر معاهده امضاسنه مجبور اولمشدر. الیوم مختاریت اداره‌سنی محافظه ایدن مملکتی دخی (سندیه) ومرکزی اسمیله (کوالیور) دینلمکده‌در. [«کوالیور» ماده‌سنه مراجعت.]

سنسونتپك { (Sensuntepec) آمریقای وسطینك سالوادور جمهوریتنده (قاباناس) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، سان سالوادورك ۶۰ کیلومتره شرق شمالیسنده واقع و ۶۲۷۰ اهالی‌یی جامعدر. بوره وفرطونه‌لری پك شدتلیدر.

سنغال { (Sénégal) آفریقای غربیده بیوك بر ایرماقدر، که سودان غربینك (بامباره) خطه‌سنده واقع (بافولابه) قصبه‌سنده برلشن (بافینغ) یعنی «قره چای» ایله باخوی یعنی «آق چای» دن ترکب ایده‌رك، غرب شمالی‌یه، بعده غربه ونهایت غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله، (سنت لویی)نك ۱۸ کیلومتره آشاغیسنده بحر محیط اطلاسی‌یه دوکیلور. مذکور ایکی نهردن (بافینغ) (فوتا-جالون) مملکتی طاغلرندن و ۱۰° ۳۰′ ۵۳″ عرض شمالی ایله ۱٤° ۲۸′ ٤″ طول غربیده نبعانله، شرقه وبعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن بر چوق چایلر آله‌رق، باخوی ایله برلشمزدن اول ٤۵۰ متره وسعتی واردر. باخوی ایسه شرقدن ونیجر حوضه‌سنی آیران طاغلردن کلوب، بر طاقم طار بوغازلردن کچر، وصاغ وصولدن برقاچ نهرك صوینی آله‌رق، مجراسنده بعض شلاله‌لر تشکیل وشایان تصویر اراضیٔ خالیه‌دن مرور ایدر. بافینغ ایله برلشمزدن وسعتی یالکز ۲۵۰ متره‌در. بو ایکی نهرك اجتماعندن تشکل ایتدکدن صکره، سنغال نهری منصبنه قدر یالکز ایکی نهرك صوینی آلیر، که بونلرك برنجیسی صاغدن کلن (قولو) چایی اولوب، (قاآرته) خطه‌سنك صولرینی جمع ایدر؛

ایکنجیسی ایسه (فوتاجالون) مملکتنك غرب جهتندەکی طاغلردن نبعانله، شماله طوغری ٣٥٠ کیلومترەلك جریاندن صکره صولدن سنغاله دوکیلور. مجراسنك آشاغیکی ١٤٠ کیلومترەلك محلی کوچك قایقلرك سیرینه صالحدر. سنغال ایرماغی فرانسه حمایەسی آلتنده بولنان بر طاقم یرلردن کچدکدن صکره، (مدینه) و (باقل) قصبەلرینه واصل اولنجه‌یه قدر جریان ایتدیکی یرلر عارضەلی اولوب، مجراسنك ایکی طرفنده ١٠٠ و ١٥٠ متره یوکسك تپەلر بولنور. بو تپەلرك اتکلری نهرك طوغری آقمەسنه مانع اولوب، مجراسنی پك طولاشیقلی بر صورته قورلر؛ وبر طاقم سرعتلی جریانلر وشلالەلر تشکیل ایدرلر: بو شلالەلرك اك بیوکی اولان (فویینه) شلالەسنك ارتفاعی ١٦ واکی ٥٠٠ متره در. (مدینه) نك اوست طرفندەکی شلالەدخی او قدر یوکسك ایسەده، کنیشلکی آزدر. (باقل) دن آشاغی مجراسنك میلانی پك آز اولمغله، فیضاننده صولری اووەیه یاییلوب، اراضی‌یی اسقا، وقایمق کبی بر چامور ترك ایدر، که طوپراغك قوهٔ انباتیەسنی تزیید وتقویه ایلر. بو قسم اسفلنده بر چوق تابعلری وار ایسەده، یالکز یاغمور موسملرنده سیل کبی آقوب، قوراقلق زمانلرنده صولری پك آز در. بونلرك چوغی بیوك قیالره واشجارله مستور آطەجقلره چارپەرق ایندکلرندن، مجرالرینك منظرەسی پك کوزلدر. سنت لوییدن باقله کیدن دمیریول خطنك بو چایلرك اوزرلرنده بر چوق کوپریسی وار در. مجرانك صول طرفی دها آلچق اولوب، نهرك فیضاننده صولر باشلیجه او طرفه یاییلیر. بو جهت زنجیلرله ومجرانك صاغ طرفی ایسه عرب وبربر اهالی ایله مسکوندر. مجرانك کنارلری اکثر محلرنده عناب وآقاسیا آغاجلریله مستوردر. آمریقا تمساخلرینه مشابه بر نوع جسیم تمساخلریله صوقوشلری چوقدر. فیضان میاه زماننده واپورلر وکمیلر باقل قصبەسنه قدر چیقارسەده، قوراقلق زماننده نهرك یتاغندەکی قیالر سیر سفائنه مانع اولیور. بر چوق یرلرنده صولر یاییلوب، بر طاقم کوللر تشکیل ایدر. حوضەسنده یاغمورلر موسمی مایسدن ایلوله قدر دوام ایتدیکندن، بو موسمده نهر فیضانده اولوب، منصبندەکی قوم سدینك ایکی طرفندن یوللر آچمغله، اوچ مترەیه قدر صو چکن کمیلر قولای کیررسەده،

تشرین اولدن نیسانه قدر سورن قوراقلق موسمنده نهرك صویی آزالدیغی کبی، دکیزك فرطونەلری دخی چوق اولمغله، طالغەلری قوملری بیغدیردیغندن، ومجرانك ایچندەکی قیالر میدانه چیقدیغندن، سیر سفائن ممکن اولەماز. مجراسنه قریب نهر ایکی قوله آیریلوب، ایکیسنك آرەسنده بر آطه تشکیل ایدیور، که فرانسه مصعبرینك مرکزی اولان (سنت لویی) شهری بو آطەنك اوزرندەدر. منصبك اوك طرفنده دخی نهرك دوکدیکی قوملر مرور زمانله طار واوزون بر آطه تشکیل ایتمشدر، که منصبك اوکنده بر تخته پرده کبی طوروب، نهر بونك ایکی طرفندن دکیزه دوکیلور. سنغالك مجراسی تقریباً ١٧٠٠ کیلومتره طولندەدر. (سنغال) اسمی (صنهاجه) اسمندن غلط اولوب، فرانسزلر اورایه ایلك ورودلرنده صنهاجه بربرلرندن بر قبیلەیی نهرك صاغ سواحلنده ساکن بولمغله، نهره بو اسمی ویرمشلردر.

سنغال { یاخود سنغامبیا (Sénègal, Séné-gambie) آفریقای غربیده همنامی اولان ایرماغك حوضەسیله جوارلرندەکی یرلری حاوی بیوك بر مملکت اولوب، نفس سنغال ایله بونکه برابر فرانسه تصرف ویا حمایەسی آلتنده بولنان سودان فرانسوی، «جنوبی نهرلر»، «آلتون ساحلی»، «فیل دیشی ساحلی» وبنین کورفزی مستملکاتندن مرکبدر. سنغامبیا اسمی دها عام یعنی (سنغال) یله (غامبیه) حوضەلرینی شامل وسنغال اسمی یالکز برنجی نهرك حوضەسنك آشاغی قسمندن عبارتدر. هر حالده ممالك مذکوره پك واسع اولوب، آرەلرنده انکلتره وپورتکیزه تابع بر طاقم سواحل ایله داخلنده بعض ممالك مستقله بولندقلرندن، جملەسنك بردن تعریفی مشکل اولمغله، شوراجقده یالکز نفس سنغالدن بحث ایدەجکز.

موقعی، حدود ومساحەسی. — نفس سنغال یاخود سنغامبیا مملکتی بحر محیط آطلاسی ساحلنده ٢٠°٤٦′٥٥″ عرض شمالیده واقع «آق برون» ایله ١٢°٢٠′ عرض شمالیده کائن (روقسو) برونی آرەسنده ممتد اولوب، شرقه یعنی آفریقانك ایچنه طوغری حدودی معین دکلسەده، فرانسەنك حمایەسنی آز چوق طانییان زنجی و عرب و بربر اقوامی مستثنی اولدیغی حالده، اصل فرانسه حکومتنه تابع اولان

سنغال مملكتی ١٦° طول غربی خطنه وپالكز سنغال نهری مجراسنده برآز دها ایلری‌یه یعنی (باقل) قصبه‌سنه قدر ممتد اولور. غرباً بحر محیط آطلاسی ایچنده الك زیاده اوزانان نقطه‌سی (یشیل برون) اولوب، ٢٠° طول غربی خطنه تقرب ایدیور. شمالدن جنوبه ممتد برمستطیل تشكیل ایدن بومملكتك ایچنده (غامبیه) نهرینك منصبیله مجراسنك قسم اعظمی انكلتره‌یه تابع اولوب، فرانسه مهجری ایچنده بر انكلیز مهجری بولنیور. بتونك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٥٨٠٠٠ مربع كیلومتره اولوب، بونك تقریباً ٨٠٠٠ كیلومتره‌لكی مذكور انكلیز مهجرینه عائددر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — بوقاریده حدودی بیان اولنان نفس سنغال دوز وآز عارضه‌لی بریر اولوب، سنغال نهرینك شمالنده عرب و بربر قبائلنك طولاشدیغی یرلرده ١٥٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اوله‌جق تپه‌لر بولنمدیغی كبی، مجرای نهرك جنوبنده بولنان زنجستان دخی بوندن دها آلچق اولوب، طاغلر دها ایلریده یعنی حدود مذكوره‌نك خارجنده بولنان وسنغال نهرینك منابعنی حاوی اولان (فوتاجالون) و (بامبوق) جهتلرنده بولنیور. مع هذا سنغالك اراضیسی بسبتون اووه اولمیوب، برطاقم تپه‌لری حاوی متموج برحالده بولنیور. انهاری مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان ومملكته بواسمی ویرن سنغال ایرماغیله قسم جنوبیسنده كائن (غامبیه) نهریدر. غامبیه مجراسنك قسم اعظمیله منصبی انكلتره‌یه تابع آیریجه بر مهجر تشكیل ایتدیكندن، بونك یالكز منابعیله مجراسنك یوقاری قسمی فرانسه‌یه تابع اولان سنغال مملكتنده بولنیور.

سواحل وجزایری. — سواحلی عمومیت اوزره آلچق واكثر محللرنده بطاقلق حالنده اولوب، یالكز ١٥° عرض شمالی خطی آلتنده كسب ارتفاع ایده‌رك، یشیل برون اسمیله ٤٠ متره ارتفاعنده بر برون تشكیل ایدیور، كه بتون آفریقا قطعه‌سنك الك غربی نقطه‌سی اولوب، قره‌یه اوچ كیلومتره كنیشلكنده بر برزخله مربوط مثلث الشكل بر شبه جزیره تشكیل ایدیور. اشجارله وجسامتلری مشهور اولان (باوباب) آغاجلریله مستور اولان بو برونك جنوبنده (غوره) اسمیله ٨٠٠ متره اوزون و ٣٠٠ متره كنیش قیالق برآطه بولنیور، كه ٢٥٠٠ اهالیی حاوی برقصبه واسكله‌سی واردر.

اقلیم وهواسی، محصولات وحیوانات ومعادنی. — سنغالده ایكی موسم حكم سوروب، بری كانون اول ابتداسندن مایس نهایتنه، ودیگری حزیران ابتداسندن تشرین ثانی نهایتنه‌دك دوام ایدر. برنجی موسمده اصلا یاغمور یاغمیوب، سنغال نهرینك صولری دخی پك آزالیر. بو موسمده گیجه‌لری میزان الحراره ١٠ درجه‌یه قدر اینرسه‌ده، اوكله‌یه طوغری ٢٣ وصحرای كبیر وسودان صیجاقلرندن گچن شرق روزكاری اسدیكنده، ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار. بو تحول صحته پك مضردر. یاغمورلر موسمنده وعلی الخصوص ایلك درت آینده پك چوق یاغمور یاغوب، میزان الحراره ٢٧ ایله ٣٠ درجه‌لری آره‌سنده بولنیورسه‌ده، موسمك اواخرنده طورغون صولرك كثرتندن مهلك صیتمه‌لر ظهور ایدر.

طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، یقین وقتلره گلنجه‌یه قدر عدم امنیت واقوام وقبائل آره‌لرنده‌كی نفاق وتفرقه اهالینك زراعتله اشتغالنه مانع اولوب، زراعت دخی اصول قدیمه اوزره اجرا اولندیغندن، اراضینك قوهٔ انباتیه‌سندن بحق استفاده اولنه‌مامقده‌در. مع هذا كوندن كونه كرك مزروعاتجه وكرك غرس اشجارجه ترقی كورلمكده‌در. سنغال نهری اورانك نیلی حكمنده اولوب، مزروعاتك مابه الحیاتی اولمغله، الك چوق محصولاتی نهر مذكورك مجراسی اطرافنده بولنوب صوانه‌بیان یرلردر. آورو پایه اخراج اولنان وباشلیجه منابع ثروتی عد اولنان محصولاتی كوزل بر یاغ ویرن برنوع حبوباتایله، برنوع آقاسیه آغاجندن چیقان ضمغ وكراسته ومرانفوزلقده مستعمل اخشاب متنوعه ایله بویاجیلقده واجزاجیلقده مستعمل نباتات متنوعه‌در. داری دخی كلیتله حاصل اولوب، یاغی چیقاریلیر. حیوانات اهلیه‌سی آت، اشك، صیغیر، دوه، قیون وكچیدن عبارت اولوب، الك چوغی عرب عشیرتلرینك النده بولنیور. آتلری كوچك ایسه‌ده، عرب جنسنه منسوبدر. قیونلرینك یاغیسی سیاه وقیصه ایسه‌ده، پك اینجه ویموشاقدر. حیوانات وحشیه‌سی آرسلان، زرافه، كیك، صوآیغیری، فیل، میمون وایكی نوع تمساحدن عبارتدر. طیوردن

يابانى و دوه قوشى وحشراتدن بيانى آرى ايله برنوع
بياض قرنجه وچكركه وسيورى سينك چوقدر .

اهاليسى، جنسيت ولسان ومذهبلرى. — سنغالك اهاليسى اراضيسنك وسعتيله متناسب اولميوب، آنجق ١٦٠٠٠٠ رادهلرنده در . بونلر اوچ جنسيته منسوب اولوب ، برنجيسى (مانديڭغ) جنسيدر، كه عرق زنجى يه منسوب اولوب، مملكتك اهالئ قديمه سى اولدقلرى حالده، برقاچ قوم وقبيلهيه منقسم اولوب، سنغالده وسودان غربينك سائر طرفلرنده ساكندرلر. ايكنجيسى (فولا) ياخود (پول) و دها طوغريسى (فلاح) قوميدر ،كه سودان شرقيدن وبلكه حبش ونوبه جهتلرندن غربه طوغرى يايلمش بيوك بر قوم اولوب، سودانك هر طرفنده منتشر بولنيورلر . بونلر سياهه قريب اسمر و قرمزى يه مائل بر رنكده اولوب، سياجه عرق قافقاسيدن هيچ فرقلرى يوقدر. ذكاوتلرى وهرنوع صنايع ومدنيته استعدادلرى دخى بركال اولوب، بونلر آفريقاى وسطى وغربيسنده وازان جمله سنغالده دين اسلامى نشر ايتمشلردر . بونلرك بعضلرى عشيرت حالنده ياشايوب ، چوغى زنجيلرله اختلاط ايدهرك مختلف اقوام وقبائل تشكيل ايتمشلردر . اوچنجيسىده سنغال مجراسنك شمالنده وتا مراكش حدودينه قدر بتون او صحاريده منتشر اولان عربلردر، كه عشاير حالنده ياشايوب ، بعض بربر قبائليله دخى ممزوجدرلر . فولالرله عربلر دين اسلامله متدين اولدقلرى كبى، مانديڭغ اقوام زنجيه- سنكده چوغى وقتيله دين اسلامى قبول ايدوب، پك آزلرى شرك وجهالتده قالمشلردر . بو وجهله سنغالده دين عمومى اسلامدر. آوروپا مهاجرلرى تجار وعسكردن عبارت اولوب، جملهسى اوچ بيك كشىيه بالغ اولماز. سنغالك مركز ادارهسى اولان (سنت- لوبى)دنصكره فرانسزلرك باشليجه مراكز تجارتلرى يشيل بورنده واقع (داقار) و(روفيسق) ايله قارشيلر- ندهكى آطهده كائن (غوره) قصبهلريدر. سنت لوييدن داقاره قدر بردمير يول خطى تمديد اولنمشدر. سنغال نهرى اوزرنده واقع داغانه ، سالاده وماتام قصبه- لرنده ايسه آوروپاليلر آزدر . بوقاريده تعريف اولنان حدودك خارجنده ومع هذا فرانسزلرك نفوذى آلتنده بولنان (باقل) و(مدينه) ايسه دها جميتلى ودها تجارتكاه يرلردر .

صنايع و تجارتى . — صنايع محليه پك كرى اولوب، بز وسائر بعض پموق منسوجاتله قيوجيلقه، دميرجيلكه وسائر احتياجات يتيمه يه متعلق اوفق تفك صنعتلردن عبارتدر . آوروپا ايله تجارتى خيلى ايشلك اولوب، سنوى اخراجاتى ٣٦ مليون فراقدن زياده وادخالاتى ٩½ مليون ر د سنده در .

اصول ادارهسى. تقسيمات ملكيهسى. — فرانسهنك آفريقاى غربيده واقع و « سنغال ايله ملحقاتى » ناميله معروف مستملكاتى نفس سنغال ايله « جونى نهرلر» وسودان فرانسوى اسملرله اوچ دائرهيه منقسم اولوب ، نفس سنغال فرانسه جمهوريتى طرفندن كوندريلن بر والى ايله برمجلس اداره وبرمجلس منتخب طرفندن اداره اولنور ؛ و پارس مجلس مبعوثاننه بر مبعوث كوندرمك حقنى حائزدر . مملكت قضالره وقضالر ناحيهلره منقسم اولوب ، قضالرك اكثرى عسكرى موقع قوماندانلرى طرفندن اداره اولنور . برآلاى ژاندارمه ، برلى عسكردن مركب يكى طا- بوريله بر بلوك سپاهى عسكرى و ايكى بطاريه طوپ ايله برفيلو واليلك قوماندهسى تحتنده بولنوب، صرف ملكيه ايشلريله وغراشير بر داخليه مديرى دخى واردر . مرانسز اهاليسى بولنان قصبهلرك بلديه دائرهلرى ومحاكم نظاميه سى دخى واردر. حكومت بر قاچ مكتب كشاد ايدوب ، يرليلرك چوجقلرينى دخى بومكتبلره جلب ايتمكه چاليشيورسهده، علماء اسلامك اجتهادينه قارشى كلنهميوب، داخل مملكتده اسلاميت كيتدكجه ترقى ايتمكدهدر . مسلمانلرك كنديلرينه مخصوص مكتب و مدرسهلرى و محاكم شرعيهلرى واردر .

احوال تاريخيهسى . — آفريقانك او جهتدهكى سواحلنده تا ١٣٦٤ تاريخ ميلاديسندن بعض نور- مانديهلى بحريون يناشوب. برطاقم اسكلهلر طوتمشلر- ديسهده ، بعده فرانسه اورالرينى اهمال ايدوب ، بو يرلرده پورتكيزليلر و بعده اسپانيوللر ، فلمنكليلر وانكليزلر او سواحلده برطاقم مستملكات ايدنمشلردى. نهايت فرانسزلر دخى اورايه ياناشوب، ١٦٢٦ده بر طاقم (ديپ) لى تجارلر بعض اسكلهلره مالك اولمشلر ايدى. ١٦٦٤ ده بونلر مذكور اسكلهلرى بر مستعمرات شركتنه ، و مؤخراً بو شركت « سنغال شركتى» عنوانيله تشكل ايدن ديكر برشركته صاتمش؛

و ١٦٧٧ و ٧٨ ده فرانسزلر غوره جزیره‌سیله یشیل برونی فلمنکلیلردن حرباً آلمغله، مملکت مذکوره بر قومپانیه‌دن دیکرینه کچه‌رك، هر قومپانیه بر مقدار توسیعنه چالیشمش ایدی. ١٨٠٠ تاریخنده انکلیزلر سنغالك بعض یرلرینی ضبط ایدوب، ١٨١٧ ده اعاده‌یه مجبور اولمشلردر. آنجق شرکتلر مملکتك ایچ طرفلرنده اسایش و انضباطی محافظه‌یه مقتدر اوله‌مدقلرندن، ١٨٥٤ ده فرانسه دولتی سنغالی کندی اداره‌سنه آله‌رق، بر جنرالك قوماندەسیله بر مفرزهٔ عسکریه سوق ایتمش؛ واو وقتدن بری سنغال مجبری ایچری‌یه طوغری توسیع حکم ونفوذ ایتمکده بولنمشدر. فرانسزلر اورادن آوروپاجه مجهول اولان سودان غربیده بر چوق کشفیات وتحریات جغرافیه اجرا ایتمشلردر.

سنغامبیا { (Sénégambie) [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله.]

سنغر { [«سنقر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سنغورلی { آنقره ولایتنك بوزغاد سنجاغنده و بوزغادك ٦٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق قزیل ایرماق مجراسنك ٤٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده و مذکور ایرماغه تابع دلیجه ایرماغه دوکیلن بر چایك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ١٥٠٠ قدری ارمنی وسائره وقصوری مسلم اولمق اوزره، ٥٢١٠ اهالیسی، ٥ جامع شریفی، ٣ مدرسه‌سی، ٤ کلیساسی، هر پنجشنبه کونی اجتماع ایدر بازاری وپازین حیوانات بازاری، اطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لریله مشهور میوه‌لری واردر. — سنغورلی قضاسی بوزغاد سنجاغنك شمال غربی قسمندن عبارت اولوب، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن نفس بوزغاد قضاسیله، غرباً وغرب جنوبی وشمال جهتلرندن قیرشهر سنجاغیله، شمالاً قسطمونی ولایتنك کنغری سنجاغیله، شمال شرقی جهتندن دخی چوروم قضاسیله محدوددر. شرق جنوبی وجنوباً وغرباً وغرب شمالی جهتلرندن دلیجه ایرماق مجراسی قضانك حدودینی تشکیل ایتمکله، میاه جاریه‌سی بو نهره منصب اولور. قزیل ایرماق دخی قضانك حدود شمالیه‌سنی تشکیل ایدیور. بو ایکی نهردن بشقه قضاده آقان چایلرك اك بیوکی مرکز قضادن کچنی اولوب، دیکرلری دره وسیل حکمنده‌در. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، قسم شمالیسی اورمانلرله مستوردر. بو اورمانلرك آغاجلری باشلیجه میشه وچامدن عبارت اولوب، خیلی کراسته ومحروقات قطع اولنور. سلمانلی ناحیه‌سیله برابر ١٧١ قریه‌دن مرکب اولوب، ٢٠٠٠ قدری ارمنی و سائره اوله‌رق خرستیان و قصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ٢٩٢٠٨ اهالیسی واردر. اراضیسی تقریباً ٩٠٠٠٠٠ دونمدن عبارت اولوب، ٣٥٠٠٠٠ دونمی مزروع، ٣٢٥٠٠٠ دونمی مرعا وقصوری اورمان واراضیٔ خالیه‌در. طوپراغی اولدقجه منبت اولوب، محصولاتی بغدای، آرپه، یولاف، مصر، داری، بورچاق، نخود، مرجك وسائر حبوباتله الما، آرمود، زردالی، اوزوم، اریك، آیوه وسائر میوه‌لردن وخیلی مقدار پاموقدن عبارتدر. سنوی تقریباً ٥٣٠٠٠٠ کیله بغدای و ٢٦٠٠٠٠ کیله آرپه حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی ٦٤٩٠٢ قیون، ٢٩٧٣٣ عادی کچی، ٥٤٨٣١ تفتیك کچیسی، ١٨٢٤٤ صیغیر، ١٨٢٣ مانده، ٤٩٥٨ مرکب، ١٣٢٩ آت، ٨٠ استر و ٥٥١ دوه‌دن عبارتدر. معمولات صناعیه‌سی کلیم، سجاده، عبا وپاموقدن بز ایله لوازم ضروریه‌یه متعلق شیلره منحصردر. درون قضاده ١٥٦ جامع، ١٧١ مکتب، ٣ کتبخانه، ٤ مدرسه، ٣ کلیسا، ٣ خرستیان مکتبی، ٤ ی کارکیر اولمق اوزره ١٤ کوپری، ٣١٠ چشمه، ١ حمام، ٣ خان، ٨ فرون، ١٩٤ دکان وسائره موجوددر. داخل قضاده واقع نفس کویی قدیم (تاویوم) ك وبوغاز کویی دخی (پتریوم) شهر قدیمنك موقعلرنده واقع اولمغله، بونلرك طرافنده وسائر بعض محللرده دخی برچوق آثار عتیقه وبعض خرابه‌لر بولنور.

سنغوره { (Sengora) مالاقه شبه‌جزیره‌سنده سیام دولتنه تابع بر کوچك حکومت ومرکزی اولان بر قصبه اولوب، حکومت مذکوره ٧° ایله ٨° عرض شمالی آره‌سنده وشبه جزیرهٔ مذکوره‌نك ساحل شرقیسنده ٥٠ کیلومتره ایچری‌یه قدر ممتد اولدیغی حالده، شمالاً (تالونغ)، غرباً (کده)، جنوباً دخی یانانی حکومات صغیره‌سیله محدوددر. دکیزدن ایکی آلچق آطه ایله آیرلمش بیوك بر کولی وبو کوله دوکیلور برقاچ نهری واردر.

اهالیسی صیاملی ، ملایی وچینلیدن مرکب اولوب، ملایلر مسلمدر .

سنغونه { (Sengoué) آفریقای جنوبیده (زامبز) یرماغنه تابع وبونك مجرا- سنك وسطلرینه دوکیلور بر نهر اولوب ، (مانیکه) قومنك مملکتنده واووەلق بر محلده اولەرق، ١٨° ٣٠′ عرض جنوبی ایله ٥٠′ ٢٦° طول شرقیسنده نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری جریان و بر طاقم چایلر اخذ ایدەرك، ١٧ عرض جنوبیده (زامبز)ه دوکیلور. مجراسی هنوز مجهولدر .

سنفلدر { (Senfelder) لیطوغرافیا یعنی طاش طباعتنك موجدی اولوب، ١٧٧١ ده چهستانك پراغه شهرنده طوغمش، و ١٨٣٤ ده وفات ایتمشدر. بر آقتورك اوغلی اولوب، کندیسی‌ده ابتدا بو صنعته سلوك ایتمش ایسەده ، موفق اولە- مدیغندن، محررلکه قرار ویرەرك ١٧٩٢ و ٩٣ده ایکی تیاترو اویونی یازوب ، مونیخده اوینانمش ایسەده ، بو اثرلری رغبت عمومیه‌یه مظهر اولە- مدیغجون ، موسیقی نوطەلری ستنساحیله چکینمکه مجبور اولوب، بونلری حك ایچون، ماقیر لوحەلری یرینه، ادارەیه رعایةً طاش قوللانمش؛ و بو سبیله لیطوغرافیا حقنده ابتدائی بر فکر حاصل ایدوب ، برچوق موانع ومشکلاته دوچار اولدقدن صکره ، ١٧٩٦ ده مونیخده قرال سراینك موسیقی مدیری (غلایستر) ایله عقد شرکت ایدەرك، تجارتی اجرایه باشلامش؛ و بو صنعتی آوروپانك باشلیجه شهرلرنده نشر واعلان ایچون، برمدت سیاحت ایتدکدن صکره، ١٨١٠ده مونیخده حکومتك لیطوغرافیاسی مدیریتنه نصب اولنمش؛ و وفاتنەدك بو مأموریتده بولنمشدر. «لیطوغرافیا صنعتی» عنوانیله ١٨١٩ ده مونیخده برکتاب دخی نشر ایتمشدی .

سُنْقُر { ماحود سنقر (مظفر الدین —) فارسده حکومت سورن اتابکان ملوکنك برنجیسی وبو دولتك مؤسسی اولوب، (مو- دود بن سلغر)ك اوغلیدر. جدی وپدری وکندیسی دخی اتابك عنوانیله سلاجقەنك خدمتنده بولنوب ، سلطان مسعود سلجوقی زماننده و ٥٤٣ تاریخنده فارس حاکمی اولمغله. شیرازی مرکز اتخاذ ایتمش؛ وبعده سلجوقیلرك ضعفیله بعض احوالدن بالاستفاده، اعلان استقلال ایلمش ایدی . عدل وحقانیتله ١٣ ییل حکومت سوروب، برچوق خیرات تأسیسنه موفق اولمش؛ و ٥٥٦ ده وفات ایتمشدر . برادری زنکی خلفی اولوب ، اوغلی طغرل دخی زنکینك اوغلی تکلەدن صکره دردنجی حکمدار اولمش؛ و بعده حکومت ینه زنکینك نسلنه انتقال ایدوب، سنقرك ذریتندن بشقه حکمدار کلمشدر .

سنقه { (Seneca) ممالك مجتمعەنك (نیویورق) جمهوریتنده بر کول وبر نهر اولوب ، کول جمهوریت مذکورەنك شمال غربی جهتنده وفضلهٔ میاهلری اونتاریو کولنه دوکیلن کوللر آرە- سنده واقعدر. مذکور کوللرك اك بیوکلرندن او- لوب، ١٦٦ مربع کیلومترە مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. بعض جدوللر واسطەسیله (اوبه) کولیله اختلاط ایدوب ، کرك بو جدوللردە وکرك کولك ایچنده واپورلر ایشلر . — سنقه نهری ایسه (قایوغه) کولنك آیاغی حکمنده اولوب ، دها بر طاقم کوللرك آیاقلریله برلشدکدن صکره، اونتاریو کولنه دوکیلور. مجراسی ١٠٠ کیلومترە طولنده اولوب، سیر سفائنه صالحدر .

سنقه فالس { (Seneca Falls) ممالك مجتمعەنك نیویورق جمهوریتنده و (اوسوغو)نك ٦١ کیلومترە جنوب غربیسنده اولەرق (سنقه) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٦٨٥٥ اهالیسی و مذکور نهرك شلالەسیله چویریلیر زراعت ماکینەلریله طلومبه، یوك منسوجات وسائره فابریقەلری واردر .

سنك { (Sénèque) بو اسمله اسکی روما- لیلرده بابا اوغل ایکی ذات کلمشدر : برنجیسی خطبه ایرادندەکی اقتدار ومهارتیله مشهور اولوب ، میلاددن ٥٨ سنه اول اسپانیانك قوردو (یعنی قرطبه) شهرنده طوغمش؛ و رومایه کلوب، برخیلی وقت ادبیات تدریسیله وقت کچیردکدن صکره ، ٣٢ تاریخ میلادیسنده وفات ایتمشدر . فوق العاده قوهٔ حافظەسیله مشهوردر . بعض خطیبلرك ایراد ایتمش اولدقلری نطقلری بر کره ایشیتمکله، حفظ ایدوب ، ضبط وتحریر ایدەرك، بر مجموعه وجوده کتیرمشدر، که بعض اقسامی موجود

اولوب ، روماالرك او وقتكی اخلاق و عادتلرینی تصور ایتمكله، شایان اهمیتدر .

— ایكنجیسی برنجینك اوغلی اولوب ، ۳ تاریخ میلادیسنده قوردووه طوغمشدر . ابتدا پدرندن ادبیات وفصاحتی اوكرنوب، آووقات اولمش ایسه‌ده، بعده بو صنعتی تركله، فلسفه‌یه سلوك ایتمش؛ وكندی فلسفه‌سنی تدریس ایچون بر مكتب مخصوص آچمش ایدی. قالیغوله‌نك وفاتندن صكره، امور حكومته قاریشوب، بعض مناصب عالیه‌یه نائل اولمش؛ وقلودك زماننده جرمانیقوسك قیزی و ایمپراطورك یكنی اولان (یولیه) ایله بعض مناسبات جنایتكارانه‌ده بولندیغی (مسالینه) طرفندن ادعا اولنه‌رق ، ٤١ تاریخ میلادیسنده قورسیقه‌یه نفی اولنمشدی . سكز سنه منفی قالدقدن صكره، یكی ایمپراطوریچه (آغریپینه) نك شفاعتیله عفو اولنه‌رق، بونك اوغلی (نرون) ك مربیلكنه نصب اولنمشدی. نرون ایمپراطور اولدقده، كندیسنی وكلایی صره‌سنه قویمش ایسه‌ده ، ٦٥ تاریخنده كندی كندینی اولدیرمكه مجبور اولوب، طمارلرینی آچدیره‌رق، قانی آققمغله تلف اولمشدر . نصایحی حاوی وفلسفه‌یه متعلق برچوق رسائلی ایله بعض هائله‌لری موجوددر .

سنكل

(Senguel) ونام دیكرله ریوشیقو (Rio Chico) آمریقای جنوبیده آرجنتین جمهوریتنك (پاتاغونیه) خطهٔ واسعه‌سنده و (شوبوت) ایالتنده برنهر اولوب، آند سلسله‌سنك شرقنده ٤٥° عرض جنوبیده واقع كنیش بر كولدن خروجله، شرقه، بعده شرق جنوبی‌یه ونهایت شرق شمالی‌یه طوغری جریان ایده‌رك ، ۸۰۰ كیلومتره قطع ایتدكدن صكره، (شوبوت) ایرماغنه دوكیلور. مجراسنك اورته‌لرنده آلچق بر یرده یاییلوب ، ایكی كنیش كول تشكیل ایدر . بو كوله كیرمزدن اول انی ۲۰ وعمق بریچق متره اولوب ، چایرلرله محاط كوزل بر وادیده آقدیغی حالده، كولده صویی تبخر ایتمكله خروجنده صویی دها آز ومجراسی قیالق و قورو یرلرك آره‌سنده طار وصرب بوغازلردن عبارتدر .

سنك مصطفی پاشا

[« مصطفی پاشا (سنك—) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سنكیلی

(Senghileï) روسیه‌نك سیمبیرسك ایالتنده وسیمبیرسكك ٤٧ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (وولغه) نك ساحل یمیننده قضا مركزی برقصبه اولوب، ۵۱۷۰ اهالیسی واردر.

سنلی

(Senlis) فرانسه‌نك (اوآزه) ایالتنده و (بووه) نك ٤٤ كیلومتره شرق جنوبیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ۵۹۲۵ اهالیسی ، دمیر یولی ، پاپاسلره مخصوص مكتبی، ۱۵۰۰۰ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، موزه‌سی، آثار عتیقه جمعیتی ، فدانلغی ، طاش اوجاقلری، بخارلی حرازلری، ساعت زنبركی، مقوی، بز وسائره فابریقه‌لری واطرافنده بعض آثار عتیقه‌سی واردر .

سنوسی

(سیدی محمد بن علی) متأخرین علما ومشایخك مشاهیرندن اولوب، طریقت شاذلیه قوللرندن برینك مؤسسیدر. ۱۲۰۶ تاریخنده جزایرك وهران ایالتنه تابع (مزومه) قصبه‌سنده طوغوب، تحصیل علم ایتدكدن صكره، مراكشه چكلمش؛ وصكره مملكتنه عودت ایدوب ، بر مدت تدریس علوم ایله جزایرك ایچ طرفلرینی كزمش؛ وبعده مكهٔ مكرمه‌یه عزیمت ایدوب ، اثنای راهده بر مدت مصرده اقامت وتدریسله اشتغال ایده‌رك ، مكه‌ده مشایخ شاذلیه‌دن شیخ احمد بن ادریسك مریدی و بونك وفاتنده خلفی اولوب، یمنه دخی بر سیاحت ایتمش ؛ ونهایت بنغازی‌یه عزیمت ایده‌رك، ابتدا (البیضا) ده بر زاویه تأسیس ایتمش؛ ومریدلری كوندن كونه چوغالمقده اولوب ، بونلردن بعضلری مغربك بعض طرفلرنده زاویه‌لر آچمشلر ایدی. تدریس و عبادتله مشغول اولمق اوزره ، دها تنها بولنمق ایچون ، چولك ایچ طرفلرینه چكیلوب، مصر ایله بنغازی حدودنده بولنان (فرجه) واحنده وقتیله مزارلق بولنمش اولان بر مغاره‌یی مقر اتخاذ ایتمش؛ و ٦ سنه صكره بر زاویه تأسیس ایلمشدی. ۱۲۷٦ تاریخنده ارتحال ایدوب، اوغلی (سیدی محمد مهدی) خلفی اولمشدر . مریدان وزوارك كثرتی حسبیله زاویهٔ مذكوره كیتدكجه توسیع اولنه‌رق ، برچوق دائره‌لردن تركب ایتمشدر.

سنوقای

(Sen-O-Kaï) چینه تابع (یونان) ممالكت اسلامیه‌سنك (تالیفو)

ايالتنده وتاليفونك ٢٣٠ كيلومتره شمال شرقيسنده و(يان چه‌كانغ) نهرى اوزرنده معمور وتجارتكاه بر شهردر.

سنه (Senne) بلجيقه‌ده (اسقو) ايرماغنه دوكيلن (روپل) نهرينه تابع (ديله) نهرينه دوكيلور بر چاى اولوب، (هانيو) ايالتنده نبعانله، ابتدا شمال غربي‌يه و بعده شمال شرقي‌يه طوغرى جريان ايده‌رك، برابانت ايالتنه كيرر؛ ونهايت (بروكسل) شهرى ايچندن كچه‌رك، واوراده بر ايكى صنعى جدوله اختلاط ايده‌رك، سير سفائنه خدمت ايدر. طغيانندن بروكسلى محافظه ايچون مكمل سدلر ورمجرالر انشا اولنه‌رق، بر خيلى مسافه‌ده دخى بر آلتندن كچيرلمشدر.

سنه (Soulina) رومانيانك دوبريجه خطه‌سنده وطونه‌نك منصبنه قريب آيرلديغى قوللردن همنامى اولان بر قولك آغزنده تجارتكاه بر قصبه واسكله اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى واردر.

سنهار (Senaar) توراتده جزيره‌نك قسم اسفلنه يعنى ديار ربيعه‌يه وريلان اسم اولوب، طوفاندن صكره بابلك تأسيسنه‌دك اولاد نوحك سنهار اووه‌سنده اقامت ايتدكلرى مذكوردر.

سنهار (Senaar, Dar-Sennâr) ياخود دار سنهار سودان شرقيسنده نيلى تركيب ايدن بحر ابيض ايله بحر ازرق آره‌سنده بر بر اولوب، غرباً بحر ابيض‌له كردفاندن آيرلمش اولديغى حالده، شرقاً نيله تابع (آتباره) نهرينه، شرق جنوبى جهتنده حبش حدودينه، جنوباً دخى (فاز اوغلى) طاغلرينه‌دك ممتد اولور. اراضيسى آز متموج اولوب، اك يوكسك تپه‌لرينك اوچ درت يوز متره‌دن زياده ارتفاعلرى يوقدر. بحر ازرقك حبش حدودندن كلير ايكى تابعى دخى اولمغله، مملكتده درت نهر جريان ايدوب، فيضانلرنده براقدقلرى چامورلرله طوپراغك قوهٔ انباتيه‌سنى آرتيريرلر. اوچ موسمى اولوب، كانون ثانيدن مارده قدر سورن قيش موسمنده شمال روزكارى اسمكله، كيجه‌لرى خيلى صوئوق اولور. ماردن حزيرانه قدر حرارت وقوراقلق پك زياده‌در. حزيران اواخرندن كانون اوله‌دك ياغمورلر موسمى اولوب، خريف عد اولنور. بو موسمده اورته‌لق زمرد كبى اولوب، اهالى بو موسمده باشليجه محصوللرى اولان دارى ايله سيسام، مصر، پاموق، توتون وبعض سبزه‌لر اكرلر. آنجق نهرلرك فيضانندن بعض بطاقلقلر تحصل ايتديكندن، بو لطيف موسمده صيتمه وسائر خسته‌لقلر اكسيك اولماز. نهرلرك مجرالرى اوزرنده بعض اورمانلرى واردر. فيل، كركدان، زرافه، غزال وبيانى طوموز كبى حيوانات وحشيه حبش طاغلرندن نادراً سنهار اووه‌لرينه اينرلرسه‌ده، نهرلرده تمساح وصو آيغيرى واورمانلرده قورت، تيلكى، صيرتلان، بيانى كدى وميمون كبى حيوانات چوقدر. حشراتى‌ده چوقدر. حيوانات اهليه: آت، مركب، دوه، صيغير، مانده، قيون، كچى وطاوقدن عبارتدر. على العموم حيواناتى كوچك وعادى وقيونلرينك يباغيسى آزدر. اهاليسى حبشى اقواميله عربلردن مركب اولوب، رنكلرى آز چوق سياه وآنجق سيمالرى دوزكون و اعضاى بدنلرى پك ظريفدر. جمله‌سى دين اسلامله متدين ولسان عربى ايله متكلمدرلر. تنبلكى سودكلرندن، زراعتله اوغراشمقدن ايسه، اوفق تفك شيلر صاتمغى ترجيح ايدرلر؛ وجراحلق وچيقيقجيلقله مصره قدر كليرلر. ايكى اوچ قرن اول سنهارده يرلى بر حكومت تشكل ايدوب، اطرافى دخى كندى حكمى آلتنه آلمش ايكن، ١٢٣٧ تاريخنده ذاتاً ضعف و تفرقه‌يه دوشمش اولان حكومت مذكوره منقرض اولوب، سنهار محمد على پاشا مرحوم طرفندن فتح، ومصره الحاق اولنمشدى. نهايت بوندن بر قاچ سنه اول معهود مهدى طرفندن سائر سودان شرقى ممالكيله برابر ادارهٔ مصريه‌دن فك اولنمشدر. مركزى همنامى اولان بر قصبه اولوب، نيل ازرق اوزرنده (مسلميه) اسميله ١٠٠٠٠ اهاليى حاوى بر قصبه‌سيله ديكر بر قاچ معموره‌سى دخى واردر.

سنهار آنف البيان دار سنهارك مركزى بر قصبه اولوب، نيلى تركيب ايدن ايكى قولدن بحر ازرق اوزرنده وخرطومك ٢٥٤ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ١٣° ٣٦′ ٥١″ عرض شمالى ايله ٣١° ٢٤′ ٣٤″ طول شرقيسنده واقعدر. وقتيله مركز حكومت ايكن پك معمور بولنمش ايسه‌ده، شمديكى حالده يالكز ٨٠٠٠ اهاليسى واردر، واكثر طرفلرى خرابدر.

سنی { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، عن اصل سمنه‌رەلی اولدیغی حالده ، طول مدت آمدده (یعنی دیاربکرده) اقامت ایتمکله، اورالی اولمقله شهرت بولمشدر . اکثر اشعاری رباعیاتدن عبارت اولوب ، شو رباعی او جمله‌دندر :

بزکیم اوزمز آکلامدق ناداننز
اسرار وجودی بیلدك حیرانز
الحق بولدر آکلایه بیلدك چون کوی
چوکان قضا الندە سرکرداننز

سنین { صحابەدن ایکی ذاتك اسمی اولوب ، بری فتح مکەدە حاضر بولنان (ابو جیلة القمری) و دیکری (سنین بن واقد الانصاری) در .

سنینو { (Senjenö) نوروجك ساحل شمالیسی قارشیسنده برآطه اولوب ، (هندو) دن صکره نوروج جزایرینك اك بیوکیدر. جنوباً وشرقاً طار بر بوغازله قره‌دن آیرلمش اولوب، شمال شرق جهتنده (قوالو) وغرب جهتنده (آندو) جزیره‌لری و جنوب شرقی جهتنده دخی بر چوق کوچك آطه‌لر بولنیور . شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ۷۵ و اك کنیش یرنده اکی ٤٩ کیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٦٦ مربع کیلومتره‌در . اهالیسی ۳۳٤۰ کشی اولوب، باشلیجه بالیقچیلقله یاشارلر . اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، بطاقلقلری‌ده چوقدر . ساحل غربیسنده بر نیکل معدنی واردر .

سنینه { (بنت محنف النکریه) صحابیاتدن اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویه‌سیدر .

سو { اوژن — (Eugène Sue) فرانسه مشاهیر حکایه نویسانندن اولوب ، ١٨٠٤ تاریخنده طوغمش ؛ وآباء واجدادی فن جراحیده مشاهیردن بولنمغله، کندیسی دخی ابتدا بو فنه انتساب ایده‌رك، عسکر و بحریه جراحلغنده بولنمش؛ وبعده ترك خدمت ایده‌رك، ادبیاتله توغله باشلامش؛ وبر چوق حکایه کتابلریله دولتلرك قوای بحریه‌لری حقنده ایکی تاریخ یازمشدر . ١٨٤٩ده مجلس مبعوثانه انتخاب اولنه‌رق، ١٨٥١ وقوعاتی اوزرینه، فرانسه‌یی ترکله، (آنسی)یه چکلمش ؛ و ١٨٥٧ ده اوراده وفات ایتمشدر. حکایه کتابلری پك مشهور اولوب ، ٦٠ جلد تشکیل ایدیور . اکثر آثارنده عباره‌سی مهمل و ه سرسری یهودی ، کبی بعضلرینك پك زیاده تفصیل وتطویل ایدلمش اولمسی جای تعریضدر .

سواء { صحابه‌دن ایکی ذات اولوب ، بری بنی عامردن (سواء بن خالد) در، که (حبه بن خالد)ك برادریدر . — دیکری (سواء بن قیس المحاربی) در، که حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزه بر قیصراق صاتمش ایکن ، بعده انکار ایتمکله، خزیمه شهادت ایتمشیدی.

سوابه { (Souabe) و آلمانجه اشوابن (Schwaben) آلمانیه‌نك جنوب غربی جهتنده بر خطهٔ قدیمه اولوب، حدودی تمامیله معین اولمدیغی حالده، شرقاً باویره، شمالاً تورینکه، غرباً قره اورمان ایله محاط وجنوباً (رین) ایرماغی مجراسنك بریسنده اسویچره‌نك ایچنه ممتد اولور ایدی. مرکزی (زوریخ) شهری اولوب، قونستانسه، اوغسبورغ، اولم، توبینکه، باده، هال ، وینفلد، نوردلنغ واسلینغ دخی باشلیجه قصبه‌لرندن ایدی . بو مملکت اوتنجی قرن میلادیده بو اسمله تسمیه اولنمغه باشلایوب، دها اول (آلمانی) اسمیله معروف ایدی . بر خیلی مدت بر دوقه‌لق تشکیل ایدوب، بر طاقم دره بکلکلرینه منقسم ایدی.

سوآسون { (Soissons) فرانسه‌نك (اسنه) ایالتنده و (لائون)ك ۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (اسنه) نهرینك ساحل یسارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۸۸۰۸ اهالیسی، داخلی مکتبی، صاغر ودیلسزلره مخصوص مکتبی، کتبخانه‌سی ، استحکاماتی، کنیش سوقاقلری، کوزل ابنیه‌سی ، دمیر یولی ، مشهور فصولیه‌سی و بغدایی ، بز وچوخه وسائره فابریقه‌لری و پشلك تجارتی واردر. مرووینجیان زماننده بیوك و مشهور بر قصبه اولوب، او وقتدن قالمه بر سرایی وبرقاچ اسکی کلیساسی‌ده واردر .

سوآنیه { (Soignies) بلجیقه‌نك (هانیو) ایالتنده وسنه نهری اوزرنده اوله‌رق (مون) ك ١٥ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی، ایپلیك ودانتله

وبز فابریقه‌لری، اسکی بر منامتری وجوالرنده بر نوع ماکی طاش اوجاقلری واردر.

سواد صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (سواد بن زید الانصاری الخزرجی السلمی) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (سواد بن عمرو الانصاری النجاری) كه غزیه وسراقه‌نك برادری اولوب، بعده بصره‌ده ساكن اولمشیدی. — (سواد بن غزیة الانصاری) كه بدر غزاسنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب، جانب حضرت نبویدن خیبر عاملکنه نصب بیورلمش ایدی. بدر غزاسنده (خالد بن هشام المخزومی) یی اسیر ایدن بو ذاتدر. — (سواد بن قارب السدوسی) كه جاهلیتده كاهن اولوب، كوردیكی بر رؤیا اوزرینه نزد حضرت نبوی‌یه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. طبعت شعریه‌سی دخی وار ایدی. — (سواد بن قطبه) كه ١٨ نجی سال هجریده (سوید بن مقرن) ایله برابر جرجانه داخل اولان صحابه‌دندر. — (سواد بن یزید یاخود بن زید الانصاری السلمی) كه بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر.

سِواد «قرارتی» دیمك اولان بو اسم بین العرب عراق عربه وموصله قدر اولان جزیره‌یه وفرات ودجله وادیلرینه اطلاق اولنور. سبب تسمیه‌سی‌ده بو یرلرك او وقتلرده بتون باغ وباغچه ومزروعاتله مستور اولمسیله اوزاقدن بر قرارتی كبی كورنمسیدر. بو یرلرك چنكیزك خروجندن اول غیرمنقطع بریشیللك تشكیل ایدوب، باغ وباغچه واكین ایله مستور وهر بر قاریش یرنده بر شهر وقصبه بولنوب، قراسی متصل كبی بر حالده بولنمش اولدیغی او وقتلرده یازلمش اولان جغرافیون عرب آثارندن منفهم اولیور. جریب باشنده آلنان ویركی، عشردن دون اولدیغی حالده، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) زماننده ١٢٨ ملیون درهمه بالغ اولور ایمش، كه بش ملیون عثمانلی لیراسندن زیاده ایدر. عمر بن عبد العزیز زماننده، حجاج بن یوسفك كثیرمش اولدیغی خرابیتله برابر، ١٢٤ ملیون درهمدن عبارت ایدی. خلفاء عباسیه زماننده سوادك معمورتی درجهٔ اعلایه واصل اولمغله، بو ویركینك تضاعف ایتمش اولدیغی دخی ملحوظدر. سوادك احاطه ایتدیكی یرلر قربنده بولنان شهره اضافتله سواد كوفه، سواد بصره، سواد بغداد الخ اسملریله دخی یاد اولنوردی. — دیكر بعض بیوك شهرلرك اطرافنده بولنوب‌ده مزارع وباغ وباغچه‌لری چوق قراء كثیره‌سی اولان بعض نواحی‌یه دخی (سواد) اسمی ویریلوب، قربنده بولندقلری شهرك اسمنه اضافتله استعمال اولنوردی.

سَوارقیه مكهٔ مكرمه ایله مدینهٔ منوره آره‌سنده بنی سلیمه عائد ونجددن معدود بر بیوك قریه اولوب، باغ وباغچه‌لریله ومیوه‌لرینك كثرت ولذتیله مشهور اولدیغی وچارشیسی وجامعی اولوب، خیلی تجارت اولندیغی كتب عربیه‌ده مسطوردر. مشاهیر فقها وشعرادن ٥٣٨ تاریخنده طوسده وفات ایدن ابو بكر محمد بن عتیق السوارقینك وطنیدر.

سَواكن بحر احمرده نوبه ساحلنده وجده‌نك ٢١٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده خدیویت مصریه‌یه تابع بر قصبه واسكله اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، كوزل لیمانی، قهوه وسائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی، مرجان صیدی وعدن خطنه مربوط تحت البحر تلغراف خطی واردر. تا سلطان سلیمان اول زماننده ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنه‌رق، بر خیلی وقت حبش ایالتی نامیله بحر احمرك سواحل غربیه‌سنی شامل ایالتك مركزی بولنمشدر. قصبه‌نك بر قسمی ساحلده وبر قسمی ساحله قریب بر كوچك آطه‌ده‌در.

سوان بو اسمله هندستانده اوچ قصبه واردر:

برنجیسی پنجاب خطه‌سنده دهلی ایالتنك (كرنل) سنجاغنده وكرنالك ٧٢ كیلومتره شمالنده واقع اولوب، ٢٤٥٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٧٢٠ اهالیسی واطرافنده واسع پرنج تارله‌لریله بر كوپریسی وبعض خرابه‌لری واردر.

— ایكنجیسی بهار خطه‌سنده پاتنه ایالتنك (سران) سنجاغنده وچاره‌نك ٦٣ كیلومتره شمال غربیسنده واقع اولوب، ٥١٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ١٣٣١٠ اهالیسی، مقبول چناق چوملك ودستیلری، باقیردن آوانیسی وباصمه دستگاهلری واردر. ایچندن كچن (داها) نهری هر موسمده سیر سفائنه صالحدر.

— اوچنجیسی سند ایالتنك کراچی سنجاغنده وکراچینك ١٩٤ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق سند ایرماغنك ساحل یمینی قربنده وکراچیدن لاهوره کیدن دمیر یول خطی اوزرنده واقع اولوب، ٤٥٢٥ اهالیسی وذخایر ومنسوجات تجارتیله خالی وچناق چوملك عملخانەلری واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، بیوك اسکندرك بنا کردەسی اولدیغی مروی اولان قدیم بر قلعەسی ومظنهٔ کرامدن (لال شهباز) اسمنده بر ذاتك مطنطن تربەسی واردر.

سوانغه { (Sévanga) قافقاسیەنك روان ایالتنده واقع (کوکچه) کولنك شمال غربی کوشەسنده و ساحلدن ٢ کیلومترەلك مسافەده برکوچك آطه اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ١٠٧٠ واکی ٥٣٠ متره ومحیط دائرەسی ٣ کیلومترەدر. سونمش برکاندن عبارت بر تپه شکلنده اولوب، نباتاتدن عاریدر. اوزرنده برارمنی مناستری واردر، که ایچنده اوتوران کشیشلر لقردی سویلەمکله مکلفدرلر. قادین وچوجقلرك بو آطه‌یه بناشمەلری ممنوعدر.

سوبلا { مغرب اقصاده مراکش قربنده بر قصبەدر.

سوبیاقو { (Subiaco) ایتالیای وسطیده رومانك ٥٠ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، مصنع برکلیساسی، پاپالره مخصوص بولنمش بر سرایی، بر طاق ظفری ودمیرخانەلریله کاغد فابریقەلری واردر.

سوبیسکی { ژان — (J. Sobieski) لهستان قراللرندن اولوب، عن اصل اورانك بیوك خاندانلرندن برینه منسوب برآدم اولمغله، اسوجه قارشی اولان محاربانده کوستردیکی شجاعت اوزرینه مشیرلك رتبەسنی احراز ایتمش؛ ولهستان قرالی (میشل قوریبوت)ك دولت عثمانیه ایله ١٦٧٢ ده عقدینه مجبور اولدیغی معاهدەیی نقض ایله، برطرفدن عثمانلیلره اعلان حرب، وبر طرفدن دخی لهستان قرالی مشارالیه میشله قارشی بر اتفاق تشکیل ایدەرك، میشلك وفاتنده ١٦٧٤ ده اتفاق عمومی ایله واوچنجی ژان اسمیله لهستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ وعثمانلیلره قارشی محاربەده دوام ایدوب، سلطان محمد خان رابعك ضبط ایتمش اولدیغی بعض ممالکنی استرداد ایتمش ایسەده، ١٦٧٦ ده (لوویچ)ده ایکیوز بیك عساکر عثمانیه طرفندن احاطه اولنەرق، کلیا منهزم اولمش؛ وکوچ حال ایله کندی نفسنی قورتاره بیلمش ایدی. ١٦٨٣ ده آوستریالیلر طرفندن امداده دعوت اولنەرق، قره مصطفی پاشانك محاصرەسی آلتنده بولنان ویانه‌یی محاصرەدن و ایمپراطور لئوپولدی تهلکەدن قورتارمشیدی. بعده بغدانه و بسارابیه‌یه تجاوز ایتمش ایسەده، آوستریالیلر طرفندن ترك اولنمغله، موسقوه معاهدەسنی امضایه مجبور اولمشدی، که بو معاهده لهستانك شمال دولتلری بیننده‌کی موقعنه کلی خلل کتیرمشیدی. مأیوس اولدیغی حالده، ١٦٩٦ ده وفات ایتمشدر.

سوپریور { (Supérieur) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه ایله قناده ممالکی آرەسنده بربری اوستنده بولنان وهر برینك فضلهٔ میاهی دیکرینه دوکیلوب نهایت سنت لوران ایرماغنی تشکیل ایدن بش کولك اك بیوکی واك یوقاریده بولنانی اولوب، شرقدن غربه بویی ٥٨٠ واك کنیش یرنده اکی ٢٥٠ کیلومترەدر. ٤٦° ٢′ ایله ٤٢° ١٠′ عرض شمالی و ٨٧° ٥′ ایله ٩٤° ٥٠′ طول غربی آرەلرنده ممتد اولوب، محیط دائرەسی ٢٨٠٠ کیلومتره و مساحهٔ سطحیەسی ٨٣٦٣٠ مربع کیلومتره وسعتنده وحدای بحردن ١٩١ متره ارتفاعندەدر. سواحلنك اکثر طرفلری قیالقدر. کرك قنادە جهتنده وکرك ممالك مجتمعه طرفنده کیرنتی وچیقنتیلری چوق اولوب، برطاقم کورفزلر وشبه جزیرەلر تشکیل ایدیور. برطاقم جزیرەلری دخی اولوب، بونلرك اك بیوکلری ممالك مجتمعه‌یه عائد (روآیال) ایله قنادە‌یه عائد (میشیقوتن) جزیرەلریدر. جنوب وجنوب غربی سواحلنده ممالك مجتمعەنك میشیغان، ویسقونن ومینزوته جمهوریتلری؛ شمال وشمال شرقی سواحلنده دخی قنادەنك (اونتاریو) ایالت واسعەسی بولنیور. منتهای غرب جنوبیسنده تشکیل ایتدیکی اوزون برکورفزك اوجنده (سوپریورسیتی) اسکلەسی بولنیور، که ایکی دمیر یول خطنك مبدئیدر. سائر سواحلنده دخی بر خیلی قصبه واسکلەلری اولوب، کرك قنادەده وکرك ممالك

مجمعه‌ده بر قاچ دمیر یول خطی دخی ساحل بوینجه ممتد اولور. دربنلکی ٣١٠ متره اولوب، صوبی طاتلی وغایتله براق وشفافدر. قرطونه‌لری چوق اولوب، بحر محیطك امواجنه معادل طالغه‌لری اولور. عمالك مجمعه‌دن واك زیاده قناده‌دن بوکوله ٨٠ قدر چای دوکیلوب، بونلرك اکثری بنه براق وتمیز کوللرك آیاقلریدر. بو وجهله آرتان صوینك فضله‌سی کولك منتهای شرق جنوبیسنده واقع (سنته ماریه) بوغازندن صوبی یشیلتراق و جریانی سریع بر نهر صورتنده (هورون) کولنه دوکیلور. منصبنده بر قاچ آطه بولنیور. سنته ماریه بوغازینك ویا نهرینك جنوبنده‌کی بر بر شبه جزیره صورتنده اولوب، جنوبنده (میشیغان) کولی بولنیور، که بونك‌ده فضلهٔ میاهی او جوارده (هورون) کولنه دوکیلور. سوپریور کولنك بالیغی چوق وپك لذیذدر. ایچنده ایشلین واپورلر وکیلر چوق اولوب، سواحلنده بولنان عمالك آره‌سنده بیوك برتجارت اجرا اولنور.

سوتامپتون (Southampton) انکلتره‌نك (هامپشیر) ایالتنده و (ونچستر)‌ك ١٧ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق مانشه دکیزی ساحلنده و (ایچین) ایله (تست) نهرلرینك منصبنده بر شهر واسکله اولوب، ٦٥٣٢٥ اهالیسی، بعض آثار عتیقه‌سی، مصنع کلیسالری، لوندره‌یه دمیر یولی، آز فابریقه‌لری، سفائن اسماله مخصوص دستکاهلری، ایشلك تجارت بحریه‌سی ودکیز حماملری واردر.

سوترلاند (Sutherland) اسقوچیه‌نك ایالاتندن اولوب، جنوباً (روس)، شرقاً (کتنس) ایالتلریله وسائر طرفلردن دکیزله محاطدر. بویی ١١٠ واکی ١٠٠ کیلومتره اولوب، ٢٦٠٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (دور. نوه) قصبه‌سیدر. اراضیسی طاغلق وطاشلق وسواحلی صرب اولوب، محصولات ارضیه‌سی پك آز ایسه‌ده، معدن کوری، مرمری، قریستللی و سائر احجاری چوقدر. بتون اراضیسی اون ایکی کشینك ملکیدر.

سوترن (Southern) انکلتره مشاهیر شعراسندن اولوب، ١٦٦٠ ده دوبلنده طوغمش، و ١٧٤٦ ده (وستمینستر) ده وفات ایتمشدر. قبول عامه مظهر اولمش بر طاقم منظوم تیاترو کتابلری و سائر اشعاری واردر.

سوتوارق (Southwark) لوندره‌نك محلاتندن اولوب، شهرمذکورك جنوبنده وتامیزه‌نك ساحل یمیننده واقعدر. ٨٠٠٠٠٠ اهالیسی، بیوك تجارت بحریه‌سی وبرچوق فابریقه‌لری واردر. وقتیله آیری برشهر عد اولنوب، الیوم لوندره ایله برلشمش ایسه‌ده، لوندره (میدلکس) ایالتندن معدود اولدیغی حالده، سوتوارق (سوری) ایالتنه ملحقدر.

سوتویل (Sotteville) فرانسه‌نك آشاغی سینه ایالتنده و (روئن)‌ك ٢ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (سینه) ایرماغك کنارنده بیوك بر قریه اولوب، ٨٩٩٠ اهالیسی، پاموق ایپلیك فابریقه‌سی، کهرجله تصفیه خانه‌سی ومشهور قایماغی واردر.

سوتی (Southey) انکلتره مشاهیر شعراسندن اولوب، ١٧٧٤ ده بریستولده طوغمش، و ١٨٤٣ ده وفات ایتمشدر. منظوم ومنثور کوزل آثاری اولوب، بر طاقم منظومه‌لر وتاریخ وتراجم احواله دائر بعض کتابلر براقمشدر.

سوتیر ماکدونیه‌لی طوائف ملوکدن برنجی وسکزنجی بطلیموس ایله دمتریوسك لقبیدر. [« بطلیموس » و « دمتریوس » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سوج اقصای ماوراء النهرده بر قصبه اولوب، اورادن هر طرفه اخراج اولنان جیوه معدنیله مشهور اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سوچاوه (Soutchava) آوستریاده غالیچیا خطه‌سنك (قزرنوویچ) ایالتنده وقزرنوویچك ٤٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سرت) نهرینه دوکیلن همنامی بر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، آثار عتیقه‌سی واردر وبغداله تجارتی واردر وقتیله دها بیوك اولوب، بغدانك مرکزی بولنمشدر.

سوداء (بنت عاصم القرشیة العدویه) صحابیاتدن اولوب، کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر.

سودا { (میرزا محمد رفیع) هندستان مشا.
هیر شعراسندن اولوب، اصل اصل
دهلیلی اولدیغی حالده، لکهنوده یاشامش، ونواب آصف
الدوله نك انعامنه نائل اولمش ایدی. فارسی وهندستانی
لسانلرنده بر چوق قصائد وغزلیاتی وبعض هجویاتی
واردر. ١١٩٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سودابه { ایران قدیمك اساطیرله مخلوط
اولان تاریخ قدیمنده کیانیاندن
کیکاوسك زوجاتندن دلبرلکده مشهوره بر قادین
اولمق اوزره، ذکر اولنوب، اوکی اوغلی سیاوشه
علاقه ایتمکله، معشوقی کندیسنه روی موافقت
کوسترمدیکندن، کندیسنه افترا ایدوب، پدرینك
غضبنه اوغراتمش؛ وسیاوش لاجل الامتحان آتشك
ایچندن کچیرلوب، بیکناهلغی تأثیرله یانمامغله،
برائتنی اثبات ایتدکدن صکره، پدرندن دلکیر او.
لوب، تورانه قاچمش؛ وتوران حکمداری مشهور
افراسیابه داماد اولوب، (فرنکیس) ی تزوج ایتمش
ایدی. افراسیابك برادری (کرسیوز) حکمدارك
سیاوشه اولان محبتنی چکه‌میوب، حقنده سعایت
ایتمکله، سیاوش افراسیابك امریله قتل اولنمش؛
وحامله بولنان زوجه‌سی فرنکیس طوغوردیغنده،
اوغلی کیخسرو اتلاف اولنمق اوزره برینه تسلیم او.
لندیغی حالده، بونك طرفندن جانبنه قییه‌میوب، بر
طاغه آتلمش؛ واوراده چوبانلر طرفندن بیودیله‌رك،
بعده افراسیاب طرفندن صیدکاهده کوریله‌رك،
شجاعتی تقدیر اولنمغله، معیتنه آلنمش ایدی. سودا.
به‌نك یوزندن سیاوش ایرانی ترکله تورانه قاچدیغیچون،
افراسیاب طرفندن قتلی خبری ایرانه واصل اولنجه،
کندیسنك مربیسی بولنمش اولان رستم زالك اخذ
انتقام ایچون تورانه هجوم ایتمزدن اول، کیکاوسك
حرمنه دخول ایله سودابه‌یی صاچندن سوروکلیه‌رك،
قتل ایتمش اولدیغی «شاهنامه» ده مسطوردر.

سودان { (ودها طوغریسی بلاد السودان
یعنی «قره‌لر ممالکی». بو اسم
عربی السنهٔ اجنبیه‌ده دخی مستعمل اولوب، لاتینجه‌دن
مأخوذ وبنه بو معنایی مفید اولان نیغریتیه (Nigritie)
اسمی الیوم متروك حکمنده‌در. آفریقا قطعه‌سنك
وسطلرنده واقع بر طاقم ممالك واسعه‌یه ویریلان اسم
اولوب، ممالك مذکوره منحصراً سیاه رنکلی آدملرله
مسکون اولدیغندن، عربلر طرفندن بو اسمله تسمیه
اولنمشدر. مدلولنه باقیلیرسه، بو اسم بتون آفریقای
وسطی وجنوبی‌یه اطلاق اولنمق لازم کلیرسه‌ده
اصطلاح جغرافیده معناسی هیچ بر طرفندن ساحله
قدر ممتد اولمدیغی کبی ٥° عرض شمالی خط موهو
مندن دخی یوقاری‌یه چیقمیوب، اوته طرفی آفریقای
وسطی اسمیله معروفدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — سودانك حدودینی
تمامیله تعیین ایتمك ممکن اولمیوب، هرحالده شمالاً صحرای
کبیرله ممالك بربریه‌دن یعنی فاس، جزایر تونس، طرابلس
وبرقه خطه‌لرندن ومصردن آیرلمش اولدیغی کبی
جنوباً دخی خط استوانك بری طرفنه قدر ممتد
اولان آفریقای وسطی ایله یعنی قونغو مستقل
حکومتیله وسائر اراضی مجهوله ایله وبوقاری‌کینا
ایله محدوددر. بو ایکی حدود آره‌سنده شرقدن
غربه ممتد اوله‌رق، طار واوزون بر شکل آلدیغی
حالده، شرق وغرب جهتلرندن حدودی دخی معین
اولمیوب، بعضلری نوبه‌یی وسنغال نهری فرانسویسنی‌ده
سوداندن عد ایله، بو ممالکك واسعه‌یی بحر احمر
ساحلندن بحر محیط آطلاسی ساحلنه قدر تمدید
ایتمك ایستمشلرسه‌ده، ك طوغریسی شرقاً نیلك
مجراسنه قدر واصل اولوب، نوبه وحبشله محدود
اولدیغی کبی، غرباً دخی فرانسه وپورتکیز وانکلتره
نك اللرنده بولنان سنغامبیا سواحله محدود عد
اولنمق اقتضا ایدر. بو واسع برلر بالطبع (سودان
شرقی)، (سودان وسطی) و (سودان غربی)
اسملریله اوچه منقسم اولدیغی کبی، بعضلری جنوبه
طوغری زامبز ایرماغی حوضه‌سنه یعنی آفریقای
جنوبی‌یه طوغری تمدید یده‌رك، قونغویی دخی
ادخال ایتمکله، بوقسمنه سودان جنوبی نامنی ویرمك
ایستمشلردر. اصل سودان ١٧° ایله ٥° عرض
شمالی و ١٥° طول غربی ایله ٣٠° طول شرقی
آره‌لرنده ممتد اولوب نیلك حوضه‌سی داخلنده
بولنان وبو ایرماغه دوکیلن انهارك منابع ومجرالرینی
حاوی اولان قسم شرقیسنه (سودان شرقی)،
چاد کولنك حوضه‌سنی تشکیل ایدن وبو بیوك کوله‌دو.
کیلان انهاری حاوی اولان قسم وسطیسنه (سودان
وسطی)، نیجر ایرماغنك حوضه‌سنی حاوی اولان قسم
غربیسنه‌ده (سودان غربی) نامی ویریلیور.

حال طبيعيسى، جبال وانهارى . — سودانك صحراى كبيردن آيرانشى اراضى واحوال طبيعيه‌سى اولوب، بعض محللرده صحراى كبير يعنى چول جنوبه طوغرى دها زياده ممتد اولور . و بعض يرلرده سودانك منبت اراضيسى شماله طوغرى دها زياده اوزانير . سودان صحراى كبيرك جنوبنده بولنان منبت وصولى يرلردر. نيل ايله قونغو ايرماقلرينك وچاد ايله وقتوريه نيانزه كوللرينك حوضه‌لرينى آيران جبال قمرك وآفريقانك اك يوكسك نقطه‌سى اولان (كيلى مانجارو) نك ٥٠٠٠ و ٦٠٠٠ متره ارتفاعلرى وار ايسه‌ده، بو طاغلر سودانك خارجنده اولوب، سودانك ايچنده اوزانان اتكلرى جبلى انحطاط كسب ايتديكندن، وسودان غربينك سوقوطو وحوضه خطه‌لرنده‌كى طاغلرك ده ارتفاعى آزاولديغندن، سودان عموميت اوزره آلچق ودوز بر ير اولوب، چادكولنك حذاى بحردن آنجق ٢٦٠ متره ار. تفاعى واردر. ٥٠٠ متره‌دن زياده ارتفاعى اولان يرلرى پك آزدر. مياه جاريه‌سى پك چوق اولوب، خط استوايه قريبتى جهتيله، ياغمور موسملرنده پك چوق صو دوكلديكندن، انهارينك جمله‌سى فيضانه تابع اولوب، سودانك اراضيسنى سقى واحيا ايدرلر. بوقاريده ديلديكى كبى، اوچه تقسيمنى موجب اولان اوچ بيوك حوضه‌يه منقسم اولوب، برنجيسنك يعنى سودان شرقينك مياه جاريه‌سى نيله يعنى بحر سفيده، ايكنجيسنك يعنى سودان وسطينك كيلر چادكولنه، اوچنجيسنك يعنى سودان غربينك كيلر دخى نيجره يعنى بحر محيط آطلاسى‌يه دوكيلور . نيلك حبشدن كلن و (بحر ازرق) دينلن شرقى قولى سودانك حدودنده اولوب، (بحر ابيض) دينلن غربى قولى ايله بوكا منصب اولان بر چوق انهار سودان شرقى‌ينى شق واروا ايدرلر . بونلرك اك اهميتليسى (بحر. ازرق) در، كه اصل نيلك باشى عد اولنوب، (آلبرت) كولندن چيقار. بونك غرب جهتنده (بحر الغزال) اسميله ديكر بر بيوك نهركاوب، بحر زرافه ايله برلشمزدن اول صولدن دارفوردن كلن (بحر. العرب) ى وصاغدن نيام نيام بلادندن كلن اون اون بش نهرك صولرينى آلير . ذكر اولنان انهارك منابعى قربنده بحر ازرق، بحر ابيض وسائر اسماء عربيه ايله مسمى ديكر بر چوق انهار نبعان ايدوب، غرب شمالى‌يه طوغرى جريانله، دارفوردن ومذكور بحر العرب منابعى قربندن كلن (بحر السلامه) ايله دخى برلشدكدن صكره (شارى) ايرماغنى تشكيل ايدرلر، كه بوده بر طاقم قوللره آيريله‌رق، ساحل جنوبيسندن چادكولنه دوكيلور. مذكوركوله شمال شرقى جهتندن و (وداى) ايله (قانم) آره‌سندن (بحر الغزال) اسميله ديكر برنهر كلديكى كبى، ساحل غربيسندنده (وابى) اسميله بر نهر وبر قاچ كوچك چاى دوكيلور. سودان غربينك ايسه انهارى بوقدر چوق دكل ايسه‌ده، آفريقاى غربينك نيلى حكمنده اولان نيجر نهر عظيمى، كه عربلر عندنده نيل غربى اسميله معروفدر، سودانك بو قسمنك هر طرفنه طولاشير. بو نهر آفريقانك سواحل غربيه‌سى قربنده ممتد اولان جبالدن وسنغال منابعنك قربنده نبعان ايله، ابتدا شرق شمالى‌يه، بعده شرقه و نهايت جنوب شرقى‌يه طوغرى آقه‌رق، چادكولى حوضه. سنك جهت جنوبيه‌سنده‌كى طاغلردن كلن (بنوئه) نهريله برلشدكدن صكره، جنوبه طوغرى دونوب، بوقارى كينه‌يه كيرر، و اوراده بر بيوك داليه تشكيل ايده‌رك كينه كورفزينه دوكيلور. سودان غربينك سودان فرانسوى دينان منتهاى غربنده سنغال ايرماغنك منابعيله مجراسنك قسم اعلاسى بولنديغى كبى، اوچ جهتدن نيجر ايرماغيله احاطه اولنان قسم وسطيسنك جهت جنوبيه‌سنده دخى بر چوق انهار بولنوب، بر طاقمى شماله طوغرى جريانله نيجر اير. ماغنه دوكيلور؛ وبر طاقمى جنوبه طوغرى جريان ويوقارى كينه‌يى شق ايله طوغريدن طوغرى‌يه بحر محيطه منصب اولور . آنجق بو جهت هنوز تماميله مكشوف و معلوم اولمديغندن، بونلردن چوغنك مجرالرى مجهولدر. نيجره دوكيلنلرينك ماشليه‌لرى ياتوله وبوغونه، بحر محيطه دوكيلنلرينك دخى اك بيوكلرى لاهوآ، ايسى و قوموئه ايله (وولته) ايرماغنى تشكيل ايدن قزيل، قره وآق وولته‌در. نيجره شمالدن يعنى صحراى كبيردن دخى وادئ طغامت و وادى ساكرت كبى بر طاقم واديلر منتهى اولوب، بونلر نادراً ياغمور سيللرينى ايرماغه ايصال ايدرلر.

اقليم وهواسی، محصولات ونباتات وحيواناتی . — سودانك خط استوايه اولان قريبی مناسبتيله هواسی پك صيجاق اولوب، ميزان الحراره يازين اكثريا كولكه‌ده ٤١ درجه كوستريور؛ مع هذا مرتفعجه اولان محلارينك قيشلری‌ده خيلی صوغوقدر. ياغمور موسمی حزيرانده باشلايوب، تشرين اوله قدر ممتد اولور. بو موسمده ياغان ياغمورلرك كثرتندن نهرلر طاشوب اطرافی باصار، وبو طغياندن بر چوق طورغون صولر حاصل اولمغله، صيتمه اكسيك اولماز. طوپراغی علی‌الخصوص انهار واديلرنده و چاد كولنك اطرافنده پك منبت و محصولدار، واشجار و نباتاتی پك چوق اولوب، صحرای كبيرك چيلاق ويانمش قوملق و طاشلق چوللرندن كچوب‌ده سودانه كيرن آدم كنديني بردن بره بسبتون بشقه بر عالمه دوشمش ظن ايدر. باشليجه محصولاتی داری، مصر، برنج، پاموق، چيويد، توتون، قهوه، بر ايكی نوع بتاتس، خرما وسائر ميوه‌لردر. اشجارينك انواعی و (بائوباب) تعبير اولنان جسيم آغاجلری دخی چوقدر. مزروع اولميان يرلرينك چوغی اوزون اوتلر، قامشلر وچا-ليلرله محاط اولوب، بعض يرلری دخی قوملق وغير منبتدر. حيوانات اهليه‌سی آت، دوه، صيغير، قيون، كچی وسائره‌دن عبارت اولوب، همان جمله‌سنك جثه‌لری بيوك وجنسلری ايبدر. حيوانات وحشيه‌سی فيل، زرافه، آرسلان، قپلان، صيرتلان، پارس، كركدان، غزالك انواعی، قورد، تيلكی، صو آيغيری، تمساخ وسائره‌دن عبارت اولوب، بو آ ديلن جسيم ييلان وسائر ييلان و حشرات سميه‌نك انواعی دخی بولنور. شمپانزه ديلن نسناسه دخی تصادف اولنور. نهرلرده آلتون توزی بولنوب، يرليلر طرفندن طوپلانير. طوزك فقدانی اولوب، سواحلدن نقل اولنمغله، عندلرنده پك قيمتداردر، وبعض يرلرده نقد مقامنده استعمال اولنور.

اهاليسی، جنسيت ولسان ومذهبلری. — سو-دانك اصل يرلی اهاليسی زنجی عرقنه منسوب اولوب، بر چوق اقوامه منقسم وهر بری كنديسنه مخصوص بر لسانله متكلمدرلر. بو اقوامك بريرلرندن رنك وسيماجه واخلاق وعاداتجه آز چوق فرقلری وار ايسه‌ده، بينلرنده‌كی قرابتك و لسانلری آره سنده‌كی مشابهتك درجاتی هنوز تحقق ايده‌مه‌مشدر آنجق يرلی زنجيلردن بشقه سودانده ايكی قوم دخی منتشر بولنوب، بونلرك بری (فوله) ياخود (فلاح ديلن محارب بر قومدر، كه رنكلری زياده‌جه اسمر ايسه‌ده، سيماجه تماميله عرق قافقاسی‌يه منسوب اولوب، متناسب الاعضا و لوندانه طور وحركت مالك آدملردر. بونلر سودانك هر طرفنه منتش اولوب، قوم حاكم كبی كچينيرلر، وبر طاقم دولتل تأسيس ايدوب، بوصوك وقتلرده سودانك جنوب وغرب جهتلرنده نشر اسلام ايتمش وكيتدكجه ايتمكد درلر. مذكور ايكی قومك ديكری عربلردر، ك بريرلرله مخلوط اولدقلری حالده، سودانك ه طرفنده وعلی‌الخصوص قسم شماليسنده حيوانا وتجارتله مشغول اولورلر. بونلرك اختلاطيله ودي اسلامك قوت و نفوذيله لسان عربی همان بتو سودانك لسان ادبی و سياسيسی اولوب، اك حكمدارلرك سرايلرنده و حكومت دائره‌لرنده عر تكلم اولنور. سودانك شرق وشمال قسمی اهاليس ذاتاً اسكيدن بری مسلم اولوب، قسم جنوبی وغر بيسنده دخی مذكور فلاحلرك جهديله دين اسلا تعميم ايده‌رك، احجار و اشجاره وحشرات وجامدا عبادت ايدنلر قالمديغی كبی، دين اسلام خط استوا تجاوزله، آفريقای جنوبی‌يه طوغری دخی كوند كونه ترقی وتوسع ايتمكده‌در.

معارف ومدنيتی، صنايع وتجارتی. — سودا مدنيتدن هنوز پك اوزاق اولوب، معارف دخ پك كری، ولسان عربی اوزره اوقويوب يازم و تلاوت قرآن كريمه مقتدر اولانلری دخی ناد ايسه‌ده، بسبتون وحشی حالنده دخی اولميوب. دي اسلامله برابر عربلردن خيلی معلومات آلمشلردر هوانك حرارتی اقتضاسنجه عوام اهالينك چوغ يالكز بر پشتمال صاروب، ياری چيلاق كزرلرسه ده، شهر وقصبه‌لر اهاليسی وايلری كلنلر علی‌الخصوص عربلر وفلاحلر مكمل صورتده كينيرلر. هر نه قدر اخلاق وعادات قديمه‌لرندن بعض عادتلر حفظ ايتمشل ايسه‌ده، هنوز مشرك اولان آفريقای وسطی و جنوبی زنجيلرينك كولنج عادتلرندن اسلاميت سا

بەسندە كندیلرینی قورتارمشلردر. عمومیت اوزرە
مونس و مهماننواز آدملردر . زنجیلر عرقلرینە
مخصوص اولان شنلك طبیعتندن حصەدار اولوب ،
اویونەورقصە میللری زیادەدر. دمیر حیلك وقیوبجیلق
اسكیدن بری كندیلرندە مستعمل اولوب ، كرك
آلات واوانی بیتیە وزرعیەلرینی وكرك قادینلرینك
زینتلرینی كندیلری اعمال ایدرلر. طوپراقدن چناق
چوملك ودستی وكوب كبی شیلر اعمالی خصوصندە
دخی مهارتلری واردر. دریلری دخی دباغت ایدوب،
بوندن آیاق قابی و مواد سراجیە و سائرە اعمال
ایدرلر. مسكنلری عمومیت اوزرە قامشدن اوستلری
صمانلە اورتیلی دائروی قلبەلردن عبارت اولوب ،
كربیچدن خانەلری نادردر . بینلرندە خیلی تجارت
اجرا ایدوب، خارجە چیقان محصولات ومواد سائرە
الدن الە سواحلە ونیل و نیجر منصبلرینە واصل
اولدیغی كبی، آفریقانك سواحل شمالیەسندن وعلی‌ـ
الخصوص طرابلس غربدن آمد شد ایدن كاروانلر
دخی سودانك مواد تجاریەسنی آق دكیز ساحلنە
ایصال ایدرلر. آنجق سودانك هر طرفدن سواحلە
بعدیتی وعلی الخصوص شمال جهتندن چكلمسی او قدر
مشكل ومخاطرەلی اولان صحرای كبیرلە آیرلمش
اولمسیلە طرق مواردەنك فقدانی سودانك تجارتنە
وهر نوع عمرانە استعدادی اولان او قدر واسع
ممالكك ترقیسنە مانع اولمقدەدر . آفریقانك بتون
انهاری اولدیغی كبی سودانە مخرج اولە بیلەجك نیل،
نیجر، قونغو وسنغال ایرماقلری دخی، بر چوق
سرعتلی اینیشلری وشلالەلری اولدیغندن، سیر سفائنە
و تسهیل تجارتە صالح اولمیوب ، سودان ایچون
دمیر یول خطلرندن بشقە تجارت طریقی اولەماز .
فرانسە دولتی جزایردن وسنغالدن سودانك ایچنە
ایكی دمیر یول خطی تمدید ایتمك تصورندە ایسەدە،
هنوز مشكلات وموانع طبیعیەیە غلبە ایدەمەمشدر.

تقسیمات طبیعیە و سیاسیەسی . — سودانك
تقسیمات سیاسیەسی پك‌دە معلوم اولمیوب ، ذاتاً پك
صیق تغیر ایتمكدەدر . سودان شرقینك همان
بتونی بوندن مقدم خدیویت مصریەنك تحت ادارە‌ـ
سندە ایدی . سودان وسطیدە الك معروف بر نوح
(یاخود بورنو) حكمدارلغیدر . سودان غربیدە
بر قاچ سنە اول الحاج عمر اسمندە بر ذات طرفندن
بیوجك بر حكومت اسلامیە تشكیل اولنەرق، كینەنك
ایچ طرفلرینە وخط استوایە طوغری توسیع حكومت
ونشر اسلام ایتمكدە ایكن ، اخیراً بونك قوتندن
اوركن فرانسە دولتنك سنغالدن اعمال ایلدیكی نفوذلە،
ترقیاتنە بر سد چكلمشدر . ذاتاً سوداندە تشكل
ایدن دولتلرك اكثریا بقاسی مؤسسلرینك حیاتیلە
مقید اولوب ، نادراً خلفلری محافظۀ قوتە مقتدر
اولە بیلیرلر . سودان غربینك منتهای غربیسی ینە
بر طاقم قبیلە رئیسلرینك تحت ادارەسندە اولدیغی
حالدە، فرانسەنك سنغال حكومتنی ویا حمایەسنی طا‌ـ
نیدقلرندن ، سودان فرانسوی نامیلە یاد اولنیور .
تقسیمات طبیعیە ویا جغرافیەسی ایسە بروجە زیردر :

سودان شرقی:
سنهار
كردفان
دارفور
شلوك
دینكە
دارفرتیت
داربندە

سودان وسطی:
داررونغە
ودای
بورقو
قانم
برنوح
باكیرمی
آداماوە
سوقوتو
حوصە

سودان غربی:
قاندو
غورمە
موسی
ماسینە
سغو
بامبارە
ماندینكە
ساموری
فوتاجالون
وسائرە

شهر وقصبەلری . — سودانك شهر اطلاقنە
شایان بر یری وار ایسە ، اودە منتهای شرق شما‌ـ
لیسندە نوبە حدودندە ونیل ابیض ایلە نیل ازرقك
ملتقاسندە واقع خرطوم شهریدر، كە حكومت مصریە
طرفندن اعمار اولنمشدر . ایكنجی درجەدە دخی
سودان غربیدە نیجر مجراسی اوزرندە واقع (سكو‌ـ
سیقورو) ایلە (تمبكتو) شهرلریدر . بو اوچ شهر
تجارتكاه اولمغلە برابر خانە و سوقاقلری حاویدرلر .

سودانك سائر طرفلرنده ایسه پك جمیتلی وتجارتكاه معموره‌لر وار ایسه‌ده، یوقاریده ذكری كچن قلبه‌لردن مركب اولوب، بونلرك اك بیوكلری‌ده برنوحك مركزی اولان چاد كولنك ساحل غربیسنده واقع كوكه (یاخود قوقه)، حوصه‌ده‌كی (سوقوتو)، سوقوتوده‌كی (یه‌قوبه) ونیجر مجراسنده‌كی برچوق قصبه‌لردر.

احوال تاریخیه‌سی. — سودان ازمنهٔ قدیمه‌ده بسبتون مجهول اولوب، حتی اسكی یونان وروما جغرافیون وطبیعیونی (لیبیا) تعبیر ایتدكلری صحرای كبیرك اوته‌سی، خط استوانك قربیتندن طولایی، ناقابل اسكاندر ظن ایدرلردی. دور اسلامده عرب مجاهدینی آفریقای شمالی‌یی كاملاً الده ایتدكدن صكره، اورالردن جنوبه طوغری ایلریلیه‌رك، صحرای كبیری شق ایله، سودانه صوقلمش؛ وزنجیلرله مناسبات تجاریه‌یه كیریشمشلردی. هر نه قدر غزاة مسلمینك هیچ بری سودانه قدر توسیع فتوحات ایتمه‌مشیدیسه‌ده، تجار وسیاحین سودانك هرطرفنه كیروب، دین اسلامی دخی تا او وقتلردن ادخال ایلشلردی. ابن بطوطه سودانك اكثر طرفلرینی كزوب كورمكله، سیاحتنامه‌سنده تعریف و بیان ایلدیكی كبی، شریف ادریسی وسائر جغرافیون عرب دخی سوداندن مفصلاً بحث ایدیورلر. آوروپالیلرك سودانه سیاحت ایدوب، بو ممالك واسعه‌نك احوالنه كسب اطلاع ایتمكه باشلامه‌لری پك یقین اولوب، فتوحات مصریه دخی آوروپا سیاحلرینه امنیتلی یوللر آچمغله، كرك اورادن وكرك طرابلس كاروان طریقیله ویا نیجر و سنغال مجرالرینی تعقیب ایده‌رك، بر طاقم غیرتلی سیاحلر سودانك هر طرفنی كزوب، اخذ معلومات ایتمشلرسه‌ده، بو ممالك واسعه‌نك اكثر طرفلرینك تفصیلات و تفرعاتی الیوم تماميله معلوم دكلدر.

سودایی (بابا —) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، خراسانده واقع ابیورد شهرندن ایدی. ابتدا خاوری مخلصیله متخلص ایكن، بعده جذبه‌یه دوچار اولوب، باش آچیق ویالین آیاق كزمكله، (بابا سودایی) مخلصیله شهرت بولمشدر. منقبهٔ حضرت مرتضوی حقنده قصیده‌لری و سائر انواع اشعاری واردر. شاه رخ زماننده یاشایوب، ٨٥٣ تاریخنده، سكسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. ابیورد قراسندن (سكان) قریه‌سنده مدفوندر. شو بر ایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

عنبرت خال ورخت ورد وخطت ریحانست
دهنت غنچه و دندان در ولب مرجانست
كوهرت نطق وزبان طوطی وفندق انكشست
زنخت سیب وبرت سیم ودلت سندانست

سودت (Sudetes) آوستریا ایله آلمانیا آره‌سنده بر سلسلهٔ جبال اولوب، قارپات سلسلهٔ جبالك منتهای غربنده ١٦° طول شرقیده بدأ ایله، غرب شمالی‌یه طوغری ممتد اوله‌رق، آوستریانك موراویا وچهستان خطه‌لرینی پروسیه‌نك سیلزیا خطه‌سندن آییریور؛ وشرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه ممتد اوله‌رق چهستانی صاقسه قراللغندن آیران (ارز كبیركه) سلسله‌سیله كسب التصاق ایدیور. سودت سلسله‌سی نفس سودت ایله بونك غرب شمالیسنده واقع (ریزن كبیركه) طاغلرندن مركب اولوب، بعضلری مذكور (ارز كبیركه) طاغلرینی دخی سودت سلسله‌سندن عد ایتمشلردر. اك مرتفعی اولان (ریزنقوپ) طاغنك ١٣ ... متره ارتفاعی واردر. ایكی جهتنده وعلی الخصوص شمالی اتكلرنده معدنلری چوقدر.

سوده (بنت زمعة القرشیة العامریه) ازواج مطهرهٔ حضرت نبویدن اولوب، حضرت خدیجه (رضها) نك وفاتندن صكره وبر روایتده حضرت عایشه (رضها) دن اول دیكر بر روایتده‌ده مشار الیهادن صكره مكه‌ده، جانب حضرت رسالتپناهیدن تزوج بیورلمشیدی. طول اولوب، ایلك زوجی عم زاده‌سی صحابه‌دن سكران بن عمرو ایدی. فخر كائنات (صلعم) افندمزدن اولادی اولمیوب، حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنده ارتحال ایتمشدر.

— بو اسمله صحابیاتدن دیكر اوچ خاتون دخی واردر: (سوده بنت ابی خیش) كه هجرتدن صكره اسلامه كلوب، بدری‌ده صحابه‌دن ایدی. — ابو الطفیلك زوجه‌سی سوده — (سودة القرشیه) كه درت بش چوجق والده‌سی اولدیغی حالده، زوجنك

وفاتنده جانب حضرت نبویدن طلب بیورلدیغی حالده، اولادندن راحتسز اوله‌جقلری اعتذاریله عفونی استرحام ائلمشدی.

سودی { ادبای عثمانیه‌دن اولوب، عن اصل بوسنه‌لیدر. ابراهیم پاشانك قوناغنده‌غلمان خاصه‌یه معلملك ایدردی. مثنوی شریفه، گلستانه، بوستانه و دیوان حافظه یازدیغی مفصل شرحلرله مشهور اولوب، بو شرحلری پك مدققانه وتنقیدتلی یازمشدر. ابن حاجبك شافیه وكافیه‌سنی دخی تركجه‌یه ترجمه ایتمشدر. شرحلرینك چوغی مطبوعدر. ١٠٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سور { (یاخود سوریوس) [«سپتیم سور» و «آلكساندر» ماده‌لرینه مراجعت.]

سور { یاخود فلاویوس و لریوس سورروس Sévère, Flavius Valerius Severus) ایلیریالی اولوب، روما ایمپراطورلرندن دیوقلتیان طرفندن فراغتی اثناسنده قیصرلق منصبنه نصب اولنمش؛ و ٣٠٦ تاریخ میلادیسنده غالریوس طرفندن آوغستوسلغه ترفیع اولنه‌رق، ایتالیا وافریقیه حكومتی كندیسنه احاله ایدلمش ایدی. ماقسنسه قارشی محاربه ایدوب، راونه‌ده ٣٠٧ ده كندیسنی اسیر ایتدیرمش؛ وطمارلرینی آچوب، اتلاف نفس ایتمشدر.

سور { ویبیوس سورروس (Sévère, Vibius Severus) روما غرب ایمپراطورلرندن اولوب، ٤٦١ تاریخ میلادیسنده ریسیمرك انضمام رأییله ایلیریا اوردوسی طرفندن انتخاب اولنمش؛ و درت سنه رومادە راحت و سفاهتله یاشایوب، زماننده اقوام وحشیه ایتالیانك هر طرفنی غارت ائلمشدی. ٤٦٥ ده وفات ایدوب، كندیسندن صكره حكومتی ضبط ایدن مذكور ریسیمر طرفندن تسمیم ایدلدیكی مظنوندر.

سور { (Sever) پورتكیزده بر نهردر، كه (آلتیو) ایالتنده (سراده‌سائوماممدو) طاغندن نبعان ایله، شمال غربی‌یه بعده شرقه، شمال شرقی‌یه ونهایت ینه غرب‌شمالی‌یه طوغری جریانله، بر خیلی مسافه‌ده پورتكیزله اسپانیا حدودینی آیردقدن صكره، صولدن (تاج) ایرماغنه دوكیلور. مجراسی ٦٠ كیلومتره طولنده اولوب، بعض محللری پك غریب المنظره‌در.

سورا { (Sura) عراقده حله قربنده ارض بابلدن معدود برقصبه اولوب، سریانیلرك مركزی بولندیغی و شرابنك نفاستیله مشهوراولدیغی جغرافیون عرب آثارنده‌مسطوردر. سورانی لقبیله مشهور بعض علماء اسلامك دخی‌مسقط رأسی بولنمشدر. اسرائیلیلرك بو قصبه‌ده مشهور بر مدرسه‌لری وار ایدی. الیوم خراب اولسه گركدر.

سوراء { بغداد قربنده برمحل ویابغداده بر محله ایدی. بغداد شهرینك اسملرندن اولدیغی‌ده مرویدر.

سورابایه { (Sourabaya) جاوه‌جزیره‌سنك شمال‌شرقی‌ساحلنده ایالت‌مركزی برشهر اولوب، ٨٠٠٠٠ قدر اهالیسی، ینا شمه‌سی كوچ اسكله‌سی، طوبخانه‌سی وسفائن اعمالنه مخصوص واسع دستگاهلری واردر.

سورات { (Surat) هندستانك بمبای اداره‌سنده و گجرات خطه‌سنده (تپتی) نهرینك صول كنارنده ونهر مذكورك منصبندن ٣١ كیلومتره یوقاریده اوله‌رق بمبایك ١٧٠ كیلومتره شمالنده برشهر واسكله اولوب، ١٠٨٠٠٠ اهالیسی، كوچك لیمانی، قلعه‌سی، یوكسك ویوقاری قاتلری چیقنتیلی خانه‌لری، طار و طولاشیقلی سوقاقلری، برهمنیلرطرفندن اداره اولنور حیوانات خسته‌خانه‌سی وایپلك تجارتی واردر. اهالیسنك برقسمی زردشتیدر. پك اسكی برشهر اولوب، هندستانك بحر عمانده اك بیوك اسكله‌سی بولنمش ایسه‌ده، بمبایك تأسیسندن صكره اهمیتدن دوشمشدر. حجه‌گیدن‌هندلیلر اكثریا اورادن سفاینه ركوب ایتدكلرندن، سورات شهرینه «باب مكه» نامنی ویریورلر. وقتیله ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولوب، دهلی حكمدارلرینك تحت تصرفنده‌ایكن، انكلیزلر برتجارتخانه‌كشادینه‌اذن آلوب، مرور زمانله شهری ضبط ایتمشلردر.

سوراته { یاخود نواده‌ده — (Nevada de Sorata) آمریقای جنوبینك پرو جمهوریتنده وآند سلسله‌ٔ جبالنده یوكسك برطاغ

اولوب، ٣٠´ ١٥° عرض جنوبیده ولایازك ٧٠ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. ٧٦٩٦ متره ارتفاعی اولوب، سرمدی قارلرله مستوردر.

سوراقارته { (Sourakarta) جاوه جزیره‌سنده (سامارنك)ك جنوب شرقیسنده و باتاویه‌نك ٥٠٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك اوزرنده برشهر اولوب، تقریباً ١٠٠٠٠٠ اهالیسی وفلمنکیلر طرفندن اجرا اولنور بك ایشلك تجارتی واردر. برطاقم بیوك قریه‌لرهیئت مجموعه‌سندن عبارت اولوب، ملفا(متارم) حکومتنك مرکزی ایدی.

سورانیه { بحررومده یعنی آق دکزده محیط دائره‌سی ٣٠٠ میل اولان بیوك بر جزیره اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیورسه‌ده، بواسمله هانکی جزیره‌یی مرام ایلدیکی آکلاشیله‌مدی.

سوراو { (Sorau) آلمانیانك براندبورغ حکومتنده وفرانقفورتك ٩٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٣٢٠٠ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی وبز وجوخه فابریقه‌لری واردر.

— پروسیه‌نك سیلزیه خطه‌سنده وریبنیکك ١٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بواسمله برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی واردر.

سوربونه { (Sorbonne) پارسده مشهور برعقاید مکتبی اولوب، ١٤نجی قرن میلادیدن ١٧ قرن میلادی‌یه قدر بو مکتب مجلسنك امور مذهبیه‌یه متعلق ویردیکی قرارلرك بیوك اهمیتی وار ایدی.

سورستان { بعض جغرافیون طرفندن سریانیلرك اوطان اصلیه‌سی اولان سوریه یعنی شام خطه‌سنه ویریلن اسمدر.

سورسنه { (Suresne) فرانسه‌نك (سینه) ایالتنده وسینه ایرماغك ساحل یسارنده اوله‌رق پارسك ١٠ کیلومتره غربنده بیوك بر قریه اولوب، ٥٠٩٢ اهالیسی، اوزومی وقتیله مشهور بولنمش باغلری وکوزل کوشکلری واردر.

سورغه { (Sorgues) فرانسه‌نك (ووقلوزه) ایالتنده همنامی اولان چای ایله (اووزه) چاینك ملتقاسنده و(آوینیون)ك ٩ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ٤٧٧٥ اهالیسی، سوری وجوارنده اسکی بر مناستری واردر.

سورلینغ { (Sorlingues) وانکلیزجه‌سیلی (Scilly) مانشه دکیزنده انکلتره‌نك (قورنوآی) ایالتی ساحلنك قارشیسنده برطاقم کوچك آطه‌لر اولوب، یالکز ٦سی مسکون اولمق اوزره ١٤٥ آطه‌جقدن مرکبدر. ١٨٠٠ اهالی ایله مسکون اولوب، مرکزلری جمله‌نك بیوکی ولان (سنته‌ماریه) آطه‌سنده واقع (نیوتون) قریه‌سیدر. اهالیسی بالیقچیلقله تعیش ایدرلر. ازمنهٔ قدیمه‌ده بوآطه‌لرده فنیکه‌لیلر و یونانیلر طرفندن قلای اخراج اولنمله، یونانیلر طرفندن قلایه دلالت ایدن (قاسیتریده) سمیله تسمیه اولنمشلردی.

سورمنه { طرابزون ولایت و سنجاغنده و طرابزونك ٣٢ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق قره دکیز ساحلنده قضا مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٤٠٠٠ قدراهالیسی، سیرك خانه‌لری، ٦٠ قدردکاندن مرکب چارشیسی، هفته‌ده بر قوریلور بازاری، طبیعی لیمانی وکوچك سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری واردر. — سورمنه قضاسی غرباً نفس طرابزون قضاسیله وکوموشخانه سنجاغیله، جنوباً ارضروم ولایتیله، شرقاً اوف قضاسیله، شمالاً دخی قره دکیزله محاط اولوب، ٦٩ قریه‌یی حاوی اولدیغی حالده، ٤١٦٢٩ اهالیسی واردر، که بونلرك یالکز ١٣٣٥ی روم و ١٧٨ ی ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم ولازدر. ساحلده بولنانلری بالیقچیلقله مشغول اولوب، یونس بالیغندن خیلی طون یاغی دخی چیقاریرلر. اراضیسی اولدقجه منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله کلیتلی فصولیه وفندق حاصل اولور. قضانك جنوب جهتنده‌کی طاغلر مرعالر واورمانلرله مستور اولوب، خیلی اغنام وسائر حیوانات بسلنیر، وکلیتلی یاغ چیقوب، استانبوله کوندریلور. اورمانلرنده کراسته‌لك آغاجلر اولمیوب، یالکز محروقات وکومور ایچون کسیلیر. اکثر قریه‌لری پك سیرك خانه‌لردن مرکب اولوب، کنیش مسافه‌لر ضبط ایدیور. بیرکی قریه‌سنده مالطه طاشنه مشابه یوشاق وبیاض بر طاش چیقار. قضاده دمیرجیلك، تفنکچیلك، بیچاقچیلق کبی صنعتلر اجرا اولنوب، شال

تعبیر ایتدکلری بر نوع عبا ایله آغ ایچون کلیتلی کندیر ایپلیکی دخی اعمال اولنور .

سورمه‌لی علی پاشا { [« علی پاشا (سورمه‌لی) » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

سورمین { غرجستانده و مروروددن ایکی مرحله‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر .

سورن { (Severn) انکلتره‌نك اك بیوك نهرلرندن اولوب، (وایس) خطه‌سنك (مونغومری) ایالتنده (پلینلیمون) طاغندن نبعانله شرقه، بعده شرق شمالی‌یه، صکره ینه شرقه، شرق جنوبی‌یه‌وجنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، (وورجستر) شهرنده صولدن (ری) ودها آشاغیده صاغدن (تمه) نهرنی آلیر، و(توکسبوری) شهرنده صولدن (آوون) نهرنی دخی اخذ ایله ، جنوب غربی‌یه طوغری دونه‌رك، غلوجستر شهرنی‌ده کچدکدن صکره، واسع برخلیج تشکیل ایده‌رك، بریستول کورفزینه‌دوکیلور. ذکر اولنان اوچ تابعدن بشقه دها بر چوق کوچك تابعلری واردر . مجراسی اوزرنده بر چوق شهر وقصبه‌لر بولنیور. خلیجنه‌ده صاغ وصولدن بر قاچ نهردوکیلورسه‌ده، بونلر (سورن)ك تابعلرندن‌معدود دکلدر. مجراسی ۲۸۶ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ۱۱۵۳۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، عادی وقتده ثانیه‌ده بالاکثر ۱۵۰ و فیضاننده ۳۳۸ مکعب متره صو دوکر. خلیجنده مد وجزر آره‌سنده ۱۸ متره‌لك بر فرق واردر. بر چوق عملیات اجراسیله (وورجستر)ه قدر سیرسفائنه صالح برحاله قونمشدر. مجراسنده صوینك برقسمی سق اراضیده و ماکنه‌لر چویرمکده مستعملدر .

سورن { (Severn) آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك (کیواتین) اراضیسنده بر نهر اولوب ، کوللری چوق بر یایله‌ده نبعانله، شمال‌شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، همنامی اولان بیوك برکول وبعده دیکر برقاچ کولك ایچندن کچدکدن، وینه برطاقم کوللردن چیقمش برقاچ چایك صولرینی طوپلادقدن صکره ، ۵۶° عرض شمالیده همنامی اولان قلعه‌نك آلت طرفنده (هودسون) کورفزینك جنوب غربی ساحلنه دوکیلور. منصبنده ایکی قوله آیریلوب، آره‌لرنده (پارتریجه) اسمیله بر آطه تشکل ایدیور. مجراسی یدی سکز یوزکیلومتره طولنده اولوب، حوضه‌سی پك صوثوق و اکثر طرفلری هنوز مجهولدر . میلانلی جریانلری وشلاله‌لری چوق اولوب، ایچنده سیر سفائن مشکلدر. — ینه دومینیون قطعه‌سنك قناده خطهٔ کبیره‌سنده واقع (اونتاریو) ایالتنده دخی بواسمله برنهر اولوب، (سیتلانه)کولندن خروجله، (هورون) کولنه‌منصب اولور .

سورنازن مصطفی پاشا { [« مصطفی پاشا (سورنازن)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سورنتو { (Sorrento) ایتالیانك ناپولی ایالتنده وناپولینك ۲۵ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق ناپولی کورفزینك ساحل جنوبیسنده برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، مصنع برکلیساسی، آثار عتیقه‌سی وغریب بر مغاره‌سی واردر. پك‌اسکی برقصبه اولوب، قدیماً آیروجه برجمهوریت صورتنده اداره اولنوردی. مشهور و مقبول چناق و دستی فابریقه‌لری وار ایدی. شاعر (تاسو)نك وطنیدر . ۲۹ تاریخ میلادیسنده (وزوو)ك پاتلامه‌سندن رخنه‌دار اولدیغی کبی، بعده (اودوآقر) وصکره مصطفی پاشا طرفندن دخی نهب وغارت ایدیله‌رك اسکی معموریتنی غائب ایتمشدر.

سورویل { (Cl. de Sur-ville) — قلوتیلده ده فرانسز شاعره‌لرندن اولوب، ۱۴۰۵ تاریخنده (والون سور آردش) ده طوغمش؛ و ۱۴۲۱ ده سودیکی (براتزر ده‌سوریل)ه واروب، یدی سنه صکره طول قالمقله ، بقیهٔ عمرینی بوندن دنیایه کتیردیکی بر اوغلنك تربیه‌سیله و اشعار و ادبیاتله کچیره‌رك ، ۹۰ یاشلرنده وفات ایتمشدر . اشعاری‌برچوق وقت مجهول قالوب، نهایت احفادندن ۱۷۹۸ده اعدام اولنان (مارکی‌ده‌سورویل)طرفندن جمع، و (واندربورغ) طرفندن نشر اولنمشدر .

سوره { (Soura) روسیه‌ده بر نهردر، که (سیمبیرك) ایالتنده نبعانله ، بو ایالتی و (پنزه) و(نیژنی نووغورود) ایالتلرینی شق ایده‌رك، ۷۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (واریل) ده (وولغه) ایرماغنه دوکیلور .

سوره (Sora) ایتالیانك (تره ده‌لابور) ایالتنده و ناپولینك ١٤٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (لیریس) نهرینك صاغ کنا-رنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، ادبیاته مخصوص مکتبی و جسیم طاشلردن مؤسس قدیم دیوارلری واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، اهالیسی رومالیلره قارشی محاربه ایتمش، ومغلوب اولدقدن صکره بو قصبه‌ده برلشدیریلن رومالیلری قبل المیلاد ٣١٦ تاریخنده قتل عام ایتمشلر ایدی.

سوره (Sèvres) فرانسه‌نك (سینه مع او آره) ایالتنده و (ورسای)ك ٥ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق سینه ایرماغنك ساحل یسا-رنده و پاریسدن ورسایه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٧٢٢٠ اهالیسی، مکاتب رشدیهٔ اناث ایچون دار المعلماتی، دیکر بر قیز مکتبی، فدانلقلری، طاش اوجاقلری، چینی، آرابه، تنکه ایچنده محفوظ مأکولات و سائره فابریقه‌لری و چینیلره مخصوص مشهور بر موزه‌سی واردر.

سوره (Les Deux-Sèvres) ایکی — فرانسه‌نك ایالات غربیه‌سندن اولوب، ایچنده جریان ایدن (سوره‌نانتز) و (سوره‌نیورتز) نهرلری مناسبتیله بو اسمله تسمیه اولنمشدر. شرقاً ویانه، شرق جنوبی جهتندن شارنته، غرب جنوبی جهتندن آشاغی شارنته، غرباً وانده، شمالاً دخی منه مع لو آره ایالتلریله محاط اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٠٥٥ مربع کیلومتره و اهالیسی ٣٥٣٧٦٦ کشیدر. اراضیسی عارضه‌لی ایسه‌ده، هیچ بر طاغی اولمیوب، اك یوکسك تپه‌سی ٢٧٢ متره ارتفاعنده‌در. قسم اعظمی (لو آره) ایرماغنك حوضه‌سنده بولنوب، شمال شرق قسمنده آقان (توئت) نهریله غرب جهتنده وقسماً حدودنده جریان ایدن (سوره‌نانتز) چای شماله طوغری جریانله، ایالتك خارجنده مذکور ایرماغه دوکیلور. قسم جنوبیسنك اکثری (سوره‌نیورتز) نهرینك حوضه‌سنی تشکیل ایدوب، بو نهر غربه طوغری جریانله، مرکز ایالت اولان (نیورت) شهرندن مالمرور، وانده ایالتنی ده شق ایتدکدن صکره، طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط اطلاسی‌یه منصب اولور. منتهای جنوبی قسمی دخی شارنته ایرماغی حوضه‌سنده بولنوب، بو قسمنك میاه جاریه‌سی مذکور ایرماغه دوکلك اوزره، جنوبه طوغری آقار. ذکر اولنان اوچ شهردن هر برینك ایالت داخلنده برقاچ تابعی واردر. هواسی معتدل اولوب، تپه‌لرده وشمال قسمنده بر آز دها صوغوق، اووه‌لرده دها صیجاق وعمومیت اوزره بر آز رطوبتلیدر. اراضیسی اولدقجه منبت و همان هر طرفی مزروع اولوب، بغدای، چاودار، آرپه، یولاف، مصر، داری، پتاتس، پنجار، شلغم، کتن، کنویر، الما، اریك، کستانه، جویز، اوزوم و سائر محصولاتی واردر. برنجی درجه‌ده‌کی محصولاتی ذخایر ایله حیوانات بسلمکه مخصوص نباتات مختلفه‌سیدر. شرابلری مقبول اولوب، خیلی مقدار قونیاق دخی چیقار. اورمانلری آز اولوب، عموم اراضیسنك آنجق بر سبعی اورمانله مستوردر. بر بیوك کور معدنیله برایکی دمیر معدنی اولوب، سیملی قورشون معدنلری و مرمرلری دخی وار ایسه‌ده، الیوم اخراج اولنمامقده‌در. برقاچ یرنده معدن صولری دخی واردر. مرعالری چوق دکل ایسه‌ده، یتیشدیردکلری اوت وسائر نباتاتدن ایالت داخلنده ٤٠٢٠٠ آت، ٢٤٦٠٠٠ صیغیر، ١٨٧٠٠٠ قیون، ١١٣٠٠٠ طوموز و ٤٩٠٠٠ کچی بسلنیور. آتلری واسترلری کوزلدر. صنایعی پك اوقدر ایلری دکلسه‌ده، پاموق و یوکدن انواع منسوجات ایله معمولات دباغیه‌یه وکتن تخمی وقولزه یاغیله طوتقال وسائره‌یه مخصوص برخیلی فابریقه‌سی واردر. تجارتی ده حد متوسطه‌در. ایکی دمیر یول خطی ایالتی شق ایدوب، بعض شعبه‌لری ده واردر. ایالت ٤ قضادن مرکب اولوب، ٣١ ناحیه و ٣٥٥ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سوره‌نانتز (Sèvre Nantaise) فرانسه‌نك غرب جهتنده برنهردر، که آنف البیان ایکی سوره ایالتنك وسطلرنده ٢٥٩ متره ارتفاعی اولان بر تپه‌دن و (توئت) ایله وانده نهرلرینك منابعی قربنده نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، بر آره‌لق ده ایالتك حدودینی تفریق ایتدکدن صکره، (وانده) ایالتنه کیرر، بعده بر آره‌لق بو ایالتله (منه مع لو آره) ایالتلرینی بعد التفریق، ینه وانده ونهایت آشاغی لو آره ایالتنه کیره‌رك، (نانته) شهرنده لو آره ایرماغنه دوکیلور؛ و بو مناسبتله (نانتز) صفتیله دیکر (سوره)دن تفریق اولنور. مجراسی ١٣٥ کیلومتره

طولنده‌وحوضه‌سی ٢٣٨٥ مربع کیلومتره‌وسعتنده‌در. قوراقلق زماننده ثانیه‌ده ٥ ونهایت ٨ وطغیاننده ٢٧٥ مکعب متره صو دوکر. نانتدن یوقاری ٢٢ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر.

سوره نیورتز (Sèvre Niortaise) فرانسه‌نك غرب جهتنده برنهردرکه (ایکی سوره) ایالتنك قسم غربیسنده بر تپه‌دن نبعانله، غربه وبعده جنوبه طوغری پك طولاشیقلی برجریاندن صکره، کندیسنه بواسمی قزاندران (نیورت) شهرینه واصل اولنجه، دیکر بر چای دخی اخذ ایله، یتاغی توسع ایتدیکی حالده، غربه طوغری آقار؛ ومذکور ایالتدن چیقنجه، بر خیلی مسافه‌ده وانده ایله آشاغی شارانته ایالتلرینك حدودینی بعد التفریق، آشاغی شارانته ایالتنه کیرر، ونهایت ینه ایالتین حدودنده وبحر اطلاسینك (اکیبون) قوینه دوکیلور. مجراسی ١٥٠ کیلومتره طولنده اولوب، نیورته قدر اولان ٧١ کیلومتره‌لکی بندلر واسطه‌سیله سیر سفائنه صالحدر.

سوری (Surrey) انکلتره ایالاتندن اولوب، شرقاً (کنت)، جنوباً (سوسکس)، غرباً (برکس) و(سوتامپتون)، شمالاً دخی (بولسکس) و(بوکنغهام) ایالتلریله محدوددر حدود شمالیه‌سی (تامیزه) نهریله آیرلمشدر، لوندره‌نك ایکی محله‌سنی یعنی (سوتوارت) و (لامبت) محله‌لرینی حاویدر، بونی ٦٠ واکی ٣٤ کیلومتره اولدیغی حالده، ١١٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (کیلفورد) شهریدر. سبزه باغچه‌لری وآثار عتیقه‌سی چوقدر.

سوریانو (Soriano) ایتالیانك وسطلرنده واقع (ویتربه) ایالتنده وویتربه‌نك ٩ کیلومتره شرقنده اوله‌رق برطاغ اتکنده بر قصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهالیسی واردر.

سورینام (Surinam) آمریقای جنوبینك غویانه مملکتنده بر نهردرکه، جنوبدن شماله طوغری جریانله، مملکت مذکوره‌نك فرانسه‌یه تابع اولان قسمنی شق ایتدکدن صکره، فلمنکه عائد قسمنه دخول ایله، (پارا اریبو)نك ایچندن بعد المرور، بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٤٠٠ کیلومتره‌در.

سورینو (Severino) ایتالیا مشاهیر اطباسندن اولوب، ١٥٨٠ تاریخ میلادیسنده قلابره‌نك تارسیه قصبه‌سنده طوغمش، و١٦٥٦ده ناپولیده وبادن وفات ایتمشدر. طبابتده یکی برچیغیر آچدیغیچون، رفقاسنك حسد وسعایتیله عزل وتعقیب وحبس اولنمش ایسه‌ده، نهایت کندیسنه کوریلن احتیاج اوزرینه، ناپولی دارالفنوننده فن طب معلمکنه واوراده‌کی خسته‌خانه‌نك طبابتنه تعیین اولنمش ایدی.

سوریه (Syrie) عربلر عندنده (شام) اسمیله معروف اولان خطهٔ واسعه‌نك اسم قدیمی اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده نفس سوریه، فنیکه و فلسطین اسملریله اوچ قسمه منقسم ایدی. فنیکه بیروت ولایتیله جبل لبناندن، فلسطین قدس سنجاغندن ونفس سوریه دخی سوریه وحلب ولایتلرندن عبارت ایدی. یالکز مرعش سوریه‌دن معدود دکلدی. بو اوچ قسمدن فلسطین عبرانیلرله، فنیکه فنیکه‌لیلرله، نفس سوریه دخی سریانیلرله مسکون ایدی. بین الاسلام (شام) اسمیله معروف اولوب، اجنبیلر عندنده الیوم مستعمل اولان (سوریه) اسمی برچه متروك ومجهول اولدیغندن، بو خطه حقنده ایجاب ایدن تفصیلات ومعلومات ایچون «شام» ماده‌سنه و مادهٔ آسیه ایله «حلب، بیروت، قدس» ماده‌لرینه مراجعت بیورلمق اقتضا ایدر.

سوریه ولایتی. ولایاتك تشکیلنده شام ایالتی نامیله اسکیدن معروف اولان ایالتدن بشقه سوریه خطهٔ قدیمه‌سنك اکثر طرفلرینی دخی حاوی ولمق اوزره، تشکیل اولنان ولایته بو اسم ویرلمشدی. بعده بیروت ولایتی آیرلمغله، سوریه ولایتی همان ینه ملغی شام ایالتندن عبارت قاله‌رق، سوریه خطه‌سنك یالکز برقسمنی حاوی قالمش ایسه‌ده، بو اسمی محافظه ایتمشدر. سوریه ولایتی شمالاً حلب، غرباً بیروت ولایتلریله، جنوباً قدس مستقل متصرفلغیله، شرقاً دخی برالشام دینلن بادیه و زور مستقل متصرفلغیله محدود اولوب شام (ونام دیکرله سوریه) خطه‌سنك قسم وسطیسندن عبارتدر.

سوریه ولایتی اراضیسنك قسم غربیسی طاغلق اولوب، شرقه طوغری کسب انحطاط ایدر؛ وبو جهتده یالکز جبل حوران بولنور. قسم وسطیسنده

ولايتك اك يوكسك طاغى اولان (جبل الشيخ) بولنوب، شمال شرقى‌يه طوغرى (جبل شرقيه) اسميله براوزون قول اوزاتيور، كه حمص قربنه قدر واصل اولور. جبل الشيخك ارتفاعى ٢٦٦٠ مترەدر. منتهاى شمال غربيسندە وبيروت ولايتنك طرابلس ولادقيه سنجاقلرى حدودندەدە (نصيريه) طاغى ممتد اولوب، بونكدە عاصى ايرماغى مجراسنه طوغرى ممتد بر ايكى كوچك قولى واردر. جبل الشيخك جنوبندە اردن مجراسيله بحر لوطك شرق جهتندە صرەتپەلر وطاغلر تسلسل ايدوب، عقبه كورفزنه قدر ممتد اولور، وبلكه حجاز طاغلرينه اولاشير. جبل عجلون بوصرەدە بولنيور، و بحر لوطك جنوبندە بو سلسله جبل سرا اسمنى آلير. بووجهله بالنك غربندە شمالدن جنوبه ممتد اولان طاغلردن ماعدا االتك قسم وسطيسنك شرق جهتندە دخى (جبل حوران) اسميله منفرد بر طاغ بولنوب، بونكله جبل الشيخ و جبل عجلون آرەسندە حوران اووەسى بولنيور. يالكز عقبه كورفزينه قريب اولان طاغلر غرانيتدن عبارت اولوب، سائرلرى وعلى الخصوص بحر لوطك شرقندەكى جبال ايله جبل عجلون و جبل حورانك اراضيسى اكثريت اوزره اراضئ بركانيه‌دن عبارتدر. هله جبل حورانك غرب شماليسندە واقع (لجاء) بقعه‌سى كاملاً سونمش بركان آغزلرندن ولاو آقنتيلرندن عبارت اولوب، پك غريب المنظرەدر. بازالت، غره، تباشير وسائر انواع صخور دخى بولنيور.

سوريه ولايتنك ايكى بيوك نهرى واردر: بونلرك برى نهر (عاصى) در، كه جبل شرقيه ايله جبل لبنان آرەسندە واقع بقاعدە نبعانله، شمال شرقى‌يه طوغرى جريان ايدەرك، مجراسى بر خيلى مسافەدە ولايتك حدود غربيه‌سنى تشكيل ايتدكدن صكره، حما سنجاغنه دخول ايله، حمص وحمادن بعد المرور، حلب ولايتى حدودينه واصل اولور؛ وبرخيلى مسافەدە بو ولايتى بيروت ولايتندن آيردقدن صكره، حلب ولايتى داخلندە بر قوس تشكيل ايله آنطاكيه‌دن دە كچەرك، سويديه قربندە آق دكيزه دوكيلور. حما سنجاغندە صولدن ايكى وصاغدن بر تابعى واردر. برچوق دره‌لر وسيللر دخى آلير. ايكنجيسى اردن ونام ديكرله شريعه نهريدر، كه جبل الشيخ اتكلرندن نبعانله، ايكى طرفى طاغلرله محدود طار بر واديك ايچندە جنوبه طوغرى آقەرق، طبريه كولنك ايچندن كچدكدن، صاغ وصولدن بر چوق نهرلر و بونلردن جمله صولدن جبل حوران صولرينى جامع اولان (يرموك) ايله جبل عجلونك آلت طرفندە (وادى الزرقا) نى آلدقدن صكره، بحر لوطه دوكيلور. جبل الشرقيه‌نك وجبل الشيخك شرق اتكلرندن وجبل حورانك مائله شماليه‌سندن آقان بر طاقم كوچك چايلر دخى مجرالرى اوزرندەكى اراضيى سقى ايتدكدن صكره، غوطة الدمشقدە بر طاقم بطاقلر تشكيل ايدەرك، محو اولورلر. بونلرك اك معروفى دمشق الشامك ايچندن كچن (بردى) نهر مشهوريدر. جبل حورانك شرق اتكلرندن آقان برقاچ نهر ايسه چولدە ناپديد اولورلر. بو وجهله سوريه ولايتنك يالكز قسم شماليسى يعنى مركز سنجاغنك بر پارچه‌سيله حما سنجاغى آق دكيز مائله‌سندە بولنوب، سائر طرفلرى بحر لوط وبر لشام مائله‌لرينه تابعدر. ولايتك حدود غربيه‌سندە ايكى بيوك كول بولنيور، كه برى سطحنك حداى بحردن آلچق اولمسيله و صوينك املاح متنوعه‌يى حاوى وآغير اولمسيله مشهور اولان (بحر لوط) و ديكرى نهر شريعه مجراسندە واقع طبريه كوليدر. غوطەدە مرج ياخود عتيبه، حوله وسائر اسملرله برقاچ كوچك كول دها واردر، كه بونلرك چوغى بعض انهارك منتهاسى حالندە بولنوب صولرى آزدر.

اراضيسى مختلف اولوب، حما سنجاغنك وعلى الخصوص عاصى واديسنك طوپراغى پك منبتدر. بغداى، آرپه، دارى، مصر، بقله، مرجمك، نخود و سائر حبوباتله پاموق، زيتون وسائره حاصل اولور. طوت آغاجلرى دخى چوق اولوب، خيلى ايپك چيقاريلير. حوران اووەسى ذخاير يتيشديرمك ايچون دنيانك برنجى يرى اولوب، طوپراغى پك منبتدر. ولايتك قسم جنوبيسندن عبارت اولان (معان) سنجاغنك اراضيسى ايسه چولدن معدود ايسەدە ينه خيلى حبوبات يتيشديرمك قوتنى حائز اولوب، آنجق اهاليسى خيمه نشين عربان عشايرندن عبارت اولمغله، بطال قالمقدەدر. نفس شام سنجاغى و على الخصوص حوالئ دمشقك اراضيسى اوفق طاشلرى حاوى

اولمغله، حبوبات وذخایر یتیشدیرمکه اوقدر صالح دکل ایسه‌ده، باغ وباغچه‌لری پك کوزل اولوب، مشهور قایصی، کوزل اوزومك انواعی، نار، اینجیر، المه، آرمود، شفتالی، فرنك اینجیری، جوز، بادم و سائر میوه‌لرك انواعی حاصل اولور. دمشقك شرقه طوغری ممتد اولان (غوطه) اووه‌سی وقتیله قاریش قاریش قریه‌لرله مملو وباغ وباغچه‌لرله جنت آسا بر یر ایدی. شام فستقی نامیله یاد اولنان فستیق الك زیاده حلبده بولنوب، نفس شامده مفقوددر. قایصی واوزوم قوروده‌رق، بهر سنه کلیتله اخراج اولنور. خیلی زیتون یاغی و سیسام یاغی دخی چیقار. توتون محصولاتی آز اولوب، دمشق جوارلرنده تنباکو یتیشدیرلمکه باشلامدر. ولایتك اکثر طرفلرنده قالیا یعنی سوده اخراجنه یارار (جب) تعبیر اولنور بر نوع نبات دخی کلیتله بولنور. سبزه‌نك انواعی و قاوون، قارپوز، خیار کبی شیلر پك ایی اولور. وقتیله اورمانلرله مستور بولنمش اولان شام جبالی شمدی اکثریت اوزره چیلاق ایسه‌ده، بعض اوفق اورمانلر و متفرق آغاجلر دخی بولنور. دمشقك اطرافنده کراسته‌یه مستعمل پك چوق قواق آغاجلریله سکود و طاغلرده حروب، چام، تره‌منتی، ایلفین، اتچه، چنار، قوجه‌یمیش آغاجلری بولنور.

حیوانات اهلیه‌سی آت، استر، مرکب، دوه، صغیر، قیون، کچی وسائره‌دن عبارت اولوب، آت جنسی مقدما کلیتله اخراج اولندیغندن، مقداری پك آزالمشدر. استر ومرکبلری پك ایی اولوب، چوق یوك قالدیرر ایری و قوتلی بر نوع مرکبله بینکه مخصوص معلوم بیاض و یوکسك مرکب جنسلری پك مقبولدر. صیغیرلرینك جثه‌لری کوچك اولوب، یالکز مرکزده برجنس بیوك وسودی چوق اینك واردر. دوه‌لر باشلیجه عشایرده بولنوب، شوسه‌لر یاپلدقدن صکره نقلیاتده اکثریا آرابه قوللانلمغه باشلامشدر. قیونلری قره‌مان جنسندن اولوب، بونلرك‌ده چوغی عشایرده وحما سنجاغنده بولنیور. حما سنجاغندن و سائر بعض طرفلردن کلیتلی ساده یاغ، یپاغی، دری وسائره دخی اخراج اولنور. حیوانات وحشیه‌سی قورد، آیی، طوموز، کیك، طاوشان، چقال وسائره‌دن عبارت اولوب، وقتیله موجود بولنمش اولان پارس شمدی مفقوددر. آرسلان دخی بولنمیوب، یالکز بلقا جهتنده بعضاً آوآرقه‌سنه دوشمش بعض ارسلانلر کوریلور. طیور سولون، ککلیك، چیل، بیلدیرجین، چوللق، طورنه، اکلك، قره قوش، آق‌بابا وسائره‌دن عبارتدر. ییلانلری چوق وبعضلری خیلی بیوك ایسه‌ده، اکثری زهرسزدر. بوقلمون، کرتنکله و قیلومباغه دخی چوقدر. چکرکه ولایت ایچون بر بیوك آفت اولوب، بعض سنه‌لرده بتون محصولاتی تلاف ایدر، آریسی چوق اولوب، خیلی بال چیقاریلیر. بحرلوطده اصلا بالیق وسائر ذی روح بولنمیوب، نهر شریعه‌ده وطبریه وحوله کوللرنده بالیغك انواعی بولنور.

هوا طاغلرده معتدل و اووه‌لرده یازین صیجاقجه وقیشین صوغوق اولوب، چوله قریب اولان محللرندن ومعان سنجاغندن بشقه همان هر طرفنده قیشین قار یاغار. هواسی خفیف ویابس اولوب، صاغلام آدملر حقنده پك ایی ایسه‌ده، امراض صدریه‌یه استعدادی اولانلره سرت کلیر. یازین یاغمور یاغمیوب، تشرین اول اواسطنده یاغمغه باشلار، وکانونلرده کثرتله یاغار. مرتفع محللرینك ایلك و صوك بهاری پك کوزلدر.

سوریه ولایتنك اهالیسی تخمیناً ۳۰۰۰۰۰ کشی راده‌لرنده اولوب، قسم کلیسی مسلم، بر آز مقداری درزی و قصوری روم، قتولیك، مارونی، سریانی، ارمنی وسائر مذاهبه منسوب خرستیان و پك آزی‌ده یهودیدر. جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر. حوران ومعان سنجاقلرینك اهالیسی هنوز برحال بدویتده بولنوب، شام وحما سنجاقلرینك کیلر ایسه ذکی وچالیشقان آدملردر. بونلر بوك، ایپك و پاموقدن طوقه‌لرك انواعنی وعلی الخصوص دوشمه‌لکلرله چارشف وکفیه وسائره نسجیله، صدف قاقه‌لی سکمله وسائره اعمالیله و طاوشانجیلقه و قیوجیلق و سراجلقه متعلق مواد مختلفه استحضاریله و تجارتله توغل ایدرلر. اهالینك صنایع و تجارته اولان بومیل واستعدادی و محلنده ایپك و پاموق یتیشمکله برابر یوكك دخی کثرتی بو ولایتده صنایعك استقبالنی تأمین ایدوب، ایلریده فابریقه‌لرله طوله‌جغی مأمولدر. الك تجارتکاه محلی مرکزی اولان دمشق شهری اولوب، برنجی اسکله‌سی دخی ولایتك خارجنده بولنان بیروت شهریدر. سواحلدن ایچ طرفلره طوغری دردست

تمدید اولان دمیر یول خطلرینك اكمالنده ولایتده صنایع وتجارت و زراعتك بردن بره ترقی وتضاعف ایده‌جکنده شبهه یوقدر. معارف هنوز لزومی درجه‌ده ترقی ایده‌میوب، مرکز ولایتده بولنان و «دمشق» ماده‌سنده بیان اولنان مکتبدن بشقه الویه وقضالرده یالکز برقاچ رشدیه وبرطاقم ابتدائی وصبیان مکتبلری بولنیور کتبخانه‌لریله سائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سی ده یوق حکمنده‌در.

ولایتك احوال تاریخیه و سائره‌سیچون «شام» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.

سوریه ولایتی بروجه زیر ٤ سنجاق، ٢١ قضا و ١٥ ناحیه‌یه منقسمدر:

سنجاق	قضا	ناحیه
شام	شام، بعلبك، بقاع لعزیز، وادی العجم، دوما، نبك، خاصبیا، راشیا	بقاع شرقی
حما	حما، حمص، همیدن، سلیمیه	قصبه، ایکی قپولی
حوران	حوران، بصر الحریر، درعا، جبل دروز	غواغب، جاسم، شمسکین، بصیره، عاهره، سلخد، عرمان، ساله، مجدل، شهبا، اسلیم
معان	قنیطره، عجلون، سلط، کرك، طفیله	مجدل شمس، جیرنه

سوزنی { (حکیم شمس‌الدین محمد —) اعاظم شعرای ایراندن اولوب، سمرقندلیدر. سلمان فارسی (رضه)‌ك نسلندن اولدیغی مرویدر. لطائف وهزلیاتده مهارت تامه‌سی اولوب، کنجلکنی ذوق و اکلنجه ایله کچیردکدن صکره، ابو منصور ترمذینك دائرهٔ ارشادینه داخل اولوب، توبه واستغفار ایتمش؛ وحجه دخی کیتدکدن صکره، الهیات وتصوفه وپند ونصیحته دائر برچوق اشعار سویلمشدر. بو قبیلدن اولان قصائدی ٨٠٠٠ بیتدن مرکبدر. لامعی، چیتی، نسفی وشطرنجی جملهٔ شاکردانندن ایدی. ٥٦٩ تاریخنده سمرقندده وفات ایدوب، شیخی ابو منصور ترمذینك تربه‌سی یاننده دفن اولنمشدر. وفاتندن صکره احباسندن بری طرفندن رؤیاده کوریلوب، شو بیتدن طولایی رحمت ومغفرته نائل اولدیغنی سویلمش اولدیغی مرویدر:

چارچیز آورده ام یارب که در کنج تو نیست
نیستی و حاجت و عذر و کناه آورده ام

سوزوپولیس { (Sozopolis) سوزه‌بولی قصبه‌سنك اسم قدیمیدر.

سوزه { (Souza) پورتکیزك (مینهو) ایالتنده وپورتونك ٢٠ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی واردر.

سوزه‌بولی { (Suzèboli) شرقی روم‌ایلینك برغوس سنجاغنده وقره‌دکز ساحلنده برکوچك قصبه اولوب، زمان قدیمده (سوزوپولیس) و (آپولونیه تراکیه) اسمیله خیلی بیوك ومعمور ایدی.

سوزی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، پرورینلیدر. بر مدت طریق قضاده بولندقدن صکره، میخال اوغللرینك خدمتنه کیروب، جدلری میخال غازینك غزواتی حقنده برمنظومه یازمشدر. شو برایکی بیت اونکدر:

سروقدك دکه‌سیدر شاخ کل کلزارده
اشکمك پرورده‌سیدر لاله‌لر کهسارده
یا کوکل سینه‌مده مهرك صاقلدی اغیاردن
یا اوروجك پرده چکدی احمداوزره غازه

سوزی { (حسن علی) ایران شعراسندن اولوب، ساوه‌لی اولدیغی حالده، خیلی مدت اصفهانده یاشامش؛ وحسن خطه مالك اولمغله، طالبینه مشق وبرمکله امرار اوقات ایتمشدر. ابتدا (جفاکش) تخلص ایدوب، خراسانه سیاحتندن صکره (سوزی) تخلصنی اختیار ایتمشدی. یکرمی اوتوز بیك بیتدن عبارت اشعاری واردر. خوش طبع برذات اولوب، ١٠١٤ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

سوزی چو مرك میطلبی از خدا که نیست
آسودکی نصیب تو در زیر خاك هم

سوس { (Suse) ایرانك خوزستان ایالتنده و اهواز خطه‌سنده (دزفول)ك ۳۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و (شوستر)ك ۶۰ کیلومتره غرب شمالیسنده اسکی برشهر اولوب، اسکی ایران ملوکنك قیشلق مقری بولنمغله، پك معمور ومزین ایدی. اوائل دور اسلامده دخی معمور اولوب، مشاهیر علمادن بعض ذواتك مسقط رأسی اولدقدن صکره، خراب اولمشدر. آردشیر بهمن بن اسفندیار طرفندن بنا ایدلمش اولدیغی و حضرت دانیال (عم)ك بو شهرده مدفون بولندیغی مرویدر. خرابه‌لری الیوم ۱۶ مربع کیلومتره وسعتنده بر یر ضبط ایدیور.

سوس { مغرب اقصاده مراکش دولتنك غرب جنوبی قسمنی تشکیل ایدن بر بیوك خطه اولوب، جبال (درن)ك آلتنده یعنی جنوبنده واقع و (درعه) ایرماغی حوضه‌سنك شمال غربی قسمندن عبارت اولدیغی حالده، بحر محیط آطلاسی ساحلنه قدر ممتداولور. مذکور ایرماقله واوکادوکلك اوزره (درن) جبالندن اینن برچوق انهارله سقی اولنه‌رق، پك منبت و محصولداردر. شکر قامشی دنیانك الك ایسی اولوب، بو قامشدن چیقان شکر پك لذتلی وقوتلیدر. پاموق، چیویت، زیتون وخرما محصولاتی دخی واردر. مرکزی (وادی سوس) اوزرنده واقع (ترودنت) قصبه‌سی اولوب، دها بر قاچ معموره‌سی واردر. وقتیله زیاده اهمیتی اولوب، مستقل برحکومت صورتنده دخی بولنمشدر.

سوست { (Sœst) پروسیه‌نك وستفالیه خطه‌سنده و (آرنسبرغ)ك ۲۴ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۳۰۰۰ اهالیسی، بوکسك سوری، اسکی برکلیساسی، بوك منسوجاتی، دباغخانه‌لری وحبوبات، بیره وقونیاق تجارتی واردر.

سوسترات { (Sostrate) یونان قدیمك مشهور معمارلرندن اولوب، (قنیده)لی ایدی. قبل المیلاد اوچنجی قرنده یاشایوب، مسقط رأسی اولان شهری کرر اوزرینه مؤسس تراجه‌لرله وتفرجگاهلرله تزیین ایتدکدن صکره، (بطلیوس فیلادلف) طرفندن دعوت اولنه‌رق، مصره عزیمتله، مشهور اسکندریه فنارینی تأسیس ایتمشیدی.

سوستن { (Sosthène) ماکدونیه‌لی مشهور بر سردار اولوب، (غولوآ)لرك هجوم واقعنه قارشی طورمغله، (بطلیوس کراونوس)ك اوغلی (ملاغر)ك وفاتنده میلاددن ۲۷۰ سنه اول ماکدونیه حکمدارلغنه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً ایکنجی برهجوم ایدن غولوآلره قارشی ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

سوسکس { (Sussex) انکلتره‌نك ایالات جنوبیه‌سندن اولوب، مانشه دکیزی ساحلنده اولدیغی حالده، شرقاً (کنت)، شمالاً (سوری)، غرباً دخی (سوتامپتون) ایالتلریله محدوددر. بویی ۱۳۰ واکی ۴۵ کیلومتره اولوب، ۴۱۷۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی (چیچستر) قصبه‌سیدر. دمیر معدنیله، مرمر، قرمزی آشی بویه‌سی وسائر معادن واتربه‌سی واردر. وقتیله (بلج) اقوامیله مسکون اولوب، (سوری) ایالتیله برابر «حکومات متفقهٔ سبعه»نك برینی تشکیل ایدیوردی. بعده قونتلق ودوقه‌لق صورتنده اداره اولنمشدی.

سوسکهانه { (Susquehannah) آمریقای شمالینك ممالك مجتمعه‌سنده بر نهر اولوب، پانسیلوانیه جمهوریتنده ایکی نهرك اجتماعندن تشکل ایدر. بو ایکی نهرك بری شرقدن و (نیویورق) جمهوریتندن کلوب، محل لاقیه قدر ۵۰۰ کیلومتره‌لك مجراسی واردر؛ و دیکری (آلغانی) سلسلهٔ جبالندن اینوب، اورایه قدر ۳۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتمشدر. بو ایکی نهرك اجتماعندن بعد التشکل، جنوب غربی‌یه طوغری جریانله، (ماریلاند) جمهوریتنه بالدخول، ۲۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، بحر محیط آطلاسینك (چساپیك) قوینه دوکیلور. (شوپکیل)ه بر جدولله مربوطدر.

سوسن { (Susane) یهودا ملوکندن یواقیمك زوجه‌سی اولوب، تحت اسارتده بابله سوق اولنمش؛ واوراده ایکی اختیار ط فندن عرضنه قصد اولنه‌رق، مطلوبلرینه موافقت ایتمدیکیچون، زنا ایله اتهام ایدیله‌رك، بوحکمك اجراسی مقرر ایکن، حضرت دانیال (عم)، هنوز شاب اولدیغی حالده، محاکمه‌سنك تکرارینی استرحام ایده‌رك، کندیسنی اتهام ایدن اختیارلری آیری آیری استنطاق ایتدیرمش؛ وافاده‌لری بیننده‌کی تضادله دعوالرینی ابطال، وصاحبهٔ ترجمه‌یی تخلیص ایتمشدر. بو وقعه‌نك میلاددن ۶۰۰ سنه اول جریان ایتدیکی مظنوندر.

— ائمهٔ اثناعشرك اون ايكنجيسى محمد مهدينك وبر روايتده پدرى حسن عسكرينك والده‌لرى دخى بو اسمله مسمى مشاهير نسادندر .

سوسور (Saussure) مشاهير حكماء طبيعيوندن اولوب ، ١٧٤٠ ده (جنو)ده طوغمش، و ١٧٩٩ده وفات ايتمشدر. فن زراعتده برقاچ تأليفى اولان وزراعتله مشغول بولنان برذاتك اوغلى اولوب، تحصيل علوم وفنون ايتدكدن صكره، طول مدت فرانسه، آلمانيه، انكلتره وايتالياده سياحت ايده‌رك، آلپ طاغلرنده دخى اجراى تجربيات فنيه ايتمش؛ وآلپ جبالنك الك يوكسكى اولان (مونت بلانق)ك ذروه‌سنه قدر چيقه‌رق، كاشف ومؤسسلرندن بولنديغى علم الارضه و معادن ونباتات فنلرينه بيوك خدمتلر ايتمشدر. ميزان الحراره ، ميزان الرطوبه ، ميزان الريح، ميزان الكتريق وسائر آلتلرك اصلاح واكماله وبعض آلتلركده ايجادينه موفق اولمشدر. زماننده نشر اولنان رسائل فنيه‌يه برچوق مقالات فنيه درج ايتديروب، «آلپ جبالنه سياحت» عنوانيله ٤ جلددن مركب بر تأليف فنى و سائر بعض آثار براقشدر . — اوغلى (تئودور ده‌سوسور) دخى حكمت طبيعيه وكيمياى عضوى فنلرنده بيوك خدمتلر ايدوب، برطاقم آثار مقبولهٔ فنيه براقشدر. ١٧٦٧ده طوغوب، ١٨٤٥ده وفات ايتمشدر.— قيزى (نكرده سوسور) دخى « تدريجى تربيه » عنوانيله ٣ جلد اوزره يازديغى و فرانسه آقادمياسى طرفندن تقدير وتحسين اولنان اثر مقبوليله شهرت بولمشدر. ١٧٦٥ده طوغوب، ١٨٤١ده وفات ايتمشدر.

سوسه تونس ايالتنك ساحل شرقيسنده و تونسك ١١٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده ، قيروانك ٥٠ كيلومتره شرق شماليسنده ومهديه‌نكده اوقدر شمال غربيسنده واقع بر قصبه و اسكله اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى، كوزل ربختمى، اوچ قلعه‌سى، بيوك برجامع شريفى، قيروانه قدر دمير يولى و، ليمانى اولمديغى حالده، ايشلك تجارت بحريه‌سى واردر . اسكى بر قصبه اولوب ، روماليلر زماننده (آدرومتوم) تسميه اولنوردى . معاويه بن خديجك افريقيه قاعدلغى زماننده (عبدالله بن زبير) حضرتلرى اعزام اولنه‌رق، بو قصبه‌يى بلا حرب فتح ايتمشدى . سورى وقلعه‌سى زيادة الله بن اغلب طرفندن تأسيس اولنه‌رق ، جغرافيون عرب بونك متانتى تعرفنده اطناب ايديورلر . سوسه‌ده او وقتلرده يوكدن پك مقبول وقيمتدار قماشلر نسج اولنوب، اهاليسنك بر قسم عظيمى بو صنعتله اشتغال ايدرد . وزمان نصبه چوق دها بيوك ومعمور بولنمش اولديغى آكلاشلور.

سوسى (ابو العباس احمد) مصر علماسندن اولوب ، ذى قيمت طاشلر حقنده « ازهار الافكار فى جواهر الاحجار » عنوانيله بر تأليفى واردر .

سوسيته جزايرى (Archipel de la Société) [« شركت آطه‌لرى » ماده‌سنه مراجعت بيورله]

سوغديانه (Sogdiane) [« صغد » ماده‌سنه مراجعت بيورله]

سوفوقليس (Sophocle) يونان قدمك مشاهير شعراسندن اولوب، ميلاد عيسى (عم)دن ٤٩٥ سنه اول آتنه جوارنده واقع (قولون) قريه‌سنده طوغمش، و ٩٠ ياشلرينه قدر ياشامشدر . برچوق منظوم تياترو رساله‌لرى يازوب، رقيبى اولان (اسخيلوس)ه غلبه چالشيدى. آثارى ١٢٣ منظومه‌يه بالغ اولديغى مروى ايسه‌ده يالكز يديسى بتون و ٢٠ قدرى ناقص اوله‌رق موجود اولوب، قصورى محو اولمشدر. آوروپا شعراسى بو ذاتك آثارينى تقليد ايتمشلردر .

سوفولق (Suffolk) انكلتره‌نك ايالات شرقيه‌سندن اولوب ، شمال دكيزى ساحلنده اولديغى حالده . شمالاً (نورفولق) ، غرباً (قامبريج) ، جنوباً دخى (اسكس) ايالتلريله محاطدر بويى ٩٠ واكى ٤٥ كيلومتره اولوب، ٦٧٠٠٠ اهاليسى واردر. مركزى (ايپسويچ) قصبه‌سيدر زراعتى پك ايلريدر .

سوفونيسبه (Sophonisbe) قرتاج سردارلرندن (اسدروبعل) ا[illegible] قيزى اولوب ، ميلاددن ٢٣٥ سنه اول طوغمش وصغر سننده برى روماليلره قارشى بعض وكين پيدا ايتمش ايدى . (ماسينيسا) يه نشانلى ايكن، بونك روما ماليلرله متفق اولمسندن طولايى ، بونلره قارشو تحريك ايتديكى (سفاقس)ه وارمش؛ و ٢٠٣ تاريخنده (لليوس) ايله (ماسينيسا) نك يد اسارتنه

دوشوب، حقارتدن قورتلمق ایچون (ماسینیسا) یه وارمش ایسه‌ده، بودخی کندیسنی قورتاره‌مدیغیچون، کندینی اتلاف ایچون زهر تدارك وایصال ایتمشدر. بو وقعه بر چوق شعرا طرفندن اوروپا لسانلرنده تیاترو رساله‌سی صورتنده نظمه چکلمشدر.

سوق الاربعاء { وسوق الاهواز. اهواز. ده ایکی کوچك قصبه ایدی.

سوق بربر { وسوق‌وردان فسطاط مصرده ایکی محله ایدی.

سوق الثلاثاء { سوق السلاح، سوق عبد الواحد، سوق العطش وسوق یحیی بغدادك محله‌لرندن ایدی.

سوق الشیوخ { بصره ولایتنك منتفك سنجاغنده، فراتك ساحل یمننده، ناصریه‌نك ٤ کیلومتره شرق جنوبیسنده بصره‌نك‌ده ١٤ کیلومتره غرب شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢٠٠ اهالیسی، سنیلره مخصوص ٢ جامع شریفی، شیعیلره مخصوص بر مسجدی، ٤٠٠ دکانی حاوی چارشیسی، ١ حمامی، ٧ خانی واپچی مسلمانلره وبری صابئینه مخصوص اوله‌رق ٤ صبیان مکتبی واردر. عربانك اخذوعطا ایتدکلری برمحل اولمغله، تجارتی پك ایلشمکدر. اطرافی بطاقلق اولمغله، هواسی پك آغیر وصیقه‌لیدر. اهالیسنك ٢٢٠٠ سی سنی، ٧٠٠ ی صابئی، ٢٨٠ ی یهودی وقصور ٨٧٧٠ ی شیعیدر. عموم صابئینك رئیس روحانیسی‌ده بوقصبه‌ده اقامت ایدر. — سوق الشیوخ قضاسی منتفك سنجاغنك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب، غرباً مرکز لوا اولان ناصریه، شمالاً عمارعا مضاریله، شرقاً بصره سنجاغیله، جنوباً دخی چول ایله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره بطاقلق اولوب، زراعته الویرشلی یرلری آزدر. باغ وباغچه‌لری علی‌الخصوص مرکز قصبانك اطرافنده چوق اولوب، خرما وسائر اشجار مثمره یتیشیر. اهالیسی ٥٠٠٠٠ کشی اولوب، مرکزنده اولان مذکور المقدار سنی وصابئی ویهودیدن بشقه قصوری کاملاً شیعیدر.

سوقرو { (Sucro) اسپانیاده (جوقار) نهرینك اسم قدیمیدر. [« جوقار » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سوقره { یوسه — (J. Sucre) آمریقای جنوبینك کسب استقلالنه الك زیاده چالیشان جنراللردن اولوب، ١٧٩٢ تاریخ میلادیسنده (قومانه) ده طوغمشدر. ١٨٢٠ ده بولیوارك معیتنده فرقه قوماندانی اولوب، اسپانیول عسکرینی بر قاچ یرده مغلوب ایتمش؛ و ١٨٢٤ ده (آیاقوشو) محاربهٔ قطعیه‌سنی قزانمش اولمغله، ١٨٢٥ ده قید حیات شرطیله بوقاری پرو یعنی بولیویا جمهوریتی ریاستنه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، مخاصمات داخلیه‌دن بیزار اولوب، ١٨٢٨ ده استعفا ایدرك، ایشدن چکلمش؛ و ١٨٣٠ ده مقتولاً وفات ایتمشدر.

سوقره { (Sucre) آمریقای جنوبیده بولیویا جمهوریتنك مرکزی بر شهر اولوب، آند سلسلهٔ جبالی اوزرنده و بر طاقی آمازون بر طاقی‌ده لاپلاته ایرماقلرینه دوکیلن بر چوق انهارك منابعی اورته‌سنده اوله‌رق ١٩° ٣٢′ عرض جنوبی و ٦٧° ٣٠′ طول غربیده و ٢٨٤٠ متره ارتفاعنده واقعدر. ٢٠٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، مصنع بر بیوك کلیساسی وجنرال (سوقره) نك هیکلی واردر. اصل یرلیلر عندنده اسم قدیمی « التون کوپری » معناسیله (سوقیسافه) اولوب، استقلالك اعلانسده بوکا آلت اولان جنرال سوقره‌نك اسمیله تسمیه اولنمشدر. اهالیسی الك زیاده (کیشوآ) لسانیله متکلمدرلر. (سوقیاق) ایالتنك‌ده مرکزیدر.

سوقورو { (Socoro) آمریقای جنوبیده قولومبیا جمهوریتنك (سانتاندر) ایالتنده و (تونجه) نك ١٢٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (ماغدلنه) ایرماغنه تابع بر نهرك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی وپاموق منسوجاتیله شابقه فابریقه‌لری واردر. اهالیسنك اکثرنده کردان اوری بولنور.

سوکنه { (یاخود سکنه) طرابلس غرب ولایتنك فزان سنجاغنده، مرکز لوا اولان (مرزوق) ك ٤١٠ کیلومتره شمال شرقیسنده وطرابلسك ٤٧٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (الجبال السوداء) دینلن طاغلرك شرق اتکنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، فزان سنجاغنك حدود شمالیه‌سنده و طرابلسدن فزانه و سودانه کیدن کاروان یولی اوزرنده‌در.

سَوكه { آیدین ولایت و سنجاغنده آیدینك ٤٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده وازمیرك ٨٠ كیلومتره جنوبنده اولەرق بیوك مندرسك ساحل یمینی قربنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ثلثانی مسلم وثلثی روم اولمق اوزره، ١٢٠٠ اهالیسی، ٣ جامعی، ٨ مسجدی، بر مدرسه‌سی، بر روم كلیساسی، بر رشدیه و ١٠ صبیان مكتبی، رومله مخصوص بر اناث و ٤ ذكور مكتبی، ٢ حمامی، ٢٠٠ دكان و مغازه‌یی حاوی چارشیسی، ٣ خانی و بخارله اداره اولنور بر پاموق و بر میان كوكی فابریقه‌سی واردر. ازمیردن آیدینه كیدن دمیر یول خطنك سوكه‌یه قدر برشعبه‌سی اولوب، بوقصبه قوش آطه‌سی اسكله‌سنده برشوسه ایله مربوطدر. قصبه‌نك اورته‌سندن قیشین بر دره آقوب، صوی زیاده اولدیغی حالده، یازین قورور. سوقاقلری كنیشجه و خانه‌لری بویه‌لی اولمغله، منظره‌سی كوزلدر. هفته‌ده بر كره بازار قوریلوب، خیلی تجارت اجرا اولنور. یكی بر قصبه اولوب، ایچنده كوریلان بعض آثار عتیقه (صامسون طاغی) اتكنده واقع (پریانه) شهر قدیمی خرابه‌لرندن منقولدر. — سوكه قضاسی آیدین سنجاغنك قسم غربیسندن وساحلندن عبارت اولوب، مندرس ایرماغنك منصبنی دخی حاویدر. شمال جهتنده ساحله قدر ممتد اولان وسیسام آطه‌سنك قارشیسنده اوزون بر برون تشكیل ایدن صامسون طاغی، شرق وجنوب جهتنده دخی اورمانلرله مستور اولان (بش پارماق) طاغی بولنوب، قضانك اورته‌سی و ساحل طرفی دوز وآلچق بر اووه‌دن عبارتدر. مندرس نهری بو اووه‌یی اورته‌سندن شق ایدوب، قسم جنوبیسنده بولنان (نامه) اسمنده بر بیوك كولله دخی اختلاط ایده‌رك، (میلت) شهر قدیمی خرابه‌لرندن ١٥ كیلومتره آشاغیده دكیزه منصب اولور. مذكور كولك وقتیله كورفز اولوب، ایرماغك دوكدیكی قوملردن آغزی قپانمغله، كول حالنده قالمش اولدیغی مظنوندر. ذاتاً (میلت) شهرینك ده ساحلده بولنمش اولدیغی معلوم ایكن، ایرماغك دوكدیكی قوملردن ساحلك دكزك ایچنه اوزانمسیله، بر وجه مذكور ١٥ كیلومتره ایچریده قالمشدر. بیوك مندرسك بوقضا داخلنده‌كی مجراسی ٥٠ كیلومتره طولنده اولوب، بو مسافه‌ده صاغ و صولدن برچوق دره‌لر وسیللر آلیر. قضا شمال غربی جهتندن ازمیر سنجاغیله، شمال شرق جهتندن نفس آیدین قضاسیله، شرقاً چینه قضاسیله، جنوباً منتشا سنجاغیله غرباً ده آطه‌لر دكزیله محاط اولوب، مساحۀ سطحیه‌سی ١٣٢٦ مربع كیلومتره اولدیغی حالده، ٥٠٠ كیلومتره‌لكی اراضیٔ مزروعه؛ ٢٥ كیلومتره‌لكی مرعی، ٧٢ كیلومتره‌لكی اورمان، ٥٠٤ كیلومتره‌لكی‌ده طاغلق و اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر. ٥٤ قریه‌یی حاوی اولوب، ٢٣٣٠٤ اهالیسی واردر، كه بونلرك‌ده ٨٢٠٤ ی روم و ٥٠٩ ی ارمنی قتولیكی اولوب، قصوری كاملاً مسلم وتركدر. اراضیسی پك منبت اولوب، آنجق مندرسك طغیانی برچوق خساراتی موجب ولمله، زراعتك بحق اجراسنه امكان براقیور. باشلیجه محصولاتی حبوبات متنوعه ایله اینجیر و میان كوكیدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، اجناس مختلفه‌دن سنوی ٨٥٠٠٠ تولدات وقوع بولور. ذكر اولنان (پریانه) و (میلت) خرابه‌لرندن بشقه قضا داخلنده بعض خرابه‌لر وآثار عتیقه بولنوب، جهت جنوبیه‌سنده (هیرونده) دینلن برروم قریه‌سنده كونشدن كنایه اولان (آپولون)ك عبادتنه مخصوص بولنمش جسیم ومشهور برمعبدك خرابه‌لری بوجمله‌دندر.

سولاندر { (Solander) اسوج مشاهیر طبیعیوننندن اولوب، مشهور (لینه)ك شاكردانندندر. ١٧٣٦ده اوپساله‌ده طوغوب، ١٧٨١ده وفات ایتمشدر. روسیه‌نك جهات شمالیه‌سنی طولاشدقدن وقناریه آطه‌لریله امید برونه سیاحت ایدوب، تحریات فنیه ایله اوغراشدقدن صكره، (بانقس)ك معیتنده مشهور قپودان (قوق)له ١٧٦٨دن ١٧٧١ تاریخنه‌دك بحر محیط كبیرده سیاحت ایدوب، عودتنده لوندره كتبخانه‌سی حافظ كتبلكی معاونلكنه نصب اولنمشدی. تألیفاتی آزدر. بعض نباتات بونك اسمیله تسمیه اولنمشدر. — یكی زلانده‌نك جنوب غربیسنده ٤٦°٣′٢ عرض جنوبی ایله ١٦٤°١٩′ طول شرقیده واقع بركوچك آطه‌یه‌ده بو اسم ویرلمشدر.

سولتودل { (Soltwedel) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده و ماغدبورغك ٩٠ كیلومتره شمال غربیسنده اولەرق (بیجه) نهری اوزرنده سورله محاط بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی وجوارنده طوزلی معدن صویی واردر.

سولج (Soultz) آلساس لورن خطه‌سنده (قولمار) ك ٢٢ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى و ايپك شريت معمولاتى واردر.

سولداد (Soledad) بحر محيط اطلاسيده آمريقاى جنوبينك منتهاى جنوبيسى شرقنده واقع (مالوئينه) و نام ديكرله (فالقلاند) جزايرينك نفس (فالقلاند)دن صكره اك بيوكى اولان بر جزيره اولوب، ٣٠َ ٥٠° عرض جنوبى ايله ٦١° طول غربيده واقعدر. بويى ١٥٠ واكى ١١٠ كيلومتره اولوب، برقاچ ليمانى واردر، كه اك صاغلامى اولان (سولداد) ليمانى ١٧٦٤ده قپودان (بوكنويل) طرفندن كشف اولنمشدر.

سولدره ياخود سودره (Sauldre, Saudre) فرانسه‌نك (شر) و (لوآرەمشر) ايالتلرنده (لوآره) ايرماغنه تابع (شر) نهرينه دوكيلور برچاى اولوب، ابتدا شمال شرقى‌يه بعده شمال غربى‌يه، غربه و نهايت غرب جنوبى‌يه طوغرى جريانله بربيوك قوس تشكيل ايدر. مجراسى ١٦٦ كيلومتره طولنده اولوب، صاغ و صولدن بر چوق چايلرك ودره‌لرك صولرينى طوپلار.

سولسمه (Solesmes) فرانسه‌نك (نور) يعنى «شمال» ايالتنده و(قامبرى)ك ٢١ كيلومتره شرقنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ٦٤٦٥ اهاليسى وپاتيسقه ايله منديل وسائره فابريقه‌لرى واردر.

سولفاتاره (Solfatare) ايتاليانك ملغى ناپولى قراللغنده و (پوچوله) قربنده بر كوچك طاغ اولوب، تپه‌سى سونمش بربركان آغزى اولمغله، دائما كوكوردلى بخارلرله محاطدر. بورادن خيلى مقدار كوكورد و زاج چيقاريليور.

سولفرينو (Solférino) ايتاليانك لومبارديه خطه‌سنده (مينچو) نهرينك صاغ كنارنده و(قاستليانو)ك ٤ كيلومتره شرق جنوبيسنده برقريه اولوب، ١٨٥٩ده ايمپراطور اوچنجى ناپوليونك قوماندەسى آلتنده بولنان فرانسز وايتاليان عسكرينك ايمپراطور فرانسوا ژوزفك قوماندەسى آلتنده بولنان آوستريا عسكرينه قارشى قزانديغى غالبيتله مشهوردر. — بو اسم پارسده بر كوپرى‌يه‌ده ويرلمشدر.

سولمونه (Solmona) ايتالياده ملغى ناپولى قراللغنك ايكنجى (آبروچه اولترا. يوره) ايالتنده و (آقويلا) نك ٦٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب، ١٥٥٠٠ اهاليسى، بر قاچ مصنع كليساسى، اصلاحخانه‌يه تحويل اولنمش اسكى بر مناسترى، مشهور شكرلەلرى، بوياخانه‌لرى وباغه معمولاتى واردر. زمان قديمده (ايليريان)لر طرفندن تأسيس اولنەرق، روماليلرك محاربات داخليه‌سى زماننده بك ضررديده اولمش؛ وبعده عربلر طرفندن غارت ايدلمش ايدى. نورمانلر زماننده يكيدن كسب معموريت ايدوب، شارل كينت طرفندن پرنسلك مركزى اتخاذيله اوغلنه ويرلمشيدى.

سولو (Sulu) ياخود جولو (Jolo) بحر محيط كبيرده (بورنئو) جزيرۀ كبيره‌سيله فيليپين جزايرندن (ميندانائو) جزيره‌سى آره‌سنده بر طاقم آطه‌لر اولوب، ٥َ ٤٥° ايله ٥َ ٤٥° ٦° عرض شمالى و ١١٧° ايله ١٢٠° طول شرقى آره‌لرنده ممتد ١٦٠ كوچك آطه‌دن عبارتدر. اك بيوكلرى (سولو) آطه‌سى اولوب، شمال غربى ساحلنده ينه بو اسمله بر قصبه‌سى واردر. آره‌لرنده واطرافنده‌كى دكيزصيغلرله و اراضىء مرجانيه ايله مملودر. بو آطه‌لرك اهاليسى ٢٠٠٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، جمله‌سى مسلمدر. كميجيلكده فوق العاده مهارتلرى واردر. هوالرى پك كوزل وصاغلام اولوب، ممالك حاره‌يه مخصوص محصولاتك انواعى حاصل اولور. بو آطه‌لر رسماً اسپانيايه تابع عد اولنيورسەده، حقيقتده برحكومت اسلاميه تشكيل ايدوب، حكمدارى مذكور (سولو) قصبه‌سنده اقامت ايدر.

سولواى (Solway) ايرلانده دكزنده انكلتره ايله اسقوچيه آره‌سنده بركورفز اولوب، بويى ٦٥ كيلومتره‌در. انكلتره‌يى اسقوچيه‌ليلردن محافظه‌ايچون (آدريان) طرفندن چكلمش اولان مشهور سد بو كورفزدن باشلابوردى. — بوكورفز منتهاسنده انكلتره‌نك (كومبرلاند) ايالتنده و(سارق) ايله (اسك) نهرلرينك منصبلرى آره‌سنده‌كى بطاقلغه (سولواى موس S. Moss) نامى ويريليور.

سولور (Solor) سونده جزايرندن برينك اسميدر. [«سونده» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سولوره { (Soleure) و آلمانجه سولوتورن (Solothurn) اسویچره‌ده همنامی اولان ناحیه یعنی جمهوریتك مركزی برقصبه اولوب، (باله) شهرینك ٤٠ كیلومتره جنوبنده و (برن) ایرماغنه تابع (آر) نهرینك ساحل یسارنده واقعدر. ٥٥٠٠ اهالیسی، داخلی مكتب اعدادیسی، كتبخانه‌سی، مستحاثاته مخصوص نمونه‌خانه‌سی، اسویچره‌نك الك مصنعی اولان كوزل بركلیساسی، یوكسك بر ساعت قله‌سی، ذخایر وحیوانات وپنیر تجارتی وجوارلرنده شایان تصویر مواقعی واردر. بر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ التصاق وتقاطعنده واقعدر.

سولوره { ناحیه‌سی (Canton de Soleure) اسویچره جماهیر متفقه‌سنی تشكیل ایدن نواحینك بری اولوب، اكثر اطرافدن برنه ناحیه‌سیله محاط یعنی بوناحیه‌نك ایچنده واقع اولدیغی حالده، یالكز شمال جهتندن (باله)، وشمال شرق طرفندن (آرقوویه) ناحیه‌لریله محدوددر. زیاده‌سیله غیرمنتظم برشكلده اولوب، قسم اعظمی (آر) نهرینك صول وبرمقداری صاغ طرفنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٩٢ مربع كیلومتره اولوب، ٨٥٦٢١ اهالیسی واردر. شمال‌غربی قسمی (ژورا) طاغلرینك اتكریله مستور اولوب، قسم شرقیسی (آر) وادیسندن عبارت اووه‌لقدر. اراضیسی اسویچره‌نك الك منبت اولوب، پك كوزل مرعالری وكلیتلی حیواناتی واردر. دمیر وكوكور معدنلری‌ده چوقدر. بوناحیه ١٨٤٠ تاریخنده اسویچره جماهیر متفقه‌سنه التحاق ایدوب، ابتدا حكم زادكانك النده بولنمش ایسه‌ده، ١٨٤١ده اصول اداره‌سی دكیشوب، جمهوریت مفرطه صورتنه افراغ اولنمشدر.

سولون { (Solon) یونان قدیمك حكماء مشهورهٔ سبعه‌سندن اولوب، آتنه‌نك شاعریدر. آتنه‌نك صوك حكمداری اولان (قودروس)ك نام نسلندن اولدیغی حالده، میلاددن تقریباً ٦٤٠ سنه اول (سالامینه) آطه‌سنده طوغمش؛ وابتدا تجارته سلوكله، پدرینك افنا ایتمش اولدیغی ثروت عائله‌یی استرداد ایتدكدن صكره، آتنه‌یه كیده‌رك، اوراده یرلشمش؛ و وطن جدیدینه عسكرلكله و مجالسده رأی ویرمكله خدمت ایدوب، او صره‌ده مغاره‌لیلرك ضبطنه كچمش اولان (سالامینه) جزیره‌سنك استخلاصیچون آتنه‌لیلر دفعاتله سوق عسكر ایتدكلری حالده، دائما مغلوباً عودت ایتدكلرندن، سالامینه سفرینی قاله آلانلرك اعدامله محكوم اولمسنه قرار ویرمشلركن، سولون كندینی مجنون كوستره‌رك، بر مجلس عمومیده بو جزیره‌نك استردادی حقنده انشاد ایتمش اولدیغی پك مهیج بر قصیده اوقومقله، آتنه‌لیلر قرار سابقلرندن واز كچه‌رك، سولونك قوماندهسی آلتنده سالامینه‌یه یكیدن برسریه سوق ایتمشلر؛ وسولون جزیره‌یی استردادده موفق اولمش ایدی. بونك اوزرینه كندیسنی جمهوریت ریاستنه انتخاب ایدوب، سولون مدت ریاستنده آتنه‌یی (دراقون)ك پك شدتلی ووحشیانه قانوننده تخلیصله، بر طاقم قوانین حكیمانه و عادلانه وضع ایتمش؛ و زادكان ایله عوام اهالی بیننده ٣٠ سنه‌دن بری حكم سورن منازعاته ختام ویرمك اوزره، اهالینك درت صنفندن مركب بر مجلس منتخب ایله بر مجلس اعیان و (آرئوپاغ) اسمیله بر محكمهٔ عالیه تشكیل ایلمشیدی. بو قوانینه رعایت ایده‌جكلری حقنده آتنه‌لیلردن عهد ویمین آلدقدن صكره، ریاستدن استعفا ایده‌رك، كوچك آسیا (یعنی آناطولی) ومصر وقبریسه‌ده سیاحت ایدوب، اون سنه صكره عودتنده وضع ایتدیكی قوانینی معطل واهالی‌یی بینلرنده جدالله مشغول بولمغله، سلاحلرینی تركه قاندیره‌میه‌رق، (پیسیستراتس)ی حكمدارلغه انتخاب ایتملرینه‌ده مانع اوله‌مدیغندن، مأیوسیتندن بالاختیار كندینی اجلایه مجبور اولوب، قبریسه قاچمش؛ و قبل المیلاد ٥٥٠ تاریخلرنده اوراده وفات ایتمشدر. هرودت سولونك اثنای سیاحتده آناطولینك (لیدیه) خطهٔ قدیمه‌سی حكمداری (قرسوس)له بعض ماجرالرینی حكایه ایدیورسه‌ده، «قرسوس» ماده‌سنده بیان اولنه‌جق اولان بوحكایه تاریخجه پك‌ده قابل توفیق كوریله‌میور.

سولونیه { (Sologne) فرانسه‌نك اسكی تقسیماتنده (لیونه) خطه‌سنك بر بقعه‌سی اولوب، الیوم (لوآره مع شر) ایالتی داخلنده بولنیور.

سوله { (Soule) فرانسه‌نك جنوبنده (آشاغی پیرنه) ایالتنده بركوچك خطه‌نك اسم قدیمیدر.

سوله (Soles) بو اسمله زمان قدیمده ، یونانیلرك مستعمراتندن اولمق اوزره ، ایکی قصبه اولوب ، بری قبریس جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده و دیکری کیلیکیا یعنی ایچ ایل سنجاغی ساحلنده ایدی .

سولی (Souli) آرناودلغك چاملق جهتنده و یانیه‌نك ٤٥ کیلومتره جنوب غربیسنده طاغلق وطبیعی مستحکم برموقعده برکوچك قصبه ایدی، که خرستیان آرناودلرله مسکون اولوب، بونلرجوارلرنده‌کی قرا اهالیسیله برابر سلاح طاشیمق حقنی محافظه ، ومحاربه وقوعنده دولتك عسکری صنوفنده حرب ایتمك وظیفه‌سنی درعهده ایتمشلردی. زیاده‌سیله جسور و حقوق شخصیه‌لرینی محافظه‌یه مقتدر آدملر اولدقلرندن، تپه‌دلنلی علی پاشا کندیلرینی موقعلرندن استیصال ایتمکی قوره‌رق ، ١٧٩٠ تاریخ میلادیسنده اوزرلرینه عسکر سوق ایتدیکنده، مغلوب اولوب، ٩٢ده دخی سولیوتلر (یعنی سولی اهالیسی) مردانه مقاومت ایتمکله ، ١٨٠٠ و١٨٠٣ده یکیدن اوزرلرینه وارمش؛ ونهایت سولی اهالیسی مقاومتدن عاجز قالمغله ، او وقت انکلتره‌نك النده بولنان پارغه‌یه هجرت ایده‌رك ، سولی‌یی خالی براقشلردر. الیوم ویران اولوب، برنده تپه‌دلنلینك یاپمش اولدیغی برقلعه بولنیور . پارغه‌نك علی پاشا طرفندن مبایعه‌سنده سولیوتلر قورفه‌یه قاچمش ؛ و بعده اوته‌یه بری‌یه طاغلمشلردر. یونان وقعهٔ اخیره‌سنده رؤسانك اکثرلری سولیوتلردن ایدی. علی پاشانك بردفعه سولی‌یی محاصره‌سنده ایچنده یالکز قادینلر بولنوب، بونلر بر وقت مقاومتدن صکره، تسلیمه مجبور اوله‌جقلرینی آکلایه‌رق، تپه دلنلیدن قورقدقلریچون ، کمال جسارتلرندن اولومی تسلیمه ترجیح ایده‌رك، یوکسك برقیانك اوزرنده اولان میدانده خوره‌یه باشلایوب، ال اله طوتیشمش اولدقلری حالده، هیئتله کندیلرینی قیادن آشاغی‌یه براقوب تلف اولمشلردر .

سولی بك ذو القادریه دولتنك اوچنجی حاکمی اولوب ، دولت مذ- کوره‌نك مؤسسی اولان قره‌جه‌نك ایکنجی اوغلیدر. ٧٨٨ تاریخنده برادری خلیل بکك یرینه کچوب، ٨٠٠ تاریخنه‌دك حکومت سورمش ؛ وزمانی مصر عسکریله جنك وجدال ایتمکله کچمش، ونهایت اویور کن قتل اولنمشدر .

سولیس (Solis) اسپانیانك مشاهیر بحریوننندن اولوب ، ١٥٠٧ تاریخنده (پینتو) ایله برابر آمریقای وسطینك (یوقاتان) شبه جزیره‌سنی کشف ایتمش؛ وبعده (لاپلاته) ایرماغیله (پانیرو) کورفزنده اجرای تحریات وکشفیات ایدوب، نهایت قرال فردیناندو طرفندن اورالرینك ضبطنه مأمور اولمغله، وحشیلرك الینه اسیر دوشوب، ١٥١٥ده ذبح و اکل اولنمشدر.

— بواسمله اسپانیا ادباسندن بری دخی اولوب، برچوق تیاترو کتابلری و مفصل برمکسیقه تاریخی یازمشدر. ١٦١٠ده القلعه‌ده طوغوب، ١٦٨٦ده وفات ایتمشدر .

— برمشهور رسام دخی بواسمله مسمی اولوب، ١٦٢٩ده طوغمش، و١٦٨٤ده وفات ایتمشدر . مادرید مکتبی شاکردانندندر.

سولیم نابلس سنجاغنك جنین قضاسنده برقریه اولوب، کتب مقدسهٔ عبرانیه‌ده مذکور اولان (سونام) قصبه‌سنك برنده واقعدر.

سولینکن (Solingen) پروسیه‌نك (رین) ایالتنده و (ویر) نهری قربنده بر قصبه اولوب، ١٦٠٠٠ اهالیسی و اسلحهٔ جارحه فابریقه‌لری واردر .

سولیه فردریق — (F. Soulié) فرانسه‌نك مشاهیر ادبا و شعراسندن اولوب ، ١٨٠٠ تاریخنده (فوآ)ده طوغمش، و١٨٤٧ده وفات ایتمشدر . پدری مالیه مأمورلرندن اولمغله، کندیسی ده ابتدا مالیه نظارتنده برمأموریتده بولنمش؛ وبعده عالم ادبیاته داخل اولوب ، منظوم و منثور برقاچ تیاترو کتابی و بعده برچوق حکایه کتابلری یازمشدر. هائله وفاجعه‌لرینك بعضیسی زیاده‌سیله قبول عامه مظهر اولدیغی کبی، حکایه کتابلری دخی چوق اوقونمشدر. آثاری ایچنده «شیطانك یادکارلری» ویا «تذکرهٔ شیطان» عنوانیله بیوك برحکایه کتابی واردر، که شیطانك اغزندن جمعیت بشریه‌نك اسرارینی میدانه قویه‌رق ، پك اکلنجه‌لی و عبرت آمیزدر. بو حکایه بوندن ١٦ سنه اول محرر فقیر طرفندن ترکجه‌یه ترجمه اولنه‌رق، مهران افندی مطبعه‌سنده ١٢٩٥ده طبع ونشر اولنمشدر .

سولینه (Soulina) [« سنه » مادهسنه مراجعت بیوریله .]

سوماتره (Sumatra) بحر محیط هندی ایله بحر محیط کبیر آرهسنده وآسیا قطعهسنك جنوبنده واقع (مالزیا) جزایرینك اك بیوکلرندن بری و اك غربیسی اولوب، (مالاقه) شبه جزیرهسنك جنوب غربیسنده واقع اولدیغی حالده، بوشبه جزیرهدن مالاقه بوغازیله آیرلمشدر. ٥° عرض شمالی ایله ٥° عرض جنوبی، و٩٢° ایله ١٠٣ طول شرقی آرهلرنده ممتد اولوب، خط استوا اورتهسندن کچیور. اوزون برآطه اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقیه بویی ١٦٩٠ و اك کنیش محلنده اکی ٣٤٠ کیلومترهدر. مساحهٔ سطحیهسی تقریباً ٤٤٠٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، تخمیناً ٦٠٠٠٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر. غرب جنوبی ساحلی بویجه برصره طاغلر ممتد اولوب، شمال شرقیه طوغری بوجبالك اتکاری و قوللری سطح مائل صورتنده ممتد اولهرق، بعده ساحل بحرهدك واسع اووهلر بولنیور. جبال مذکوره ذروهلرندن اون طقوزی برکان اولوب، بونلرك یدیسی الیوم آتش بوسکورمکدهدر. اك بیوکلری اولان (قوتونغ قوریجی)نك ٣٧٠٠ متره ارتفاعی اولوب، آغزینك محیط دائرهسی ١٧٠٠ و درینلکی ٨٠٠ مترهدر. خط استوا قربنده (سینغالانغ)، (میاری) و(اوفیر) طاغلری بولنیور. بوسلسلهٔ جبالدن بر چوق انهار نبعان ایدوب، غرب جنوبی ساحلنه دوکیلنلری پك قیصه واهمیتسز ایسهده، شمال شرق ساحلنه طوغری آقانلر واسع اووهلرك ایچندن کچهرك ومجرالرنده بشقه نهرلرك صولرینی دخی طوپلایهرق، بیوك ایرماقلر حالنده کچر. جزیرهنك قسم شمالیسی دها طار اولوب، قسم وسطی و جنوبیسنك اووهلری و بالطه کورمهمش اورمانلری دها چوق ونهرلری دخی اوزون ودها بیوکدر. بو انهارك باشلیجهلری شمالدن باشلایهرق: آساهان، راقان، سیاق، قامپان، ایندراکیری، جامبی، سوسی وسائرهدر. بونلردن (قامپان) نهری (مالاقه) بوغازینك جنوبی مدخلنده وبرچوق آطهلرك قارشیسنده اوزون برخلیج، و(موسی) نهری (بانقه) جزیرهسنك قارشیسنده برکورفزك ایچنده بیوك بردالیه تشکیل ایدیور.

جامبی نهرینك ده صویی چوق اولوب، مجراسنك ٦٠٠ کیلومترهلکی سیر سفائنه صالحدر. سوماتره انهارنده غایتله بیوك وپك وحشی برنوع تمساح بولنوب بو مدهش حیوان هر سنه برقاچ بیك اهالی اتلاف واکل ایدر. طاغلرنده بر قاچ کولیده اولوب بونلردن (توبه) کولی حذای بحردن ٩٠٠ مترهلك ارتفاعده واقعدر. (سینغفاره) کولنك فضلهٔ میاهی د (ایندراکیری) نهرینی تشکیل ایدیور. موقعی حسبیله هواسی پك صیجاق ایسهده، طاغلرده ارتفاع وسواحلده دکیز ملتملری حرارتنی تعدیل ایدر. یاغمورلری پك چوق اولوب، سنهده آلتی آی کثرتله یاغمور یاغار. هر طرفنده وعلی الخصوص غرب جنوبی سواحلنده بطاقلقلری چوق اولوب، مهلك صیتمهلره موجب اولور. طوپراغی پك منبت اولوب، هند هند جیوی و جزایر بحر محیط محصولاتنك همان جملهسی حاصل اولور. آلتون، باقیر، دمیر، قلای معدنلری پك بولدر. تجارتی پك ایشلکدر. منتهای شمال غربیسنده هنوز استقلالنی محافظه ایتمکده اولان آچین یاخود آچه حکومت اسلامیهسی بولنوب بونك جنوبنده (بات) قومنك مملکتی و (ناپانولی) خطهسیله «ساحل شرقی» مملکتی ودها جنوبده سواحل غربیهده (پادانغ) و (بانقولن) و سواحل شرقیهده (ریوو)، (پالمبانغ) و (لامپونغ) ممالکی بولنیور بونلرك اکثری آز چوق مستقل اولوب، پك آزی طوغریدن طوغری یه فلنك حکومتنه تابعدر. اك معمور واك محصولدار یری ساحل غربیدهکی (پادانغ) خطهسی اولوب، فلنك حکومتنك مرکز ادارهسی ده بو خطهنك مرکزی اولان (پادانغ) شهریدر. آنجق جزیرهنك اك بیوك واك تجارتکاه شهری جهت شرقیهده (موسی) نهری اوزرنده واقع و ٧٠٠٠٠ اهالی یی جامع اولان (پالمبانغ) شهریدر بوشهرك خانهلرینك برمقداری نهرده صولك اوزرنده یوزر دوبهلر اوزرینه قورلمش تختهدن براقهلردر. اهالیسی اکثریت اوزره ملایی جنسنه منسوب اولوب، بونلر آطهده بولنان دیکر بر طاقم اقوامه غلبه ایتمش، و لسانلری تعمیم ایلمشدر. اصل برلی اقوامك برطاقی سیماجه ملاییلردن دها کوزل وملاییلرکبی مونس ومستعد آدملر اولوب دین اسلام ایله متدین ایسهلرده، برطاقی ده حالا وحشیت حالنده بولنوب، بونلردن انسان اتی ییانلر دخی واردر.

دين اسلام هر طرفده منتشر اولوب ، ذكر اولنان
بعض قبائل وحشيه‌دن بشقه بتون اهالی مسلمدر .
آچه‌لیلرك عصبيت اسلاميه‌سی وجسارتلری فوق‌العاده
اولوب ، فلمنكليلرك دفعاتله واقع اولان هجوملرینی
ثمره‌سز براقه‌رق، اليوم استقلاللرینی محافظه ايتمكده‌
درلر . جزیره‌نك حيوانات وحشيه‌سی‌ده هند
چينينك‌كيلره مشابه اولوب، ملایی لساننده « اورمان
آدمی » ديمك اولان (اورانغ اوتانغ) تعبير اولنور
نسناسلری‌ده چوقدر .

سوماتره‌نك غرب جنوبی ساحلی قارشيسنده بو
جزیره‌يه تابع بر صره آطه‌لر بولنوب ، بونلرك الك
بيوكلری: بابی، بانياق ، نياس ، بيني ، تاناهماسه ،
تاناهباله، منتاوی، سيقوبو، ناسووانفانو آطه‌لریدر.
ساحل شرقيسی‌ده (مالاقه) بوغازنده بوشات، بانفقالی،
پادانغ ، بانفسانغ ، بانلاق آطه‌لریله مذكور بوغازك
خارجنده وسينغاپورك جنوبنده‌ده (ربوو) و (لينغا)
آطه‌لريله بر چوق كوچك آطه‌لر و دها آشاغيده
هپسندن بيوك اولان بانقه و بيليتون جزیره‌لری
بولنيور. بو صابيلان جزائردن الك زياده مسكونی
(بانياس) اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سی ٧٠٠٠ مربع
كيلومتره اولديغی حالده ، يارم مليون قدر اهاليسی
اولديغی مظنوندر. بانقه جزیره‌سنك ايسه مساحهٔ
سطحيه‌سی ١٢٦٨٠ مربع كيلومتره اولديغی حالده،
آنجق ٧١٠٠٠ اهاليسی واردر . بونك و شرق
جهتنده واقع بيليتونك اورمانلری چوق اولوب ،
ايچلرنده بولنان قلای معدنلرینی اخراجله مشغول خيلی
چينليلر دخی بولنيور .

سوماتره جزیره‌سنك معموريتی خيلی اسكی اولوب،
بوندن ايكی اوچ يوز سنه اول آچه دولتی خيلی قوتلی
وشوكتلی ايدی . عرب بحريونی اسكيدن بری بو
جزیره‌نك سواحلنه يناشه‌رق اجرای تجارت ايتمش؛
وبوندن چوق زمان اول دين اسلام بو آطه‌يه
واطرافلرينه دخول وانتشار ايلمش ايدی. آوروپاليلردن
الك اول پورتكيزليلر ١٥٠٨ تاريخ ميلاديسنده
سوماتره‌يه يناشوب ، كشف ايتمك ادعاسنده بو-
لنمشلردر. اوصره‌لرده سنان پاشانك قوماندهسيله بحر
عمانده طولاشان عثمانلی دونانماسی سوماتره‌نك قسم اعظمنه
حكم ايدن آچه حكمدارینی تحت حمايهٔ عثمانيه‌يه آله‌رق،
كنديسنه برسنجاق دخی ويرمشيدی، كه اليوم حكمدار
مشاراليهك اخلافنده موجوددر. فلمنكليلر ١٦٢٥ده
سوماتره‌يه يناشوب، بعض تجارتكاه اسكله‌لر طوتمشلر
سه‌ده، حكملری يك رسمی واعتباری اولوب، حتی
١٦٢٥ تاريخلرنده بسبتون قطع علاقه ايتمك درجه-
سنه كلمشلردی . اوندن صكره حكم و نفوذلرینی
تقويه‌يه چالشمشلرسه‌ده ، اليوم حكومتلری همان
تجارت جهتنه منحصر اولوب ، علی الخصوص آچه‌يه
حكومتلری اولان طرفلرده متبوعيتلری صرف
اعتباريدر .

سوماروقوف (Soumarokow) روسيه مشاهير شعراسندن او-
لوب ، ١٧١٨ده طوغمش ، و ١٧٧٨ده وفات
ايتمشدر . بر جنرالك اوغلی اولوب، كنديسی‌ده شو-
رای دولت اعضاسندن وسرای تياترولرينك مديری
بولنمشدر . بر خيلی هائله وفاجعه و مضحكه يازوب،
جمله‌سنك مبنی عليهلری روسيه تاريخنده آرايوب
بولمشدر . تربيه‌يه دائر بعض اشعارله غزل ومرثيه
وسائر اشعاری واردر . ايكنجی قاترينه‌نك پك چوق
التفات واحسانلرينه نائل اولمشيدی .

سومباوه (Sumbawa, Sœmbawa) سونده جزائرندن بری اولوب ،
١٠´ ٨° ايله ٧´ ٩° عرض جنوبی و ٢٢´ ١١٤°
ايله ٥٠´ ١١٦° طول شرقی آره‌لرنده غربدن شرقه
ممتد اولور . غرب جهتندن (آلاس) بوغازيله
(لومبوق) وشرق طرفندن (سابی) بوغازيله (قومودو)
آطه‌لرندن آيرلمشدر . شمال جهتنده شمال غربی‌يه
طوغری ممتد بيوك بر شبه جزیره‌سی وبونك آلتنده
بر بيوك كورفزی اولوب، بوكورفزك آغزنده (مابو)
اسميله بركوچك آطه‌سی دخی واردر . بويی ٢٨٠
واكی ١٠٠ كيلومتره اولوب ، تقريباً ٦٠٠٠٠
اهالی ايله مسكوندر، ساحل شماليسنده وذكر اولنان
كورفزك ايچنده بنه (سومباوه) اسميله بر قصبه‌سی
و (تيم) اسميله ديكر بر بلده‌سی واردر . اورته‌لرنده
(تومبورو) اسميله دهشتلی بر بركانی واردر ، كه
١٨١٦ تاريخ ميلاديسنده واقع اولان ياتلامه‌سی
١٢٠٠٠ كشينك تلفنی موجب اولمشدر . اراضيسی
پك منبت اولوب، آلتون توزی وسواحلنده صدف
واينجيسی‌ده واردر . اهاليسنك قسم اعظمی ملایی
ومسلمدر . رسماً فلمنك دولتنه طابع اوچ حكومته
منقسم اولوب، الك قوتليسی (بيما) ده كيدر .

سومبكى { (Symi) جزاير بحر سفيددن بر كوچك آطه اولوب ، ردوس
قصبه‌سنك ١٥ ميل بحرى شمال غربيسنده و آناطولى
ساحلندن اوزانان ايكى اوزون و طار شبه جزيره‌نك
تشكيل ايتدكلرى سومبكى كورفزينك آغزنده
اوله‌رق ٣٦°٣٠′ عرض شمالى ايله ٢٥°٢٨′ طول
شرقيده واقعدر. غير منتظم و سواحلى پك چيقنتيلى
برآطه اولوب ، جنوب شرقيدن شمال غربى‌يه بويى
١٣ و اكى ١٠ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سى ١٥٠
مربع كيلومتره‌دور. اراضيسى طاشلق، قيالق وصرب
اولوب ، وقتيله اورمانلرى ، بكچيلرى و باغلرى وار
ايكن، شمديكى حالده بسبتون چپلاق‌اولوب، اهاليسى
صرف سونكرجيلكله ياشايور. برقاچ يوز سنه اول
بوآطه‌ده سومبك ديلان پك خفيف وسريع الحركه بر
نوع قايق ياپلقده ايكن ، اورمانلرك نابود اولمسى
اوزرينه بو صنعت دخى منقرض اولوب ، يالكز
مذكور قايغك اسمى آطه‌يه ويريله‌رك قالمشدر. شرق
جهتنده برليمانى وبر كوچك قصبه‌سى اولوب، قضا
مركزيدر. موقعك صربلغندن بوقصبه‌نك ودها طو.
غريسى قريه‌نك خانه‌لرى آره‌سنده‌كى يوللر عادتا يايا
بيله چيقيله‌ميه‌جك درجه‌ده اينيشلى يوقشلى ومخاطره‌ليدر.
اهاليسنك فقراطاقمى سونكرچيقارمق ايچون حياتلرينى
تهلكه‌يه قودقلرى حالده ، اغنيايه قارشى مديون
اولمقدن قورتيله‌ميوب، پك آجينه‌جق برحالده‌ياشارلر.
ليمانى صاغلام و بيوجك اولوب ، بر خيلى سفائن
كيروب چيقار . هواسى معتدل و صاغلامدر . غرب
جنوبيسنده بولنان ايلياكى (ونام ديكرله تيلوس)
جزيره‌سيله برابر بر قضا صورتنده اداره اولنوب،
ايلياكى بر ناحيه‌سيدر .

سومبه { (Sumba, Sœmba) سونده جزا. يرندن بر جزيره اولوب ، جاوه‌نك
شرق طرفنده برصره تشكيل ايدن جزايرك خارجنده
وبونلردن (سومباوه) نك جنوب شرقيسنده و
(فلورس)كده جنوب غربيسنده واقعدر. ٩°٣٥′
ايله ١٠°١٥′ عرض جنوبى و ١١٧°١٣′ ايله ١١٨°
١١′ طول شرقى آره‌لرنده غرب شماليدن شرق
جنوبى‌يه ممتد اولور. بويى ١٢٥ واكى ٥٠ كيلومتره
اولوب، بونجه برصره طاغلر اوزانير . اورمانلرى
چوق اولوب ، كليتلى صندال آغاجى اخراج اولنمغله،
صندال آطه‌سى اسميله دخى ياد اولنور . اهاليسى
ملايى وسائره‌دن مركب اولوب، قسم اعظمى مستبدر
فلمنك حكومتنى رسماً طانير برقاچ رئيسك تحت ادا
ره‌سنده بولنيور .

سومرده { (Somerda) روسيه‌نك صاقس ايالتنده و (ارفورت) ك ٢٠
كيلومتره شمالنده اوله‌رق (اوسترتوت) نهرى او
زرنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى وبر بيول
تفنك فابريقه‌سى واردر .

سومرست { (Somerset) انكلتره‌نك جنوب غربى جهتنده‌وبريستول
كورفزى مائله‌سنده واقع ايالاتندن اولوب ، غربا
(قورنوآى) ، شمالا" علوچستر ، شرقاً (ويلس) ،
شرق جنوبى جهتندن (دورست) ، جنوب غربى
جهتندزده (دوون) ايالتلريله محدوددر . بويى ١٠٥
واكى ٦٥ كيلومتره اولوب ، ٤٦٥٠٠٠ اهاليسى
واردر . مركزى (واس) قصبه‌سيدر . اورته‌لرى
طاغلق وسائرطرفلري اووه‌لق اولوب، بطاقلقلرى ده
چوقدر. هواسى معتدلدر. وقتيله اورمانلرله مستور
ايكن، بعده بونلر تارله ومرعايه تحويل اولنمشدر .
قورشون، باقير، كمور معدنلرى و صنايعده مستعمل
بعض اتربه‌سيله مشهور مياه معدنيه‌سى واردر .

سومز { (Saumaise) فرانسه‌نك مشاهير علماسندن اولوب ، ١٥٨٨ تاريخ
ميلاديسنده (سمورآن اوقزوآ) ده طوغمش ،
و ١٦٥٨ ده وفات ايتمشدر. مشاهير علمادن اولان
پدرندن تحصيل علوم ايدوب، طب، حقوق ، عقائد
وسائر علوم وفنونده يد طولى كسب ايتدكدن صكره،
فارسى، عربى ، كلدانى، قبطى وسائر السنهٔ شرقيه‌يى
خواجه‌سز اوكرنوب ، برچوق وقتده سياحت ايتمش؛
و وقتيله پروتستان مذهبنى قبول ايتمش اولديغيچون،
بومذهبى سر طوتمامق ايچون، فلمنكك (ليد) شهرنده
اختيار اقامتله ، بيوك بر شهرت قزانديغندن ، بتون
آوروپا حكمدارلرى طرفندن كندى مملكتلرينه
جلبنه سعى اولنمش ايدى . بر طاقم كتب قديمه‌يى
شرح ايدوب، ٨٠ قدر شرح براقمشدر .

سومنات { (Somnath) هندستانده (كو. جرات) خطه‌سنك ساحلنده
و (سورات) شهرجديدى قربنده اوله‌رق ٢٠°٥٧′

عرض شمالی ایله ٧٠° طول شرقیده اسکی بر شهر اولوب، برهمنلرک بو شهرده (سیوا) نك عبادتنه مخصوص بیوك وپك مزین بر معبدلری وار ایدی. سلطان محمود غزنوی بو شهری ضبط ایدوب، اکثر آثار عمرانی غزنه‌یه نقل ایتمشیدی. مع هذا شیخ سعدیٔ شیرازینك زماننده دخی بوشهرك وبتخانه‌سنك موجود بولنمش اولدیغی شاعر مشار الیهك « بتی دیدم ازعاج در سومنات ، مرصع چو در جاهلیت منات » بیتندن آکلاشیلیور. بعده خراب اولمشدر.

سومور (Saumur) فرانسه‌نك (نه مع لوآره) ایالتنده و (آزار) ك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (لوآره) ایرماغنك ساحل یسارنده ونهرك ایچنده واقع برآطه‌نك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢٤٣٠ اهالیسی، دمیریولی، ذکور واناثه مخصوص مکتبلری، صنایع مکتبی، سواری عملیات مکتبی، ٢٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، مشهور بریاض شرابی وقلای، خلاط، اسپیرتو وساٸره فابریقه‌لری واردر.

سومه (Somme) فرانسه‌ده بر نهردر، که (اسنه) ایالتنده (قونت سومه) طاغندن نبعان ایله، غربه طوغری جریان ایده‌رك، (سنت کنتن) قربندن بعد المرور، همنامی اولان ایالته دخول ایله، برقاچ شهر و قصبه‌نك ایچندن ویانندن یچدکدن صکره، (مانشه) دکیزینه دوکیلور. مجراسی ٢٠٠ کیلومتره طولنده‌در. مجراسی اطرافنده بر قاچ بطاقلغی واردر. ایچنده سیر سفاٸن کوج اولدیغندن، مجراسیله متوازیاً برجدول حفر اولنمشدر. دیکر بر جدول واسطه‌سیله‌ده (اوآزه) و (اسقو) نهرلریله اختلاط ایدر.

سومه (Dép. de Somme) فرانسه‌نك ایالات شمالیه‌سندن اولوب، شمالاً (پادوقاله)، غرباً آشاغی سینه، جنوباً اوآزه، شرقاً دخی (اسنه) ایالتلریله محاط و محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٢٧٦ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ٥٤٨٩٨٢ کشیدر. مرکزی (آمیان) شهریدر. (پیقارده) خطه‌سنك قسم اعظمیله (پنتوآ) خطه‌سنك بربارچه‌سندن متشکل اولوب، ایچندن جریان ایدن نهرك اسمیله مسمادر. اراضیسی دوز اولوب، نهر مذکورله و (سله) و (نوبه) چایلریله سقی و اروا اولنور. آلچی، لوله‌جی چاموری و ابنیه طاشی چوقدر. طبیعی مرعالری آز ایسه‌ده، صنعی چایرلری چوقدر. محصولاتی ذخایر متنوعه ایله، شربنجی اوتی، کتن، کتوبر، یاغ اخراجنه یارار نباتات متنوعه، پتاتس، الما و ساٸره‌دن عبارتدر. صیغیر و قیونلریله آتلری‌ده چوقدر. آریلری‌ده چوق اولوب، خیلی بال چیقار. صنایعی پك ایلری اولوب، باموق، یوك، ایپك و کچی قیلندن منسوجات متنوعه ایله شکر، صابون، اجزای کیمیویه وساٸره فابریقه‌لری ودباغخانه و بویاخانه‌لری چوقدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، علی الخصوص (سنت والری) اسکله‌سندن آمریقا ایله پك چوق تجارت ایدر. ایالت ٥ قضادن مرکب اولوب، ٤١ ناحیه و ٨٣٥ داٸرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سومه (Somma) ایتالیانك (ترادی لابوره) ایالتنده و ناپولینك ١٥ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٧٢٠٠ اهالیسی واردر. — ینه ایتالیانك لومبارديه خطه‌سنده ومیلانك ٥٢ کیلومتره شمال غربیسنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ٣٢٠٠ اهالیسی واردر. میلاددن ٢١٨ سنه اول روما سردارلرندن (اسکیپیون) بو قصبه‌ده قرتاج سرداری مشهور (آنیبال) طرفندن مغلوب اولمشدر.

سومه (Soumet) فرانسه شعراسندن اولوب، ١٧٨٦ ده (قاستلوداری) ده طوغمش، و ١٨٤٥ ده وفات ایتمشدر. ابتدا بیوك ناپولیونه وبعده بوربون خاندانته انتساب ایدوب، بعض مأموریتلره تعیین اولنمشیدی. برقاچ هاٸله‌سی و ساٸر اشعاری واردر. قیزی فابریله، که مادام (دالتنهایم) دینمکله معروفه‌در، کندیسنه هاٸله‌لرك ترتیبنده یاردیم ایتدیکی کبی، وفاتندن صکره دخی بعض آثارینی جمع ونشر ایتمشدر.

سونچینو (Soncino) ایتالیاده لومبارديه خطه‌سنك (قره‌مونه) ایالتنده و (قره‌مونه) نك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده و (اولیو) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٢٠٠ اهالیسی واردر.

سوند (Le Sund) دانیمارقه‌نك (سلاند) جزیرهٔ کبیره‌سیله اسوجك جنوب

غربی ساحلی آره‌سنده وقاتغات دکیزیله بالطیق دکیزی بیننده بر بوغاز اولوب، بوبی ١٠٠ و اکی اك طار محلنده ٤ واك کنیش یرنده ٢٦ کیلومتره‌در. آقنتیسی وآنافوری چوقدر. دانیمارقه دولتی یقین وقته قدر بو بوغازدن کچن کیلردن رسم آلیردی .

سوندربورغ (Sonderbourg) پروسیه‌ده (اشلسویغ هولشتاین) خطه‌سنك (آلسن) آطه‌سنده و اشلسویغك ٤٥ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٣٨٠٠ اهالیسی، اسکی برقلعه‌سی وصاقلام لیمانی واردر.

سوندرسون (Saunderson) مشاهیر ریاضیون و طبیعیوندن اولوب، ١٦٨٢ده انکلتره‌نك (تورلستون) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٧٣٩ده وفات ایتمشدر. بر یاشنده ایکن چیچك خسته‌لغندن کوزلرینه عمی کلوب، اصلا کورمدیکی حالده، تحصیل علوم و فنون ایده‌رك، قامبریج دارالفنوننده علوم ریاضیه و حکمت طبیعیه معلملرینك الك کزیده‌سی اولمشیدی . رؤیت نه دیمك اولدیغنی بیلمز بر اعمانك ضیا والوان وقوس قزح کبی مسائل حقنده درس ویره‌رك، کمال فصاحتله تقدیر واثبات مسئله ایتمسی پك غریب کوربنوردی . بر جبر کتابیله ضیانك انعکاسی حقنده برکتاب یازمش؛ و نیوتونك بعض کتابلرینی شرح ایلمشدر.

سوندرلاند (Sunderland) انکلتره‌نك (دورهام) ایالتنده و (ویر) نهرینك منصبنده اوله‌رق دورهامك ٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده برشهر اولوب، ١٣٠ ٩٢١ اهالیسی، مکمل لیمانی، کوزل بر دمیر کوپریسی، دمیر یولی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، الماستراش وشیشه ایله قطران فابریقه‌لری وکراسته، دمیر، کور، قونیاق وسائره‌یه متعلق پك ایشلك تجارتی واردر.

سوندریو (Sondrio) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده و میلانك ١٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ٣٥٠٠ اهالیسی، بر تبه‌نك اوزرنده قلعه‌سی، ایشلك تجارتی و جوارنده (مازینو) اسمیله برمعدن صوبی واردر. —— سوندریو ایالتی شمالاً اسویچره حدودیله و جنوباً (برغامه) ایالتیله محدود برکوچك ایالت اولوب، ٨٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

سوندنفیلد (Sœndenfields) نوروچك الك جنوبی خطه‌سی اولوب، شمالاً (نوردنفیلد) وجنوباً (اسقاکی راق) خطه‌لریله محدوددر .

سونده (Archipel de la Sonde) جزایری آسیا ایله آوستورالیا آره‌سنده بولنان وآسیا جزایری (Archipel Asiatique) اسمیله‌دخی تسمیه اولنان برچوق آطه‌لر هیئت مجموعه‌سنه ویریلن اسمدر . سونده جزایری هند چینینك مالاقه شبه جزیره‌سندن آوستورالیا قطعه‌سنه‌دك ٦° ٤′ عرض شمالی ایله ١١° ٤′ عرض جنوبی و ٩٢° ٤٨′ ایله ١٣١° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. سوماتره، جاوه وبورنو جزائرکبیره‌سندن بشقه بالی، لومبوق، سومباوه، سوبه، فلورس، تیمور جزیره‌لرینی وبر چوق جزائر صغیره‌یی حاویدر . اکثری اسماً ورسماً فلمنکه تابع اولوب، جمله‌سنك اهالیسی ١٨٠٠٠٠٠٠ قدر تخمین اولنور. اهالیسی عمومیت اوزره مسلم وملایی جنسنه منسوب اولوب، یالکز ایچ طرفلرنده وطاغلرنده هنوزدین اسلامی قبول ایتمه‌مش بعض اقوام وحشیه بولنیور. برکانلری چوقدر. [تفصیل احواللری ایچون بهرینك اسم مخصوصنه مراجعت بیوریله .]

سونرات (Sonnerat) فرانسه سیاحیندن اولوب، ١٧٤٥ ده لیونده طوغمش، و ١٨١٤ ده پارسده وفات ایتمشدر . یکی کینه‌یه، مداغسقار جوارنده‌کی آطه‌لره وسائر جزائر بحر محیطه هند وچینه سیاحت ایدوب، برقاچ سیاحتنامه یازمشدر .

سونسوناته (Sonsonate) آمریقای وسطینك (سالوادور) جمهوریتنده و (سان سالوادور)ك ٨٥ کیلومتره غربنده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی وبحر محیط کبیر ساحلنده ایشلك لیمانی واردر .

سونوره (Sonora) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك همنامی اولان جمهوریتنده و (آریسپه)نك ٧٠ کیلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ٦٥٠٠ اهالیسی واردر .

—— سونوره جمهوریتی مکسیقه‌نك شمال غربیسنده واقع اولوب، غرباً قالیفورنیه کورفزیله و آشاغی قالیفورنیه جمهوریتیله، جنوباً (سنیالوآ)، شرقاً

(شیشوآهوآ) جمهوریتلریله ، شمالاً دخی ممالك مجتمعه‌نك (آریزونه) جمهوریتیله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٧٩٧٣ مربع کیلومتره واهالیسی ١٣٤٧٩٠ کشی اولوب، بهر اون مربع کیلومتره باشنه ٧٠ کشی دوشیور. مرکزی ٧٠٧٠ اهالیلی جامع اولان (هرموزیلو) قصبه‌سیدر. اراضیسی طاغلق اولوب، غرب وشمال جهتلری مرتفع وساحله قریب محللری نسبةً دوزدر. میاه جاریه‌سی قالیفورنیه کورفزینه دوکیلوب، جوار جمهوریتلرده نبعان ایدن انهاری جمهوریت داخلنده برچوق چایلر دخی اخذ ایله، مذکور کورفزه منصب اولور. بو انهارك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: آسانسیون، سونوره، یاقونی و(مایو) نهرلریدر. بونلرکده اك بیوکلری (یاقونی) و(سونوره) در. اهالیسنك آزلغندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، بو جمهوریتك عمران ومدنیتی هنوز پك کری اولوب، اکثر طرفلری حالا وحشی حالنده بولنان اهلیٔ اصلیه ایله مسکوندر. بونلرك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: پاپاغو، سری، پیما، اوپاته، یاقونی ومایو قبائلیدر. (غوآیماس) اسکله‌سندن بدأ ایدن بردمیر یول خطی شماله طوغری ممتد اولوب، مرکزی اولان هرموزیلودن مرور ایله، ممالك مجتمعه‌یه داخل اوله‌رق، اورادهٔ ممالك مذکوره‌نك خطوطیله کسب التصاق ایدیور. [زیاده تفصیلات ایچون «مکسیقه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سونوره { (Rio Sonora) مکسیقه‌نك سونوره جمهوریتنده بر نهردر، که ممالك مجتمعه‌نك (آریزونه) جمهوریتنده نبعانله، مکسیقه‌یه کیروب، جنوبه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (هرموزیلو) قصبه‌سنده شمالدن کلن دیکر بر نهرله بعدالاجتماع، غربه وبعده ینه غرب جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، هرموزیلو قصبه‌سنده شمالدن کلن دیکر بر نهرله بعد الاجتماع غربه وبعده ینه غرب جنوبی‌یه طوغری دونوب، (تیبورون) جزیره‌سنك قارشیسنده اوزون بر خلیج تشکیل ایده‌رك، قالیفورنیه کورفزینه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٥٠٠ کیلومتره طولنده اولوب، یوقاری قسمنك صول طرفنده برقاچ قصبه بولنیور؛ وصاغ طرفلرنده (پیما) قبائل وحشیه‌سی جولان ایدیور.

سونوقس { (Sevenoaks) انکلتره‌نك کنت ایالتنده و(تومبریج)ك ٩ کیلومتره شمال غربیسنده (تامیسه‌یه) دوکیلن دارنت نهری اوزرنده وایکی دمیر یولك محل التصاقنده بر قصبه اولوب، ٦٢٩٥ اهالیسی، مکتبی، فقیرخانه‌سی وجوارنده کوزل کوشکلری واردر.

سونه { (Cévennes) فرانسه‌نك جهت جنوبیه‌سنده بر سلسلهٔ جبالدر، که پیرنه جبال عظیمه‌سنك اتکلرندن بر وادی ایله آیرلمش اولدیغی حالده، جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ممتد اولوب، (مارژریده) طاغلری واسطه‌سیله (اوورنیه) جبالیله کسب التصاق ایدر. دها بر طاقم طاغلرله بر صره تشکیل ایده‌رك، (ووسژ) و(ژوره) جبالنه قدر ممتد اولور؛ وغربده‌کی (غارونه) و(لوآره) حوضه‌لرینی شرقده‌کی (رونه) و(ساؤنه) حوضه‌لرندن تفریق ایدر. برقاچ قسمه منقسم اولوب، جنوبی قسمی قره طاغلری واورب، اسپینوس و غاریقه طاغلرینی دخی شامل اوله‌رق، ارتفاعلری ١٥٦٧ متره‌یه قدر چیقار؛ وسطی قسمی، که اصل (سونه) دینلن بوراسیدر، ژوودان، لوژره، وبواره وژربیه طاغلرینی شامل اولوب، ارتفاعلری ١٧٥٤ متره‌یه بالغ اولور؛ شمالی قسمی لیونه، بوژوله و شاروله خطه‌لری طاغلرندن عبارت اولوب، اك یوکسك محللری ١٤٣٥ متره ارتفاعنده‌در. اون دردنجی لوئی زماننده بو طاغلرده پروتستانلر قتولیکلره و حکومتك عسکرینه قارشی خیلی وقت مقاومت ایدوب، پك خونریزانه محاربه‌لر وقوع بولمشدر.

سونه { (Sunna) اسکی جرمانلرك معبوده‌لرندن اولوب، کونشدن کنایه ایدی.

سونینی { (Sonnini) فرانسه مشاهیر طبیعیون وسیاحیندن اولوب، ١٧٥١ ده (لونویل) ده طوغمش، و ١٨١٢ ده وفات ایتمشدر. آفریقانك سواحل غربیه‌سنده ومصر، ممالك عثمانیه، یونان و رومانیه‌ده سیاحت ایدوب، برقاچ سیاحتنامه یازمش؛ و(بوفون)ك مشهور تاریخ طبیعیسنه کزدیکی یرلرده کوردیکی طیوری دخی علاوه ایده‌رك، اثر مذکوری بویله علاوه‌لی اوله‌رق ١٢٧ جلد اوزره نشر ایتمشدر.

سوهل (Sohl) مجارستانك شمالی ایالاتندن اولوب، شمالاً (لیپتاو)، شرقاً (کومور) و(نئوغراد)، جنوباً (هونت)، غرباً دخی (بارس) و (غران) ایالتلریله محدوددر. طولی ۹۰ واکی ۵۳ کیلومتره اولوب، ۱۰۶۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی (نایسوهل) قصبه‌سیدر. کومش، باقیر ودمیر معدنلری چوقدر.

سوهم (Suhm) دانیمارقه مشاهیر مورخیندن اولوب، ۱۷۲۸ده قوپنهاغده طوغمش، و۱۷۹۸ده وفات ایتمشدر. دانیمارقه‌نك احوال تاریخیه‌سنه دائر برقاچ معتبر و مفصل کتاب یازوب، بالمناسبه اقوام شمالیه‌نك اصل ونسبلری حقنده پك چوق معلومات ویرمشدر.

سویبط (ابن حرمله یاخود سعد بن حرمله القرشی العبدری) قدمای صحابه‌دن اولوب، حبشه هجرت ایتمش، وبدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. حضرت ابا بکر (رضه) ونعیمان ایله برابر شامه کیدوب، نعیمان طرفندن صاتلمش ایدی. [« نعیمان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سویبق (بن خاطب الانصاری) صحابه‌دن اولوب، احد وقعه‌سنده ضرار بن الخطاب یدیله شهید اولمشدر.

سوئتون (Suetone) اسکی روما مورخلرندن اولوب، میلادك ۷۰ تاریخلرنده طوغمشدر. کنج پلین ایله مصاحب اولوب، بعض مخابره‌لری باقیدر. اون ایکی قیصرك ترجمهٔ حالنی یازوب، بوکتابی سائر بعض آثاریله برابر موجوددر.

سوید صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سوید بن الحارث الازدی) که قومندن آلتی کشی ایله نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (سوید بن حنظله) که (وائل بن حجر الحضرمی) یی دشمنلرینك اللرندن قورتارمق ایچون، برادری اولدیغنه یمین ایدوب، قصه‌یی حضور حضرت نبویده تقریر ایتدیکنده، « صدقت المؤمن اخو المؤمن » بیورلمشیدی. — (سوید بن زید الجذامی) که برادری (رفاعه) ایله ودیکر برادریله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کلمش؛ وبعده فلسطینده ساکن اولمش ایدی. — سلمان فارسی (رضه)ك آزادلیسی اولان سوید. — (سوید بن الصامت الانصاری الاوسی) که شاعر وحکیم برذات اولوب، اثنای حجده حضرت رسول اکرم (صلعم) افندمز جانبندن اسلامه دعوت بیورلدقده، مجلهٔ لقمانی کوسترمش؛ وبوکا قارشی جانب حضرت نبویدن قرآن کریم تلاوت بیورلنجه، « بوکوزل برسوزدر » دیمش ایسه‌ده، اسلامه کلمه‌مشیدی. بعده خزرج طرفندن قتل اولندقده، قومی اسلامنه شهادت ایتمشلردی. — (سوید بن صخر الجهنی) که اسکیدن اسلامه کلنلردن اولوب، (حدیبیه) غزاسنده ورضوان بیعتنده حاضر بولنمشدر. — (سوید بن طارق) و دها طوغریسی (طارق بن سوید) [« طارق » ماده‌سنه مراجعت.] — (سوید بن عامر الانصاری) که کوفه‌ده ساکن اولوب، روایت احادیث شریفه ایتمش ایسه‌ده، صحبتی مختلف فیهدر. — (ابو عبدالله سوید الباهلی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عقبه سوید الانصاری یاخود الجهنی و یا المزنی) که اوغلی عقبه کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سوید بن عمرو) که (مؤته) محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (سوید بن عیاش الانصاری) که جانب حضرت نبویدن مسجد ضرارك هدمنه ارسال بیورلیلان اوچ ذاتك بریدر. دیکر ایکیسی (عامر بن قیس) و (عاصم بن عدی) در. — (سوید بن غفلة الجعفی) که یاشلی اولدیغی حالده، حیات حضرت نبویده اسلامه کلوب، آنجق مدینه‌یه ورودی فخر کائنات (صلعم) افندمزك دفنلری کوننه تصادف ایتمکله، روایت وصحبت نبویلری شرفنه نائل اوله‌مامشدر. بعده قادسیه محاربه‌سنده بولنوب، اوراده قلیجنك برضربه‌سیله برارسلان اولدیرمشیدی. صکره معیت حضرت مرتضویده صفینده حاضر بولنوب، حجاج یوسف زماننده ۸۰ تاریخنده ۱۲۸ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابو مرصب سوید بن قیس العبدی) که کندیسندن برحدیث شریف مرویدر. — (ابو مخشی سوید بن مخشی الطائی) که بدر غزاسنده حاضر بولنانلردندر. — (سوید بن مقرن المزنی) که عثمان بن مقرنك برادری اولوب، بعده کوفه‌ده ساکن اولمشیدی. — (سوید بن النعمان الانصاری الاوسی الحارثی) که احد غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتك جمله‌سنده معیت حضرت نبویده بولنوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. اهل مدینه‌دن معدوددر. — (سوید بن هبیره الدیلی یاخود ابو

سوید) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سوید بن جبلة الفزاری) دخی بعض احادیث شریفه‌نك راویسی اولوب، صحابه میاننده عد اولنمش ایسه‌ده، محقق صحیح دکلدر.

سویداء { جزیره‌نك قسم غربیسندن عبارت اولان (دیار مضر) ده وحران قربنده مشهور بر قصبه ایدی. — بو اسمله مدینهٔ منوره‌دن ایکی قوناقلق مسافه‌ده و شام طریقنده بر محل وحوالیسنده دخی بر قریه وار ایدی.

سویدق { ایران شعراسندن اولوب، شو رباعی اونکدر:

بچمن اکر درآیی قد سرو پست کردد
زد ولعل جانفزایت دل خلق مست کردد
فلك ار بصورت تو بمثل بتی نکارد
نبود یکی مسلمان که نه بت پرست کردد

سُوَیدیه { حلب ولایت وسنجاغنك آنطاکیه قضاسنده و عاصی نهری منصبنك صاغ یعنی شمالی طرفنده ناحیه مرکزی بر قریه اولوب، (سلوقیه) یاخود (سلفکیه) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده واقعدر. زمان قدیمده بیك کمی استیعاب ایدر صنعی لیمانی وار ایکن، شمدی خراب اولوب، یالکز یاز موسمنده سفائن تقرب ایده‌بیلیور. مع هذا جوارلرینك محصولاتی وعلی الخصوص میان کوکی بو اسکله‌دن خارجه کوندریلوب، اخراجاتنك کرلارسمی سنوی سکز اون بیك لیرایه بالغ اولور. ناحیه‌سی ۱۶ قریه‌دن مرکب اولوب، ۱۰۵۵۰ اهالیسی واردر.

سویر { (Sevier) ممالك مجتمعه‌نك غرب جهتنده واقع (اوتاه) راضیسنده بر نهر وبو نهرك منتهی اولدیغی بر کول اولوب، نهر (واهساچ) طاغلك قسم جنوبیسنك غربی اتکندن نبعانله، شماله، بعده شمال غربی‌یه و نهایت غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، ۵۰´ ۳۸° عرض شمالی ایله ۱۱۶° طول غربیده همنامی اولان کوله دوکیلور. مجراسنك طولی ۴۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، صاغ طرفدن مذکور طاغدن اینن بر چوق دره‌لر وسیللر آلیر. — سویر کولی ۳۵ کیلومتره اوزون و ۱۶ کیلومتره کنیش اولوب، ۱۱۲ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. صویی طوزلی اولدیغندن، سواحل وجوارلری خالی وجبلاقدر.

سویش { ودها طوغریسی سویس (Suez) مصرده بحر احمرك منتهای شمال غربیسنده واقع همنامی اولان کورفزك منتهاسنده وهمنامی اولان جدولك مدخل جنوبیسنده اوله‌رق قاهره‌نك ۱۳۵ کیلومتره شرقنده بر قصبه واسکله اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، خراب بر اسکی سوری وقسما قومله طولمش لیمانی واردر. سویش جدولنك کشادندن اول بحر احمر عثمانلی دونتماسنك مرکزی اولوب، اورادن دفعاتله بحر عمانه و هند طرفلرینه دونتما سوق اولنمشیدی. شمدیکی حالده سویش جدولنك مدخلی اولمغله برابر مصر سفائن تجاریه‌سنده‌ده بحر احمرده ایشلیلرینك مرکزی اولوب، خیلی ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر. اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (آسینوئه) ایدی، و بر آره‌لق (قلئوپاتریس) تسمیه اولنمشیدی.

سویش برزخی { (Isthme de Suez) آفریقایی آسیا قطعه‌سنه ربط ایدر بر برزخ اولوب، سینا شبه جزیره‌سنی آسیایه ترکله، بحر احمرك همنامی اولان کورفزی منتهاسیله بحر سفید آره‌سنده واقعدر. اکی ۱۱۶ کیلومتره‌در. بو برزخ اخیراً حفر وکشاد اولنه‌رق، ینه بو اسمله مسمی بر جدول حاصل اولمغله، آفریقا قطعه‌سی آسیادن آیرلمش؛ وبرزخك حکمی قالمامشدر.

سویش جدولی { (Canal de Suez) آنفابیان اولنان سویش برزخنده بحر سفید ایله بحر احمر آره‌سنده آچلمش بر جدول اولوب، الك بیوك سفائنك مروورینه مساعد اولمغله، هند وچین وسائر آسیا وآوسترالیا وآفریقای شرقی ممالکیله آوروپا آره‌سنده‌کی طریق بحری‌یی یاری یاری‌یه ایندیرمش، وسفائنی امید برونی طولاشمق کلفتندن قورتارمشدر. بوجدول بحرسفیدده (پورت سعید) یعنی «سعید لیمانی» اسمیله مجدداً تأسیس اولنان قصبه‌دن بدأ ایله، جنوبه طوغری اوزانه‌رق، بر قاچ کولك ایچندن بعد المرور، بحر احمرك سویش کورفزینك منتهاسنده واقع سویش لیمانه واصل اولور. طولی ۱۶۰ کیلومتره اولوب، ۷۵ متره عرضی واردر. ایچلرندن کچدیکی کوللرك الك درینی (تمساح کولی) اولوب، داخلی بیوك بر لیمان حالنه قونمش، وکنارنده قاهره‌نك اسکله‌سی

حکمنده اولمق اوزره ، اسماعیلیه قصبه‌سی تأسیس اولنمشدر . بو جدول غرب وشرق وشمال وجنوب آره‌سنده مورادانی پك چوق تسهیل ایدوب، مدنیت وثروت عمومیه‌نك ترقی وانتشارینه چوق خدمت ایتمشدر . بحر احمر ایله بحر سفید آره‌سنده برطریق بحری کشادی لزومی اسکیدن بری حس اولنه‌رق، ابتدا فراعنهٔ قدیمه‌دن (سزوستریس) بو تصورك اجراسنه بدأ ایتمش؛ وآنجق بحر سفیددن ابتدا نیلك اك شرق قولنی تعقیب ایدوب، بعده نهر مذکورك مجراسیله سویش آره‌سنده بر جدول حفر ایتدیرمکه باشلامشیدی . بونك باشلادیغی بو عملیات جسیمه اخلافندن (نخاع) وبعده مصری ضبط ایدن ملوك ایرانیه طرفندن تعقیب اولنمشیدی . رومالیلر زماننده وقوع بولان محاربات جدولك اهمالنی منتج اولمغله، طولمش ایسه‌ده، ترایان وآدریان زمانلرنده یکیدن کشاد ایدلمش؛ وبعده ینه اهمال اولنوب، بسبتون قپانمش ایدی . فتوحات اسلامیه صره‌سنده حضرت عمر فاروق (رضه) زمان خلافتنده جدول مذکور (عمرو بن العاص) طرفندن یکیدن حفر وکشاد اولنه‌رق ، بو دفعه فسطاطدن دخی چکیلرلکه، اسکیدن طولی ۲۰۰ کیلومتره ایکن، ۳۲۰ کیلومترهیه ابلاغ اولنمشدی. ملوك امویه زماننده یکیدن اهمال اولنه‌رق، خلفاء عباسیه‌دن منصورك زماننده مصرلیلرك جزیرة العربه هجومی یولی کسلمك ایچون، بحر احمرده‌کی مدخلی بسبتون سد ایدلمش ایدی. بوجدول قدیمك الیوم آثاری باقی ومشهوددر. ۱۸۵٤ تاریخنده فرانسه ارباب فننندن مشهور (فردیناند دولسپس) نیلك مجراسنی تعقیب ایتمیه‌رك طوغریدن طوغری‌یه ایکی دکیز آره‌سنده بر طریق بحری کشادینی تصورله، ۱۸۵٦ ده بو تصوری خدیو مصر سعید پاشایه قبول ایتدیره‌رك ، عملیاته باشلامش؛ و۱۸٦۹ تاریخ میلادیسی تشرین ثانیسنك ۲۰ سنده جدول کشاد اولنمشدر .

سویش کورفزی { (Golfe de Suez) بحر احمرك منتهای شمالنده جنوبه طوغری ممتد اولان سینا شبه جزیره‌سنك تشکیل ایتدیکی طار واوزون ایکی کورفزك بری یعنی غربیسی اولوب، دیکری عقبه کورفزیدر. سویش کورفزی منتهای شمالده واقع اسکله‌ك اسمیله مسمی اولوب ، مذکور شبه جزیره ایله سواحل مصریه آره‌سنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولور . بویی ۳۲۰ واك اك واسع برنده ۵۰ کیلومتره در . ایکی جهتی خالی اولوب ، مدخلنك جهت غربیه‌سنده قیالق وخالی بر طاقم آطه‌لر بولنیور .

سویله { (Séville) اسپانیانك قسم جنوبیسنده و مادریدك ۳۸۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (غواد الکوبر) یعنی وادی الکبیر ایرماغنك صول کنارنده وبرقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده وحذای بحردن ۱۰۰ متره ارتفاعنده اوله‌رق ″٤٤ ′۲۲ °۳۷ عرض شمالی ایله ″۲۳ ′۲۱ °۸ طول غربیده واقع ایالت مرکزی بر شهر اولوب ، ۱٤۳۰۰۰ اهالیسی، دارالفنونی، برقاچ بیوك کتبخانه‌سی، موزه‌سی، بر جامع شریفك خرابه‌لری اوزرنده یاپلمش بیوك بر کلیساسی، (آلقازار) یعنی القصر اسمیله عربلردن قالمه برسرایله ینه آثار اسلامیه‌دن (جیرالده) اسمیله ۸۰ متره یوکسك مصنع بر قله‌سی و «آلتون قله» اسمیله دیکر بر بناسی، میری‌یه عائد بر بیوك توتون وانفیه فابریقه‌سی، دمیرخانه‌سی، طوبخانه‌سی، باروتخانه‌سی و بر بیوك پورسلن فابریقه‌سی واردر . عربلرك زماننده قالمه اوله‌رق بو شهرده وقتیله پك چوق ایپك قماشلر وصیرمه‌لی اقمشه نسج اولنوب، ۱۳۰۰۰ قدر دستکاه وار ایکن، بعده بو صنعت بسبتون متروك حالنه کیرمشدر . نهر دخی وقتیله سفائنك شهره قدر چیقمسنه مساعد اولمغله، تجارتی پك ایشلك ایکن ، بعده بر طرفدن نهرك منصبنك قوملمه‌سدی وبرطرفدن سفائنك جسامت وآغیرلقی پیدا ایتملری تجارتنه‌ده خلل کتیرمشدر . جوارلرنده کلیتلی زیتون وپورتقال آغاجلریله باغلری اولوب ، زیتون یاغی وشراب باشلیجه اخراجاتندندر. ایکی کوزل دمیر کوپریسیله ٤ کیلومتره اوزونلغنده ایکی ریختیمی واردر. اکثر خانه وسوقاقلری عرب طرزنده اولوب ، حتی صکره یاپلمش اولان ابنیه‌سی دخی ینه عرب اصول معماریه‌سی اوزره انشا اولنمشدر . اهالیسی ذوق واکلنجه‌یه مائل اولوب، بوغا کوکشلری ورقصلر وعمومی پنایرلری پك صیقدر. عربلر عندنده (اشبیلیه) اسمیله معروف اولوب ، او وقتکی احوالی حقنده بو کلمه‌یه مراجعت بیوریله .

سویله { ایالتی (Province de Séville) اسپانیانك (آندالوسیا) خطه‌سنده واقع ایالات جنوبیه‌سندن واسکی (سویله) قراللغنك منقسم بولندیغی اوچ ایالتـك بری اولوب ، شمالاً باداجوز، شرق‌شمالی جهتندن (قوردوبه)، شرق‌جنوبی طرفندن مالقه، جنوباً قادیس، غرباً دخی (هوئلوه) ایالتلریله محدود در . شمال غربیسندن جنوب شرقی‌یه بویی ۱۴۸ و اك کنیش محلنده اکی ۱۴۶ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۴۰۶۳ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۴۳۹۴۴ کشیدر . ایالتك حدود شما-لیه‌سنده (سیرامورنه) وحدود جنوبیه‌سنده (سیرا-ینوآس) جبالی ممتد اولوب ، ایالتك ایچنه طوغری قوللر تمدید ایدرلر . بو ایکی صره طاغلرك آره‌سنده (وادی الکبیر)ك مجراسی بولنوب، بونهرعظیم (قور-دوبه) ایالتندن کله‌رك ، و صاغ و صولدن برچوق انهارك صولرینی طوپلایه‌رق، مرکزی اولان سویله‌نك یانندن‌کچدکدن، ودها جنوبده برطاقم بطاقلقلر تشکیل ایلدکدن صکره، سویله ایالتندن خروجله، آزبرمسا-فه‌ده (قادیس) و (هوئلوه) ایالتلرینی آیردقدن‌صکره، بحرمحیط آطلاسینك قادیس کورفزینه دوکیلور . بو وجهله ایالتك بتونی ایرماغك حوضه‌سی داخلنده بو-لنوب، بو ایرماغه صولدن ایالتك شرق شمالی حدو-دنده غرناطه‌دن کلن مشهور (شنیل) نهری ایله دها آشاغیده غواد الباقار (یعنی وادی البقر)، (ظالاباغار) و(هوئسنه) اسملریله دیکر اوچ، و صاغدن‌ده ویار، قاله، هوئوله اسملریله دیکر اوچ نهر وبر طـاقم چایلر وسیللر دوکیلور . بونلرك چوغی یازین قورویوب، مجرالری اطرافنـده بولنان واسع اووه‌لر فوق‌العاده بربوست کسب ایدر . هواسی صیجاق ویابس‌اولوب، یازین میزان‌الحراره ۴۸ درجه‌یه‌قدر چیقار، وقیشین نادراً صفردن آشاغی اینر . یاغمورلری پك سیرك وآز اولوب ، طوپراغی فوق العاده منبت اولدیغی حالده، قوراقلق بحق استفاده اولنمسنه مانع اولور . طاغلرده قارلر اریدیکی وقت نهر طاشوب ، مهلك صیتمه‌لری موجب بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایدر. هر نه‌قدر قوراقلق اکثر اراضیدن طوپراغك استعدادینه کوره استفاده اولنمسنه مانع اولیورسه‌ده ، انهارك صوبیله اروا اولنان یرلر بو استعدادك قوتیله خیلی حبوبات، پاموق، کتن، کنویر، توتون وسبزه‌ومیوه وبروب ، اوزوم ، زیتون ، پورتقال ، لیمون وسائر میوه‌لری وطاغلرنده میشـه ، چام وسائر آغاجلریله کوزل‌مرعالری واردر. حیوانات‌اهلیه‌سی ۳۰۰۰۰۰ قویون ، ۱۲۵۰۰۰ کچی ، ۷۵۰۰۰ صیغیر ، ۱۵۰۰۰ مرکب ، ۷۰۰۰ استر و ۲۲۰۰۰ آت راده‌لرنده اولوب ، ۲۳۰۰۰ قدرده آری قوغانی وار در . بعض طرفلرنده دمیر ، کور ، قورشون وسائر معدنلر بولنیورسه‌ده، پك آزی اخراج اولنمقده در . صنایعی هنوز پك کری اولوب ، مرکزنده‌کی برقاچ فابرقه‌دن‌بشقه ایالتده بالکز برقاچ بز دستکاهی واردر . تجارتی‌ده متوسط حالده بولنیور . برقاچ دمیر یول خطی ایالتی شق ایدیور . ایالت ۱۱ قضایه منقسم اولوب، ۹۸ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

سویله { قراللغی (Roy. de Séville) اسپانیانك جنوب غربی کوشه‌سنده بیوك بر خطه اولوب، آندالوسیا مملکتنك قسم غر-بیسندن عبارتدر . حکومت اسلامیه‌نك اواخرنده ظهور ایدن طوائف ملوکدن برکوچك دولت تشکیل ایتمش اولدیغندن، قراللق اسمیله یاد اولنور . سبته بوغازینك سـواحل شمالیه‌سنی دخی حاوی اولدیغی حالده، شرقاً غرناطه و قرطبه قراللقلریله ، شمالاً استرمادوره خطه‌سیله، غرباً پورتکیز دولتیله، غرب جنوبی جهتندن بحر محیط آطلاسینك قادیس کور-فزیله، جنوباً دخی سبته بوغازیله محاط و محدوددر . تقسیمات جدیده‌ده هوئلوه، سـویله وقادیس اسملریله اوچ ایالتـه تقسیم اولنمشـدر . [بو اسملره مراجعت بیوریله]

سوئنتیلا { (Suintila) اسپانیاده حکومت سورن ویسیغوت حکمدارلرندن اولوب ، ۶۲۱ تاریخ میلادیسندن ۶۳۱ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ وروملری اسپانیادن بسبتون‌اخراجله تبعه‌سنی دره‌بکلرینك ظلمندن وقایه ایتمش ، وبعض نظامات وضع ایلمش‌ایسه‌ده، نهایت صبی بولنان اوغلنی تخته تشریك ایتدیکیچون، تبعه‌سی کندیسندن دلکیر اولوب، نهایت (سپتیمانیه) والیسی طرفندن اسـقاط اولنمش؛ ودرت سنه صکره وفات ایتمشدر .

سوئنون { (Suenon) دانیمارقه قراللرندن اوچ کشینك اسمیدر :

برنجیسی « چتال صـقاللی » لقبیله ملقب اولوب ،

٩٨٥ تاریخ میلادیسندن ١٠١٤ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر. چوجق ایکن خرستیان مذهبی اوزره واپتیز اولمش ایسه‌ده، بعده بت پرستلکه رجوع؛ و صاقسه‌یی نهب ایدوب، انکلتره‌یی دخی ضبط، و آغیر ویرکیلر طرح ایلمش ایدی. لوندره‌یه دخولنده انکلتره قراللغی اعلان اولنمشدی. نوروجك دخی برقسمنی استیلا ایتمشدی. اوغلی قانوت خلفی ولمشدر.
— ایکنجیسی برنجینك تورونی یعنی قیزینك اوغلی اولوب، دانیمارقه ونوروج قرالی برنجی (مانیوس) طرفندن دانیمارقه خدیویتنه نصب اولنمش، و١٠٤٧ تاریخنده دانیمارقه قراللغی بالتفریق کندیسنه براغلش ایدی. انکلتره‌یه قارشی عسکر سوق ایتمش ایسه‌ده، موفق اوله‌مامش؛ وصاقسونلره قارشی سوق ایتدیکی عسکر دخی کندیسندن روکردان اولوب، براقشلردی. اقرباسندن بر قیزله عقد ازدواج ایتمش اولدیغندن، طائفهٔ رهبان دخی علیهنده بولنوب، نهایت بونی تطلیقه مجبور اولمش ایدی. ١٠٧٤ ده وفات ایتمشدر.
— اوچنجیسی (اریك اموند)ك اوغلی اولوب، ١١٤٧ ده بشنجی قانوتی قتل ایتدیره‌رك، دانیمارقه قراللغنی ضبط ایتمش؛ و ١١٥٧ تاریخنه‌دك اون سنه حکومت سورمشدر. تاریخ مذکورده اوزرینه یوریدیکی (والدمار) طرفندن مغلوب اولوب، فرار ایتمکده ایکن قتل اولنمشدر.

سوینیه { مارکیزه دو — (Mar. de Sé-vigné) انشا وفصاحتده شهرت قزانمش فرانسز بر قادین اولوب، ١٦٢٦ تاریخ میلادیسنده پارسده طوغمش، و ١٦٩٦ ده وفات ایتمشدر. بر یاشنده ایکن پدری وبش سنه صکره والده‌سی وفات ایتمکله، دایسی بولنان بر آبه طرفندن بیودیله‌رك، تربیه اولنمش؛ و ١٨ یاشنده ایکن (مارکی دو سوینیه) یه واروب، یدی سنه صکره قوجه‌سی دوولوده قتل اولنمغله، ٢٥ یاشنده اولدیغی حالده، طول قالوب، بوندن دنیایه کتیرمش اولدیغی بر اوغلیله بر قیزك تربیه‌سنه حصر اوقات ایتمش؛ وحسن و جمالیله ذکاوت وثروتنه بناءً، پك چوق طالبلر ظهور ایتدیکی حالده، هیچ برینه وارمغه راضی اولمامش ایدی. که پارسده وکاه برتانیه‌ده‌کی چفتلکنده اقامت ایدوب، اك مشهور ذواتله کوریشوردی. ١٦٦٩ ده قیزینی اولندیروب، متعاقباً دامادی (پروانسه) والیسی اولمغله، پرستش درجه‌سنده سودیکی قیزندن بیوك بر تأسفله آیریله‌رق، دفع اشتیاق ایچون کندیسنه مفصل، پك حسیاتلی ودرجهٔ نهایه‌ده فصیح بر طاقم مکتوبلر یازمغه باشلامشیدی، که بو مکتوبلر فرانسز ادبیاتنده وفن انشاده بر نمونه عد اولنه‌رق، او وقتك احوال وعاداتی و وقوعات تاریخیه‌سی نقطهٔ نظرنجه دخی اهمیتی حائزدرلر. منشآتی دفعاتله و متعدد جلدلر اوزرینه طبع ونشر اولنمشدر.

سه‌آره { (Céare) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنی تشکیل ایدن جماهیرك بری اولوب، ریوغرانده، پاراهیبا، پیاؤهی وپرنامبوق جمهوریتلریله و بحر محیط آطلاسی ایله محاطدر. بوبی ٤٤٠ و اکی ٤٠٠ کیلومتره اولوب، ٧٢١٠٠٠ اهالیسی واردر. باشلیجه محصولاتی مصر، آناناس، توتون وسائره‌دن و حیوانات اهلیه‌سی صیغیر وآتدن عبارتدر. — مرکزی اولان (سه آره) ونام دیکرله (فورتالجه) یاخود (نوتردام دلا سومپیون) قصبه‌سنك ١٨٠٠٠ اهالیسی واردر.

سهایی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، سیروزلیدر. سپاهی زمره‌سندن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خانك عراق سفری اثناسنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

قدمز یای کبیدر هر بار چکمکدن الم
سینه‌مز صندوقه‌سی اولدی نشان تیر چرخ
طاتلی سوزینه عروس دهرك آلدانمه ار اول
عیش فرهادی صاقین حلوای شیرین ایتدی تلخ

سهایی { ماوراءالنهر شعرا وساداتندن اولوب، تاریخ سویله‌ده مهارتی وار ایدی. کوزل اشعاری اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

بخانهٔ که مه من چو آفتاب درآید
بسان ذره دل من باضطراب درآید

سُهراب { شاهنامه‌ده روایت اولندیغنه کوره، رستم زالك شاه سمنکانك قیزندن دنیایه کلمش غیر مشروع اوغلی اولوب، شجاعت وجسارتده وقهرمانلقده پدرینه مانند وبلکه فائق اولمغله، هم پدرینی بولمق هم شجاعتنی کوسترمك اوزره، بیوك پدرندن آلدیغی برسریه ایله ایرانه قارشی

بورمش؛ ومبارزه ایچون رستمی ایستمش ایسه‌ده، رستم کندینی کیم اولدیغنی کوسترمیه‌رك وسهرابی طانیمه‌رق قارشیسنه چیقمش؛ ودفعاتله سهراب غالب کلدیکی حالده، رستم بر حیله ایله الندن قورتلوب، نهایت سهرابی یره اوره‌رق، خنجرله کوکسنی یاردقدن صکره، سهراب رستمك اوغلی اولدیغنی و رستم البته انتقامنی آله‌جغنی بیان ایده‌رك، بو ادعاسنی اثبات ایچون، والده‌سنك قولنه باغلامش اولدیغی رستمك بر یادکارینی کوسترنجه، بو قهرمان بیلیه‌رك کندی اوغلی اولدیرمش اولدیغنی آکلایه‌رق، پك چوق واویلا ایتمشدر. بو حکایه «شاهنامه» نك الك لجیع مندرجاتندندر.

سهراب (میرزا — بیك) ایران شعراسندن و «ن اصل عشایر اتراکدن رستم خان عشیرتنه منسوب بر شاعر اولوب، شو بیت جمله اشعارندندر:

ما جای دانه آینه‌در دام ریختیم
تا پرتو جمال تو افتد بدام ما

سهرورد ایرانده عراق عجمك شمال غربی کوشه‌سنده و زنجانك قربنده برقصبه اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

سهروردی (ضیاء الدین ابو النجیب عبد القاهر بن عبد الله البکری) مشاهیر علمادن وصوفیوندن اولوب، نسبی اون اوچ قوشاقده حضرت ابا بکر صدیق (رضه) افندمزه واصل اولور. ٤٩٠ تاریخنده سهروردده طوغوب، شاب ایکن بغداده ورودله، علی بن نبهاندن علم حدیثی واسعد مهینیدن فقهی و سائر علمادن دیکر علومی تحصیل، واصفهانده‌ده ابو علی الحداددن استماع احادیث شریفه ایتمش؛ وبعده زهد وتقوایه دوشمش؛ بر مدت بغداده صو صاته‌رق، کدیمیله یاشامش؛ ودجله‌نك غربنده مریدان ایچون رباطلر بنا ایتدیرمش ایدی. ٥٤٥ ده مدرسهٔ نظامیه مدرسلکنه تعیین اولنه‌رق، ایکی سنه تدریس ایله مشغول اولمش؛ و ٥٥٨ ده، بیت مقدسی زیارت ایتمك اوزره، دمشقه واروب، اهل صلیب محاربانندن طولایی، قدسه کیده‌میه‌رك، بر مدت دمشقده تدریس حدیثله ووعظله اشتغال ایتمش؛ وملك عادل نورالدین محمود طرفندن پك چوق التفاته نائل اولمش ایدی. بعده بغداده عودت ایدوب، ٥٦٣ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر.

سهروردی (شهاب الدین ابوحفص عمر بن محمد البکری) مشاهیر صوفیوندن و فقهاء شافعیه‌دن اولوب، آنف الترجمه ضیاء الدین سهروردینك برادر زاده‌سیدر. فقه وحدیث وتصوف وسائر علومده عصرینك فریدی ایدی؛ ومجالس وعظ وتذکیرنده پك چوق مریدان ومستمعین حاضر بولنوردی. عمی علامهٔ مشارالیهدن و سائر علما ومشایخدن اخذ علوم ایدوب، عبد القادر کیلانی حضرتلریله دخی صحبتی وار ایدی. دفعاتله حجه کیدوب، مجاورت دخی ایتمشیدی. ٥٣٩ تاریخنده سهروردده طوغوب، ٦٣٢ ده بغدادده وفات ایتمشدر. برقاچ تألیفاتی اولوب، الك مشهوری «عوارف المعارف» در. بر چوق اشعار عربیه‌سی دخی اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

تصرمت وحشة اللیالی | واقبلت دولة الوصال
وصار بالوصل لی حسودا | من کان فی هجرکم رثی لی
وحقکم بعد ان حصلتم | بکل ما فات لا ابالی
احییتمونی وکنت میتا | وبعتمونی بغیر غالی الخ.

سهروردی (شهاب الدین ابو الفتوح یحیی بن حبش بن امیرك) مشاهیر حکماء اسلامدن اولوب، فقه و ادبیاتده دخی ید طولاسی وطبیعت شعریه‌سی وار ایدی. آنف الترجمه (شهاب الدین ابوحفص عمر السهروردی) ایله ملابسه ایدنلر واردر. صاحب ترجمه (مقتول) و (قتیل الله) لقبیله دخی معروفدر. ٥٤٩ تاریخنده سهروردده طوغوب، تحصیل علوم وفنون ایتدکدن صکره، شامه عزیمت ایده‌رك، حلبه واردقده، اورانك صاحبی بولنان ملك ظاهر بن صلاح الدین ایوبی طرفندن فوق العاده اکرام واحترامه مظهر اولمش؛ و اورا علماسیله ایتدیکی مباحثاتده غلبه چالوب، مباحثه‌ده دخی شدت لسان وتهور قوللاندیغندن، بونلر کندیسنه خصم اولوب، حسد دخی کندیلرینه تأثیر ایتمکله، کندیسنی عقیده بوزقلغیله اتهام ایده‌رك، دمشقده بولنان صلاح الدین ایوبی‌یه بو آدمك اوغلی ملك ظاهری افساد ایتدیکنی وقتلی واجب اولدیغنی یازمقله، مشارالیه اوغلنه صاحب ترجمه‌نك قتلنی قطعیاً امر ایلدیکندن، ٥٨٥ تاریخنده، ٣٦ یاشنده اولدیغی

حالده، کندی اختیاری اوزره، یمکمز براغیله‌رق، تلف اولمشدر. باشلیجه تألیفاتی: «التلویحات اللوحیة والعرشیة»، «کتاب الالواح العمادیه»، «کتاب اللمحة» «کتاب المقاومات»، «کتاب هیاکل النور»، «کتاب المعارج»، «کتاب المطارحات»، «کتاب حکمة الاشراق» وسائره‌در. شو بر ایکی بیت مترقب موت ایکن سویلدیکی اشعارندندر:

قل لاصحابی رأونی میتاً — فبکونی اذ رأونی حزناً
لا تظنونی بانی میت — لیس ذا المیت والله انا
انا عصفور وهذا قفصی — طرت عنه فتخلی رهنا
و انا الیوم اناجی ملاء — واری الله عیانا بهنا الخ

سُهریاج { فارسده بر قصبه اولوب، خلافت حضرت فاروقیده عبدالله بن عامر طرفندن فتح اولنمشدر.

سهل { صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتک اسمیدر: (سهل الانصاری) که سعد بن عبادة الساعدینک برادر زاده‌سی اولوب، بعض احادیث شریفه‌نک راویسیدر. — (ابو ایاس سهل الانصاری) که اوغلی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سهل بن بیضاء) که وهب بن ربیعة القرشی الفهرینک اوغلی اولوب، والده‌سی بیضایه نسبتله معروفدر. هجرتدن اول مکه‌ده اسلامه کلوب، کفار قریشک هاشمیلره قارشی ترتیب ایتمش اولدقلری صحیفه‌یی کری آلدیرانلرک بریدر. کندیسی وبرادری سهیل حیات حضرت نبویده وفات ایتمشلردر. — (سهل بن حارثة الانصاری) که بدری دخی صحابه‌دن اولوب، برلکده احد غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنمش اولدیغی مروی ایکن، بعضلری کندیسنی تابعیندن عد ایتمشلردر. مدینه‌ده و بغدادده ذریتی قالمشیدی. — (سهل بن الحارث) که احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن حثمة الانصاری الاوسی) که هجرتک اوچنجی سنه‌سی طوغوب، رحلت حضرت نبویده سکز یاشنده ایدیسه‌ده، بعض حدیثلر حفظ وروایت ایتمشدر. — (سهل بن الحنظلیة الانصاری الاوسی) که زهد وتقوی ایله مشغول اولوب، بعده دمشقده یرلشمش، ومعاویه‌نک اوائل حکومتنده وفات ایتمشدر. عقبه اسمیله ینه صحابه‌دن بر برادری دخی وار ایدی. — (سهل بن الحنظلیة العبشمی) که بر حدیث شریفک راویسیدر. — (ابو سعد سهل بن حنیف الانصاری الاوسی) که بدر غزاسنده و سائر کافهٔ غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش؛ واحد وقعه‌سنده عساکر مسلمین رجعت ایتدیکنده، صاحب ترجمه حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزک یاننده ثبات ایتمش؛ وحضرت علی (رضه) افندمزه الک اول بیعت ایدنلردن اولوب، بصره‌یه عزیمتنده جانب مرتضویدن مدینه‌ده وکیل براغلمش؛ وبعده فارس ولایتنه نصب اولنه‌رق، مؤخراً اهالینک شکایتی اوزرینه، عزل ویرینه (زیاد ابن ابیه) تعیین بیورلمشیدی. صفین محاربه‌سنده‌دخی معیت حضرت مرتضویده بولنوب، ۳۸ تاریخنده کوفه‌ده وفات ایتمش؛ وجنازه نمازی جانب مرتضویدن قیلنمشدر. اوغللری ابو امامه وعبد الملک و تابعیندن بر قاچ ذات کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سهل بن رافع بن خدیج البلوی) که حقنده «الذین یلمزون المطوعین من المؤمنین فی الصدقات» آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر. احد وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وعهد حضرت فاروقیده وفات ایتمشدر. قیزی (عمیره) کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سهل بن الربیع الانصاری الحارثی) که احد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن سعد الانصاری الساعدی) که رحلت حضرت نبویده اون بش یاشنده اولوب، ۸۸ تاریخنده ۹۶ یاشنده وفات ایتمشدر. مدینه‌ده بولنان صحابه‌نک الک صکره وفات ایدنی اولوب، کندیسندن صحابه وتابعیندن بر چوق ذوات روایت ایتمشلردر. حجاج بن یوسف، حضرت عثمان (رضه)ه یاردیم ایتمدک دیه، اصلسز بر بهانه ایله صاحب ترجمه‌یه وسائر بعض صحابه‌یه اذیت ایتمشیدی. — (سهل بن ابی سهل) که سعید بن ابی هلال کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سهل بن صخر اللیثی) که اهل مدینه‌دن معدود اولوب، بعده بصره‌ده ساکن اولمش، وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (سهل بن ابی صعصعه) که قیس وابوکلاب وجابر وحارثک برادری اولوب، احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — بنی ظفرک آزادلیسی (سهل) که بوده احد وقعه‌سنده بولنمشدر. — (سهل بن عامر الانصاری النجاری) که بئر معونه وقعه‌سنده عمی سهل بن عمرو ایله برابر شهید اولمشدر. — (سهل بن عتیک الانصاری الخزرجی) که عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنمشدر؛ وعهد رسول الله (صلعم)ده وفات ایدوب، جنازه نمازی جانب نبویدن قیلنمشدر.

— (سهل بن عدی الانصاری) که ثابت وعبدالرحمنك برادری اولوب، احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن عدی الخزرجی) که احد محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (سهل بن عدی التمیمی) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سهل بن عمرو الانصاری النجاری) که برادری سهیل ایله برابر حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك مسجد نبویلرینی تأسیس ایلدکلری عرصه‌نك صاحبلری ایکی یتیم ایدی. بعضلر عرصهٔ مذکوره‌نك صاحبی مارالذکر سهل بن رافع اولدیغنی التزام ایتمشلردر. — (سهل بن عمرو القرشی العامری) که سهیل و سکرانك برادری اولوب، فتح مکه کونی اسلامه کلمش، ومدینه‌ده ذریت براقمشدر. — (سهل بن عمرو الانصاری الحارثی) که احد وقعه‌سنده واوندن صکره‌کی غزالرده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن قرظة الاوسی) که احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن قیس الانصاری الخزرجی السلمی) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب، احد محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (سهل بن قیس المزنی) که کثیر بن عبدالله وسائرلری کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سهل بن مالك) که کعب بن مالکك برادری اولدیغی مروی اولوب، حجازلی اولدیغی حالده، مدینه‌ده ساکن بولنمش؛ واوغلی مالك کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سهل بن منجاب التمیمی) که جانب حضرت نبویدن بنی تمیم صدقاتنك جمعنه مأمور اولانلردندر.

سهل ارغیانی { (ابو الفتح بن احمد) مشاهیر علمادن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، نیسابور جوارنده واقع ارغیان ناحیه‌سنده طوغمش؛ وتحصیل علوم ایدوب، برمدت ناحیه‌سنده قاضیلق ایتدکدن صکره، عزم حج ایدوب، عزیمت وعودتنده عراق وحجاز و سائر اقطارده مشاهیر علما ومشایخله صحبت ایتمش؛ وشیخ حسن سخانینك اشارتی اوزرینه، مناظره‌دن وقضادن ال چکوب، انزوایه چکلمش؛ وصوفیونه مخصوص بر خانقاه تأسیس ایدوب، اوراده عبادت وتألیف ایله مشغول اولمش ایدی. ٤٩٩ ده وفات ایتمشدر. نامنه نسبتله یاذ اولنان مشهور فتاویسی و سائر بعض آثاری واردر.

سهلان { (ابو الحسن — بن عثمان بن کیسان) مصر اطباء نصرانیه‌سندن اولوب، ملوك فاطمیه‌دن عزیز باللهك طبیبی ایدی. و بونك پك چوق احسانلرینه نائل اولوب، ٣٨٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سهل تستری { (ابو محمد بن عبدالله) مشاهیر صوفیوندن اولوب، ٢٠٠ تاریخنده خوزستانك تستر شهرنده طوغمش؛ وبعده بصره‌ده ساکن اولوب، ٢٨٣ ده وفات ایتمشدر. صلاح ومقاماتی مشهوردر.

سهل سجستانی { (ابوحاتم بن عثمان الجشمی) مشاهیر ادبادن اولوب، علوم ادبیه ولغت وشعرده ید طولی صاحبی ایدی. ابن درید ومبرد کبی علمای ادب صاحب ترجمه‌دن اخذ واستفاده ایتمشلردی. ارباب صلاح وتقوادن اولوب، هرکون بر دینار صدقه ویرر، وهر هفته قرآن کریمی ختم ایدر ایمش. ٢٤٨ تاریخنده بصره‌ده وفات ایتمشدر. تألیفاتی: «کتاب اعراب القرآن»، «کتاب مایلحن فیه العامة»، «کتاب الطیر»، «کتاب المذکر والمؤنث»، «کتاب البنات»، «کتاب المقصور والممدود»، «کتاب الفرق»، «کتاب القراآت»، «کتاب المقاطع والمبادی»، «کتاب الفصاحه»، «کتاب النخلة»، «کتاب الاضداد»، «کتاب القس والنیال والسهام»، «کتاب السیوف والرماح»، «کتاب الدرع والفرس»، «کتاب الوحوش»، «کتاب الحشرات»، «کتاب الهجاء»، «کتاب الزرع»، «کتاب خلق الانسان»، «کتاب الادغام»، «کتاب اللبا واللبن الحلیب»، «کتاب الکرم»، «کتاب الشتاء والصیف»، «کتاب النخل والعسل»، «کتاب الابل»، «کتاب العشب»، «کتاب الخصب والقحط»، «کتاب اختلاف المصاحف» وسائره‌در. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ابرزوا وجهه الجمیل ولاموا من افتتن
لو ارادو اعفافنا ستروا وجهه الحسن

سهل الکوسج { خلفاء عباسیه زماننده ظهور ایدن اطباء نصرانیه‌دن اولوب، مشهور «اقرباذین» وسائر تألیفات صاحبی بولنان (سابور بن سهل)ك پدریدر. صقالی پك کراه اولدیغندن، ضدی اولان (کوسج) لقبیله

تلقیب اولنمشدر. هزله میلی زیاده ایدی. طبابتده مهارتی وآنجق خوزستانلی اولدیغیچون لساننده لحنی وار ایدی. اوچنجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر .

سهله { (بنت سهیل القرشیه) صحابیاتدن اولوب، پدری وزوجی ابو حذیفه دخی صحابه‌دن ایدی. الك اول اسلامه کلنلردن اولوب، زوجیله برابر حبشه هجرت ایتمش؛ و اوراده محمد اسمیله بر اوغلی اولمشیدی . — (سهله بنت عاصم الانصاریه) دخی صحابیاتدن اولوب، فتح خیبر کونی دنیایه کلمش اولمغله، جانب نبویدن بو اسمله تسمیه بیورلمشیدی. — (سهله بنت سعد الساعدی) دخی صحابیاتدندر .

سهم { (بن مازن) صحابه‌دن اولوب، یزید بن سنانك جدی اولان زید دیلینك آزادلیسی ایدی .

سهمی { بخارا شعراسندن اولوب، بر اوچینك اوغلی اولمغله، بو مخلصله تخلص ایتمشدر . اکبر شاهك زماننده هندستانه کیدوب، خان اعظم میرزا عزیز کوکه‌یه انتساب ایتمشیدی . شو بیت اونکدر :

هلال عید نسبت داشتی باطاق ابرویش
اکر بودی هلال‌دیکری پیوسته پهلویش

سهند { ایرانك آذربیجان خطه‌سنده (ارمیه) کولنك شرقنده و تبریزك جنوب شرقیسنده منفرد بر بیوك طاغ اولوب، ذروه‌سی حذای بحردن ٣٥٤٦ متره مرتفعدر. ٣٧° ایله ٣٨° عرض شمالی آره‌سنده اولوب، ٤٤° طول شرقی خطی اوزرندن کچیور. اتکلرینك احاطه ایتدیکی محل ١٠٠ کیلومتره اوزون و ٩٠ کیلومتره کنیش اولوب، محیط دائره‌سی ٣١٤ کیلومتره‌در. میاه معدنیه‌سی پك چوقدر. شرق اتکلرنده باقیر وسیملی قورشون معدنلری بولنیور. میاه جاریه‌سی پك چوق اولوب، شماله طوغری آقانلر (آجی چای) واسطه‌سیله و غرب وغرب جنوبی اتکلرندن آقانلر طوغریدن طوغری‌یه (ارمیه) کولنه، وشرق وشرق جنوبی جهتندن آقانلر دخی بحر خزره تابع اولان (سفیدرود) ونام دیکرله قزیل اوزن نهرینه دوکیلور. مذکور طاغده (غار اسکندر) اسمیله بیوك بر مغاره بولنوب، حامض فحم افراز ایتدیکیچون، ایچنه کیرمك ایستین حیوانات درحال تلف اولور. و بناءً علیه قیوسی حیوانات کمیکلریله مملودر. اهالی بو حالی طلسمه حمل ایده‌رك، ایچنده اسکندرك خزینه‌لری محفوظ اولدیغنه معتقددرلر .

سهوره { (Sehore) هندستانك قسم شمالیسنده واقع مالوه خطه‌سنك (بهو پال) حکومت ممتازه‌سنده وبهو پالك ٣٢ کیلو. متره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٤٣٣٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٢٠٠ اهالیسی، بیوك بربازاری وایپك منسوجات دستکاهلری واردر. قصبه چقور ونباتاتی چوق بر یرده اولوب، هواسی صیتمه‌لی ایسه ده، اطرافنده بولنان انکلیز عسکرینك اقامتکاهلری مرتفع وصاغلامدر .

سهوی { (میر حسن) شعرای ایراندن اولوب، تبریزلیدر . شاه عباس ماضی زماننده یاشامش؛ وعساکر عثمانیه‌نك تبریزی فتحلرنده کاشانه کیتمش ایدی. حسن خطده مهارتی وار ایدی. ١٠٠٣ تاریخنده وفات ایتمشدر .

سهی { شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ادرنه‌لیدر. سلطان بایزید خان ثانینك شهزاده‌لرندن سلطان محمد ایله سنجاغه کیدوب، شهزادهٔ مشارالیهك وفاتنده درسعادته عودتله، دیوان کاتبی وبعده ادرنه‌ده دار الحدیث متولیسی اولمشیدی . ٩٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر . مرتب دیوانی واردر .

سهیل { صحابه‌دن بروجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (سهیل بن بیضاء القرشی الفهری) که سابق الترجمه سهلك برادری اولوب، قدماء صحابه‌دن اولمغله، حبشه هجرت ایتمشیدی. معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایدوب، بدر غزاسنده وسائر غزواتده حاضر بولنمش؛ و ٩ نجی سال هجریده ارتحال ایدوب، جنازه نمازی جانب حضرت نبویدن قیلنمش ایدی . — (ابو سوید سهیل بن خلیفه) که مهاجریندن معدوددر. — (سهیل بن رافع الانصاری النجاری) که بدر واحد وخندق غزالرنده و سائر غزواتده حاضر بولنوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر. مسجد نبی (صلعم) عرصه‌سنك صاحبلری بو سهیل ایله برادری سهل اولدقلری مرویدر. — (سهیل بن سعد الساعدی)

كه سابق الترجمه سهل بن سعدك برادریدر . — (سهيل بن عامر الانصارى) كه بئرمعونه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر . — (سهيل بن عبيد الانصارى النجا. رى) كه بدر غزاسنده بولنانلردندر . — (سهيل بن عمرو القرشى العامرى) كه اشراف قريشدن وعقلا وخطبادن اولوب ، فتح مكه كونى اسلامه كلمشدر . بدر غزاسنده ، كافر اولديغى حالده ، اسير دوشدكده حضرت عمر (رضه) رسالتپناه افندمزه « اذن ويركز ، ايكى اوك ديشنى چيقاره‌يم ، ده بر دها سزك عليهكزده خطبه ايراد ايده‌مسون » ديدكده ، « براق يا عمر ، بلكه بركون سنك حمد وشكركى جالب بر خطبه ايراد ايدر » بيورلمشيدى . بو حديث شريفه ماصدق اوله‌رق ، اوزمان حضرت نبويده عربلر ارتداده باشلايوب، قبيلهٔ قريش دخى بونلرى كوره‌رك ، ترددە دوشدكلرى وامير مكه عتاب بن اسيد اموى اختفا ايتديكى زمان، سهيل بليغ بر خطبه ايراديله « يا معشر قريش لا تكونوا آخر من آمن واول من ارتد ، والله ان هذا الدين ليمتدن امتداد الشمس والقمر من طلوعهما الى غروبهما » ديمشيدى . فتح مكه كونى اسلامه كلنلردن امرديننده سهيل بن عمرودن دها متانتلى و دها غيرتلى كيمسه اولميوب، قرآن كريمك تلاوتنده رنكى صاراره‌رق آغلار ايمش. خلافت حضرت فاروقيده بتون اقربا ومتعلقاتيله برابر شام فتوحنه عزيمت ايدوب ، جمله‌سى شهيد اولمشلردر . كنديسى يرموك محاربه‌سنده شهيد اولمش، وبر روايتده (عمواس) ده طاعوندن وفات ايتمشدر . اورادن يالكز قيزى (هند) ايله اوغلى عتبه‌نك قيزى (فاخته) قورتلوب ، حارث بن هشامك دخى يالكز اوغلى عبدالرحمن قورتلمش اولمغله ، امر حضرت فاروقيله فاخته عبدالرحمنه تزويج ايدلمشيدى. — (سهيل بن قيس الانصارى الخزرجى) كه كعب بن مالكك عم زاده‌سى اولوب ، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر .

سهيل { اندلسده (ريه) اعمالندن بر طاغ اولوب، اندلسك يالكز بو طاغندن سهيل يلديزى كورلديكنى ياقوت حموى بيان ايديور . — ينه اندلسك مالقه ولايتنده بو اسمله بر ناحيه بولنديغى دخى « معجم البلدان » ده مذكوردر .

سهيلى { (امير اعظم شيخ نظام الدين احمد —) مشاهير شعرادن وامراى اتراكدن اولوب ، اباً عن جد امارتده بولنه‌رق ، خراسانده متعينلردن ايدى . آل تيموردن سلطان ابو سعيدك خواص امراسندن اولوب ، سلطان حسين بايقرا زمانه دخى يتيشمش ، وعلى شير نوايى ايله صحبت ايتمشيدى. شعرا وادبايه زياده حرمت ورعايت ايدردى . فارسى وتركى ديوانلرى وبرليلى ايله مجنون منظومه‌سى واردر. شيخ آذرينك مريدانندن اولوب ، (سهيلى) مخلصى شيخ مشاراليه وضع ايتمشيدى . ٩١٨ تاريخنده وفات ايتمشدر . بو بيت اونكدر :

بروز غم بغير از سايهٔ من نيست يار من
ولى اوهم ندارد طاقت شبهاى تار من

سهيلى { (عبدالرحمن —) اندلس علماسندن اولوب ، مالقه‌يه تابع (سهيل) ناحيه‌سندن ايدى . تراجم احواله دائر « الروض الانف » عنوانيله بر تأليفى واردر .

سهيليه { ماوراء النهرده (شاش) قصبه‌سنك اسم جديدى اولديغى بعض كتبده كورلمش ايسه‌ده ، شاش قصبه اولميوب ، بر بيوك ناحيه ايدى . بو حالده سهيليه شاش قصباتندن اوله بيلير .

سهيمه { صحابياتدن درت خاتونك اسمى اولوب، برى اسلم بن حريشك قيزى، برى رفاعة القرظينك زوجه‌سى ، برى عمير المزنينك قيزى وركانه بن عبد يزيدك زوجه‌سى ، دردنجيسى‌ده مسعود بن اوسك قيزى وجابر بن عبداللهك خليله‌سى ايدى .

سى { ياخود لام‌سى (Si, Lam-Si) هند چينيده سيام مملكتنك (لائوس) خطه‌سنده بر نهردر، كه خطهٔ مذكوره يايله‌سنك غربى اتكندن نبعانله، (قوآرت) ايالتى ايچنده ابتدا شرق جنوبى‌يه طوغرى آقه‌رق ، منبعندن اللى كيلومتره آشاغيده ياغمور موسمنده ٤٠ متره آكى و اون اون ايكى متره درينلكى وار ايسه‌ده، شباط آينده درينلكى بر متره‌دن آشاغيدر . صاغدن (سوه) ياخود (شوو) نهرينى آلدقدن صكره شماله ، بعده شرق و نهايت شرق جنوبى‌يه طوغرى آقه‌رق ، بر قوس تشكيل ايدر ؛ وصولدن (پهو اونغ) ياخود (نام بو آنغ) نهرينى اخذ ايله، ١٦° عرض شماليده (رويت) شهرينك شرق جهتندن كچدكدن صكره ، ينه صولدن (نهانغ) ياخود

(یانغ) نهرینی آلیر ؛ ودها آشاغیده (نهاسوتون) یاخود (یاسوتون) شهری یانندن مرورله، ینه‌صولدن (خونت‌دونغ) یاخود (هو آی‌یانغ)ی اخذایله،(اوبون) شهرینك ١٢ ویا ١٥ کیلومتره غربنده (مون) ایرماغنه دوکیلور . مذکور (رویت) شهرندن منصبنه قدر یتاغی سکسان یوز متره‌کنیشلکنده‌در. اطراف قامشلق وخالیدر . قوراقلق زماننده ایچنده کوچك قایقلر بیله زور سیر وحرکت ایده بیلیر .

سیا { (Sia) سودانك (سودان فرانسوی) دینلن منتهای غربنده (قونغ)ك ٢٢٥ کیلومتره شمالنده، (بوبو) قومنك مملکتنده وقره (وولته)یه تابع (بانیفینغ) نهرینه دوکیلور بر چایك اوزرنده، ′٥٨°١٠ عرض شمالی ایله ′٥٨°٥ طول غربیده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی وبك ایشلك تجارتی واردر .

سیابه { (بن عاصم السلمی) صحابه‌دن اولوب، عمرو بن سعید بن العاص کندیسندن روایت ایتمشدر. (سروج) و (رها) ده ذریتی قالمش ایدی .

سیاتون { (Siaton) فیلیپین جزایرندن (نغروس) جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده وهمنامی اولان برونك قربنده بر قصبه اولوب، ٦٤٨٠ اهالیسی واردر.

سیاث { معرة النعمان قربنده قدیم بر شهر اولوب، خرابه‌لری موجود اولمغله ، یاقوت حموینك بیانه‌کوره، (قاضی ابو یعلی عبدالباقی بن ابی حصن المعدی) یانندن کچوب، بر طاقم خلقك بو خرابه‌لرك طاشلرینی آلمق ایچون قائم قالمش اولان ابنیه ودیوارلری ییقمغله مشغول بولندقلرینی کورنجه، موافق حال بعض ابیات سویلمش، که ایچلرندن شو ایکی بیت فن آثار عتیقه‌نك قیمتی متضمن اولمغله ، نقلی مناسب کورلدی :

اتتلفها شلت یمینك خلها
لمعتبر او زایر و سائل ،
منازل قوم حدثنا حدیثهم
ولم ار احلی من حدیث المنازل

سیار { (بن بلز) صحابه‌دن اولوب، ابوالعشراء الدارمینك پدریدر. ذکاة حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر . اسمی حقنده اختلاف اولوب، مالك ویا عطارد تسمیه اولندیغی دخی مرویدر. — (سیار بن روح) یاخود (روح بن سیار) اسمیله دخی صحابه‌دن بری اولدیغی مرویدر.

سیارغاو { (ونام دیکرله اویارزال (Siargao,) (Oyarzal) فیلیپین جزایرندن بر آطه اولوب ، ′٣٠°٩ ایله ′٤٦°٩ عرض شمالی آره‌سنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠٠ مربع کیلومتره اولوب ، ٣٣٥٥ اهالیسی واردر . ١٥٢١ده ماجلان طرفندن کشف اولنمشدر .

سیاس { (Siass یاخود Syas) روسیه‌نك شمال غربی جهتنده (لادوغه) کولنه دوکیلور بر نهر اولوب، (نووغورود) ایالتنك وسطلرنده واقع بر بطاقلقدن نبعانله ، شماله طوغری بر طاقم چایرلر واورمانلر آره‌سنده جریان ایدر؛ و (وولوژه) نهریله برلشدکدن صکره شمال غربی‌یه، غربه ونهایت ینه شماله دونر ؛ وصاغدن (تیخوینقه) چاینی آلدقدن صکره، سیرسفائنه صالح اولوب، غرب شمالی‌یه طوغری جریانله ، پترسبورغ ایالتنه دخول ایدر ، و (لینه) چاینی‌ده بعد الاخذ. لادوغه کولنك جنوب شرقی ساحلنه واصل اولور. مجراسی ٢٦٩ کیلومتره وحوضه‌سی ٧٠٢٧ مربع کیلومتره‌در. مجراسنك ١٠٢ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالح اولوب، آنجق (لینه) چاینك ملتقاسنده مجراسی پك اینیشلی اولمغله، اورادن سفائن بر طاقم بندلرله کچر .

سیاسقوتان { (Siascotan) جاپونیه‌یه تابع (قوریله) جزایرندن بری اولوب ، جزایر مذکوره‌نك شمال شرقی قسمنده و (اونقوتان) جزیره‌سنك ٦٠ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. بویی ٢٠ واکی ٤ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٩ مربع کیلومتره‌در . منتهای شمال وجنوبنده بر بركانی اولوب، ایکیسندن‌ده پك چوق دومان چیقار. شمالده‌کینك ارتفاعی ١٠٠٠ وجنوبده‌کینك ٩٠٠ متره‌در . اورته‌سی باصیقدر . سواحلی بر طاقم آطه‌جقلرله وقیالرله محاطدر . اهالیٔ دائمه‌سی یوقدر .

سیاغوزرو { (Siagozéro) روسیه‌نك شمال جهتنده (آرخانکل) ایالتنك (کم) قضاسنده و (کم)ك ٦٢ کیلومتره جنوب غربیسنده برکول اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠ مربع کیلومتره‌دن زیاده‌جه‌در. بو کولدن (لیتنبایه) اسمیله

برنهر چیقوب، دیکر بر ایکی کولك ایجنـدن‌ده کچدکدن صکره، شمالی آق دکیزه منصب اولان (وبغ) نهرینه دوکیلور.

سیاق (Siak) سوماتره جزیره‌سنده (مالاقه) بوغازینـه دوکیلور بر نهر اولوب، بر چوق چایلرك اجتماعندن بالتشکل، ابتدا شرقه طوغری جریانله صولدن (مانداو) و صاغدن (قالاپاق) چایلرینی، وهمنامی اولان قصبه‌نك یانده (مامبوره) اسمیـله دیکر ایکی چای اخذ ایتـدکدن صکره، شمال شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، برقاچ آطه‌یی حاوی اولان واسع بر خلیجدن مذکور بوغازه دوکیلور. منصبی ′١٥ °١ عرض شمالیده وبرقاچ آطه‌نك قارشیسنده بولنیور. مجراسی ٣٥٠ کیلومتره قدر تخمین اولنوب، نصف اسفلی بیوجك سفائنك وقسم اعظمی کوچك قایقلرك سیر وحرکتنه مساعد در. بوکا تابع اولان (مانداو) نهری‌ده سیر سفائنه صالحدر. سیاق مجراسنك یوقاری قسمی قیالق، اورته‌سی قوملق وآشاغیسی بطاقلق واورمانلقدر.

سیاق (Siak) سوماتره جزیرهٔ کبیره‌سنك «سواحل شرقیه» ایالتنده وهمنامی اولان نهرك اوزرنده اوله‌رق بونك منصبندن قوش اوچشی حسابیله ٥٠ کیلومتره یوقاریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، نهرك ایکی ساحلنده واقعدر. مسلم بر حاکمك وبر فلنکلی مأمورك مقری اولوب، فلنك عسکریله محافظه اولنور بر قلعه‌سی واردر.

سیالکوت (Sialkôt) هندستانك شمال شرقیسنده پنجاب خطه‌سنك (آمریچار) ایالتنده وآمریچارك ١٠٢ کیلومتره شمال غربیسنده و (آیق) نهری اوزرنده ولاهوردن پشاوره کیدن دمیر یول خطنـدن آیریلان (وزیر آباد) شعبه‌سنك منتهاسنده اوله‌رق ′٣١ °٣٢ عرض شمالی ایله ′٧٢ °٧٦ طول شرقیده واقع قضا مرکزی بر شهر اولوب، ٢٨٨٦٥ ی مسلم اولمق اوزره ٤٥٧٦٠ اهالیسی، کوزل ابنیه‌سی، واسع سوقاقلری، کوزل هواسی، قیوجیلقه وپاموق وایپك منسوجاته متعلق مصنوعات ومعمولاتی وپك ایشلك تجارتی واردر. دمیر یولك انشاسندن صکره معموریتی کوندن کونه آرتمقده‌در.

سیام (Siam) آسیا قطعه‌سنك جنوبنده واقع هند چینی شبه جزیرهٔ کبیره‌سنك اورته‌سنده بر بیوك یر اولوب، انکلیز وفرانسز مستملکاتی آره‌سنده بولنمقده والآن استقلالنی محافظه ایتمکده‌در.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — وقتیله یعنی آوروپالیلرك دخولندن اول هند چینی شبه جزیره‌سی برمان، سیام وآنام اسملریله اوچه منقسم اولوب، برمان غربده، آنام شرقده و سیام دخی اورته‌ده ایدی. آنجق او وقت بو اوچ مملکتك حاکملری ممالك واسعهٔ مذکوره‌نك هر طرفنه حکم یورودەمیوب، علی الخصوص جهت شمالیه‌ده‌کی اقوام حکومات مذکوره‌یی پك آز طانیدقلرندن، حدودلری تمامیله معین اولمدیغی کبی، شمدیکی حالده دخی برمانی ضبط ایدن انکلیزلرله آنامی استیلا ایدن فرانسزلرك او طرفلرده حکملری اعتباری ویا بر حمایه‌دن عبارت اولوب، سیام حکومتنك دخی حکم ونفوذی پك قوتلی اولمدیغندن، شمدیکی حالده دخی حدود موهوم بر حالده بولنمقده‌در؛ وبو حال انکلیز و فرانسز فتوحاتنك کیتدکجه ایلریلمسنه سببیت ویره‌جکدر. هر حالده فرانسز و انکلیز ضبطی و یا حمایه‌سی آلتنده بولنان یرلر سیامك شمالنده بربرینه کسب التصاق ایدوب، سیامك او جهتدن چینك (یونان) خطهٔ اسلامیه‌سیله اولان حدودینی کسمش اولمغله، سیام شمال غربی جهتندن وغرباً انکلیز مستعمراتیله محدود اولوب، حدود غربیه‌سی بر خیلی مسافه‌ده، (سالوئن) ایرماغنك مجراسیله، و(مارتابان) کورفزینك حذاسنه کلنجه، بو کورفزك شرقنده واقع و (مالاقه) شبه جزیره‌سنك ایچنه قدر ممتد اولان و انکلتره‌نك النده بولنان (تناسریم) ساحلندن خط تقسیم میاهی تشکیل ایدن بر صیرتله آیریله‌رق، وبعده مذکور شبه جزیره‌نك ایکی جهتنی احاطه ایله، تحدید اولنه‌رق، سوماتره جزیره‌سنك قارشیسنده مالاقه شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبنده واقع وانکلیز ضبط ویا حمایه‌سی آلتنده بولنان برطاقم ممالك اسلامیه حدودینه واصل اولور؛ وشبه جزیره‌نك شرق جهتنده دها آشاغی‌یه قدر ممتد اولور. بو وجهله مالاقه شبه جزیره‌سنك نصفندن زیاده‌سی یعنی ساحل شرقیسنك قسم اعظمیله ساحل غربیسنك برقسمی سیامه تابع اولوب، سیام کورفزینی احاطه ایدن سواحلك همان بتونی سیام ممالکندن معدوددر. ساحل مذکور انکلتره‌نك

النده بولنان (پهانغ) مملكتنك حدودندن و(چراتينغ) نهرى منصبندن بدأ ايله، شمال غربى‌يه طوغرى اوزانوب، بر طاقم كورفزلر وشبه جزيره‌لر بالتشكيل، مالاقه شبه جزيره‌سنك اك طار محلنه وانكلتره‌يه تابع تناسريم خطه‌سنك منتهى اولديغى خليج غربينك حذاسنه واصل اولنجه، شمال شرقى‌يه طوغرى دونه‌رك، نفس سيامك (منام) نام نهر عظيمنك دوكلديكى بوايج كورفزه واصل اولنجه، شرقه وبعده جنوبه طوغرى دونه‌رك بو كورفزى طولاشير، و بعده شرقه وشرق جنوبى‌يه طوغرى اوزانه‌رق، قونغ آطه‌سنك بر آز آشاغيسنده فرانسه‌يه تابع (قامبوج) خطه‌سى حدودينه واصل اولور. اورادن حدود بريهٔ شرقيه شمال غربى‌يه، بعده شمال شرقى‌يه، شرق جنوبى‌يه ونهايت شرقه طوغرى اوزانه‌رق، وصكره شماله وغربه دونه‌رك، فرانسه مستملكاتى ايچنه اوزون بر شبه جزيره تشكيل ايتدكدن صكره، (مقونغ) ايرماغى مجراسنى بالتعقيب، شمال غربى‌يه، صكره ينه غربه، بعده شمال شرقى‌يه طويغرى اوزانه‌رق، وغربه و غرب جنوبى‌يه طوغرى دونه‌رك، فرانسه‌يه تابع (تونكين) مملكتى ايچنده بر ايكنجى قول اوزاتدقدن صكره، نهايت ينه شمال غربى‌يه طوغرى امتدادله انكلتره مستملكاتى حدودينه واصل اولور. بو قدر طولاشيقلى حدودله محدود اولان بو دولت غيرمنتظم شكلده اولان نفس سيام مملكتيله بوكا طار بر ساحله مربوط اولان مالاقه شبه جزيره‌سنك قسم وسطى وشرقيسندن مركب اولوب، ٤°٣٠′ ايله ٢١° عرض شمالى و ٩٥°٥٠′ ايله ١٠٤°٥٠′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولديغى حالده، شمالدن جنوبه قوش اوچشى حسابيله بويى ١٧٠٠ و شرقدن غربه عرض اعظمى ٩٠٠ كيلومتره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٢٠٠٠٠ مربع كيلومتره‌در. آنجق بو اقطار واسعه‌نك چوغى سيام دولتنى آز چوق طانير ممتاز يرلر اولمغله، اصل سيام دولتنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٠٠٠٠٠ مربع كيلومتره‌دن زياده دكلدر. مقدار اهاليسى حقنده بر معلومات صحيحه اولميوب، ١٢،٥ و ٢٥ مليون تخمين ايدنلر وار ايسه‌ده، ٩ مليون راده‌لرنده اولمسى احتمالى دها قويدر. مركزى مذكور (منام) ايرماغى اوزرنده وبو نهرك منصبندن بر آز يوقاريده واقع (بانغقوق) شهريدر.

احوال طبيعيه‌سى، جبال وانهارى. — مالاقه شبه جزيره‌سى برطرف ايدلديكى حالده، سيام مملكتى باشلیجه ايكى بيوك حوضه‌دن عبارت اولوب، قسم غربيسى (منام) و قسم شرقيسى حدود شرقيه‌سنده آقان (مقونغ) حوضه‌سندن عبارتدر. منا[م] حوضه‌سنك قسم شماليسى يوكسك طاغلردن وقس[م] جنوبيسى دوز وآلچق بر واسع اووه‌دن ومقونغ حوضه‌سى دوز ومرتفع بر يايله‌دن عبارتدر. سيا[م] تيبتدن خيلى اوزاق بولنمغله، تيبتك قسم شرقيسندن جنوبه طوغرى متوجه اولان طاغلر سيام حدودينا كلنجه‌يه قدر ارتفاعلرينى غائب ايدوب، سيا[م] حدودى داخلنده ١٣٠٠ متره‌دن زياده ارتفاع اوله‌جق طاغ يوقدر. (تانن تاغونغ كي) اسميله بر سلسلهٔ جبال چينك يونان خطه‌سندن (سالوئن) ايله (مقونغ) مجرالرى آره‌سنده جنوبه طوغرى اراضئ مجهوله آره‌سنده ممتد اولوب، سيام حدودينى كچدكدن صكره بر چوق قوللره انقسام ايده‌رك غربدن شرقه طوغرى توسع ايدر؛ ومملكتك اورته‌سندن ساحله طوغرى آلچق و تپه‌لردن عبارت بر قول ومملكتك حدود غربيه‌سى بوينجه مالاقه شب[ه] جزيره‌سنك اورته‌لرينه قدر دها يوكسك ديكر شعبه اوزاتدقدن صكره، بونلرك ايكيسى آره‌سند[ه] جنوبه طوغرى تدريجاً كسب انحطاط ايده‌رك، حاص[ل] اولان اتكلردن آقان صولر دها آشاغيده اووه‌د[ه] بالاجتماع (منام) ايرماغنى تشكيل ايدر. ذكر اولنا[ن] ايكى قولدن سيامك اورته‌سنده اوزانانى ايسه، شر[قه] طوغرى بك آز ميلانلى بر طاقم اتكلر تمديد ايتمكل[ه] سيامك نصف شرقيسنى احاطه ايدن بر يايله تشكي[ل] ايدرلر، كه بونك مياه جاريه‌سى مملكتك حدو[د] شرقيه‌سنى آيران (مقونغ) ايرماغنه دوكيلور. مملكتك شمالنده مذكور طاغلرك جنوبى اتكلرندن (منام) ايرماغنى تشكيل ايدن بر چوق نهرلر آقوب، بونلر[ك] اك بيوكلرى شرق جهتنده‌كى (منو) ايله غرب ط[رفنده‌كى] (مئينغ) نهرلريدر، كه هر برى بر چو[ق] چايلر اخذيله بيويوب، جنوبه طوغرى آقارلر و (ساخون ساوان) قصبه‌سنده برلشوب، (منام) ايرماغنى بالتشكيل، اورادن آشاغى دوز بر اووه‌د[ن] آقه‌رق وبرچوق قوللره آيريله‌رق، ذاتاً ايندير[ديكى] چامورلردن متشكل اولان بو واسع اووه‌يى س...

واروا ايدر، وبيوك برداليه حاصل ايلر. منام سيامك نيلى حكمنده اولوب، حزيراندن تشرين ثانى‌يه قدر دوام ايدن ياغمور موسمنده صولرى فيضان پيدا ايده‌رك، طبيعى وصنعى بر چوق جدوللرله اووه‌لرى احيا ايدر. بونهر هر موسمده °١٧ وايلولدن شباطه قدر °١٩ عرض شمالى‌يه قدر سير سفائنه صالح او. لوب، آنجق فيضان مياه موسمنك نهايتنده آغزنده‌كى طوم سدى بر مترەدن آشاغى درينلك ابرازايتديكندن، بيوك سفائن كيره‌مز. جهت شرقيه‌ده‌كى يايله قسمى غربدن شرقه ممتد بر صره طاغلرله ايكى‌يه منقسم اولوب، قسم شماليسى (لائوس) اسميله معروفدر، وبتون مياه جاريه‌سى (مقونغ) ايرماغنه دوكيلور. اكثر انهارى (مون) اسميله بر نهره جمع اولنه‌رق، بونك تابعلرينك اڭ بيوكى شمالدن كلن (سى) نهريدر. مذكور طاغلرك جنوبنده‌كى يرلر ايسه (سيام قامبوجى) اسميله معروف اولوب، بونك مياه جاريه‌سى (سونغ) اسميله بر نهره جمع اولنه‌رق، وجنوب شرقى‌يه طوغرى جريان ايده‌رك، فرانسه‌نك النده‌كى (قامبوج) حدودنده (قونله‌ساپ) اسميله موجود اولان بيوك بر كوله واورادن بر آياق واسطه‌سيله ينه (مقونغ) ه دوكيلور. آنجق سيامك بو جهتى وعلى العموم ايچ طرفلرى هنوز پك آز معلوم اولديغندن، بو انهاردن چوغنك مجرالرى خريطه‌لرده تخمين اوزره چيزلمكده‌در. يالكز بر كنارى حدودينه تماس ايدن بو كولدن و(لائوس) ك قوملق و صوسز يايله‌لرنده بولنان بعض بطاقلقلردن بشقه سيامده ذكره شايان كول اولميوب، مالاقه شبه جزيره‌سنده‌كى سيام ممالكنده‌ده (ليغور) برزخنده (سونغله) اسميله بيوك وبر قاچ آطه‌يى حاوى بر كول واردر. بو شبه جزيره‌ده‌كى انهار ايسه بالطبع قيصه واهميتسز اولوب، اڭ بيوكى قسم جنوبيسنده‌كى (لبيه) در.

اقليم وهواسى. — سيامك خط استوايه اولان قربيته نسبةً هواسى معتدل اولوب، بوده سواحلده ملتم روزكارلرينك اكسيك اولماسى، ايچريلرده علك ارتفاعى واڭ صيجاق اولمسى لازم كلن موسمده ياغمورلرك كثرتى حرارتى تعديل وتهوين ايتمسندن ايلرى كليور. حد وسطى اوزره ميزان الحراره يازين (يعنى نيسانده) ٢٨ و قيشين (يعنى كانون اولده) ٢٣ درجه كوستر. حرارت نهايت ٣٦ درجه‌يه قدر چيقوب، كوندوزين ١٤ وكيجه ١٢ درجه‌يه قدرده اينه‌بيلير. مواسم باشليجه روزكاره تابع اولوب، روزكارك جهتى بو مملكتده سنه‌ده بر دور اجرا ايدر. شويله كه: مايس آيندن جنوب غربى روز. كارى اسمكه باشلايوب، صغاناقلى وپك صيق ياغمورلر ياغديرر؛ وتدريجاً غربه و شمال غربى‌يه دونه‌رك، ايلولده شمالدن اسمكه باشلار، و بعده شمال شرقى‌يه دونوب، بو جهتدن اسن روزكار قوراقلغى كتيرر؛ بعده تدريجاً شرقه، شرق جنوبى‌يه وجنوبه دونه‌رك، مايسده ينه جنوب غربيدن اسمكه باشلار. روزكارك بو دورى اوچ موسم توليد ايدوب، برنجيسى مايسدن آغستوسه قدر سورن ياغمور موسمى، ايكنجيسى ايلولدن كانون اوله قدر سورن سرينلك موسمى، اوچنجيسى‌ده كانون ثانيدن نيسانه قدر سورن قوراقلق موسميدر. اڭ صيجاق موسمى اشبو قوراقلق موسمنك اواخرى يعنى مارت ونيسان آيلريدر. اڭ سرين واڭ كوزل موسمى‌ده ايلولدن كانون اوله قدر سورن موسم اولوب، بونك صيجاغى آز و ياغمورلرى سيركدر. هواسى عموميت اوزره صاغلام ايسه‌ده، لائوس يايله‌لرنده و سواحلده بعض بطاقلقلر صيتمه‌يى توليد ايديور.

منابع ثروتى، محصولات ونباتات وحيواناتى. — سيامك ايشلنمش طوپراغى انهارك براقدقلرى اتربهٔ مترسبه‌دن اولمغله برابر صولرى دخى بول اولديغندن، پك منبت اولوب، آنجق اهاليسى تنبل وقيدسز آدملر اولديغندن، يالكز احتياج سنويلرى نسبتنده اكرلر، وچوق دفعه قحط وغلايه دوچار اولورلر. اڭ برنجى محصولى واهاليسنك باشليجه مدار معيشتلرى برنجدر. بو محصولك ٤٠ قدر نوعى اولوب، بر بچق مليوندن زياده دونم اراضيده سنوى ١٢٥٠٠٠٠ طونيلاته قدر برنج حاصل اولور. ايكنجى درجه‌ده اولان محصولاتى: چيويت، چاى، مصر، سيسام، كتوير، شالغم، نخود، صوغان، توتون، پتاتس، بر الماسى، آمريقان فستيغى، بوبر، هندستان جويزى، تمرهندى، موس، پورتقال وسائر ميوه‌لرك انواعيله قاڭون، قار. پوز، خيار وسائره‌دن عبارتدر. اقاليم حاره‌يه مخصوص اولوب، لسانمزده اسملرى اولميان بر چوق محصولات واشجارى دخى واردر. شكر قامشى وقهوه دخى بو صوك سنه‌لرده ادخال اولنه‌رق، كيتدكجه تعميم

اولنمقده در . مالاقه شبه جزیره‌سنده بو محصولاتدن
بشقه اورمانلرده کوتا پرقه ، کافور ، انواع ضمغلر
و رچینه‌لرله ورنیکلر چیقار . اورمانلری پك چوق
واشجاری پك مختلف اولوب ، مالاقه شبه جزیره‌سیله
نفس سیامك سواحله قریب محللری نباتاتجه قربلرنده
بولنان جزایر کبیره‌یه مشابه اولدقلری حالده ، سیامك
یوقاری قسمی نباتاتك سائر هند چینی ممالکیله وچینك
قسم جنوبیسیله مشترکدر . شرقده‌کی (لائوس) یایله .
سنك ایسه بو جهتجه جاپونیه ایله بیله اشتراك ومناسبتی
واردر . تسمیه ایده‌بیله جکمز اشجار آره‌سنده چامك
انواعیله میشه والما آغاجلری بولنوب ، آغاجی صرا .
نفوزلغه وطاوشانلغه یارایان آبانوس وصندال آغاجلری
کبی اشجارك انواعی ، قبوقلری یاخود کوکلری واوز .
لری بویاجیلقده مستعمل پك چوق آغاجلر وضمغ
ورچینه‌لرك انواعنی ویرر اشجار مختلفه بولنور . علی .
الخصوص جهات شمالیه‌سی بالطه کورمه‌مش پك واسع
اورمانلرله مستوردر . انهارك مجرالرینه قریب اولان
اورمانلردن خیلی کراسته قطع اولنوب ، نهرلرك
کنارلرینه قدر فیللره سوروکدیریلور ، وصکره انهارك
مجراسنه براغیلوب ، بانغقوقه ایندیریلیر . معادنی وذی
قیمت احجاری پك چوق اولوب ، مالاقه شبه جزیره .
سندن چینك یونسان خطه‌سنه قدر ممتد اولان بر
منطقه‌ده دمیر ، باقیر ، سیملی قورشون ، قالای وسائر
معدنلر بولنه‌رق ، یرلیلر بونلرك یالکز سطحده
بولنانلرینی وعلی الخصوص دمیری اخراجله ، کارقدیم
برطاقم اسلحه اعمال ایدرلر ؛ ومملکتك شمال جهتلرنده
بعض قلای وسائره معدنلری بعض چینلیلر وآوروپا .
لیلر طرفندن اخراج اولنمقده ایسه‌ده ، شمدی‌یه قدر
فنه مطابق نه برکونه اهمیتلی تحریات اجرا اولنمش ،
ونه‌ده درین طمارلر حفریله معدن اخراج اولنمشدر .
مملکتك وسطلرنده‌دخی غربدن شرقه ممتد بر منطقه‌ده
بر چوق معدنلر بولنیور . نهرلرده وقوملرده آلتون
ریزه‌لری بولنمقده اولوب ، اسکیدن بری یرلیلر
طرفندن طوپلانلقده‌در . زمرد ، یاقوت ، فیروزه ،
الماس وسائر قیمتلی طاشلر دخی محال مختلفه‌سنده
بولنیور . لائوسده معدن کوری وپترول ایله قیا
طوزی مختلف محللرده بولنور . سیام کورفزینك
سواحل غربیه‌سنده خیلی مقدار دکیز طوزی دخی
چیقار . حیواناتجه دخی مالاقه شبه جزیره‌سی مالایی
جزایرینه وسیامك سائر طرفلری ایسه هند وهندچینی
ایله تیبت وچینك جهات جنوبیه‌سنی شامل اولان منطقهٔ
مخصوصه‌یه تابعدر . باشلیجه حیواناتی : فیل ، کرکدان ،
قپلان ، پارس ، آیی ، طوموز ، یبانی مانده ، یبانی
صیغیر ، کیك ، قره‌جه ، غزال ، مسك آهوسی ، یبانی
کچی ، ایکی نوع میمون ، (جیبون) تعبیر اولنور برنوع
نسناس ، کلیتلی براسه ، فاره وبر نوع مسك فاره‌سی
و یالکز شمال جهتنده بولنان طاوشان و سائره‌دن
عبارتدر . بیوك نهرلرده تمساحلری پك چوق اولوب ،
بیلانلری وحتی دیرك قالینلغنده ویدی سکز متره
اوزونلغنده برنوعیله پك چوق حشراتی واردر .
هرخانه‌نك اوستنده بوقلون نوعندن برحیوان بولنور ،
که حشراتی اتلاف ایتمکله ، خانه‌نك حامیسی عد اولنور .
انهارده وسواحلده بالیقلری پك چوق اولوب ، کلیتله
صید اولنه‌رق ، قورودیلور ، و یاغلری چیقاریلیر .
طیور وحشیه‌سی قره قوش ، قرتال ، قارغه قیرلانغیچ ،
سولون ، طاوس وسائره ایله صو قوشلرندن عبارت
اولوب ، قارغه‌یه دخی یرلیلر طرفندن مبارك برقوش
نظریله باقیلیور . فیللری سائر طرفلرده کیلردن چوق
دها ذکاوتلی اولوب ، بونلردن کوزلرله شقاقلری
وبتون بدنلری بیاض اولانلر عندلرنده مقدس عد
اولنور . حیوانات اهلیه‌نك دخی برنجیسی فیل اولوب ،
اقطار شمالیه اهالیسی نقلیاتده یالکز بوحیوانی قوللانیرلر .
صیغیرلری پك چوق اولوب ، هم نقلیاتده قوللانیلیر
هم سودلری واتلری آلنیر ؛ و بهر سنه بو حیواندن
اللی بیك قدر اخراج اولنور . یبانی اوکوزلرینك
بوینوزلری قیرمزی و شفافدر . قیون وکچیلرله
طوموزلری دخی واردر . صاحبسز آریلر چوق
اولوب ، اورمانلرده و مغاره‌لرده چیقاردقلری باللر
طوپلانیلیر .

اهالیسی ، جنسیت ولسان ومذهبلری . — سیام
اهالیسی باشلیجه بش جنسیتدن مرکب اولوب ، بونلرك
برنجیسی اصل یرلی اهالیسی اولان (تان) یاخود
(تهان) ، ایکنجیسی چینلی ، اوچنجیسی ملایی ، دردنجیسی
قامبوج ، بشنجیسی‌ده برمان جنسیتلریدر . (تان) لر
اوچ قومه منقسم اولوب ، بونلردن (سیاملیلر) نفس
سیامده و مالاقه شبه جزیره‌سنك قسم شمالیسنده
و(شان) لرله (لائوتیان) لردخی سیامك لائوس دینلن
شمال شرق قسمنده واراضئ مجهولهٔ شمالیه‌سنده سا .

كندرلر . بونلر اوچ بچق مليون قدر تخمين اولنيور . چينليلرله چينلى اركَكلرك يرلى قادينلرله ازدواجندن متولد ملزلردخى اوچ بچق مليون قدر اولوب ، سيامك هر طرفنده وعلى الخصوص صنايع وتجارت ومعادن مركزنده بولنيورلر . لائوتيانلرله شانلر وبرمانلر ايكى بچق مليوندن زياده در . قامبوجلرله ملايلر دخى برر مليون مقدارلرنده در . قامبوجلر مملكتك جنوب شرقيسنده وفرانسه يه تابع قامبوجك حدودنده ، وملايلر ايسه سواحلده و ملاقه شبه جزيره سنك جنوب جهتلرنده ساكندرلر . دين رسمى وعمومى (بودا) دينى اولوب ، يالكز ملايلر مسلمدر . اصل سياميلر عموميت اوزره قيصه بويلى ومتناسب بدنلى آدملر ، كوزلرى قره ، صاچلرى سياه ، سرت ودوز ، صقال وبيقلرى پك سيرك ، كوز وقاشلرينك اوجلرى آز يوقارى يه مائل ، برونلرى قيصه وباصيق ، يناق كميكلرى چيقق ورنكلرى زيتونى وليمونى يه مائلدر . ديش و طوداقلرينى سياهلاتمق عادتلريدر . كرك سيماجه وكرك اخلاق وعاداتجه چينليلرله هنديلر آره سنده بولنيورلرسه ده ، مذهب ومدنيت وادبياتلرينى هندن آلوب ، چينله پك او قدر مناسبتلرى يوقدر . كنديلرى ساكن ، مونس ومهماننواز آدملر اولوب ، اولدقجه چاليشقان ايسه لرده ، بر شى ايجاد ايتمك ويا ايشلرينى ايلريلتمك فكرى كنديلرنده هيچ كورنميور . مذهب رسملريله يورطى كونلرى پك چوقدر . دينلرينه ارتباطلرى وتعصبلرى زياده در . كشيشلرى ومناسترلرى پك چوقدر . اكثر خانه لرى (بامبو) دينلن آغاجك داللرندن ياپلمش تنته لردن عبارت ايكن (باغود) تعبير اولنان بتخانه لرى غايتله جسيم ومصنع ومزيندر . لسانلرى چينجه كبى السنۀ هجائيه دن اولوب ، كلمه لرى برر هجادن عبارتدر ؛ وهجالرى اوچ درت درجه ده اوزاته رق بشقه بشقه معنالر افاده ايدرلر . كتب مذهبيه لرى هندك (پالى) لساننده اولوب ، كندى لسانلرنده دخى ادبيات ، تاريخ ، فلسفه ، اخلاق ، نجوم و طبه متعلق بعض كتابلرى واردر . سانسكرى خطندن مأخوذ كنديلرينه مخصوص بر خطلرى واردر . ادبياتلرى درت بش يوز سنه دن زياده اسكى دكلدر . مكتبلرى رئيس روحانيلرينك النده اولوب ، تحصيل ايدنلرك چوغى رهبان كروهنه التحاق ايدر . قيزلره مخصوص مكتبلرى اولميوب ، پك سيرك اوله رق اوقويوب يازمه بيلن قيزلر پدرلرندن اوكرنيرلر . عندلرنده تعدد ازواج مشروع ايسه ده ، يالكز بعض اغنيانك بردن زياده قاريلرى واردر . قيزلر اون ايكى ياشلرنده اولنديريلوب ، بعض دفعه آقچه ايله دخى صاتيليرلر . قاريسنى آقچه ايله صاتين آلان آدم بر مدت صكره بشقه سنه صاته بيلمك حقنى حائزدر . اسارت عندلرنده مرعى اولوب ، اسير بابادن آنادن طوغان اولاد دخى ابوينلرينك افنديسنك مالى عد اولنوركن ، اخيراً بو اصول لغو اولنه رق ، بونلر يكرمى ياشنه كلنجه حر اولورلر . اهالى صنوف مختلفه يه منقسم اولوب ، آشاغى صنفك بر طاقمى خراج ويرر ، وبر طاقمى آنفاريه يه تابعدر . معبدلر ، قلعه لر وحكمدار سرايلريله سائر ابنيۀ ميريه آنفاريه ايله ياپديريليرلر . بو صنف اهالى هر اوچ آيده بر آى انفاريه ده چاليشديريليرلر .

صنايع وتجارتى ، طرق اختلاطى . — صنايع پك كرى اولوب ، اهالينك آزلغيله طوپراغك فوق العاده اولان قوۀ انباتيه سى كنديلرينى بشقه يولده بر مدار معيشت آرامق احتياجندن قورتارديغى كبى ، هوانك صيجاقلغى دخى ملبوساته چوق احتياج كوسترميور . سيامده اجرا اولنان صنايع پاموق وايپكدن بعض قماشلر نسجيله بعض معادنك اخراجندن ومعادن مختلفه دن قيوجيلغه متعلق بعض سوسلرله بتلر اعمالندن ، وصندال وكمى انشاسيله معمارلقدن عبارتدر ، كه بو صنايع دخى باشليجه چينليلر طرفندن اجرا اولنور . (بانقوق) ده آوروپاليلرله چينليلرك النده بر طاقم پرنج فابريقه لريله حرازلر دخى واردر . تجارتى آز اولوب ، انهارندن بشقه طرق همان مفقود اولديغندن ، و (مقونغ) ايرماغنك منصبى فرانسه نك النده اولمغله ، كمرك رسملرى او طرفدن آلنديغندن باشليجه تجارتى (منام) نهرى واسطه سيله اوليور . بونك تابعلرى سيامك هر طرفنه قايقلرك چيقمسنه مساعد اولمغله ، تجارت بو طريقله اجرا اولنه رق ، مركزى سيامك پايتختى اولان (بانقوق) شهريدر . ملاقه شبه جزيره سنده كى يرلرينك تجارتى دخى (پانانغ) و (سينغاپور) اسكله لرى واسطه سيله اوليور . قره دن استر كاروانلرى واسطه سيله چينك (يونان) خطه سيله ده بر مقدار تجارت اجرا اولنور . (بانقوق) اسكله سنده اجرا اولنان تجارت سنويه تقريباً ٦٥

مليون فرانق ادخالات و ۸۰ مليون فرانق اخراجاندن عبارتدر. اخراجاتی محصولاتی صره‌سنده صايیلان حاصلات ارضيه ايله اورمانلردن چيقان ضمغ و آغاج وسائره‌دن وكركدان بوينوزی وفيل ديشی كبی حيوانات حاصلاتندن عبارتدر. نهرلردن بشقه قره يوللری طاغلرك واورمانلرك ايچندن كچن برطاقم طار يوللردن عبارتدر. دوز يرلرده نقليات اوكوز وفيل واسطه‌سيله اوليورسه‌ده، طاغلق ويوكسك يرلرده بالكز استرله وحماله اوله بيليور. بانقوقدن ايچری‌يه طوغری ۲٦۸ كيلومتره‌لك بر دمير يول خطی دردست تذكر ايسه‌ده، هنوز عملياته باشلانمامشدر. تلغراف خطلری ۲۸٦٥ كيلومتره طولنده اولوب، ۱۱٤۳ كيلومتره‌لك خطلر دخی دردست تمديددر. داخلده پوسته يوق حكمنده اولوب، ممالك اجنبيه ايله پوسته معاهده‌سی واردر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ ماليه وعسكريه‌سی. — سيامك اداره‌سی حكومت مطلقه‌دن عبارت اولوب، حكمدار بتون اراضی واهالينك صاحب مطلق عد اولنور. واردات دولت كندی خزينهٔ خاصه‌سی ديمك اولوب، كندی امر و امضاسيله صرف اولنور. طوغريدن طوغری‌يه تحت اداره‌سنده بولنان يرلردن خراج، ويركی، كمرك و سائر رسملر آلوب، صورت ممتازه‌ده و سيام حكمداری طرفندن منصوب ارثی حاكملر طرفندن اداره اولنان ممالك دخی مقطوع ويركيلر ويررلر. حكمدارلق ارثی اولوب، حكمدارك وفاتنده كنديسی طرفندن تعيين اولنمش خلف بولنميسه، خاندان حكمداری افرادندن بری انتخاب اولنور. تبعه‌نك حكمدار حقنده حرمت وتعظيملری پك زياده اولوب، حضورينه چيقدقلرنده سجده‌يه واريرلر، وباشلرينی قالديروب يوزينه باقه‌مازلر. مجلس وكلا حكمدارك امريله حركت ايدر. بش اعضادن مركب برشورای دولتی و ۵۳ اعضادن مركب بر مجلس مشورت خاصی واردر. ايالات ممتازه‌ده دخی حكمدارك برر وكيلی واردر. واردات ومصارفی مقنن ومعين اولميوب، ۵۰ مليون فرانق راده‌لرنده تخمين اولنيور. قوهٔ بريه‌سی آوروپالی ضابطلر معرفتيله تنظيم و تعليم اولنمش ۱۲۰۰۰ افرادن مركبدر. حكمدارك محافظه‌سنه مخصوص ٦۰۰ پياده و ۳۰۰ سواری عسكرندن مركب بر آلايی دخی واردر. سفائن حربيه‌سی ۸ قطعه‌دن عبارت اولوب، جمله‌سنده ٤۲ طوپ موجوددر. اجنبيلر، مرور تذكره‌سی حامل اولدقدن صكره، سيامك هر طرفنه كيروب، اجرای تجارت ايتمكه مختاردرلر. انكليزلرك زياده نفوذی اولوب، حتی بانقوقده چيقان رسمی غزته‌نك‌ده بر طرفی سيام لساننده وبر طرفی انكليزجه باصيلور.

تقسيمات سياسيه وملكيه‌سی، شهر وقصبه‌لری. — سيام دولتی دينلن بر نفس سيام حكومتيله بوحكومتی آز چوق طانيان برطاقم حكومات ممتازه‌دن مركبدر. حكومات ممتازه ٤ قسمه منقسم اولوب، برنجی قسم (قامبوج) خطه‌سنده، ايكنجی قسم (لائوس) يايله‌سنده، اوچنجيسی شمالده‌كی (شان) يرلرنده، دردنجيسی ده ملاقه شبه‌جزيره‌سنده بولنان حكومات ممتازه‌در. نفس سيام دخی ٤ دائره‌يه منقسم اولوب، هر برداره بر قاچ ايالته منقسمدر. بو دوائرك برنجيسی طوغريدن طوغری‌يه حكمدارك تحت اداره‌سنده اولوب، ايكنجيسی شمال و اوچنجيسی جنوب غربی ناظری عنوانلرينی حائز وكلادن معدود ايكی ذات طرفندن اداره اولنور؛ دردنجيسی سواحل جنوبيه‌ده‌كی ايالاتدن عبارت اوله‌رق خارجيه ناظرينك تحت اداره‌سنده بولنيور. حكومات ممتازه‌نك دخی مرجعی خارجيه نظارتی عد اولنور.

سيامك وعلی الخصوص نفس سيامك شهرلر و قصبه‌لری چوق اولوب، بونلرك همان جمله‌سی وكويلرك اكثری نهرلرك كنارلرنده بولنيور. بتون هند چينيده اولديغی كبی، اهالی شهرلرينی سهولتله ترك وبشقه يره نقل ايتمكه مائل اولدقلرندن، معموره‌لری صيق صيق تبدل ايدر؛ وبناءً عليه اكثر طرفلرنده اسكی شهر و قصبه‌لر خرابه‌لری كوريلور. شمديكی حالده باشليجه شهرلريله نفوسلرينك مقدار تخمينی بروجه زيردر:

بانقوق	٦٠٠ ٠٠٠	پچابوری	١٠ ٠٠٠
آيوتيه	٥٠ ٠٠٠	بانغ پلاسوی	٦٥٠٠
شانتابوری	٦ ٠٠٠	ناخون سلوان	١٢ ٠٠٠
پاقنام	٧ ٠٠٠	مكلوغ	١٠ ٠٠٠
پاخلات لانغ	٧ ٠٠٠	قورات	٧ ٠٠٠
لاخون	٢٥ ٠٠٠	مينغ مای	٥٠ ٠٠٠
لابونی	١٢ ٠٠٠		

احوال تاريخيه‌سی. — سيام مملكتنك اك اسكی

اهالیسی (قامبوج)لر اولوب ، میلاد عیسی (عم) دن درت بش قرن اول هندستاندن طرد واخراج اولنان (خمر) اسمنده بر قوم هند چینی شبه جزیره‌سنه دخول ایله هند مدنیتنی ادخال ایتدکدن صکره ، میلادك بشنجی و یا آلتنجی قرننه قدر جریان ایدن وقوعات مجهولدر . قرن مذکورده (لائوس) یایله‌لرینك شمال جهتنده بولنان سیامیلر قیامله (خمر)لری جنوب شرقی‌یه طوغری پوسکورته‌رك ، سیام دولتنی تشکیل ایتمش ، و متعاقباً (بوده) دینی قبول ایتمشلر ایدی . تاریخ مذکوردن اعتباراً کیتدکجه توسیع حدود ایده‌رك ، ملاقه شبه جزیره‌سنك دخی برقسمنی ضبط ایتمشلردی . (آیوتیه) شهرینی تأسیس وپایتخت اتخاذ ایتدکاری وقت یعنی میلادك ١٣٥٠ تاریخنده سیامیلر دولتی شمدیکندن دها بیوك اولوب ، تناسریم ساحلنی و ملاقه شبه جزیره‌سنك بتوننی دخی شامل ایدی . حتی بر آره‌لق جاوه‌یی دخی ضبط ایتمشلردی . اون بشنجی واون آلتنجی قرن میلادیده سیام دفعاتله برمانلیلر وپغولیلر طرفندن ضبط اولنمش ایسه‌ده ، بونلر چوق وقت محافظه‌سنه مقتدر اوله‌مامشلردی . ١٧٦٧ ده برمانلیلر یکیدن سیامی و حتی مرکزی اولاز (آیوتیه) شهرینی دخی ضبط ایتمش ، وقامبوجلر دخی سیامیلره قارشی قیام ایتمش ایسه‌ده ، بونلر ینه وطنلرینی استخلاصه موفق اولوب ، حتی شماله طوغری توسیع ممالك دخی ایلمشلردی . ١٦٥٩ تاریخ میلادیسنده قسطنطین فالقون اسمنده سرسری بر جنوه‌لی ویا یونانلینك ورودیله توصیه‌سی اوزرینه سیام دولتی برنجی دفعه اوله‌رق آوروپا ایله مناسباته کیریشوب ، فرانسه قرالی اون دردنجی لویی طرفندن آیوتیه‌یه بر هیئت سفارت کوندرلمش ایسه‌ده ، بونلرك سیاملیلره خرستیان دینی قبول ایتدیرمك هوسنه دوشمه‌لری و مرقوم فالقون ایله جزویتلرك واقع اولان بعض انتریقه‌لری اوزرینه ، اهالی قیام ایدوب ، فالقونی قتل وبتون خرستیانلری طرد ایتمکله ، حکومت آوروپا ایله اولان مناسباتنه ختام ویرمشیدی . ذاتاً دها اول سیامده خیلی نفوذ کسب ایتمش اولان جاپونیه‌لیلر دخی بوصره‌ده اخراج اولنمشلردی . مع هذا چینلیلر واسطه‌سیله وطوغریدن طوغری‌یه فلمنکلیلر وانکلیزلر طرفندن سیام ایله آوروپا آره‌سنده تجارت اولنیوردی . آیوتیه‌نك برمانلردن استخلاصندن صکره ، ١٧٧٣ ده بو شهر ترکله (بانقوق) شهری پایتخت اتخاذ اولنمشدر . الیوم حکومت سورن حکمدارك پدری السنۀ مختلفه‌یه وازان جمله انکلیزجه‌یه آشنا و علم هیئت و سائر فنونه واقف اولوب ، مملکتنه مدنیت قپولرینی آچمق اوزره ، آوروپا دولیله مناسباته کیریشه‌رك ، انکلتره ، فرانسه ، ممالك مجتمعه ، پروسیه ، ایتالیا وسائر دول ایله تجارت معاهده‌لری عقد ایتمش ؛ واو وقتدن بری حکمدار خاندانه منسوب کنجلره آوروپا تربیه‌سی ویریله‌رك ، سائر کنجلردن دخی لاجل التحصیل آوروپایه کوندرلمکه باشلامشدر . بانقوقده دخی انکلیز معلملرك تحت اداره‌سنده بعض صنایع مکتبلری آچلمشدر .

سیامك { ایران قدیم اساطیرینه نظراً ایرانك ایلك حکمداری اولاز (کیومرث)ك اوغلی اولوب ، پدرینك صاغلغنده دیولر یعنی نیم وحشی طاغ آدملری طرفندن قتل اولنمش ؛ وقاریسی حامله اولمغله ، هوشنکی طوغوروب ، کیومرث بر وقت صکره بو تورونی یرینه براقه‌رق ، چکلمش ایدی .

سیام کورفزی { (Golfe de Siam) چین دکیزینك غرب جهتنده بیوك بر کورفز اولوب ، شرق شمالی جهتندن فرانسه مستملکاتی یعنی قوشنشین و قامبوج ایله ونفس سیام سواحلیله وغرب شمالی وغرباً وغرب جنوبی جهتلرندن بر بیوك قوس تشکیل ایدن ملاقه شبه جزیره‌سیله محاط اولدیغی حالده ، یالکز شرق جنوبی جهتندن آچیقدر . ملاقه شبه جزیره‌سنك (ترینغانو) برونیله قوشنشینك اك جنوبی نقطه‌سی اولان (قامانو) برونی آره‌سنده اولان بو آچیقلغی ٣٨٥ کیلومتره اولوب ، شمال غربی‌یه طوغری کورفزك اوزونلغی ٩٠٠ کیلومتره‌در . منتهای شمالنده مربع الشکل بر قوی بولنیور ، که محیط دائره‌سی ١٠٠ کیلومتره قدر اولوب ، (منام) ایرماغی دخی بو قویه دوکیلور . غرب جنوبی سواحلی دوز و آلچق اولوب ، لیمان وقویلری یوق حکمنده‌در . یالکز ملاقه شبه جزیره‌سی انهارینك مناصبی ملایلرك کوچك کمیلریچون لیمان و مدخل یرینی طوتار . غرب شمالی سواحلی طاغلق وصربدر . شمال سواحلنك دخی سیامك النده بولنان قسمی دوز وآلچق اولوب ، یالکز (قرات) اسمیله بر کوچك قویی واردر . شرق شمالیده‌کی قامبوج وقوشنشین سواحلی

ایسه دها یوکسکجه اولوب، قامبوجه (قامپونغ-سوم) وقوشنشینده (رانش‌ژیا) اسملریله ایکی قوی بولنه‌رق، برنجیسی (رونغ) جزیره‌سیله محفوظدر. سواحله قریب خیلی جزایری اولوب، ساحل غربیده (ترینغانو) بورونک شمالنده (ردانغ) و (برینتیان) اسملریله ایکی طاقم کوچک آطه‌لر بولندیغی کبی، ۹° ایله ۱۰° عرض شمالی آره‌لرنده ملاقه شبه جزیره‌سنک بر طاغنک منتهی اولدیغی ساحلک قارشیسنده (ساموبی) و (پنسان) اسملریله ایکی بیوجک و بونلرک اطرافنده برچوق کوچک آطه‌لر واردر. منام ایرماغنک منصب اولدیغی قویک ساحل شرقیسی قارشیسنده وخارجنده برچوق آطه‌جقلر ودها ایلریده (سامیت) آطه‌لری؛ ۱۰۰° طول شرقی خطی آلتنده (شانغ) وبونک جنوب غربیسنده (قوت) اسملریله بیوجک ایکی آطه ایله آره‌لرنده برچوق کوچک جزایر وقامبوج حدودی قربنده دخی (قونغ) اسمیله بیوجک بر جزیره بولنیور. بورایه قدر صاییلان جزایر طوغریدن طوغری‌یه ویا بالواسطه سیام دولتنه تابعدر. فرانسه‌یه تابع اولان قامبوج ساحلی قارشیسنده دخی ذکر اولنان (رونغ) آطه‌سیله ۱۰° عرض شمالی خطنک شمالنده واقع وهپسندن بیوک اولان (ترون) جزیره‌سی وساحله قریب وآچیقلرده برچوق کوچک آطه‌لر موجوددر. بوکورفزک درینلکی هیچ بر برنده ۱۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمز. مد وجذری سواحل غربیه‌سنده دها زیاده اولوب، بر ایله بش متره آره‌سنده تخلف ایدر. مایسدن ایلوله قدر سورن یاغمور وجنوب غربی ملتملری موسملرنده بعضاً کورفزک ایچندن پك شدتلی فرطونه‌لر قالقوب، چین دکیزینک پك آچیقلرینه قدر تأثیری حس اولنور. سائر موسملرده صولر راکددر.

سیانتان (Siantan) ملاقه شبه جزیره‌سنك قسم جنوبیسیله (بورنئو) جزیره‌سی آره‌سنده واقع (آنامبا) جزایر مجتمعه‌سنك شرق شمالی جهتنده بولنان قسمندن عبارت اولوب، سیانتان (یاخود ترمپه)، مانه وموبور اسملریله اوچ بیوجک ویکرمی قدر کوچک آطه‌دن مرکبدر. سیانتان جزیره‌سی هپسنک بیوکی واك زیاده معلومی اولوب، ۹۹ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی و ۳۶۰۰ اهالیسی واردر، که بونلرک ۲۰۰۰ ی ملایی ومسلم اولوب، قصوری چینلی و وحشیدن مرکبدر. اراضیسی طاغلق وطاشلق ایسه‌ده، خیلی هندستان جوزی، پرنج وسائره حاصل اولور. ساحل غربیسنده بر قویی وبیوك بر قریه‌سی واردر. مسلم بر حاکمك تحت اداره‌سنده بولنوب، بو حاکم (ربو) حکمدارینه جزیه ویرر. فلنکلیلرك حاکملکی مذکور قریه‌ده بر کمور دپوسی بولندیرمقدن عبارتدر. دیکر ایکی آطه ایله کوچکلری همان مجهول وآز مسکون اولوب، جمله‌سنك اهالیسی آنجق ۳۰۰ کشی‌یه بالغ اولور.

سیانغ تانغ هسین (Siang-Tang-Hsien) چینك (هونان) ایالتنده (چانغ شافو) سنجاغنده و سنجاق مرکزینك ۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق آنف البیان نهرك ساحل یسارنده قضا مرکزی تجارتکاه بر شهر اولوب، ۱۰۰۰۰۰۰ اهالیسی واردر. ۲۷° ۵۲′ ۳۰″ عرض شمالی ایله ۱۱۰° ۵۲′ ۲۱″ طول شرقیده واقعدر. شهرك سورله محاط قسمی نهر بوینجه ۵ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، اصل تجارت سورك خارجنده‌کی واروشلرده اجرا اولنور.

سیانغ کانغ هه (Siang-Kiang-Hé) ونام دیکرله هنغ کانغ (Heng-Kiang) چینك (هونان) ایالتنده بر نهردر، که (قوآنغ تونغ) ایالتی حدودنده (نان شان) طاغلرندن نبعان ایدن (هنغ) و (کانغ) اسملرنده ایکی چایدن بالتشکل، شماله طوغری جریانله، صاغ و صولدن بر قاچ چای آله‌رق، وبر طاقم جدوللر واسطه‌سیله دیکر بر طاقم انهارله اختلاط ایده‌رك، ایالت مذکوره‌نك مرکزی اولان (چانغ شافو) شهری ایچندن بعد المرور، (تونغ‌تینغ) کولنه دوکیلور. مجراسی ۷۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، کنیشلکی حد وسطی اوزره ۵۰۰ متره‌در، وبعض برلرده ۱۶۰۰ متره کنیشلکی واردر. کوچك کمیلرك سیر وحرکتنه صالحدر.

سیانغ یانغ فو (Siang-Yang-Fou) چینك ایالات وسطیه‌سندن (هوبه) ایالتنده (یانغ چه کانغ) ایرماغنه تابع (هانکانغ) نهری اوزرنده و ۳۲° ۶′ عرض شمالی ایله ۱۰۹° ۴۵′ ۱۶″ طول شرقیده سنجاق مرکزی بر شهر او-

لوب، ٤٠٠٠٠ وقارشيسنده بولنان (فانغ چينغ) ايله
برابر ١٤٠٠٠٠ اهاليسى، ٥ كيلومتره محيط دائره‌سى
اولان بر سورى وخندغى، مردبون شكلنده ريختمى
واطرافنده واسع بر اووه‌سى واردر. جنكيزك اوغلى
كوبيلا خان بو شهرى بش سنه محاصره‌دن صكره
ضبط ايده بيلشدر. تجارتى پك ايشلك ايسه‌ده، قار.
شيسنده‌كى (فانغ چينغ) ده اجرا اولنور.

سيانه كوه { مكران خطه‌سنده وايران ايله بلوجستان حدودنده بر طاغ
اولوب، بلوجستانده‌كى (كوه‌سبز) دن (مزكد)
نهرينك درين مجراسيله آيرلمش اولديغى حالده،
غربه وبعده غرب شماليه طوغرى اوزانه‌رق، سيستان
طاغلرينه قدر ممتد اولان (سفيدكوه) ه اولاشير.
سيورى تپه‌لرى وصرب اتكلرى اولوب، دهشتلى
منظره‌سى واردر. ذروه‌لرينك ارتفاعى ٢٠٠٠
متره‌دن زياده اولوب، چكيد ويرن بر بوغازى‌ده
١٥٠٠ متره ارتفاعنده‌در.

سياوش { ايران قديمك كيانيان ملوكندن كيكاوسك اوغلى اولوب، مشهور
رستم زال طرفندن تعليم وتربيه اولنمغله، سواريلكده
واسلحه استعمالنده مهارت كامله‌يه مالك بر قهرمان
ايدى. پدرينك زوجاتندن (سودابه) اسمنده كنج
ودلبر بر قادين سياوشه تعشق ايتمكله، تكليف ملا.
قات ايتديكنده، سياوش قبول ايتميوب، رد ايله
جواب ويرديكندن، سودابه زليخانك حضرت يوسف
(عم) ه اولان افتراسى كبى بر افترا ده بولنمغله، كيكاو.
سك غضبنه اوغراديله‌رق، كويا متهم اولوب اولمديغى
آكلاشلق، ومتهم ايسه يانمق اوزره، بر بيوك آتش
ياقلمش؛ وسياوش اسب سوار اوله‌رق آتشك ايچندن
كچوب، اصلا متأثر اولمامش ايسه‌ده، آتى ايلرى‌يه
سوره‌رك، ايران حدودينى تجاوزله، تورانه كيرمش؛
وتوران حكمدارى افراسياب كنديسنى حسن قبول
ايدوب، قيزى (فرنكيس) ى دخى ويره‌رك، داماد
ايتمشيدى. افراسيابك برادرى (كرسيوز) حقنده
افترا ده بولنمغله، افراسياب سياوشى توقيف ايتديره‌رك،
(پيران) نام سردارينك وسائر كبرانك نصايحيله برابر
تلف ايتمشدر. فرنكيس سياوشدن حامله قالوب،
(كيخسرو) ى طوغورمشدر. [«كيخسرو» ماده‌سنه
مراجعت.] رستم زال سياوشك بو وجهله تلفنى خبر
آلنجه، كليتلى عسكر ترتيب، وبتون ايران قهرمانلرينى
جمع ايده‌رك، تورانه بر چوق سفرلر ايتمش؛ ونهايت
چوبانلر النده بيومش اولان كيخسروى‌ده بولمش؛
وبونك طرفندن دخى بالدفعات تورانه عسكر سوق
اولنه‌رق، عاقبت افراسياب تلف اولنمش. سياوشك
قانى دعواسيله ايرانيلرله تورانيلر آره‌سنده وقوع بولان
محاربه‌لر سنه‌لرجه سوروب، طرفيندن پك چوق عسكر
قيرلمش؛ وبر چوق قهرمانلر ابراز شجاعتله نامكرينى
تأييد ايتمشلردر. بو محاربه‌لرك تعريفاتى شاهنامهٔ
فردوسينك اك پارلاق واك كوزل قسميدر.

سياوش پاشا { سلطان مراد خان ثالث دورنده اوچ دفعه مسند
صدارته كچمش وزرادن اولوب، خرواتى الاصلدر.
سلطان سليم خان ثانى دورنده ٩٧٥ تاريخنده حرم
همايوندن بيوك ميرآخورلقله چيقوب، بعده روم ايلى
ايالتنه نصب اولنمشيدى. وزير ثانى اولدقدن صكره،
٩٩٠ تاريخنده سنان پاشادن صكره صدر اعظم
اولوب، تام ايكى سنه ادارهٔ امور دولت ايتمش؛
و ٩٩٤ ده ثانياً مسند نشين صدارت اولوب، بو
دفعه دخى اوچ سنه اجراى وكالت مطلقه ايتدكدن
صكره، ٩٩٧ ده وقعهٔ ميرميرانده اشقياى عوامك
كستاخلغى اوزرينه، غضب پادشاهى‌يه اوغرايه‌رق،
عزل اولنمش؛ و ١٠٠٠ تاريخنده فرهاد پاشادن
صكره ثالثاً مسند صدارته كچوب، برسنه ايله ايكى آى
ادارهٔ امور ايتدكدن صكره يكيچريلرك علوفه بهانه‌سيله
واقع اولان غلولرى اوزرينه، مغضوباً عزل وتقاعد
اولنه‌رق، اسكدارده‌كى كوشكنده اقامت ايتمكده
ايكن، عهد سلطان محمد خان ثالثده ١٠١٠ تاريخنده
ارتحال ايدوب، ابا ايوب انصارى جوارنده دفن
اولنمشدر. فاطمه سلطانى تزوجله شرف صهريته نائل
اولمشيدى. سلطان مشاراليها نامنه استانبولده بر
بيوك مدرسه وطشره‌لرده دخى بعض خيرات بنا
ايتديرمشدر.

سياوش پاشا { (آبازه —) سلطان محمد خان رابع دورنده ايكى دفعه مسند
صدارته كچمش وزرادن اولوب، عن اصل جلالى آبازه
پاشانك كوله‌سى ايكن، سراى همايونه آلنمش،
وكيده‌رك سلحدار شهريارى اولوب، ١٠٥٠ تاريخنده
قپودان پاشالق مسنديله طشره‌يه چيقه‌رق، ايادئ

اعدایه کچمش اولان آزاقك استخلاصنه مأمور اولدیغی
حالده ، موفق اوله‌مامغله ، بر سنه‌لك مأموریتدن
صکره عزل اولنمش؛ و ١٠٥٣ ده ارضروم ایالتنه
نصب اولنه‌رق، ٥٥ ده وزیر قبه نشین اولمش ایسه‌ده،
هفته‌سنده سلستره ایالتنه نصب اولنمش؛ و ١٠٦١ ده
ملك احمد پاشا یرینه صدر اعظم اولمش ؛ ونا مناسب
حرکاتده بولنان اوجاق آغالرینی استیصال ایله ،
آناطولیده طغیان ایتمش اولان آبازه حسن دخی بر
حسن صورتله اله کچیرمش ایسه‌ده ، قیزلر آغاسی
اوزون سلیمان آغا ایله آره‌سی بوزلدیغندن ، بر بچق
آیلق صدارتدن صکره عزل وحبس ومالی مصادره
اولنه‌رق ، معلقره‌یه نفی اولنمش ایدی . بعده عفو
اولنه‌رق ، بوسنه وروم ایلیده بعض ایالاته نصب
اولنمش ؛ و ١٠٦٦ ده سلستره بکلر بکیسی ایکن
درسعادته دعوت اولنه‌رق، درت ساعت صدراعظم
اولان سورنازن مصطفی پاشا یرینه ثانیاً مسند صدا.
رت عظمایه ترفیع اولنمش؛ وبو دفعه‌دخی بر بچق آی
بو مسندده قالدقدن صکره وفات ایتمشدر . جسور
ایدیسه‌ده، غدار اولوب، حتی وفات ایده‌جکی کون دخی
صاحب علم وعرفان اولان دفتردار محمد پاشایی فوت
ایتدیرمش ؛ وغرائب تصادفاتدن اوله‌رق ایکیسنك
جنازه‌سی سنك مصلاده برلشمش ایدی .

سیاوش پاشا { بو دخی آبازه جنسندن او-
لوب، سلطان محمد خان رابع
دورنده یوزکون مسند صدارتده بولنمشدر، عن‌اصل
کوپریلی زاده احمد پاشانك عتقاسندن اولوب، مشار.
الیهك معیتنده بلوك آغاسی بولنمش؛ و ١٠٩٥ ده
جبه‌جی باشی اولوب، بعده بوسنه ودیار بکر ایالتلری
والیلکلرینه نصب اولنمش ؛ وبدون امدادنده خدمتی
کورلمکله، حلب ایالتی دخی علاوةً کندیسنه توجیه
ایدلمش ایدی . ١٠٩٨ ده صدر اعظم سلیمان پاشا
اردودن فرار ایتدکده ، اتفاق عمومی ایله وکالته
انتخاب اولنه‌رق ، نیشده اصالت فرمانی آلدقدن
صکره، درسعادته عودتنده زوربالرك شقاوتلرینك
اوکنی آلمغه مقتدر اوله‌مامغله، نهایت اجلاف عساکر
قونافنی یغما و اموال واولاد وعیالنی نهب وغارت
ایده‌رك، کندیسنی دخی قتل ایتمشلردر . عقل وتد.
بیردن بیبهره بر آدم ایدی .

سیاه کوه { (یاخود کوه سیاه) افغانستانده
بر سلسلهٔ جبالدر، که (بلخ)
نهرینك منابعی قربنده (کوه بابا) دن آیریلوب ،
غرب جنوبی‌یه و بعده غربه طوغری اوزانه‌رق ،
هراتك حذاسنده (سنك دختر) اسمنده هرمی الشکل
بر تپه حاصل ایتدکدن صکره، خراسانك ایچنه کیرن
بر طاقم شعبه‌لره منقسم اولور . بو سلسله ایله شمالنده
متوازیاً غربه طوغری ممتد اولان (سفیدکوه) آره-
سنده هراتك ایچندن کچن و مروك آلت طرفنده
چولده نابدید اولان (هریرود) آقیور . جنوبه
طوغری بر طاقم قوللر اوزانه‌رق، بونلرك آره‌لرنده
(هلمند) نهرینه و سیستانك (هامون) بطاقلغنه دوکیلن
بر چوق نهرلر آقیور . سیاه کوهك اك یوکسك محلی
سرمدی قارلرله مستور اولوب، شکلندن سونمش بر
بنار طاغك آغزی اولدیغی آکلاشیلیر ؛ و اتکلرنده
بر چوق صیجاق معدن صولری چیقار . ذکر اولنان
سنك دخترك ٢٠٠٠ متره ارتفاعی واردر. بو جبالك
آلتون، کومش، باقیر، قورشون، کوکورد، کمور
و سائر معادنیله ذی‌قیمت اشجار مختلفه‌سی پك چوق
اولوب، هنوز هیچ بری اخراج اولنمامقده‌در. اتکلری
اورمانلر ومرعالرله مستور اولوب، قراسی وخیمه‌نشین
عشایری چوقدر . کوه سیاهك جنوبی اتکلریله
قوللرینك ممتد اولدقلری بر (غور) اسمیله معروف
خطه‌یی تشکیل ایدیور . — بو اسمله آسیای وسطیده
دها بر طاقم طاغلر بولنوب ، ایرانده قم ایله کاشان
آره‌سنده دخی بو نامله برطاغ واردر، که اك یوکسك
ذروه‌سی ١٥٢٠ متره ارتفاعنده اولوب ، اطرافی
اووه اولمغله، پك یوکسك کورینور .

سیاه کوه { بحر خزرك ساحل شرقیسی
قربنده برجزیره اولدیغی جغرا-
فیون عرب آثارنده مذکور اولوب ، یاقوت حموی
بو آطه‌نك میاه جاریه‌سیله اورمانلری اولدیغنی ومع.
هذا اهالئ دائمه‌سی اولمیوب، اخیراً بر ترك قبیله‌سنك
اورایه التجا ایتمش اولدیغنی بیان ایدیور . الیوم
خریطه‌لرده بو اسمله بحرخزرده بر آطه کورلمدیکندن،
اسم جدیدی نه اولدیغی آکلاشیله‌مدی .

سیاهی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعرا-
سندن اولوب، روم ایلیلیدر. عرب
سیاه دینمکله معروفدر. طریق علمی‌یه منسوب ایدی.
شو بیت اونکدر :

کولدی زلفکدن کوکلم کلسز افغان ایلمز
کسه‌یی بخت سیه حالده خندان ایلمز

سیاهی زاده { (محمد بن احمد) مؤلفیندن اولوب، اکثر علومدن باحث «انموزج الفنون» عنوانلی کتابک صاحبیدر. ۹۹۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سیب { جزیرة العربک عمان خطه‌سنده ومسقطک ۳۵ کیلومتره غرب شمالیسنده ساحل بحره قریب برکوچک قصبه اولوب، هواسی بک ایی اولمغله، مسقط امامنک بوقصبه‌ده بر سرایی واردر. سائر خانه‌لری بر وادیده طاغنیقدر. — بصره قربنده دخی بو اسمله برنهر وبری (اسفل) بری (اعلا) اوله‌رق ایکی ناحیه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سیباته { یاخود شیباته (Sibata, Shibata) جاپونیه‌ده (نیپون) جزیره‌سنک شمال جهتنده واقع (اچیغو) ایالتنده (نیغاته) سنجاغنه ملحق ونیغاته‌نک ۲۷ کیلومتره شرق شمالیسنده کائن بر قصبه اولوب، ۱۸۳۱۰ اهالیسی واردر.

سیباریس { (Sybaris) ایتالیانک جنوبنده (تارنته) کورفزینه دوکیلن (قراتیس) نهری اوزرنده ونهر مذکور منصبی قربنده بر شهر قدیم اولوب، میلاددن ۷۲۵ سنه اول لوقره‌لیلر طرفندن تأسیس ایدلمش؛ واهالیسی برجمهوریت تشکیل ایدوب، برچوق یرلر دخی ضبط ایتمشلر ایسه‌ده، راحت وسفاهته دوشدکلرندن، میلاددن ۵۱۰ سنه اول (قروتونیات)لر طرفندن ضبط وتخریب ایدلمشیدی. ۶۴ سنه صکره آتنه‌لیلر طرفندن اسکیسنک قربنده یکیدن تأسیس ایدیلوب، قبل المیلاد ۱۹۴ تاریخنده رومالیلر طرفندن ضبط، و (قوپیه) تسمیه اولنمشدی. الیوم خراب اولوب، ویرانه‌لری نهر مذکور اوزرنده ۸ کیلومتره‌لک مسافه‌ده ممتد کوریلیور.

سیبتورپ { (Sibthorp) انکلتره مشاهیر طبیعیوننداولوب، ۱۷۵۸ده (اوقسفورد)ده طوغمش، و ۱۷۹۶ده وفات ایتمشدر. اوقسفورد دار الفنوننده نباتات معلملکی ایتمش؛ وجزایر بحر سفید ایله یونان وممالک عثمانیه‌ده خیلی وقت سیاحت ایدوب، نباتات حقنده برچوق تحقیقات وکشفیات اجرا ایلمش؛ وانکلتره‌یه عودتنده برچوق نباتات نمونه‌لری کوتوروب، بو بابده معتبر ومفصل کتابلر دخی یازمشدر.

سیبر { (Sibir) سیبریه‌ده (ایز) نهری کنارنده وبعده (توبولسق) شهرینک تأسیس اولندیغی محلک ۲۴ کیلومتره شمالنده اسکی بر شهر اولوب، سیبریه بونک اسمنه نسبةً بو اسمله تسمیه اولنمشدر. (سیبر) شهری وقتیله بر تاتار خانلغنک مرکزی اولوب، الیوم ویراندر.

سیبریاقوف { (Sibiriakof) بحر منجمد شمالیده (ییسی) کورفزی شمالنده وساحلدن ۶۰ کیلومتره آچیقده واقع بر جزیره اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۵۰ واک الک کنیش محلنده ۳۰ کیلومتره، مساحهٔ سطحیه‌سی‌ده ۱۴۴۲ مربع کیلومتره اولوب، اراضیسی حوای بحردن بک آز یوکسکدر.

سیبریه { (Sibérie) ورومجه (سیبیر Sibir) آسیاقطعه‌سنک بتون قسم شمالیسندن عبارت واسع بر یر اولوب، الیوم آسیا قطعه‌سنده‌کی روسیه ممالکنک قسم اعظمنی تشکیل ایدیور. بعض جغرافیون بو اسمک آنف البیان (سیبر) قصبه‌سندن مأخوذ و بعضلری تاتار ومغول تاریخلرنده کوریلن (سومبر) یاخود (سوبور) ویا (سومیر) اسملرندن غلط اولدیغنی التزام ایتمشلردر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — سیبریه بحر منجمد شمالی‌یه دوکیلن (قره) نهری منصب ومجراسندن بهرنک بوغازینه قدر ممتد اولوب، شمالاً بحر منجمد مذکوره؛ شرقاً بحر محیط معتدلک بهرنک، اوخوچق وجاپون دکیزلریله؛ جنوباً قوره، چین (مانچوریا ومغولستان) وینه روسیه‌یه تابع ترکستانله؛ غرباً دخی آوروپا روسیه‌سیله محدود ومحاط اولوب بو جهتدن اورال نهری مجراسیله، اورال سلسلهٔ جبالیله و (قره) نهری مجراسیله آیرلمشدر. بو وجهله سیبریه‌نک حدود غربیه وشمالیه وشرقیه‌سی حدود طبیعیه‌دن اولوب، حدود جنوبیه‌سی ایسه یالکز قسم وسطیسنده آلتون طاغی سلسله‌سندن وجهت شرقیه‌سنک برخیلی مسافه‌سنده (آمور) ایرماغی مجراسندن عبارت اوله‌رق ینه طبیعی وسائر طرفلرده اعتباریدر. بو حدود داخلنده ٤۲° ۲۰′ ایله ۷۷° ۳۶′ ۸″ عرض شمالی و ۵۶° ۱۳′ ٦″ ایله ۱۷۲° ٤′ ٤″ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، الک جنوبی نقطه‌سی قوره حدودنده‌کی (تومن کانغ) منصبی، الک شمالیسی (چلو.

سکین) بروتی، اڭ غربی نقطه‌سی (اورسق) قصبه‌سی
اڭ شرقیسی‌ده بهرنڭ بوغازنده‌کی «شرق برون» در.
اورنبورغ، پرم واوفه ایالتلرینڭ موقعاً آسیایه یعنی
سیبریه‌یه عائد ایکن رسماً آوروپا روسیه‌سنه مربوط
اولان قسملری داخل اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی
۱۲۷۵۷۸٦٤ مربع کیلومتره واهالیسی ٦۲۱۵٤٦۳
کشی اولوب، بهر مربع کیلومتره باشنه ٤۹ کشی یعنی
بر مربع کیلومتره باشنه یارم آدمدن آز دوشر.
ایالات مذکوره‌نڭ رسماً آوروپایه مربوط اولان
قسملری داخل حساب اولمدیغی حالده ایسه مساحهٔ
سطحیه‌سی ۱۲ ۵۱۸ ٤۸۷ مربع کیلومتره واهالیسی
٤ ۳۱۳ ٦۸۰ کشیدن عبارت قالیر، که بو تقدیرده
بهر اون مربع کیلومتره باشنه ۳٤ کشی یعنی بهر اوچ
مربع کیلومترویه همان برکشی دوشر. بو وجهله
بتون آسیا قطعه‌سنڭ بر ثلثی نسبتنده بیوك اولان بو
مملکت واسعه‌نڭ (ایکنجی تقدیرده) لوندره شهری
قدر اهالیسی یوقدر.

شکل طبیعیسی جبال وانهار وکوللری. — اصل سیبریه آسیانڭ سائر طرفلریله اصلا توافق ایتمیه‌جك صورتده دوز، واسع وآلچق بر اووه‌دن عبارت اولوب، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری حس اولنور اولنماز بر میلانی واردر. بو میلان دکیز ایچنده دخی بو صورتله دوام ایتدیککندن، ساحلدن ۲۵۰ کیلومتره آچیقلرده دکیزڭ ۲٦ متره‌دن زیاده عمقی یوقدر. بو اووه هیمالایه جبالندن باشلایوب شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولان واسع ویوکسك بر یایله‌نڭ وبو یایله‌یی شمال غربی جهتندن تحدید ایدن بر طاقم یوکسك طاغلرڭ اتکلرندن، بحر منجمد شمالی سواحلنه‌دك ممتد اولور. بو واسع اووه‌نڭ قسوت انکیز منظره‌سنڭ اطرادینی بوزه‌جق عارضه‌لری وآلچق تپه‌لری دخی پك جزئی وسیرکدر. نسبةً دها یوکسك اولان جنوب شرق جهتی اولدقجه منبت بر قره طوپراقدن عبارت اولوب، آشاغی قسمی ایسه ساحل بحره قدر ممتد اولان وقیشین منجمد بولنان (توندره) تعبیر اولنور غیر منبت، شوره‌زار وفوق العاده قسوت آور چوللر تشکیل ایدیور. ایشته اصل سیبریه بو دوز یرلردن عبارت اولوب، آنجق روسیه دولتی فتوحاتنی ساحل شرقی‌یه قدر سوروب، مذکور یایله‌نڭ منتهای شرق شمالیسنی واصل مانچوریه‌دن محدود اولان (آمور) حوضه‌سنڭ برقسمنی دخی ضبط ایتمکله، احوال طبیعیه‌جه سیبریه‌یه اصلا بکزه‌مین بو یر دخی الیوم رسماً وسیاسةً سیبریه‌یه داخلدر. بو وجهله سیبریه‌نڭ یالکز منتهای شرقنده طاغلر بولنوب، سائر طرفلرنده یالکز حدودینی تشکیل ایدیور.

حدودینی تشکیل ایدن جبالڭ برنجیسی غرب جهتنده جنوبدن شماله ممتد اولان (اورال) طاغیدر، که ارتفاعی اهمیت جغرافیه‌سی قدر اولمیوب، عادتا بر تپه‌لر صره‌سندن عبارتدر. حدود جنوبیه‌سنی تشکیل ایدوب سیبریه ایله مغولستان آره‌سنده غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولان جبالك ایسه ارتفاع واهمیتی چوق دها زیاده اولوب، بو جبالك قسم غربیسنه وبعض جغرافیون طرفندن جمله‌سنه (آلتای) ودها طوغریسی (آلتون طاغی) اسمی ویریلور. بو سلسلهٔ جبالڭ حد وسطی اوزره ارتفاعی ۱۲۰۰ ایله ۱۵۰۰ متره آره‌سنده ایسه‌ده، ذروه‌لری ۳۳۵۰ متره‌لك ارتفاعه قدر چیقار. حقیقتده آلتون طاغی سیبریه ایله مغولستان آره‌سنده طوغری بر صیرت تشکیل ایتمیوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری مغولستانڭ ایچنه اوزانان بر چوق طاغلرڭ تتابعندن عبارتدر، که بونلر آره‌سنده حاصل اولان دره‌لرڭ دخی میلانی سیبریه‌یه طوغری اولمغله، صولری او طرفه آقار. مذکور طاغلرڭ باشلیجه‌لری (بیوك آلتون طاغ)، (سایلوکن) و(سایان) طاغلریدر. بایقال کولنه واریلنجه، سلسلهٔ جبال بر قاچ قوله آیریله‌رق، کولڭ غرب وشرق جهتنده صرف روس ممالکی ایچنده شمال شرقی‌یه طوغری اوزانیر؛ وبرآز دها ایلریده ۲۸۱۵ متره ارتفاعی اولان (سوهوندو) طاغندن صکره حدود دوزیره دوشوب، بعده آمور مجراسنی تعقیب ایتمکله، جبال مذکوره خط حدود اولمق صفتنی غائب ایدر. بایقال کولنڭ ایکی طرفنده اوزانان طاغلر (تونغوز) خطهٔ واسعه‌سنده (ویتیم) اسمیله یوکسك بر یایله تشکیل ایدوب، بونڭ شرق جنوبی طرفنده (استانوووی خربت) اسمیله بر سلسلهٔ جبال ینه او وضعیتده (اوخوچق) دکیزی ساحلنه‌دك ممتد اوله‌رق، اوراده کرك بوسلسله وکرك ویتیم یایله‌سنڭ اتکلری حکمنده اولان طاغلر (لنا) ایرماغنه تابع (آلدان) نهرینه دوکیلان (مایه) چایی مجراسنده همان بسبتون حذف

اولنەقدن صكره، بو مجرانك اوتەسندە یكیدن كسب ارتفاعله، ینه (استانوووی خربت) اسمیله (جوجی) مملكتنه طوغری بیوك بر قوی تشكیل ایدەرك، بهرنك بوغازندەكی شرق برونه قدر اوزانیر. دیكر بر سلسلهٔ جبال دخی بهرنك بوغازینك آلت طرفنده بولنان (آنادیر) كورفزندن باشلایوب، ساحل بوینجه جنوب غربی یه طوغری اوزانەرق، (قامچاتقه) شبه جزیرەسنه كیرر؛ و اوراده كسب ارتفاع وتشعب ایدەرك، مذكور شبه جزیرهٔ عظیمەیی طاغلق بر حالنه قور. جاپون دكیزی ساحلنده (ساخالین) جزیرەسنك قارشیسندن (قوره) حدودینه قدر ممتد اولان (سیخوته آلین) خطەسی صرف طاغلق ومرتفع بر یر اولدیغی كبی، بونكله مذكور (استانوووی خربت) سلسلەسی آرەسنده واقع (آمور) ایالتنده دخی (مانچوریه) خطەسندن كلن (كوچك ضیفان) سلسلەسی ودیكر بر طاغ جنوبدن شماله طوغری اوزانوب، اوخوچق دكیزی ساحلنه منتهی اولورلر. آنجق بو یرلر، بوقاریده دخی دیدیكمز كبی، اصل سیبریەدن معدود اولمیوب، مانچوریەنك روسیەیه كچمش بر قسمنی تشكیل ایتدكلری كبی، یوكسك بر یایلادن عبارت اولان (تونغوز) خطەسی دخی سیبریەدن عد اولنمامق اقتضا ایدر. او حالده اصل سیبریەنك طاغلری یالكز حدودنده بولنوب، كندیسی دوز ویا آز متموج اوومەلردن و توندره چوللرندن عبارت قالیر.

سیبریەنك انهاری چوق اولوب، كندی وسعتیله متناسب بك بیوك وبك اوزون ایرماقلری واردر. جنوب شرق قسمنده بولنان وبوقاریده ذكر اولنان جبال مرتفعەنك بتون صولری شماله طوغری آقوب، سیبریەنك واسع اوومەلرینی شق ایله، عمومیت اوزره بحر منجمد شمالی یه دوكیلور. مذكور جبالدن اینن صولردن ماعدا، سیبریەنك داخلنده دخی بك چوق انهار نبعان ایدوب، بعضلری ذكر اولنان ایرماقلره التحاقله، بونلرك بر قات دها بیومەلرینی وطماارلرینك تكثرینی موجب اولورلر؛ وبرطاقلری دخی طوغریدن طوغری یه بحرمحیط مذكوره دوكلك اوزره ایكنجی درجەده ایرماقلر تشكیل ایدرلر. بتون سیبریه انها-رندن ۳۸ ینك مجراسی ۶۵۰ كیلومترەدن زیاده اولوب، بونلرك ایچنده ۲۷ سنك مجرالری ۱۰۰۰ وبونلردن ۸ ینك ۲۰۰۰ كیلومترەدن زیادەدر. اك بیوك ایرماقلری: اوب (یاخود اوبی)، ینیسی (یاخود یكی چای)، لنا و(آمور) در، كه بونلردن برنجیسنك مجراسی ۵۲۰۶، ایكنجیسنك ۴۰۱۱، اوچنجیسنك ۴۶۰۰، دردنجیسنكده ۴۴۷۸ كیلو-متره اوزوندر. بونلردن یالكز (آمور) ایرماغی، كه سیبریەدن زیاده مانچوریەیه عائددر، اوخوچق ایله جاپون دكیزلری آرەسنده واقع تاتارستان بوغازینه یعنی بحر محیط كبیره دوكیلوب، ینه بحر مذكوره منصب اولان بعض كوچك نهرلردخی استثنا اولنجه، سائر انهارك جملەسی بحر محیط شمالی یه دوكیلور. مذكور بیوك ایرماقلرك چوغی ایكیشر بیوك نهردن، وبونلرده اكثری ایكی چایدن تركب ایدوب، بو وجهله منبعلرینه طوغری كیتدكجه تشعب و توسع ایتمكله، حوضەلری كنیشلر؛ و هر برینك تابعلری دیكرینك كیلره كسب تقرب ایدوب، آرەلرنده طاغلر وارتفاعلر دخی بولنمدیغندن، بك آز جدوللر حفریله بو مملكت واسعەنك هر طرفنه سیر سفائن ممكن اولەبیلیرسەده، چه فائدەكه طبیعت اراضینك وبردیكی بو سهولتنه مقابل اقلیم و هوا بر بیوك انكل ابراز ایدیور، كه اوده مذكور انهارك سنەده سكز اون آی و منصب اولدقلری دكیزلرك همان دائما منجمد بولنمسیدر. انجماد منصبلرندن باشلایوب، كیتدكجه یوقاری یه چیقار؛ وبیوك ایرماقلر سطحلرنده بك قالین بر بوز قبوغی باغلایوب، آلتندن صو آقارسەده، كوچكلری بسبتون انجماد ایدوب، بوزكتلەلری مجرایی سد ایتمكله، صولر اطرافندەكی اوومەلره یاییلە-رق، اوراده انجماد ایدر؛ وبو وجهله او واسع توندرەلر بر بوز دریاسی صورتنی آلیر. عمومیت اوزره سیبریه انهارینك صاغ یعنی شرق كنارلری مرتفعجه وسد شكلنده اولوب، صول كنارلری دوز وآلچقدر. بو صورتله صول كنارلری طغیان میاه مخاطرەسی آلتنده بولندیغی كبی، صاغ كنارلرینك دخی طوپراغی علی التوالی صودن آشینمغله، هر وقت ییقیلوب دوشمك تهلكەسنده بولنیور. مذكور بیوك ایرماقلردن (اوب) نهری نفس اوب ایله (ایرتیچ) نهرلرندن، ایرتیچ دخی نفس ایرتیچ ایله (توبول) دن تشكل ایدوب، بونلردن هر بری بر چوق چایلرك صولرینی جمع ایدر. توبول اورال جبالنك ودیكرلری

آلتون طاغی سلسله‌سنك میاهنی جمع ایتمکله، بونهرك حوضه‌سنك درجۀ وسعتی آکلاشیلیور. (ینیسی) ایرماغی (آنغوره) ایله (تونغوزقه) نهرلرندن مرکب اولوب، بو ایکی نهردن برنجیسی (بایقال) کولندن چیقار و آلتون طاغی سلسله‌سندن ایتن بر چوق چایلرك صولرینی جمع ایدر؛ ایکنجیسی‌ده مذکور کولك غرب شمالی جهتنده‌کی طاغلر اتکلرندن ایتن و اووه‌ده نبعان ایدن بر چوق انهاردن تشکل ایدر. (لنا) ایرماغی ینه بایقال کولنك غرب شمالیسنده‌کی (بایقال) جبالندن نبعان ایدوب، مذکور کولك شرق شمالیسنده واقع همنامی اولان یایله‌دن ایتن (ویتیم) نهریله برلشدکدن صکره، ینه مذکور یایله‌دن ایتن بر چوق انهارك صولرینی واك آشاغیده (آلدان) نهرینی دخی اخذ ایله، اووه‌ده دخی (ویلیوبی) کبی بر طاقم بیوك نهرلرك صولرینی طوپلایه‌رق، منصبنده، بر اوزون خلیج تشکیل ایدن سائر سیبریه انهارینك خلافنه اوله‌رق، نیلك دالیه‌سنه مشابه بیوك بر دالیه فقط منجمد بر دالیه حاصل ایدیور. آمور ایرماغی ایسه بایقال کولنك شرقنده‌کی طاغلردن نبعان وصرف روس طوپراغنده شرق شمالی‌یه طوغری جریان ایدن (شیلقه) ایله مانچوریه‌دن کلوب شماله طوغری اولان جریاننده چین ایله روسیه حدودینی آیران (آرغون) نهرلرندن بالتشکل، شرقه طوغری جریان، و ینه دولتین بیننده خط حدودی تشکیل ایده‌رك، صولدن (زیا) وصاغدن یعنی مانچوریه‌دن (سونغاری) و (اد-سوری) نهرلرینی آلدقدن صکره، صرف روس طوپراغنه دخول ایله، شمال شرقیه طوغری آقه‌رق، تاتارستان کورفزینه دوکیلور. بو درت بیوك ایرماقله باشلیجه‌لری ذکر اولنان تابعلرندن بشقه سیبریه‌نك طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط شمالی‌یه دوکیلن انهاری غرب طرفندن باشلایه‌رق بر وجه آتیدر: اوب کورفزینك همنامی اولان شرق بر خلیجنه دوکیلن (تاز)، (تایمیر) شبه جزیره‌سنك غرب طرفنه دوکیلن (پیاسینه)، مذکور شبه جزیره‌نك شرق طرفنده‌کی همنامی بر اوزون خلیجه منتهی اولان (خاتانغه)، لنا دالیه‌سنك غرب طرفنه دوکیلن (اولنك)، مذکور ایرماغك شرق طرفنده بر کوچك دالیه تشکیل ایدن (یانه)، یاقوت قومی مملکتنك شرق طرفنده (استا-نوووبی خریت) طاغلرندن ایتن (اینکیرقه) و (قولیمه) در. بهرنك دکیزینه (آنادیر) نهری دوکیلور، که مذکور (ستانوووبی خریت) طاغنك شرق جنوبی اتکلرندن نبعانله (چوچی) مملکتنده جریان ایدر. اوخوتچق دکیزینه دوکیلن انهار کوچك چایلردن وسیللردن عبارت اولوب، ذکره شایان نهری یوقدر.

سیبریه‌نك کوللری چوق ایسه‌ده، بونلرك چوغی انهارك توسعندن و یا طغیانلرندن متشکل واسع بطاقلقلردن عبارت اولوب، اصل کول دینلمکه شایان ومساحۀ سطحیه‌لری ٢٥٠ مربع کیلومتره‌دن زیاده اولانلری ٢٣ در. بونلرك اك بیوکی تونغوز مملکتنك جنوبنده‌کی یوکسك یایله‌ده واقع (بایقال) کولی اولوب، ٣٤٠٠٠ مربع کیلومتره مساحۀ سطحیه‌سی واردر. ایکنجیسی (خانقه) کولیدر، که (سیغزونه آلین) ایله مانچوریه آره‌سنده یعنی حدودده اولوب، ٣٧٩٢ مربع کیلومتره وسعتی واردر. اوچنجیسی (تومسق) ایله (توبولسق) ایالتلری حدودنده و (بارابه) اووه‌سنده واقع (چانی) کولی اولوب، مساحۀ سطحیه‌سی ٣٦١٢ مربع کیلومتره‌در. دردنجیسی همنامی اولان شبه جزیره‌ده واقع اولوب، همنامی بر نهر طرفندن شق اولنان (تایمیر) کولیدر، که ٢٦٥٣ مربع کیلو-متره مساحۀ سطحیه‌سی واردر. بونلردن صکره فضلۀ میاهلری (خاتانغه) نهرینه دوکیلن (ووبوولی)، (قومشقه) و (یکه) کوللری اولوب، برنجیسنك ٢٢٠٥ ودیکر ایکیسنك ٢٠٠٠ دن آشاغی مربع کیلومتره‌لك مساحۀ سطحیه‌لری واردر. دها کوچك کوللرینك چوغی منتهای شرقنده واقع اولوب، باشلیجه‌لری: فضلۀ میاهنی (آنادیر)ه دوکن (قراستونه)، فضلۀ میاهی (آمغون) نهری واسطه‌سیله (آمور) ایرماغنه دوکیلن (چچاکیرسقویه)، ینه آمور وادیسی قربنده واقع (اورون) وسائره‌در.

سواحل وجزایری. — سیبریه‌نك سواحلی کرك بحر محیط شمالیده وکرك بحر محیط معتدلده (یعنی بهرنك، اوخوتچق و جاپون دکیزلرنده) پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، مجموعی ٣٠٨١٤ کیلومتره طولنده در. بونك ١٥٩٠٦ کیلومتره‌لکی بحر محیط شمالیده و ١٤٩٠٨ کیلومتره لکی بحر محیط معتدلده در. بو سواحلدن بحر محیط شمالیده بولنانی وعلی الخصوص قسم شرقیسی سنه‌ده اون آیدن زیاده بوزلرله محاط وقارله مستور بولندیغی کبی، اوخوتچق دکیزی دخی

سنه‌ده بدی سکز وجاپون دکیزی ایکی اوچ آی منجمد
بولندیغندن، سواحلك علی الخصوص شمالده‌کی کور-
فزلرندن، اوزون خلیجلرندن، قویلرندن وشبه‌جزیره-
لرندن هیچ بر استفاده ممکن دکلدر. سواحل شما-
لیه سنك الك غربنده یعنی آوروپا روسیه سی
حدودنده (بایداراته) اسمیله اوزون بر خلیج بولنوب،
بونکله شرق جهتنده واقع (اوب) کورفزی آره‌سنده
(یامال) اسمیله بیوك واوزون بر شبه جزیره واوجنده
(بلی) اسمیله بر آطه بولنیور. مذکور (اوب) کور-
فزی اوچ خلیجه منقسم اولوب، الك غربیسنه (اوب)
ایرماغی والك شرقیسنه (تاز) نهری دوکیلور. بونك
ایچنده (ناخوده)، (ایباراساله) و(یونو) اسملریله اوچ
آطه وبر طاقم آطه‌جقلر موجوددر. (اوب) کورفزیله
بونك شرقنده و(ینیسی) خلیجی آره‌سنده دخی
بیوجك بر شبه جزیره بولنوب، (ماتساله) بروننده
انتها بولور. بو خلیجك دخی ایچنده بر قاچ کوچك
آطه وخارجنده (سیبریاقوف) آطه‌سی بولنیور. بونك
شرقنده (یاسینه) ایله (خاتانغه) مجرالری آره‌سنده
(تایمیر) اسمیله کنیش وقیصه بر شبه جزیره بولنوب،
بونك ساحل شمالیسنده (تایمیر) خلیجیله (سنت تاده)
قویی آره‌سنده سیبریه‌نك وبتون آسیانك الك شمالی
نقطه‌سی اولان (چلوسکین) برونی واقعدر. اورادن
شرقه طوغری ساحل دوز اوله‌رق دوام ایدوب،
(لنا) دالیه‌سنك شرق طرفنده (بورخایه) قویی
بولنیور؛ وبعده ساحل بر طاقم کیرتی وچیقنتیلرله
شماله طوغری چیقوب، بو آره‌ده بولنان (یانه) دالیه-
سنك قارشیسنده (یاروق) اسمیله بر آطه وآچیقده
بوزلرك ایچنده (لیاخوف)، (آنژو) و(لونغ) جزایری
موجوددر، که ۵ بیوك وبر چوق کوچك آطه‌لردن
عبارتدر. شرقه طوغری دها ایلریده (خرومه)
اسمنده برکوچك چایك منصبنده برخلیج و بر کورفز
بولنوب، اوندن صکره (ایندیکیرقه) دالیه‌سنه،
(قالیمه) خلیجنه ودها ایلریده (چاتون) کورفزیله بونك
آغزنده واقع (آیون) آطه‌لرینه تصادف اولنور.
اورادن ساحل بر خیلی مسافه‌ده دوز کیدوب، قار-
شیسنده وآچیقده (ورانژل) آطه‌سی بولنیور. نهایت
(قولیوچین) اسمیله اوزون برخلیجدن بهرنك بوغازینه
واریلور. بهرنك بوغازینك اوکنده بحر محیط ممتدلده
(صنت لوران) وآچیقلرده (پریبیلوف) آطه‌لری
بولنوب، مذکور بوغازدن جنوب غربی‌یه طوغری
سیبریه سواحلی تعقیب اولنجه، ابتدا (سنته قروآ)
قویی و(آنادیر) کورفزینه تصادف اولنور، وبو
کورفزك کوشه‌سنده بولنان (سنت تاده) بروننden
جاپونیه‌نك (قوریله) آطه‌لری قارشیسنه‌دك ممتداولان
قامچاتقه شبه جزیرهٔ کبیره‌سنك اوجنه‌دك ساحل بر
طاقم قیالق برونلردن وکوچك قویلردن عبارت او-
لوب، مذکور شبه جزیره‌نك یاننده (قره‌کینسکی)
و(بهرنك) اسملریله ایکی آطه دخی بولنیور. بادم
شکلنده اولان مذکور شبه جزیره‌نك اوجندن ساحل
اوخوچق دکیزنده شماله طوغری دونوب، منتهاسنده
بیوك برکورفز تشکیل ایدر، که بونك ایچنده ایکیسی
شمالده وبری جنوبده اوله‌رق اوچ خلیج تشکیل ایدیور.
بوکورفزك آلت طرفنده (تاغوی) قویی بولنوب،
اورادن غرب وغرب جنوبی‌یه طوغری امتدادله،
اوخوچق دکیزینك جنوبنده بری یاننده بر قاچ آطه
تشکیل ایدیور، که اوکلرنده (قاقلیستور) و(شانتار)
آطه‌لری وبر قاچ کوچك آطه موجوددر. اورادن
ساحل شرقه طوغری دونوب، بعده (سیخوتالین)
خطه‌سنی احاطه ایتمك اوزره جنوبه طوغریله‌رق، بو
ساحل ایله (ساخالین) جزیرهٔ طویله‌سی آره‌سنده‌کی
(تاتارستان) بوغازینی تشکیل ایدر، وجاپونیه‌نك
قارشیسنده جنوب غربی‌یه دونوب، (بیوك پترو)
و(پوسیت) قویلرینی‌ده کچدکدن صکره، (قوره) حدو-
دینه واصل اولور. مذکور (ساخالین) جزیره‌سی
سیبریه‌یه منسوب آطه‌لرك الك بیوکی اولوب، موقع
واقلیمنه کوره اولدجه معمور اولمسی لازم کلیرکن،
او دخی خالی وقسوت انکیز بر حالده‌در. سواحل
شمالیه ناقابل عمران اولدیغی کبی، بهرنك واوخوچق
وحتی جاپون دکیزلری سواحلنده دخی روسیه‌نك
الیوم هیچ بر تجارتکاه مهم اسکله‌سی اولمیوب، اولان
اسکله‌لری آنجق بوزلی و قارلی اووه‌لرده آوجیلرك
اوردقلری حیواناتك پوستلرینك اخراجنه مخصوص
کوچك کویلردن عبارتدر.

اقلیم وهواسی. — اصل سیبریه ۵۰° عرض
شمالیدن یوقاری اولوب، منتهای شمالیسی ۷۰°
درجه‌یی تجاوز ایتدیککندن، عرضی اقتضاسنجه هوا-
سنك پك صوغوق اولمسی طبیعی ایسه‌ده، برودتی
و قیشلرینك شدتی عرضنك اقتضاسندن دخی پك

چوق زیاده‌در . بو حال قره‌لرینك كثرتیله سواحله دخی هیچ بر صیجاق آقنتی یناشمامسندندر . سیبریه‌ده برودت یالکز اقلیمك عرضنه تابع اولمیوب ، طول درجه‌سنه دخی تبعیتی کوریلیور . قسم غربیسی ، ینه صوئوق اولمقله برابر ، اوروپا روسیه‌سنه آز چوق مشابه اولوب ، شرقه طوغری کیدلدکجه درجهٔ حرارت تنزل ایدر . عمومیت اوزره بتون سنه حساب اولنورسه ، میزان الحراره‌نك درجهٔ وسطیه‌سی صفردن آشاغی اولوب ، قیشین درجهٔ وسطیه‌سی تحت الصفر ١٥° ایله ٥٠° ویازین فوق الصفر ١١° ایله ٢١° آره‌لرنده بولنیور . بعض محللرنده قیشین صفردن آشاغی ٦٢° یه قدر اینوب ، یازین صفردن یوقاری ٣٩° درجه‌یه قدر چیقار ! عمومیت اوزره قیش تشرین اولك اورته‌لرندن باشلایوب ، نیسانه قدر سوزر . بوموسمده سیبریه‌نك غرب جهتنده وسواحل شرقیه‌سنده خیلی قار یاغارسه‌ده ، ایچ طرفلرده هوا پك براق ویابس اولوب ، بر قورو صوئوق حکم سورر . جیوه منجمد حالنده بولنور ، ومثلا بر بارداق صو هوایه آتلسه یره طولو حالنده دوشر ؛ طوپراق پك درینه قدر طونار ، وآغاجلر بالطه ایشلمیه‌جك صورتده قتیلاشیر . قیشین صوکلرنده شدتلی قصیر . غه‌لرله قار یاغمغه باشلایوب ، میدانده بولدیغی حیوانات وانسانلری درحال تلف ایدر . نیسانك اواسطنه طوغری بردن بره بهار حس اولنمغه باشلا . یوب ، اریه‌جك چوق قارلر بولنمدیغندن ، درحال طوپراق یشیللنمکه باشلارسه‌ده ، اکثریا مایسده صوئوق عودت ایدوب ، هیچ بر میوه‌دار آغاجك ثمره ویرمسنه مجال ویرمز . بزم بر دعجوزه معادل اولان بو صوئوق کونلر دخی کچدکدن صکره ، آرتق یاز کلوب ، بردن بره حرارت باصار ، وطوپراق آیاق باصیله‌میه‌جق درجه‌ده یاقار . لکن کوندوزك بو حرارتندن صکره کیجه‌لری خیلی صوئوق اولوب ، بعض دفعه وهله آغستوسك حلولندن صکره کیجه صولر طونار . صوك بهاری آغستوسك نصفیله ایلولدن عبارت اولوب ، انهارك بعضیسی وعلی الخصوص منصبلری ایلولدن طونمغه باشلارلر . بو حاللریله برابر سیبریه‌نك هواسی صاغلام اولوب ، هله شرق جهتنده ورم (یعنی سل رئه) خسته‌لغنك اسمی بیله بیلنمیور .

محصولاتی ، نباتات وحیوانات ومعادنی . — سیبریه وسعتی حسبیله نباتاتجه بر قاچ قسمه منقسم ایسه‌ده ، عمومیت اوزره اوچه تقسیم اولنه بیلیر : اولا جنوب قسمی که چوق یرلرده آسیای وسطی چوللرینك احوال طبیعیه‌سنه تابعدر ؛ ثانیاً شمال قسمی که آغاجدن خالی توندره‌لردن عبارتدر ؛ ثالثاً وسطی قسمی که اك واسع اولوب ، اورمانلر منطقه‌سی تسمیه اولنه بیلیر . اك شمالده بولنان توندره‌لر نباتاته متعلق چیم ویوصون کبی بعض اوتلرله پك سیرك بر طاقم چیچك وچالیلری حاویدر . آره‌لرنده واح قبیلندن بعض یرلر بوکورتلن نوعندن بعض کوچك چالیلرله وبونلرك صاری وقیرمزی چیچکلریله مستور اولوب ، توندره‌لر منظره‌سنك اطراد قسوت انکیزینی شنلندیررلر . بو توندره‌لرك جنوبنده بعض طرفلرده آسیای وسطی چوللرینه ومغولستان طاغلرینه قدر ممتد اولان (تایغه) لر بولنیور ، که اکثریت اوزره اورمانلرله مستوردر . بو اورمانلر سیبریه‌نك غرب جهتنده ٦٠° ، (ینیسی) حوضه‌سنده ٦٢° عرض شمالی‌یه ، لنا حوضه‌سنده بو نهرك دالیه‌سنه یعنی ٧٢°٣٠′ عرض شمالی‌یه قدر اوزانوب ، بعده قطب شمالی دائره‌سندن آشاغی‌یه اینه‌رك ، چوچی قومنك مملکتنی اورمانلر منطقه‌سنك خارجنده براقیر . بو اورمانلرك باشلیجه آغاجلری : قاین ، ترمنتی ، چام ، سکود ، قواق ، آقچه قواق وسائره‌دن عبارت اولوب ، ترمنتی وقاین آغاجلری اورمانلر منطقه‌سنك اك شمالنه قدر منتشر بولنیور . سه‌ده ، او طرفلرده بویلری پك قیصه ودالlری همان یره سوریله‌جك صورتده اولوب ، پك کچ‌ده بیورلر . آمور حوضه‌سنده میشه آغاجی بولنیور سه‌ده ، جنسی بشقه اولوب ، مانچوریه‌یه مخصوص بعض اشجار دخی بولنیور . جیتلمبیك ، اووز ، کراز ، اریك ، الما ، آرمود ، زردالی وسائر آغاجلر دخی پك کوچك اوله‌رق ، اورمانلر آره‌لرنده بولنیورسه‌ده ، میوه‌لری کوچك واکشی قالوب یمز . جنوب جهتنده طاغلر آره‌سنده‌کی وادیلرده وسائر بعض طرفلرده چایرلر چوق اولوب ، رنکارنك چیچکلرله مزیندر . آنجق غرب جهتنده آرال کولیله بحر خزره وشرق جهتنده مغولستان چوللرینه تقرب اولندقجه ، اورمانلر کسب ندرت ایدوب ، طوزلی ویا کیللی طوپراقلری نباتاته مساعد دکلدر . حبوبات سیبریه‌نك غرب جهتنده (اوب) حوضه‌سنده ٦٠° و وسطلرنده یاقوتسق

ایالتنده ٦٢° عرض شمالی‌یه قدر یتیشوب ، شرق
جهتنده و اوخوچق سواحلی قربنده ایسه ٥٤°
عرض شمالیدن یوقاری چکمز . یوکسک محللرده
حبوبات یتیشمیوب، یالکز بعض درین وادیلرده زرع
اولنور . اورال جهتنده و آلتون طاغی اتکلرنده
بغدای اکیلوب، ماوراء بایقال ایالتنده دخی زرع
اولنورسه‌ده ، اکثریا یازك اواخرنده‌کی صوغوقلردن
بوزیلور. سیبریه‌نك اصل محصولاتی یولاف، چاودار
و آرپه‌در . پتاتس ٦٠° عرض شمالی‌یه قدر یتیشیور.
سه‌ده ، شماله طوغری ایلریلندکجه دانه‌لری کوچو.
لوب، نخود جرمنه قدر اینر . کتن و کنویر دخی
حاصل اولور . قابل زراعت اراضیسی ٢½ میلیون
مربع کیلومتره‌دن عبارت اولوب، طوپراغی دخی پك
منبت ایسه‌ده ، اصول زراعت، روسیه‌ده دخی
اولدیغی کبی ، پك ناقص اولوب ، کوبره‌نك دخی
فقدانندن طولایی بحقی استفاده اولنمیور. اك مستعمل
اصول اورمانلرك احراقی اصولی اولوب، بو صورتله
آچیلان تارله‌لر برقاچ سنه صره ایله بره اوتوز وقرق
ویردکدن صکره، قوهٔ انباتیه‌لری توکنوب، صاحبلری
بونلری ترکله، بشقه یرلر آچمق مجبوریتنده بولنورلر.
بو وجهله قابل زراعت یرلرك پك آزی ایشلنوب، اك
چوق محصولات ویرن یرلری سیبریه‌نك غرب جهتنده
واقع (توبولسق) و (تومسق) ایالتلری و ایکنجی
درجه‌ده جنوبده واقع (ایرقوچق) ایله وسطده بولنان
(ینیسیسق) ایالتلریدر. سیبریه‌نك قالان نصف شرقیسی
ایسه پك آز محصولات ویرر . ذخایره متعلق عموم
محصولات سنویه‌سی ٢½ میلیون تونیلاته‌دن زیاده
تخمین اولنوب ، بر ملیون کیلو توتون دخی حاصل
اولور .

چایرلر ایله مرعالری پك چوق اولوب، علی الخصوص
غرب جهتنده قرغیزلر ممالکی قربنده وحدود جنو.
بیه‌ده‌کی طاغ اتکلرنده پك واسع چایرلر بولنیور .
حیوانات اهلیه‌سنك مقداری حقنده‌کی استاتستیقلر
اسکی و ناتمام ایسه‌ده ، هر حالده ایکیشر ملیوندن
زیاده آت وصیغیر ، اوچ ملیونه قریب قیون، یاریم
ملیوندن زیاده طوموز، ٢٠٠٠٠٠ قدر کچی ،
١٥٠٠٠٠ رن و ٣٦٠٠ دوه بولندیغی آکلاشیلیور.
دوه‌لر یالکز ایرقوچق وماوراء بایقال ایالتلرنده بو.
لنیور . رن دینلن مونس کیك نوعی اقطار شمالیه‌یه
مخصوص ایکن ، سیبریه‌ده خیلی جنوبه قدر منتشر
بولنوب ، قیزاق چکمه‌ده قوللانیلیر، وممالك حاره‌یه
مخصوص اولان دوه ایله دخی برلشیر . حیوانات
اجناسنك هیچ بری اصلاح اولنمامش ایسه‌ده، آتلری
طیانیقلی ویورویشلری سرعتلیدر . قیونلرینك یوك
قبا اولوب ، یالکز توبولسق ایالتنده ١٣٠٠ اینجه
یپاغیلی قیون بولنیور . برودتك او درجه‌ده شدتیله
برابر ، سیبریه‌لیلر حیوانلرینی یاز قیش طیشاریده
براقوب ، قیشین صوکلرنده یاغان تیپیلرده بهر سنه
بیکلرجه حیوانات تلف اولور . سیبریه‌نك حیوانات
اهلیه‌سی مملکتك وسعتنه نسبةً پك آز ایسه‌ده ،
اهالیسنك مقدارینه نسبةً چوقدر . (تومسق)
ایالتنده وعلی الخصوص آلتون طاغ جهتنده آریلر
چوقدر . یوقاریده دیدیکمزکبی اورمانلری پك چوق
ایسه‌ده ، صره‌سز و نظامسز وچوق دفعه نافله یره
کسیلوب اتلاف اولندیغندن، کیتدکجه آزالمقده‌در .

حیوانات وحشیه‌سی عمومیت اوزره آوروپانك
حیواناتنه مشابه اولوب، یالکز اورال سلسله‌سنك
جنوبنده بعض حیوانات مخصوصه بولنیور ؛ وحدود
جنوبیه‌سنده‌کی طاغلرله آمور وادیسی بو جهتجه
مغولستان وچینه مشابهدر . حیوانات نقطهٔ نظرندن
سیبریه اوچ منطقه‌یه منقسمدر : قطب شمالی دائره‌سی
داخلنده بولنان منطقهٔ شمالیه‌نك ذوات الثدی حیوا.
ناتی پك آز اولوب، بیاض رن ایله بر جنس طاوشان،
بر جنس تیلکی، عادی تیلکی، قورت، اقطار شمالیه‌یه
مخصوص بر جنس کوپك ، بیاض آیی و سائره‌دن
و دکیزده یاشایان آیی بالیغی کبی بعض حیواناتدن
عبارتدر . قوشلرینك چوغی قیشین چکیلوب یازین
عودت ایدنلردن اولوب ، بونلرك‌ده اکثری صو
قوشی اجناسندن عبارتدر . یالکز قار بایقوشی وقار
ککلیکی دینلن قوشلرکبی بعضلری قیشین‌دخی قالیرلر.
ایکنجی منطقه سیبریه‌نك اورته‌لرندن و اك بیوك
قسمندن عبارت اولوب ، بونك حیوانات وحشیه‌سی
وعلی الخصوص دریلری کورك کبی قوللانیلانلری پك
چوقدر . قورت، آیی، تیلکی، وشاق، پورسوق،
صو سموری، زردوا ، سمور، صانسار ، ایکی نوع
تیون، برقاچ نوع فاره ، کوستبك، طاوشان، رن،
کیك وسائره بولنور . منطقهٔ جنوبیه‌ده ایسه بو
حیواناتدن بشقه مغولستان وآسیای وسطی‌یه مخصوص

بر نوع غزال ایله بر نوع یبانی استر وسائره بولنور؛ و آمور وادیسنه بعضاً قپلان دخی کیرر. نهرلرله کوللرك جمله‌سی بالیقك انواعیله مملو اولوب، بایقال کولنده میدیه واستریدیه‌لرك دخی انواعی واردر. حشراتی چوق اولوب، اووه‌لرك اکثرنده سیوری سینك دخی چوقدر.

علم الارض نقطهٔ نظرندن سیبریه‌نك اراضیسی پك مختلف اولوب، جدودلرنده‌کی طاغلرده غرانیت و بازالت و سائر اراضیٔ قدیمه و اووه‌لرنده مختلف ادوارده تشکل ایتمش اراضیٔ مترسبه بولنوب، بو قطعهٔ واسعه‌نك انجماد دورندن اول اورمانلر وبوکسك اوتلرله مستور صیجاقجه و رطوبتلی بر یر بولنمش اولدیغی متحجر و یا کمور حالنده بولنان اشجارله وطوپراغك ایچندن چیقان ماموت فیلی واورمانلرده یاشامش اولان بر نوع کرکدان کمیکلریله مثبتدر. بوزلر هم قطب شمالیدن هم جنوبده‌کی طاغلردن اینمکله، بو حیوانات جسیمه آوروپایه طوغری قاچمغه مجبور اولمش؛ وبر طاقمی بطاقلقلرك ایچنه کومیلوب، اوراده انجماد ایتمکله، اتلریله زمانمزه قدر بتون قالمشلردر. اراضیٔ برکانیه‌سی پك آز اولوب، جنوب جهتنده‌کی طاغلرده بولنور. سیبریه‌نك معادنی پك چوق اولوب، آلتون معدنی قوملرك ایچنده و (قوآرچ) دینلان قیالرده بولنه‌رق، آلتون طاغ جهتنده و اورال سلسله‌سنك شرق اتکلریله ینیسی و اولکمه وادیلرنده و سائر بعض طرفلرده کلیتله چیقاریلیر. ١٨٨٨ سنه‌سنده چیقاریلان ٣٥٠٠٠ کیلویه قریب بولنمشدر. پلاتین یالکز اورال طاغلرنده چیقوب، سنوی اوچ درت بیك کیلویه بالغ اولور. سیملی قورشون معدنی آلتون طاغده وماوراء بایقال ایالتنده بولنوب، سنهٔ مذکوره‌ده ٧٣٥٠٠ طونیلاته کولچه چیقاریله‌رق، ١٢٠٠٠ کیلو مخلوط کومش و ٢٨٣ طونیلاته قورشون آلنمشدر. باقیر معدنی دخی اورال و آلتون طاغده بولنوب، سنوی ٢٨٠٠ طونیلاته قدر باقیر چیقار. دمیر معدنی اورال و آلتون طاغ ایله (ایرقوچق) و (سلنکیسق) قربلرنده کلیتله بولنوب، سنهٔ مذکوره‌ده ٨٢٠٠٠٠ طونیلاته دمیر چیقارلمشدر. معدن کموری باشلیجه آلتون طاغ اتکلرنده، ایرقوچق قربنده، ماوراء بایقال طاغلرنده، ساحل شرق ایالتنده وساخالین آطه‌سنده بولنیور.

غرافیت دخی بر قاچ یرده بولنیورسه‌ده، اخراجی اخیراً ترك اولنمشدر. قیا طوزی دخی بر قاچ یرده چیقار، وبعض کوللرك صویندن استحصال اولنور. اورال و آلتون طاغ ایله ترجنسق طاغلرنده الماس، زمرد، فیروزه و سائر ذی قیمت طاشلر بولنور. مرمر، یشم وسائر جنس طاشلری دخی چوق اولوب، تومسق ایالتنك (قولیوان) قصبه‌سنده‌کی فابریقه‌دن بو کبی طاشلردن معمول پك چوق شیلر چیقار.

صنایع وتجارتی و وسائط اختلاطی. — سیبریه اهالیسنك صنعته میل و استعدادلری اولمیوب، مثلا کتن اکوب بیچدکلری حالده، کنویردن پك قبا بر کوملك کییرلر؛ واچ یاغلری پك بول اولدیغی حالده، اوزون کیجه‌لرنده مسکنلرینی چیرا ایله تنویر ایدوب، موم یاپمسنی بیلمزلر. الحاصل بویله کوچك و متفرق صنعتلری پك کری اولوب، بیوك فابریقه‌لره کلنجه بونلر دخی باشلیجه معادنك اخراج واعمالنه مخصوص اولانلرله بر طاقم دباغخانه‌لردن و توتون فابریقه‌لریله حبوبات وپتاتس وسائره‌دن اسپیرتو چیقاران فابریقه‌لردر. آو ایله بالیقجیلق سیبریه‌لیلرك اك زیاده مشغول اولدقلری بر صنعت اولوب، سیبریه کورکلری صیجاق طوتمه‌ده و پارلاقلقده دنیانك اك کوزل کورکلری اولمغله، آوجیلق محصولاتی مملکت ایچون بر بیوك ایراد ایسه‌ده، آو بر نظام وقاعده‌یه تابع اولمیوب، آوجیلر حیوانلری اصولسز اتلاف ایتدکلرندن، کیتدکجه حیوانلر کسب ندرت ایتمکده و کورك اخراجاتی آزالمقده در. ١٨٢٥ تاریخنده یاقوتسق بازارنده ١٨٠٠٠ سمور و ١٤٠٠٠ تیلکی کورکی صاتلمش ایکن، ١٨٨٤ ده سمور کورکلرینك عددی یالکز ٤٣٠ وتیلکی کورکلرینك مقداری ٢٣٠٠ مقدارینه تنزل ایتمشدر. بالیقجیلق دخی بو نسبتده تنزل ایتمکده در.

وسعت اراضیسی ومسافه‌لری او قدر بیوك، دمیر یوللری مفقود، سائر یوللری پك نقصان، سفائنی پك آز، اهالیسی پك سیرك و معارف ومدنیتدن محروم اولان سیبریه کبی بر مملکتده تجارتك موقع واراضینك استعدادیله متناسب اوله‌میه‌جغی آشکاردر. آوروپا روسیه‌سنه سیبریه‌دن اولنان اخراجات سنویه ٢٥٠ ملیون فرانق قیمتنده و ١٠١٠٠٠ طونیلاته ثقلتنده تخمین اولنوب، باشلیجه زخایرایله طوموز یاغی، کورك،

قوری بالیق وسائره‌دن عبارتدر. ادخالاتی بوندن زیاده اولسه کرکدر. بیوك بازار وپنایرلری چوق اولوب، الك ایشلکلری ایربت، ایشیم، تومسق، ایر- قوچق، یاقوتسق وسائره بازارلریدر. (نیژنی نووغورود) بازارینه‌ده سیبریه‌دن تقریباً ٤٠ ملیون فرانق قیمتنده مواد تجاریه ارسال اولنور. سیبریه‌نك چینله اولان تجارتی آشاغی یوقاری ٨ ملیون فرانق قیمتنده اخراجات و ٣٦½ ملیون فرانقلق ادخالاتدن عبارتدر. داخلی تجارت اکثریت اوزره محتکرلر النده اولوب، بونلر بجاره اهالی‌یه هر شیئی پك پهالی صاتارلر، وپك آغیر فائضلرله اقچه اقراض ایدرلر.

اهالیسی، جنسیت ولسان و مذهبلری. — سیبریه‌نك یوقاریده بیان اولنان آلتی ملیون کسور اهالیسندن بش بچق ملیونی روس واهلی اولوب، اصل یرلی اهالیسی بر ملیوندن آزدر. بونلرك جمله‌سی تورانی عرقنه منسوب اولوب، ترك، تاتار، مغول، فینوآ جنسیتلرندن وهنوز تمامیله تعین ایتمین آسیانك منتهای شمال‌شرقی اقواممندن مرکبدر. عموم اهالیسنك جنسیت اعتباریله تقریباً مقدارلری بروجه آتیدر:

آوروپالی	روس و بر مقدار اهلی	٥ ٥٠٩ ٠٠٠	٥ ٥٢٠ ٠٠٠
	آلمان	٣ ٠٠٠	
فینوآ	اوستیاق	٢٥ ٠٠٠	٥٠ ٠٠٠
	ساموید	١٧ ٠٠٠	
	ووغول	٦ ٠٠٠	
	سویوت	٢ ٠٠٠	
ترك وتاتار	یاقوت	٢٠٠ ٠٠٠	٣٠٠ ٠٠٠
	آلتون‌طاغ تاتارلری	١٠٠ ٠٠٠	
مغول	بوریات	٢٥٠ ٠٠٠	٣١٣ ٠٠٠
	تونغوز	٥٠ ٠٠٠	
	چینلی و مانچو	١٠ ٠٠٠	
	قوره‌لی	٣ ٠٠٠	
اقوام مجهولهٔ شمالیه	چوچی	٨ ٠٠٠	٢٧ ٠٠٠
	بوغاکیر وقوریاق	٥ ٠٠٠	
	کیلیاق	٨ ٠٠٠	
	قامچادال	٣ ٠٠٠	
	آینو	٣ ٠٠٠	
یهودی			٨ ٠٠٠
چنکانه			٥ ٠٠٠
جمعاً			٦ ٢١٥ ٠٠٠

بو وجهله اکثریت روسلردن صکره مغوللرده کوریلیورسه‌ده، مغوللرله بك‌ده مناسبتلری اولمیان چینلیلرله قوره‌لیلر داخل حساب اولمازسه، ترك وتاتار جنسیتلریله بر مقدارده اولوب، ترك لسانی بحر منجمد شمالی ساحلندن ترکستان حدودینه قدر بتون سیبریه‌نك وسطلرنده مستعملدر. جدولده ذکر اولنان اقوامدن

فینوآ جنسیتنه منسوب ساموید‌لر ذاتاً آوروپاروسیه‌سنك شمال شرقی جهتنده بولندقلری کبی، سیبریه‌نك منتهای غرب شمالیسنده دخی (قره) بحراسندن (ینیسی) بحراسنك شرق طرفنه و (تایمیر) کورفزینه قدر بحر منجمد شمالی سواحلنده ساکن بولنیورلر. بونلر آسیا و آوروپانك اسکیمولری حکمنده‌در. بونلرك ساکن اولدقلری یرلرك جنوبنده غربده یعنی اورال سلسله‌سیله (اوب) بحراسی آره‌سنده (ووغول) وشرقده یعنی (اوب) ایله (ینیسی) بحرالری آره‌سنده (اوستیاق) قوملری بولنیور. بونلر °٦٥ عرض شمالی خطنه قدر ممتد اولوب، اورادن آشاغی شرقاً (ینیسی) بحراسنك شرق طرفنه‌دك ترکلر ساکندر. تاتار اسمیله دخی معروف اولان بو ترکلر ترکستان اهالیسیله همجنس اولوب، چغتای لسانیله متکلم ودین اسلامله متدیندرلر. °٩٥ ایله °١١٠ طول شرقی آره‌لرنده سامویدلرله یاقوتلرك ودها آشاغیده اوستیاقلرله یاقوتلرك آره‌سنده سواحل شمالیه‌دن بایقال کولنه قدر شمال‌غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد اولان مستطیل بر یر مغول جنسیتنه منسوب (تونغوز) قومیله مسکوندر. تونغوزلر مملکتی بایقال کولنك شمال جهتنده شرق شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، اوخوچق سواحلنه قدر ممتد اولور؛ وبو قوم آمور حوضه‌سنده چین حدودینه و جاپون دکیزیله تاتارستان بوغازی ساحلنه‌دك منتشر بولنیور. تونغوزلرك جنوبنده بایقال کولنك ایکی جهتنده یعنی (ایرقوچق) و ماوراء بایقال ایالتلرنده ینه مغول جنسیتنه منسوب (بوریات) قومی ساکن بولنیور. تونغوز مملکتنك تشکیل ایتدیکی زاویه‌نك ایچنده یعنی شمال شرقیسنده و°١١٠ ایله °١٥٠ طول شرقی آره‌لرنده سواحل شمالیه‌دن سلسلهٔ جبال اتکلرینه قدر ممتد اولان واسع بر یر دخی ترك جنسیتنه منسوب وترك لسانك الك اسکیسی و الك خالصیله متکلم اولان (یاقوت) قومی آوله وبالیقجیلقله تعیش ایدر. آنجق (یانه) ایرماغی دالیه‌سنك شرق طرفنده یاقوتلر ساحله قدر منتشر اولمیوب، مذکور دالیه‌دن (جاتون) کورفزینه‌دك سواحلده (یوقاکیر)، بونلرك شرق جنوبیسنده بهرنك بوغازینه قدر (چوچی)، قامچاتقه شبه جزیره‌سنك قسم شمالیسنده وبوکا یقین یرلرده (قوریاق) شبه جزیرهٔ مذکوره‌نك قسم جنوبیسنده‌ده جاپونیه‌نك اهالیٔ قدیمه‌سندن قالمه

(آینو) قوملری ساکن بولنیور . بو کوچك اقوامك اصللریله لسانلرینك خانغی زمره یه منسوب بولندیغی هنوز تحقق ایتمه مشدر . بهرنك بوغازی سواحل وجوارلرنده آمریقا اسکیمولرندن دخی بر مقدار اهالی بولنیور .

سیبریه نك تا ماموت فیلنك یاشادیغی ازمنهٔ قدیمه ـ دن بری مسکون بولنمش اولدیغی هر طرفنده بولنان آثارله مستدلدر . احوال تاریخیه سی مضبوط دکل ایسه ده ، وقتیله غرب جهتی فینو آقوامیله وشرق طرفی دخی بعض طبیعیون طرفندن « اقوام قدیمهٔ ـ آسیویه » تسمیه اولنان بر طاقم یرلی ومجهول قوملرله مسکون بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور . بعده ترکستاندن آلتون طاغی جهتندن ترکلر ومغوللر شماله طوغری تجاوزله بالدفعات سیبریه یه دخول ایتمشلردر . بونلر برطرفدن فینو آلره وبر طرفدن دخی اقوام قدیمهٔ مذکوره یه غلبه چاله رق، وکندیلریله اختلاط وامتزاج ایده رك ، بو اختلاطدن یاقوت وتونغوز کبی قوملر حاصل اولمش ؛ وسیبریه نك سکنهٔ قدیمه سندن اولان بر چوق قوملر بسبتون منقرض اولوب ، قالانلرینك ده مقدارلری کیتدکجه آزالمغه باشلامشدر . ترك عنصری سائرلرینه وحتی مغوللره دخی غلبه ایدوب، بونلرك اکثرینی ترکلشدیرمشدر . علی الخصوص یاقوت قومی حالا بوکون کیتدکجه توسع وتکثر ایتمکده اولوب، برطرفدن تونغوزلری وبرطرفدن ده چوچی ویوقاکیر وسائر اقوامی ترکلشدیرمکده درلر . حتی اورالرده هجرت ایدن روسلر بیله بونلرك لسانتی اوکرنمك مجبوریتنده بولنیورلر . نهایت اوچ قرندن بری روسیه دولتی سیبریه ممالك واسعه سنی اله کچیروب ، روسلر قوجاقوج اورایه هجرت وتوطن ایتمکده اولمغله ، شمدی یه قدر سیبریه ده توطن واوراده تولد ایدن روسلر بش ملیونه یعنی اهالئ اصلیه نك بر قاچ مثلنه بالغ اولمشلرسه ده ، بونلر سیبریه نك هر طرفنه یاییله میوب ، باشلیجه اورال اتکلرنده وقسم غربی وجنوبیده کی مراکز تجارتله بیوك ایرماقلر مجرالرنده یرلشمش اولدقلرندن، نفوسجه اولان اکثریتله برابر سیبریه نك اکثر طرفلرنده بر حرف روسجه سویلنمیوب ، اوراده کیدن روسلر دخی یرلیلرك لسانیله تکلم ایتمك مجبوریتنده در . ترك لسانی اك زیاده منتشر بولنان بر لسان اولوب ، علی الخصوص قسم وسطی وغربیسی بر ترك مملکتی عد اولنه بیلیر .

سیبریه روسیه ارباب جنایتیچون بر منفا اولدیغندن ، اورایه کیدن روسلرك چوغی اهالئ قدیمه نك دخی اخلاقنی بوزمقده ، وبر طرفدن تجار وصرافلر وبر طرفدن دخی مأمورین اهالی یی صویمقده اولوب ، بونلر روسلرك ادخال ایتدکلری مضر مسکراته دخی دوشمکله ، زواللیلر کیتدکجه تدنی ایتمکده درلر . مع هذا سیاسةً نفی اولنان بعض ارباب علم وهنر وعلی الخصوص لهلیلر سیبریه ده بر چوق اسباب ترقی وعمران وجوده کتیرمشلردر . سیبریه ده طوغوب بیومش اولان روسلرك طمارلرنده مختلف درجه لرده ترك ومغول وفینو آو سائر اقوام قانی بولنوب ، اقلیم وهوانك دخی تأثیریله ، روسیه روسلرندن اخلاق وعاداتجه وچهره وسیماجه دخی چوق فرقلیدرلر . سیبریه ده زادکانلق وبا دیکر بر امتیاز اولمیوب ، بالکز مأمورین حکومت حکم سورر ، وبالکز ثروته اعتبار اولنور . سیبریه لی روسلرك استحصال ثروته پك چوق طمع واهتماملری اولوب ، ثروته نائل اولمق ایچون ، هیچ بر کونه اسباب و وسائطدن اجتناب ایتمزلر .

مذهبلرینه کلنجه : روسلرك همان کافه سی اورتو ـ دوقس ولهلیلر قتولیك اولوب ، یرلیلردن غرب جنوبی جهتنده ساکن اولانلر مسلم وسنی شرق جنوبی جهتلرنده کیلرك بر طاقمی بوده مذهبنده ویاقوتلرله تونغوزلر وچوچیلر وسائر اقوام بت پرستدر . هر نه قدر روسیه حکومتی بت پرستلرك چوغنی وعلی ـ الخصوص فینو آلری رسماً خرستیان عد ایتمکده ایسه ده ، بونلر کندی اعتقادات قدیمه لرندن واز کچه میوب ، آنجق بعضلری کندی معبودلری صره سنه آی نیقوله یی دخی ادخال ایتمشلردر . حتی روسلر دخی بعض یرلرده بونلرك بعض اعتقادات وآیینلرینی قبول ایلمشلردر . مسلمانلر جغتای لسانتی تحریر وعربی ادبیاتیله علوم دینیه یی تعلم ایدوب ، بعض مدرسه لری واردر . بوده دیننه تابع اولانلر دخی مغول خطنی استعمال ایدرلر . سائر اقوام اصلیه نك خطلری وادبیاتلری یوقدر . باشلیجه معارف روس لساننده در . روسلر (تومسق) ده بر دار الفنون تأسیس ایتمشلر ـ در ، که بوندن اون سنه اولکی استاتستیقه کوره ۱۹۰ شاکردی وار ایدی . تاریخ مذکورده بتون سیبریه نك مکاتبی ۱۲۲۵ عددنده اولوب ، بونلرده ، ۱۶۲۷ سی قیز اولمق اوزره ، ۴۰۸۲۹ شاکرد دوام ایدردی .

تقسیمات ملکیه‌سی، شهر وقصبه‌لری. — سیبریه. تك منتهای غربنده واورال سلسله‌سنك شرق اتکلرنده واقع برپارچه‌سی اداره‌جه آوروپا روسیه‌سندن معدود اولان (اورنبورغ) و (پرم) ایالتلرینه ملحق اولوب، ماعداسی مقدما غربی و شرقی سیبریه اسملریله ایکی دائره‌یه منقسم ایدیسه‌ده، اخیراً بو تقسیم لغو اوله‌رق، اسکی غربی سیبریه‌یی تشکیل ایدن (توبولسق) و (تومسق) ایالتلری عادتاً آوروپا روسیه‌سی ایالاتی کبی اداره اولنمقده، وقصوری (ایرقوتچق) و (ولادیووستوق) ولایتلری اسملریله ایکی ولایته وبو ولایتك هر بری اوچ ایالته منقسم بولنمقده وایکنجی ولایت (ساخالین) سنجاغنی دخی شامل بولنمقده‌در. بو وجهله بتون سیبریه ۸ ایالت و ۱ سنجاغه منقسم اولوب، مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه آتیدر:

			مربع کیلومتره	نفوس
	توبولسق	ایالتی	۱ ۳۹۷ ۶۹۲	۱ ۳۱۳ ۳۹۲
	تومسق	»	۸۵۷ ۶۸۲	۱ ۱۹۶ ۰۶۴
ایرقوتسق ولایتی	ینیسیسق	»	۲ ۵۵۶ ۷۵۵	۴۴۷ ۰۷۶
	یاقوتسق	»	۳ ۹۷۱ ۴۱۴	۲۵۳ ۸۳۴
	ایرقوتسق	»	۷۴۳ ۴۷۲	۴۰۸ ۰۲۸
ولادیووستوق ولایتی	ماوراء بایقال	»	۶۱۳ ۴۷۵	۵۳۰ ۸۹۶
	آمور	»	۴۴۷ ۶۶۷	۶۲ ۶۴۰
	سواحل	»	۱ ۸۵۴ ۳۵۲	۹۴ ۷۵۰
	ساخالین سنجاغی		۷۵ ۹۷۸	۷ ۰۰۰
	جمعاً		۱۲ ۵۱۸ ۴۸۷	۴ ۳۱۳ ۶۴۰

سیبریه‌نك اللی بیکدن زیاده نفوسلی هیچ برشهری اولمیوب، بتون شهر و قصبه‌لری ۵۲ عددنده‌در. بونلرك اك بیوکلریله مقدار نفوسلری بروجه‌زیردر:

ایرقوتسق	۴۳ ۹۶۰	مارینسك	۱۳ ۰۷۰
تومسق	۳۶ ۷۴۰	ولادیووستوق	۱۳ ۵۵۰
توبولسق	۲۰ ۱۷۵	بلاحوویچنسك	۹ ۳۴۰
ینیسیسق	۱۷ ۵۶۶	تاره	۸ ۶۵۵
برناؤل	۱۷ ۱۲۰	قورغان (کرکان)	۸ ۳۴۰
قراسنویارسق	۱۵ ۵۶۵	قاینسق	۸ ۱۶۰
تیومن	۱۴ ۲۹۵	مینوسینسك	۷ ۱۵۵
قولیوان	۱۳ ۱۶۰	زمینوغورسق	۶ ۱۶۵

سائر قصبه‌لرینك اهالیسی ۵۰۰۰ دن آشاغیدر. حتی بعض قضا مرکزلری برقاچ یوز نفوسی حاوی قریه‌لردن عبارتدر. یوقاریده صاییلان ایالاتدن توبولسق، تومسق، ایرقوتسق ویاقوتسق ایالتلری مرکزلرینك اسمیله مسمی اولوب، ینیسیسق ایالتنك مرکزی قراسنویارسق، ماوراء بایقالك (چیتا)، سواحلك ولادیووستوق، آمورك دخی بلاخوویچنسك قصبه‌لریدر.

سیبریه { یکی — (Nouvelle Sibérie) { بحر محیط شمالیده سیبریه‌نك شمالنده بر طاقم آطه‌لرك هیئت مجموعه‌سنه ویریلن اسم اولوب، بو آطه‌لر ۷۳° ۹′ ایله ۷۷° ۳۰′ عرض شمالی و ۱۳۳° ۵۶′ ایله ۱۵۶° ۴۶′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۵ ۹۶۶ مربع کیلومتره اولوب، ۳ طاقمدن مرکبدر: جنوب غربی جهتنده بولنان (لیاخوف) طاقمی (بلینی)، (مالی) و (استولبووی) اسملریله بر بیوك براوسط وبرکوچك آطه‌دن عبارتدر. بو طاقمك شمالنده اصل یکی سیبریه ونام دیکرله (آنژو) طاقمی بولنوب، (بلقوف) اسمیله برکوچك و (قوتلنی) (فادیف) ونفس (یکی سیبریه) اسملریله اوچ بیوك آطه‌دن مرکبدر. دها شمالده (لونغ) طاقمی بولنوب، (بنته) اسمیله بر بیوك وشرق طرفنده واقع (هزیه) و (ژانته) اسملریله ایکی کوچك آطه‌دن عبارتدر. اطرافلرنده دکیز همان دائمی صورتده منجمد اولمغله، اهالیدن خالی اولوب، بعضلرنده ادوار سالفه‌ده بولنمش اولان اورمانلردن قالمش بعض آغاج مستحاثه‌لریله ماموت فیلی کیکلری بولنیور. نفس (یکی سیبریه) جزیره‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۳۱۶ مربع کیلومتره‌در.

سیبساکر { (Sibsagar) هندستانك شمال شرقی کوشه‌سنده واقع آسام خطه‌سنده (شیلك) ك ۳۱۷ وکلکته‌نك ۸۰۵ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (دیخو) نهری اوزرنده وبو نهرك (براهماپوتره) ایرماغنه دوکلدیکی محلدن ۲۰ کیلومتره یوقاریده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۵۰۰ سی مسلم اولمق اوزره، ۵۸۷۰ اهالیسی وایپك، پاموق، پرنج، خردال وچای اخراجاتندن عبارت ایشلك تجارتی واردر. کنارنده بولندیغی نهر سیر سفائنه صالحدر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۳۹۴ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۷۵ ۳۷۰ کشی اولوب، ۱۵ ۶۶۵ ی مسلمدر.

برنج سنه‌ده ایکی دفعه محصول ویروب، دیکر محصولاتی ده پاموق، چیویت، شکر قامشی وساٸره‌دن عبارتدر.

سیبو { (Seibo) آنتیل جزایرندن (هایتی) جزیره‌سنك (سنت دومینغ) جمهوریتنده و (سانتو دومینغو) نك ۱۰۳ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق دها آشاغیده (ریوسقو) تسمیه اولنان (ریوسیبو) نك اوزرنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی وکومش، دمیر وقلای معدنلریله مشهور پنیری واردر.

سیبو { (Sibou) بورنئوجزیره‌سنك (سراواق) حکومتنده و (قوچینغ) ك ۲۰۰ کیلومتره شرق شمالیسنده و (رجانغ) نهری دالیه‌سنك اوزرنده اوله‌رق ساحلدن ۷۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، بر قلعه‌سی واردر.

سیبوغه { (Sibogha) سومانره جزیره‌سنك ساحل غربیسندن و (پادانغ) ك ۳۶۰ کیلومتره شمال غربیسنده و (تاپانولی) قویی ایچنده تاپانولی ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، کوزل لیمانی وآنجق پك آغیر هواسی واردر. فلمنکلیلرك بو قصبه‌ده بر قلعه‌لری و ۱۵۰ عسکری واردر.

سیبونغه { (Sibonga) فیلیپین جزایرندن (سبو) جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده و (سان نیقولاس) ك ۴۸ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ۱۰۵۲۰ اهالیسی واردر.

سیبویان { (Sibuyan) فیلیپین جزایرندن بری اولوب، لوسون جزیره‌سنده (تایابه) شبه جزیره‌سنك ۷۵ کیلومتره جنوبنده و (پانایی) جزیره‌سنك ۷۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ۱۲° ۱۸′ ۴۰″ ایله ۱۲° ۳۲′ عرض شمالی آره‌سنده واقعدر. شمال غربیدن جنوب شرقیه بویی ۳۲ واکی ۱۸ ونهایت ۲۰ کیلومتره اولوب، قربنده بولنان (قرستادی غالو) آطه‌جغیله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۲۰ کیلومتره‌در. طاغلق بر یر اولوب، اك یوکسك تپه‌سنك ۱۹۵۸ متره ارتفاعی واردر. برچوق کوچك نهرلر اطرافنه آقار. طوپراغی پك منبت اولوب، برنج، شکر قامشی، بوبر، پاموق، مانیله کنویری وساٸر محصولاتی واردر. بالیغی چوقدر. قادینلری پاموقدن بز یاپارلر. اهالیسی ۷۵۰۰ کشیدن عبارتدر. ر

سیبویه { (ابو بشرعمرو بن عثمان ابن قنبره) ائمهٔ نحویوندن اولوب، فارسده شیراز قربنده کاٸن بیضاء قصبه‌سنده طوغمش، وبصره‌ده نشأت ایتمشدر. ابتدا حماد بن سلمه‌دن تحصیل ایدوب، بعده خلیل بن احمدك حلقهٔ تدریسنه داخل اوله‌رق، یونس بن حبیب و عیسی بن عمردن دخی اخذ ایله، علم نحوه اختصاص ایده‌رك، بو فنده عصرینك فریدی اولمشیدی. نحوده تألیف ایلدیکی بیوك کتابی پك چوق شهرت بولوب، حتی مثلا «قرأت الکتاب» دینلدیکی وقت کتاب سیبویه آکلاشلدیغی مرویدر. اخفش وقطرب وساٸرمشاهیر نحویون شاکردانی جمله‌سندندر. بغداده ورودنده اولوقت خلیفه بولنان هارون الرشیدك اوغلی امینك خواجه‌سی کساٸی ایله برمسٸلهٔ نحویه‌دن طولایی بینلرنده مناظره‌وقوع بولوب، یحیای برمکینك داٸره‌سنده‌حل مسٸله‌ایچون، قپوده بولنان عربلرك شهادتنه‌مراجعت اولندقده، بونلرکساٸینك خاطرینه‌رعایهً، اونك طرفنی التزام ایتمکله، سیبویه ناحق یره ملزم اولوب، کدرندن بغدادی ترکله، مملکتنه‌کیده‌رك، بیضاده‌وباشیرازده، وبر روایتده خراسان والیسی طلحه بن طاهرك یانه کیتمکه عزیمت ایدوب، اثنای راهده ساوه‌ده ۱۶۱ و بر روایتده ۱۸۸ ویا ۱۹۴ تاریخنده ۳۲ یاشنده ویا ۴۰ یاشلرنده وفات ایتمشدر. مذکور نحوکتابندن بشقه «ابنیة الاسماء» اسمیله برکتابی واردر. وابیاتی جمع و تألیف اولنمشدر. وفاتی تقربنده سویلنمش اولدیغی شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

نؤمل دنیا لتبقی لنا
فمات المؤمل قبل الامل
حثیثا یروی اصول النخیل
فعاش الفسیل ومات الرجل

سیبی { (Sibî) افغانستانك جنوب جهتنده اولوب، بر قاچ سنه اول انکلتره طرفندن ضبط اولنان و «بلوجستان انکلیزی» نامنی آلان خطه‌نك جنوب شرقی قسمنده وقندهارك ۳۰۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، شکاربوردن قندهاره کیدن دمیر یول خطی اوزرنده وبونك تشعبی نقطه‌سنك اوزرنده واقعدر. بو مناسبتله کیتدکجه کسب معموریت ایتمکده‌در.

سيبيلا (Sibilla) ايتاليانك وسطلرنده (ماچراته) ايالتنده (آپنين) سلسله‌سنه منسوب برطاغ اولوب، روتوندو، سيبيلا ووتوره اسملريله اوچ تپه‌دن مركبدر. برنجيسنك ارتفاعى ٢١١٣، ايكنجيسنككى ٢٣٩٢، اوچنجيسنككى ده ٢٤٥٨ مترهدر.

سيبيله (Sibylles) اسكى يونان وروماده آتيدن خبرويرمك ادعاسنده بولنان برطاقم كاهنه‌لره ويريلن اسم اولوب، بونلرك اك مشهوره‌لرى ١٠ عددنده‌در. بونلردن برى تاركين قديم زماننده رومايه كيدوب، بو شهرك احوال آتيه‌سنى حاوى برطاقم كتابلرى حكمدار مشاراليهه صاتمش؛ وبونك طرفندن بوكتابلر قاپيتول قلعه‌سنده حفظ اولنه‌رق، محافظه‌سى ٢ وبعده ١٥ راهبه احاله اولنمشدى. ميلاد عيسادن ٨٣ سنه اول سيلانك زماننده بوكتابلر برحريقده يانمش؛ وسناتو طرفندن يونان وايتاليانك هر طرفنده بولنان سيبيله‌لره آدملر كوندريلوب، رومانك احوال آتيه‌سى حقنده بونلرك كهانتلرينه مراجعت اولنمش؛ وبونلرك بوباده‌كى سوزلرى جمع وتحرير اولنه‌رق، يكيدن برطاقم مجموعه‌لر تشكيل اولنمش ايدى. بو مجموعه‌لر ٣٩٩ تاريخ ميلاديسنده هونوريوسك امريله احراق اولنمشدر.

سيپونته (Siponte) ايتاليانك (آپوليه) خطه‌سنده و(اورپاس) كورفزى قربنده اسكى برقصبه اولوب، روايته كوره (ديومد) طرفندن تروآ محاصره‌سندن عودتنده تأسيس اولنمش؛ و ١٦٢٠ تاريخنده عثمانلى دونتماسى طرفندن تخريب اولنمشدر.

سيپيله (Sipyle) آيدين جهتندن عبارت اولان (ليديه) خطهٔ قديمه‌سنده (ماندر) يعنى بيوك مندرس نهرى قربنده وهمنامى اولان برطاغك اوزرنده اسكى برشهر اولوب، (تانتال) نام حكمدارك مقرى ايدى. (تيبر)ك زماننده زلزله‌لردن خراب اولمشدر.

سيت (Sit) روسيه‌نك وسطلرنده وولغه‌يه تابع (مولوغه) نهرينه دوكيلور برچاى اولوب، (تور) ايالتنك شمال شرق قسمنده نبعانله، شرقه طوغرى جريان ايده‌رك، ياروسلاو ايالتنه كيرر؛ وبعده شماله دونوب، (زاروچيه) و(چرقاسووه) دن يوقارى نهر مذكوره دوكيلور. مجراسى ١٣٩ كيلومتره طولنده اولوب، بهار فيضاننده سيرسفائنه صالحدر. ١٢٣٨ تاريخنده تاتارلر بونهرك كنارنده روسلرى كلياً منهزم ايتمشلردر.

سيتا (Sita) هنديلرك معبوده‌لرندن اولوب، رامه‌نك زوجه‌سى زعم اولنور.

سيتاپور (Sitapour) هندستانك اود خطه‌سنده و لكهنونك ٨٨ كيلومتره شمال غربيسنده كنك ايرماغنه تابع (كومتى) نهرينه دوكيلان (سرايان) چايى اوزرنده ايالت مركزى برقصبه اولوب، ٦٧٨٠ اهاليسى واطرافنده صيق اورمانلرى واردر. — سيتاپور ايالتى اود خطه‌سنك شمال غربى كوشه‌سندن عبارت اولوب، ٢٦° ٥٣′ ايله ٢٨° ٤٢′ عرض شمالى و ٧٧° ٢٤′ ايله ٧٩° ٣′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولور. بويى ٢٠٥ واك واسع يرنده ١٦٠ كيلومتره اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٩٥٦٦ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٧٧٨٠٣ كشيدر. اورمانلرى ومياه جاريه قبيله كوللرى چوق اولوب، قسم شماليسنك بطاقلقلرى دخى چوق اولمغله، هواسى آغير، وسائر طرفلرينك هواسى صاغلامدر. محصولاتى دارى، بغداى، پرنج، شكر قامشى، باغ استحصالنه يارار حبوبات متنوعه، پاموق، خشخاش، بهارات، توتون، چيويت وسبزه وميوه‌لرك انواعندن عبارتدر. حيوانات اهليه‌سى ٣٧٧٣٥٠ صيغير، ١٤٦٥٠ آت، ٣٥٥٠ مركب واستر، ١٠٦١٤٠ قيون وكچى وسائره‌دن عبارتدر. اهاليسنك قسم كليسى برهمنى اولوب، اهالئ مسلمه‌سى ٢٤٥٠٢٠ كشيدن عبارتدر. ١٠٠٠٠دن زياده نفوسى اولان قصبه‌لرى ٨ عددنده اولوب، بونلرده: سيتاپور، شاه آباد، سانديله، خيرآباد، بلكرام، ملوان، لهارپور، هاردوبى قصبه‌لريدر. ٥٠٠٠ دن زياده نفوسلرى اولان ١٣ قصبه‌سى و ٥٨٢٤ قريه‌سى واردر. صنايع محليه باصمه و(محمودى) تعبير اولنور برنوع ايبكلى قماش نسجندن و توتون استحضاريله بر نوع حصير اعمالندن عبارتدر. ايالتك ايچنده ٢٦٠ كيلومتره‌لك دمير يول و ٢١٠٠ كيلومتره‌لك شوسه واردر.

سيتارد (Sittard) فلنكك (ليمبورغ) ايالتنده (ماستريخت) قضاسنده

ومركز قضانك ۲۰ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (موزه) ايرماغنه تابع (لكن) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۵۶۳۰ اهاليسی، دميريول موقعی، دباغخانه‌لری، بيره و توتون فابريقه‌لری و ايشلك تجارتی واردر.

سيتاماری (Sitamarî) هندستانده بهار خطه‌سنك (پاتنه) ايالتنده (مظفرپور) سنجاغنده و مظفرپورك ۵۴ كيلومتره شمال شرقيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۹۹۶۵ی مسلم اولمق اوزره، ۶۱۲۵ اهاليسی، ايشلك تجارتی وسنه‌ده بر پنايری واردر.

سيتانغ (Sittang) هند چينينك برمانيه مملكتنده (مارتابان) كورفزينه دوكيلور بر ايرماق اولوب، ۳۱ً ۲۰َ ۲۵° عرض شماليده (پاغويوما) جبالنك شرق اتكلرندن نبعانله، جنوبه طوغری جريان و مذكور اتكلردن اينن برچوق انهارك صولرينی جمع ايده‌رك، صويی پك زياده‌لشير. منصبنده برچوق قوللره آيريله‌رق، (سالوين) ايرماغيله‌دخی اختلاط ايدر. مجراسی ۵۶۳ كيلومتره طولنده وحوضه‌سی تقريباً ۵۷۰۰۰ مربع كيلومتره وسعتنده‌در. مدوجذرك منصبندن ۳۰۰ كيلومتره يوقاريلره قدر تأثيری اولوب، فيضانندن پك تهلكه‌لی طالغه‌لر حاصل ايدر.

سيتره (Sittra) خطهٔ مصريه‌نك غربی جهتنده‌كی چولده و (سيوه) واحه‌نك ۱۶۵ كيلومتره شرق جنوبيسنده بركوچك كول اولوب، سطحی حذای بحردن ۱۵ يا ۱۷ وبررواتيده ۲۵ متره آشاغی، صويی طوزلی ومع هذا طيور مائيه‌سی پك چوقدر.

سيتقه (Sitka) روسيه دولتی طرفندن ممالك مجتمعه‌يه ترك ايدلمش اولان آمريقای شماليك (آلاسقه) قطعه‌سنك مركزی بر قريه اولوب، (باراناف) آطه‌سنك ساحل غربيسنده و ۵۲ً ۲َ ۵۷° عرض شمالی ايله ۴۵ً ۳۹َ ۱۳۷° طول غربيده واقعدر. يالكز ۳۰۰ اهاليسی اولوب، چام اورمانلريله محاطدر.

سيتنغبورن (Sittingbourne) انكلتره‌نك (كنت) ايالتنده و (مدستون)ك ۱۷ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق (اسوال) نهرينك (ميلتون‌غربيق) قوينده ولوندره‌دن (دووره)يه كيدن دميريول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ۷۸۵۵ اهاليسی، طوغله فابريقه‌لری، حيوانات وحبوبات تجارتی واينجی صيدی واردر.

سيتونيه (Sithonie) سلانيك ولايتنك كسندره قضاسی جنوبنده واقع اوچ اوزون شبه جزيره‌دن اورته‌ده بولنانك اسم قديمی اولوب، كسندره ايله آينوروز كورفزلری آره‌سنده واقعدر.

سيبج جزيرة العربك ساحل جنوبنده واقع شحر خطه‌سنده بر قصبه اولديغی «معجم البلدان»ده مذكوردر.

سيجبرت (Sigebert) فرانق حكمدارلرندن ۲ كشينك اسميدر:

برنجيسی برنجی قلوترك اوچنجی اوغلی اولوب، ۵۶۱ تاريخ ميلاديسنده (مج) ونام ديكرله (اوستراسيا) قرالی اولمش؛ و ۵۶۶ ده آوارلر طرفندن مغلوب واسير اولمش ايسه‌ده، متعاقباً فديهٔ نجاتله قورتلوب، غيابنده مملكتنی ضبط ايتمش اولان (نوستريا) قرالی (شيلپريك)ه اعلان حرب ايده‌رك، اكثر ممالكنی ضبط، وكنديسنی (تورنی)ده محاصره ايتدكدن صكره، (سوآسون)ی ده ضبط ايتمك اوزره ايكن، فردغوند طرفندن ۵۷۵ ده قتل ايتديرلمشدر.

— ايكنجيسی برنجی داغوبرتك اوغلی اولوب، ۶۳۸دن ۶۵۶ تاريخنه‌دك اوستراسياده حكمدارلق ايتمش؛ وامور اداره‌يی (اپسقپوس) (كونيبرت)ه، بعده دوق (آداجيس)ه و نهايت (غريموآلد)ه ترك ايده‌رك، مناسترلر تأسيسيله اوغراشمش ايدی. ايكنجی داغوبرت اسميله براوغلی خلق اولمش ايسه‌ده، مرقوم (غريموآلد) متعاقباً بونی اسقاطله، كندی اوغلی (شيلدبرت)ی اقعاد ايتمشدی. صاحب ترجمه اعزه‌دن معدود اولوب، شباطك برنجی كونی يورطيسی اجرا اولنور.

سيجيسموند (Sigismond) بورغونيه قراللرندن اولوب، ۵۱۶ تاريخ ميلاديسندن ۵۲۴ تاريخنه‌دك حكومت سورمش؛ وآريانوسك مذهبنی تركله، قتوليك مذهبنك نشرينه چاليشمشدر. برشبهه اوزرينه اوغلی (سيجريك)ی احناق ايتديره‌رك، بعده بيكناه اولديغی آكلامغله،

نادم اولوب، بو قباحتی عفو ایتدیرمك ایچون، بنا ایتدیرمش اولدیغی (سنت موریس) مناسترینه قپامش؛ وبعده فرانقلرك هجومنه مقاومت ایچون مناستردن چیقدیغنده، مغلوب واسیر اولوب، اورلیان قرالی (قلودومیر)ه تسلیم اولنمش؛ وبونك طرفندن قتل ایتدیرلمشدر. قتولیكلر عندنده اعزه صره‌سنه چكیرلمشدر.

سیجیسموند (Sigismond) آلمانیا ایمپراطورلرندن اولوب، ١٣٦٦ ده طوغمشدر. ایمپراطور دردنجی (شارل) ایله سیلزه‌لی (آنه)نك اوغلی اولوب، ١٣٧٨ ده ارثاً براندبورغه حاكم اولمش؛ ومجارستان قرالی لوینك قیزی ماریه‌یی تزوج ایدوب، قاش پدرینك وفاتی اوزرینه، ١٣٣٦ ده كوچ حال ایله مجارستانی دخی تحت اداره‌سنه آلمش؛ و ١٣٩٠ ده افلاق و بغدانی و ١٣٩١ ده دخی بوسنه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ١٣٩٦ ده عثمانلیلر طرفندن نیكبولیده مغلوب اولوب، آلتی آی صكره میدانه چیقدیغنده غیابنده مجارستانه انتخاب ایدلمش اولان دردنجی لادیسلاس ایله آوستریالی آلبرته قارشی مخاصماته مجبور اولوب؛ آنجق مجارلرك محبتنی قزانمش اولمغله، مجارستان قراللغنی استرداد ایتمش ایدی. ١٤١٠ ده آلمانیا ایمپراطورلغنه انتخاب اولنه‌رق، اسایشی محافظه ایده‌مامش ایسه‌ده، چهستانده یكی ظهور ایتمش اولان مذهب منازعه‌لرینه ختام ویرمك ایچون، بر مجلس روحانی تشكیل ایده‌رك، مذهب جدیدك مؤسسی اولان (ژان هوس)ی مجلسده مذهبنی مدافعه‌یه دعوت ایتدیكی حالده، علیهنه حكم ایتدیره‌رك، حیاً احراق ایتدیكندن، چهلیلر عصیان ایتمشلردی. فرانسه قرالی آلتنجی شارل ایله انكلتره قرالی بشنجی هنری آره‌سنده‌كی اختلافی برطرف ایتمك ایچون دخی توسط ایتدیكی حالده، خفیاً انكلتره قرالنه یاردیم ایتمشدی. ١٤١٩ ده برادرینك وفاتی اوزرینه چهستان قراللغی دخی كندیسنه قالوب، مرقوم (هوس)ك طرفدارلری كندیسنه قارشی قیام ایتدكلرندن، بونلره برطاقم امتیازات ویرمش ایسه‌ده، بعده كری آلمش ایدی. ١٤٢٧ و ١٤٣٥ ده بوسنه‌ده عثمانلیلره قارشی حرب ایتمش ایسه‌ده، ایكی دفعه‌ده دخی مغلوب اولمشدر. ١٤٣٧ ده وفات ایدوب، یالكز بر قیز براقمغله، دامادی بولنان آوستریالی آلبرت خلف اولمشدر.

سیجیسموند (Sigismond) لهستان قراللرندن دخی بو اسمله بروجه زیر اوچ كشی كلمشدر:

برنجیسی «بیوك» لقبیله ملقب اولوب، ١٥٠٦ تاریخندن ١٥٤٨ سنه‌سنه‌دك حكومت سورمشدر. برنجی آلكساندرك برادری و خلفی اولوب، موقع اقتداره كچدیكنده ٣٩ یاشنده ایدی. (توتونیا) اتفاقی (تورن) متاركه‌سنی قبوله مجبور ایتمش؛ و ١٥٢٢ ده روسلر طرفندن مغلوب اولوب، (اسمولنسك)ی ترکه مجبور اولمش ایدی. بعده قریم تاتارلریله، بغدانلیلرله روسلرله خیلی وقت محاربه ایدوب، ١٥١٤ ده روسلری موسقوه‌یه‌قدر پوسكورتمش؛ و ایستدیكی معاهده‌نی كندیلرینه امضا ایتدیرمش ایدی. لهستانده صنایعك ترقیسنه خدمت ایتمش؛ وشهر وقصبه‌لری تزیین واعمار ایلمش ایدی.

— ایكنجیسی «شانلی» لقبیله ملقب اولوب، برنجینك اوغلیدر. ١٥٢١ ده طوغوب، ١٥٤٨ده تخته كچمش؛ ولیوونیه ولیتوآنیه‌یی ضبط ایدوب، بوندن طولایی كندیسنه اعلان مخاصمات ایدن روسلره قارشی طورمش؛ و پاپا ایله بر ازدواج مسئله‌سندن طولایی آره‌سی بوزوق اولدیغندن، لهستانده پروتستانلغك انتشارینه یاردیم ایتمشدر. بلاولد وفات ایدوب، بونكله (ژاقلون) خاندانی منقرض اولمشدر.

— اوچنجیسی اسوج قرالی اوچنجی ژانك اوغلی اولوب، آنف الترجمه ایكنجی سیجیسموند طاییسی اولمغله، ١٥٨٧ ده لهستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ وبو قراللغه كوزی اولان آوستریا آرشیدوقه‌سنی سیلزیاده مغلوب ایتمش ایدی. ١٥٩٢ ده ارثاً اسوج قراللغنه دخی قونمش ایسه‌ده، ١٦٠٤ ده عمجه‌سی طقوزنجی شارلك دسایسیله حكمدارلغی فوت ایدوب، بوكا بدل (لیوونیه)یی كاملاً ضبط، و ١٦٠٧ دن ١٦٠٩ تاریخنه‌دك روسیه‌نك فسادات داخلیه‌سنه مداخله ایدوب، دوزمه دمتریوسه معاونت ایتمش؛ واوغلی لادیسلاسی ١٦١٠ ده چارلغه انتخاب ایتدیرمش ایسه‌ده، بو موقعده محافظه‌سنه مقتدر اوله‌مامشدی. ١٦١٨ ده روسلردن اسمولنسك و سه‌وریه وچرنیغوفی ضبط ایتدكدن صكره، ٢٠

و ٢١ده عثمانليلرله ايتديكی محاربه‌لرده مغلوب اولمش؛
وبعده اسوج قرالی كوستاو آدولفله ايتديكی محاربه‌ده
دخی منهزم اولوب، (آلتمارق) معاهده‌سنی امضايه
مجبور اولمشدر. ١٦٣٧ده وفات ايدوب، لاديسلاس
وژان قازيمير اسملريله ايكی اوغلی قالمشدر، كه ايكيسی
بربرينی متعاقب لهستان قرالی اولمشلردر.

سيجليه { وعربی صقليه (Sicie وايتاليانجه Sicilia) بحر سفيدك اك بيوك
واك زياده مسكون جزيره‌سی اولوب، ايتاليادن معدود
و ايتاليانك جنوب غربيسنده واقع اولديغی حالده،
قره‌دن ٣١٠٠ متره كنيشلكنده اولان مسينه بوغا-
زيله آيرلمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — سيجليه آطه‌سی
٣٦° ٣٨′ ٢٦″ ايله ٣٨° ١٨′ ٦″ عرض شمالی
و ١٠° ٤′ ٣٩″ ايله ١٣° ١٨′ ٢١″ طول شرقی
آره‌لرنده ممتد اولوب، منتظم برمثلث شكلنده اولديغی
حالده، شمال شرقی كوشه‌سنده (فارو)، غرب كوشه-
سنده (بوئئو) ياخود (ليليبئو)، جنوب كوشه‌سنده‌ده
(پاسارو) برونلری بولنور. اسكی يونانيلر بوجزيره‌يی
«اوچ كوشه‌لی» معناسيله (تريناقريه) تسميه ايتمشلردی.
بو مثلثك اساسی حكمنده اولان ساحل شرقيسی خط
مستقيم اوزره ١٨٨، ساحل شماليسی ٢٩٠ وجنوب
غربی ساحلی ٢٦٧ كيلومتره طولنده‌در. آنجق
كيرنتی وچيقنتيلری داخل حساب اولورسه، عموم
سواحلی ١٠٩٨ كيلومتره طولنده‌در. مساحهٔ
سطحيه‌سی ٢٥٤٦١ وجزاير ملحقه‌سيله برابر ٢٥٧٤٠
مربع كيلومتره‌در. اهاليسی ٣١٨٥٤٧٢ كشی
اولوب، بهر مربع كيلومتره باشنه ١٢٨ كشی دو-
شيور. مركزی ساحل شماليسنك قسم غربيسنده
واقع (پالرمو) شهريدر.

سواحل وجزايری. — هرنه قدر سيجليه آطه‌سی
هر طرفدن آق دكيزله محاط ايسه‌ده، سواحل شما-
ليه‌سنی ايصلاتان قسمنه (تيرنيان)، شرق جهتنده كينه
(يونيان) ياخود يونان دكيزی، جنوب طرفنده كينه
سيجليه ويا آفريقا دكيزی، آطه‌نك منتهای غرب جنو-
بيسيله تونس آره‌سنده كينه‌ده سيجليه بوغازی نامی
ويريليور. سيجليه‌نك اك كوزل سواحلی سواحل
شماليه‌سی اولوب، بو ساحل بونجه ممتد اولان طاغلر
دكيزك ايچنه برطاقم غريب الشكل برونلر وشبه جزيره‌لر
اوزاتمقله، برچوق قويلر و ليمانلر حاصل اولیور.
پالرمونك بولنديغی موقع شماله طوغری اوزانمش
بيوك بر چيقنتی صورتنده اولوب، بونك غرب جهتنده
(قاستلاريه) اسميله بيوك بر كورفز بولنيور. پالرمو
ليمانی پك واسع وصاغلامدر. سيجليه ايله ايتاليا آره-
سنده‌كی بوغازده واقع (مسينه) ليمانی دخی پك
كوزلدر. سواحل شرقيه‌سنده دخی برخيلی كيرنتی
وچيقنتيلر بولنوب، پك هيبتلی بر منظره ابراز ايدن
(اتنه) بركانك آلتنده (آچی رآله) و (قتانيه) ليمانلری
ودها آشاغيده (سيراقوزه) اسكله‌سی بولنيور. جنوب
غربی سواحلی بتون قيالق و اوكی صيغلر وقيالرله
مسدود اولوب، همان هيچ بر صاغلام قويی وليمانی
اولمديغندن، وغرب جهتنده‌كی واسع برونك اوكنده
فرطونه‌لر ومخاطره‌لی آقنتيلر اكسيك اولمديغندن، بو
سواحل سفائن حقنده پك تهلكه‌ليدر.

سيجليه جزيره‌سنه ملحق برطاقم كوچك آطه‌لر
دخی بولنوب، باشليجه‌لری شمال جهتنده‌كی (ليپاری)
ونام ديكرله (ائوليان) آطه‌لريله ساحل غربيسی قار-
شيسنده واقع (اغاده) آطه‌لری وسيجليه‌دن زياده
تونسه قريب اولان (پانتاريه) جزيرهٔ منفرده‌سيدر.

هيئت طبيعيه‌سی، جبال وانهار وكوللری. —
سيجليه‌نك اراضيسی عموميت اوزره عارضه‌لی اولوب،
ايتاليايی طولاً شق ايدن وقالابره‌ده (آسپرومونته)
اسميله اوزانان سلسلهٔ جبال مسينه بوغازينی تشكيل
ايده‌جك صورتده تحت البحر ايندكدن صكره، سيجليه‌ده
يكيدن كسب ارتفاع ايدوب، ابتدا جنوب غربی‌يه
وبعده ساحل شمالی ايله متوازياً غربه طوغری اوزا-
نه‌رق، جزيره‌نك منتهای غربنده واقع ترپانی‌يه قدر
واصل اولور. بو سلسله غرانيت وسائر صخور قديمه‌دن
متشكل اولوب، دكيزه قدر ممتد اولان انكلری دخی
اواضیٔ كلسيه ومرمردن عبارتدر. اك يوكسك محلی
وسطلرنده واقع (بيچو دانتنا) ذروه‌سی اولوب،
١٩٧٥ متره ارتفاعی واردر. مسينه قربنده ارتفاعی
١١٣٠ وترپانی جوارنده ٧٥١ متره‌دن عبارتدر.
بو سلسله‌نك جنوبه طوغری اولان انكلری خيلی
مسافه‌يه قدر ممتد اولور برسطح مائل تشكيل ايتمكله
برابر، سواحل جنوبيه وغربيه‌يه طوغری‌ده برطاقم
قوللر اوزاتيور، كه بونلرك باشليجه‌لری: پاسارو برونه
قدر اوزانه‌رق يونان دكيزی مائله‌سنی آفريقا دكيزی

مائله سندن آیران واك یوكسك محلی ٩٨٥ متره
ارتفاعنده اولان (لاورو) طاغیله پلاتانی ومارساله یه
طوغری ممتد اولانلردر، كه بونلردن برنجیسنك اك
یوكسك محلی اولان (قامارانه) طاغنك ١٠٧٨ متره
ارتفاعی واردر. آنجق سیجیلیه آطه سنك اك مرتفع
واك شایان اهمیت طاغی بوسلسله نك خارجنده اوله رق
ساحل شرقیسنده یوكسلن (اتنا) بركان مشهوریدر، كه
٣٣١٣ متره ارتفاعی اولوب، اتكلری بر سطح مائل
صورتنده ممتد اوله رق، ١٢٠٠ مربع كیلومتره
وسعتنده بر یر ستر ایتدیكی حالده، ینه پك یوكسك
وهیبتلی كورینور. تواریخ مختلفه ده واقع اشتعاللرنده
دوكش اولدیغی لاولرك آقنتیلری فرق اولنور،
ومغاره لری دخی چوقدر. القنطره وسیمتو وادیلریله
محاط اولوب، یالكز غرب شمالی طرفندن ٨٦٠ متره
یوكسك بر بوغاز واسطه سیله جزیره نك اوبر طرفلرینه
كسب ارتباط ایدر.

سیجیلیه نك طاغلری ساحل شمالی قربنده بولنوب،
اوجهتدن اتكلری پك دیك اولدیغندن، تیرنیان
دكیزینه دوكیلن میاه جاریه سی یالكز یاغمور یاغدیغنده
آقان بر طاقم سیللردن عبارت اولوب، بونلرك اك
بیوكلری پالرمو جهتنده كی (سان لئوناردو)، (ربو.
غرانده) و(پولنیه) نهرلریدر. (اتنه) بركانندن هیچ بر
نهر نبعان ایتمیورسه ده، او بر طاقلردن اینن (القنطره)
و(سیمتو) نهرلری بركان مذكورك اتكارینی طولا.
شه‌رق، ساحل شرقیدن یونان دكیزینه دوكیلور.
سیمتونك مجراسی ١١٦ كیلومتره طولنده اولوب،
سالسو، دیتاینو وغورنه لونغه اسملریله اوچ تابعی دخی
واردر. ساحل جنوبیدن آفریقا دكیزینه دوكیلن
انهاری دها چوق اولوب، باشلیجه لری (ترانووه)
قربنده دوكیلن (موراتیو)، بتون جزیره نك اك بیوك
نهری اولان سالچو، پلاتانی و قالتابلوته نهرلریدر.
(بیركی) نهری دخی جزیره نك غربی كوشه سنه واصل
اولوب، اغاد جزایری قارشیسنه دوكیلور. جزیره ده
بولنان برقاچ كول دخی جنوب جهتنده واقع اولوب،
باشلیجه لری: سیراقوزه ایالتنده كی (پانتانو) و(لنتینی)،
(قالتانیزته) ایالتنده كی (پرغوزه)، (قاتانیه) ایالتنده
نفطلی غازلر پوسكورتن (نافتیا) ونام دیكرله (پالیجی)
كوللریدر. اتنا اتكلرنده و جرجنتی ایالتنده بعض
چامور بركانلری بولنیور. میاه معدنیه سی واپلیجه لری
دخی چوق اولوب، باشلیجه لری: مسینه نك جنوبنده كی
(آلی)، قاتانیه قربنده كی (آچیرآله)، تیرنیان دكیزی
ساحلنده كی (ترمینی ایمرسه)، ترمینی قربنده كی (اسقلا.
فانی)، (سجسته) و(شاقه) صولریدر.

اقلیم وهواسی. — سیجیلیه نك هواسی معتدل وپك
لطیف اولوب، قیشین یالكز مرتفع محللرنده قار یاغار.
آنجق یازین بعض دفعه آفریقاده قبله دیدكلری
شرق جنوبی روزكاری اسوب، حرارتی زیاده آرتیرر.
اكثریا میزان الحراره یازین ٣٨ درجه یه قدر چیقوب،
نادراً °٤٨ درجه یه قدر چیقدیغی دخی واردر.
مع هذا مذكور روزكار اسدیكی وقت دخی اوچ كوندن
زیاده سورمز. هواسی عمومیت اوزره صاغلام
ایسه ده، جنوب جهتنده بعض بطاقلقلر بولنوب،
صیتمه یی تولید ایدر. یاغمورلری چوقدر.

محصولات و نباتات وحیواناتیله معادنی. —
هوانك صیجاقلغی ویاغمورلرك كثرتی سیجیلیه ده نباتاتك
فوق العاده نشو ونما بولمسنه مساعد اولوب، اووه لرله
وادیلر و طاغ اتكلرینك آلت طرفلری یاز قیش
ایری یاپراقلی ویوكسك نباتاتله مستوردر. آوروپایه
مخصوص نباتات مختلفه دن بشقه آسیا وآفریقادن نقل
اولنمش خرما، موس، فرنك انجیری وسائر بوقبیلدن
اشجار سیجیلیه نك اكثر طرفلرنده آچیقده یتیشیر.
پاموق وشكر قامشی دخی حاصل اولور. طوپراغی ده
فوق العاده منبت اولمغله، سیجیلیه اسكی زماندن بری
قوه انباتیه سیله ومحصولاتنك كثرتیله مشهور اولوب،
رومالیلر طرفندن بحق ایتالیانك انباری دینلیردی.
او وقتدن بری بر چوق اسباب جزیره نك قوه انباتیه.
سنه خلل كتیره رك، قابلیتی نسبتنده استفاده اولنه ما.
مقده در. مع هذا الیوم اراضیسنك نصفندن زیاده سی
زرع اولنوب، كلیتلی بغدای، آرپه، مصر، كتن،
توتون و سواحل جنوبیه ده پاموق حاصل اولور.
بغدای محصولاتی سنوی بش بچق ملیون هكتولیتره یه
(یعنی یكی قنطاره) قریبدر. آرپه بونك دردده بری
نسبتنده در. باغلری دخی پك چوق اولوب، سنوی
سكز ملیون هكتولیتره یه قریب شراب چیقار. مار.
ساله، سیراقوزه و زوقو شرابلری مشهوردر. باغچه
وبوستانلری دخی چوق اولوب، اون ملیوندن زیاده
پورتقال ولیمون آغاجلری واردر، وسنوی ایكی ملیار
قدر پورتقال ولیمون آلنیر. بادام، انجیر، فستیق،

خروب و زيتون آغاجلرى دخى چوق قدر. زيتونلقلرى تقريباً ١١٥٠٠٠ يكى دونم وسعتنده اولوب، سنوى ٦٦٠٠٠٠ هكتوليتره زيتون ياغى چيقار. اورمانلر وقتيله محافظه اولنه‌ميوب، اتلاف اولنمغله، پك آز اولوب، قلاره‌دن اودون جلبنه احتياج كوريلور. باشليجه اورمانلرى (اتنا) بركانك اتكلرنده وقاتانيه ايله مسينه ايالتلرنده بولنوب، ٦٠٧١٠ يكى دونمه بالغ اولور. جزيره‌نك سائر طرفلرنده‌كى اور. مانلرك مجموعى‌ده بو مقداراك آنجق ايكى مثلنه بالغ اولور. اك كوزل چايرلرى (ترايانى) طرفنده اولوب، آنجق حيوانات يتيشديرلمسنه اهتمام اولنمامغله، صيغير. لرى كوچك، آتلرى پك عادى وقيونلرى قبا بيا. غيليدر. طيور اهليه‌سى دخى آز اولوب، آريلرى چوقدر، وپك مقبول بال چيقار. قتانيه وسيراقوزه‌ده ايپك بوجكى دخى يتيشديريلوب، خيلى ايپك استحصال اولنور. حيوانات وحشيه همان بسبتون مفقوددر. انهار وكوللرده باليق يوق حكمنده ايسه‌ده، سواحلده چوقدر. سواحل جنوبيه‌سنده مرجان دخى چيقار. سه‌ده، ساردنيه و سائر طرفلر مرجانلرندن دون اولوب، مقبول دكلدر.

سيجليه‌ده اهل قرانك آزلغيله اكثر اهالينك قصبه‌لرده ساكن اولمسى، وتارلەلرى يانندە مسكنلرى اولميوب، قصبه‌دن صباح كيده‌رك اقشام دونه‌رك چاليشملرى، بو سببله قصبه‌لردن اوزاق اولان يرلرك معطل براغلمسى، اصول زراعتك پك اسكى طرزده وبيك سنه‌لك آلتلرله اجرا اولنمسى، اكثر اراضينك زادكان واغنيانك چفتلكلرى اولمسيله، بونلر طرفندن التزامه ويريله‌رك، وملتزملر طرفندن پارچه پارچه زراعه التزام ايتديرلمسى، وصاحب اولميان بوملتزملرك اراضينك اصلاحنه چاليشمامرى زراعتك ترقياتنه مانع اولمقده‌در. باغچه‌لر وميوه‌دار آغاجلر يالكز قصبه‌لرك اطرافنده بولنوب، قيرلرده بولنمديغى كبى، اورمانلر دخى اتلاف ايدلمش اولديغندن، اراضينك باشليجه قوۀ انباتيه‌سنى موجب اولان ياغمورلر دخى كيتدكجه كسب ندرت ايدوب، رطوبت آزالمقده‌در.

سيجليه‌ده پك چوق كوكورد بولنوب، قتانيه، قالتانيزته، جرجنتى و پالرمو ايالتلرنده ٣٢٨٠٠٠ طونيلاته قدر كوكورد چيقار، و ٢٦٠٠٠ قدر عمله بو ايشده چاليشديريلير. تباشير و قيا طوزى ايله مرمر اوجاقلرى دخى بولنور. سواحل جنوبيه وغربيه‌سنده كليتلى دكز طوزى دخى چيقار. ليپارى آطه‌لرنده سونكر طاشيله بوراقس بولنور. سائر معادنى يوق كبيدر.

اهاليسى، جنسيت ولسان ومذهبلرى. — سيجليه. ليلر بو كونكى كونده ايتاليان اولوب، ايتاليانجه‌نك بر نوع مخصوصيله متكلم ايسه‌لرده، اسكيدن برى جزيره‌ده حكم سورمش اولان اقوام واجناس مختلفه احفادندن مركب بر خليطه حكمنده بولندقلرندن، كرك سيماجه وكرك اخلاق وعاداتجه سائر ايتاليانلردن آز چوق فرقليدرلر. جزيره‌نك اك اسكى اهاليسى (سيقان) تسميه اولنان و (ايبر) لر و (ليغور) لرله قرابتلرى مظنون اولان بر قوم اولوب، ازمنۀ قديمه‌ده قرتاجليلر جزيره‌يى ضبط ايله بعض طرفلرنده توطن ايتدكلرى كبى، يونانيلر دخى جزيره‌نك سواحلنده بر طاقم مهجرلر وجمهوريتلر تأسيس ايده‌رك، اهالئ اصليه‌يى ايچ طرفلره سورمشلردى. بعده روماليلر سيجليه‌يه مالك اولوب، بونلر دخى مذكور اوچ قومه قاريشمش؛ وآنجق يونان جنسيت ولسانى غلبه چالمش ايدى. نهايت سيجليه كاملاً اهل اسلامك ضبطنه كچوب، عربلر هر طرفنه صوقلمش اولمغله، لسان عربى لسان محلى حكمنه كچوب، سائر لسانلرى اونوتديرمق درجه‌سنه كلمشيدى. حكومت اسلاميه زماننده جزيره‌نك اهاليسى ٢٧٧٢٤٩٠ كشى‌يه بالغ اولوب، ١٥٦٧٠٩٠ ى يعنى تقريباً بشده اوچى مسلم ايدى. حكومت اسلاميه‌نك سقوطندن صكره دخى خيلى وقت لسان عربى سيجليه‌نك لسان محلى واديبى حالنده قالوب، سراى وكليسا كبى ابنيۀ عموميه‌نك يازيلرى خط عربى ايله حك اولنوردى. او صره‌ده جزيره‌ده حكم سورن نورماندلر واوندن صكره دخول ايدن فرانسزلر، اسپانيوللر، آلمانلر ونهايت لومباردلر دخى كندى لسان وعادتلرينى ادخال ايده‌رك، مرور زمانله يونان وعرب لسانلرى اونودلمش؛ واقوام مذكوره‌نك سويلدكلرى غلط بر لاتينجه غلبه چالوب، ايتاليا ايله اولان مناسباتى بولسانك كيتدكجه ايتاليانجه‌يه تقربنى موجب اولمشدر. اليوم سويلدكلرى لسان فصيح ومقبول اوليوب، ادبياتده طوسقانه ايتاليانجه. سنى استعماله مجبور درلر. سيمالرنده يونان و عرب چهره‌سى آثارى نماياندر. الحاصل سيجليه‌يه اسكيدنى

بری داخل اولان اقوام مختلفه قاریشـوب، بر خلیطه تشکیل ایتـدکلری حالده، یالکز آرناؤدلغك قسمی صره‌سـنده اورایه هجرت ایتمش اولان آرناؤدلر کندی لسـانلرینی و اکثریت اوزره اورتودوقس مذهبی محافظه ایتمشـلردر. بونلر سیجلیـه‌ده قلابره‌دن دها جمیتلی اولوب، علی الخصـوص پالرمو جهتنـده مسـتقل قریه‌لر تشکیل ایتمشـلردر. ۲۰۰ ۰۰۰ نفوسـدن زیاده اولدقلری تخمین اولنیور. بونلردن بشقه عموم سیجلیه‌لیلر ایتالیان وقتولیکدر.

صنایع وتجـارت ومعارفی، وسـائط اختلاطی، لیمانلری. — صـنایع سیجلیه‌ده الیوم پك کری اولوب، پالرمو ومسـینه‌ده بولنان بعض ایپك منسوجات فابریقه‌لریله ینه مسینه‌ده وقتانیه‌ده بولنان برطاقم بوك وکتن وپاموق منسوجات دستکاهلری وقتانیه‌ده‌کی ابریشیم فابریقه‌لریله مسینه‌ده بولنان شکر تصفیه خانه‌لری وپالرمو ومسـینه وقتانیه‌ده میری‌یه عائد اولان توتون فابریقه‌لری استثنا اولنورسه، جزیره‌ده اصل صنایعه متعلق تعداده شـایان مؤسـسات بولنمیوب، سـائر صنایع محصولات ارضیه‌نك استحضارندن ومثلا زیتون یاغی وشراب وچیچك صویی ولیمون طوزی استحصالندن عبارتدر. تجارتی خیلی ایشلك ایسـه‌ده، اك بیوك تاجرلری انکلیز، آلمان واسـویچره‌لی اوله‌رق اجنبیدر. محصـولات ارضیه‌دن وکوکورد ومرمر وسائره‌دن عبارت اولان اخراجات سنویه‌سی آشاغی یوقاری ۱۲۰ ملیون فرانق قیمتنده و باشلیجه معمولات صناعیه ایله بهاراتدن و سائر اقالیم حاره محصولاتندن عبارت اولان ادخالاتی ۱۰۰ ملیون فرانقدن آشاغی برقیمتده‌در. تجـارت اك زیاده انکلتره ایله اجرا اولنور. باشلیجه اسکه‌لری: پالرمو، مسـینه، قتانیـه، سیراقوزه، جرجنتی، مارسـاله وترایانیدر. سیجلیه‌لیلرك سفائن تجاریه‌سی مجموعی ۵۶ ۳۱۶ طونیلاته استیعابنده و ۲۱ ۷۰۱ بیکیر قوتنده اوله‌رق ۸۴ واپور ایله ۶۴ ۲۸۷ طونیـلاته اسـتیعابنده ۴۳۱۳ یلکن کمیسندن عبارتدر. ایتالیانك اتحادی تاریخنه‌دك سیجلیه‌نك دکیزدن بشـقه طرق اختلاطی اولمیوب، قره‌ده‌کی یوللری آنجق استرلر ایشلیه‌جك صورتده ایدی. شمدیکی حالده دخی طرق ومعابری پك کری ایسـه‌ده، او وقتدن بری برقاچ دمیر یول خطی تمدید اولنمشدر. بونلرك بری مسینه‌دن ساحل شرقی بویجه قتانیه وسیراقوزه وتونویه واصل اولور. بری قتانیه‌دن آطه‌نك اورته‌سندن وقالتانیزته شهرندن کچه‌رك، بعده فرجنتی‌یه قدر جنوبه طوغری بر قول اوزاتدقدن صکره، شماله دونوب ساحل شمالی‌یه واصل اولور؛ وپالرمودن مسینه‌یه طوغری سـاحل شمالی بویجه دردست تمدید اولان خطه اولاشیر. بوساحل خطی پالرمودن غربه طوغری اوزانوب، قاستلاماره‌یه واصل اولنجه، قره ایچنده جنوبه طوغری دونه‌رك، (قاستلورانو)یه واورادن جنوب غربی ساحلنه وصول ایله، سـاحل مذکوری تعقیب ایدمرك، (ترایانی) اسکه‌سنه واصل اولور. بو خطلرك مجموعی ۱۰۳۷ کیلومتره‌یه بالغ اولور. اسکه‌لری آره‌سنده منتظم صورتده ایشلر واپورلری اولوب، پالرمو ومسـینه‌یه پك چوق واپورلر اوغرار؛ وناپولی ایله مسینه آره‌سنده هر کون واپور کیدوب کلیر.

معارفی هنوز کری ایسه‌ده پالرمو و مسینه وقتانیه‌ده ۳ دار الفنونی، ۱۹ مکتب اعـدادیسی، ۶۷ رشـدیه‌سی، ۴۶ مکتب صنایعی، ۶ صنایع جمعیتی، ۱۳ دار المعلمینی و۱۶۱۸ مکاتب ابتدائیه‌سی واردر. بوندن بشـقه پالرمو، قتانیه، ترایانی و ریپوستوده تجارت بحریه مکتبلری، قالتانیزته‌ده برمهندس مکتبی، قتانیه‌ده بر باغجیلق مکتبی، جرجنتیده برصنایع مکتبی وسـائر خصوصی مکاتبیله مسـینه‌ده بر حربیه مکتبی وپالرموده بر موزیقه مکتبی واردر.

تقسیمات ملکیه‌سی، باشلیجه شهر وقصبه‌لری. — سیجلیه جزیره‌سی ایتالیا قراللغنك برقسمی اولوب، بر کونه امتیازی حائز اولمقسزین، ۷ ایالته وهربر ایالت برقاچ قضـا وناحیه‌یه منقسمدر. مذکور ۷ ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی و اهالیسـیله حاوی اولدقلری قضا وناحیه‌لرینك مقداری بروجه زیردر:

ایالت	مربع کیلومتره	نفوس	قضا	ناحیه
پالرمو	۵ ۱۴۲	۷۸۲ ۶۴۸	۴	۷۶
ترایانی	۲ ۴۰۸	۳۳۸ ۵۸۸	۳	۲۰
جرجنتی	۳ ۰۱۹	۳۳۵ ۴۳۳	۳	۴۱
قالتانیزته	۵ ۲۸۹	۳۰۴ ۴۴۴	۳	۲۸
سیراقوزه	۳ ۷۲۹	۳۹۰ ۳۶۸	۳	۳۲
قتانیه	۴ ۹۴۸	۶۳۳ ۲۴۹	۴	۶۳
مسینه	۳ ۲۲۷	۵۰۰ ۷۴۲	۴	۹۷
جمعاً	۲۵ ۷۹۸	۳ ۲۸۵ ۴۷۶	۲۴	۳۵۷

باشلیجه شهر و قصبه‌لریله مقدار نفوسلری دخی بر وجه آتیدر :

پالرمو	٢٦٧ ٤١٦	راغوزه	٢٤ ٣٤١
مسینه	١٤٢ ٠٠٠	ترمینی	٢٣ ١٤٨
قتانیه	١٠٩ ٦٨٧	آچیرآله	٣٨ ٥٤٧
مودیقه	٤١ ٢٣١	وتوریه	٢٣ ٨٨٩
آلقامو	٣٧ ٦٩٧	پارتینیقو	٢١ ٥٢٤
تراپانی	٤٤ ٧٩٠	مارساله	٤٠ ٢٥١
قالتانیز٘ته	٣٣ ٩٣٢	سیراقوزه	٢٧ ٠٠٠
قالتاجیرونه	٣٢ ٣٢٣		

١٤ محکمهٔ ابتدائیه‌سی، ٣ محکمهٔ استینافی وپالرموده بر محکمهٔ تمییزی واردر . ٣٦٦ پوسته‌خانه‌سی و ٣٧٩ تلغرافخانه‌سی اولوب ، بونلردن ١١٢ سی دمیر یول اداره‌لرینه عائددر .

احوال تاریخیه‌سی . — سیجلیه جزیره‌سی یك اسکی زمانلرده اسپانیادن کلمه (سیقان) وایتالیادن کچمه (سیقول) یاخود پلاسغ قوملریله مسکون اولوب ، یك معین اولمیان اسکی بر زمانده فنیکه‌لیلر ساحل شمالیسنده (سولونتوم) و (سجسته) شهرلرینی تأسیس ایده‌رك ، برمعبر ایدنمشلردی . بعده میلاد عیسی (عم) دن ٨٠٠ سنه اول یونانیلر (آتنه) اتکنده (ناقسوس) شهرینی ، و ٦٥ سنه صکره (سیراقوزه)یی ودها صکره (هیمره) ، (آغریجنته) وسائر معموره‌لر بنا ایتمشلر ؛ وبونلرك هر بری مستقل بر حکومت صورتنه کیرمش ایدی . سیجلیه سواحلنده تشکل ایتمش اولان بو کوچك یونان حکومتلری متمادیاً بینلرنده محاربه‌ده بولنوب ، اکثریا ضعیفلری خارجدن استمداده مجبور اولدقلرندن ، بو وجهله امداده دعوت اولنان قارتاجلیلر قبل المیلاد ٤١٢ تاریخنده جزیره‌نك غرب جهتنی وکیده‌رك هر طرفنی ضبط ایتمشلرسه‌ده ، بونلره رومالیلر آره‌سنده وقوع بولان (پونیق) محاربه‌لرنده یعنی قبل المیلاد ٢٤١ و ٢١٢ تاریخلرنده رومالیلر سیجلیه‌یی ضبط ایتمشلردی . او وقتدن سیجلیه روما دولتنك بر ایالتی حکمنه کچوب ، رومادە صرف اولنان بغدای بو آطه‌دن جلب اولنوردی . میلادك ٤٤٠ تاریخنده (واندال)لر و ٤٩٣ ده (غوت)لر طرفندن ضبط اولنوب ، ٥٣٥ ده (بلزار) طرفندن استخلاص، وشرق ایمپراطورلغنه الحاق اولنمشدی . یدنجی قرن میلادیده آفریقانك اقطار شمالیه‌سنی فتح ایتمکده اولان غزاة مسلمین دفعاتله سیجلیه‌یه هجوم وتجاوز ایتمکه باشلایوب، نهایت ٢١٢ تاریخ هجریسنده خلافت عباسیه جانبندن افریقیه والیسی بولنان بنی اغلبدن زیادة الله طرفندن (اسعد بن الفرات) قیادتیله بر سریه کوندریله‌رك ، سیجلیه‌نك بر قاچ شهر وقلعه‌سنی ضبط ایتمش؛ ومتعاقباً فوجافوج امداد کوندریله‌رك ، ٢٢٠ تاریخنده‌ك جزیره‌نك اکثر طرفلری فتح ، و (ابو الاغلب ابراهیم بن عبدالله) صقلیه امیری نصب اولنمشدی. رومله محاربه‌لر دها خیلی وقت دوام ایدوب ، بنی اغلب امراسی صقلیه‌یه چوق اهمیت ویرر، واکثریا کندی خاندانلرندن امرا نصب ایدرلردی . نهایت افریقیه فاطمیلرك الینه کچدیکندن ، بالطبع سیجلیه دخی بونلره تابع اولوب، ٢٩٧ ده عبدالله مهدی طرفندن صقلیه امارتنه حسن بن احمد بن ابی خنزیر نصب اولنمشدی. ٣٣٥ تاریخنده‌ك برقاچ امیر دکیشوب، نهایت تاریخ مذکورده (حسن بن علی بن ابی الحسن الکلبی) نصب اولنمغله ، بونك نسلی (بنی کلب) عنوانیله ٤٦٤ تاریخنده‌ك حکم سورمشلردر. تاریخ مذکورده (روجر)ك قوماندەسیله نورماندلر هجوم ایدوب، جزیره‌یی ضبط ایتمشلر، وروجر سیجلیه بیوك قونتی عنوانی آلمش ایدی . مرقوم روجر اهل اسلامی جزیره‌دن اخراج ایتمك طریقنه کیتمیوب، بونلرك علوم و معارف و صنایعندن استفاده ایتمك ایچون، بالعکس تلطیف وجزیره‌ده قالمغه تشویق ایلمشدی. حتی صرف اهل اسلامدن مرکب برصنف عسکر ترتیب ایتمش ؛ واوغلی ایکنجی روجر دخی بو مسلکده دوام ایله ، علمای اسلامه نافع کتابلر یازدیروب، ازآن جمله مشاهیر جغرافیوندن شریف ادریسی‌یی کندی سراینه آلەرق، «نزهة المشتاق فی اختراق الآفاق» کتاب شهیرینی یازدیرمش ، وکومشدن جسیم برکرهٔ مصنعه یاپدیرمش ایدی. مرقوم ایکنجی روجر ناپولی طرفنی دخی ضبط ایله «سیجلیتین» اسمیله شهرت بولان دولتی تأسیس ایلمشدر. روجرك ١١٩٤ تاریخ میلادیسنده ذکور نسلی قالمامغله ، وارثه بولنان (قونستانسه)نك آلمانیا ایمپراطوری هنری‌یه وارمش اولمسی مناسبتیله ، سیجلیه (هوهنستوفن) خاندانته کچوب، آلمان پرنسلری بر خیلی وقت پاپالره و آنژو پرنسلرینه قارشی طوردقدن

صکره، نهایت بونلرك اخیری اولان (قونرادن) ۱۲۶۶ده موقع اقتداردن دوشمکله، (آنژ) پرنسلری حکم سورمکه باشلامشلرسه‌ده، فرانسزلر اهالئ جزیره‌یی تحقیر ایتدکلرندن، ۱۲۸۲ تاریخنده پاسقالیه کونی ایکندی آینی اثناسنده اهل جزیره قالقوب، بتون فرانسزلری قتل ایتمکله، آنژو خاندانی یالکز ناپولی جهتنی محافظه ایدوب، سیچلیه آراغون قرالنك ضبطنه کچمش؛ وآراغون قراللرندن بشنجی آلفونس ۱۴۳۵ تاریخنده ناپولی جهتنی دخی ضبط ایله، یکیدن سیچلیه‌نین حکومتنی تشکیل ایلمش ایسه‌ده، بونك وفاتنده ۱۴۵۸ده بو ایکی بر یکیدن آیریلوب، آراغون خاندانك نامشروع بر شعبه‌سی ناپولیده، واصل شعبهٔ مشروعه سیچلیه‌ده حکم سورمکه باشلامش؛ و۱۵۰۴ده قتولیك فردیناند یکیدن ایکی مملکتی برلشدیره‌رك، بونك وقیزی دلی ژانه‌نك وفاتندن صکره اسپانیا ایله آوستریا خاندانلری برلشمکله، سیچلیه‌نین دخی بو دولته تابع اولوب، ۱۷۱۳ده اوترخت معاهده‌سیله سیچلیه (ساووآ) دوقه‌سی ویقتور آمده‌یه ترك اولنمش؛ و۱۷۲۰ده مشارالیه ساردنیه ایله مبادله ایدوب، سیچلیه یکیدن ناپولی ایله بالتوحید، ۱۷۲۱ده آوستریانك وبعده ۱۷۳۵ده اسپانیاده حکومت سورن بوربون خاندانك برشعبه‌سنه ویرلمش ایدی. ۱۸۰۶ تاریخنه‌دك سیچلیه وناپولی بوربون خاندانده قالوب، تاریخ مذکوردن ۱۸۰۸ سنه‌سنه‌دك بیوك بوناپارتك برادری (ژوزف) وبعده قاینی (مورات) ناپولی قرالی اولمغله، سیچلیه ینه بور-بون خاندانه منسوب و دردنجی فردیناندك تحت حکومتنده قالمش؛ و۱۸۱۵ده ناپولی‌یی دخی الحاق ایلدی؛ وبونك اوزرینه ۱۸۲۰ده ناپولی و پالرموده قاریشقلق وقوع بولوب، آنجق آوستریانك مداخله‌سیله تسکین اولنه بیلمش ایدی. برنجی فرانسوآ و ایکنجی فردیناند آوستریانك حمایه‌سنه طیانه‌رق، او قدر مظالم اجرا ایتمش؛ وعمو-مك او قدر کینی قزانمشلر ایدی، که ۱۸۶۰ تاریخنده خلفلری ایکنجی فرانسوآ ناپولیدن اخراج اولندقده، هیچ بر طرفداری ظهور ایتمه‌مشدی. تاریخ مذکورده غاریبالدی ۷۰۰۰ کشی ایله سیچلیه‌یه داخل اولوب، بتون اهالی کندیسنه الحاق ایتمکله، سیچلیه‌یی وناپولی -حه‌لرینی دخی یکی تشکیل ایدن ایتالیا قراللغنه ضم ایتمشدر.

سیچلیه‌ده حکم سورن حکمدارلر وسائر حاکملرله تاریخ جلوس ویا ابتدای حکومتلری بر وجه آتیدر:

یونانی کوچك حکمدارلقلرله			
قارتاجلیلر و رومالیلر	الی	۲۱۲	قبل المیلاد
روما حکومتی		۲۱۲	«
واندالرك استیلاسی		٤٤٠	بعد المیلاد
غوتلرك «		٤۹۳	«
روم ایمپراطورلرینك حکمی آلتنه کچمسی		٥۳٤	«
بنی اغلب طرفندن خلافت عباسیه‌یه الحاقی		۸۲۷	(۲۱۲ هجری)
فاطمیونك اداره‌سنه کچمسی	—	۲۹۷	«
کلیبون امراسنك ابتدای حکومتی	—	۳۳٥	«

(نورماند خاندانی)

برنجی روجر (سیچلیه بیوك قونتی)	۱۰۵۸		
ایکنجی روجر «	۱۱۰٥		
« (سیچلیه قرالی)	۱۱۳۰		
برنجی کویوم «	۱۱٥٤		
ایکنجی کویوم «	۱۱٦٦		
قونستانسه «	۱۱۸۹		
زوربا تانقرو واوچنجی کویوم	۱۱۸۹	الی	۱۱۹٤

(هوهنستوفن خاندانی)

آلتنجی هنری (قونستانسه‌نك زوجی)	۱۱۹٤		
برنجی فردریق	۱۱۹۷		
قونراد	۱۲٥۰		
قونرادن	۱۲٥٤	«	۱۲٦۸
زوربا منفروآ	۱۲٥۸	«	۱۲٦٦

(آنژو خاندانی)

برنجی شارل (سیچلیتین قرالی)	۱۲٦٦	«	۱۲۸۲
ژاق	۱۲۸٥		
برنجی فردریق	۱۲۹٦		
ایکنجی پترو	۱۳۳۷		
لویی	۱۳٤۲		
ایکنجی فردریق	۱۳٥٥		
ماریه	۱۳۷۷	«	۱٤۰۲
پترو (ماریه‌نك جدی)	۱۳۷۷	«	۱۳۸۲
برنجی مارتن (ماریه‌نك زوجی)	۱۳۹۱		
« (قرال)	۱٤۰۲		
ایکنجی مارتن	۱٤۰۹		
برنجی فردیناند	۱٤۱۰		
برنجی آلفونس	۱٤۱٦	«	۱٤۳٥
« (سیچلیتن قرالی)	۱٤۳٥	«	۱٤۳۸
آراغونلی ژان (یالکز سیچلیه)	۱٤٥۸		
اوچنجی فردیناند قتولیك	۱٤۷۹		
« (سیچلیتین قرالی)	۱٥۰٤		

(اسپانیا و آوستریا خاندانی)

شارل کینت	١٥١٦
برنجی فیلیپ (اسپانیاده ایکنجی)	١٥٥٦
ایکنجی » (اسپانیاده اوچنجی)	١٥٩٨
اوچنجی » (اسپانیاده دردنجی)	١٦٢٣
بوربونلی دردنجی فیلیپ (اسپانیاده بشنجی)	١٧٠٠
آوستریالی شارل (بعده ایمپراطور)	١٧٠٧

(ساووآ خاندانی)

ویقتور آمده (یالکز سیچیلیه)	١٧١٣ الی ١٧٢١

(ینه اسپانیا خاندانی)

دردنجی شارل (اسپانیاده اوچنجی)	١٧٣٥
بوربونلی دردنجی فردیناند	١٧٥٩
برنجی فرانسوآ	١٨٢٥
ایکنجی فردیناند	١٨٣٠
ایکنجی فرانسوآ	١٨٥٠
ایتالیا قراللغنه الحاق	١٨٦١

سیحان { آناطولیده بر ایرماقدر، که سیواس ولایت وسنجاغنك عزیزیه قضاسنده خنزیر طاغنك شرق اتکلرندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان، وقوزان طاغیله بیك بوغاز طاغی آره‌سنده شایان تصویر بر وادینك ایچندن مرور ایده‌رك، آطنه ولایتنك قوزان سنجاغنه کیرر؛ وبو سنجاقده صاغدن مذکور قوزان طاغندن اینن برطاقم دره‌لرك صولرینی آلدقدن صکره، نفس آطنه سنجاغنه کیرنجه، ینه صاغدن ینه عزیزیه قضاسنده نبعان ایدن وقوزان طاغنك آرقه‌سندن طولاشه‌رق بو طاغك بر بوغازندن کچن (زمنتی) چایی و نام دیکرله قزیل ایرماغی ودها آشاغیده (قورشون صو) وچکیدی آلدقدن صکره، آطنه شهری ایچندن کچر؛ وچقور اووه‌ده جیحان مجراسنك غرب جهتنده غرب جنوبی‌یه طوغری بك طولاشیقلی بر بتاقده جریان ایده‌رك، طرسوس چایی منصبنك شرق طرفنده آق دکیزه دوکیلور. منصبنده دکیزه کیده‌مش بر دیل تشکیل ایدوب، بو دیل سنه‌ده ایکی متره مقداری اوزامقده در. مجراسی تقریباً ٤٥٠ کیلومتره اوزونلغنده اولوب، آطنه‌یه قدر اولان قسم اسفلی سیر سفائنه صالح ایسه‌ده، منصبنده‌کی قوم سدی بیوجك کیلرك کیرمسنه مانع اولوب، یالکز کوچکلری ایشلیه‌بیلیور. حوضه‌سی تخمیناً ٢٢٤٠٠ مربع کیلومتره وحدوسطی اوزره ثانیه‌ده دوکدیکی صو ٢٥٠ مکعب متره‌در. طرسوس چایی دخی وقتیله سیحانه دوکلمکده ایکن، بعده طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکلمکه باشلامشدر. آطنه ولایتنده جریان ایدن اشبو سیحان و جیحان نهرلرینه ویریلان اسملر ماوراء النهرده‌کی مشهور سیحون وجیحون نهرلرندن مأخوذ اولسه کرکدر. سیحانك اسم قدیم یونانیسی (ساروس) در.

سیحون { آسیای وسطینك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، فرغانه اووه‌سنده برلشن ایکی بیوك نهردن تشکل ایدیور. بونلرك بری واك اوزونی اولان (نارین) نهری ماوراء النهرده روسلرك (سمیرچی) تسمیه ایتدکلری ایالتده وچین حدودی قربنده اوله‌رق (ایصیق کول)ك جنوبنده واقع الاطاغدن نبعانله، ٣٠٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان بر وادیده وصرب بوغازلرك ایچندن غربه طوغری جریان ایده‌رك، وصاغ و صولدن بر طاقم چایلر آلوب، آز مسافه‌ده بك آشاغی اینمکله، بر طاقم سرعتلی جریانلر وشلاله‌لر تشکیل ایلیه‌رك، فرغانه ایالتنه دخول ایله، جنوب غربی‌یه طوغری دونر؛ وتقریباً ٧٢٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، فرغانه اووه‌سنه دوشوب، (نمنکان) شهری قربنده شرقدن کلن (قره دریا) ایله برلشه‌رك، (سیحون) نامنی آلیر. بو ملتقاسندن یوقاری (نارین)ك وسعتی آشاغی یوقاری ٥٠ متره و درینلکی ١ ایله ٣ متره آره‌سنده‌در. قره دریا ایسه، فرغانه خطه‌سنك شرق جهتندن احاطه ایدن طاغلردن اینن بر چوق چایلردن بالتشکل، غایتله منبت ومعمور بر اووه‌یی بر چوق جداول طبیعیه وصنعیه ایله بعدالارواء (نارین) نهریله برلشیر. قره دریایه دوکلمك اوزره الا طاغدن وزرافشان طاغنك شمالی اتکلرندن اینن آق بوغا، قزغان، اسفیرام، شاه مردان، سوخ، اسفره چایلریله سائر چایلرك دخی صولری بر چوق جدوللره تقسیم ایدیله‌رك، کچدکلری یرلری زمرد آسا باغچه‌لره چویررلر. نارین ایله قره دریانك اجتماعندن صکره (سیحون) ایرماغی غربه، بعده غرب جنوبی‌یه، صکره ینه غربه ونهایت غرب شمالی‌یه طوغری بك طولاشیقلی بر بتاقده واووه ایچنده آقه‌رق، خجند قصبه‌سنه قدر اولان قسمنده صاغ وصولدن دها بر قاچ تابعی وار

ايسه‌ده، صولدن كلنلرى يولده سقى اراضى ايله اتلاف
اولنوب، نادراً ايرماغه واصل اوله‌قلرندن، وايرماغك
يتاغى درين اولوب، صويندن استفاده اولنمديغندن،
مجراسنك صول طرفى چول حالنه كچوب، صاغ طر-
فنده ايسه طاغلر دها يقين اولمغله، تابعلرى ايرماغه
قدر واصل اولوب، اطرافى احيا ايدر. خجند قربنده
مجراسنده برطاقم ايرى قيالر بولنوب، صول طرفنده
وقتيله كول اولديغى آكلاشيلان و ٢٠٠ كيلومتره‌لك
محلده ممتد اولان (طوزخانه) اسميله بربيوك بطاقلق
بولنيور. بو مسافه‌ده صاغدن (انكرن) و (چناز)
قصبه‌سنده طاشكند قربندن كچن (چرچك) وبعده
(كلس) نهرلرينى آلير. دها آشاغيده وقتيله غربه
طوغرى جرياناله جيحونه منصب اولديغى كوسترر
يتاغى حالا بللى اولديغى حالده، شمدى بويتاغى تركله،
شماله طوغرى آقه‌رق، او قزيل قوم اسميله معروف
وخيوه‌يه و خوارزم كولنه‌دك ممتد اولان واسع
چولى صولنده براقه‌رق، و بعده ينه غرب شماليه
طوغرى دونه‌رك، آرال كولنه يعنى بحر خوارزمه
منصب اولنجه‌يه قدر بو استقامتى محافظه ايدر. شماله
طوغرى اولان جرياننده صاغدن (آريس) نهرينى
دخى آلوب، اورادن آشاغى ايكى طرفى دخى چول حا-
لنده اولمغله، هيچ برتابعى يوقدر. حتى وقتيله سيحونه
دوكلدكلرى آكلاشيلان ومذكور (ايصيق كول) ك
آياغى حكمنده اولان (چو) نهريله شمالدن كلن صا-
رى صو دخى (آق قوم) چولنده (آجى كول) اسميله
بركول تشكيل ايده‌رك، صولرى سيحونه واصل او-
له‌ماز. سيحون يتاغنك قسم اسفلى آز درين اولوب،
بعض يرلرنده وسعتى بر قاچ كيلومتره‌يه بالغ اولور،
ودرينلكى بك آزاليرى؛ على الخصوص فيضانى زماننده
صولرى اطرافه يابيلوب، واسع بر طاقم بطاقلقلر
تشكيل ايدر. روسلرك (پرووسق) اسميله يابمش
اولدقلرى قلعه‌ده (يمان دريا) و (قره اوزياق)
اسملريله ايكى قوله آيريلوب، برنجيسى برطاقم قوم سد-
لريله مسدود وايكنجيسى بر طاقم قامشلقلرى حاوى
اولمغله، ايكيسنك‌ده درينلكى بك آز اولوب، بو حال
سيحونك سير سفائنه صالح اولمسنه مانعدر. بو ايكى
قول برلشدكدن صكره، نهر بيوجك سفائنك دخى
سيرينه كسب صلاحيت ايديورسه‌ده، منصبنده يكيدن
اوچ قوله آيريلوب، ايكيسى قوم سدلريله مسدود
اولدقلرى حالده، يالكز اورته‌ده‌كى قول كوچك سفا-
ئنك كيرمسنه مساعددر. سيحونك قوللرى دائمى
اولميوب، بعض دفعه بر قول آيريله‌رق، سنه‌لرجه
آقدقدن صكره، يتاغنك مبدئى قومله سد اولنمغله،
يكيدن قورور. بوقوللرك حصولنه قيرغيزلرك وسائر
او جوارلرده‌كى اهالينك حفر ايتدكلرى خندقلر
دخى سببيت ويريور. مجراى اسفلنك صول طرفى
قوملق ايسه‌ده، صاغ طرفى اوزون اوتلرله وبعض
چاليلرله مستور اولوب، ايرماغك صوييله سقى اولنجه،
بك منبت اولور. حتى بو يرلرك وقتيله بك معمور
بولندقلرينه دلالت ايده‌جك بر چوق شهر و قصبه
ويرانه‌لرى بولنيور. قيرغيزلرك اوته‌دن برى سيحونده
بعض قايقلرى و سازدن صاللرى اولوب، روسلر
آلتى دوز بر طاقم كوچك واپورلر دخى ايشلتيور-
لرسه‌ده، اكثريا بونلر آدملرى طاشيميوب، آدملر
واپورلرى طاشيدقلرندن، بو واپورلر تجارته يارا-
ميوب، يالكز عسكرى ايشلرنده استعمال اولنورلر.
نارين ايله قره دريانك اجتماعندن منصبنه قدر سيحونك
مجراسى تقريباً ١٤٠٠ ونارين مجراسيله برابر ٢١٠٠
كيلومتره طولنده اولوب، منصبنده صو اولچلمه‌مش
ايسه‌ده، (پرووسق) قلعه‌سنده قورالقلق زماننده
٨٨٥ و فيضاننده بونك اوچ مثلى مكعب متره صو
دوكلديكى معلومدر. شو قدر واركه اورادن آشاغى
نهر بر طاقم سازلقلرده و بطاقلقلرده خيلى تبخر
ايتديكندن، بحر خوارزمه انصباننده صوبى بوندن
دها آز اولديغى آكلاشيليور. مجراسنك آشاغى
طرفى سنه‌ده اوچ درت ودها يوقاريلرى ايكى اوچ
آى منجمد حالده بولنيور.

يونان قديم مؤلفلرندن (هرودوت) تاريخنده
و (استرابون) جغرافياسنده (ياقسارتيس) اسميله
سيحونى ذكر ايدوب، بحر خزره منصب اولديغنى
زعم ايتمشلر؛ وجغرافيون اسلام سيحون و جيحونى
مكمل صورتده تعريف ايتدكلرى حالده، آو-
روپاليلر يقين وقتلره كلنجه‌يه قدر ينه هرودوت
و استرابونك خطاسنده ثابت قدم قالوب، نهايت
روسلرك كشفيات اخيره‌سى جغرافيون اسلامك
تعريفاتيله تطبيق ايده‌رك، حقيقت حالى آكلامشلردر.
جيحونه شمدى (آمودريا) ديدكلرى كبى، سيحونه
دخى (سيردريا) نامى ويريله‌رك، سيحون اسمى

استعمال اولنمامغه باشلامشدر. روسلر بو نهرك اسم
جديديني خجنددن اعتباراً مجراسنك ايكي طرفنده
بولنان وتركستانك بيوك برقسمندن عبارت اولان
واسع براياالته دخي ويرمشلردر، كه مركزي بتون
تركستانك دخي مركزي اولان طاشكند شهريدر.
[«سيردريا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سيخ { (Sikhs) هندستانده بر جماعتدر، كه
باشليجه پنجاب وسند خطه‌لرنده
ومتفرق اوله‌رق هندستانك هر طرفنده بولنوب،
جمله‌سي ١٨٥٣٤٢٦ مقدارنده‌در. بونلرك اساسي
بر مذهبدن عبارت اولوب، بو مذهبك مؤسسي
١٤٦٩ تاريخ ميلاديسنده لاهور قربنده طوغمش
و١٥٣٩ ده وفات ايتمش (باباناناك) اسمنده بر
هندودر. بو آدم برهمنيلرك بعض عادات وعملياتني
لغو ودين اسلامدن بر طاقم شيلر اخذ وتقليد
ايده‌رك، بر مذهب مخصوص چيقارمش؛ وبابر
شاهك بوكبي افكار وتشبثاته ميداني آچيق براقمسندن
استفاده ايده‌رك، بر چوق شاكردان وطرفدار
پيدا ايتمش ايدي. كنديسندن صكره شاكردلري
مذهب فكرينه برفكر سياسي دخي قاريشديره‌رق،
جنكاور بر قوم تشكيل ايتمشلردر، كه بابرك اخلافي
طرفندن تعقيب اولنمشلرسه‌ده، مقاومت ايده‌بيلوب،
دولت مغوليه‌نك ضعفه دوچار اولمسي اوزرينه،
سيخلر هر يرده اقليتده بولندقلري حالده، بيوك
بر قوت ونفوذ حاصل ايتمش؛ وپنجابده (سادلج)
نهرينك اوته‌سنده بركوچك دولت تشكيل ايلمشلرايدي،
كه بعده انكليزلرله دخي بونكله معاهداته كيريشمش
ايدي. بو دولت چوق وقت بقا بوله‌ميوب، پنجابك
سائر طرفلريله برابر انكليزلرك الينه كچمش؛ واو
وقتدن بري سيخلر انكليزلره صادق قالوب، هندلي
انكليز عسكرينك الك منتخب قسمي بونلردن عبارت
بولنمشدر. اساساً اصنامه عبادت ايتميوب، وحدانيته
قائل ايسه‌لرده، معبدلري ينه اصنامدن خالي دكلدر.
(كرانته) عنوانيله بركتاب مقدسلري واردر.

سيخجق { ارضرومك ٢٥ كيلومتره شمال
غربيسنده‌سونمش بركاندن عبارت
بر طاغ اولوب، حذاي بحردن ٣١٨٤ واطرافنده‌كي
اووه‌دن ١١٠٠ متره مرتفعدر. طوبراغي متحرك
بركولدن عبارت اولمغله، اوزرينه چيقمق خيلي زور-
در. تپه‌سنده‌كي واسع آغزينك اورته‌سنده سونمش
لاوالردن عبارت سياه بر تپه بولنوب، بر چايرله
محاطدر، كه بوچاير شمال روزكارندن محفوظ اولمغله،
اوجوارده بولنميان برچوق نباتات وچيچكلري حاويدر.

سيخم { (Sichem) فلسطينده نابلس قصبه‌
سنك اسم قديميدر.

سيخوته آلين { (Sikhota-Alin) سبيريه‌نك
منتهاي شرقنده واقع (پر-
يمورسقايه) يعني (سواحل) ايالتنك قسم جنوبيسنده
وتعبير اصحله روسيه‌نك ضبطنه كچمش اولان مانچو-
ريه‌نك قسم شرقيسنده برسلسله جبال اولوب، ساحل
بحره متوازياً مركز ايالت اولان (ولاديووستوق)دن
(آمور) ايرماغي منصبنه‌دك ممتد اولور. جنوب
جهتنده‌كي الك يوكسك ذروه‌لري ١٥٠٠ متره
ارتفاعنده واكثر طرفلري ٩٠٠ ايله ١٢٠٠ متره
آره‌سنده‌در. دكيز جهتنده‌كي مائله‌سي صرب وديك
اولوب، قره جهتنده‌كي اتكلري ايسه برسطح مائل
صورتنده او سوري وآمور مجرالرينه قدر اوزانير.
بو جهتدن بر قاچ چاي آقوب، مذكور نهر وايرماغه
دوكيلور.

سيد { فرس شعرا سندن درت كشينك
مخلصيدر:
برنجيسي (نعمة الله قهستاني) واصليندن وابوعبدالله
يافعي (قدس سره) نك خواص مريداندن اولوب،
بلخ طاغلرنده عبادت ورياضتله مشغول ايدي. ٨١٧
تاريخنده كرمانك (ماهان) قصبه‌سنده ٧٥ ياشنده
وفات ايتمشدر. شو رباعي اوننكدر:

آن شاه كه او قاسم نارست و جنان
در ملك وملك صاحب سيفست وسنان
ملك دو جهان بجملكي آن ويست
اينرا بستان كرفت وآنرا بسه نان

— ايكنجيسي (جواهر رقم سيدعليخان) هندستان
ملوك تيموريه‌سندن اورنك زيب عالمكيرك حافظ كتبي
ايدي. خطا طلقده‌دخي مشهوردر. شوبيت اوننكدر:

من آن مرغم كه آهنك نوي در هر قفس دارم
صفيري ميكشم تانعره واري از نفس دارم

— اوچنجيسي (صلابت خان سورتي) ينه هندستان
ملوك تيموريه‌سندن معظم الشان بن شاه عالمك امرا-
سندن اولوب، فرخ سيرك دورينه دخي يتيشمش،

ورمدت نواب صمصام الدولهنك خدمتنده بولنمشدر. نظمده میرزا عبد الغنی كشمیرینك شاكردانندندر. ١١٣٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

در موسم بهاری لاله كون بیاغ
از بهرداغ سید دل خسته مرهمست

— دردنجیسی (میر بهادر علی) هندستانده فرخ آباد شهرنده یاشامشدر.

سید { (محمد صدرالدین افندی) عثمانلی شعراسندن اولوب، صدوردن عشاقی زاده سید عبد الله افندینك اوغلیدر. طریق قضایه سالك اولوب، حلب وشام مولویتلرنده بولنمش؛ و ١١٤٦ ده دمشقده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونكدر:

كروش بند ایلوب بازوی وصلی مو میاندن
مرامم اوزره دوری چرخ ناهمواره كوستردم

سید { حسن پاشا، — علی پاشا، — عبدالله پاشا، — محمد پاشا [« حسن پاشا، علی پاشا، عبد الله پاشا و محمد پاشا » مادهلرینه مراجعت بیوریله.]

سیدان { صحابهدن اولوب، اوغلی عبدالله كندیسندن روایت ایتمشدر.

سید بطال غازی { مشاهیر قهرمانان اسلامدن برغازی نامدار اولوب، روایته كوره ١٢١ تاریخنده روملره قارشی واقع اولان غزاده شهید اولمشدر. خداوندكار ولایتنك اسكیشهر قضاسنده واقع (سید غازی) قصبهسنده قبری كشف اولنهرق، ملوك سلجوقیهدن علاء الدینك والدهسی طرفندن تربهسی بنا اولنمش؛ وسلاطین عثمانیه جانبندن جامع و تكیه وسائر خیرات علاوه اولنمشدر. قصبهنك دخی اسم قدیمی (ناقولیه) ایكن، بوذاتك اسمیله (سید غازی) تسمیه اولنمشدر.

سید حسن { [« حسن غزنوی » مادهسنه مراجعت بیوریله.]

سید سعید { عمان حاكمی اولوب، ١٢١٨ تاریخنده مسند امارته كچمش؛ و ١٢٧٣ ده وفات ایتمشدر. انكلیزلرله عقد اتفاق ایتمشیدی. زنكبار دخی تحت حكمنده بولنمغله، وفاتنده بیوك اوغلی مسقطده قالوب، كوچك سید برغش زنكبارده مستقلاً حكومت سورمكه باشلامش، و وفاتنده اوغلی یرینه كچمشدر.

سید شریف { [« شریف جرجانی » مادهسنه مراجعت بیوریله.]

سید صویی { خداوندكار ولایتنك كوتاهیه سنجاغنه تابع اسكیشهر قضاسنك (سیدغازی) ناحیهسنده برچایدر، كه سیدغازی قصبهسنك جنوبندهكی طاغلردن نبعانله شماله طوغری جریان ایدرك، مذكور قصبهنك یانندن كچدكدن صكره، شرق و صكره شرق جنوبی‌یه طوغری دونهرك، وچفته‌لر حارای همایونك اراضیسی ایچندن كچهرك، آنقره ولایتی حدودنده (سقاریه) ایرماغنه دوكیلور. اسم قدیمی (پارتنوس) در. مجراسی تقریباً ٩٠ كیلومتره طولندهدر.

سید علی { مؤلفیندن اولوب، سید جرجانینك « شمسیه » و « مطالع » و « مواقف » ی اوزرینه بعض شرح و حاشیهلر یازمش؛ و « وقایه » یی دخی « عنایه » عنوانیله شرح ایتمشدر.

سید غازی { خداوندكار ولایتنده كوتاهیه سنجاغنك اسكیشهر قضاسنده واسكیشهرك ٣٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، سید صوینك صاغ یعنی جنوبی كنارنده واقعدر. قربنده اسكی فریجیا حكمدارلرینك مزارلرینی حاوی اولان (ناقولیه) شهر قدیمنك ویرانهلری اولوب، مذكور مزارلردن (میداس) ك یازیلی قیا دینلن مزاری فن آثار عتیقهجه بیوك اهمیتی حائزدر. سید غازی قصبهسی (سید بطال غازی) حضرتلرینك علاء الدین سلجوقینك والدهسی طرفندن یاپلمش تربهسی آلتنده تشكل ایدوب، تربه براسكی مناسترك یرینه وقصبه، ظن اولندیغنه كوره، (پرینفسیا) شهر قدیمنك محلنده تأسیس اولنمشدر. مذكور تربه وسلاطین عظام عثمانیه طرفندن علاوه ایدلمش اولان تكیه وجامع ومدرسه وعمارت معموردر. آب وهواسی پك لطیفدر. — سیدغازی ناحیهسی قضانك قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، شرقدن غربه بویی ١٣ و شمالدن جنوبه اكی ١٠

ساعتدر. ۵۸ قریه‌دن مرکب اولوب، قسم کلیسی مسلم اولمق اوزره، ۱۵۰۰۰ قدر اهالیسی، برخیلی آثار عتیقه‌سی، متعدد جامع و مدرسه و تربه‌سی واردر. اراضیسی منبت اولوب، خیلی حبوبات ومیوه وسبزه حاصل اولور. اورمانلری چوق اولوب، اودون وکراسته قطع اولنور. مراعالری گوزل اولوب، قیون، کچی، تفتیك کچیسی صیغیر و سائر حیوانلر یتیشدیریلیر. اهالی کلیم، عبا، سجاده، خالی کبی شیلر نسج ایدرلر.

سیدلجه { ولحجه سیدلجه (Siedletz, Siedlce) لهستانده وارسوه‌نك ۸۷ کیلومتره شرق جنوبیسنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ثلثاننده زیاده‌سی یهودی اولمق اوزره، ۱٤۰۱۵ اهالیسی، گوزل باغچه‌سی اولان بیوك برسرایی، دمیر یولی ومشهور آکمی واردر. — سیدلجه ایالتی لهستانك ایالات شرقیه‌سندن اولوب، شمالاً ینه لهستانك (لومژه) ولیتوآنیه‌نك (غرودنو)، شرقاً ینه غرودنو و (وولینیه)، جنوباً (لوبلان) و (رادوم)، غرباً دخی (وارسوه) ایالتلریله محدود اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٤۳۳۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۶۷۵۱۷۶ کشیدر. اراضیسی دوز اولوب، مزروع تارله‌لردن، اورماندن، چالیلقدن وبطاقلقدن مرکبدر. حدود غربیه‌سنده جریان ایدن (ویستوله) ایرماغنه مائل اولوب، وپیرز. تیسمینیچه وبوکانابع بیستریچه، اوقرزیچه، وبلغه و (اسویدر) چایلری دخی سیدلجه ایالتنك ایچندن وکنارلرندن آقه‌رق، مذکور ایرماغه دوکیلور. اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی زراعت اولوب، اراضیسنك نصفی مزروعدر. ذخایر بره درت وبه‌تس بره بش ویرر. ایالت داخلنده ۵۸۲ فابریقه بولنوب، ۲۵۶۹ عمله چالیشدیریلیر، وسنوی ۱۶۸۹۵۰۰۰ فرانق قیمتنده معمولات چیقار. باشلیجه‌لری مسکرات، بیره، جام، چلنکیرلکه متعلق مواد وعلی الخصوص محصولات زرعیه‌یه مخصوص فابریقه‌لردر. بر دمیر یول خطی ایالتی شق ایدوب، بر قول دخی اوزاتیر. مرکز ایالتندن بشقه (بیاله) قصبه‌سی دخی تجارتگاه اولوب، باشلیجه ذخایر تجارتی اجرا اولنور. اهالیسنك بشده اوچی قتولیك ولهلی اولوب، یوزده ۲٤ ی اورتودوقس روس، یوزده ۲ سی پروتستان آلمان ویوزده ۱۶ سی یهودیدر. ایالتده ٤۶ قصبه و ۳۹۰۲ قریه موجوددر. ۲۹۰ مکتب بولنوب، ۳۵۸۸ ی قیز اولمق اوزره، ۱۳۸۳٤ طلبه دوام ایدر. ایالت ۹ قضایه منقسمدر.

سید مبارکشاه { ایران شعراسندن ومصر ساداتندن اولوب، شو بر ایکی بیت اونکدر:

دست صبا برکشاد روی عروس بهار
بر سرآن چشم ابر کرد زلؤلؤ نثار
برق بر آورد تیغ رعد فرو کوفت کوس
سرو علم برفراخت لشکر گل شد سوار

سیدنهام { (Sydenham) انکلتره‌نك (کنت) ایالتنه ملحق و (لوندون بریدجه) نك ۹ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع بیوك قریه اولوب، ۶۹۳۵ اهالیسی، دمیر یولی و بر چوق کوشکلریله مزین باغچه‌لری واردر. ۱۸۵۱ سرکیسیچون تأسیس ایدلمش اولان ومکمل موزه ایله تیاترو و سائره‌یی حاوی بولنان مشهور (بلورسرایی) بوقریه‌ده بولنوب، پك چوق زوار و سیاحین طرفندن زیارت اولنور.

سیدنی { (Sydney) آوسترالیانك شرق جنوبی ساحلنده یکی جنوبی والس مجعرینك مرکزی بربیوك شهر اولوب، (پورت جاقسون) قوینك جنوبی ساحلنده و (ملبورن) ك ۷۱۶ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق ۳۳°۵۱′٤۱″ عرض جنوبی ایله ۱٤۸°۵۲′۸″ طول شرقیده و بر قاچ دمیر یول خطنك مبدئنده واقعدر. اطرافده‌کی صیفیه‌لرله برابر ۳۸۶٤۰۰ اهالیسی، اوچ لیمانی، گوزل رختملری، قوینك مدخللرنده متین استحکاماتی، دوز و واسع سوقاقلری، گوزل منظره‌سی، جسیم ومصنع ابنیه‌سی، متعدد عمومی باغچه‌لری وهیکللرله مزین دوحه‌لری، دارالفنونی، صنایع مکتبی، متعدد اعدادی ورشدی وابتدائی مکتبلری، مکمل نباتات باغچه‌سی، موزه‌سی، ۱۰۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه‌سی، ۳ خسته‌خانه‌سی، دارالشفاسی، یتیمخانه‌لری واختیارلره مخصوص فقیرخانه‌سی، بری پروتستانلره وبری قتولیکلره مخصوص ایکی بیوك ومصنع کلیساسیله بر حاووه‌سی، سفائن انشا وتعمیرینه مخصوص دستگاه وحوضلری، اطرافنده کلیتلی کومور معدنلری، لوقوموتیف وواغون وسائر دمیریول ادواتی فابریقه‌لری، پك چوق دباغخانه‌لری، باصدیرمه، توتون، شکرله،

مسكرات ، بيره ، جام ، چينى ، بوكدن منسوجات
وسائره فابريقه‌لرى و آوروپا و آمريقا و سائر طرفلرله
ايشلك تجارتى واردر . هواسى متعدل اولوب ، بزم
قيشمزه متصادف اولان ياز موسمنده ميزان الحراره
سانتيغراد حسابيله نهايت ٤٠ درجه‌يه قدر چيقار .
وبزم يازمزه متصادف اولان قيش موسمنده نهايت
٢ درجه‌يه قدر اينر . بناءً عليه صولر طوكماز ، وقار
ياغماز . ياغمورلرى چوق اولوب ، الك زياده نيسانده
ياغار . شهر قويك ايچنده شماله طوغرى بر بورنك
اوزرينه مؤسس اولوب ، موقعى ده عارضه‌ليجه اولمله ،
هر طرفندن دكيز كوريلور . ايچندن جريان ايدن
بركوچك دره‌نك اوستى اورتيله‌رك ، صويى تقسيم
اولندقدن بشقه ، اخيراً شهره ديكر بر صو دخى
كتيرلمشدر . مشهور قپودان قوق هرنصلسه بو مكمل
قويى كوره‌ميوب ، ١٧٨٨ ده قپودان فيليپ طرفندن
كشف اولنمش ؛ وشهرك اساسى بونك جانبندن وضع
اولنه‌رق ، بر طاقم محكومين ومجرمين ايله اسكان
ايدلمش ايدى . بر خيلى وقت بر قريه حالنده قالوب ،
١٨٦١ تاريخنده دخى ٥٦٨٤٥ و ١٨٧١ ده
١٣٤٧٤٠ اهاليسى وار ايدى . بو صوك سنه‌لرده
چابوق بيويوب ، كيتدكجه ده بيومكده‌در . هرنه قدر
ملبورن دها بيوك ايسه‌ده ، سيدنى آوستراليانك الك
كوزل شهريدر .

سيدنى { (Sydney) آمريقاى شماليده دو . مينيون قطعه‌سنك يكى اسقوچيه }
خطه‌سنده وهاليفاقسك ٢٨٦ كيلومتره شمال شرقيسنده
اوله‌رق (قاب برتون) جزيره وايالتنده و ´١٨ °٤٦
عرض شماليله ´٣٢ °٦٢ طول غربيده واقع برقصبه
اولوب ، ٣٧٠٠ اهاليسى ، صاغلام ليمانى ، كليتلى معدن
كورى آخراجاتيله ايشلك تجارتى واردر . —— بونك
١٠ كيلومتره شمال غربيسنده وهمنامى اولان خليجك
ساحل غربيسنده (سيدنى مينس) يعنى « سيدنى
معدنلرى » اسميله ديكر بر قصبه بولنوب ، ٥٥٠٠
اهاليسى وكوكورد معدنى واردر .

سيدون { (Sidon) صيدانك اسم قديميدر . (تير) يعنى (صور) دن صكره }
فنيكه‌نك الك معمور و الك مشهور شهرى ايدى .
[« صيدا » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سيده { خلفاء عباسيه‌نك يكرمى آلتنجيسى اولان قائم بامر الله‌ك قيزى اولوب ، }
سلاجقهٔ عراقدن ركن الدوله طغرل بكه وارمشيدى .
—— آل بويهدن رى حاكمى مجد الدوله‌نك دخى
والده‌سنك اسمى اولوب ، مشار اليهك صغرسننده
وصيه بولنمش ؛ وصكره دخى كنديسى سفاهتله مشغول
اولديغندن ، ادارهٔ امور صاحبهٔ ترجمه‌نك يدنده قالمش
ايدى .
—— (سيده بنت عبد الرحيم) مشاهير محدثاتدن
اولوب ، والده‌سى جوهره بنت هبة الله دخى محدثاتدن
ايدى .

سيده { (Side) آناطولينك تكه خطه‌سندن عبارت اولان پامفيليا خطهٔ قديمه‌سى }
ساحلنده بولنمش اسكى بر قصبه اولوب ، بر آره‌لق
خطهٔ مذكوره‌نك مركزى بولنمش ايدى . اليوم خراب
اولوب ، اسكى آنطاليه ديمكله معروفدر .

سيدى { قدماى شعراء عثمانيه‌دن ايكى ذاتك مخلصيدر : }
برنجيسى حميدلى اولوب . (قره سيدى) ديمكله
معروفدر . محن مدرسى ايكن سلطان بايزيد
خانك اوقافنى اداره‌يه مأمور اولوب ، بعده استانبول
قاضيسى اولمش ؛ وفنارى خاندانندن قيز آلمش ايدى .
عربى و فارسى و تركى نظمه مقتدر اولوب ، بعض
انموزجلرى وسائر رسائلى واردر . شو بيت اونكدر :

قدك اوزره زلف وخدك كوروبن سيدى ديدى
ان بدر الليل قدر قدر رمح قد بدا

—— ايكنجيسى قول اوغلى طائفه‌سندن اولوب ،
(دولكر زاده سيدى) ديمكله معروفدر . قانونى
سلطان سليمان خانك اوائل سلطنتلرنده وفات ايتمشدر .
ساده اشعارى واردر . شو بر ايكى بيت او جمله‌دندر :

صربرى كلخن اولنلر صراپى نيلرلر
پلاس عشق كيينلر قباپى نيلرلر
كوزلر اوشه كلوب پايمال ايدر بنلم
بو پاره پاره دل مبتلاپى نيلرلر

سيدى احمد پاشا { [« احمد پاشا (سيدى) » ماده‌سنه مراجعت .] }

سيدى بن عباس { (Sidi-Bel-Abbès) جزايرك وهران ايالتنده }
و وهرانك ٥٦ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق (مكره)
نهرى كنارنده و واسع و منبت بر اووه‌ده واقع قضا

مرکزی برقصبه اولوب، ۱٦۸۱۰ اهالیسی واردر، که قسم اعظمی اسپانیول، فرانسز وسائره اوله‌رق اجنبیدر. طوغله، بیره وسائره فابریقه‌لری وحبوبات وحیوانات وکور وسائره تجارتی واردر. بو قصبه ۱۸٤۳ تاریخنده بونامله یاد اولنور بر تربه‌نك یاننده تأسیس اولنه‌رق، اطرافنده‌کی اراضیٔ منبته، اهالیٔ مسلمه‌نك مراکشه هجرت ایتملری اوزرینه، بوقصبه‌یه برلشن آوروپالیلرك النده قالمغله، چابق ترقی وتوسع ایتمشدر. سورله محاط اولوب، سوقاقلری دوز وکنیشدر. وهراندن کلن دمیر یول خطی بوقصبه‌دن کچوب، اورادن تلمسانه بر شعبه اوزانیر.

سیدی پاشا زاده { [«محمد پاشا (سیدی پاشا زاده)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سیدی رئیس { مشاهیر بحریون وادبا وریاضیوندن اولوب، اسمی علیدر، وغلطه‌ده متمکن بولنمغله (غلطه‌لی سیدی‌علی) دینمکله معروفدر. ارباب ثروتدن اولمغله، غلطه‌ده پك مزین برقوناغی وار ایدی، وکمال سخاوتندن قپوسی عمومه آچیق ایدی. علوم ریاضیه وهیئت وهندسه‌ده وادبیاتده ید طولاسی اولوب، اشعارنده (کاتبی) تخلص ایدردی، و(کاتبیٔ رومی) دینمکله دخی مشهوردر. قانونی سلطان سلیمان خان دورنده سویش دونتماسنك رئیسی پیری رئیسك قتلی اوزرینه، ۹٦۱ ده مذکور دونتما ریاستنه تعیین اولنه‌رق، عمان سواحلنه مسلط اولان پورتکیز دونتماسنه قارشی بصره‌دن عزیمت ایتمش ایسه‌ده، هرمز بوغازینك خارجنده دشمنك دها قوتلی بر دونتماسنه راست کلمکله، مغلوب، و فرطونه‌یه دخی طوتیلوب، اکثر سفائنی مفروق اولمغله، قالان برایکی پارچه کمی ویك چوق مشاق ومحنله، کجرات ساحلنه یتیشمش؛ وبر وقت احمدآباده کجرات حاکمنك یاننده قالدقدنصکره، قالان سفائنی حاکم مشارالیهه امانت ایده‌رك، معیتنده‌کی اللی کشی ایله براً سند، پنجاب، افغانستان، ماوراء النهر، خراسان وآذربیجاندن کچه‌رك، وبرچوق حکمداران اسلامك شفاعتلرینی آله‌رق، دربار حضرت پادشاهی‌یه عودتنده، مظهر عفو بیوریله‌رق، تقاعد اولنمش ایدی. نهایت ۹۷۰ تاریخنده درسعادتده وفات ایتمشدر. بحر عمانك احوالنی حاکی «محیط» عنوانیله برکتابی واردر، که ۹٦۲ ده احمدآباده اکمال ایتمشدر. اورادن درسعادته عودتنده کوردیکی ممالکك احوالنی مبین دخی «مرآت الممالك» عنوانیله بر سیاحتنامه یازوب، سلطان سلیمان خانه تقدیم ایتمشیدی. بوندن بشقه اسطرلاب وربع مجیب ومقنطرات ومعدل وذات الکرسی اعمالی حقنده بش مقاله اوزره وترکجه «مرآت کائنات» عنوانیله برتألیف معتبری واردر. بوآثارینك نسخه‌لری نادر اولوب، «محیط»ی بارون هامر طرفندن آلمانجه‌یه ترجمه وویانه‌ده نشر اولندیغی کبی، بونك و«مرآت الممالك»نك بر خیلی بحثلری دخی هندستانده چیقان معلومات آسیویه مجموعه‌لرینه درج اولنمشدی. اشعاری دخی پك کوزل اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

نوله مجرم ایسه‌ك یارین شفاعت خواهمز واردر
طیانسون زهدینه زاهد بزم اللهمز واردر

سیدی شهری { (یاخود سیدشهری) قونیه ولایت وسنجاغنده وقونیه‌نك ۸۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق برطاغك شرقی اتکنده و بوزقیر کولندن بکشهر کولنه کیدن نهرك ۷ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ۱۰۰ قدری ارمنی وقصوری مسلم اولمق اوزره ٤٥۰۰ اهالیسی، ٥ جامع شریفی، ٤ مدرسه‌سی وبر رشدیه مکتبی واردر. میاه جاریه‌سی واطرافنده باغ وباغچه‌لری چوق اولوب، میوه‌لری پك کوزلدر. — سیدی شهری قضاسی شمالاً بکشهری، شرقاً نفس قونیه، جنوباً بوزقیر قضالریله، غرباً دخی تکه سنجاغیله محدود اولوب، ٤۳ قریه‌یی حاوی اولدیغی حالده، مرکزده‌کی یوز قدر ارمنیدن ماعداسی کاملاً مسلم و ترك اولمق اوزره، ۲٦۸۱۳ اهالیسی واردر. اراضیسی آز عارضه‌لی اولوب، قضانك قسم جنوبیسنده بولنان مذکور بوزقیر ونام دیکرله صفله کولندن چیقه‌رق بکشهری کولنه دوکلك اوزره شماله طوغری آقان نهر قضایی شق ایله، واسع بروادی تشکیل ایدیور. بونهره صاغ وصولدن برقاچ کوچك چای دوکیلور. اراضیسی پك منبت و محصولدار اولوب، بغدای، آرپه، یولاف، بورچق وسائر حبوباتی قضایی اداره ایتدکدن صکره، تکه سنجاغنه دخی نقل اولنورسه‌ده، یوللری اولمدیغندن، نقلیاته اولنان مصارف زراعك بر شی استفاده ایده‌مه‌مسنی موجب

اولمغله، فضله اکمکدن اجتناب ایدرلر. توتون، پاموق، آفیون و سائره ایله میوه و سبزه‌لرك دخی انواعی حاصل اولور. درون قضاده ٥٨ جامع و مسجد، ٤ مدرسه، ٤ خان، ٢ حمام، ٣٠٣ دکان، ٢ قابلجه و ٣٦ چشمه موجوددر. اراضئ مزروعه‌سی ٩٤٧٠ بکی دونمدن عبارتدر.

سیدی عقبه { جزایرك قسنطینه ایالتنده وقسنطینه‌نك ٢٠٧ کیلومتره جنوب غربیسنده (زاب شرقی) ناحیه‌سنده وبیسکره‌نك ١٨ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر کوچك قصبه او. لوب، صحابهٔ کرامدن مغرب فاتحی عقبه بن نافع (رضه) حضرتلرینك تربهٔ شریفه‌سنی حاوی اولمغله، زیارتگاهدر. تربه پك ساده اولوب، خط کوفی ایله بعض یازیلری واردر. بوتربه وپانده‌کی جامع شریف مغربك الك اسکی آثار اسلامیه‌سندندر.

سیدی کوی { آیدین ولایتنك ازمیر سنجاق وقضاسنده یعنی مرکز ولایته ملحق بر ناحیه‌نك مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ازمیر شهرینك جنوبنده ودمیر یول خطی قربنده اوله‌رق، ازمیره آقان بر دره‌نك اوزرنده واقعدر. ازمیرك صیفیه‌لرندن معدود اولوب، ٣٥٣٥ اهالیسی وبرخیلی کوزل کوشکلری واردر. — سیدی کوی ناحیه‌سی ٣٣ قریه‌دن مرکب اولوب، شمالاً نفس ازمیر قضاسیله، شرقاً نیف، جنوباً طوربالی ناحیه‌لریله، غرباً دخی اورله قضاسیله محدوددر. اهالیسی ١٠٤٤٩ کشیدن عبارتدر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، حبوبات متنوعه ایله اوزوم، انجیر وسائره حاصل اولور.

سیدی محمد { فاس ومراکش ملوك شرفا. سندن اولوب، ١١٧١ تار. یخنده پدری مولی عبدالله خلف اولمش؛ وممالکتنه مدنیتی ادخال ایتمکه چالیشوب، اکثر اوروپا دولیله مناسبانه کیریشمش؛ و(-مغادر) قصبه‌سنی تأسیس، و١١٨٣ ده (مزغان) قصبه‌سنی پورتکیزلیلردن استخلاص ایتمش ایسه‌ده، ملیله‌یی اسپانیوللردن ضبط ایتمکه موفق اوله‌مامش ایدی. ١١٩٨ ده ٨٠ یاشنده وفات ایتمشدر.

سیرا { (Sierra) اسپانیول لساننده « سلسلهٔ جبال » معناسیله دیکر بر طاقم اسملره اضافتله اسپانیا وآمریقاده بر چوق سلاسل جباله علم اولمشدر. [بو اسامئ مرکبه‌نك ایکنجی جزءلرینه مراجعت بیوریله.]

سیرابی { هندستان شعراسندن اولوب، اکبرآبادلیدر، واکبر شاهك زما. نده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

آزاده تا تواند از قید تن بر آید
از پوست اکر نباشد از پیرهن برآید

سیراجکنج { یاخود سراج کنج (Siradj-gandj) هندستانده بنکاله خطه‌سنك راجشاهی ایالتنده (پنبه) سنجاغنده وپنبه‌نك ٦٧ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق براهماپوتره ایرماغنه تابع (دنیذی) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢٢٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٢١٠٤٠ اهالیسی، بعض فابریقه‌لری و پك ایشلك تجارتی واردر.

سیراف { فارس ساحلنده وشیرازدن ٦٠ فرسخلق مسافه‌ده بیوك وتجارتگاه بر شهر قدیم واسکله اولوب، قدمای جغرافیون اسلام وصفنده پك مبالغه ایدیورلر. یاقوت حموی سلفلرینك تعریفاتنی نقل ایتدکدن صکره، بو شهرك تدنی‌یه یوز طوتمسیله اسکی معموریتی قالمدیغنی ومع هذا کوزل ابنیه‌سی وجامعی اولدیغنی واوکی آچیق ایسه‌ده، ایکی فرسخلق مسافه‌ده صاغلام بر لیمانی اولدیغنی بیان ایدیور. معموریتی زماننده برچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خرابدر.

سیرافی { (ابو سعید حسن بن عبدالله بن مرزبان) مشاهیر ادبادن اولوب، نحو ولغت وشعر وعروض و حساب وفقه وسائر علومده عصرینك فریدی ایدی. پدری مجوسی بو. لنمشیدی. زهد وتقوی و عفتده دخی شهرت شایعه صاحبی اولوب، قضایی قبول ایتمز، وکدیمینیله یاشار ایدی. ٣٦٨ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. سیبویه‌ك کتابنی شرح ایدوب، کتاب مذکورك بوندن ایی شرحی یوقدر.

سیراقوسه { (Syracuse) ایتالیاده سیجلیه جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده قره‌یه بر کوپری ایله مربوط بر کوچك آطه‌نك اوزرنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، قتانیه‌نك ٣٥ کیلومتره

جنوبنده واقعدر . پك قديم بر شهر اولوب ، اسكى حالنى تماميله محافظه ايتمكله ، سوقاقلرى پك طار وطولاشيقلى وخانه‌لرى مدرسه‌يه مشابه اولوب ، خارجه پنجره‌لرى يوقدر . ۲۵ ۲۷۵ اهاليسى ، قره ايله آطه آره‌سنده‌كى طار بوغازله آيرلمش ايكى صاغلام ليمانى وايكى فنارى واردر . شمديكى سيراقوسه اسكيسنك آنجق بر محله‌سى اولوب ، زمان قديمده قسم اعظمى قره‌ده ممتد اولوردى . شمدى اورالرى ويرانه‌لرله مملو اولوب ، اطرافنده‌كى بطاقلقلر دخى قصبه‌نك هواسنى اخلال ايتمكده‌در .

سيراقوسه ميلاد عيسى (عم) دن ۷۳۵ سنه اول قورنته‌لى (آرخياس) اسمنده بر يونانلى طرفندن (اورتيجيه) آطه‌جغى اوزرنده تأسيس ، ويونان مهاجرلريله اسكان ايديله‌رك ، متعاقباً قره‌ده دخى كسب توسع ايده‌رك ، يكى ظهور ايتمش اولان قارتاجليلرك قوتنه سيجليه‌ده مقاومت ايده‌جك درجه‌ده مكنت قزانمش ايدى . قبل الميلاد ٤١٤ تاريخنده آتنه‌ليلر سيراقوسه‌يى ضبط ايتمكه كيتمشلر ايسه‌ده ، منهزماً عودت ايتمشلردى . او زمانده درت قسمدن عبارت اولوب ، پك بيوك ومصنع معبدلرى ، تياترولرى ، سرايلرى وهيكللرى وار ايدى . اهاليسنك بر مليونه بالغ اولديغى دخى روايت اولنمش ايسه‌ده ، هرحالده ۵۰۰۰۰۰ كشيدن زياده ايدى . خرابه‌لرينك محيط دائره‌سى ۳۵ كيلومتره طولنده‌در . سيراقوسه‌نك الڭ قوتلى زمانى ميلاددن ۳۰۰ سنه اول ايدى . او وقت (آغاتوقلس) ك قوماندەسيله قارتاجه قارشى دونانما واردو سوق ايتمش ايسه‌ده ، مرقوم قتل اولنمش ، وعسكرى عودت ايتمشدى . بعده سيراقوسه روماليلره قارشى قارتاجليلرله اتفاق ايتديكندن ، قبل الميلاد ۲۱۲ تاريخنده حكيم رياضئ شهير (آرشيمد) ك سعييله برابر ، مارجلوس شهرى ضبط وروما يه الحاق ايتمشدى . او وقتدن برى سيجليه‌نك سائر طرفلريله برابر روماليلرك ، روملرك ، عربلرك ، نورمانلرك ونهايت اسپانيانك ضبطنه كچوب ، ۱۸٦۱ ده ايتاليا قراللغنه الحاق اولنمشدر . [«سيجليه» ماده‌سنه مراجعت .] سيراقوسه اهل اسلامك الينه كچنجه‌يه قدر سيجليه‌نك مركزى اولوب ، عربلرك زماننده پالرمو (بلرم) اسميله صقليه‌نك مركزى ايديسه‌ده سيراقوسه دخى (سرقوسه) اسميله معروف اوله‌رق خيلى معمور ايدى . ۱٦۹۳ و ۱۷۵۷ تاريخلرند وقوع بولان شدتلى زلزله‌لر بتون خرابنى موجب اولمشدر . استقلالى زمانده يعنى ابتداى تأسيسند روماليلرك ضبطنه كچنجه‌يه قدر بروجه زير بعض حكمدارلر دخى حكومت سورمشدر :

	قبل الميلاد	
زاده‌كانك نفوذى	۷۳۵	الى ٤۸٤
حكمدار جلون	٤۸٤	
» برنجى هيرون	٤۷۸	
» تراسيبول	٤٦۷	» ٤٦٦
جمهوريت مفرطه	٤٦٦	» ٤۰۵
حكمدار اسكى دنيس	٤۰۵	
» كنج دنيس	۳٦۸	
» ديون	۳۵۷	
» قاليپه	۳۵٤	
» هيپارينوس	۳۵۳	
» هبپسيوس	۳۵۱	
» كنج دنيس ثانياً	۳٤۷	
» تيمولئون	۳٤۸	» ۳۲۷
» سوسيسترات	۳۲۰	
ايكنجى هيرون	۲٦۹	
هيرونيم	۲۱۵	

— سيراقوسه ايالتى سيجليه جزيره‌سنك جنوب شرقى كوشه‌سندن عبارت اولوب ، شمالاً وشمال غربى جهتندن قتانيه ، غرباً قالتانيزته ايالتلريله سائر طرفلردن دخى دكيزله محاطدر . مساحهٔ سطحيه‌سى ۳٦۹۷ مربع كيلومتره واهاليسى ۳۷۱ ۱۷۰ كشيدر طاغلق بر ير اولوب ، الڭ يوكسك طاغى ۹۸۵ متر ارتفاعنده‌در . طوپراغى اكثريت اوزره اراضى كلسيه‌دن اولمغله ، طاغلر آره‌سنده آقان نهرلرك چوغى يولده قورور . طبيعت اراضيه ومحصولاتجه سيجليه‌نك سائر طرفلرندن دون اولديغى كبى ، صنايع وتجارتجه دخى كريدر . شراب اخراجاتى زياده‌جه در . ايالت ۳ قضايه منقسم اولوب ، ۳۲ ناحيه‌يى حاويدر . مركزى اولان سيراقوسه الڭ بيوك معموره‌سى اوليوب باشليجه شهر و قصبه‌لريله مقدار نفوسلرى بروجه‌زيردر :

موديقه	٤۳ ۹۲۵	سيراقوسه	۵ ۲۷۵
راغوزه	۲٦ ۸۳۰	نوتو	۱ ۳۳۵
ويتوريه	۲٦ ۷۵۰		

سیراقوسه (Syracuse) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنده ونیویورقك ٣١٥ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (اونونداغه) كولنك ساحل جنوبیسنده بو كولك اسمیله مسمی سنجاغك مركزی برشهر اولوب، ٨٨١٤٧ اهالیسی، لیمانی، جدولی، هرطرفه طوغری متعدد دمیر یوللری، پك ایشلك تجارتی، بیوك طوز تصفیه‌خانه‌لریله محله‌لری، جسیم دمیرخانه‌لری ومختلف ماكنه‌لرله جام، بیره وسائره فابریقه‌لری، بیوك دارالفنونی، متعدد مكاتب عالیه ورشدیه وابتدائیه‌سی، كتبخانه‌سی، تیمارخانه‌سی، یتیمخانه‌سی، اختیار قادینلره مخصوص دارالعجزه‌سی، متعدد مصنع وجسیم كلیساسی، تفرجگاه اولمغه شایان مزارستانی وبر چوق كوزل ابنیهٔ امیریه وخصوصیه‌سی واردر. یوقاریده ذكر اولنان مقدار نفوس ١٨٩٠ استاتستیقنه كوره اولوب، سنه‌ده اوچ درت بیك اهالی آرتدیغی دخی محققدر. بو شهر ١٨٢٥ تاریخ میلادیسنده بر قریه حالنده تأسیس اولنوب، ١٨٤٧ ده قصبه‌لر صره‌سنه كچمشدر.

سیراكوپه (Syragouppa) هندستانك قسم جنوبیسنده مدراس ایالتنك (بلاری) سنجاغنده و(بلاری)نك ٥٨ كیلومتره شمالنده اوله‌رق (كریشنه) ایرماغی تابعلرندن (تونكبهادره) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ١٦٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٠١٥ اهالیسی وآغیر هواسی واردر.

سیرالئونه (Sierra Leone) آفریقانك ساحل غربیسنده فرانسه‌نك سنغامبیا مستعمراتیله (لیبریه) جمهوریتی آره‌سنده انكلتره‌نك بر مهجری اولوب، ٧° ایله ١٠° عرض شمالی و ٣٠' ١٥° ایله ١٣° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. كرك شمال وكرك جنوب جهتنده خط حدود ایكی نهر مجراسندن عبارت اوله‌رق غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولوب، ایچ طرفدن یعنی سودانك (فوناجالون) و(ساموری) یرلرندن ایسه خط تقسیم میاهی تشكیل ایدن طاغ صرتلرندن عبارت اوله‌رق، او طرفدن سیرالئونه بر زاویهٔ قائمه شكلنی ابراز ایدیور. سودانك ایچ طرفلرینه طوغری آقان (نیجر) ایرماغنه دوكیلن انهارك منابعی بوحدودك خارجنده، وطوغریدن طوغری‌یه بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلن انهارك منابعی سیرالئونه حدودی داخلنده‌در. بو حدود داخلنده سیرالئونه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٣٠٠٠ مربع كیلومتره اولوب، یاریم میلیوندن زیاده اهالی ایله مسكوندر. آنجق طوغریدن طوغری‌یه انكلتره‌یه تابع اولان یرلری یالكز ٢٦٠٠ وبر روایتده ٧٧٧٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٧٥٠٠٠ كشیدن عبارت اولوب، اوبر طرفلری انكلتره‌نك آز چوق حمایه‌سی آلتنده بولنور اقوام وقبائل زنجیه ایله مسكوندر. سواحلی خط مستقیم اوزره حساب اولنورسه، ٣٥٠ كیلومتره طولنده ایسه‌ده، كیرنتی وچیقنتیلریله برابر بونك ایكی مثلنه بالغ اولور. لیبریا حدودندن (شربرو) جزیره‌سی قارشیسنه قدر غرب شمالی‌یه طوغری ممتد اولان ١٧٥ كیلومتره‌لك ساحلی غایتله دوز اولوب، جزیرهٔ مذكوره‌نك قارشیسنده بربرینی متعاقب اوچ قوی بعد التشكل، ساحل شماله طوغری دونوب، بر طاقم برونلر وقویلر وعلی الخصوص اصل سیرالئونه دینلن بر اوزون شبه جزیره تشكیل ایدر، كه بونك منتهای غرب شمالیسنده مهجرك مركزی (سیرالئونه) ونام دیكرله (فریتوون) قصبه‌سی بولنیور. ساحل عمومیت اوزره آلچق وبطاقلق حالنده اولوب، علی الخصوص یاغمورلر موسمنده بطاقلقلر چوغالمغله، حتی مذكور شبه جزیره دخی بتون آطه حكمنه كچر. اوموسمده بلوط وسیللری دخی چوق وسواحلك اوكی صیغ اولدیغندن، سفائن حقنده پك مخاطره‌لیدر. بو سواحلك ایچ طرفلرنده، دكیزدن كورینشی یاتمش بر آرسلان شكلنی ابراز ایتدیكیچون، پورتكیزلیلر طرفندن (سیرالئونه) تسمیه اولنان بر سلسلهٔ جبال ممتد اولوب، الك یوكسك محللری ٧٠٠ متره ارتفاعنده‌در. مملكتك ایچ طرفلری بالطه كورمه‌مش صیق اورمانلرله مستور اولوب، اكثر طرفلری هنوز لایقیله كشف اولنمامشدر. ایچ طرفده‌كی جبالدن بر چوق انهار آقوب، الك بیوكلری شمال جهتنده‌كی ایكی (اسقارسیه) ایله (روكاه) نهرلری وجنوبده‌كی (باتسوقولو) و(باقی) نهرلریدر. بونلرك بعضلری منصبلرنده اوزون خلیجلر تشكیل ایدیور. هواسی غایتله آغیر ومهلك اولوب، هر نه قدر سنه‌نك الك صیجاق آیی اولان نیسانده (فریتوون) ده میزان الحراره اكثریا ٢٨ والك صرین آیی اولان آغستوسده ٢٤ درجه كوستریورسه‌ده،

بطاقلقلرك كثرتى ودكيزك جذرى حالنده آچيقده
قالان چامورلرك تبخراتى هوايى تسميم ايدوب، صارى
صيتمه وسائر مهلك خسته‌لقلر توليد ايديور. ياغمور.
لرى پك چوق اولوب، ياغمور موسمى مايسده
باشلار، و حزيران و تموزده پك چوق ياغوب،
آغستوسده آرالغه باشلار؛ ونهايت تشرين ثانيده
بسبتون كسيلوب، قوراقلق موسمى كيرر. واديلرنده
پرنج وبايرلرنده مصر، پتاتس ونخود كبى حبوبات
حاصل اولور. آوروپادن نقل اولنان ميوه وسبزه.
لرك چوغيله قهوه، شكر قامشى، پاموق وچيويت
دخى ايى محصول ويرمكه باشلامشدر. حيوانات
اهليه‌سى باشليجه كچى وطوءوزدن و طيور مونسه
انواعندن، وحيوانات وحشيه‌سى دخى فيل، ببانى
مانده، پارس، قورد وشمپانزه دينلن بيوك نسناس
وسائره‌دن عبارتدر. باليغى‌ده چوقدر. ايچ طر.
فلرينك اهاليسى اقوام مختلفهٔ زنجيه‌دن عبارت اولوب،
بونلر حقنده تفصيلاته كيريشيله بيله‌جك قدر معلومات
مفقوددر. طوغريدن طوغرى‌يه انكلتره‌نك تحت
اداره‌سنده بولنان ۷۵۰۰۰ اهالينك ۳۰۰۰۰ ى
مركزى اولان (فريتون) ده وقصورى اطرافنده‌كى
قراده ساكندرلر. بونلرك ايچنده آنجق برايكى
يوز آوروپالى بولنوب، قصورى انكليز وفرانسز
سفائنى طرفندن تخليص اولنمش اسراى زنجيه‌دن
عبارتدر، كه هربررلرينك لسانلرى بشقه اولديغندن،
لسان اصليلرينى اونودوب، بينلرنده انكليزجه قو.
نيشورلرسه‌ده، انكليز لسانى بونلرك آغزنده بسبتون
بشقه برصورت آلمشدر. مذهبجه ۳۰۰۰۰ قدرى
ميسيونرلر واسطه‌سيله پروتستان اولمش ايسه‌ده،
اسكى اعتقادلرينى دخى محافظه ايتمكده‌درلر. ۵۰۰۰
دن زياده‌سى مسلم و ۱۶۰۰۰ قدرى بت‌پرستدر.
آنجق كرك بت‌پرستلرك وكرك خرستيان اولنلرك
كوندن كونه دين اسلامى قبوله اولان انهماكلرى
سببيله سنه‌دن سنه‌يه مسلمانلرك عددى آرتمقده
وخرستيانلرك مقدارى آزالمقده‌در. دين اسلامك
او جهتلرده ترقياتنه ميسيونرلر بروجهله سد ممانعت
چكمه‌مكده‌درلر. انكليزلر ۶۵ ابتدائيه و ۶ رشديه
مكتبى تأسيس ايدوب، ۲۲ مكاتب خصوصيه دخى
واردر. واردات ومصارف سنويه‌سى بربچق مليون
فرانقدن زياده‌در. عسكر وژاندارمه‌سى زنجى او.
لوب، يالكز ضابطلرى انكليزدر. هوانك آغرلغى
آوروپاليلر طرفندن واسع چفتلكلر وفابريقه‌لر تأسيسنه
مانع اولوب، تجارت دخى بحق اجرا اولنه‌ميور.
باشليجه اخراجاتى بعض نباتاتدن چيقاريلان ياغ ايله
فيل ديشى، آلتون توزى، ضمغلر وبهاراتك انوا.
عندن وبرمقدار قهوه‌دن عبارتدر. بو مملكت الك
اول ۱۴۴۷ ده (آلوارو فرناندز) نام پورتكيز
قپودانى طرفندن كشف اولنه‌رق، ۱۴۶۷ ده (پدرو
سينترا) طرفندن دها ايى تحقيق اولنمش؛ واو تاريخدن
اعتباراً آوروپا قورسانلريچون بر انسان صيدكاهى
حكمنه كچوب، اورادن كيلر طولوسيله اسراى زنجيه
آله‌رق، آمريقايه كوتورمشلر ايدى. ۱۷۸۷ تا.
ريخنده اسارتك لغوى اوزرينه، تخليص اولنان اسرايه
برملجأ اتخاذ اولنه‌رق، ابتدا بر انكليز شركتى طر.
فندن اداره اولنمش؛ و ۱۸۰۷ تاريخنده انكليز
حكومتى طرفندن ضبط اولنمشدر. او وقتدن برى
معبر يالكز مذكور شبه جزيره‌دن عبارت بولنمش
ايكن، بو صوك سنه‌لرده انكليزلر نفوذ وحمايه‌لرى
دائره‌سنى توسيع ايده‌رك، اسماً بتون مملكت كند.
يلرينك اولمشدر.

سيرامورن { (Sira-Mouren) ودها طوغريسى (شارامورن) يعنى
« صارى ايرماق »، مغولستان ايله مانچوريه‌ده جريان
وصارى دكيزك (لياتوتونغ) قوينه انصباب ايدر بر
ايرماق اولوب، مغولستان ايله (بچيلى) نك (جهول)
ونام ديكرله (چنغ ته‌فو) ايالتى آره‌سنده و (دولون
نور) قربنده بيوك خينغان سلسله‌سيله (ماتولينغ)
سلسله‌سنك محل اجتماعنده واقع (پنكيا) طاغندن
نبعان ايله، ابتدا شماله وبعده شرقه طوغرى آقه‌رق
مغولستان ايله بچيلى حدودينى تفريق ايدر؛ وصولدن
ملتقالرنده برلشن (چاغان مورن)، (قره مورن)
و (اركه‌مورن) چايلرينى ودها برطاقم چايلر ايله
صاغدن (شاخان مورن) اسميله بر بيوك نهر آلدقدن
صكره، صرف مغولستانه وبعده مانچوريه‌نك (شينغ
كينغ) ايالتنه كيره‌رك (لياتوهو) اسمنى آلير؛ وايالت
مذكوره‌ده صولدن (خاده) نهرينى اخذ ايله جنوب
غربى‌يه و بعده جنوب شرقى‌يه طوغرى آقه‌رق،
برايكى نهر دها آلدقدن صكره، مذكور كورفزه
دوكيلور. مجراسنك (شينغ كينغ) ايالتنده‌كى قسمى

فيضان مياه زماننده سير سفائنه صالحدر. بو نهرانك اسكيدن برى سوق الجيش نقطهٔ نظرنجه اهميتى اولوب، چينى ضبط ايدن مانچورلر بورادن ايمش؛ وچينليلر ينه بورادن قوره‌يه طوغرى چيقمشلردر. بناءً عليه چين ايمپراطورلرى بو واديده بر چوق استحكامات يابدرمشلردر. ايرماغك مجراسنك طولى ١٠٠٠ كيلومتره‌دن زياده‌در.

سيران (ياخود سيرين و يا سرهان) پنجابده سند ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، (هزاره) ايالتنك قسم شماليسنده ٤٦′ ٣٤° عرض شمالى ايله ٥٩′ ٧٠° طول شرقيده هيمالايه جبالنك بر بوغازندن نبعان ايله، جنوبه و بعده جنوب غربى‌يه طوغرى جريان ايده‌رك، برقاچ چاى ونهايت صولدن (دور) نهرينى آلدقدن و ١٣٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره مذكور سند ايرماغنه دوكيلور. مجراسنك اطرافى پرنج وپاموقله مزروع اولوب، نهرك صوييله سقى اولنور. برچوق دكرمنلر چويرر.

سيرانه‌سان (Sirané-San) ژاپونيه‌نك نيپون جزيرهٔ كبيره‌سنده ٤٨′ ٣٦° عرض شماليده بر بركان اولوب، ٢٦٠٠ متره ارتفاعى واردر. ١٨٧٢ ده اشتعال ايتمشدى. يكى آغزى ١٦٠٠ متره كنيشلكنده اولان براسكى آغزينك ايچنده‌كى تپه‌نك اوزرنده‌در. تاريخ مذكورده بر طاقم قاينار صولر فيشقيروب، طاغك اتكلرنده‌كى اورمانلره يايلمله، آغاجلرده حالا آثارى مشاهده اولنيور. طاغك اطرافنده بر طاقم كوللر بولنوب، بعضلرينك كنارلرنده كوكوردلى صيجاق صولر چيقار.

سيراولى پياس (Siraoli-Pias) هندستانده رحيلقند ايالتنك (باريلى) سنجاغنده بر قصبه اولوب، ٦٥٤٠ اهاليسى واردر.

سيرتى (محمد حسين غفارى) ايران شعراسندن اولوب، قزوينلى اولديغى حالده، هندستانه رحلتله، جهانكيرك شهزاده‌لرندن (پرويز)ه انتساب ايتمش؛ وبونك وفاتندن صكره بر مدت عظيم آباده اقامت ايدوب، بعده حرمين شريفين زيارتنه كيتمش ايدى. شو بيت اونكدر:

زبس زاهل جهان خاطرم كريزانست
بخانهٔ كه مرم ميكشم كريسانست

سيرجان (كرمان ايله فارس آره‌سنده و شيرازدن ٢٤ فرسخلق مسافه‌ده وقتيله بر بيوك شهر اولوب، (قصرين) ديمكله دخى معروف ايدى. سوقاقلرى كنيش، باغ وباغچه‌لرى چوق وآب و هواسى كوزل ايدى. آل بويه‌دن عضد الدوله بو شهرده بر سراى و بر مناره انشا ايتمشيدى. عمرو بن ليث و برادرى طاهر بن ليث شهره كوزل بر صو كتيروب، بتون خانه‌لره تقسيم ايتمشلردى. برچوق علما وسائر مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر. اليوم خراب اولسه كركدر.

سيردريا (Syr-daria) تركستانده‌كى سيحون نهرينه شمدى ويريلن اسم اولوب، آوروپاجه‌ده بواسمله معروفدر. [«سيحون» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سيردريا سيحونك اسم حديثى اولان بونامله روسلر تركستانك بربيوك قسمندن عبارت اولان برايالتى تسميه ايتمشلردر.

سيردريا ايالتى (تركستان) ناميله معروف اولان ادارهٔ عموميه‌نك بش سنجقدن عبارت اولوب، ديكر برسى فرغانه وسمرقند ايالتلرندن عبارتدر. بو ايالتك بو درجه‌ده وسعتى اكثر طرفلرينك چول اولمسندن ايلرى كليور. شمالاً (تورغاى) و(آق‌مولانسك)، شرقاً (سميرچنسك) وفرغانه ايالتلريله، جنوباً سمرقند ايالتيله وبخارا خانلغيله، غرباً دخى خيوه خانلغيله وبحر خوارزمله (يعنى آرال كوليله) محاط ومحدود در. ١٠′ ٤٠° ايله ٥٥′ ٤٧° عرض شمالى و ٢٠′ ٥٦° ايله ٢٥′ ٧١° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، غرب شماليدن شرق جنوبى‌يه طولى ١١٠٠ وعرض وسطيسى ٥٠٠ كيلومتره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٠٤٦٥٨ مربع كيلومتره اولوب، همان فرانسه وسعتنده اولديغى حالده، يالكز ١١٤٣٠٠٠ اهاليسى واردر. مركزى بتون تركستانك دخى مركز عموميسى اولان (طاشكند) شهريدر. سيحون نهرى جنوب شرقيدن شمال غربى‌يه طوغرى آقه‌رق ايالتى ايكى‌يه آييرر. غرب جنوبى جهتنده‌كى قسمى (قزيل قوم) اسميله بحر خوارزمه‌قدر ممتد اولان واسع برچولدن عبارت اولوب، شرق شمالى قسمى ايسه مثلث الشكل طاغلق بريردن وبونك شرق شمالى وغرب شمالى جهتلرنده واقع (آق قوم) و(قره-

استعمال اولنمامقه باشلامشدر. روسلر بو نهرك اسم جديدينى خجنددن اعتباراً مجراسنك ايكى طرفنده بولنان وتركستانك بيوك برقسمندن عبارت اولان واسع برايالته دخى ويرمشلردر، كه مركزى بتون تركستانك دخى مركزى اولان طاشكند شهريدر.
[« سيردريا » مادهسنه مراجعت بيوريله.]

سيخ (Sikhs) هندستانده بر جماعتدر، كه باشليجه پنجاب و سند خطهلرنده ومتفرق اولهرق هندستانك هر طرفنده بولنوب، جملهسى ١٨٥٣٤٢٦ مقدارندهدر. بونلرك اساسى بر مذهبدن عبارت اولوب، بو مذهبك مؤسسى ١٤٦٩ تاريخ ميلاديسنده لاهور قربنده طوغمش و ١٥٣٩ ده وفات ايتمش (باباناناك) اسمنده بر هندودر. بو آدم برهمنيلرك بعض عادات وعملياتنى لغو ودين اسلامدن برطاقم شيلر اخذ وتقليد ايدهرك، بر مذهب مخصوص چيقارمش؛ وبابر شاهك بوكى افكار وتشبثاته ميدانى آچيق براقمسندن استفاده ايدهرك، برچوق شاكردان وطرفدار پيدا ايتمش ايدى. كنديسندن صكره شاكردلرى مذهب فكرينه برفكر سياسى دخى قاريشديرهرق، جنكاور بر قوم تشكيل ايتمشلردر، كه بابرك اخلاف طرفندن تعقيب اولنمشلرسهده، مقاومت ايدهبيلوب، دولت مغوليهنك ضعفنه دوچار اولمسى اوزرينه، سيخلر هر برده اقليتده بولندقلرى حالده، بيوك بر قوت ونفوذ حاصل ايتمش؛ وپنجابده (سادلج) نهرينك اوتهسنده بركوچك دولت تشكيل ايلمشلرايدى، كه بعده انكليزلرله دخى بونكله معاهداته كيريشمش ايدى. بو دولت چوق وقت بقا بولهميوب، پنجابك سائر طرفلريله برابر انكليزلرك الينه كچمش؛ واو وقتدن برى سيخلر انكليزلره صادق قالوب، هندلى انكليز عسكرينك اك منتخب قسمى بونلردن عبارت بولنمشدر. اساساً اصنامه عبادت ايتميوب، وحدانيته قائل ايسهلرده، معبدلرى ينه اصنامدن خالى دكلدر. (كرانته) عنوانيله بركتاب مقدسلرى واردر.

سيخجق ارضرومك ٢٥ كيلومتره شمال غربيسنده سونمش بركاندن عبارت بر طاغ اولوب، حذاى بحردن ٣١٨٤ واطرافندهكى اووهدن ١١٠٠ متره مرتفعدر. طوپراغى متحرك بركولدن عبارت اولمغله، اوزرينه چيقمق خيلى زور-

در. تپهسندهكى واسع آغزينك اورتهسنده سونمش لاولردن عبارت سياه بر تپه بولنوب، برچايرله محاطدر، كه بوچاير شمال روزكارندن محفوظ اولمغله، اوجوارده بولنميان برچوق نباتات وچيچكلرى حاويدر.

سيخم (Sichem) فلسطينده نابلس قصبه- سنك اسم قديميدر.

سيخوته آلين (Sikhota-Alin) سيبريهنك منتهاى شرقنده واقع (بر- يمورسقايه) يعنى (سواحل) ايالتنك قسم جنوبيسنده وتعبير اصحله روسيهنك ضبطنه كچمش اولان مانچو- ريهنك قسم شرقيسنده برسلسلهٔ جبال اولوب، ساحل بحره متوازياً مركز ايالت اولان (ولاديووستوق)،ن (آمور) ايرماغى منصبنهدك ممتد اولور. جنوب جهتندهكى اك يوكسك ذروهلرى ١٥٠٠ متره ارتفاعنده واكثر طرفلرى ٩٠٠ ايله ١٢٠٠ متره آرهسندهدر. دكيز جهتندهكى مائلهسى صرب وديك اولوب، قره جهتندهكى اتكلرى ايسه برسطح مائل صورتنده اوسورى وآمور مجرالرينه قدر اوزانير. بو جهتدن بر قاچ چاى آقوب، مذكور نهر وايرماغه دوكيلور.

سيد فرس شعراسندن درت كشينك مخلصيدر:
برنجيسى (نعمة الله قهستانى) واصليندن وابوعبدالله يافعى (قدس سره) نك خواص مريداندن اولوب، بلخ طاغلرنده عبادت ورياضتله مشغول ايدى. ٨١٧ تاريخنده كرمانك (ماهان) قصبهسنده ٧٥ ياشنده وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

آن شاه كه او قاسم نارست و جنان
در ملك وملك صاحب سيفست وسنان
ملك دو جهان بجملكى آن ويست
اينرا بسنان كرفت وآنرا بسه نان

— ايكنجيسى (جواهر رقم سيدعليخان) هندستان ملوك تيموريهسندن اورنك زيب عالمكيرك حافظ كتبى ايدى. خطاطلقدهدخى مشهوردر. شوبيت اونكدر:

من آن مرغم كه آهنك نوى در هر قفس دارم
صفيرى ميكشم تا نعره واى از نفس دارم

— اوچنجيسى (صلابت خان سورتى) ينه هندستان ملوك تيموريهسندن عظيم الشان بن شاه عالمك امرا- سندن اولوب، فرح سيرك دورينه دخى يتيشمش،

ويرمدت نواب صمصام الدوله‌نك خدمتنده بولنمشدر. نظمده ميرزا عبد الغنى كشميرينك شاكردانندندر. ١١٣٢ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

در موسم بهارى لاله كون بباغ
از بهرداغ سيد دل خسته مرهمست

— دردنجيسى (مير بهادر على) هندستانده فرخ آباد شهرنده ياشامشدر.

سيد { (محمد صدرالدين افندى) عثمانلى شعراسندن اولوب، صدوردن عشاق‌زاده سيد عبدالله افندينك اوغليدر. طريق قضايه سالك اولوب، حلب وشام مولويتلرنده بولنمش؛ و ١١٤٦ ده دمشقده وفات ايتمشدر. شو مطلع اونكدر:

كروش بند ايدوب بازوى وصلى مو ميانندن
مرامم اوزره دورى چرخ ناهمواره كوستردم

سيد { حسن پاشا، — على پاشا، — عبدالله پاشا، — محمد پاشا [« حسن پاشا، على پاشا، عبدالله پاشا و محمد پاشا » ماده‌لرينه مراجعت بيورله.]

سيدان { صحابه‌دن اولوب، اوغلى عبدالله كنديسندن روايت ايتمشدر.

سيد بطال غازى { مشاهير قهرمانان اسلامدن برغازى نامدار اولوب، روايته كوره ١٢١ تاريخنده روملره قارشى واقع اولان غزاده شهيد اولمشدر. خداوندكار ولايتنك اسكيشهر قضاسنده واقع (سيد غازى) قصبه‌سنده قبرى كشف اولنه‌رق، ملوك سلجوقيه‌دن علاء الدينك والده‌سى طرفندن تربه‌سى بنا اولنمش؛ و سلاطين عثمانيه جانبندن جامع و تكيه وسائر خيرات علاوه اولنمشدر. قصبه‌نك دخى اسم قديمى (ناقوليه) ايكن، بوذاتك اسميله (سيد غازى) تسميه اولنمشدر.

سيد حسن { [« حسن غزنوى » ماده‌سنه مراجعت بيورله.]

سيد سعيد { عمان حاكمى اولوب، ١٢١٨ تاريخنده مسند امارته چكمش؛ و ١٢٧٣ ده وفات ايتمشدر. انكليزلرله عقد اتفاق ايتمشيدى. زنكبار دخى تحت حكمنده بولنمغله، وفاتنده بيوك اوغلى مسقطده قالوب، كوچكى سيد برغش زنكبارده مستقلاً حكومت سورمكه باشلامش، و وفاتنده اوغلى يرينه كچمشدر.

سيد شريف { [« شريف جرجانى » ماده‌سنه مراجعت بيورله.]

سيد صويى { خداوندكار ولايتنك كوتاهيه سنجاغنه تابع اسكيشهر قضاسنك (سيدغازى) ناحيه‌سنده برچايدر، كه سيدغازى قصبه‌سنك جنوبنده‌كى طاغلردن نبعانله شماله طوغرى جريان ايدرك، مذكور قصبه‌نك يانندن كچدكدن صكره، شرق و صكره شرق جنوبى‌يه طوغرى دونه‌رك، وچفته‌لر حاراى همايوننك اراضيسى ايچندن كچه‌رك، آنقره ولايتى حدودنده (سقاريه) ايرماغنه دوكيلور. اسم قديمى (پارتنوس) در. مجراسى تقريباً ٩٠ كيلومتره طولنده‌در.

سيد على { مؤلفيندن اولوب، سيد جرجانينك « شمسيه » و « مطالع » و « مواقف » ى اوزرينه بعض شرح و حاشيه‌لر يازمش؛ و « وقايه » يى دخى « عنايه » عنوانيله شرح ايتمشدر.

سيد غازى { خداوندكار ولايتنده كوتاهيه سنجاغنك اسكيشهر قضاسنده واسكيشهرك ٣٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، سيد صوينك صاغ يعنى جنوبى كنارنده واقعدر. قربنده اسكى فريجيا حكمدارلرينك مزارلرينى حاوى اولان (ناقوليه) شهر قديمنك ويرانه‌لرى اولوب، مذكور مزارلردن (ميداس) ك يازيلى قيا دينلن مزارى فن آثار عتيقه‌جه بيوك اهميتى حائزدر. سيد غازى قصبه‌سى (سيد بطال غازى) حضرتلرينك علاء الدين سلجوقينك والده‌سى طرفندن ياپيلمش تربه‌سى آلتنده تشكل ايدوب، تربه بر اسكى مناسترك يرينه وقصبه، ظن اولنديغنه كوره، (بريمنسيا) شهر قديمنك محلنده تأسيس اولنمشدر. مذكور تربه و سلاطين عظام عثمانيه طرفندن علاوه ايدلمش اولان تكيه وجامع ومدرسه وعمارت معموردر. آب وهواسى پك لطيفدر. — سيدغازى ناحيه‌سى قضانك قسم جنوبيسندن عبارت اولوب، شرقدن غربه بويى ١٣ و شمالدن جنوبه اكى ١٠

ساحلندر . ٥٨ قریه‌دن مرکب اولوب ، قسم کلیسی
مسلم اولمق اوزره ، ١٥٠٠٠ قدر اهالیسی ، برخیلی
آثار عتیقه‌سی ، متعدد جامع و مدرسه و تربه‌سی
واردر . اراضیسی منبت اولوب ، خیلی حبوبات ومیوه
وسبزه حاصل اولور . اورمانلری چوق اولوب ، او .
دون وکراسته قطع اولنور . مرعالری کوزل اولوب ،
قیون ، کچی ، تفتیك کچیسی صیغیر و سائر حیوانلر
یتیشدیریلیر . اهالی کلیم ، عبا ، سجاده ، خالی کبی شیلر
نسج ایدرلر .

سیدلچ { ولهجه سیدلچه (Siedletz, Siedlce) لهستانده وارسوبه‌نك ٨٧ کیلومترو
شرق جنوبیسنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب ،
ثلثاننده زیاده‌سی یهودی اولمق اوزره ، ١٤٠١٥
اهالیسی ، کوزل باغچه‌سی اولان بیوك برسرایی ، دمیر
یولی ومشهور اکمکی واردر . — سیدلچ ایالتی لهستانك
ایالات شرقیه‌سندن اولوب ، شمالاً ینه لهستانك
(لومزه) ولیتوآنیه‌نك (غرودنو) ، شرقاً ینه غرودنو
و (وولینیه) ، جنوباً (لوبلان) و (رادوم) ، غرباً
دخی (وارسوبه) ایالتلریله محدود اولدیغی حالده ،
مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٣٣٥ مربع کیلومترو واهالیسی
٦٧٥١٧٦ کشیدر . اراضیسی دوز اولوب ، مزروع
تارله‌لردن ، اورماندن ، چالیلقدن وبطاقلقدن مرکبدر .
حدود غربیه سنده جریان ایدن (ویستوله) ایرماغنه مائل
اولوب ، وپیرز . تیسمینیچه وبوکانابع بیستریچه ، اوقرزیچه ،
وبلغه و (اسویدر) چایلری دخی سیدلچ ایالتك ایچندن
وکنارلرندن آقه‌رق ، مذکور ایرماغه دوکیلور .
اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی زراعت اولوب ، اراضیسنك
نصفی مزروعدر . ذخایر بره درت وبه‌تس بره بش
ویرر . ایالت داخلنده ٥٨٢ فابریقه بولنوب ، ٢٥٦٩
عمله چالیشدیریلیر ، وسنوی ١٦٨٩٥٠٠٠ فرانق
قیمتنده معمولات چیقار . باشلیجه‌لری مسکرات ، بیره ،
جام ، چلنکیرلکه متعلق مواد وعلی الخصوص محصولات
زرعیه‌یه مخصوص فابریقه‌لردر . بر دمیر یول خطی
ایالتی شق ایدوب ، بر قول دخی اوزاتیر . مرکز ایا .
لتندن بشقه (بیاله) قصبه‌سی دخی تجارتکاه اولوب ،
باشلیجه ذخایر تجارتی اجرا اولنور . اهالیسنك بشده
اوچی قتولیك ولهلی اولوب ، یوزده ٢٤ ی اورتو .
دوقس روس ، یوزده ٢ سی پروتستان آلمان ویوزده
١٦ سی یهودیدر . ایالتده ٤٦ قصبه و ٣٩٠٢ قریه
موجوددر . ٢٩٠ مکتب بولنوب ، ٣٥٨٨ ی قیز
اولمق اوزره ، ١٣٨٣٤ طلبه دوام ایدر . ایالت ٩
قضایه منقسمدر .

سید مبارکشاه { ایران شعراسندن ومصر ساداتندن اولوب ، شو
بر ایکی بیت اونکدر :

دست صبا برکشاد روی عروس بهار
بر سر آن چشم ابر کرد زلؤلؤ نثار
برق بر آورد تیغ رعد فرو کوفت کوس
سرو علم برفراخت لشکر گل شد سوار

سیدنهام { (Sydenham) انکلتره‌نك (کنت) ایالتنه ملحق و (لوندون بریدجا) نك
٩ کیلومترو جنوب شرقیسنده واقع بیوك قریه اولوب ،
٦٩٣٥ اهالیسی ، دمیر یولی و بر چوق کوشکلریله
مزین باغچه‌لری واردر . ١٨٥١ سرکیسیچون تأسیس
ایدلمش اولان ومکمل موزه ایله تیاترو و سائره‌یی
حاوی بولنان مشهور (بلورسرایی) بوقریه‌ده بولنوب ،
پك چوق زوار و سیاحین طرفندن زیارت اولنور .

سیدنی { (Sydney) آوسترالیانك شرق جنوبی ساحلنده‌کی جنوبی والس مجبرینك
مرکزی بربیوك شهر اولوب ، (پورت جاقسون) قوینك
جنوبی ساحلنده و (ملبورن) ك ٧١٦ کیلومترو شرق
شمالیسنده اوله‌رق ٣٣° ٥١′ ٤١″ عرض جنوبی ایله
١٤٨° ٥′ ٢′ ٨″ طول شرقیده و برقاچ دمیر یول
خطنك مبدئنده واقعدر . اطرافده‌کی صیفیه‌لرله برابر
٣٨٦٤٠٠ اهالیسی ، اوچ لیمانی ، کوزل رختملری ،
قویك مدخللرنده متین استحکاماتی ، دوز و واسع سو .
قاقلری ، کوزل منظره‌سی ، جسیم ومصنع ابنیه‌سی ،
متعدد عمومی باغچه‌لری وهیکللرله مزین دوحه‌لری ،
دارالفنونی ، صنایع مکتبی ، متعدد اعدادی ورشدی
وابتدائی مکتبلری ، مکمل نباتات باغچه‌سی ، موزه‌سی ،
١٠٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی ، متعدد جمعیات
علمیه‌سی ، ٣ خسته‌خانه‌سی ، دارالشفاسی ، یتیمخانه‌لری
واختیارلره مخصوص فقیرخانه‌سی ، بری پروتستانلره
وبری قتولیکلره مخصوص ایکی بیوك ومصنع کلیساسیله
برحاوره‌سی ، سفائن انشا وتعمیرینه مخصوص دستگاه
وحوضلری ، اطرافنده کلیتلی کومور معدنلری ، لوقو .
موتیف وواغون وسائر دمیریول ادواتی فابریقه‌لری ،
پك چوق دباغخانه‌لری ، باصدیرمه ، توتون ، شکرله ،

مسكرات، بيره، جام، چيني، بوكدن منسوجات وسائره فابريقه‌لري و آوروپا و آمريقا و سائر طرفلرله اينلك تجارتي واردر. هواسي متعدل اولوب، بزم قيشمزه متصادف اولان ياز موسمنده ميزان الحراره سانتيغراد حسابيله نهايت ٤٠ درجه‌يه قدر چيقار. وبزم يازمزه متصادف اولان قيش موسمنده نهايت ٢ درجه‌يه قدر اينر. بناءً عليه صولر طوكماز، وقار ياغماز. ياغمورلري چوق اولوب، الك زياده نيسانده ياغار. شهر قوينك ايچنده شماله طوغري بر برونك اوزرينه مؤسس اولوب، موقعي ده عارضه‌ليجه اولمغله، هر طرفندن دكيز كوريلور. ايچندن جريان ايدن بركوچك دره‌نك اوستي اورتيله‌رك، صويي تقسيم اولندقدن بشقه، اخيراً شهره ديكر بر صو دخي كتيرلشدر. مشهور قپودان قوق هر نصلسه بو مكمل لوني كوره‌ميوب، ١٧٨٨ده قپودان فيليپ طرفندن كشف اولنمش؛ وشهرك اساسي بونك جانبندن وضع اولنه‌رق، بر طاقم محكومين ومجرمين ايله اسكان ايدلش ايدي. بر خيلي وقت بر قريه حالنده قالوب، ١٨٦١ تاريخنده دخي ٥٦٨٤٥ و ١٨٧١ ده ١٣٤٧٤٠ اهاليسي وار ايدي. بو صوك سنه‌لرده چاپوق بيوپوب، كيتدكجه ده بيومكده‌در. هرنه قدر ملبورن دها بيوك ايسه‌ده، سيدني آوستراليانك الك كوزل شهريدر.

سيدني (Sydney) آمريقاي شماليده دومينيون قطعه‌سنك يكي اسقوچيه خطه‌سنده وهاليفاقسك ٢٨٦ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (قاب برتون) جزيره وايالتنده و ´١٨ °٤٦ عرض شماليله ´٣٢ °٦٢ طول غربيده واقع برقصبه اولوب، ٣٧٠٠ اهاليسي، صاغلام ليماني، كيتلي معدن كومري آخراجاتيله ايشلك تجارتي واردر. — بونك ١٠ كيلومتره شمال غربيسنده وهمناي اولان خليجك ساحل غربيسنده (سيدني مينس) يعني «سيدني معدنلري» اسميله ديكر بر قصبه بولنوب، ٥٥٠٠ اهاليسي وكومور معدني واردر.

سيدون (Sidon) صيدانك اسم قديميدر. (تير) يعني (صور) دن صكره فنيكه‌نك الك معمور و الك مشهور شهري ايدي. [«صيدا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سيده خلفاء عباسيه‌نك يكرمي آلتنجيسي اولان قائم بامرالله‌ك قيزي اولوب، سلاجقهٔ عراقدن ركن الدوله طغرل بكه وارمشيدي.
— آل بويه‌دن ري حاكمي مجد الدوله‌نك دخي والده‌سنك اسمي اولوب، مشار اليهك صغرسننده وصيه بولنمش؛ وصكره دخي كنديسي سفاهتله مشغول اولديغندن، ادارهٔ امور صاحبهٔ ترجمه‌نك يدنده قالمش ايدي.
— (سيده بنت عبد الرحيم) مشاهير محدثاتدن اولوب، والده‌سي جوهره بنت هبة الله دخي محدثاتدن ايدي.

سيده (Side) آناطولينك تكه خطه‌سندن عبارت اولان پامفيليا خطهٔ قديمه‌سي ساحلنده بولنمش اسكي بر قصبه اولوب، بر آره‌لق خطهٔ مذكوره‌نك مركزي بولنمش ايدي. اليوم خراب اولوب، اسكي آنطاليه ديمكله معروفدر.

سيدي قدماي شعراء عثمانيه‌دن ايكي ذاتك مخلصيدر:
برنجيسي حميدلي اولوب. (قره سيدي) ديمكله معروفدر. صحن مدرسي ايكن سلطان بايزيد خانك اوقافني اداره‌يه مأمور اولوب، بعده استانبول قاضيسي اولمش؛ وفناري خاندانندن قيز آلمش ايدي. عربي و فارسي و تركي نظمه مقتدر اولوب، بعض انموزجلري وسائر رسائلي واردر. شو بيت اونكدر:

قدك اوزره زلف وخدك كوروبن سيدي ديدي
ان بدر الليل قدر قدر رمح قد بدا

— ايكنجيسي قول اوغلي طائفه‌سندن اولوب، (دولكر زاده سيدي) ديمكله معروفدر. قانوني سلطان سليمان خانك اوائل سلطنتلرنده وفات ايتمشدر. ساده اشعاري واردر. شو بر ايكي بيت او جمله‌دندر:

مرمري كلخن اولنلر سرايي نيلرلر
پلاس عشق كيينلر قبايي نيلرلر
كوزلر اوشه كلوب پايمال ايدر بيلم
بو پاره پاره دل مبتلايي نيلرلر

سيدي احمد پاشا [«احمد پاشا (سيدي)» ماده‌سنه مراجعت.]

سيدي بن عباس (Sidi-Bel-Abbès) جزايرك وهران ايالتنده و وهرانك ٥٦ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق (مكره) نهري كنارنده و واسع و منبت بر اووه‌ده واقع قضا

مركزی برقصبه اولوب، ١٦٨١٠ اهالیسی واردر، كه قسم اعظمی اسپانیول، فرانسز وسائره اولەرق اجنبیدر . طوغله، بیره وسائره فابریقەلری وحبوبات وحیوانات وكور و سائره تجارتی واردر . بو قصبه ١٨٤٣ تاریخنده بونامله یاد اولنور بر تربەنك یاننده تأسیس اولنەرق، اطرافندەكی اراضیٔ منبته، اهالیٔ مسلمەنك مراكشه هجرت ایتملری اوزرینه، بوقصبەیه یرلشن آوروپالیلرك الندە قالمغله ، چابق ترقی وتوسع ایتمشدر . سورله محاط اولوب ، سوقاقلری دوز وكنیشدر. وهراندن كلن دمیر یول خطی بوقصبەدن كچوب، اورادن تلمسانه بر شعبه اوز تیر .

سیدی پاشا زاده { [« محمد پاشا (سیدی پاشا زاده) » مادەسنه مراجعت بیوریله .]

سیدی رئیس { مشاهیر بحریون وادبا وریاضیونده اولوب ، اسمی علیدر، وغلطەدە متمكن بولنمغله (غلطەلی‌سیدی‌علی) دینمكله معروفدر . ارباب ثروتدن اولمغله ، غلطەدە بك متین برقوناغی وار ایدی، وكمال سخاوتندن قپوسی عمومه آچیق ایدی. علوم ریاضیه وهیئت وهندسەدە وادبیاتده ید طولاسی اولوب ، اشعارنده (كاتبی) تخلص ایدردی ، و(كاتبیٔ رومی) دینمكله دخی مشهوردر. قانونی سلطان سلیمان خاندورنده سویش دونانماسنك رئیسی پیری رئیسك قتلی اوزرینه ، ٩٦١ ده مذكور دونانما ریاستنه تعیین اولنەرق، عمان سواحلنه مسلط اولان پورتكیز دونانماسنه قارشی بصرەدن عزیمت ایتمش ایسەده، هرمز بوغازینك خارجنده دشمنك دها قوتلی بر دونانماسنه راست كلمكله ، مغلوب ، و فرطونه‌یه دخی طوتیلوب ، اكثر سفائنی مغروق اولمغله، قالان برایكی پارچه كمی وبك چوق مشاق ومحنله، كجرات ساحلنه یتیشمش؛ وبر وقت احمد آبادده كجرات حاكمك یاننده قالدقدنصكره، قالان سفائنی حاكم مشارالیهه امانت ایدەرك، معیتندەكی اللی كشی ایله برآ سند ، پنجاب، افغانستان، ماوراء النهر ، خراسان وآذربیجاندن كچەرك ، وبرچوق حكمداران اسلامك شفاعتلرینی آلەرق، دربارحضرت پادشاهی‌یه عودتنده، مظهر عفو بیوریلەرق ، تقاعد اولنمش ایدی . نهایت ٩٧٠ تاریخنده درسعادتده وفات ایتمشدر . بحر عمانك احوالنی حاكی « محیط » عنوانیله بركتابی واردر، كه ٩٦٢ ده احمد آبادده اكما[ل] ایتمشدر . اورادن درسعادته عودتنده كوردیك[ی] ممالكك احوالنی مبین دخی « مرآت‌الممالك » عنوانیـ[ـله] بر سیاحتنامه یازوب ، سلطان سلیمان خانه تقد[یم] ایتمشیدی . بوندن بشقه اسطرلاب و ربع مجیب ومقنطرات ومعدل و ذات الكرسی اعمالی حقنده بش مقاله اوزره وتركجه «مرآت كائنات» عنوانیله برتألیف معتبری واردر . بو آثارینك نسخەلری نادر اولوب « محیط » ی بارون هامر طرفندن آلمانجەیه ترج[مه] وویانەدە نشر اولندیغی كبی، بونك و «مرآت‌الممالك» نك بر خیلی بحثلری دخی هندستانده چیقان معلوما[ت] آسیویه مجموعەلرینه درج اولنمشدی . اشعاری دخ[ی] پك كوزل اولوب، شو بیت او جملەدندر :

نوله مجرم ایسه‌ك یارین شفاعت‌خواهمز واردر
طیانسون زهدینه زاهد بزم اللهمز واردر

سیدی شهری { (یاخود سیدشهری) قونیه ولایت وسنجاغنده‌وقونیه نك ٨٠ كیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق برطاغك شرق اتكنده و بوزقیر كولندن بكشهر كولنه كید[ن] نهرك ٧ كیلومتره غربنده قضا مركزی بر قصب[ه] اولوب، یالكز ١٠ قدری ارمنی وقصوری مس[لمان] اولمق اوزره ٤٥٠٠ اهالیسی، ٥ جامع شریفی، مدرسەسی وبر رشدیه مكتبی واردر . میاه جاریه‌سی واطرافنده باغ وباغچەلری چوق اولوب، میوەلری پك كوزلدر. — سیدی شهری قضاسی شمالاً بكشهری شرقاً نفس قونیه، جنوباً بوزقیر قضالریله، غرباً دخ[ی] تكه سنجاغیله محدود اولوب ، ٤٣ قریەیی حاو[ی] اولدیغی حالده، مركزدەكی یوز قدر ارمنیدن ماعدا كاملاً مسلم و ترك اولمق اوزره، ٢٦٨١٣ اهالیس[ی] واردر . اراضیسی آز عارضەلی اولوب ، قضانك قـ[ـسم] جنوبیسنده بولنان مذكور بوزقیر ونام دیكرله صغ[لا] كولندن چیقەرق بكشهری كولنه دوكلمك اوزره شما[لا] طوغری آقان نهر قضانی شق ایله، واسع بروادی تشكیل ایدیور. بو نهره صاغ وصولدن برقاچ كوچ[ك] چای دوكیلور . اراضیسی پك منبت و محصولدار او لوب، بغدای، آرپه، یولاف، بورچق وسائر حبوبا[ت] قضانی اداره ایتدكدن صكره، تكه سنجاغنه دخی نقـ[ـل] اولنورسەدە ، یوللری اولمدیغندن ، نقلیاته اولنا[ن] مصارف زراعتك برشی استفاده ایدەمەمسنی موجب

اولمله، فضله اككدن اجتناب ایدرلر. توتون، پاموق، آفیون و سائره ایله میوه و سبزه‌لرك دخی انواعی حاصل اولور. درون قضاده ٥٨ جامع و مسجد، ٤ مدرسه، ٤ خان، ٢ حمام، ٣٠٣ دكان، ٢ قابلیجه و ٣٦ چشمه موجوددر. اراضیء مزروعه‌سی ٩٤٧٠ یکی دونمدن عبارتدر.

سیدی عقبه { جزایرك قسنطینه ایالتنده وقسنطینه‌نك ٢٠٧ كیلومتره جنوب غربیسنده (زاب شرقی) ناحیه‌سنده وبیسکره‌نك ١٨ كیلومتره جنوب شرقیسنده بر کوچك قصبه اولوب، صحابهٔ کرامدن مغرب فاتحی عقبه بن نافع (رضه) حضرتلرینك تربهٔ شریفه‌سنی حاوی اولمغله، زیارتگاهدر. تربه بك ساده اولوب، خط کوفی ایله بعض یازیلری واردر. بوتربه ویانندهکی جامع شریف مغربك اك اسكی آثار اسلامیه‌سندندر.

سیدی کوی { آیدین ولایتنك ازمیر سنجاق وقضاسنده یعنی مرکز ولایته ملحق بر ناحیه‌نك مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ازمیر شهرینك جنوبنده ودمیر یول خطی قربنده اوله‌رق، ازمیره آقان بر دره‌نك اوزرنده واقعدر. ازمیرك صیفیه‌لرندن معدود اولوب، ٣٥٣٥ اهالیسی وبرخیلی کوزل کوشکلری واردر. — سیدی کوی ناحیه‌سی ٣٣ قریه‌دن مرکب اولوب، شمالاً نفس ازمیر قضاسیله، شرقاً نیف، جنوباً طوربالی ناحیه‌لریله، غرباً دخی اورله قضاسیله محدود در. اهالیسی ١٠٤٤٩ کشیدن عبارتدر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، حبوبات متنوعه ایله اوزوم، انجیر وسائره حاصل اولور.

سیدی محمد { فاس ومراکش ملوك شرفاسندن اولوب، ١١٧١ تاریخنده پدری مولی عبدالله‌ه خلف اولمش؛ وممالکتنه مدنیتی ادخال ایتمکه چالیشوب، اکثر اوروپا دولیله مناسباته کیریشمش؛ و (مغادر) قصبه‌سنی تأسیس، و ١١٨٣ ده (مزغان) قصبه‌سنی پورتکیزلیلردن استخلاص ایتمش ایسه‌ده، ملیله‌یی اسپانیوللردن ضبط ایتمکه موفق اوله‌مامش ایدی. ١١٩٨ ده ٨٠ یشنده وفات ایتمشدر.

سیرا { (Sierra) اسپانیول لساننده « سلسلهٔ جبال » معناسیله دیکر بر طاقم اسملره اضافتله اسپانیا وآمریقاده بر چوق سلاسل جباله علم اولمشدر. [بو اسامیء مرکبه‌نك ایکنجی جزءلرینه مراجعت بیوریله.]

سیرابی { هندستان شعراسندن اولوب، اکبر آبادلیدر، واکبر شاهك زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

آزاده تا تواند از قید تن بر آید
از پوست اکر نباشد از پیرهن بر آید

سیراجکنج { یاخود سراج کنج (Siradj-gandj) هندستانده بنکاله خطه‌سنك راجشاهی ایالتنده (پنبه) سنجاغنده وپنبه‌نك ٦٧ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق براهماپوتره ایرماغنه تابع (دنبدی) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢٢٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٢١٠٤٠ اهالیسی، بعض فابریقه‌لری و بك ایشلك تجارتی واردر.

سیراف { فارس ساحلنده وشیرازدن ٦٠ فرسخلق مسافه‌ده بیوك وتجارتکاه بر شهر قدیم واسکله اولوب، قدمای جغرافیون اسلام وصفنده بك مبالغه ایدیورلر. یاقوت حموی سلفلرینك تعریفاتنی نقل ایتدکدن صکره، بو شهرك تدنی‌یه یوز طوتمسیله اسكی معموریتی قالمدیغنی ومع هذا کوزل ابنیه‌سی وجامعی اولدیغنی واوکی آچیق ایسه‌ده، ایکی فرسخلق مسافه‌ده صاغلام بر لیمانی اولدیغنی بیان ایدیور. معموریتی زماننده برچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خرابه‌در.

سیرافی { (ابو سعید حسن بن عبدالله بن مرزبان) مشاهیر ادبادن اولوب، نحو ولغت وشعر وعروض و حساب وفقه وسائر علومده عصرینك فریدی ایدی. پدری مجوسی بولنمشیدی. زهد وتقوی و عفتده دخی شهرت شایعه صاحبی اولوب، قضایی قبول ایتمز، وکدیمنیله یاشار ایدی. ٣٦٨ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. سیبویه‌نك کتابنی شرح ایدوب، کتاب مذکورك بوندن ایی شرحی یوقدر.

سیراقوسه { (Syracuse) ایتالیاده سیجلیه جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده قره‌یه بر کوپری ایله مربوط بر کوچك آطه‌نك اوزرنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، قتانیه‌نك ٣٥ كیلومتره

جنوبنده واقعدر . پك قديم بر شهر اولوب ، اسكى
حالنى تماميله محافظه ايتمكله ، سوقاقلرى پك طار وطو.
لاشيقلى وخانه‌لرى مدرسه‌يه مشابه اولوب ، خارجه
پنجره‌لرى يوقدر . ٢٥ ٢٧٥ اهاليسى ، قره ايله آطه
آره‌سنده‌كى طار بوغازله آيرلمش ايكى صاغلام ليمانى
وايكى فنارى واردر . شمديكى سيراقوسه اسكيسنك
آنجق برمحله‌سى اولوب ، زمان قديمده قسم اعظمى قره‌ده
ممتد اولوردى . شمدى اورالرى ويرانه‌لرله مملو او.
لوب ، اطرافنده‌كى بطاقلقلر دخى قصبه‌نك هواسنى
اخلال ايتمكده‌در .

سيراقوسه ميلاد عيسى (عم) دن ٧٣٥ سنه اول
قورنته‌لى (آرخياس) اسمنده بر يونانلى طرفندن
(اورتيجيه) آطه‌جغى اوزرنده تأسيس ، ويونان مها.
جرلريله اسكان ايديله‌رك ، متعاقباً قره‌ده دخى كسب
توسع ايده‌رك ، يكى ظهور ايتمش اولان قارتاجليلرك
قوتنه سيجليه‌ده مقاومت ايده‌جك درجه‌ده مكنت
قزانمش ايدى . قبل الميلاد ٤١٤ تاريخنده آتنه‌ليلر
سيراقوسه‌يى ضبط ايتمكه كيتمشلر ايسه‌ده ، منهزماً
عودت ايتمشلردى . او زمانده درت قسمدن عبارت
اولوب ، پك بيوك ومصنع معبدلرى ، تياترولرى ،
سرايلرى وهيكللرى وار ايدى . اهاليسنك بر مليونه
بالغ اولديغى دخى روايت اولنمش ايسه‌ده ، هرحالده
٥٠٠٠٠٠ كشيدن زياده ايدى . خرابه‌لرينك محيط
دائره‌سى ٣٥ كيلومتره طولنده‌در . سيراقوسه‌نك
الڭ قوتلى زمانى ميلاددن ٣٠٠ سنه اول ايدى .
او وقت (آغاتوقلس)ك قومانده‌سيله قارتاجه قارشى
دونما واردو سوق ايتمش ايسه‌ده ، مرقوم قتل
اولنمش ، وعسكرى عودت ايتمشدى . بعده سيرا.
قوسه روماليلره قارشى قارتاجليلرله اتفاق ايتد.
يكندن ، قبل الميلاد ٢١٢ تاريخنده حكيم رياضئ شهير
(آرشيمد)ك سعييله برابر ، مارجلوس شهرى ضبط
وروماية الحاق ايتمشدى . او وقتدن برى سيجليه‌نك
سائر طرفلريله برابر روماليلرك ، روملرك ، عربلرك ،
نورمانلرك ونهايت اسپانيانك ضبطنه كچوب ، ١٨٦١
ده ايتاليا قراللغنه الحاق اولنمشدر . [«سيجليه» ماده.
سنه مراجعت .] سيراقوسه اهل اسلامك الينه
كچنجه‌يه قدر سيجليه‌نك مركزى اولوب ، عربلرك زماننده

پالرمو (بلرم) اسميله صقليه‌نك مركزى ايديسه‌ده
سيراقوسه دخى (سرقوسه) اسميله معروف اوله‌رق
خيلى معمور ايدى . ١٦٩٣ و ١٧٥٧ تاريخلرن
وقوع بولان شدتلى زلزله‌لر بسبتون خرابنى موج
اولمشدر . استقلالى زمانده يعنى ابتداى تأسيسند
روماليلرك ضبطنه كچنجه‌يه قدر بروجه زير بعض
حكمدارلر دخى حكومت سورمشدر :

قبل الميلاد

زاده‌كانك نفوذى	٧٣٥ الى ٤٤
حكمدار جلون	٤٨٤
» برنجى هيرون	٤٧٨
» تراسيبول	٤٦٧ » ١٦
جمهوريت مفرطه	٤٦٦ » ٠٥
حكمدار اسكى دنيس	٤٠٥
» كنج دنيس	٣٦٨
» ديون	٣٥٧
» قاليپه	٣٥٤
» هيپارينوس	٣٥٣
» هيپسيوس	٣٥١
» كنج دنيس ثانياً	٣٤٧
» تيمولئون	٣٤٨ » ٢٧
» سوسيسترات	٣٢٠
ايكنجى هيرون	٢٦٩
هيرونيم	٢١٥

— سيراقوسه ايالتى سيجليه جزيره‌سنك جنو
شرقى كوشه‌سندن عبارت اولوب ، شمالاً وشم
غربى جهتندن قتانيه ، غرباً قالتانيزته ايالتلريله س
طرفلردن دخى دكيزله محاطدر . مساحهٔ سطحيه
٣٦٩٧ مربع كيلومتره واهاليسى ١٧٠ ٣٧١ كشيد
طاغلق بر ير اولوب ، الڭ بوكسك طاغى ٩٨٥ مت
ارتفاعنده در . طوپراغى اكثريت اوزره اراض
كلسيه‌دن اولمغله ، طاغلر آره‌سنده آقان نهرلرك چو
يولده قورور . طبيعت اراضيه ومحصولاتجه سيجليه
سائر طرفلرندن دون اولديغى كبى ، صنايع وتجار
دخى كريدر . شراب اخراجاتى زياده‌جه در . ايال
٣ قضايه منقسم اولوب ، ٣٢ ناحيه‌يى حاويدر . مركز
اولان سيراقوسه الڭ بيوك معموره‌سى اوليوب
باشليجه شهر و قصبه لريله مقدار نفوسلر
بروجه‌زيردر :

موديقه	٤٣ ٩٢٥	سيراقوسه	٢٧٥
راغوزه	٢٦ ٨٣٠	نوتو	٣٢٥
ويتوريه	٢٦ ٧٥٠		

سیراقوسه (Syracuse) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنده ونیویورقك ۳۱۵ کیلومتره شمال غربیسنده واقع اوله‌رق (اونونداغه) کولنك ساحل جنوبیسنده بو کولك اسمیله مسمی سنجاغك مرکزی برشهر اولوب، ۸۸۱۴۳ اهالیسی، لیمانی، جدولی، هرطرفه طوغری متعدد دمیر یوللری، پك ایشلك تجارتی، بیوك طوز تصفیه‌خانه‌لریله مملحه‌لری، جسیم دمیرخانه‌لری ومختلف ماکینه‌لرله جام، بیره وسائره فابریقه‌لری، بیوك دارالفنونی، متعدد مکاتب عالیه ورشدیه وابتدائیه‌سی، کتبخانه‌سی، تیمارخانه‌سی، یتیمخانه‌سی، اختیار کیشیلره مخصوص دارالعجزه‌سی، متعدد مصنع وجسیم کلیساسی، تفرجگاه اولمغه شایان مزارستانی وبر چوق کوزل ابنیهٔ امیریه وخصوصیه‌سی واردر. یوقاریده ذکر اولنان مقدار نفوس ۱۸۹۰ استاتستیقنه کوره اولوب، سنه‌ده اوچ درت بیك اهالی آرتدیغی دخی ثابتدر. بو شهر ۱۸۲۵ تاریخ میلادیسنده بر قریه حالنده تأسیس اولنوب، ۱۸٤۷ ده قصبه‌لر صره‌سنه کچمشدر.

سیراکوپه (Syragouppa) هندستانك قسم جنوبیسنده مدراس ایالتنك (بلاری) سنجاغنده و(بلاری)نك ۵۸ کیلومتره شمالنده واقع اوله‌رق (کریشنه) ایرماغی تابعلرندن (تونکبهادره) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۱٦۸۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۵۰۱۵ اهالیسی وآغیر هوا ی واردر.

سیرالئونه (Sierra Leone) آفریقانك ساحل غربیسنده فرانسه‌نك سنغامبیا مستعمراتیله (لیبریه) جمهوریتی آره‌سنده انکلتره‌نك بر مهجری اولوب، ۷° ایله ۱۰° عرض شمالی و ۳۰′ ۱۵° ایله ۱۳° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. کرك شمال وکرك جنوب جهتنده خط حدود ایکی نهر مجراسندن عبارت اوله‌رق غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولوب، ایچ طرفدن یمنی سودانك (فوتاجالون) و(سامودی) یرلرندن ایسه خط تقسیم میاهی تشکیل ایدن طاغ صرتلرندن عبارت اوله‌رق، او طرفدن سیرالئونه بر زاویهٔ قائمه شکلنی ابراز ایدیور. سودانك ایچ طرفلرینه طوغری آقان (نیجر) ایرماغنه دوکیلان انهارك منابعی بو حدودك خارجنده، وطوغریدن طوغری‌یه بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلان انهارك منابعی سیرالئونه حدودی داخلنده‌در. بو حدود داخلنده سیرالئونه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۳۰۰۰ مربع کیلومتره اولوب، یاریم میلیوندن زیاده اهالی ایله مسکوندر. آنجق طوغریدن طوغری‌یه انکلتره‌یه تابع اولان یرلری یالکز ۲٦۰۰ وبر روایتده ۷۷۷۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۷۵۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، اوبر طرفلری انکلتره‌نك آز چوق حمایه‌سی آلتنده بولنور اقوام وقبائل زنجیه ایله مسکوندر. سواحلی خط مستقیم اوزره حساب اولنورسه، ۳۵۰ کیلومتره طولنده ایسه‌ده، کیرنتی وچیقنتیلریله برابر بونك ایکی مثلنه بالغ اولور. لیبریا حدودندن (شربرو) جزیره‌سی قارشیسنه قدر غرب شمالی‌یه طوغری ممتد اولان ۱۷۵ کیلومتره‌لك ساحلی غایتله دوز اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نك قارشیسنده بربرینی متعاقب اوچ قوی بعد التشکل، ساحل شماله طوغری دونوب، بر طاقم برونلر وقویلر وعلی الخصوص اصل سیرالئونه دینلن بر اوزون شبه جزیره تشکیل ایدر، که بونك منتهای غرب شمالیسنده مهجرك مرکزی (سیرالئونه) ونام دیکرله (فریتوون) قصبه‌سی بولنیور. ساحل عمومیت اوزره آلچق وبطاقلق حالنده اولوب، علی الخصوص یاغمورلر موسمنده بطاقلقلر چوغالمغله، حتی مذکور شبه جزیره دخی بتون بتون آطه حکمنه کچر. اوموسمده بلوط وسیسلری دخی چوق وسواحلك اوکی صیغ اولدیغندن، سفائن حقنده پك مخاطره‌ایدر. بو سواحلك ایچ طرفلرنده، دکیزدن کورینشی یاتمش برآرسلان شکلنی ابراز ایتدیکیچون، پورتکیزلیلر طرفندن (سیرالئونه) تسمیه اولنان برسلسلهٔ جبال ممتد اولوب، الك یوکسك محللری ۷۰۰ متره ارتفاعنده‌در. مملکتك ایچ طرفلری بالطه کورمه‌مش صیق اورمانلرله مستور اولوب، اکثر طرفلری هنوز لایقیله کشف اولنمامشدر. ایچ طرفده‌کی جبالدن بر چوق انهار آقوب، الك بیوکلری شمال جهتنده‌کی ایکی (اسقارسیه) ایله (روکاه) نهرلری وجنوبده‌کی (بانسوقولو) و(بافی) نهرلریدر. بونلرك بعضلری منصبلرنده اوزوز خلیجلر تشکیل ایدیور. هواسی غایتله آغیر ومهلك اولوب، هر نه قدر سنه‌نك الك صیجاق آیی اولان نیسانده (فریتوون) ده میزان الحراره اکثریا ۲۸ والك صرین آیی اولان آغستوسده ۲٤ درجه کوستریورسه‌ده،

بطاقلقلرك كثرتى ودكيزك جذرى حالنده آچيقده قالان چامورلرك تبخراتى هوايى تسميم ايدوب، صارى صيتمه وسائر مهلك خستهلقلر توليد ايديور. ياغمورلرى پك چوق اولوب، ياغمور موسمى مايسده باشلار، وحزيران وتموزده پك چوق ياغوب، آغستوسده آرالمغه باشلار؛ ونهايت تشرين ثانيده بسبتون كسيلوب، قوراقلق موسمى كيرر. واديلرنده پرنج وبايرلرنده مصر، پتاتس ونخود كبى حبوبات حاصل اولور. آوروپادن نقل اولنان ميوه وسبزهلرك چوغيله قهوه، شكر قامشى، پاموق وچيويت دخى ايى محصول ويرمكه باشلامشدر. حيوانات اهليهسى باشليجه كچى وطوئوزدن وطيور مونسه انواعندن، وحيوانات وحشيهسى دخى فيل، بيانى مانده، پارس، قورد وشمپانزه دينان بيوك نسناس وسائرهدن عبارتدر. باليغى ده چوقدر. ايچ طرفلرينك اهاليسى اقوام مختلفهٔ زنجيهدن عبارت اولوب، بونلر حقنده تفصيلاته كيريشيله بيلهجك قدر معلومات مفقوددر. طوغريدن طوغرىيه انكلترهنك تحت ادارهسنده بولنان ٧٥٠٠٠ اهالينك ٣٠٠٠٠ ى مركزى اولان (فريتوون) ده وقصورى اطرافندهكى قراده ساكندرلر. بونلرك ايچنده آنجق بر ايكى يوز آوروپالى بولنوب، قصورى انكليز وفرانسز سفائنى طرفندن تخليص اولنمش اسراى زنجيهدن عبارتدر، كه هر بررلرينك لسانلرى بشقه اولديغندن، لسان اصليلرينى اونودوب، بينلرنده انكليزجه قونيشورلرسهده، انكليز لسانى بونلرك آغزنده بسبتون بشقه بر صورت آلمشدر. مذهبجه ٣٠٠٠٠ قدرى ميسيونرلر واسطهسيله پروتستان اولمش ايسهده، اسكى اعتقادلرينى دخى محافظه ايتمكدهدرلر. ٥٠٠٠ دن زيادهسى مسلم و ١٦٠٠٠ قدرى بت پرستدر. آنجق كرك بت پرستلرك وكرك خرستيان اولنلرك كوندن كونه دين اسلامى قبوله اولان انهماكلرى سببيله سنهدن سنهيه مسلمانلرك عددى آرتمقده وخرستيانلرك مقدارى آزالمقدهدر. دين اسلامك او جهتلرده ترقيانه ميسيونرلر بروجهله سد ممانعت چكهمهمكدهدرلر. انكليزلر ٦٥ ابتدائيه و٦ رشديه مكتبى تأسيس ايدوب، ٢٢ مكاتب خصوصيه دخى واردر. واردات ومصارف سنويهسى بر بچق مليون فرانقدن زيادهدر. عسكر وژاندارمهسى زنجى اولوب، يالكز ضابطلرى انكليزدر. هوانك آغر[illegible] آوروپاليلر طرفندن واسع چفتلكلر وفابريقهلر تأسيـ[illegible] مانع اولوب، تجارت دخى بحق اجرا اولنهميو[illegible] باشليجه اخراجاتى بعض نباتاتدن چيقاريلان ياغ[illegible] فيل ديشى، آلتون توزى، صمغلر وبهاراتك ا[illegible] عندن وبر مقدار قهوهدن عبارتدر. بو مملكت[illegible] اول ١٤٤٧ ده (آلوارو فرناندز) نام پورتـ[illegible] قپودانى طرفندن كشف اولنهرق، ١٤٦٧ ده (بد[illegible] سينترا) طرفندن دها ايى تحقيق اولنمش؛ واو تاريخ[illegible] اعتباراً آوروپا قورسانلريچون بر انسان صيدكا[illegible] حكمنه كچوب، اورادن كيلر طولوسيله اسراى ز[illegible] آلهرق، آمريقايه كوتورمشلر ايدى. ١٧٨٧ [illegible] ريخنده اسارتك لغوى اوزرينه، تخليص اولنان اسر[illegible] بر ملجأ اتخاذ اولنهرق، ابتدا بر انكليز شركتى [illegible] فندن اداره اولنمش؛ و١٨٠٧ تاريخنده انـ[illegible] حكومتى طرفندن ضبط اولنمشدر. او وقتدن بـ[illegible] معبر يالكز مذكور شبه جزيرهدن عبارت بولنـ[illegible] ايكن، بو صوك سنهلرده انكليزلر نفوذ وحمايهلر[illegible] دائرهسنى توسيع ايدهرك، اسماً بتون مملكت كـ[illegible] يلرينك اولمشدر.

سيرامورن { (Sira-Mouren) و ده[illegible] طوغريسى (شارامورن) يـ[illegible] «صارى ايرماق»، مغولستان ايله مانچوريهده جر[illegible] وصارى دكيزك (لياتوتونغ) قوينه انصباب ايدر[illegible] ايرماق اولوب، مغولستان ايله (پچيلى) نك (جنو[illegible] ونام ديكرله (چنغ تهفو) ايالتى آرهسنده و (دولو[illegible] نور) قربنده بيوك خينغان سلسلهسيله (ماتولين[illegible] سلسلهسنك محل اجتماعنده واقع (بنجا) طاغلـ[illegible] نبعانله، ابتدا شماله وبعده شرقه طوغرى آقهر[illegible] مغولستان ايله پچيلى حدودينى تفريق ايدر؛ وصولد[illegible] ملتقالرنده برلشن (چاغان مورن)، (قره مورن[illegible] و (اركهئورن) چايلرينى ودها بر طاقم چايلر ا[illegible] صاغدن (شاخان مورن) اسميله بر بيوك نهر آلدقـ[illegible] صكره، صرف مغولستانه وبعده مانچوريهنك (شـ[illegible] كينغ) ايالتنه كيرهرك (لياثوهو) اسمنى آلير؛ وايالـ[illegible] مذكورهده صولدن (خاده) نهرينى اخذ ايله جنو[illegible] غربىيه وبعده جنوب شرقىيه طوغرى آقهرق [illegible] بر ايكى نهر دها آلدقدن صكره، مذكور كورفـ[illegible] دوكيلور. مجراسنك (شينغ كينغ) ايالتندهكى قسـ[illegible]

نیفان میاه زمانندە سیر سفائنە صالحدر. بو مجرانك اسکیدن بری سوق الجیش نقطهٔ نظرنجه اهمیتی اولوب، چینی ضبط ایدن مانچورلر بورادن ایتمش؛ وچینلیلر بنه بورادن قورەیه طوغری چیقمشلردر. بناءً علیه چین ایمپراطورلری بو وادیده بر چوق استحکامات یاپدیرمشلردر. ایرماغك مجراسنك طولی ۱۰۰۰ کیلومترەدن زیادەدر.

سیران { (یاخود سیرین و یا سرهان) پنجابده سند ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، (هزاره) ایالتنك قسم شمالیسنده ′۴۶ °۳۴ عرض شمالی ایله ′۵۹ °۷۰ طول شرقیده هیمالایه جبالنك بر بوغازندن نبعانله، جنوبه و بعده جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایدەرك، برقاج چای ونهایت صولدن (دور) نهرینی آلدقدن و ۱۳۰ کیلومترەلك جریاندن صکره مذکور سند ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك اطرافی پرنج وپاموقله مزروع اولوب، نهرك صوییله سقی اولنور. برچوق دکرمنلر چویرر.

سیرانەسان { (Sirané-San) ژاپونیەنك نیپون جزیرهٔ کبیرەسندە ′۴۸ °۳۶ عرض شمالیده بر برکان اولوب، ۲۶۰۰ متره ارتفاعی واردر. ۱۸۷۲ دە اشتعال ایتمشدی. بکی آغزی ۱۶۰۰ متره کنیشلکنده اولان براسکی آغزینك ایچندەکی تپەنك اوزرندەدر. تاریخ مذ-کوردە بر طاقم قاینار صولر فیشقیروب، طاغك اتکلرندەکی اورمانلره یانلغله، آغاجلردە حالا آثاری مشاهده اولنیور. طاغك اطرافنده بر طاقم کوللر بولنوب، بعضلرینك کنارلرنده کوکوردلی صیجاق صولر چیقار.

سیراولی پیاس { (Siraoli-Pias) هندستانده رحیلقند ایالتنك (باریلی) سنجاغنده بر قصبه اولوب، ۶۵۴۰ اهالیسی واردر.

سیرتی { (محمد حسین غفاری) ایران شعراسندن اولوب، قزوینلی اولدیغی حالده، هندستانه رحلتله، جهانکیرك شهزادەلرندن (پرویز) ه انتساب ایتمش؛ وبونك وفاتندن صکره بر مدت عظیم آباده اقامت ایدوب، بعده حرمین شریفین زیارتنه کیتمش ایدی. شو بیت اونکدر:

زبس زاهل جهان خاطرم کریزانست
بخسانه که مرم میکشم کریسانست

سیرجان { کرمان ایله فارس آرەسنده و شیرازدن ۲۴ فرسخلق مسافەدە وقتیله بر بیوك شهر اولوب، (قصرین) دینمکله دخی معروف ایدی. سوقاقلری کنیش، باغ وباغچەلری چوق وآب و هواسی کوزل ایدی. آل بویەدن عضد الدوله بو شهرده بر سرای و بر مناره انشا ایتمشیدی. عمرو بن لیث و برادری طاهر بن لیث شهره کوزل بر صو کتیروب، بتون خانەلره تقسیم ایتمشلردی. برچوق علما وسائر مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خراب اولسه کرکدر.

سیردریا { (Syr-daria) ترکستاندەکی سیحون نهرینه شمدی ویریلن اسم اولوب، آوروپاجەده بو اسمله معروفدر. [«سیحون» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

سیردریا { سیحونك اسم حدیثی اولان بو نامله روسلر ترکستانك بر بیوك قسمندن عبارت اولان بر ایالتی تسمیه ایتمشلردر.

سیردریا ایالتی (ترکستان) نامیله معروف اولان ادارهٔ عمومیەنك بش شعبه‌سندن عبارت اولوب، دیکر برسدسی فرغانه وسمرقند ایالتلرندن عبارتدر. بو ایالتك بو درجەدە وسعتی اکثر طرفلرینك چول اولمسندن ایلری کلیور. شمالاً (تورغای) و (آق-مولنسك)، شرقاً (سمیرچنسك) وفرغانه ایالتلریله، جنوباً سمرقند ایالتیله وبخارا خانلغیله، غرباً دخی خیوه خانلغیله وبحر خوارزمله (یعنی آرال کولیله) محاط ومحدوددر. ′۱۰ °۴۰ ایله ′۵۵ °۴۷ عرض شمالی و ′۲۰ °۵۶ ایله ′۲۵ °۷۱ طول شرقی آره-لرنده ممتد اولوب، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طولی ۱۱۰۰ وعرض وسطیسی ۵۰۰ کیلومترەدر. مساحهٔ سطحیەسی ۵۰۴ ۶۵۸ مربع کیلومتره اولوب، همان فرانسه وسعتنده اولدیغی حالده، یالکز ۱۱۴۳۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی بتون ترکستانك دخی مرکز عمومیسی اولان (طاشکند) شهریدر. سیحون نهری جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری آقەرق ایالتی ایکی‌یه آییرر. غرب جنوبی جهتندەکی قسمی (قزیل قوم) اسمیله بحر خوارزمه‌قدر ممتد اولان واسع برچولدن عبارت اولوب، شرق شمالی قسمی ایسه مثلث الشکل طاغلق بریردن وبونك شرق شمالی وغرب شمالی جهتلرنده واقع (آق قوم) و(قره-

قوم) اسملریله ایکی چولدن مرکبدر . (تیان شان) اسمیله چین حدودندن کلن سلسلهٔ جبال مرتفعه ایالتك حدود شرقیه‌سنه قدر واصل اولوب ، اورادن (چوتقال) اسمیله اوچ درت بیك متره ارتفاعی اولان بر قول جنوب غربی‌یه طوغری اوزانه‌رق ، ایالتك حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدر ؛ و (قورامه) طاغی بوکا مربوط اولوب ، اشبو قورامه طاغیله خجند قربنده بولنان مغول طاغی آره‌سنده‌کی بوغازدن سیحون ایرماغی کچوب ، برشلاله تشکیل ایدیور . غرب جنوبی‌یه طوغری دخی (طلاس طاغی) اسمیله برطاغ اوزانوب ، اك یوکسك ذروه‌سی اولان (ماناس) طاغی دائمی صورتده قارله مستوردر ، وقربنده‌کی (قره بوغا) کچیدی ۳۰۰۰ متره ارتفاعنده‌در . غرب شمالی‌یه طوغری دخی (قره طاغ) قولی اوزانوب ، سیحون کنارنده‌کی (جولك) قصبه‌سنه وقره قوم چولنه قدر ممتد اولور . بو طاغلرك شرق شمالی اتکلری صرب ودیك اولوب ، جنوب غربی اتکلری ایسه آزمیلا نلیدر ، وآره‌لرنده برچوق چایلر آقوب ، بو یرلر ایالتك اك منبت واك کوزل یرلریدر . قره قوم چولی تورغای ایالتنده‌کی قره قومك برقسمی اولوب ، آنجق نهرك وطاغلرك قریبی جهتیله او قدر چول اولمیوب ، قویو حفر اولندقده صو چیقار ، واوتدن دخی خالی اولمیوب ، قیشین آز قار یاغدیغندن ، قیرغیزلر سوریلرینی اوتلاتیرلر . اکثر طرفلری قوملق وطالغه‌لی اولوب ، بعض یرلری‌ده طوزلی باتچیقدن عبارتدر . آق قوم خالص چول وقوملق برییر ایسه‌ده ، نهرلریله کوللری بولندیغندن ، بونلرك قربنده خیلی نباتات ومرعالر بولنوب ، قیرغیزلر سوریلرینی سوق ایدرلر . قزیل قوم چولی ایالتك نصفنه قریب اولوب ، سیحون ایله جیحون آره‌سنده آرال دکیزینه قدر ممتد اولور . بونك قسم شمالیسی اینجه وقیرمزی قومدن عبارت اولوب ، بسبتون صوسز ونباتسزدر ؛ وجزئی روزکار اسنجه قوم دکیز کبی طالغه‌لنوب ، هوایه دخی قالقمغله ، بلوط کبی اورته‌لغی قاپلار . قسم جنوبیسنده ایسه برطاقم قورو طاغلر وبعض تپه‌لر بولنوب ، قیو حفرنده دخی طوزلی وآجی وبعضاً طاتلی صو چیقار ؛ وقیونلرك یدکلری برنوع قبا اوتله بعض چالیلر دخی بولنور . بو جهتلرنده اون اون بش بیك قدر خیمه نشین قیرغیز بولنوب ، سوریلرینی کزدیررلر . ایالتك انهاری سیحون ایرماغیله طاغلق قسمنده بو ایرماغه دوکیلن چایلردن وایالتك حدو شمالیه‌سنی آیران (چو) نهرندن عبارتدر . سیحون‌ایل تابعلری «سیحون» ماده‌سنده تعریف اولندیغندن تکرارینه حاجت یوقدر . چو نهری (ایصیق) کولندن کلوب ، آق قوم ایله قره قوم آره‌سنده آجی کول دوکیلور . آرال کولنك شرق وجنوب ساحلیله بو سواحله قریب آطه‌لری بو ایالت داخلنده بولنوب حدود شمالیه‌سنده دخی مذکور (آجی کول) بولنیور بطاقلق وقامشلق حالنده کوچك کوللری وعلی الخصوص سیحونك طغیاننده مجراسی اطرافنده تشکل ایدنلری دخی چوق اولوب ، برطاقمنك صولری طوزلیدر .

هواسی پك اعتدالسز اولوب ، سیبریه‌نك هواسنا مشابه اولمغله ، یازین میزان الحراره ۴۱ درجه‌یه قدر چیقار ، وقیشین تحت الصفر ۲۵ درکه‌یه قدر اینر بو تفاوت شمالی قسمنده دها زیاده اولوب ، قسم جنوبیسنده وعلی الخصوص طاشکند کبی طاغلق قسمنده بولنان یرلرده یازین حرارت و قیشین برودت ده آزدر . قیشلری اوزون اولوب ، بو موسمده اکثر طرفلری قارله مستور ونهرلر منجمد بولنور . بهارك حلولیله برابر طوپراق قاردن قورتلنجه یشیللك وچیچکلره اورتیلورسه‌ده ، درعقب صیجاقلر باصوب ، بونلری قوروتمغله ، اورته‌لق یانمش حالنی ابراز ایدر . صوك بهار یاغمورلرندن بردها موقتاً اورته‌لق یشیللنوب ، بعده قار آلتنده قالیر . اورمانلری پك آز اولوب ، یالکز یوکسك طاغلرده بولنور . قواق ، قره آغاج ، کورکن وسائر آغاجلری حاویدرلر . چوللرده برنوع چالی بولنوب ، محروقات ایچون قیریلور ، وپك کچ یتیشیر . مسکون اهالیسی بغدای ، آرپه ، پرنج ، داری وسائره وکوجه‌لر برر مقدار داری وبغدای وآرپه اکوب بیچرلر . جنوب شرقی جهتنده پاموق دخی حاصل اولوب ، سبزه ومیوه‌لری ده چوقدر . اهالینك زراعته وآرقلر حفریله اراضی سقینه اهتماملری چوقدر . عمومیت اوزره ایالت اراضیسنك یوزده ۶۶ سی اراضئ خالیه‌دن . یوزده ۳۳ ی چایر ومرعادن وآنجق یوزده بری اراضئ مزروعه‌دندر . نهرلرله کوللرك کنارلرنده وعلی الخصوص سازلقلرده برچوق صو قوشلریله یبانی طوموز بولنیور . وقتیله قپلان دخی وار ایدی . چوللرده قورد ، تیلکی ، یبانی کدی ، چقال ، پورسوق وقره قوبروق دینلن برنوع حیوان

واردر . اورمانلرده آيي و يوكسك طاغلرده يبانى
كچى وسائر بوكبى حيوانلر بولنيور . قره‌قوش، قرتال،
صولون، ككليك و سائر طيورى دخى چوقدر .
حشراتك انواعى و بعض زهرليلرى دخى بولنور .
سيحونده وآرال كولنده باليغك انواعى واردر .
حيوانات اهليه يتيشديرمك اهالينك باشليجه مشغو-
ليتلرندن اولوب ، درون ايالتده ۲۵۳۰۰۰ دوه ،
۴۴۴۰۰۰ آت، ۳۳۲۰۰۰ صيغير و ۱۵۱۳۰۰۰
قيون واردر . آتلرى برقاچ جنس اولوب ، ضرو-
بدر . قيصراقلرك سودندن اكشيته‌رك (قومس)
تعبير ايتدكلرى برمشروب حاصل ايدرلركه قيرغيزلرك
بيره‌سى اولوب ، اولدجه كيف ويرر . طاشكند قربنده
(فيلان بك) نام موقعده حكومتك بر حاراسى واردر .
قورامه طاغلرنده آلتون ، كومش ، قورشون ، باقير
معدنلرى وزمرد وسائر ذى‌قيمت طاشلر واو جوار-
دهكى بعض طاغلرده معدن كومورى بولنيورسه‌ده ،
كورك جنسى پك ايى اولمديغندن ، وسائر معدنلر
مصارف قورتاره‌جق درجه‌ده اولمديغندن ، هيچ برى
اخراج اولنمامقده‌در . ذى قيمت احجارى جغرافيون
اسلام آثارنده خوقنده نسبت ايديله‌رك ، اهميتله ذكر
اولنيورسه‌ده ، شمديكى حالده استفاده اولنه‌ميور .

اهاليسنك نصفى و عشيرت حالنده ياشايانلرى
قيرغيز اولوب ، بونلرله برابر برقاچ بيك تركمان وقره
قالپاق دخى واردر . مسكون اهاليسنك قسم اعظمى
(سارت) قومنه منسوب اولوب ، بونلر باشليجه زراعتله
مشغولدرلر . سائر اهالئ مسكونه‌سى تاجيك ، اوزبك ،
روس وبر مقدار ايرانلى ، افغانلى وسائر اجنبيلرله
يهودى وچنكانه و سائره‌دن عبارتدر . يالكز برلى
تاجيكلر لسان فارسى ايله وقيرغيزلر ، سارتلر ، اوزبكلر ،
تركمانلر وقره قالپاقلر جغتاى تركجه‌سيله متكلمدرلر .
روسلر ۳۵۰۰۰ كشيدن عبارت اولوب ، قسم اعظمى
عسكر ومأموردن عبارتدر . بونلرله جزئى مقدارده
اولان يهوديلردن بشقه بتون اهالى مسلم ومذهب
حنفيه تابع سنيدرلر . مسلمانلرك مدرسه‌لرى وجوامع
شريفه‌يه ملحق مكتبلرى اولوب ، روسيه دولتى دخى
روسجه وتركجه تدريساته مخصوص بعض مختلط مكتبلر
آچمشدر . بتون ايالتده برى ذكوره و برى اناثه
مخصوص ايكى داخلى مكتب اعدادى ايله بر دار المعلمين ،
۶ ذكور و ۴ اناث مكاتب ابتدائيه ، ۳ مختلط
مكتب و ۲ يتيمخانه موجوددر . طاشكندده بر
مطبعه وبرطاش باصمه‌خانه بولنوب ، ۳ غزته ورساله‌ء
موقوته نشر اولنور . سيردريا ايالتى : قورامه ،
چيمكند ، آوليه آتا ، تركستان ، پردوسق ، قزالينسك
وآمو دريا اسملريله ۷ سنجاغه منقسم اولوب ،
برنجيسنك مركزى طاشكند ويدنجيسنككى (پترو
آلكساندرووسق) در . ديكرلرى مركزلرينك اسميله
مسمادر . ايالت واليسى عموم تركستان والى وقو-
ماندانيله برابر طاشكندده اقامت ايدر . صنايع محليه
پك كرى اولوب ، طاشكندده اسكى اصول اوزره
بعض بزلر وبيوك قماشلر نسج اولنور ، و بر طاقم
دباغخانه‌لر و موم و صابون عملخانه‌لرى بولنور .
روسلر دخى بعض مسكرات فابريقه‌لرى آچمشلردر .
تجارت باشليجه سارتلرك ويهوديلرك النده‌در . سنوى
ادخالاتى ۲۸۵۰۰۰۰۰ واخراجاتى ۱۰۸۰۰۰۰۰
فرانغه بالغ اولور . [احوال تاريخيه سيحون « تركستان »
ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سيرسه (Sirsa) هندستانده پنجاب خطه-
سنك حصار ايالتنده وحصارك ۷۹
كيلومتره غرب شماليسنده سنجاق مركزى بر قصبه
اولوب ، ۳۴۴۵ ى مسلم اولمق اوزره ، ۱۲۲۹۰
اهاليسى ، ايشك تجارتى ، بيوك بر حيوانات بازارى ،
بعض منسوجات فابريقه‌لرى وچناق چوملك دستگاهلرى
واردر . ۱۸۳۷ تاريخنده انكليزلر طرفندن تأسيس
اولنوب ، صوقاقلرى دوز وكنيشدر . ينه بو اسمله
اسكى بر شهرك خرابه‌لرى قربنده‌در . — اله آباد
ايالت وسنجاغنده واله آبادك ۳۵ كيلومتره جنوب شر-
قيسنده دخى بو اسمله بر قصبه بولنوب ، ۳۴۴۰ اها-
ليسى واردر .

سيرسى (Sirsî) هندستانده بمباى اداره-
سنك (كونكان) ايالتنده (هونا-
وار) سنجاغنده و هوناوارك ۳۹ كيلومتره شرق
شماليسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ۹۷۵ ى
مسلم اولمق اوزره ، ۵۶۳۵ اهاليسى واردر . —
رحيلقند ايالتنك مراد آباد سنجاغنده و مراد آبادك
۲۶ كيلومتره جنوب غربيسنده دخى بو اسمله برقصبه
اولوب ، ۴۳۰۰ ى مسلم اولمق اوزره ، ۵۹۵۰
اهاليسى وبانيسى عد اولنان مخدوم شاهك مصنع بر
تربه‌سى واردر .

سيرميوم { (Sirmium) صاوه نهرينك صول كنارنده اسلاوونيه‌نك سيرميه ايالتنده قضا مركزى اولان ميترووبچه قصبه‌سى قربنده بولنمش اولان بر شهر قديم اولوب، روماليلر زماننده (پانونيه) خطهٔ قديمه‌سنك مركزى ايدى. آورليان و پروبوس ايله غراتيان بو شهرده طوغمش، وايكنجى قلود ايله مارق آورل اوراده وفات ايتمشدر. روماليلرك طونه اقوامنه قارشى اولان محاربه‌لرنده دار الحربلرى ايدى. دردنجى قرن ميلاديده قسطنطينيه‌نك تأسيسندن اول بر آره‌لق قسطنطين طرفندن پايتخت اتخاذ اولنمشدى. آلتنجى قرن ميلاديده آوارلرك الينه كچمكله، بونلر طرفندن تخريب ايدلمش اولمليدر، كه او وقتدن برى تواريخده اسمنه تصادف اولنميور. بعض خرابه‌لرى وآثارى باقيدر.

سيرميه { (Syrmie) آوستريانك اسلاوونيه خطه‌سنده بر ايالت اولوب، شمالاً وشرقاً مجارستانله، جنوباً صربيه وبوسنه ايله، غرباً دخى ينه اسلاوونيه‌نك (ووروچه) ايالتيله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٨٦٦ مربع كيلومتره واهاليسى ٣٤٧٠٢٢ كشيدر. اهاليسنك قسم اعظمى خروات اولوب، يالكز ٥٧٠٠٨ آلمان، ٢٠٨٥٤ مجار وردت بش بيك روتن، اسلوواق وسائره بولنور. مركزى (ووقووار) قصبه‌سيدر. اراضيسى طونه ايله صاوه نهرلرى آره‌سنده كى بين النهريندن عبارت اولوب، قسم شرقيسى دوز و بعض محللرى بطاقلق وقسم غربيسى آز عارضه‌ليدر. قسم غربيسنده طونه ساحلنده (فروسقه‌غوره) اسميله ممتد اولان بر صره تپه‌لرك آنجق ٥٤٦ متره ارتفاعى واردر. شمال وشرق حدودينى آيران طونه ايرماغنه دوكلك اوزره (ووقه) اسميله بطئ الحركه بر نهرى واردر. حدود جنوبيه‌سنى آيران صاوه نهرندن دخى (بوزوت) اسميله بر قول آيريلوب، (اسپاخوه) چاينى آلدقدن صكره ينه صاوه‌يه دوكيلور. مذكور (فروشقه‌غوره) نك جنوبى اتكلرندن دخى بر طاقم كوچك چايلر آقوب، صاوه‌يه دوكلك اوزره، ووروچه ايالتنه كيررلر. هواسى معتدل وطوپراغى پك منبت اولوب، كليتلى حبوباتله سياه و بياض شرابلر حاصل اولور. ميوه آغاجلرى واسع اورمانلر تشكيل ايدوب، اريكدن بوشناقلرك (اشليونه) ديدكلرى بر نوع مسكر چيقاريرلر. آ... وصيغير ايله قيون وكچيلرى چوقدر. خيلى ايپك‌د... چيقار. غرب وشرق طرفلرنده برقاچ دميريول خط... وار ايسه‌ده، اوته طرفى الآن دميريولدن محرومدر... ايالت ١٠ قضايه منقسمدر. باشليجه قصبه‌لرى: سملي... (١٢٨٢٥ اهالى)، روما (٩٠٨٠ اهالى)، ميترو... (٩٠٤٠ اهالى)، ووقووار (٩٤٩٥ اهالى)، وقا... لوچه (٥٤٩٠ اهالى) در. ايالتك اسمى مادهٔ آتيه... بيان اولنان (سيرميوم) شهر قديمندن مأخوذدر.

سيرنه { (Sirènes) اسكى يونان وروما ا... طيرنده دكيز پريلرندن بر طاقم پر... اولوب، كويا بللرينه قدر كوزل قيز واوردن آشا... قوش شكلنده اولدقلرى حالده (تيرنيان) دكزنـ... ايتاليا ساحليله (قاپريه) جزيره‌سى آره‌سنده بولنور... وفوق العاده كوزل اولان سسلريله كلوب كچنلر... جلب ايده‌رك، دكيزه غرق ايدرلر ايدى. كويا بو... (پروپينه) نك والده‌سى (سرس) طرفندن ديولره تحو... اولنمشلردى.

سيروان { ايرانده خوزستان خطه‌سنـ... و (دزفول) ك ٢١٠ كيلومـ... شمال غربيسنده اوله‌رق (كرخه) نهرينك سا... يمينى قربنده بر بوغازده كائن بر شهر قديم خرابه‌لر... اولوب، بو شهرك نوشيروانك بنا كرده‌سى اولد... مرويدر. مشار اليهك بيوك بر سرايله ساسا... دورينك فن معماريسى طرزنده يابلمش اكثر ابنيه... اليوم موجود وقائم اولوب، بو كوزل آثار عتيقـ... لورى اشقياسى طرفندن ملجأ اتخاذ اولنمقده‌در. ياقو... حموى «معجم» نده (سيروان) ك قصبه وناحيه قريه اولديغنده متردد كورنديكندن، زماننده خر... بولنديغنى وبلكه اثناى فتحده خراب اولديغى آ... شيليور. سعد ابن ابى وقاص حضرتلرى طرفنـ... مأمور ضرار بن الخطاب الفهرى يديله فتح اولنـ... كتب فتوحده مذكوردر. — نسف قربنده وا... سده دخى بو اسمله بر قريه بولنديغى كبى، (ر... قربنده‌ده بر قريه اولوب، ابو جعفر منصور زمانـ... اوغلى مهدى خراسانه كيدركن بو قصبه‌يه نا... اولديغى، وآثارى باقى اولان بر طاقم ابنيه ياپديرد... و (هادى) نك دخى بونده طوغديغى ينه «مع... البلدان» ده مسطوردر.

سيروز (Sérès) سلانيك ولايتنده وسلانيكك ٧٣ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق، ردوب سلسلهٔ جبالنه مربوط چارلى بالقانك جنوبى اتكنده، واسع بر اووه‌نك كنارنده و (تخيانوس) كولنه دوكيلن (آيانيه) نهرينه تابع احمد پاشا چاىى اوزرنده سنجاق مركزى بر شهر اولوب، ٦١ ٦٠٢ اهاليسى، ٢٩ جامع شريفى، ١١ مدرسه‌سى، ٣ عمارتى، ١٥ تكيه‌سى، ٢٠٠٠ جلدى حاوى بر كتبخانه‌سى، بر اعداديه وبر رشديه ايله ذكور و اناثه مخصوص ١٢ ابتدائى مكتبى، اهالئ غيرمسلمه‌يه مخصوص آريجه ٩ مكتبى، ٢١ كليساسى، ٢ حاوره‌سى، ٢١١٥ دكانى حاوى ايشلك چارشيسى، ٢٣ خانى، بخارله اداره اولنور ٤ پاموق فابريقه‌سى، ١٠٠ قدر خاولى وآلاجه و بز دستكاهى، بهر سنه شباط آينده قوريلور (كروان پنايرى) ناميله بيوك بر پنايرى وايشلك تجارتى واردر. آب وهواسى لطيف اولوب، آنجق تخيانوس كولنك بطاقلقلرى يازين بعض صيته‌لر توليد ايديور. مذكور چايك اوزرنده كوزل باغچه‌لرى، و طاغ اتكلرنده آغاجلق مسيره‌لرى واردر. شهر طاغ اتكنده واقع اولان واروش ايله اووه‌ده طرز جديد اوزره ياپلمش ابنيه‌يى حاوى يكى محله‌دن مركب اولوب، اوستنده‌كى تپه‌ده بر اسكى قلعه‌سى واردر. جوامع شريفه‌سنك الك بيوك ومصنعى (اسكى جامع) دينلنيدر. اهاليسنك نصفى مسلم اولوب، قصورى بلغار وروم ويهوديدر. اطرافنده‌كى واسع و منبت اووه‌نك انبارى حكمنده اولوب، ذخيره، پرنج، پاموق، توتون و سائره‌دن عبارت تجارتى پك ايشلكدر. بونكله برابر خيلى درين اولان تخيانوس كولنك كنارلرى صيغ وبطاقلق اولوب، سير سفائنه صالح اولمديغندن محصولات مذكوره خيلى مصارفله براً اورفانو اسكله‌سنه ايندريليور. دده آغاجدن سلانيكه دردست تمديد اولان دمير يول خطى سيروزدن كچه‌جكى جهتله، بو نقصانتى‌ده اكمال ايدوب، تجارت ومعموريتنك ترقيسنه سبب اوله‌جغنده شبهه يوقدر.

— سيروز قضاسى همنامى اولان سنجاغك مركز قضاسى اولوب، ١٦٨ قريه‌دن مركبدر. تخيانوس كولنك شرق وشمالنده ممتد اولان اووه‌نك قسم اعظميله مذكور كولك واوتى شق ايدن قره صوبك قربنده واقع (نكريطه) ناحيه‌سنى شامل اوله‌رق، شمالاً نوره‌قوب وتيمور حصار قضالريله، غرباً وغرب جنوبى جهتندن سلانيك سنجاغيله، جنوباً آطه‌لر دكيزيله، شرقاً دخى (زيخنه) قضاسيله و قسماً درامه سنجاغيله محاط ومحدوددر. طوپراغى پك منبت ومحصولدار اولوب، اراضئ مزروعه‌سى تقريباً ١٦٣ ٠٠٠ دونمدن عبارتدر. ٥١ ٠٠٠ دونمنه آرپه، ٤٧٠٠٠ دونمنه بغداى، ٣٢٥٠٠ دونمنه مصر، ٢٠ ٠٠٠ دونمنه پاموق، ٦٥٠٠ دونمنه سيسام، ٢٨ ٧٠٠ دونمنه چاودار، ٢ ٥٠٠ دونمنه يولاف، ١ ٦٠٠ دونمنه دارى، ١ ٦٠٠ دونمنه توتون، ٣٠٠٠ دونمنه آفيون، وبر قاچ بيك دونمه‌ده پرنج، فصوليه، كتن، پتاتس و سائره زرع اولنه‌رق، بهر سنه اراضئ مزروعه‌نك بر ثلثى‌ده ديكلنديرلمك عادتلريدر. قضانك باغلرى ٢٥ ٠٠٠ دونم اولوب، ٧٠٠ ٠٠٠ قيه قدر شراب چيقاريلير. حيوانات اهليه‌سى ٩٠ ٦٨٠ صيغير، ٥٣٠٠ آت وخركله، ٢٤٦ ٠٠٠ قيون، ١٨١ ٠٠٠ كچى، ٤٧٠٠ استر، ٦٣٠٠ مركب، ١٥٠ دوه و ١٥٠٠ طوموز و سائره‌دن عبارتدر. سنه‌ده ١٣ قيه قدر ايپك بوجكى تخمى آچيله‌رق ١٥٠٠ قيه قدر قوزه، و تقريباً ٣٠٠٠ آرى قوغانى بولنوب، ١٨٠٠٠ قيه قدر بال و ١٥٠٠ قيه بال مومى آلنير. داخل قضاده ٩٧ مكاتب ابتدائيه، ٤ رشديه، بر اسلام وبر روم مكتب اعداديسى موجوددر. اهالئ قضا ٨٦ ٢٢٩ نفوسدن عبارت اولوب، بونلر مسلم، بلغار، روم، چنكانه ويهوديدرلر.

سيروز سنجاغى. سلانيك ولايتنى تركيب ايدن اوچ سنجاغك برى اولوب، مركزى اولان سيروز شهرينك اسميله تسميه اولنمشدر. غرباً قوصوه ولايتيله وسلانيك سنجاغيله، جنوباً ينه سلانيك سنجاغيله وآطه‌لر دكيزيله، شرقاً درامه سنجاغيله وشرقى روم ايلى ايله، شمالاً دخى بلغارستان ايله محدوددر. اراضيسى عموميت اوزره طاغلق اولوب، على الخصوص شمال جهتنده‌كى جمعه، رازلق، نوره‌قوب ومنلك قضالرى يوكسك طاغلردن عبارتدر. بو طاغلر قوجه بالقان سلسلهٔ عظيمه‌سنه مربوط

اولدقلری حالده، باشلیجه اوچ صره اولەرق بلغارستان حدودندن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولورلر: برنجی صره شرق روم ایلی حدودی بوینجه ممتد اولان ردوب ونام دیکرله دسپوط طاغی، ایکنجیسی بونك غرب جهتنده سنجاغك اورته‌سنده اوزانان (پریم) طاغی، اوچنجیسی سنجاغك غرب جهتنده قوصوه ولایتی حدودینی آیران (مالش) طاغیدر. پریم سلسله‌سنه مربوط اولەرق قسم جنوبیسنده چنکل طاغی، قره طاغ، بوز طاغ وسیروز شهری اوستنه قدر ممتد اولان (ورووندی) طاغی بولنیور. سنجاغك منتهای شرقنده‌و ساحل قربنده اولەرق درامه سنجاغی حدودنده دخی (بیکار طاغی) ونام دیکرله (قوشجه) اسمنده آیریجه بر طاغ شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری اوزانیر. بونلردن بشقه سنجاغك غرب جنوبی جهتنده وقره صو مجراسنك اوته‌سنده (بلش) و (قورشا) اسملریله ایکی طاغ غربدن شرقه ممتد اولدقلری کبی، سنجاغك منتهای جنوب غربیسنده نکریطه ناحیه‌سنده سلانیك سنجاغنك حدودی بوینجه دخی (بشیك) طاغی شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولەرق، ساحل بحره قدر واصل اولور. ردوب ایله پریم سلسله‌لری آره‌سنده حاصل اولان وادیده وبو ایکی سلسله‌نك اتکلرندن اینن بر چوق چایلردن قره صو (مسته) ایرماغی تشکل ایدوب، سنجاغك داخلنده جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، نوره‌قوپدن کچدکدن صکره، درامه سنجاغنه داخل اولور. پریم ایله مالش سلسله‌لری آره‌سنده بلغارستانك ایچندن وصوفیه جوارلرندن کلن دیکر قره صو (استروم) ایرماغی جنوبه طوغری آقوب، بو ایکی سلسله‌دن اینن بر چوق چایلری وبعده صاغدن مالش ایله بلش سلسله‌لری آره‌سندن وغربدن کلن (استرومجه) نهرینی، دها آشاغیده صولدن (بیستریجه) یی آلدقدن، وچنکل ایله بلش طاغلری آره‌سنده اوزون بر بوغازدن کچدکدن صکره، سیروز اووه‌سنه دوشوب، بوراده ینه صولدن تیمور حصاردن کچن (قورشوه) نهرینی بعدالاخذ، غرب جنوبی‌یه طوغری دونر، وهمنامی اولان کولی شق ایدن (بوتقوه) نهرینی اخذ ایله، جنوب شرقی‌یه طوغری دونەرك، وصاغدن کوپری

چاینی وصاغ وصولدن دیکر بر ایکی چای آلەرق تخیانوس کولنه دوکیلور. بو کولك ایچنده دخی صاغدن برقاچ دره وصولدن سیروز قربندن کچن آیانیه ایله (درامه) دن کلن (آنکیستره) ونام دیکرله (درامانیجه) نهرینی آلیر؛ ونهایت مذکور کولدن چیقەرق، چای آغاج کوپریسی آلتندن مرورله کولدن یدی سکز کیلومترەلك مسافەده اورفانو کورفزینه دوکیلور. بو وجهله قره صو (استروم) ایرماغی سیروز سنجاغنك اك باشلی نهری اولوب اکثر میاه جاریه‌سنی جمع ایدر؛ ودیکر قره صو (مسته) حوضه‌سنده بولنان رازلق ونوره‌قوب قضالرندن بشقه، سیروز سنجاغنك بتون سائر طرفلری قره صو (استروم) حوضه‌سی داخلنده بولنیور. سیروز اووه‌سی قره صو منصبندن بلش طاغنك اتکلرینه قدر ممتد اولوب، مذکور ایرماغله وبوکا دوکیلن بر چوق چایلرله اروا اولنەرق، دنیانك اك منبت اووەلرندن ایسه‌ده، ایرماغك طغیاننده بر چوق یرلری صو آلتنده قالدیغندن، تطهیره محتاجدر. بو اووەنك طولی تقریباً ٩٠ وعرض وسطیسی ٢٠ کیلو مترەدر. سنجاغك ایکنجی اووه‌سی پتریج قضاسنده استرومجه مجراسی بوینجه شرقدن غربه ممتد اولان اووەنك قسم شرقیسیدر. قره صونك یوقاری مجراسنده بعض طار اووەلرله نوره‌قوب قصبه‌سی اوکنده بر اووه وطاغلر آره‌سنده بعض کوچك اووەلر دخی بولنور. مذکور تخیانوس وبوتقووه کوللرندن بشقه پریم سلسله‌ٔ جبالنك اوزرنده (پاپاس کولی) اسمیله کوزل بر کول بولنوب، آیاغی مسته قره صوینه دوکیلور.

سنجاغك اراضیسی عمومیت اوزره منبت ومحصولدار اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، مصر، بولاف، داری، سیسام، پرنج وسائر حبوباتله کتن، کنویر، توتون، پاموق، آفیون وسائر محصولات حاصل اولەرق، سنجاغی اداره ایتدکدن صکره، خیلی مقداری دخی اخراج اولنور. اك منبت یری سیروز اووه‌سیدر. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی مقدار شراب اخراج اولنور. میوه وسبزەلری ده بولدر. مرعالری پك کوزل اولوب، اهالی کلیتلی قیون، کچی، صیغیر، خرکله و سائر حیوانات اهلیه بسلرلر. آری

لرك ايسه بوجكلری ده چوقجه اولوب ، خيلی
لر بال وايپك چيقار. نهر وكوللرنده برقاچ جنس
بق بولنور. حيوانات وحشيه‌سی روم ايلينك سائر
رلريله مشترك اولوب، قورد، آيی، تيلكی، قره‌جه،
وشان وسائره‌دن عبارتدر. طاغلرنده آوحيوانانی
چوقدر. طاغلرينك اكثری وعلی الخصوص باش
مالش طاغلريله قره صوينك غرب جهتنده‌كی سائر
طاغلرك اكثری و پريم و ردوب سلسله‌لرينك بعض
اكلری اورمانلرله مستور اولوب ، سنجاغك بتون
اورمانلری ٤٩٥ ١٠٦ ٧ دونمه‌يه بالغ اوليور. آغاجلری
ماری ، آق وقره چام ايله ميشه، سند يان، قاين،
واق، قزل آغاج، قره آغاج وسائره‌دن عبارتدر. بو
ورمانلردن احتياجات محليه‌يه كوره كراسته واودون
كور ايچون قطع اولنه‌رق ، برمقدار كراسته دخی
ره چای واسطه‌سيله دكزه ايندير لمكده‌در .
معادن مكشوفه‌سی شمديكی حالده سيروز قضاسنده
كيدن ايشلنمكده بولنمش والان تكرار آچلسی
مصارف زائده‌يه متوقف اولان سيملی قورشون
معدنيله، يكی كشف اولنوب امتيازی آلنمش اولان
كور معدنندن عبارتدر .

سنجاغك اهاليسی تقريباً ٢٢٥٠٠٠ كشی راده‌
لرنده اولوب ، بونلرك ١٣٠٠٠٠ قدری مسلم
وضوری بلغار، روم، چنكانه، يهودی، وسائره‌دن
مركبدر. ساحله قريب محلرده وشهر وقصبه‌لرده
خرستيانلرك چوغی روم وايچ طرفلرده وكويلرده
اكثريت اوزره بلغاردر. چنكانه‌لردخی خيلی مقدارده
بولنيور. اهالیٔ اسلاميه‌نك قسم كليسی تركجه وآز
مقداری بلغارجه لسانيله متكلم اولوب ، بلغارلر
وروملر بينلرنده بلغارجه وروجه قونيشيورلرسه‌ده،
لسان عمومی تركجه‌در. صنايع محليه عبا، شياق،كليم،
برلی بز، آلاجه‌كبی شيلر نسجيله، دباغتدن واحتياجات
محليه‌يه كوره بعض صنايع عاديه‌دن عبارتدر .
مركز لواده اوچ پاموق فابريقه‌سی بولنيور . سنجاق
بروجه زير ٨ قضا و ٨ ناحيه‌يه منقسم اولوب، ٥٦٠
قريه وچفتلكی حاويدر :

قضا	ناحيه	مقدار قرا
سيروز	نيكريطه	١٦٤
زيخنه	.	٤٧
تيمور حصار	.	٧٧
پترنج	.	٧٠
منلك	.	٥٠
جمعهٔ بالا	.	٥٠
رازلق	.	١٢
نوره قوب	استارجسته، ترلايس، چيچ، اورته قول، ارنيد، ميسته قولی	١٢٠
جمعاً		٥٦٠

سيرونج { (Sirondj) هندستانك مالوه
خطه‌سنده (تنك) حكومت ممتازه‌
سنده و (تنك)ك ٣٠٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده
قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٣٨٩٥ ی مسلم اولمق
اوزره، ١١٣٥٥ اهاليسی، كوزل چارشيسی ومتعدد
جوامع شريفه‌سی واردر . وقتيله ايپك و پاموق
منسوجاتيله مشهور ايدی .

سيروهی { (Sirohi) هندستانك راجپوتانه
خطه‌سنده و (آجمير)ك ٢٥١
كيلومتره غرب جنوبيسنده حكومت ممتازه مركزی
بر قصبه اولوب، يالكز ٥٧٠ ی مسلم اولمق اوزره،
٥٧٠٠ اهاليسی و مشهور اسلحهٔ جاريه‌سی واردر .
— سيروهی حكومت ممتازه‌سی شمالاً وغرباً (جود
پور)، شرقاً (اوديپور) حكومت ممتازه‌لريله ، جنوباً
دخی كجرات خطه‌سيله محدود اولوب، ٢٢° ٢٢′ ايله
٢٥° ١٦′ عرض شمالی و ٧٠° ٢′ ايله ٧٠° ٥٨′
طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . مساحهٔ سطحيه‌سی
٧٨٢١ مربع كيلومتره واهاليسی ١٤٢٩٠٣ كشيدر.
اهالیٔ اسلاميه‌سی آنجق ٢٩٣٥ كشيدن عبارتدر .
اراضیٔ مزروعه‌سی آز اولوب ، مرعالری چوقدر .
بهار محصولاتی باشليجه بغدای وآربه‌دن، صوك بهار
محصولاتی سيسام، پاموق، مصر، كنوير وسائره‌دن
عبارتدر . قپلان ، پارس ، آيی، كيك، يبانی بوغا
وسائر حيواناتی چوقدر . هواسی متعدل وصاغلام
اولوب، يالكز قوراقلقدن بعض دفعه قحط وقوع‌
بولور. بر دمير يول خطی مملكتی شق ايديور .

سيره { (Syra) [« شيره » ماده‌سنه مراجعت
بيوريله .]

سیرهند { یاخود سرهند (Sirhind) هندستانده پنجاب خطه‌سنده (پتیاله) حکومت
ممتازه‌سنده و (پتیاله) نك ۳۶ کیلومتره شمالنده
مشهور بر اسکی شهرك خرابه‌سی اولوب، بوشهر پك
قدیم اولدیغی حالده، سلطان محمود غزنوی طرفندن
فتح، و بعده سلطان محمد غوری طرفندن یکیدن
استیلا اولنمش؛ و ملوك تیموریه‌دن اکبر شاهك
واورنك زیبك زمانلرنده پك چوق توسیع و تزیین
اولنه‌رق، برطاقم جسیم ومصنع جوامع شریفه وسرایلر
وتربه‌لرله جسیم بر کاروانسرای یاپلمشیدی. سیخلرك
پیشوالرندن بری بوشهرده اعدام ایدلمش اولدیغندن،
بونلر طرفندن ۱۷۰۹ و ۱۷۱۳ تاریخلرنده غارت
ایدیله‌رك، ۱۷۶۳ده بسبتون هدم وتخریب اولنمشدر.
ویرانه‌لری معموریت سابقه‌سنه شاهددر.

سیری { ایران شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر:
برنجیسی استرابادلی اولوب، شو قطعه اونکدر:

از سکان تو جدائی زوفا داری نیست
ترك ارباب وفا قاعدهٔ یاری نیست
زخم کاریٔ من از لذت تیغت کویم
کارم از زخم دکر سازکه اینکاری نیست

— ایکنجیسی جرفادقانلی اولوب، فارس حاکمی
امام‌قلیخانك خدمتنده بولنمش؛ وروایته کوره فصیحیٔ
هروی ایله معاصر اولوب، بونکله بعض مشاعره‌لری
سبق ایتمشدر. هزلیاتی مشهوردر. شوبیت اونکدر:

لب برلب معشوق نه وسینه بسینه
از کام کذشتن روش عهد قدیمست

— اوچنجیسی طهرانلی اولوب، ملا محمد قمی اقر-
باسندن بولنمش؛ وشاه طهماسب ماضی زماننده یاشا-
مشدر. شو بیت اونکدر:

رقیب تا نبرد پی بوادیٔ وصلش
بجای پا همه‌جا سر نهاده می آیم

سیریس { (Sirice) میلادك ۳۸۵ تاریخندن ۳۹۸ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب،
رومالیدر. رفض عد اولنان بعض مذاهب اصحابنی
شدیداً تعقیب ایتدیکیچون، خرستیانلر عندنده اعزه
صره‌سنه کچیریله‌رك، تشرین ثانینك ۲۵ نده یورطیسی
اجرا اولنور.

سیرین { صحابیاتدن اولوب، ازواج مطهرهٔ حضرت رسول اللهدن ماریة القبطیه‌نك
همشیره‌سیدر. مشارالیها ایله برابر اسکندریه حاکمی
مقوقس طرفندن حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزه
اهدا اولنمغله، جانب حضرت نبویدن شاعر شهیر حسان
بن ثابت حضرتلرینه بخش بیورلمش؛ ومشارالیهدن
عبد الرحمن اسمنده بر اوغلی اولمشیدی. حضرت
ابراهیم بن رسول الله (صلعم) ك ارتحالنده کسوف
وقوع بولوب، بوکا حمل اولنمغله، کسوف وخسوفك
کیمسه‌نك حیات ومماتیچون وقوع بولمدیغنه دائر واحکام
نجومیه‌نك ابطالنی متضمن اولان حدیث شریفك
صاحبهٔ ترجه جانبندن مرویدر.

سیرینا کر { یاخود سرینا کر (Sirinagar) کشمیرده (جنو) نك ۱۴۹ کیلو
متره شمالنده و لاهورك ۲۷۵ کیلومتره شمال شر
قیسنده بر شهر اولوب، کشمیرك ایکی مرکزندن بریدر.
چینابه تابع جلام نهری اوزرنده و ۱۶۰۸ مترهلك
ارتفاعده واقع اولوب، ۱۳۰۰۰۰ ی مسلم اولمق
اوزره، ۱۵۳ ۴۶۰ اهالیسی واردر. نهر مذکور
شهرك اورته‌سندن کچوب، ایکی طرفنده قالان قسملری
آره‌سنده ۷ کوپری ایله اختلاط اولنور. نهر مذکورك
شهرك ایچنده برچوق جدوللری اولمغله، کشمیرك
وندیکی حکمنده اولان بو شهرك مائی سوقاقلرنده
صندالله کزیلیر. متعدد مصنع جوامع شریفه‌سی
وعلی‌الخصوص (شاه حمدان) و (جامع مسجد) اسملریله
ایکی مزین معبدی، خسته‌خانه‌سی، متعدد مکتبلری،
داملرك اوستنده چیچك باغچه‌لری، جوارنده کوزل
بر کولی و «کوه مهرام» و «تخت سلیمان» اسملریله
ایکی مستحکم تپه‌سیله برطاقم سرای وباغچه‌لری وشال
وایپك قاشلرله تونجدن بعض آوانی وزینته متعلق
مصنوعات دستکاهلری واردر.
— هندستانك (اله آباد) ایالتنده حمیرپور سنجا-
غنده و حمیرپورك ۱۰۲ کیلومتره جنوب غربیسنده
دخی بو اسمله بر قصبه بولنوب، ۴۱۸۵ اهالیسی
واردر.
— ینه هندستانده بنارس ایالتنك (بلیه) سنجاق
وقصاسنده بو اسمله دیکر بر قصبه بولنوب، ۴۴۳۰
اهالیسی واردر.

سیرینکس { (Syrinx) یونان قدیم اسا- طیرنده قیردن کنایه اولان
(دیانه) نك معیتنده بولنور بر پری اولوب، (لادون)

نہرینك قیزی عد اولنوردی . کویا (پان) دینلن چوبانلق مربیسی طرفندن تعقیب اولنەرق، بونك کندیسنی طوتەجغی آنده نابدید اولمغله ، پان اونك یرینه بر قامش اوعمش ؛ وبو قامشدن (سیرینکس) اسمیله شهرت بولان بر نوع دودوك یاپمش ایدی .

سیزران (Syzran) روسیەنك (سیمبیرسك) ایالتنده وسیمبیرسكك ۱۳۳ کیلو-مترە جنوبنده (وولغه) ایرماغنه تابع همنامی اولان چایك اوزرندەقضا مرکزی برقصبه اولوب، ۲۸۶۲۵ اهالیسی، دمیر یولی، ذخیره تجارتی، بیوك دباغخانه-لری، دوکمخانەلری و زراعت ماکینەلری ، بیره ، مسکرات، ایچ یاغی، بویا، توتقال، طوغله و سائره فابرقەلریله سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری وصید ماهیسی واردر . —— سیزران چایی سیمبیرسك ایالتنك جنوب شرق قسمنده نبعانله ، ابتدا شرق جنوبی‌یه وبعده شرقه طوغری آقەرق، ۱۲۳ کیلو-مترەلك جریاندن صکره ، همنامی اولان قصبەنك آلت طرفنده (وولغه) ایرماغنه دوکیلور.

سیژان (Siegean) فرانسەنك جنوبنده (اوده) ایالتنك (ناربونه) قضاسنده وناربونەنك ۱۷ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۴۳۰ اهالیسی وقربنده ساحله یقین ۱۰ کیلومتره بوینده ینه بو اسمله مسمی برکول ایله مملحەلری واردر. عربلرك بو قصبه جوارنده (شارل مارتل) ایله محاربه ایتمش اولدقلری مرویدر .

سیس آطنه ولایتنده قوزان سنجاغنك مرکزی بر قصبه اولوب، آطنەنك ٦٥ کیلومتره شمال شرقیسنده بر اووەنك اورتەسنده واقع منفرد بر طاغك شمالی اتکنده وحذای بحردن ۲۹۰ مترەلك ارتفاعده واقعدر . اهالیسی ۳۵۰۰ کشی رادەلرندەدر . ایکی جامعی، ۳ مدرسەسی ، ۳ کلیساسی، بر ارمنی پطریقنك مقری اولان بیوك بر مناستری وبومناسترك ایچنده بیوك بر کتبخانەسیله سائر آثار عتیقەسی وار در . اطرافنده بطاقلقلر چوق اولمغله ، اهالیسی یازین یایلەلره چیقار . مصر ملوك چراکسەسی سیسه قارشی دفعاتله سوق عسکر ایدوب ، نهایت ضبط ایتمشلردی. بونلردن رمضان اوغلرینه وبعده دولت عثمانیه یه کچمشدر. —— سیس قضاسی قوزان سنجاغنك جنوب غربی قسمندن عبارت اولوب، جنوب غربی جهتندن قونیه ولایتیله شمال شرقی جهتنده قله وقارص قضالریله، جنوب شرقی جهتندن دخی جبل برکت سنجاغیله محاط و محدود اولوب ، سرقنطی بالا ناحیەسیله برابر ۹٤ قریەدن مرکبدر. ۹۹۵۰ اهالیسی اولوب ، کرد ویوروك عشیرتلری دخی جولان ایدر. اراضیسی قسماً طاغلق وقسماً اووه اولوب، طوپراغی منبت ایسەده، هواسنك آغرلغندن اهالی طیانەمیوب، یازین یایلەلره چکیلیر ، بناءً علیه قابل زراعت اراضیسنك اکثری بوش قالیر . سیس قصبەسنك اطرافنده باغلری چوقدر .

سیسام (Samos) آطەلر دکیزی جزایرینك بیوجکلرندن اولوب ، آناطولی ساحلی قربنده ، قوش آطەسی کورفزینك جنوب غربی جهتنده وصامسون طاغنك اوجندن عبارت اولان برونك قارشیسنده اولەرق، اورتەسی ٣٧° ٤٢′ عرض شمالی ایله ٤٢′ ٢٤° طول شرقیده واقعدر. آناطولی ساحلندەکی مذکور برون ایله آطەنك ساحل شرقیسی آرەسندەکی بوغازك اك طار محلی ۲ کیلومترەدن عبارتدر . شرقدن غربه بویی ٤٤ کیلومتره واکی ٦ ایله ۱۹ کیلومتره آرەسنده اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ٤٦٨ مربع کیلومتره ومحیط دائرەسی ١٤٦ کیلومتره در . آطەنك بوینجه بر طاغ ممتد اولوب، اك یوکسك محلنك ۱٤٤۰ متره ارتفاعی وار در . سواحلی خیلی کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب ، سواحل شمالیەسنك شرق جهتنده اوزون بر شبه جزیره ایله (واتی) اسمیله بر خلیج بولندیغی کبی، سوا-حل جنوبیەسنده دخی قوسی الشکل اوچ آچیق قوی بولنوب، بونلرك اك شرقیسنده (خوره) قصبەجکی بولنیور . ساحل جنوبیسی قارشیسنده (ساموپولو) وساحل شرقیسی قربنده دخی (ماراتو) اسملریله ایکی کوچك آطەسی دخی واردر. طاغلرینك اکثرطرفلری اورمانلرله مستور اولوب ، باشلیجه آغاجلری چام وسرویدر . مرمرلری چوق اولوب، ایچلرنده بعض معدن طمارلری دخی بولنور . طاغ شعبەلری آرە-لرندەکی بایرلر پك منبت اولوب، جزیره زمان قدیمده ثروت طبیعیەسیله مشهور ایدی. زیتونلقلریله باغلری دخی چوقدر. اراضیسندن ٦٦٧٦ یکی دونمی تارله، ٥٢١٩ دونمی زیتونلق، ٢٩٢٧ دونمی باغ و٣٩٣ دونمی سبزه باغچەسیدر . محصولاتی حبوبات متنوعه

ایله زیتون واوزومدن عبارت اولوب، خیلی زیتون
باغی، شراب، قورو اوزوم، کراسته وسائره اخراج
اولنور. (واتی) کورفزی جوارنده‌کی باغلرك اوزومی
مسکی اولوب، آلتون رنکنده برنوع شراب چیقار.
اهالیسی پك چالیشقان اولوب، طاغلرك صرب یرلرینی‌ده
سدلرله طوردیره‌رق باغه تحویل ایتمشلردر. برکوزل
شوسه‌سیله متعدد کوپریلری ولیمان ور تحتلری واردر.
واتی، تیغانی وقارلوواسی اسملریله اوچ اسکله‌سی اولوب،
الك ایشلکی واتیدر. سیساملیلرك سفائنی ٣٤٢ عددنده
ومجموعی ٧٨١٣ طونیلاته استیعابنده‌در. اخراجات
سنویه‌سی تقریباً ٥ ملیون ادخالاتی ٤ ١/٢ ملیون فرانق
راده‌لرنده‌در. اهالیسی ٤٤٦٦١ کشیدن عبارت
اولوب، آناطولی سواحلنده بولنان ١٣٥٠٠
سیساملی بو عدده داخل دکلدر. مقدار نفوسده
سنه‌دن سنه‌یه خیلی ترقیات کوریلیور. مرکزی همنامی
اولان کورفزك ایچنده واقع و ٧٦٧٠ اهالیلی جامع
اولان (واتی) قصبه‌سیدر. یوقاریده ذکر اولنان
وزیتونلقلرله محاط بر سدده بولنان (خوره) قصبه‌سی
ایسه (ساموس) شهر قدیمنك بر محلاسی خرابه‌لری
اوزرینه مؤسسدر. بونك آلتنده اووه‌ده واقع او-
لان (تیغانی) قصبه‌سی ایسه شهر قدیم مذکورك
تجارتکاه قسمنده بولنیور. اطرافده‌کی اووه دخی
بو شهرك ویرانه‌لریله مملودر. بوجزیره ١٨٣٢ تاریخ
میلادیسنده سلطان محمودخان ثانی حضرتلرینك فرمانیله
برحکومت ممتازه صورتنه افراغ اولنه‌رق، طوغریدن
طوغری‌یه باب عالی طرفندن نصب اولنان خرستیان بر
بك (متصرف) طرفندن اداره اولنور. بکك تحت
ریاستنده اهالی طرفندن منتخب ٤ اعضادن مرکب
برمجلس اداره‌سیله سنه‌ده برکره اجتماع ایدر برمجلس
منتخب عمومیسی، ١٥٠ عساکر عثمانیه‌دن مرکب بر
قوهٔ محافظه‌سی و ١٢٠ نفردن مرکب یرلی ژاندار-
مه‌سی، برمحکمهٔ ابتدائیه‌سیله برده استیناف محکمه‌سی
وپوسته، تلغراف وصحیه مدیرتلری واردر. وار-
دات ومصارف سنویه‌سی تقریباً ٦٧٥٠٠٠ فرانق
راده‌لرنده اولوب، دولت متبوعه‌سنه ویردیکی مقطوع
ویرکیسی‌ده ٣٠٠٠٠ غروشدن عبارتدر. اهالیسی
عمومیت اوزره روم جنس ومذهبنه منسوبدر.

سیسام جزیره‌سی زمان قدیمده قارشیسنده‌کی
آناطولی سواحلیله برابر یونانیلرك یونیان قومیله
مسکون اولوب، بونلر علوم وفنونده وصنایع وتجا-
رتده خیلی ترقی ایتمش؛ ومصرده‌دخی بعض تأسیسانه
مقتدر اولمشلردی. کیخسرو زماننده ایرانك
تحت استیلاسنه کچوب، بعده آتنه‌لیلر ولاکه-
مونیه‌لیلر طرفندن ضبط اولنمشلردی. صکره
ماکدونیه‌لیلرك وروماليلرك و برآره‌لق مهرداداك
ضبطنه کچوب، آوغستوس طرفندن استقلالی اعطا
اولنمش؛ روما دولتنك انقسامنده شرق ایمپراطورلغنه
دوشوب، ٨٨٨ تاریخ میلادیسنده یعنی ٢٧٥ تاریخ
هجریسنده عربلر طرفندن محاصره و ٢٩٨ ده
ضبط اولنه‌رق، برخیلی وقت ادارهٔ اسلامیه تحتنده
قالدقدن صکره، ١١٢٥ تاریخ میلادیسنده‌ونديكليلرك
و ١٢٠٤ ده اهل صلیبك ضبطنه کچه‌رك، بعده
روم ایمپراطورلغنه اعاده اولنمش؛ و ١٤٥٣ ده عثما-
نلیلر طرفندن فتح و ١٥٠٠ ده قلیج علی طرفندن
یکیدن استرداد اولنمش ایدی. مرکزی بولنمش اولان
(ساموس) شهری پك معمور و مزین بر بیوك شهر
اولوب، جزیره‌نك حامیه‌سی بولنمش اولان (یونون)ك
عبادتنه مخصوص جسیم بر معبدیله سائر ابنیهٔ
مصنعه‌سی وتحت الارض بیوك برصو یولی وار ایدی.
حکیم شهیر فیثاغوراس ایله دیکر برچوق حکما وسائر
مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. اسفندیار زماننده
ایرانیلر طرفندن تخریب اولندیغی مرویدر. بعض
خرابه‌لری موجوددر.

سیسبان (یاخود سیسوان) آذربیجانده اران نواحیسنده وبیلقاندن درت
کونلك مسافه‌ده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی
روایت ایدیور.

سیسبوت (Sisébut) ویسیفوت حکمدار-
لرندن اولوب، ٦١٢ تاریخ
میلادیسندن ٦٢١ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛
آستورلرله واسقونلری مغلوب ایدوب، بو ایکنجی
قومی پیرنه طاغلرینك اوته‌سنه یعنی فرانسه‌یه سور-
مش؛ وروملرك اسپانیه‌ده قالمش اولان بعض یرلرینی
دخی ضبط ایتمش ایدی. صنایع و معارفی ترقی
ایتدیرمشدر. اسپانیه‌ده ساکن یهودیلرك بر طاقنی
جبراً خرستیان ایتمشدی.

سیستان (ومعربی سجستان) خراسانك
جنوبنده بر خطهٔ واسعه اولوب،

اليوم نصف غربيسی ايرانه ونصف شرقيسی افغانستانه تابعدر. حذای بحردن ٤٠٠ متره قدر مرتفع قوملق بر واسع اووه‌دن عبارت اولوب، بر هلال شكلنده اولديغی حالده، بويی ٤٠٠ كيلومتره قدردر. اكثر خريطه‌لرده بو خطه‌نك اكثر طرفلری كول و بطاقلق كوستريليورسه‌ده، حقيقتده بويله اولميوب، (هامون) اسميله ياد اولنان آلچق يرلری وقتيله كول بولنمش اولديغنه دلالت ايده‌جك بر طاقم قورو چامورلی وطوز طبقه‌لری ابراز ايديور. يالكز شمال جهتنده (نيزار) اسميله عمقی پك آز قامشلق بر كول ايله وسطلرنده (زره) اسميله ديكر بركول بولنيور. بو كوللرك برنجيسنه (هرود رود) ايله (فراه رود) وايكنجيسنه (كش رود) ايله (هند مند) نهرلری منصب اولور. دها طوغريسی بوكوللر مذكور نهرلر مجرالرينك زياده توسعيله قوملرده صولرينك تبخر ايده‌رك محو اولمسندن حاصل اولوب، انهار مذكوره مجرالرينك آلت طرفی پك صيق دكيشديكندن بو كوللر دخی اوكا كوره دكيشه‌رك، هامونك اكثر طرفلری قورومش كول صورتنده بولنمسی بوندن ايلری كليور. ينه بو تبدلاته مبنيدر، كه سيستانك شهر و قصبه‌لری دخی پك صيق دكيشوب، بوندن يدی سكز قرن اول قائم بولنمش اولان و «معجم البلدان» ده صاييلان زالق، كركويه، هيسوم، زرنج، روست، رخج قصبه‌لرندن بوكون هيچ بری موجود اولميوب، اكثر طرفلری ويرانه‌لرله مملودر. شمديكی معموره‌لرينك باشليجه‌لری ايران حدودی داخلنده واقع اولان و ايرانه تابع قسمنك مركزی بولنان (ناصر آباد) ايله مركز سابقی اولان (سكوهه) قصبه‌لريدر. جغرافيون اسلام آثارنده‌كی تعريفاته كوره سيستانك هواسی خيلی صيجاق اولوب، خرما يتيشير؛ روزكارلری پك سرت اولوب، مملكتده پك چوق اولان يل دكرمنلرنی چويرر، و قوملری تحريك ايدر ايمش. مع هذا بعض طرفلرنده قيشين قار ياغديغی دخی مرويدر. اورته‌لرنده (كوه‌خواجه) اسميله برطاغ دخی واردر. سيستان ايران قديم تاريخنده رستم زالك مسقط رئيسی اولمغله مشهور اولوب، كيكاوس طرفندن بو قهرمانه مالكانه ويرلمشيدی. دور اسلامده دخی (سجستانی) و (سجزی) نسبتيله معروف بر چوق علما وادبانك منشئ بولنمشدر. بنی اميه زماننده سيستان اهاليسی منبرلرنده حضرت علی (رضه) افندمزه لعنت اوقونمامق شرطيله تحت اطاعته قالمشلردی. ايرانه تابع اولان قسمی بر مثلث شكلنده اولوب، مستقل بر سنجاق صورتنده اداره اولنور. افغانستانده‌كی قسم شرقيسی ايسه اسماً كابل خانته تابع اولوب، بر طاقم يرلی رؤسا طرفندن اداره اولنور.

سيسترون (Sisteron) فرانسه‌نك «آشاغی آلپ» ايالتنده و (دينيه) نك ٢٦ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق (دورانسه) نهری اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٣١٩٠ اهاليسی، اوستنده‌كی قيانك اوزرنده بر قلعه‌سی، مكتبی، كوچك برموزه‌سی، يوك، ايبليك وكاغد فابريقه‌لری وبعض ابنيهٔ عتيقه‌سی واردر.

سيسجان آذربيجانده ارانك شمالنده بر قصبه اولوب، حضرت عثمان (رضه) خلافتنده حبيب بن مسلمه طرفندن فتح ايلديكی كتب فتوحده مذكوردر.

سيسر همدان قربنده بر قصبه وناحيه اولوب، اوتوز تپه‌سی اولديغندن، بو اسمله تسميه اولنمشدی. خلفاء عباسيه زماننده بنا اولنمشدی.

سيسمان (Sisman) بلغارلرك صوك قرالی اولوب، خداوندكار غازی حضرتلريله عقد اتفاق ايتمش، وقيزينی پادشاه مشارٌاليهه تزويج ايلمش اولديغی حالده، ٧٩٠ تاريخنده دولت عثمانيه‌يه قارشی صربيه و بوسنه قراللريله اتفاق ايلديكندن، صدراعظم علی پاشا سردارلغيله اردوی همايون بلغارستانه داخل اولوب، طرنوی وسلستره ضبط، وسيسمان نيكبوليده محاصره اولنه‌رق، تسليم اولنمغله، سلستره‌يی ترك ايتمك وسنوی معين بر ويركی ويرمك شرطيله بلغارستان قراللغنده ابقا اولنمش ايسه‌ده، سلستره‌يی ترك ايده‌جك يرده تحكيمه باشلامش اولديغندن، ٧٩١ تاريخنده يكيدن علی پاشا سوق عسكر ايدوب، سيسمانی نيكبوليده محاصره ايتمش؛ وبو دفعه اهل وعياليله تسليم اولنوب، حضور حضرت خداوندكاری‌يه كتورلديكنده، كنديسنه تخصيصات تعيين اولنه‌رق، بلغارستان ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنمش ايكن، بعده سيسمان يكيدن محاربه ايتمكله، بو دفعه علی پاشا طرفندن محاصره اولندقده، اوغليله

برابر كفنلرينى بوينلرينه باغلايه‌رق تسليم اولنمش ؛
وآرتق بودفعه قلبه‌ده حبس، وبعده اعدام اولنمشدر.
اوغلى ايكنجى سيمان اهتدا ايدوب، سينوب متصر-
فلغنه تعيين اولنمشدى .

سيسوالى { (Sisvalî) هندستانده‌راجپوتانه خطه‌سنك (كوته) حكومت ممتا-
زه‌سنده و (كوته) نك ٥٦ كيلومتره شمال‌شرقيسنده
بر قصبه اولوب، ٧٣٥ ى مسلم اولمق اوزره،
٥٠٣٠ اهاليسى واردر.

سيسوتار { (Sissotar) هندستانده بنارس ايالتنك (بليه) سنجاغنده وبليه‌نك
٣٤ كيلومتره شمال غربيسنده (كنك) ايرماغنه تابع
بر چايك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٥٩٧٠ اهاليسى
وبعض اقمشه دستكاهلرى واردر.

سيسوله { (Syssola) روسيه‌نك قسم شما-
ليسنده (دوينه) ايرماغنه تابع
(ويچغده) نهرينه دوكيلور بر چاى اولوب، (وياتقه)
ايالتنك شمال شرقى كوشه‌سنده نبعان وشمال غربى‌يه
طوغرى جريان ايده‌رك، صاغ وصولدن بر طاقم
صولر اخذيله، ٣٦٠ كيلومتره‌لك مسافه قطع ايتد-
كدن صكره نهر مذكوره دوكيلور. مجراسنك ٢٢٥
كيلومتره‌لكى سير سفائنه صالحدر. يوقارى قسمى
دوز واورمانلرله محاطدر. كنيشلكى بر ايكيوز
متره در. حوضه‌سى ١٩٤٠٠ مربع كيلومتره
وسعتنده در.

سيسيه { عرب جغرافيونك سيس قصبه‌سنه
ويردكلرى اسمدر.

سيشله { (Seychelles) بحر محيط هنديده
مداغسقار جزيره‌ٔ كبيره‌سى منتهاى
شماليسنك ١١٢٠ كيلومتره شمال شرقيسنده و (مو-
ريس) جزيره‌سنك ١٦٦٥ كيلومتره شمال‌غربيسنده
بر طاقم كوچك آطه‌لر اولوب، انكلتره‌يه تابع واداره‌ٔ
مذكور موريس جزيره‌سنه مربوطدرلر. ٤° ايله
٥° عرض جنوبى و ٥٠′ ٥٢° ايله ٤٠′ ٥٣° طول
شرقى آره‌لرنده واقع اولوب، بر طاقم كوچك قياالقلر
داخل حساب اولمديغى حالده، ٢٩ آطه‌دن عبارتدر.
اك بيوكلرى اولان (ماهه) نك ١١٧ وايكنجى در-
جه‌ده‌كى (پراسلن) ك ٤٠ مربع كيلومتره و بعض
كوچكلرينك آنجق بر قاچ دونملك مساحهٔ سطحيه‌لرى
واردر. مجموعنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٦٤ مربع كيلو-
متره‌در. ماهه جزيره‌سنده ٩٨٨، (پراسلين) ده
٩١٤ و (سيلوئته) ده ٧٥٤ متره ارتفاعلرنده بر
طاغ بولنيور. بو طاغلر مداغسقار جزيره‌سى ارا-
ضيسنه مشابه اولوب، غرانيت واراضئ بركانيه‌دن
وآشاغى طرفلرى اراضئ مرجانيه‌دن عبارتدر. خط
استوايه پك قريب اولدقلرى حالده، ملتم روزكار-
لرينك ياردميله هوالرى معتدل وپك لطيف اولوب،
ميزان الحراره دائما ٢٦ ايله ٢٩ درجه‌لرى آره‌لرنده
بولنور وموسملرى يوقدر. آنجق ياغمورلرى چوق
اولوب، رطوبت نباتاته پك نافع اولديغى حالده،
انسانلرك اعصابنه طوقنوب، بر طاقم امراض توليد
ايدر. اشجارى پك چوق ومتنوع اولوب، بعضلرى
غايتله طيانيقلى ومجلا شيلر اعمالنه يارار. ميوه‌لرى
دخى پك چوق اولوب، هندستان جوزلرى بول
اولديغى كبى، ينه خارجاً بوكا مشابه وداخلا ايكى لبى
حاوى بر نوع ميوه‌لرى‌دخى واردر، كه‌دكيزده طول
مدت طيانديغيچون مقدما بحريون طرفندن تا جاوه
ساحللرينه قدر بولنوب، «دكيز جوزى» تسميه
اولنمش؛ وقعر دريا‌ده حاصل اولور اعتقاديله بونلره
بر ميمنت اسناد اولنه‌رق، حكمدارلره هديه ايدلمكده
بولنمش ايدى. اخيراً بو ميوه‌نك بو جزايرده حاصل
اولديغى كشف اولنمشدر. محصولات زرعيه‌لرى
برنج، دارى، پاموق، توتون، قرانفيل، بوبر، قهوه،
شكر قامشى، وانيله، مانيوق، مصر، پتاتس وسائره‌
دن عبارتدر. حيوانات اصليه‌لرى پك آز اولوب،
حين كشفنده بولنمش اولان تمساحلر امحا وقاپلومبا-
غه‌لر صيد ايدلمش اولمغله، شمديكى حيواناتى آوروپادن
نقل اولنانلردن عبارتدر. طيورى ١٥ جنس قدر
اولوب، ١٣ جنسى بو آطه‌لره مخصوصدر. حشراتلرى
دخى آز اولوب، مداغسقار وسائر او جوار جزائر-
ينك كيلره مشابهدر. اهاليسى ١٠٤٥٠ كشيدن
عبارت اولوب، كيتدكجه دخى آرتمقده در. بونلر
باشليجه (موريس) و (رئونيون) جزيره‌لرندن كلمه
وفرانسز مهاجرلريله هندلى، چينلى و ملايى آدملرك
اختلاط وامتزاجندن متولد ملز بر قومدن عبارت
اولوب، انكليزجه وسائر لسانلرله قاريشيق غلط بر
فرانسزجه ايله متكلمدرلر. منع اسارته مأمور اولان
انكليز سفائننك طوتوب تخليص ايتدكلرى زنجى

اسیرلرك دخی برطاقمی بو آطه‌لرده اسکان اولنمقده‌در. موریس آطه‌سنده اقامت ایدن انکلیز اداره مأموری بو جزایری دخی بر قومیسر معرفتیله اداره ایتمکده اولوب، سنوی وارداتلری ٤٠٠٠٠٠ فرانقدن زیاده ومصارف محلیه‌لری ٣٠٠٠٠٠ فرانق راده‌لرنده‌در. ٢٥ قدر مکتب بولنوب، ثلثانی قتولیکلره وبر ثلثی پروتستانلره مخصوصدر. تجارتلری خیلی ایشلك اولوب، مقدما باشلیجه هندستان جوزندن عبارت بولنمش، وبو میوه آغاجلرینه دوشن خسته‌لقدن طولایی خیلی تدنی‌یه یوز طوتمش ایدیسه‌ده، اخیراً وانیله محصولنك تکثریله تلافیٔ مافات ایتمشدر. سنوی اخراجاتی ١٦٦٧٠٠٠ وادخالاتی ١١٣٥٠٠٠ فرانق راده‌لرنده‌در. باشلیجه اسکله‌لری (ماهه) جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده واقع اولوب، انکلیزلر طرفندن (پورت ویقتوریه) تسمیه اولنان اسکله‌در. بو آطه‌لر ١٥٠٢ تاریخ میلادیسنده قار. شیلرنده بولنان (آمیرانته) جزایرینی کشف ایدن پورتکیز قپودانی مشهور (واسقو دو غاما) طرفندن کورلمش اوله‌جقلرنده شبهه یوغیسه‌ده، پورتکیز دولتی بونلری ضبط ایتمدیکندن، مجهول قالوب، ١٧٤٤ تاریخنده فرانسه طرفندن موریس آطه‌سنك متصرفی بولنان (ماهه دلابور دونه) بر سفینه ارسالیله، جزا. یری کشف وفرانسه نامنه ضبط ایده‌رك، او وقت جزایرك جمله‌سنه (لابور دونه) واك بیوکلرینه(ماهه) اسمی ویرلشیدی. اوندن صکره جزایرك اسکان واعمارینه تشبث اولندقده، فرانسه رجالندن برینك اسمیله (سیشله) تسمیه اولنمشلردر. بیوك بوناپارتك زماننده بر انکلیز دونناسی تقرب ایتدیکنده، بو جزایر اهالیسی، فرانسه تابعیتنده بولنمقله برابر، بیطرف قاله‌جقلرینی اعلان ایتمشلرسه‌ده، ١٨١٠ تاریخنده انکلیزلر طرفندن ضبط اولنمشلردر.

سیغ { (Sieg) پروسیه‌نك رین ایالتنده بر چایدر، که (ادرقوپف)ك جنوب غر. بیسنده و(ادر) نهری منابعی قربنده نبعانله، ابتدا غرب جنوبی‌یه وبعده جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، وستفالیه‌ده (سیکن) قصبه‌سی ایچندن کچدکدن صکره، ینه غرب جنوبی‌یه دونه‌رك، وصاغ وصولدن بر طاقم دره‌لر اخذیله، رین ایالتنه کیروب، شرقدن غربه طوغری آقار، وصاغ وصولدن دها بر طاقم دره‌لر اخذ ایله، ١٣١ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (بون) قصبه‌سنك ٣ کیلومتره آشاغیسنده (رین) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك سیغبورغدن آشاغی اولان ١٢ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر.

سیغ { یاخود صیغ (Sig) جزایرك وهران ایالتنده (مکته) نهرینه تابع برچای اولوب، ١٤٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان (یقیره) و(وازن) طاغلری آره‌سنده (رأس الماء) اسمیله معروف بر محلده نبعانله، ابتدا (سیدی بن عباس) دن رأس الماء کیدن دمیر یول خطنك تعقیب ایتدیکی بر وادیده شماله طوغری جریانله، بر چوق یرلرده ناپدید اولوب، دها آشاغیده ینه میدانه چیقه‌رق، وبعض دره‌لر آله‌رق، نهایت شرق شمالی‌یه طوغری دونوب، سیدی بن عباس قصبه‌سی یانندن کچدکدن، وبر طاقم بندلر واسطه‌سیله منبت اووه‌لری اسقا، وبر چوق دکرمنلر تحریك ایتدکدن صکره، همنامی اولان واسع بر اووه‌یه دوشر، وقسم اعظمی ارواء اراضی‌یه صرف اولندقدن صکره، صولدن (مکته) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك یوقاری طرفلرنده (مکره) وسائر اسملرله دخی معروفدر. مجراسی ٢٢٠ کیلومتره طولنده‌در.

سیغبورغ { (Siegburg) پروسیه‌نك (رین) ایالتنده (قولونیه) سنجاغنه تابع سیغ قضاسنك مرکزی بر قصبه اولوب، قولونیه‌نك ٢٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده وسیغ نهرینك صاغ کنارنده کوزل بر موقعده واقعدر. ٧٤٥٥ اهالیسی ودولته عائد اسلحهٔ ناریه فابریقه‌لریله مشهور صاقسی وپاتیسقه وسائره فابریقه‌لری، کوچك بر داخلی مکتبی ودار المعلمینی واردر.

سیغمارینکن { (Sigmaringen) پروسیه‌نك جنوب جهتنده (هوهنزولرن) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، (استوتغارد)ك ٧٧ کیلومتره جنوبنده و طونه‌نك ساحل یمیننده واقعدر. ٤٠٧٠ اهالیسی، زراعت مکتبی، قیزلره مخصوص ایکی مکتب عالیسیله برمکتب صنایعی، بر قتولیك مناستری ایچنده راهبه‌لر مکتبی، تیمارخانه‌سی ویتیمخانه‌سی واردر. اسکی (هوهنزولرن سیغمارینکن) پرنسلکنك مرکزی اولوب، ١٨٤٩ ده پروسیه‌یه الحاق اولنمشدر. بر قیانك اوزرنده

اسکی پرنسلرینك سرایی بولنیور. پك دلنشین ومنتظم بر قصبه‌در.

سیغونغ { (Sigong) هند چینیده برمانیه‌نك بوقاری جهتنده بر سلسلهٔ جبال اولوب، تبت طاغلرندن تشعبله، سالوئن و ایراوادی ایرماقلری آره‌سنده ۲٤۰ کیلومتره‌لك محلده شمالدن جنوبه طوغری اوزانیر.

سیغوئنزه { (Sigüenza) اسپانیاده یکی قستیله خطه‌سنك قوآدالاجاره (یعنی وادی الحجاره) ایالتنده ومرکز ایالتك ٦٤ کیلومتره شمال شرقیسنده و(تاج) ایرماغنه تابع بر چایك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٥٦٥ اهالیسی، کتان وکنویر بزلریله شاپقه فابریقه‌لری ودمیرخانه‌لری واردر. قصبه‌نك اوزرنده عربلردن قالمه آلقازار (یعنی القصر) اسمیله متین ومستحکم بر قصر وخراب بر سور وکوزل برصو یولی بولنیور.

سیف { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (سیف بن قیس بن معدی کرب الکندی) که نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، قومنك مؤذنلکنی استرحام ایتمکله، مطلوبی اصغا بیوریله‌رق، وفاتنه‌دك قومنه مؤذنلك ایتمشدر. — (سیف بن مالك بن الاسحم الرعیتی الحیسانی) که عهد حضرت نبویده اسلامه کلوب، معاذ بن جبلدن قرائت قرآن کریمی اوکرنمش؛ وخلافت حضرت فاروقیده مهاجرت ایدوب، فتح مصرده دخی حاضر بولنمشدر.

سیف { (سیف خان بن تربیت خان) هندستان شعراسندن وملوك تیموریه رجالندن اولوب، ۱۰۷۹ تاریخنده عالمکیر جانبندن کشمیر صوبه‌دارلغنه تعیین اولنه‌رق، سهرند شهری قربنده (سیف آباد) قصبه‌سنی تأسیس ایتمش؛ وبعده برمدت معزول ومنکوب قالوب، ۱۰۸٦ ده اله آباد صوبه‌دارلغنه نصب اولنمشدی. موسیقیده و مقامات هندیه‌ده مهارتی وار ایدی. ۱۰۹۵ ده وفات ایتمشدر. شیخ ناصر علی مداحی ایدی. شو بیت اونکدر:

یار احوال دل از من پرسید
غنچهٔ لاله بدستش دادم

سیفاقس { (Syphax) جزایر مملکتندن عبارت اولان (نومیدیه) خطهٔ قدیمه‌سی حکمدارلرندن اولوب، رومالیلرله قرتاجلیلر آره‌سنده وقوع بولان محاربات ایکنجیسنده رومالیلر طرفنی التزام ایتمش؛ وآنجق (ماسینیسه) طرفندن ایکی دفعه مغلوب اولمغله، اسپانیایه قاچمغه مجبور اولمش ایدی. بعده مملکتنی استرداده موفق اولوب، قاتل پدری بولنان (آسدروبعل)ك تشویقیله قبل المیلاد ۲۰٤ تاریخنده قرتاجلیلرله بالاتفاق، رومالیلرك علیهنده بولنمش؛ و بو دفعه رومالیلرك متفق بولنان (ماسینیسه) طرفندن سبته قربنده مغلوب وزوجه‌سیله برابر اسیر اولوب، اسکیپیونه تسلیم اولنمش؛ و بونك طرفندن نشانهٔ مظفریت اوله‌رق سائر اسرا وغنائمله برابر رومایه سوق اولنمقده ایکن، یولده وفات ایتمشدر.

سیف الاسلام { (الملك العزیز ابو الفوارس طغتکین بن ایوب) صلاح الدین ایوبینك برادری اولوب، ۵۷۷ تاریخنده یمن حاکملکنه نصب اولنمش؛ وسخی و جسور بر ذات اولمغله، ۵۹۳ تاریخنه‌دك حکم سوروب، تاریخ مذکورده یمنده بنا ایتمش اولدیغی (منصوره) قصبه‌سنده وفات ایتمشدر.

سیف الدوله { (ابو الحسن علی بن عبدالله بن حمدان) آل حمدان ملوکنك اوچنجیسی وبو دولتك آب رویی اولوب، ۳۰۳ تاریخنده طوغمشدر. دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان پدری ابو الهیجا عبداللهدن صکره، بیوك برادری ناصر الدوله حسن خلفی اولوب، موصلده قالمش؛ و صاحب ترجمه حلب واذنه (آطنه) جهتلرینه حاکم اولمش ایدی. بعده موصل آل بویهك ضبطنه کچمکله، ناصر الدوله صاحب ترجمه‌یه التجا ایتدیکندن، آل حمدان حکومتی سیف الدوله‌نك یدنده قالمشدی. کندیسی عالم وشاعر وسخی وعادل وزیاده‌سیله جسور بر حکمدار اولمغله، سوریه طاغلرنده قاریشقلقده بولنان خرستیانلری دائرهٔ اطاعته کتیرمش؛ واهل صلیبله بر چوق محاربه‌لر ایدوب، سوریه وجزیره طرفندن توسیع ممالك ایتدیکی کبی، قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك عسکریله دخی آناطولیده بر چوق محاربه‌لر ایدوب، آماسیه‌یه قدر ایلریلمش؛ وبر چوق یرلر ضبط ایدوب، توسیع ممالك ایتمشدی. سرایی مجمع علما و شعرا اولوب، شاعر شهیر (ابو الطیب

متنبی) ومعلمی اولان حکیم شهیر (فارابی) بو جمله‌دن ایدی. خلفادن بشقه اول عصرلرده ملوك بیننده سیف الدوله قدر علوم ومعارفك ترقیاتنه خدمت ایدنی یوقدر. اعلای کلمة الله ایچون ایتدیکی غزواتده اوستنه قونان توزلری طوپلایوب، بر کرپیچ یاپمش، ومزارنده باشی آلتنه قونمسنی وصیت ایتمش ایدی. ۳۵۶ تاریخنده حلبده وفات ایدوب، میافارقینه نقل ایله، والده‌سی یاننده دفن اولنمشدر.

سیف الدین { (بن علاء الدین حسن) ملوك غوریه‌دن اولوب، ۵۵۱ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ و۷ سنه غور وغزنه جهتلرنده حکم سوردکدن، وسلطان سنجرك وفاتنده بلخ جهتنی دخی ضبط ایتدکدن صکره، ۵۵۸ ده طائفهٔ غزانله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولوب، عمزاده‌سی غیاث الدین محمد بن سام خلفی اولمشدر. عادل وکریم ومتواضع بر ذات ایدی.

سیف الدین { ایران شعراسندن ومشاهیر صوفیوندن اولوب، خراسانده خواف توابعندن (باخرز) قصبه‌سندن اولدیغی حالده، بخاراده شیخ نجم الدین کبری‌یه انتساب ایدوب، آز زمانده درجهٔ کماله واصل وعمومك حرمتنه نائل اولمش ایدی. ۶۵۸ تاریخنده بخاراده وفات ایتمشدر. بر میتك تلقیننده سویلدیکی شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

کر من کنه خلق جهان کردستم
عفـو توامیدست که کیرد دستم
کفتی که بروز عجز دستت کیرم
عاجز ترازین مخواه که اکنون هستم

سیف الدین آمدی { (ابو الحسن علی بن ابی علی محمد بن سالم التغلبی) مشاهیر علمادن اولوب، فقه وکلام وعلوم حکمیه وطبیه‌کی وقوف ومعلوماتیله وتألیفات کثیره‌سیله مشهوردر. ۵۵۱ ده آمد یعنی دیاربکر شهرنده طوغمش؛ وابتدا مذهب حنبلی‌یه تابع اولوب، بعده بغداده کیدوب، علمای معاصریندن علم فقهی تعلم، ومذهب شافعی‌یه انتقال ایتمش؛ وصکره دمشق شامه کیدوب، علوم حکمیه وطبیه‌یی بعد التحصیل، مصره کیدوب، قرافه‌ده امام شافعی حضرتلرینك تربه‌سنه ملاصق مدرسه‌ده وقاهره‌ده جامع ظافریده تدریسله اشتغال ایدرك، بیوك بر شهرت قزاندیغندن، اوراك علماسی حسد ایدوب، کندیسنی فساد عقیده ایله اتهام، وقتلیچون بر محضر ترتیب ایتدکلرینی خبر آلنجه، خفیاً قاچوب، شامه عودت ایتمش؛ وبر خیلی مدت حما صاحبی ملك منصور ناصر الدین ابو المعالی محمد ایوبینك خدمتنده بولنه‌رق، بونك خواص مقربینی زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. ۶۱۷ تاریخنده، مشار الیهك وقوع وفاتی اوزرینه، دمشقه کیدوب، اورا حاکمی بنی ایوبدن ملك معظم شرف الدین عیسی جانبندن حسن قبول وحرمت ورعایت کوره‌رك، تدریسه مأمور اولمش؛ و۶۳۱ ده وفات ایدوب، جبل قاسیون اتکنده دفن اولنمشدر: باشلیجه تألیفاتی بروجه زیردر: «دقائق الحقائق»، «رموز الکنوز»، «لباب الالباب»، «ابکار الافکار فی الاصول»، «غایة المرام فی علم الکلام»، «کشف التمویهات فی شرح التنبیهات»، «غایة الامل فی علم الجدل»، «شرح کتاب شهاب الدین المعروف بالشریف المراغی فی الجدل»، «کتاب منتهی السالك فی رتب المسالك»، «کتاب المبین فی معانی الفاظ الحکماء والمتکلمین»، «دلیل متحد الائتلاف وجار فی جمیع مسائل الخلاف»، «کتاب الترجیحات فی الخلاف»، «کتاب المؤاخذات فی الخلاف»، «التعلیقة الصغیرة»، «التعلیقة الکبیرة»، «خلاصة الابریز»، «تذکرة الملك العزیز بن صلاح الدین»، «کتاب منتهی السول فی علم الاصول»، «کتاب منائح القرائح».

سیف الدین ابو بکر { (ملك عادل — بن ایوب شادی) مصرده حکومت سورن ملوك ایوبیه‌نك دردنجیسی اولوب، صلاح الدین ایوبینك برادریدر. ملك مشار الیهك تورونی محمد منصور هنوز صبی اولدیغی جهتله، ۵۹۶ ده تخت مصره جلوس ایله، قدس جهتنه ودمیاطه مسلط اولان اهل صلیب ایله اوغراشه‌رق، قدس وشام جهتنده بر چوق یرلری فرنکلرك الندن استخلاص ایتمش؛ واوغلی ملك کاملی دمیاطك استخلاصنه مأمور ایلمش ایدی. ۱۹ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۶۱۵ ده وفات ایتمشدر. قاهره‌ده قلعة الجبلده بر سرای عالی یاپدیروب، اوراده اقامت ایدردی.

سیف الدین اسفرانکی { یدنجی قرن هجری مشاهیر

شعراء ايرانيه‌سندن اولوب، ماوراء النهرك (اسفرانك) قصبه‌سندن ايدى . ابتدا بخاراده ساكن اولوب، بعده خوارزمه كيده‌رك ، خوارزم مشاهاندن ايل آرسلانك حرمت ورعايتنه مظهر اولمشدى. ١٢٠٠٠ بيتى‌حاوى ديوانى واردر، كه اكثريا الغ بكك مجلسنده اوقونورمش. اكثر مشاهير شعرانك غزللرينه نظيره سويلشدر.

سيف الدين اعرج { ماوراء النهر شعرا- سندن اولوب ، بر خيلى وقت خوارزمده بولنمش؛ وخوارزم مشاهاندن محمد تكشك التفات واحسانه نائل اولمشيدى. مرتب ديوانى واردر. شو بر ايكى بيت بر مرثيه‌سندندر:

اى درغم تو خلق بزارى كريسته
بر تو نيوحه ابر بهارى كريسته
تا كشته روح پاك توهمخوابهٔ مسيح
مريم دريده جيب وحوارى كريسته

سيف الدين برقوق { (ملك طاهر) مصرده حكومت سورن غلامان چراكسه ملوكنك برنجيسى اولوب ، ٧٨٤ تاريخنده تخته قعود ايده‌رك، بين القصرينده (مدرسهٔ طاهريه) يى بنا ايتديرمشدى. ٧ سنه صكره ملوك قلاونيه‌نك اخيرى اولان حادث السن ملك صالح حاجى بالغ اولدقده تخته جلوس ايتمش؛ وسكز بچق آى صكره صاحب ترجه تخته قعودله جمعاً ١٦ سنه ٥ آى حكومت سوردكدن صكره، ٨٠١ تاريخنده ٦٠ ياشنده وفات ايتمش؛ واوغلى ملك ناصر ابو- السعادات فرج خلفى اولمشدر.

سيف الدين رستم { (بن نورالدين محمد بن ابى بكر) لرنزرده حكومت سورن اتابكان ملوكنك ايكنجيسى اولوب، دولت مذكوره‌نك بانيسى اولان عمى شجاع الدين خورشيددن صكره ٦٢١ ده مسند امارته كچه‌رك، بر مدت اجراى حكومت ايتدكدن صكره ، وفات ايتمشدر .

سيف الدين غازى { موصلده حكومت سورن اتابكان سلاله‌سندن ايكى كشينك اسميدر:

برنجيسى امراء مذكوره‌نك ايكنجيسى اولوب، دولت مذكوره‌نك مؤسسى اولان بدرى عمادالدين زنكينك وفاتنده يعنى ٥٤١ تاريخنده يرينه كچن برادرى نور الدين محمودك منشوريله موصل و دياربكر و جزيره حاكمى اولمش؛ واكثر اوقاتنى اهل صليبه قارشى غزا ايله كچيروب، اوچ سنه‌لك امارتدن صكره، ٥٤٤ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى ملوك مذكوره‌نك دردنجيسى اولوب، ٥٦٥ تاريخنده، پدرى قطب الدين مودود بن عماد الدين زنكينك وفاتى اوزرينه، عمى نور الدين محمودك منشوريله موصل امارتنه تعيين‌اولنه‌رق، ١٠ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٥٧٦ ده وفات ايتمشدر.

سيف الدين قطز { (ملك مظفر) مصرده حكومت سورن مماليك اتراكك اوچنجيسى اولوب، (ملك منصورعلى بن ملك معز ايبك) دن صكره ٦٥٧ تاريخنده ملك مصر اولمش ؛ وشام طرفلرينه تجاوز ايتمش اولان مغول عسكرينه قارشى عسكر سوق ايدوب، مظفر اولدقدن صكره، مصره عودتنده فوت اولمشدر. مدت‌حكومتى بر سنه‌يه قريبدر .

سيف‌الدين قلاون { [« قلاون » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سيف الظفر نوبهارى { بشنجى قرن هجرى علما- سندن اولوب ، « در المجالس » عنوانيله بر تأليفى واردر .

سيف الله { خالد بن وليد حضرتلرينه جانب حضرت رسالتپناهيدن ويريلن عنوان مفخرتدر .

سيف بن ذى يزن { يمنده‌حكومت‌سورن ملوك حميريه‌دن اولوب، پدرى ذى يزن حبشدن كلن ابرهه طرفندن مغلوب ، ومحروم قالمغله ، روم ايمپراطورندن استمداد ايچون، قسطنطينيه‌يه‌كيتمش ايسه‌ده، اوراده مطلوبى اسعاف اولنه‌مديغندن ، نو شيروانك يانـنه كيتمش؛ وكنديسى اوراده وفات ايتمش ايسه‌ده،اوغلى صاحب ترجه سيف ايران عسكريله يمنه عودت ايده- رك، ابرهه‌نك اوغلى مسروق مغلوب ايتمكله، حبشيلرى جزيرة العربدن اخراجه موفق اولمشدر . فخر الانبيا (صلعم) افندمزك زمانـنه واصل اولوب، جد حضرت نبوى عبدالمطلبه حفيد سعيدينك نبوتندن خبرويرمش

اولدیغی مرویدر. بو مناسبتله صحابه میاننده دخی مذکوردر. بونك سرگذشتی لسان عربیده حکایه طرزنده یازیلوب، اکثر آوروپا لسانلرینه‌ده ترجمه اولنمشدر.

سیف شاه { (ابراهیم بن شیخشاه) مؤرخیندن اولوب، «اخبار مدینة السوس» عنوانیله برکتابی واردر. ۵۹۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سیفنوس { یاخود سیفانتو (Siphnos, Sifanto) یونانك کیقلاده جزایرندن برآطه اولوب، (سریفوس) جزیره‌سنك شمال غربیسنده و (پاراس) ك شرقنده واقعدر. برمثلث شکلنده اولوب، بویی ۱۸ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۷۴ مربع کیلومتره‌در. طاغلق بریر اولوب، اك یوکسك یری اولان واورته‌سنده بولنان (آیوس ایلیاس) طاغنك ۶۹۸ متره ارتفاعی واردر. ساحل شرقیسی دوز اولوب، غربی وجنوبی ساحللرنده برقاچ قویی واردر. بو قویلرك بعضیسنه واپور یناشیر. اراضیسی برقاچ دره ایله سقی اولنه‌رق، پك منبتدر. (ملوس) قضاسنه ملحق برناحیه صورتنده اداره اولنور. اهالیسی ۳۸۵۰ کشیدن عبارتدر. مرکزی ساحل شرقیسی قربنده واقع (آپولونیه) اولوب، دیکر بش کویی دخی واردر. تاریخجه برکونه اهمیتی وآثار عتیقه‌سی یوقدر.

سیفی { قدماء شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی سینوبلی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی شهزاده‌لکلرنده آماسیه‌ده ایکن، خدمتلرنده بولنمغله، پادشاه مشارالیهك عهد سلطنتلرنده برچوق قضالره نصب بیوریله‌رق، نهایت صوفیه قاضیسی ایکن، اوراده وفات ایدوب، بنا کرده‌سی اولان مسجدك حظیره‌سنده دفن اولنمشدر. شو بیت برغزلندندر:

سیفی کبی بوکلدی بلی ایکی قات اولوب
اولدی مکرکه برکوزله مبتلا قاشك

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، دیوانده باش مقاطعه‌جی وبعده شام وآناطولی دفترداری اولمشیدی. سلطان مراد خان ثالث دورنده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

بوی زلفکدن خبر ویردیکی کبی باد سحر
کل قوللق طوتمش صبایه آغزین آچمش غنچه‌لر

سیفی { ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

دل من کجا پذیرد عوض تو دیکرانرا
بتو دیکری نماند تو بدیکران نمانی

سیفی بخاری { مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، اکثر علومه واقف ایدی. عروضه ومعمایه دائر ایکی رساله‌سی وبعض ضروب امثالی‌ده واردر. سلطان ابو سعیدك زماننده یاشامش؛ ومولانا جامی ایله کوریشمش ایدی. صاحب تذکره دولتشاهله دخی الفتی اولوب، مشارالیه تذکره‌سنده آییقلغنده پك ابی وآنجق عشرتده بدمست اولدیغنی بیان ایدیور. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

آرزو داردکه بیند کشته آن بد خومرا
وه‌که خواهد کشت آخر آرزوی او مرا

سیفی بك { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، قیصریه‌لیدر. بعض وزرانك دیوان کتابتلرنده وطول مدت بغداد والیسی علی رضا پاشانك معیتنده بولنوب، بعده رتبهٔ اولی صنف ثانیسیله آناطولیده بعض دفتردارلقلره نصب اولنمش؛ و ۱۲۶۴ ده کوتاهیه‌ده وفات ایتمشدر. برخیلی اشعاری اولوب شو بیت برغزلندندر:

دل سودازده‌مز شانه مثالی سیفی
ایده‌لی پاره‌لیدر بحث وحکایت پرچم

سیفینغ حسین { (Si-fing Hsien) چینك وسطلرنده واقع (هونان) ایالتنك (یومینغ فو) سنجاغنده و (یومینغ فو) نك ۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (هو آی هو) نهرینه تابع (شوهو) چاینك منبعنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۳°۲۷′ عرض شمالی ایله ۱۱۱°۴۸′ طول شرقیده واقعدر. بیوجك بر قصبه ایسه‌ده، مقدار اهالیسی حقنده بر معلومات صحیحه یوقدر.

سیفی نیشابوری { مهرهٔ شعراء ایراندن اولوب، خوارزمشاهاندن سلطان تکشك مداحلرندندر. شو ایکی بیت بهر مصراعنده سنك وسیم کلمه‌لرینی ایراد ایتدیکی بر غزل مشهورندندر:

ای نگار سنك دل وی لعبت سیمین بدن
مهر تواندر دلم چون سیم درسنك استوار
من چو سنك افتاده دربای چوتو سیمین بری
همچو سیم از سنك نا کامم بر فتی ازکنار

سیقاجام (Sikadjam) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك غرب جهتنده (قابو. آس) ایرماغنه دوکیلور بر نهر اولوب، (باجانغ میوت) طاغندن نبعانله، ابتدا شرقه طوغری جریان ایده‌رك، همنامی اولان بر کوچك قصبه‌نك ایچندن کچدکدن صکره، بردن بره جنوبه طوغری دونه‌رك، واسع بر وادینك ایچندن بالمرور، (سانغاو) قصبه‌سی قربنده مذکور ایرماغه دوکیلور. وادیسنك یوقاری طرفلرنده الماس وآشاغیلرنده آنتیمون معدنی بولنور.

سیقاسو (Sikasso) سودان غربیده نیجر ایرماغنه تابع (ماهل بالول) نهرینه دوکیلان (قوته‌دیله) چایی کنارنده و ۱۸′ ۱۱° ۵۷″ عرض شمالی ایله ۲″ ۲′ ۵۲ ۷° طول غربیده واقع ودرت بش بیك اهالی‌یی حاوی برقصبه اولوب، فرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده بولنان (تیبه) حکومتنك مرکزیدر.

سیقامبر (Sicambres) جرمانیه اقوام قدیمه‌سندن اولوب، رین مجراسنك صاغ طرفنده ساکن ایدیلر. بعده وسر مجراسنه قدر یایلمشلردی. روما سردارلرندن (دروسوس) کندیلرینی مغلوب ایدوب، بعده بونلردن بر طاقم عسکر مفرزه‌لری تشکیل ایتمشیدی. اوچنجی قرن میلادیده فرانقلره قاریشمشلردر.

سیقانیه (Sicanie) سیجیلیه‌نك اسکی اسمی اولوب، اسپانیه‌دن هجرت واسکان ایتمش اولان (ایبر) اقوامندن سیقان قومنه نسبتله وضع اولنمشدر.

سیقاونرآ (Sicca-Venerea) نومیدیه ممالکت قدیمه‌سنده یعنی جزایرده اسکی برقصبه اولوب، الیوم (الکهف) اسمیله معروفدر. میلاددن ۱۰۹ سنه اول روما سردارلرندن (ماریوس) بو موقعده یوغورتایی مغلوب ایتمشدی.

سیقوق (Sikok) جاپونیه‌یی ترکیب ایدن جزایرك درت بیوکنك اك کوچکی اولوب، جزایر مذکوره‌نك اك بیوکی اولان (نیپون)ك جنوب غربی جهتنده‌کی بیوك کورفزك ایچنده و(کیو. سیو) جزیره‌سنك شمال شرقی جهتنده واقعدر. مذکور کورفزی همان طولدیروب، نیپون سواحلیله بو جزیره آره‌سنده برچوق بوغازلر، کورفزلر وآطه‌لری حاوی (ستواوچی) دکیزی بولندیغی کبی، سیقوق ایله کیوسیو جزیره‌لری آره‌سنده دخی (بونغو) اسمیله بر بوغاز بولنوب، قسم شمالیسنده سیقوق جزیره‌سنك طار واوزون بر برونی کیوسیو جزیره‌سنك بر برونه چوق تقرب ایتمکله، بوغازك اوراسی پك طاردر. جنوباً و جنوب شرقی جهتندن دخی جزیره‌نك سواحلی بحر محیط معتدله معروضدر. جنوب شرقی ساحلنده (قوچی) وشمال غربی ساحلنده (یینغوناده) اسملریله ایکی بیوك و آچیق کورفزی اولوب، بونلر آرقه آرقه‌یه قونمش ایکی هلال شکلنی ابراز ایتمکله، جزیره‌نك اورته‌سی طارلشوب، ایکی طرفی دها کنیشدر. سائر سواحلی دخی پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، برون وشبه جزیره وکورفزلری پك چوقدر. شمال شرقیسندن جنوب غربی‌یه بویی ۲۵۰ واك اك کنیش یرنده ۹۰ و اك طار محلنده ۵۵ کیلومتره‌در. ۴۲′ ۳۲° ایله ۳۳′ ۳۴° عرض شمالی و ۴۰′ ۱۲۹° ایله ۲۷′ ۱۳۲° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، محیط دائره‌سی ۱۸۰۰ و اطرافنده‌کی جزایر صغیرهٔ ملحقه‌سیله برابر ۲۷۰۰ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۲۱۰ مربع کیلومتره‌در. آطه‌نك ایچنده برقاچ صره طاغلر شرقدن غربه وغرب جنوبی‌یه طوغری اوزانه‌رق، بونلرك اك یوکسك ذروه‌سی اك بیوك نهری اولان (یوسنیوغاوه) نك منابعنده واقع (ایسیجوچی سان) طاغی اولوب، ۲۳۶۰ متره ارتفاعی واردر. بو طاغلرك شمال غربی اتکلری دها دیك وجنوب شرقی‌یه طوغری اوزانانلری سطح مائل حالنده اولوب، اکثر انهاری‌ده بو جهته آقار. اك بیوك نهری مذکور (یوسینوغاوه) اولوب، جزیره‌نك وسطنده نبعانله، شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، (توقوسیما) شهری یاننده دکیزه منصب اولور. ایکنجی درجه‌ده‌دخی شرقه آقان (ناقه‌غاوی) ایله جنوبه طوغری آقان (مولنوبه‌غاوه) نهرلریدر. اهالیسی ۲۸۲۸۸۰۰ کشیدن عبارت اولوب، بهر مربع کیلومتره باشنه ۱۵۵ کشی دوشر. جزیره قاقاوه، توقوسیما، قوچی ویشینه اسملریله ٤ ایالته منقسم اولوب، برنجیسنك مرکزی (تاقاماچو)، دردنجیسنك (ماچویامه) شهر.

لى و ديكر ايكيسنك همنامرى اولان شهرلردر . دردينك دخى مركزلرى ساحله‌دردر. هر برينك ٢٥ ايله ٦٠ بيك آره‌سنده نفوسلرى اولان بو درت شهردن بشقه اون بيكدن زياده نفوسلى ٣ قصبه‌سى اولوب، بونلر دخى ماروفان (١٤٠٠٠ اهالى)، اووازغا (١٢٠٠٠)، ايماهارو (١٢٠٠٠)در. اون بيكدن آشاغى نفوسلى دخى ١١ قصبه‌سى واردر. اهاليسى بك ناموسلى آدملر اولوب، جاپونيه‌نك تجددات اخيره‌سنه اك زياده جهد ايدنلردندر. هواسى معتدل اولوب، ميزان الحراره يازين نهايت ٣٧ درجه‌يه قدر چيقار، وقيشين فوق الصفر ٤ درجه‌يه قدر اينر. ياغمورلرى چوقجه اولوب، طاغلرنده قيشين قار دخى ياغار. باشليجه محصولاتى برنج، بغداى، آرپه، چاودار، برنوع چاى وسائره‌دن عبارتدر. شكر قامشى دخى حاصل اولوب، شكر چيقاريلير. برنجى تخمير ايده‌رك قوللاندقلرى برنوع اسپيرتو چيقاريرلر. ايپك بوجكلرى دخى يتيشديروب، خيلى ايپك استحصال وبوندن بعض اقمشه نسج ايدرلر. معادن وطوز اخراجى دخى اهالينك باشليجه مشغوليتلرندندر. معادنى باشليجه باقير، آنتيمون، كور وسائره‌دن عبارتدر. دولته عائد اورمانلرى ٣٥٦٠٩٥ وافراد اهالى تصرفنده‌كيلر دخى ٨١٦٧٠٠ يكى دونم وسعتنده‌در. آغاجلرى بك چوق نوعه منقسم اولوب، على الخصوص واديلرده‌كيلر بك صيق وبك بيوكدر. بو جزيره اهاليسى ايپك منسوجاتدن بشقه پاموق وكتنوردن دخى محلنده قوللانيلور بر طاقم منسوجات ياپارلر.

سيقول { ياخود سيكول (Sîcules) بلاسج اقوام قديمه‌سندن بر قوم اولوب، ايبريانك شمال جهتندن ايتاليايه و اورادن سيجيليه جزيره‌سنه كچه‌رك، ايبرلردن اول بو آطه‌ده يرلشمشلر ايدى. بو جزيره بو قومك اسمنه نسبتله سيقليه (صقليه، سيچيليه) تسميه اولنمشدر.

سيقيم { (Sikkim) هندستانك شمال شرق جهتنده وهيمالايه جبالى اتكلرنده انكلتره‌نك حمايه‌سى آلتنده بولنور بر مملكت اولوب، غرباً نپال، شمالاً تبت، شرقاً ينه تبت و بوتان مملكتلريله جنوباً دخى بنكاله خطه‌سنك (دارجيلينغ) سنجاغيله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بويى ١٠٩ كيلومتره اولوب، اكى ٦٥ ايله ٨٠ كيلومتره آره‌سنده‌در. ′٩ °٢٧ ايله ′٥٨ °٢٧ عرض شمالى و ′٤٤ °٨٥ ايله ″٤٠ °٨٦ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٤٠١٥ مربع كيلومتره اعتبار اولنمش ايسه‌ده، ٦٠٠٠ دن زياده وحتى ٦٥٠٠ مربع كيلومتره اولديغى مرويدر. اهاليسى آنجق ٧٠٠٠ كشيدن عبارت اولوب، مركزى (تاملونغ) قصبه‌سيدر. اراضيسى طاغلق وبك مرتفع اولوب، شمال غربى كوشه‌سنده وتبيت ايله نپال حدودنده (كينچينجيقه) طاغندن تشعب ايدن قوللر سيقيمك حدود غربيه وشماليه وشرقيه‌سنى تشكيل ايله مملكتك ايچنده دخى بر چوق شعبه‌لر اوزاتيورلر. بو طاغلرك اك يوكسك ذروه‌لرينك ارتفاعى ٧٧٠٠ متره‌دن زياده‌در. جنوبه طوغرى اراضى انحطاط ايدوب، اطرافده‌كى طاغلردن اينن چايلر (تيستا) نهرينى تشكيل ايديور، كه بو نهر جنوبه طوغرى اينوب، بنكاله خطه‌سنه كيردكدن صكره، جنوب شرقى‌يه طوغرى دونه‌رك، (براهماپوتره) ايرماغنه دوكيلور. هواسى بالطبع صوغوق ويا غمورلرى بك چوق اولمغله، زياده رطوبتليدر. مايسدن تشرين اوله قدر سورن ياغمور موسمنده وكانونلرده سيسسز هوا بك نادر اولوب، آلچق يرلرينك چامورى دخى پاپيشقان ودره‌لرينك چوغى فيضانه مائل اولمغله، يالكز بعض تپه‌لرده انسان مسكن اتخاذ ايده بيلير. اورمانلرده آغاجلرك ياپراقلرى صولوكله مستور اولديغندن، انسان وعلى الخصوص بيكيرلره كچيلر چوق زحمت چكرلر. جنوب جهتنده ميزان الحراره يازين ٢٥ درجه‌يه قدر چيقار، وقيشين فوق الصفر ٣ درجه‌يه قدر اينر. مع هذا جنوبدن اسن صيجاق و رطوبتلى روزكارلر بو مملكت مرتفعه‌ده ممالك حاره‌يه مخصوص خرما وموس كبى آغاجلرك يتيشمه‌سنى موجب اولوب، چام وسكود آغاجلرى ايسه طاغلرده سرمدى قارلر حدودينه‌دك يتيشير. دره‌لرنده وبعض يرلرنده بغداى، مصر، آرپه، بر مقدار برنج وبر مقدار پاموق وباغچه‌لرده پورتقال وموس ايله سائر ميوه‌لر حاصل اولور. صيغير وآت كبى حيوانات تبت جنسنه منسوب اولوب، حيوانات وحشيه‌دن آلچق يرلرنده قپلان، دها يوقاريلرده كيك، ودها يوكسكلرده مسك آهوسيله

پارس، آپی وساڑہ بولنور. قوشلری آزدر. اهالیسی
تبیت اهالیسنه مشابه اولوب، مغول عرقنه منسوبدرلر.
بوده دیننك لامه مذهبیله متدین وبرراجه یه تابعدرلر.

سی کانغ { (Si-Kiang) چیننك قسم جنوبیسنده بر ایرماقدر، كه منابعی
(یون نان) و (قوئی چئو) ایالتلرنده اولوب، باشلیجه
قولی اولان (هونغ چوی) نهری (یون نان فو) شهرینك
١٣٠ كیلومتره شمال شرقیسنده نبعانله ، یون نانك
خطه سی داخلنده جنوب غربی یه وبعده جنوبه طوغری
جریان ایده رك ، بر كولك آیاغنی آلدقدن صكره ،
جنوب شرقی یه وبعده شمال شرقی یه دونوب، نهایت
شرقه طوغری آقه رق، یون نان حدودنده صولدن
(شینغ هو) وبعده (ماپه هو)، (په سان كانغ)، (مه كانغ) و
(پاشا كانغ) چایلرینی اخذ ایله، (قوآنغ سی) ایالتی اورته-
سندن شرق جنوبی یه وبعده شرقه طوغری آقه رق،
ینه صولدن (لوكانغ) اسمیله بیوك بر نهر آلدقدن
صكره، ٢٣° ٣٥َ عرض شمالی ایله ١٠٧° ٤٥َ
طول شرقیده صاغدن (سی كانغ) ك ایكنجی قولی اولان
(یوكانغ) ایله برلشیر. (یوكانغ) نهری (یون نان)
حدودنده كی طاغلردن نبعانله ، (قوآنغ سی) ایالتی
داخلنده شرق جنوبی یه بعده شرقه و نهایت شمال
شرقی یه طوغری جریان ایده رك، وصاغ وصولدن بر
طاقم كوچك چایلر آله رق، محل مذكورده (هونغ
چوی) ایله برلشیر. اشبو اجتماعدن (سی كانغ) ایرماغی
بالتشكل، شرقه طوغری جریانله، صاغدن (لوكانغ)
وصولدن (قوئی كانغ) نهرلرینی آلوب، صویی پك
چوغالمش ویتاغی كسب توسع ایتمش اولدیغی حالده،
برطاقم طار واینیشلی بوغازلردن مرور وبعض شلا-
له لر تشكیل ایله، (قوآنغ قونغ) ایالتنه بالدخول ،
بر مدت دها شرقه، بعده شرق شمالی یه طوغری
جریان ایدر؛ وصولدن (په كانغ) نهرینی دخی اخذ
ایله، جنوب شرقی یه طوغری دونه رك، وبرقاچ قوله
آیریلوب ، قانتون كورفزینك غرب جنوبیسنده
و (ماقائو) اسكله سی قربنده اوله رق اوچ آطه-
نك قارشیسنده ، بیوك بر دالیه تشكیل ایده رك،
چین دكیزینه منصب اولور. مجراسی ٩٠٠ كیلو-
متره دن زیاده اولوب، یالكز دالیه سنك رأسنه قدر
بیوك سفائن ایچون واوادن یوقاریسیله یوكانغ نهری
دخی كوچك كمیلر و آلتی دوز واپورلر ایچون سیر
سفائنه صالحدر.

سیكست { (Sixte) بو اسمله بروجه زیر بش پاپا گلمشدر :

برنجیسی رومالی اولوب ، ١١٦ یاخود ١١٩
تاریخندن ١٢٥ یاخود ١٢٧ تاریخنه دك پاپالق ایتمشدر.
و مقتولاً وفات ایتدیكیچون ، قتولیكلر طرفندن
اعزه صره سنه كچیریلوب، نیسانك ٦ سنده یورطیسی
اجرا اولنور.

— ایكنجیسی ٢٥٧ دن ٢٥٩ تاریخنه دك پاپالق
ایدوب، والریان زماننده قتل اولنمغله ، بو دخی
اعزه دن عداولنه رق، اغستوسك ٦ سنده یورطیسی
اجرا اولنور.

— اوچنجیسی ٤٣٤ دن ٤٤٠ تاریخنه دك پاپالق
ایدوب، سنت كیریل ایله برابر شرق وغرب كلیسا-
لرینك توحیدینه چالیشمشدر.

— دردنجیسی ١٤٧١ دن ١٤٨٤ تاریخنه دك
پاپالق ایدوب، اصل اسمی (آلبسقوله دلاروور) در.
عثمانلیلره قارشی قاردینال (قازاق) قوماندہ سیله برفیلو
كوندروب، آنطالیه یی ضبط ایتمشیدی. بر چوق
یكنلری اولوب ، جمله سنه بیوك منصبلر و مالكانه لر
ویرمشیدی.

— بشنجیسی (سیكست كینت) دینمكله معروف
اولوب، اصل اسمی (فلیكس پرتی) در . ١٥٢١
تاریخنده (مونتالته) ده طوغوب، كنجلكنده طوموز
چوبانی اولدیغی حالده، بعده بر رهبان طریقنه سلوكله،
وندیكده انكیزیسیون محكمه سی رئیسی اولمش، وبعده
بر طاقم پسقوپوسلقلرده و قاردینالقلرده بولنوب ،
١٥٨٥ تاریخنده كندینی پك اختیار وعلیل كوستره رك،
پاپالغه انتخاب اولنمش؛ و بو موقعه كلدكدن صكره،
قوت وفعالیتنی میدانه چیقاروب. خیلی اجراآتده
بولنمش؛ وزمانی امور سیاسیه سنه قاریشوب، رومایی
دخی خیلی اعمار وتزیین ایتمشدر. ١٥٩٠ ده وفات
ایتمشدر.

سیگن { (Siegen) پروسیه نك رین ایالتنده وستفالیه سنجاغنك (آرنسبرغ)
قضاسنده و آرنسبرغك ٥٨ كیلومتره جنوبنده اوله رق
(رین) ك صاغ تابعلرنده (سیغ) نهری اوزرنده
ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ١٦٦٨٠ اهالیسی ،

دمیربولی، دباغخانه‌لری، دمیرخانه‌لری، چوخه، کاغد، صابون، توتقال وسائره فابریقه‌لری، زراعت ومعادن مکتبلریله سائر مکاتبی وجوارلرنده دمیر معدنلری واردر. ١٨١٥ ده پروسیه‌یه الحاق اولنان (ناسو-سیکن) پرنسلکنك مرکزی ایدی. اسکی پرنسلرینه مخصوص ایکی سرایی واردر.

سیکورد { (Sigurd) نوروج حکمدارلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی اوچنجی (ماغنوس)ك اوغلی وخلفی اولوب، ١١٠٣ تاریخ میلادیسنده ایکی برادریله برابر رأس حکومته کچمش ایسه‌ده، بعده یالکز قالوب، برنجی اهل صلیب محاربه‌سندن صکره‌جه سوریه‌یه عزیمتله، قدس حاکمی بودوئنك صیدایی ضبط ایتمسنه یاردیم ایتمش؛ و ١١٣٠ ده فوت اولمشدر. غروشلانده‌یه بر پسقپوس کوندرمشیدی.

— ایکنجیسی دردنجی هارالدك اوغلی و خلفی اولوب، ١١٣٦ تاریخندن اعتباراً برادرلری (اینغو) و(استاین) ایله برلکده حکومت سورمش؛ و ١١٥٥ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ١١٦٢ دن ١١٦٣ تاریخنه دك حکم سوردکدن صکره، اولمشدر.

سیکیهور { (Siquihor) فیلیپن جزایرندن (بوهول) جزیره‌سنه ملحق بر آطه اولوب، منتهای جنوبیسی ٩° عرض شمالی خطنك آز شمالنده واقعدر. شرقدن غربه بویی ٢٠ کیلومتره وانی ٢٠ ایله ١٠ کیلومتره آره‌سنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٧٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٢٠٠٠ کشیدر. هواسی سائر فیلیپن آطه‌لرینك کی قدر رطوبتلی اولمیوب، پرنج، مصر، قاقائو، بر نوع کتنویر وسائره حاصل اولور. مانده‌لری چوقدر. سواحلنده خیلی بالیق صید اولنور. قصبه‌لری (قانوآن) ایله سیکیهوردر.

سیکینوس { (Siquinos) یونانك کیقلاده جزایرندن بر آطه اولوب، میلوس قضاسنه ملحقدر. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ١٣½ کیلومتره وانی ١½ ایله ٤½ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٢ مربع کیلومتره واهالیسی ٩٩٦ کشیدر. یالکز بر قریه‌یی حاوی اولوب، وقتیله (آپولون) ك عبادتنه مخصوص بولنمش وبعده کلیسایه تحویل اولنمش بر اسکی معبدی واردر. اطرافنده بعض کوچك آطه‌لر دخی واردر.

سیکیونه { یاخود سیکیون (Sicyone, Sicyon) یونان قدیمك اك مشهور واك اسکی شهرلرندن اولوب، موره شبه جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده و(آساپوس) نهرینك منصبنده واقع ایدی. صنایع نفیسه وعلی الخصوص رسم وهیکلتراشلق صنعتلری بو شهرده پك ایلریلمشیدی. میلاددن ٣٠٣ سنه اول دمتریوس پولیورکیت طرفندن تخریب اولنه‌رق، اسکی موقعنك اوستنده‌کی تپه‌ده (دمتریاس) اسمیله یکیدن تأسیس اولنمش؛ وقبل المیلاد ٢٥٢ تاریخنده (آراتوس) طرفندن آخائیا اتفاقنه ادخال اولنه‌رق، بو هیئت متفقه‌نك مرکزی حکمنه کچمش ایدی. روماليلرك النه کچدکدن صکره تدنی‌یه یوز طوتوب، نهایت بر حرکت ارض وقوعیله بسبتون منهدم اولمشدر. خرابه‌لری الیوم موجود اولوب، بعض ابنیهٔ مصنعه‌سنك بقایاسی کوریلیور.

سیل { (Sil) اسپانیه‌نك شمال غربیسنده (مینیو) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، لیون خطه و ایالتنك شمالنده آوستریه طاغلرندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، صاغدن بر ایکی چای آلدقدن صکره، غالیچه خطه‌سنك (اورنسه) ایالتنه دخول ایله، غربه طوغری دونوب، بر خیلی مسافه‌ده ایالات مذکوره ایله (لوغو) ایالتنك خط حدودینی تشکیل، وصاغ وصولدن بر قاچ چای اخذ ایده‌رك، مذکور (مینیو) ایرماغنه دوکیلور. ملتقاده بونك صویی اصل مینیونك کندن زیاده‌در. مجراسنك طولی ٢٠٠ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، یتاغنك اطرافی پك مسکون ومعمور ایسه‌ده، اراضیچه صویندن استفاده اولنمیور.

سیلا { ثغورده یعنی آناطولینك شرق طرفلرنده برقصبه اولوب، سیف الدوله بن حمدان طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

سیلا { (Sila) ایتالیانك قسم جنوبیسنده قلابره خطه‌سنك (قوزنجه) و(قتانزارو) ایالتلرنده بر طاغ اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ١٩٣٠ متره ارتفاعنده‌در. چام، دیش بوداق وسائر

آغاجلری حاوی اورمانلر و مرعالرله مستور اولوب، اوستنده رعی اغنام ایدن چوبانلرك طول مدت قلابره‌ده حکم سورن عرب مسلمانلری نسلندن اولدقلری مظنوندر. قیشین قارله مستور اولوب، یازین هواسی پك کوزلدر.

سیلا (Silla) اسپانیانك شرق طرفنده (والنده (یعنی بالنسیه) ایالتنده ووالنسه‌نك ١٤ کیلومتره جنوب غربیسنده‌کی آلبوفره (یعنی البحیره) کولنك غرب ساحلی قربنده (تورنته) قضاسنه ملحق بر قصبه اولوب، ٣٩٧٠ اهالیسی وپرنج مزروعاتی واردر.

سیلا (Sylla) روما مشاهیرندن اولوب، (قورنلیوس) خانداننك مجهول قالمش بر قولنه منسوب اولدیغی حالده، میلاددن ١٣٧ سنه اول طوغمش؛ وقبل المیلاد ١٠٧ تاریخنده ماریوسك معیتنده آفریقایه کیدوب، بونك اعتمادینی قزانمغله، (نومیدیه) حکمداری (بوخوس) ایله عقد مقاوله‌یه مأمور اولمش؛ و (یوغورته) یی تسلم ایدوب، ماریوسه کتیرمشیدی. بو موفقیتی ماریوسك عرق حسدینی تحریك ایدوب، او وقتدن حقنده کین پیدا ایتمشیدی. قبل المیلاد ٩٢ ده (پرتور) اولوب، ٩١ ده مهرداد طرفندن ملکندن چیقارلمش اولان (قپادوقیا) حکمداری (آریوبارزان)ی تختنه اعاده، واشکانیان حکمداریله عقد اتفاق ایتمش ایدی. ایتالیایه عودتنده آلولنمش اولان محاربهٔ داخلیه‌یی تسکینله، ٨٨ ده قونسلوسلغه تعیین اولنه‌رق، مهرداده قارشی آچیلان سفرده سناتو طرفندن سرداراق دخی عهده‌سنه احاله اولنمش؛ وماریوس بو مأموریتی کندیسی آرزو ایتدیکندن، عوام اهالینك امدادیله سناتویی لغو ایدوب، بر مجلس عوام تشکیل ایتمش ایسه‌ده، ماریوس (قامپانیه) ده‌کی عسکرینه مراجعتله، غالبانه رومایه داخل اولوب، سناتویی اعاده، و ماریوسی اولدیره‌جك آدملره مکافاة وعد ایتمش؛ ومهرداده قارشی سوق عسکر ایدوب، ابتدا یونانی ضبط، و اورادن آسیایه مرورله، مرقوم (آریوبارزانی) و (بیتینیه) حکمداری (نیقومد)ی تختلرینه اعاده ایتمش؛ وصلحه طالب اولان مهردادله عقد مصالحه ایتدکدن صکره، رومادە کندیسنك طرفدارلرینی قتل ایتمکده اولان ماریوس ایله اوغراشمق اوزره، ٨٤ ده ایتالیایه عودت ایتمشدی. کندی طرفدارلری و بومپیوسك کوندردیکی اوچ آلایك امدادیله ایکی اوچ محاربه قزاندقدن صکره، ٨٢ ده مظفرانه رومایه داخل اولمش؛ وخونخوارلغی اله آلوب، ماریوسك طرفدارلرینی ویدی‌بیك اسیری قتل ایتدکدن صکره، مجرد مالی و ملکلرینی عسکرینه تقسیم ایچون، روما اغنیاسندن بش بیك کشی اعدام ایتدیرمش ایدی. سناتو طرفندن سرمدی دیکتاتور انتخاب اولنه‌رق، قوت وحکومتی تمامیله ید استقلالنه آلمغله، جمهوریتك اساسنی تغییر ایده‌رك، سناتونك اعضاسنی درتیوزه ابلاغ، وزادکانه برچوق امتیازات اعطا ایتمش؛ وعوام اهالی‌یی هر حقدن محروم براقمش ایدی. ایکی سنه بو منوال اوزره حکم سوردکدن صکره، قبل المیلاد ٧٩ تاریخنده استعفا ایده‌رك، برطرفه چکلمش؛ وبر سنه صکره ٥٩ یاشنده وفات ایتمشدر. سفیه بر آدم اولوب آنجق هر تشبثنده موفق اولدیغیچون، کندیسی موفق لقبنی انتخاب ایتمشیدی. جنازه‌سی الایله رومایه نقل ودفن اولنه‌رق، مزار طاشنه «بونك قدر کیمسه دوستلرینه ایلك ودشمنلرینه کوتیلك ایتمه‌مشدر» مألنده بر عباره یازلمشیدی.

سیلان (Seylan) سرندیب جزیره‌سنه آوروپا لسانلرنده ویریلن اسمدر. بو اسم جغرافیون اسلامیجه دخی مجهول اولمیوب، «معجم البلدان» ده دخی مسطوردر. یاقوت حموی کتاب مذکورده بوجزیره‌یی تعریف ایتدکدن صکره «سرندیب بو جزیره‌ده‌در» دیورسه‌ده، «سرندیب» ماده‌سنده‌کی تعریفنه باقیلیرسه، بو ایکی اسمك مترادف اولدقلری آکلاشیلیور.

سیلاند (Seyland) نوروجك ساحل شمالیسی قارشیسنده بر آطه اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ٤١ و اکی ٣٨ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٩٣ کیلومتره اولوب، اراضیسی طاغلق واکثر یرلری قارله مستوردر. اك یوکسك محلی ١٠٨٠ متره ارتفاعنده اولوب، طاغلری دیك وچیلاقدر. ساحل بوینجه ٣٠٠ قدر اهالی بولنوب، بالیقچیلقله یاشایورلر.

سیلت (Sylt) شمال دکیزنده اشلسویغ هولستاین ساحلی قارشیسنده (توندرن) قضاسنه ملحق بر آطه اولوب. ٥٤°٣′٤٤″ عرض شمالی و ٥°٧٥′٩″ ایله ٦°٩′٣٠″ طول شرقی

آره‌لرنده واقعدر. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه بویی ٢٤ ½ کیلومتره واکی ٢ ایله ١٣ کیلومتره آره‌سنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٦ مربع کیلومتره‌در. سواحلی متحرک قوملردن عبارت واطرافنده‌کی دکیز صیغ اولدیغندن، گاه قوملر دکیزه وگاه صولر قره‌یه طوغری امتداد و توسع ایدر. اورمانلری ومیاه جاریه‌سی یوقدر. اهالیسی (فریزون) قومنه منسوب ٢٩٠٠ کشیدن عبارت اولوب، بونلر ماهر گمیجی وبالیقجیدرلر. بر طاقمی‌ده حیوانات یتیشدیرمکله و جزئی زراعتله مشغولدرلر. یگانه اسکله‌سی (کیتون) قریه‌سی اولوب، ٨٤٥ اهالیسی، بر گمرک اداره‌سی و علم جوهوایه مخصوص بر رصد خانه‌سی واردر. بری آطه‌نک اور. ته‌سنده‌ودیکری ساحل شمالیسنده اولمق اوزره، ایکی فناری واردر.

سیلچار (Siltchar) هندستانک شمال شرقی کوشه‌سنده واقع آسام خطه‌سنده وکلکته‌نک ٥١٧ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٦٥٠ سی مسلم اولمق اوزره، ٦٥٠٠ اهالیسی‌وسنه‌ده بر قوریلوب ٧ کون سورن بیوک بر پنایری واردر.

سیلحین حیره ایله قادسیه آره‌سنده برقصبه اولدیغی کتب فتوحده مذکوردر.

سیلزیه (Silesie) و آلمانجه شلزین (Schlesien) آلمانیه‌نک شرق جهتنده بیوک بر خطه اولوب، شمالاً (براندبورغ) و (پوزن) خطه‌لریله، شرقاً لهستانله، جنوباً (موراویه) وچهستانله، غرباً دخی (لوازچه) خطه‌سیله محدود ومحاطدر. یوقاری وآشاغی سیلزیه‌یه منقسم اولوب، یوقاری سیلزیه‌نک جنوب غربی قسمی آوستریایه تابعدر؛ شمال شرقی قسمی پروسیه‌یه تابع (اوپلن) ایالتندن عبارتدر. آشاغی سیلزیه دخی پروسیه‌یه تابع برسلاو ایالتنی و (لیغنیچ) ایالتنک قسم اعظمنی تشکیل ایدیور. بو وجهله سیلزیه‌نک اوچ ربعی پروسیه‌یه وبرربعی آوستریایه تابعدر. بوخطه روماليلرک زماننده جرمان اقوامندن (لیکیان) و (قواد) قوملریله مسکون او. لوب، آلتنجی قرن میلادیده اسلاو اقوامندن موراولر وچهلرله قرابت جنسیه‌سی اولان (سلزان) قومی خطه‌یی استیلا ایده‌رک، اهالئ قدیمه‌سنی طاغلره طوغری یوسکورتمشلردی. طقوزنجی قرن میلادیده موراویه‌لی (اسواتوپلوق)ک تأسیس ایتدیکی بیوک دولتک ممالکندن اولوب، بو دولتک متعاقباً انقسامی اوزرینه، لهستان دوقه‌لرینک ید ضبطنه کچمش؛ وآلمانیا ایمپراطوری برنجی هنری استردادینه چالشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش ایدی. لهستان دوقه‌لرندن اوچنجی بولسلاو لهستانی اوچ اوغلنه تقسیم ایتدکده، سیلزیه بونلرک بیوکلری اولان (ولادیسلاو)ک حصه‌سنه دوشمش؛ وبونک وفاتنده ١١٦٤ تاریخ میلادیسنده اوچ اوغلی سیلزیه‌یی بینلرنده مقاسمه ایتمشلر سه‌ده، چوق کچمه‌دن بونلرک بیوکی اولان برنجی (بولسلاو) بتون سیلزیه‌یی ضبط و توحید ایتمشدی. بونک خلفلرندن ایکنجی هنری ١٢٤١ ده مغوللره قارشی (واهستاد) محاربه‌سنده مقتول اولمغله، سیلزیه یکیدن انقسام وتفرقه‌یه دوشوب، چهستان قرالنک مداخله‌سی و١٣٤٨ ده بتون سیلزیه‌یی ضبط ایتمسنی انتاج ایتمشدی. ١٤نجی قرن میلادیدن اعتباراً آلمانلر سیلزیه‌ده اسلاولره غلبه چالمق تشبثنه دوشوب، آلمانیا وفلاندره‌دن بر چوق تجار و ارباب حرف وصنعت بو خطه‌یه وعلی الخصوص آشاغی سیلزیه‌یه هجرت وتوطن ایتمکه باشلامشلردی. ١٤٧١ ده سیلزیه مجار قراللرینک ضبطنه کچوب، بونلر بو خطه‌یه مختاریت اداره ویره‌رک، جنسیتنی محافظه ایتمشلردی. ١٥٢٦ ده مجارستان وچهستان قرالی (لویی)نک وفاتی اوزرینه سیلزیه آوستریا خاندانته کچوب، بو دورده پروتستان مذهبی دخی بو خطه‌یه دخول و آزمدتده انتشار وتعمم ایتمشدر. ١٥٤٧ ده شارل کینتک برادری فردیناند چهستان‌ایله بوکا تابع اولان موراویه وسیلزیه‌یی آیریجه بر قراللق اتخاذ ایده‌رک، قراللغنی آوستریا خاندانته مشروط ایتمش؛ و١٦٧٥ ده برنجی لئوپولد سیلزیه‌یی بسبتون آوستریا ممالکنه الحاق ایلمشدی. آوستریالیلرک پروتستانلر حقنده‌کی اعتسافاتی سیلزیه‌لیلری پروسیه‌یه میل ایتمکه مجبور ایلمکله، ١٧٤٠ تاریخنده آوستریا خاندانک ذکوردن وارثی قالمیوب، (ماریه ترزه) تختنه کچدیکنده، پروسیه قرالی ایکنجی فردریق اسکی بر عهدنامه‌یه استناداً سیلزیه‌نک پروسیه‌یه عائدیتنی ادعا ایله، بوخطه‌یی اشغال ایتمش؛ وفرانسه وباویره‌نک دخی دیکرطرفدن اعلان حربی اوزرینه، ماریه ترزه یالکز (تشن) دوقه‌لغنی وبر طاقم قلاعی یعنی سیلزیه‌نک الیوم آوستریایه تابع

اولان پارچه‌سنی محافظه ایده‌رك، دیکر قسمنی پروسیه‌یه
ترك ایتمکه مجبور اولمشدر. بووجهله بوکونکی کونده
بوخطه آوستریا سیلزیه‌سی وپروسیه سیلزیه‌سی ناملریله
ایکی قسمه منقسم بولنیور.

سیلزیه { آوستریایه تابع - (S. Autrichienne) آوستریا ومجارستان دولتنك بر ایالتی
اولوب، ٤٩°٣٦′٢٥″ ایله ٥٠°٢٧′٢″ عرض
شمالی و ١٤°٣١′٣٥″ ایله ١٥°٥٣′٣٥″ طول
شرقی آره‌لرنده ممتد و شمالاً وغرباً پروسیه‌یه تابع
سیلزیه، غرب جنوبی جهتندن موراویه، جنوباً مجارستان
شرقاً دخی غالیچیا ایله محاط ومحدوددر. موراویه‌نك
سیلزیه اراضیسی ایچنه کیرن مثلث الشکل بر برونی
بو خطه‌یی ایکی‌یه بولوب، (تروپاك) سنجاغنی (تشن)
سنجاغندن آییرر. پروسیه‌دن حدود اعتباریه ایله
وبعض چایلر مجراسیله آییرلوب، موراویه ومجارستاندن
ایسه خط تقسیم میاهی تشکیل ایدن برصره طاغلرله
آییرلمشدر. غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری
بویی ١٨٠ واك کنیش یرنده ١٠ کی ٧٠ کیلو متره
اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥١٤٧ مربع کیلو متره
و اهالیسی ٦٠٥٦٤٩ کشیدن عبارتدر. مرکزی
(تروپاو) شهریدر.

بو ایالت جغرافیاجه آوستریادن زیاده پروسیه
ولهستانه عائد اولوب، تمامیله بالطیق دکیزی مائله‌سنده
واقعدر. جهتانله پروسیه آره‌سنده ممتد اولان
(سودت) سلسلهٔ جبالنك قسم شرقیسی سیلزیه‌یی
شمالده براته‌رق، بو خطه ایله موراویه آره‌سنده ممتد
اولور؛ و(کزنکه) طاغلری بو سلسله ایله قارپات
سلسلهٔ عظیمه‌سی آره‌سنده اوزانه‌رق، شرق جهتنده
(بسکیده) طاغلرینه اولاشیر. سیلزیه داخلنده اك
یوکسکی اولان (آلتواتر)ك ١٤٩٠، کزنیکه طاغلرینك
٥٥٠ و نهایت ٦٠٠ و (بسکیده) صره‌سنك اك
یوکسکی اولان (ایساخوره)نك ١٣٢٥ متره ارتفاعی
واردر. (اودر) ایرماغی موراویه داخلنده نبعان
وغرب شمالی‌یه طوغری جریانله، بو ایالتی شق ایتدکدن
صکره، پروسیه‌یه کیردیکی کبی، ویستوله ایرماغی دخی
ایالتك شرقی جهتنده نبعان ایدر. (اودر) آوستریا
سیلزیه‌سنده بر چوق تابعلری اولوب، باشلیجه‌لری
اوپه، اوستراویچه و اولسه چایلریدر. بو انهارك هیچ
بری سیر سفائنه صالح دکلدر. طاغلق اولان قسم
جنوبیسنك هواسی صوغوق و سرت اولوب، شمال
جهتنده‌کی اووه و وادیلرده دها ملایمدر. هیچ بر
استفاده‌یی موجب اولمیه‌جق اراضئ خالیه‌سی یوزده
٣ نسبتنده اولوب، عموم اراضیسنك نصفی قابل
زراعت، یوزده ٣٤ ی اورمان، یوزده ٦ ½ مرعی،
یوزده برچغی باغچه ویوزده بردن آز مقداری چایردر.
آنجق طوپراغی منبت اولمیوب، اکثر طرفلری
طاشلق اولمغله، زراعته‌ویریلن اهمیتله برابر، حاصلاتی
احتیاجات محلیه‌یی دفع ایده‌مز. باشلیجه محصولاتی
بغدای، آرپه، یولاف، چاودار وسائر حبوباتله پتاتس
پنجار وسبزه‌دن وبرمقدار کتندن عبارتدر. اورمانلری
چوق و اکثرینك آغاجلری چام انواعندن عبارت
ایسه‌ده، کراسته قطع واخراجندن بحق استفاده
اولنه‌میور. حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص قیونلری
پك چوق و جنسلری پك ایی اولوب، خیلی مقدار
یپاغی اخراج اولنور. معادنی برنجی درجه‌ده کومور
وایکنجی درجه‌ده دمیر وکوکورددن عبارت اولوب،
مرمر وآرتوآز اوجاقلری و میاه معدنیه‌سی‌ده
چوقدر. بو ایالتده صنایع آوستریانك هر یرندن
ایلری اولوب، دمیرخانه‌لرله دوکمخانه‌لرندن بشقه بز
ویوك منسوجات ایله پنجار شکری و اسپیرتو فابریقه‌
لری پك چوقدر. یوللری متعدد وپك مکمل اولوب،
کرك محصولات ومعمولات محلیه‌دن وکرك خارجدن
کلن مواد مختلفه‌دن پك ایشلك برتجارت اجرا اولنور.
اهالیسنك تقریباً نصفی اسلاو اولوب، سائرلری لهلی،
چهلی وموراو، بوندن آز آشاغی مقداری آلمان واون
بیك قدری یهودیدر. خرستیان اهالیسنك آنجق
سکزده بری پروتستان وقصوری قتولیکدر. قصبه
و قریه‌لری ٧٢١ اولوب، اك بیوکلری: تروپاو
(٢٤٨٥٥ اهالی)، بیالیچ (١٣٠٠٠)، تشن
(١٣٠٠٠)، یکرندروف (١١٧٩٠)، پولنیش
اوستراو (٥٠٩٠) وفراندینال (٧٥٩٥) در. داخل
ایالتده ٦ مکاتب داخلیه، ٤ مکاتب عالیه، ٣ دار
المعلمین، ١ دار المعلمات، ٢ تجارت مکتبی، ٢٢ صنایع
مکتبی، ١ موسیقی، ٣ زراعت مکتبی، ١ مکتب
صنایع اناث، ٤ اناث مکتبی، و ٤٧٨ مکاتب ابتدائیه
موجود اولوب، جمله‌سنك شاکردانی ٧٩٨٣٩
عددینه بالغ اولور. ایالت ٧ قضایه منقسم اولوب،
٣١ اعضادن مرکب بر مجلس منتخبی واردر؛ ویانه

مجلس مبعوثان عمومیسنه ١٠ اعضا کوندرمك حقنی حائزدر. عدلیه وادارهٔ عسکریه جه موراویه یه تابعدر.

سیلزیه { پروسیه یه تابع — (S. Prussienne) پروسیه نك شرق جنوبی کوشه سنده واقع بر ایالت اولوب، اسکی سیلزیه دوقه لغنك قسم اعظمیله (غلاچ) قونتلغندن وموقاری (لوزاجه)نك بر قسمندن ترکیب اولنمش، وسیلزیه نك یالکز (اشویبوس) قضاسیله براندبورغ ایالتنه الحاق اولنمشدر. شمدیکی حدود ملکیه سیله بو ایالت شمالاً براندبورغ وپوزن ایالتلریله شرقاً لهستانله یعنی روسیه حدودیله جنوباً غالیچیا، آوستریایه تابع سیلزیه و موراویه ایله یعنی آوستریا حدودیله، جنوب غربی جهتندن چهستانله وصاقسه قراللغیله، غرباً دخی صاقسه ایالتیله محاط ومحدود در. ′٥٠ °٤٩ ایله ′٤ °٥٢ عرض شمالی و ″٣٥ ′٢٢ °١١ ایله ″٢٥ ′٥٥ °١٦ طول شرقی آره لرنده ممتد اولوب، غرب شمالیدن شرق جنوبی یه اولان بویی ٤٢٥ و اك کنیش یرنده اکی ١٨٠ کیلومتره در. مساحهٔ سطحیه سی ٤٠٣٠٣ مربع کیلومتره اولوب، ٤٢٢٣٨٠٧ اهالیسی واردر. مرکزی برسلاو شهریدر.

(اودر) ایرماغی بو خطه یی شرق جنوبیدن غرب شمالی یه طوغری طولاً ایکی یه یاروب، شمال شرقی جهتده قالان نصفی لهستان اووه لریله متحد الشکل ودوز اولدیغی حالده، جنوب غربی جهتنده کی نصف دیکری جهستان حدودینی آیران (سودته) طاغلرینك انکلرندن ونهر مذکور مجراسنه طوغری اوزانان بر طاقم قوللرندن عبارت اوله رق عارضه لیدر. اودر ایرماغی صولدن (اوپه) نهرینی آلنجه آوستریا سیلزیه سیله پروسیه سیلزیه سی آره سنده خط حدودی تشکیل ایتمکه باشلایوب، صولدن (اولسه) یی آلدقدن صکره، پروسیه سیلزیه سنه داخل اولوره بر آز دها آشاغی (رایتبور) قصبه سندن کچوب، اورادن آشاغی کوچك کمیلر ایچون سیره صالح حالنه کچر، و(برسلاو) شهرندن آشاغی بیوجك کمیلر دخی ایچنده سیر وحر-کت ایدر. بو نهر سیلزیه نك مرکز حیاتی حکمنده اولوب، همان بتون میاه جاریه سیده بوکا دوکیلور. باشلیجه تابعلری صاغدن (اولسه) دن صکره: روده، قلودنیچ، مالاپانه، استوبر، واید، بارچ؛ وصولدن اوپادن صکره: زینا، هوچنپلوچ، نیسه، غلاچ اوهلاو، لوهه، وایستریچ، قاچباخ، بوبر وسائره در. بونلرك بر طاقی کوچك و بر طاقمك یتاقلری پك اینیشلی اولمغله، هیچ بری سیر سفائنه صالح دکلدر. (ویستوله) ایرماغی پروسیه سیلزیه سنك جنوب شرقی حدودینی تشکیل ایدیور. خطه نك منتهای غربنده کی بر قاچ نهر (البه) ایرماغنه تابعدر. طونه یه تابع اولان (موراوه) نهری ده سیلزیه حدودی داخلنده نبعان ایدیور. کوللری چوق ایسه ده، طاغلرده کیلر پك کوچك و اووه ده کیلر پك صیغ و بطاقلق حالنده او-لوب، اك بیوکلری (اشلاوه سه ئه)، (قونیجرسه ئه) و (بروزنتایج) در.

هواسی، ارتفاعه تابع اولمغله برابر، عمومیت اوزره متعدل اولوب، هرحالده قیشین میزان الحراره متمادیاً صفردن آشاغی طورور. شرق طرفی دها صوغوق اولوب، منتهای غربنده اوزوم دخی یتیشیر. اودرك صول جهتنده کی بایرلر و وادیلر پك منبت ونهر مذ-کورك صاغنده کی اووه لرك قوهٔ انباتیه سی پك آز ایسه ده، فن زراعت پك زیاده ایلریلیوب، بیوك دقت واهمیتله اجرا ولنور. اراضیسنك یالکز یوزده ٤ ی بوش اولوب، یوزده ٥٥ ی تارله و باغچه، ٨ ی چایر، ٢ سی مرعا وچالیلق و٢٨ ی اورماندر. باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، پتاتس وسائره دن عبارت اولوب، اك کثرتلیسی پتاتسدر. صنعی چایرلری دخی چوقدر. بر مقدار سبزه، پنجار، توتون، کتنویر وسائره دخی حاصل اولور. اورمانلرنده چام انواعیله سائر مقبول آغاجلر بولنوب، اودر ایرماغنه تابع چایلردن خیلی کراسته ایندیریلیر. حیوانات یتیشدیرمکده دخی اهالینك اهتمامی زیاده اولوب، ١٨٨٣ استاتستیقنه کوره خطه داخلنده ١٢٢ ٢٧٥ آت و خرکله، ١٣٩٧ ١٣٠ ١ صیغیر، ١٣٠٩ ٤٩٥ قیون، ٥١٨ ٦١٢ طوموز، ١٧٦ ٢٨٣ کچی وار ایدی. آری قوغانلری ده ١٢٧ ٩٠٣ عددنده ایدی. معادنجه سیلزیه بتون آوروپانك اك زنکین یری اولوب، بری یوقاری و دیکری آشاغی سیلزیه ده پك واسع ایکی کمور معدنی، متعدد دمیر معدنلری، سیملی قورشون، آرسنیق، چنقو وسائر معدنلر دخی بولنور. مرمر، آلچی، سرپانتین، لوله جی چاموری وسائره اوجاقلری دخی چوقدر. طاغلرده بعض ذی قیمت احجار دخی

بولنور. ١٨٨٣ تاریخنده پروسیه سیلزیه‌سنده ١٢٦٥٦٧٦٤ طونیلاته معدنکوری، ٤١٧٧٩٣ طونیلاته لنکیت، ٦٦٩٤٣٠ طونیلاته دمیرکولجه‌سی، ٥٣٠٩٩٤ طونیلاته چنقوکولجه‌سی، ١٧٧٦٦ طونیلاته قورشون کولجه‌سی، ٧١٠٢ طونیلاته باقیر کولجه‌سی، ٦٩٥ طونیلاته آرسنیق کولجه‌سی، ٢٧٦٨٣ طونیلاته حامض کبریت، ٧٣٦٦ طونیلاته حامض سوده و بعد التصفیه ٩٧٢٣ کیلو کومش چیقارلمشدر. صنائعجه سیلزیه پروسیه‌نك اك ایلری بولنان یری اولوب، معادن مذکوره اخراجندن بشقه بونلری اعماله مخصوص پك چوق دوکمخانه‌لر و دمیرخانه‌لر بولنه‌رق، ماکینه و آلات وادواتك انواعی یاپیلیر. بوندن بشقه ملبوساته متعلق معمولاتی پك چوق اولوب، یوك، یاموق وکتندن چوخه، قازمیر بز وسائر منسوجات ایله شابقه، فانت، فانله، چوراب، آیاق قابی وسائره فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری ومحصولات ارضیه‌دن چیقاریلان شکر، بیره، اسپرتو وسائره ایله کاغد، اجزای کیمیویه وبوکا مماثل فابریقه‌لری‌ده پك چوقدر. اهالینك بر ثلثی صنعتله مشغول اولور. صنایعك باشلیجه مرکزی بتون ایالتك مرکزی اولان (برسلاو) شهریدر. معادن ومحصولات ومعمولات صناعیه‌نك کثرتی بالطبع بیوك بر تجارت اجراسنی تولید ایدوب، بهر سنه کلیتلی مبالغ صرفیله آچیلان انهار وکیتدکجه تکثیر ایدلمکده اولان دمیر یوللرله سائر طرق دخی تجارتی تسهیل ایتمکده‌در.

اهالیسنك نصفندن زیاده‌سی قتولیك ونصفنه قریب مقداری پروتستان اولوب، ٥١٠٠٠ یهودی دخی واردر. جنسیتجه ٩٨٠٠٠٠ ى لهلى، ٥٠٢٠٠٠ ى چهلی وموراو، ٣٤٠٠٠ ى واند وقصوری آلماندر. قادینلری ارککلرندن چوق زیاده‌در. بو مملکتده پرنسلر وسائر زادکان پك چوق اولوب، اکثر اراضی بونلرك تحت تصرفنده بولنمغله، کویلرك چوغی بر نوع جفتلك حالنده‌در. بو کویلر اکثریت اوزره یولك ایکی طرفنده برر صره خانه‌دن عبارت اولوب، بعضلرینك برقاچ کیلومتره بویلری واردر. کویلیلرك خانه‌لری اکثریا تخته ویا کیرپیجدن معمول وصمانله مستور اولوب، کارکیر وکرمیدله اورتیلی خانه‌لری نادردر. چوغنك اورته‌لرنده اراضی صاحبی اولان بکك قوناغی کوریلور. قصبه‌لری ایسه پك کوزلدر.

٢٠٠٠٠ دن زیاده اهالیسی اولان شهرلری ومقدار نفوسلری بروجه زیردر:

برسلاو	٣٣٥١٧٥	اشوایدنیچ	٢٤٧٠٠
کورلیچ	٦٢١٣٥	نایسه	٢٢٤٤٥
اولینیچ	٤٦٨٥٠	غلوغاو	٢٠٤٨٠
کونیغسهوته	٣٦٠٠٠	بریغ	٢٠١٢٥
بتتن	٣٠٨٢٥		

سیلزیه ایالتی ٣ سنجاغه منقسم اولوب، ٦٤ قضایی حاویدر. مرکزی اولان برسلاو شهرنده بر محکمهٔ تمیزی وبر دار الفنونی و بتون ایالتده ٣٦ داخلی مکتب اعدادیسی، ١٧ مکاتب خصوصیه‌سی و ١٧ دار المعلمین ودار المعلماتی واردر. مذکور ٣ سنجاق مرکزلرینك اسملریله مسمی اولوب، مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسی وقضالری بروجه زیردر:

سنجاق	مربع کیلومتره	نفوس	مقدار قضا
برسلاو	١٣٤٧٩	١٥٩٩٢٣٢	٢٤
لینیچ	١٣٦٠٧	١٠٤٧١٩٦	٢١
اوپلن	١٣٢١٧	١٥٧٧٣٧٩	١٩
جمعاً	٤٠٣٠٣	٤٢٢٣٨٠٧	٦٤

سیلژان { (Siljan) اسوجك وسطلرنده (قوپاربرغ) ایالتنده بر کول اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ٣٨ کیلومتره واکی ٦ ایله ١٨ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣١٩ مربع کیلومتره اولوب، سطحی حذای بحردن ٢٢٥ متره مرتفع و عمقی اك درین محلنده ٣٦٠ متره‌در. ایچنه دوکیلن برچوق چایدن بشقه (اوستردالبرانشه) نهری کولی بوینه یاروب ایچندن کچر. سواحلی سطح مائل حالنده و چام آغاجلریله مستوردر. ایچنده بر قاچ آطه بولنوب، جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠ مربع کیلومتره‌در. صویی براق وبالیغی چوقدر. سنه‌ده ٤ آی منجمد اولوب، قارلر اریدیکنده سطحی ٥ متره یوکسلیر. کنارلرنده (موره)، (رتویك) و (لکساند) اسملریله اوچ قصبه بولنیور. جوارلرینك اهالیسی اسکی قیافت وعادتلرینی محافظه ایتمکده‌درلر.

سیلوان { دیاربکر ولایت وسنجاغنده ودیاربکرك شرق شمالی جهتنده بر قضا اولوب، مرکزی (میافارقین) قصبه‌سیدر. بو قضا

شمالاً لیجه قضاسیله، شرقاً بتلیس ولایتیله، جنوباً ماردین سنجاغیله، جنوب غربی جهتندن مرکز ولایت قضاسیله، غرباً دخی ارغنی سنجاغیله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٤٧٣ مربع کیلومتره‌در. بونك ١٩٦٢ کیلومتره‌لکی قابل زراعت، ٤٨ کیلومتره‌لکی اورمان و ٤٦٣ کیلومتره‌لکی اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر. اهالیسی ٢٥٢١٧ کشیدن عبارت اولوب، ١٦٥٠٠ ی مسلم (ترك، عرب، کرد، ترکمن)، ٥٥٠٠ ی ارمنی، ٤٢٦ سی ارمنی قتولیکی، ٢٤ ی ارمنی پروتستانی، ٧٦٣ ی سریانی، ١٠٠٠ ی یزیدی، و ١٠٠٠ ی چنکانه‌در. محصولات ارضیه‌سی حبوبات متنوعه ایله سبزه و میوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، اوزومی دخی چوق اولمغله، مقبول شرابلر وپکمز چیقاریلیر. حیوانات دخی کلیتله بسلنه‌بیلوب، تیونلرك یوك وباغ ودریلرندن خیلی اخراجات وقوع بولور. بعض دمیر وکوکورد معدنلری بولنیورسه‌ده، اخراج اولنه‌دقلری یوقدر. اوائل دور اسلامده وقرون وسطاده بو قضانك مرکزی اولان میافارقین بیوك بر شهر بولنمش اولدیغی کبی، قضا داخلنده الیوم ویرانه‌لری مشهود اولان دها بر خیلی شهر وقصبه‌لر وار ایدی. قضانك قسم شمالیسنده سیلوان طاغی بولنوب، بونك جنوبی اتکلرندن بر قاچ چای نبعانله، متوازیاً جنوبه طوغری آقه‌رق، قضانك اووه‌لق اولان قسم جنوبیسنی بعد الاسقاء، دجله‌یه دوکیلورلر. بونلرك باشلیجه‌لری: پاموقلی صو، شلاله‌لی صو وبطمان صوییدر. قضا یادبکان، حضرو ومهرانی ناحیه‌لریله برابر ٢٢٢ قریه‌دن مرکبدر.

سیلورتون (Silverton) آوستراليانك يكی جنوبی والس مجرنده، (یانفوین) ایالتنده و (سیدنی)ك ٩٦٨ کیلومتره غرب شمالیسنده بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی، دمیر یولی وجوارنده کومش معدنی واردر. بو معدن کرهٔ ارضك اك بیوك کومش معدنی اولوب، سنوی ٢٨ ملیون فرانق قیمتنده کومش چیقار. دیکر برجهتنده دخی قلای معدنلری واردر.

سیلورقلیف (Silver-Cliff) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (قولورادو) جمهوریتنده (قوستر) ایالتنده و (دنور)ك ١٨٥ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٤٥٦٠ اهالیسی، دمیر یولی و واسع کومش معدنلری واردر.

سیلوس (Sylves) پورتکیزك جنوبنده آلفار و (که الغرب تعبیر عربیسندن غلطدر) خطه‌سنك (فارو) ایالتنده وفارونك ٥٠ کیلومتره غرب شمالیسنده و (ربیره) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٠٢٠ اهالیسی و عربلردن قالمه قله‌لریله صهریجلری واردر. حکومت اسلامیه زماننده (شلفا) اسمیله معروف بیوجك برشهر اولوب، (آلفارو) خطه‌سنك مرکزی ایدی. بعده تدنی‌یه یوز طوتوب، علی الخصوص زلزله‌دن خراب اولمشدر.

سیلوستر (Sylvestre) بو اسمله ایکی پاپا کلمشدر:

برنجیسی ٣١٤ تاریخ میلادیسندن ٣١٦ تاریخنه‌دك پاپالق ایتمشدر. ایمپراطور قسطنطینك توجهنه مظهر اولوب، بونك زماننده خرستیانلره قارشی اولان تعقیبات ختام بولمش؛ وازنیقده بر مجلس عمومیٔ روحانی انعقاد ایلمش ایدی. (دوناتیست) اسمیله خرستیانلقده برمذهب جدید ظهور ایدوب، تابعلری تعقیب اولنوردی. برنجی سیلوستر اعزه صره‌سنه کچیریلوب، کانون اولك ٣١ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— ایکنجیسی فرانسه‌ده (اوورنیه) خطه‌سنك (اوریلاق) قصبه‌سندن اولوب، ٩٣٠ تاریخ میلادیسنده طوغمشدر. اصل اسمی (ژربر) در. اسپانیه‌یه کیدوب، عربلرك اوروپایه ادخال ایتمش اولدقلری علوم ریاضیه وسائره‌یی بعد التحصیل، بر طریق رهبانه سلوکله، ایمپراطور برنجی اوتونه انتساب ایده‌رك، اوغلی ایکنجی اوتونه مربی تعیین اولنمش؛ وبعده فرانسه‌یه عودتله، قرال (هوغ قاپت) طرفندن اوغلی روبرتك مربیلکنه و (ریمس) باش پسقپوسلغنه نصب اولنمشدی. آنجق پاپا بولنان اون بشنجی ژان بو مأموریتی تقدیر ایتمدیکیچون، صاحب ترجه آلمانیه‌یه عودت ایتمش؛ واوچنجی اوتون ایتالیایی ضبط ایتدیکنده، ٩٩٧ده کندیسنی (راونه) باش پسقپوسلغنه نصب ایتمش، و ٩٩٩ده پاپالغه انتخاب ایتدیرمشدر. تاریخ وفاتی اولان ١٠٠٣ سنه‌سنه

قدر حکیمانه اداره‌ٔ امور ایتمشدر. او وقت آوروپاجه مجهول بولنان بعض علوم و فنونه وقوفندن طولایی، عوام عندنده سحربازلقله اتهام اولنوردی. عربلردن رقملری ورقاصلی ساعتی اخذ ایله آوروپایه نشر وادخال ایدن بو ذاتدر.

— اوچنجی سیلوستر اسمیله بریده ۱۰۴۳ تاریخ میلادیسنده، طقوزنجی بنوآنك اسقاطی اوزرینه، پاپالغه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره مرقوم بنوآ طرفندن طرد واخراج اولنمشدر.

سیلون (Sylvain) اسکی لاتین اساطیرنده اورمانلر الهی زعم اولنوب، کچی قولاقلی بر صورتده تصویر اولنور؛ وینه بو شکلده بر طاقم پریلرله برابر آنسزین اورمان کوشه‌لرنده ویوللرنده ظهور ایتدیکنه، وکیجه‌لری قالین وآجی بر سسله اورمانلرك ایچندن ویا یانندن کچنلری قورقوتدیغنه اینانیلیر ایدی.

سیلوه (Sylva) روسیه‌نك شرق جهتنده بر نهردر، که پرم ایالتنك جنوب جهتنده اورال سلسله‌سنك غربی اتکلرندن نبعانله، ابتدا شماله بعده شمال غربی‌یه، صکره جنوبه ونهایت جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، برقاچ چای دخی آلدقدن صکره، وولغه‌یه تابع (قامه) یه دوکیلن (چوسووایه) نهرینه دوکیلور. مجراسی ۵۴۶ کیلو متره طولنده وحوضه‌سی ۲۱۴۸۸ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. فیضانی زماننده مجراسنك قسم اعظمی سیر سفائنه صالحدر.

سیلوراس (Silveiras) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (سائوپاؤلو) جمهوریتنده وسائوپاؤلونك ۲۳۰ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (لورنه) قضاسنده وسائوپاؤلودن ریودهٔ‌یا نیرویه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، اطرافنده کلیتلی پاموق، قهوه وذخیره ویرر منبت اراضیسی و هنوز ایشلنمین کور وباقیر معدنلری وپك ایشلك تجارتی واردر.

سیله (Seille) فرانسه‌ده برنهردر، که (ژوره) ایالتنده (لاروش) طاغندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ۱۱۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (سائونه) نهرینه دوکیلور.

— بو اسمله آلساس لورن خطه‌سنده دخی بر نهر واردر، که (دیوزه) نك جنوب شرقیسنده نبعانله، شماله طوغری آقه‌رق، مذکور قصبه‌نك و دیکر بر طاقم معموره‌لرك ایچندن کچدکدن صکره، (مچ) ده (موزله) نهرینه دوکیلور. مجراسی ۱۰۵ کیلومتره طولنده‌در.

سیلی (ملامستقیم) فرس شعراسندن اولوب، بخلیدر. شو بیت اونکدر:

چون کبوتربچه تا هستیم بالی میزنیم
بهریك ارزن که آن هم دردهان دیکرست

سیلیانه (Siliana) تونسده بر نهردر، که ممالکتك وسطلرنده واقع (حمادة القصیره) جبالندن نبعانله، شماله طوغری جریان ایده‌رك، ۱۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مجرده) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك اطرافنده رومالیلر زمانندن قالمه بر چوق قصبه ویرانه‌لری وبر طاقم اراضیٔ منبته بولنیور.

سیلیلیقه (Silillica) آمریقای جنوبیده (آند) سلسله‌ٔ عظیمه‌سنك برقسمی اولوب، شیلینك (تاراپاقه) ایالتیله بولیویه‌نك (اورورو) و(پوتوزی) ایالتلری آره‌سنده ممتد اولیور. اك مرتفع محلی اولان (ایریما) طاغنك ۵۸۳۰ متره ارتفاعی واردر.

سیلیوری یاخود سیلوری [« سلیوری » ماده‌سنه مراجعت.]

سیم (Sim) روسیه‌نك شرق جهتنده (اوفه) ایالتنده بر نهردر، که اورال سلسله‌ٔ جبالنك غربی اتکلرندن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، ۱۸۷ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (نوو و تریچقوبه) قربنده (وولغه) یه تابع (قامه) نهرینه دوکیلن (بیالایه) نهرینه منصب اولور.

— بو اسمله سیبریه‌نك (ینیسیك) ایالتنده دخی (ینیسی) نهرینه تابع برچای اولوب، (یلوغوی) کولنك جنوبنده نبعانله، جنوب شرقی‌یه بعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، ۶۰° عرض شمالی خطی قربنده مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسی ۴۳۰ کیلو متره طولنده اولوب، آلچق وبطاقلق توندره‌لر ایچندن کچر.

سیم (Seïm) روسیه‌نك وسطلرنده بر نهردر، كه (قورسق) ایالتنده ایكی چایك اجتماعندن بالتشكل، كاه شماله وكاه جنوبه میلانله غربه طوغری آقه‌رق، چرنیغوف ایالتنه كیرر؛ و ٦٦١ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، (دنیپر) ایرماغنه تابع (دسنه) نهرینه دوكیلور. وادیسی واسع اولوب، كوزل چایرلری و بعض یرلرده قامشلقلری حاویدر. ایلك بهارده صویی فیضان ایدوب، بر قاچ كیلومتره وسعت پیدا ایدر. یالكز ٣٢ كیلومتره‌لك محلنده واپور ایشلیوب، سائر طرفلری آنجق صال یوزدیرمكه صالحدر.

سیماره یاخود (شهر خسرو) ایرانك لورستان ایالتنده و(كرخه) یه تابع بر وادیده قدیم بر شهر خرابه‌لری اولوب، واسع بر محلده ممتد اولیور. تحت خسرو اسمیله بر بیوك سرای ویرانه‌لری دخی مشهوددر. بو شهر ساسانیاندن، خسروك قیش مسكنی ایدی.

سیماق یاخود سیماخوس (Symmaque, Symmachus) روما مشاهیر خطباسندن اولوب، برنجی والریان وبرنجی تئودوس زماننده بعض مهم مأموریتلرده بولنمش؛ و اسكی اساطیره مربوطیتی اولمغله، خرستیانلق قبول و نشر ایدلمش اولدیغی حالده، مذكور ایمپراطورلری اسكی دینلرینی اعاده‌یه وهیچ اولمازسه بعض آیینلرینی محافظه‌یه تشویق ایدردی. نطقلریله مكتوبلرینك آنجق بعض فقره‌لری بولنه‌بیلشدر. میلادك ٤١٠ تاریخلرنده وفات ایتمشدر.

سیماق (سنت — (St. Symmaque) میلادك ٤٩٨ تاریخندن ٥١٤ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، غوتلر حكمداری تئودوریقك امدادیله رقیبی (لوران)ه غلبه چالمش؛ و اونك طرفدارلری جانبندن پك دهشتلی بر طاقم جنایاتله اتهام اولنمش ایسه‌ده، (پالمه) مجلسی طرفندن تبرئه‌سنه حكم اولنمش ایدی. نسطوریلره وسائر مذاهبه قارشی استعمال شدت ایتمشدی. قتولیكلر كندیسنی اعزه صره‌سنه كچیروب، تموزك ١٩ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

سیماقوته (Simacota) آمریقای جنوبیده قولومبیه جمهوریتنده (سانتاندر) ایالتنك (سوقورو) سنجاغنده وسوقورونك ٧ كیلومتره جنوب غربیسنده (سوآرز) نهرینه مائل كوزل بر موقعده ١٠٠٤ متره ارتفاعنده واقع بر قصبه اولوب، ٦٤٣٥ اهالیسی، اطرافنده پرنج و چیویداوتی ایله كلیتلی سبزه محصولاتی، خسته‌خانه‌سی و یوك منسوجاتیله صابون، موم و سائره فابریقه‌لری واردر.

سیمالو (Simalou) سوماتره جزیرۀ كبیره‌سنك ساحل غربیسی قارشیسنده آچین حكومت اسلامیه‌سنه تابع بر آطه اولوب، ساحل مذكورك قارشیسنده‌كی جزایرك الك شمالیسیدر. ساحلدن ١٢٠ كیلومتره آچیقده اولوب، ٥٩´ ٢° ایله ٢٢´ ٢° عرض شمالی و ٢٧´ ٩٣° ایله ٩´ ٩٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. جنوب شرقیدن شمال غربیه طوغری بویی ١٠٠ و عرض وسطیسی ٢٠ كیلومتره اولوب، مساحۀ سطحیه‌سی ٢١٠٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٨٠٠٠ كشیدر. سواحل شمالیه‌سی قیالق وسائر طرفلری آلچق وبطاقلق اولوب، بر طاقم صیغلرله محاط اولدیغندن، سفائن حقنده مخاطره‌لیدر. ٣٠٠ متره‌یه قدر مرتفع تپه‌لری وپك منبت اووه‌لری واردر. انهاری اراضیسنی سقی ایدر. پرنج، شكرقامشی وسائر اقالیم حاره‌یه مخصوص محصولاتی واردر. اورمانلری چوق اولوب، بر طاقم ضمغلر چیقار. اهالیسی ملایی وآچینلیدن مركب اولوب جمله‌سی مسلمدر.

سیماو [«سماو» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سیمبریسك (Simbrisk) روسیه‌نك شرق جهتنده پترسبورغك ١٢٦٤ كیلومتره جنوب شرقیسنده وموسقوه‌نك ٧١٠ كیلومتره شرق جنوبیسنده (وولغه) ایرماغنك وبوكا تابع (اسویاغه) چاینك صاغ ساحللرنده وحذای نهردن ١٧٠ متره مرتفع بر محلده ایالت مركزی بر شهر اولوب، ٤٥٣٩٠ اهالیسی، وولغه‌ده لیمانی، دباغخانه‌لری، توغله، صابون، موم، بیره، مسكرات، پوتاس وسائره فابریقه‌لری، دمیرخانه‌لری، ایشلك تجارتی، سنه‌ده اوچ پنایری، فدانلقلری و سبزه باغچه‌لری واردر. ١٨٦٤ ده همان كاملاً یانوب، مجدداً یاپلدیغیچون، هر نه قدر خانه‌لرینك چوغی اخشاب ایسه‌ده، خیلی منتظم وكوزل بر شهر اولوب، ٢٤ كلیساسی، بر جامع شریفی، بر كتبخانه‌سی، تیاتروسی، ذكور و اناثه مخصوص داخلی مكتب اعدادیلری، خسته‌خانه‌سی ومتعدد عمومی وخصوصی باغچه‌لری واردر.

— سیمبریسك ایالتی شمالاً قزان، شرقاً سامارە، جنوباً ساراتوف وپنزە و نیوغورود ایالتلریلە محدود اولوب، ٤٨ °٢٥٢ ′٤٨ ایلە ٢ ′٥٥ °٥٢ عرض شمالی و ٤٣° ١٣′ ایلە ٤٥′ ٤٧° طول شرقی آرەلرندە ممتد اولور. مساحهٔ سطحیەسی ٤٩٤٩٥ مربع کیلومترە واهالیسی ١٦٠٦٤٦٢ کشیدر. مرکزی اولان سیمبریسك شهری حدود شرقیەسندەدر. اراضیسی، روسیەنك هرطرفی کبی، دوز وآز متموج اولوب، وولغەایرماغی حدود شرقیەسنی تشکیل ایدیور. بوکا تابع (سورە) نهری ایالتك جنوب غربی کوشەسندە نبعانلە، شمالە طوغری جریان، وصاغدن (باریچ)، صولدن (آلاتیر) و (پیسانە) چایلرینی دخی اخذ ایلە ایالتك خارجندە (وولغە) یە دوکیلور. وولغەنك قربندە وبو ایرماغە متوازی (سیزران) اسمیلە دیکر بر نهر دخی بولنیور، کە بو ایرماغك عکسنە اولەرق جنوبدن شمالە جریانلە، قزان ایالتندە (وولغە) یە منصب اولور. هواسی روسیەیە کورە معتدل عد اولنیورسەدە، میزان الحرا. رەنك حد وسطیسی ٣ ایلە ٤ درجە آرەسندە اولوب، یازین ٤٦ درجەیە قدر چیقار، وقیشین تحت الصفر ٤٤ درکەیە قدر اینر. وولغە ایرماغی سنەدە درت بش آی منجمد اولوب، قیشین قار فرطونەلری دخی چوقدر. شمال جهتندە اشجار مثمرەدن یالکز الما آغاجی یتیشوب، جنوب جهتندە ایسە سبزە باغچەلری چوقدر. اراضیسی منبت اولوب، یاریسندن زیادەسی تارلە، بر ثلثی اورمان، بر عشری چایر ومرعی ویکرمیدە بری اراضیٔ خالیەدندر. محصولاتی چاودار، بغدای، آرپە، مصر، پتاتس، کتن، کنویر وسائرەدن عبارت اولوب، ذخایر احتیاجات محلیەدن زیادە اولمغلە، خیلی مقدار خارجە چیقار، واسپرتو چیقارمغە قوللانیلیر. مرعالرك قلتندن وحیوانات خستەلغنك کثرتندن حیوانات اهلیەسی آز اولوب، ٣٣٣٠٠٠ آت وخرکلە، ٣٥٥٠٠٠ صیغیر، ٧٤٧٠٠٠ قیون و ٩٨٠٠٠ طوموزدن عبارتدر. آری قوغانلری چوقدر. وولغە وسورەدە خیلی بالیق صید اولنور. صنایع خیلی ایلری اولوب، اورمانلرك کثرتی مناسبتیلە حرازلرلە آغاجدن مواد مختلفە اعمالی پك منتشر اولدیغی کبی چوخە وبز فابریقەلریلە دمیرخانە ودوکمخانەلری واسپیرتو، جام، موم، قطران و سائرە فابریقەلریدە چوقدر. معمولات صناعیەسی سنوی ٢٤ ملیون فرانقدن زیادەدر. تجارتی دخی پك ایشلك اولوب، وولغە نهریلە ایالتك جهت جنوبیەسندن کچن دمیریول خطی تجارتی تسهیل ایدیور. اهالیسنك قسم اعظمی روس اولوب، ایکنجی درجەدە (موردوین) و (چواش) اسلاو قوملری بولنیور. تاتاردن مرکب اهالیٔ اسلامیەسی ١٥٠٠٠٠ رادەلرندە در. بو ایالت وجوارلری وقتیلە بلغارلرلە مسکون اولوب، بعدە تاتار اقوامی هر طرفنی استیلا ایتمشلردی. روسلرك اورەلرە دخولی ایکی اوچ عصردن بریدر. سیمبریسك شهری روسلرك طرفندن تأسیس اولنمش یکی بر شهر اولوب، (قورمش) و (آلاتیر) قصبەلری، اسملرندن دخی آکلاشلدیغی اوزرە، تاتارلردن قالمەدر. ایالت ٨ قضایە منقسم اولوب، ٣٤٩١ معمورەسی واردر. بونلرك ٨ ی شهر وقصبە وقصوری کوی وچفتلکدر. ایالت داخلندە ٤٧٥ مکتب بولنوب، ٤٠٤٢ سی قیز اولمق اوزرە، ٢٣٨٩٩ شاکردلری واردر.

سیمپلون (Simplon) آلپ بنین سلسلهٔ جبالندە اسویچرە ایلە ایتالیا آرەسندە بر بوغاز اولوب، ٢٠٢٠ مترە ارتفاعندە واقعدر. بیوك بونابارت ١٨ ملیون فرانق صرفیلە، بو بوغازدن کچمك اوزرە کوزل بر شوسە یاپدیروب، بر چوق کوپریلر و بعض التجاکاهلر دخی تأسیس ایتمشیدی.

سیمپنك (Simpang) بورنئو جزیرهٔ کبیرەسنك ساحل غربیسندن ١٠ کیلومترە ایچریدە وایکی نهرك ملتقاسندە بر قصبە اولوب، بر کوچك حکومت اسلامیەنك مرکزیدر. ٣٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. — سیمپنك حکومتنك مساحهٔ سطحیەسی ١٠٠٠٠ کیلومترە اولوب، ١٦٠٠٠ اهالیسی واردر، کە ملایی ودایاق جنسلرندن مرکب اولوب، بر خیلی چینلی دخی واردر. ساحلە یقین طرفی بطاقلق ایسەدە، ایچ طرفلری مرتفعجە اولوب، قیمتلی آغاجلری حاوی اورمانلرلە مستوردر، ودارچین، پرنج وسائر محصولاتی واردر.

سیمتو (Simeto) سیجلیەدە بر نهردر، کە ١٨٤٦ مترە ارتفاعی اولان (سوری) طاغندن نبعانلە، مسینە وقتانیە ایالتلری آرەسندە شرق جنوبی‌یە طوغری جریان ایدەرك، و (انا)

بركانك غربی انكلرینی طولاشه‌رق ، (قالتاجیرونه) نهریله برلشوب، (جارته) خلیجی بالتشكیل، یونان دكیزینه دوكیلور . مجراسی ۱۱٦ كیلومتره طولنده اولوب، حوضه‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤۳۸۷ مربع كیلومتره‌در .

سیمرغ { عربلرك (عنقا) دیدكلری موهوم وپك جسیم قوشك ایرانیلر عندنده اسمی اولوب، اساطیر قدیمهٔ ایرانیه‌ده بوطیر موهومك (البرز) طاغنده طوردیغی، ورستم زال خاندانینك بونك تحت حمایه‌سنده بولنمسیله، زالك بو قوش طرفندن تخلیص وتربیه ایدلمش اولدیغی [« زال » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .] ، ورستم یاره‌لاندقجه ، سیمرغك قنادینی یاره‌نك اوزرینه كچیرمسیله شفا بولدیغی مستوردر. بعده البرز یرینه سیمرغ ویاعنقایه (قاف) طاغی مكان تخصیص اولنمشدر. بواسم مبهمدن مقصد (قافقاس) جبالی ایسه ، البرزدن پك اوزاق دكلدر .

سیمفروپول { (Simféropol) قریم شبه جزیره‌سنده (سالكیر)نهری وروسیه‌نك ایچندن سیواستپوله كیدن دمیر یول خطی اوزرنده شبه جزیرهٔ مذكوره‌یی شامل اولان (تاوریده) ایالتنك مركزی بر شهر اولوب، بر خیلی مقداری تاتار و یهودی اولمق اوزره، ۳٦۹۰۰ اهالیسی، كوزل باغلریله فندانلقلری ، صابون موم وتوتون فابریقه‌لری وروسیه‌نك ایچ طرفلرینه كیدیلی میوه اخراجاتی وار در . قریمك اك بیوك شهری اولوب، پك كوزل بر موقعده مؤسسدر . نهر مذكورك جنوبنده‌كی قسمی تاتارلرك (آق مسجد) دیدكلری اسكی بر قصبه اولوب ، سوقاقلری طار وخانه‌لری دیوارلرله محاطدر . بوراسی صرف تاتار ویهودی اهالی ایله مسكوندر . نهرك شمالنده‌كی قسمی ایسه، روسلر طرفندن مجدداً یاپیلوب، واسع و دوز سوقاقلری وكوزل ابنیه‌سی واردر . شهرك ۱۰ جامع شریفی، ۱٦ اورتودوكس، ۱ قتولیك، ۱ پروتستان و۱ ارمنی كلیساسی، ۱ حاوره‌سی، ذكوره مخصوص بر مكتب داخلیسی، یهودیلره مخصوص بر مكتبی و مسلمانلرك متعدد مكاتبی، بری روسلره و دیكری یهودیلره مخصوص ایكی خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسسات خیریه‌سی، اطرافنده بر قاچ قیشله‌سی، مفرح مواقعی و واسع بر اووه‌نك شكلنی آلان اشجار مثمره باغچه‌لری واردر . شهردن ۲۰ كیلومتره‌لك مسافه‌ده قریمك اك یوكسك جبلی اولان (چادیر طاغی) كوزیكور . جوارلرنده كوریلن بعض ویرانه آثاری (ناپولیس) شهر قدیمك خرابه‌لرندن اولدیغی مظنوندر .

سیمقوئه { (Simcoe) آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك قناده خطه‌سنده واقع (اونتاریو) ایالتنده بر كول اولوب، محیط دائره‌سی ۱۳۰ كیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱٤٤۰ مربع كیلومتره در . اورمانلرله محاط و ینه اورمانله مستور بر قاچ جزیره‌یی حاویدر. بر چوق چایلر بو كوله دوكیلوب، فضله میاهی (قوشیشینغ) كولنه دوكیلور، واورادن (سورن) اسمیله بر آیاق واسطه‌سیله (هورون) كولنه منصب اولور .

سیمله { (Simla) هندستانك شمال غربی كوشه‌سنده پنجابك (امباله) ایالتنده ودهلینك ۲۷۲ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق هیمالایه سلسله‌سنك غرب جنوبی شعبه‌لرندن برینك صیرتنده ۲۱٤۰ متره‌لك ارتفاعده و ٦′ ۳۱° عرض شمالی ایله ۵۱′ ۷٤° طول شرقیده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۱۳۲٦۰ اهالیسی واردر. هواسی پك لطیف وصاغلام اولمغله، هندستان والئ عمومیسیله اركان اداره‌نك یاز موسمنده مقری اتخاذ اولنه‌رق ، بو موسمده اهالیسی چوغالیر . اطرافنده بر چوق مفرح تپه‌لری ، تفرجكاهلری و قیشله‌لری وار در . انكلیزلر طرفندن تأسیس ایدلمش یكی برقصبه اولوب، كیتدكجه بیومكده‌در . اطراف و جواری مستقل بر سنجاق اتخاذ اولنه‌رق، اكثری بوقبیلدن یكی تأسیس اولنمش انكلیز قصبه‌لرندن مركبدر .

سیموپولون { (Simopoulon) یونانك موره شبه جزیره‌سنده واقع آخائیا مع الیده ایالتنده و پاتره‌نك ٤٦ كیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٤۷۱۵ اهالیسی واردر.

سیموسیر { (Simousir) ژاپونیه‌نك (قوریله) جزایرندن بری اولوب، مذكور طاقك اورته‌لرنده و (اوروب) جزیره‌سنك ۵۰ كیلومتره شمال شرقیسنده واقعدر . بویی ٤۰ واكی ۸ كیلومتره اولوب، ٤۱٤ مربع كیلومتره‌لك مساحه‌سی واردر. وسطنده‌كی طاغك ارتفاعی ۱۷۰۰ متره‌دن

زیاده‌در . ساحل شرقیسنده (بروغتون) اسمیله طبیعی
بر لیمانی وار در . ۱۸۴۹ تاریخنده وقوع بولان بر
حرکت ارض بتون صولرینی قوروتمغله ، ذاتاً آز
اولان اهالیسی بشقه آطه‌لره هجرت ایتمشلردر .

سیمونوسکی { (Simonoseki) ژاپونیه‌نك
نیپون جزیرهٔ کبیره‌سی
جنوب غربی ساحلنده (یاماغوچ) ایالتنه ملحق و یاما-
غوچك ۶۸ کیلومتره غرب جنوبیسنده واقع بر شهر
اولوب، ۳۲۸۸۵ اهالیسی وپك ایشلك لیمانی واردر.

سیمونه { (البلقاوی) صحابه‌دن اولوب، وطنی
اولان بلقادن مدینهٔ منوره‌یه
کاروانله بغدای کوتوره‌رك ، مقابلنده خرما آلمق
ایستدکلرنده ، مدینه‌لیلر طرفندن ممانعت اولنمغله ،
حضرت رسول الله (صلعم) فندمزه عرض شکایت
ایتمی اوزرینه، مدینه‌لیلر بوممانعتدن توبیخ بیوریله‌رق،
خرما اخذلرینه مساعده بیورلمش اولدیغی کندیسندن
مرویدر. نصرانی المذهب ایکن، شرف اسلامله مشرف
اولمش، و ۱۲۰ یاشنه قدر یاشامشدر .

سیمی { (Symi) [« سومبکی » ماده‌سنه
مراجعت بیوریله .]

سیمیو { (Simiou) آفریقای شرقینك خط
استوایه قریب محلنده برنهر اولوب،
غربه طوغری جریانله، ویقتوریه نیانزه کولنه دوکیلور.

سیمئون { (Siméon) [«شمعون» ماده‌سنه
مراجعت بیوریله.]

سین { (Seins) فرانسه‌نك ساحل غربیسی
قارشیسنده بحر محیط آطلاسیده بر
ناحیه‌نك (راز) بروننده سکز طقوز کیلومتره آچیقده
بر آطه‌جق اولوب، بویی ۲½ واکی ۱ کیلومتره اولدیغی
حالده، ۸۵۰ اهالیسی و بر فناری واردر. مذکور
برون ایله بو آطه آره‌سنده‌کی بوغازك کمیلر حقنده پك
مخاطره‌لی ودائما فرطونه‌لی اولمسیله مشهوردر.

سیناء { (Sinaï) بحر احمرك منتهای شمالنده
واقع سویش کورفزیله عقبه کورفزی
آره‌سنده ومصر وشام بیننده واقع بر شبه جزیره
اولوب، شمدیکی حالده مصردن سویش جدولیله
آیرلمش اولدیغی حالده، اداره‌سی خدیویت مصریه‌یه
عائددر. شام طرفنه مربوطیت طبیعیه‌سی دها زیاده
اولوب، فلسطینه یتیشکدر. طبیعت اراضیجه ایسه
جزیرة العربه مربوط اولوب، اسکی جغرافیون طرفندن
حجازله برابر « طاشلق عربستان » تسمیه اولنمشدی .
جغرافیاجه دخی آسیا قطعه‌سندن معدوددر. رأس
زاویه‌سی جنوبه طوغری ممتد بر مثلث شکلنده اولوب،
غرب جنوبی جهتندن سویش کورفزیله وشرق جنوبی
جهتندن عقبه کورفزیله محدوددر. حدود شمالیه‌سی
تمامیله معین اولمیوب، مذکور ایکی کورفزك منتهالری
آره‌سنده برخط مستقیم چکلدکده، بوخطك شمالنده
قالان (تیه) صحراسیله محدود، وبعضاً بوصحرانك بر
مقداری‌ده جزیره‌دن معدوددر. منتهای جنوبده‌کی
(رأس محمد) دینلن برون ۲۷°۴۳′ عرض شمالی
ایله ۳۱°۵۴′۴۲″ طول شرقیده واقع اولوب،
سویش کورفزنده‌کی ساحلی ۳۲۰ وعقبه کورفزنده-
کی‌ده ۱۹۸ کیلومتره اوزونلغنده‌در. مساحهٔ سطحیه-
سی تیه صحراسنده‌کی حدودینك توسیعنه کوره
۲۵۰۰۰ ایله ۳۵۰۰۰ مربع کیلومتره آره‌سنده‌در.
جبل التیه اسمیله بری سویش ودیکری عقبه کورفزلری
سواحلنه متوازیاً ایکی صره جبال اوزانوب ، شبه
جزیره‌نك قسم جنوبیسنده بالالتصاق (طورسینا)
جبل مشهورینی تشکیل ایدرلر، که ۲۶۰۲ متره ار-
تفاعی واردر. بو طاغلر چپلاق ورنکارنك قیالردن
متشکل اولوب، اوزاقدن پك کوزل وغریب برمنظره
ابراز ایدرلر . آره‌لرنده‌کی وادیلر چوق اولوب ،
بعضلرنده جزئی مقدار خرما، خروب وآقاسیه آغاجلری
بولنیور. سویش کورفزی ساحلنده طاغلرك اتکلریله
لب دریا آره‌سنده بر نوع تهامه ممتد اولدیغی حالده،
عقبه کورفزنده طاغلرك اتکاری ساحله قدر اینر.
مذکور طاغلرك شمالنده آق دکیزه طوغری آز
مائل اولان صحرای تیه ممتد اولوب، قوملق ، متحد
الشکل ودهشت انکیز بر چولدن عبارتدر. وادی
عریش و وادی عقبه‌کی برقاچ قورو وادی صحرای
مذکوری شق ایدیور. بوصحرا بنی اسرائیلك قرق‌سنه
یوللرینی بوله‌میوب غائب اولملریله وجنوبنده‌کی (طور-
سینا) جبلی دخی حضرت موسی (عم) ك کلام الله‌ه
نائل اولمسیله مشهوردر. بو مناسبتله بو طاغه جبل
موسی دخی دیرلر. جبلك اوزرنده مشهور بر مناستر
واردر، که بحیرا بونده برمدت راهبلك ایتمش. وفخر
کائنات (صلعم) افندمز شامه عزیمتلرنده بو مناستره
اوغرامغله ، راهبی طرفندن نبوته نائل اوله‌جقلری

اخبار وتبشیر ایدلمش ایدی . بو مناسبتله ظهور نبویدن صکره طورسینا مناستری راهبلرینه جانب حضرت نبویدن بر برات شریف اصدار بیورلهرق، الیوم مناسترده محفوظدر. مذکور وادیلرده یاغمور یاغدیغنده سیللر آقوب، درعقب قورور. طاغلرك بعض اتکلرنده سیرك اولهرق بر طاقم بیکارلر دخی بولنور. اك مشهورلری ساحل غربی‌یه قریب (عیون موسی) بیکارلریدر، که معدنلی اولوب، ۲۷ درجهٔ حرارتده چیقار. دها آشاغیده (حمام فرعون) و (حمام موسی) اسملرله ایکی ایلیجه دخی واردر. اهالیسی ۸۰۰۰ کشی قدر اولوب، عرب عشایرندن عبارتدر. بونلر پك فقیر اولدقلری حالده، غایتله ناموسلی آدملر اولوب، سرقت و یلان عندلرنده مجهولدر. هر نه قدر خیمه‌نشین ایسه‌لرده، وطنلرینه مربوطیتلری زیاده اولوب، شبه‌جزیره‌دن چیقمازلر. سویش کورفزی ساحلنده واقع اولان وحجاج ایچون تحفظخانه اتخاذ اولنان (طور) اسکله‌سندن بشقه معموره‌سی یوقدر. صحرای تیهده‌کی (قلعة النخل) ایسه برکاروانسرای ایله بر قره‌قولدن عبارتدر. بعض وادیلرنده اسکی مصریلردن ونبطیلردن قالمه بعض خطوط عتیقه وباقرمعدنی اخراجنه مخصوص بولنمش برمغاره و سائره کوریلیور. [« طورسینا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سینا { (Sina) هندستانك دکن خطهٔ جنوبیه‌سنده بر نهردر، که (نکان) طاغلرندن نبعان ایله، جنوب غربی‌یه وبعده جنوب شرقی‌یه آقه‌رق، (احمد نکر) شهری کنارندن کچدکدن، وبرخیلی مسافه‌ده نظام حکومت اسلامیه سیله انکلیزلره تابع دکن حدودینی آیره‌رق، تقریباً ۳۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (قریشنا) ایرماغنه تابع (بهیما) نهرینه دوکیلور. بمبایدن مدراسه کیدن دمیر یول خطی بر خیلی مسافه‌ده بو نهرك مجراسنی تعقیب ایدوب، بر کوپری ایله اوزرندن دخی کچر.

سینار { یاخود سنار (Sinnar) هندستانده بمبای اداره‌سنده واقع (دکن) ایالتنك (ناسك) سنجاغنده و ناسكك ۲۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۲۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۷۹۶۰ اهالیسی وار.

در. اطرافی پك منبت اولوب، شکر قامشی، پرنج وسائره حاصل اولور.

سیناغاوه { (Sinagava) جاپونیه‌ده نیپون جزیرهٔ کبیره‌سنك ایالات وسطیه‌سندن (موزاسی) ایالتنده و (توکیو) کورفزنده ۱۱۴۹۰ اهالیی شامل بر قصبه واسکله اولوب، (توکیو) شهرینك بر محله‌سی حکمنده‌در.

سینالوآ { (Sinaloa) مکسیقه جماهیر متفقه‌سنك بری اولوب، قالیفورنیه کورفزیله بحر محیط معتدل ساحلنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولدیغی حالده، غرب جنوبی جهتندن مذکور دکیزلرله، شمال غربی جهتندن سونوره، شرق شمالی جهتندن (شیهوآهوآ) و (دورانفو)، جنوباً دخی (تپك) جمهوریتلریله محاط ومحدوددر. ۲۲° ۲۷′ ایله ۲۷° ۴۳′ عرض شمالی و ۱۰۷° ۲۳′ ایله ۱۱۱° ۴۸′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، اوزون وطار بر یر اولوب، شمال غربی جهتنده اکی ۲۶۰ کیلومتره ایکن، کیتدکجه طارلاشه‌رق، منتهای جنوب شرقیسنده بونك آنجق برثلثی قالیر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۷۲۳۱ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲۲۳۶۸۴ کشیدر. (سیره‌مادره) یاخود (سیره‌دلاقاندلا) اسمیله شمالدن جنوبه ممتد اولان سلسلهٔ جبالك صیرتی قسم شمالیسنده جمهوریتك حدودینی تشکیل ایدرسه‌ده، جنوبه طوغری اینلدکجه، خط حدود ساحل بحره تقرب ایتمکله، جبال مذکوره‌نك صیرتی حدودك خارجنده قالیر. بو جبالك جمهوریت داخلنده‌کی ارتفاعلری نادراً ۱۸۰۰ متره‌یی تجاوز ایدر. جبال مذکوره‌نك اتکلری وبرطاقم قوللری ساحله طوغری ممتد اولوب، آره‌لرنده همان متوازی صورتده شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری بر طاقم انهار آقار، که جنوبدن باشلایه‌رق باشلیجه‌لری: ریودلاس‌فایناس، ریوروزاریو، ریوپوه‌زیدیو نام دیکرله مازاتلان، پیاقستله، ریوالته، ریوقویله، ریوقوبیلافان، ریو موقوریتو وریوسینالوآدر. طاغلرك اتکلریله ساحل آره‌سنده بر اووه ممتد اولوب، بو اووه مملکتك قسم شمالیسنده دها واسعدر. انهار مذکوره‌نك طاغلردن آشاغی اولان جریانلری سرعتلی واووه‌ده بطیٔ اولوب، اینددکلری قوم وچامور ساحلك

قارشیسنده طار واوزون برطاقم سدلر تشکیل ایدر، که بونلرله اسکی ساحل آره‌سنده برطاقم کوللر و بطاقلقلر حاصل اولوب، انهارك چوغی بونلرك ایچنه دوکیلور. ساحلك قسم اعظمی بو صورتده اولوب، بعض طرفلرنده‌ده برطاقم کوچك وقیالق آطه‌لر ساحلك قارشیسنده صیره‌لنوب، برطاقم کوزل لیمانلر تشکیل ایدرلر. اك بیوك اسکله‌سی (مازاتلان) وایکنجی درجه‌ده مرکزی اولان (قولیاقان) ك اسکله‌سی (آلتانه) در، که مرکز مذکوره بر دمیر یول خطیله مربوطدر.

هواسی عمومیت اوزره متعدل اولوب، سواحلده دها صیجاق وطاغلرده و یایله‌لرده چیقلدقجه دها سرین ودها صاغلامدر. مع هذا سواحلده دخی یازین ۳٤ درجه‌یی نادراً تجاوز ایدر، قیشین ۹ درجه‌دن آشاغی اینمز. آنجق صاری صیتمه بعض دفعه ظهور ایدر؛ و یازین طوفان چوجقلرك چوغی تتانوسدن هلاك اولور. یاغمورلری حد اعتدالده‌در. اراضیسنك آنجق بر ثلثی قابل زراعت اولوب، ثلثانی صرب و قورو طاغلردن عبارتدر. مع هذا بو ثلثی دخی شمدیکی اهالیسنك بش مثلنی بسلیه‌جك کافی اولدیغی حالده، زراعت پك مهمل وکری اولوب، اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی معادن اخراجیدر. جمهوریت داخلنده یوز قدر معدن بولنوب، چوغی آلتون، کومش، قورشون وسائره‌در. فقط بونلرکده بر طاقمی آنجق مصارفنی چیقاره بیلیور. صنایع دخی یوق حکمنده اولوب، تجارتی تسهیل ایده‌جك دمیریوللری‌ده آزدر. طاغلرینك یوکسك طرفلرنده باشلیجه میشه آغاجلرندن عبارت بعض اورمانلری واردر. اهالیسی درت طاقه منقسم اولوب، بر طاقمی وقتیله مملکتی ضبط ایتمش اولان اسپانیول احفادندن، بر طاقمی اهالیء اصلیهٔ قدیمه بقایاسندن، برطاقمی بوایکی جنسك اختلاطندن متولد ملزلردن، بر آز مقداری‌ده آوروپادن یکی کلن مهاجرلردن عبارتدر. اصل یرلیلر کیتدکجه آزالمقده اولوب، کندیلری مطیع ومونس آدملر ایسه‌ده، فعالیتدن محرومدرلر. لسان محلیء عمومی اسپانیولجه اولوب، فصیح بر صورتده تکلم اولنور. جمهوریت ۹ قضا و ۲۹ ناحیه‌یه منقسم اولوب، قضالرك اسامیسیله بهرینك مقدار نواحیسی بروجه زیردر:

قضا	مقدار نواحی	قضا	مقدار نواحی
الروزاریو	٤	قولیاقان	٤
قونقوردیه	۳	موقوریتو	۳
مازاتلان	۳	سینالوآ	۳
سان اینیاچو	۲	الفوئرته	۳
قوزاله	٤		

اك بیوك معموره‌سی اولان (مازاتلان)ك ۱٦۰۰۰ و مرکزی اولان (قولیاقان)ك ۸۰۰۰ اهالیسی واردر. رئیسی ٤ سنه مدتله انتخاب اولنوب، هر نه قدر شمدی‌یه قدر بومدتی اکمال ایتمش رئیس یوغیسه‌ده، شمدی امن و اسایش تأمین اولنمش؛ واداره یولنه قونوب، معارف دخی ترقی‌یه باشلامشدر.

سینالوآ (Sinaloa) مکسیقه‌نك همنامی اولان جمهوریتنده وقولیاقانك ۱٥٤ کیلومتره شمال غربیسندن همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، شمدی ۳۰۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله جمهوریتك مرکزی اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی وار ایدی. جمهوریتك نامی بوندن مأخوذدر. — سینالوآ نهری سیره‌مادره سلسله‌سندن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، همنامی اولان قصبه‌نك آلتنده اووه‌یه دوشر، و ۳۰۰ کیلومتره‌لك قدر جریاندن صکره، بحر محیط متعدله دوکیلور. صاغدن (سان آندرس) و (اوقورونی) اسملریله بیوجك ایکی چای اخذ ایدر.

سینانوغاوه (Sinano-Gava) جاپونیانك اك بیوك نهری اولوب، (نیپون) جزیرهٔ کبیره‌سنك قسم وسطیسنده (نانفانو) ایالتنده (جیقومه‌غاوه) ایله (سایی‌غاوه) نهرلرینك اجتماعندن بالتشکل، شمال شرقی‌یه طوغری جریانله، (نیهیغاته) ایالتنه کیروب، تقریباً ٤۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، نیهیغاتو شهرنده جاپون دکیزینه دوکیلور. قورالقلق زماننده ثانیه‌ده ۳٤۰ و فیضاننده ٥٦٧٤ مکعب متره صو دوکر.

سینتانغ (Sintang) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك غرب جهتنده (ملاوی) ایله (قاپوآس) نهرلرینك ملتقاسنده بر قصبه اولوب، بر کوچك حکومت اسلامیه‌نك و فلنکلی بر مأمورك مقریدر. فلنك عسکرینك تحت محافظه‌سنده بر قلعه‌سی واردر.

سیندر (Sinder) سودان غربیسنده نیجر ایرماغی مجراسنده واقع بر آطه‌نك اوزرنده و ۳۰′ ۱۴° عرض شمالی ایله ۵۵′ ۰° طول غربیده بر قصبه اولوب، قارشیسنده‌کی دیکر بر آطه‌نك اوزرنده واقع (غارو) قصبه‌سیله برابر ۱۸۰۰ اهالیی جامعدر. نهرك ایکی طرفنده‌کی منبت وزیاده مسکون اووه‌لرده چوق داری حاصل اولوب، توارقلره وتمبقتویه اخراج اولنور.

سیندلفینکن (Sindelfingen) وورتمبرغك (نقار) سنجاغنده (بوبلینکن) قضاسنه ملحق و بوبلینکنك ٤ کیلومتره شمال غربیسنده واقع بر قصبه اولوب، ٤۰۹۵ اهالیسی، کتن و پاموق ایپلیکله ابریشیم فابریقه‌لری وجوارنده بیوك بر اورمانی واردر.

سیندورو (Sindoro) جاوه جزیره‌سنك وسطلرنده و(سومبینغ) برکاننك غربنده بر برکان اولوب، ۳۱۲٤ متره ارتفاعی واردر. اتکلری دیك ومنتظم اولوب، منظره‌سی پك هیبتلیدر. شمدیکی حالده بعض بخارلر پوسکورتیور.

سینغاپور یاخود سینکپور (Singapour) مالاقه شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبیسی قارشیسنده ساحلدن طار بر بوغازله و جنوبده‌کی دیکر آطه‌لردن سینغاپور بوغازیله آیرلمش بر جزیره اولوب، شرقدن غربه بویی ٤۰ واکی ۲۳ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۳٤ مربع کیلومتره‌در. ۱۲″ ۱۵′ ۱° ایله ۳٤″ ۲۸′ ۱° عرض شمالی و ۱۷′ ۱۰۱° ایله ٤۰′ ۱۰۱° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، بعض تپه‌لری وبر چوق چایلری واردر. دمیروقلای معدنلری بولنور. اراضیسنك بر ثلثندن زیاده‌سی مزروع اولوب، هندستان جوزی، تاپیوقه، بوبر، چیویت وسائر محصولاتی واردر. هواسنك حرارت ورطوبتنه بناءً نباتاتی پك یوکسك واپری یاپراقلیدر. قاپلان جزیره‌ده موجود ایسه‌ده، (جوهور) دن بوغازده یوزه‌رك کلدیکی مظنوندر. تمساحلری چوقدر. انهار وسواحلنده کلیتلی بالیق صید اولنور. هواسی صحی ایسه‌ده، ملتلر طرفندن تعدیل اولنه‌رق، میزان الحراره نادراً ۳۱ درجه‌دن یوقاری چیقار، و۲۲ درجه‌دن آشاغی اینمز. بناءً علیه، یاز وقیشی اولمیوب، قوراقلق وياغمور موسمی واردر. یاغمورلری پك چوقدر. اهالیسی ۱۸٤۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، همنامی اولان شهردن بشقه ۲۰ قدر قریه‌سی واردر. اهالیسنك ۱۲۲۰۰۰ ی چینلی وقصوری ملایی، هندلی، عرب، آوروپالی وسائره‌دن مرکبدر. سینغاپور جزیره‌سی اطرافنده‌کی کوچك آطه‌لرله برابر انکلتره‌یه تابع بر مجبر تشکیل ایدوب، بر انکلیز والیسی وبر مجلسیله یرلیدن مرکب ۱۰۰ نفرلك بر پولیس هیئتی و انکلیز عسکرینك تحت محافظه‌سنده برقلعه‌سی واردر. انکلتره ۱۸۱۹ تاریخنده بو جزیره‌یی تحت تصرفنه آلوب، او وقتدن بری اهالیسی ومعموریتی تزاید ایتمکده‌در.

سینغاپور (Singapour) آنف البیان جزیره‌نك ساحل جنوبیسنده و همنامی اولان نهرك منصبنده بر شهر اولوب، ۱۵۰۰۰۰ اهالیسی، صاغلام لیمانی، کوزل ریختملری، آوروپا طرزنده کوزل و جسیم ابنیهٔ امیریه وخصوصیه‌سی، متعدد مکاتبی، خسته‌خانه‌سی، دارالعجزه‌سی، موزه‌سی، نباتات باغچه‌سی، کتبخانه‌سی، آسیا جمعیت علمیه‌سنك ملایی اقوام وممالکی حقنده معلومات تاریخیه و جغرافیه و ادبیه‌یی حاوی بر غزته دخی نشر ایدر شعبه‌سی، متعدد جوامع شریفه‌سیله بتخانه وکلیسالری، اطرافنده کوزل صیفیه‌لری و پك ایشلك تجارتی واردر. موقعنك اهمیتیله برابر، فلمنکلیلر او طرفده‌کی اسکله‌لرینی کندی تجارتلرینه حصر ایدوب، سائر سفائنی منع ویا بر طاقم آغر رسملر اعطاسنه اجبار ایتدکلری حالده، انکلیزلر سینغاپور لیماننی سربست براقه‌رق، یعنی (پورت فرانق) اتخاذ ایده‌رك، بتون عالمك سفائن وتجارتنی جلب ایتمکله، بو اسکله اقصای شرق ایله آوروپا وبحر محیط کبیر جزایریله چین وجاپون و هند آره‌سنده‌کی تجارتك یکتا مرکزی حکمنه کچمشیدی. شمدیکی حالده او جهتده‌کی سواحل وجزایرده دها بشقه سربست اسکله‌لر وار ایسه‌ده، سینغاپور ینه اهمیتدن دوشمیوب، بو اسکله‌ده سنوی ادخالات و اخراجات اوله‌رق، تقریباً ۸۰۰ ملیون فرانق قیمتنده بر تجارت اجرا اولنور. اصل اهالیسی ملایی ایسه‌ده، چینلیلر کثرتله هجرت وتوطن ایتدکلرندن، اکثریت بونلرده‌در. هندلی، عرب و آوروپالی اهالیسی‌ده خیلی مقدارده‌در. بو اقوام مختلفه‌دن هر

برينك آرى محله‌سى وكندى مملكتلرينه مخصوص
طرز معماريده خانه‌لرى واردر. بونلردن ملايليرله
هنديلر وعربلر مسلمان وآوروپاليلرله چينليلرك جزئى
مقدارى خرستيان اولوب، قصورى بوده دينننه
تابعدر. متعدد ومختلف شركتلره منسوب واپورلر
هر هفته وهركون سينغاپور اسكله‌سنه اوغرارلر.
شهرك ايچنده بر بخارلى تراموای ايشلر.

سينغاپور بوغازى { (Dét. de Singa-pour) ملاقه شبه
جزيره‌سنك جنوبنده همنامى اولان جزيره ايله فلمنكه
تابع (ريو) جزايرى آره‌سنده و ملاقه بوغازيله چين
دكيزى بيننده بر بوغاز اولوب، بويى ١٠٠ كيلومتره
واكى ١٥ ايله ٤٠ كيلومتره آره‌سنده‌در. صوبى پك
دريندر. آوروپادن وهندستاندن اقصاى شرقه آمد
وشد ايدن سفائنك اكثرى بوبوغازدن كچر. شرق
وغرب مدخللرنده برر وسينغاپور ليمانده بركه جمعاً
اوچ فنارى واردر. بو بوغازده بر طاقم سينغاپوره
يعنى انكلتره‌يه وبر طاقمى (ريو) جزائرينه يعنى فلمنكه
تابع بر چوق كوچك آطه‌لر بولنيور.

سينغانفو { (Singan-Fou) چينك قسم
شماليسنده وپكينك ٩٣٠ جنوب
غربيسنده (شن‌سى) ايالتنك مركزى برشهر اولوب،
١٦°٣٤′٤٥″ عرض شمالى ايله ٤٥″ ٣٦′ ١٠٦°
طول شرقيده واقعدر. برروايتده ١٠٠٠٠٠٠
وبر روايتده يالكز ٥٠٠٠٠ اهاليسى اولوب، شهر
(هوآنغ هو) ايرماغنه تابع (هوئى هو) نهرى او.
زرنده و٤٦٠ مترهلك ارتفاعده كائندر. اسكى چين
شهرلرينك برمثال مجسمى اوله‌جق برشكل وصورتده
اولوب، شرقدن غربه ٣½ كيلومتره‌لك محلده ممتد و٢
كيلومتره كنيش برمستطيل شكلنى ابراز ايتديكى حالده،
١٢ متره ارتفاعنده طوغله‌دن بر سورله محاطدر.
بهر اوق آتيمى مسافه‌سنده برجلرى، وهر برى بر
بوزنده اوله‌رق ٤ قپوسى واردر. هر قپودن كنيش
بر سوقاق باشلايوب، شهرك مركزنده تقاطع ايدر.
چكلرى برده اليوم و لينك قوناغى اتخاذ اولنان بر
اسكى سرايى واردر. برچوق بيوك جاده‌لرك وكاربان
يوللرينك محل تقاطعنده واقع اولمغله، برطرفدن چينك
شرق وجنوب ايالاتيله وبرطرفدن‌ده تبيت وتركستان
شرق و روسيه وسائر طرفلرله پك ايشلك تجارتى
واردر. اهاليسنك ٥٠٠٠٠ ى مسلمان اولوب، ١
جامع شريفلرى دخى واردر. و١٨٧٢ تاريخ ميلا
ديسنده شمال غربيده‌كى مذهبداشلرى شهره هجو.
ايدوب، بعض طرفلرينى تخريب ايتمشلردر. سورك
ايچنده واسع باغچه‌لر وناره‌لرله بعض ويرانه‌لر دخى
بولنيور.

سينغ سينغ { (Sing-Sing) آمريقاى
شماليده ممالك مجتمعه‌نك نيو
يورق جمهوريتنده ونيويورقك ٥٢ كيلومتره شمالنده
اوله‌رق (هودسون) نهرينك ساحل يسارنده برقصبه
اولوب، ٦٥٧٠ اهاليسى، عسكرى آقاديمياسى،
اطرافنده كوزل كوشكلرى، پك كوزل منظره‌سى،
مشهور مكتبلرى وجوارنده معدن صولرى واردر.

سينقه { (Sincas) آمريقاى وسطى اقوا
اصليهٔ قديمه‌سندن اولوب، غوآتماله
خطه‌سنده وسالوادور حدودى قربنده بولنيورلر.
بونلر اسپانيوللره قارشى زياده مقاومت ايتدكلرندن،
مغلوب اولدقلرنده، چوغى اسير ايدلمشيدى.

سينكانه { (Singhana) هندستانده را.
جپوتانه خطه‌سنك (جايپور)
حكومت ممتازه‌سنده وجايپورك ١٣٢ كيلومتره شمال
شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٢١٢٥ ى مسلم اولمق
اوزره، ٥٢٦٠ اهاليسى، كوزل كاركير ابنيه‌سى
وجوارنده باقير معدنى واردر.

سينكب { (Sinkeb) سوماتره جزيره.
سنك شرقنده و سينغاپورك
جنوبنده واقع (ريو) جزايرينه مربوط (لينغا) آطه.
لرينك برى اولوب، لينغا جزيره‌سنك ٨ كيلومتره
جنوبنده وسوماتره ساحلنك ٥٥ كيلومتره شرقنده
٠°٢٠ ايله ٠°٣٧ عرض جنوبى و ١٠١°٥٥′ ايله
١٠٢°١٥′ طول شرقى آره‌لرنده واقعدر.
مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٢٩ مربع كيلومتره اولوب،
٥٠٠٠ اهاليسى و بر طاقم برون و قويلرى
واردر. پك زنكين بر قلاى معدنى اولوب، اكثر
اهاليسى بونده ايشلرلر. همنامى بر قصبه‌سى واردر.
اهاليسى ملايى جنسنه منسوب و دين اسلامله متدين
درلر.

سينو { (Sinou) آفريقاى غربيده (ليبريا)
جمهوريتنده برنهردر، كه جنوب غر.

بیه طوغری آقه‌رق، ۱۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن
صکره بحر محیط اطلاسی‌یه دوکیلور.

سینو { (Sinu) آمریقای جنوبینك قولومبیا جمهوریتنده برایرماقدر، که (آنتیوکیا)
ایالتنك شمال غربیسنده نبعانله، بولیوار ایالتنه دخول
ایده‌رك، شماله بعده شمال شرقی‌یه و نهایت ینه شماله
طوغری جریانله، ۴٦۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع
ایتدکدن صکره، (قرائب) دکیزنده (موروسکیلو)
کورفزینك (پوژتو جیسپاته) قوینه دوکیلور.

سینوب { قسطمونی ولایتنده وقسطمونینك ۱۲۴ کیلومتره شرق شمالیسنده
سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، قره دکیز ساحلنده
بوزتپه برونه منتهی اولان برشبه جزیره‌یی قره‌یه
ربط ایدن برزخك اوزرنده واقعدر. هواسی صاغلام
وکوزل بر موقعده اولوب، جنوب جهتنده‌کی قویده
واسع وصاغلام لیمانی، ۹۰۰۰ اهالیسی، ترسانه‌سی،
طوبخانه‌سی، بیزانس زماننده قالمه سوری، بعض
استحکاماتی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری،
حبسخانهٔ عمومیسی، فرنکیلره مخصوص خسته‌
خانه‌سی، مکتب اعدادیسیله رشدیه‌سی و برقاچ
جامع ومدرسه‌سی واردر. تجارتی اوقدر ایشلك
اولمیوب، اخراجاتی باشلیجه کراسته و میوه‌دن
عبارتدر. قصبه‌ده قیوجیلغه متعلق تلکاری بعض
شیلرله جوز آغاجندن صدفلی قوطی ونعلین وسائره اعمال
اولنور. پك قدیم بر قصبه اولوب، آیدین ساحلنده
بولنمش اولان (میلت) شهر یونانیسی مهاجرلری
طرفندن تأسیس اولنمشدی. حکمای کلبیوندن مشهور
دیوجانس یاخود دیوژن سینوبده تولد ایتمشدی.
مشهور مهردادك مقر حکومتی ایدی. — سینوب
قضاسی شرق جنوبی جهتندن ارضروم ولایتنك جانیك
سنجاغیله غرب جنوبی جهتندن بوی آباد وعیانجق
قضالریله، غرب شمالی وشمالاً وشمال شرقی جهتلرندن
دخی قره دکیزله محاط اولوب، کرزه ناحیه‌سیله
برابر غیراز مرکز ۱۴۳ قریه‌دن مرکبدر. اراضیسی
اولجه منبت اولوب، بغدای، آرپه، مصر، داری
وسائر حبوباتله، توتون، کتن، الما، آرمود، کستانه
وسائر میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. محصو-
لاتی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایدوب، یالکز توتون
وکتن تخمندن خیلی مقدار اخراج اولنور. اورمانلری
چوق اولوب، ترسانهٔ عامره ایچون و تجارت ایچون
میشه و چام وسائر آغاجلردن خیلی کراسته قطع
واخراج اولنور. اهالیسی ۴۴۷۹۱ کشیدن عبارت
اولوب، یالکز ۴۵۰۰ قدری روم وسائره وقصوری
کاملاً مسلمدر. درون قضاده ۵۷ جامع ومسجد، ۳
مدرسه، ۸ تکیه، ۵ روم کلیساسی، ۱ کتبخانه، ۲
رشدیه، ۵ مکتب ابتدائی، ۷۲ صبیان مکتبی، ۴۵
چشمه، ۴ کارکیر و۲۵ اخشاب کوپری، ۱۱ بذرخانه،
۱۴۲ صو دکرمنی و ۱۵ صو حرازی موجوددر.

سینوب { سنجاغی. قسطمونی ولایتنی ترکیب ایدن ۴ سنجاغك بری واك کو-
چکی اولوب ولایتك شرق شمالی قسمندن عبارتدر.
قسطمونی ولایتنده ساحل قره دکیزك ایچنه دها
زیاده اوزاتوب، برچیقنتی تشکیل ایتمکله، سینوب
سنجاغی بوچیقنتینك کوشه‌سنده واقع اولوب، شمالاً
وشرق شمالی جهتندن قره دکیزله، شرق جنوبی
جهتندن طربزون ولایتنك جانیك سنجاغیله، جنوباً
سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغیله، غرباً دخی
قسطمونی مرکز سنجاغیله محدوددر. سنجاغك اورته‌
سنده غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری (مارال)
وقطران طاغی وسائر اسملرله برصره طاغلر اوزاتوب،
بو طاغلرك شرق شمالی اتکلرندن اینن صولر طوغریدن
طوغری‌یه قره دکیزه، و غرب جنوبی اتکلرندن
ایننلری‌ده سنجاغك حدود جنوبیه‌سنی آیران قزیل
ایرماغه تابع (کوك ایرماق) دینلن نهره دوکیلور.
اولکیلرك باشلیجه‌لری سینوبك شمالنده‌کی آق لیمانه
دوکیلن (قره صو) ایله همنامی اولان اسکله‌یه اینن
(چوبانلر) نهری و بوکا تابع اولان (قرق کچید)
چاییدر. ایکنجی مائله باشلیجه بوی آباد قضاسندن
عبارت اولوب، قسطمونی سنجاغندن کلن مذکور
(کوك ایرماق) بو قضانك اورته‌سندن شق ایله،
صاغ وصولدن بر طاقم کوچك چایلر ودره‌لر آله‌رق،
قزیل ایرماغه دوکیلور. مذکور طاغلر اورمانلرله
مستور اولوب، کراسته‌یه یارار چام، میشه و سائر
آغاجلری اولمغله، خیلی کراسته قطع وصو حرازلرنده
استحضار اولنه‌رق، سینوبدن و سائر اسکله‌لردن
استانبوله نقل اولنور. اراضیسی وعلی الخصوص
سنجاغك جنوب غربی جهتنده‌کی بوی آباد قضاسنك
طوپراغی پك منبت اولوب، بغدای، آرپه، داری،

مصر، بورجق و سائر حبوباتله کتن، کستانه، الما، آرمود وسائر میوه‌لر و سبزه‌لرك انواعی وبوی آباد قضاسنده پرنج، باموق، جهری وکلیتلی قاون وقاربوز دخی یتیشیر. معدنه متعلق سنجاقده هنوز برگونه تحریات وعملیات وقوع بولمامشدر. حیوانات اهلیه ووحشیه‌سی ولایتك سائر طرفلریله مشترك اولوب، بو بابده «قسطمونی» ماده‌سنده تفصیلات ویریله‌جکدر. اهالیسی ۱۲٤۱۰۷ کشیدن عبارت اولوب، یالکز ۷۹۷۱ ی روم و سائره اوله‌رق غیر مسلم وقصوری کاملاً مسلمدر. خرستیانلری دخی ترکجه لسانله متکلمدرلر. صنایع محلیه کایم، عبا ویرلی بز نسجیله قصبه‌لرده‌کی صنایع عادیه‌دن عبارتدر. یالکز سینوبدن بوی آباده قدر بر شوسه یاپیلوب، هنوز ایلری‌یه تمدید اولنه‌مامشدر. اهالینك باشلیجه مشغولیتی زراعتدر. سنجاق بروجه زیر ۳ قضا و ۳ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٤٨۳ قریه‌یی حاویدر:

قضا	ناحیه	مقدار قرا	مقدار اهالی
سینوب	کرزه	۱٤٤	٤٤۷۹۱
عیانجق	چاکلی	۱۳۱	۲٤۳۰٥
بوی آباد	طوراغان	۲۰۸	٥٤۰۱۱
یکون		٤٨۳	۱۲٤۱۰۷

سینه (Seine) فرانسه‌نك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، ایالات وسطیه‌سندن (قوت دور) ایالتنده ودیژون قربنده ٥٨٤ متره ارتفاعی اولان (لانغره) یایله‌سندن نبعانله، کوچك بر دره حالنده شمال غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (شاتیون) قصبه‌سنده دیکر بر چای اخذیله صویی چوغالدقدن صکره، مذکور ایالتدن خروجله، اوبه ایالتنه کیروب، صولدن (لینه) وصاغدن (اورسه) نهرلرینی اخذ ایده‌رك، (بار) قصبه‌سنه واصل اولور. بوراده دوز بر اووه‌ده آقمغه باشلایوب، (تروبه) شهرینه واصل اوله‌دن کندیسندن سیر سفائنه صالح اوله‌جق صنعی بر جدول آیرلدقدن بشقه، قالان قسمی دخی برچوق قوللره آیریله‌رق، سق اراضیده وماکینه‌لر چویرمه‌ده قوللانیلیر. ایالت مذکوره حدودنده صاغدن همان کندیسی قدر بیوك اولان (اوبه) نهرینی اخذ ایله، غربه وغرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، (سینه مع مارنه) ایالتنه داخل اولور؛ و (مونترو) قصبه‌سنه کلنجه، کندیسندن خیلی بیوك اولان (یونه) نهریله برلشه‌رك صویی ایکی قات اولدقدن صکره، دها آشاغیده برجدولله (لوآره) ایرماغیله اختلاط ایدن (لوآنغ) نهرینی آلیر؛ واوراردن ینه اسکی استقامتنه یعنی غرب شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، (سینه مع اوآزه) ایالتنه دخول ایله، (قوربی) قصبه‌سنده صولدن (اسونه) ودها آشاغیده (اورژه) وصاغدن (بره) چایلرینی اخذ ایدر؛ وهمنامی اولان ایالته دخول ایله، پارسك قپوسی خارجنده (مارنه) نهریله برلشدکدن صکره، فرانسه‌نك پایتختنی اورته‌سندن شق ایده‌رك، بو شهر عظیمدن چیقدقدن صکره، کوزل اورمانلر و شایان تصویر موقعلر آره‌لرنده بك بیلان قاوی بر جریانه باشلایوب، سینه ایالتندن ینه (سینه مع اوآزه) ایالتنه کیرر، وصاغدن (اوآزه) نهرینی آلیر. بو ایالتدن خروجله (اوره) ایالتنه کیردکدن صکره، صاغدن (آندله) چاینی وصولدن (اوره) نهرینی آلوب، (آشاغی سینه) ایالتنه کیرر؛ وبوراده بیلان قاوی جریانی دها آرتیره‌رق، (روئن) شهری ایچندن کچر؛ ونهایت (مانشه) دکیزنده واقع (هاوره) خلیجنه دوکیلور. مجراسی ۷۷٦ کیلومتره اولوب، فرانسه‌نك شمال شرقی قسمندن عبارت اولان حوضه‌سی ۷۷۷٦۹ مربع کیلومتره‌دن عبارتدر. حد وسطی اوزره ثانیه‌ده ۳۰۰ مکعب متره صو دوکر. بك چوق مصرفلرله اجرا اولنمش عظیم عملیات سایه‌سنده بو ایرماغك آشاغی قسمی بیوجك وبوقاریلری کوچك سفینه‌لر ایچون قابل سیر وحرکت اولوب، بر چوق جدوللر و بندلر دخی سیر سفائنی تسهیل ایدیور. لوآره، رونه وموزه ایرماقلریله دخی بر طاقم جدوللر واسطه‌سیله اختلاط ایدر. دکیزك مد وجذری پك یوقاریلره قدر حس اولنوب، هله تساوی لیل ونهار موسملرنده دکیزدن بك بیوك و دهشتلی بر طالغه فوق العاده بر سرعت ایله کلوب، روئن شهرینه قدر چیقار. پارس شهری داخلنده سینه‌نك ایکی طرفنده بك کوزل ریختملری و ایچنده بر آطه‌سی اولوب، متعدد کوچك واپورلر ایشلر؛ وبرقاچ کوزل کوپری ایله اوستندن کچیلیر. مجراسنك طولنجه فرانسه‌نك اوچنجی وحوضه‌سنك وسعتیله صوینك کثرتجه اوچنجی نهریدر.

سینه { ایالتی (Dép. de Seine) فرانسه ایالاتنك اك كوچكی واك زیاده مسكونی اولوب، پارس شهریله جوارندن عبارتدر. هرطرفدن (سینه مع اوآزه) ایالتیله محاط و اونك ایچنده واقع اولوب، بویی ۳۱، اكی ۲۶ كیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧٩ مربع كیلومتره اولدیغی حالده، ٢ ٩٦١ ٠٨٩ اهالیسی واردر، كه بهرمربع كیلومتره باشنه ٦٢٢٧ كشی دوشیور. سینه ایرماغی اورته‌سندن یكدیكی كبی (مارنه) نهری دخی شرقدن كلوب، برآز طو-لاشدقدن صكره مذكور ایرماغه دوكیلور. پارسك خارجنده‌كی اراضیسی بول كوبره ایله اصلاح واروا اولنه‌رق، پك كوزل ایشلنمكله، خیلی مقدار سبزه، میوه وسائره حاصل اولور. فدانلقلری‌ده چوقدر. صاغماج اینك وقیونلری‌ده واردر. ایالت: پارس، سنت‌دنیس وسو اسملریله ۳ قضایه منقسم اولوب، ٢٠ سی پارسده اولمق اوزره، ۲۸ ناحیه و ۷۵ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر. معموره‌لریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

پارس	٢ ٣٤٤ ٥٥٠	پانتن	١٩ ١٧٠
سنت دنیس	٤٨ ٠٠٠	قوربووآ	١٥ ٩٤٠
لوالوآپره	٣٥ ٦٥٠	سنت‌مور	١٥ ٨٠٠
بولونیه	٣٠ ٠٩٠	پوتو	١٥ ٧٤٠
قلیشی	٢٦ ٧٥٠	آسنیره	١٥ ٢٠٠
نویی	٢٦ ٦٠٠	ژانتیلی	١٤ ٢٨٠
وینسنه	٢٢ ٢٣٠	قولومبه	١٤ ٢٥٠
اوبرویلیه	٢٢ ٢٢٠	شارنتون لیپون	١٣ ٥٤٠
مونترویسوبوآ	٢١ ٥٤٠	ایسی	١٢ ٠٨٠
سنت اوئن	٢١ ٤٠٠	سنت مانده	١٠ ٤٩٠
ایوری	٢١ ٠٨٠	مونتروژ	١٠ ٢٣٥

سینه { آشاغی — (Seine-Inférieure) فرانسه‌نك ایالات شمالیه‌سندن اولوب، مانشه دكیزی ساحلنده واقعدر. سینه ایرماغی قسم جنوبیسنده جریان ایدوب، حدودنده دكیزه منصب اولمغله، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. شمال شرقی جهتندن (سومه)، شرقاً (اوآزه)، جنوباً (اوره) ایالتلریله وهاوره خلیجیله، غرباً وشمال غربی جهتندن دخی مانشه دكیزیله محاط ومحدوددر. نورماندیه خطهٔ قدیمه‌سنك برقسمندن عبارت اولوب، "٢٠ ′١٥ °٤٩ ایله "٢٤ ′٤ °٥٠ عرض شمالی و "١٢ ′٣٢ °٠ ایله "١٠ ′١٦ °٢ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، شرقدن غربه بویی ۱۲۵ واك كنیش برنده اكی ۷۷ ومحیط دائره‌سی ۳۸۰ كیلو-متره‌دره. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٣٤١ مربع كیلومتره واهالیسی ٨٣٣ ٣٨٦ كشیدر. مركزی (روئن) شهریدر. سواحلی دوز ویوكسك اولوب، طبیعی قوی ولیمانلری یوقدر، وبالكز انهارك منصبلرنده بعض اسكله‌لری وباشلیجه دكیز حماملریله مشهور ساحل قصبه‌لری واردر. آنجق سینه خلیجنك مخرجنده وساحل شمالیسنده فرانسه‌نك مارسلیه‌دن صكره اك بیوك اسكله‌سی اولان (هاوره) شهری وشمال جهتنده (آرقه) نهری منصبنده (دیپه) اسكله‌سی بولنیور. سائر اسكله‌لری كوچك اولوب، اك بیوكلری (فقامپ) در. اراضیسی بر ایكی یوز متره ارتفاعنده واسع یایله‌لره بونلرك آره‌لرنده جریان ایدن انهارك وادیلرندن عبارت اولوب، یایله‌لرك طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، پك قورو اولوب، اراضی‌یی سقی ایده‌جك صولری اولمدقدن بشقه، ایچه‌جك صولری‌ده اكثریا صهرنجدندر. دره‌لری ایسه پك براق صولرله سقی اولنه‌رق كوزل چایرلری واراضیٔ مزروعه‌یی حاویدر. سینه ایرماغی حدود جنوبیه‌سی قربنده جریان ایدوب، ایالتك شرق جنوبی قسمنك میاه جاریه‌سی بو ایرماغه وغرب شمالی قسمنك كیلر طوغریدن طوغری‌یه مانشه دكیزینه دوكیلور. (اپته) و (آندله) نهرلرینك یالكز منابعی ومجرا-لرینك یوقاریسی ایالت داخلنده بولنوب، اوبته، روبك، قابلی، سنته اوستربرته، رانسون، قو، بولبك ولزارده نهرلری ایسه ایالت داخلنده نبعان وجنوبه طوغری جریانله، صاغدن سینه ایرماغنه دوكیلورلر. بونلرك هر بری برچوق ماكینه‌لر چویره‌رك فابریقه‌لرك یوسلكندن سیم سیاه اولدیغی حالده، ایرماغه واصل اولور. طوغریدن طوغری‌یه دكیزه دوكیلن انهاری: شمال شرقی حدودینی آیران برسله ایله یره، آرقه، سی، دون، ووله، دورداك و (فقامپ) دن عبارتدر. اك بیوكلری (آرقه) اولوب، درت چایك اجتماعندن تشكل ایدر. بو انهارك دخی بهری برچوق ماكینه‌لر چویروب، مجرالری فابریقه‌لرله طولودر. هواسی معتدل وراطب اولوب، یازین پارسدن سرینجه ایسه‌ده، قیشین، مانشه دكیزینك صیجاق آقندیسی مناسبتیله، دها صیجاقدر. زراعتی پك ایلری او-لوب، اراضیٔ خالیه‌سی پك جزئی یعنی برطاقم بطاقلقلر-

دن عبارتدر. باشلیجه محصولاتی بغدای ویولاف ایله آرپه، داری، مصر، پتاتس، پنجار، کتن، کنویر، سبزه‌لرك انواعی، جوز، بیانی الما، اریك وساژه‌در. مع‌هذا اهالیسنك یالکز بر ثلثی زراعتله مشغول اولوب، ثلثانی صنایع وتجارتله اشتغال ایدر. ذخایری اهالیسنك احتیاجاتنه کفایت ایتمز. اراضیسنك بر ثلثی حیوانات بسلمکده مستعمل نباتات زرعنه مخصوص وطبیعی وصنعی چایرلردن عبارت اولوب، خیلی صیغیر، قویون، کچی و طوموزلری واردر. اراضیسنك یالکز بر سدسی اورمانلرله مستوردر. معادنی و علی‌الخصوص اتربه واحجار متنوعه‌سی چوق اولوب، برخیلی یرلرنده معدن صولری دخی واردر. صنایعی پك ایلری و علی‌الخصوص پاموق ویوك منسوجاتیله دمیر و باقیر دوکمخانه‌لری پك چوق اولوب، سنوی تقریباً یاریم ملیار فرانق قیمتنده معمولات صناعیه چیقار. منسوجاتك مرکزی (روئن) و معدن معمولاتنك مرکزی (هاوره) شهرلریدر. هاوره‌ده واپور ماکینه‌لری وزرهلی وعادی سفائن اعمال اولنور. روئنده دخی باقیر و دمیر معدنلری ایشلنوب، ماکینه وآلات وادواتك انواعی یاپیلیر. توتون، مسکرات، بیره، صابون، موم، اجزای کیمیویه، شکر، جام وساژه فابریقه‌لریله دباغخانه وبویاخانه‌لری‌ده چوقدر. فابریقه‌لردن بشقه کویلرده دخی اهالی ال دستکاهلرندن خیلی منسوجات یاپارلر. سینه ایرماغیله ایالتك سواحلی ومتعدد دمیریوللریله ساژ طرق تجارتی تسهیل ایدوب، یالکز روئن وهاوره ودیپه کمرکلرندن کچن ادخالات و اخراجاتك قیمتی سنوی ایکی ملیار فرانغی متجاوزدر. ایالت ٥ قضایه منقسم اولوب، ٥١ ناحیه و ٧٥٩ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر. باشلیجه شهر وقصبه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

هاوره	۱۱۲۰۸۰	فقامپ	۱۳۲۵۰
روئن	۱۰۷۱۶۰	بولبك	۱۲۰۱۰
دیپه	۲۳۰۵۰	قودبك‌لسی البون	۱۱۰۴۰
البوف	۲۲۱۰۰	کوچك کویلی	۱۰۲۷۵
سوپویل‌لسی روئن	۱۵۳۰۰		

سینه (Seyne) فرانسه‌نك (وار) ایالتنده (تولون) قضاسنده و تولونك ٥ کیلومتره جنوب غربیسنده وتولون قوینك بر کوشه‌سنده اوله‌رق مارسلیه‌دن تولونه کیدن دمیریول خطی اوزرنده واقع ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۳٦۰ اهالیسی، بیوك بر پاپاس مکتبی وسفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، واردر.

سینه (Sienne وایتالیانجه Siena) ایتالیانك طوسقانه خطه‌سنده فلورانسه‌نك ٥٠ کیلومتره جنوبنده و رومانك ۱۸٥ کیلومتره شمال غربیسنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ۲٥۲۰٥ اهالیسی، کوزل موقع ومنظره‌سی، صاغلام هواسی، دارالفنونی، صنایع مکتبی، داخلی مکتب اعدادیسی، ٤٦۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی وبوکا ملحق کوچك بر موزه‌سی، چوخه، ایپك منسوجات، قطیفه، تخته‌دن اثاث بیتیه، حصیر شاپقه، کاغد، صابون و ساژه فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری و حبوبات، شراب وزیتون یاغی تجارتی واردر. اسکی بر شهر اولوب، وقتیله دها بیوك ایدی.

— سینه ایالتی شمالاً فلورانسه، شمال شرقی جهتندن آرچو، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن برورە، جنوباً وجنوب غربی جهتندن قوستو، غرباً دخی پیزه ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۷۹٤ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲۲۲۲۰٥ کشیدر. آپنین سلسلهٔ جبالنك ممرنده بولنمغله، اراضیسی طاغلق اولوب، اك یوکسك طاغی ۱۷۳٤ متره ارتفاعی اولان (آمیانه)‌در. قسم اعظمی (تیرینیان) دکیزینه دوکیلن (اومبرونه) ایرماغی حوضه‌سی داخلنده بولنوب، مذکور ایرماغه ایالت داخلنده صولدن (آرچیا) وصاغدن (آربیا) نهرلری دوکیلور. (سوره) ایله (مرسه) چایلری‌ده بو ایکی نهرك ایکنجیسنه تابعدر. ایالتك شمال غربی کوشه‌سی (آرنو) ایرماغنه تابع (السه)، و جنوب شرقی کوشه‌سی‌ده (تیبر) ایرماغنه تابع (کیانه رومانه) و (پالیا) نهرلریله سقی اولنور. اراضیسی پك منبت اولمیوب، مرعالری وحیواناتی چوقدر. باغلری چوق اولوب، شرابی مشهوردر. صنایعی اولدقجه ایلری وایلریلمکده اولوب، بعض دمیرخانه‌لری، بر کاغد فابریقه‌سی وبر چوق طوغله وکرمید فابریقه‌لری واردر لنکیت وآنتیمون معدنلری چیقار. بردمیریول خطی ایالتی شق ایدیور. ایالت ایکی قضایه منقسم اولوب، ۳۷ ناحیه‌یی حاویدر.

سینه مع او آزه (Seine-et-Oise) فرانسه‌نك ایالات

شماليه‌سندن اولوب، ايچندن جريان ايدن ايرماغك وبوكا شمالدن كلن اوآزه نهرينك اسميله مسمادر . بو ايالت پارس شهرينى حاوى اولان (سينه) ايالتنى هر طرفدن احاطه ايتديكى حالده، شمالاً (اوآزه)، شرقاً (سينه مع مارنه)، جنوباً (لوآره)، جنوب غربى جهتندن وغرباً (اوره مع لوآر) غرب شمالى جهتندن دخى (اوره) ايالتلريله محاطدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٦٥٨ مربع كيلومتره اولوب، ٦١٨٠٨ اهاليسى واردر. مركزى پارس سورينك ١٠ كيلو متره غرب جنوبيسنده واقع (ورساى) شهريدر. اووه‌دن وبر طاقم آلچاق تپه‌لردن عبارت اولوب، ٢٠٠ متره‌دن زياده ارتفاعى اولان يرلرى پك آزدر. مع هذا اكثر طرفلرى اورمانلرله وچام آغاجلريله مستور اولوب شايان تصوير مواقعى چوقدر . سينه ايرماغى ايالتى اورته‌سندن پاره‌رق كچوب، ايالتك بتون مياه جاريه‌سى بو ايرماغه دوكيلور. سينه ايالتنه كيرمزدن اول بو ايرماق (سينه مع اوآزه) ايالتى داخلندن (اسون) و(اورژه) و صاغدن (يره) نهرلرى آلير. پارسك خارجنده بو ايرماغه دوكيلن مارنه نهرى دخى ايالتك بر طار پارچه‌سندن كچر. سينه ايالتندن چيقدقدن صكره دخى موضوع بحثمز اولان ايالت داخلنده صاغدن (اوآزه) و(اوبته)، صولدن (مودره) و(ووقولور) وحدودده صاغدن (ابته) نهرلرينى آلير. (اوآزه) نهرى داخل ايالتده (سوسرن) و(ويوسنه) چايلرينى آلديغى كبى، (اسونه) نهرى دخى (راوينه) چاينى آلير. ايالتك غرب جنوبى جهتنده بر مقدار يرك مياه جاريه‌سى‌ده ينه (سينه)يه تابع (اوره) نهرينه دوكيلور. هواسى معتدل وراطبجه اولوب، مرضنه كوره صيحافدر. اراضئ خاليه‌سى پك جزئى اولوب، هر طرفى مزروعاته، چايرلره، اورمانلره، وبر مقدار باغ وباغچه‌لرله مستوردر. اك چوق محصولاتى بغداى، يولاف وپتانس اولوب، چاودار، آرپه وساتر حبوباتله پنجار، كتن، بيانى الما، جوز، كستانه، اريك وساتر ميوه وسبزه‌لرك انواعى دخى حاصل اولور. حيواناته مخصوص اوت وپنجار ياپراغى وساتر نباتات دخى كليتله يتيشدريلير. طوپراغى پك منبت اولوب زراعت فنه تطبيقاً مكمل صورتده اجرا اولنور. حيوانات اهليه وطيورى دخى چوقدر. اوزومدن خيلى شراب ياپيليرسه‌ده، جنسى او قدر ايى دكلدر. معادنى يوق حكمنده اولوب، ياكلز تباشير، آلچى، چمنتو، ياپى ودكرمن طاشى، لوله‌جى چامورى وساتره اوجاقلرى چوقدر. صنايع پك ايلرى اولوب، اهاليسنك قسم اعظمى صنعت وتجارتله مشغولدر. هر نه قدر جسيم فابريقه‌لر يوغيسه‌ده، كوچكلرى پك چوق اولوب، كاغد، شكر، اسپيرتو ومسكرات، زراعت ماكنه‌لرى، اجزاى كيميويه، موم، فانله وچوراب كبى اورمه شيلر وساتره فابريقه‌لريله دوكمخانه ودميرخانه‌لرى متعدددر. پارسه ذخيره، اون، ميوه، سبزه، سوت، اوت وساتره اخراج ايدر. دمير يوللرى وساتر طرق ومعابرى پك چوق اولديغى كبى، سينه ايرماغيله بوكا تابع انهارك چوغى‌ده سير سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونمش اولديغندن، پارسك دخى قربيتى سببيله تجارتى پك ايشلكدر. ايالت ٦ قضايه منقسم اولوب، ٣٧ ناحيه و ٦٨٨ دائره‌يى حاويدر. باشليجه شهر وقصبه‌لريله مقدار نفوسلرى بروجه زيردر :

ورساى	٤٩٨٥٠	روئى	٩٣٦٠
سنت ژرمن آن لى	١٦٣١٠	اتامپ	٨٤٦٠
آرژانتوى	١٢٨١٠	مودون	٧٦٢٠

سينه مع مارنه { (Seine et Marne) فرانسه‌نك ايالات شماليه‌سندن اولوب، شمالاً اوآزه، شمال شرقى جهتندن اسنه، شرقاً مارنه واوبه، جنوباً يونه ولوآره، غرباً دخى سينه مع اوآزه ايالتلريله محدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٨٨٨ مربع كيلومتره اولوب، ٣٥٥١٣٦ اهاليسى واردر. مركزى پارسك ٤٠ كيلومتره شرق جنوبيسنده واقع (ملون) شهريدر. اراضيسى حذاى بحردن بر ايكى يوز متره مرتفع تپه‌لرله كوزل ياير ودره واووه‌لردن عبارت اولوب، كاملاً سينه ايرماغى حوضه‌سنده بولنيور. مذكور ايرماق ايالتك قسم جنوبيسنى شرقدن غربه شق ايله، داخل ايالتده صاغدن (وولزيه) وصولدن (يونه) و(لوآنغ) نهرلرينى آلدقدن صكره، سينه مع اوآزه ايالتنه كيرر. (يره) نهرى ايالتك اورته‌لرنده نبعان ايدوب، حدودك خارجنده مذكور ايرماغه دوكيلور. پارسك اتصالنده سينه‌يه قاريشان (مارنه) نهرى دخى ايالتك قسم شماليسنى شق ايدوب، صولدن كوچك لورن و بيوك لورن وصاغدن (اورق) نهرلرينى آلير. هواسى معتدل

اولوب، شمال جهتی بر آز دها صوغوقدر. وبناءً علیه مارنه مجراسنك شمالنده اوزوم یتیشه میور. باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر وسائر حبوباتله حیواناته مخصوص اوت وباپراقلرك انواعی، پنجار، الما، جوز، اریك وسائر میوه وسبزه‌لردن عبارتدر. اراضیسی پك او قدر منبت دکل ایسه‌ده، زراعت پك ایی اجرا اولندیغندن، خیلی ذخیره اخراج اولنوب، بغدای ویولافی مشهوردر. فدانلقلریله کللری دخی چوقدر. جنوب جهتنده او. زومدن کوزل شرابلر یاپیلیر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص اینك وقویونلری چوق اولوب، پینیری مشهور در. اورمانلرنده مختلف آغاجلر بولنوب، خیلی کراسته قطع اولنور. معادنی اولمیوب، مرمر، یاپی طاشی، آلچی وسائره اوجاقلری چوقدر. صنعت وتجارتله اشتغال ایدن اهالی زراعدن آز ایسه‌ده، چیقان معمولات صناعیه دخی خیلی مقدارده اولوب، شکر، اسپیرتو، کاغد، باصمه وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری ودکرمن وحرازلری چوقدر. ماکینه‌لرینك چوغی صو ایله چویریلیر. دمیر یوللری وسائر طرق ومعابرله سیر سفائنه صالح انهار وجدوللری تجارتی تسهیل ایدیور. ایالت ۵ قضایه منقسم اولوب، ۲۹ ناحیه و ۵۳۰ دائره‌یی حاویدر. باشلیجه قصبه‌لری بر وجه زیردر:

فونتنبلو	۱۲۳۴۰	قولومیه	۶۲۲۰
ملون	۱۲۵۷۰	لانی	۴۹۹۰
مونترن	۷۹۱۰	فرته	۴۶۵۰

سین هوئی هسین { (Sin-Hoéï-Hsien) چینك ایالات جنو. بیه‌سندن (قوآنغ تونغ) ایالتنك قانتون سنجاغنده وقانتونك ۸۰ کیلومتره جنوب غربیسنده ′۲۸°۲۲ عرض شمالی ایله ′۴۰°۱۱۰ طول شرقیده بر شهر اولوب، ۲۵۰۰۰۰ اهالیسی واردر. بر قسمی سورله محاط اولوب، اصل تجارتگاه واك بیوك قسمی سورك خارجنده‌در.

سینی { (Seyny) لهستانك سودالکی ایالتنده و سودالکینك ۲۶ کیلومتره شرقنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۴۷۸۰ اهالیسی واردر.

سینیز { فارس ساحلنده اسکی برقصبه واسکله اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمش، وبعده خراب اولمشدر. یاقوت حموی حال خرابه‌ده و یالکز بر طاقم سرسریلرله مسکون کوردیکنی بیان ایدیور.

سینیغالیه { (Sinigaglia) ایتالیانك وسطلرنده (آنقونه) ایالت وقضاسنده وآنقونه‌نك ۲۵ کیلومتره غرب شمالیسنده آدریاتیق دکیزی ساحلنده و (میزه) نهری منصبنده بر قصبه واسکله اولوب، ۱۱۳۶۵ اهالیسی، شکر وابریشیم فابریقه‌لری، حبوبات تجارتی، مکتب اعدادیسی، مکتب صنایعی، خیلی مؤسسات خیریه‌سی و جوارنده بر کوکوردلی ایلیجه‌سی واردر. مقدما بورت فرانق اولوب، بیوك بر بازاری دخی وارایدی. لیمانی نهرك آغزندن عبارتدر.

سینیلو آن { (Siniloan) فیلیپین جزایرندن (لوسون) جزیره‌سنك (لاغونه) ایالتنده و (مانیله) نك ۶۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ۴۵۸۰ اهالیسی واردر.

سی نینغ فو { (Si-Ning-Fou) چینك شمال غربی جهتنده واقع (قانسو) ایالتنده و (لانچوفو) نك ۲۳۵ کیلومتره غرب جنو. بیسنده ۲۳۰۴ مترملك ارتفاعده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۶۰۰۰۰ اهالیسی واردر. چین ایله تبیت وترکستان شرق یوللرینك نقطهٔ اجتماعنده واقع اولمغله، اهمیت تجاریه وعسکریه‌سی زیاده اولوب، مقدما تجارتی پك ایشلك واهالیسی دها کثرتلی ایدی. بعض محارباته میدان اولمغله، قسم اعظمی تخریب اولنه‌رق، الیوم سوری بر چوق ویرانه‌لری وبوش یرلری حاویدر.

سیو { (Sioux) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك شمالی وجنوبی داقوته جهو. ریتلرنده اقوام اصلیه‌دن بیوك برقوم اولوب، برطاقی خیمه نشین وبر طاقی ساکن و زراعتله مشغولدرلر. وقتیله بونلر قبائل طائفلرله میسیسیپی مجراسی آره‌سنده و °۴۳ ایله °۴۹ عرض شمالی مابیننده‌کی اراضئ واسعه‌ده بیانی اوکوز وکیك آولری آرقه‌سنده طولا. شوب، طورمقده ایکن، ممالك مجتمعه انکلیزلری تدریجاً یرلرینی ضبط ایدوب، بونلره تخصیص ایتدکلری محللری دخی بالآخره کندیلری هجرت وتوطن ایتدکلرندن، سیولر دفعاتله مدافعه‌ده بولنمش؛ وکندیلری جسور وجنکاور آدملر اولدقلرندن، ممالك

ملته حكومتنه پك چوق تلفات ویردیرمشلر سه‌ده، بونلر دخی كندیلرینی غدارانه قتل واعدام ایتمشلردر. شمدیكی حالده مقدارلری ۳۰۰۰۰ كشی‌یه قریبدر. تمدنه مستعد ایسه‌لرده، یرلرینی ضبط ایتمش اولان آوروپالیلره بغض وخصومتلری زیاده‌در. (داقوته) اسمیله دخی معروف اولوب، مذكور ایكی جمهوریت بونلرك اسمیله تسمیه اولنمشدر. بر چوق قبائله منقسم اولوب بینلرنده بر هیئت متفقه تشكیل ایدیورلر.

سیو { یاخود بیغ سیو (Big Sioux) یعنی «بیوك سیو»، ممالك مجتمعه‌نك جنوبی داقوته جمهوریتنده بر نهردر، كه بر طاقم كوللردن نبعانله، جمهوریتك حدود شرقیه‌سنه متوازیاً جنوبه طوغری آقه‌رق، وبرخیلی مسافه‌ده (یووه) جمهوریتنك حدودینی آیره‌رق تقریباً ۵۰۰ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، (سیوسیتی) قصبه‌سنك اوست طرفنده میسوری نهرینه دوكیلور.

سیو { یاخود لیتله سیو (Little Sioux) یعنی «كوچك سیو»، ممالك مجتمعه‌نك (یووه) جمهوریتنده بر نهردر، كه (مینزوته) جمهوریتنك منتهای جنوبنده نبعانله، (یووه) جمهوریتنه دخول و جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، میسوری ایرماغنه دوكیلور. مجراسنك طولی ۴۰۰ كیلومتره‌دن زیاده‌در.

سیوا { (Siva) هند برهمنیلرینك معبودلرندن اولوب، زعملرنجه براهما و ویشنا ایله برابر بر تثلیث تشكیل ایدر. تخریب وتغییر وتعدیله موكل زعم اولنه‌رق، بش باشلی ودرت اللی اولدیغی حالده بر بوغایه ویاآغزندن آتش پوسكورتور بر آرسلانه بینمش، كردانبه انسان قفالرندن مركب بر كردانلق آصمش و قوللریله بدنی یلانلرله صارلمش بر صورتده تصویر ایدرلر. كنك ایرماغنك منابعنی حاوی اولان (قایلاسه) طاغنده بولندیغنه ایناندیرلر. بعض وقتلرده هندیلیر ساده بو معبود موهومه عبادت ایتمشلردر.

سیوا { (Siva) روسیه‌نك شرق جهتنده (وولغه) ایرماغنه تابع (قامه) نهرینه دوكیلور بر چای اولوب، پرم ایالتنك جنوب غربی جهتندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان، وبر آره‌لق (ویاتقه) ایالتنك حدودینی تفریق، و بعده بوایالته دخول ایده‌رك، ۱۶۰ كیلومتره‌لك جریاندن صكره مذكور ایرماغه دوكیلور.

سیواس { آناطولینك جهت شرقیه‌سنده استانبولك ۷۱۵ شرق جنوبیسنده، وآنقره‌نك ۳۷۲ كیلومتره شرقنده، صامسونك تقریباً ۲۰۰ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ۳۹°۴۵′ عرض شمالی ایله ۳۴°۴۰′ طول شرقیده واقع ولایت مركزی بر شهر اولوب، قزل ایرماغك صاغ كنارندن، ۲ كیلومتره‌لك مسافه‌ده و ۱۳۰۲ متره ارتفاعی اولان یوكسك و مذكور ایرماغه طوغری مائل بر اووه‌نك كنارنده اوله‌رق طاغ اتكنده مؤسسدر. (طاوره) نهری بر قاچ جدوله آیریله‌رق شهرك ایچندن مروریله، خانه‌لره ایچیله‌جك صو ویردكدن، وسوقاقلری تمیزلدكدن صكره، قزیل ایرماغه دوكیلور. اهالیسی ۳۰۰۰۰ كشیدن عبارت اولوب، درت بش بیكی ارمنی و قصوری كاملاً مسلمدر. خانه‌لری سیاه كیرپیجدن واوستلری طوپراق اورتیلی اولوب، سوقاقلری طار و چامورلی واطراف دخی تارله‌لردن عبارت اولمغله، خارجی و داخلی منظره‌سی پك قسوت انگیزدر. یالكز شهرك اورته‌سندن كچن بغداد جاده‌سی دوز وكنیش، و یالكز حكومت قوناغیله قیشله وجبخانه و سائر بعض ابنیهٔ امیریه وخصوصیه طاشدن معمول ومنتظمدر. لغملری میدانده اولوب، قیشین چامورلری و طورفون صولری ویازین توزی دخی چوق اولدیغندن، آنجق ارتفاعی سایه‌سنده هواسی صاغلامدر. یازین میزان الحراره‌نك درجهٔ وسطیه‌سی ۲۵ وقیشین تحت الصفر ۱۸ در. شهرك ٤٤ جامعی، ٤٢ مسجدی، ٥ مدرسه‌سی، ٦ تكیه‌سی، ٤ زاویه‌سی بری ملكی ودیكری عسكری اوله‌رق ۲ رشدیه‌سی، بر دارالمعلمینی، ٤ مكتب اعدادیسی، ۳۰ صبیان مكتبی، ٥ كلیسا و مناستری و ٥ خرستیان مكتبی، ۱٤٥۱ دكانی، ۱۲ حمامی، ۱۲ خانی واردر. سواس اسمی (سواسته) اسم قدیمندن مأخوذ اولوب، آنجق اسكی شهر شمدیكی سیواسك ۸ كیلومتره شرقنده وقزیل ایرماق كنارنده (غوراز) قریه‌سی قربنده ایدی. بو شهر قدیمك اك اسكی اسمی قبیره یاخود (كبیره) اولوب، (من فارناق) معبودینه مخصوص جسیم بر معبدیله مشهور ایدی. مهرداد بو شهری ضبط ایدوب، ایچنده كندینه

مخصوص بر سرای یاپدیرمشیدی. بعده رومالیلرك
النه کچجه، پومپیوس طرفندن (دیوسپولیس) تسمیه
اولنمشدی. (آسترابون) زماننده (قپادوقیه) خطه‌.
سنك مرکزی اولان بو شهرده (پیتودوریس)
اسمنده بر ملکه حکم سوروب، بو قادین رومالیلرك
تحت حمایه‌سنده بولنمغله، اغستوسك روجه اسمنه
نسبتله شهری (سواستیه) تسمیه و خیلی توسیع
و تزیین ایتمشدی. بونك اوغلی ایکنجی (پوطون)
شهری روما ایمپراطوری (نرون)ه ترك ایتمش؛
وبعده یوستنیانوس سورلرینی تعمیر وتپه‌سنده برقلعه
انشا ایتمشیدی. اون برنجی قرن میلادیده (سناخریب)
دیکر برطاقم یرلره مقابل روم ایمپراطورندن سواسته
شهرینی آلوب، بر کوچك حکومته مرکز
اتخاذ ایتمشدی. خلافت عباسیه زماننده امیر احمد
دانشمند طرفندن فتح اولنه‌رق، دولت دانشمندیه‌یه
پایتخت اولمشیدی. ملوك سلجوقیهٔ رومدن عز الدین
قلیج آرسلان سیواسی ضبط ایده‌رك، ملوك دا-
نشمندیه‌یه ختام ویرلمش؛ وسیواس برآره‌لق دولت
سلجوقیه‌نك پایتختی اولمش ایدی. بعده سلاجقهٔ
رومدن علاء الدین کیقباد سیواسی توسیع و تزیین
ایتمشدر. اسکی برندن شمدیکی محله نقلی دانشمندان
زماننده‌می یوقسه مشار الیهما عزالدین ویا علاء الدین
سلجوق دورنده‌می وقوع بولمش اولدیغی کسدیریله‌.
میور. هر حالده شمدیکی شهر اسلام بنا کرده‌سی
اولوب، مشار الیه علاء الدین سلجوق زماننده
١٢٠٠٠٠ اهالیسی وار ایدی، و مدارسی پك
پارلاق اولوب، حادتا بر دار الفنون حکمنده ایدی.
جنکیزیلرك ضبطنه کچدکدن صکره، طوائف ملوکدن
جلایریه‌نك النده، و بونلرك نسلی منقرض اولدقده،
بالمناسبه ترکمان علماسندن قاضی برهان الدینك تحت
تصرفنده قالمشدی. ٧٩٤ تاریخنده یلدیرم سلطان
بایزید خان حضرتلری طرفندن فتح اولنه‌رق، متعاقباً
تیمورلنك طرفندن ضبط وتخریب واهالیسی قتل عام
اولنمشدی. او وقتدن بری برحال تدنیده قالوب،
اهمیت موقعیه‌سیله برابر اسکی معموریتنی استرداد
ایده‌مه‌مشدر. عبدالوهاب غازینك تربه‌سی سیواسده
زیارتکاه انام اولدیغی کبی، یلدیرم بایزید خان
حضرتلرینك وقعهٔ تیموریه‌ده اوراده بولنمش اولان
اوغلی شاهزاده ارطغرل وشاعر شهیر یکه‌جی زاده
عزت منلا دخی سیواسده مدفوندر.

سیواس { ولایتی. آناطولینك اك بیوك ولایتلرندن اولوب، شمالاً طربزون،
شرقاً ارضروم، شرق جنوبی جهتندن معمورة العزیز،
جنوباً حلب وآطنه، غرباً آنقره، غرب شمالی
جهتندن دخی قسطمونی ولایتلریله محاط ومحدوددر.
١٠َ ٣٨° ایله ٢٠َ ٤١° عرض شمالی و ١٦َ ٣٢°
ایله ٥٥َ ٣٥° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب،
رأس زاویه‌سی جنوبه طوغری اوزانمش غیر منتظم
بر مثلث شکلنی ابراز ایدیور. شرق شمالیدن غرب
جنوبی‌یه بویی ٤٣٣ واك کنیش برنده اکی ٣٣٠
کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٨٣٧٠٠ مربع کیلو-
متره اولوب، اهالیسی ١٠٨٦٤٥٥ کشیدن عبا-
رتدر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، اساسی
یعنی اووه‌لری حذای بحردن ١٠٠٠ متره و اوندن
زیاده مرتفع اولدیغی حالده، برطاقم یوکسك طاغلری
دخی واردر. باشلیجه طاغلری ایکی سلسله تشکیل
ایدیور، که بونلرك بری (آنتی طاوروس) اسم قدیمیله
آطنه ولایتندن کلوب، جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه
طوغری ولایتك جنوب شرقی قسمنی شق ایله،
ارضروم طاغلرینه اولاشیر؛ ایکنجی سلسله‌سی ینه
ارضروم طاغلرندن تشعبله سیواس وطربزون ولا-
یتلری آره‌سنده غربه طوغری ممتد اولان (پونت)
سلسلهٔ جبالیدر. برنجی سلسله‌یه منسوب طاغلرك
باشلیجه‌لری جنوب غربیدن باشلایه‌رق: صوغان
طاغی، بیك بوغا طاغی، هنفورلی طاغی، کچی طاغی،
خنزیر طاغی، قوینمش طاغی، تجر طاغی، ییلانلی طاغ،
قره‌بل و سائره‌در. اك یوکسکی اولان قره بلك
٣٢٧٦ متره ارتفاعی اولوب، سائرلرینك
یوکسکلکی ده ٢٠٠٠ ایله ٢٥٠٠ متره آره‌.
سنده‌در. بو ایکی صره طاغلرك آره‌سنده‌کی مرتفع
یایله‌ده وعلی الخصوص غرب جهتنده دخی منفرد بر
طاقم طاغلر بولنوب، قزیل ایرماق حوضه‌سنی یشیل
ایرماق حوضه‌سندن آییریر. بونلرك باشلیجه‌لری:
آق طاغ، دوه‌جی طاغی، چاملی بل آق یلدیز طاغی
وکوسه طاغیدر. ارتفاعی حسبیله ولایتك اراضیسی
اوچ مائله‌یه منقسم اولوب، قسم اعظمی قره دکیزه
دوکیلن قزیل ایرماق و یشیل ایرماق حوضه‌لری

داخلنده بولندیغی حالده، منتهای جنوبیسی آق‌دکیزه دوکیلن سیحان حوضه‌سی، ومنتهای شرق جنوبیسی‌ده بصره کورفزینه دوکیلن فرات حوضه‌سی داخلنده بولنیور. اڭ بیوك نهری قزیل ایرماقدر، که‌ولایتك حدود شرقیه‌سی قربنده قوجکیری قضاسنده قزیل طاغدن نبعانله، غرب جنوبی‌یه طوغری جریان، وصاغ وصولدن برچوق چایلر اخذ ایده‌رك، ولایتك نصف جنوبیسنی شق ایتدکدن صکره، آنقره ولایته کیرر؛ وغربه طوغری بیوك برقوس تشکیلیله قونیه وقسطمونی ولایتلرینك حدودینه قدر طولاشدقدن صکره، سیواس ولایتنك غرب شمالی کوشه‌سنه عودت ودخول، وبعده بر خیلی مسافه‌ده بو ولایتله قسطمونی و طربزون ولایتلری حدودینی تفریق ایده‌رك، نهایت طربزون ولایتنه داخل وقره دکیزه منصب اولور. بو وجهله بو ایرماغك ١٠٠٠ کیلومتره‌یه قریب اولان مجراسنك ٤٥٠ کیلومترلکی یعنی همان یاریسی سیواس ولایتی داخلنده‌در. ایکنجیسی یشیل ایرماقدر، که اڭ بیوك قولی اولان کلکیت نهری ارضروم ولایتنده ارزنجانك شمالنده‌کی طاغلردن نبعانله، سیواس ولایتنه دخول و حدود شمالیه‌یی تفریق ایدن سلسلهٔ جبالك اتکلریله متوازیاً غرب شمالی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، آماسیه سنجاغی حدودینه تقرب ایدنجه، آماسیه‌دن کلن یشیل ایرماقله برلشه‌رك، وبردن بره شماله طوغری دونه‌رك، بودخی طربزون ولایتنه دخول ایله، کنیش بر دالیه بالتشکیل، قره دکیزه دوکیلور. اصل یشیل ایرماق کلکیت صویندن کوچك ایکی نهر اجتماعندن تشکل ایدیور، که بونلرك بری کوسه طاغندن نبعان ایدن (دلیجه ایرماق) اولوب، کلکیت صویله متوازیاً غرب شمالی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه، غربه ونهایت ینه غرب شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، توقاد طاغلرندن نبعانله آنقره ولایتی حدودندن طولاشه‌رق کلن چیقریق صوییله برلشیر. بو اجتماعده یشیل ایرماق نامنی آلوب، شماله طوغری دونر؛ وآماسیه‌ده (ترس آقان) چاینی دخی اخذ ایله کلکیت ملتقاسنه قدر شمال شرقی‌یه طوغری آقار. یشیل ایرماق قزیل ایرماق قدر اوزون دکل ایسه‌ده، برقاچ قولدن مرکب اولوب، هپسی‌ده ولایتك ایچنده جریان ایتدکلرندن، ولایت داخلنده‌کی مجراسی دها چوقدر.

بو انهاردن هر برینك برچوق تابعلری اولوب، ولایتك اراضیسنی سقی ایدرلر. یوقاریده ذکر اولنان آنتی‌طاوروس سلسلهٔ جبالنك شرق‌جنوبی جهتنده‌کی یرلر ایسه قره دکیز مائله‌سندن جبال مذکوره صیره‌سیله آیرلمش اولوب، قسم جنوبیسنده سیحان وجیحان ایرماقلرینك منابعی، وشرق شمالی قسمنده‌ده فراته تابع (توخمه) وبوکا تابع (بالیقلی) ودها یوقاریده چالته چایلری آقیور. ولایت داخلنده برچوق کوچك کوللر وبطاقلقلر بولنوب، اڭ بیوکلری لادیق قضاسنده واقع لادیق کولیدر، که یازین بر بطاقلق حالنده ایسه‌ده، قیشین خیلی توسع ایدر. ترس‌آقان چاینی بومك آیاغی حکمنده‌در. توقاد سنجاغنده‌کی قازاووه‌ده دخی ترخال کولی اسمیله برکول بولنیور، که بوده یازین بر قامشلق حالنده اولوب، قیشین قره‌حصار سنجاغنده قره‌کول طاغنده بو اسمله برکول وسائر برچوق کوللر واردر. بوکوللرده خیلی بالیق صید اولنور وقامشلرندن حصیر یاپیلیر. بعضلری هوایی اخلال ایدوب، صیتمه‌یی تولید ایدرلر.

اراضیسی وعلی الخصوص سیواس ایله آماسیه وتوقاد سنجاقلرنده پك منبت اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، داری، پرنج، نخود، فصولیه، مرجمك وسائر حبوباتله آفیون، خشخاش، توتون، کنویر ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. هله آماسیه‌نك الما وآرمودیله سائر میوه‌لری وبر نوع سرت بغدایی مشهوردر. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی مقدار پکمز وقورو اوزوم وبر مقدار شراب چیقار. زراعت هنوز اسکی اصولده اجرا اولنوب، یکی اصولده آلات زرعیه استعمال ایدنلر نادردر. سیواس ولایتی احتیاجات محلیه‌سنك برقاچ مثلی ذخائر وسائر محصولات یتیشدیره‌بیله‌جك بر استعداد طبیعیده بولندیغی ویوللری دخی آناطولینك هر طرفندن زیاده منتظم اولدیغی حالده، اسکله‌لره اولان بعدیتی وحیوان وآرابه ایله ایدیله‌جك نقلیات مصارفنك آغرلغی سببیله زراع احتیاجات محلیه‌دن زیاده محصولات یتیشدیرمکه سعی ایتمیورلر. یالکز آماسیه سنجاغندن بر مقدار بغدای ایله کلیتلی میوه اخراج اولنور. ایکی بیوك نهرندن هیچ بری کوچك قایقلر ایچون اولسون سیر سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونمامشدر. حیوانات اهلیه‌سی متوسط بر حالده

اولوب، درون ولايتده ١٠٢٥٨٣ صيغير، ٥١٥٣٦
آت وخركله، ٢٣٦٢٠ مركب، ١٩٥٤٠٤٠ قيون،
٢١٩٠٦٠ كچى، كه جمعاً ٢٣٥١٨٣٩ حيوانات
موجوددر. آتلرى كوچك ايسه‌ده قوتلى وجفا.
كشدر. صيغيرلرى دخى كوچكدر. كچيلرينك بر
مقدارى تفتيك كچيسيدر. حيوانات وحشيه‌سى آيى،
طوموز، قورد، طاوشان، سنجاب، زردواء، كيك
وساٸره ايله طيورك انواعندن عبارتدر. نهرلرله
كوللرنده خيلى باليق دخى چيقار. آرى قوغانلرى‌ده
چوق اولوب، خيلى بال وبال مومى چيقار. شمال
جهتنده يعنى آماسيه وتوقاد وقره حصار سنجاقلرنده‌كى
طاغلرك اكثر طرفلرى اورمانلرله مستور اولوب،
يوقارى قسملرى چام، ميشه، كوركن وساٸر آغاجلرى،
دها آشاغيلرى يبانى الما وآرمود وكراز ودها
آشاغيده جوز وكستانه آغاجلرينى حاوى اولوب،
بونلر بعض يرلرده شعاع شمس حلول ايده‌ميه‌جك
قدر صيق اورمانلر تشكيل ايديور. آنجق محافظه
وحسن استعماللرينه اعتنا اولنمديغندن، نافله يره
اتلاف، وبعضاً چوبانلر طرفندن احراق اولنه‌رق،
كوندن كونه آزالمقده‌در. سواحلك دخى بعدى سببيله
بو اورمانلردن استفاده اولنه‌ميور. سيواس ولايتنك
معادنى دخى چوق اولوب، برقاچى حكومت واصحاب
امتياز طرفندن ايشلنمكده ايسه‌ده، يوللرك اوزاقلغى
وجوارنده‌كى اورمانلرك آز زمانده اتلافيله محروقاتك
فقدانى برطاقلرينك تركنه سببيت ويرمشدر. قره حصار
سنجاغنده كليتلى شاب وبرقاچ يرنده سيملى قورشون،
توقاد جوارنده باقير ومانغانز ايله اعلا جنسدن معدن
كورى بولنيور. آماسيه سنجاغنده دخى كومش حاجى
كويله طاوشان طاغنده سيملى قورشون معدنلرى
كشف اولنوب، پك انتظامسز بر يولده آره صره
ايشلنمكده‌در. توقاد وآماسيه سنجاقلرنده دمير معدنى
تركيباتى ولنكيت دخى بولنمش ايسه‌ده، چيقارلما.
مقده‌در. بياض وانواع الوانده سماكى مرمرلرى
آلچى وساٸر احجار واتربهٔ نافعه اوجاقلرى دخى چوق
ايسه‌ده، بونلردن‌ده بركونه استفاده اولنميور.
لوله‌جى چامورى‌ده چوق اولوب، توقادده بوندن
بيك قيه استيعابنده جسيم كوپلر ياپارلر. يكرمى قدر
يرده طوزلى صولر بولنوب، بونلرك اون بشنده
مملحه‌لر تأسيسيله سنوى سكز اون مليون قيه قدر
طوز چيقارلمقده‌در، كه ولايتى اداره ايتدكدن صكره،
محدود اولان سنجاقلره دخى اخراج اولنور. طوز
حصارى قربنده اخيراً بر قيا طوزى اوجاغى دخى
كشف اولنه‌رق، لذتى پك ايى ايسه‌ده، شمديلك
چيقاريلانلرك رنكى قوبوجه اولوب، آشاغى اينلدكجه،
رنكى دخى ايلشمكده‌در. مياه معدنيه‌سى‌ده پك چوق
اولوب، بونلردن هيچ برى فنا حل ومعاينه اولنمامش
ايسه‌ده، بين الاهالى اولان شهرتلرينه باقيليرسه،
نافع ومقبول صولر اوله‌جقلرى آكلاشيليور. سيوا.
سك ١٤ كيلومتره شمالنده (صوثوق ترميك) وشهر
مذكوردن ٢٨ كيلومتره‌لك مسافه‌ده توقاد طريقى
اوزرنده (صيجاق ترميك) اسملريله ايكى كوكوردلى
صو و ١١ كيلومتره دها ايلريده ويشى صوينه معادل
بر معدن صويى بولنيور. قنغال ناحيه‌سنده (اريوز
ترميكى) اسميله امراض جلديه‌يه نافع ايكى معدن
صويى و (بيلانلى ترميك) اسميله يارهلر حقنده پك
نافع برصو بولنيور. آماسيه سنجاغنده دخى كوكورد.
لى وساٸر معدن صولرى چوق اولوب، الك مشهورى
حوضه ايليجه‌سيدر، كه يازين هر طرفدن خسته‌لر
كيدوب استحمام ايدرلر. اسكى روماليلر زماننده
قالمه بعض ابنيه خرابه‌لرى‌ده واردر. توقاد سنجاغنده
دخى (خوصه) اووه‌سنده بر چليك واسكى (نيقو.
بوليس) شهرى ويرانه‌لرندن عبارت اولان صولى
شهرده بركوكوردلى معدن صويى بولنوب، تموزده
ايكيسنه‌ده بر چوق خسته‌لر كيدرلر. توقادك ٦٠
كيلومتره شمال شرقيسنده اهالى طرفندن مسهل كبى
قوللانيلير پك صوثوق برمعدن صويى ودها بر چوق
مياه معدنيه واردر.

معارف هنوز پك كرى اولوب، مدرسه‌لر تدنى
ايده‌رك، اكثرى خراب اولديغى كبى، صبيان مكا.
تبنك دخى چوغنده اصول قديمه اوزره تعليم اولنمقده
ايسه‌ده، ولايت وسنجاق مركزلرنده اصول جديده
اوزره مكاتب ابتداٸيه كشاد ايدلمكده، ومكاتب
رشديه كيتدكجه اصلاح اولنه‌رق، مكاتب اعداديه
دخى تأسيس اولنمقده بولنديغندن، كوندن كونه
ترقيات كورلمكده‌در. ولايت درونده ٨ رشديه.
١ رشديهٔ عسكريه، ١ دار المعلمين، ٢٢٠١ ذكور
و ١٢٣ اناث اسلام ابتداٸى صبيان مكتبلرى واردر.
ارمنى، قتوليك، پروتستان وروم اهالينك دخى

خیلی مکاتب ابتدائیه و رشدیه‌لری اولوب، بونلرك بعضلری جزوئتلرله پروتستان میسیونرلری طرفندن اداره اولنور. علی العموم ولایتده ۳۵۹۵ مکتب بولنوب، ۵۴۴۹۳ شاكردان دوام، و۳۷۰۹ معلم تدریس ایدیور. صنایع سیواس ولایتنده پك ایلری اولوب، هر نه قدر فابریقه دینله‌جك صنعت اداره خانه‌لری یوغیسه‌ده، اولرده ارككلر وقادینلر طرفندن ال دستكاهی ایله خیلی شیلر یاپیلیر. مركز ولایتده وجوارلرنده كوزل كلیملر وكلیتلی چوراب یاپیلیر. سیواس شهرندن سنوی ۵۰۰۰۰۰ چفت چوراب چیقار. قوچكیری قضاسنك مركزنده بشقه بر نوع كلیم یاپیلیر. سیواس شهرنده اخیراً ایران وخراسان خالیلرینی تقلیده باشلاوب، موفق اولمشلردر. كورونده آوروپادن كلن یوك ایپلیكندن شالی نامیله كوزل بر طاقم یورغان یوزلری و پرده‌لك ودوشمه‌لك یاپیلوب، استانبوله دخی كوندریلیور. سیواس شهرنده بچاق وسائر آلات جارحه و حتی نمونه ایله آلات جراحیه بیله یاپیلوب، قیوجیلق دخی اولدقجه ایلری بولنمغله، كومشدن كوزل چیغاره‌لق وتوتون توطیبی وسائره یاپیلیر. سیواس ایله توقاد آره‌سنده صو ایله دونر متعدد دكرمنلر بولنوب، چیقاردقلری اون جوار ولایتلره دخی كوندریلور. آماسیا و مرزیفونده، ینه ایپلیكی آوروپادن كتیریلمك اوزره، كلیتلی آلاجه یاپیلوب، آماسیه شهرنده بوكا مخصوص ۳۰۰۰ و مرزیفونده ۲۵۰۰ دستكاه واردر. توقادده وقتیله كلیتله یاپیلان یازمه وبمعی كبی شیلر وقره‌حصارده نسج اولنان (مانوسه) رواجدن دوشمش ایسه‌ده، توقادده دباغت وانبیقدن مسكرات چیقارمق صنعتلری ترقی ایلمكده‌در. چناق چوملك كبی شیلر اعمالی صنعتی دخی توقادده كریلمكده‌در. توقادده میری‌یه عائد باقیر قالخانه‌سنده ایكی اوچ یوز عمله قوللانیله‌رق، سنوی بر ملیون قیه كولچه تصفیه ایدیلیر. قره حصار سنجاغنك اسكله‌سی كیره‌سون ودیكر اوچ سنجاغككی صامسون اولوب، بو ایكی اسكله‌دن سیواسه قدر برر شوسه یاپلمشدر. برنجیسی آماسیه وتوقاددن كچوب، توقادده اونیه‌دن كلن بر اوچنجی شوسه ایله برلشیر. سیواسدن شوسه ملاطیه‌یه طوغری ایلریلیور. بو یوللرك بعد مسافه‌سی محصولات ارضیه‌نك اخراجنه مساعد اولمامغله برابر، ولایتك حبوبات، میوه، حیوانات، باغ، یپاغی، تفتیك، بال، بال مومی، ایج یاغی، پكمز، شراب، دری، كلیم، آلاجه، چوراب و سائره‌یه متعلق سنوی اخراجاتی تقریباً ۲۰۰۰۰۰ واوروپا و ولایات سائره‌دن ادخالاتی ۲۲۵۰۰۰ عثمانلی لیراسی قیمتنده‌در. آنقره‌دن ایلری تمدید ایدلمكده اولان دمیر یول خطنك سیواسه وصولی و اورادن قره دكیزه بر شعبه‌نك اوزادلمسی ولایتك تجارتنی پك چوق تسهیل ایده‌رك، ثروت مملكتك تزایدینی وزراعت وصنایع ومعموریتك ترقیسنی موجب اوله‌جغنده شبهه یوقدر.

۱۰۸۶۴۵۵ نفوسه بالغ اولان اهالیسندن ۸۳۹۵۱۴ ی مسلم، ۱۲۹۵۲۳ ی ارمنی، ۳۰۴۳۳ ی ارمنی قتولیكی، ۱۰۴۷۷ ی ارمنی پروتستانی، ۷۶۰۶۸ ی روم و ۴۰۰ ی یهودی اولوب، جمله‌سی لسان تركی ایله متكلم‌درلر. اهالی اسلامیه‌دن ۲۸۰۰۰ قزیل باش و قصوری سنیدر. اهالی علی العموم تندرست و ایری بویلی آدملر اولوب، قادینلری حسن جماللریله مشهور ایسه‌ده، پك كوچك اولندكلرندن حسنلری چابق زائل اولوب، ۲۰ یاشلرنده قارتلاشیرلر. هوا قیشین خیلی صوغوق و یازین معتدل اولوب، عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده، اهالینك نظافته رعایت ایتمه‌ملری وسوقاقلرله خانه‌لرك حفظ الصحه قواعدینه موافق اولمامسی، كندیلرینه جیادت هوادن بحق استفاده ایتدیرمیور.

ولایت ۴ سنجاغه منقسم اولوب، ۲۲ قضا و۲۳۳ ناحیه‌یی و ۳۰۷۱ قریه‌یی حاویدر. سنجاقلرك مساحهٔ سطحیه‌لری بروجه زیردر:

سیواس	سنجاغی	۳۹۴۵۰	مربع كیلومتره
توقاد	«	۱۰۰۰۰	« «
آماسیه	«	۲۴۴۵۰	« «
قره حصار شرق	«	۹۸۰۰	« «

سنجاقلرك قضالره انقسامیله بهر قضانك نواحی وقرا ونفوسنك مقداری‌ده بروجه آتیدر:

سنجاق	قضا	نواحى	قرا	نفوس
سيواس	سيواس	١٤	٢١٠	١١١ ٧١٩
	قوچكيرى	١٩	١٣٨	٥٧ ٩٥٣
	ديوريكى	٩	١٢٤	٤٨ ٩٠٧
	تنوس	١٣	١٣٣	٦٥ ٥٩٨
	كرون	٣	٤٠	٤٦ ٧٢٢
	دارنده	٦	١٤	٢٧ ١٦٥
	خافيق	١٦	١٥١	٦٥ ٧٦٣
	يلديز	٩	١١٥	٤٩ ٨٩٦
	عزيزيه	٣١	٢٨٦	٩٨ ٣٠٣
	جمعاً سيواس سنجاغى	١٢٠	١٢١٦	٥٤٧ ٠١٥
آماسيه	آماسيه	١٤	١٢٨	٦٣ ٦٤٠
	مرزيفون	٣	٤٧	٣١ ٠٢٠
	كوپرى	٨	١٦٠	٢٤ ١٢٠
	عثمانجق	٥	٤٩	٢٨ ٩٤٠
	كموش‌حاجى كوى	٦	٤٥	٢٤ ٩٥٧
	لاديق	٤	٦٨	٤٢ ٤١٥
	حوضه	٤	٨٦	٢٢ ٣٢٠
	مجيد اوزى	٦	٦٠	٢٢ ١٨٨
	جمعاً آماسيه سنجاغى	٣٩	٦٤٣	٢٥٩ ٦٠٠
توقاد	توقاد	١٦	٢٣٧	٨٣ ٥٠٠
	اربعه	٧	١٥٥	٤١ ٨٠٠
	زيله	١٣	١٨٢	٥٧ ٢٠٠
	نيكسار	٩	٨٠	٢٠ ٩٠٠
	جمعاً توقاد سنجاغى	٤٥	٦٥٤	٢٠٢ ٤٠٠
قره‌حصار	قره حصار شرقى	٦	١١٠	١٨ ٨٠٠
	حميديه	١٠	١٤٠	١٤ ٩٠٠
	قويلحصار	٩	٦٩	١٤ ٤٩٢
	صو شهرى	٦	١٣٠	١٤ ٩٢١
	الوجره	٤	٧٦	١٣ ٨٨٧
	جمعاً قره حصار سنجاغى	٣٥	٥٢٥	٧٧ ٠٠٠
	جمعاً سيواس ولايتى	٢٣٣	٣٠٧١	١ ٠٨٦ ٠١٥

ولايتك واردات سنويه‌سى، ديون عموميه واردانيله برابر وتوتوندن بشقه، ٥٨ مليون غروش راده‌لرنده‌در.

سيواس ولايتى قپادوقيا خطهٔ قديمه‌سنك شرق شمالى قسمندن عبارت اولوب، اهالىٔ قديمه‌سى اقوام آريانيه‌دن اولدقلرى مظنون ايسه‌ده، تاريخلرى تماميله مضبوط دكلدر، ولسانلرندن اثر قالمامشدر. [« قپادوقيا » ماده‌سنه مراجعت.] كيخسرو زماننده ايرانيلرك وبعده اسكندرك ضبطنه كچوب، طوائف ملوك زماننده سلجوقيلرله سائرلرينك وبعده مهردادك حكمى آلتنه كيرمش؛ ونهايت روماليلره تابع اولوب، روما دولتنك انقسامنده شرق ايمپراطورلغى حصه‌سنه دوشمش ايدى. بنى اميه و خلافت عباسيه زمانلرنده دفعاتله غزاة مسلمين و على الخصوص سيف الدين بن حمدان سيواس جهتلرينه كيروب، آماسيه‌يه قدر ايلريلشلر ايدى. نهايت سلجوقيلر طرفندن قطعياً ممالك اسلاميه‌يه الحاق اولنه‌رق، او صره‌ده بر چوق ترك و تركمان قبائلى بو طرفه هجرت وتوطن ايتمش؛ وكيده‌رك تركجه لسان محلى حكمنه كچمشدر. سلجوقيلرك انقراضنده دانشمندية دولت صغيره‌سى حكم سوروب، بعده يلدرم سلطان بايزيد خان جانبندن فتح اولنمش؛ وتيمور وقعه‌سنده خيلى تخريباته اوغرايوب، بعده چلبى سلطان محمدخان طرفندن استخلاص اولنمشدر. او وقتدن برى ايكى اوچ ايالته منقسم اولوب، ولايت اصولى اجراسنده شمديكى حدودله بر ولايت اتخاذ اولنمشدر.

سيواس { سنجاغى. سيواس ولايتى تركيب ايدن درت سنجاغك برى و اك بيوكى اولوب، وسعت اراضيجه ديكر اوچ مجموعنه مساوى كبيدر. ولايتك قسم جنوبيسندن عبارت اولوب، شمالاً توقاد وقره حصار شرقى سنجاقلريله، غرباً آنقره، جنوباً آطنه وحلب، شرق جنوبى جهتندن معمورة العزيز، شرقاً دخى ارضروم ولايتلريله محدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٩ ٤٥٠ مربع كيلومتره اولوب، ٥٤٧ ٠١٥ اهاليسى واردر، كه بونلرك ٤٦١ ٢١٤ ى مسلم، ٤٢ ٥٧٩ ى ارمنى، ١٤ ١٩٣ ى ارمنى پروتستانى، ٧٠٩٦ سى ارمنى قتوليكى، ٣١ ٩٣٣ ى‌ده رومدر. آنتى‌طاوروس سلسلهٔ جبالى جنوب غربيدن شمال شرقى‌يه طوغرى سنجاغى اورته‌سندن ياروب، شمال غربى حدودى قربنده دخى آق طاغ، چاملى‌بل و يلديز طاغى بولنيور؛ وآره‌لرنده قزيل ايرماق شرق شماليدن غرب جنوبى‌يه طوغرى آقه‌رق، صاغ وصولدن بر چوق چايلر آلير. سلسلهٔ مذكوره‌نك جنوب شرقى اتكلرندن ايسه سيحان ايرماغى وفراته دوكيلن تخمه صو ايله اولو چاى آقار. آراضيسى خيلى مرتفع اولمغله، هواسى قيشين صوغوق ويازين سرين اولوب، عموميت اوزره صاغلامدر. طوپراغى پك منبت اولوب، اسكله‌لره بعد مسافه‌سى جهتيله، زراعتك احتياجات محليه‌دن زياده اكوب بيچمكه رغبت

ايتمه‌ملريله برابر، خيلى مقدار ذخاير وحبوبات متنوعه ايله اوزوم، بادم وسائر ميوه وسبزه‌لرك انواعى وبر مقدار توتون وآفيون حاصل اولور. حيوانات اهليه‌سى ٢٥٠ ٣٠ صيغير، ٢٤٠ ١٥ بيكير وخركله، ٧٦٢٠ مركب، ٥٢١ ٦٦٢ قيون، ٩٣٧ ٣٨٩ كچى، ٢٢٨٥٨ تفتيك كچيسى وسائره‌دن عبارتدر. معادنه متعلق بو سنجاقده هنوز بركونه تحريات اجرا اولنميوب، مع هذا بر چوق معدنلر بولنديغى مظنون ومروى ايسه‌ده، هيچ برى اخراج اولنميور. حتى مرمر انواعى اوجاقلرى پك چوق اولديغى حالده بونك دخى اخراج اولنديغى يوقدر. طوزى حاوى مياهك كثرتى اولوب، بر چوق محله‌لرى ومتعدد ايليجه ومياه معدنيه‌سى واردر. اورمانلرى چوق ايسه‌ده، حسن استعمال اولنميوب، كسيلن كراسته دخى بعد مسافه‌دن طولايى يالكز محلنده قوللانيلير. سنجاغك معمولات صناعيه‌سى باشليجه كليم وچوراب ايله مركزده ياپيلان بچاق وسائر آلات جارحه وقيونجيلغه متعلق شيلردن عبارتدر. سيواس ولايتى الويۀ سائره‌سنك اخراجاتى ادخالاتنك پك مافوقنده اولديغى حالده، سيواس سنجاغنك ادخالاتى اخراجاتندن آز زياده اولوب، ايكيسى برلكده ١٠ مليون غروشه قريبدر. واردات سنويه‌سى ١٧ مليون غروشدن زياده‌در. سنجاق ٩ قضايه منقسم اولوب، ١٢٠ ناحيه و ١٢١٦ قريه‌يى حاويدر. صورت تقسيمى مادۀ آتيه‌ده‌كى جدولده بيان اولنديغندن، تكرارينه حاجت يوقدر. ناحيه‌لرى تشكيل اخيره كوره اولوب، آيريجه مديريت صورتنده اداره اولنمازلر. بونلرك اساميسى قضالرك اساميسى ماده‌لرنده مذكوردر.

— سيواس قضاسى همنامى اولان ولايت وسنجاغك مركز قضاسى اولوب، سيواس شهرينك شمال طرفندن باشلايه‌رق، ولايتك جنوب شرقى حدودينه‌دك، ممتد اولديغى حالده، جنوب غربى جهتندن دارنده، كرون، عزيزيه وتنوس، شمال غربى جهتندن يلديز، شمال شرق جهتندن دخى خافيق ودبوريكى قضالريله محدوددر. مركزدن بشقه ١٤ ناحيه و ٢١٠ قريه‌يى حاوى اولوب، مركزله برابر ١١١٧١٩ اهالى ايله مسكوندر. قضا داخلنده ١٠٤٧٣٥ تارله، ١٣٩٦ چاير، ٢١٣٥ ميوه وسبزه باغچه‌سى و ١٧٤ قطعه مرعى بولنوب، حبوبات بره بش ويرر. پتاتس، بنجار، شالغم، هاوج ولخنه دخى چوق حاصل اولور. بر قاچ اورمانى وبر چوق مياه معدنيه‌سيله طوزله‌لرى واردر. مركزده رشديۀ ملكيه و عسكريه ايله دار المعلميندن بشقه، قضا داخلنده ٦ مدرسه و ٧٦ ذكور ايله ٣٨ اناث اسلام صبيان مكتبلرى، ١٠ ذكور و ٥ اناث ارمنى مكتبى، ٣ پروتستان و ٣ ده روم مكتبى برلنيور.

سيواسى { ياخود سيواسى زاده (ابو الثنا شمس الدين احمد بن ابى البركات محمد) مشاهير مشايخ و صوفيوندن اولوب، طريقت خلوتيه‌نك مجدديدر. علوم ظاهريه وباطنيه‌ده عارف اولوب، سلطان مراد خان رابع زماننده استانبولده وعظ ايله مشغول بولنمش؛ و ١٠٠٩ تاريخنده وفات ايتمشدر. آغربيوز فتحنده حاضر بولنوب، غازى عنوانتى احراز ايتمشدى. «ارشاد العلوم» و «الجام النفوس» عنوانلريله ايكى تأليفى و سائر بعض آثار منثوره و منظومه‌سى واردر. (قره شمس الدين) ديمكله دخى معروفدر.

سيواكاسى { (Sivakaci) هندستانده مدراس ايالتنك (تينولى) سنجاغنده وتينولينك ٨٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ١٢٥٥ ى مسلم اولمق اوزره، ١٠٨٢٥ اهاليسى وايشلك تجارتيله توتون اخراجاتى واردر.

سيواكنكه { (Sivaganga) هندستانده مدراس ايالتنك (مادوره) قضاسنده ومادوره‌نك ٤٢ كيلومتره شرق جنوبيسنده حكومت صغيرۀ ممتازه مركزى بر قصبه اولوب، ٧٢٠ سى مسلم اولمق اوزره، ٨٣٤٥ اهاليسى واردر. حكومت ممتازه‌سى دائره‌سنك مساحۀ سطحيه‌سى ٣١٦٠ مربع كيلومتره و اهاليسى، ١٨٩٩٠ ى مسلم اولمق اوزره، ٣٨٢١٥٠ كشيدر.

سيواكيرى { (Sivaghiri) هندستانده مدراس ايالتنك (تينولى) سنجاغنده و تينولينك ٧١ كيلومتره شمال غربيسنده بر قصبه اولوب، ٤١٠ ى مسلم اولمق اوزره، ١٣٦٣٠ اهاليسى ومشهور حيواناتى واردر.

سيو چئو فو { (Siu-Tcheou-Fou) چينك ايالات شرقيه سندن (قوآنغ سى) ايالتنده و (قونغ لى) نك ١٩٢ كيلومتره جنوب غربيسنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، جوارلرنده كومش، آلتون و قورشون معدنلرى بولنديغى مرويدر.

سيورخان { اميرچوبان سلدوزك اولادندن اولوب، والده سى (ساتى بك خاتون) ملوك ايلخانيه دن سلطان محمد خدا بنده نك قيزى ايدى. پدرينك فوتندن صكره، اون سكزسنه ياشايوب، ٧٤٦ تاريخنده شيخ حسن ايلكانى فرمانيله قتل اولنمشدر.

سيورغتمش { (سلطان جلال الدين) ايلخانيانك فرمانيله كرمانده حكومت سورن قره ختايان ملوكنك بشنجيسى اولوب، سلطان قطب الدين محمدك اوغليدر. پدرينك زوجه سى تركان خاتونك وفاتى اوزرينه ٦٨١ تاريخنده ارغون خانك فرمانيله كرمان حكومتنه گچمش ومنكوتمر بن هلاكونك قيزى (كرحوچين) خاتونى تزوج ايتمش ايدى. ٩ سنه حكومت سورروب، ٦٩١ ده كيخاتو خانك فرمانيله عزل، وهمشيره سى پادشاه خاتون اليله قتل اولنمشدر.

سيورغتمش { چنكيز خان سلاله سندن اولوب، تيمورلنك اكتساب قوت واقتدار ايتدكده، بردن بره حكمدارلق عنوانى آلمغه جسارت ايده مديكندن، بو ذاتى خراسان وماوراء النهر تختنده اجلاس ايتمش؛ و يالكز اسماً حكمدار اولان بو آدمك وفاتندن صكره كنديسى حكمدار نامنى آلمش ايدى.

سيورغتمش { (ميرزا —) معين الدين شاهرخ بن تيمورلنكك اولادندن اولوب، پدرينك منشوريله غزنه وهند واليسى ايدى. ٨٣٠ تاريخنده پدرينك حال حياتنده ٣٠ ياشلرنده وفات ايتمشدر.

سيورك { ديار بكر ولايت و سنجاغنده وديار بكر (يعنى آمد) شهرينك ٨٥ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله رق شهر مذكوردن اورفه و حلبه كيدن جاده اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى، ٢ جامعى، ٣ مسجدى، ٢ كليساسى، ٢ حمامى، بر چارشيسى، خان ويا كروانسرايى، ٥٠ دكانى و ٥ چشمه سى واردر. قصبه بر تپه اطرافنده و باغلر آره سنده اولوب تپه نك اوزرنده خراب بر قلعه واردر. فراته تابع كوچك بر چاى قصبه ايچندن كچه رك باغچه لرينى اروا ايدر. مذكور جاده نك اوزرنده بولنمق حسبيله تجارتى پك ايشلكدر. شرابى مشهوردر. اهاليسنك ٥٢٥٠ سى ترك وكرد اوله رق مسلم، ٣٥٠٠ ى ارمنى، ١٠٠ ى ارمنى قتوليكى، ١٥٠ سى ارمنى پروتستانى و ١٠٠٠ ى يعقوبيوندن سريانيدر. — سيورك قضاسى سنجاغك غرب جنوبى قسمندن عبارت اولوب، شرقاً نفس ديار بكر وديرك قضالريله، شمالاً ارغنى معدنى سنجاغيله، غرب شمالى جهتندن معمورة العزيز، غرب جنوبى جهتندن دخى حلب ولايتريله محدوددر. مساحهٔ سطحيه سى ٤٣١١ مربع كيلومتره اولوب، ٣١١٧ كيلومتره لكى قابل زراعت، ٨٠٨ كيلومتره لكى طاغلق اراضئ خاليه، ٣٨٦ كيلومتره لكى دخى اورمانلقدر. اهاليسى ٣٨ ٧٣٠ كشيدن عبارت اولوب، ٢٥ ٥٥٨ ى ترك، كرد، چركس و عرب اوله رق مسلم، ٩٢٢ سى يزيدى، ٧٢٥٠ سى ارمنى وارمنى قتوليك وپروتستانى، ١٠٠٠ ى دخى يعقوبى وسريانيدر. قضا: بوجاق، هوشين وبورهان، شهرجه، عرب، قره كچى، مقرهجه طاغ وبكيشهر اسملريله ٨ ناحيه و ٤٨٧ قريه يى حاويدر. محصولاتى حبوبات متنوعه ايله ميوه وسبزه لرك انواعندن وكتن وسائره دن عبارتدر. حيوانات اهليه سى چوقجه در.

سيوره { (Siora) هندستانك شمال جهتنده (بندلكند) خطه سنك (داتيه) حكومت ممتازه سنده وداتيه نك ٦٤ كيلومتره شمال شرقيسنده سندى نهرينك صاغ كنارنده بر قصبه اولوب، ١١٠٠ ى مسلم اولمق اوزره، ٧٩٩٠ اهاليسى واردر.

سيورى { (Siouri) جاپونيه نك (لوچو) جزاير مجتمعه سندن (اوكيناوه) جزيره سنده (اوكيو) نك ١٥٣٥ جنوب غربيسنده ايالت مركزى بر شهر اولوب، ٢٤ ٥٠٠ اهاليسى وياموق ايله ايپك وشكر اخراجاتى واردر.

سيوريحصار { [«سفريحصار» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

سیوسك (Sievsk) روسیه‌نك (اورل) ایالتنده واورلك ۱٤٤ كیلومتره جنوب غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۸۵۵۵ اهالیسی، دباغخانه‌لری، موم، صابون وسائره فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

سیوسیتی (Sioux-City) ممالك مجتمعه‌نك (ایووه) جمهوریتنده و(دسموآن)ك ۲۵۲ كیلومتره غرب شمالیسنده ومیسوری نهرینك صول كنارنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب، ۷۸٤۰ اهالیسی، دمیر یولی، دمیرخانه‌لری، دوكمه‌خانه‌لری وذخایر ایله طوموز باصدیرمه‌سی تجارتی واردر. یكی وپك كوزل بر قصبه اولوب، كیتدكجه بیومكده‌در.

سیوط صعید مصرده قاهره‌نك ۳۲۰ كیلومتره جنوبنده ونیلك صول كنارنده اولوب ۲۷° ۱۰′ ۱٤″ عرض شمالی ایله ۲۸° ٤۸′ ٤۹″ طول شرقیده مدیریت مركزی بر شهر اولوب، ۳۱۳٤۰ اهالیسی، ۱۵ جامع شریفی، پك بوكسك بر مناره‌سی، بر قاچ چارشیسی، ابراهیم پاشا طرفندن بنا اولنمش بر سرایی، اطرافنده واسع باغچه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر. دارفور تجارتنك بر مخزنی حكمنده اولوب، سودانه كیدن كاروانلرك مبدأ حركتیدر. نیلده‌كی اسكله‌سی (الحمراء) قریه‌سیدر. پك اسكی بر شهر اولوب، زمان قدیمده بر آره‌لق (لیقوپولیس) شهری بونك یرینی طوتمش ایسه‌ده، بعده شهر مذكور خراب اولوب، سیوط اسكی اهمیتنی استرداد ایتمشدر. شهر مذكورك خرابه‌لری وبر طاقم آثار عتیقه‌سی سیوطك قربنده مشهوددر. علامه جلال الدین سیوطی وسائر مشاهیر علمانك مسقط رأسیدر. — سیوط مدیریتی ۸ قضایه منقسم اولوب، ۵٦۲۱۳۷ اهالیسی واردر.

سیوطی (جلال الدین ابوالفضل عبدالرحمن بن محمد) اعاظم علماء اسلامدن اولوب، تألیفاتنك كثرت وتنوعیله مشهوردر. تفسیر، حدیث، فقه، تاریخ، تراجم احوال، ادبیات وسائر علومه متعلق یوزی متجاوز تألیفاتی اولوب، جمله‌سنده موشكاف بر محقق اولدیغنی اثبات ایتمشدر. صعید مصرك سیوط شهرنده طوغوب، مصرده نشأت ایتمشدر. هنوز ۲۲ یاشنده ایكن (جلال الدین محمد بن احمد المهدی) نك ناتمام براقمش اولدیغی تفسیری اكمال ایتمشدی، كه «تفسیر جلالین» دینمكله مشهوردر. «حسن المحاضرات» عنوانیله مصرك مكمل صورتده تاریخنی، «الدلائل فی معرفة الاوائل» عنوانیله آثار عتیقهٔ مصریه‌یه متعلق معتبر بر تاریخ، سودان وحبشك تاریخنی وبر تاریخ الخلفاء، خراسانك (مرو) شهرنده نشأت ایدن مشاهیر علمانك «اخبار المراوزه» عنوانیله تراجم احوالنی، مصر علماسنك تراجم احوالنی، سیرنبی (صلعم)، متعلق بر ایكی كتاب، علوم وفنونك مبانی ومنافعی حقنده بر اثر، مقامات حریری طرزنده بر «مقامات»، صرف ونحو وادبیاته متعلق بر قاچ كتاب، معانی وبیانه دائر بیك بیتدن مركب بر منظومه وسائر بر چوق كتابلر یازمش؛ وبر طاقم كتب مشهوره‌یی اختصار ویا شرح ایتمشدر. ازآن جمله امام غزالینك «احیاء العلوم»نی اختصار ایتمش؛ ویاقوت حموینك «معجم البلدان»نك «مراصد الاطلاع» عنوانیله مختصرینی ترتیب ایتمشدر. دیكر باشلیجه آثاری: «المحرر»، «انوار السعادة»، «الاتفاق فی علوم القرآن»، «افهام القرآن»، «اسباب الحدیث»، «اذكار الاذكار»، «الاربعین»، «آداب القاضی»، «الاساس فی فضل بنی العباس»، «طبقات المفسرین»، «آداب الملوك»، «اسباب الكسافی النسا»، «درالتاج فی مشكل المنهاج»، «بغیة الوعاة فی طبقات اللغویین والنحاة»، «لب اللباب فی تحریر الانساب»، «الحاوی»، «المستظرف»، «الجامع»، «الدر المنثور»، «الفلك المشحون»، «المزهر»، «التنقیح»، «المصابیح»، «الینبوع»، «المسلسلات الكبری»، «الجمع والتفریق»، «جائل الزهر»، «دیوان الحیوان»، «جنی الجنان»، «تنزیه الانبیاء»، «تنزیه الاعتقاد عن الحلول والاتحاد»، «مسالك الحنفاء»، «تحفة الظرفاء»، «مركز القسیم»، «تنبیه الغبی فی تنزیه ابن العربی»، «تقریب القریب»، «تقریب الاسناد فی تفسیر الاجتهاد»، «التعریف بآداب التألیف»، «التسمیط» وسائره. وفاتی ۹۱۱ تاریخنده واقع اولمشدر. تألیفاتندن بر خیلیسی مصرده وآوروپاده طبع ونشر اولنمشدر.

سیون (Sion) اسویچره‌ده (برنه)نك ۷۸ كیلومتره جنوبنده (واله) ناحیه‌سنك مركزی بر قصبه اولوب، ۵۵۱۵ اهالیسی، دمیر

بولى ، متروك بر طاقم قلعه‌لرى، بر قاچ مكتبى ، بر مناستره ملحق ۷۵۰۰ جلدى حاوى كتبخانه‌سى ، خارجاً ثابتله كوزل موقع ومنظره‌سى، طار وغير منتظم سوقاقلرى، توتون فابريقه‌سى و شراب تجارتى واردر.

سيونى { (Sionî) هندستانك شمال جهتنده (جبلپور) ايالتنده وجبلپورك ۱۲۸ كيلومتره جنوب غربيسنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب ، ۲۸۰۵ ى مسلم اولمق اوزره ، ۱۰۲۰۵ اهاليسى ، صاغلام هواسى، بيوك بر مكتبى، كوزل چارشيسى واطرافنده كوزل باغچه‌لرى واردر.

— (تربادە) ايالتنك هوشنك آباد سنجاغنده و هوشنك آبادك ٤۲ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق بمباىدن اله آباده كيدن دمير يول خطى اوزرنده دخى بو اسمله قضا مركزى برقصبه اولوب، ۱۲۳۵ ى مسلم اولمق اوزره ، ۷۰۰۰ اهاليسى وپك ايشلك پاموق وذخاير تجارتى واردر.

سيوهاره { (Siohara) هندستانده رحيلقند ايالتنك (بجنور) سنجاغنده و بجنورك ٤٥ كيلومتره شرق جنوبيسنده بر قصبه اولوب ، ٦۱۲۰ سى مسلم اولمق اوزره ، ۰۱۵. اهاليسى واردر.

سيهور { (Sihor) هندستانك (بهاونكر حكومت ممتازه‌سنده و بهاونكرا ۲۰ كيلومتره غرب جنوبيسنده دمير يول خطى او زرنده بر قصبه اولوب ، ۱۲۵۰ سى مسلم اولمق اوزره، ۹۵۳۰ اهاليسى واردر.

سيهوره { (Sibora) هندستانك جهت شما ليه‌سنده جبلپور ايالت وسنجاغ د وجبلپورك ۳٦ كيلومتره شمال شرقيسنده وبمبايد اله آباده كيدن دمير يول موقفندن برساعتلق مسافه‌د قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ۷۸۵ ى مسلم اولمق اوزره، ۵۷۳۵ اهاليسى وحبوبات وسائره‌يه متعلق ايشلك تجارتى واردر.

سيهى { آفرقاده زويله‌دن ٥ كونلك مسافه‌د بيوجك برقصبه اولوب جامعى وچا شيسى اولديغنى ابو عبيدة البكرى بيان ايديور.

حرف السينك صوكى

ش

شاباچ { (Chabatz) صربستانده بلغرادك ٩٠ كيلومتره غربنده و (قامنيچه) چاينك (صاوه) نهرينه دوكلديكى محلده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٦٥١٥ اهاليسى واردر. ١٤٧٠ تاريخ ميلاديسنده عثمانيلر طرفندن تأسيس اولنوب، ١٨٦٧ تاريخنه‌دك قلعه‌سى عثمانلى عسكرينك تحت محافظه‌سنده بولنمشدر.

شاب دكيزى { لسان عوامده بحر احمره ويريلان اسمدر.

شابران { اران ويا دربند اعمالندن شرواندن ٢٠ فرسخلق مسافه‌ده واقع بر قصبه اولوب، نوشروانك بنا كرده‌سى اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

شابرزان { خوزستانده سوس ايله طيب آره‌سنده بر كوچك قصبه اولديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر.

شاپاله { (Chapala) مكسيقه‌نك قسم غربيسنده (ميشوآقان) ايله (ياليسقو) جمهوريتلرى آره‌سنده و ٢٠°٣٠′ ايله ٢٠°٤٠′ عرض شمالى بيننده بر كول اولوب، شرقدن غربه بويى ٩٠ وعرض وسطيسى ٢٠ كيلومتره‌در. فضلهٔ مياهى (ريوغرانده ده سانتياغو) نهرى واسطه‌سيله بحر محيط معتدله دوكيلور.

شاپسال { (Chapsal) فرانسه‌نك اك مشهور نحويونندن اولوب، ١٧٨٧ ده پارسده طوغمش، و ١٨٥٨ ده وفات ايتمشدر. (نوئل) ايله مشتركاً فرانسز لساننك مكمل بر صرف كتابنى ترتيب ايدوب، ١٨٢٣ ده نشر ايتمكله، بو اثرى عموم مكاتبه قبول اولنوب، حياتنده ٤٠ دفعه نشر اولنه‌رق، بوندن قزانديغى ثروتله پارس جوارلرنده بر كوشك ايدينه‌رك، بقيهٔ عمرينى اوراده كچيرمش؛ ووفاتنده پارس جوارلرى معلمرينه اعانه اولمق اوزره، ٨٠٠٠٠ فرانق براقشدر.

شاپلن { (Chapelain) فرانسه‌نك اسكى شعراسندن اولوب، ١٥٩٥ ده پارسده طوغمش، و ١٦٧٤ ده وفات ايتمشدر. بعض اشعارى وكثرت معلوماتيله كنجلكندن شهرت بولوب، «بكر» عنوانيله يازديغى بر منظومه‌يه ٣٠ سنه صرف ايتمش ايدى. بر خيلى غزلياتى وسائر آثارى دخى واردر. آقادميا اعضاسندن اولوب، قرال طرفندن معاشه دخى نائل اولمشدر.

شاپور { ساسانيان سلاله‌سى ملوكندن ٣ كشينك اسميدر:

برنجيسى سلالهٔ مذكوره‌نك بانيسى اولان آردشيرك اوغلى وسلاله‌نك ايكنجى حكمدارى اولوب، والده‌سى اشكانيانك اخيرى اولان اردوانك قيزى ايدى. ميلادك ٢٣٨ تاريخنده جلوس ايدوب، ٢٤٢ ده روماليلردن جزيره‌يى ضبط ايتمش ايسه‌ده، غورديان طرفندن مغلوب اولوب، صلحه مجبور اولمش ايدى. ديار بكر جهتلرينى وروماليلردن شام وآطنه وسيواس طرفلرينى ضبط ايله، ٢٦٠ ده روما ايمپراطورى (والريان) ى اسير طوتمش؛ وآنجق عودتنده تدمر حكمدارى (اودنات) طرفندن مغلوب اولوب، مدائنه قدر تعقيب اولنمش ايدى. (زنوبيه) ايله بالاتفاق، روما ايمپراطورى (آورليوس) ه اعلان حرب ايتمش ايسه‌ده، اوصره‌ده ٢٧١ تاريخنده وفات ايدوب، اوغلى هرمز خلفى اولمشدر. اسكندرك زماننده خراب اولمش اولان (نيشاپور) ى يكيدن تأسيس، خوزستانده (جند ساپور) ى بنا، و (شستر) ده بيوك بر صوبندى انشا ايتمشدى. نيشاپور قربنده قيايه اويولمش رسمى باقيدر.

— ایکنجیسی ساسانیلرك طقوزنجیسی اولوب، ایکنجی هرمزك اوغلیدر. عربلر عندنده (ذوالاکتاف) دینلکله مشهوردر. پدرینك وفاتندن صکره ٣١٠ تاریخ میلادیسنده طوغوب، تولدیله برابر تخته اجلاس اولنمش؛ وصباوتنده عربلر ایرانه تجاوزله بعض تخریباتده بولندقلرندن، ١٦ یاشنه کلنجه، بونلره قارشی عسکر سوق ایدهرك، قبائل عربی رام ایتمش؛ وخرستیانلری تعقیب ایدوب، بو دینك انتشارینه مانع اولمش ایدی. روماليلرله طقوز محاربه ایدوب، بعضلرنده مغلوب اولمش ایسهده، ٣٥٩ ده آمدی ضبط، و٣٦٣ ده دجله کنارنده ایمپراطور یولیانوسی مغلوب و مجروح ایدهرك، بو جریحه سبب موتی اولمشدر. یولیانوسك خلفی اولان (یوویانوس) ی دجلهنك اوتهسندهکی برلری ایرانه اعاده ایتمکه وکردستانله ایبریهنك متبوعیتنی ایران حکمدارلغنه ترکه مجبور ایتمشیدی. ٧٠ سنه حکومت سوروب، ٣٨٠ تاریخ میلادیسنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتنده صبی بولنمغله، اقرباسندن ایکنجی آردشیر اسمنده بری درت سنه حکومت سورمش؛ و ٣٨٤ ده شاپور تخته چقوب، ٥ سنه حکمدارلق ایتمش؛ وروماليلرله عقد مصالحهیه مجبور اولمش ایدی.

شاپور { ایرانده حکومت سورن اشکانیان سلالهسنك بشنجی حکمداری اولوب، (اشك بن اشکان) ك اوغلیدر. مداینی پایتخت اتخاذ ایدوب، روملرله بعض محاربهلر ایتدیکی مروی ایسهده، روملردن «قصد ـ لفقوسه تابع ماکدونیهلیلری یوقسه روماليلری اولدیغی آکلاشیلهمیور. بعض مورخین حضرت عیسی (عم) ك بونك زماننده دنیایه کلدیکنی بیان ایتمشلردر.

— دیار بکر وارضروم جهتلرنده حکومت سورن ملوك ایرانیهدن بر شاپوردخی بولنوب، ایران شاهی یزد جرد اولك اوغلی ایدی. اوچنجی خسروك وفاتنده ٤١٥ تاریخ میلادیسنده خطهٔ مذکوره حکمداری اولوب، ارمنیلره خرستیانلغی ترك ایتدیرمکه چالیشمش ایسهده، موفق اولهمامش ایدی.

شاپور { ایران شعراسندن اولوب، طهرانلیدر. مولانا امیدینك نسلندندر. ابتدا (فریبی) تخلص ایدوب، بعده اسمیله تخلص ایتمکه باشلامشدر. مرتب دیوانی واردر. ایکی دفعه هندستانه کیدوب، شاه سلیمك واوراکبراسنك وعلی الخصوص میرزا جعفر آصف خانك انعامنه مظ ولمش؛ وعودتنده ١٠٤٨ ده وفات ایدوب، تبر قربنده (سرخ آب) نام محلهده دفن اولنمشدر. ش قطعه جلهٔ اشعارندندر:

چو نالهٔ سحری قفلم از زبان بر داشت
خروس عرش زفریاد من فغان بر داشت
بدامنت نرسد دست کس که جلوهٔ ناز
ترا بسام فلك برد و نردبان بر داشت

شاپورخواست { [«سابرخواست» ماد سنه مراجعت بیوریله

شاپولتپك { (Chapultepec) مکسیقه مما مجتمعهسنك مکسیقو جمهوریتنه ومکسیقونك ٥ کیلومتره غربنده اولهرق ٩° ٢٥′ ١٧″ عرض شمالی ایله ٢٤″ ٢٧′ ١٠١° طول غ بیده بر قصبه اولوب، اسپانیولرك دخولندن او برلی حکمدارلرك مقری ایدی.

شاتان { دیار بکرده بر قلعه و قصبه اولوب بعض مشاهیر علمانك مسقط رأ بولنمشدر.

شاتره { (Châtre) فرانسهنك (ایندره ایالتنده و (شاتورو) نك ٣٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ٩٤٢٥ اهالیسی، اسکی بر قلعهسی، داخلی بر مکت ودری، حیوانات وکستانه تجارتی واردر.

شاتلرولت { (Chatellerault) فرانسهنك (ویانه) ایالتنده و (پوآتیه) نك ٣٢ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق (اووینه) ایا (ویانه) نهرلرینك ملتقاسنده قضا مرکزی بر قصب اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، میری یه عائد قلیج فابریقه سیله بیچاق، یاموق وکتان منسوجات، موم، الماس تقلیدی وسائره فابریقهلری واردر.

شاتله { (Ghatelet) بلچیقهده (هاینو) ایالتنك (شارلروآ) قضاسنده و شارلروآنك ٨ کیلومتره شرقنده بر قصبه اولوب، ٧٧٠٠ اهالیسی وبیچاق وایکنه فابریقهلری واردر.

شاتوبریان { (Chateaubriant) فرانسهنك (آشاغی لوآره) ایالتنده و

(نائه) نك ٦٤ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (ويلنه) يه تابع (شره) نهری اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٥١١٠ اهالیسی، دباغخانه‌لری، دمیرخانه‌لری، دوكمخانه‌لری و ذخیره و حیوانات تجارتی واردر.

شاتوبریان { (Chateaubriand) فرانسه مشاهیر ادباسندن اولوب، ١٧٦٨ ده (سنت مالو) قصبه‌سنده طوغمش؛ وزادكاندن بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، تحصیل علم ایتدكدن صكره، ١٧ یاشنده ایكن، (ناوارن) آلاینده ملازم ثانی اولوب، ایكی سنه صكره، یوز باشیلق رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ و ١٧٨٨ ده پارسه كیدوب، زمانی ادباسیله الفت حاصل ایلمش؛ وبعض اشعار نشرینه باشلامش ایدی. بیوك اختلالك ظهورنده فرانسه‌یی تركله، آمریقایه كیده‌رك، بر سنه آمریقای شمالیده وحشیلرك ایچنده سیاحت ایتمش؛ و ١٧٩٢ ده فرانسه‌یه عودتله، (قوبلنچ) ده مهاجرین عسكرینه التحاق ایده‌رك، (تیونویله) محاصره‌سنده مجروح اولوب، اولوم حالنده (جرسی) جزیره‌سنه نقل اولنمشدی. برقاچ سنه لوندره‌ده كال ضرورتله یاشایوب، فرانسز لسانی تعلیمیله وكتابجیلره بعض كتابلر ترجمه ایتمكله كچینمش ایدی. ووالده‌سنك حالت نزعنده كندیسنه یازمش اولدیغی بر مكتوبك تأثیریله، اعتقادات مذهبیه‌سنه رجوع ایتمشیدی. ١٨٠٠ ده فرانسه‌یه عودت ایدوب، (فونتان) له برابر (مركور) غزته‌سنی تحریره باشلامش؛ وبرسنه صكره «آتاله» و «رنه» عنوانلی حكایه كتابلرینی نشر ایده‌رك، كسب شهرت ایلمشدی. ١٨٠٢ ده «خرستیانلغك حكمتی» عنوانیله مشهور اولان كتابنی نشر ایدوب، بوكتاب فرانسه قاریشقلغنك تزلزله كتیرمش اولدیغی خرستیانلغی اصلاح وتعدیل ایدلمش برحالده اعاده‌یه سبب اولمشدر. او وقت برنجی قونسلوس عنوانیله فرانسه‌یی اداره ایدن بوناپارتك نظر دقتنی جلب ایدوب، روما سفارتی كتابتنه وبعده اسویچره‌ده (واله) جمهوریتی قومیسرلكنه تعیین اولنمش ایسه‌ده، (دوق دنكیان) ك وفاتی خبر آلنجه، استعفا ایدوب، او تاریخدن اعتباراً ایمپراطورلغك علیهنده بولنمغه باشلامشیدی. اوندن صكره ادبیاته حصر اوقات ایدوب، خرستیانلغك اوائل ظهورنده‌كی احوالنی مبنی علیه اتخاذیله ادبیاتده یكی بر چیغیر آچمق فكرنده بولندیغندن، بو فكره خدمت ایده بیلمك ایچون، یونان، آناطولی، فلسطین ومصر طرفلرینه اوزون بر سیاحت اجراسیله، عودتنده ١٨١٠ ده «شهدا» عنوانیله بر كتاب وبر سیاحتنامه نشر ایتمشدی. او سنه آقادمیا اعضالغنه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، آنجق بوربون خانداننك موقع اقتداره عودتندن صكره بو مجلسه داخل اولمشدر. بوتبدلی كال ممنونیتله قبول ایدوب، بوناپارت ایله بوربونلر آره‌سنده‌كی مقایسه‌یه دائر وبونلرك مدحنی متضمن بركتاب یازمشدر، كه بو كتاب اون سكزنجی لوی‌یه كندی اعترافنجه بر اوردودن زیاده خدمت ایتمشدر. ١٨١٥ ده اعیان هیئتنه الحاق اولنمش ایسه‌ده، حكومت مشروطه حقنده یازدیغی یكی بر كتابده قرالك اوكارینه مغایر اداره‌ٔ لسان ایتدیكندن، نظردن دوشوب، (قونسرواتور) غزته‌سنك باشلیجه محررلری صره‌سنه كچمش؛ و ١٨٢٠ ده، (دوق دوبری) نك وفاتی اوزرینه، بوبابده یازدیغی بر رساله ایله یكیدن قرالك توجهنی قزانمش؛ و او سنه برلین و ١٨٢٢ ده لوندره سفارتنه تعیین اولنه‌رق، (ورونه) قونغره‌سنده فرانسه مرخصلرندن بولنمش؛ و انكلتره‌نك مخالفتیله برابر اسپانیه محاربه‌سنه قرار ویردیرمش ایدی. فرانسه‌یه عودتنده خارجیه نظارتنه تعیین اولنمش ایسه‌ده، باش وكیل بولنان (ویلل) ایله امتزاج ایتمدیكندن، استعفا ایدوب، كرك اعیان مجلسنده وكرك «دبا» غزته‌سنده ویلل قابنه‌سنه قارشی اداره‌ٔ لسان ایتمشدر. ١٨٣٠ سنه‌سی قاریشقلغندن صكره ینه بوربون خاندانینه صادق قالوب، مجلس اعیان اعضالغندن دخی استعفا ایله، بسبتون امور سیاسیه‌دن چكلمش؛ ویالكز افكارینی مبین بعض كتابلرله اثبات وجود ایلمشدر. كندی ترجمهٔ حالنی وزمانی وقوعاتنی یازوب، نشرایتمشدر. ١٨٤٨ تاریخنده وفات ایدوب، وصیتی اوزره، جنازه‌سی مسقط رأسنه نقل ودفن اولنمشدر. فرانسه‌نك (رومانتیست) تعبیر اولنان یكی محررلرینك الك پارلاقلرندن وبو مسلك جدیدك موجدلرندن اولوب، آثاری پك مقبول ایسه‌ده، بونلردن اكثرینك

مطالعه‌سی قارئنه بر حزن وقسوت ویرمك خاصه‌سندن خالی دکلدر. افکار سیاسیه وادبیه‌سنده دخی تضاد ومباینت اکسیك دکلدر.

شاتوتیری { (Chateau-Thierry) فرانسه‌نك اسنه ایالتنده (لائون) ك ۸۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و (مارنه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۶۲۵ اهالیسی وایشلك تجارتیله بعض صنایعی واردر. مشهور (لافونتن) ك مملکتی اولوب، قصبه‌ده کندیسنك هیکلی دکز اولنمشدر.

شاتورنار { (Chateau-Renard) فرانسه‌ده (رونه آغزی) ایالتنك (آرله) قضاسنده وآرله‌نك ۳۵ کیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۷۱۰ اهالیسی وطوت آغاجی فدانلقلری واردر.

شاتورو { (Chateauroux) فرانسه‌نك ایالات وسطیه‌سندن (ایندره) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، پارسك ۲۶۵ کیلومتره جنوب غربیسنده و (لوآره) ایرماغنه تابع (ایندره) نهری اوزرنده واقعدر. ۱۴۹۰۰ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، دار المعلمینی، ۶۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، زراعت وصنایع جمیتلری، چوخه وایپلیك ایله بیره وتوتون فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری وقیون، بیاغی، شراب ودمیر تجارتی واردر.

شاتوغونتیه { (Chateau-Gontier) فرانسه‌نك (ماینه) ایالتنده و (لاوال) ك ۲۹ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (ماینه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۰۵۰ اهالیسی، داخلی مکتبی، ۶۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، میاه معدنیه‌سی، یوك ایپلیك، طوغله، کرمید وسائره فابریقه‌لری واردر.

شاتیسته { یاخود سچیشته (Siatista) مناستر ولایتنده سرفیجه سنجاغنك ناسلیچ قضاسنده وناسلیچك ۱۵ کیلومتره شرق جنوبیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۵۰۰ اهالیسی ومشهور شرابی واردر. — ناحیه‌سی قصبه ایله ۷ قریه‌دن عبارت اولوب، نصفنه قریب مقداری مسلم وقسموری روم واولاخ اولمق اوزره، ۱۵۰۰۰ قدر اهالیسی واردر.

شاتئو { (Cha-Teou) چینك ساحل جنوبیسنده قانتون ایالتنده وقانتونك ۳۵۰ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (هان‌کیانغ) ایرماغنك منصبنده بر شهر اولوب، ۴۵۰۰۰ اهالیسی وشکر، کنوبر، توتون، کاغد، پورسلن، یلپازه وسائره اخراجاتی واردر. اهالیسی پك چالیشقاندر.

شاحط { یمنده واسع بر خطه‌نك مرکزی بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شادابی { (محمد حسین) هندستان شعراسندن اولوب، جونپورلیدر. موسیقیده دخی ید طولی صاحبی ایدی. شو بیت اونکدر:

> نمیکردد بکرد مطلب دنیا دل دانا
> که شمع کشته‌را پرسر نکردد هیچ پروانه

شادرینسق { (Chadrinsk) روسیه‌نك (پرم) ایالتنده وپرمك ۵۹۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق اورال سلسله‌سنك شرق طرفنده و (توبول) نهرینه تابع (ایست) چایی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۳۰۰ اهالیسی وبیوك پناری واردر.

شادمان { (سلطان —) هندستان شعراسندن اولوب، شاهجهانك زماننده یاشامش، وعالمکیرك زماننده ۱۰۷۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شادن { مشاهیر مغنیاتدن اولوب، حسن وجمالیله وشعر وموسیقیده‌کی مهارتیله مشهوره‌در. (اسحق بن نجیح) ك جاریه‌سی ایدی. شو بر ایکی بیت کندی زادهٔ طبعی اولوب، کندی بسته‌سیله بر مجلسده تغنی ایتدکده حاضرونی مدهوش ایتمش اولدیغی مرویدر:

> ظبی تکامل فی نهایة حسنه
> فزها ببهجته وتاه بصده
> ملك الجمال باسره فکأنما
> حسن البریة کلها من عنده
> یارب هب لی وصله وبقاءه
> ابداً فلست بعائش من بعده

شادول { (Shadwel) انکلیز مشاهیر شعرا-سندن اولوب، ۱٦٤۰ تاریخنده نورفولقـده طوغمش، و۱٦۹۰ ده لوندره‌ده وفات ایتمشدر. قرال اوچنجی ویلیامك وقعه نویسی وملك الشعراسی ایدی. سهواً چوق آفیون ایچمکله، مسموماً وفات ایتمشدر. اکثر آثاری تیاترویه متعلقدر.

شادی { (ایوب —) ملوك ایوبیه‌نك جد اعلاسی ومصرده سلالهٔ ایوبیه‌نك مؤسسی اولان صلاح الدین یوسفك پدریدر.

شادی پور { کشمیرده (سرنیاکر)ك ۱٤ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه‌در.

شاذلی { (تاج الدین ابو الحسن یاقوت بن عطاء الله) مشاهیر علمادن اولوب، تراجم احوال صوفیونی حاوی بر کتابی واردر. امام غزالینك «احیاء العلوم» ینه قارشی دخی بر ردیه یازمشدر.

شاذ یاح { بلخ قربنده مشهور بر قریه‌نك ونیشابورك الك کوزل ومفرح بر قسمنك اسمی ایدی.

شار { (Char) آرناوودلقده یوکسك وبیوك بر طاغ اولوب، روم ایلنده‌کی ممالك عثمانیه‌نك وبتون بالقان جزیره‌سنك الك یوکسك طا-غیدر. شار طاغی دبره شهرینك اوستندن یعنی (را-دیقه) نهرینك قره‌درینه دوکلدیکی محلدن باشلایوب، ابتدا شماله وبعده شمال شرقی‌یه طوغری ممتد اوله‌رق، (قچانیق) بوغازنده منتهی اولور. بو وجهله آچیق بر قوس تشکیل ایدوب، تقریباً ۱۰۰ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولور. قسم جنوبیسی (دشان) اسمیله دخی معروف اولوب، الك یوکسك ذروه‌سی (قوراب) طاغیدر. شرقی انکلری سطح مائل حالنده اولوب، کوزل اورمانلرله ومیاه جاریه‌یی حاوی چایرلر ومرعالرله مستووردر. غربی انکلری ایسه دیك وصربدر. همان هیچ بر محلنده تجید وریمیوب، سنه‌نك اکثر آیلرنده قار ایله مستووردر. شرقی انکلرندن اینن صولر مذکور (را-دیقه‌یه) وذاتاً بو انکلردن نبعان ایدن (واردار) ایرماغنه، وغربی انکلرندن اینن چایلر ایسه قره‌درینه دوکیلور. هرنه قدر (شار) طاغی ذکر اولنان تچا-نیق بوغازیله رادیقه ملتقاسنده ختام بولیورسه‌ده، تچانیك بوغازینك اوته‌سنده قره طاغ ودها ایلریده سائر جبال برصره تشکیل ایدوب، قوجه‌بالقانه وبوسنه طاغلری واسطه‌سیله آلپ جبالنه، وبریدن دخی (قراموس) و(پندوس) طاغلری واسطه‌سیله یونان طاغلرینه قدر تشکل‌ایدن بیوك برسلسله‌یه مربوطدر.

شاربه { عباسیلر دورنده کسب شهرت ایدن مغنیاتدن بر جاریه اولوب، موسیقی شناسلغی معلوم اولان ابراهیم بن مهدینك تصرفنه کچمش اولمغله، غنا وموسیقیده‌کی مهارتی بر قات دها آرتمشیدی.

شارپانتیه { (Charpantier) فرانسه‌نك الك مشهور موجدلرندن اولوب، ۱۷۳٤ تاریخنده بلوآده طوغمش، و ۱۸۱۷ ده وفات ایتمشدر. برچوق ماکنه‌لر ایجاد ایدوب، اکثر موجدلرکبی ضرورت و سفالتله یاشامشدر. — بو اسمله فرانسه‌ده مشهور بر طبیب وفیلسوف دخی کلوب، طقوزنجی شارلك طبیبی ایدی؛ وفلسفه‌یه دائر برقاچ کتاب یازمشدر. ۱۵۲٤ ده طوغوب، ۱۵۷٤ ده وفات ایتمشدر.

شارتروزه { (Chartreuse) فرانسه‌نك (ایزره) یالتنده و(غرنوبله)نك ۲۲ کیلومتره شمال شرقیسنده بیوك و مشهور بر مناستر اولوب، راهبلری طرفندن کلیتله یاپیلان وهر طرفه اخراج اولنان بر نوع لذیذ مسکر دخی بو اسمله مشهوردر.

شارتره { (Chartres) فرانسه‌نك قسم شما-لیسنده (اوره مع لوآر) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، پارسك ۸۸ کیلومتره غرب جنوبیسنده و(اوره) نهرینك صول کنارنده واقعدر. ۱۹۵۸۰ اهالیسی، دمیر یولی، داخلی مکتبی، آثار عتیقه و تاریخ طبیعی موزه‌سی، ۵۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، زراعت وغرس اشجار جمیتلری، ذخایر وحیوانات بازاری، دباغخانه‌لری، ماکینه انوا-عیله فانیله، چوراب و سائره فابریقه‌لری و ایشلك تجارتی واردر.

شارقه { اندلسده بلنسیه اعمالندن بر قلعه اولوب، بعض مشاهیر علمای اسلا. مك مسقط رأسی بولنمشدر.

شارك { بلخ نواحیسنده بر قصبه‌جق اولوب، بعض علمانك منشئی بولنمشدر.

شاركوبی { (شهر كوبی) اسمنك غلطی وزبانزدیدر. [«شهر كوبی» ماده‌سنه مراجعت.]

شارل { (Charles) بو اسمله آوروپا دولتنده بروجه آتی متعدد حکمدارلر گلمشدر:

فرانسه قراللری

(شارل مارتل) (پیین دریستال) ك ولد غیر مشروعی اولوب، آوستراسیا دوقه‌سی ایدی. ۶۸۹ تاریخ میلادیسنده طوغوب، ۷۴۱ ده وفات ایتمشدر. ۷۱۴ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، طول مدت (مردوپاله) عنوانیله فرانق دولتنده حکم سورمش؛ وفرانقلر حکمداری ایکنجی (شیپریق) ك نامنه اجرای حکومت ایدن (نوستریا) مری (رنفروآ) ایله برچوق محاربه‌لر ایدوب، غالب گلمکله، مومی الیه شیپریق یرینه، ایستدیکی کبی قوللانمق اوزره، در. دنجی (قلوتر) اسمنده بر چوجق اقعاد ایتمش؛ ومتعاقباً بو چوجغك وقوع وفاتیله، مرقوم شیپریقی تسلم ایدوب، حکمدارلق نامنی کندیسنه ترك ایتمش ایسه‌ده، تماماً کندیسی حکم سوروب، فریزونلرله صاقسونلری مغلوب، وتورینکه ایله باویره‌یی ضبط ایتمش ایدی. ۷۳۲ تاریخنده (تور) ایله (پوآتیه) آره‌سنده عربلرله ایتدیکی محاربه‌ده غالب گلمکله، غزاة اسلامك فرانسه‌ده‌کی فتوحاتنه برسد چکمش؛ وپاپا اوچنجی غرغوآر طرفندن (پطریق) (وقونسلوس) عنوانیله تکریم اولنمشدی. وفاتنده الکاسنی قارلو. مان، غربسپون وقیصه پیین اسملریله مسمی اوچ اوغلنه تقسیم ایتمش ایسه‌ده، هیچ برینه قرال عنوانی ویرمه‌مش ایدی. —

— برنجی شارل ونام دیگرله (شارلمان) یعنی «بیوك شارل» فرانسه قرالی و غرب ایمپراطوری اولوب، قصیر پیینك اوغلی وآنف البیان شارل مار. تلك تورونیدر. ۷۴۲ ده طوغوب، ۷۶۸ ده، پدرینك وفاتی اوزینه، ملك موروثی برادری قارلو. مان ایله مقاسمه ایتمش ایسه‌ده، ۷۷۱ ده برادرینك وقوع وفاتیله، بتون الکایه مالك اولوب، ۳۴ سنه صاقسونلرله محاربه ایده‌رك، عاقبت بونلری رام ایتدیکی کبی، لومباردلر قرالی (دیدیه)یی دخی مغلوب ایده‌رك، ملکنی ضبط ایتمش؛ واسپانیه‌یه گچوب، بعض محا. ربه‌لرده اندلس ملوك امویه‌سی طرفندن مغلوب اولمش ایسه‌ده، نهایت قتالونیه‌یی استیلا ایلمش ایدی. ۷۸۸ ده باویره‌یی وبعده (آوار)لر ملکنی ضبط ایدوب، مما. لکنی زیاده توسیع ایتمکله، ۸۰۰ تاریخنده پاپا اوچنجی لیون طرفندن کندیسنه غرب ایمپراطوری نامی ویرلمش ایدی. الکاسی بتون فرانسه ایله ایتالیانك قسم شمالیسندن آلمانیانك قسم اعظمندن وبلچیقه وفلنکدن عبارت ایدی. اك زیاده (اکس لاشاپل) ده اقامت ایدردی. علوم وصنایعی حمایه ایدوب، کندی سراینده بر مجلس معارف تشکیل ایتمشدی. هارون الرشیدله معاصر اولوب، خلیفهٔ مشارالیه اندلسده‌کی حکومت امویه‌یه قارشی شارلمانك اتفاقنی نافع عد ایتمکله، کندیسنه برطاقم هدیه‌لر گوندرمشیدی، که ایچلرنده مصنع بر ساعت ومدنیت اسلامیه‌نك ثمراتی اوله‌رق سائر بعض نوادر بولنوب، آوروپانك نظر استغرابنی جلب ایتمشدی.

— ایکنجی شارل (شوو) یعنی «اقلع» لقبیله ملقب اولوب، (لویی دبونر) ایله ایکنجی قاریسی باویره‌لی (زودیت) ك اوغلی ایدی. ۸۲۳ ده طو. غوب، درت یاشنده ایکن پدری طرفندن کندیسنه (آلمانیه) و بعده آکیتان قرالی عنوانی ویرلیه‌رك، ۸۴۰ ده فرانسه قرالی اولمشدر. پدری طرفندن بیوك برادرلرینه ترجیح اولنمسی اوچ برادر آره‌سنده برچوق محارباتی منتج اولوب، نهایت بینلرنده مقاسمه‌یه قرار ویرلمکله، صاحب ترجیحه رونه، ساتونه، موزه و اسقر بحرلریله محدود فرانسه‌نك قسم اعظمی دوشمشیدی. زماننده نورماندلر فرانسه‌یه دخول ایتمکله، کندیلرینه مبالغ کلیه ویره‌رك دفعلرینه مقتدر اوله‌بیلمشیدی. ۷۵۶ ده اسقاط اولنمش ایسه‌ده، ۸۵۹ ده یکیدن موقع اقتداره گلوب، ۷۸۵ ده پاپا اسکزنجی ژانه ایمپراطورلغنی تصدیق ایتدیرمشیدی. برادری لویی جرمانیقك وفاتندن صکره اوغللرینی ملك موروثلرندن اخراج ایتدیکیچون، بونلر علیهنه قیام ایدوب، محاربه اثناسنده شارل ۸۷۷ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی «ساده» لقبیله ملقب اولوب، (لوی بنغ) ك اوغلیدر. پدرینك وفاتندن صکره ٨٧٩ ده طوغوب، برادرلری لویی و قارلوماندن صکره تخته چکمسی لازم کلیرکن، دره بکلری ایمپراطور شیشمان شارلی انتخاب، و ٨٨٧ ده بونك اسقاطنده دخی پارس قونتی (اودس) ی ترجیح ایتمشلرسه‌ده، (ساده شارل) دخی ٨٩٣ ده ریمسده کندینی قرال طانیتدیره‌رق، مرقوم اودسه حکومتده اشتراك ایتمش؛ و ٨٩٨ ده بونك وفاتیله ملکنده مستقل قالمشیدی. نورماندلره قارشی مقاومته مقتدر اوله‌میوب، کندیلرینه الیوم نورماندیه دینان نوستریه‌نك برقسمنی ترکه ورئیسلری (رولون) ه قیزینی ویرمکه مجبور اولمشیدی. منظورلرندن (هاغانون) ك مظالمندن طولایی دره بکلری مرقوم (اودس) ك برادری (روبرت) ك ریاستیله عصیان ایدوب، واقع اولان محاربه‌ده ابتدا قرال غالب کله‌رك، روبرتی قتل ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً روبرتك اوغلی غلبه چالوب، شارل فرار، و (ورماندوآ) قونتی (هربرت) ه التجا ایتمش؛ وبونك طرفندن حبس اولنه‌رق، ٩٢٩ ده محبسده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی «کوزل» لقبیله ملقب اولوب، کوزل فلیپك اوغلیدر. ١٢٩٤ ده طوغوب، ١٣٢٢ ده، برادری اوزون فیلیپك وفاتی اوزرینه، فرانسه تختنه قعود ایتمش؛ وفرالیچه (ژانه) یه وراثتی جهتیله ناوار قراللغی عنوانتی دخی آلمش ایدی. کندیسندن اول خزینه‌یی واهالی‌یی صویمش اولان مالیه وعدلیه مأمورلری حقنده زیاده شدت کوسترمشدر. ایشته‌سی بولنان انکلتره قرالی ایکنجی ادوارداله اوغراشوب، همشیره‌سنك انتریقه‌لرینه یاردیم ایتمکله، عاقبت ادوآردك اسقاط وقتلنه سبب اولمشدر. انکلتره‌نك امدادیله علیهنه قیام ایدن فاسقونیه‌لیلرله دخی خیلی وقت محاربه ایتمشدر. ١٣٢٨ ده وفات ایدوب، ارکك اولادی اولمدیغندن، قراللق اقرباسندن والوآلی فلیپه کچمشدر.

— بشنجیسی «حکیم» لقبیله ملقب اولوب، ١٣٣٧ ده طوغمش؛ وپدرینك اسارتی اثناسنده ١٣٥٦ دن ١٣٦٠ تاریخنه‌دك وکالةً اجرای حکومت ایدوب، ١٣٦٤ ده بالاصاله تخته کچمش؛ و ١٣٨٠ ده وفات ایتمشدر. فرانسه‌نك بر چوق یرلرینی ضبط ایتمش اولان انکلتره قرالی اوچنجی ادوآردله و بر طاقم دره بکلریله محاربه ایدوب، بر چوق یرلر استرداد ایتمش؛ وقشتاله قرالی ظالم پترونی اسقاطله، یرینه (ترانستاماره) لی هنری‌یی اقعاد ایتمشیدی. دائمی صورتده سلاح آلتنده عسکر ودونغا ترتیب، وبرچوق نظامات وضع ایله، بیوك کتبخانه‌یی تأسیس، وتجارت وکیمیانك ترقیاتنه خدمت ایتمشدر.

— آلتنجیسی «سوکیلی» و «دیوانه» لقبلریله ملقب اولوب، بشنجی شارلك اوغلیدر. ١٣٦٨ ده طوغوب، ١٤٢٢ ده وفات ایتمشدر. ١٢ یاشنده ایکن پدرینه وارث اولمش ایسه‌ده، ٢٠ یاشنه باصدقدن صکره بالذات اجرای حکومته باشلامشدر. عمجه‌لریله دره بکلری آره‌سنده نفاق کیتدکجه آرته‌رق، فرانسه‌نك محاربات داخلیه ایله مشغولیتندن وبو حال کشمکشدن انکلتره قرالی بشنجی هنری بالاستفاده، فرانسه‌یه تجاوزله، نورماندیه‌یی ضبط ایتدکدن صکره، قرالك قزینی دخی تزوجله، فرانسه قرالی عنوانتی آلمشیدی. مع هذا آلتنجی شارل حالا قراللق عنوانتی محافظه، واوغلی یدنجی شارل وکالةً فرانسه‌نك قالان بر مقدارینی اداره ایدیوردی.

— یدنجیسی «مظفر» لقبیله ملقب اولوب، آلتنجی شارلك اوغلیدر. ١٤٠٣ ده طوغوب، پدرینك خسته‌لکی اثناسنده اجرای وکالت ایتمش ایسه‌ده، پارسده بورغونیه دوقه‌سی طرفنك غلبه‌سی اوزرینه، (بورژ) ه چکلمکه مجبور اولمشیدی. ١٤٢٢ ده، پدرینك وفاتی اوزرینه، اصالةً قرال اولوب، بر قاچ سنه‌یی ذوق و سفاهتله امراردن صکره، انکلیزلری فرانسه‌دن چیقارمغه عزم ایدوب، مقتدر جنراللرك وعلی الخصوص (ژانه‌دارق) اسمنده خارق العاده بر قیزك امدادیله موفق اولمش؛ وبر طاقم مجالس منتخبه تأسیسیله بر چوق اصلاحات اجرا ایتمشیدی. آنجق اواخر عمرنده اوغلی اون برنجی لویی علیهنده بولنه‌رق، بر چوق غوائل چیقارمغله، شارل ١٤٦١ ده وفات ایتمشدر.

— سکزنجیسی «فیدسز» لقبیله ملقب اولوب، اون برنجی لوینك اوغلیدر. ١٤٧٠ ده طوغوب، ١٣ یاشنده ایکن، همشیره‌سی (آنه) نك وصایتیله

تخته جلوس ایده‌رك، ذهنی شوالیه حكایه‌لریله مملو
اولدیغندن، ناپولینك ضبطنه قالقیشمش؛ و١٤٩٥ده
بوكا موفق اولمش ایسه‌ده، ایتالیا و اسپانیه حكو-
متلرینك جلمسی علیهنده اتفاق ایتمكله، عودتنده دول
متفقه‌نك ٤٠٠٠ عسكرینه راست كلمش؛ و ٩٠٠
كشی ایله یولنی آچوب، فرانسه‌یه عودت ایده‌بیلمش
ایسه‌ده، ناپولیده براقدیغی عسكر متعاقباً طرد
واخراج اولنمشدی. ١٤٩٨ده بلا ولد وفات ایتمكله،
قرالق عم زاده‌سی اورلیان دوقه‌سی اون ایكنجی
لویی‌یه چكمشدر.

— طقوزنجیسی ایكنجی هنرینك ایكنجی اوغلی
اولوب، ١٥٥٠ده طوغمش؛ و١٥٦٠ده برادری
ایكنجی فروانسوآیه خلف اولمشدر. والده‌سی (قا-
ترینه دومدیچیس) اجرای وصایت ایدوب، حیل
ودسایسیله فرانسه‌یی آلت اوست ایتمشیدی. بونك
زماننده فرانسه‌ده قتولیكلرله پروتستانلر آره‌سنده
برچوق منازعات ومحاربات وقوعبولوب، نهایت قرالك
همشیره‌سنی بر پروتستانه یعنی بعده دردنجی هنری
نامیله قرالق ایدن ناواره پرنسنه ویرمسی ایكی مذهب
اصحابی آره‌سنده بر تقرب علامتی عد اولنمقده ایكن،
بو دوكون اثناسنده و(سنت بارتلمی) یورطیسی كیجه‌سی
بو متعصب قرال والده‌سنك نصح واغفالیله ممالكنده‌كی
پروتستانلرك قتل عامنی امر ایتمش، و حتی بالذات
كندیسی دخی سرایی پنجره‌لرندن پروتستانلره سلاح
بوشاته‌رق، قاتللری تشجیع ایتمشدر. بو دهشتلی
اجراآتك ویردیكی وجدان راحتزلغیله و عشرت
وسفاهتك تأثیریله ١٥٧٤ده وفات ایتمشدر.

— اونجیسی (شارل فلیب) دیمكله معروف
اولوب، ١٧٥٧ده ورسایلده طوغمش، و١٨٣٦ده
آوستریاده ایلیریه‌نك (غوریج) قصبه‌سنده وفات
ایتمشدر. اون بشنجی لوینك تورونی و اون آلتنجی
لویی ایله اون سكزنجی لوینك برادری ایدی. تخته
چكمزدن اول (آرتوآقوتی) عنوانی حائز ایدی.
١٧٨٩ده ظهور ایدن بیوك قاریشقلق اثناسنده
فرانسه‌یی تركله، فرانسه‌ده قراللغك اعاده‌سنه آوروپا
دولتك یاردیمنی طلب ایتمكه باشلایوب، اون یدنجی
لوینك وفاتندن صكره ولی عهدلك كندیسنه توجه
ایتمكله، ١٧٩٥ده انكلیزلرك امدادیله فرانسه‌یه كیر-
مكه چالیشمش ایسه‌ده، موفق اوله‌مامشدی. ١٨١٤
ده دول متفقه عسكریله فرانسه‌یه كیروب، ابتدا
افكار عمومیه‌نك توجهنی قزانه‌بیلمش ایسه‌ده، فرانسز-
لرك ١٧٩٢ تاریخندن بری ضبط ایتمش اولدقلری
یرلری رد واعاده ایتمكی مسارعتله قبول، وبو بابده
یازیلان معاهده‌یی امضا ایتدیكندن، اعتباردن
دوشمش؛ و١٨١٥ده اون سكزنجی لوینك ایكنجی
عودتی اوزرینه، امور سیاسیه‌یه مداخله‌دن ال
چكوب، آوله مشغول اولمغه باشلامش ایدی. ١٨٢٤
ده، اون سكزنجی لوینك وفاتی اوزرینه، فرانسه
تختنه جلوس ایدوب، ابتدا بر طاقم امتیازات حریت
پروانه ویرمش ایسه‌ده، بعده بونلری كری آلوب،
حریت مطبوعاتی لغو ایله، اجرای شدته باشلادیغندن،
١٨٣٠ده یكیدن بر عصیان ظهور ایده‌رك، صبقی‌یی
كورنجه، حكومتی تورونته تركله، فراغت ایتمك ایستمش
ایسه‌ده، ایش ایشدن چكمش اولدیغندن، فرانسه‌یی
تركه مجبور اولوب، ابتدا اسقوچیه‌یه، بعده پراغه‌یه
ونهایت (غوریج) قصبه‌سنه چكیله‌رك، ٦ سنه صكره
٨٠ یاشنده اولدیغی حالده، اوراده وفات ایتمشدر.
ساووآ خاندانته منسوب (ماریه تره‌زه) یی تزوج
ایتمشدی. بونك زماننده فرانسه انكلتره وروسیه
ایله بالاتفاق ناوارینه‌ده عثمانلی دونغاسنی احراقله،
یونانك استقلالنه یاردیم ایتمك، وجزایری ضبط ایلمك
كبی ایكی حقسز حركتده بولنمشدر.

آلمانیه ایمپراطورلری

آلمانلر عندنده (قارل) تلفظ اولنان بو اسمله
آلمانیه‌ده دخی ٧ ایمپراطور كلمشدر:

برنجیسی (شارلمان) وایكنجیسی (اقلع شارل) در،
كه فرانسه قراللری صره‌سنده ذكر اولنان فرانسه
قرالی عنوانته آلمانیه ایمپراطوری عنوانی دخی ضم
ایتمشلردی.

— اوچنجیسی «شیشمان» لقبیله ملقب اولوب،
(لویی جرمانیق)ك اوغلیدر. ٨٣٢ده طوغوب،
٨٧٦ده او وقت آلمانیه دینلن جرمانیه‌نك بر كوچك
خطه‌سنك قرالی اولمش؛ و٨٨١ده ایمپراطور اولوب،
برسنه صكره باویره وصاقسه قراللری بولنان برادر-
لرینك وقوع وفاتیله، پدرینك بتون میراثنه وارث

اولمش ایدی. نورماندلره مقاومت ایده‌میوب، کند-
یلرینه مبالغ کلیـه اعطاسیله مضرتلرندن قورتلمغه
مجبور اولمش؛ و(ساده شـارل)ك صباوتنده وکالةً
فرانسه‌یی اداره ایتمکده ایکن، اوواده دخی نور-
ماندلره قارشی بومعامله‌ده بولنمش اولدیغندن، عمومك
نفرت وتحقیرینه مظهر اولوب، ۸۸۷ ده رسمی آلای
ایله اسقاط اولنمغله، بر مناستره چکیلوب، بر سـنه
صکره اوراده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی چهستان قرالی‌لوقسنبورغلی ژانك
اوغلی و ایمپراطور یدنجی هنرینك نورونی اولوب،
۱۳۱٦ ده طوغمش؛ و ۱۳٤٦ ده چهستان تختنه
چکوب، برسنه صکره آلمانیا ایمپراطوری اولمشدر. بر
چوق وقت مرعی الاجرا اولان بعض نظامات وضع
ایتمش؛ وپاپایه مماشات ایده‌رك، رؤسـاء روحانیه
ایچون آریجه آغر وبرکیلر طرحیله پاپاسلری هرنوع
تکلیفاتدن عفو ایتمش؛ وبوحرکتیله زادکان واهالینك
خشنود سزلغنی جلب ایتمشیـدی. پراغه و ویانه دار
الفنونلرینی تأسیس ایدن بودر. ۱۳۷۸ ده وفات
ایتمشدر.

— بشنجیسی (شارل کینت) یعنی «بشنجی شارل»
دینمکله معروف اولوب، آلمانیه ایمپراطوری واسپانیه
ایله سیجیلیتین قرالی ایدی. آوستریا آرشیدوقی کوزل
فلیپ قشتاله وارثه‌سی وفردیناند ایله ایزابله‌نك قیزی
اولان ژانه‌نك اوغلی اولوب، ۱۵۰۰ تاریخنده
قانده طوغمشـدر. ۱۵۱٦ تاریخنده والده‌سـنك
حیاتنده قشتاله قراللغی اعلان اولنوب، اوچ سـنه
صکره بیوك پدری ماقسیمیلیانك یرینه آلمانیه ایمپرا-
طوری دخی اولمش؛ وایمپراطورلقـده رقیبی اولان
فرانسـه قرالی برنجی فرانسوا ایله بر چوق وقت
محاربه ایتمشـدر. بو محاربه‌نك نتیجه‌سنده فرانسوا
مغلوب واسیر اولوب، مادریده سوق، واوراده شارل
کینتك منفعتنه بر معاهده امضاسـنه اجبار اولنمش
ایسه‌ده، فرانسه‌یه عودتنده معاهده‌نك احکامنی اجرا
ایتمدیکندن، بینلرنده ۱۵۲٦ ده برایکنجی محـاربه
ظهور ایدوب، قانونی سلطـان سلیمان خانك مداخله
وتوسطیله وباربروس خیرالدین پاشانك عثمانلی دو-
نماسیله فرانسه‌نك امدادینه کیتمسیله، عقد مصالحه‌یه
مجبور اولمش ایدی. تونسـه دخی تجاوز ایتمش
ایسه‌ده، مشارالیه خیرالدین پاشانك قوتنـه قارشی
باشه چیقه‌میوب، آلمانیه طرفنده دخی بالذات سلطان
سلیمان خانك سوق ایتدکلری عثمانلی اوردوسنه مغلوب
اولمغله، کندرندن وبتـون آوروپانك حکمداری اولمق
نیتندن قطع امید ایتمك مجبوریتندن خسته ومأیوس
اولوب، ذاتاً اسپانیه قراللغنه اولجه اوغلی فیلیپ تعیین
ایتمش اولدیغی کبی، آلمانیه ایمپراطورلغنی‌ده ۱۵۵٦ ده
برادری فردیناندە ترك ایده‌رك، استرمادوره‌ده بر
مناستره چکیلوب، ۱۵۵۸ ده اوراده وفات ایتمشدر.

— آلتنجیسی ایمپراطور لئوپولدك اوغلی اولوب،
۱٦۸۵ ده طوغمش؛ وایکنجی شارلك وفاتی اوزرینه
۱۷۰۳ ده ویانه‌ده اسپانیـه قراللغی اجرا اولنمش
ایسه‌ده، ۱۷۰٤ ده اسپانیایه کیتدیکنده، اون در-
دنجی لوییـنك اوغلی بشنجی فیلیپی رقیب بولوب،
حکومت سورمکه موفق اوله‌مامش؛ وآنجق ۱۷۰۷
ده ناپولی قراللغی تصـدیق اولنمش ایدی. برادری
برنجی ژوزفك وفاتی اوزرینـه، ۱۷۱۱ ده آلمانیه
ایمپراطوری اولمشـدی . ۱۷۱٤ ده عقد اولنـان
(راستاد) معاهده‌سیله اسپانیـه‌یه اولان حاکمیت
ادعاسندن صرف نظر ایدوب، ناپولی، مانتو، سار-
دنیه وفلنك ایسه کندیسنه ترك اولنمشـدی. بونك
زماننده پرنس (اوژن)ك قوماندە‌سی آلتنده بولنان
آلمانیه اردوسی عساکر عثمانیه‌یه غالب کله‌رك، پترو
وارادین ایله بلغراد محاربه‌لرینی قزانمش؛ و۱۷۱۸ ده
پازارووچ معاهده‌سیله مخاصماته ختام ویرلمش ایدی.
متعاقباً انکلتره وفرانسه وفلنکله متفقاً اسپانیا قرالی
بشنجی فیلیپه اعلان حرب ایدوب، ۱۷۱۵ ده ویانه
معاهده‌سیله عقد مصالحه اولنمشـدی. ۱۷۳۳ ده
آلتنجی شارل لهستان قراللغنه (فردریق اوکوست)ك
وفرانسه ایسه (استانیسلاس)ك چکمسنی التزام ایتد-
یکندن، یکیدن محاربه ظهور ایدوب، ۱۷۳۵ سنه-
سنه‌دك دوام ایتمسیله، وسنهٔ مذکوره‌ده عقداولنان
ایکنجی ویانه معاهده‌سیله مرقوم استانیسلاسه لهستانه
بدل (لورن) ویرلمکله اعادهٔ صلح اولنمشدی. متعاقباً
عثمانلیلرله محاربه ایدوب، دوچار مغلوبیت اولمسیله،
۱۷۳۹ ده افلاق و بغدان ایله بلغرادی اعاده‌یه
مجبور اولمش؛ و ۱۷٤۰ ده وفات ایتمشدر. صاغلغنده
آوستریا ممالکنی بیوك قیزی (ماریه ترزه) یه ترك

ایدوب، مع هذا وفاتنده وراثتی حقنده خیلی اختلا-
فات ظهور ایتمشدی.

— یدنجیسی (شارل آلبرت) دینمکله معروف
اولوب، باویره الکتوری (ماقسیمیلیان امانوئل)ك
اوغلیدر. ١٦٩٧ ده طوغوب، ١٧٢٢ ده ایمپرا-
طور برنجی ژوزفك برقیزینی تزوج ایتمش؛ و ١٧٢٦
ده باویره‌ده پدرینه وارث اولمش ایدی. ١٧٤٠ ده
ایمپراطور آلتنجی شارلك وفاتنده ماریه ترزه‌نك
آوستریاده حکومتنی تصدیق ایتمیوب، برنجی فردینادك
بر وصیتنامه‌سنه استناداً، کندیسنك حق وراثتی
اولدیغنی ادعا ایتمش؛ و فرانسه قرالی اون بشنجی
لوئینك امدادیله ویانه‌ده آوستریا وپراغه‌ده چهستان
قراللغنه ونهایت ١٧٤٢ ده فرانقفورتده آلمانیه
ایمپراطورلغنه انتخاب ایتدیرلمش ایسه‌ده، متعاقباً
مغلوب اولوب، بتون بو فتوحاتنی غائب ایتدکدن
صکره، ملك موروثی اولان باویره‌دن دخی اخراج
اولنمش؛ وآنجق ١٧٤٤ ده ایمپراطورك اردوسی
پروسیه قرالی ایکنجی فردریقك چهستانه تجاوزاتیله
مشغول بولنمسندن بالاستفاده، مونیخه داخل اولمش؛
وبرسنه صکره اوراده وفات ایتمشدر. باویره‌ده اوغلی
(ماقسیمیلیان ژوزف) وایمپراطورلقده ماریه ترزه‌نك
زوجی برنجی فرانسوا خلفی اولمشدر.

انکلتره قراللری

انکلیزلر عندنده بو اسم (چارلس) صورتنده
تلفظ اولندیغندن، بو اسمله انکلتره‌ده حکومت سو-
رن ایکی حکمدارك ترجمهٔ حالیچون «چارلس» ماده-
سنه مراجعت بیوریله.

اسوج قراللری

اسوجده بو اسمله ١٢ حکمدار کلدیکی مروی
ایسه‌ده، ایلك آلتیسنك احوالی مجهول وبلکه وجود-
لری دخی موهوم اولدیغندن، صکره‌کی آلتیسنك
ذکریله اکتفا ایده‌جکز:

— یدنجیسی برنجی اسورکرك اوغلی اولوب،
١١٥١ ده پدرینه (غوتیه) قراللغنده خلف اولمش؛
و١١٦١ ده بتون اسوجك قرالی اولمش ایدی.
خرستیانلغی قبول ایتدیرمك ایچون (اینفریه)
و (استونیه) اهالیسیله محاربه، وبر چوق کلیسالر
ومناسترلر تأسیس ایتمش؛ وبعده طائفهٔ رهبانك
بیوك برنفوذ قزاندقلرینی کورنجه، بونلرك اقتدارینی
تحدید ایتمك تشبثنده ایکن، ١١٦٨ ده سلفنك اوغلی
(قانوت اریسقون) طرفندن قتل اولنمشدر.

— سکزنجیسی (قانوت بونده)نك اوغلی اولوب،
اعزه‌دن معدود اولان طقوزنجی (اریق)ك نسلندندر.
١٣٩٧ ده (مارکریته‌دوو الدمار) طرفندن اعلان اولنان
اسوج ونوروج ایله دانیمارقه اتحادی اسوجلیلر ایچون
برطاقم غوائل ومصائبدن بشقه برنتیجه ویرمدیکندن،
١٤٤٨ ده اسوج بو اتحاددن آیریله‌رق، صاحب ترجمه
اسوج قراللغنه انتخاب اولنمش؛ وبر سنه صکره نور-
وجلیلر دخی کندیسنی قرال طانیمشلرسه‌ده، متعاقباً
نوروج برنجی (قریستیان دولدنبرغ) طرفندن ملك
اولنه‌رق، ١٤٥٧ ده شارل بونك طرفندن اسوج
قراللغنی دخی ترکه اجبار ایدلمش؛ وچوق چکمه‌دن
اسوجی استرداد ایتمش ایسه‌ده، چوق وقت محافظه
ایده‌مه‌مش؛ ونهایت ١٤٦٧ ده ثالثاً اسوج قرالی
اولوب، ١٤٧٠ ده وفات ایتمشدر. قانوت زاده
معناسیله (قانوت سون) دینمکله معروفدر.

— طقوزنجیسی (کوستاو واسه)نك دردنجی
اوغلی اولوب، ١٥٥٠ ده طوغمش؛ وابتدا سودر-
مانیه دوقه‌سی عنوانتی حائز اولوب، ١٥٩٢ ده بیوك
برادری اوچنجی ژانك وفاتنده، وارث حقیقی اولان
یکنی (سیجیسموند)ك لهستان قراللغنه انتخاب ایدلمش
اولمسیله، غیوبتندن بالاستفاده، ابتدا وکالةً ادارهٔ
اموره باشلامش، و١٦٠٤ ده اصالةً قراللغنی اعلان
ایتمشدر. اسوجده پروتستانلقدن بشقه بر مذهبه
مساعده اولنمیه‌جغنی اولجه اعلان ایتمشدی. روسلرله
محاربه ایدوب، غلبه چالمغله، فینلانده‌یی ضبط ایتمش
ایسه‌ده، اهلیلر دانیمارقه‌یه قارشی اولان محاربه‌لرنده
مغلوب اولمشدی. ١٦١١ ده وفات ایدوب، اوغلی
(کوستاو آدولف) خلفی اولمشدر.

— اوننجیسی (شارل کوستاو) دینمکله معروف
اولوب، (رین) بالاتینه‌سی پرنس (ژان قازیمیر)ك
وطقوزنجی شارلك قیزی قاترینه‌نك اوغلیدر. ١٦٢٢
ده طوغوب، ١٦٥٤ ده، خصمی (قریستینه)نك
فراغی اوزرینه، اسوج تختنه قعود ایتمش؛ وابتدا

قرالغنی تصدیق ایتمین لهستان قرالی (ژان قازیمیر)ه قارشی اعلان حرب ایدوب، ١٦٥٥ و١٦٥٦ده وارسوویه‌یی وبتون لهستانی ضبط ایتدکدن صکره، دانیمارقه‌ایله محاربه‌یه کیریشه‌رك، اشلسویغ هولستاین ایله بوتلاندی ضبط ایتمش؛ وبوزلرك اوزرنده آطه‌دن آطه‌یه کچه‌رك، قوپنهاغه قدر ایلریلمکله، (روسکیلد) معاهده‌سیله (اسقانیه)یی الحاق ایتمش ایدی. شمال ایمپراطورلغنی قورمش اولدیغندن، بر سنه صکره معاهده‌نك اجراسز قالدیغنی وسیله اتخاذ ایده‌رك، یکیدن قوپنهاغی محاصره ایتمش ایسه‌ده، اثنای محاصره‌ده ١٦٦٠ ده فجأةً وفات ایتمشدر.

— اون برنجیسی اونجیسنك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتنده ١٦٦٠ تاریخنده، ٥ یاشنده اولدیغی حالده، تخته کچمکله، هیئت وصایت دانیمارقه ایله منفعتلی برمعاهده عقد ایتمش؛ وکندیسی ١٦٧٢ده اداره‌ٔ اموری الینه آلوب، فرانسه قرالی اون دردنجی لویی ایله عقد اتفاق ایتمش؛ وکندیسنه اعلان حرب ایدن دانیمارقه قرالی بشنجی قریستیانله بر چوق محاربه‌لر ایدوب، جمله‌سنده غالب کلمکله، الکاسنی توسیع وعسکر ودونماسنی وخزینه‌سنی تزیید ایده‌رك، صنایع وتجارت ومعارفك ترقیسنه پك چوق خدمتلر ایتمشدر. (لوند) دارالفنونی دخی بونك تأسیس کرده‌سیدر. ١٦٩٧ ده وفات ایتمشدر.

— اون ایکنجیسی اون برنجی شارلك اوغلی اولوب، ١٦٩٧ده، ١٥ یاشنده اولدیغی حالده، پدرینه خلف اولمشدر. روسیه چاری برنجی پترو ایله دانیمارقه قرالی دردنجی فردریق ولهستان قرالی ایکنجی اوکوست بوکنج قراله قارشی عقد اتفاق ایتدکلرندن، شارل وقت غائب ایتمکسزین، ابتدا دانیمارقه‌یه قارشی یورویه‌رك، قوپنهاغی محاصره، ودردنجی فردریق ١٧٠٠ تاریخنده (تراونداهل) معاهده‌سنی امضایه اجبار ایتدکدن صکره، (ناروه)یی محاصره ایتمش اولان ٦٠٠٠٠ روس عسکرینه قارشی ٩٠٠٠ اوجلی ایله هجوم ایدوب، روسلری کاملاً مغلوب و پریشان ایتمش؛ واورادن لهستانه اوباع عنان ایده‌رك، ١٧٠١ ده (دونه) ساحلنده بربیوك مظفریته نائل اولمغله، لهستانی تمامیله ضبط. و(استانیسلاس لزینسکی) یی لهستان تختنه اجلاس ایده‌رك، (اوکوست)ی صاقسه‌یه تعقیب ایدوب، اورادہ لهستان قراللغندن وازکچدیکنه دائر کندیسنه ١٧٠٦ ده بر معاهده امضا ایتدیرمش؛ واورادن ٤٣٠٠٠ عسکرله موسقووه‌نك اوزرینه یوریوب، آنجق بودفعه (پولتاوه)ده کلیاً منهزم اولمغله، دولت عثمانیه‌یه التجا ایتمکه مجبور اولمش؛ وبر سنه قدر بندرده قالوب، عثمانلیلری روسلره قارشی حربه تشویق ایتمش ایسه‌ده، او وقت دولتین بیننده مصالحه منعقد اولوب، حربه سبب اولمدیغندن، شارله مملکتنه عودتی تکلیف اولنمش؛ وآنجق کندیسی رضا ویرمیوب، بولندیغی خانه‌ده مقاومت ایتمکله، خانه‌نك احراقنده تسلیمه مجبور اولوب، دیمتوقه‌ده اقامه ایتدیرلمش ایسه‌ده، ١٧١٤ ده فرار، وبر آلمان ضابطی قیافتنده آلمانیه‌نك ایچندن مرور ایده‌رك، (استرالسوند)ه وصولنده دانیمارقه، صاقسه، پروسیه وروسیه عسکرندن مرکب بر مفرزه طرفندن احاطه اولندیغی حالده، فوق العاده برجسارت ابراز ایتمش ایسه‌ده، موقع مدافعه‌یه مساعد اولمدیغندن، اسقانیه‌نك (لوند) قصبه‌سنه چکلمشیدی. غیبوبتنده اوکوست لهستان قراللغنه عودت، برنجی پترو لیوونیه‌یی ضبط، دانیمارقه قرالی فردریق دخی اسقانیه‌یی استیلا ایتمش اولدیغندن، شارل وزیر ومستشاری اولان بارون دو (کورج)ك انضمام رأییله تلافیٔ مافاته چالیشمقده ایکن، ١٧١٨ ده وفات ایتمشدر. غایتله جسور بر حکمدار ایدیسه‌ده، معندو تأملسز اولدیغندن، ممالك عثمانیه‌ده اقامتی اثناسنده یکیچریلر طرفندن (تیمور باش) لقبیله تلقیب اولنمشدی. حکیم وولتر اون ایکنجی شارلك غایتله کوزل بر تاریخنی یازمشدر.

— اون اوچنجیسی آلفونس فردریقك ایکنجی اوغلی اولوب، ١٧٥٨ ده طوغمشدر. ١٧٩٢ ده برادری اوچنجی کوستاوك وفاتنده بونك اوغلی دردنجی کوستاوك صباوتنده وکالةً ادارهٔ امور ایتدکدن صکره، کوستاوك سن رشده وصولیله، چکیلوب کندی حالنده یاشامقده ایکن، دردنجی کوستاوك اسقاطنی منتج اولان اختلال اصحابی طرفندن ١٨٠٩ ده تخته اقعاد اولنمش؛ و فرانسه، روسیه ودانیمارقه ایله مصالحه ایتمش ایسه‌ده، بر مدت صکره دانیمارقه ایله محاربه‌یه مجبور اولوب، نوروجی الحاق ایتمش؛ و١٨١٤ معاهدهٔ عمومیه‌سیله نوروجك قطعیاً اسوجه الحاقی تصدیق اولنمشدر. اولادی اولمدیغندن

(هولستاین اوکوستنبورغ) پرنسی ولی عهد اتخاذ
ایتمش ایسه‌ده، بودخی کندیسندن اول فوت اولدیغندن،
وفاتنده (برناردوت) اسمنده فرانسز بر جنرال اون
دردنجی شارل اسمیله قرال انتخاب اولنمشدر.

— اون دردنجیسی مشار الیه (برناردوت)
اولوب، (شارل ژان) دینمکله دخی معروفدر.
فرانسه‌نك (پو) شهرنده طوغوب، ۱۷۸۹ اختلا.
لنده باش چاوش اولدیغی حالده، بعده قطع مراتبله،
رین اردوسنده ابراز شجاعت و جسارت ایده‌رك،
۱۹۷۴ ده جنرال (قلبر) طرفندن میدان حربنده
میرلوالغه ترفیع اولنمش؛ وبرقاچ آی صکره فریق
اولمش ایدی. ایتالیا محاربه‌سنده ۲۰۰۰۰ عسکرله
بوناپارتك امدادینه کوندریله‌رك، برچوق یرلر ضبطنه
موفق اولمش؛ و ۱۷۹۸ ده ویانه‌یه سفیر تعیین
اولنمش ایدی. ۱۷۹۹ ده فرانسه‌ده حربیه ناظری
اولوب، عسکری لایقیله تنسیق وتنظیم ایتمکده ایکن،
(سییس)ك سعایتیله عزل اولنه‌رق، ۱۸۰۰ ده
وانده قوماندانلغنه تعیین اولنمش؛ و انکلیزلرك
(کیبرون)ه خروجنه مانع اولوب، مملکتده اعادهٔ
اسایشه موفق اولمش ایدی. ۱۸۰۴ ده ناپولیون
طرفندن مشیرلك رتبه‌سیله هانووره والیلکنه تعیین
اولنه‌رق، اوراده منتظم بر عسکر ترتیب ایتمکله،
۱۸۰۵ ده فرانسه ایله متفق اولان باویره پرنسی
یکیدن اقعاد، و(سالبورغ)ی ضبط ایله، اوسترلیچ
مظفریتنه خدمت ایتمش؛ وبونك اوزرینه (پونته
قوردو) پرنسلکنه نصب اولنه‌رق، ۱۸۰۶ ده
پروسیه‌لیلری (هال) ده و(لوبك)ده مغلوب،
و(بلوخر)ی اسیر ایتمش؛ وبعده لهستانه دخول
ایله، روسلری برقاچ محاربه‌ده مغلوب ایتدکدن صکره،
(اسپاندن) محاربه‌سنده مجروح اولمش؛ ویاره‌سی
ایی اولدقدن صکره، ۱۸۰۷ ده اسوجه قارشی
حرکات عسکریه‌یه مأمور اولوب، ۱۸۰۸ ده فرانسه.
نك خصمی اولان دردنجی کوستاوك اسقاطی اوزرینه،
مخاصماتی تعطیل ایده‌رك، اسوجلیلرك محبتنی قزانمش
ایسه‌ده، بوحرکتی بوناپارتك مقاصدینه قارشی اولد.
یغندن، ایمپراطور بوندن ممنون اولمامش ایدی.
۱۸۰۹ ده طقوزنجی قول اردو قوماندانی اولوب،
(واغرام) مظفریتنی قزاندیرمغه سبب اولمش؛
و(والشرن)ه چیقمش اولان انکلیزلری کری
پوسکورتمش ایسه‌ده، مکافاه یرینه بسبتون عزل
اولوب، منکوب اولدیغی حالده، ۱۸۱۰ تاریخنده
اسوج قرالی اون اوچنجی شارل طرفندن اسوج
ولی عهدلکی تکلیف اولنمغله، قبول ایدوب، ناپو.
لیونك موافقتیله، اسوجه کیتمش؛ وابتدا فرانسه
ایله متفقاً حرکت ایتمش ایسه‌ده، ۱۸۱۲ ده فرانسز
عسکری اسوج ممالکنه تجاوز ایتدیکندن، فرانسه‌یه
قارشی اولان اتفاق دوله داخل اولمش؛ وفرانسز
جنراللرندن بر قاچنی مغلوب ایدوب، (لیپسیك)
مظفریتنی قزانمش ایسه‌ده، رین مجراسنی تجاوز
ایتمیوب، سلاح بدست اوله‌رق وطن اصلیسنه کیرمکی
قبول ایتمه‌مشیدی. او صره‌ده دول متفقه‌یی رین
مجراسنی تجاوز ایتمکه قاندیرمق شرطیله، ناپولیونی
صلحك قبولنه تشویق ایتمش ایسه‌ده، مقتدر اوله.
میوب، اسوجه عودتنده شانلی بر صورتده استقبال
اولنمش؛ ومتعاقباً نوروجه کچوب، دول متفقه طر.
فندن اسوجه ترك ایدلمش اولان بومملکتی اون بش
کون ظرفنده ضبط ایتمشیدی. ولی عهدلکنده بو
خدماتی ایتدکدن صکره، ۱۸۱۸ تاریخنده، اون
اوچنجی شارلك وفاتی اوزرینه، اسوج قرالی او.
لوب، اصلاحات داخلیه ایله اوغراشمش؛ و معارف
وصنایع وزراعت وتجارتی پك چوق ترقی ایتدیروب،
اسوج ایله نوروجك ادارهٔ داخلیه‌لری و قانون
اساسیلری آیری آیری اولمق اوزره، ایکی مملکتدن
مرکب بر دولت متحده تشکیل ایلمشدر. ۱۸۴۴
تاریخنه‌دك حکم سوروب، سنهٔ مذکوره‌ده وفات
ایتمکله، اوغلی برنجی اوسقار کندیسنه خلف
اولمشدر.

— اون بشنجیسی برنجی اوسقارك اوغلی اولوب،
۱۸۵۹ ده پدرینه خلف اولمش، و ۱۸۷۲ تاریخنه
قدر حکم سوروب، سنهٔ مذکوره‌ده وفات ایتمشدر.
زماننده قانون اساسیجه بعض تعدیلات اجرا اولنه.
رق، اصول انتخاب دها سربست بر حاله قونمشدر.

اسپانیا قراللری

اسپانیاده دخی شارل یاخود (قارلوس) اسمیله
۴ حکمدار کلمشدر:

برنجیسی آلمانیه ایمپراطورلری صره‌سنده ذکری
کچن (شارل کینت) در، که آلمانیه ایمپراطورلغی

اعتباریله بشنجی و اسپانیا قراللغی اعتباریله برنجی
شارلدر.

— ایکنجیسی اسپانیا و ناپولی قرالی اولوب، دردنجی فلیپك اوغلیدر. ١٦٦١ ده طوغوب، بش یاشنه قدر یورییه‌مکه و سویلمکه مقتدر اوله‌مدیغی حالده، ٤ یاشنده ایکن، والده‌سی آوستریالی (آنه) نك وصایتیله قرال اولمش؛ وزماننده امور دولت ابتدا والده‌سی، بعده نامشروع برادری آوستریالی جوان، صکره زوجه‌سی اورلئانلی لوییزه ونهایت وکلاسی طرفندن اداره اولنمشدر. اون دردنجی لویی‌یه قارشی تشکل ایدن اتفاقه داخل اولمغله، (فرانشه‌قونته) یی و فلنکده بعض یرلرینی غائب ایتمش ایدی. اولادی اولمدیغندن، آوروپا دولی کندیسنه طانیتمقسزین اوچ دفعه ممالکنك صورت تقسیمنی ترتیب ایلشلردی. بونك اوزرینه، کندیسی ١٧٠٠ تاریخنده بتون ممالکنی اون دردنجی لوینك تورونی آنژو دوقه‌سی فرانسه‌لی فلیپه ترك ایتدیکنی متضمن بر وصیتنامه یازمغله، آوستریا دولتی بو وصیتنامه‌یه قارشی اقامهٔ حجت ایدوب، بوندن بر چوق محاربات تولد ایتمشدر. متعاقباً وفات ایدوب، بونك فوتیله ایکی قرندن بری اسپانیاده حکومت سورمکده بولنان آوستریا خاندانك برنجی شعبه‌سی منقرض اولمش؛ واسپانیانك آوروپا دولی میاننده‌کی نفوذ واعتباری دخی زائل اولمشدر.

— اوچنجیسی بشنجی فلیپ ایله (الیزابته فارنزه) نك اوغلیدر. ١٧١٦ ده طوغوب، ابتدا (دون قارلوس) اسمیله شهرت بولمشیدی. ١٧٣١ ده وا. لده‌سندن میراث قالان (پارمه) ده حکومت سوروب، ١٧٣٤ ده پدری سیچیلیتینده‌کی حقوقنی دخی کندیسنه ترك ایتمکله، بوحقوقنی غصب ایتمك ایستین ایمپراطور طرفدارلریله محاربه ایده‌رك، آز زمان ظرفنده سیچیلیتین قراللغنی ضبط، وبو صفتله یدنجی شارل نامنی اخذ ایتمشدی. ٢٨ سنه‌دن بری رئیس وکلاسی (تانوچی) نك یاردیمیله ایتالیاده‌کی ممالکنی حسن اداره ایتمکده ایکن، ١٧٥٩ ده، برادری آلتنجی فردینانده وفاتی اوزرینه، اسپانیایه دعوت اولنه‌رق، اوچنجی شارل اسمیله اسپانیا قرالی اولمش؛ وسیچیلیتینی اوچنجی اوغلی فردینانده براقمش ایدی. انکلتره‌یه قارشی فرانسه ایله اتفاق ایده‌رك، ١٧٦٢ و١٧٧٨ تاریخنده وقوع بولان ایکی محاربه‌نك برنجیسنده غائب ایتدیکی بعض یرلری ایکنجیسنده استرداد ایتمش؛ وجزایره برقاچ دفعه سوق عسکر ایتمش ایسه‌ده، موفق اوله‌مامشدی. بعده اصلاحات داخلیه ایله مشغول اولوب، برچوق جدوللر، یوللر، مکتبلر، نباتات باغچه‌لری، موزه‌لر وسائره تأسیس وعسکر ودونتماجه خیلی اصلاحات وترقیات وجوده کتیرمش ایدی. ١٧٨٨ ده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی اوچنجی شارلك اوغلی اولوب، ١٧٤٨ ده ناپولیده طوغمش، و ١٧٨٨ ده پدرینه خلف اولمشدر. کوشك واقتدارسز برآدم اولمغله، زوجه‌سی (ماریه لوییزه) و بونك منظوری (مانوئل قودوی) ادارهٔ امور ایتمشدر. اون آلتنجی لوینك قتلی اوزرینه ١٧٩٣ ده فرانسه جمهوریتنه اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً فرانسه ایله تجاوزی وتحفظی بر معاهده عقدینه مجبور اولوب، بو معا. هده‌نك اجباریله پورتکیزه وبعده انکلتره‌یه اعلان حرب ایده‌رك، مستملکاتنك الك کوزللری انکلتره طرفندن ضبط اولنمشدی. بعده ناپولیونك النده بر اویونجق کبی قالدیغندن، بوحالدن قورتلق ایچون، آمریقاده‌کی مستملکاتنه کیتمك تشبثنده ایکن، اوغلی فردیناند طرفندن اویاندیریلان عصیان اوزرینه، اسپانیه‌ده قالمغه، و متعاقباً قراللغی اوغلنه ترك ایتمکه مجبور اولمش ایسه‌ده، ایکی آی صکره ناپولیون طرفندن بو فراغتدن صرف نظرله اسپانیایی ناپولیونه ترك ایتمکه مجبور اولمش؛ وکندیسی مارسلیه‌یه و بعده رومایه کیدوب، ١٨١٩ ده اوراده وفات ایتمشدر.

ناپولی وسیچیلیتین قراللری

برنجیسی ابتدا آنژو وپرووانسه قونتی وبعده ناپولی قرالی اولوب، ١٢٢٠ ده طوغمش، و١٢٨٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. فرانسه قرالی سکزنجی لوینك اوغلی و سنت لوینك برادری اولوب، برا. دریله برابر اهل صلیب محاربه‌سنده مصر سفرینه کیتمش؛ واونکله برابر ١٢٥٠ ده منصوره‌ده اسیر دوشمش ایدی. خلاص بولدیغنده زوجه‌سندن کندیسنه میراث قالمش اولان پرووانسه‌ده حکومت سورمکه باشلامشیدی. پاپا دردنجی (اوربن) طر. فندن سیچیلیتین قرالی (منفروآ) یه قارشی دعوت

اولنوب، غالبیتی تقدیرنده بو قراللق کندیسنه وعد
اولنمغله، ۱۲۶۶ و ۶۸ ده مذکور منفروآتی ویکننی
مغلوب ایده‌رك، سیجلیه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، واقع
اولان مظالمی اوزرینه سیجلیه‌لیلر ۱۲۸۲ ده پاسقالیه
کونی ایکندی عبادتی اثناسنده قیام ایدوب، جزیره‌ده
بولنان بتون فرانسزلری قتل عام ایده‌رك، «سیجلیه
ایکندیلری» دینمکله مشهور وقعهٔ مدهشه‌یی ایقاع
ایتدکلرندن، بوجزیره الندن چیقوب، یالکز ناپولیده
حکم سورمکه دوام ایتمش ایدی.

— ایکنجیسی «طوپال» لقبیله ملقب اولوب،
برنجینك اوغلیدر. ۱۲٤۶ ده طوغوب، پدرینك
وفاتنده سیجلیه‌لیلرك النده اسیر بولنمغله، درت سنه
صکره ۱۲۸۹ ده خلاص بوله‌رق، ناپولی قرالی
اولمش؛ وسیجلیه‌یی استرداده چالشمش ایسه‌ده، موفق
اوله‌میوب، پدرندن دها عادلانه حکومت ایتمش؛
و ۱۳۰۹ ده وفات ایدوب، اوغلی اوچنجی آندره
خلفی اولمشدر. (شارل مارتل) اسمنده دیکر بر
اوغلی اوچنجی آندره‌دن مجارستان قراللغنی ضبط
ایتمکه چالیشمشدر.

— اوچنجیسی (دوراسلی شارل) دینمکله معروف
اولوب، قرال روبرتك برادری (دوراسلی ژان) ك
تورونی وایکنجی شارلك تورونك اوغلی ایدی.
۱۳۸۱ ده قرالیچه (ژانه) دن دلکیر اولان پاپا
آلتنجی اوربن طرفندن ناپولی قراللغنه دعوت اوله‌
رق، بلا محاربه بو قراللغی ضبط، وژانه‌یی اختناق
ایتمش ایسه‌ده، بو قرالیچه‌نك ولی‌عهد اتخاذ ایتمش
اولدیغی آنژو دوقه‌سی برنجی لویی ایله محاربه‌یه
مجبور اولمش؛ وبعده کندیسنی ایستدیکی کبی
قوللانمق ایستین پاپا ایله دخی بوزیشمش ایدی.
۱۳۸۵ ده ذکوردن یکتا وارثی بولندیغی مجارستان
قراللغنه دعوت اولنمش ایسه‌ده، صورتا حقوق
حکمرانیدن صرف نظر ایتمش اولان صوك حکمدا‌
رك زوجه‌سی طرفندن ۱۳۸۶ ده قتل ایتدیرلمشدر.
اوغلی لادیسلاس مجارستان قراللغنده وارثی اولمشدر.

— دردنجیسی آلمانیه ایمپراطوری واسپانیا قرالی
اولان مشهور شارل کینتدر.

— بشنجیسی اسپانیا قراللرندن ایکنجی شارلدر.

— آلتنجیسی آلمانیه ایمپراطوری آلتنجی شارلدر.

— یدنجیسی اسپانیا قرالی اوچنجی شارلدر.

ساردنیه قراللری

برنجیسی (برنجی شارل امانوئل) در، که
ساووآ دوقه‌سی اعتباریله اوچنجی عد اولنوب، ایکنجی
ویقتور آمده‌نك اوغلیدر. ۱۷۰۱ ده طوغوب،
۱۷۳۰ ده، پدرینك فراغی اوزرینه، ساردنیه تختنه
قعود ایتمشدی. ۱۷۳۳ ده آوستریایه قارشی فرانسه
واسپانیه ایله بالاتفاق، دول ثلثه عسکریله (میلانه)
خطه‌سنی ضبط ایتمش؛ و(نووارا) ایله دیکر بعض
یرلر کندیسنه ترك اولنمشدی. ۱۷٤۲ ده بعض
یرلر وعدینه قارشی فرانسه واسپانیه‌یه قارشی مجارستان
قرالیچه‌سی (ماریه ترزه) ایله بالاتفاق، بعض محاربه‌لر
قزانمش ایسه‌ده، ۱۷٤٤ ده فرانسه ایله (تورینو)
معاهده‌سنی امضایه مجبور اولمش؛ وبقیهٔ عمرنی
اصلاحات داخلیه‌یه صرف ایده‌رك، ۱۷۷۳ ده وفات
ایتمشدر.

— ایکنجیسی (ایکنجی شارل امانوئل) دینمکله
معروف اولوب، اوچنجی ویقتور آمده‌نك دردنجی
اوغلیدر. ۱۷۹۶ ده پدرینه خلف اولوب، فرانسه
قرالی اون بشنجی لوینك تورونی تزوج ایتمش
اولمغله، خاندانیله قرابتی اولدیغندن، فرانسه اختلا‌
لنك قره‌ده‌کی ممالکنه سرایتنی منع ایده‌میوب،
۱۷۹۸ ده بو ممالکی ترکله، ساردنیه‌یه چکمکه مجبور
اولمش؛ و ۱۸۰۲ ده تختنی برادری ویقتور امانوئله
ترکله، رومایه کیدوب، ۱۸۱۹ ده اوراده وفات
ایتمشدر.

— اوچنجیسی (شارل فلیکس) در، که ۱۷۶۵ ده
طوغوب، ۱۸۲۱ ده، برادری ویقتور امانوئلك
مجبوری فراغی اوزرینه، ساردنیه قرالی اولمش؛
واشقیایی تربیه ایله، بر طاقم نظامات عسکریه وضع
ایتدکدن صکره، ۱۸۳۱ ده بلا ولد وفات ایدوب،
قراللق قارینیان دوقه‌سی (شارل آلبرت) ه قالمشدر.

— دردنجیسی (شارل آلبرت) در، که ساووآ
خاندانینك ساووآ قارینیان شعبه‌سنه منسوب اولوب،
۱۷۹۸ ده طوغمش؛ وفرانسه‌ده تربیه اولنمغله،
افکار حریت پرورانه‌یه تابع اولوب، ایتالیانك اتحادی
هوسنه‌دوشمش ایدی. ۱۸۲۱ ده قاریشقلق وقوعنده
طوپچی قوماندانی اولوب، یکی قرال شارل فلیکس
کلنجه‌یه قدر ویقتور امانوئل طرفندن وکیل تعیین

اولنمش؛ ودرحال برنوع مشروطيت اعلان ايدوب، برطاقم مجالس منتخبه تأسيسنه قالقيشمغله، ٨ كون صكره آوستريانك مداخله‌سيله ساردنيه‌دن اخراج وطوسقانه‌يه نفى اولنه‌رق، برچوق وقت منكوب قالمش ايسه‌ده، ١٨٢٩ ده ساردنيه واليلكنه تعيين اولنمش؛ و١٨٣١ ده ساردنيه قرالى اولوب، مشروطيتى اعلان، وزراعت وتجارت وصنايع ومعارف اوقا اله برچوق اصلاحات اجراء، وبرطاقم نظامات نافعه وضع ايدەرك، تبعه‌سنك محبتنى قزانمش؛ ومؤخراً القاآت اجنبيه ايله، بوخط حركتدن عدول ايتمش ايسه‌ده، ١٨٤٨ قاريشقلقندن صكره ينه اسكى مسلكنه رجوع ايله، ايتاليا اتحادى فكرينى التزام ايده‌رك، لومبارديه، وندك، مورنه، پارمه وسائر طرفلرده ظهور ايدن قاريشقلقلره عسكرله ياردم ايتمش؛ وبرچوق محاربه‌لر قزانمش ايسه‌ده، ايتاليانلرك صنعت عسكريه‌دن بهره‌سزلكلرندن بعده بعض مغلوبيتلره دوچار اولوب، ١٧٤٩ ده اوغلى ايكنجى ويقتور امانوئله تختنده براقوب، پورتكيزك (اوپورتو) شهرينه چكلمش، واو سنه اوراده وفات ايتمشدر.

ناواره قراللرى

برنجيسى فرانسه قرالى دردنجى شارلدر.

— ايكنجيسى «كوتو» لقبيله ملقب اولوب، اوچنجى فليپك تورونك اوغليدر، ١٣٣٢ ده طوغوب، ١٣٤٩ ده، والده‌سى فرانسه‌لى (ژانه)نك وفاتى اوزرينه، ناواره قرالى اولمش، وفرانسه تختنه ادعاى حقوقله، انكليزلرله بالاتفاق، برچوق محاربه‌لر ايتمش؛ وبر دفعه دخى پارسى ضبط ايلمش ايدى. مغلوب اولوب، فرانسه‌دن اميدى كسدكدن صكره، اسپانيه‌يه قاريشمغه باشلايه‌رق، قشتاله‌لى اله كچيرمك ايجون، برچوق محاربه‌لره وانتريقه‌لره قاريشمش؛ وهركسك خصومتنى قزانمش ايدى. نهايت ناواره قراللغيله قناعت ايتمكه مجبور اولوب، ١٣٨٧ ده وفات ايتمشدر.

— اوچنجيسى «اصيل» لقبيله ملقب اولوب، ايكنجينك اوغليدر، ١٣٨٧ ده پدرينه خلف اولوب، پدرينك مدعياتندن واز كچه‌رك، فرانسه‌نك برچوق ايالاتى اوزرنده‌كى حقوقنه مقابل مبالغ كليه آلمش؛ وصلح ومسالمتله برچوق وقت حكم سوردكدن صكره، ١٤٢٥ ده وفات ايتمشدر.

شارلروآ (Charleroi) بلچيقه‌نك هاينو ايالتنده و(مونس)ك ٣٧ كيلومتره شرقنده اوله‌رق (ساميره) نهرينك صول ساحلنده وبرقاچ دمير يول خطنك نقطهٔ تقاطعنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ١٥٨٧٠ اهاليسى، جوارلرنده برچوق كويلرى، كليتلى معدن كورى وبك چوق فابريقه‌لرى واردر.

شارل كينت شارل مارتل و شارلمان [«شارل» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

شارل مارتل (Charles Martel) مجارستان قراللرندن اولوب، ناپولى قرالى ايكنجى شارل ايله مجارستان قراليچه‌سى ماريه‌نك ايكنجى اوغليدر. ١٢٩٠ ده، دردنجى لاديسلاسك وفاتى اوزرينه، ناپولى قرالى اولمش ايسه‌ده، اجراى حكومته موفق اوله‌ميوب، ١٢٩٥ ده ناپوليده وفات ايتمش؛ واوغلى (شاروبرت) بعده مجارستانده حكومت سورمشدر.

شارلوتنبورغ (Charlottenburg) پروسيه‌نك براندبورغ خطه‌سنده وپوتسدام ايالتنده اوله‌رق برلينك ٤ كيلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٢٥٩٠٠ اهاليسى، طوپخانه‌سى، دميرخانه‌لرى، دباغخانه‌لرى، سائر برچوق فابريقه‌لرى وبربيوك سرايله كوزل باغچه‌سى واردر. برلينك بر محله‌سى حكمنده‌در.

شارلوته (Charlotte) اوچنجى ژانك قيزى وقويمبره دوقه‌سى پورتكيزلى جوانك وبعده ساووآلى (لوئى)نك زوجه‌سى اولوب، برنجى قوجه‌سنك وفاتنده ١٤٥٨ ده قبريس وقدس قراليچه‌سى اولمش ايسه‌ده، غير مشروع برادرى (ژاق) مصر حاكميله بالاتفاق، ١٤٦٤ ده قبريس قراللغنى الندن آلمش، وصاحبهٔ ترجمه مملكتنى يكنى ساووآ دوقه‌سنه هديه ايتدكدن صكره، رومايه چكيلوب، ١٤٨٧ ده اوراده وفات ايتمشدر.

شارنتون لپونت (Charenton-le-Pont) فرانسه‌نك سينه ايالتنده

ويارسك ٨ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق (مارنه) نهرينك صاغ كنارنده و (آلفورت) ك قار- شيسنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ٧٢٠٠ اها- ليسى، قلعه‌سى و بيمارخانه‌سى واردر.

شارنته { (Charente) فرانسه‌ده برنهردر، كه (بوقارى ويانه) ايالتنده (شروناق) طاغندن نبعانله، شمال غربى‌يه طوغرى دونوب، بكيدن (اشارنته) ايالتنه عودتله، (ماتسلى) قصبه‌سندن بوقارى صولدن (سون) وبعده (تاردوآر) چايلرينى آلدقدن صكره، غربه و بعده ينه جنوبه طوغرى دونه‌رك، (آنغولم) شهرينه واصل اولنجه، يكيدن غربه دونر؛ و قونياق شهرى ايچندن بعد المرور، صاغدن (آنتنه) وصولدن (نه) چايلرينى آلير؛ و (آشاغى شارنته) ايالتنه دخول ايله، صولدن (سونيه) چاينى آلوب، غرب شمالى‌يه طوغرى جريان، و صاغدن (بوتونه) نهرينى اخذ ايله، (روشفور) قصبه‌سى ايچندن بعدالمرور، براوفق خليج تشكيل ايده‌رك، (اولرون) جزيره‌سى قارشيسنده بحر محيط آطلاسى‌يه دوكيلور. مجراسى ٣٦١ كيلومتره طولنده اولوب، پك طولاشيقليدر. آنغوله قدر اولان ١٦٨ كيلومتره‌لكى سير سفائنه صالح اولوب، فيضان مياه موسمنده سفائن دها يوقارى‌يه‌ده چيقار. قو- راقلق زماننده دخى صولرى پك آزالميوب، ثانيه‌ده ٤٠ مكعب متره صو دوكر. حوضه‌سنك وسعتى ١٠٥٠٠ مربع كيلومتره‌دور.

شارنته { (Dép. de Charente) ايالتى فرانسه‌نك ايالات غربيه‌سندن او- لوب، شمالاً ايكى سوره و ويانه، شرقاً بوقارى ويانه، شرق جنوبى جهتندن دوردونيه، غرباً دخى آشاغى شارنته ايالتلريله محدوددر. ايچندن جريان ايدن نهرك اسميله تسميه اولنمشدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٨٨٢ مربع كيلومتره اولوب، ٣٧٣٩٥٠ اها- ليسى‌واردر. مركزى (آنغولم) شهريدر. اراضيسى بر طاقم تپه‌لرى حاوى متموج بر صورتده اولوب، يالكز آنغولم قربنده بعض آلچق طاغلرى واردر. قسم اعظمنك مياه جاريه‌سى (شارنته) ايرماغنه دو- كيلوب، يالكز شمال شرقى كوشه‌سنده (ويانه) وجنوب شرقى حدودنده (دوردونيه) يه تابع (درونه) نهرلرى جريان ايدبور. دمير وقورشون معدنلريله آلچى وابنيه طاشى چوقدر. اراضيسى منبت اولوب، حبو- بات وسبزه وميوه‌لرك انواعى حاصل اولور. باغلرى‌ده چوق اولوب، غرب جنوبى جهتنده‌كى (شامپانيه) خطه‌سنده و (قونياق) قصبه‌سنده كليتلى شراب وقونياق چيقار. مرعالرى‌ده چوق اولوب، خيلى حيواناتى واردر. صنايعى‌ده ايلرى اولوب، دميرخانه ودوكمخانه‌لريله كاغد، مسكرات و سائره فابريقه‌لرى چوقدر. ايالت ٥ قضايه منقسمدر.

شارنته { (Ch. Inférieure) آشاغى — فرانسه‌نك ايالات غربيه‌سندن اولوب، شمالاً وانده، شمال شرق جهتندن ايكى سوره، شرقاً شارنته و دوردونيه، جنوباً ژيرونده ايالتلريله، غرباً دخى بحرمحيط آطلاسى ايله وژيرونده خليجيله محاطدر. بوايالته ملحق اولان (ره) و (اولرون) آطه‌لريله برابر مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٠٨٠ مربع كيلو- متره اولوب، ٤٦٥٦٣٠ اهاليسى واردر. مركزى (روشله) شهريدر. مياه جاريه‌سنك اكثرى (شارنته) ايرماغنه دوكيلوب، يالكز (اوره)، ژوره و لالانده اسملريله طوغريدن طوغرى‌يه دكيزه منصب اولور اوچ نهرى واردر، ومنتهاى جنوبنده (دوردونيه) يه تابع (لارغ) نهرى جريان ايدر. اراضيسى بر طاقم تپه‌لرى حاوى آز متموج و اكثر طرفلرى دوز و قوملق اولوب، باشليجه محصولاتى اوزوم، مصر، خردل، صفران، سبزه وسائره‌دن عبارتدر. ابنيه طاشيله آلچيسى وممله‌لرى چوقدر. سواحلنده باليق صيدى بولدر. مسكرات، شكر، ابنجه و ظريف چناق چوملك، جام، قبا چوخه وسائره فابريقه‌لرى وسفاينيله ايشلك تجارت بحريه‌سى واردر. ايالت ٦ قضايه منقسمدر.

شاروبرت { (Charobert, Charle Robert) ياخود شارل روبرت مجارستان قراللرندن اولوب، سابق الترجمه شارل مارتلك اوغليدر. ١٣٠٨ تاريخنده مجارلر طرفندن قراللغه انتخاب اولنه‌رق، ١٣٣١ ده افلاق وويوو- ده‌سى طرفندن مغلوب اولوب، امداد طلبيچون ناپو- لى‌يه قاچمش ايسه‌ده، بعده عودت ايدوب، دشمنلرينه غلبه چالمش؛ ومجارستانه بر بيوك قوت قزاندرمش

ایدی. ١٣٤٢ ده وفات ایدوب، اوغلی لوبی خلف اولمشدر.

شاری (Chari) سودان شرقیده بربیوك نهر اولوب، خط استوا آلتنده‌کی اراضئ مجهوله‌ده نبعانله، غربه وغرب شمالی‌یه طوغری اوزون برمجرادن صکره، باکیرمی‌ایله بورنو آره‌سنده چاد کولنك ساحل جنوبیسنه واصل اولور. کچدیکی یرلرده بشقه بشقه اسملرله تسمیه اولنور. بحرالغزال منابعنك اوته‌سنده ونیام نیام مملکتنك قسم جنوبیسنده نبعان ایتدیکی بعض سیاحین طرفندن روایت اولنان (وله) نهرینك عینی اولمسی محتملدر.

شاسته (Chasta) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیه جمهوریتنده بر بنار طاغ اولوب، ٤١°٣٢´ عرض شمالی ایله ١٢٤°٣٦´ طول غربیده وبحر محیط معتدل ساحلنك ١٥٢ کیلومتره شرقنده واقعدر. ارتفاعی ٤٣٨٠ متره اولوب، ذروه‌سی سرمدی قارلرله مستوردر.

شاش ماوراء النهرده وسیحون مجراسنك اوته‌سنده برخطه اولوب، بویی اوچ واکی ایکی کونلك مسافه اولدیغی حالده، ٢٥ قدر قصبه ایله برچوق قریه‌یی حاوی معمور بریر اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر. اصطخری بو خطه‌نك ایچندن ینه (شاش) اسمیله برنهر آقوب بحر خوارزمه منصب اولدیغنی بیان ایدیور؛ حالبوکه الیوم اورالرده بحر مذکوره منصب اولور سیحوندن بشقه نهر بولنمدیغندن، بو نهر سیحون تابعلرندن بری اولسه‌کرکدر. شاش خطه‌سی سمرقنده تابع و(ایلاق) ایله فرغانه خطه‌لرینه ملاصق اولوب، مرکزی (بنکت) قصبه‌سی ایدی. اراضیسی اووه ویك منبت اولدیغی دخی جغرافیون اسلام آثارنده مذکور اولدیغنه باقیلیرسه، طاشکند جهتندن عبارت بولنمش اوله‌جغی آکلاشیلیور. بو خطه‌دن پك‌چوق علما و ادبا ظهور ایتمشدر. علی‌العموم ماوراء النهر وترکستان اهالیسی حنفی المذهب اولدقلری حالده، شاش خطه‌سنك اهالیسی مذهب شافعی‌یه تابع ایدی. یاقوت حموی کندی زماننده (شاش) خراب وخالی اولدیغنی ومحافظه‌سنه مقتدر اوله‌میان خوارزمشاه تکش طرفندن تخریب ایدلدیکنی علاوه ایدیور.

شاشاپویاس (Chachapoyas) آمریقای جنوبیده پرو حکومتنده (آمازوناس) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، (لوبه اورقو) طاغنك اتکنده و ٦°٧´٤١″ عرض جنوبی ایله ٥٨°٥٥´٣٧″ طول غربیده واقع و ١٢٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر.

شاشاقومانی (Chachacomani) آمریقای جنوبیده بولیویه حکومتنك (لارقایه) ایالتنده برطاغ اولوب، ٧١٥٥ متره ارتفاعی وکومش معدنلری واردر.

شاشی (ابوبکر محمد بن علی القفال) مشاهیر فقها و محدثیندن اولوب، ٢٩١ تاریخنده آنف البیان شاش خطه‌سنده طوغمش؛ وطلب علم ایچون عراق وشام طرفلرینه سیر وسیاحتله، عودتنده مملکتنده مذهب شافعی‌یی نشر ایتمش؛ و٣٦٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. «آداب القاضی» عنوانیله برکتابی واردر.

شاشی (مولانا علی —) ماوراء النهر مشاهیر شعراسندن اولوب، شاشده تولد، وسمرقندده نشأت ایتمشدر. معماده مهارتی زیاده ایدی. دولتشاه تذکره‌سنده دیورکه: «سمرقنده کیتدیکمده، بو شاعرك آیاغی قیرلمش اولمغله، اسیر فراش اولمسنه مبنی، زیارتنه کیدوب، کندی اسمی اولان علی نامنه برمعما تقدیم ایتدم، وکندیسی جواباً بنم اسمه شو معمایی نظم ایدوب، کوندردی:

چشم مرا دید ومنش سیر ندیدم
چون سیر به بینم زتوانیست امیدم

شاط اندلسده (البیره) خطه‌سنده حصین برقلعه اولدیغی و اشجار و فواکه وخیراتی چوق بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

شاطبه اندلسك شرق جهتنده بلنسیه اعمالندن برقصبه اولوب، حکومت اسلامیه زماننده بو قصبه‌ده پك کوزل برنوع کاغد یاپیلیرق، عالمك هر طرفنه نقل اولنوردی. عربلر بو صنعتی چیندن اخذ ایله، اوروپایه نقل ایتمشلردی. بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم (جاتیوه) اسمیله معروف ووالنسه (یعنی بلنسیه)نك ٥٦ کیلومتره جنوبنده واقع اولوب، ١٤٥٣٥

اهالیسی واردر. قصبه‌نك اوستنده عربلردن قالمه ووقتیله پك متین بولنمش برقلعه خرابه‌سی طوریور. قصبه‌نك خانه‌وسوقاقلری الیوم عرب طرزنده‌اولوب، اهالیسنك سیمالری بیله عربلری آكدیریور. اسكی برقصبه اولوب، روماليلر عندنده (ستبیس) اسمیله معروف ایدی.

شاطبی { (ابو محمد عبد العزیز بن عبد الله السعدی) اندلس مشاهیر علما ومحدثیننددن اولوب، آنف البیان شاطبه قصبه‌سنده طوغمش؛ و طلب علم ایچون شرقه سیاحت ایدوب، شام وعراق علماسندن بعد الاستماع، ٤٦٥ تاریخنده حورانده وفات ایتمشدر. (ابوعبیدالله قاسم بن سلام)ك «غریب الحدیث» نی حروف هجا صره‌سنه قویمشدر.

شاطبی { (بو العباس احمد بن محمد المالكی) اندلس مشاهیر قراءسندن اولوب، ٤٥٤ تاریخنده شاطبه‌ده طوغمش؛ وطلب علم‌ایچون شرقه سیاحت ایدوب، دمشقده مشاهیر قراءدن استماع؛ وقراآت سبع حقنده «المقنع» عنوانیله پك معتبر بركتاب تألیف ایتدیكی كبی، ٥٠٣ تاریخنده یازدیغی دیكر بركتابده‌ده قراآتی ذكر وبیان ایتمشدر.

شاطبی { (ابو محمد قاسم بن فیرة الرعینی) مشاهیر قراءدن اولوب، ایكی كو. زندن اعمی اولدیغی حالده، قرائت وتفسیر وحدیث ونحو ولغتده عصرینك فریدی ایدی. ٥٣٨ تا. ریخنده اندلسك شاطبه شهرنده طوغوب، مصر وشامه سیاحت ایتمش؛ و ٥٩٠ تاریخنده قاهره‌ده وفات ایلمشدر. اخلاق حمیده وتقوی اصحابندن ایدی. صحیح بخاری ومسلم وموطا اوقوندیغنده، ازبردن نسخه‌لرینی تصحیح، وهر بحثده بر چوق تعلیقات املا ایدردی. تدریسله مشغول اولوب، كندیسندن چوق خلق استفاع ایتمشدر. قرائت حقنده ١١٧٣ بیتدن مركب برقصیده‌سی و ٥٠٠٠ بیتدن مركب برقصیدهٔ دالیه‌سی واردر.

شاطبی { (ابو عامر بن نیق) اندلس مشا. هیر شعرا و اطباسندن اولوب، طبده مشهور ابن زهرك شاكردانندن ایدی.

شاعرة الاندلس { [«حفصه بنت الحاج الركونیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاغو { (Chagos) بحر محیط هندیده بر طاقم جزایر صغیره اولوب، ٤٤´ ٤° ایله ٣٩´ ٧° عرض جنوبی و ٣٠´ ٦٨° ایله ٣٠´ ٧٠° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولورلر. اراضیٔ مرجا. نیه‌دن عبارت اولوب، هندستان جوزی آغاجلریله مستوردرلر، و بالیقلری چوقدر. الك بیوكلرینك بویی ٢٤ واكی ٦ كیلومتره‌در. الك اول پورتكیزلیلر طرفندن كشف اولنوب، بعده فرانسزلر موقع جغرافیلرینی تعیین ایتمشلردی. هندستان جوزندن یاغ چیقارمق وبالیق طوتوب قوروتمق مقصدیله بر طاقم فرانسزلر یرلشوب، جزایر مذكوره فرانسه‌یه تابع ایكن ایلك ایمپراطورلق زماننده انكلتره طر. فندن ضبط اولنه‌رق، الیوم (موریس) جزیره‌سنه ملحقدرلر. كشفلرنده خالی اولوب، شمدی ٧٠٠ قدر نفوسلری واردر.

شافع { (بن الصائب بن عبید بن عبد یزید بن هاشم بن مطلب القرشی) صحابه‌دن اولوب، امام شافعی (رضه)ك جد اعلاسیدر. پدری سائب بدر غزاسنده اسیر دوشوب، كندینی فدیه ایله تخلیص ایتدكدن صكره اسلامه كلمشیدی.

شافعی { (امام ابو عبد الله محمد بن ادریس بن العباس بن عثمان بن شافع بن الصائب القرشی المطلبی) صاحب مذهب ائمهٔ اربعه‌دن ومجتهدیندن اولوب، ١٥٠ تاریخنده وروایته كوره امام اعظم ابو حنیفه حضرتلرینك ارتحالی كونی (غزه) ده تولد ایتمشدر. ایكی یاشنده ایكن مكهٔ مكرمه‌یه كوتوریله‌رك، امام مالك بن انس حضر. تلرندن تحصیل علوم ایتمش؛ وحدیث وفقه و لغت وادبیات وكافهٔ علومده زمانك فریدی اولوب، ورع وتقوی و صلاح حالده دخی بی مانند ایدی. ینه ائمهٔ اربعه‌دن امام احمد بن حنبل جملهٔ تلامذه‌سندندر. ١٩٥ تاریخنده بغداده كیدوب، ایكی سنه اوراده اقامت ایتدكدن صكره، ایفای حج شریف ایچون مكهٔ مكرمه‌یه عودتله، برآی دها اقامتدن صكره، ١٩٩ سنه‌سی مصره رحلت ایده‌رك، بقیهٔ عمرینی اوراده تدریس وافاده ایله امرار ایتمش؛ و ٢٠٤ تاریخنده ٥٤ یاشنده ارتحال ایدوب، قرافة الصغراده دفن اولنمشدر. مناقبی چوق و مشهور اولوب، اعاظم

علمادن بر چوق ذوات طرفندن تدوين اولنمش؛ وحقنده بر چوق مدحيه‌لر ومرثيه‌لر سويلنمشدر. اصول فقه حقنده اك اول يازان امام شافعى حضرتلريدر. حديثده «السنن» و«المسند» عنوانلريله ايكى تأليف جليلى واردر. طبيعت شعريه‌سى دخى اولوب، «ولولا الشعر للعلماء يزرى، لكنت اليوم اشعر من لبيد» بيورمشدر. پندونصيحت ومعرفةالله حقنده بر چوق اشعارى مروى اولوب، شو ايكى بيت حكمت آميز او جمله‌دندر:

كلما ادبنى الدهر ارانى نقص عقلى
واذاماازددت علماً زادنى علماً بجهلى

امام شافعى (رضه) ك مذهبى بوكونكى كونده آز يرلرده مرعى ايسه‌ده، اوائل دور اسلامده وخلافت عباسيه زماننده مصرده، شام وعراقده وايران وخراسانده منتشر بولنوب، اكثر علماء اسلام شافعى المذهب بولنمشلردر. مذهب حنفى بعده غلبه ايتمشدر.

شافهوزه {وآلمانجه شافهاوزن (Schaffhouse, Schaffhausen) اسويچره‌نك شمال جهتنده، رين ايرماغنك ساحل شماليسنه قدر اينن برتبه‌نك اتكنده و(دوراخ) چاينك ملتقاسنده اوله‌رق (برنه) نك ۱۲۴ كيلومتره شمال شرقيسنده همنامى اولان ناحيه‌نك مركزى بر قصبه اولوب، ۱۲٤۰۰ اهاليسى، دمير يولى، قونستانسه كولنده ايشلر واپورلرى، خسته خانه‌سى، آثار عتيقه وتاريخ طبيعى موزه‌سى، ۲۷۰۰۰ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، غريب الشكل برقلعه‌سى، طار سوقاقلرى، اصول قديمه اوزره رنكارنك خانه‌لرى، ايپك وپاموق منسوجات ايله ساعت، دمير يول ادواتى، كيمياآلاتى، بيره وساره فابريقه‌لرى، دميرخانه‌لرى وكليتلى كتاب تجارتى واردر. رين نهرى قصبه‌دن يوقارى بر شلاله تشكيل ايتديكندن، ماكينه‌لرينك اكثرى بو ايرماغك صويله تحريك اولنور.

شافهوزه {ناحيه‌سى (Canton de Schaffhouse) اسويچره حكومات متفقه‌سنى تركيب ايدن نواحينك برى اولوب، تماميله رين مجراسنك شمالنده واقع وهمان هر طرفدن باده بيوك دوقه‌لغى اراضيسيله محاط اولديغى حالده، يالكز حدود جنوبيه‌سنك بر آز يرنده اسويچره‌نك زوريخ وتورغوويه ناحيه‌لرندن رين مجراسيله آيرلمشدر. باده دوقه‌لغى اراضيسيله آيرلمش بريرندن آيرى اوچ پارچه‌دن مركب اولوب، اورته‌ده‌كى بيوك وشرق وغربده‌كيلر كوچكدر. بيوك پارچه‌سنك ايچنده وجنوبنده باده دوقه‌لغنه عائد بر كوچك بر واردر. مساحهٔ سطحيه‌سى ۲۹٤ مربع كيلومتره اولوب، ۳۷۸۷٦ اهاليسى واردر. وسعت اراضيجه حكومات متفقه‌نك يكرمنجيسى، كثرت اهاليجه اون سكزنجيسى ومره ترتيبنجه اون ايكنجيسيدر. ناحيه داخلنده جنوب غربيدن شمال شرقيه طوغرى (جوره) سلسله‌سنه منسوب برطاقم كوچك طاغلر ممتد اولوب، چوغنك ارتفاعى بش آلتى يوز و بعضلرينك ۹۰۰ متره قدردر. بونلرك اكثرى اورمانلرله مستور اولوب، بواورمانلر مملكتك باشليجه منابع ثروتندندر. رين ايرماغى ۱۵ كيلومتره‌لك محلده ناحيه‌نك حدود جنوبيه‌سنى تحديد ايدوب، بوراده بر طاقم شلاله‌لر تشكيل ايدر. شمالدن كلوب بو نهره منصب اولمق اوزره، ناحيه‌نك ايچندن كچن چايلرك باشليجه‌لرى (بيبر)، (دوراخ) و(ووتاخ) در. هواسى رين واديسنده معتدل ايسه‌ده، قسم شماليسنده‌كى طاغلرده پك سرت اولوب، بعضاً حزيرانده‌ده قار ياغار. عموميت اوزره هواسى رطيب و ياغمورلرى چوقدر. اراضيسى خيلى منبت اولوب، حبوبات متنوعه ايله پتاتس، ميوه، اوزوم وساره حاصل اولور. طوموزلرى وايكنجى درجه‌ده صيغيرلرى چوق اولوب، قيونلرى يوق حكمنده‌در. وقتيله ايشلنمكده بولنمش اولان دمير معدنلرى شمدى معطل ايسه‌ده، خيلى كيرج وابنيه طاشى چيقار. صنايع پك ايلرى اولوب، اهالينك بر ثلثندن زياده‌سى صنعتله مشغولدر. باشليجه صنايعى زراعت آلاتيله آلات جراحيه، اوانئ بيتيه، ساعت، يوك وپاموق منسوجات، اجزاى كيمويه، قوردله وساره اعمالندن عبارتدر. تفنك وواغون اعماله مخصوص ايكى بيوك فابريقه‌سى دخى واردر.

اهاليسى عموميت اوزره آلمان و پروتستاندر. بر مجلس اداره‌سى ومحاكم صلحيه ايله ٦ محكمهٔ ابتدائيه‌سى بر محكمهٔ تمييزى و بر جنايت محكمه‌سى واردر. معارف پك ايلرى اولوب، تحصيل مجبورى

وجاناًدر. اکثر مکاتبده کتابلرله لوازم قرطاسیه دخی مجاناً ویریلیر. مکاتب ابتدائیه‌دن بشقه ۶ رشدیه و بر اعدادیه‌سی واردر. ناحیه ۶ قضایه منقسم اولوب، ۳۶ دائره‌یی حاویدر. بو ناحیه ۱۷۹۸ تاریخنده اسویچره حکومات متفقه‌سی دائره‌سنه داخل اولوب، ابتدا زادکانك نفوذی تحتنده بولنمش ایدی.

شافی { (امداد حسین) هندستان شعراسندن اولوب، حیدر آباده یاشامش، و ۱۲۷۰ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر:

زن رنك شهادت بی‌تکلف جوش زد شاقی
دم خنجر شدم خونابه کردیدم کلو کشتم

شاقته { (Chactas) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌ده ساکن اقوام اصلیه‌دن اولوب، نهر اصل میسیسیپی جمهوریتنك حدودنده ایکن ممالك مجتمعه حکومتی بونلرك اراضیسنی صاتین آلوب، اثمانتی ویرمدیکی حالده، آرقانساس ایله تکناس اراضیسنه نقل اولنمشلردر. مونس وقابل مدنیت بر قوم اولوب، فرانسه ادباسندن (شاتوبریان) بونلرك اخلاق واطواری حقنده (رنه) و (آتالا) عنوانلریله ایکی حکایه یازمشدر. بو قوم ۱۶۰۰۰ قدر نفوسدن عبارت اولوب، (شیقاساو) قومیله متفقاً یاشایورلر.

شاقره { اندلسده طلیطله‌نك شرق جهتنده بر ناحیه اولوب، (ولمس) قلعه‌سی بو ناحیه‌ده بولندیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

شاقو { (Chbaco) آمریقای جنوبیده آرجنتین، پاراغوآی و بولیویه حکومتلری آره‌سنده بك واسع بر اووه اولوب، غرباً آند سلسله جبالنك اتکلرندن شرقاً پاراغوآی مجراسنه وشمالاً بولیویه‌نك شیکیتو ایالتنده‌کی بطاقلقلردن جنوباً پارانه‌یه تابع (سالادو) مجراسنك وسطنه دك تقریباً ۱۹° ایله ۳۰° عرض جنوبی و ۶۰° ایله ۶۴° ۳۰′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. بو کنیش اووه غیر مزروع وهمان خالی اولوب، بر طاقم اقوام وحشیه جولانکاهیدر. هر نه قدر آرجنتین وبولیویه ایله پاراغوآی حکومتلری غیر معین ومختلف فیه بر طاقم حدود موهومه ایله شاقویی بینلرنده مقاسمه ایتمشلر ایسه‌ده، حقیقتده بو حکومتلردن هیچ برینك حکمی جاری اولمیوب، شاقوده جولان ایدن اقوام وحشیه تماميله مستقلدرلر، وهیچ بر حکومت طانیمیورلر. میلانی بك آز اولدیغندن، کرك انهارك فیضاننده وکرك قیش یاغمورلرینك نزولنده موقت ویا دائمی بر طاقم کوللر وبطاقلقلر حاصل اولور. بونلردن چوغنك صولری آز چوق طوزلی اولوب، علی الخصوص قوراقلق موسمنده ایچلمیه‌جك قدر آجیدر. طوپراغی سیاه ویا قیرمزیمتراق بالچیقدن عبارت اولوب، صویی جذب وبلع ایتمز. اکثر طرفلری اوزون وقبا اوتلرله مستور اولوب، پایانسز بر چایر صورتنی ابراز ایدر. اولانجه آغاجلری‌ده متحد الجنس اولوب، بو حال منظره‌سنك قسوتنی بر قات دها تزیید ایدر. حیواناتجه آمریقای جنوبینك همجوار اولان سائر جهتلریله مشترکدر. مع هذا هر طرفی کزلمیوب، اکثر جهتلری الیوم مجهولدر. شاقوده جولان ایدن اقوام وحشیه ایکی طاقه منقسم اولوب، شمال جهتنده‌کیلر (لافونه) وجنوب طرفنده‌کیلر (توبه) جنسیتنه منسوب اولدقلری حالده، بینلرنده حرب ونزاع اکسیك اولماز. لافونه‌لر مغول عرقنه مشابه اولوب، یوزلری کنیش، یناق کیکلری بك چیقندیلی، بورونلری باصیق وکوزلرینك اوجلری یوقاری‌یه مائلدر. توبه‌لرك چهره‌لری دها دوزکون واعضالری دها متناسبدر.

شاقه { صقلیه (یعنی سیجلیه) جزیره‌سنده بر قصبه اولوب، فقهه متعلق تألیفات عدیده صاحبی اولان (ابو عمر عثمان بن حجاج الشاقی الصقلی) نك مسقط رأسی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شاکر { ایران وهندستان شعراسندن درت ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی نظام الملك آصف جاهدر. [«نظام الملك» ماده‌سنه مراجعت.]

— ایکنجیسی طهرانلی اولوب، اصفهانده یاشامش، واوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

شاکر بناله کوش که ازروز وصل یار
محروم بود آنکه بشبها صبور بود

— اوچنجیسی (محمد علی) تبریزلی ویا اصفهانلی اولوب، نقاشلقده ودیکر بعض صنایعده دخی مهارتی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

روشن چراغ دیده ام از خون دل کنید
دارم همین نظر بجکر کوشکان خویش

— درنجیسی (عبد الرحمن) امجد علی شاه واوغلی واجد علی شاه زمانلرنده لکهنوده یاشامش؛ «گلستان مسرت» و نام دیکرله «حقایق المعانی» عنوانیله برکتاب یازمشدر. اشعارینه دسترس اوله‌مدی.

شاکر افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی (السید محمد شاکر افندی) استانبوللی اولوب، ١١٨٨ تاریخنده سرای همایونه داخل اوله‌رق، لوای شریف شیخلکی خدمتنه تعیین اولنمش؛ و١٢٥٢ ده وفات ایتمشدر. مثنوی شریفی منظوم اوله‌رق ترکجه‌یه ترجمه ایتمش، بهارستان جامی‌یه بر شرح یازمش، ومرتب بردیوانی دخی براقمشدر. شو بیت اونکدر:

ای دیدهٔ خونابهٔ شاکر بونه کریه
تأثیر نکار ایلیمیان غم نه‌مه لازم

— ایکنجیسی مدللی اولوب، اورا مفتیسنك اوغلی ایدی. ١٢١٧ ده طوغوب، درسعادته کله‌رك، طریق تدریسه دخول ایله، ابتدا باب عالی کتابنه وبعده مکتب معارف شاکردانسه عربی وفارسی درسی ویردی. بعده بعض مجالس مفتیلکنه وحلب مولویتنه نصب اولنمشدی. شو مطلع اونکدر:

شمع رخساری او شوخك نور شکلن کوستر
کوییا موسیء عشقه طور شکلن کوستر

— اوچنجیسی کوسه محمد پاشانك عتقاسندن اولوب، بر مدت مصرده ترسانه معاونلکنده بولنمشدی. (فوق) دخی تخلص ایدردی. شو مطلع اونکدر:

نه دهر ومیردن شکوی نه آن واینندن فریاد
دلا آنجق او زلفی عنبر و مشکیندن فریاد

شاکر بك { (حسین —) کرجی حسین پاشا زاده موالیدن مصطفی بکك اوغلی اولوب، طریق تدریسه دخول ایله، وقعه نویس خدمتنه تعیین اولنمش؛ و١١٥٠ ده حلب مولویتندن عزلی متعاقب وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

میل ایتمك ایله دابر مهوش یاسنه
آلدی کتان صبری آتش یاسنه

شاکر پاشا { طرزونلی اولوب، بر مدت فردوسی افندینك امامت خدمتنده بولندقدن صکره، ضربخانه امانتنه وبعده نظارتنه تعیین اولنمش؛ ١٢٢٥ ده رتبهٔ وزارتله قائممقام اولوب، بعده موره وکوتاهیه والیلکلرنده بولنمش؛ وبعد الانفصال کلیبولیده اقامت ایدوب، ١٢٣٤ ده اوراده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی اولوب شو بیت اونکدر:

چك خلایقدن الی قطع ایت علایقدن دلی
شاکرا امداد ربانی سکا بسدر فقط

شاکیامونی { (Chakya Mouni) مذهب صاحبی (بودا ڤاوتامه) نك اسم دیکریدر. [«بوداڤاوتامه» ماده‌سنه مراجعت.]

شال { (Châl) بلوجستانك شمالنده افغانستان حدودنده وکلاتك ١٦٤ کیلومتره شمالنده کلاتدن قندهاره کیدن طریق اوزرنده بر قصبه وبر وادی اولوب، ١٨٧٦ تاریخندن بری انکلتره‌نك تحت اداره‌سنده بولنان یرلردندر. قصبه‌نك ٤٠٠٠ اهالیسی واردر. وادینك اراضیسی پك منبت اولوب، خیلی مقدار ذخایر ایله پك لذیذ میوه‌لر حاصل اولور. اهالیسی بلوج وافغاندن مرکبدر.

شالکه { (Chalke) پروسیه‌نك وستفالیه ایالتنده (آرنسبرغ) سنجاغنك (بوخوم) قضاسنده وبوخومك ١٢ کیلومتره غرب شمالیسنده بر قصبه اولوب، ١١٨٥٥ اهالیسی، دمیر یولی، کمور معدنی، دمیر خانه‌لری، آیینه واجزای کیمویه فابریقه‌لری واردر. یکی بر قصبه اولوب، کیتدکجه بیومکده‌در.

شالوس { طبرستان جبالنده و(ری) دن ٨ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولوب بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شالون سور سائونه { (Chalon-sur-Saône) فرانسه‌نك (سائونه مع لوآره) ایالتنده وماقونك ٥٨ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (سائونه) نهرینك صاغ کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٢٠٤٣٠ اهالیسی، زراعت وتجارت وصنایع اوطه‌لری، داخلی مکتبی، ٢٢٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، تاریخ وآثار عتیقه جمعیتی، نهر واسطه‌سیله لیونله ایشلك تجارتی، شراب، سرکه، ذخیره، دمیر، دری

واودون كمور اخراجاتی، دمیر وباقیر دوكمخانه‌لری، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلری، جام، اجزای كیمیویه، چینی، دیوار كاغدی، شكر، مسكرات، زیتون یاغی و سائره فابریقه‌لری و بعض استحكامات بقایاسی واردر.

شالون سور مارنه { Chalon - sur -) (Marne فرانسه‌ده مارنه ایالتنك مركزی برقصبه اولوب، پارسك ١٧٣ كیلومتره شرقنده، (مارنه) نهریله بوكا دوكیلن (ماؤ) و(ناؤ) چایلری ومارنه‌دن رین ایرماغنه ممتد جدول اوزرنده وبرقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر. ١٦٤٥٣ اهالیسی، زراعت وتجارت وصنایع جمعیتلری، داخلی مكتبی، دارالمعلمینی، صنایع مكتبی، ٢٥٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، ذخیره، بیاغی وشراب، تجارتی، وقتیله مشهور بولنمش چوخه فابریقه‌لریله دباغخانه وآیاق قابی وچوراب وفانیله كبی شیلرله چانكیرلكه متعلق مواد فابریقه‌لری واردر. طاقنیق برقصبه اولوب، نهركنارنده كوزل ر تختلری وجاده‌لری وار ایسه‌ده، ایچ طرفلرینك سوقاقلری طار وغیرمنتظمدر.

شالها { ارض بابلده قدیم بر قصبه اولوب، ایاد طرفندن تخریب ایدلمش اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

شام { (Syrie) هر نه‌قدر بین العوام بواسم دمشق شهرینه ویریلیورسه‌ده، اصل شام لسان عربیده قدیماً (سوریه) دینلن خطهٔ واسعه‌نك اسمی اولوب، مركزی اولان شهرك اسمی ایسه (دمشق) در. عربیده همزه ایله (شأم) تلفظ اولنور. « صول » معناسنی افاده ایتمكله، حجازه نسبةً و« صاغ » دیمك اولان (یمن) ه مقابل بواسم وضع اولنمشدر. شام اسمی عام اولوب، فلسطین خطه‌سنی دخی شاملدر.

موقعی، حدود و مساحه‌سی. — شام خطهٔ واسعه‌سی آق دكیزك منتهای شرقنده واقع اولوب، شمالاً آناطولی قطعه‌سیله، شرقاً جزیره ایله وبرالشام دینلن چولله، جنوباً جزیرة العربله و بحر احمرله، غرباً دخی مصرله وآق دكیزله محاط ومحدوددر. حدود شمالیه‌سی اعتباری اولوب، تماميله قطعی ومعین دكل ایسه‌ده، اسكندرون كورفزی ایچندن عینتابك اوستندن كچه‌رك، فرات وادیسنه منتهی اوله‌جق قوس شكلنده بر خط بو حدودی تعیین ایده‌بیلیر. حدود شرقیه‌سنی قدر تقریباً ٣٦ عرض شمالی خطنه‌دك فرات ایرماغنك مجراسی و اورادن آشاغی چول آییرور. عقبه كورفزینك منتهاسندن شرقه طوغری چول ایچنده تمدید اولنه‌جق برخط موهوم شام ایله جزیرة العرب حدودینی تحدید ایدر. سینا شبه جزیره‌سیله صحرای تیه دخی شامدن معدود اولوب، عریشدن سویش كورفزینه ممتد بر خط موهوم دخی شامی مصردن تفریق ایدر. بو وجهله شام ٣١° ایله ٣٧° عرض شمالی و ٢٠′ ٣١° ایله ٣٧° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی قوش اوچشی حسابیله ٧٠٠ كیلومتره اولدیغی حالده، قسم شمالیسنده ساحل ایله فرات آره‌سنده اكی ٢١٠ وسائر طرفلرده ساحل ایله چول آره‌سنده‌كی مسافه آنجق ١٣٠ ونهایت ١٤٠ كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً وتخمیناً ١٥٩٠٤٠ مربع كیلومتره اولوب، اهالیسی ٢١٨٤٧٦٠ كشیدن عبارتدر، كه بهر مربع كیلومتره باشنه ١٤ كشی دوشر.

هیئت طبیعیه‌سی، جبال وانهاری. — سینا شبه جزیره‌سی مستثنا اولدیغی حالده، اصل شام قطعه‌سنده ساحل ایله متوازیا بر طاقم طاغلر ممتد اولوب، بونلر اكثر طرفلرنده متوازی ایكی سلسله تشكیل ایده‌رك، آره‌لرنده بر طاقم وادیلر تحصل ایدیور. بو طاغلرك اك یوكسكلری وسطنده اولوب، اوراده ساحل بوینجه ممتد اولانی جبل لبنان وبوكا متوازیاً شرق طرفنده اوزانانی جبل الشیخ تسمیه اولنور. آره‌لرنده (بقاع العزیز) وادیسی بولنوب، اورته‌سنده شمالدن جنوبه لیطانی نهری آقار. جبل لبنانك اك یوكسك ذروه‌سی ٣٠٦٧ متره ارتفاعنده اولوب، بتون شام قطعه‌سنك اك مرتفع نقطه‌سیدر. جبل الشیخك دخی اك یوكسك ذروه‌سی ٢٧٥٩ متره ارتفاعنده وایكی سلسله آره‌سنده‌كی وادیده واقع (بعلبك) موقعی ١١٤٨ متره مرتفعدر. جنوب جهتنده ینه بوحال دوام ایدوب، شریعه نهرینك ایكی طرفنده ایكی صره طاغلر ممتد اولیورسه‌ده، بونلرك ارتفاعی دها آزدر. شریعه‌نك منصب اولدیغی بحر لوط دینلن كولك سطحی حذای بحردن ٣٩٢ متره آلچق ایسه‌ده، ینه ایكی طرفنده طاغلر بولنوب،

بونلر عقبه کورفزینه قدر اوزانیرلر. جبل لبنانك
شمالنده (جبل نصیریه) اسمنده دیکر بر سلسله ساحله
متوازیاً عاصی نهری منصبنه قدر ممتداولیور؛ وبونك
شرقنده جنوبدن شماله طوغری مذکور عاصی
نهری آقیورسه‌ده، بو نهر مجراسنك شرق طرفنده
دیکر بر سلسلهٔ جبال بولنمیوب، خذای بحردن
۳۸۰ متره ارتفاعی اولان حلب اووه‌سی بولنیور.
عاصی نهرینك مجرای اسفلیله منصبی شام جبالنه ختام
ویریورسه‌ده، بونك شمالنده آناطولینك طاوروس
یاخود بوغا سلسلهٔ عظیمه‌سنه مربوط برکت طاغی
ودیکر بر طاقم شعبه‌لر شمالدن کلوب، شام قطعه‌سنه
داخل اولورلر. جبل برکتك ۲۰۰۰ متره ارتفاعی
واردر. ساحله متوازی اولان بو جبالدن بشقه
ایچ طرفده ودمشقك جنوب شرقیسنده بر چوق
سونمش برکانلردن متشکل حوران طاغلری و بونك
اطرافنده صفا ولجاکی بعض مرتفع یرلر بولنیور.
جبل حورانك اك مرتفع محلی ۱۷٦ متره یوکسکدر.
حوران ولجه‌ده وصفان جهتنده‌کی طاغلرده بر چوق
برکان آغزلری و سائر علامات برکانیه کوریلوب،
بونلرك پاتلامه‌سی وقتیله شام طاغلرینه وعوارض
ارضیه‌سنه برچوق تبدلات کتیرمش اولدیغی آکلا-
شیلیور. عمومیت اوزره شام جبالنك ساحل طر-
فنده‌کی اتکلری صرب ودیك اولوب، شرق اتکلری
ایسه سطح مائل صورتنده چوله‌قدر اوزانیر. شامك
اك بیوك انهاری بروجه مذکور بری شماله ودیکری
جنوبه طوغری آقان عاصی (ونام دیکرله اورونته)
ایله شریعه (ونام دیکرله اردن) نهرلری اولوب، ذاتاً
بربرینه قریب اولان بو ایکی نهرك منابعی آره‌سنده
بقاع العزیز وادیسنده لیطانی نهری دخی شمالدن
جنوبه وبعده غربه طوغری آقه‌رق، آق دکیزه
دوکیلور. عاصی نهری ابتدا شرق شمالی‌یه طوغری
جریانله حمص وحما ایچندن بالمرور، صاغ وصولدن
بر طاقم چایلر اخذ ایتدکدن صکره، شمال غربی‌یه
انعطافله، حلب ولایتنه دخول وجبل برکت اتکلرندن
کلن (عفرین) و(قره صو) نهرلرینی دخی اخذ ایله،
غربه و بعده جنوب غربی‌یه طوغری دونه‌رك،
وانطاکیه‌نك ایچندن کچه‌رك، سویدیه قربنده
دکیزه دوکیلور. شریعه نهری جبل شیخك جنوبی
اتکلرندن نبعانله، طار بر وادینك ایچنده جنوبه
طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن بر چوق کوچك
چایلر آله‌رق، طبریه کولی ایچندن مرور، وجبل
عجلونك آلت طرفنده صولدن تابعلرینك اك بیوکی
اولان (وادی الزرقا) یی اخذ ایدر؛ و بحر لوط
دینلن بیوك کوله دوکیلور. کرك نصیریه وکرك لبنان
جبالندن وفلسطین طاغلرندن برچوق کوچك نهرلر
شرقدن غربه جریانله، دکیزه منصب اوله‌رق،
متوازی وادیلر تشکیل ایدیورلر. بونلرك اك بیوکلری
(نهر الکلب) و(نهر ابراهیم) در. جبل الشیخك
شرق اتکلرندن دخی (بردی) نهری آقوب، دمشقك
ایچندن مرورله، بو شهرك باغچه‌لرینی وغوطه ارا-
ضیسنی بعدالاسقا، بر کوچك کول ویا بطاقلق
تشکیل ایده‌رك، محو اولور. جبل حورانك دخی
هر طرفندن برچوق چایلر آقوب، جمله‌سی بووجهله
قورورلر. چایلرك تشکیل ایتدکلری کوچك کوللردن
بشقه شامده اوچ بیوك کول واردر: بری واك
بیوکی جنوب جهتنده وفلسطینك شرقنده بولنان
(بحر لوط) در،که حذای بحردن چوق آلچق اولمسیله
وصولرینك نفط وسائر یاغلری حاوی اوله‌رق پك
آغر اولمسیله مشهوردر. ایکنجیسی بونك شمالنده
طاغلر آره‌سنده و شریعه‌نك مجراسی اوزرنده واقع
(طبریه) کولیدر. اوچنجیسی‌ده شمالده حلب ولا-
یتنده وعفرین وقره صو ایله سائر بعض انهارك
اجتماع ایتدکلری (آق دکیز) تسمیه اولنان کولدرکه
فضلهٔ میاهی عاصی نهرینه دوکیلور.

سواحلی. — شامك سواحلی اسکندرون کور-
فزی ایچندن باشلایوب، ابتدا جنوبه وبعده جنوب
شرقی‌یه طوغری ممتد اوله‌رق، خیلی کیرنتیلی چیقنتیلی
ایسه‌ده، یالکز بر طاقم کوچك برون و قویلری
حاوی اولوب، بیوك کورفز وشبه جزیره‌لری
یوقدر؛ وطبیعی لیمانلری پك آزدر. هله عکادن
عریشه قدر اولان قسمی بتون دوزدر.

اقلیم وهواسی. — شام قطعه‌سنك هواسی عرضدن
زیاده ارتفاعه تابع اولمغله، سواحلده و جبالك ایچ
طرفنده یعنی چوله قریب محلرنده یازین هوا خیلی
صیجاق و قیشین معتدل اولوب، پورتقال وخرما
و موز آغاجلری آچیقده طیانه‌بیلیر. یالکز حلب
جهتی بو قاعده‌دن مستثنا اولوب، اورالرینك یازی
ینه خیلی صیجاق اولدیغی حالده، قیشین اطرافده‌کی

قارلی طاغلردن کلن روزکارلر سببیله صوغوق زیا-
ده‌در. جبالده و مرتفع محللرنده ایسه، قیشین صوغوق
زیاده اولوب، قار یاغار؛ یازین هوا معتدل وایلك
وصوك بهارده پك لطیفدر. یازین یاغمور پك سیرك
اولور. تشرین ثانی ایله کانونلرده وشباطده یاغارسه‌ده،
ینه چوق یاغمیوب، اکثریا قوراقلقدن خسار وقوع
بولور. بیروتده میزان الحراره‌نك درجهٔ وسطیه‌سی
یازین ٢٧ و قیشین ١٢، وعرضاً اوندن آشاغی
اولان قدسده ایسه یازین ١٧ وقیشین ٨ در. عمو-
میت اوزره هوا صاغلام اولوب، یالکز بعض محللرك
بطاقلقلرله محاط اولمسی وسائر بوکبی احوال عارضیه-
سی بعض خسته‌لقلر تولید ایدر.

محصولات ونباتات وحیواناتی، منابع ثروتی. —
شامده مختلف ممالك واقالیمك محصولاتی یتیشوب، زرا-
عت ترقی ایده‌جك، وفنه تطبیقاً اجرا اولنه‌جق اولسه،
بوجهتجه دنیانك اك برنجی مملکتی اولمق استعدادینی
حائزدر. بغدای، آرپه، چاودار، داری و سائر
حبوباتدن بشقه پاموق، پرنج، حبوبات وسائره دخی
حاصل اولور. لاذقیه وجبلك توتونی پك مقبول
اولوب، مصره کلیتله سوق واخراج اولنور. بیروت
وصیدا جهتلرنده شکر قامشی تجربه اولنوب، پك
کوزل یتیشمشدر. یافه‌نك پورتقاللریله قاربوزلری
ونابلسك پورتقاللری مشهوردر. موز دخی یتیشیر.
دمشق جهتی میوه‌لرینك تنوع ونفاستیله مشهور
اولوب، قیصی، نار، اوزوم، انجیر، بادم، الما، شفتا-
لی، اریك و سائر میوه‌لری پك چوقدر. طاغ
اتکلرنده زیتون وحروب وحلب جهتنده فستیق
آغاجلری دخی چوقدر. طوت آغاجلری‌ده چوق
اولوب، دمشق، حما، حمص، حلب، جبل لبنان وسائر
طرفلرنده کلیتلی ایپك چیقاریلیر. وقتیله شام جبالی
ستر ایتمکده وسفائن اعمالنه یارار کراسته ویرمکده
بولنمش اولان اورمانلر اوته‌دن بری باقلمامقدن
وبیهوده یره اتلاف اولنمقدن اکثریت اوزره محو
اولمشدر. شامك ذخایری احتیاجات محلیه‌یه کفایت
ایتمکده اولوب، میوه و سائر بعض محصولاتندن
خیلی اخراجات دخی اولیور. اك منبت یری اولان
حورانه تمدید ایدلمکده اولان دمیر یولك ختامندن
صکره ذخیره اخراجاتی دخی مأمولدر. حیوانات
اهلیه ووحشیه‌سی چوق اولوب، استرلریله مرکبلری
مشهوردر. آتلری دخی عرب جنسنه منسوب
اولوب، پك کوزلدر. قرەمان جنسندن قویونلری
چوقدر. دوه وهجین دخی قوللانیلیر. کیك وغزالك
پك کوزل جنسلری و پارس، صیرتلان، قورد،
چقال، طوموز، طاوشان وسائر حیوانات وحشیه‌سی
چوقدر. آرسلان یالکز چول جهتنده بولنور. چکرکه
اك مضر حیواناتندن اولوب، آره صره جزیرة العرب
چوللرندن کله‌رك شامی تخریب ایدر. سیوری سینك
عقرب، ییلان وسائر حشراتی‌ده چوقدر. تمساح
دخی بعض انهارنده بولنور. طیورك انواعی وعدد-
لری پك چوق اولدیغی کبی، ساحلده وکول ونهرلرده
بالیغی وقاپلومباغه‌لری‌ده چوقدر. حله کولی واووه-
سی جهتنده خیلی مقدار آری قوغانلری‌ده بولنوب،
بال چیقار. شام قطعه‌سنك معادنی آز ایسه‌ده،
کسروان وجبل دروزده بر قاچ یرده دمیر چیقوب،
قولایلقله ایشلندیکندن، اجنبی دمیرینه مرجحدر.
حلب قضاسنده واسکندرون ایله آنطاکیه طاغلرنده
آنتیمون، قورشون، بوراسیت، زفت، قروم وحلبك
جنوب، شرقیسنده باقیر وکوکورد معدنلری بولندیغی
کبی، ینه حلب وکلیس وحارم وعینتاب قضالرنده هر
رنکده مرمرلر وآلچی وجبل لبنانده لنکیت بولنور.
بحر لوطده خیلی نفط وحلب جهتنده بعض کوللرده
طوز چیقار.

تقسیمات جغرافیه وملکیه‌سی. — شام قطعه‌سی
ازمنهٔ قدیمه‌ده نفس شام یاخود سوریه دینلن شمال
شرقی قسمیله جهت جنوبیه‌سنده‌کی فلسطینك وقسم
وسطیسی سواحلندن عبارت اولان فنیکه خطه‌سندن
مرکب اولوب، بو اوچ خطه‌نك هر بری بشقه برقومله
مسکون ایدی. بعده حلب شهری کسب اهمیت ایده-
رك، دمشقه رقابت ایتمکله، شامك قسم شمالیسی بو
شهرك ملحقاتنی تشکیل ایده‌رك، حلب، شام وفلسطین
اسملریله اوچه منقسم بولنمش؛ وادارهٔ عثمانیه زماننده
سواحل دخی آیریجه اداره اولنه‌رق، حلب، شام،
صیدا وقدس نامیله ٤ ایالته تقسیم اولنمش ایدی.
ولایات اصولنك احداثنده قسم شمالیسی جزیره‌دن
اورفه و آناطولیدن مرعش سنجاقلرینك الحاقیله
حلب ولایتی تشکیل ایتمش؛ و قسم دیکری سوریه
ولایتی نامیله بیوك بر ولایت صورتنه قونوب،
یالکز فلسطین قدس مستقل متصرفلغی نامیله

شیدی؛ جبل لبنان دخی اولجه آیریلوب، ممتاز
متصرفلق صورتنه افراغ اولنمشدی. بعده سواحلك
قسم وسطیسی بیروت ولایتی نامیله آیریجه بر ولایت
اتخاذ اولنه‌رق، سوریه ولایتی اسکی شام ایالتندن
عبارت قالمشدر. بووجهله شمدیکی حالده شام قطعه‌سی
اوچ ولایت ایله ایکی مستقل متصرفلغه منقسم اولوب،
آنجق بو ولایاتدن برینك (یعنی حلب ولایتنك)
یعنی شام قطعه‌سنك خارجنده یعنی جزیره و آناطو-
لیده بولنیور. سینا شبه جزیره‌سی ایسه ذاتاً چول
ایله آیرلمش اولوب، شام و مصر ایله جزیرة العرب
آره‌سنده مشترك کبی بر حالده بولنمقده، هیچ بر وقت
شامك تقسیمات ملکیه‌سنه داخل بولنمامشدر. شامك
اداره‌جه منقسم بولندیغی ولایات وسنجاق وقضالرك
اسامیله مساحهٔ سطحیه و مقدار نفوسلری بروجه
زیردر.

ولایت وسنجاق	مربع کیلومتره	نفوس
حلب سنجاغی	۳۹ ۶۰۰	۶۰۴ ۴۲۰
سوریه ولایتی	۶۲ ۲۰۰	۶۰۴ ۱۷۰
بیروت ولایتی	۳۰ ۵۰۰	۴۰۰ ۰۰۰
قدس متصرفلغی	۲۱ ۳۰۰	۳۳۳ ۱۶۹
جبل لبنان متصرفلغی	۵ ۷۴۰	۲۴۵ ۰۰۰
جمعاً شام قطعه‌سی	۱۵۹ ۰۴۰	۲ ۱۸۶ ۷۵۹

اڭ بیوك شهرلری دمشق، حلب، بیروت، قدس
وایکنجی درجه‌ده حما، حمص، طرابلس، لاذقیه،
آنطاکیه، صیدا، صور، عکا، یافه، نابلس
وسائره‌در.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — ازمنهٔ
قدیمه‌ده شام قطعه‌سنك اهالیسی سریانی، عبرانی
وفنیکه‌لی اوله‌رق اقوام سامیه‌دن اوچ قومه منقسم
واوچ لسانله متکلم بولنمش؛ وبعده بو قطعه‌ده حکم
سورن روم ورومالیلردن دخی بر چوق افراد
برلنوب قالمش ایسه‌ده، شمدیکی حالده همان کافهٔ
اهالیسی لسان عربی ایله متکلم اولوب، جمله‌سی
عربلشمشدر. یالکز حلب سنجاغنك شمال جهتنده
بر مقدار ترك، کرد وچرکس اهالی بولنیور. جنسیت
ولسانجه شام اهالیسی بووجهله متحد اولدقلری حالده،
دین ومذهبجه پك متفرق اولوب، هرنه قدر قسم
اعظمی مسلم ایسه‌لرده، جبل لبنانده وشهر وقصبه‌لرده
وسائر بعض طرفلرده بولنان خرستیانلر مارونی،
روم، سریانی، قتولیك، پروتستان و سائر جماعات
کثیره‌یه منقسم بولنیورلر. کذلك جبل لبنان جهتنده
و حوران جهتنده (دروزی) نامیله و جبل
نصیریه‌ده (نصیریه) اسمیله دیگر بر جماعت بولنیور.
عمومیت اوزره شام اهالیسی متناسب الاعضاء
زیاده‌سیله ذکی وتجارت وصنعته میالدر. معاملاتنده
خدعه ایله اتهام اولنورلر. خرستیانلرك بعضلری
معبدلرنده سریانی لساننده دخی بعض دعالر اوقورلر
ایسه‌ده، اکثریا بونلر دخی معابد ومکاتبده لسان
عربی‌یی استعمال ایدوب، بولسانده معارفلرینی خیلی
ایلری‌یه کوتورمشلردر.

صنایع وتجارتی. — شام قطعه‌سی اسکی زمانلرده
شرق ایله غرب آره‌سنده بیوك بر تجارتگاه اولوب،
کرك هند، ایران، عراق، جزیرة العرب وسائر آسیا
اقطارینك وکرك داخل مملکتك محصولات ارضیه
ومعمولات صناعیه‌سنی آوروپا ممالکنه وآوروپانك
امتعه‌سنی آسیایه نقل ایدردی. آنجق شمدی بر
طرفدن آسیا تجارتی سویش وباطوم طریقلریله اجرا
اولندیغندن، وبر طرفدن‌ده آوروپا امتعه‌سی معمو-
لات شرقیه‌یی بطال ومتروك حالنده براقدیغندن،
تجارت وصنایعی چوق تدنی ایتمش؛ ومملکت اسکی
ثروت ومعموریتنی غائب ایتمشدر. ایپك، پاموق،
صیرمه وقلابداندن معمول اقمشهٔ مختلفه دستگاهلری
اسکی مقدارینك قرقده بری نسبتنده قالمشدر.
مع هذا دمشق، حلب، حما، حمص و سائر طرفلرده
ایپكلی، یوکلی و پاموقلی بعض قماشلرله ساده ویا
قلابدانلی دوشمه طاقلری، کتفیه‌لر وسائر منسوجات
اعمال اولنور. حلبده یکی اصول اوزره بعض ماکینه-
لی فابریقه‌لر دخی آچلمشدر. دمشقده صدفلی اسکمله
وسه‌پا و سائره یاپیلیر. دباغت صنعتی دخی خیلی
ایشلکدر. بو معمولاتدن ویپاغی، دری، زیتون
یاغی، سیسام، ذخایر وسواحلك قسم شمالیسنده
چیقان کلیتلی سونکر اخراج اولنور. بیروت ایله
دمشق آره‌سنده منتظم بر آرابه یولی ودمشق ایله
حلب، دیاربکر، موصل وبغداد آره‌سنده کاروان طریقی
بولنوب، خیلی تجارت اجرا اولنورسه‌ده، بر قاچ

اسكله‌دن ایچری‌یه تمدید ایدلمکده اولان دمیر یول
خطلرینك بو تجارتی برقاچ مثلنه ابلاغ ایده‌جکلری
مأمولدر.

احوال تاریخیه‌سی. — تاریخ نقطهٔ نظرندن شا -
ملك اهمیتی پك زیاده اولوب، اسکیدن بری دنیانك
الك مهم ومعتنا یرلرندن بولنمشدر. ازمنهٔ قدیمه‌ده
شام باشلیجه اوچ خطه‌یه منقسم اولوب، قسم شمالیسی
(آرام) یاخود (ارم) وبعده (سوریه) تسمیه اولنه.
رق امم سامیه‌نك الك بیوكلرندن اولان سریانیلرك
اوطانی ایدی؛ قسم جنوبیسی (فلسطین) اسمیله معروف
اولوب، ابتدا عمالقه ایله مسکون ایکن، بعده عبرا -
نیلرك یعنی بنی‌اسرائیلك مملکتی اولمش؛ وبومناسبتله
(ارض مقدس) دخی تسمیه اولنمشدر؛ بو ایکی
خطه‌نك آره‌سنده سواحلك قسم وسطیسنده (فنیکه)
ونام دیکرله (کنعان) خطه‌سی بولنیوردی. سوریه
خطه‌سی برقاچ کوچك دولتـه منقسم اولوب، سریا -
نیلر عبادت اوثانله مشغول بولنمش، و مدنیتده
کلدانیلرله آثوریلر وفنیکه‌لیلردن کری قالمشلردی.
فنیکه‌لیلر ایسه تجارت وکمییلکده زمان قدیمك
انکلیزلری دینمکه شایان اولوب، باشلیجه مرکزلری
اولان صور وصیدا شهرلری دنیانك الك معمور
بلادی صره‌سنه کچمش؛ واورادن آق دکیز سواحلك
هر طرفنه یاییلوب، مهجرلر تأسیس ایده‌رك، آفریقا
واوروپایه شرق مدنیتنی ادخال ایتمش؛ وبحر محیطه
دخی چیقه‌رق، بالطبع دکیزینه قدر چیقمش؛ وامید
برونی طولاشه‌رق، تا او وقتدن آفریقایی دور
ایتمشلردی. یونانیلره کندی خطلرینی اوکرتن بونلر
اولوب، بتون آوروپا خطوطی فنیکه خطندن مأ -
خوذدر. فنیکه‌لیلر یونانه یناشدقلرنده، بو مملکتی
واهالیسنی وحشی برحالده بولوب، مدنیت یونانیه‌نك
اساسنی دخی بونلر وضع ایتمشلردر. فلسطینك بر
قسمنده قدس ایله جوارلرنده ساکن بولنمش اولان
بنی اسرائیل ایسه، کافهٔ امم عالمك کفر و عبادت
اوثانه طالمش اولدقلری بر زمانلرده الوهیت صحیحه
ووحدانیتـه معتقد اولوب، دین حق الك اول اوراده
ظهور ایتمشدر. بو وجهله شام هم آوروپا مدنیتنك
هم اعتقاد صحیحك بشیکی حکمنده‌در. حضرت داود
وسلیمان (عم) زمانلرنده شامك همان هرطرفی یعنی
سوریه وفنیکه دخی بنی اسرائیل دولتنه تابع
اولمشیدیسه‌ده، بواتحاد واستقلال چوق وقت سو
میوب، آثور وبابل حکمدارلری شام‌قطعه‌سنی ضبط
وبیت مقدسی تخریب ایتمشلردی. ایران حکمدارلرند
کیخسرو بابل‌حکومتنه ختام ویره‌رك، ایران حدودنی
آق دکیز سواحلنه‌دك تمدید ایتدیکی صره‌ده شامی
دخی کاملاً ضبط ایدوب، بیوك اسکندرك خروجنا
دکین بو قطعه ممالك ایرانیه‌دن معدود بولنمش؛
واسکندرك وفاتنده برمدت سردارلری بیننده منازع
فیه قالوب، برچوق محاربات میدان اولدقدن صکره
سلفکیلر شامده تقرر ایدوب، الکالری برآره‌لق
ایران وخراسانه قدر توسع ایتمش ایسه‌ده، مرکزلری
یکی تأسیس ایتدکلری (آنطاکیه) شهری اولمغله،
بونلرك دولتی (سوریه دولتی) نامیله شهرت بولمش
ایدی. بونلرك زماننده بطالسه دفعاتله شامه داخل
اولدقلری کبی؛ ایرانك اشکانیان ملوکی دخی برایکی
دفعه مملکتی ضبط ایتمشلردی. نهایت میلاد عیسی
(عم)دن ٦٤ سنه اول رومالیلر شام قطعه‌سنی
کاملاً ضبط ایده‌رك، روما دولتنك بر ایالتی حکمنا
قویمشلردی. بونلرك زماننده دخی شامك اهمیتی
زیاده اولوب، روما ایمپراطورلرینك بر چوغی شا
شام اوردوسی طرفندن وحتی برقاچی شاملیلردن
انتخاب اولنمشدی. حضرت عیسا (عم)ك ظهوریله
دین مسیحك الك اول شامده تأسس واورادن هر
طرفه انتشار ایتمسی دخی شامه آیریجه بر اهمیت
ویرمش؛ وکیده‌رك فلسطین بتون شرق وغرب
خرستیانلریچون بر زیارتکاه عمومی حکمنی آلمش
ایدی. عربلر تا روما‌لیلر زماننده شامه تقرب ودخول
ایدوب، غسانیلر وتدمر حکومتی کبی بعض عرب
حکومتلری تشکیل ایتمشلردی. روما دولتنك انقسا
منده شام شرق ایمپراطورلری یعنی قسطنطینیه قیـ
صره‌سی حصه‌سنه دوشوب، بونلرك تدنیاتندن
حصه‌مند اوله‌رق، بر طاقم اختلافات وتشققات مذ
هبیه‌یه دوچار اولمش؛ وبرایکی دفعه ایران ملوك
ساسانیه‌سنك ضبطنه کچه‌رك، بعض تخریباته اوغرامش
ایسه‌ده، ماکدونیه ورومـا حکومتلری زمانلرنده‌کی
معموریتنك آثاری هنوز موجود ایدی. نهایت
انوار اسلام حجازدن اقطار عالمه شعشعه‌پاش اولمغه
باشلاینجه، جزیرة العربدن صکره الك اول شام داخل
دائرهٔ اسلام اولمشدر. شامك فتحی جانب حضرت

نبویدن کمال اهمیتله تصور وتبشیر بیوریلهرق، زمان
سعادتلرنده اسرا بیوریلان سریه بئر معونهده دوچار
انهزام اولمش ایسهده، امید منقطع اولمیوب، خلافت
حضرت فاروقیده عبیده بن جراح وخالد بن ولید
(رضیهما) نك همتیله آز زمان ظرفنده بتون شام
قطعهسنك فتحی میسر اولمشدر. بنی امیه زماننده
دمشق مرکز خلافت اسلامیه بولنمغله، شام دور
اسلامده فوق العاده بر اهمیت قزانوب، معموریتی
درجهٔ قصوایه واصل اولمش؛ وخلفای عباسیه زما-
ننده مرکز خلافت عراقه انتقال ایتمش ایسهده، ینه
شام اهمیتدن دوشمیوب، معموریتی کیتدکجه تزایدده
بولنمش؛ ودمشقده، حلبده، قدسده، حما وحمصده
وسائر شهر وقصبهلرندهکی مدرسهلر و دارالفنونلر
اندلسدن ماوراء النهره قدر بتون ممالك اسلامیه
خواهشکران معارفنك مرجع وزیارتکاهی حکمنی
آلمش ایدی. خلافت عباسیه زماننده شام بر آرهلق
مصرده امارت ایدن بنی طولون طرفندن اداره
اولنمش؛ وبعده فاطمیونك ضبطنه کچوب، بر مدت
عباسیلرله فاطمیون آرهسنده تردد ایتمش؛ وآل
حمداندن سیف الدین غازی زماننده معموریتی
ومعارف ومدنیتی برشعلهٔ جدیده ایله پارلامغه باشلا-
مش؛ وبعده سلجوقیلرك بر شعبهسی ادارهسنه کچوب،
بنی مرداس، بنی آرتق، اتابکاندن بنی آق سنقر وبنی
طغتکین کبی بعض طوائف ملوك دخی بر بر طرفنده
حکم فرما اولمش ایدی. اوصرهده اهل صلیب نامیله
آوروپا متعصبینی، ومتفقاً بتون آوروپا دولی ارض
مقدسی استخلاص ایتمك ادعاسیله، کروه کروه شامه
هجومله، بعض یرلری استیلا، وملوك وامرای اسلام
بونلری اخراجه سعی وغیرت ایتدکلرندن، طول مدت
شام قطعهسی خون آلود اولوب، بو صرهده خیلی
تخریباته اوغرامش ایسهده، اوصرهده یعنی آلتنجی
ویدنجی وسکزنجی قرن هجریده مصر وشامده حکم
سورن ملوك ایوبیه معارف وسائر اسباب مدنیتی
التزام ایتدکلرندن، شام قطعهسی آوروپادن هجوم
ایدن اقوام وحشیهیه دخی کیتکیده مدنیت درسی
ویرهجك وآوروپانك ممالك اسلامیهیه امتثالاً، تمدننه
سبب اولهجق درجهده معمور ومتمدن ایدی. بنی
ایوبدن صکره شام قطعهسی مصره مربوط قالوب،
اوراده حکم سورن ممالیك بحریهدن بنی قلاون
فرنکلری شامدن بسبتون اخراج ایتمشلرسهده، مغول
تخریباتنك شامه دخی تأثیری اولمش؛ وهله تیمورلنك
شام جهتنی کلی تخریب ایتمش ایدی. یاوز سلطان
سلیم خان حضرتلری ٩٢٢ تاریخنده شامی مصر ممالیك
چرکسهسندن ضبط، وممالك عثمانیهیه الحاق ایتمشدر.
اوندن صکره چانپولاد وجزار پاشانك و درزیلرك
بعض سرکشلکلری کورلمش ایسهده، مهم بر وقوعات
وتغیرات حاصل اولمیوب، سلطان محمود خان ثانی
دورنده مصرلی ابراهیم پاشا شام وآطنه جهتلرینه
مستولی اولمغله، اورالرینك ادارهسی مصر والیسی
محمد علی پاشایه احاله اولنمش ایسهده، چوق کچمهدن
انکلتره وآوستریانك مداخلهسی اوزرینه، عساکر
مصریه شامی تخلیه ایتمکه مجبور اولوب، ینه طوغریدن
طوغرییه تحت ادارهٔ عثمانیهیه آلنمشدر. [شامده
حکومت سورمش اولان دول حقنده بهرینك اسمنه
مراجعت بیوریله.]

شام { (Chams) هند چینینك شرق جنوبی جهتنده فرانسهیه تابع (قامبوج) خطه-
سیله (آنام)ك قسم جنوبیسنده ساکن مسلم وسنی
برقوم اولوب، مقدارلریله اصل و نسبلری هنوز
مجهولدر. بونلر یقین وقتلره کلنجهیه قدر (آنام)ك
(شامیه) تسمیه اولنان خطهسنده مستقل برحکومت
اسلامیهنك تحت ادارهسنده بولنوب، بو حکومت
١٨٢٠ تاریخ میلادیسنده آنام حکمداری طرفندن
امحا اولنمشدر. قامبوجهدهکیلر اورادهکی بیوك کولك
اطرافنده ساکن بولنوب، ملایی جنسنه منسوب
مسلمانلرله قاریشمشلردر. کندیلرینك بر وقت قامبوج
جهتلرنده ملت حاکمه بولنمش اولدقلری بعض آثاردن
استدلال اولنیور.

شامان { مذهبی (Chamanisme) ساموید- لرده وسیبریهنك شرق شمالی قسمیله
بحر محیط معتدلدهکی جزایر ملحقهسنده منتشر بر
مذهب اولوب، بومذهبه تابع اولانلر کونشده بو-
لندیغنی زعم ایتدکلری براله‌ه وبرچوق جن وملکلره
اینانیر، وبونلرك الکبیوکنه (شیطان) نامنی ویررلر.
(شامان) تعبیر اولنان راهبلری برآت قویروغی
طاقارلر، وکویا جنلری قوومق ایچون، بیونلرینه بر
طاتول آصوب، آره صره چالارلر، وبر طاقم سحرلر
یاپمق ادعاسنده بولنورلر.

شامبازار { (Chambazar) هندستانده بنكاله خطه‌سنك (موردوان) ایالتی وسنجاغنده برقصبه اولوب، ۱۹۶۳۰ اهالیسی واردر.

شامبری { (Chambéry) فرانسه‌نك جنوب شرقیسنده پاریسك ۵۹۶ كیلومتره جنوب شرقیسنده و غرنوبله‌نك ۶۳ كیلومتره شمال شرقیسنده (ساووآ) ایالتنك مركزی بر قصبه اولوب، ۱۹۱۴۴ اهالیسی، دار الفنونی، آقادمیاسی، داخلی مكتب اعدادیسی، دار المعلمینی، ۲۵۰۰۰ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، آثار عتیقه و تاریخ طبیعی موزه‌سی، طب، تاریخ، تاریخ طبیعی و سائر فنون وصنایع جمعیتلری، بر چوق مؤسسات خیریه‌سی، متعدد ومتنوع فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی وجوارلرنده كمور معدنی ومیاه معدنیه وایلیجه‌لری واردر. كوزل بر وادیده واقع اولوب، اطرافنده پك مفرح موقعلری واردر. اسكی ساووآ دوقه‌لرینك مقری ایدی.

شامبزه { (Chambèze) آفریقای جنوبینك وسطلرنده بر نهردر، كه ۱۰° عرض جنوبیده (مامبیره) خطه‌سنك (مامبوئه) طاغلرندن نبعان ایدوب، (بانغوئلو) كولنه دوكیلور. بو كوله دوكلمزدن اول ۴۰۰ متره كنیشلكی و۶ متره درینلكی واردر. بو نهری پورتكیزلیلر ایتمش سكسان سنه اول كورمشلرسه‌ده، (زامبز)ك تابعلرندن ظن ایتمشلردی. سیاح شهیر (لیوینغستون) ۱۸ آی بو نهری تعقیب وتحقیق ایتمكله اشتغال ایتمشدر.

شامبون { (Chambon) فرانسه‌نك (لوآره) ایالتنك (سنت اتیان) قضاسنده ومركز قضانك ۸ كیلومتره جنوب غربیسنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ۶۷۷۰ اهالیسی، بر اسكی سرایی، جوارنده معدن كموری ودمیرخانه‌لری واردر. بو اسمله دیكر بر طاقم كوچك قصبه‌لر وقریه‌لر دخی بولندیغندن، تفریق ایچون بوكا (شامبون فوژروله Ch. Feugerolles) دیرلر.

شامپانیه { (Champagne) فرانسه‌نك شرق شمالی جهتنده بر خطه اولوب، (سینه) ایرماغی حوضه‌سنك یوقاری قسمنده واقع وغرباً وغرب جنوبی جهتنده (ایل ده فرانسه) و (اورلیانه)، جنوباً (بورغونیه)، جنوب شرق جهتندن وشرقاً (فرانشه قونته) و (لورنه)، شمالا دخی (لوكسنبورغ) وبلجیقه ایله محدوددر. اسمی دخی دلالت ایتدیكی كبی، اراضیسی دوز واووه‌در باشلیجه نهرلری مذكور سینه ایله اوكا تابع اوبه اسنه، یونه، اوآزه ومارنه‌در. منتهای شمالیسنی د (موزه) ایرماغی شق ایدیور. الیوم اسنه، مارنه آردنه وقسماً موزه ایالتلری آره‌سنده منقسمدر [بو ایالتلرك اسملرینه مراجعت بیوریله.] بعض برلر غیر منبت ایسه‌ده، اكثر طرفلرینك طوپراغی بك منبت وباغلری غایتله كوزل اولوب، شراب وقونیاغ مشهوردر. — فرانسه‌نك سائر طرفلرنده دخی ب اسمله بعض كوچك خطه‌لر بولنیور.

شامپلن { (Champlain) ممالك مجتمعه (نیویورق) ایله (ورمونت) آره‌سنده وقناده حدودنده بر كول اولوب بویی ۱۷۰ واكی ۲۵ كیلومتره‌در. (اریه) و(هودسون) بیوك كوللریله اختلاط ایدوب، بر قاج نه دخی آلیر، وفضله میاهی (ریشلیو) یاخود (سورله) اسملریله بر آیاق تشكیل ایدوب، (سنت لوران) ایر ماغنه دوكیلور.

شامپولیون { (Champolion) مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ۱۷۹۰ ده فرانسه‌ده (لوب) ایالتنك (فیژاق) قصبه‌سند طوغمش، و۱۸۳۲ ده وفات ایتمشدر. مصر قدیم آثار وتاریخیله مشغول اولوب، ایكی دفعه مصر سیاحتله، هیروغلیف خطلرینی حل ایده‌رك، مصرك احوال قدیمه‌سی حقنده پك قیمتدار معلوماتی حاوی ایكی جلددن عبارت بر اثر معتبر یازمشدر.

شامل { (شیخ — یاخود شموئل) مشاهیر غزاة اسلامدن اولوب، ۱۲۱۲ تاریخنده داغستانده طوغمش؛ وابتدا مملكت مذ كوره‌ده (قاضی منلا) نك معیتنده ۱۰ سنه قدر روسلره قارشی محاربه ایتدكدن صكره، چركسلر باشنه كچوب، یكرمی سنه متمادیاً روسیه‌نك عسكرینه مقاومت ایتمش؛ وبر آوج طاغلیلرله الك مشهور جنراللرك قوماندهسی آلتنده بولنان روسیه‌نك نجه اردولرینی انهزامه اوغراتمغه موفق اولوب، اقتدار عسكری ومتانت مردانه‌سیله عالمی حیرتده براقمش

...ى. نهايت ١٢٧٦ ده روس عسكرينك بر قاچ ...ه‌سى طرفندن احاطه اولنه‌رق، تسليمه مجبور اولمش؛ وپترسبورغه سوق اولنه‌رق، ١٢٨٨ ده ارتحال ايتمشدر. اوغلى محمد پاشا اليوم دولت عثمانيه فريقلرندندر.

شاملى { فرس شعراسندن اولوب، شو بيت اونكدر:

آرزوى قامت نازك نهالى كرده ام
كربكام دل برآيد خوش خيالى كرده‌ام

شامو { (Chamo) مغولستانده واسع بر چولدر. [« غوبى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

شاموكين { (Chamokin) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك (پانسيلوانيه) حكومتنك و (هاريسبورغ) ك ٦١ كيلومتره شمال شرقيسنده برقصبه اولوب ١٠٤٠٥ اهاليسى، كور معدنى، دمير دوكمخانه‌لرى ودمير يولى واردر.

شامى { قدماى شعراء عثمانيه‌دن ايكى ذاتك مخلصى اولوب، ايكيسى‌ده شاملى وايكيسنك‌ده آدى مصطفادر.

برنجيسى سلطان بايزيد خان ثانى زماننده سنجاق بكى ايدى. شو بيتى مشهوردر:

يتمزى تماشاى نكار الده صونرسك
اى عاشق محنت زده بولدقيه بونرسك

— ايكنجيسى دفتردار محمود چلبى طرفندن سلطان سليم خان ثانى‌يه تقديم اولنه‌رق، خدام خاصه زمره‌سنه داخل اولمش؛ و چاشنيكير باشيلغى خدمتيله سراى همايوندن چيقوب، بعده آماسيه‌ده ميرلوا اولمش ايدى. شو مطلع اونكدر:

آولديم شاهد و مى‌سز بر آن
نيتم چوق هله چيقسون رمضان

شاميه { بغداد ولايتنك حله سنجاغنده برقضا اولوب، شمالاً و شرقاً حله، جنوباً سماوه قضالريله، غرباً دخى كربلا سنجاغيله محاط ومحدوددر. مركزى ٥٠٠ اهالى‌لى جامع اولان (ام برور) قريه‌سيدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٤٥٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٦٥٠٠٠ كشيدر. اراضيسى پك منبت اولوب، بر قسم قليلى ايشلنمكده اولديغى حالده، سنوى برچق مليون كيلودن زياده بغداى، اوچ بچق مليون كيلودن زياده آربه و اون مليون كيلويى متجاوز پرنج حاصل اولور. مرعالرى چوق اولوب قضا اهاليسنك ١٤٠٠٠٠ قيونلريله، ٢٣٠٠٠ صيغير، ٩٠٠٠ آت، ٨٠٠٠ مركب واستر و ٥٠٠٠ دوه‌لرى اولدقدن بشقه شمر عشيرتى دخى يازين حيوانات وسوريلرينى قضا اراضيسنده اوتلاتيرلر. بطاقلقلرى چوق اولديغندن، هواسى آغيرجه‌در. يالكز مركزنده ايكى محله مكتبى واردر. اهاليسى عموماً عرب وشيعى المذهبدر.

شاناق { هندقديم حكما واطباسندن اولوب، بعض تأليفاتى عباسيلر زماننده فارسى‌يه وفارسيدن عربى‌يه نقل وترجمه اولنمغله، اسمى بين الاسلام شهرت بولمشدر. باشلجه آثار مترجمه‌سى «كتاب السموم»، «كتاب البيطره»، «كتاب فى علم النجوم» و «كتاب منتخب الجوهر» در. بو تأليفاتنك برنجيسى خالد بن برمك طرفندن ابو حاتم بلخى‌يه هندجه‌دن فارسى‌يه ترجمه ايتديرلمش؛ ومأمون خليفه‌نك امريله (عباس بن سعيد الجوهرى) طرفندن فارسيدن عربى‌يه نقل اولنمشدر.

شانتابورى { (Cantaburi) هند چينيده سيام دولتنده وسيام كورفزينه دوكيلن برنهرك منصبندن اوچ ساعت يوقاريده برقصبه واسكله اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واردر.

شانتنى { (Chantenay) فرانسه‌ده آشاغى لوآره ايالتنك (نانته) قضاسنده ونانته‌نك ٤ كيلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٩٨٦٠ اهاليسى، دمير خانه‌لرى وسائر فابريقه‌لرى واردر.

شانتونغ { (Chan-Toung) چينك سواحل شرقيه‌سنده‌كى ايالاتندن اولوب، جنوباً (كانغ سو)، جنوب غربى جهتندن (هونان)، شمال غربى طرفندن پچيلى، شرقاً وشرق شمالى جهتلرندن دخى دكزله محاطدر. قوره شبه جزيره‌سى قارشيسنده بولنوب، اوكا قارشى بر شبه جزيره‌سى‌ده واردر. جنوبدن شماله بويى ٦٧٠ كيلومتره واك واسع يرنده كنيشلكى بونك نصفيدر. مساحهٔ سطحيه‌سى تخميناً ١٣٠٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى تقريباً ٣٠٠٠٠٠٠٠ كشيدر. مذكور شبه جزيره ايله ايچ طرفى طاغلق اولوب، ايالتك قسم غربيسى ايسه دوز اووه‌لردن عبارتدر. حتى غرب

جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری آقان (هوآنغ‌هو) ایرماغنك بر جدولی ایالتك غرب جنوبی قسمنی شق ایدر. سواحلنده بر چوق قویلر و لیمانلر واردر. وقارشیلرنده بر طاقم کوچك آطه‌لر بولنیور. شبه جزیره‌نك ساحل شمالیسنده و پچیلی کورفزینك مدخلنده واقع (چئوفو) و(تنغ چئو) اسکله‌لری چینك اك ایشلك تجارتگاهلرندن اولوب، آوروپا سفائنی دخی بو اسکله‌لره تقرب ایده‌بیلیور. طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، یاغمورلری سیرك اولدیغندن، اراضی‌یی اسقا ایتمك قوتیله محصولات یتیشدیریلیر. قوراقلقله چکرکه وقت وقت قحطی منتج اولور. محصولاتی بغدای، داری، میوه، حبوبات وکلیتلی ایپکدن عبارتدر. سواحل وانهارله کوللرده کلیتلی بالیق چیقوب، آو حیواناتی دخی چوقدر. آلتون، کومش، قورشون، دمیر، کومور معدنلری ومرمرك انواعیله چینی اعمالنه یارار طوپراغی‌ده چوقدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، مذکور جدول دخی تجارتجه تسهیلاتی موجبدر. ایالت اون سنجاغه منقسم اولوب، وقتیله مرکزی (تنغ چئوفو) اسکله‌سی ایکن، شمدی (چی نان‌فو) شهری مرکز اتخاذ اولنمشدر.

شانتیلی (Chantilly) فرانسه‌ده (اوآزه) ایالتنك (سانلی) قضاسنده و(قری)ك ٨ کیلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ٣٤٨ اهالیسی ودمیر یولی واردر.

شاندرناکور (Chandernagor) هندستانك بنکاله خطه‌سنده وکلکته‌نك ٢٦ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق کنك ایرماغی دالیه‌سنك اك غربی قولی اوزرنده واقع وفرانسه دولتنه تابع بر شهر اولوب، ٢٣٢٨٠ اهالیسی، کنیش سوقاقلری وکوزل ابنیه‌سی واردر. اهمیت تجاریه‌سی پك آزدر.

شان‌سی (Chan-Si) چینك ایالات شمالیه‌سندن اولوب، غرب شمالی جهتندن وشمالاً مغولستانله شرقاً (پچیلی)، جنوباً (قونان)، غرباً دخی (شن‌سی) ایالتلریله محاطدر. حدود غربیه‌سیله حدود جنوبیه‌سنك بر قسمنی (هانغ هو) ایرماغنك مجراسی تفریق ایدیور. شمالاً مشهور سدله مغولستاندن آیرلمشدر. شمالدن جنوبه بویی ٦٧٠ واکی تقریباً ٣٠٠ کیلومتره، مساحه سطحیه‌سی ١٧٠ ٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٧ ٠٠٠ ٠٠٠ کشیدن عبارتدر. ایالت ٢٠ سنجاغه منقسم اولوب مرکزی (چای یوآن) شهریدر. اراضیسی طاغلق اولوب، طاغلری چینك اوجهتده‌کی حدود شمالیه‌سی بوینجه اوزانان (این شان) سلسله‌سنه مربوطدر. بوطاغلرك بر طاقمی صرب وناقابل اعمار اولوب، بر طاقمی دخی تپه‌لرینه‌دك سدلر انشاسیله قابل زراعت حاله وضع اولنمشدر. (هوآنغ‌هو) ایرماغی حدود غربیه وجنوبیه‌سنی تفریق ایده‌رك، ایالتك غرب جنوبی جهتنده آقان (فوش هو) نهرینی وده‌ها بر بر چوق چایلرینی اخذ ایدر. ایالتك شرق جهتنده آقان انهار ایسه (پچیلی) ایالتنه کیروب، طوغریدن (پچیلی) کورفزینه دوکیلورلر. هواسی معتدل وصاغلامدر. محصولاتی بغدای، داری، بر مقدار پرنج، کلیتلی اوزوم، پاموق، توتون و بویاجیلقده مستعمل انواع نباتات وسائره‌دن عبارت اولوب، پرنجدن برنوع راقی اخراج ایدرلر، واوزومی قورودورلر. حیوانات اهلیه‌سی وآریلریله ایپك بوجکلری چوقدر. مسك دخی کثرتله بولنور. دمیر معدنیله بلور، یشم، مرمر و سائر قیمتلی طاشلری چوق اولدیغی کبی، معدن کوموری دخی پك چوق اولوب، اودون یرینه قوللانیلیر. برکوچك کولك صوبی پك طوزلی اولوب، بوندن بتون ایالته کفایت ایده‌جك مقدارده طوز چیقار. صنایع محلیه قباکلیم ایله عبا وایپك منسوجاتله دمیردن بعض آلات و ادواتدن عبارتدر. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، باشلیجه (هوآنغ هو) نهرنده ایشلین سفائنله اجرا اولنور. چینلیلر بو ایالته اجدادلرینك وطن اصلیسی نظریله باقیورلر.

شانغ‌تو (Chang-Tou) و مغولجه (جاؤ نایمان سومه) مغولستانده پچیلی کورفزینه دوکیلن (لوآن‌هو) ایرماغنه تابع همنامی بر نهرك اوزرنده و پکینك تقریباً ٣٠٠ کیلومتره شمالنده واقع اسکی بر شهر خرابه‌سیدر.

شانغهای (Changhaï) چینك ساحل شرقیسی قربنده (هوآنغ‌فو) نهرینك صول کنارنده وبو نهرك منصبندن ٢١ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق ٣١° ١٤′ ٣″ عرض شمالی ایله ١١٩° ١٠′ ٤″ طول شرقیده بیوك بر شهر

وتجارتكاه بر اسكله اولوب، ٢٠٠ ٢٣٠ اهالیسی
واردر. چینك سائر شهرلری كبی مستطیل الشكل
اولوب، سور وخندقله محاطدر؛ وددرت قپوسیله
خاجواری ایكی كنیش ودوز جاده‌سی واردر. جوندن.
بشقه سورك خارجنده اوروپالیلرك ساكن اولدقلری
بیوك بر واروشی واردر، كه قونسلوسلرك تحت
نظارتنده انتخاب اولنمش بلدیه رئیسلری معرفتیله
اداره اولنور. شانفهایك (هوآنغ) نهری و (هو.
آنغهو) نهرینه قدر آچلمش اولان جدول واسطه.
لریله چینك اكثر طرفلریله اختلاطی اولوب، بو
اختلاط تجارتنی زیاده‌سیله تسهیل ایدیور. اطراف
وجوارلری دخی پك منبت ومحصولداردر.

شانون (Chanon) ایرلانده جزیره‌سنك
اك بیوك ایرماغی اولوب، (اولستر)
خطه‌سنك (قاوان) ایالتنده آنجق ٧٨ متره ارتفاعی
اولان بر تپه‌دن (اوونموره) اسمیله نبعانله، ابتدا
غرب جنوبی‌یه، بعده غرب شمالی‌یه وصكره ینه غرب
جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، (قونوخت) خطه‌سنك
(لیتریم) ایالتنه كیرر؛ اوراده (لوغ آلن) ودها آشا.
غیده (لوغ‌كی) كوللرینی ودها برطاقم كوچك كوللر
تشكیل ایتدكدن وبر طاقم چایلر آلدقدن صكره،
(ری) اسمیله بربیوك كوله كیروب، بوندن چیقدیغنده،
(قونوخت) ایله (لینستر) و بعده (قونوخت) ایله
(مونستر) خطه‌لرینك حدودینی تشكیل ایده‌رك،
(دریغ) كولنی دخی شق ایتدكدن صكره، نهایت
(مولستر) خطه‌سنه داخل اولور، وغربه طوغری
دونه‌رك، پك اوزون وشماله طوغری ممتد بر كور.
فزله برچوق كوچك آطه‌لری حاوی اولان برخلیجك
ایچنه واورادن بحر محیط اطلاسی‌یه دوكیلور. مجرا.
سنك طولی ٣٨٥ كیلومتره اولوب، حوضه‌سنك مساحهٔ
سطحیه‌سی ١١٧٦٨ مربع كیلومتره‌در. خلیجی اك
بیوك كمیلرك دخی سیرینه مساعد اولوب، نهر مجرا.
سنده دخی (لوغ آلن) كولنه قریب محله‌دك كوچك
كمیلر ایشلیه‌بیلیر. تابعلرینك اك بیوكی صاغدن
(قونوخت) خطه‌سنك اورته‌سندن جریان ایدن
(سوق) نهریدر. ایرلانده دكیزینه دوكیلن بیوك
نهرلرله وجزیره‌نك داخلنده بولنان حسابسز كوللرله
اختلاطنی تسهیل ایدر برچوق صنعی جدوللری
واردر.

شانی قدمای شعراء عثمانیه‌دن آتی كشینك
مخلصیدر:
برنجیسی استانبوللی اولوب، تیمار اصحابندن ایدی.
هجو وهذلیاته مائل ایدی. شو قطعه اونكدر:

كوپ دوشوب میخانه ایچره قالدم آیاقده مدام
بركوزل مستانه كوردم بادهٔ حمرا صاتر
عقل وصبر و اختیار دل متاعی قالمدی
شمدی بازار فناده كوكلم استغنا صاتر

— ایكنجیسی بوسنه سراینده اولوب، طریق
تدریسه سالك ایدی. صاحب تذكره قاف زاده‌نك
احباسندن ایدی. شو قطعه اونكدر:

سر چكمسون سمایه قدیڭ قلمسون عرض
فرقی بویكله سروك بین السماء و الارض
اویكنسون رخنه زیرا كه ماه تابان
یوز قیزدیروب آلو بدر نوری كونشدن اول قرض

— اوچنجیسی قره‌مان دیارنده‌كی (لارنده) دن
اولوب، سلطان سلیم خان ثانی دورنده درسعادته
ورودله، طریق تدریسه سلوك ایتمشیدی. شو بیت
اونكدر:

كاربان راه اقلیم فنانك شانیا
باش وجان تركن اورر بزقافله سالاریز

— دردنجیسی قسطمونیلی اولوب، سلطان سلیمان
خانك بغداد سفرنده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونكدر:

ای فلك میلك اكر جاهل ونادانه ایسه
بن دخی چاق او قدر كامل و دانا دكلم

— بشنجیسی واردار یكیجه‌سندن اولوب، كنج
یاشنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

جكرلر قانی نوش ایتمیینجه كاسهٔ سردن
صفا بزمنده شانی اولمدی پیمانه‌یه لایق

— آلتنجیسی ابو السعود افندی ملازملرندن
اولوب، اسمی احمددر. عنوان وعباره ومضمونی
غریب بر طاقم تألیفاته قانمیشمش، وعجیب عجیب اشعار
سویلمش ایسه‌ده، بعضاً عقلی باشنده اولوب، معنالی
اشعار نظمنه دخی مقتدر اولمشدر. شو بیت او
جمله‌دندر:

تن پرداغی محو ایتدم نه نام ونه نشان قالسون
همان كویك كلابینه نواله استخوان قالسون

شانی ایران شعراسندن وه‌ن اصل تركمان
اویماقلرندن (تكلو) اویماغی رؤسا.
سندن اولوب، شاه عباس ماضی‌یه منسوب بولنمش،

و ١٠٢٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

ای دل حیات خضر وثبات جهان مخواه
اندوه بیزوال وغم بیکران مخواه
کرخود سکندری پی آب خضر مرو
عمر ابد برای غم جاودان مخواه

شانی زاده { (محمد عطاءالله افندی) سلطان محمود خان ثانی دوری علما-
سندن اولوب، اکثر علوم وفنونه انتسابی وار ایدی. قاموس مترجمی عاصم افندیدن صکره وقعه‌نویس اولمش؛ وطریق بکطاشی‌یه انتسابی مناسبتیله، یکیچری اوجاغنك لغوندن تیره‌یه نفی اولنه‌رق، بعده اطلاق اولندیغی صره‌ده ١٢٤٢ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده وفات ایتمشدر. تشریحه دائر بیوك برتألیفی، بر تاریخی وسائر بعض آثاری واردر.

شاور { (ابو شجاع — بن مجیر) نسبی مرضعهٔ حضرت رسالتپناهی حلیمه (رضها) نك پدری ابو ذویب عبدالله منتهی اولور. ملوك فاطمیه‌نك اخیری اولان عاضد لدین الله‌ك وزیری صالح بن زریك طرفندن صعید مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، صالحك وفاتندن صکره اوغلی عادل بن زریكك وزارتی زماننده ٥٥٨ تاریخنده خروجله، واحاتی احراق، واسکندریه‌یه قدر کچدیکی یرلری استیلا ایله، مذکور عادل بن زریکی قتل، ومصر وزارتنی ضبط ایلمشیدی. ینه او سنه (ابو الاشبال ضرغام بن عامر اللخمی) خروجله، صاحب ترجمه‌یی قاهره‌دن اخراج، واوغلی (طی) ی قتل ایتدیکندن، شاور شام صاحبی ملك عادل محمود بن زنکیدن استمداده کیتمش؛ وحکمدار مشار الیه اسد الدین شیرکوهك قیادتیله بر فرقهٔ امدادیه کوندروب، شاوری مسند وزارته اعاده ایتمش ایسه‌ده، بعده قدسده‌کی فرنکلر مصره تجاوز ایتمکله، مشار الیه اسد الدین شیرکوه دها ایکی دفعه امداد ایچون مصره کیتمش؛ ونهایت شاورك بو بابده بعض کیزلی فسادلری تبین ایتمکله، اسد الدین مشار الیهك وبرروایتده یکنی صلاح الدین شهیرك امریله ٥٦٤ ده قتل اولنه‌رق، مصر وزارتی اسد الدین شیرکوهه قالمش؛ وبونك وفاتنده یکنی صلاح الدینه کچوب، عاضد لدین الله‌ك بلاوارث وفاتنده، مشار الیه صلاح الدین ایوبی تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ وخلفاء عباسیه نامنه خطبه اوقوته‌رق، مصرده مذهب سنی‌یی اعاده ایتمشدر.

شاور { قدمای شعراء عثمانیه‌دن اولوب، قسطمونیلیدر. قصابلقله تعیش ایدردی. طوبال اولدیغندن، تعییب ایدنلره جواباً سویلدیکی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

طعن ایلر ایمش بکا آیاقسز دیو جهال
توله آیاقم یوغیسه هر قنده الم وار

شاوکث { ماوراء النهرده (شاش) خطه‌سی قصبه‌لرندن اولوب، بعض مشا-
هیر علمانك وازانجمله (حکیم شاوکثی) دیمکله مشهور ٥٩٤ ده وفات ایدن ابوالقاسم عبد الواحد بن عبد الرحمنك مسقط رأسی بولنمشدر.

شاول { (Sâül) طالوتك اسم اصلی عبرانیسیدر. [«طالوت» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاؤمبورغ لیپه { (Schaumburg-Lippe) آلمانیه‌نك شمال غربی قسمنده برکوچك پرنسلك اولوب، غرب جنوبی جهتندن وغرباً وستفالیه‌نك (میندن) سنجاغیله، شمالاً هانووره ایله، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن دخی (هسه‌ناسو) ایالتنك (قاسل) سنجاغیله محدوددر. جنوبنده‌کی (لیپه) پرنسلکندن (هسه‌ناسو) ایالتنك طار براراضیسیله و(وسر) ایرماغی مجراسیله آیرلمشدر. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه بویی ٣٦ واکی جنوبنده ١٩ وشمال طرفنده آنجق ١ ½ کیلومتره‌دەر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٤٠ مربع کیلومتره اولوب، ٣٩١٨٣ اهالیسی واردر. مرکزی ٥٢٠٥ اهالی‌یی جامع اولان (بوکبورغ) قصبه‌سی اولوب، (استادتاکن) اسمیله دیکر برقصبه‌سی و٢ بیوکه ٧٨ عادی قریه‌سی واردر. غرب شمالی قسمی بطاقلق اولوب، برکولی دخی واردر؛ وجنوب شرقی جهتنده کومور معدنلرینی حاوی برطاقم تپه‌لر بولنیور. میاه جاریه‌سی (وسر) ایرماغنه وبوکا تابع آلر نهرینه دوکیلور. کوکوردلی وچلیکلی میاه معدنیه‌سی چوقدر. اراضیسی منبت اولوب، نصفنه قریب مقداری تارله وباغچه، بشده‌بری مرعا وچایر، درتده بری اورمان وقصوری خالیدر. باشلیجه محصولاتی حبوبات متنوعه ایله پتاتسدر. حیوانات اهلیه‌سی وهله طوموزلری پك چوقدر. صنایعی اولدقجه ایلری اولوب، کومور معدنلرینك ایشلدلمسی خیلی عمله اشغال ایدیور. تجارتی

منحصراً پروسیه ایله اجرا اولنه‌رق، باشلیجه اخراجاتی
معدن کوری، کنوبر، کراسته، جام و سائره‌در.
سیر سفائنه قابل انهاری اولمیوب، بر دمیر یول خطی
اورته‌سندن کچر، ومملکت ایچنده ٤ موقعی واردر.
اهالیسی عمومیت اوزره پروتستان اولوب، قتولیکلریله
یهودیلری آزدر. اصول حکومتی مشروطیت اولوب،
١٥ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. پرنسلك
ارثاً انتقال ایدوب، پرنس بولنان ذات آلمانیه اردوسنده
دخی جنراللق عنوانی حائزدر. بو پرنسلك پروسیه
مجلس مبعوثاننه بر وآلمانیا مجلس مبعوثان عمومیسنده‌ده
بر مبعوث کوندرمك حقی حائزدر. واردات ومصارف
سنویه‌سی بر ملیون فرانقه بالغ اولمیور.

شاه آباد { بو اسمله هندستان وایرانده بر قاچ قصبه واردر:
برنجیسی کشمیرده ولاهورك ٢٣٥ کیلومتره شمال
شرقیسنده مرتفع وکوزل بر وادیده واقع اولوب،
هندستان ملوك تیموریه‌سنك صیفیه‌سی حکمنده ایدی.
— ایکنجیسی (اود) خطه‌سنك (چیتاپور) ایا-
لتنده ولکهنونك ١٣٥ کیلومتره شمال غربیسنده
واقع اولوب، ١٩٠٠٠ اهالیسی، مصنع بر جامع
شریفی وبیوك چارشیسی واردر.
— اوچنجیسی پنجابك (امباله) ایالت وسنجاغنده
وامباله‌نك ٢٠ کیلومتره جنوبنده واقعدر.
— دردنجیسی رحیلقند خطه‌سنك (رامپور)
حکومت ممتازه‌سنده ورامپورك ٣٠ کیلومتره جنوب
غربیسنده‌در.
— بشنجیسی خراسانك قسم شمالیسنده وماء
جاریه‌سی بحر خزره دوکیلن (الاطاغ)ك شمالی
اتکنده واقع یوکسك بر وادیده‌در.

شاه بداق { ذوالقدریه امراسنك آلتنجیسی اولوب، سلیمان بکك اوغلیدر.
برادری آرسلان بکك علیهنده مصر ملوك چراکسه-
سندن (خوشقدم)ك نزدنده سعایتده بولنمغله، ٨٧٠
تاریخنده بونی قتل ایتدیره‌رك، رأس حکومته کچمش
ایسه‌ده، مملکتك بکلری بونك بو حرکتندن متنفر
اولوب، سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینه مراجعت
ایتدکلرنده، پادشاه مشار الیه یاننده بولنان شاه
بداغك برادری شهسوار بکی ذوالقدریه امارتنه
تعیین بیورمش؛ وصاحب ترجمه ٨٧٢ ده مصر ملکی
(قایتبای)ه التجا ایتمش ایدی. قایتبای ذوالقدریه
مملکتنی دولت عثمانیه‌یه ترك ایتمك شرطیله، شهسوار
بکك التزام اولنمامسنی سلطان محمد خان حضرتلرندن
التماس، واو صره‌ده پادشاه مشار الیه بشقه فوائل
ایله مشغول بولندیغنی فرصت اتخاذ ایده‌رك، شهسوارك
اوزرینه عسکر سوق، وکندیسنی اخذ ایله، زنجیر بند
اوله‌رق مصره کوتوره‌رك، صلب ایتمش؛ وشاه
بداغی یکیدن ذوالقدریه امارتنه کچیرمش ایدی.
ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلری قایتبایك بو
حرکتنه قارشی عسکر سوقیله، شاه بداغی مصره
قاچمغه اجبار، وکوچك برادری علاء الدوله‌یی اونك
یرینه تعیین ایتمشدی. او وقتدن شاه بداق شامده
محبوس قالوب، سلطان بایزید خان ثانی دورنده اورا-
دن فرارله، پادشاه مشار الیهه التجا ایتمش؛ ووزه
متصرفلغنه تعیین اولنمش ایدی. ٨٩٥ ده بر خیلی
عسکرله مصر طرفنی التزام ایتمکده اولان برادری
علاء الدوله‌یه قارشی سوق اولنه‌رق، ابتدا غالب
کلمش ایسه‌ده، قیرشهر متصرفی بولنان برادرزاده‌سنك
کوزلرینه میل چکمکله، نفرت عامه‌یی جلب ایده‌جك
بر حرکت غدارانه‌ده بولنمش؛ وبعده علاء الدوله‌نك
بر حیله‌سیله امدادسز قاله‌رق، مغلوب واسیر اولوب،
مصره کوندرلمش؛ واوراده هلاك اولمشدر.

شاه بیك آرغون { سندده حکومت سورن آرغون دولتنك
مؤسسی اولوب، خراسان حاکمی سلطان حسین
میرزانك امراسندن قندهار والیسی میرزا ذوالنون
بیکك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یرینه قائم اولوب،
متعاقباً بابرشاه طرفندن قندهاردن اخراج اولنمغله،
٩٢٧ تاریخنده سند حاکمی جام فیروزی مغلوب
ایده‌رك، الکاسی اولان سند خطه‌سنی ضبط، و٩٣٠
تاریخنه‌دك اجرای حکومت ایده‌رك، تاریخ مذکورده
وفات ایتمش؛ وبیوك اوغلی شاه حسین آرغون خلفی
اولمشدر.

شاهپور { بو اسمله هندستانده بر قاچ قصبه اولوب، بری اله آباد ایالتنده
واله آبادك ٦٤ کیلومتره غربنده، — بری کشمیرده
جلام نهری ساحل یسارندن ١٢ کیلومتره‌لك مسا-
فه‌ده، — بری پنجابك (راول پندی) ایالتنده
وجلام نهرینك ساحل یسارنده، — اوچی‌ده ایالات
وسطیه دینلن ایالتلرده واقعدر.

شاهجهان، (شهاب الدين محمد صاحب قران ثانى) هندستانده حكومت سورن سلالهٔ تيموريه ملوكندن اولوب، جهانكير سليم شاهك اوغلى وجلال الدين اكبر شاهك تورونيدر. هجرت نبويه‌نك ١٠٠٠ تاريخنده لاهورده طوغوب، ميرزا خرم تسميه اولنمشدى. ١٠٣٧ تاريخنده پدرينك وفاتنده دكنده بولنديغى حالده، وزير آصف خان طرفندن لاهوره جلب اولنه‌رق، تخت سلطنته جلوس ايتمش؛ و ١٠٦٨ تاريخنه‌دك ٣١ سنه حكومت سوروب، فوق العاده دارات واحتشامله ياشامشدر. دهلى شهرينى اعمار وتوسيعله (شاهجهان آباد) تسميه ايده‌رك، پايتخت اتخاذ ايتمشدر. تختى انواع جواهرله مزين اولوب، آلتى بچق مليون انكليز ليراسى قيمتنده اولديغى مرويدر. زوجه‌لرندن برينك (اكره) ده‌كى مزارى اوزرينه (تاج محل) ياخود (ممتاز محل) اسميله پك مصنع ومزين بر تربه ياپديرمشدر، كه بتون هندستان ابنيه‌سنك اك مصنع ومطنطنيدر. ١٠٦٨ تاريخنده اوغلى (اورنكزيب عالمكير) طرفندن اسقاط، واكره‌ده حبس اولنه‌رق، سكز سنه‌لك محبوسيتدن صكره، ١٠٧٦ ده وفات ايتمش، ومذكور تاج محلده دفن اولنمشدر.

شاهجهان آباد [« دهلى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

شاهجهانپور هندستانك رحيلقند ايالتنده ولكهنونك ١٦٠ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق ٢٧°٥٢′ عرض شماليده سنجاق مركزى بر شهر اولوب، ٧٢١٤٠ اهاليسى واردر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٤٣٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٩٤٧٣٧٠ كشى اولوب، اكثر طرفلرى اورمانلرله مستوردر. قسم شماليسى بطاقلق وصيتمه‌لى اولوب، سائر جهتلرى صاغلام وپك منبت اولمغله، كليتلى پرنج، مصر، بغداى، سبزه، پك كوزل ميوه‌لر، شكر قامشى، توتون وسائره حاصل اولور.

— بو اسمله هندستانك شمال جهتنده بر چوق كوچك قصبه‌لر دخى واردر.

شاهدا ايران شعراسندن اولوب، كيلانيدر. شو بيت اونكدر:

بس كه از كردش چشم توغزالان مستند
ديده چون حلقهٔ زنجير بهم پيوستند

شاه داعى الله شعرا وصوفيوندن اولوب، شاه نعمة اللهك مريديدر. مرقدى شيرازده زيارتكاهدر.

شاهدر اصفهان طاغلرنده متانتيله مشهور برقلعه اولوب، ملاحدهٔ اسماعيليه‌نك النده ايكن، ٥٠٠ تاريخنده ملكشاه سلجوقى طرفندن فتح اولنمشدر.

شاهدى (ابراهيم دده) قدماء شعرادن اولوب، مغله‌ليدر. طريق علميه سلوك ايله، تكميل علوم ايتدكدن صكره، تصوفه ميل ايده‌رك، قونيه‌ده طريقت مولويه‌يه انتساب ايدوب، وجد وحال كسب ايتمشيدى. برمدت سياحت ايتدكدن صكره، مملكتنده اختيار عزلت ايده‌رك، بقيهٔ عمرينى عبادتله كچيرمشدر. حضرت مولانانك «مثنوى» سى طرزنده «كلشن توحيد» عنوانيله بر منظومهٔ عارفانه‌سى واردر. لغت فارسيه‌ده‌كى منظوم لغتنامه‌سى مشهور ومتداولدر. «كلستان» ه دخى بر شرحى واردر. ٩٢٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

برقى ابر سيهدر يوزى مهتابى ايچون
شب يلدا صاچى فتان كوزينك خوابى ايچون

شاهدى ايران شعراسندن ايكى كشينك مخلصى اولوب، برنجيسى (قم) ليدر، و ٩٢٥ ده وفات ايتمشدر. اشعارينه دسترس اولنه‌مدى. — ايكنجيسى نيشابورلى اولوب، شو بيت اونكدر:

وعدهٔ وصل بفردا دهى وميدانى
هركه امروز ترا ديد بفردا نرسد

— هندستان شعراسندن دخى برينك مخلصى اولوب، اسمى (مير عبد الواحد) در، و (بلكرام) ليدر.

شاهرخ (ميرزا معين الدين —) تيمورلنكك دردنجى اوغلى اولوب، ٧٧٩ تاريخنده سمرقندده طوغمش؛ وپدرينك حياتنده ٧٩٩ ده خراسان حاكمى اولمشيدى. پدرينك وفاتنده يعنى ٨٠٧ ده تورونى سلطان خليل بن ميرانشاه سمرقندده تخت سلطنته جلوس ايتمكله، صاحب

ترجه ينه خراسان حاكمى قالمش ايديسه‌ده، صكره سلطان خليلك امراسى عصيان وكنديسنى حبس ايتدكلرنده، شاهرخ خراساندن سمرقنده عزيمتله، سلطان خليلى فارس حاكملكنه نصب ايتمش ايدى. ٤٢ سنه بالاستقلال حكومت سوروب، آذربيجان وكردستان جهتنده قره يوسف تركمانى ايله وبعده اوغللريله بر چوق محاربه‌لر ايتمش؛ ونهايت بونلرى تحت تابعيتنه آلمش ايدى. جسور وجنكاور اولمغله برابر، زياده‌سيله عادل ومعارفپرور برحكمدار ايدى. هرانده مكمل بر قلعه يابديروب، بو شهرك ومروك سور واستحكاماتنى تجديد ايتمش؛ وسائر بر چوق عماراته موفق اولمشدر. ٨٥٠ تاريخنده، ٧١ ياشنده اولديغى حالده، (رى) ده وفات ايتمشدر. سلطان ابراهيم، اولغ بك، ميرزا بايسنغر، ميرزا سيورغتمش و ميرزا احمد جوكى اسملريله بش اوغلى اولوب، دردى كندى حياتنده وفات ايتمكله، ارتحا- لنده اولغ بك خلفى اولمشدر.

شاهرخ ميرزا { سلالۀ تيموريه‌دن ابراهيم ميرزا بن سليمانك اوغلى اولوب، ٩٨٣ تاريخنده بدخشان حاكملكنده بيوك بدرينه خلف اولمش؛ واون سنه حكومت سوردكدن صكره، بدخشان اوزبكلر خانى عبدالله خان طرفندن ضبط اولندقده، هندستانه عزيمتله، اكبر شاه طر- فندن حسن قبول اولنه‌رق، كريمه‌سى (شاكر النسا) نك تزوجيله دامادى اولمش؛ و١٠١٦ تاريخنده وفات ايتمشدر.

شاهرخ ميرزا { نادر شاهك تورونى و رضا قلينك اوغلى اولوب، بيوك والده‌سى سلطان حسين صفوينك قيزى ايدى. بيوك پدرينك وفاتندن صكره بر مدت خراسانده حكومت سورمش ايسه‌ده، ١٢١١ تاريخنده دامغانده آقامحمدك الينه كچوب، نادرشاهك خزاين متروكه‌سنى تسليم ايچون اشكنجه اولنوركن، وفات ايتمشدر.

شاهرخيه { تيمورلنكك سيحون كنارنده وخجند قربنده تأسيس واوغلى ناميله تسميه ايتديكى برقصبه اولوب، برروايتده بوقصبه چنكيزك تخريب ايتمش اولديغى خجند شهرينك عينى ايدى؛ يعنى بو اسمى بعدالتعمير خجند شهرينه ويريلوب، بعده ينه اسكى اسمى غلبه ايتمكله، شاهرخيه اسمى اونودلمشدر.

شاهرود { ايرانك طبرستان خطه‌سنده ٣٦°٢٥′١٣″ عرض شمالى ايله ٥٢°٤٠′٣١″ طول شرقيسنده و ١٣٦٠ متره ارتفاعنده‌واقع برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهاليسى ٥ جامعى، ٥ حمامى، چارشيسى، ٣ كاروانسرايى، ايچندن آقان كوزل برصو ايله اروا اولنور باغچه‌لرى ويك ايشلك تجارتى واردر. طهران ايله مشهد آره- سنده‌كى جاده‌نك اوزرنده بولنمغله، اهميتى زياده‌در. قوندره‌لرى مشهوردر.

شاه سلطان { سلاطين عظام عثمانيه كريمه‌لرندن بروجه آتى اوچ خاتو- نك اسميدر:

برنجيسى ياوز سلطان سليم خانك كريمه‌سى اولوب، صدر اعظم لطفى پاشايه تزويج اولنمش ايسه‌ده، پاشاى مشاراليه تندخو برآدم اولديغندن، بينلرنده امتزاج ميسر اوله‌مامغله، صدارتدن عزل اولنه‌رق بينلرنده مفارقت وقوع بولمش ايدى. مركز افنديك مريده- سى و خيراته مائل اولوب، داود پاشاده بر جامع وتكيه بنا، وتكيه‌يى بعده مدرسه‌يه تحويل ايتمشدر.

— ايكنجيسى قانونى سلطان سليمان خانك كريمه- سى اولوب، روم ايلى بكلر بكيسى حسن پاشادن طول قالمغله، زال محمود پاشايه وارمش؛ وبونكله بر ساعتده وفات ايتمشدر. ايوبده نامنه منسوب تكيه‌سى واردر.

— اوچنجيسى سلطان مصطفى خان ثالثك كريمه- سى اولوب، صالحه وعابده بر خاتون اولمغله، فقرايه چوق باقمش؛ وايوبده مكتب وسبيل وسائر بعض خيرات يابديرمشدر.

شاه سنجان { (خواجه ركن الدين محمود) ايران شعراسندن اولوب، سنجانليدر. صحبت مشايخ وارباب تصوفه مائل وملازم ايدى. مرشدى بولنان (خواجه مودود چشتى) كنديسنى بولقبله تلقيب ايتمشدى. ٥٩٦ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو قطعه جملۀ اشعارندندر:

خواهى كه ترا رتبۀ ابرار رسد
مپسند بهركس زتو آزار رسد
ازمرك مينديش وغم رزق مخور
كاين هردو بوقت خويش ناچار رسد

شاه شجاع { [«شجاع» ماده‌سنه مراجعت بیوریله]

شاه طاغ { قافقاس جبالنك الك بیوكسكلرندن اولوب، داغستانده ٢٠´ ٤١° عرض شمالی ایله ٢٠´ ٤٥° طول شرقیده واقعدر، و ٤٢٥٣ متره ارتفاعی واردر. ذروه‌سی غرانیت واتکلری اراضیٔ کلسیه‌دندر. سمور نهری اتکلرندن نبعان ایدر. آلتنده ساحل ایله طاغ آره‌سنده دربندی محافظه ایدر (سبران) اسمیله برقلعه بولنیور.

شاه عالم { (ابو المظفر مروج الدین عالی کوهر) هندستانده حکومت سورن سلالۀ تیموریه‌نك صوك حکمداری اولوب، ایکنجی عالمکیرك اوغلیدر. ١١٤٠ تاریخنده طوغوب، ١١٧٣ ده پدری مقتول اولمغله، تخت مورونه جلوس ایتمش؛ ومؤخراً بنکاله خطهٔ واسعه‌سنی سنوی ٢٤ لك روپیه‌یه قارشی انکلیز قومپانیه‌سنه ترك ایتمشدی. ١١٨٥ ده غلام قادر خان قیام ایدوب، صاحب ترجمه‌یی طوته‌رق، کوزلرینه میل چکمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه بعده تختنی استرداد ایدوب، وفاتنه یعنی ١٢٢٠ تاریخنه‌دك، اسماً حکومت سورمش، وحقیقتده حکم ونفوذ انکلیزلرك الینه کچمش ایدی. شاه عالم بومدنده شعر وادبیاتله اوغراشوب، (آفتاب) مخلصیله خیلی اشعاری واردر. [«آفتاب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاه علی { هندستان مشاهیر علما ومشایخندن و ساداندن اولوب، ٩٨٣ تاریخنده کجراتك احمدآباد شهرنده وفات ایتمشدر. عربی وفارسی وکجراتی لسانلرنده برقاچ تألیفی واردر. صلاح وتقوی ایله دخی شهرتی اولوب، تربه‌سی زیارتکاهدر.

شاهفور { (بن محمد) ایران مشاهیر شعراسندن و مشهور عمر خیامك احفادندن اولوب، نیشابورلیدر. ظهیر الدین فاریابینك تلامذه‌سندن اولوب، علوم عقلیه و نقلیه‌ده اکتساب مهارت ایتمش؛ وخوارزم مشاهاندن سلطان محمد تکشك انشا خدمتنه تعیین اولنمشیدی. فن انشاده بر رساله‌سی دخی واردر. ٦٠٠ تاریخنده تبریزده وفات ایدوب، ظهیر الدین فاریابی و افضل الدین خاقانینك یانلرنده مدفوندر. شو بر ایکی بیت بر غزلندندر:

روزکار آشفته تر یا زلف تو یا کار من
ذره کمتر یا دهانت یا دل افکار من
شب سیه‌تر یا دلت یا حال من یا خال تو
شهد خوشتر یا لبت یا لفظ کوهر بار من

شاهکی { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. شو ایکی بیت اونکدر:

عشقی داریم وسینه سوزانی
دردی داریم و دیده حیرانی
عشق وچه عشق عشق عالم سوزی
دردی وچه درد درد بیدرمانی

شاه محمد { (ملا —) ایران شعراسندن اولوب، (دارابجرد) لیدر. کندی زمانی شعراسنك تراجمنی حاوی بر تذکره‌سیله برخیلی اشعاری واردر. هندستانه سیاحت ایتمشدی. شو رباعی اونکدر:

عمر ماچون باد بکذشت ونشان معلوم نیست
از سبکسیری پی این کاروان معلوم نیست
زحمت و واماندکیرا پیروی در مغز نیست
زشتیٔ آمال مادر این جهان معلوم نیست

شاه محمود قزوینی { (حکیم —) مشاهیر علما واطبادن وعلامه جلال الدین دوانینك تلامذه‌سندن اولوب، وطنی اولان قزویندن ایفای فریضۀ حج ایچون مکۀ مکرمه‌یه کله‌رك، بر مدت مجاور اولدقدن صکره، مؤید زاده‌نك توصیه‌سی اوزرینه، سلطان بایزید خان ثانی جانبندن درسعادته جلب بیوریله‌رق، سر طبابته تعیین اولنمش؛ ویاوز سلطان سلیم خان دورنده قدری برتر اولوب، حضر وسفرده معیت شاهانه‌لرنده بولنمش؛ وسلطان سلیمان خان دورنده وفات ایتمشدر. سورة النحلدن آشاغی بر تفسیر شریفیله «ربط السور والآیات» عنوانیله برتألیفی، خواجه‌زاده‌نك «تهافت» ینه و دوانینك «شرح العقاید العضدیه» سنه حاشیه‌لری، «ایساغوجی» و «کافیه» وطبده «موجز» کتابلرینه شرحلری واردر. غزالینك «حیوة الحیوان» نی دخی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر. نوائینك «مجالس النفایس» نی دخی ترجمه، و سلطان سلیم خانه تقدیم ایتمش ایدی. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، فارسی وترکی بعض اشعاری واردر.

شاه مدار { (بدیع الدین) مشاهیر صوفیوندن اولوب، شیخ محمد طیفوریٔ بسطامی مریداننדن وقاضی شهاب الدین دولت

آبادی معاصرلرندندر. هندستانده منتشر (طریقت مداریه) نك مؤسسی وپیریدر. ۸۳۸ تاریخنده هندستانك قنوج شهرنده وفات ایدوب، تربه‌سی اوراده زیارتکاهدر.

شاه میر (شمس الدین) کشمیرده حکومت سورن ملوك اسلامیه‌نك برنجیسی اولوب، خطهٔ مذکوره‌یه دین اسلامی ادخال ایدن کندیسیدر. ۷۱۵ تاریخ هجریسنده بر درویش صورتنده کشمیره داخل اولوب، عقل ودرایتی جهتیله، مرور زمانله اوراراجه‌سنك مقربینی صره‌سنه کچمش؛ وراجه‌نك وفاتنده صغیر السن اولان اوغلنك وزیر ووصیسی اولمش ایدی. بر اوچنجی راجه طرفندن دخی مقام وزارتده ابقا اولنمش ایسه‌ده، بعده بعض حسودلرك سعایتی اوزرینه، راجه صاحب ترجمه‌نك اقتدار ونفوذندن وهمناك اولوب، وزارتدن عزل ایتمش؛ وشاه‌میر طرفدارلریله مقاومت ایدوب، غالب کلمکله، راجه مجروح اوله‌رق، ۷۲۷ ده وفات ایتمش؛ وزوجه‌سی (کاوله‌دوی) کشمیر تختنه جلوس ایدوب، شاه میری وزارته اعاده ایتمش؛ وبعده کندیسنه واروب، دین اسلامی دخی قبول ایتمکله، سلطنت بالطبع شاه میره کچمشدر. مشارالیها پك صالحه ودیندار بر قادین اولمغله، دین اسلامی بتون تبعه‌سنه نشر وتعمیمه چالیشمش؛ واو وقتدن بری کشمیر ممالك اسلامیه صره‌سنه داخل اولوب، شاه‌میر ایله مشارالیها نسلندن ۱۲ حکمدار حکومت سورمشدر.

شاه میر (شیخ محمد —) مشاهیر صوفیوندن اولوب، ۹۵۷ تاریخنده سیستانده طوغمش، وحضرت عمر بن خطاب (رضه) نسلنه منسوب بولنمشدر. بعده لاهوره کیدوب، ۶۰ یاشنه قدر اوراده یاشامش؛ و ۱۰۴۵ ده ۸۸ یاشنده وفات ایدوب، لاهور جوارنده (هاشمپور) ده دفن اولنمشدر. تصوفه دائر «ضیاء العیون» عنوانیله بر تألیفی واردر.

شاه میر (تقی) ایران شعراسندن اولوب، (قم) لیدر. خاقانینك «تحفة العراقین» نه مانند بر مثنویسی وبر تذکرهٔ اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

مدتی شدکه جدا از رخ جانان شده‌ام
وه‌چه کویم که چسان بی‌سر وسامان شده‌ام

شاهنشاه (امیر نور الدوله — بن نجم الدین ایوب بن شادی) سلطان صلاح الدین ایوبینك بیوك برادری وصلاح الدین مشارالیه طرفندن دمشق شامده توکیل اولنان (عزالدین فرخ شاه) ك پدریدر. اهل صلیب محاربانده فرنکلرك دمشقك اوزرینه هجومنده صلاح الدینك واقع اولان مقاومت وغالبیتی اثناسنده و۵۴۳ تاریخنده شهید اولمشدر. صاحب ترجمه‌نك (عذراء) اسمنده بر قیزی دخی وار ایدی، که دمشقده (مدرسهٔ عذراویه) دینلکله مشهور مدرسه‌نك بانیه‌سیدر.

شاه نظر ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. هندستانه سیاحت ایتمشدی. ناموسسز بر قادینه ابتلاسیله شهرت بولمشدر. شو رباعی اونکدر:

یا ما سر خصمرا بکوبیم بسنك
یا او تن مابدار سازد آونك
القصه درین سراچهٔ پر نیرنك
یك مرده بنام به که صد زنده بننك

شاهی ایران شعراسندن اولوب، شاه اسماعیل صفوی‌یه منسوبیتی جهتیله بو مخلصی اختیار ایتمش، وسلطان سلیم خان اول زماننده رومه کلمش ایدی. شو بیت اشعارندندر:

تاج یکرنکی که صاحب دولتانرا برسراست
این همه کلهای سرخ باغ آل حیدراست

شاهی شعراء عثمانیه‌دن اولوب، اوججی زاده محمد پاشانك اوغلیدر. استانبولده طوغوب، ابتدا طریق علمه سلوك ایتمش؛ وبعده دفتر امینی، توقیعی دیوان همایون، نشانجی، رئیس الکتاب ومصر دفترداری اولمش ایدی. اون برنجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

برك کل عارض دلداره دیمه اولدی نظیر
تر دوشوب بلکه رخ آلی اوله رنك پذیر

شاهی (آقاملك بن جمال الدین فیروز کوهی) سبزوارلی اولوب، سربداران ملوکنك اخیری اولان خواجه علی مؤیدك همشیره زاده‌سی ایدی. اشعاری پك کوزل اولدیغی کبی، موسیقیدن بهره‌سی وخطاطلقده ورسم وتصویرده دخی مهارت کامله‌سی وار ایدی. شاهرخ بن تیمورك اوغلی بایسنقرك ملازمتنده بولنوب، بعده بابر میرزا

سلطنتی زماننده کوشکنی تصویر ایچون استراباده جلب ایتمشیدی. ۸۵۷ تاریخنده استراباددە وفات ایدوب، نعشی سبزواره نقل ایله، اجدادی تربه‌سنه دفن اولنمشدر. مرتب دیوانی و « مجموعة الشعرا » عنوانیله بر تذکره‌سی واردر. شو رباعی جملهٔ اشعا. رندندر:

شادم‌که زمن بردل کس باری نیست
کسرا زمن وکار من آزاری نیست
کرنیک شمارند وکربد کویند
بانیک وبد هیچ کسم کاری نیست

شاهی بك { (و نام دیکرله شیبك خان) ماوراءالنهرده حکومت سورن

اوزبك خانلرینك برنجیسی اولوب، ۹۰٤ تاریخنده اولاد تیموردن ماوراء النهر حاکمی بولنان سلطان علی میرزایی قتل ایله ماوراء النهری ضبط ایتدکدن صکره، ۹۱۳ ده خراسانه عسکر سوق ایده‌رك، اورانك حاکمی بولنان بدیع الزمان بن سلطان حسین مقابله‌یه جسارت ایده‌مدیکندن، خراسانی دخی سهو. لتله تسخیر ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً شاه اسماعیل صفوی خراسانه هجومله، مروقربنده بینلرنده وقوع بولان برمحاربهٔ خونریزانه‌ده مغلوب ومقتول اولمشدر. مدت حکومتی ۱۱ سنه‌در. بونك اوزرینه خراسان اوزبکلرك الندن شاه اسماعیلك ضبطنه کچمش، وشا. هی بکك سلاله‌سی یالکز ماوراء النهرده حکومت سورمشدر. زواللی بدیع الزمان ایسه شاه اسماعیلك اسیری حکمنه کچوب، چالدیران مظفریتنده یاوز سلطان سلیم خان جانبندن قورتاریله‌رق، استانبوله کتیرلمش ایدی.

شاهین پاشا { [« لالا شاهین پاشا » ماده. سنه مراجعت بیوریله.]

شاهین پاشا { مصر سلطان محمود خان اولده ۱۱٤٤ تاریخنده

اوچ آی قپودان پاشالق ایتمشدر. یکیچری اوجاغندن یتیشمه ایدی.

شاهین علی پاشا { سلطان عبد الحمید خان اول زماننده مسند

صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب، کورجی الاصلدر. چلیك محمد پاشا کوله‌لرندن اولوب، کوستر. دیکی بعض یرارلقلر اوزرینه، میرمیرانلق رتبه‌سیله آطنه ایالتنه، وبعده‌خوتین محاربه‌سنده ابراز ایلدیکی شجاعت اوزرینه، رتبهٔ وزارته نائل‌اولوب، متسلسلاً قره‌مان، سیواس، آیدین، کوتاهیه، رقه، مرعش، حلب ایالتلرینه وطول مدت (اوزی) قلعه‌سی محافظه. سنه مأمور اولمش ایدی. ۱۱۹۹ تاریخنده اوزیدن جلبله، مهر صدارت کندیسنه تودیع اولنمشدی. طقوز آیه‌قریب مدت بومقامده‌قالدقدن‌صکره، ۱۲۰۰ تاریخنده عزل، وسلانیك سنجاغنه واسماعیل جانبی سرعسکرلکنه وبعده ینه اوزی محافظلکنه نصب اولنه‌رق، اسماعیلده بولندیغی حالده، کوریلن بعض سوٴ حرکاتی اوزرینه، ۱۲۰۱ ده سرعسکرلکدن عزل اولنه‌رق، سلستره‌ده اقامت ایتمکده ایکن، وزارتی دخی رفع وبوزجه‌آطه‌یه نفی اولنمسی فرمان بیوریلوب، اثنای راهده‌کلیبولیده وفات ایتمشدر.

شـاهین کرای { قریم خانلرندن اولوب، صاحب کرای خانك

برادری وطوپال احمدکرای سلطانك اوغلیدر. برا. درینك خانلغنده قلغای اولوب، ۱۱۹۱ ده امرانك انتخابیله خود بخود قریم خانی اولمش؛ وبعده جانب باب عالیدن تصدیق اولنمش ایدی. ۱۱۹۶ ده قریم اهالیسی قیام ایدوب، قتلنه قصد ایتدکلرنده، روسیه‌یه فرار ایتمش؛ و بعده دولت مشار الیهانك امدادیله خانلغه اعاده اولنمش؛ و حرکات نابجاسیله قریمك بسبتون روسلرك ضبطنه کچمسنه سبب‌اولوب، ۱۲۰۱ ده ممالك عثمانیه‌یه فراره مجبور اولمش؛ وردوسه نفی اولنه‌رق، اوراده اعدام اولنمشدر. طبیعت شعریه‌سی اولوب بعض اشعاری واردر.

شاید { (Scheid) فلمنك مشاهیر علماسندن اولوب، عربیدن لاتینجه‌یه بر لغت

کتابی وسائر بعض تألیفات یازمشدر. ۱۷٤۲ ده طوغوب، ۱۷۹۵ ده وفات ایتمشدر. مذکور لغت کتابی ۱۷۶۹ تاریخ میلادیسنده فلمنکك (لیده) شهرنده باصلمشدر.

شائوچئوفو { (Chao-Tcheou-Fou) چینك ایالات جنوبیه‌سندن (قوآنغ

تونغ) ایالتنده وقانتونك ۱۸۵ کیلومتره شمالنده سنجاق مرکزی بیوك بر شهر اولوب، اهالیسنك مقداری مجهول ایسه‌ده، خیلی کثرتلیدر. برچوق ایپك فابریقه‌لری دخی واردر.

شابوق { (Chayok) كشميرك (لدك) ونام ديكرله (كوچك تبت) ايالتنده
برنهردركه ٣٥° ٢٨′ عرض شمالى ايله ٧٥° ٤٠′ طول شرقيده و(قره قوروم) بوغازى قربنده نبعانله، ١٦٨ كيلومترهلك محلده جنوبه طوغرى بر طاقم طار ومرب وسنهنك اكثر آيلرنده قار و بوزله مستور بوغاز ووادیلردن بچەرك، برطاقم چايلر آلدقدن صكره، بردن بره غرب شماليه طوغرى دونوب، دها بر طاقم صولر دخى آلەرق، ١٤′ ٧٣° طول شرقيده سند ايرماغنه دوكيلور. ملتقاسنده ٧٠ متره وسعتى اولوب، كرك وسعتجه وكرك صوينك كثرتجه سنددن كرى قاليور.

شائو كينغ فو { (Chao-King-Fou) چينك قوآنغ تونغ ايالتنده وقانتو-نك ٩٠ كيلومتره غربنده سنجاق مركزى بر شهر اولوب، ٢٠٠٠٠ اهاليسى واردر.

شائو هينغ فو { (Ghao-Hing-Fou) چينك ايالات شرقيه-سندن (چهكانغ) ايالتنده، (هانغ چئو) شهر وقوينك ٤٠ كيلومتره شرقنده و شانغهاينك ١٩٠ كيلومتره جنوب غربيسنده سنجاق مركزى بر شهر اولوب، ٥٠٠٠٠٠ واطرافندهكى وازوشلرله برابر تقريباً ٢ مليون اهاليسى وميلاددن ٢٠٠٠ سنه اول اورا-ده تأسيس حكومت ايتمش اولان (يو) طرفندن بنا اولنديغى مشهور بر معبدى واردر.

شباث { (بن خديج البلوى) صحابهدن اولوب، پدرى دخى صحابهدن ايدى، وعقبه وخيبر غزالرنده حاضر بولنمشدى. كنديسى عقبه غزاسنك كيجهسى طوغمشدر.

شبام { حضرموتك ايكى بيوك شهرندن برى اولوب (ديكرى تريمدر)، جبل جيورهنك شمالى اتكنده و (وادى مسله) ده كائندر. معمور وتجارتكاه بر شهر اولوب، بعض سياحلرك روايتنه كوره، ٢٠٠٠٠ اهاليسى واردر. اسكى بر شهر اولوب، زمان جاهليتدن برى معموردر. معيت حضرت امام حسين (رضه) ده شهيد اولان (حنظله بن عبدالله الشبامى) نك و ديكر بر چوق مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر. اهاليسندن بر طائفه كوفهده ساكن اولوب، بونلردن دخى بعض علما وسائر مشاهير يتشمشدر.

شبان خان { دشت قپچاقده حكومت سورن سلالهٔ جنكيزيهنك سكزنجى حكمدارى اولوب، جوجى بن جنكيزك اسباطندندر.

شبث { (بن سعد البلوى) صحابهدن اولوب، فتح مصرده حاضر بولنمش، وبرحديث شريف روايت ايتمشدر.

شبديز { ايرانده حلوان ايله قرميسين آرهسنده و (بيستون) جبل مشهورينك اتكنده قيايه اويلمش قابتله مصنع برآت رسمى اولوب، اطرافنده بر چوق آدملر رسملرى دخى بولنيور. خسرو پرويزك آتنك اسمى اولوب، مذكور رسمك دخى بو آتك رسمى اولديغى وكوفهدهكى (خورنق) سراينك بانيسى بولنان معمار (سنمار) طرفندن ترسيم ايدلديكى مرويدر. — (سر من رأى) ده دخى بو اسمله خليفه متوكل على الله بر بيوك سرايى وارايدى.

شبر { (بن صمقوق التميمى الدارمى) صحابهدن اولوب، قومى طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوىيه كلهرك، شرف اسلامله مشرف اولمش، وقومنك خراجى كنديسنه حواله بيورلمش ايدى.

شبرانه { اندلسك حدود شماليهٔ شرقيهسنده وطرطوشه قربنده برقصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

شبرب { بنه اندلسده بلنسيه مضافاتندن بر قصبه اولوب، مشاهير اطبا وادبادن (ابو العباس احمد بن طالوت البلنسى الشبربى) نك وطنى اولديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر.

شبرت { اندلسك ساحل شرقيسنده وطر-طوشهدن ايكى كونلك مسافهده متين بر قلعه اولديغنى بنه ياقوت حموى بيان ايديور.

شبرمه { صحابهدن اولوب، حيات حضرت نبويهده وفات ايتمشدر.

شبطران { اندلسده طليطله مضافاتندن بر قلعه اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شبل { (بن معبد المزنى) صحابهدن اولوب، (مغيره) نك زناسنه شهادت ايدنلردندر.

شبلى { (ابو بكر محمد بن خلف) مشاهير مشايخ صوفيهدن وكبار اولياء اللهدن اولوب، پدرى ماوراء النهرك اشروسنه خطهسندهكى

(شبليه) دن اولديغى حالده، كنديسى ۲٤۷ تاريخنده سامراده طوغمش، و ۳۳٤ ده بغدادده ارتحال ايتمشدر. قدوة العارفين جنيد بغدادى حضرتلرينك مريدانندن اولوب، مالكى المذهب ايدى. زهد و تقواسى و احوال و اقوال عارفانه‌سى مشهوردر. بعض اشعار حقايق شعارى دخى اولوب، روحنى تسليم ايده‌جكى وقت سويلمش اولديغى شو بر ايكى بيت او جمله‌دندر:

ان بيتاً انت ساكنه　　غير محتاج الى السرج
و عليلاً انت عائده　　قد اتاه الله بالفرج
وجهك المأمول حجتنا　　يوم يأتى بالحجج

شبليه { ماوراء النهرك اشروسنه ناحيه‌سنده برقريه اولوب، آنف الترجمه ابوبكر شبلى حضرتلرينك وطن اصليسيدر.

شبورقان { (ياخود شبرقان ويا شفرقان) بلخ قربنده (جوزجان) ناحيه‌سنده وبلخ وفاريابدن اوچر كونلك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولديغى جغرافيون اسلام كتابلرنده مسطوردر.

شبوه { حضرموتده و مكه طريقى اوزرنده اسكى برقصبه اولوب، اهاليسى بعده بورادن خروجله شبامه هجرت وتوطن ايتدكلرندن، شبام اسمنك دخى شبوه‌دن مشتق اولديغى مظنوندر.

شبويغان { (Cheboygan) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك (ويسقونسن) حكومتنده و (مسليووكه) نك ۸۱ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (ميشيغان) كولى كنارنده وهمنامى اولان نهرك منصبنده ايالت مركزى بر قصبه اولوب، ۷۳۱۵ اهاليسى، دمير يولى، كوزل ليمانى، دمير خانه‌لرى، آغاجدن مواد مختلفه ايله صنداليه، ماكينه، بيره، چناق چوملك وسائره فابريقه‌لرى ودباغخانه‌لرى واردر.

شبيب { صحابه‌دن بروجه زير برقاچ ذاتك اسميدر: (شبيب بن حرام الكنانى الليثى) كه حديبيه غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابو روح شبيب بن ذى الكلاع) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (شبيب بن غالب الكندى) كه يكنى شبيب بن حبيب بن غالب كنديسندن روايت ايتمشدر. — (شبيب بن قره ياخود بن ابى مرثد الغسانى) كه جانب حضرت نبويدن علاء بن الحضرمى‌يه تحرير بيورلان نامهٔ سعادتده مذكوردر. — (شبيب بن نعيم) كه بر حديث شريفك راويسيدر.

شبيب بن يزيد { (بن نعيم) رؤساء خوارجدن اولوب، بر خيلى وقت حجاج يوسفه قارشى طورمش، ونهايت ۷۷ تاريخنده اخذ وقتل اولنمشدر. پدرى يزيد بن نعيم خلافت حضرت عثمان (رضه) ده رومله قارشى شامده‌كى عساكر مسلمينه امداده كوندريله‌رك، اورادن بر روم جاريه آلمش، و شبيب بو جاريه‌دن طوغمش ايدى.

شبيل { (ابو الطفيل بن عوف بن ابى حبة الأحمسى) جاهليته و وقت سعادته يتيشوب، آنجق رؤيت حضرت نبوى شرفنه نائل اوله‌مامش؛ وحضرت عمر بن الخطاب (رضه) دن روايت ايتمشدر. قادسيه غزاسنده حاضر بولنمشدر.

شبيلش { اندلسده (بيره) مضافاتندن بر حصن حصين اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

شبين القوم { مصر سفلاده نيل داليه‌سنك منتهاى جنوبنده وقاهره‌نك ۷۳ كيلومتره شمال غربيسنده وهمنامى اولان طبيعى بر جدولك اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۲۳۸۰ اهاليسى واردر.

شپارتون { (Chepparton) آوستراليه‌ده ويقتوريه مستعمره‌سنك (موبرا) ايالتنده و (ملبورن) ك ۱۷۲ كيلومتره شمال شرقيسنده و (بروكر) نهرينك صاغ كنارى قربنده اوله‌رق ملبورندن سيدنيه كيدن دمير يول خطنك برشعبه‌سى اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٥۲٥ اهاليسى واردر. يكى بر قصبه اولوب، كيتدكجه بيومكده‌در.

شپرم { ياخود شفره (Cheprem, Chafra) مصر فراعنه‌سندن اولوب، (شئوب) ك برادرى وخلفيدر. هرودوتك روايتنه كوره ۵۰ سنه حكومت سورمشدر.

شپى { (Cheppey) انكلتره‌نك جنوب شرقى ساحلنده و (تاميسه) منصبنك جنوبنده (كنت) ايالتنه ملحق بر آطه اولوب، قره‌دن طار بوغازلرله آيرلمشدر. غرب شماليدن شرق جنوبى‌يه بويى ۱٤ واك كنيش محلنده اكى ۸ كيلومتره

اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۱ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۸۲۰۴ کشیدر. جنوبی جهتی بطاقلقجه اولوب، بر گوزل مرعالری حاویدر. شمالی جهتنده حبوبات متنوعه حاصل اولور.

شتار { جزیرة العربك شمال جهتنده بلقا ایله مدینه آره‌سنده وحجاج طریقنك شرق طرفنده جبال سرابه مربوط بر طاغدر.

شتر { ایران مضافاتندن بردعه ایله گنجه آره‌سنده بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شجاع { (ابو وهب — بن ابی وهب الاسدی) قدمای صحابه‌دن اولوب، ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت وبعده مکه‌یه عودت ایتمش؛ ومعیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایده‌رك، برادری عقبه ایله برابر بدر غزاسنده وسائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمشدر. حضرت نبی الله (صلعم) افندمز کندیسنی (ابن خولی) ایله آخرت قرداشی ایتمشلر، وحارث بن ابی شمر الغسانی وجبله بن الایهم الغسانی نزدلرینه سفارتله ارسال بیورمشلرایدی. یمامه وقعه‌سنده قرق یاشلرنده شهید اولمشدر.

شجاع { (شاه —) فارسده حکومت سورن آل مظفر حکمدارلرینك ایکنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان امیر مبارز الدینك اوغلیدر. برادری شاه محمودله بالاتفاق، شدتندن قورقدقلری پدرلرینی اسقاط و(بم) قلعه‌سنده حبس ایده‌رك، برادری گوزلرینه دخی میل چکدیرمشیدی. بو وجهله ۷۶۰ ده شیرازده تخت سلطنته جلوس، وبرادری شاه محمودی اصفهان حکومتنه نصب ایتمش؛ وآذربیجان حاکمی سلطان حسین ایلکانی ایله محاربه ایدوب، غالب گلمکله، تبریزی دخی ضبط ایلمش ایدی. عالم و شاعر ومحب علما بر حکمدار اولمغله، سرایی مجمع علما و فضلا اولوب، خواجه حافظ شیرازی دخی مداحی بولنمشدر. ۲۶ سنه کمال عدل وشوکتله حکومت سوروب، ۷۸۶ ده وفات ایتمش؛ و اوغلی سلطان زین العابدین خلفی اولمشدر. آل مظفر دولتنك الك پارلاق زمانی صاحب ترجمه‌نك عهدیدر. شو بر ایکی بیت اشعارندن وتمادخی متضمن سلطان اویس جلایره یازدیغی بر رسالهٔ منظومه‌سندندر:

ابو الفوارس دوران منم شجاع زمان
که نعل مرکب من تاج قیصرست وقباد
منم که نوبت آوازهٔ صلابت من
چو صیت همت من در بسیط خاك افتاد   الخ

شجاع { (شاه —) هندستانده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه‌یه منسوب شاه عالمگیرك برادری اولوب، بنکاله حاکمی ایدی. برادرینه قارشی عصیان ایدوب، مغلوب اولمشیدی. طبیعت شعریه‌سی اولوب، شو رباعی اونکدر:

دردیست اجل که نیست درمان اورا
برشاه وگداست حکم وفرمان اورا
شاهی که بحکم دوش کرمان میخورد
خورند امروز حیف کرمان اورا

شجاع { ایران شعراسندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی سیستانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

زمعصیت بکلام خدا بریم پناه
که شاهراه نجاتست مد بسم الله

— ایکنجیسی کاشانلی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ازان که ماچو میرود از شهر یارما
ما میرویم تا نرود شهریار ما

— اوچنجیسی (شجاع الدین محمود) اصفهان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر:

نیست رشکم گرچه می بینند درویش بسی
کانچه من می بینم ازرویش نمی بینند کسی

شجاع الدین خورشید { لرکوچکده حکومت سورن اتابکان ملوکنك برنجیسی اولوب، سلجوقیلر طرفندن لرکوچك والیسی بولنان حسام الدین سوهلك خدمتنده بولنمغله، والئ موی الیهك وفاتنده ۵۹۰ تاریخلرنده یرینه والی اولمش؛ وکیده‌رك، کسب استقلال ایدوب، اتابك عنوانی آلمش ایدی. ۳۰ سنه قدر حکومت سوردکدن صکره، ۶۲۱ ده پك مسن اوله‌رق وفات ایتمشدر. عادل و متقی بر ذات اولمغله، کندیسنه ولایت اسناد اولنه‌رق، مزاری خیلی وقت زیارتگاه بولنمشدر. برادرزاده‌سی سیف الدین رستم خلفی اولوب، بعده بونك برادرلری وشجاع الدینك تورونلری حکومت سورمشلردر.

شجاع الملك { افغانستانده حکومت سورن ابدالی سلاله‌سی ملوکندن

اولوب، تیمور شاه بن احمد شاه ابدالینك الك كوچك اوغلیدر. ١٢٢٧ تاریخنده محمد شاه طرفندن كشمیره سوریلوب، اوراده (كوه‌ماران) قلعه‌سنده محبوس ایكن، ایكی سنه صكره (رانجیت‌سینكه) طرفندن لاهوره‌نقل، واوراده حبس اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً فرارله، هندستانده انكلیزلره التجا ایتمش؛ و ١٢٥٥ ده انكلتره حكومتی طرفندن كابل تختنه اقعاد اولنه‌رق، اوچ سنه حكومت سوردكدن صكره، زمانشاهك اوغلی طرفندن قتل اولنمشدر. عالم وادیب برذات اولوب، كندی ترجمهٔ حالنی حاوی لسان فارسیده بر تذكره یازمشدر، كه انكلیزجه‌یه دخی ترجمه وطبع اولنمشدر.

شجاعی { ایران شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی دماوندلی اولوب، فن‌طبده دخی مهارتی اولمغله، اكبر شاهك زماننده هندستانه‌سیاحت ایده‌رك، خیلی ثروته مالك اولمشیدی. شو بیت اونكدر:

تار زلف افتاده بر رخسار جانان منست
یا مكر بر روی آتش رشتهٔ جان منست

— ایكنجیسی مشهدلی اولوب، شو رباعی اونكدر:

بر من بت دلفریب پرفن بكذشت
چون مه بمن سوخته خرمن بكذشت
شوریده سرو زلف پریشان بردست
بكذشت بمن وه كه چه بر من بكذشت

شجره { «اذ یبایعونك تحت الشجرة» آیت كریمه‌سنده مذكور اولان بر آغاجدر، كه (حدیبیه) ده واقع اولوب، بونك آلتنده حضرت رسول الثقلین (صلعم) افندمزه بیعت‌ایدلمش اولمغله، بعده اهل اسلام بو آغاجی زیارتده مبالغه ایتدكلرندن، بو حرمتك عبادته منجر اولمسندن احترازاً، حضرت عمر (رضه) زمان خلافتنده قطع وامحاسنی امر ایتمشدر. — مدینهٔ منوره‌دن ٦ میل مسافه‌ده دخی بو اسمله مشهور بر محل اولوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمز مدینه‌دن بعضاً اورایه نازل اولورلر ایمش. — فلسطینده دخی بو اسمله برقریه اولوب، بعض مغاره‌لری واسكی مزارلری حاویدر.

شجره { (الكندی) صحابه‌دن اولوب، خالد بن طعمان كندیسندن روایت ایتمشدر.

شجرة الدر { مصرده حكومت سورن ملوك ایوبیه‌نك طقوزنجیسی بر خاتون اولوب، ملوك مذكوره‌نك یدنجیسی اولان ملك صالح نجم الدین ایوبك ام الولد جاریه‌سی ایدی. مشارالیهدن خلیل اسمنده بر اوغلی اولوب، وفات ایتمشدی. ملوك ایوبیه‌نك سكزنجیسی اولان اوكی اوغلی ملك معظم تورانشاهك قتلندن صكره، ٦٤٨ تاریخنده امرای مصریه حكمنه كچمش اولان ممالیك بحریه طرفندن تخته اقعاد اولنه‌رق، (الملكة المسلمین والدة خلیل) عنوانیله كندی نامنه خطبه اوقوتمشدر. ممالیك مذكوره‌دن عزالدین ایبك دخی عسكرك نظارتنه نصب اولنمشیدی. اوچ آی حكومت سوردكدن صكره، اهل صلیبله حرب وجدال وقتی اولان اوبله بر زمانده برخاتونك حكم‌سورمسی تجویز اولنمیه‌رق، كندی ارادتیله فراغت ایتمش؛ وسلالهٔ ایوبیه‌دن ١٠ یاشنده بولنان ملك اشرف مظفرالدین موسی تخته اقعاد اولنه‌رق، موسی‌الیه عزالدین ایبك بونك‌نامنه حكومت سورمش؛ وبعده‌بونی‌ده برطرف ایدوب، ودولت ایوبیه‌یه ختام ویروب، كندی نامنه خطبه اوقوته‌رق، ملوك بحریه دولتنی تأسیس ایتمشدر. موسی الیه ایبك صاحبهٔ ترجمه‌یی تزوج ایتدكدن صكره، (بدر الدین لؤلؤ) ك قیزینی تزوج ایتمكه قالقیشمغله، شجرة الدر قیصقانوب، ایكی حامده حواشیلرینه قتل ایتدیرمش؛ و بونك اوغلی ملك‌منصور علینك زماننده قتل ایتدیرلمشدر.

شحر { جزیرة العربك ساحل جنوبیسنده وحضرموتك حدود شرقیه‌سی قربنده اوله‌رق عدنك ٥٥٦ كیلومتره شرق شمالیسنده و ١٤°٣٨′٣٠″ عرض شمالی ایله ٤٧°١′٥٧″ طول شرقیده واقع بر قصبه واسكله اولوب، ساحل بونجه ٢½ میل مسافه ضبط ایدیور، وبرقاچ جامع شریفی واردر. (مهره) خطه‌سندن معدود اولوب، آنجق بعض كتب عربیه‌ده (شحر) ك خطه اسمی اولدیغی وبرقاچ قصبه‌یی حاوی بولندیغی مسطوردر. یاقوت حموی دخی «معجم البلدان» ده بو وجهله ذكر ایدیور.

شدّاد { یمنده‌كی قوم عاد حكمدارلرندن یعنی ملوك حمیریه‌دن اولوب، (عاد بن عملق بن حام بن نوح) ك اوغلی عد اولنور. بر چوق

تسیم ابنیه و شهرلر و صو بندلری وعلی الخصوص (ارم) اسمیله مشهور وغایتله مزین بر باغچه وکوشك یاپدیرمشیدی. حضرت هود (عم) ی تصدیق ایتمیوب، کفرده اصرار ایتدیکندن، قومیله برابر صیحهٔ جبرائیل ایله محو وهلاك اولدیغی مشهوردر.

شداد { صحابه‌دن بروجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (شداد بن الازمع) كه اهل کوفه‌دن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزه بیشدیکی مروی ایسه‌ده، تابعیندن اولدیغی اصح اولوب، ابن مسعوددن روایت ایتمشدر. — (شداد بن اسید السلمی) كه اهل مدینه‌دن اولوب، احفادی کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (ابو عقبه شداد بن اوس بن امیة الجهنی) كه اهل حجازدن معدود اولوب، اختیار اولدیغی حالده، نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش، واوغلی عقبه کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ابویعلی شداد بن اوس بن ثابت الخزرجی) كه مداح حضرت نبوی شاعر شهیر حسان بن ثابتك برادر زاده‌سی اولوب، علم وحلم وتقوی ایله متصف بر ذات ایدی. بعده بیت مقدسده ساکن اولمش؛ واهل شام کندیسندن روایت ایتمشلردر. ٤١ تاریخنده ٧٥ یاشنده وفات ایتمشدر. — (شداد بن ثمامه) كه نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، بر نامهٔ سعادتی مستصحباً بنی کعب نزدینه اعاده واعزام بیورلمشیدی. — (ابو عقبه شداد بن سرحبیل الانصاری یاخود الجهنی) كه اهل حمصدن معدود اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (شداد بن عارض الجشمی) كه حضرت فخر الرسل (صلعم) افندمزك طائفی تشریفلرنده شو بیتلری سویلمشدی:

لاتنصروا اللات ان الله مهلکها
وکیف ینصر من هو لیس ینتصر
ان التی حرقت بالسد فاشتعلت
ولم یقاتل لدی احجارها هدر
ان الرسول متی ینزل بدارکم
یرحل ولیس بها من اهلها بشر

(شداد بن عبد الله القتبانی) كه اونبجی سنهٔ هجریه‌ده بنی حارث بن کعب مبعوثانی میانسنده خالد بن ولیدله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (ابو المستورد شداد بن عمرو القرشی الفهری) كه اوغلی مستورد کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شداد بن عوف) كه اوغلی یعلی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شداد بن الهاد الکنانی اللیثی) كه ازواج مطهرهٔ حضرت نبویدن میمونه بنت الحارث ایله حضرت جعفر بن ابی طالب بعده حضرت ابا بکر صدیق و نهایت حضرت علی بن ابی طالب (رضهم) ه وارمش اولان (اسماء بنت عمیس)ك بیوك همشیره‌لری (سلمی بنت عمیس)ك زوجیدر. ابتدا مدینه‌ده ساکن اولوب، بعده کوفه‌یه انتقال ایتمشیدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

شدیاق { (Ghediac) آمریقای شمالیده (دومینیون) قطعه‌سنده (یکی برونسویق) خطه‌سنك (وستمورلاند) ایالتنده و (سنت جون)ك ١٤٥ کیلومتره شرق شمالیسنده (نورتومبرلاند) بوغازینك بر خلیجنده واقع بر قصبه اولوب ٦٢٢٥ اهالیسی، کوزل لیمانی، دمیر یولی، مشهور استریدیه‌سی وکراسته اخراجاتی واردر.

شدید { قوم عاده حکم سورن ملوك حمیریه‌دن اولوب، سابق الترجمه شدادك برادریدر؛ وشدادك اوغلی لقماندن صکره حکومت ایتمشدر.

شذونه { اندلسده اشبیلیه مضافاتندن بر قصبه اولوب، حکومت اسلامیه زماننده خیلی معمور ایدی. بر چوق علما و ادبانك مسقط رأسی بولنمشدر.

شذونی { (ابو محمد —) مشاهیر اطبا وحکمادن اولوب، هیئت وحکمتده ید طولی صاحبی ایدی. طبده مشهور ابن زهرك تلامذه‌سندندر. اشبیلیه‌ده نشأت ایدوب، ناصرك اطباسندن ایدی.

شذونی { (محمد بن خلصه) مشاهیر نحویوندن اولوب، ٤٤٤ تاریخندن صکره برحیات ایدی.

شر { (Cher) فرانسه‌نك اواسطنده (لوآره) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، (پوی دودوم) طاغلرینك غربی اتکلرندن نبعانله، (پوی دودوم) و (قروزه) ایالتلری حدودلرنده شماله طوغری جریان ایده‌رك، صولدن (نارده) چاینی

آلدقدن صکره، (آلیه) ایالتنه دخول ایله، بو ایالتك قسم غربیسنی شق، و (مونتلوسون) قصبه‌سی ایچندن مرور ایده‌رك، صاغدن (اومانسه) چاینی بعدالاخذ، همنامی اولان ایالته کچه‌رك، شمال غربی‌یه طوغری دونر؛ و (لوآره) ایرماغیله اوزون بر صنعی جدولله اختلاط ایتدکدن صکره، صاغدن (بوره) وصولدن (آمون) چایلرینی آلیر؛ و غربه طوغری دونه‌رك، (لوآر مع شر) ایالتنه کیرر؛ و بو ایالتك حدود جنوبیه‌سی قربنده جریان و صاغدن (سولدره) چاینی اخذ ایتدکدن صکره، (ایندره مع لوآره) ایالتنه داخل اولور؛ ولوآره ایرماغیله و (ایندره) نهریله متوازیاً آقه‌رق، بو نهرله برلشدکدن صکره، ایالتك حدود غربیه‌سی قربنده لوآره ایرماغنه دو. کیلور. مجراسنك طولی ۳۲۰ کیلومتره اولوب، وسطی کنیشلکی ۱۱۱ متره‌در. قوراقلق زماننده صویی آز ایسه‌ده، فیضاننده چوق اولوب، درینلکی ۴½ متره‌یه بالغ اولور. بر بیوك قسمی و بعض جد. وللری سیر سفائنه صالحدر.

شر { ایالتی (Dép. de Cher) فرانسه‌نك ایا. لات وسطیه‌سندن اولوب، ایچندن جریان ایدن آنف البیان نهرك اسمیله مسمادر. شمالاً (لوآره)، شرقاً (نیوره)، جنوباً (آلیه) و (قروزه)، غرباً دخی (ایندره) و (لوآر مع شر) ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۳۰۲ مربع کیلومتره اولوب، ۳۵۵۳۴۹ اهالیسی واردر. مر. کزی (بورژه) قصبه‌سیدر. (بری) و (بوبونه) خطه‌لرینك بر قسمندن تشکیل اولنمشدر. اراضیسی دوز وقوملق اولوب، طوپراغی اولدقجه منبتدر. باشلیجه محصولاتی حبوبات، اوزوم، کتن، کوزل کنویر، کستانه و سائره‌در. قیونلرینك جنسی پك مقبول اولوب، مرینوس جنسندن بعض قیونلری دخی واردر. معادنی دمیر وکور ایله لیطوغرافیا طاشی، ابنیه طاشلری ولوله‌جی چاموری کبی شیلردن عبارتدر. دمیر خانه ودوکمخانه‌لریله چوخه، کنویر بزی، پورسلن، چینی وسائره فابریقه‌لری واردر. دمیر، یوك، جویز یاغی، پوتاس، کهرجله و سائره‌یه متعلق خیلی اخراجاتی واردر. ایالت ۳ قضایه منقسم اولوب، ۲۴ ناحیه و۲۹۱ دائره‌یی حاویدر.

شراحیل { صحابه‌دن بروجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر: (شراحیل بن زرعهٔ الحضرمی) که حضرموت مبعوثانی میاننده نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش ایدی. — (شراحیل بن مترة الکندی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (شراحیل المنقری) که اهل حمصدن معدود اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر.

شراری { ایران شعراسندن اولوب، استرا. بادلیدر. شو بیت اونکدر:

ندارم بیشتر زین طاقت بیمهری جانان
خدایا برمن آن نا مهربانرا مهربان کردان

شراعه { بحر لوط ایله عقبه کورفزی آره. سنده بر طاغ اولوب، جنوباً حجاز طاغلرینه مربوطدر. اوزرنده نبطیلردن قالمه برطاقم آثار عتیقه وازان جمله (پترا) شهر قدیمنك خرابه‌لری موجوددر.

شربتجی زاده { (ابراهیم افندی) مشاهیر خطاطیندن و ادبادن اولوب، بروسه‌لیدر. معاصری اولان قره حصاری ایله مکاتبه ومعارضه‌لری سبق ایتمش ایکن، استانبولده کوریشدکلرنده، مباینتلری محبته مبدل اولمشیدی. ۹۳۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. ترکی وفارسی اشعاری اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

کاملی باید که دریابد اصول خط نیك
ورنه هر ناقص نداند شیوهٔ یاقوت چیست

شربرو { (Cherbro) آفریقانك ساحل غربیسی قارشیسنده و کینه‌نك منتهای شمال غربیسی مقابلنده بر آطه اولوب، انکلتره‌یه تابع و (سیره‌لئونه) مستعمره‌سنه ملحقدر. مثلث الشکل اولوب، شرقدن غربه بویی ۵۵ کیلومتره‌در. غربی کوشه‌سی ۷° ۳۴′ ۲۶″ عرض شمالی ایله ۱۰° ۱۸′ ۲۴″ طول غربیده واقعدر. قره‌دن بر طار بوغازله آیرلمشدر. اوزرنده بر قاچ کوی واردر.

شربروق { (Cherbrooke) آمریقای شما. لینك (دومینیون) قطعه‌سنده (قناده) خطه‌سنك کبك ایالتنده و (مونترآل)ك ۱۲۸ کیلومتره شرق جنوبیسنده وایکی دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده سنجاق مرکزی بر قصبه او.

لوب، ۱۰۱۱۰ اهالیسی و ایچندن جریان ایدن (مافوغ) نهرینك چویردیکی برخیلی فابریقه‌لری واردر.

شربورغ { (Cherbourg) فرانسه‌نك (مانشه) ایالتنده و (سنت‌لو) نك ۷۶ کیلومتره شمال غربیسنده بر شهر واسکله اولوب، ۳۵۵۸۰ اهالیسی، عسکری لیمانی، متین استحکاماتی، داخلی مکتب اعدادیسی، هندسهٔ مائیه مکتبی، ۲۶۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه سیله ۲۵۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانهٔ بحریه‌سی، مکمل آثار عتیقه ورسم وتاریخ طبیعی موزه‌سی، متعدد جمعیات علمیه‌سی، سفائن اعماله مخصوص دستگاهلری، فانله، دانتله، اجزای کیمویه و سائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری وخیلی ایشلك تجارتی واردر.

شربورن { (Sherborne) انکلتره‌نك (دورستی) ایالتنده و (دورچستر) ك ۲۸ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ۵۰۵۵ اهالیسی، فانت، دوکه، دانتله، ابریشیم وسائره فابریقه‌لری واردر.

شرجه { جزیرة العربده عمانك ساحل شمالیسنده وبصره کورفزی کنارنده بر شهر واسکله اولوب، ۲۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

شرحبیل { صحابه‌دن بروجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (شرحبیل بن اوس) که بعده حمصده ساکن اولمش، وبرحدیث شریف روایت ایتمشدر. — (شرحبیل الجعفی) که اعلام نبوت حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ذوالجوشن سرحبیل الضبابی). — (شرحبیل بن حبیب) که شفاء بنت عبدالملك زوجیدر. — (ابو عبدالله شرحبیل بن حسنه الکندی) که والده‌سندن برادرلری اولان (جابر) و (جناده) ایله برابر قدیماً اسلامه کلوب، حبشه هجرت ایتمشلردی. بعده حضرت ابابکر وعمر (رضهما) زمانلرنده شامه کوندریله‌رك، اوراده عامل ایکن، ۱۸ تاریخنده طاعوندن وفات ایتمشدر. — (ابو یزید شرحبیل بن السمط الکندی) که صحبتی مختلف فیه اولوب، معاویه طرفندن حمص عامللکنه نصب اولنمش؛ ودم عثمان (رضه) ایچون خلق اخذ ثاره تشویق ایده‌رك، حضرت علی (رضه)ك علیهنده بولنمشدر. — (ابو عبدالرحمن شرحبیل بن عبدالرحمن الجعفی) که اعراب بصره‌دن معدود اولوب، مخلد بن عقبه کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شرحبیل بن عبد کلال) که اهل یمندن اولوب، بوکا وحارث بن عبد کلاله ونعیم بن کلاله جانب حضرت نبویدن بر نامهٔ سعادت تحریر وارسال بیورلمشیدی. — (ابو عمرو شرحبیل) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سرحبیل بن غیلان الثقفی) که بعده طائفده ساکن اولوب، بر حدیث شریف روایت ایتمشدر. ثقیف قومی طرفندن عبدیالیل ایله برابر نزد حضرت نبوی‌یه ابعاث اولنان بش کشینك بریدر. بدری دخی صحابه‌دندر. — (ابومصعب سرحبیل) که مال مسروقك بیله‌رك اشتراسی سرقت دیمك اولدیغنه دائر بر حدیث شریفك راویسیدر. — (شرحبیل بن معدی کرب الکندی) که عفیف لقبیله معروفدر.

شرر { (میرزا محمد هادی) ایران شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. طبابتده دخی مهارتی وار ایدی. هندستانه سیاحت ایتمشدی. شو بیت اونکدر:

شیشهٔ ناموس جمعی را که دارم دربغل
بایدم بود ازملا منتهای ایشان سنکسار

شرزیل { «شرف الدوله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شرسو { (Cherso) آدریاتیق دکیزنده‌کی آوستریا و مجارستان جزایرندن اولوب، مجارستانك سواحل ایالتنه ملحقدر. ایستریه ایله خرواتستان آره‌سنده‌کی (قارنرو) کورفزی داخلنده شمالدن جنوبه ممتد اوزون وطار بر آطه اولوب، بویی ۶۸ واکی بعض محللرده آنجق ۲ کیلومتره‌در. اهالیسی ۱۴۰۰۰ کشی اولوب، نصفندن زیاده‌سی همنامی اولان قصبه‌ده ساکندر. (اوزرو) اسمیله دها کوچك برقصبه‌سی دخی واردر. وسطلرنده (ورانه) اسمیله بر کولی واردر. قیونی، باغلری، زیتون وطوت آغاجلری ومیوه‌لری چوقدر. اهالیسنك بر قسمی ده بالیقجیلقله مشغولدر.

شرشل { (Cherchel) جزایرك نفس جزایر ایالتنده وجزایر شهرینك ۱۱۵ کیلومتره غربنده بر قصبه واسکله اولوب، ۵۶۰۰ اهالیسی، اطرافنده برچوق آثار عتیقه‌سی وکوچك وصیغ بر لیمانی واردر. بو قصبه پك اسکی اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن (یول) تسمیه اولنمش؛ وروماليلر

زماننده (قیصریه) نامیله شهرت بولوب، او وقت (ماوریثانیه) دینلن جزایرك مركز عمومیسی بولنمشیدی. بعده خراب اولوب، جغرافیون اسلام كتابلرنده خراب بر شهر قدیم ویرانه‌لری صورتنده تعریف اولنیور. نهایت بوصوك زمانلرده شهرقدیمك خرابه‌لری یاننده یكی براسلام قصبه‌سی تشكل ایدوب، اوچ قپوسی اولان برسورله احاطه اولنمشدر. فرانسزلر سور خارجنده یكی برمحله تشكیل ایتمشلردر. فرانبز اهالیسی ١٢٠٠ و سائر اجنبیلری ٤٥٠ كشیدر.

شرف { ایران شعراسندن، ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (میرزا —) قزوین ساداتندن اولوب، شاه طهماسب صفوینك منظوری ایدی. بعده‌سنیلكله اتهام اولنه‌رق، نظردن دوشمشیدی. زیاده‌سیله سلیس ومعنیدار اشعاری واردر. قاضی جهانك اوغلی اولمغله، (شرف جهان) دینمكله دخی مشهوردر. ٩٦٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. بیك بیتی حاوی دیوانی واردر. شو برایكی بیت جمله‌ اشعارندندر:

میوزد مشكبار باد بهار
ساقیا خیز وجام باده بیار
خوش بود باده خاصه موسم گل
خوش بود عیش خاصه فصل بهار

— ایكنجیسی طوسلی اولوب، قدمای شعرادندر. شو رباعی اونكدر:

ای آن كه زمانه ایست شور از رویت
خور شید بود جمال نور از رویت
روی تو درین دو روز كمتر دیدم
كشتم زغمت چو موی دور از رویت

شرف الدوله { (ابو الفوارس شرزیل) آل بویه سلاله‌سنك طقوزنجی حكمداری عد اولنوب، (عضد الدوله بن ركن الدوله بن بویه) ك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یعنی ٣٧٢ تاریخنده كرمان وفارس حاكمی اولوب، درت بچق سنه اوراده حكومت سوردكدن صكره، بغداده كیده‌رك، امیر الامرا بولنان برادری صمصام الدوله استقبالنه چقدیغی حالده، كندیسنی طوتوب، كوزلرینه میل چكدیرمش؛ وایكی سنه دخی بغدادده امارت وسلطنت سوردكدن صكره، ٣٧٩ ده وفات ایتمشدر.

شرف الدوله { (ابو علی حسن) آل بویه سلاله‌سنك اون اوچنجی حكمداری عد اولنوب، (بهاء الدوله ابو نصر شهنشاه) ك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یعنی ٤٠٤ تاریخنده برادری سلطان الدوله نیابتیله بغدادده امیر الامرا اولوب، بعده طائفهٔ تركانك تشویقیله برادرینك نامنی خطبه‌دن رفع ایله، بالاستقلال امیر الامرا اولمش؛ وبش سنه‌یی متجاوز زمان امارت وسلطنت سوروب، ٤١٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. عادل وسیرت حسنه صاحبی برحكمدار ایدی.

شرف الدوله { (مسلم بن قریش) دردنجی قرن هجری اواخریله بشنجی قرنده عراقه مستولی اولان بنی عقیل سلاله‌سنك بشنجی حكمداری اولوب، ٤٥٣ تاریخنده پدری قریشه خلف اولمش؛ و٤٧٢ ده موصلی و٤٧٤ ده حرانی آلوب، رها صاحبیله صلح ایتمش ایدی. ملكشاه سلجوقی طرفندن عمیدالدوله جهیر ونورالدین شهیدك جدی قسیم الدوله صاحب ترجمه‌یه قارشی سوق عسكره مأمور اولوب، عمید الدوله شرف الدوله‌نك بولندیغی (آمد) قلعه‌سنك محاصره‌سنی ازدمیر (آرتق)ه حواله ایتمش اولدیغی حالده، شرف الدوله بنی مروان توسطیله مرقوم آرتقه مال فراوان ویره‌رك، دیاربكردن چیقوب، حلبه متوجه اولمش؛ وحلبی ضبط ایتدكدن صكره، ٤٧٧ ده انطاكیه‌یی سلیمان سلجوقیدن ضبط ایتمكه چالیشیركن، محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

شرف الدین { [«ابن المستوفی»، «ابن بارزی» و «ابن ابی عصرون» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

شرف الدین { (یحیی) یمنده حكومت سورن بنی مهدی سلاله‌سنك اوچنجی امیری اولوب، دولت مذكوره‌نك مؤسسی اولان مهدینك toruنی و شمس الدینك اوغلیدر. جدی مهدی ائمهٔ زیدیه‌دن اولوب، بو مذهبده «الاحكام» عنوانیله برتألیفی دخی واردر. شرف الدین عمی سید خلیلدن صكره حكومت سوروب، زماننده ٩٥٣ تاریخنده اویس پاشا طرف دولت عثمانیه‌دن زبید وزمار قلعه‌لرینی وبعده تعزی دخی ضبط ایتمكله، قوت ونفوذی قالمیوب، اهالی كند.

یسندن روکردان اولدقلری حالده، ۹٦٤ ده وفات ایتمشدر.

شرف الدین { (ابو بکر) لرکوچکده حکومت سورن اتابکان ملوکنك اوچنجیسی اولوب، نورالدین محمدك اوغلی و دولت مذکوره‌نك مؤسسی شجاع‌الدین خورشیدك یکنیدر. برادری سیف الدین رستمك وفاتندن صکره، ٦٣٥ تاریخلرنده تخته قعود ایتمش ایسه‌ده، براز صکره وفات ایلمشدر.

شرف الدین { (ابو الحسن علی بن یوسف الرحبی) مشاهیر اطبا وحکمای اسلامدن اولوب، شعر وادبدن دخی بهره‌ء وافره‌سی وار ایدی. طبی پدرندن وموفق الدین عبد اللطیف بغدادیدن تحصیل ایدوب، پك چوق کتب مطالعه و استنساخ ایتمشیدی. ملوك واکابره ترددن مجتنب اولوب، اکثر اوقاتنی وحدت ومطالعه ایله کچیربردی. مع هذا اجرای طبابتدن و تدریسدن چکنمیوب، ملك عادل نور الدین زنکینك تأسیس ایتدیکی بیمارستان کبیر باش طبابتنه و مهذب الدین عبدالرحیمك وقف کرده‌سی اولان مدرسهٔ طبیه‌نك مدرسلکنه نصب اولنمشدی. ۵۸۳ تاریخنده دمشقده طوغوب، ٦٦٧ ده ذات الجنبدن وفات ایتمشدر. «کتاب فی خلق الانسان و هیئت اعضائه ومنافعها» عنوانیله فیسیولوجیایه دائر پك معتبر بر تألیفی وابن سینانك «قانون» یله ابن ابی صادق «شرح مسائل حنین» عنوانلی کتابنه حاشیه‌لری واردر. بر چوق اشعاری دخی اولوب، شو ایکی بیت اوجمله‌دندر:

تساق بنو الدنیا الی الحتف عنوةً
ولا یشعر الباقی بحالة من یمضی
کأنهم الانعام فی جهل بعضها
بما تم بسفك الدماء علی بعض

شرف الدین { (شریف — اسماعیل) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، سلطان علاء الدین محمد خوارزمشاهك خدمت طبابتنده بولنمش، و پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش ایدی. معالجات بدیعه و مؤثره‌سی وار ایدی. حکمدار مشارالیهك زماننده وفات ایتمشدر. «ذخیرهٔ خوارزم مشاهیه» عنوانیله فارسی العباره ۱۲ جلددن مرکب بر تألیف کبیریله ینه فارسی لساننده «کتاب الخفی العلائی»، «کتاب الاغراض» و «یادکار» عنوانلریله دیکر اوچ اثری واردر.

شرف الدین { ایران شعراسندن بروجه آتی آلتی ذاتك اسمیدر.

برنجیسی (فضل الله) اصفهانلی اولوب، (شقروه) لقبیله مشهوردر. حاضر جواب وتیز زبان اولمغله، ملك الشعرا عنوانینی احراز ایتمشیدی. بعض هجویاتی دخی واردر. زمخشرینك «اطواق الذهب» نه نظیره اوله‌رق «اطباق الذهب» عنوانیله بر رساله‌ء بلیغه یازمشدر. اتابکاندن سلطان طغرل بن آرسلانی بعض قصائدله مدح ایتمشدر. شو ایکی بیت جمله‌ء اشعارندندر.

دی که پایش شکسته باد برفت
کل که عمرش دراز باد آمد
کل چو در جلوه آمد از سرشاخ
رنك و روی کسیم یاد آمد

— ایکنجیسی عن اصل تبریزلی اولوب، (رامی) لقبیله متعارفدر. شاه منصور بن مظفر زماننده ملك الشعراء عراق ایدی. شعر وعروض و قافیه‌یه متعلق رشید الدین وطواطك «حدائق السحر» کتابنه نظیره اوله‌رق «حدائق الحقائق» عنوانیله پك معتبر بر تألیفی ومتین اشعاری واردر. ۷۹۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. (خواجه فخر الدین محمد الماستری) مدحنده سویلدیکی شو رباعی جمله‌ء اشعارندن اولوب، بونك کلماتندن مشارالیهك اسمی استخراج اولنور:

خوارست جهان پیش نوالت یکسر
فخر است زالقاب تودین‌را وخطر
توکان محامدی و از فرط کهر
ز الماس ضمیرت سپری شد خنجر

— اوچنجیسی (علی) یزدلی اولوب، اکثر علومدن بهره‌سی وطریق فقر وتصوفه سلوکی وار ایدی. معماده مهارتی پك زیاده اولوب، بو فنی الك اول تدوین ایدن بوذاتدر؛ وبوبابده «حلل»، «مناظر» و «منتخب» عنوانلریله اوچ رساله تألیف ایتمشدر. فارس وعراق حاکمی بولنان ابراهیم بن شاهرخ بن تیمورك صاحب ترجمه‌یه زیاده اعتقاد ومحبتی وار ایدی. مشارالیهك ابرامی اوزرینه، تیمور واولادینك احوال

تاریخچه‌سنی مبین اولمق اوزره، درت سنه‌ده «ظفرنامه» عنوانیله برکتاب یازوب، ۸۲۸ تاریخنده اتمام ایتمشدر. علی شیرنوایی چوجقلغنده پدریله یزده اوغرادیغنده، علی التصادف صاحب ترجمه‌نك التفات ودعاسنه مظهر اولدیغنی تذکره‌سنده بیان ایدیور. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

صوفی مباش منکر رندان می پرست
کاندر پیاله پرتوی ازعکس دوست هست

— دردنجیسی (سید — رضا) ساداتدن اولوب، آبا واجدادی سربداران زماننده وزرادن اولدقلری کبی، کندیسی‌دخی شاهرخ زماننده مشارالیهك معتمدی وسبزوارك باشبوغی ایدی. بعده بر تقصیرندن طولایی مدت مدیده محبوس ومقید قالوب، نهایت خواجه غیاث الدین پیراحمدك شفاعتیله قورتارلمش؛ وامیر بابا حسن قوچینك زماننده بر افترایه اوغرایوب، ۸۵۶ تاریخنده شهید اولمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ما چند زمستی سروپارا نشناسیم
خود را نشناسیم وخدارا نشناسیم
ای خواجه درین کوی‌که مارا طلبی‌تو
مطلب‌که بجز کوی رضارا نشناسیم

— بشنجیسی کرمانك (بافق) قصبه‌سندن اولوب، ارباب کمالدن اولدیغی مشهوردر. سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، قزوینده وفات ایتمشدر. شاه طهماسب صفوی زماننده برحیات اولوب، مشارالیه طرفندن حضوره قبول اولندقده، قولاغی صاغر اولمغله، سویلدیکی سوزلری ایشیده‌مدیکندن، بداهةً شو قطعه‌یی سویلمشدر:

از کرانی صدق نشد کوشم
قول شهرا که بود درخمیں
جای آن بود کز کرانیٔ کوش
پای تا سر فرو روم بزمین

— آلتنجیسی (حسن — شفائی) اصفهانلی اولوب، «نمکدان حقیقت»، «مهر ومحبت» و«دیدهٔ بیدار» عنوانلریله اوچ منظومه‌سی واردر. ۱۰۳۸ ده وفات ایتمشدر.

شرف افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن بر وجه آتی بر قاچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (اشرف زاده سید —) بروسه‌لی اولوب، شهر مذکورده ایوب افندی خانقاهی شیخی ایدی. ۱۰۸۰ تاریخنده طوغوب. ۱۱۴۶ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کیدیردك جان کوزندن چون حجابی
بو کون سید شرف بینالرز بز

— ایکنجیسی (محمد —) ینه شعرادن عبد الرحیم فائز افندینك اوغلی اولوب، طریق تدریسه دخول ایله ۱۱۶۰ ده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

بی همحالت ایدوب قاتدی فلك مجنونه
دوندی سیلاب سرشك ترمز جیحونه
غیری‌یه ایتدیکی لطفی شرف اول مهرکال
ذره سن ایتسه یتر عاشق دل پر خونه

— اوچنجیسی (حیاتی زاده خلیل —) سالف الترجمه حیاتی افندینك اوغلی اولوب، ۱۲۱۱ تاریخنده مرعش سنجاغنك البستان قصبه‌سنده طوغمش؛ وپدرندن تحصیل علوم ایتدکدن صکره، درسعادته کله‌رك، اکمال تحصیل ایله، وطننه عودتنده برمدت سنبل زاده وهبی افندینك «نخبه» سنی شرح ایتمکله اوغراشه‌رق، ۱۲۶۰ تاریخنده درسعادته عودتنده، بو شرحی حضور حضرت پادشاهی‌یه بالتقدیم، نائل مکافات اولمش؛ وهیئت جدیده‌یه دائر «اسرارالملکوت» عنوانلی کتاب عربی‌یی «افکار الجبروت» عنوانیله ترکجه‌یه ترجمه، ودیکر بر طاقم رسائل دخی تحریر ایلمشدر. بغداد مولویتنه نصب اولنه‌رق، ختام مدتنده وطن اصلیسنه عودت ایده‌رك، ۱۲۶۷ ده اوراده وفات ایتمشدر. عربی وترکی اشعاری واردر. شو مطلع اونکدر:

جمالی باغی نه خوش کلستان حکمتدر
کوکللر آنده کزر بلبلان حکمتدر

شرف خانم { عثمانلی شاعره‌لرندن اولوب، شیخ الاسلام عاشر افندینك نسلندن نبیل بکك قزیدر. ۱۲۲۴ تاریخنده طوغوب، تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی. کوزل مرثیه‌لری وسائر اشعاری اولوب، مطبوع دیوانی واردر. شو ایکی بیت بر مناجاتندندر:

یا الهی دکلم مستحق احسان ایله
کرم ولطفکی حقمده فراوان ایله
نعت ومرثیه مناجات وستایشلری
سبب مغفرت ایت زبور دیوان ایله

شرق { ودها طوغریسی مشرق (L'Orient, le Levant) بو اسمی آوروپالیلر

نك عمومیت اوزره آسیا قطعه‌سنه وکاه آسیانك قسم غربیسیله مصره وبریورلر . اقصای شرق یاخود مشرق اقصی اسمی‌ده چین وهند چینی ایله جاپونیه‌یه وریلیر.

شرقی (مولانا محمد) ایران شعراسندن اولوب، یزدلیدر. سابق الترجمه شرف الدین علی یزدینك اقاربندندر. شو بیت جمله اشعارندندر:

خواستم بهر فراغت بجهان مأوایی
خوشتر از کوشهٔ میخانه ندیدم جائی

شرقیا حضرت عزیر (عم) ك پدرینك اسمیدر.

شرقی روم ایلی (Roumélie Orientale) دولت عثمانیه‌نك شمالاً بالقان سلسلهٔ جبالیله بلغارستاندن آیرلمش اولدیغی حالده، غرب شمالی جهتندن ینه بلغارستانله، جنوب غربی جهتندن سلانیك ولایتنك سیروز سنجاغیله، جنوباً ولایت مذکوره‌نك درامه سنجاغیله وادرنه ولایتیله، شرقاً دخی قره دکیزله محاط و محدوددر . ٤١° ٣١′ ایله ٤٢° ٥٩′ عرض شمالی و ٢١° ١٣′ ایله ٢٥° ٣٦′ طول شرقی آره‌لرنده واقع اولوب، غرب جنوبی کوشه‌سندن شرق شمالی کوشه‌سنه‌دك اولان طول اعظمی ٣٦٠ وعرضی شرق جهتنده ١٠٠، اورته‌لرنده ١٣٠ وغرب جهتنده ١٤٠ کیلومتره‌دره. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٥٩٠٠ مربع کیلومتره اولوب، ٩٧٥٠٣٠ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلومتره‌یه ٢٧ کشی دوشیور . اهالیسی جنسیت و مذهبجه بروجه زیر منقسمدر :

٦٢٢٢٠٠	بلغار	١٩٥٢٠	یهودی
١٨٢٧٥٠	اسلام (ترك و پوماق)	٤١٧٠	چنکانه
٤٣٥٩٠	روم	١٣٠٠	ارمنی

شرقی روم ایلی شمالاً بالقان غرباً وغرب جنوبی جهتندن ردوب، جنوباً ینه ردوبك بر قولی اولان قره بالقان سلسلهٔ جبالیله ودیکر برطاقم طاغلرله محاط اولوب، آطه‌لر دکیزینه منصب اولان مریچ ایرماغی حوضه‌سنك یوقاری قسمندن عبارتدر. یالکز منتهای شرقیسنده آز مرتفع بر طاقم طاغلر بو حوضه‌دن آیریلوب، قره دکیز مائله‌سنده بولنیور، وبو جهتده برقاچ کوچك چای بحر مذکوره ویا ساحله قریب کوللره دوکیلور. بو مائله‌یی آیران طاغلرك ایچ طرفنده ینه مریچه تابع اولوب ادرنه شهرنده بو ایرماغه دوکیلن (طونجه) نهرینك حوضه‌سی بولنیور. شرق روم ایلی واسع بر وادی حکمنده اولوب، هرطرفندن طولاشان طاغلر مریچ مجراسنه طوغری برطاقم قوللر وسطح مائل صورتنده بایرلر تمدید ایده‌رك، مجرای نهرك ایکی جهتنده‌ده واسع بر اووه تشکل ایدیور. بالقان سلسله‌سنك شرقی روم ایلی حدودی داخلنده بولنان ذروه‌لرینك اك یوکسکلری ٢٣٧٥ متره ارتفاعی اولان (یومروق چال)، ٢٢٠٠ متره یوکسکلکنده بولنان (وبان)، مشهور بوغازی ١٣٣٣ متره ارتفاعنده اولان (شیپقه) وسائره‌دره. بالقان سلسله‌سنك شرق روم ایلی جهتنده قوللری آراولوب، باشلیجه غرب جهتنده تا فلبه قربنه قدر ممتد اولان (سرد ناغوره) ایله بلقان سلسله‌سیله متوازیاً شرقه طوغری ممتد وطونجه وادیسنه‌دك واصل اولان (چرناغوره) در. برنجیسنك اك یوکسك یری ١٤٤٠ وایکنجیسنك ١٢٧٢ متره ارتفاعنده‌در. قره دکز ساحلی قربنده اولان آیدوس واینه طاغلری ایسه بر صره تپه‌لردن عبارتدر. شرق روم ایلینك شمالی غربی حدودنده بالقان سلسله‌سنی ردوب سلسله‌سنه ربط ومریچ وادیسنی سوفنه اووه‌سندن تفریق ایدر بر طاقم طاغلر بولنوب، بونلردن (ایقوبیجه) نك ١٢٢٥ وقارشیسنده بولنان قره بایرك ١٢٧٢ متره ارتفاعی واردر. آره‌لرنده احتمان بوغازی تشکل ایدیور. ردوب سلسله‌سنك اك یوکسك طاغی ٢٩٣٠ متره ارتفاعی اولان (موسی آلان)، ٢١٨٧ متره یوکسکلکنده بولنان (سوتکه)، ٢٠٨٢ متره ارتفاعی اولان (قارلق بطاق)، ٢٠٨٠ متره یوکسکلکنده بولنان (پرسنك)، ١٨٨٦ متره یوکسك اولان (یایله) و ١٧٢٠ متره مرتفع اولان (ویالیجه) در. مریچ نهری موسی آلان طاغندن نبعانله شرقه طوغری جریان ایده‌رك، شرقدن یعنی ردوب مائله‌سندن ییله‌دره، قریمجه، دربن، محیقه، اولادره وغولیجه کبی بر طاقم کوچك نهرلر، و صولدن یعنی بالقان مائله‌سندن توبولنیجه، لودویانه، استریمه، آق دره، کول دره، اومودره و سازلی دره کبی بعض بیوجك انهار آلیر؛ وبوصوك نهری آلدقدن صکره بردن بره جنوب شرقی‌یه طوغری دونوب طار بر

بوغازدن مرورله، ادرنه ولايتنه داخل اولور. طونجه ايسه بالقان سلسله‌سنك جنوبى اتكلرندن نبعانله، جنوبه طوغرى جريان ايدر، بعده شرقه طوغرى دونوب، بالقان ايله چرناغوره آره‌سنده‌كى كوزل بر وادى‌يى اروا ايتدكدن صكره، ينه جنوبه طوغرى دونر، وباشليجه تابعى اولان (آصمق دره) يى آلدقدن صكره، حدودى تجاوزله، ادرنه ولايتنه كيرر. قره دكيزه دوكيلن كوچك نهرلرك باشليجه‌لرى حاجى دره، حاجيلر، ماندره وفقيه دره‌سى اولوب، آيدوس نهرى ده بورغاز قربنده‌كى قره يونس كولنه منصب او-لور. شرق روم ايلينك قره‌دكيزده‌كى ساحلى بورغوس كورفزندن عبارت اولوب، بر خيلى قوى وليمانلرى حاويدر.كه اك ايشلكى برغوس اسكله‌سيدر.

بالقان سلسله‌سى شمال روزكارينه سپر اولمغله، شرق روم ايلينك هواسى پك ملايم و معتدل اولوب، روسيه‌نك هواسنه تابع اولان بلغارستاندن بسبتون فرقليدر. يالكز قره دكيز ساحلى قربنده‌كى يرلرده هوا قيشين سرتدر. هوانك اعتدالى شرق روم ايلنده محصولات متنوعه‌نك كثرتله حصولنه خدمت ايتمكله، باشليجه بغداى و مصردن عبارت اولان حبوباتى چوق اولديغى كبى، اشجار مثمره‌سى ده چوق اولوب، ميوه‌لرى پك لذتليدر. بالقان اتكلرنده پك چوق باغلر بولنوب، كوزل اوزوملر حاصل اولور، وكليتلى شراب ياپيلير. اووه‌ده وعلى الخصوص فلبه جوارلرنده پرنج يتيشديريلير. پتاتس دخى ذرع اولنور. بعض واديلرده و على الخصوص قزانلقده پك چوق كل آغاجلرى بولنوب، كليتلى كل صوبى و ياغى اعمال واخراج اولنور. طوت آغاجلرى ده چوق اولوب، ايپك بوجكى بسلرلر. ردوب طاغنك اتكرى چام، كوركن، ميشه و سائر آغاجلرى حاوى اورمانلرله مستور اولوب، آنجق كچى سوريلرى اورمانلرى كيتدكجه بوزيور. مرعالرى ده چوق اولوب، كليتلى قيون وكچى سوريلرى رعى اولنور؛ يپاغيلرندن شياق وعبا ياپيلوب خيلى مقدار درى اخراج اولنور. اورمانلرده آيى، قورد، قره‌جه وسائر حيوانات وحشيه چوقدر.

محلنده صرف اولنان عبا و شياق نسجيله اوفق تفك صنايع عاديه استثنا اولنورسه، شرق روم ايلينك باشليجه صنعتى كل ياغى اخراجى اولوب، قزانلق جوارنده وسائر طرفلرده ١٢٣ كوى اهاليسى بو صنعتله اشتغال ايدرلر. درت مليون كيلوبى متجاوز كل حاصل اولوب، ١٦٥٠ كيلو كل ياغى اخراج او-لنور، كه ١٢٠٠٠٠٠ فرانق قيمتنده اولوب، بونك اونده دردى فرانسه‌يه، اوچى انكلتره‌يه واو-چى ده آوستريا وآلمانيه‌يه كيدر. شمديكى حالده شرق روم ايلينك استاتستيقى بلغارستانله بر اولوب، اتحاددن اول اخراجاتى ٥٢٥ ١٢٥ ٢ واداخالاتى ٢٧٠ ٦٦٩ ١ فرانق راده‌لرنده ايدى. اخراجاتك ادخالاتدن بو درجه‌ده فضله اولمسى مملكتك ثروتنه دلالت ايديور. اخراجاتى باشليجه ذخيره ايله كل ياغى، درى، ايپك قوزه‌سى، شراب وبر مقدار توتون وكراسته‌وسائره‌دن عبارت اولوب، ادخالاتى ده باشليجه آوروپانك امتعه ومصنوعات مختلفه‌سيله قهوه وشكر كبى شيلردن عبارتدر.

شرق روم ايلينك مركزى (فلبه) شهريدر. شرق روم ايلى: فلبه، تاتار بازارجق، اسكى زاغره، خاصكوى، اسليميه وبرغوس اسملريله ٦ سنجاغه منقسمدر. باشليجه شهر وقصبه‌لريله مقدار نفوسلرى بروجه زيردر:

فلبه	٣٣٠٣٠	قزانلق	٩٤٨٠
اسليميه	٢٣٨٩٥	پناغوريچه	٨٧٥٥
اسكى زاغره	١٦٠٤٠	برغوس	٥٧٠٠
تاتار بازارجق	١٥٦٦٠	خاصكوى	٥٧٠٠
استانيماقه	١٢١٩٩	اوزونجه اووه	٤٥٠٠

يوللرى هنوز مكمل اولميوب، يالكز باشليجه جاده‌لرى شوسه حالنه قونمشدر. استانبولدن آو-روپايه كيدن دميريول خط كبيرى شرق روم ايلى‌يى طولاً شق ايتديكى كبى، برشعبه‌سى دخى يانبولى وبكى زاغره‌دن كچه‌رك، برغوس اسكله‌سنه منتهى اولور.

شرقى بن القطامى { (مشاهير ادباوشعراء عربدن اولوب، علم انسابده دخى مهارت تامه‌سى وار ايدى. ابو جعفر منصور طرفندن اوغلى مهدينك معلمكنه نصب اولنمشدى. كوفه‌ليدر.

شرقيه { بغدادك بر بيوك محله‌سى اولديغى «معجم البلدان» ده محرردر.

شرقیه { مصر سفلاسنك منقسم بولندیغی مدیریتلرك بری اولوب، شمال غربی جهتندن وغرباً دقهلیه وغربیه، غرب جنوبی جهتندن قلیوبیه مدیریتلریله، جنوباً و شرقاً دخی بادیه ایله محدوددر. ٥ قضایه منقسم اولوب، ١١ قصبه و٤٢٧ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٤٠١ ٢٨٧ کشیدر. مرکزی (زقازق) شهری اولوب، ٤٠٠٠٠ اهالیسی واردر. قسم غربیسی نیلك بر قاچ قولیله سق اولنه‌رق پك منبت ومحصولداردر. قسم شرقیسی قوملق وچول حالنده‌در. [احوال سائره‌سیچون «مصر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شرمادوی { (Chermadévi) هندستانك دکن خطه‌سنده مدراس ایا. لتك (تینبولی) سنجاغنده وسنجاق مرکزینك ١٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٦٥ اهالیسی واردر.

شرمغول { (یاخود جغول) خراسانده (نسا) دن ٤ فرسخلق مسا. فه‌ده واقع مستحکم بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شرمقان { خراسانده اسفراین نواحیسندن ونیشابوردن درت کونلك مسا. فه‌ده اوله‌رق جبالده بر قصبه اولدیغنی وبعض مشا. هیرك وطنی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شرمی { ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونکدر:

بجستجوی تو شرمنده کشته ام همه جا
زبس که سر زده رفتم بمنزل همه کس

شروان { (اصلی شینك فتحیله اولوب، زبانزدی کسرایله‌در) بلاد قافقاسدن بحرخزرك ساحل غربیسنده وقافقاس سلسلهٔ جبالیله (کور) نهرینك آشاغی مجراسی آره‌سنده بر خطه اولوب، مرکزی (شماخی) قصبه‌سیدر. الیوم روسیه. نك النده اولوب، (باکو) ایالتنه ملحقدر. قسم شما. لیسی جبال قفقاسه اتکلرندن و قسم جنوبیسی کور مجراسنه وساحل بحره‌دك ممتداولان دوز اووه‌لردن عبارت اولوب، شمالاً سلسلهٔ مذکوره مرتبه. داغستاندن وجنوباً نهر مذکور مجراسیله قره‌باغدن آیرلمشدر. کور ایرماغنه وطوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکیلور بر قاچ نهری واردر. اراضیسی پك منبت ومحصولداردر. بو خطه ملوك امویه زماننده ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنه‌رق، طقوزنجی قرن هجریده شروانشاهان زماننده مستقل بر حکومت صورتنه کیرمش؛ وبعده ایرانه ملحق اولوب، ٩٨٦ تاریخنده سلطان مراد خان ثالث دورنده فتح ایله، ممالك عثما. نیه‌یه ضم اولنه‌رق، ١٤ سنجاغه تقسیم اولنمشیدی. بر خیلی وقت ادارهٔ عثمانیه آلتنده قالدقدن صکره، یکیدن ایرانه کچوب، ١٨١٣ تاریخ میلادیسنده عقد اولنان کلستان معاهده‌سیله روسیه‌یه ترك اولنمشدر.

شروان { بتلیس ولایتنك سعرد سنجاغنده بر قضا اولوب، شمالاً مرکز ولا. یت اولان بتلیس قضاسیله، شرقاً پرواری، جنوباً اروه وسعرد، غرباً دخی غزران قضالریله محدوددر. مرکزی (کفرا) قریه‌سیدر. اهالیسی ١٤١٦٧ کشی اولوب، ٩٦٥٥ ی مسلم وکرد، ٤١١٣ ی ارمنی و٤٠٠ ی یعقوبیه‌دن سریانیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، طاغلری اورمانلرله مستور واووه ووادیلری پك منبتدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه انواعندن وبر مقدار پاموق وکوك بویه وسائره‌دن عبارتدر. باغلری چوق اولوب، اوزومی پك اییدر، و مقبول بر نوع شراب یاپیلیر. کراز، انجیر، نار وسائر میوه‌لری دخی مشهوردر. مرکزی قربنده و دیکر بعض محللرنده اسکیدن ایشلنمکده بولنمش وشمدی معطل بر طاقم معدنلر بولنوب، آلتون، باقیر، قورشون وسائر معدنلر بولندیغی مرویدر. بعض محللرنده طوز دخی بولنور. (زرق) ناحیه‌سنده مختلف رنکلرده بر طاقم طاشلر بولنوب، محلنده بونلردن چیفاره‌لق کبی بر طاقم شیلر اعمال اولنور. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، تفتیك کچیسی دخی بولنور؛ وبونك قیلندن شال وعبا کبی شیلر نسج اولنور. بوقاریده مقداری ذکر او. لنان اهالی مسکونه‌دن بشقه یازین (محمدیان) و(اوستور. کان) کرد عشیرتلری دخی قضا داخلنده خیمه قوروب، حیوانلرینی اوتلاتیرلر. زرق ناحیه‌سنك اکثر اها.

ليسی خيمه نشين اولوب، سلوق، عطمانكی، هوبدی وژنكان عشيرتلرينه منسوبدرلر، كه بونلر دخی بالطبع مقدار مذكوره داخل دكلدرلر. قضانك لسان عمو- ميسی كردجه اولوب، عربی دخی تكلم اولنور، وارمنيلر كندی بينلرنده كندی لسانلرينی استعمال ايدرلر. دروں قضاده ٩٥ جامع ومسجد و٢ مدرسه بولنوب، قضا وناحيه مركزلری اولان كفرا وزرق قريه‌لرنده دخی بر كوچك چارشی وخان وحمام كبی بعض ابنيه موجوددر.

شروانشاه { شروانده حكومت سورن ملوك دربنديه‌نك اوچنجيسی اولوب، خليل سلطانك اوغلی ودولت مذكوره‌نك مؤسسی اولان شيخ ابراهيمك تورونيدر. طقوزنجی قرن هجريده پدرينه خلف اولوب، ٩٠٦ تاريخنه‌دك حكومت سورمش؛ و٨٩٣ ده ملوك صفويه‌نك جدی اولان شيخ حيدر طرفندن محاصره اولنمش ايسه‌ده، آق قيونلی يعقوب خانك امداديله، شيخ موسی اليه غلبه چالمشدر. بعده شاه اسماعيل پدرينك انتقامنی آلمق اوزره، شروانه عسكر سوق ايده‌رك، ٩٠٦ ده شروانشاهی مغلوب ايتمش و وفاتنه سبب اولمشدر.

شروانلی { (ياخود شروانی زاده) [«محمد رشدی پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

شروانی { مشاهير علمادن بر قاچ ذاتك لقبيدر:

(حسين بن عبدالله) كه «الاحكام الدينيه» عنوا- نيله بر كتابك مؤلفی اولوب، بونده ملوك صفويه‌نك سلالهٔ طاهره‌دن اولمسی ادعاسنی وسيادتلرينی رد وتكذيب ايديور.

— (محمد بن جمال الدين بن رمضان) كه بيضا- وينك «انوارالتنزيل» عنوانلی تفسير شريفنه حاشيه‌لر يازمشدر.

— (محمد بن محمود) كه «الخفيات فی الطب» عنوانيله بر كتاب يازوب، بو تأليفی تركجه‌يه دخی ترجمه اولنمشدر.

— (عبد الرحيم كمال الدين مسعود) كه يدنجی قرن هجريده ياشايوب، سمرقندينك «آداب البحث» كتابنی تحشيه ايتمشدر.

شروپ { (Shrop) انكلتره‌نك ايالات غربيه‌سندن اولوب، شمالاً (چستر) وقسماً (والس) خطه‌سنه ملحق (فلينت) شرقاً ينه (والس) خطه‌سنه ملحق (دبنيك) و(مونت‌غومری)، جنوباً (رادنور) و (هرتوف) ايالتلريله، غرباً دخی دكيزله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٤١٨ مربع كيلومتره واهاليسی ٢٤٨٠١٤ كشيدر. (سورن) نهری اورته‌سندن كچوب، ايالتی ايكی‌يه تفريق ايتمكله، قسم شماليسی دوز وقسم جنوبيسی عارضه‌ليدر. مياه جاريه‌سی نهر مذكوره منصب اولوب، بر قاچ كولی دخی واردر. طوپراغی منبت وحيوانات اهليه‌سی دخی چوق اولوب، اورايه مخصوص بر جنس مقبول قيونلری واردر. كومور، دمير وقورشون معدنلريله طاش اوجاقلری چوقدر. صنايعی خالی، فانله، فانت، كاغد وسائره اعماليه معادن مستخرجه‌نك ايشلنمه‌سندن عبارتدر. مركزی (شروسبوری) شهريدر.

شروپورت { (Shreveport) ممالك مجتمعه‌نك (لويزيانه) ده ويكی اور- ليانك ٤٤٤ كيلومتره شمال غربيسنده و(ميسيسيپی) ايرماغنه تابع «قزيل چای» ك اوزرنده اوله‌رق ايكی دمير يولك نقطهٔ التصاقنده واقع بر قصبه اولوب، ٨٠١٠ اهاليسی وبك ايشلك ياموق تجارتی واردر.

شروسبوری { (Shrewsbury) انكلتره‌نك غرب جنتنده (شروپ) ايا- لتنك مركزی بر شهر اولوب، لوندره‌نك ٢٣٠ كيلو- متره شمال غربيسنده و(سورن) نهری اوزرنده او- له‌رق ايكی دمير يول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر. ٢٦٤٨٠ اهاليسی، دمير دوكمخانه‌لری، زراعت ماكينه‌لريله ياموق منسوجات وبيره فابريقه‌لری، اسكی بر قلعه خرابه‌لری، ايكی كوپريسی وتفرجگاهلری واردر.

شروكی { خود چروكی (Chérokis) ممالك مجتمعه‌نك اقوام وحشيهٔ اصليه- سندن بيوك بر قوم اولوب، وقتيله آلغانی سلسلهٔ جباليله اوهيو مجراسی آره‌سنده‌كی اراضیٔ واسعه‌ده جولان ايتمكده ايكن، آوروپادن هجرت ايدن اهالیٔ

جدیده طرفندن تضییق وتعقیب اولنه‌رق، شمدیکی حالده (قانساس) و (آرقانساس) حکومتلرنده بر دائره داخلنده منحصر قالمشلردر. جمله‌سی ۱۵۰۰۰ نفوس قدر اولوب، قبائل مختلفه‌یه منقسمدرلر. مر- کزلری (اوقولجی) قصبه‌سی اولوب، اوراده منتخب مجلسلری واردر. آمریقای شمالی اقوام اصلیه‌سنك اك متمدنلری اولوب، کندی لسانلرینه بر خط مخصوص اویدیرمش، و خیلی مکتبلر آچمشلردر. لسانلرنده غزته دخی نشر ایدرلر.

شروانه { صعید مصرده نیلك شرقنده بر کوی واندلسده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شروین { طبرستانده بر بیوکسك طاغ اولدیغنی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر.

شریب { مکه ایله بحرین آره‌سنده بر مملکت اولوب، اشعار عربده ذکری کثیردر.

شریبون { (Cheribon) جاوه جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده و (باتاویه)نك ۲۰۰ کیلومتره شرقنده ایالت مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۱۱۰۰۰ اهالیسی واردر. ایالتی ساحل بوینجه ممتد طار واوزون بر یر اولوب، ارا- ضیسی پك منبتدر، وحدودنده (جرمایی) اسمیله کو- زل بر برکان بولنیور.

شریح { صحابه‌دن بروجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (شریح بن ابرهة الیافعی الحمیری) که فخرکائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایدوب، مصر فتحنده حاضر بولنمش؛ و بر حدیث شریف روا- یت ایتمشدر. — (شریح بن الحارث الکندی القا- ضی) که صحبتی مختلف فیه ایسه‌ده، عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش؛ وحضرت عمر بن الخطاب (رضه) طرفندن کوفه قاضیلغنه تعیین بیوریله‌رق، حضرت عثمان و علی (رضهما) زمانلرنده و مؤخراً عهد بنی امیه‌ده ۶۰ سنه شهر مذکورده قاضیلق ایدوب، حجاج بن یوسف زماننده استعفا، و ۸۷ تاریخنده یوز یاشلرنده وفات ایتمشدر. علم وحلمی حقنده بر چوق نوادر منقول اولوب، بعض اشعاری دخی مرویدر. — (شریح الحضرمی) که افاضل اصحابدن اولوب، حقنده «ذاك رجل لا یتوسد القرآن» حدیث شریفی وارد اولمشدر. — (شریح بن ابی شریح) که اهل حجازدن معدود اولوب، ابو الزبیر وعمرو بن دینار کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (شریح بن ضمرة المزنی) که (مزینه) قومنك صدقه‌سنی اك اول حضور حضرت نبوی‌یه کتیرندر. — (شریح بن عامر السعدی) که خالد بن ولید حضر- تلری شامه عزیمتلرنده کندیسنی بصره‌یه توکیل ایتمش؛ وبعده جانب حضرت فاروقیدن بصره والیلکنه نصب اولنه‌رق، اهواز جهتنده شهید اولمشدر. — (شریح الکلابی) که ذوالحیه لقبیله معروفدر. — (شریح یاخود ابو شریح بن عمرو الخزاعی) که ایکی حدیث شریفك راویسیدر. — (شریح بن المکدد) که اشعث بن قیس طرفندن آذربیجانه توکیل ایدلمش ایدی. — (ابو المقدام شریح بن هانی الحارثی) که کندیسی وپدری صحابه‌دن اولوب، پدری جانب حضرت نبویدن (ابوشریح) تکنیه بیورلمشیدی. پدریله حضرت علی وسعد بن وقاص وعایشه (رضهم) دن روایت ایدوب، کندیسندن اوغللری محمد ومقدام روایت ایتمشلردر. بعده حضرت مرتضانك اعیان اصحابی زمره‌سنه داخل اولوب، بتون محاربانده معیتلرنده بولنمش؛ ونهایت یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، سجستانده غزایه کیدوب، اوراده شهید اولمشدر. بعض اشعاری منقولدر.

شرید { (بن سوید الثقفی) که روایته کوره حضرموتلی اولوب، طایفلی ثقفی ایدیلر. ریحانه بنت ابی العاصك زوجی اولوب، اوغلی عمرو کندیسندن روایت ایتمشدر.

شریدان { (Cheridan) انکلتره‌نك اك بیوك محرر و خطیبلرندن اولوب، ۱۷۵۱ تاریخنده ایرلانده‌نك (دوبلن) شهرنده طوغمش، و ۱۸۱٦ ده وفات ایتمشدر. ابتدا تیاترویه منسوب اولوب، برقاچ تیاترو کتابی یازمش؛ و (دو- ری‌لان) تیاتروسنك برحصه‌سنی صاتین آلمش ایدی. بعده مبعوث انتخاب اولنوب، امور سیاسیه‌یه قا- ریشمش؛ وسربستی طرفنه التحاق ایده‌رك، کرك مجلس مبعوثانده‌کی مؤثر نطقلرنده وکرك نشر ایتدیکی

رسائلده رأس اورده بولنانلره ایتدیکی اعتراضاتله شهرت بولمش و بعض نظارتلر مستشارلغنده دخی بولنمشدر. هر نه‌قدر مذ کور تیاترودن دخی کلیتلی آقچه قزانمش ایسه‌ده، سفاهت وقماره طالوب، نهایت سفالتده جان ویرمشدر. تیاترو کتابلری ونطقلریله سائر آثاری مشهوردر.

شُرَیره { (ام حکم — بنت الحارث) صحا. بیاتدن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایتمش، و اوغلی حکم کندیسندن روایت ایلمشدر.

شریش { (یاخود شرش) اندلسده شیزونه مضافاتندن بر شهر اولوب، اسپا. نیوللر عندنده (جرس) دینمکله متعارفدر. [«جرس» ماده‌سنه مراجعت.] (شریشی) لقبیله ملقب برچوق علما وادباء اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.

شریط { اندلسده جزیرة الخضرا مضافاتندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شریط { (بن انس الاشجعی) صحابه‌دن او. لوب، حجة الوداعده اوغلی نبیط ایله برابر معیت حضرت نبویده بولنمشدر؛ و بعده کوفه‌ده ساکن اولمش ایدی. حفیده‌سی سلمه بنت نبیط مشاهیر تابعیاتدندر.

شریعه { (نهر الشریعه) شام وفلسطینده جریان ایدن (اردن) نهر مشهو. رینك اسم جدیدیدر. [«اردن» ماده‌سنه مراجعت.]

شریف { (محمد) اونجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اولوب، ینه شعرادن (شریفی)نك اوغلیدر. استانبولده طوغوب، ذکریا افندینك درسنه ملازمت ایتمش؛ وموی الیهك قاضیعسکرلکنده تذکره‌جیسی اولمش ایدی. بعده طریق تدریسه سلوك ایتمشدی. شعر وانشاسی مقبولدر. شو قطعه اونکدر:

چکمیزیجه اول پرینك روزهٔ هجراننی
بیلدم روز وصالك عید ایمش هر آننی
کلدی یارك خط ریحانی دیمشلر عاشقه
قیلیجه قالمش کورمکه جانی رخ جانانی

شریف { فرس شعراسندن آلتی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی کاشانلی اولوب، بر مدت سیستانده وهراتده بولنمش؛ وعبدالله خان اوزبکك هراتی محا. صره‌سنده هندستانه کیدوب، قطب شاهك خدمتنه کیرمش؛ واوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

چون نی زبسکه سینهٔ تنك ازفغان پرست
کر تابروز حشر بنالم همان پرست

— ایکنجیسی تبریزلی اولوب، لسانی شیرازینك شاکردانندن ایدی. برچوق هجویه‌لری واردر. کنج یاشنده اردبیلده وفات ایتمشدر.

کوهمنفسی تا کنم اظهار غم دل
زان پیش‌که بندد غم دل ره نفسرا

— اوچنجیسی (آمل) ساداتندن اولوب، هند. ستانه سیاحتله، بر مدت ابراهیم خان بن علی مردا نخانك ملازمتنده بولنمش؛ ولکهنو مصافاتندن (موهان) ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دور چشمت صف برکشتهٔ مژکان سیاه
دامن خیمهٔ لیلیست که بالا زده اند

— دردنجیسی اصفهانلی اولوب، سنکتراشلق صنعتیله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

میتوان لذت شمشیر تودر زخم دید
آنچنان کز لب خندان دل خرم پیداست

— بشنجیسی هندستانده اکبر شاه زمانی شعرا. سندن ومشاهیر مصورندن اولوب، بر برنج دانه‌سی اوزرینه آت واسلحه‌سیله برابر بر سواری تصویرینه وبونك کبی اینجه صنعتلره مهارت فوق العاده‌سی وار ایدی. شورباعی اونکدر:

عشقی دارم که دین و ایمان منست
دردی دارم که میر سامان منست
کر عشق جدا شود زمن می میرم
کوید که شریف خازن جان منست

— آلتنجیسی (میر —) شیرازلی اولوب، لطائفه مائل ایمش. شو رباعی اونکدر:

غرض ازباده کر مستیست چشم یارهم دارد
کرازکل رنك مطلوبست آن رخسار همدارد
نمیدانم چرا کردون بکام من نمیکردد
اکر عیبم پریشانیست زلف یارهم دارد

شریف ادریسی [«ادریسی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شریف افندی (اسعد زاده محمد —) سلطان عبد الحمید خان اول وسلیم خان ثالث دورلرنده ایکی دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علما وشعرادن اولوب، شیخ الاسلام اسعد افندینك اوغلیدر. ١١٣٠ تاریخنده طوغوب، علی الاصول قطع مراتب ایله دیار بکر وبروسه مولویتلرندن صکره، ١١٧٤ ده استانبول قاضیی، ٨٥ ده آناطولی، ٨٩ ده روم ایلی قاضیعسکری و١١٩٢ ده شیخ الاسلام اولمشدی. درت بچق سنه‌یه قریب برمدت بو مسندده قالدقدن صکره ١١٩٦ ده استعفا ایتمش؛ وسلطان سلیم خان ثالثك جلوسلرینی متعاقب ١٢٠٣ ده ثانیاً مسند مشیخته نصب اولنمش ایسه‌ده، ضعف پیریسنه بناءً اوله بر وقت تجددده مهام امورفتوی ایله اوغراشمغه اقتداری اولمدیغندن، اوچ آی صکره عزل اولنمش؛ و١٣٠٤ ده وفات ایتمشدر. علم وفضلی والسنهٔ ثلثه‌ده اشعاریله مرتب دیوانی و «فصول الآراء فی شان الملوك والوزراء» عنوانیله بر رساله‌سی واردر. شو قطعه جمله‌ٔ اشعارندندر:

حق علیست ندانی بحقیقت احکام
چون بتحقیق در املاك مقوم باشی
عالم الغیب خداوند حکیست همان
سفنت کذب بو ذکر تومنجم باشی

شریف بیاضی (ابو جعفر مسعود) مشاهیر شعرادن اولوب، نسبی علی بن عبد الله بن عباس بن عبدالمطلبه منتهی اولور. کوزل اشعاری ومرتب دیوانی واردر. ٤٦٨ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

کیف یذوی عشب اشوا — ق ولی طرف مطیر
ان یکن فی الشق حر — فانا العبد الاسیر
او علی الحسن زکاة — فانا ذاك الفقیر

شریف جرجانی [«سید شریف» ماده‌سنه مراجعت.]

شریف رضی (ابو الحسن محمد بن طاهر بن موسی بن ابراهیم بن موسی الکاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن علی زین العابدین بن الحسین بن علی بن ابی طالب) مشاهیر شعراء ساداتدن اولوب، ٤ جلددن مرکب بیوك دیوان اشعاری واردر. نحو ولغت وسائر علومده دخی ید طولی صاحبی ایدی. «کتاب فی معانی القرآن» و «کتاب فی مجازة القرآن» عنوانلریله ایکی معتبر تألیفی واردر. اشعر قریش اولدیغی متفق علیهدر. ٣٥٩ تاریخنده طوغوب، ٤٠٦ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

ولقد وقفت علی ربو عهم
وطلولها بید البلی نهب
فبکیت حتی ضج من لغب
نضوی ولج بعذلی الرکب
وتلفتت عینی فمذ خفیت
عنی الطلوع تلفت القلب

شریف زاده [«محمد افندی» و «محمد عطاء الله افندی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

شریف کحال (سید برهان الدین ابو الفضل سلیمان) مشاهیر اطباء اسلامدن وساداتدن اولوب، کحالقده مهارت فوق العاده‌سی اولدقدن بشقه ادبیاتدن دخی بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی وار ایدی. عن اصل مصرلی اولوب، شامه انتقال ایتمشیدی. صلاح الدین ایوبینك خدمت کحالتنده بولنمشدر.

شریف محمد (ابو عبدالله — بن محمد بن عبد الله بن ادریس الحسنی) اطباء اسلامدن وشرفادن اولوب، عالی لقبیله ملقب ایدی. ادویهٔ مفرده‌یه متعلق معلوماتی زیاده اولوب، «کتاب الادویة المفرده» عنوانیله بر تألیفی واردر. مغربده یاشامشدر.

شریف مراغی (شهاب الدین) مشاهیر علمادن اولوب، «کتاب

الامل فى علم الجدل » عنوانلى تأليفك صاحبيدر.

شريف مرتضى { (ابو القاسم على بن طاهر بن موسى بن محمد بن ابراهيم بن موسى الكاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن على زين العابدين بن حسين بن على بن ابى طالب) ساداتدن ومشاهير علما وشعرادن اولوب ، علم وادبده عصرينك امامى ايدى . سالف الترجمه (شريف رضى) نك برادريدر. مرتب وبيوك ديوان اشعارى، « رسالة فى اصول الدين » عنوانيله بركتابى، « الغرر والدرر » عنوانيله ادبياته متعلق معلومات وافره‌يى حاوى بر تأليفى ومذهب شيعه‌يه دائر برچوق كتب فقهيه‌سى واردر. حضرت على (رضه) افندمزك خطبه‌لرينى جامع اولان « نهج البلاغه » نك بو ذاتكمى يوقسه برادرى (رضى) نكمى جمع كرده‌سى اولديغى مختلف فيهدر. مشاهير علمادن برچوق ذوات درسندن استفاده ايتمشلردر. ٣٥٥ تاريخنده طوغوب، ٤٣٦ ده بغدادده ارتحال ايتمشدر.

شريف مغربى { (مولانا محمد —) مشاهير صوفيوندن واعاظم شعرادن اولوب، شيخ اسماعيل سليسينك مريديدر. روايته كوره مغربه سياحت ايدوب، سلسلهٔ نسبتى محى الدين عربى حضرتلرينه منتهى اولان برشيخ عارفدن انابت آلمش ؛ وبو مناسبتله مغربى لقبيله تلقيب اولنمش ايدى. توحيد وتصوفه دائر برچوق كوزل اشعارى ومرتب ديوانى واردر. ٨٠٩ تاريخنده آلتمش ياشنده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت برغزلندندر :

كى تواند يافتن دربيش يار خويش يار
هر كه يار هر دو عالمرا نيندازد بدوش
از زبان مغربى آن يار مى كويد سخن
مدتى باشدكه او شد از سر كفتن خموش

شريفى { اوننجى قرن هجرى شعراسندن اولوب، حميد ايلنده كى اكردير قصبه‌سندندر. روم ايلنده بعض قاضيلقلرده بولنمشدر. شو بيت اونكدر :

سوز عشقك جانه اى مه شويله تأثير ايلدى
چيقدى افلاك اوزره آهم كون كبى سير ايلدى

شريفى { متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب، آنقره‌ليدر. ١٢٣٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. مجموعهٔ اشعارى قضازده‌در.

شريفى { ايران شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى مشهد ساداتندن وعلامه سيد شريف جرجانى احفادندن اولوب، موسيقيده دخى مهارتى وار ايدى. شو قطعه اونكدر :

بس كه سيل غمت از ديده دمادم كذرد
روز هجر تو مرا چون شب ماتم كذرد
لاله رويد ززمينى كه از آنجا كذرم
بس كه خون دلم از ديدهٔ پرنم كذرد

— ايكنجيسى بلخلى اولوب، طبده دخى يدطولاسى وار ايدى. بدخشان حاكملرينك مدحنه دائر اشعارى واردر. شو بيت اونكدر :

قيامتست قدت كر بود قيامت راست
زقامت تو بعالم قيامتى بر خاست

شريق { صحابه‌دن اولوب، قيزى حبيبه كنديسندن روايت ايتمشدر.

شريك { صحابه‌دن بروجه‌زير برقاچ ذاتك اسميدر : (شريك بن حنبل العبسى) كه صارمساق يينلرك مسجده تقرب ايله‌ملرى حقنده برحديث شريفك راويسيدر. — (شريك بن ابى الحيسر انس الانصارى الاوسى الاشهلى) كه اصحاب بدردن حارث بن انسك برادرى اولوب، احد وقعه‌سنده اوغلى عبدالله‌ه برابر حاضر بولنمشدر. — (شريك بن السحماء البلوى) كه بدرى عبده بن معتب ايله برابر احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. والده‌سندن براء بن مالكك برادريدر. — (شريك بن طارق بن سفيان التيمى الحنظلى) كه كوفه‌يه نزول ايدنلردن اولوب، صحبتى مختلف فيهدر. — (شريك بن عبد عمرو بن قيظى) كه برادرى ابو ثابتله برابر احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (شريك بن وائلة الهذلى) كه برحديث شريفك راويسيدر.

شريك النخعى { (ابو عبد الله — بن عبد الله) قدماء فقها ومحدثيندن اولوب، خلفاى عباسيه‌دن مهدى طرفندن

کوفه وبعده اهواز قاضیلغنه نصب اولنمشدی. عدل واستقامتیله وعلم وفضلیله مشهوردر. حضرت علی (رضه) افندمزله اهل بیت نبوی‌یه وفرت محبت وانتسابی وبنی امیه‌یه بغض وخصومتی اولوب، بوبابده برچوق نوادری منقولدر. ۹۵ تاریخنده طوغوب، ۱۷۷ تاریخنده کوفه‌ده وفات ایتمش؛ وحیره‌ده بولنان خلیفه هارون الرشید، بالذات جنازه نمازینی قیلمق اوزره کوفه‌یه شتاب ایتمش ایسه‌ده، یتیشه‌مه‌مش ایدی.

شریم (Schrimm) پروسیه‌نك (پوزن) ایالت وسنجاغنده و پوزنك ۳۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (اودر) ایرماغی تابعلرندن (وارته) نهری اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۶۳۳۵ اهالیسی، داخلی اناث مکتبی، برقاچ فابریقه‌سی وایشلك تجارتی واردر.

شزی آنطون لیون دو — (A. L. de Chezy) فرانسه مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ۱۷۷۳ ده (نویی) ده طوغمش، و ۱۸۳۲ ده قولره‌دن وفات ایتمشدر. الك اول فرانسه‌یه (سانسکری) لسانك تحصیلنی ادخال ایدن بر ذات اولوب، لسان مذکور ایله فارسی لسانلرینه دائر برقاچ کتاب یازمش؛ وفرانسه مکتبنده سانسکری لسانی تدریسنه وآقادمیا اعضالغنه نصب اولنمش ایدی. «آسیا جمعیتی» اسمیله مشهور جمعیت علمیه‌نك مؤسسلرندندر. — زوجه‌سی (ویلهلمینه قریستینه دوشزی) دخی ادیبه بر قادین اولوب، زوجنك بعض تذاکرینی نشر، و برقاچ تیاترو کتابی تألیف ایتمشدر.

ششانه اندلسده بطلیوس مضافاتندن بر اقلیم اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

ششله اندلسده طلیطله اعمالندن جنوب جهتنده واقع واسع برناحیه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر. (شینشیله) نك معربی اولمق احتمالی واردر.

شط (یاخود شط العرب) عراق عربده بصره ولایتنده دجله ایله فراتك اجتماعندن حاصل اولان بیوك بر ایرماق اولوب، قرنه‌ده مذکور ایکی نهرك برلشمه‌سندن بالتشکل، دجله‌نك استقامتنده دوام، یعنی جنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایله، بصره شهری کنارندن بعد المرور، دولت عثمانیه ایله ایران حدودینی آیرمغه باشلار؛ ومحمره‌ده صولدن خوزستاندن کلن (کارون) نهرینی دخی آلدقدن صکره برقاچ قوله آیریله‌رق، بصره کورفزینه دوکیلور. مجراسی ۱۴۴ کیلومتره طولنده اولوب، ثانیه‌ده دکیزه ۶۰۰۰ مکعب متره صو دوکر. مذکور قوللرندن یالکز بری یعنی الك غربیسی سیر سفائنه صالح اولوب، غربی ساحلنده وعثمانلی طوپراغنده (فاو) اسکله‌سی بولنیور. (شط) اسمی بعضاً دجله‌یه دخی اطلاق اولنور. [«دجله»، «فرات» و «کارون» ماده‌لرینه دخی مراجعت.]

شط تونس وجزایرك جنوب جهتلرنده بولنان برصره کوللره ویریلان اسم اولوب، الك بیوکلری: شط الجرید، شط مروان، شط ملکیر وشط الهدنادر. [«جرید، مروان، ملکیر وهدنا» ماده‌لرینه مراجعت.]

شطا مصرده دمیاطدن ۳ میللك مسافه‌ده وساحل بحرده اسکی بر قصبه اولوب، ذی‌قیمت اثوابلق اقمشه نسجیله مشهور ایدی.

شطاح (شیخ روزبهان —) ایران شعراسندن ومظنه‌دن اولوب، شیرازده قبری زیارتکاهدر. شو رباعی جمله اشعارندندر:

اگر آهی کشم صحرا بسوزم
جهانرا جمله سرتاپا بسوزم
بسوزم عالم ارکارم نسازی
چه فرمائی بسازی یا بسوزم

شطب (ابو طویل — الممدود الکندی) صحابه‌دن اولوب، بعده شامده ساکن اولمش؛ وعبد الرحمن بن جبیر کندیسندن روایت ایتمشدر.

شطرنجی (ابو علی سمرقندی) مشاهیر شعرادن اولوب، شطرنج اویناقده مهارت تامه‌سی اولدیغندن، بو مخلصله شهرت بولمشدر. هذله متعلق اولان شو قطعه جمله اشعارندندر:

ای برادر کر عروس خوبت آبستن شده است
اندرین مدت که بودی غائب از نزد عروس
بر عروست بدکمان کشتن نشاید بهر آنك
ماکیان چون نیك باشد خایه کیرد بی خروس

شطرة العماره { بصره ولايتنك عماره سنجاغنده و عمارهنك تقريباً ۳۰ كيلومتره جنوبنده اولهرق دجلهنك ساحل غربيسى قربنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، بوندن يكرمى سنه اول (بنى محمد) قبيلهسى شيخنك مقرى بولنمش اولان (قلعه صالح) اسميله بر قلعهنك محلنده تأسيس اولنمشدر. ۵۰۰ خانه ايله ۷۰۰ قلبهسى، بر جامعى و ۵ خانى واردر. اهاليسى ۲۰۵۰ مقدارنده اولوب، ۱۶۰۰ ى مسلم وسنى، ۴۰۰ صابيئندن و ۵۰ سى يهوديدر. اهالئ اسلاميهيه مخصوص ۳ وصابيئنه مخصوص ۱ صبيان مكتبى واردر. قصبهده اولدجه تجارت اجرا اولنور، واطرافنده بر چوق باغچهلر واردر. دجلهدن آيريلان بر جدول قصبهنك ايچندن كچر. — شطره قضاسى عماره سنجاغنك جنوب جهتنده اولوب، جنوباً بصره سنجاغيله وغرباً منتفك سنجاغنك ديكر عماره قضاسيله محدوددر. اهاليسى ۴۵۰۰۰ كشى اولوب، مركزدهكيلردن بشقه جلهسى شيعى المذهبدر. محصولات ارضيهسى باشليجه پرنج، سيسام، دارى ومصر اولوب، سبزهلريله قاوون قاربوز وسائر ميوهلرى دخى چوقدر. حيوانات اهليهسى تقريباً ۱۸۰۰۰ صيغير، ۱۰۰۰ آت، ۳۰۰۰ مركب، ۵۰۰ دوه و ۳۰۰۰۰ قيوندن عبارتدر.

شطرة المنتفك { بصره ولايتنك منتفك سنجاغنده و ناصريهنك ۳۰ كيلومتره شمالنده اولهرق (شط الحى) جدولى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهاليسى، ۲ چارشيسى، ۱ حمامى و ۴ خانى واردر. اهاليسنك يالكز ۲۰۰ ى سنى و ۲۰ سى اسرائيلى اولوب، قصورى شيعى المذهبدر. قصبهنك اطرافنده واسع سبزه باغچهلرى بولنيور. — شطره قضاسى شمالاً حى قضاسيله، شرقاً عماره سنجاغنك شطره قضاسيله، سائر طرفلردن دخى منتفك سنجاغنك مركز قضاسيله محدوداولوب، ايكى ناحيهسيله برابر ۶۵۰۰۰ اهاليسى واردر، كه مركزنده بولنان جزئى مقداردن بشقه جلهسى شيعيدر. مذكور شط الحى قضاسنك اراضيسنى سقى ايدوب، طوپراغى اولدجه منبت ومحصولاتى پرنج، سيسام، دارى، مصر وسائرهدن عبارتدر.

شطفوره { افريقيهده بنزرت ومتيجه وانبلونه قصبهلرينى حاوى بر بر اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شطنوف { مصرده غربيه مديريتنده وقاهرهدن ايكى فرسخلق مسافهده بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

شعانين { خلفاء عباسيهدن متوكلك زوجهلرندن اولوب، شاعره ومغنيه وفوق العاده حسنى ايدى. خليفهٔ مشاراليه كنديسنى شامده بر مناسترده كوروب، حسن وآنه وحسن صوتيله موسيقيدهكى مهارتنه وذكاوت فوق العادهسنه دلداده اولهرق، كنديسنى تزوج ايتمشيدى.

شعبان { مصرده حكومت سورن مماليك اتراكدن اون يدنجى ويكرمى برنجى حكمدار اولان (ملك كامل) و (ملك اشرف) ك اسميدر. [«كامل» و «اشرف» مادهلرينه مراجعت.]

شعبان { (شيخ — ولى) مشاهير اولياء اللهدن وپيران طريقتدن اولوب، قسطمونيليدر. شيخ خيرالدين توقادى وچلبى خليفه وپير محمد اريخانى كبى اوچ واسطه ايله سيد يحياى شروانيدن اخذ فيض ايتمشدر. طريقت شعبانيه كنديسنك وضع كردهسيدر. ۹۷۷ ده ارتحال ايدوب، قبرى قسطمونيده زيارتكاهدر.

شعبان اوزى { قسطمونى ولايتنك كنغرى سنجاق وقضاسنده بيوك بر ناحيه اولوب، ۵۴ قريهدن مركبدر.

شعبى { (ابو عمرو عامر بن شراحيل) كبار تابعيندن اولوب، اجدادى عن اصل يمنلى وحميرى اولديغى حالده، همدان قبيلهسندن معدوددر، وكوفهده ساكن اولمش ايدى. علم وفضليله مشهور اولوب، ابن المسيب مدينهده، حسن بصرى بصرهده ومكحول شامده نه اهميتى حائز بولنمشلرسه، صاحب ترجمه دخى كوفهده او اهميتى حائز اولوب، دردى دخى اركان علماى اسلامدن معدوددر. صحابهدن بشيوز ذاته يتيشمش اولديغى مرويدر. هجرت نبويهنك ۲۰ نجى سالنده بصرهده طوغوب، ۱۰۴ تاريخنده كوفهده فجأةً وفات ايتمشدر. مزاحه دخى ميل طبيعيسى وار ايدى.

عبدالملك بن مروان طرفندن روم قيصری نزدينه سفارتله كوندرلمش اولديغی دخی مرويدر.

شعر الزنج { (ابو الجعد) مشاهير شعراء عربدن اولوب، قلندر مشرب وشيدا بر آدم ايدی. كباردن برينك اوغلنه تعشق ايتمكله، بو عشق داستان اولمشيدی. شو ايكی بيت اونكدر:

يا قمرا فی سعد ابراجه
وبيت احزانی واتراحی
ويا قضيبا مائلا مائلا
اكثر فی حبی له اللاحی

شعف { (آقا عبد الله) ايران متأخرين شعراسندن اولوب، (قم) ليدر. نوندن صكره محمود افغانی فتنه سنده همدانده ديوان اشعاری نابديد اولمشدر. شو بيت اونكدر:

بوصل يار رساندی مرا وحيرانم
كه اين بكار تو ای آسمان نمی ماند

شعله { (سيد محمد) ايران متأخرين شعراسندن و اصفهان ساداتندن اولوب، علوم حكميه وطبده يد طولی صاحبی ايدی. ۱۲۲۵ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

بود كر فی المثل اجساد اعدای ترا مسكن
چو آب اندر بر آهن چو نار اندر دل خارا
بكاه قهر ووقت كين كی از تيغ زهر آكين
زصلب آن وبطن اين بيكدم هر دورا پيدا

شعله { (افور بورخان) ايران شعراسندن اولوب، فارس حاكمی امام قليخانك اوغليدر. شاه صفی پدرينی قتل ايتدكدن صكره، بونكده كوزلرينه ميل چكوب، حبس ايتمكله، محبسده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

خنده از كل كريه از ابر بهار آموختيم
ماز هر صاحبدلی يك شمه كار آموختيم

شعناء { مادح حضرت نبوی حسان بن ثابت (رضه) ك معشوقه سی وزوجه سی اولوب، اشعارنده مذكوردر. (ام فراس) نام كريمه‌سی بوندن طوغمشدر.

شعوانه { ايكنجی قرن هجری صالحاتندن بر خاتون اولوب، علم وفضيله وزهد وتقوی وعشق اللهيله مشهوره‌در. قادينلره وعظ ونصيحت ايدر، وخوش الحانله نطقلر اوقور ايمش. اعاظم علما وكبار مشايخدن دخی بر چوق ذوات مجلس وعظنه دوام ايدوب، اقوال عارفانه‌سندن مستفيد اولورلر دی. اكثريا عشق الهی غلبه‌سيله افلار ايمش. ۱۸۷ تاريخنده ارتحال ايتمشدر.

شعوری { ايران شعراسندن ايكی ذاتك لقبيدر:

برنجيسی كاشانلی اولوب، ملا محتشمك تلامذه‌سندندر. تاريخ سويلمده مهارتی وار ايدی. آلتی بيك بيته قريب اشعاری واردر. شو بيت اونكدر:

صد بار كر بجور مرا كشت بی كناه
هر كز نكفته ام كه كناهی نكرده ام

— ايكنجيسی عن اصل هراتلی اولديغی حالده، كابلده نشأت ايتمش؛ وايفای حجدن صكره هندستانه كيدوب، اكبر شاهك التفات واحسانه نائل اولمش؛ وكنديسنه وريلان مالكانه‌ده (سرای مغل) ديمكله مشهور كوزل بر سرای بنا ايتديرمش ايدی. شو ايكی بيت «قند وشكر» عنوانلی برمنظومه سندندر:

غبغب آن دلبر ابرو هلال
عكس هلاليست درآب زلال
نی كه چو خورشيد كرفت ارتفاع
ماه عيان كشت زتحت الشعاع

شعيا { بنی اسرائيلك آثوريلره مغلوبيتلری زمانلرنده ظهور ايدن انبيادن اولوب، ارميا ودانيال ايله معاصردر. شهيداً وفات ايتديكی مرويدر.

شعيب { اهل مدين واصحاب ايكه‌يه مبعوث انبيادن اولوب، صالح (عم) ك ذريتندن اولديغی مرويدر. حضرت موسی (عم) بونك قيزی (صفورا) يی تزوج ايتمشدی. طليق اللسان اولمغله، (خطيب الانبيا) دينلير. قومی دعوتنه اجابت ايتميوب، ايمانه كلمدكلرندن، آتش ياغدبرر بر سحابله من طرف الله هلاك اولمشلردر. مكه‌ده وبر روايتده شامده مدفوندر. توراتده (يترو) اسميله مذكوردر.

شعيب { (ابو مدين — بن حسن المغربی المالكی) مؤلفيندن اولوب، «اسرار التوحيد ونزهة المريد» عنوانيله بر كتاب يازمش؛ و ۵۸۹ ده وفات ايتمشدر.

شعیب { ایران شعراسندن اولوب، اصفها- نلیدر. «وامق وعذرا» عنوانیله بر منظومه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

او خلاف وعده کرده است ومن از خجلت هلاک
میکشد از خجلتم کر وعدهٔ دیکر کند

شعیب المزی { (محمد بن محمد المعری) شعرادن اولوب، مصرده نشأت، و ٦٦٠ ده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

هزوا الغصون معاطفا وقدودا
وجنوا من الورد الجنی خدودا
و تقلدوا فتری النجوم مباسما
و تبسموا فتری الثغور عقوداً

شغر { آنطاکیه قربنده بر قلعه اولوب، قار- شیسنده (بکاس) اسمیله دیکر بر قلعه وآره‌لرنده بر وادی بولندیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

شغور { بادیه‌دن عراق حدودنده و سماوه قربنده بر محل ایدی. [«جسر شغور» ماده‌سنه دخی مراجعت.]

شفاء { صحابیاتدن درت خاتونک اسمیدر: (شفاء بنت عبدالله القرشیه العدویه) که اک اول اسلامه کلنلردن اولوب، بعده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وعقلا وفضلاء نسادن اولمغله، جانب حضرت نبویدن اکرامه مظهر اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمز احیاناً بونک خانه‌سنی تشریف ایدر، واوتورملرینه مخصوص موقعلری وار ایدی. بعده حکاکینده کندیسنه بر خانه ویرمشلردی. حضرت عمر (رضه) دخی بو خاتونه چوق رعایت ورأینسه مراجعت ایدر ایدی. اوغلی سلیمان کند- یسندن روایت ایتمشدر. — (شفاء بنت عبدالرحمن الانصاریه) که برادری ابو سلمه کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شفاء بنت عوف بن عبد الحارث) که عشرهٔ مبشره‌دن عبد الرحمن بن عوف (رضه) ک والده وپدرینک عم‌زاده‌سی ایدی. — (شفا بنت عوف بن عبد عوف بن عبد الحارث) که مشارالیه عبد الرحمن بن عوفک همشیره‌سیدر. همشیره‌سی عاتکه ایله برابر هجرت ایتمشدی.

شُفار { بصره کورفزنده اوال وقطر آره‌سنده واقع وهجره تابع بر جزیره اولوب، بر خیلی قریه‌سی اولدیغی وبنی عامر قبیله‌سنه منسوب اهالی ایله مسکون بولندیغی «معجم البلدان» ده مذکور اولوب، شمدیکی خریطه‌لرده اووالرده‌کی جزایردن بو اسمله جزیره کورلمدیکنه نظراً، اسمی دکیشمش اولدیغی آکلاشیلیور.

شفائی { (حکیم شرف الدین حسن —) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، علوم حکمیه وفن طبده دخی عصرینک فریدی ایدی. اصفهانلی اولوب، شاه عباس ماضینک رئیس الاطباسی وملک الشعراسی ایدی. متکبر وخودپسند وبدخوی اولوب، هجویه‌لر دخی سویلمکله، هرکسی کندیسندن رنجیده ایتمشیدی. یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، ١٠٣٧ تاریخنده اصفهانده وفات ایتمشدر. شاه عباسک نامنه «مهر ومحبت» عنوانیله بر مثنوی دخی یازمشدر. شو بیت اوندندر:

شکنج طرهٔ شمشاد عشقست
شرار تیشهٔ فرهاد عشقست

شفرد آطه‌لری { (Iles Shepherd) بحر محیط کبیرک ملانسیا قسمنده کائن (یکی‌هبریده) جزایرندن بر طاقنه ویریلن اسم اولوب، تونغوآ، تونغاریکی، لایقه، آهورویسی، اوفلر وبرویلینغه آطه‌لرندن مرکبدر. جمله‌سنک مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٠ مربع کیلومتره‌در.

شفرقان { (یاخود شبرقان) بلخ قربنده تجا- رتکاه بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شفقت افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، من اصل بغدادلی ایدی. قریم خانلرینک وبعده افلاق بکلرینک کتا- بتنده بولنوب، بعده قورو چشمه‌ده‌کی خانه‌سنده اختیار عزلتله، ١٢٤٢ ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

او جفا پیشه ستمکرلکه معتاد کبی
فلکک دوری دخی طورنه منقاد کبی

شفی { (بن مانع الاصبحی) ونضر بن شفینک پدری (شفی الهذلی) صحابه‌دن عد اولنمشلرسه‌ده، صحبتلرنده اختلاف اولوب، ایکیسی‌ده بعض احادیث شریفه روایت ایتمشلردر.

شفیع { ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونکدر :

پیش ماسرکشتکان یکسان نماید خوب وزشت
یك روش کردد بآب تلخ وشیرین آسیاب

شفیعا { ایران مشاهیر خطاطیننددن وهرات ساداتندن اولوب ، (شکسته) تعبیر اولنان خطك موجدیدر . نقش وتصویر وتذهیبده دخی مهارت کامله‌سی وار ایدی . هندستانه سیاحت ایدوب، عودتندن صکره ٨٥ یاشنده مشهد رضویده وفات ایتمشدر .

شفیلد { (Sheffield) انکلتره‌نك یورق ایا. لتنده ویورقك ٧٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقاچ چایك محل اجتماعنده وبر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع بر شهر اولوب، ٩١٨٠٥ اهالیسی وآلات جارحه، ماکینه، دمیر یول دمیرلری، کمی زرهی وسائر چلیك ودمیره متعلق مواد فابریقه‌لری، متعدد مکتبلری، ٨٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی وآثار عتیقه موزه‌سی، کوزل ابنیهٔ عمومیه وخصوصیه‌سی واطرا. فنده کوزل باغچه‌لریله تفرجکاهلری واردر.

شقر { (جزیرهٔ —) اندلسك شرق جهتنده بلنسیه ایله شاطبه آره‌سنده بر قصبه وناحیه اولوب، انهارله محاط اولدیغندن، بو اسمله شهرت بولمشدر. اسپانیوللر الجزیره‌دن غلط اوله‌رق الیوم (آلزیراس) تسمیه ایدرلر. عربلر زماننده اشجار ونباتاتنك کثرتیله مشهور اولوب، (ابو عبدالله محمد بن عایشه) وسائر شعراء عرب مدحنده برچوق قصیده‌لر سویلمشلردر. شقر اصل اورادن جریان ایدن (جوقار) نهرینك اسم معربی اولملیدر.

شقران { صحابه‌دن اولوب، حضرت رسول‌الله (صلم) افندمزك آزادلیلرندندر. عن اصل عبد الرحمن بن عوف حضرتلرینك کوله‌سی بر عبد حبشی اولوب ، جانب حضرت نبویدن اشترا ، وبر روایتده مشارالیه عبدالرحمن طرفندن فخر کائنات (صلم) افندمزه اهدا اولنمش ایدی . بدر غزاسنده حاضر بولنوب، بوغزادن صکره اعتاق بیورلمشیدی. سید الثقلین افندمز رحلتلرنده شقرانی صحابه‌یه توصیه بیورمشلردی. بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. نسلی هارون الرشیدك زمانه‌دك باقی اولوب، بعده منقرض اولمشدر.

شقروه { [« شرف الدین شقروه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شقوره { اندلسده مرسیه‌نك شمالنده بر قصبه اولوب ، (ابو الاصبغ عبد العزیز بن علی الغافقی الشقوری) وسائر علماء اسلا. مك مسقط رأسی بولنمشدر. مرسیه شهری ایچندن کچن (سقوره) نهرینك دخی اسم معربیدر .

شقیف { بیروت ولایت وسنجاغنك صیدا قضاسنده برناحیه اولوب، ٤٠ قریه. دن مرکبدر. — (شقیف ارنون) بانیاس قربنده، (شقیف تیرون) صور جوارنده، (شقیف درکوش) حلب نواحیسنده ، (شقیف دبین) دخی انطاکیه قربنده بر ر حصن حصین اولدیغی « معجم البلدان » ده مذکوردر.

شقیق { (ابو وائل — بن سلمة الاسدی) صحابه ویا تابعیندن اولوب ، عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش ایسه‌ده ، استماع احادیث شریفه ایده‌میوب، حضرت ابا بکر وعمر وعثمان وعلی وسعدا بن عباس وابن مسعود (رضهم) دن روایت ایتمش؛ وصفینده معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. ٩٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شقیق بلخی { مشاهیر صوفیون وشعرادن اولوب ، ابراهیم ادهمك مریدی وحاتم اصمك استادیدر . ورع وتقواسی واقوال عارفانه‌سی مشهوردر. ١٥٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر :

صوفی که بخرقه دوزیش بازاریست
کرنجیه بفقر میزند خوش کاریست
در خواهش طبع دست او جنباند
هرنجیه ورشته اش بت وزناریست

شقیقی { ایران شعراسندن اولوب، کیلانلیدر. شو بیت اونکدر :

در مشق دوستی پی مجنون کرفته ایم
شاکرد رفته رفته باستاد میرسد

شکارپور { هندستانك شمال غربی جهتنده بمبای اداره‌سنه تابع سند ایا. لتنك حیدرآباد سنجاغنده وحیدرآبادك ٣٢٥ کیلومتره شمالنده بر شهر اولوب، ٣٨١١٠ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر.

— میرات ایالتنك (بلند شهر) سنجاغنده وبلند

شهرك ٢٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ١١٣٤٠ اهالیسی واردر.

شکاری { (حیدر) اونجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اولوب، عجم قاسم پاشانك تورونی و امیرلوا حسن بکك اوغلی ایدی. درویش مشرب وخوش طبع بر آدم ایدی. یوسف وزلیخا قصه‌سنی نظمه باشلامش ایسه‌ده، اجلی اتمامنه مساعده ایتمیوب، ٩١٢ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دکلدر شمشـمه مهرپاره آه پرشرار مدر
زبون اولمش سپهرك توسنی اوقلی شکارمدر

شکرالله شروانی { مشاهیر علمادن اولوب، فن طبدن دخی بهره‌سی وار ایدی. بر مدت مصرده بولنوب، اورانك علماسندن اخذ علوم ایتدکدن صکره، درسعادته کله‌رك، ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینك خدمت طبابتنده بولنمشدر.

شکرپاره { سلطان ابراهیم خان مصاحبه‌لرندن بر خاتون اولوب، قزانمش اولدیغی نفوذ واقتداری سوء استعمال ایده‌رك، مال فراوان بریکدیرمش اولمغله، نهایت ١٠٥٨ تاریخنده ساقزه نفی، ومالی مصادره اولنمشدی.

شکرجی زاده { (سید محمد بن عبدالرحمن) مشاهیر خطاطیندن اولوب، مغنیسالیدر. درسعادته کله‌رك، ثلث ونسخ خطلرینی ابراهیم قریمیدن تلمذ ایتمش، وامیر افندیدن اجازت آلمش ایدی. سلطان احمد خان ثالث جانبندن مدینهٔ منوره‌یه کوندریله‌رك، شیخ حمد اللهك خطیله محرر مصحف شریفی تقلید وبر دلائل شریف تحریر وعودتنده سلطان محمود خان اوله تقدیم ایلمش ایدی. بو مصحف شریفك دور سلطان عبد العزیز خانیده معارف نظارتنجه فطوغرافله رسمی آلنوب، طبع وتمثیل، ونسخه‌لری تکثیر اولنمشدر. شکرجی زاده ١١٦٦ ده وفات ایتمشدر.

شکری { شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی سینوبلی اولوب، کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

وصل یاری فکر ایدرکن کیتدی غم دیدم آکا
کیتمدك می ای غمکسارم دیدی کوکلدن دکل

— ایکنجیسی کرد اولوب، سلطان سلیم خان اولك فتوحاتنی نظم ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

اغلامقدن کوزلرم یاشینی پرخون ایلدك
بیربنی عین ارس بیرینی جیحون ایلدك

شکسپیر { (Shakespeare) انکلیزلرك اك بیوك شاعری اولوب، تیاترو منظومه‌لری یازمقده‌کی مهارت فوق العاده‌سیله مشهوردر. ١٥٦٤ تاریخنده (واروبق) ایالتنك (استرافورد) قصبه‌سنده طوغوب، روایته کوره بر قصاب ویا بیاغی تاجری اوغلی ایدی. پك ناقص بر تربیه کوروب، لایقیله تحصیل ایده‌مه‌مش؛ و ١٨ یاشنده ایکن کندیسندن سکز یاش بیوك بر قاری ایله تزوج ایدوب، ٢٢ یاشنده ایکن، قچاقچیلقله متهم بولندیغی مملکتنی ترکله، لونده‌یه کیده‌رك، برمدت تیاترو قپوسنده بیکیرلری طوتمغه مجبور اولمش؛ وکیده‌رك، بعض اهمیتسز شخصلر برینه، تیاترو اویونلرینه قبول اولنمشدی. تدریجاً آقتورلقده کسب مهارت ایدوب، ابتدا بعض اسکی تیاترو کتابلرینی اصلاح وتعدیل ایتمکه، ونهایت یکیدن تیاترو اویونلری یازمغه باشلامش؛ وکرك آقتورلقده کرك مؤلفلکده شهرت قزانوب، قرالیچه الیزابته ایله قرال برنجی ژاقك و (سوتامپتون) قونتیله سائر کبرانك نظر توجهنه واحسانلرینه نائل اولمش ایدی. چوق کچمه‌دن لونده جوارلرندن (سوتوارق) قصبه‌سنده‌کی (فلوب) تیاتروسنی صاتین آلوب، خیلی ثروته نائل اولمغله، آقتورلقدن چکیلوب، ١٦١٠ ده وطن اصلیسنه عودت، وطوغمش اولدیغی خانه‌یی مبایعه ایتمش؛ و ١٦١٦ ده اوراده ٥٢ یاشنده وفات ایتمشدر. ٣٥ منظوم تیاترو رساله‌سی یازوب، ٢ منظومه ودیکر اشعاردخی براقمشدر. آثاری کرك فصاحت وطلاقتجه وکرك مبنی علیهلرینك جیادت ومتانتیله مشهور اولوب، شعراء قدیمه‌نك بعض قواعد واصول متخذه‌لرینه الك اول رعایت ایتمین و (رومانتیق) تعبیر اولنان اصول جدیده‌ده شعر سویلین شکسپیردر دینله بیلیر.

شکل { (بن حمید العبسی) صحابه‌دن اولوب، اوغلی (شتیر) کندیسندن روایت ایتمشدر.

شك لونغ { (Chêk-Loung) چينك (فوانغ تونغ) ايالتنك (هونى‌چئو) سنجاغنده و (قانتون) ك ٤٠ كيلومتره شرقنده اوله‌رق قانتون ايرماغنه دوكيلن (تونغ كانغ) نهرينك بر جزيره‌سنده واقع بر شهر اولوب، ١٠٠٠٠٠ اهاليسى واردر.

شكوه آباد { هندستانك اكره ايالتنده واله آباددن دهلى‌يه كيدن دمير يول خطى اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٧٠ اهاليسى واردر.

شكيب { (مولانا محمدعلى) ايران متأخرين شعراسندن اولوب، شيرازليدر. افغانليلرك شيرازى استيلالرى فتنه‌سنده شهيد اولمشدر. شو بيت اونكدر:

دو عالمرا جزاى قاتل من ده خداى من
كه بس باشد همين ذوق شهادت خون بهاى من

شكيبى { ايران شعراسندن اولوب، اصفهانليدر. شو بيت اونكدر:

شبهاى هجررا كذرانديم و زنده‌ايم
مارا بسخت جانئ خود اين كمان نبود

— ايران شعراسندن (محمد رضا) اسمنده ديكر بر شاعرك دخى مخلصى اولوب، كنديسى اكبر شاه زماننده هندستانه رحلت، و ١٠٢٣ ده وفات ايتمشدر.

شل { (Scheele) مشاهير كيمياكراندن اولوب، ١٧٤٢ تاريخنده (استرالسوند) ده طوغمش، و ١٧٨٦ ده وفات ايتمشدر. كيميايه متعلق بر چوق كشفياته واجسام بسيطه‌دن بر قاچنك كشفنه موفق اولمش؛ واستوقهولم آقادمياسى اعضالغنه انتخاب اولنمش ايدى.

شلان { (Schlan) چهستانك پراغه ايالتنده وپراغه‌نك ٢٧ كيلومتره شمال غربيسنده بر قصبه اولوب، ٨٠٧٠ اهاليسى، داخلى مكتبى، دار المعلمينى، معدن كورى وبيره فابريقه‌لرى واردر.

شلاوه { (Schelawe) پروسيه‌ده پومرانيه خطه‌سنك (كوسلين) ايالتنده وكوسلينك ٣٧ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق (موجه) ايله (ويپر) نهرلرينك ملتقاسنده وايكى دمير يول خطنك نقطهٔ تقاطعنده بر قصبه اولوب، ٥٥٠٥ اهاليسى وبر خيلى فابريقه‌لرى واردر.

شَلاهِط { عربلر بو اسمى هند ايله هندچينى آره‌سنده‌كى بحره يعنى بنكاله كورفزينه ويررلردى.

شلب { (شينك فتح و ياكسريله) اندلسك غرب جهتنده (اشكونيه) خطه‌سنك مركزى بر شهر اولوب، قرطبه‌دن ١٠، باجه‌دن ٣ وشنتريندن ٥ كونلك مسافه‌ده واقع اولديغى واندلسده اشبيليه‌دن صكره بوندن معمور شهر اولمديغى «معجم البلدان» و سائر جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولوب، پورتكيزده اولديغى آكلاشيلان بو شهرك اليوم نه حالده بولنديغى ونه اسمله ياد اولنديغى آكلاشيله‌مدى. عربلر زماننده اهاليسى شعر وادبه اولان ميل واستعدادلريله مشهور اولوب، ايچلرنده اديب وشاعر اولميانى يوغيمش. بر چوق مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر.

شلبيه { اندلسك اك مشهور اديبه وشاعره‌لرندن اولوب، آنف البيان (شلب) قصبه‌سندن ايدى. مملكتى واليسندن تظلم حالى مصور اولان شو بيت جمله اشعارندندر:

قد آن ان تبكى العيون الآبيه
ولقد ارى ان الحجارة باكيه

شلج { (وشلجيكت) تركستانده سيحون كنارنده بر قصبه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنمشدر.

شلستاد { (Schlestadt) آلساس لورن ايالتنك آشاغى آلساس سنجاغنده واستراسبورغك ٤٣ كيلومتره غرب جنوبيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٩١٧٠ اهاليسى، داخلى مكتبى، دار الملانى، زراعت مكتبى، پاموق منسوجات وسائره فابريقه‌لرى، ايشلك تجارتى واطرافنده باغلريله ميوه باغچه‌لرى واردر.

شلطيش { اندلسده اشبيليه‌نك غرب جهتنده وساحل بحرده بر قصبه اولديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر.

شَلَم { بيت مقدسك اسم اصليسيدر. لسان عبرانيده سلم معناسنى افاده ايدر.

شلمبه { ایرانك شمالنده دنباوند ناحیه‌سنده مرتفع بر محلده واقع بر قصبه اولوب، هواسنك برودتیله مشهوردر.

شلوبینی { (ابو علی عمر بن محمد بن عبد الله الأزدی الاندلسی الاشبیلی) مشاهیر نحویوندن اولوب، ٥٦٢ تاریخنده اشبیلیه‌ده طوغمش؛ وشهر مذکورده تدریسله مشغول اولوب، «التوطئه» عنوانیله بر نحو کتابنی وبعض شرحلر یازمش؛ و ٦٤٥ ده وفات ایتمشدر.

شلوبینیه { اندلسك (بیره) ناحیه‌سنده وساحل بحرده بر قصبه اولوب، موز وشکر قامشی کبی محصولاتی چوق اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. آنف الترجمه (شلوبینی) بوقصبه‌یه منسوبدر.

شلوف { سویش جدولنده وسویشك ١٨ کیلومتره شمال شرقیسنده اسکی بر قصبه ویرانه‌سیدر.

شَلَوقه { اندلسده سرقسطه قربنده بر حصن اولوب، علماء اسلامدن بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

شلون { اندلسده سرقسطه نواحیسندن بر ناحیه اولوب، علمای اسلامدن بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

شلوه { (Chelva) اسپانیه‌نك والنسه (یعنی بلنسیه) ایالتنده والنسه‌نك ٦٨ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤٠٠ اهالیسی و رومالیلر زماننده قالمه بر صو یولی ویرانه‌لری واردر.

شلی { (Chelley) انکلتره مشاهیر شعراسندن اولوب، ١٧٩٢ تاریخنده (سوسکس) ایالتنك (وارنهام) قصبه‌سنده طوغمش، و١٨٢٢ ده وفات ایتمشدر. ممدکتنك عادتی بکنمیوب، ١٨١٧ده انکلتره‌یی ترکله، برمدت ایتالیاده یاشامش؛ ونهایت (اسپچه) کورفزنده برفرطونه‌یه طوتیلوب بوغلمشدر. لورد بایرون ایله دیکر برایکی احبابی نعشنی چیقاروب، ساحلده احراق ایتمشلردر. اشعاری پك مقبولدر. مشهور (اسپینوزه) نك افکار واعتقادینه تابع ایدی.

شلیر { اندلسده (بیره) خطه‌سنده بوکسك برطاغ اولوب، یاز قیش قارله مستور اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده محرردر. وفرط برودتی حقنده شعرای عربك بعض اشعاری ایراد اولنور.

شلیف { (Chéliff) جزایرك اك بیوك ایرماغی اولوب، ایکی نهردن ترکب ایدر. بونلرك بری جبل عموردن نبعانله، بربرینی متعاقب وادی صبفاء، وادی البیضاء، وادی تکین، وادی بطین اسملرینی آلیر. مجراسی ٢٧٠ کیلومتره‌در. یازین قورور. دیکری (تاهرت) طاغلرندن نبعانله (النهر الواصل) اسمنی محافظه ایده‌رك، ١٧٠ کیلومتره‌لك محلده آقار. بو ایکی نهرك اجتماعیله شلیف ایرماغی تشکل ایتدکدن صکره ابتدا شماله، بعده شمال غربی‌یه و نهایت غربه طوغری اورمانلرله مستور بر طاقم طاغ وتپه‌لرك آره‌سنده و طار بوغازلرده جریان، وصاغ وصولدن بعض چایلر اخذ ایده‌رك، مستغنمك ١٢ کیلومتره شمال شرقیسنده آق دکیزه دوکیلور. نهرك یتاغی اك کنیش یرنده ٦٠ ونهایت ٤٠ متره‌یی تجاوز ایتمیورسه‌ده، وادیسی سکز اون کیلومتره وسعتنده بر اووه اولوب، طوپراغی پك منبت اولدیغی حالده قوراقلقدن یانمش وچیلاق برحالده‌در. جدوللر وبندلر انشاسیله نهرك صولرندن اوروای حالنده بو وادینك کوزل بر باغچه حالنه کیره‌جکی آکلاشلدیغندن، فرانسز حکومتی جابجا جدوللر وبندلر حفر وانشاسنه باشلامشدر. تابعلری چوق اولوب، اك بیوکلری اك صکره صولدن التحاق ایدن (وادی مینا)در. شلیفك مجراسی تقریباً ٧٠٠ کیلومتره طولنده‌در.

شلینغ { (Scheling) آلمانیه مشاهیر حکماسندن اولوب، ١٧٧٥ تاریخنده وورتمبرغك (لئونبرغ) قصبه‌سنده طوغمش، و١٨٥٤ ده وفات ایتمشدر. حکیم شهیر (هکل) ایله درس آرقداشی بولنمشدر. ١٧٩٨ تاریخندن (ینا) شهرنده تدریسه باشلایوب، کندینه مخصوص بر اصول فلسفه میدانه قویمشدر، که زیاده‌سیله حسن قبول عامه مظهر اولمشدر. آنجق فلسفه‌سنی ایلری‌یه کوتورمك ایچون، تحصیل ایتمش اولدیغی فنونك عدم کفایتنی آکلامغله، فنون طبیعیه وفن طبك تحصیلنه قویلوب، ١٨٠٢ ده طبده شهادتنامه آلمش؛ و ١٨٠٤ ده (وورچبورغ) دار الفنوننه دعوت اولنه‌رق، درت

سنه اوراده فلسفه تدریسیله مشغول اولمش؛ و ۱۸۰۸ ده باویره قرالی طرفندن صنایع نفیسه آقادمیاسی باش کتابتنه تعیین اولنه‌رق، برخیلی وقت تدریساتی تعطیل ایتدکدن صکره، ۱۸۲۰ ده منیخی ترکله، (ارلانکن) ه کیده‌رك، یکیدن تدریسه باشلامش؛ و ۱۸۲۷ ده مونیخده آچیلان دارالفنونه کله‌رك، بو دفعه‌کی تدریساتی دها زیاده انظار اهمیتی جلب ایتمش ایدی. مؤخراً باویره آقادمیاسنك ریاستنه وقرالك خاص مشاورلکنه نصب اولنمش ایکن، ۱۸٤۱ ده مونیخی ترکله، برلینه کیدوب، هکلك یرینه فلسفه معلمی اولمش ایدی. فلسفه‌سی مادیات ایله معنویاتی بربرینه مربوط وممزوج عد ایده‌رك تصوف ایله فنونك تألیف وترکیبندن عبارتدر. مذهب فلسفیسنی قبول وتقدیر وتحسین ایدنلر پك چوق اولدیغی کبی، علیهنده بولنوب شدتلی اعتراضاته قالقیشانلر دخی چوق بولنمش؛ وتدریسات وتألیفاتی خیلی قیل وقالی موجب اولمشدر. فلسفه‌یه دائر بر چوق تألیفاتی واردر. مونیخده هیکلی رکز اولنمشدر.

شماخی { بلاد قافقاسده باکو ایالتنه تابع شروان خطه‌سنده وباکونك ۱۱۰ کیلومتره غربنده ودکیزه وارمه‌دن قوملرده نابدید اولان (پیرسکت) نهری اوزرنده بر شهر اولوب، وقتیله شروان خطه‌سنك مرکزی ودربندیه ملوکنك مقری ایدی. ملوك دربندیه‌دن صکره شاه اسماعیل صفوی طرفندن ایرانه الحاق اولنه‌رق، سلطان مراد خان ثالث دورنده ۹٦۸ ده فتح، وضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمش ایکن، بعده ینه ایرانه کچوب، مؤخراً نادر شاه طرفندن تخریب، وبونك جنوب غربی جهتنده (کور) ایرماغنه تابع (آق صو) کنارنده (یکی شماخی) اسمیله دیکر بر قصبه تأسیس اولنمش؛ واسکی شماخی بر خیلی وقت خراب حالنده قالمش ایسه‌ده، بعده تاتارلر طرفندن یکیدن اعمار اولنه‌رق، تدریجاً اهالیسی چوغالمشدر. روسیه‌نك الینه کچدکدن صکره، (باکو) مرکز ایالت اتخاذ اولنه‌رق، شماخی مرکزیتی غائب ایتمش ایسه‌ده، مرکز قضا اتخاذ اولنوب، یکی شماخی‌یه غلبه چالمشدر.

شماخیه { خابور نهری کنارنده ورأس العیندن ٦ فرسخلق مسافه‌ده بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شماس { (بن عثمان بن الشرید القرشی المخزومی) قدمای صحابه‌دن اولوب، حبشه وبعده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وبدر غزاسنده بولنوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. بو محاربه‌ده فخر کائنات (صلعم) افندمزك مبارك وجودینه کندی وجودینی سپر ایده‌رك، متعدد یاره‌لر آلوب، دوشنجه‌یه قدر چالیشمش؛ و بر رمق حیاتی اولدیغی حالده، مدینه‌یه کوتوریلوب، برکون وبر کیجه‌دن صکره وفات ایتمش؛ وامر حضرت نبوی ایله احده نقل اولنه‌رق، اثوابیله برابر بین الشهدا دفن اولنمشدر. اسمی عثمان اولوب، شماس لقبی اولدیغی دخی مرویدر.

شماسیه { بغدادده بیوك بر محله و دمشق شامنده دخی بر محله اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

شمالقالدن { (Schmalkalden) غربی پروسیه‌نك (هسه ناسو) ایالتنده (قاسل) سنجاق و قضاسنده وقاسلك ۹۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٦۷۳۰ اهالیسی، دمیر معدنی، بیوك دمیرخانه‌لری وسائر بعض فابریقه‌لری وجوارلرنده اورمانلری ومیاه معدنیه‌سی واردر.

شمجله { اندلسده (رین) اعمالندن برقصبه اولوب، دکیزه قریب بولندیغنی وموز وشکر قامشی محصولاتی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شمدینان { وان ولایتنك حکاری سنجاغنده وولایتك منتهای جنوب شرقیسنده بر قضا اولوب، شمالاً وغرباً (کوار) قضاسیله، جنوباً موصل ولایتیله، شرقاً دخی ایران حدودیله محدوددر. مرکزی (نهری) قریه‌سی اولوب، قضا زرزان، کردی، هریکی وخومارو اسملریله ٤ ناحیه و ۲۹ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، قابل زراعت یرلری آز وپك قیمتلیدر. الك باشلی محصولاتی توتون اولوب، سنوی تقریباً بشیوز بیك قیه توتون حاصل اولور، وهمان هپسی ایرانه اخراج اولنور. دیکر محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، داری، پرنج وبر مقدار پاموقدن عبارتدر. باغلری ومیوه باغچه‌لری دخی چوق اولوب، آرمود، ارمك، کراز، نار، انجیر وسائر میوه‌لر

حاصل اولور . مراعالری مفقود اولمغله، حیوانات
اهلیه‌سی کچی واستردن عبارت اولوب، صیغیرلری
پك آزدر؛ وهر کویده آنجق ایکی اوچ جفت اوکوز
بولنوب، اراضئ قلیله‌سنك زرعنه کفایت ایدیور.
طاغلرینك اکثری اورمانلرله مستور اولوب،
آغاجلری میشه آغاجنك انواعندن عبارتدر. جوز
آغاجلری یبانی حالنده اولوب، سائر اشجار ثمره‌سی وطوت
آغاجلری دخی چوقدر. قضانك ایچنده (جلو) طا-
غنك شعبه‌لری یایلوب، بونك بعض ذروه‌لرینك
٣٩٠٠ متره‌یه قدر ارتفاعلری واردر. (نهیل)
نهری قضانك میاه جاریه‌سنی طوپلایه‌رق، غرب
جنوبی‌یه طوغری جریانله، دجله‌یه تابع (زاب اعلی)
نهرینه دوکیلور. اهالیسی، غیر مسکون اولان کرد
عشایرندن بشقه ١٨٤٧٠ کشی اولوب، ٢٠٠٠ ی
ترك، ١٣٢٧٠ ی کرد، ٣٠٠٠ نستوری و ٢٠٠ ی
مرکز قضاده ساکن یهودیدر. کردلر ناحیه‌لرك
اسملریله مسما درت قبیله‌یه منقسمدر. مرکز قضانك
٢٩٠٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، شیخ عبیدالله‌ك
اولادینه مخصوص بیوك بر تکیه‌سی وشیخ موی الیه
طرفندن یاپلمش چارشیسی واردر.

شمر { (بن ذی الجوشن الضبابی) سید الشهدا امام حسین (رضه) افندمزه
قارشی عبیدالله بن زیاد طرفندن سوق اولنان عسکرك
امراسندن اولوب، حضرت مشارالیهه قارشی عسکرینی
تشویق ایده‌رك، شهادتنه اك زیاده قصد واقدام
ایدن ملاعنه‌دندر. حتی امام مشار الیهك قاتلی اولدیغی
شهرت بولوب، اسمی لعنتله یاد اولنمقده‌در. آنجق
اصل قاتل سنان بن انس نخعی اولدیغی محققدر.
شمرك خولی بن یزید اصبحی‌یه حضرت امامك سرمبا-
رکنی قطع ایتمسی امر ایلمسی دخی قاتللکله شهرتنه
سبب اولمشدر. پدری (ذوالجوشن) بنی عامر
شجعانندن اولوب، فتح مکه‌دن صکره اسلامه کلشیدی.

شَمَّر { عن اصل جزیرة العربك آتیده ذکر اولنه‌جق جبل شمر طرفندن اولوب،
بر خیلی وقتلردن بری برالشامی قطع ایله جزیره‌یه
داخل اوله‌رق سنجاره قدر اولان اراضئ منبته‌یی
جولانکاه اتخاذ ایتمش بیوك بر عرب عشیرتیدر.
ینه او طرفلرده طولاشان عنزه عشیرتیله مخاصماتده
بولنوب، عنزه‌دن دها کثرتلی ودها قوتلیدر.

شمر { (یاخود جبل —) جزیرة العربك قسم وسطیسندن عبارت اولان نجد
قطعه‌سنك قسم شمالیسنی تشکیل ایدن واسع بر بر
اولوب، ٢٧° ایله ٢٨° عرض شمالی آره‌سنده وحجاز
ایله (الحسا) بیننده ممتد اولور. مکهٔ مکرمه ایله
بصره‌دن وبحر احمر ایله بحر فارس ساحللرندن همان
عین مسافه‌ده واقع اولوب، چوللرله محاطدر. جبل
شمر وجبل سلمه اسملریله آلچق ایکی طاغك آره‌سنده
اولدقجه منبت بر وادیدن عبارت اولوب، اوتوزقرق
کیلومتره وسعتی واردر. مرکزی (حیل) شهری
اولوب، ٢٠٠٠٠ قدر اهالیی جامعدر. ٨٠٠٠
اهالیی حاوی (کفار) اسمیله بر قصبه‌سی وبر طاقی
قصبه دینله‌جك قدر بیوك اولان ٤٠ قدر قریه‌سی
اولوب، جمله‌سی خرماقلقلرله محاطدر. سائر اهالیسی
خیمه‌نشیندر. اهالئ مسکونه‌سی بنی تمیم قبیله‌سنه
منسوب اولوب، قبل الاسلام جنوبدن ویمن جهتندن
کلمش اولدقلری کندیلرندن مرویدر اصل شمرقبیله-
سنك ایسه اکثرافرادی خیمه‌نشیندر. وهابیلرك ظهورندن
صکره (حیل) شیخلکی شمر قبیله‌سنه منسوب ابن
رشید اسمنده برینه کچه‌رك، بونك نسلی الیوم شیخلك
ایتمکده اولوب، نفس شمردن بشقه جوارلره دخی
حکم و نفوذینی توسیع ایتمکله، شمدیکی حالده شمر
ویا حیل شیخلکی بروجه آتی ٥ خطه‌دن مرکب و٨٦
قصبه و قریه ایله ٢٧٤٠٠٠ اهالئ مسکونه‌یی
جامعدر:

خطه	قرا وقصبات	مقدار اهالی
نفس شمر	٤٠	١٦٢٠٠٠
جوف	١٢	٤٠٠٠٠
تیمه	٦	١٢٠٠٠
خیبر	٨	٢٥٠٠٠
قاسم	٢٠	٣٥٠٠٠
جمعاً	٨٦	٢٧٤٠٠٠

اشبو اهالئ مسکونه‌دن بشقه ١٦٦٠٠٠ خیمه
نشین عشایر دخی بولنوب، جمعاً ٤٤٠٠٠٠ اهالیسی
واردر.

شمر قبیله‌سنك سیمالری پك متناسب و شیرین
وخالص عرب سیماسی اولوب، سویلدکلری لسان
دخی الیوم مستعمل لسان عربینك اك فصیحیدر.

قاریلری جیزکیلی احراملر وعبا و بز نسج ایدوب ، ملبوساتلری بو معمولات محلیه‌دندر . بر طاقم سیار صاتیجیلر نجد وحجاز وعراقدن بر طاقم معمولات ومحصولات کتیره‌رك ، یرلی مالّلر ایله مبادله ایدرلر . حیوانات اهلیه‌سی اعلا جنسدن آت ایله دوه ، مرکب ، صیغیر وکلیتلی قیون وکچیدن عبارت اولوب ، طاغلرنده دوه قوشی ، یبانی اوکوز ، پارس ، تیلکی ، قورد ، غزال ، طاوشان وسائر حیوانات وحشیه بولنور .

شمر { ملوك حمیره‌دن اولوب ، بلقیسدن صکره حکومت سورمش ؛ و شرقه طوغری عسکر سوق ایدرکن برچولده آج وصوسز قاله‌رق تلف اولمش اولدیغی بعض تواریخده مسطوردر .

شَمرام { آوروپا تواریخنده (سمیرامیس) اسمیله شهرت بولان آثوریه ملکهٔ مشهوره‌سنك تواریخ اسلامیه‌ده مستعمل اسمی وبلکه‌ده اسم اصلیٔ آثوریسیدر . سمیرامیس اسمی (شاه مریم) دن غلط عد ایدنلر دخی واردر . [« سمیر امیس » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

شمس { بنی تمیمك وقت جاهلیتده عبادت ایتدکلری بر صنم اولوب ، ظهور اسلامدن صکره هند بن ابی هاله وسفیان بن اسید طرفندن کسر اولنمشدر .

شمس الحکماء { [« ابراهیم سامری » ماده‌سنه مراجعت .]

شمس الدین { هرات وغور وسیستان جهتلرنده حکومت سورن ملوك کرتدن ایکی ذاتك اسمیدر :

برنجیسی (ملك — محمد) دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولوب ، ۶۴۳ تاریخنده جد مادریسی ملك رکن الدینك وفاتی اوزرینه ، غور حاکمی اولمش ؛ وبعده منکوقاآن فرمانیله هرات و سیستان وسائر بعض ممالك قلمروینه علاوه اولنمش ایدی . ۳۳ سنه حکومت سوروب ، ۶۷۶ ده ابقا خان زماننده وفات ایتمشدر . سنجرك نسلندن اولدیغی مرویدر . غور لقبیله ملقب ایدی . اقتدار ادبیسی وطبیعت شعریه‌سی اولوب شو رباعی اونکدر :

با دشمن من چو دوست بسیار نشست
با دوست نشاید دکر یار نشست
پرهیز از آن عسل که با زهر آمیخت
بگریز ازان عسل که بر مار نشست

— ایکنجیسی ملوك مذکوره‌نك بشنجیسی اولوب ، پدری (غیاث الدین بن رکن الدین بن شمس الدینك) وفاتی اوزرینه ، ۷۲۹ ده یرینه کچمش ایسه‌ده ، عشرته مبتلا اولمغی مناسبتیله ، یالکز ۱۰ آی حکومت سوروب ، ۷۳۰ ده وفات ایتمشدر .

شمس الدین { سبزوارده حکومت سورن سربداران ملوکندن ایکی کشینك اسمیدر :

برنجیسی (خواجه —) دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان خواجه عبدالرزاقك ایکنجی برادری اولوب ، ملوك مذکوره‌نك بشنجیسیدر . کلواسفندیارك قتلی اوزرینه ، ۷۴۹ ده سربدارانك ایکنجی حکمداری اولان خواجه وجیه الدین مسعودك اوغلی خواجه لطف الله اقعاد اولنمش ایسه‌ده ، صبی اولمغی جهتیله ، صاحب ترجمه بونك نامنه حکومت سوردکدن صکره ، فراغت ایدوب ، یرینه خواجه‌علی شمس الدینی براقمشدر .

— ایکنجیسی مذکور خواجه علی شمس الدین اولوب ، سربدارانك آلتنجی حکمداری عد اولنیور . ضبط وربطه مقتدر ایسه‌ده ، بدخوی وبدزبان اولدیغندن ، آلتی سنه‌یه قریب مدت حکومت سوردکدن صکره ، ۷۵۳ ده حیدر قصاب اسمنده بری طرفندن قتل اولنمشدر .

— ملوك مذکوره‌نك اخیری اولان غیاث الدینك اوغلی بر اوچنجی شمس الدین دخی واردر ، که پدری قتل و هرات تخریب اولندقدن صکره ، ابقا خان طرفندن هرات حاکملکنه نصب اولنه‌رق ، شهری اعمار ایتمش ؛ وآنجق آرغون خان زماننده مقربیندن برینی قتل ایله یانته التجا ایتمش اولان امرای مغولدن (هند نوین) ی باغلایوب آرغونخانه کوندردیکندن ، مغوللرك خصومتنی قزانوب ، بونلرك کندیسی علیهنده ادارهٔ لسان ایتدکلرینی ایشیدنجه ، اوغلی علاء الدینی یرینه براقه‌رق ، (خنار) قلعه‌سنه چکلمش ؛ ووفاتنه‌دك اورادن چیقمامشدر . بوکا (شمس الدین کوچك) دخی دیرلر .

شمس الدين { (صالح — بن نجم الدين) بنی ارتق حکمدارانندن

اولوب، پدرینك وفاتنده ٧١٢ ده تخته کچمش؛ و٧٥٧ تاریخنه‌دك ٤٥ سنه حکومت سورمشدر.

شمس الدين { (صاحب دیوان خواجه —) ملوك ایلخانیه‌دن هلاکو

وابقا خان ایله سلطان احمد بن هلاکو زمانلرنده ٣٠ سنه وزیر اعظم ووکیل مطلق بولنمش؛ و ٦٨٣ تاریخنده جلوس ایدن آرغون خان طرفندن، جنایت افترا و تهمتیله، درت اوغلیله برابر تبریزده قتل اولنمشدر. علوم عقلیه ونقلیه‌ده عالم وادیب وشاعر برذات اولوب، منطقده «شمسیه» عنوانیله بر رساله‌سی دخی واردر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر.

یا ترا من وفا بیاموزم
یا زتومن جفا بیاموزم
یا جفا یا وفا ازین دویکی
یا بیاموز یا بیاموزم

شمس الدين { [«آق شمس الدين» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شمس الدين { (یاخود شمس) ایران شعراسندن بروجه آتی یدی

ذاتك اسمیدر:

برنجیسی مشهور شمس تبریزیدر. [«شمس تبریزی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

— ایکنجیسی (شمس الدين محمد) خراسانك (جوین) قصبه‌سندن اولوب، سالف الترجمه خواجه شمس الدين صاحب دیوانك جدیدر. شو رباعی اونکدر:

چون بیرخ دلبرست ایام بهار
عیشم بچه دل باشد وشادی بچه‌کار
در باغ بجای سبزه کوتیغ بروی
وزابر بجای قطره کوتیر بیار

— اوچنجیسی (قاضی شمس الدين) من اصل (طبس)لی اولوب، هراتده یاشامش؛ وصدرالشریعه قاضی القضات منصور فرغانینك تلامذه‌سندن اولوب، اکثر علوم وفنونه واقف بولنمشدر. سلطان ملکشاهك وزیری صاحب مدرسه مشهور نظام الملکك صحبت والتفاتنه نائل اولمشیدی. وفاتی ٤٧٣ ده واقع اولمشدر. شو رباعی اونکدر:

کم نشین بابدان که صحبت بد
کرچه پاکی ترا پلید کند
آفتاب ارچه روشنست اورا
پارهٔ ابر ناپدید کند

— دردنجیسی (قاضی —) رونه ومهنه دیارندن اولوب، نیشاپورده نشأت ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

دلدار همه کرد دل ودین کردد
وانکه که ببرد خویشتن بین کردد
کفتم سخن تلخ مکو کفت خوش
چون بر لب من رسید شیرین کردد

— بشنجیسی (قم) مضافاتندن اولوب، اکثر اشعاری هجو وهذله دائردر. شو ایکی بیت او جمله‌دندر:

درخد منت ای صدر فلك مرتبه دزدیست
کوزهره بسحر از دهن مار بدزدد
در سوی مزاری رود از بهر زیارت
از مرده کفن وزکفن ازهار بدزدد

— آلتنجیسی (محمد المؤید خالد) من اصل بخارالی اولوب، خیلی وقت بغدادده یاشامش؛ وخواجه نظام الملك ایله سلطان سنجره منسوب بولنمشدر. شو رباعی نظام الملك حقنده سویلدیکی اشعارندندر:

کر درد کند پای فلك فرسایت
سریست درین عرضه کنم بر رایت
چون از سر دشمنت بجان آمد درد
آمد بتظلم که فتد بر پایت

— یدنجیسی «آتشکده» صاحبی آذرك معاصرلرندن وهندستان شعراسندن اولوب، (شاهجهان آباد)لیدر. فقیر طبیعتلی بر شاعر اولوب، کندینی سلالهٔ عباسیه‌دن بیلیرمش. شو بیت اونکدر:

نالهٔ مرغ قفس میبرد ازکار مرا
که ازین پیش دلی بود کرفتار مرا

شمس الدين آلب آرغون { لربزرك اتابکانکدر-

دنجی حکمداری اولوب، هزار اسفك اوغلیدر. برادری تکله‌نك وفاتندنصکره، هلاکونك فرمانیله ٦٥٦ تاریخنده لربزرك حکمداری اولوب، ١٥ سنه حکومت سورمش، و٦٧١ ده وفات ایتمشدر. سلفنك زماننده مملکت مغوللر طرفندن یغما وتخریب ایدلمش اولدیغی حالده، صاحب ترجمه طاغلمش اولان اهالی‌یی جمع ایله، خیلی اعماراته موفق اولمشدر.

شمس الدين آلتمش { (يا خود ايلتمش) غوريلر شعباتندن
وممالیكندن اولەرق دهلیده حكومت سورن حكمدا.
راندن اولوب، عن اصل ملوك مذكورەدن قطب
الدين ايبك كولەسى ايدى. عقل ودراتى اولمغله،
قطب الدينك داماد ومعتمدى اولوب، مشاراليهك
وفاتندن صكره، يرينه كچن آرامشاه سفيه بر آدم
اولمغله، امرا ٦٠٧ ده صاحب ترجمه‌يى اقعاد
ايتمشلردى. ٦١١ ده لاهورى ضبط ايتمكه كيدن
غزنه حكمدارى تاج الدين يلدزى مغلوب واسير
ايتمش؛ وكوالار قلعەسنى بر خيلى سنه محاصرەدن
صكره فتح ايلمش ايدى. ٢٦ سنه حكومت سوروب،
٦٣٣ ده وفات ايتمكله، اوغلى (ركن الدين فيروز)
خلفى اولمشدر.

شمس الدين احمد { قدماى علماى عثما. نيەدن اولوب،
(ديكقوز) لقبيله مشهوردر. بروسەده يلدريم سلطان
بايزيد خان مدرسەسنده مدرس ايكن اورادە وفات
ايتمشدر. صرفده «مراح» و «مقصود» ه بر شرح
يازمشدر، كه بونلرك برنجيسى مشهوردر. مسعودئ
روميڭ «آداب البحث» عنوانلى كتابنەده بعض
حاشيەلر يازمشدر.

شمس الدين افندى { (احمد —) [«كمال پاشا زاده» مادەسنه
مراجعت بيوريله.]

شمس الدين افندى { ابو الفتح سلطان محمد خان دورى
علماسندن اولوب، عن اصل آيدين ولايتندن اولديغى
حالده، درسعادتده تحصيل علوم ايتدكدن صكره،
ايرانه وبلاد عربه سياحت ايدەرك، علوم متنوعه
تحصيل ايتمش؛ ونغمات موسيقيەده اكتساب مهارت
ايتمشيدى. بو طرفه عودتنده بو مهارتى مناسبتيله
التفات وقرب حضرت پادشاهى‌يه نائل اولوب، بعده
كنديسندن صادر اولان بر حركتدن طولايى، تبعيد
اولنەرق، بروسەده مجذوبانه بر عمر سورمشدر.
عربى وفارسى وتركى نظم ونثره مقتدر اولوب، صو.
رتا مدحى وضمناً ذمى متضمن قصيدەلر يازەرق، كبرايه
كوندرمكى عادت ايدنمش ايدى. علم ادوارە متعلق
مشهور بر دائرەسى واردر.

شمس الدين ايلدكز { آذربيجانده حكو. متسورن اتابكان
سلالەسنك رئيسى اولوب، عن اصل سلطان محمد بن
ملكشاه سلجوقينك كولەلرندن ايدى. بعده سلطان
طغرل بن محمد بن ملكشاهدن طول قالان خاتونى
تزوج ايتمكله، اوكى اوغلى سلطان آرسلان بن طغرلك
زماننده، اتابكى اولوب، ادارۂ امورى بتون
الينه آلمش ايدى. ١٣ سنه اجراى امارتدن صكره،
٥٦٨ ده وفات ايدوب، اوغلى جهان پهلوان و بعده
ديكر اوغلى قزيل آرسلان خلفلرى اولمشدر.

شمس الدين بخارى { [«امير سلطان» مادەسنه مرا. جعت بيوريله.]

شمس الدين بن مبارك { مؤلفيندن و «حكمة العين» شارحلرندندر.

شمس الدين بهمنى { هندستانك دكن جهتنده حكومت
سورن ملوك بهمنيەدن اولوب، سلطان محمود بهمنينك
اوغليدر. ٧٩٩ تاريخنده، برادرى غياث الدين
ملك نواب لالچين طرفندن اسقاط اولندقده،
اقعاد اولنەرق، يالكز درت بچق آى قدر حكومت
سوردكدن صكره، ٨٠٠ تاريخنده فيروز شاه بن
داود شاه طرفندن اسقاط اولنمشدر.

شمس الدين پوربى { بنكالەده حكومت سورن (پوربى)
سلالەسندن ايكى حكمدارك اسميدر:
برنجيسى (خواجه الياس) ٧٤٤ تاريخنده، علاء
الدين پوربينك قتلى اوزرينه تخته چكمش؛ وخيلى
وقت دهلى حكمدارلرينك عسكرينه مقاومت ايدوب،
١٦ سنه حكومت ايتدكدن صكره، ٧٦٠ تاريخنده
وفات ايتمكله، اوغلى اسكندر شاه پوربى خلفى
اولمشدر.
— ايكنجيسى پدرى سلطان السلاطينك وفاتى
اوزرينه، ٧٨٥ ده بنكاله تختنه چكمش؛ واوچ
سنەلك شانسز حكومتدن صكره ٧٨٨ ده وفات
ايتمشدر.

شمس الدين خسرو شاهى { (السيد عبدالحميد

بن عيسى) مشاهير حكمادن اولوب، فخر الدين بن خطيب الريك تلميذيدر. علوم حكميه‌ده اولان وقوف تامندن بشقه فقه و حديث و سائر علومده دخی يدطولی صاحبی ايدی. تبريز قربنده (خسرو شاه) قريه‌سنده طوغوب، بعده شامه ورودله، (ملك ناصر صلاح الدين داود بن الملك المعظم)ك توجه واكرامنه مظهر اولمش؛ وبر مدت بونك يانـنده (كرك)ده قالدقدن صكره، دمشقه كيدوب، ٦٥٢ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. فقه شافعی‌يه دائر ابو اسحق شيرازينك «كتاب المهذب»نی و ابن سينانك «كتاب الشفا»سنی اختصار ايتمش؛ واستادی ابن خطيب الريك «كتاب الآيات البينات»نه بر تتمه يازمشدر. ملك مشاراليه صلاح الدين داودك ابن سينانك «عيون الحكمه» عنوانلی كتابنی صاحب ترجمه‌دن اوقويوب، كتابی قولتوغنك آلتنه آله‌رق يايان درسه كيتديكی مشهوردر.

شمس الدين خويى { (قاضی القضاة حجة الاسلام ابو العباس احمد بن الخليل) مشاهير حكما وفقهادن اولوب، بو دخی فخر الدين بن خطيب الريك تلامذه‌سندندر. آذربيجانك خوی قصبه‌سنده طوغوب، بعده شامه ورودله، (ملك معظم عيسى بن الملك العادل)ك اكرام والتفاتنه نائل اولمش؛ وبر خيلی وقت تدريسله مشغول اولوب، بعده ملك مشاراليه طرفندن دمشقده قاضی القضاة اولمش ايدی. ٦٣٧ تاريخنده كنج ياشنده دمشقده وفات ايتمشدر. استادينك ناتمام براقديغی تفسير شريفی اتمام، ونحو واصول فقهه متعلق بر كتاب و بعض رموز حكميه‌يی متضمن بر اثر تأليف ايتمشدر.

شمس الدين خيالى { ابو الفتح سلطان محمد خان دوری علما وشعراسندندر. [«خيالى» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدين داود { بنی ارتق دولتنك اون برنجی حكمداری اولوب، قره آرسلان بن ارتق ثانيدن صكره ٦٩٣ ده جلوس ايتمش، وياكز بر سنه حكومت سورمشدر.

شمس الدين شافعى { مورخيندن اولوب، فتوح وغزواته دائر وبعض مناقبی متضمن «عيون الآثار» عنوانيله بر تأليف معتبری واردر.

شمس الدين الغزى { (محمد بن عبدالله) مشاهير فقهاء حنفيه‌دن اولوب، ٩٩٥ تاريخنده يازلمش «تنوير الابصار» عنوانلی كتابك صاحبيدر. بو كتابك بر چوق شرحلری اولوب، مؤلف كنديسی دخی شرح ايتمشدر.

شمس الدين فخورى { تركستانده (شاش) مشاهير مشايخندن اولوب، تيمورلنك جهانكيرلكه كيريشمزدن اول بو ذات طرفندن فتوحات عظيمه ايله تبشير ايدلمشيدی.

شمس الدين فنارى { [«فنارى» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدين قونوى { [«قونوى» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدين كورانى { [«كورانى» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس المعالى { [«قابوس» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

شمس تبريزى { (شمس الدين محمد بن علی بن ملك) مشاهير صوفيوندن اولوب، مولانا جلال الدين رومی حضرتلرينك مرشديدر. ديار رومه يعنی قونيه‌يه كلوب، حضرت مشار اليهی ارشاد ايتمش؛ و بعده علمای ظاهرك غلو ودخللری اوزرينه، شامه قاچيريلوب، صكره حضرت مولانا اوغللری سلطان ولدی اورايه اعزامله، كنديلرينی قونيه‌يه اعاده ايتمش؛ وبو دفعه روايته كوره بر طاقم متعصبين طرفندن شهيد اولمشدر. حقلرنده بربرينه مباين وتاريخله غير مصدق بر طاقم احوال و وقوعات خارقة العاده منقولدر. بر طاقم اشعاری مروی اولوب، مرتب ديوانی دخی مطبوع ايسه‌ده، بو اشعارك حضرت مولانانك اولوب، شمسك اولمديغی متواتردر.

شمسى { اونجی قرن هجری شعراء عثمانيه‌سندن بش كشينك مخلصيدر: برنجيسی ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی زمانده دفتردار اولوب، پادشاه مشاراليهك التفات ومحبتنه

تائل اولمشیدی. جندره‌جی زاده دیمکله معروف اولوب، سلطان بایزید خان زماننده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

وار ایکن گلزار حسنك گلستانه باقمزین
مهر رخسارك طوررکن بن بیانه باقمزین

— ایکنجیسی قسطمونیه‌لی اولوب، شو مطلع اونکدر:

اویکنور یوق ممچوکه مسك خطادن غیری
ایتمدی اولده بر ایش سهو وخطادن غیری

— اوچنجیسی بروسه‌لی وطائفهٔ قضاتدن اولوب، یاوز سلطان سلیم خان زماننده کفه قاضیسی ایدی. شو بیت اونکدر:

درویش نمدپوش کبی بلبل ایراقدن
گل رخلرکك وصفن اوقور آل ورقدن

— دردنجیسی ینه قسطمونیلی اولوب، شهر مذکور جامعنده معرف ایدی. شو بیت اونکدر:

ویرمسون خط رخك آیینهٔ قلبه کدر
اول غباری قومه مرآت عذارك ده کیدر

— بشنجیسی من اصل ایرانی اولوب، دیار رومه گلمش؛ و «ده‌مرغ» عنوانیله یازمش اولدیغی بر منظومه‌یی یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینه تقدیم ایلمش ایدی. شو برایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌دندر:

خانه‌کز یوکسکلره قالدردکز
قورصاغکز دانه‌دن طولدیردیکز
قویه‌لم هر قصه وافسانه‌یی
مورك آغزندن قپارسز دانه‌یی

شمسی پاشا (احمد —) شعرادن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان زماننده سرای همایوندن یتیشمش؛ وشام وبعده روم ایلی وآناطولی بکلربکیسی اولمش؛ وپادشاه مشار الیهك ارتحالنده برمدت گوشهٔ انزوایه چکلمش ایسه‌ده، بعده سلطان سلیم خان جانبندن سرای همایونه جلبله، مقربین حضرت پادشاهیدن اولمش؛ وسلطان مراد خان ثالث زماننده دخی مقربیندن بولنوب، ۹۸۷ ده وفات ایتمشدر. قزیل احمدلی نسلندن اولوب، نسبی حضرت خالد بن ولید (رضه) ه منتهی اولدیغی ادعاسنده بولنوردی. صقوللی محمد پاشانك خصمی اولوب، دائما علیهنده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

بلبل فغانه باشلدی اول بهاردر
شیدالغم بنم ینه بی اختیاردر

شمشاط خربوت قربنده وفراتك ساحل شرقیسنده مشهور براسکی قصبه اولوب، الیوم خرابدر. مشاهیر علماء اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی بولنمشدر.

شمشکازاد آمد ایله ملاطیه آره‌سنده برقصبه ونلمه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شمعون حضرت یعقوب (عم) ك ایکنجی اوغلی اولوب، اولاد یعقوبك مصره کیتدکارنده حضرت یوسف (عم) جانبندن رهن مقامنده توقیف اولنان بو ذاتدر. — ذریتی اولان شمعون سبطی اسباط اثناعشرك اك جنوبنده وبحر لوطك ساحل غربیسنده ساکن اولمشیدی.

شمعون (Siméon) بنی اسرائیلدن بر اختیار اولوب، وفاتندن اول حضرت مسیحی کوره‌جکی کندیسنه الهام اولنمغله، حضرت مریم (عم) حضرت عیسایی معبده کوتوردیکنده حاضر بولنوب، صبیده نبوت علامتلرینی کوره‌رك، تصدیق ایتمشدر.

شمعون (St Siméon) حضرت مریم (عم) ك یکنی اولوب، حضرت عیسی (عم) ه ایمان کتیرمش؛ و ۱۰۷ تاریخ میلادیسنده، ۱۲۰ یاشنده ایکن، شهید اولمشدر. خرستیانلر شباطك ۱۸ نده یورطیسی اجرا ایدرلر.

شمعون (St Siméon Stylite) خرستیانلرك عزیزلرندن برکشیش اولوب، ۳۹۰ تاریخ میلادیسنده آناطولینك کیلیکیا خطهٔ قدیمه‌سنده طوغمش، و ۴۵۹ ده وفات ایتمشدر. عمرینی ریاضتله کچیروب، هفته‌ده برکره طعام ایتدیکی، و ۳۲ سنه برستونك اوزرنده طوروب اوراده وفات ایتدیکی مرویدر. بو مناسبتله یونان لساننده استیلیت (یعنی عمودی) تسمیه اولنمشدر. کانون ثانینك ۵ نده یورطیسی اجرا ایدرلر.

شمعون (ابو ریحانه بن یزید بن خنافة الازدی) زهاد و صلحاء صحابه‌دن اولوب، انصاری ویا قرشی اولدیغی دخی مرویدر. مصر فتحنده حاضر بولنوب، بعده بیت مقدسده ساکن اولمشیدی. قیزی ریحانه خدمت حضرت

نبویده بولنمشدر. کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر.

شمعون الراهب { قبل الاسلام ظهور ایدن اطباء سریانیه‌دن اولوب، (طیبویه) لقبیله ملقبدر.

شمعی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

• برنجیسی عن اصل بروزینلی اولوب، وجد وحال ودرد وشوق صاحبی برمرد کامل وشاعر بلیغ ایدی. برمدت شیخ وفا افندینك تکیه‌سنه مداومت ایدوب، برگیجه بنم جمعیتم واردر دیه یارانی تکیه‌یه جمع ودعوتله اثنای ذکر ومقابله‌ده برکوشه‌یه چکیله‌رك، اویومش ظن اولندیغی حالده، جانی جانانه تسلیم ایتمشدی. اشعاری پك عاشقانه وسوزناکدر. برغزل مشهورینك ایلك ایکی بیتنی ایرادله اکتفا ایدرز:

عار ایدرمش بنی اولدیرمکه اول سیم تنم
وارەیم یالوارەیم بویمه طاقوب کفنم
حلهٔ جنت اولورسه چکه‌یم چاك ایده‌یم
دم وصلتده بکا حائل اولور پیرهنم

— ایکنجیسی طائفهٔ قضاندن اولوب، آناطولیلیدر. اشعارنده پك‌ده لطافت یوقدر. شو بیت اونکدر:

بو لطافتکه خدا کاکل دلبرده قودی
نه کل ترده نه سنبلده نه عنبرده قودی

— متأخرین شعرای عثمانیه‌دن دخی بو مخلصلی بری اولوب، قونیه‌لیدر. طریقت مولویه منسوبیندن اولوب، استانبولده حلواجیلقله مشغول ایدی. ١٢٥٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

آدمك عمری اکر بیك ییل اولورسه عاقبت
دم کلور صان برکیجه عالمده مهمان اولمامش

شمکور { اران نواحیسنده کنجه‌دن برکون ایله ١١ فرسخلق مسافه‌ده بر قلعه اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده بیوك برشهر بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایتدکدن صکره، دیور که: خلافت حضرت عثمانده سلمان بن ربیعة الباهلی (برزعه) یی فتح ایتدکدن صکره، برسریه کوندره‌رك، بوشهری فتح ایتمش؛ وخیلی وقت معمور قالدقدن صکره (سناوردیه) قومی طرفندن تخریب ایدلمش؛ و٢٤٠ تاریخنده آذربیجان والیسی و معتمدك آزادلیسی (بغا) طرفندن یکیدن اعمار اولنه‌رق، (متوکلیه) تسمیه اولنمشدی.

شملغانی { (محمد —) اساس اعتقادی تناسخدن عبارت واباحتی مروج بر مذهب باطلك موجدی اولوب، خلفاء عباسیه‌دن راضی باللهك وزیری ابن مقله‌نك امریله ٣٢٢ تاریخنده توقیف ومحاکمه اولنه‌رق، حکم شرعی ایله صلب واحراق اولنمشدر. بصره ایله کوفه آره‌سنده واقع شملغان قریه‌سندن ایدی.

شمنتان { اندلسده (مریه) ویا (جیان) مضافاتندن برقصبه اولوب، مشاهیر علمادن ابوبکر عبدالرحمن بن عیسی الحجری الشمنتانی نك مسقط رأسی بولنمشدر.

شمنی { (Choumla) بالقان سلسله‌سی جبالنك شمالی اتکنده، وارنه‌نك ٩٠ کیلومتره غربنده وسلستره‌نك ١١٠ کیلومتره جنوب غربیسنده برموقعده واقع سنجاق مرکزی مستحکم برقصبه اولوب، اوچ ربعی مسلم اولمق اوزره، ٢٣٠٩٥ اهالیسی، ٥٠ جامع شریفی ومتعدد واسع و جسیم قیشله‌لری واردر. بش‌بیوك جاده‌نك نقطهٔ تقاطعنده ووارنه‌دن روسچقه کیدن دمیر یول خطنك اوزرنده بولنمسی جهتیله، تجارتی خیلی ایشلکدر. خارجدن منظره‌سی پك کوزل ایسه‌ده، ایچریسی غیر منتظم وسوقاقلری طار وطولاشیقلیدر. بعض ایپك وایپلك فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری وباقیر وتنکه‌دن معمولاتی واردر.

شمنیج { (Chemnitz) صاقسه قراللغنك (اسویچقاو) ایالتنده و اسویچقاوك ٤٦ کیلومتره شرق شمالیسنده همنامی بر چایك اوزرنده و(ارزکبیرکه) طاغنك اتکنده قضا مرکزی برشهر اولوب، ٧٨٢١٠ اهالیسی، متعدد دمیر یوللری، ایپلك، بز، فانله وساژه فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری ومتعدد مکتبلری واردر. آلمانیانك اك کوزل شهرلرندن اولوب، صاقسه قراللغنك صنایعجه اك ایلری بولنان معموره‌سیدر.

شموس { عامه‌ده بیوك ومشهور برقصر اولوب، اشعار عربده مذکوردر.

شموس { (بنت ابی عامر الانصاریه) و(شموس بنت عمرو الظفریه) و(شموس بنت مالك الانصاریه) و(شموس بنت نعمان الانصاریه) صحابیاتدن اولوب، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایتمش؛ و دردنجیسی مسجد قبانك بناسنده

حاضر بولنوب، بو بابده بر حديث شريف روايت اولنمشدر.

شموس { جديس قومی مملكتنده مشهور بر قصر ايدی.

شموس الجديسيه { زمان جاهليتده جديس قومی رؤساسندن بر- بنك قيزی اولوب، اصل اسمی (عقيره) در. او وقت طسم قبيله‌سی جديسه حكم سوروب، جديسدن توجه‌يه واره‌جق قيزلرك ابتدا طسم قومی رئيسی طرفندن بكارتلری ازاله اولنمق عادت حكمنه كچمش اولديغندن، صاحبهٔ ترجمه حقنده دخی بو معاملهٔ تحقيريه اجرا اولندقدن صكره، قومنه دونوب، فصيح بر قصيده ايله قومی اركككلرينی طسم قومنه قارشی تهييج ايده‌رك، حربه قانديرمش؛ و قومنك بوذلنه ختام ويرمسنه سبب اولمشدر. مذكور قصيده‌سنك باشلانغيجی شودر:

ايجمل ماتؤتی الی فتياتكم
وانتم رجال فيكم عدد النمل
فان انتم لم تغضبوا بعد هذه
فكونوا نساءً لاتفر من الكحل
ولوانّنا كنا رجالا وكنتم
نساءً لكنا لانقيم على الذل الخ

شمولن { (Chmölln) آلمانيانك وسطلرنده واقع (صاقسه التنبورغ) دوقه- لغنده وآلتنبورغك ١٢ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٧١٥٥ اهاليسی، دمير يولی، يوك منسوجاتی وحبوبات تجارتی واردر.

شموئيل { (ياخود اشموئيل) انبيا و حكام بنی اسرائيلدن اولوب، قبل الميلاد ١١٣٢ تاريخنده طوغمش؛ و١٠٩٢ ده حاكمكه انتخاب اولنه‌رق، بنی اسرائيلی فلسطينيلرك تغلبندن قورتارمش ايسه‌ده، بعده اداره‌يی اوغللرينك الينه ترك ايتمكله، بونلر خلقی ممنون ايتمدكلرندن، بنی اسرائيلك بر حكمدار طلبنه قالقيشملری اوزرينه، طا- لوتی تعيين ايتمش؛ وآنجق طالوت بر چوق دفعه‌لر اوامر الهيه‌يه تبعيت ايتمديكندن، برينه حضرت داود (عم)ی تعيين ايتمش ايسه‌ده، بو انتخاب سر قالوب، كنديسنك وفاتندن صكره اجرا اولنمشدر. ميلاد عيسی (عم) دن ١٠٤٣ سنه اول وفات ايتمشدر.

شميط { اندلسده سرقسطه اعمالندن بر قلعه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

شَميلان { خراسانده طوس قربنده مشهور بر قلعه ايدی.

شميم { (ميرزا محمد حسين بن ميرزا عبد الكريم) ايران شعراسندن اولوب، اصفهانليدر. نادر شاه زماننده بر مدت قاضی عسكر بولنمش؛ وبعده بونك امريله قتل اولنمشدر. شو بيت اونكدر:

زسوز عشق توآنراكه نيم جانی هست
چو شمع تا نفس آخرش زبانی هست

شميم الحلی { (ابو الحسن معذب الدين علی بن الحسن) مشاهير ادبا و شعرا- دن اولوب، بغدادده نشأت ايتمش؛ وبعده دياربكر وشامه كيده‌رك، اكابرك مدحيله جائزه‌لرينه نائل اولمش؛ ونهايت موصلده توطن ايدوب، ٦٠١ تا- ريخنده اوراده وفات ايتمشدر. هجوه ميلی اولوب، امور مذهبيه‌جه‌ده بعض مرتبه مبالاتسزلغی واعترا- ضاتی مرويدر.

شناسی افندی { (ابراهيم —) اعاظم ادبای عثمانيه‌دن اولوب، لسان عثمانينك ساده‌لشمسنه واصول وافاده‌نك يكی برطرزه قلبنه الك زياده همت ايدنلرك بری وبلكه ادبيات جديده‌مزك موجدی وپيريدر. درسعادتده طوبخانه جوارنده طوغوب، عربی وفارسی‌ی تحصيلندن صكره طوبخانه مكتوبی اوطه‌سی كتبه‌سی سلكنه داخل اولمش؛ و بعده فرانسز لسانی اوكرنوب، فنون جديده‌نك تحصيليچون پارسه عزيمت ايلمش ايدی. درسعادته عودتنده بعض مأموريتلرده بولنمش ايسه‌ده، هرنصلسه تفيض ايده‌ميه‌رك، نهايت «تصوير افكار» عنوانيله برغزته نشرينه باشلايوب، غيررسمی عثمانلی غزته‌لرينك برنجيسی اولان بوآلتله ادبيات جديده‌يه ولسانمزك اصلاحيله برابر افكار جديده‌نك نشر وتعميمنه چوق خدمتلر ايتمشدر. ١٢٨٨ تاريخنده كنج ياشنده وفات ايتمشدر. طبيعت شعريه‌سی دخی وار ايدی. كندی نشرياتندن بشقه بعض آثار واشعارينی وتصوير افكار منتخباتنی ابو الضيا توفيق بك افندی دخی نشر ايتمشدر. شو بيت جملهٔ اشعارندندر.

بد بخت اكا ديرلركه الندن جهلانك
قهر اولمق ايچون كسب كمال وهنر ايلر

شناندوآ (Chenandoah) ممالك مجتمعه‌نك شرق جهتنده واقع (ویرجینیه) جمهوریتنده (آلفانی) سلسلهٔ جبالی وادیسنده بر نهر اولوب، (پوتوماق) ایرماغنك اك بیوك قولیدر. شمالی وجنوبی اسملریله ایکی چایدن ترکب ایدر. مجراسی ٢٧٥ کیلومتره طولنده اولوب ٢٢٥ کیلومترهلکی سیر سفائنه صالحدر. جریاننده پك چوق فابریقه‌لرك ماکینه‌لرینی چویرر. وادیسی پك منبت وبرچوق میاه معدنیه‌یی حاویدر.

شناندوآ (Shenandoah) ممالك مجتمعه‌نك (پانسیلوانیه) جمهوریتنده و(پوچویل)ك ١٦ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ١٠١٥٠ اهالیسی، دمیر یولی وکلیتلی کمور معدنی اخراجاتی واردر.

شنایدمول (Schneidemühle) شرقی پروسیه‌نك (پوزن) ایالتنده (برومبرغ) سنجاغنك (قوللار این پوزن) قضاسنده ومرکز قضانك ٢٢ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ١٢٤٠٥ اهالیسی، قیزلره مخصوص مکتب عالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی و صاغر ودیلسزلره مخصوص مکتبی، بیوك دمیر خانه‌لری وسائر فابریقه‌لری واردر.

شنت اولالیه اندلسده طلیطله اعمالندن بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

شنت بریه اندلسده قرطبه‌نك شرقنده و ٨٠ فرسخلق مسافه‌ده اوله‌رق (سالم) قصبه‌سنه متصل بر قصبه اولوب، خیرات ومعموریتی و قلاعی چوق اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شنت بیطره اندلسده (ریه) مضافاتندن بر حصن متین ایدی.

شنتجاله اندلسده بر قصبه اولوب، مشاهیر محدثیندن (ابو عثمان سعید بن سعید الشنتجالی) نك وطنیدر.

شنتره اندلسده اشبونه اعمالندن یعنی پورتکیزده لیسبونه مضافاتندن برقصبه اولوب، الماله‌رینك فوق‌العاده بیوکلکیله مشهور اولدیغی، وکندی زماننده فرنکلرك الینه دوشمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شنترین پورتکیزده واقع (سانتارم) قصبه‌سنه عربلر طرفندن ویریلن اسم اولوب، حکومت اسلامیه زماننده بیوك بر شهر حالنده بولنمش، واورادن بر چوق علما وسائر مشاهیر اسلام یتیشمشدر.

شنترینی (ابو محمد عبدالله بن محمد البکری الاندلسی) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، اندلسك شنترین یعنی پورتکیزك (سانتارم) قصبه‌سنده طوغمش، و بعض ولاتك کتابتنده بولندقدن صکره، ٥١٧ تاریخنده اندلسك (مریه) شهرنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو ایکی بیت اونکدر:

اسفی لیالی الدهر عندی لیلة
لم اخل فیها الکاس من اعمالی
فرقت فیها بین جفنی والکری
وجمعت بین القرط والخلخال

شنت مریه (سانته ماریه) دن معرب اوله‌رق اندلسده بر قصبه اولوب، کلیساسنك بیوکلکیله مشهور ایدی.

شنت یاقوب اندلسده مشهور بر قلعه ایدی.

شندی (یاخود دارشندی) نوبه‌ده نیلك صاغ کنارنده وخرطومك ٤٥ ساعت شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، وقتیله نوبه‌نك مرکزی ایدی. اهالیسی حجازدن کچمه عرب اولوب، سیمالری دوزکون وتندرست آدملردر. بو قصبه‌نك قربنده (مروه) شهر قدیمنك خرابه‌لری بولنمشدر.

شن‌سی (Chen-Si) چینك جهت شمالیه‌سنده بر ایالت اولوب، شمالاً مشهور سد ایله مغولستاندن وشرقاً (هوآنغ هو) ایرماغیله (شان‌سی) ایالتندن آیرلمش اولدیغی حالده، ینه شرقاً (هونان) و (هوپه)، جنوباً (سه‌جوئن)، غرباً دخی (قان‌سو) ایالتلریله محدوددر. شمالدن جنوبه بویی قوش اوچشی حسابیله ٧٨٠ ووسطی انی ٣٠٠ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١٠٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٥٠٠٠٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. مرکزی (سی‌نغان‌فو) شهری اولوب، ٧ سنجاغه منقسمدر. اراضیسی طاغلق اولوب، (چینغ لینغ) سلسلهٔ جبالی ایالتك ایچنده امتداد وتشعب

ايدەرك، (هوانغ هو) ايلە (كانغ چەكانغ) حوضەلرينى آيرير. مياه جاريەسى چوق اولوب، قسم شماليسندە شمالدن ايتن (لوهو) ايلە غربدن كلن (هوئى هو) نهرلرى (هوآنغ هو) ايرماغنە، وقسم جنوبيسندە غربدن شرقە آقان (هان كانغ) نهرى دخى (يانغ چە كانغ) ايرماغنە دوكيلور. بو انهارك متعدد تابعلرى واردر. هواسى معتدل وطوپراغى على‌الخصوص قسم شماليسندە پك منبت اولوب، ذخائرك انواعيلە سبزە وميوەلك بعض نوعلرى وآز مقداردە برنج ايلە كنوير، توتون وسائرە حاصل اولور. كراستە اعمالنە يارار اشجارى وطبدە وبوياجيلقدە مستعمل نباتاتى دخى چوقدر. خيلى مقدار ايپك دخى چيقار. كوچك لكن زيادە يورور بر نوع آت ايلە استر، طوموز وسائر حيوانات اهليەسى وهلە طيورى چوقدر. آو حيواناتى‌دە بولدر. آريلرى چوق اولوب، خيلى بال چيقار. مسك آهوسى وپوستلرى كورك اعمالنە يارار حيواناتى‌دە كثرتليدر. انهارينك صولرندە آلتون ريزەلرى بولنديغنە نظراً، طاغلرندە آلتون معدنلرى بولنمق اقتضا ايدييورسەدە، حكومت تحرى واخراجنە مساعدە ايتميور. شمال جهتندە كليتلى كومور معدنيلە قورشون وسائر بعض معدنلر ومرمر وپترول دخى بولنيور. طوزلى معدن صولرى‌دە چوقدر. ايالتدە يوك منسوجاتلە عبا، خالى وكاغد فابريقەلرى بولنوب، كرك بونلرك معمولاتى وكرك بال وسائر محصولات سدك شمالندەكى تاتارلرە فروخت اولنور. ايالتك مركزيلە (هانچونغ) شهرى آرەسندە پك كوزل بر يول بولنوب، كوپريلريلە سائر عملياتى جالب حيرتدر.

شنشيله { (Chinchilla) اسپانيادە (مورسيه) خطەسندە البسيطە ايالتندە والبسيطە‌نك ٢٠ كيلومترە جنوب شرقيسندە قضا مركزى بر قصبە اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى، دمير يولى واطرافندە اليوم مسكون بر طاقم مغارەلرى واردر.

شنفرى { زمان جاهليتدە يتيشن مشاهير شعراء عربدن اولوب، ازد قبيلە‌سنە منسوب ايدى. قوشمەدە شهرتى اولوب، حتى «اعدى من الشنفرى» كلامى ضرب مثل اولمشدر. سلامان قبيلەسيلە خصومتى اولوب، نهايت بونلردن اسد بن جابر طرفندن طوتيلەرق، قتل اولنمشدر. مشهور «لامية العرب» قصيدەسنك صاحبى اولوب، قصيدۀ مذكورەنك باشلانغيجى شودر:

اقيموا بنى امى صدور مطيكم
فانى الى قوم سواكم لا ميل
فقد حمت الحاجات والليل مقمر
وشدت لطيات مطايا وارحل

بو (لاميه) نك اعاظم ادبا طرفندن شرحلرى اولوب، زمخشرينك شرحى ١٣٠٠ تاريخندە شهرمزدە «الجوائب» مطبعەسندە طبع ونشر اولنمشدر.

شنكيت { (Chinghit) صحراى كبيرك غرب جهتندە واقع (اضرار) خطەسندە تجارتكاه برقصبە اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى و اطرافندە مزروعاتى واردر. سنغالدن كاروانلر كيدوب، تجارت ايدرلر.

شنوءە { (ياخود شنوە) يمندە صنعادن ٤٢ فرسخلق مسافەدە واقع بر مملكت اولوب، ازد قبائلندن (ازد سنوءە) قبيلەسنك مسكنى ايدى.

شوآ { ياخود شوە (Choa) حبشك قسم جنوبيسندن عبارت واسع بر خطە اولوب، دفعاتلە وخيلى وقت آيريجە بر حكومت صورتندە ادارە اولنمشدر. حتى قرن حاضر ميلادى ابتداسندن برى بوصورتلە ادارە اولنمقدە ايكن، ١٨٥٦ دە نجاشئ سابق (تئودور) طرفندن ضبط وحبشەيە الحاق اولنمش ايسەدە، نجاشئ مرقومك وفاتندن صكرە شوآ رئيسى بردرجەيە قدر استقلالنى استرداد ايتمشدر. ٩° ايلە ١١° عرض شمالى آرەسندە ممتد اولوب، يوكسك يرلرى چيلاق وايى برجنسە منسوب قويون سوريلرى مرعالرينى حاوى، اورتە طرفلرى اورمانلق وآشاغى طرفلرى مزروع ومنبتدر. برى ايلولە قدر ودیکرى كانونلردە اولمق اوزرە ايكى ياغمور موسمى اولديغندن، سنەدە ايكى دفعە محصول ويرر. كويلرى چوق اولوب، شهر وقصبەسى يوق حكمندەدر.

شوآلهاون { (Shoalhaven) آوستراليانك (يكى جنوبى والس) مهجرندە بر ايرماقدركە (مانرو) طاغلرندن نبعانلە، شمال شرقيە، بعدە شرقە ونهايت شرق جنوبيە طوغرى آقەرق، ٤١٥ كيلومترەلك جرياندن صكرە، ٣٤°٥٢′ عرض جنوبيدە بحر محيط متدلە دوكيلور.

كيلر منصبندن ١٦ كيلومتره يوقارى‌يه قدر كلوب، اوراده بويوك بردمير يول كوپريسى واردر. واديسى پك كوزل ومنبتدر.

شوبك { وادى موسى قربنده و عمان ايله قلزم آره‌سنده مشهور بر حصن بولنمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

شوت { (Schutt) بو اسمله مجارستانده طونه مجراسى ايچنده و (پرسبورغ) ك آلت طرفنده ايكى آطه اولوب، بيوككنك مساحهٔ سطحيه‌سى ١٠٤٢ وكوچكنككى يالكز ٢٧٥ مربع كيلومتره‌در. ايكيسنك مجموعنده ١٠٠ قدر قصبه وقريه بولنوب، طوپراقلرى پك منبت ومحصولداردر. بو آطه‌لردن ويانه‌يه خيلى ذخيره كيدر. جسيم آغاجلرى دخى واردر.

شوحطان { يمنده صنعا قربنده بر قصبه اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شوخى { ايران شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى جرفادقانلى اولوب، باغ وباغچه ايله وآغاج يتيشديرمكله مشغول ومزانفوزلق وسائر صنايعده ماهر ايمش. شو رباعى اونكدر:

پيرى كه بعاشقان نشانست منم
درعشق تو مشهور جهانست منم
هرجا كه جوانيست بود پيروپير
آن پيركه پيروهم جوانست منم

— ايكنجيسى يزدلى اولوب، شو بيت اونكدر:

مدام اين آرزودارم كه بركرد سرت كردم
بكرد خاطرم اين آرزو بسيار مى كردد

شوده { (Chaudet) فرانسه‌نك اك مشهور هيكلتراشلرندن اولوب، ١٧٦٣ ده پارسده طوغمش، و ١٨١٠ ده وفات ايتمشدر. رومادة بر بيوك مكافات قزانمش؛ وپارس آقادمياسى اعضالغنه وصنايع نفيسه معلمكنه نصب اولنمشدى. بر چوق آثار مقبوله‌سى واردر.

شوده فوند { (Chaux-de-Fonds) اسويچره نك (نوشاتل) ناحيه‌سنده ونوشاتلك ٣٠ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (ژورا) طاغنك مرتفع بر واديسنده واقع قضا مركزى برشهر اولوب، ٢١٠٠٠ اهاليسى وساعت، ايكنه، قوطى

وسائر تخته‌دن مواد فابريقه‌لرى واردر. ارتفاع وبرو دتندن حبوبات وميوه يتيشه‌ميوب، شهر وجوارلر صنايعله وباشلجه ساعتجيلقله ياشارلر.

شوديره { (Chaudière) آمريقاى شماليد دومينيون قطعه‌سنك كبك خط سنده (سنت لوران) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب ممالك مجتمعه حدودى قربنده (مفانتيق) كولنـد خروجله، كبك شهرندن ١٢ كيلومتره يوقاريده مذ كور ايرماغه دوكيلور. مجراسى ٢٠٠ كيلومتره طو لنده اولوب، كنيشلكى ٥٠٠ مترەيى متجاوزدر منصبندن آزيوقارى ٣٠ متره‌لك ارتفاعدن دوشوب كوزل بر شلاله تشكيل ايدر.

شوديق { (Schoodic) ممالك مجتمعه‌نك (من جمهوريتنده ومنتهاى شرق شما ليسنده بربرينه قريب برطاقم كوللراولوب، بيوجكلر ١٢ عددنده‌در.

شوذر { اندلسده غرناطه ايله جيان آره‌سنده قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيا ايديور.

شوراب { خوزستانده بر نهر اولوب، قولى اهواز شهرى ايچنده كچديكنى ياقوت حموى بيان ايتدكدن صكره، عربلر (سولان) ديدكلرى نهراولسه كركدر، ديور؛ ودآج صو» ديمك اولان بو اسم فارسيسى خلافنده صو طاتلى اولديغنى‌ده علاوه ايديور.

شورش { هندستان شعراسندن برينك مخلصى اولوب، اردو لسانند شعر يازان شعرانك اساميسنى حاوى بر تذكره‌سى واردر.

شورمان { (Schurmann) آنه ماريه‌ده — (A. M. de) آلمانيه‌نك ال مشهورقادينلرندن اولوب، ١٦٠٧ تاريخنده قولونيه‌ده طوغمش، و ١٦٧٨ ده وفات ايتمشدر. يونان، لاتين عبرانى وحبش لسانلرينه آشنا ورسم، هيكلتراشلق حكاكلق كبى صنايع نفيسه‌ده صاحبهٔ مهارت اولوب حرمت واعتبار عموميه مظهر ايكن، آنسزن (لبكسموند)ه چكيلوب، اختيارعزلت ايتمش؛ و(لابادى نك فكر وطريقنه تابع اولوب، روايته كوره بونك زوجه‌سى دخى اولمش؛ وبونك وفاتندن صكره، برينه كچه‌رك، ماملكنى فكر باطنه تابع اولانلر اوغورينا

صرفله ، اواخر عمرنده سفالتده قالمش ایدی .

شورندورف { آلمانیه‌ده‌وورتمبرغك(یاغست) ایالتنده و (الوانكن) ك ٤٧ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤٤٩٥ اهالیسی، مشهور باغلریله میوه‌دار آغاجلری ودیكیش ماكنه‌سی،دوكه، سیغاره وسائره فابریقه‌لری واردر.

شورهام { (Shoreham) انكلتره‌نك (سوسكس) ایالتنده و بریكتون)ك ١٠ كیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (آدور) نهری منصبنده بر قصبه واسكله اولوب، جوارله برابر ٥٥٠٠ اهالیسی، دمیر یولی واولدقچه تجارتی واردر. لیمانی وقتیله پك ایشلك ایدیسه‌ده، چوقدن قومله طولوب، درینلكی كافی اولمدیغندن، اهمیتدن دوشمشدر.

شوری { قدماء شعراء عثمانیه‌دن اولوب، خداوندكار ولایتنده‌كی یكیشهر- دندر. شو برایكی بیت اونكدر :

غنچه‌سز نوبهاری نیلرلر
یارمز مرغزاری نیلرلر
نوش ایدنلر می صفابخشی
باده‌ء پر خماری نیلرلر

شوریلوس { (Chorrillos) پرونك (لیما) ایالتنده ولیمانك ١٥ كیلو- متره جنوبنده اوله‌رق بحر محیط متعدل ساحلنده بر قصبه اولوب، لیمایه و (قولائو) یه دمیر یول ایله مر- بوطدر. پایتختك بر صیفیه‌سی حكمنده اولوب، علی الخصوص اوراده دكیز حمامی موسمی اولان كانون ثانیدن نیسانه قدر سورن یاز موسمنده لیما اهالیسندن شوریلوسه اینَنلر پك چوق اولور. هواسی پك ملایم وصاغلام اولوب، اطبا طرفندن متورملره توصیه اولنور. قربنده اسكی كیشو آ وایتقا قوملرینك محل حمی بولنمش اولان (پاشا قاماق) شهر قدیمنك وجسیم معبدلرینك خرابه‌لری موجوددر.

شوسان { ودها طوغریسی چئوشان (Chu-san, Tchéou-Chan) چینك ساحل شرقیسی قارشیسنده و(هانغ چئو) ایله (یانغ چه كانغ) ایرماقلری منصبلرینك اوكنده برطاقم آطه‌لر اولوب، ٢٩°٣٩′ ایله ٣٠°٥٠ عرض شمالی آره- سنده ممتد اولورلر. بیوك وكوچك بر چوق جزا- یردن مركب اولوب، بنه (شوسان) تسمیه اولنان الك بیوكلری ساحلدن ١٢ كیلومتره وسعتنده بر بو- غازله آیرلمشدر. بوآطه‌نك بویی ٤٥ واكی ١٢ كیلومتره اولوب، ٢٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر. سا- حل جنوبیسنده بتون بو جزایرك مركزی اولان (تانغ های) شهری بولنوب، سوروخندقله محاطدر. كرك بوآطه وكرك ملحقاتی ٣٠٠ متره‌قدر ارتفاعلری اولان كوچك طاغ وتپه‌لری حاوی اولوب، میاه جا- ریه‌لری چوقدر؛ ومكمل جدوللر حفریله اراضیلری سقی اولنور. محصوللری بغدای، پرنج، چای، پتاتس، پاموق، توتون وسائره‌دن عبارتدر. شوسان جزیره- سی چینك الك بیوك ایرماغی منصبنك قارشیسنده بولنمغله، اهمیت عسكریه‌سی چوق اولوب، ایكی دفعه انكلیزلر ضبط ایتمشلرسه‌ده، ینه‌ترکه مجبور اولمشلردر.

شوستر { ایرانك خوزستان ایالتنده ودیز- فولك ٦٠ كیلومتره جنوب شر- قیسنده اوله‌رق كارون نهرینك الك شرق قولی او- زرنده واقع بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، بیوك ومصنع بر جامع شریفی، متعدد بازارلری، نهرك اوزونده كوزل بر كوپریسی ونهرك صوینذن اطرافی سقی ایچون شاپورك زماننذن قالمه اولدقلری مروی اولان بر طاقم مصنع وجسیم بندلری وجد- وللری واردر. تجارتی خیلی ایشلكدر. عرب جغرافیونی عندنده (تستر) اسمیله معروفدر. [«تستر» ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.]

شوشه { الیوم روسیه‌نك النده بولنان قره باغ خطه‌سنده (الیزاوتپول) ایالتنده والیزاوتپولك ١٤٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده او- له‌رق (كور) ایرماغنه تابع بر چایه حاكم ١١٠٠ متره ارتفاعی اولان بر قیانك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ٢٢٠٠٠ اهالیسی، متین استحكاماتی، كوزل كاركیر خانه‌لری وكنیش سوقاقلری واردر. اهالیسنك قسم اعظمی تاتار وقصوری ارمنیدر. قره باغ آتلرینك مركز مبایعه‌سیدر. قصبه‌ده عجم تقلیدی كوزل خالیلر وبعض قبا ایپك قماشلر اعمال اولنور.

شوف { جبل لبنان مستقل متصرفلغنده بر قضا اولوب، ١٢ ناحیه و ٢١٠ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٤٨٢٩٠ مقدارنده او-

لوب، ۲۰۲۷۵ ی درزی وقصوری مارونیدر.

شوفر { (Schœffer) طباعتك موجدلرندن وترقیسنه خدمت ایدنلردن اولوب،
آلمانیاده (دارمستاد)ك (کرنسهایم) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ۱٤٤۹ ده پارسده مستنسخ اولدیغی حالده، (فوست) طرفندن کوتمبرغك ایجادی‌کندیسنه تعلیم ایدیله‌رك، مومی‌الیهك اورتاغی وبعده دامادی اولمش ایدی. ۱٤٦٦ ده قاین پدرینك وفاتی او. زرینه، مطبعه‌نك صاحب مستقلی قالوب، فن طباعتی دها خیلی ایلری‌یه کوتورمش؛ و ۱۵۰۲ ده وفات ایتمشدر.

شوق { هندستان شعراسندن بروجه‌زیر درت ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی (شیخ الهی بخش اکبر آبادی) اکبر آبادده نشأت ایدوب، بعده فرخ آباده انتقال ایله، سلالهٔ تیموریه شهزادکانندن میرزا مظفرك منشیانی زمره‌سنه داخل اولمش؛ واون اوچنجی قرن هجری اواسطنده وفات ایتمشدر. تقریباً اوچ بیك بیتی حاوی دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

اشك خونین میچکد از دیده باصد آب وتاب
تالب کوهر فشانت یاد می آید مرا

— ایکنجیسی (محمد انعام الدین بن مولوی محمد محی الدین خان) کاکوری قصبه‌سی رؤساسندن ایدی. شو بیت اونکدر:

بر دلم تیر نکاه تو ره شوق کشود
کرنه بیتابیٔ من رخنه درین کارکند

— اوچنجیسی (میر محمد باقر) بر دیوان ایله «طبقات الشعرا» عنوانیله بر تذکره براقمشدر.
— دردنجیسی (رای تنسوخ رای) لکهنوده ساکن برهمنیلردن اولوب، اودحاکمنك منشیسی ایدی. واحد علی شاهك مدحی حقنده بر قصیدهٔ بلیغه‌سی واردر. اود حکومتنك انقراضنده کلکته‌یه انتقال ایده‌رك ۱۲۷۰ ده اوراده وفات ایتمشدر. «سفینة الشوق» عنوانیله بر تذکرة الشعراسی واردر. شو بیت اونکدر:

شوق از تو کند دولت عشق تو تمنا
بسپار بدست دلش این کنج نهانرا

شوقایه { بیوك — (Grand Chocaya) آمریقای جنوبیده بولیویانك
(پوتوسی) ایالتنده و (آند) سلسلهٔ جبالنك شر قنده برقصبه اولوب، شمدیکی حالده اهمیتدن دوشمش ایسه‌ده، اون یدنجی قرن میلادی اوائلنده ۶۰۰۰۰ دن زیاده اهالیسی‌وار ایدی. اطرافنده برچوق کومش معدنلری بولنوب، بونلرك بری ۵۳۰۸ متره ار. تفاعنده‌در.

شوقونته { (Choconta) قولومبیا ممالك مجتمعه سنك (قوندینا مارقه)
جمهوریتنده و (بوغوته) نك ۱۰۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ۲۶۶۰ متره‌لك ارتفاعده برقصبه اولوب، ۸۵۰۰ اهالیسی و دمیر معدنیله نفتی وایلیجه. لری واردر. آمریقانك کشفندن اول موجود بولنمش اسکی بر قصبه‌در.

شوقی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی عن اصل ادرنه‌ده بر قوجه قارینك قولی ایکن، شعرادن نجاتی وطالعی وصنعی ایله کوریشمك اوزره، مغنیسایه کیتمش؛ واوراده بولنان سلطان بایزید خان شهزاده‌لرندن شهزاده محموده انتساب ایلمش ایدی. شو بیت اونکدر:

دریغا حسرتم قالدی بنم سن سرو قامتده
بوکون دنیاده بیلمزسه‌م بولدم یارین قیامتده

— ایکنجیسی بروسه‌لی اولوب، یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینك لالاسی شمسی بکه انتسابی اولمغله، پادشاه مشارالیهك شهزاده‌لکنده وطربزونده بو. لندقلری زمانده التفاتلرینه مظهر اولمشیدی. بعده بروسه‌ده بعض سلاطین عظامك تربه‌دارلغیله قناعت ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

دیردم که بیاضه چیقه کیسوی سوادی
مشکل بو دخی قره‌لدی خط مجیدی

شوقی { فرس شعراسندن دخی بروجه‌آتی بش ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی تبریزلی اولوب، شاه اسماعیل صفوینك شهزاده‌لرندن صاحب تذکره سام میرزایه منسوب بولنمش؛ وبعده شاه طهماسبك قورقوسندن هنده قاچوب، اونبجی قرن هجری اواسطنده کابلده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

درداکه فراق ناتوان ساخت مرا
بر بستر ناتوانی انداخت مرا
از ضعف چنان شدم‌که بر بالینم
صد بار اجل آمد ونشناخت مرا

— ایکنجیسی (ساوه) ساداتندن اولوب، هندستانه سیاحت ایتمش؛ وعودتنده تأهل ایدوب، ضرورتده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت حالنه موافق سویلدیکی بر قصیده‌سندندر:

روز وشب از نظارهٔ اطفال خویشتن
اشک تمام شودم وآه مشوشم
چون برق میدوند برهنه بسوی من
من همچو ابر شان بته خرقه درکشم

— اوچنجیسی (یزد) لی اولوب، عاشق مشرب ولاابالی بر آدم ایدی. وزیر خواجه رشیدک احفادندندر. اکثر عمرینی هراتده کچیروب، ۹۶۳ ده اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر.

بس که سیل مژه از هر طرفی سویش رفت
کوچها گل شد ونتوان بسر کویش رفت

— دردنجیسی دارابجردلی اولوب، اوحدینک معاصرینندندر. شو بیت اونکدر:

زناز کرچه سخن با من آن صنم نکند
بدان خوشم که سخن از رقیب هم نکند

— بشنجیسی کبرادن اولوب، شو بیتندن بشقه احوالی معلوم اولەمدی:

بارقیبان سخن از کشتن من میکوید
کشتن اینست که با غیر سخن میکوید

شوکت بخاری (محمد اسحاق) مشاهیر شعرادن اولوب، بخارا امیرینک اوغلی اولدیغی حالده، پدرینک وفاتندن صکره ملک عم‌زاده‌لرینه کچمکله، کندیسی ذاتاً ارباب فضل ودانشدن وقناعت اصحابندن اولدیغندن، سیاحته چیقوب، مشهد مقدسی بعد الزیاره، اصفهانه کیدەرک، اوراده حکمفرما اولان محمد سعد الدین خانک التفاتنه نائل اولمش؛ وحقنده برچوق قصیده‌لر سویلمشدر. بعده هندستانه کیدەرک، محمد علی کوهر شاهک تقدیر واحسانته مظهراولمش؛ وایرانه بعدالعوده ۱۱۰۷ تاریخنده اصفهانده وفات ایتمشدر. مقبول ومتداول دیوانی واهل بیت حضرت نبوی حقنده قصاید ونعتلریله حکمت آمیز اشعار رائقه‌سی واردر. متأخرین شعرای ایراندن بو درجه‌ده قبول عامه وشهرته مظهر اولمش کیمسه یوقدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

بود اهل جهانرا دشمنی از دوستی حاصل
که میخیزد غبار اینجا بکرد یکدیکر کشتن

شوکتی ایران شعراسندن ایکی ذاتک مخلصیدر:

برنجیسی (محمد ابراهیم) اصفهانلی اولوب، پك یاشلی اولدیغی حالده، منهیاتدن غیر مجتنب اولمغله، هندستانه ایکنجی سفرنده بر محبوبی طرفندن قتل اولنمشدر. شو بیت اونکدر:

شمع وگل وپروانه وبلبل همه جمعند
ای دوست بیا رحم بتنهایی من کن

— ایکنجیسی (میرزا ابو القاسم) بزم ورزمه مقتدر اولوب، شو بیت اونکدر:

قضا بکشتن من اینچنین شتاب مکن
چو خواهم از ستمش مرد اضطراب مکن

شوکیتو یاخود شوقویتو (Chuquito, Chucuito) پرونک قسم جنوبیسنده واقع (پونو) ایالتنده وپونونک ۲۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق (تیتیقاقه) نام واسع کولك ساحل غربیسنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وجسیم طاشلردن یاپلمش مربع الشکل قدیم بر بنای عجیبی واردر. وقتیله دها بیوك ایدی.

شوکیساقه (Chuquisaca) ونام دیکرله (سوقره) آمریقای جنوبینك بولیویه خطه‌سنده و(لاپاز)ك ۵۵۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق ۲۸۴۰ متره ارتفاعی اولان بر یایله‌نك اوستنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ۲۴۰۰۰ اهالیسی، دارالفنونی، دیکر بر ایکی مکتبی، ۲۷ کلیساسی، کنیش سوقاقلری وکوزل ابنیه‌سی واردر. موقع ومنظره‌سی دخی پك کوزلدر. یقین وقته‌دك بولیویه‌نك مرکزی اولوب، بعده (لاپاز) مرکز اتخاذ اولنمشدر.

شول (Schoell) فرانسه‌نك مشاهیر مورخیننددن اولوب، ۱۷۶۶ ده (ساربروق) قربنده طوغمش، و۱۸۳۳ده وفات ایتمشدر. مربی مأموریتیله بر روس عائله‌سنه التحاق ایدەرك، شاکردلریله برابر آلمانیه، ایتالیا، اسویچره وروسیه‌یی کزمش؛ وبعده پارسده وباله‌ده بر مدت کتابجیلق ایتدکدن صکره، ۱۸۱٤ ده پروسیه قرالنك خدمتنه کیرەرك، بعض مهم مأموریتلرده بولنمشدر. ٤٦ جلددن مرکب آوروپا دولی تاریخی، ۱۵ جلددن مرکب صلح ومعاهده تاریخی ویونان ولاتین لسانلری ادبیاتنك احوال تاریخیه‌سنی یازمشدر.

شولاپور (Cholapour) هندستانك بمبای ایالتنده وبمبایك ٤٥٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده وبمبایدن مدراسه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٥٥٤٠٠ اهالیسی، اطرافنده کنیش خندق وبك ایشلك پاموق تجارتی واردر. — سنجاغی ١٨١٨ تاریخ میلادیسندن بری انکلیزلرك النده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠١٦٥ مربع کیلومتره واهالیسی ٦٦٢٩٨٥ کشیدر.

شولتن (Schultens) آلمانیه مستشرقیننندن اولوب، ١٦٨٦ده (غرونینکه)ده طوغمش، و١٧٥٠ده وفات ایتمشدر. عربی وعبرانی لسانلرینه دائر برقاچ تألیفی واردر.

شولزه (Schulze) بو اسمله دخی مستشرقیندن آلمانیه‌لی ایکی کشی اولوب، بری ١٦٨٧ده تولد و١٧٤٤ده وفات ایتمش؛ وطب وفلسفه ایله عربی وعبرانی وسریانی لسانلرینه واقف بولنمشدر. — ایکنجیسی ١٧١٩ده طوغوب، ١٧٦٠ده وفات ایتمش؛ وهندستانه سیاحت ایدوب، اورانك لسانلرینی اوکرنمش؛ ویوز نوع حروف هجا ایله ایکیوز لسانه مترجم بر دعایی حاوی بر کتاب نشر ایتمشدر.

شولم یاخود اشولم (Schwelm) غربی پروسیه‌ده (وستفالیه) ایالتنك (آرنسبرغ) سنجاغنده وآرنسبرغك ٥٢ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ١٣٠٢٠ اهالیسی، دمیر وتوتیا معدنلری، چلیکلی میاه معدنیه‌سی، قوردله و پیانو وساژه فابریقه‌لری ودمیر خانه‌لری واردر.

شولوله (Cholula) مکسیقه حکومات متفقه‌سنك (پوئبله) حکومتنده وپوئبله‌نك ٥ کیلومتره غربنده پك اسکی برقصبه اولوب، ایچنده بولنان و(تؤقالی) تعبیر اولنان جسیم برهرمیله مشهوردر. شمدیکی حالده آنجق ٦٠٠٠ اهالیسی وار ایسه‌ده، آمریقانك کشفندن اول و صکره دخی بیوك بر شهر بولنمشدر.

شولون (Cholon) هند چینیده فرانسه‌یه تابع (قوشنشین) مملکتنك (متیو) ایالتنده وسایغونك ٧ کیلومتره غربنده اوله‌رق سایغون نهری قوللرندن بری اوزرنده برشهر اولوب، ١٥٠٠٠ی چینلی اولمق اوزره ٤١٠٠٠ اهالیسی وبك ایشلك برنج تجارتی واردر. فرانسزلرك النه کچه‌لی، اصلاح وتزیین اولنمشدر.

شومان جیحونك اوته‌سنده واقع صغانیان خطه‌سنده برکوچك قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

شومون (Chaumont) فرانسه‌نك شرق طرفنده واقع (مارنه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، پاریسك ٢٦٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده ومارنه ایله (سوزه) نهرلری ملتقاسنده واقع و٨٦٠٠ اهالی‌یی جامعدر. مکتب اعدادیسی، دارالمعلمینی، ٤٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، علوم وفنون وزراعت جمعیتلری، خانت وبیچاق فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، حبوبات، بیاغی، دری، دمیر وساژه‌یه متعلق تجارتی واسکی بر قله‌سی واردر.

شونبرغ (Schonberg) «کوزل حصار» دیمك اولان بو اسمله آلمان ممالکنده برقاچ قصبه بولنوب، اك بیوکی آوستریانك (موراویه) خطه‌سنده بولنانی واسلاوجه (سومپرك) دنیلنیدر، که (اولموچ) سنجاغنده واولموچك ٤٧ کیلومتره شمال غربیسنده و(موراوه)یه تابع (تسر) نهری اوزرنده واقع اولوب، ٨٥٦٠ اهالیسی وکتن وایپلیك منسوجاتله کاغد وایکنه فابریقه‌لری واردر.

شونبرون (Schonbrunn) ویانه‌نك جوارنده وغرب طرفنده ایمپراطوره مخصوص بر سرای اولوب، کوزل وواسع باغچه ودوره‌لری واردر، که متعدد بیوك حوضلری، مسله‌لری هیکللری ومکمل بر حیوانات باغچه‌سی دخی شاملدر.

شونبك (Schonbeck) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده (ماغدبورغ) سنجاغنك (قالبه) قضاسنده وقالبه‌نك ١٣ کیلومتره شمالنده و(الب) ایرماغنك صول ساحلنده بر قصبه اولوب، ١٣٣٢٠ اهالیسی، دمیر یولی، اجزای کیمیویه، مقوی، نشاسته، دوکمه و ساژه فابریقه‌لری ونهرده سفاینله اجرا اولنور ایشلك تجارتی واردر.

شونلینده (Schönlinde) چهستانده (لایتمریچ) ایالتنك (رومبورغ) قضاسنده وورومبورغك ٤ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٤٩٨٠ اهالیسی، دمیر یولی، مکتب

اعدادیسی، مکتب صنایعی، کتن و پاموق بزیله باصمه وسائره فابریقه‌لری واردر.

شونو { (Chonos) آمریقای جنوبیده شیلی‌یه ملحق و پتاغونیه‌نك ساحل غربیسی قارشیسنده واقع بیك قدر کوچك آطه‌نك هیئت مجموعه‌سنه ویریلن اسم اولوب، اورته‌لری ۴۰° عرض جنوبیده واقعدر. ماجلان بوغازینه قدر ممتد اولان بو آطه‌لر همان خالی و مجهول الاحوال اولوب، اکثری اورمانلرله مستوردر.

شونی { (Chauny) فرانسه‌ده (اسنه) ایالتنك (لائون) قضاسنده ولائونك ۵۵ کیلومتره غربنده اوله‌رق (اوآزه) نهرینك ساحل یمیننده و بو نهرك سیر سفائنه صالح اولمغه باشلادیغی محلده واقع ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۸۰۰ اهالیسی و تول، دانتله وسائره فابریقه‌لریله دمیر و باقیر دوکمخانه‌لری واردر.

شونینکن { (Schoningen) آلمانیه‌نك شمال غربی جهتنده واقع (برونسویق) دوقه‌لغنك (هلمستد) سنجاغنده و هلمستدك ۱۰ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۶۹۲۰ اهالیسی، لنکیت وطوز معدنلری و اجزای کیمویه ایله ماکینه وسائره فابریقه‌لری واردر.

شوون { (Schouwen) فلمنك (زلانده) ایالتنك اك شمالی آطه‌سی اولوب، شمالاً (اوورفلاکی) جزیره‌سندن (موزه) ایرماغنك (فرامر) دینلن قولیله، جنوب شرقی جهتندن (تولن) جزیره‌سندن (ماستاغ) جدولیله، جنوباً (بولاند) آطه‌سندن شرقی اسقو نهریله آیرلمش اولدیغی حالده، غرباً و غرب شمالی جهتلرندن شمالی دکیزله محاطدر. شرقدن غربه بویی ۳۰ واك کنیش برنده اکی ۱۳ کیلومتره اولوب، اورته‌سندن صنعی بر جدولله ایکی‌یه آیریله‌رق، جنوب شرقی قسمی (دوبوه‌لاند) دینلیر. کلیتله کوك بویا حاصل اولور. پك چوق بالیق صید اولنوب قوروودیلور. طوز تصفیه‌خانه‌لری‌ده چوقدر. بو آطه دفعاتله طغیان میاهدن مصاب اولوب، اهالی وحیواناتی تلف اولمشدر.

شویا { (Chouia) روسیه‌نك ولادمیرا ایالتنده وولادمیرك ۱۰۵ کیلومتره شمال شرقیسنده (تزا) نهری وموسقوه‌دن (کینشما) یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۹۸۹۰ اهالیسی و کتن و پاموقدن بز، صابون، کورك وسائره فابریقه‌لری واردر.

شویبوس { یاخود اشویبوس (Schwiebus) پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده فرانقفورت سنجاغنك (زولنجاؤ) قضاسنده و زولنجاؤك ۲۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق فرانقفورتدن پوزنه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ۸۴۰۰ اهالیسی، لنکیت معدنی، یوك، ایپلیك، چوخه، ماکینه، موم، بیره، اسپیرتو و سائره فابریقه‌لری و قلعه‌سی واردر.

شویلکیل { (Schuylkill) ممالك مجتمعه‌نك پانسیلوانیه خطه‌سنده بر نهردر، که بوجویلك ۱۹ کیلومتره شرق شمالیسنده نبعانله، غرب جنوبی‌یه و بعده جنوب شرقی‌یه آقه‌رق و بر طاقم چایلر آله‌رق، (فیلادلفیا) شهرینه واصل اولور، و بو شهرك اوستنده کوزل بر دوحه اسقا ایتدکدن صکره، شهردن ۱۲ کیلومتره آشاغیده (دلاوار) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ۲۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، قسم اعظمی سیر سفائنه صالحدر. بعض جدوللری دخی واردر.

شهاب { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (شهاب بن اسماء الکندی) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. (شهاب بن حرفه) که جانب نبویدن مسلم بن عبدالله تسمیه بیورلمشیدی. اوغلی یزید کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شهاب بن زهیر البکری الذهلی) که نزد حضرت نبوی‌یه هجرت ایتمشدی. — سعد بن هشامك بدری شهابکه جانب رسالتپناهیدن هشام تسمیه بیورلمشیدی. — (شهاب القرشی) که قرآن کریمك قرائتنی حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزدن اوکرنمش؛ و بعده حمصده ساکن اولوب، پك چوق خلقه قرآن کریمك قرائتنی تعلیم ایتمش ایدی. — (شهاب بن مالك الیمامی) که مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و اوغلی عبدالله کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شهاب بن المجنون یاخود بن کلیب الجرمی) که اهل کوفه‌دن معدود اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (شهاب الانصاری)

که بعده مصرده ساکن اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

شهاب { (علی —) ترشیذلی اولوب، شیخ آذری ایله مشاعره ومناظره‌ده بولنمش؛ وسلطان شاهرخك اوغلی محمدجوکی بهادرك خدمتنده بولنوب، بونك مدحنه دائر بعض قصیده‌لر سویلمشدر. شو ایکی بیت بوقصیده‌لرینك برندندر:

چو پرده ازرخ چون آفتاب برداری
بجان ودل کنندت مشتری خریداری
غلام غمزهٔ جادو وچشم خونریزست
جهان بشعبده بازی فلك بخون خواری

شهاب { (قاضی شهاب الدین دولت آبادی) هندستانك مشاهیر شعرا وعلماسندن اولوب، «ارشاد النحو»، «بدیع البیان»، «شرح اصول بزدوی»، «تفسیر بحر مواج» عنوانلی کتابلرك وسائر برچوق کتب ورسائلك مؤلفیدر. سید اجل ایله بینلرنده جریان ایدن بر اختلاف اوزرینه، سید اولیان عالمك سید جاهله تقدمی حقنده بر رساله یازمش ایسه‌ده، عالم معناده توبیخ حضرت نبوی‌یه اوغرادیغندن، بوکا مقابل «مناقب السادات» عنوانیله بر رساله یازمش؛ وسید اجلدن عذر دیله‌مش ایدی. سلطان ابراهیم شرقی طرفندن کندیسنه (ملك العلماء) عنوانی ویرلمشیدی. ٨٤٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر جاریه احسانی معرضنده زمانی حکامندن برینه تقدیم ایتمش اولدیغی شو جناسلی قطعه جملهٔ اشعارندندر:

این نفس خاکسارکه آتش سزای اوست
پر باد کشت ولایق بی آب کردنست
یك کس چنان فرست‌که پا بر سرم نهد
ریزد همه منی وتکبرکه در منست

شهاب الحجازی { مؤلفیندن اولوب، «النیل فی احوال النیل» عنوانیله بر تألیفی واردر.

شهاب الدین { (ابو العباس احمد بن یحیی) مشاهیر علمادن اولوب، (الکاتب الدمشقی) دیمکله دخی معروفدر. ٧٠٠ تاریخنده طوغوب، ٧٤٩ ده وفات ایتمشدر. «مسالك الابصار فی الممالك والامصار» عنوانیله تاریخ وجغرافیایه وتراجمه دائر اوتوز قرق جلددن مرکب معتبر بر کتابی واردر، که بر نسخه‌سی پارس کتبخانه‌سنده بولنوب، اخیراً طبعنه مباشرت اولنمشدر. آیا صوفیه کتبخانه‌سنده دخی ٣٤١٥ الی ٣٤٣٩ رقملریله مرقم بر نسخه‌سی موجوددر.

شهاب الدین { (ابو العباس بن ادریس الصنهاجی) مغرب علماسندن اولوب، یهود ونصارانك اعتقاداتنه قارشو واللرنده بولنان کتب مقدسه‌نك اختلافاتنی مبین بر تألیفی واردر، که لوندره‌ده‌کی (بودلیانه) کتبخانه‌سنده ١٢٤ رقمیله مرقم بر نسخه‌سی بولنیور.

شهاب الدین { اطبادن اولوب، «اسرار الطب» عنوانیله فارسی العباره بر تألیفی واردر.

شهاب الدین { [«ابوشامه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدین { فرس شعراسندن بروجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (محمد رشید) غزنینلی اولوب، حکیم سنائینك معاصری و بهرامشاه غزنوینك مداحی ایدی. ٥٩٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

سپیده دم چو خط نور بر ظلام کشند
براق خسرو سیاره درلجام کشند
همی برآید خورشید در ممالك شرق
چو خنجری که بتدریجش ازنیام کشند

— ایکنجیسی بخارالی اولوب، شو قطعه اونکدر:

بنا کوش تو ای ترك سمن سیمای سیمین تن
سمنراخاك زد در چشم وکلراچاك پیراهن
زنخدان تو چون کویست چون‌چوکان ترا قامت
کریبان تو بر ماهست وبر پروین مرادامن

— اوچنجیسی سمرقندلی اولوب، شو بیت اونکدر:

چو آینه است بنا کوش آن نیامیزد
که تیره می نکند صد هزاره آه منش

شهاب الدین { (ادیب صابر) [«صابر» ماده‌سنه مراجعت]

شهاب الدین احمد { (ملك ناصر —) مصرده حکومت سورن ممالیك اتراکك اون بشنجیسی اولوب، (ملك ناصر ناصرالدین بن ملك منصور سیف الدین قلاون)ك اوغلیدر. برادری (ملك اشرف علاء الدین کچك)دن صکره ٧٥٣ تاریخنده یالکز اوچ آی حکمدارلق ایتمشدر.

شهاب الدين احمد { [« نوری » ماده - سنه مراجعت.]

شهاب الدين احمد { هندستان فقهاسندن اولوب، طقوزنجی قرن هجریده یاشامش؛ وابراهیم شاه جونپوری امریله « فتاوی ابراهیم شاهی » عنوانیله بر کتاب یازمشدر.

شهاب الدين برلسی { صوفیوندن اولوب، تصوفه دائر « درالغواص » عنوانیله بر تألیفی واردر.

شهاب الدين بن فتح الدين { مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، سابق الترجمه ابو الخوافرك تورونیدر. تداوی امراض وحفظ الصحه قواعدنده عصرينك فريدی ايدی. مصرده یاشایوب، ملك ظاهر ركن الدين بيبرسك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وفن طبه دائر بعض کتابلر یازمشدر.

شهاب الدين دولت آبادی { [« شهاب » ماده سنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدين سهروردی { (ابو حفص عمر بن محمد البكری) مشاهير صلحادن وفقهاء شافعيه دن اولوب، سالف الترجمه ابوالنجيب سهروردينك يكنيدر؛ ونسبی حضرت ابا بكر صديق (رضی) ه منتهی اولور. ٥٣٩ تاريخنده سهروردده طوغوب، اكمال تحصيل ايتدكدن صكره، مشاهير صوفيوندن عمی مشاراليه نجيب الدينه وعبدالقادر كيلانی حضرتلرندن اخذ اناباتله باطنی دخی ظاهری كبی كمالاتله تنوير ايده رك، تدريس وافاده و وعظ و نصيحتده بيوك بر شهرت قزانمش ايدی. دفعاتله ايفای حج شريف ايتمشدی. كنديسنه بك اوزاقلردن يازوب، مسائل فقهيه ودينيه ده تحريراً استفتا ايدرلردی. ٦٣٢ تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر. برخيلی تأليفاتی اولوب، اك مشهوری « عوارف المعارف » عنوانلی تأليف معتبريدر. عربی وفارسی اشعاری چوق اولوب، ايكی لسانده ده بر ايكيشر بيتنی ايرادله اكتفا ايدرز:

(شعر عربی)

لا تسقنی وحدی فما عودتنی
انی اشح بها علی جلاسی
انت الكريم ولا يليق تكرماً
ان يعبر الندماء دور الكاس

(شعر فارسی)

بیغشای باآنکه بخت یارش نبود
جز خوردن اندوه تو کارش نبود
از عشق تو حالتیش باشدکه دران
هم باتو وهم بیتو قرارش نبود

شهاب الدين سهروردی { (ابو الفتوح يحيی بن حسين بن اميرك) مشاهير حكمادن اولوب، (حكيم مقتول) و (قتيل الله) ديمكله دخی متعارفدر. علوم حكميه وادبيه و فقهيه و سائره ده زماننك فريدی اولوب، حتی وفرت معلوماتندن كنايه اوله رق علم سيميايی دخی بيلديكی متواتر و حقنده بر چوق خوارق عاده منقولدر. حلبه كيدوب، اوراتك علماسيله مباحثه ومناظره ايتدكده، غلبه چالمقله، حلب حاكمی بولنان ملك ظاهر بن صلاح الدين ايوبی كندی حضورنده صاحب ترجمه‌نی علمای شهر ايله امتحان ايده رك، ومباحثه‌لرنی ديكليه رك، عقل و كمالنك تفوقنده كسب اطمئنان ايدنجه، صاحب ترجمه حقنده رعايت وتعظيمی زياده ايدوب، يانندن آيرماز اولمش؛ وبونك اوزرينه علمای حلبك شهاب الدين حقنده بغض وخصومتلری برقات دها اولوب، كنديسنی اعتقادسزلقله اتهام ايتمشلر؛ و سوزلرينك ملك ظاهره تأثير ايتمديكنی كورنجه، صلاح الدين ايوبی يه يازوب، مشاراليه اوغلنه شهاب الدينك قتلنی قطعياً امر ايتمش؛ وبونك اوزرينه ملك ظاهر قتلنه مجبور اولمغله، كندی اختياری اوزينه، آچ قاله رق تلف اولمشدر. بو حادثهٔ مؤلمه ٥٨٦ تاريخنده وقوع بولوب، شهاب الدين وفاتنده آنجق ٣٦ ياشنده ايدی. باشلیجه تأليفانی بروجه آتيدر: « التلويحات الوحية والعرشيه »، « الالواح العماديه » كه بنی آرتقدن خربوت صاحبی عماد الدين ابو بكر بن قره ارسلان نامنه يازمشدر، « كتاب اللمحة »، « كتاب المقاومات »، « هياكل النور »، « كتاب المعارج »، « كتاب المطارحات »، « حكمة الاشراق ». بونلردن « هياكل النور » ايله « حكمة الاشراق » مشهور اولوب م شهرمز كتبخانه‌لرنده نسخه‌لری موجوددر. اشعاری چوق اولوب، شو بر ايكی بيت آچلقدن اوله جكی وقت سويلديكی بر قصيده سندندر:

قل لا صحاب رأونی میتاً
فبکونی اذ رأونی حزنا
لا تظنونی بانی میت
لیس ذا المیت والله انا
انا عصفور وهذا قفصی
طرت عنه فتخلی رهنا
وانا الیوم اناجی ملاء
واری الله عیاناً بهنا

شهاب الدین سیواسی { مشاهیر علما و مشایخدن او-
لوب، اصل سیواسده برینك کوله‌سی ایکن، تحصیل علومه قویوله‌رق، اکمال تحصیلدن صکره، شیخ زین الدین خافینك خلیفه‌سی شیخ محمد خلیفه‌یه انتسابله، تصوفدن دخی بهره‌مند اوله‌رق، شیخ مشارالیه ایله برابر ایاثلوغه انتقال ایتمش؛ واووقت اوراده حکم سورن آیدین اوغلنك حرمت واکرامنه نائل اولوب، ٧٨٠ تاریخلرنده اوراده ارتحال ایتمشدر. «عیون التفاسیر» عنوانیله برتفسیر شریفی واردر، که تفسیر شیخ دیمکله معروفدر. تصوفه دائر «رسالة النجاة» عنوانیله بر اثری ودیکر بررساله‌سی دخی واردر.

شهاب الدین شواء { (ابو المحاسن یوسف بن اسماعیل) مشا-
هیر شعرادن اولوب، اجدادی کوفه‌لی اولدیغی حالده، حلبده تولد ونشأت ایتمشدر. ٥٦٢ ده طوغوب، ٦٣٥ ده وفات ایتمشدر. ابن خلکان ایله معاصر او-
لوب، بینلرنده مودت موجود ایدی. درت جلددن مرکب دیوان اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

فتی فاق الوری کرماً وبأساً
عزیز الجار محض الجناب
تری فی السلم منه غیث جود
وفی یوم الکریهة لیث غاب الخ

شهاب الدین عسقلانی { [«ابن حجر عسقلانی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدین غوری { (ابو المظفر محمد بن سام) غوریان سلاله‌سنك دردنجی حکمداری اولوب، دولت مذ-
کوره‌نك بانیسی اولان علاءالدین حسنك برادر زا-
ده‌سیدر. ملوك مذکوره‌نك آب رویی اولوب، غیاث الدین محمدك زمان سلطنتنده غزنه حاکمی اولدیغی حالده، ٥٨٢ ده ملوك غزنویه‌نك اخیری اولان خسرو شاهی مغلوب واسیر ایتمش؛ وبعده هندستانه توسیع فتوحات ایده‌رك، ٥٨٨ تاریخنه‌دك ملتان واجمیر ودهلی‌یی ضبط ایلمش ایدی. ٥٩٩ ده، برادرینك وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته چیقوب، خوا-
رزمشاهان ایله دفعاتله محاربه ایتمش؛ ونهایت مرو ونیشاپور جهتلری خوارزمشاهانك وهرات وبلخ طر-
فلری غوریلرك اولمق اوزره، بینلرنده صلح عقد اولنمشدی. ٦٠٢ تاریخنده سمرقند خانه قارشی عسکر سوق ایتمکده ایکن، اثنای راهده بعض هندلی طرفندن شهید اولمشدر. برادرزاده‌سی محمود خلفی اولمشدر.

— غوریان دولتی شعباتندن کشمیرده حکومت سورن سلاله‌یه منسوب دیکر بر شهاب الدین دخی واردر، که ٧٥٧ تاریخنده پدری علاء الدینه خلف اولوب، تبیت، کاشغر، بدخشان وکابل طرفلرینی ضبط ایتدکدن صکره، بیوك بر عسکرله هندستانه دخول ایله، دهلی حکمداری فیروز شاهی مغلوب ایتمش؛ وکشمیره عودتنده بر چوق بتخانه‌لر هدم وبتلرینی شکست ایلمش ایدی. ١٩ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٧٧٦ تاریخنده وفات ایدوب، برادری قطب الدین خلفی اولمشدر.

شهاب الدین القاضی { [«ابن ابی الدم» ماده‌سنه مرا-
جعت بیوریله.]

شهاب الدین مروارید { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، پدری خواجه شمس الدین محمد کرمانینك رجالندن ایدی. مولانا جامینك بر مطلع مشهورینه جواباً سویلمش اولدیغی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

آه از هرکه وفا بود امید دل من
غیر نومیدی ازو هیچ نشد حاصل من

شهاب الدین معمایی { شعرای ایراندن اولوب، معماسو-
یلمکده‌کی مهارتنه مبنی بو لقبله شهرت بولمشدر. بابر شاهك معیتنده هندستانه کیدوب، همایون شاه زماننده ٩٤٢ ده اوراده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

شهاب الدین مقدسی { (احمد بن عبد الرحمن) تعبیر

وارده شهرت قزانمش علمادن اولوب، بوخصوصده‌كی اصابتی حقنده خارق العاده بر طاقم نوادر منقولدر. تعبیره دائر «البدر المنیر» عنوانیله بر تألیفی دخی واردر. اكثر عمرینی مصرده كچیروب، ٦٩٧ ده دمشق شامده وفات ایتمشدر.

شهابی { (ملا عبد الله) ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونكدر:

در آرزوی تو شوقم نكركه در شب هجران
اجل بكار خود ومن در انتظار تو بودم

شهباز كرای { قریم خانلرندن اولوب، آرسلان كرایك اوچنجی اوغلیدر. ١١٤٥ تاریخنده طوغوب، بدرینك برنجی خانلغنده بدیسان سرعسكری، وعمی قریم كرایك خانلغنده بوجاق سرعسكری واوربكی، وبیوك برادری دولتكرایك ایكی دفعه خانلغی زمانلرنده قلغای بولنمشیدی. بعدالانفصال روم ایلنده سرای ویزه‌ده اقامت ایتمكده ایكن، درسعادته جلبله، شهزاده باشنده اقامتنه مأذونیت ویرلمشیدی. ١٢٠١ سنه‌سی اواخرنده قریم خانلغنه نصب بیوریله‌رق، محاربه زمانی اولمغله، بوجاق (یعنی بسارابیه) جانبنه عسكر سوقنه مأمور اولمش؛ وجسارت ودرایتی حسبیله موفق اولوب، یاشی ضبط ایتمش اولان نمچه عسكرینی اورادن چیقارمش ایسه‌ده، ایستدیكی امداد ومهمات كوندرلمه‌مكله، اوصره‌ده روسلر دخی حدودی تجاوز ایتدیكندن، اوغلی محمد كرای دخی میدان حربده شهید اولدقدن صكره، ناچار بندره چكلمكه مجبور اولمشدی. ١٢٠٣ تاریخنده خانلقدن عزل اولنه‌رق، سرای ویزه‌یه معاودت، و ١٢٠٧ ده اوراده وفات ایتمشدر. وفاتنده ٦٢ یاشنده اولوب، بربچق سنه خانلق ایتمشدر.

شه‌پین { (Ché-Pin) چینك جنوب غربی جهتنده واقع (یونان) خطه‌سنده واسع وكوزل بر كولك كنارنده‌و ٢٣°٤٥′ عرض شمالیده كائن كوزل بر قصبه اولوب، مرمرله دوشنمش تمیز وكنیش سوقاقلری وایشلك تجارتی واردر.

شهده { (بنت ابی نصر احمد بن الفرج الابری) مشاهیر نسادن اولوب، علوم مختلفه‌ده‌كی وسعت معلوماتیله وحدیثده‌كی وفرت وثوق وحسن اسنادیله وحسن خطده‌كی مهارتیله مشهوره وحتی (شهدة الكاتبه) دیمكله دخی معروفه‌در. پدری بغدادك متعینانندن بولندیغی كبی، زوجی (ثقة الدوله ابوالحسن علی بن محمد الدرینی) دخی عصرینك اعیان ادباسندن وخلیفهٔ عباسی مقتفی لامرالله‌ك رجالندن ایدی. وتكیه ومدرسه كبی بغدادده بر خیلی خیراتی دخی وار ایدی. صاحبهٔ ترجمه عصرینك مشاهیر علماسندن استماع واستفاده ایدوب، بعده افاده وتدریسله مشغول اولمش؛ واعاظم علمادن برچوق ذواته اجازت ویرمش ایدی. ٥٧٤ تاریخنده طقسان یاشلرنده وفات ایتمشدر.

شهده { (بنت عمر بن احمد العقیلی الحلبی) مشاهیر محدثاتدن اولوب، حلبده فاضل كاشغریدن وسائر علمادن استفاده واخذ اجازت ایتدكدن صكره، تدریس وافاده ایله اشتغال ایدوب، صلاح الدین صفدینك استادی علم الدین وسائر مشاهیر محدثین كندیسنك درسندن استفاده ایتمشلردر. ٧٠٩ تاریخنده حلبده وفات ایتمشدر.

شهده { مشاهیر مغنیاتدن اولوب، امویه‌دن ولید بن یزیدك جاریه‌سی ومغنیهٔ شهیره عاتكه‌نك والده‌سیدر.

شهدی { (الكرخی) اوائل خلافت عباسیه‌ده طب وفلسفه كتابلرینی سریانیدن عربی‌یه ترجمه ایدن مترجملردن اولوب، اوغلی (ابن شهدی) دخی بقراطك بعض كتابلرینی ترجمه ایتمشدر.

شهدی { شعرای عثمانیه‌دن اوچ كشینك مخلصیدر: برنجیسی ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده یاشایوب، پادشاه مشارالیهك فتوحاتنی مبین شاهنامهٔ فردوسی‌یه تقلیداً ٤٠٠٠ بیتی حاوی بر شاهنامه نظم ایدوب، اتمامنه موفق اوله‌مامشدر. باشلانغیجی شودر:

بنام خداوند دادار پاك
بر آرندهٔ آتش وباد وخاك
خداوند جان وخداوند هوش
خداوند روزی‌ده وراز پوش

— ایكنجیسی انطاكیه‌لی اولوب، سلطان سلیم خان اول زمانده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

كوكلی قاپدی زلف عنبر بار
زاغی كوركه همایی ایتدی شكار

— اوچنجیسی ینه انطاکیه‌لی اولوب، درسعادته کله‌رك، خواجکان صنفنه داخل اولمش؛ و ۱۱۴۰؟ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مهوشم دیوانچهٔ حسننده مطلع کوستر
ابروانن شق ماه آسا دو مصرع کوستر

شهر { (بن باذام) صحابه‌دن اولوب، جانب حضرت نبویدن صنعا حاملکنه نصب بیورلمش؛ واسود عنسی ایله محاربه ایدوب، شهید اولمشدر. زوجه‌سی (آزاد) فیروز دیلمینك عم زاده‌سی اولوب، زوجنك شهادتندن صکره اسود عنسی طرفندن جبراً تزوج اولنمش؛ وبونك قتلنه یاردیم ایتمشدر.

شهر آباد { ارض بابلده قدیم بر شهرك خرابه‌سی اولوب، حضرت ابراهیم (عم)ك مملکتی بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شهر اماتی { پایتخت دولت عثمانیه ایله جوارلرندن عبارت اوله‌رق بر ولایت تشکیل ایدن دائره‌یه ویریلن اسمدر. [«استانبول» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهر بازار { موصل ولایتنك سلیمانیه سنجاغنده وسلیمانیه‌نك ۳۰ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰ اهالیسی، بر جامع شریفی وبر مقدار تجارتی واردر. — شهر بازار قضاسی جنوباً نفس سلیمانیه، غرباً بازیان ومرکه قضالریله، شمال شرق جهتندن حدود ایرانیه ایله، شرق جنوبی جهتندن دخی کامنبر قضاسیله محدوددر. ۱۲۵ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ۲۰۰۰۰ کشی قدر اولوب، جمله‌سی مسلم وکرددر. باشلیجه محصولاتی توتون، پرنج ومیوه‌در.

شهر بانو { ساسانیانك اخیری اولان یزدجردك اوچ قیزندن بری اولوب، ایرانك فتحنده عساکر مسلمین طرفندن سبی اولنه‌رق، حضرت امام حسین (رضه) جانبندن اخذ و استفراش اولنمش؛ وبعدالاسلام (غزاله) و یا (سلامه) تسمیه اولنه‌رق، حضرت امام زین العابدینك والده‌سی اولمشدر. همشیره‌لرندن بری عبد الله بن عمر ودیکرینی محمد بن ابی بکر (رضهم) استفراش ایتمشلردی.

شهرت { (نواب افتخار الدین علی خان) هندستان شعراسندن ولکنهو رؤساسندن ایدی.

شهرت { (شیخ محمد حسین) مشاهیر شعرا و اطبادن اولوب، عن اصل عربستاندن اولدیغی حالده، شیرازده اکمال تحصیل ایله هندستانه کیده‌رك، عظیم شاهك خدمت طبابتنه کیرمش؛ وفرخ سیر زماننده (حکیم الممالك) عنوانتی احراز ایلمشدی. محمد شاهك زماننده ایفای فریضهٔ حج ایدوب، هنده عودتنده ۱۱۴۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. بش بیك بیتی حاوی مرتب دیوانی واردر.

شهرخانه { ترکستانك فرغانه خطه‌سنده یعنی ملغا خوقند خانلغنده وخوقندك ۱۰۰ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق سیحون مجراسندن ۳۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واووه‌ده بر شهر اولوب، بوندن یتمش سنه اول خوقند امیری عمر خان طرفندن بر موقع ممتاده تأسیس اولنمش؛ ومتعاقباً کاشغرك چینلیلرك ضبطنه کچمسی اوزرینه، ۷۰۰۰۰ کاشغر مهاجری کلوب توطن ایتمکله، بردنبره کسب توسع ومعموریت ایلمشدر.

شهر زور { موصل ولایتنی ترکیب ایدن اوچ سنجاقك بری اولوب، دجله‌نك شرقنده جهت محدبی غربه طوغری اولمق اوزره، شمالدن جنوبه ممتد بر هلال شکلنده‌در. غرباً وشمالاً نفس موصل سنجاغیله وحدود شمالیه‌سنك شرق طرفنده آز بر محلده وان ولایتیله، شرقاً حدود ایرانیه ایله وسلیمانیه سنجاغیله، جنوباً بغداد ولایتیله محاط ومحدوددر. دجله حدود غربیه‌سنی تشکیل ایلدیکی کبی، بوکا تابع زاب اعلا نهری دخی حدود شمالیه‌سنده آقار، و(دیاله) نهری بر آز برده حدود جنوبیه‌سنی آیرر. زاب اسفل ایسه سلیمانیه سنجاغندن کلوب، شهر زور سنجاغنی شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری شق ایدر. شط الاعظم دینلن دیکر بر نهر دخی سنجاغك قسم جنوبیسنده شمالدن جنوبه طوغری آقه‌رق، سلیمانیه سنجاغی حدودندن کلن بر چوق چایلرك صولرینی آلیر. بو انهارك جمله‌سی دجله‌یه تابعدر. اراضیسی طاغلق اولوب، کرك حدود ایرانیه‌ده یعنی رواندز قضاسنده وکرك سلیمانیه سنجاغك حدودی بوینجه قره طاغ،

جبل مالی، کوشك طاغی کبی بر طاقم طاغلر ممتد اولور. سنجاغك غرب جنوبی جهتنده جبل حمرین وزاب اسفل مجراسنك شمالنده قره کوشك اسملریله ایکی منفرد طاغ دخی بولنوب، اورمانلرله مستوردر. هواسی معتدل وطوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زرا- عتك اصول قدیمه اوزره وپك ناقص بر صورتده اجراسی واهالینك قلی قسم اعظمنك بطـال و غیر مزروع قالمسنی منتج اولور. مرکزی کرکوك شهری اولوب، سنجاق ٦ قضا و ٨ ناحیه‌یه منقسمدر. زیره‌کی جدولدن آکلاشلدیغی اوزره، ١١٥٠ قریه و ٨٩٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر.

قضا	ناحیه	قرا	نفوس
کرکوك	٥	٣١٠	٣٠٠٠٠
اربل	٠	٣٣٠	١٢٠٠٠
رانیه	٠	٤٥	٥٠٠٠
رواندز	٣	٥٥	١٠٠٠٠
صلاحیه	٠	٢٥٢	١٨٠٠٠
کوی سنجاق	٠	١٥٨	١٤٠٠٠
جمعاً	٨	١١٥٠	٨٩٠٠٠

اهالیسنك قسم اعظمی ترك وکرد وبر مقدار عربدن مرکب مسلم اولوب، بر ایکیشر بیك کلدانی ویهودی دخی واردر. باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، پرنج، توتون وسائره‌دن عبارت اولوب، باغلری واشجار مثمره‌سی وعلی‌الخصوص لیمون آغاجلری دخی چوقدر. نفط قویولری چوق اولوب، کرکوك جوا- رنده پترول دخی چیقار. بعض قیولرك صویندن طوز اخراج اولنور. میاه معدنیه‌سی دخی چوقدر. مرکز لواده بررشدیه و بتون سنجاقده برقاچ مدرسه واردر. صنایع وتجارت دخی مرکزه منحصر اولوب، او- راده بعض اسلحهٔ جارحه ایله کلیم وبوك ویاموقدن بعض منسوجات اعمال اولنور. حیوانات اهلیه‌سی چوقجه اولوب، قیون، کچی، صیغیر، خرکله وسائره‌دن عبا- رتدر. قیونلری قره‌مان وعرب جنسلرینه منقسم اولدقلری کبی، کچیلری دخی ایکی جنس تفتیك ایله برجنس عادیدن مرکبدر. حیوانات وحشیه‌سی قورت، طوموز، آیی، صیرتلان، تیلکی، طاوشان وسائره‌دن عبارت اولوب، آرسلان، قپلان وپارس کبی حیوانات وحشیه مفقوددر. شهرزور خطه‌سی خلافت عباسیه زماننده دخی مشهوراولوب، بغداد وشام مدرسه‌لرنده برچوق شهرزورلیلر بولنه‌رق، ایچلرندن پك مشهور فقها وعلما یتیشمشدر. شهرزور اسمنده بر شهر دخی بولنمش اولدیغی واسمنك بتون خطه‌یه اطلاق وتعمیم اولنمسیله، شهر خراب اولدقدن صکره، بو اسمك خطه‌یه قالدیغی مروی ومظنون ایسه‌ده، خرابه‌لری بولنه‌مامشدر.

شهرزوری (ابو محمد عبدالله المرتضی بن القاسم) مشاهیر فقها وادبادن اولوب، ٤٦٥ تاریخنده اربلده طوغمش؛ وبغدادده اکمال تحصیل ایتدکدن صکره، موصله عودت ایدوب، اورانك قاضیسی اولمش؛ و ٥٢١ ده وفات ایتمشدر. تصوفه دائر مشهور بر قصیدهٔ لامیه‌سی ودیکر اشعاری واردر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

یا لیل ما جئتکم زائراً
الاوجدت الارض تطوی لی
ولاثنیت العزم عن بابکم
الا تعثرت باذیالی

— پدری (ابو احمد القاسم بن المظفر الشهر- زوری) و برادرلری (قاضی الخافقین ابو بکر محمد الشهرزوری) ایله (ابو منصور المظفر الشهرزوری) واوغلی (قاضی کمال الدین شهرزوری) وسائر احفاد واقاربی دخی مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، موصل وشام وجزیره‌ده طول مدت قاضیلق ایتمش؛ و زمانلرینك امور مهمهٔ سیاسیه‌سنه قاریشمشلردر. اکثرینك ادبیاتدن دخی بهرهٔ وافره‌لری اولوب، بعض شعرلری منقولدر.

شهرسبز (بخارا خانلغنده و سمرقندك ٧٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده ایالت مرکزی اولوب، ٣٥٠٠٠ اهالیسی، ١٥٠ جامع شریفی، تیمورلنکك بناکرده‌سی اولان (آق‌سرای) اسمیله بر سرای خرابه‌سی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. بر سورله محاط وآنجق بربرندن برقاچ کیلومتره اوزاق ایکی قصبه‌دن مرکب اولوب، ایچندن جریان ایدن نهرك صوبی سدلر و بندلر واسطه‌سیله سقی اراضیده قوللانلدیغندن، اطرافی باغ وباغچه‌لرله مملو اولوب، شهره بو اسمی قزاندیران سرمدی بریشیللك حکم سوردر. وقتیله (کش) اسمیله کوچك بر قصبه

اولوب، تیمورلنكك مسقط رأسى بولنمشدر. بو شهر واياتنى تشكيل ايدن جوارلرى يقين وقتلره كلنجه‌يه قدر مستقل اولوب، قرن حاضر ميلادى اواسطنده روسيه عسكرى شهرى محاصره وضبط ايده‌رك، بخارا امارتنه الحاق ايتمش؛ وامير بخارا اداره‌يى بنه اسكى بكلرينه احاله ايتمشدر.

شهرستان { بو اسمله ايرانده وقتيله بر قاچ شهر وقصبه بولنوب، الك بيوكى — فارسده كازرون قربنده بولنمش اولان شهرستاندر، كه بيوك ومعمور برشهر اولوب، شاپورك بنا كرده‌سى اولديغى مرويدر. سور وخندقله محاط اولوب، باب هرمز، باب مهر، باب بهرام وباب شهر اسملريله درت قپوسى، (دنبلا) اسميله بر قلعه‌سى، مصنع بركوپرى بقيه‌سى وسائر آثار قديمه‌سى وار ايدى. اوائل دور اسلامده دخى معمور اولوب، متعدد جوامع شريفه‌سيله مدارس وسائر مؤسسات خيريه‌سى و چشمه‌لريله باغ وباغچه‌لرى وار ايدى. مغوللرك هجومندن اول خراب اولوب، هواسى آغير بركوچك قصبه حالنده قالمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

— خراسانده (نسا) قربنده ونيشاپور ايله خوارزم آره‌سنده دخى (شهرستان) اسميله بركوچك قصبه وار ايدى، كه آنى الترجمه حكيم شهرستانى ايله سائر مشاهير علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسى بولنمشدر.

— اصفهان قربنده‌ده (شهرستان) اسميله بر كوچك قصبه بولنوب، (جى) اسميله دخى معروف ايدى.

شهرستانى { (ابو الفتح محمد بن ابى القاسم عبدالكريم بن ابى بكر احمد) مشاهير فقها ومتكلميندن اولوب، ٤٧٩ تاريخنده خراسانده‌كى شهرستان قصبه‌سنده طوغمش؛ واحمد الخوافى وابو نصر القشيرى وابو القاسم الانصارى وسائر علماى زماننـدن فقه وكلام وحديث علملرينى تحصيل ايتدكدن صكره، ٥١٠ تاريخنده بغداده واروب، درس ووعظى عمومك تحسين ورغبتنه مظهر اولمشيدى. مشهور سمعانى دخى صاحب ترجمه‌دن اخذ حديث ايتمشدر. مذهب اشعرى‌يه تابع اولوب، كتابلرنده دخى بو مذهبى التزام ايتمشدر. فلسفه‌ده وعلوم حكميه‌ده دخى يد طولى صاحبى اولوب، شريعت ايله فلسفه‌يى جمعه چاليشديغندن، بعض تعريضاته اوغرامشدر. ٥٤٨ تاريخنده وفات ايتمشدر. باشلجه تأليفاتى شونلردر: «كتاب الملل والنحل»، «نهاية الاقدام فى علم الكلام»، «المناهج والبيان»، «كتاب المضارعه»، «تلخيص الاقسام لمذاهب الانام» وسائره. آثارينك الك مشهورى اولان «كتاب الملل والنحل» لسانمزه ترجمه وطبع ايدلمش اولديغى كبى، لاتينجه وانكليزجه وسائر آوروپا لسانلرينه دخى ترجمه اولنمشدر.

شهر قباد { فارسده ارجان ايله ابر شهر آره‌سنده قبادك بنا كرده‌سى بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

شهركند { تركستانده خوارزمدن اون كونلك مسافه‌ده و (جند) قربنده بر قصبه اولديغى «معجم البلدان»ده مسطوردر.

شهركوى { وزبانزدى شاركوى ياخود پيروت (Pirot) صربستانده بلغرادك ٢٥١ كيلومتره جنوب شرقيسنده ومورواوه‌يه تابع نيشاوه نهرى واستانبولدن بلغراده كيدن دمير يول خطى اوزرنده سنجاق مركزى برقصبه اولوب، ٨٨٣٠ اهاليسى، مشهور خاليلريله سائر بعض منسوجاتى وجوارلرنده كليتلى شراب ويرر بك چوق باغلرى واردر. ادارهٔ عثمانيه زماننده شهركويى خاليلرينك رواجى دها زياده اولوب، صربيه‌يه التحاقندن برى بوصنعت تدنيده‌در. — شهركويى سنجاغى صربيه‌نك جنوب شرقى كوشه‌سنده اولوب، شمالاً قنياوواج، غرباً نيش سنجاقلريله، شرقاً وجنوباً دخى بلغارستانله محدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٦١٢ مربع كيلومتره واهاليسى ٨٢٣١٢ كشيدر.

شهركويى { (ياخود شاركوى) ادرنه ولايتنك كليبولى سنجاغنده وكليبولينك ٤٠ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق مرمره دكيزى ساحلنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهاليسى، برجامعى وبرمسجدى واردر. — شهركويى قضاسى شرقاً مرفته، شمالاً ملغره، غرباً كليبولى قضالريله، جنوباً دخى مرمره دكيزيله محاط ومحدود اولوب، اووه منتجب ناحيه‌سيله برابر ١٥ى اسلام و٩ى خرستيان كويى اولمق اوزره، ٢٤ قريه‌لرى و٦٠ چفتلكى و١٣١٣٦ اهاليى حا-

وبدر. اراضیسی منبت اولوب، ذخایر متنوعه ایله میوه‌لرك انواعی حاصل اولور. درون قصاده ۷ جامع شریف ۲۷ مکتب، ۲۴ کلیسا و مناستر، ۲۶۷۶ دکان، ۱۶ خان، ۱ حمام، ۲۹ فرون، ۵۹ دکرمن، ۳۰۰۰ باغ، ۱۲ باغچه، ۱۸۸۵۲ تارله، ۲ چایر ۵۱ مرعی و ۱۴ بالطه‌لق موجوددر.

شهری { (محمد — افندی) شعراء عثمانیه‌دن اولوب، تکفور طاغلیدر. ۱۱۴۷ ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

صفای خاطرم کوکلم سروری ای کوزم نوری
سکا عاشق اولان کورمز حضوری ای کوزم نوری

شهریار { دولت ساسانیه سردارلرندن اولوب، روملره قارشی بر چوق محاربه‌لر ایتمشدر.

شهریار { ملوك ساسانیه‌دن خسرو پرویزك اون سکزنجی اوغلی اولوب، کندیسی حکومت سورمه‌مش ایسه ده، اوغلی یزد جرد ساسانیان سلاله‌سنك حکمدار اخیری بولنمشدر.

شهریار { هندستانده سلطنت سورن سلالهٔ تیموریه‌دن جهانکیر شاهك اك کوجك اوغلی ونور جهان بیکمك دامادی اولوب، ۱۰۳۷ تاریخنده پدرینك وقوع وفاتنده لاهورده بولنوب، خزائن دولتی ضبط ایله، اعلان سلطنت ایتمشدر. ادبیاتدن بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی اولوب، آفتاب تخلص ایدردی. کوزلرینه میل چکمسنه سویلدیکی شو تاریخ جملهٔ اشعارندندر.

ز نرکس کلاب ارچه نتوان کشید
کشیدند از نرکس من کلاب
چو پرسد کسی از تو تاریخ من
بکو کور شد دیدهٔ آفتاب

شهسوار بك { ذوالقدریه امراسنك سکزنجیسی اولوب، سلیمان بکك اوغلیدر. برادری بوداق بك مسند امارتده اولدیغی حالده، صاحب ترجمه ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلرینه التجا ایله، عساکر عثمانیه معاونتیله ۸۷۲ ده امارتی ضبط ایتمش؛ وبرادری بوداق بکی مصره قاچیرمش ایدی. مصر ملکی قیتبای بوداق بکی التزامله، شهسوار بکه قارشی عسکر سوق ایده‌رك، حامیسی بولنان سلطان محمد خانك روم ایلنجه بعض فوائل ایله اشتغالندن بالاستفاده، و بر طاقم مواعد کاذبه‌یه بالتوسل، بوداق بکی ذوالقدریه امارتنه اعاده، وشهسوار بکی مصره کوتوره‌رك، ۸۷۵ ده صلب ایتمشدر. اوغلی علی بك یاوز سلطان سلیم خان طرفندن خدمتنه آلنه‌رق، قیصریه سنجاغنه نصب بیورلمشیدی.

شهسوار زاده { [«مصطفی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهلا احمد پاشا { دور سلطان محمود خان اولده مسند صدارته کچمش وزرادن و خطاطیندن اولوب، «احمد پاشا» (حاجی) ماده‌سنده ترجمهٔ حالی سبق ایتمشدر.

شهنشاه { سلطان بایزید خان ثانی شهزاده‌لرندن اولوب، قره‌مان والیسی ایکن، پدرلرینك اواخر سلطنتلرنده و۹۱۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شهودی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب مفتیسالیدر. طریق تصوفه سالك ایدی. شو بیت اونکدر:

مجلس میده رخك شوقنه پیمانه دونر
کورسه شمعك تیته‌کیم شوقله پروانه دونر

شهودی { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر:
برنجیسی اصفهانلی ویاخراسانلی اولوب، رمل ایله مشغول ایمش. شو بیت اونکدر:

کر بمثل ریخته باشد نشاط
دست ودلی کوکه فراهم کند

— ایکنجیسی لاهیجانلی اولوب، سلطان یعقوبك معاصری ایدی. دیوانی واردر. شو رباعی اونکدر:

دل آتش غم بر سر خود بیخته دید
در کوی تو صد هزار خون ریخته دید
در زلف تو رفت تا قراری طلبد
آنجا دو هزار چون خود آویخته دید

شهید { (ابوالحسن —) ایران قدمای شعراسندن اولوب، بلخلیدر. وفاتی حقنده رودکینك برمرثیه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

اکر غمرا چو آتش دود بودی
جهان تاریك بودی جاودانه

شهیدی { شعرای عثمانیه‌دن وسادات حسینیه‌دن اولوب، یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری طربزونده ایکن، درگاهنه انتساب ایتمش؛ وپادشاه مشارالیهك جلوسندن صکره نیجه انعاملرینه نائل اولمش ایدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

شراب تلخ زهر ایسه بکا شربت کلور صوفی
لبندن صولسه ناز ایله کر اول شکر زبان بوسه

شهیدی { ایران شعراسندن اولوب، (قم) لیدر. درویش مشرب برآدم اولوب، طبیعتی هزله مائل ایدی. سلطان یعقوب زماننده ملك الشعرا عنوانتی احراز ایتمشدی. ایکی دفعه خراسانه سیاحت ایدوب، بعده هندستانه کیتمش؛ و۹۳۵ تاریخنده، یوز یاشلرنده اولدیغی حالده، کجراتده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بیا ای عشق وآتش زن دل افسردهٔ مارا
بنور خویش روشن کن چراغ مردهٔ مارا

شیاق { اشقودره ولایتنك دراج سنجاغنده وسنجاغك شمال غربی کوشه‌سنده بر قضا اولوب، جنوباً نفس دراج، شرق جنوبی جهتندن تیران قضالریله، شرقاً وشرق شمالی طرفندن اشقودره سنجاغیله، غرباً وغرب شمالی طرفندن‌ده آدریاتیق دکیزیله محاط و محدوددر. برز وایشیم ناحیه‌لریله برابر ۵۶ قریه‌یی حاویدر. قضانك قسم جنوبیسنده (آرزن) وشمال شرق جهتنده ایشیم نهرلری آقوب، بو ایکی نهرك آره‌سنده بر طاقم تپه‌لر بولنیور، که شمال غربی‌یه طوغری دکیزك ایچنه قدر اوزانه‌رق (رودونی) برونی تشکیل ایدیور. بو تپه‌لردن برطاقم چایلر آقوب، دکیزه دوکیلور. دکیز قییلرنده برطاقم بطاقلقلر وممله‌لر بولنیور. اراضیسی پك منبت ایسه‌ده، اهالیسی پك چالیشقان اولمدیغندن، بحق استفاده اولنمیور. اورمانلری پك چوق اولوب، ساحله قدر ممتد اولورلر.

شیبان { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: بری اسماعیل بن ابراهیمك جدی. — ایکنجیسی علی بن شیبانك پدری. — اوچنجیسیده (ابویحیی شیبان بن مالك الانصاری السلمی) در، که ابوهریره یحیی بن عباد بن شیبانك جدیدر. تورونی مومی الیه کندیسندن روایت ایتمشدر.

شیبان { خلافت عباسیه زماننده مصرده حکومت سورن بنی طولون امراسنك بشنجیسی واخیری اولوب، حکومت مذکوره‌نك مؤسسی اولان احمد بن طولونك اوغلیدر. ۲۹۱ تاریخنده برادر زاده‌سی ابو موسی هارونك وفاتندن صکره مسند حکومته چکمش ایسه‌ده، یالکز برآی حکومت سوروب، خلیفهٔ عباسی مکتفی بالله عسکر کوندره‌رك، کندیسنی مغلوب واسیر ایتمش؛ وبونکله بنی طولون حکومتی پایانه ایرمشدر.

شیبان { اورال سلسلهٔ جبالنك شرق طرفنده (توبول) مجراسنه‌دك اولان یرلرده ساکن برتاتار قبیله‌سیدر.

شیبان { (بنی —) مشاهیر قبائل عربدن بر بیوك قبیله اولوب بوقبیله‌یه منسوب وشیبانی لقبیله ملقب برچوق مشاهیر یتیشمشدر. — بصره‌ده بواسمله بر بیوك محله اولوب، اهالیسی بنی شیباندن ایدی.

شیبانی { (ابو عمرو اسحق بن مرار) مشاهیر ادبای عربدن اولوب، نحو، لغت، حدیث، حفظ اشعار وسائر علومده زماننك امامی ایدی. امام احمد بن حنبل دخی کندیسندن اخذ واستماع حدیث ایتمشدر. بنی شیبانه منسوب اولمیوب، قبیلهٔ مذکوره‌یه منسوب بعض آدملرك چوجقلرینه مربیلك ایتدیکیچون، شیبانی نسبتیله شهرت بولمشدر. ۲۰۶ تاریخنده ۱۱۰ یاشنده وفات ایتمشدر. قبائل عربدن هربر قبیله‌نك اشعارینی جمع وتدوین ایتدکجه، بر مصحف شریف یازوب، کوفه مسجدینه وقف ایتمکی عادت ایدنمکله، ۸۰ قدر مصحف شریف یازمش اولدیغی مرویدر. تألیفاتی بروجه آتیدر: «کتاب اللغات»، «کتاب الخیل»، «کتاب النوادر»، «کتاب غریب الحدیث»، «کتاب النحلة»، «کتاب الابل»، «کتاب خلق الانسان» وسائره. اشعار عربی دخی جمع ایدوب، متعدد دیوانلر وجوده کتیرمشدر.

شیبانی { (ابوالضحاك شبیب بن یزید الشیبانی) رؤساء خوارجدن اولوب، عبدالملك بن مروانك زماننده وحجاج بن یوسف عراق والیسی ایکن، اطاعتدن انحرافنه مبنی حجاجك برینی متعاقب کوندردیکی بش قوادی مغلوب ایتدکدنصکره، کوفه‌یه

هجوم ایدوب ، حجاج دخی بصره‌دن کوفه‌یه شتاب ایتمش ایسه‌ده ، مغلوب اولمسیله ، شبیب کوفه‌یه داخل اولمشیدی. زوجه‌سی (غزاله) ایله والده‌سی جهیره‌دخی شجاعتله شهرت شمار اولوب، بالذات میدان حربه چیقارلردی، وحجاجك مغلوبیتنه باشلیجه غزاله سبب اولمشدر. بعده عبد الملك شامدن حجاجه امداد کوندرمکله، غزاله وجهیره میدان حربده قتل اولنمش؛ وشبیب عسکرینك بقیة السیوفیله اهوازه قاچوب، جسر دجیلدن آتی نهره آته‌رق ، اتلاف نفس ایتمشدر. هجرت نبویه‌نك ٢٦ نجی سالنده طوغوب، ٧٧ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شیبك خان { اوزبك خانلرندن وجوجی بن جنکیزك نسلندن اولوب ، ٩٠٠ تاریخنده ماوراء النهری وبعده خراسانی ضبط ایتمکله ، خراسان صاحبی بولنان بدیع الزمان بن سلطان حسین بایقرا مغلوباً شاه اسماعیل صفوی‌یه التجا ایتمش؛ و ٩١٦ تاریخنده شاه اسماعیل عسکر سوق ایده‌رك ، مروده شیبك خانه غلبه چالمش؛ وشیبك خان محاربه‌ده وفات ایتمکله ، خراسان شاه اسماعیلك ضبطنه کچمش ایسه‌ده ، بدیع الزمانه ویر- میوب ، کندیسی محافظه ایتمشدی. شیبك خانك نسلی ماوراء النهرده دها چوق وقت حکم سورمشدر.

شیبه { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر : (شیبه بن عبد الرحمن السلمی) که صحبتی مختلف فیه‌در. — (ابو هاشم شیبه بن عتبة القرشی العبشمی) که معاویه بن ابی سفیانك دایسی او- لوب، یرموك وقعه‌سنده بر کوزندن مجروح اولمش؛ ومعاویه‌نك زماننده وفات ایتمشدر. — (ابو عثمان شیبه بن عثمان بن ابی طلحة القرشی العبدری الحجبی) که پدری احد وقعه‌سنده، کافر اولدیغی حالده، حضرت علی (رضه) یدیله قتل اولنمش؛ وکندیسی حنین غزا- سنده وبر روایتده فتح مکه‌ده اسلامه کلوب، اخیار صحابه زمره‌سنه داخل اولمغله، کندیسیله عم زاده‌سی عثمان بن طلحه‌یه جانب حضرت نبویدن کعبهٔ مکرمه‌نك آناختاری اعطا بیورله‌رق، عصرلرجه بونلرك نسلنده قالمشدر. شیبه ٥٧ تاریخنده وبر روایتده یزید بن معاویه زماننده وفات ایتمشدر. مؤلفة قلوبدن اولدیغی دخی مرویدر. — (شیبه بن ابی کثیر الاشجعی) که صحبتی مختلف فیه اولوب، کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر.

شیپشات { (Shipshat) آمریقای شمالینك دومینیون قطعه‌سنده قناده خطه‌سنك کبك ایالتنده بر نهر اولوب، هنوز مجهول بر طاقم کوللردن چیقه‌رق وبر چوق کوللرك ایچندن کچه‌رك، جنوب غربی‌یه طوغری آقار؛ وبر چوق شلاله‌لر وبك اینیشلی آقنتیلر تشکیلندن صکره (سنت لوران) ایرماغنه تابع (سا کنای) نهرینه دوکیلور. مجراسنك طولی ٢٢٠ کیلومتره قدردر.

شیپقه { (Chipka) شرقی روم ایلنده قوجه بالقان سلسلهٔ جبالنك جنوبی اتکنده وقزانلغك ٢ ساعت شمال غربیسنده ٤٠٠٠ اهالی‌لی جامع بر بلغار کوییله یاننده بر بوغازدر، که بالقانك اك ایشلك بوغازلرندن اولوب، ١٣١٨ متره ارتفاعنده‌در. بو بوغازدن بر شوسه کچر. صوك روسیه محاربه‌سنده عساکر عثمانیه بو بوغازده شان عسکریلرینی تأیید ایده‌جك صورتده محاربه ایدوب، روسلری بوغازه حاکم اولان نقاطدن چیقارمغه موفق اولمشلردر.

شیپلی { (Chipley) انکلتره‌نك (یورق) ایالتنده و (برادفورد) ك ٥ کیلو- متره شمال غربیسنده و (اوزه) نهرینه تابع (اره) چایی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٩٥ اهالیسی، دمیر یولی وبیوك منسوجات وسائره فابریقه‌لری واردر.

شیث { انبیادن اولوب، حضرت آدم (عم) ك اوغلیدر. نوح (عم) دخی شیثك نسلندن اولمغله، سائر بنی آدم طوفانده غرق اولدقلرندن ایکنجی ابو البشر عد اولنور.

شیحان { قدسك اطرافنده‌کی جبالك اك یوکسکی اولدیغی کتب عربیه‌ده مذکور اولوب، بین النصاری (Sion) اسمیله معروف اولان طاغ اولسه کرکدر.

شیخپور { هندستانك بهار خطه‌سنده (بهکلپور) ایالتنك (مونکیر) سنجاغنده ومونکیرك ٦٥ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ١١٥٣٥ اهالیسی واردر.

شیخ الرئیس { ابن سینایه وریلن عنواندر.

شيخ شاه { ملوك دربنديه‌نك آلتنجيسى اولوب، ملك فازينك اوغليدر. برادرى محمود بكك يرينه اهالى طرفندن دعوت اولنه‌رق، شروان شاهى اولمش؛ ومحمود بك بعده عسكر سوقيله كنديسنى قلعهٔ كلستانده اوچ آى حبس ايتمش ايسه‌ده، او صره‌ده ارتحال ايتمكله، صاحب ترجمه رقيبسز قالوب، ٩٢٥ تاريخنه‌دك حكم سورمش؛ وتاريخ مذكورده وفات ايتمشدر.

شيخ عباده { صعيد مصرده نيلك كنار شرقيسنده و (روضه) نك قارشيسنده بر قريه اولوب، (آنتينوئه) شهر قديمنك خرابه‌لرى اوزرنده مؤسسدر.

شيخلر { ازميد سنجاغنك قندره قضاسنه تابع بر ناحيه اولوب، ٤٦ قريه‌دن مركبدر.

شيخلو { خداوندكار ولايتنده قره حصار سنجاغنك صندقلى قضاسنه تابع وصندقلينك غرب جهتنده واقع بر ناحيه اولوب، ٥٦ قريه‌دن مركبدر. مركزى (ايشيقلو) قصبه‌سيدر. اراضيسى قسماً اووه وقسماً آق طاغدن عبارت اولوب، طوپراغى پك منبتدر. باغ وباغچه‌لرى واورمانلرى‌ده چوقدر. مذكور طاغده آيى، طوموز، كيك وسائر آو حيوانلرى بولنور. اهاليسى ١٧٠٠٠ كشيدن زياده‌جه ولوب، جمله‌سى مسلمدر. درون ناحيه‌ده ٦٠ جامع، ٤ مدرسه، ٥٤ مكتب، ٤٢ دكان، ٢ خان و ٢ حمام موجوددر.

شيخ ناصر { سيستانده هامون كولنك منتهاى شرق شماليسنده بر قصبه اولوب، بلوچ رؤساسندن برينك مقريدر.

شيخى { قدماى شعراى عثمانيه‌دن بروجه‌زير بش ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى كرميانلى اولوب، اكثر علومدن بهره‌سى وطب وكحالتده دخى مهارتى وار ايدى. چلبى سلطان محمد وسلطان مراد خان ثانى زمانلرنده ياشامش؛ وسلطان مراد مشار اليهك امريله (خسرو وشيرين) حكايهٔ مشهوره‌سنك تركجه نظمنه مباشرت ايتمش ايسه‌ده، اكمالنه موفق اوله‌ميوب، بعده همشيره‌زاده‌سى جمالى اتمام ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

بونجه نوروفر ايله يوزك كوننه بكزه‌من
نيجه كم بدر فلك يوزين هر آى يوزار دوزر

— ايكنجيسى بروسه‌لى اولوب، چاقشيرجى شيخى ديمكله معروف ايدى. هجو كونه بعض اشعار لطيفه‌سى واردر. شو قطعه اونكدر:

هجرك دوننك اوزونلغنه
وصلك سحرى اوملمز اولدى
نركسلرينك فراق ايله
كرپكلى كوزم يوملمز اولدى

— اوچنجيسى (محمد) طريق علميه منسوب اولوب، ابو السعود افنديك دانشمندى ايكن، كنج ياشنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

رياحين محبت ديكمك ايچون باغبان عشق
سفال سينه‌مه قويمش بر آوچ خاكدر كوكلم

— دردنجيسى طبيب زاده ديمكله معروف اولوب، اسمى محمددر. صاحب تذكره قنالى زاده‌نك معاصرى ايدى. طاشكبرى‌زاده‌نك «شقايق نعمانيه» سنه بر ذيل يازمشدر. شو بيت اونكدر:

صقين آلدانمه لعبت باز دهرك مكرينه شيخى
نه‌لر پيدا ايدر اول بوكبودى چادر آلتنده

— بشنجيسى (محمد — افندى) بروسه‌ده يشيل عمارت مولويخانه‌سنك شيخى اولوب، ١١٥١ ده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

ارباب دل اولمز ينه مسرور اولورسه
جيب دلى كنجينهٔ قارونله مملو

شيخى افندى { (عبد القادر —) سلطان مراد خان ثالث دورنده مشيخت اسلاميه مسندينه نائل اولان علمادن اولوب، علامه ابو السعود افنديك يكنى ومؤيد زاده عبد الرحمن افنديك برادرى شيخ كريم افنديك اوغليدر. ٩٢٠ تاريخلرنده طوغوب، تحصيل علم ايله، مشار اليه ابو السعود افنديك درسنه دوام ايتدكدن صكره، على الاصول دور مدارس ايده‌رك، ٩٧٤ ده شام ومتعاقباً مصر، ٧٦ ده بروسه، ٧٧ ده استانبول قاضيسى اولمش؛ و٩٧٨ ده آناطولى و٩٧٩ ده روم ايلى قاضيعسكرى اولدقدن صكره، ٩٩٥ ده چوى زاده‌دن صكره مسند مشيخت اسلاميه‌يه ارتقا، وايكى سنه‌يه قريب مدت بو مقامده قالدقدن صكره ٩٩٧ ده واقع بكلر بكى حادثه‌سنده عزل اولنه‌رق، ١٠٠٢

تاریخنده وفات ایتمشدر. جوار ابا ایوب انصاریده مدفوندر. علوم شرعیه وادبیه‌ده عالم بر ذات ایدی.

شیخین { خلفاء راشدیندن حضرت ابابکر وحضرت عمر (رضهما) یه ویریلن عنوان مشترکدر.

شیدا { اونبجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی استانبوللیدر. عاشق چلبینك شاکردی اولوب، منصوبیت و معزولیتنده معیتنده بولنمش؛ و۹۸۸ ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

زلفکك بندین چونوب ای کمندین آیه صال
کون یوزکدن کاکلك رفع ایت جهانه سایه صال

— ایکنجیسی اسکوبلی اولوب، شهر مذکورده وبوسنه سراینده بعض مدارسده مدرس بولنمش؛ و۹٦۰ ده وفات ایتمشدر. شو بیت‌منیدار اونکدر:

بن غباری خاکدن قالدرمیان
روزکار اکسیکلکیدر روزکار اکسیکلکی

شیدا { (مولوی مهدی بن مولوی محمد تقی کاکوری) هندستان شعراسندن او.

لوب، جهانکیر و شاهجهانك زمانلرنده یاشامش؛ و۱۰٦۲ تاریخنده کشمیرده وفات ایتمشدر. اون ایکی بیك بیتی جامع بر منظومه‌سی اولوب، کلیات اشعاری ۵۰۰۰۰ بیته بالغ اولور. نثرلری‌ده چوق اولوب، شو برایکی بیت او جمله‌دندر:

زیب بزم صفحه شد تا نعت شاهنشاه من
قامت تعظیم آمد مد بسم الله من
آرزودارم رسد در کوش احمد آه من
شافعهم باشد بروز حشر شاهنشاه من الخ

شید اده { متأخرین شعرادن اولوب، اواخر عمرنده ایکی کوزندن

اعمی اولدیغی حالده، یکی قپو مولوبخانه‌سنده نیزن باشی ایدی. ۱۲۱۰ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کوکل سودی او شهبازی توکنمز شیوه وئازی
کوزلرك سر افرازی کورن وصلنه ایرسه‌م دیر

شیدام { (Schiedam) فلنکك جنوبی هو. لانده ایالتنده، روتردام قضاسنده وروتردامك ٦ کیلومتره غربنده اوله‌رق (شیه) نهری اوزرنده وبو نهرك موزه‌یه دوکلدیکی محله قریب بر

قصبه واسکله اولوب، ۲٤۱۹۵ اهالیسی، اطرافنده یوزلرجه یل دکرمنلری، مسکرات مختلفه و اسپیرتو ایله اجزای کیمیویه وخلاط و سائره فابریقه‌لری، دمیر خانه‌لری. سفائن انشاسنه مخصوص دستکاهلری ومسکرات، ذخائر، یاغ، پنیر و سائره‌یه متعلق پك ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر.

شیدله { (ابو المعالی عزیزی بن عبدالملك الجیلی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن و واعظیندن

اولوب، مذهب اشعری‌یه میلی وار ایدی. بغدادده برخیلی وقت قاضی بولنمش؛ و فقه واصول و وعظه دائر بر قاچ کتاب یازوب، اشعار عربدن دخی خیلی شی جمع ایتمشدر. ٤۹٤ ده بغدادده وفات ایتمشدر. بعض اشعاری دخی اولوب، شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر:

یا مدعی بمقالة	صدق المحبة والاخاء
لوکنت تصدق می المقا۔	ل لما نظرت الی سوائی
فسلکت سبل محبتی	واخترت غیری فی الصفاء
هیهات ان یحوی الفوأ۔	د محبتین علی استواء

شیراز { ایرانك اك مشهور واك کوزل شهر. لرندن اولوب، فارس خطه‌سنك

مرکزیدر. ″٤۰ ′۳٦ °۲۹ عرض شمالی ایله ′۲۰ °۵۰ طول شرقیده و اصطخر خرابه‌لرینك ٦۰ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. کوزل بر موقعده واقع اولوب، هواسی پك کوزل واطرافنده باغ وباغچه‌لری ومیاه جاریه‌سی چوقدر. دور اسلامده تأسیس او. لنه‌رق، حجاج بن یوسفك عم زاده‌سی محمد بن القاسم بن عقیل طرفندن اساسی وضع ایدلمش اولدیغی مرویدر. بعده آل بویه دولتی زماننده وعلی‌الخصوص ابوکالیجار سلطان الدوله دورنده اطرافنه مکمل بر سور چکدیریله‌رك، شهر پك چوق تزیین وتوسیع اولنمشدی. او زمانلرده ایرانك اك بیوك واك معمور شهری اولوب، اهالیسی بر قاچ یوز بیك کشی‌یه بالغ اولمش ایکن، بعده ایرانك دوچار اولدیغی اغتشا. شات سیاسیه آره‌سنده ومؤخراً بربرینی متعاقب وقوع بولان شدتلی زلزله‌لردن دفعاتله همان کاملاً خراب اولمش؛ وهر نقدر یکیدن اعمار اولنمش ایسه‌ده، اهالیسی ۳۲۰۰۰ نفوسی تجاوز ایده‌مه‌مشدر. مقدما شیرازده مشهور اسلحهٔ جارحه ایله مینه‌کاری ایشلر یاپیلیردیسه‌ده، بو صنعتلر منقرض اولمش؛ واهمیت

تجاره‌سی‌ده بندر بوشیر و بندر عباس ایله ایرانك ایچ طرفلری آره‌سنده بر تجارت منزلی اولمقدن عبارت قالمشدر. کللری چوق اولوب، خیلی کل یاغی وکل صویی چیقاریلیر. شرابی دنیانك اك کوزل شرابی عد اولنور. شهرك ایچندن بر قاچ جدول کچیریلوب، بونلرك اك کوزلی حافظك اشعاریله تأیید ایتمش اولدیغی (رکن آباد) صوییدر. شیراز آل بویه، اتابکان، آل مظفر وسائر بعض ملوك زمانلرنده پایتخت بولندیغی کبی، ملوك صفویه‌نك انقراضندن صکره بر آره‌لق کریم خان طرفندن دخی پایتخت اتخاذ اولنه‌رق، بونك طرفندن بعض اعمارات دخی اجرا اولنمشدی. معموریتی زماننده برچوق مشاهیر علما وادبانك مسقط رأسی بولنمشدر، که اك مشهورلری ابواسحق شیرازی، سعدئ شیرازی، حافظ شیرازی وسائرلریدر. ائمهٔ اثنا عشردن موسی کاظم (رضه) لك تورونی احمد بن محمد بن موسی الکاظم دخی شیرازده مدفوندر. شیخ سعدینك تربه‌سی شهرك ایچنده وخواجه حافظك کی‌ده شهرك خارجنده الیوم موجوددر. آب وهواسنك لطافتنه مبنی اهالیسی تندرست وتناسب اعضایه مالك اولوب، جمله‌سی ذوق واکلنجه‌یه ما. ئلدر، وشهرك اکلنجه وسفاهت یرلری چوقدر. علم وادبه اولان میل واستعدادلری دخی زیاده اولوب، بر چوق مدرسه‌لری وعلماسی واردر. شیرازده سویلنیلن لسان فارسینك اك فصیحیدر.

شیرازی { [«ابواسحق شیرازی»، «سعدی» و«حافظ شیرازی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

شیرازی { (قطب الدین محمود بن مسعود) مشاهیر علمادن اولوب، نصیرالدین طوسینك شاکردانندندر. هیئته متعلق «الاختیارات» عنوانیله بر تألیفی وابن حاجبك «کتاب الاصول» یله «حکمة الاشراق»، و«مفتاح»، شرحلری واردر. ۷۱۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. «حل مشکلات المجسطی» عنوانلی کتاب دخی بونك اولسه کرکدر.

شیرازی { (عبد الرحمن بن ناصر بن عبدالله) مؤلفیندن اولوب، «الایضاح فی اسرار النکاح» عنوانیله بر تألیفی واردر، که پاریس کتبخانه‌سنده ۹٦٤ رقمیله مرقم اوله‌رق موجوددر. ۷۷٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شیرازی { (ابو اسحق) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، دائما یمکلر حقنده اشعار سویلمکله شهرت بولمشدر. خواجه حافظ شیرازینك معاصری اولوب، شاعر مشارالیه زمانك قطبی اولان شیخ نعمة الله مراجعتله، (ابو اسحق) بزم اشعارمزه نظیره اوله‌رق سویلدیکی اشعاریله یمکلری مدح ایدرك تمسخر ایدیور دیه، شکایت ایتدیکندن، شیخ مشار الیه صاحب ترجمه‌یی جلبله، کندیسندن اشتکا اولندیغنی سویلدکده، ابو اسحق: «اونلر می ومحبوبی مدح ایدیورلر، بن نعمة اللهی مدح ایدیورم» کلام معنیداریله جواب ویرمشیدی. احفاد تیموردن اسکندر بن عمر شیخه ندیملك ایتمش اولدیغی دخی مرویدر. اشعاری مشهوردر. شو رباعی اوجمله‌دندر:

نرکس که شبیهست بچشم خوش دلبر
کویند طبق دارد از سیم پراز زر
در دیدهٔ بو سحاق نه زر داردنه سیم
شش نان تنك دارد ویك کاسه مزعفر

شیرانشاه { قهستانده حکومت سورن ملوك اسماعیلیه‌نك اخیری اولان خواند رکن الدین خور شاهك برادری اولوب، ٦٥٤ تاریخنده هلاکونك وقوع بولان هجومنده برادری طرفندن، مغول عسکرینی بشقه جهتدن مشغول ایتمك اوزره، عسکر سوقنه مأمور اولمش ایسه‌ده، موفق اوله‌میوب، برادری تسلیم اولندیغی کبی، کندیسی دخی مغلولرك الینه کچمش ایدی.

شیرپور { بو اسمله هندستانده بروجه‌زیر بر قاچ قصبه واردر: برنجیسی بنارس ایالتنك غازیپور سنجاغنده وغا. زیپورك ۳۵ کیلومتره مغربنده اوله‌رق کنك ایرما. غنك صول کنارنده واقع اولوب، ۷۹٦۰ اهالیسی واردر.

— ایکنجیسی بنکاله خطه‌سنده دکه ایالتنك (میمنسنك) سنجاغنده ومیمنسنکك ۳۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولوب، ۸۰۱٥ اهالیسی واردر.

— اوچنجیسی بمبای اداره‌سنه تابع (کندش) ایالتنده و (دهولیه) نك ۸٥ کیلومتره شمال شرقیسنده واقع اولوب، ٦٥۷۰ اهالیسی واردر. قضا مرکزیدر.

— دردنجیسی بنکاله خطه‌سنده راجشاهی

ایالتك (بكره) سنجاغنده وبكره‌نك ۲۰ كیلومتره جنوبنده واقع اولوب، ۴۲۳۰ اهالیسی واردر.

شیرخان لودی { هندستان مشاهیر ادباسندن اولوب، ۱۱۰۲ تاریخنده مشاهیر شعرا وادبا وعلمانك تراجم احوالنی حاوی «مرآت الخیال» عنوانیله بر كتاب یازمشدره

شیرزاد { ملوك غزنویه‌نك یعنی آل سبكتكینك اون برنجی حكمداری اولوب، سلطان مسعود ثالثك اوغلیدر. ۵۰۸ ده، پدرینك وفاتی اوزرینه، وصیتیله غزنه‌ده تخته چقوب، بر سنه حكومت سوردكدن صكره، ارتحال ایتمشدر.

شیرزال { شهاب الدین غوری كوله‌لرندن اوله‌رق كشمیر وهندستان طرفلرنده حكومت سورن طوائف ملوكدن اولوب، محمد بختیاردن صكره حكومت سورمش؛ وهند برهمنلرینه قارشی محاربه ایله امرار زمان ایدوب، بو محاربه‌لرك برنده شهید اولمشدر.

شیر علی خان { افغانستانك امیر اسبقی اولوب، الیوم حكومت سورن سلاله‌نك باشی اولان دوست محمد خانك كوچك اوغلیدر. ۱۲۴۱ تاریخنده طوغوب، ۱۲۸۰ ده پدرینه خلف اولمش؛ ومتعاقباً كوردیكی مخالفتلر اوزرینه، هندستانه قاچوب، انكلیزلرك امدادینی طلب ایتمش ایسه‌ده، بوكا نائل اوله‌میوب، ۱۲۸۵ تاریخنده افغانیستانه عودتله، اوغلی یعقوب خانك معاونتیله، حكومتی برادری افضل خانك یدندن استرداد ایتمش؛ وبر طاقم اصلاحات وتنظیماته باشلامش ایدی. بعده روسیه‌نك طرفنی التزام ایتمكله، ۱۲۹۵ ده هندستان والیسی طرفندن كوندریلن هیئت سفارتی قبول ایتمدیكندن، انكلیز حكومتی اعلان حرب ایده‌رك، شیر علی خانك عسكری مغلوب اولمغله، كندیسی روسیه طوپراغنه قاچوب، بر سنه صكره اوراده وفات ایتمشدر. اوغلی یعقوب خان خانی اولوب، بر آز وقت حكومت سوردكدن صكره، انكلیزلر طرفندن اسقاط اولنه‌رق، الآن حكم سورمكده اولان عمی عبدالرحمن خان تخته چقمشدر.

شیركوه { (اسد الدین — بن شادی) امراء اكراددن وراونديه قبیله‌سندن اولوب، شام ملكی بولنان نور الدین شهیدك نائبی ایدی. مصرده حكومت سورن خلفاء فاطمیه‌نك اخیری اولان عاضدلدین الله‌ك وزیری سالف الترجمه (شاور)ك طلب واستمدادی اوزرینه، عسكرله مصره اعزام اولنه‌رق، برنجی عزیمتنده شاور سوزنده طورمدیغیچون، شیركوه شامه عودت ایتمش ایسه‌ده، ۵۶۴ تاریخنده اهل صلیبك مصره مسلط اولملری اوزرینه، بتكرار عاضد طرفندن دعوت اولنه‌رق، برادرزاده‌سی یوسف بن ایوب ایله برابر، عسكرله مصره كیدوب، قارشی طوران مرقوم شاورك وفات ایتمسیله، جانب خلیفه‌دن برینه وزیر نصب اولنمش؛ ویالكز ایكی آی وزارت ایده‌رك، فرنكلرله محاربه ایدوب، موفق اولدقدن صكره، وفات ایتمكله، یكنی صلاح الدین یوسف بن ایوب برینه وزیر اولمش؛ وبعده عاضدك بلا ولد وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته چقه‌رق، دولت ایوبیه‌یی تأسیس ایلمشدر. شیركوهك (ناصر الدین محمد) اسمنده بر اوغلی اولوب، پدرینك حیاتنده نور الدین زنكی جانبندن حمص والیسی بولندیغی حالده، پدرینك وفاتنده عزل اولنمش؛ وصلاح الدین ایوبی شامی ضبط ایتدیكنده، كندیسنه حمص حكومتنی ویروب، اوراده حكومت سورن شعبهٔ ایوبیه‌نك باشی اولمشدر.

شیركوه { (اسد الدین — بن ناصر الدین محمد) حمصده حكومت سورن شعبهٔ ایوبیه‌نك ایكنجی ملكی اولوب، آنف الترجمه شیركوهك طورونیدر. ۵۶۹ تاریخنده طوغوب، ۵۸۱ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ و ۶۳۷ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر چوق اولاد براقوب، بونلردن (ملك منصور ناصر الدین ابراهیم) حمصده خلفی اولمشدر.

شیرلی { (Shirley) انكلیز مشاهیر سیاحیننده اولوب، ۱۵۶۵ ده طوغمش، و ۱۶۳۱ ده وفات ایتمشدر. ابتدا آنتیل جزایرینه وبعده ایرانه سیاحت ایدوب، عودتنده شاه عباس طرفندن آوروپا حكمدارانینه بر چوق هدیه‌لر كتیرمش؛ وبعده روسیه‌یه ونهایت اسپانیه‌یه سیاحت ایدوب، اسپانیه قرالی دردنجی فلیب طرفندن شرق دكیزلری قوماندانلغنه نصب اولنمشدی. كزدیكی یرلرك سیاحتنامه‌لرینی یازمشدر.

— بو اسمله بر انکلیز شاعری دخی اولوب، ۱۵۹۴ ده طوغمش، و ۱۶۵۶ ده وفات ایتمشدر. ۳۷ تیاترو رساله‌سی وبعض منظومه‌لری واردر.

شیروان { [« شروان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شیرویه { (قباد —) ملوك ساسانیه‌نك یکرمی اوچنجیسی اولوب، خسرو پرویزك اوغلیدر. میلادك ۶۲۸ تاریخنده تخته چیقوب، یالکز طقوز آی حکومت سوردکدن صکره، ۶۲۹ده وفات ایتمشدر. غیرمسلمینك اعتقادلرنجه حضرت عیسانك صلب اولندیغی آغاج بونك طرفندن روم ایمپراطورلرندن هراقلیوسه ویرلمشدی. اوغلی آردشیر، ۷ یاشنده اولدیغی حالده، کندیسنه خلف اولمشدر.

شیره { (Syra, Syros) یونانك کیقلاده جزایرندن بری اولوب، یونان ساحلنك ۷۳ کیلومتره شرق جنوبیسنده واقعدر. شمالدن جنوبه طولی ½۱۶ وعرض اعظمی ½۱۰ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۱ مربع کیلومتره‌دور. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، ارتفاعی ۴۵۰ متره‌یی تجاوز ایتمیور. سواحلی کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، بر قاچ قویی واردر. ساحل شرقیسنده ینه (شیره) یاخود (ارموپولیس) اسمیله برقصبه واسکله بولنیور، که بتون کیقلاده جزایرینك مرکز تجارتی اولوب، آوروپا ایله شرق اسکله‌لری آره‌سنده ایشلین بیوك پوسته واپورلرینك چوغی بو اسکله‌یه اوغرارلر. طوپراغی کلسی، قورو وغیر منبت اولوب، قصبه‌ده آقان بر چشمه‌دن بشقه میاه جاریه‌سی یوقدر. قصبه‌ده ساکن اولان ۲۲۱۰۵ اهالیدن بشقه ایکی قریه‌ده ساکن ۹۴۷۰ که جمعاً ۳۱۵۷۵ اهالیسی واردر. بر قاچ باغچه‌دن بشقه مزروعات ونباتاتی اولمیوب، هر طرفی چپلاقدر. بر کوچك لیمانك یاننده مرمر چیقار. بو جزیره‌نك یونان قدیم تاریخنده اهمیتی اولمیوب، شمدیکی قصبه او وقتدن موجود ایدیسه‌ده، بر کونه آثار عتیقه‌سی یوقدر. قرون وسطاده جزایر بحر سفیده‌کی قتولیکلرك مرکز روحانیسی بولنمش؛ ویونان قاریشقلقنده بی‌طرف قالمش ایدی. آتنه‌نك اسکله‌سی اولان پیره‌نك ترقیاتی بو صوك سنه‌لرده شیره‌نك اهمیتی تنزیله سبب اولمشدر.

شیره { (Chiré) آفریقای جنوبینك شرق جهتنده (زامبز) ایرماغنك صوك تابعلرندن بر نهر اولوب، (نیاسه) کولندن خروجله، جنوبه وبعده جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، مذکور ایرماغك دالیه‌سی مبدأندن بر آز یوقاریده زامبزه دوکیلور. منصبندن ۳۲۰ کیلومتره یوقاریده ۱۵° ۵۵′ عرض جنوبیده ۱۰۰ کیلومتره‌لك محلده ممتد بر طاقم سرعتلی جریانلری واردر. بو مسافه‌ده ۴۰۰ متره آشاغی اینر. بوراسی سبز سفائنه مانعدر. وادیسی پك منبتدر. بو نهرك مجراسنی سیاح شهیر (لیوینغستون) بر باشدن بر باشه کزمشدر. آقدیغی یرلر پورتکیزه تابع عد اولنورسه‌ده، انکلیزلر بر قاچ موقع طوتوب، پروتستان میسیونرلرینی یرلشدیرمشلردر.

شیری { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (علی —) صدراعظم هرسك‌زاده احمد پاشانك اوغلی اولوب، یاوز سلطان سلیم خان جانبندن حرم خاصه آلنه‌رق، سرای همایونده تربیه اولنمش؛ وقپوجی باشیلق ایله خارجه چیقوب، بر قاچ سنجاق بکلکنده بولندقدن صکره، نقریسه مبتلا اولمسی اوزرینه، مصرده اختیار تقاعد ایده‌رك، اوراده وفات ایتمشد. شو بیت اونکدر:

نحیف جسممی دونددی آه وزار نیه
کورك بنی نیه دونددی روز کار ینه

— ایکنجیسی ینه علی اسمیله مسمی اولوب، زمرهٔ سپاهیاندن ایدی. شو بیت اونکدر.

قبرم اوزره اولیجك دم اوله شاید کله‌سك
کیم بیلور بیتدوککی بولمغه طوپراق دوکه‌سك

شیری { (مولانا —) هندستان شعراسندن واکبر شاهك امراسندن اولوب، خواجه جهان هروینك یکنیدر. حکمدار مشارالیهك بایدیرمش اولدیغی بر چوق قلاع وسائر ابنیه‌نك تاریخلرینی سویلمشدر. مرتب دیوانی واردر. ۹۸۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شیرین { ملوك ساسانیه‌دن خسرو پرویزك معشوقه‌سی اولوب، بر روایتده روم قیصرینك قیزی ایدی. بوتقدیرده (ایرنی) اسم رو-

میبندن غلط اولمق اقتضا ایدر. هرحالده خسرو ایله
شیرینك معاشقه‌لری داستان حکمنه کچوب، بر چوق
ادبا وشعرا طرفندن سلك نظم ونثره چکلمشدر.
خسروك وفاتندن صکره اوغلی شیرویه شیرینه طالب
اولمش ایسه‌ده، شیرین رضا ویرمه‌مش؛ وبونك
استعمال جبر ایتمی اوزرینه، کندینی تسمیم ایده‌رك
تلف اولمش اولدیغی محکیدر.

— فرهاد اسمنده برشخص موهومك معشوقه‌سی
اولمق اوزره دیکر برشیرینك دخی داستانی مشهوردر.

— ازواج مطهرهٔ حضرت نبویدن ماریه القبطیه
حضرتلرینك همشیره‌سی دخی بعض کتبده (شیرین)
اسمیله مذکور ایسه‌ده، بین العرب مستعمل اسمی
(سیرین) در، که بوده (ایرینی) اسم رومیسنك
معربیدر.

شیز { آذربیجانده مراغه ایله زنجان آره‌سنده
اسکی بر قصبه اولوب، پك جسیم ومعمور
بولنمش اولان آتشکده‌سیله وجوارلرنده‌کی معادن
مختلفه‌نك کثرتیله مشهور ایدی. هرمز طرفندن
بنا اولندیغی مرویدر. حضرت مغیره بن شعبه جانبندن
صلحاً فتح اولنمشدی. بر روایتده‌ده شیز بر ناحیه‌نك
اسمی اولوب، مرکزی (ارمیه) ایدی.

شیزر { شامده حمایه مضاف وحمادن بر
کونلك مسافه‌ده اوله‌رق (ارند)
بنی عاصی نهری اوزرنده واقع بر قلعه وقصبه
وناحیه اولوب، ١٧ نجی سال هجریده ابو عبیده
(رضه) جانبندن صلحاً فتح اولنمشدی. قدیم بر قصبه
اولوب، اوائل دور اسلامده دخی معمور بولنمش،
وبر چوق علمانك مسقط رأسی اولمشدر.

شیشیمك { (Chichimeks) مکسیقه اقوام
اصلیهٔ قدیمه‌سندن اولوب، بعض
قبائلی مملکت مذکوره‌ده الیوم موجوددر.

شیفرکبیرکه { (Schiefergebirge) آلمانیانك
غرب جهتنده بر صره طاغلر
اولوب، وستفالیه ایله رین ایالتنك بر قسمنده ممتد
اولور، وجنوب غربی جهتندن بلجیقه‌نك آردنه سلسله‌
سنه اولاشیر. رین مجراسی بو سلسله‌یی ایکی بلوکه
آیروب، شرق جهتنده‌کی بلوك سایرلندیشه کبیرکه،
وستروالد، سیبنکبیرکه وتاونوس؛ غرب طرفنده‌کی
بلوك دخی ایفل، هوهه‌ون وسااربروق طاغلرینی
شاملدر. بو طاغلرك اکثری تشکلات برکانیه‌دن
اولوب، بو اراضی‌یه مخصوص طاشلری وبعض معدنلریله
میاه معدنیه‌لری واردر.

شیقاغو { یاخود چیقاغو (Chicago) آمریقای
شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (ایلینونس)
حکومتنده و(اسپرینففیلد) ك ٢٨٠ کیلومتره شمال
شرقیسنده اوله‌رق (میشیغان) کولنك جنوب غربی
کوشه‌سنده وهمنامی اولان نهرك ایکی ساحلنده واقع
ایالت مرکزی بیوك بر شهر یعنی نیویورقدن صکره
جماهیر مذکوره‌نك اك بیوك شهری اولوب،
١١٠٠٠٠٠ اهالیسی، آمریقانك هر طرفندن
کلیر وهر طرفه تشعب وانتشار ایدر اون اون بش
دمیر یول خطی، پك ایشلك تجارت بریه وبحریه‌سی،
اقمشه وسائره فابریقه‌لری، ذخائر، کراسته، حیوانات،
باصدیرمه وسائره اخراجاتی، پك واسع وغایتله دوز
سوقاقلری، جسیم ومزین ابنیه‌سی، حسابسز مؤسسات
علمیه وخیریه‌سی وپك بیوك سرمایه‌لی بانقه‌لریله سائر
شرکت مالیه‌لری واردر. اساساً میشیغان کولنه
دوکیلن وشهرك اورته‌سندن کچن شیقاغو نهری
تعمیق وتوسیع و(میسیسیپی) ایرماغنه تابع (ایلینونیس)
نهرینه قدر تمدید ایدلمکله، شمدیکی حالده ترس آقار
بر جدول صورتنی آلوب، کولك صوینی بو جدولدن
میسیسیپی‌یه آقفده‌در. اك بیوك کمیلر سنت لوران
نهرندن بیوك کوللره کیره‌رك، شیقاغو شهرینك
اورته‌سنه قدر واصل اولورلر؛ واورادن میسیسیپی‌یه
قدر دخی کمی یوزدیریلیر. اوروپجك آغی شکلنی
ابراز ایدن دمیر یول خطلرینه بو طریق بحری ضم
وشیقاغونك بتون آمریقای شمالینك مرکزنده بولنمسی
یعنی اهمیت موقعیه‌سی دخی علاوه اولنه‌رق، بو شهره
پك پارلاق بر استقبال تأمین ایتمکده‌در. ١٨٠٤
تاریخنده شهرك بولندیغی موقعده یعنی شیقاغو
نهرینك منصبنده بر قلعه تأسیس اولنه‌رق، ١٨٣٢ده
بو قلعه‌نك اطرافنده بر کوچك کوی تشکل ایتمش؛
وبو کوی کیتدکجه توسع ایده‌رك، آز وقت ظرفنده
بر قصبه وکیده‌رك بر شهر حالنه کچمش؛ و ١٨٧١ده
شهرك ثلثانی امحا ایدن بیوك حریقدن اول اهالیسی
٣٠٠٠٠٠ نفوسه بالغ اولمش ایدی. حریقدن بر
سنه صکره شهر بویله بر آفته مصابیتنه دلالت
ایده‌جك بر اثری کورلمیه‌جك صورتده تعمیر اولنکدن

زياده تزيين اولنەرق، حتى سوقاقلرى بر آز چامورلى اولديغندن، زمينى بر قاچ متره ترفيع ايدلمش؛ وجسيم كارگير ابنيەسى محير عقول بر صنعت ومهارتله هيئتيله هوايه قالديريلوب، آلتلرى طولديرلمشدر. نهرك آلتندن ايكى تونل يابديريلوب، شهرك ايكى قسمى آرەسنده تحت الارض اختلاط اولنمقدەدر. ميشيغان كولنك اورتەلرنده ايچيلەجك بر ايى صو بولنوب، كولك آلتندن بر صو يولى انشاسيله شهره آقتديرلمشدر. الحاصل شيقاغوليلرك كرك فن وصنعت وكرك ثروت واقتدار مالى جهتلرنجه اولان تشبثات واجراآتلرى محير عقولدر. لكن ١٨٩٣ تاريخنده بو شهرده عمومى بر سرگى كشاد اولنمشدر.

شيقلانه (Chiclana) اسپانيەنك آندالوسيه خطەسنده (قاديس) ايالتنده وقاديسك ٢٢ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولەرق (ليريو) نهرى اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٨٦٠٠ اهاليسى، مشهور بر بوغا جانبازخانەسى، كوزل باغچەلرله محاط مفرح خانەلرى واطرافنده اوزومندن مشهور برنوع شراب چيقار باغلرى واردر. قربنده ايكى كوكوردلى صوئوق معدن صويى بولنيور.

شيقوپه (Chicopee) ممالك مجتمعەنك (مسا. چوست) حكومتنده واسپرينغفيلدك ٥ كيلومتره شمالنده اولەرق همنامى بر چايك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٩٦٠٠ اهاليسى وماكنەلرى نهرك شلالەسيله چويريلير بر چوق فابريقەلرى واردر.

شيكيتوس (Chiquitos) آمريقاى جنوبيەده (بوليويه) حكومتنك (سانته قروز دلاسيره) ايالتنده واسع بر ير اولوب، بعض جهتلرنده ساكن بولنان (شيكيتوس) قوم اصليسنك اسميله مسمادر. مساحهٔ سطحيەسى ٢٠٠٠٠٠ مربع كيلومترەيه قريب اولوب، طوپراغى دخى پك منبت وعلى الخصوص توتونى پك ايى اولديغى حالده، يالكز ٢٧٠٠٠ اهاليسى واردر.

شيلان (Chillan) آمريقاى جنوبيەده شيلى حكومتنك (نوبله) ايالتنده وسانتياغونك ٣٣٠ كيلومتره جنوبنده اولەرق ٣٦° ٣٥′ عرض جنوبيده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٩٠٤٥ اهاليسى واردر. بر طرفدن (تالقاهوآنو) اسكلەسنه و بر طرفدن مركز حكومت اولان سانتياغويه دمير يول ايله مربوطدر. قصبەنك شرق طرفنده ممتد اولان واسع بر اورمانك ايچنده ايليجەلرى و ٦٠ كيلومتره شرق جنوبيسنده ٢٨٧٩ متره ارتفاعى اولان (شيلان) بركانى بولنيور.

شيلپريق (Chilpéric) فرانق حكمدارلرندن ايكى كشينك اسميدر:

برنجيسى برنجى قلوترك اوغلى اولوب، ٥٦١ تاريخنده حصەسنه (سوآسون) حكمدارلغى دوشمشيدى. (فردغونده) اسمنده بر فاحشه ايله مناسبات غير مشروعەده بولنمق ايچون، زوجهٔ مشروعەسنى ترك ايتمش؛ وبعده بونى تركله، اسپانيه ويسيغوتلرى حكمدارينك قيزى (غالسونته) يى تزوج ايتمش ايسەده، چوق كچمەدن بونىده ترك ايدەرك، يكيدن (فردغونده) ايله تجديد مناسبات ايتمش؛ ونهايت (غالسونته)نك همشيرەسى (برونهوت)ى طوتان برادرى (سيجبرت) ايله ايتديكى محاربەده مغلوب اولمشدر.

— ايكنجيسى ايكنجى شيلدريقك اوغلى اولوب، ٧١٥ تاريخنده نوستريانك اتابكى مقامنده بولنان (رتقروآ) طرفندن فرانسه تختنه اقعاد اولنمش ايسەده، (اوستراسيا) صاحبى بولنان (شارل مارتل)ه قارشى بولنمغه جسارت ايتديكندن، بونك تحت اسارتنه دوشوب، فيما بعد يالكز اسماً حكمدارلق ايتمش؛ و٧٢٠ ده فوت اولمشدر.

شيلد (Shilds) بو اسمله برى «شمالى» وديگرى «جنوبى» اولەرق انكلترەده ايكى قصبه واردر:

شمالى شيلد (North Sh.) نورتومبرلاند ايالتنده و(نيوقاستل)ك ١٢ كيلومتره شرق شماليسنده اولەرق (تينه) نهرينك صول كنارنده واقع اولوب، ٧٢٥٠ اهاليسى، دميريولى، سفاين اعمالنه مخصوص دستگاهلرى، خلاط، رنكلى جام وسائره فابريقەلرى، مملحەلرى وصيد ماهيسى واردر. ليمانى خيلى ايشلك اولوب، ايكى فنارى واردر.

— جنوبى شيلد (South Sh.) دورهام ايالتنده، دورهامك ٢٦ كيلومتره شمال شرقيسنده ونيوقاستلك ١١ كيلومتره شرقنده اولەرق (تينه) نهرينك صاغ كنارنده و شمالى شيلدك قارشيسنده واقع اولوب، ٧٧١٠ اهاليسى، بيوك ليمانى، كوزل رختملرى،

واپور ماکنه‌لریله کمی دمیری، یلکن بزی، خلاط، جام، چینی وسائره فابریقه‌لری وسفائن اعمالنه مخصوص دزگاهلری واردر. بو ایکی قصبه آیری آیری ایالتلره ملحق اولدقلری حالده، نهرک مجراسیله ایکی‌یه آیرلمش بر تك قصبه تشکیل ایدیورلر. ایکنجیسنك اطرافنده بر چوق کویلر، محله‌لر وصیفیه‌لر بولنوب، اونلرله برابر اهالیسی ۵۷۰۰۰ نفوسه بالغ اولیور.

شیلد بران (Childebrand) اندلسی فتح ایتدکدن صکره فرانسه‌نك وسطلرینه طوغری ایلریلکه باشلایان غزاة مسلمینك ترقیاتنه بر سد چکن (شارل مارتل)ك برادری اولوب، بو محاربه‌لرده کوستردیکی جسارتله مشهوردر. بعض مورخلر بونك وجودینی انکار ایتدکلری حالده، دیکرلری (قاپتیان) سلاله‌سنك جد اعلاسی اولدیغنی التزام ایتمشلردر.

شیلدبرت (Childebert) فرانق حکمدارلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی قلوویسك اوچنجی اوغلی اولوب، اثنای مقاسمه‌ده پارس جهتی حصه‌سنه دوشمش؛ و ۵۱۱ ده حکومت سورمکه باشلامشدر. اورلیان قراللغنه وارث اولان برادری قلودومیرك ملکنی دیکر برادری قلوتر ایله مقاسمه ایتمش؛ وصکره همشیره‌سی (قلوتیلده)یی تزوجله حقنده سوء معامله‌ده بولنمش اولان اسپانیه ویسیغوتلری حکمداری (آمالاریق)ه قارشی یورویه‌رك، پامپلونه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ساراغوسه اوکنده مغلوب اولمش؛ و ۵۵۸ ده پارسده وفات ایتمشدر. ارکك اولادی قالمدیغندن، برادری قلوتر بتون فرانسه‌یه وارث اولمشدر.

— ایکنجیسی سیجبرت ایله برونهوتك اوغلی اولوب، ۵۷۵ ده اوستراسیا قراللغنده پدرینه خلف اولمش؛ و ۵۹۳ ده عمی (غونتران)ك وفاتی اوزرینه، بورغونیه واورلیان قراللقلریله پارس قراللغنك بر قسمنی دخی ملکنه الحاق ایتمش ایدی. ۵۹۶ تاریخنده ۲۶ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی «عادل» لقبیله ملقب اولوب، اوچنجی قلوویسك برادری وخلفیدر. ۶۹۵ تاریخنده، ۱۲ یاشنده اولدیغی حالده، تخته چیقوب، اسماً قراللق ایتمش؛ وانا بکی مقامنده بولنان هریستاللی شیشمان (پپین) اداره‌ء امور ایتمشدر. ۷۱۱ ده فوت اولمشدر.

شیلدریق (Childeric) فرانق حکمدارلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی پدری (مروه)یه خلف اولوب، ۴۵۸ دن ۴۸۱ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر. ملکی اولان (فلاندره) و(پیقاردیه)دن چیقه‌رق، (تورینکی) حکمدارینه التجا ایتمش؛ وبونك قاریسی (بازینه)یی اغفال ایلمش ایدی. بونك غیبوبتنده روما سردارلرندن (اجیدیوس) اداره‌ء مملکت ایتمش ایسه‌ده، بودخی محبت عمومیه‌یی غائب ایدوب، چیقارلدقدن صکره، شیلدریق عودت ایتمش؛ ومرقومه (بازینه)یی برابر کوتوروب، تزوج ایلمش ایدی. بوندن (قلوویس) دنیایه کلمشدر.

— ایکنجیسی ایکنجی قلوویسك اوغلی اولوب، حصه‌سنه اوستراسیا دوشمش؛ و ۶۶۰ تاریخنده اوراده حکومت سورمکه باشلایوب، ۶۷۰ ده، برادری اوچنجی قلوترك وفاتی اوزرینه، بورغونیه ونوستریایی دخی ملکنه الحاق ایتمش؛ وابتدا وزیری بولنان (لئودکر)ك نصایحیله حرکت ایتمش ایسه‌ده، بعده بونی نفی ایده‌رك، اجرای حکومته باشلامش و ۶۷۳ ده وفات ایتمشدر. ایکنجی شیلپریق اسمیله بر اوغلی قالمشدی.

— اوچنجیسی فرانسه قراللری برنجی سلاله‌سنك صوك حکمداری اولوب، ایکنجی شیلپریقك اوغلیدر.

شیلدون (Shildon) انکلتره‌نك دورهام ایالتنده و(بیشوب اوقلاند)ك ۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۸۷۰۵ اهالیسی، دمیر یولی وکومور معدنی واردر.

شیلر (Schiller) آلمانیه‌نك اك مشهور شاعرلرندن اولوب، ۱۷۵۹ تاریخنده وورتمبرغك (مارباخ) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۰۵ ده وفات ایتمشدر. بر یوز باشینك اوغلی اولوب، ابتدا بر پاپاسدن تحصیل ایتمش؛ وبعده (لودویغسبورغ) حربیه مکتبنه کیرمش ایدی. صکره علم حقوق ونهایت فن طبی تحصیل ایده‌رك، جراحلقله بر آلایه التحاق ایتمش؛ وبوش وقتلرینی میل طبیعیسی اولان شعره صرف ایده‌رك، بر خیلی اشعار وبر طاقم تیاترو منظومه‌لری یازمغه باشلامش ایدی. ۱۷۸۱ ده

موقع اجرايه قونيلان «خيدودلر» عنوانلى فاجعهٔ مشهورهسنك مظهر اولديغى رغبت عموميه اوزرينه، خدمت عسكريهدن استعفا ايتمش ايسهده، وورتمبرغ دوقهسى استعفاسنى قبول ايتمديكندن، فراره مجبور اولوب، بر وقت سرسريانه بر عمر سوردكدن صكره، ١٧٨٩ ده (صاقسه وايمار) دوقهسنك مشاورلك خدمتنه و (ينا) دار الفنوننده تاريخ معلمليكنه نصب اولنمش؛ وآثارى نشر اولندقجه، شهرتى آرتهرق، آلمانيانك اك بيوك محررلرى صرهسنه كچمش ايدى. ١٧٩٧ ده وايماره كيدوب، اوراده توطن ايتمش؛ واورا دوقهسنك پك چوق التفات واكرامنه نائل اولمش ايدى. شيلر بتون آوروپانك اك بيوك شعراسندن معدود اولوب، على الخصوص منظوم ومنثور فاجعه وحائلهلرى مشهوردر. آثارى بتون آوروپا لسانلرينه ترجمه ودفعاتله طبع ونشر اولنمشدر.

شيلقه { (Chilca) آمريقاى جنوبيده پرو حكومتنك ليما ايالتنده وليمانك ٥٧ كيلومتره جنوب شرقيسنده وبحر محيط معتدل ساحلندن ١٠ كيلومترهلك مسافهده بر چول اورتهسنده بر قصبه اولوب، اينقه قوم قديمنه منسوب بر اهالى ايله مسكوندر. اينقهلر زماننده بيوك بر شهر بولنمش اولديغنه اطرافندهكى ويرانهلر دلالت ايديور.

شيلقه { (Chilka) سيبريهنك شرق جهتنده ماوراء بايقال ايالتنده بر نهر اولوب، آمور ايرماغنى تشكيل ايدن ايكى نهرك بريدر. شيلقه نهرى دخى (اونون) و (اينغوده) اسملريله ايكى چايك برلشمسندن تشكل ايدر. بو ايكى چايدن برنجيسى مغولستانده آلتون طاغ سلسلهسنك منتهاى شرقنده واقع (كنق) طاغندن نبعانله، شرق شمالى يه طوغرى آقار. مجراسى درين بر خندق صورتنده اولوب، ٧٥٠ كيلومتره طولندهدر. ايكنجيسى اولان (اينغوده) ايسه دها شمالده (چوقونو) طاغندن نبعانله، ماوراء بايقال مركزى اولان (چيته) قصبهسى ايچندن كچر. بو ايكى چاى قاريشدقدن صكره، نهر شيلقه اسمنى آلوب، كومش معدنلريله مشهور اولان (نرچينسق) قصبهسى ايچندن كچر؛ و (نرچقه) چايى دخى آلدقدن صكره، ٥٣° ١٩′ عرض شمالى ايله ١١٩° ٢٢′ طول شرقيده (آرغون) نهريله برلشهرك، (آمور) ايرماغنى تشكيل ايدر. (اونون) منبعندن (آرغون) ملتقاسنهدك مجراسى ١٢٠٠ كيلومتره اوزون اولوب، بعض يرلرندهكى سرعت جريانيله برابر اكثر طرفلرى سير سفائنه صالح وكنارلرى شايان تصوردر.

شيلوئه { (Chiloé) آمريقاى جنوبيده شيلى حكومتنه تابع وشيلينك غربنده بحر محيط معتدلده واقع بر آطه اولوب، همنامى اولان ايالتك قسم اعظمنى تشكيل ايدر. قرهدن (شاقائو) بوغازيله آيرلمش اولوب، اكثرى الآن غير مسكون اولان ١٢٠ آطه ايله محاطدر. سواحلى درين كورفز وقويلرله اويولمش اولوب، مساحهٔ سطحيهسى ١٣٠٠٠ مربع كيلومترهدر. اراضيسى طاغلق اولوب، اك يوكسك محلى حذاى بحردن ٨٠٠ متره ارتفاعندهدر. اكثر طرفلرى پك صيق وپك يوكسك اورمانلرله مستور اولوب، اهاليسنك باشليجه مشغوليتى كراسته قطعيدر. هواسى معتدلجه اولوب، ياغمورلرى پك چوق وانهارى بول وسير سفائنه صالحدر. ١٧٧٦ ده اهاليسى ١٣٠٠٠ كشيدن عبارت اولوب، آلتى سنه صكره بو مقدار آلتى مثلنه بالغ اولمشدى. شمديكى مقدارى هنوز معلوم دكلدر. بونلر (آروقان) قوم اصليسيله اسپانيوللردن مركب ملز بر قوم اولوب، اسپانيولجه ايله برابر لسان اصليلرينى دخى تكلم ايدرلر. چاليشقان آدملر اولوب، كراسته قطعندن بشقه كميجيلك وباليقجيلق دخى ايدرلر. — شيلوئه ايالتى مذكور جزيره ايله اطرافندهكى آطهلرى وپاتاغونيه سواحلنك بر مقدارينى جامع اولوب، مساحهٔ سطحيهسى ١٥٨٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٦٤٥٣٥ كشيدر. اوچ سنجاغه منقسم اولوب، مركزى شيلوئه جزيرهسنك ساحل شماليسنده واقع (آنقود) ونام ديكرله (سان قارلوس) قصبهسيدر.

شيله { قوجه ايلى خطهسنك شمالنده قره دكز ساحلنده وبر كوچك نهرك منصبنده بر قصبه واسكله اولوب، شهر امانتنه ملحق برقضانك مركزيدر. قضاسى ٨٤ قريهدن مركبدر.

شيلى { (Chili) آمريقاى جنوبينك قسم جنوبيسنده غربه يعنى بحر محيط معتدل بوينجه ممتد بر حكومت اولوب، آمريقاى جنوبى حكومات غربيهسنك اك كوچكى اولديغى حالده، اك متمدن واك قوتليسيدر.

موقعى، حدود ومساحهسى. — شيلى جمهوريتى

رو وبولیویه ایله ایتدیکی صوك محاربه‌ده قزاندیغی
قالیت اوزرینه، حدود شمالیه‌سنی ١٧° عرض جنوبی‌یه
قدر توسیع ایدوب، خط مذکوردن آمریقانك منتهای
جنوبیسنه قدر ممتد عد واعتبار اولنیورسه‌ده، اصل
اراضی مضبوطه‌سی شیلوئه جزیره‌سنك جنوبنه یعنی
تقریباً ٤٢° عرض جنوبی‌یه قدر اولوب، اورادن
آشاغیسی همان خالی وغیر مضبوط اولمغله، حدودی
اعتباری ویالکز خریطه‌لرده معیندر. شمالده آند
سلسلهٔ جبالنك اك شرق قولی بولیویه ایله شیلی
آره‌سنده خط حدود برینی طوتوب، بولیویه حدودندن
قورتلنجه، شیلی شرقه طوغری خیلی توسع ایده‌رك،
٢٤° ایله ٢٧° عرض جنوبی آره‌لرنده سلسلهٔ
مذکوره‌نك وسطی قولی شیلی ایله آرژانتین حدودینی
آیردقدن صکره، خط حدود یکیدن غربه دونوب،
اورادن آشاغی آند سلسله‌سنك یکتا صیرتنی تعقیب
ایتمکله، شیلی مملکتی ساحل ایله سلسلهٔ جبال صیرتی
آره‌سنده طار بر شریت شکلنده قالیر. آمریقای
جنوبینك منتهای جنوبنده جبال صیرتی بللی اولمامغله،
خط حدود اعتباری اولدیغی حالده، شرقه طوغری
دونه‌رك، بوقطعه‌نك منتهای جنوبنده‌کی برونی وآتش
ارضنك قسم غربیسیله اطرافنده‌کی آطه‌لری شیلی
حکومتنه براقیر. بو وجهله شیلی شمالاً پرو، شرقاً
بولیویه وآرژانتین حکومتلریله، جنوباً بحر منجمد
جنوبی ایله، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله محاط
ومحدوددر. طولی تقریباً ٣٣٠٠ وعرض وسطیسی
١٦٠ ونهایت ١٦٥ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی
٧٧٦٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٢٣٢٠٠٠
کشیدر، که بهر کیلومتره باشنه ٤ کشیدن زیاده‌جه
دوشیور.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — شیلینك قسم
شرقیسی آند سلسلهٔ جبالندن عبارت اولوب، بو
جبال مرتفعه‌نك دیك، صرب وسرمدی قارلرله مستور
ذروه‌لری بش آلتی بیك متره‌لك ارتفاعلره قدر یوکسلیر.
آره‌لرنده وقتیله سونمش ویا آره صره آتش
پوسکورتور بر چوق برکانلر دخی بولنیور. آند
سلسله‌سنك اتکلری ساحله قدر ممتد اولمیوب، بونلرك
غربی اتکلرنده شیلینك بوینجه ممتد مرتفعه اوزون
وطار بر اووه بولنیور. بو اووه‌نك غرب جهتنده
ساحل بوینجه بر ایکنجی سلسلهٔ جبال اوزانیور، که
آند سلسله‌سی قدر یوکسك دکل ایسه‌ده، بر ایکی
بیك متره‌لك ارتفاعی واردر. بونك اتکلری لب
دریایه قدر اینر. بو ایکی سلسله آره‌سنده‌کی اووه
دخی دوز اولمیوب، بعضیسی شرقدن غربه واکثری
شمالدن جنوبه ممتد بر اوچنجی سلسله تشکیل ایده‌جك
بر طاقم تپه‌لری وطاغلری حاویدر. آند سلسله‌سندن
اینن نهرلر دیکر ایکی سلسله‌یی بر طاقم بوغازلردن
شق ایله، دکیزه اینه‌رك، مملکتك عرضنجه دخی
بعض وادیلر تشکیل ایدیور. شیلی داخلنده بولنوب
آند سلسله‌سنك اك یوکسك ذروه‌سی اولان
(آقونقاغوآ) طاغنك ٦٨٠٠ متره ارتفاعی اولوب،
دیکرلرینك اکثری ٥٠٠٠ ایله ٦٠٠٠ متره آره‌لرنده‌در.
جنوبه طوغری اینلدکجه، آند سلسله‌سنك ارتفاعی
آزالوب، اورالرده ذروه‌لرك اکثری ٢٠٠٠ ایله
٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. بو سلسله‌ده‌کی برکانلرینك
باشلیجه‌لری: توپونغاتو، سان جوزه، مایپو،
تینکیریریقه، پتروآ، ارسقابزاتوشیقو، سروآزول،
لاس یغوآس، قالاکی ویلاریقه وسائرلری اولوب،
بونلرك بر طاقمی آره صره آتشلر پوسکورتمکده،
وجوارلرنده شدتلی زلزله‌لری موجب اولمقده‌در.
ساحل بوینجه اوزانان سلسله‌نك اك یوکسك طاغی
(قوریشیلونقو) اولوب، ٢٢١٢ متره ارتفاعی واردر.
١٠٠٠ ایله ٢٠٠٠ متره آره‌سنده بر ارتفاعده
بولنور دها بر قاچ طاغی اولوب، سائرلرینك ارتفاعی
١٠٠٠ متره‌دن آشاغیدر. وسطده‌کی طاغلر ایسه
ساحلده‌کیلردن دها یوکسك اولوب، اڭ یوکسکاری
اولان (پتورقه) نك ٣٤٥٦ متره ارتفاعی واردر.
جنوب جهتنده‌کی طاغلرینك قار وبوزلری ساحله قدر
ممتد اولوب، بوز دره‌لرندن اینن بوزکلته‌لری، دکیز
ایچنده دخی یوزر.

شیلینك وسعتی پك آز اولوب، انهاری دخی آند
سلسله‌سندن نبعانله، غربه طوغری آقه‌رق، بحر
محیط معتدله دوکلدیکندن، مسافه‌نك عدم مساعده‌سنه
مبنی بیوك ایرماقلری یوقدر. قسم شمالیسنده سلسلهٔ
مذکوره‌دن اینن وعلی‌الخصوص طاغلرك قارلری
اریمسندن حاصل اولان انهارك چوغی یولده وعلی‌
الخصوص او جهتده بولنان (آتاقامه) چولنده
قورویوب، یالکز فیضانلرنده دکیزه واصل اولورلر.
مذکور چولك شمالنده‌کی انهارك اك بیوکی (ریولوآ) در.

بوچولك جنوبنده اولوب دائمی صورتده آقان انهارك
باشليجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق : هوآسقو، ريوده
الکی، لیماری، شوآبه، آقونقاغوآ، مایپو، راپل،
ماتاکیتو، ماوله، ایتاته، لایه، قاوتن، تاوتن، والدیویه،
ريو بوئنو، ماولین وساتره‌در. جمله‌سنك فیضان
موسملری واردر. الك جنوبده‌کی نهرلرك تفریقی مشکل
اولوب، ساحلده، نوروچك کبی، آند سلسله‌سنك
اتکلرینه قدر ممتد بر طاقم خلیجلر ابراز ایدیور، که
بونلره جبال مذکوره‌نك منجمد دره‌لرندن بوزکتله‌لری
دوکیلور.

کوللری دخی چوق اولوب، الك کنیشلری شمال
جهتنده وبولیویه‌نك حدود جنوبیه‌سی قربنده بولنان
(آتاقامه) کولیدر. جهت جنوبیه‌سنده و (شیلوئه)
جزیره‌سی قارشیسنده‌کی کورفز قربنده واقع (لانکیهوئه)
کولی ایکنجی درجه‌ده اولوب، (ماولین) نهری بونك
آیاغیدر. بو کولك شمال شرق کوشه‌سنده (اوسورنو)
اسمیله کوزل بر برکان بولنیور. بو طاغك اورته‌سنده
(تودوس‌لوس‌سانتوس) اسمیله بوندن کوچك بر کول
بولنیور، که فضلهٔ میاهی کوله مشابه اولان (رلونقاوی)
قوینه دوکیلور. دها شمالده (رانقو) کولی بولنیور،
که (پویفوئه) و (راپونقر) اسملریله دها کوچك ایکی
کولك فضلهٔ میاهنی آلوب، (بوئنو) نهری دخی
بونك آیاغیدر.

سواحل وجزایری. — شیلینك شیلوئه جزیره‌
سنه یعنی ٤٢° عرض جنوبی‌یه قدر اولان سواحل
شمالیه‌سی همان دوزاولوب، بیوك کیرینتی وچیقنتیلری
یوقدر. یالکز بر طاقم کوچك قویلری و برونلری
اولوب، بو قویلرك هیچ بری صاغلام لیمان تشکیل
ایده‌جك صورتده محفوظ دکلدر. شیلوئه جزیره‌سنك
قارشیسنده ایسه ساحل بونیجه اولان سلسلهٔ جبال
واونك ایچ طرفنده‌کی اووه منقطع اولوب، اووه
دکیزه منقلب اولور؛ وسلسلهٔ مذکوره دکیزه باتوب،
صوبك خارجنده قالان ذروه‌لری بر چوق جزایر
تشکیل ایدیور؛ وآند سلسلهٔ جبالنك اتکلری لب
دریایه قدر اینر. شیلینك غیرمضبوط وهمان خالی اولان
بو قسم جنوبیسنك ساحلی نوروچك ساحلنه مشابه
اولوب، کیرنتی و چیقنتیلری، و اوزون برون وشبه
جزیره‌لریله قره‌لرك ایچنه اوزانمش کورفز وخلیجلری
پك چوقدر؛ وسواحلك قارشیلرنده بیوك وکوچك
حسابسز آطه‌لر وقیاالقلر بولنیور. ٤٦° ایله ٤٧°
عرض جنوبی آره‌لرنده (تایتو) اسمیله اوزون بر شبه
جزیره بولنوب، هر طرفه بر طاقم قوللر اوزاتیور.
دوز اولان سواحل شمالیه‌نك قارشیسنده یالکز
(قونسپسیون) اسکله‌سی قربنده (سانته ماریه) اسمیله
بر کوچك آطه وبك آچیقده (جوان فرناندز) اسمیله
ایکی کوچك جزیره موجوددر. قسم جنوبیسنده ایسه
(شیلوئه) اسمیله بر بیوك وبونکاه (تایتو) شبه جزیره‌
سی آره‌سنده (شونو) اسمیله بر چوق کوچك جزیره‌لر
بولندیغی کبی، مذکور شبه‌جزیره‌نك جنوبنده دخی
(ماجلان) اراضیسنه منسوب بیوك وکوچك بر چوق
آطه‌لر بولنوب، الك بیوکلری: بیوك وکوچك ولینفتون،
مادره‌ده‌دیوس، دوق دو بورق، هانووره، قرالیچه
آدلاییده، دزولاسیون، قرال‌کوییوم، سانته‌اینس،
قلارنسون، دوشون، هوسته، ناوارین وآتش ارضی
نام بیوك آطه‌در، که بونك نصف غربیسی شیلی‌یه عائد
هد اولنور. آمریقای جنوبینك جزایردن بشقه الك
جنوبی یری اولان (برونسویق) شبه جزیره‌سی دخی
بو جزایرك ایچنه اوزانیر. مشهور (ماجلان) بوغازی
ده شیلی‌یه تابع اولان بو آطه‌لرك آره‌سنده‌در. شیلینك
سواحل جنوبیه‌سی کیتدکجه کسب ارتفاع ایده‌رك،
دکیز تدریجاً چکلمکده‌در.

اقلیم وهواسی. — شیلی پك اوزون بر مملکت
اولوب، قسم شمالیسی ١٧° عرض جنوبی‌یه یعنی
اقالیم حاره ایچنه قدر چیقدیغی حالده، منتهای جنو-
بیسی ٥٦° عرض جنوبی‌یه یعنی اقالیم منجمده‌یه قدر
ایندیکندن، و ساحل بحردن ٦٠٠٠ متره‌یه قدر
مختلف ارتفاعلرده یرلری حاوی بولندیغندن، کرك
عرضاً وکرك ارتفاعاً هواسی مختلف اولوب، ایچنده
هر هوا بولنور. قسم شمالیسنك سواحلی چول حا-
لنده اولوب، آنجق دکیز ملتملری حرارتی تعدیل
ایدیور. او جهتك ایچ طرفلرینك آلچق وقویتی یرلری
زیاده صیجاق ایسه‌ده، طاغلره چیقلدقجه، ارتفاع
حرارتی تعدیل ایدوب، هوا درجه درجه کسب
اعتدال ایدر. قسم وسطینك هواسی ینه ارتفاعه
تابع ایسه‌ده، عمومیت اوزره معتدل وغایتله لطیف
وصاغلامدر. قسم جنوبیسی زیاده صوتوق ایسه‌ده،
اوورالری ذاتاً همان خالی اولوب، یالکز اقوام اصلیهٔ
وحشیه‌دن بعض قبائل بولنیور. شیلی تمامیله نصف

کرهٔ جنوبیده بولنمغله، یازی بزم قیشمزه وقیشی بزم یازمزه تصادف ایدر. نیساندن اغستوس نهایتنه‌قدر یاغمورلری پك چوق اولوب، آند سلسله‌سی اوزرینه ایسه نیساندن اعتباراً آلتی ویدی آی متمادیاً قار یاغار. بناءً علیه انهاری‌دخی قیصه ایسه‌ده، صولری چوق اولوب، اکثری سیل کبی آقار.

اراضیسی، معادنی، محصولات ونباتات وحیواناتی. — طبیعت اراضیجه و معادن و نباتاتجه شیلی اوچ منطقه‌یه قابل تقسیم اولوب، حدود شمالیه‌سندن ۳۳° عرض جنوبی‌یه قدر ممتد اولان منطقهٔ شمالیه‌سی معادن یری؛ درجهٔ مذکوره‌دن ۴۴° عرض جنوبی‌یه قدر اولان قسم وسطیسی زراعت یری؛ ودرجهٔ مذکوره‌دن آشاغی اولان قسم جنوبیسی‌ده اورمانلر یریدر. برنجی قسمنك یاغمورلری سیرك ومیاه جاریه‌سی آز اولوب، اراضیسی چول حالنده وهواسی صیجاق اولمغله، زراعته قابلیق یوغیسه‌ده، هر طرفنده وعلی الخصوص آتاقامه چولنده کومش باقیر، دمیر، قورشون، نیکل، قوبالت، کهرجله، بوراقس، قیا طوزی وآلتون معدنلریله ذی قیمت طاشلرك انواعی وعلی الخصوص زمرد طاشلری کثرتله بولنور. ایکنجی منطقه‌سی شیلینك اك معمور ومسکون یری اولوب، بو قسمده آند سلسله‌سیله ساحل بوینجه ممتد اولان سلسلهٔ جبال آره‌سنده‌کی اووه غایتله منبت ومیاه جاریه‌سی پك چوق اولمغله، اصل محصول محلی اولان مصر بغدایی ایکی آدم بو. بنده اولوب، بر صاب یدی سکز یوز دانه‌لی ایکی قوچان ویرر. بغدای آوروپالیلر طرفندن ادخال او. لنه‌رق، بره آلتمش و سکسان محصول ویرر. ایتاته نهری مجراسندن باشلایان قسم جنوبیسی اورمانلر یری اولوب، اکثر طرفلری بالطه کورمه‌مش پك واسع وصیق اورمانلرله مستوردر. بواورمانلرك آغاجلری اکثریت اوزره بزم چاملر کبی قیشین دخی یاپراقلرینی محافظه ایدر انواعدن اولوب، سروی و مرسین آغاجلری پك بیوك وبوکسك اولور. بو جهتله کور معدنی دخی پك چوق ولیمانلری متعدد اولد. یغندن، استقبالی امین کورینورسه‌ده، اهالیسی چو. غالوب، معموریت ترقی ایتدکجه، اورمانلری اتلاف اولندیغندن، برکون اوراسنك‌ده قسم وسطی وشمالی کبی اورمانسز قاله‌جغندن قورقیلور. حیوانات محلیه (قوغوآر) تعبیر اولنان آمریقا آرسلانی، بر نوع کو. چك طاوشان، قیلی پك مقبول اولان (ویغونیه)، (غوآناقو) تعبیر اولنان دیکر بر نوع حیوان مجتر، بیکیره مشابه اولان (هوئمول)، صوئوق اورمانلر. ده یاشایان (پودو) وقوندوزه مشابه بر ایکی نوع حیواندن عبارت اولوب، آوروپادن ادخال ایدلمش اولان آت، صیغیر، قیون، کچی، طوموز، کوپك، کدی کبی حیوانات اهلیه دخی خیلی چوغالمشدر.

تقسیمات ملکیه‌سی. — شیلی حکومتی بروجه زیر ۲۴ ایالته منقسم اولوب، شمالدن باشلایه‌رق ایالات مذکوره‌نك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری واسکیجه بر استاتستیقه کوره مقدار نفوسلری ومر. کزلری بروجه زیردر:

ایالت	مربع کیلومتره	نفوس	مرکزی	اهالیسی
تاقنه	۲۲ ۵۰۰	۳۱ ۹۹۸	تاقنه	۱۴ ۱۸۲
تاراپاقه	۵۰ ۰۰۰	۴۷ ۳۱۳	ایکیقوئه	۱۵ ۳۹۱
آنتوقاغاسته	۱۸۷ ۰۰۰	۳۵ ۳۱۷	آنتوقاغاسته	۷ ۵۸۸
آتاقامه	۷۳ ۵۰۰	۶۷ ۲۰۵	قرپیاپو	۹ ۹۱۸
قوکیمبو	۳۳ ۴۳۲	۱۸۶ ۵۲۴	سرنه	۱۷ ۲۳۰
آقونقانیه	۱۶ ۱۲۶	۱۵۶ ۶۳۶	سان فلیپه	۱۱ ۷۶۸
والپارزو	۴ ۲۹۷	۲۱۸ ۹۹۰	والپارزو	۱۰۴ ۹۵۲
سانتیاغو	۱۳ ۵۲۷	۳۷۷ ۷۸۱	سانتیاغو	۱۷۹ ۳۳۲
اوهیغنس	۶ ۵۳۷	۹۲ ۸۹۲	رانقاغوآ	۵ ۷۳۷
قولشاغوآ	۹ ۸۲۹	۱۶۰ ۱۲۳	سان فرناندو	۶ ۹۵۰
قوریقو	۷ ۵۴۵	۱۰۴ ۱۸۲	قوریقو	۱۰ ۱۱۰
تالقه	۹ ۵۲۷	۱۴۰ ۷۳۴	تالقه	۲۳ ۴۳۲
ماولو	۷ ۵۹۱	۱۲۰ ۷۶۵	قاوقوئنس	۶ ۵۱۱
لینارس	۹ ۰۳۶	۱۱۵ ۶۴۶	لینارس	۷ ۶۱۱
نیوبله	۹ ۲۱۰	۱۵۷ ۳۴۹	شیلان	۲۰ ۷۵۵
قونسپسیون	۹ ۱۵۵	۲۱۸ ۸۱۵	قونسپسیون	۲۴ ۱۸۰
بیوبیو	۱۰ ۷۶۹	۱۲۲ ۷۲۹	آنجلس	۸ ۲۷۹
آراقوقو	۱۱ ۰۰۰	۷۷ ۶۷۷	لبو	۲ ۶۹۹
مالقو	۷ ۴۰۰	۶۳ ۳۲۹	آنغول	۶ ۳۳۱
قاوتتن	۸ ۱۰۰	۳۶ ۹۸۲	تموقو	۳ ۴۴۵
والدیویه	۲۱ ۵۳۶	۷۰ ۰۶۴	والدیویه	۵ ۶۹۰
لانکیهوته	۲۰ ۲۶۰	۷۲ ۴۴۶	پوئرتومونت	۲ ۷۴۳
شیلوئه	۱۰ ۳۴۸	۷۸ ۵۲۲	آنقود	۳ ۵۴۳
ماجلان	۱۹۵ ۰۰۰	۲ ۸۷۳	آرناس	۹۲۲

بونلردن شمالده‌کی تاراپاقه ایله آنتوفاغاسته وجنو. بده‌کی ماجلان ایالت واسمه‌لری هنوز سائر ایالات کبی حقوق و امتیازاتله اداره اولنه‌بیله‌جك حالده اولمیوب، یکی اسکان و اعمار اولنمغه باشلادیغندن، مستثنی وموقت بر صورتله اداره اولنمقده‌در. اك بیوك شهرلری مرکزی اولان (سانتیاغو) ایله برنجی

اسکله‌سی اولان (والپارزو) در. شیلینك اهالیسی
سنه‌دن سنه‌یه خیلی تکثر ایتمکده‌در.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — آمر.
یقانك کشفندن اول شیلی طرفلری (آراوقان) اسمنده
بر قوم مخصوصله مسکون اولوب، بونلر اون بشنجی
قرن میلادیده اسپانیوللره خیلی وقت مقاومت ایتد.
کدن صکره، نهایت مغلوب اولملریله، بر طاقلری آند
جبالنك مرتفع محللرینه وسلسله‌نك شرق جهتنده‌کی
پاتاغونیه‌یه چکیله‌رك، وحشیانه بر حالده یاشامغه دوام
ایتمش؛ و بر طاقلری اسپانیوللرله اختلاط وامتزاج
ایده‌رك، وعلی الخصوص قاریلری اسپانیوللره واره.
رق، بو اختلاطدن شمدیکی شیلی اهالیسی تولد
ایتمشلردر. بونلر کافهٔ اسپانیول لسانیله متکلم وقتو.
لیك مذهبیله متدیندرلر. سیما واخلاقجه بر طرفدن
اسپانیوللره وبر طرفدن دخی آراوقانلره مشابهتلری
واردر. خالص واختلاطسز قالان آراوقانلر یالکز
(بیوبیو) نهریله والدیویه آرالرنده بولنوب، بر نوع
مختاریت اداره‌یه نائلدرلر. اهالینك قسم اعظمی
شیلینك وسطلرنده بولنوب، والپارزو وسانتیاغو
جهتلرنده بهر مربع کیلومتره باشنه اللیدن زیاده
نفوس دوشیور. قسم شمالیسنده‌کی اهالی پك آز
اولوب، اونلر دخی باشلیجه معادنده ایشلر آرجنتینلیدر.
قسم جنوبیسی دخی یکی اسکان اولنمغه باشلایوب،
باشلیجه آلمان مهاجرلرله مسکوندر. شیلیده اکثر
اراضی اغنیانك چفتلکلری حالنده اولمغله، فقرای
اهالی ایشلیه‌جك اراضی بوله‌میوب، بهر سنه خیلی
مقدار نفوس آرجنتینه، پروه وقالیفورنیه‌یه هجرت
ایدیور. مع هذا، بر طرفدن خارجدن کلن
مهاجرلر زیاده اولدیغندن، وبر طرفدن تولدات
وفیاته غلبه ایتدیکندن، شیلی اهالیسنك مقدار
عمومیسی سنه‌دن سنه‌یه آرتمقده‌در.

معارف، صنایع وتجارتی. — شیلی حکومتی سائر
آمریقای جنوبی حکومتلرینك جمله‌سندن زیاده
معارفه اهمیت ویروب، واردات عمومیه‌سنك بر
عشرندن زیاده مقدارینی نشر معارفه تخصیص ایتمشدر.
همان هر قریه ومحله‌ده بر مکتب ابتدائی وبهر ایالتده
مکمل بر مکتب اعدادی بولنوب، مکاتب عالیه
وخصوصیه‌سی دخی چوقدر. سانتیاغو دار الفنونی
آوروپاده دخی مثلی نادر بر حال مکملیتده‌در.
١٨٧٤ استاتستیقنه کوره، تاریخ مذکورده شیلیده
٨٠٦ مکاتب ابتدائیه و ٤٧٨ مکاتب خصوصیه
بولنوب، جمله‌سنده ٨٠٤٥٠ شاکردان دوام ایدردی.
او وقتدن بری بو مقدارلرك همان تضاعف درجه‌سنه
کلمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر. صنایع هنوز پك کری
اولوب، یالکز پاموق منسوجاتله چوخه وابریشمله
کتان وکنوبر ایپلیکی وخلاط وسائره‌یه مخصوص بر
قاچ فابریقه‌سی واردر. بناءً علیه، معمولات صناعیه
وامتعهٔ اجنبیه‌یه متعلق ادخالاتی چوق اولوب، مع‌هذا
معادن، ذخائر، کراسته، بیاغی، دری وسائره‌یه
متعلق اخراجاتی دخی چوق اولمغله، ادخالاتی اخرا.
جاتندن آنجق یوزده درت قدر زیاده‌در. اخراجات
وادخالات یعنی بتون تجارتی ٢٠٠ ملیون فرانغی
متجاوزدر. تجارتنك قسم اعظمی انکلتره ایله اجرا
اولنوب، دیکر آوروپا وآمریقا دولی ایکنجی
درجه‌ده‌در. ماجلان بوغازندن شیلی اسکله‌لرینه
مقنن صورتده واپور ایشلتیر آلتی شرکت واردر.
دمیر یول خطوطی ٢٧٠٩ کیلومتره طولنده اولوب،
کیتدکجه تزاید ایتمکده، وآند سلسله‌سنی دله‌جك بر
تونل واسطه‌سیله آرجنتین خطوطیله کسب التصاق
ایتملری تقرب ایلمکده‌در. تلغراف خطوطی ١٢٦٩١
کیلومتره طولنده‌در. شوسه‌لری وسیر سفائنه صالح
انهاری دخی چوق اولوب، تجارت داخلیه‌سنی تسهیل
ایدیور.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. —
بهر بش سنه‌ده بر انتخاب اولنان رئیس سائر آمریقای
جنوبی حکومتلری رؤساسندن زیاده حقوق حائزدر.
مجلس وکلایه ریاست ایدر؛ والایالات والیلرینی نصب
ایلر. قضا قائممقاملرینی ایسه والیلر تعیین ایدر. بلدیه
دائره‌لری حکومتك تحت نظارتنده‌در. ٦ سنه مدتله
انتخاب اولنور ٤٠ اعضادن مرکب بر هیئت اعیانیله
٣ سنه مدتله منتخب ١٢٥ اعضادن مرکب بر مجلس
مبعوثانی اولوب، رئیس بونلرك مقرراتنی اعاده
ایتمك صلاحیتنی حائزدر. انتخاب ایتمك حق ٢١
یاشنی متجاوز اولان عموم افراد اهالی‌یه عائد اولوب،
مجلس مبعوثانه انتخاب اولنمق ایچون ینه ٢١ ومجلس
اعیان ایچون ٣٦ یاشنی متجاوز اولمق شرطدر.
واردات سنویه‌سی تقریباً ١٣٠ ملیون فرانق اولوب،
مصارفی آنجق ١٠٠ ملیونه بالغ اولور. عساکر

نظامیه‌سی کوکلیدن مرکب اوله‌رق، ٤٩٠ ارکان وامرا وضابطانله ٨ طابور پیاده، ٣ آلای سواری، ٢ آلای طوپجی، ١ استحکامات و ١ طابور مهندس که جمعاً ٦٦٧١ نفردن مرکب اولوب، محاربه اثناسنده سلاح آلتنه آلنه‌جق عساکر ملیه‌سی دخی ١٧ یاشنی متجاوز سلاح طاشیمغه مقتدر اهالیدن مرکب اوله‌رق ٥١٠٩٠ نفردن مرکبدر. قوۀ بحریه‌سی ٣ فرقتین، ٣ قوروت، ٢ طوپ چکر، ٣ قروآزور، ٢ نقلیه واپوری و بعض دوبه‌لردن مرکب اوله‌رق، جمله‌سی ١٤٨٧٠ طونیلاته استیعابنده و ٣٨١٢ بیکیر قوتنده اولدیغی حالده، ٨٢ طوب و ١٢٧٨ افرادی حاملدر. مکتب کبی قوللانیلیر ایکی واپوریله ١٢ توریپوزی واردر. بحریه عسکری مع امرا وضابطان ١٩٢٥ کشیدن مرکبدر.

احوال تاریخیه‌سی. — اسپانیوللر پرویی ضبط ایتدکلری زمان شیلی جهتی (آراوقان) ونام دیکرله (مولوش) اسمنده بر قومله مسکون اولوب، بونلر اون بش قبیله‌یه منقسم ایدیلر. بونلرك بر طاقی پروده حکم سورن اینقه‌لره تابع ایدیلرسه‌ده، بو تابعیت پك رسمی وکوشك برصورتده اولوب، اینقه‌لر شیلینك یالکز بعض قلعه‌لرنده عسکر طوردیرمغله وبر طاقم مقطوع ویرکیلر آلمغله اکتفا ایدرلردی. ١٥٣٥ تاریخنده (پیزاره) نك آرقداشلرندن (آلماغرو) شیلی‌یه داخل اولوب، بعض یرلرینی ضبط ایتمش ایسه‌ده، درعقب، پروده‌کی غنایمك حصه‌سنی آلمق ایچون، عودته مجبور اولمش؛ و ١٥٤٠ ده (پدرو ده والدیویه) ١٥٠ کشی ایله یکیدن دخول ایدوب، قبائل مذکوره‌نك بعضیسنی مغلوب ایده‌رك، شیلینك اورته‌سنده (سانتیاغو) شهرینی تأسیس ایتمشدی. اون سنه صکره جنوبه طوغری یکی بر سفر ایده‌رك (بیوبیو) مجراسنه قدر ایلرلمش؛ ورفقاسندن (آلدرته) آراوقانیه‌یه داخل اولمش ایسه‌ده، او وقت آراوقانلر وار قوتلریله مقاومته باشلایوب، اسپانیوللر، آمریقانك دیکر هیچ برطرفنده کورمدکلری بر شدتله اورمغه باشلامشلر؛ وغالبیته نائل اولوب، اسپانیوللرك شیلیده تأسیس ایتمش اولدقلری قصبه‌لری ضبط ایتمشلر ایدی. بینلرنده‌کی محاربات شدیده اللی سنه‌دن زیاده سوروب، برلیلر نهایت بر محله اجتماعله (آراوقانیه) اسمی محافظه ایدن بو یرده الی یومناهذا مقاومت ایده‌رك، کندی استقلاللرینی وقایه ایتمشلردر. شیلینك دیکر طرفلری ایسه (مالدیویه) نك ورثه‌سنك تحت اداره‌سنده قاله‌رق، اسپانیه‌نك پرو خدیویتنه تابع بر معجبر صورتنده اداره اولنمقده واسکله‌لری صرف اسپانیول سفائننه منحصر بولنمقده ایکن، ١٨١٠ تاریخنده شیلی اهالیسی اسپانیه اداره‌سنه قارشی قیام ایدوب، اسکله‌لرینی بتون سفائنه آچمش؛ ومحاربه خیلی وقت دوام ایدوب، اسپانیوللر ١٨١٤ دن ١٨١٧ تاریخنه‌دك سانتیاغو شهرینی تحت اداره‌لرنده محافظه ایده بیلشلرسه‌ده، تاریخ مذکورده شیلیلیلر سانتیاغوری یکیدن ضبط ایتمشلر؛ و ١٨٢٦ ده رئیس فوق العاده بولنان جنرال (فریره) اسپانیوللری (شیلوئه) جزیره‌سندن دخی اخراج ایتمشدر. ١٨٤٤ تاریخنده اسپانیه دخی شیلی حکومتنی تصدیق ایلمشدر. او وقتدن بری شیلیده محاربات داخلیه وتفرقه‌لر سائر آمریقا ممالکنه نسبتله آز اولمشدر.

شیلی (Chili) پرونك قسم جنوبیسنده بر نهردر، که آند سلسله‌سنك (پاتی) طاغندن نبعانله، (آرکیپا) قصبه‌سنك شمالنده مرور، وچوللرله محاط اولان آرکیپا وادیٔ منبتنی سقی ایده‌رك، آرکیپا قصبه‌سنك ٤٠ کیلومتره جنوب غربیسنده (یورا) نهرینی بعدالاخذ، (قوبیلقه) اسمیله بحر محیط معتدله دوکیلور. مجراسی ٢٠٠ کیلومتره طولنده‌در. سنه‌نك ٩ آینده صویی پك آز اولوب، کانونلرله شباطده‌کی یاغمورلر موسمنده طاشیه‌رق، چوق دفعه اطرافی دخی باصوب، خساری موجب اولور.

شیماء (بنت الحارث السعدیه) فخر الرسل (صلعم) افندمزك سوت همشیره‌سی اولوب، مرضعهٔ حضرت نبوی حلیمه‌نك قیزیدر. رسالتپناه افندمزدن سناً بیوك اولمغله، کندیلرینی قوجاقده کزدیرر، ونینی سویلیه‌رك اویوتور ایدی. بعد النبوه نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، کندینی بیلدیرمش؛ والتفاته نائل اوله‌رق، شرف اسلامله مشرف اولمش ایدی. اسمی حذافه اولوب، «بکلی» دیمك اولان شیماء لقبیله مشهوره‌در.

شیمالتنانغو (Chimaltenango) آمریقای وسطینك (غوآتماله) حکو-

متنده وغوآتماله شهرینك ٤٥ كیلومتره غرب شما-
لیسنده اوله‌رق ۱۸۰۰ متره‌لك ارتفاعده ایالت
مركزی بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر.
— ایالتی ۹۰۰۰۰ اهالی ایله مسكون اولوب،
بونلرك قسم اعظمی خرستیانلغی قبول ایتمش وزراعت
وغرس اشجارله مشغول اقوام اصلیه‌دندر.

شیمبورازو { (Chimborazo) آمریقای جنوبینك (اقوآدور) حكو-
متنده آند سلسلهٔ جبالنك اك بوكسك ذروه‌لرندن
بر طاغ اولوب، شیلیده‌كی (آقونقاغوآ) نك ارتفاعی
اولچلمزدن اول بتون آمریقای جنوبینك اك بوكسك
نقطه‌سی ظن اولنوردی. ۶۵۳۰ متره ارتفاعی
اولوب، آقونقاغوآ ایسه ۶۸۳٤ متره ارتفاعنده‌در.
حذای بحردن ٤۸۰۰ واوستنده بولندیغی یایله‌نك
سطحندن ۱۹۰۰ متره‌لك ارتفاعدن یوقاریسی قارله
مستور اولوب، اورادن ۱۵۰۰ متره یوقاریدن
اعتباراً قار یازین دخی هیچ اریمز. نباتات ٤۳۰۰
متره‌لك ارتفاعدن آشاغی اولوب، اورادن یوقاری
هیچ برشی بیتمز. هنوز تپه‌سنه چیقیله‌مامش ایسه‌ده،
تقرب اولنمشدر. بو طاغ ۱° ۳۰′ عرض جنوبیده
وریوبومبه‌نك ۳۵ كیلومتره غرب جنوبیسنده واقعدر.
— بو اسم اقوآدور حكومتنك بر ایالتنه دخی
ویرلمشدر، كه حكومتك وسطنده وهمنامی اولان
طاغك جنوبنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٤۳۶۰
مربع كیلومتره واهالیسی، وحشی اقوام اصلیه‌دن
ماعدا، ۱۱۰۸۶۰ كشیدر. مركزی (ریوبامبه)
شهریدر. اراضیسی طاغلق ومرتفعدر.

شیناندغه { (Chinandéga) آمریقای وسطینك نیقاراغوآ حكو-
متنده و (لئون) ك ۳۲ كیلومتره شمال غربیسنده
اوله‌رق بحر محیط معتدل ساحلی قربنده ایالت مر-
كزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واردر.
۱۸٤۹ ده نیقاراغوآ، هوندوراس وسالوادور
جمهوریتلرندن مركب اوله‌رق تشكل ایدن هیئت
متفقه طرفندن مركز اتخاذ اولنمشدی.

شینسوره { (Chinsura) یاخود چینسوره هندستانده بنكاله خطه‌سنك
(هوكلی) ایالتنده وكلكته‌نك ۳٤ كیلومتره شمالنده
كوزل بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

بو قصبه ۱۶۷۶ ده فلمنكلیلر طرفندن تأسیس او-
لنوب، ۱۸۲٤ ده سوماتره‌نك بر برینه بدل انكلتره‌یه
ترك اولنمشدر.

شینغ مای { (Chieng-Maï) هند چینیده سیامك (لائوس) خطه‌سنده
(منام) نهر عظیمنك یوقاری مجراسندن عبارت اولان
چینغ نهری اوزرنده و (بانغقوق) ك ۶۰۰ كیلومتره
شمال غربیسنده حكومت ممتازه مركزی بر قصبه
اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی واردر. حكومتی دائره-
سنك اهالیسی ۳۰۰۰۰۰ كشی راده‌لرنده‌در.

شینو { (Chinu) آمریقای جنوبیده قولومبیا ممالك مجتمعه‌سنك بولیوار حكومتنده
و (قارتاجنه) نك ۲۰۰ كیلومتره جنوب غربیسنده بر
قصبه اولوب، ۵۵۰۰ اهالیسی واطرافنده حیوانات
كثیره‌یی بسلر كوزل مرعالری واردر.

شینوق { (Chinouks) آمریقای شمالیده انكلتره‌یه تابع اولان (دومینیون)
قطعه‌سنك قولومبیه خطه‌سنده ساكن بولنمش اولان
بر قوم اصلی اولوب، بونلرك لسانی فرانسز وانكلیز
كلمه‌لریله مخلوط اوله‌رق او طرفلرده اصل یرلیلرله آو-
روپا وچین مهاجرلری طرفندن سویلنمكده‌در.

شینون { (Chinon) فرانسه‌نك (ایندره مع لوآره) ایالتنده و (تور) ك ٤۶
كیلومتره جنوب غربیسنده و (ویانه) نهری اوزرنده
قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۶۵۵۰ اهالیسی، دمیر
یولی، خراب بر اسكی قلعه‌سی وحیوانات، بال، شراب
وسائره تجارتی واردر.

شینه { (Sheyenne) ممالك مجتمعه‌ده بو سمله ایكی نهر واردر:
برنجیسی شمالی داقوته حكومتنده ایكی چایدن
بالتشكل، غربدن شرقه طوغری جریانله، كاه شمال
وكاه جنوبه میلان ایده‌رك، ۵۲۰ كیلومتره‌لك جر-
یاندن صكره «قزیل ایرماغه» منصب اولور. مجراسنك
اكثر طرفلری الیوم خالی اولوب، آشاغی طرفلری
بو صوك سنه‌لرده پك زیاده اعمار واسكان اولنمقده‌در.
— ایكنجیسی جنوبی داقوته حكومتنده شمالی
وجنوبی شینه اسملریله ایكی بیوك وهر بری بر چوق
چایلرك صولرینی جامع ایكی نهردن بالتشكل، شرق
شمالی‌یه طوغری جریانله، ۵۷۵ كیلومتره‌لك جریاندن

مکره (میسوری) نهرینه دوکیلور. مجراسنك اطرافی شایان تصویر یرلر اولوب، اکثری الآن غیرمسکوندر.

شئوپ { یاخود شوفو وبالکه شیب (Ché-ops, Choufou) مصر قدیمك در-دنجی سلاله‌یه منسوب حکمدارانندن اولوب، اهرام مصرك اك بیوکنك بانیسیدر. میلاددن ١٢ قرن اول یاشامش اولدیغی ظن اولنمش ایسه‌ده، بو-لنان بعض آثار عتیقه‌یه نظراً چوق دها اسکیدر.

شیوپور خاص { (Chéopour-Khas) هندستانك بنارس ایا-لت وسنجاغنده وبنارسك ٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق کنگ ایرماغی ساحل یسارندن ٨ کیلومتره‌لك مسافه‌ده برقصبه اولوب، ٩٢٨٠ اهالیسی واردر.

شیوپور دیار { (Chéopour-Diâr) هند-ستانده بنارس ایالتنك غا-زیپور سنجاغنده، بالیه‌نك ٨ کیلومتره جنوب شر-قیسنده وکنگ ایرماغی ساحل یسارندن ٣ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ٦٣٨٠ اهالیسی واردر.

شیولباین { (Schivelbein) پروسیه‌ده پومرانیه ایالتنك (کوسلین) سنجاغنده وکوسلینك ٥٣ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٧٨٥ اهالیسی، دمیر یولی، زراعت مکتبی وبعض فابریقه‌لری واردر.

شیهوآهوآ { (Chihuahua) مکسیقه حکومات متفقه‌سنك شمال جهتنده بو-لنانلرندن اولوب، شمالاً وشمال شرقی جهتندن ممالك مجتمعه حدودیله، شرقاً قوآهوئیله، جنوباً دورانغو، غرباً دخی سونوره وسینالون حکومتلریله محاط ومحدوددر. ٢٦° ایله ٤٤" ٤٨' ٣١° عرض شمالی و٤٧' ١٠٥° ایله ١٢' ١١١° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ٩٢٠ وشرقدن غربه اکی ٦٣٠ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٢١٥٠٠٠ مربع کیلومتره‌در. اهالیسی وسعت ارا-ضیسنه نسبتله پك آز اولوب، ١٨٠٦٨٨ کشیدن عبارتدر. اراضیسنك برقسمی طاغلق وبرقسمی چول اولوب، آنجق طاغلق جهتنك اعماره صالح کوزل وادی وبایرلریله یایله‌لری اولدیغی کبی، چوللرك آره‌سنده دخی زراعته وعلی الخصوص حیوانات رعینه پك الویریشلی یرلری واردر. اقالیم معتدله منطقه‌سنده ایسه‌ده، آلچق یرلرنده حرارتی زیاده اولوب، اقالیم حاره کبی یاغمور موسمی واردر. شمال‌شرقی حدودینی تشکیل ایدن (ریوغرانده دل نورته) نهرندن بشقه بنه بوکا تابع اولان وبرچوق چایلرك اجتماعندن تحصل ایدن (ریوتونشوس) وبحر محیط معتدله دوکیلان (یاکی)، (مایو) و(نوئرته) نهرلری باشلیجه میاه جا-ریه‌سیدر. طاغلری (سیرامادره) سلسله‌سنه منسوب اولوب، پك یوکسك ایسه‌ده، هنوز درجهٔ ارتفاعلری معین دکلدر. مزروع اولان طرفلرینك محصولاتی مصر، بغدای مکسیقه بقله‌سی، برنوع بوبر وآوروپا-دن نقل اولنمش اوزوم ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. اورمانلری چوق اولوب، آغاجلری متنوعدر. آنجق مملکتك اصل ثروتنی تشکیل ایدن شی معا-دنی اولوب، بو بر معادنجه دنیانك اك زنکین یریدر. اك باشلی معادنی کومش اولوب، آلتون، باقیر، قورشون، دمیر، قلای وسائر معادنله کوزل بر نوع کمور معدنی دخی بولنیور. اهالیسی خرستیانلغی قبول ایتمش اصل آمریقالیلرله بونلرك اسپانیوللرله اختلا-طندن متولد ملزلردن عبارت اولوب، صرف اسپانیول جنسنه منسوب اولانلری پك آزدر. حال وحشیتده یاشایان یرلیلر ایسه بوقاریکی مقداره داخل دکلدرلر. بو حکومت ٦ ایالت ویا سنجاغه منقسم اولوب، همنامی اولان مرکزندن بشقه قصبه‌سی یوقدر.

شیهوآهوآ { (Chihuahua) مکسیقه‌ده آنف البیان همنامی اولان حکومتك مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٨' ٢٨° عرض شمالی ایله ٥٠' ١٠٨° طول غربیده و١٣٦٠ متره ارتفاعنده واقعدر. وقتیله بیوك برشهر ایکن، شمدی یالکز ١٢٠٠٠ اهالیسی، کنیش وکوزل سوقاقلری، ایچندن جریان ایدر کوزل بر صویی واطرافنده باغ وباغچه‌لری واردر.

شیلم { (یاخود شنتم ابو عاصم ویا ابو سعید الهلی) صحابه‌دن اولوب، خیبر غزا-سنده حاضر بولنمش؛ واوغلی عاصم کندیسندن روایت ایتمشدر.

(حرف الشینك صوکی)

ص

(حرف الصاد ـ فصل الالف الخ)

صابر { ایران شعراسندن بروجه زیر بش ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (شهاب الدین ادیب —) اعاظم شعرادن اولوب، ترمذلیدر. سلطان سنجرك منظوری اولوب، انوری وخاقانینك مدح وتقدیرینه مظهر اولمشدر. رشید الدین وطواط ایله دخی مهاجاتلری وقوع بولمشدر. سلطان سنجرك معتمدی اولمغله، خوارزمشاهاندن سلطان اتسزك حکومته قارشی واقع اولان سرکشلکنده لاجل التفحص خوارزمه کوندرمش ایدی اتسز بونی خبر آلنجه، ادیب صابری اللری و آیاقلری باغلی اوله‌رق جیحونه آتوب اتلاف ایتمشدر. بو وجهله ٥٤٦ تاریخنده غریقاً وفات ایتمشدر. برچوق قصایدی ومرتب دیوانی واردر. انوری (چون سنائی هستم آخر ارنه همچون صابرم) مصراعیله صاحب ترجمه‌یی کندی نفسنه ترجیح ایدوب، تقدم ایتدیرمشدر. شو برایکی بیت جمله اشعارندندر :

دربن برف وسرما دوچیزست لایق
شراب مروق رفیق موافق
بیارآن شرابی بپاکی وصافی
چورخسارمعشوق وچون چشم عاشق
اکرکل برفت وشقایق نماند
می لعل وآتش کل است وشقایق

— ایکنجیسی (محمد علی) مشهدلی اولوب، شو قطعه اونکدر :

قاصد بکه آیا زتو دیکر خبری داشت
کزکوی توی آمد وهرسو نظری داشت
امروز رقیبش بسر راه نیامد
کویا که زنا آمدن او خبری داشت

— اوچنجیسی (ری) لی اولوب، اورانك خطیبی ایدی. شو بیت اونکدر :

کهی که تیر ترا از دل رمیده کشم
بدین بهانه که پاکش کنم بدیده کشم

— دردنجیسی (خواجه بهاء الدین) سمرقندلی اولوب، شو بیت اونکدر :

چون من زغمت کسی دل ناشاد ندارد
دارم غم ودردی که کسی یاد ندارد

— بشنجیسی آیینه‌جیلکله مشغول اولوب، شو بیت اونکدر :

تابرکرفت ماه من ازورخ نقابرا
شرمنده ساخت عکس رخش آفتابرا

صابری { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر :

برنجیسی حلب جوارلرندن اولوب، تاقیه‌جیلکله کچینیر اصحاب قناعتدن برآدم ایدی. شو بیت اونکدر:

ایرمز بقا کلزارینه بوکلستاندن کچمین
جانانه واصل اولمیه جان وجهاندن کچمین

— ایکنجیسی (مصطفی) استانبوللی اولوب، ملا عربك قزینك اوغلیدر. مصر قاضیسی ایکن معزولاً وفات ایدن طابیسی عرب زاده‌نك درسنه ملازم اولوب، بعده طریق قضایه سلوك ایتمشدی. تاریخله توغلی زیاده ایدی. شو بیت اونکدر :

دکل بو قوس قزح آه ایدنجه بن خسته
یشیل قزیل توتوتم اولدی چرخه پیوسته

صابونی { (ابو عثمان النسابوری) مشاهیر محدثیندن اولوب، براربعینی واردر. ٤٤٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صابونی { (محمد بن احمد الصدفی) اندلس مشاهیر شعراسندن اولوب، اشبیلیه‌لیدر. شرقه سیاحتله، ٦٠٤ تاریخنده اسکندریه‌ده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

اقسم فرق الليل من سنة الضحى
واهبط خصر القاع من كفل الدعص
الى ان ارى برقا اذا شمت وجهه
رأيت جبين البدر مكفل القرص

صابی { [« ابراهیم صابی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صابئین { اساسی سیاراته عبادتدن عبارت بر مذهبه تابع بر جماعت اولوب، من اصل سریانی وکلدانی جنسیتلرینه منسوب ایکن، بعده عربلشمشلردی. مرکزلری حران‌ایدی. خلافت عباسیه زماننده بونلردن برچوق اطبا وعلما یتیشمشدر. الیوم حله وکربلا جهتلرنده بعض افرادی موجوددر.

صاحب { (فصیح الدین) ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر. علی شیرنوایینك وسلطان حسین بایقرانك مجلسلرنده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

دوستان تا کی بکویش منعم از رفتن کنید
ترك رفتن چون نخواهم کرد ترك من کنید

صاحب { (حکیم کاظم مسیح البیان) هندستان شعرا واطباسندن اولوب، شاه عالمکیرك منظوری‌ایدی. حضرت مولانانك مثنویسنه تقلیداً « آیینه خانه »، « پری خانه »، « ملاحت احمدی »، « صباحت یوسفی »، « کل محمدی » و« انفاس مسیحی » عنوانلریله برقاچ منظومه‌سی واردر.

صاحب افندی { (پیری زاده محمد — وعثمان —) [« پیری زاده » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

صاحب بلخی { طقوزنجی قرن هجری شعراسندن اولوب، بدخشان حکمدارلرینك مدحنده برچوق قصایدی واردر.

صاحب بن عباد { (ابو القاسم اسماعیل بن ابی الحسن الطالقانی) مشاهیر ادبا و وزرادن اولوب، آل بویهدن مؤید الدوله‌نك وبعده برادری فخرالدوله‌نك وزیری ایدی. پدری (ابوالحسن عباد) دخی وزرادن اولوب، کندیسی کوچکلکندن بری مشارالیه موید الدوله‌یه آرقداشلق ایتدیکندن، صاحب لقبیله شهرت بولمشدر. بر روایتده دخی (ابو الفضل بن العمید)ك اصحابندن اولدیغیچون بو لقبله مشتهر اولمشدر. مؤید الدوله‌نك بلاولد وفاتنده خراسانده بولنان برادری فخرالدوله‌یی آل بویه تختنه دعوت ایتمکله، مشار الیه کندیسنی وزارتده ابقا، وقدر ومرتبه‌سنی برقات دها اعلا ایده‌رك، کافهٔ امور دولتی ید اداره‌سنه براقمش ایدی. خانه‌سی مجمع علما وادبا اولوب، کرم وسخاوتی دخی فوق العاده اولمغله، حقنده شعرا بك چوق مدحیه‌لر سویلمشلردر. صاحب عنوانی کندیسندن صکره کلن وزرایه دخی اطلاق اولنمشدر. ۳۲۶ تاریخنده اصطخرده وبر روایتده قزوین اعمالندن (طالقان) قصبه‌سنده طوغمش؛ و۳۸۵ده (ری)ده وفات ایتمش؛ وجنازه‌سی اصفهانه نقل اولنه‌رق، اوراده دفن اولنمشدر. جنازه آلایی فوق العاده برصورتده اولوب، فخرالدوله کندیسی دخی تابوتك اوکنده یورومشدر. سیر وسفرنده کتابلرینی درتیوز دوه‌یه یوکلتدیکی مشهوردر. حقنده برچوق نوادر منقولدر. علم لغتده « المحیط » عنوانیله وحروف هجا ترتیبیله ۷ بیوك جلددن مرکب برکتابیله رسائلی جامع « الکافی » عنوانیله برتألیفی و« کتاب الاعیاد وفضائل النیروز »، « کتاب الوزراء »، « کتاب الکشف عن مساوی شعر المتنبی »، « کتاب اسماء الله تعالی و صفاته »، « کتاب الامامة »، « کتاب الوقف و الابتداء »، « جوهرة الجمهره » و سائره عنوانلریله برقاچ اثری وبرچوق منشآت بلیغه‌سیله اشعار رائقه‌سی واردر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

رق الزجاج ورقت الخمر
و تشابها فتشاكل الامر
فكأنما خمر ولا قدح
وكأنما قدح ولا خمر

صاحب دده { (اسماعیل —) شعرادن وطریقت مولویه ددکانندن اولوب، بروسه‌لیدر. برمدت سیر وسیاحت ایتدکدن صکره، اختیار عزلت ایدوب، ۱۱۴۰ده وفات ایتمشدر.

صاحبرام { هندستان شعراسندن وکاینهه قومنه منسوب برهمنیلردن اولوب، لکهنو شهرنده اود سلاطینینك خدمتنده بولنمشدر. فارسی واردو لسانلرنده اشعاری ومصنع تا-

ريخلرى واردر. سلاطين مذكورەدن غازى الدين حيدرك وفاتيله (نجف) نام محله دفننده سويلديكى شو تاريخ جملهٔ اشعاريدندر:

چون رفت شه زمن زدنيا
ماتم دل خاص وعام بكرفت
از روى بكا و آه كفتم
حيدر بنجف مقام بكرفت

صاحب قران { تيمورلنكك سلالەسنك حكمدارلقلرى زماننده وبونلرك الكابرنده بوجهانكيره ويريلن عنواندر. — هندستانده سلالهٔ تيموريەدن (شاه جهان) ە دخى (صاحب قران ثانى) ديرلر.

صاحب قران { (سيد امام على) هندستان شعراسندن اولوب، بلكراملى اولديغى حالده، نواب آصف الدوله زماننده لكهنويه كيتمشيدى. اون اوچنجى قرن هجرى اوائلنده ياشا. مشدر. اشعارى باشليجه هزليات وهجوياته دائردر.

صادق { (امام جعفر —) [«جعفر صادق» مادەسنه مراجعت بيوريله.]

صادق { قدماى شعراء عثمانيەدن ايكى ذاتك اسميدر:

برنجيسى ادرنەلى اولوب، حسن خطه دخى مالك اولمغله، پك چوق كتابلر تحرير و استنساخ ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

ساقى سكا كوز قپدوغى كوردى حبابك
آلندوغى هب او ايدى مجلسده شرابك

— ايكنجيسى بلغرادلى اولوب، بو دخى حسن خطيله مشهور ايدى. طريق عليەيه سلوك ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

ايدر بر لحظەده بيك كز بنى مقبول ومردودى
عتاب عشوه آميزى خطاب خنده آلودى

صادق { ايران شعراسندن دخى بروجه آتى آلتى ذاتك اسميدر.

برنجيسى (آقا محمد —) هن اصل قم ساداتندن اولوب، اصفهانه انتقال ايله، زمانك فيلسوفى مولانا محمد صادق اردستانيدن تحصيل ايتدكدن صكره، ملوك صفويەيه انتساب ايتمش؛ وبعده نادر شاه زما. ننده رضاقلى خانك خدمتنه كيروب، بونك طرفندن نابمحل بر ظن اوزرينه، خيلى زجر وعقوبته دوچار اولمش؛ وقورتلدقدن صكره، طوس جهتنه كيدوب، دولت نادريەنك اضمحلالندن صكره وطننه عودت ايتمكده ايكن، اثناى راهده وفات ايتمشدر. اشعارى پك كوزل اولوب، شو بر ايكى بيت اوجملەدندر:

مدتى سى سال از جور زمان
رنجها برديم زير آسمان
تا بصد ناكامى و كام هوس
جمع آورديم مشتى خار وخس

— ايكنجيسى اصفهانلى اولوب، (كاو) لقبيله ملقبدر. بعض تذكرەلرده (صادقاى كاو) ديه مقيد كورلمشدر. بو لقبه خاقانينك بر قطعەسنه نظيره او. لەرق سويلمش اولديغى شو قطعەسى سبب اولمشدر:

هان آن كسان كه ره بطريق تو ميروند
ايشان خرند وخر روش كاوش آرزوست
كيرم كه خر كنند تن خودرا بشكل كاو
كو شاخ بهر دشمن وكو شير بهر دوست

— اوچنجيسى (محمد صادق خان) هندستانده اكبر شاهك امراسندن ايدى. شو بيت اونكدر:

كر مصور صورت آن دلستان خواهد كشيد
حيرتى دارم كه نازشرا چسان خواهد كشيد

— دردنجيسى (مولانا محمد صادق) سمرقندلى اولوب، شمس الائمه حلوانينك احفادندن و مولانا احمد جنديك تلامذەسندندر. مشاهير علما وفضلادن اولوب، ايفاى حج شريف ايچون حجازه بعد العزيمه، عودتنده هندستاندن كچمكده ايكن، سپهسالار بيرام خان طرفندن لاهورده اقامتى التماس اولنەرق، بر مدت اوراده تدريسله مشغول اولمش؛ وايكنجى دفعه ايفاى فريضهٔ حجدن صكره، هندستانه عودتنده خان اعظم ميرزا عزيز كوكەنك تعليم وتربيەسنه مأ. مور اولمش؛ وبعده كابله كيدوب، ميرزا حكيمه معلملك ايتمش؛ وبو مناسبتله بيوك بر نفوذ واقتدار قزانمش ايدى. نهايت وطنى اولان سمرقنده عودت ايدوب، اوراده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

جز درت جايى دل آواره را منزل نشد
از درت كفتم شوم آواره اما دل نشد

— بشنجيسى (ميرزا —) هندستانك (اردوناد) قصبەسندن اولوب، دكن خطەسنه عزيمتله، مرتضى نظام شاه طرفندن منصب آلمش؛ واكبر شاهك مملكت مذكورەيى فتحى صرەسنده مقتول اولمشدر. شو رباعى اونكدر:

شوخی‌که بسادکی ازو کردم صبر
اکنون خطش از غبار دارد سرجبر
ازخطش اکر فزون بسوزم چه عجب
سوزنده ترست آفتاب از ته ابر

— آلتنجیسی (علی —) لکهنولی اولوب، اوراك نوابی غازی الدین حیدرك نامنه «چهار باغ حیدری» عنوانیله بر منظومه یازمش؛ و ۱۲۴۳ده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

صادق افندی { (محمد —) [«صدرالدین زاده» ماده‌سنه مراجعت.]

صادق خان { افغانلیلرك تسلطندن صکره ایرانده ظهور ایدن هرج ومرج اثناسنده بر مدت حکومت سورن کریم خانك برادری اولوب، زکی خانك وفاتندن صکره شیرازی ضبطله، ایکی سنه قدر حکومت سوردکدن صکره، ۱۱۹۶ ده قتل اولنمشدر.

صادق خان { هندستان مشاهیر مشایخندن اولوب، مشهور اکبر شاهك مرشدی ایدی. ۱۰۰۶ تاریخنده وفات ایدوب، تربه‌سی اکره شهرینك اك مصنع ابنیه‌سندندر.

صادق { ایران شعراسندن بروجه آتی اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (مولانا صادق بیك) من اصل افشار اولوسی امراسندن اولوب، شاه‌عباسك حافظ الکتبی ایدی بعده خیلی وقت سیاحت ودور بلاد ایدوب، حتی حلبه وصولنده اوراده حاکم بولنان شاعر شهیر باقی افندی ایله مصاحبت ایتمش ایدی. «مجمع الخواص» عنوانیله جغتای لساننده بر تذکرة الشعراسی واردر. شو بیت اونکدر:

ستون سر کند اعجاز حسنت دست موسی را
به بستر افکند بیماری چشمت مسیحا را

— ایکنجیسی (سید جعفر) دهلیلی اولوب، سید محمد قادرینك احفاد ومعتقدانندن ایدی. «بهارستان جعفری» عنوانیله بر کتاب یازمش؛ و۱۱۹۶ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ترك من دست چو بر خنجر بیداد برد
تشنه را ذوق زلال خضر از یاد برد

— اوچنجیسی من اصل هراتلی اولوب، قندهارده نشأت ایتمش؛ و هندستانده اکبر شاهك مداحلری زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

دل مجروح‌را پروای تن نیست
شهید عشق محتاج کفن نیست

صادقی { (ابو السرور محمد بن سرور البکری) مورخیندن اولوب، ۱۰۳۶ تاریخنده‌ك اولان وقوعاتی حاوی اولمق اوزره، «الروضة الزاهره فی ولاة مصر والقاهره» عنوانیله بر تألیف نافعی واردر.

صارت { [«سارد» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صارحه { روم یعنی آناطولیده بر قصبه اولوب، ۳۳۹ تاریخنده سیف‌الدین بن‌حمدان طرفندن فتح ایدلمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

صارم پاشا { [«ابراهیم صارم پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صاروخان { آیدین ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری اولوب، ولایتك شمال شرقی قسمندن عبارتدر. شمالاً وشرقاً خداوندکار ولایتیله، جنوباً دکیزلی، آیدین وازمیر سنجاقلریله، غرباً دخی ینه ازمیر سنجاغیله محاط اولوب، ساحلی یوقدر. ۳۸°۲′ ایله ۳۹°۲۵′ عرض شمالی و۲۴°۴۸′ ایله ۲۶°۵۵′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۱۸۱۵ مربع کیلومتره‌در. بومقداردن ۶۰۱۱ کیلومتره‌لکی طاغلق وغیرمزروع، ۳۸۱۵ کیلومتره‌لکی مزروع، ۱۲۸۴ کیلومتره‌لکی چایر و۷۰۳ کیلومتره‌لکی اورمانلقدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، حدود جنوبیه‌سنده (بوز طاغ) وحدود شمالیه‌سنده اوزون یایله ایله دمیرجی طاغی ممتد اوله‌رق، شمالده‌کی جبال مذکوره‌نك شعبه‌لریله اتکلری جنوبه طوغری ممتد اولورلر. کدیز نهری سنجاغك حدودی خارجندن یعنی خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاغندن کله‌رك، سنجاغی شرقدن غربه‌طوغری شق‌ایله، سنجاغك حدودنده‌کی جبال مذکوره‌دن اینن‌صولرك جمله‌سنی یعنی صاغدن سلنتدی، دمیرجی وقوم چایی دخی آلان کونان نهرلرینی وصولدن آلاشهر چایی اخذ ایدر. بونهرلرك وادیلری کوزل ومنبت اووه‌لری حاویدر. اهالیسی ۳۴۵۷۴۹ کشیدن عبارت اولوب، بونلرك ۲۹۱۴۶۰ ی

مسلم وترك، ٤٧٥٣٣ ی روم، ٣٨٨٢ سی ارمنی، ١٨٣٩ ی یهودی و٩٣٥ ی اجنبیدر. طوپراغی پك منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، مصر، داری و سائر حبوباتله کلیتلی پاموق، کتن، توتون، آفیون، اوزوم، قاؤن و سائر میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. قاؤنلری پك طاتلی و لذتلی وطیانقلی اولمغله، استانبوله وسائر طرفلره دخی کلیتله اخراج اولنور. طاغلرینك اکثری وعلی‌الخصوص سنجاغك قسم جنوبیسنده‌کیلر اورمانلرله مستور اولوب، چام، میشه وسائر آغاجلر یتیشیر؛ و سنه‌ده سکز اون بیك مکعب متره اودونلق وکراسته‌لك آغاج کسیلیر. پلاموط و میان کوکی اخراجاتی‌ده چوقدر. معادنجه هنوز تحریات اجرا اولنه‌میوب، یالکز قرق آغاج وصومه جهتلرنده کلیتلی بر کومور معدنی بولنمغله، کویلیلر بر مقدار اخراج و استعمال ایلدکلری معلومدر. میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری دخی چوق اولوب، کدیز چایی کنارنده بولنان امیر حمامنه جوارلردن پك چوق خسته‌لر طوپلانیر. بو صولرك اسکیدن بری مستعمل بولنمش اولدقلری بعض ابنیهٔ قدیمه خرابه‌لرینك وجودیله مثبتدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، ١٠٥٣٣٢ صیغیر، ٢٣٨٧٦ آت، ٢٣٨٤٩ مرکب واستر، ٥١٢٧ دوه، ٣٩٠١٣٢ قیون و٣٨٨٨٢٥ کچیدن عبارتدر. بوسنجاق اهالیسی قادین وچوجقلریله برابر زراعت ایشلریله مشغول اولدقدن بشقه، صنایعه دخی میل واستعدادلری اولوب، آناطولی خالیلرینك اك ایبلری کوردز، قوله و دمیرجیده اعمال اولنور. سنجاغه هر سنه کلیتلی بر واردات جلب ایدن بو صنعتدن بشقه، آلاجه وبز کبی پاموق منسوجاتله مشین و سختیان کبی دباغته متعلق شیلر سنجاغك محصولات صناعیه‌سی جمله‌سندندر. پاموغك چکردکنی آیرمغه، زیتوندن یاغ چیقارمغه، ومیان کوکنی آیقلامغه دخی بخارله اداره اولنور برقاچ فابریقه موجوددر. تجارتی همان منحصراً ازمیر اسکله‌سندن اجرا اولنوب، شهر مذکوردن بدأ ایدن دمیر یول خطی بو سنجاغه دخول ایله مغنیسایی کچدکدن صکره، ایکی قوله آیریله‌رق، بر قولی شرقه طوغری آلا شهره واصل اولدیغی حالده، اورادن دکیزلی‌یه قدر تمدیدله، آیدین خطیله برلشه‌جکدر؛ دیکر قولی ایسه شماله طوغری اوزانوب، مرمره دکیزینه منتهی اولمق اوزره، صومه‌یه قدر واصل اولمشدر. بو دمیر یوللر وکیتدکجه تسویه ایدلمکده اولان شوسه‌لر سنجاغك تجارتنی تسهیل ایتمکده‌در. سنجاغك سنوی وارداتی ٢٧٦٠٠٠٠ ومصارف محلیه‌سی ٣٤٥٠٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. درون لواده ٣٢٠ مکتب موجود اولوب، ٢٣٨ ی اسلام، ٦٢ سی روم، ٩ ی ارمنی، ٣ ی قتولیك و٨ ی یهودی مکتبیدر. مکاتب اسلامیه‌دن ١٣ ی رشدیه و ٢٢٥ ی ابتدائیه مکتبی اولوب، اخیراً مغنیساده بر مکتب اعدادی دخی کشاد اولنمشدر. سنجاق داخلنده ٣١٠ جامع شریف، ٣٧٠ مسجد، ٥٨ مدرسه، ٦٠ کلیسا، ٢ حاوره، ٢٥ کتبخانه، ٦ خسته‌خانه، ٢ ایلیجه موجوددر. صاروخان سنجاغی، زیرده‌کی جدولدن آکلاشلدیغی اوزره، ١١ قضایه منقسم اولوب، ١٢ ناحیه و٩٦٦ قریه‌یی حاویدر:

قضا	ناحیه	مقدار قرا
مغنیسا	املاك	١٦
	بلك	٩٦
	مونداغی	٨٨
	پلاموط	٢٩
قرق آغاج	—	٤
	کلیسه	١٩
صومه		٥٦
آقحصار	—	٤٦
	مرمره‌جك	١٢
قصبه	—	١٠
	ایلیجه	١٥
	طاغ مرمره	٨
صالحلو	—	٢٧
	آطله	٥٩
الا شهر	—	٤٤
	اینه‌کول	٢٠
قوله	—	٦٥
	سلندی	٢٠
اشمه	—	٤١
	مع سرکه کوزه	٣٨
تیمورجی		١٢٨
کردوس		١٢٥
جمعاً صاروخان سنجاغی		٩٦٦

صاروخان سنجاغی (ليديه) خطهٔ قديمه‌سنك قسم اعظم شماليسندن عبارت اولوب، مركز قديمی قصبه ايله صالحلی آره‌سنده و دمير يول خطی اوزرنده خرابه‌لری موجود اولان (سارد) شهر قديمی ايدی. اهالئ اصليهٔ قديمه‌سی تراكيا خطه‌سندن يعنی ادرنه جهتلرندن اورايه هجرت ايتمش پلاسج اقوامندن بر قوم اولوب، رئيسلری بولنان (مثون) ه نسبتله (مثونيان) اسميله ياد اولنوردی. رئيس مرقومك نسلندن برقاچ شخص حكمداراق ايتدكدن صكره، يونانيلرك اساطيرينه كوره، حكومت هركول ديدكلری قهرمانك نسله كچمش؛ وبو نسلدن (قرسوس) سارده حكومت سورمكده ايكن، ايران شاهلرندن كيخسرو بونی مغلوب ايده‌رك، ليديه‌يی ممالك ايرانيه‌يه الحاق ايتمشيدی. بيوك اسكندر سائر ممالك ايرانيه ايله برابر بوجهتی دخی ضبط ايدوب، بو جهانكيردن صكره اورالری سلفكيالك الينه كچمش؛ وبونلردن اوچنجی آنطيوخسك مغنيسا محاربه‌سنده روماليلره مغلوب اولمسی اوزرينه، صاروخان جهتی سلفكيالندن نزع اولنه‌رق، روماليلرك متفق بولنان برغمه دولت صغيره‌سنه ويرلمش؛ وچوق كچمه‌دن برغمه مملكتيله برابر روما ممالكنه الحاق اولنمش ايدی. روما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ايمپراطورلغنده قالوب، هجرت نبويه‌نك ٧٠٠ تاريخلرنده سلاطين سلجوقيه‌دن علاء الدين ثالث طرفندن فتح اولنه‌رق، امراء سلجوقيه‌دن (صاروخان) ك اداره‌سنه ويرلمكله، بو اسمله شهرت بولمشدر. سلطان اورخان و خداوندكار غازی زمانلرنده فتح، وممالك عثمانيه‌يه ضم اولندقدن صكره، ينه بو اسمله ياد اولنوب، آنقره وقوعاتندن صكره تيمورلنك طرفندن خيلی تخريب اولنمش ايدی. بعده ازميرده‌كی جنيد صاروخان وآيدين جهتلرنده دخی برمدت حكم سورمش ايسه‌ده، نهايت بونك وجودينك قالقمسيله صاروخان قطعياً ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنه‌رق، كاه ايالت وكاه سنجاق عنوانيله اداره اولنمش؛ وولايات اصولنك اتخاذنده مركزی ازمير اولمق اوزره، تشكيل اولنان آيدين ولايتنه ملحق بر سنجاق صورتنه قونمشدر.

صاری ايرمق { (Fleuve Jaune) [«هو‑ آنغ هو» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صاری چای { آناطوليده آيدين ولايتنك منتشا سنجاغنه تابع ميلاس قضاسنده بر نهر اولوب، ميلاس قصبه‌سنك ٤ ساعت آشاغيسنده برلشن ايكی چايدن بالتشكل، غربه طوغری جريانله، (منداليه) كورفزينه دوكيلور.

صاری خانلر { مناستر ولايتنك سرفيجه سنجاغنده جمعه قضاسنه تابع بر ناحيه اولوب، ١٧ قريه‌دن مركبدر. صاری كول بقعه‌سنده واقع اولوب، اهاليسی ٦٢٨٥ نفوسدن عبارت اولوب، يالكز ١٩٤ ی اولاخ وروم وقصوری مسلم وتركدر. ناحيه داخلنده ٦ جامع، ٣ دكان، ١ خان، ٢٠٠ باغ، ٢٠ باغچه، ١٠٠ چاير، ١٦٣٢٢ دونم تارله، ١٢ مرعی و ٤ اورمان موجوددر.

صاری دكز { بحر اصفر (Mer Jaune) وچينجه هو آنغ های (Hoang-Haï) چين دكيزينك شمالنده واسع بر كورفز اولوب، شمالنده قوره واونك شرقنده پچيلی كورفزلری بولنيور. بو وجهله ايچ ايچه اولان اوچ كورفزك اك خارجيسی و اك بيوكی اولوب، شرقاً قوره شبه جزيره‌سيله واوكا مربوط (كلپرت) آطه‌سيله، شمالا مذكور قوره كورفزيله، شمال غربی جهتندن وغربا چينك (شان تونغ) (وكانغ سو) ايالتلريله، جنوبا دخی چين دكيزيله محاطدر. مدخلی ٣٣° عرض شماليده واقع اولوب، چين ساحليله مذكور كلپرت آطه‌سی آره‌سنده ٤٠٠ كيلومتره وسعتنده‌در. بو كورفزله قوره كورفزی آره‌سنده‌كی بوغاز دخی ١٧٠ كيلومتره وسعتنده‌در. مذكور قوره وپچيلی كورفزلری دخی صاری دكيزك اقسامندن بولنمغله، حقيقتده صاری دكيز پچيلی كورفزينه ملحق (ليان تونغ) كورفزينك منتهاسنه يعنی ٤١° عرض شماليه‌يه قدر ممتد اولور. اصل بو دكيزه صاری دكيز نامنی قزانديران سبب (هوآنغ هو) يعنی «صاری ايرماق» دينلن بيوك نهرك اورايه دوكلمسيله سوروكلديكی چامورلرك دكيزه بو رنكی ويرمسندن ايلری كلديكی حالده، نهر مذكور ١٨٥١ ده مجراسنی تبديل ايده‌رك، شمدی پچيلی كورفزينك قسم جنوبيسنه دوكلمكده‌در. پچيلی كورفزينه مذكور ايرماقدن بشقه پكيندن كچن (پی هو) ايله (لاؤهو) ومانچوريه‌دن

اینن (لیاهو) وسائر بر چوق انهار وقوره کورفزینه
قوره ایله چین حدودینی آیران (یالوکانغ) نهری دو.
کیلوب، اصل صاری دکیزه ایسه مذکور (هوآنغ
هو) ایرماغی تبدیل مجرا ایده‌لی هیچ بر بیوك نهر دو.
کله‌مکده‌در. درینلکی چوق اولمیوب، عمقنك حد
وسطیسی ٤٠ متره‌در. تحت الماء قیالرینك کثرتی
وسیسلرینك کثیر الوقوع اولمسی بو دکیزده سیرسفا.
ئنی مشکل ومخاطره‌لی بر حالده بولندیریور.

صاری شعبان { سلانیك ولایتنك درامه
سنجاغنده وولایت وسنجا
غك منتهای شرقنده بر قضا اولوب، شرقاً و شمال
شرقی جهتندن ادرنه ولایتنك کومولجنه سنجاغیله،
غرباً درامه و قواله قضالریله، جنوباً دخی آطه‌لر
دکیزیله محاط ومحدوددر. مرکزی کرمیتلی اسکله.
سندن بر بچق ساعتلق مسافه‌ده واقع (خانلر) تعبیر
اولنور بازار محلیدر. اراضیسی اکثریت اوزره دوز
ویالکز حدودلرنده عارضه‌لی اولوب، قره‌صو (مسته)
ایرماغی قضانی شمالدن جنوبه شق ایدر. سواحله
قریب برقاچ کولی دخی واردر. اراضیٔ مزروعه‌سی
١٨٣٠٠٠ دونمدن زیاده‌جه اولوب، طوپراغی منبت
ومحصولداردر. باشلیجه محصولاتی: بغدای، چاودار،
یولاف، آربه، داری، مصر، فصولیه و سائر حبو.
باتله توتون و آز مقدارده پاموق وسیسامدن عبارتدر.
توتونی پك نفیس ومقبولدر. مرعالری دخی چوقجه
اولوب، حیوانات اهلیه‌سی ١٥٥٦٠ صیغیر، ٩٦٥٠
آت واستر ومرکب، ٩٧٩٧٥ قیون و ٥٩٦٦٠ کچیدن
عبارتدر. ٤٠٠ قدر آری قوغانی دخی بولنوب،
بر مقدار بال و بال مومی چیقار. معمولات صناعیهٔ
محلیه جزئی بعض منسوجاتله چوراب و سائر لوازم
محلیه‌دن عبارتدر. قضا داخلنده ٨٥ مکتب ابتدائی
بولنوب، ١٣٦٠ ذکور و ٨٥٠ اناث شاکرد دوام
ایدر. اهالیٔ قضا ١٧١٦٩ کشیدن عبارت اولوب،
١٦٠٠٠ قدری مسلم وقصوری قبطی، روم وسا.
ئره‌دن مرکبدر.

صاری صالتق { حاجی بکتاش ولی (قدس سره)
حضرتلرینك خلفاسندن او.
لوب، مدفنی مجهول اولمغله، طریقت بکتاشیه سادکان
درویشانی قورفه جزیره‌سنده‌کی آی اسپریدونك
قدیدینه واوخری کولی کنارنده بر مناسترده بولنان
(سنت نائوم)ك مزارینه صاری صالتق بابانك قدید
ومرقدی نظریله باقه‌رق، زیارتلرینه کیدرلر. بو ذات
عن اصل چوبان ایکن، رعی اغنام ایدرکن، ولی
مشارالیهك چله خانه‌سنه تقرب ایتمکله، کراماتنی
کوردیکنده، قویونلری ترکله، خواص مریدانی
زمره‌سنه واصل اولمش ایدی.

صاری عبد الله افندی { مغرب شهزا.
ده‌لرندن او.
لوب، سلطان احمد خان اول دورنده درسعادته هجرتله،
صدر اعظم خلیل پاشانك برادری محمد پاشانك قیزینی
تزوج ایتمش اولان سید محمدك اوغلی اولوب، مشارالیه
خلیل پاشانك دائره‌سنده تربیه اولنمش؛ وخلیل پاشا.
نك ایکنجی صدارتنده جانب ایرانه سردارلغی صره.
سنده تذکره‌جیلکیله اوطرفه کیدوب، توقاد
مشتاسنده رئیس الکتاب محمد افندینك وفاتی اوزرینه،
١٠٣٧ ده رئیس الکتاب اولمش؛ واو سنه خلیل
پاشا صدارتدن عزل اولنمغله، صاحب ترجمه دخی
برابر عزل اولنه‌رق، منسوبی بولندیغی هدائی محمود
افندینك درکاهنه ترددله ومطالعه وتألیفله مشغول
اولمش؛ و١٠٤٧ تاریخنده رکاب همایون ریاستنه
نصب اولنه‌رق، سلطان مراد خان رابعك بغداد
سفرنده معیت شاهانه‌لرنده کیده‌رك، اوراده ایکن،
ثانیاً رئیس الکتاب اولمش؛ و١٠٦٥ تاریخنه‌دك
دیکر بعض مناصبده بولنه‌رق، بعده مناصب دیوا.
نیه‌دن ال چکه‌رك، علم وعبادتله مشغول ایکن،
١٠٧١ ده وفات ایدوب، طوب قپو خارجنده مالتپه
یولی اوزرنده دفن اولنمشدر. حضرت مولانانك «مثنوی»
سنك برنجی دفترینی ترجمه ایتدیکندن، شارح مثنوی
دینمکله شهرت بولمشدر. مناقب اولیایی متضمن «نصیحة
الملوك» عنوانیله بر کتابی و «ثمرات الفؤاد»، «دره»،
«جوهره»، «مسلك عشاق» عنوانلی تألیفاتی وصیدی
محلصیله بعض اشعاری وعلی الخصوص افتلریله الهیلری
واردر.

صاری کز { (یاخود صاری کوزل ودها
طوغریسی صاری کورز)
سلطان بایزید خان ثانی وسلیم خان اول دوری علماسندن
اولوب، اسمی نورالدیندر. آناطولی قاضیعسکری او.
لوب، ٩١٧ ده عزل اولمش؛ و ٩٢٧ ده وفات
ایتمشدر. اجرای نصح وپند ایچون شهزاده سلطان

سلیمك یانه كوندرلمشیدی. صاری وطوپارلاق بر آدم اولمغله، (صاری كورز) لقبیله شهرت بولمشدر. استانبولده (صاری كوزل) محله‌سی صاحب ترجمه‌نك نامنه منسوب اولوب، بوده (صاری كورز) دن غلطدر.

صاری كول { مناستر ولایتنه تابع سرفیجه سنجاغنك جمعه قضاسنده (صاری خانلر) ناحیه‌سیله جوارلرینی حاوی بر بقعه در، كه آناطولیدن اورایه هجرت ایتمش ترك اهالی ایله مسكون اولوب، بونلر الیوم آناطولی اخلاق وعاداتی محافظه ایتمكده درلر. اووه‌لق ومنبت بریر اولوب، اهالیسی زراعتله مشغولدر. مركزی (قیالر) قصبه‌سیدر.

صاری مصطفی پاشا { دور سلطان محمود خان اولده ١١٥٣ تاریخنده مسند قپودانی‌یه نصب اولنه‌رق، بر بچق سنه‌دن زیاده بو مقامده قالدقدن صكره، ١١٥٧ ده ثانیاً قپودان پاشا اولمش؛ و١١٥٨ ده وفات ایتمشدر.

صاری یار { (وزبانزدی صاری‌یر) استانبول جوارنده و بوغاز ایچنك روم ایلی یقاسنده بر قریه اولوب، بیوك دره اوستنده دره‌نك ایكی طرفنده وایكی طاغ آره‌سنده واقع اولمغله، موقعی ضیق وقپالی ایسه‌ده، اوستنده‌كی طاغ انكارنده كستانه، خنكار و چرچر صولری بولنوب، بو موقعلرك هر بری اثالسز برر مسیره اولدیغندن، بو قربیت سببیله، صاری یار دخی مقبول اولوب، یازین خیلی غلبه‌لك اولور.

صاری یحیی { (حافظ فخرالدین بن عثمان) مشاهیر خطاطیندن اولوب، درسعادتده‌كی طوپخانه محله‌سندندر. ١٥ قدر مصحف شریف ونور عثمانی جامع شریفنك یان قپولری دا- خلنده‌كی آیات كریمه‌یی یازمش؛ و١١٦٩ ده وفات ایدوب، مراد افندی تكیه‌سی قارشیسنده دفن اولنمشدر.

صاسون { بتلیس ولایتنك موش سنجاغنده بر قضا اولوب، لواء مذكورك قسم جنوبیسندن عبارت اولدیغی حالده ، شمالاً موش قضاسیله، شرقاً وجنوباً بتلیس، غرباً دخی كنج سنجاقلریله محدود و محاطدر. مركزی اولان (خطو) قصبه‌سی،كه وقتیله ٦٠٠٠٠ قدر اهالی‌یی جامع برشهر ایكن شمدی كوچك بر قصبه‌در، مركز لوایه ٢٤ ومركز ولایته ١٥٠ ساعتلق مسافه‌ده واقعدر. اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، قسم غربیسنده‌كی صاسون طاغنك ٢٦٠٠ وجنوب غربی جهتنده‌كی اوتاغ طاغنك ١٤٣٠ متره ارتفاعی واردر. اكثر جبالی صرب وقیالق اولوب، غریب منظره‌لری واردر. یالكز قسم شرقیسنده بر چای بتلیس جهتندن كچوب، قضایی شق ایله، مراد نهرینه دوكلك اوزره، موش قضاسنه داخل اولور. سائر میاه جاریه‌سی كوچك چایلر ودره‌لردن عبارتدر. طوپراغی پك آز منبت اولوب ، حاصل اولان حبوبات احتیاجات محلیه‌یه كفایت ایتمز. میوه و سبزه‌لرك انواعی دخی حاصل اولور. مراعی چوق اولوب، قیون وسائر حیوانات اهلیه‌سی زیاده‌در؛ واهالینك باشلیجه مدار معیشتی حیوانلرینك محصولاتیدر. طاغلرنده قورد، آیی، طاغ كچیسی وسائر حیوانات وحشیه چوقدر. بعض جبالنده اودون وكراسته‌جه احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایده‌جك اورمانلر دخی مو- جوددر. قضانك برخیلی محللرنده آثار عتیقه بولنیور. هواسی آلچق یرلرنده معتدل اولوب، مرتفع محللرنده برودتی زیاده‌در. قضا ١١٩ قریه‌دن مركب اولوب، ٢٠١٠١ اهالیسی واردر ، كه بو مقداركده ١٠٣٧٠ ی مسلم، ٨٣٨٩ ی ارمنی، ٣٧٢ سی قبطی و ٩٧٠ ی یزیدیدر. اهالیء مسلمه‌سنك قسم اعظمی كرد اولوب، مختلف عشایره منقسمدر.

صاعد { (زین الدین) ایران شعراسندن اولوب، خیوشانلیدر. طقوزنجی قرن هجری اواسطنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونكدر:

این عشق كه اشك سرخ ورخ زرد كند
كرمم بكرفت تا دم سرد كند
زین بیش زدرد خود حكایت نكنم
ترسم كه زدرد من دلت درد كند

صاعد بن احمد { (القاضی ابوالقاسم —) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، مالقه‌ده طوغمش ایسه‌ده ، قرطبه‌ده نشأت ایتدیكندن، قرطبی نسبتیله‌دخی معروفدر. « التعریف بطبقات الامم » عنوانیله مشهور و معتبر بر تألیفی واردر، كه حكماء یونانك وسائر مشاهیرك مكمل

صورتده تراجم احوالنی جامعدر. «جوامع اخبار الامم من العرب والعجم» و «صنوان الحکم» عنوانلریله دیکر ایکی تألیفی دخی واردر. وفاتی ۲۵۰ تاریخنده واقع اولمشدر.

صاعد بن بشر { (ابو منصور — بن عبدوس) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، بنه فن طبده‌کی مهارتیله شهرت قزانمش اولان بغداد اطباسندن عبدوسك تورونیدر. ابتدا بغداد بیمارستاننده فاصد یعنی قان آلیجی ایکن، بعده تحصیل طبه قویله‌رق، بو فنده بیوك بر مهارت قزانمش؛ واو وقته‌دك اطبا نزول واوکا مشابه امراضی صیجاقله تداوی ایتمکده ایکن، صاحب ترجمه برنجی اوله‌رق امراض مذکوره‌یی ادویهٔ مبرده ایله وقان آلمقله، وآرپه وسائر بزور صولرینی ایچیرمکله تداوی ایتمکی اختراع ایدوب، بو مداواتله سائر اطبانك مأیوس اولدقلری بر چوق خسته‌لری ایی ایده‌رك، خلفا ووزرا وسائر اکابرك پك بیوك احسانلرینه نائل اولمشیدی. «مقالة فی مرض المراقیا ومداواته» عنوانیله بر تألیفی واردر.

صاعد بن توما { (ابو الفرج بن هبة الله) بغداد مشاهیر اطباسندن اولوب، نصرانی المذهب ایدی. خلفاء عباسیه‌دن ناصرك طبیبی اولوب، بونك پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش؛ و وفاتنده کلیتلی بر میراث براقمش ایدی. ۶۲۰ تاریخنده مقتولاً وفات ایتمشدر.

صاعد بن الحسن { (ابو العلاء) مشاهیر اطبادن اولوب، رحبه‌ده یاشامش؛ و ۴۶۴ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده «کتاب التشویق الطبی» عنوانیله بر کتاب یازمشدر.

صاعد بن الحسن { (ابو العلاء — بن عیسی الربعی البغدادی) مشاهیر ادبادن اولوب، لغت ونحو و سائر علوم ادبیه‌ده ید طولی صاحبی ایدی، وحاضر جوابلقده شهرتی واردر. من اصل موصللی اولوب، بغدادده نشات ایتمش؛ وهشام بن الحکمك زماننده اندلسه رحلت ایدوب، اوراك ولاتندن منصور بن ابی عامرك حرمت والتفاتنه مظهر اولمش؛ وبونك نامنه «الفصوص» عنوانیله بر کتاب یازمشدر. بعده نقل وروایتنده موثوق اولمدیغی شیوع بولمغله، مشارالیه منصور فصوصی نهره آتمش؛ و بونك اوزرینه شاعرك بری:

قد غاص فی البحر کتاب الفصوص
و هکذا کل ثقیل یغوص

دیمش؛ وصاعد بو بیتی ایشیدنجه:

عاد الی عنصره انما
یخرج من قعر البحور الفصوص

دیمش ایدی. اندلسدن عودتنده صقلیه یعنی سیجلیه جزیره‌سنه اوغراوب، ۴۱۷ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. حقنده پك چوق نوادر منقولدر.

صاعد بن هبة الله { (ابو الحسین — بن المؤمل) بغداد مشاهیر اطباسندن اولوب، نصرانی المذهب ایدی. فلسفه ومنطقله وادبیاتله دخی اشتغال ایدر؛ وطبدن بحث ایدرکن دخی بو علومه نقل کلام ایده‌رك، صددن چیقار ایدی. مع هذا خلفا واکابر عندنده قدر وحرمتی زیاده ایدی. ۵۹۱ ده بغدادده وفات ایتمشدر.
—[«صاعد بن توما» ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.]

صافی { (جزری قاسم پاشا) شعراء عثمانیه‌دن و سلطان بایزید خان ثانی دوری وزراسندن اولوب، من اصل مصردن درسعادته کلمش اولان مولانا حزرینك بنده‌سی ایدی. ابوالفتح سلطان محمد خان ثانینك خدمتنه کیروب، بعده دفتردار اولمش؛ ورتبهٔ وزارتی بعد الاحراز، تقاعد طریقیله سلانیك بکی اولمش ایدی. شهر مذکورده جامع وعمارت بنا ایدوب، اوراده وفات ایتمشدر. اشعاری سوزناك اولوب، اکثریا احمد پاشانك اشعارینی تتبع ایدردی. شو بیت اونکدر:

خط دلبرکیبی آخر چون کلورمش یازیلان
صافیا آیینهٔ دلده غبار اولملق نه‌دن

صافی { (شیخ احمد — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن و مشایخ مولویه‌دن اولوب، توقادلی اولدیغی حالده، قیصریه‌ده تحصیل علم ایله، ۱۲۵۰ تاریخنده درسعادته کله‌رك، هیئت وحکمت علملرینی ولسان فارسی‌یی دخی تعلم ایتمش ایدی. مثنوی شریف وسائر علوم تدریسیله مشغول ایدی. تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی. شو بیت اونکدر:

شراب صاف سبحانی سقاهم ربهم شانی
ید قدرت صونرآنی کوکل برآه چکر برهو

صافی { ایران متأخرین شعداسندن اوچ کشینك مخلصیدر:
برنجیسی شیرازلی و بر روایتده تبریزلی اولوب، معلم صبیان ایدی. شو بیت اونکدر:

از جهان تنك آمدم پهلوی مجنونم برید
خانه تاریکست ومن بیمار بیرونم برید

— ایکنجیسی (میر—) از بکانك هجومنده خراسانده مقتول اولمشدر. شو قطعه اونکدر:

شهی‌که از اثر عدل اوست تیغ اجل
برون زتهمت خون ریختن چو تیغ جبال
بسی نماند که از پشتیٔ حمایت او
بتیغ غمزه کند صید شیر چشم غزال

— اوچنجیسی (میرزا جعفر) اصفهان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر:

ستم باشد خطا بر ما گرفتن
ندیده روی ترکان خطا را

صافیتا { بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاغنده وسنجاغك قسم شمالیسنده بر قضا اولوب، شمالاً لاذقیه سنجاغیله، شرقاً حصن الاکراد، جنوباً عکار قضالریله، غرباً دخی آق دکیزله محاطدر. مرکزی طرابلسدن ۱۲ ساعتلق مسافه‌ده واقع (برمانه) قریه‌سیدر. اراضیسی دوز وبعض تپه‌لری حاوی اولوب، (ابریش) نهری قضایی شق ایدر. محصولاتی: بغدای، آرپه، داری، مصر، نخود، مرجمك، بقله، توتون، زیتون وسائره‌دن عبارت اولوب، خیلی ایپك وبال دخی چیقار. حیواناتِ اهلیه‌سی ۵۹۰ صیغیر، ۵۰ بیگیر، ۱۴۱۰۰ قیون، ۳۱۸۷۶ کچی، ۵۰ استر، ۱۰۰ دوه و۶۰۰ مرکبدن عبارتدر. محصولات ارضیه‌سی احتیاجات محلیه‌دن زیاده اولمغله، بونك فضله‌سی و قضاده اعمال اولنان سجاده‌لرله سائر بعض منسوجات اخراج اولنوب، تجارتی خیلی ایشلککدر. قضا داخلنده (حصن سلیمان) و (قلعة یحمور) اسملریله ایکی قلعه خرابه‌سی بولنوب، ایکنجیسنده مقدما مصنع ایکی مرمر تابوت بولنه‌رق، درسعادتده‌کی موزهٔ همایونه نقل اولنمشدر. صفیتا قضاسی ۳۰۲ قریه‌دن مرکب اولوب، ۳۰۸۵۱ اهالیسی واردر، که بو مقدارك ۲۸۵۱۱ ی مسلم وقصوری روم ومارونی اولوب، جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر.

صافیه { نهروان اواخرنده و نعمانیه ایله دیرقنی قربنده بر کوچك قصبه اولوب، نهروانله برابر خراب اولدیغنی و سورینك دیوارلری کندی زمانه‌دك باقی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. اعیان کتابدن و اصحاب دواویندن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

صاقسون { (Saxons) جرمان اقوامندن بر قومدر، که بونلر رومالیلرك زماننده وده‌ها صکره‌لری جرمانیه‌نك شمال جهتنده وبحر شمالی سواحلنده یعنی شمدیکی هانووره وهولستاین جهتلرنده ساکن اولوب، دانیمارقه حدودندن فلمنك حدودینه‌قدر منتشرایدیلر. کندیلری جسارت وتندمشربلکلریله مشهورایدیلر. میلادك ایکنجی واوچنجی قرننده غربه طوغری یاییله‌رق، (آنغل) قومیله وسائر بعض جرمان اقوامیله بالاتفاق، رین مجراسنه قدر واصل اولمشلردی. بشنجی قرن میلادیده فرانقلر وآلمانلرله برابر جرمانیه‌نك اك بیوك اقوامی صره‌سنه کچمشلردی. آنغللرله بالاتفاق انکلتره‌یه بر قاچ دفعه تجاوز ایدوب، نهایت ۴۴۹ تاریخنده اوراده (هپتارخیا) یعنی « حکومات سبعه » هیئتنی تشکیل ایتمشلر ایدی، که بو حکومتلر ۱۰۶۶ تاریخنده واقع اولان نورمانلرك استیلاسنه‌دك سوروب، صاقسونلرله آنغللر محلنده بولدقلری کلت اقوامیله بالاختلاط، انکلیز قومنی تولید وتشکیل ایتمش؛ و رام اولمیان کلتلری والس واسقوچیه وایرلانده طاغلرینه چکلمکه مجبور ایلمشلر ایدی. جرمانیه‌ده قالان صاقسونلر سکزنجی قرن میلادیده فرانقلر حکمداری مشهور شارلمانه طول مدت مقاومت ایدوب، بینلرنده ۳۳ سنه دوام ایدن بر محاربه‌دن صکره، شارلمان بونلری مغلوب ایتدکده، خرستیانلق دینینی قبوله اجبار؛ و قوتلرینی کسر ایچون، بر طاقملرینی فلاندره واسویچره‌یه نقل واسکان ایتمشدی. آنجق شارلمانك خلفلری زماننده صاقسونلر، بونلرك ضعف وتفرقه‌سندن بالاستفاده، مختاریت اداره‌لرینی تأمینه وبر صاقسه دوقه‌لغی تشکیله موفق اولمشلردی. بعده صاقسه دوقه‌لغنه تابع اولان بر چوق یرلر تدریجاً صاقسونلرك تابعیتندن آیریلوب، طوغریدن طوغری‌یه آلمانیه ایمپراطورلغنك تحت تابعیتنه کیرمکله، صاقسونلرك مملکتی کیتدکجه طارلاشمغله برابر، جنوبه طوغری تبدیل مکان ایده‌رك، چهستان وباویره ایله همحدود اولمشدر. صاقسونلر جرمان اقوامنك اك خالصی او-

لوب، اليوم اك فصيح آلمانجه سويلين اونلردر. اسكى اخلاق واطوارلرينى دخى بر درجه‌يه قدر محافظه ايدوب، معامله‌لرى درشت و طبيعتلرى حشيندر. على العموم اكول آدملر اولوب، عشرته دخى انهماكلرى واردر.

صاقسه (Saxe) آلمانيه‌ده بيوك بر يردر، كه موقع وحدودى زمانه كوره تبدل ايدوب، ابتدا بحر شمالى ساحلنده وآلمانيه‌نك شمال غربى قسمنده بولنمش ايكن، مرور زمانله موقعنى تبديل ايده‌رك، شمديكى حالده اصل آلمانيه‌نك جنوب شرق قسمنده وچهستان وباويره حدودنده بولنيور. شمديكى حالده صاقسه خطه‌سى برادارۀ تحتنده اولميوب، بر قسمى قراللق، بر قسمى پروسيه‌يه تابع بر ايالت وديكر درت قسمى دخى دوقه‌لق صورتنده اداره اولنمقده، وجمله‌سى آلمانيه ايمپراطورلغى هيئت متفقه‌سى آلتنده بولنمقده‌در. اداره‌لرى آيرى اولان بو مملكتلرك هر برندن آتيده آيريجه بحث ايده‌جكز.

صاقسه آلتنبورغ (Saxe-Altenbourg) آلمانياى وسطى دوقه‌لقلرندن اولوب، (تورينكيان) تعبير اولنان حكومات صغيره‌نك اك شرقيسيدر. ٥٠°٤٢´٣˝ ايله ٥١°٦´٢٢˝ عرض شمالى و ٩°١´٤٠˝ ايله ١٠°١٠´١٢˝ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولديغى حالده، مساحۀ سطحيه‌سى ١٣٢٤ مربع كيلومتره واهاليسى ١٧٠٨٦٧ كشيدر، كه بهر مربع كيلومتره باشنه ١٢٢ كشى دوشيور. (رايس كرا) پرنسلكنك اراضيسى بو دوقه‌لغى ايكى‌يه بولديكى كبى، اراضيسى داخلنده سائر حكومانه تابع بر چوق يرلرى و دائرۀ حدودى خارجنده بشقه حكومتلر اراضيسى اورته‌لرنده بو دوقه‌لغه تابع يرلرى واردر. قسم شرقيسى شمالاً، شرقاً وشرق جنوبى جهتندن صاقسه قراللغيله، جنوب غربى جهتندن صاقسه وايمار بيوك دوقه‌لغيله، غرباً دخى (رايس كرا) پرنسلكيله وصاقسه ايالتيله؛ قسم غربيسى دخى شمالاً پروسيه‌نك صاقسه ايالتيله، شرقاً (رايس كرا) پرنسلكيله، جنوب شرقى جهتندن صاقسه وايمار دوقه‌لغيله، جنوباً صاقسه مينينكن دوقه‌لغيله، غرباً اشوارچبورغ رودولستادله وغروس قوشبرغ ايله، غرب شمالى جهتندن دخى صاقسه و ايمار ايله محدوددر. بوندن ماعدا سائر دوقه‌لقلرده وپروسيه اراضيسى داخلنده دخى بعض كوچك ومفرز يرلرى واردر. بو ايكنجى قسمك مساحۀ سطحيه‌سى برنجى قسمك كندن زياده اولوب، ٦٦٧ مربع كيلومتره‌يه بالغ اولبورسه‌ده، اهاليسى يالكز ٥٠٠٥٧ كشيدن عبارتدر. قسم شرقيسى (ارزكبيركه) سلسله‌سى اتككرينك اك آشاغيسنده اولوب، اراضيسى آز عارضه‌لى و پك منبتدر. اك يوكسك تپه‌سنك ارتفاعى ٣١٢ متره‌در. قسم غربيسى ايسه (تورنيكه) طاغنك اتكنده بولنوب، تپه‌لرينك اك يوكسكى ٥١٣ متره ارتفاعنده واراضيسى دها عارضه‌ليدر. ايكيسى ده (البه) ايرماغنه تابع (ساله) حوضه‌سنده بولنوب، نهر مذكوره دوكيلور بر قاچ چايلرى واردر. قسم شرقيسنك ليپسيه، طوغرى ممتد اولان براووه‌سنده برقاچ كوچك كول بولنيور. هواسى معتدل اولوب، قسم شرقيسنده اراضى دها منبت اولمغله، زراعت دها منتشر، وقسم غربيسنده اورمانلر غالبدر. محصولات زرعيه‌سى چاودار، بولاف، آرپه، بغداى، پتاتس وسائره‌دن عبارتدر. معادنجه ذكره شايان يالكز لنكيت معدنى بولنوب، كليتله اخراج اولنور. حيواناتى چوق و جنسلرى ايى اولوب، اون سنه اولكى استاتستيقه كوره، ٩٩٣٤ آت، ٦٠٣٢٥ صيغير، ٢٠٩٩٦ قيون، ١٢٢٤٠ كچى و٤٦٣٨٧ طوموز بولنور. صنايع دخى خيلى ايلرى اولوب، تاريخ مذكور استاتستيقنه كوره، دوقه‌لغك داخلنده ١٨٢ فابريقه وار ايدى. بونلرك ١٢٥ ى بخارله اداره اولنوردى. بو فابريقه‌لرده ٨٧٢٥ عمله مستخدم ايدى. باشليجه معمولات صناعيه‌سى: يوك منسوجات، فانت، شابقه، دوكه، ماكينه، پورسلن وسائره‌دن عبارتدر. شوسه‌لرى ٤١٩ ودمير يوللرى ١٦٥ كيلومتره طولنده‌در. تجارتى خيلى ايشلك اولوب، معمولات صناعيه‌دن بشقه ذخائر، باغ، پينير، لنكيت وكراسته اخراج ايديلور. مركز تجارتى (آلتنبورغ) شهريدر. اهاليسنك قسم كليسى پروتستان اولوب، فتوليك و يهوديلرى پك جزئيدر.

حكومتى مشروطتيله اداره اولنور بر دوقه‌لقدن عبارت اولوب، دوقه‌لرى صاقسه خاندانك (ارنستينه) قولنه منسوبدر. مجلس مبعوثانى ٣٠ اعضادن مركبدر. هيئت مديرانى ٣ كشيدن مركب اولوب، برى عدليه، برى ماليه و برى سائر باالعموم ايشلره

نظارت ایدر. دوقه‌لق ۳ قضا و ٤۹ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ۱۰ شهر و قصبه و ٤٤۷ قریه‌سی واردر. مرکزی اولان آلتنبورغك ۲۹۱۱۰، (اشمولن)ك ۷۱۰۵، آیزنبرغك ٦۹۰۰ ، رونبورغك ٥٦۰۲ ورودەنك ۳٤٥۰ اهالیسی واردر. دوقه‌لق داخلنده ایکی مکتب اعدادی، بر دارالمعلمین، آلتنبورغده بر مکتب خصوصی و۱۸۲ مکتب ابتدائی موجوددر. عسکری اشوارچیورغ دودلستاد و ایکی (رایس) حکومتلری عسکریله برابر آلمانیا اردوسنك دردنجی قول اردوسنه منسوب ۹٦ آلایی تشکیل ایدیور. واردات و مصارف سنویه‌سی ٤ ملیون فرانقدن زیاده‌در. بو دوقه‌لق ۱۸۲٥ تاریخنده تفریق وتشکیل اولنمشدر.

صاقسه ایالتی (Prov. de Saxe) طو. غربیدن طوغری‌یه پروسیه قراللغنه تابع بر ایالت اولوب، مار البیان صاقسه خطه‌سندن مفرز اولدیغی حالده، شمال شرقی جهتندن وشرقاً (راندبورغ) خطه‌سیله؛ جنوباً صاقسه قراللغیله، قسم غربیسنده جنوب شرقی جهتندن ینه صاقسه قراللغیله وصاقسه آلتنبورغ درقه‌لغیله، ینه قسم غربیسنده (رایس)ك مفرز بر پارچه‌سیله، صاقسه وایمار دوقه‌لغیله، جنوبه طوغری اوزانان بر قولی اشوارچبورغك بر قسم مفرزیله واوته طرفی صاقسه غوته دوقه‌لغیله؛ غرباً هسه‌ناسو ایالتیله وبرونسویق دوقه‌لغیله؛ غرب شمالی جهتندن دخی هانووره ایالتیله محاط ومحدوددره. آنجق بو حدودك ایچنده‌کی یرلرك جمله‌سی صاقسه ایالتنك اولمیوب، اورته‌سنده (آنهالت) پرنسلکی بولندیغی کبی، اشوارچبورغ پرنسلکاریله صاقسه قوبورغ و برونسویق وصاقسه و ایمار دوقه‌لقلرینك دخی بو ایالت داخلنده بر ایکیشر قضالری واردر. بوکا مقابل صاقسه ایالتنك دخی تورینکن حکوماتی ایچنده بعض قضا وناحیه‌لری واردر. ایالتك مساحۀ سطحیه‌سی ۲٥۲٥۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲ ٤۲۸ ۳٦۷ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۹٦ کشی دوشر. مرکزی (ماقدبورغ) شهریدر.

صاقسه ایالتی آلمانیه‌نك شمالنده‌کی اووه داخلنده بولنوب، قوملق وچالیلق اووه‌لری آره‌سنده ارتفاعلری نهایت ۱۸۰ متره‌یه قدر چیقان بعض تپه‌لر بولنیور. یالکز غرب جنوبی جهتنده و برونسویق حدودنده (هارج) طاغی بولنوب، بونك اك یوکسك ذروه‌سی ۱۱٤۲ متره ارتفاعنده‌در. بو طاغك یالکز بر ایکی قولی ایالتك ایچنده اوزانیر. جبل مذکورك جنوبنده (هلمه) نهریله اروا اولنور (غولدنه آونه) اسمیله پك منبت بر اووه ممتد اولور. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، ایالتك قسم اعظمی (البه) ایرماغی حوضه‌سنده و یالکز جنوب غربی کوشه‌سی (وسر) حوضه‌سی داخلنده بولنیور. البه ایرماغی صاقسه قراللغندن کله‌رك شمال غربی‌یه طوغری جریانله آنهالت پرنسلکنه داخل اولور؛ و بعده ینه صاقسه ایالتنه چیقوب، شمال وشمال شرقی‌یه طوغری جریان ایدر؛ ونهایت ینه شمال غربی‌یه طوغری دونه‌رك بر خیلی مسانه‌ده بو ایالتله براندبورغ ایالتی حدودینی آیرر. ایالت داخلنده بو ایرماغه دوکیلن وا یالتك اراضیسنی سقی ایدن انهار چوق اولوب، صاغ طرفدن کلنلری آز واهمیتسز ایسه‌ده، صولدن کلنلری متعدد و بعضلری خیلی بیوکدر. صاغ تابعلرینك اك بیوکلری: مولده، ساله، اوهره، تانکر وآلاند نهرلریدر. بونلردن هربری دخی متعدد چایلر ودره‌لر اخذ ایدر. (وسر) حوضه‌سنده ایسه یالکز بعض کوچك نهرلرك منابعی بولنیور. هواسی معتدل اولوب، غرب جنوبی جهتنده‌کی طاغلرده سرتجه ایسه‌ده، (البه) وادیسنده پك ملایمدر. یاغمورلری‌ده آلمانیه‌نك سائر طرفلرندن زیاده‌در. طوپراغی منبت وعلی الخصوص مرکز ایالت جوارلرنده ونهرلرك وادیلرنده پك محصولداردر. اراضئ عمومیه‌سنك یوزده ٦۱ ی اراضئ مزروعه‌دن یعنی تارله وباغچه، یوزده ۸ ی چایر، یوزده ٥ ی مرعی و چالیلق، یوزده ۲۰ سی اورمان ویوزده ٦ سی‌ده اراضئ خالیه‌دن عبارتدر. زراعت پك ایلری اولوب، فنه تطبیقاً اجرا اولنمغله، خیلی مقدار بغدای وآرپه وایکنجی درجه‌ده چاودار، یولاف، بقله، نحود، پتاتس، پنجاروسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. باغلری ۷۷ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، سنوی ۱۹۰ طونیلاته قدر توتون دخی یتیشیر. حیوانات اهلیه‌سی دخی چوق اولوب، ۱۸۲٤۸٥ آت، ٦۲٤۹۷۳ صیغیر، ۱۳۹۰۹۱٥ قیون، ۲٦۱۲۲٥ کچی، ۷۱۹٦۲۷ طوموزو ۸۲٦۱۰ آری قوغانی موجوددر. معادنی وعلی الخصوص لنکیت وباقیر معدنلری پك چوقدر. کمور معدنلری‌ده

چوق اولوب، کومش، دمیر، نیکل، کوکورد، قیا طوزی، آلچی، لوله‌جی چاموری، دکرمن طاشی وسائره دخی چیقار.

صنایع محلیه پك ایلری اولوب، اهالینك بر ثلثندن زیاده مقداری صنعتله کچینیرلر. محصولات زرعیه‌دن استحصال اولنان شکر، اسپیرتو، بیره، چیغاره وسائره فابریقه‌لرندن بشقه، برچوق دمیرخانه، دوکمخانه، دباغخانه ویوك وپاموق منسوجات ایله اجزای کیمیویه وسائره فابریقه‌لری واردر. محصولات زرعیه ایله معمولات صناعیه‌نك کثرتی بالطبع تجارتك ترقیسنی مستلزم اولدیغی کبی، طرق و معابرك مکملیتی‌ده تجارتی تسهیل ایتمکده‌در. شوسه‌لری پك چوق اولدیغی کبی، ٦٦٠ کیلومتره طولنده سیر سفائنه صالح انهاری، ٦٣ کیلومتره‌لك جدوللری و ٢١١٨ کیلومتره‌لك دمیر یوللری واردر. باشلیجه تجارت مراکزی ایالت مرکزی اولان ماغدبورغ ایله (هاله) شهریدر.

صاقسه ایالتی ماغدبورغ، مرسبورغ و ارفورت اسملریله اوچ سنجاغه منقسم اولوب، ٤٢ قضایی و ١٤٤ شهر وقصبه ایله ٣٠ بیوك و ٢٩٩٢ عادی قریه‌یی حاویدر. مرکزی اولان ماغدبورغك ٢٠٢٠٠٠، (هاله) شهرینك ١٣٠١٠٠، مولهاوزنك ٧٦٤١٥، هالبرستادك ٣٤٠٢٥، نوردهاوزنك ٢٧٠٨٥، (آیزلبن) ك ٢٣١٧٥ و (آشرسلبن) ك ٢١٥٢٠ اهالیسی واردر. اهالی ایالتك قسم کلیسی پروتستان وآز مقداری قتولیك ویهودیدر. هاله‌ده بر دار الفنونی، ویتنبرغده بر مکتب روحانیسی، ٢٦ مکتب اعدادیٔ داخلیسی، ١٠ دار المعلمین ومعلمات و ١٤ مکاتب خصوصیه‌سی واردر.

صاقسه دوقه‌لقلری (Duchés de Saxe) آلمانیه‌نك وسطلرنده بربرلرینه کرفت ٥ دوقه‌لق اولوب، طوغریدن طوغری‌یه پروسیه‌یه تابع اولان صاقسه ایالتنك بعض پارچه‌لریله برابر (تورینکه صاقسه‌سی) تعبیر اولنان واسعجه بر خطه تشکیل ایدیورلر. (تورینکر والد) یعنی «تورینکه اورمانی» تعبیر اولنان بر طاغ بو خطه‌یی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری شق ایدوب، مذکور دوقه‌لقلر بو طاغك ایکی جهتنده کی اتکلرنده بولنیور. بو خطه‌نك کرك تقسیماتی وکرك حدودی اوقدر قاریشیق ومشوشدرکه قلمله تعریف وتحدیدی مشکل اولدیغی کبی، خریطه‌یه مراجعت ایتمکله دخی آکلاشلمسی زوردر. بوده اسکی دره بکلرینك هر بری هرنوع اراضی‌یه مالك اولمق ایچون، مثلا شوراده بر پارچه اورمان، اوته‌ده بر مقدار مرعی، بشقه برده اراضیٔ مزروعه آرامغه مجبور اولملرندن ایلری کلمشدر. آنجق حدودك بوتشویشاتی کیتدکجه دوزلمکده اولوب، خارجده قالان پارچه‌لرك چوغنی پروسیه طوپلامشدر. بر قاچ حکومته منقسم اولان بو مملکتك تقسیمات وحدودی پك قاریشیق اولوب، تحدیدی قولای دکل ایسه‌ده، عمومیت اوزره جنوباً باویره قراللغیله، شرقاً صاقسه قراللغیله، شمالاً صاقسه ایالتیله، غرباً دخی هسه ایالتیله محاطدر. ایچنده صاقسه دوقه‌لقلرندن بشقه صاقسه ایالتنك یعنی پروسیه‌نك بر قاچ پارچه بریله اشوارچبورغ پرنسلکنك بر قسمی و (رایس) پرنسلکی دخی بولنیور. قسم غربیسنده (تورینکه) سلسلهٔ جبالی شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری اوزانه‌رق، برطاقم قوللر واتکلر ویایله‌لر تمدید ایدیور. بو طاغلرك اك یوکسك ذروه‌لری ٦٠٠ متره‌دن آشاغیدر. قسم شرقیسی دها آلچقدر. جبال مذکوره‌نك قوللری آره‌سنده بر طاقم متوازی دره‌لر و وادیلر بولنیور. قسم اعظمی (البه) ایرماغی حوضه‌سنده بولنوب، باشلیجه نهری مذکور ایرماغه تابع (ساله) نهریدر. بوکا دوکیلور بر چوق چایلری واردر. یالکز قسم غربیسی (وسر) ایرماغی حوضه‌سی داخلنده بولنوب، او طرفه طوغری آقار بر ایکی نهری واردر.

تورینکه طاغلریله اتکلرندن عبارت اولان بو یرلرك اهالیسی عن اصل صاقسون اولمیوب، جرمان اقوامندن هرموندوری تعبیر اولنور بر قوم قدیمك احفادیدر. شمالی وجنوبی آلمانجه آره‌سنده وجنوبی آلمانجه‌یه دها قریب بر لسانله متکلمدرلر. موسیقی واکلنجه‌یه مائل وشن بر قومدر. مقدما اسلاولردن دخی بعض اقوام بو خطه‌ده ساکن اولوب، بونلردن قالمه (سوراب) یاخود (صرب) اسمیله صاقسه آلتنبورغده الیوم بر مقدار اهالی بولنیور. [بو خطه‌یی ترکیب ایدن «صاقسه آلتنبورغ، صاقسه غوته، صاقسه قوبورغ، صاقسه مینینکن وصاقسه

واعار » دوقه‌لقلری و« اشوارچبورغ » ایله «رایس» ملده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

صاقسه غوته { (Saxe-Gotha) صاقسه حکومات صغیره‌سندن

اولوب، قوبورغ دوقه‌لغیله بر دوقه‌نك تحت اداره‌سنده بولندقلری حالده، هر برینك اداره‌سی بسبتون آیریدر. صاقسه غوته صاقسه‌نك شمال غربی قسمنده واقع اولوب، شمالاً پروسیه‌نك صاقسه ایالتیله، شرقاً بنه ایالت مذکوره‌نك صاقسه ایچنه کیرمش اولان پارچه‌سیله، صاقسه وایمارله، واشوارچبورغك قسم جنوبیسیله، جنوب غربی جهتندن صاقسه داخلنده بولنان پروسیه‌نك ایکی قضاسیله، غرباً دخی صاقسه وایمار دوقه‌لغنك (آیزناخ) قسمیله محاطدر. بو حدودك خارجنده پروسیه‌نك صاقسه ایالتی داخلنده وایالت مذکوره ایله وایمار آیزناخ دوقه‌لغی آره‌سنده برقاچ پارچه اراضیسی واردر؛ وبوکا مقابل حدودی داخلنده بر ایکی پارچه بر پروسیه‌نکدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٣٩٤ مربع کیلومتره اولوب، ١٤١ ٤٤٦ اهالیسی واردر. تورینکر والد طاغنك شرق شمالی اتکلرنده بولنوب، سلسلهٔ مذکوره‌نك اك یوکسك تپه‌لری بو دوقه‌لقده بولندیغی کبی، ایکنجی درجه‌ده بر طاقم طاغلر دخی ممتد اولوب، آره‌لرنده منبت بعض وادیلر تشکل ایدیور. میاه جاریه‌سنك اکثری مذکور طاغدن نبعانله البه ایرماغنه تابع انهاره ویالکز بر ایکیسی (وسر) ایرماغنك تابعلرینه دوکیلور. بو ایکی حوضه آره‌سنده غوته شهری ایچندن کچن صنعی بر جدول اختلاطی موجب اولیور. هواسی طاغلرده سرت ایسه‌ده، قسم شمالیسنده ملایمدر. زراعت پك ایلری اولوب، دوز وآلچق طرفلرنده خیلی محصولات ویرر. اراضیٔ عمومیه‌سنك یوزده ٥٤ ی مزروع، ٣٢ سی اورمان، ٧ سی‌ده چایردر. [احوال سائره‌سیچون « صاقسه قوبورغ غوته » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صاقسه قراللغی { (Royaume de Saxe) آلمانیه ایمپراطورلغی

ترکیب ایدن حکوماتك بری اولوب، آلمانیای وسطیده واقعدر. وسعت اراضیجه حکومات مذکوره‌نك بشنجیسی، مقدار نفوسجه اوچنجیسی و وسعته نسبتله کثرت نفوسجه برنجیسیدر.

موقعی، حدود و مساحه‌سی. — بو قراللق صاقسه نامیله یاد اولنان ممالکك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب، اساسی غربده ورأسی شرقده اولمق اوزره بر مثلث شکلنی ابراز ایدیور. شرق شمالی جهتندن پروسیه‌نك سیلزیه ایالتیله؛ جنوب شرقی جهتندن آوستریا ومجارستان دولتنه تابع چهستانله، غرباً باویره قراللغیله، رایس پرنسلکیله، صاقسه وایمار و صاقسه آلتنبورغ ایله و پروسیه‌نك صاقسه ایالتیله، شمالاً بنه ایالت مذکوره ایله محدوددر. یالکز شرق جنوبی جهتنده‌کی حدودی حدود طبیعیه‌دن اولوب، آنجق اوطرفدن دخی (ارزکبیرکه) سلسله‌سنك صیرتنه قدر چیقمیه‌رق، چهستان سلسلهٔ مذکوره‌نك شمالی مائله‌سنك بر مقدارینه حاکمدر. ٥٠° ١٠′ ایله ٥١° ٢٨′ عرض شمالی و ٩° ٣٢′ ایله ١٢° ٤٣′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شرق جنوبیدن غرب شمالی‌یه بویی ٢١٦ و اکی ١٣٩ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ١٤ ٩٩٣ مربع کیلومتره اولدیغی حالده، ٣ ٥٠٠ ٥١٣ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٢١٢ کشی دوشیور؛ یعنی آلمانیه‌نك اك مسکون یریدر.

احوال طبیعیه‌سی، جبال و انهاری. — صاقسه قراللغنك قسم جنوبیسی طاغلق اولوب، جنوب غربی جهتنده بولنان اك یوکسك طاغلرینك ارتفاعی ٨٠٠ متره‌دن آشاغیدر. قسم شرقیسنده‌کی طاغلر دها آلچق اولوب، ارتفاعلری ٥٠٠ متره‌یه بالغ اولمیور؛ وقسم وسطیسنده‌کی (اشنیبرغ) طاغنك ٩٠٥ متره ارتفاعی واردر. بونلر برطاقم تپه‌لردن عبارت اولوب، آره‌لرنده بعض وادیلر بولنیور. آنجق بعض طرفلرنده بوکوچك وآلچق طاغلرك اسویچره جبال مرتفعه‌سی کبی غریب شکل ومنظره‌لری اولوب، سیر وتماشالرینه کیدن سیاحلر اکسیك اولماز. غرب شمالی کوشه‌سی وقسم شرقیسنك جهت شمالیه‌سی دوز واووه‌لقدر. اك بیوك نهری (البه) ایرماغیدر، که چهستاندن کلوب، صاقسه قراللغنی جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه شق ایدر. بو ایرماغه منصب اولمق اوزره مجراسنك صاغ وصول طرفندن بر قاچ نهر دخی صاقسه قراللغی داخلنده جنوبدن شماله آقیورسه‌ده، اکثری قراللغك حدودی خارجنده منصب اولورلر. بونلرك باشلیجه‌لری غربدن باشلایه‌رق:

(ساله) نهرينه تابع وليپسيغ شهری ايچندن كچن نهرك برلشمه‌سندن حاصل اولان (مولده) و(البه) مجراسنك شرقنده‌كی (اشوارچه‌الستر) در. قراللغك منتهای شرقنده آقان (نايسه) ايله (كورليچ) نهرلری ايسه (اودر) ايرماغنه دوكلمك اوزره، (سيلزيه) يه داخل اولورلر. بو وجهله صاقسه قراللغنك يالكز شرق كو. شه‌سی (اودر) وقصوری (البه) حوضه‌سی داخلنده بولنيور.

اقليم وهواسی، محصولات وحيوانات ومعادنی. — هواسی عموميت اوزره صوغوقجه ايسه‌ده، صاغلامدر. مرتفع محللرده بالطبع دها صوغوق اولوب، طاغ اتكلرنده‌كی وادی و بايرلرده ايسه اووه‌دن دخی صيجاقدر. ميزان الحراره‌نك حد وسطی اوزره در. جه‌سی ٧ ايله ٨ آره‌سنده‌در. طوپراغی اساساً پك آز منبت ايسه‌ده، فن زراعت پك ايلری اولوب، اهاليسنك سعی وغيرتيله اراضیٔ عموميه‌سنك يوزده ٨٤ ی مزروعدر. قراللق داخلنده ٥٠٠ جمعيت زراعيه بولنوب، اعضالری ٢٥٠٠٠ كشی‌يه بالغ او. لور. باشليجه محصولاتی: چاودار، يولاف، پتاتس، بغدای وآرپه، طورب، سبزه، كتن وشربجی اوتندن عبارتدر. طبيعی و صنعی چايرلری دخی چوقدر. بعض واديلرده باغلر وميوه آغاجلرينی حاوی باغچه‌لر بولنيور. اورمانلر بيوك بر اهتمامله يتيشديريلوب، پك كوزل اداره اولنور. حيوانات اهليه يتيشديرمك خصوصنده دخی اهالينك سعی ومهارتلری مكمل او. لوب، ١٨٨٣ تاريخنده ١٢٦٨٨٦ آت، ٦٥١٣٢٩ صيغير، ١٤٩٠٣٧ قيون، ١١٦٥٤٧ كچی، ٣٥٥٣٥٠ طوموز و ٣٥٧٥٦ آری قوغانی مو جود ايدی. معادنی وانواع احجاری پك چوق او. لوب، كومور و لكيت معدنلری پك واسع يرلرده بولنديغی كبی، كومش، دمير، قورشون، قالای، آرسنيق، قوبالت، نيكل معدنلری دخی پك چوق وباقير ايله جيوه دخی آز مقدارده بولنور. ١٨٨٣ استاتستيقنه كوره معادن مختلفه‌نك چيقارلديغی محللر ٣٠٧٣٠ يكی دونم وسعتنده اولوب، سنه‌ده ٤٧٨٨٢٤٨ طونيلاته كومور وكولچه چيقار، و مجمو. عنك قيمتی ٣٢٢٩٠٠٠٠ فرانقه بالغ اولور ايدی. مرمر، سرپانتين، پورسلن چاموری وساٸره اوجاقلری دخی چوقدر. مياه معدنيه‌سی اوتوز قدر اولوب، اكثری صوغوقدر. استر، شانداوو، آوغوستوسباد، نايستاد ومارينبورن ايليجه‌لری بر چوق مرضانك مراجعتگاهيدر. يالكز طوز معدنی مفقود اولوب، طوزلی صولری دخی يوقدر.

معارف و صنايع و تجارتی. — معارف پك ايلری اولوب، ليپسيغ شهری آوروپانك اك پارلاق مراكز علومندندر. علی الخصوص طباعتجه هر يردن ايلری اولوب، شرق وغرب السنهٔ مختلفه‌سنده كليتلی كتابلر وبونلر ميانده پك چوق كتب عربيهٔ معتبره طبع ونشر اولنمقده‌در. شهر مذكورده، آلمانيانك اك مشهور و اك بيوكلرندن اولمق اوزره، مكمل بر دارالفنون بولنوب، ٣٤٥٣ شاگردی واردر. قراللغك داخلنده ١٨ دارالمعلمين و دارالمعلمات، ١٧ داخلی مكتب اعدادی، ٣١ مكاتب خصوصيه ١ بيوك مكتب صنايع، ١ صيدلانی، ٢ فن قباله، ٢ معادن، ٢ صنايع نفيسه، ٤ موسيقی، ٢ حربيه مكتبی وبر چوق صنايع وتجارت و زراعت مكتبلری موجوددر. مكاتب ابتدائيه ٢٢٠٥ عددنده اولوب، بونلره ٣٥٨٦٩٢ اركك و ٢٩٦٠٤٠ قيز چوجق دوام ايدر.

صنايعجه صاقسه قراللغی آوروپانك اك ايلری بو. لنور بر مملكتی اولوب، هر نوع صنايع اسكيدن بری اجرا اولنمقده بولنمغله، هرنوع معمولات صناعيه درجهٔ مكمليته وارمشدر. كومور ومعادنك كثرتيله محصولات ارضيه‌نك عدم كفايتی مملكتك ذاتاً پك صيق اولان اهاليسنی معيشتلرينی صنايعده آرامغه مجبور ايتمكله، مملكتك هر طرفی و علی الخصوص قسم جنوبيسی بر عمومی فابريقه حكمنه كچمشدر. ١٨٨٣ تاريخنده صاقسه قراللغنده ٧٠٢٩٧ بيكير قوتنده ٥٣٧٧ بخار ماكينه‌سی وار ايدی. برنجی درجه‌ده منسوجات فابريقه‌لری اولوب، بونلرده ٢٣٦٦٧٠ عمله مستخدم ايدی. بز، داماسقو، چوخه، فانله، باصمه، ايپك اقمشه، قورده‌له، دانتله وساٸر منسوجاتی مشهوردر. كاغد، شكر، بيره، اسپيرتو وساٸر مأكولات و مشروبات فابريقه‌لری و واپور ودمير يول ماكينه‌لريله ساعت وساٸر ما. كينه‌لرك انواعنه مخصوص فابريقه‌لری ودمير دوكمخانه. لری پك چوقدر. پورسلن فابريقه‌لری اسكی وقتده اولديغی قدر دكل ايسه‌ده، ينه دولته عائد اولان

وتابرقه‌ده ٧٥٠ عمله استخدام اولنمقده‌در . بو
ت وقتیله مشهور ومعمولاتی پك مقبول اولوب،
نی بونلر لسانمزده دخی (صاقسونیه) اسمیله شهرت
ولشدر. طباعت فنی پك ایلری اولوب، یالکز
یپسیغده ٨٠ مطبعه بولنیور، وحکاکلق ومجلدلك کبی
اتبجیلغه تعلق ایدر صنایع دخی پك ایلریدر.
یپسیغده ٣٠٠ صحاف دکانی واردر.

ی تجارت دخی بالطبع معمولات صناعیه ایله متنا-
ب اولوب، یالکز لیپسیغده سنوی قوریلان اوچ
وارده ٢٥٠ ملیون فرانق قیمتنده آلیش ویریش
لور؛ و ٤٠٠٠٠ اجنبی تجاری طوپلانیر. البه نهری
قرالغك داخلنده‌کی قسمنك بتوننده سیر سفائنه صالح
لدیغی کبی، دمیر یوللری دخی پك صیق وهر طرفه
نتشر اولوب، تجارتی تسهیل ایدیور. ١٨٩٠ ده
مر یول خطوطنك مجموعی ٢٤٩٢ کیلومتره طو-
نده ایدی. البه نهرنده یولجی‌یه مخصوص ٢٣ واشیایه
خصوص ٢٥ واپورایله ٤٦٢ یلکن کیسی ایشلیوب،
وعی ٢٢٦١١٢ طونیلاته استیعابنده‌در. شوسه-
ی چوق وپك منتظمدر. آلمانیه‌نك سائر طرفلرینه
یدن ماعدا ممالك اجنبیه‌یه اولان اخراجات سنویه-
نك قیمتی ٨٠ ملیون فرانقدن زیاده‌در.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — صاقسه
قرالغنك یوقاریده ذکر اولنان ٣٥٠٠٥١٣ اها-
لیسندن یوزده ٩٧سی پروتستان وقصوری قتولیك،
یهودی وسائره‌در. بو مملکتك اهالیسی آلمانیه‌نك
دها شمال غربیسنده والبه ایله وسر آره‌سنده‌کی اها-
لی قدر خالص صاقسون اولمیوب، مخلوطدر. اصل
مملکتك اهالئ قدیمه‌سی اسلاو اولوب، (واند) قومنه
منسوب ایدیلر. بونلردن شمدیکی حالده یالکز ٥٠٠٠٠
قدر نفوس بولنوب، بونلر دخی کیتدکجه آلمانلا-
شمقده‌در. صنایع و معادن محللری اولان طاغلق
جهتك اهالیسی دها صیقدر. نفوسجه سنوی یوزده
بر بچقدن زیاده تزاید وقوعبولمقده‌در .

اصول اداره‌سی، تقسیمات ملکیه‌سی، قوهٔ مالیه
وعسکریه‌سی. — حکومتی مشروطتیله اداره اولنور
قرالقدن عبارت اولوب، قراللق صاقسه خاندانندك
آلبرتین یعنی ایکنجی شعبه‌سی داخلنده ارثاً انتقال
ایدر. ٥ ناظردن مرکب بر هیئت وکلاسی، خاندان
قرالی اعضاسیله زادکان وسائر اکابردن مرکب و٤٨
اعضادن عبارت بر مجلس اعیانیله ٨٠ اعضادن مرکب
بر مجلس مبعوثانی واردر. قراللق پایتختی (درسده)
شهری اولوب، درسده، ازویقان، لیپسیغ و باوزن
اسملریله ٤ ایالت ویا سنجاغه منقسم و ٢٧ قضایی
حاویدر. عسکری آلمانیه ایمپراطورلغی عسکرینك
١٢نجی قول اردوسنی تشکیل ایدوب، وقت حضرده
٣٣٠٧١ نفر ایله ١٣١٧ ارکان وامرا وضابطاندن
و ٦١٢٠ آتدن عبارتدر. وقت سفرده آلمانیه اردو-
سنك مقداری سر طوتلغله، تماميله تعیین اولنه‌ماز.
واردات و مصارف سنویه‌سی ١١٤ ملیون فرانق
راده‌لرنده اولوب، بوندن بشقه امور نافعه ایچون
٣٦ ½ ملیوندن زیاده فوق العاده بر بودجه‌سی واردر.

صاقسه قوبورغ { (Saxe - Cobourg) صاقسه دوقه‌لقلرندن

اولوب، حکومتی بسبتون آیری اولدیغی حالده، غوته
دوقه‌لغیله برابر بر دوقه‌نك تحت حکمنده بولنیور .
غوته دوقه‌لغیله حدود وقریبتی اولمیوب ، غرباً ،
شمالاً وشرقاً (صاقسه مینینکن) دوقه‌لغیله وجنوباً
باویره قراللغیله محدوددر . باویره اراضیسی داخلنده
دخی بر ناحیه وآریجه بر ایکی قریه‌سی واردر. °٥٠
′٩ ایله ′٢٤ °٥٠ عرض شمالی و ′٢٢ °٨ ایله
′٥٥ °٨ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ
سطحیه‌سی ٥٦٢ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٧٣٨٣
کشیدر. تورینکر والد سلسله‌سنك جنوبنده واقع
اولوب، اراضیسی عارضه‌لی ایسه‌ده، ٤٥٨ متره‌دن
زیاده ارتفاعی یوقدر. میاه جاریه‌سی (رین) ایرماغنه
تابع (من) نهرینه دوکیلوب، باشلیجه چایی (ایچ) در.
هواسی معتدل وکوزل واراضیسی منبت اولوب ،
نصفی مزروعدر. اراضیسنك یوزده ٢٨ ی اورمانلق
و ١٧ سی چایر ومرعادر.

صاقسه قوبورغ غوته { (Saxe-Cobourg-Cotha) آلمانیای

وسطی حکومات صغیره‌سندن و صاقسه دوقه‌لقلرندن
اولوب، بربرندن موقعاً واداره‌ً بسبتون آیری اولان
قوبورغ ایله غوته دوقه‌لقلرندن مرکبدر. یوقاریده
محللرنده تعریف اولنان بو ایکی مملکت بر دوقه‌نك
تحت حکمنده بولنمغله بر حکومت عد واعتبار اولنور.
ایکیسنك جمعاً مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٥٦ مربع کیلو-
متره واهالیسی ٢٠٦٣٢٩ کشیدر. دوقه‌نك مقری

(غوته) شهریدر. ایکی دوقه‌لغك بعض معادنی وار ایسه‌ده، اهمیتسزدر. صنایع دخی ایکنجی درجه‌ده اولوب، اهالینك باشلیجه مشغولیتی زراعتدر. محصولاتی ذخایر ایله سبزه ومیوه‌نك انواعندن عبارتدر. حیواناتی دخی چوق اولوب، جنسلری پك ایبدر. غوته‌ده بر خیلی فابریقه‌لر دخی بولنوب، مکمل خریطه‌لر ومشهور بر سالنامهٔ عمومی ایله سائر آثار جغرافیه و استاتستیقیه نشر ایدر بیوك بر مطبعه وکتابخانه‌سی‌ده واردر. دمیر یوللری ۱۷۵ کیلومتره طولنده‌در.

حکومتی صاقسه خاندانك ارنستینه شعبه‌سنده ارثاً انتقال ایدر ومشروطیتله اداره اولنور دوقه‌لقدن عبارتدر. ایکی دوقه‌لقدن هر برینك کندینه مخصوص مجلس مبعوثانی اولوب، غوته‌نك‌کی ۱۹ وقوبورغك‌کی ۱۱ مبعوثدن مرکبدر. امور مشترکه وعمومیه مذاکره‌سی لزومی تقدیرنده بو ایکی مجلس برلشیر. ایکیسی ٤ قضایه منقسمدر. اهالیدن یالکز ۲۵۰۰ قدر قتولیك وسائره اولوب، قصوری پروتستاندر. ایکی داخلی مکتب اعدادی ایله ۱ مکتب خصوصی و۲ دار المعلمین وبر چوق مکاتب ابتدائیه واردر. عسکری آلمانیه‌نك اون برنجی قول اردوسنك بر آلاینی تشکیل ایدر. بودجه‌لری آیری آیری اولوب، جمعاً واردات و مصارف سنویه‌لری ایکیشر بچق ملیون فرانق راده‌لرنده‌در.

صاقسه ماینینکن (Saxe-Meiningen) آلمانیای وسطیده‌کی صاقسه دوقه‌لقلرندن اولوب، بر بیوك ایله بر قاچ کوچك پارچه‌دن مرکبدر. بیوك پارچه‌سی ۵۰° ۱۲′ ایله ۵۰° ۵٤′ عرض شمالی و ۷° ٤۸′ ایله ۹° ۱۷′ طول شرقی آره‌لرنده اولوب، مقعریتی شماله طوغری دونمش بر نصف دائره شکلنده‌در. شمالاً صاقسه وایمارك (آیزناخ) قسمیله، صاقسه دوقه‌لقلری آره‌سنده‌کی پروسیه اراضیسیله، اشوارچبورغ پرنسلکلریله وصاقسه آلتنبورغ دوقه‌لغیله؛ شرقاً صاقسه وایمارله، پروسیه‌نك بر قضاسیله، اشوارچبورغ رودولستادله، رایس شلایزله و باویره قراللغیله؛ جنوباً صاقسه قوبورغله وباویره ایله؛ غرباً دخی صاقسه وایمار آیزناخله محاط ومحدوددر. بو حدودك خارجنده دخی مفرز بر طاقم یرلری ومملکتك داخلنده سائر حکومتنه عائد محلری واردر. اشبو مفرز محللریله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ۲٤۶۸ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۲۳۹۳۰ کشیدر. اراضیسی تورینکر والد قول واتکلرندن عبارت اولوب، خیلی عارضه‌لیدر. الك یوکسك تپه‌لری ۸۵۰ متره‌دن زیاده مرتفعدر. قسم اعظمی (وسر) ایرماغنه تابع (ورا) حوضه‌سندن عبارت اولوب، جنوب شرقی قسمنك میاه جاریه‌سی (ردن) ایرماغنه تابع (من) نهرینه دوکیلور؛ والبه ایرماغنه تابع ساله نهری دخی شمال شرقی کوشه‌سنی شق ایدر. هواسی سرتجه وطوپراغی طاشلق اولوب، منبت وادیلری دخی واردر. اراضیسنك یوزده ٤٠ی مزروع اولوب، فن زراعتك ترقیاتی سایه‌سنده ذخایرله پتاتس، توتون وکلیتلی کراز حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی و علی الخصوص صیغیر وقیونی دخی چوقدر. اورمانلری چوق اولوب، کوزل اداره اولنمغله، خیلی کراسته اخراج اولنور. باشلیجه معادنی دمیر ایله قیاطوزندن عبارت اولوب، کوبالت، باقیر وسائر بعض معدنلر ایکنجی درجه‌ده‌در. صنایع و تجارتی پك ایلری اولوب، اکثر اهالیسی فابریقه‌لرده مستخدم و تجارتله مشغولدر. باشلیجه معمولات صناعیه‌سی دمیره متعلق شیلرله پورسلن، جام، اویونجق، منسوجات مختلفه، مصنوعات دباغیه وسائره‌دن عبارتدر. دمیر یوللریله شوسه‌لری مکملدر. حکومتی مشروطیتله اداره اولنور ارثی بر دوقه‌لقدن عبارت اولوب، ۵ ناظردن مرکب بر هیئت وکلاسی و ۲٤ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. عسکری قوبورغ وغوته‌نك کیلرله برابر آلمانیه عسکری اون ایکنجی قول اردوسنك ۱۹ نجی آلاینی تشکیل ایدیور. اهالیسنك قسم کلیسی پروتستان اولوب، آز مقداری قتولیك ویهودیدر. بر مکتب عالیسیله ۲ داخلی اعدادیه‌سی، ۲ دار المعلمینی، ۱ مکتب خصوصیسی، ۲ مکتب صنایعی و ۲۸۹ مکتب ابتدائیسی واردر. واردات ومصارف سنویه‌سی ۷ شر ملیون فرانقدن زیاده‌در. بو دوقه‌لق ۱۶۸۰ تاریخندن بری اولوب، ٤ قضایه منقسمدر.

صاقسه وایمار (Saxe-Weimar) صاقسه دوقه‌لقلرینك الك بیوکی اولوب، آیری آیری اوچ بیوك ایله بر چوق کوچك

پارچه‌لردن مركبدر. بيوك پارچه‌لرينك ايچنده ديكر حكومانه عائد برچوق يرلر واردر. بو يرلرلدى التنزيل دوقه‌لغك مساحهٔ سطحيه‌سى ۳۵۹۵ مربع كيلومتره اولوب، ۳۲۵۸۲۴ اهاليسى واردر. مركزى عد اولنان اك باشلى پارچه‌سى غرباً، شمالاً وشمال شرقى جهتندن پروسيه‌نك صاقسه ايالتيله، جنوب شرقى جهتندن وجنوباً دخى صاقسه آلتنبورغله وينه جنوباً اشوارچبورغله محاطدر. تورينكن طاغلرينك بر شعبه‌سنده واقع اولوب، قسم شرقيسى (ساله) نهرى واوكا تابع بعض چايلر اروا ايدر. غرب جهتنده بولنان (آيزناخ) قضاسى دوقه‌لغك اك طاغلق محلى اولوب، شمالاً صاقسه ايالتيله وصاقسه مينينكن دوقه‌لغيله، شرقاً ينه مذكور دوقه‌لقله، جنوباً باويره قراللغيله، غرباً دخى پروسيه‌نك هسه‌ناسو ايالتيله محدوددر. اراضيسى طاغلق اولوب، باشليجه نهرى (ورا) در. جنوب شرقى جهتنده بولنان و (نايستاد) قضاسى تشكيل ايدن اوچنجى پارچه‌سى شمالاً (رايس كرا)، شمال غربى جهتندن صاقسه آلتنبورغ، شرقاً رايس، جنوباً رايس غرايز ايله و پروسيه‌نك بر قضاسيله، غرباً دخى صاقسه مينينكن وصاقسه آلتنبورغ ايله محدوددر. اراضيسى طاغلق اولوب، مياه جاريه‌سى ساله نهرينه دوكيلور. هواسى برنجى پارچه‌سنده معتدلجه اولوب، ديكر ايكى پارچه‌سنده دها سرتدر. اراضيسى اولدجه منبت و اهاليسى باشليجه زراعتله مشغول اولوب، برنجى پارچه‌سنده اراضئ مزروعه، ايكنجيسنده اورمانلر واوچنجيسنده‌ده چايرلر غالبدر. بغداى، آرپه وپتاتس محصولاتى احتياجات محليه‌دن زياده اولوب، برر مقدارلرى اخراج اولنور. بر مقدار كتن دخى حاصل اولور. ساله وسائر نهرلرك واديلرنده اشجار مثمره وحتى بعض يرلرنده باغ دخى بتيشير. اورمانلرى چوق اولوب، پك كوزل اداره اولنور. حيوانات اهليه‌سى چوقدر. معادنى باشليجه كور ولنكيتله دميردن عبارتدر. صنايع وتجارتى پك ايلرى اولوب، ايپليك، انواع منسوجات، پورسلن، جام، كاغد، توتون، اجزاى كيمويه، بيره، مسكرات وسائره فابريقه‌لريله دباغخانه ودميرخانه‌لرى متعدددر. حكومتى مشروطيتله اداره اولنور ارثى بر دوقه‌لقدن عبارت اولوب، ۳ ناظردن مركب بر هيئت وكلاسى و ۳۱ اعضادن مركب بر مجلس مبعوثانى واردر.

بونك‌ده اهاليسنك قسم كليسى پروتستاندر. دوقه‌لق ۵ قضايه منقسمدر. مركزى اولان وايمارده بتون صاقسه دوقه‌لقلرينك استانسيقنه مخصوص براداره ايله سائر بعض دوائر عموميه و مشتركه واردر. معارفى پك ايلرى اولوب، (ينا) قصبه‌سنده وقتيله بتون آلمانيه‌ده‌كيلرك اك بيوكى بولنمش اولان مشهور بر دارالفنون ايله دوقه‌لق داخلنده ۳ داخلى مكتب اعدادى، ۲ مكتب خصوصى، ۲ دارالمعلمين، اورمان وصنايع مختلفه مكاتبى و ٤٥٤ مكتب ابتدائى موجوددر. عسكرى آلمانيه عسكرى ۱۱ نجى قول اردوسنك ۹٤ نجى پياده آلاينى تشكيل ايدر. وار- دات ومصارف سنويه‌سى طقوزر بچق مليون فرانق راده‌لرنده‌در.

صالح { انبياء عظامدن اولوب، حجاز ايله شام آره‌سنده حجر خطه‌سنده ساكن بولنمش اولان قوم ثموده مبعوثدر. قوم مذكور قوم عاددن صكره جزيرة العربده قوت ومكنت و معموريت بو- لوب، كفر وضلاله ميل ايله اوثانه عبادت ايتدكلرندن، نبى مشار اليه كنديلرينى دين حقه دعوت ايتمش ايسه‌ده، اينانميوب، كنديسندن معجزه طلب ايتملرى اوزرينه، باذن الله برقيادن حامل برديشى دوه چيقار- مش، ودوه درحال وضع حمل ايتمكله، بو حيوانله ياوروسنك باقلمسى جانب صالحدن قومنه توصيه اولند- يغى حالده، بونلر دوه‌يى دخى اتلاف ايتدكلرندن، غضب الهى‌يه اوغرايوب، ايمانه كلن بر فئهٔ قليله‌دن ماعداسى محو و هلاك اولمش؛ و حضرت صالح بر روايتده مكه‌يه وبر روايتده قدسه چكيلوب، اوراده ارتحال ايتمشدر. انبياء عربدن اولديغى حالده توراتده دخى مذكوردر.

صالح { صحابه‌دن بروجه آتى بر قاچ ذاتك اسميدر: (صالح الانصارى السالمى) كه بر حديث شريفك نقلى صره‌سنده مذكوردر. — (صالح شقران) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك آزادليسى اولوب، حبشلى ايدى. عن اصل عبد- الرحمن بن عوف (رضه) ك كوله‌سى اولوب، بونك طرفندن رسالتپناه افندمزه هبه اولنمش وجانب نبويدن اعتاق بيورلمش ايدى. لقبيله دها مشهوردر. — (صالح القرضى) كه مارية القبطيه ايله برابر مصردن مدينه‌يه كلمشيدى. — (ابو كثير صالح

المتوکل) که ینه صحابه‌دن مازن بن الغضوبه‌نك آزاد‌لیسی اولوب، اونکله برابر (برذعه) ده شهید اولمشدر.
— (صالح بن التمام) که اصل اسمی نعیم اولوب، جانب نبویدن صالح تسمیه بیورلمشیدی.

صالح { (ملك —) موصل جهتنده حکومت سورن ملوك اتابکیه‌نك اوچنجیسی اولوب، نورالدین محمودك اوغلی ودولت مذکوره‌نك بانیسی اولان عماد الدین زنکینك تورونیدر. ۵۶۹ تاریخنده دمشقده پدرینه خلف اولوب، بر مدت صکره دمشق وحما وحمص صلاح الدین ایوبی طرفندن ضبط اولنمغله، بونك الندہ یالکز حلب قالوب، او‌راده ۷ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۵۷۷ ده ۱۷ یاشنده وفات ایتمشدر.

صالح { (ملك — نجم الدین ایوب) مصرده حکومت سورن ملوك ایوبیه‌نك یدنجیسی اولوب، ملك کامل ناصر الدین محمدك اوغلی وصلاح الدین ایوبینك برادری ملك عادل سیف الدین ابو بکرك تورونیدر. ۶۳۷ تاریخنده برادری ملك عادل الصغیره خلف اولوب، مدبر وجسور بر حکمدار ایدی. و قصرین آره‌سنده درت بیوك مدرسه و (بحریه) اسمیله بر قلعه بنا ایده‌رك، ایچنه بیك قول اقامه ایتمشدی، که بونلر (ممالیك بحریه) اسمیله شهرت بولوب، بالآخره حکومته نائل اولمشلردر. زماننده اهل صلیب مصره مسلط اولوب، دمیاطی ضبط وقاهره‌یه هجوم ایتدکلرندن، ملك صالح منصوره‌ده تحصن ایده‌رك، محاربه ایتمکده ایکن، ۶۴۷ ده وفات ایتمشدر. مدت حکومتی ۱۰ سنه‌در.

صالح { (ملك —) مصرده حکومت سورن غلامان اتراکدن یعنی ممالیك بحریه‌دن وبنی قلاووندن ایکی حکمدارك اسمیدر:
برنجیسی (عماد الدین اسماعیل) ملوك مذکوره‌نك ۱۶ نجیسی اولوب، ملك ناصر ناصر الدینك اوغلی وسیف الدین قلاوونك تورونیدر. ۷۴۳ تاریخنده برادری ملك ناصر شهاب الدین احمده خلف اولوب، اون بیل ایله ایکی آی حکومتدن صکره، ۷۴۶ ده بعد الاسقاط وفات ایتمشدر.
— ایکنجیسی (حاجی) ملوك مذکوره‌نك ۲۴ نجیسی واخیری اولوب، ملك اشرف شعبانك اوغلیدر. ۷۸۳ تاریخنده برادری ملك منصور علینك فوتندن صکره، تمود ایدوب، بر بچق سنه‌دن صکره، حداثت سنی حسبیله، اتابکی بولنان برقوق چرکس اتفاق امرا ایله یرینه کچمش؛ وبونکله ممالیك بحریه وبنی قلاوون دولتی پایانه ایروب، نوبت حکومت غلامان چراکسه‌یه کچمشدر.

صالح { (ملك — محمد) مصرده حکومت سورن ملوك چراکسه‌نك یدنجیسی اولوب، ۸۲۴ تاریخنده پدری ملك ظاهر ابو الفتح ططره خلف اولمش؛ و ۱۰ یاشنده اولدیغی حالده، ۱۴ آی حکومت نامنه اولوب، بعده اسقاط او‌لنمشدر.

صالح { ایران شعراسندن بروجه آتی درت ذاتك اسمیدر:
برنجیسی (امیر محمد —) عن اصل چغتای امرا‌سندن اولوب، تیمورلنكك رجالندن امیر شاه ملکك احفادندندر. هراتده تولد ونشأت ایتمشدر. مولانا جامی حضرتلرینك کمالاتندن استفاده ایتمش؛ و ۹۴۱ تاریخنده بخاراده فوت اولمشدر. علی شیر نوایی بونك مدحنده اجرا ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

روز وصل توبکش تیغ وبکش زارمرا
بشب هجر مکن باز کرفتار مرا

«نازونیاز» عنوانیله برمنظومه‌سی اولان و ۹۳۰ تاریخنده وفات ایدن صالح اسمنده بر شاعر بولندیغی دخی بعض کتبده کوریلوب، بونك عینی ویا دیکری اولدیغی آکلاشیله‌مامشدر.
— ایکنجیسی بدخشانلی اولوب، شو رباعی اونکدر:

کاه از ستم چرخ نکون میکریم
کاه از الم سوز درون میکریم
القصه در آتش جدایی چو کباب
می نالم ومی سوزم وخون میکریم

— اوچنجیسی کاشانلی اولوب، هندستانه رحلتله، بر مدت سیاحت ایتدکدن صکره، لاهورده اختیار اقامت، واوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

نشنود هیچکس نام جدایی یارب
این سخن‌کوش زد هیچ مسلمان نشنود

— دردنجیسی (میرزا —) اصفهانلی اولوب، طیب الدین طبیبك احفادندندر. علما وحکمادن او‌

لوب، عصری سلاطیننك تقربنه نائل اولمش؛ وهندستانه سیاحت ایدوب، جهانکیر و شاهجهانك خدمتنده بولنمغله، بعض مناصبه نصب اولنمش‌ایدی. ١٠٤٣ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

موج اشکم چون بعل بکشاد جیحون کفت بس
چون بخود پیچیدم از اندیشه کردون کفت بس

صالح افندی { (محمد —) دور سلطان مصطفی خان ثالثده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، شیخ حسام الدین عشاقینك نسلندندر. پدری قریمی عبد الله افندی زاده یحیی افندی غلطه و مصر حاکمی بو. لنمشیدی. شیخ الاسلام یکیشهری عبد الله افندی‌یه داماد اولوب، حلب، شام ومدینه قاضیسی اولدقدن صکره، درسعادته عودتله، ١١٥٩ ده استانبول قاضیسی، ١١٦٣ ده آناطولی و١١٧١ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده مسند مشیخت اسلامیه‌یه چکوب، بریچق سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی بعد الاداره، عزل اولنه‌رق، ١١٧٥ ده وفات ایتمش؛ وقاکایجه‌ده قاضیعسکر محمد افندی مدرسه. سنده دفن اولنمشدر.

صالح الدین صالح { مصرده حکومت سورن ممالیك بحریه‌نك ٢٠ نجی حکمداری اولوب، ملك ناصر الدین محمدك اوغلی وقلاوونك تورونیدر. ٧٥١ تاریخنده برادری ملك ناصر الدین حسندن صکره موقع اقتداره کله‌رك، ٣ بیل ایله ٣/٤ آی حکومت سورمشدر.

صالح بن اسماعیل { مکه و مدینه‌ده حکم سورن بنی اخیضر امراسنك یدنجیسی اولوب، دردنجی قرن هجری اواسطنده آز مدت حکومت سورمش؛ وبونك زما. ننده خلفاء عباسیه نائبلری مکه و مدینه‌یی ضبط ایتمشلردر.

صالح بن بهلة الهندی { مشاهیر اطبادن و هند حکما. سندن اولوب، هارون الرشیدك زماننده بغدادده بولنمش؛ وخلیفهٔ مشار الیهك اطباسی جمله‌سندن بو. لنمشدر. اطبا وفاتنه ذاهب اولمغله، تکفین ایدلمش اولان خلیفه‌نك عم زاده‌سی ابراهیم بن صالحك اولمه. مش اولدیغنی درك ایله، کمال مهارتله شفاسنه موفق اولدیغی وساٸر بویله آثار حذاقتی مشهور ومتواتردر.

صالح بن علی { (بن عبد الله بن عباس بن عبد المطلب) خلفاء عباسیه. نك برنجی و ایکنجیسی اولان ابو العباس السفاح وابو جعفر منصورك عمی اولوب، خطهٔ مصریه‌یی فتح ایتدکدن صکره، جانب خلیفه‌دن مصر والیسی اولمش؛ و آلتی آی بو مملکتی اداره ایتدکدن صکره، ١٣٣ ده فلسطین ولایتنه نقل اولنمش؛ و ١٣٦ ده مصر و مغرب و فلسطین اداره‌سی کندیسنه احاله اولنوب، برسنه صکره ینه ابو عون عبد الملك بن یزیده مصر والیلکنی ترکله، فلسطینه چکلمش ایدی. اوغلی ابراهیم دخی مهدی وهارون الرشید زمانلرنده ایکی دفعه ودیکر اوغللری فضل، عبد الملك واسماعیل دخی مصر والیسی اولمشلردر.

صالح بن مبارك { مؤلفیندن اولوب، «مقامات خواجه بهاء الدین نقشبندی» عنوانیله برکتابی واردر.

صالح بن مرداس { (اسد الدوله ابو علی — الکلابی) بنی مرداس دولتنك مؤسسی اولوب، کندیسی بادیه عر. بلرندن اولدیغی حالده، قوتلی بر عشیرتك رئیسی اولمغله، ٤١٧ تاریخنده حلبه هجوم ایدوب، شهر مذکوری ملوك فاطمیه طرفندن والی بولنان مرتضی الدوله بن لؤلؤدن ضبطله، دولت مذکوره‌یی تأ. سیس ایتمش؛ واوچ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٤٢٠ ده فاطمیوندن ملك ظاهر طرفندن عسکرله کوندریلن امیر الجیوش انوشتکین الدیزری ایله ایتدیکی محاربه‌ده وفات ایلمشدر. اولادی ٥٥ سنه قدر حکم سورمشلردر.

صالح پاشا { سلطان ابراهیم خان دورنده مسند صدارته کچن وزرادن اولوب بوسنه‌لیدر. ابتدا دفتردار مصطفی پاشایه وبعده مشهوریسی بولنان روزنامه‌جی ابراهیم افندی‌یه انتساب ایدوب، باش محاسبه، خزینه، مطبخ، ترسانه ودفتر امانتلرنده استخدام اولندقدن صکره، میرآخور ویکیچری آغاسی و ١٠٥٤ ده وزیرقبه نشین ومتعاقبا دفتردار اولمش ایدی. ١٠٥٥ ده سلطان زاده محمد پاشا برینه صدر اعظم اولوب، ایکی سنه‌یه قریب مدت امور دولتی اداره ایتدکدن صکره، تفصیلاتی تواریخ عثمانیه‌ده مسطور برسببدن طولایی، داود

پاشاده اعدام، وجنازه‌سی اسکدارده دفن اولنمشدر.

صالح پاشا { (حاجی —) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، ازمیرلیدر. درسعادته کله‌رك، بعض مأموریتلرده بولندقدن صکره، آرپه امینی اولمشیدی. ۱۲۳۶ تاریخنده اسپارطه‌لی علی پاشانك عزلیله چلدیر والیسی بندرلی علی پاشانك مسند صدارته نصبی صره‌سنده رتبهٔ وزارته ترفیع اولنه‌رق، مشارالیهك وصولنه دکین صدارت عظمی قائممقامی اولمشیدی. بندرلی علی پاشا وصولندن صکره آنجق طقوز کون بو مقامده قالوب، صاحب ترجمه اونك یرینه کچمش؛ ووقت پك نازك اولدیغی حالده، تمشیهٔ اموره موفق اولوب، بر بچق سنه‌یی متجاوز زمان بو مقامده قالدقدن صکره، ۳۸ ده عزل، وکلیبولی‌یه سوق، واورادن شام والیلکنه و امیر الحاجلغه تعیین اولنه‌رق، جانب حجازه عزیمت، وشامه عودتندن صکره، وان والیلکنه تحویل مأ. ریت ایتمش ایسه‌ده، آطنه‌یه وصولنده ینه کلیبولی‌یه عزیمتله اوراده اقامته مأمور اولوب، ۱۲۳۹ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر.

صالح پاشا { (حاجی —) دور سلطان سلیم خان ثالثده ۱۲۲۱ تاریخنده قپودان پاشالق مسندینه نائل اولان رجالدن اولوب، زغفرانبولیلیدر. انکلتره دونننماسنه قارشی آق‌دکیزه چیقوب، معیتنده‌کی سفائنی حرق وغرقه مجبور اولمغله، قره‌دن استانبوله عودت ایتمش؛ واوچ آیلق مأموریتدن صکره عزل اولنه‌رق، شام والیلکنه وسائر بعض مناصبه نصب اولنمش؛ و ۱۲۴۰ ده آخسخه والیسی ایکن اوراده وفات ایتمشدر.

صالح الجرمی { (ابو عمر — بن اسحق) مشاهیر نحویوندن اولوب، لغت وسائر علوم ادبیه‌ده و فقهده دخی ید طولی صاحبی ایدی. بصره‌لی اولوب، بغدادده نشئت ایتمش؛ واصمعی وفراء واخفش و مبرد ایله معاصر بولنمشدر. « فرخ کتاب سیبویه » واختصاراً « الفرخ » عنوانیله نحوه دائر بر تألیف مشهوریله « کتاب الابنیة »، « کتاب العروض »، « کتاب غریب سیبویه » عنوانلی کتابلری ونحوده بر مختصریله سیره متعلق برکتاب غریبی واردر. ۲۲۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صالح چلبی { (جلال زاده —) قانونی سلطان سلیمان خان دوری عثمانلی شعراسندن اولوب، قوجه نشانجینك کوچك برادریدر. کمال پاشا زاده کمالاتندن استفاده ایدوب، ادرنه‌ده سراجیه مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنمشدی. صدراعظم ابراهیم پاشانك امریله پادشاه مشارالیهك مجارستان وردوس فتوحاتی سلك نظمه چکه‌رك، تقدیم ایتدیکنده، مظهر مکافات والتفات اولوب، بعده مراد پاشا مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنمشدی. مؤخراً صحن ثمانیه مدرسی اولوب، فیروز شاه قصه‌سنی ترجمه‌یه دخی جانب پادشاهیدن مأمور اولمش؛ وبونك تقدیمنده حلب وبعده شام ومصر قضاسنه نصب اولنمشدی. نهایت متقاعد اولوب، برادری نشانجی بکك اما ایوب انصاری جوارنده بنا کرده‌سی اولان جامع شریفك یاننده بر خانه وباغچه انشا ایده‌رك، کوشهٔ انزوایه چکلمش ایدی. او اثناده شهزاده سلطان بایزید طرفندن « جامع الحکایات » کتابنك ترجمه‌سنه مأمور اولوب، بو کتابی شهزادهٔ مشارالیهه تقدیمنده اما ایوب مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنمش ایسه‌ده، بر مدت صکره بسبتون انزوایه چکلمش؛ و ۹۷۳ ده وفات ایتمشدر. اشعاری ساده وانشاسی مقبولدر. شو مطلع اونکدر:

آخر اولدی عمر چون کتدی هوا شمدن کیرو
نیده‌یم ال ویردوکن دنیا بکا شمدن کیرو

صالح رئیس { قانونی سلطان سلیمان دوری مشاهیر بحریوندن اولوب، قورصانلقدن یتیشمش اولمغله، کمیجیلکده‌کی مهارت فوق‌العاده‌سیله وجسارت وشجاعتیله مشهوردر. بیغا سنجاغندن ایدی. تونسك فتحنده پك چوق غیرت وهمتی کورلمشدی.

صالح زاده { (امین افندی) سلطان عبدالحمید خان اول دورنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، ۱۱۱۷ تاریخنده ادرنه‌ده طوغمشدر. پدری طوب قبولی صالح افندی سلطان مصطفی خان ثانی دورنده آناطولی پایه‌سیله امام سلطانی بولنمش، وبعده شیخ الاسلام اولمش ایدی. صاحب ترجمه ۱۱۳۲ ده مدرس، ۱۱۶۰ ده سلانیك ملاسی، ۶۶ ده شام، ۷۱ ده مدینه، ۷۴ ده استانبول قاضیسی، ۸۱ ده آناطولی،

٨٨ ده روم ايلی قاضيعسكری اولمشيدی. ١١٨٩ تاريخنده مقام مشيخت اسلاميه‌يه نصب اولنه‌رق، ١٧ آی قدر امور فتوايی اداره ايتدكدن صكره، كبرسنی حسبيله بعض مرتبه رخاوتی كورلمكله، ١١٩٠ تاريخنده عزل، و تعلقاتنك بعض حركات واقعه‌سندن طولايی بروسه‌يه نفی اولنه‌رق، بر آی صكره ١١٩١ ده وفات ايتمش؛ و امير سلطان جوارنده دفن اولنمشدر. سخی ومحسن بر ذات ايدی.

صالح زاده { (احمد اسعد افندی) سلطان مصطفی خان رابع ومحمود خان ثانی دورلرنده ايكی دفعه مسند مشيخت اسلاميه‌يه چيقمش علمادن اولوب، سلطان مصطفی خان ثالث دورنده شيخ الاسلام بولنمش اولان محمد صالح افنديك اوغلی وآنف الترجمه صالح زاده امين افنديك بيوك برادريدر. ١١٥٠ تاريخنده طوغوب، علی الاصول تحصيل علوم ودور مدارس ايتدكدن صكره، مكه وبعده استانبول قاضيسی، ١٢٠٥ ده آناطولی و١٢٠٨ ده روم ايلی قاضيعسكری اولمش؛ و١٢١٨ تاريخنده مسند مشيخته تعيين اولنمش؛ و اوچ بچق سنه‌يه قريب مدت امور فتوايی اداره ايتدكدن ونظام جديد ايچون فتوی ويردكدن صكره، سلطان سليم خان وقعه‌سنده عزل اولنه‌رق، سلطان محمود خان ثانی حضرتلرينك جلوسلرينی متعاقب ١٢٢٣ ده ثانياً شيخ الاسلام اولمش؛ وبوز كون اداره اموردن صكره، عزلنه مجبوريت حاصل اولوب، فرقهٔ باغيه‌دن جيانی دخی كوج حال ايله قورتارلمشيدی. ١٢٣٠ ده وفات ايتمشدر. علوم شتاده عالم وامور سياسيه‌يه واقف بر ذات اولوب، سلطان سليم ومحمود خان حضراتنك مقاصد ترقی پرورانه‌لرينی ترويجه چالشمشدر.

صالحه بنت الملقن { (ام الهنا) مشاهير محدثاتدن عالمه بر قادين اولوب، ابن الملقنك احفادندن شيخ نور الدين ابو الحسن علينك قيزيدر. امام سيوطينك اشيا-خندندر. ٧٩٥ ده طوغوب، ٨٧٦ ده وفات ايتمشدر. همشيره‌سی خديجه بنت الملقن دخی مشاهير محدثاتدندر.

صالحی { (مولانا ميرك) ايران شعراسندن اولوب، خواجه عبدالله مرواريد كرمانينك اولادندن اولديغی حالده، طوسده تولد ونشأت ايتمش؛ وبعض مناصبده بولنمشدر. شو بيت اونكدر:

همه شب دراين خيالم كه رسم بوصل روزی
همه روز در اميدم كه شبی بخوابم آيی

صالحيه { (ياخود صلاحيه) دمشق شامك شمال غربيسنده وشهر مذكوردن ٢٠ دقيقه‌لق مسافه‌ده اوله‌رق جبل قاسيونك اتكنده وبردی نهرينك صول ساحلی قربنده بيوك بر محله وياقصبه اولوب، غرب جنوبيدن شرق شمالی‌يه طوغری ممتد اولور. وقتيله مدرسه‌لريله و سائر خيراتيله مشهور اولوب، شمديكی حالده بونلرك چوغی خرابدر. محی الدين عربی حضرتلرينك تربه‌سيله بر چوق صلحانك تربه‌لری و بر قاچ مصنع جامع شريفی واردر. اهاليسی ٧٠٠٠ كشی راده‌لرنده اولوب، جله‌سی مسلمدر. اوستنده‌كی جبل قاسيونده دخی بر چوق صلحانك مرقدلری و بعض انبيانك مقاملری بولنوب، زيارتكاهلری چوقدر. دمشق ايله صالحيه آره‌سنده باغچه‌لر اورته‌سندن كچن يوللر سكود آغاجلريله محاط اولوب، بردی نهری اوزرندن دخی متعدد كوپريلرله كچيلير. صالحيه‌نك هواسی لطيف وباغچه‌لری مفرحدر. ياقوت حموی بو صالحيه‌نك بر بيوك قريه اولوب چارشيسيله جامعی بولنديغنی وصا-لحيندن بر جماعتك قبورينی حاوی اولوب، اكثر سكانك دخی صالحيندن بولنديغنی و اهاليسنك بيت مقدسدن منقول اولوب، حنبلی مذهبنده بولندقلرينی بيان ايديور. — بغدادده دخی بو اسمله صالح بن منصور المسكينه منسوب بر محله، وجزيره‌ده رهاويارقه قربنده بر قريه وار ايدی.

صالی { هندستان شعراسندن اولوب، عن اصل اردستانلی اولديغی حالده، دكنده ياشامشدر. شو بيت اونكدر:

خوش آن ره روكه‌ره تنها سپارد
كه تنهائی پس افتادن ندارد

صامت { صحابه‌دن ايكی ذاتك اسميدر. بری (صامت الانصاری) كه اوغلی ثابت كنديسندن روايت ايتمشدر. — ديكری حبيب بن خراش التيمينك آزادليسی صامت كه افنديسيله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر.

صامسون { طربزون ولايتنده و طربزونك ٢٩٣ كيلومتره غرب شماليسنده

جانيك سنجاغنك مركزى بر قصبه واسكله اولوب، ۵۵″ ۱۸′ °۴۱ عرض شمالى ايله ۱′ °۳۴ طول شرقيده وقزيل ايرماقله يشيل ايرماغك منصبلرى آره‌سنده‌كى كورفزك ايچنده مرد ايرماغنك منصبنده واقعدر. اهاليسى ۱۱۰۰۰ كشى راده‌لرنده اولوب، بر ثلثى مسلم وثلثانى روم، ارمنى وسائره‌در. بربيوك وايكى كوچك جامع شريفيله روملره مخصوص بر، ارمنيله مخصوص ايكى و قتوليكره مخصوص بر كليساسى، مكتب اعدادى ورشديسيله بر قاچ مكتب ابتدائيسى، استحكاماتى وايشلك تجارتى واردر. هواسى معتدل اولوب، يازين حرارت زياده ايسه‌ده، اكثريا اسن شمال شرقى روزكارى تعديل ايدر. آنجق قصبه‌نك سوقاقلرى تميز اولمديغى كبى، اطرافى اشجار و نباتاتدن خالى و بعض بطاقلقلرى حاوى اولديغندن، واكثريا كورفزى سيس و طومان قاپلاديغندن، هواسى آغرجه و صيتمه‌ليدر. صامسون قره دكيز سواحل عثمانيه‌سنك اك ايشلك اسكله‌لرندن اولوب، آناطولينك بر بيوك قسمنك وعلى الخصوص قزيل ويشيل ايرماقلر حوضه‌لرينك اسكله‌سى اولديغندن، آماسيه وسيواسه طوغرى تمديدى متصور اولان دمير يول خطنك انشاسى حالنده، اهميت تجاريه‌سى ومعمورتى تزايد ايده‌جكى شبهه‌سز اولوب، استقبالى پك پارلاقدر. شمديكى حالده صامسون اسكله‌سندن سنه‌ده اخراج اولنان ذخاير و سائر مواد تجاريه تقريباً برمليون عثمانلى ليراسى قيمتنده، وبو اسكله‌دن ايچرى‌يه كيرن امتعه و سائر مواد تجاريه دخى بو مقداردن آز اكسيكدر. پك اسكى برقصبه اولوب، زمان قديمده (آميسوس) اسميله آتنه مهاجرلرى طرفندن تأسيس اولنمشدى. آنجق شهر قديم شمديكى صامسونك ۲ كيلومتره شمال غربيسنده اولوب، اوراده ويرانه‌لرى و بعض آثار باقيه‌سى مشهوددر. مشهور مهرداد بو شهرى پايتخت اتخاذ ايتمش اولمغله، او صره‌ده معمورتى درجهٔ قصوايه واصل اولمشيدى. روماليلر طرفندن ضبطى صره‌سنده احراق و تخريب اولنه‌رق، بعده شمديكى موقعنده يكيدن بنا اولنمش؛ وسلجوقيلر زماننده (آميسوس) اسمى صامسونه تحويل اولنمش ايدى. يلديرم سلطان بايزيد خان زماننده فتح، وممالك عثمانيه‌يه ضم اولنه‌رق، بعده ابو الفتح سلطان محمد خان ثانى طرفندن جوارلرى دخى قبضهٔ تسخيره آلنمقله، تصرفى تأمين اولنمش؛ وبروقت جانيك بكلرينك تحت اداره‌سنده بولنمش ايدى. — صامسون قضاسى جانيك سنجاغنك مركز قضاسى اولوب، غرباً بافره و شرقاً چهارشنبه قضالريله، جنوباً سيواس ولايتنك آماسيه سنجاغيله، شمالاً دخى قره دكيزله محاطدر. قواق ناحيه‌سيله برابر ۱۸۳ قريه‌دن مركب اولوب، ۱۷۶۶۱ اهاليسى واردر، كه نصفى مسلم وترك ونصف ديكرى روم ايله آز مقدار ارمنى و سائره‌در. جمله‌سى لسان تركى ايله متكلمدرلر. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، مياه جاريه‌سنك اكثرى حدود جنوبيه‌سنده نبعانله صامسون قصبه‌سنده دكيزه منصب اولان مرد ايرماغنه دوكيلوب، بعضلرى‌ده طوغريدن دكيزه منصب اولور. هواسى دوز وآلچق طرفلرنده صيجاقجه اولوب، آنجق بطاقلقلرك كثرتندن بر آز صيتمه‌ليدر. مرتفع محللرنده ايسه دها سرين وصاغلامدر. محصولاتى حبوبات متنوعه ايله كليتلى و جنسى پك ايى توتوندن وسبزه وميوه‌نك انواعندن عبارتدر. مرعالرى دخى چوق اولوب، حيوانات اهليه‌سى زياده‌در. بعض معادن بولنوب، وقتيله چيقارلمش اولدقلرى آكلاشيليورسه‌ده، اليوم متروكدر. قواق ناحيه‌سنده مقبول بر نوع آلچى چيقار. قضانك قسم جنوبيسنده خيلى اورمانلر بولنوب، چام، كوركن، ميشه وسائر آغاجلرى واردر. صامسوندن سيواس ولايتى داخلنه طوغرى مكمل بر شوسه بولنوب، آرابه‌لر سيواس وخربوته قدر ايشليور.

صامسون طاغى { آيدين ولايتنك غرب جهتنده و آيدين ايله ازمير سنجاقلرى آره‌سنده بر طاغ اولوب، مقعر طرفى شمال غربى‌يه دونمش بر قوى حالنده، قوش آطه‌سى كورفزينك جنوبنده سيسام جزيره‌سنك قارشيسنه قدر ممتد اوله‌رق، دكيزك ايچنه كيرمش اوزون بر برون تشكيل ايدييور. بو طاغك بويى ۴۰ كيلومتره قدر اولوب، اك يوكسك ذروه‌سى ۱۲۵۸ متره ارتفاعنده‌در. اكثر طرفلرى اورمانلرله مستوردر. — بوطاغك جنوبى اتكنده و آيدين سنجاغنك سوكه قضاسنده (صامسون) اسميله بيوك برقريه واردر، كه (بريانه) شهر قديمنك خرابه‌لرى اوزرنده اولوب، اسكى برقلعه ويرانه‌سى وسائر آثارى واردر. بوشهر

وقتيله ساحلده ايكن، شمدى دكيزدن خيلى اوزاقدر.

صانع { (شاه نذرعلى) هندستان شعراسندن اولوب جهان آباديدر. لكهنويه وبعده بنارسه كيتمش؛ و ١١٨٠ده وفات ايتمشدر. صوفى‌مشرب ومتوكل برذات ايدى. شوبيت اونكدر:

ميان ميكويم وليكن ندارى درميان چيزى
خجالت ميكشم از بس كه بر تهمت كمر بستم

صانعى { ايران شعراسندن اولوب، شاه طهماسب ماضى زماننده ياشامشدر. شو بيت اونكدر:

از غم ناديدنت جانرا شكيبايى نماند
دردل پر حسرتم تاب و توانايى نماند

صانعى { قدماى شعراء عثمانيه‌دن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى ادرنه‌لى اولوب، عطا زاده ديمكله مشهوردر. تحصيل علوم ادبيه و شرعيه ايتدكدن صكره، فن طبى دخى تعلم ايدوب، اجراى طبابتله وكندى ترتيب كرده‌سى اولان بعض معاجين و معاجانك فروختيله كچينيوردى. بعده كيميايه دخى ميل ايتمكله، بعض عمليات كيمويه اجراسى ديشلرينك دوكلسنى موجب اولمش؛ وچوق كچمه‌دن وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

زين اولوب برك سمنله خط ريحانك سنك
بر چقور بستانيدر چاه زنخدانك سنك

— ايكنجيسى حميد سنجاغندن اولوب، تحصيل علم ايتدكدن صكره، استانبولده نشانجى مدرسه‌سندن معزول ايكن، اونجى قرن هجرى اواخرنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

غم هجر كله جانم چيقسه جسم ناتوانمدن
تمناى وصالك كيتميه روح روانمدن

صاوه { (Save) آوستريا ومجارستان دولتنده صاغدن طونه‌يه دوكيلور بيوك بر نهر اولوب، قارنيوله خطه‌سنده آلب سلسله‌سنه مربوط و ٢٨٦٤ متره يوكسكلكده اولان (ترغلو) طاغنك شمال غربى وجنوبى اتكلرندن نبعان ايدن ايكى چايدن بالتشكل، شرق جنوبى‌يه طوغرى جريانله، صولدن (اوبره مايستريج) و (قانكر) وصاغدن (سوره)، وبعده صولدن (لايباخ) وصاغدن (اونتره‌فايستريج) چايلرينى آلدقدن صكره، برخيلى مسافه‌ده (قارنيوله) ايله (قارينتيه) آره‌سنده خط حدودى تشكيل ايدر؛ وآره‌لقده صولدن (سابه) و (كرقه)، صاغدن دخى (ناى رينغ) چايلرينى آلير؛ وصولدن (سوتله) نهرينى آلمسيله برابر خرواتستانه كيروب، بوخطه داخلنده دخى صولدن (قراپينه) چاينى آلدقدن صكره، ايكى قوله آيريله‌رق، وآره‌لرنده ٤٠ كيلومتره اوزونلغنده برآطه تشكيل ايده‌رك، (اودره) اسمنى آلان صاغ قولى (لومنيچه) چايى وديكر بعض دره‌لر آلير. بو ايكى قول بوسنه حدودينه وصولنده برلشوب، اوراده صاغدن (قوليه) وصولدن (لونيه) و (ياقره) چايلرينى اخذ ايله، يكيدن ايكى قوله آيريله‌رق، (وليكى استروغ) دينلن صول قولى (سوبوچقه) نووسقه ورفوتيچيه، وبوسنه حدودينى آيران صاغ قولى سونيه واونه نهرلرينى وتكرار برلشدكدن صكره صاغدن ورباس، بوسنه، يانيچه وسائر بوسنه انهارينى وصولدن (ايتووه)، (ووقه) وديكر بر قاچ نهر آلدقدن صكره، صربيه حدودينه واصل اولور؛ واوراده صاغدن بوسنه ايله صربيه حدودينى آيران (درينه) وصولدن (دامناوه) ودها آشاغيده صربيه‌دن كلن بر قاچ چايى اخذ ايله، بلغراد شهرى اوكنده طونه‌يه منصب اولور. مجراسى ١٠٦٢ كيلومتره وحوضه‌سى ٨٨٠٤٥ مربع كيلومتره اولوب، مجراسنك آشاغيكى ٦٠٠ كيلومتره‌لكى سير سفائنه صالح ايسه‌ده، قوراقلق زماننده واپورلر كوج ايشليوب، چوق دفعه قومك اوزرينه اوتورورلر. قوراقلق موسمنده دخى طونه‌يه ثانيه‌ده ٥٧٠ مكعب متره صو دوكوب، بو جهتجه طونه تابعلرينك اك بيوكيدر. آغرام ايله درينه آره‌سنده‌كى مجراسى آز درين اولوب، بك صيق يتاق دكيشديرمكله، اكثريا اطرافنى بطاقلق حالنه قويار؛ ومع هذا جوارلرينك قوهٔ انباتيه‌سنى آرتيرر. آغرامدن آشاغى كوپريسى اولميوب، كچيدلرى دخى آزدر.

صائب { (مير —) ايران مشاهير شعراسندن اولوب، اسمى (محمد على) در. تبريزلى اولوب، شاه عباس ثانينك منظورى ايدى، و (مستعد خان) عنوانته نائل اولمشدى. شاهجهان زماننده هندستانه وكشميره دخى سياحت ايتمشدى. ١٠٨٧ تاريخنده اصفهانده وفات ايتمشدر. مرتب ديوانى اولوب، ايران وهندستانده متداول وبك مقبولدر. اشعارى قرق بيك بيته بالغدر. شو برايكى

بیت مشارالیه شاه عباسی عشرتدن واز کچیرمك مقصدیله بندواری سویلنمش اولدیغی برقصیده‌سندندر:

شیشه‌را برطاق نسیان نه قدحرا خردکن
بشکن از خون سیه مستان خمار روزکار
توبهٔ عهد جوانیرا قبول دیکر ست
بکذر ازمی درجوانی ای بهار روزکار

بعض اشعار ترکیه‌سی دخی اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

خطادن کچدی جیران قانی مشك ایلدی صائب
دیمن عصیانی طاعت کفری ایمان ایلك اولماز

— بو اسمله (میرزا —) هندستان شعراسندن بری دخی بولنوب، «مرآت الجمال» عنوانیله بر منظومه‌سی واردر.

صائب { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن دخی ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (محمد — افندی) استانبوللی اولوب، ۱۲۲۷ ده طوغمش؛ و دیوان همایون قلمنه دوام ایدوب، ۱۲۶۲ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

خاطره کلدکجه صائب مومیان دلربا
خواب وراحت قالماز اولدی دیدهٔ خونابده

— ایکنجیسی (محمد — افندی) دارنده‌لی اولوب، ۱۲۳۶ ده طوغمش؛ ودرسعادته کلوب، بر مدت مدرسه نشین اولدقدن صکره، مکتب معارف معلملکنه نصب اولنمش؛ و برآرهاق قرعه امتحانی تمیزلکیله روم ایلی طرفلرینه عزیمت ایتمش ایدی. عاشق مشرب بر آدم اولمغله، بعده عشرته دوشوب، نهایت شعورینه خلل کلمش؛ و ۱۲۷۰ تاریخنده دار الشفاده وفات ایتمشدر. دیوان اوله‌جق قدر اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

باده ویردی حاصل عمرم جفای روزکار
صائبا اوراق تدبیرك قضا سوزانیدر

صائب پاشا { [«علی صائب پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صائن { (رکن الدین —) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، هراتلیدر. دیوانی مشهوردر. طغا تیمور خانك مقربلرندن اولوب، خان مشارالیه کندیسندن اوقویوب یازمق اوکرنمکده اولدیغندن، برکون صاحب ترجمه خانك برشی اوکرنوب اوکرنمدیکنی صوران بر ذاته جواباً «مسافر قونان خانه علم اوکرتمك بوخانه اوکرتمکدن قولایدر» دیمکله، طغا تیمور خان بو سوزی چادرك آرقه‌سندن ایشیدوب، شاعری بر خیلی وقت حبس ایتمشدی.

طغا تیمورك حبسندن قورتلدقدن صکره شیرازه واروب، امیر مظفر وشاه شجاعك خدمتنده بولنمش؛ و ۷۶۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صبا { (محمد صابر حسین) هندستان شعراسندن اولوب، (سهسوان) لیدر. «شوکت خسروی» عنوانیله بر منظومه‌سی واردر. منظومهٔ مذکوره‌نك باشلانغجی شودر:

جهان داورا پادشاهی تراست
بپایسته بودی خدایی تراست

صبا { (فتح علیخان) ایران شعراسندن اولوب، طهرانلیدر. فتح علی شاه قاجارك مداحلرندن اولوب، بونك ملك الشعراسی اولمشیدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

خط بکرد رخ روشن سرغوغا دارد
جنك زنکی وفرنکی ست تماشا دارد

صباح { [«حسن صباح» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صباحی { ایران متأخرین شعراسندن اولوب، بر چوق غزلیات و نعت وسائر اشعاری واردر. «آتشکده» صاحبی آذرك معاصری ومحبی ایدی. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

چون روی چمن زلاله درغازه شود
اوراق کل از بهار سیرازه شود
از نغمهٔ مرغان خوش الحان چمن
داغ دل مرغان قفس تازه شود

صبانجه { قوجه ایلنده ازمید مستقل متصرفلغنك آطه بازاری قضاسنده وهمنامی اولان کولك ساحل جنوبیسنده ودمیر یول خطی اوزرنده ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ناحیه‌سی ۷۳ قریه‌دن مرکبدر. — صبانجه کولی شرقدن غربه ۱۸ کیلومتره اوزون اولوب، اك کنیش محلنده اکی ٥ کیلومتره‌در. بر ایکی اوفق دره بوکوله دوکیلور؛ وفضلهٔ میاهی شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق سقاریه ایرماغنه منصب اولور. حیدر پاشادن آنقره وقونیه‌یه طوغری کیدن دمیر یول خطی بو کولك جنوبی ساحلی طولاشیر.

صبايي { سلطان بايزيد خان ثانی دوری شعرا. سندن اولوب، ادرنه‌لیدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

عين وميم ودال كيم چشم ودهان وزلفيدر
دل خواص عشقه بو اوچ حرفله ايلر عمل

صبحی { اوننجی قرن هجری شعراء عثمانیه. سندن ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (حکیم زاده) دیمکله متعارف اولوب، اسمی مصطفادر. مؤید زاده‌نك درسنه ملازم اولوب، بعده قلبه مدرسه‌سنه مدرس اولمش؛ وصکره سلك قضایه سلوك ایله. برچوق نیابتلرده بولندقدن صکره، صوفیه قاضیسی ایکن وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بن شهيد تيغ مهرم تن غبارمدر بنم
يرده سايه‌م صورتی رسم مزارمدر بنم

— ایکنجیسی بروسه‌لی اولوب، تحصیل علوم ایتدکدن صکره طریق قضایه سلوك ایتمش؛ وبعده تصوفه میل ایدوب، اسرار وحدانیته واقف اولمشیدی. متصوفانه وعارفانه اشعار ترکیه و فارسیه‌سی اولوب، بر بیت ایرادیله اکتفا اولندی:

تيغ عشق يار ايله جسم اولمينجه پر شكاف
آفتاب عشقدن كلمز درونه انكشاف

—

حاجيان ره عشقيم ومقيم عرفات
عرفاتی كه نشان ميدهد از ذات و صفات
زائر كعبهٔ دل كرده فداجان و سرش
بردر دوست نباشد بو سائط حاجات

صبحی { هند شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

بری کشمیرلی اولوب، دهلی حکمدارانندن عالمکیرك برادری شاه شجاعك خدمتنده بولنمش، واون برنجی قرن هجری اواخرنده وفات ایتمشدر.

— دیکری من اصل همدانلی اولوب، هندستانه سیاحتله، شاهجهانك خدمتنه کیرمش؛ وبر محاربه‌ده مقتول اولمشدر. شو بیت اونکدر:

هر طرف می نكرم شعلهٔ عالم سوزيست
آن كه دلرا نكند داغ كدامست اينجا

صبحی افندی { وقعه نویسان دولت عثمانیه‌دن اولوب، بکلکجیء دیوان همایون خلیل فهمی افندینك اوغلیدر. مکتوبیء صدارت اوطه‌سندن نشأتله، بعض وزرانك دیوان کتابتنده بولنه‌رق، بر مدت طشره‌لرده کزدکدن صکره، درسعادته عودتنده خواجکان زمره‌سنه داخل اولوب، بعض مناصب دیوانیه‌یه و بالآخره دیوان همایون بکلکجیلکنه وصره‌سیله مالیه، ضربخانه، آربه امانتی، دفتر امانتی، باش محاسبه ونهایت یکیچری کتابتی منصبلرینه نصب اولنمش؛ ودور سلطان محمود خان اولده آچیلان نمچه سفرنده اردوی همایونده بولنمش؛ و ۱۱۸۳ ده وفات ایتمشدر. سامی وشاکر بکلرك یازمش اولدقلری تاریخلری جمع واکمال ایده‌رك، دولت عثمانیه‌نك برقاچ سنه‌لك وقایعنی حاوی بر تاریخ براقمشدر، که فن طباعتك مملکتمزه ابتدای دخولنده الك اول باصلمش کتابلردن اولوب، عباره‌سی غایتله صیقیننیلیدر.

صبحی پاشا { (عبد اللطیف —) متأخرین وزرای دولت عثمانیه‌دن وعلما وادبای عصردن اولوب، سالف الترجمه عبد الرحمن سامی پاشا مرحومك اوغلیدر. کنج ایکن پدرلریله برابر جانب مصره عزیمت، واوراده تحصیل علوم وفنون ایده‌رك، سلك عسکری‌یه سلوکله، میرآلایلق رتبه‌سنی احراز ایتدکدن صکره، انشا وکتابتده‌کی مهارتی مناسبتیله معاون اول عنوانیله مصر والیسی محمد علی پاشا مرحومك معیتنده بولنمش؛ ومشار الیهك وفاتنده درسعادته کله‌رك، ۱۲۶٦ تاریخنده مجلس معارف عمومیه اعضالغنه نصب وعهده‌سنه رتبهٔ اولی صنف ثانیسی توجیه بیورلمش ایدی. ۱۲۷۱ ده رتبهٔ اولی صنف اولی ایله مجلس والا اعضالغنه تعیین بیورلمش؛ وبعده رتبهٔ بالایه نائل اوله‌رق، بعض مناصب عالیه‌ده بولنمش؛ و ۱۲۸۰ تاریخنده ولایاتك احوالنی تفتیش ایچون روم ایلی جانبنه عزیمت ایدوب، مؤخراً رتبهٔ وزراتله برقاچ ولایت والیلکلرنده واوقاف همایون نظارتنده بولنه‌رق، ۱۳۰۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. ادبیات شرقیه وعلی الخصوص عربیه وفنون جدیده ایله آوروپا لسانلرینه آشنا اولوب، ابن خلدونك تاریخندن بر مقدارینی لسان ترکی‌یه ترجمه ایتمش؛ وتاریخ وآثار عتیقه‌یه متعلق وسعت معلوماتنه دلالت ایدر برقاچ آثار مطبوعه براقمشدر. کتب نادره وآثار عتیقه‌یه

عراق اولوب، وفاتنده بر قاچ بیك كتب معتبره‌سیله پك قیمتلی آثار عتیقه‌یی جامع بر مجموعه‌سی ظهور ایتمشدر. بعض اشعاری دخی اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

او مهك آیینه‌یه باقدیغنی صانمه عبث
بولمدی مثلنی خوبانده آرار آیینه‌ده

صبر { یمنده تعز اوزرینه حاكم اولان طاغك اوستنده‌كی مشهور بر قلعه‌نك اسمیدر.

صبرات { اقصای یمنده مهره خطه‌سنده بر یر اولوب، اهل رده وقوعاتنده ذكری كچر.

صبران { ماوراء النهرده سیحونك اوته‌سنده بر كوچك قصبه اولوب، یوكسك قلعه‌سی اولدیغنی و (غزیه) دینان ترك قومنك مجمع ومركز تجارتی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

صبره { افریقیه‌ده قیروان شهری قربنده بر قصبه اولوب، بعده منصوریه تسمیه اولنمشدی. ٣٣٧ تاریخ هجریسنده اسماعیل بن قاسم بن عبید الله طرفندن بنا اولنمشدی.

صبری { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایكی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی فاتح كتبخانه‌سی حافظ كتبنك اوغلی اولوب، خزینه كاتبلرندن بولنمغله، بغداده محاسبه‌جی تعیین اولنه‌رق، طول مدت اوراده قالمش؛ و وفاتی اوراده وقوع بولمشدر. تركی وفارسی كوزل اشعاری وبرچوق معمالری واردر. شو بر ایكی بیت اونكدر:

صون نوش ایدملم جام شراب ای ساقی
طوومه كرم ایت ایله شتاب ای ساقی
تا كیم چیقوبن باشه شراب ای ساقی
رفع اوله آرادن بو حجاب ای ساقی

(عیسی نامنه معما)

خاك راه شهی‌كه آوردی
از پی توتیا برای منش
ای صبا كاهلی مكن برخیز
همچو سرمه بدیده درفكنش

— ایكنجیسی غلطه‌لی اولوب، ابوالفضل افندینك اوغلیدر. شو بیت اونكدر:

چهره‌می هجرك غمی زرد ایتمینجه باقدك
شمدی بیلدم دلربالر مائل دیناردر

صبری { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی اصفهان مضافاتندن اردستانه تابع زواره قصبه‌سی ساداتندن اولوب، شو بیت اونكدر:

زبس‌كه خاك بسر كردم از غمت مشكل
كه روز حشر سر آزخاك برتوانم كرد

— ایكنجیسی (میر—) اصفهانلی اولوب، اسمی (روزبهان) در. شاه طهماسب صفوی زماننده بر حیات اولوب، دیوانی عراق عجمده زیاده شهرت واعتبار قزانمش ایكن، بعده نابود اولوب. یالكز بعض ایرانی خواطرده قالمشدر. ابتدا (فارسی) تخلص ایدردی شو رباعی اونكدر:

یارب دل شكستهٔ من از كجا شنید
بوی محبتی‌كه درآب وكل تونیست
این بس جزای كشتن صبری‌كه روزحشر
حسرت همی‌كشدكه چرابسمل تونیست

— اوچنجیسی مرولی اولوب، اسمی غضنفردر. ابتدا (راهب) تخلص ایدردی. هندستانه رحلت ایدوب، جهانكیرك خدمتنده بولنمش؛ وتقی واوحدی ایله صحبت ایتمش ایدی. شو بیت اونكدر:

حاصلم درد دلست از دل بیحاصل خویش
بكه كویم من دل سوخته درد دل خویش

صبری { اون برنجی عصردن نفعی ایله معاصر برشاعر ظریف الادادر. بین الادبا «صبری شاكر» دیه یاداولور. زمانك طرزشعرینه كوره سوزلری پك كوزل عدایدیلیر. بعض قصائدی ارباب سخن آره‌سنده جالب تقدیر مخصوص اولمشدر. برقصیده‌سنده ممدوحی اولان پادشاه عالیشانك سیف جلادتنه شویله خطاب ایدر:

سنسك او اعجاز نمای ظفر
كیم كه سنی چكسه‌دم كارزار
دشمنك اول دم كورینور چشمنه
كندیسی حیدر قلیجی ذوالفقار
ینصرك الله بنصر عزیز
ای كهر بن تیغ قضا اقتدار
سنسك اوكیم تحت ظلالكده‌در
جنت اسایش اهل دیار

دیوانی اون بش یكرمی سنه اول طبع اولنمشدر.

صبوح { (میرزا محمد علی) ایران شعراسندن واصفهان نجباسندن اولوب، بعض صنایعده و بر طاقم آلات موسیقیه‌ده مهارتی وار ایدی. شو رباعی اونكدر:

پایی نه‌که چون آیی از شوق زجاخیزم
دستی نه‌که برخیزم در دامنت آویزم
افغان که درین منزل حالی نه‌که آسایم
فریاد کزین وادی پایی نه‌که بگریزم

صبوحی { ایران شعراسندن اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی (محمد حسین) جرقادقانلی اولوب ، بر چوق مثنویاتی واردر . اصفهان شهری وصفنه دائر اولان شو بیت اونکدر :

چه شهری زوسعت برون از کمان
نگین دان و فیروزهٔ آسمان

— ایکنجیسی چغتائی اولوب ، بخاراده تحصیل علوم ایتمش ؛ وحج شریفه وزیارت اماکن مقدسه‌یه کیتمش ایدی. ۹۷۳ تاریخنده وفات ایدوب ، شرب خمره زیاده مبتلا اولدیغندن ، شیخ فیضی « صبوحی مخوار » تعبیرینی وفاتنه تاریخ بولمشدر . آتشکده صاحبی بو ذاتك من‌اصل بدخشانلی اولوب ، هراتده اقامت ایتدیکیچون (هروی) نسبتیله شهرت بولدیغنی وهندستانده وفات ایتدیکنی بیان ایدیور . موسیو (ولیام بیل) « تراجم احوال‌شرقیون » عنوانلی کتابنده بونك اکبر شاهه منسوب شعرادن اولدیغنی بیانله ، « آتشکده » صاحبنك قولنی تأکید ایدیور . شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

خیالت در نظر آورده میکویم وصالست این
وصالترا تمنا میکنم اما خیالست این

— اوچنجیسنك ترجمهٔ حالنه دائر بر معلوماته دسترس اولنه‌میوب ، شو بیت اشعارندندر :

چه غم کرچند روزی از غم هجران جفا دیدم
که آن محنت براحت شد مبدل چون ترا دیدم

صبور { (حسین — افندی) متأخرین شعرادن اولوب ، من اصل تبریزلی اولدیغی حالده ، درسعادته کله‌رك ، حسن خطه مالك اولمغله ، دواوین شعرا استنساخیله مشغول بولنمش ؛ و ۱۲۶۹ ده وفات ایتمشدر . شو مطلع اونکدر :

آل شانه دستکه صنما طاره تللرك
کوکلم کبی طاغیت بنه رخساره تللرك

صبوری { ایران وهند شعراسندن بروجه زیر بش ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی تبریزلی اولوب ، پدری قیوجی وکندیسی جواهرجی ایدی. شو بیت اونکدر :

طرفه حالیست‌که عاشق شب هجران دارد
خواب نا کردن وصد خواب پریشان دیدن

— ایکنجیسی (محمد هاشم) خوانسارلی اولوب ، شو بیت اونکدر :

دیده ام کوهر بدامان ریخت از پهلوی دل
ابر دائم ریزش از بالا بدریا میکند

— اوچنجیسی (مولانا —) موسیقیده‌کی مهارتیله مشهور اولوب ، بوفنده برقاچ رساله‌سی واردر. شو بیت اونکدر :

یابند بوی مهر صبوری سکان او
جویند بعدمرك اکر استخوان من

— دردنجیسی (مولانا محمد —) تربتلی اولوب ، شو بیت اونکدر :

بجانم آتش افتد چون روم من درچمن بی او
نماید هرکل آتشپارهٔ در چشم من بی او

— بشنجیسی همدانلی اولوب ، اکبر شاه زماننده هندستانه کیتمشدر. شو بیت اونکدر :

میانش دل مردمان میبرد
دل مردمان از میان میبرد

صبیا { یمنك عسیر سنجاغنده همنامی اولان قضانك مرکزی برکوچك قصبه اولوب ، جبل سراتك شعبه‌لرندن بر طاغك اتکنده وتهامه کنارنده اوله‌رق ، ابو عریشك شمالنده وجیزان اسکله‌سنك شرق شمالی جهتنده واقعدر. — صبیا قضاسی عسیرسنجاغنك منتهای جنوب غربیسنده واقع اولوب ، جنوباً حدیده سنجاغیله ، شرقاً عسیرك مرکزی اولان ابها قضاسیله ، شمالاً رجال الماء قضاسیله ، غرباً دخی بحراحمرله محاط ومحدوددر. جبال سراة سلسله‌سنك غربی مائله‌سنده واقع اولمغله ، قسم شرقیسی طاغلق و مرتفع و ساحل بویجه ممتد اولان قسم غربیسی تهامه اووه‌سنده واقعدر. صبیا و ابلین اسملریله ایکی وادی ودیکر برطاقم اودیه یالکز یاغمور یاغدیغی‌وقت دکیزه قدر واصل اولوب ، سائروقتلرده تهامه‌ده قورورلر. قضانك باشلیجه محصولاتی : دوره ، توتون ، سیسام ، لیمون ، چیویت وسائره‌در . بو قضا (ام الخشیر) و (دوب) ناحیه‌لریله برابر ۳۴ قریه‌یی حاویدر .

صُبَیح { صحابه‌دن بروجه آتی اوچ ذاتك اسمیدر : ازواج مطهرهٔ حضرت

نبویدن ام سلمه (رضها) نك آزادلیسی اولان صبیح، كه حضرت علی وفاطمه وحسن وحسین (رضهم) حقلرنده وارد اولان « اناحرب لمن حاربكم وسلم لمن سالمكم » حدیث شریفنك راویسیدر. اوغلی عبدالرحمن واسطه‌سیله توروني ابراهیم كندیسندن روایت ایتمشدر. — سعید بن العاصی امویننك آزادلیسی اولان صبیح، كه بدر غزاسنه كیتمك اوزره حاضرلنمش ایكن، خسته‌لنه‌رق قالمش؛ ودوه‌سنه باشی حضرت نبوی ابوسلمه بن عبدالاسد بینديرلمش ایدی. سائر غزواتده حاضر بولنمشدر. — حویطب بن عبدالعزینك آزادلیسی ومحمد بن اسحقك جد مادریسی صبیح، كه « والذین یبتغون الكتاب مما ملكت ایمانكم فكاتبوهم ان علمتم فیهم خیراً » آیت كریمه‌سنك سبب نزولی اولمشدر.

صبیح { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. غلطه كمركی كتبه‌سندن ایكن، ١١٩٨ ده وفات ایتمشدر. غزلیات وقصاید وتواریخی جامع مرتب دیوانی واردر. شو مطلع اونكدر:

چكسه‌م عجبمی مشعلهٔ آه انتظار
مد نكاه اولدی بكا راه انتظار

صبیحه { ابن الحارث بن جبیلة القرشی التیمی) صحابه‌دن و مهاجریندن اولوب، حضرت عمر (رضه) طرفندن اعلام حرم شریفی تجدیده اوسال بیوریلان قرشیلرك بریدر. حضرت مشارالیه جانبندن برسفرده دخی مرافقتلرینه دعوت بیورلمشیدی.

صبیحه { اندلس ملوك امویه‌سنك طقوزنجیسی اولان مستنصر بالله حكم بن عبدالرحمنك زوجه‌سی اولوب، علوم و ادبیاتده وامور سیاسیه‌ده‌كی مهارتی حسبیله، زوجی زماننده بیوك بر نفوذ و اقتدار قزانمش؛ وزوجنك وفاتنده یرینه كچن اوغلی مؤید بالله هشام صبی بولنمغله، صاحبهٔ ترجه وصیه‌سی اولوب، خیلی وقت ادارهٔ امور دولت ایتمش؛ وحاجبلكه نصب ایلدیكی (محمد بن عبدالله بن ابی عامر المنصور) ك غیرت و اجتهادیله ممالكنی توسیع واوراده‌كی حكومت اسلامیه‌نك شان وشكوهنی تزیید ایتمشیدی. ٣٩٨ ده وفات ایتمشدر.

صحار { (بن عیاش یاخود بن صخر العبدی الدیلمی) صحابه‌دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. اوغلی عبدالرحمن كندیسندن روایت ایتمشدر.

صُحار { جزیرة العربك عمان خطه‌سنده ومسقطك ٢٢٥ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق هرمز كورفزی ساحلنده وطاغ اتكنده بر قصبه اولوب، وقتیله پك بیوك ومعمور وتجارتكاه بر شهر اولمغله، عمانك كرسیسی ایدی. یاقوت حموی بوشهرك هواسی پك لطیف و صاغلام و اثماری چوق ولذیذ اولدیغنی، و هند وچین تجارتنك بر بیوك انباری حكمنده اولوب، اهالیسنك ثروت ویسار صاحبی بولندیغنی و سوقاقلریله ابنیه‌سنك پك كوزل اولدیغنی بیان ایدیور. حضرت ابابكر (رضه) ك زماننده ١٢ نجی سال هجریده فتح اولنمشدر. شعرادن ابو علی محمد بن زوزان ایله سائر بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

صحرای كبیر { (Sahara) آفریقا قطعه‌سنك نصف شمالیسنك اوره‌سنده پك واسع بربر اولوب، نیل وادیسندن بحر محیط آطلاسی سواحلنه‌دك ممتد اولور. شرقدن غربه بویی اكندن چوق زیاده اولان بو واسع برك شمالنده ممالك بربریه یعنی مراكش، جزایر، تونس، طرابلس وبرقه مملكتلری و جنوبنده سودان ممالكی بولنیور.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — صحرای كبیر ١٧° ایله ٢٩° عرض شمالی و ٢٢′ ١٩° طول غربی ایله ٣٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمال و جنوب حدودی پك ده معین اولمدیغندن، بعض جغرافیون طبیعت اراضیه باقه‌رق، ممالك بربریه‌نك بر قسمنی وخصوصیله فزان وطرابلسی دخی صحرای كبیردن عد ایتمك و شرقاً دخی صحرای كبیری بحراحمر سواحلنه‌دك تمدید ایلمك ایستمشلردر، كه بو تقدیرده صحرای كبیر اوروپا قطعه‌سندن بیوك وبتون آفریقانك بر ثلثندن زیاده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ١١٠٠٠٠٠٠ ومصر ایله طرابلس خارج عد اولندیغی حالده، ٩٩٥٠٠٠٠ مربع كیلومتره‌یه بالغ اولورسه‌ده، ممالك بربریه و سودان ممالكنه ملحق اولوبده صحرای كبیردن فرقسز بولنان و مع هذا اصطلاح جغرافیده صحرادن عد اولنمیان یرلر دخی تنزیل اولندیغی حالده، اصل صحرای كبیرك مساحهٔ

سطحیه‌سی ۶۲۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره‌دن عبارت قالیر.

حال‌طبیعیسی، جبال واودیه‌سی. — صحرای کبیر اسمنك مدلولی وجهله دوز وقوملق بر چولدن و یا، ظن اولنـدیغی اوزره، حذای بحردن آلچق و قعر دریادن مبدل چقور بر یردن عبارت اولمیوب، اکثر محلری قیالق طاغ و تپه‌لردن و صوسز وادیلردن، وبعض طرفلری‌ده روزکارله متحرك قوم یغینلرندن عبارتدر. عمومیت اوزره ارتفاع وسطیسی ۴۵۰ متره تخمین اولنور. صحرای کبیره ایتلیوب، بالعکس هر طرفدن برقاچ یوز متره‌لك ارتفاعلرله چیقلدیغی، واصل صحرای کبیرده حذای بحردن آلچق بر بولنمدیغی محققدر. صحرای کبیرك سیاحین ومسافرینه دهشت‌بخش اولان حالی چلاقلغی و برنوعدن منظره‌لرك امتدادیدر. چلاق طاغلرك وتپه‌لرك اوزرینه پك سیرك اوله‌رق یاغان یاغمورك صولری سیل صورتنده اینوب، بر طاقم درین‌دره‌لر، وبونلر برلشه‌رك، عادتا نهروادیسی کبی اوزون وکنیش وادیلر تشکیل ایدیور، که بونلرك بر طاقمی بعض چقور یرلرده بریکوب، برطاقم متعفن وبوصوبلی ویاطوزلی صولر حاصل اولور، که بونلرده آز وقتـده قورویوب، بر طوز و نطرون طبقـه‌سی براقیرلر. بوکبی طاغ وتپه وباصرتلرله وادیلر آره‌سنده قوملق مستور بعض اووه‌لر ویا قوم تپه‌لری بولنور. ایشته صحرای کبیر بوکبی قورو و غیرمنبت اراضینك تعاقبندن عبارت اولوب، یولجیلری خوف و دهشته دوچار ایدر. صحرای کبیرك بومتحدالشکل منظره‌سنی تعدیل ایده‌جك برقاچ بیوك طاغلری دخی واردر. بونلر بش‌طاقه منقسم اولوب، فزانك غرب‌جهتنده‌کی (تسیلی)، فزانك شرق جنوبی جهتنده‌وداى‌طریقنده‌کی (تیبستی) یاخود (تیبو)، بونك غرب جهتنده بولنان (آیر)، تسیلینك جنوب غربیسنده واقع (اهقار)، بونك جنوب غربیسنده بولنان (شرق اضرار)، و نهایت صحرای کبیرك منتهای غربنده واقع (غربی اضرار) جبالندن عبـارتدر. بونلردن تسیلی ایله تیبستی طاغلری آره‌لرنده آلچقجـه بر صرتله مربوط اولوب، بو صرت فزانك حدود جنوبیه‌سنه ایلیشیر. تسیلینك اك یوکسك ذروه‌سی وقتیله سونمش بربركاندن عبارت اولوب، ۱۵۰۰ متره ارتفاعی واردر. تیبستی جبالی ایسه بوندن چوق دها مرتفع اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ۲۵۰۰ متره ارتفاعنده‌در. بوایکی طاغك آره‌سنده‌کی صرتك دخی بعض محلری ۵۵۰ و ۷۰۰ متره ارتفـاعلرنده‌در. اهقـار جبالی محیط دائره‌سی ۶۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولان برمحل ضبط ایدوب، باصامق شکلنده بربرندن یوکسك یایله‌لردن عبـارت اولمغله، ذروه‌سـنك ۲۰۰۰ متره ارتفاعی واردر. (آیر) جبالی شمالدن جنوبه ۲۰۰ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، اك یوکسك ذروه‌لری ۱۵۰۰ ایله ۲۰۰۰ متره آره‌سنده‌در. شرق اضرار ۲۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره‌لك برمحل ضبط ایدوب، هنوز لایقیله کشف وتحقیق اولنه‌مدیغندن، درجـهٔ ارتفاعی مجهولدر. غربی اضرار ایسـه حذای بحردن ۷۰۰ متره قدر یوکسك ایسه‌ده، اطرافنده‌کی قوملق چولك‌ده ۵۰۰ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولدیغندن، طـاغ پك آلچق قالیر؛ مع‌هذا اطرافنك دوزلکنه قیـاساً بر یوکسك طاغ شکلنی ابراز ایدر.

صحرای کبیرك تعریفی صره‌سنده انهاردن بحث ایتمك عبث اولوب، یالکز منتهای غرب شمالیسنده مراکش حدودنده درعه ایرماغی صـول کنارندن صحرایه منسوب عد اولنه‌بیلیر. جنوب جهتنده‌کی بیوك انهارك آقندیلری برلر صحرای کبیرك خارجنده بولنوب، سوداندن ممدوددر. آنجق صحرای کبیرك‌ده عادتا نهر و ایرماق صـورتنی ابراز ایدر بر چـوق قورو وادیلری اولوب، بونلرك بعضلری پك بیوك و غایتله اوزوندر. بونلرك اك بیـوکی (وادی سکره)در، که تسیلی و اهقـار جبالنـدن اینن بر چوق اودیه ایله علی الخصوص فات جهتنده‌کی اودیه‌نك برلشمسندن حاصل اولان (تفاساست) وادیسندن بالترکب، جنوبه طوغری اوزانیر؛ و (آیر) جبالندن کلن ایکی وادی ایله دخی برلشدکدن صکره، سـودانه دخول ایله، حوصه‌یی شق ایده‌رك، (فاندو) خطه‌سی داخلنـده (نیجر) ایرماغنه منتهی اولور. بونك غرب جهتنـده شرق اضرار جبالندن و دها شمالی مواقع مرتفعه‌دن کله‌رك ینه مذکور نیجر ایرماغنه منتهی اولور برقاچ وادی دها واردر. تسیلی جبـالنك شمالی اتکلرندن واهقارك شمالنده‌کی مواقع مرتفعه‌دن برچوق وادیلر شماله طوغری اوزانه‌رق، تونسك وجزایردن قسطنطینه ایالتنك جنوبنده‌کی جرید کولنه وسائر شطلره منتهی

اولور. قناریه آطه‌لرینك یعنی جزایر خالداتك قار-
شیسنده بحر محیط آطلاسی ساحلنه دخی صحرای
کبیرك بر وادیسی واصل اولور، که پك اوزون دكل
ایسه‌ده، او جهتده‌کی بر چوق اودیه‌نك اجتماعندن
حاصل اولور. صحرای کبیرك قسم شرقیسنك اودیه‌سی
قسم وسطیسنه نسبةً پك آز اولوب، الك بیوکی
(تیبستی) جبالندن باشلایه‌رق (بحر الغزال) اسمیله
چاد کولنه منتهی اولانیدر. بونلردن ماعدا صحرای
کبیرك ایچنده قورومش کوللر حکمنده اولان برطاقم
آلچق یرلره منتهی اولور بر چوق کوچك وادیلر
واردر. صحرای کبیرك اودیه‌سی قورو ایسه‌ده، انهار
یتاقلرندن اصلا فرقلری اولمیوب، وقتیله ایچلرنده
صو آقمش اولدیغی بر چوق آثار وعلاماتندن آکلا-
شیلیر. شمدی دخی یاغمورلرك کثرتی زماننده بو
وادیلرده سیللر آقغه باشلایوب بعضاً منتهالرینه قدر
واصل اولورلر؛ واکثریا یاری یولده قورورلر.
چونکه صحرای کبیرده یاغمورلر پك نادر ایسه‌ده،
بسبتون مجهول اولمیوب، بر قاچ سنه‌ده برکره یاغار،
ویاغدیغی وقت پك چوق صو دوکیلور. غرائبدن
اوله‌رق صحرای کبیرده یر آلتنده آقار بر طاقم انهار
بولندیغی مجرب اولوب، بعض یرلرنده بر قاچ قولاچ
قازلمغله ماء جاری‌یه تصادف اولنور. صحرای کبیرك
ذکر اولنان اودیه‌سنك استقامت وتوجهنه نظراً قسم
اعظمی نیجر ایرماغنه یعنی کینه کورفزینه، منتهای
غربیسی طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط اطلاسی‌یه،
جزایرك جنوبنده‌کی قسمی مذکور شطلره، قسم
وسطیسنك بر مقداری چاد کولنه ومنتهای شرقیسی
نیله یعنی آق دکیزه تابع اولوب، برچوق یرلری دخی
مخرجسز اوله‌رق داخلی کوچك حوضه‌لر تشکیل
ایدیور. یاغمور یاغدیغنده بعض وادیلرك منتهی
اولدقلری چقورلرك صو ایله طوله‌سندن حاصل اولان
موقت کوللردن بشقه، دائمی صورتده آز چوق
صویی حاوی بعض «سبخه» لری دخی اولوب، الك
باشلیجه‌سی مراکش طاغلرندن اینن (وادی ساوره)
نك تشکیل ایتدیکی (سبخهٔ غوراره) در.

صحرای کبیرك هر طرفی تعریف ایتدیکمز صو-
رتده اولسه ایدی، هیچ بر نقطه‌سی قابل سکنی اوله-
میه‌جقدی. آنجق او قورو یرلرك وایصسز چوللرك
آره‌لرنده عربیده (واح) تعبیر اولنور وچولك اور-
ته‌سنده برآطه صورتنی کوستر بر طاقم کوچك یرلر
بولنیور، که برکوچك سبخه ویا صولی وادینك
اطرافنده بولنوب، ویا قیولرینك صویی یقین اولوب،
بر قاچ خرما آغاجلرینی ویا سائر اشجاری وبر مقدار
نباتات ویشیللکی حاویدر. بوواحلر مسکون اولوب،
کاروان یوللری دخی اکثریا بونلردن کچمکله، یولجیلر
بونلره اوغرادقجه برآز نفس آلیرلر.

اقلیم وهواسی. — صحرای کبیرك هواسی پك
صیجاق ونهایت درجه‌ده یابس اولوب، همان هر
طرفنده‌کی شمالکده جبال مرتفعه بولنمغله، دکیزلردن
کلن بلوطلر بوطاغلر طرفندن جذب ویاغموره تحویل
اولندیغندن، صحرای کبیره کیرن روزکارلر دائما پك
قورو وکوك یوزی هر وقت براقدر. بویبوستدن
الکتریق او قدر چوقدر، که چوق دفعه قیرباجك
صاللانمسندن ویا حیوانك قویروغنی اویناتمسندن
شمشك کبی الکتریق ظهور ایدر. صحرای کبیرك
هواجه اولان خصایص غریبه‌سندن بری‌ده کوندوز
ایله کیجه آره‌سنده‌کی فرق کلیدر. کوندوزین میزان
الحراره کونشده سانتیغراد حسابیله ٦٠ و ٧٠
وکولکه‌ده ٤٠ و ٤٥ درجه‌یه قدر چیقدیغی حالده،
کیجه تحت‌الصفر ٢ و ٣ درکه‌یه قدر اینر؛ وطاغلرده
بولنان صولر براینجه بوز زاری باغلار. روزکار هر
خانغی طرفدن اسرسه، دائما صیجاق اسر. یاغمور
موسمی اولمیوب، بعض دفعه برطاقمله یاغمورویاغمقسزین
بش آلتی سنه کچر؛ ویاغدیغی وقت اکثریا پك چوق
یاغوب، وادیلری انهاره تحویل ایدر. صحرای کبیرك
هواجه الك دهشتلی حالی سموم دینلن وجنوبدن اسن
روزکاردر، که توزلری‌ده قالدیرمغله، اورته‌لغی بر
قیرمزی بلوطله قاپلایوب، انسان وحیوانك کوزلرینی
وبروننی قومله طولدیردقدن، و حرارت ویبوستدن
بیوك بردرمانسزلق ایراث ایتدکدن ماعدا، کاروانلرك
صو طولوملرینی بردن بره قورووده‌رق، صوسزلقدن
تلفلرینی موجب اولور. سراب دینلن و چوق دفعه
سیاحینی آلداتوب یولدن چویره‌رك تلفلرینی موجب
اولان منظرهٔ کاذبه‌ده دخی صحرای کبیرده کثیرالوقوعدر.

اراضیسی، نباتات وحیوانات ومعادنی. — صحرای
کبیرك قوملری آنجق اراضئ عمومیه‌سنك طقوزده

ری‌اولوب، ذاتاً‌ده قوم بتون غیرمنبت اولمدیغندن، بو اراضئ واسعه‌نك قوهٔ انباتیه‌دن محرومیتی مجرد قوملرینك کثرتندن ایلری کلیوب، اك برنجی سبب یاغمورورطوبتك فقدانی، ایکنجیسی شدتلی روزکارلرك قوی و حرارت و یبوستدن توزه تحول ایدن سطح ارضی بر حالده براقیه‌رق لاینقطع تحریك ایلملری، واوچنجیسی‌ده تباشیر وطوز کبی بعض معادنك طوپراغه غلبه ایلملریدر. بر آز نباتاتك یتیشمه‌سنه استعداد حاصل ایتمکله قابل سکنی اوله‌جق بر حاله کچمش اولان واحلرك صحرای کبیرك سائر طرفلرندن فرقلری مجرد بر مقدار رطوبتی حاوی اولملریدر. بو رطوبت قوملری وطوپراغی روزکارله تحریك اولنه‌میه‌جق بر حاله قویوب، جزئی بر طاقم نباتاتك یتیشمه‌سنه یول براقیر.

صحرای کبیرك تعریفی صره‌سنده نباتات و محصولاتدن بحث ایتمك غریب کورینه‌بیلیرسه‌ده، جناب حق کرهٔ ارضك هیچ بر طرفنی بتون محصولاتدن محروم براقمدیغندن، صحرای کبیرك دخی واحلرنده، حماده تعبیر اولنان بعض یایله‌لرنده و جنوبی وشمالی کنارلرنده بعض نباتات انواعی بولنور. بو نباتاتك انواعی پك آز ایسه‌ده، اکثری سودان و ممالك بربره نباتاتنه بکزه‌میوب، صحرای کبیرك کندینه مخصوص نباتاتی واردر. اشجاری بر طاقم چالیلرله قیصه و اکری بوکری بعض دیکنلی آغاجلردن عبارتدر. واحلرده اکثریت اوزره خرما آغاجلری بولنوب، بو مبارك آغاجك میوه‌سی اورا اهالیسنك یکانه مدار معیشتی اولدیغی کبی، آغاجی و یاپراغی دخی احتیاجات مختلفه‌ده قوللانیلیر. صمغ آغاجلری وبعض حماده‌لرده حلفه اوتی دخی بولنور. بعض واحلرنده وصودن بتون محروم اولمیان کنارلرنده نار، انجیر، قیصی، زیتون، آیوه، شفتالی، بادم، پورتقال، لیمون آغاجلری وباغ دخی بولنور. پك سیرك وپك آز اولان محصولاتی‌ده بغدای، آرپه، داری، بقله، نحود، بامیه، بطلجان، طوماتس، پنجار، شلغم، صوغان، صارمساق، قاون، قارپوز، خیار، فصولیه، کیمیون، کتن، کنویر، پاموق وسائره‌دن عبارتدر.

حیواناتی دخی بالطبع آز اولوب، حیوانات وحشیه‌دن یله‌سز بر نوع آرسلان آنجق جبالی جهتلرنده کثرتلی بولندیغی کبی، پارس دخی آز مقدارده ایسه‌ده، پك بیرتیجیدر. چقاللریله غزال و جیلانك انواعی و علی الخصوص ودان دینان نوعی و میمونلر چوقدر. صیرتلانلری آزدر. دوه قوشلریله سائر طیوری پك سیرك اولوب، ییلان و عقرب و سائر حشراتی چوقدر. بحر محیط آطلاسی سواحلنده بالیقلر پك چوق اولوب، قناریه آطه‌لری اهالیسی طرفندن صید اولنور. حیوانات اهلیه‌سی واحلره منحصر اولوب، مختلف الجنس قیون وکچی ایله کوچك وچرکین بر نوع صیغیر و آت، مرکب ایله دوه‌دن عبارتدر. دوه‌نك عادی جنسی و مهاری دینلن هجین نوعی چوق اولوب، عادی دوه‌نك سودندن، قیلندن، دریسندن و اتندن دخی استفاده ایدرلر. بونلر یوك ایچون و مهاریلر بینك اوله‌رق استعمال اولنوب، بونلرکونده ١٥٠ کیلومتره‌لك یول قطع ایده‌بیلیرلر.

صحرای کبیرك باشلیجه واك معروف معدنی طوز اولوب، یاغمور صولرینك طوپلانوب‌ده بعده تبخر ایتدکلری چقورلر، که (سبخه) دینمکله معروفدرلر، کلیتلی طوزی حاوی اولوب، بو طوزك سودانه نقلیچون سنوی سکسان بیك دوه قوللانیلیر. بو سبخه‌لردن بشقه بعض محللرنده قیا طوزی دخی بولنوب، سواحل غربیه‌سنده‌کی مملحه‌لردن دخی کلیتلی طوز چیقار.

اهالیسی، جنسیت ولسان و مذهبلری. — صحرای کبیرك واحلرنده ساکن بولنان ویا چوللرده وحماده‌لرده جولان ایدن اهالیسی برقاچ قوم وجنسیته منسوب اولوب، بونلرك اك بیوکلری: اقوام بربریه‌دن اولان (توارق)، اقوام اصلیهٔ زنجیه‌دن بولنان (تیبو) و جزیرة العربدن هجرتله بربرلر و زنجیلرله قاریشمش اولان عرب و یا مغربی قوملریدر. توارق قومی صحرای کبیرك قسم اعظم وسطیسنده جزایر وسودانك جنوبندن سودانه وطرابلس غرب وفزانك حدود غربیه‌سندن تنبکتو جهتنه قدر منتشر اولوب، شمالی وجنوبی اوله‌رق ایکی قسمه منقسمدرلر. بونلرك احراری قبائل آره‌سنده دائمی صورتده محاربه‌ده بولنوب، یغماکرلکله وکاروانلری اورمقله یاخود کیدنلردن جزیه آلمقله یاشایوب، جزئی زراعتله اوغراشمق وحیوانلره باقمق وظیفه‌سنی کوله‌لرینه ترك ایدرلر. جسور و سرکش آدملردر. عربلر عندنده

(ملثمین) اسمیله دخی معروف اولوب، یوزلرینی اورته‌رك یالکز کوزلرینی آچیق براقیرلر؛ وقادینلری سربست اولوب، مسافرلری قبول ایتمك وکندیلرینه حرمت و رعایت ایتمك وظیفه‌سنی قیزلرینه ترك ایتمك عادتلریدر. کندیلری مسلمان اولدقلری حالده، صویه طوقنمق کندیلرنجه عادتا حرام عد اولنوب، طهارت و نظافته رعایت ایتمزلر. شمالی توارقلر ۳۰۰۰۰ و جنوبیلر ٤٥۰۰۰ که جمعاً توارقلر ۷٥۰۰۰ نفوس قدر تخمین اولنورلر. تیبولر صحرای کبیرك شرق جهتنده وتیبستی جبالی اطرافیله فزان و ودای آره‌لرنده ٥۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره‌لك بر محل واسعده منتشر بولندقلری حالده، آنجق ۲۸۰۰۰ نفوسدن عبارتدرلر. بونلر دها ساکن آدملر اولوب، کاروانلر حقنده او قدر مخاطره‌لی دکللردر. بیوك بر فقر و ضرورتله یاشایوب، افراد قبائل رئیسلرینك تحت اداره‌سنده ایسه‌ده، توارقلرده‌کیلر کبی بونلرك کوله‌لری حکمنده دکلدر. عربلر توارقلرك غرب جهتنده و صحرای کبیرك قسم غربیسنده سنغال نهرینك ساحل شمالیسنه‌دك منتشراولوب، شمالده‌کیلر خیمه نشین و جنوبده‌کیلر ساکندرلر. بونلر بربر و زنجی جنسلریله مخلوط ایسه‌لرده، ینه عرب اسمنی محافظه ایدوب، لسان عربی ایله متکلمدرلر. برچوق قبائله منقسم اولوب، اك معروفلری اولاد دیلم واولاد سبا قبیله‌لریدر. بو وجهله صحرای کبیرده عربی، بربر و تیدو لسانلری مستعمل اولوب، لسان عربی عمومی اولمغله، توارقلرله تیبولرك دخی چوغی لسان عربی‌یه آشنادرلر. اقوام مذکوره‌نك جمله‌سی دین اسلامله متدیندرلر.

بیوك طرق تجارتی. — صحرای کبیرك کندینه مخصوص محصولات و معادن و سائر منابع ثروتی اولمیوب، بتون اهالیسی‌ده بر ایکیوز بیك نفوسدن عبارت اولمغله، حد ذاتنده برکونه اهمیت تجاریه وسیاسیه‌سی یوغیسه‌ده، آق دکیز سواحلنده و آوروپانك قارشیسنده بولنان اسکله‌لرله منابع ثروتی غیر منکر اولان سودان وآفریقای وسطی آره‌سنده بر حائل بولندیغندن، ایچندن کچن طرق عظیمه یعنی کاروان یوللری نقطهٔ نظرندن اهمیتی پك بیوکدر. یول دیدیکمز وقت مثلا آناطولی وروم ایلیده آلیشمش اولدیغمز یوللره بکزر برشی آکلاشلمسون. صحرای کبیرده‌کی کاروان یوللری عادتا دکیزده‌کی سفائن یوللرینه بکزر. بو یوللرك اساسی اوفرادقلری واحلر وقیولرله برکه‌لردن عبارت اولوب، منزل یرینی طوتان وکاروانلرك صو آلمسنه یارایان بونقطه‌لردن شاشمامق شرطیله، چولك ایچنده ایستنلدیکی یردن کچیله‌بیلیر. برده یول اثری مشهود اولمدیغندن، و محل تمحل کوریلن حیوان و انسان کمیکلرندن بشقه یوله دلالت ایده‌جك بر علامت بولنمدیغندن، کاروانلری سوق ایچون ماهر دلیللر واردر. بوکاروانلر ایکی اوچ بیك دوه و یولجیدن مرکب اولوب، مع هذا کچدکلری یرلرده توارق رؤساسنه هدیه‌لر ویرمدکجه کچه‌مزلر. بو یوللر متعدد اولوب، اك قیصه‌لری واك ایشلکلری طرابلس غرب اسکله‌سندن بدأ ایله غدامس، غات ومرزوق قصبه‌لرندن کچن یوللردر. مرزوقدن کچن طریق جنوبه طوغری امتدادله، بر طاقم صرتلردن و تپه‌لردن کچه‌رك و برچوق واحلره اوغرایه‌رق چاد کولنك ساحل غربیسنده واقع بر نوع مرکزی (کوکه) شهرینه واصل اولور. بونك بر شعبه‌سی شرق جنوبی‌یه طوغری آیریله‌رق، وجالو واسطه‌سیله بنغازیدن ایتن طریقله برلشه‌رك، چاد کولنك شرق جهتنده و دار فورك غربنده بولنان و دای ممالکتنه واصل اولور. غات قصبه‌سی ایکی یولك ملتقاسنده واقع اولوب، بونلرك بری ینه مرزوقدن کلوب، غرب جنوبی‌یه و بعده جنوبه طوغری اوزانه‌رق و (آیر) جبالندن کچه‌رك، سودانك حوصه وسوقوتو ممالکنه واصل اولور. دیکری غرب شمالی‌یه طوغری اوزانه‌رق، و تسیلی جبالنك صرتنی تعقیب ایده‌رك، شماله طوغری اوزانان وادی (ایغارغار)ك اوزرنده واقع (امکید) قصبه‌سنده غدامسدن و جزایردن کلن و(البیاض)ده برلشن ایکی طریقله برلشیر؛ و اورادن ینه ایکی‌یه آیریله‌رق، بری جنوبه طوغری بالامتداد (اهقار) جبالندن مرورله (نیجر) ایرماغنك تشکیل ایتدیکی شمال شرق دیرسکنده واقع (بوروم) قصبه‌سنه واصل اولور؛ دیکری غربه طوغری دوامله، (ان صلاح) موقعنده غدامسدن، جزایردن وفاسدن کلن یوللرله برلشدکدن صکره، جنوب غربی‌یه طوغری اوزانه‌رق، مذکور نیجر ایرماغنك شمال غربی دیرسکنده واقع مشهور (تنبکتو) شهرینه واصل اولور. تنبکتویه مراکشك جهت غربیه‌سندن دخی

طوغریدن طوغری‌یه بر طریق ایتر. طرابلس غرب
ولایتنك جبل غربی سنجاغنه تابع بر قضانك مرکزی
بولنان غدامس قصبه‌سی صحرای کبیرك حدود
وکنارنده واقع اولمغله، صحرای کبیر کاروان یوللرینك
اك اهمیتلی موقف و مراکزندن اولوب، تنبکتو
و بوروم و غات طرفیله حوصه و سوقوتویه قدر
اوزانیر یوللری واردر. طرابلس غرب بر کورفز
داخلنده اولوب، صحرای کبیره و سودانه سائر
سواحل شمالیه‌دن زیاده قریب بولندیغی کبی، بو
ولایته تابع اولان غدامس و غات اهالیسی دخی
اوته‌دن بری سودان تجارتنه آلیشمش اولوب،
انجلرنده بیوك تجارلر بولندیغندن، فرانسه‌نك سودان
تجارتنی جزایره چویرمك اوزره واقع اولان مساعی
وفداکارلقلریله برابر، بو تجارت ینه طرابلس غربه اینوب،
غدامس وغات و مرزوق طریقلری صحرای کبیرك
اك ایشلك کاروان یوللریدر. فرانسه حکومتی جزایردن
وسنغالدن سودانك ایچنه ایکی دمیر یول خطی تمدید
ایدوب، آفریقای وسطینك تجارتنه مالك اولمق اوزره،
صحرای کبیره دفعاتله کشف هیئتلری کوندرمش
ایسه‌ده، بونلر کشفیات فنیه اجراسنه بیله موفق
اوله‌مامشلردر. مصر طرفندن سودانه ایشلین کاروانلر
ایسه نیلك مجراسنی تعقیب ایتدکلرندن، او جهتدن
صحرای کبیر سودان طرایقی اوزرنده بولنیور.

صخر { صحابه‌دن بروجه آتی بر قاچ ذاتك
اسمیدر: (صخر بن جبر الانصاری) که
مناسك حج حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. —
(ابوحازم صخر الاحمسی) که قیس بن ابی حازمك
پدریدر. — (صخر بن سلمان) که حقلرنده « تولوا
واعینهم تفیض من الدمع » آیت کریمه‌سنك نازل
اولدیغی بکائیندن اولوب، بونلر جهاده کیتمك آرزو-
سنده بولندقلری حالده، بینه‌بیله‌جك حیوان
بولنمدیغندن، جانب حضرت نبویدن رد بیورلمغله،
اغلایه‌رق انصراف ایتمشلردی. — (ابو صعصعه
صخر بن صعصعه الزبیدی). — (صخر بن عبدالله
المدلجی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. —
(ابوحازم صخر بن العیلة الاحمسی) که اهل کوفه‌دن
معدوددر. — (صخر بن قدامة العقیلی) که حسن
بصری کندیسندن روایت ایتمشدر. — (صخر بن
القعقاع الباهلی) که « ما احببت ان یفعله بك
الناس فافعله بهم و ما کرهت ان یفعله الناس بك
فاجتنبه » حدیث شریفنك راویسیدر. — (ابو بحر
صخر بن قیس التمیمی السعدی) که احنف اسمیله
دخی معروف اولوب، «احنف» ماده‌سنده ذکری
کچمشدر. — (صخر بن لوذان) که اهل حجازدن
معدود اولوب، جانب نبویدن یمنه ارسال بیورلمشیدی.
— (صخر بن معاویة النمیری) که « ولا شئوم و قد
یکون فی المرأة و الفرس و الدار » حدیث شریفنك
راویسیدر. — (صخر بن وداعة الغامدی) که اهل
حجازدن معدود اولوب، طائفده ساکن اولمش،
وتجارتله مشغول بولنمشدر. بر حدیث شریفك راویسیدر.

صخر { (ابن حرب بن امیه) [« ابوسفیان »
ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صخره { بیت مقدسده حضرت سلیمان (عم) ك
بنا ایتمش اولدیغی معبدك محلی
اولوب، قدس شریفك حضرت عمر (رضه) زماننده
وقوع بولان فتحنده بو محلده بر جامع شریف بنا
اولنمشدی، که الیوم باقیدر.

صخره { اندلسده اکشونبه اقالیمندن اولدیغی
« معجم البلدان » ده مذکوردر.

صخرة حیوة { اندلسك غربنده بر قصبه
اولدیغنی ابن بشکوال
بیان ایدیور.

صخیرات الثمام { (یاخود صخیرات الیمام)
فخر کائنات (صلعم)
افندمزك بدر غزاسنه عزیمتلرنده‌کی منزللرندن بریدر.

صداقت { (محمد) هند شعراسندن اولوب،
بنجابده‌کی کنجاوه قصبه‌سندندر.
مولانا محمد اکرم غنیمتك برادر زاده‌سی و مشایخ
قادریه‌دن حاجی عبدالرحمنك مریدی ایدی. مشایخ
قادریه سلسله‌سی حقنده « ثواب المناقب » عنوانیله
٥٠٠٠ بیتی حاوی بر مثنویسی واردر. ١١٤٨
تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

نیاز ما بود حق نمك برناز پنهانش
که زخم شد زناشك شورمن چاه زنخدانش

صدر { فرس شعراسندن بروجه آتی اوچ
ذات واردر:
برنجیسی (سید صدر جهان) هندستانك اود خطه-
سنده‌کی (بهانی) قصبه‌سندن اولوب، اکبر شاهه
انتساب ایتمکله، بعض مناصب عالیه‌یه تعیین، و ٩٩٠ده

حکیم همام گیلانی معیتنده سفارتله ایرانه گوندریله‌رك، عودتنده قدری برتر اولمش ایدی. زیاده‌سیله کرم وسخاوته مالك برذات ایدی. ۱۰۲۷ تاریخنده یوز یکرمی یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایدوب، یهانیده دفن اولنمشدر. شو بیت اونکدر:

شکری زان لب شیرین چون نصیب من نشد
دست بر سر میزنم دائم زحسرت چون مگس

— ایکنجیسی (میرزا صدر الدین محمد) جابر بن عبدالله انصاری حضرتلرینك نسلندن اولوب، جد اعلاسی امیر تیمور طرفندن کرجستاندن اصفهانه کوتورلمش؛ وبونك اولاد واحفادی اصفهانده رتبهٔ وزارته نائل اولمشلر ایدی. صاحب ترجمه‌نك پدری وجدمادریسی برفساد اثناسنده شهید اولمغله، کندیسی سن شبابنده کابل طریقیله هندستانه قاچوب، برمدت کشمیرده اقامتدن صکره، شاهجهان آباده و اورادن لکهنویه هجرت ایتمش، وبقیهٔ عمرینی اوراده کچیرمشدر. شو رباعی اونکدر:

زانروزکه از برم شد آن ماه
میریزم اشك و میکشم آه
اشکی وچه اشك اشك حسرت
آهی وچه آه آه جانکاه

— اوچنجیسنك ترجمهٔ حالنه دسترس اولنه‌میوب، یالکز شو بیتی کورلمشدر:

هرکز دل مارا بغمی شاد نکردی
کشتی زکراترا و مرا یاد نکردی

صدر الدین { [«ساقی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صدر الدین { ایران شعراسندن اولوب، نیشاپورلیدر. خوارزمشاهان زماننده یاشامشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

کردهدت روز کار دست و زبان زینهار
دست درازی مجو چیره زبانی مکن
باهمه عالم خلاف باهمه کس ازکز اف
هرچه ندانی مکو هرچه توانی مکن

صدر الدین { (میر —) ایران مشاهیر خطاطیندن اولوب، میرزا شرف جهان قزوینینك اوغلیدر. شاه عباس طرفندن تذکرهٔ دولتشاهك کتابتنه مأمور اولوب، اتمامنه موفق اوله‌مامشدر. ۱۰۰۷ تاریخنده مشهده کیدرکن بسطامده وفات ایتمشدر.

صدر الدین اردبیلی { (شیخ — موسی) ملوك صفویه‌نك جد اعلاسی اولان شیخ صفی الدین اردبیلینك اوغلی وخلفیدر.

صدر الدین زاده { (محمد صادق افندی) [«صادق افندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صدر الدین قونوی { (ابو المعالی محمد بن اسحق) کبار مشایخ وعلمادن اولوب، قونیه‌لیدر. طفل ایکن پدری وفات ایتمکله، طول قالان والده‌سنی او وقت شامدن قونیه‌یه کلمش اولان محی الدین عربی حضرتلری تزوج ایتمش؛ وکندیسنك تربیه‌سنه سبب اولمشدر. علوم ظاهریه وباطنیه‌ده عصرینك فریدی اولوب، شاکردانندن نیجه مشاهیر علما یتیشمشدر. مولانا جلال الدین رومی حضرتلرینك دخی صاحب ترجمه‌دن اخذ علوم ایلمش اولدیغی مرویدر. «نصوص»، «فکوك»، «نفحات الهیه»، «مفاتیح الغیب»، «تفسیر فاتحه»، «شرح حدیث» عنوانلی کتابلر جملهٔ تألیفاتندندر. ۶۷۱ تاریخنده وفات ایدوب، قونیه‌ده مدفوندر.

صدر فارسی { ایران مشاهیر خطاطیندن اولوب، خراسانلیدر. ثلث ونسخ کتابتنده مشهور اولوب، ۹۰۹ تاریخنده بر مصحف شریف یازه‌رق، سطرلرك آره‌سنده اینجه خطله وسرخ ایله آیات کریمه‌نك معناسنی وهامشنده فارسی تفسیرینی ضبط ایتمشدر. بومصحف شریف آیا صوفیه کتبخانه‌سنده موقوفدر.

صدری { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی توقادلی زاده دینمکله متعارف اولوب، اسمی (پیری) در. سلطان بایزید خان ثانی دورندن دائما کبرا و وزرا مجالسندن آیرلمامغله، جمله‌سنك احوالنی بیلیردی. رملده دخی ادعای مهارت ایدردی. شو مطلع اونکدر:

دل کورمسه یوزوکی خیالکله اکلنور
هجران شبنده فکر وصالکله اکلنور

— ایکنجیسی اشتیبلی اولوب، شیخی افندینك درسنه دوام ایتمش؛ و ۹۹۳ ده استانبولده وفات ایلمشدر. شو بیت اونکدر:

کرك درویش دلریش وکرك شاه جهان اولسون
سکا عاشق یکن اول جمله امتحان اولسون

صدفی (ابوسعید عبدالرحمن بن ابی الحسین احمد) مشاهیر مؤرخین ومحدثیندن اولوب، امام شافعینك اصحابندن یونس بن عبدالاعلانك حفیدیدر. مصرك ایکی تاریخنی یازوب، ایکنجیسنی مصره دخول ایدن مشاهیرك تراجم احوالنه حصر ایتمشدر. بو تاریخلرینی (ابو القاسم یحیی بن علی الحضرمی) تذییل ایتمشدر. صاحب ترجمه ۳۴۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صدقه (بن منصور بن دبیس) [« سیف الدوله صدقه » ماده‌سنه مراجعت.]

صدقة السامری (بن منجا بن صدقه) مشاهیر اطبا وحکمادن اولوب، شعر وادبیاتده دخی یدطولی صاحبی ایدی. ملوك ایوبیه‌دن ملك اشرف بن ملك عادلك خدمت طبابتنده بولنمش، وبك چوق انعاملرینه نائل اولمش ایدی. ۶۲۰ تاریخندن صکره‌جه حرانده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: «شرح التوراة»، «کتاب النفس»، «تعالیق فی الطب»، «شرح کتاب الفصول لابقراط» ناتمام، «مقالة فی اسامی الادویة المفردة» «مقالة فی مسائل طبیة» توحیده دائر «کتاب الکنز فی الفوز»، «کتاب الاعتقاد». خیلی اشعاری دخی اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

مالاح لناظری من العین عیون
الاوجرت من ادمعی فیض عیون
غزلان تقابلین اراك و غصون
اعرض جنی فزون مابی جنون

صدقی اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، یکیچری اوجاغنه منسوب ایدی. درکاه عالی چاوشی اولدقدن صکره بر مقدار تیمارله تقاعدی اختیار ایتمشیدی. جفلری دعوت ادعاسنده بولنوردی. شو ایکی بیت اونکدر:

زلف نکاری یاد صبا تار ومار ایدر
نیچه شکایت ایتمیه‌یم روز کاردن
سودای زلفی ایله قرار ایتمیوب سحر
یکجدی نسیم قافلهٔ روز کاردن

صدقی عثمانلی شاعره‌لرندن امة الله خانمك مخلصیدر. [« امة الله » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صدقی (شیخ سلیمان — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن و طریقت سعدیه مشایخندن اولوب، سوتلیجه‌ده کائن تکیه‌نك پوست نشینی ایدی. (سلون افندی) دینمکله متعارفدر. ۱۲۵۳ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ماجرای دلی تقریره نه حاجت صدقی
بیلنور حال دلك دیدهٔ خونباردن آه

صدقی ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر قصیده کولقده مهارتی واردر. کاشانده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

باز کرسنه چشم بدور عدالتت
کنجشکرا بخانهٔ چشم آشیان دهد

صدقیا ملوك بنی اسرائیلدن اولوب، میلاد عیسادن ۵۹۷ سنه اول بختنصر طرفندن قدس حاکملکنه نصب اولنمش؛ واون سنه حکومت سوردکدن صکره، بختنصره قارشی عصیان ایتمکله، جهانکیر موی الیه عسکر سوق ایده‌رك، اوزون بر محاصره‌دن صکره، کندیسنی اله کچیرمکله، کوزلرینی چیقاره‌رق، اسارت تحتنده ارض بابله کوندرمش ایدی.

صدقی زاده (احمد رشید افندی) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، اردو قاضیسی صدقی افندینك اوغلیدر. ۱۱۷۱ تاریخنده طوغوب، علی الاصول دور مدارس وقطع مراتب ایده‌رك، بلاد اربعه ومکه واستانبول قضالرندن صکره، ۱۲۳۱ ده آناطولی ومتعاقباً روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و ۱۲۳۸ ده مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارتقا اولنه‌رق، اون بر آیه قریب بو مقامده قالدقدن صکره، عزل اولنه‌رق، برکی قضاسی آربه‌لق تخصیص اولنمش؛ وروم ایلی حصارنده‌کی یالیسنه چکلمش ایدی. ۱۲۵۰ تاریخنده وفات ایدوب، اکری قپو جوارنده طوغلو دده قربنده دفن اولنمشدر. فقهده وسائر علومده یدطولی صاحبی ایدی.

صدوی شعرای ایراندن اولوب، اصلاً استرابادلی اولدیغی حالده، کاشانده یاشامش؛ و ۹۵۲ ده وفات ایتمشدر. شو قطعه جمله اشعارندندر:

کر عاقلی مباش مقید بهیچ جا
نشنیده که ملك خداوندهٔ خدا

بحر قناعتست که در موج آمده
عریان تنی که هست منقش زبوریا

صدیق { (ابو امامه — بن عجلان الباهلی (الهمی) صحابه‌دن اولوب، بعده حمصده ساکن اولمش؛ و ٨١ تاریخنده وفات ایتمشدر. شام جهتنده‌کی صحابه‌نك اك صکره وفات ایدنلرندن اولوب، کندیسندن بر چوق تابعین روایت احادیث شریفه ایتمشلردر.

صدّیق { حضرت ابا بکر (رضه) افندمزك مخلص شریفلریدر. (صدیق اکبر) دخی دینور.

صراف { (شیخ ابراهیم — بن حسین) (ابو الفتح سلطان محمد خان دوری کبار مشایخندن وآق شمس‌الدین حضرتلرینك مریدانندندر. عن اصل سیواسلی اولوب، قیصریه‌ده (خوند خاتون) مدرسه‌سنده مدرس ایکن، بو مدرسلکك مذهب حنفی اصحابنه مشروطیتنی خبر آلنجه، کندیسی شافعی المذهب اولدیغندن، مدرسه‌یی ترکله، کندیسنده حاصل اولان جذبه‌نك سوقیله، اردبیل مشایخنه واصل اولمق اوزره، اوطرفه متهیئ عزیمت اولمش ایسه‌ده، آق شمس الدینك اوصافنی ایشیدنجه، تبدیل طریق ایله، مشارالیهك بولندیغی بکپازاری قصبه‌سنه کله‌رك، ارشاد اولنمش؛ وطول مدت خلوت وریاضت وعبادتله مشغول اوله‌رق، زمرهٔ واصلینه قاریشمشدر. ٨٨٧ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده وفات‌ایدوب، قبری اوراده زیارتکاهدر. اطوار سلوك حقنده «کلزار» عنوانیله بر تألیفی واردر.

صرب { (Serbes) جنوبی اسلاو اقوامندن بر قوم اولوب، شعبه‌لری اولان خرواتلر واسلاوونلرله برابر بالقان شبه جزیره‌سنك شمال غربی کوشه‌سنده وآوستریا ومجارستانك اورایه قریب محللرنده والحاصل آدریاتیق دکیزینك شمال شرقی ساحلیله صاوه حوضه‌سنده ساکندرلر. صربیه، بوسنه، هرسك، قره طاغ، دالماجیه، خرواتستان و اسلاوونیه مملکتلری صرب اهالی ایله‌مسکوندر. بونلرك مجموعی تقریباً ٨ ملیون نفوس تخمین اولنیور. صربلرك اصل وطنلری قارپات سلسلهٔ جبالنك شمالنده غالیچیاده اولوب، یدنجی قرن میلادیده جنوب غربی‌یه طوغری هجرتله، طونه‌یی تجاوز، و شمدی بولندقلری یرلره دخول ایده‌رك، و اوراده بولدقلری ایلیریان وکلت اقوامیله قاریشه‌رق، ولسانجه بونلره غلبه چاله‌رق، یرلشمش؛ وبر طاقلری بالقانلرك ایکی طرفنه یاییلوب، اوراده وولغا جهتندن کلن بلغار تاتارلریله قاریشه‌رق، بو اختلاطدن شمدیکی بلغار قومی تولد ایتمشدر. بووجهله بلغارلر تاتار ایله صربدن وصربلر دخی اصل صرب ایله کلت وایلیریان اقوامی افرادندن مرکبدر. صربلر وعلی الخصوص بوسنه و هرسك ایله قره طاغ ودالماجیه‌ده ساکن اولوب‌ده ایلیریانلرله یعنی اسکی آرناودلرله اختلاط وامتزاج ایدنلری سائر اسلاولر کبی قیصه بویلی وکوچك بدنلی آدملر اولمیوب، بالعکس اوزون بویلی، ایری بدنلی وقهرمانانه اطوار و حرکاته مالکدرلر. صرب لساننك ادبیاتی یکی اولوب، اورتودوقس مذهبنده بولنانلری روس و قتولیك مذهبنه تابع اولانلری لاتین حروفیله لسانلرینی یازارلر. بونلرك ایچنده یاریم ملیوندن زیاده مسلمان دخی بولنوب، بوسنه وهرسکده ساکن اولدقلری اونودلمامیلدر. بونلر دخی لسانلرینی خط عربی ایله تحریره چالیشیورلر.

صربستان { یاخود صربیه (Serbie, Servie) وصربجه (Srbiia) بالقان شبه جزیره‌سی دول صغیره‌سندن اولوب، یقین وقته کلنجه‌یه قدر دولت عثمانیه‌یه تابع بر پرنسلك ایکن، برلین معاهده‌سیله دولت مشارالیهایه اولان ارتباطی قطع اولنه‌رق، استقلال ویرلمش، ودرت سنه صکره عنوانی قراللغه تحویل اولنمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — صربیه قراللغی بالقان شبه جزیره‌سنك شمال غربی قسمنده واقع اولوب، صرب اهالی ایله مسکون اولان ممالکك قسم شرقیسندن وتقریباً بر ثلثندن عبارتدر. ٤٢° ٢٢′ ١٥″ ایله ٤٤° ٥٨′ ٥٠″ عرض شمالی و ١٦° ٤٩′ ایله ٢٠° ٢٩′ ٣١″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، غیر منتظم بر مثلث صورتنی ابراز ایدیور، که اساسی شمالده صاوه و طونه نهرلرنده ورأسی جنوبده ورانیه قربنده‌در. شمالاً بلغراده قدر صاوه واوراده آشاغی طونه نهرلریله آوستریا ومجارستان دولتندن آیریلوب، شرقاً اولا ینه طونه نهریله رومانیه‌دن آیرلمشدر. طونه‌دن (تیموق)

منصبنـدن حدود آیریلوب ، اورادن یوقاری شرقاً بلغارستانله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن ممالک عثمانیه نك قوصوه ولایتیله یعنی آرناودلق حطه‌سیله، غرباً دخی بوسنه ایله محدوددر. حدود غربیه‌سنك قسم اعظمنی (درینه) نهری تشکیل ایدوب، شرق وغرب جنوبی حدودینك دخی اکثری تقسیم میاه خطنی تعقیب ایتدیکیچون ، همان هرطرفدن حدود طبیعیه ایله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۸ ۵۸۹ مربع کیلو-متره واهالیسی ۲ ۱۶۲ ۷۵۹ کشیدر .

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — صربستانك اراضیسی پك عارضه‌لی اولوب، بوکوچك مملکته اوچ طرفدن طاغلر کیره‌رك، ایچنده تشعب ایدرلر. آلب سلسلهٔ جبالنك بوسنه وآرناودلقه طوغری اوزانان شرق قولی صربیه‌نك غرب جنوبی جهتندن بومملکتك ایچنه برقول اوزاتدیغی کبی ، شرق جنوبی جهتنـدن دخی بلقان سلسنك بر قولی کیرر، وشمال شرق کو-شه‌سنده دخی قارپات سلسلهٔ جبالنك برقولی طونه‌یه تجید ویردکدن صکره کسب ارتفاع ایدر. بو اوچ مختلف جهتدن کلن طاغلر صربیه داخلنـده بر چوق تولر وشعبه‌لر صالیه‌رق ، بربرلرینه کرفت اولدقلری حالده ، طاغلق وپك عارضـه‌لی بر یر حاصل ایدرلر؛ وآره‌لرنده برچوق طار بوغازلر وبعض کوزل دره‌لر وبایرلر تشکیل ایدر. بوطاغلر اوقدر قاریشیقدر، که اکثرینك خانکی طاقه منسوب اولدقلری فرق اولنه-میوب، چوغی منفرد کبی کورینور. غرب جهتنده‌کی طاغلرینك اك یوکسکلری حدود عثمانیه‌ده‌کی (یاوور پلانینه) و(غولیه پلانینه) اولوب، برنجیسنك ۱۷۰۰ وایکنجیسنك ۱۸۱۹ متره ارتفاعی واردر. دها شمالده بوسنه حدودی قربنده (یاغودینه) و(مالین) طاغلری بولنوب، ایکیسنك محل التصاقنده اولان (للووه) طاغنك ۱۲۷۲ متره ارتفاعی واردر. جنوب جهتنده حدود عثمانیه‌ده واقع (قپااونیق) طاغنك اك یوکسك محلی ۱۸۲۲ متره ارتفاعنده‌در. شرق جهتنده بلغا-رستان حدودنده واقع (استاره پلانینه) طاغنك اك یوکسك ذروه‌سی ۲۱۱۹ متره یوکسك اولوب، بتون صربیه‌نك اك مرتفع محلیدر. قارپات سلسله‌سنه مربوط اولان شمال شرق جهتی طاغلرینك باشلیجه‌سی (غو-لوبینه) سلسله‌سی اولوب، اك یوکسك ذروه‌سنك ۱۱۷۴ متره ارتفاعی واردر.

میاه جاریه‌سی وانهاری پك چوق اولوب ، طونه ایرماغی حدود شمالیه‌سنك قسم اعظمیله حدود شرقیه-سنك برمقـداریی آیرمقله، صربستان تمامیله طونه حوضه‌سی داخلنده بولنیور. طونه‌یه تابع صاوه نهری حدود شمالیه‌سنك قسم غربیسنی تشکیل ایدیور. صاوه‌یه تابع (درینه) نهری حدود غربیه‌سنك قسم اعظمنی تشکیل ایدوب ، صاقدن صربیه طوپراغنده بر ایکی چای دخی آلیر . حدودینی آیران بو اوچ نهردن بشقه، صربیه‌نك ایچنـده جریان ایدر و ینه طونه‌یه منصب اولور برقاچ نهر اولوب، بونلرك اك بیوك (موراوه) نهریدر. صربستانك قسم اعظمی مورا-وه‌نك حوضه‌سندن عبارت اولوب ، بونهر بلغارستان وممالك عثمانیه حدودنده‌کی طاغلردن ویالکز بر قولی بلغارستان حدودی داخلنـده نبعان ایدن بر چوق چایلردن بالتشکل ، صربیه‌نك اورته‌سـندن شماله طوغری جریانله، بلغار موراوه‌سی نامنی محافظه ایدوب، صربیه‌نك وسطلرنده غرب جهتندن کلن صربیه مورا-وه‌سیله برلشیر. اشبو صربیه موراوه‌سی دخی قوصوه ولایتنك پرشـتنه سنجاغندن صربیه‌یه کیرن (ایبار) نهرینی آلیر. بواجتماعدن صکره موراوه نهری خیلی بیوك اولدیغی حالده، شماله طوغری اولان جریاننده دواملة، صاغ وصـولدن برقاچ چایك دها صـولرینی جمع ایده‌رك ، بر طاقم طار بوغازلردن بعـد المرور، سمندره اووه‌سـنه دوشـوب ، ایکی قوله آیریلیر، که بری سمندره قربنده ودیکری دها آشاغیده طونه‌یه دوکیلور. صربستانك بتون قسم جنوبیسی یعنی نصفندن زیاده‌سی موراوه حوضـه‌سی داخلنده اولوب، بتون میاه جاریه‌سی بونهره دوکیلور. قسم شمالیسنده ایسه طوغریدن طوغری‌یه طونه‌یه دوکیلور بر قاچ نهری دها واردر، و بونلرك باشلیجه‌لری موراوه منصبنك آلت طرفنده طونه‌یه دوکیلن (ملاوه) و غرا-دیشته‌ده دوکیلن (پك) ایله شرقاً بلغارستان حدودینك قسم شمالیسنی آیران (تیموق) نهرلریدر. درینه ایله موراوه مجرالری آره‌سنده دخی صاوه نهرینه دوکیلور (قولوباره) اسمنـده بر نهر واردر ، که (مالین) طاغلرندن اینن برقاچ چایدن تشکل ایدر.

صربیه‌نك ذکره شایان کوللری اولمیوب ، یالکز جنوب شرقی جهتنده‌کی مرتفع محلرنده بعض کوچك کوللری و طونه و صـاوه یتاقلری قربنـده بعض

بطاقلقلری و بو ایکی مجرانک ایچنده بر قاچ کوچک
آطه‌سی دخی واردر.

اقلیم وهواسی. — صربستانک هواسی عمومیت
اوزره معتدل اولوب، میزان الحراره یازین نهایت
۲۵ درجه وقیشین تحت الصفر ۲ درجه کوستر.
آنجق برسنه‌سی برسنه‌سنه بکزمیوب، اکثریا اسن
روزکارلره کوره تخلف ایدر. صربیه هرنه‌قدر موقعاً
اوروپانک ممالک جنوبیه‌سندن معدودایسه‌ده، هواجه
اوروپای وسطی‌یه مشابه‌اولوب، جهت جنوبیه‌سنده‌کی
طاغلرک ارتفاعی جنوب روزکارینک حلولنه مانع
اولور؛ ومملکتک شماله طوغری مائل اولمسی اقطار
شمالیه احوال‌هوائیه‌سنک سرایتنه یاردیم ایدر. قیشین
اکثریا شمال غربی وشمال شرقی روزکارلری اسوب،
برنجیسی قار یاغدیرر؛ و ایکنجیسی آچیق هوا ایله
قورو صوغوغی کتیرر. جنوب روزکاری سیرک
اولوب، اسدیکی وقت هوایی ایصیده‌رق، یاغمور
یاغدیرر. اک کوزل هواسی آدریاتیق دکیزندن کلن
غرب وغرب جنوبی روزکاری اسدیکی وقت اولوب،
قیشین کوزل یاغمورلر یاغدیرر، و یازین سرینلک
موجب‌اولور. یاغمورلرینک مقداری حداعتدالده‌در.

اراضیسی، محصولات و نباتات و حیواناتیله
معادنی. — صربستانک اراضیسی و علی الخصوص
موراوه وصاوه وادیلری پک منبت‌اولوب، هرنه‌قدر
زراعت هنوز اسکی اصولده اجرا اولنمقده، وتعاقب
مزروعات اصولی بیلنمیوب، برقاچ سنه‌صره‌سیله برنوع
محصول اکیله‌رک، بعده‌اراضی دیکلندیرلمکده ایسه‌ده،
ینه احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتدکدن صکره، خیلی
مقداریده اخراج اولنه‌جق قدر محصولات حاصل
اولمقده‌در. محصولاتک نصفنه قریب مقداری مصر
اولوب، اهالئ محلیه‌نک باشلیجه تعیشی بوندن
اولدقدن بشقه، سنوی بش اون بیک طونیلاته‌لق
مصر دخی اخراج اولنور. سائر محصولاتک قسم
اعظمی بغدای اولوب، بوندن سنوی قرق اللی بیک
طونیلاته‌لق اخراجات وقوع بولمقده‌در. آرپه، چاو.
دار، یولاف و سائر حبوبات اوچنجی درجه‌ده‌در.
کنویر محصولاتی دخی چوق اولوب، سنوی تقریباً
بریجق ملیون فرانق قیمتنده اخراجات وقوع بولیور.
توتون محصولاتی دخی مقدما چوق‌ایدیسه‌ده، انحصار
اصولنک اتخاذندن بری آزالمقده‌در. شرق وجنوب
جهتلرنده باغلر چوق اولوب، خیلی شراب اولنقده
ایسه‌ده، اعمالی اصولنی بیلمدکلرندن، یالکز برآز
یرلوینک شرابی مقبولدر. سبزه‌واشجار مثمره باغچه‌لری
دخی چوق اولوب، اک بول میوه‌لری اریکدر.
بو میوه‌دن کلیتلی مقدار قورودیلوب، اخراج
اولندیغی کبی، برخیلی مقداریده (اشلیونه) دینلن
برنوع راقی وناردن اخراجنه استعمال اولنور. الما،
آرموت، کراز، اینجیر، بادم، کستانه وسائر میوه‌لر
دخی حاصل اولور. اخیراً پاموق زرعی دخی تجربه
اولنه‌رق، ایی نتایج آلنمشدر. صربلیلرک یوزده
طقسانی کویلی‌اولوب، زراعتله مشغول‌اولدقلری کبی،
قصبه‌لیلردن برقسمنک دخی مشغولیتی زراعتدر.

ادارهٔ عثمانیه زماننده صربیه مرعالرینک کثرتیله
مشهوراولوب، اووقتدن بری مرعالرک چوغی آچیله‌رق
تارله‌یه تحویل اولنمش ایسه‌ده، ینه مرعی وچایرلری
و بناءً علیه حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. برآز اسکی
اولان بر استاتستیقه کوره، صربیه داخلنده
۱۱۰۰۰۰۰ صیغیر، ۱۹۶۰۰۰ آت، ۲۱۵۰۰۰۰،
طوموز، ۳۴۸۰۵۰۰ قیون و ۵۸۶۵۸۰ کچی
موجوددر. آنجق حیوانات یتیشدیرمک فن‌واصولی
بیلنمیوب، حیوانات کندی‌باشلرینه براقلمقده‌اولدیغندن،
اکثری ضعیف و جنسلری عادیدر. شرق جهتنده
وزایچار اطرافنده آتلرک جنسی ضررسزدر. قیونلرینک
یباغیسی چوق ایسه‌ده، قالین وسرتدر. طوموزلری
میشه اورمانلرنده پلاموطله بسلندیکندن مقبول
اولوب، سنوی اون اون ایکی ملیون فرانق قیمتنده
آوستریایه اخراجاتی اولیور. آریلریله ایپک بوجکلری
پک آزدر.

اورمانلری وقتیله پک چوق ایکن، ایی باقلمامقدن
چوغی تلف اولوب، یالکز جنوب غربی و جنوب
جهتلریله درینه نهری حوضه‌سنک یوقاری طرفلرنده
کنیشجه اورمانلر بولنمقده‌در. اورمانلرینک اشجاری
میشه، چام، کورکن وسائر انواعدن عبارت اولوب،
باشلیجه اودون قطعنه یارارلر؛ کراسته قطعنه یارار
آغاجلری پک آز اولوب، صربستانک کراسته‌سی
آوستریادن ادخال اولنور. نباتات و اشجارجه صربیه
بر طرفدن آلمانیه وسائر وسطی اوروپا و بر طرفدن
دخی بالقان اقطارینه مشابهدر.

معادنجه صربیه پک زنکین اولوب، کمور ولنکیت

وغرافیت کلیتله بولندیغی کبی، دمیر، باقیر، قورشون، کوش، آنتیمون، جیوه ، مقناتس ، نیکل ، قوبالت وآلتون معدنلری دخی مختلف محللرنده بولنوب ، اسکی روماليلر صربیه ده معادن چیقارمق اوزره آیریجه بر دائره تشکیل ایتمشلردی ؛ و چیقارمش اولدقلری معدنلرك اوجاقلری الیوم مشهوددر. آنجق شمدیکی حالده معادن مذکوره‌نك پك آزی چیقا. رلقده‌در. هر رنکده مرمرلرله لیطوغرافیا طاشلری دخی چوقدر. میاه‌معدنیه‌سی پك چوق اولوب، انواع امراضه نافع برقاچ قابلیجه‌سی‌ده واردر .

معارف وصنایع وتجارتی . — صربیه‌ده معارف عمومیه هنوز کری ایسه‌ده ، اللی سنه‌دن بری ترقی طریقنی طوتوب، سنه‌دن سنه‌یه چوق فرق ایتمکده‌در. بوندن یدی سنه اولکی استاتستیقه کوره، صربیه‌ده ٦٦٨ مکاتب ابتدائیه، ٢٢ مکاتب اعدادیه، ٥ مکاتب خصوصیه ، ٢ دارالمعلمین ، بر عقائد مکتبی ، بر اناث مکتب عالیسی، وبلغرادده اوچ شعبه‌یه منقسم بر دار الفنون واردر. دارالفنونك ٣٠٠ ی متجاوز شاکردی و٣٣ معلمی واردر. بلغرادده بر آقادمیا وبوکا مربوط ٥٢٠٧٣ جلدی حاوی بربیوك کتبخانه ایله برموزه موجوددر . اهالی‌یی مطالعه‌یه آلیشدیرمق اوزره ٤٢ قرائت جمعیتی دخی بولنوب، بونلرك نشرمعارف خصوصنده پك بیوك خدمتلری کورلمشدر.

صنایع هنوز پك کری اولوب ، اهالینك زراعت وحیواناتله اشتغالی و شهر و قصبه‌لرك ندرتیله اکثر اهالینك کوبلیدن عبارت اولمسی صنایعك ترقیسنه مانع اولمشدر. صنایع محلیه اولرده قادینلر طرفندن یاپیلان بز، شیاق ، چوراب کبی کندی ملبوساتلرینه متعلق شیلردن عبارتدر. بتون صربیه‌ده‌کی ماکینه‌لر آنجق ١٠٠ عددنده اولوب ، بونلرك‌ده قسم کلیسی دکرمندن عبارتدر. صو دکرمنلری دخی چوقدر. بلغرادده برقاچ طوغله‌وکرمید وبرقاچ بیره فابریقه‌سی واردر. پیروتده یعنی شهرکویده اداره عثمانیه زما. نده یاپیلان خالیلر وکلیملر صنعتی تدنی ایتمش ایسه‌ده، ینه خیلی مقدار کوزل خالی وکلیم یاپلمقده‌در.

تجارتی پك اوقدر ایلری اولمیوب، اخراجاتی ٤٠ وادخالاتی ٣٥ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. اخراجاتی باشلیجه ذخایر، طوموز وسائر حیوانات، دری، ایپك وسائره‌دن عبارتدر. تجارتنك قسم اعظمی آوستریا وایکنجی درجه ممالك عثمانیه ایله اجرا اولنوب ، سائر دولتلرله اولان تجارتی پك جزئیدر . ترانسیت تجارتی یعنی خارجدن کلوب ینه خارجه کیدن مواد تجاریه دخی سنوی ٧ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در . داخلی تجارتی پك آز اولوب ، باشلیجه حیوانات آلیم وصاتیمندن عبارتدر . صربیه داخلنده یوز قدر پنایر قوریلور. بلغرادده بر بیوك بانقه ایله دیکر بر بانقه وبری بلغرادده بری نیشده اولمق اوزره ایکی ترهین املاك بانقه‌سی واردر . تجارتی تسهیل ایچون متعدد دمیر یوللری اولمیوب، درسعادتدن اوروپایه کیدن بیوك خط شهرکویندن ونیشدن کچه‌رك ، ونیشده سلانیك واسکوبدن کلن طریقله برلشه‌رك، بلغرادده واصل اولور؛ وصاغه‌دن کسندره‌یه وصولدن قراغو. یواچه‌یه بر شعبه دخی اوزانیر. شوسه‌لری اولدقچه منتظمدر. طونه وصاوه نهرلری سیر سفائنه صالح اولوب، تجارتك تسهیلنه خیلی یاردیملری اولور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — صربیه اهالیسی ، یوقاریده دینلدیکی کبی ، ٢١٦٢٧٦٠ کشی اولوب، یوزده ٥١ دن زیاده‌سی ذکور و٤٩ دن آز مقداری اناثدر . تأهلات چوق اولوب ، تولدات اوقدر چوق دکل ایسه‌ده، وفیات آز اولدیغندن، بومملکتك اهالیسی سنه‌ده بیکده ٢٠ نسبتنده تزاید و تکثر ایتمکده‌در. اهالیسنك اونده طقوزی صرب قومنه منسوب اولوب ، قصوری رومان ، چنکانه وسائره‌دن عبارتدر. صربستانده ساکن اولان صربلر عموم صرب قومی افرادینك بر ربعندن آز اولوب ، بوسنه، هرسك، قره‌طاغ و مجارستانده‌کی صربلردن لسان و جنسیتجه فرقلری اولمدیغی کبی ، خروات و اسلاوونلردن دخی فرقلری پك آزدر . بلغارلر وروسلرله اولان قرابت جنسیه‌لری ایکنجی و سائر اسلاولرله اولان مناسبتلری اوچنجی درجه‌ده‌در . عمومیت اوزره صربلیلر اورتودوقس مذهبنده اولوب، بو مذهبده بولنمیان اهالی آنجق ٢١٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولور ، که بونلردن ١٣٠٠٠ قدری مسلم، ٤٠٠٠ ی قتولیك ، ٣٥٠٠ ی یهودی و ٥٠٠ قدری پروتستاندر. صربجه اسلاو لسانلرینك الك لطیف و آهنکلیسی اولوب ، بو لسان اون دردنجی قرن میلادیده یازلمغه باشلامش ایسه‌ده ، بر چوق وقت کتابلری برطاقم مذهب کتابلرندن عبارت قالوب،

نهایت قرن حاضر میلادیده (ووق قراجیچ)ك سعی وغیرتیله صرف ونحو ولغت کتابلری ضبط اولنه‌رق، ادبیاتنك اساسی وضع اولنمش؛ وجغرافیوندن حکایه‌نویس (میلیجویچ)، شاعر (ولادان کورکویچ)، منقد (وولوویچ)، طبیعیوندن (پانجیچ)، علم الارض علماسندن (یویوویچ)، جغرافیوندن (قاریچ) وتعریف‌الامم علماسندن (غویچویچ) کبی علما و ادبانك همتیله صرب ادبیاتی خیلی ترقی ایتمش؛ وکتب ادبیه وفنیه‌لری چوغالمشدر.

تقسیمات ملکیه‌سی، شهر وقصبه‌لری. — صربستان مقدما ۲۲ سنجاغه منقسم ایکن، ۱۸۹۰ تاریخنده پایتختی اولان بلغراد شهرندن ماعدا ۱۵ سنجاغه تقسیم اولنمشدر، که اسملریله مساحهٔ سطحیه‌لری و نفوس ومرکزلری بروجه آتیدر:

سنجاق	مربع کیلومتره	اهالی	مرکزی
بلغراد شهری	۱۲	۵ ۴۵۸	بلغراد
قراغویواچ	۲ ۳۸۵	۱۴۰ ۱۶۵	قراغویواچ
قرانیه	۳ ۲۵۹	۹۱ ۹۱۵	نغوتین
قروشواچ	۳ ۲۵۶	۱۴۹ ۲۶۴	قروشواچ
موراوه	۳ ۱۱۰	۱۵۹ ۹۰۴	چوپریه
اوبیچه	۴ ۳۸۳	۱۳۷ ۷۰۳	اوبیچه
پیروت	۳ ۱۴۳	۱۲۰ ۷۵۳	پیروت
پودونلاویه	۳ ۲۴۱	۲۶۰ ۱۹۸	سمندره
پودرینه	۲ ۳۷۶	۱۷۷ ۰۲۳	شاباچ
پویاروواچ	۳ ۶۳۸	۲۰۴ ۷۲۲	پویاروواچ
رودنیك	۴ ۵۵۱	۱۵۱ ۶۸۹	چاچاق
تیموق	۲ ۰۹۲	۹۲ ۳۴۳	تنایواچ
توپلیچه	۲ ۶۳۳	۱۴۱ ۲۳۶	بروقوپیله
چرنارقه	۱ ۴۳۹	۶۹ ۰۶۳	زایچار
والیوو	۲ ۹۰۵	۱۱۳ ۸۱۸	والیووه
ورانیه	۴ ۱۹۷	۱۴۷ ۶۰۱	ورانیه
جمعاً	۴۸ ۵۸۹	۲ ۱۶۲ ۷۵۹	

بو سنجاقلرك هر بری برقاچ قضایه وقضالر ناحیه‌لره منقسم اولوب، بتون صربیه‌نك قضالری ۷۲ وناحیه‌لری ۱۲۷۰ در. قرا وشهر وقصبه‌لری ۳۲۳۳ عددندندر. مرکز وپایتختی اولان بلغراددن بشقه شهر اطلاقنه شایان معموره‌سی اولمیوب، شهر مذکورك ۵۴ ۴۵۸، نیشك ۱۹ ۹۷۰، لسقوواچك ۱۲ ۱۴۶، قراغویواچك ۱۱ ۹۳۲، ورانیه‌نك ۱۱ ۳۹۹، پویاروواچك ۱۱ ۱۴۰، شاباچك ۱۰ ۵۵۵، پیروتك یعنی شهرکوینك ۱۰ ۱۰۸، سمندره‌نك ۶ ۵۷۵، اوبچه‌نك ۶ ۶۱۵ و آلکسیناچك ۵ ۰۸۵ اهالیسی واردر. بش بیکدن آز نفوسلری اولان قصبه‌لری ده آزدر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — صربیه‌نك حکومتی مشروطیتله اداره اولنور قراللق اولوب، قراللغی اوبرنوویچ عائله‌سنده ارثاً پدردن اولادینك بیوکنه انتقال ایدر. ۸ ناظردن مرکب هیئت وکلاسی، اسقوپچینه اسمیله ۱۳۴ اعضادن مرکب مجلس مبعوثانی و ۱۶ اعضادن مرکب بر شورای دولتی واردر. مبعوث انتخاب ایتمك حقی ۲۱ یاشنی متجاوز وسنوی اقلی ۳۰ فرانق ویرکی ویرر اهالی‌یه و مبعوث انتخاب اولنمق حقی دخی ۳۰ یاشنی متجاوز اولانلره مخصوصدر. بهر سنجاقدن انتخاب اولنه‌جق مبعوثلردن ایکیسنك مکاتب عالیه‌دن چیقمش اولمسی شرطدر. شورای دولت اعضاسنك نصفی مجلس مبعوثاندن انتخاب، ونصف دیکری قرال طرفندن تعیین اولنور. ناحیه مدیرلریله مجلسلری دوائر بلدیه رؤسا ومجالسی کبی اهالی طرفندن انتخاب اولنور. وارداتی ۵۶ ½ ملیون فرانقی راده‌لرنده اولوب، مصارفی ۵۹ ½ ملیون فرانقدن زیاده‌جه‌در. دیونی ۳۳۰ ملیون فرانقدر. قوهٔ عسکریه‌سی ۸۴ ۰۰۰ عساکر نظامیه و ردیفه ایله ۷۳ ۵۰۰ عساکر ملیه‌دن عبارت اولوب، خدمت موظفه‌سی بر وردیفلکی طقوز سنه‌در. بلا استثنا بهر صربلی یکرمی بر یاشندن اوتوز بر یاشنه‌دك نظامیه وردیف سلکنده بولنوب، بعده اون سنه برنجی واون سنه دخی ایکنجی صنفده که جمعاً یکرمی سنه عساکر ملیه سلکنده بولنور. صربیه اسویچره کبی آوروپا دولی ایچنده ساحله مالك اولمیان بر دولت اولمغله، بحریه‌سی یوقدر.

احوال تاریخیه‌سی. — صربستان جوارلرنده‌کی یرلرله برابر زمان قدیمده پلاسج اقوامندن تراکیا خطه‌سی اهالیٔ قدیمه‌سیله همجنس بر قومله مسکون اولوب، بعده غرب شمالی جهتندن کلت اقوامندن دخی برجماعت کلوب یرلشمش ایدی. مؤخراً رومالیلرك ضبطنه کچوب، آشاغی میسیا تسمیه اولنان بلغارستاندن تفریق ایچون، (یوقاری میسیا) تسمیه اولنمشدی. او صره‌ده برچوق رومالیلر بو طرفه نقل وتوطن ایتمکله، اهالیٔ اصلیه‌سی دخی بردرجه‌یه قدر لاتینلشمشیدی. یدنجی قرن میلادیده قسطنطنیه

روم ایمپراطورلرندن (هراقلیوس) طرفندن آوارلره قارشی امداده دعوت اولنان صربلر قارپات سلسلهٔ جبالنك اوته‌سندن کلوب، صربیه‌ده یرلشمش؛ وبونلر هر بری کندی رئیسنی طانیر برچوق قبائله منقسم اولوب، بونلرك (زوپان) اسمیله (درینه) کنارنده واقع (دشنیچه) ده مقیم بر باش رئیسلری وار ایدی ایسه‌ده، حقیقتده بینلرنده برکونه ارتباط ومنتظم بر حکومت یوغیدی. بونلر روم ایمپراطورلری نامنه بلغارلره قارشی برچوق وقت محاربه ایتدکدن صکره، ١٠١٩ تاریخ میلادیسنده ایمپراطور (واسیل) ك بلغار دولتنه ختام ویرمسیله، بو محاربه‌لر برطرف اولمش ایسه‌ده، صربیه دخی بیزانس دولتنك برایالتی حکمنه کیرمشدی. صربلیلر اوندن اول طقوزنجی قرن میلادیده خرستیانلغی قبول ایتمشلردی. صربلیلر اووقت بیزانسك تابعیتندن چیقمق تشبثاتنه کیریشوب، نهایت رؤسالرندن (استفان نمانیا) اسمنده بری ١١٥٩ ده صربلیلره استقلالی قزاندیرمغه مقتدر اولدقدن صکره، صرب رؤساسنی دخی مغلوب ایدوب، بتون قومنی کندی اداره‌سی آلتنه آلمش؛ وقراللغنی اعلان ایتمش؛ وبونك احفادندن (استفان دوشان) ١٣٣٤ تاریخنه‌دك حکم سوروب، بیوك بر قوت و اقتدار قزانمغله، ماکدونیه و آرناؤدلغی وتسالیا ایله یونانك قسم شمالیسنی ضبط ایده‌رك، بیوك بر دولت تشکیل ایتمشیدی. آنجق ممالکنی برطاقم اقسامه تقسیم ایتمکله، وفاتندن صکره اوغلی بشنجی اوروش اداره‌یه مقتدر اوله‌میوب، ینه برطاقم دره بکلری اکتساب قوت ایتمشلردی. نهایت بونك بلاولد وفات ایتمسیله، ١٣٦٩ ده (نمانیا) خاندانی نهایت بولوب، (ووقاچین) اسمنده بری حکومتی ید اداره‌سنه آلمش ایسه‌ده، عثمانلیلرله ابتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، وفات ایتمش؛ وبوندن صکره موقع اقتداره کان لازار (هربلیانوویچ) ١٣٨٣ ده قوصوه ملحمهٔ کبیره‌سنده سلطان مراد خان اول طرفندن کلیاً مغلوب ومنهزم ومیدان حربده مقتول اولمشدر. بو محاربه اسکی صربیه استقلال ودولتنه ختام ویروب، صربلیلر اوته‌ده بریده برمدت مقاومت ایتمشار ایسه‌ده، نهایت عرض اطاعته مجبور اولوب، صربیه دولت عثمانیه‌نك بر ایالتی حکمنه کچمشیدی. اوندن صکره بلغراد عثمانلیلر ایچون آلمانلره ومجارلره قارشی بر دار الحرب حکمنی آلوب، صربیه عصرلرجه تعاقب ایدن محاربات عظیمه‌نك میدانی اولمش ایدی. نهایت قرن حاضر میلادی اوائلنده صربیه‌ده عصیان اماره‌لری ظهور ایدوب، ١٨٠٧ ده روسیه ایله وقوع بولان محاربه اثناسنده (قره‌یورکی) اسمنده بری عاصیلرك باشنه کچمش ایسه‌ده، ١٨١٢ ده روسیه ایله بکرش معاهده‌سی عقد اولندقدن صکره، صربیه‌ده اعادهٔ آسایش اولنه‌رق، قره‌یورکی آوستریایه قاچمش ایدی. ١٨١٥ تاریخنده (میلوش اوبرنوویچ) اسمنده دیکر بر رئیسك تشویقیله صربلیلر یکیدن عصیان ایدوب، نهایت قلاع موجوده عساکر عثمانیه‌نك تحت محافظه‌سنده بولنمق شرطیله صربیه‌یه بر نوع مختاریت اداره ویرلمش؛ ومیلوش اوبرنوویچ ١٨١٦ ده پرنس انتخاب اولنوب، دولت عثمانیه طرفندن تصدیق اولنمشدی. میلوش باب عالی ایله خوش کچنمکله برابر، صربیه‌نك دائرهٔ امتیازاتنی توسیع ایتمش ایسه‌ده، سائر صرب رؤساسنك رقابت و خصومتنی دعوت ایدوب، بر محاربهٔ داخلیه ظهور ایتمکله، ١٨٣٩ ده موقع اقتداری اوغلی میشله ترکله، صربیه‌دن انفکاك ایتمشدر. روسیه دولتی اوبرنوویچ فاملیاسی علیهنده بولنمغله، ١٨٤٤ ده میشل دخی صربیه‌یی ترك ایتمکه مجبور اولوب، پترسبورغ قبنتوسنك نفوذیله مذکور قره‌یورکینك اوغلی آلکساندر صربیه پرنسلکنه نصب اولنمش؛ و صربیه‌ده خیلی اصلاحاته موفق اولوب، روسیه‌یه قارشی آوستریایه تمایل ایله، قریم محاربه‌سنده بیطرفلغی التزام ایتمشدی. پاریس معاهده‌سی صربیه‌یی دول معظمه‌نك کفالتی تحتنه قومش ایسه‌ده، اهالی روسیه‌نك پولیتقه‌سنه قارشی بولنان پرنس قره‌یورکویچك علیهنده بولنوب، نهایت ١٨٥٨ ده اسقوپچینه اختیار میلوش اوبرنوویچی پرنسلکه دعوت ایتمش؛ و ١٨٦٠ ده بونك وفاتیله اوغلی میشل ثانیاً صربیه پرنسی اولمشدر. بونك زماننده ١٨٦٢ ده بلغراد قلعه‌سنده‌کی عساکر عثمانیه ایله اهالی شهر آره‌سنده بر منازعه ظهوری اوزرینه، شهر طوپه طوتلمش؛ و ١٨٦٧ ده صربیه قلاعنی عساکر عثمانیه تخلیه ایتمشدر. ١٨٦٨ ده آلکساندر قره‌یورکویچك طرفدارلری پرنس میشلی قتل ایتدیلر ایسه‌ده، باب عالی ایله اسقوپچینه بونك ١٤ یاشنده بولنان اوغلی میلانی پرنسلکه تعیین ایتدکلرندن، قره‌یورکویچ فاملیاسی برکونه استفاده ایتمدی. ١٨٧٦ ده

صربیه دولت متبوعه‌سنه قارشی عصیان ایتمکله، عساکر عثمانیه هر طرفدن صربیه‌نك ایچنه کیروب، زایچار و آلکسیناچ وسائر مواقع ضبط اولنمش؛ واوروپانك مداخله وتوسطی اوزرینه، متارکه ومصالحه اولندقدن صکره، روسیه محاربه‌سندن بالاستفاده صربلیلر یکیدن دولت عثمانیه‌یه قارشی محاربه‌یه کیریشمش؛ وبودفعه دخی برشی قزانمامشلر؛ وآیاستفانوس معاهده‌سنده دخی کندیلرینه حصه چیقارلمامش ایسه‌ده، برلین معاهده‌سی صربیه‌یه نیش، شهرکوبی، لسقوواچ وورانیه جهتارینی الحاق ایده‌رك، اوجهتدن بیومسنی موجب اولمشدر. معاهدهٔ مذکوره صربستانك دولت عثمانیه‌یه اولان تابعیت رابطه‌سنی دخی قطع ایله، استقلال قزاندیرمش؛ و ١٨٨٢ ده پرنس میلان قرال عنوانتی آلوب، اوروپا دولتلرینه تصدیق ایتدیرمشدر. ١٨٨٥ ده صربیه بلغارستانه اعلان حرب ایدوب، موقت برغالبیتدن صکره مغلوب ومنهزم اولمش؛ وآنجق آوستریانك مداخله‌سی سایه‌سنده بو محاربه‌دن زیانسز چیقمشدر. قرال میلان ١٨٨٩ ده قراللغی صبی بولنان اوغلی آلکساندره ترکله، صربیه‌دن مفارقت ایدوب چکلمش؛ واخیراً قرال آلکساندر وصایتدن قورتلوب، حکومتی الینه آلمشدر.

صربیه { [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله.]

صرد { (بن عبد الله الازدی) صحابه‌دن اولوب، ١٠ تاریخ هجریسنده قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وجانب رسالتپناهیدن قومندن اسلامه کلنلرله یمنه جهاده کیتمکله مأمور اولمش ایدی.

صرعون { موصل قربنده نینوی شهرقدیمی احمالندن اسکی برقصبه ویرانه‌سی اولوب، ایچنده دفینه‌لر بولندیغنك مروی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

صرفی { (صلاح الدین) ایران شعراسندن اولوب، ساوه‌لیدر. خواجه سلمانك متعلقاتندن ومولانا محتشم کاشینك شاکردانندندر. شو بیت اونکدر:

باتو رشکم کشد وبی‌تو جدائی چه کنم
میکشم این همه ازدیدن و نادیدن تو

صرم { (بن یربوع) صحابه‌دن اولوب، جانب نبویدن سعید تسمیه بیورلمشیدی. اولاد واحفادی کندیسندن روایت ایتمشلردر.

صرمه { (ابو قیس بن انس یاخود بن ابی انس قیس الانصاری الاوسی الخطمی) صحابه‌دن اولوب، ابن عباس (رضهما) حدیثنی روایت ایتمش؛ وکندیسندن شعر اخذ ایتمشدر. روایته کوره جاهلیتده عبادت اوثاندن وجنبدن وحیض نسادن مجتنب اولوب، ابتدا نصرانیته میل ایتمش ایسه‌ده، بعده دین مذکوردن دخی اجتنابله، مسجد اتخاذ ایتدیکی برخانه‌ده اختیار عزلت ایتمش؛ ورب ابراهیمه عبادتله مشغول اولمشیدی. ظهور اسلامده، پك یاشلی اولدیغی حالده، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. مدینه‌ده نزد حضرت نبوی‌یه کلدیکنده سویلنش اولدیغی برقصیده‌سندن اولان شو بر ایکی بیت اشعارندندر:

ثوی فی قریش بضع عشره حجة
یذکر لو یلقی صدیقاً مواتیا
و یعرض فی اهل المواسم نفسه
فلم یلق من یؤ من ولم یر داعیا الخ

صطفوره { آفریقیه‌ده برقصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

صعب { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (صعب بن جثامة الکنانی اللیثی) که ابو سفیانك همشیره‌سی زینب بنت حربك اوغلی اولوب اصل اسمی یزیددر. حضرت ابا بکر (رضه) ك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر. ابن عباس (رضهما) حدیثنی روایت ایتمشدر. — (صعب بن منقر) که قیزی ام البنین کندیسندن روایت ایتمشدر.

صعده { یمنده صنعا ایله عسیر آره‌سنده و صنعادن ٦٠ فرسخلق مسافه‌ده برقصبه اولوب، اراضیٔ غیرمضبوطه‌ده واقع اولمغله، بعض مشایخك ید اداره‌سنده بولنیور. اسکی برقصبه اولوب، وقتیله خیلی معمور و معمولات دباغیه‌سیله مشهور ایدی. — بو اسمله جزیرة العربك دیکر بعض طرفلرنده دخی برطاقم مواضع وارایدی.

صعصعه { صحابه دن اوچ ذاتڭ اسمیدر : (صعصعه بن صوحان) كه عهد حضرت نبویده اسلامه كلمش ایسه‌ده ، رؤیته نائل اوله‌میوب ، حضرت عمر (رضه) زماننده مدینه‌یه كیتمش ، وحضرت عثمان (رضه) جانبندن شامه كوندرلمشیدی. بعده حضرت علی (رضه)ڭ اصحابندن اولوب، كافهٔ محاربانده معیتنده بولنمش؛ ومعاویه‌نڭ زماننده وفات ایتمشدر. برادری زید دخی صحابه‌دن ایدی . — (صعصعه بن معاویة التمیمی) كه جانب حضرت فاروقیدن اهواز عاملی بولنان (جزو بن معاویه)نڭ برادری اولوب، صحبتی مختلف‌فیه اولدیغی حالده، عایشه و ابوذر (رضهما) دن روایت ایتمش؛ وكندیسندن اوغلی عبدربه ، برادر زاده‌سی احنف بن‌قیس‌وحسن‌بصری‌حضرتلری‌روایت ایلمشلردر.— (صعصعه بن ناجیة التمیمی) كه شاعر شهیر فرزدقك جدی اولوب ، قومنڭ رؤساسندن كریم بر ذات ایدی . اوغلی عقال و حسن بصری كندیسندن روایت ایتمشلردر .

صُعلوكی { (ابوسهل محمد بن سلیمان) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب ، تفسیر وحدیثده و علوم ادبیه‌ده دخی ید طولی صاحبی ایدی. عن‌اصل اصفهانلی اولوب، نیشابورده ساكن اولمش؛ وشهر مذكورڭ مفتیسی بولنمشدر. ٣٦٩ده وفات ایتمشدر. — اوغلی (ابو الطیب سهل بن محمد الصعلوكی) دخی مشاهیر فقهادن اولوب ، پدرندن زیاده شهرت بولمش ؛ و اوڭ یرینه نیشابور مفتیسی اولوب، ٣٨٧ده وفات ایتمشدر .

صعود { (حافظ میر محمد علی) هندستان شعراسندن اولوب ، امام جعفر صادق (رضه) نسلندندر. اجدادندن بری ایراندن هندستانڭ كجرات خطه‌سنه هجرت ایتمش ؛ و صاحب ترجه خطهٔ مذكوره‌نڭ احمدآباد شهرنده طوغوب ، شاهجهان‌آبادده یاشامشدر. شو رباعی اوڭكدر:

زبس‌كه حد نبود وصف دلستان مرا
همیشه جنك بود بازبان دهان مرا
شبی بخانهٔ ماكر تراكذر افتد
بجای كعبه پرستند آستان مرا

صعید { (یاخود صعید مصر) عربلر خطهٔ مصریه‌نڭ قاهره‌دن یوقاری نوبه حدودینه قدر اولان قسم اعظم و اعلاسنه بو اسمی ویررلر. صعیدی اوچه تقسیم ایدوب ، اڭ جنوبیسنه یعنی نوبه حدودنده‌كی اسواندن (اخمیم)ه قدر اولان یوقاری‌قسمنه (صعیداعلی)، اخمیمدن (بهنسه) یه قدر اولان قسم وسطیسنه (صعید اوسط) و بهنسه‌دن قاهره قربنه قدر اولان آشاغی قسمنه‌ده (صعیدادنی) دیرلر. آوروپالیلر اسكی یونانیلره اتباعاً مصرڭ قاهره‌دن آشاغی اولان‌قسمنه (مصر اسفل)، قاهره‌دن سیوطه قدر اولان قسمنه مصر اوسط و اوندن یوقاری جهتنه (مصر اعلی) دیرلر . بو حالده عربلرڭ صعید دیدكلری بر مصر اوسط ایله مصر اعلایی جامعدر . صعید مصرڭ معموریتی نیلڭ وادیسنه منحصر اولوب، بتون شهر وقصبه وقراسی بو وادیده واقعدر. یاقوت حموی صعیدده ٩٥٧ قریه بولندیغنی روایت ایدیور. ازمنهٔ قدیمه‌دن فراعنه وبطالسه‌دن قالمه بر چوق شهر و قصبه خرابه‌لری و قیمتدار آثار عتیقه‌سی واردر . [زیاده معلومات ایچون « مصر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

صغانی { (احمد بن محمد) مشاهیر ریاضیوندن اولوب، آل بویه‌دن شرف‌الدوله‌نڭ زماننده یاشامش ؛ و بغدادده حكمدار مشارالیهڭ رصدخانه‌سنده بر چوق ترصیداتده بولنوب، بعض آلات رصدیه دخی ایجاد ایتمشدر . ماوراء النهرڭ صغانیان قصبه‌سندن ایدی .

صغانی { (ابو الفضل حسن بن محمد) مشاهیر علمادن اولوب ، «اصول الاضداد» عنوانیله بر تألیفی و صحابه‌نڭ تاریخ و محل وفاتلری حقنده بر كتابی واردر. صغانیانلی اولوب ، ٦٠٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صغانی { (ابوالعباس فضل بن‌عباس) مشاهیر فقها ومحدثیندن اولوب، فقه‌وحدیثه متعلق بر قاچ معتبر تألیفی واردر. ٤٢٠ تاریخنده وفات ایتمشدر .

صغانی { (رضی‌الدین ابو الفضائل حسن بن محمد بن حسن بن حیدر العمری) ائمهٔ لغتندن اولوب ، عن اصل هندستانڭ لاهور شهرندندر . ٥٥٧ تاریخنده طوغوب، غزنه‌ده نشأت ایتمش؛ و ٦١٥ تاریخنده بغداده داخل‌اولوب، ٦٥٠ده اوراده وفات ایتمشدر . علم لغتده امهاتدن معدود

«العباب» عنوانيله مشهور بر تأليفى واردر، كه اجلى اكمالنه مساعده ايتمه‌مشدر. بوندن ماعدا ينه لغته دائر «الشوارد» و «مجمع البحرين» عنوانلريله ايكى كتابى و «توشيخ الدريديه»، «كتاب التركيب»، «كتاب فعال»، «كتاب فعلان»، «كتاب الانفعال»، «كتاب فعول»، «كتاب الاضداد»، «كتاب اسماء السعادة»، «كتاب الاثر»، «كتاب العروض»، «كتاب اسماء الذئب»، «كتاب تقرير منتهى الحريرى»، «كتاب مشارق الانوار»، «كتاب مصباح الدجاء»، «كتاب الشمس المنيره»، «شرح البخارى»، «كتاب درالسحابه فى معرفة طبقات الصحابه»، «كتاب الضعفاء»، «كتاب الفرائض»، «شرح ابيات المفصل»، «كتاب فى التصريف»، «كتاب تكملة العزيزى»، «كتاب فى المناسك» كبى بر چوق تأليفاتى واردر. صالح وصدوق برذات ايدى.

صغانيان { (چغانيانك معربيدر) ماوراء النهرده ترمذله محدود واسع } بر ولايت و بونك مركزى بر قصبه ايدى، كه مشاهير علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسى بولنمشدر. ائمهٔ لغتدن «عباب» صاحبى رضى الدين ابو الفضائل حسن بن محمد الصغانى دخى بو مملكته منسوب ايدى. عرب جغرافيونى بو خطه‌نك معموريتى حقنده اطرا ايدوب، مياه جاريه‌سى، اشجار و مرعالرى، طيورى و آو حيواناتى پك چوق اولديغنى و ١٦٠٠٠ قريه‌يى جامع بولنديغنى بيان ايديورلر. بوكونكى خريطه‌لرده بو اسمده نه قصبه و نه‌ده ولايت كورلميوب، قصبه خراب اولسه كركدر. ولايت ايسه اليوم بخارا خانلغنك منتهاى شرقندن عبارت اولوب، شرقاً (پامير) خطهٔ مستقله‌سيله وغرباً ترمذ ايالتيله محدود اولديغى حالده، شمالاً بر صره يوكسك طاغلرله صغد خطهٔ قديمه‌سندن وروسيه‌يه تابع سمرقند ايالتندن وجنوباً جيحون مجراسيله افغانستانه تابع بدخشاندن آيرلمشدر. جبال مذكوره‌دن اينوب جيحونه منصب اولور پك چوق انهارى اولديغندن، جغرافيون عربك تعريف ايتدكلرى معموريت قديمه‌سنه اينانلمق ايجاب ايدر.

صُغد { ماوراء النهرك اك مهم و اك معمور خطه‌سى اولوب، مركزى سمرقند } شهرى اولديغى حالده، وقتيله صغد واليوم زرافشان ديلن نهر حوضه‌سنك يوقارى قسمندن عبارتدر؛ ونهر مذكورك منابعندن بخارا قربنه‌قدر ممتداولور. جغرافيون عربدن بعضلرى بخارايى دخى صغده داخل عد ايده‌رك، بو خطه‌يى (صغد سمرقند) و (صغد بخارا) اسملريله ايكى‌يه تقسيم ايتمشلردر. اصل صغدك شرقدن غربه بويى ٤٦ و اكى ٣٦ فرسخ اولديغى جهانى بيان ايديور. اصطخرى طولاً سكز كونك مسافه‌سى اولديغنى سويليور. جغرافيون اسلامك تعريفنه كوره دنيانك اك معمور و اك كوزل يرى اولوب، قصبه وقريه‌لريله باغ وباغچه‌لرى ومزروعاتيله مرعالرى بربرينه متصل اولديغى حالده، خالى بر قاريش يرى يوغيمش؛ وقرا وقصباتك بياض ابنيه‌سى آغاجلرك آره‌لرنده اينجى دانه‌لرى كبى كورينوب، باغچه‌لرك آره‌لرنده مياه جاريه و حوضلر بولنه‌رق، جنتدن نشان ويرر بر ير ايمش. سمرقندن بشقه بجكث، كشانيه، وفر، كبوكث، مايمزغ، بزماخر، استيخن كبى بر چوق معموره‌لرى وار ايدى. علوم و معارفجه دخى پك ايلرى اولوب، صغدى نسبتيله مشهور بر چوق علما و ادبانك منشئيدر. شمديكى حالى بوندن پك آشاغيدر. بو خطه قدماً كيخسرو طرفندن ضبط، و ايران دولتنه الحاق اولنمش؛ و اسكندر طرفندن ايكى سنه ظرفنده ضبط اولنه‌رق، يونان جغرافيونى عندنده (صغديانه) اسميله شهرت بولمشدر. اسكندردن صكره سلفكيالك تحت اداره‌سنده قالوب، بعده (بقتريانه) يعنى بلخ جهتنده تشكل ايدن كوچك بر ماكدون دولتنك و اوندن صكره اشكانيانك و نهايت ساسانيانك النه كچمش ايدى. ماوراء النهر فتوحاتى صره‌سنده ممالك اسلاميه دائره‌سنه كيروب، او وقتدن برى ماوراء النهرك احوال سياسيه‌سنه تابع بولنمشدر. اليوم روسيه‌نك ضبطنده اولوب، تركستان ايالتنك (سمرقند) سنجاغنى تشكيل ايديور.

صُغْدُبيل { تفليسك قارشيسنده وكور نهرينك ساحل شرقيسنده بر } قصبه اولوب، نوشيروان طرفندن بنا وصغد مهاجرلريله اسكان ايدلمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

صَغر { بحر لوط كنارنده آب وهواسنك وخامتيله و تجارتيله مشهور بر قصبه } اولديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر.

صفا { مكهٔ مكرمه‌ده كعبة اللهك حجراسودك بولنـديغى جهتنك قارشيسـنده بر تپه اولوب، حذاسنده مروه‌اسميله ديكر برتپه‌واردر.— بحرينده هجره مضاف بو اسمله بر قصبه و بر وادى ولنديغى دخى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

صفا { (ميرزا ابراهيم) متـأخرين شعراى ايراندن وساداتدن‌اولوب، شيرازلىيدر. وفرت ذكا ايله موصوف اولوب، اشعارى لطيف ونكته‌داردر. نادر شـاهك اواخر دورنده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

كيم من طاير صياد جويى
قفس حسرت كشى دام آرزويى
كه‌كر صياد بينم برسر خويش
نميكنجم زشادى در بر خويش

صَفّار { (بنى ليث) و (صفـاريه) اسميله معروف دولت خاندانك جداعلاسى اولان ليثك لقبيدر. بو ذات ابتـداى حالنده، لفندن دخى آكلاشلديغى اوزره، سيستانده باقيرجى اولوب، بعده حيدود اولمش؛ ومؤخراً جانب خلافت عباسيه‌دن خراسان واليسى بولنـان درهم بن نصرك دركاهنده چاوش اولوب، كيده‌رك جاه و مسـندى آرتمغله، اميرلشكرى اولمشدى.

صفاريه { (ياخود بنى صفـار و بنى ليث) خلفاى عباسـيه زماننده ايرانده ك اول ظهـور ايدن دولت اولوب، آنف الترجه ليث صفـارك اوغلى يعقوب بن ليث طرفندن ۲۵۳ تاريخنده تأسيس‌اولنمش؛ واوج حكمدار كلوب، ۳۳ سنه حكومت سورمشلردر. مرقوم يعقوب پدرندن صكره خراسان واليسى درهم بن نصرك سرلشكرى اولوب، بعده بونك اوغللرى نصر و صالحك اوزرينه خروجله، ۲۵۳ ده سيستانده تفرد ايتمش؛ و بعده مومى‌اليهما ايله ايتديكى محاربه‌ده كنديلرينى قتل ايله، هراتى و بتـون خراسانى ضبط ايتـدكدن صكره، فارسه عسكر چكوب، شيرازه داخل اولمشـدى. او وقت خليفه معتز طرفندن كنديسـنه خلعت و منشور كوندريله‌رك، حكومتى تصديق اولنمشدى. بعـده مازندرانى ضبط ايله، عراقينـه دخى عسـكر سوق ايدنجه، خليفه‌معتمدعلى‌الله‌قارشيسنه عسكركوندره‌رك، ۲۶۲ ده يعقوب بن ليث مغلوب اولوب، خراسـانه عودتله، يكيدن عسكر ترتيب ايده‌رك، خوزسـتانه كلدكده، ۲۶۵ ده قولنجـدن وفات ايتمشـدر. خلفى اولان برادرى عمرو بن ليث ممالكنى بر درجه دها توسيع ايله، خراسان، سيستان، غزنه، مازندران، كرمان، فارس و عراق جهتلرنده حكم سـورمش؛ و خطبه‌ده خليفه‌دن صكره نامى اوقونمسنه خليفه‌يى ارضا ايتمش‌ايدى. بونكله قناعت ايتميوب، خوزستان و عراق عربى دخى اسـتيلايه تشبث ايدنجه، خليفه معتضد ماوراء النهر واليسى بولنان اسماعيل سامانى‌يى مقابله‌سنه مأمور ايتمش؛ و مومى‌اليه اسماعيل سامانى اون ايكى بيك كشى ايله خراسانه يورييوب، عمرو بن ليثك سكسان بيك عسكرى اولديغى حالده، محاربه‌يه باشلانير باشـلانماز آتنى ضبط ايده‌ميوب، دشمنـك عسـكرى ايچنه صوقلمله، اسير دوشه‌رك، بغـداده كوندرلمش؛ و اوراده بر مدت صكره محبسده وفات ايتمشدر. تورونى (طاهر بن محمد بن عمرو)، بونك اسارته دوشديكنى‌ايشيدنجه،سيستانده مسند شاهى‌يه قعود ايتمش ايسه‌ده، برسنه ايله بر قاچ آيدن صكره اسماعيل‌سامانى‌بوكا دخى‌غلبه چالوب، دولت صفاريه‌يى بسبتون منقرض ايتمشـدر. بر قاچ يوز سـنه صكره بنى‌ليثك احفادى سيستانده برمدت امارت وحكومت ايتمشلردر.

صفا كراى { قريم خانلرندن اولوب، سلا. متكراى زاده‌لردن نور الدين صفا كراى سلطانك اوغليدر. پدرينك وفاتندن‌صكره طوغوب، عمى بهادركراى طرفندن پدرينـك اسميله تسميه و تربيه اولنمشـدى. حاجى سليم كرايك برنجى خانلغنده نور الدين تعيين اولنمش؛ و بعـد العزل، قرين‌آباد قضاسـنده اقامت ايتمكده ايكن، ۱۱۰۳ تاريخنده سـعادت‌كراى خاندن صكره قريم خانلغنـه نصب اولنه‌رق، صدر اعظم حاجى على پاشا معيتيله نمچه سفرينـه مأمور اولمش؛ وجمع ايلديكى عسكر تاتارله بركوكى‌يه واصل اولدقده، عسكر فرار ايتمكله، قريمليلر دخى سليم كرايى طلبده اصرار ايتدكلرندن، حسب الايجاب عزل، و ردوسه نفى اولنمش؛ و بعده نفيـدن قورتلوب، ۱۱۱۵ تاريخنـده قرين آبادده وفات ايتمشدر. عمرى ٦٠ سنه وخانلغى مدتى يالكز اون آيدر.

صفائى { شعراى عثمانيـه‌دن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجیسی هن اصل سینوبلی اولوب ، اسکندر
پاشایه انتساب ایتمش اولمغله ، مشارالیه غلطه‌ده
یاپدیردیغی تکیه‌نك مشیختنی کندیسنه مشروط ایتمش؛
وبرخیلی وقت زاویه‌سی مجمع ادبا وظرفا اولمش‌ایدی.
شو بیت اونکدر:

سن شاهه اسیرایلدی چونکیم بنی‌الله
سروك کبی آزادهیم المنة لله

— ایکنجیسی (مصطفی — افندی) استانبوللی
اولوب، دیوان همایون قلمندن نشأتله، دفتر امانتنه ،
مکتوبجیلق‌مأموریتنه، مقاطعه وقلعه تذکره‌جیلکنه
ونهایت شق ثانی دفتردارلغنه تعیین اولنه‌رق ،
١١٩٦ تاریخنده وفات ایتمشدر . بر خیلی اشعاری
و١٠٥٠ تاریخندن ١١٣٣ تاریخنه‌دك کلن شعرانك
تراجم و آثارینی جامع بر تذکره‌سی واردر . شو
مطلع اونکدر:

دور ایدر اول سروقامت کلعذارم مولوی
نی‌وش افزون ایلدی فریاد وزارم مولوی

صفائی { ایران شعراسندن دخی اوچ کشینك
مخلصیدر :

برنجیسی اندجانلی اولوب شو بیت اونکدر:

می‌نماید کاه جولان لعل شبرنکش بچشم
چون مه نوکز نظر سازند مردم غائبش

— ایکنجیسی خراسانلی‌اولوب، مولاناعبدالرحمن
جامی‌حضرتلرینك احباسندن ایدی. شوبیت‌اونکدر:

سوختم چندان‌که برتن نیست دیکر جای داغ
بعد ازین خواهم نهادن داغ بر بالای داغ

— اوچنجیسی (میرزا محمد صفی بن میرزا شرف
الدین وفائی) هن اصل (قم)لی اولدیغی حالده، هند-
ستانه رحلتله، بر مدت لکهنوده وزیر الممالك نواب
آصف الدوله بهادرك خدمتنده بولنمش ؛ و نواب
سالارجنکك برادری میرزا علیخانك قیزینی تزوج
ایدوب، بو ازدواجدن باشنه پك چوق مصائب کلمش
ایدی. بیوك دیوانی واردر. شو نظم اونکدر:

کی آن درشمار شهیدان عشقست
که بردل نشان خدنکی ندارد

صَفَد { بیروت‌ولایتنك عکاسنجاغنده وعکانك
٤٥ کیلومتره شرقنده قضا مرکزی
برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدراهالیسی واردر. حذای
بحردن ٥٠٠ متره قدر مرتفع بر طاغك اوزرنده
مؤسس اولوب ، اوستنده اهل صلیب زماننده قالمه
خراب برقلعه‌سی واردر. موقعی‌غایتله مفرح ودلکشا
اولوب، طبریه کولنه وحوران طاغلرینه قدر مدنظر
اولنه‌بیلیر. اطرافی باغ‌وباغچه‌لرله وزیتونلقلرله محاطدر.
اهالیسنك برثلثی اسرائیلی اولوب، بونلرك برطاقمی‌ده
روسیه و لهستاندن اورایه هجرت ایتمشدر. وقتیله
یهودیلره مخصوص بیوك بر مکتبی اولوب ، بوندن
قوم مذکوره منسوب برچوق علما نشأت ایتمشدر.
بوقصبه میلادك ١٨١٩ و١٨٣٧ تاریخلرنده شدتلی
زلزله‌یه مصاب‌اولوب، ایکنجیسنده‌اهالیسندن ٥٠٠٠
کشی تلف ومکتب مذکور ایله قلعه دخی او وقت
خراب اولمشدر. صفد پك اسکی برقصبه اولوب،خیلی
وقت اهل صلیبك ضبطنده قالمش ؛ وصلاح الدین
ایوبی، بعده ملك معظم و نهایت بیبرس طرفندن
استخلاص اولنمشدر . بر چوق علمانك مسقط رأسی
بولنمشدر. قصبه داخلنده (غاریعقوب) اسمیله یهودیلر
عندنده معزز بر مغاره بولنیور . — صفد قضاسی
عکا سنجاغنی ترکیب ایدن بش قضانك بری اولوب،
سنجاغك منتهای شمال شرقیسنده بولنمغله ، شرقاً
سوریه ولایتیله، شمالاً بیروت سنجاغیله، غرباً نفس
عکا، جنوباً دخی طبریه قضالریله محدوددر. اراضیسی
عارضه‌لی اولوب ، طاغلرله بونلرك آره‌سنده‌کی
وادیلردن عبارت‌اولدیغی حالده، اکثرطرفلری‌اشجارله
مستور و منبت ومحصولداردر. شریعه نهری حدود
شرقیه‌سنی تشکیل ایدوب، اوزرنده حوله کولی دخی
بولنیور . طبریه کولنه دوکیلور بر قاچ چایی دخی
واردر . محصولاتی بغدای، آرپه، یولاف، داری،
نخود، مرجك، بقله و سائرحبوباتله توتون، زیتون،
انجیر و سائر میوه‌لردن عبارتدر . خیلی مقدار بال
دخی چیقار . داخل قضاده ٤٩٥١ صیغیر، ٤٠٠
بیکیر، ٦٥٥٩ قیون، ٢٨٦٥٢ کچی، ٣٠٠ دوه
و ٢٠٠ مرکب موجوددر. قضا ٦٠ قریه‌دن مرکب
اولوب، داخلنده ٥ جامع، ٢٥ مسجد، ٦ مکتب
ابتدائی، ١٠ کلیسا، ٢٧ حورا و ١٢ مکاتب غیر
مسلمه موجوددر. اهالی قضا ٢١٣١٣ نفوسدن
عبارت‌اولوب، ١٣٩٧١ ی مسلم وقصوری‌قتولیك،
مارونی، روم و یهودیدر. قضا داخلنده شریعه نهری

اوزرنده (جسر بنات يعقوب) اسميله متين بر كوپرى واردر .

صفدر { (مير — حسين) هندستان شعرا. سندن اولوب ، (بالكرام) لى و بر روايتده (ساندى) لى اولديغى حالده، فرخ آبادده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

چشم دارم كه روم جانب سلطان نجف
سرمۀ ديده كنم خاك بيابان نجف

صفدرجنك { (ميرزا مقيم منصور على خان) هندستانده اودخطه‌سى نوابلرندن اولوب، ۱۱۵۲ تاريخندن ۱۱۶۱ تاريخنه‌دك حكومت سورمش؛ و ۱۱۶۷ده وفات ايتمشدر . اوغلى شجاع الدوله نوابلقده خلفى اولمشدر .

صفدى { [« خليل بن ايبك الصفدى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

صفدى { (عبدالقادر بن عمر بن حبيب) مشاهير ادبادن اولوب ، مسقط رأسى اولان صفدده مكتب معلمى ايدى. بر چوق ادبا طرفندن شرح اولنمش بر « تائيه » سى واردر . مجهول الاحوال وكمنام اوله‌رق ياشامقده ايكن، شريف على بن ميمون المغربى تائيه‌سنى نشر ايده‌رك، بادىٔ شهرتى اولمشدر . اونجى قرن هجرى اوائلنده ياشامشدر .

صفراء { مدينۀ منوره قربنده وبدرطرفنده بر وادى اولوب ، خرما آغاجلريله مزروعاتى وماء جاريسى واردر.

صفراوى { (عبدالرحمن) قراء دن اولوب ، «الاعلام فى القراءة» عنوانيله بر تأليفى واردر. ۶۳۶ده وفات ايتمشدر.

صفرشاه { سلطان بايزيد خان ثانى دورى علماسندن اولوب ، علوم عقليه ونقليه‌ده يد طولى صاحبى ايدى . ملا فنارينك بر طاقم اسئله‌سنه اجوبۀ كافيه ويرمشيدى. بعض خطب بليغه‌سى ده واردر .

صفصاف { آناطولى حدودنده ومصيصه قربنده بر بقعه اولوب ، سيف الدوله بن حمدان طرفندن فتح ايدلمش اولديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر .

صفوان { صحابه‌دن يوجه آتى برقاچ ذاتك اسميدر : (ابووهب صفوان بن امين بن خلف القرشى الجمحى) كه مؤلفۀ قلوبدن اولوب، پدرى بدر وقعه‌سنده، كافر اولديغى حالده، مقتول اولمش؛ وكنديسى فتح مكه كونى جده‌يه قاچمش؛ و برادر زاده‌سى عمير بن وهب نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك ، ايكى آيلق مهلتله امان ايستمش؛ و جانب رسالتپناهيدن درت آى مهلتله امان اعطا بيورلمشيدى. بووجهله حنين غزاسنده، كافر اولديغى حالده، حاضر بولنمش؛ وغنايمدن كنديسنه بر خيلى مال ويرلمش ايدى. بو مهلت ظرفنده اسلامه كلوب، بعده صادقانه حركت ايتمش؛ ومدينۀ منوره‌يه هجرت ايتمش ايسه‌ده، جانب نبويدن « لاهجرة بعد الفتح » بيوريله‌رق ، مكۀ مكرمه‌يه عودتى امر بيورلمش ايدى . فصيح اللسان وكريم وسخى بر ذات ايدى . معاويه زماننده وفات ايتمش؛ واوغلى عبدالله عبدالله بن زبير (رضهما) معيتنده مكه‌ده شهيد اولمشدر.— (صفوان بن امين بن عمرو السلمى) كه بدر غزاسنده بولنمش اولان مالك بن اميه‌نك برادرى اولوب ، كنديسنك بوغزاده بولنديغى مختلف فيهدر، وايكيسى برلكده يمامه وقعه‌سنده شهيداولمشلردر.— (صفوان بن صفوان) كه جانب رسالتپناهيدن بنى عمرو اوزرينه عامل نصب بيورلمشيدى . — (صفوان بن عبدالله الخزاعى) كه صحبتى مختلف فيهدر . — (صفوان بن عبدالله) ياخود عبدالله بن صفوان كه كنديسندن بر حديث شريف منقولدر. — (صفوان بن عبدالرحمن) ياخود عبدالرحمن بن صفوان كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (صفوان بن عسال المرادى) كه «ان طالب العلم لتحفه الملائكة باجنحتها» حديث شريفنك راويسيدر . عبدالله بن مسعود كنديسندن روايت ايتمشدر . اون ايكى غزاده معيت حضرت نبويده بولنمشدر.— (صفوان بن عمرو الاسدى) كه مدينۀ منوره‌يه هجرت ايتمش ؛ واحد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (صفوان بن قدامة التميمى المرائى) كه ايكى اوغليله برابرمدينۀ منوره‌ده نزد حضرت نبوى‌يه كلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ و وفاتنه‌دك مدينه‌ده قالوب ، اوغلى عبدالرحمن خلافت حضرت فاروقيده مثنى بن حارثه‌يه امداداً جانب عراقه اعزام بيورلمش ايدى . — (صفوان بن مخرمة القرشى الزهرى) كه اوغلى قاسم كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ابو عمرو صفوان بن المعطل السلمى الذكوانى) كه

اكثر غزواتده حاضر بولنمش، وثناسنده حديث شريف
وارداولمشدر. خلافت حضرت فاروقيده ١٧تاريخنده
ارمينيه فتحنده عثمان بن ابى العاص الثقفينك معيتنده
شهيد اولمشدر . نماز حقنده بر حديث شريفك
راويسيدر.— (صفوان بن وهب القرشى الفهرى) كه
بدر غزاسنده حاضر بولنوب ، بر روايتده بو غزاده
شهيد اولمش ، و بر روايتده دها چوق وقت ياشا.
مشدر.—(صفوان بن اليمان العبسى) كه احد غزاسنده
پدريله و برادرى حذيفه ايله برابر حاضر بولنمشدر.

صفوت افندى { متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اوچ كشينك مخلصيدر :

برنجيسى فلبه‌لى اولوب ، وويووده‌لق كبى بعض
مأموريتلرده بعدالاستخدام، چاوش باشى كيسه‌دارى
اولمش ؛ و١٢٣٥ده وفات ايتمشدر . اشعارى كلام
موزون قبيلندن اولوب ، نقله شايان بر بيتنه تصادف
اولنه‌مدى .

— ايكنجيسى (مصطفى —) استانبوللى اولوب ،
١٢٠٩ده طوغمش؛ و طوبخانه و ترسانه‌جه بعض
مأموريتلرده بولندقدن صكره، قرانتنه باش كتابتنه
تعيين، و عهده‌سنه خواجه‌لك رتبه‌سى و بعده رتبهٔ
ثالثه توجيه اولنمش ايدى . بعده بر مدت معزول
قالدقدن صكره، ١٢٦٢ده وفات ايتمشدر. شو بيت
اونكدر :

خاك مولانايى صفوت سرمهٔ چشم ايليان
اون سكز بيك عالمى بينا اولور عالم بويا

— اوچنجيسى (مصطفى —) ديار بكرلى اولوب،
بعض وزرانك ديوان كتابتنده و ابنيهٔ خاصه مديرى
معيتنده بولنه‌رق ١٢٦٣ ده وفات ايتمشدر . شو
مطلع اونكدر:

يازانلر وصف حالم سرتسر افسانه يازمشلر
رقيبى وصله محرم عاشقى بيگانه يازمشلر

صفوت پاشا { (محمد اسعد —) پادشاه زمان سلطان عبدالحميدخان

ثانى افندمزك دور سلطنتلرنده مسند صدارت عظمايه
بچن متأخرين وزراى عثمانيه‌دن اولوب ، قضا
ويووده‌لقلرى مناصبنده بولنمش اولان محمد خلوصى
افانك اوغليدر . ١٢٣٠ تاريخنده درسعادتده طو.
غوب ، ١٢٤٧ تاريخنده اون يدى ياشنده اولدوغى
حالده ، ديوان همايون قلمنه وايكى سنه صكره باب

عالى ترجمه قلمنه داخل و١٢٥٢ ده خواجه‌لك رتبه.
سنه نائل اولوب، ١٢٥٣ تاريخنده رتبهٔ ثالثه ايله
ديوان همايون مترجم اوللكنه، ١٢٥٤ ده ديوان
همايون ترجمانلغى وكالتنه ، ١٢٥٥ تاريخنده رتبهٔ
ثانيه ايله تقويم وقايع نظارتنه و ١٢٥٦ ده اصالةً
ديوان همايون ترجمانلغنه تعيين، و ١٢٥٨ تاريخنده
افلاق بكى پرنس كيقانك عزليله يرينه ديكرينك
انتخابنده بولنمق مأموريتيله بكرشه اعزام، و١٢٦١
ده خارجيه كتابتنه و سنهٔ مذكوره‌ده رتبهٔ اولى
صنف ثانيسى ايله ماين همايون دردنجى كتابتنه
و ١٢٧١ ده مجلس تنظيمات اعضالغنه نقل، وتبديلاً
اوچنجى رتبه مجيدى نشانى احسانى ايله تلطيف بيو.
رلمشيدى. سنهٔ مذكوره‌ده رتبهٔ اولى صنف اولى
ايله خارجيه نظارتى مستشارلغنه ومتعاقباً رتبهٔ بالا
ايله نظارت مشاراليها وكالتنه و ١٢٧٢ ده صدارت
عظما مستشارلغنه نقل مأموريت، و١٢٧٣تاريخنده
مملكتينده انعقادى پارس معاهده‌سى اقتضاسندن
اولان آوروپا قوميسيونى اعضالغى ايله بكرشه
عزيمت ، وبر سنه‌يى متجاوز مدت اوراده اقامتله،
بعده مملكتين مسئله‌سى ايچون پارسده منعقد اولان
قونفرانسه مأموراً پارسه كيدوب، ١٢٧٥ده مجلس
تنظيمات اعضالغنه ، ١٢٧٦ ده خارجيه نظارتى
وكالتنه ، ١٢٧٨ ده تجارت نظارتنه و ١٢٧٩ ده
رتبهٔ وزارتله مجلس والا رياستنه مأمور اولمشدر .
١٢٧٩ ده دفعهٔ ثانيه اوله‌رق تجارت نظارتنه،
١٢٨١ ده پارس سفارتنه ، ١٢٨٣ ده مجلس
والا اعضالغنه ، ١٢٨٤ ده دفعهٔ ثالثه اوله‌رق تجا.
رت نظارتنه و ١٢٨٤ ده معارف نظارتنه تحويل
مأموريتله، ١٢٨٥ ده خارجيه نظارتى وكالتى علاوهٔ
عهده‌لرينه تفويض، و ١٢٨٨ ده شوراى دولت
واصلاحات قوميسيون عاليسى اعضالغنه، و١٢٨٩ده
ايكنجى دفعه اوله‌رق صدارت عظمى مستشارلغنه
و متعاقباً خارجيه نظارتى وكالتنه تعيين، وينه سنهٔ
مذكوره‌ده عهده‌سنه ديوان احكام عدليه نظارتى
و ١٢٩٠ ده خارجيه نظارتى توجيه بيوريله‌رق، سنهٔ
مذكوره ١٨ ربيع الاولنده انفصالى و ٥ شوالنده
اعضالق انظاميله شوراى دولت رياستى وكالتنه مأ.
موريتى اجرا اولنه‌رق، ١٢٩١ ده دفعهٔ ثانيه اوله‌رق
معارف نظارتنه، وسنهٔ مذكوره ذى الحجه‌سنده دفعهٔ

ثانيه اولەرق خارجيه نظارتنه و ١٢٩٣ ده دفعهٔ ثانيه اولەرق عدليه نظارتنه وسنهٔ مذكوره جمادى‌الاولاسنده دفعهٔ ثالثه اولەرق خارجيه نظارتنه وبو صرەده دول اجنبيه مرخصلرندن مركب ترسانهٔ عامره ديوانخانه‌سنده عقد اولنان قونفرانسده سلطنت سنيه مرخص اولدقنه، ١٢٩٤ ده نافعه نظارتنه، ١٢٩٤ ده اوچنجى دفعه اولەرق عدليه نظارتنه و ١٢٩٥ ده خارجيه نظارت جليله‌سى وكالتنه مأمور اولمشدر. ١٢٩٥ صفرنده شوراى دولت رياستنه نقل واو صرەده روسيه مصالحه‌سى مذاكره‌سى ايچون سلطنت سنيه طرفندن مرخص اولەرق ادرنه‌يه عزيمت وعودتى متعاقب دفعهٔ رابعه اولەرق خارجيه نظارتنه تحويل مأموريت ايدوب، سنهٔ مذكوره جمادى‌الآخره‌سنده، نظارت مشاراليها كماكان عهده‌لرنده اولمق اوزره، مسند صدارت عظمايه چكمشدر. سنهٔ مذكوره ذى‌الحجه‌سنده انفصال ايله، ١٢٩٦ محرمنده، ايكنجى دفعه اولمق اوزره، پارس سفارت سنيه‌سنه و سنهٔ مذكوره شعبانده دفعهٔ خامسه اولەرق خارجيه نظارتنه، وبو صرەده درسعادتده انعقاد ايدن يونان قونفرانسنده سلطنت سنيه مرخصلغنه، سنهٔ مذكوره ذى‌القعده‌سنده دوائر ماليه مفتش عموميلكنه، ١٣٠٠ محرمنده‌ده دفعهٔ سادسه اولەرق خارجيه نظارتنه تعيين بيورلديغى متعاقب، تبدل وكلا صره‌سنده انفصال ايده‌رك، دوائر ماليه مفتش عموميلكى عهده‌لرنده ابقا اولنمشدى. بكرش قوميسيوننه مأموريتلرى ختامنده برنجى رتبه‌دن مجيدى ومجلس والا رياستنه تعيينلرنده برنجى رتبه‌دن عثمانى نشانلرى و برقاچ سنه صكره نشان عثمانى ومجيدى ايله نشان امتيازك برقطعهٔ مرصعه‌سى احسان بيورلمشدى. ١٣٠١ محرمنك آلتنجى كونى ارتحال ايلمشدر. جنتمكان سلطان محمود خان ثانى تربهٔ شريفه‌سى جنبنده مدفوندر. معارف پرور وافكار منوره صاحبى برذات اولوب، بعض اشعاريله منشأتى واردر. شو مطلع كنجلكنده سويلنمش اولديغى اشعارندندر:

درد عشقه مبتلا بر ناى يربن بر كوكل
زار ايدن صبح ومسا برناى يربن بركوكل

صفوت خانم { (نسيبه —) عثمانلى شاعره‌لرندن اولوب، بكلكچى محب افنديك قيزى ومواليدن رفعت بكك زوجه‌سى ايدى. ١٢٥٣ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو مطلع اشعارندندر:

دوشمه ديردم دخى بر درده كوكل آه سكا
ينه دوشدك يكى بر عشقه‌كيم ايواه سكا

صفورا { حضرت شعيب (عم) ك قيزى وحضرت موسى (عم) ك زوجه‌سى اولوب، حضرت موسى حضرت شعيبه سكز اون سنه خدمت مقابلنده صفورايه نائل اولمشيدى. قرآن كريمده «تمشى على استحياء» ثناسيله ياد بيورلمشدر.

صفوريه { فلسطين خطه‌سنده و بيروت ولايتنه تابع عكاسنجاغنك ناصره قضاسنده و ناصره‌نك ٥ كيلومتره شمال غربيسنده عكانك‌ده ١٢ كيلومتره جنوب شرقيسنده بيوك بر قريه اولوب، قسم اعظمى مسلم اولمق اوزره، ٣٥٠٠ اهاليسى واردر. وقتيله صفوريس (Séphoris) اسميله بيوجك برقصبه اولوب، بيوك هرود طرفندن ضبط، و(واروس) طرفندن احراق اولنمش؛ وهرود آنتيپاس طرفندن يكيدن تأسيس و ترميم اولنه‌رق، استحكامات متينه ايله تحكيم اولنمش ايدى. قدسك ضبطندن صكره روماليلره تسليم اولنه‌رق، آنطوآن طرفندن (ديو قيصريه) تسميه ايدلمشيدى. بعده اهاليسى بولنان اسرائيليلر عصيان ايتمكله، ٣٣٩ تاريخ ميلاديسنده روماليلر طرفندن تخريب اولنمشدى. دور اسلامده صفوريه اسميله يكيدن اعمار اولنه‌رق، اهل صليب محاربانده بعض وقوعات مهمه‌يه ميدان اولمشدر. شمديكى ابنيه‌سى ابنيهٔ عتيقه‌سى انقاضندن معمول اولوب، قلعه و معبد كبى بعض ابنيهٔ جسيمه خرابه‌لرى دخى واردر.

صفويه { (دولت —) ايرانده حكومت سورمش بردولت اولوب، ٩٠٧ تاريخ هجريسنده شاه اسماعيل صفوى طرفندن تأسيس وكيتدكجه توسيع اولنمش؛ و ١١٣٥ تاريخنه‌دك ٢٢٨ سنه پايدار اولوب، اون حكمدار حكم سورمشدر. بودولتك مؤسسى اولان شاه اسماعيلك جد اعلاسى ابو اسحاق صفى الدين اربيلى امام موسى كاظم (رضه) نسلندن اولوب، زهد وتقواسيله مشهور ايدى. حتى تيمورلنك بونك التماسيله برچوق اسرايى عفو ايتمشدى. بونك حفيدى شيخ جنيدك كثرت

صفيدانى وصيت واعتبارى قره قيونلى حكمدارلرندن ميرزا جهانشاه بن قره يوسفك باعث انديشه‌سى اولمغله، اردبيلدن اخراج اولنه‌رق، ديار بكره عزيمتله ، آق قيونلى حكمدارى اوزون حسنه التجا ايتمش؛ وبونك همشيره‌سنى تزوج ايتمش ايدى. بعده اوزون حسن آذربيجانى ضبط ايدنجه، ينه آردبيله عودتله، قدرى برتر اوله‌رق، صفيدانيله غزاى كرجستانه كيدوب، شروان حاكمى سلطان خليل ايله ايتديكى محاربه‌ده مقتول اولمشدر . اوغلى شيخ حيدر اوزون حسنك قيزى عالمشاهى تزوج ايدوب، بو دخى كرجستان غزاسنه كيتديكى حالده، شروان واليسى فرخ يسار الندە مقتول اولمشدر. مومى اليها عالمشاهدن متولد اوغلى اسماعيل رستم ميرزا بن سلطان يعقوب بن اوزون حسنك خوفندن كيلانه قاچوب، ٩٠٥ تاريخنده پدر وجدينك انتقامنى آلمق اوزره، اونلرك صفيدانيله شروانه كيدوب، ٩٠٧ ده مرقوم فرخ يسارى قتل و شروانى ضبطله، عودتنده آق قويونلى دولتنك حكمدار اخيرى اولان الوندميرزايى مغلوب و مقتول ايده‌رك، ٩٠٨ ده تبريزده اعلان سلطنت ايتمس؛ و ٩٠٩ ده همدان قربنده تركمان خانلرندن سلطان مرادى مغلوب ايده‌رك، عراق وفارس وكرمانى دخى تحت حكمنه آلمش؛ و٩١٣ده مرعش و ديار بكرى، و ٩١٤ده بغدادى و بعده دربند جهتنى و٩١٦ده اوزبك حكمدارلرندن شيبك خانه غلبه چاله‌رق، خراسانى ضبط ايتمش؛ وبووجهله آز زمان ظرفنده بتون ايرانى و ديار بكر و عراق وشروان ودربند جهتلرينى استيلا ايله، بيوك بر دولت تأسيس، و مذهب شيعى‌يى رسماً اعلان ايلمش ايدى. ٩٢٠ده ياوز سلطان سليم خانله چالديران اووه‌سنده ايتديكى محاربه‌ده كلياً منهزم و مجروح اولوب، ديار بكر وكردستان جهتلرينى ضايع ايتمش؛ و اون سنه قدر دها حكومت سوروب، ٩٣٠ده وفات ايتمشدر. اوغلى طهماسب اوزبكلره قارشى قزانوب، همايون شاهه امداد ايچون هندستانه دخى كيتمش ايسه‌ده، قانونى سلطان سليمان خانه قارشى ايتديكى محاربه‌لرك جله‌سنده مغلوب اولوب، بغدادى و وان و شروان طرفلرينى غائب ايتمشدى. بونك اوغللرى شاه اسماعيل ثانى و شاه خدابنده زمانلرنده دولت صفويه تنزل وتدنى ايدوب، ممالك عثمانيه حدودى توسيع اولنمشدى. بشنجيلرى اولان شاه عباس عراق وكردستان وقافقاس جهتلرندن توسيع حدود ايتديكى كبى خراسان جهتندن دخى اوزبكلرك ضبط ايتمش اولدقلرى يرلرى استرداد، وداخلاً برچوق اصلاحات واعمارات ايتمشدر . ملوك صفويه‌نك آب رويدر . خلفلرندن شاه عباس ثانى اجراى عدالتله ملكنده صلح و اسايشى محافظه، و سليمان شاه دخى اجدادينك دارات و دبدبه‌سنى محافظه ايتمشلرسه‌ده، حسين شاه زماننده اوزبكلر خراسان جهتندن ايلريلدكلرى كبى، افغانليلر دخى ايرانه دخول ايله، اصفهانى ضبط ايدوب ، دولت صفويه‌يه ختام ويرمشلردر . شاه حسين يدى سنه دخى محبوساً بر سرايده ياشايوب ، بعده افغانليلر طرفندن قتل اولنمشدى. افغانليلرى ايراندن اخراج ايدن نادر شاه كنديسى حكمدار نامنى آلميوب، شاه حسينك اوغلى شاه طهماسبى و بعده بونك اوغلى عباس ثانى حكمدارطانيمش ايسه‌ده، بونلرك حكومتلرى بسبتون اعتبارى اولوب، حكم تماميله نادر شاهك الندە ايدى . پايتختلرى ابتدا تبريز وبعده قزوين اولوب، شاه عباس ماضى اصفهانى پايتخت اتخاذ ايتمش؛ وانقراضلرينه‌دك بوشهر مركزلرى بولنمشدر. ملوك صفويه‌نك اساميسيله تاريخ جلوسلرى بروجه زيردر :

٩٠٧	شاه اسماعيل
٩٣٠	طهماسب بن اسماعيل
٩٨٣	اسماعيل ثانى بن طهماسب
٩٩٥	عباس بن خدابنده بن طهماسب
١٠٣٧	صفى حفيد عباس
١٠٥١	عباس ثانى بن صفا
١٠٧٧	سليمان بن عباس
١١٠٦	حسين بن سليمان الى ١١٣٥

نادر شاه زماننده اسماً

١١٤٢	طهماسب ثانى بن حسين
١١٤٥	عباس ثالث بن طهماسب

صفى (شاه —) ملوك صفويه‌نك بشنجيسى اولوب، شاه عباس ماضينك طورونيدر. پدرى شاه عباسك امريله قتل اولنمشدى . اصل اسمى سام ميرزا اولوب، قعودنده (شاه صفى) نامنى آلمشيدى. ١٠٣٧ تاريخنده جدينه خلف اولوب، ١٥ سنه حكومت سوردكدن صكره ، ١٠٥١ده كاشانده وفات ايتمشدر. (قم)ده مدفون اولوب، مزبن

برتربه‌سی واردر. زماننده بغداد دولت عثمانیه وقندهار دهلی حکمدارلری طرفندن ضبط اولنمشدر.

صفی { ایران شعراسندن بروجه زیر اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (شاه —) ری شهری ساداتندن اولوب، انزوایه چكلمش؛ وحجه كیتمش ایدی. شو رباعی اونكدر :

هرگز دل هیچکس میازار صفی
تا بتوانی دلی بدست آر صفی
سر رشتهٔ کار خود نگهدار صفی
زنهار صفی هزار زنهار صفی

— ایكنجیسی اصفهانلی اولوب، ملوك صفویه زماننده یاشامشدر. محیقیٔ شیرازی ایله بعض مشاعره‌لری واردر. شو بیت اونكدر:

رنجیده ام بمرتبهٔ از جفای دوست
کز صد هزار لطف تلافی نمی شود

— اوچنجیسی (شیخ محمد) شیرازلی اولوب، حسابده ید طولی صاحبی ایدی. بعده هندستانه رحلته، ۹۷۴ ده دكنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونكدر:

رخسار تومصحفیست بی سهو وغلط
کش کلك قضا نوشته ازمشك فقط
چشم ودهنت آیت ووقف ابرو
مژگان اعراب وخال وخط حرف ونقط

صفی { (میر صفی الدین) ایران شعراسندن اولوب، نیشابورلیدر. شو بیت اونكدر :

از ضعف ناله کردم وسویم نظر نکرد
نشنیده یار نالهٔ من یا اثر نکرد

صفیا { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. رمل ایله مشغول ایمش. شو بیت اونكدر:

دست نگرفتهٔ حق هیچ بجایی نرسد
افتد آن کس که بامداد کسی برخیزد

صفی الدین اردبیلی { (شیخ —) مشاهیر صوفیوندن اولوب، اردبیلده زاویه‌نشین ایدی. امام موسی کاظم (رضه) ك نسلنه منسوبدر. شیخ محمد كیلانیدن اخذ انابت ایتمشدر. تیمورلنكك بو ذات حقنده اوقدر حرمت واعتقادی وار ایمش، كه آناطولی جهتندن آلمش اولدیغی بر چوق اسرایی بونك التماسیله قویویرمش ایدی. ۷۳۵ تاریخنده وفات ایدوب، اولادواحفادی اردبیلده یرینه پوست‌نشین اولمش؛ وكیده‌رك اوزون حسن ایله قرابت صهریه پیدا ایده‌رك، بونلردن شاه اسماعیل مشیختی سلطنته تبدیل، وملوك صفویه دولتنی تأسیس ایتمشدر. شیخ صفی الدینك طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

هرکه که رسی بخلوت یار ای دل
از من بر سان کلام بسیار ای دل
وآنکه خبر از خرابیٔ حالم کو
زنهار ای دل هزار زنهار ای دل

صفی الدین الحلی { (عبد العزیز بن سرایا) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، ۶۷۷ ده طوغمش؛ وملك ناصر زماننده مصرده یاشامش؛ و۷۵۰ ده وفات ایتمشدر. بیوك دیوان اشعاری واردر. شو ایكی بیت اونكدر:

عند ما ارقت دمی	صرت اذبدا المی
محقی هی العجب	تعجبین من سقمی

صفیر { (شمشاد) ایران شعراسندن اولوب، (قم) قصبه‌سندندر. شو بیت اونكدر:

دور نهٔ که تا كنم شکوه زدرد دوریت
آه که میکشد مرا هجر تو در حضور تو

صفیری { (بن مولانا ملك دیلمی) ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونكدر:

زپیام من جوابی نشنیده قاصد اما
دهدم باین تسلی که ندیده ام هنوزش

صفیری { هندستان شعراسندن اولوب، دكن قطعه‌سنده جونپور شهرندندر. شو بیت اونكدر:

زعشق زادم وعشقم بکشت زار ودریغ
خبر نداد بر ستم کسی که سهرابم

صفی میرزا { ملوك صفویه‌دن شاه عباس اولك اوغللرندن اولوب، ۱۰۲۰ تاریخنده پدری فرمانیله قتل اولنمشدر.

صفین { رقه قربنده وفراتك غربی كنارنده برموقع اولوب، ۳۷ تاریخ هجریسنده حضرت علی المرتضی (رضه) ایله معاویه آره‌سنده

وقوع بولان محاربات میدان اولمغله شهرت بولمشدر. صفینده معیت حضرت مرتضویده ۱۲۰۰۰۰ ومعاویه معیتنده ۹۰۰۰۰ کشی بولنوب، حضرت علی (رضه)ك عسکرندن ۲۵۰۰۰ ومعاویه عسکرندن ۴۵۰۰۰ که جمعاً ۷۰۰۰۰ کشی قتل اولنمشدر. یالکز بدر غزا- سنده حاضر بولنمش صحابه‌دن معیت حضرت مرتضویده ۲۵ ذات شهید اولمشدر. حضرت عمر (رضه)ك اوغلی عبیدالله دخی معیت حضرت مرتضویده شهید اولمشدر. صفین وقعه‌سی ۱۱۰ کون سوروب، ۹۰ محاربه اولمشدر.

صفیه { صحابیاتدن بروجه زیر برقاچ خاتونك اسمیدر: (صفیه بنت بجیر الهذلیه) که ماء زمزم حقنده بر حدیث شریفك راویه‌سیدر. — (صفیه بنت بشامه) که، اعور بن بشامه‌نك همشیره‌سی اولوب، جانب حضرت نبویدن طلب بیو- رلمش ایسه‌ده، ازدواج وقوع بولمامشدی. — (صفیه بنت ثابت الانصاریه) که بیعت ایدن خاتونلردندر. — (صفیه بنت حیی) که ازواج مطهرهٔ حضرت نبویدن اولوب، من اصل بنی اسرائیل قومندن وخیبر سبایاسندن ایدی. رؤسادن کنانه بن الحقیقك زوجه- سی اولوب، خیبرك فتحنده جانب حضرت نبویدن اخذ واعتاق بیورلرق، ازواج مطهره‌لری زمره‌سنه الحاق بیورلمشیدی. عاقله بر خاتون ایدی. هجرت نبویه‌نك ۳۶ وبر روایتده ۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (صفیه بنت الخطاب) که حضرت عمر (رضه)ك همشیره‌سی اولوب، قدامه بن مظعونه وارمش ایدی. — (صفیه بنت شیبه) که صحبتی مختلف فیه اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویه‌سیدر. — (صفیه بنت عبد المطلب بن هاشم القرشیة الهاشمیه) که فخر کائنات (صلعم) افندمزك عمه‌سی وعشرهٔ مبشره‌دن زبیر بن عوامك والده‌سی اولوب، عماة حضرت نبویدن اسلامه کلن یالکز صاحبهٔ ترجمه‌در. جاهلیتده ابوسفیانك برادری حارث بن حرب تزوج ایتمش ایکن، بونك وقوع وفاتی اوزرینه، عوام بن خویلده وارمش؛ وبوندن زبیر (رضه) ایله عبد الکعبه‌یی دنیایه کتیرمش ایدی. هجرتك یکرمنجی سنه‌سی ۷۳ یاشنده وفات ایتمشدر. حضرت حمزه (رضه)ك بر آنادن همشیره‌سی ایدی. — (صفیه بنت ابی عبید الثقفیه) که مشهور مختار غازینك همشیره‌سی وعبدالله بن عمر (رضهما)نك زوجه‌سی اولوب، رؤیت نبی (صلعم)ه نائل اولمش ایسه‌ده، طوغریدن طوغری‌یه استماع احادیث شریفه ایده‌مه- مشدر. — (صفیه بنت عمر بن الخطاب العدویه) که فتح خیبرده معیت حضرت نبویده بولنمش اولدیغی مرویدر. — (صفیه بنت محمیه بن جزی الزبیدی) که فضل بن العباسك زوجه‌سی ایدی. — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خادمه‌سی اولان صفیه ایله صحابیاتدن دیکر ایکی صفیه دخی واردر.

صفیة الباهلیه { شاعرات عربدن اولوب، بعض اشعاری «حماسه»ده مندرجدر. شو بر ایکی بیت بر مرثیه‌سندندر:

کنا کغصنین فی جرثومة سمقا
حینا باحسن مایسمو له الشجر
حتی اذا قیل قد طالت فروعهما
وطاب فیآهما واستنظر الثمر
الخ

صفیه بنت شرف الدین { مشاهیر محدثاتدن اولوب، احمد بن احمد المقدسینك قیزی و شیخ بهاء الدین ابن العزك زوجه‌سی ایدی. وطنی اولان قدسده طول مدت علم حدیث تدریسیله مشغول بولنمش؛ و ۷۴۰ تاریخنده، پك یاشلی اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر.

صفیه بنت مجد الدین { مشاهیر محدثاتدن اولوب، (ست الشام) دیمکله مشهوره‌در. مشایخ محدثیندن امام مجد الدین احمد بن محمد الازدینك قیزی اولوب، ۶۴۷ تاریخنده طوغمش؛ و تدریس حدیثله و زهد وتقوی ایله عمرینی کچیروب، ۷۰۴ده حجه کیده‌رك، مدینهٔ منوره‌ده وفات ایتمشدر.

صفیه بنت یاقوت { بو دخی مشاهیر محدثاتدن اولوب، یاقوت بن عبدالله الحبشینك قزیدر. امام سیوطینك اشیاخندن اولوب، ۸۰۴ تاریخنده طوغمشدر.

صفیه سلطان { سلطان مراد خان ثالثك قادینلرندن اولوب، سلطان محمد خان ثالثك والده‌سیدر. حسنی وعاقله اولمغله پادشاه مشار الیه بر خیلی وقت بشقه‌سنه التفات ایتمه‌مشدی. کرك مشار الیهك وکرك اوغلنك زمان سلطنتلرنده خیلی نفوذ و اهمیتی وار ایدی.

صفیهٔ زاهده { ملوك ایلخانیه‌دن سلطان ابو سعید زماننده ایرانده زهد و صلاحیله مشهوره بر خاتون اولوب ، پادشاه مشارالیهك همشیره‌سی قونقرات خاتونك دخی صاحبهٔ ترجمه‌یه ارتباطی اولمغله، هروقت زیارتنه کیدر ایدی.

صفیه منلا { شیخ جمال‌الدین خلوتینك کریمه‌سی زاهده برخاتون اولوب، مشارالیهك حجده وقوع وفاتنده وصیتی اوزرینه شیخ سنبل سنان حضرتلرینه وارمش ایدی.

صقلاب { (وجمعی صقالبه) عربلرك اسلاولره ویردکلری اسمدر. مسافه‌لرینك بعدیتی و ذاتا وقایع مشهورهٔ تاریخیه‌لرینك فقدانی حسبیله، عرب مورخ وجغرافیونك صقالبه حقنده‌کی معلوماتلری پك مشوش اولوب، اك اول بونلرحقنده یازان خلفاء عباسیه‌دن مقتدربالله طرفندن صقالبه حکمداری نزدینه سفارتله کوندرلمش اولان احمد بن فضلاندر. [« اسلاو » ماده‌سنه مراجعت.]

صقلی { (حجة الدین ابو عبدالله محمد بن ابی محمد) صقلیه یعنی سیجلیه جزیره‌سنده یتیشن مشاهیر علمای اسلامدن اولوب، برخیلی وقت مکه‌ده اقامت ایتمش ؛ و اواخر عمرنده حمایه کیدوب، ٥٦٥ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. فقر وضرورتله عمر کچیرمشدر. «الینبوع» عنوانیله بیوك برتفسیری، صقلیه امراسندن بریچون یازدیغی « سلوان المطاع فی عدوان الاتباع » عنوانیله برتألیف ادبیسی ، « خیر البشر بخیر البشر» و « کتاب نجباء الابناء » عنوانلریله ایکی کتابی، حریرینك « درة الغواص » ینه حاشیه‌سی و مقامات حریری‌یه شرحی و سائر آثاری واردر . « سلوان المطاع » ی ١٢٧٩ تاریخنده تونسده طبع ونشر اولنمشدر. طبیعت شعریه دخی اولوب، شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

على قدر فضل المرء تأتي خطوبه
ويعرف عند الصبر فيه نصيبه
ومن قل فيما يتقيه اصطباره
فقد قل فيما يرتجيه نصيبه

صقلی { (عبدالعزیز بن الحسین الاغلبی السعدی) صقلیه جزیره‌سنده یتیشن ادبادن اولوب، فائزك دیوانکاتبی ایدی. قاضی جلیسی دیمکله دخی معروف ایدی. ٥٦١ ده ٧٠ یاشنی کچکین اولدیغی حالده ، وفات ایتمشدر . کیده یاتوب وفات ایدن بدری حقنده سویلمش اولدیغی برمرثیه‌سندن مأخوذ اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

وكنت اهدى مع الريح السلام له
ما هبت الريح في صبح وامساء

صقلیه { ایتالیایه ملحق سیجلیه جزیرهٔ کبیره‌سنه عربلرطرفندن ویریلان اسمدر. بو جزیره برقاچ عصر ایادیٔ مسلمینده بولنوب، ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولمش ؛ و اهالیسنك قسم اعظمی اهتدا ایده‌رك، شهر وقصبه‌لری جوامع ومدارس و سائر مؤسسات خیریه ومبرات اسلامیه ایله طولمش ایدی. علوم و ادبیات عربیه‌ده شهرت قزانمش برچوق مشاهیر یتیشمشدر. بونلردن بعضلری صقلیه جزیره‌سنك تاریخنی و احوال جغرافیه‌سنی ضبط و تحریر ایدوب ، یازیلان تواریخ عربیه‌سنك اك مشهوری فقیه ابو علی حسن بن یحیانك یازدیغی تاریخدر. [احوال حاضره وماضیه‌سی حقنده تفصیلات ایچون « سیجلیه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صلاح { مکهٔ مکرمه‌نك اسملرندندر.

صلاح الدین اربلی { (ابو العباس احمد بن عبد السید) مشاهیر ادباوشعرادن اولوب، اربلك بیوك برخاندانه منسوب ایدی. ٥٧٢ تاریخنده طوغمشدر . اربل صاحبی ملك معظم مظفر الدین بن زین الدینك حاجبی اولوب، بعده بونك غضبنه اوغرایه‌رق، حبس اولنمش؛ و محبسدن قورتلدیغنده، ٦٠٣ تاریخنده ملك قاهر بهاء الدین ایوبك معیتنده ، شامه عزیمتله ، بونك برادری ملك مغیث بن ملك عادلك خدمتنه کیرمش؛ و بونك وفاتنده مصره انتقال ایله ، ملك کاملك فوق العاده توجه ومحبتنه مظهراولوب، اقبالی برتراولدقدن صکره، ٦١٨ ده غضبه اوغرایه‌رق، قاهره‌ده حبس اولنمش؛ و٨٢٣ تاریخنه‌دك بش سنه محبوس قالدقدن صکره، برچالغیجی‌یه اوقوتدیغی بربیتی سببیله سبیلی تخلیه اولنه‌رق ، اسکی جاه و اقبالی اعاده اولنمش ؛ وملك کاملك روم سفرنده معیتنده بولنوب، معسکرده خسته‌لنمغله ، رهایه کیتمکده ایکن ، ٦٣١ ده رها خارجنده وفات ایتمشدر . مرتب دیوان اشعاری واردر. سبب عفوی اولان مذکور بیتی شودر :

ما امرنجنيك على الصب خفي
افنيت زماني بالاسى والاسف
ماذا غضب بقدر ذنبي و لقد
بالغت وما اردت الا تلفي

صلاح الدين ايوبى { (ملك ناصر ابو المظفر يوسف بن ايوب بن شادى) مصر وشام وحجاز ويمن جهتلرنده حكومت سورن وبرچوق شعبه‌لره انقسام ايدن دولت ايوبيه‌نك مؤسسى و برنجى حكمدارى اولوب، قبائل اكراددن (روادیه) قبيلهٔ كبيره‌سنه منسوب ايدى. آباواجدادى آذربيجانك اران جهتنده واقع (دوين) قصبه‌سندن ايدى. بيوك پدرى شادى نجم الدين ايوب و اسد الدين شيركوه نام ايكى اوغلنى اخذ ايله، قصبهٔ مذكوره‌دن چيقه‌رق، بغداده و اورادن تكريته كيدوب، اوراده وفات ايتمش؛ و اوغللرى عراقده سلطان مسعود سلجوقينك شحنه‌سى اولان مجاهد الدين بهروزك خدمتنه كيروب، تكريت محافظلغى بونلرك بيوكى اولان نجم الدين ايوبه ويرلمش ايدى. اوصره‌ده تكريتدن چكن موصل حاكمى عماد الدين زنكينك دجله‌يى چمسنه ياردیمى وقوع بولمغله، بونك طرفندن معيتنه جلب اولنه‌رق، عماد الدين زنكى بعلبكى فتح ايتدكده، محافظلغى نجم الدين ايوبه ويره‌رك، عماد الدين زنكينك وفاتندن صكره دخى ايكى قرداش بونك اوغلى نور الدين محمودك خدمتنده قالمشلردى. صاحب ترجمه صلاح الدين يوسف ٥٣٢ تاريخنده تكريتده طوغوب، بعلبك و دمشقده پدرينك يانده تربيه اولنمش؛ و اهل صليبه قارشى وقوع بولان محاربانده ابراز شجاعت وجسارت ايتمش ايدى. ٥٥٨ تاريخنده عمى اسد الدين شيركوه معيتنده امداد ايچون و بعده ٥٦٢ ده و ٥٦٤ ده وزير مصر شاورك اهل صليبله اولان اتفاقنى بوزمق ايچون، اوچ كره مصره سفر ايدوب، اوچنجى سفرنده عمى اسد الدين شيركوه شاورك يرينه خلفاء فاطميه‌نك اخيرى اولان عاضد لدين اللهك وزيرى اولمغله، صلاح الدين دخى مقرر ومعاونى اولمشدى. ينه او سنه اسد الدين شيركوه وفات ايتمكله، يرينه صلاح الدين وزير مصر اولوب، مملكتك علما و ادباسنى و بتون اهاليى طرفنه جلب ايله، بيوك بر قوت ومكنت كسب ايتمش؛ و ٥٦٧ ده عاضد لدين اللهك وقوع وفاتيله، صلاح الدين اونك يرينه ملك مصر اولمش؛ وفاطميونك خطبه‌سنى رفع ايله، خلفاء عباسيه‌دن مستضئ بنور اللهك نامنه خطبه اوقونمش؛ ومذهب شيعى‌يى رفع ايده‌رك، مذهب شافعى اوزره قاضيلر نصب ايلمشدر. هرنه‌قدر صلاح الدين اسماً شام وحلب صاحبى نورالدين شهيد بن عماد الدين زنكى‌يه تابع عد اولنوردیسه‌ده، حقيقتده مستقل اولوب، نهايت ٥٦٩ ده مشاراليه دخى بلاولد وفات ايتمكله، شام خطه‌سى دخى كاملاً صلاح الدينك ضبطنه كچمش؛ وجزيره وديار بكر طرفلرنى اتابكان موصلدن وسائر ملوك طوائفك يدندن آلديغى كبى، مقدما برادرزاده‌سى توران شاهى يمنه كونده‌رك، خطهٔ يمانيه‌يى دخى فتح ايتدرمش؛ وكثير العدد اولان اقربا وتعلقاتى دمشق، حلب، حما، حمص و سائر بلاده حاكم و امير نصب ايده‌رك، قدسك وشام سواحلنك بعض جهتلرينه مستولى اولان اهل صليبه قارشى شدتلى هجوم ومدافعه‌لره كيريشمش؛ وممالك مذكوره‌نك اكثرينى استخلاص ايده‌رك، آوروپانك هر طرفندن سيل بلا كبى آقين آقين كلن اهل صليب كروه متعصبينى هر برده كلياً منهزم وپريشان و نيجه پرنس و قراللرينى اسير ايتمش ايدى. ٢٢ سنه حكومت سوروب، ٥٨٩ ده دمشق شامده ٥٧ ياشنده ارتحال ايتمشدر. جسور، شجيع، عادل، كريم، مرحمتلى، كافهٔ علومه وحتى علم طبه دخى واقف ايدى. فرنكلر صلاح الدينك اطوار واخلاقنه مفتون اولوب، دشمنلرى اولدقلرى حالده، الى يومنا هذا نامنى حرمت مخصوصه ايله ياد ايدرلر. صلاح الدينك دورنده فرنكلرك ممالك اسلاميه‌ده كوردكلرى آثار عمران ومدنيت وعدالت آوروپاليلرك طريق تمدنه سلوك ايتملرينه سبب ونمونه اولمشدر. [تأسيس ايتديكى دولت ايچون «ايوبيلر» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صلاح الدين ايوبى { (بن ملك عزيز بن ملك ظاهر) حلبده حكومت سورن شعبهٔ بنى ايوبك حكمدار اخيرى اولوب، ايكى سنه حكومت سوردكدن صكره، هلاكونك عسكرى النده مغلوب و مقتول اولمشدر.

صلاح الدين خليل { [«خليل بن ايبك صفدى» و«اشرف (ملك —)» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

صلاح الدين يوسف { [«صلاح الدين ايوبى» مادەسنه مراجعت بيوريله.]

صلاحى { (شيخ عبدالله — افندى) متأخرين شعراى عثمانيەدن و طريقت عشاقيه مشايخندن اولوب، باليكسريليدر. ١١٣٠ دە طوغوب، درسعادته ورودله برخيلى مدت صدراعظم حكيم اوغلى على پاشانك مكتوبجيسى ودیوان افنديسى بولنمش، و بعده ادرنه‌يه عزيمتله، شيخ جمال الدين عشاقى‌يه انابت ايتمش؛ و مؤخراً ينه پاشاى مشاراليه معيتنده مصره عزيمتله، عودتنده ١١٧٤ تاريخنده قاسم جوارنده طاهر آغا درگاهى مشيختنه گچمش؛ و١١٩٧ تاريخنده ارتحال ايتمشدر. برخيلى اشعاريله بعض رسائلى واردر. شو بيت اونكدر:

مشكلن كسه‌يه ظاهرده صلاحى صورماز
خواجهٔ باطنه صوردى صوره‌جق اسرارى

صلاحيه { مصراسفلده بلبيسك ٥٦ كيلومتره شمال شرقيسنده ٦٠٠٠ اهاليلى حاوى بر قصبه اولوب، شام جهتندن مصرك كليدى حكمنده‌در. صلاح الدين ايوبى طرفندن تأسيس اولنوب، اسمنه نسبت اولنمشدر.

صلاحيه { موصل ولايتنك شهر زور سنجاغنده وسنجاغك منتهاى جنوبنده بر قضا اولوب، مركزى كفرى قصبه‌سيدر. شمال غربى جهتندن كركوك قضاسيله، شمال شرقى طرفندن سليمانيه سنجاق وقضاسيله، جنوباً دخى بغداد ولايتيله محدوددر. حدود جنوبيه‌سنده دياله نهرى آقوب، بر قاچ چاى دخى قضانك اراضيسنى سقى ايله نهر مذكوره دوكيلور. اراضيسى پك منبت اولوب، بغداى، آرپه، خرما، ليمون وسائر محصولاتى واردر. قضا ١٥٨ قريه‌دن مركب اولوب، ١٤٠٠٠ اهاليسى واردر. مركزده‌كى ٨٠ يهوديدن بشقه بتون اهاليسى مسلم وشيعى المذهبدر.

صلت { صحابه‌دن ايكى ذاتك اسميدر: (ابو يزيد صلت) كه صحبتى مختلف فيه اولوب، اولاد و احفادى كنديسندن روايت ايتمشدر. — (صلت بن مخرمه بن المطلب بن عبد مناف القرشى) كه برادرلرى قيس وقاسم ايله برابر خيبر غنايمندن حصه مند اولمشلردى.

صلصال { (ابو الغضنفر — بن الدلهمى) صحابه‌دن اولوب، بر حديث شريف غريبك راويسيدر.

صلصل { (بن شرحبيل) صحابه‌دن اولوب، جانب نبويدن صفوان بن اميه نزدينه وسائر بعض محلره سفارتله اعزام بيورلمشيدى.

صله { (ابن اشيم العدوى) و (صله بن الحارث الغفارى) صحابه‌دن اولوب، برنجيسى ٣٥ تاريخنده، يوز ياشنى متجاوز اولديغى حالده، سجستانده شهيد اولمشدر. حقنده بر حديث شريف مرويدر. ايكنجيسى مصريوندن معدود اولوب، فتح مصرده حاضر بولنمشدر.

صماء { (بنت بسر المازنيه) صحابياتدن اولوب، برادرى عبدالله بن بسر كنديسندن روايت ايتمشدر.

صماقو { (Samacou) بلغارستان امارتنك صوفيه سنجاغنده و صوفيه‌نك ٤٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق (ايسكر) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٠١١٠ اهاليسى، دمير معدنى، پك مقبول بغداى محصولاتى، اطرافنده گوزل مرعالرى وباغ وپينير تجارتى واردر. ادارهٔ عثمانيه زماننده بر چوق دميرخانه‌لرى اولوب، گوزل دمير معمولاتى چيقارديسه‌ده، بو صنعت شمدى تدنيده‌در.

صمانى زاده { (عمر خلوصى افندى) سلطان سليم خان ثالث ومصطفى خان رابع و محمود خان ثانى دورلرنده اوچ دفعه مسند مشيخت اسلاميه‌يه گچمش علمادن اولوب، استانبول پايه‌ليلرندن حسين افنديك اوغليدر. ١١٤٠ تاريخنده استانبولده طوغوب، تحصيل علم ايله على الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ١١٩٠ تاريخنده ازمير، ٩٧ ده مصر، ١٢٠٠ ده مكهٔ مكرمه مولويتنه نصب اولنمش؛ و ١٢٠٥ ده استانبول قاضيسى، ١٢٠٦ ده آناطولى و١٢١٢ ده روم ايلى قاضيعسكرى اولمش؛ و١٢١٥ ده مسند مشيخت اسلاميه‌يه گچوب، اوچ سنه‌يه قريب مدت امور فتوايى اداره ايتدكدن صكره، ١٢١٨ ده عزل اولنمش؛ و١٢٢٢ ده دور سلطان مصطفى خانده ثانياً شيخ الاسلام اولمش ايسه‌ده، سلفنك عزلى بعض دساسلرك حيله وخدعه‌لرينه مبنى

اولدیغی آکلاشلمقله ، صاحب ترجمه یالکز برکون مقام فتواده قالوب ، سلفنك اعاده اولنه جغنی حس ایدیجه ، استعفا ایتمش؛ و ۱۲۲۵ تاریخنده ثالثاً شیخ الاسلام اولوب ، بو دفعه دخی ایکی سنه ایله اوچ آیه قریب مدت امور فتوایی بعد الاداره ، شیخوخت سببیله ۱۲۲۷ده استعفا ، وبنه اوسنه وفات ایتمشدر. عالم وفاضل و رتب و مناصب علیه توجیهنده تمسك ایدی . فاتح جوارنده حجراتیله مسجدی وقلندرخانه‌سی وبونلره وقفلری واردر .

صمدا { (شیخ —) ایران شعراسندن و شیخ شیرازك احفادندن اولوب ، درویش نهاد برآدم ایدی . حقنده فعل شنیع ایله افترا وقوع بولدیغندن ، کندی عضو رجلیتنی قطع ایتمشیدی . شو بیت اونکدر :

همچو پرکاریم یك پا در شریعت استوار
پای دیکر سیر هفتاد و دوملت میکند

صمصام الدوله { (ابوکالیجار مرزبان) آل بویه ملوکنك اونجیسی اولوب ، (عضد الدوله بن رکن الدوله بن بویه)ك اوغلیدر . برادری (شرف الدوله ابو الفوارس) ك زماننده بغدادده امیر الامرا اولوب ، بر طاقم سرکذشتدن صکره ، ۳۸۸ ده وفات ایتمشدر .

صمصام الدین محمود { (بن بدر الدین بن عز الدین بن نور الدین)لر کوچکده حکومت سورن اتابکان ملوکنك اون برنجیسی اولوب ، اقرباسندن حسام الدین عمره خلف اولمش؛ و ۶۹۵ ده غازان خانك فرمانیله قتل اولنمشدر .

صنجه { جزیره‌ده دیار بکر ایله دیار مضر آره‌سنده بر نهر اولوب ، اوزرنده عجایب الارضدن معدود بر کوپری بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

صنجهل { هند مشاهیر حکما و اطباسندن اولوب ، هارون الرشید ومأمون زمانلرنده برچوق تألیفاتی لسان عربی‌یه ترجمه اولنمشدی . باشلیجه آثار مترجمه‌سی بروجه آتیدر : «کتاب شرك الهندی» که ابتدا فارسی‌یه و عبدالله بن علی طرفندن فارسیدن عربی‌یه ترجمه اولنمشدر ؛ «کتاب سسرد» که امراضك علاماتیله مداواتلری حقنده معلوماتی حاوی اولوب ، ۱۰ مقاله‌دن مرکب اولدیغی حالده ، یحیی بن خالد برمکینك امریله عربی‌یه نقل اولنمشدر؛ «کتاب بدان» که درت بیك درت خسته‌لغك تشخیصی اصولنی حاویدر ؛ «کتاب سند هشان» ، «کتاب فی ما ختلف الهند والروم فی الحار والبارد» ، «کتاب تفسیر اسماء العقار» ، «کتاب اسانکر الجامع» ، «کتاب علاجات الحبالی للهند» ، «کتاب رأی الهندی فی اجناس الحیات و سمومها» «کتاب التوهم فی الامراض والعلل» .

صندرغی { خداوندکار ولایتنك قره‌سی سنجاغنده و بالیکسرینك ۵۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق سماو چاینك صول کناری قربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۵۲۲ اهالیسی ، ۳ جامعی ، ۲ مدرسه‌سی ، ۱ کلیساسی ، رشدیه وابتدائی و رومل‌ره مخصوص دیکر ابتدائی مکتبلری ، ۶۵ دکانی ، ۳ خانی ، برحمامی ، پك کوزل صولری وجوارنده ایکی ایلیجه‌سی واردر . اهالیسنك قسم اعظمی مسلم و قصوری روم اولوب ، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر . — صندرغی قضاسی قره‌سی سنجاغنك منتهای جنوب شرقیسنده واقع اولوب ، شمالاً نفس بالیکسری و بیغاجق قضالریله ، شرقاً بروسه وکوتاهیه سنجاقلریله ، جنوباً و جنوب غربی جهتندن دخی آیدین ولایتیله محدوددر . قضا ۷۳ قریه‌یی حاوی اولوب ، ۲۳۱۴۰ اهالیسی واردر ، که بونلرك مرکز قضاده بولنان ۷۱۵ رومدن ماعداسی کاملاً مسلمدر . اراضیسی عارضه‌لی اولوب ، قسم شرقیسنده اووه‌سی دخی بولنیور . صو صغیرلی نهرینك باشلیجه قولی اولان سماو چایی قضایی شرقدن غربه شق ایدرك ، میاه جاریه‌سنی جمع ایدر . اراضیسی پك منبت اولوب ، باشلیجه محصولاتی : بغدای ، آرپه ، چاودار ، داری ، مرجمك ، نخود ، فصولیه ، پاموق ، آفیون و یکی زرع اولنمغه باشلایان پتاتس وسائره‌دن عبارتدر . سیسام وآفیوندن خیلی اخراجاتی واردر . مرکز قضاده وبعض قراسنده سجاده ، خالی وکلیم نسج اولنور ؛ وصیرمه‌لی وایپکلی بعض شیلر ایشلنیر . درون قضاده ۱ رشدیه ، ۲

مدرسه، ١ ابتدائی، روملره مخصوص دیکر بر ابتدائی و٢٩ صبیان مکتبی، ٦٠ جامع و ١ کلیسا موجوددر. برخیلی اورمانلری وکوزل مرعالری اولوب، صیغیر، قیون وکچی کبی حیوانات اهلیه‌سی چوقدر.

صندقلی { خداوندکار ولایتنك قره حصار صاحب سنجاغنده وقره حصارك ٥٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بیوك مندرسه تابع بر چایك اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ١٧٠ نفری ارمنی وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ٦٥١٥ اهالیسی، ٣ جامعی، ٤ مدرسه‌سی، ٣ تکیه‌سی، بر رشدی وبر ابتدائی ایله برقاچ محله مکتبی و ٥ خانی واردر. ١٢٠٠ متره ارتفاعی اولان بر یایله اوزرنده واقع وطاغلرله محاط اولمغله، هواسی پك صاغلام وصولری غایتله کوزلدر. باغ وباغچه‌لری چوقدر. (آپامیا کیبوتوس) شهر قدیمنك محلنده اولدیغی مروی اولوب، (کیبوتوس) اسمی لسان یونانیده «صندق» دیمك اولدیغندن، اسم حاضری دخی بوکا دلالت ایدر. — صندقلی قضاسی قره حصار صاحب سنجاغنك وبتون خداوندکار ولایتنك جنوب غربی کوشه‌سندن عبارت بیوك بر قضا اولوب، شمال غربی جهتندن کوتاهیه سنجاغنك عشاق قضاسیله، شمال شرقی طرفندن نفس قره حصار قضاسیله، جنوب شرقی جهتندن قونیه، غرباً دخی آیدین ولایتلریله محدوددر. شیخلو، کیکلر وطازقیر اسملریله ٣ ناحیه‌یی وجمعاً ٢١٥ قریه‌یی جامع اولوب، ٧٤٩٩٠ اهالیسی واردر، که مرکزده بولنان ١٥٠ قدر ارمنی و رومدن ماعداسی کاملاً مسلم وجمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، یوکسك طاغلری و منبت اووه و وادیلری واردر. اورمانلریله مرعالری‌ده چوقدر. بیوك مندرس ایرماغنك منابعی بو قضاده اولوب، بتون میاه جاریه‌سی بو نهره طوپلانیر. جنوب غربی جهتنده (آجی کول) اسمیله کنیشجه بر کول دخی بولنیور. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله آفیون، اوزوم ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. آیدین دمیر یولنك شمدیلك نقطهٔ انتهاسی اولان (دینار) قریه‌سی بو قضا داخلنده اولوب، بو طریقله قضا ازمیره مربوطدر؛ وفضلهٔ محصولاتی اورایه ایندر. مرکز قضایه بر ساعتلق مسافه‌ده (خدابی) اسمیله برقابلیجه واردر.

درون قضاده ١ رشدیه، ٢ ابتدائی، ٨٠ صبیان مکتبی و ٤ مدرسه موجود اولوب، جمله‌سنك شاکردانی ١٢٤٠ کشی‌یه بالغ اولور.

صنعا { جزیرة العربده خطهٔ یمانیه‌نك کرسیسی ویمن ولایتنك مرکزی برشهر اولوب، مکهٔ مکرمه‌نك ٨٥٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده وحدیده اسکله‌سنك ١٤٢ کیلومتره شرق شمالیسنده ١٥° ٢٢′ عرض شمالی ایله ٤١° ٤١′ ٥١″ طول شرقیده وجبال سراتك حذای بحردن ٢٢١٠ متره ارتفاعی اولان بر وادیسنده واقعدر. سور وبرجلرله محاط واسع برشهر اولوب، مقدما اهالیسی ٢٠٠٠٠٠ کشی‌یی متجاوز بولنمش ایکن، شمدیکی حالده آنجق ٢٥٠٠٠ راده‌لرنده‌در. اوتوز قدر جوامع شریفه‌سی، بیوك چارشیسی، جسیم خانلری، کارکیر واوچ درت قاتلی خانه‌لری، بر عسکری خسته خانه‌سی، سورك خارجنده متعدد قیشله‌لری، شهرك ایچنده جریان ایدر ایکی دره‌سی، اطرافنده انواع اشجار مثمره‌یی حاوی باغچه‌لری، چارشف و دوشمه‌لك کبی ایپك و پاموقدن انواع منسوجات دستکاهلری وقیوجیلغه متعلق کوزل معمولاتی واردر. ارتفاعی حسبیله هواسی معتدل یعنی یازین سرین اولوب، قیشین صولر طونار. مع هذا کوندوز ایله کیجه آره‌سنده‌کی حرارت تفاوتی زیاده اولمدیغندن، هواسی پك صاغلام اولمیوب، صیتمه‌دن خالی دکلدر. پك اسکی بر شهر اولوب، اسم قدیمی ازالدر. بعض ابنیهٔ عتیقه آثاری مشهوددر. صنعادن اول یمنك مرکزی مأرب ایدی. (صنعانی) نسبتیله معروف برچوق مشاهیر علما و ادبانك مسقط رأسی بولنمشدر. — (صنعا) اسمیله دمشق شام قربنده دخی بر بیوك قریه وار ایدی. صنعانی لقبیله معروف مشاهیرك بر طاقمی بو قریه‌دن ایدی.

صنعا { سنجاغی. یمن ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری یعنی مرکز سنجاغی اولوب، تحت مضبوطیتده بولنان یمن ولایتنك قسم شرقیسندن وبتون خطهٔ یمانیه‌نك قسم مرکزیسندن عبارت اولدیغی حالده، جنوب غربی جهتندن تعز، غرباً حدیده، شمال غربی جهتندن عسیر سنجاقلریله، شمالاً، شرقاً و جنوب شرقی طرفلرندن دخی اراضیٔ غیر مضبوطه ایله محاط ومحدوددر. صنعا،

جبل حراز ، کوکبان ، انس ، حجه ، زمار ، یریم ، وداع و عمران اسملریله ۹ قضادن مرکب اولوب ، ۲۵ ناحیه و ۸۹۰ قریه‌یی حاویدر. تهامه‌دن حصه‌سی اولمیوب، جبال‌سراة صرتیله اتکلرندن‌عبارت اولمغله، هواسی معتدل ومعموریتی زیاده‌در. میاه جاریه‌سی چوق اولوب ، اکثر اراضیسی سقی و اروا اولنور. قهوه محصولاتی چوق اولوب، بغدای، آرپه، دوره وسائر حبوباتیله توتون، چیویت وسائره دخی حاصل اولور. میوه‌لری متنوع و مبذولدر . اهالیسنك مقدار صحیحی حقنده برکونه معلومات اولمیوب ، ۲۰۰۰۰۰ راده‌لرنده اولدیغی تخمین اولنیور.

صنع الله افندی { (جعفر افندی زاده) سلطان محمد خان ثالث

واحمد خان اول دورلرنده درت دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علمادن اولوب، قانونی سلطان‌سلیمان خان دوری صدورندن اسکوبلی جعفر افندینك اوغلیدر. ۹۶۰ تاریخنده طوغوب ، تحصیل علم ایله بر مدت ابو السعود افندی درسنه دوام ایتدکدن صکره، علی‌الاصول دور مدارس ایده‌رك، ۹۹۸‌ده بروسه، ۹۹۹‌ده‌ادرنه، ۱۰۰۰‌ده استانبول قاضیسی و بنه او سنه آناطولی و ۱۰۰۱ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمشیدی. ۱۰۰۸‌ده خواجه سعد الدین افندی یرینه مسند مشیخته کچوب ، ۲۲ آی ایله اون کون امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره ، عزل اولنه‌رق، ۱۰۱۱ سنه‌سنده ثانیاً شیخ الاسلام اولمش ایسه‌ده ، صدر اعظم بولنان یمشجی حسن پاشا ایله کچینه‌مدیکندن ، یالکز ۳۴ کونلك مأمو- ریتدن صکره استعفا ایتمش ایدی. سلطان احمدخانك جلوسندن‌صکره ۱۰۱۳‌ده ثالثاً شیخ‌الاسلام‌اولوب، بو دفعه دخی ۲ سنه ایله ۳ آی و ۱۰ کون اداره امور فتوی ایتدکدن صکره، ۱۰۱۵‌ده وزیر اعظم درویش‌پاشانك‌سعییله عزل‌اولنه‌رق، یرینه ابو الیامن مصطفی افندی تعیین اولنمش؛ ودرت آی صکره بونك وقوع وفاتیله رابعاً مسند مشیخته کچه‌رك، بر سنه ایله ۷ آی وبر هفته بومقامده قالدقدن صکره، ۱۰۱۷ ده عزل اولنمش ؛ و ۱۰۲۰‌ده ایفای حج شریف ایدوب، بعدالعوده ۱۰۲۱‌ده وفات‌ایتمشدر. تفسیر کشافه و بعض کتب درسه تعلیقاتلری و بعض خیراتی واردر.

صنعانی { (ابو بکر عبدالرزاق بن همام بن نافع) مشاهیر علما ومحدثیندن

اولوب، صنعالیدر. ۱۲۶ تاریخنده طوغوب، ۲۱۱‌ده وفات‌ایتمشدر. وفرت معلوماتنه بناءً خلق هرطرفدن کندیسنه مراجعت ایدرلردی. سفیان بن عیینه واحمد بن حنبل کبی مشاهیر کندیسندن روایت ایتمشلردر. بر چوق مشهور کلاملری دخی اولوب ، شو بیت او جمله‌دندر :

فذاك زمان لعبنا به
وهذا زمان بنا یلعب

صنعی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن بروجه‌زیر سکز ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی قسطمونیلی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی شهزاده‌لرندن سلطان محمودك مغنیساده اقامتلری صره‌سنده دیوان کاتبی ایدی؛ ونجاتی وطالعی ایله برلکده بولنمشدر. شو بیت اونکدر :

بن جهاندن اتکم سلکوب آیاق قالدیرمدم
یوری ای غم چك الك سن دخی دامانمدن

— ایکنجیسی ازنیقلی اولوب، شوبیت اونکدر:

قدینه کوره سرو یازمشسك
اللرك آنده قالسون ای نقاش

— اوچنجیسی (اسکندر پاشا زاده مصطفی بك) یاوز سلطان سلیم خان رجالندن اولوب، چالدیران محاربه‌سنده ابراز شجاعتله، سنجاق بکی اولمشیدی. شو بیت اونکدر :

کل رخلرکه لاله اکر اولمسه حسرت
بغرنده آنك نیلریدی داغ محبت

— دردنجیسی (محمد—) کلیبولیلی‌ایدی. کوزل اشعاری واردر. شو بیت او جمله‌دندر.

دلنمش یورکی نایك بغایت یوفقه‌در بغری
کیم اکری باقسه دردایله ایدر فریاد وافغانی

— بشنجیسی (صنع الله بن مولدجی حسام) بروسه‌لی اولوب، سلطان سلیم خان ثانینك شهزاده- لکنده قرمانه عزیمتلری حقنده سویلمش اولدیغی شو بیت جمله اشعارندندر :

لوای عدل شهزاده ویروب نور
قرامان ایللرینی قلدی آیدین

— آلتنجیسی سلانیکلی اولوب، ارباب تیماردن ایدی. شو بیت اونکدر :

قپوکه حلقهٔ زر اولمغه ای ماه لقا
مه‌نو ایلدی زلفک کبی قدینی دوتا

— یدنجیسی (صنع الله) حمید ایلنده‌کی یلواچ قصبه‌سنده بر شیخک اوغلی اولوب، طریق تدریسه سالک اولمشیدی. شو بیت اونکدر :

ساقیا عکس رخک شوقیله دور ایتسون قدح
کورملم آیینهٔ دوران نه صورت کوسترر

— سکزنجیسی (صنع الله) طریق مولوی درویشانندن کوشهٔ قناعت و انزوایه چکلمش بر مرد معنوی ایدی. شو بیت اونکدر:

تیر آهم کرفلک پولاد ایسه ایلر کذر
اول جفاکارک دل سنکیننه ایتمز اثر

صنعی زاده { (سید محمد امین افندی) سلطان محمد خان رابع دورنده مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، قضاةدن قره صنع الله افندینک اوغلیدر. ۱۰۵۶ ده ادرنه، ۵۷ ده بروسه پایه‌سیله حلب ومتعاقباً مصر، ۵۹ ده استانبول قاضیسی، ۱۰۶۴ ده آناطولی و۶۵ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و۱۰۷۲ ده مسند فتوایه کچوب، اون بر آی قدر بومقامده قالدقدن صکره، ۷۳ ده عزل اولنمش؛ و ۱۰۸۳ ده وفات ایدوب، اسکدارده هدایی محمود افندی درکاهی جوارنده دفن اولنمشدر. متشرع ومتقی برذات اولوب، آنجق امور خارجیه‌یه وقوفی ووقاری یوغیدی.

صنوبری { (احمد بن محمد الصبنی) شعرای عربدن اولوب، حلبلیدر. شو نظم اشعارندندر :

بدر غدا یشرب شمساً غدت
وحدها فی الوصف من حده
تغرب فی فیه و لکنها
من بعد ذا تطلع فی خده

صنهاجه { مغربده جزایر جهتلرنده وجبال درنک اوزرنده ساکن بولنمش قبائل بربره‌دن بیوک برقبیله اولوب، مغربک وقوعات سیاسیه‌سنه پک چوق مدخللری اولمشدر؛ ومرابطین وبنی زری دولتلرینی بونلر تأسیس ایتمشلردر. بعده اکثر افرادی صحرای کبیرک ایچنده طاغلوب، حتی سودانده دخی بعض دول صغیره تشکیل ایتمشلردی. صنهاجه قبائلندن شمدیکی حالده یالکز ایکی قبیله بولنوب، بری قسنطینه و دیکری جزایر ایالتنده بولنیور.

صنهاجی { صنهاجه قبیلهٔ بربریه‌سنه منسوب بعض مشاهیر علمانک لقبیدر:
(ابو محمد عبد العزیز بن شداد الصنهاجی) قیروان شهرینک تاریخنی یازمشدر. — (علی بن سعید الصنهاجی) «البیان فی معرفة الاوزان» عنوانیله برکتابک صاحبیدر. — (ابو عبدالله محمد بن سعید الصنهاجی) «کنز الاسرار» عنوانیله برکتابک مؤلفیدر. — الک مشهورلری ایسه (ابو عبدالله محمد بن جروم یاخود بن اجروم)در، که ۶۸۲ ده طوغوب، ۷۲۲ تاریخنده وفات ایتمش؛ و «اجرومیه» عنوانیله مشهور برصرف ونحو کتابی یازمشدر. مغربده پک مشهور ومتداول اولان بو کتاب بر چوق مشاهیر نحویون طرفندن شرح اولنمش؛ وآوروپاده دفعاتله طبع ونشر ایدلمشدر.

صور { شام ساحلنده و بیروت ولایت و سنجاغنده اوله‌رق بیروتک ۷۵ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه و اسکله اولوب، نصفندن زیاده‌سی مسلم و قصوری خرستیان اولمق اوزره، تقریباً ۵۰۰۰ اهالیسی، خیلی ایشلک تجارتی، سوری، برتک قپوسی وبرطاقم آثار عتیقه‌سی واردر. پک قدیم بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلرک الک برنجی مرکزلری ایدی. صیدا ایکنجی و بیروت اوچنجی درجه‌ده ایدی. اسم قدیمی (تیر) اولوب، فنیکه‌لیلر بحر سفید سواحلنه حکم سوردکلری زمانلرده بتون آق دکیزک مرکز تجارتی ایدی. شهرقدیم بر آطه اوزرنده واقع اولوب، اسکندر شهری ضبط ایتدیکنده، بر بختمله قره‌یه ربط ایتمش؛ و مرور زمانله بو بختمک اطرافنه قوملر بریکمکله، شهرک موقعی بر شبه جزیره صورتنی آلمشدر. وقتیله شمال و دیکری جنوب طرفنده اوله‌رق ایکی بیوک لیمانی اولوب، شمدیکی حالده جنوبده‌کی بتبتون طولمش؛ وشمالده‌کی دخی خیلی طارلاشمشدر. اسکی شهر نهر قاسمیه‌دن رأس العینه‌دک ۱۲ میللک ساحل ضبط ایدوب، شمدیکی قصبه بونک یالکز بر

پارچه‌سنده مؤسسدر. مذکور رأس‌العین صولرینی
شهره سوق ایتمکده بولنمش اولان اسکی برصو بولنك
خرابه‌لری الیوم موجوددر. شمسدن کنایه اوله‌رق
(بعل) تعبیرایتدکلری معبودموهومك عبادتنه مخصوص
مشهور بر معبدی‌ده وار ایدی. بر چوق مزارلر،
ستونلر وساٸر آثار عتیقه دخی بولنیور. هرودوتك
تخمیننه کوره، بو شهر میلاد عیسادن ٢٧٥٠ سنه
اول تأسیس اولنمشدر. بخت نصر وساٸر آثوریه
حکمدارلرینه و حضرت سلیمانك عسکرینه مقاومت
ایتمش؛ واسکندر طرفندن آنجق ٧ آیلق محاصره‌دن
صکره ضبط اولنه‌بیلوب، برقسمی تخریب اولنمشدی.
ماکدونیه‌لیلرله رومالیلر زماننده اهمیتدن دوشوب،
حضرت عمر (رضه) زماننده ممالك اسلامیه داٸره‌سنه
داخل اولدقده، برکونه اهمیتی یوغیدی. ٨٧ سنه
اهل صلیبك النده قالوب، صلاح الدین ایوبی طرفندن
استخلاص اولنمش؛ و یاوز سلطان سلیم خان زماننده
ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر. ١٢٠٢ تاریخ میلا-
دیسنده شدتلی برزلزله دخی خرابیتنی آرتیرمشیدی.
بو صوك سنه‌لرده بعض ترقیاته یوز طوتمشدر.
اطرافی پك منبت اولوب، توتون و ساٸر محصولات
یتیشیر.

— صور قضاسی شمالاً صیدا، شرقاً مرجعیون
قضالریله، جنوباً عکا سنجاغیله، غرباً دخی آق‌دکیزله
محاط اولوب، ٣ ناحیه و ١٣٤ قریه‌یی جامعدر.
اراضیسی عارضه‌لی اولوب، اکثری اوفق تپه‌لردن
عبارتدر. قاسمیه و نام دیکرله لیطانی نهری صور ایله
صیدا قضالرینی آیرر، و (وادی الحجر) اسمنده دیکر
بر چای قضانك شق ایله بو نهره دوکیلور. طوپراغی
منبت اولوب، بغدای، آرپه، داری، مصر، بورچاق،
سیسام، نخود، مرجمك، توتون، زیتون، انجیر،
خروب وساٸر محصولات حاصل اولور؛ و بهرینك
برقسمی اخراج اولنور. برخیلی مقدار ایپك قوزه‌سی
دخی یتیشدیریلوب، اخراج اولنور. مراعاسی چوق
اولوب، قویونلری آز ایسه‌ده، کچیلری ٤٠٠٠٠
مقدارینه قریب و صیغیرلری دخی چوقدر. مرکز
قضاده بر رشدیه وبتون قضاده ٤ مسلم و ٦ غیر
مسلم مکتب ابتداٸیسی واردر. قضانك اهالیسی
٢٩٣١٦ نفوسدن عبارت اولوب، ٢٣٨٠٥ ی
مسلم و قصوری، مارونی، روم وساٸره‌در.

صورغون { آنقره ولایتنك بوزغاد سنجاق
و قضاسنده ناحیه مرکزی
بیوك برقریه اولوب، ناحیه‌سی ٨١ قریه‌دن مرکبدر.

صوری { (ابو محمد عبد المحسن بن غلبون)
مشاهیر شعرای عربدن اولوب،
صور قصبه‌سندندر. ٤١٩ تاریخنده ٨٠ یاشلرنده
وفات ایتمشدر. مرتب دیوان اشعاری واردر. شو
ایکی بیت اونکدر:

اتری بشار ام بدین
علقت محاسنها بعینی

فی لحظها و قوامها
مافی المهند و الردینی

صو شهری { سیواس ولایتنك قره‌حصار
شرقی سنجاغنده و سنجاغك
جنوب شرقی جهتنده برقضا اولوب، شمالاً قره‌حصار،
غرباً قویلحصار قضالریله، جنوب غربی جهتندن سیواس
سنجاغیله، شرق جنوبی جهتندن دخی ارضروم ولایتیله
محدوددر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، سیواس
سنجاغی حدودنجه ممتد اولان طاغلری کلکیت وادیسنی
قزیل ایرماق منابعندن آییرور. مرکزی اولان
(اندریاس) قریه‌سی حذای بحردن ١٠٧٩ متره
یوکسکدر. (کچین طاغی) ایله (قزیل طاغ) باشلیجه
جبالندندر. اندریاس، افره‌غوس و صاریجه اسملریله
اوچ چای وبعض دره‌لر قضا داخلنده آقوب، مذکور
کلکیت نهرینه دوکیلور. برقاچ اورمانی دخی اولوب،
چام، میشه وساٸر آغاجلر بولنور. قضا داخلنده اوچ
کوچك کول دخی واردر. اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی
متوسط برحالده اولوب، بغدای، آرپه وساٸر ذخایرله
میوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. کچین طاغنده
و تقلان قریه‌سی قربنده برر سیملی قورشون معدنی
واردر. مرکز قضا قربنده و ساٸر بعض طرفلرنده
معدن صولری و ایلیجه‌لر بولنیور. مرکزدن اداره
اولنور ٦ ناحیه‌سی اولوب، ١٧٠ قریه‌یی حاویدر.
اهالیسی ١٥٠٠٠ کشیدن عبارت اولوب، ٧٥٠٠ ی
مسلم، ٣٧٥٠ سی روم و ٣٧٥٠ سی دخی قتولیك
و پروتستانلریله برابر ارمنیدر. قضا داخلنده ١٠٠
قدر جامع ومسجد، ٦٣ اسلام و ٢٥ خرسنیان
مکتبی وبرقاچ تکیه و زاویه و تربه واردر. حذای
بحردن ٢٣٠٠ متره یوکسك اولان قانلی طاش‌نام

ص و ف

موقعده هر جمعه كونى بازار قوريلوب، خيلى آليش ويريش اولنيور. قضانك بعض محللرنده برنوع ابيليك چنارى طوقنور.

صو صغيرلغى { خداوندكار ولايتنده بر نهردر، كه كوتاهيه سنجا- غنك سماو قضاسنده سماو كولندن خروجله، غربه طوغرى جريان ايده‌رك، قره‌سى سنجاغنك صندرغى قضاسنه دخول ايدر؛ و اوراده كوتاهيه جهتندن كلن (قره نهر) ى اخذ ايله، مذكور قضايى شق ايتدكدن صكره، شماله طوغرى دونوب، بيغاديج قضاسنك غربى كوشه‌سنى وصكره باليكسرى قضاسنى شق، وباليكسرى قصبه‌سندن كچن چايى اخذ ايدر؛ وباندرمه قضاسنك شرقى كوشه‌سنى ياره‌رق، بروسه سنجاغنك ميخاليج قضاسنه دخول، و صاغدن ميخاليج صولدن دخى مانياس كوللرينك آياقلرينى و دها آشاغيده بروسه اووه‌سندن كلن نيلوفر چاينى اخذ ايله، مرمره دكيزينه دوكيلور. مجراسى ۲۲۰ كيلومتره طولنده اولوب، صويى چوقدر؛ على الخصوص ميخاليج كولنك آياغنى آلدقدن صكره خيلى بيويوب، منصبندن اوراية قدر مقدما واپورلر ايشلمكده ايكن، نهرك دوكديكى قوملر آغزنده بر سد پيدا ايتمكله، شمديكى حالده ايشليه- ميورلر. جزئى بر همتله سير سفائنه صالح اوله‌جق برحاله قونمسى ممكن اولوب، مجراسنك اطرافنده‌كى اراضينك منبتلكى مناسبتيله بو حالده چوق استفاده اولنه‌بيلير. مرمره‌يه دوكيلن انهارك اك بيوكيدر. — نهرك صول كنارنده و باندرمه‌دن باليكسرى‌يه كيدن جاده‌نك اوزرنده بو اسمله برقريه دخى واردر.

صوغان يمز { [«محمود پاشا (صوغان يمز —)» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صوغله { قونيه ولايت و سنجاغنك بوزقير قضاسنده بر كول اولوب، بوزقير قصبه‌سنك شمالنده واقعدر. بويى و اكى ۱۰ كيلو- متره قدر اولوب، قونيه جوارنده‌كى خاتونسراى كولندن چيقان بر نهر بو كوله منصب اولور؛ وبونك فضلهٔ مياهى شمال غربى‌يه طوغرى آقه‌رق بكشهرى كولنه منصب اولور. باليغى چوقدر.

صوفى { فرس شعراسندن بروجه آتى درت ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى من اصل چغتاى اتراكندن اولوب، بر مدت قلندرانه دور و سياحت ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

عاشق نشدى محنت هجران نكشيدى
كس‌پيش توغمنامهٔ هجران چه‌كشايد

— ايكنجيسى (ملا محمد) اصفهانلى اولوب، مولانا جامى ايله مناسبتى وار ايدى. شو قطعه اونكدر:

بخوارى در رهش افتاده بودم
سحركه آن قرار بيقراران
زمن بكذشت چون ابر بهارى
مرا بكذاشت چون ابر بهاران

— اوچنجيسى كرمانلى اولوب، شيرازده توطن ايتمشيدى. شو رباعى اونكدر:

صوفى بهواى نركس جادويى
همواره بخاك عجز دارد رويى
بهر دل من ترنج غبغب كافيست
صفراء مرا مى شكنند ليمونى

— دردنجيسى (منشى محمد امتياز على) هند- ستانك آكهنوشهرى مضافاتندن كاكورى قصبه‌سندن ايدى. شو بيت اونكدر:

بهار امروز باسامان صد ميخانه‌مى آيد
بدوش بيخودى چون بوى كل مستانه‌مى آيد

صوفى { (پير محمد —) طقوزنجى قرن هجرى مشاهير خطاطيننندن اولوب، بخاراليدر. ٤٤ مصحف شريف يازمشدر.

صوفى بايزيد { يلديرم سلطان بايزيد خان دورى علماسندن اولوب، چلبى سلطان محمد خانك معلمى بولنمش؛ وآنقره وقعه- سندن صكره شهزادهٔ مشاراليه جانبندن نزد تيموره سفارت مخصوصه ايله اعزام بيورلمش ايدى. سلطان محمد مشاراليه‌يه پك چوق نصايح مفيده ويروب، طريق عدل و حقانيتده رهبرى بولنمشدر.

صوفى پير صد ساله { صوفيونٌ و شعرا و اطبادندر. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر:

منماى بغير من رخ اى سيم ذقن
كز غايت غيرتم رود جان زبدن
خواهم كه شوم مردمك ديدهٔ خلق
تاروى توهيچ كس نه بيند جزمن

صوفى محمد پاشا { سلطان محمد خان رابع دورنده مسند صدارت عظمايه كچن وزرادن اولوب، سپاهى زمره‌سندن

یتیشمشدر . دفتردار باقی پاشایه انتساب ایدوب ، کتخداسی اولمشیدی . ۱۰۳۸ ده یکیچری آغاسی اولوب، بعده آیدین، صاروخان و مغنیسا سنجاقلرینه تعیین اولنمش ؛ و قره مصطفی پاشانک صدارتنده دفتردار اولمش ایدی. بعد العزل یکی قپو قربنده‌کی باغچه‌سنده اختیار عزلت ایتدیکندن ، صوفی لقبیله شهرت بولمشدر. ۱۰۵۸ تاریخنده کنج سلطان محمد خان مشارالیهک جلوسی متعاقب، سن وسالنه وصو. فیلکنه استناداً مسند صدارته کتیرلمش ایسه‌ده ، افعال وحرکاتی لقبنه توافق ایتمدیکندن ، ۱۱ آیلق صدارتدن صکره، ۱۰۵۹ ده عزل و مملقره‌یه نفی اولنه‌رق، اوراده اعدام اولنمشدر. سنی سکسانی متجاوز ایدی.

صوفیلو { ادرنه ولایتنک دده آغاج سنجا. غنده وده آغاجک شمال شر. قیسنده اوله‌رق دمیر یول خطی اوزرنده ومریچک صاغ کنارنده کوچک برقصبه ویا بیوک برقریه‌در. — صوفیلو قضاسی جنوباً دده آغاج و اینوز قضالریله ، شرقاً کلیبولی، شمالاً ادرنه، غرباً دخی کوملجنه سنجاقلریله محاط اولوب، ایصاله ناحیه‌سیله و قضادن اداره اولنور دیکر بش ناحیه ایله برابر ۱۱۶ قریه‌یی حاوی اوله‌رق ، ۴۰۷۳۵ اهالیسی واردر، که بو مقداردن ۱۶۸۳۶ سی مسلم، ۱۳۸۱۰ ی روم، ۶۳۷۷ سی بلغار وقصوری چنکانه وسائره‌در. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، منبت وادی و بایرلری دخی اولوب ، ذخایر متنوعه ایله سبزه و میوه‌لرک انواعی وکلیتلی توتون حاصل اولور . برقاچ چای قضانک اراضیسنی سقی ایدرک، مریچ نهرینه دوکیلور. بو چایلرک اوزرنده برقاچ کارکیر کوپری واردر . اورمانلری چوقدر . ابنیه و دکرمن طاشلریله آشی بویا معدنی بولنور. داخل قضاده ۳۷ جامع ، ۲ تکیه و ۳۱ چشمه موجوددر . حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص قیونلری چوق اولوب ، خیلی یاغ اخراج اولنور. باغلری‌ده چوق اولوب، سنوی یدی سکز یوز بیک کیلو شراب اخراج اولنور . ایپک بوجکلری‌ده بسلنوب ، سنوی یوز اللی بیک کیلو قوزه چیقارلیر. قضاده کلیم وسجاده کبی شیلر نسج اولنور .

صوفیه { (Sofia) بلغارستان پرنسلکنک مرکزی برشهر اولوب، بلغارستانک غرب جنوبی جهتنده استانبولک ۴۸۵ کیلومتره غرب شمالیسنده و (وتی‌سن) طاغنک شرق شمالی اتکنده اوله‌رق واسع بر اووه‌نک کنارنده و طونه‌یه تابع (ایسکر) نهرینه دوکیلور اوچ دره‌نک اوزرنده ، ۴۲°۴۱′۵۷″ عرض شمالی ایله ۲۰°۵۹′۳۳″ طول شرقیده واقعدر. ۴۵۰۰۰ اهالیسی، چوخه و سائر یوک منسوجاتیله ایپک اقشه ومسکرات فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری و ایشلک تجارتی واردر. استانبولدن بلغراده کیدن دمیر یول خطی اوزرنده اولوب ، بلغارستانک ایچ طرفلرینه طوغری مکمل شوسه‌لری‌ده واردر. پرنسلک مرکزی اتخاذ اولنه‌لی ترقیده اولوب، بر دارالفنونی، ذکور و اناثه مخصوص آیری آیری داخلی اعدادیه‌لری ، دار المعلمین ، حربیه مکتبی ، زراعت مکتبی وسائر مؤسسات علمیه‌سی، ۱۵۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی وکوچک برموزه‌سی واردر. بولندیغی اووه‌نک حذای بحردن ۵۲۲ متره ارتفاعی اولوب، طوپراغی پک منبت ایسه‌ده، اشجاری اولمد. یغندن ، منظره‌سی پک لطیف دکلدر ؛ و هواسی معتدل اولمیوب ، شهرده یازین میزان الحراره ۳۹ درجه‌یه قدر چیقدیغی حالده، قیشین تحت الصفر ۲۰ درکه‌یه قدر اینر . شهر ایکی‌یه منقسم اولوب ، غرب جهتنده‌کی اسکی شهرک سوقاقلری طاروغیر منتظمدر؛ شرق طرفنده‌کی یکی شهر ایسه انشا اولنمقده‌در . ایکیسی آره‌سنده پرنسک اقامتنه مخصوص سرای بولنیور . جوامع شریفه‌سندن برقاچی پک مصنع اولوب، بیوک بر حاوره‌سی دخی واردر. یکی شهرک شمالنده بر جامع شریفک یاننده برقاپلیجه بولنیور . صوفیه اسکی بر شهر اولوب ، رومالیلرک زماننده (سردیقه) تسمیه اولنوردی. ۴۴۱ تاریخ میلادیسنده آتیلا طرفندن تخریب اولنمش؛ و ۸۰۹ ده بلغارلرک ضبطنه کچوب، (سردیج) تسمیه ایدلمش ایدی. بعده بیزانتیون پرنسلرندن بری بو شهرده بیوک برکلیسا یاپدیرمغله، ظن اولندیغنه کوره، صوفیه اسمی دخی بونک طرفندن وضع اولنمشدر. ۱۳۸۲ تاریخ میلا. دیسنده ممالک عثمانیه دائره‌سنه ادخال اولنه‌رق ، مذکور کلیسا دخی (صوفیه جامعی) اسمیله معبد

مسلمينه تحويل اولنمشدر. ادارهٔ عثمانيه زماننده سوق الجيش نقطهٔ نظرنجه اهميتى زياده اولوب، سنجاق واياالت مركزى اتخاذ اولنمشدى. ولايات اصولنك اتخاذنده طونه ولايتنه ملحق بر سنجاغك مركزى اولوب، محاربهٔ اخيره‌دن آز وقت اول تشكيل اولنان قوصوه ولايتنه مركز اتخاذ اولنمشدى. — صوفيه سنجاغنك مساحهٔ سطحيه‌سى ۵٦۳۰ مربع كيلومتره و اهاليسى ۱۸۲ ۲۴۷ كشيدر.

صوقللى محمد پاشا { [«محمد پاشا (صوقللى)» ماده‌سنه مراجعت.]

صول { بلاد خزرده بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

صولاق زاده { عثمانلى مشاهير خطاطيننددن اولوب، ابن عباس، بيضاوى وفخررازى تفاسير شريفه‌سندن برقاچ نسخه يازمشدر.

صَولت { هندستان متأخرين شعراسندن اولوب، ۱۲۸۵ تاريخنده كنج ياشنده وفات ايتمشدر. ايكى بيك بيتى حاوى مرتب ديوانى واردر. شو برايكى بيت اونكدر:

الهى آب ورنك دلربايى ده بيانم را
باآب جوى حسن كلرخان تركن زبانم را
زبس كاهيده‌ام درمهر روى غيرت ماهى
سكش تار شعاعى مى شمارد استخوانم را

صَولى { (ابو بكر محمد بن يحيى بن عبدالله بن عباس) مشاهير علمادن اولوب، سابق الترجمه (ابراهيم بن عباس صولى) نك برادرينك طورونيدر. شطرنج اويناميده مهارت فوق العاده‌سى اولديغندن، (شطرنجى) لقبيله شهرت بولمشدر. خلفاء عباسيه‌دن راضى باللهك ابتدا معلمى و بعده نديمى اولوب، مكتفى ومقتدره دخى نديملك ايتمشدر. بر چوق تأليفاتى اولوب، الك مشهورلرى شونلردر: «كتاب الوزراء»، «كتاب الورقة»، «كتاب ادب الكاتب»، «كتاب الانواع»، «اخبار ابى تمام»، «اخبار القرامطه»، «كتاب الغرر»، «اخبار ابى عمرو بن العلاء»، «كتاب العبادة»، «اخبار ابن هرمه»، «اخبار السيد الحميرى»، «اخبار اسحق بن ابراهيم». بونلردن بشقه شعرانك تراجم احوالنى حاوى وحروف هجا صره‌سيله مرتب بركتابى واردر. ۳۳۵ تاريخنده بصره‌ده وفات ايتمشدر.

صولى { [«ابراهيم بن عباس صولى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صومه { آيدين ولايتنك صاروخان سنجاغنده و سنجاغك منتهاى شمال غربيسنده اوله‌رق مغنيسانك ۵۴ كيلومتره شمالنده و باقير چايك صول كنارندن ۲ كيلومتره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ثلثانى مسلم و بر ثلثى روم اولملق اوزره، ٦۰۰۰ اهاليسى، بر رشديه و ۱۵ صبيان مكتبى، بخارله اداره اولنور بر زيتون، برپاموق وبرده دقيق فابريقه‌سى، هفته‌ده بر قوربلور بازارى وخيلى ايشلك تجارتى واردر. بر طاغك شمال شرقى اتكنده واقع اولوب، اوكنده واسع و منبت براووه ممتد اولور. ازميردن بدأ ايدن دمير يول خطنك صاروخاندن آيريلان بر شعبه‌سى بو قصبه‌يه منتهى اولمغله، كيتدكجه ترقى وتوسعنى موجب اولمقده‌در. اسكى بر قصبه اولوب، اسم قديمى (جرمه) ياخود (كرمه) ايدى. جوارلرنده بعض آثار عتيقه مشهوددر. — صومه قضاسى صاروخان سنجاغنك شمال غربى كوشه‌سندن عبارت اولوب، جنوباً مغنيسا، شرقاً قرق آغاج قضالريله، شمالاً خداوندكار ولايتيله، غرباً دخى ازمير سنجاغيله محدوددر. ۵٦ قريه‌دن مركب اولوب، يالكز ۳۳۸۵ ى تركجه لسانله متكلم روم و قصورى مسلم اولملق اوزره، ۲۴۷٦۷ اهاليسى واردر. مساحهٔ سطحيه‌سى ۲۷۲ مربع كيلومتره اولوب، ۱۱۰ كيلومتره‌لكى اراضىٔ مزروعه، ۹۰ كيلومتره‌لكى مرعى، ۲۲ كيلومتره‌لكى اورمان و ۵۰ كيلومتره‌لكى ده اراضىٔ خاليه‌دن عبارتدر. طوپراغى پك منبت اولوب، باشليجه محصولاتى ذخاير متنوعه ايله توتون، زيتون، پالاموط و سائره‌دن عبارتدر. برخيلى ابيك دخى چيقار. صومه قصبه‌سى قربنده بركوور معدنى بولنوب، جوار اهاليسى اخراج ومحروقاته استعمال ايديورلر.

صو يولجى زاده { (مصطفى بن عمر) مشاهير خطاطيننددن اولوب، يوز قدر انعام وسائر كتب يازمشدر. ۱۰۹۷ ده وفات ايتمشدر.

صو يولجى زاده { (محمد نجيب بن عمر) مشاهير خطاطين شعرادن اولوب، آنف الترجمه قيزينك اوغا

ثلث ونسخ وتعليق خطلرینی یازمهده مهارتی اولوب، بر مصحف شریف یازمشدر. «دوحة الكتاب» عنوانيله بر تذكرهٔ خطاطينی ومرتب ديوان اشعاری واردر. ۱۱۷۲ ده وفات ايتمشدر. اشعارنده (نجيبا) تخلص ايدردی. شو بيت اونكدر:

عجبمی شارح دیباجهٔ وصال اولسهق
كتاب وصف خط یاری موبمو كوردك

صهباء { (بنت ربيعة التغلبيه) حضرت على (رضه) افندمزك زوجاتندن اولوب، كنديلرندن (عمر) و(رقيه) طوغمشيدی. حضرت خالد بن وليد (رضه)ك (عين التمر) وقعهسنده آلديغی سباياندن ايدی.

صهبان { (ابو طلاسه بن عثمان) صحابهدن اولوب، بعده فلسطينده ساكن اولمشيدی.

صهبان بن محرث { يمنده حكومت سورن ملوك تبابعهدندر.

صهبان بن وائل { [«سحبان بن وائل» مادهسنه مراجعت.]

صهبائی { (سيد عبد الباقی) هندستان شعراسندن اولوب، شاهجهان وعالمكيرك خدمتنده بولنمش؛ وايكنجيسنك مدحنه دائر بر چوق اشعار سويلمشدر. شو بيت اونكدر:

خود مست وغمزه مست و دو چشم از خمار مست
يك ناتوان چه چاره كند باسه چار مست

صُهَیب { صحابهدن ايكی ذاتك اسميدر: (ابو يحيی صهيب بن سنان بن مالك الربعی النمری) كه قدمای صحابهدن واسلامده سابقيندن اولوب، پدری و عمی كسرانك خدمتنده بولنمغله، روملرك الينه اسيردوشمش، وبونلرطرفندن صاتلمش، و بر روايتده بيوديكنده قاچمش ايدی. عمار بن ياسرله بركونده اسلامه كلوب، مشركين قريش طرفندن پك چوق جفا و اذا كورمش؛ و حضرت علی (رضه) معيتنده مدينهيه هجرت ايدوب، بدر، احد، خندق غزالرنده و سائر غزواتده حاضر بولنمشدر. ثناسنی متضمن بر قاچ حديث شريف مرويدر. حضرت عمر (رضه)ك دخی صاحب ترجمه حقنده محبت وحسن ظنی وار ايدی. ۳۸ نجی سال هجريده ۷۳ ياشنده مدينهده ارتحال ايتمشدر. روملر بيننده بيوديكندن، لسان عربيی اونوتمش، ويكيدن اوكرنديكنده شيوه و تلفظنی اوپديرهميوب، غلط سويلر ايمش. بو مناسبتله (رومی) لقبيله ملقبدر. — (صهيب بن النعمان) كه برحديث شريفك راويسيدر.

صهيون { (Sion) قدس شريفك مؤسس اولديغی درت تپهنك بری اولوب، اوزرنده خرستيانلرك بيوك بركليساسی واردر. — بو اسمله سواحل شام قربنده حمصه ملحق پك متين بر قلعه دخی وار ايدی، كه اهل صليب طرفندن ضبط، وصلاح الدين ايوبی جانبندن استخلاص اولنمشدی.

صيدا { شام ساحلنده بيروت ولايت وسنجاغنده وبيروتك ۳۹ كيلومتره جنوب غربيسنده و بر بورونك ساحله قدر ممتد اولان سطح مائلنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ياالكز ۲۴۵۰ سی خرستيان ويهودی وقصوری مسلم اولمق اوزره، ۱۰۷۳۵ اهاليسی، خراب سوری، جنوبندهكی تپهده (قلعة المرة)، و شمالنده دكيزك ايچنده و قرهيه بر كوپری ايله مربوط (قلعة البحر) اسملريله ايكی اسكی قلعهسی، شمالدهكی طولمش و جنوبدهكی آچيق اولمق اوزره ايكی كوچك ليمانی، ۶ جامع و مسجدی، ۸ زاويهسی، ۴ كليساسی، بر رشديه و ايكی ابتدائيه مكتبی، شمالندهكی (نهر الاولی)دن قصبهيه صو كتيرير تحت الارض بر صو يولی، اطرافنده پك كوزل پورتقال و ليمون باغچهلری و خيلی ايشلك تجارتی واردر. صيدا پك اسكی برشهر اولوب، زمان قديمده (صيدون) اسميله فنيكهليلرك اك بيوك كرسيلری وبتون آق دكيزك مركز تجارتی ايدی. بعده بر آرهلق مركزيت صورشهرينه كچمش ايسهده، صيدا دخی اهميت تجاريهسنی محافظه ايتمش ايدی. فنيكهليلردن صكره ايرانيلرك، اسكندرك وسلفكيلرك ضبطنه كچوب، بر آرهلق مستقل صورتده اداره اولندقدن صكره، روماليلرك ضبطنه كچمشيدی. خلافت حضرت فاروقيده فتوح شام صرهسنده ممالك اسلاميه دائرهسنه داخل اولوب، (صيدانی) نسبتيله معروف برچوق مشاهير علمانك منشئ بولنمش؛ وبعده برخيلی وقت اهل صليبك الندهقالوب، دفعاتله استرداد اولنمشدی. ياوز سلطان سليم خان زماننده داخل ممالك عثمانيه اولوب، طول مدت سواحل شامدن عبارت صيدا ايالتی ناميله بر ايالتك مركزی بولنمش؛

وبعده ۱۸۳۷ تاریخ میلادیسنده حرکت ارضدن خراب اولمغله، اهمیتی بیروته کچوب، بر قضا مرکز. لکنه تنزل ایتمشدر. جوارلرنده برچوق آثار عتیقه چیقمشدر.

— صیدا قضاسی اوچ ناحیه و۱۳۷ قریه‌دن مرکب اولوب، شمالاً جبل لبنان سنجاغیله، شرقاً مرجعیون وجنوباً صور قضالریله، غرباً دخی آق دکیزله محاطدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، طاغ وتپه‌لری وبونلرك آره‌لرنده منبت وادی واووه‌لری واردر. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه، بورچاق، بقله، مرجمك، نخود، داری، سیسام، پاموق، توتون، انجیر، نار، لیمون، پورتقال، زیتون وسائر محصولات ایله، خیلی بال، ایپك و زیتون یاغی چیقار. حیوانات اهلیه‌سی ۲۹۵۰۰ کچی، ۴۳۴۴ قیون، ۸۵۰۰ صیغیر، ۱۲۰۰ بیکیر، ۱۰۰۰ دوه، ۱۵۰۰ مرکب و ۱۰۰ استردن عبارتدر. تجارتی محصولات ارضیه ایله یاغی، کچی قیلی، دری، زیتون یاغی و بر مقدار صابون ایله معمولات دباغیه‌دن عبارتدر. قضا داخلنده بر قاچ دباغخانه ایله ۳ صابونخانه موجوددر. اهالئ قضا ۴۱۷۰۷ نفوسدن عبارت اولوب، ۳۵۴۸۳ ی مسلم وقصوری مارونی، روم، ارمنی، یهودی وسائره‌در. اهالئ مسلمه‌سی سنی وشیعی ودرزی‌یه منقسمدر. داخل قضاده ۱۵۰ جوامع و مساجد وسائر معابد، ۱ رشدیه، ۱۷ ذکور واناث مکاتب ابتدائیهٔ اسلامیه و ۹ مکاتب ابتدائیهٔ غیر اسلامیه موجوددر.

صیدی { (میر—) ایران شعراسندن اولوب، طهرانلیدر. شاه سلیمان صفوی زماننده نشأت ایدوب، بعده هندستانه رحلتله، شاهجهانك التفاتنه مظهر اولمش؛ و بونك کریمه‌سی جهان آرا بیکم جانبندن بیوك برجائزه آلمش ایدی. ۱۰۸۳ تاریخنده هندستانده وفات ایتمشدر. ۴۰۰۰ بیتی حاوی دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

درین فصل کل هرچه داری بمی‌ده
مبادا که دیکر بهاری نیاید

صیرفی { (ابوبکر محمد بن عبدالله البغدادی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، مذهب مذکورده امام شافعیدن صکره اصول فقهده بو ذاتدن اعلم کیمسه کلدیکی متفق علیهدر. اصول فقهده بك مقبول ومعتبر ومشهور برتألیفی واردر. ۳۳۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صیرفی { فرس شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی همدانلی اولوب، صرافلقله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

جایی که تو با کسی نشینی
کس با دکری چرا نشیند

— ایکنجیسی (میر علی) کشمیرلی اولوب، شو بیت اونکدر:

سبو سبو ده وخم خم دل نژند مرا
قدح چه آب زند آتش بلند مرا

صیغه‌جق { آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنه تابع سفرحصار قضاسنده و سفرحصارك جنوبنده اوله‌رق ساحل بحر قربنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، (تئوس) شهرقدیمنك خرابه‌لری قربنده واقع و اکثر ابنیه‌سی شهر مذکور ویرانه‌لری طاشلریله مبنیدر. ناحیه‌سی ۱۴ قریه‌دن مرکبدر.

صیفی { صحابه‌دن بر وجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (ابوقیس صیفی بن الاسلت الانصاری) که شعرادن اولوب، برادری وحوح ایله برابر مکه‌یه هجرت ایتمش؛ و فتح مکه کونی اسلامه کلمشلر ایدی. — (ابوالحارث صیفی بن ساعده) که معیت حضرت نبویده برغزایه کیدرکن کدیده وفات ایدوب، جانب نبویدن کوملکنه تکفین بیورلمشیدی. — (صفی بن ربعی بن اوس) که صحبتی مختلف فیه اولوب، صفینده معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (صیفی بن سواد الانصاری السلمی) که عقبهٔ ثانیه غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (صیفی بن عامر) که بنی ثعلبه‌نك آمری اولوب، جانب نبویدن برنامهٔ سعادتله قومی اوزرینه امیرتعیین بیورلمشیدی. — (صیفی بن قیظی) که احد غزاسنده ضرار بن الخطاب یدیله شهیداولمشدر. — (ابوالمرقع صیفی بن صیفی) که بر حدیث شریفك راویسیدر.

صیقلی { ایران شعراسندن اولوب، عن‌اصل یزدجردلی اولدیغی حالده، همدانده

یاشامشدر. قلتحیلقله مشغول اولدیغندن، بو مخلصله تخلص ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

روز وصال مدعی هیچ بشب نمیرسد
سیر ستاره راچه شد گردش روزکارکو

صیقلی { مؤلفیندن ایکی ذاتك لقبیدر : (اسماعیل بن خلف صیقلی) که بر معرب قرآن یازمش ؛ و ٤٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر . — (محمد بن محمد بن ظفر الصیقلی) که «ابناء نجباء الابناء» عنوانیله بر کتاب یازوب، ٥٦٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صین { عربلرك چین ممالك واسعه‌سنه ویردکلری اسمدر. اك اول چین حقنده معلومات ویرن عربلر اولوب، عرب تجار وسیاحینی کرك بحراً قانتون جهتلرینه وکرك براً تیبت وکاشغر طرفلرندن چینك ایچنه صوقلمشلردی. مع هذا جغرافیون عربك چین حقنده‌کی تفصیلاتلری بر آز مشوش ومبهم اولوب، شمدیکی احواله تطبیقی بر آز زوردر. [«چین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

(باب الصادك صوکی)

ض

ضباعه { (بنت الزبير بن عبدالمطلب الهاشميه) صحابیاتدن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك عم زاده‌لریدر. کندیلرندن اون بر حدیث شریف مرویدر. همشیره‌سی ام عطیه کندیلرندن روایت ایتمشدر. (مقداده بن عمرو) ه واروب، بوندن عبدالله وکریمه اسملریله ایکی اولادی دنیایه کلمشیدی. عبدالله جمل وقعه‌سنده حضرت عایشه (رضها) معیتنده مقتول اولمشدر. — (ضباعه بنت عامر بن قرط العامریه) دخی صحابیاتدن اولوب، مکه‌ده اسلامه کلمشیدی.

ضبی { (ابو عبد الرحمن مفضل بن محمد) مشاهیر ادبادن واکابر کوفیوندن اولوب، خلیفه مهدی ایچون «المفضلیات» عنوانیله بر مجموعهٔ اشعار تدوین ایتمش؛ و «کتاب الامثال»، «کتاب معانی الشعر» و «کتاب العروض» عنوانلریله اوچ کتاب یازمشدر.

ضحاك { خرافاتله ممزوج اولان ایران قدیم تاریخنه کوره، پیشدادیان ملوکنك بری اولوب، کویا کندیسی عرب اولدیغی حالده، ایرانه تجاوز ایلمشدر. کویا ایکی اوموزینه بیتشیك ایکی ییلانی وار ایدی. بونك ایله دمیرجی (کاوه) بینده‌کی خرافات دخی مشهوردر. بو خرافاتك مأخذی (زندآوستا) کتابی اولوب، دین مجوسك واضعی اولان زردشتك دخی هنددن مطرود اولدیغی مظنون بولندیغنه نظراً، بو حکایه‌نك هند اساطیرندن مأخوذ اولمسی احتمالدن بعید دکلدر. ایمدی هند اساطیر قدیمه‌سنده (آزی‌داهاقه) اسمیله بر اژدهادن و بونی (ثریتون) اسمنده بر ملکك هلاك ایتدیکندن بحث اولنیور. (ضحاك تازی) اسمیله (آزی‌داهاقه) اسمنك براولدیغی و(فریدون) ك (ثریتون) دن غلط اولدیغی آشکاردر. ضحاك ماری دنیلمسی‌ده اوموزلرنده ییلان بولنمسندن دکل، بلکه اساساً موهوم بر اژدرهادن عبارت اولمسندن ایلری کلیور. اسکی یونان مورخلرینك میدیه (یعنی آثوریه) حکمدارلرندن (آستیاغ) تسمیه ایتدکلری شخصك‌ده (آزی داهاقه) دن غلط اولمسی محتملدر. (اژدها) کلمه‌سیله (آزی داهاقه) اسمنك دخی بر اولدیغی نمایاندر.

ضحاك { صحابه‌دن بروجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (ضحاك الانصاری) که حضرت علی (رضه) حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ضحاك بن ابی جبیره یاخود ابو جبیره بن ضحاك) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ضحاك بن حارثة الانصاری الخزرجی السلمی) که عقبه غزاسنده وبر روایتده غزای بدرده دخی حاضر بولنمشدر. — (ضحاك بن خلیفة الانصاری الاشهلی) که احد غزاسنده حاضر بولنمش، واواخر خلافت حضرت فاروقیده وفات ایتمشدر. بوقاریده‌کی ضحاك بن ابی جبیره ایله بر اولدیغی مظنوندر. — (ضحاك بن سفیان السلمی). — ابو سعید ضحاك بن سفیان العامری الکلابی) که شجعاندن اولوب، مکه فتحنده جانب رسالتپناهیدن بنی سلیمدن بیك شجعانه رئیس تعیین بیورلمشدی؛ وقومنك امارتنی کندیسنه احاله بیورمشلردی. حسن بصری حضرتلری کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ضحاك بن عبدعمرو الانصاری الخزرجی البجاری) که برادری نعمانله برابر بدر غزاسنده وکندیسی احد وقعه‌سنده دخی حاضر بولنمشدر. — (ابو انیس ضحاك بن قیس بن خالد الاکبر القرشی الفهری) که بر روایتده

رحلت حضرت نبویدن یدی سنه اول طوغوب، سماعاً روایت احادیث شریفه ایتمش، و بر روایتده رؤیت نبی (صلعم) شرفنه نائل اولهمامشدر. معاویه‌نك معیتنده بولنوب، بعده اوغلی یزیدك وبونك اوغلی معاویه‌نك خدمتنده بولنمش؛ وبونك فراغنده دمشق شامده عبدالله بن زبیره بیعت ایدوب، مروانله مرج راهطده ایتدیکی محاربه‌ده ٦٤ تاریخنده مقتول اولمشدر. معاویه طرفندن زیاددن صکره کوفه والیلکنه دخی نصب اولنمش؛ ومعاویه‌نك وفاتنده یزیدك وصولنه‌دك دمشقده انضباطی محافظه ایتمش ایدی. حسن بصری کندیسندن روایت ایتمشدر. فاطمه اسمنده کندیندن بیوك صحابیاتدن برهمشیره‌سی وار ایدی. — (ضحاك بن نعمان بن سعد) که جانب حضرت نبویدن معاویه یدیله وائل بن حجره ویا مسروق بن وائله یازیلان والفاظ غریبه‌یی حاوی اولان مشهور بر نامهٔ سعادتك راویسیدر.

ضحاك { (ابو الازهر — بن سلمان بن سالم الحولی) مشاهیر نحویون وشعرادن اولوب، شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ما انعم الله علی عبده	بنعمة او فی من لعافیه
وکل من عوفی فی جسمه	فانه فی عیشة راضیه
والمال شیٔ حسن جید	علی الفتی لکنه عاریه
ما احسن الدنیا ولکنها	مع حسنها غدارة فانیه
واسعد العالم بالمال من	اداره للآخرة الباقیه

ضحاك الاحنف { (ابو بحر — بن قیس التمیمی) مشاهیر تابعیندن اولوب، زمان سعادت نشان حضرت نبویده طوغمش ایسه‌ده، رؤیته نائل اوله‌میوب، خلافت حضرت فاروقیده مدینهٔ منوره‌یه کیتمش؛ وحضرت عمر وعثمان وعلی (رضهم) دن روایت ایتمشدر. قومنك امیر وسیدی ایدی. بعده حضرت مرتضایه انتساب ایدوب، جمل وقعه‌سنده طرف آلمامش ایسه‌ده، صفین محاربه‌سنده معیت علیه‌لرنده حرب ایتمشدر. صکره کوفه‌ده ساکن اولوب، زیاد کندیسنه فوق العاده حرمت و رعایت ایدردی. معاویه‌نك حضورنده حقی سویلکدن اصلا چکنمیوب، پك آجی سوزلر سویلدیکی حالده، معاویه ینه حقنده رعایت وحرمتی براقیوب، احسان ایدردی. مصعب بن زبیرك خروجنه‌دك برحیات اولوب، مشارالیه ایله برابر خروج ایتمش؛ واو صره‌ده ۳۷ تاریخنده یتمش یاشلرنده وفات ایتمشدر. خراسان فتوحنده دخی حاضر بولنوب، سمرقندك فتحنده برکوزی سقطلنمشیدی. علم وصلاح حالیله مشهور اولوب، نصایح حکیمانه‌یی متضمن برچوق اقوال وامثالی مشهوردر.

ضرار { صحابه‌دن بر وجه زیر درت ذاتك اسمیدر: (ابو الازور ضرار بن الازور الاسدی) که شجعان و شعرادن اولوب، جانب نبویدن بنی الصیداء و بنی الدیل نزدینه اعزام بیورلمش؛ و برروایتده یرموك و دمشق محاربه‌لرنده بولنمشدی. حضرت ابابکر (رضه) زماننده خالد بن ولید حضرتلرینك امریله مالك بن نویرة التمیمی‌یی قتل ایدن دخی بوذاتدر. یمامه وقعه‌سنده فوق‌العاده برجسارت وشجاعت کوستروب، ایکی آیاغی کسلدیکی حالده، دیزلری اوزرینه سوربنوب، ینه مجاهدین میاننده محاربه ایده‌رك، شهید اولنجه‌یه قدر جهد ایتمشدر. — (ضرار بن الخطاب القرشی الفهری) که شجعان و شعراء قریشدن اولوب، فتح مکه کونی اسلامه کلمش؛ وابو عبیده بن الجراح معیتنده شام فتوحنده حاضر بولنمشدر. فتح مکه کونی سویلمش اولدیغی برقصیده‌سندن اولان شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

یا نبی الهدی الیك لجا	حی قریش وانت خیر لجاء
حین ضاقت علیهم سعة	الارض وعاداهم اله السماء

بعضلری اسلامنده شبهه ایتمشلرسه‌ده، اشعاری دخی اسلامنه شاهددر. — (ضرار بن القعقاع) که عوف بن القعقاعك برادریدر. — (ضرار بن مقرن المزنی) که ۱۲ نجی سال هجریده حیره‌نك فتحنده خالد بن ولید (رضه) ك معیتنده بولنوب، طبرینك قولنه کوره اون برادرك بری ایدی.

ضربخور رشید پاشا { عساکر منتظمهٔ عثمانیه‌نك اسکی امراسندن اولوب، دور سلطان محمود خانیده قطع مراتب ایده‌رك، فریقلك رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ ودور سلطان عبد المجید خانیده، ۱۲۵۸ تاریخنده عهده‌سنه رتبهٔ مشیری توجیه بیورلرق، اوصره‌ده سرعسکرلك عنوانك رفعیله احداث اولنان عساکر منصوره مشیرلکنه نصب اولنمشدی. ۵۹ ده درسعادت مشیرلکنه نقل اولنه‌رق، ۶۲ ده خاصه مشیر قائمقامی وینه او سنه روم ایلی مشیری و ۶۳

تاریخنده خاصه مشیری اولمشدی . بر خیلی وقت معزول قالدقدن صکره ۱۲۷۰ ده درسعادت اردوسی مشیریتنه و متعاقباً ثانیاً خاصه مشیرلکنه نصب اولنه‌رق، بعد العزل ۷۳ ده ثالثاً درسعادت مشیری اولمش ؛ و سلطان عبدالعزیز خانك اوائل سلطنتلرنده وفات ایتمشدر .

ضریر { مشاهیر علمای اسلامدن اعمی بولنمش بر چوق ذواتك لقبی اولوب، اك مشهورلری اسم وکنیه‌لری صره‌سنده ذکر اولنور.

ضعف { امین خلیفه‌نك جاریه‌لرندن بر مغنیهٔ مشهوره اولوب، خلیفهٔ مشارالیهك محاصره‌سنده حضورنده بربرینی متعاقب تغنی ایتمش اولدیغی اشعار شآمت آمیزیله شهرت بولمشدر.

ضعیفی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی قانونی سلطان سلیمان دورنده یاشامشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر :

شمشاد قد دلبر بر بوستانده یتمز
زیرا نهال طوبی باغ جهانده یتمز
دیدم نیچون تهی‌سك بار وفادن ای‌سرو
کولدی دیدی‌که میوه سرو روانده یتمز

— ایکنجیسی (محمد —) قسطمونیلی اولوب، شو بر ایکی بیت اونکدر :

سعادت قولنه حقدن عطادر
آکا زور ایله سعی ایتمك خطادر
نه سعی ایله اولور عز وسعادت
نه تقصیرایله فقر و فلاکت

— اوچنجیسی (محمد —) روم ایلنده‌کی قره‌طوه قصبه‌سندن اولوب، طریق علمه سالك ایدی. کلستانی شرح ایتمشدر .

ضعیفی { ایران شعراسندن اولوب، نیشابورلیدر. شو بیت اونکدر :

چو سر بحلقهٔ زلف بتان در آوردم
سری بعالم دیوانکی بر آوردم

ضماد { (بن ثعلبة الازدی) صحابه‌دن اولوب، جاهلیتده فخرکائنات (صلعم) افندمزك محبی ایدی. اجرای طبابتله مشغول ایدی. اك اول اسلامه کلنلردندر .

ضمام { (بن ثعلبة السعدی) صحابه‌دن اولوب، بشنجی سال هجریده قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ و قومنی دخی اسلامه کتیرمش ایدی. — (ضمام بن زید الهمدانی) دخی صحابه‌دن اولوب، تبوکدن عودت بیورلدقده، نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، بر نامهٔ سعادتله عودت ایتمشیدی.

ضمره { صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (ضمره بن انس الانصاری) که « احل لکم لیلة الصیام الرفث الی نسائکم » آیت کریمه‌سنك سبب نزولی اولدیغی مرویدر. — (ضمره بن ثعلبة البهزی) که بعده حمصده ساکن اولوب، کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر . — (ضمره بن سعد السلمی) که بدریله برابر حنین وقعه‌سنده حاضر بولنمش؛ و بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (ابو عبیدالله ضمره) که اوغلی عبیدالله کندیسندن روایت ایتمشدر . — (ضمره بن عمرو الجهنی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (ضمره بن عمرو الخزاعی) که خسته اولدیغی حالده، مکه‌دن چیقوب، نزد حضرت نبوی‌یه کیدرکن، یولده وفات ایتمکله، حقنده « ومن یخرج من بیته مهاجراً الی الله ورسوله ثم یدرکه الموت فقد وقع اجره علی الله » آیت کریمه‌سی نازل اولدیغی مرویدر. — (ضمره بن عباس الجهنی) که احد غزاسنده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. عبدالله بن انیسك عم زاده‌سیدر. — (ضمره بن ابی العیص الخزاعی) که یوقاریده‌کی «ومن یخرج الخ» آیت کریمه‌سنك بونك حقنده نازل اولدیغی دخی مروی اولوب، ایکیسنك بر اولمسی ده ملحوظدر. — (ضمره بن غزیة الانصاری الخزرجی النجاری) که احد وقعه‌سنده بدریله برابر حاضر بولنوب، خلافت جناب فاروقیده فرس فتوحنده جسر ابی عبیده محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — دیکر بر ضمره که « من قتل دون ماله فهو شهید » حدیث شریفنك راویسیدر.

ضمضم { (بن قتاده) و (ضمضم بن الحارث السلمی) صحابه‌دن اولوب، برنجیسنك بیاض قاریسندن سیاه برچوجغی اولمغله، عندالتحقیق قاریسنك جده‌سی زنجیه بولنمش اولدیغی تحقق ایدنجه، سببی بو اولدیغی جانب نبویدن بیان بیورلشیدی. بوحال بوکون طبیعیون عندنده (آتاویسم)

اسمیله معروفدر. — ایکنجیسی شعرادن اولوب، شو بر ایکی بیت حنین غزاسنده سویلنمش اولدیغی بر قصیده‌سندندر:

اذ لا ازال علی رحالة نهدة
جرداء تلحق بالنجاد ازاری
یوما علی اثر النهاب و تارة
کانت مجاهدة مع الانصار

ضمیر { (تقی الدین) ایران شعراسندن اولوب، حلواجیلقله مشغول ایدی. هندستانه عزیمتله، بر خیلی آقچه طوپلامشیدی. شو بیت اونکدر:

بیستونرا چون در خیبر بزور تیشه کند
عشق رنك حیدری بربازوی فرهاد بست

— هندستان شعرا و اکابرندن اوچ ذاتك دخی مخلصی اولدیغی بعض تذاکرده کورلمشدر.

— ینه هندستان شعراسندن وبراهمه رؤسا. سندن (کنور هیرا لال بن راجه پیاری لال) اسمنده برشاعرك دخی مخلصیدر. شو بیت اونکدر:

از سینهٔ سوزان بفلك ناله فرستم
وز دیدهٔ کریان بزمین ژاله فرستم

ضمیره { (بن ابی ضمیره) صحابه‌دن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی ایدی. اهل مدینه‌دن معدود اولوب، اوغلی عبدالله کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ضمیره بن انس) و(ضمیره بن سعدالسلمی) اسملریله صحابه میاننده دیکر ایکی ذات دخی مذکور ایسه‌ده، بونلرك اسمی (ضمره) اولمسی دها محتمل اولوب، ضمره صره‌سنده ذکر اولنمشدر.

ضمیری { سلطان سلیم خان ثانی دوری شعراسندن اولوب، کنفریلیدر. شو بیتی مشهوردر:

قورقوتمه صراط ایله یولی سچرز واعظ
ایل کچدیکی کوپریدن بزده کچرز واعظ

ضمیری { (کمال الدین حسین) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، اصفهانلیدر. شاه طهماسب صفوی زماننده یاشامشدر. «ناز ونیاز»، «بهار و خزان»، «لیلی و مجنون»، «وامق وعذرا»، «جنة الاخیار» و «اسکندر نامه» عنوانلریله آلتی منظومه‌سیله ایکی دیوانی واردر.

هجو دخی سویلدیکندن، اصفهانده تشهیر ایدلمش اولدیغی مرویدر. ۹۷۳ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کریهٔ من سوز وسوزم کریه می آرد زدرد
درد مندم کریه و سوزم اثر دارد بسی

ضمیری { (ابو العیس) و (ابو القاسم عبد الواحد بن حسین) اسملریله ایکی مؤلفك اسمی اولوب، برنجیسنك «اصل الاصول فی احکام النجوم والموالید»، و ایکنجیسنك «ادب المفتی» عنوانیله برر تألیفی واردر.

ضیا { ایران شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی اصفهانلی اولوب، شاه عباس ماضی زماننده دیوان کتابندن ایدی. شو بر ایکی بیت اونکدر:

صبا بخدمت مستوفی الممالك عهد
اکر رسی زمنش هیچ درد سر مرسان
ور اوکند که از من بخاکپای بتان
که هرچه بشنوی ازوی بمن خبرمرسان

— ایکنجیسی (میرزا یوسف) قزوینلی اولوب، برر مدت کیلان ومازندران حاکملرینك وبعده ملوك صفویه‌نك خدمتنده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

فغان که مردم و یاری درین دیارم نیست
نشان پای کسی بر سر مزارم نیست

— اوچنجیسی (میر صفدر علیخان بن عسکر علیخان) شاه اسماعیل صفوی احفادندن اولوب، دکن نوابی آصف جاه طرفندن کمال التفاتله قبول اولنمش؛ واورنك آباده اقامت ایتمش ایدی. شو بیت اونکدر:

چشم تر مانند شبنم زین چمن بر داشتم
خون دل چون لعل با خود از وطن برداشتم

ضیاء الدین { [«ابن بیطار» ماده‌سنه مراجعت بیورلیه.]

ضیاء الدین { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (— محمد) من اصل (ری) قصبه‌سندن اولوب، کاشانده نشأت ایتمشدر. کوزلری آغردیغی برزمانده سویلمش اولدیغی شو رباعی جمله اشعارندندر:

از خلق زمانه پاکشیدن خوشتر
درکوشهٔ عزلت آرمیدن خوشتر
زنهار ضیا علاج چشمت نکنی
اوضاع زمانه را ندیدن خوشتر

— ایکنجیسی حجندلی اولدیغی حالده، شیرازده نشأت ایتمش؛ وملوك سلجوقیه‌دن بیغونك خدمتنده بولنمشدر. چوق معمر اولوب، ۶۱۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

امروز کرم کن ای کرمها پرو بال
کرنیستم شده است مردرا حلال
فردا که زاختر م نکو کردد فال
کوهر زکف تو بر نکیرم بسفال

ضیاء الدین برنی { هندستان مورخیننددن اولوب، سکزنجی قرن هجریده محمد شاه وفیروز شاه تغلق زمانلرنده دهلیده یاشامش؛ و «تاریخ فیروز شاهی» عنوانیله برکتاب یازمشدر.

ضیاء الدین بن الاثیر [«ابن اثیر» ماده‌سنه مراجعت.]

ضیاء الدین سعدی { (ابو عبدالله محمد بن عبدالواحد السعدی) مشاهیر علما ومحدثیندن اولوب، ۵۶۹ تاریخنده شامك (دیرالمبارك) قریه‌سنده طوغمش؛ وبغداد وخراسان وسائر اقطار عالمه رحلتله، عصری مشاهیر علماسندن استماع واستفاده ایده‌رك، بعده دمشقه عودتله، تدریس وتصنیفله امرار اوقات ایتمش؛ و۶۴۳ ده وفات ایلشدر. بر دارالحدیث تأسیس ایدوب، کتابلرینی دخی اوراده وقف ایتمشدی. باشلیجه تصنیفاتی بروجه آتیدر: اوچ جلد اوزره «کتاب الاحکام»، «فضائل الاعمال»، طقسان جزءدن مرکب «الاحادیث المختارة»، «فضائل الشام»، «فضائل القرآن»، «کتاب صفة الجنة والنار»، «مناقب اصحاب الحدیث»، «النهی عن سب الصحابة»، برقاچ جلد اوزره «سیر المقادسة» وسائره.

ضیاء الدین قوسی { (ابوالحسن بن ابراهیم) مشاهیر ادبادن اولوب، ۵۹۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. وفاتندن اول نور بصردن محروم اولمشدی. «کتاب الاشارة فی تسهیل العبارة»، «المقتصر من المختصر»، «تهذیب ذهن الواعی فی اصلاح الرعیة والراعی» عنوانلریله اوچ تألیفی و «اللؤلؤة المکنونة والیتیمة المصونة» عنوانیله برقصیدهٔ لغویه‌سی واردر. تألیفات مذکوره‌نك اوچنجیسی صلاح الدین ایوبی ایچون یازمشدر.

ضیاء الدین نخشبی { ادبادن اولوب، لسان فارسیده «طوطی نامه» و «کلریز» اسملریله ایکی حکایه کتابلری وهند جه‌دن مترجم اولدیغی مظنون اولان «لذة النساء» عنوانیله بی ادبانه یازلمش برکتابی واردر.

ضیاء الدین هکاری { (ابو محمد عیسی بن محمد) سلطان صلاح الدین ایوبینك امراسندن معتمدی بر ذات اولوب، عن اصل حلبده مدرسهٔ زجاجیه ده فقه تدریسیله مشغول ایکن، اسد الدین شیرکوهك معیتنده مصره کیتمش؛ ومشارالیهك وفاتنده یرینه یکنی صلاح الدینك کچمسنه طواشی قره قوشله برابر سعی و جهد ایتمش ایدی. بناءً علیه صلاح الدین ایوبی بوکا زیاده‌سیله حرمت و رعایت ایدردی. زید بن حسن بن علی (رضهم) نسلندن اولدیغی مرویدر. ۵۸۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

ضیا پاشا [«یوسف ضیا پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ضیا پاشا { متأخرین شعرا وادبای عثمانیه‌دن اولوب، عن اصل ارضروملی اولدیغی حالده، درسعادتده نشأت ایدوب. السنه وادبیات شرقیه‌یی وفرانسز لسانتی تحصیل ایتمشدی. باب عالی اقلامنه بعد المداومه، سلطان عبد العزیزخان زماننده برمدت مابین همایون باش کتابتنده بولنه‌رق، مقربین حضرت پادشاهی زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. و پادشاه زمان سلطان عبد الحمید خان دورنده رتبهٔ وزارته نائل اولوب، آطنه والیلکنه تعیین اولنمشدی. برقاچ سنه اوراده قالدقدن صکره، خسته‌لنوب، تبدیل هوا ایچون، بروسه‌یه کلمش اولدیغی حالده، ۱۲۹۵ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. غزلیات، تاریخ، شرقی وسائره‌دن بر خیلی اشعاری، خرابات اسمیله بیوك بر مجموعه‌سی و بعض ترجمه‌لری

واردر. اشعارينك الك كوزلى « تركيب بند » و « ترجيع بند » بدر. شو بيتنك ايراديله اكتفا اولندى.

امید وفا ایله هر شخص دغلده
چوق حاجیلرك چیقدی خاچی زیر بغلده

ضيائى { فرس شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى آذربيجانده كى (اردوباد) قصبه سندن اولوب، سلطان حسين بايقرا زماننده هراته عزيمتله، على شير نوايينك التفاتنه مظهر اولمش؛ و دولت كوركانيه نك انقراضنده وطننه عودت ايدوب، ٩٢٧ ده تبريزده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر :

خوش آن ساعت که آید ترك من شمشیرکین با او
رقیبان جمله بگریزند و من مانم همین با او

— ايكنجيسى (محمد على) هندستانده كى ملتان خطه سندن اولوب، ١٠٢٤ تاريخنه دك اكبر آبادده برحيات ايدى. شو بيت اونكدر :

شهید تیغ ستمرا بحشر وعده مده
که کشتگان ترا ذوق خونبها اینجاست

ضيفه { صلاح الدين ايوبينك برادرى حلب حاكمى ملك عادلك قيزى اولوب، پدرندن صكره حلب حاكمى اولان ملك ظاهره وارمش؛ وبوندن محمد اسمنده بر اوغلى اولوب، حلب حكومتى بوكا انتقال ايتديكنده، صبى بولنمغله، والده سى صاحبهٔ ترجمه ٦ سنه وصايت طريقيله حلب حكومتنى اداره ايتمش؛ و ٦٤٠ تاريخنده ٦٠ ياشنده وفات ايتمشدر.

(حرف الضادك صوكى)

ط

طاران { خراسانده بولنمش اولان طوس شهر مشهورینك مركب اولدیغی ایکی قصبه‌نك الك بیوکی اولوب، طبرانی نسبتیله معروف برچوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

طارق { صحابه‌دن یکرمی زیر برقاچ ذاتك اسمیدر : (طارق بن احمد) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (طارق بن اشیم الاشجعی) که کوفیوندن معدود اولوب، اوغلی ابو مالك کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طارق بن زیاد) که سماك بن حرث کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طارق بن سوید الحضرمی) که وائل بن حجر کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طارق بن شریك) که کوفیوندن معدود اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عبدالله طارق بن شهاب البجلی الاحمسی) که بوده کوفیوندن معدود اولوب، کندیسندن بر حدیث شریف مرویدر. — (طارق بن عبدالله المحاربی) که جامع بن شداد کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طارق بن عبید بن مسعود الانصاری) که بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (طارق بن علقمه بن ابی رافع) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (طارق بن المرقع) که اهل حجازدن اولوب، صحبتی واسلامی بیله مختلف فیهدر.

طارق بن زیاد { اعاظم غزاة مسلمیندن ودولت امویه امراسندن اولوب، ولید بن عبد الملکك زمان حکومتنده مغرب جهتنده فتوحاتله و بربرلری اطاعته ارجاعله مشغول بولنان موسی بن نصیرك معیتنده بولنمغله، بونك طرفندن اندلس فتحنه کوندریله‌رك، ۹۲ تاریخ هجریسنده سبته بوغازینی کچمش؛ وعسکرینه رجعت امیدی براقمامق اوزره، کچدیکی کمیلری یاقدقدن صکره، شیرانه محاربه‌یه باشلایوب، بربرینی متعاقب خارق العاده مظفریتلره نائل اولمغله، اسپانیه‌نك اکثر طرفلرینی وحتی کرسئ حکومتی اولان طلیطله شهرینی دخی ضبط ایتمش؛ و بو فتوحات عظیمه خبرینی آلنجه، موسی بن نصیر دخی پورتکیز طرفندن کیروب، طلیطله‌ده بولشدقلرنده، موسی بن نصیر طارقك موفقیاتنه حسد ایدوب، بر مدت کندیسنی حبس ایتمش؛ وبعده بو معامله‌سنك شامه انعکاس ایتمسی اوزرینه، سبیلنی تخلیه ایله، ایکیسی برلکده توسیع فتوحاته کیریشوب، اسپانیه وپورتکیزك هر طرفنی وفرانسه‌نك قسم جنوبیسنی فتح ایتدکدن صکره، ینه آره‌لری آچلمغله، ۹۶ تاریخنده لاجل المحاکمه شامه دعوت اولنه‌رق، طارق تبرئهٔ ذمت ایتمش؛ و موسی بن نصیرك خدمات سابقه‌سنه باقلمیه‌رق، تکدیر ومجازاتی تنسیب اولنمش ایدی. طارقك بقیهٔ احوالی وتاریخ وفاتی حقنده بر معلوماته دسترس اولنه‌مدی. کندیسی نهایت درجه‌ده عادل ومتدین برذات اولوب، او قدر فتوحات وغنایمدن فقیر الحال عودت ایتمشدی. اسپانیه‌ده عدالت و مرحمت اسلامیه‌نك کوزل بر نمونه‌سنی کوستروب، بو طریقله فتوحاتی تسهیل ایتمشدر. الیوم آوروپالیلر عندنده (جبل طارق) دن غلط اوله‌رق (جبر الطار) تسمیه اولنان بوغاز وقصبه صاحب ترجمه‌نك نامنه اضافتله تسمیه اولنمشدر.

طارم { (یاخود تارم) چینه تابع ترکستان شرقیده بر بیوك ایرماق اولوب، کاشغر ویارقند ایله ختن وقره صو نهرلرندن بالتشکل، شرقه طوغری جریانله، شمال جهتنده بولنان بعض کوللرك فضلهٔ میاهنی دخی آلدقدن، وبرقاچ قوله آیریلوب، ینه برلشدکدن صکره، جنوب شرقیه

طوغری دونه‌رك، و (چرچن دریا) ایله دخی قاریشه‌رق، (قره بوران) کولنه و اورادن (لوب نور) کولنه دوکیلور. کاشغر وختن نهرلری نادراً بوایرماغه واصل اولوب، اکثریا یولده قورورلر. طارمك کنیشلکی ١٠٠ ایله ١٢٠ متره آره‌سنده اولوب، اوچ درت و بعض یرلرنده بش آلتی متره درینلکی واردر. او جهتك الك بیوك ایرماغیدر. مجراسنك ایکی طرفی اکثر محللرنده بطاقلق وقامشلقدر.

طارم { ایرانده برخطه اولدیغی بعض کتبده کوریلوب، (تارم) ماده‌سنده ذکر اولنانك عینی اولسه کرکدر.

طارمی { (میردوست) ایران شعراسندن اولوب، طارم ناحیه‌سندندر. ارباب فضل وکمال و وجد وحالدن اولوب، ١٢ سنه روضهٔ رضویه‌ده مجاورت وخدمت ایتمشدر. همایون شاهك بو ذات حقنده حرمت و اعتقادی وار ایدی. شو بیت اشعارندندر:

چاکها کز دست عشقش در کریبان منست
هرطرف راهیست کز جانان سوی جان منست

طارقیری { خداوندکار ولایتنك قره‌حصار صاحب سنجاغنده صندقلی قضا. سنه تابع برناحیه اولوب، ضابطه‌لق صورتنده اداره اولنور. ٢٣ قریه‌دن مرکب اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی واردر. درون ناحیه‌ده ٣٠ جامع، ٤٥ مکتب، ٥٠ دکان، ٢ خان وبر حمام موجوددر.

طاسوس { یاخود طاشوز [«تاسو» ماده. سنه مراجعت بیوریله.]

طاش ایلی { [ایچ ایل سنجاغنك نام عتیقیدر. [«ایچ ایل» ماده‌سنه مراجعت.]

طاشکند { روسیه‌نك النده بولنان ترکستانك مرکز اداره‌سی و (سیردریا) یعنی سیحون ایالتنك مرکزی برشهر اولوب، ٤١° ١٩′ ٣٢″ عرض شمالی ایله ٦٦° ٥٧′ ٢٨″ طول شرقیده و سیحونه منصب (چرچیك) نهرینك ٨ کیلومتره شمالنده اوله‌رق ٤٥٣ متره‌لك ارتفاعده واقعدر. اوجهتك الك بیوك شهری اولوب، ١٠٠٠٠٠ اها. لیسی واردر. خانه‌لری آلچق وباغچه‌لرله محاط اولدیغندن، شهرك محلی پك واسع اولوب، بویی ١٣ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٠٧٧ مربع کیلومتره‌در. اوزاقدن بر اورمان کبی کورینوب، یالکز جوامع شریفه‌سنك قبه و مناره‌لریله روسلرك یاپدیردقلری بعض ابنیه آغاجلرك اوستندن کوزیکه بیلیور. شهر ایکی‌یه منقسم اولوب، اهالیٔ مسلمه ایله مسکون اولان اسکی شهر درت قسمدن مرکبدر؛ وروسلرك تأسیس ایتدکلری یکی شهر بر محله‌دن عبارتدر. مذکور چرچیك نهرندن ایکی جدول آیریله‌رق، وبری ایکی‌یه انقسام ایده‌رك، شهرك ایچندن کچر، وباغچه وبوستانلرینی اروا ایدر. شهرك شمال شرقیسنده بولنان (شیخانطور) قسمی ٤٨ محله‌یه منقسم اولوب، ٦٠ جوامع شریفه ایله ٣ مدرسه‌یی حاویدر. بو جهتك اهالیسی زراعت و باغچوانلق وصنایعله مشغولدر. شمال غربی جهتنده کی (سبزوار) قسمی ٣٨ محله‌یه منقسم اولوب، ١٠ جامع شریفیله ٣ مدرسه‌سی واردر، که بونلردن (نور محمد) و (یازخان) دینلن ایکیسی پك قدیم اولوب، ایچلرنده ٣٠٠ دن زیاده طلبه تحصیل علم ایدر. بو قسمك اهالیسی صنایعله وعلی الخصوص قوندره‌جیلقله مشغول اولوب، یاپدقلری چیزمه‌لر ترکستانك هر طرفنه کیدر. ایچلرنده کلیتلی حیوانانه مالك آدملر دخی واردر. شهرك غرب جهتنی تشکیل ایدن (کوکچه) قسمی ٣١ محله‌دن مرکب اولوب، ٥ جامع شریفله ٢ مدرسه‌سی و١٨ تربه‌سی واردر. شهرك جهت جنوبیه‌سندن عبارت اولان (بش آغاج) ٣٢ محله‌یه منقسم اولوب، بر چوق جوامع شریفه‌سیله ایکی مشهور مدرسه‌سی و (خواجهٔ احرار) اسمیله بر خانقاهی واردر. بو جهتك اهالیسی باغچوانلق وزراعتله وطوغله وکرمیت اعمالیله مشغولدرلر. بتون شهرده ٣٠٠ جامع، ١٧ مدرسه، ٦٠ مکتب، ٣٠ کاروانسرای، ٦ حمام، ١٦٠٠ دکان، ٣٢٢ میدان و ١٣٠٠٠ دن زیاده خانه موجوددر. روسجه وتاتارجه تدریساته مخصوص مختلط بر مکتبی دخی واردر. سوقاقلری طار وغیر منتظم وزلزله‌لرك کثرتندن ویرانه‌لری چوقدر. روس محله‌سی شهرك جنوب شرقی قسمندن عبارت اولوب، بورانك سوقاقلری کنیش ایسه‌ده، توزی چوق وخانه‌لری پك سیرکدر. روسلر عموم اهالینك آنجق آلتیده بری نسبتنده‌در. روس محله‌سنده دوائر حکومت ایله ایکی کلیسا، ٤ صومعه، برجامع شریف، بر تیاترو، بر خسته‌خانه، ذکور واناث ایچون ایکی

اعداديه ، بر دارالمعلمين، بر غرس اشجار مكتبيله بر نباتات باغچه‌سی، برقاچ مكتب ابتدائی وایکی يتيمخانه موجوددر. شهردن ایکی كيلومتره‌لك مسافه‌ده دخی رصدخانه وعلوم طبيعيه نمونه‌خانه‌سی بولنيور. مكمل بركتبخانه دخی بولنوب، تركستان وآسيای وسطی‌یه متعلق يوزلرجه جلد كتابی واوجهتك آثار عتيقه‌سيله احوال طبيعيه‌سی نمونه‌لرينی حاوی برموزه‌سی واردر. تجارتی پك ايشلك اولوب، ایکی بانقه‌سی دخی واردر. بری تركجه و ایکیسی روسجه اوله‌رق اوچ غزته نشر اولنور. شهرك جوارلری بر سبزه‌زار حالنده وغايتله مفرح ودلنشين اولوب، اكثر اهالينك باغ و باغچه‌لرده كوشكاری وصيفيه‌لری واردر. وبعضلری وحتی روسلر دخی يازين قيرلرده چادر قورارلر. هواسی معتدل اولوب، حرارت وبرودتك تفاوتی او اقليمله نسبةً آزدر. يازين ميزان الحراره نهايت ٤٢ درجه‌یه قدر چيقار، وقيشين تحت الصفر ٢٤ دركه‌یه قدر اينر. ياغمورلری آز ايسه‌ده، مياه جاريه‌سی چوقدر. طاشكند پك اسكی برشهر اولوب، اسم قديمی (چاش) ياخود (جاج) ايسه‌ده، اسكی موقعی شمديكينك ٢٥ كيلومتره جنوبنده و سيحون قربنده اولوب، اليوم خرابه‌لری (اسكی طاشكند) ناميله معروفدر. ١٨٦٥ ده جنرال چرنايف يديله ضبط اولنه‌رق، ایکی سنه صكره روسيه حكومتی طرفندن عموم تركستانه مركز اتخاذ اولنمشدر .

طاش كوپری { (واملای عتيق طاشكپری) قسطمونی ولايت وسنجاغنده وقسطمونينك ٤٤ كيلومتره شرقنده قضا مركزی برقصبه اولوب، قزيل ايرماغه تابع كوك چايك كنارنده واقع و ٤٥٠٠ اهاليی جامعدر. دباغته ودميرجيلكه متعلق معمولاتی مشهوردر. بطاقلق برمحله بولنيور. اسكی برقصبه اولوب، روماليلر زماننده (پومپيوپوليس) اسميله معروف ايدی. قصبه‌نك ٥ جامع شريفی، ١٠ مسجدی، ٣٨٩ دكانی، ١٢ خانی ، ٣ تكيه‌سی ، ٢ مدرسه‌سی، بركتبخانه‌سی، بر رشديه وبری ذكوره ايكيسی‌ده اناثه مخصوص ٣ ابتدائيه‌سی و ٤ صبيان مكتبی واردر. — طاش كوپری قضاسی شرقاً وشرق شمالی جهتندن سينوب سنجاغيله، شمال غربی جهتندن اينه بولی ، غرباً قسطمونی ، جنوباً دخی طوسيه قضالريله محاط ومحدوددر . قضا كوكجه آغاج ناحيه‌سيله برابر ٤٦ قريه‌دن مركب اولوب، يالكز ٦٥٠ سی ارمنی و ٤٥ ی روم وقصوری كاملاً مسلم و ترك اولمق اوزره، ٤١٨٠٦ اهاليسی واردر . اراضيسی منبت اولوب، باشليجه محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، داری، بورچاق، نخود، فاصوليه وسائر حبوبات ايله سبزه وميوه‌دن عبارتدر. كتن دخی حاصل اولور. زخايری احتياجات محليه‌يه تقابل ايتدكدن صكره ١٠٠٠٠ كيله قدری‌ده اخراج اولنور. ٢٥ قطعه اورمان بولنوب، ميشه، چام، كوركن ، قاين و سائر اشجاردن خيلی كراسته واودون قطع اولنور . معمولات صناعيه يرلی كرپاسيله يوكدن هكبه ، اورغان ، سختيان وسائره‌دن عبارتدر. حيوانات اهليه‌سی چوقجه اولوب، خيلی پنير وتفتيك چيقار.

طاش كوپری زاده { ياخود طاشكپری زاده (عصام الدين ابو الخير احمد بن مصطفی) اعاظم علمای عثمانيه‌دن وكتب مفيده تأليفيله كسب امتياز ايدن مؤلفيندن اولوب، ٩٠١ تاريخنده بروسه‌ده طوغمشدر. پدری مدرسيندن اولوب، برآره‌لق حلب قاضيلغنده دخی بولنمشدی. طفل ايكن پدريله و عائله‌سيله آنقره‌يه كيدوب ، بر مدت صكره بروسه‌يه عودت، و بعده درسعادته ورود ايتمش؛ وپدريله سيدی محمد قوجويدن وميرم چلبی ايله شيخ محمد تونسيدن تحصيل علوم ادبيه وشرعيه ورياضيه و هيئت و تفسير وحديث ايده‌رك، تدريسه اجازت آلمش؛ وابتداديمتوقه‌ده اوروج پاشا، بعده استانبولده مولانا محيی الدين بن حاجی حسين، اسكوبده اسحاقيه، استانبولده قلندريه ومصطفی پاشا مدرسه‌سی ، ادرنه‌ده مدرستين متجاورتينك بری ، ينه استانبولده مدارس ثماندن بری ونهايت ادرنه‌ده سلطان بايزيد مدرسه‌سی مدرسی اولوب ، ٩٥٢ ده بروسه مولويتنه و بعده استانبول قضاسنه نصب اولنمش؛ وكوزلرينه طاری اولان عمی اوزرينه، استعفا ايدوب، بقيهٔ عمرينی اولجه تأليف ايتمش اولديغی كتابلری تبييض ايتديرمكله و يكيدن بر طاقم كتب معتبره تأليفيله كچيرمش ؛ و ٩٦٨ تاريخنده رحمت حقه نائل اولمشدر. عاشق پاشا محله‌سنده سيد ولايت تربه‌سی جوارنده مدفوندر . اخلاق حميده صاحبی ، متواضع، دعوی ومكابره‌دن مجتنب، قناعتكار ومتورع برذات ايدی. اك مشهور تأليفی « الشقايق النعمانيه

فى علماء الدولة العثمانيه » عنوانيله بدايت دولت عليهٔ عثمانيه‌دن قانونى سلطان سليمان خان دورينه يعنى كندى زمانه‌دك ظهور ايدن علما و مشايخك تراجم احوالنى جامع اثر قيمتداريله « مفتاح السعاده » يأخود «موضوعات العلوم» عنوانى تحتنده كافهٔ علوم وفنونك نه‌دن عبارت اولدقلرينى وهر فنده يازلمش الك مشهور كتابلرك اسـاميسيله تعريفاتنى و مؤلفلرينك مختصراً ترجـهٔ حاللرينى حاوى تأليف معتبريدر . ايكيسى‌ده عربى يازيلوب، «موضوعات العلوم»نى كندى اوغلى كمال الدين محمد تركجه‌يه ترجمه ايتمشـدر . « شـقايق نعمانيه » سنه برچوق ذيللر يازيلوب، الك مشهورلرى عشاقى وشيخى ونوعى‌زاده‌نك ذيللريدر. لسان تركيده محرر ومطبوع اولان بو اوچنجى ذيل طاشكوپرى زاده‌نك براقديغى ٩٦٥ تاريخندن ١٠٤٢ سنه‌سنه دكين ظهور ايدن علما ومشايخك تراجمنى جامع اولمغله، جمله‌نك اكليدر . ابن خلكانك « وفيـات الاعيان » عنوانلى تأليف مشهورينك شـامل اولديغى تراجمه صحابه وحكما و سائر مشـاهيرك تراجمنى دخى علاوه ايده‌رك، « تاريخ كبير » عنوانيـله بر تأليف معتبرى دخى واردر،كه اسـكوبده مدرس ايكن يازوب ، ٩٣٨ده اتمام ايتمش؛ وبعده اختصار ايدوب، تواريخ انبيايى ده علاوه ايلمشـدر . كتب متداولهٔ درسيه‌يه دخى برچوق شرحلر وحاشيه‌لر وبعض متنلر يازوب، باشليجه‌لرى بروجه آتيدر: «شرح العوامل» ، «شرح ديباجة الهدايه » ، « شرح ديـبـاجة الطوالع » ، « حاشية الكشاف » ، « حاشية التجريد للشريف » ، « شرح الفوائد الغياثيه » ، « شرح القسم الثالث من المفتاح » ، «حاشية على شرح المفتاح للسيدالشريف» ، « شرح الجزرين فى علم القراآت » ، « المعالم فى علم الكلام » ، « الجامع فى المنطق » ، « متن وشرح فى الفرائض » ، «مختصر فى علم النحو» ، «اللواء المرفوع فى حل مباحث الموضوع» ، « رسـالة الشهود العينى فى تحقيق مباحث الوجود الذهنى» ، «رسالة الاستيفاء لمباحث الاستثناء» ، «مسالك الخلاص فى مهالك الخواص» ، « رسالة الانصاف فى مشاجرة الاسلاف» ، « المحاكمات بين المولى لطفى و المولى عذارى فى ايراد السبع الشـداد » ، « رسالة العنايه فى تحقيق الاستعارة بالكنايه » ، « رسالة فى الصناعات الخمس » ، «رسالهٔ قضاوقدر » ، « رسالهٔ طاعون » ، « الرسالة الجامعه فى وصف العلوم النافعه » ، « اجل المواهب فى معرفة وجود الواجب » ، « نزهة الالحاظ فى عدم وضع الالفاظ » ، « رسـالة التعريف و الاعـلام فى حل مشكلات الحدالتام » ، « القواعد الجليات فى تحقيق مباحث الكليـات » ، « فتح الاغلاق فى مسئلة المجهول المطلق » ، «رسالة فى تفسير آية الوضوء» ، « رسـالة فى قوله تعالى هو الذى خلق لكم مافى الارض جميعاً » وسائره. آثارندن « شقايق نعمانيه » مطبوع اولوب ، « موضوعات العلوم » ك ترجمه‌سى دخى بو دفعه « اقدام » اداره‌سى طرفندن نشر اولنمشدر. بر كريمه‌سى وبش اولاد ذكورى اولوب ، بونلردن كمال الدين محمد افندى قاضيعسكر اولمش ، وديكرلرى قضاتدن بولنمشدر. اشعار عربيه‌سى‌ده مقبول اولوب ، شو بر ايكى بيت نور بصرى فوت اولدقدن صكره سويلمش اولديغى اشعارندندر :

حرمت من الاحباب لذة نظرة
فوا حسرتا ان لم افق قبل موتتى
ولاتجزعى يا نفس من نازل جرى
بتقدير خلاق الاله البرية
فان الرضا و الصبر فى كل محنة
من اخلاق اصحاب النفوس الرضية

طاش كوركان { (يعنى طاش قلعه) آسياى وسطينك (پامير) خطه‌سنده (صارى كول) ناحيه‌سنك مركزى مستحكم بر قصبه اولوب، (يكيحصار) ك ١٥٥ كيلومتره جنوب غربيسنده و (يارقنددريا)يه تابع (دنكين باش) نهرى كنـارنده اوله‌رق ٣١٧٢ متره ارتفاعنده واقعدر. افغانستان وبلخ وبخارا جهتلرندن تركستان شرقيه‌ وچينه كيدوب كلن كاروانلرك طريقنـده مهم بر موقف اولمغله، اسكيدن برى بعض سياحلر طرفندن ذكر اولنه‌رق، آوروپاجه اسمنك ترجمه‌سيله معروف ايسه‌ده، بوصوك زمانلره كلنجه‌يه قدر موقعى مجهول ومشكوك ايدى.

طاشليجه { (Plevlié) قوصوه ولايتنك يكيبازار خطه‌سنده ويكيبازارك ١١٠ كيلومتره غرب شماليسنده و (دربنه) نهرينه تابع (چهو تينـه) چايى اوزرنده همنـامى اولان سنجاغك مركزى بر قصبه اولوب ، اطرافى طاغلر وتپه‌لرله محاط گوزل ومنبت بر اووه‌ده بولنمغله، فرح

فرامنظره‌سی، ۳۰۰۰ قدر اهالیسی، ۷ جامع شریفی، بر رشدیه وبر قاچ ابتدائیه مکتبی، بر روم کلیساسی، بعض آثار عتیقه‌یی وبر کتبخانه‌یی حاوی بر مناستری وعسکری و تجارت نقطهٔ نظرنجه اهمیت موقعیه‌سی واردر. قربنده رومالیلر زماننده‌ن قالمه بر قصبه خرابه‌لری مشهود ایسه‌ده، بونك اسمی مجهولدر.——
طاشلیجه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی وبو سنجاغی ترکیب ایدن ایکی قضانك بری اولوب، لوانك شمال غربی قسمندن عبارتدر. قضا ۵۳ قریه‌دن مرکب اولوب، ۲۳۰۴۵ اهالی‌ایله مسکون وبونلرك تقریباً ثلثی مسلم وثلثانی روم‌مذهبنه تابع خرسنیاندر.

طاشلیجه { سنجاغی. قوصوه ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری واك شمال‌غربیده بولنانی اولوب، شمالاً بوسنه ایله، غرب جنوبی جهتندن قره طاغله، جنوباً ایپك، شرقاً دخی یکیبازار سنجاقلریله محاطدر. کوچك برسنجاق اولوب، مرکز قضاسیله بره بول قضاسندن مرکبدر. سنجاق ۷۳ قریه‌دن مرکب اولوب، ۳۲۰۸۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۳۹۳۸۹ اهالیسی واردر. اراضیسی عموميت اوزره عارضه‌لی و طاغلق ایسه‌ده، منبت بایر واووه‌لری دخی واردر. بتون سنجاق طونه ماثله‌سنده وصاوه‌یه تابع درینه نهری حوضه‌سنده‌اولوب، نهرمذکوره تابع (تاره) چایی قره طاغ حدودینی آیردیغی کبی، (لیم) نهری دخی سنجاغك جهت شرقیه‌سنده وجهوتینه چایی دخی سنجاغك اورته‌سندن ومرکزینك ایچندن آقار. انهار مذکوره‌یه دوکلك اوزره برچوق‌چای ودره‌لری دخی واردر. طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زراعت اصول عتیقه‌ده اجرا اولندیغندن، استعداد طبیعیسی نسبتنده استفاده اولنه‌میور. باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر و سائر ذخایرله لیم صویی وادیسنده یتیشن میوه‌لرك انواعندن عبارتدر. سائر طرفلرنده برودت هوا میوه‌لرك کاله ایرمسنه مانع اولور. اورمانلری چوق اولوب، اشجارینك یوزده سکسانی چام وقصوری میشه، کورکن وسائره‌در. خیلی‌کراسته قطع، وقطران اخراج اولنور. حیواناتی چوق اولوب، جنسلری دخی ضررسزدر. اهالیسنك قسم اعظمی بوشناق و بر مقداری آرناود اولوب، بو ایکی لسان قوللانیلیر. ادارهٔ ملکیه‌سی صرف حکومت عثمانیه‌یه عائد اولدیغی حالده، حسب العهد بر مقدار آوستریا عسکری دخی بولندیریلیور.

طاطای { قسطمونی ولایت و سنجاغنده وقسطمونی شهرینك غرب شمالیسنده بر قضا اولوب، شرق جنوبی جهتندن نفس قسطمونی یعنی مرکز ولایت، شرق شمالی جهتندن اینه‌بولی، شمالاً اینه اینه‌بولی، غرباً زعفرانبولی، جنوباً دخی آراج قضالریله محدوددر. مرکزی همنامی اولان چایك اوزرنده واقع بر بازار محلی اولوب، بر رشدیه و ایکی ابتدائیه مکتبیله خان وخانه ودکان کبی بعض ابنیه‌سی اولدیغندن، کیتدکجه قصبه صورتنی آلمقده‌در. قضا ازطوای ناحیه‌سیله برابر ۱۶۲ قریه‌دن مرکب اولوب، یالکز ۲۰۶ ی ارمنی وروم وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ۴۰۷۹۹ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت اولوب، محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، داری وسائر حبوباتله مشهور عریانی اریکندن و سائر میوه انواعندن عبارتدر. اورمانلری چوق اولوب، میشه، کوکنار، کورکن، قاین، قواق، شمشیر وسائر اشجاردن خیلی کراسته قطع واخراج اولنور؛ وازطوای ناحیه‌سندن خیلی قطران چیقار. قضا داخلنده ۹۵ جامع شریف، ۳ مدرسه، ۱ رشدیه، ۲ ابتدائیه و ۱۲۰ صبیان مکتبی، ۴ خان، ۸۴ دکان، ۱۳۰ دکرمن و ۵۰ صو حرازی موجوددر.

طاغلی { (وعلی تلفظنجه دانغلی) آرناؤدلقده یانیه ولایتنك ارکری سنجاغنه تابع پرمدی قضاسنده و پرمدی قصبه‌سنك شرق شمالی جهتنده بر ناحیه اولوب، مرکزی مؤلف فقیرك مسقط رأسی اولان (فراشر) قریه‌سیدر. ۶۰ قدر قریه‌دن مرکب اولوب، قراسنك اکثری کوچك قصبه‌لرحالنده‌در. اهالیسنك قسم کلیسی مسلم‌اولوب، اوزاقلرده چفتلك وایرادلری واردر، ومقدما عساکر معاونه ترتیب وسوقیله وحدود محافظه‌سیله مشغول ایدیلر. اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، اورمان و مرعالری وار ایسه‌ده، اراضئ مزروعه‌سی پك آزدر. مرکزی اولان فراشر قریه‌سنده هفته‌ده برکره صالی کونی بازار قوریلوب، خیلی اخذ و اعطا اجرا اولنور. هواسی یازین پك لطیف و قیشین زیاده صوثوق

اولوب، چوق قار یاغار. اکثر محلرنده اوزوم کماله
ایره‌جك قدر حرارت دخی مفقود اولوب، قوروق
حالنده قالیر.

طاغ مرمره‌سی { آیدین ولایتنك صارو.
خان سنجاغنه تابع
طورغودلی قضاسنده بر ناحیه اولوب، ٨ قریه‌دن
مرکبدر.

طاق { طبرستانده جبالك اوزرنده غریب بر
قلعه و سجستانده بر قصبه اولدیغی
کتب عربیه‌ده مسطوردر.

طاقات { (وطاق) بشقه بر طاقم اسملره
اضافتیله حاصل اولان اسماء مرکبه
بغدادده بر چوق محله‌لره علم بولنمشدر.

طالب { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسم
و مخلصیدر:
برنجیسی جاجرملی اولوب، ملوك تیموریه‌دن سلطان
عبدالله بن ابراهیم بن شاهرخك خدمتنده بولنمش؛
ومشارالیه نامنه «گوی وچوگان» عنوانیله برمنظومه
یازمشدر. اوتوزسنه شیرازده اقامت ایدوب، ٨٥٤ ده
اوراده وفات ایتمش؛ وخواجه حافظك تربه‌سی اتصالنده
دفن اولنمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو ایکی بیت
جملهٔ اشعارندندر:

ای که بی روی تومارا زندگانی مشکلست
تلخیء داغ فراقت همچو زهر قاتلست
درغمت بگریستم چندان که آب ازسرگذشت
درپیت زان روئمی آیم که پایم درگلست

— ایکنجیسی مازندرانده‌کی آمل شهرندن اولوب،
هندستانه رحلتله اکبر شاهك وبعده جهانگیرك توجه
والتفاتنه وملك الشعراء عنوانه نائل اولمش؛ و١٠٣٥
تاریخنده یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، کشمیرده
وفات ایتمشدر. ١٤٠٠٠ بیتی حاوی دیوانی واردر.
شو بیت اونکدر:

هر سنگ که بر سینه زدم نقش توبگرفت
آن هم صنمی بهر پرستیدن من شد

طالب افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن
اولوب، ١٢٠٣ تاریخنده
درسعادتده طوغمش؛ ومدت مدیده دیوان همایون
قلمنه دوام ایدوب، ١٢٤٠ ده کتابت خدمتیله شمنی‌یه
عزیمتله، سلطان محمود خان حضرتلرینك شهرمذکوری
تشریفلرنده خواجگانلق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ وبعده
درسعادته عودتله، گوشه نشین انزوا اولدیغی حالده،
١٢٧٠ ده وفات ایتمشدر. تاریخه متعلق بر چوق
ابیاتی وخیلی غزلیاتی واردر. شو مطلع اونکدر:

ناز ایتمه او شیوه‌کاره مخصوص
آه ایتمه بو دلفکاره مخصوص

طالب فائق افندی { متأخرین علمادن
اولوب، مناستره
تدریس علوم ایله کسب اشتهار ایتمش؛ وفروع فقهده
وعلم کلام وحدیثده ید طولی صاحبی بولنمشدر. مناستر
شهرینه اوچ ساعتلق مسافه‌ده واقع بیوك واوته‌دن
بری اهالیسندن علما یتشمکله معروف اولان قنالی
قریه‌سنده تولدایدوب، مناسترده ینه قریهٔ مذکوره‌لی
محمد افندینك حلقهٔ تدریسنه دوام ایتدکدن صکره،
مناسترده مفتی بولنان سلیمان فارسی افندیدن دخی
اخذ علوم ایده‌رك، کندیسی دخی تدریسات ایله
مشغول برخیلی افاضل یتشدیرمشدر. ذکاء خارق
العاده‌سی وعلوم وفنونده‌کی اختصاصی سببیله مناستر
ولایتنجه وجوار مملکتلرجه مرجع کل طائفه اولدیغی
کبی، محاسن اخلاق و متانت مسلکیجه دخی معروف
و امور ومعاملاتجه وقوف تام ورأی رزین صاحبی
ایدی. «جسمك ریاضتی حرکت، قلب وروحك تفکر
ومراقبه‌در. بونلرك ایکیسی منتظماً ایفا اولنمدقده
مخلوق مکرمك تبشیرات خدایه اولان استحقاقی ظاهر
اولور» سوزی اقوال مشهوره‌سندندر. ١٢٨٦
تاریخنده وفات ایتمشدر.

عصرمز ادبای معارفمندانندن دیوان محاسبات
باش کاتبی فهمی افندی حضرتلرینك پدریدر.

طالع { هند شعراسندن ایکی ذاتك
مخلصیدر:
برنجیسی (میرزا نظام‌الدین احمد دهلوی) قطب.
الدین احمدخانك برادری اولوب، ١١٠٨ تاریخلرنده
طوغمش؛ وعالمگیرك زماننده یاشامشدر. شو بیت
اونکدر:

قناعت عالمی دارد جدا پارا بدا من کش
زطفلی دم نمودی پیر گشتی تا کجا کردی

— ایکنجیسی (میر عبدالعلی) من اصل سبز.
وارلی اولوب، هندستانك لکهنو شهرنده توطن ایتمش؛
واود صوبه‌داری برهان‌الملك سعادت خانك خدمتنده
بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

دم پیران ندارد در جوانان هیچ تأثیری
نکردد بر طرف هرکز تب شیر از تباشیری

طالعی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی لطیفی‌یه کوره قسطمونیلی و عاشق چلبینك قولنجه مغنیسالی اولوب، سلطان سلیمان خان شهزاده‌لرندن سلطان محمدك دفتردارلق خدمتنده بولنمغله، نجاتی وصنعی ایله معاصر وقپو یولداشی ایدی. آره‌لرنده بعض مشاعره و مطایبه‌لری دخی واردر. شهزادهٔ مشارالیهك وفاتندن صکره درسعادته کله‌رك، یکیچری کاتبی اولمشیدی. یاوز سلطان سلیم خانك دخی مظهر احسانی اولوب، بعده حقنده بر افترا وقوع بولمغله، قورقوسندن اللری و آیاقلری طوتماز اولوب، چوق چکمه‌دن وفات ایتمشدر. پادشاه مشارالیهك شاه اسماعیله قارشی واقع اولان سفرنده سویلمش اولدیغی شو تاریخ جملهٔ اشعارندندر:

نه طوررسك ای شاه عادل
یوله کیر زادله زواده ایله
عزم ایله یکیچری دوشوود
حددن اندازه‌دن زیاده ایله
تاکه عالمده اوله بر تاریخ
شاهی مات ایله کل پیاده ایله

— ایکنجیسی کفه‌لی اولوب، امی وعامی برآدم اولمغله، اشعاری لطافتدن عاریدر. شو بیت اونکدر:

باش کوتوردی زلف پرچینك خطادن آله باج
بغلدی ملك ختن یوللرینی آله خراج

طالقان { ایرانده وقتیله بو اسمله ایکی مشهور قصبه وارایدی: بری طخارستانده

بلخ ایله مروروذ آره‌سنده و مروروذدن اوچ مرحله‌لك مسافه‌ده اوله‌رق بر طاغ اتكنه قریب واووه‌ده واقع ایدی. برچوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. جنکیز طرفندن تخریب و اهالیسی قتل عام اولنمشدر. — دیکری قزوین ایله ابهر آره‌سنده اولوب، اطرافنده‌کی ناحیه دخی بو اسمله معروف ایدی. بو دخی برچوق مشاهیرك و ازان جمله وزیر شهیر صاحب بن عبادك وطنی بولنمشدر.

طالمن { آیدین ولایتنك جنوب جهتنده بر نهردر، که دکیزلی سنجاغنك جنو-

بنده‌کی قره آغاج قضاسنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، منتشا سنجاغنك کویجکز قضاسنه داخل اولور ؛ و مکری ایله مرمریس کورفزلری آره‌سنده دکیزه دوکیلور. یوقاری قسمنه (کرینس صویی) وده‌ها یوقاریسنه (برناز چایی) دخی دیرلر. — منصبندن برآز یوقاری صول ساحلنده بو اسمله بر قریه دخی اولوب، وقتیله ناحیه مرکزی ایدی.

طالوت { یاخود شاول (Saül) بنی اسرا-ئیلك ایلك حکمداری اولوب،

بونلرك اشموئیل (عم) دن بر ملك طلب ایتملری اوزرینه، نبی مشارالیه طرفندن کندیسی انتخاب ونصب اولنمشدی. طالوت فقیر برآدم اولوب، آنجق بنی اسرائیل افرادینك الك اوزون بویلیسی والك کوزلی ایدی. فلسطینیلر، عمونیلر وعمالقه ایله محاربه ایدوب، جمله‌سنه غلبه چالمشیدی. فلسطینیلر عسکرنده جالوت (Goliath) اسمنده بك اوزون بویلی وجسور بر آدم بولنوب، مبارزه‌سنه چیقمغه کیمسه جسارت ایتمدیکی حالده، ١٨ یاشنده بولنان حضرت داود (عم) قارشیسنه چیقه‌رق، بر صپان طاشیله کندیسنی هلاك ایتمش ایسه‌ده، طالوت جالوته قارشی چیقانه قیزینی ویره‌جکنی وعد و اعلان ایتمش اولدیغی حالده، بو سوزنده طورمامش ؛ و حضرت اشموئیلك نصایح واخطاراتنه قولاق آصمامغه باشلامش اولدیغندن، بر نوع حزن و مراقه اوغرایوب، اشموئیل حضرت داودی بونك برینه حکمدارلغه تنسیب ایتمش؛ ونهایت قبل المیلاد ١٠٤٠ تاریخنده طالوت فلسطینیلر النده مغلوب و مقتول اولمغله، حضرت داود (عم) برینه چکمشدر. طالوتك مدت حکومتی ٤٠ سنه‌در.

طانطوره { فلسطین ساحلنده ویافه قربنده بر قریه اولوب، ٧٥٠ قدر

اهالیسی و بر طاقم خرابه‌لرله آثار عتیقه‌سی واردر. ازمنهٔ قدیمه‌ده (دورا) سمیله معمور ومتین بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن تأسیس اولنمش؛ وقبل المیلاد رومالیلرك ضبطنه کچدکدن صکره خراب اولمش ایدی.

طاوس { (ابوعبدالرحمن — بن کسان الخولانی (الهمدانی) مشاهیر تابعیندن واعاظم

فقها و صلحادن اولوب، ابو هریره و ابن عباس (رضهما) دن روایت ایتمشدر. هجرت نبویه‌نك ١٠٦ نجی سالنده ایفای حج ایچون مکهٔ مکرمه‌ده بولندیغی حالده، ارتحال ایتمشدر. عمر بن عبدالعزیز

حضرتلری مسند خلافته چقدیغنده ، طاوس « ان
اردت ان یکون عملك خیراً کله فاستعمل اهل الخیر »
نصیحتنی متضمن برمکتوب یازمش ، وعمر بن عبدالعزیز
اوقوینجه « کفی بها موعظة » دیمش اولدیغی مشهوردر .
طاوسك جنازه نمازینی هشام بن عبدالملك قیلمش ؛
وامام حسن (رضه) افندمزك اوغلی عبدالله تابوتنی
کتورنلر جمله سندن بولنمشدر . عن اصل اولاد فرسدن
اولوب ، یمنده خولان قبیله‌سی آزادلیلرندن بولنمش
اولدیغی مرویدر . اوغلی عبدالله بن طاوسك خلیفهٔ
عباسی منصوره پك جسورانه بعض حقایق سویلمش
اولدیغی دخی نوادر منقوله‌دندر .

طاوشان آطه‌سی { بوزجه آطه‌نك شمالنده وقلعهٔ سلطانیه مدخلنك
قربنده واقع برکوچك آطه‌در .

طاوشانلی { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاق و قضاسنده وقضانك
شمال غربی جهتنده بر ناحیه اولوب ، ۳۲ قریه‌دن
مرکبدر . اراضیسی طاغلق اولوب ، بعض یرلری
اورمانلرله مستور وبعضیسی طاشلقدر . منبت اراضی
مزروعه‌سی ومرعالری دخی واردر . میاه جاریه‌سی
وچایر وچمنلری دخی چوقدر . برقاچ برنده آمیانت ،
آنتیمون وقروم معدنلری ومیاه معدنیه‌سی بولنوب ،
بر اسکی وخراب قابلیجه‌سی‌ده واردر . محصولاتی
حبوبات متنوعه‌دن عبارت اولوب ، سبزه و میوه‌سی
آزدر . ناحیه‌نك اهالیسی ۱۳۶۷۱ کشیدن عبارت
اولوب ، یالکز ۲۲۱ ی خرستیان و قصوری کاملاً
مسلمدر . درون ناحیه‌ده ٤٥ جامع ، ۹ مدرسه ، ۳۹
مکتب ، ۱۵ تکیه ، ۱ کلیسا ، ٥٤٧ دکان ، ۲ خان ،
۷ حمام و ۳۰ دکرمن موجوددر . مرکزی ینه بونامله
بیوك بر قریه ویا کوچك قصبه‌در .

طاهر { (بن ابی هاله) صحابه‌دن اولوب ، حضرت خدیجة الکبری (رضها)
افندمزك ایلك زوجندن اوغلی و فخر الانبیا (صلعم)
افندمزك اوکی اوغلی اولوب ، جانب نبویدن اسلامه
دعوت ایچون ینه اعزام بیوریلانلردندر .

طاهر { (ابو الطیب بن حسین بن مصعب بن رزیق الخزاعی) دولت عباسیه
اعاظم رجالندن اولوب ، خراسانده حکومت سورن
بنی طاهر دولتنك مؤسسیدر . مأمونك عونه‌سندن
اولمغله ، بونك طرفندن برادری امینك کوندردیکی
ابو یحیی علی بن عیسی بن ماهانه قارشی عسکرله
کوندرلمش ؛ و ۱۹٥ تاریخنده (ری) ده ایتدکلری
محاربه‌ده ابو یحیی قتل اولنمغله ، طاهر بغداده طوغری
یورییوب ، امینی محاصره وبعده اخذ وقتل ایله ، مأمونك
مسند خلافته چقمسنه خدمت ایتمش ؛ و بو مناسبتله
ظاهراً مأمونك فوق العاده اکرام و التفاتنه نائل
اولمش ایسه‌ده ، برادرینك قاتلی اولمق مناسبتیله ، ضمناً
مأمون طاهر حقنده بغض وکین حاصل ایتمش ایدی .
طاهر بونی حس ایتمکله ، خراسان والیلکنی طلب
ایدوب ، ۲۰٥ ده او طرفه عزیمت ایتمش ؛ وبر مدت
صکره استقلال هوسنه دوشوب ، کندی نامنه خطبه
اوقوتمش ایسه‌ده ، برقاچ کون صکره ۲۰۷ ده وفات
ایتمشدر . بر کوزی کور ایدی . (ذو الیمینین) لقبیله
ملقبدر . بونك سببی ایسه : مأمون خلیفه امام علی
بن موسی الرضا حضرتلرینی ولی عهد اتخاذ ایدوب ،
کندیسنه بیعت ایتدیردکده ، طاهر « صاغ الم خلیفه
مأمونك بیعتیله مشغولدر » دیه‌رك صول الیله بیعت
ایتمسیله ، بونك اوزرینه مأمون خلیفه‌نك « حضرت امامه
بیعت ایدن صول ال صاغدر » دیمسیدر . ولادتی
۱٥۹ تاریخنده واقع اولوب ، ٤۸ یاشنده وفات
ایتمشدر . بیوك جدی رزیق بن ماهان کرم وسخاوتله
مشهور اولان طلحة الطلحات الخزاعینك آزادلیسی
اولوب ، جدی مصعب بن رزیق دخی خلافتك آل
عباسه چکمسنه سعی ایدنلردن سلیمان بن کثیر الخزاعینك
کاتبی ایدی . پدری حسین بن مصعب ۱۹۹ تاریخنده
خراسانده وفات ایدوب ، مأمون خلیفه جنازه‌سی نمازینی
قیلمش ؛ وبغدادده بولنان طاهره تعزیه نامه یازمش
ایدی . طاهر جری ، مدبر و ادیب و فصیح بر آدم
اولوب ، اشعاری پك تقدیر ایدردی ؛ وشعرایه حرمتی
زیاده ایدی . اوغلی طلحه وبعده دیکر اوغلی عبدالله
خراسانده خلفلری اولمشلردر .

طاهر { (بن عبدالله بن طاهر ذی الیمینین) خراسانده حکومت سورن بنی
طاهر امراسنك دردنجیسی وآنف الترجمه طاهر
ذو الیمینینك تورونیدر . ۲۳۰ تاریخنده ، پدری
عبداللهك وفاتی اوزرینه ، واثق خلیفه‌نك منشوریله
حاکم خراسان اولوب ، عدل وحقانیت وکرم سخاوتله
متخلق اولدیغی حالده ، ۱۸ سنه اجرای حکومتدن

صكره، ٢٤٨ ده وفات ايتمشدر. اوغلى محمد خلفى اولوب، بونكله آل طاهر حكومتى پايانه ايرمشدر.

طاهر { سيستان وخراسان جهتلرنده حكومت سورن دولت صفاريه‌نك اوچنجى وصوك حكمدارى اولوب، عمرو بن ليثك تورونيدر. جدى موسى اليهك اسماعيل سامانى النده اسير اولمسى اوزرينه، ٢٨٧ تاريخنده اتفاق امرا ايله سيستان مسند حكومتنه اقعاد اولنمش ايسه‌ده، يالكز بر بچق سنه حكومت سوردكدن صكره، اسماعيل سامانى بونى دخى استيصال ايده‌رك، دولت صفاريه بونكله ختام بولمشدر.

طاهر { شعراى ايراندن بر وجه زير آلتى كشينك اسميدر:

برنجيسى مشهدلى اولوب، عطارلقله مشغول بولنمش، ونلخ ياشنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

از قريب باغبان ايمن مباش اى عندليب
پيش ازين من هم دراين باغ آشنايى داشتم

— ايكنجيسى اصفهانه تابع (نائين) قصبه‌سندندر. شو بيت اونكدر:

آن كه هر شب هوس سوختن ما ميكرد
كاش مى‌آمد و امروز تماشا ميكرد

— اوچنجيسى (شاه —) من اصل همدان ساداتندن اولوب، قم شهرنده ياشامش؛ واسماعيليه مذهبنه تابعيتله اتهام اولنه‌رق، حياتنه قصد اولنديغنى خبر آلمغله، هندستانه قاچوب، سلطان نظام شاهك حسن قبول و التفاتنه نائل اولمشيدى. پك كوزل ومعنيدار اشعارى اولوب، شو رباعى او جمله‌دندر:

مائيم كه هركز دمى بى غم نزديم
خورديم بسى خون دل ودم نزديم
بى شعلهٔ آه لب زهم نكشوديم
بى قطرهٔ اشك چشم برهم نزديم

— دردنجيسى طالقانلى اولوب، شو بيت اونكدر:

جز لاله دلى داغ نشد بهر هلاكم
نكريست بجز شمع كسى برسر خاكم

— بشنجيسى من اصل هراتلى اولوب، قندهارده نشأت ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

خوش آن كه بپرسى دل ديوانهٔ مارا
روشن كنى از شمع رخت خانهٔ مارا

— آلتنجيسى (تون) قصبه‌سندن اولوب، پدرى شاه عباس ماضينك وقعه نويسى ايدى. شو بيت اونكدر:

سرتا قدم رفته بتاراج نكاهى
ازچشم ودلم ماندهمين اشكى وآهى

طاهر { (ابوالحسن — بن احمد ابن رباشاذ) مصر مشاهير نحويوننندن اولوب، بصريون مذهبنه تابع ايدى. نحوده «المحسبه» عنوانيله برمتن يازمش؛ وابو القاسم زجاجك «كتاب الجمل» نى شرح ايتمشدر. مذكور متنى ابوالقاسم بن ابى بكر الصقلى القرشى شرح ايتمشدر. ٤٦٩ تاريخنده وفات ايتمشدر.

طاهر { (حاجى — افندى) مشاهير خطاطيندن اولوب، جنت مكان سلطان عبدالمجيد خانه حسن خط معلملكى ايتمش؛ و١٢٦٢ ده وفات ايلمشدر. بعض جوامع شريفه‌ده خطلرى بولنيور.

طاهر { (بنى —) سابق الترجمه طاهر ذو اليمينينك خراسانده تأسيس ايلديكى دولت اولوب، ٢٠٧ تاريخندن ٢٥٩ تاريخنه‌دك ٥٢ سنه سورمش؛ و بو سلاله‌دن بروجه زير بش كشى حكومت سورمشدر:

طاهر ذو اليمينين	٢٠٧
طلحه بن طاهر	٢٠٧
عبدالله بن طاهر	٢١٣
طاهر ثانى بن عبدالله	٢٣٠
محمد بن طاهر	٢٤٨

بونلر خلفاء عباسيه منشوريله حكم سوروب، جمله‌سى عادل ونيك سيرت آدملر ايدى. سيستانده ظهور ايدن بنى صفار بونلرك اخيرى اولان محمدك الندن خراسانى ضبط وكنديسنى اسير ايتمكله، بو خاندانه ختام ويرمشلردر.

طاهر { (ياخود صريم طاهر) بغداده طاهر ذو اليمينينه منسوب بر بيوك محله اولوب، طاهرى و صريمى لقبيله ملقب بر چوق علما وسائر مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر.

طاهر بخارى { مشاهير علما و مؤلفيندن اولوب، «خلاصة الفتاوى»، «خزينة الواقعات» و «كتاب الانساب» عنوانلريله اوچ تأليفى واردر. ٥٤٢ تاريخنده وفات ايتمشدر.

طاهر پاشا { [«چنكال اوغلى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

طاهر ذو اليمينين { [«طاهر» ماده‌لرينك ايكنجيسنه مراجعت بيوريله.]

طاهر السجزى { مشاهير اطباء اسلامدن اولوب، « ايضاح منهاج محجة العلاج » ، « كتاب فى شرح البول و النبض » و « تقسيم كتاب الفصول لا بقراط » عنوانلريله اوچ تأليفى واردر.

طاهر محمد { (بن عماد الدين حسن) هندستان مورخلرندن اولوب، « روضة الطاهرين » عنوانيله بر تاريخ براقمشدر، كه ١٠١٥ سنه‌سنه‌دك اولان وقوعاتى حاويدر.

طاهر وحيد { (ميرزا — بن حسين خان قزوينى) مشاهير شعرا وادباى ايراندن اولوب، ملوك صفويه‌دن شاه عباس ثانينك وقعه نويسى وبعده شاه سليمانك وزيرى اولمش ايدى. آلتمش بيك بيتى حاوى ديوانى وبر مجموعهٔ منشآتى واردر. ١١٠٧ ده وفات ايتمشدر.

طاهرى { ايران شعراسندن اولوب، هراتليدر. سلطان حسين ميرزا زماننده ياشامشدر. شو قطعه اونكدر :

ترا بمهر و وفا اعتبار نتوان كرد
چرا كه عمرى وبر عمر اعتبارى نيست
چو سايه بيخود اگر درپى توى افتم
زمن مبين كه مرا هيچ اختيارى نيست

— بو مخلصله اصل ومنشئ مجهول ديكر بر شاعر دخى اولوب، شو بيت اونكدر :

چو ترك سركش من مائل شراب شود
زتاب عارض او مرغ دل كباب شود

طاهريه { جيحون ساحلنده وخوارزم اقليمنه متصل بيوك بر ناحيه و بغداده باليغنك لذتيله مشهور بر قريه اولوب، طاهر ذواليمينينه منسوب ايديلر.

طايع بالله { (عبدالكريم بن المطيع لامر الله فضل) خلفاء عباسيه‌نك يكرمى دردنجيسى اولوب، ٣٦٣ تاريخنده بدرينك كندى اختياريله وقوع بولان فراغتنده تخت خلافته قعودله، ١٧ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٣٨١ تاريخنده آل بويهدن بهاء الدوله‌نك الزاميله فراغت ايدوب، اون ايكى سنه دها ياشامش؛ و ٣٩٣ ده وفات ايتمشدر. عم زاده‌سى قادر بالله احمد بن اسحاق بن مقتدر بالله خلفى اولوب، كندى نسلندن كيمسه خلافت ايتمه‌مشدر. صاحب ترجمه آل بويهدن عزالدوله و عضدالدوله وبهاء الدوله ايله خيلى اوغراشمشدر.

طائف { حجازده مكهٔ مكرمه‌نك ١٠٠ كيلو متره شرق جنوبيسنده ، جبل غزوانك جنوبى اتكنده وبرطاقم تپه‌لرك غربى مائلنده اوله‌رق ١٨٨٢ متره‌لك ارتفاعده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى، سورى، برتپه‌نك اوزرنده قلعه‌سى، كنيش سوقاقلرى، بازارى ، مياه جاريه‌سى واطرافنده كوزل باغ و باغچه‌لرى واردر. هواسى معتدل وسرين اولوب، قيشين صولر دخى طوكار، وقار ياغار. اوزومى مشهور وسائر ميوه‌لرى پك لذيذ اولوب، مكهٔ مكرمه‌يه سوق اولنور. قورو اوزومى دخى مشهوردر. مكه اهاليسندن اغنيانك طائفده باغچه وصيفيه‌لرى واردر. قصبه‌ده برچوق دباغخانه‌لر بولنوب، سختيان و آياق قابى اعمال اولنيور. خيلى ايشلك تجارتى دخى واردر. مكهٔ مكرمه طرفنده ٤٣٠ تاريخنده حسين بن سلامه طرفندن آچلمش بر بوغازى واردر. اسكى بر قصبه اولوب، اسم قديمى (وج) اولديغى مرويدر. طائف بنى ثقيف قبيله‌سنك وطنى اولوب، بعده قريشدن و سائر قبائلدن دخى بعض كسان هجرت وتوطن ايتمشلردى. سكزنجى سال هجريده فخر كائنات (صلعم) افندمز حنين غزاسندن عودتلرنده، طائفى فتح بيورمق ايستمشلرسه‌ده، اهاليسى تحصن ايدوب، شدتلى مقاومته باشلادقلرندن، جانب نبويدن محاصره رفع ايله عودت بيورلمش؛ و ٩ نجى سال هجريده طائفليلر بر هيئت مبعوثه اعزاميله، صلحاً عرض تسليم و اطاعت ايتمشلردر. طائف شرف قدوم حضرت نبوى ايله مشرف اولمشدر. شمديكى حالده مكهٔ مكرمه‌يه ملحق بر ناحيه صورتنده اداره اولنور.

طائف { (محمد على) ايران شعراسندن اولوب، جرفادقانليدر. شو بيت اونكدر :

زبان و دل موافق ساز هنگام دعا كردن
بيك انگشت نتوان عقدهٔ از رشته واكردن

طائى { طى قبيله‌سنه منسوب اولانلرك لقبيدر. [« طى » ماده‌سنه مراجعت.]

طباريوس { روما ايمپراطورلرندن (تيبر) ه عربلر طرفندن ويريلن اسمدر. [« تيبر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

طباطبا { (ابراهيم بن اسماعيل بن ابراهيم بن حسن بن حسين بن على بن ابى

طالب) ساداتدن اولوب ، لثغ لسانی اولمغله (ق) حرفنی (ط) تلفظ ایده‌رك ، بركون خدمتجیسندن قباسنی ایستیه‌جکی وقت (طباطبا) دیدیکندن، بولقبله شهرت بولمش ؛ واولاد و احفادینه دخی بو لقب قالمشدر. [مادهٔ آتیه ایله «ابن طباطبا» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

طباطبا { (بنی —) خلافت عباسیه زماننده ظهورله کوفه و یمنده ۱۵۰ سنه قدر حکومت سورمش برکوچك دولت اولوب ، ۱۹۹ تاریخنده «ابن طباطبا» ماده‌سنده ترجمه‌سی سبق ایدن ابوعبدالله محمد بن ابراهیم طباطبا طرفندن تأسیس اولنمشدر؛ وکندیسی کوفه‌ده آز وقت حکومت سوروب ، رفیق ابوالسرایا طرفندن تسمیم اولنمش ایسه‌ده، حفیدی یحیی الهادی یمنده تأسیس حکومته موفق اولوب، نسلی صنعاده برخیلی وقت حکم سورمشلردر. بنی طبا طبا بر وجه زیر ۷ کشیدر :

ابو عبدالله محمد بن ابراهیم طباطبا	۱۹۹
امیر المؤمنین یحیی الهادی	۲۵۰
مرتضی محمد	۲۸۰
ناصر احمد	۳۲۰
منتخب حسین	۲۲۳
مختار قاسم	۳۲۹
محمد هادی	۳۴۴

طبانی یصی { [«محمد پاشا (طبانی یصی —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طبران { ایرانده قومس حدودنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

طبرانی { (ابو القاسم سلیمان بن احمد اللخمی) مشاهیر محدثیندن اولوب ، ۲۶۰ تاریخنده شامك طبریه قصبه‌سنده طوغمش؛ واستماع احادیث شریفه ایچون ۳۳ سنه عراق ، حجاز، یمن، مصر وسائر اقطاره سیاحت ایدوب ، بعده اصفهانده توطن ، و ۳۶۰ ده اوراده وفات ایتمشدر. حدیثه متعلق کبیر و اوسط و صغیر صفتلریله و «معجم» عنوانیله اوچ تألیف معتبری واردر.

طبرستان { ایرانك جهت شمالیه‌سنده برخطه اولوب ، حدود و موقعی تمامیله معین دکلدر. یاقوت حموینك تعریفنه کوره بو خطه (مازندران) خطه‌سنك عینی اولمق لازم‌کلیورسه‌ده، دیکر بعض جغرافیون طبرستانی مازندرانك شرق جنوبی جهتنده یعنی مازندران ایله عراق عجمی وخراسان وجرجان آره‌سنده فرض ایتمشلردر. هر حالده طهرانك قربندن بسطام قربنه‌دك کوه البرزك جنوبی وشرقی انکلرنده‌کی یرلرك طبرستان اولدیغنده وسمنان ودامغان قصبه‌لرینك دخی بوخطه‌ده بولندیغنده شبهه اولمیوب، بعضلری شمالاً بحر خزر ساحلنه وغرباً کیلان حدودینه قدر توسیعله بتون مازندرانی دخی طبرستانه ادخال ایدیورلر. حتی یاقوت حموی مازندران اسمنك محدث اولمسیله بوخطه‌نك اسم اصلیسی طبرستان اولدیغنی التزام ایدیور. واقعا خلافت عباسیه زماننده وجغرافیون عرب آثارنده (طبرستان) اسمی مستعمل ایسه‌ده، شاهنامه‌ده مازندران اسمی قوللانلدیغنه باقیلیرسه، اصل ایرانیلر عندنده وساسانیلر زماننده بوخطه‌نك (مازندران) اسمیله معروف بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور. بوکونکی کونده ایران تقسیمات رسمیه‌سنده طبرستان اسمی غیر مستعمل اولوب، ایالتنه مازندران نامی ویریلیورسه‌ده ، وقتیله طبرستاندن معدود بولنمش اولان بعض یرلر و ازآن جمله سمنان عراق عجمی ایالتنه الحاق اولنمشدر. آوروپا جغرافیونندن بری طبرستانی مازندران وعراق عجمی ایله خراسان ایالتلری آره‌سنده منقسم و ۳۵° ایله ۲۵′ ۳۶° عرض شمالی و ۴۹° ۲۰′ ایله ۵۳° ۲۰′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد عد ایدیور. جغرافیون عربك روایتنه کوره، طبرستان طاغلق وصعب المرور وطبعاً متین ومستحکم بر یر اولدیغندن ، اسکی ملوك فرس زماننده (سپهبد) اسمیله بررئیسك تحت ادارهٔ ممتازه‌سنده بولندیغی کبی، اوائل دور اسلامده دخی جزئی ومقطوع برویرکی ایله اکتفا اولنمش؛ وبعده تدریجاً وخیلی صعوبتله تحت انقیاده آلنمش ایدی. (طبری) نسبتیله معروف بك چوق مشاهیر علما وادبانك مسقط رأسی ومنشئ بولنمشدر. [«مازندران» ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.]

طبرقه { تونسك ساحل شمالیسنده وجزایر حدودی قربنده کوچك بر قصبه واسکله اولوب ، شمدیکی حالده آنجق ۱۰۰۰ قدر اهالیسی وار ایسه‌ده، اطرافنده‌کی ویرانه‌لردن وقتیله خیلی بیوك بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور. قارتاجلیلر و رومالیلر زماننده خیلی تجارتکاه ایدی. یاننده دکیزه منصب اولان نهرك سیرسفائنه صالح اولدیغی

یاقوت حموی بیان ایدیور. جوارلرنده مرجان صید اولنور؛ خیلی کراسته وسائره دخی اخراج اولنه‌رق، اولدقجه ایشلك تجارتی واردر. قارشیسنده ینه بو اسمله بر کوچك آطه دخی واردر. لیمانی طولغون اولوب، آچقلانمغه محتاجدر.

طبرك { (ری) ك قارشیسنده بر کوچك طاغك اوزرنده پك متین و مشهور بر قلعه اولوب، سلطان طغرل بن ارسلان سلجوق طرفندن تخریب اولنمشدی.

طبرمین { صقلیه‌ده برقلعهٔ متینه‌اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

طبری { (ابو جعفر محمد بن جریر) مشاهیر مورخیندن اولوب، تفسیر وحدیث وفقه و سائر علومده دخی ید طولی صاحبی اولمغله، زماننك ائمه‌سندن معدود ایدی. ٢٢٤ تاریخنده طبرستانك آمل شهرنده طوغمش؛ و ٣١٠ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. ابو اسحاق شیرازی طبقات فقهاسنده مجتهدین میاننده تعداد ایتمشدر. مشهور ابوبکرخوارزمی همشیره زاده‌سی ایدی. اکثرعلومه متعلق تألیفاتی اولوب، الك مشهوری خلقت عالمدن کندی زمانه‌دك اولان وقایعی حاوی تاریخ مفصلیدر، که «تاریخ طبری» دینمکله معروفدر. بر بیوك تفسیری دخی واردر. طبرینك تاریخی موثوق ومعتبراولوب، مختصر صورتده فارسی‌یه و لسان ترکی‌یه دخی ترجمه اولنمشدر. ادبیاتده دخی ید طولاسی و طبیعت شعریه‌سی اولوب، شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

اذا اعسرت لم یعلم شقیقی
و استغنی فیستغنی صدیقی

حیاتی حافظ لی ماء وجهی
و رفقی فی مطالبی رفیقی

ولو انی سمحت ببذل وجهی
لکنت الی الغنی سهل الطریق

طبری { (ابو العباس احمد بن ابی احمد ابن القاص) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، فقهی ابن سریجدن اخذایتمشدر. «التلخیص»، «ادب القاضی»، «المواقیت» و «المفتاح» عنوانلریله درت کتابی و سائر تألیفاتی اولوب، جملهٔ مؤلفاتی صغیرالحجم وکثیر الفائده‌در. وعظ ایله مشغول اولوب، طرسوسه قدر کلمش اولدیغی دخی مرویدر. ٣٣٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

طبری { (ابو علی حسن بن القاسم) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، ابو علی بن ابی هریره‌دن اخذ فقه ایتمش؛ وبغدادده تدریسله مشغول اولوب، خلافده برنجی تألیف اولمق اوزره، «المحرر فی النظر» عنوانیله بر کتاب، فقهه دائر «الافصاح» و «العدة» عنوانلریله ایکی تألیف ایله جدل واصول فقه حقنده برکتاب یازمشدر. ٣٠٥ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر.

طبری { (ابو الطیب طاهر بن عبدالله) بو دخی مشاهیر فقهای شافعیه‌دن اولوب، شعر وادبیاتده دخی مهارتی وار ایدی. طبرستانك آمل شهرنده ابن القاصك اصحابندن ابو علی الزجاجیدن وجرجان ونیسابورده سائر مشاهیر عصرندن بعد التحصیل، بغداده کیده‌رك، شیخ ابو حامد اسفرائینیدن استفاده ایتمش و مشهور ابو اسحاق شیرازی کندیسندن تعلم واستماع ایتمشدر. مزنینك مختصرینی و ابو بکر حدادك فروعنی شرح ایتمش؛ واصول ومذهب وخلاف وجدلده بر چوق کتابلر یازمشدر. بغدادك کرخ محله‌سی قاضیلغنه نصب اولنه‌رق، وفاتنه‌دك بومأموریتده بولنمش؛ و ٤٥٠ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. بر خیلی اشعاری منقولدر.

طبری { (ابو الحسن احمد بن محمد) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، آل بویه‌دن رکن الدوله‌نك طبیبی ایدی. «المعالجات البقراطیة» عنوانیله پك مفصل ومعتبر برکتابی واردر.

طبریه { بیروت ولایتنك عکا سنجاغنده وعکانك ٤٣ کیلومتره شرقنده اوله‌رق همنام اولان کولك ساحل شرقیسنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ثلثانی یهودی‌اولمق‌اوزره، ٣٥٠٠ اهالیسی، خراب بر سوری، شمال غربی کوشه‌سنده برقلعه‌سی، برقاچ جامع شریفیله حاوره‌سی، قتولیکره مخصوص بر مناستری وجوارنده مشهور قابلیجه‌لری واردر. قصبه کول کناریله بر طاغك اتکی آره‌سنده وطاشلق بر اووه‌نك شمالنده مبنیدر. بو قصبه‌نك اسکی اولوب، اسم قدیمی (کنرط) ویاخود (راکط) ایدی. بعده خراب اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ١٦ سنه اول فلسطین حاکمی هرود طرفندن یکیدن بنا، وروما ایمپراطوری تیبر (یاخود طباریوس) ك

اسمنه نسبتله (تیبریاده) تسمیه اولنمشدی، که طبریه بو اسمك معربیدر. قدسك تخریبندن صکره بر خیلی وقت بنی اسرائیلك مرکزی بولنمش؛ ویهودیلرك کتب مذهبیهٔ مشهوره‌سندن بعضیسیله توراتك تفسیری بوبلده‌ده یازیلوب، طائفهٔ مذکوره عندنده برقدسیت قزانمشدر. ١٣ سال هجریده شرحبیل بن حسنه حضرتلری یدیله صلحاً فتح اولنه‌رق، بعده خلافت حضرت فاروقیده اهالیسی نقض عهد ایتمکله، ابوعبیده بن الجراح حضرتلری طرفندن عمرو بن العاص اعزام بیوریله‌رق، یکیدن فتح اولنمش؛ ودور اسلامده دخی خیلی معمور اولوب، مشاهیر علمادن (طبرانی) لقبیله ملقب بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. اهل صلیب زماننده برآز وقت بونلردن برکوچك حکومتك مرکزی بولنوب، ١١٨٧ تاریخ میلادیسنده صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنمش؛ و٥٣ سنه صکره یکیدن فرنکلرك ضبطنه کچمش ایسه‌ده، یالکز ٧ سنه بونلرده قالوب، ١٢٤٧ ده قطعیاً ادارهٔ اسلامیه‌یه کچمش ایدی. بوندن آلتمش سنه اول وقوع بولان شدتلی بر حرکت ارضدن سورینك اکثر طرفلری وبعض جوامع وسائر ابنیه‌سی خراب اولمشدر. — طبریه قضاسی عکا سنجاغنك جهت شرقیه‌سنده واقع اولوب، شمالاً صفد، غرباً ناصره وجنین، جنوباً سلط قضالریله، شرقاً دخی سوریه ولایتنك شام سنجاغیله محدوددر. ٣٨ قریه‌یی حاوی اولوب، ٦٨٥٢ اهالیسی واردر، که‌بونلرك ٤٣٥١ ی مسلم وقصوری خرستیان و یهودیدر. اراضیسی قسماً طاغلق و قسماً (غوربیسان) اووه‌سندن عبارت اولوب، طبریه کولیله بوکولی شق ایدن شریعه نهری حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدیور. بو نهره منصب اولان بعض چایلر اراضیسنی سقی ایدر. طوپراغی خیلی منبت اولوب، محصولات زرعیه‌سی بغدای، آرپه، داری، سیسام، بورچاق، نخود، مرجمك، بقله، بتاتس، توتون وسائره‌دن عبارتدر. بر مقدار زیتون دخی حاصل اولور، وبالده چیقار. حیوانات اهلیه‌سی ٤٨٢٠ صیغیر، ٤٥٠٠ قیون، ٤٢٠٠ کچی، ١٠٠٠ بیکیر، ١٠٠٠ مرکب و ١٠٠ دوه‌دن عبارتدر.

طَبَرِیه } کولی. فلسطینك قسم شمالیسنده و بیروت ایله سوریه ولایتلری حدودنده بیوك برکول اولوب، اردن و (نام دیکرله شریعه) نهرینك (غور) اووه‌سنده یاتمسندن حاصل اولور. ٣٢°٤١′٢١″ ایله ٣٢°٥٣′٣٧″ عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولوب، نهر الشریعه‌نك خروجنده‌کی نقطهٔ وسطیه‌سی ٣٣°١٥′٢٤″ طول شرقیده واقعدر. شمالدن جنوبه بویی ٢١ کیلومتره و اکی ٧ ایله ١٢ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٥ مربع کیلومتره‌در. بو کولی شق ایدن نهر مذکورك منابعی حذای بحردن ٥٦٢ متره یوکسك و منصبی اولان بحر لوط حذای مذکوردن ٣٩٢ متره آلچق اولدیغی حالده، طبریه کولنك سطحی دخی سطح بحردن ٢٠٨ و بر حسابده ٢٣٠ متره آلچقدر. مذکور شریعه نهرندن بشقه بوکوله غربدن (عین الزیتون) ونام دیکرله (وادی السلامه) و (وادی السمك) اسملریله ایکی چای منصب اولور. ساحل شرقیسی کولدن ٣٠٠ متره یوکسکدر. اطرافنده بر طاقم یوکسك طاغلر وجنوبنده غور اووه‌سی بولنوب، منظره‌سی پك لطیفدر. بو کولك وقتیله چوق دها واسع و حذای بحرله معادل اوله‌جق درجه‌ده یوکسك یعنی طولو بولنمش اولدیغی بعض آثار وعلائمدن استنباط اولنیور. رومالیلرك وقتنده کولده ایشلر بیوك سفائن بولندیغی کبی، یدنجی قرن هجریده دخی سفائنك کثرت اوزره بولندیغی یاقوت حموینك افاده‌سندن آکلاشیلیور. شمدیکی حالده یالکز برقاچ بالیقچی قایغی بولنور. وقتیله سواحلی برچوق قصبه‌لرله محاط ایکن، شمدی طبریه‌دن بشقه قصبه بولنمیوب، برقاچ کوی دخی واردر.

طَبَس } ایرانك خراسان خطه و ایالتنده و مشهدك ٣٨٥ کیلومتره جنوب غربیسنده و (کوه خوتاری) دینلن ٣١٠٠ متره یوکسکلکنده بر طاغك غربی اتکنده اوله‌رق ٥٦١ متره‌لك ارتفاعده و ٣٣°٣٣′٣٣″ عرض شمالی ایله ٥٤°٣٦′٥٤″ طول شرقیده واقع بر قصبه اولوب، تون و طبس قضا ویا سنجاغنك مرکزیدر. اهالیسی ١٠٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، ایرانی وعربدن مرکبدر. اکثر اطرافدن لوط چولیله محاط اولوب، خراسان ایله قهستان آره‌سنده واصفهان، یزد، شیرازوکرماندن خراسانه کیدن طریقك اوزرنده معتنا برنقطه‌ده واقع اولمغله، وذاتاً حضرت عثمان (رضه) زماننده ٢٩

تاریخنده خراساندن اك اول فتح اولندیغندن، عربلر طرفندن (باب خراسان) دیه توصیف اولنمشدر . ایکی قسمدن مرکب اولدیغندن، عربلر تثنیه صیغه سیله (طبسان) دخی دیرلردی. میاه جاریه‌سی وباغ و باغچه‌لری چوقدر. قصبه‌نك شرق جهتنده طاغلك اتکنده بریجق کیلومتره‌لك بره قدر باغلر وکوشکلر اوزانیور. قصبه سور وخندقله محاط اولوب، برقلعه‌سی دخی واردر. خرما، اوزوم، نار، شفتالی، آرمود، الما، پورتقال وسائر میوه‌لری چوقدر. توتون، آفیون وخلتیت دینلن مادهٔ طبیه ایله ایپك قوزه‌سی اخراجاتی واردر . قیون و دوه‌لری چوقدر . هواسی خیلی صیجاقدر . بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر . — تون و طبس سنجاغی خراسان ایالتنك منتهای غرب جنوبیسنده واقع اولوب، بویی ۳۳۳ و اکی ۱۰۰ کیلومتره اولدیغی حالده، اکثر طرفلری چول وخالی اولدیغندن، یالکز ۶۰۰۰۰ اهالیسی واردر، که بونلرده ایرانی ، عرب ، تاتار وبلوجدن مرکبدر. بوخطه‌نك خانلری مقدما همان مستقل ایدیلر. بوندن اول سنجاغك مرکزی (تون) قصبه‌سی ایدی .

طبعی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر :

برنجیسی اشتب زاده دیمکله معروف اولوب ، مدرسلکده وبعض نیابتلرده بولنمشدر . شو قطعه اونکدر :

عارضك شوقیله یاقدم سینه‌م اوزره تازه داغ
سینه‌ده شاه خیالك قوردی برکلکون اوتاغ
کاکلکه خیلیدن همدم بکر ای لاله خد
نافهٔ مشکینه ویرن هب بودر بونجه دماغ

— ایکنجیسی دانشمند اولوب، ابوالسعود افندی درسنه ملازم اولمشیدی . آنجق بعده عشرته مبتلا اولمغله، حیثیتنی غائب ایتمشدی.

— اوچنجیسی کلیبولیلی اولوب، اسمی سلیماندر. برمدت مسلك قضایه سالك اولدقدن صکره، بغداده دفتردار اولمشیدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

باده بسدر لعل دلدارم بکا
ساکه ای ساقی ایراقدن مرحبا

طبعی { ایران شعراسندن درت کشینك مخلصیدر :

برنجیسی اصفهانلی اولوب، اسمی (عبدانام) اولمغله، ابتدا عبدی تخلص، وبعده طبعی مخلصنی اختیار ایتمشدی. شو قطعه اونکدر :

سیل اشکم کرهی در دل جیحون زده است
تیر آهم بصف چرخ شبیخون زده است
لاله از خجلت همچشمی داغ دل من
زین چمن خیمه برون پرده بهامون زده است

— ایکنجیسی سمنانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

شرح دلسوزیکه عمری از تو پنهان داشتم
کر نکویم دل وکر کویم زبان می سوزدم

— اوچنجیسی قزوینلی اولوب ، حکیم شفائی اصفهانی شاکردانندن ایدی . شو بیت اونکدر :

تنها بدیده‌می نتوان دادکریه وار
چون ابربایداز همه اعضا کریستن

— دردنجیسی سیستانلی اولوب ، شو بیت اونکدر :

زود ازبرم چنین که آلود بر مخیز
باقی نمانده جز نفسی زود بر مخیز

طُبْنه { افریقیه ایله مغرب حدودنده و زاب نهری کنارنده بیوك بر شهر اولوب، موسی بن نصیر طرفندن فتح اولنمشدی. قیروان ایله طبنه آره‌سنده‌کی بلاد مغربده بوندن بیوك شهر یوغیدی. مشاهیر علما وادبادن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خراب اولسه کرکدر.

طبیب { فرس متأخرین شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر :

برنجیسی (میرزا عبدالباقی) اصفهان سادات موسویه سندن اولوب ، اجدادی فارسدن شهر مذکوره کلمش؛ وملوك صفویه‌نك خدمتنده بولنمش ایدی. فن طبه آشنا اولمغله، برمدت نادرشاهك خدمت طبابتنده بولنمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اشعارندندر:

منزل بسی دور وبپا مارا شکسته خارها
واماندکانرا مهلق ای کاروان سالارها

— ایکنجیسی (غلام مصطفی) هندستان شعراسندن اولوب، کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر :

کر باغیار وفا خواهی کرد
باکه ای یار جفا خواهی کرد
بسمل از تیر نکه ای کجباز
راست فرما که کرا خواهی کرد

طيبي { اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعرا- سندن اولوب، قلبه‌ليدر. فن طبه آشنا وطبابتله مشغول ايدى. شو بيت اوننكدر:

مى رفع اوليجق برش شكر شربتن ايستر
خلق ايچره طيبى بودر اصلى شكرآبك

طَيره { اندلسده بر قصبه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

طحا { صعيد مصرك شمالنده و نيلك غربنده بر خطه اولوب، (طحاوى) نسبتيله معروف بعض مشاهيرك وطنى بولنمشدر.

طحاوى { (ابوجعفر احمد بن محمد بن سلامة الأزدى) مشاهير فقهاء حنفيه‌دن اولوب، صعيد مصرده نيلك شرق طرفنده واقع (طحطوط) قريه‌سندن اولديغى حالده، آنف البيان (طحا) خطه‌سنه نسبتله شهرت بولمشدر. ابتدا مذهب شافعيه تابع اولوب، بعده مذهب حنفى‌يى اختيار ايتمش؛ ومصرده بو مذهبك ناشرى اولمشدر. ولادتى ۲۳۸ده اولوب، ۳۲۱ده وفات ايتمشدر. فقه وتفسير وحديث وسائر علومه دائر برچوق تأليفاتى اولوب، باشليجه‌لرى شونلردر: «احكام القرآن»، «اختلاف العلماء»، «معانى الآثار»، «الناسخ و المنسوخ»، «بيان مشكلات الآثار».

طحطا { صعيد مصرك جرجه مديريتنده وجرجه‌نك ۵۸ كيلومتره شمال غربيسنده و نيلك ساحل غربيسندن ۲ كيلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ۱۳۷۸۵ اهاليسى واردر. نيل كنارنده‌كى اسكله‌سى ساحل اسميله معروف اولوب، قارشيسنده برطاقم مغاره‌لرى وبعض ويرانه‌لرى حاوى بر تپه بولنيور. — طحطا قضاسى ۱۲۷۴۰۷ اهاليى حاويدر. قبطى لسانى اك زياده بو قضاده محافظه اولنمشدر.

طخارستان { بلخك شرقنده وجيحون مجرا- سنك برى طرفنده بيوك بر خطه اولوب، عليا وسفلى صفتلريله ايكى‌يه منقسم ايدى. اك بيوك شهرى طالقان اولوب، خلم، سمنجان، بغلان، سكاكند وزوالين دخى معموره‌لرى جمله‌سندن ايدى. مشاهير علمادن برچوق ذواتك وطنى بولنمشدر. اليوم بو اسم مجهول اولوب، خطهٔ مذكوره افغانستانه تابعدر.

طرابلس شام { (Tripoli de Syrie) شام ساحلنده بيروت ولايتنه تابع وبيروتك ۶۵ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق نهر ابو على اوزرنده و بو نهرك منصبندن ۳ كيلو- متره يوقاريده ومنفرد برطاغك اتكنده واقع سنجاق مركزى بر شهر اولوب، نهرك منصبنده و ساحل بحرده اولان (مينا) سيله برابر ۲۴۰۰۰ اهاليسى، اهل صليبيدن قالمه بر قلعه‌سى، ۱۷ جامع شريفى، ۳۸ مدرسه وكتبخانه‌سى، ۱۵ تكيه‌سى، بر مكتب اعداديسيله ديگر ۲۲ مكتبى، ۱۲ كليسا ومناسترى، منتظم بر حكومت قوناغى، ايشلك وگوزل چارشيسى، متعدد ايپك فابريقه‌سى، دباغخانه‌لرى، طرابلس دينلن ايپك قوشاقلرله چارشافلق و سائر ايپك اقمشه‌سى، صابون عملخانه‌لرى، چيچك صويى محصولاتى، پك گوزل باغچه‌لريله كليتلى پورتقال و ليمونى و پك ايشلك تجارتى واردر. حما وحمص جهتلرينك اسكله‌سى اولمغله تجارتى كيتدكجه توسع ايتمكده‌در. او جهتده صيد اولنان سونكرلرك دخى مركز تجارتيدر. اهاليسنك ۱۵۰۰۰ى مسلم وقصورى مذاهب وجماعات مختلفه‌يه منقسم خرستيان اولوب، جمله‌سى لسان عربى ايله متكلمدرلر.

طرابلس شام اسكى برشهر اولوب، صور وصيدا و ارواد مهاجرلرندن تأسيس اولنمشدى؛ وهربرى آيريجه سورله محاط اوچ محله‌دن مركب ايدى؛ وبناءً عليه «اوچ بلده» معناسيله (تريپوليس) تسميه اولنمشدى. روماليلر وقسطنطينيه روم ايمپراطورلرى زماننده دخى خيلى معمور بولنوب، دور اسلامده برقات دها معموريت كسب ايتمش؛ و بيوك بر كتبخانه‌يه مالك اولمشدى. اهل صليبك ضبطنه كچديكنده، كتبخانه‌سى بونلر طرفندن احراق اولنمش؛ وبونلرك سوء اداره- سيله برابر آوروپا ممالكيله مناسبات تجاريه پيدا ايده‌رك، برچوق ايپك وجام وسائره فابريقه‌لرى آچلمش ايدى. صلاح الدين ايوبى و بيبرس طرفندن محاصره اولنوب، نهايت قلاون طرفندن فتح واسترداد اولنمشدر. اسكى شهر ساحلده بولنوب، ميناك اطرافنده برچوق آثار عتيقه‌سى موجوددر. ياوز

صلطان سليم خان زماننده سائر ممالك شامله برابر ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنه‌رق، برچوق وقت ايالت مركزى بولنمشدر. — طرابلس شام قضاسى سنجاغك جنوب غربى قسمندن عبارت اولوب، شمالاً وشرقاً عكار قضاسيله محدوددر. ۹۱ قريه‌دن مركب اولوب، ۵ ناحيه‌يى و (عرب الحجيش) عشيرتى اراضيسنى جامعدر. اهاليسى ۴۱۸۷۱ كشى اولوب، ۳۰۳۳۶ سى مسلمدر.

طرابلس شام { سنجاغى. بيروت ولايتنى تركيب ايدن بش سنجاغك برى اولوب، جنوباً جبل لبنان سنجاغيله، شرقاً سوريه ولايتنك حما سنجاغيله، شمالاً لاذقيه سنجاغيله، غرباً دخى آق دكيزله محاطدر. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، جنوبدن كلن جبل لبنان ايله شمالدن اينن جبل نصيريه اتكلرى سنجاغك ايچنده يايبلير. انهارى پك چوق اولوب، الك بيوكى مذكور ايكى سلسله‌نك آره‌سنده آقان (نهركبير) در. طوپراغى پك منبت ومحصولدار اولوب، سواحلنك هواسى صيجاقجه و مرتفع اولان ايچ طرفلرى سرينجه ايسه‌ده، عموميت اوزره معتدل وصاغلامدر. باشليجه محصولاتى بغداى، آرپه، مصر، دارى، نخود، مرجمك، بقله وسائر حبوباتله، توتون، پتاته وسائره‌دن عبارتدر. پورتقال، ليمون، نار، انجير، اوزوم، زيتون و سائر ميوه‌لرى دخى چوق اولوب، بر خيلى زيتون ياغى چيقار. آريلريله ايپك بوجكلرى‌ده چوق اولوب، بال و بالموى ايله ايپك قوزه‌سى اخراجاتى واردر. داخل لواده ۱۵۱۴۰ صيغير، ۵۸۴۷۰ قيون، ۸۳۵۳۷ كچى، ۷۰۰ بيكير، ۲۵۴ استر، ۱۲۸۱ دوه و ۱۹۰۰ مركب بولنوب، قيونلردن سنوى ۳۰۰۰۰ قيه‌دن زياده يياغى آلنير. سنجاغك اورمانلرى ۱۵۷۰۰۰ دونم وادده‌سنده اولوب، مختلف وكراسته‌يه الويريشلى جسيم آغاجلرى واردر. مكشوف معادنى هنوز يوق كبيدر. اهالئ لوا ۱۲۴۷۸۵ كشيدن عبارت اولوب، ۹۱۱۸۲ سى مسلم وقصورى غير مسلمدر. اهالئ مسلمه‌سى سنى و نصيرى و نفوس غير مسلمه‌سى روم، مارونى، قتوليك، ارمنى، پروتستان و يهوديدن مركبدر. جوامع ومساجد و سائر معابديله مكاتبى ۱۵۴ عددنده‌در. سنجاق ۵۶۷ قريه‌يى حاوى اولوب، بروجه زير ۴ قضا و ۵ ناحيه‌يه منقسمدر:

قضا	ناحيه
طرابلس شام	اسكله
	خنيه
	طرطوس
	ارواد
	حذور
صافيتا	
عكار	
حصن الاكراد	

طرابلس غرب { Tripoli de Barbarie } آفريقانك ساحل شماليسنده وآق دكيزده همنامى اولان ولايت واسعه‌نك مركزى برشهر واسكله اولوب، استانبولك ۱۶۰۰ كيلومتره غرب جنوبيسنده و تونسك ۵۰۰ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ۳۲° ۵۴′ ۳″ عرض شمالى ايله ۱۰° ۵۰′ ۳۵″ طول شرقيده واقعدر. بش آلتى بيكى يرلى يهودى ومالطز واجنبى وقصورى مسلم اولمق اوزره، ۳۵۰۰۰ اهاليسى، اينشلك چارشيلرى، طفورت پاشا طرفندن بنا اولنمش بيوك ومصنع بر جامع شريفيله ديكر متعدد جوامع ومساجدى، سورى، قلعه‌سى، بعض يكى استحكاماتى، واسع بر حكومت قوناغى، فنارى، شرق جهتنده (منشيه) ناميله پورتقال وليمون باغچه‌لرينى و خرما آغاجلريله بر چوق كوشكلرى حاوى واسع بر برى واردر. ليمانى صيغ وآچيق اولوب، غرب جهتى اوزون وبعض استحكاماتى حامل بر برونله محفوظدر. بو برونك ايلريسنده قيالق بر صره آطه‌جقلر بولنمغله، بونلرك آره‌سى طولديرلديغى حالده، ليمانك محافظه‌سى پك قولايدر. شمديكى حالده مدخلى طار وايچى صيغ اولديغندن، بوغاز جهتندن بيوك طالفه‌لر كيرر، و بيوجك كميلر كيره‌مز. مع هذا طرابلس غرب آوروپا ايله سودان آره‌سنده پك مهم برموقع اولديغندن، تجارتى پك اينشلك اولوب، خيلى سفائن آمد شد ايدر، وغدامس وفزان طريقيله برنوح ووداى وتمبكتوبه و سودانك هر طرفنه منتظم صورتده كاروانلر ايشلر. ادخالاتى سنوى ۱۰ و اخراجاتى ۸ مليون فرانقدن زياده اولوب، ادخالاتى باشليجه مانى بزوسائر اقمشه ايله قهوه، شكر وسائره‌دن واخراجاتى صيغير وسائرحيواناتله طوز، حلفا، درى وسوداندن كلن دوه قوشى تويله فيل ديشندن عبارتدر. شهرك خانه‌لرى مدرسه شكلنده اولوب، اوره‌لرى آچيق

 طرا

اولمغله، پنجره‌لری اورايه آچيلوب، سوقاغه پنجره‌لری اولمديغندن، و سوقاقلری پك طار اولوب، اكثر محلرنده خانه‌لرك وبرطاقم كمرلرك آلتندن كچديكندن، هوا لايقيله جريان ايتمز. مع هذا هواسی معتدل وپك صاغلامدر. ليمانك انشاسی تقديرنده تجارت ومعموريتی پك چابق آرتوب، آز زمان ظرفنده اسكندريه كبی بيوك و تجارتكاه بر شهر اولمغه استعدادی واردر. طرابلسده كوزل حصير و احرام اعمال اولنوب، قيوجيلغه و فيل ديشنه متعلق بعض معمولاتی دخی واردر.

طرابلس غرب شهری پك اسكی اولوب، بربرلر هندنده اسم قديمی (وايه) ياخود (وايات) اولديغی مروی ايسه‌ده، كتب عربيه‌ده (بناره) اسميله مذكوردر. فنيكه‌ليلر بوشهری اشغال واعمارايدوب، روماليلر دخی (اويا) تسميه ايتمشلردی. معربی طرابلس اولان (تريپوليس) اسمی ايسه خطه‌يه ويريلوب، بعده شهره دخی اطلاق اولنمشدر. هجرت نبويه‌نك ٢٣ نجی سالنده عمرو بن العاص طرفندن فتح اولنه‌رق، داخل ممالك اسلاميه اولمش؛ و اوائل دور اسلامده معمور اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. اون آلتنجی قرن ميلادی اوائلنده اسپانيوللرك و بعده مالطه قواليرلرينك ضبطنه كچوب، ٩٥٧ تاريخ هجريسنده و قانونی سلطان سليمان خان دورنده مشهور طغورت پاشا طرفندن فتح، و ممالك عثمانيه‌يه ضم اولنمشدر. فاتح مشاراليهك قبری دخی شهر مذكورده بنا كرده‌سی اولان جامع شريف خطيره‌سنده‌در.

طرابلس غرب { ولايتی (Tripolitaine) آفريقانك شمالنده‌كی ممالك بربريه‌نك يعنی مغرب ناميله معروف ممالكك اك شرقيسی اولوب، تونس ايله مصر آره‌سنده و آق دكيز سواحلندن صحرای كبيرك ايچ طرفلرينه‌دك ممتد واسع بر خطه اولوب، هرنه قدر قسم شرقيسی يعنی برقه خطه‌سی برمدتدن بری اداره‌جه آيرلمش ايسه‌ده، جغرافيا اصطلاحنده خطهٔ مذكوره‌يی دخی حاويدر. آفريقا قطعه‌سنده‌كی ممالك عثمانيه‌نك طوغريدن طوغری‌يه اداره اولنانی بولنمسی اهميت ذاتيه وموقعيه‌سنه منضم اوله‌رق، بو خطه‌يه بر اهميت مخصوصه قزانديريور.

حدود ومساحه‌سی. — طرابلس غرب ولايتی بنغازی مستقل متصرفلغيله برابر ٢٣° ايله ٣٣° عرض شمالی و ٣٠′ ٦° ايله ٢٣° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شرقاً خطهٔ مصريه ايله، شمالاً آق دكيزله، غرباً تونس امارتيله، ينه غرباً وجنوباً دخی صحرای كبير ايله محاط ومحدوددر. كبيرتی وچيقنتيلری داخل حساب اولمديغی حالده، تونس حدودندن مصر حدودينه‌دك سواحلك بويی ١٦٠٠ كيلومتره قدر اولوب، ايچ طرفنك شرقدن غربه بويی ١٤٥٠ وشمالدن جنوبه اكی ١٢٥٠ كيلومتره قدردر. مساحهٔ سطحيه‌سی برمليون مربع كيلومتره‌دن زياده‌در.

شكل طبيعيسی، جبال وانهار وسواحلی. — طبيعت اراضيجه طرابلس غرب صحرای كبيردن عد اولنمغه سزا اولوب، مراكش وجزاير وتونسده اوزانان درن (ياخود آطلاس) سلسلهٔ جبالی بوخطه‌يه داخل اولمديغندن، ممالك مذكوره‌ده‌كی اورمانلر ومياه جاريه مفقوددر. اراضيسی ينه عارضه‌لی ايسه‌ده، يدی سكز ونهايت بيك متره‌دن زياده ارتفاعی اولميان طاغلری اكثريت اوزره صحرای كبيرك جبالی كبی قورو و چيلاقدر. طرابلس غرب خطه‌سی نفس طرابلس ايله بنغازی (ياخود برقه) و فزان خطه‌لرندن مركب اولوب، بونلرك اوچی‌ده بربرلرندن چول ايله آيرلمشدر. برقه خطه‌سی شمديكی حالده آيريجه و مستقل بر متصرفلق صورتنده اداره اولنوب، «برقه» ماده‌سنده خطهٔ مذكوره حقنده تفصيلات ويرلمش اولديغندن، بورادة باشليجه طرابلس غرب ولايتی تشكيل ايدن نفس طرابلس ايله فزاندن بحث ايده‌جكز. نفس طرابلس خطه‌سی طرابلس، خمس وجبل غربی متصرفلقلرندن مركب اولوب، ولايتك اك قابل عمران قسمی ده بودر. هله سواحله قريب محللريله ايچ طرفلرينك بعض واديلره تصادف ايدن يرلری خرما، زيتون، پورتقال وليمون آغاجلريله سائر ميوه‌دار اشجاری حاوی وطوپراقلری پك منبتدر. بوقسمده (نفوسه) و (غريان) اسملريله برقاچ طاغ غربدن شرقه ممتد اوله‌رق، ساحله طوغری يالكز ياغمور ياغديغی وقت آقار برقاچ وادی تمديد ايدرلر. بوطاغلرك تپه‌لری چيلاق ايسه‌ده، اتكلری اشجارله واراضئ مزروعه ايله مستوردر. بونلرك جنوبنده (حمادة الحمراء) اسميله دها يوكسك برسلسله

بولنوب، شرقا (حمادة السوداء) سلسله‌سنه اولاشير، وبونك آرقه‌سنده فزان خطه‌سی بولنور. سائر طرفلری دخی آز چوق عارضه‌لی اولوب، چبلاق وآز چوق ممتد بر طاقم طاغلری وار ایسه‌ده، او جهتلری وعلی الخصوص شرق جنوبی قسمی کاروان یوللرندن اوزاق اولمغله، هنوز لایقیله معلوم دکلدر. طاغلرینك اکثری اراضیء برکانیه‌دن اولوب، بعضلرینك لاو آقنتیلری الیوم بللیدر. فزان خطه‌سی شمال وغرب وجنوب جهتلرندن طاغلرله محاط اولوب، شرقه طوغری اوزانیر برطاقم وادیلری واردر. طرابلسك منتهای غربنده (غدامس) ومنتهای غرب جنوبیسنده دخی (غات) واحلری چوللرله محاط اولوب، بو ایکی قصبه معموریت واهمیت تجاریه‌لریله مشهوردر. طرابلس غربده بحق نهر دینله‌جك انهار اولمیوب، جزیرة العربده اولدیغی کبی، برچوق وادیلر واردر. بو وادیلر عادتا صویی چکلمش انهار یتاقلرینه مشابه اولوب، تابعلری واردر، وبعضلری دکیزه قدر ممتد اولورسه‌ده، صولرینك دکیزه وصولی پك نادردر. یاغمور یاغدیغنده، بو وادیلرده صوسیل کبی، وچوق دفعه برطاقم شلاله‌لر تشکیل ایده‌رك، آقارسه‌ده، یولده قوملرده غائب اولور؛ ویاخود باصیق یرلرده برطاقم کوللر وبطاقلقلر حاصل ایدر. آنجق یریوزندن محو اولان بو صولر یرك آلتنده قالمغله، بو وادیلرده بر ایکی اوچ متره درین قازیلجه صو چیقار؛ وبو رطوبت خرما آغاجلرینك واشجار ونباتاتك یتیشمه‌سنه مساعد اولمغله، بو اودیه اکثریا کویلرله وبعض مزروعاتله مستوردر. کاروانلر دخی ممکن مرتبه‌ده وادیلری تعقیب ایتمك مجبوریتنده بولنور. یوقاریده ذکر اولنان حماده‌لرك شمال شرقی اتکلرندن اینن وادیلر آق دکیزه قدر ممتد اولور. فزان وادیلری ایسه شرقه طوغری اوزانوب، برطاقم کوللره منتهی اولور، که بونلرك بعضلری یازین دخی صولرینی محافظه ایدرلر. آق دکیزه منتهی اولان وادیلرك باشلیجه‌لری: غربدن باشلایه‌رق وادی مقله، وادی ابیض، وادی الاثل، وادی الحیره، وادی ام سید، وادی ابس، وادی نقاس، وادی کمان، سوف الجن، وادی زمزم، ام السیل، وادی الشقه ووادی مختاردر. فزانده‌کی اودیه‌نك باشلیجه‌لری وادی الشاطی، وادی لیال، وادی شرقی، وادی غربی، وادی عتبه وسائره‌در.

بنغازینك سواحل شمالیه‌سی قیالق ایسه‌ده، نفس طرابلسك سواحلی کاملاً قوملق وآلچق اولوب، کیرتی وچیقنتیلری دخی آزدر. تونس حدودندن مصراطه برونه‌دك ساحل غربدن شرقه ممتد اولوب، بو قسمنده زواره، طرابلس، لبده ومصراطه اسکله‌لری بولنیور ایسه‌ده، هیچ برینك امین لیمانی یوقدر. زواره ایله طرابلس آره‌سنده ساحلده (سبراطه) شهر قدیمنك خرابه‌لریله اسکی طرابلس دینلن دیکر بر بلدهٔ قدیمه ویرانه‌لری بولنیور. زواره اسکله‌سی طوز وطوزلی بالیق اخراجاتیله مشهوردر. شمدی برکوی حالنده اولان لبده شهر قدیمی اوکنه حلفا اوتیله یوکلنمك اوزره بعض انکلیز سفائنی یناشیر. طرابلس ایله مصراطه آره‌سنده ساحل بردرجه‌یه قدر قیالق اولوب، رأس تاجوره، رأس الکتاب ورأس العمره کبی برقاچ برون بولنیور. مصراطه برونندن ساحل جنوب شرقی‌یه طوغری دونوب، برقه خطه‌سنه قدر بیوك وغیر منتظم بر قوس تشکیلیله بیوك سرت کورفزینی وجوده کتیرر. بو کورفزك سواحلی دوز، آلچق وقوملق اولوب، معموریتدن بریدر. یالکز سرت مدینهٔ قدیمه‌سی یرنده کوچك براسکله ودیکر برقاچ کوی بولنیور.

اقلیم وهواسی. — طرابلسك وسعتی وکرك عرضجه، کرك ارتفاعجه وکرك دکیزدن درجهٔ بعدیجه فرق وتفاوتی بردرلو هوایه تابع اولمسنه مانع اولوب، عمومیت اوزره اوچ درلو هواسی واردر. برنجیسی بنغازی جهتنك هواسیدر، که آق دکیزك ایچنه کیرمش اولمسیله وجبل اخضر کبی اورمانلرله مستور طاغلری مناسبتیله، یاغمورلری چوق وهواسی ایتالیای جنوبی وسیجلیه هواسنه معادلدر. ایکنجیسی نفس طرابلس غربك دکیزه قریب وبحرسفید مائله‌سنده واقع اولان یرلریدر، که یازین یاغموردن محروم ایسه‌ده، قیشین یاغمور یاغوب، آق دکیزدن اسن سرین پویراز روزکاری دخی حرارتی تعدیل ایتمکله، هواسی معتدل اولوب، میزان الحراره حد وسطی اوزره ٢٠ ایله ٢٢ درجه آره‌سنده بولنور؛ ویازین نادراً ٣٠ درجه‌دن یوقاری چیقوب، قیشین دخی نادراً ١٠ درجه‌دن آشاغی اینر. بو یرلرك

هواسی پك لطیف وصاغلام اولوب، هله قیشین اورته‌لق زمرد کبی اولور. وقت وقت اسن قبله روزکاری زیاده‌جه صیجاق ویابس ایسه‌ده، بودخی رطوبتی قوروتدیغیچون، مضر اولمیوب، بالعکس صحته نافعدر. بوهوایه مالك اولان یرلرك جنوبنده بولنان طاغلرك شمالی مائله‌لرنده قیشین زیاده یاغمور یاغوب، صولر وادیلرده نابدید اولورسه‌ده، یازین دخی آقان برچوق بیکارلری اداره ایدر. مذکور طاغلرك جنوبنده بولنان یرلرك وفزانك هواسی ایسه بسبتون صحرای کبیر اقلیمنه تابع اولوب، یاغمورلری قیشین دخی پك سیرك ویاز ایله قیش وکوندوز ایله کیجه آره‌سنده‌کی فرق پك بیوکدر. یازین وکوندوزین میزان الحراره کولکه‌ده ۴۵ و ۵۰ درجه‌یه قدر چیقدیغی حالده، کیجه‌لین بردن بره ۵ درجه‌یه قدر اینر؛ وچوق دفعه صولر طونوب بعض طاغلرده قار یاغدیغی دخی اولور. بو حرارت و تفاوته هوانك درجهٔ نهایه‌ده یبوستی دخی منضم اولور. مع هذا عمومیت اوزره طرابلسك هواسی صاغلام اولوب، یالکز طورغون صولر بولنان بعض یرلرده صیتمه‌لی و وخیمدر.

نباتات ومحصولات وحیواناتی. — نباتات ومحصولاتجه طرابلس غرب خطه‌سی عمومیت اوزره ۴ قسمه تقسیم اولنه‌بیلیر: برنجیسی برقه‌نك جبل اخضر جهتی، ایکنجیسی نفس طرابلس غربك سواحله قریب یرلری، اوچنجیسی جبال اوزرنده‌کی مواقع مرتفعه‌سی، دردنجیسی‌ده چول جهتیدر. برقه‌دن ماده مخصوصه‌سنده بحث ایتدیکمز ایچون، شوراده دیکر اوچندن بحث ایده‌لم: طرابلسك سواحله قریب اولان یرلرینك نباتات ومحصولاتی برقه‌نك کینه مشابه ایسه‌ده، اکثر محلرنده چول ساحله قدر ممتد اولدیغندن، انواعی واراضئ مزروعه‌نك مقداری چوق دها آزدر. بغدای، آرپه، مصر، صفران، قینه، پاموق، وکوك بویا حاصل اولور. باغ ایله پورتقال، لیمون، ماندلینه، قایصی، شفتالی، نار وموس آغاجلری دخی یتیشیر. لکن اك کلیت اوزره بولنان اشجاری خرما ایله زیتون آغاجلری اولوب، بو ایکی نوع اشجار عادتا واسع اورمانلر حالنده بولنور، و شهر وقصبه‌لری احاطه ایدر. نباتاتجه طرابلس بلاد غربیه ایله ممالك شرقیه آره‌سنده بولنوب، کندینه مخصوص انواعی آزدر. جبال جهتنك نباتات و محصولاتی فناً هنوز تماميله تعین ایتمیوب، مرتفع یرلری بوجهتجه جزایرك (درن) سلسلهٔ جبالنه مشابه ایسه‌ده، دها آلچق اولان اتکلرینك چولدن آزفرقی اولوب، میوه‌لرینك جنسی پك آز وعادی خرما آغاجلرندن بشقه نباتلری یوق کبیدر. چول جهتنه کلنجه، بورانك نباتاتی بالطبع آز اولوب، علی الخصوص حماده دینلن چپلاق ومرتفع محلرنده یالکز اکری بوکری ودیکنلی بر طاقم سیرك چالیلر ویاغمور یاغدیغی وقت طاشلرك آره‌سنده دوه‌لرك یدکلری برطاقم قورو اوتلر بیتر. قوملق اولان یرلری وعلی الخصوص وادیلری نباتاتجه دها زنکین اولوب، اك چوق بولنان اشجاری خرما آغاجندن عبارتدر. فزانده بومیوه‌نك ۳۰۰ نوعی واردر. یبانی حالنده وصاحبسز بولنانلری‌ده چوقدر. غدامس، آوجله، مزروق و غات کبی واحلرده اهالی سعی واقداملریله وصولامق قوتیله برر مقدار بغدای، آرپه، مصر، پاموق، چیوید، سبزه، قاون، قارپوز وسائره ایله انجیر، بادم، شفتالی، قایصی، زیتون، پورتقال ولیمون آغاجلرینی دخی یتیشدیررلرسه‌ده، میوه‌لری پك لذیذ اولماز. ساحله قریب یابله‌لرده حلفا اوتی کثرت اوزره بولنوب، برقاچ سنه‌دن بری آوروپا وآمریقایه اخراجله مملکته خیلی ثروت جلبنه سبب اولیور. مرعالری آزاولوب، بناءً علیه سوریلرله کزر عشایری دخی آزدر. وچول جهتنك اهالیسی واحلرده وصودن محروم اولمیان وادیلرده ساکندرلر.

طرابلسك حیوانات وحشیه‌سی دخی آز اولوب، آرسلان وقپلان کبی سباع بولنمیور. نفس طرابلس وبرقه‌ده چقال وفزان جهتنده اوزون قولاقلی برنوع تیلکی بولنیور. طاوشان دخی واردر. کیك وقراجه وجیلان کبی حیواناتی دها چوقدر. قوشلری‌ده آز اولوب، قره‌قوش، قرتال، قرغه کبی طیوردن وبر مدت مکث ایدن کچیجی قوشلردن عبارتدر. وقتیله بولنمش اولان دوه قوشلری منقرض اولمشدر. حشراتی وعلی الخصوص ییلان، عقرب، کرتنکله کبیلری چوق اولوب، عقربلری خیلی بیوك و یشیل رنکنده اوله‌رق، سملری قوتلیدر. حیوانات اهلیه‌سی صیغیر، قویون، کچی، دوه، آت، مرکب وطیور

بتیبه‌دن عبارت اولوب، صغیرلری وقتیله دها چوق ایکن، اخراجات وخسته‌لق مقدارینی آزالتمشدر. قیونلری ایکی جنس اولوب، شمال جهتنده‌کیلر ایری قویروقلی و فزانده‌کیلر اوزون قویروقلی، یوکسک آیاقلی و اوزون بیونلیدر. بونلرک بیاغیسی‌ده کچی قیلنه مشابهدر. آتلری طیانیقلی ایسه‌ده، کوچک وکوستریشسز اولوب، صغیرلری بالعکس ایری وقوتلیدر. لکن حیوانات اهلیهٔ محلیه‌نک الک برنجیسی دوه اولوب، برقاچ نوعی بولنور؛ وکلیتله یتیشدیریلوب، اخذ وعطاسی محلی تجارتک الک برنجی شعبه‌سنی تشکیل ایدر. معادنی هنوز مجهول اولوب، یالکز بعض وادیلرنده آلتون وفزانده کلیتله نطرون بولنور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — بنغازی متصرفلغیله برابر طرابلس غربک اهالیسی بر بچق ملیون قدر تخمین اولنوب، اوچیوز بیک قدری بنغازی زیده وقصوری نفس طرابلس ایله فزانده بولنیور. اهالئ اصلیهٔ قدیمه‌سی بربر ایسه‌ده، ظهور اسلامده ممالک بربریه‌نک فتحنده و دها صکره‌لری اوراره هجرت ایدن عربلرک کثرتی، و بربرلرک دین اسلامی قبول ایتملریله، لسان قرآنک نفوذ وغلبه‌سی وعربلرله بربرلرک اختلاط و امتزاجی آز وقت ظرفنده بربر لساننک متروک حالنه کیرمسنی موجب اولوب، شمدیکی حالده کافهٔ اهالی بربر و عربدن مخلوط اولدقلری حالده، همان جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر. یالکز بعض طاغلرده وچوللرله محاط منفرد واحلرده بینلرنده بربر لسانی استعمال ایدر ولسان عربی‌یی دخی بیلیر بعض بربر قبائلی واردر. جمله‌سی مسلم وسنی اولوب، مالکی مذهبنه تابعدرلر. یالکز غرب جهتنده مذهب خامس نامیله مذهب عبادی‌یه تابع بعض بربریلر بولنیور. طرابلس شهرنده ودیکر مرا- کزده بولنان اهالینک بر مقداری‌ده حنفی المذهبدر. طرابلس غربک سودانله اولان مناسبات تجاریه‌سنک کثرتی وزنجی خلایق وکوله‌لرک کثرتی طرابلس غرب وعلی الخصوص فزان اهالیسنک طمارلرنده زنجی قانی بولنمسنی دخی انتاج ایدوب، مختلف درجاتده اسمر وبسبتون سیاه افراد دخی بولنیور. غدامس وغات جهتلرنده توارغلر دخی کثرت اوزره‌در. طرابلس شهرنده وسائر بعض قصبه‌لرده لسان عربی ایله متکلم برلی برمقدار یهودیلرله برلی حکمنه کچمش ینه لسان عربی ایله متکلم قتولیک مالطزلر وه‌أمورین وسائره‌دن عبارت عثمانلیلرله جزئی مقدار آوروپالی بولنیور. طرابلس شهری قربنده بش ناحیه اهالیسی (قول اوغلی) نامیله معروف اولوب، بونلر شمدیکی حالده عادتا عرب ولسان عربی ایله متکلم ایسه‌لرده، من اصل اولاد ترکدن برصنف عسکرله برلی قادینلردن متولد اولوب، تحصیلدارلق کبی بعض خدمتلره مقابل ویرکیدن معاف وبرر حیوان بسلیوب سواری بولنمغه مجبوردرلر. جانب ولایتدن منسوب بر باش آغانک تحت اداره‌سنده بولنورلر. اخیراً بونلردن بر نوع کوکللی عسکری ترتیب اولنه‌رق، تعلیم وتربیه‌لرینه همت اولنمشدر.

معارف وصنایع وتجارتی. — طرابلس غربک، چوللرله خیرسز یرلری چوق اولمغله برابر، سواحله قریب یرلرله وادیلرینک قوهٔ انباتیه‌سی شمدیکی اها- لیسنک برقاچ مثلنی بسلمکه کافی اولدیغی کبی، آوروپانک قارشیسنده وسودان طریقی اوزرنده بولنمسی وهرنوع تجارته الویریشلی اولمسی کسب معموریت وتمدن ایتمسنه فوق العاده مساعددر. قوللاندقلری یازی خط مغر- بیدر. موسمنده یاغمور یاغدیغی وقت کلیتلی محصول آلندیغی حالده، اهالی ذخایر فروختنی عار عد ایده‌رک، یالکز احتیاجلری نسبتنده اکرلر. وفضله‌سنی قویولره کو- مرلر. زیتون آغاجلری اورمانلر تشکیل ایتدکلری وچیقان زیتون یاغی پک کوزل ومقبول اولدیغی حالده، یبانی زیتون آغاجلرینی آشلامغی دوشونمزلر. شهر وقصبه- لرک خارجنده‌کیلر هرائوابه بدل براحرامه صارله‌رق، وآرپه اونیله زیتون یاغندن و بامیه‌دن مرکب بازینه تعبیر ایتدکلری بر یمکله قناعت ایدرلر. صنعتلری احرام نسجندن ودباغت وسراجیه‌یه متعلق جزئی شیلر احضا- رندن وطرابلسده یاپیلان حصیر ایله چیقاریلان ججک صوبندن عبارتدر. مملکتک تجارتی ایکی نوع اولوب، بری طوز وزیتون یاغی وحیوانات و دری کبی مواد محلیه‌نک آوروپا امتعه‌سیله و بقالفه متعلق مواده مبادله‌سندن ودیکری سوداندن کلن دوه قوشی تویی وفیل دیشی ایله موادسائره‌نک ینه سودانه سوق اولنه‌جق آوروپا امتعه واشیاسیله مبادله‌سندن عبارتدر. فیل

دیشیله دوه قوشی توینـدن طرابلس غربه بعض سنه‌لرده یدی سکز ملیون فرانق کیرر. طرابلس غرب، غدامس، مرزوق وغات سـودان تجارتنك اك مهم مواقفندن اولوب، بوشهرلرده بهر موسمده کاروانلر ترتیب ایدر بیوك تجارلر واردر. بوکاروانلر برنوحه، حوصه‌یه، تمبکتویه و سـودانك هرطرفنه ایشلر. طرابلس غرب سـودانك طبیعی اسکله‌سی اولوب، فرانسـه حکومتی بوتجارتی جزایره چویرمك اوزره هرنه قدر جهد ایتمش، و وسـائط وتسهیلات حاضرلامش ایسه‌ده، مقتدر اولامشـدر. غدامس وغاتك طرابلسه تابع اولمسی‌ده سودان تجارتنك بو طرفه جلبنه خدمت ایدیور. زیرا سودان تجارتنه غدا۔مسلیلرله غاتلیلرك اسکیدن الفتلری وبوتجارتی اجرایه اقتدار مالیلری واردر.

اصول اداره‌سی، تقسیماتی. — طرابلس غرب ولایات سائرهٔ عثمانیه کبی اداره اولنوب، یالکز اخذ عسکر نظامیله بعض تفرعات سنجاق و قضالرده هنوز موقع اجرایه قونیله‌مامشـدر. بوندن مقـدم برقه خطه‌سی دخی برمتصرفلق صـورتنده طرابلس غرب ولایتنه ملحق ایکن، اخیراً آیریلوب، ابتدا آیریجه بر ولایت وبعده مستقل برمتصرفلق اتخاذ اولنمشدر. شمدیکی حالده طرابلس غرب ولایتی بروجه زیر ٤ سنجاق، ۲۱ قضا و۲۳ ناحیه‌یه منقسمدر:

سنجاق	قضا	ناحیه
طرابلس غرب	طرابلس غرب	زواره
		زنزور
		عزیزیه
		ذو الجواری
		تاجوره
		جفاره
	باش آغالق	منشیه
		ساحل
		رقیعات
		علاونه
		جواری
	غریان	
	اورفله	
	ترهونه	
	زاویه	
	عجیلات	
خمس	خمس	
	مصراطه	
	ظلتین	
	مصلاطه	طابیه
		طاورغه
	سرت	
جبل غربی	جبل	ککله
		مزده
	نالوت	
	فساطو	
	حوض	
	غدامس	
فزان	مرزوق	
	سوکنه	
	شاطی	
	غات	سین
		سمنو
		هون
		زله
		قطرون
		وادیٔ غربی
		وادیٔ شرقی
		حفرهٔ شرقیه

احوال تاریخیه‌سی. — طرابلس غربك اهالیٔ اصلیه وقدیمه‌سی اولان بربرلرك النده ایکن احوال ابتدائیه‌سی مجهول اولوب، میلاد عیسادن برقاچ قرن اول نفس طرابلس جهتنده فنیکه‌لیلر وبونلرك برشعبه‌سی اولان قارتاجلیلر و برقـه جهتی‌ده یونانیلر طرفنـدن مهجر اتخاذ اولنه‌رق، طرابلس جهتنـده لبده، ئویا (یعنی طرابلس) وسبراته اسملریله اوچ بلده تأسیس اولنمش؛ وبومناسبتله بوخطه «بلاد ثلثه» معناسیله لسان یونانیده (تریپولیس) تسمیه اولنمشـدی، که (طرابلس) بونك معربیدر. برقه جهتنده ایسه یونا۔نیلر بش قصـبه تأسیس ایدوب، بوکا (پنداپولیس) نامنی ویرمشلردی؛ وبعده مذکور قصبه‌لرك اك بیوکی اولان (کیرن) یعنی (قیروان قدیم) شهرینه نسبتله خطه (کیرنائیق) تسمیه اولنمشدی. قرتاجلیلرك اضمحلالندن صکره نفس طرابلس جهتی (نومیـدیا) یعنی جزایر بربرلری حکمدارینك وبرقه جهتی مصرده‌کی بطالسه‌نك الینه کچمشیدی. مؤخراً روماليلر هرایکیسنی ضـبط ایدوب، حکومتلرینی فزان و غدامسـه قدر توسیع ایتمشلردی. طرابلسك ایچ طرفلرنده الیوم رومالیلردن قالمه برچوق معموره‌لر ویرانه‌لری کوریلیور. طرا۔بلس غرب جهتی او وقتلرده تونسـله و جزایرك قسم شرقیسیله برابر رومالیلر عنـدنده (آفریقه) نامیـله معروف اولوب، بعده عربلر دخی بوجهتی (افریقیه) نامیله تفریق ایتمشلردر. رومالیلردن قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك الینه کچوب، عمر بن الخطاب (رضه)ك زمان خلافتنده عقبـه بن رافع حضرتلری یدیله فتح اولنمش؛ و بعـده بنی امیه زماننده تحت انضباطه

آلنه‌رق، عباسیلر زماننده بر خیلی وقت بنی اغلبك وبعده فاطمیونك تحت اداره‌سنده بولنمش؛ وبالخاصه طرابلس غرب بعض خوارجك عصیانکاهی بولنوب، وقت وقت اوراده بعض کوچك حکومتلر دخی تشکل ایتمش ایدی. هرحالده دور اسلامده طرابلس غرب بك اهمیتلی برموقع اتخاذ ایتمیوب، اکثریا افریقیه‌نك یعنی تونس جهتك احوال سیاسیه‌سنه تابع بولنمشدر. اهل اسلامك اندلسدن اخراجندن صکره اسپانیوللر آفریقا سواحلنده‌کی اهل اسلامه دخی مسلط اولمغه باشلایوب، اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده طرا. بلس سواحلنی ضبط، وبعده مالطه شوالیه‌لرینه ترك ایتمشلردی. سلطان سلیمان خان دورنده مشاهیرغزات بحریوندن طغورت پاشا طرفندن بونلردن استردادله ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمش؛ وبرخیلی وقت بر ایالت صورتنده اداره اولندقدن صکره، اوجاقلق صورتنده وارثاً قره‌مانلی فامیلیاسنه قالمشیدی. بو فامیلیا افرادی بیننده ظهور ایدن منازعات آره‌سنده اهالینك مرا. جعت واسترحامی اوزرینه، ١٢٠٨ده طرف دولتدن برفیلو ایله بر والی ارسال اولنه‌رق، مملکت تحت انضباطه آلنمش ایسه‌ده، اهالینك نکولی اوزرینه متعاقباً قره‌مان فامیلیاسندن یوسف پاشا حکومتی استرداد ایتمش؛ و١٢٤٨ تاریخنه‌دك اجرای حکومت ایتدکدن صکره، استعفایه مجبور اولوب، مملکت یکیدن هرج ومرج اولمش؛ و بنی سلیمان قبیله‌سی دفعاتله شهری یغما ایتمش اولدیغندن، اهالینك یکیدن مراجعت واسترحامی اوزرینه، طرف دولتدن برفیلو کوندریله‌رك، قلاع سهولتله ضبط، و بر والی تعیین قلنمش؛ و الی‌یومناهذا مملکتك اسایش وحسن اداره‌سی محافظه اولنمشدر. فزان اسکیدن طرابلس غربه تابع اولمیوب، که سودانك غم حاکمنه وکاه مراکش شرفاسنه تابع بولنمش ایکن، طرابلسك طغورت پاشا طرفندن ضبطندن صکره بوایالته الحاق اولنمش؛ وقره‌مانلی خاندانك سقوطنده حاصل اولان اغتشاشدن بالاستفاده عبدالجلیل اسمنده برینك تحت ریاستنده رشتهٔ انقیادی قطع ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً مرقوم مغلوب اولمغله، فزان دخی طرابلسه الحاق اولنمشدر.

طرابنش { صقلیه (یعنی سیچیلیه) جزیره‌سنده بر قصبه اولوب، شعرادن (سلیمان بن محمد الطرابنشی) نك وبعض علما وادبانك مسقط‌رأسی بولندیغی «معجم‌البلدان»ده مذکوردر. جزیرهٔ مذکوره‌نك غربی کوشه‌سنده‌واقع (ترایانی)نك اسم معربی اولسه کرکدر.

طرابیه { استانبول جوارنده بوغازایچنك روم ایلی ساحلنده‌وقره‌دکیزمدخلی قربنده صیفیه‌لری حاوی بر قریه اولوب، هواسی یازین غایتله کوزلدر. اسمی (ترابیا) دن محرفدرکه لسان یونانیده «محل شفا» دیمك اولمغله، بوده جیادت هواسنه دلالت ایدر. دول اجنبیه‌نك یازلق سفارتخانه‌لری اکثریت اوزره طرابیه‌ده وبونك اوته‌سنده واقع بیوکدره‌ده‌در. —— یاقوت‌حموی بواسمله مصرك حوف جهتنده بر قریه اولدیغنی بیان ایدیور.

طرار بند { سیحون نهرینك اوته‌سنده ماوراءالنهره تابع شاش مملکتنك منتهاسنده اوله‌رق ممالك اسلامیه‌نك آخرنده واقع برقصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده‌مذکوردر. برلیلر (طرار) و (اطرار) دخی دیرلرمش.

طراز { بو دخی ترکستانده اقصای ممالك اسلامیه‌ده بر قصبه اولوب، اها. لیسندن اولان تجار مسلین دها اوته‌ده‌کی تاتار ومغوللرله تجارت ایدرلر ایمش.

طراق { افریقیه‌ده قفص ایله فج الحمار آره‌سنده بیوك و اهالیسی چوق بر قصبه اولوب، جامع وبازاری اولدیغی، وفستقیله و (کساء طراق) دینلن بر نوع اثوابیله مشهور بولندیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طراقلی { ازمید سنجاغنك کیوه قضاسنده وکیوه‌نك شرق جهتنده ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ناحیه‌سی ٢٩ قریه‌دن مرکبدر.

طربزون { (Trébizonde) قره دکیزك ساحل جنوبیسنده وآناطولینك

شمالنده ولایت مرکزی بر شهر اولوب، استانبولك ٨٩٠ کیلومتره شرقنده وارضرومك ١٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. ساحل بحره قدر ممتد بر سطح مائلده واقع اولوب، خارجدن منظره‌سی پك کوزلدر. ارضروم و دیار بکر جهتلرینك اسکله‌سی وایران طریقنك مبدئی اولمق مناسبتیله تجارتکاه ومهم بر شهر اولوب، ٤٢٣٦٢ اهالیسی واردر، که بو مقداردن ٢٤٢٢١ ی مسلم، ١٠٨٤٠ ی روم، ٦٠٠١ ی ارمنی و قصوری اجنبی و سائره‌در. بیزانتیون زماندن قالمه سوریله قلعه‌سی، اورته حصار دینلن ایچ قلعه‌ده کلیسادن مبدل بر جامع شریفیله آیا صوفیه نامنده ینه کلیسادن مبدل بر جامع شریفی ویاوز سلطان سلیم خانك والده‌لری کلبهار سلطانك جامع وعمارت ومدرسه‌سی وجمعاً ١٨ جامعی، ١٠ کلیساسی، اعدادیهٔ ملکیه و رشدیهٔ عسکریه ایله دار المعلمین و رشدیهٔ اناث مکتبلری، خسته‌خانه‌سی، کوزل بعض ابنیهٔ امیریه‌سی و یکی انشا اولنان بر ریختمی واردر. اهمیت تجاریه‌سی زیاده اولدیغی حالده، لیمانی پك کوچك اولوب، بیوك سفائنك دخولنه غیر مساعددر. هواسی یازین آغیرجه ایسه‌ده، شهرك جنوبنده ویاریم ساعتلق مسافه‌ده صغوق صو اسمیله آب وهواسی لطیف برموقع اولوب، اغنیانك اوراده صیفیه‌لری واردر.

طربزون شهری پك اسکی اولوب، تروآ محاربهٔ مشهوره‌سی زماننده دخی موجود بولنمش اولدیغی مظنوندر. بعده سینوبه کلمش اولان یونان مهاجر- لرینك برقسمی دخی بوشهره انتقال ایده‌رك، «مستطیل الشکل» مناسبیله شهره (طرابزوس) اسمنی ویرمشلردی. صکره پونت حکمدارلرینك تحت تابعیتنه کیروب، بو دولتك انقراضنده رومایه کچمش ایسه‌ده، مختاریت اداره‌سنی محافظه ایدوب، بیزانتیون دولتی زماننده دخی امتیازاتنی وقایه ایتمشدی. بعده غوتلر طرفندن غارت واحراق اولنمش ایسه‌ده، درعقب اعمار وتجدید ایدلمشدی. فرنکلر قسطنطینیه‌یی ضبط ایتدکلرنده، ١٢٠٤ تاریخ میلادیسنده ایمپراطور آلکسیس قومینوس طربزونه کیده‌رك، بو شهرله ملحقاتندن عبارت برکوچك دولت تأسیس ایتمش ایدی. طربزون ایمپراطورلغی نامیله معروف اولان بودولت ١٢٦١ تاریخنده یا لیولوغلرك قسطنطینیه‌یی فرنکلردن استخلاص ایتملریله دخی منقرض اولمیوب، آنجق تاریخ مذکوردن صکره ینه مرقوم آلکسیسك نسلندن اولان برنسلری قسطنطینیه روم ایمپراطورینك منشوریله تخته کچرلردی. نهایت ١٤٦١ تاریخ میلا- دیسنده ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی طرفندن فتح اولنه‌رق، ممالك عثمانیه‌یه الحاق، و ایالت مرکزی اتخاذ اولنمشدر. یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری شهزاده‌لکلرنده طول مدت والیلکله طربزونده اقامت بیورمشلردر.

طربزون { ولایتی. دولت عثمانیه‌نك آناطو- لیده‌کی ولایاتندن اولوب، قره دکیزك ساحل جنوبیسنده روسیه حدودندن قزیل ایرماق منصبنك بر آز بری طرفنه یعنی غربنه قدر ممتد اولور. شرقدن غربه یعنی ساحل بوینجه ممتد اوزون و طار بر یر اولوب، °٤١ عرض شمالیده °٣٣ ایله °٤٠ طول شرقی آره‌سنده واقعدر. شمالاً قره‌دکیزله، شرقاً روسیه حدودیله وارضروم ولایتیله، جنوباً ینه ارضروم وسیواس ولایتلریله، غرباً دخی قسطمونی ولایتیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣١٣٠٠ مربع کیلومتره اولوب، ١٠٧١٤٧٧ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٣٤ کشیدن زیاده دوشر. اهالیٔ مذکوره‌دن ٨٦٩٧٢٧ ی مسلم، ١٥٧٢١٢ سی روم، ٥٢٣٤٩ ی ارمنی و قصوری ملل مختلفهٔ سائره‌یه منسوبدر. اهالیٔ مسلمه‌سنك قسم کلیسی ترك اولوب، ٥٥٠٠٠ قدری لاز وکرجی و ٦٠٠٠٠ قدری‌ده چرکسدر.

قافقاس جبالندن تشعبله غرب جنوبی‌یه و بعده غربه طوغری ممتد اولان و قدیماً (پونت) سلسله‌سی نامیله معروف اولان برسلسلهٔ جبال ولایتك حدود جنوبیه‌سنی تشکیل ایدوب، شماله یعنی ساحله طوغری برطاقم قوللر اوزاتیور. بوسلسله‌نك شمدیکی حالده بر اسم عمومیسی اولمیوب، شرقدن غربه و رشنبك، بالخار، جمیل، چنکل، صوغانلی، قولاق، زیغانه، سیس، اریمز، قزان قیا، چال طوداق و قطران طاغلری اسملریله معروفدر. شرقده‌کی تپه‌لری طقوز اون بیك قدم ارتفاعنده اولوب، غربه طوغری ایلری کیدلدکجه کسب انحطاطله، اك غربی تپه‌لری بش بیك

آلنه‌رق، عباسیلر زماننده بر خیلی وقت بنی اغلبك وبعده فاطمیونك تحت اداره‌سنده بولنمش؛ وبالخاصه طرابلس غرب بعض خوارجك عصیانگاهی بولنوب، وقت وقت اوراده بعض کوچك حکومتلر دخی تشکل ایتمش ایدی. هرحالده دور اسلامده طرابلس غرب پك اهمیتلی برموقع اتخاذ ایتمیوب، اکثریا افریقیه‌نك یعنی تونس جهتنك احوال سیاسیه‌سنه تابع بولنمشدر. اهل اسلامك اندلسدن اخراجندن صکره اسپانیوللر آفریقا سواحلنده‌کی اهل اسلامه دخی مسلط اولمغه باشلایوب، اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده طرابلس سواحلنی ضبط، وبعده مالطه شوالیه‌لرینه ترك ایتمشلردی. سلطان سلیمان خان دورنده مشاهیر غزات بحریوندن طغورت پاشا طرفندن بونلردن استردادله ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمش؛ وبرخیلی وقت بر ایالت صورتنده اداره اولندقدن صکره، اوجاقلق صورتنده وارثاً قره‌مانلی فامیلیاسنه قالمشیدی. بو فامیلیا افرادی بیننده ظهور ایدن منازعات آره‌سنده اهالینك مراجعت واسترحامی اوزرینه، ١٢٠٨ده طرف دولتدن برفیلو ایله بر والی ارسال اولنه‌رق، مملکت تحت انضباطه آلنمش ایسه‌ده، اهالینك نکولی اوزرینه متعاقباً قره‌مان فامیلیاسندن یوسف پاشا حکومتی استرداد ایتمش؛ و١٢٤٨ تاریخنه‌دك اجرای حکومت ایتدکدن صکره، استعفایه مجبور اولوب، مملکت یکیدن هرج ومرج اولمش؛ و بنی سلیمان قبیله‌سی دفعاتله شهری یغما ایتمش اولدیغندن، اهالینك یکیدن مراجعت واسترحامی اوزرینه، طرف دولتدن برفیلو کوندریله‌رك، قلاع سهولتله ضبط، و بر والی تعیین قلنمش؛ و الی یومناهذا مملکتك اسایش وحسن اداره‌سی محافظه اولنمشدر. فزان اسکیدن طرابلس غربه تابع اولمیوب، گاه سودانك فنم حاکمنه وگاه مراکش شرفاسنه تابع بولنمش ایکن، طرابلسك طغورت پاشا طرفندن ضبطندن صکره بو ایالته الحاق اولنمش؛ وقره‌مانلی خاندانك سقوطنده حاصل اولان اغتشاشدن بالاستفاده عبدالجلیل اسمنده برینك تحت ریاستنده رشتهٔ انقیادی قطع ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً مرقوم مغلوب اولمغله، فزان دخی طرابلسه الحاق اولنمشدر.

طرابنش { صقلیه (یعنی سیجیلیه) جزیره‌سنده بر قصبه اولوب، شعرادن (سلیمان بن محمد الطرابنشی) نك وبعض علما وادبانك مسقط رأسی بولندیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر. جزیرهٔ مذکوره‌نك غربی کوشه‌سنده واقع (ترایانی)نك اسم معربی اولسه کرکدر.

طرابیه { استانبول جوارنده بوغازایچنك روم ایلی ساحلنده وقره‌دکیز مدخلی قربنده صیفیه‌لری حاوی بر قریه اولوب، هواسی یازین غایتله کوزلدر. اسمی (ترابیا) دن محرفدرکه لسان یونانیده «محل شفا» دیمك اولمغله، بوده جیادت هواسنه دلالت ایدر. دول اجنبیه‌نك یازلق سفارتخانه‌لری اکثریت اوزره طرابیه‌ده وبونك اوته‌سنده واقع بیوکدره‌ده‌در. — یاقوت حموی بو اسمله مصرك حوف جهتنده بر قریه اولدیغنی بیان ایدیور.

طراربند { سیحون نهرینك اوته‌سنده ماوراءالنهره تابع شاش مملکتنك منتهاسنده اوله‌رق ممالك اسلامیه‌نك آخرنده واقع برقصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر. برلیلر (طرار) و(اطرار) دخی دیرلرمش.

طراز { بو دخی ترکستانده اقصای ممالك اسلامیه‌ده بر قصبه اولوب، اهالیسندن اولان تجار مسلمین دها اوته‌ده‌کی تاتار ومغوللرله تجارت ایدرلر ایمش.

طراق { افریقیه‌ده قفص ایله فج الحمام آره‌سنده بیوك و اهالیسی چوق بر قصبه اولوب، جامع وبازاری اولدیغی، وقستغیله و(کساء طراق) دینلن بر نوع اثوابیله مشهور بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طراقلی { ازمید سنجاغنك کیوه قضاسنده وکیوه‌نك شرق جهتنده ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ناحیه‌سی ٢٩ قریه‌دن مرکبدر.

طربزون { (Trébizonde) قره دکیزك ساحل جنوبیسنده وآناطولینك

شمالنده ولایت مرکزی بر شهر اولوب ، استانبولك ٨٩٠ کیلومتره شرقنده وارضرومك ١٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. ساحل بحره قدر ممتد بر سطح مائلده واقع اولوب ، خارجدن منظره‌سی پك کوزلدر . ارضروم و دیار بکر جهتلرینك اسکله‌سی وایران طریقنك مبدئی اولمق مناسبتیله تجارتگاه ومهم بر شهر اولوب ، ٤٢٣٦٢ اهالیسی واردر، که بو مقداردن ٢٤٢٢١ ی مسلم ، ١٠٨٤٠ ی روم ، ٦٠٠١ ی ارمنی و قصوری اجنبی و سائره‌در . بیزانتیون زماندن قالمه سوریله قلعه‌سی، اورته حصار دینلن ایچ قلعه‌ده کلیسادن مبدل بر جامع شریفله آیا صوفیه نامنده ینه کلیسادن مبدل بر جامع شریفی ویاوز سلطان سلیم خانك والده‌لری کلبهار سلطانك جامع وعمارت ومدرسه‌سی وجمعاً ١٨ جامعی، ١٠ کلیساسی، اعدادیهٔ ملکیه و رشدیهٔ عسکریه ایله دار المعلمین و رشدیهٔ اناث مکتبلری ، خسته‌خانه‌سی ، کوزل بعض ابنیهٔ امیریه‌سی و یکی انشا اولنان بر ریختمی واردر. اهمیت تجاریه‌سی زیاده اولدیغی حالده، لیمانی پك کوچك اولوب، بیوك سفائنك دخولنه غیر مساعددر . هواسی یازین آغیرجه ایسه‌ده ، شهرك جنوبنده ویارم ساعتلق مسافه‌ده صغوق صو اسمیله آب وهواسی لطیف برموقع اولوب، اغنیانك اوراده صیفیه‌لری واردر .

طربزون شهری پك اسکی اولوب، تروا محاربهٔ مشهوره‌سی زماننده دخی موجود بولنمش اولدیغی مظنوندر. بعده سینوپه کلمش اولان یونان مهاجر لرینك برقسمی دخی بوشهره انتقال ایده‌رك، «مستطیل الشکل» معناسیله شهره (طرابزوس) اسمنی ویرمشلردی. صکره پونت حکمدارلرینك تحت تابعیتنه کیروب، بو دولتك انقراضنده رومایه کچمش ایسه‌ده، مختاریت اداره‌سنی محافظه ایدوب، بیزانتیون دولتی زماننده دخی امتیازاتنی وقایه ایتمشدی. بعده غوتلر طرفندن غارت واحراق اولنمش ایسه‌ده، درعقب اعمار وتجدید ایدلمشدی. فرنکلر قسطنطینیه‌یی ضبط ایتدکلرنده، ١٢٠٤ تاریخ میلادیسنده ایمپراطور آلکسیس قومینوس طربزونه کیده‌رك ، بو شهرله ملحقاتندن عبارت برکوچك دولت تأسیس ایتمش ایدی. طربزون ایمپراطورلغی نامیله معروف اولان بودولت ١٢٦١ تاریخنده پالیولوغلرك قسطنطینیه‌یی فرنکلردن استخلاص ایتملریله دخی منقرض اولمیوب، آنجق تاریخ مذکوردن صکره ینه مرقوم آلکسیسك نسلندن اولان پرنسلری قسطنطینیه روم ایمپراطورینك منشوریله تخته چیقارلردی. نهایت ١٤٦١ تاریخ میلادیسنده ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی طرفندن فتح اولنه‌رق ، ممالك عثمانیه‌یه الحاق ، و ایالت مرکزی اتخاذ اولنمشدر. یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری شهزاده‌لکلرنده طول مدت والیلکله طربزونده اقامت بیورمشلردر .

طربزون { ولایتی. دولت عثمانیه‌نك آناطولیده‌کی ولایاتندن اولوب، قره دکیزك ساحل جنوبیسنده روسیه حدودندن قزیل ایرماق منصبنك بر آز بری طرفنه یعنی غربنه قدر ممتد اولور . شرقدن غربه یعنی ساحل بوینجه ممتد اوزون و طار بر یر اولوب ، ٤١° عرض شمالیده ٣٣° ایله ٤٠° طول شرقی آره‌سنده واقعدر. شمالاً قره‌دکیزله، شرقاً روسیه حدودیله وارضروم ولایتیله، جنوباً ینه ارضروم وسیواس ولایتلریله ، غرباً دخی قسطمونی ولایتیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٣١٣٠٠ مربع کیلومتره اولوب ، ١٠٧١٤٧٧ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٣٤ کشیدن زیاده‌دوشر. اهالیٔ مذکوره‌دن ٨٦٩٧٢٧ ی مسلم، ١٥٧٢١٢ سی روم، ٥٢٣٤٩ ی ارمنی و قصوری ملل مختلفهٔ سائره‌یه منسوبدر . اهالیٔ مسلمه‌سنك قسم کلیسی ترك اولوب، ٥٥٠٠٠ قدری لاز وکرجی و ٦٠٠٠٠ قدری‌ده چرکسدر.

قافقاس جبالندن تشعبله غرب جنوبی‌یه و بعده غربه طوغری ممتد اولان و قدیماً (پونت) سلسله‌سی نامیله معروف اولان برسلسلهٔ جبال ولایتك حدود جنوبیه‌سنی تشکیل ایدوب، شماله یعنی ساحله طوغری برطاقم قوللر اوزاتیور. بوسلسله‌نك شمدیکی حالده بر اسم عمومیسی اولمیوب، شرقدن غربه و رشنبك، بالخار، جمیل ، چنگل، صوغانلی ، قولاق ، زیغانه ، سیس ، اریمز ، قزان قیا ، چال طوداق و قطران طاغلری اسملریله معروفدر . شرقده‌کی تپه‌لری طقوز اون بیك قدم ارتفاعنده اولوب، غربه طوغری ایلری کیدلدکجه کسب انحطاطله، اك غربی تپه‌لری بش بیك

مترهلك ارتفاعی تجاوز ایتمیور بو سلسله‌نك اتكلری
وقوللری ساحل بحره قدر ممتد اولدیغندن، ولایتك
اراضیسی عمومیت اوزره طاغلقـدر. قولاق طاغی
قوللرینك اك بیـوكی اولوب، نفس طربزون ایله
كومشخانه سنجاقلری آره‌سنده شرق جنوبیدن غرب
شمالی‌یه طـوغری اوزانیر. بو طـاغلر بر تقسیم میاه
خطی تشكیل ایدوب، شمالی اتكلرندن اینن بر چوق
انهـار متوازیاً آقه‌رق، طوغریدن طوغری‌یه قره
دكیزه دوكیلورلر. آنجق قسم غربیسنده سیواس
ولایتندن كلن یشیل ایرماق ایله قزیل ایرماق برر
بوغازدن ولایتك جانیك سنجاغنه دخول ایله، اراضیسنی
شق ایده‌رك، قره دكیزه منصب اولورلر. صامسونك
ایكی جهتنـده برر بیوك دالیه تشكیل ایدن بو
ایكی ایرماغك آره‌سنده دخی (مرد) ایرماغی آقوب،
صامسونده دكیزه دوكیلور. دیكر انهارینك اك بیوكی
كومشخـانه سنجاغنك بتون میـاه جاریه‌سنی جمع ایله
قولاق طاغنك غرب جنوبی اتكلرینی تعقیب ایده‌رك
تیره‌بولینك شرق طرفنده دكیزه منصب اولان (خار
شوت) چاییـدر. ترمه، بولانیق وآق صو نهرلری
دخی یشیـل ایرماق ایله خارسوت چایی آره‌سنـده
آقارلر. قولاق طاغنك شرقنده طربزون ولازستان
سنجاقلرنده آقان چایلرك جمله‌سی كوچك اولوب، اك
بیوكلری قره‌دره، اوف دره‌سی، بیوك‌دره‌وفرطونه
دره‌سیدر. بافره قضاسنده قزیل ایرماق منصبنك
صاغ وصولنده و ساحل قربنده بیوجك ایكی كول
بولنوب، ولایتك سائر طرفلرنده ذكره شایان كول
یوقدر. سواحلی خیلی كیرنتیلی و چقنتیلی ایسـه‌ده،
طبیعی لیمانلری یالكز اردو قصبه‌سنك غربنده‌كی
(وونه) ایله‌طربزون شهرینك غربنده‌واقع(پولتخانه)دن
عبارت اولوب، صنعی لیمانی دخی‌هیچ یوقدر. مع هذا
طربزون، ریزه، تیره‌بولی، كره‌سون، اردو، اونیه
وصامسون‌اسكله‌لری ایشلك‌اولوب، واپورلر اوغرار.

هـواسی معتدل ایسـه‌ده، رطوبتی زیاده‌در.
تحولات هوائیـه‌سی پك سریع اولوب، چوق دفعه
شدتلی حرارتلری شدتلی بوره‌لر تعقیب ایدر. قیشی
پك شـدتلی اولمیوب، اكثریا كانون اولدن باشلار.
ایلك بهاری صوئوق ویاغمورلیـدر. یازلری صیجاق
واكثریا بلوطلی اولوب، اك كوزل موسمی صوك
بهاریدر. سواحلنده بطاقلقلروطورغون‌صولر اكسیك
اولمدیغندن، صیتمه‌لری زیاده ایسه‌ده ایچ طرفلرینك
هواسی صافلامدر. طوپراغی پك منبت و هواسی
محصولات متنوعه یتیشمه‌سنه مساعد اولوب،
محصولات ارضیه‌سنك اك باشلیجه‌سی مصر، فصولیه،
پرنج وتوتون وایكنجی درجه‌ده آرپه، بغدای وسائر
حبوباتله كتن، كنویر و سائره‌در. فندیغی پك چوق
اولوب، كلیتلی مقدارده اخراج اولندیغی كبی، جوز
و سائر میوه‌لرایله زیتونی دخی چوقدر. باغلری فیلو.
قسرادن بوزیلوب، اوزوم محصولاتی آزدر. سبزه‌لری
چوق و پك كوزلدر. اراضیسـنك همان بر خمسی
اورمانلرله مستور اولوب، بر خمسی دخی اراضیٔ
مزروعه‌دن و نصفنه قریب مقداری مرعی و ناقابل
زراعت یرلردن عبارتدر. بر سد سنه قریب مقداری
دخی قابل زرع ایكن معطـل طورمقده‌در. اورما.
نلرینك اك‌چوغی‌نفس‌طربزون، صامسون وكیره‌سون
جهتلرنده‌در. باشلیجه آغاجلری میشـه، قره آغاج،
كسـتانه، قاین، دیش بوداق، چام، چشیر، قواق
وسائره‌دن عبارتدر. معادنجه طربزون ولایتی ممالك
عثمانیـه‌نك اك زنكین یری اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده
اهالیسنك اك برنجی مدار تعیشی معادنك اخراجی
ایدی. بوكونكی كونده دخی یوقاریده ذكر اولنان
جبالده ١٢٠ دن زیاده معـدن مكشوف اولوب،
طربزون سنجاغنده ٢١ سیملی قورشون، ٣٤ باقیر،
٣ باقیر وقورشون، ٢ منغانز، ١٠ دمیر و ٢ كوكورد؛
كمشخانه سنجاغنده ٣٧ سیملی قورشون و ٦ باقیر؛
جانیك سنجاغنـده دخی بر سیملی قورشـون ایله بر
منغانز معدنی بولنیور. میاه معدنیـه‌سی وایلیجه‌لری
چوق اولوب، اك مشهوری فاتسه قضاسـنده‌كی
ایلیجه‌لردر. اورمانلر دخی‌چوق وكومور معدنی‌موجود
اولوب، بو معدنلرك اخراجی قولای ونافع اولدیغی
حالده، پك جزئی مقدار اخراج اولنمقده‌در. حیوانات
اهلیه‌سی‌تقریباً ٨٠٠٠٠٠ قیون وكچی ایله ٥٠٠٠٠٠
بیكیر واستر و ٤٠٠٠٠ صیغیردن عبارتدر. حیوانات
وحشیـه‌سی آیی، طوموز، كیك، قراجه، تیلكی،
طاوشان، قورد و سائره ایله طیورك انواعندن عبا.
رتدر. سواحلنده وعلی الخصوص نفس طربزون ایله
لازستان‌سنجاقلری ساحلرنده بالیق پك چوق‌اولوب،

كرك يتك ايچون وكرك بافلريچون كليتله صيد، و بر
خيلی مقداری طوزلاديله‌رق و قوروديله‌رق اخراج
اولنور. هله‌خمسی باليغی بعضاً او قدر چوق چيقاركه،
چوروب كوبره يرينی طوتمق ايچون، تارلالره دو-
كيلور. آريلری‌ده چوق اولوب، سنوی ٤٥٠٠٠٠
كيلو قدر بال چيقار. صنايع محليه الان كری اولوب،
اهالی باشليجه باليقچيلق وكراسته‌جيلكله مشغولدرلر.
طربزونده ايپكدن چارشف، مانوسه، پشتمال، كتفيه
وسائر بعض منسوجات وريزه‌ده پاموق وكتندن بز
اعمال اولنور. قيومجيلق صنعتی دخی خيلی ايلری
اولوب، علی الخصوص تلكاری شيلر وكوشدن‌توتون
قوطيسی و سائره بيوك بر مهارتله اعمال اولنور.
طربزونده ايكی صابون فابريقه‌سيله بر قاچ دباغخانه
دخی‌واردر. ريزه، تيره بولی وكيره‌سونده پك‌كوزل
قايق‌وصندال ياپيلير. ريزه‌ده طوغله وكرميت فابريقه-
لری‌ده واردر. تجارتی خيلی ايشلك اولوب، يالكز
طربزون اسكله‌سندن سنوی ٣٠ مليون فرانق
قيمتنده ادخالات و١٢ مليون فرانق قدرده‌اخراجات
وقوع بوليور. كرك ادخالات وكرك اخراجاتك نصفی
ولايته و نصف ديكری ايرانه عائددر. سائر اسكله-
لردن دخی‌كرك ولايته وكرك آناطولينك ايچ‌طرفلرينه
وعلی الخصوص سيواس ومعمورة العزيز ولايتلرينه
عائد خيلی تجارت اجرا اولنور. علی العموم ولايت
اسكله‌لرندن سنوی ½٦٢ مليون فرانق قيمتنده ادخا-
لات و½٣٥ مليون فرانق قيمتنده اخراجات وقوع
بوليور. ولايتك باشليجه اخراجاتی ذخيره، كراسته،
ميوه، توتون، قورو باليق، بال وحيوانات ايله‌دری،
ياغ، باصديرمه‌وسائره‌دن‌عبارتدر. طربزوندن‌ارضروم،
كيره‌سون و تيره بولی ايله اردو واونيه‌دن قره‌حصار
و سيواسه ، صامسوندن دخی آماسيه‌يه شوسه‌لر
ياپيلوب، تجارتی تسهيل ايتمشدر. كرك وديون‌عموميه
ودخان رسومی داخل اولمديغی حالده ، ولايتك
واردات سنويه‌سی ٣٤ مليون غروشدن زياده
ومصارف محليه ١٤ مليون غروشه قريبدر.

طربزون ولايتی ٤ سنجاغه منقسم اولوب، ٢٢
قضا و٢٣ ناحيه ايله ٢٧٢٩ قريه‌يی حاويدر. سنجاق
و قضالرك اساميسيله نواحی و قراسنك و اراضی
دونملرينك مقداری بروجه زيردر:

سنجاق	قضا	نواحی	قرا	دونم
طربزون	طربزون	٤	١٧٢	٢ ٤١٨ ٨٨٨
	اردو	٥	٢٣٧	٤ ٢٥٦ ٦٦٦
	كيره‌سون	٢	١٣٨	٢ ١٠٠ ٠٠٠
	تيره‌بولی	٠	١١٤	٢ ١٠٢ ٢٢٢
	كوره‌له	٠	٥٦	٤٦٦ ٦٦٥
	وقف كبير	٠	٥٥	٣٨٨ ٨٨٨
	سورمنه	٠	٦٩	١ ٥٠٢ ٢٢٨
	آقچه آباد	٠	٨٢	
جانيك	صامسون	١	١٨٣	٢ ٣٣٣ ٤٣٦
	بافره	١	١٦١	٢ ٤١٧ ٧٧٧
	اونيه	١	١١٧	١ ٨٥٤ ٣٣٣
	فاتسه	٠	٨٤	٤٢٧ ٧٧٧
	چهارشنبه	٠	٢٦١	١ ٨٨٤ ٤٤٤
	ترمه	٠	١٥٨	٤٦٤ ٤٤٤
كمشخانه	كمشخانه	٢	٩٩	١ ٧٨٨ ٨٨٨
	طرول	١	٩٤	٢ ٣٦٥ ٥٥٥
	كلكيت	٠	٨٥	٢ ٤٦٢ ٠٠٠
	شيران	٠	٧٥	
لازستان	ريزه	٣	٢١٨	١ ١٦٦ ٦٦٦
	اوف	٠	١٢٥	١ ٠٠٠ ٠٠٠
	آتنه	١	١٠٣	٢ ٧١٣ ٣٣١
	خوپه	٢	٤٤	٦٩٠ ٠٠٠
	جمعاً	٢٣	٢ ٧٢٩	٣٤ ٧٩٣ ٢٠٨

اهالیٔ ولايتدن تركلرله لازلرلسان تركی‌ايله متكلم
اولوب، چركسلر، كرجيلر، ارمنيلر وروملر كندی
بينلرنده لسان‌مخصوصلريله سويلرسه‌ده، جمله‌سی لسان
عثمانی‌يه آشنادرلر. طربزوندن ١٢ ساعتلق مسافه‌ده
قروم قريه‌لری‌ناميله ٩ قريه‌نك اهاليسی مسلم اولدقلری
حالده ، اسكی يونانجه‌يه مشابه بر نوع روم لسانيله
متكلمدرلر. بونلرك ميلاد عيسی (عم) دن درت‌قرن
اول اكسنوفونله ايران سفرينه كيدوب عودتلرنده
پريشان اولان اون بيك كشيدن قالمه اولدقلری
مظنوندر.

طربزون‌ولايتی تشكيل‌ايدن يرلرده ازمنهٔ‌قديمه‌ده
بعض يونان مهاجرلری سواحلده بر طاقم حكومتلر
وتجارتكاهلر‌تأسيس‌ايتمش؛ وايچ‌طرفلرنده‌آناطولينك
اقوام قديمه‌سندن احوالی‌مجهول برقوم بولنمش‌ايدی.
يونان قديم مورخلری بو جهتده (آمازون) ياخود
(همه‌زن) اسميله قادينلری محارب بر قوم بولنديغنی
اساطير قبيلندن اوله‌رق بيان ايديورلر . كيخسرو
خروجله آناطولی سواحلنه وروم ايلينده بالقانلره قدر
توسيع فتوحات ايتديكنده ، طربزون جهتی دخی

ممالك ایرانیه‌یه ضم و الحاق ایتمكله ، اسكندرك خروجنه‌دك ایرانه تابع قالوب ، اسكندردن صكره ظهورطوائف ملوك صره‌سنده ایرانی‌الاصل بركوچك دولت دخی طربزون جهتنده تأسس ایتمش؛ واووقت بوخطه (پونت) یاخود (پونتوس) نامنی آلمش ایدی. بودولتك اك مشهور حكمداری اولان مهرداد طول مدت رومالیلره قارشی مقاومت‌ایتمش ایسه‌ده، نهایت مغلوب اولمغله، بوممكت دخی روما ممالكی دائره‌سنه داخل‌اولمش؛ وروما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ایمپراطورلغنه قالوب، ۱۳ نجی قرن میلادی اوائلنده، اهل صلیب كروهی قسطنطینیه‌یی ضبط ایتدكلرنده ، (آلكسیس قومنینوس) طربزونه قاچه‌رق، اوراده بركوچك ایمپراطورلق تأسیس ایلمش ایدی. قسطنطینیه استخلاص اولنه‌رق، پالئولوغ خاندانندە شرق ایمپرا-طورلغی یكیدن احیا اولندقدن صكره دخی طربزون ایمپراطورلغی باقی قالوب، اسماً قسطنطینیه ایمپراطورلغنی طانیر، وقومنینوس عائله‌سنه منسوب اولان حاكملری قسطنطینیه ایمپراطورلرینك منشوریله نصب اولنور ایدی. نهایت استانبولك فتحندن صكره ۸۶۶ تاریخنده ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلری عسكر سوقیله ، طربزون ایمپراطورلرینك اخیری اولان (داوید)ك وجودینی قالدیره‌رق ، بو مملكتی ممالك عثمانیه دائره‌سنه ادخال بیورمش ؛ واكثر اهالیسی دین اسلامی قبول ایدوب ، خارجدن دخی بر چوق تركلر هجرت ایتمكله، بوخطه آز زمانده صرف ممالك اسلامیه عدادینه داخل اولمشدر. حدود طبیعیه ایله محدود اولدیغندن، فتحدن بری دائما آیریجه برایالت صورتنده اداره اولنمش؛ وولایت اصولنك اتخاذنده جانیك سنجاغنك دخی الحاقیله، غربه طوغری توسیع ایدیله‌رك، بر ولایت اتخاذ اولنمشدر.

طربزون { سنجاغی. همنامی اولان آنف‌البیان ولایتك مركز سنجاغی اولوب ، شمالاً قره دكزله، شرقاً لازستان سنجاغیله ، جنوباً ارضروم ولایتی، كوموشخانه سنجاغی وسیواس ولایتی ایله ، غرباً دخی جانیك سنجاغیله محدوددر. ماده‌ٔ آنفه‌ده‌كی جدولدن آكلاشلدیغی اوزره، ۸ قضادن مركب اولوب، ۱۱ ناحیه و۹۲۳ قریه‌یی حاویدر . ولایتك اك بیوك و اك معمور سنجاغی اولوب ، ۴۴۷۷۰۰ اهالیسی‌واردر،كه بونلردن ۳۳۴۹۷۵ ی مسلم ، ۹۱۰۰۰ ی روم ، ۲۱۴۳۵ ی ارمنی ، ۱۱۰ ی یهودی، ۱۸۰ ی ده اجنبیدر . طبیعت اراضی و محصولات و تجارتجه ولایتك اك برنجی سنجاغیدر. خصوصات مذكوره حقنده ماده‌ٔ آنفه‌ده تفصیلات ویرلدیكندن، تكرارینه حاجت یوقدر.

طربزون ایمپراطورلغی { طربزون ولایتی ماده‌سنده ولایتك احوال تاریخیه‌سی صره‌سنده بیان اولندیغی اوزره ، اون اوچنجی قرن میلادی اوائلنده ، قسطنطینیه‌نك اهل صلیب فرنكلری طرفندن ضبط اولنمسی اوزرینه، طربزونه فرار والتجا ایدن (آلكسیس قومنینوس) طرفندن تأسیس ایدلمش بردولت اولوب، ۱۲۰۴ تاریخندن ۱۴۶۱ تاریخنه‌دك ۲۵۷ سنه دوام ایتمش؛ وتاریخ مذكورده سلطان محمد خان ثانی حضرتلری طرفنـدن طربزونك فتحیله بو دولته ختام ویرلمشدر. صوك ایمپراطوری اولان داویدك یدنجی اوغلی محاربه‌دن صاغ قورتلوب ، موره‌یه فرار ایتمكله، اوراده بر كوچك حكومت قورمش ایدی . [« قومنینوس » ماده‌سنه مراجعت .] طربزونده حكومت سورن ایمپراطورلرله تاریخ قعودلری بروجه آتیدر :

برنجی آلكسیس قومنینوس	۱۲۰۴	برنجی واسیل	۱۳۳۲
برنجی آندرونیق	۱۲۲۲	ایرنه	۱۳۴۰
برنجی یانی	۱۲۳۵	آنه	۱۳۴۱
برنجی مانوئل	۱۲۳۸	میخال	۱۳۴۱ و ۵۰
ایكنجی آندرونیق	۱۲۶۳	اوچنجی یانی	۱۳۴۴
برنجی یوركی	۱۲۶۶	اوچنجی آلكسیس	۱۳۵۰
ایكنجی یانی	۱۲۸۰	اوچنجی مانوئل	۱۳۹۰
ایكنجی آلكسیس	۱۲۹۸	دردنجی آلكسیس	۱۴۱۲
اوچنجی آندرونیق	۱۳۳۰	دردنجی یانی	۱۴۴۷
ایكنجی مانوئل	۱۳۳۲	داوید	۱۴۵۸
		الی	۱۴۶۱

طَرَجله { اندلسده (ریه) اعمالندن بر قصبه اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

طرخونجی احمد پاشا { [احمد پاشا (طرخونجی) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طرسوس { (Tarsos, Tarse) آطه‌ولایتنك مرسین سنجاغنده و مرسینك ۳۰ كیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق مذكور

اسکله‌دن آطنه‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده وهمنامی اولان نهرك ساحل غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، قیشین ١٨٠٠٠ قدر اهالیسی، ٣١ جامع شریفی، ١٩ مدرسه‌سی، ٢ تکیه‌سی، جماعات مختلفه‌یه منسوب ٥ کلیساسی، بزستانی، ١٠ خانی، ٢ حمامی، ٢٤ مکتبی، ٧ دکرمنی، ٦ پاموق فابریقه‌سی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. پك قدیم بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن تأسیس اولنمش؛ و بر وقت تجارت ومعموریتجه اسکندریه‌یه رقابت ایتمشدر. او وقت ساحل بحره پك یقین اولمغله برابر، اسم قدیمی (کیدنوس) اولان چایی دخی منصبندن شهره قدر سیر سفائنه صالح اولدیغندن، اووقتلرده اسکله حالنده بولنیوردی. شمدیکی قصبه اسکی شهر موقعنك آنجق برقسمنی ضبط ایدوب، سوقاقلری طار و منظره‌سی حزن انکیزدر. یازین هواسی پك صیجاق و آغیر اولدیغندن، اکثر اهالیسی یایله‌لره چیقار. فنیکه‌لیلردن صکره آثوریلرك، ایرانیلرك، ماکدونیه‌لیلرك و نهایت رومالیلرك ضبطنه کچوب، رومالیلردن قالمه بعض ابنیه آثاری الیوم باقیدر. ماکدونیه‌لیلر و رومالیلر زماننده بیوك مدارسیله مشهور اولوب، اعاظم حکمادن بعض ذواتك وحوار-یوندن (پاولوس)ك دخی منشئی بولنمشدر. هارون الرشید زماننده فتح اولنه‌رق، ضمیمهٔ ممالك اسلامیه اولمش، و بر چوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. سیف الدین بن حمدان زماننده روملرك ضبطنه کچوب، اهالئ اسلامیه‌سی طاغلمشدی. اهل صلیب زماننده برکوچك حکومت نصرانیه‌نك النده بولنوب، بعده مصر ممالیك ترکمانیه‌سی طرفندن فتح اولنمش؛ و رمضان اوغلی خاندانینك انقراضنده دولت عثمانیه‌یه کچمشدر. مأمون خلیفه بو شهرده وفات ایدوب، اوراده مدفوندر. جوامع شریفه‌سنك الك بیوکی واك اسکیسی اولان اولو جامع دانیال نبی (عم)ك مقامنی حاویدر. طرسوسدن ٣ ساعتلق مسافه‌ده و طرسوسك غرب شمالیسنده بر طاغك اتکنده بر مغاره بولنوب، مسلمانلر طرفندن اصحاب کهفك مغاره‌سی وخرستیانلر طرفندن اورایه حبس اولنوب ١٥٧ سنه صکره صاغ بولنان بر طاقم عزیزلرك محبسی نظریله باقلمله، جمله طرفندن زیارت اولنور. آثار عتیقه‌سنك الك غریبی (دونوك طاش) اسمیله معروف وچنتوکبی مواددن مصنوع بر قاعده اولوب، آثوریه ملوکندن (ساردانابل)ك مزاری ظن اولنمش ایسه‌ده، رومالیلرك آثارندن اولمسی احتماله دها قریبدر. — طرسوس قضاسی نمرون وکولك ناحیه‌لریله برابر ١٨٠ قریه‌دن مرکب اولوب، شرقاً آطنه سنجاغیله، شمال غربی جهتندن قونیه ولایتیله، غرب جهتندن مرسین قضاسیله، جنوباً دخی آق دکیزله محاط ومحدوددر. اهالیسی ٤١٦٠٦ کشیدن مرکب اولوب، مرکزده‌کی درت بش بیك روم و ارمنیدن ماعداسی مسلمدر. قضا داخلنده رومالیلرزماندن قالمه برچوق آثار عتیقه موجوددر.

طرسوس چایی { آطنه ولایتنك مرسین سنجاغنده بر نهردرکه قونیه ولایتی حدودنده بولنان بوغا طاغنك اتکلرندن اینن برچوق دره‌لردن بالتشکل، جنوب شرقی‌یه طوغری (جهنم دره‌سی) دینلن پك صرپ بر وادینك ایچنده جریانله، بو وادیدن چیقجه، صولدن کولك بوغازندن کلن (کولك) چایی دخی اخذ ایله، اوویه دوشدکدن صکره، غرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، طرسوسك یانندن کچر؛ وباغچه‌لرینی بعدالاروا برکول تشکیل ایده‌جك صورتده یایله‌رق، دها آشاغیده سواحلك منصبنك غرب جهتنده دکیزه دوکیلور. مجراسی تقریباً ١٠٠ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ١٤٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، ثانیه‌ده حد وسطی اوزره ١٠ مکعب متره صو دوکر. اسکی منصبی مذکور کولك بولندیغی محلده اولوب، طرسوس شهری ساحلده ایکن، نهرك دوکدیکی قوم وچاموردن ساحل اوزانمشدر. اسم قدیمی (کیدنوس) در. بیوك اسکندر بو نهرده ییقانمغله، خسته‌لنوب، وفاته بر رمق قالمشیدی.

طرسونه { اندلسده تطیله مضافاتندن وتطیله‌دن ٤ فرسخلق مسافه‌ده واقع برقصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

طرطوس { (Tortose) شام ساحلنده و بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاق وقضاسنده اوله‌رق طرابلسك ٥٠ کیلومتره شمالنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٢٥٠٠ قدر اهالیسی، ٢ جامعی، ١ کلیساسی، ٣ حمامی، اسکی بر قلعه‌سی و خراب سوری واردر. ارواد

جزیره‌سنك قارشیسنده بولنوب، جزیرهٔ مذکوره مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمغله، « اروادك قارشیسی » معناسیله (آنتارادوس) اسم یونانیسیله تسمیه اولنمشدی. طرسوس بونك غلطیدر. فنیکه‌لیلر زماننده بیوك وتجارتکاه برشهر اولوب، اوائل دور اسلامده دخی خیلی معمور بولنمش؛ و بعده اهل صلیب طرفندن ضبط اولنه‌رق، او صره‌ده بر چوق محاربه‌لر ومحاصره‌لر کورمکله خراب اولمشدر. شمدیکی حالده درت قریه ایله برابر طرابلس شام مرکز قضاسنه ملحق بر ناحیه تشکیل ایدیور. ناحیه‌نك اهالیسی ٣٤٨١ کشی اولوب، ٢٤٥٣ ی مسلم وقصوری خرستیاندر.

طَرطوشه { اسپانیه‌ده‌کی (تورتوزه) قصبه‌سنك اسم عربیسیدر. [« تورتوزه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طَرغَلّه { اندلسده اکشونیه مضافاتندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طَرَفه { (عمرو بن العبد) زمان جاهلیتده یتیشن مشاهیر شعرای عربدن اولوب، معلقات سبعه‌دن برینك صاحبیدر. ینه شعرادن ملتمسك همشیره زاده‌سی ایدی.

طرفه { (مسجد —) اندلسك کرسئ حکومتی اولان قرطبه‌ده مشهور بر جامع شریف اولوب، مشاهیر علمادن (ابو عبدالله محمد بن احمد الکنانی) بو جامعك امامی اولدیغندن (طرفی) نسبتیله شهرت بولمشدر.

طرفة القینه { خلافت عباسیه زماننده یتیشن مشاهیر مغنیاتدن شاعره وادیبه بر قیز اولوب، کبرای عباسیه‌دن عبدالله بن نصرك جاریه و دلداده‌سی ایدی. شو بر ایکی بیت موی‌الیه حقنده سویلنمش اولدیغی اشعارندندر:

اذا هام قلبی لم اجد من یرده
الی سوی ذکراك والموت فی الذکر
وطر فی الوصل من تعللا
و ان کنت منه آیساً آخر الدهر

طرقای { هلاکو خانك اوغللرندن اولوب، کندیسی حکومت سورمه‌مش ایسه‌ده، اوغلی بایدو خان ملوك ایلخانیه‌نك آلتنجیسی اولمق اوزره، عم زاده‌سی کیخاتو خاندن صکره ٦٩٤ تاریخنده ١١ آی حکومت سورمش؛ ودین اسلامی قبول ایدن غازان خانه سلف اولمشدر.

طَرقَله { مغربده بر اعظم یعنی صحرای کبیر جهتنده بر قصبه اولوب، سوس اقصانك مرکزی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طَرَّکونه { اسپانیه‌ده‌کی (تاراغونه) شهرینك اسم عربیسیدر. [« تاراغونه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طرم { ایرانده قزوینك اوزونده‌کی جبالده اورمانلری ومزروعاتی چوق بر بیوك ناحیه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطوردر.

طرنوی { (Tirnova) بلغارستانده صوفیه‌نك شرق شمالیسنده و (یانترا) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی، برقاچ جامع شریفی وخیلی تجارتی واردر. عبا وقبا چوخه دستکاهلری واردر. خیلی ایپك دخی چیقار. — طرنوی سنجاغی جنوباً بالقان صرتیله شرق روم ایلندن آیرلمش اولوب، شرقاً شمنی، شمالاً هزارغراد، روسچق وزشتوی، غرباً دخی سروی سنجاقلریله محدوددر.

طرنوی { (Tournovo) تسالیاده یکیشهرك ١٨ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی وبعض ایپك وپاموق منسوجات دستکاهلری واردر.

طرنوی { ادرنه ولایتنك قرق کلیسا سنجاغنده وقرق کلیسانك ٤٥ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهالیسی، عصر جلیل حضرت پادشاهیده یاپلمش برجامع شریفیله برخسته‌خانه‌سی وبرده حکومت قوناغی واردر. میاه جاریه‌سی چوقدر. — طرنوی قضاسی فرامتك، دکیز اوبا، یکی دره و چاقناخور اسملریله درت ناحیه و ٢٤ قریه‌یی حاوی اولوب، اسلام، بلغار وورومدن مرکب ١٦٠٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق وطاشلق اولوب، آز منبتدر. میاه جاریه‌سی چوقدر. قیون، کچی، طوموز وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. اورمانلری دخی اولوب، کراسته وکومور اخراج اولنور. داخل قضاده ٦ جامع شریف، ٦

اسلام و ١١ خرستيان مكتبی موجوددر . قضاده شياق وفانيله اعمال اولنور.

طرنيانه { اندلسده (قبره) ناحيه سنده برقصبه اولديغی «معجم البلدان» ده مذكوردر.

طرول { (ياخود دورول) طربزون ولايتنك كوشخانه سنجاغنده بر قضا اولوب، لوانك قسم شماليسندن عبارتدر . كورتين ناحيه سيله برابر ٩٤ قريه دن مركب اولوب، ١٩٤٥٨ ی مسلم و ١٦٦٧٩ ی روم اولمق اوزره، ٣٦١٣٧ اهاليسی واردر. مركزی (اردسه) قريه سی اولوب، ارضروم جاده سی اوزرنده واقعدر. قولاق طاغيله كنبد طاغنك اتكلری وقوللری قضا داخلنده ممتد اولمغله، اراضيسی طاغلق اولوب، اورمانلری دخی چوقدر . خارشوت نهری قضايی شق ايله مركزی اولان (اردسه) قريه سی يانندن كچر و بتون قضانك مياه جاريه سنی طوپلار. طوپراغی آز منبت اولوب، بغدای، آرپه، مصر، فصوليه، پتاتس و سائره دن عبارت اولان محصولاتی احتياجات محليه يه كافی دكلدر . اشجار مثمره سی چوقجه اولوب، آرمودی مشهوردر. حيوانات اهليه سی آزدر. اورمانلری مرور زمانله اتلاف اولنه رق، يالكز محروقاته اليوريه جك كوچك آغاجلری حاوی چاليلقلردن عبارتدر. معادنی چوقجه ايسه ده، هيچ بری اخراج اولنمامقده در. اهاليسی پك فقير اولوب، معارف وصنايع پك كريدر. يالكز زبقه تعبير ايتدكلری برنوع شياق و سائر بعض منسوجات اعمال اولنور . هواسی صوئوق لكن صاغلامدر .

طُرَيثيث { ايرانك خراسان خطه سنده نيشابوره مضاف (ترشيز) قصبه سنك اسم معربيدر. ناحيه سنه ده (طريثيث) ديرلردی.

طريح { (ابو اسماعيل — بن سعيد بن عقبة الثقفی) صحابه دن اولوب، اوغلی اسماعيل كنديسندن روايت ايتمشدر.

طريف { (Tarifa) اسپانيه نك جنوبنده (آندلوسيا) خطه سنك قاديس ايالتنده، قاديسك ٢٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده وجبل طارقك ٢٦ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله رق ٣٥° ٥٩′ ٥٣″ عرض جنوبی ايله ٧° ٥٦′ ٥١″ طول غربيده، عربلرك بحر الزقاق ديدكلری سبته بوغازينك اك طار محلنده و بتون آوروپا قطعه سنك اك جنوبی نقطه سنده برقصبه واسكله اولوب، ١٢٢٣٥ اهاليسی، عربلردن قالمه (القصبه) ناميله بر قلعه سی، ٤ قپوسی و ٢٦ برجی اولان بر سوری ، جنوباً بركوچك آطه ايله محفوظ ليمانی، بو آطه نك اوزرنده فناری وبعض استحكاماتی، دباغخانه لريله كرميت خانه لری واسكی بركليساسی واردر. روماليلر زماننده (تينجنتره) اسميله معروف اولوب ، اندلسی فتح ايدن مجاهدين اسلام اك اول بو قصبه يه آياق باصمغله ، بين الاسلام اوسريه نك قاعدی بولنان (طريف) ك اسميله شهرت بولمش؛ وبو اسم اسپانيوللر طرفندن دخی قبول اولنه رق، قالمشدر. حكومت اسلاميه زماننده چوق دها معمور اولوب، مشاهير علمادن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمش ؛ و بر چوق وقوعات سياسيه وحربيه يه ميدان اولمشدر .

طريفه { (بن حاجر) صحابه دن اولوب، حضرت ابا بكر صديق (رضه) زماننده اهل رده محاربانده برادری (معن) ايله برابر خالد بن وليد حضرتلرينك معيتنده بولنه رق، مرتدلردن (نجبه بن ابی الميثا) يی قتل، و (فجاءة السلمی) يی حياً اخذ ايله، نزد حضرت صديقی يه سوق ايلمش ايدی .

طريقتجی زاده { (شيخ عبد الرحمن بن عبدالله) عثمانلی مشاهير خطاطيننده اولوب، ١١٧٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. برخيلی مصحف شريف ودلائل ومشكوه وتفسير ابن عباس (رضهما) يازمشدر.

طريقی { شعراء عثمانيه دن اولوب، ودينليدر. سلطان بايزيد خان ثانينك اواخر سلطنتنده وفات ايتمشدر. شو قطعه اونكدر:

صنما رخلركه بكزمه يه ديو كيده رك
كه طوتر مهر ومهی ايكی كوزی كيی فلك
شمع مجلس سكا رشك ايليوب ای سيم بدن
اوريئوب شب كله زركيوب آلتونلی بنك

طريه { صحابياتدن اولوب ، حسان بن ثابت حضرتلرينك جاريه سی ايدی.

طزر { خراسانده (سابله) دن بر مرحله لك مسافه ده و واسع بر اووه ده بر قصبه اولوب، خسروجرد بن شاهان طرفندن بنا اولنمش بر عالی ايوانی اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

طزعه { صقليه جزيره‌سى ساحلنده و قورو بر آطه‌نك قارشيسنده بر قصبه اولديغى « معجم البلدان » ده مذكوردر.

طسفونج { [« طيسفون » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

طسم { اجيال قديمهٔ عربدن برى اولوب، جزيرة العربك شمال غربى جهتنده وحجاز ايله بحرين آره‌سنده اوله‌رق (جدير) جبلى اوطانك غرب جهتنده ساكن ايديلر. بو جيل زمان جاهليتده منقرض اولوب، دور اسلامه يتيشمه‌مشدر.

طشكر { اندلسك جيان ناحيه‌سنده پك متين وصرب بر قلعه اولوب، مرديونله چيقلديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

ططر { مصرده حكومت سورن مماليك چراكسه‌نك آلتنجيسى اولان (ابو الفتح ملك ظاهر)ك اسميدر. [« ظاهر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

طعمه { (بن ابيرق ياخود ابو طعمه بشير بن ابيرق الانصارى الخزرجى) صحابه‌دن اولوب، بدردن بشقه كافهٔ غزواتده معيت حضرت نبويده بولنمش، و بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر.

طغانباى { (ملك عادل) مصرده حكومت سورن ملوك چراكسه‌نك يكرمى برنجيسى اولوب، ملك اشرف جانبولاددن صكره ٩٠٦ تاريخنده قعود ايتمش ايسه‌ده، قعودى اتفاق امرا ايله اولمديغندن، اوكون اوزرينه هجوم ايدوب، قتل ايتمشلردر.

طغان تيمور خان { ايرانده حكومت سورن ملوك جنكيزيه سلاله‌سندن اولوب، سلطان ابو سعيدك وفاتندن صكره جرجان جهتنده كسب استقلال، و سربدارلردن خراسانك بعض طرفلرينى ضبط ايتمش؛ و ٧٥٤ تاريخنده وفات ايلمشدر.

طغاى { (ام انوك خونده —) مصر سلاطيننندن ملك ناصر محمد بن قلاوونك زوجه‌سى اولوب، فوق‌العاده حسنى و عاقله بر خاتون اولمغله، زوجى عندنده حرمت و اعتبارى و نفوذ واقتدارى پك زياده ايدى. زوجنك وفاتندن صكره دخى حرمت واقتدارى زياده ايدى. پك چوق خيراته موفق اولمشدر. ٧٥٩ تاريخنده وفات ايدوب، خانقاه ام انوك اسميله بنا كرده‌سى اولان تكيه اتصالنده دفن اولنمشدر.

طغتكين { (الملك العزيز سيف الاسلام ابو الفوارس — بن ايوب بن شاذى) يمنده حكومت سورن ملوك ايوبيه‌دن اولوب، صلاح الدين ايوبينك برادريدر. ديكر برادرى شمس الدوله تورانشاه جانب صلاح الديندن يمنه اعزام اولنه‌رق، خطهٔ يمانيه‌يى ضبط ايتدكدن صكره، ٥٧٧ تاريخنده صاحب ترجمه اونك يرينه يمن حاكمى اولمش؛ و ٢٦ سنه كمال عدل و حقانيتله اجراى حكومت ايتدكدن صكره، ٥٩٣ ده بنا كرده‌سى اولان منصوره‌ده وفات ايتمشدر. عادل وصالح ومحب علما وشعرا برذات ايدى. كنديسندن صكره اوغلى ملك معز فتح الدين اسماعيل حكومت سورمشدر.

طغتكين { ملكشاه سلجوقينك برادرى (تتش)ك رجالندن اولوب، مشاراليهك وفاتنده طول قالان زوجه‌سنى تزوجله، بونك اوغلى (دقاق بن تتش)ه شامده اتابكلك ايتمش؛ ودقاقك فوتنده اوغلى نامنه خطبه اوقوتمشدر. حمانى دخى ضبط، و ٥٢٠ تاريخنده شامه هجوم ايدن فرنكلرى حيله ايله دفع ايتمش ايدى. زماننده مسجد طدمه خراب اولمغله، حضرت عثمان (رضه) جانبندن محرر مصحف شريفى بو ذات جامع امويه‌يه نقل ايتمشدر. ٥٢٢ ده وفات ايدوب، اوغلى برينه كچمكله، بنى طغتكين دولتنك مؤسسى اولمشدر.

طغتكين { (بنى —) تتش سلجوقيدن صكره شامده حكومت سورمش بر كوچك دولت اولوب، بو دولت ٤٩٧ تاريخنده آنف الترجمه طغتكين طرفندن بنا اولنمش؛ ونسلندن كنديسيله برابر ٦ حكمدار كلوب، جمعاً ٥٢ ييل حكومت سورمشلردر. بونلرك اساميسيله تاريخ حكومتلرى بروجه آتيدر:

طغتكين	٤٩٧	محمود بن بورى	...
ابوسعيد بورى بن طغتكين	٥٢٢	شهاب الدين محمد بن بورى	٥٣٣
اسماعيل بن بورى	٥٢٦	مجيرالدين ابق	٥٣٥ الى ٥٤٩

اسماعیل بوریدن صکره حکم ونفوذ زوجه‌سی الینه کچوب، بو خاتون اتابك زنکی‌یه وارمشیدی. اخیرلری اولان مجیر الدین ابق صبی اولمغله، وزیری بولنان معین الدین مدبر اموری ایدی. بو وزیرك وفاتندن صکره مجیرالدین اداره‌یه مقتدر اوله‌مامغله، ٥٤٩ تاریخنده نورالدین شهید دمشق ضبط ایدوب، بو دولته ختام ویرمشدر.

طغرائی { (ابو اسماعیل مؤید الدین بن علی المنشی الاصفهانی) مشاهیر شعرا ومنشئیندن اولوب، موصلده حکومت سورن سلطان مسعود بن محمد سلجوقینك وزیری ایدی. استاد عنوانیله مشهور ایدی. مشارالیه سلطان مسعود ایله برادری سلطان محمود آره‌سنده محاربه وقوعنده، صاحب ترجه خصم غالبك الینه کچوب، اونك وزیری نظام الدین سمیری سعییله الحادله اتهام اولنه‌رق، ٥١٣ تاریخنده قتل اولنمشدر. بیوك دیوان اشعاری و« لامیة العجم » عنوانیله مشهور بر قصیده‌سی واردر. بو اثرلرینك ایکیسی‌ده بر قاچ سنه مقدم شهرمزده « الجوائب » مطبعه‌سنده طبع ونشر اولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

اجـا البکی یا مقلتی فاننـا
علی موعد للبین لا شك واقع

اذا جمع العشـاق موعدهم غدا
فوا خجلتا ان لم تعنی مدا معی

طغرل { ایرانده حکومت سورن دولت سلجوقیه حکمدارانندن اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (طغرل بك) دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولوب، میکائل بن سلجوقك اوغلیدر. پدری خراسانده طائفه‌سنك رئیسی اولدیغی حالده، کندیسی، درایت واهلیتی حسیله، اهالئ خراسانك توجه ومحبتنی قزانه‌رق، خطهٔ مذکوره اصرینه تابع اولمغله، سلطان مسعود غزنوی اوزرینه عسکر کوندردکده، غالب کلدیکندن، ٤٢٩ تاریخنده نیشابورده تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ وسلطان مسعود بالذات عسکر سوق ایده‌رك، دامغان اووه‌سنده ینه مغلوب اولمغله، طغرل بك عراق عجمی دخی تسخیر ایده‌رك، (ری) شهرینی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ وتدریجاً آذربیجان، کردستان، خوزستان وفارسی دخی ضبط ایله، بیوك بر دولت تشکیل ایلمشدر. ٤٤٧ تاریخنده ایفای حج شریف ایتمش؛ و٢٦ سنه اجرای حکومتدن صکره ٤٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. کندی وصیتی اوزره خراسان والیسی بولنان برادر زاده‌سی آلب آرسلان بن چغری بك خلفی اولمشدر. اك اول سلجوقیلر سلطنتنی تأسیس ایدن بو ذات اولوب، سلجوقیلرك دیکر شعبه‌لری صکره‌دن تشعب وتحصل ایتمشدر.

— ایکنجیسی (سلطان محمد بن ملکشاه بن آلب آرسلان)ك اوغلی اولوب، برادری محمودك وفاتندن صکره عمی سلطان سنجرك منشوریله عراق وآذربیجان حاکمی اولمشدی. عادل وحلم وکرمله موصوف اولوب، هزلیات وفحشیاتدن مجتنب ایدی. بیوك برادری مسعود ایله بر خیلی وقت حرب وجدال ایتمشدی. اوچ سنه ایله ایکی آی اجرای حکومتدن صکره ٥٢٩ تاریخنده ٢٥ یاشنده همدانده وفات ایدوب، اوراده دفن اولنمشدر. برادری مسعود خلفی اولمشدر.

— اوچنجیسی (آرسلان بن طغرل بن محمد بن ملکشاه)ك اوغلی اولوب، ایرانده حکومت سورن آل سلجوقك ١٤ نجی وصوك حکمداریدر. ٥٧١ تاریخنده پدری آرسلانك وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته کچوب، والده‌سی طرفندن برادری اولان قزیل آرسلان مدبر اموری ایدی. (ری) قربنده خوارزمشاهاندن سلطان تکشله ایتدیکی محاربه‌ده ٥٩٠ تاریخنده مقتول اولمغله، بونکله ایرانده‌کی سلجوقیان دولتی منقرض اولمشدر. بو ذاتك طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی.

طغرل { فارسده حکومت سورن اتابکانك دردنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان سنقر بن مودود بن سلغرك اوغلیدر. ٥٩٠ تاریخنده عم زاده‌سی تکله بن زنکینك وفاتی اوزرینه، مسند سلطنته کچوب، دیکر عم زاده‌سی سعد بن زنکی ایله بر خیلی نزاع ومحاربه ایتدکدن صکره، ٥٩٩ تاریخنده مومی‌الیهك الینه اسیر دوشمشدر.

طغرل بك { (یاخود طغرل بیك) دولت سلجوقیه‌نك مؤسسی اولان طغرلدر. [« طغرل » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طغرلشاه { کرمانده حکومت سورن سلاچقه‌نك یدنجیسی اولوب، ٥٥٠ تاریخنده، پدری محمد شاه بن آرسلانشاهك وفاتی اوزرینه، تخت موروثنه چکمش؛ و ١٢ سنه اجرای حکومتدن صکره ٥٦٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. اوغلی بهرامشاه وبعده دیگر اوغلری آرسلانشاه وتورانشاه خلفلری اولمش؛ وتورونی محمد شاه بن بهرامشاهده کرمان سلاجقه‌سی دولتی پایانه ایرمشدر.

طغرى { (امیر یمین‌الدین قریومدی) مشاهیر علما وشعرادن اولوب، ملوك ایلخانیه‌دن خدابنده وابوسعیدخانك زمانلرنده یاشامشدر. اصلا ترکستانك (قریومد) قصبه‌سندندر. «کلیات طغرى» عنوانیله برمجموعهٔ اشعاری و«المرآت المفتوحه»، «کنز المعانی»، «مجموعة الغرائب»، «چشمهٔ فائز»، و «انوار المبارك» عنوانلریله تألیفاتی واردر. ٧٢٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. «انشاء طغرى» عنوانیله برمجموعهٔ منشآتی دخی واردر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

دارم زعتاب فلك بوقلمون
وزگردش روزگار حس پرور دون
چشمی چوکنارهٔ صراحی همه اشك
جانی چو میانهٔ پیاله همه خون

طف { کوفه صحراسنك اسمی اولوب، امام حسین (رضه) افندمزك مقتلی اولمقله مشهوردر.

طفرآباد { همدانده بیوك بر محله اولوب، مشاهیر علمادن بر چوق ذوات بوکا منسوبیتله معروفدرلر.

طفرجیل { مغربده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طُفَیل { صحابه‌دن بر وجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (ابو البطن طفیل بن ابی بن کعب الانصاری) که پدری دخی صحابه‌دن اولوب، روایته کوره عهد رسول الله (صلعم) ده طوغمش، و پدرندن روایت ایتمشدر. — (طفیل بن الحارث بن المطلب القرشی) که فخر کائنات (صلعم) افندمزك عم زاده‌سی اولوب، برادرلری عبیده و حصین ایله برابر بدر، احد، خندق غزالرنده و سائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمش؛ و ٣١ تاریخنده وفات ایتمشدر. مذکور ایکی برادرندن عبیده بدر غزاسنده شهید اولمش، وحصین صاحب ترجمه‌دن ٤ آی صکره وفات ایتمشدر. — (طفیل بن اخی جویریه) که ایکلی اثواب کیمك حقنده برحدیث شریفك راویسیدر. — (طفیل بن زید الحارثی) که حضرت عمر (رضه)ك طلبی اوزرینه، بك یاشلی اولدیغی حالده، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك زمان جاهلیتده‌کی احواللرندن بعض شیلر روایت ایتمشیدی. — (طفیل بن سعد الانصاری البخاری) که احد غزاسنده حاضر بولنوب، بئر معونه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (طفیل بن عبدالله بن الحارث بن سخبرة الازدی) که طفیل بن سخبره دینلکله دخی معروف اولوب، والده‌سندن حضرت عایشه و عبدالرحمن ابنا ابی بکر (رضهم)ك برادریدر. والده‌سی ام رومان بونك پدری عبداللهدن صکره حضرت صدیق اکبره وارمشیدی. — (ذو النون طفیل بن عمرو الازدی الدوسی) که شعرا وفصحای عربدن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمز مکه‌ده ایکن، نزدلرینه کیده‌رك، قرآن کریمدن بعض آیات کریمه ایشیتمکله اسلامه کلمش؛ و قومی نزدینه عودتله، بونلری دخی دین اسلامه ادخال ایتدکدن صکره، مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ و اکثر غزواتده وخیبر غزاسنده دخی حاضر بولنمش؛ واذن نبوی ایله ذی الکفین صنمنی احراق ایتمشیدی. کندیسی حضرت صدیق (رضه)ك زمان خلافتنده یمامه محاربه‌سنده واوغلی عمرو خلافت حضرت فاروقیده یرموك غزاسنده شهید اولمشلردر. — (طفیل بن مالك بن خنساء الانصاری الخزرجی) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب، احد غزاسنده اون اوچ یاره آلمش؛ وخندق غزاسنده شهید اولمشدر. — (طفیل بن مالك) که مدینه‌لی اولوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك طواف کعبه ایلملری حقنده بر روایتك صاحبیدر. — (طفیل بن النعمان الانصاری الخزرجی السلمی) که عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنوب، خندق غزاسنده شهید اولمشدر.

طفیل { بیت مقدس قربنده (وادی موسی)ده بر قلعه اولدیغی «معجم البلدان»ده

مسطور اولوب، دیکر بعض کتابلرده دخی (طفیله) اسمیله اورالرده ٦٠٠ خانه‌لی برقصبه بولندیغی کورلمشدر. ایکیسی بر اولسه کرکدر.

طفیلی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسمیدر :

بری (امیر حسینی جلایر) سلطان حسین بایقرانك رجالندن اولوب، متواضع وخوشطبع برآدم ایدی. شو قطعه اونکدر.

سرو قدت جلوه‌کرد قدر صنوبر شکست
لعل لبت خنده زد قیمت شکر شکست
هندوی دربان او چوب سیاست بقهر
از کف خاقان کرفت برسر قیصر شکست

— دیکری (حصاری) نسبتیله معروف اولوب، شو بیت اونکدر :

چسان پنهان شبی درکوی آن آتش فکن باشم
که برق آه روشن میکند جایی که من باشم

طفیه { (بنت وهب) صحابیاتدن اولوب، ابو موسی الاشعری حضرتلرینك والده‌سیدر. مکهٔ مکرمه‌ده اسلامه کلوب، معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی.

طلایع { (الملك الصالح ابو الغارات — بن زریك) خلفاء فاطمیه زماننده وزارت نامیله خطهٔ مصریه‌یی اداره ایدنلردن اولوب، ٤٩٥ تاریخنده طوغمش ؛ وصعید مصرده والی ایکن، اهل مصر طرفندن عباس ایله اوغلی نصره قارشی دعوت اولنمغله، قاهره‌یه کله‌رك، ٥٤٩ ده وزارتی ضبط ایتمش؛ وخلیفه فائزك زماننده کمال عدل و حقانیتله رؤیت امور ایدوب، خلیفه عاضده قیزینی دخی تزویج ایتمش‌ایسه‌ده، مشارالیه‌کندیسنك جاه و شهرتنه حسد ایدوب، ٥٥٦ تاریخنده قتل ایتدیرمشدر. صاحب‌ترجمه‌ادیب‌وشاعر برذات‌اولوب، ایکی جلددن مرکب دیوان اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

کم ذا یرینا الدهر من احداثه
عبراً و فینا الصد والاغراض
تنسی الممات ولیس یجری‌ذکره
فینا فتذکرنا به الاعراض

طلبیره { اندلسده تاجه نهری اوزرنده طلیطله اعمالندن بیوك بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، الیوم اسپانیوللرك (تالاوره دلارینه) دیدکاری قصبه اوله‌جغنده شبهه یوقدر. [بو اسمه مراجعت بیوریله.]

طَلحه { (بن عبدالله بن عثمان بن عمرو بن کعب بن سعد بن شیم بن مرة القرشی التیمی) قدمای صحابه‌دن و عشرهٔ مبشره‌دن اولوب، نسبی عمروده یعنی اوچنجی بطنده حضرت ابا بکر صدیق (رضه) نسبیله ومره‌ده یعنی یدنجی بطنده‌نسب عالیٔ حضرت نبوی ایله برلشیر. والده‌سی (صعبه بنت عبدالله بن مالك الحضرمیه) ایدی‌کنیه‌سی ابو محمد اولوب، (طلحة الخیر) و (طلحة الفیاض) دینمکله دخی متعارفدر. الك اول اسلامه کلنلردن اولوب، حضرت ابا بکر صدیق (رضه) دلالتیله‌داخل دائرهٔ اسلام اولمش؛ وبوندن طولایی کفار قریشدن نوفل بن خویلد بن العدویه و بر روایتده حضرت طلحه‌نك برادری عثمان بن عبدالله کندیسنی حضرت صدیقله برابر بر ایپه باغلایه‌رق، اذا وجفا ایتمش، ونماز قیلملرینه مانع اولمش ایدی. مکه‌ده‌ایکن جانب نبویدن حضرت زبیر (رضه) ایله وبعد الهجره مدینهٔ منوره‌ده ابو ایوب انصاری (رضه) ایله مواخاتی اجرا بیورلمشیدی. بدر غزاسی اثناسنده جانب رسالتپناهیدن لاجل التجسس شامه‌اعزام بیورلمش‌اولدیغندن، بو غزاده حاضر بولنمامش ایسه‌ده، احد غزاسیله غزوات سائره‌نك جله‌سنده حاضر بولنمشدر. احد محاربه‌سنده پك چوق بلیه‌یه دوچار اولوب، حضرت نبی ذی شان (صلعم) افندمزی قورتارمق ایچون کندینی تهلکه‌یه قویمش؛ ورسالتپناه افندمزی آرقه‌سنه آله‌رق صخره‌یه چیقارمش ایدی. فخر کائنات (صلعم) افندمزك « طلحه ایله زبیر جنتده بنم قومشولرمدر » بیورمش اولدقلری حضرت علی المرتضی (رضه) دن مرویدر. حقنده دیکر بعض احادیث شریفه دخی صادر اولمشدر. حضرت عمر (رضه)‌ك‌وفاتنده خلفلرینی انتخاب ایچون تعیین بیلدیکی اصحاب شورادندر. حضرت علی (رضه)‌ك زمان خلافتنده حضرت زبیر (رضه) ایله برابر حضرت‌عثمان (رضه)‌ك دمنی طلبه قالقیشان حضرت عایشه(رضها)یه تابع اولوب، ٣٦ سال هجریسنده حضرت مرتضی (رضه) ه قارشی مشهور جمل محاربه‌سنده بولنمش؛

وجانب مرتضویدن کندیسنه فخر کائنات (صلعم)
افندمزك بر مبارك سوزی اخطار اولنجه، حربدن
کف یدله، بر طرفه چکلمش اولدیغی حالده، کندی-
یلری طرفنده بولنان مروان بن حکم جانبندن
آتیلان بر اوقك دیزینه اصابت ایتمسیله، متأثراً
و شهیداً ارتحال ایتمشدر. حضرت علی (رضه) جناب
طلحه‌نك شهادتنی خبر آلنجه، فوق العاده کدرایدوب،
یانه کیتمش؛ و آغلایه‌رق مبارك الیله طوپراغی یوزندن
سیله‌رك، جنازه‌سی نمازینی بالذات قیلمشدر. مروان
بن حکم بو خیانتی ایتدکدن صکره، بوکوندن اعتباراً
انتقام ایستمم دیمش، و بعده ابان بن عثمانه دونوب،
پدرکك قاتللرندن برینی اولدیردم، دیمش اولدیغی
مرویدر.

طلحه { آنف الترجمه‌دن بشقه صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر:
(طلحة الانصاری) که برحدیث شریفك راویسی اولوب،
اوغلی محمد کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلحه
بن البراء الانصاری) که فخر الرسل (صلعم) افندی-
مزك مدینه‌یی تشریفلرنده، شاب اولدیغی حالده،
استقبال حضرت نبوی‌یه چیقه‌رق، مبارك اللرینی
اوپر وبکا هر نه ایسترسه‌کز امر ایدکز هر امریکزی
اجرایه حاضرم دیر ایمش. خسته‌لغنده جانب نبویدن
زیارت بیوریله‌رق، وفات ایده‌جکی آکلاشلمله، جنازه-
سنه چاغرلمرینی تنبیه بیورمشلرسه‌ده، طلحه کیجه وقتی
وفات ایدوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه
زحمت اولمامق ایچون، خبر ویرلمکسزین دفننی وصیت
ایتمش؛ وایرتسی کون فخر کائنات افندمز خبر آلنجه،
اصحابدن برقاچ ذاتی بالاستصحاب مزارینه کیده‌رك،
جنازه نمازینی تکرار بیورمشلردر. — (طلحه بن
ابی صدرد الاسلمی) که بر حدیث شریفك راویسی
اولوب، صحبتی مختلف فیهدر. — (طلحه الزرقی
الانصاری) که اصحاب شجره‌دن اولوب، اوغلی عبید
کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلحه بن زید
الانصاری) که ظنه‌کوره خارجه بن زیدك برادریدر.
— (طلحه بن سعید الجهنی). — (طلحه بن عبیدالله
بن مسافع القرشی التیمی) که بعض مفسرین بونك
اسمیله پدرینك اسمنه وتیمی اولدیغنه باقه‌رق، عشرهٔ
مبشره‌دن اولان حضرت طلحه اولدیغنه ذاهب
اولمشلردر. — (طلحه بن عتبة الانصاری الاوسی) که
احد غزاسنده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید
اولمشدر. — (طلحه بن عمرو النضری) که حرب بن ابی
الاسود کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلحه بن
مالك الخزاعی) که آزادلیسی ام الجریر کندیسندن
روایت ایتمشدر. — (طلحه بن معاویه بن جاهمة
السلمی) که رعایت والده حقنده بر حدیث شریفك
ناقلیدر. — حنین وقعه‌سنده شهید اولان صحابه
میاننده دخی بر طلحه مذکوردر.

طلحه { [«موفق بالله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طلحه { خلافت عباسیه زماننده خراسانده حکومت سورن بنی طاهر ملوکنك
ایکنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان
طاهر ذو الیمینینك اوغلیدر. ۲۰۷ تاریخنده، پدرینك
وفاتی اوزرینه، مأمون خلیفه‌نك منشوریله حاکم
خراسان اولوب، سیستانده خروج ایدن حمزه ایله بر
خیلی وقت اوغراشه‌رق، سیستانی استخلاص ایتدکدن
صکره، ۲۱۳ ده وفات ایتمش؛ و برادری عبدالله
خلفی اولمشدر. اوغلی علی بنه او سنه نیشاپورده
ظهور ایتمش اولان شورشی باصدیرمغه چالیشیرکن
مقتول اولمشدی.

طلق { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (طلق بن علی بن طلق الربعی الحنفی السحیمی) که
اهل یمامه‌دن اولوب، قومی طرفندن مبعوثاً نزد
حضرت نبوی‌یه کله‌رك، اسلامله مشرف اولمش؛
وقومی نزدینه عودتله، بر جامع شریف یاپدیروب،
قومنی دخی اسلامه کتیرمش ایدی. اوغلی قیس
کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلق بن یزید یاخود
یزید بن طلق) که بر حدیث شریفك راویسیدر.

طَلَمنکه { اندلسده بر شهر اولوب، محمد بن عبدالرحمن بن الحکم الاموی
طرفندن فتح اولندیغی، ومشاهیر علمادن بر چوق
ذواتك منشئی بولندیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.
(سالامانقه) نك معربی اولوب، اکثر کتبده (سلمنکه)
صورتنده مضبوطدر.

طَلَمویه { اسکندریه ایله برقه آره‌سنده بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی
بیان ایدیور.

طلوعی { اونجی قرن هجری شعراسندن وطریق قضا سالکیننددن اولوب ، شو بیت اونکدر :

ای طلوعی کرچه کیم صافی دلز دریا کبی
لیك عشق پاکدن عالمده صانمه خالیوز

طلیاطه { اندلسده قرطبه قربنده استجه اعمالندن بر ناحیه اولوب ، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

طلیب { صحابه‌دن بر وجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر : (طلیب بن ازهر بن عبد عوف بن عبد بن الحارث بن زهره بن کلاب بن مرة القرشی الزهری) که اك اول اسلامه کلنلردن اولوب ، برادری مطلب ایله برابر حبشه هجرت ، واوراده وفات ایتمشلردر . — (طلیب بن عرقه بن عبدالله بن ناشب) که اوغلی کلیب کندیسندن روایت ایتمشدر . — (ابو عدی طلیب بن عمیر بن وهب بن عبد بن قصی بن کلاب بن مرة القرشی العبدی) که والده‌سی عمهٔ رسالتپناهی (اروی بنت عبدالمطلب) اولوب ، اك اول اسلامه کلنلردن وحبشه هجرت ایدنلردندر . بدر غزاسنده حاضر بولنمش ؛ واجنادین وبر روایتده یرموك غزاسنده شهید اولمشدر . ذرّیتی قالمامشدر .

طُلَیحه { (بن خویلد بن نوفل الاسدی الفقعسی) صحابه‌دن وشجعان عربدن اولوب ، هجرتك ۹نجی سالنده بنی اسد وفدیله نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك ، مملکتنه عودتنده ادعای نبوت ایتمکله ، جانب رسالتپناهیدن قارشیسنه ضرار بن الازور الاسدی ارسال بیورلمش ؛ وارتحال حضرت نبویده دائرهٔ نفوذی توسع ایدوب ، اسد وغطفان قبیله‌لری کندیسنه تابع اولدیغندن ، جانب حضرت صدیق اکبردن خالد بن الولید حضرتلری مقابله‌یه مأمور اولوب ، بودفعه مغلوب اولمغله ، شامه قاچوب ، بنی جفنه‌یه التجا ایتمش ؛ وحضرت عمر (رضه) زماننده اسلامه کلوب ، قادسیه غزاسنده بیوك فیرقی کورلمش ، وبر قاچ یاره آلمش ایدی .

طُلَیطله { اسپانیه‌ده واقع (توله‌ده) شهرینك عند العرب مستعمل اسمیدر .
[« توله‌ده » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طلیق { (بن سفیان بن امیة القرشی الاموی) صحابه‌دن و مؤلفة قلوبدن اولوب ، اوغلی حکیم دخی صحبته نائل اولمشدر .

طَمام { حضرموت قربنده یوکسك بر طاغك آلتنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

طَمستان { فارسده برقصبه اولدیغنی « معجم البلدان » ده مذکوردر .

طمشوار { (Temesvar) مجارستانك قسم جنوبیسنده و پشته‌نك ۲۵۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب ، ۳۹۸۸۵ اهالیسی واردر . (تیسه) نهرینه تابع (بغا) چایی اوزرنده وبطاقلقلی بر اووه‌نك ایچنده واقع اولوب ، پاموق وایپك منسوجاتله کاغد ، زیتون یاغی ، شراب و سائره فابریقه‌لری ودباغخانه‌لریله کلیتلی ژامبون تجارتی واردر . اطرافنده باغلریله طوت آغاجلری و هوایی تصفیه‌یه مخصوص اشجاری پك چوقدر . بطاقلقلری قورودیله‌رق ، اووه کوشکلر و صیفیه‌لرله طولمش ؛ و هواسی تصحیح اولنمشدر . ۹۵۹ تاریخ هجریسنده قانونی سلطان سلیمان خان جانبندن فتح اولنه‌رق ، ایکیوز سنه‌یه قریب مدت دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتنده بولنمشدر .

طَمیس { طبرستانده ساریه‌دن ۱۶ فرسخلق مسافه‌ده و طبرستانك جرجان وخراسان جهتنده‌کی حدودنده وساحل بحرده برقصبه اولوب ، طاغدن دکیزه قدر متین بر سدی اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطوردر . بو قصبه ۳۰ تاریخ هجریسنده سعید بن العاصی طرفندن فتح اولنمشدر . بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر .

طَنجه { مغرب اقصاده یعنی مراکش دولتنده وسبته بوغازینك غرب جنوبی ساحلنده وجزیرة الخضرانك قارشیسنده اوله‌رق فاسك ۱۸۸ ومراکشك ۵۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده برشهر و اسکله اولوب ، ۲۰۰۰۰ قدر اهالیسی ، پورتکیزلیلر طرفندن قالمه بر سوریله برقلعه‌سی ، بری بیوك و مصنع اولمق اوزره ۶ جامع شریفی ، ایشلك تجارتی و اطرافنده باغچه‌لریله صیفیه‌لری واردر . مراکشده یالکز بوشهرده آوروپالیلرك اقامتنه مساعده اولنمغله ، انکلتره و فرانسه و اسپانیه سفیرلری

و دول سائره قونسلوسلری بوشهرده اقامت ایدر؛ وبرخیلی آوروپالی تجار دخی بولنوب، آوروپالیلره مخصوص بر محله‌سی واردر. اهالیسندن ۶۰۰۰ قدری‌ده یهودی اولوب، اسپانیه‌دن اخراج اولندقلرنده اورایه گیتمشلردر. ادخالاتی سنوی ۱۲ مليون واخراجاتی درت بش مليون فرانق راده‌لرنده اولوب، تجارتنك نصفی انكلتره دولتيله اجرا اولنور. طنجه پك اسكی بر شهر اولوب، فنيكه‌لیلر طرفندن ضبط واسكان اولنمش، وبعده روماليلرك و صكره رومملرك واسپانیه‌ده‌كی غوتلرك ضبطنه كچوب، نهایت عقبه و موسی بن نصیر طرفندن ممالك اسلاميه‌يه الحاق اولنمش؛ واهل اسلامك اندلسدن خروجندن صكره پورتكيزليلر دفعاتله مهاجمه ايده‌رك، مغلوب اولدقدن صكره، ۱۴۷۱ تاريخ ميلاديسنده ضبط ايتملريله، ۱۶۶۲ تاريخنه‌دك بونلرك النده قالمش؛ و تاريخ مذكورده جهاز اوله‌رق انكلتره قرالنه ويريله‌رك، انكليزلر رىختم و ليمانه الى مليون فرانق صرف ايتدكلری حالده، ۱۶۸۴ ده قلعه‌يی تخليه ايله اهل اسلامه تسليم ايتمكه مجبور اولدقلرنده، مذكور رىختمی هدم ايتمشلردر. اخيراً بر رىختم يابلمش؛ وباشليجه جاده‌لری الكتريقله تنوير ايدلمشدر. روماليلردن قالمه براسكی صوبولی واردر. حفريات اجراسنده بعض آثار عتيقه چيقار. خارجاً منظره‌سی پك كوزل ايسه‌ده، داخلاً بر حسن ولطافتی يوقدر. اهميت موقعيه‌سی پك زياده اولديغندن، ايلريده ترقی ايتمسی مأمولدر.

طَنَزه { جزيرۀ ابن عمر قربنده برقصبه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسيدر. (طنزی) لقبيله معروف علما و مشاهيرك بعضيسی ده بغدادك (طنز) محله‌سندندر.

طنطرانی { (معين الدين ابو نصر احمد بن عبدالرزاق) مشاهير علما وشعرادن اولوب، خواجه نظام الملك زماننده بغداد ده نظاميه مدرسۀ مشهوره‌سی مدرسلرندن بولنمش؛ وبر چوق آثار وتأليفاتله برخيلی اشعار و « قصيدۀ طنطرانيه » عنوانيله ذوقافيتين بر قصيدۀ مشهوره براقمشدر، كه مطلعی شودر:

يا خلی لبال قد بلبلت با لبلبال بال
بالنوی زلزلتی والعقل فی الزلزال زال

طَنطه { مصر اسفلده قاهره‌نك ۹۸ كيلومتره شمال غربيسنده ونيلك برقاچ قولنك محل تفرقنده اوله‌رق پك منبت براووه ايچنده وايكی دمير يول خطنك محل تقاطعنده غربيه مديريتنك وجعفريه قضاسنك مركزی برشهر اولوب، ۳۳۷۵۰ اهاليسی، سيد احمد بدوی حضرتلرينك تربه‌سيله يانده بربيوك جامع شريفی، طلبه‌سی بش بيكه بالغ اولان « احمديه » اسميله بيوك ومشهور برمدرسه‌سی، زوار وتجاردن برقاچ يوز بيك كشی جمع اولنان سنوی اوچ پازاری وپك ايشلك تجارتی واردر. سيرسفائنه صالح اولان نيل قوللرينك كثرتيله دمير يوللری واسكندريه ايله دمياط و قاهره آره‌سنده بولنمسی اهميت تجاريه‌سنی تزييد ايتمكله، خطۀ مصريه‌نك اوچنجی شهری اولمه‌ده دمياطه رقابت ايديور. مذكور جامع شريف وتربه ومدرسه‌دن بشقه شهرك بركونه ابنيۀ عاليه‌سی وزينتی يوقدر.

طَنُوبَره { اندلسده (قرمونه) مضافاتندن بر قصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

طَواس { آيدين ولايتنك دكزلی سنجاغنده ودكزلينك ۲۰ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق خوتاس طاغنك بر قولی اتكنده و بيوك مندرسه تابع آق چايك ساحل يسارندن ۲ كيلومتره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب، يالكز ۴۰۰ ی روم وقصوری كاملاً مسلم و ترك اولمق اوزره، ۱۰۱۳۲ اهاليسی، برشديه وايكی ابتدائيه مكتبی، ۴ جامع شريفی، ۶ مسجدی، برمدرسه‌سی، ۱۰۵ دكان ومغازه‌سی، ۲ خانی، برحمامی وبهر صالی وجمعه كونی قوريلور پازاری واردر. هواسی معتدل وپك صاغلام اولوب، آنجق يازين صوبی قيتدر. قصبه‌ده طيانيقلی بر نوع بز اعمال اولنور. اطراف پك منبت اولوب، باغلری دخی چوقدر. مركز لوايه برشوسه ايله مربوطدر. پك اسكی برقصبه اولوب، اسم قديمی (تابا) اولديغی مظنوندر. — طواس قضاسی شمالاً كوی سرای و نفس دكزلی، شرقاً غربی قره آغاج قضالريله، جنوباً منتشا، غرباً دخی آيدين سنجاقلريله محاط اولوب، ۷۸ قريه‌دن مركب اولديغی حالده، مساحۀ سطحيه‌سی ۲۶۲۹ مربع كيلو متره واهاليسی ۵۲۷۷۶ كشيدن عبارتدر. اهاليسی

مركزده بولنان ٤٠٠ رومدن بشقه كافةً مسلم اولوب، اراضيسنك نصفندن زياده‌سی طاغلق وطاشلق يعنی اراضیٔ خاليه‌دن ، ٤٠٠ مربع كيلومتره‌لكی اورماندن، ٢٠٠ كيلومتره‌لكی‌ده مرعادن عبارتدر. اراضی عموميت اوزره طاغلق ومرتفع اولوب، كاملاً مذكور آق‌چای حوضه‌سی داخلنده‌در. نهرمذكورك مجراسی اطرافنده برطاقم اووه‌لر ودوز واديلر حاصل اولوب، الك منبت يرلری اورالرده‌در. باشليجه محصولاتی ذخاير متنوعه ايله كيتيلی اوزومدن عبارتدر. حيوانات اهليه‌سی دخی چوق اولوب، بونلرك سنوی تولداتی ٤٥٠ ١١٩ راده‌لرنده‌در. معمولات صناعيه‌سی بزدن عبارتدر. هواسی پك صاغلامدر.

طُوانه { مصيصه قربنده يعنی آطنه جهتنده برقصبه اولوب، ملوك امويه زماننده دفعاتله محاصره، ومأمون خليفه طرفندن ضبط وتحكيم اولنديغی كتب عربيه‌ده وحتی يزيد بن معاويه ايله قسطنطينيه‌نك محاصره‌سنه كوندرلمش اولان مسلمه بن عبدالملك بعض اشعارنده مذكوردر. باطليوسك جغرافيه‌سنده دخی مسطور بولنديغنی ياقوت حموی بيان ايديور. شمديكی حالده اورالرده بو اسمله بر معموره بيلنمديكندن، بوده مصيصه كبی خراب اولسه كركدر.

طَواويس { ماوراء النهرده بخارا ايله سمرقند آره‌سنده باغ وباغچه‌لری چوق بر قصبه ايله بر ناحيه اولديغنی «معجم البلدان» ده مذكوردر.

طوائف الملوك { بيوك اسكندرك وفاتنده بوجهانكيرك فتح ايتديكی ممالكی بينلرنده تقسيم ايدن سردارلرينك تشكيل وتأسيس ايتدكلری دولتلر حكمدارانه و بونلرك زماننده ظهور ايدن اشكانيان ملوكنه ويريلن اسمدر. بونلر ساسانيانك ظهورينه و روماليلرك آسياده‌كی فتوحاتنه‌دك ٣٠٠ سنه قدر حكم سورمشلردر. اندلسده ملوك امويه‌نك انقراضنده ظهور ايدن دول صغيره‌يه وسائر بويله بربيوك دولتك انقاضندن تأسيس اولنان متفرق وكوچك دولتلره دخی بعضاً بو اسم ويريلير. [بهرينك اسم مخصوصنه مراجعت بيوريله.]

طوبجی باشی { وطوبجی باشی زاده [«قره محمد پاشا» و «محمود پاشا» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.»

طوبخانه { استانبولده غلطه ايله فندقلی وجهانكير آره‌سنده بربيوك محله اولوب، دولت طوبخانه‌سنك اطرافنده بولنمغله، بو اسمله تسميه اولنمشدر.

طوبخانه‌لی { مشاهير خطاطيندن ايكی كشينك لقبيدر:

برنجيسی (يازيجی محمد امين بن ولی الدين) دارالسعاده آغالری كاتبی ايدی. باب عالی قارشيسنده‌كی حاجی بشير اغا جامعنده بعض يازيلری واردر. محمود پاشا تربه‌سی جوارنده مدفوندر.

— ايكنجيسی (محمود افندی) محمد امامدن ثلث و نسخی ودرويش عبديدن خط تعليق اوكرنوب، اندرون همايونه داخل اولمشيدی. شيخك خطنه تقليداً بر مصحف شريف يازوب، تقديم ايتدكده، (كاتب السر سلطانی) عنواننه نائل اولمشيدی. بو مصحف شريف آيا صوفيه كتبخانه‌سنده محفوظدر. ١٠٧٠ ده وفات ايتمشدر.

طوپال عثمان پاشا زاده { [«احمد پاشا (راتب —)» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

طوپال محمد پاشا { [«محمد پاشا (طوپال —)» ماده‌سنه مراجعت.]

طوپراق قلعه { ارضروم ولايتنك بايزيد سنجاقنده آلشكرد قضاسنك مركزی بر قصبه اولوب، بايزيدك ١٢٦ كيلومتره غرب شماليسنده و ارضرومك ١٣٧ كيلومتره شرقنده، قوزه طاغنك اتكنده ومراد صوينه تابع برچايك اوزرنده اوله‌رق روسيه حدودندن ١١ كيلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر. طربزوندن ايرانه كيدن بيوك كاروان يولنده‌كی (ملا سليمان) خاننه بر شوسه ايله مربوطدر. اهاليسی ٣٠٠٠ كشی راده‌لرنده‌در.

— آطنه ولايتنك جبل بركت سنجاقنده واقع عثمانيه قضاسنده دخی بو اسمله برقصبه‌جق واردر.

طَود { جبل سراتك نام ديكری اولديغنی وصعيد مصرده دخی بو اسمله صلاح الدين ايوبی زماننده امير درباس كردی الاحول طرفندن تأسيس ايدلمش باغچه‌لری چوق بر كوچك قصبه بولنديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

طور { بو كلمه لسان نبطيده طاغ معناسنی افاده ايدوب، عربيده دخی بو معنا

ايله مستعمل اولديغندن، يالكز وديكر اسملره اضافتله برطاقم طاغلره علم اولمشدر . اڭ مشهوری (طور . سينا) دركه سينا شبه جزيره‌سنده واقع اولوب، تعريفی « سينا » ماده‌سنده كچمشدر. — فلسطينده طبريه قربنده دخی بو اسمله برطاغ بولنوب، اوزرنده ملوك ايوبيه‌دن ملك معظم عيسی بن الملك العادل ابی بكر بر قلعه بنا، وبعده فرنكلرك تقربنده ٦١٥ ده تخريب ايلمشيدی.— نابلس قربنده دخی بو اسمله برطاغ بولنوب، حضرت ابراهيم (عم) حضرت اسماعيل (عم)ی ذبح ايچون اورايه چيقمش اولديغی مرويدر. — (طور زيتا) دخی جزيره‌ده رأس عين قربنده خابور كوپريسی يانده واقع اولوب ، بعض مراقد و مقامات بولنمغله زيارت اولنور. — (طورعابدين) دخی نصيبين قربنده جبل جودی‌يه متصل بر طاغك اتكنده برقصبه ايدی.

طوراق محمد پاشا { [« محمد پاشا (طوراق —) » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

طوربه‌لی { آيدين ولايتنك ازمير سنجاق و قضاسنده تريانده ايله برابر بر ناحيه اولوب، ٤٠ قريه‌دن مركبدر. [« كوينك » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

طورسون زاده { (عبدالله فيضی افندی) مشاهير خطاطين وعلمادن اولوب ، تيمورجی قولی يوسف افنديدن نسخ ورقعه خطلرينی وتعليق وجلی خطلرينی‌ده ديكرلرندن تمشق ايلمش؛ و١٠١٩ ده وفات ايتمشدر. برعروض رساله‌سيله بر معجزات رساله‌سی و « قليه » عنوانيله برمقاله‌سيله ملاجامينك كافيه شرحنه ناتمام برحاشيه‌سی واردر.

طورسون فقيه { مؤسس دولت سلطان عثمان خان غازی دوری مشاهير علماسندن اولوب ، اده‌بالينك دامادی وشاكردی ايدی. تفسير وحديث وفقهی مشار اليهدن تدرس ايدوب، اونك وفاتنده امور فتوی و تدريس كنديسنه احاله اولنمشدی. عالم وزاهد و مستجاب الدعوه برذات ايدی .

طورطوم { [« تورتوم » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

طورعلی { (علاء الدين — بك) قره‌قويونلی امارتنك مؤسسی اولوب، آرغون خان زماننده تركستاندن بو طرفه هجرتله ، عشيرتيله برابر دياربكر جهتنده يرلشمشدی. عشيرت رئيس واميری حالنده اولوب، احفادندن قره عثمان تيمورلنكه تبعيت ايتمكله، اوسايه‌ده توسيع ممالك ايتمش؛ وبونك تورونی اوزون حسن امارتی دولته تحويل ايلمشدر .

طورغودلی { (ونام ديكرله قصبه) آيدين ولايتنك صاروخان سنجاغنده وسنجاغك جنوب غربی كوشه‌سنده بر قضا اولوب، شمال غربی جهتندن مغنيسا، شمالاً آق‌حصار، شرقاً صالحلی قضالريله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی ازمير سنجاغيله محدوددر. ايليجه وطاغ مرمره ناحيه‌لريله برابر ٣٣ قريه‌دن مركب اولوب ، ٤١٧٣٢ اهاليسی واردر ، كه بونلرك ٣٦٩٠٠ ی مسلم، ٣٢٣٢ سی روم ، ١٠٠٠ ی ارمنی و ٦٠٠ ی يهوديدر. مركزی (قصبه) در . مساحهٔ سطحيه‌سی ٨٧٤ مربع كيلومتره اولوب ، ٥٥٠ كيلومتره‌لكی طاغلق وطاشلق اوله‌رق اراضی خاليه‌دن ، ٢٨٠ كيلومتره‌لكی اورمان، و٢٠ كيلومتره‌لكی‌ده مراعدن عبارتدر. قسم جنوبيسی بوزطاغنك اتكلرندن عبارت اولوب، عارضه‌لی، و قسم شماليسی (كديز) ايرماغی مجراسنك ايكی جهتنده ممتد اووه‌لردن عبارتدر. نهر مذكوره قضا داخلنده بر ايكی چای منصب اولوب، بونلرك بری مركز قضادن كچر. ازميردن مغنيسايه واورادن الاشهره كيدن دمير يول خطی بو قضانك قسم شماليسنی شق ايدر. طوپراغی پك منبت اولوب، باشليجه محصولاتی ذخاير متنوعه ايله پاموق، اوزوم، توتون، ميوه وسبزه‌دن عبارتدر . حيوانات اهليه‌سی پك آز اولوب، يالكز هنديلری چوق و مشهوردر. قاؤنلری‌ده پك مقبولدر. صنايع لاشی حكمنده اولوب، زراعت دخی اهمال اولنه‌رق، اهالينك رنجی مشغوليتی تجارتدر. داخل قضاده ٥٦ مكتب موجود اولوب، ١٣٢١ شاكرد دوام ايدر.

طورله { روسيه‌ده‌كی دنيستر نهرينك اسم تركيسيدر . [« دنيستر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

طوز كولی { قونيه ولايتنك شمال شرقی قسمنده واسع بركول اولوب،

قسم اعظمی قونیه سنجاغنك اسبكشان قضاسنده ومنتهای جنوبیسی نیكده سنجاغنك آقسرای قضاسنده بولنیور. محیط دائره‌سی قیشین ٣٥ ساعت اوزونلغنده اولدیغی حالده ، درینلكی آنجق ٦٠ و نهایت ٧٠ سانتمتره‌در . صوبی پك طوزلی اولوب ، یازین تبخر ایتمكله، كول قوروبوب، بش آلتی سانتمتره قالینلغنده بر طوز طبقه‌سی قالیر ،كه بو طوزدن سنوی ٢٠ ملیون كیلوقدر چیقاریلوب، قونیه وآنقره ولایتلرنده صرف اولنور. كولك ایچنده ٦ آطه بولنوب، برینك اوزرنده بر كوی خرابه‌سیله طاتلی صویی حاوی بر قویو واردر. ساحل شرقیسی قربنده (قوچحصار) قصبه‌سی بولنمغله، بو كوله قوچحصار كولی نامی دخی ویریلیر.

طوزله { قبریس جزیره‌سنك شرق جنوبی ساحلنده بر قصبه واسكله اولوب، لفقوشه‌نك اسكله‌سیدر. جزیرهٔ مذكوره‌نك الك ایشلك اسكله‌سی اولوب، پوسته واپورلری اورایه یناشیر . جوارنده بیوك مملحه‌لری واردر.

طوزله { بوسنه‌نك شمال شرقی قسمنده بوسنه نهرینه تابع (اسپراچه) چاینه دوكیلن (یاله) دره‌سی اوزرنده (بالا) و (زیر) صفتلریله بربرندن آیریلور ایكی قصبه واردر.

طوزله { شهر امانتنه ملحق قرتال قضاسنده و بندك ایله ككبوزه آره‌سنده ساحل بحرده وازمید دمیر یول خطنك موقفندن یارم ساعتلق مسافه‌ده بیوجك بر قریه اولوب، زیتون باغی، توتون، سبزه وسائر محصولاتی واردر.

طوس { خراسانده مشهدك ٢٠ كیلومتره قدر شمال غربیسنده ویرانه‌لری موجود بولنان بر شهر قدیم اولوب ، قبل الاسلام مشهور بولنمش اولدیغی كبی ، اوائل دور اسلامده دخی خراسانك معمور و الك بیوك بلدانندن ایدی . ایرانیلر جمشیدك بنا كرده‌سی اولدیغنی و طوس بن نوذر طرفندن تجدید و اعمار ایدلدیكنی التزام ایدیورلر. مدنیت و معارف اسلامیه‌نك الك پارلاق مركزندن اولوب، امام غزالی ونصیرالدین كبی حكما وفردوسی كبی شعرا یتیشدیرمشدر. هارون الرشید بوشهرده وفات ایتدیكی كبی، امام علی رضا بن موسی كاظم (رضهما) حضرتلری دخی مأمون خلیفه زماننده طوس جوارنده شهید اولوب، توقان قریه‌سنده دفن اولنمشلردر. قریهٔ مذكوره امام مشارالیهك مدفنی اولمق مناسبتیله كسب اعتبار ایدوب، كیتدكجه بیومكله، طوس اهالیسی دخی اورایه نقل وطن ایده‌رك ، مرور زمانله بو قریه (مشهد) نامیله بیوك بر شهر حالنی آلمش؛ وطوس خراب اولمشدر.

طوس { (بن نوذر) ایران قدیم قهرمانلرندن اولوب، پدری پیشدادیان حكمدارانندن بولنمش اولدیغی حالده ، كندیسی كیكاوس زماننده رستم زال وكودرز وسائر قهرمانلرله تورانه وافراسیابه قارشی طول مدت محاربه ایده‌رك ، بو محاربه‌لرك برنده عموم ایران عسكرینك باشقوماندانی اولمشیدی . بعده كیخسرو قارشی كلكله ، بینلرنده محاربه وقوع بولوب ، اوردیلده مقتول اولمشدر . بونك احوالی شهنامه‌ده خرافاتله ممزوج اوله‌رق محكی بولنان روایات جمله‌سندندر. آنف البیان (طوس) شهرینك بونك بنا ویا تعمیر كرده‌سی اولدیغی مظنوندر .

طوسقانه { (Toscane) ایتالیانك غرب جهتنده بر بیوك خطه اولوب ، ٤٢° ٢٠′ ایله ٤٤° ١٤′ عرض شمالی و ٧° ٥٦′ ایله ٩° ٥٨′ طول شرقی آره‌لرنده وآپنین سلسلهٔ جبالندن قورسیقه جزیره‌سی قارشیسنده‌كی ساحله قدر ممتداولور. شمالاً امیلیا، شرقاً مارشه واومبریا، جنوباً لاتیوم خطه‌لریله، غرباً دخی تیریان دكیزیله وجنوه كورفزیله محاط ومحدوددر . شمالدن جنوبه بویی تقریباً ٢٠٠ واكی ١٦٠ كیلومتره‌در. اهالیسی ٢١٤٠٠٠٠ كشیدر. مركزی (فلورانسه) شهری اولوب، پیزه، آرچیو، سیانه ولیوورنه دخی باشلیجه شهرلرندندر. شرق شمالی قسمنده آپنین سلسلهٔ جبالی ممتد اولوب، سائر طرفلری آز عارضه‌لیدر. جبال مذكوره‌دن نبعانله بوخطه‌نك ساحلنه اینن ویا جنوبه طوغری آقه‌رق لاتیوم خطه‌سنه كیرن انهارك باشلیجه‌لری: اومبرونه، آرنو وتیبردر. برخیلی جدوللری وكوللری دخی واردر. سواحلنك قسم وسطیسی (مارمه) اسمیله بطاقلق بر یردر . هواسی مختلف ایسه‌ده، عمومیت اوزره ملایم ولطیفدر . طوپراغی پك منبت اولوب ، زراعت دخی فننه تطبیقا اجرا اولندیغندن، خیلی ذخایر، میوه، سبزه وخایله كوزل

چیچکلریتیشیر. بوخطه‌یه بحق ایتالیانك باغچه‌سی دینور. مقبول شرابلرله زیتون یاغی و مقارنه و شهریه کبی اخراجاتی چوقدر. حیواناتی دخی چوق اولوب، علی الخصوص قیونلریله استرلری مشهوردر. جیوه، شاب، زاج، کوکورد، کور، طوز، کوزل مرمرلر وسائر معدنلری ده‌واردر. معارف پك ایلری اولوب، فلورانسه وپیزه وسیانه شهرلرنده بربیوك دارالفنون ایله متعدد مکاتب عالیه وسائر مکتبلرله برچوق جمعیات علمیه بولنیور. طوسقانه‌نك لسانی ایتالیانجه‌نك اك کوزل و اك فصیحی اولوب، ایتالیانك سائر خطه‌لری اهالیسی طرفندن دخی لسان ادبی وتحریری اتخاذ اولنمشدر. صنایع دخی پك ایلری وتجارت پك ایشلکدر.

طوسقانه خطه‌سی قدیماً (اترووریا) و (طوسقیا) تسمیه اولنوب، اهالئ قدیمه‌سی (اتروسق) یاخود (طوسق) اسمیله معروف پلاسج اقوامندن بر قوم ایدی، که آرناؤدلق طرفندن ایتالیایه کچمش؛ بری طرفنده بولناز پلاسجلر یونانیلره ویردکلری کبی بونلر دخی قومشولری اولان لاتینلره کندی‌دین واعتقادلرینی قبول ایتدیردکلرندن، یونان و لاتین اساطیری آلهۀ کاذبه‌سنك اسملری پلاسج لسانده‌در. طوسقانه‌ده بولنان بعض خطوط قدیمه‌نك لاتین لسانیله‌حلی شمدی‌یه قدر ممکن اوله‌مامشدر. پلاسج اقوامندن الی یومناهذا آز چوق حال اصلیلرنده قالمش یالکز آرناؤدلر اولوب، بو طوسقلرك آرناؤدلقده‌کی طوسقه‌لرله اسماً اتحادلری دخی بو قرابتی تأکید ایتدیکندن، خطوط مذکوره‌نك آرناؤد لسانی واسطه‌سیله خلنه چالیشلسه، موفق اولنه جغی شبهه‌سزدر. ذاتاً بوکونلرده آرناؤد لسانه آشنا بر آوروپالی کرك بونلری وکرك ینه پلاسج اقوامندن اولان (فریجیا) اهالئ قدیمه‌سنك آناطولیده براقش اولدقلری برطاقم خطوطلی آرناؤد لسانیله حل ایده‌رك، عادتا شمدیکی آرناؤدجه‌دن فرقسز بر لسانده محرر بولندقلرینی اثبات ایتمشدر.

طوسقانه‌نك احوال قدیمه‌سی «اترووریا» ماده‌سنده ذکر و بیان اولنمشدر. دردنجی قرن میلادیده اترووریا اسمی اونودیلوب، (طوسقیه) اسمیله ایتالیا وبعده روما (دیوسه) سنك برایالتی حکمنه قونمش؛ و لومباردلرك حکومتی زماننده برقاچ دوقه‌لغه تقسیم اولنه‌رق، بونلرك اك بیوکی (اسپولته) دوقه‌لغی بولنمش ایدی. شارلماندن صکره طوسقانه مستقل بر مارکیزلق صورتنه کیروب، بو حکومت ۸۲۸ تاریخ میلادیسندن ۱۱۱۵ تاریخنه‌دك پایدار اولمشدی. اوننجی قرن میلادیده طوسقانه مارکیلرینك رومادهو پاپالرك انتخاب و تعیینده پك چوق مدخللری اولوردی. طوسقانه‌نك صوك مارکیزه‌سی اولان (ماتیلده) مملکتنك برطاقم یرلرینی واتیقانه هبه‌ایتمش اولمغله، وفاتنده طوسقانه‌نك قسم جنوبیسی پاپانك ضبطنه کچوب، دیکر قسمنك فلورانسه، پیزه، سیانه کبی بیوك شهرلرندن هر بری آیریجه بر حکومت شکلنی آله‌رق، بونلرك بعضیسی بیوك بر قوت کسب ایتمش؛ وابتدا پیزه حکومتی جمله‌سندن قوتلی بولنمش ایسه‌ده، بعده فلورانسه حکومتی غلبه چالوب، پیزه‌یی و دها بر طاقمنی ضبط ایتمشدی. اون بشنجی قرن میلادی ابتداسنده یالکز فلورانسه، لوقه وسیانه حکومتلری بولنوب، اك قوتلیسی اولان فلورانسه حکومتنده ۱۴۲۱ تاریخندن اعتباراً (مدیجیس) خاندانی ریاست ایتمکه باشلامشدی. ۱۴۹۴ تاریخنده سکزنجی شارل (مدیجیس) خاندانی فلورانسه‌دن اخراج، و پیزه‌یی تفریق ایتمش ایسه‌ده، ۱۵۰۹ ده پیزه یکیدن فلورانسه‌یه تابع اولمش، و مدیجیس خاندانی ۱۵۱۳ ده فلورانسه‌یه عودت ایتمشدی. ۱۵۳۱ ده طوسقانه شارل کینت طرفندن دوقه‌لغه تحویل اولنه‌رق، آلکساندر مدیجیس دوقه‌لغنه نصب اولنمشدی. ۱۵۵۵ ده شارل کینت سیانه‌یی ضبط ایدوب، خلفی ایکنجی فلیب بوشهری مدیجیس خاندانی افرادندن برینه ویرمشیدی. ۱۷۳۷ ده مدیجیس خاندانك منقرض اولمسی اوزرینه، طوسقانه بیوك دوقه‌لغی (لورنه) خاندانه ویرلمش؛ وبوخاندانك آوستریا حکومتنه کچمسیله طوسقانه دخی بو دولته التحاق ایتمشدی. ۱۷۹۰ ده بو خاندانك بر شعبه‌سنه ویریله‌رك، آیریجه بردولت صورتنه قوندقدن صکره، ۱۷۹۶ ده بوناپارت طرفندن ضبط اولنوب، ۱۸۰۱ ده پارمه دوقه‌لری نسلندن بر پرنسك تحت حکومتنده اوله‌رق، اترووریا قراللغی نامیله برقراللق حالنه قونمش ایسه‌ده، ۱۷۰۷ ده فرانسه ایمپراطورلغنه الحاق اولنه‌رق، ۳ ایالته تقسیم اولنمش؛ و ۱۸۰۹ ده

بوناپارت طوسقانه‌یی بیوك دوقه‌لق نامیله همشیره‌سی (الیزه باچوکی)یه ویرمش ایدی. ١٨١٤ ده، بوناپارتك سقوطی اوزرینه، طوسقانه آوستریایه اعاده اولنه‌رق، آرشیدوق فردیناندك تحت حکومتنده بر بیوك دوقه‌لق حالنه قونمش ایدی. ١٨٤٨ ده ظهور ایدن شورش اوزرینه، آرشیدوق طوسقانه‌یی ترکه مجبور اولمش ایسه‌ده، بر سنه صکره آوستریانك امدادیله عودت ایتمش؛ و ١٨٥٩ ده یکیدن مملکتی ترکله، ویانه‌یه چکیلوب طوسقانه قطعیاً ایتالیایه الحاق، وبعده فلورانسه ایتالیا قراللغنه پایتخت اتخاذ اولنمشدر.

طوسقانه‌ده حکومت سورنلرك اسامیسیله ابتدای حکومتلری تواریخی بروجه آتیدر:

١"، طوسقیه مارکیلری

برنجی بونیفاس	٨٢٨
برنجی آدالبرت	٨٤٥
ایکنجی آدالبرت	٨٩٠
غویی	٩١٧
لامبرت	٩٢٩
بوزون	٩٣١
هومبرت	٩٣٦
بیوك هوغ	٩٦١
اوچنجی آدالبرت	١٠٠١
رنیه	١٠١٤
ایکنجی بونیفاس	١٠٢٧
فردریق	١٠٥٢
بیاتریکس	١٠٥٤
ماتیلده	١٠٧٦
الی	١١١٥

(اون ایکنجی قرن میلادیدن اون بشنجی قرنه‌دك بر چوق جماهیر مستقله.)

٢"، عنوانسز مدیچیسلر

ژان بانگیه	١٤٢١
قوزم مانیفیق	١٤٢٩
برنجی پیر	١٤٦٤
لوران ایله یولیان	١٤٦٩
یالکز لوران	١٤٧٨
ایکنجی پیر	١٤٩٢
الی	١٤٩٤
ایکنجی یولیان ایله ایکنجی لوران	١٥١٣
الی	١٥١٩

٣"، دوقه عنوانیله مدیچیسلر

برنجی آلکساندر	١٥٣١
برنجی قوزمه	١٥٣٧
برنجی فرانسوا ماریه	١٥٧٤
برنجی فردیناند	١٥٨٧
ایکنجی قوزمه	١٦٠٨
ایکنجی فردیناند	١٦٢١
اوچنجی قوزمه	١٦٧٠
ژان غاستون	١٧٢٣
الی	١٧٣٧

٤"، لورنه آوستریا خاندانی

ایکنجی فرانسوا	١٧٣٧
(ایمپراطور ١٧٤٠ ده)	
لئوپولد	١٧٦٥
(ایمپراطور ١٧٩٠ ده)	
اوچنجی فردیناند	١٧٩٠
و	١٨٠١

٥"، اتروریا قراللغی

پارمه‌لی برنجی لویی	١٨٠١
ایکنجی لویی	١٨٠٣
الی	١٨٠٧

٦"، فرانسه‌یه التحاق

بیوك دوشس الیزه	١٨٠٩
الی	١٨١٤

٧"، آوستریا خاندانی

اوچنجی فردیناند (ثانیاً)	١٨١٤
ایکنجی لئوپولد	١٨٤٤
دردنجی فردیناند	١٨٥٩
الی	١٨٦٥

طوسقه (Tosques) آرناؤد قومنك منقسم بولندیغی ایکی قسمدن بری اولوب، آرناؤدلغك جنوب جهتنده ساکندرلر. طوسقه‌لرله کیغه‌لر اساساً بر نوع اخلاقله متخلق و عین عاداته تابع ایسه‌لرده، بعض تفرعاتده بینلرنده فرق بولندیغی کبی، لسانلری دخی آز فرقلیدر. طوسقه‌لر تکلمده غنه و حرکاتده اماله استعمال ایتمیوب، دها آچیق تلفظ ایتدکلری حالده، کیغه‌لر بروندن سویلیوب، غنه‌لری چوقدر، وکلمه‌لرك بعض حرکاتنی تلفظ ایتمیوب، قیصه کسرلر. جسارت و حربده ایکیسی‌ده بر اولوب، آنجق کیغه‌لرك هجومده وطوسقه‌لرك مقاومت و ثباتده مهارتلری دها زیاده‌در. طوسقه‌لرك ذکاوت و استعدادلری وکیغه‌لرك متانتلری ایلریدر. کرك طوسقه‌لرك وکرك کیغه‌لرك ثلثانی مسلم وثلثی خرستیان اولوب، کیغه‌لرك خرستیانلری اکثریت اوزره قتولیك و طوسقه‌لرككیلر اورتودوقسدر. یونان وایتالیاده‌کی آرناؤدلر طوسقه‌در. بو طوسقه اسمنك پك اسکی وتا پلاسجلر زماندن قالمه اوله‌جغی ایتالیاده‌کی اقوام پلاسجیه‌دن ماده‌ٔ آتیه‌ده بیان

اولنان طوسقانه خطه‌سی اهالیٔ قدیمه‌سی اولان اترو.
سقلرك (طوسق) دخی تسمیه اولنمسندن استدلال
اولنیور .

طوسقه‌لق { آرناؤدلغك نصف جنوبیسندن عبارت بیوك بر خطه اولوب ،
یانیه ولایتیله مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغندن
ومناستر و ایلبصان سنجاقلرینك برقسمندن عبارتدر.
طوسقه‌لق ایله کیغه‌لغك خط حدودی (اشقومبی)
نهرینك مجراسی اولوب، بو نهرك شمالنده‌کی یرلر
کیغه‌لق وجنوبنده‌کیلر طوسقه‌لقدن معدود ایسه‌ده،
سویلنیلن لسانه باقیلیرسه ، نهر مذکور مجراسنك
جنوبنده واقع اولان قره طوپراق (که موزکه‌نك
قسم شمالیسیدر) اووه‌سیله ایلبصان واستاروه قضالرینه
تابع یرلرك اهالیسی دخی کیغه لسانیله متکلمدرلر.
طوسقه‌لغك گاه عمومنه وگاه نصف جنوبیسنه روملر
(اپیر) نامنی ویرمك ایستیورلرسه‌ده، بو اسم جغرا.
فیای قدیم اصطلاحاتندن اولوب، شمدیکی حالده بو
خطه‌یه طوسقه‌لق وعمومنه آرناؤدلق نامی ویریلیور.
بونك جنوب غربیسنده وساحل بحرده بولنان (چاملق)
و اونك شمالنده واقع (لابلق) خطه‌لری دخی طو.
سقه‌لقدن معدوددر .

طوسون پاشا { سلطان مصطفی خان ثالث دورنده ١١٨٠ تاریخنده
٤ آی بحریه ناظری بولنمشدر . بقیهٔ احوالی معلوم
اوله‌مدی .

طوسی { [«نصیر الدین طوسی» و«فردوسی» وسائره ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

طوسیه { قسطمونی ولایت و سنجاغنده وقسطمونینك ٥٠ کیلومتره جنوب
شرقیسنده قزیل ایرماغه تابع (دورز) چاینك صول
طرفنده ویارم ساعتلق مسافه‌ده اوله‌رق بلغارطاغنك
جنوبی اتکنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ،
تخمیناً ٧٠٠٠ اهالیسی، ٥ جامع شریفی ، ٣١
مسجدی، ٢ مدرسه‌سی ، ١ کتبخانه‌سی ، ١ رشدیه
و ٣ ابتدائیه مکتبی، ٧٥٠ دکانی، بدستانی، بر قاچ
حمامی، دباغخانه‌لری واطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لری
واردر. قصبه‌نك ایچندن یکن اوچ دره باغچه‌لرینی
اروا ایده‌رك، مذکور نهره دوکیلور. هواسی معتدل
ایسه‌ده، یازین اکثر اهالیسی باغ وباغچه‌لره چیقار .

— طوسیه قضاسی سنجاغك جنوب جهتنده واقع
اولوب، شمالاً طاشکوپری وقسطمونی قضالریله، غرباً
و جنوباً کنغری سنجاغیله ، شرقاً دخی سیواس
ولایتیله محدوددر. الغاز طاغی حدود شمالیه‌سنده
وکوسه طاغی حدود جنوبیه‌سنده ممتد اولوب ،
اراضیسی بو ایکی صره طاغلرك اتکلریله آره‌لرنده‌کی
(دورز) وادیسندن عبارتدر. طوپراغی پك منبت
ومحصولدار اولوب، وادیٔ مذکورك صولری زیاده
اولمغله، باشلیجه محصولاتی پرنج ایسه‌ده، سائرحبوبات
ایله پاموق، توتون، کنویر و سائر میوه‌لرك انواعی
دخی یتیشدیرلمکده، وبر قاچ سنه‌دن بری آفیون
دخی زرع اولنمقده‌در. معمولات صناعیه‌سی تفتیك
قوشاق، چوراب، قیلدن چوال وکلیم و سختیاندن
عبارتدر. اورمانلری ٧٢٠ مربع کیلومتره وسعتنده
اولوب، قره و صاری چام ایله کورکن ، میشه، قاین
آغاجلرینی حاویدر. بونلردن اودون ومحلنده صرف
اولنه‌جق قدر کراسته قطع اولنور . قضا قارغی
ناحیه‌سیله برابر ٧٣ قریه‌یی حاوی اولوب، ٣٤ ٤٨٤
اهالیسی واردر، که بونلرك ٥٦٨ ی روم و٣٩ ی
ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلمدر. داخل قضاده
١٠١ جامع ومسجد، ٣ مدرسه وکتبخانه، ١١ تکیه،
٣٤ مکتب ، ١ کلیسا ، ٢٨٤ دکرمن وحزار، ٥
خان ، ٤ حمام ، ١٠ فرون و ٧٧٦ دکان و مغازه
و قهوه‌خانه موجوددر .

طوطالقه { اندلسده باجه مضافاتنده برقصبه اولوب، کومش معدنیله مشهور
اولدیغنی وبعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغنی
یاقوت حموی بیان ایدیور .

طوطی { مشاهیر شعرادن اولوب، ترشیز. لیدر . بابر سلطان زماننده پاشا.
یوب، ٨٨٦ ده هراتده وفات ایتمشدر . «خروس»
عنوانیله بر منظومه‌سی واردر. شو بیت اونکدر :

چند گیرد جام می کام از لب میگون او
ساقیا بگذار تا بر خاك ریزم خون او

طوطیس { فراعنه‌دن بری اولوب ، حضرت ابراهیم (عم) ك مصره دخوللرنده
بونك حکم سوردیکی، و حضرت ساره‌یی ایستمش،
وبعده هاجری دخی نبی مشارالیه هبه ایتمش اولدیغی
مروی ایسه‌ده ، بو اسم (Thoth) اسکی مصریلر

معبودلرندن برینه مخصوص اولوب ، بونك کلام وعلم ومعرفتدن کنایه اولدیغی آکلاشیلیور. بومعبودلرنی کوپك چهره‌لی و انسان بدنلی تصویر ایدرلردی .

طوغان حصاری { قونیه ولایت و سنجا. غنك آقشهر قضاسنده وآقشهرك ۳۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی کوچك بر قصبه‌در. ناحیه‌سی ۱۱ قریه‌دن مرکبدر .

طوفان { (میرزا طبیب) ایران متأخرین شعراسندن اولوب ، مازندرانك (هزار جریب) قصبه‌سندن ایدی. بر مدت نجفده مجاور اولوب، اوراده وفات ایتمشدر. شو قطعه جمله اشعارندندر :

آمد بجلوه پیش مه مرکز آفتاب
آن جلوه میکندکه کندم در آفتاب
اورا مکان بصدر و مرا جا بر آستان
اورا بفرق سایه مرا بر سر آفتاب

طوفی { ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. ابتدای حالنده تبریزده سراجلقله مشغول ایکن، بعده لاهیجانه کیده‌رك، کیمیا هوسنه دوشمشیدی. مرتب دیوانی واردر. شوبیت اونکدر:

بتوعالمیست عاشق شده ام باین تسلی
که کسی محبت از من بتو بیشتر ندارد

طوفیل بن توما { مشاهیر منجمیندن اولوب، خلفای عباسیه‌دن مهدینك منجم باشیسی ایدی. عربیده بر تاریخ یازمش ؛ وروایته کوره اومیروسك مشهور «ایلیاده» منظومه‌سنی لسان یونانیدن سریانیجه‌یه ترجمه ایتمشدر . واقع اولان استخراجی اوزره خلیفهٔ مشارالیهدن یکرمی کون اول وفات ایتمشدر. رها یعنی اورفه‌دن ایدی .

طولجی { (Toultcha) رومانیه‌یه تابع دوبریجه خطه‌سنده طونه‌نك ساحل یمیننده و اسماعیلك ۲٤ کیلومتره جنوبنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی وخیلی ایشلك تجارتی واردر .

طولقه { مغربده زاب کبیر نواحیسنده وجرید جهتنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

طولون { خلفای عباسیه زماننده ۳۷ سنه مصر وشامده امارت سورن بنی طولون سلاله‌سنك برنجیسی اولان احمد بن طولونك پدری اولوب، اتراك رؤساسندن ایدی.

طولون { (بنی —) خلفای عباسیه زماننده مصر وشامده حکومت سورمش برسلاله اولوب، بانیسی احمد بن طولون خلیفه‌نك امراسندن ورؤساء اتراکدن (بارجوح)ك دامادی ایدی. ۲۵٤ تاریخنده خلیفه معتز باللهك منشوریله مصر والیسی اولان (باکباك)ه وکالةً مصره داخل اولوب، متعاقباً مذکور باکباك اعدام اولنمغله، اصالةً والیء مصر اولمش ؛ وبعده شام وحمص وانطاکیه طرفلرینی دخی ضبط ایتمش؛ و ۲۷۰ تاریخنده واقع اولان وفاتنده اوغلی ابو الجیش حمارویه خلفی اولمش؛ و خلیفه معتضد بالله بوکا و اولادینه مصر ولایتنی اوتوزسنه‌مدتله توجیه ایلدیکنه‌دائر فرمان کوندرمش ایدی. بنی طولون ٥ کشی اولوب، ۲۵٤دن ۲۹۱ تاریخنه‌دك ۳۷ سنه حکم سورمشلردر. الکزیده‌لری برنجیلری‌اولان احمد بن‌طولون اولوب، الیوم‌موجود ومعمور بولنان بیوك برجامع شریفله سائر آثار ابقا. سنه واجرای عدالته موفق اولمشیدی. بنی طولونك اسملریله ابتدای حکومتلری بروجه آتیدر :

احمد بن طولون	۲۵٤
ابو الجیش حمارویه بن احمد	۲۷۰
ابو العساکر جیش بن حمارویه	۲۸۲
ابو موسی هارون بن حمارویه	۲۳۳
شیبان بن احمد بن طولون	۲۹۱

طومانبای { مصرده حکومت سورن ملوك چراکسه‌نك ۲۳ نجی واخیری اولوب، ۹۲۲ تاریخنده، ملوك مذکوره‌نك ۲۲ نجیسی اولان قانصوه غوری شامده یاوز سلطان سلیم خانله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب ومقتول اولدقده ، اتفاق امرا ایله مصر تختنه اقعاد اولنمش ایسه‌ده، درت آی صکره پادشاه مشارالیه ایله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، صعیدمصره قاچمش؛ وبرآی‌صکره ۵۰۰۰ قدر عونه‌سیله کیجه‌این قاهره‌یی باصوب ، اوچ کون اوچ کیجه سوقاقلرده عسکر ایله غوغا ایده‌رك ، نهایت مغلوباً فراراتیك اوزره، نیلدن یچمکده‌ایکن، روم‌ایلی بکلربکیسی مصطفی پاشا طرفندن طوتیله‌رق، حضور پادشاهی‌یه کوتورلمش؛ وبرقاچ کون صکره، طائفه‌سنك چیقاردیغی فتنه اوزرینه، ۹۲۳ده باب. الفزویله‌ده صلب واعدام اولنمشدر.

طومانيچ { (ياخود دومانيچ) خداوندكار ولايتنك ارطغرل سنجاغنده وسنجاغك غرب جهتنده اوله‌رق اينه‌كول قضاسنده بر طاغ اولوب ، كشيش طاغندن تشعبله ، جبل مذكوره تلاقيسنده بر دبرسك تشكيل ايده‌رك ، شرق شماليه طوغرى اوزانير . اورمانلرى و مراعالرى چوق اولوب، ارطغرل غازى حضرتلرينه ياز اقامتى ايچون بو طاغك يايلەلرى ويرلمش اولديغندن، تاريخ عثمانى نقطهٔ نظرندن اهميت مخصوصه‌سى واردر . اليوم تركمن عشايرى يازين رعى اغنام ايدرلر. بر قاچ يرنده قروم معدنى بولنوب، اخراج اولنمقده‌در. — بو طاغك اطرافنده‌كى ٣٧ قريه اينه‌كول قضاسنه تابع بر ناحيه تشكيل ايدوب، جمله‌سى مسلم اولمق اوزره، ٧٩٤١ اهاليسى واردر . اراضيسى منبت و اورمان ومراعالرى چوقدر. درون ناحيه‌ده ٣٨ جامع، ٣٨ مكتب، بر مدرسه، ٢٠ حمام و٧ دكان موجوددر.

طومور { ياخود تومور (Tomor) آرناودلقده براتك شرق جهتنده شمال غربيدن جنوب شرقيه ممتد بر طاغ اولوب ، اك يوكسك ذروه‌سى ٢٤١٣ متره ارتفاعنده‌در. غرائب طبيعتدن اوله‌رق بو طاغدن بعضاً طوپ سسنه مشابه بر صدا ايشيدلمكله ، او جوار اهاليسى بوندن احكام چيقاريرلر . ذروه‌سنه كيمسه چيقه‌مديغى و اوزرنده عباس بن على (رضهما) مدفون بولنديغى جملهٔ اعتقادات جاهلانه‌دندر. ازمنهٔ قديمه‌ده پلاسجيلرك (دودونه) اسميله معروف اولان معبد مشهورينك (توماروس) طاغى اوزرنده بولنديغى اوميروسك اشعارنده وسائر يونان قديم مؤلفلرى آثارنده مذكور اولديغنه نظراً ، معبد مذكورك بو طاغك اوزرنده بولنمش اولمسى احتمالدن بعيد دكلدر . بو طاغه بر قدسيت نظريله باقلمسى‌ده او وقتدن قالمش اولسه كركدر .

طومورېچه { آنف البيان طاغك اتكلرنده‌كى قرادن مركب بر ناحيه‌در. [«تيموريچه» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

طونه { (Danube) آوروپانك اك بيوك انهارندن بر ايرماق اولوب، مجراسنك طولنجه (وولغا) دن صكره ايكنجى ايسه‌ده، كثرت مياهجه آوروپانك برنجى ايرماغيدر . آلمانلر (دوناو) ومجارلر (دونه) تسميه ايتدكلرندن، لسانمزده مستعمل اسمى مجارجه‌دن مأخوذ اولديغى آكلاشيلور. طونه آلمانياى جنوبيده قره اورمان دينلن طاغلردن و ٦٤٠ متره ارتفاعى اولان بر محلدن نبعان ايدن (بريغاش) و (بريغ) اسملرنده ايكى دره‌نك باده بيوك دوقه‌لغنده واقع اجتماعلرندن بالتشكل، عموميت اوزره غربدن شرقه جريانله، وورتمبرغده تولينكن، هوهنزولرن پرنسلكنده سيغمارينكن، ينه وورتمبرغده اولم، باويره داخلنده دخى ناى اولم قصبه‌لرندن كچه‌رك، بو صوك محلدن اعتباراً سير سفائنه صالح اولور. باويره‌يى اورته‌سندن شق، وصاغ وصولدن بر چوق چايلر يعنى بو خطه‌نك اكثر مياه جاريه‌سنى اخذ ايده‌رك، (راتيسبونه) شهرينه‌دك جريانى شماله مائل ايكن ، شهر مذكوردن اعتباراً جنوبه طوغرى ميلانله ينه شرقه متوجهاً آقه‌رق، (پاساو) شهرنده آوستريا حدودينه داخل اولوركن صاغدن برنجى اهميتلى تابعى اولان واسويچره حدودندن كلن (اين) نهرينى آلير؛ يوقارى آوستريا خطه‌سنده ينه او استقامتده و طاغلر آره‌سنده جريانله، آشاغى آوستريا خطه‌سنه داخل اولدقده، شماله طوغرى تمايل وبعده شرقه طوغرى جريانله ، اووه‌يه دوشدكدن صكره شرق جنوبيه دونه‌رك ويانه‌نك يانندن كچر ؛ وبو ايكى خطه‌ده صاغ و صولدن بر قاچ چاى آلدقدن صكره، مجارستانه دخول ايله ابتدا ينه او استقامتده و بعده شرقه طوغرى آقار، وصاغ وصولدن برچوق چايلر آلير؛ نهايت بردن بره جنوبه طوغرى دونوب، قارپات جبالنك بتون صولرينى جمع ايدن (تيسه) نهريله متوازياً مجارستانك اورته‌سندن جريانله، بوده ايله پشته آره‌سندن كچر ؛ و اسلاوونيه‌يه دخولنده صاغدن تابعلرينك اك بيوكى اولان (دراوه) نهرينى اخذله، جنوب شرقيه وبعده شرقه طوغرى دونوب، مذكور تيسه ايله برلشدكدن صكره، ينه جنوبه طوغرى دونه‌رك ، بلغرادك قارشيسنده سمليه واصل اولنجه، صاغدن قوليه، اونه، ورباس، بوسنه ودرينه نهرلرينك صولرينى جمع ايتمش اولان (صاوه)يى اخذ ايله، بونك استقامتنه تابع اوله‌رق، وصربيه ايله مجارستان حدودينى آيره‌رق ، صولدن (طمش) نهرينى و ديكر بعض چايلر و صاغدن صربيه‌نك مورواوه نهريله ديكر انهارينى اخذ ايدر . بوراده مجراسى

طاغلر آره‌سنده اولوب ، رومانیه حدودینه واصل اولنجه، جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك . بر خیلی مسافه‌ده صربیه‌یی رومانیه‌دن آیردقدن صکره، رومانیه ایله بلغارستانك آره‌سنده خط حدودی تشکیل ایتمکه باشلار؛ و یکیدن اووه‌ده آقمغه باشلایه‌رق، ودینی کچدکدن صکره، ینه شرقه طوغری دونه‌رك، وصاغدن بالقاندن اینن بلغارستان وصولدن قارپاتدن کلن افلاق انهارینی آله‌رق، سلستره‌یه واصل اولنجه ، رومانیه‌یه داخل اولوب، افلاق ایله دوبریجه آره‌سنده ابتدا شمال شرقی‌یه وبعده شماله طوغری جریانله، بو آره‌ده بر قاچ قوله آیریله‌رق، ویاییلوب بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایده‌رك، غلاصه واصل اولنجه ، یکیدن شرقه طوغری دونر، وبو قصبه‌نك اوست و آلتنده بغدانك صولرینی جامع اولان سرت وپروت نهرلرینی آلیر؛ وپروت ملتقاسندن اعتباراً دوبریجه ایله بساربیه آره‌سنده آقوب ، رومانیه ایله روسیه حدودینی آیره‌رق ، نهایت باشلیجه اوچ قوله آیریلوب ، بیوك بر دالیه تشکیلیله قره دکیزه منصب اولور ؛ و اك شمالی قولی اولان (کیلیا) حدود مذکوره‌یی تفریقه دوام ایدوب، سنه وسنت جورج قوللری دوبریجه‌ده آقار .

طونه‌نك ذاتاً منابعی پك یوکسك اولمدیغندن ، جریانی عمومیت اوزره آز میلانلی اولوب، باویره‌ده‌کی مجراسنك چوغی اووه و بعض بطاقلقلری حاوی اولدیغی کبی، نفس آوستریاده‌کی مجراسی طاغلر وتپه‌لر آره‌سنده طار بوغازلردن عبارت ایسه‌ده، مجارستانده‌کی مجراسی ینه دوز اووه‌لر ایچنده بولنوب ، وقتیله بر چوق بطاقلقلر تشکیل ایتدیکی حالده، بونلرك چوغی چایر واورمانلره تحویل اولنمشدر. رومانیه ایله صربیه آره‌سنده قارپات سلسلهٔ جبالیله صربیه‌نك (غولوبینیه) سلسله‌سی آره‌سنده تشکل ایدن طار و اوزون بر بوغازدن کچه‌رك، بوراده (دمیرقپو) اسمیله معروف اینیشلی وقیالری حاوی بر محلی واردر، که سیر سفائن حقنده پك مخاطره‌لی اولوب، پك چوق زحمت ومصرفله سفائنك کچه‌بیله‌جك حاله قونمشدر . بلغارستان ایله رومانیه آره‌سنده‌کی مجراسنك صاغ کناری یعنی بلغارستان طرفی مرتفعجه اولوب ، کوزل تپه‌لری حاوی برسد تشکیل ایتدیکی حالده، رومانیه جهتنده‌کی کناری آلچق اولوب، فیضاننده صولر جوارلرده‌کی یرلری باصه‌رق، برطاقم بطاقلقلر و سازلقلر حاصل ایدیور. مجراسنك بوقسمنده چوغی قامشلرله مستور برطاقم آلچق آطه‌لر دخی تشکیل ایدیور. دالیه‌سی دخی آلچق وبطاقلق اولوب، هواسی پك وخیمدر. بوراده انقسام ایتدیکی اوچ قولندن اورته‌ده بولنان (سنه) قولی سیر سفائنه صالح اوله‌جق صورتده آچیلوب، سنه اسکله‌سنده صنعی بر لیمان دخی یاپلمشدر. بلغارستان ایله رومانیه آره‌سنده‌کی قسمی کوزل بر خط مدافعه تشکیل ایدوب، دولت عثمانیه‌نك روسیه وآوستریایه قارشی بر سپری بولنمشدر .

طونه مجراسنك طولی ۲۸۰۰ کیلومتره اولوب، کنیشلکی (اولم) ده ۶۷ ، راتیسبونه‌نك آلتنده ۳۴۰، پاساؤ ایله ویانه بیننده ۲۰۰ ایله ۴۰۰، بوده پشته‌نك اوستنده ۶۳۰، بو شهرك آلتنده ۹۵۰، سملینده ۱۲۰۰ ، بلغرادك آلت طرفنده ۸۰۰، اورسووه‌ده‌کی دمیر قپوده یالکز ۱۵۵ ورومانیه ایله بلغارستان بیننده ۱۰۰۰ ایله ۲۰۰۰ متره آره‌لرنده‌در. درینلکی پاساوده ۵ وبو شهرك آلتنده ۶ و ۷ و اك درین محلی اولان دمیر قپوده ۵۰ متره‌در . ودینه قدر بر چوق کوپریلری واردر . مجارستانه کیرنجه‌یه قدر جریانی خیلی سرعتلی اولوب، اورادن آشاغی پك یواش آقار . فیضانی پك شدتلی اولوب، صویی ۱۶ متره‌یه قدر یوکسلیر . ایلك بهارده یاغمورلر کثرتندن و یازین طاغلرده قارلرك اریمسندن طاشیر. بو بیوك ایرماق قوراقلق زماننده ثانیه‌ده دکیزه ۲۰۰۰ وفیضاننده ۳۰۰۰۰ که حد وسطی اوزره ۹۱۸۰ مکعب متره صو دوکر . حالبوکه مجراسنك طولنجه و حوضه‌سنك وسعتنجه آوروپا قطعه‌سنك اك بیوك ایرماغی اولان (وولغا) ثانیه‌ده حد وسطی اوزره یالکز ۱۰۰۰ مکعب متره صو دوکر.

طونه‌نك حوضه‌سی ۸۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، بوحوضهٔ واسعه بربرینك آلتنده واقع و هر بری دیکرندن بر بوغازله آیرلمش اوچ دائره‌دن مرکبدر. برنجی دائره‌سی منابعندن ویانه‌نك اوست طرفنه قدر اولان باویره و نفس آوستریا دائره‌سیدر، که غرباً قره اورمان ، جنوباً آلپ ،

شمالاً دخی سوآبه وفرانقونیه چوره‌سی وجهستان جبالیله محاطدر. ویانه‌نك اوست طرفنده واقع بر بوغازدن حوضه‌سنك ایکنجی دائره‌سنه کچرکه مجارستان و اسلاوونیه و بوسنه و صربیه دائره‌سی اولوب، غرباً وغرب جنوبی جهتندن آلپ دیناریق و موقره و قوصوه جبالیله، شمالاً و شمال شرق جهتندن دخی قارپات سلسلهٔ جبالیله محاط اولوب، بو طاغلرك داخلی اتکلرندن اینن میاهك جمله‌سنی جمع ایدر. دمیرقپو بوغازندن بودائره‌دن خروجله، بلغارستان وروما‌نیه دائره‌سنه داخل اولورکه بودائره‌ده جنوباً بالقان و شمالاً قارپات سلسلهٔ جبالیله محدود اولوب، بالقان جبالنك شمالی و قارپات طاغلرینك خارجی یعنی جنوبی وشرقی اتکلرندن اینن صولری طوپلار. طونه‌نك تابعلری ١٢٠دن زیاده اولوب، ٦٠ ی بیوك و بیوجك انهاردن معدوددر. الك بیوکلری حوضه‌سنك ایکنجی دائره‌سنده‌در. طونه آوروپای وسطی‌یی وعلی الخصوص ساحلی اولمیان باویره، نفس آوستریا، مجارستان وصربیه‌یی قره‌دکیزه ربط ایدر بیوك برشریان اولوب، تجارتجه اهمیتی پك بیوکدر؛ آنجق قیشین بر قاچ آی منجمد حالنده بولنوب، سیر سفائن منقطع اولور.

طونه { ولایتی. ولایات سابقهٔ عثمانیه‌دن اولوب، شمدیکی بلغارستان پرنسلکندن عبارت ایدی. مرکزی روسچق شهری اولوب، روسچق، طولجی، وارنه، شمنی، ودین وصوفیه اسملریله ٦ سنجاقدن مرکب ایدی. [«بلغارستان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طویران { سلانیك ولایت و سنجاغنده و سلانیکك ٥٠ کیلومتره قدر شمالنده اوله‌رق همنامی اولان کولك جنوب غربی ساحلنده وطاغ اتکنده قضا مرکزی برقصبه‌اولوب، نصفندن زیاده‌سی اسلام و قصوری بلغار و روم اولمق اوزره، ٤٩٤٩ اهالیسی، ٣ جامع شریفی، ٧ مسجدی، ٢ کلیساسی، مکتب رشدیسیله دیکر ٢ اسلام، ٢ روم و ٢ بلغار مکتبی و ٢٧٠ دکانی واردر. درسعادتدن سلانیکه دردست تمدید اولان دمیر یول خطی بو قصبه‌دن کچه‌جکی جهتله اهمیت و معموریتی آرته‌جغنده شبهه یوقدر. — طویران قضاسی ٨٥ قریه‌دن مرکب اولوب، هورت حصاری، استرومجه، تکوش و دمیر حصار قضالریله محاطدر. اهالیسی ٢٦٣٧٩ کشیدن عبارت اولوب، بونلرك ١٨١٤٤ ی مسلم، ٧٤٨٢ سی بلغار وروم، ١٥٤ ی یهودی و ٥٩٦ سی قبطیدر. طویران کولنك شرق شمالی جهتیله قضانك غرب جهتنده ایکی اوج منبت اووه بولنوب، سائر طرفلری اورمان و مرعالری حاوی طاغلردن عبارتدر. اراضیٔ مزروعه‌سی ٢٧٣٣١٠ دونمدن عبارت اولوب، باشلیجه محصولاتی بغدای، چاودار، یولاف، آرپه، داری، سیسام، مصر، فصولیه، پتاتس، پرنج، کتن، آفیون وجزئی مقدار توتون ایله سبزه و میوه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری چوق اولوب، سنوی ٤٠٠٠٠٠ قیه قدر شراب اعمال اولونور. بر خیلی مقدار ایپك قوزه‌سیله بال دخی چیقار. حیوانات اهلیه‌سی متوسط حالده‌در. داخل قضاده بر رشدیه و ٥٤ ذکور ایله ٢ اناث ابتدائی مکتبی و ٤ مدرسه موجوددر.

طویران { کولی. سلانیك ولایت و سنجاغنك همنامی اولان قضاسنده بر کول اولوب، غیر منتظم بردائره شکلنده اولدیغی حالده، محیط دائره‌سی تقریباً ٢٠ کیلومتره وعمقی ٩ متره قدردر. اورته‌سی ´١٤ °٤١ عرض شمالی ایله ´٢٤ °٢٠ طول شرقیده واقعدر. ایچنده بالیق و دریسی مقبول بر نوع صو قوشی صید اولونور. سولوك دخی بولنور. دالیانلرده مستعمل بر نوع قامش دخی چیقار.

طُوَیس { (ابو عبدالمنعم عیسی بن عبدالله) مشاهیر مغنیلردن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك ارتحالی کونی طوغمش، حضرت ابا بکر صدیق (رضه)ك ارتحالی کونی مه‌دن کسلمش، حضرت عمر فاروق (رضه)ك شهادتی کونی سنت اولمش، حضرت عثمان (رضه)ك شهادتی کونی اولنمش، وحضرت علی (رضه)ك شهادتی کونی‌ده بر اوغلی دنیایه کلش اولدیغندن، اسمی شآمتده ضرب مثل حکمنه کچمشدر. اوزون بویلی وشاشی کوزلی برآدم ایدی. ابتدا مدینه‌ده ساکن اولوب، بعده مدینه‌دن ایکی کونلك مسافه‌ده وشام طریقنده واقع (سویدا)یه انتقال ایتمش؛ و٩٢ تاریخنده ٨٢ یاشنده وفات ایلمشدر. عثمان بن عفان (رضه)ك والده‌سی (اروی بنت کریز)ك آزادلیسی اولدیغی مرویدر.

طهران { ایران دولتنك پایتختی و شمدیكی حالده اك بیوك شهری اولوب ، (ری) خرابه‌لرینك بر فرسخ شمالنده ، اصفهانك ٣٤٦ كیلومتره شمالنده و بحر خزر ساحلنك ٨٥ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق البرز سلسلهٔ جبالنه منسوب (شمران) طاغنك جنوبی اتكنده واقع ١١٥٨ متره ارتفاعی اولان بر یایلاده ″٤٠ ′٣٩ °٣٥ عرض شمالی ایله °٤٩ طول شرقیده واقعدر . سورله وپارس استحكاماتنه تقلیداً یاپلمش بعض استحكامات جدیده ایله احاطه اولنمش بر شهر اولوب، ٢٢٠٠٠٠ اهالیسی، كوزل قپولری، ایكی میدانی، بر ایكی واسع جاده‌سی، ترامواینی، زیارتكاه اولان شاه عبدالعظیم كوینه‌دك ٦½ كیلومتره‌لك بر دمیر یول خطی، متعدد جوامع شریفه‌سی و علی الخصوص (مسجد شاه) ، (مسجد مادر شاه) و(مسجد میر) اسملریله اوچ بیوك ومصنع جامعی، شاهه مخصوص بیوك و مزین سراییله (شمس الاماره) اسمیله دیكر مصنع ودلكشا بر سرایی و بو سرایه مربوط كوزل باغچه‌لریله شاهك مجوهرات و سائر نوادرینی حاوی موزه‌سی، شهرك بركنارنده فتح علی شاهك اقامتكاهی بولنمش اولان بر كوشكی، كبرایه مخصوص بعض كوزل ابنیه‌سی ، بیوك حماملری ، اوچ كاروانسرایی ، بر قاچ اورتیلی چارشیسی، سفارتخانه‌لرله بعض ابنیه‌یی و میسیونرلرك كلیسا و مكتب و خسته‌خانه كبی بعض مؤسساتی حاوی بر فرنك محله‌سی، بر نباتات باغچه‌سی ، معلملری آوروپادن جلب اولنمش بر منتظم مكتبی و متعدد مدرسه‌لری واردر . سوقاقلرینك اكثری طار و قالدیرمسز اولوب ، چامور و توزیله مزبله‌لری‌ده چوقدر. شمران طاغندن اینن برقاچ دره‌نك صولری جدول وحوضلرله اداره اولنه‌رق، بر چوق باغچه‌لر اروا ایدر . شهردن البرز سلسله‌سنك اك یوكسك ذروه‌سی اولان ودائمی صورتده قارله مستور بولنان (دماوند) طاغی كوزیكور. فصول اربعه طهرانده تماميله حكمنی اجرا ایدوب ، یازین میزان الحراره سانتیغراد حسابیله ٣٦ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین صوغوق پك شدتلی ومؤثر اولوب، قاروبوز اكسیك اولماز. ایلك و صوك بهارلری پك كوزلدر. صنایعی احتیاجات محلیه‌یه كوره اولوب، دمیر و باقیردن بعض آلات و اوانی ایله چینی، آیینه وسائره‌دن عبارتدر. طوپخانه‌سیله باروتخانه‌سی و بر ایكی كاغد فابریقه‌سی دخی واردر. تجارتی خیلی ایشلك اولوب ، آسیای وسطی وهندستانه وروسیه و ممالك عثمانیه‌یه آمدشد ایدر مقنن كاروانلری واردر. قم و همدان طریقیله بغداده طوغری حدوده قدر بر شوسه‌سی و قزوین طریقیله تبریزه قدرده بر آرابه یولی واردر. هندستاندن روسیه و آوروپایه كلن تلغراف خط كبیری طهراندن كچدیكی كبی بندربوشیره وبغداده قدر دخی بر انكلیز شركتنك تحت اداره‌سنده تلغراف خطلری واردر . شهرك شمال جهتنده و شمران و دماوند اتكلرنده بر چوق صیفیه‌لر و یایله‌لر بولنوب ، اكثر اهالی و شاه و وكلا وسفرا یازین اوراله چیقارلر . اهالینك قسم كلیسی تركمان و ایرانی اوله‌رق مسلم اولوب، یالكز ٢٥٠٠ یهودی، ١٠٠٠ قدر ارمنی، آنجق ١٠٠ قدر اجنبی و ١٥٠ كبر یعنی زردشتی واردر .

طهران یكی بر شهر اولوب ، جوارنده ویرانه‌لری موجود اولان (ری) شهری معمور ایكن ، طهران كوچك بر قریه‌دن عبارت ایدی . حتی یاقوت حموی « معجم البلدان » نده بو صورتده تعریف ایدوب ، (ری) قربنده برقریه اولدیغنی یازیور. (ری) شهری مغوللر طرفندن تخریب اولنوب ، بر دها خرابیتندن باش قالدیره‌مامقله ، جبال اوزرنده واقع (ورامین) شهری اونك یرینی طوتمش ایدی . ملوك صفویه‌دن شاه عباس ماضی (ری) شهرینی احیا ایتمك فكریله طهران قریه‌سنی بر قصبه حالنه قویه‌رق ، بر سور و خندقله احاطه، وجامع وكاروانسرای و چارشی كبی بعض ابنیه انشا ایلمشدی. ورامینك تدنیسندن وخرابه یوز طوتمسندن بالاستفاده، طهران توسع وترقی‌یه باشلامش ایسه‌ده، افغانلیلرك هجومنده تخریب اولنمشدی . نهایت شمدیكی دولت ایرانیه‌نك مؤسسی آقا محمد خان، منسوب بولندیغی تركمان عشایرینك موطنلری قربنده بولنمسی سببیله ، طهرانی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ و او وقتدن بری شهر ترقیده بولنوب، علی الخصوص الیوم حكمدار بولنان ناصر الدین شاهك زماننده خیلی اعمار و تزیین اولنمشدر. كوی حالنده ایكن دخی بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. (طهرانی) نسبتیله معروف مشاهیرك بعضیسی‌ده اصفهان قربنده بو اسمله بولنمش دیكر برقریه‌دندر.

طهفه { (یاخود طهیه بن زهیر النهدی) صحابه‌دن اولوب، طقوزنجی سال هجریه‌ده اکثر وفود عرب میانسنده نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش، والفاظ غریبه‌یی جامع بر نطق بلیغ ایراد ایلمشیدی. — (طهفه یاخود طخفه بن قیس الغفاری) دخی صحابه‌دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر.

طهماسب { (شاه —) ملوك صفویه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی ملوك مذکوره‌نك ایکنجیسی اولوب، دولت صفویه‌نك مؤسسی شاه اسماعیلك اوغلیدر. ۹۱۹ تاریخنده طوغوب، ۹۳۰ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ وخراسانده اوزبکلرله محاربه ایدوب، غالب کلمش ایسه‌ده، قانونی سلطان سلیمان خانه قارشی طیانه‌میوب، تبریز و همدان جهتلری و بر ایکنجی محاربه‌ده نخچوان طرفلری دولت علیهٔ عثمانیه‌نك ضبطنه کچمش ایدی. ۹۵۵ ده همایون شاهه امداد ایچون هندستانه کیده‌رك، موفق اولمش ایدی. ۵۴ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۹۸۳ تاریخنده، ۶۵ یاشنده اولدیغی حالده، قزوینده وفات ایدوب، نعشی مشهده نقل ودفن اولنمشدر. حسن خطی وطبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شراب وبنکدن توبه‌سی حقنده سویلدیکی شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

یکچند پی زمرد سوده شدیم
یکچند بیا قوت تر آلوده شدیم
آلودکی بود بهر رنك که بود
شستیم باآب توبه آسوده شدیم

— ایکنجیسی ملوك مذکوره‌نك اخیری اولوب، شاه حسینك اوغلیدر. پدرینك محمود افغانی طرفندن اسقاطندن صکره، صبی اولدیغی حالده، مشهور نادر شاه طرفندن اسماً ملوك صفویه تختنه اجلاس اولنمش؛ ونادر شاه بوکا منسوبیتله (طهماسب قلی خان) نامنی آلمش ایسه‌ده، حکم و اقتدار نادر شاهك النده بولنوب، شاه طهماسب برکونه حکم ونفوذه مالك اوله‌مامش؛ و ۱۱۵۱ تاریخنده، نادر شاه هندستانده فتوحاتله مشغول ایکن، وفات ایتمکله سلالهٔ صفویه منقرض اولمشدر.

طهماسب قلی خان { [«نادرشاه» ماده‌سنه مراجعت.]

طهمورث { ایرانك خرافاتله مخلوط اولان تاریخ قدیمنه کوره، پیشدادیان سلاله‌سنك اوچنجی حکمداری اولوب، هوشنك بن سیامك بن کیومرثك اوغلیدر. کویا آبا و اجدادینه مسلط اولان دیولری باغلامغله، (دیوبند) لقبیله شهرت بولمشدر. اوتوز سنه حکم سوردیکی مرویدر. برادر ویا برادر زاده‌سی اولان مشهور جمشید خلفی اولمشدر.

طَی { قبائل عربدن بیوك بر قبیله اولوب، جزیرة العربك شمال غربی جهتنده ساکن ایدیلر. بو قبیله‌یه منسوب اولانلر (طائی) لقبیله معروف اولوب، اك مشهورلری سخاوتده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش اولان حاتم طائی ایله شاعر شهیر ابو تمام طائی وسائرلریدر. — الیوم دیار بکر و موصل ولایتلرنده ماردین ایله سنجار و خابور ایله دجله آره‌لرنده‌کی اراضیده بو اسمله بر قبیله بولنوب، جزیرة العربك مذکور طی قبیله‌سندن منشعب اوله‌جغی آکلاشیلیور.

طَیّار { جعفر بن ابی طالب (رضه) ك لقب شریفیدر. [«جعفر طیار» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طیار پاشا { (محمود —) وزرا و شعرادن اولوب، طربزون والیسی جانیکلی بطال پاشانك اوغلیدر. ۱۲۰۵ تاریخنده اناپه محافظی ایکن، اسارته دوشوب، ۱۲۰۸ ده قید اسارتدن تخلیصله، درسعادته کله‌رك، ۱۲۱۵ ده با رتبهٔ وزارت طربزون والیسی اولمش؛ و بعده فرمانلی اولمغله، قریمه قاچوب، سلطان مصطفی خان رابع زماننده مظهر عفو اوله‌رق، درسعادته عودت ایتمش؛ و ۱۲۲۲ ده مسند قائممقامی‌یه نصب اولنمش؛ و بر سنه صکره عزل، وابتدا دیمتوقه‌یه بعده حاجی اوغلی بازارینه نفی اولنه‌رق، ینه او سنه اوراده مقتولاً وفات ایتمشدر. مرتب دیوانچه‌سی واردر.

طیار محمد پاشا { دور سلطان مراد خان رابعده صدارت عظمی مسندینه کچن وزرادن اولوب، نصوح پاشا کتخداسی مصطفی پاشانك اوغلیدر. بر قاچ الویه‌ده متصرفلق ایدوب، عربانه قارشی دخی ابراز شجاعت ایتمش اولدیغندن، (طیار) لقبیله تلقیب اولنمشیدی. ۱۰۴۸

تاریخنده دیار بکر محافظی ایکن، بیرام پاشا یرینه مسند صدارته ترفیع اولنمش؛ و بغداد سفری زمانی اولمغله، شهر مذکوری محاصره ایدوب، فتحی تقرب ایتمش اولدیغی حالده، سنهٔ مذکوره‌ده قورشون اصابتیله شهیداً وفات ایتمشدر. مدت صدارتی ٤ آی و اون کوندر. جسور ومدبر بر وزیر ایدی.

طیان { ایران شعراسندن اولوب، خراسانده قاین مضافاتندن اولان (بم) قصبه‌سندندر. شو ایکی بیت اونکدر:

حله باف بوستان شد باد نوروزی مکر
باغ ازو جنت صفت کشت وزمین کردون اثر
کسوت زر بفت پوشید ست پنداری چمن
پرنیان سبز کستر دست کویی بر شجر

طیب { (بن عبدالله الداری) صحابه‌دن اولوب، برادری ابو هنده و دیکر بعض ذواتله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و جانب رسالتپناهیدن عبدالرحمن تسمیه بیورلمش ایدی.

طیب { (احمد شاه یاخود ابراهیم شاه) مشاهیر خطاطیندن اولوب، ماوراء النهرلیدر. ٦١١ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (نصرالله طیب) اسمنده دیکر بر خطاط دخی بولنوب، قندهارلیدر.

طیب { واسط ایله خوزستان آره‌سنده بر قصبه اولوب، یاقوت حموی دیورکه اهالیسی الی یومنا هذا نبط لسانیله متکلمدرلر.

طیبویه { (شمعون الراهب) ظهور اسلام دورنده کسب شهرت ایدن اطبای نصرانیه‌دندر.

طیبه { مدینهٔ منوره‌نك اسملرندندر. — (ط) نك کسریله‌ده زمزمك اسامیسندندر.

طیبی { (شرف الدین حسین بن محمد بن عبدالله) مشاهیر علمادن اولوب، حدیث وتفسیر و ادبیاتده ید طولی صاحبی ایدی. ٧٤٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. «تفسیر القرآن» عنوانیله بر تفسیر شریفی، «کشاف» ه بر شرحی و «تبیان» عنوانیله بر تألیفی و سائر بعض آثاری واردر.

طیبی { (مصطفی — افندی) متأخرین شعرا وخطاطین عثمانیه‌دن اولوب، بروسه‌لیدر. شهر مذکورده سلطان اورخان غازی جامع شریفی خطیبی ایدی. ١١٧٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

طیری { (محمد ربیع) متأخرین شعرای ایراندن اولوب، اصفهانلیدر. زرکشلکله مشغول اولوب، قره‌سودایه مبتلا اولمغله، ١١٥٩ ده کندینی بر قیویه آته‌رق، اتلاف نفس ایتمشدر. شو نظم جملهٔ اشعارندندر:

بدی هم بابدی پاداش کردن
نه کار مردم آزاده باشد
کسی کافکندت پابرسرت هست
تودستش کیر اکر افتاده باشد

طیلسانیه { اندلسده اشبیلیه مضافاتندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طیسفون { (یاخود طیسفونج ویا طوسفون) ایوان کسرانك بولندیغی بر شهر قدیم ویرانه‌سی اولوب، بغداددن اوچ فرسخلق مسافه‌ده بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور بولنمغله، اسکی یونان و شمدیکی آوروپا مورخین و جغرافیوننك (اکتسیفون Ctésiphon) اسمیله ذکر ایتدکاری شهرك عینی اولدیغی آکلاشیلیور.

طیغان { (یاخود تاغانروغ Taganrog) روسیه‌نك جنوبنده دون قزاقلری ایالتنده و (نوووچرقاسق)ك ٩٤ کیلومتره غرب جنوبیسنده وآزاق دکیزینك شمال شرقی ساحلنده قضا مرکزی بر شهر و اسکله اولوب، ٥٦٠٤٥ اهالیسی، بیوك تجارت لیمانی، درت میدانی، چارشیسی، ٩ کلیساسی، ایمپراطوره مخصوص بر سرایی، عمومی باغچه‌سی، ایچ یاغی وتوتون ومقارنه فابریقه‌لریله پك ایشلك تجارتی واردر.

طیفوری { (عبدالله —) مشاهیر اطبادن اولوب، خلیفهٔ عباسی مهدینك رجالندن طیفورك طبیب خصوصیسی ایکن، بعده خلیفهٔ مشارالیه و صکره خلیفه هادی‌یه انتساب ایده‌رك، عندلرنده قدر واعتباری آرته‌رق، پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشیدی. اوغلی زکریا وطورونی اسرائیل بن زکریا الطیفوری دخی مشاهیر اطبادندر.

(حرف الطانك صوکی)

ظ

(باب الظاء ـ فصل الالف الخ)

ظافر { (اسماعيل بن عبدالرحمن بن اسماعيل بن عامر بن مطرف بن ذى النون) بشنجى قرن هجرى اوائلنده اندلسده طليطله يعنى تولده شهرينك اميرى ايدى. ابن بغونش وسائر علما بونك زماننده يتيشمش، واحسانلرينه نائل اولمشلردر.

ظافر { (ملك ــ عمرو) خطهٔ يمانيه‌نك صوك اميرى اولوب، سلطان سليم و سليمان زمانلرنده برمدت عساكر عثمانيه‌يه مقاومت ايتدكدن صكره فاتح يمن سنان پاشا طرفندن مغلوب اولمشدى.

ظافر { (بن جابر السكرى) مشاهير اطباى اسلامدن اولوب، عن اصل موصللى اولديغى حالده، برمدت بغدادده تحصيل ايله مشغول اوله‌رق، ابو الفرج بن الطيب ايله دخى الفت ايتمش؛ وبعده حلبه كيدوب، بقيهٔ عمرينى اوراده كچيرمشدر. ٤٨٢ تاريخلرنده بر حيات ايدى. پدرى جابر بن منصورالسكرى ايله اوغلى موهوب بن ظافر وتوروني جابر بن موهوب دخى متعينان اطبادن بولنمشلردر. صاحب ترجمه‌نك علوم حكميه ده و ادبياتده دخى يد طولاسى و طبيعت شعريه‌سى وار ايدى. «مقالة فى الحيوان يموت مع ان الغذاء يخلف عوض مايتحلل منه» عنوانيله بر تأليفى واردر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر.

مازلت اعلم اولاً فى اول
حتى علمت باننى لا علم لى
ومن العجائب ان كونى جاهلاً
من حيث كونى اننى لم اجهل

ظافر الحداد { (ابو المنصور ــ بن القاسم بن منصور الاسكندرى) مشاهير شعراى عربدن اولوب، ٥٢٩ تاريخنده مصرده وفات ايتمشدر. دميرجيلكله مشغول ايدى. ديوان اشعارى مشهوردر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعار رائقه‌سندندر:

رحلوا فلولا اننى ارجو الاياب قضيت نحبى
والله ما فارقتهم لكننى فارقت قلبى

ظافر بامر الله { (ابو منصور اسماعيل بن حافظ لدين الله عبد المجيد) ملوك فاطميه‌نك اون ايكنجيسى اولوب، ٥٢١ تاريخنده طوغمش؛ و ٥٤٤ تاريخنده، پدرينك وقوع وفاتى اوزرينه، قاهره‌ده تخته چيقوب، درت بيل ايله سكز آى حكومت سوردكدن صكره، ٥٤٩ ده وفات ايلمشدر. اوغلى فايز بنصرالله عيسى خلفى اولمشدر.

ظالم { صحابه‌دن ايكى ذاتك اسميدر: (ابو صفره ظالم بن سارق ياخود سراق الازدى العتكى) كه مهلب بن ابى صفره‌نك پدريدر. ــ (ابو الاسود ظالم بن عمرو الثانى الديلمى) كه صحبتى مختلف فيه اولوب، اقواى روايانه كوره مشاهير تابعيندن واصحاب جناب مرتضويدندر؛ وجانب مشاراليهدن بصره واليلكنه نصب بيورلمشيدى. بعض اشعارى وعلم نحوك وضعنه مدخل وخدمتى واردر. ايكيسى ده كنيه‌لريله دها مشهوردرلر.

ظاهر { (سلطان ــ) عراق وآذربيجانده حكومت سورن ايلكانيان ملوكنك اخيرى اولان سلطان احمد بن امير شيخ اويسك اوغلى اولوب، پدرى تيمورك خوفندن رومه ومصره التجا ايتديكنده، كنديسى پدرينك ذى قيمت اموالنى آله‌رق، (ناجيه) قلعه‌سنه تحصن ايتمش؛ و ١٢ سنه اوراده قالدقدن صكره، تيمورك اوطرفه تقربنى خبر آلنجه، قاچمش ايدى. بقيهٔ احوالى معلوم دكلدر.

ظاهر { (الملك الظاهر ابو الفتح غازی بن السلطان صلاح الدين ايوبی) پدرينك بالاستقلال مصره مالك اولديغی تاريخدن برسنه صكره يعنی ٥٦٨ تاريخنده قاهره‌ده طوغمش؛ و٥٨٢ تاريخنده عمی ملك عادلك برينه حلب امارتنه تعيين اولنه‌رق، ٣١ سنه كمال عدل وحقانيتله اجرای امارت ايتدكدن صكره، ٦١٣ تاريخنده حلبده وفات ايدوب، قلعه درونده دفن اولنمش؛ وبعده اوغلنك اتابكی شهاب الدين طغريل قلعه‌نك آلتنده برمدرسه بنا ايتديكنده، نعشنی اورايه نقل ودفن ايلمش‌ايدی. اوغلی ملك عزيز محمد خلفی اولوب، حلب حكومتی خيلی وقت بونك سلاله‌سنده قالمش؛ وبو سلاله‌دخی ملوك ايوبيه شعباتندن بولنمشدر.

ظاهر { (الملك الظاهر) [«بيبرس» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

ظاهر { (الملك الظاهر) مصرده حكومت سورن غلامان چراكسه‌دن بش كشينك لقبيدر. [«ططر، چقمور، تمربغا، ايلبای وقانصو» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

ظاهر { مصرده فسطاط يعنی قاهره قربنده بر بيوك قريه اولديغی جغرافيون عرب آثارنده مسطوردر.

ظاهر بامرالله { (محمد بن الناصر لدين‌الله احمد) خلفای عباسيه‌نك اوتوز بشنجيسی اولوب، ٦٢٢ تاريخنده پدرينه خلف اولمش؛ وياالكز طقوز بچق آی حكومت سوروب، ٦٢٣ ده وفات ايتمشدر. عادل ومرحمتلی بر حكمدار ايدی. دجله اوزرنده بركوپری يابديرمشدی.

ظاهر لاعزاز دين الله { (ابو هاشم علی بن الحاكم) ملوك فاطميه‌نك يدنجيسی اولوب، ٣٩٥ تاريخنده قاهره‌ده طوغمش؛ و ٤١١ ده، پدرينك نابديد اولمسندن بر قاچ كون صكره، جلوس ايدوب، ١٦ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٤٢٧ ده وفات ايتمشدر. زماننده حلب بنی‌مرداسك ضبطنه كچمش؛ وشام جهتندن بر خيلی يرلر الدن چيقمش ايدی.

ظاهری { (ابو سليمان داود بن علی بن خلف الاصبهانی) ائمهٔ فقهاء شافعيه‌دن و مشاهير علما و محدثيندن اولوب، ظاهريه تعبيراولنان‌مذهب‌مخصوصك موجديدر. ابا واجدادی اصفهانلی اولوب، كنديسی ٢٠٢ تاريخنده كوفه‌ده طوغمش؛ و بغدادده نشأت ايدوب، ٢٧٠ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. فضل و تقواسی دخی علی درجه‌سنده ايدی.

ظاهری { (ابو بكر محمد بن داود بن علی الاصبهانی) آنف الترجمه ابو سليمان داود ظاهرينك اوغلی اولوب، بو دخی فقه و حديثده و ادبيات و شعرده عصرينك فريدی ايدی. پدرينك وفاتنده، هنوز شاب اولديغی حالده، اونك برينه چكوب، تدريسه باشلامش؛ و «زهره» عنوانيله غرائب و ادبياته دائر بك معتبر بر كتاب يازمشدر. فقهه دائر دخی «كتاب الوصول الی معرفة الاصول»، «كتاب الانذار»، «كتاب الاعذار»، «كتاب الانتصار» وسائر عنوانلريله برخيلی تأليفاتی واردر. ابو العباس ابن سريج ايله مشاعره‌لری واردر. ٢٩٧ تاريخنده ٢٤ ياشنده وفات ايتمشدر. شو بر ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

لكل امرئ ضيف يسر بقربه
ومالی سوی الاحزان والهم من ضيف
له مقلة ترمی القلوب باسهم
اشد من الضرب المدارك بالسيف
يقول خليلی كيف صبرك بعدنا
فقلت وهل صبر فاسئل عن كيف

ظاهری { (الملك المؤيد شيخ محمودی) [«محمودی» ماده‌سنه مراجعت.]

ظبيان { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسميدر: (ظبيان بن ربيعة الاسدی) كه اهل رده زماننده اسلامده ثبات ايدوب، طليحه‌يه جواب ويرمشيدی. — (ظبيان بن عماره) كه صحابه‌دن معدود ايسه‌ده، طوغريدن طوغری‌يه روايت احاديث‌شريفه ايتميوب، حضرت علی (رضه) دن روايت ايتمشدر. — (ظبيان بن كدادة الايادی ياخود الثقفی) كه طبيعت شعريه‌سی اولوب، حق حضرت نبويده شو ايكی بيتك قائليدر:

و اشهد بالبيت العتيق و بالصفا
شهادة من احسانه متقبل
بانك محمود لدينا مبارك
وفی امين صادق القول مرسل

ظبيه { (بنت البراء بن معرور) صحابياتدن اولوب، ابوقتادة الانصارينك والده‌

سیدر. جمعه نمازیله جهادك قادینلره واجب اولمدیغی حقنده‌كی حدیث شریف صاحبهٔ ترجمه‌یه خطاباً ایراد بیورلمش؛ و بونك طرفندن روایت اولنمشدر. — ابو موسی الاشعرینك والده‌سی (ظفیه) نك دخی اسمی ظبیه اولدیغی مرویدر.

— (ظبیة الوادی) مشاهیر مغنیاتدن و (ظبیه بنت وزیر الباهلیه) دخی «اغانی» ده مذكور ادیبه‌لردندر.

ظریفی { سلطان بایزید خان ثانی دوری شعراسندن اولوب، كوینك قصبه‌سندندر. نقله‌شایان اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

ظریفی { (شیخ عمر — افندی) متأخرین شعرای عثمانیه‌دن وطریقت سعدیه مشایخندن اولوب، روسچقلیدر. ۱۲۱۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. منظوم برنصیحتنامه‌سیله بردیوانچه‌سی واردر. شو بیت مذكور نصیحتنامه‌سندندر:

كمسه‌یی بهتان ایله آلمه دله
طاغله طاشدن آغر بهتان هله

ظریفی { (محمد بیك) ایران شعراسندن اولوب، ساوه قصبه‌سندن وحریفی مریداننددر. شاه طهماسب ماضی زماننده یاشایوب، بعده هندستانه سیاحتله، حرمت و رعایته نائل اولمشیدی. شو بیت اونكدر:

دوش غوغای سگان تو بكوشم آمد
مردم ازرشك كه آیا كه گذشت ازكویت

ظَفار { یمنده صنعا قربنده مشهور بر شهر قدیم اولوب، ملوك حمیرك پایتختی بولنمشیدی. الیوم خراب اولوب، بعض ویرانه‌لری موجوددر. — جزیرة العربك ساحل جنوبیسنده و (شحر) خطه‌سنده دخی بواسمله برقصبه بولنیور.

ظفر { (ظفرالدین) ایران شعراسندن اولوب، همدانلیدر. ملكشاه سلجوقینك خدمتنده بولنمشدر. شو قطعه اونكدر:

بهنر باش هرچه خواهی كن
نه بزرگی بمادر و پدرست
نافهٔ مشك را ببین بمثل
كاین قیاس بدیع معتبرست

ظل الله { (قطب شاه محمد قلی) هندستانده دكن ملوكندن وشعرادن اولوب، ۹۸۹ تاریخنده ۱۲ یاشنده ایكن تخته چیقمش؛ و ۱۰۲۱ ده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر.

تعالی الله چه حسنست این بنازم صنع یزدانرا
كه در آیینهٔ روی تو دیدم صورت جانرا

ظَلَّتَین { طرابلس غرب ولایتنك خمس سنجاغنده و ساحل بحرده قضا مركزی برقصبه اولوب، كوزل وصافلام هواسی واردر.

ظهوری { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی مناسترلی اولوب، دلبند زاده فاملیاسنه منسوب ایدی. كمال پاشا زاده‌نك درسنه دوامله طریق قضایه سالك اولمش؛ و ینه مناسترده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

كورمیلدن كوزم اول غنچهٔ كل پیرهنی
لاله كون ایتدی باشم قانیله صحن چمنی

— ایكنجیسی شاملی اولوب، پدری اوراده محاسبه‌جی وكندیسی تیمار صاحبی ایدی. شو بیت اونكدر:

بی موزه قدم با صدوغنه خاكه طارلمش
بر نقش كچر موزه زمانیله زمینه

ظهوری { ایران شعراسندن دخی بروجه زیر اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی خراسانده‌كی ترشیز قصبه‌سندن اولوب، هندستانه رحلتله، دكن ملوكندن ابراهیم عادلشاه ثانینك خدمتنه كیرمش؛ و ٤۰۰۰ بیتی حاوی اولان مشهور ساقی نامه‌سی بونك نامنه یازمشدر. مرتب دیوانی و «كلزار ابراهیم»، «خوان خلیل»، «رسالهٔ نورس» عنوانلریله اوچ رساله‌سی و دیگر بعض منظومه‌لری دخی واردر. ۱۰۲٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایكی بیت اونكدر:

بهارست بی می حرامست زیست
بر احوال زهاد باید گریست
بهارست رخت ورع كن گرو
می كهنه دارد كنون سال نو

— ایكنجیسی تبریزلی اولوب، شو بیت اونكدر:

چه رشك میبری ای دل بكشتگان غمش
توهم بمقصد خود میرسی شتاب مكن

— اوچنجیسی شیرازلی اولوب، ملا وحشئ یزدینك تلامذه‌سندندر. شو قطعه اونكدر:

تو پاك دامنی از ما زرشك نزد یكست
كه سر بوادئ تهمت دهی گمان مرا
اگر دروغ وگر راست حرفها دارم
زغیر زود ببر یا ببر زبان مرا

ظهیر { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (ظهیر بن رافع بن عدی الانصاری الاوسی) که عقبهٔ ثانیه و بدر غزالرنده بولنمش ؛ و بر روایتده بدرده بولنمیوب، احد غزاسنده و اوندن صکره‌کی غزوانده حاضر بولنمش؛ وبعض احادیث شریفه‌روایت ایتمشدر. اسید بن ظهیرك پدری و رافع بن خدیجك عمیدر. — (ظهیر بن سنان الاسدی) که اهل حجازدن معدوددر.

ظهیر { (ظهیرالدین) ایران و هند شعرا. سندن بروجه زیر درت ذاتك اسم وتخلصیدر:

برنجیسی (ابو الفضل ظاهر بن محمد فاریابی) اعاظم شعرادن اولوب، خوارزمده‌کی (اورکنج) قصبه. سندن‌اولدیغی حالده، اکثر عمرینی تبریزده کچیرمش؛ و٥٩٨ تاریخنده اوراده وفات‌ایدوب، سرخاب‌طاغنده خاقانینك یاننده دفن اولنمشدر. طغانشاه اتابك محمد بن‌ایلدکزك مداحلرندن‌بولنمشدر. اشعارینی انورینك اشعارینه ترجیح ایدنلر واردر. بر چوق هجویه‌لری ومرتب دیوانی واردر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

مرا زدست هنرهای خویشتن فریاد
که هریکی بدگر گونه دارذم ناشاد
بزرگتر زهنر در عراق عیبی نیست
زمن مپرس‌که این نام برتوچون افتاد

— ایکنجیسی (ظهیرالدین شقروه) اصفهانلی اولوب، سالف‌الترجمه شرف‌الدین شقروه‌نك برادری وبر روایتده عم زاده‌سیدر. شو رباعی اونکدر:

در زیر کلاله اش کل ولاله ببین
زیر هر موءلی و صدناله ببین
سالی که بود دوازده‌مه دیدی
برخیز ومهی دوازده ساله ببین

— اوچنجیسی (ملا ظهیر بن ملا مراد تفرشی) کندیسی و پدری مشاهیر علمادن اولوب، هیئت وحساب وهندسه‌ده ید طولی صاحبی ایدی. شوبیت اونکدر:

زخود میرفتم از دورت اکر نظاره میکردم
بیابان در بیابان خویشرا آواره میکردم

— دردنجیسی (ظهیرالدین بن منشی مسعود بلکرالی) هندستان شعراسندن‌اولوب، اود حکومتنده بعض مناصبده بولنمش؛ و خطهٔ مذکوره انکلیزلرك الینه کچدکدن صکره، ادبیات فارسیه تدریسیله مشغول اولمشدر. «ظهیرالانشا»، «ظهیر الایمان»، «اسرار کربلا» و «اسرار واجدی» عنوانلریله درت رساله‌سی واردر. ١١٩٢ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کفتم که باشد یارتو کفتا که بخت من بود
کفتم ظهیر خسته جان کفتا زاغیار منست

ظهیر { (خواجه —) سربداران ملوکنك سکزنجیسی اولوب، ٧٥٩ تاریخنده برادری خواجه یحیانك قتلی اوزرینه، مسند امارته کچمش؛ ویالکز برسنه حکومت سوردکدن صکره، ٧٦٠ ده کندی اختیاریله فراغت ایدوب، پهلوان حیدر خلفی اولمشدر.

ظهیرالدین بخاری { (ابو بکر محمد بن احمد) مشاهیر فقهادن اولوب، «الفتاوی الظهیریه» عنوانیله بر مجموعهٔ فتاویسی واردر. ٦١٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

ظهیرالدین عیسی { شیخ احمد جامك اوغلی اولوب، «رموز الحقایق» عنوانیله برکتابك صاحبیدر.

ظهیرالدین فاریابی { [«ظهیر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ظهیرالدین مرغشی { «تاریخ طبرستان»ك مؤلفیدر.

ظهیرالدین مخدوم { مصر علماسندن اولوب، پورتکیز. لیلرك هندستان سواحلنه تسلطلرنده هند ملوکنك استمدادی اوزرینه، اوراىه اعظام بیوریلان عثمانلی دونغاسیله کیده‌رك، ملاباره قالمش؛ و ٩٨٧ تاریخ هجریسنده لسان عربیده ملابار تاریخنی یازمشدر.

ظهیرالدین نیشابوری { مفسریندن اولوب، ٥٧٧ تاریخلرنده «البصایر» عنوانیله بر قاچ جلد اوزره برتفسیر شریف یازمشدر.

ظهیر کرمانی { ایران متأخرین شعراسندن اولوب، «مجموعة البحرین» عنوانیله ١١٦٢ تاریخلرنده برمنظومه یازمشدر.

(حرف الظانك صوکی)

ع

(باب العين ـ فصل الالف الخ .)

عابد { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. شاه طهماسب اول زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر :

مارا بلبت سبزهٔ خط راه نماشد
سرزد خط سبز تو وخضر ره ماشد

عابد { (خواجه عبدالرحیم) هندستان شعرا سندن و خواجه عبدالله احرارك احفادندن اولوب، دهلی شهرنده نشأت ایتمشدر . بر ایکی دیوانی اولوب، اشعاری کربه شتر واقع اولمشدر. شو بیت اونکدر :

بیك پا ایستاده درچمن سرو
بدین آزادکیها بندهٔ کیست

عابدة الجهنیه { (بنت محمد) فاضله شاعره و خطاطه بر خاتون اولوب وزرادن عمر بن شیزرك زوجه‌سی ایدی .

عابدة المدنیه { اندلس ادیبه‌لرندن اولوب، (دحون) لقبیله ملقب حبیب بن الولید المروانینك ام الولد جاریه‌سی ایدی . اصل مدینه‌لی اولوب، بنی امیه‌دن محمد بن یزید بن مسلمه‌نك مملوکه‌سی ایکن ، بونك طرفندن مومی الیه دحونه هبه اولنمشدی. هر نه قدر کوزل اولمیوب، اسمر ایدیسه‌ده، فضل وکمالیله مشهوره اولوب ، امام مالك حضرتلرندن وسائر مدینه علماسندن اون بیك حدیث شریف اسانیدیله روایت ایتمشدر .

عابر { هود (عم) ك نام دیکریدر. [«هود» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

عابس { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: حویطب بن عبد العزینك کوله‌سی ، که «و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات الله» آیت کریمه‌سنك بونکله صهیب، عمار، سمیه ، یاسر، بلال وجناب حقنده نازل اولدیغی مرویدر. مشرکینك عذابنه دوچار اولمشیدی . — (عابس بن ربیعه بن عامر القطیفی) که عبدالرحمن بن عابسك پدریدر. اوغلی کندیسندن روایت ایتمشدر . — (عابس بن عبس الغفاری) که کوفه‌یه نازل اولمشدی.

عابود { فلسطینده قدس جوارنده برکوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

عاتکه { صحابیاتدن بروجه آتی بدی خاتونك اسمیدر : (عاتکه بنت اسید بن ابی العیص بن امیة القرشیه) که فتح مکه کونی اسلامه کلمشدر.— (ام معبد عاتکه بنت خالد الخزاعیه) که اکثم بن ابی الجون الخزاعینك زوجه‌سی اولوب ، فخرکائنات (صلعم) افندمز مدینه‌یه هجرتلرنده بونك منزلنه نازل اولمش؛ وسوتسز بر قیونی صاغه‌رق، اظهار معجزه بیورمشلردی. — (عاتکه بنت زید بن عمرو بن نفیل القرشیه العدویه) که عمر بن الخطاب (رضه) افندمزك عم زاده‌سی اولوب، نسبلری نفیلده برلشیر. سعید بن زیدك همشیره‌سی و عبدالله بن ابی بکر (رضهما) نك زوجه‌سی ایدی. فوق العاده حسنی برخاتون اولمغله، زوجنك کندیسنه محبتی زیاده اولوب، بو محبت کندیسنی عبادت وجهاددن آلیقو. دیغندن ، حضرت صدیق اوغلی بو خاتونی تطلیقه اجبار ایتمش ایسه‌ده، بعده طرفینك تلهفنی وبو بابده سویلدکلری اشعاری ایشیدنجه، یکیدن تزوجنه مسا. عده بیورمشلردی . مشارالیه عبدالله بن ابی بکر (رضهما) طائف غزاسنده شهید اولمش ؛ وعاتکه ادیبه وشاعره برخاتون اولمغله، حقنده برطاقم مرثیه‌لر سویلمشدی، که شو ایکی بیت اوندندر :

رزئت بخير الناس بعد نبيهم
وبعد ابى بكر و ما كان قصراً
فآليت لاتنفك عينى حزينة
عليك ولاينفك جلدى اغبرا

بعده حضرت عمر بن الخطاب (رضه)ه واروب، واقع اولان وليمه‌ده حاضر بولنان حضرت على بن ابى طالب (رضه) عاتكه‌يه شو ايكى بيتك ايكنجيسنى اوقويه‌رق، بو سوزك نره‌ده قالدى؟ ديدكده، پك چوق اغلامشيدى. حضرت عمر (رضه)ك شها-دتندن‌صكره حضرت زبير بن‌عوام (رضه)ه وارمش؛ و بونلرك دخى وقوع شهادتنده جانب مرتضويدن طلب بيورلمش‌ايسه‌ده، بنم زوجلرم‌دائما شهيداوليور، حالبوكه سز اسلامه لازمسكز، ديه‌رك رضا ويرمه-مشيدى. مسجده كيدوب جماعتله نماز قيلمق عادتى اولوب، واردينى قوجه‌لره بو عادتنه مانع اولمامنى شرط قوور ايمش. حضرت عمر و زبير (رضهما) نك شهادتلرى حقنده دخى مرثيه‌لرى واردر. حضرت امام حسين (رضه)ه دخى واروب، كربلاده حاضر بولنديغى و شهادت حضرت امام حقنده مرثيه‌لر سويلديكى دخى «مشاهير النسا»ده و سائر بعض كتبده بيان اولنيورسه‌ده، ابن اثير «اسد الغابه»ده حضرت امامه وارديغنى ذكر ايتميور. — (عاتكه بنت عبدالمطلب بن هاشم القرشية الهاشميه) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك عمه‌سى اولوب، اسلامنده اختلاف واقع اولمشدر. مكه‌نك جانب نبويدن فتحنى مشعر بر رؤيا كورمش ايدوكى، وبو رؤيانك شيوع بولمسيله، ابوجهلك بادئ تعريض واستهزاسى اولديغى مشهوردر. ابو اميه بن المغيرة المخزومينك زوجه‌سى و عبدالله و زهير و قريبه‌نك والده‌سى ايدى. — (عاتكه بنت عوف بن‌عبد عوف‌القرشيه الزهريه) كه عشرهٔ مبشره‌دن عبدالرحمن بن عوف حضرتلرينك همشيره‌سى ومسور بن مخرمه‌نك والده‌سى اولوب، همشيره‌سى‌شفاء ايله برابرمدينه‌يه‌هجرت ايتمشدى.— (عاتكه بنت نعيم بن عبدالله العدويه) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (عاتكه بنت الوليد بن المغيرة المخزوميه) كه خالد بن وليد حضرتلرينك همشيره‌سى و صفوان بن امية الجمحينك زوجه‌سى اولوب، موميٰ‌اليهك آلتى قاريسى اولمغله، اسلامه كلديكنده ايكيسنى تطليقه مجبور اولمش؛ و عاتكه‌يى حضرت عمر (رضه)ك زمان خلافتنده تطليق ايتمش ايدى.

عاتكه (معاويه‌نك قيزى اولوب، شاعر ابو دهبل كنديسنه آشفته‌اولمغله، اشعارنده اسمنى ياد ايتديكندن، معاويه لسانتى قطع ايچون كنديسنه بر چوق احسانلر ايتمشدى. — يزيد بن معاويه‌نك حفيده‌سى (عاتكه بنت عبدالله بن يزيد) دخى حسنى برخاتون اولوب، شاعر احوص كنديسيله تغزل ايتمشدر. — (عاتكه بنت شهده) ملوك امويه‌دن وليد بن يزيدك جاريه‌سى‌مشهوره برخواننده ايدى. — (عاتكة الفنويه) ورع و تقواسيله مشهوره‌در.

عاد (بن حوص بن ارم بن سام بن نوح) يمن جهتنده ساكن بولنمش اولان و (قوم عاد) اسميله معروف بولنان عرب عاربه‌نك جداعلاسى ظن اولنور. شداد وشديدبونك اوغللرى اولمق اوزره بعض تواريخده مذكور ايسه‌ده، بو ايكى برادرك پك مؤخر و ملوك حميريه يعنى تبابعه‌دن معدود اولدقلرى آكلاشيليور. قوم عادك اولدقجه حضريت ومدنيته نائل بولنمش اولدقلرى يمن وحضر موت جهتلرنده اليوم موجود و نظر عبرتله مشهود اولان شهر و قصبه و صو بندى كبى ابنيهٔ جسيمه‌نك خرابه‌لريله مستدلدر. حضرت هود (عم) ى تصديق ايتميوب، كفر وضلالتده اصرار ايتدكلريچون، ريح صرصر ايله محو و هلاك اولدقلرى قرآن كريمده مذكوردر.

عادل (ملك —) مصر و شامده حكومت سورن ملوك ايوبيه‌دن ايكى كشينك لقبيدر:

برنجيسى (ملك عادل سيف الدين ابو بكر بن ايوب شادى) ملوك مذكوره‌نك دردنجيسى اولوب، صلاح الدين ايوبينك برادريدر. مشاراليه صلاح الدينك تورونى محمدالمنصوردن صكره ٥٩٦ تاريخنده جلوس ايتمش؛ و او وقته‌دك ملوك ايوبيه قاهره‌ده (دار الوزاره) دينلن قوناقده اقامت ايتمكده ايكن، كنديسى‌قلعة الجبلده برسراى عالى بنا ايدوب، مسكن اتخاذ ايلمش ايدى. ١٩ سنه حكومت سوروب، اهل‌صليبى قدسدن چيقارمق‌ايچون چوق اوغراشمش؛ و اوراده حرب و جدالله مشغول ايكن، فرنكلر

دمیاطی محاصره ابتدکلرندن، اوغلی ملك کامل ناصر
الدین محمدی دفعلرینه مأمور ایتمش ایدی . ٦١٥
تاریخنده دمشقه قریب (عاقین) نام محلده وفات
ایتمشدر . اوغلی مشارالیه ملك کامل ناصر الدین
خلفی اولمشدر .

— ایکنجیسی (ملك عادل ابو بکر) ملوك مذکو-
رەنك آلتنجیسی و ملك کامل ناصر الدین محمد بن
ملك عادل سیف الدین ابو بکرك اوغلی اولوب ،
(ملك عادل صغیر) دیمکله معروفدر . پدرینك وفاتی
اوزرینه ، ٦٣٥ تاریخنده ، دمشقده پدرینك یاننده
بولنمغله ، تخته جلوس ایتمش ؛ و ایکی سنه حکومت
سورمشدر . لهو ولعبه مائل وکوشك بر آدم ایدی .

عادل { (ملك —) ینه مصروشامده حکومت
سورن ممالیك اتراکدن ایکی کشینك
لقبیدر .

برنجیسی (ملك عادل بدر الدین سلامش) ملوك
مذکورەنك آلتنجیسی اولوب ، بشنجیلری اولان
ملك ظاهر بیبرسك اوغلیدر . ٦٧٨ تاریخنده
برادری ملك سعید ناصر الدین محمد برکتك یرینه
سلطان مصر اولمش ایسەدە ، صغیر السن اولدیغندن
اتابکی بولنان امیر سیف الدین قلاون ادارۀ ملك
ایتمش ؛ واوچ آی صکره کندیسنی اسقاطله ، حکومتی
ضبط ایلمشدر .

— ایکنجیسی (ملك عادل زین الدین کتبغا)
ملوك مذکورەنك اونجیسی اولوب ، سیف الدین
قلاونك کولەلرندن ایکن ، محمد بن قلاونك صغیر السن
اولمسیله ، ادارۀ مملکته مقتدر اولەمامسی اوزرینه ،
٦٩٣دە اتفاق امرا ایله مسند حکومته اقعاد اولنمش ؛
و ایکی سنه اجرای حکومت ایلمشدر .

عادل { (ملك —) مصر وشامده حکومت
سورن ممالیك چراکسەنك یکرمی
برنجیسی اولان طغانبایك دخی لقبیدر . [« طغانبای »
مادەسنه مراجعت بیوریله .]

عادل { (ملك —) موصل جهتنده حکومت
سورن اتابکانك آلتنجیسی اولان
(نور الدین آرسلانشاه) ك دخی لقبیدر [« آرسلا-
نشاه » مادەسنه مراجعت بیوریله .]

عادل { ایران شعراسندن اولوب ، خراسا-
نلیدر . شو قطعه جلۀ اشعارندندر :

آه و فریاد که آخر شدم ازیار جدا
چرخ بد مهر مراساخت زدلدار جدا
الله الله چه بلائیست که چون ماهیان
من جدا گریه کنم دیدۀ خونبار جدا
آه صد آه رفیقان که بصد حسرت ودرد
دل جدا شد زمن ومن شدم ازیار جدا

عادلجواز { وان ولایت وسنجاغنده وولا-
یتك منتهای غرب شمالیسنده
اولەرق وان کولنك شمالنده برقضا اولوب ، جنوباً
مذکور کول ایله ، شرقاً ارجیش قضاسیله ، شمالاً
ارضروم ، غرباً دخی بتلیس ولایتلریله محدوددر .
مرکزی کولك کنارنده و وانك ١٦٥ کیلومترە شمال
غربیسنده واقع و ٢٥٠٠ اهالیلی جامع اولان
(آرجیکه) قصبەسیدر . قضا آدین ، طاشقین ، آقتپه ،
پشته کور و تورشجق اسملریله ٥ ناحیه و ٤٤ قریەیی
حاوی اولوب ، ١٢٦٩٧ اهالیسی واردر ، که بونك
٥٥٥٤ ی باشلیجه کرد اولەرق مسلم ، ٧٤ ی یهودی
وقصوری مذاهب ثلثه یه منقسم ارمنیدر . شمال وغرب
جهتنده (سیپان) طاغی بولنوب ، اتکلری بتون
قضاده یایلمغله ، اراضیسی طاغلق وآز منبتدر . قسم
شمالیسنده واسعجه براورمان وایچنده کوچك بر
کول بولنوب ، بوکولك آیاغی حکمنده اولان بر نهر
صولدن دیکر برچای دخی آلەرق ، جنوبه طوغری
جریانله ، مرکز قضانك شرق طرفنده وان کولنه
دوکیلور . قضانك شرق جهتنده دخی بر اورمان
وایکی کوچك کول و ساحلنك منتهای شرقندەکی بر
کورفزك ایچنده برکوچك آطه واردر . مرکز قضانك
اطرافنده خیلی باغچەلر بولنیور . مرکز قضا ایکی
قسمدن عبارت اولمغله ، سورله محاط اولان یوقاری
قسمی اسلام محلەسی اولوب ، قدیم برجامع شریفیله بر
کلیساسی واردر . خرستیان محلەسی اولان آشاغی
قسمی باغ وباغچەلرله محاطدر . قصبەنك اوستندەکی
طاغدن اینن برصو بوباغچەلری اسقا ایدر . اهالی
قضا باشلیجه زراعت وکراجیلقله مشغولدرلر .

عادل خان فاروقی { بو اسمله هندستانك
کجرات خطەسنده
طقوزنجی قرن هجری اواخریله اونجی قرن اوائلنده
ایکی حکمدار کلمشدر .

عارض { جزیرة العربك یمامه خطەسنده او-
زون برطاغ اولوب ، بویی اوچ

کونك بربول اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

عارف { (فتح الله عجمی) قانونی سلطان سلیمان خان دوری شعراسندن اولوب ،

پادشاه مشارالیهك شهنامه‌جیسی ایدی ؛ و اسفار وغزواتی حقنده برچوق اشعار فارسیه سویلمشدر . بدری ادبا وخطاطیندن اولوب، القاص میرزا معیتیله جانب رومه کلمش ؛ ومصره کیده‌رك ، شیخ ابراهیم کلشنینك قیزینی تزوج ایتمش ایدی. صاحب ترجمه بو ازدواجدن تولد ایتمشدر. ۹۶۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. بعض غزلیات ترکیه‌سی اولوب ، اشعاری لطافتدن عاریدر . پادشاه مشار الیه حقنده سویلمش اولدیغی شوقطعه اشعار منتخبه‌سندندر:

محیط جلالی شها همچویم
جلیل العطایا جمیل الشیم
همه موج حلمی وعز وعلا
همه چشمهٔ علم و بذل همم

عارف { فرس شعراسندن بروجه زیر اون بش کشینك مخلصیدر :

برنجیسی استرابادلی اولوب، شو بیت اونکدر:

تا خاك پایت از نظر اهل درد رفت
چندان کریست دیده‌که دریا بکرد رفت

— ایکنجیسی (اسماعیل —) کرمانلی اولوب، محافلقله مشغول خوش طبع ودرویش مشرب برآدم ایدی . شو بیت اونکدر:

جهان وهرچه درو هست از صغار وکبار
شمیم فیض تواند ای کل همیشه بهار

— اوچنجیسی اصفهانلی اولوب، تقی اوحدی ایله معارفه‌سی وار ایدی.

— دردنجیسی تبریزلی اولوب ، میرزا صائبك مصاحبلرندن ایدی. شو بیت اونکدر:

میکند مستور صهبا آب وتاب عقل را
مشرق میناست مغرب آفتاب عقل را

— بشنجیسی ایرانلی اولوب، اکبر شاهك زماننده هندستانه رحلتله ، عظیم آباد ده ساکن اولمش ؛ و ۱۰۳۵ تاریخنده بنکاله‌ده وفات ایتمشدر. شورباعی اونکدر:

این عمرکه ازنیمهٔ هشتاد کذشت
یادش چه‌کنی‌که شاد وناشاد کذشت
درآب دوساله کشتی انداز مکر
در آب بیابی آنچه برباد کذشت

— آلتنجیسی شیرازلی اولوب، شوبیت اونکدر:

چه همرهی که نکردست باغبان مرا
نشاند شاخ کلی چون تودرکنار مرا

— یدنجیسی ینه شیرازلی اولوب، جمال الدین عرفی شیرازینك دایسنك اوغلی اولدیغی حالده ، اصفهانده درویشانه برعمر سورمشدر. شو قطعه اونکدر:

خدا ازیاد بدبینان نکهدارد سپاهانرا
که هر سو جلوه‌کر بینم سپاه کجکلاهانرا
زدی بستی شکستی سوختی افکندی ورفتی
جوابت چیست فردای قیامت داد خواهانرا

— سکزنجیسی کیلانی اولوب، شوبیت اونکدر:

غیر شهر حق بعالم منزلی معمور نیست
امتحانی میتوان کردن ره دل دور نیست

— طقوزنجیسی مشهدلی اولوب ، شو بیت اونکدر :

درد مندی پیشه کن‌کو خاطر دل‌تنك باش
آه را پرواز ده آیینه‌کودر زنك باش

— اونجیسی (مولانا محمد یوسف) عن اصل کازرونلی اولوب، شیرازده یاشامش، واورادہ وفات ایتمشدر. خطوط ثلثه تحریرنده ماهر ایدی. شوقطعه اونکدر :

بازم بسر هوای نکاری فتاده است
دیکر مرابیبن که چه کاری فتاده است
خط نیست کرد عارض‌آن رشك‌آفتاب
برکرد مه زهاله غباری فتاده است

— اون برنجیسی (میرزا ابراهیم) اصفهانلی اولوب ، هندستانه سیاحت وعودت ایتمشیدی. شو بیت اونکدر :

از تپیدن نهای دل درکلبهٔ ویرانه ام
سقف همچون رنك برخیزد زروی خانه‌ام

— اون ایکنجیسی (میرزا آقا علی اکبر بن میرزا ابو الحسن) شیرازلی اولوب ، ادیب وکامل بر ذات ایدی. برمدت کربلاده اقامتدن صکره، بمبای وحیدر آباده کیتمش ؛ و اورادن لکهنو شهرینه کیده‌رك ، بر وقت ضرورتله امرار ایام ایتدکدن صکره ، اود حاکمی محمد علی شاه طرفندن کندیسنه معاش تخصیص اولنمش ؛ و ۱۲۶۱ ده اوراده وفات ایتمشدر. لکهنو مجتهدی برکون کندیسنه « سکا سنیلر چوق کلیور، قبول ایتمه‌ملیسك » دیدیکنده « اونلر دخی شیعیلر ایچون بویله دیور ، بیلم کیمی دیکلیه‌یم » دیدیکی

مشهوردر. اشعاری پك كوزل اولوب، شو قطعه او جملەدندر :

کمند کردن جان کشت زلف عنبرین بویی
زیکدانه بدام آورد دلرا خال هندویی
نه یادم کرد آن نامهربان نی رفت ازیادم
سروکارم فتاده باعجب بدکیش وبدخویی

— اون اوچنجیسی (میر عبدالحسین) کاشان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر:

منم زیر دو چشم از هجر یاران
چو دیوار شکسته زیر باران

— اون دردنجیسی هراتلی اولوب، هزلیاتیله مشهوردر. شو بیت اونکدر :

طفلست وزکس نام محبت نشنیده ست
ترسم کنم اظهار یکبار بر نجد

— اون بشنجیسنك وطن و حالی معلوم اولەمیوب، شو بیت اونکدر :

کرکشد ناوك خودرا زدلم قاتل من
درد آن تا بقیامت نرود از دل من

— اون آلتنجیسی (ملا محمد علی) طهرانلی اولوب، نادر شاه زماننده هندستانه کیتمشیدی. شو قطعه اونکدر :

کین تو چوکین روز کارست
مهر تو چو مهر آسمانست
این چون کوه کران رکابست
وان چون سیل سبك عنانست

عارف { متأخرین شعرای عثمانیەدن دخی طقوز ذاتك اسم ومخلصیدر :

برنجیسی (شیخ احمد — افندی) مشایخ مولویەدن اولوب، ابتدا بحوی، بعده روم ایلنده واقع قلعه و نهایت درسعادتك یکی قپو مولویخانەسی مشیختنده بولنمش؛ و ١١١٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر :

ذات پاککدر ایا حضرت سلطان سماع
شرف دائرهٔ مجمع دیوان سماع

— ایکنجیسی (شیخ — افندی) ینه مشایخ مولویەدن اولوب، ابتدا مصرده و بعده قبریسك لفقوشه شهرنده پدری شیخ مصطفی سیاهینك یرینه پوست نشین اولمش؛ و ١١٣٨ ده وفات ایتمشدر. پدرینك برغزلی تخمیسندن اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

بو تکیه کاه عارفا ناکاه
اولنجه همت فیض پدرله دل آکاه
کشاده ایلدی چشم درونی عون‌اله
سیاهی کبی اولنجه غریق نور سیاه
فنون سحر و بیانده دم مسیحایم

— اوچنجیسی (چلبی الحاج — افندی) قونیه چلبیلرندن اولوب، مقام حضرت مولویده پوست‌نشین اولدقدن صکره، ١١٥٩ ده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

دلسیر بزم الفت اخوان عصر اولوب
عارف چکلدی کوشهٔ بی کرد کلفته

— دردنجیسی (سلیمان — بك) خواجکان دیوان همایوندن اولوب، بعض مناصب دیوانیەیه نائلیتدن صکره، ١١٨٢ تاریخنده دفترامینی اولمش؛ واردوی همایونله روم ایلی جانبنه کیدوب، ١١٨٣ ده ایساقجیده وفات ایتمشدر. ثلث و نسخ و تعلیقده دخی مهارتی وار ایدی . مرتب دیوانی، حلیهٔ خاقانیەیه نظیرەسی و رفائیەسی واردر. شو بیت اونکدر .

عارف پریوشان معانی جملەدر
مورانه ملك نظمەسلیمان دکلییم

— بشنجیسی (رئیس الکتاب محمد — افندی) عن اصل قسطمونیلی اولوب، درسعادته ورودله، تحصیل علم ایتدکدن صکره، بر مدت دارالسعاده مأمورلری کتابتنده بولنمش؛ وبعده رتبهٔ خواجکانیپی احرازله حرمین مقاطعەجیلکنه، و مؤخراً رکاب همایون کوچك تذکرەجیلکنه نصب اولنمش؛ وصکره تذکرەجیٔ اول اولوب، بحان سلطانك کتخدالغی دخی عهدەسنه احاله اولنمش ایدی. ١٢١٤ تاریخنده روزنامچهٔ اول خواجەلکی و بعده چاوشباشیلق مأموریتی، و ١٢٢٠ ده آناطولی محاسبەجیلکی وبر سنه صکره یکیچری وبعده ینه چاوشباشیلق مأموریتی عهدەسنه احاله اولندقدن صکره، رئیس الکتاب و برآەلق توقیعیٔ دیوان همایون وثالثاً چاوشباشی و نشانجی اولمش؛ و ١٢٢٨ ده ٧٢ یاشنده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر :

تغافلله یتر ممنون ایدرسك بندەکی وار اول
یوری وار سودیکم غیری نواز شکار اغیار اول

— آلتنجیسی (محمد — آغا) ١١٨٣ ده استانبولده طوغوب، اندرون همایونه کیرمش؛ و بعده کیلارخاصه ورکاب‌همایون چوقدارلغنه نصب اولنمش؛

وجلوس سلطان محمود خانیده قپوجی باشیلق رتبه‌.
سیله تقاعد معاشنه نائل اولوب، ۱۲۳۵ تاریخنده
آیین زفافی اجرا ایلیه‌جکی اقشام فجأةً وفات ایتمشدر.
بر خیلی اشعاری اولوب، شو مقطع او جمله‌دندر:

یوقدر عارف اوهما مشربی صیده تدبیر
کیمسه‌نك دام خیالاتنه تحجیر اولماز

— یدنجیسی (— بك) شهری الاصل اولوب،
بعض اقلامه دوامدن صکره آمدی اوطه‌سی خلفاسی
زمره‌سنه داخل اولمش؛ و بعده عربی مترجملکی
عهده‌سنه احاله اولنه‌رق، مأموراً قیصریه جانبنه
کیتمش اولدیغی حالده، ۱۲۳۸ ده وفات ایتمشدر.
شو مقطع جملهٔ اشعارندندر:

عارف همیشه پخته‌در اشعار دلکشك
بیت طبیعتکده معارف اوجاغی وار

— سکزنجیسی (مدرس زاده — افندی)
۱۱۷۰ ده ازمیرده طوغوب، درسعادته ورودله،
سرای همایونده تربیه اولنمش؛ و ۱۲۱۰ تاریخنده
طریق تدریسه داخل اولوب، ۱۲۳۰ ده یکیشهر
فنار و بعده ادرنه و مکهٔ مکرمه مولویتنه نائل
و۱۲٤۲ ده استانبول قاضیسی اولمش؛ و۱۲٤٥ ده
وفات ایتمشدر. غریب اشعاری واردر. شو مطلع
اونکدر:

سواد خال مشك انگیزکم تازیر کاکلدر
کره پرپیچ خوابم هرکیجه هب تخم سنبلدر

— طقوزنجیسی (کتخدا زاده — افندی)
صدوردن کتخدا زاده صادق افندینك اوغلی اولوب،
طریق تدریسه داخل اولمش؛ وفلسفه‌یه مائل اولمغله،
طریقنده ترقی‌یه نائل اولمامش ایسه‌ده، استانبول
قاضیلغنه و بعده آناطولی قاضیعسکرلکنه واصل
اولمش؛ و ۱۲٦٥ ده وفات ایتمشدر. علوم عقلیه
و نقلیه‌ده و ادبیات عربیه و فارسیه‌ده ید طولی
صاحبی ایدی.

عارف افندی { [«دری زاده» ماده‌لرینك ایکنجیسنه مراجعت.]

عارف افندی { (مشرب زاده حفیدی محمد —)

عصر سلطان
عبدالمجید خانیده مسند مشیخت اسلامیه‌یه چیقان علمادن
اولوب، مدرسیندن شاطر زاده امین افندینك
اوغلیدر. ۱۲۰٦ تاریخنده طوغوب، ۱۲۳۲ ده
طریق تدریسه داخل اولمش؛ و او سنه شیخ الاسلام
اسبق صدقی زاده احمد رشید افندی‌یه داماد اولوب،
۳٦ ده مخلفات قساملغنه و بعده اوقاف مفتشلکنه
و غلطه مولویتنه تعیین اولنمش؛ ۱۲٥۳ ده فتوی
امینی اولمش، و بر سنه صکره مأموریت مخصوصه
ایله قدس شریف جانبنه کیدوب، عودتنده ٥٦ ده
آناطولی قاضیعسکری پایه‌سیله و مفتشلك مأموریتیله
آناطولی‌یه اعزام اولنه‌رق، بعد العوده ٥۹ ده ثانیاً
فتوی امینلکنه، ٦۲ ده مجلس والای احکام عدلیه
اعضالغنه، ٦۳ ده مذکور اعضالق عهده‌سنده
قالمق اوزره، بالفعل آناطولی قاضیعسکرلکنه نصب
اولنه‌رق، ینه او سنه صدر روم ایلی پایه‌سنی احراز
ایتمش؛ و ۲٦۸ ده بالفعل روم ایلی قاضیعسکرلکنه
تعیین اولنه‌رق، ادارهٔ اموال ایتام حقنده بر اصول
حسنه دوشونمکله، اموال مذکوره‌نك صیانتنه
چالیشمش؛ و قاضیعسکرلك مدتنی بعد الاتمام، مجلس
ایتامك اصلاح و اداره‌سیله اوغراشوب، ۱۲۷۰
تاریخنده مسند جلیل مشیخته ارتقا اولنمشدر. بش
سنه‌یه قریب مدت امور مشیخت اسلامیه‌یی اداره ایله
بر خیلی نظامات و تنسیقاته و مکتب نوابك تأسیسنه
موفق اولدقدن صکره، ۱۲۷٥ ده وفات ایدوب،
ادرنه قپوسی خارجنده مصطفی پاشا درکاهی جوارنده
دفن اولنمشدر. عالم و فاضل و عدل و حقانیتدن آیرلماز
امور آشنا بر ذات ایدی. «جامع الاجارتین» عنوانلی
کتاب مشهوره بر طاقم تطبیقات و تعلیقات علاوه
ایده‌رك، بر حسن صورته وضع ایله نشر ایتدیکی کبی،
بروسه‌لی دده افندینك «سیاست نامه» عنوانلی
رسالهٔ مشهوره‌سنی دخی ترجمه ایتمشدر.

عارف حکمت بك { (عصمت بك زاده السید الحاج —)

دور سلطان عبدالمجید خانیده مسند مشیخت اسلامیه‌یه
واصل اولان علمادن اولوب، دور سلطان سلیم خانی
صدورندن رائف اسماعیل پاشا زاده عصمت بکك
اوغلیدر. ۱۲۰۱ تاریخنده طوغوب، اکمال تحصیلدن
صکره، ۱۲۳۱ ده قدس، ۳٦ ده مصر، ۳۸ ده
مدینه مولویتلرینه تعیین، و ۱۲٤٦ ده عهده‌سنه
استانبول پایه‌سی توجیهیله، ٤۷ ده نقیب الاشراف
اولمش؛ و ٤۸ ده اناطولی پایه‌سیله قدری ترفیع
اولنمشدی. ۲٥۰ ده نقابتدن انفصال ایله، بر مدت
استراحتدن صکره، ۲٥٤ ده روم ایلی صدارتی

پایه‌سنی احرازله، مجلس والای احکام عدلیه اعضا-
لغنه نصب، و ٥٦ ده تفتیش احوال مأمورینیله روم
ایلی جانبنه اعزام اولنه‌رق، عودتنده دار شورای
عسکری‌یه مأمور اولمش؛ و ١٢٦٢ ده مسند جلیل
مشیخت اسلامیه‌یه ارتقا اولنه‌رق، یدی بچق سنه‌یی
متجاوز مدت امور فتوایی کمال عدل وحقانیتله اداره
ایتدکدن صکره، ١٢٧٠ ده انفصال ایده‌رك،
ساحلخانه‌سنده مطالعه وعبادتله مشغول ایکن، ١٢٧٥ ده
ارتحال ایدوب، نوح قیوسی نام محلده دفن اولنمشدر.
اکثر علومه واقف وادبیاتده یدطولایه مالك اولوب،
السنهٔ ثلثه‌ده اشعاری واردر. مقام مشیخته نصبنه
تاریخ اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

حکمتندن عارفا اولمز سؤال
شیخ الاسلام ایلدی یزدان بنی

عارفی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (حسین —) استانبوللی اولوب، شعر وانشاده وحسن خطده ید طولی صاحبی ایدی. قپو قوللرندن ایکن، ابراهیم پاشایه مصردن عودتنده بر قصیدهٔ لامیه تقدیم ایتمکله، آناطولی احکام تذکره‌جیلکنه نصب اولنمش؛ وآنجق دفتردارله چکنمدیکندن، بتون اموال واملاکنی فروختله، مصره عزیمت ایده‌رك، شیخ ابراهیم گلشنی‌یه انتساب ایتمشیدی. بعده درسعادته عودتله، گوشهٔ قناعتده امرار ایام ایتمکده ایکن، سلطان سلیمان خانك لطفنه مظهر اولوب، بعض مناصبه چکمش؛ و ٩٥٩ ده وفات ایتمشدر. ترکی وفارسی اشعاری ومتصوفانه بعض غزللری واردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

عین عارفده وجود اشیا
کورینور جمله کنقش فی الماء

— ایکنجیسی (معروف — افندی) من اصل طربزونلی اولوب، بروسه‌ده بر مدت مدرسلك ایتدکدن صکره، ازمیر، آمد، شام، بروسه و مصر قضالرنده بولنمش؛ و ١٠٠٢ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر. قصیدهٔ برده‌یه ترکجه برشرحی واردر. شو قطعه اونکدر:

بلا بزمنده بی پروا جکر خونن ایچر عاشق
فراغت عشرت آبادنده نیلر جام فغفوری
صراحی دوکیلوب صاچلمه بزمکده ای مهرو
یاقوب یاقلمه شوقکله هر دم شمع کافوری

عارفی { ایران شعراسندن دخی اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی هراتلی اولوب، اکابر عصری مدحنده سویلدیکی قصائدی و مثنویاتی یك مقبولدر. مذهب حنفی حقنده برمنظومه‌سی و وزیر خواجه پیر احمد بن اسحق نامنه منظوم «ده‌نامه» سی واردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

دیرینه سراییست جهان دور زشادی
این کهنه رباطیست مبرا زعمارت

— ایکنجیسی شیرازلی اولوب، شو بیت اونکدر:

برسنك کبرای توام دشمنان زنند
کرد آرم وبتحفه بر دوستان برم

— اوچنجیسی (مولانا —) هراتلی اولوب، «گوی و چوکان» عنوانیله مشهور بر منظومه‌سی و مرتب دیوانی واردر. مولانا جامیدن اول یاشامشدر. شو بر ایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌دندر.

چون کوی سپهر کرد بستی
میدان میدان چوکوی جستی
هر بارکه در عرق شدی غرق
باران بود او درمیان غرق

عارفی پاشا { (احمد —) ادبا و خطاطیندن معدود بروزیر اولوب، استانبوللیدر. طوپال یوسف پاشانك مهردارلغندن نشأتله، رتبهٔ خواجکانی‌یی بعد الاحراز، ١١٢٠ ده مکتوبی صدارت مأموریتنه، ٢٣ ده تذکرهٔ اولیه، ٢٧ ده سواری مقابله‌جیلکنه نصب اولنمش؛ و ١١٢٩ ده رئیس الکتاب اولوب، ١٣٠ ده رتبهٔ وزارتله تکه سنجاغنه و بعده نیکبولی وصکره حلب ایالتنه تعیین ایدلمش؛ و ١١٣٦ ده روان سرعسکری اولوب، ١٤٤ ده وان ایالتنه ومتعاقباً ثانیاً تکه سنجاغنه نصب اولنه‌رق، او سنه محل مذکورده وفات ایتمشدر. اقلام سته‌یی تحریرده مهارت کامله‌سی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

ایتمز طریق حقده اولان خلقه سرفرو
اکمز مناره قامتی باد اسرسه‌ده

عارفی پاشا { خلیفهٔ زمان سلطان عبدالحمید خان ثانی حضرتلرینك عهد همایونلرنده باش وکالت مسندینه چکمش وزرای دولت عثمانیه‌دن اولوب، شکیب پاشانك اوغلیدر. ١٢٤٦ تاریخنده درسعادتده طوغوب، خصوصی

معلمردن ادبيات شرقيه ايله فرانسز لسانني وبعض فنون تحصيل ايتدكدن صكره ١٢٦١ ده ديوان همايون قلمنه داخل اولمش؛ و ٦٣ ده ويانه سفارتى برنجى كتابتنه تعيين اولنمش ايدى. ٦٥ ده درسعادته عودتله، ترجمه و ٧١ ده آمدى اوطه‌سنه مأمور اولمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده مرخص عالى پاشا معيتنده باش كاتب صفتيله ويانه قونفرانسنه، و٧٢ده ينه مشاراليه ايله پارس قونفره‌سنه مأمور اولوب، اوراده ايكن باب عالى مترجم اوللكنه و ٧٤ ده ديوان همايون ترجمانلغنه نصب اولنمشدر. طول مدت ترجمان ديوان همايون بولنوب، ٨٦ ده بكلكجيلك مأموريتى دخى علاوةً عهده‌سنه احاله اولنمش؛ و ٨٨ دن ٨٩ تاريخنه‌دك خارجيه وطوبخانه مستشارلقلريله اجرا جمعيتى وتمييز حقوق دائره‌لرى رياستلرنده بولنوب، بعده ويانه سفارتنه تعيين اولنمش؛ و٢٩٠ تاريخنده ينه ديوان همايون ترجمانلغى مأموريتيله درسعادته عودت ايده‌رك، ٩١ ده ثانياً خارجيه مستشارى ومتعاقباً رتبهٔ وزارتله خارجيه ناظرى اولمش؛ وينه سنهٔ مذكوره‌ده معارف و ٩٢ ده عدليه ناظرى اولدقدن صكره، ثانياً ويانه سفارتنه تعيين اولنه‌رق، ٩٣ ده درسعادته عودتله هيئت اعيانه داخل اولمش؛ وبعده ثانيا خارجيه ناظرى اولوب، ٩٤ ده پارس سفارتنه، و ٩٦ ده درسعادته عودتله، سجل احوال قوميسيونى رياستنه نصب اولنمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده باش وكالت مسندينه ارتقا ايدوب، اوچ آى بو مقامده قالدقدن صكره، شوراى دولت رياستنه تعيين اولنمش؛ و ٩٧ ده بالانفصال، بعده ينه ويانه سفارتنه تعيين اولنمش ايسه‌ده، قبل العزيمه ثالثاً خارجيه ناظرى اولوب، بر مدت صكره انفصال ايتمش؛ و ٣٠٣ سنه‌سنده ثانياً شوراى دولت رياستنه نصب اولنه‌رق، ٣٠٨ ده رياست مشاراليهادن انفصال ايله، مجلس خاص وكلايه مأمور اولمش؛ و ١٣١٣ تاريخنده ارتحال ايتمشدر. مستقيم، اديب، حليم وخلوق بر ذات ايدى.

عازب { (بن الحارث بن عدى الانصارى) صحابه‌دن اولوب، ينه صحابه‌دن اولان اوغلى براء كنديسندن روايت ايتمشدر.

عازريه { فلسطينده قدس شريف قربنده بر قريه اولوب، حضرت عيسى (عم)ك ديرلتمش اولديغى عازرك قبرى اوراده بولنديغيچون، بو اسمله شهرت بولمشدر. نبى مشاراليه بو قريه‌يى دفعاتله قدوميله تشريف ايدوب، انجيلده (بطانيه Béthanie) اسميله مذكوردر.

عاشر افندى { (مصطفى —) عصر سلطان سليم خان ثالثده مسند مشيخت اسلاميه‌يه چيقن علمادن اولوب، رئيس الكتاب مصطفى افنديناك اوغليدر. ١١٤٢ تاريخنده طوغوب، تحصيل علوم ايتدكدن صكره، ١١٨٢ ده يكيشهر فنار، ٩١ ده بروسه، ٩٥ده مكهٔ مكرمه، ١٢٠٠ ده استانبول قاضيسى اولمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده صدر اناطولى پايه‌سنى احراز ايده‌رك، ١٢٠٢ ده بالفعل آناطولى قاضيعسكرلكنه، و ٢٠٣ ده صدر روم ايلى پايه‌سنه نائل اوله‌رق، بر سنه صكره بالفعل روم ايلى قاضيعسكرلكنه نصب اولنمش؛ و ٢٠٧ ده ثانيا صدر روم ايلى اولوب، اتمام مدتله خانه‌سنده اقامت ايتمكده ايكن، ١٢١٣ ده مسند جليل فتوايه نصب اولنه‌رق، ايكى سنه‌يه قريب مدت امور فتوايى حسن اداره ايتدكدن صكره، ١٢١٥ ده حسب الايجاب عزل اولنمش؛ و ١٢١٩ده وفات ايدوب، باغچه قپوسى جوارنده خانه‌سى عرصه‌سنده تأسيس ايتمش اولديغى كتبخانه‌سى ساحه‌سنده دفن اولنمشدر. السنهٔ ثلثه و ادبياتنه واقف اولوب، بر طاقم منشآت و تقريضات و اجازتنامه‌لرى واردر. حسن خطده دخى مهارت تامه‌سى وار ايدى. مذكور كتبخانه جوارنده دار القراء و درسخانه وحجره دخى بنا ايتمش؛ و بونلردن بشقه برطاقم خيرات و بونلره مخصوص عقارات براقمشدر.

عاشق { فرس شعراسندن بروجه آتى طقوز ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (ابو الخير) سمرقندلى اولوب، عصرى سلاطين وكبراسى عندنده قدرى عالى ايدى. ٩٥٧ده وفات ايتمشدر. بر خيلى وقت هراتده اقامت ايدوب، سلطان حسين بايقرانك احسانته نائل اولمش؛ وبعده اوزبك خانى شاهى بك طرفندن ماوراء النهره كوتوريله‌رك، اوراده وفات ايتمشدر. بعض تذاكرده خوارزمى اولديغى مسطوردر.

— ایکنجیسی (میرزا جعفر) هندستان شعرا. سندن اولوب، هجویاتیله مشهوردر. شوبیت اونکدر:

می کشد از گریه در بزم جنون عشرت مرا
قطرهٔ اشکست کوکبی اختر دولت مرا

— اوچنجیسی (میر علی محسن) هند ساداتندن اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

دلم فدای نکاهت نظر دریغ مدار
منم فتاده براهت کذر دریغ مدار

— دردنجیسی (میر قاسم) هندستانده واقع اکبر آباد شهرندن اولوب، ماوراء النهر مشاهیر مشایخندن مخدوم اعظمك اولادندندر. نواب اصفجاهك و بعده نظام الدوله ناصر جنكك خدمتنده اورنك آبادده بولنوب، بعض مناصبده استخدام اولندقدن صکره، شاهجهان آبادده توطن ، و اون ایکنجی قرن هجری اواخرنده وطن اصلیسنه عودت ایتمشیدی. شو بیت اونکدر :

پیش من کرمی نباشد سیرم از درد خمار
شیشه چون خالی شود پرمیشود پیمانه ام

— بشنجیسی (میر کرم الله عاقل خان بن نواب شکر الله خان عالمکیری) هندکبرا وعلماسندن اولوب، کوزل بر تفسیری وخیلی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر :

در پرده بود دل که محبت بیاد بود
این شیشه رابسنك پری خانه زاد بود

— آلتنجیسی (میر کلان خان) عن اصل کابللی اولوب ، ابتدا هندستانده وزیر الممالك نواب نظام الملك بهادرك خدمتنده ایکن (نظام) تخلص ایدرکن، بعده فرخ آباده نقل ایله ، (عاشق) مخلصی اختیار ایتمشدی. شو بیت اونکدر :

کر چنین غمزهٔ او دشمن ایمان باشد
کافرم کر بجهان نام مسلمان باشد

— یدنجیسی (آقا محمد) اصفهانلی اولوب، ارباب قناعتدن درویش نهاد بر آدم اولمغله ، تزیلکله کچینیرمش، ۱۱۸۱ده وفات ایتمشدر. قصایدوغزلیاتی چوقدر. شو ایکی بیت بر قصیده‌سندندر :

تاجر عشقم بکف مایهٔ سودم وفا
تا که شود مشتری تاچه دهد دربها
ما ودل بی نصیب هردو فقیر وغریب
تاکه شود مهربان یاکه شود آشنا

— سکزنجیسی (مهدی علی خان) هندستان شعراسندن اولوب، علی مردان خانك تورونیدر . اردو لساننده اوچ وفارسیده ایکی دیوانی و « حملهٔ حیدری » عنوانیله مشهور و متداول بر منظومه‌سی واردر،که حضرت مرتضانك غزوات و فضائلندن باحثدر .

— طقوزنجیسی «عیش وطرب» عنوانلی منظو. مه‌نك صاحبی اولوب، بونی ۱۰۷۰ تاریخنده یازمشدر.

عاشق پاشا { دور سلطان عثمان خان غازی مشایخ و شعرای عارفیندن اولوب ، مظنهٔ کرامدن پادشاه مشارالیهك معیتنده بولنمش اولان شیخ مخلص پاشانك اوغلیدر. عابدوزاهد و مستجاب الدعوه بر ذات اولوب ، اطوار سلوك و مقامات سالکینه عارف ایدی . تصوفه دائر اون باب اوزره مرتب ترکجه برمنظومه‌سی واردر. ۷۱۰ تاریخنده ارتحال ایدوب، قیر شهرنده مرقدی زیا. رتکاهدر . اوغلی علوان چلبی دخی زهد وتقواده مشهور وصاحب جذبه برشاعر ایدی.

عاشق چلبی { (السید پیر محمد بن السید علی النطاعی) قدمای شعرا وعلماء عثمانیه‌دن و ساداتدن اولوب، جدی سید محمد نطاع عن اصل ایرانلی اولدیغی حالده، بغدادده‌ساکن ایکن تیمور قترتنده بو طرفه هجرت ایدن سید محمد بخاری‌یه میزبان اولمش ؛ و برابر جانب رومه رحلت ایده‌رك، یلدیرم سلطان بایزید خان زماننده بروسه‌یه کلش؛ وامیر بخاری پادشاه مشارالیهك کریمه‌لرینی تزوج ایتدیکی وقت ، سید محمد نطاع دخی وزیر اسحاق پاشانك قیزینی تزوج ایلمش؛ وسادات نظارتنه تعیین بیورله‌رق، کندیسیچون جانب پادشاهیدن ابو اسحاق مدرسه‌سی بنا وتولیت واوقافی کندیسنه واو. لادینه شرط ایدلمش ایدی . عاشق چلبی ۹۲۶ تاریخنده تولد ایدوب، تحصیل علم وکماله ایتدکدن صکره، طریق قضایه سلوکله، سلیوری ، پرشتنه، سرفیجه ونارده قضالرنده بولندقدن صکره ، حقنده بغیر حق واقع اولان شکایت اوزرینه، علائیه قضا. سنه تحویل اولنمش؛ و بعده جمع ایلدیکی « تذکرة الشعرا » یی حضور پادشاهی‌یه و عربی « ذیل شقایق » ی صدراعظم محمد پاشایه تقدیم ایتدیکنده،

مكافاةً قيد حيات شرطيله اسكوب قضاسنه تعيين اولنمش؛ و بقيهٔ عمرينى اوراده چيروب، ۹۳۹ ده وفات ايتمشدر. ذكر اولنان «تذكرة الشعرا» و «ذيل شقايق» دن بشقه منظوم «سكدوارنامه» سى و بر «احاديث اربعين» ى و مرتب ديوانى واردر. طاشكوپرى زاده‌نك «شقايق نعمانيه» سنى امام غزالينك «التبر المسبوك فى نصايح الملوك» عنوانلى كتابنى وخطيب قاسم اوغلينك «روضه» سنى دخى تركجه‌يه ترجمه ايتمشدر. طاشكوپرى زاده ايله معاصر بولنمش، وصاحب تذكره قنالى زاده ايله بر سنه‌ده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

عار ايدر بر ذرهٔ سركشته‌دن اول آفتاب
مهرم افزون اولدوغنجه بندن ايلر اجتناب
عارض اولمش چشم دلداره رمد طوتمش نقاب
صاندم آنى كوريجك يانمش طوتشمش آفتاب

عاشقى { فرس شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى سيستانلى اولوب شو بيت اونكدر:

بچيزى كز شب هجران دل خود شاد ميكردم
جفا هايى كه بر من كرده بودى ياد ميكردم

— ايكنجيسى (حسين قليخان بن آقا عليخان) هندستانده‌كى (عظيم آباد) شهرندن اولوب، ۱۱۹۴ ده طوغمشدر. آبا و اجدادى بعض مناصب عاليه‌ده بولنمشيدى. «نشتر عشق» عنوانيله ۱۲۳۳ ده يازلمش بر تذكرة الشعراسى واردر. شو بيت اونكدر:

چون ببينم روى خوبش گريه مى آيد مرا
هركه بيند آفتاب از چشم آب آيد برون

عاص { و عويص مكهٔ مكرمه ايله مدينهٔ منوره آره‌سنده ايكى واديدر.

عاص { صحابه‌دن ايكى ذاتك اسميدر: (عاص بن عامر بن عوف العامرى الكلابى) كه نزد حضرت نبوى يه كلوب، جناب رسالتپناهيدن (مطيع) تسميه بيورلمشيدى. — (ابو خالد عاص بن هشام المخزومى) كه مكه‌ده ساكن اولوب، قرانتنه‌يى آمر اولان «اذا وقع الطاعون فى ارض وانتم بها فلا تخرجوا منها وان كنتم بغيرها فلا تقدموا عليها» حديث شريفنك راويسيدر. تورونى عكرمه بن خالد كنديسندن روايت ايتمشدر.

عاصم { صحابه‌دن بروجه زير بر قاچ ذاتك اسميدر: (عاصم بن ثابت بن ابى الاقلح الانصارى الاوسى) كه حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك قاين پدرى و عاصم بن عمرك جد مادريسيدر. بدر غزاسنده حاضر بولنوب، جناب رسالتپناهيدن برسريه ايله تفتيش احوال دشمنه اسرا بيورلمغله، بنى لحيان طرفندن احاطه اولنه‌رق، تكليف اولنان تسليمى قبول ايتمه‌مكله، معيتندن يدى كشى ايله برابر شهيد اولنجه‌يه قدر مقاومت ايتمشدى. — (عاصم بن ابى جبل) كه احد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عاصم الحبشى) كه زرمة الشقرينك آزادليسى ايدى. — (عاصم بن حدره) كه برحديث شريفك راويسيدر. — (عاصم بن حصين الحمانى) كه پدريله برابر نزد حضرت نبوى يه كلمش اولديغى مرويدر. — (عاصم بن الحكم) كه برحديث شريفك راويسى اولوب، اولاد واحفادى كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عاصم بن سفيان الثقفى) كه مدينه ده ساكن اولوب، اوغلى بشر كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ابو عبدالله عاصم بن عدى الانصارى الاوسى) كه معد بن عدينك برادرى اولوب، بنى العجلانك اميرى ايدى. احد، خندق غزالرنده و سائر غزواتده حاضر بولنمش؛ ويالكز بدر غزاسنده جانب نبويدن مأموراً مدينه‌ده ترك بيورلمغله، بولنه‌ميوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمز سهمنى آيرمشلردى. هجرت نبويه‌نك ۴۵ نجى سالنده، يوز ياشنى متجاوز اولديغى حالده، وفات ايتمشدر. اوغلى ابو البداح كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عاصم بن العكير المزنى الانصارى) كه بدر واحد غزالرنده بولنديغى مرويدر. — (ابو عمر عاصم بن عمر بن الخطاب العدوى القرشى) كه مخدوم جناب فاروق اولوب، آنف الترجمه عاصم بن ثابت بن الاقلحك قيزى ويا همشيره‌سى اولان جميله‌دن ارتحال جناب نبويدن ايكى سنه اول تولد ايتمشدر. كنديسى درت ياشنده ايكن، والده‌سى جانب فاروقيدن تطليق اولنمغله، چوجغى كيم آلمق لازم كله‌جكى حقنده حضرت فاروق ايله حضور جناب صديقيده مرافعه اولنمش؛ وبعده يزيد بن جاريهٔ الانصارى‌يه واروب، بوندن عبد الرحمن بن يزيدى دنيايه كتيرمشيدى. اوزون بويلى، جسور وشاعر برذات ايدى. ۷۰ سال هجريسنده برادرى عبد الله

بن عمر حضرتلرندن اول وفات ایتمشـدر . قیزی ام
عاصم عمر بن عبدالعزیز حضرتلرینك والده‌سیدر .
— (عاصم بن عمر و بن خالد الکنازی اللیثی) که
برحدیث شریفك راویسیدر . — (عاصم بن قیس
الانصاری) که بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر .

عاصم { (شیخ علی —) هندستان شعرا-
سندن اولوب ، بلکرام شهرندندر .
شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

بر گوشهٔ دستار چو گل میدهمش جا
از پای کسی کر برهت خار بر آید
آن ترك ستمگر که زند ناوك بیداد
آسان بجگر آید و دشوار بر آید

عاصم افندی { (چلبی زاده اسماعیل —)
[«اسماعیل افندی» ماده-
سنه مراجعت بیوریله .]

عاصم افندی { (مکی زاده مصطفی —)
دور سلطان محمود خان
ثانی وسلطان عبدالمجید خانیده اوچ دفعه مسند
مشیخت اسلامیه‌یه چیقمش علمادن اولوب ، شیخ-
الاسلام مکی افندینك اوغلیدر . ١١٧٧ ده تولد
ایدوب ، ١٢١٢ ده غلطه ، ١٢١٦ ده مکهٔ مکرمه
مولویتنه نصب اولنه‌رق ، ١٢٢٤ ده دار الخلافه
قاضیسی اولمش ؛ ٢٦ ده آناطولی قاضیعسکرلکی
پایه‌سی توجیهیله ، برسنه‌صکره بالفعل آناطولی و٢٩ده
روم ایلی قاضیعسکرلکنه نصب اولنمش ؛ و١٢٣٣ ده
مفتی الانام اولوب ، یکرمی آیه قریب مدت بو مسند
عالیده قالدقدن صکره عزل اولنمش ؛ و ١٢٣٩ ده
ثانیاً مسند مشیخت اسلامیه‌یه چیقوب ، بو دفعه دخی
یکرمی یدی آیه قریب مـدت امور فتوایی اداره
ایتمش ؛ و ١٢٤٨ ده ثالثا شیخ الاسلام اولوب ،
١٢٥٥ ده واقع جلوس سلطان عبد المجید خانیده
دخی مسند افتاده ابقا ایله بو دفعه دخی ١٤ سنه
ایله ٢ آی و١٣ کون مسند عالیٔ مذکورده قالدقدن
صکره ، ١٢٦٢ ده ارتحال ایدوب ، فاتح جوارنده
پدرینك قبری یاننده دفن اولنمشدر . دفعات ثلثه‌ده
مدت مشیختی ١٧ سنه‌یی متجاوز اولوب ، یتمش بش
یاشنده وفات ایتمشدر .

عاصم افندی { (احمد —) اون اوچنجی
قرن هجری مشاهیر علما
ومؤلفیننندن اولوب ، عینتابلیدر . بلدهٔ مذکوره‌ده
تحصیل علوم ومعارف ایتدکدن صکره ، درسعادته
کله‌رك ، ١٢١١ تاریخنده طریق تدریسه داخل
اولمش ؛ و ١٢٣٠ ده سلانیك مولویتنه نائل اولدقدن
صکره ١٢٣٥ ده استانبولده وفات ایدوب ، نوح
قیوسی قبرستاننده مدفوندر . ادبیات شرقیه‌یه والسنهٔ
ثلثه لغاتنه وقوف تامی اولوب ، «قاموس» و «برهان
قاطع» ی ترکجه‌یه ترجمه ایله عربی و فارسی تحصیل
ایدنلره بیوك بر خدمت ایتمش ؛ و «کتاب سیر» ،
«مرح المعالی فی شرح الامالی» و «تحفهٔ لغت عربیه»
عنوانلریله اوچ اثر دخی براقمشـدر . وقعه نویسلك
دخی عهده‌سنه احاله ایدلمش اولمغله ، «وقایع سلیمیه»
عنوانیله بر تاریخ یازمشدر . بعض اشعاری‌ده واردر .

عاصم بن ابی النجود { (ابو بکر —)
قراء سبعه‌دن
اولوب ، قرائتی ابو عبد الرحمن سلیدن و زر ابن
حبیشدن اخذ ایتمش ؛ وکندیسندن دخی ابو بکر بن
عیاش وابو عمر البزاز و سائرلری اخذ ایلمشلردر .
١٢٧ تاریخنده کوفه‌ده وفات ایتمشدر .

عاصی { یاخود ارند (Oronte) شام خطه-
سنده بیوك برایرماق اولوب ، جبل
لبنان ایله جبل الشیخ آره‌سنده‌کی بقاعده بعلبك
شمالنده جبل الشیخك اتکلرندن آقان بر طاقم دره-
لردن تشکل ایدیورسه‌ده ، بونلرك صویی دائمی
اولمدیغندن ، ٣٥ کیلومتره دها آشاغیده واقع (مغارة
الراهب) منبعی عد اولنور . ابتدا شمال شرقی‌یه
طوغری آقوب ، جریاننده تصادف ایتدیکی موانعدن
طولایی بر طاقم کوچك کوللر وعلی الخصوص حمص
اوست طرفنده مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠ مربع کیلومتره
اولان بیوجك بر کول تشکیل ایتدکدن صکره ، شمال
غربی‌یه طوغری دونه‌رك ، حمایه واصل اولور ؛ و بو
قصبه‌نك اوست و آلتنده آلتمش یتمش متره یوکسك
یرلر آره‌سنده آقه‌رق ، یالکز یتاغنك کنارلرنده‌کی
درت بش یوز متره وسعتنده اراضی‌یی اسقا ایده-
بیلیور . بعده جبل نصیریه‌نك شرقی اتکلرینی طولا-
شه‌رق ، افامیه شهرقدیمی قربنده وقتیله انشا ایدلمش
اولان بعض سدلردن طولایی بر طاقم بطاقلقلر تشکیل

ایدر؛ وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، وجبل اقرعك اتكلرینی طولاشه‌رق، آق دكیز دینلن وقره صو ایله عفرین نهرلرینی آلان كولك آیاغنی دخی بعد الاخذ، آنطاكیه‌نك یانندن بالمرور، سویدیه‌نك آلت طرفنده ۳۶° ۴′ عرض شمالیده بحر سفیده دوكیلور. مجراسنك قسم اعظمی سوریه ولایتی داخلنده اولوب، حمایی كچدكدن صكره برخیلی مسافه‌ده حلب ایله سوریه ولایتلرینك حدودینی تشكیل ایدر؛ وبعده حلب ولایتنه داخل اولور. ذكر اولنان كولك آیاغندن بشقه ذكره شایان تابعلری یوقدر. مجراسنك طولی ۴۰۰ كیلومتره‌دن زیاده‌در.

عاصیه { عرب شاعره‌لرندن اولوب، بعض اشعاری «حماسه» ده مسطوردر.

عاضد لدین الله { (ابو محمد عبد الله بن یوسف بن الحافظ لدین الله عبد المجید) مصرده حكومت سورن ملوك فاطمیه‌نك اخیری واون‌دردنجیسی اولوب، ۵۵۵ تاریخنده، ابن عمی فائز بنصر الله‌ك وفاتی اوزرینه، ۱۱ یاشنده اولدیغی حالده، تخته چكمش؛ وصالح بن زریك وزیری اولمشیدی. نهایت بر طرفدن شاور اسمنده بری وزارتی جبراً ضبط ایتدیكی كبی، اهل صلیب دخی بلبیسی ضبط، وقاهره‌یی محاصره ایتدكلرندن، عاضد صاحب شام نور الدین شهیددن استمداد ایتمكله، مشارالیه طرفندن اسد الدین شیركوه اعزام اولنه‌رق، فرنكلری قاچیرمش، و مصر وزارتی كندیسی آلوب، متعاقباً وفاتی وقوع بولمغله، یكنی صلاح الدین ایوبی یرینه وزیر مصر اولمش ایدی. عاضد دخی بو اثناده خسته‌لنوب، ۵۶۷ ده ۲۲ یاشنده بلا ولد وفات ایتمكله، فاطمیون سلاله‌سی منقرض اولوب، صلاح الدین ایوبی تخت سلطنته جلوس ایتمشدر.

عاطر { (میرزین العابدین) هندستان شعراسندن اولوب، لاهور مضافاتندن (امین آباد) قصبه‌سندن ایدی. كنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

دیوانه اش مباد كرفتار آسمان
یارب مكن پریزده‌ء را فلك زده

عاطف { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اوچ ذاتك اسم ومخلصیدر:

برنجیسی (دفتردار مصطفی — افندی) استانبوللی اولوب، ۱۱۵۱ تاریخنده شق اول دفترداراغندن معزولاً كلیبولی‌یه نفی اولندقدن صكره، ۵۲ ده اطلاق اولنه‌رق، درسعادته عودتنده ثانیاً دفتردار شق اول اولمش، و۵۴ ده انفصالی وقوع بولوب، جانب حجازه عزیمت وعودتله، ثالثاً مذكور دفتردارلغه بعد النصب، ۱۱۵۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی و شیخ ابو الوفا تربه‌سی جوارنده بر كتبخانه‌سی واردر.

— ایكنجیسی (امام زاده محمد امین — افندی) شهری الاصل اولوب، طریق قضایه سالك اولمش؛ و۱۱۵۶ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

شفقدر سرخ روی خجلت لعلیسی همواره
ركابینه اولان سودا كشیده ظلمت شبدر

— اوچنجیسی (چاوش‌زاده احمد — بك) ۱۲۰۹ تاریخنده استانبولده طوغوب، مكتوبی صدارت قلمنه دوامله، مكتوبی صدارت، بعده كوچك تذكره‌جی، عساكر منصوره مكتوبجیسی، تقویمخانه ناظری، مجلس والای احكام عدلیه باش كاتبی، صكره رتبهٔ اولی ایله ترسانهٔ عامره مستشاری، تجارت مستشاری، ۱۲۵۷ ده كوتاهیه وبعده آناطولی دفترداری واوچ سنه صكره مصرف ناظری اولمش؛ و۱۲۶۳ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

آكدیرر ماهه او دلدارم هله
هالهٔ كاكل اولور آكا كواه

عاقل { (بن البكیر بن عبد یالیل الكنانی اللیثی) صحابه‌دن اولوب، برادرلری عامر وخالد وایاس ایله بدر غزاسنده بولنمش؛ واوراده شهید اولمشدر. اصل اسمی غا ایله غافل اولوب، جانب رسالتپناهیدن قاف ایله عاقل تسمیه بیورلمشیدی.

عاقل { هندستان شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (خواجه محمد —) شیخ احمد جام زنده فیلك احفادندن اولوب، دهلی جوارنده (سونی پت) قصبه‌سنده طوغمش؛ و بر مدت محمد اعظم شاهك خدمتنده بولندقدن صكره، كوشهٔ انزوایه چكلمش؛ و۱۱۴۳ ده وفات ایتمشدر. نظمی حكیم شهرتدن اوكرنمش؛ و سراج الدین علیخان آرزو ایله الفت ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

بصحرائی که کردیدم شهید ناز خوش چشمان
چراغانست از چشم غزالان بر مزار من

— ایکنجیسی (میرزا محمد —) دکن ناظم ملکی نواب نظام الملك بهادرك خدمتنده بولنمش، و مرتب بر دیوان براقمشدر. شو بیت اونکدر:

مرده هم مشت خاك میخواهد
تا کجا احتیاج همرا هست

عاکف { متأخرین شعرای عثمانیه‌دن اوچ ذاتك اسم و مخلصیدر:

برنجیسی (حسن — افندی) سلانیکلی اولوب، اورا متنفذانندن علی آغانك اوغلیدر. اورنوس بك سلاله‌سندن عبدالرحمن بكك و جامع و ساعت صاحبی سلیم پاشانك وسیروزلی مخلص پاشانك خدمت کتابتنده بولنمش؛ و ۱۲۴۳ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی و بعض محرراتی اولوب، نا مطبوعدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

یارب بنی محتاجکه محتاج ایتمه
محتاج ایسه‌م آنجق سکا محتاج اوله‌یم

— ایکنجیسی (— بك بن عبداللطیف بك) بنه سلانیکلی اولوب، آنف الترجمه حسن عاکف افندینك قیزینك اوغلیدر. شاعر مشهوری افندیدن تحصیل علم وادبیات ایتمش؛ واورنوس بك زاده‌لردن وزیر یوسف صدیق پاشانك خزینه‌داری اولوب، بعده سلانیك ولایتنجه بعض قضا قائممقاملقلرنده واسکوب متصرف معاونلکنده بولنمش؛ و ۱۳۰۰ تاریخنده قواله‌ده وفات ایتمشدر. بر قیزینك وفاتنده سویلدیکی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

حال غربت طالع بد آه اولاد آجیسی
کوکلی اوج شیدر عاکف دائما پر خون ایدن

— اوچنجیسی (قره مفتی‌زاده مصطفی — افندی) ۱۲۲۰ تاریخنده وانده طوغوب، ۱۲۵۲ ده شهر مذکور مفتیسی اولمش؛ و ۲۶۴ ده درسعادته کله‌رك، خواجه‌لك رتبه‌سنی احرازله، بر سنه صکره طرابلس غرب ولایتنده بنغازی قائممقاملغنه و بعده مرعش قائممقاملغنه نصب اولنمشدی. شو مقطع اونکدر:

عاکفا عفو خطا پوشنه مغرور اوله‌رق
بویله تشطیر ایله پر جرم وخطا در خامه‌م

— دردنجیسی (یوسف — افندی) شمنی خاندان زاده‌لرندن اولوب، اردو کتابتنده مستخدم بولنمشدر. شو مطلع اونکدر:

تارمار زلفی یارك شور شکلن کوستزر
غمزهٔ عاشق کشی تیمور شکلن کوستزر

— بشنجیسی آنطاکیه علماسندن اولوب، وطننده کتابت خدمتنده بولنمشدر. شو مقطع اونکدر:

عاکفا اول پرتو رخساردن پرنور ایدی
ماه انور اقتباس نور خورشید ایتمدن

عاکف پاشا { (الحاج محمد —) اعاظم ادبا وشعرای عثمانیه‌دن اولوب،

۱۲۰۲ تاریخنده آناطولینك (بوزاوق) مملکتنده دنیایه کلمش؛ و تحصیل علم ایله، بر مدت مملکتی اعیانندن جبار زاده سلیمان بكك خدمت کتابتنده بولندقدن صکره، ۱۲۲۸ ده درسعادته کله‌رك، اقرباسندن رئیس اسبق مصطفی مظهر افندینك سوقیله دیوان همایون قلمنه داخل اولمش؛ وکتابتده‌کی اقتداری حسبیله آلتی آی صکره آمدی اوطه‌سنه مأمور اولوب، ۲۴۱ ده آمدیٔ دیوان همایون، ۲۴۲ ده بکلکجیٔ دیوان همایون و ۲۴۵ ده رئیس الکتاب اولمش؛ و ۲۵۱ ده ریاست مذکوره‌نك لغویله‌بالرتبهٔ وزارت خارجیه نظارتنه تعیین بیوریله‌رق، بعده عزل اولنمغله، بر مدت خانه‌سنده اقامتدن صکره، ۲۵۳ ده پرتو پاشا یرینه داخلیه ناظری اولمش؛ و بر مدت دها معزول قالدقدن صکره، ۲۵۶ ده قوجه ایلی ایالتنه نصب اولنمش؛ و بعده نفی طریقیله بر مدت ادرنه‌ده اقامتدن صکره، عفو اولنه‌رق، بر وقت دها استانبولده اختیار عزلت ایتمش؛ و ۲۶۳ ده جانب حجازه عزیمتله، عودتنده اسکندریه‌ده وفات ایتمشدر. شعر و انشاسی پك مقبول اولوب، اك اول بر طرز جدید افاده ایجاد ایدنلردندر. «طفل نازنینم ...» تعبیریله باشلایان مرثیهٔ مؤثره‌سی مشهوردر. «تبصره» عنوانیله بر اثری دخی واردر. منشآت واشعاری کلیات صورتنده جمع ونشر اولنمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

سیر قیل دود کبود آه آتشبارمی
کورمدکسه سودیکم کرسنبله پیوسته کل

عاکف پاشا { (محمد —) متحیزان وزرای عثمانیه‌دن اولوب، آرناؤد.

افلاك اك مشهور و اك قدیم خاندانلرندن بولنان قالقاندلن خاندانه منسوبدر. جد اعلاسی رجب پاشا عن اصل لومه‌لی اولوب، بر آره‌لق سلانیك والیسی بولنمش؛ وعصر سلطان احمد خانیده ایران سفرنده

شهيد اولمشيدی . پدری ديكر رجب پاشا زاده
ولی الدين حلمی بك دخی موره فترتنده شهادته نائل
اولمشدر . خاندانڭ ايپك خاندانيله دخی قرابتی
واردر. صاحب ترجمه ١٢٣٨ تاريخنده قالقاندلن
قصبه‌سنده طوغوب ، پدرينك شهادتندن صكره،
اسكوب واليسی بولنان عموجه‌سی علی حفظی پاشانك
يانده بولنه‌رق، اوراده تحصيل علم وتربيه ايتمشدر.
سلطان محمود خان ثانی دوری اواخرنده آرناؤدلقده
ظهور ايدن اغتشاشات اوزرينه عموجه‌لری عبدالرحمن،
حفظی وحسن پاشالرله برابر اورادن قالديريله‌رق، بر
قاچ سنه‌لر آناطولينك مواقع مختلفه‌سنده بولنديرلدقدن
صكره، جنتمكان سلطان عبدالمجيد خانك جلوسلرندن
بر قاچ سنه صكره استانبوله كتيريله‌رك ، ٢٦٥ ده
با ارادهٔ سنيه خواجكانلق رتبه‌سيله مكتوبیٔ صدارت
خلفالغنه نصب ، و متعاقباً رتبهٔ ثالثه ايله و بر قطعه
مرصع نشانله تلطيف بيولمشيدی. مؤخراً سردار
اكرم عمر پاشانك معيتنده قره‌طاغ محاربه‌سنده ابراز
آثار رويت وجلادت ايدوب، بعده ذكاوت فطريه‌سی
وعلم وتربيه‌سی جهتيله سياسیٔ شهير رشيد پاشانك
انظار دقت وتوجهنی جلب ايتمكله، ٢٦٩ ده يكدن
رتبهٔ ميرميرانی ايله اسكوب ايالتی متصرفلغنه نصب
اولنوب ، متعاقباً روم ايلی بكلربكيلكی رتبه‌سنی
احراز ايتمشيدی. ٢٧٥ ده رتبهٔ وزارتله بوسنه
واليلكنه نصب اولنه‌رق، تاريخ مذكوردن اعتباراً
ايالت وبعده ولايت واليلكرنده بولنوب، طونه،
ادرنه، بغداد، قونيه، وان، جزائر بحرسفيد ولايتلرنده
برر ، پرزرين ويانيه ولايتلرنده ايكيشر ، سلانيك
وبوسنه ولايتلرنده دخی اوچر دفعه واليلك ايتمش
اولديغی كبی، دور سلطان عبدالعزيز خانيده احكام
عدليه نظارتيله سلك وكلايه داخل اولمش ؛ و عهد
همايون حضرت عبد الحميد خانيده ايكی دفعه شورای
دولت رياستنده بولنمشدر. مأموريت اخيره‌سی جزائر
بحرسفيد واليلكی اولوب، بالاستعفا درسعادته ورو .
دينی متعاقب ١٣١١ تاريخنده ٧٣ ياشنده ارتحال
ايده‌رك، فاتح سلطان محمد خان تربه‌سی خطيره‌سنده
مدفوندر.

ادبيات شرقيه‌ده يدطولی اصحابندن اولوب، السنهٔ
ثلثه‌ده شعر وانشايه و خطوط مختلفه‌يی غايتله كوزل
تحريره مقتدر اولديغی كبی، لسان مادرزاديله روجه
تيكلمه وفرانسزجه استخراجه دخی اقتداری وارايدی.
اخلاق واوصاف حميده ايله متخلق و متصف اولوب،
كرم و سخاوتی اصالتيله متناسب و عدل و حقانيق
التزامده‌كی متانتی معروف و وقور و وجيه و اديب بر
ذات ايدی. بيوك مخدومی شورای دولت اعضاسندن
ومتميزان ادبای عصردن صالح رشيد بك افندی
حضرتلرينك نزدنده محفوظ ادبيات ومنشآته متعلق
بعض متروكات قلميه‌سی بولنديغی مسموعدر. بيدلك
برغزل مشهورينی تخميسندن شو بر ايكی بيت فارسی
اقتدار ادبيسنه و اسرار تصوفه دخی وقوفلرينه
شاهددر:

ای جهانرا تو جمالی ومآلی و ادائی
حاضری در همه ذرات ولی غيب نمائی
كشتيم كاه نمائی رخ وكاهی ننمائی
ای جكر خون كن پوشيده وپيدا چه بلائی
جلوهايت همه اينجاست تو باری زكجائی

عاكفی { ايران شعراسندن اولوب، كيلانليدر. علم هيئت ونجومده دخی يدطولاسی
وار ايدی. شو رباعی اونكدر :

ای دل همه اسباب جهان خواسته كير
باغ طربت بسبزه آراسته كير
آن كاه برآن سبزه شبی چون شبنم
بنشسته وبا مداد خاسته كير

عال { وقتيله كوفه و انبار جهتنه ويريلن اسمدر.

عالمكير { هندستانده حكومت سورن سلالهٔ تيموريه‌دن ايكی ذاتك لقبيدر:

برنجيسی (ابو الظفر محی الدين محمد اورنك زيب)
شاهجهانك اوچنجی اوغلی اولوب ، ١٠٢٨ تاريخنده
طوغمشدر . والده‌سی (ممتاز محل) لقبيله مشهوره
(ارجمندبانو) ايدی . كنجلكنده متقيانه بر عمر
سوروب، ١٠٦٨ تاريخنده ، برادری مراد بخشله
بالاتفاق، اكره شهرنده پدرينی اخذ وحبس ايتدكدن
صكره، برادرينی دخی حبس ايده‌رك، دهلی‌يه دخول
ايله، تخته قعود ايتمش؛ وبر سنه صكره ظهور ايدن
فتنه‌يی باصديره‌رق ، برادری مومی اليه مراد بخش
ايله بيوك برادری داراشكوهی قتل ايتمشدر. سنيلكده
ارباب تعصبدن اولوب ، شيعيلری تعقيب ايتمش ؛
و برهمنيلری قبول اسلامه مجبور ايتمك ايچون، آغر
جزيه‌لر طرح ايلمش ايدی. اللی سنه حكومت سور.
دكدن صكره ، ١١١٨ تاريخنده دكنك احمد آباد

شهرنده ٩٠ یاشنده وفات ایدوب، اورنك آبادقربنده واقع خلد آباد قصبه‌سنده شیخ زین الدینك تربه‌سی جوارنده دفن اولنمشدر.

— ایکنجیسی (عزیز الدین) جهاندار شاهك اوغلی اولوب، ١٠٩٩ ده طوغمش؛ و ١١٦٨ ده، احمد شاه بن محمد شاهك فراغی اوزرینه، وزیر عماد الملك غازی الدین خانك سعییله دهلی تختنه چیقوب، بش سنه ایله بر قاچ آی اسماً حکمدارلق ایتمش ایدی.

عالی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (مصطفی —) کلیبولیلی اولوب، ابتدا طریق علمیه سلوك ایتمش؛ و بعده تبدیل طریق ایده‌رك، ارضروم وشام دفتردارلقنده بولنمش ایدی. «مهروماه»، «مطلع الانوار»، «مهر و وفا»، «روضة اللطائف» و «نادر المحارب» عنوانلریله بش منظومه‌سی و «انیس القلوب»، «صدقصه وصد حصه»، «هفت مجلس»، «زبدة التواریخ» و «منشأ الانشا» عنوانلریله دیکر بش تألیفی و ترکی و فارسی دیوانی واردر. امام غزالینك «ایها الولد» عنوانلی کتابنی دخی «تحفة الصلحاء» عنوانیله ترجمه ایتمشدر. مذکور زبدة التواریخی قاضی عضدك «اشرف التواریخ» عنوانلی تألیفنك ترجمه‌سی ایسه‌ده، بر خیلی علاوات والحاقاتی دخی واردر. بو تاریخی مطبوعدر. شو ایکی بیت اونکدر:

کر کچ کچ اولسه قطع مراتب بکا نه غم
طویدم بو رمزی بن فلك ناصوابدن
آی اولمینجه منزلن آلمق محالدر
کل عبرت آل کونش کبی عالیجنابدن

— ایکنجیسی (رئیس زاده الیاس —) اورلولی اولوب، سلطان سلیم خان ثانینك خواجه‌سی عطاءالله افندینك خدمتنده بولنمش؛ و کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت اونکدر:

صانماك جفای یاره تحملدرر هنر
بردار اولمه در دل منصور وش اصل
خورشیدکبی کرچه که حسنك کمالده
ای آفتاب چهره زوالك ده اویله‌در

— اوچنجیسی استانبوللی اولوب، (حافظ قونیوی اوغلی) دیمکله متعارف ایدی. علم ادوارده مهارتی

و حسن خطی دخی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

یاقاشك هجریله جانا قامتم اولدی دوتا
فرقتکده چکمدك بر بار غم می قالدی یا

عالی { فرس شعراسندن دخی ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی بدخشان والیسی میرزا سلیمانك خدمتنده بولنمش، وبر چوق احسانلرینه نائل اولمش ایدی. شو رباعی اونکدر:

عاشق شب وصل یار بکزیدهٔ خویش
از بهر فراق دل غمدیدهٔ خویش
خواهد که دراز تر شود بر دوزد
بر دامن شب سیاهیٔ دیدهٔ خویش

— ایکنجیسی (ملا شاه محمد) بخارالی اولوب، شو بیت اونکدر:

عمر کر کوتاه باشد دل بزلف یار بند
میرسد تا دامن حشر این طناب زندکی

عالی { صدر اسبق حکیم اوغلی علی پاشانك اشعارنده قوللاندیغی مخلصیدر. [«علی پاشا (حکیم اوغلی)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عالی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، طریقت نقشبندیه مشایخندن شیخ محمد عطا افندینك اوغلیدر. ١١٩٩ ده استانبولده طوغوب، شیخ غالب افندیدن بر مقدار تحصیلدن صکره، مکتوبیٔ صدارت قلمنه کیرمش؛ وبعده بعض مکتوبجیلق ومهردارلق کبی بعض کتابت خدمتلرنده بولنمش؛ و١١٤٩ ده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

آه ایلدیکم شوخ دلارا چلبیدر
قان آغلار ایسه‌م غم دکل اصلاحلبیدر

عالی افندی { (علی —) متأخرین ادبا وشعرای عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. بر مدت دیوان همایون قلمنه دوامدن صکره، ١٢٦١ ده کتابت خدمتیله شامه کیتمش؛ وعودتنده مجلس محاسبهٔ مالیه‌کتبه‌سی سلکنه کیروب، بر خیلی وقت «جریدهٔ حوادث» محررلکنی ایتمش ایدی شو مقطع اونکدر:

طوت که بولسون عالیاسندن تجلی کائنات
کائنات احوال سیر بی نشانك طویمسون

عالی پاشا { (السید محمد امین —) دور سلطان عبد المجید و عبد العزیز

خانیده دفعاتله مسند صدارته چکمش وزرادن و عثمانلی مشاهیر سیاسیوننده اولوب، استانبوللیدر. پدری مصر چارشیلی علی رضا افندیدر. ١٢٣٠ تاریخنده مرجان آغا جامع شریفی حوالیسنه ناظر خانه‌سنده طوغوب، ١٢٤٥ ده دیوان همایون قلمنه کیرمش، وبعده همه و٤٩ ده ترجمه اوطه‌سنه نقل ایدلمش؛ ودیوان همایون قلمنده ایکن، قصیرالقامه اولدیغندن، تسمیه بالنقیض قبیلندن اوله‌رق (عالی) مخلصیله تخلیص اولنمش اولدی. ترجمه قلمنده ایکن رتبهٔ خواجکانیی احرازایدوب، ١٢٥١ تاریخنده طوبخانه مشیری احمد فتحی پاشانك ویانه سفارتنه مأموریتلرنده ایکنجی سرکتابتی مأموریتیله معیتنده ویانه‌یه کیدوب، برایچق سنه اوراده اقامتله، فرانسزجه‌یی ایلرلتمش؛ ورابعه رتبه‌سنی احرازایلمش ایدی. درسعادته عودتنده ٢٥٣ تاریخنده دیوان همایون ترجمانلغی مأموریتنه نصب اولنه‌رق، عهده‌سنه رتبهٔ ثالثه دخی توجیه اولنمش؛ وخارجیه ناظری بولنان رشید پاشا مرحومه کسب انتسابله، مشارالیهك سفارتله لوندره‌یه عزیمتنده، ترجمانلق ینه عهده‌سنده قالمق اوزره، سفارت مشارالیها مستشارلغنه نصب اولنه‌رق، بر سنه‌یی متجاوز مدت لوندره‌ده قالدقدن صکره، رشید پاشانك پارسه عزیمتنده بر مدت دخی لوندره‌ده مصلحتکذارلق ایتمش؛ وبعده مشارالیهله برابر درسعادته عودت ایدوب، ١٢٥٦ ده خارجیه مستشاری بولنان رفعت پاشانك جانب مصره عزیمتلرنده وكالةً، وبعده رفعت پاشانك صدارت عظمی مستشارلغنه نصبنده رتبهٔ اولی ایله اصالةً خارجیه مستشارلغنه تعیین اولنمشدی. ١٢٥٧ ده بیوك ایلچیلك عنوانیله لوندره سفارت سنیه‌سنه نصب اولنه‌رق، اوچ بچق سنه لوندره‌ده اقامتدن صکره، درسعادته عودتنده مجلس والا اعضالغنه مأموراولمش؛ وبرقاچ آی صکره ١٢٦١ ده خارجیه ناظری بولنان شکیب پاشانك جبل لبنان نظامنه مأموریتلری اثناسنده نظارت مشارالیها وکالتنه نصب اولنه‌رق، ثانیاً خارجیه نظارتنه تعیین اولنان رشید پاشانك پارسده بولندیغی مدتجه دخی اجرای وکالت ایتمش؛ و رشید پاشانك عودتنده بکلکجیٔ دیوان همایون مأموریتی انضمامیله ثانیا خارجیه مستشارلغنه؛ و٢٦٢ ده رتبهٔ بالا ایله خارجیه نظارتنه نصب بیورلمش ایدی. اوصره‌ده ظهور ایدن یونان مسئله‌سنی حسن تسویه‌یه موفق اولمسی اوزرینه، ١٢٧٤ ده عهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه بیورلمش؛ وسنهٔ مزبوره‌ده انفصال ایده‌رك، بر بچق ماه قدر معزول قالدقدن صکره، مجلس والای احکام عدلیه ریاستنه وبر بچق ماه صکره ثانیاً خارجیه نظارتنه نصب، و٢٦٧ ده آقادمیا صورتنده تشکیل اولنان (انجمن دانش) اعضالغی دخی توجیه اولنمش ایدی. ١٢٦٨ ده مقام عالیٔ صدارت عظمایه چکوب، ایکی آی مرورنده سنهٔ مذکوره اواخرنده بالانفصال، ٦٩ ده آیدین والیکنه نصب اولنه‌رق، درت ماه اوراده اقامتدن صکره، معزولاً درسعادته کلوب، ٢٧١ ده خداوندکار ولایتنه تعیین اولنمش؛ وینه او سنه درسعادته جلبله، تشکیل اولنان مجلس تنظیمات ریاستنه وبعده ثالثاً خارجیه نظارتنه ومؤخراً ویانه‌ده عقد اولنان قونفرانس مرخصلکنه نصب اولنمش؛ وویانه‌ده ایکن ثانیا مسند صدارته تعیین بیورلمش؛ وبو دفعه بر بچق سنه‌یی متجاوز زمان امور دولتی اداره ایده‌رك، ٧٢ ده پارسده عقد اولنان قونفرانسه بالذات عزیمت ایتمش، و بر ماه قدر لوندره‌ده دخی بولنمش ایدی. ٢٧٣ ده مسند صدارتدن بالانفصال، ورابعا خارجیه نظارتنه تعیین بیورلمش ایسه‌ده، استعفا ایلمسی اوزرینه، مجالس عالیه‌یه مأمور اولمش؛ وبرقاچ آی مرورنده خامساً خارجیه نظارتنه تعیین اولنوب، ١١٧٤ ده ثالثاً مهر صدارت عهده‌سنه احاله اولنمش؛ وبو دفعه دخی بر سنه ایله اون آی مقام صدارتده قالدقدن صکره، انفصال ایده‌رك، متعاقباً دفعهٔ ثالثه اولمق اوزره مجلس تنظیمات ریاستنه تعیین اولنمش؛ وصدراعظم بولنان قبریسلی محمد پاشانك روم ایلی اصلاحاتنه مأموریتی اثناسنده صدارت قائممقاملغنده وبعده خارجیه نظارتی وکالتنده دخی بولنمش ایدی. سلطان عبد العزیز خانك جلوسلرندن صکره ١٢٧٨ تاریخنده سادساً خارجیه نظارتنه ومتعاقباً رابعاً مسند صدارت عظمایه نصب اولنه‌رق، اوچ آی ایله یکرمی کون بومقامده قالدقدن صکره، بالانفصال سابعاً خارجیه نظارتنه تعیین اولنمش؛ و ١٢٨٣ ده خامساً صدراعظم اولوب، آخر عمرینه قدر یعنی اوچ سنه ایله سکز بچق آی بو مقام عالیده قالمش؛ و فؤاد پاشانك وفاتندن صکره خارجیه نظارتی دخی علاوةً عهده‌لرینه احاله اولنمش ایدی. زمان صدارتنده

ظهور ایدن کریدقاریشقلغنی برطرف ایتمك اوزره جزیرهٔ
مذکوره‌یه بالذات عزیمت ایتمشدی. ۱۲۷۸ تاریخنده
اون کوینده‌کی کوشکنده وفات ایدوب، سلیمانیه
جامع شریفی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. ترکجه
وفرانسزجه‌ده کتابت وانشاسی مکمل وادبیات شرقیه
وغربیه‌ده‌کی مهارتیله علی الخصوص امور سیاسیه‌ده‌کی
اقتداری مسلم اولوب، فؤاد پاشا ایله برلکده آوروپا
دولنلك وعلی الخصوص فرانسه وانکلتره‌نك محبت
واتفاقنی قزانمش؛ وبر چوق مسائل مهمه‌نك بروجه
مطلوب حل وتسویه‌سنه موفق اولمشلردر.

عالیه { (بنت ظبیان الکلابیه) ازواج حضرت نبویدن اولوب، برروایتده قبل الدخول
وبر روایتده بر مدت برلکده یاشادقدن صکره،
تطلیق بیورلمش؛ وزوجات رسالتپناهینك بشقه‌لری
طرفندن تزوجی هنوز منع بیورلمامش اولدیغندن،
بعد التطلیق ابن عمی طرفندن تزوج اولنه‌رق، بوندن
اولادی دخی اولمش ایدی.

عالیه { هارون الرشیدك قیزی اولوب، جعفر برمکینك رأییله عبدالملك بن صالح
هاشمینك اوغلی صالحه تزویج ایدلمش؛ ونکاحی امام
یوسف حضرتلری طرفندن قییلمش ایدی.

عالیه { حجازك شرق یعنی نجد جهتنده بولنان یرلره اطلاق اولنوب، بوکا مقابل تهامه
جهتنه (سافله) دیرلر.

عامر { صحابه‌دن بر وجه‌آتی بر قاچ ذاتك اسمیدر: (عامر بن الاسود الطائی) که
برنامهٔ سعادته نائل اولمشیدی. — (عامر بن الاضبط
الاشجعی) که جانب رسالتپناهیدن مرسول بر سریه
طرفندن سهواً قتل اولنه‌رق، بو بابده «یا ایها الذین
آمنوا اذا ضربتم فی سبیل الله فتبینوا» آیت کریمه‌سی
نازل اولمشدر. بر روایتده‌ده بو مقتول (مرداس
بن نهیك) ایدی. — (عامر بن امیه بن زید
الانصاری الخزرجی) که هشام بن عامرك پدری
اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد وقعه.
سنده شهید اولمشدر. — (عامر بن ابی امیه بن
المغیره القرشی المخزومی) که ازواج مطهره‌دن ام سلمه
حضرتلرینك برادری اولوب، همشیره‌سی مشارالیهادن
روایت ایتمشدر. — (عامر بن البکیر اللیثی) که
ینه صحابه‌دن عاقلك برادری اولوب، برادرلریله برابر
بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عامر بن ثابت
الانصاری الاوسی) که احد وقعه‌سنده حاضر بولنوب،
یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (دیکر عامر بن
ثابت الانصاری الاوسی) که بدر غزاسنده امر
حضرت نبوی ایله عقبه بن معیطی قتل ایدن بو وبر
روایتده برادری عاصمدر. — (عامر بن الحارث
بن ثوبان) که مصر فتحنده حاضر بولنمشدر. — (عامر
بن الحارث الفهری) که بدر غزاسنده حاضر
بولنمشدر. — (ابو مالك عامر بن الحارث بن هانی
الاشعری) که سفینه ایله نزد حضرت نبوی‌یه کلوب،
شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده مصرده توطن
ایتمش ایدی. کندیسندن بعض احادیث شریفه
مرویدر. — (ابوجهم عامر بن حذیفه بن غانم القرشی
العدوی) که جانب رسالتپناهیدن کندیسنه برخمیصه
ارسال بیورلمشیدی. — (عامر الرامی الخضری) که
بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عبدالله عامر
بن ربیعه بن کعب العنزی) که والد حضرت فاروق
خطاب بن نفیل العدوینك حلیفی اولوب، اك اول
اسلامه کلنلردن اولمغله، زوجه‌سی لیلی بنت ابی حثمه
ایله برابر حبشه و بعده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وبدر
غزاسیله سائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمش؛
و۳۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. بعض احادیث شریفه‌نك
راویسیدر. — (عامر بن ابی ربیعه) که بر حدیث
شریفك راویسیدر. — (ابو حیثمه عامر بن ساعده
بن عامر الحارثی) که احد غزاسنده رسالتپناه افند.
مزك دلیلی اولوب، جانب نبویدن خیبره خارص تعیین
بیوریلان سهلك پدریدر. معاویه زماننده وفات
ایتمشدر. — (عامر بن سعد بن الحارث) که برادری
عمرو ایله برابر مؤته محاربه‌سنده شهید اولمشدر. —
(عامر بن سعد بن عمرو بن ثقیف) که بدر غزا.
سنده واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنمشدر. —
(عامر بن سلمه بن عامر البلوی) که انصارك حلیفی
اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عامر
بن سلیم الاسلمی) که بعض غزواتده فخر کائنات
(صلعم) افندمزك سنجاقدارلری اولوب، بعده نیسا.
بورده وفات ایتمش؛ وبقامقبره‌سنده دفن اولنمشدر. —
(عامر بن سنان الاکوع الاسلمی) که شعرای
صحابه‌دن اولوب، خیبر غزاسنده شهید اولمشدر. شو

بر ايكي بيتي خيبر طرفنده رسالتپناه افندمزه خطاباً سويلديكي اشعارندندر .

والله لولاالت اما اهتدينا
ولا تصدقنا ولاصلينا
فانزلن سكينة علينا
وثبت الاقدام ان لاقينا
ان بني الكفار قدبغوا علينا
وان ارادوا فتنة ابينا .

يكني سلمه بن عمرو كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ابو شهر عامر بن شهر الهمدانى) كه جانب رسالتپناهيدن يمنده عامل بولنانلردن اولوب ، اسود عنسي‌يي قتل ايدنلرك بريدر. — (عامر بن صبره) كه يته صحابه‌دن (ابورزين)ك پدريدر. — (عامر بن طفيل بن الحارث) كه قومى طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبويه‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و بعده اهل رده و قوهاتنده خلقه اسلامي توصيه ايتمش ايدى. — (عامر بن ابي عامر الاشعرى) كه پدريله برابر زمان سعادت نشان حضرت نبويه‌يه يتيشمش؛ و معاويه زماننده قدرى عالى اولوب، يانته بلا اذن كيرمكه مأذون بولنمش؛ و عبدالملك بن مروانك زماننده اردنده وفات ايتمشدر. — (عامر بن عبدالله بن الجراح) [«ابو عبيده بن جراح» ماده‌سنه مراجعت بيوريله .] — (عامر بن عبدالله البدرى) كه بر روايتك صاحبيدر. — (عامر بن عبدالله بن جهم الحولانى) كه فتح مصرده حاضر بولنمشدر. — (ابوحبه عامر بن عبد عمرو الانصارى الاوسى البدرى) كه بدر غزاسنده بولنوب ، احد وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. برحديث شريفك راويسيدر. — (عامر بن عبد غنم القرشى الفهرى) كه قديم الاسلام اولوب، حبشه هجرت ايدنلردندر. — (عامر بن عبدة الرقاشى) كه يكنى ابوصره كنديسندن روايت ايتمشدر . — (عامر بن العكبر) كه انصارك حليفى اولوب، بدرغزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابوبلال عامر بن عمرو التجيبى) كه فتح مصرده حاضر بولنمشدر. — (ابوهلال عامر بن عمرو المزنى) كه ابو معاوية الضرير كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عامر بن عمير النميرى) كه حجة الوداعده معيت حضرت نبويه‌ده بولنوب، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. — (عامر بن عوف الانصارى الساعدى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنانلردندر. — (عامر بن غيلان الثقفى) كه پدرندن اول اسلامه كلوب ، مدينه‌يه هجرت ايتمش؛ و عمواس طاعوننده شامده وفات ايلمشدر. — (ابو عروه عامر الفقيمى) كه مهاجرينندندر. — (ابو عمرو عامر بن فهيره) كه الك اول اسلامه كلنلردن اولوب ، حضرت عايشه (رضها) نك للام برادرى اولان طفيل بن عبداللهك كوله‌سى ايكن، اسلامندن طولايى اذا وجفا كورمكله، حضرت ابابكر صديق (رضه) جانبندن اشترا بيوريله‌رق، مشاراليهك قيونلرنى رعى ايدردى، و برلكده مدينهٔ منوره‌يه هجرت ايتمشيدى . اسود اللون ايدى . بدر واحد غزالرنده حاضر بولنوب، هجرت نبويه‌نك دردنجى سنه‌سى، ٤٠ ياشنده اولديغى حالده، بئر معونه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (ابوبرده عامر بن قيس الاشعرى) كه ابوموسى الاشعرى حضرتلرينك برادرى اولوب ، بعده كوفه‌يه نازل اولمش، و بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. — (عامر بن كريز بن ربيعة القرشى العبشمى) كه فتح مكه كونى اسلامه كلوب، اوغلى عبدالله خلافت حضرت عثمانده بصره عاملى اولدقده دخى برابر بصره‌يه و بعده خراسانه كيتمشيدى . والده‌سى بيضاً بنت عبدالمطلبدر. — (عامر بن لدين الاشعرى) كه كنديسندن بعض احاديث شريفه مروى اولوب ، آنجق صحبتى مختلف فيهدر. — (عامر بن لقيط العامرى) كه قومى طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبويه‌يه كله‌رك ، شرف اسلامله مشرف ودعاى رسالتپناهى‌يه نائل اولمشيدى. — (عامر بن ليلى الغفارى الضمرى) كه فخر الرسل (صلعم) افندمزك حجة الوداعدن عودتلرينه دائر روايتى اولوب ، «من كنت مولاه فعلى مولاه اللهم وال من والاه وعاد من عاداه» حديث شريفنك راويلرندندر. — (عامر بن مالك الاشجعى) كه ابو عثمان نهدى كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عامر بن مالك بن صفوان) كه طاعوندن و مفروقاً وفات ايدنلرك شهادتنه دائر برحديث شريفك راويسى اولوب، صحابه‌دن اولديغى مرويدر . — (عامر بن مخرمه بن نوفل القرشى الزهرى) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزه يتيشمش اولديغى مرويدر. — (عامر بن مخلد الانصارى الخزرجى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، احد وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (عامر بن مرقش الهذلى) كه برحديث شريفك راويسيدر. —

(عامر بن مسعود بن امية القرشی الجمحی) كه صحبتی مختلف فيه اولوب، يزيد بن معاويه نك وفاتندن صكره، اهالينك انتخابی اوزره كوفه واليسی اولمش؛ وابن زبير خلافته نائل اولدقده، ابتدا كنديسی مذكور واليلكده ابقا، واوچ آی صكره عزل ايتمشيدی. قيصه بويلی اولديغندن (دحروجة الجمل) لقبيله ملقب ايدی. — (عامر بن الهذيل) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (ابوهشام عامر الانصاری) كه احد وقعه سنده شهيد اولمشدر. اوغلی هشام دخی صحابه دندر. — (ابو سياره عامر بن هلال المزنی) كه بر نامهٔ حضرت نبوی يه نائل اولمشيدی. — (ابوالطفيل عامر بن واثلة الكنانی الليثی) كه احد وقعه سی سنه سنده طوغوب، ارتحال حضرت نبويده سكز ياشنده بولنمش؛ وبعده كوفه ده ساكن اولوب، مؤخراً مكهٔ مكرمه يه انتقال ايتمش ايدی. حضرت علی يه محبتی زياده اولوب، كافهٔ غزواتنده معيتنده بولنمشدر. حضرت ابابكر وعمر (رضهما) نك فضلنی تسليم ايتمكله برابر حضرت مرتضانك تفضيل ايدردی. هجرت نبويه نك يوزنجی سنه سی وفات ايدوب، صحابه نك اك صكره ارتحال ايدنيدر. بعض احاديث شريفه نك راويسيدر. كنيه سيله مشهوردر. — (عامر بن ابی وقاص) كه عشرهٔ مبشره دن سعد ابن ابی وقاص (رضه) ك برادری اولوب، اسلامه كلنلرك اونجيسی اولديغی مرويدر. حبشه هجرت ايتمشيدی. — (عامر بن يزيد بن السكن) كه اسماء بنت يزيدك برادری اولوب، احد وقعه سنده پدريله برابر شهيد اولمشدر.

عامر { (ابو عبد الله بن عبد القيس التميمی العنبری البصری) مشاهير تابعيندن اولوب، زهد وتقواسيله مشهوردر. بصره ده ساكن اولوب، حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده معاويه طرفندن شامه جلب اولنمغله، اوراتك هواسی صومغی تهوين ايتديكندن، معاويه بندن برشی ايسته ديه اصرار ايتديكنده: «بكا اوروجی تصعيب ايدوب ثوابمی آرتيران بصره نك حرارت هواسنی اعاده ايلمكزی رجا ايدرم» ديمش اولديغی ودها بر طاقم اقوال وافعال منقبانه سی منقولدر. — (ابو اياس عامر بن عبدة البجلی) دخی مشاهير تابعيندن اولوب، ابن مسعوددن روايت ايتمشدر.

عامر { مكهٔ مكرمه قربنده بر طاغ اولوب، عامر وطفيل ديه بعض اشعارده مذكوردر.

عامر { اونبجی قرن هجری اوائلنده يمنده حكومت سورمش امرادن اولوب، ٩١٠ تاريخنده صنعايی دخی احمد بن ناصرك يدندن ضبط ايتمش؛ وبعده مصر ملوك چراكسه سی جانبندن كوندريلن عسكره مغلوب واسير اولوب، قتل اولنمش ايدی. شافعی المذهب اولوب، زيديلری تعقيب وتعذيب ايدر ايدی.

عامل { (ملا —) فرس شعراسندن اولوب، بخليدر. شو بيت اونكدر:

از كار دل كره بغريبی كشاده شد
انكور تابريده شد ازتاك باده شد

عاموص { فلسطينده بيت لحم قربنده بر كوچك قصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

عانه { بغداد ولايت وسنجاغنده وجزيره خطه سنده اوله رق بغدادك ٢٥٠ كيلومتره غرب شماليسنده ورقه ايله هيت آره سنده اوله رق فراتك ساحل يميننده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهاليسی، ١٠ جامع شريفی وفراتك صويله اسقا اولونور باغچه لری واردر. اسكی بر قصبه اولوب، وقتيله دها بيوك ومعمور ايدی. فرات ساحلنجه ٦ كيلومترهلك مسافه ده بر تك سوقاغك ايكی طرفنده ممتد اولوب، خانه لری كاركير وبرر سرداب ايله بر ويا ايكيشر قاندن عبارتدر، وبربرلرندن آيری اولوب، آره لرنده باغچه لری بولنيور. اهاليسی مسلم وسنی اولوب، يالكز ٢٠ يهودی واردر. بغدادك بتون ساقه لری عانه ليدر. قصبه نك قارشيسنده فرات مجراسی اورته سنده روماليلردن قالمه خراب بر قلعه بولنيور. — عانه قضاسی بغداد سنجاق وولايتنك منتهای غرب شماليسنده اولوب، جنوب شرقی جهتندن دليم قضاسيله، شمالاً موصل ولايتيله، غرب شمالی جهتندن زورمستقل متصرفلغيله، جنوب غربی جهتندن دخی باديه ايله محدوددر. القائم، حديثه، آلوس وجبه اسمليله ٤ ناحيه يی حاوی اولوب، مساحهٔ سطحيه سی تقريباً ١٥٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسی ده ١٥٠٠٠ كشيدن عبارتدر. اراضئ مزروعه سی ٧٥٠ فدان يعنی ٢٠٦٧٧ دونم اولوب،

فراته قريب اولانلرى طولابله سقى اولنور. باشليجه محصولاتى بغداى، آرپه، پاموق و سيسام اولوب، ٣٠٠٠ قدر خرما آغاجى دخى واردر. قايصى، اريك، نار و انجير كبى ميوه‌لرى دخى چوق اولوب، پورتقال وليمونلرى آزدر. بغداى محصولات سنويه‌سى اوچ بچق و آرپه حاصلاتى سكز مليون كيلويه بالغ اولور. حيوانات اهليه‌سنك سنوى تولداتى ٥٢٠٠ صيغير، ٢٥٠٠ آت، ٦٥٠٠ مركب، ٢٠٠٠ دوه، ٩٠٠٠٠ قيون و ١٠٠ كچى راده‌لرنده‌در.

— اردن واديسنده دخى (عانه) اسميله بر قصبه بولنديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر.

عائذ { صحابه‌دن بر وجه آتى بر قاچ ذاتك اسميدر: (عائذ بن ثعلبه بن وبرة البلوى) كه فتح مصرده حاضر بولنوب، ٥٣ تاريخنده روملره قارشى اولنان بر محاربه‌ده شهيد اولمشدر. — (عائذ بن سعيد الجسرى) كه مبعوثاً نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و ٣٧ نجى سال هجريده معيت حضرت مرتضويده صفين محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. زوجه‌سى ام بنين كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عائذ بن ابى عائذ الجعفى) كه بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. — (عائذ بن عبد عمرو الازدى) كه بصريوندن معدود اولوب، خلافت حضرت عثماندن صكره وفات ايتمشدر. — (ابو هبيره عائذ بن عمرو بن هلال المزنى) كه صلحاى صحابه‌دن اولوب، رضوان بيعتنده حاضر بولنمش؛ و بعده بصره‌ده ساكن اولوب، اوراده بر خانه ياپديرمش؛ ويزيد بن معاويه‌نك زماننده وفات ايدوب، بصره واليسى بولنان عبيدالله بن زياد قيلامق ايچون، جنازه نمازينك ابوبردة الاسلمى طرفندن قيلنمسنى وصيت ايتمش ايدى. حسن بصرى و معاويه بن قره كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (عائذ بن قرط السكونى) كه اهل شامدن معدود اولوب، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. — (عائذ بن ماعص الانصارى الخزرجى الزرقى) كه برادرى معاذ ايله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنوب، يمامه وقعه‌سنده و بر روايتده بئر معونه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر.

عائذ الله { (ابو ادريس — بن عبد الله الخولانى) صحابه‌دن اولوب، حنين غزاسى سنه‌سنده تولد ايتمشدر. — (عائذ الله بن سعيد بن جندب) دخى صحابه‌دن اولوب، لقيط الراويه‌نك جديدر.

عائشه { (الصديقه بنت ابى بكر الصديق رضهما) ازواج مطهرهٔ حضرت نبويدن اولوب، حضرت خديجة الكبرى (رضها) دن صكره امهات المؤمنينك اشهر و بهتريدر. والده‌سى (ام رومان بنت عامر الكنانيه) در. خديجة الكبرانك ارتحالندن اوچ سنه صكره وهجرت نبويه‌دن ايكى سنه اول، آلتى ياشنده اولديغى حالده، سيدالانبيا (صلعم) افندمزه نكاحى اجرا اولنه‌رق، اوچ سنه صكره مدينهٔ منوره‌ده زفاف واقع اولمشدر. عقل وذكاوتده وعفت وتقواده بى مانند اولوب، حقنده فخركائنات (صلعم) افندمزك محبت ورعايتى پك زياده ايدى؛ وحقلرنده بر چوق احاديث شريفه منقولدر. ازدواجندن اول حضرت جبرائيل مفخر موجودات افندمزه حضرت مشارالبهانك صورتنده و يشيل بر ايپك چارشفه بورنمش اولديغى حالده كورنمشيدى. معلوم اولديغى اوزره، حق عاليلرنده بر افك و افترا وقوع بولمغله، برائتلرى حقنده آيت كريمه نازل اولمشدر. جانب نبويدن تزوجى دخى جبرائيل امينك اشارتيله وقوع بولديغى مرويدر. اصابت رأيى مسلم وكرك امور مذهبيه و فقهيه‌ده كرك اخبار واشعار عربده اطلاعاتى زياده اولديغندن، ارتحال جناب نبويدن صكره صحابه كنديلرينه مراجعتله، حل مشكلات ايدرلردى. كنديلرندن بيكدن زياده حديث شريف منقول اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ايله سائر صحابهٔ كرام وتابعيندن برچوق ذوات روايت ايتمشلردر. ارتحال حضرت رسالتپناهيده اون سكز ياشنده اولوب، هجرت نبويه‌نك ٥٧ نجى سنه‌سى ٦٥ ياشنده ارتحال ايتمش؛ وجنازه‌لرينك نمازى مدينهٔ منوره‌ده والى وكيلى بولنان ابو هريره (رضه) طرفندن قيلنوب، وصيتى اوزره كيجه‌لين بقيعده دفن اولنمشدر. اولادى اولميوب، جانب نبويدن همشيره زاده‌سى اولان عبدالله بن زبير (رضهما) يه نسبتله (ام عبدالله) كنيه‌سيله تكنيه بيورلمشيدى. عبدالرحمن بن ابى بكر (رضهما) نك آنا بابا بر همشيره‌سى ايدى. وقعهٔ جمل « جمل » ماده‌سنده سبق ايتديكندن، تكرارندن اجتناب اولندى. حضرت عايشه (رضها) يى حضرت فاطمة الزهرا (رضها) يه تفضيل ايدنلر وار

ایسه‌ده، حضرت زهرانك فضل و رجحانی اكثر علما عندنده مسلمدر . ام المؤمنین حضرت خدیجة الكبرا (رضها) نك دخی رجحانی حضرت عایشه (رضها) نك كندیلرندن منقول اولان بر حدیث شریفله مثبتدر . [« خدیجه » ماده‌سنه مراجعت .] — (عائشه بنت جریر الانصاریه السلمیه)، (عائشه بنت الحارث القرشیة التیمیه)، (عائشه بنت ابی سفیان الانصاریه الاشهلیه)، (عائشه بنت عبدالرحمن النضیریه)، (عائشه بنت عمر الانصاریه) و (عائشه بنت قدامة القرشیة الجمحیه) دخی صحابیاتدندر.

عائشه ام ابی عبدالله { اندلسده غرناطه‌نك صوك حكمدار مسلمی اولان ابو عبدالله الصغیرك والده‌سی اولوب، دولت مذكوره‌نك اواخرنده ظهور ایتمش اولان تفرقه وافتشاشاتده بونك دخی كلی مدخلی بولنمشیدی. بعده غرناطه‌نك فردیناند ایله ایزابلانك ضبطنه كچمسی اوزرینه، اوغلی عبد الله الصغیر ایله برابر چیقوب، كیدركن اوغلنه خطاباً ایراد ایتمش اولدیغی تكدیر آمیز نطق كتب تواریخده مسطور ومشهوردر.

عائشة الباعونیه { مشاهیر شاعرات اسلامدن اولوب، احمد بن قصر الباعونینك قیزیدر. شعر وادبیاتده‌كی مهارتدن بشقه اكثر علومده دخی یدطولاسی اولمغله، (فاضلة الزمان) عنوانه مستحق اولمشیدی. مدح حضرت سید الثقلین حقنده « الفتح المبین فی مدح الامین » عنوانیله مشهور بر قصیدهٔ بلیغه‌سی واردر، كه كندیسی شرحنی دخی یازوب، بونده بر چوق قواعد ونكات ادبیه بیان ایتمشدر. سائر اشعاری دخی اولوب، بر مسئلهٔ فقهیه حقنده واقع اولان بر سؤاله نظماً ویردیكی جوابده مذاهب اربعه اوزرینه ایجابنی بیان ایتمكله، فقهده‌كی وسعت معلوماتنی دخی اثبات ایتمشدر. قصیدهٔ مذكوره‌نك مطلعی شودر:

فی حسن مطلع اقمار بذی سلم
اصبحت فی زمرة العشاق كالعلم

عائشه بنت الخطیب { مشاهیر محدثاتدن اولوب، عبدالرحیم بن بدر الدینك قیزی و قاضی القضاة برهان الدین بن جماعه‌نك همشیره‌سیدر. ٧٨٩ ده وفات ایتمشدر.

عائشه بنت سعد { عشرهٔ مبشره‌دن سعد ابن وقاص (رضه) ك قیزیدر.

عائشه بنت طلحه { عشرهٔ مبشره‌دن حضرت طلحه (رضه) ایله ام كلثوم بنت ابی بكر الصدیق (رضهما) نك قیزی اولوب، حسن وجمالیله وحدیثده واشعار واخبار عربیه‌ده‌كی وسعت اطلاعیله مشهوره‌در. حق جناب حقك بر نعمت و احسانی اولان حسننی اخفا ایتمكه راضی اولمیوب، تستر ایتمدیكی مرویدر. دایسی بولنان عبدالرحمن بن ابی بكر (رضهما) نك اوغلی عبدالله واروب، عمران، عبدالرحمن، ابو بكر وطلحه اسملرینه درت اوغلی ونفیسه اسمنده بر قیزی اولمش؛ وعبد الله‌ك وفاتندن صكره مصعب بن الزبیر حضرتلرینه واروب، ست سكینه‌یه اورتاق اولمش ایدی.

عائشه بنت عبد الله { صحابه‌دن عبدالله بن عبد المداننك قیزی و عبدالله بن العباس (رضهما) نك زوجه‌سی اولوب، خلافت جناب مرتضویه‌ده زوجی یمن والیسی بولنمغله، معاویه طرفندن عسكرله كوندریلن (بسر بن ارطاة) نام ظالم خطهٔ یمانیه‌ده حضرت علی (رضه) ك طرفدارلرینی قتل ایتدیكی صره‌ده صاحبهٔ ترجمه‌نك دخی ایكی اوغلنی كوزی اوكنده بوغازلاتمغله، بیچاره قادینك شعورینه خلل كله‌رك، فیما بعد بو مصیبت حقنده برطاقم اشعار سویلیه‌رك كزرمش.

عائشه بنت العجمی { مشاهیر محدثاتدن و امام سیوطینك اشیاخندن اولوب، قاضی القضاة شهاب الدین ابو جعفر بن العجمینك قیزیدر. ٨١٠ تاریخنده طوغمشدر.

عائشه بنت العدل { الك مشهور ادیبه‌لردن اولوب، زین الدین ابراهیم بن احمد الطائینك قیزی ومحدثیندن علاءالدین بن صدر الدین ابن المنجانك زوجه‌سیدر. ٦٤٥ ده طوغوب، ٧١٨ ده وفات ایتمشدر.

عائشه بنت علی { مشاهیر محدثاتدن اولوب، دمشقلیدر. حافظ شمس الدین الحسینینك زوجه‌سی ایدی. یتمش یاشنی كچكین اولدیغی حالده وفات ایتمشدر.

عائشه بنت محمد { (ام الحسن بنت عزالدين التنوخية الدمشقيه) مشاهير محدثاتدن اولوب، ۸۰۳ تاریخنده، طقسان یاشنی کچکین اولدیغی حالده، دمشق شامده وفات ایتمشدر.

عائشه بنت محمد { (بن عبدالهادی المقدسی) بو دخی مشاهیر محدثا- تدن اولوب، (المسندة الکبیره) لقبیله مشهوره‌در. (حجار) نام محدث شهیردن اجازت آلوب، اوندن روایت ایدنلرك اخیریدر. چوق معمر اولمشدر.

عائشه بنت محمد { (الحرانی) مشاهیر محدثاتدن اولوب، زمانی مشاهیر علماسندن فقه و حدیث اوکرنمش؛ و دمشق شامده طول مدت تدریس و افاده ایله مشغول اولمشدر. ٦٤٧ ده طوغوب، ٧٣٦ ده وفات ایتمشدر.

عائشه بنت المعتصم { خلفای عباسیه‌دن معتصم باللهك قیزی ادیبه و شاعره بر خاتون اولوب، ملیکه اسمنده حسنی بر جاریه‌سنه تعشق ایتمش اولان عیسی بن قابس ایله نظماً واقع اولان مخابره‌لری بعض کتب ادبیه‌ده مسطوردر.

عائشه بنت النسیف { شام محدثاتندن اولوب، ۷۹۳ ده وفات ایتمشدر.

عائشه بنت یوسف الدمشقیه { عالمه بر خاتون اولوب، شیخ عبدالله الهروینك احوال سلوکه دائر اولان «منازل السائرین» عنوانلی کتابنی «الاشارات الخفیه فی المنازل العلیه» عنوانیله اختصار ایتمشدر.

عائشه ست العیش { مشاهیر محدثاتدن اولوب، قاضی علاء الدین جنکینك قیزیدر. ۷۶۰ ده طوغوب، ۸٤۰ ده وفات ایتمشدر.

عائشهٔ سمرقندیه { فرس شاعره‌لرندن اولوب، شو رباعی جمله اشعارندندر:

بامن چو شب وصل تو بکشاید راز
تا کاهم از شام کند صبح آغاز
با این همه که عوض کنندم ندهم
کوتاه شبی ازآن بعمر دراز

عائشة القرطبیه { اندلسك مشهور شاعره و ادیبه‌لرندن اولوب، کثرت مطالعه و وسعت معلوماتیله مشهوره‌در. ٤٠٠ تاریخنده، بکر اولدیغی حالده، قرطبه‌ده وفات ایتمشدر. کندیسنه طالب اولان برشاعره جواباً یازدیغی شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

انا لبوة لکننی لا ارتضی
نفسی مناخا طول دهری من احد
ولو انی اختار ذلك لم اجب
کلباً و کم غلقت سمعی عن اسد

عائشة النبویه { (سیده —) حضرت امام جعفر الصادقك قیزی وامام موسی الکاظم حضرتلرینك همشیره‌سی عالمه ومتقیه بر خاتوندر. ١٤٥ تاریخنده ارتحال ایدوب، تربه‌سی مصرده قرافه‌ده زیارتکاهدر.

عَبّاد { صحابه‌دن بروجه‌زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (عباد بن احضر یاخود بن احمر) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (عباد بن بشر بن قیظی الانصاری) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب، یمامه محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (ابو بشر عباد بن بشر بن دقش الانصاری الاشهلی) که مدینه‌ده مصعب بن عمیرك تشویقیله اسلامه کلوب، بدر واحد غزالریله سائر غزواتده حاضر بولنمش؛ و حضرت رسول الله (صلعم) افندمزله مسلمانلره اذا ایدن (کعب بن الاشرف) نام یهودی‌یی قتل ایدنلردن بولنمشدر. بوایکی عباد بن بشری بر عد ایدنلر دخی واردر. — (ابو ثعلبه عباد العبدی) که اهل کوفه‌دن معدود اولوب، اوغلی ثعلبه کندیسندن روایت ایتمشدر. — (عباد بن الحارث بن عدی الانصاری الاوسی) که احد غزاسنده و سائر غزواتده حاضر بولنوب، یمامه محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (عباد بن خالد الغفاری). — (عباد بن سابس) که ابو هریره (رضه) کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ابو ابراهیم عباد بن سنان یاخود بن شیبان السلمی) که حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزدن ربیعه بن الحارث بن عبدالمطلبك قیزی امامه‌یی طلب ایدوب، تزوج ایتمشدی. — (عباد بن سهل بن مخرمة الانصاری الاشهلی) که احد وقعه‌سنده صفوان بن امیة الجمحی یدیله شهید اولمشدر. — (عباد بن شرحبیل العنبری

اليشكرى) كه بصريوندن معدوددر . — (ابويحيي عباد بن شيبان) كه اوغلى يحيي كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عباد بن عبدالعزى القرشى) كه جمل وقعه‌سنده بروندن مجروح اولمغله ، (خطيم) لقبيله ملقبدر. — (عباد بن عبيد التيهان) كه بدر غزا. سنده حاضر بولنمشدر. — (عباد العدوى) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (عباد بن عمروالديلمى ياخود الليثى) كه برحديث‌شريف روايت ايتمشدر. — (عباد بن عمرو ياخود بن عبد عمرو) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك خدمتنده بولنمشدر. اسمى عياذ قيد ايدنلر دخى واردر. — (عباد بن قيس‌الانصارى الخزرجى) كه برادرى مبيع ايله برابر بدر غزاسنده حاضربولنمش؛ ومؤته محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (عباد بن قيظى الانصارى الحارثى) كه جسرابى عبيده وقعه‌سنده برادرلرى عبدالله و عقبه ايله برابر شهيد اولمشدر . — (عباد بن مره ياخود مره بن عباد الانصارى) كه اهل شامدن معدود اولوب ، سيدالمرسلين (صلعم)افندمزك بركون‌مبارك چهره‌لرينى صارارمش كورمكله، صورديغنده، جوعدن اولديغى جوابنى آلمش اولديغنى روايت ايتمشدر . — (عباد بن نهيك الانصارى الخطمى) كه قومنى بيت مقدسه متوجهاً نماز قيلمقده بولوب ، قبله‌نك كعبهٔ معظمه‌يه تحويل بيورلديغنى اخطار و تبليغ ايلمشدر.

عِباد { (ابوثعلبه — العبدى) صحابه‌دن اولوب، اهل كوفه‌دن معدوددر . اوغلى ثعلبه كنديسندن روايت ايتمشدر . — (عباد بن خالد) الغفارى دخى صحابه‌دن اولوب ، ايكى حديث شريفك راويسيدر .

عَبّاد { (المعتضد ابو عمرو — بن اسماعيل بن عباد اللخمى) بشنجى قرن هجريده اندلسك اشبيليه شهرنده حكم سورمش برسلاله‌نك برنجى حاكمى اولوب، ٤٠٦ تاريخنده، شهرمذكورده قاضى اولديغى حالده، قرطبه اميرى يحيانك اسقاطى اوزرينه، موقع اقتداره كتيريله‌رك ، كنديسيله ايكى خلفى جمعاً سكسان سنه قدر حكم سورمشلر؛ و بعده حكومتلرى مراكش اميرى يوسف بن تاشفين طر. فندن ضبط اولنمشدر. عباد ظالم و خونخوار برآدم اولوب، ٤٦٤ ده وفات ايتمشدر. مشهور ابن‌زيدون وزيرى ايدى .

عَبّادان { شط‌العربك دكيزه منصب اولمازدن اول آيرلديغى ايكى قولك آره‌سنده‌كى جزيره‌نك ساحل غربيسنده و بصره‌نك ٥٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده برقصبه اولوب، وقتيله خيلى معمور ايدى ؛ و بر چوق علمانك مسقط رأسى بولنمشدر . ايچنده حضرت على (رضه) افندمزك مقامى دخى بولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

عبادله { عند الفقهاء عبدالله بن عباس ، عبدالله بن عمر، عبدالله بن زبير وعبدالله بن مسعود (رضهم) حضراتنه اطلاق‌اولنور.

عُباده { صحابه‌دن بروجه آتى بر قاچ ذاتك اسميدر: (عباده‌بن‌الاشيب‌العنزى) كه اهل فلسطيندن معدود اولوب، جانب نبويدن برنامهٔ سعادتله قومنه تأمير بيورلمشيدى. — (عباده بن الخشخاش‌الانصارى) كه بدرغزاسنده حاضربولنمش؛ واحد وقعه‌سنده شهيد اولمشدر . — (عباده بن رافع) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (عبادة الزرق) كه اهل حجازدن معدوددر. — (ابوالوليد عباده بن الصامت الانصارى الخزرجى) كه اعيان صحابه‌دن اولوب، زمان سعادت نشان حضرت نبويده قرآن كريمى جمع ايدنلرك بريدر. ديكرلرى معاذ بن جبل ، ابى بن كعب، ابو ايوب و ابو الدرداء در. جانب حضرت نبويدن بعض يرلرك صدقاتنى استيفايه مأمور بيورلمشيدى. عقبهٔ اولى و ثانيه ايله بدر واحد وسائر غزواتده حاضر بولنمش ايدى. عهد خلافت حضرت فاروقيده شام فتح اولندقدن صكره معاذ بن جبل وابو الدرداء ايله برابر اهل شامه قرآن كريمى تعليمه مأمور اولوب، حمص جهتى حصه. سنه دوشمش، وبعده فلسطينه انتقال ايتمش ايدى. بر خصوصده معاويه‌يه مخالفت ايدوب، سوء معامله كورديكندن ، شامى تركله ، مدينه‌يه عودت ايتمش ايسه‌ده، حضرت فاروق (رضه) معاويه‌يه « عباده بن صامتك اوزرينه حكم و حكومتك جارى اولميه. جقدر » مآلنده برامرنامه تحرير وارسال ايله، جناب عباده‌يى شامه اعاده بيورمشيدى. ٣٤ نجى سال هجريده، ٧٢ ياشنده اولديغى حالده، رمله‌ده و بر روايتده قدس شريفده ارتحال ايتمشدر . صحابه وتا. بعيندن بر چوق ذوات كنديسندن روايت احاديث شريفه ايتمشلردر. — (عباده بن عمرو الانصارى

الانصاری) که بئر معونه محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — (ابو عوانه عباده بن الشماخ) که علاء بن الحضرمینك مکاتبه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (عباده بن قرص الکنانی اللیثی) که اهل بصره‌دن معدود اولوب، اهوازده خارجیلر طرفندن قتل اولنمشدر. — (عباده بن قیس الانصاری الخزرجی) که بدر، احد، خندق، حدیبیه وخیبر غزالرنده حاضر بولنمش؛ ومؤته وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (عباده بن مالك الانصاری) که مؤته محاربه‌سنده میمنه قوماندانی ایدی .

عباده { (بن عبدالله ابن ماء السماء) اندلس مشاهیر شعراسندن اولوب، دولت عامریه زماننده رئیس الشعرا ایدی. اندلسده توشیحی ایجاد و نشر ایتمشدر . ٤٢٢ تاریخنده مالقه قصبه‌سنده وفات ایدوب، سبب وفاتی بر خیلی نقود غائب ایتمسندن حاصل اولان تأثیردر . اشعار رائقه‌سی چوق اولوب، شو برایکی بیت او جمله‌دندر.

دارت دوائر صدغه فکأنما
حامت علی تقبیل نقطة خاله
رشاء توحش من ملاقاة الوری
حق توحش من لقاء خیاله
فلذاك صار خیاله لی زائرا
اذکنت فی الهجران من اشکاله الخ

عبادة المخنث { مشاهیر ندمادن اولوب، مأمون و متوکل زمانلرنده بغدادده یاشامش؛ و ٢٠٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. کندیسندن برچوق نوادر منقولدر .

عَبادی { (الامیر قطب الدین ابو منصور مظفر بن ابی الحسن المروزی) وعظده وطلاقت لسانده مشهور علمادن اولوب، اسمی صورت مؤثره‌ده وعظ ایتمه‌ده ضرب مثل حکمنه کچمشدر. بغداده کلوب، اوچ سنه اقامت ایتمش؛ و هر کون مجلس وعظ قوروب، عمومك محبتنی و خلیفه مقتفی لامرالله‌ك توجهنی قزانمش ایدی. بعده جانب خلیفه‌دن رسالتله سنجر بن ملکشاه سلجوقینك یانه کوندریله‌رك، ٥٤٧ تاریخنده عسکر مکرمده وفات ایتمشدر. حدیثده دخی ید طولی صاحبی ایدی . آنجق امور دینیه‌ده چوق مبالاتی اولمیوب، اباحهٔ خمر حقنده بر رساله‌سنی کورمش اولدیغنی ابن خلکان بیان ایدیور .

عبادیه { اندلسك اك مشهور ادیبه وشاعره‌لرندن اولوب، اشبیلیه امیری معتمد بن عبادك پدرینك جاریه‌سی ایدی؛ وکندیسنه مجاهد العامری طرفندن اهدا اولنمشدی. ازبردن پك چوق لغات غریبه بیلیر، وبداههً کوزل شعر سویلر ایدی. برکیجه افندیسی عبادك اویقوسی قاچوب کندیسی اویومقده ایکن سویلدیکی شو بیته :

تنام ومدنفها یسهر
وتصبرعنه و لایصبر

جواباً اویانمه‌سیله برابر بداههً شو بیتی سویلمشدر:

لئن دام هذا وهذا له
سیهلك وجداً ولایشعر

عباس { (ابوالفضل — بن عبدالمطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) عم پاك جناب نبوی اولوب، فخر موجودات (صلعم) افندمزدن ایکی و بر روایتده اوچ یاش بیوك ایدی . جاهلیتده قریش رؤساسندن اولوب، مسجد حرامك عمارت و سقایتی کندیلرینه محول ایدی. بدر غزاسنده کرهاً مشرکین میاننده بولنوب، اسیر دوشمش؛ وکرك کندینی کرك برادر زاده‌لری عقیل بن ابی طالب ایله نوفل بن الحارثی فدیه ایله قورتارمش ؛ و بو وقعه‌نك عقبینده اسلامه کلمش ایدی. برروایته کوره‌ده اولدن اسلامه کلمش اولدیغی حالده، اسلامنی کتم و اخفا ایله، قریشك احوالندن حضرت سید الثقلینه خبر ویرمك ایچون، بعد الهجره مکهٔ مکرمه‌ده قالمش؛ و بدر محاربه‌سنه جبراً وکرهاً سوق اولنمش ایدی. هرحالده مهاجرینك اخیری اولوب، حضرت عباسك هجرتی عقبینده مکهٔ مکرمه فتح اولنمغله ، « لاهجرة بعد الفتح » حدیث شریفیله هجرته ختام ویرلمشدی. فتح مکه‌ده و حنین غزاسنده معیت حضرت نبویه‌ده بولنمش ؛ وحنینده بشقه‌لرینك انهزام و فرارنده حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك یاننده ثابت قالمش ایدی . جود وکرم صاحبی و صلهٔ رحمه زیاده رعایت ایدر بر ذات اولمغله ، بعد الاسلام نزد حضرت نبویه‌ده پك معزز و مکرم ایدی . حقنده برقاچ حدیث شریف صادر اولمشدر . کندیسی‌ده بر قاچ حدیث شریفك راویسیدر . فخر کائنات (صلعم) افندمزه جناب عباسدن یقین کیمسه قالمامش اولدیغندن ، ارتحال حضرت نبویه‌ده میراثه اشتراك ایتمش ؛ و هر کس کندیلرینی تعزیه ایلمش ایدی. پدرینك اصغر اولادی ایدی. آخر عمرنده نور بصری غائب ایدوب، ٣٢ نجی

هجریده وشهادت حضرت ذی النورینڭ ایکی سنه اول مدینهٔ منوره‌ده ارتحال ایتمشدر. جنازه نمازینی عثمان (رضه) قیلوب، بقیعده دفن اولنمشدر. ارتحالنده ۸۸ یاشنده ایدی. اوزون بویلی، بیاض وکوزل بر ذات ایدی. قیزلرندن بشقه اون ارککك اولادی وار ایدی، که شونلردر: فضل، عبدالله، عبیدالله، قثم، عبدالرحمن، معبد، حارث، کثیر، عون، تمام. بونلردن عبدالله بن عباس حضرتلری علم وفضلده تمیز ایتمش؛ ونسلی خلافته نائل اولمشلردر.

عباس { صحابه‌دن بروجه آتی دیکر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (عباس بن انس بن عامر السلمی) که بدر جناب رسالتپناهی عبداللهك شریکی اولوب، خندق محاربه‌سنده قومیله برابر بولنمش؛ ومنهزماً رجعتندن صکره شرف اسلامله مشرف اولمشدر. — (عباس بن عبادة الانصاری الخزرجی) که مکهٔ مکرمه‌یه عزیمتله اسلامه کلدکدن صکره، معیت حضرت نبویده مدینه‌یه دونن اصحابدن اولوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (عباس بن قیس الحجری) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (ابو الهیثم عباس بن مرداس السلمی) که مؤلفهٔ قلوبدن اولوب، فتح مکه‌دن آزاول قومندن اوچیوز سواری‌ایله نزدحضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش ایدی. بصره جهتنه نازل اولوب، دمشقده برخانه یاپدیرمش اولدیغی دخی مرویدر. بر قاچ حدیث‌شریفك راویسیدر. جاهلیتده دخی شرابی کندی نفسلرینه حرام ایدنلرك بریدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

اقاتل فی الکتیبة لاابالی
افیها کان حتفی ام سواها

— (عباس بن معدی کرب) که بدری دخی صحابه‌دن ایدی. — بنی هاشم آزادلیلرندن اولوب فخرکائنات (صلعم) افندمزه یتیشمش اولان عباس‌که برحدیث شریفك راویسیدر.

عباس { (بن احمد بن طولون) مصرده حکومت سورن احمد بن طولونك اوغلی اولوب، ۲۶۵ تاریخنده، بدری طرسوس سفرنده ایکن، مصرده عصیان ایتمکله، بدرینك عودتنده برقه‌یه قاچمش؛ وطوتیلوب، حبس اولنمش ایدی. بدرینك وفاتیله برادری ابو الجیش خمارویه جلوس ایتدیکنده یعنی ۲۷۰ تاریخنده، برادرینه بیعت ایتمك ایستمدیکندن، محبسده قتل اولنمشدر.

عباس { مصرده اجرای خلافت ایدن شعبهٔ عباسیه‌نك اوتیجی خلیفه‌سی (مستعین بالله) ك اسمیدر. [«مستعین بالله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عباس { (شاه — اول) ایرانده حکومت سورن ملوك صفویه‌نك بشنجیسی اولوب، شاه خدابنده بن شاه طهماسب بن شاه اسماعیلك اوغلیدر. ۹۷۸ تاریخنده تولد ایدوب، ۹۹۵ ده، نابینا وناأهل اولان بدری یرینه کچیرلمش، وکندیسی فعال وذکی بر آدم اولمغله، بدرینك زماننده هرطرفدن ایرانه دخول ایتمش اولان اغیاری اخراج، وبرچوق اعمارات واصلاحات اجرا ایده‌رك، زیاده‌سیله تزیین وتوسیع ایتدیکی اصفهان شهرینی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ و انکلیزلرله بالاتفاق، پورتکیزلیلردن هرمز آطه‌سنی وسائر بعض محللری ضبط ایلمشیدی. ٤٤ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۱۰۳۸ تاریخنده وفات ایدوب، تورونی شاه صفی خلفی اولمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

هرکس برای خود سر زلفی کرفته است
زنجیر ازآن کسست که دیوانه پرشده است

عباس { (شاه — ثانی) ایرانده حکومت سورن ملوك صفویه‌نك یدنجیسی اولوب، شاه عباس ماضینك تورونی و خلفی اولان شاه صفینك اوغلیدر. ۱۰۵۲ تاریخنده بدرینه خلف اولوب، ۲۵ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۱۰۷۷ ده ۳٤ یاشنده وفات ایتمش؛ واوغلی صفی میرزا شاه سلیمان نامیله خلفی اولمشدر. بونك دخی طبیعت شعریه‌سی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

بیاد قامتی دریای سروی ناله سرکردم
چومژکان برك برکشرا باآب دیده‌ترکردم

عباس { (شاه — ثالث) ملوك صفویه‌نك اخیری اولوب، شاه طهماسبك اوغلیدر. ۸ آیلق ایکن نادر شاه طرفندن اسماً بدرینك تختنه اقعاد اولنمش؛ ومتعاقباً اسقاط اولنه‌رق، نادر شاه کندیسی جلوس ایلمشدر. درت یاشنده وفات ایتمشدر.

عباس { (آل — وبنی —) [« عباسیلر » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

عباس آباد { خراسانده ٣٦° ٢٢′ عرض شمالی ایله ٥٤° ٤′ ٢٤″ طول شرقیده شاه عباس ماضی طرفندن تأسیس و باشلیجه کرجی مهاجرلریله اسکان ایدلمش بر قصبه اولوب، شمدیکی حالده بر کوچك قریه حالندەدر. قربنده باقیر وقورشون معدنلری بولنیورسەده، نادر شاه زمانندن بری ایشلنمەمکدەدر.

عباس بن الاحنف { (ابو الفضل — الحنفی الیمامی) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، هارون الرشید زماننده بغدادده یاشامشدر. اشعاری غزلیاتدن عبارت اولوب، مدحه دائر هیچ بر شعری یوقدر. ١٩٢ تاریخنده وفات ایتمش؛ وبر روایتده هارون الرشیدك وفاتندن صکره دخی برمدت برحیات بولنمشدر. شو برایکی بیت جملۀ اشعارندندر:

ابکی الذین اذاقونی مودتهم
حتی اذا ایقظونی للهوی رقدوا
و استنهضونی فلما قمت منتصبا
بثقل ما حملونی منهم قعدوا

عباس بن علی { اولاد جناب مرتضویدن اولوب، وقعۀ دلسوز کربلاده، پك چوق ثبات وجسارت کوستەرەرك، شهید اولمشدر.

عباس پاشا { محمد علی پاشا سلالەسنه منسوب مصر ولایتك اوچنجیسی اولوب، مشارالیه محمد علی پاشانك اوغلی طوسون پاشانك اوغلیدر. ١٢٢٠ تاریخلرنده طوغوب، ١٢٦٥ تاریخنده عمی ابراهیم پاشانك وفاتی اوزرینه، وجدی محمد علی پاشانك حیاتنده درسعادتە جلب اولنەرق، کندیسنه والیلك فرمانی ویرلمش؛ و ١٢٧٠ تاریخنەدك بش سنه خطۀ مصریەیی اداره ایتدکدن صکره، سنۀ مذکورەده قضاءً وفات ایدوب، عمی سعید پاشا خلفی اولمشدر. ملحم بر ذات ایدی.

عباس الریاشی { (ابو الفضل — بن الفرج البصری) مشاهیر ادبا ولغویوندن اولوب، اخبار واشعار عربه کثرت وقوفیله مشهوردر. اصمعیدن و سائرلرندن روایت ایتمش؛ و ٢٥٧ تاریخنده بصرەیی غارت ایدن طائفۀ زنج طرفندن قتل اولنمشدر.

عباس میرزا { (الیوم ایرانده حکومت سورن قجار سلالەسی حکمدارلرندن فتح علی شاهك اوغلی اولوب، پدرندن بر سنه اول ٥٠ یاشنده وفات ایتمش؛ و بیوك اوغلی محمد میرزا ١٢٥٠ ده فتح علی شاهه خلف اولمشدر.

عباسه { خلفای عباسیەدن مهدینك قیزی وهارون الرشیدك همشیرەسی اولوب، حسن وجمالیله وعقل وعلم وظرافتیله مشهور بر خاتوندر. خاندان عباسیدن ابتدا محمد بن سلیمان بن علی وبونك وفاتندن صکره ابراهیم بن صالح بن علی تزوج ایدوب، بونك دخی وقوع وفاتیله طول قالمشیدی. روایته کوره هارون الرشید بونك و وزیری جعفر برمکینك صحبتندن خالی قالەمامغله، ایکیسنی بردن مجلسنده جمع ایتمك ایچون، بنیلرنده نکاح قییدیرمش ایسەده، اووقت خلفانك اولاد اناثی خاندان خلفایه منسوب ذواتدن بشقه کیمسه تنکیح ایتمك عادت اولمدیغندن، کندی مجلسندن بشقه بریرده ملاقات ایتمەملرینیده شرط قویمش ایدی. حالبوکه عباسه ایله جعفر ایکیسیده جاذبەیه مالك اولوب، بینلرندەکی نکاح رابطەسی بربرینه جذب ایتمکله، خفیاً ملاقات ایدوب، عباسەنك حملی بو سری میدانه چیقارنجه، بو وقعه برمکیلرك غضبه اوغرایوب اعدام اولنملرینی موجب اولمشدر، دیه بتون تواریخده مسطور ایسەده، ابن خلدون برمکیلرك غضبه اوغرامەلرینك سببی بشقه اولدیغنی بیان ایدەرك، بو حکایەیی تکذیب ایدیور. عباسه ١٨٢ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عباسه { خطۀ مصریەنك شام حدودنده وقاهرەدن ١٥ فرسخلق مسافەده بر بر قصبه اولوب، بنی طولوندن ابو الجیش خمارویه طرفندن همشیرەسی عباسه نامنه بنا اولنمش؛ ومشارالیهایه اوراده برکوشك یاپدیرلمش اولمغله، ابتدا (قصر عباسه) دینلوب، بعده اختصار طریقیله (عباسه) قالمشیدی. صیدی چوق اولمغله، بعده ملوك ایوبیەدن ملك کامل بن ملك عادل طرفندن نزهتگاه اتخاذ اولنەرق، اعمار وتوسیع اولنمشیدی. شمدی خراب اولسه کرکدر.

عباسه بنت الفضل { مشاهیر محدثاتدن اولوب، احمد بن

حنبل (رحه) ك زوجه‌سیدر. امام مشارالیهدن صالح اسمنده براوغلی دنیایه کلمش؛ وزوجندن اول وفات ایتمشدر.

عباسی { ایران شعراسندن وساداتدن اولوب، شاه عباس ماضینك لطف دیده‌سی ایدی. بعده هندستانه رحلتله، اورا ملوکنك احسانلرینه نائل اولمشیدی. شو بیت اونکدر:

جز حرف قلم آن بت بدخو نمیکند
با من سخن بجز ضم ابرو نمیکنند

عباسیلر { (یاخود بنی عباس وخلفاء عباسیه) عهد اسلامده خلفای راشدین (رضهم) دن صکره تأسس ایدن ایکی بیوك خاندان خلافت وسلطنتك ایکنجیسی اولوب، هم حضرت نبوی عباس (رضه) ك نسلنه منسوب بولنمغله، بو اسمله شهرت بولمشلردر. خلافت عباسیه ۱۳۲ تاریخ هجریسنده دولت امویه‌یه ختام ویرن ابو مسلم خراسانی طرفندن تأسیس اولنه‌رق، سنهٔ مذکوره‌ده ابو العباس عبدالله السفاح بن محمد بن علی بن عبدالله بن العباس (رضهما) کوفه‌ده مسند خلافته اجلاس اولنمش؛ ومتعاقباً انبار شهر قدیمنی (هاشمیه) نامیله تعمیر ایده‌رك، مرکز خلافت اتخاذ ایلمشدی. برادری وخلفی اولان ابو جعفر منصور بغداد شهرینی تأسیس وپایتخت اتخاذ ایتمشدر. خلافت بونك نسلنده قالوب، هرنه قدر بعده خلفانك بعضیسی (سر من رأی) ده وسائر بعض محللرده اقامت ایتمشلرسه‌ده، خلافت عباسیه‌نك نهایتنه‌دك اساساً دار الخلافه بغداد شهری بولنمشدر. خلفای عباسیه تا ابو جعفر منصوردن باشلایه‌رق وعلی الخصوص هارون الرشید ایله اوغلی مأمون علوم ومعارفك ترقیاتنه وفلسفه وطب وعلوم ریاضیه وطبیعیه وسائره‌یه متعلق کتب یونانیه وسائره‌نك لسان عربی‌یه ترجمه اولنمسنه پك چوق سعی وغیرت ایتمش؛ وبو افورده پك چوق سماحتلر کوسترمشلردر. ممالك اسلامیه‌دن یالکز اندلس ملوك امویه‌نك بر شعبه‌سنده قالوب، سائر طرفلری اقصای مغربدن هندده وماوراء النهره‌دك خلفای عباسیه‌نك تحت اداره‌سنده بولنوردی. خلافت عباسیه زماننده مدنیت واسباب عمران وترقی وثروت عمومیه اوج بالایه واصل اولمشیدی. آنجق ممالکك فوق الحد وسعتی مرکزیت اداره‌سنك امکانه چوق وقت مساعد اوله‌میوب، ایکنجی قرن هجری اوائلندن خلافت عباسیه‌یه تابع وخلفای عباسیه نامنه خطبه اوقودور بر طاقم امارتلر تحصل ایتمشیدی، که افریقیه‌ده بنی اغلب وخراسانده بنی طاهر وبعده بنی لیث وآل سامان ومصرده بنی طولون حکومتلری بو قبیلدن ایدی. بو حکومات تابعه کیتدکجه تابعیت روابطنی کوشلتمه‌ده اولوب، نهایت آل بویه وبعده سلجوقیلر عراقه دخی مستولی اوله‌رق، امیرالامرالق عنوانیله بغدادده دخی حکم سورمکه باشلامش؛ وحقیقتده خلفای عباسیه‌ده یالکز برخلافت عنوانی قالمش ایدی. دردنجی قرن هجری اواسطنده مغربدن کلوب مصری ضبط وقاهره‌یی مرکز اتخاذ ایدن فاطمیون خلافت ادعاسنده بولنمغله، خلفای عباسیه‌نك آفریقا قطعه‌سندن حکملری وخطبه‌لری دخی منقطع اولوب، شام خطه‌سی که کندیلرینه وکاه فاطمیلره تابع ایدی، نهایت آلتنجی قرن هجری اواسطنده فاطمیون منقرض اولوب، صلاح الدین ایوبی مصرده خلفای عباسیه‌نك خطبه‌سنی احیا ایتمشدر. او صره‌ده اهل صلیب شام وفلسطین جهتلرینه مستولی اولوب، اتابکیان وسائر ترك حکومتلریله مصرده‌کی ایوبیلر بونلرله اوغراشمقده، وشرق جهتنده دخی برچوق دول صغیره حکم سورمکده، وخلفای عباسیه‌نك حکم ونفوذی کیتدکجه آزالمقده ایدی. نهایت یدنجی قرن هجری اوائلنده جنکیز خان خروج ایدوب، ممالك اسلامیه‌نك قسم شرقیسنی وقرن مذکورك اواسطنده تورونی هلاکو خان بغدادی دخی ضبط ایله، خلافت عباسیه‌یه ختام ویرمشدر. آنجق متعاقباً خلفای عباسیه نسلندن بری هلاکودن قورتلوب، مصره عزیمتله، ۶۵۹ ده اوراده حکم سورمکده بولنان غلامان اتراکدن ملك ظاهر بیبرس طرفندن خلیفه طانیمش؛ وخلفای عباسیه‌نك بو شعبه‌سی ده مصرده ۹۲۴ تاریخنه‌دك دوام ایدوب، تاریخ مذکورده مسند خلافتده بولنان یعقوب بن المتمسك خلافتی کندی اراداتیله فاتح مصر وحجاز اولان یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینه یعنی سلاطین عظام عثمانیه‌یه دور وتسلیم ایلمشدر. ابو مسلم امام حسین ایچون علامت ماتم اوله‌رق سیاه سنجاق آچمش اولدیغندن، عباسیلر دخی بو سنجاغی قبول ایدوب هرخصوصده سیاه رنك لون رسمیلری ایدی. بووجهله بغدادده حکم سورن اصل خلافت عبا-

سيه ١٣٢ تاريخندن ٦٥٦ تاريخنه‌دك ٥٢٤ ومصر-ده‌كی شعبه‌سی‌ده ٦٥٩ دن ٩٢٣ تاريخنه دك ٢٦٤ سنه كه جمعاً خلفای عباسيه ٧٨٨ سنه اجرای خلافت ايدوب، بغداد خلافتنك انقراضيله مصرده‌كی شعبه‌نك تأسيسی آره‌سنده اوچ سنه‌لك برفترت زمانی گچمشدر. بغدادده خلافت ايدن اصل خلفای عباسيه ٣٧ ومصر-ده‌كی شعبهٔ عباسيه ١٧ كشيدن عبارت اولوب، اسملريله تاريخ جلوسلری بروجه آتيدر:

١	ابو العباس السفاح عبدالله بن محمد بن علی بن عبدالله بن عباس	١٣٢
٢	ابو جعفر المنصور بن محمد بن علی بن عبدالله بن عباس	١٣٦
٣	محمد المهدی بن المنصور	١٥٨
٤	موسی الهادی بن المهدی	١٦٩
٥	هارون الرشيد بن المهدی	١٧٠
٦	محمد الامين بن الرشيد	١٩٣
٧	عبدالله المأمون بن الرشيد	١٩٨
٨	محمد المعتصم بن الرشيد	٢١٨
٩	الواثق بالله هارون بن المعتصم	٢٢٧
١٠	المتوكل على الله جعفر بن المعتصم	٢٣٢
١١	المستنصر بالله محمد بن المتوكل	٢٤٧
١٢	المستعين بالله احمد بن محمد بن المعتصم	٢٤٨
١٣	المعتز بالله محمد بن المتوكل	٢٥٢
١٤	المهتدی بالله محمد بن الواثق	٢٥٥
١٥	المعتمد على الله احمد بن المتوكل	٢٥٦
١٦	المعتضد بالله احمد بن الموفق بالله طلحه بن المتوكل	٢٧٩
١٧	المكتفی بالله علی بن المعتضد	٢٨٩
١٨	المقتدر بالله جعفر بن المعتضد	٢٩٥
١٩	القاهر بالله محمد بن المعتضد	٣٢٠
٢٠	الراضی بالله محمد بن المقتدر	٣٢٢
٢١	المتقی بالله ابراهيم بن المقتدر	٣٢٩
٢٢	المستكفی بالله عبدالله بن المكتفی	٣٣٣
٢٣	المطيع لله فضل بن المقتدر	٣٣٤
٢٤	الطائع بالله عبد الكريم بن المطيع	٣٦٣
٢٥	القادر بالله احمد بن اسحق بن المقتدر	٣٨١
٢٦	القائم بامرالله عبدالله بن القادر	٤٢٢
٢٧	المقتدی بالله عبدالله بن احمد بن القائم	٤٦٧
٢٨	المستظهر بالله احمد بن المقتدی	٤٨٧
٢٩	المسترشد بالله فضل بن المستظهر	٥١٢
٣٠	الراشد بالله المنصور بن الفاضل	٥٢٩
٣١	المقتفی لامرالله محمد بن المستظهر	٥٣٠
٣٢	المستنجد بالله يوسف بن المكتفی	٥٥٥
٣٣	المستضی بنور الله حسن بن المستنجد	٥٦٦
٣٤	الناصر لدين الله احمد بن المستضی	٥٧٥
٣٥	الظاهر بامرالله محمد بن الناصر	٦٢٢
٣٦	المستنصر بالله منصور بن الظاهر	٦٢٣
٣٧	المستعصم بالله عبدالله بن المستنصر	٦٤٠

شعبهٔ خلفای بنی عباس در مصر:

١	المستنصر بالله احمد بن الظاهر	٦٥٩
٢	الحاكم بامرالله احمد بن حسن	٧٠١
٣	المستكفی بالله سليمان بن الحاكم بامرالله	٧٤٠
٤	الواثق بالله ابراهيم بن الحاكم	٧٤٢
٥	الحاكم بالامرالله احمد بن المستكفی	٧٤٩
٦	المعتضد بامرالله ابو بكر بن المستكفی	٧٦٣
٧	المتوكل على الله محمد بن المعتضد	٧٧٩
٨	المعتصم بالله زكريا بن الحاكم ابراهيم	٧٧٩
.	ثانياً متوكل على الله محمد	٧٨٥
٩	الواثق بالله عمر بن الحاكم ابراهيم	٧٨٨
.	ثانياً معتصم بالله زكريا	٧٩١
.	ثالثاً متوكل على الله محمد	٨٠٧
١٠	المستعين بالله عباس بن المتوكل	٨٠٨
١١	المعتضد بالله داود بن المتوكل	٨١٥
١٢	المستكفی بالله بن المتوكل	٨٥٤
١٣	القائم بامرالله حمزه بن المتوكل	٨٥٩
١٤	المستنجد بالله يوسف بن المتوكل	٨٨٤
١٥	المتوكل على الله عبد العزيز بن يعقوب	٩٠٣
١٦	المتمسك بالله يعقوب	٩٢٢
١٧	يعقوب بن المتمسك	٩٢٣

عباسيه { (خلافت — ودولت —) [مادهٔ آنفه‌يه مراجعت بيوريله.]

عباسيه { افريقيه‌ده قيروان قربنده بر قصبه اولوب، ابراهيم بن الاغلب طرفندن تأسيس، و بنی عباس نامنه نسبتله بويله تسميه اولنمشدی. — بغدادده برمحله وسائر جهاتده‌ده بو اسمله بعض معموره‌لر بولنمشدر.

عبايه { (ياخود عباده بن مالك) صحابه‌دن اولوب، مؤته محاربه‌سنده عسكر مسلمينك صول جناحنه قيادت ايتمشدر.

عَبدان { بصره‌ده فرات جهتنده برنهر اولديغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

عبد الاعلى { (بن عدی البهرانی) صحابه‌دن اولوب، برادری عبدالرحمن بن عدی كنديسندن روايت ايتمشدر.

عبد الباقی { (بن احمد) مشاهير خطاطين وشعراء عثمانيه‌دن اولوب، خط ثلث ونسخده ١١٥٨ تاريخنده خواجه راسم افنديدن اذن آلمشدر.

عبد الباقی { (مير —) ايران شعرا وخطاطيندن و اصفهان ساداتندن اولوب، شاه اسماعيل زماننده ياشامش؛ و مشاراليه پيشيرديكی بريمك مقبوله گچمكله، (مقبولی) تخلص اولنمش ايدی. شو بيت اونكدر:

بمقبولی كسيرا دسترس نيست
قبول خاطر اندر دست كس نيست

عبد الباقی { (تاج الدین بن عبد المجید الیمنی المخزومی المکی) ادبا وشعرادن اولوب، ٦٨٠ تاریخنده مکه‌ده طوغمش؛ و٧٤٣ ده وفات ایتمشدر. بر تاریخ نحاة یازوب، ابن خلکانك «وفیات الاعیان» نه‌ده ٣٠ ترجمه‌دن عبارت بر مختصر ذیل یازمشدر. شوایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

تجنب ان تذم بك اللیالی
و حاول ان یذم لك الزمان
ولا تحفل اذا کملت ذاتاً
اصبت العز ام حصل الهوان

عبد الجبار { (ابو عبید — بن الحارث الحدسی المناری) صحابه‌دن اولوب، ارض سراتدن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ واسمی جبار ایکن، جانب نبویدن (عبدالجبار)ه تحویل بیورلمش ایدی.

عبد الجبار { ایران مشاهیر خطاطیننden و عمادك شاکردانندن اولوب، اصفهانلیدر. ١٠٦٥ ده وفات ایتمشدر.

عبد الجد { (بن ربیعة الحکمی) صحابه‌دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر.

عبد الجلیل بلکرامی { هندستان شعرا و ادباسندن اولوب، اودخطه‌سنك بلکرام شهرنده ١٠٧١ تاریخنده طوغمش؛ و اورنك زیبك خدمتنده بولنه‌رق، بعض مناصب عالیه‌یه یکمش؛ و ١١٣٧ ده ٦٦ یاشنده وفات ایتمشدر. انشایه متعلق «آداب المرسلین» عنوانیله بر کتابی وسائر بعض آثاری واردر. اشعارنده (واسطی) تخلص ایتمشدر.

عبد الجلیل بن وهبون { (ابو محمد — المرسی الملقب بالدمعة) اندلس مشاهیر شعرا وادباسندن اولوب، مریه صاحبی ابو یحیی بن صمادحك ومعتمد بن عبادك احسانته نائل اولمش؛ و ابن خفاجه ایله دخی معاصر بولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

بنفسی وان کنت لانفس لی
فقد سلبتها لحاظ المقل
عذار و خد کما یحتوی
سواد القلوب بیاض الامل

عبد الحارث { (بن انس بن الدیان) صحابه‌دن اولوب، اهل رده وقوعاتنده نجران اهالیسنی اسلامده ثابت قدم اولمغه قاندیرانلردندر.

عبد الحق { مغرب اقصاده حکومت سورن بنی مرین ملوکنك اخیری اولوب، ٨٥٢ تاریخنده جلوسله، بتون وزراسنی قتل ایده‌رك، بر یهودی‌یی وزراته نصب ایتمش؛ ویهودیلر بونك زماننده چوق نفوذ قزانمش اولدقلرندن، اهالی قالقوب، وزیری اولان یهودی‌یی قتل ایتمش؛ وبعده شریف محمد اسمنده برینی اقعاد ایلمشلردی. چوق یکمه‌دن بنی وطاس مغرب اقصایی ضبط ایتمشلردر. عبدالحق عالم برذات اولوب، ٣٠ سنه حکم سورمش؛ و ٨٩٠ ده شهید اولمشدر.

عبد الحق { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (میر —) استرابادلی اولوب، شو قطعهٔ مضحکه جملهٔ اشعارندندر:

همیکشت در شهر شفعی زجر جان
که قاضی شود صدر راضی نمیشد
برشوت خری داد تا کشت قاضی
اکر خرنمیبود قاضی نمیشد

— ایکنجیسی (قم) شهری ساداتندن اولوب، شو رباعی اونکدر:

در مرتبهٔ علی نه چونست ونه چند
در خانهٔ حق زاد زهی قدر بلند
هر لاولدی که خانه زادی دارد
شك نیست که باشدش بجای فرزند

عبد الحق افندی { (یاخود عبدالحق ملا) متأخرین علمادن اولوب، حکیم باشی خیرالله افندینك طورونیدر. ١٢١٦ تاریخنده طریق تدریسه داخل اولوب، ٢٤٤ ده یکیشهر فنار، ٤٦ ده مکهٔ مکرمه مولویتنه، ٤٩ ده استانبول قاضیلغنه، ٥٢ ده آناطولی، ٥٧ ده روم ایلی صدارتنه نائل اولمش؛ و٢٦٤ ده مجلس معارف ریاستنه نصب اولنمشدی. علم طبه دخی واقف اولمغله، سلطان محمود خان ثانی و عبد المجید خان حضرتلری زمانلرنده اوچ دفعه سراطبا اولمش؛ وبرخیلی مدتده مکتب طبیهٔ شاهانه ناظری بولنمشدر. ١٢٦٩ ده رئیس العلماء عنوان مفخرت بخشاسیله دخی قدری برتر اولمشدی. ١٢٧٠ ده ارتحال ایدوب، سلطان محمود خان تربه‌سی خطیره‌سنده مدفوندر. اوچ جلد اوزره بر تاریخ عثمانی یازان سالف الترجمه خیرالله

افندینك پدریدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب،
شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

کوز یوم جهاندن آچ کوزکی دم کلور کچر
سن کوز یوموب آچنجه بو عالم کلور کچر

عبدالحق دهلوی {(شیخ — بن سیف. الدین بن سعد الله
ترك) هندستانك مشاهیر علماسندن اولوب، جدی
امیر تیمورك امراسندن بولنمش؛ وکندیسی ۹۵۸ ده
طوغوب، اکبر شاه زماننده یاشامش؛ و ۱۰۵۲ ده
۹۰ یاشنده وفات ایدوب، دهلیده حوض شمسیده
دفن اولنمشدر. «تاریخ حق» و «تاریخ عبدالحق»
عنوانیله معروف بر تاریخ ایله «مطلع الانوار»،
«مدارج النبوه»، «جذب القلوب»، «اخبار
الاخیار» کبی بر خیلی تألیفاتی واردر. ایفای حج
شریف ایدوب، برخیلی مدت حرمینده معتکف بو.
لنمشدر. اوغلی شیخ (نور الحق) دخی «زبدة
التواریخ» عنوانیله بر اثر براقمشدر.

عبدالحلیم افندی {اونبجی قرن هجری مشاهیر علماسندن
اولوب، قسطمونیلیدر. علمای عصرندن وازآن جمله
علاء الدین علی العربیدن تحصیل ایتدکدن صکره،
بلاد عرب وعجمه سیاحتله مشاهیر علمادن اخذ
واستفاده، وبعض مشایخ صوفیه‌یه انتساب ایتمش؛
وعودتنده قسطمونیده اقامت ایتمکده ایکن، هنوز
شهزاده بولنان یاوز سلطان سلیم خان جانبندن طلب
بیوریله‌رق، امامی ومصاحبی اولمشیدی. پادشاه
مشارالیهك جلوسلرنده معلمی اولوب، کیجه وکوندوز
حضورندن آیرلماز اولمشیدی. حضرت پادشاهك
مصردن شامه عودتنده ۹۲۲ تاریخنده دمشقده
وفات ایتمشدر.

عبدالحمید {(ابو عمرو — بن حفص بن المغیرة القرشی المخزومی) صحابه‌دن.
اولوب، خالد بن ولید حضرتلرینك عم زاده‌سیدر.

عبدالحمید بن ابی الحدید {[«ابن ابی الحدید»
ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالحمید خان {(غازی سلطان — اول) سلاطین عظام عثمانیه‌نك
یکرمی یدنجیسی اولوب، سلطان احمد خان ثالثك اوغلیدر.
۱۱۳۷ تاریخنده تولد ایدوب، ۱۱۸۷ تاریخنده،
الکی یاشلرنده اولدیغی حالده، ارتحال ایدن برادر
اکبری سلطان مصطفی خان ثالث یرینه تخت نشین
خلافت وسلطنت اولمشلردر. جلوسلری پك فنا بروقته
تصادف ایدوب، روسیه ایله محاربه آچلمش، وغوائل
داخلیه تکثر ایتمش اولدیغندن، ۱۱۸۸ ده قینارجه
معاهده‌سنك امضاسنه مجبوریت حاصل اولوب، بر
طاقم قلاع روسیه‌یه ترك، و قریمك استقلالی تصدیق
اولنمشدی. بعده روسیه قریمده اعمال دسایسله،
کندی طرفداری اولان شاهین کرایی خان ایتدیره.
رك، ۱۱۹۱ ده قریمه عسکر صوقمغه وسیله بولوب،
برسنه صکره بوخطه‌یی قطعیاً ضبط المشدر. جزار
پاشا شام جهتنده وکوله‌منلر دخی مصرده برطاقم غوائل
چیقارمشلردی. روسیه ایله آوستریا بیننده‌دخی دولت
علیه حقنده برطاقم نیتلر بولندیغی خبر آلنمغله، ۱۲۰۰
ده بتکرار روسیه‌یه اعلان حرب اولنه‌رق، انکلتره
وپروسیه‌نك تشویقیله، مصارفی دولت علیه‌دن تسویه
اولنمق اوزره، دولت عثمانیه ایله بالاتفاق روسیه‌یه
اعلان حرب اولنمشدی. بومحاربه اثناسنده ۱۲۰۳
تاریخنده ٦٦ یاشنده ارتحال ایدوب، باغچه قپوسنده
احیا کرده‌سی اولان مدرسه اتصالنده تربهٔ مخصو.
صه‌سنده مدفوندر. عادل وحلیم بر پادشاه اولوب،
تبعه‌سنك محبتنی قزانمشلردی. مدت سلطنتی ۱٦
سنه‌در.

— بواسم عالی الیوم زینت افزای تخت سلطنت
وخلافت بولنان (سلطان عبدالحمید خان ثانی بن
سلطان عبدالمجید خان بن سلطان محمود خان ثانی بن
سلطان عبدالحمید خان اول) افندمز حضرتلریله
تجدد ایتمشدر. جناب خیرالحافظین ذات ملك سمات
شاهانه‌لرینی اطول عمر وکمال عافیت وموفقیتله سریر
آرای شوکت وشان بیورسون، آمین!

عبدالحمید الکاتب {(ابو غالب — بن یحیی بن سعد) مشا.
هیر کتاب ومنشیوندن اولوب، علوم ادبیه‌ده وقتنك
امامی ایدی. عن اصل انبارلی اولوب، رقه‌ده ساکن
اولمشیدی. آخر ملوك بنی امیه اولان (مروان بن
محمد بن مروان بن حکم)ك کاتبی اولوب، مومی الیه
ابو مسلم خراسانی طرفندن مغلوب و فراره مجبور
اولدیغی وقت، کندیسنه مفارقتی تکلیف ایتمش
ایسه‌ده، قبول ایتمیوب، وفاتنه‌دك کندیسنه صادق

قالمش؛ وبر روایتده مذکور صوواله برابر ۱۳۲ ده
قتل اولنمش؛ ودیکر برروایته کوره، جزیره‌ده کیز-
لنوب، بعده اله کچمکله، سفاح طرفندن صاحب
شرطه عبدالجباره تسلیم اولنه‌رق، باشنه قیزغین بر
لکن کچیرلمك اشکنجه‌سیله اتلاف اولنمشدر. فصیح
و بلیغ مکتوبلر یازمقده اسمی ضرب مثل حکمنه
کچوب، «فتحت الرسائل بعبدالحمید وختمت بابن العمید»
کلامی مشهوردر. رسائلی جمع وتدوین اولنمشدر.
کندیسندن برچوق ذوات علم ادب و بلاغتی وبالخاصه
اصول مراسله‌یی اخذ وتحصیل ایتمشلردر. ابن مقفع
ایله مصحبتی اولدیغی مرویدر.

عبدالحی { ایران مشاهیر خطاطیننده‌ن اولوب، نیشابورلیدر. اماکن مقدسه‌ده
بعض مصاحف شریفه‌سی موجوددر. — سلطان
ابوسعید زماننده صاحب‌دیوان انشا اولان نیشابورلی
عبدالحی اسمیله برمنشی بولنمش، وقره‌باغ وقعه‌سندن
صکره امیر حسن بیکه انتساب ایده‌رك آخرعمرینه‌دك
بونك معیتنده قالمش اولدیغی ده حبیب افندی
مرحومك «خط وخطاطین» عنوانلی تذکره‌سنده
مذکور ایسه‌ده، خطاط ایله منشی شخص واحداولسه
کرکدر؛ زیرا ایکنجیسی‌ده خطاط اولمسه، تذکرهٔ
مذکوره‌یه درجی لازم کلمزدی.

عبدالخالق عجدوانی { مشاهیر صوفیوندن اولوب،
۶۱۷ ده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن { صحابه‌دن برچوق ذواتك اسمی اولوب، الك معروفلری بروجه
آتیدر: (عبدالرحمن بن ابزی الخزاعی) که نافع بن
عبدالحارثك آزادلیسی اولوب، کوفه‌ده ساکن اولمش؛
وجانب حضرت مرتضویدن خراسان والیلکنه نصب
اولنمش ایدی. باشلیجه حضرت عمر و ابی بن کعب
(رضهما) دن روایت ایتمشدر. قرآن کریمده واحکام
فقهده معلوماتی وارایدی. — (ابو جبیر عبدالرحمن
بن ازهر بن عوف بن عبدعوف القرشی الزهری) که
عشرهٔ مبشره‌دن عبدالرحمن بن عوفك برادرزاده‌سی
اولوب، حنین غزاسنده حاضر بولنمش؛ واوغلی عبد-
الحمید کندیسندن روایت ایتمشدر. — (عبدالرحمن
بن الاسود القرشی الزهری) که فخر کائنات (صلعم)
افندمزك دایسی اوغلی وعبدالله بن الارقمك عم زا-
ده‌سی اولوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه
یتیشمش ایسه‌ده، رؤیت وصحبته نائل اولهمامشدر.
— (عبدالرحمن بن بدیل الخزاعی) که برادری عبد-
الله ایله برابر جانب رسالتپناهیدن یمنه ارسال
بیورلمش؛ وبعده ایکیسی‌ده معیت حضرت مرتضویده
صفین محاربه‌سنده بولنمشلردر. — (عبدالرحمن بن
یشیم) که حضرت علی (رضه) ك فضلی حقنده بر
حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عیسی عبدالرحمن
بن جبیر الانصاری الاوسی) که بدر غزاسنده حاضر
بولنمش، وحضرت رسول الله (صلعم) افندمزك
اصحابنه اذا ایدن کعب بن اشرف یهودی‌یی قتل ایدنلر-
دن بولنمشدر. — (ابو عبدالرحمن بن الحارث بن
هشام بن المغیرة القرشی المخزومی) که ابو جهلك برا-
درزاده‌سی اولوب، ارتحال حضرت نبویده اون‌یاشنده
بولنمش؛ وحضرت عمر وعثمان وعائشه (رضهم) دن
روایت ایتمشدر. پدری عمواس طاعوننده وفات
ایتمکله، والده‌سی فاطمه‌یی حضرت عمر (رضه) تزوج
ایدوب، عبدالرحمن حضرت مشارالیهك یاننده بیو-
مشدر. حضرت عثمان (رضه) ك قیزی مریمی تزوج
ایتمش؛ وحضرت مشارالیهك شهادتی وقعه‌سنده
مجروح اولمش ایدی. زید بن ثابت وسعید بن العاص
وعبدالله بن الزبیر ایله برابر جانب ذی النورینده‌ن
مصاحف شریفه کتابتنه مأمور اولمشیدی. جمل وقعه-
سنده حضرت عائشه (رضها) معیتنده بولنمشدر.
— (ابو محمد عبدالرحمن بن حسان بن ثابت الانصا-
ری الخزرجی) که صحبتی مختلف‌فیه اولوب، والده‌سی
(سیرین) ازواج حضرت رسالتپناهیدن ماریه‌نك
همشیره‌سی ایدی. کندیسی دخی پدری کبی شاعر
اولوب، حتی معاویه‌نك زمان حکومتنده قیزی (رمله)
حقنده برطاقم اشعار سویلمش، وبوندن طولایی یزید
بن معاویه حدت‌ایدوب، انصارك علیهنده شاعر اخطله
برهجویه‌سویلتمش‌اولدیغی‌مشهوردر. — (عبدالرحمن
بن ام الحکم) که منسوب اولدیغی والده‌سی معا-
ویه‌نك همشیره‌سی اولوب، پدری عبدالله بن عثماندر.
صحبتی مختلف فیه اولوب، تابعیندن اولمسی احتمالی
اغلبدر. معاویه زماننده کوفه والیسی بولنه‌رق، اجرا
ایتدیکی مظالم اوزرینه عزل اولنمش؛ وبعده جزیره
والیسی اولوب، رومله قارشی بعض محاربه‌لر ایتمش
ایدی. ایکنجی معاویه‌نك فراغنده دمشقی طوتوب،

خلقی مروان بن حکمه بیعت ایتمکه تشویق ایتمشدی.
عبدالملك بن مروان زماننده وفات ایتمشدر. — (عبد.
الرحمن بن الحنبل) که کلده بن الحنبلك ووالده‌سی
طرفندن صفوان بن امیه‌نك برادری اولوب، اجنادین
محاربه‌سنده حاضر بولنمش؛ وخالد بن ولید حضرتلری
جانبندن تبشیر غزا ایچون نزد حضرت صدیق اکبره
اعزام بیورلمش ایدی. دمشق فتحنده دخی حاضر
بولنوب، صفین محاربه‌سنده معیت حضرت مرتضویده
حرب ایتمشدر. — (ابو محمد عبدالرحمن بن خالد
بن الولید القرشی المخزومی) که شجعان قریشدن وار.
باب فضائل وکرمدن اولوب، رؤیت نبی (صلعم) ه
نائل اولمشیدی. یرموك وقعه‌سنده پدر بزرکوارلری
معیتنده بولنمشدی. برادری مهاجر بن خالد ایله
آره‌سی بوزوق اولدیغندن، حضرت علی (رضه)
افندمزك معیتنده بولنان مشارالیه رغماً معاویه ایله
برلشمش، وصفین محاربه‌سنده دخی معاویه‌نك معیتنده
بولنمش ایدی. معاویه اختیارلغنی درمیان ایده‌رك،
خلقه یرینه برینی انتخاب ایتملرینی تکلیف ایتدیکنده،
اوغلی یزیدی انتخاب ایده‌جکلرینی مأمول ایدرکن،
صاحب ترجمه عبدالرحمن بن خالدی انتخاب ایتدکلرینی
کورنجه، عبدالرحمنه اواقشام طبیب خصوصیسی اولان
ابن اثال معرفتیله بر سملی علاج ایچیره‌رك، اتلاف
ایتدیرمشدر. بعده برروایتده برادری مهاجر ودیکر
برروایتده بونك اوغلی خالد خفیاً دمشقه دخول ایله
ابن اثالی قتل ایتمشدر. حتی طوتیلوب معاویه‌نك
حضورینه کتورلدکده «مأموری اولدیردم، لکن
آمری قالدی» دیمش اولدیغی مشهوردر. — (ابو
لیلی عبدالرحمن بن خراش الانصاری) که صفینده
معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (ابو خلاد
عبدالرحمن) که صحبتی مختلف فیه اولوب، «احبکم
الی الله احبکم الی الناس» حدیث شریفنك راویسیدر.
— (عبدالرحمن بن ربیعة الباهلی) که سلیمان بن
ربیعه‌نك برادری اولوب، ایران سفرنده سعد ابن
ابی وقاص حضرتلری معیتنده بولنمش؛ وبعده جانب
حضرت فاروقیدن (الباب والابواب) یعنی دربند
ولایتنه نصب بیورلیه‌رق، خلافت حضرت ذی النو.
رینده (بلنجر) ده شهید اولمشدر. — (عبدالرحمن
بن زمعة القرشی العامری) که ازواج مطهرهٔ رسا.
لتپناهیدن سوده بنت زمعه‌نك برادریدر. — (عبد.
الرحمن بن زید بن الخطاب) که جناب فاروقك برادر
زاده‌سی اولوب، طوغدیغنده جد مادریسی اولان
ابو لبابه طرفندن حضور حضرت نبوی‌یه کتوریله‌رك،
دعای جناب رسالتپناهی‌یه نائل اولمشیدی. ارتحال
حضرت نبویده آلتی یاشنده ایدی. حضرت عمر (رضه)
کندی قیزی فاطمه‌یی کندیسنه تزویج ایدوب، بوندن
عبدالله اسمنده بر اوغلی دنیایه کلشدی. عبدالحمید
اسمنده دیکر بر اوغلی عمر بن عبدالعزیزك زمان
خلافتنده کوفه والیسی اولمشیدی. — (ابو سعید
عبدالرحمن بن سمرة القرشی) که فتح مکه کونی اسلامه
کلوب، بعده بصره‌ده ساکن اولمش؛ وعبدالله بن
عامر بصره امارتنده کندیسنی استخدام ایتمکله، ٣٣
تاریخنده سجستانی ضبط ایتمش؛ ومعاویه زماننده
عبدالله بن عامر یکیدن بصره والیسی اولدقده، ٤٢
تاریخنده عبدالرحمن بن سمره‌یی ینه سجستانه مأمور
ایلمشدی. بو سفرنده حسن بصری دخی معیتنده
بولنوب، کابل جهتنه توسیع فتوحات ایتمشدی. ٤٥
تاریخنده معاویه طرفندن عزل اولنه‌رق، بصره‌یه
عودت ایلمش؛ و٥٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر.
— (عبدالرحمن بن سهل الانصاری) که احد
وخندق غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب،
عتبه بن غزوانك وفاتندن صکره جانب حضرت
فاروقیدن بصره والیلکنه نصب بیورلمش؛ وعثمان
(رضه) ایله معاویه زمانلرنده دخی استخدام اولنمش
ایدی. — (عبدالرحمن بن شبل الانصاری
الاوسی) که عبدالله بن شبلك برادری اولوب،
صکره شامه نازل اولمشدی. بعض احادیث شریفه
روایت ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن صخر) ابو
هریره (رضه) ك اسمی اولدیغی مرویدر. — (عبد.
الرحمن بن صفوان الجمحی یاخود القرشی) که فتح مکه
کونی اسلامه کلمشدر. — (عبدالرحمن بن عائذ بن
معاذ) که احد غزاسنده وسائر غزواتده بولنوب،
قادسیه محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (عبدالرحمن
بن العباس بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) که عم
زادهٔ جناب نبوی اولوب، عهد رسول الله (صلعم) ده
طوغمش؛ وافریقیه غزاسنده برادری معبدله برابر
وبر روایتده‌ده شامده شهید اولمشدر. — (عبد.
الرحمن بن عبدالله) [«عبدالرحمن بن ابی بکر» ماده.
سنه مراجعت.] — (عبدالرحمن بن عبدرب الانصا.

ری)كه «من كنت مولاه فعلی مولاه الخ» حديث شريفنك راويلرندندر. — (عبدالرحمن بن عبيدالله بن عثمان القرشی التيمی)كه عشرهٔ مبشره‌دن حضرت طلحه (رضه) ك برادری اولوب، جمل وقعه‌سنده قتل اولنمشدر. — (عبدالرحمن بن عتاب القرشی الاموی)كه ابوجهلك قيزی جويريه‌نك اوغلی اولوب، جمل وقعه‌سنده عايشه (رضها) نك معيتنده بولنمغله، مقتول اولمشدر. — (عبدالرحمن بن عثمان بن عبيدالله القرشی التيمی)كه حضرت طلحه (رضه)ك برادر-زاده‌سی اولوب، حديبيه غزاسنده وبر روايتده فتح مكه‌ده اسلامه كلمش؛ ويرموك غزاسنده ابو عبيده بن الجراح حضرتلرينك معيتنده بولنمش؛ وبعده ابن زبيرك اصحابی زمره‌سنه داخل اولوب، بونك معيتنده قتل اولنمشدر. — (عبدالرحمن بن عديس البلوی)كه رضوان بيعتنده حاضر بولنانلردن اولوب، بعده مصرده ساكن اولمش؛ وحضرت عثمان (رضه) ی محاصره‌يه كيدن مصر عسكرينك قاعدی بولنمشدر. مصريوندن برچوق ذوات كنديسندن روايت ايتمشدر. فتنه زماننده معاويه طرفندن رهن طريقيله اخذ اولنانلردن اولوب، فلسطينده حبس اولنمش؛ ومحبسدن قاچمغله، آرقه‌سندن يتيشوب ٣٦ تاريخنده شهيد ايتمشلردر. — (عبدالرحمن بن عمر بن الخطاب) حضرت فاروقك عبدالرحمن اسميله واكبر، اوسط واصغر صفتلريله اوچ اوغلی وار ايدی. عبدالرحمن اكبر زينب بنت مظعوندن متولد اولوب، عبدالله بن عمر وجناب حفصه‌نك برآنادن برادريدر. عبدالرحمن اوسط (ابو شحمه) كنيه‌سيله متكنی اولوب، مصرده شرب خمردن طولايی عمرو بن العاص طرفندن ضرب اولنمش؛ ومدينه‌يه ايصال اولنه‌رق، اوراده دخی پدری طرفندن تأديباً ضرب اولنمغله، برآی صكره وفات ايتمشدر. طياق آلتنده وفاتی شايعه‌سی صحيح دكلدر. عبدالرحمن اصغر ابو المجبر كنيه‌سيله مكنی اولوب، مجبر اوغلی عبدالرحمنك لقبيدر. — (عبد-الرحمن بن العوام بن خويلد القرشی الاسدی)كه عشرهٔ مبشره‌دن حضرت زبير (رضه)ك برادری اولوب، فتح مكه‌ده اسلامه كلمش، ويرموك وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. اوغلی عبدالله حضرت عثمانك وقعه-سنده مقتول اولمشدر. — (عبدالرحمن بن عوف) [مادهٔ مخصوصه‌سنه مراجعت بيوريله.] — (عبد-الرحمن بن عويم بن ساعدة الانصاری)كه عهد حضرت نبويده وبر روايتده هجرتدن مقدم طوغوب، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. — (عبدالرحمن بن غنم الاشعری)كه اهل يمندن اولوب، عهد رسول الله (صلعم) ده مسلم اولديغی حالده، برزوا-يتده رؤيت ومصاحبته نائل اوله‌مامش؛ وبر روايتده دخی سفينه ايله نزد حضرت نبوی‌يه كلمش ايدی. جانب نبويدن يمنه اعزام بيورلمش اولان معاذ بن جبل حضرتلريله وفاتنه‌دك مصاحبت ايتديكندن، (صاحب معاذ بن جبل) دينلير. بعده حضرت عمر بن الخطاب (رضه) دن استماع احاديث شريفه ايتمش؛ وشامده ساكن اولوب، اهل شامك افقهی اولمشيدی. ٧٨ تاريخنده وفات ايتمشدر. ابو الدرداء ايله ابو هريره (رضهما) جانب مرتضويدن معاويه‌يه شوری تكليفيچون اعزام بيوريله‌رق حمصه واصل اولدقلرنده، عبدالرحمن بن غنم اشعری كنديلرينه عتاب آميز بر خطبه ايراديله «مهاجرين وانصارك وحجاز وعراق اهاليسنك بيعت ايتدكلری برذاتك معاويه‌يی شوراية دعوت ايتمكه نه احتياجی ومعاويه‌نك بوكا نه حق مداخله‌سی واردر؟» ديه‌رك، كنديلرينی بو تشبثدن چويرمش اولديغی مروی ايسه‌ده، ابو الدر-داء اوندن چوق اول وفات ايتمش اولديغندن، وقعه‌نك صحتی وارايسه، اشخاصنده سهو اولسه كركدر. —(ابو ليلی عبدالرحمن بن كعب الانصاری المازنی)كه بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وتبوك غزاسنه كيده-مدكلريچون آغلايوب، «تولوا واعينهم تفيض من الدمع حزناً ان لا يجدوا ما ينفقون» آيت كريمه-سنك نزولنه سبب اولانلردن اولمشدر. — (عبد-الرحمن بن معاذ بن جبل)كه عمواس طاعونده وابو عبيده‌نك ارتحالندن صكره، پدری اوراده امير اولديغی حالده، علت مذكوره‌يه دوچار اولوب، ١٨ تاريخنده ارتحال ايتمشدر. — (عبدالرحمن بن معاذ بن عثمان القرشی التيمی)كه عشرهٔ مبشره‌دن طلحه بن عبيداللهك عم زاده‌سيدر.

عبدالرحمن { اندلسده حكومت سورن ملوك امويه‌دن درت ذاتك اسميدر.

برنجيسی (عبدالرحمن بن معاويه بن هشام بن عبدالملك بن مروان بن حكم) اندلس دولت امويه.

سنك مؤسسی و برنجی حکمداری اولوب ، ملوك امویه‌نك اونجیسی اولان هشامك طورونیدر. دولت امویه‌نك مضمحل اولمسیله ، خلافت آل عباسه کچدیکنده اختفا، ومصر و افریقیه طریقیله مغرب اقصایه فرار ایده‌رك، اندلسه داخل اولمش؛ و هنوز عباسیلرك ید ضبطنه کچمیوب، بر حال فترتده بولنان مملکت مذکوره اعیاننك بر طاقی طرفندن قبول اولنه‌رق ، فرقهٔ مخالفینله بر مدت محاربه ایتدکدن صکره، متصف بولندیغی شجاعت و عقل و درایتی یاردیمیله ، جمله‌سنه غلبه ایده‌رك، بتون اندلسی یعنی اسپانیه وپورتکیزی حکمی آلتنه آلمش؛ وخلیفه ویا امیر المؤمنین عنوانی ادعاسنه قالقیشمیوب، ملك عنوانیله قناعت ایتمش ایسه‌ده، یکی تأسس ایتمش اولان بغداد خلافت عباسیه‌سنی طانیمیه‌رق، مستقل بردولت تأسیس ایتمشدر. فرانسز قرالی پپین ایله وبعده اوغلی مشهور شارلمان ایله دخی محاربه ایده‌رك ، غالب کلدیکی کبی، خلیفهٔ عباسی ابو جعفر منصور جانبندن کوندریلن عسکره دخی غلبه چالمغله ، قوتنی هرکسه طانیتدیره‌رق، دولتنك اساسنی تقویه ایتمش؛ وعدالتیله وعلوم ومعارف وزراعت وصنایعی حمایه ایتمکله، تبعه‌سنك رفاهنی وممالکنك عمرانتی استحصال ایلمش ایدی. ١٤٠ تاریخنده سلطنته نائل اولوب، ٣٢ سنه حکومت سوردکدن، وحیاتنده اصغر اولادی اولان هشامه بیعت ایتدیردکدن صکره، ١٧٢ تاریخنده ٦٠ یاشنده وفات ایتمشدر. اوزون بویلی ، قرال صقاللی ووجیه بر آدم اولوب، اواخر عمرنده بر کوزینه عمی طاری اولمشیدی. علم و ادبدن بهره‌سی و طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب ، سرایی مجمع علما وادبا ایدی. پایتخت اتخاذ ایتدیکی قرطبه‌ده الیوم کلیسایه محول اولدیغی حالده حیرت افزای ناظرین اولان بیوك ومصنع برجامع شریف بنا ایتدیروب ، روایته کوره رسمنی کندیسی تنظیم ایتمشدی.

— ایکنجیسی (عبدالرحمن ثانی بن حکم بن هشام بن عبدالرحمن اول) ملوك مذکوره‌نك دردنجیسی اولوب ، پدری حکمك زماننده ولی عهدلکی اعلان ایدلمش، و بر مدتده وکالت ایتمش اولمغله ، ٢٠٦ تاریخنده، پدرینك وقوع وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته کچوب، برمدت حکومت ادعاسنده بولنان عبدالرحمن اولك اوغلی عبدالله‌ك فسادیله وبرشلونه جهتنه تجاوز ایدن فرانسزلرله و اسپانیه‌نك شمال غربی جهتنده‌کی خرستیان حکومات صغیره‌سیله اوغراشمش؛ وزماننده نورمانلر اندلسك سواحل غربیه‌سنه یعنی پورتکیز مملکتنه چیقوب ، بر چوق ممالکی نهب وتخریب ایتدکلری کبی، قحط وغلا وچکرکه کبی آفات رونما اولمش ایسه‌ده، کندیسی عادل ومدبر ومرحمتلی بر حکمدار اولمغله، بو غوائلك جمله‌سنه غلبه چاله‌رق، فرانسزلری ونورمانلری اندلسدن اخراج، و حکومات صغیرهٔ مذکوره‌یی دوچار انهزام ایتمش؛ وقحط وغلانك تأثیراتنی تهوین ایچون، خزائننی بذل ایلمش ایدی. قسطنطینیه روم ایمپراطورینك خلفای عباسیه‌یه قارشی تکلیف ایلدیکی اتفاقی رد ایده‌رك ، حمیت اسلامیه‌سنی اثبات ایتمش؛ و سرایی مجمع علما وادبا ایدوب ، تا اقصای شرقدن مشاهیر علما لطف وحمایه‌سندن مستفید اولمق اوزره، قرطبه‌یه کیدرلر ایدی. پوسته اصولنی اك اول ایجاد ایدن بوذاتدر. قرق بش اولادی اولوب، بونلردن محمدی ولی عهد تعیین، و ٣١ سنه اجرای حکومت ایتدکدن صکره، ٢٣٧ تاریخنده ٦٢ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی (عبدالرحمن ثالث بن محمد بن عبدالله بن محمد بن عبد الرحمن ثانی) ملوك مذکوره‌نك سکزنجیسی اولوب، ٣٠٠ تاریخنده جدی عبد الله‌ك وقوع وفاتی اوزرینه ، ٢٢ یاشنده تخت سلطنته کچه‌رك، (امیرالمؤمنین) و (ناصرلدین‌الله) عنوانلرینی حائز اولمش؛ و فضائل و اقتداری جهتیله ، عمی عبد الرحمن المظفر طرفندن قبول اولنه‌رق، حتی اك اول مشار الیه بیعت ایتمشدر. عبدالرحمن ثانینك وفاتندن بری اوچ سلفنك زماننده اندلسك امور داخلیه‌سی بر طاقم اختلالات وفساداته دوچار اولوب، اسپانیه‌نك شمالنده‌کی کوچك خرستیان حکومتلری فرصت بوله‌رق، توسیع ممالك واکتساب قوت ایتمش اولدقلری کبی، اندلسك شرق شمالی قسمی دخی غالب بن حفصك ید غصبنه کچمشیدی. عبدالرحمن ثالث عمی مشار الیه عبدالرحمن المظفرك سردارلغیله ابتدا بو عاصی‌یه قارشی عسکر سوق ایده‌رك ، بر خیلی محاربادن صکره ، کندیسنی مغلوب و فراره مجبور ایتمش؛ ودیکر برطاقم سرکشانك دخی حقندن کله‌رك، بتون ممالك اندلسی تحت انقیادینه آلمش؛ و لیون قرالیله وسائر خرستیان حکوماتیله ایتدیکی محاربات

هدیه‌ده موفق اولوب ، ضبط ایتمش اولدقلری یرلری استرداد ایتمشدر . فاسده حکومت سورن ادارسه‌یی فاطمیونه قارشی مدافعه ایتمکله ، بونلر کندیسنه تابع اولوب ، بوندن طولایی (معزلدین الله) طرفندن مصردن کوندریلن عسکرله دخی خیلی وقت حرب ایتمش ؛ وبجایه‌یه قدر اولان مغرب اقصی واوسطی تحت اداره‌سنه آلمش ایدی . الحاصل عبد الرحمن ثالث ممالکنی توسیع وتحکیم ایده‌رك ، بیوك بر قوت وسطوته مالك اولمش ؛ ومکمل و منتظم صورتده دونتما دخی ترتیب ایلمش ایدی . بر خیلی وقت عمی مشارالیه عبدالرحمن المظفر وبونك وفاتندن صکره احمد بن سعد حاجبی یعنی وزیر اعظمی بولنمشدر . کرك کندیسی وکرك ولی‌عهدی حکم ومشارالیه احمد بن سعد ارباب علم و ادبدن بولنوب ، علمایی حمایه وتشویق ایتدکلرندن ، زماننده اندلسده علوم و معارف اوج بالای ترقی‌یه چیقمش؛ وکرك سرایی کرك کبراسنك دائره‌لری برر انجمن دانش وعرفان حالنه گچوب ، شرق و غربدن ارباب علم وهنر قرطبه‌یه اجتماع ایدردی . قرطبه‌ده بیوك ومکمل بر مدرسهٔ طبیه دخی تأسیس ایتمشدی، که آوروپا قطعه‌سنده تأسس ایدن مکاتب طبیه‌نك برنجیسیدر. حتی آوروپا حکمدارانندن و سائر خرستیان کبراسندن بر چوق آدملر لاجل التداوی قرطبه‌یه کیدوب، کوردکلری اسباب عمران ومدنیته وعبد الرحمن ثالث ایله اهل اسلامدن نائل اولدقلری احترامات مهماننوازانه‌یه واله وحیران اولمشلردی . التیوز بیك جلدی حاوی بیوك بر کتبخانه دخی تشکیل ایتمشدی . قرطبه‌دن اوچ ساعتلق مسافه‌ده و (وادی الکبیر) کنارنده (الزهراء) اسمیله پك بیوك ونهایت درجه‌ده مصنع بر سرای ایله اطرافنده مکمل باغچه‌لر وبر جامع عالی بنا ایتدیره‌رك پك کوزل بر قصبه حالنه قویمشدی، که زهراوی نسبتیله یاد اولنور بر چوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. عبدالرحمن ثالث ۵۰ سنه کمال عدالت و شان وجلادتله حکم سوروب، ۳۵۰ تاریخنده ۷۲ یاشنده وفات ایتمشدر .

عبد الرحمن { مغربده حکومت سورن بنی مرین دولتنك اون ایکنجی حکمدلری اولوب، طقوزنجی قرن هجری اوائلنده فاسده پك آز وقت حکومت سوردکدن صکره، مقتولاً وفات ایتمشدر .

عبد الرحمن { (مولی —) فاس ومراکشده حکومت سورن شرفادن اولوب ، ۱۱۹۲ تاریخنده طوغمش ؛ و ۱۲۳۸ ده مسند حکومته گچوب، بعض فرق مخالفینك تسکینیله اوغراشمش ؛ وفرانسه‌یه قارشی جزایرده امیر عبد القادره یاردیم ایدوب، کندی اوغلنك تحت قیادتنده بولنان عسکری ۱۲۶۰ ده جنرال (بورژو) ایله محاربه ایتمشدر. بعده عبدالقادردن اندیشناك اولمغله، فرانسه ایله برلشه‌رك ، علیهنده استعمال سلاح ایلمشدر . ۱۲۷۶ ده وفات ایدوب، اوغلی سیدی محمد خلفی اولمشدر .

عبدالرحمن { دولت امویه مشاهیر امراسندن وشجعان غزاتندن اولوب، هشام بن عبدالملك زماننده اندلس والیسی بولنمغله، فرانسه داخلنده توسیع حدود اسلامیه ایده‌رك ، آکیتانه قطعه‌سنی کاملاً فتح ایتمش؛ ولوآره نهری وادیسنه‌دك ایلریلیوب ، فرانسه‌نك نصفنه قریب مقدارینی استیلا ایتدکدن صکره ، ۱۱۴ تاریخنده (تور) ایله (پوآتیه) آره‌سنده شارل مارتل طرفندن مغلوب اولوب، ظن اولندیغنه کوره محاربه‌ده شهید اولمشدر. آوروپالیلرجه (Abderame) اسمیله مشهوردر .

عبد الرحمن { (بن شیخ کمال الدین محمدفقیر) هندستان متأخرین شعراسندن اولوب، اله آبادلیدر. شو بیت اونکدر :

بکام خویشتن جام شراب کوثری دارم
که از عشق علی مرتضی چشم تری دارم

عبد الرحمن آماسی { اعاظم علماء عثمانیه‌دن اولوب ، ۸۶۰ تاریخنده آماسیه‌ده طوغمش؛ و سلطان بایزید خان ثانینك آماسیه والیلکنده توجه و محبتنی قزانوب ، بعض حسودلرك سعایتیله ابو الفتح سلطان محمدخان ثانی حضرتلری جانبندن قتلنه فرمان صادر اولمش ایسه‌ده، شهزاده‌نك اخطار ومعاونتیله ، ملوك چراکسه‌نك النده بولنان حلبه فرار ایدوب، اورانك علماسندن بر مقدار تحصیلدن صکره، شهر مذکورده بولنان ایران تجارانندن علامه جلال الدین دوانینك حسن

صبتنی ایشیتمکله ، ٨٨١ ده شیرازه کیدوب، یدی سنه علامهٔ مشار الیهدن علوم عقلیه و نقلیه‌یی تعلم واکمال ایله ، سلطان بایزید خانك جلوسلرینی خبر آلنجه، آماسیه‌یه عودت، واورادن درسعادته موا. صلت ایتمش ؛ وجانب پادشاهیدن بعض مدارس مدرسلکنه تعیین، وبعده ادرنه وصکره استانبول قاضیلقنه وآناطولی وروم‌ایلی قاضیعسکرلکنه ایصال بیورلمشیدی . سلطان سلیم خان اول حضرتلری زماننده یکیدن قاضیعسکر اولوب، ایران سفرنده معیت حضرت پادشاهیده بولنمش؛ و او اثناده شیخو. خته مبنی عزل ودرسعادته اعزام اولنه‌رق، ٩٢٢ تاریخنده وفات ایتمشدر . ابو ایوب انصاری (رضه) جوارنده‌مدفوندر. السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشایه‌مقتدر اولوب، بعض قصائدی وبرخیلی رسائلی وارایسه‌ده، امور قضا ایله اشتغالندن طولایی چوغنی مسوده حالنده براقشدر . یدی بیك جلددن زیاده کتب معتبره جمع ایتمشدی . حسن خطی دخی اولوب، خطوط مختلفه‌یی کوزل یازاردی .

عبدالرحمن اوذاعی { (ابو عمرو — بن عمرو بن یحمد)

ائمهٔ فقهدن اولوب، شامده زمانك قطبی ایدی. ٨٨ تاریخ هجریسنده بعلبلکده طوغمش ؛ وبعده بیروتده اقامت وتدریسله اشتغال ایده‌رك ، ١٥٧ تاریخنده بیروتده وفات ایتمشدر. سفیان ثوری و سائر مشاهیر کندیسندن روایت ایتمشلردر.

عبد الرحمن بن ابراهیم { (الفزاری البدری)

مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، علوم ادبیه‌دن دخی بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی وار ایدی . عن اصل مصرلی اولوب ، دمشقده توطن ایتمشدی . علوم فقهیه‌ده بر چوق علما یتیشدیرمش؛ وزماننده مسائل فقهیه ایچون مرجع عمومی بولنمشدر. ٦٢٤ تاریخنده طوغوب، ٦٩٠ ده وفات ایتمشدر. « الاقلید فی شرح التنبیه » و « کشف القناع فی حل السماع » عنوانلریله ایکی تألیفی وسائر آثاری واردر . شو قطعه جمله‌ٔ اشعارندندر :

یا کریم الآباء و الاجداد
و سعید الاصدار و الایراد
کفت سعداً لنا بوعد کریم
لاتکنه فی وفائه کسعاد

عبدالرحمن بن ابی بکر { (بن ابی قحافة القرشی

التیمی) یارغار حضرت سید المرسلین صدیق اکبر (رضه) افندمزك اکبر اولادی اولوب ، حضرت عایشه (رضها) ایله بر آنادن یعنی (ام رومان) دن متولددر. بابا اوغل درت قوشاق صحابه‌نك جمعی یالکز بو ذاتلرده واقع اولوب، ابو قحافه، اوغلی ابو بکر صدیق، مشار الیهك اوغلی صاحب ترجمه عبدالرحمن وبونك اوغلی ابوعتیق محمد، دردی دخی صحابه‌دندر. بدر واحد وقعه‌لرنده مشرکین قریشله بولنوب، حدیبیه وقعه‌سنده اسلامه کلمش؛ ویمامه وقعه‌سنده خالد بن ولید حضرتلرینك معیتنده بولنوب، شجاعت وجسارتی مسلم اولمغله، اهل رده شجعانندن (محکم الیمامه) یی و دیکر آلتی کشی‌یی قتل ایتمشدر . جمل وقعه‌سنده همشیره‌سی معیتنده بولنمشدر . معاویه مروان بن حکمه اهل حجازدن اوغلی یزید نامنه بیعت آلمسنی یازدیغی وقت، عبد الرحمن بن ابی بکر (رضهما) مخا. لفت کوسترنلردن اولوب، حتی بر روایتده معاویه‌نك کوندردیکی مبالغ کلیه‌یی دخی رد ایله « بن دینمی دنیا ایله صاتمام » دیمش؛ ودرعقب مدینه‌دن مکه‌یه عزیمت ایدوب، ٥٣ تاریخنده اثنای طریقده فجأةً ویا مسموما وفات ایتمش؛ ومکه‌یه نقل ودفن اولنمشدر. کندیلرندن بر چوق احادیث شریفه منقولدر .

عبد الرحمن بن احمد { (ابو حبیب) مشاهیر شعرا وادبای

اندلسدن اولوب، تاریخ وفاتی تحقیق اولنه‌مدی . شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

مجری جفونی دماء وهو ناظرها
ومتلف القلب وجدا وهو مرتعه
اذا بدا حال دمعی دون رؤیته
یغار منی علیه فهو یرفعه

عبدالرحمن بن اسحق { (بن الهیثم) اندلس مشاهیر

اطباسندن اولوب، قرطبه‌لیدر. ادویهٔ مسهله ومنقیه حقنده « کتاب الکمال و التمام » عنوانیله بر کتابی و « کتاب الاقتصار و الایجاد فی خطا بن الجزار فی الاعتماد » ، « کتاب اکتفاء بالدواء من خواص الاشیاء » ، « کتاب السمائم » عنوانلریله تألیفاتی واردر. بوکتابلرك برینی (حاجب ابو عامر محمد بن محمد بن ابی عامر)ك نامنه یازمشدر .

عبدالرحمن ابن الاسنائی { (جمال الدین — بن علی
الاموی القوصی) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، ۵۵۰ تاریخنده صعید مصرك اسنا قصبه‌سنده طوغمش؛ وقوص قصبه‌سنده تحصیل علم ایدوب، قوصده، بعده اسکندریه‌ده ونهایت قدسده دیوان صاحبی بولنمش؛ وصکره ملك معظم عیسانك کاتب انشاسی اولمشیدی. ورع ومروتیله مشهور ایدی. ۶۲۵ تاریخنده دمشقده وفات ایدوب، قاسیونده دفن اولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ما لقلبی الی السلوك طریق
انا من سکرة الهوی لا افیق
ضحکوا یوم بینهم و بکینا
فتراءت سحائب و بروق

عبدالرحمن بن الانباری { (ابوالبرکات کمال الدین بن
محمد) مشاهیر ادبادن اولوب، نحو وسائر علوم ادبیه‌ده برخیلی تألیفاتی وتعبیر رؤیا حقنده برکتابیله برمقدار اشعاری واردر. ورع وتقواسیله‌ده مشهوردر. ۵۷۷ ده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

العلم اوفی حلیة و لباس
والعقل اوفی جنة الاکیاس
کن طالباً للعلم تحیی و انما
جهل الفتی کالموت فی الارماس

عبدالرحمن بن بکار { (رشید الدین بن بدر النابلسی) مشا-
هیر شعرادن اولوب، اشعاری پك لطیفدر. ۶۱۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت درت قافیه‌لی برقصیده‌سندندر:

لم الحشی معذب موجع
علی المدی صب الغداء معزم
بناره یلتهب ملذع
ما خمد أذاره و الفرم

عبدالرحمن بن حکم { [«عبد الرحمن» ماده‌لرینك او-
تجیسنه مراجعت بیورله.]

عبدالرحمن بن خالد { [«عبدالرحمن» ماده‌لرینك برنجیسنده
صحابه میاننده ذکر اولنمشدر.]

عبدالرحمن بن عبدالوهاب { (تقی الدین ابوالقاسم)
مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن وادبا وشعرادن اولوب، (ابن بنت الاعز) کنیه‌سیله متعارفدر. والده‌سی طرفندن جدی (اعز) ملوك ایوبیه‌دن ملك کاملك وزیری بولنمشیدی. کندیسی دخی مصرده هم وزیر هم قاضی القضاة اولمشیدی. بعده وزارتدن استعفا ایده‌رك، قضا ایله اکتفا، وتدریسله اشتغال ایتمشدی. ۶۹۵ تاریخنده، پك مسن اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. برخیلی اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت بر قصیدهٔ مشهوره‌سندندر:

الناس بین مرجز ومقصد
ومطول فی مدحه و مجود
و مخبر عمن دوی و معبر
عمار آه من العلی والسودد

عبدالرحمن بن عساکر { (فخرالدین ابو منصور) مشا-
هیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، دمشقلی اولدیغی حالده، گاه شهرمذکورده وگاه قدسده اقامت ایده‌رك، قدسك نظامیه‌سی دینلن «مدرسهٔ صلاحیه» ده تدریس ایدردی. فقه و حدیثه دائر بر قاچ تألیفی واردر. ۵۵۰ تاریخنده طوغوب، ۶۲۰ ده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن بن عسیله { (ابو عبدالله الصنابحی) کبار
تابعیندن اولوب، یمنلیدر. عهد حضرت نبویده مسلم اولوب، جانب رسالتپناهی‌یه هجرت ایتدیکی حالده، (جحفه)یه وصولنده، سید الثقلین (صلعم) افندمزك بش کون اول ارتحالنی خبر آلمش؛ وبعده کوفه‌یه نازل اولوب، حضرت ابا بکر و عمر و بلال و عباده بن الصامت (رضهم) دن روایت ایتمشدر.

عبدالرحمن بن عوف { (بن عبد عوف بن عبد بن الحارث
بن زهره بن کلاب بن مرة القرشی الزهری) اصحاب کرامدن و عشرهٔ مبشره‌دن اولوب، کنیه‌سی ابو محمددر. جاهلیتده اسمی عبد عمرو وبر روایتده عبد الکعبه اولوب، اسلامه کلدیکنده، جانب حضرت نبویدن عبدالرحمن تسمیه بیورلمشیدی. فیل وقعه‌سندن اون سنه صکره دنیایه کلمشدر. الك اول ایمان کتیرن سکز ذاتك بری اولوب، جناب صدیق اکبر (رضه)ك تشویقیله اسلامه کلمشدر. ابتدا حبشه وبعده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، سعد ابن الربیع ایله جانب حضرت نبویدن مواخاتی اجرا بیورلمشیدی.

بدر و احد غزالریله سائر غزواتك جمله‌سنده معیت جناب رسالتپناهیده بولنوب، دومة الجندله دخی اعزام، وكلب قبیله‌سنه غالب اولدیغی تقدیرده، رئیسلرینك قیزینی تزوج ایتمسی كندیسنه امر بیورلمش اولمغله، بعدالغلبه (اصبغ بن ثعلبة الكلبی) نك قیزی (تماضر) ی تزوج ایتمش؛ وبوندن ابو سلمه اسمنده براوغلی دنیایه كلمشدر. حضرت عمر (رضه) ك انتخاب خلیفه ایچون تعیین ایلدیكی آلتی نفر اصحاب شوراتك بریدر. احد وقعه‌سنده یكرمی بر یاره آلوب، آیاغندن آلدیغی بریاره‌دن فیمابعد طوپاللار ایدی. اوك ایكی دیشی دخی دوشمشیدی. فی سبیل الله انفاق وصدقاتی دخی چوق اولوب، بر كونده اوتوز كوله آزاد ایتدیكی اولمشدر. مال وثروتی چوق اولوب، تجارتله اشتغال ایدردی. اصحاب شوری میاننده كندینی حق خلافتدن اسقاط ایده‌رك، حضرت عثمان (رضه) ی انتخاب، واك اول كندیسی بیعت ایتمشدر. ٣١ سال هجریسنده ٧٥ یاشنده رحلت ایتمشدر. ابری بدنلی، بیاض رنكلی و یاقیشیقلی بر ذات ایدی. اوغللری ابراهیم، حمید، ابو سلمه ومصعب ایله ابن عباس وابن عمر وسائرلری كندیسندن روایت ایتمشلردر.

عبدالرحمن بن محمد الحنفی {اولاد جناب مرتضویدن
حضرت محمد بن حنیفه (رضه) ك اوغلی اولوب، حجاج یوسفه قارشی برچوق محاربه‌لر ایده‌رك، ظالم مومی‌الیهی دفعاتله مغلوب ایتمش ایسه‌ده، نهایت الینه كچوب، ٨٢ تاریخنده شهید اولمشدر.

عبدالرحمن بن المسجف {(بدر الدین — بن ابی القاسم الكنانی العسقلانی) مشاهیر ادبا و شعرادن اولوب، ٥٨٣ تاریخنده طوغمش، و ٦٣٥ ده فجأة وفات ایتمشدر. اكثر اشعاری هجویاته متعلقدر. بغدادده یاز موسمنده عاشورا كونی یاغمور یاغدیغنده سویلدیكی شو برایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

مطرت بعاشورا و تلك فضیلة
ظهرت فا للناصبی المعتدی
والله ما جاء الغمام و انما
بكت السماء لزوال آل محمد

عبدالرحمن بن معاویه {[«عبدالرحمن» ماده‌لرینك ایلنجیسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالرحمن بن مل {(ابو عثمان — بن عمرو بن عدی)
كبار تابعیندن اولوب، عهد حضرت نبویده اسلامه كلمش ایسه‌ده، رؤیته موفق اوله‌مامش؛ واسلامدن اول ایكی دفعه حج ایتمش ایدی. حضرت عمر (رضه) زماننده مدینهٔ منوره‌یه كلوب، قادسیه، جلولا، تستر، نهاوند وآذربیجان محاربه‌لرنده وشامده یرموك غزاسنده حاضر بولنمش؛ و بعده كوفه‌ده ساكن اولمش ایسه‌ده، وقعهٔ كربلادن صكره، «حفید جناب نبوینك شهیداولدیغی بریرده طوره‌مام» دیه‌رك بصره‌یه انتقال ایتمش؛ و ٩٥ تاریخنده ١٣٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن بن ملجم {(المرادی الحمیری) خوارجدن اولوب، حضرت علی المرتضی (رضه) افندمزی شهید ایتمكه جرأت ایتمكله الی اخر الدوران اكتساب بدنامی وجلب لعن ونفرین ایتمشدر. ارتحال جناب مرتضویدن صكره مقام خلافته كچن حضرت امام حسن (رضه) جانبندن قصاصاً اعدام اولنمشدر.

عبدالرحمن بن منده {(بن محمد العبدی الاصفهانی) اعاظم علمادن اولوب، حدیث وفقه و سائر علومه متعلق بك چوق تصانیفی واردر. ورع وتقواده دخی مشار بالبنان ایدی. حسن خطی‌ده وار ایدی. ٤٧٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. مارالذكر (ابو عبدالله محمد بن یحیی بن منده) نك تورونك اوغلیدر.

عبدالرحمن بن هوازن {(بن عبدالكریم القشیری) ائمهٔ علمادن اولوب، نیشابورلیدر. پدرندن وسائر عصری علماسندن اصول وتفسیروسائر علومی اوكرندكدن وشعر وادبده دخی اكتساب ملكه ایتدكدن صكره، بغداده كله‌رك، برمجلس وعظ ترتیب ایتمش؛ وصیت وشهرت قزانمش ایدی. بعده مذهب اشعری‌یی التزام ایتمكله، كندی طرفكیرلریله حنابله آره‌سنده بر طاقم منازعات ظهورایتدیكندن، اهالینك التماسی اوزرینه، نظام الملك طرفندن معززاً نیشابوره قالدیریله‌رق، بقیهٔ عمرینی اوراده وعظ وتدریسله كچیرمش؛ و ٥١٤ ده وفات ایتمشدر. شو برایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

تقبیل ثغرك اشتهی
امل الیه انتهی
لو نلت ذلك لم امل
بالروح منی ان تهی

دنیای لذة ساعة
و علی الحقیقة انتهی

عبدالرحمن پاشا { مصر سلطان مصطفی خان ثانیده ۱۱۱٦ تاریخنده ۲۳ قپودان دریا بولنمش امراء بحریه‌دن اولوب، زاغفرانبولیلیدر. ترسانه‌ده کراسته انبارینك احراق اوزرینه، غضب پادشاهی‌یه اوغرایه‌رق، اعدام وپیاله پاشا تربه‌سنه دفن اولنمشدر.

عبدالرحمن تمیمی { [«ابو محمد بن ابی خاتم» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالرحمن جامی { [«جامی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالرحمن الجماعیلی { (شیخ الاسلام شمس‌الدین ابو محمد — بن محمد المقدسی الصالحی الحنبلی) مشاهیر محدثین وفقهادن اولوب، ۵۹۷ ده سفح قاسیونده (دیرالمبارك) ده طوغمش؛ ومشاهیر محدثاتدن (ست الکتبه بنت الطراح) ایله ابو الفرج الجوزی و سائر اعاظم محدثیندن اخذ و استماع ایتمش؛ و ۱۰ جلد اوزره بر «شرح مقنع» یازمشدر. ٦٨٢ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن چلبی { (بن مولی حسام الدین) چلبی سلطان محمد خان دوری مشایخندن اولوب، (کوشلی اوغلی) دینمکله متعارف ایدی. تصوفدن وعلوم ادبیه‌دن بهره‌سی اولوب، وجد وحاله متعلق حسامی مخلصیله بعض اشعاری دخی واردر. آماسیه قربنده یعقوب پاشا زاویه‌سی جوارنده مدفوندر.

عبدالرحمن خوارزمی { طقوزنجی قرن هجریده آق قیونلی سلطان یعقوبك زماننده نستعلق خطنی ایجاد ایدن مشاهیر خطاطیندن اولوب، اوغللری عبدالرحیم وعبدالکریم دخی کندیسنه پیرو اولمشلردر.

عبدالرحمن الداودی { (جمال الاسلام — بن محمد) مذهب وخلاف وادبده ائمه‌دن اولوب، خراسانك شیخی ایدی. ۳۷٤ تاریخنده طوغوب، وطنی مشاهیر علماسندن بعد الاخذ، بغداده کله‌رك، ابو حامد اسفرائینینك درسنه دوام ایتمش؛ وبعده بو شنجه عودتله، تدریس و فتوی وتصنیفله مشغول اولمش ایدی. ٤٦٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. نثر ونظمی کوزل اولوب، شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ان شئت عیشاً طیباً — یصفو بلا منازع
فاقنع بما اوتیته — فالعیش عیش القانع

عبدالرحمن الفراسی { شعرادن اولوب، تونس جوارنده‌کی بنی فراس قریه‌سندن اولدیغی حالده، تونسده نشأت ایتمش؛ و ٤٠٨ تاریخنده سوسه قصبه‌سنده، سرخوش اولدیغی حالده، بر طامك اوستندن دوشوب، هلاك اولمشدر. اشعاری هذل وهجوه متعلقدر.

عبدالرحمن القوصی { (زکی الدین — بن وهیب) مشاهیر ادبا و شعرادن اولوب، حما صاحبی مظفره وزیر اولدقدن صکره، ٦٤٠ تاریخنده محبسده محروقاً وفات ایتمشدر. لطائفی متضمن اشعاری چوقدر. مذکور مظفرك برچوق احسانلرینه نائل اولمشیدی. اعدام اولنه‌جغی وقت سویلدیکی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

اعطیتنی الالف تعظیما وتکرمة
یالیت شعری ام اعطیتنی دیتی

عبدالرحیم افندی { مصر سلطان ابراهیم خانیده مشیخت اسلامیه مسندینه ارتقا ایدن علمادن اولوب، آطنه‌لیدر. تحصیل علوم وعلی الاصول دور مدارس ایده‌رك، سلیمانیه مدرسه‌سندن استانبول قضاسنه وبعده آناطولی صدارتنه واصل اولدقدن صکره، بر مدت ادرنه‌یه نفی اولنوب، عودتنده روم ایلی قاضیعسکرلکنه و ۱۰۵۷ تاریخنده مسند فتوایه ارتقا ایتمش؛ وایکی بچق سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، ۱۰۵۹ ده عزل، ومکهٔ مکرمه‌یه ارسال اولنه‌رق، بعد اداء الحج قدس شریف قضاسنه تعیین اولنمش؛ و بر آز مدت مرورنده درسعادته عودته مأذون اولوب، اسکدار قاضیسی اولمش ایسه‌ده، چوق بچمه‌دن بلغراد قضاسیله یکیدن ابعاد اولنه‌رق، درت بچق سنه قدر اوراده قالدقدن صکره، ۱۰٦٦ تاریخنده وفات ایدوب، شهر مذکورك عمارت جامعی خطیره‌سنه دفن اولنمشدر. صلابت دینیه و شرعیه‌سی برکمال راستکو بر ذات ایدی. کتب علمیه‌یه بعض تعلیقاتی واردر.

عبد الرحیم افندی { (منتش زاده) دور سلطان احمد خان

ثالثده مسند مشیخت اسلامیه یه چیقن علمادن اولوب، بروسه‌لیدر. تحصیل علومدن صکره درسعادته کله‌رك، شیخ الاسلام منقاری زاده یحیی افندی‌یه انتساب ایله، طریق تدریسه داخل اولمش؛ وتکمیل دوره تدریسدن صکره یکیشهر وبعده ادرنه مولویتنه نصب اولنمش ایدی. اون سنه معزول قالدقدن صکره، فیض الله افندینك مشیختنده خلاف اصول اسکدار وبعده مصر قاضیسی اولمش؛ و ۱۱۱۷ ده استانبول و ۱۱۲۰ ده آناطولی پایه‌سنی بالاحراز، ۱۱۲۳ ده روم ایلی قاضیعسکرلکنه و بعده ایکی کره دها بو مقامه کچدکدن صکره، ۱۱۲۷ ده مشیخت اسلامیه مسندینه اعتلا ایتمش؛ وبرچق سنه امور فتوایی حسن اداره ایتدکدن صکره، ۱۱۲۸ تاریخنده وفات ایدوب، ادرنه‌ده (زهرمار) مسجدی خطیره‌سنه دفن اولنمشدر. علوم شرعیه و ادبیه‌ده ید طولی صاحبی اولوب، فتاویسی واردر.

عبد الرحیم بن علی { [« مهذب الدین » ماده‌سنه مراجعت.]

عبد الرحیم عباسی { (شریف —) اونجی قرن هجری علما.

سندن اولوب، مصرده تولد، وعلوم ادبیه ایله حدیث وتفسیر وسائر علومی بعد التحصیل، درسعادته کلوب، یازمش اولدیغی شرح بخاری‌یی سلطان بایزید خان حضرتلرینه تقدیم ایتمکله، جائزه‌یه نائل اولمش؛ وتدریس حدیث ایچون پادشاه مشارالیهك تأسیس بیورمش اولدقلری مدرسه‌یه تعیین اولنمش ایسه‌ده، استانبولده قالمغه راضی اولمیوب، وطنه عودت ایتمش؛ ومصرده حکومت غوریه‌نك انقراضنده درسعادته کلوب، تقاعد معاشنه نائل اولمش؛ و ۹۶۳ تاریخنده یوز یاشلرنده وفات ایتمشدر. حدیثده زماننك فریدی اولدیغی کبی، تاریخه واشعار عربیه‌یه وقوفی، محاضراتی و حسن خطی دخی وار ایدی. مذکور شرح بخاریدن بشقه « معاهد التنصیص فی شرح شواهد التلخیص » عنوانیله براثری وبر چوق اشعار وقصائد عربیه‌سی دخی واردر. زیاده‌سیله خلوق، متواضع، نکته پرداز و مجلس آرا بر ذات ایمش. پیرلکنده سویلدیکی شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

ارعشنی الدهر ای رعش
والدهر ذو قوة و بطش
قدکنت امشی ولست اعیا
فالیوم اعیا ولست امشی

عبد الرحیم مؤیدی { اونجی قرن هجری مشایخ وعلماسندن

اولوب، (حاجی چلبی) دیمکله متعارفدر. ابتدا طریق تدریسه داخل اولوب، سنان پاشادن وخواجه زاده‌دن تحصیل ایتمش؛ وبعده مسلك تصوفه سلوکله، شیخ محی الدین اسکلیبی‌یه انتساب ایتمش؛ وبونك وفاتندن صکره، یرینه پوست نشین اولوب، بر چوق مریدان ارشاد ایتمشیدی. علوم عقلیه و حکمیه‌ده دخی ید طولی صاحبی برعارف حقیقی اولوب، حسن خطی‌ده وارایدی. ۹۴۴ ده وفات ایتمشدر.

عبد الرزاق { (خواجه — بن خواجه فضل الله) سربداران دولتنك مؤسسی

وبرنجی حاکمی اولوب، عن اصل ایلخانیان دولتنك حکمدار اخیری اولان سلطان ابو سعیدك امراسندن ایکن، تحصیل اموال ایچون کرمانه کیتدیکنده، اله کچیردیکی نقودی عیش وعشرتده صرف ایتمکله، خراسانده واقع وطن اصلیسی (باشش) ه قاچمش؛ وسلطان ابو سعیدك وفاتی خبر آلنجه، والئ خراسان بولنان خواجه علاء الدین محمده قارشی خروجله، بر قاچ محاربه‌ده غالب کله‌رك، والئ مومی الیهی قتل ایتمش؛ و ۷۳۷ تاریخنده سبزوارده کندی نامنه خطبه اوقوتمشدر. اون درت آی حکومت سوردکدن صکره وفات ایتمشدر.

عبد الرزاق { (ابو بکر — بن همام بن نافع الصنعانی) قدمای ائمه‌دن او-

لوب، ۱۲۶ تاریخ هجریسنده صنعاده طوغمش؛ و ۲۱۱ تاریخنده ینه بمنده وفات ایتمشدر. معمر بن راشد الازدی و اوزاعی وابن جریج کبی ذواتدن روایت ایتمش؛ وکندیسندن دخی سفیان بن عیینه واحمد بن حنبل ویحیی بن معین و سائرلری روایت ایتمشلردر. زماننده مرجع کل اولوب، حل مسائل دینیه ایچون هرطرفدن کندیسنه مراجعت اولنوردی.

عبد الرزاق { (کمال الدین — بن جلال الدین اسحق) مشاهیر علمادن اولوب،

۸۱۶ تاریخنده هراتده طوغمش؛ و ۸۸۷ ده وفات

ایتمشدر. « مطلع السعدین » عنوانیله بر تاریخی وسائر بعض آثاری واردر.

عبدالرزاق { ایران شعراسندن اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی اصفهانلی اولوب ، سلطان جلال الدین خوارزمشاه زماننده یاشامشدر. نعت حضرت نبویده سویلدیکی بر ترجیع بلیغنك باشلانغیجی اولان شو بر ایکی بیت جمله اشعارندندر.

ای بر سر سدره شاهراهت
وی قبهٔ عرش تکیه کاهت
ای طاق نهم رواق بالا
بشکسته زکوشهٔ کلاهت الخ

— ایکنجیسی خطاطلقده دخی مشهور اولوب ، میرعمادك شاگردانندندر. حسن الحانه دخی مالك اولمغله ، شاه عباس صفوی زماننده شاهنامه‌خوانلقده ومرقعات وکتب نفیسه کتابتنده مستخدم ایدی. شو بیت اونکدر:

اسیر آن خم زلفم که هم دردست وهم درمان
غلام آن خط سبزم که هم ریشست وهم مرهم

— اوچنجیسی (ملا —) لاهیجانلی اولوب ، (فیاض) تخلص ایدردی. ۱۰۷۲ تاریخلرنده برحیات بولنمش ؛ وخلقت حقنده شاه عباس ثانی نامنه « کوهر مراد » عنوانیله برکتاب یازمشدر.

عبدالرشید { آل سبکتکین سلاله‌سنك بدنجی حکمداری اولوب ،

دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان سلطان محمود سبکتکینك اوغلیدر. برچوق وقت محبوس بولندقدن صکره ۴۴۳ تاریخنده خلاص بولوب ، بر مقدار عسکر جمع ایله ، موقع اقتدارده بولنان برادرزاده‌سی علی بن مسعودی مغلوب ایده‌رك ، غزنه تختنی ضبط ایتمش‌ایسه‌ده ، یالکز برسنه حکم سوردکدن صکره ، وفات ایتمشدر.

عبدالرشید { (میر —) هندستان علما وشعراسندن اولوب ، شاهجهان

زماننده یاشامش ؛ و « فرهنك رشیدی » عنوانیله پك مقبول و معتبر برلغت کتابی وتاریخی متضمن بر چوق اشعار یازمشدر. ۱۰۶٤ ده یازلمش اولان کتاب مذکور بنکاله انکلیز جمعیت علمیه‌سی طرفندن طبع ونشر اولنمشدر.

عبدالرشید خان { کاشغر خانی اولوب ، سلطان ابو سعید خانك

اوغلی وخلفیدر. دهلی حکمداری همایون شاهك معاصری بولنمش ؛ ومیرزاحیدر « تاریخ رشیدی » سنی بونك نامنه یازمشدر.

عبدالسلام { [« موفق الدین » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالسلام { (ملا —) هندستان متأخرین علماسندن ایکی ذاتك اسمی

اولوب ، برنجیسی لاهورلی و میر فتح الله شیرازی تلامذه‌سندندر. ۱۰۳۷ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی دهلیلی اولوب ، برنجینك تلامذه‌سندندر. « تهذیب » و « منار » عنوانلریله ایکی تألیف وبعض شرحلریله « حل الرموز » عنوانیله تصوفه دائر برکتابی واردر.

عبدالسلام بن البغدادی { (بن عبدالوهاب بن

عبدالقادر الجیلی) مشاهیر علمادن اولوب ، پدرندن تحصیل علم فقه ایده‌رك ، اونك وفاتندن صکره جدی شیخ عبدالقادر کیلانی مدرسه‌سنده و مدرسهٔ شاطبیه‌ده تدریس علوم ایتمش ؛ وبعده یازدیغی بعض کتابلردن فسادعقیده منفهم اولمغله ، توقیف اولندقده ، اعتقاد ایتمیه‌رك روایت طریقیله یازمش اولدیغنی بیان ایدوب ، کندیسی تبریهٔ ذمت ایتمش ایسه‌ده ، کتابلری احراق اولنمشدر. ٦۱۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

قالوا ملابسه حمر فقلت لهم
هذه الثیاب ثیاب الصید والقنص
یرمی بسهم لحاظ ظما لما اخذت
اسد القلوب فتلقیها لدی قفص

عبدالسلام بن تیمیه { (شیخ الاسلام مجدالدین ابو البرکات — الحرانی)

مشاهیر علمادن اولوب ، فقه‌وحدیث وتفسیرده وسائر علومده زماننك امامی ایدی. ۵۹۰ تاریخلرنده طوغوب ، عمی خطیب فخرالدیندن تحصیل علم ایتدکدن صکره ، بغداده وبعده حرانه کیده‌رك ، مشاهیر علمادن استماع واستفاده ایتمش ؛ و « الاحکام » ، « شرح الهدایة » ، « ارجوزة فی القرآآت » ، « کتاب

في اصول الفقه » عنوانلريله تأليفات وسائر بعض آثار براقشدر. ٦٥٢ تاريخنده حرانده وفات ايتمشدر.

عبدالسلام بن محمد { مفسريندن اولوب، « التفسير الكبير » عنوانيله بر تفسير شريف يازمش؛ و ٤٨٨ ده وفات ايتمشدر.

عبدالسلام بن المفرج { (ابو محمد — بن يحيى التكريتى) مشاهير ادباءدن اولوب، نظم ونثرده وخطبه ومكاتباتده يد طولى صاحبيدر. ٥٧٠ تاريخنده طوغوب، ٦٧٥ ده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

امنى فؤادى ساعة بعد ساعة
لقاكم ولولا ذاك كنت اطيش
فما العيش الاعيش من نال وصلكم
وهيهات من فارقتموه يعيش

عبدالشمس { قدماى ملوك حميردن اولوب يعرب بن قحطانك اوغلى اولديغى مرويدر.

عبدالصمد { (بن على بن عبدالله بن عباس) خلفاى عباسيه‌نك برنجى وايكنجيسى اولان ابو العباس السفاح و ابو جعفر منصورك عمى اولوب، پك چوق معمر اولمش؛ وهارون الرشيدك زماننده ١٨٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عبدالصمد { ايران شعراسندن اولوب، شيخ بهاء الدين آمليك برادريدر. شيخ موى اليه نحوه دائر «رسالهٔ صمديه» سنى بونك نامنه يازمشدر. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر:

آن شوخ كه خون دلم آسان ميريخت
خونها همه از خنجر مژگان ميريخت
معلوم نمى شد كه چه مذهب دارد
خون دل كافر و مسلمان ميريخت

عبد الصمد { (سيد —) ايران مشاهير خطاطيننندن اولوب، تصوير وتهذيبده دخى مهارتى وار ايدى. كاشانلى ويا سمرقنديدر.

عبد الصمد بن بابك { [« ابن بابك » ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالعزيز { صحابه‌دن بروجه آتى بر قاچ ذاتك اسميدر: (عبدالعزيز بن الاصم) كه حضرت بلال حبشى (رضه) ايله برابر جناب سيد المرسلين (صلعم) افندمزك مؤذنلرى ايدى. — (عبد العزيز بن بدر الجهنى الربعى) كه نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وجاهليتده اسمى (عبد العزى) ايكن، جانب رسالتپناهيدن (عبد العزيز) تسميه بيورلمش ايدى. — (عبدالعزى بن سنجر الغافقى) كه بونك ده جاهليتده اسمى عبد العزى اولوب، عبدالعزيزه تحويل بيورلمش؛ ومصره نازل اولمش ايدى. — (عبد العزيز بن سيف بن ذى يزن الحميرى) كه بر نامهٔ سعادته نائل اولديغى مروى ايسه‌ده، اغلب احتماله كوره، نامهٔ سعادته نائل اولان (زرعه بن سيف بن ذى يزن) در. — (عبدالعزيز بن اخى حذيفه بن اليمان) كه بر حديث شريفك راويسيدر.

عبد العزيز { (سلطان — خان) سلاطين عظام عثمانيه‌نك اوتوزايكنجيسى اولوب، سلطان محمود خان ثانى حضرتلرينك ايكنجى اوغلى و پادشاه دوران سلطان عبدالحميد خان ثانى (ادام الله عمره) افندمز حضرتلرينك عم بزركوارلريدر. ١٢٤٥ تاريخنده تولد ايدوب، ١٢٧٧ تاريخنده، برادر اكرمى والد ماجد حضرت پادشاهى سلطان عبد المجيد خان حضرتلرينك وقوع ارتحالى اوزرينه، تخت عثمانى‌يه جلوس ايتمش؛ و ١٢٩٣ تاريخنه‌دك ١٥ سنه ايله ٤ آى و ١٩ كون سورن مدت سلطنتلرنده دول اجنبيه ايله اولان مناسبات حسن محافظه اولنديغى كبى، داخلاً دخى برچوق اصلاحات وترقيات وجوده كلوب، ممالك شاهانه ولاياته بالتقسيم يكى بر اصول اداره قبول، شوراى دولت تأسيس، مكتب سلطانى، مكتب صنايع و ولايانده اصلاحخانه‌لر كشاد، عسكر تنسيق واسلحهٔ جديده ايله تسليح اولنمش، ودونماى همايون خيليدن خيلى‌يه توسيع واصلاح ايدلمشدر. قره طاغ وكريد عصيانلرى باصديرلديغى كبى، جزيرة العربده يمن خطه‌سيله بحرين والحسا جهتى دخى فتح وممالك عثمانيه‌يه ضم اولنمشدر. جلوس همايونلرندن بر سنه صكره مصره عزيمت بيورديغى كبى، ١٢٨٤ تاريخنده دخى پارس سركيسى تماشا ايتمك اوزره، فرانسه‌يه واورادن انكلتره‌يه سياحت بيوره‌رق، عودتلرنده ويانه‌دن كچمش؛ وهر يرده فوق العاده بر صورتله قبول واستقبال اولنه‌رق، حقلرنده فوق مايتصور حرمت وتعظيم

کوسترلمشدر. ١٢٩٢ ده هرسك وبوسنه عصیانی طهور ایدوب، آنك فسادك باصدیرلمسیله اشتغال اولنمقده ایکن، ٩٣ سنه‌سی جمادی الاولاسنك یدنجی کونی فراغی وقوعبولوب، بش کون صکره شهیداً ارتحال ایتمشدر. والد ماجدلری سلطان محمود خان ثانی تربه‌سنده مدفوندر.

عبد العزیز { مصرده اجرای خلافت ایدن خلفای عباسیه‌دن ایکنجی متوکل علی اللهك اسمیدر. [« متوکل علی الله » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد العزیز { مصرده حکومت سورن مملیك چراکسه‌نك اوچنجیسی اولان ملك منصورك اسمیدر. [« منصور » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد العزیز { یدنجی قرن هجریدن اعتباراً مغربده حکومت سورن بنی مرین ملوکندن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی ملوك مذکوره‌نك طقوزنجیسی اولوب، سلفی تا شفینك برادریدر. ٧٦٨ تاریخنده حکومته چکوب، ٧٧٢ ده مغرب اوسطی یعنی جزایری فتح، و او سنه وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی ٧٩٧ده پدری احمد بن ابی‌سالمك یرینه چکوب، یالکز ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره وفات ایتمشدر.

عبد العزیز { ماوراء النهر ملوکندن اولوب، ٩٠ تاریخنده پدری عبید الله خانك یرینه چکه‌رك، ١٣ ییل حکومت سوردکدن صکره، ٦١٣ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبد العزیز { سلالهٔ تیموریه‌دن مشهور اولغ بکك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتندن اوچ کون مقدم ارتحال داربقا ایتمشدر.

عبد العزیز { (ام الولد زاده — افندی) اونجی قرن هجری علما وشعراسندن اولوب، بعض مدرسلکرده وقضالرده بولنمش؛ و ٩٥٢ ده وفات ایتمشدر. عربی وفارسی اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر:

کی بود یارب که کوی یار را منزل کنم
جان ودل از کعبهٔ مقصود اوحاصل کنم
میکنم هر دم دعایی دارم امید قبول
زانکه با اخلاص خالص از صمیم دل کنم

عبد العزیز افندی { (قره چلبی زاده — سلطان محمد خان رابع دوورنده مشیخت اسلامیه مسندینه نائل اولان علمادن اولوب، صدوردن قره چلبی زاده حسام الدین افندینك اوغلیدر. علی الاصول دوورمدارس ایتدکدن صکره، یکیشهر و ١٠٣٠ ده مکه، ١٤٣ ده استانبول قاضیسی اولمشیدی. بعض احوال ناشایسته‌سی اوزرینه بر مدت قبریسه نفی اولنه‌رق، عودتنده دیمتوقه قضاسی آرپه‌لق ویرلمش؛ وپادشاه مشار الیهك جلوسلرنده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ وتألیف ایتدیکی « روضة الابرار » تاریخنی تقدیم ایلمسی اوزرینه، بهائی افندی‌یه رغماً، شیخ الاسلاملق پایه‌سنی احراز ایدوب، ١٠٦١ تاریخنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه ترفیع اولنمشدر. آلتی آی امور فتوایی بعد الاداره، عزل وساقزه نفی اولنه‌رق، بعده بروسه‌ده اقامتنه مساعده اولنمش؛ و ١٠٦٨ تاریخنده بروسه‌ده وفات ایتمشدر.

عبد العزیز بن ابی الحسن { [« اسعد الدین بن ابی الحسن » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد العزیز بن الخضر { (ابو طاهر — شعرای عربدن اولوب، واسطلیدر. ٣٦٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ان داء العداة ابرح داء
وطبیبی سریرة ما تبوح
تحسبونی اذا تکلمت حیا
ربما طار طائر مذبوح

عبد العزیز بن السید { (ابو محمد — القیسی) اندلس مشاهیر علما وادباسندن اولوب، مصره هجرتله، افاده واستفاده ایله اشتغال، وبغداده دخی سیاحت ایتمش ایدی. ٤٢٧ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر. بر چوق اشعاری اولوب، شو بر ایکی بیت اوجمله‌دندر:

مریض الجفون بلا علة
و لکن قلبی به ممرض
اعاد السهاد علی مقلتی
بفیض الدموع فاتغمض

ومازاد شوقاً ولكن اتى
يعرض لى انه معروض

عبدالعزيز بن عبدالجبار { [« موفق الدين » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالعزيز بن عبدالرفيع { [« رفیع الدین » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالعزيز بن عقبه { (بن حجدم) یزید بن معاویه زماننده اعلان خلافت ایدن عبدالله بن الزبیر جانبندن عسکرله مصره کوندریلەرك، بلاحرب خطۀ مصری ضبط ایله، مشارالیه عبداللهك نامنه بر سنه والیلك ایتدکدن صکره، ٦٥ تاریخنده مروان بن حکم شامدن سوق عسکر ایتمسیله، مصریه موقعنده وقوع بولان محاربەده، صاحب ترجمه مغلوب اولوب، مصردن چیقمش؛ و مروان اوغلی عبدالعزیزی والی براقوب، شامه عودت ایتمش ایدی.

عبدالعزيز بن عمر { (ابو نصر — التیمی السعدی) مشاهیر شعرادن اولوب، ٣٢٧ دە طوغمش، و ٤٠٥ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. خیلی وقت سیاحت ایدوب، ملوك و وزرانی مدح ایتمش؛ وسیف الدوله بن حمدانك التفات واحسانه نائل اولمش ایدی. شو بیت مشارالیهك مدحنه دائر سویلدیکی بر قصیدۀ لامیەسندندر:

لم یبق جودك لی شیئا اومله
ترکتنی اصحب الدنیا بلا امل

عبدالعزيز بن قاضی الحماة { (شرف الدین — بن محمد) مشاهیر علما وشعرادن اولوب، ٥٨٦ تاریخنده دمشق شامده طوغمش؛ وپدری طرفندن مشاهیر علمای عصره سوق ایدیلەرك، تحصیل علوم ایتدکدن صکره، بر مدت بعلبکده، بعده دمشقده و نهایت حماده ساکن اولوب، علم وفضلیله شهرت بولمشدر. و ٦٦٢ دە وفات ایتمشدر. «لزوم مالایلزم» عنوانیله بیوك بر تألیفی و سائر بعض تصنیفاتیله برچوق اشعار رائقەسی واردر. شو ایکی بیت او جملەدندر:

سألت سوارها المثرى فنادى
فقير و شاحها الله يفتح
لها طرف يقول الحساب ولى
ولى قلب يقول الصلح اصلح

عبدالعزيز بن مروان { (بن حکم) ملوك امویەدن مروان بن حکمك اوغلی اولوب، مادۀ آنفەدە بیان اولندیغی اوزره، خطۀ مصریه مروان طرفندن ضبط وعبدالله بن الزبیر جانبندن والی بولنان عبدالعزیز بن عقبه اورادن اخراج اولندقده، صاحب ترجمه مصر والیلکنه نصب اولنمش؛ وکندیسی کرم ومروت صاحبی فصیح وجواد بر ذات اولمغله، یکرمی سنه‌یی متجاوز مدت خطۀ مصریه‌یی حسن اداره ایتدکدن صکره، ٨٥ تاریخنده وبرادری عبدالملك بن مروانك اواخر عهدنده وفات ایتمشدر. ملوك بنی امیه‌نك آب رویی اولان عمر بن عبد العزیز حضرتلرینك پدریدر.

عبدالعزيز بن مسلمة الباجی { مشاهیر اطبادن اسلامدن اولوب، اندلسك (باجه) قصبه‌سندن ایدی. طبده‌کی مهارتیله برابر شعر وادبیاتدن دخی بهره‌سی وار ایدی. اهل اندلسك اعیانندن ایدی. مستنصرك خدمت طبابتنده بولنوب، مراکشده وفات ایتمشدر. (ابن الحفید) دینمکله دخی متعارفدر.

عبدالعزيز بن موسی { (بن نصیر) فاتح اندلس موسی بن نصیر حضرتلرینك اوغلی اولوب، ولید بن عبد الملك زماننده اندلس والیسی بولنمغله، فرانسه‌یه داخل اولوب، برخیلی یرلر ضبط ایتمش؛ واندلسه عودتنده استقلال هوسنه دوشمکله، ولیدك طرفدارلری معرفتیله قتل اولنمشدر.

عبدالعزيز خان { [« عبد العزیز » مادەلرینك ایکنجیسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالعزيز خان { فرس شعراسندن اولوب، سمرقند والیسی بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

برو در کوه وصحرا لاله را یکیك تماشا کن
بمانند دل پرخون ما یك لاله پیدا کن

عبدالعظیم { [« ابن ابی الاصبع » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالعلی { ایران شعراسندن اولوب، طوسلیدر. مطایباته متعلق اشعاری چوقدر. شو رباعی او جمله‌دندر:

ای کاسه تو سیاه و دیك توسفید
از آتش وآب هر دوبریده امید
آن شیشه نمیشود مکر در باران
وین کرم نمیشود مکر در خورشید

عبدالغافر الفارسی { مشاهیر علمادن او. لوب، نیشابورلیدر.
هنوز بش یاشنده ایکن قرآن کریمی ختم ومبادیء علوم دینیه‌یی تعلم ایتمش؛ و (امام الحرمین ابو المعالی الجوینی) دن علم فقه و حدیثی اوکرنوب، جده‌سی فاطمه بنت ابی علی الدقاقدن و دایبلری ابو سعد وابو سعیددن وپدری ابو عبدالله اسماعیل ایله وا. لده‌سی امة الرحیم بنت ابی القاسم القشیریدن وسائر محدثیندن استماع احادیث شریفه ایتمش؛ وبعده خوا. رزمه کیدوب، برمدت اورا علماسیله مذاکره وتدریس ایتدکدنصکره، غزنه‌یه واورادن هندستانه کیده‌رك، افاده واستفاده ایله مشغول اولمش؛ ونها. یت نیشابوره عودت ایدوب، خطیب اولمش؛ وآخر عمرینه‌دك تدریس وتصنیفله مشغول اولوب، برچوق کتابلر یازمشدر. بو جمله‌دن بری وطنی اولان نیشابور شهرینك «السیاق» عنوانیله مکمل بر تاریخیدر. صحیح مسلمك غریبلرینی دخی «المفهم» عنوانیله شرح ایتمش، وحدیثه متعلق «مجمع الغرائب» عنوانیله معتبر برکتاب تألیف ایتمشدر. ۴۵۱ ده طوغوب، ۵۲۹ ده وفات ایتمشدر.

عبدالغفار { (شیخ نجم الدین ـــ) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، «الحا. وی»، «الفقه»، «اللباب» و «شرح اللباب» عنوانلریله درت کتاب یازمش؛ و ۶۶۳ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالغفار { (شیخ ـــ افندی) قانونی سلطان سلیمان خان دوری مشایخندن او. لوب، مدرنیلیدر. پدری شیخ محمد شاهك وفاتنده کنج بولنمغله، درسعادته وادرنه‌یه انتقال ایده‌رك، تحصیل علمه قویلمش؛ وهوا وهوسه تابع اولمش ایکن، برکیجه رؤیاسنده پدرندن وجیع برضربه ایله ضرب اولندیغنی کوره‌رك، توبه واستغفار، وشیخ رمضان افندی‌یه انتساب ایدوب، زهد وعبادتله بردرجهٔ عالیه‌یه واصل اولمش؛ وارشاده اجازت آلدقدن صکره، وطننه عودت ایدوب، وعظ ونصیحت وتدریسله امرار عمر ایده‌رك، ۹۳۴ ده وفات ایتمشدر. اکثر علومدن بهره‌سی ونظم ونثره اقتداریله حسن خطی واریدی. السنهٔ ثلثه‌ده برخیلی اشعاری واردر.

عبدالغفور لاهوری { مؤلفیندن ومو. لانا عبدالرحمن جامی حضرتلرینك شاکرداننده اولوب، ۹۱۲ ده وفات ایتمشدر.

عبدالغنی المصری { (ابو محمد ـــ بن سعید الازدی) مشاهیر محدثیندن اولوب، ۳۳۲ تاریخنده طوغمش؛ وملوك فاطمیه‌دن حاکمك زماننده ابو اسامه وابو علی المقری ایله مودتی اولوب، بونلرك حاکم طرفندن قتلنده، برمدت اختفایه مجبور اولمشیدی. محدث شهیردار قطنی ایله صحبتی اولوب، مشارالیهك صاحب ترجمه حقنده حسن ظن بلیغی واریدی. ۴۰۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. حدیثه متعلق «مشتبه النسبة» و«المؤتلف والمختلف» عنوانلریله ایکی تألیف معتبری واردر.

عبدالغنی النابلسی { (بن اسماعیل بن عبد الغنی) اون ایکنجی قرن هجری اعاظم علما ومشایخندن اولوب، علم وعر. فانیله، مصنفات کثیره‌سیله وزهد وتقوی وصلاحیله مشهوردر. ۱۰۵۰ تاریخنده دمشقده طوغوب، ۱۲ یاشنده ایکن پدری وفات ایتمکله، یتیم بیویه‌رك، علوم ادبیه ایله فقه وتفسیر وحدیث علملرینی و سائر علومی علمای معاصریندن اخذ، و طریق قادری ونقشبندی‌یه انتساب ایتمش‌ایدی. یکرمی یاشنده ایکن تدریس وافاده‌یه وتألیفه باشلایوب، محی الدین عربی حضرتلرینك آثارینی دخی تتبعله، زمانی مشاهیر صوفیونیله مخابره‌یه کیریشه‌رك، تنویر ظاهر و باطن ایتمشدی. ال اول مدح سید الثقلین (صلعم) حقنده بر بدیعیه نظم ایدوب، کندیلرینك اولدیغنه اینانمیانلر بولنمغله، اقتدارینی اثبات ایچون، بوکا کوزل برشرح یازمش، وبر ایکنجی بدیعیه دخی نظم ایلمشیدی. بعده یدی سنه جامع اموی قربنده‌کی خانه‌سندن چیقمیوب، صاچ صقال وطیرناقلری اوزانمش اولدیغی حالده، عبادتله اشتغال ایله وجد واستغراقه دوچار

اولمشیدی. بعده اهل شام بو حالنه اعتراضله، حقنده
بعض افترالره جرأت ایتدکلرنده، قپوسنی ارباب صفا.
جته آچوب، یکیدن تدریس علومه ووعظ ونصیحت
وارشاده باشلامش؛ وکیتدکجه شهرتی شایع اولوب،
اقطار بعیده‌دن طالبین علم و سلوك مجلسنه شتاب
ایتمکه شروع ایتمشلردی. ١٠٧٥ تاریخنده درسعادته
سیاحت ایدوب، آز مدت اقامت، و ١١٠٥ ده مصره
وجانب حجازه رحلت ایتمشیدی. بو سیاحتلرینی وشام
وقدس جهتلرنده واقع اولان بعض زیارتلرینی یاز.
مشدر. ١١١٩ تاریخنده دمشقده‌کی اجدادی
خانه‌سنی ترکله، صالحیه‌یی مسکن اتخاذ ایتمش؛ وسلیمیه
جامع شریفنده شیخ اکبر (قدس سره) ك مرقدی
یاننده تفسیر بیضاوی‌یی تدریسه باشلامش ایدی.
١١٤٣ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. اخلاق حمیده
واوصاف برکزیده ایله متخلق و متصف اولوب،
هرکسه ایلك ایتمك ایچون الندن کلنی دریغ ایتمز،
واولیای امور نزدنده دخی شفاعت ایلر ایدی. احفا
دندن (کمال الدین محمد الغزی العامری) ترجمهٔ حالرینی
مستقل بر کتابده یازمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر:
«التحریر الحاوی بشرح تفسیر البیضاوی» ٣ جلد،
«بواطن القرآن ومواطن العرفان» منظوم، «کنز
الحق المبین فی احادیث سید المرسلین»، «الحدیقة
الندیه»، «شرح الطریقة المحمدیه للبرکوی»، «ذخایر
المواریث فی الدلالة على مواضع الاحادیث»، «جواهر
النصوص فی حل کلمات الفصوص للشیخ محی الدین ابن
العربی»، «کشف السر الغامض فی شرح دیوان ابن
الفارض»، «زهر الحدیقة فی ترجمة رجال الطریقة»،
«خمرة الحسان ورنة الالحان»، «شرح رسالة الشیخ
ارسلان»، «تحریك الاقلید فی فتح باب التوحید»،
«لمعان البرق النجدی فی شرح تجلیات محمود افندی»،
«المعارف الغیبیه فی شرح العینیة الجیلیه»، «اطلاق
القیود فی شرح مرآة الوجود»، «الظل الممدود
فی معنی وحدة الوجود»، «رائحة الجنة فی شرح
اضائة الدجنة»، «فتح المعین المبدی فی شرح منظو.
مة سعدی افندی»، «دفع الاختلاف من کلام
القاضی والکشاف»، «ایضاح المقصود من معنی
وحدة الوجود»، «کتاب الوجود الحق والخطاب
الصدق»، «نهایة السول فی حلیة الرسول»، «مفتاح
المعیة فی شرح الرسالة النقشبندیة»، «بقیة الله خیر
بعد الفناء فی السیر»، «المجالس الشامیه فی مواعظ
اهل البلاد الرومیه»، «توفیق الرتبة فی تحقیق
الخطبة»، «طلوع الصباح على خطبة المصباح»،
«الجواب التام عن حقیقة الکلام»، «تحقیق الانتصار
فی اتفاق الاشعری والماتریدی على الاختیار»،
«کتاب الجواب عن الاسئلة المائة والاحدی والستین»،
«برهان الثبوت فی تربة هاروت وماروت»، «لمعان
الانوار فی المقطوع لهم بالجنة والمقطوع لهم بالنار»،
«تحقیق الذوق والرشف فی معنی المخالفة بین اهل
الکشف»، «روض الانام فی بیان الاجازة فی المنام»،
«صفوة الاصفیا فی بیان الفضیلة بین الانبیاء»،
«الکوکب الساری فی حقیقة الجزء الاختیاری»،
«انوار السلوك فی اسرار الملوك»، «رفع الریب عن
حضرة الغیب»، «تحریك سلسلة الوداد فی مسئلة
خلق افعال العباد»، «زبد الفائده فی الجواب عن
الابیات الوارده»، «النظر المشرفی فی معنی قول
عمر ابن الفارض عرفت ام لم تعرف»، «السر المختبی
فی ضریح ابن العربی»، «المقام الاسمى فی امتزاج
الاسماء»، «قطرة السماء ونظرة العلماء»، «الفتو.
حات المدنیه فی الحضرات المحمدیه»، «الفتح المکی
واللمح الملکی»، «الجواب المعتمد عن سؤالات اهل
صفد»، «لمعة النور المضیئه فی شرح الابیات السبعة
الزائدة من الخمریة الفارضیه»، «الحامل فی الفلك
والمحمول فی الفلك فی اخلاق النبوة والرسالة والخلافة
فی الملك»، «النفحات المنتشره فی الجواب عن الاسئلة
العشره عن اقسام البدعه»، «القول الابین فی شرح
عقیدة ابی مدین»، «کشف النور عن اصحاب
القبور»، «بذل الاحسان فی تحقیق معنى الانسان»،
«القول العاصم فی قرائة حفص عن عاصم»، «حرف
العنان الى قرائة حفص بن سلیمان»، «الجواب المنثور
والمنظوم عن سؤال المفهوم»، «کتاب علم الملاحه
فی علم الفلاحه»، «تعطیر الانام فی تعبیر المنام»،
«القول السدید فی جواز خلف الوعید والرد عن
الرجل العنید»، «ردف التعنیف على المعنف واثبات
جهل هذا المصنف»، «هدیة الفقیر وتحفة الوزیر»،
«القلائد الفرائد فی موائد الفوائد»، «ربع الافا.
دات فی ربع العبادات»، «المطالب الوفیه فی شرح
الفرائد السنیه»، «دیوان الحقایق ومیدان الرقائق»،
«نفحة القبول فی مدحة الرسول»، «خمرة بابل

غناء البلابل » ديوان غزليات ، « رفع الكساء عن عبارة البيضاوى فى سورة النساء » ، « جمع الاشكال ونفع الاشكال » ، « رفع الستور عن متعلق الجار والمجرور» ، « الشمس على جناح طائر فى مقام الواقف السائر » ، « العقد النظيم فى القدر العظيم » ، « عذر الائمه فى نصح الامه» ، « جمع الاسرار فى منع الاشرار عن الظن فى الصوفية الاخيار » ، « جواب سؤال ورد عن طرف بطرك النصارى فى التوحيد» ، «كشف الستر عن فريضة الوتر » ، « تحبة المسئله فى شرح التحفة المرسله » ، « بسط الذراعين بالوصيد فى بيان الحقيقة والمجاز فى التوحيد » ، « رفع الاشتباه عن علية اسم الله » ، « حق اليقين وهداية المتقين » ، «ارشاد المتملى فى تبليغ غير المصلى » ، « كفاية المستفيد فى علم التجويد » ، « صدح الحمامه فى شروط الامامه » ، « تحفة الناسك فى بيان المناسك » ، « بغية المكتفى فى جواز الخف الحنفى » ، « الرد الوفى على جواب الحصكفى فى رسالة الخف الحنفى » ، « حلية الذهب الابريز فى رحلة بعلبك والبقاع العزيز » ، « رنة النسيم وغنة الرخيم» ، «فتح الانغلاق فى مسئلة على الاطلاق» ، « الحضرة الانسيه فى الرحلة القدسيه » ، « رد المتين على منتقص العارف محى الدين » ، «الحقيقة و المجاز فى رحلة بلاد الشام و مصر و الحجاز » ، « وسائل التحقيق فى رسائل التدقيق » ، « ايضاح الدلالات فى سماع الآلات » ، « تمييز العباد فى سكن البلاد » ، « رفع الضروره عن حج الضروره » ، « رسالة فى الحث على الجهاد واشتباك الاسنه فى الجواب عن الفرض والسنه » ، « الابتهاج فى مناسك الحاج » ، « الاجوبة الانسيه عن الاسئلة القدسيه » ، « تطبيب النفوس فى حكم المقادم والرؤس » ، « العيث المنبجس فى حلم المصبوغ بالنجس » ، « اشراق المعالم فى احكام المظالم» ، « رسالة فى احترام الخبز » ، « اتحاف من بادر الى حكم النوشادر » ، « الكشف و التبيان عما يتعلق بالنسيان » ، « النعم السوابغ فى احرام المدنى من رابغ » ، « سرعة الانتباه لمسئلة الاشتباه » ، « تحفة الراكع الساجد فى جواز الاعتكاف فى فناء المساجد» ، « خلاصة التحقيق فى حكم التقليد والتلفيق » ، « ابانة النص فى مسئلة القص » ، « الاجوبة البته عن الاسئلة السته » ، « رفع المناد عن حكم التفويض والاسناد» ، « تشحيذ الاذهان فى تطهير الادهان » ، « تحقيق القضيه فى الفرق بين الرشوة والهديه » ، « تفوه الصور فى شرح عقود الدرر فيما يفتى به على قول زفر » ، « الكشف عن الاغلاط التسعه من بيت الساعه » ، « رسالة فى حكم التسعير من الحكام وتقريب الكلام على الافهام » ، « النسيم الربيعى فى التجاذب البديعى » ، « تنبيه من يلهو عن صحة الذكر بالاسم هو » ، « الكواكب المشرقه فى حكم استعمال المنطقة من الفضه» ، «نتيجة العلوم ونصيحة علماء الرسوم فى شرح مقالات السرهندى المعلوم» ، «تكميل النعوت فى لزوم البيوت » ، « الجواب الشريف للحضرة الشريفه فى ان مذهب ابى يوسف ومحمد هو مذهب ابى حنيفه» ، « تنبيه الافهام على عدة الحكام » ، « انوار الشموس فى خطب الدروس » ، « مجموع خطب التفسير » ، « الاجوبة المنظومة عن الاسئلة المعلومة » ، « التحفة النابلسية فى الرحلة الطرابلسية » ، « العبير فى التعبير منظوم » ، « تحصيل الاجر فى حكم اذان الفجر » ، « قلائد المرجان فى عقائد الايمان » ، « الانوار الالهية فى شرح المقدمة السنوسية » ، « غاية الوجازه فى تكرار الصلاة على الجنازة » ، « شرح اوراد الشيخ عبدالقادر الكيلانى » ، « كفاية الغلام فى اركان الاسلام » منظوم ، « رشحات الاقدام فى شرح كفاية الغلام » « الفتح الربانى والفيض الرحمانى » ، « بذل الصلاة فى بيان الصلاة » ، « نور الافئده فى شرح المرشده » ، « اسباغ المنه فى انهار الجنه » ، « نهاية المراد فى شرح هدية ابن العماد » ، « ازالة الخفا عن حلية المصطفى صلعم » ، « نزهة الواجد فى الصلاة على الجنائز فى المساجد » ، « حرف الاعنه الى عقائد اهل السنه » ، « سلوى النديم و تذكرة العديم » ، « النوافح الفائحه بروائح الرؤيا الصالحه » ، « الجوهر الكلى فى شرح عمدة المصلى » ، « حلية العارى فى صفات البارى » ، « الكوكب الوقاد فى حسن الاعتقاد » ، « كوكب الصبح فى ازالة ليل القبح » ، « العقود اللؤلؤيه فى طريق المولويه » ، « الصراط السوى فى شرح ديباجات المثنوى » ، « بداية المريد ونهاية السعيد » ، « نسمات الاسحار فى مدح النبى المختار » كه بو قاربده ذكر اولنان بديعيه سيدر ، بونك شرحى اولان « نفحات الازهار على نسمات الاسحار » ، « القول المعتبر فى بيان النظر » ، « رسالة فى العقائد» ، «حلاوة الآلا فى التعبير اجمالا » ، « المقاصد المحصه فى

بيان كى الحصه »، « رسالة فى كى الحصه »، « زياده البسطه فى بيان العلم نقطه »، « اللؤلؤ المكنونه فى حكم الاخبار عما سيكون »، « رد الجاهل الى الصواب فى جواز اضافة التأثير الى الاسباب »، « القول المختار فى الرد على الجاهل المحتار »، « الكوكب المتلالى فى شرح قصيدة الغزالى »، « رد المفترى عن الطعن فى الششترى »، « التنبيه من النوم فى حكم مواجيد القوم »، « اتحاف السارى فى زيارة الشيخ مدرك الفزارى »، « بوانع الرطب فى بدايع الخطب »، « الحوض المورود فى زيادة الشيخ يوسف والشيخ محمود »، « مخرج الملتقى و منهج المرتقى »، « منظومة فى ملوك بنى عثمان »، « ثواب المدرك لزيارة الست زينب اوالشيخ مدرك »، « عيون الامثال العديمة المثال »، « غاية المطلوب فى محبة المحبوب »، « مناغاة القديم ومناجاة الحكيم »، « الطلعة البدريه فى شرح القصيدة المضريه »، « الكتابة العليه على الرسالة الجنبلاطيه »، « ركوب التقييد بالاذعان فى وجوب التقليد فى الايمان »، « رد الحجج الداحضه على عصبة الى الرافضه »، « نفحة الصور ونفحة الزهور فى شرح نظم قبضة النور »، « مفتاح الفتوح فى مشكاة الجسم وزجاجة النفس ومصباح الروح »، « صفوة الضمير فى نصرة الوزير »، « اللطائف الانسيه على نظم القصيدة السنوسيه »، « تحقيق معنى المعبود فى صورت كل معبود »، « رسالة فى قوله عليه السلام من صلى على واحدة صلى الله عليه عشراً »، « انس الحافر فى معنى من قال انا مؤمن وهو كافر »، « تحرير عين الاثبات فى تقرير عين الاثبات »، « تشريف التفريب فى تنزيه القرآن عن التعريب »، « الجواب العلى عن حال الولى »، « فتح العين عن الفرق بين التسميتين »، « الروض المعطار بروائق الاشعار » و « الصلح بين الاخوان فى حكم اباحة الدخان » وسائره.

عبدالفتاح بن مغيزل { شام متأخرين علماسندن وفقهاء شافعيه‌دن اولوب، طب وحكمت وادبياتده دخى يد طولى صاحبى ايدى. ١١٢٢ تاريخنده دمشقده طوغوب، زمانى علماسندن وعلامه عبدالغنى نابلسيدن اخذ واستفاده ايتمش ايدى. اواخر عمرنده داء المفاصل علتنه مبتلا اولوب، بر چوق وقت خانه‌سندن چيقه‌مامش؛ و ١١٩٥ ده وفات ايتمشدر. بر چوق اشعارى اولوب، شو ايكى بيت اوجمله‌دندر:

يا حسن ظبى رشيق القد ذى هيف
يسبى عقول الورى منه بلا مين
و اسود الخال فى محمر وجنته
يحمى بياض الطلا من ازرق العين

عبدالفتاح پاشا { سلطان مصطفى خان ثانى دورنده ١١١٣ تاريخنده قپودان دريا اولمش امراء بحريه‌دن اولوب، بر سنه ايله ٥ آيه قريب مدت بومقامده قالدقدن صكره، ١١١٤ ده وفات ايتمشدر.

عبدالفتاح سباعى { اون ايكنجى قرن هجرى علماسندن اولوب، حمصليدر. اوتوز ياشندن صكره تحصيل علمه رغبت ايتديكى حالده، علوم متنوعه‌ده تميز ايتمش؛ ونحو وفقه وتوحيده دائر برقاچ كتاب و بعض فتاوى يازمشدر. ١١١١ تاريخنده استانبولده وفات ايدوب، اسكدارده دفن اولنمشدر.

عبدالقادر { (سيد — بن سيد عبدالوهاب) مشاهير خطاطيندن اولوب، خراسانليدر. تيمورلنكك كتابندن ايدى. سلطان سليم جامعنده برمصحف شريفى وبكى جامع تربه‌سنده دخى مصنع برمصحف شريفى واردر.

عبدالقادر { (مير —) ايران شعراسندن اولوب، (طبس) ليدر. شو بيت اشعارندندر:

يكى كردش چشم كرد آسمان
سياهى نهان شد سپيدى عيان

عبدالقادر بداؤنى { (شيخ —) هندستان مشاهير علماسندن اولوب، اكبر شاه طرفندن عربى و سانسكرى لسانلرندن فارسى‌يه كتب ترجمه‌سنه مأمور اولمغله، عربيدن « معجم البلدان » ايله « جامع رشيدى » يى و سانسكريدن « رامايانه » ايله « مهابارانه » نك بر قسمنى ترجمه، و « منتخب التواريخ » اسميله بر تاريخ تأليف ايتمش؛ وكشميرك مختصر تاريخنى يازمشدر. ١٠٠٤ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عبدالقادر بغدادى { مشاهير ادبادن اولوب، ١٠٣٠ تاريخنده بغدادده طوغمش؛ وعربى وفارسى وتركى ادبياتنى تعلمله، السنهٔ ثلثه‌ده بر چوق اشعار و اخبار

حفظ ایتدکدن صکره، شامه رحلت ایده‌رك، اورانك علماسندن اکمال تحصیل ایتمش؛ وبعده مصره عزیمت ایدوب، اورانك علماسندن دخی استفاده ایلمش ایدی. بر چوق کتابلر وعلی الخصوص کتب ادبیه و دواوین اشعار جمع ایتمشدی. رضینك « شواهد » عنوانلی شرح کافیه‌سنی شرح ایتمش؛ و ابن هشامك « بانت سعاد » شرحنی تحشیه ایلمشدر. شاهدینك فارسیدن ترکجه‌یه اولان لغت منظومه‌سنی دخی شرح ایتمشدر. کتخدا ابراهیم پاشانك مصر والیلکندن عزلنده ١٠٨٥ تاریخنده برابرنده استانبوله کلوب، صدراعظم فاضل احمد پاشانك التفاتنه مظهراولمش؛ و١٠٩٣ده وفات ایتمشدر.

عبدالقادر بن ابی الوفا { (شیخ محیی الدین —) مشاهیر

فقهادن اولوب، « الجواهر المضیئه فی طبقات الحنفیه » عنوانلی کتاب مشهورك مؤلفیدر. فقهاء حنفیه‌نك تراجم احوالنی حاوی اولان بو کتاب معتبر حروف هجا ترتیبیله مرتبدر. صاحب ترجمه مصرلی اولوب، ٧٧٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالقادر بن قضیب البان { سادات حسنیه‌دن

اولوب، ٩٧١ ده حماده طوغمش، و ١٠٤٠ تا-ریخلرنده حلبده وفات ایتمشدر. جدی (ابو عبدالله حسین قضیب البان) پیر طریقت عبدالقادر کیلانی حضرتلرینك کریمه‌سی خدیجه‌یی تزوج ایتمش اولمغله، مشار الیها صاحب ترجمه‌نك جده‌سی اولمشدر. تصوفده وسائر علوم ظاهریه وباطنیه‌ده عصرینك فریدی او-لوب، شیخ الاسلام یحیی افندی مصر قاضیلغنده کندیسنه انتساب ایتمش؛ و صاحب ترجمه طرفندن مشیخت اسلامیه ایله تبشیر اولنمش ایدی. بعده شیخ الاسلام اولدقده کندیسنه مکه پایه‌سیله ید حیات شرطیله حما قاضیلغنی وحلب ودیاربکر نقابت اشرافنی توجیه ایتمش ایسه‌ده، پایه‌یی وقاضیلغی قبول ایتیوب، یالکز نقابتی قبول ایتمشیدی. « فتوحات مکیه » طرزنده « الفتوحات المدنیه » عنوانیله برکتاب معتبریله تصوفه متعلق « نهج السعاده »، « ناقوس الطباع فی اسرار السماع »، « شرح اسماء الله الحسنی »، « رسالة فی اسرار الحروف »، « کتاب مقاصد القصائد »، « نفحة البان »، « حدیقة اللآل فی وصف الآل »، « کتاب المواقف الالهیه »، « عقیدة ارباب الخواص » وسائر قرق قدر مصنفاتی، مرتب دیوان اشعاری و بر قصیدهٔ تائیه‌سی واردر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعار عارفانه‌سندندر :

نظرت الیك بعین الطلب
ومنك اذن طلبی والسبب
رأیتك فی کل شیءٍ بدا
ولیس سواك لعینی حجب　　الخ

عبدالقادر پاشا { مصر سلطان محمد خان رابعده قپودان دریا

اولان امرای بحریه‌دن اولوب، ١٠٧٢ تاریخنده وفات ایدن پدری حسام بك زاده علی پاشانك یرینه مسند قپودانی‌یه کچه‌رك، یالکز ٢٣ کون بو مقامده قالمش؛ وبقیهٔ احوالی معلوم اوله‌مامشدر.

عبدالقادر جزایری { (الامیر الحاج — بن محی الدین)

متأخرین مجاهدین اسلامدن اولوب، نسلی حضرت امام حسن بن علی بن ابی طالب (رضهما) افندیمزه منتهی اولور. آبا واجدادی جزایرك وهران جهتنده شرافتله وعلم وفضل وزهد وتقوی ایله مشهور بو-لنمشدر. جد اعلاسی سیدی محمد بن عبدالقادر خیر الدین پاشانك جزایری فتحنه یاردیم ایتمش؛ و ادارهٔ عثمانیه زماننده نسلی حرمت و اعتبارده بولنمش ایدی. جدی وهران ایالتنك (معسکر) قربنده واقع (قیطنه) چفتلکنی مسکن اتخاذ ایتمش اولمغله، صاحب ترجمه ١٢٢٣ سنه‌سی صفرنده قریهٔ مذکوره‌ده طوغوب، خارق عاده برذکاوت فطریه‌یه مالك اولمغله، هنوز صبی ایکن، تفسیر وحدیثده وسائر علومده‌کی اقتداریله وکیتدکجه فصاحتیله وتاریخ اسلامده‌کی وسعت معلوماتیله وفضل وتقواسیله دخی شهرت بولمش ایدی. بو فضائل معنویه‌سنه جسارت وشجاعتی وآته بینمك واسلحه قوللانمق خصوصلرنده‌کی مهارت فوق العاده‌سی دخی منضم اولمغله، او وقت دولت عثمانیه نامنه جزایری اداره ایدن (طایی) نك اندیشه‌سنی موجب اولدیغندن، مملکتنی ترکله، مصره رحلت ایتمکه مجبور اولمش؛ و اورادن خطهٔ حجا-زیه‌یه کچه‌رك، ایفای فریضهٔ حج ایتمکله، وطنداشلرینك بر قات دها انظار تحسین ومحبتنی جلب ایتمشدی. فرانسزلرك جزایره دخولنی خبر آلنجه، وطننه عودته مسارعت ایدوب، وصولنده وهران ومستغانم جهتلری

اهالیسی قیام ایده‌رك، پدرینی امیر انتخاب ایتمشلر سه‌ده، کندیسی قبول ایتمیوب، یکرمی درت یاشنده بولنان ایکنجی اوغلی صاحب ترجمه امیر عبد القادره ترك ایتمش؛ وبو وجهله عبدالقادر ۱۲۴۸ سنه‌سی رجبنده امارته نائل اولوب، فرانسزلری جزایردن اخراج ایتمك تسبثاتنه کیریشمشدر. اون بیك سواری عسکری ترتیب ایدوب، وهرانی محاصره ایله، ۱۲۴۸ تاریخنده جنرال (بویر) ی کلیاً مغلوب ایتمش؛ وبونك یرینه تعیین اولنان جنرال (دمیشل) مستغانم وارزو موقعلرینی ضبط ایده بیلمش ایسه‌ده، عبدالقادرك جزایرك هر طرفنده‌کی عرب وبربر قبائلنه حکم ونفوذی کیتدکجه تعمم وتوسع ایده‌رك، ایرتسی سنه تلمسانی دخی ضبط ایتمش؛ و ۱۲۵۰ ده پدرینك وقوع وفاتیله ماتم‌زده اولدیغی حالده، جنرال دمیشلی بر معاهده عقدینه مجبور ایتمشیدی، که بو معاهده (شلیف) مجراسی خط حدود تعیین ایدوب، (معسکر) مرکزی اولمق اوزره، مراکش حدودینه قدر عبد القادره واسع بر اولکه براقیوردی. عبد القادر بو وجهله بر کوچك دولته نائل اولنجه، ابتدا بعض مخالفلرینی رام ایتدکدن صکره، عسکرینی تنظیم ایدوب، ۱۲۵۱ ده وهران قوماندانلغنده (دمیشل) ك خلفی اولان جنرال (ترزل) ك اوزرینه یکرمی بیك سواری عسکریله هجوم ایده‌رك، کلیاً منهزم واسلحه ومهمات وارزاقنی ضبط ایله فراره مجبور ایتمش؛ وبو مظفریت اوزرینه، جزایر عربلرینك عروق غیرت وهیجانی اویانوب، فرانسز عسکری بیوك بر خوف ودهشته دوچار اولمش ایدی. بونك اوزرینه فرانسه حکومتی طرفندن مارشال (قلوزل) ایله دوق دورلیان اعزام اولنه‌رق، بونلر عرب قبائلی ورؤساسی آره‌سنه نفاق وتفرقه دوشورمك قوتیله، خالی بولدقلری معسکری وبعده تلمسانی ضبط ایده بیلمش؛ وجزایره عودتله امیرك کلیاً مغلوبیتنی اعلان ایتمشلر؛ وحقیقةً جنرال (بوژو) بعض محاربه‌لر قزانمش ایسه‌ده، بودخی ۱۲۵۳ ده عبدالقادر حقنده جنرال (دمیشل) ك معاهده‌سندن دها منفعتلی بر معاهده عقدینه مجبور اولمش؛ وامیر بومصالحه‌دن بالاستفاده، قبائل آره‌سنده‌کی روابطی تأکید ایله، اسلحه ومهمات وعسکرینی تنظیم وترتیبه، وفرانسزلرك حکمی آلتنده بولنان عربلرله دخی خفیاً عقد مناسبات ومخابرات ایتمکه باشلامش ایدی. ۱۲۵۶ ده یکیدن حرب و جدال میدانی آچیلوب، مارشال (واله) ایله دوق دورلیان بر قاچ غالبیته نائل اولمشلرسه‌ده، قیام جزایرك هر طرفنه انتشار ایتمکه باشلادیغندن، فرانسه حکومتی دها شدتلی تدابیر اتخاذینه مجبور اولوب، جنرال (بوژو) یی جزایر والی وقوماندانلغنه تعیینله برابر، کلیتلی عسکر سوق ایتمشیدی. جنرال بوژو یوللری قطع ایتمکله، امیره تابع اولان یرلری ارزاقسز براقه‌رق، بر قاچ موقعك ضبطنه مقتدر اولوب، قبائلك برطاقمی عرض اطاعت ایتمکله، عبدالقادر رجعت قهقری ایله حرب ایتمکه باشلایه‌رق، ۱۲۶۰ ده مراکش حدودی داخلنه کیرمکه مجبور اولمش؛ وذاتاً اقرباسندن بولنان مراکش حاکمی مولی عبدالرحمنك واورا مسلمانلرینك معاونت نقدیه وبدنیه‌سیله یکیدن حدودی تجاوزله، بر چوق وقت فرانسزلری مشغول و تلفات کلیه‌یه دوچار ایتدکدن صکره، مولی عبد الرحمن امیرك کندی تبعه‌سی بیننده قزاندیغی شان و شهرتندن اندیشناك اولوب، فرانسزلرله بالاتفاق، سلاحلرینی عبدالقادره قارشی چویرمش ایسه‌ده، ذاتاً مراکش حاکمنك عسکری امیره قارشی استعمال سلاح ایتمدکلرندن، عبدالقادر بر قاچ مظفریته نائل اولوب، فاسی ضبط ایتمسنه بر رمق قالمش ایکن، فرانسزلرك جزایرده‌کی اهل قیامه قارشی ترقیلرینی خبر آلنجه، او طرفه ارجاع عنان ایده‌رك، جنرال بوژو ایله بر صوك دفعه محاربه‌یه کیریشمش ایسه‌ده، فرانسز عسکرینك پك کلیتلی اولمسندن، واکثر طرفدارانك بین المسلمین اولان تفرقه اوزرینه کندیسندن روکردان اولمسندن طولایی چوق طیانه‌میه‌رق، الك ثباتلی طرفدارلریله جنوبه یعنی صحرای کبیره طوغری چکلمش؛ وبو طرفدارلرینك دخی تلف اولمسی اوزرینه، ۱۲۶۴ تاریخنده اسکندریه ویا عکاده اقامت ایتمك شرطیله جنرال (لاموریسیر) ه تسلیم اولنمشدر. جزایر والیسی دوق دومال طرفندن فرانسه‌یه کوندرلمش؛ وبر مدت تولونده (لامالغ) قلعه‌سنده و بعده (پو) ونهایت (آمبوآز) قلعه‌سنده اقامت ایتدیرلمش؛ و اوچنجی ناپولیون ایمپراطورلغنی اعلان ایتدیکنده، ۱۲۶۹ ده ممالك عثمانیه‌ده اقامتنه مساعده ایتمکله، درسعادته کله‌رك، سلطان عبدالمجید

خانك التفاتنه نائل اولمش، وبروسه‌ده احسان اولنان
بر قوناقده اختيار اقامت ايتمشيدی. شهر مذكورده
حركت ارض وقوعی اوزرينه، ١٢٧٢ ده دمشق
شامه انتقال، وبش سنه صكره برادرلريله عائله‌سی
دخی كنديسنه التحاق ايدوب، عائله‌سی نامنه فرانسه
حكومتی طرفندن شهری ٥٠٠ فرانسز ليراسی معاش
تخصيص اولنمشدی. ١٢٧٧ ده وقوع بولان شام
وقعه‌سنده كوريلن حسن حركتی اوزرينه، برنجی
مجيدی و فرانسه طرفندن برنجی (لژيون دونور)
نشانلرينی آلمشيدی. ١٢٧٩ ده حجه كيدوب،
ايكی سنه حجازده قالمش؛ وعودتنده درسعادته
كله‌رك، سلطان عبدالعزيز خان جانبندن برنجی عثمانی
نشانيله تلطيف اولنمشدی. پارس سركيسنده
فرانسه‌يه سياحت ايدوب، ناپوليون طرفندن معاشنه
ايكيوز ليرا ضم اولنمش؛ و شامه عودت ايدوب،
١٣٠٠ سنه‌سی رجبنك ١٩ نجی كونی ٧٧ ياشنده
(دمر) قريه‌سنده‌كی كوشكنده وفات ايتمش؛ ونعشی
صالحيه‌ده محی الدين عربی تربه‌سی داخلنده دفن
اولنمشدر. سيف وقلم اصحابندن ونادرات طبيعتدن
اولوب، منظوم ومنثور برخيلی آثاری دخی واردر.
فرانسه‌ده بولنديغی صره‌ده اوروا جمعيت عليه‌سی فخری
اعضالغنه انتخاب اولنمغله، بو شرفه مقابل بر طاقم
معلومات تاريخيه وسائره‌يی حاوی يازمش اولديغی بر
كتابی موسيو (دوغا) طرفندن فرانسزجه‌يه ترجمه
ونشر اولنمشدر.

عبدالقادر چلبی { (حميدی —) دور سلطان سليمان خانيده

مسند مشيخت اسلاميه‌يه كچن علمادن اولوب، حميدی
محمد افنديك اوغليدر. تحصيل علوم ايتدكدن صكره
بروسه‌ده سلطان مدرسه‌سی مدرسی بولنان مولانا
ركن الدين افنديك معيدی وبعده مقربان پادشا-
هيدن مصطفی آغانك معلمی اولمشيدی. مومی اليهك
مظاهرتيله درسعادتده وبروسه‌ده بعض مدرسلكره
تعيين اولندقدن صكره، ٧٢٧ ده بروسه و٩٢٩ ده
استانبول قاضيلكنه نائل اولمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده آنا-
طولی قاضيعسكری اولوب، ١٤ سنه بومقامده قالمش؛
ودائره‌سی مجمع علما وفضلا اولمش ايدی. ٩٤٤ ده
عزل وتقاعد اولوب، ايفای فريضهٔ حج ايچون جانب
حجازه عزيمت وعودتله، ٩٤٨ ده مقام فتوی عهده‌
سنه احاله اولنمش ايسه‌ده، يالكز اوچ آی بومقامده
قالوب، مبتلا اولديغی علت اوزرينه، سنهٔ مذكوره‌ده
انفصال ايده‌رك، متقاعداً بروسه‌ده اقامت ايتمكده
ايكن، ٩٥٥ ده يتمش ياشلرنده وفات ايتمشدر. شهر
مذكورده بنا ايتديرمش اولديغی مسجد ومدرسه‌نك
خطيره‌سنده وموسی بابانك تربه‌سی جوارنده مد-
فوندر. احكام شرعيه‌نك تمام اجراسنه ساعی عالم
و اديب بر ذات ايدی. بر خيلی قصائدی وسائر
اشعاری‌ده واردر. شو بيت او جمله‌دندر:

ايلر حسد كدالرك امن وفراغنه
اهل حضور صانمه جهان پادشاهنی

عبدالقادر شيخی افندی { دور سلطان مراد خان

ثالثده مسند مشيخت اسلاميه‌يه نائل اولان علمادن
اولوب، سلطان بايزيد خان ثانی وسليم خان زمانلرنده
قاضيعسكر بولنمش اولان مؤيد زاده عبد الرحمن
افنديك برادری شيخ كريم حاجی افنديك اوغليدر.
اكمال تحصيل و ابو السعود افنديك درسنه دخی
مواظبت ايله علی الاصول دور مدارس ايتدكدن
صكره، ٩٧٤ تاريخنده شام وبعده مصر، ٩٧٦ ده
بروسه، ٩٧٧ ده استانبول قاضيسی، ٩٧٨ آناطولی
و٩٧٩ ده روم ايلی قاضيعسكری اولمشيدی. ٩٨١ ده
اختيار تقاعد ايدوب، ٩٩٥ ده مسند فتوايه ارتقا
ايله، ايكی سنه‌يه قريب مدت امور فتوايی اداره
ايتدكدن صكره، ٩٩٧ ده واقع بكلر بكی وقعه‌سنده
عزل اولنه‌رق، مطالعه وعبادتله مشغول ايكن،
١٠٠٢ تاريخنده وفات ايدوب، ابا ايوب انصاری
(رضه) جوارنده يحيی افندی زاويه‌سنده پدری
يانبنده دفن اولنمشدر. عالم وفاضل ومحقق برذات
ايدی.

عبدالقادر طبری { اون برنجی قرن هجری مشاهير علماسندن وسا.

ذات حسينيه‌دن اولوب، ٩٧٦ تاريخنده مكهٔ مكرمه‌ده
دنيايه كلمش؛ ومصری علماسندن تحصيل علوم ايدوب،
حديث، تفسير، فقه، ادبيات، حكمت، هيئت، منطق،
طب وسائر فنونده يدطولی قزانمش؛ و برچوق
تأليفاتله خيلی اشعار براقمشدر. ١٠٣٣ تاريخنده
وفات ايتمشدر. باشليجه مؤلفاتی بروجه آتيدر: «درة
الاصداف السنيه فی ذروة الاوصاف الحسنيه»،

«عيون المسائل من اعيان الرسائل»، «الآيات المقصورة على الابيات المقصورة»، «حسن السريرة فى حسن السيرة»، «الكلم الطيب على كلام ابى الطيب»، «انعام الجارى فى افهام البخارى»، «رسالة سل السيف على حل كيف»، «عرائس الابكار و غرائس الافكار»، «كشف الخافى من كتاب الكافى» وسائره. شو بر ايكى بيت شريف حسن بن ابى نميك مدحنه دائر سويلمش اولديغى بر قصيده‌سندندر:

بدت تجر ذيول التيه و الخيلا
فى روضة العجب حتى قلت حى على
خود تجرد بيضا من لو احظها
فتترك الاسد فى ساحاتها قتلى

عبدالقادر طورى { اون برنجى قرن هجرى مصر مشا.

هيرعلماسندن وفقهاء حنفيه‌دن اولوب، مذهب حنفى اوزره‌مفتى وجامع‌ازهرده مدرس ايدى. علوم‌ادبيه‌ده دخى مهارتى وطبيعت شعريه‌سى وارايدى. فقهه دائر «الكنز» عنوانلى كتابى شرح ايدوب، «تكملة البحر الرائق» عنوانيله بركتاب دخى يازمش؛ و «الفواكه الطوريه» عنوانيله نظم ونثرى جامع كوزل بر اثر ادبى براقشدر. ١٠٢٦ تاريخلرينه‌دك برحيات ايدى.

عبدالقادر عيدروس { (ابو بكر محى الدين — اليمنى الحضر

موتى الهندى) اون برنجى قرن هجرى مشاهير علما. سندن اولوب، ٩٧٨ تاريخنده هندستانك احمد آباد شهرنده طوغمش؛ وعلوم وفنون مختلفه‌يى تحصيل ايله طريق تصوفه سلوك ايده‌رك، يمن ومصره سياحت ايتدكدن صكره، هندستانه عودتله، ١٠٣٨ ده احمد آبادده وفات ايتمشدر. تربه‌سى زيارتكاهدر. بر چوق تأليفاتى اولوب، باشليجه‌لرى شونلردر: «النور السافر من اخبار القرن العاشر»، «الفتوحات القدوسية فى الخرقة العيدروسية»، «الحدائق الخضرة فى سيرة النبى (صلم) واصحابه العشرة»، «اتحاف الحضرة العزيزة بعيون السيرة الوجيزة»، «كتاب المنتخب المصطفى فى اخبار مولد المصطفى»، «كتاب المنهاج الى معرفة المعراج»، «كتاب الانموذج اللطيف فى اهل بدر الشريف»، «كتاب اسباب النجاة والنجاح فى اذكار المساء والصباح»، «كتاب عقد اللآل بفضائل الآل»، «كتاب اتحاف اخوان الصفاء بشرح تحفة الظرفاء باسماء الخلفاء» وسائره.

عبدالقادر فاسى { (ابو السعود — بن ابى الحسن على) مغرب

مشاهير علما واتقياسندن اولوب، فقه وحديث وتفسير وتصوف وسائر علومده عصرينك فريدى ايدى. بك چوق طلبه وسعيدين يتيشديرمش؛ و ١٠٩١ ده وفات ايتمشدر. مالكى المذهب ايدى.

عبدالقادر فيومى { مصر مشاهير علما وفقهاء شافعيه‌سندن

اولوب، فقه، حديث، تصوف، ادبيات، علوم رياضيه، هيئت وسائره‌ده يد طولاسى وعلوم مذكوره‌يه متعلق تأليفات عديده‌سيله برخيلى اشعارى واردر. ١٠٢٢ تاريخنده وفات ايدوب، قايتباى مقامى جوارنده تهيئه ايتمش اولديغى مزاره دفن اولنمشدر. نوويك «منهاج» ينه بيوك برشرح يازوب، «الروض المهذب فى تحرير مالخصته من فروع المذهب» عنوانيله اختصار دخى ايتمشدر. حسابده «اللمع»، جبر ومقابله‌ده «المقنع»، فرائضده «الرحبيه» عنوانلى كتابلرى وسائر برچوق كتبى دخى شرح ايتمشدر. شو بر ايكى بيت جمله‌ٔ اشعارندندر:

واحر قلبى على حبر قضى و مضى
لو كان يفدى فدته العين بالبصر
فالعين تدمع و القلب الحزين غدا
بجمرة او قدت باللهب و الشرر

عبدالقادر كوينده { (خواجه —) مشاهير ادبا وخطاطيندن

اولوب، اوائل عمرنده سلطان احمد جلاير خدمتنده بولنمش؛ وبعده ميرزا اميرانشاه بن تيمورك ندماسى سلكنه داخل اولمشيدى. تيمورلنك اميرانشاهك ندماسنى قتل ايتديكنده، فرار واختفا ايدوب، بر مدت صكره مظهر عفو اولمش؛ و تيمورك وفاتندن صكره شاهرخ سلطانه انتساب ايتمش ايدى.

عبدالقادر كيلانى { (غوث اعظم محى الدين ابو محمد — بن ابى

صالح بن جنكى دوست) اعاظم اولياء اللهدن وپيران طريقتدن اولوب، طريقت عليهٔ قادريه بو ذاته منسوبدر. نسب شريفلرى حضرت امام حسن بن على بن ابى طالب (رضيهما) افندمزه واصل اولور.

٤٩١ تاریخنده ایرانك کیلان خطه‌سنده دنیایه کلوب، مبادئ علومی بعد التحصیل ، شاب ایکن ، بغداده ورودله ، قاضی ابو سعد مخرمیدن علم فقهی اخذ ، وابو بکر بن المظفر ایله سائر مشاهیر محدثیندن استماع احادیث نبویه ایتدکدن صکره، وعظ وتدریسه مبا- شرتله، صیت وشهرتی عالمگیر اولوب، زماننك امامی اولمشیدی. مذهب حنبلی‌یه تابع اولوب ، حنابله‌نك شیخی ایدی. علوم ادبیه‌یی دخی ابو زکریا التبریزیدن اخذ ایتمشدی. مدت تحصیل و تدریسده کندی کدیمیله تعیش ایدردی . کندیلرندن ابو سعد سمعانی کبی مشاهیر علما اخذ واستماع وروایت ایتمشلردر. برخیلی وقت بغدادده وعظله مشغول اولوب، مجلس وعظی مرجع خاص و عام اولدقدن صکره ، خلوته چکیلوب، ریاضته باشامغه باشلامش؛ وبعده سیاحته چیقوب، مجاهدهٔ نفسه وصحرالرده اقامتله زهد وعبا- دته قویلمش ؛ وشیخ احمد دباسله صحبت ایدوب ، کندیسندن اخذ طریق بیورمش ایدی. ٥٢١ ده یکیدن عقد مجلس وعظ ایدوب ، لسان عرفان بیانندن نبعه حکم الهیه صادر اولمغله ، بلاد بعیده‌دن زیارتنه کلنمکه باشلانمشیدی. ٥٢٨ ده ابو سعد مد- رسه‌سنده تدریس و افتایه شروع ایدوب ، فروع واصول فقهده وتصوفده برقاچ کتاب تألیف ایتمشدر. تقوی وتصوفه متعلق سخنان عارفانه‌سی چوق اولوب « ملفوظات کیلانی » و « ملفوظات قادریه » عنوانیله السنهٔ اسلامیه‌ده جمع وتدوین اولنمشدر. « فتوح الغیب» ، « غنیة الطالبین » و « بهجة الاسرار » عنوانلی کتابلرك دخی انفاس مبارکه‌لرندن اولدقلری مرویدر. « دیوان غوث الاعظم » عنوانیله دخی تصوف وحقیقت ومعرفته متعلق بر مجموعهٔ اشعارلری متدا- ولدر. کافهٔ آثارلری عربی لساننده اولوب ، عند- العرب (جیلی وجیلانی) لقبیله معروف اولدقلرندن، بغداد قربنده (جیل) اسمنده بر قریه‌ده تولد ایتمش اولدقلرینه ذاهب اولانلر دخی واردر . ترجمهٔ حال عارفانه‌سنی وکرامات و مقاماتنی حاکی اولمق اوزره ، السنهٔ مختلفه‌ده مستقل کتابلر تألیف اولنمشدر . ٥٦١ تاریخنده بغدادده ارتحال ایدوب، تربه‌سی الیوم زیارتکاه انام وزیاده‌سیله معمور ومزیندر . طریقت علیه‌لری ممالك اسلامیه‌نك هرطرفنده وعلی الخصوص هندستانده وممالك عثمانیه‌ده پك منتشردر.

عبدالقاهر تبریزی { (جمال الدین — بن محمد الحرانی الدمشقی) فقهاء شافعیه‌دن و دباغدن اولوب ، ٦٤٨ تاریخنده حرانده طوغمش، ودمشق شامده نشئت ایدوب، بعض قضالرده بولنمش؛ و ٧٤٠ ده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت اشعارندندر:

جائت تهز اختیالاً
قد القضیب المنعم
تجر اثر خطاها
اذیال مرط مسهم

عبدالقاهر تمیمی { (ابو منصور — بن طاهر) مشاهیر علمادن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، بغدادده طوغمش؛ وچو- جقلغنده پدریله خراسانه کیدوب ، نیشابورده ابو اسحق اسفراینیدن وسائر علمادن اخذ وتحصیل ایله، ادبیات وسائر علوم مختلفه‌ده کسب مهارت ایدرك، ٢٧ فنده درس ویردیکی مرویدر. علوم ریاضیه‌ده یدطولی صاحبی اولوب، بو بابده «التکملة» عنوانیله بیوك ومشهور بر کتابی وبر تفسیر شریفیله « تأویل متشابه الاخبار »، « فضایح المعتزله » ، « الکلام فی الوعید الفاخر فی الاوائل و الاواخر » ، « ابطال القول بالتولد » ، « فضائح الکرامیه » ، « معیار النظر » ، « تفضیل الفقیر الصابر علی الغنی الشاکر » ، « الایمان واصوله »، « الملل والنحل » ، « التحصیل فی اصول الفقه » ، « الفرق بین الفرق » ، « بلوغ المدی فی اصول الهدی » ، « نفی خلق القرآن » ، « الصفات » وسائر تألیفاتی وبر خیلی اشعاری واردر . ثروت وسامان صاحبی ایدی . استادینك وفاتندن صکره مسجد عقیلده تدریس علوم ایدوب ، ٤٢٠ تاریخنده (اسفراین) قصبه‌سنده وفات ایتمش؛ و استادی مشارالیه ابو اسحق اسفراینی قربنده دفن اولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

شبابی و شیبی دلیلا رحیلی
فسمعاً لذاك وذا من دلیل
وقدمات من كان لی من عدیل
وحسبی دلیلا رحیل العدیل

عبدالقاهر جرجانی { (ابو بکر — بن عبدالرحمن) مشا- هیر نحویوندن اولوب، ادبیات عربیه ائمه‌سندندر. عالم نحوی ابو الحسین محمد بن علی الفارسیدن اخذ

اتمشدر. « ایضاح » ، بری « المغنی » عنوانیله ۳۰ ودیکری « المقتصد » عنوانیله ۳ جلددن عبارت اولمق اوزره ایکی شرح یازمش؛ و « اعجاز القرآن »، « کتاب عروض » ، « العوامل المائة » ، « المفتاح » ، « شرح الفاتحه » ، صرفه دائر « العمدة » ، « الجمل »، معانیده « التلخیص » عنوانلی کتابلر جملهٔ تألیفاتندن بولنمشدر. شافعی المذهب ایدی. ۴۷۱ تاریخنده وفات اتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لا تأمن لنفثة من شاعر
مادام حياً سالماً نا طقا
فان يمدحكم كاذباً
يحسن ان يهجو كم صادقا

عبدالکریم { خلفاء عباسیه‌دن طایع باللهك اسمیدر. [« طایع بالله » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالکریم { ایران مشاهیر خطاطین وشعراسندن اولوب، خطاط شهیر عبدالرحمن خوارزمینك اوغلی وعبدالرحیم انیسینك برادریدر. بو دخی آق قیونلی ملوکندن سلطان یعقوبه منسوب بولنمشدر. اونجی قرن هجری اواسطنده وفات اتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ترا دردیده جاکردم که از مردم نهان باشی
ندانستم که آنجاهم میان مردمان باشی

عبدالکریم { مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، فاتح زماننده صدراعظم بولنمش اولان محمود پاشا ایله برلکده سلطان مراد خان ثانی اسراسندن محمد اغانك کوله‌لرندن بولنمش؛ ومومی‌الیه طرفندن تحصیله سوق اولنه‌رق، علی طوسی و سنان عجمی کبی مهرهٔ علمادن استفاده ایله اکثر علوم عقلیه ونقلیه‌یی اوکرنمش؛ وسلطان محمد خان حضرتلری زماننده قاضیعسکر اولمش؛ وسلطان بایزید خان زماننده وفات اتمشدر. مشارالیه محمود پاشانك صاحب ترجمه‌یه فوق‌العاده محبت وحرمتی وار ایدی. « تلویح » کتابنه بعض حاشیه‌لر یازمشدر.

عبدالکریم بخاری { (میر —) بخارا علماسندن اولوب، بوطرفه سفر ایده‌رك، ۱۲۴۶ تاریخنده درسعادتده وفات اتمش؛ وترکستان وافغانستان احوالنه دائر بر تاریخ یازمشدر، که موسیو (شفر) طرفندن فرانسزجه‌یه ترجمه اولنه‌رق، ۱۸۷۶ تاریخ میلادیسنده پارسده نشر اولنمشدر.

عبدالکریم پاشا { سلطان مصطفی خان ثالث عصرنده ۱۱۷۳ ده درت آی قپودان پاشالق اتمش امرای بحریه‌دن اولوب، دونانما ایله آق دکیزه چیقمغله، استانکوی اوکنده لنکرانداز اولدیغی حالده، کمینك طاقم جمعه نمازینه کیتدکلرنده، درون سفینه‌ده پرانغه‌ده بولنان اسرا کندیسنی قتل، وکمی‌یی اخذله، مالطه‌یه فرار اتمشلردر.

عبدالکریم الخلیفتی { (بن عبدالله العباسی) اون ایکنجی قرن هجری علما و ادباسندن اولوب، ۱۰۷۰ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده طوغمش؛ وعصری مشاهیر علماسندن وحتی عبدالغنی نابلسیدن اخذ واستفاده ایله، علوم متنوعه‌ده وشعر وانشاده ید طولی قزاندقدن صکره، مدینهٔ نبویه‌ده حنفیه مفتیسی اولمشیدی. حریرك حرمتی حقنده بررساله‌سیله فتاویسی و منثور و منظوم بر خیلی آثاری واردر. ۱۱۳۳ ده وفات اتمشدر.

عبدالکریم بن حمزه { (سید —) اون ایکنجی قرن هجری ادباسندن ودمشق شام ساداتندن اولوب، شهر مذکورده نقیب الاشراف ایدی. ۱۰۵۱ تاریخنده طوغوب، تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی. لسان عربیه‌ده برچوق اشعار رائقه‌سی اولوب، شو بر ایکی بیت اوجمله‌دندر:

ومهفهف غض الاديم يرق ماء
الحسن في جسمانه الا لماسى
كدنا للطف صفاء خديه نرى
ما خلفهما من الا نفاس

عبدالکریم دهلوی { هندستان ادباسندن اولوب، نادر شاهك هند سفرنده خدمتنه کیره‌رك، ۱۱۶۸ تاریخنده « بیان واقع » عنوانیله مشارالیهك تاریخنی یازمشدر.

عبدالکریم منشی { هندستان مورخلرندن اولوب، اون اوچنجی قرن هجری اواسطنده برحیات بولنمش؛ ولسان فارسیده « تاریخ احمد » عنوانیله احمد شاه درانی ایله خلفلرینك تاریخنی و « محاربهٔ کابل وقندهار » و « تاریخ

پنجاب تحفة للاحباب » عنوانلریله دیگر ایکی تاریخ یازمشدر.

عبدالکریم نادر پاشا { (چرپانلی —) متأخرین مشیران

دولت علیه‌دن اولوب، روم ایلنده‌کی چرپان قصبه‌سندندر. مکتب فنون حربیه‌دن چیقدقدن صکره بر مدت دخی ویانه‌ده تحصیل، و فرانسز و آلمان لسانلرینی تعلم ایده‌رك، خدمت عسکریه‌ده تدریجاً قطع مراتبله، دور سلطان عبدالعزیز خانیده مشیریت رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ وبرچوق محاربه‌لرده بولنه‌رق، متانت واستقامتیله شهرت بولمشیدی. صوك روسیه محاربه‌سنده روم ایلی جهتنده عموم قوماندانی بولنوب، روس عسکرینك طونه‌یی تجاوزینه قارشی برتدبیر صائب دوشونه‌مدیکندن، عزل اولنه‌رق، بعده ردوسده اقامته مأمور بیورلمش؛ و ۱۳۰۰ تاریخلرنده، خیلی مسن اولدیغی حالده، اوراده وفات ایتمشدر. برچوق وقت اردوی همایونلر مشیریتلرنده بولنوب، دور سلطان عبدالعزیز خانیده ۱۲۸۸ده ایکی آی اون یدی کون، ۱۲۹۳ ده یدی کون و سلطان عبدالحمید خان ثانی افندمزك زمان سلطنتلرنده ینه ۱۲۹۳ ده ایکی آی ایله اون سکز کون که جمعاً بش آی ایله اون ایکی کون سرعسکر ودور سلطان عبدالعزیز خانیده ۱۲۹۳ ده اون آلتی کون بحریه ناظری بولنمش؛ و عمر پاشانك وفاتندن صکره مکرراً سرداراقرم عنوانی احراز ایتمشدر. پك آغر وسکوتی برذات ایدی.

عبداللطیف { (میرزا — بن اولوغ بك بن شاهرخ بن تیمورلنك) مشهور

اولغ بکك اوغلی اولوب، خیرسز وبدکردار برآدم اولمغله، پدرینی و برادری میرزا عبد العزیزی قتل ایده‌رك، ماوراء النهری ضبط ایتمش ایسه‌ده، یالکز آلتی آی حکومت سوردکدن صکره، ۸۵۴ تاریخنده مقتولاً وفات ایتمشدر.

عبداللطیف { (بن یوسف البغدادی) مشاهیر اطبا ومورخیندن اولوب،

مشهور موسیو (دوساسی) طرفندن فرانسزجه‌یه ترجمه ایدلمش اولان مصر تاریخنك صاحبیدر. [«ابن اللباد» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبداللطیف { اون برنجی قرن هجری ادبا. سندن اولوب، جناب مولا.

نای رومك «مثنوی» سنه «لطائف معنوی» عنوانیله برشرح و «لطائف اللغه» عنوانیله برکتاب یازمشدر.

عبداللطیف { اون برنجی قرن هجری ادبا. سندن اولوب، قزوینلیدر.

«لب التواریخ» عنوانیله بر ایران تاریخی یازمشدر.

عبداللطیف اطاسی { اون ایکنجی قرن هجری، عرب ادبا.

سندن اولوب، حمصلیدر. برخیلی قصائد وسائر اشعاری واردر. ۱۱٤٦ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. شو بوایکی بیت جمله اشعارندندر:

وانا جيت قلبي فوق طور اشتياقه
سلوا فلم يبرح يعدلها كفا
بليل بهيم قد امدت سدوله
ستور من الظلماء حالكة سدفا الخ

عبداللطیف خان { ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبکان ملوکنك

آلتنجیسی اولوب، کرجم خانك اوغلی ودولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان شاهی بك بن ابی الخیرك تورونیدر. ۹٤۷ تاریخنده برادری عبدالله خانه خلف اولوب، ۱۳ سنه حکومت سورمش؛ و خراسانده ملوك صفویه ایله برچوق محاربه‌لر ایتمشدر.

عبداللطیف مقدسی { (بن عبدالرحمن الانصاری) مشا.

هیر مشایخدن اولوب، ۷۸٦ تاریخنده قدس شریفده طوغمش؛ وتحصیل علوم ایتدکدن صکره، شیخ عبد. العزیزه انتسابله، طریق تصوفه داخل اولمش؛ وشیخ زین‌الدین خافی حجه عزیمت وعودتنده صاحب‌ترجمه‌یه مسافر اولمغله، برابرنده خراسانه عزیمت ایدوب، بر مدت جام قصبه‌سنده خلوت وارشاده مشغول اولمش؛ و بعده دمشقه عودتله، وبر مدت اقامتدن صکره، قونیه‌یه واورادن بروسه‌یه کلمش؛ و۸۵٦ تاریخنده شهر مذکورده وفات ایتمشدر. «التحفة فی بیان المقا. مات والمراتب» عنوانیله برتألیفی واردر.

عبدالله { (بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصی بن کلاب بن مره

بن کعب) سید الثقلین (صلعم) افندمزك پدر عالیلری اولوب، پدرینك اونجی اوغلی اولدیغی مرویدر.

ابوطالب وزبيرايله برآنادن متولد ايديلر. عبدالمطلب زمزم قيوسنى حفرايده‌جكى وقت، قريشدن كورديكى ممانعت اوزرينه، كنديسنى مدافعه ايده‌جك اون اوغلى اولورسه، برينى كعبة اللهك ايچنده بولنان اصنامه ذبح ايتمكى نذر ايتمش اولديغندن، اولادينك اونجيسى اولان عبدالله طوغديغنده، ذبحنى يرينه كتيرمك ايچون، عادت جاهليت اوزره، كاهنك اشارتيله بر طاقم اقداحك اصواتندن عبداللهك ذبحى لازم كلديكنى استخراج ايتمش؛ وبونك اجراسنى بر مدت تأخيردن صكره، خيبرده بولنان بركاهنه‌يه مراجعتله، يرينه بر مقدار دوه ذبحنى بوكاهنه ارائه ايتديكندن، يرينه‌يوز دوه ذبحنه كعبه‌ده‌كى كاهنلر راضى اولمش؛ وبو وجهله عبدالله ذبحدن قورتلمش ايدى. اون سكز ياشنه كلنجه، پدرى عبدالمطلب كنديسنى استصحاب ايله بنى زهره‌نك سيدى اولان وهب بن عبد مناف بن زهره‌نك يانته كيده‌رك، بونك قيزى (آمنه) يى عبدالله ايچون وبرادرى وهيبك قيزى (هاله) يى كندى ايچون ايستمش؛ وايكيسنك نكاحى بردن اجرا اولنوب، عبدالله ايله آمنه‌دن فخركائنات (صلم) افندمز وعبدالمطلب ايله هاله‌دن حضرت حمزه (رضه) تولد ايتمشدر. آمنه سيد الانبيا (صلم) افندمزه حامل ايكن، حضرت عبدالله پدرى طرفندن طاييلرى بولنان بنى عدى‌يى زيارت ايچون مدينه‌يه كوندريله‌رك، وبر روايتده‌ده تجارت ايچون شامه كيدوب، عودتنده مدينه‌يه واصل اولنجه، خسته‌لنه‌رق، اوراده وفات ايتمشدر. خسته‌لغى پدرى طرفندن خبر آلنجه، برادرى زبير كونديريله‌رك، وفاتنده حاضر بولنمش، ونعشنى (بالغه) نك خانه‌سنده دفن ايتمشدر. وفاتى، اقواى رواياته كوره، ولادت حضرت نبويدن ايكى آى اول وقوع بولمشدر. وفاتنده يكرمى بش وبر روايتده يكرمى سكز ياشنده ايدى. آمنه حامل اولمازدن اول عبداللهك وجهنده بر نور كوريلوب، حملدن صكره بو نورك آمنه‌يه كچديكى مرويدر.

عبدالله { صحابه‌دن برچوق ذواتك اسمى او- لوب ؛ الك مشهورلرى بروجه آتى ذكر اولنور: (عبدالله بن الارقم بن عبد يغوث بن وهب القرشى الزهرى) كه ام سيد الثقلين حضرت آمنه بنت وهب پدرينك عمه‌سيدر. فتح مكه كونى اسلامه كلوب، خيبر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وحضرت فخركائنات (صلم) افندمزه و بعده حضرت ابا بكر وعمر (رضهما) يه كاتبلك ايتمشدر. صادق و موثوق برذات اولمغله، يازديغى نامه‌لر چوق دفعه جانب رسالتپناهيدن اوقوتديرلمقسزين، تمهير بيوريلوردى. حضرت عمر وعثمان (رضهما) زمانلرنده بيت الماله مأمور اولوب، جانب ذى‌النورييندن كنديسنه احسان اولنان كليتلى بر مبلغى قبول ايتمه‌مشيدى. اواخر عمرنده كوزلرينه عمى طارى اولمشيدى. — (عبدالله بن اسحاق الاعرج) كه حاجب بن ابانك جدى اولوب، غزواتك برنده آياغى مجروح اولمشيدى. — (عبدالله بن ابى اميه بن المغيرة المخزومى) كه امهات مؤمنيندن ام سلمه (رضها) نك برادرى وعمات رسالتپناهيدن عاتكه بنت عبد المطلبك اوغلى اولوب، ابتدا فخركائنات (صلم) افندمزك عليهنده شديد البغض اولمغله، آيت كريمه‌ده اشارت بيوريلان «لن نؤ من لك حتى تفجر لنا من الارض ينبوعاً او تكون لك جنة من نخيل» كلامنك قائلى اولمشيدى. بعده فتح مكه‌دن آز مقدم ابو سفيان بن الحارث بن عبدالمطلب ايله برابر مدينهٔ منوره‌يه هجرت ايدوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ومكه وحنين غزالرنده بولنوب، طائف غزاسنده شهيد اولمشدر. — (ابو يحيى عبدالله بن انيس الجهنى الانصارى) كه بنى سلمه اصنامنى قيرانلرك برى اولوب، اوغللرى عطيه، عمرو، ضمره، عبدالله وجابر و سائرلرى كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (ابو معاويه عبدالله بن ابى اوفى الاسلمى) كه حديبيه وخيبر غزاليله اوندن صكره‌كى غزواتك جمله‌سنده ورضوان بيعتنده حاضر بولنوب، بعده كوفه‌ده ساكن اولمش، و اوراده‌كى صحابه‌نك الك صكره وفات ايدنى اولوب، ٨٦ تاريخنده ارتحال ايتمشدر. — (ذو البجادين عبدالله بن عبدنهم) كه دين اسلامى قبول ايتديكندن طولايى، عمى طرفندن هرشيسى آلنوب چيلاق براقلمغله، والده‌سنك ويرديكى بركليمى ايكى‌يه ييرتوب، ياريسنى اوموزينه آله‌رق وياريسنى بلنه صاره‌رق، نزد حضرت نبوى‌يه كلمش؛ واسمى سؤال بيورلدقده، عبدالعزى ديمكله، اسمى عبداللهه تحويل و (ذوالبجادين) لقبيله تلقيب بيورلمشيدى. بلند آواز ايله قرآن كريمى تلاوت وتسبيح وتكبير ايدردى. تبوك غزاسنده شهيد او-

لوب، جنازه نمازی فخر کائنات (صلعم) افندمز جانبندن قیلنمش، وحقنده اعاظم صحابه‌دن بعض ذوا. تك غبطه‌سنی موجب بر دعا ایراد بیورلمش ایدی. — (عبدالله بن بدیل الخزاعی) که پدریله برابر فتح مکه‌دن اول اسلامه کلوب، مکه، حنین، طائف و تبوك غزالرنده حاضر بولنمش؛ و بعده جناب مرتضانك اعیان اصحابندن اولدیغی حالده، صفین محاربه‌سنده برادری عبدالرحمن ایله برابر شهید اولمشدر. محاربهٔ مذکوره‌ده فوق العاده شجاعت وجسارت کوستروب، صف دشمنانك ایچنه طاله‌رق، معاویه‌نك شخصنه تقرب ایتدیکی حالده شهادته نائل اولمشدر. — (ابو یسر عبدالله بن بسر المازنی) که پدر ووالده‌سیله وبرادری عطیه وهمشیره‌سی صماء ایله برابر صحبته نائل اولوب، جانب نبویدن رأسی مسح بیورلمشیدی. بعده شامده ساکن اولوب، ۸۸ ویا ۹۶ تاریخنده یوز یاشلرنده حمصده وفات ایتمشدر. شامده‌کی صحابه‌نك اك صکره وفات ایدنیدر. — (عبدالله بن ابی بکر) [«عبدالله بن ابی بکر» ماده‌سنه مراجعت.] — (ابو مسلم عبدالله بن ثوب الخلانی) که عهد حضرت نبویده اسلامه کلوب، مدینهٔ منوره‌یه ورودی فخرکائنات (صلعم) افندمزك ار. تحالندن صکره وقوع بولمش؛ وبعده صفین محاربه. سنده معاویه معیتنده بولنوب، روم غزالرندن برنده قتل اولنمشدر. — (ابو محمد عبدالله بن جحش الاسدی) که ازواج مطهرهٔ سید الثقلیندن حضرت زینب (رضها) نك برادری و امیه بنت عبدالمطلبك اوغلی اولوب، اسکیدن اسلامه کلمش اولمغله، مشار. الیها ایله و برادرلری ابو احمد و عبیدالله ایله برابر حبشه هجرت ایتمش؛ وعبیدالله اوراده تنصر ایدوب وفات ایتمکله، زوجه‌سی ام حبیبه بنت ابی سفیان جانب رسالتپناهیدن تزوج بیورلمش؛ وعبیدالله بعد. الهجره دیکر برادریله و هیئت عائله‌سیله مدینه‌یه کله‌رك، اك اول جانب نبویدن بر سریه‌یه امیر تعیین بیورلمش، واك اول غنیمته نائل اولمشدر. بدر غزا. سنده حاضر بولنوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمش؛ وطایسنك اوغلی حضرت حمزه (رضه) ایله برلکده برمزاره دفن اولنه‌رق، جنازه نمازلری جانب نبویدن قیلنمشیدی. بومحاربه‌ده فوق العاده جسارت وشجاعت کوسترمشدر. — (عبد لله بن جعفر بن ابی طالب القرشی الهاشمی) که پدر بزرکواریله والده‌سی اسماء بنت عمیس الخثعمیه حبشه هجرت ایتمش اولدقلری حالده، اوراده دنیایه کلوب، ابوینی معیتنده مدینه‌یه عودت ایتمش؛ وحضرت جعفرك شهادتندن صکره والده‌سی حضرت ابا بکر (رضه) ه و صکره حضرت علی مرتضی (رضه) ه وارمغله، والده‌سی طرفندن محمد بن ابی بکر و یحیی بن علی (رضهم) ك برادری بولنمشدر. جودوکرم وحلمیله مشهوردر. کندیسندن بر قاچ حدیث شریف مرویدر. — (ابو اسحاق عبدالله بن الحارث بن نوفل بن الحارث بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) که عهد حضرت نبویده طوغوب، عمر وعثمان و علی (رضهم) دن روایت ایتمشدر. بصره‌ده ساکن اولمشیدی. والده‌سی هند بنت ابی سفیان اولمغله، هاشمی واموید دیه‌رك، یزید بن معاویه‌نك وفاتنده بصره اهالیسی کندیسنی امارته انتخاب ایتمشلردی. — (عبدالله بن الحارث بن امیة الاصغر بن عبدالشمس الاموی) که چوق معمر او. لوب، معاویه‌نك زمان حکومتنه یتیشمش؛ وعبدشمسك مکه‌ده‌کی خانه‌سنی ارثاً تصرف ایتمشیدی. —(عبدالله بن الحارث بن ابی ضرار) که ازواج مطهره‌دن (جویریه بنت الحارث) ك برادری اولوب، بنی مصطلق اسراسی میاننده نزد حضرت نبوی‌یه کتیرلدکده، کوردیکی معجزه اوزرینه اسلامه کلمشیدی. — (عبدالله بن الحارث بن عبد المطلب الهاشمی) که اصل اسمی عبد الشمس اولوب، جانب نبویدن عبدالله تسمیه بیورلمش، وعهد حضرت نبویده وفات ایتمشدر. —(عبدالله بن الحارث بن قیس القرشی السهمی) که قدمای صحابه‌دن وشعرا. دن اولوب، حبشه هجرت ایتمش؛ ومدینه‌یه عودتندن صکره طائف محاربه‌سنده برادری سائب ایله برابر، وبر روایتده یمامه وقعه‌سنده برادری ابو قیسله معاً شهید اولمشدر. — (ابو محمد عبدالله بن ابی حدرد الاسلمی) که حدیبیه وخیبر غزالرنده واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنوب، جانب نبویدن بر سریه‌یه امیر نصب بیورلمشیدی. ۷۱ تاریخنده ۸۱ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابو حذافه عبدالله بن حذافة القرشی السهمی) که حفصه بنت عمر (رضهما) نك برنجی زوجی اولان خنیس بن حذافه ایله قبیلك

برادری اولوب، ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت ایتمش؛ و بعده جانب نبویدن نامه ایله کرالک نزدینه ارسال بیورلمش ایدی. عهد حضرت فاروقیده روملرك الینه اسیر دوشوب، بر چوق تهدیداته قارشی اظهار متانت ایدەرك، تکلیفلرینی قبول ایتمەمش؛ وآنجق اسرای مسلمیندن سکسان کشی‌یی تخلیص ایچون، روم عسکری رئیسنك باشنی اوپمکه راضی اولمشیدی. خلافت حضرت ذی النورینده مصرده وفات ایتمشدر. — (ابو عبدالرحمن عبدالله بن حنظلة الراهب الانصاری الاوسی) که فضلای صحابەدن واتقیادن اولوب، ینه صحابەدن اولان بدری که (غسیل الملائکه) لقب مفخرت بخشاسیله معروفدر، احد وقعەسی کیجەسی اولنمش، و ایرتسی کون وقعهٔ مذکورەده شهید اولمشدر. عبدالله ارتحال حضرت نبویده یدی یاشنده بولنوب، رؤیت وصحبته نائل اولمش، وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. ٦٣ سنهٔ هجریەسنده یزید بن معاویەنك عسکریله عبدالله بن زبیره بیعت ایدن اهل مدینه آرەسنده وقوع بولان (حره) محاربه‌سنده شهید اولمشدر. ابتدا سکز اوغلی برر برر محاربەیه چیقاروب، جملەسی شهید اولدقدن صکره، کندیسی قلیجنك قینینی قیرەرق، عسکر یزیدك ایچنه طالمش؛ وشهادته ایرنجەیه قدر مجاهده ایتمشدر. — (عبدالله بن ربیعه بن الحارث بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) که والدەسی زبیر بن عبدالمطلبك قیزی ام الحکم اولمغله، ایکی طرفدن دخی هاشمی اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (ابو عبدالرحمن عبدالله بن ابی ربیعه بن المغیرة القرشی المخزومی) که مشاهیر شعرادن عمر بن عبداللهك پدریدر. جاهلیتده اسمی بجیر اولوب، جانب رسول‌الله (صلعم) دن عبدالله تسمیه بیورلمشیدی. پدری (ذو الرمحین) لقبیله ملقب ایدی. کندیسی جاهلیتده اشرافدن معدود اولوب، فتح مکه کونی حارث بن هشام ایله برابر ام هانی بنت ابی طالبه التجا ایدەرك، مشار الیهانك شفاعتیله مظهر عفو بیورلمش؛ وجانب نبویدن یمن والیلکنه نصب بیوریلەرق، عهد حضرت فاروقیده صنعا دخی عهدەسنه احاله اولنمش؛ وحضرت عثمانك محاصرەسنده امداده کلیرکن، آتندن دوشوب، وفات ایتمشدر. — (ابو محمد عبدالله بن رواحة الانصاری الخزرجی) که شجعان وشعرای صحابەدن اولوب، بدر، احد، خندق، حدیبیه وخیبر غزالرنده حاضر بولنمش، وموته وقعەسنده شهید اولمشدر. غزای مذکوره ارسال بیوریلان سریەنك امراسندن اولوب، زید بن حارثه ایله جعفر بن ابی طالب (رضهما) دن صکره، لوای مسلمینی صاحب ترجمه آلمش؛ وایلك حملەده یارەلنوب، آقان قانی آوجنه طوپلایەرق یوزینه سوردکدن صکره، غضنفرانه هجومله، شهید اولنجەیه قدر اوغراشمشدر. شو نظم اثنای محاربەده سویلدیکی اشعارندندر:

یا نفس الاتقتلی تموتی هذا حیاض الموت قدصلیت
وما تمنیت فقد لقیت ان تفعلی فعلهما هدیت
وان تأخرت فقد شقیت

— (عبدالله بن الزبعری القرشی السهمی) که مشاهیر شعرادن وجاهلیتده فخر کائنات (صلعم) افندمزه ومسلمینه الك زیاده بغض ایدنلردن اولوب، بر چوق هجویەلر سویلمش؛ وفتح مکەده نجرانه قاچوب، حسان بن ثابت حضرتلرینك کندیسنك بو فرارینی تعییب زمیننده سویلدیکی ابیات اوزرینه، نزد حضرت نبویه کلەرك، بر طاقم مدحیەلر تقدیمیله عذر خواه وشرف اسلامله مشرف اولمشدر. شو بر ایکی بیت او صرەده سویلدیکی قصیدەسندندر:

منع الرقاد بلابل وهموم
والليل متلج الرواق بهيم
مما اتانی ان احمد لامنی
فيه فبت كأنی محموم
یاخیر من حملت علی اوصالها
عیرانة سرح الیدین غشوم الخ

— (عبدالله بن الزبیر بن عبد المطلب القرشی الهاشمی) که عم زادهٔ جناب نبوی اولوب، شجعان صحابەدن ایدی. ارتحال حضرت نبویده اوتوز یاشنده اولوب، عهد حضرت صدیقیده روملره قارشی اولنان محاربەده فوق العاده جسارت کوسترمش؛ و اجنادین محاربەسنده رؤساء رومدن بر قاچنی مبارزەده قتل ایتدکدن صکره، روم عسکرندن سکز اون کشی‌یی تلف ایدەرك، عاقبت آلدیغی جریحەلردن متأثراً شهید اولمغله، نعشی اونلرك لاشەلری آرەسنده بولنمشدر. — (عبدالله بن الزبیر بن العوام) [«عبدالله

بن الزبیر » ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن
زمعة القرشی الاسدی) كه ام المؤمنین ام سلمه
(رضها) نك همشیره‌سی (قریبه بنت ابی امیه) نك
اوغلی اولوب، اشراف قریشدن ایدی. پدری قرآن
كریمده اشارت بیوریلان مستهزئین كروهندن او.
لوب، بدر محاربه‌سنده كافر اوله‌رق قتل اولنمش؛
وكندیسی حضرت عثمان (رضه) ك شهادتی وقعه‌سنده
شهید اولمشدر. حضرت رسول (صلعم) افندمزه
بعضاً مؤذنلك ایدردی. یزید اسمنده بر اوغلی او.
لوب، یزید بن معاویه زماننده عبدالله بن الزبیره
بیعت ایدن اهل مدینه میاننده قتل اولنمشدر. —
(ابو محمد عبدالله بن زید بن ثعلبة الانصاری الخزرجی)
كه هجرت نبویه‌دن برسنه صكره وحضرت رسول الله
(صلعم) افندمزك مسجد شریفلرینی بنا بیوردیغی
متعاقب اذانی رؤیاسنده كوروب، حضور نبویده
نقل ایتدكده، حسن صوته مالك اولان بلال حبشی
(رضه) ه سویلمسنی امر بیورمغله، اوكوندن اعتباراً
اذان محمدی اوقونمغه باشلامشدر. — (ابو محمد
عبدالله بن زید بن عاصم الانصاری الخزرجی) كه
(ابن ام عماره) دینمكله معروف اولوب، احد غزا.
سنده حاضر بولنمش؛ ومسیلمة الكذاب برادری
حبیبی پارچه پارچه كسه‌رك شهید ایتمش اولدیغندن،
اخذ ثار ایچون وحشینك معیتنده‌كی سریه‌یه داخل
اولوب، مرقومی كندی یدیله قتل ایتمكله موفق
اولمشدر. برادر زاده‌سی عباد بن تمیم ایله سائرلری
كندیسندن روایت ایتمشلردر. — (ابو عبد الرحمن
عبدالله بن السائب القرشی المخزومی) كه قرائت قرآن
كریمده مهارتی اولمغله (قاری) لقبیله معروف اولوب،
اهل مكه‌یه قرائتی تعلیم ایدن بو ذاتدر. جاهلیتده
فخر كائنات (صلعم) افندمزك شریكی بولنمش اولدیغی
مرویدر. — (ابو یحیی عبدالله بن سعد بن ابی
سرح القرشی العامری) كه حضرت عثمان بن عفان
(رضه) ك سوت برادری اولوب، فتح مكه‌دن اول
اسلامه كله‌رك، نزد حضرت نبویه هجرتله، كاتب
وحی اولمش؛ وبعده ارتداد ایدوب، مكه‌یه عودتله،
بعض مفتریاتده بولنمش؛ وفتح مكه‌ده بونكله دیكر بر
ایكی كشینك قتلنه امر ویرلمش ایسه‌ده، كندیسی
حضرت عثمانه التجا ایده‌رك، اونلر طرفندن اخفا
ایدلمش؛ وبعده حضور نبوی‌یه كوتوریله‌رك، كرماً
عفو بیورلمش؛ وبو دفعه اسلامنده ثابت ومتین او.
لوب، مصر فتحنده عمرو بن العاصك معیتنده بولنمش؛
و ٢٥ تاریخنده حضرت عثمان جانبندن مصر والیلكنه
نصب اولنمش؛ وافریقیه‌نك فتحنه موفق اولمش ایدی.
حضرت عثمانك علیهنده قیام وقوعنده، سائب بن
هشامی مصرده وكیل براقه‌رق، امداده شتاب ایتمش
ایسه‌ده، محمد بن ابی حذیفه‌نك مذكور وكیلی اخراجله،
مصری ضبط ایتدیكنی خبر آلنجه، عودته مجبور
اولوب، آنجق مصره داخل اوله‌مدیغندن، عسقلانه
وبر روایتده رمله‌یه ویا افریقیه‌یه چكیلوب، حضرت
عثمانك شهادتنه دكین اوراده قالمش؛ و ٣٦ تاریخنده
وفات ایدوب، نه حضرت علی (رضه) ه ونه‌ده معا.
ویه‌یه بیعت ایتمشدر. — (عبدالله بن سعید بن العاص
القرشی الاموی) كه اصل اسمی حكم اولوب، جانب
نبویدن عبدالله‌ه تحویل بیورلمشیدی. جاهلیتده
كتابدن اولوب، بعد الاسلام جانب نبویدن اهل
مدینه‌یه تعلیم قرآنه مأمور اولمش؛ وبدر غزاسنده
ودیكر روایتده مؤته ویا یمامه وقعه‌سنده شهید
اولمشدر. — (عبدالله بن سلام الاسرائیلی الا.
نصاری) كه عن اصل بنی اسرائیل نسلندن یهودی
المذهب اولوب، اسمی (حصین) ایكن، فخر كائنات
(صلعم) افندمزك مدینه‌یی تشریفلرنده اسلامه كله‌رك،
عبدالله تسمیه بیورلمش؛ وحقنده بعض آیات كریمه
نازل اولمشدر. حضرت عثمانك شهادتی وقعه‌سنده
خلقه بر چوق نصح وپند ایتمش ایسه‌ده، كلامی مؤثر
اوله‌مامشدی. ٤٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. —
(ابو سهل عبدالله بن سهیل العامری) كه ابو جندلك
برادری اولوب، الك اول اسلامه كلنلردن اولمغله،
ایكنجی قافله ایله حبشه هجرت ایتمش؛ ومكه‌یه عو.
دتنده پدری طرفندن اسلامدن واز كچمكه اجبار
اولنه‌رق، صورتا موافقت یعنی اسلامنی كتم ایتمش؛
وبدر غزاسنده فرار ایدوب، نزد حضرت نبویه
كله‌رك، بو غزاده واوندن صكره‌كی غزواتك جمله‌سنده
حاضر بولنمش؛ وحدیبیه وقعه‌سنده شهوددن بولنمشدر.
فتح مكه‌ده پدریچون شفاعت ایدوب، امانی استحصال
ایتمشدی. فضلای صحابه‌دندر. هجرتك اون ایكنجی سا.
لنده یمامه وقعه‌سنده ٣٨ یاشنده وفات ایتمشدر. —
(عبدالله بن شهاب القرشی الزهری) كه مشاهیر فقهادن

ابن شهاب زهرینك جدی اولوب، بعدالاسلام حبشه هجرت ایتمش؛ وعودتنده هجرت نبویه‌دن اول مکه‌ده ارتحال ایتمشدر. بوکا عبدالله اکبر دینلوب، برادری عبدالله اصغر احد وقعه‌سنده کفار طرفنده بولنمش، وبعده مکه‌ده وفات ایتمشدر. — (عبدالله بن صفوان الجمحی) که بعده عبدالله بن الزبیرك معیتنده بولنوب، حجاج طرفندن کندیسنه امان ویرلمش ایسه‌ده، قبول ایتمیوب، ابن زبیرك طرفدارلغنده ثبات ایتمش؛ ویرلکده قتل اولنوب، سر مقطوعی مدینه‌یه واورادن عبد الملك بن مروانه کوندرلمش ایدی. — (عبدالله بن ابی طلحة الانصاری الخزرجی) که برکت دعای حضرت نبوی ایله اون اولاد ذکوری دنیایه کلوب، جمله‌سی قرائت قرآن وفقهده تعین ایتمش؛ وکندیسی صفینده معیت حضرت مرتضویده بولنوب، بعده فارسده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن عامر القرشی العبشمی) که والده‌سی ام حکیم بنت عبد المطلب عمهٔ حضرت نبوی اولوب، حضرت عثمان بن عفان (رضه)ك دخی دایسی اوغلی ایدی. عهد حضرت نبویده طوغوب حضرت عثمانك زمان خلافتنده بصره والیسی اولمش؛ و بصره‌یی اعمار وتزیین ایدوب، کندیسی‌ده اموال واملاك کثیره قزانمش؛ وخراسانك قیه‌سیله سیستانی وفارسك بعض طرفلریله زابلستانی فتح ایده‌رك، ایفای حج ایچون مدینه‌یه ورودنده امر خلیفه ایله اقربا وتعلقاتنه پك چوق اموال تقسیم ایتمشیدی. حضرت عثمانك شهادتنده مدینه‌یه کیدوب، حضرت عائشه وطلحه وزبیر (رضهم)ی بصره‌یه دعوت ایتمش؛ وجمل محاربه‌سنده بولنوب، بعد المغلوبیه شامه چکلمش؛ وامام حسن (رضه)ك ترك خلافت ایتمسی متعاقب، طلبی اوزرینه، معاویه طرفندن بصره والیلکنه نصب اولنه‌رق، بو دفعه دخی اوچ سنه والیلك ایتمشدر. — (عبدالله بن عباس القرشی الهاشمی). [«عبدالله بن عباس» ماده‌سنه مر.] — (ابو سلمه عبدالله بن عبدالاسد القرشی المخزومی) که بره بنت عبد المطلبك اوغلی وفخر کائنات (صلعم) افندمزك عمه‌سنك اوغلی وسوت برادری اولوب، کندیسنه ثمه ویرن ثوبیه اوندن اول سید المرسلین افندمزی ودها اول حضرت حمزه (رضه)ی ارضاع ایتمشیدی. قدماً اسلامه کلنلرك اون برنجیسی اولوب، زوجه‌سی ام سلمه حضرتلریله برابر حبشه هجرت ایتمش، واوراده عمر اسمنده بر اوغلی دنیایه کلمشیدی. بعده مدینه‌یه هجرت ایدوب، بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، وبو صوك محاربه‌ده دایسی ابو طالبه التجا ایدوب، بونك طرفندن حمایه اولنمشیدی. ایکنجی سال هجریده غزوهٔ عشیرته تشریف نبوی بیورلدقده مدینه‌ده توکیل بیورلمشیدی. دردنجی سال هجری اوائلنده ویا اوچنجی سنه اواخرنده مدینه‌ده ارتحال ایتمش؛ وبرقاچ آی صکره زوجه‌سی ام سلمه حضرتلرینی سید الثقلین (صلعم) افندمز تزوج بیوره‌رق، ابو سلمه‌نك اولادی عمر، سلمه، زینب و دره‌یی تحت تربیهٔ رسالتپناهیلرینه آلمشلردر. — (عبدالله بن عبدالله بن ابی الانصاری الخزرجی) که اشراف انصاردن اولوب، پدری عبدالله بن ابی رئیس منافقین اولدیغی حالده، کندیسی فضلای صحابه‌دن اولوب، حتی پدرینی قتل ایتمك ایچون اذن حضرت نبوی‌یی طلب ایتدیکی حالده، مساعده بیورلمامشیدی. احد غزاسنده بر دیشی قیریلوب، امر حضرت نبوی ایله آلتوندن یاپدیرمشدی. خلافت حضرت صدیق زماننده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن عبدالله بن ابی امیة المخزومی) که ام المؤمنین ام سلمه (رضها)نك برادر زاده‌سی اولوب، رحلت حضرت نبویده سکز یاشنده اولدیغی حالده، بر حدیث شریف نقل ایتمشدی. — (عبدالله بن عبدالله بن عثمان) [«عبدالله بن ابی بکر» ماده‌سنه مر.] — (عبدالله بن عبدالله بن عمر بن الخطاب) که فاروق اعظمك torunu اولوب، صحبتنه نائل اولمش، و بر حدیث شریف روایت ایتمشدر. — عبدالله بن عبدالمدان الحارثی، که عبدالله بن العباس حضرتلرینك قائن پدری اولوب، جانب مرتضویدن یمن والیسی بولنان مشارالیه ابن عباسك معیتنده بولندیغی حالده، معاویه طرفندن کوندریلن بشر بن ابی ارطاة طرفندن شهید اولمشدر. — (عبدالله بن عتبه بن مسعود الهذلی) که مشهور عبدالله بن مسعودك برادر زاده‌سی اولوب، جانب حضرت فاروقیدن بعض والیلکلرده استخدام بیورلمشیدی. صحبتی مختلف فیه ایسه‌ده، بو استخدامی صحیح ایسه، صحبتنده شبهه قالماز. آنجق حبشه هجرتی روایتی صحیح اولمسه کرکدر. کوفه‌ده ساکن اولوب، اوغلی عبیدالله مشاهیر فقهادندر. — (عبدالله

بن عتيك الانصارى الخزرجى) كه ابو رافع
يهودى‌يى قتل ايدنلردن اولوب، بدر واحد غزالرنده
بولنمش ، وبر روايتده‌ده يمامه وقعه‌سنده شهيد
اولمش ؛ وبر روايتده صفين محاربه‌سنده معيت
حضرت مرتضويده بولنمشدر . — (عبدالله بن عثمان
بن عامر القرشى التيمى) [« ابو بكر صديق » ماده .
سنه مراجعت.] — (عبدالله بن عثمان بن عفان) كه
حضرت ذى‌النورينك ورقيه بنت رسول‌الله(صلعم) ك
اوغلى اولوب، مشاراليهمانك حبشه هجرتلرنده اورا .
ده دنيايه كلمش ، وعودتلرندن صكره آلتى ياشنده
وفات ايدوب، فخر كائنات (صلعم) افندمز مزارينه
اينه‌رك، مبارك اللريله مرقدينه وضع بيورمشلردى.
— (عبدالله بن عمر بن الخطاب). [« عبدالله بن عمر»
ماده‌سنه مراجعت.] — (ابو جابر عبدالله بن عمرو
الانصارى الخزرجى السلمى) كه بدر وعقبه غزالرنده
حاضر بولنمش، واحد غزاسنده شهيد اولوب ، عمرو
بن الجموح ايله برمزاره دفن اولنمش ايدى. حقنده
بعض احاديث نبويه مروى‌اولوب، اوغلى كنديسندن
روايت ايتمشدر . — (ابو محمد عبدالله بن عمرو بن
العاص القرشى السهمى) كه پدرندن اول اسلامه
كلوب، فم مبارك جناب رسالتپناهيدن ايشيتديكنى
يازمق اوزره، اذن نبويلرينى طلب ايتمش، و اولنان
مساعده اوزرينه پك چوق احاديث‌شريفه يازمشدر.
حتى ابو هريره (رضه) صاحب ترجمه‌نك كنديسندن
زياده حديث شريف حفظ ايتديكنى وبونك سببى‌ده
قيد وتحرير ايتمسى اولديغنى بيان ايلمشدر . شام فتو.
حنده پدرى عمرو بن العاصك معيتنده بولنوب ،
يرموك غزاسنده پدرينك سنجاقدارى ايدى . صفين
وقعه‌سنده دخى پدرينك معيتنده بولنوب، جناب
مرتضوى‌يه قارشى حرب ايتمكدن امتناع ايتمش ؛
وپدرينك ابرامنه قارشى و صايای حضرت نبوى‌يى
ياد ايلمش ايسه‌ده، پدرى رسالتپناه افندمزك پدركه
اطاعت ايت ديه نصيحت بيورمش اولدقلرينى اخطار
ايدنجه، مخالفته جسارت ايده‌ميه‌رك، ميدانه آتلمش
ايسه‌ده، سلاح استعمال ايتميوب، مالى ولقتال المسلمين
ديه‌رك طولاشديغى‌ايشيدلمش ايدى. مؤخراً بركون
مدينهٔ منوره‌ده بعض اصحابله اوتورور ايكن ، امام
حسين (رضه) افندمز كچوب سلام ويرملريله، ديكر.
لرى سلاملرينى آلدقلرى حالده ، عبدالله بن عمرو
سكوت ايتمش، وحضرت امام كچدكدن صكره «وعليك
السلام ورحمة الله وبركاته » ديوب ، بعده حاضرونه
دونه‌رك: « اهل ارض بيننده اهل سمايه الك سوكيلى
كيم اولديغنى سزه كوستره‌يم‌مى ؟ » ديمسيله ، هركس
كيم اولديغنى صورنجه ، « شمدى بورادن كچن
ذاتدر ، كه صفين وقعه‌سندن برى بكا لقردى
سويلمديكى حالده ، بندن راضى اولمسى بنم ايچون
هرشيدن‌قيمتليدر» ديمش؛ وبونك اوزرينه سامعيندن
بعضيسى آرايه كيروب ، حضرت امامك يانـنه ادخال
ايتمكله عذر خواه اولمش؛ و مسجدده سويلديكى
حضور امامده تكرار اولندقده : « يا عبدالله بونى
بيلديكك حالده صفينده نيچون بكا و پدرمه قارشى
حرب‌ايتدك، حالبوكه پدرم بندن افضل ايدى » بيور.
ملريله، جانب نبويدن پدرينه اطاعتله مأموراولديغنى
بيان، ومع‌هذا صفينده مقاتلين ميانده بولنديغى
حالده (اصلا استعمال سلاح ايتمديكنه‌يمين ايتمشدى.
٦٣ تاريخنده مصرده، وبر روايتده دها صكره‌جه
مكه‌ده ويا طائفده وفات ايتمشدر . — (عبدالله بن
عمرو المزنى) كه مشاهيردن علقمه وبكرك پدرى او.
لوب ، « ولا على الذين اذا ما اتوك لتحملهم قلت لا
اجد ما احملكم عليه » آيت كريمه‌سنك نزولنه سبب
اولانلرك بريدر . اوغللرى كنديسندن روايت
ايتمشلردر.— (عبدالله بن عوف) كه عشرهٔ مبشره.
دن عبدالرحمن بن عوفك برادرى اولوب، فتح مكه‌ده
اسلامه كلمشدر . — (عبدالله بن قرط الازدى
الثمالى) كه يرموك ودمشق فتحنده حاضر بولنوب ،
يزيد بن ابى‌سفيان‌طرفندن نامهٔ مخصوصله نزدحضرت
صديقى‌يه كوندرلمش؛ وابو عبيده بن الجراح وبعده
معاويه طرفندن حمص حاملكنده بولنديريلوب، ٥٦
تاريخنده روم فتوحنده شهيد اولمشدر. قبل الاسلام
اسمى‌شيطان ايدى. — (عبدالله بن قيس‌الاشعرى)
[« ابو موسى الاشعرى » ماده‌سنه مراجعت.]
— (عبدالله بن مخرمة القرشى العامرى) كه فضلاى
صحابه‌دن اولوب، جعفر بن ابى طالب (رضه) ايله
برابر حبشه و بعده معيت حضرت نبويده مدينه‌يه
هجرت ايتمش ، و يمامه وقعه‌سنده پك چوق يارەلر
آلوب، شهيد اولمشدر. — (عبدالله بن مربع بن
قيظى الانصارى الحارثى) كه اسمى اولان پدرى
منافقيندن اولديغى حالده، كنديسى احد وخندق

غزالرنده وسائر غزواتده بولنمش، وجسر ابی‌عبیده‌ده برادری عبدالرحمنله برابر شهید اولمشدر. دیکر ایکی برادری دخی صحابه‌دندر. — (عبدالله بن مسعدة الفزاری) که فزاره امراسندن اولوب، جانب‌نبویدن حضرت‌فاطمه (رضها) یه احسان بیورلمش، وحضرت متارالیهادن اعتاق بیوریله‌رق، شام‌فتوحنده بولنمش، وصفین وقعه‌سنده معاویه‌نك میمنته حرب ایده‌رك، ابن الزبیره قارشی دخی قتالده شدت کوسترمش؛ وبومحاربه‌ده مصعب بن عبد لرحمن بن عوف ایله ابن ابی درع طرفندن جرح اولنه‌رق، بر دها میدان حربه چیقه‌مامشدی. — (عبدالله بن مسعود الهذلی) [« عبدالله بن مسعود » ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن مطیع بن الاسود القرشی العدوی) که عهد رسول‌الله (صلعم) ده دنیایه کلوب، فخر کائنات افندمزدن روایت ایتمش؛ و یزید بن معاویه زماننده مدینه‌لیلر بنی امیه‌یی مدینه‌دن اخراج، و یزیدی خلافتدن اسقاط ایتدکلری وقت، صاحب ترجمه قریشیلرك وعبدالله بن حنظله انصارك رئیسی بولنوب، یوم الحره‌ده مغلوب اولدقلرنده، صاحب‌ترجمه مکه‌ده رفع لوای مخالفت ایتمش اولان عبدالله بن الزبیره التحاق ایدوب، عبدالملك بن مروان زماننده ابن الزبیر حجاج بن یوسف طرفندن محاصره‌اولنجه‌یه قدر یاننده قالمش؛ و معیتنده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن‌المعتم) که قادسیه‌وقعه‌سنده سعد ابن ابی وقاص حضرتلرینك قول سردارلرندن اولوب، مشارالیه جانبندن تکریتك فتحنه مأمور اولمش؛ وبر روایتده موصل ونینوی جهتلرینی دخی فتح ایتمش ایدی. — (ابو سعید عبدالله بن مغفل المزنی) که تحت الشجره‌ده بیعت ایدنلردن اولوب، مدینه‌ده وبعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی. حقلرنده « ولا علی الذین اذا ما اتوك لتحملهم قلت لا اجد ما احملکم علیه تولوا و اعینهم تفیض من الدمع » آیت کریمه‌سی نازل اولان بکائیندن و حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك خلقه اسلامی تعلیم ایچون بصره‌یه اعزام بیوردیغی اون صحابه‌دن اولوب، تستر شهرینك فتحنده قپوسندن اك اول کیرنیدر. حسن بصری و سائر مشاهیر تابعین کندیسندن روایت ایتمشلردر. ٥٦ تاریخنده عبیدالله بن زیادك زماننده بصره‌ده وفات ایدوب، وصیتی اوزرینه جنازه نمازینی ابو برزة الاسلمی قیلمشدر. — (عبدالله بن نوفل بن حارث بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) که زمان سعادت نشان حضرت نبویده دنیایه کلوب، معاویه زماننده مروان بن حکم طرفندن برنجی اوله‌رق مدینه قاضیسی اولمش، وفخرکائنات (صلعم) افندمزه مشابهتی بولنمشدر. ٨٤ تاریخنده وفات ایتمش؛ وبر روایتده یزید بن معاویه‌نك مدینهٔ منوره‌یی تضییقنده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن یاسر العبسی) که عمار بن یاسر حضرتلرینك برادری اولوب، برادری وپدریله برابر اك اول اسلامه کلنلردن ودینلری اغورنده تعذیب اولنانلردندر. مکه‌ده وفات ایتمشدر. — (ابو موسی عبدالله بن یزید الانصاری الاوسی الخطمی) که فضلای صحابه‌دن اولوب، بدری احد وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وفتح مکه‌دن اول وفات ایتمشدی. کندیسی جمل و صفین و نهروان محاربه‌لرنده معیت حضرت مرتضویده بولنوب، بعده عبدالله بن الزبیر طرفندن کوفه والیلکنه نصب اولنمشدی. ذاتاً کوفه‌ده ساکن ایدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

عبدالله { خلفاء عباسیه‌دن سفاح، مأمون، مستکفی، قائم، مقتدی ومستعصمك اسمیدر. [مخلص ولقبلرینه مراجعت بیوریله.]

عبدالله { (بن محمد بن عبدالرحمن بن حکم بن هشام بن عبدالرحمن بن معاویه بن هشام بن عبدالملك بن مروان بن حکم الاموی) اندلسده حکومت سورن ملوك امویه‌نك یدنجیسی اولوب، ٢٩٢ تاریخنده، برادری منذرك وفاتی اوزرینه، جلوس‌ایده‌رك، سکز سنه حکومت ایتدکدن صکره، ٣٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالله { افریقیه‌ده حکومت سورن بنی اغلب امراسندن اوچ کشینك اسمی اولوب، ایکیسی « ابو العباس اغلبی » ماده‌لرنده ذکراولنمشدر. دیکری (ابو محمد عبدالله بن ابی ابراهیم احمد) امرای مذکوره‌نك یدنجیسی اولوب، ٢٥٠ تاریخنده، عمی ابو محمد زیادة اللهك وفاتی اوزرینه، مسند امارته کچمش؛ و١١ سنه امارت وحکومت ایتدکدن صکره، ٢٦١ تاریخلرنده وفات ایتمشدر.

عبدالله { خراسانده حکومت سورن بنی طاهر امراسنك اوچنجیسی اولوب،

سلالهٔ مذکورهنك باشی اولان طاهر ذو الیمینینك ایکنجی اوغلیدر. برادری طلحهنك فوتندن واونك یرینه چکمك ایستین اوغلی علینك قتلندن صکره مأمون خلیفهنك فرمانیله والیٔ خراسان اولوب، عادل وفاضل بر ذات اولمغله، زماننده خراسان معمور اولمش؛ وکندیسی ۱۷ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۲۳۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالله (میرزا — بن ابراهیم بن شاهرخ بن تیمور کورکان) تیمورلنکك احفادندن اولوب، پدرینك وفاتنده جدی شاهرخ جانبندن اونك یرینه فارس ایالتنه نصب اولنهرق، اون بر سنه قدر والیلك ایتدکدن صکره، شاهرخك وفاتنده عم زادهسی سلطان محمد بن بایسنغر فارسی ضبط ایتمکله، عمی اولغ بك یاننه سمرقنده قاچوب، اوراده بونك و اوغلی عبداللطیفك قتلندن صکره تخت سلطنته جلوس ایدهرك، بر سنه حکم سوردکدن صکره، ابو سعید میرزا ایله ایتدیکی محاربهده قتل اولنمشدر.

عبدالله [«ناصرلدین الله» مادهسنه مراجعت بیورله.]

عبدالله (سلطان —) سلطان بایزید خان ثانینك اولادندن اولوب، پدرینك اواخر سلطنتنده قرهمان والیسی ایکن، ۸۸۸ تاریخنده اجل موعودیله وفات ایتمشدر.

عبدالله (مولای —) فاسده حکومت سورن شرفانك دردنجیسی اولوب، ۹۶۹ تاریخنده پدری شریف محمدك یرینه سلطان مغرب اولمش؛ وبرادری عثمانك معاونت شجیعانهسیله فرقهٔ مخالفینه غلبه چالدقدن، و ۹۷۱ ده مشهور بارباروس خیرالدین پاشا ایله ایتدیکی محاربهییده قزاندقدن صکره، برادرینك شجاعتندن وهمناك اولوب، کندیسنی غدراً اتلاف ایتمشدر. ۱۲ سنه حکومت سوروب، ۹۸۱ ده وفات ایتمکله، اوغلی مولای محمد یرینه چکمشدر.

عبدالله فرس شعراسندن بروجه آتی ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (عبدالله بن ملا عشرتی) اصفهانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

بخانه اش روم واین کنم بهانهٔ خویش
که مست بودم وکردم خیال خانهٔ خویش

ایکنجیسی (میرزا عبدالله) یزدلی اولوب، شو رباعی اونکدر:

هر قطره هوای بحردر سردارد
هر ذره زآفتاب افسر دارد
ازخویش تهیشوکه بمقصودرسی
اینجا صدف حباب کوهر دارد

عبدالله (سید —) مشاهیر علما وخطاطیندن اولوب، سید شریف جرجانینك شاکردانندندر. ایساغوجی وکافیهیی وتفتازانینك «تهذیب» نی شرح ایتمشدر. «بنا» اسمیله معروف صرف رسالهسنك دخی جملهٔ تألیفاتندن ولدیغی مرویدر. ۶۶۷ ده وفات ایتمشدر.

عبدالله آشپز ایران مشاهیر خطاطیندن اولوب، مشهور یاقوتك شاکردانندن ویا شاکردی شاکردانندندر. هراتده نشأت ایدوب، بر مدت هندستانده سیاحت ایتمش؛ وهراته عودتله، ۸۸۵ تاریخنده ۶۶ یاشنده وفات ایتمشدر. حسن خطده یاقوتدن کری قالمامغله، یحق یاقوت ثانی عنوانته مظهر اولمشدر. ۴۵ مصحف شریف یازمشدر. اشعاری دخی واردر.

عبدالله احرار علمادن ومشایخ نقشبندیهدن اولوب، «ملفوظات خواجه عبدالله» و «انیس السالکین» عنوانلریله ایکی تألیفی واردر.

عبدالله ارغون مشاهیر خطاطیندن اولوب، ۲۹ مصحف شریف یازمش؛ و ۷۴۴ ده وفات ایتمشدر.

عبدالله افندی [«ابه زاده» و «یاشمقجی زاده» مادهلرینه مراجعت.]

عبدالله افندی (یکیشهرلی —) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند مشیخت اسلامیهیه ارتقا ایتمش علمادن اولوب، آناطولیدهکی یکیشهردندر. مملکتنده ودرسعادتده تحصیل علم ایدوب، علی الاصول دور مدارس ایدهرك، مولویت رتبهسنه نائل اولدقدن صکره، فقهدهکی معلومات واقتداریحسبیله فتوی امینی وبعده بروسه قاضیسی اولمش؛ و ۱۱۲۶ ده وقوع بولان موره سفرنده اوردوی همایون قضاسیله او طرفه سفر ایدهرك، عودتنده ۲۲۸ ده آناطولی و متعاقبا روم ایلی قاضیعسکری اولوب، قائممقام رکاب همایون

داماد ابراهیم پاشانك محبتی قزانمغله، ١١٣٠ سنه‌سی
مقام مشیخته تعیین اولنه‌رق، ١٣ سنه‌یه قریب یعنی
سلطان احمد خان ثالثك آخر دورینه‌دك بو مقامده
قالمش؛ و بعده بوزجه آطه‌سنه نفی اولنه‌رق، او-
رادن جانب حجازه عزیمتله ایفای فریضهٔ حج ایتدکدن
صکره، درسعادته عودتنه مساعده اولنه‌رق، ١١٥٦
تاریخنده قاغیجه‌ده یالیسنده وفات ایدوب، قریهٔ
مذکوره‌ده اسکندر پاشا جامع شریفی خطیره‌سنده
مدفوندر. عالم بر ذات اولوب، «بهجة الفتاوی»
عنوانیله متداول بر تألیفی واردر.

عبدالله افندی { (وصاف —) سلطان عثمان خان ثالث دورنده
مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علمادن اولوب،
آقحصارلی شیخ مجد الدینك نسلندندر. تحصیل علوم
معتاده ایدوب، مشهور قره‌خلیلك درسندن استفاده
ایتمش؛ وکندیسنه داماد اولمش ایدی. علی الاصول
دور مدارس ایدوب، سلانیك وبعده ١١٤٠ ده
مصر مولویتنه نصب اولنمش؛ و بر سنه صکره
درسعادته جلب اولنه‌رق، شیعیلرله سنیلر بیننده‌کی
اسباب اختلافی تدقیق وحل ایتمك مقصدیله، نادر
شاهك مراجعتی اوزرینه، بر قاچ آرقداشیله، ایران
جانبنه کوندریله‌رك، اصفهان و قندهار وسمرقند
طرفلرینه قدر کیتمش؛ ودرسعادته عودتنده آناطولی
و ١١٦٢ ده روم ایلی قاضیعسکری و ١١٦٨ ده
شیخ الاسلام اولمش؛ وبش آی صکره ضعف پیری
سببیله عزل اولنه‌رق، میرکونده یالیسنده اقامت
ایتمکده ایکن، ١١٧٤ ده بوز پاشلرنده وفات
ایتمشدر. اوغلی محمد اسعد افندی و تورونی محمد
شریف افندی دخی سلطان عبدالحمید خان اول
دورنده مسند مشیخته کچمشلردر. عالم و شاعر بر
ذات اولوب، کتب مختلفهٔ عالیه‌یه حواشی و تعلیقاتی
وبعض رسائلیله خیلی اشعاری واردر. اشعارنده
(عبدی) و (وصاف) مخلصنی قوللانمشدر. شو بیت
اونکدر:

بیلنمز عارفك فوتندن اول قدر آثاری
محك خاك ایله سنجیده در در خرد شمدی

عبدالله افندی { (دری زاده السید —) سلطان محمود خان ثانی
دورنده مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، دور
سلطان سلیم خان ثالثده شیخ الاسلام اولان دری
زاده السید محمد عارف افندینك اوغلیدر. تحصیل
علم وعلی الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره ازمیر
پایه‌سنه نائل اولوب، صره‌سیله بلاد اربعه‌یه اوغرا-
مقسزین، ١٢١٨ ده مکهٔ مکرمه مولویتنه وبعده
استانبول قضاسنه نصب اولنه‌رق، ١٢٢٠ ده آناطولی
قاضیعسکری ومتعاقباً نقیب الاشراف اولمش؛
و ١٢٢٣ ده شیخ الاسلام اولوب، ایکی سنه‌یه
قریب مدت مقام فتواده قالدقدن صکره، ١٢٢٥ ده
عزل، و ٢٧ ده ثانیاً مقام عالئ مذکوره نصب او-
لنه‌رق، بو دفعه دخی اوچ سنه‌یه قریب مدت امور
فتوایی اداره ایتدکدن صکره، ٢٣٠ ده صدراعظم
خورشید پاشا ایله بر کونده عزل اولنه‌رق، ٣٦ تا-
ریخنده مغنیسایه نفی اولنمش؛ وایکی سنه‌یی متجاوز
زمان اوراده قالدقدن صکره ١٢٣٨ تاریخنده
جنتمکان سلطان عبدالمجید خانك ولادتی مناسبتیله
عفوه مظهر اولوب، درسعادته عودت ایتمش؛
و ١٢٤٤ ده وفات ایدوب، قره‌جه احمدده دفن
اولنمشدر. ثروت وسامان وتعظم ودارات صاحبی
ایدی.

عبدالله افندی { (بدی قله‌لی سید —) مشاهیر خطاطیندن او-
لوب، ١١٤٤ ده وفات ایتمشدر.

عبدالله افندی { [صاری عبدالله افندی ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالله الهی { (شیخ —) کبار مشایخ نقشبندیه‌دن وکشف وکرا-
مت اصحابندن اولوب، خداوندکار ولایتنده‌کی سماو
قصبه‌سندندر. ابتدا علم ایله اشتغال ایدوب، بر خیلی
وقت درسعادتده زیرك مدرسه‌سنده بولنمش؛ وبعده
علی طوسی ایله ایران جهتنه سیاحت ایده‌رك، بر مدت
کرمانده مشارالیهك درسنه دوام ایتدکدن صکره،
ترك دنیا هوسنه دوشمکله، کتابلرینی طوبلایوب یاقق
ویا صویه آتمق تردنده ایکن، بر فقیر کورمکله،
صاتمق ایچون اوکا بخش ایدوب، اورادن سمرقنده
کیده‌رك، بر خیلی وقت شیخ عبدالله سمرقندینك
خدمتنده قالمش؛ وبر آره‌لق بخارایه کیده‌رك، خواجه
بهاء الدین نقشبندی حضرتلرینك تربه‌سنه معتکف
اولدقدن صکره، ینه سمرقنده عودتله، بر مدت دها

شیخ عبیداللهك معیتنده قالدقدن صکره، بو ذاتك اشارتیله دیار رومه متهیء عودت اولوب، هراتدن کچرکن ملاجامی حضرتلریله صحبت ایتمش؛ و نهایت وطن اصلیسنه مواصلت ایدوب، بر خیلی وقت درسعادتدن و سائر جهاتدن صیتنی ایشیدن حسابسز طلاب ومریدانك مرجعی اولمش؛ وفاتح سلطان محمد خانك ارتحالندن صکره، مماکتنده ظهور ایدن قاریشیقلق اوزرینه، درسعادته کلوب، بر مدتده زیرك جامع شریفنده وعظ وارشادله مشغول بولنمش؛ وآنجق اکابرك کثرت ترددندن طلابنك راحتسز اولدیغنی کوردیکندن، اورنوس زاده احمد بکك دعوتنه اجابتله، واردار یکیجهسنه عزیمت ایدهرك، بقیهٔ عمرینی اوراده کچیرمش؛ و ٨٩٦ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. تربهسی قصبهٔ مذکورهده زیارتکاه اولوب، یاننده بر جامع شریف دخی واردر.

عبدالله انصاری (شیخ ابو اسماعیل — بن ابی منصور بن ابی ایوب) کبار مشایخدن اولوب، ٣٩٦ تاریخنده هراتده طوغمش، و ٤٨١ ده ارتحال ایتمشدر. تربهسی هراتك کذرکاه نام محلنده زیارتکاهدر.

عبدالله بن ابی بکر (الصدیق رضهما) صحابهدن اولوب، الك اول اسلامه کانلردندر. فخرکائنات (صلعم) افندمزله پدر بزرکواری غاره اختفا بیوردقلرنده، صاحب ترجمه، شاب اولدیغی حالده، اقشام قراکلغنده مغارهیه یمك کوتورور، وکفار قریشك اخبار ونیاتنی نزد حضرت نبوی‌یه ایصال ایدر، وکیجه مغارهده یاتوب، صباحلین ارکندن مکهیه عودت ایدردی. فتح مکهده وحنین وطائف غزالرنده حاضر بولنمش؛ و طائفده یارهلنمشدی. حضرت صدیق اکبرك اوائل خلافتلرنده اون برنجی سال هجریده عفونتلنمش بر یارهسنك تأثیرندن ارتحال ایتمشدر. سید الثقلین افندمزك تکفینیچون حاضرلنان حلهیی صاحب ترجمه یدی دیناره صاتون آلمش؛ و بعده حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك تکفیننه تنسیب اولنمیجه، تبرکاً کندی تکفینیچون حفظ ایتمش ایسهده، تسلیم روح ایدهجکی وقت، بونده خیر اولسه ایدی، رسول الله (صلعم) تکفین اولنوردی دیهرك، بوکا عدم تکفیننی وصیت ایتمشدی.

عبدالله بن ابی الدنیا [«ابن ابی الدنیا» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالله بن ابی عصرون [«ابن ابی عصرون» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالله بن جعفر (بن ابی طالب) صحابهٔ کرامدن اولوب، پدر بزرکواری حبشده ایکن اوراده دنیایه کلمشدر. طوغریدن طوغرییه فخرکائنات (صلعم) افندمزدن وعم بزرکواری حضرت علی بن ابی طالب (رضه) دن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. جود وکرمله مشهور اولوب، بحرالجود لقبنه مظهر اولمشدر. سخاوتدهکی مبالغهسندن طولایی عتاب ایدنلره: بو جناب حقك بکا احسان ایتدیکی بر خلقدر، خلقةالله مخالفت ایدهمم دیدیکی مشهوردر. غناده بأس کورمز وحسن صوتی زیاده سور ایمش، معاویه بن ابی سفیان صاحب ترجمهیه زیاده رعایت ایدوب، زوجهسی فاخته بو رعایتی چوق کورمکله، دائما معاویهیه بوندن طولایی عتاب ایدر ایمش. برکیجه عبدالله بن جعفرك منزلندن شرقی سسی ایشیتمکله قوجهسنی چاغروب: سنك اوقدر اعزاز ایتدیکك ذاتك حالنی آکلا دیمش. ینه اوکیجه صباحه قریب قرآن کریم اوقودیغنی معاویه ایشیتمکله، مقابلةً فاختهیی چاغروب: سنده کل بنم اعزاز ایتدیکم ذاتك حالنی آکلا دیمش اولدیغی مرویدر. عبدالله بن جعفر ٨٠ تاریخنده مدینهٔ منورهده ارتحال ایتمکله، بنی هاشم ایچنده رؤیت رسول الله (صلعم) شرفنه نائل اولانلرك اخیریدر. جنازهسی نمازینی عبدالملك بن مروان طرفندن مدینه والیسی بولنان ابان بن عثمان بن عفان (رضه) قیلمشدر. والدهسی طرفندن محمد بن ابی بکر الصدیق ویحیی بن علی المرتضانك برادریدر.

عبدالله بن حمدان (ابو الهیجا) آل حمدان سلالهسنك رأسی اولوب، سیف الدوله وناصرالدولهنك پدریدر. خلیفه مکتفی بالله طرفندن موصل والیلکنه نصب اولنهرق، ٣٢٣ تاریخنده خلیفهٔ مشارالیهك مدافعهسنده مقتول اولمش؛ واوغللری اوراده قالوب، بالآخره کسب استقلال ایتمشلردر.

عبدالله بن رواحه { (ابو محمد — الانصاری الخزرجی) شعبان

صحابه‌دن وفصحای شعرادن اولوب، عقبه، بدر، احد، خندق، حدیبیه، خیبر غزالرنده وسائر غزواتده بو- لنمش؛ وفتح مکه‌دن اول روملره قارشی ارسال بیو- ریلان سریه‌نك امراسندن اولوب، موته محاربه‌سنده زید بن حارثه و جعفر بن ابی طالب (رضهما) دن صکره رایت مسلمینی آلان بوذاتدر. دشمنك کثرتی کوریلوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه اخبار کیفیت اولنمق رأیی درمیان اولندقده، بورأیه قارشی عسکر مسلمینی حربه تشویق ایدن دخی بو ذات او- لوب، دشمنك عسکری اوزرینه شیرانه هجومله، شهید اولنجه‌یه‌قدر برغیرت‌فوق‌العاده‌ایله‌حرب ایتمش؛ واوصره‌ده فداکارلغنی مبین بك فصیح بیتلر سویلمشدر. هجوه جسارت ایدن شعرای کفاره مقابله ایده‌رك، مدح حضرت نبوی حقنده برچوق اشعار رائقه‌سی واردر. شو برایکی بیت او جمله‌دن اولوب، مظهر تقدیر رسالتپناهی اولمشدر:

انی تفرست فیك الخیر اعرفه
والله یعلم ان ما خاننی البصر
انت النبی ومن یحرم شفاعته
یوم الحساب فقد ازری به القدر
ثبت الله ما آتاك من حسن
تثبیت موسی ونصراً كالذی نصروا

عبدالله بن الزبیر { (ابو بکر — بن العوام بن خویلد بن اسد بن عبدالعزی بن قصی بن کلاب القرشی الاسدی) عشرهٔ مبشره‌دن حضرت زبیرك واسماء بنت ابی بکر الصدیق (رضه) ك اوغلی اولوب، صحابهٔ رسول الله (صلعم) دندر. مدینهٔ منوره‌یه هجرتدن صکره مها- جریندن اك اول دنیایه کلن چوجق اولوب، بر روا- یتده والده‌سی حامل ایکن هجرت ایتمش، ودیکر بر روایته کوره هجرتدن یکرمی آی صکره دنیایه کلمشدر. حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمز دعاسنی اوقویوب، عبدالله تسمیه، وجد مادریسنك کنیه‌سیله ابا بکر تکنیه بیورمشدر. یدی یاشنده ایکن پدر بزرکواری طرفندن نزد حضرت نبوی‌یه تقدیم اولنه- رق، بیعت ایتمشدر. طوغریدن طوغری‌یه رسول‌الله (صلعم) افندمزدن وحضرت عمر وعثمان (رضهما) وسائر صحابهٔ کرامدن احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

فوق‌العاده شجیع وجسور وقوام وصوام بر ذات او- لوب، چوق دفعه بتون کیجه‌یی قیام ویا رکوع وسجودله کچیردیکی، وبعضاً یکرمی درت ساعتدن یکرمی درت ساعته افطار ایدوب، بتون وقتنی صلاته صرف ایلدیکی مرویدر. افریقیه غزاسنده عبدالله بن سعد بن ابی سرح معیتنده بولنوب، یوزیکرمی بیك دشمن عسکرینه قارشی یکرمی بیك مجاهدین اسلامله واقع اولان محاربه‌ده دشمنلرك رئیسی جرجیری قتل ایتمکله، غالبیتی قزانمغه سبب اولمشدر. جمل وقعه‌سنده پدرینك معیتنده بولنوب، حتی حضرت علی (رضه) افندمزك «عبدالله نشئت ایدنجه‌یه قدر زبیر بزم اهل بیتمه داخل ایدی» بیوردیغی منقولدر. معاویه وفات ایدوب، اوغلی یزید موقع اقتداره کچدیکنده، عبدالله بن الزبیر بیعت ایتمیوب، حضرت امام حسین (رضه) ایله برلکده مکهٔ مکرمه‌یه کچمشلردی. بعده امام حسین (رضه) ك دشت کربلاده شهید اولدقلرینی ایشیدنجه، یزیدك حکامنی حجازدن دفع ایده‌رك، کندی نامنه اعلان خلافت ایتمکله، یزید طرفندن مسلم بن عقبة المری عسکرله مدینهٔ منوره‌یه کوند- ریلوب، (وقعة الحره) دینمکله مشهور اولان محاربه‌ده اهل مدینه‌دن و صحابهٔ رسول الله (صلعم) دن بك چوق ذواتی قتل و دوچار اذا و عقوبت ایتدکدن صکره، مکه‌یه کیدرکن وفات ایتمکله، یرینه کچن حصین بن نمیر السکونی ٦٤ سنه‌سی محرمنده عبدالله بن الزبیر (رضهما) یی مکهٔ مکرمه‌ده محاصره ایتمش؛ ومحاصره یزیدك وفاتنه یعنی سنهٔ مذکوره‌نك ربیع الاولنه‌دك دوام ایدوب، بو محاصره صره‌سنده کعبهٔ شریفه دخی محترق اولمغله، بعده صاحب ترجمه عبد- الله بن الزبیر جانبندن تجدید اولنمش، وحجر اسود ایچری‌یه آلنمشیدی. یزیدك وفاتندن صکره حجاز، یمن، عراق، فارس و خراسان عبدالله بن الزبیره بیعت ایتمکله، ۹ سنه مکهٔ مکرمه‌ده اجرای خلافت ایدوب، یالکز مصر وشام بنی امیه‌نك النده قالمش ایدی. نوبت حکومت عبدالملك بن مروانه کلوب، شام ومصرده حکمی تقرر ایدنجه، عراقه سوق عسکر ایدوب، اوراده برادری طرفندن عامل بولنان مصعب بن الزبیری قتل ایتدکدن صکره، حجاج بن یوسف ثقفی‌یی حجازه کوندرمکله، مومی‌الیه ۷۲ سال هجریسنده مکهٔ مکرمه‌یی محاصره ایتمش؛ و جبل ابی

قبیس اوزرینه منجنیق نصب ایدوب، اورادن مسجدك اوزرینه طاشلر آتەرق، شهری تخریب ایلشدر. ۷۳ سنەسی جمادی الآخرەسنك اورتەسندە عبداللە بن الزبیرك آلننه بر طاش کلکله، آغرجه مجروح اولمش؛ و اوآنده حجاجك عسکری اوستنه هجومله شهید ایتمشلردر. طاشك اصابتیله قانی جریان ایتدیکنده بداهةً شو بیتی اوقومشدر:

ولسنا علی الاعقاب تدمی کلومنا
ولکن علی اقدامنا یقطر الدم

شهید دوشنجه شاملیلر تکبیر کتیردکلرندن، عبد اللە بن عمر (رضهما) بونی ایشیدنجه «المکبرون یوم ولد خیر من المکبرین یوم قتل» دیمش. والدەسی اسماء بنت ابی بکر (رضهما) برحیات اولوب، ایکی کوزندن علیله وخسته اولدیغی حالده، اوغلی شهادتندن اون کون اول یاننه کیروب، موتده راحت واردر، دینجه، حضرت مشارالیها «اکر سن اوریله جقسەك، برساعت اول اولدیکمی آرزو ایدردم، که جنبك بکا ملاقی اولسون، واکر مظفر اولەجقسەك، او کونیده کورمك ایسترم» دیمش؛ وشهید اولەجغی کون تکرار یاننه کیردیکنده: «اوغلم اولوم قورقوسیله اونلردن ذل وحقارت کورمەك محتمل اولان بریری قبول ایتمه، زیرا واللە عز وشرفله بر قلیج ضربەسی ذل و حقارتله قیرباج ضربەسندن بیك قات ایيدر» دیمش. عبداللهك جسد مقتولنی حجاج صلب ایتدیرمکله، عبداللە بن عمر (رضهما) یانندن کچنجه، شاملیلرك کندیسنه ملحد و منافق دیدکلرینه قارشی: «السلام علیك یا ابا خبیب اما واللە ان امة انت شرها لنعم الامة» دیمش. عبداللهك برکنیەسیده ابو خبیب ایدی. شهادتنده ۷۳ یاشنده ایدی. والدەسی حجاجك قارشیسنه چیقوب، بر طاقم آجی وطوغری سوزلر سویلمشدر. عبداللهك شهادتندن صکره، عبدالملك بن مروان کعبهٔ شریفك بردیوارینی ییقدیروب، یکیدن بنا ایتدیرەرك، حجر اسودی اسکی یرینه قودیرمقله، الیوم موجود اولان بنانك اوچ دیواری عبداللە بن زبیرك و دردنجیسی عبدالملك بن مروانك بنا کردەسیدر. عبداللە بن الزبیر کوسه ایدی.

عبداللە بن سبا { فرق شیعیەدن مفضلەنك رئیسی اولوب، یهودیدن دونمه واحوالی مشکوك بر آدمدر. حضرت عثمان (رضه)نك زمان خلافتنده مصره کیدەرك، بعض اغفالات و افساداتده بولندیغی کبی، حضرت علی (رضه) افندمزه دخی «انت الاله» دیمکه جرأت ایتدیکندن، جانب مرتضویدن مداین جهتنه نفی بیورلمشیدی. حضرت علینك شهادتنده جناب مشار الیهك وفات ایتمدیکی و بلوطلرده بولنوب، شیمشك و یلدیرم کبی احوالك ذات مشارالیهدن ظهور ایلدیکی کبی برطاقم اعتقادات باطله نشر ایتمشدر.

عبداللە بن سری { (بن حکم بن یوسف) خلفای عباسیه فرمانیله مصرده حکومت سورن امرادن اولوب، بدری سری بن حکم و برادری محمد بن سریدن صکره ۲۰۶ تاریخنده عسکر طرفندن ولایت وامارته کچیریلوب، بر مدت صکره مأمون خلیفەنك دائرهٔ اطاعتندن چیقمغله، بغداددن عبداللە بن طاهر ذوالیمینین عسکرله کوندریلەرك، صاحب ترجه تحصنه مجبور اولمش؛ وبرخیلی وقت محصور قالدقدن صکره، تسلیم اولنەرق، ۲۱۱ تاریخنده نزد خلیفەیه واردیغنده، عفو والتفاته مظهر اولمش ایدی.

عبداللە بن شرشیر { (ابو العباس — بن محمد الناشی الانباری) مشاهیر شعرادن اولوب، (ابن شرشیر) و (ناشی اکبر) دیمکله معروفدر. شعردەکی مهارت وملکەسندن بشقه نحو، عروض، منطق وسائر علومده دخی ید طولی صاحبی ایدی. عن اصل انبارلی اولوب، برخیلی وقت بغدادده اقامت ایتمش، و بعده مصره انتقال ایدوب، وفاتنەدك اوراده بولنمشدر؛ و۲۹۳ تاریخنده وفات ایتمشدر؛ آو وآو قوشلری حقنده برچوق اشعاری وعلوم مختلفەیه دائر درت بیك بیتدن عبارت برقصیدەسی واردر. برمغنیه حقنده اولان شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

فدیتك لو انهم انصفوك
لردوا النواظر عن ناظریك
تردین اعیننا عن سواك
وهل تنظر العین الا الیك الخ

عبداللە بن طاهر { (ابو العباس — الخزاعی) مأمون خلیفەنك اخص امراسندن اولوب، مشهور طاهر ذو الیمینینك اوغلیدر. برمدت شامه، و ۲۱۱ تاریخنده مصره والی اولوب، آنف الترجه عبداللە بن

سری‌یی طوتدقدن صکره ، ٢١٢ تاریخنده مصر
والیلکنده بر نائب براقه‌رق، بغداده عودت ایتمش؛
و ٢١٣ ده مصر والیلکنه خلیفه‌نك برادری معتصم
نصب اولنمغله، صاحب ترجمه دینور والیسی اولمش؛
و او سنه برادری طلحه بن طاهر وفات ایتمکله ،
یرینه خراسان والیسی اولوب، اون یدی سنه حکو-
مت و امارت سوردکدن صکره ٢٣٠ تاریخنده
نیسابورده وفات ایتمشدر. عاقل ومدبر وسخی‌وادیب
وظریف بر ذات اولوب، بولندیغی مملکتلری حسن
اداره ایله معمور ایتمشدی . شعرا وعلمایی حمایه
و تشویق ایدردی . کندیسنك دخی بعض اشعار
عربیه‌سی منقولدر . موسقیدن دخی حظی وبهره‌سی
اولوب، اغانیده بعض بسته‌لری مذکوردر .

عبدالله بن طباطبا { (ابو محمد — بن احمد بن علی بن الحسن
بن ابراهیم طباطبا بن اسماعیل بن ابراهیم بن الحسن
بن الحسن بن علی بن ابی طالب) مشاهیر شرفادن
اولوب، کثرت اموال واملاکیله ووفرت‌جود وکرمیله
شهرت بولمشدر . مصرده یاشایوب، ٣٤٨ تاریخنده
وفات ایتمشدر. تربه‌سی قرافهٔ مصرده زیارتکاهدر .

عبدالله بن طیب السرخسی { مشاهیر علمادن
اولوب، پدری معتضد خلیفه‌نك محصللرندن ایدی .
« بحر المنطق » عنوانیله برکتابی و « ایساغوجی »
نامیله مشهور رساله‌سی واردر .

عبدالله بن عباس { (ابو العباس — بن عبد المطلب بن هاشم القرشی
الهاشمی) علماء صحابه‌دن اولوب، فخر کائنات (صلعم)
افندمزك عم زاده‌لریدر . والده‌سی لبابة الکبری
بنت حارث الهلالیه خالد بن ولید حضرتلرینك تیزه‌سی
ایدی. وسعت معلوماتی حسبیله (البحر) و (حبرالامة)
تسمیه اولنوردی . هجرت نبویه‌دن اوچ سنه اول
مکه‌ده دنیایه کلوب، ولادتنده وصکره‌دن دفعاتله
دعای حضرت نبوی‌یه نائل اولمش؛ وحتی رسول‌الله
(صلعم) افندمز برکره کندیسنی قوجاقلایه‌رق « اللهم
اعلمه الحکمة » دیه دعا ایلمشلردی. بك‌چوق احادیث
نبویه حفظنده اولوب، تفسیر قرآن کریمده، اشعار
واخبار وایام عربده وسائر علومده زمانینك قطبی
ایدی . حتی حضرت عمر (رضه) زمان خلافتلرنده
مشکل بر قضیه‌یه تصادف ایتدیکنده ، ابن عباس
حضرتلرینی یانینه دعوتله، بو آنجق سنك کوره بیله-
جکك ایشدر، دیرلردی . طوغریدن طوغری‌یه
حضرت رسول (صلعم) دن وحضرت عمر وعلی ایله
معاذ بن جبل وابی ذردن روایت ایتمشدر . رحلت
حضرت نبویده اون اوچ وبر روایتده اون بش یا-
شنده ایدی . صفینده معیت حضرت مرتضویده
بولنوب ، سردارلرندن ایدی . جانب مشارالیهدن
بصره والیلکنه نصب اولنه‌رق، شهادتلرندن اولجه
بالاستعفا مدینهٔ منوره‌یه چکلمشیدی . عبدالله بن
الزبیر ایله عبدالملك بن مروان آره‌سنده‌کی اختلافات
صره‌سنده محمد بن الحنفیه حضرتلریله برابر مکه‌یه
واروب ، عبدالله بن الزبیرك تکلیف ایتدیکی بیعتی
قبول ایتمامکله، بز طرفینك هیچ بریله دکلز دیدکلرنده،
ابن الزبیر بیعتلرینی آلمق خصوصنده اصرار ایده‌رك،
کندیلرینی تهدید ایتدیکندن، کوفه‌ده‌کی طرفدار-
لرینه یازوب ، درت بیك کشی محافظه و تأمینلرینه
شتاب ایتمش ؛ و بونلر تکبیر خوان اوله‌رق مکه‌یه
کیردکلرنده، ابن الزبیرخوف ودهشتندن کعبهٔ شریفه‌یه
التجا ایتمشیدی . خلقك تکلیفاتیله برابر، علم و حلم
وحسن خلقده برر نمونهٔ امتثال اولان بو ایکی ذات
کندی نفسلریچون برشی قبول ایتمیه‌رك، یالکز کندی
نفسلرینی تأمینله قناعت ایتمشلردی. بعده عونهٔ مذ-
کوره ایله برابر مکه‌دن چیقوب، بر مدت (منی) ده
اقامتدن صکره طائفه کیدوب، اوراده ٦٨ تاریخنده
٧٠ یاشنده وفات ایتمشدر . جنازه نمازینی محمد بن
الحنفیه حضرتلری قیلوب. دفننی متعاقب « مات والله
الیوم حبر هذه الامة » دیمشدر. ابن عباس حضرتلرینك
تفسیر شریفی الیوم موجود اولوب، اکثرخصوصاتده
مرجع ومأخذ مفسریندر . خلفاء عباسیه بو ذاتك
نسلندندر. اوزون بویلی، بیاض رنکلی، وجیه بر
ذات ایدی . یناقلرنده بکادن دائماکوز یاشنك یری
بللی اولدیغی مرویدر . آخر عمرنده کوزلرینه عمی
طاری اولوب، بو بابده شو ایکی بیتی سویلمشدر :

ان یأخذ الله من عینی نورهما
ففی لسانی و قلبی منهما نور
قلبی ذکی وعقلی غیر ذی‌مدخل
وفی فمی صارم کالسیف مأثور

عبدالله بن عبدالرحمن { (بن معاویه بن خدیج) دولت

اموبه زماننده فاتح افريقيه اولان مشهور معاويه بن
خديجك تورونى اولوب، ١٥٢ تاريخنده خليفه ابو
جعفر منصور عباسى طرفندن مصر والياكنه نصب
اولنمش؛ و٣ سنه اجراى حكومتدن صكره، ١٥٥ ده
وفات ايدوب، برادرى محمد بن عبد الرحمن خلفى
اولمشدر.

عبدالله بن عبدالمطلب [«عبدالله» ماده لرينك
برنجيسنه مراجعت بيوريله.]

عبدالله بن عبدالملك (بن مروان بن الحكم القرشى
الاموى) ملوك امويه نك بشنجيسى اولان عبدالملك
اوغلى اولوب، ٨٥ تاريخنده عمى عبدالعزيز بن مر-
وانك وفاتى اوزرينه، پدرى طرفندن مصر والياكنه
نصب اولنه رق، درت سنه واليلك ايتدكدن صكره
عزل اولنمشدر. او وقته قدر مصرك امور قلميه سى
قبط لساننده جريان ايتمكده ايكن، بو ذات پدرينك
امريله عربى يه چويرمشدى. زمان ولايتنده مصرده
بيوك بر قحط اولوب، پك چوق خلق آجلقدن تلف
اولمشدى.

عبدالله بن على (بن عبدالله بن عباس بن عبد المطلب) خلفاء
عباسيه نك برنجى وايكنجيسى اولان ابو العباس السفاح
وابو جعفر منصورك عمى اولوب، دولت عباسيه نك
تأسس وتقررينه پك چوق خدمتلر ايتمش، و ملوك
امويه نك اخيرى اولان مروان حمارى مغلوب ايلمش
ايدى. سفاحك وفاتنده برادرى منصوره بيعت
ايتميوب، كنديسى خلافت ادعاسنه قالقيشمغله، ابومسلم
خراسانى ايله ايتديكى محاربه ده مغلوب اولوب، منصور
جانبندن بصره واليسى بولنان برادرى سليمانه التجا
ايتمش؛ و بونك طرفندن بر مدت اخفا اولندقدن
صكره، ميدانه چيقوب، تملرى چوروك بر خانه يه
قپاتديرلمغله، ١٣٧ تاريخنده انقاض آلتنده قالوب
وفات ايتمشدر.

عبدالله بن عمر (بن الخطاب القرشى العدوى رضهما) فضلاى
صحابه دن اولوب، ام المسلمين حفصه بنت عمر (رضها)
ايله بر آنادن يعنى ايكيسى ده زينب بنت مظعون
الجمحيه نك اولادى ايدى. كنيه سى ابو عبدالرحمندر.
بعث نبويدن بر سنه اول دنيايه كلوب، پدرى حضرت
فاروق (رضه) ايله برلكده اسلامه كلمش؛ و پدرندن
اول مدينۀ منوره يه هجرت ايلمشيدى. بدر غزاسنده
بولنه ميوب، احد غزاسنه كيتمكدن دخى صغرسنى
سببيله جانب حضرت نبويدن منع بيورلمش؛ واك
اول خندق غزاسنده حاضر بولنمشدر. مؤته غزاسنده
جعفر طيار حضرتلرينك معيتنده بولنديغى كبى، يرموك
غزاسنده و مصر و افريقيه فتحلرنده دخى بولنمشدر.
آثار حضرت نبوى يى تتبعده پك منهمك و مداوم
اولوب، جناب رسالتپناهك هر نرده نماز قيلدقلرينى
كورسه، اوراده كنديسى دخى نماز قيلدقجه طوره-
مازدى. زياده سيله متدين ومتقى، قناعتكار، سخى
وكريم وحليم بر ذات ايدى. اموالنك هر خانكى شيئه
نفسنك ميلنى آكلاسه اونى درحال هبه وتصدق،
وكوله وجاريه لرندن هر خانكيسنى طريق حقده سالك
كورسه، درحال اعتاق ايتمك عادتى ايدى. حتى كوله-
لرينك مخصوص بويله اوضاع كوستره رك كنديسنى
آلداتدقلرينى سويلدكلرنده، خير ايچون آلدانمقدن
ايى شى وارميدر؟ ديديكى منقولدر. خلافت وامارت
دعوالرينه اصلا قاريشمامش، وحتى معيت مرتضويه ده
دخى بولنمامش ايسه ده، بوندن طولايى نادم اولوب،
آخر عمرينه دك هر وقت حضرت على معيتنده فرقۀ
باغيه يه قارشى حرب ايتمديكمه پك متأسفم ديرايمش.
حضرت امام حسين وعبدالله بن الزبير ايله برابر يزيده
بيعت ايتمكدن امتناع ايتمش ايسه ده، ينه حربه
قاريشمامشيدى. حجاج بن يوسف مكه يه داخل او-
لوب، عبدالله بن الزبير حضرتلرينى شهيد ايتدكدن
اوچ آى صكره، عبدالله بن عمر حضرتلرينه سملى
بر حربه ايله آياغنه اورديره رق، شهيد ايتمشدر.
بو يارهنك تأثيريله خسته ايكن، حجاج زيارتنه كيدوب،
كيم اورديغنى بكا كوستر، اولديره يم، ديمجه، حضرت
عبدالله: اولديرمزسك، چونكه كنديك امر ايتدك،
ديمش. ٧٣ تاريخنده ٨٤ ياشنده مكه ده وفات
ايدوب، اقواى روايانه كوره محصبده دفن اولنمشدر.

عبدالله بن كثير (ابو معبد) قراء سبعه-
دن و ايكنجى طبقه ده
تابعيندن اولوب، ١٢٠ تاريخنده مكه ده وفات
ايتمشدر.

عبدالله بن مبارك { [« ابن مبارك » ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالله بن مسعود { (ابو عبد الرحمن الهذلى) قدماى صحابه‌دن اولوب، اسلامه كلنلرك آلتنجيسى اولديغى مرويدر. دليقانلى ايكن بر قاچ قيون رعى ايتديكى حالده، حضرت ابا بكرله برابر اورادن مرور بيوران فخر كائنات (صلعم) افندمزدن كورديكى معجزه اوزرينه، اسلامه كلمش؛ و خدمت حضرت نبوي‌يه كيروب، دائمى صورتده قرب حضرت رسالتپناهيده بولنغله، قرآن كريمى هركسدن اى اوكرنديكى كبى، پك چوق احاديث شريفهٔ نبويه دخى استماع و حفظ ايتمش ايدى. صحابه وتابعيندن بر چوق ذوات وحتى ابو هريره وابن عمر وابن عباس دخى كنديسندن احاديث شريفه روايت ايتمشلردر. الك اول مكه‌ده قرآن كريمى جهراً اوقويان ابن مسعود اولوب، بوندن طولايى كفارك تعذيباتنه دوچار اولديغى حالده، ينه اوقومقدن واز كچمزدى. هرايكى قافله ايله برابر حبشه وبعده معيت حضرت نبويده مدينه‌يه هجرت ايدوب، بدر، احد، خندق و سائر غزالرده وبيعة الرضوانده ورحلت حضرت نبويدن صكره‌دخى يرموك غزاسنده حاضر بولنمشدر. جانب نبويدن جنتله تبشير بيورلمشيدى. حضور رسالتپناهيده هروقت امر نبوى ايله قرآن كريمى جهراً اوقور ايدى. حضرت عمر (رضه) زمان خلافتنده عمار بن ياسر ايله عبدالله بن مسعودى كوفه‌يه اعزام بيوروب، يازدقلرى نامه‌ده: « سزه عمار بن ياسرى امير وعبد. الله بن مسعودى معلم ووزير كوندريورم. بونلر صحابهٔ رسول الله (صلعم) ك نجباسندن و اهل بدردندر. كنديلرينه اقتدا واطاعت ايده‌رك، سوزلرينى ديكليك. وعبداللهى سزك ايچون كندى نفسمه ترجيح ايتدم » يازمشلردى. نهايت درجه‌ده قناعتكار، متقى، حليم وسليم بر ذات اولوب، حقنده بر قاچ حديث شريف منقولدر. حضرت عمرك ارتحالنه‌دك كوفه‌ده قالوب، بعده حضرت عثمان (رضه) طرفندن مدينه‌يه جلب اولنمش؛ ومشاراليهك زماننده ٣٢ تاريخنده آلتمش ياشنى متجاوز اولديغى حالده، وفات ايدوب، بقيعده دفن اولنمشدر. بر روايتده جنازه نمازينى حضرت عثمان (رضه) قيلمش؛ و بر روايتده وصيتى اوزره كيجه دفن اولنه‌رق، جنازه نمازينى عمار بن ياسر ويا زبير بن عوام (رضهما) قيلمشدر. صحابيادن اولان والده‌سى (ام عبد)ه اضافتله ابن ام عبد ديمكله دخى معروفدر.

عبدالله بن مسلم { [« ابن قتيبه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالله بن مسلمه { (ابو عبدالرحمن — القعنى) امام مالك حضرتلرينك اصحابندن اولوب، امام مشاراليهك املا ايتديرمش اولديغى « موطا » يى روايت وتدريس ايتمشدر. روايتده ثقاتدن اولوب، بصره‌ده ساكن ايدى؛ و ٢٢١ سنه‌سنده اوراده وفات ايتمشدر.

عبدالله بن معاويه { (بن عبدالله بن جعفر بن ابى طالب) مروان حمار زماننده كوفه‌ده خلافت دعواسنه قالقيشوب، حكام بن اميه طرفندن تعقيب اولنمغله، ابو مسلمك براشمك اوزره، خراسانه قاچمش ايسه‌ده، اوراده قتل اولنمشدر؛ الك زياده قتلنه سبب پدرينك اسمى اولديغى مرويدر. بيوك پدرى عبدالله بن جعفره حضرت امام حسين (رضه) ك « اشتريت اسم الخسيس بثمن قليل » ديدكلرى اسم بودر.

عبدالله بن المعتز { (ابو العباس) خلفاى عباسيه‌نك اون اوچنجيسى اولان معتز بالله زبيرك اوغلى اولوب، شاعر واديب وظريف بر ذات ايدى. علوم و ادبياتده‌كى بهرهٔ فوق العاده‌سيله مشهور اولوب، دائما علما وشعرا ايله اختلاط ومطالعه وتأليفله اشتغال ايدرايدى. وفاتنده ٤٩ ياشنده‌ايدى. « كتاب الزهر والرياض »، « كتاب البديع »، « كتاب امكاتبات الاخوان بالشعر »، « كتاب الجوارح والعين »، « كتاب السرقات »، « كتاب اشعار الملوك »، « كتاب الآداب »، « كتاب حلى الاخبار »، « كتاب طبقات الشعرا »، « كتاب الجامع فى الغناء »، و « ارجوزة ذم الصبوح » جملهٔ تأليفاتندندر. ابو العباس المبرد وابو العباس ثعلب وسائر مشاهير ادبادن درس آلمشيدى. قريحه‌سى پك واسع و نظم و نثرى فصيح وبليغدر. شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

سقى المطيرة ذات الظل والشجر
ودير عبدون هطال من المطر
فطالما نبهتنى للصبوح بها
فى غرة الفجر والعصفور لم يطر الخ

عبدالله بوسنوى { اون برنجى قرن هجرى علماسندن اولوب، محى الدين عربينك « فصوص » نى شرح ايلمش؛ و١٠٥٤ تاريخنده وفات ايتمشدر .

عبدالله پاشا { (محسن زاده چلبى —) سلطان محمود خان اول دورنده مسند صدارت عظمايه كچمش وزرادن اولوب ، عن اصل حلبلى اولان اغنياى تجاردن محسن چلبينك اوغليدر. ضربخانه امينى بولنان بيوك برادرى محمد افندى طرفندن ضربخانه‌يه ادخال اولنه‌رق ، كيده‌رك ضربخانه امينى ودفتردار شق اول اولمش ، وديكر بعض مناصبه دخى كچمشيدى . ١١٢٠ تاريخنده صدر اعظم چورليلى على پاشايه داماد اولوب ، صدارت كتخدالغنه نصب اولنمشدى . دها بر طاقم مأموريتلرده بولندقدن صكره ، مأموريت مخصوصه ايله مصر وحجاز جانبلرينه اعزام اولنه‌رق، متغلبه‌دن قيطاس بكى قتل ايتمكله ، عودتنده موره سرعسكرى قره مصطفى پاشا معيتنده موره دفترداری ، وبعده پاشاى مشاراليهك يرينه موره سرعسكرى اولمش ايسه‌ده ، متعاقباً پاشالغى رفع اولنه‌رق ، درسعادته جلب اولنمش ؛ ووصولى كونى خنكار قپوجيلرى كتخدالغى منحل اولمغله، اورايه نصب، ومتعاقباً توقيعى منصبنه ، يكيچرى آغالغنه ، نيش محافظلغنه ، بوسنه واليلكنه ، ثانياً نيش محافظلغنه نصب ، وعهده‌سنه روم ايلى بكلر بكيلكى توجيه اولنمشدى. بوصوك مأموريتنده ايكن ، بوجاق يعنى بسارابيه‌ده ظهور ايدن اغتشاشاتى باصديرمق اوزره ، قريم خانى منكلو كراى معيتنده باشبوغ دخى اولمشيدى . ١١٤٣ ده درسعادته جلب اولنه‌رق ، ثانياً يكيچرى آغاسى اولمش ايسه‌ده ، درت آى صكره اوجاقده ظهور ايدن فساد رخاوتنه حمل اولنه‌رق ، عزل وآطنه ايالتنه نصب اولنه‌رق ، مؤخراً آناطولى تفتيشى دخى عهده‌سنه احاله اولنمش ايدى. بعده حلب وصيدا ايالتلرينه ، ٤٥ ده ثانيا بوسنه ايالتنه ومتعاقبا ثالثا نيش محافظلغيله برابر روم ايلى بكلربكيلكنه، و٤٩ ده بندرسرعسكرلكنه نقل اولنمشدى . ١١٥٠ ده سلحدار سيد محمد پاشا يرينه صدر اعظم اولوب ، اردوى همايونله درسعادته عزيمتى فرمان اولنمش ، وآنجق استانبوله وصولى كونى عزل، وسلانيك ايالتنه نصب اولنه‌رق، بعده اينه بختى، آغريبوز ، ترحاله كبى بعض ايالتلرده بولنه‌رق ، ٥٩ ده روم ايلى بكلر بكى ايكن ، طلبى اوزرينه ، تقاعدلك احسان اولنه‌رق ، ادرنه‌ده اختيار اقامت ايتمش ايكن ، ينه اوسنه استدعاسى اوزرينه وزارتى اعاده ، وبندر محافظلغى توجيه اولنه‌رق، بوندن صكره دخى بعض ايالتلرده بولنمش؛ و ١١٦٢ ده بوسنه‌ده وبر روايتده جده‌ده وفات ايتمشدر .

عبدالله پاشا { (سيد —) سلطان محمودخان اول دور سلطنتنده ايكى بچق سنه‌يه قريب مدت مسند صدارتده بولنمشدر. پدرى حسن پاشا دخى وزرادن اولوب ، عصر سلطان احمد خانيده مصر واليلكنه نصب اولنمشدى. صاحب ترجمه سراى همايوندن مخرج اولوب ، ١١٥١ تاريخنده آيدينده اعلان عصيان ايتمش اولان صارى بكه‌قارشى ايتديكى خدمت اوزرينه ، ١١٥٨ ده رتبهٔ وزارتله قبريس و ١١٦٠ ده آيدين ايالتنه وينه اوسنه ترياكى محمد پاشا يرينه مسند صدارت عظمايه نصب اولنه‌رق ، ٦٣ ده عزل وردوسه نفى اولنمش ؛ وبعده مصر ، حلب ، رها ، وديار بكر ونهايت ثانيا حلب واليلكنه نصب اولنوب ، شهر مذكورده وفات ايتمشدر .

عبدالله پاشا { (نائلى —) سلطان عثمان خان ثالث دورنده ١١٦٨ تاريخنده اوچ آى ايله يدى كون مسند صدارت عظماده بولنمشدر. شهرى الاصل اولوب ، بر مقدار تحصيلدن صكره ديوان قلمنه كيرمش ، ويكى قپو مولويخانه‌سى شيخى يچوى احمد دده‌يه داماد اولمش ايدى. تدريجاً قطع مراتب ايده‌رك بكلكجى وتشريفاتجى اولدقدن صكره ١١٦٠ ده رئيس الكتاب، ٦٧ ده دفتردار و ٦٨ ده ، حكيم زاده على پاشانك اوچنجى دفعه انفصالنده، صدر اعظم اولمشدر. بعدالعزل ١١٧٠ ده قنديه ، متعاقبا سلانيك و ٧١ ده جده واليلكنه نصب اولنه‌رق، مكهٔ مكرمه‌ده وفات ايتمشدر. متدين ومنصف بر ذات ايدى .

عبدالله پاشا { (بوستانجى باشى —) سلطان محمود خان ثانى دورسلطنتنده ١٢٣٨ تاريخنده درت آيه قريب مدت مسند صدارتده بولنمشدر . پدرى عن اصل زعفرانبوليلى

اولوب ، کندیسی چنکل کوینده طوغمش؛ وبوستا-
نجیلر اوجاغنه داخل اولوب ، جلوس سلطان محمود
خانیده بوستانجی باشی اولمش ایدی . بومقامده
ایجابنه کوره اظهار شدت وصولته مقتدر اولمغله ،
فوق العاده ضبط وربطه موفق اولمش ایسه‌ده ،
صحتنك عدم مساعده‌سی اوزرینه ، ١٢٣٠ ده
استعفایه مجبور اولوب ، ٣١ ده سپاه سلحدار اغالغنه
و ٣٤ ده بیوك میرآخوراق منصبنه ومتعاقبا قپودان
پاشالق مقامنه نصب اولنمش؛ وآنجق ینه صحتنك
عدم مساعده‌سندن مکرراً استعفا ایدوب ، ٣٧ ده
کوتاهیه وقره حصار سنجاقلرینه نصب اولنمغله برابر،
درسعادت جوارلرنده‌کی سواحلك محافظه‌سی دخی
عهده‌سنه احاله اولنمش؛ و ٣٨ ده درسعادته جلبله ،
یداً بید مهر صدارت عهده‌سنه تودیع اولنه‌رق ،
طوپخانه حریقنده برقضای ناکهانی‌یه دوچار اولمغله ،
بالانفصال ، لاجل التداوی ازمیده عزیمتنه مساعده
بیورلمش؛ و ١٢٣٩ ده ازمیده ارتحال ایتمشدر .

عبد الله ترمذی { مشاهیر شعرا و خطا-طیندن اولوب، اشعارنده
وصفی تخلص ایدردی. جهانکیرك زماننده هندستانده
یاشایوب، حکمدار مشارالیه طرفندن (مشکین کلام)
عنواننه مظهر اولمشدی. مرتب دیوانی وبرقاچ منظو-
مه‌سی واردر. ١٠٣٥ تاریخنده وفات ایدوب،
اکره‌ده مدفوندر.

عبد الله تمیمی { سیر نبی و احوال صحابهٔ کرام حقنده «روضة الابرار»
عنوانلی کتابك مؤلفیدر.

عبد الله الجماعیلی { (ابو محمد — بن احمد الدمشقی الصالحی)
مشاهیر علمادن اولوب، فقهده وعلوم ادبیه ایله حساب
وهیئت وسائر فنونده ید طولی صاحبی ایدی. ٥٤١
تاریخنده طوغوب، ٦٢٠ ده وفات ایتمشدر. بغداده
وسائر بلاده هجرت ایدوب، عصری مشاهیر علماسندن
استفاده ایتمش؛ وعلوم مختلفه‌ده تصانیف کثیره
براقمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: فقهده اون
جلددن مرکب «المغنی»، درت جلد اوزرینه «الکافی»،
« المقنع »، « العمدة »، « التوابین »، «الرقة والبکاء»،
«الهدایة»، «التبیین فی نسب القرشیین»، « الاستنصار
فی نسب الانصار »، « قنعة الادیب فی الغریب » ،
اصول فقهده « الروضة » ، « مختصر العلل » ، ایکی
جلد اوزره « البرهان » ، «مسئلة العلو»، «الاعتقاد»،
« ذم التأویل » ، « المتحابین فی الله تعالی » ، « فضل
العشوراء»، « فضائل العشر » ، « ذم الوسواس » .

عبد الله خان { ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبکلر سلاله‌سنك
بشنجی حکمداری اولوب، کرجم خانك اوغلی ودولت
مذکوره‌نك مؤسسی اولان شیبك خانك تورونیدر.
پدرینك عم زاده‌سی عبید خانك وفاتنده ٩٤٦ تا-
ریخنده مسند خانی‌یه چکوب، یالکز آلتی آی اجرای
حکومتدن صکره ٩٤٧ ده وفات ایتمشدر. — سلفی
اولان مذکور عبید خانك دخی بعض تواریخده
اسمی عبدالله خان دیه مسطور اولوب، بعض تذکره-
لرده بر طاقم اشعاری‌ده منقولدر . (« عبید خان »
ماده‌سنه مراجعت .)

عبدالله خان { بودخی ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبك خانلرندن
اولوب، اسکندر خان بن جانی بیك خانك اوغلیدر.
پدرینك وفاتی اوزرینه ٩٩٠ تاریخنده مسند حکمدا-
ری‌یه چکوب، خراسانه تجاوزله، هراتی طقوز آی
محاصره‌دن صکره ٩٩٣ ده ضبط ایتمش؛ واون بش
سنه‌لك حکومتدن صکره، ١٠٠٥ تاریخنده ٦٦
یاشنده وفات ایتمشدر. شاه عباس صفوی‌ایله ومشهور
اکبر شاه کورکانی ایله معاصر بولنمشدر. اوغلی عبد
المؤمن خان خلفی اولمشدر.

عبدالله الحزامی { (المولی القاضی محی الدین — بن عبد
الظاهر المصری) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، فن
انشا ومراسله‌ده عصرینك فریدی ایدی . ٦٢٠ تا-
ریخنده طوغوب ، ٦٩٢ ده قاهرهٔ مصرده وفات
ایتمشدر. هر بری فصاحت وبلاغتده بر نمونه حکمنده
اولان بر چوق رسائلی وبعض اشعاری موجوددر.
شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

ألاليت ليـلات مضين رواجع
وهل مامضى من سالف الدهر يرجع

ليـال مواضى كم قطعت بها منى
ولا شـك فى ان المواضى تقطع

عبد الله الخلال { (ابو محمد — بن نجم بن شاسى الجذامى السعدى)

مشاهير فقهاء مالكيـه‌دن اولوب، مصرده مذهب مالكيده مرجع خاص و عام ايدى. «الجواهر الثمينة فى مذهب عالم المدينـة» عنوانيله فقه مالكيده بك مقبول ومعتبر وامام غزالينك «وجيز» ى ترتيبنده بر تأليف نافعى واردر. مصرده تدريسـله مشغول اولوب، دمياط اهل صليبك يد ضبطنـه كچديكنده، جهاد نيتيله قصبهٔ مذكوره‌يه عزيمت ايدوب، ٦١٦ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر.

عبد الله الدبوسى { (ابو زيد — بن عمر) مشاهير فقهاء حنفيه‌دن اولوب، بخارا ايله سمرقند آره‌سنده واقع دبوسـيه قصبه‌سـندندر. خلاف علمنك واضعيدر. «كتاب الاسرار والتقويم الادلة» عنوانيـله بيوك بر كتابى وسائر تأليفات وتعاليقى واردر. ٤٣٠ تاريخنـده بخاراده وفات ايتمشدر.

عبد الله رامز پاشا { [«رامز پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

عبد الله زهدى { متأخرين خطاطينـدن اولوب، حافظ راشـد افنديدن وقاضى عسكر مصطفى افنديدن تلمذ ايتمشدر. بيت الله الحرامك جامه‌سـنك يازيلرى اونك اولديغى كبى مكهٔ مكرمه‌ده و مصرده ديكر خطوطى دخى واردر. ١٢٩٣ ده وفات ايتمشدر.

عبد الله السفاح { [«سفاح» ماده‌سنه مراجعت بيوريله]

عبد الله الشنترينى { (ابو محمد — بن محمد بن صـارة البكرى) اندلس مشاهير شعرا وادباسـندن اولوب، شنترين قصبه‌سندندر. طالعسز بر آدم اولوب، بعض اوقات تفك شيلر صاتمغله ووراقلق صنعتيـله اشتغال ايدرمش؛ وبرچوق سعى وجهددن صكره ولاتدن برينك كتابتنه نائل اولمشدى. ٥١٧ تاريخنده اندلسك مريه قصبه‌سنده وفات ايتمشدر.

عبد الله الشهرزورى { (ابو محمد — بن القاسم المرتضى)

مشاهير شعرا وعلمادن اولوب، فقه وحديثـده دخى يد طولى صاحبى ايدى. بر خيلى وقت بغدادده اقامت ايدوب، فقه وحديثله مشغول اولمش؛ وبعده موصله عودت ايدوب، اورانك قاضيلغنه نصب اولنمشيدى. «القصيـدة الموصلية» ديـمكله مشهور تصوفه دائر بر قصيده‌سى وسائر اشعارى واردر. ٤٦٥ تاريخنده طوغوب، ٥١١ ده موصلده وفات ايتمشدر.

عبد الله الصالحى { (تقى الدين — بن احمد بن تمام) مشاهير ادبادن وفقهاء حنبليه‌دن اولوب، بر چوق اشعارى ومنظوم مكاتباتى واردر.

عبد الله العدوى { (ابو عبد الرحمن — بن محمد) مشـاهير ادبادن اولوب، نحو ولغتده يد طولى صاحبى ايدى. فراءدن وسائر مشاهيردن اخذ اجازت ايتمشدر. ابن اليزيدى ديمكله‌دخى معروفدر. باشليجه تأليفاتى بروجه آتيدر: «كتاب فى غريب القرآن»، «كتاب فى النحو»، «كتاب الوقف والابتـداء»، «كتاب اقامة اللسان على صواب المناطق». مشاهير نحويوندن فضل بن محمد الزيدينك عميدر.

عبد الله قطب شاه { هندستانده دكن قطعه‌سنك كلكنده خطه‌سنده حكم سورن قطب شاهيان سلاله‌سـنك آلتنجى حاكمى اولوب، ١٠٦٦ تاريخنـده محمد قطب شاهه خلف اولمش؛ وشاهجهانك تحت حمايه‌سنه كيرمش ايسه‌ده، بعده بر خصوصـده مخالفت ايتديكيچون، دهلى دولت تيموريه‌سنك دكن قطعه‌سنده‌كى ممالكنك واليسى بولنان شاهزاده اورنكزيب صاحب ترجمه‌يه قارشى عسكر سـوق ايدوب، مركزى اولان حيدر آبادى ضبط، وعبـد الله قطب شـاهى عفو ديلمكه وقيزينى اوغلى سلطـان محمده ويرمكه مجبور ايتمش؛ واو تاريخدن اعتباراً قطب شـاهيان سلاله‌سى دهلى حكمدارلرينك تحت تابعيتنه كيرمشـيدى. ١٠٨٥ تاريخنده وفات ايدوب، اوغلى ابو الحسن خلفى اولمشدر.

عبد الله کاتب (شیخ —) مشاهیر خطاطیندن اولوب، هراتلیدر. طول مدت مشهور علی شیر نواینك خدمتنده بولنمش؛ و ٨٤٩ ده وفات ایتمشدر.

عبد الله مروارید (شهاب الدین بن خواجه شمس الدین) ایران مشاهیر شعرا وخطاطیننـدن اولوب، پدری خواجه شمس الدین بعض ملوکك خدمتنده بولنمغله، سفارتله بحرین جانبنه واقع اولان بر سفرندن عودتنده احبا. سنه بر طاقم اینجیلر هدیه ایتدیکندن، مروارید لقبیله شهرت بولوب، بو لقب اوغلنه دخی انتقال ایتمشدر. اشعـارنده (بیانی) تخلص ایدردی. صاحب ترجمه عبدالله مروارید اکثر علوم وفنونده یدطولی صاحبی اولوب، جامع علوم ومعارف اولان سلطان حسین بایقرانك منشیلك خدمتنده بولنـه‌رق، پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشیدی. بر آره‌لق کوشهٔ انزوایه چکیله‌رك، مصحف شریف کتابتیـله مشغول اولدقدن صکره، ینه پادشاه مشارالیه الحاح وابرام ایله خدمتنه آلمش؛ ونهایت مبتلا اولدیغی علتدن طو. لایی ینه کوشهٔ انزوایه چکیله‌رك، پادشاه مشارالیهك وقایعنی نظمه چکمکله مشغول اولمش؛ و ٩٢٢ تاریخنده وفات ایتمشـدر. مرتب قصـاید وغزلیات دیوانی، «مونس الاحباب» عنوانیله رباعیاتی، «تاریخ شاه» «تاریخ منظوم»، «خسرو و شیرین» عنوانلریله منظو. مه‌لری ومجموعهٔ منشآتی واردر. «خسرووشیرین» ی ناتمامدر. مولانا جامینك:

نوبهاران که دمد شاخ کلی از کل من
غنچه هایش بود آغشته بخون دل من

غزلنـه نظیره اوله‌رق سویلدیکی بر غزلنك مطلعی اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

آه کز هر که وفا بود امید دل من
غیر نومیدی ازو هیچ نشد حاصل من

عبد المجید [«حافظ لدین الله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد المجید («المستعرب فی تعلیم رمی البندق» عنوانلی کتـابك مؤلفی اولوب، ٦٠٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. کتاب مذکورك بر نسخه‌سی پارس کتبخانه‌سنده ٧٠٣ رقیله مرقم اوله‌رق موجوددر. — «ابن عبدون» ماده‌سنده مراجعت بیوریله.]

عبد المجید خان (سلطان غازی — بن سلطان محمود خان ثانی) سلاطین عظام عثمانیه‌نك اوتوز برنجیسی اولوب، حالا رونق افزای سریر سلطنت و خلافت سلطان عبد الحمید خان ثانی حضرتلرینك پدر بزرکوارلریدر. ١٢٣٧ تاریخنده تولد ایدوب، ١٢٥٥ تاریخنـده، پدرلری سلطان محمود خان ثانینك وفاتی اوزرینـه، تخت عثمانی‌یه جلوس ایتمش؛ و او صره‌ده مصر غائله‌سی وسائر غوائل عدیده آچلمش ایکن، مجرد تدابیر حکیمانه‌سیله جمله‌سنی حسن صورتله برطرف ایده‌رك، سلطان محمود خان ثانینك باشلامش اولدقلری اصلاحاته دوام‌له، برخیلی نظامات و تنسیقات تأسیس واجراسنه موفق اولمش؛ وعلی الخصوص رشید پاشا مرحومك دلالتیله کلخانه خط همایوننك قرائتیله اصول ادارهٔ دولته یکی برطریق آچمش؛ وعسکرینی لایقیله تنسیق ایده‌رك، اوروپا دولنك دخی امنیت واعتمادینی جلب ایتدکلرندن، روسیه‌نك تکلیفاتنه همان بتون آوروپا دول معظمه‌سنك اتفاق ومعاونتیـله قارشی طوره‌رق، پارس قونفره‌سنده دولت عثمانیه‌یه نافع صورتده معاهده امضاسنه موفق اولمشلردر. ممالك عثمانیـه‌نك بعض جهتلرنده ظهور ایدن شـورشلرك جمله‌سی دخی کمال موفقیتله برطرف ایدیله‌رك، زمان سلطنتلری دولت عثمانیه ایچون حقیقةً برصلح وترقی دوری عداولنه بیلیر. غایتله مرحمتلی وخیرات وحسناتی سور بر پادشاه اولمغله حرمین شریفینده وممالك عثمانیه‌نك هرطرفنده برچوق خیرات ومبراتی موجوددر. یکرمی ایکی بچق سنه‌یی متجاوز مدت اجرای سلطنتدن صکره، ١٢٧٧ تاریخنـده ارتحال ایدوب، سلطـان سلیم جامع شریفی قربنده تربهٔ مخصوصه‌سنه دفن اولنمشـدر. برادر عالیلری سلطان عبد العزیز خان خلفلری اولمشدر.

عبد المحسن (بن حمود بن عبد المحسن بن امین الدین التنوخی الحلبی) مشاهیر ادبا وکتابدن اولوب ٥٧٠ تاریخنده طوغمش؛ وتحصیل علم ایچون سیاحت ایدوب، اك زیاده ادبیاته وفن انشایه اختصاص ایتمشیدی. اخبار ونوادری جامع اوله‌رق ٢٠ جلددن مرکب بر تألیفی، بردیوان اشعاری، بر مجموعهٔ منشآتی و «مفتاح الافراح فی امتداد الراح» عنوانیله برکتابی واردر. عزالدین

ایکه منشیلك ووزارت ایتمشدر . خیرات وحسناتی
چوقدر . ٦٤٣ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو بر ایکی
بیت جملهٔ اشعارندندر :

لله هل یا ملول الی الوصال وصول
ام هل الی سلسبیل من ریق فیك سبیل الخ

ابو المحسن الصوری { (ابو محمد — بن محمد بن غلبون) مشاهیر
ادبا وشعرادن اولوب ، شام دیارنده یاشامش ؛
و ٤١٩ تاریخنده سکسان یاشلرنده وفات ایتمشدر .
شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

عندی حدائق شکر غرس جودکم
قدمها عطش فلیسق من غرسا
تدارکوها وفی اغصانها رمق
فلن یعود اخضرار العود ان یبسا

عبد المطلب { (بن هاشم بن عبد مناف بن قصی بن کلاب بن مره بن کعب
بن لوی بن غالب بن فهر القرشی) جد حضرت نبوی
اولوب ، حضرت اسماعیل (عم) دن قالمش وملوك
جرهم زماننده ناپدید اولمش اولان زمزم قیوسنی
کشف وتطهیر ایله ، ملوك مذکورەنك اوراده مدفون
خزائنی اعمار کعبه یه صرف ایدەرك ، آب زمزمك ادا۔
رەسنی وکعبهٔ معظمەنك ریاستنی کندی عهدەسنه
آلمشیدی . اون ایکی اوغلی وآلتی قیزی اولوب ،
اولاد ذکورینك اك بیوکی ابو طالب واك کوچکی
والد جناب نبوی اولان عبدالله در . عبدالله ولادت
حضرت نبویدن اول ارتحال ایتمکله ، جناب رسول الله
(صلعم) افندمزی عبدالمطلب کندیسی تحت وصایتنه
آلمش ؛ وحضرت مشار الیه سکز یاشنده ایکن عبد
المطلب وفات ایدوب ، بو وصایت شرفنی اکبر اولادی
اولان ابو طالبه ترك ایلمش ایدی .

عبد المطلب { (بن ربیعه بن الحارث بن عبد المطلب بن هاشم القرشی الها۔
شمی) عم حضرت نبوی حارث بن عبدالمطلبك تورونی
اولوب ، عهد حضرت رسالتپناهیده یتیشمش آدم
وبر روایتده چوجق اولدیغی حالده ، اسلامه کلمش ؛
ومدینهٔ منورەده ساکن اولوب ، خلافت حضرت
فاروق زماننده شامه هجرتله ، دمشقده برخانه بنا
ایتدیرمش ؛ ومعاویه زماننده غالبا ٦١ تاریخنده
اوراده وفات ایتمشدر . بعض احادیث شریفه‌نك
راویسیدر .

عبد الملك بن ابجر { (الکنانی) اسکندرا۔ نیوندن صکره اسکند۔
ریه‌ده فن طبك تدریسنه متولی اولوب ، عمر بن
عبدالعزیز حضرتلرینك مصر والیلکری اثناسنده
اسلامه کلمش ؛ ومشار الیهك خلافتنده طبیبی اولمش
ایدی . اجرای طبابتده حذاقت ومهارتی وارایدی .
قواعد صحیه‌یه دائر بعض اقوالی مشهوردر .

عبد الملك بن رفاعه { (بن خالد بن ثابت الفهمی) ملوك بنی
امیه امراسندن اولوب ، ٩٦ تاریخنده ولید بن عبد۔
الملك طرفندن مصر والیلکنه نصب اولنەرق ، اوچ
سنه صکره عزل اولنمش ؛ و ١٠٨ ده هشام بن
عبدالملك طرفندن ثانیاً مصر والیلکنه نصب اولنەرق ،
وصولنی متعاقباً وفات ایتمشدر . عادل ودیندار بر
ذات ایدی .

عبد الملك بن زهر { [ابن زهر وابو مروان ماده‌لرینه مرا۔
جعت بیوریله .]

عبد الملك بن صالح { (ابو عبدالرحمن — بن علی بن عبدالله بن
عباس) خلفای عباسیه‌نك برنجیلری اولان ابو العباس
السفاح وابو جعفر المنصورك عم زادەلری اولوب ،
هارون الرشید زماننده حجاز والیسی اولمش ؛ وخلیفهٔ
مشار الیهك عندنده قدر واعتباری برتر اولمشیدی .
غایتله عالم وفصیح و بلیغ وشاعر بر ذات ایدی .
بعده اوغلی عبدالرحمن وکاتبی نزد خلیفه‌ده سعایت
ایتمکله ، حبس اولنەرق ، هارون الرشیدك وفاتنه‌دك
محبسده قالمش ؛ وخلیفه امین طرفندن سبیلی تخلیه
ایله شام والیلکنه نصب اولنمش ؛ وامین ایله مأمون
بیننده‌کی اختلافات صره‌سنده رقه‌ده وفات ایتمشدر .
شو ایکی بیت محبسده ایکن سویلدیکی اشعار جمله۔
سندندر :

لقد سائنی سجنی لفقد احبتی
وأنی فیهم لا أمر ولا أحلی
لقد سرنی عزی بترك لقائهم
وما مشتکی من حجابی ومنذلی

عبد الملك بن عمر { اندلس ملوکندن برنجی عبدالرحمنك وزیری
اولوب ، مشار الیهك اعداسنه قارشی جهد وغیرت
ایتمکله ، سلطنتنی تأکید وتأمین ایتمش ؛ و آوروپا

دولته قارشی برچوق محاربه‌لر ایدوب، ممالك اسلامیه حدودینی توسیع ایتمشیدی. برآره‌لق اشبیلیه وبعده سرقسطه والیسی اولمشیدی. آوروپا تاریخلرنده (مارسیل) اسمیله معروفدر. بر محاربه‌ده کندی اوغلنك قورقوب کوشکلك کوستردیکنی کوره‌رکه، مزراغیله قلبکاهنه اوروب تلف ایتدیکی مرویدر.

عبدالملك بن مروان { (بن الحکم بن العاص بن امیه بن عبد الشمس الاموی) ملوك امویه‌نك بشنجیسی اولوب، پدری مروانك وفاتنده ٦٥ تاریخنده مسند حکومته کچمشدر. حضرت عثمانك خلافته کچدیکی سنه دنیایه کلوب، مشار الیهك شهادتی وقعه‌سنده اون یاشنده اولدیغی حالده، پدری معیتنده وقعه‌ده حاضر بولنمشدر. پدرینك حیاتنده کندیسنه بیعت اولنه‌رق، ممالك اسلامیه‌نك سائر طرفلری عبدالله بن الزبیرك حکمی آلتنده اولدیغی حالده، یالکز شام ومصره حاکم اولمش؛ و بعده حجاج بن یوسف معرفتیله عراق وحجازی دخی ضبط ایله، ابن زبیری قتل ایتدیره‌رك، بتون ممالك اسلامیه‌یی تحت اداره‌سنه آلمش؛ واو وقته دك روم وقبط وسریانی وفارسی لسانلرنده جریان ایدن معاملات قلمیه ودیوانیه‌یی عربی‌یه تحویل ایده‌رك، خط عربی ایله مسکوکات دخی ضرب ایتدیرمش ایدی. یدی سنه یالکز شام ومصرده واون درت سنه بتون ممالك اسلامیه‌ده‌که جمعاً یکرمی برسنه حکومت سوروب، ٨٦ تاریخنده ٦٢ یاشنده وفات ایتمشدر. ابتدای حالنده فقهده‌کی معلوماتیله وزهد وعبادتیله مشهور ایدیسه‌ده، ایش باشنه کلدکدن صکره ظلم واعتسافی اعتیاد ایدوب، علی الخصوص حجاج یوسف کبی بر ظالمی عباد اللهك اوزرینه مسلط ایتمشیدی. حتی امر حکومته نائل اولدیغی کندیسنه تبلیغ ایتدکلرنده، النده مصحف شریف بولنوب، اوقومقده ایکن، «هذا فراق بینی و بینك» دیه‌رك بر طرفه قویدیغی مشهوردر. ملحمجه، قاشلری چاتیق، کوزلری غایتله بیوك، قیللری چوق، آغزی آچیق، دیشلری سیرك وآلتون تل ایله باغلی، نفسی غایتله قوقار بر آدم ایمش. حتی آغزینك قوقوسندن اوکنده اوچشان سینکلر کویا اولورمش اعتقادیله (ابو الذباب) تکنیه اولنوردی. اون یدی اوغلی اولوب، بونلردن دردی یعنی ولید، سلیمان، یزید، وهشام حکومته نائل اولمشلردر. زماننده خیلی یرلر فتح اولنه‌رق، ممالك اسلامیه شرقاً هندستانه وغرباً اندلسه قدر توسع ایتمشیدی.

عبدالملك بن موسی بن نصیر { فاتح اندلس اولان مشهور موسی بن نصیرك اوغلی اولوب، ملوك امویه‌نك اخیری اولان مروان حمارك زماننده و ١٣١ تاریخنده مصر والیلکنه نصب اولنمش؛ ومروان مغلوباً مصره قاچدیغنده، صالح بن علی بن عبدالله العباسی کندیسنی تعقیب وقتل ایده‌رك، صاحب ترجمه‌یی دخی اسیر ایتمش ایدی.

عبدالملك بن نوح { [عبدالملك سامانی ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالملك سامانی { سامانیان سلاله‌سندن بو اسمله ایکی حکمدار کلمشدر:

برنجیسی (عبدالملك بن نوح بن نصر بن احمد بن اسماعیل) ملوك مذکوره‌نك بشنجیسی اولوب، ٣٤٣ تاریخنده، پدری نوحك وفاتی اوزرینه تخت موروثنه جلوسله، یدی سنه حکومت سوردکدن صکره، ٣٥٠ تاریخنده چوکان اوینارکن آتندن دوشوب، تلف اولمشدر. زماننده آلپ تکین والئ خراسان اولوب، آل سبکتکین دولتنك تخمی اکلمشدی.

— ایکنجیسی (عبدالملك بن نوح بن منصور بن نوح بن نصر) ملوك مذکوره‌نك طقوزنجیسی واخیری اولوب، برادری نصر مکحول اولدقدن صکره ٣٨٩ ده تخته جلوس ایتمش؛ وخراسانده محمود سبکتکین ایله محاربه ایده‌رك، مغلوب اولمغله، بخارا جانبنه فرار ایتمش؛ وایلك خانك الینه کچوب، اوزکنده کوندریله‌رك، اوراده وفات ایتمش؛ وبونکله آل سامان دولتی پایانه ایرمشدر. مدت حکومتی طقوز آیدر.

عبدالملك سمرقندی { (خواجه —) مشاهیر شعرا وعلمادن اولوب، تیمورلنكك زماننده سمرقندده شیخ الاسلام ایدی. اشعارنده (عصامی) تخلص ایدردی. شو مقطع اونکدر:

دور از توندارد خبر خویش عصامی
اکنون که شنیدی خبر ما مرو آخر

عبد المنعم الجيلانى { (حكيم الزمان ابو الفضل بن عمر الغسانى) اندلس مشاهير اطبا وادباسندن اولوب، طب وكحالتده مهارت تامه‌سى و ادبيات و انشاده وشعرده دخى يد طولاسى وار ايدى. صلاح الدين ايوبى زماننده شامه كلوب، پادشاه مشاراليهك بك چوق انعام واحسانه نائل اولمش؛ وحقنده برچوق قصيده‌لر سويلمشدر. دمشقده بر معاينه خانه آچمشيدى، كه وفاتندن صكره اوغلى عبد المؤمن اداره ايتمشدر. باشليجه آثارى بروجه آتيدر: «ديوان الحكم وميدان الكلم» منظوم، «ديوان المشوقات الى الملك الاعلا» منظوم، «ديوان ادب السلوك»، «نوادر الوحى»، «كتاب تحرير النظر»، «كتاب سر البلاغة و صنايع البديع فى فصل الخطاب»، «ديوان المبشرات و القدسيات» كه صلاح الدين ايوبينك قدسده‌كى فتوحاتنى و فرنكلره قارشى اولان مظفريتلرينى مبيندر، «ديوان الغزل والتشبيب و الموشحات»، «ديوان تشبيهات والغاز ورموز»، «ديوان ترسل ومخاطبات فى معان كثيرة واصناف من الخطب والصدور والادعية»، «كتاب منادح الممادح»، «روضة المآثر والمفاخر من خصائص الملك الناصر»، «تعاليق فى الطب»، «صفات ادوية مركبة». ٦٠٠ تاريخندن صكره‌جه وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جمله‌ء اشعارندندر:

من لم يصل عتك فلا تسألن
عنه ولوكان عزيز النفر

وكن فتى لم تدعه حاجة
الى امتهان النفس الانفر

عبد المؤمن { (ابو محمد — بن على القيسى الكومى) مغربده حكومت سورن موحدين دولتنك مؤسسيدر. تلمسان قربنده كومه قبيله‌سنك تاجره قريه‌سنده بر صاقسيجينك اوغلى اولوب، ٥٠٠ ويا ٤٩٠ تاريخنده طوغمش؛ ومهدى لقبيله ملقب محمد بن تومرتك مريدانى زمره‌سنه داخل اولوب، كيده‌رك برنجى مريدى و وفاتنده جانشينى اولمشيدى. ٥٢٥ تاريخنده ابن تومرتك تهيئه ايتمش اولديغى عسكرله فتح بلاده باشلايوب، ابتدا وهران و تلمسانى و بعده فاس و سلاوسته‌يى ضبط ايتدكدن صكره، دولت ملثمينك حكمدار اخيرى اولان اسحق بن على بن يوسف بن تاشفينك حكم سوركده اولديغى (مراكش) شهرينى اون آى محاصره ايله، ٥٤٢ ده فتح ايده‌رك، بتون مغرب ممالكنه مالك اولمش؛ و بعده اندلسه دخى چكوب، ليون قرالى آلفونسى مغلوب ايتمشدى. ٥٥٨ تاريخنده مراكشدن سلايه كيدوب، اوراده شدتلى بر مرضه دوچار اوله‌رق، اوتوز اوچ سنه‌لك حكومتدن صكره وفات ايتمشدر. امير المؤمنين عنواننى آلمشيدى. اوغلى يوسف خانى اولمشدر.

عبد المؤمن { بنى حفص ملوكنك اون آلتنجيسيدر. [علاوه‌ده «بنى حفص» ماده‌سنه مراجعت.]

عبد المؤمن خان { ماوراء النهرده حكومت سورن اوزبك خانلرندن اولوب، ١٠٠٥ تاريخنده پدرى عبد الله خانه خلف اولمش؛ وبرسنه‌لك حكومتدن صكره مقتولاً وفات ايدوب، خاله‌سنك اوغلى دين محمد خان خلفى اولمش ايسه‌ده، بو دخى هرانده شاه عباس صفوى ايله ايتديكى محاربه‌ده قتل اولنمشدر.

عبد النبى { يمنده حكومت سورن بنى مهدى ملوكنك اوچنجى وصوك اميرى اولوب، ٥٦٠ تاريخلرنده صلاح الدين ايوبينك برادرى تورانشاه يمن خطه‌سنى بونك اليندن نزع ايتمكله، بو سلاله‌يه ختام ويرمشدر.

عبد الواجد { مشاهير علما وخطاطيندن اولوب، من اصل مشهدلى اولديغى حالده قانونى سلطان سليمان خان زماننده خراساندن رومه كله‌رك، مظهر انعام حضرت پادشاهى اولمش؛ وكوتاهيه‌ده اسمنه نسبتله (واجديه) تسميه اولنان مدرسه‌نك تدريسى كنديسنه توجيه اولنمشدى. «نقايه» كتابنه «واجديه» عنوانيله بر شرح يازوب، پادشاه مشاراليهه تقديم ايتمش، و فنارى زاده‌نك التماسيله منظوم بر اسطرلاب رساله‌سى دخى يازمش ايدى. ٨٣٨ ده وفات ايتمشدر.

عبد الواحد { مغربده حكومت سورن موحدين ملوكندن آلتنجى واونجيسنك اسميدر. [«موحدين» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبد الواحد { بنى حفص ملوكنك جدى اولان ابو حفصك اوغلى اولوب، آلتنجى قرن هجرى اواخرنده موحدين نامنه

افريقيه واليسى ايدى. اوغلى ابو زكريا يحيى سلطنته نائل اولوب، بنى حفص ملوكنك برنجيسى اولمشدر .

عبدالواسع { [« جبلى » مادهسنه مراجعت بيوريله .]

عبدالوهاب { (مولانا —) ايران مشاهير شعرا و علماسندن اولوب، فن انشاده دخى مهارت تامهسى وار ايدى. مشهدده قاضى ايدى. شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

جان از لب لعل تو ودل از سر زلفت
جوينده آب حضر و عمر درازست

عبدالوهاب افندى { [« بستنجى زاده » مادهسنه مرا- جعت بيوريله .]

عبدالوهاب صابونى { قانونى سلطان سليمان خان دو. رى مشاهير علما وشعراسندن اولوب، من اصل همدانلى اولديغى حالده، جانب رومه هجرت ايدهرك، شام ومصرده امرار اوقات ايتمشدر. معماده مهارتى واردر. « مناقب ملا خداوندكار »، « نواى خروس » و « صراط مستقيم » عنوانلريله اوچ منظومهسى وفار. سى وتركى اشعارى واردر. شو بيت اونكدر:

آب حيوان لبت بر سر چاه ذقنت
عادتى نيست مكر معجزهٔ آن دهنست

عبدالوهاب مالكى { (بن على البغدادى) مشاهير فقهاء مالكيه. دن و شعرادن اولوب، بعض قاضيلقلرده بولنمش ؛ وبعده مصره رحلت ايدوب، ٤٢٢ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. « التلقين » عنوانيله صغير الحجم وعظيم النفع بر كتابيله « المعونة فى شرح الرسالة »، « عيون المسائل » ، « النصرة لمذهب مالك »، «كتاب الادلة فى مسائل الخلاف » و « شرح المدونة » عنوانلى تأ- ليفاتى واردر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

بغداد دار لاهل المال طيبة
وللمفاليس دار الضنك والضيق
ظللت حيران أمشى فى ازقتها
كأنى مصحف فى دار زنديق

عبدخير { (ابو عماره — بن يزيد الهمدانى الخيوانى) صحابهدن اولوب، يمنك همدان قبيلهسندندر. بعده حضرت على (رضه)ك خواص اصحابى زمرهسنه داخل اولوب، كوفهده ساكن اولمش؛ وبوز يكرمى ياشنى كچكين اولديغى حالده اوراده وفات ايتمشدر. روايت احاديث شريفهده موثوق بر ذات ايدى .

عبد شمس { (بن عبد مناف بن قصى بن كلاب بن مره بن كعب القرشى) هاشمك برادرى واميهنك پدرى اولوب، بنى اميهنك جد اعلاسيدر.

عبد كلال { يمنده حكومت سورن ملوك حميرهنك اوتوز برنجيسى اولوب، عمرو ذوالاعوادك اوغلى وخلفيدر .

عبدل { حضر موتده بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

عبدل بك { (فراشرلى — دينكاه شهير عبدالله حسنى بك بن خالد بك) محرر فقيرك بيوك برادرى اولوب ، جنتمكان سلطان عبدالمجيد خانك جلوسى سنهسى يعنى ١٢٥٥ تاريخنده آرناودلقك فراشر قريهسنده (كه يانيه ولايتنك اركرى سنجاغنه تابع پرمدى قضاسنده طاغلى ناحيه. سنك مركز بدر) دنيايه كلوب ، هنوز اون درت ياشنده ايكن پدرى معيتنده عساكر معاونه ايله حدود يونانيهده بولنهرق ، اسايش زمانلرنده بر مقدار علم دخى تحصيل ايتمش ؛ واون سكز ياشنده ايكن ، پدرينك وقوع وفاتيله، كثير الافراد بر عائلهنك رئيسى قالوب ، ادارهٔ بيتيه عائلهسيله اعشار واغنام ورسومات التزام ومأموريتلرنده بولنهرق ، ايكى سنه صكره والدهسى دخى وفات ايدنجه ، كنديندن كوچك بش اركك برادرينك تحصيلنى تأمين ايچون ، مسقط رأسنى تركله، يانيه شهرينه نقل خانه ايدهرك، اوراده امور مأمورهسيله وادارهٔ بيتيه ايله اشتغال ايله برابر، عربى وفارسى وفرانسزجه ورومجه لسانلرينى ومقد. مات فنونى اقشاملرى برادرلريله مذاكره صورتنده تحصيل ايتمش ؛ وبرادرلرى اكمال تحصيل ايتدكدن صكره ، اوتوز بش ياشنده ايكن تأهل ايتمشدر. حدود يونانيهنك تعديلى مسئلهسى ظهوريله يونان طرفندن بعض تجاوزاتده بولنلديغندن ، ديكر

یانیه‌لی بعض ذوات ایله برابر، رخصت آله‌رق ، وطننه عودت ایتمش ؛ واو تاریخدن اعتباراً یانیه و پروزه جهتنك یونانه الحاقی علیهنده بذل مقدرتدن خالی قالمیوب، بوخصوصده فوق العاده غیرت کوسترمش؛ ونیجه سنه‌لك سعی وامکیله بریکدیرمش اولدیغی بر قاچ بیك لیرالق سرمایه‌سنی دخی بو افوره صرف ایده‌رك ، یانیه و پروزه جهتنك هیچ بر وقت یونانه مربوط وعائد بولنمامش اولدیغنی اثبات ضمننده ، ویریونلی محمد علی بك (بعده پاشا) ایله برلکده آو. روپا دول معظمه‌سی قابنتولرینی طولاشه‌رق، دیپلو. ماتلرك بوخصوصده فکرلرینی تصحیحه موفق اولمش؛ وبوسعی فوق العاده‌سی سایه‌سنده برلین قونغره‌سنك تنسیبنه مغایر اوله‌رق یونان حدودینك تصحیحنده یانیه وپروزه جهتی دولت عثمانیه‌یه قالمشدر . صربیه وقره طاغ جهتلرندن اولان تجاوزاته دخی بو وجهله مقابله ضمننده پرزرینده تشکل ایدن جمعیت اتحادیه‌یه دخی داخل بولنوب، اوصره‌ده سوز آیاغه دوشمسیله ، بعض بد خواهان طرفندن نیات صادقانه ووطنپرورا. نه‌سی سوء تفسیر اولنه‌رق ، اوچ سنه پرزرین قلعه‌سنده وایکی سنه‌یه قریب مدت عائله‌سیله برابر بالیکسری و باندرمه‌ده اقامت ایدوب ، ۱۳۰۳ تا. ریخنده عفو حضرت پادشاهی‌یه مظهریتله درسعادته کلمش ؛ وبر مدت صکره شهر اماتنی مجلسی اعضالغنه نصب اولنمشیدی . آنجق پرزرین قلعه‌سنده اوجاع مفاصل وسائر علل وامراضه وبونجه غوائل واکداردن نابهنگام ضعف پیری‌یه دوچار اولوب ، درت سنه قدر اکثریا اسیر فراش اوله‌رق امرار اوقات ایتد. کدن صکره ، ۱۳۱۰ تاریخنده وفات ایدوب ، مر. دیون کویی قبرستاننده غنودهٔ خاك غفراندر . خارق. العاده بر ذکاوت و غیرته مالك ، مشاق بدنیه‌یه آلیشیق ومتحمل ، نهایت درجه‌ده جسور ، ابنای نوعنه ایلك ایتمکه زیاده‌سیله منهمك ، خیرخواه ، فقرا پرور ، عائله واقرباسنی چوق سور، هرکسك راحتنی کندی راحتنه ترجیح ایدر بر ذات ایدی . حتی وفاتی دخی حیاتی کبی فوق العاده اولوب، مردانه سوزلر و حکیمانه نصیحتلر ووصیتلر ایده‌رك ، تسلیم روح ایتمشدر . بو تعریفم صرف حسیات برادرانه سائقه‌سی اثری اولمیوب، کندیسنی یقیندن طانیانلر حقیقت اولدیغنی تسلیم ایدرلر امیدنده‌یم . الیوم محرر فقیرك اوکی اولادم بولنان خیرالخلف براوغلیله کوچك یاشده برقیز جوجغی قالمشدر .

عبد مناف (بن قصی بن کلاب بن مره) اجداد جناب رسالتپناهیدن اولوب، هاشمك وعبد شمسك بدری یعنی بنی هاشم ایله بنی امیه‌نك جدیدر ؛ وبوایکی شعبه بوذاتده برلشیر.

عبدوس مشاهیر اطبای عربدن اولوب، بغداد خلیفه‌سی معتضدك خواص اطبا. سندن ایدی. ادویهٔ مرکبه‌ده وتشخیص امراضده مهارت کامله‌سی وار ایدی. طبده «کتاب التذکرة» عنوانیله برتألیفی واردر. ۲۹۸ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبده فخر کائنات (صلعم) افندمزك آزادلیلر. ندن بر صحابی اولوب ، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر .

عبدی ایران شعراسندن بروجه آتی درت ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی فارسده‌کی ابرقوه قصبه‌سندن اولوب، ظریف طبع ونکته پرداز برشاعر ایدی . شو بیت اونکدر :

شب با مه دلربا نشستیم
تا ماه نشست مانشستیم

— ایکنجیسی جنابد قصبه‌سندن اولوب، مثنویلریله مشهوردر. شو بیت اونکدر :

شادیٔ دل جزبغم یار نیست
وای برآن دل که کرفتار نیست

— اوچنجیسی شیرازلی اولوب ، شاه طهماسبك شعراسندن ایدی. سیاق وترسلده‌کی مهارتیله مشهو. ردر . اون بیك بیتی حاوی دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

من که از تسبیح بینم صدکره برکار خویش
به که تکذارم ز کف سررشتهٔ زنار خویش

— دردنجیسی کیلانلی اولوب، درویش مشرب بر شاعر اولمغله ، اوتوز سنه قدر دور وسیاحتدن صکره ، قندهاره واصل اولوب ، بابا حسن ابدالك تربه‌سی یاننده اختیار انزوا ایده‌رك ، اوراده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

تشنه لب چون ز پی محمل آن ماه روم
آب از آبلهٔ پا کشم و راه روم

عبدی افندی { عثمانلی شعراسندن بر وجه آتی اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی مهردار عبدی افندی اولوب ، سلطان
ـمود خان اول زماننده اوچ دفعه رئیس الکتاب ،
ـر کره بیوك روزنامچه‌جی وبرکره‌ده شق اول دفتر.
ـداری اولمش ؛ وبرقاچ دفعه رسمویه ، کلیبولی یه
ـبروسه‌یه نفی اولنمشدی . ۱۱۷۰ تاریخنده اندرون
ـمایونده ایکن فجأةً وفات ایتمشدر . شو تاریخ
ـونکدر :

ختامن کوش ایدنجه بندهٔ دیرینه‌سی عبدی
موفق اولدی الحق بویله بر تاریخ دلجوده
دعا کونه یازلسون طاق عرشه بویله تاریخی
اوله باقی بو قصر دلکشا سلطان محموده

—— ایکنجیسی طریق علمی‌یه منسوب اولوب ،
ـقدس ، شام ومدینه مولویتلرنده بولندقدن صکره ،
۱۱۸۱ ده استانبول قاضیلغی پایه‌سنی بالاحراز ،
ـاردوی همایون قاضیلغنه نصب اولنه‌رق ، ۸۳ ده
ـایساقجی قصبه‌سنده وفات ایتمشدر . شو تاریخ او-
ـنکدر :

عبدیا تاریخ قدرین دیدی اهل عرش وفرش
مسقوی قلدی مدمر سیف سلطان مصطفی

—— اوچنجیسی قره حصار شرقیدن اولوب ، بعض
ـوزرانك کتابتلرنده وبر آرهاق مجلس والا مضبطه
ـلوطه‌سنده وبعده بوسنه ولایتی مجلس باش کتابتنده
ـبولنمش ؛ و ۱۲۶۹ ده درسعادته عودت ایتمشیدی .
ـمناظره‌یه دائر « ناپیدا » عنوانیله بر رساله‌سی وبعض
اشعاری واردر . شو مطلع اونکدر :

سرائر اهلی دائم سینه‌ده راز نهان صقلر
یرنده جوهر وسیم وزری البته کان صقلر

عبد یالیل { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر : بری (عبد یالیل بن عمرو بن عمیر

الثقفی) که ثقیف قبیله‌سی طرفندن بش کشی ایله نزد
حضرت نبوی‌یه کوندریله‌رك ، شرف اسلامله مشرف
اولمشدر . —— ایکنجیسی (عبد یالیل بن ناشب غیرة
اللیثی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمش ؛ و اواخر
خلافت حضرت فاروقیده ، پك یاشلی اولدیغی حالده ،
وفات ایتمشدر .

عبدی پاشا { قپودان پاشالق مسندینه کچن امرای بحریه‌دن اولوب ، سلطان

احمدخان ثالث دورنده قلیون قپودانی ایکن ، ۱۱۴۳
ده قپودان دریا اولمش ؛ و ۸ آی بو مقامده قالدقدن
صکره ، عزل ، ورسمو سنجاغنه نقل اولنه‌رق ، دور
سلطان محمودخان اولده ۱۱۴۴ تاریخنده ثانیاً قپودان
پاشا اولمش ؛ و اوچ آی صکره وفات ایتمشدر .

عبدی پاشا { (چرکس ——) متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب ،

خسرو پاشا مرحومك عتقاسندن اولدیغی حالده ،
سلك جلیل عسکری‌یه دخول ایله ، تدریجاً قطع
مراتب ایده‌رك ، دور سلطان عبدالعزیز خانیده
مشیریت رتبه‌سنی احراز ایتمش ؛ وبرخیلی مدت اردو
مشیریتلرنده ووالیلکلرده بولنه‌رق ، قرن سابقك
صوکلرنده ، خیلی مسن اولدیغی حالده ، اسکدارده
واقع قوناغنده ارتحال ایتمشدر . معیتنده‌کی عسکری
سور وکندیلریله لاابالیانه یاشار سخی ومکرم وخالص
البال بر ذات ایدی . الیوم خاصه اردوی همایونی
مشیری بولنان مشیر رؤف پاشا حضرتلرینك
پدرلریدر .

عبرانیلر { (Hebreux) امم قدیمه‌نك اك مشهورلرندن وامم سامیه‌نك باشلیجه-

لرندن اولوب ، فلسطینك بر جهتنده یعنی قدس وجوار-
لرنده ساکن ایدیلر . الیوم بر ایکی سنجاقدن عبارت
اولان فلسطین خطه‌سنده دها برقاچ قوم ساکن
بولنوب ، عبرانیلر بو خطه‌نك بر وجه مذکور یالکز
بر جهتنده مقیم بولندقلرندن ، مقدار وعددجه پك
کوچك بر قوم بولنمش اولدقلری آکلاشیلیورسه‌ده ،
تاریخجه وعلی الخصوص کتب مقدسه وتاریخ ادیان
نقطهٔ نظرنجه اهمیتلری پك بیوکدر ؛ چونکه تاریخك
ضبط ایده بیلدیکی امم واقوام ایچنده و بتون کرهٔ
ارضده اك اول وحدانیت فکرینی میدانه قویان
بوقومدر ؛ واکثر انبیا بوقومه منسوبدر . امم سا-
میه‌نك محل ظهور ومنشألری بابلستان اولوب ، اورا-
دن بالتشعب اطراف وجوارلره طاغلمش اولدقلرندن ،
عبرانیلر بوموطن اصلیلرندن آیرلدقلرنده ، فرات
مجراسنی عبورله فلسطین جهتنه کچدکلرندن ،
کلدانی وعبرانی لسانلرنده دخی مشترك اولان (عبر)
یعنی کچمك وعبور ایتمك ماده‌سندن مشتق اوله‌رق
عبرانی تسمیه اولنمشلردر .

کندیلری صرف حضرت ابراهیم (عم) ك ذریتندن
اولمق ادعاسنده بولنوب ، اکثر تواریخده دخی بو
وجهله مسطور ایسه‌ده ، اکثریا بر قومك اسکی

رئيسلرينه عمومنك پدری نظریله باقلمق عادت اولد. یغندن، و ذاتاً بر یره هجرت ایدن بر آدمدن بر قوم تولد ایتمك مسبوق اولمیوب، هجرتلر بر رئیسك تحت ریاستنده نقل مكان ایدر بیوك ویا كوچك بر ویا بر قاچ كروه وقافله صورتنده وقوع بولدیغندن، عبرا. نیلرك دخی حضرت ابراهیم (عم) ك معیتنده اولەرق بووجهله هجرت ایتمش اولملری محتملدر. هر حالده، بونلر ابتدا عبرانیلر تسمیه اولنوب، فلسطینك شرق وجنوب جهتلرنده فنیكەلیلرك النده بولنان سواحل بحردن اوزاق اولەرق چوله جوار محللرده بر خیلی وقت عشیرت صورتنده وخیمه نشین اولەرق كزوب طولاشمشلردر. حضرت ابراهیمدن صكره ریاستلری حضرت اسحق (عم) ە واونلردن حضرت یعقوب (عم) ە كچوب، حضرت اسحقك برادری حضرت اسماعیل (عم) ایسه حجازه داخل اولەرق وجرهم قومیله قاریشەرق عرب مستعربەنك جد اعلاسی اولمشدر.

معلوم اولدیغی اوزره، حضرت یوسف (عم) ك مصرده وزارته نائل اولمسی اوزرینه، حضرت یعقوب ایله دیكر اون اولادی، و بلكه قوم و قبیلەلری دخی، مصره انتقال ایدەرك، اوراده ابتدا معززاً وبعده محقراً اوچیوز سنەیه قریب مدت مكث واقامت ایتمشلردر. حضرت یعقوبك بر اسمی ده «عبدالله» معناسیله اسرائیل اولدیغندن، نبی مشارالیهدن صكره عبرانیلر (بنی اسرائیل) نامنی اخذ ایدەرك، مشار الیهك اون ایكی اولادینه نسبتله اسباط اثنا عشره یعنی اون ایكی قبیلەیه منقسم اولمشلردی. مصردەكی اقامتلریله اوراده كوردكلری حقارت ومحكومیت اثنا. سنده عبرانیلر اسكی عشیرت عادات و اخلاقنی تدریجاً غائب ایدوب، من بعد محافظه ایتدكلری تجارت ایشلرینه وامور صرافیەیه قویلمشلردی.

نهایت میلاد عیسی (عم) دن ١٥٠٠ سنه مقدم مصرده حضرت موسی (عم) ظهورایله، بنی اسرائیلی فرعونیلرك ظلم وحقارتندن تخلیص، وبحر احمری تجاوزله ارض مقدسه متوجەاولمش ایسەده، صحرای تیهده یوللرینی غائب ایدوب، اوراده قرق سنه قالدقدن، وحضرت موسی ایله برادری هارون (عم) ارتحال ایتدكدن صكره، ریاستلرنده قالان حضرت یوشع (عم) بنی اسرائیلی ارض مقدسه سوقله، ارض مذكوری اون ایكی سبطه تقسیم ایتمشدر. حضرت یوشعدن صكره بنی اسرائیل درت یوز سنەیه قریب مدت ابتدا بر اختیار مجلسی وبعده حكام بنی اسرائیل نامیله معروف رؤسا معرفتیله اداره اولنوب، نهایت میلاددن ١٠٨٠ سنه اول، كندیلرینك طلب وآرزو. لری وشموئیل نبی (عم) ك توسطیله شاؤل ونام دیكرله طالوت حكمدارلغه انتخاب اولنمش؛ وطالو. تدن صكره حضرت داود (عم) وبعده اوغلی حضرت سلیمان (عم) ملك بنی اسرائیل اولوب، حضرت مشارالیهك زماننده بنی اسرائیل دولتی فراتدن بحر سفید وبحر احمر سواحلنه قدر توسع ایتمش؛ وبحراً دخی قوتلری تزاید ایدوب، هند ویمن وحبشله تجارت ایدەرك، اكتساب ثروت وسامان ایتمشلردی. آنجق بو مكنت وسطوت چوق دوام ایتمیوب، حضرت سلیمان (عم) ك ارتحالندن صكره، قبل المیلاد ٩٧٦ تاریخنده بنی اسرائیل ایكیە آیریلوب، یهودا ایله بنیامین سبطلری حضرت سلیمانك اوغلی رحبعمه صادق قالدقلری حالده، دیكر سبطلر نبی مشارالیهك رجالندن یوربعامی ملك اتخاذ ایتمشلر؛ وبووجهله ایكی كوچك دولت ظهور ایدوب، برنجیسی (یهود) وایكنجیسی (اسرائیل) دولتی نامنی آلمشدر.

بو ایكی دولت بینلرنده لاینقطع وقوع بولان محاربەلردن ضعفه دوچار اولوب، بو وجهله اوچ بچق قرندن زیادەجه دوام ایتدكدن صكره، آثوریلر حكمداری سلمانصر هجوم ایدوب، میلاددن ٧١٨ سنه اول اسرائیل دولتنی محو وملكنی ضبط ایتمش؛ و قبل المیلاد ٦٠٦ تاریخنده ملوك مذكورەدن بختنصر ثانی یهود دولتنی دخی مغلوب ایدەرك، بنی اسرائیلك بر قسمنی تحت اسارتده بابله نقل، و٥٨٧ ده قدسی ضبطله بیت مقدسی تخریب ایلمشدر. بو وجهله بنی اسرائیل بسبتون استقلاللرینی غائب ایدوب، آثوریلرك تحت تابعیت ومحكومیتلرینه كیرمش؛ وبر بیوك قسملری ٧٠ سنه بابلده اسارت آلتنده قالمشلردر. اسرائیل دولتنك انقراضندن صكره بنی اسرائیل نامی اونودیلوب، عبرانیلر، اك زیاده بقا بولان یهود دولتنه نسبتله، یهود و جهود نامیله یاد اولنمغه باشلا. مشلردی.

ایران شاهی مشهور جهانكیر كیخسرو بابلی ضبط ایتدیكنده، اوراده بولنان یهود اسراسنك قدمه

ودلرينه مساعده ايدوب، ايرانيلرك ايكيوز سنه‌يه
قريب سورن حكملری اثناسنده يهوديلر كندی امور
مذهبيه وداخليه‌لرنده مختار اولوب، بعده بيوك
اسكندرك وبونك وفاتنده ظهورايدن طوائف ملوكك
اليه كچه‌رك، هله بطالسه ايله سلفكيلر آره‌سنده
وقوع بولان محارباتده ايكی آتش آره‌سنده بولنمغله،
ميلاددن ١٦٩ سنه مقدم (محابه) عائله‌سنه منسوب
بر قاچ جسور آدمك رياستيله قيام ايده‌رك، كسب
استقلال ايله، بو عائله‌دن ابتداكاهن و بعده ملك
ناميله بر رئيس اتخاذ ايتمشلردی. بونلر ١٣٠ سنه
قدر حكم سوردكدن صكره، بينلرنده ظهور ايدن
اختلافات اوزرينه، روماليلرك توسطنه مراجعت
ايتمرله، نهايت ميلاددن ٤٠ سنه مقدم (هرود)
نامنده‌بری روماليلرك معاونتيله موقع اقتداره كچمش؛
وبونك زماننده حضرت عيسی (عم) ظهور ايتمشدر.
بونك وفاتنده فلسطين بونك درت اوغلی آره‌سنده
منقسم اولمش ايسه‌ده، درعقب بسبتون روماليلرك
يد ضبطنه كچمشدر.

يهوديلر روماليلرك حكمی آلتنده دخی راحت
طورميوب، ايكيده برده قيام ايتدكلرندن، بعدالميلاد
١٣٥ تاريخنده (آدريان) قدسی بيوك بر مقاومتی
متعاقب ضبط ايدنجه، اهاليسنك قسم اعظمی قليجدن
كچيرمش؛ و بقية السيوف اوله‌رق قالانلری ده
قدسدن طرد واخراج ايتمشدر. او وقتدن بری يهو-
ديلر بردها بر هيئت مجتمعه صورتنده ياشامغه مقتدر
اوله‌ميوب، دنيانك همان هر طرفنه طاغلمشلردر.
خرستيانلغك تعصب زمانلرنده انواع محن ومشاق
وحقاراته دوچار اولدقلری وخصوصيله انكيزيسيون
محاكم ابليسانه‌لرندن قال وقله كلمز اذا وجفالر كوره-
دكلری حالده، آوروپا مورخلرينك دخی تحت
تصديقنده اولديغی اوزره، ظهور اسلامدن صكره
ممالك اسلاميه‌ده بولنانلری آيين مذهبيلرنی اجرايه
وتجارتله اشتغاله حر اولدقدن بشقه، حكومات طر-
فندن حمايه‌اولنه‌رق، بيوك مناصبه‌دخی نائل اولمشلردر.
حكمت وفلسفه وطبابت كبی علومله خلفای عباسيه
وسائر دول اسلاميه زمانلرنده كسب شهرت ايدن
وخلفا وملوك عندنده پك بيوك قدر واعتباره نائل
اولان اعاظم علمانك برخيليسی يهودی بولنمش؛ وبونلر
دخی مسلم اولان فن آرقداشلرينك نائل اولدقلری
حرمت و تعظيم عموميه مظهر اولمشلردر. بونلرك
چوغی لسان عربيده تدريس وتدرس ايدوب، اكثر
تأليفاتی عربی اوله‌رق يازمشلرسه‌ده، لسان عبرانيده
يازانلری دخی واردر. يقين زمانلرده خرستيان مما-
لكنده يعنی اوروپاده دخی نائل حريت اولوب،
كرك تجارت وامور صرافيه‌ده وكرك علوم وفنونده
ايچلرندن پك چوق مشهور ومقتدر آدملر ظهور
ايتمشدر. اليوم بتون كره‌ٔ ارضك ثروت موجوده-
سنك بر ثلثی يهوديلرك النده بولنديغی مظنوندر.

بو كونكی كونده كره‌ٔ ارضك هر طرفنده واك
زياده روسيه و اوستريا وآلمانيه ايله آفريقانك
شمالنده وممالك عثمانيه‌ده موجود يهوديلر ١٨ مليونه
قريب تخمين اولنمقده اولوب، قدسدن تفرقلری زما-
ننده مقدارلری بوندن پك دون بولنمش اوله‌جغی
شبهه‌سز اولديغندن، او وقتدن بری، كوردكلری
تضييقات وتحقيراته برابر پك چوق تكثر ايتمش
اولدقلری آكلاشيليور. بونلر كنديلرينه مخصوص
ومنحصر دينلرنی محافظه‌ده‌كی تعصبلری جهتيله،
ايچلرنده بولندقلری سائر اقوام واممله اختلاطدن
اجتناب ايتملری سايه‌سنده، ذريتلرنی واخلاق وعا-
داتلرنی محافظه ايتمشلرسه‌ده، لسانلرنی محافظه ايده-
ميوب، هر بولندقلری يرك لسانيله تكلم ايتمكده‌در.
(بو جهتلرده ساكن اولانلرينك سويلدكلری و بين
العوام يهوديجه دينان لسانك ايسه اسپانيولجه اولديغی
وكنديلرينك اسپانيادن طرد و اخراجلرنده ممالك
عثمانيه‌يه هجرت والتجا ايتمش اولدقلری معلومدر.)

هر قوم و امتك برنجی علامت فارقه‌سی لسان
اولديغندن، ويهوديلر لسان عبرانيی چوقدن غائب
وفراموش ايدوب، يالكز توراتی بو لسانده تلاوت
ايتدكلرندن، كنديلرينه بو كونكی كونده عبرانی
ديمك پك ده طوغری اوله‌ماز. بو سببه مبنيدر، كه
اسكی عبرانيلرك احفادی اولدقلری معلوم اولديغی
حالده، بو كونكی كونده مجرد مذهبلری مناسبتيله
يهودی واسرائيلی دينلوب، آرتق عبرانی اسمی (لاتين)
اسمی كبی بر امت منقرضه‌نك اسم قديمی حكمنه
كچمشدر. هله مذهبنی تبديل ايدن بر يهوديده يهو-
ديلكدن هيچ برشی قالماز. و بنه بو سببه مبنيدر، كه
«عبرانيلر» عنوانی آلتنده باشلاديغمز بو مقاله‌يی‌ده
يهوديلر ذكريله اكمال ايديورز.

لسان عبرانی‌یه گلنجه، هر نه قدر کلدانیلر وسریا-
نیلر وآثوریلر دها قدیم اولوب، عبرانیلر کلدانیلردن
تشعب ایتمشلرسه‌ده، السنهٔ سائرهٔ مذکوره‌ده اسکی
آثار مفقود اولوب، السنهٔ سامیه‌ده محرر کتابلرك
اك اسکیلری لسان عبرانیده‌کی کتب مقدسه اولد-
یغندن، لسان عبرانی الیوم معلوم اولان السنهٔ سا-
میه‌نك اك قدیمی عد اولنه‌بیلیر. لسان عبرانی دخی
عصره کوره آز چوق تخلف ایدوب، بو لسانده
موجود کتب آره‌سنده آزچوق فرق کورلمکده‌در.
لسان عبرانینك لسان عربی ایله اولان قرابت ومشا-
بهتی پك شایان دقت اولوب، لغات عربیه وعبرانیه‌نك
اصل واساسلری جزئی بر تلفظ تخلفیله مشترك اولدیغی
کبی، فعللرك تصریفاتی وابواب مزیده‌لری دخی همان
بر طرزده‌در. یالکز لسان عربی تصریفات وابوابجه
دها واسعدر. ضمائر دخی ایکی لسانده همان مشترك
کبیدر. لسان عربی‌یی بحق اوکرنوب کهنه‌نه واقف
اولمق ایستینلرك عبرانی و سریانی لسانلرینی‌ده تحصیله
احتیاجلری درکاردر، وذاتاً عربی بیلندکدن صکره
بو ایکی لسان مشابهت فوق العاده‌لری جهتیله پك
قولای اوکرنیله‌بیلیر. آوروپانك بتون پایتختلرنده
ومرکز معارف اولان بیوك شهرلرنده اوته‌دن بری
لسان عبرانی تدریس وتدرس اولنمقده‌در. بو لسانده
کتب مقدسه ایله اسکیدن قالمه بعض تواریخ وسائره‌دن
بشقه، قرون وسطاده یازلمش علوم وفنونه وحکمت وفلسفه
وطبه دائر بر خیلی کتابلر بولنیور. خطی عربی کبی
صاغدن صوله اولوب، حروف مقطعه ایله یازیلیر؛
وحرفلری ابجد ترتیبیله قرشت ترکیبنك نهایتنه قدر
اولان حروفدن عبارتدر.

یهود واسرائیل دولتلرنده حکم سورن ملوکك
اسامیسیله ابتدای حکومتلری تواریخی دخی بروجه
آتیدر:

یهود دولتی

	قبل المیلاد		
		یوم (یوآطام)	۷۵٦
رحبعم	۹۷٦	احاز	۷۳۷
ابیام	۹۵۹	حازقیا	۷۲٦
یوشاقاط	۹۱۵	مناشا	٦۹۷
یروم	۸۹۱	امون	٦٤۲
احزیا	۸۸٤	یوشیا	٦٤۰
عثلیا	۸۸۳	یهوحاز	٦۰۹
یواش	۸۷۷	یویاقیم	٦۰۸
اموصیا	۸۳۷	یوناخیر	۵۹۸
عوزیا	۸۰۸	صدقیا	۵۹۷ الی ۵۷۷

اسرائیل دولتی

یوربعام	۹٦۲	یواش	۸۳۲
ناداب	۹٤۲	یهواش	۸۱۷
بعشا	۹۱۹	یوربعام ثانی	۷۷٦
الا	۹۱۸	زحریا	۷٦۷
زامری	۹۱۸	شالوم	۷٦٦
عمری	۹۰۷	منحیم	۸۵٤
احاب	۸۸۸	فقاحیا	۷۵۳
احزیا	۸۸۷	فقاح	۷۲٦
یروم	۸۷٦	هوشع	۷۱۸
یاهو	۸٤۸		

عبرت { (محمد — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، بروسه‌لیدر. مملکتنده محکمه کاتبی ایکن حجازه و بغداده سیاحت ایدوب، بعدالعوده ۱۲٦۱ ده وفات ایتمشدر. شو بیت بر نعتندندر:

نیاز عاجزانم حضرتکدن یوز سوروم هردم
غبار پایکه و یر ذره رخصت یا رسول‌الله

عَبَره { یمنده زبید ایله عدن آره‌سنده وسا-حل بحر قربنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

عبس { (یاخود عابس الغفاری) صحابه‌دن اولوب، شامه نازل اولمشیدی. اهل کوفه‌دن برقاچ ذات کندیسندن احادیث شریفه روایت ایتمشلردر.

عَبقَر { یمنك غیر معلوم بر محلنده بولنمش بر شهر قدیم اولوب، جنلرله مسکون بولنمش اولدیغنه ذاهب اولانلر واردر. وقتیله بو شهرده نسج ایدیله گلمش غایتله نفیس ومصنع بعض اقمشه‌یه دخی عبقری دیرلر.

عَبله { اندلسده غرناطه ایله مریه آره‌سنده بر قصبه اولوب، بعض علمای اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.

عبله { اصحاب معلقاتدن عنتره بن شدادك معشوقه‌سی شاعره بر قیز اولوب، شا-عر مشارالیهك اشعارنده یاد اولندقدن بشقه، کند-یسنك دخی بعض اشعاری منقولدر.

عُبَید { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك مشهورلری بروجه آتیدر: (ابو زمعه عبید بن ارقم البلوی) که تحت الشجره ورضوان بیعتلرنده حاضر بولنوب، بعده مصرده ساکن اولمش؛ ومعاویه بن حدیج معیتنده مغرب غزاسنه گیدوب، افریقیه‌ده وفات ایتمش؛ وقیروان قربنده دفن اولنوب،

اوستنده طوپراغك تسویه‌سیله مزارینك نابدید اولمسنی وصیت ایلمش ایدی . بعض احادیث شریفه‌نك راوییدر . کنیه‌سیله دها معروفدر . — (عبید بن اوس الانصاری الظفری) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب، عقیل بن ابی طالبی وبر روایتده حضرت عباس (رضه) ایله نوفلی دخی اسیر طوتان بوذاتدر. بونك اوزرینه جانب نبویدن (مقرن) لقبیله تلقیب بیورلمشیدی . — (عبید بن التیهان الاوسی الانصاری) که ابو هیثم بن التیهانك برادری اولوب ، عقبه وقعه‌سی کیجه‌سی بیعت ایدن یتمش صحابه‌نك بریدر . بدر غزاسنده حاضر بولنوب ، بر روایتده احد وقعه‌سنده عکرمه بن ابی جهل یدیله وبر روایتده صفین محاربه‌سنده معیت حضرت مرتضویده شهید اولمشدر . — (ابو جهم عبید بن خذیفة القرشی العدوی) که فتح مکه‌سنه‌سی اسلامه کلمشدر. اووقت خیلی یاشلی اولوب، قریشك اك عقللی اختیارلرندن ایدی. انسابه وقوف ومعلوماتی وار ایدی. بعده دخی خیلی وقت معمر اولوب ، حضرت عثمان (رضه) ی دفن ایدنلردن بولنمش؛ وبرروایتده معاویه زماننده وفات ایتمش؛ بر روایتده‌ده کعبه‌نك عبدالله بن زبیر (رضهما) طرفندن تجدید بناسنی دخی کورمشدر. جاهلیتده‌کی تعمیرینی‌ده کورمش ایدی. — (عبید بن خالد السلمی) که بعده کوفه‌ده ساکن اولمش؛ وصفین محاربه‌سنده معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (ابو عامر عبید بن سلیم بن حضار الاشعری) که موسی الاشعرینك عمی اولوب، کبار صحابه‌دن ایدی. حنین غزاسنی متعاقب جانب نبویدن اوطاسه چکیلنلرك تعقیبنه مأمور اولوب، وقوع بولان محاربه‌ده شهید اولمش؛ ومعیتنده بولنان یکنی موسی الاشعری حضرتلری انتقامنی آلمشدر. — (عبید بن عازب الانصاری) که برادری براء ایله برابر کافهٔ محاربات واقعه‌ده معیت حضرت مرتضویده بولنمشلردر.

عبیدالله { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری بر وجه آتیدر : (عبیدالله بن الحارث بن نوفل بن الحارث بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) که ببه لقبیله ملقب عبدالله بن الحارثك برادریدر. — (عبیدالله بن العباس بن عبدالمطلب) مادهٔ مخصوصسنه مراجعت . — (عبیدالله بن عدی القرشی النوفلی) که عهد حضرت نبویده طوغوب، ولید بن عبدالملك زماننده وفات ایتمشدر . مدینه‌ده خانه‌سی حضرت علی (رضه) افندمزك خانه‌سنه متصل ایدی. حضرت عمر وعثمان (رضهما) دن روایت ایتمشدر. — (عبیدالله بن عمر بن الخطاب) مادهٔ مخصوصه‌سنه مراجعت بیوریله.

عبیدالله { (شیخ — افندی) هکاری جهتنده کثرت مریدان ونفوذیله شهرت بولمش کرد مشایخندن اولوب، قرن سابق اواخرنده ایرانه قارشی ارمیه کولی اطرافنده‌کی کردلره قیام ایتدیرمرك، بر سنه‌دن زیاده دولت مشار الیهایی اشغال ایتمش؛ وبعده جانب دولت عثمانیه‌دن مدینهٔ منوره‌ده اقامته مأمور اولوب، چوق کچمه‌دن اوراده وفات ایتمشدر.

عبیدالله احرار { مشاهیر مشایخدن اولوب، خراسانلیدر . علی شیر نوابینك بوذات حقنده حسن ظن بلیغی وار ایدی . مولانا عبدالرحمن جامی دخی کندیلرندن اخذ طریقت ایتمشیدی . ۸۹٦ده ارتحال ایدوب، سمرقندده مدفوندر.

عبیدالله بن جبریل { (ابو سعید —) مشاهیر اطبای عربدن اولوب، نصرانی المذهب ایدی. طبده وسعت معلوماتی واجرای طبابتده مهارت فوق العاده‌سی وار ایدی. میافارقینده مقیم اولوب، معاصری اولان ابن بطلان ایله صحبت ومودتی وار ایدی. ٤٥٠ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. برچوق تألیفاتی اولوب، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر: «مقالة فی الاختلاف بین الالباذ» ، «مناقب الاطباء» ، «الروضة الطبیة» که استاد ابوالحسن محمد بن علی نامنه یازمشدر ، «کتاب التوصل الی حفظ التناسل» ، «رسالة الی الاستاذ ابی طاهر بن عبدالباقی المعروف بابن قطرمین جواباً عن مسئلة فی الطهارة ووجوبها» ، «رسالة فی بیان وجوب حرکة النفس» ، «کتاب نوادر المسائل مقتضبة من علم الاوائل فی الطب» ، «کتاب تذکرة الحاضر وزاد المسافر» ، «کتاب الخاص فی علم الخواص» ، «کتاب طبایع الحیوان وخواصها ومنافع اعضائها» که امیر نصیر الدوله نامنه یازمشدر.

عبیدالله بن زیاد { (ابو سفیان بن حربك ولد نامشروعی اولان سالف

التوجه (زیاد بن ابیه)ك اوغلی اولوب، یزید پلیدك زماننده کوفه والیسی ایدی. حضرت امام حسین (رضه) افندمز، کوفه لیلرك اشعاری اوزرینه، عراقه متوجه اولدقده، عسکرله مقابله یه مأمور اولوب، حضرت امامی خاندان نبوی یه منسوب اقربا واهل وعیالیله صحرای کربلاده صیقیشدیروب، الك نهایت صولرینی دخی کسه رك، قیامته قدر اونودلمیه جق بر صورت فجیعه ده شهید ایدن عسکرك قائدی بوخبیث اولوب، سرمقطوع جناب امامی حضورینه کتیردکلرنده، النده کی دکنکله مبارك دیشنه اورمق کبی بر معاملهٔ بی ادبانه ده دخی بولنمغله، الی آخر الدوران نامنك لعنتله یاد اولنمسنی داعی اولمشدر. وقعهٔ دلسوز کربلا ٦١ تاریخ هجریسنده وقوع بولوب، آلتی سنه صکره عبدالملك بن مروان زماننده عبیدالله کوفه یی مشهور مختارك الندن ضبط ایتمکه کوندریله رك، شهری یغما ایتمکده ایکن، مختارك عونه سندن مالك بن الاشتر یتیشوب عسکرینی مغلوب وپریشان وکندیسنی قتل ایده رك، سرمقطوعنی مختاره کوندرمشدی.

عبیدالله بن العباس { (بن عبدالمطلب الهاشمی القرشی) عم پاك حضرت رسالتپناهی حضرت عباس (رضه)ك اوغلی اولوب، حضرت عبدالله (رضه)دن بر یاش کوچك ایدی. فخر کائنات (صلعم) افندمزه واصل اولوب، چوجق ایکن احیانا بیوك برادریله برابر جانب نبویدن خانغیکز اول کله بیله جك دیه دعوت بیورلمغله، قوشه رق مبارك قوجاقلرینه آتلدقلری مرویدر. والده سی ام الفضل لبابة الکبری بنت الحارثدر. کنیه سی ابو محمددر. بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. جود وکرمده شهرتی واردر. حضرت علی (رضه) افندمز خلافتلرنده کندیسنی یمن والیلکنه و٣٦ و٣٧ سنه لرنده امیر الحاجلکه نصب بیورمشلردی. حضرت مرتضانك شهادتلری وقوعنه دك یمن والیلکنده قالوب، بعده معاویه طرفندن بسر بن ارطاة یمنده کی طرفداران جناب مرتضوینك قتلنه مأموراً اعزام اولندقده، جناب عبیدالله چکلمش ایسه ده، بسر بن ارطاة شامه عودت ایدنجه، کندیسی ده یمنه رجوع ایلمش؛ ومرقوم بسر، ترجمهٔ حالی صره سنده مذکور اولدیغی اوزره، ایکی صبی اولادینی غدراً قتل ایتمشدر. هرکون بر قیون کسدیرمك عادتی اولوب، برادری عبدالله بو اسرافدن منع ایتمك ایستملر ایسه ده، دیکلمیوب، اوغللرینك شهادتندن صکره هر کون ایکی قیون کسدیرمکه باشلامشیدی. مدینهٔ منوره یه واردقلرنده حضرت عبدالله علم وفضلیله وجناب عبیدالله سخا وکرمیله هرکسك انظار دقتنی جلب ایدرلر ایدی. سخاوتی حقنده پك چوق نوادر منقولدر. یزید بن معاویه زماننده وبر روایتده بعده ٨٧ تاریخنده مدینه ده ارتحال ایتمشدر.

عبیدالله بن عمر { (ابو عیسی — بن الخطاب العدولی القرشی) حضرت فاروق اعظمك اولادندن اولوب، حضرت عبدالله بن عمر (رضهما) دن کوچکدر. پدری شهید اولدقده، صاحب ترجمه قتلنه ذی مدخل اولان هرمزان ایله جفنیه یی بولوب، قتل ایتدکدن صکره، هرمزانك قیزینی دخی اولدیرمش اولمغله، خلیفه نك انتخابنه دك جانب فاروقیدن توکیل بیورلمش اولان صهیب عمرو بن العاصی کوندره رك، کندیسنی توقیف ایتدیرمش؛ وحضرت عثمان مسند خلافته چیقنجه، صهیب عبیداللهی حضرت مشارالیهه تسلیم ایتمش؛ وحضرت عثمان: اسلامده حکم شریعته مخالف حرکتده بولنان بو آدمه نه یاپه یم؟ دیه استشاره ایتدیکنده، طائفهٔ مهاجرین قصاصاً قتلنی تنسیب ایتمشلر سه ده، عمرو بن العاص قالقوب «دون عمر قتل اولندی، بوکون اوغلی قتل اولنسون، هرمزان ایله جفینه اکسیك اولسون» دیمکله، حضرت عثمان عفو ایتمش؛ وخلافت ذی النورینده سربست قالوب، نوبت خلافت حضرت کراره کلنجه، عبیدالله بن عمر حقنده حکم شریعتك اجراسنه قیام بیوردقلرندن، عبیدالله معاویه نك یانه قاچمش؛ وصفین محاربه سنده معاویه نك میمنته بولنوب، بو وقعه ده ربیعه وبر روایتده عمار بن یاسر (رضه) یدیله قتل اولنمشدر. نعشنی زوجه سی بحریه بنت هانی الشیبانی آلوب دفن ایتمش؛ واوستنده کی قلیچ پدرینك قلیچی اولمغله، معاویه طرفندن اشترا اولنه رق، برادری حضرت عبدالله (رضه)ه کوندرلمش ایدی.

عبیدالله بن مسعود { (ابو عبدالله — بن عبدالله بن عتبه بن مسعود الهذلی) مدینهٔ منوره ده ظهور ایدن فقهاء سبعه نك بری وکبار تابعیندن اولوب، صحابه دن ابن مسعود حضرتلرینك برادری عتبه نك طورونیدر.

ابن عباس، ابوهریره وام‌المؤمنین عایشه (رضهم) حضراتیله وسائر بر چوق صحابه ایله کوروشوب، کندیلرندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. فقه وحدیثده علمی وزهد وتقوی وادبی پك زیاده ایدی. عمر بن عبدالعزیز حضرتلری بوذاتك صحبتنه پك مائل ومنهمك اولوب، صحبت ونصیحتندن پك چوق استفاده اولندیغنی هر وقت سویلرمش. ۱۰۲ تاریخنده مدینه‌ده ارتحال ایتمشدر. شعر وادبیاتدن دخی بهره‌سی اولوب، شوبرایکی بیت جمله اشعارندندر:

شفقت القلب ثم ذررت فیه
هواك فلیم فالتام الفطور
تغلغل حب عثمة فی فؤادی
فبادیه مع الخافی یسیر
تغلغل حیث لم یبلغ شراب
ولا حزن ولم یبلغ سرور

عبیدالله بن المظفر («ابو الحکم مغربی» ماده‌سنه مراجعت.)

عبیدالله بن المهدی خلفاء عباسیه‌نك اوچنجیسی اولان مهدی بن منصورك اوغلی وخلیفه هادی ایله هارون الرشیدك برادری اولوب، ۱۷۸ تاریخنده مصر والیلکنه نصب اولنمش؛ واون آی اجرای ولایتدن صکره ۱۷۸ ده عزل اولنه‌رق، ۱۸۱ ده ثانیاً والی مصر اولوب، بودفعه یالکز ایکی آی والیلك ایتمشدر. تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی.

عبیدالله چلبی اوننجی قرن هجری عثمانلی علماسندن وزمرهٔ قضاتدن اولوب، ۹۳۶ تاریخنده حلب قاضیسی ایکن وفات ایتمشدر. نهایت درجه‌ده سخی ومحسن برذات اولوب، پك زنکین اولدیغی حالده، سخاوتی سائقه‌سیله دیوندن قورتوله‌مازمش. اون بیك جلدی متجاوز کتب نفیسه جمع ایتمش اولدیغی مرویدر. قصیدهٔ بردهیه کوزل برشرحی واردر.

عبیدالله طاهری (ابواحمد — بن عبدالله بن طاهر) مأمون خلیفه‌نك اعاظم رجالندن مشهور طاهر ذوالیمینینك طورونی اولوب، عالم وادیب وشاعر بر ذات اولمغله، برقاچ تألیفی ومرتب دیوان اشعاری واردر. ابتدا برادری محمد بن عبدالله‌ه وکالةً وبعده اصالةً بغداد شرطه‌سی امارتنده بولنمشدر. بنی طاهرك اخیری اولوب، بونك وفاتیله بو خاندان منقرض اولمشدر.

۲۲۳ تاریخنده طوغوب، ۳۰۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی بر وجه آتیدر: «کتاب الاشارة فی اخبار الشعراء»، «کتاب الرسالة فی السیاسة الملوکیة»، «کتاب المراسلات لعبدالله بن المعتز»، «کتاب البراعة والفصاحة». شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

ان الامیر هو الذی یضحی امیراً یوم عزله
ان زال سلطان الولا یة لم یزل سلطان فضله

عبیدالله مهدی مغربده ظهور ایدوب بعده مصرده حکومت سورن دولت فاطمیه‌نك مؤسسی اولوب، امام جعفر صادق حضرتلرینك نسلندن وسادات حسینیه‌دن اولمق ادعاسنده بولنیوردی. کویا باباسیله جدی واونك باباسی خلفای عباسیه‌دن قاچوب، تواری ایتمش، وبشقه نامله یاشامشلردی. کندیسی ۲۵۹ تاریخنده شامك سلمیه قصبه‌سنده طوغوب، بعده وقوع بولان ادعاسی اوزرینه، اوغلی محمد نزارله برابر مصره واورادن مغربه قاچمش؛ وسجلماسه‌ده ابوعبدالله شیعی اسمنده بری بونك نامنه خلقی بیعته دعوت ایتمکه باشلامغله، اوراده حکم سورن بنی مدرار ملوکنك اخیری الیسع عبیدالله مهدی‌یی اوغلیله برابر حبس ایتمش؛ وآنجق ابوعبدالله شیعی جمع ایتدیکی عسکرله الیسعه غلبه چاله‌رق، کندیسنی تلف ایتمکله، صاحب ترجمه‌یی حبسدن بالاخراج، مسند حکومته اقعاد ایده‌رك، ۲۹۷ ده اجرای حکومته باشلامش؛ وممالکنی توسیع ایله بتون مغرب وافریقیه‌یی ضبط وتابعیت عباسیه‌دن اخراج ایتدکدن صکره، مرقوم ابوعبدالله شیعی‌یی وبرادرینی قتل ایله، قیروان قربنده مهدیه‌یی بنا و پایتخت اتخاذ ایده‌رك، امیر المؤمنین عنوانیله خلافت دعواسنده بولنمش؛ واوغلی محمد نزاری عسکرله شرقه طوغری کوندروب، دولت عباسیه عسکریله خیلی محاربه‌لر ایده‌رك، اسکندریه‌یی ومصرك دیکر بعض یرلرینی دخی ضبط ایتمشدی. ۲۴ سنه اجرای حکومتدن صکره ۳۲۲ تاریخنده، ۶۳ یاشنده اولدیغی حالده، مهدیه‌ده وفات ایتمشدر. تأسیس ایتدیکی دولت حقنده «فاطمیون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.

عبیدخان ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبکان سلاله‌سنك دردنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان

شاهى بكك برادرى محمود سلطانك اوغليدر. ٩٤٩ تاريخنده عم زاده‌سنك اوغلى ابوسعيد خانك وفاتى اوزرينه، تخت موروثنه جلوس ايدوب، ٤٧ سنه حكومت سورمش؛ ودفعاتله خراسانه سوق عسكر ايدوب، ملوك صفويه ايله جنكلر ايده‌رك، هراتى ضبط ايتمشدى. شجيع ومقتدر بر حكمدار ايدى.

عبيد زاكانى { مشاهير شعراى ايراندن اولوب، لطائف وهزليات وهجوياتيله شهرت بولمشدر. عن اصل قزوين جوارنده زاكان قريه‌سندن اولوب، شيرازده نشوونما بولمش؛ وشاه ابواسحقه انتساب ايتمش ايدى. ابتداى حالنده شيراز مدارسنده تدريس وتدرسله مشغول اولوب، شاه ابواسحق نامنه معانى وبيانه متعلق بركتاب وبر قصيده ترتيب ايتمشدر.

سلمان ساوجى ايله وجهان خاتونله وسائر شعراى معاصرينيله ملاطفه ومشاعره‌لرى چوقدر. «عبيديه» عنوانلى برمنظومه‌سى برقاچ سنه اول ناجى مرحوم معرفتيله شهرمزده طبع ونشر اولنمشدى.

عُبَيده { (ابوحارث ويا ابومعاويه — بن الحارث بن المطلب بن عبدمناف بن قصى القرشى المطلبى) قدماى صحابه‌دن اولوب، فخر كائنات (صلعم) افندمزك دار الارقه دخوللرندن اول ابوسلمه بن عبدالاسد وعبدالله بن الارقم ايله برابر اسلامه كلوب، برادرلرى طفيل وحصين ايله برلكده مدينه‌يه هجرت ايتمشيدى. حضرت رسول الله (صلعم) افندمزدن سناً اون ياش بيوك ايدى. نزد حضرت نبويده قدر واعتبارى پك بيوك ايدى. هجرت نبويه‌نك برنجى سنه‌سى ايلك ترتيب بيوريلان لوا بوذاتك تحت رياستنده وصرف مهاجريندن مركب ايدى. بوسفرده صاحب ترجمه ابوسفيان بن حربك تحت رياستنده بولنان كفار قريشله حرب ايدوب، غالب كلمشيدى. بعده بدر غزاسنده بولنوب، بو محاربه‌ده آياغى قطع اولنمغله، عودتنده صفراء نام محلده متأثراً وفات ايتمشدر. غزاى مذكورده بولنانلرك اك مسنى اولديغى مروى اولوب، ٦٣ ياشنده ارتحال ايتمشدر.

عبيده { (بنت ابى كلاب) قرن اول ولياتندن عالمه وصالحه برخاتون اولوب، بصره‌ليدر. مالك بن دينار حضرتلريله صحبت ايتمشدر. كنديلرينى حضرت رابعة العدويه‌يه ترجيح ايدرلرمش.

عبيدى { اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، ادرنه‌ليدر. سلطان سليمان خانه تقديم ايتديكى بر قصيده اوزرينه دعاكوانى وظيفه‌سنه نائل اولمشيدى. ٩٨٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. متين اشعارى واردر. شو بيت او جمله‌دندر:

طاغلر طاشلر يارلدى ايتديكم فريادن
طالعم طاش يارمه‌ده قالمز بنم فرهادن

عتّاب { (بن اسيد بن ابى العيص بن اميه بن عبدالشمس القرشى الاموى) صحابه‌دن اولوب، فتح مكه كونى اسلامه كلمش؛ وبعدالفتح جانب نبويدن مكه واليلكنده استخدام اولنوب، اوسنه يعنى سكزنجى سال هجرى حجى بوذاتك تحت رياستنده اجرا اولنمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده مشركلردخى عادتلرى اوزره ايفاى حج ايتمشلردى. صاحب ترجمه اسلامه كلديكنده يكرمى ياشلرينى متجاوز اولوب، ارتحال حضرت نبوى‌يه‌دك مكه واليلكنده قالمش؛ وحضرت ابابكر (رضه) جانبندن دخى ابقا اولنه‌رق، خليفهٔ مشاراليهك ارتحالى خبرى مكه‌يه واصل اولمازدن اول وفات ايتمش، واو كون دفن اولنمشدى. — (عتاب بن سليم القرشى التيمى) دخى صحابه‌دن اولوب، فتح مكه كونى اسلامه كلمش؛ ويمامه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر.

عتابه { جعفر برمكينك والده‌سى اولوب، اوغلى وبتون خاندانى هارون الرشيدك غضبنه مظهر اولدقدن صكره، بوخاتون برحيات قالوب، خيلى وقت فقر وضرورت ايچنده يشامشدر. عالمه واديبه بر قادين اولوب، شو بر ايكى بيت كندى حالنه مناسب اوله‌رق انشاد ايتديكى اشعاردندر:

لا تحسبن الموت موت البلا
لكنما الموت سؤال الرجال
كلاهما موت ولكن ذا
اشد من ذاك لذل السؤال

عِتابى { ايران شعراسندن وعن اصل تكلوترك اويماغندن اولوب، (رى) ده نشو ونما بولمش؛ وبعده هندستانه سفر ايتمش ايدى. خمسهٔ نظامى‌يه تقليداً برخمسه نظم ايتمشدر. شورباعى اونكدر:

ای شاه ستاره خیل وخورشید اقبال
دی از پی سجدهٔ توکردون چو هلال
ایام توعید ست ودرآن روزه حرام
بزم تو بهشتست ودرآن باده حلال

عتّابی { (ابو منصور محمد بن علی) مشاهیر نحویوندن اولوب، لغت وادبیاتده یدطولاسی وحسن خطی وار ایدی. بك چوق کتب استنساخ ایتمشدی. بغدادك عتابیین محله‌سنه منسوبدر. ٤٨٤ ده طوغوب، ٥٥٦ ده وفات ایتمشدر.

عتّابی { (ابو عمرو کلثوم بن عمرو) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، حلب قربنده‌کی قنسرین قصبه‌سندن ایدی. هارون الرشید وقتنده یاشایوب، خلیفهٔ مشارالیهی مدح ایتمشدر. اشعارینه وتاریخ وفاتنه دسترس اولنه‌مدی.

عتبان { (بن مالك الانصاری الخزرجی) صحابه‌دن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وبعده کوزلرینه عمی طاری اولمغله، جامعه زحمتله کیده‌بیلدیکندن، خانه‌سنده ادای نماز ایتمسنه جانب نبویدن مساعده بیورلمشیدی.

عتبه { (ابو بصیر — بن اسید بن جاریة الثقفی) صحابه‌دن اولوب، حدیبیه غزاسندن صکره قریشدن فرارله، نزد حضرت نبوی‌یه کلمش ایسه‌ده، بوکبی فراری ومتجیلرك تسلیمی فخر کائنات (صلعم) ایله قریش بیننده واقع مصالحه اقتضاسندن بولنمغله، درعقب قریشدن ایکی کشی کلوب، صاحب ترجمه‌یی تسلم ایتمش؛ وآنجق ابو بصیر یولده بونلردن برینی قتل ایدره‌ك، دیکری لاجل الشکایه نزد حضرت نبوی‌یه کلمش؛ وابو بصیر آرتق مساعده‌نك حکمی اجرا بیورلیوب، کندی کندینی قورتارمش اولدیغنی سویلمش ایسه‌ده، جانب رسالتپناهیدن ینه تسلیمی ضروری اولدیغی افهام بیورلیلنجه، واروب، مکه ایله مدینه آره‌سنده بر یرطوتمه‌رق، اورایه متعاقباً کندیسی کبی دها بر چوق فراری مسلمین طوپلانمغله، قریش یولجیلرینه راحت ویرمدکلرندن، نهایت قریشك التماسی اوزرینه، مدینهٔ منوره‌یه دخوللرینه مساعده بیورلمش ایسه‌ده، ابو بصیر خسته اولدیغندن، بوامر رسالتپناهی‌یی تلقی ایتمسی متعاقب وفات ایتمشدر. رفقاسندن ابو جندل کندیسنی اوراده دفن ایدوب، قبری اوزرینه بر مسجد بنا ایتمشدی.

عتبه بن ابی سفیان { (بن حرب القرشی الاموی) صحابه‌دن اولوب، عهد رسول الله (صلعم) ده طوغمش؛ وخلافت حضرت فاروقیده طائفه مأمور اولمشیدی. جمل وقعه‌سنده حضرت عایشه (رضها) معیتنده بولنوب، بو محاربه‌ده بر کوزی سقطلانمشیدی. صفین محاربه‌سنده دخی برادری معاویه‌نك معیتنده حرب ایدوب، دومة الجندل حکم مجلسنده دخی حاضر بولنمشیدی. ٤٣ تاریخنده، عمرو بن العاصك وفاتی اوزرینه، معاویه طرفندن مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، ١٣ آی اجرای حکومتدن صکره ٤٤ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر. فصاحت لسانی اولوب، بلیغ خطبه‌لر ایراد ایدردی.

عتبه بن ابی لهب { (بن عبد المطلب القرشی الهاشمی) عم زادهٔ جناب نبوی اولوب، فتح مکه‌ده برادری معتب ایله برابر فرار ایتمشلرسه‌ده، عملری حضرت عباس (رضه) کندیلرینی بولوب، حضور جناب رسالتپناهی‌یه کتیردیکنده، اسلامه کلوب، بونلرك اسلامه دخوللری محظوظیت حضرت پیغمبری‌یی موجب اولمشدی. حنین غزاسنده حاضر اولوب، ثبات ایدنلردن اولدیغی کبی، طائف فتحنده دخی حاضر بولنمش؛ ومکه‌ده اقامتده دوام ایتمشلردر.

عتبه بن غزوان { (ابو عبد الله یاخود ابو غزوان) قدمای صحابه‌دن اولوب، قریشدن بنی نوفل بن عبد منافك حلیفی ایدی. اسلامه کلنلرك یدنجیسی اولوب، قرق یاشنده اولدیغی حالده، حبشه هجرت، وبعده مکه‌یه عودت ایتمش؛ ومقداد ایله برابر وعکرمه بن ابی جهل معیتنده مسلمینه قارشی کیدن کفار قریشه قاتیلوب، عبیده بن الحارثك معیتنده‌کی سریهٔ مسلمینه تلاقی ایدنجه، مشارالیه مقداد ایله برابر عساکر مسلمینه التحاق ایده‌رك، مدینه‌یه واصل اولمش؛ وبدر غزاسیله سائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمش ایدی. خلافت

جناب فاروق عهدنده اهل فارسه قارشی بصره جهتنه
مأمور اولوب ، خیلی خدمتی کورلمش ؛ واك اول
بصره شهرینك اساسنی وضع ایدوب ، قامشدن
اوراده برجامع شریف بنا ایتدیرن بوذات اولمشدر.
بعده مغیره بن شعبه‌یی توکیل ایده‌رك ، ایفای حج
ایچون حجازه واروب ، بصره جهتنده‌کی امارتدن
استعفا ایتمش ایسه‌ده، حضرت عمر (رضه) استعفاسنی
قبول ایتمدیکندن ، عزیمت ایدرکن ، یاربی بنی اورایه
ایصال ایتمه دیه دعا ایتمکله ، یولده حیواندن دوشوب،
۱۷ نجی سال هجریده وفات ایتمشدر. اوزون بویلی،
کوزل وشانلی برذات اولوب ، وفاتنده ۵۷ یاشنده
ایدی .

عتبه بن فرقد { (ابو عبدالله — السلمی) شرفای صحابه‌دن اولوب ،
خیبر غزاسنده و سائر بعض غزواتده معیت حضرت
نبویده بولنمش ؛ وخلافت جناب فاروقیده عراق
جهتی فتوحنه وبعده موصل ولایتنه مأمور اولوب ،
نهایت کوفه‌ده ساکن اولمش ؛ واعقابی اوراده قراقده
نامیله معروف بولنمشدر.

عتبه بن مسعود { (الهذلی) صحابه‌دن اولوب، مشهور عبدالله
بن مسعودك برادریدر. ایکنجی قافله‌ده برادریله
برابر حبشه هجرت ایتمش؛ وبعده مدینه‌یه عودت
ایدوب احد غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده
بولنمش؛ وعهد خلافت فاروقیده وفات ایتمشدر .

عُتبی { (ابو عبدالرحمن محمد بن عبیدالله بن عمر بن معاویه بن عمر بن عتبه بن ابی سفیان
القرشی الاموی) مشاهیر شعرا وادبادن اولوب ،
جد اعلاسی اولان عتبه بن ابی سفیانه ویاخود اشعا-
رنده ذکر ایتدیکی معشوقه‌سی عتبه‌یه نسبتله یاد
اولنور. بصره‌ده نشئت ایدوب ، بعده بغداده
رحلتله ، روایت احادیث شریفه ایتمشدر. ۲۲۸ تار-
یخنده وفات ایتمشدر. برخیلی تألیفاتی اولوب، باشلیجه-
لری بروجه آتیدر : «کتاب الخیل» ، «کتاب
اشعار الاعاریب واشعار النساء اللاتی احببن ثم ابغضن»،
«کتاب الذبیح» ، «کتاب الاخلاق» . اشعاری پك
کوزل اولوب ، شو ایکی بیت براوغلك وفاتنده سو-
یلنمش اولدیغی مرثیه‌سندندر :

اضحت بخدی للدموع رسوم
اسفا علیك وفی الفؤاد کلوم
والصبر یحمد فی المواطن کلها
الا علیك فانه مذموم

عتیقی { (جلال الدین بن قطب الدین) مشاهیر شعرادن ورشید الدین وطواط شاکر-
داننددن اولوب ، سمرقندلیدر . شو قطعه جمله
اشعارندندر :

برآن کروه بخندد ملك که بر بدنی
که روح دامن ازو درکشیده میکریند
همه مسافر واین بس عجب که طایفهٔ
برآن که پیش بمنزل رسیده میکریند

عثلیا { یهود ملکه‌سی اولوب، اسرائیل حاکمی احابك قیزی ویهود حکمداری یورمك
زوجه‌سی ایدی . زوجی وفات ایتدکدن صکره ،
اوغلی احزیا حکمدار اولمش ایسه‌ده ، متعاقباً یاهو
نام شخص طرفندن قتل اولنجه ، مرقومه تخت کندی
نفسنه حصر ایتمك ایچون ، میلاددن ۸۸۳ سنه اول
حضرت داودك نسلندن نه قدر آدم وارایسه ، جمله‌سنی
قتل ایتمك ایستمش ایسه‌ده ، احزیانك اصغر اولادی
یواش بیوك کاهنه التجا ایتمش؛ وبونك طرفندن معبدده
صاقلانیله‌رق، آلتی سنه صکره ، حکمدارلغنی اعلان
ایتمش ؛ وعثلیا کورلدی‌یی ایشیدوب ، معبده وارد-
قده، اهالی طرفندن قتل اولنمشدر. بووقعه قبل المیلاد
۸۷۷ تاریخنده وقوع بولمشدر. عثلیا بعلك عبادتنی
قبول ایتدیره‌رك ، فسق وفجوره میدان ویرمشدی.

عثمان { (ابو عبدالله وابو عمرو ذوالنورین — بن عفان بن ابی العاص بن امیه بن عبد
شمس بن عبد مناف القرشی الاموی) کبار صحابه‌دن
وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، خلیفهٔ ثالث جناب رسول الله
(صلعم) در. ابوبکر صدیق (رضه) ك دعوت وتشویقیله
زبیر وطلحه (رضهما) دن اول اسلامه کلوب ، شرف
اسلامله مشرف اولانلرك دردنجیسیدر. اسلامه دخول
ایدنجه، فخر کائنات (صلعم) افندمز کریمه‌لری جناب
رقیه (رضها) یی تزوجله، کندیلرینی داماد ایتمشلردی.
حضرت عثمان زوجه‌لری حضرت رقیه ایله برلکده هرایکی
قافله ایله حبشه هجرت ایدوب، مکهٔ مکرمه‌یه عودت،
ومعیت جناب نبویده مدینه‌یه مهاجرت ایتمشدی. مدینه‌یه
وصولنده شاعر حسان بن ثابتك برادری اوس بن
ثابته مسافر اولمش؛ وبوسببه مبنی جناب حسانك
حضرت ذی النورینه دائما محبتی زیاده بولنمش؛ وشها-

دتنده مرثیه‌لر سویلمشدر. بدر غزاسنه عزیمت بیو.
رلدقده حضرت رقیه (رضها) آغر صورتده خسته
اولدیغندن، حضرت عثمان (رضه) بوغزاده حاضر
بولنه مامش؛ ومظفریت خبرینک مدینه‌یه وصولی
کونی مشار الیها ارتحال ایتمش؛ وبعده سید الثقلین
(صلعم) افندمز دیکر کریمه‌لری ام کلثوم (رضها) یی
حضرت عثمانه تزویج بیورمقله، بوندن طولایی ذوالنورین
لقبنه مستحق اولمشدر. حضرت رقیه‌دن عبدالله اسمنده
براوغلی اولوب، دردنجی سال هجریده آلتی یاشنده
ارتحال ایتمشدر. غزواتده وسائر خصوصاتده مالنی
تصدق ایده‌رك، رضای جناب نبوی‌یی استحصال
ایتمشدی. حقلرنده برقاچ حدیث شریف منقولدر.
حلم وحیا ایله متصف برذات ایدی. حضرت عمرك شهیداً
ارتحالنده اشارت بیوردقلری آلتی منتخبك بری
حضرت عثمان (رضه) اولمغله، اوچ کون اختلافاتله
اوغراشیله‌رق، وحضرت علی (رضه) ك ایراد ایتدیکی
خطبه‌ده کلمات تواضع کارانه‌یه استعفا معناسی ویریله‌رك،
هجرت نبویه‌نك ٢٤ نجی سنه‌سی محرمی ابتداسنده
مسند خلافته کچمشدر. زماننده کرك خراسان وهند
وماوراء النهر وقافقاس جهتلرنده وکرك آفریقاده
برچوق فتوحات وقوع بولوب، ممالك اسلامیه خیلی
توسع ایتمشدی. آنجق حضرت عثمان (رضه) مقام
خلافته کچدکلرنده خیلی مسن وذاتاً حلم وحیاسی غالب
اولمغله برابر، صلهٔ رحمه دخی زیاده رعایت ایدوب، عم
زاده‌سی اولان مروان بن حکمی منفادن کتیره‌رك،
مشاور خاص اتخاذ ایتمکله، بونك دخی دلالتیله اکثر
والیلکلرده اقربا ومتعلقاتندن نااهل آدملر تعیین ایده
رك، خلافتك شیخین زمانندکی ده ساده‌لکی بر درجه‌یه
قدر دبدبه‌یه مبدل اولدیغندن، هر طرفدن خشنود-
سزلق وشکایت چوغالمغه باشلامشیدی. نهایت مصریلر
والیلری بولنان وخلیفهٔ مشار الیهك سوت برادری اولان
مار الترجمه عبدالله بن سعد العاصیدن شکایته کلوب،
حضرت علی (رضه) ك توسط واقناعیله حضرت محمد بن
ابی بکر (رضه) مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق،
مصریلر ممنوناً عودت ایتمکده ایکن، مدینه خارجنده
مروان بن حکم طرفندن تزویر اولنمش بر مکتوب
طوتوب بونده مرقوم عبدالله بن سعده محمد بن ابی
بکری قتل ایله مقامنده ثبات ایتمسی امر اولندیغندن،
مصریلر مدینه‌یه عودتله، ینه شکایت ایچون کلمش
اولان کوفه‌لیلر و بصره‌لیلر و اهل مدینه‌نك بر
طاقمی حضرت عثمان (رضه) ی اللی کون خانه‌سنده
محاصره، واستعفا ایتمسنی تکلیف ایتدکدن صکره، هجوم
ایدوب، قرآن کریم اوقومقده ایکن، شهید ایتمشلردر.
یوم الدار دینلکله مشهور اولان بووقعهٔ مؤلمه اوتوز
بشنجی سال هجریده واقع اولوب، مشار الیهك مدت
خلافتی اون ایکی سنه‌یه قریبدر. ارتحالنده ٨٢ یاشنده
ایدی. کیجه‌این بقیع مقبره‌سنك کندی الحاق ایتمش
اولدقلری قسمنه دفن اولنه‌رق، جنازه نمازینی جبیر بن
مطعم قیلمشدر. حضرت عثمان اورته بویلی، قباصقاللی،
اسمر چهره‌لی وشانلی برذات اولوب، صقالنی قینه ایله
بویار، ودیشلرینی آلتون تل ایله باغلار ایدی. قرآن
کریم حضرت ابا بکر (رضه) زماننده جمع اولنمش ایسه‌ده،
نسخهٔ صحیحه‌سنی تعمیم ایدن حضرت عثماندر. (رضی الله
عنه)

عثمان { آنف البیان عثمان بن عفان حضرتلرندن بشقه صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب،
باشلیجه‌لری بروجه آتی ذکر اولنور: (عثمان بن حنیف
الانصاری الاوسی) که احد غزاسنده وسائر غزواتده
معیت حضرت نبویه‌ده بولنوب، حضرت عمر (رضه) ك
زمان خلافتلرنده عراق اراضیسنی مساحه‌یه مأمور
اولمش؛ وحضرت علی (رضه) ك خلافتنده بصره والیلکنه
نصب اولنه‌رق، جمل وقعه‌سنده اورایه کیدن طلحه
وزبیر ایله عایشه (رضهم) طرفندن اخراج اولنمش؛
وبووقعه‌دن صکره عبدالله بن عباس (رضه) جانب
مرتضویدن بصره والیلکنه نصب اولنمغله، صاحب ترجمه
کوفه‌ده ساکن اولمش؛ ومعاویه زماننده ارتحال
ایتمشدر. برادری سهل بن حنیف دخی صحابه‌دن ایدی.
— (عثمان بن طلحه بن عبدالله بن عبدالعزی بن عثمان بن
عبدالدار بن قصی بن کلاب بن مرة القرشی) پدر وعمی
وبرقاچ برادری کافر اولدقلری حالده، احد وقعه‌سنده
قتل اولنمش؛ وکندیسی حدیبیه وقعه‌سنده خالد بن
ولید حضرتلریله برلکده مدینه‌ده ساکن اولوب، فتح
مکه‌ده حاضر بولنه‌رق، کعبه‌نك مفتاحی بوکا وعم
زاده‌سی شیبه بن عثمانه اعطا بیورلمش ایدی. رحلت
حضرت نبویه‌یه دك مدینه‌ده قالوب، بعده مکه‌یه

هودت، و ٤٢ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. اجنادین
محاربه‌سنده دخی بولندیغی مرویدر. — (ابوعبدالله
عثمان بن ابی العاص الثقفی) كه بنی ثقیف وفدیله نزد
حضرت نبوی‌یه كله‌رك، سناً وافندینك كوچكی
اولدیغی حالده، فقه وقرائت وقرآنه میل واستعدادی
اولدیغندن، جانب نبویدن طائفه امیر نصب بیورلمش؛
ورحلت رسالتپناهی‌یه قدر طائف امارتنده قالوب،
اهل طائفك ارتدادینه مانع اولمش؛ وخلافت حضرت
صدیقیده دخی ابقا اولنه‌رق، حضرت عمر (رضه)
خلافتنك ایكنجی سنه‌سی عمان وبحرین والیلكنه نصب
اولنمش؛ و برادری حكمی بحرینه ارسال ایله،
كندیسی عمانده (توج) قصبه‌سنی ضبط واعمار ایدرك،
حضرت عمر وعثمان (رضهما) خلافتلرنده قیشین اوراده
قالیر، ویازین غزایه كیدر ایدی. اك صكره بصره‌یه
چكیلوب، اوراده نسلی قالمشدر. حسن بصری وسائر
تابعین كندیسندن روایت ایتمشلردر. — (ابوقحافه
عثمان بن عامر بن عمرو بن كعب بن سعد بن تیم بن مره
بن كعب القرشی التیمی) كه حضرت صدیق اكبر (رضه)
افندمزك پدرلری اولوب، فتح مكه‌ده، پك یاشلی
اولدیغی حالده، اوغلی طرفندن نزد حضرت نبوی‌یه
كتوریله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وحضرت
ابابكرك ارتحالنده برحیات اولوب، ١٤ نجی سال
هجریده ٩٧ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابوالسائب
عثمان بن مظعون القرشی الجمحی) كه قدمای صحابه‌دن
اولوب، اسلامه كلنلرك اون دردنجیسیدر. ایلك قافله
ایله حبشه هجرت ایدوب، عودتنده ابتدا عمزاده‌سی
ولید بن المغیره‌یه التجا ایتمش ایسه‌ده، رسول الله (صلعم)
افندمزله سائر اصحابنه كفار قریش طرفندن اذا وجفا
اولندیغنی كورنجه، كندی نفسنی تأمین ایتمكی مناسب
كورمیه‌رك، فخر كائنات افندمزله اصحابنه التحاق
ایتمش؛ وبعده مدینه‌یه مهاجرت ایدوب، بدر غزاسنده
حاضر بولنمش؛ وكفاره قارشی زیاده غیرت وجسارت
كوسترمش ایدی. هجرت نبویه‌نك ایكنجی سنه‌سی
وفات ایدوب، مفخر الانبیا افندمزك زیاده تأثرینی موجب
اولمشیدی. صبور وقناعتكار ومتقی برذات اولوب،
تحریمندن اول شرابدن وصحبت نسادن اجتناب ایدردی.

عثمان { (الملك العزیز عماد الدین —) ملوك
ایوبیه‌نك ایكنجیسی اولوب، صلاح-
الدین ایوبك اوغلیدر. [«عزیز» ماده‌سنه مراجعت.]

عثمان { (الملك المنصور ابو السعادات —) مصر-
ده حكومت سورن ملوك چراكسه‌نك
اون برنجیسیدر. [«منصور» ماده‌سنه مراجعت.]

عثمان { مغربده حكومت سورن بنی مرین
ملوكنك اون دردنجیسی اولوب، ملوك
مذكوره‌نك اون ایكنجیسی اولان عبدالعزیزك
اوغلیدر. برادری ابوعامردن صكره ٨٠٠ تاریخنده
موقع اقتداره كچوب، یكرمی بش سنه حكومت
سوردكدن صكره، وفات ایتمشدر.

عثمان { تونسده حكومت سورن بنی حفص
ملوكنك اون دردنجیسی اولوب، ابو
فارس عبدالعزیزك اوغلیدر. سكز یوزقرق تاریخلرنده
برادری محمد منتصره خلف اولوب، ٥٤ سنه حكومت
سورمشدر. عادل وایی سیرتلی برحكمدار ایدی.

عثمان { خطاط شهیر حافظ عثمان. [«حافظ
عثمان» ماده‌سنه مراجعت.] — عثمان
بن عبد الباقی دخی عثمانلی خطاطلرندن اولوب،
اوچیوزه قریب مصحف شریف یازمشدر.

عثمان بازاری { بلغارستانك طرنوی سنجا-
غنده و طرنوینك ٦٠
كیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق بالقان سلسلهٔ جبا-
لنك شمالی مائله‌سنده قضا مركزی برقصبه اولوب،
اكثری اسلام اولمق اوزره، ٣٨٤٥ اهالیسی،
متعدد جوامع شریفه‌سی ودباغخانه‌لری واردر.

عثمان بك { (قره عثمان) آق قیونلی دولتنك
مؤسسی اولان اوزون حسنك
جدی اولوب، دیاربكر حاكمی ایكن، تیمورلنكه مطیع
اولوب، معیتنده رومه كلمش؛ و ٨٣٨ تاریخنده قره
قیونلی قره یوسف زاده اسكندر میرزا طرفندن
منهزم ومقتول اولمشدر.

عثمان پاشا { سلطان مراد خان ثالث دورنده
مسند صدارت عظمایه كچن
وزرادن اولوب، یمن وحبش فاتحی چركس اوزدمور
پاشانك اوغلیدر. والده‌سی طرفندن نسلی خلفای
عباسیه‌یه منتهی اولدیغی مرویدر. ٩٣٣ تاریخنده
دنیایه كلوب، یكرمی یاشنه وارمه‌دن مصر امراسی
سلكنده قطع مراتب ایده‌رك، یمن وحبش جهتلرنده
اعادهٔ آسایشه خیلی خدمتی كورلمش ایكن، درسعادتده
مواصلتنده، اوزون محمد پاشانك سعایتیله، مكافاتدن

محروم اولوب، برخیلی مدت منکوب قالدقدن صکره، لالا مصطفی پاشانك دلالتیله بربرینی متعاقب ریحا، معره وآمد ایالتلرینه نصب، و٩٨٦ده رتبهٔ وزارتله شروان والیلکنه تعیین اولنمش؛ وایرانله جنك ایدوب، مغان وقره‌باغ جهتندن برچوق یرلر ضبط ایتدیکی کبی، داغستان طرفندن دخی حدود عثمانیه‌یی خیلی ایلری‌یه سورمکه موفق اولوب، برچوق مهم قلاع ومواقع فتح ایتمش؛ وآلدیغی امر اوزرینه دشت قپچاق وقریم طریقیله درسعادته عودت ایدوب، ٩٩٢ده مهر صدارت عهده‌ٔ اقتدارینه تودیع اولنمش؛ وبر آی صکره، ایرانه سفر ایدوب، تبریزی ضبط وتحکیم ایتدکدن صکره، ٩٩٣ سنه‌سی اواخرنده، آلتمش یاشنده اولدیغی حالده، شهر مذکورده وفات ایتمشدر.

عثمان پاشا (طوپال —) دور سلطان محمود خان اولده مسند صدارته چیقن وزرادن اولوب، موره‌لیدر. درسعادته کله‌رك قوز بکجیلری زمره‌سنه داخل اولمش؛ وبر مدت خدمتدن صکره یاندول باشبلق ایله چراغ اولوب، ١١٢٨ده شهید علی پاشا دلالتیله میرمیرانلق رتبه‌سنه نائل اوله‌رق، روم ایلیده بعض سنجاقلر بکلکنده بولنمش؛ وبعده وزارت رتبه‌سیله قدری برتر اولمشیدی. طریق بغی وعصیانه صاپمش اولان بعض عسکریلرك روم ایلینه طاغلمسنك اوکنی آلوب تأمین اسایشله مکلف اوله‌رق، سلانیکه کیتمکده ایکن، ١١٤٤ده مهر صدارتك کندی عهده‌سنه تودیعی مژده‌سی یتیشمکله، درسعادته شتاب ایدوب، پایتختجه دخی امن واسایشی محافظه‌یه موفق اولمش ایسه‌ده، علمدن بهره‌سزلکی حسبیله محتاج بولندیغی بعض مقربلری ارتشا طریقنه سلوك ایتدکلرندن، آلتی آیه قریب مدت مقام صدارتده قالدقدن صکره، عزل وتبریز ایالتنه نصب اولنه‌رق، بعده ارضروم وتفلیس ایالتلرینه وایران سفری سردارلغنه تعیین اولنوب، نادر شاهه قارشی ایتدیکی محاربه‌لرك بعضیسنده غالب کلمش ایسه‌ده، نهایت ١١٤٥ تاریخنده خسته‌لغی سببیله مغلوب وشهید اولوب، شهر زورده مدفوندر.

عثمانجق مؤسس دولت غازی سلطان عثمان خان حضرتلرینه، دولته نائل اولمازدن اول، ویریلن اسمدر.

عثمانجق سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده وآماسیه‌نك ٩١ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق قزیل ایرماغك ساحل یمیننده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، یالکز ١٠٤٠ ى ارمنی وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ٨٩٤٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، هفته‌ده بر اوله‌رق پنجشنبه کونی قوریلور بازاری، نهر مذکور اوزرنده سلطان بایزید خان ولی جانبندن یاپدیرلمش اون بش کوزلی کارکیر برکوپریسی، قصبه‌نك اورته‌سنده خراب برقلعه‌سی، برقاچ چشمه‌سی، زیارتکاه برایکی تربه‌سی وطولاب واسطه‌سیله نهر صویندن اسقا اولنور باغ وباغچه‌لری واردر. مؤسس دولت غازی سلطان عثمان خان حضرتلری ٧٢٠ تاریخنده بو قصبه‌یی فتح وموجود اولان ایکی جامعدن برینی بنا ایتمش اولمغله، او وقتدن غازی مشار الیهك نام عالیسیله تسمیه اولنمشدر.

— عثمانجق قضاسی آماسیه سنجاغنك وبتون سیواس ولایتنك منتهای غربنده واقع اولوب، شمال شرق جهتندن کوپری، شرقاً مرزیفون، شرق جنوبی جهتندن کومش حاجی کویی قضالریله، غرب جنوبی جهتندن آنقره، غرب شمالی جهتندن دخی قسطمونی ولایتلریله محاط ومحدوددر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، منبت یرلری چوقدر. قزیل ایرماق جنوبدن قضایه داخل اولوب، ابتدا شماله، بعده غرب شمالی‌یه ونهایت شرق شمالی‌یه طوغری یك طولاشیقلی برمجراده جریانله، برقاچ چای آلیر. محصولاتی بغدای، آرپه، برنج وسائر حبوباتله پاموق وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری چوق اولوب، خیلی مقدار اوزوم قورودیله‌رق اخراج اولنور. معمولات صناعیه‌سی باشلیجه سختیان ایله کچه‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی باشلیجه بیکیر، استر، مرکب، صیغیر، مانده، قیون، کچی وتفتیك کچیسندن عبارتدر. اهالیٔ قضا ٢٨٩٤٠ نفوسدن عبارت اولوب، ٧٩٦٠ ى ارمنی، ٩٨٠ ى روم وقصوری مسلم وترکدر. قضا ١٠٠ قریه‌یی مشتمل اولوب، ٥ ناحیه‌یه منقسمدر. درون قضاده ١٥ جامع شریف ایله ١٢ مسجد، ٢ مدرسه، ١٢ خان، ٣ حمام، ٢٠٥ دکان و١٥ مکتب موجوددر.

عثمان خان (غازی سلطان عثمان خان اول بن ارطغرل بن سلیمانشاه) دولت علیهٔ عثمانیه‌نك مؤسسی اولوب، بیوك پدری

سليمان شاه چنكيز فتنه‌سنده قوم وقبيله‌سيله برابر تركستاندن خروجله، ايرانك ايچندن كچه‌رك، اخلاط جوارلرنده خيمه‌زن اقامت اولمش ايكن، اوراسنى دخى تركه مجبور اولوب، فرات نهرندن كچه‌جكى صره‌ده، جعبر قلعه‌سى اوكنده مغروقاً وفات ايتمكله، اولادى اورادن طاغيلوب، ايچلرندن ارطغرل غازى ديار رومه كچمش؛ ومغوللرله مقاتله ايدن بر سلجوقى سريه‌سنه راست كلوب، كنديلرينه ياردیم ايده‌رك، مظفريتلرينى انتاج ايتمكله، تخت سلجوقيانده بولنان غياث الدين كيخسرو طرفندن حسن قبول وتلطيف اولنه‌رق، آنقره جهتنده قره‌جه طاغ كنديسيله قبيله‌سنه ويرلمش ايدى. ارطغرل غازى اورادن قلمرو سلجوقيانك خارجنده بولنان ممالكه غزا ايده‌رك، دولت سلجوقيه نامنه دائرهٔ نفوذ واقتدارينى توسيع، ودولت مشار اليها نزدنده كندى قدر واعتبارينى تزييد ايده‌رك، طومانيچ طاغنى يايلا اتخاذ ايتمشدى. سلطان عثمان خان غازى ٦٥٦ تاريخ هجريسنده دنيايه كلوب، ٦٨٠ تاريخنده ارطغرل غازى ارتحال ايتمكله، عثمان بك يرينه قائم اولوب، بربرينى متعاقب اينه‌كول وقره‌جه حصارى فتح ايتمكله، سلطان غياث‌الدين مسعود سلجوقى جانبندن علائم دولت اولان سنجاق وطبل ايله بر طاقم اسلحهٔ كران بها اهدا واسكيشهر واين اوكى جهتى عهدهٔ اداره‌سنه توجيه اولنمشدى. بعده خرمن قياجه كى كوسه ميخالك دخى معاونتيله اوجوارلرده‌كى تكورلرله ايتديكى محاربه‌لرده غالب كلمكله، بيله‌جك واينه‌كولى فتح ايتدكدن صكره، ٦٩٩ ده روم سلاجقه‌سنك حكمدار اخيرى اولان علاء‌الدين كيقباد غزان خانك عسكرى الينه اسير دوشمسيله، دولت سلجوقيه تزلزل ايدنجه، اكثر اعيان دولت مشار اليهده كوردكلرى متانت وامنيت جهتيله، كنديلرينه التجا ايتمكله، كسب استقلال ايتمشدر. دها اول قره‌جه حصارده قاضى وخطيب نصب ايدوب نامنه خطبه اوقوتمشلر ايسه‌ده، دولت سلجوقيه‌يه مربوط بولنمش اولديغندن، اصل دولت عثمانيه‌نك تأسيسى، مبدأ استقلالى اولان مذكور ٦٩٩ سنه‌سيدر. بوندن صكره اطرافنده‌كى تكورلر عليهنده اتفاق ايتمكله، جمله‌سنه قارشى مظفر اولوب، كته حصارينى ضبط، و ٧١٧ ده بروسه شهرينى محاصره ايدوب، اوراده مقدار كافى عسكر اقامه ايده‌رك، پايتخت اتخاذ ايتديكى يكيشهره عودت، وبروسه محاصره‌سنك سورديكى سكز سنه ظرفنده لبلبجى، لفكه، چادرلو، يكيجه، اخصار، كيوه، تكور بيكار حصارلرى دخى فتح اولنمش؛ وكوسه ميخال شرف اسلامله مشرف اولوب، تحت تابعيت عثمانيه‌يه دخول ايتمشدى. اوغلى سلطان اورخان دخى سقاريه مجراسى جهتنده برخيلى يرلر ضبط، وازنيقه قريب اولان قره‌تكين قلعه‌سنه قارشى قسطنطينيه قيصرى طرفندن كوندريلان عسكرى تار ومار ايتمش؛ واوصره‌ده سلطان عثمان خانك وجودينه ضعف وهرم طارى اولمغله، كنديلرينى سردار نصب ايده‌رك، بروسه‌نك فتحنه مأمور ايتمش ايدى. اورخان غازى ابتدا ادرنوس قلعه‌سنى ضبطله طاغ جهتندن بروسه‌يه اينوب، سكز سنه‌لك محاصره‌دن بيزار اولان اهالى امانله تسليم اولنمش؛ وبو وجهله ٧٢٦ تاريخنده بروسه شهرى فتح اولنه‌رق، بوخبرك وصولى متعاقب سلطان عثمان خان اكمال انفاس حيات ايدوب، مشار اليه سلطان اورخانه عدالت وحكمت حكومته وتقوى وديانته متعلق حكيمانه برطاقم نصيحتلر اجراسيله تسليم روح ايتمشدر. بروسه حصارنده مناستر دينان موقع دلكشاده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر. مشار اليهك ارتحالندن صكره بروسه شهرى سلطان اورخان غازى طرفندن پايتخت اتخاذ اولنمشدر. فوق العاده جسور، خدمات حربيه‌ده ماهر، قوى العزم، ديندار، قناعتكار ودنيا آلايشلرينه قاپلماز نادر الوجود برذات ايدى. وفاتنده‌كى مخلفاتنك افقر فقرادن برآدمك تركه‌سندن فرقلى اولماسى خلفاى راشدين افنديلرمزك مسلكنه سالك بولنديغنه شاهد عادلدر. بيوك اوغلى علاء الدين سلطنته ميل ايتميوب، اقتدارينى تسليم ايتديكى كوچك برادرى سلطان اورخانه وزارت ايتمكله قناعت ايتمشدر. سلطان عثمان حضرتلرينك تأسيس ايتديكى دولت كندى ناملرينه نسبتله دولت عثمانيه اسميله شهرت بولمش؛ وبو دولتك ظل ظليلى تحتنده عصرلرجه آوروپا و آسيا و آفريقا قطعه‌لرينه حكم سورن قوم نجيبه عثمانلى نامى ويرلمشدر.

عثمان خان { (سلطان — ثانى) سلاطين عظام عثمانيه‌نك اون آلتنجيسى اولوب، سلطان احمد خان اول بن محمد ثالث بن مراد خان ثالث بن سليم خان ثانى بن سليمان خان قانونى) نك اوغليدر.

١٠١٣ تاريخنده دنيايه كلوب ، ١٠٢٧ تاريخنده ، ١٤ ياشنده اولديغى حالده ، فراغه مجبور اولان عمى سلطان مصطفى خان اول يرينه تخت سلطنته جلوس ايتمش؛ ودرت سنه اجراى سلطنت ايتدكدن صكره ، ملغا يكيچرى اوجاغى حشراتنك بلا سبب غلويله ١٠٣١ تاريخنده كنج ياشنده رتبهٔ شهادته نائل اولوب ، سلفى سلطان مصطفى خان اول استرداد تخت سلطنت ايتمشدر. سلطان عثمان خان ثانى زماننده ايرانه قارشى سوق اولنان اردوى همايون ارديلده دوچار انهزام اولمش ايسه ده ، بغدان ولهستانه قارشى بيوك بر مظفريت ميسر اولوب ، غنائم كثيره آلنمشيدى . زماننده استانبولده پك شدتلى بر قيش وقوع بولوب ، قحط وغلادن دخى خلق دوچار اضطراب اولمشدى.

عثمان خان { (سلطان — ثالث بن مصطفى خان ثانى بن محمد خان رابع بن ابراهيم خان بن احمد خان اول بن محمد خان ثالث بن مراد خان ثالث بن سليم خان ثانى بن سليمان خان قانونى) سلاطين عظام عثمانيه‌نك يكرمى بشنجيسى اولوب ، ١١١٠ تاريخنده دنيايه كلمش؛ و١١٦٨ تاريخنده ، برادرى سلطان محمود خان اولك ارتحالى اوزرينه ، تخت سلطنته جلوس ايتمش؛ واوچ سنه‌يه قريب مدت اجراى سلطنتدن صكره ١١٧١ ده وفات ايلمشدر. درسعادتده نور عثمانى اسميله معروف ودلكشا جامع شريف ايله بوكا ملحق مدرسه وكتبخانه وعمارتخانه پادشاه مشاراليهك جملهٔ خيراتندندر. زماننده استانبولده بيوك بر يانغين ظهور ايدوب ، شهرك ثلثانى خراب اولمشدى.

عثمان صاحب افندى { [« پيرى زاده » ماده‌سنه مراجعت.]

عثمانلى { ترك قوم عظيمنك منقسم بولنديغى اقساملك برى اولوب ، اناطولى وروم ايلنده ساكن اولمغله ، سائر اتراكدن ايران وبلاد قافقاسيه آيرلمشلردر. عثمانليلر غازى سلطان عثمان خانك جدى سليمان شاه ايله ماوراءالنهردن كلن بر عشيرتله سلجوقيلردن آناطوليده قالمش اولان اتراكدن وبعده قافله قافله تركستاندن كلن ترك وتركمان عشاير وقبائليله دين اسلامه داخل اولوب تركلره قاتيلان آناطولى اهالئ قديمه‌سندن واقوام وامم مختلفه مهتديلرندن مركب اولوب ، لسانجه آلتون طاغ عرقنه منسوب اولدقلرى حالده ، سيماجه آريا وقافقاس عرقنه منسوبيتلرى بو اختلاطلرك كثرتندن ايلرى كليور. دولت عثمانيه‌نك تأسسندن برى عثمانليلر تركستانده ودشت قپچاقده‌كى جنسيت وقوميت قرداشلرندن مهجور قالوب ، لسانلرى كوندن كونه تبدل ايتمكله ، اليوم لسان أصليلرى اولان چغتايجه‌يى آكلايه‌ميه‌جق درجه‌يه كلمشلردر. عثمانليلر آوروپا ايله آسيانك اك كوزل مواقعنده و بو ايكى قطعه آره‌سنده كليد حكمنده اولان بر موقع ممتازده بولندقلرندن ، وسلاطين عظام عثمانيه‌نك قوت وسطوتيله بر آره‌لق آوروپايى ديترتمش اولدقلرندن ، سائر اقوام تركيه‌نك جمله‌سنه تقدم ايتمش؛ ولسانلرى دخى كسب ظرافت ايدوب ، دنيانك اك كوزل واك نازك لسانلرى صره‌سنه كچمشدر. هرنه قدر آناطوليده سويلنيلن لسان قباجه ورومسيه وايران حدودى جوارلرنده تكلم اولنانى ده اليوم تركانلره مخصوص بر شيوه‌يى محافظه ايتمكده ايسه ده ، استانبولده وبيوك شهرلرده سويلنيلوب لسان علمى وادبى حكمنى آلمش اولان وكيتدكجه تعمم ايتمكده بولنان لسان هر قصوردن مبرادر. عثمانلى ناميله سائر اقوام تركيه‌دن تفريق اولنان وآناطولى وروم ايلنده ساكن بولنان تركلر اون ايكى مليون نفوس قدر تخمين اولنه بيلير. تبعهٔ عثمانيه بيننده مساوات واشتراك حقوق قاعده‌سى تأسس ايده‌لى عثمانلى اسمنك مدلولى تعميم اولنه‌رق ، سائر جنسيتلره منسوب اولان تبعهٔ عثمانيه‌يه دخى عثمانلى اطلاق اولنمقده‌در.

عثمانيه { هارون الرشيدك زوجاتندن اولوب ، عبدالله بن عمرو بن عثمان بن عفان (رضه) ك كريمه‌سيدر. پدرينك بيوك والده‌سى فاطمه بنت الحسين بن على بن ابى طالب (رضه) اولمغله ، حضرت ذى النورين وجناب مرتضى (رضهما) يه انتسابى واردر.

عثمانيه { آطنه ولايتنك جبل بركت سنجاغنده قضا مركزى بر كوچك قصبه اولوب ، يارپوتك ٦٠ كيلومتره غرب شماليسنده واقع ايسه ده ، يولى پك طولاشيقلى اولديغندن ، بعد مسافه‌سى زياده‌در. هنوز بر كوى حالنده اولوب ، يالكز ٦٥٠ اهاليسى واردر. — عثمانيه قضاسى دخى اهميتسز اولوب يالكز ٣٥ قريه و٧٣٧٠ اهاليى جامعدر. اهاليسنك جمله‌سى مسلم وتركدر . اراضيسى منبت ومحصولدار ايسه ده ، اورمانلرى دخى چوق اولديغندن ، اكثر اهاليسى كراسته جيلكله مشغول اولوب ، زراعتله اوغراشانلرى آزدر. اغنام وسائر حيواناتى

دخی چوقجه اولوب، جنسلری مقبولدر. صولری چوق ایسه‌ده، مجرالری آچلامش وتطهیر ایدلمه‌مش اولدیغندن، اکثری یاییلوب برطاقم بطاقلقلر تشکیل ایدیور.

عثمانیه (دولت — Empire Ottoman) دنیانك اك بیوك واك اسكی دولتلرندن اولوب، ۶۹۹ تاریخ هجریسنده غازی سلطان عثمان‌خان طرفندن تأسیس، ومشارالیهك نامنه نسبتله دولت عثمانیه تسمیه اولنمشدر. ابتدای تأسسنده سكود واینه‌كول جوارلرندن والحاصل الیوم ارطغرل نامیله یاد اولنان سنجاقدن عبارت اولوب، غازیء مشارالیه حیاتنده اورادن شمال غربی‌یه طوغری توسیع حدودله یكیشهری، واوغلی سلطان اورخان بروسه‌یی فتح وپایتخت اتخاذ ایتمشیدی. منقرض اولان دولت سلجوقیه‌نك انقاضی اوزرینه آناطولیده سلطان عثمان مشار الیهدن بشقه، امرای سلاجقه‌دن برقاچ كشی برر كوچك دولت تأسیس ایدوب، ایكی اوچ ولایتلك براولان اناطولینك قسم غربیسنده قره‌سی، صاروخان، آیدین، منتشا، تكه، حمید، قره‌مان، كرمیان، قسطمونی نامیله سكز اون حكومت تشكل ایتمش اولدیغندن، آل عثمان، بونلره غلبه چاله‌بیلمك ایچون، روم ایلی‌یه طوغری توسیع فتوحاتله، تزلزله باشلامش اولان قسطنطینیه روم ایمپراطورلغندن وسائر خرستیان حكوماتندن یرلر ضبط ایتمكی وبعده اورادن كسب ایده‌جكاری قوتله آناطولیده‌كی حكومات موقته‌نك حقندن كلمكی دوشونه‌رك، سلطان اورخان غازی بروسه جوارلرینی ومرمره سواحلنی بعدالتأمین روم ایلی‌یه كچه‌رك كلیبولی وتكفورطاغی وابصاله‌یی ضبطله، اخلافنه روم ایلی فتوحاتی یولنی آچمشیدی. اوچنجی پادشاه اولان غازی خداوندكار روم ایلنك همان هرطرفنی ضبط ایده‌رك طونه وبوسنه‌یه قدر واصل اولمش؛ وآناطولیدن آنجق كوتاهیه وحمید واسپارطه جهتلرینی الحاق ایتمشیدی. نهایت محل شهادتی اولان قوصوه ملحمهٔ كبراسنده صربیه قراللغنه ختام ویروب، روم ایلینك اووقت اك قوتلی بولنان بر عنصرینی استیصال ایله، دولتك حدودینی یك‌زیاده توسیعه موفق اولمشدر. دردنجی پادشاه اولان یلدیرم بایزید خان روم ایلیده برچوق فتوحاته دها موفق اولمغله، حدود دولتی توسیع وتحكیم ایتمكله برابر، آناطولیده‌كی حكومات صغیره‌نك ده اكثرینی استیصال ایدوب، سیواس وقیصریه‌یه قدر توسیع حدود ایتدكدن صكره، تیمورلنكك هجومیله مشارالیهك اسارته دوشمسی ومتعاقباً وفاتی وهله اوغللری بیننده تفرقه دوشمكله هربری بر طرفده حكومت دعواسنه قالقیشمسی هنوز یكی تأسس ایتمش اولان دولت عثمانیه‌نك محوینی انتاج ایتمك درجه‌سنه كلمشیكن، مشارالیهك اولادندن چلبی سلطان محمد حضرتلری آباواجدادینك غیرت قهرمانانه‌سنه مالك اولمغله، بقدرة‌الله تعالی آز زمان ظرفنده هرج ومرجك اوكنی آله‌رق، پدرینك براقدیغی ممالكی اله كچیرمش؛ وانتظام واسایشی اعاده‌یه موفق اولدقدن صكره، آناطولیجه یكیدن برطاقم فتوحاته دسترس اولمشدر. اوغلی سلطان مراد خان ثانی ازمیر جهتنی الحاق ایله برابر روم ایلنده‌كی فتوحاتی تأمین وتوسیع ایله ادرنه‌یی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ واوغلی ابوالفتح سلطان محمدخان ثانی حضرتلری استانبولی فتح ایتمكله برابر، آناطولیده طربزون وایچ ایل جهتلرینی، قره دكیزده آزاق وكفه‌یی، آق دكیزده بر چوق جزایری وروم ایلنده دها برخیلی یرلری ضبط ایدوب، دولت عثمانیه‌نك شان ونفوذ واقتدارینی ایكی قات ایتمشدر. سلطان بایزید خان زماننده كرك روم ایلی وكرك آناطولیده كوشه بوجاقده قالمش ویا اجانب طرفندن استرداد اولنمش برخیلی یرلر ضبط اولنمشدر. یاوز سلطان سلیم خان یكی برفكرومسلك اتخاذ ایدوب، اجدادینك روم ایلی جهتنه صرف ایتدكاری همت وغیرتی آسیا جهتنه چویره‌رك، اهل اسلامی بر نقطه‌یه جمع، وصاحبسز قالمش اولان خلافت اسلامیه‌یی ید مؤیدینه اخذ ایتمك ذكرعالیسنی هدف مساعی اتخاذ ایدوب، آره‌ده اولان شیعیلكی قالدیرمق لزومنی كورمش؛ وتفرقه مقصدیله شیعیلكی علنیت ورسمیته چیقاران شاه اسماعیل صفوی‌یه اعلان حرب ایده‌رك، چالدیران مظفریتی اوزرینه، دولت عثمانیه‌نك حدودینی آذربیجان وبلاد قافقاسه قدر توسیع، واورادن عودتنده خطهٔ مصریه‌یی دخی ضبطله، اوراده بولنان خلیفهٔ عباسیدن اماناتی تسلم ایده‌رك، سلطنت وخلافتی ید اقتدارینه جمع ایتمش؛ ومصرله برابر حرمین وحجاز دخی دولتك الینه كچوب، اسلامیت نقطهٔ نظرندن دولتك نفوذ واقتداری ایكی قات اولمشدر. قانونی سلطان سلیمان

خان پدرینك واجدادینك مسلكلرینه تابعیتله یارم عصر سورن مدت سلطنتنده دفعاتله ایران ومجارستانه سفر ایدوب ، كرك آسیا وكرك آوروپاده دولتك حدودینی خیلیدن خیلی ایلریلته‌رك ، بتون مجارستان واردلی ضبط ایتدیكی كبی ، زماننده سنان پاشا یمن وحبشی فتح ایله آچه‌یه قدر عثمانلی سنجاغنك نفوذینی توسیع ایتمش ؛ وباربروس خیرالدین پاشا جزایر وتونس وطرابلس غرب جهتلرینی دولته الحاق ایدوب ، او وقته دك حكمسز اولان عثمانلی دوننماسی آق دكیز وقره دكیز وبحر احمر وعمانی بر عثمانلی حوضی حكمنه چویرمشدر .

بو وجه مذكور اون حكمدار زماننده دور استیلا تمام اولوب ، قانونی سلطان سلیمان خان دورنده دولت عثمانیه روم ایلنده ویانه قربنه وقارپات سلسله جبالنه‌دك نفس روم ایلی ایله مجارستان ، اردل ، افلاق ، بغدان ، بوجاق یعنی بسارابیه ، قریم ، دشت قپچاق ، آسیاده همدان وتبریز دخی داخل اولدیغی حالده عراق عجمه وبصره كورفزینه وبحر عمان سواحلنه دك ، آفریقاده دخی سودان وصحرای كبیره وفاس مملكتنه قدر ممتد اولوردی . دول سائره نزدنده حكم ونفوذی ، ثروت وسامانی ، معارف وعلوم وترقیات فكریه‌سی وصنایعی دخی بو نسبتده اولوب ، او وقتلرده ممالك عثمانیه آوروپا معمولاتنه محتاج اولمق شویله طورسون معمولات عثمانیه اوروپایه دخی اخراج اولنوردی .

سلطان سلیمان دورندن صكره كریدك فتحی وبغدادك استردادی كبی بعض فتوحات وقوعبولمش ایسه‌ده ، اساساً توسیع حدود اولمیوب ، دور توقف نامیله یاد اولنان ولده‌كی ممالكك محافظه‌سندن عبارت اولان بر دور كلمشدر .

بو كونكی كونده دولت عثمانیه آوروپا وآسیا وآفریقا قطعه‌لرنده ممالك واسعه‌یه مالك اولوب ، ممالك مذكوره‌نك احوالی «آناطولی»، «روم ایلی»، «بالقان شبه جزیره‌سی» ماده‌لرنده و هر ولایتك اسمی صره‌سنده ذكر اولندیغی كبی ، «ممالك عثمانیه» ماده‌سنده دخی مجملاً بیان اولنه‌جقندن ، شوراجقده یالكز دولت عثمانیه‌ده حكمرانلق ایدن سلاطین عظامك اسامیسیله تاریخ جلوسلرینی ذكر ایتمكله اكتفا ایده‌جكز :

١	سلطان عثمان خان غازی بن ارطغرل غازی بن سلیمان شاه	٦٩٩
٢	سلطان غازی اورخان خان بن عثمان خان غازی	٧٢٦
٣	خداوندكار غازی سلطان مراد خان بن اورخان خان	٧٦١
٤	یلدیرم غازی سلطان بایزید خان بن مراد خان	٧٩١ الی ٨٠٤
	فترت	٨٠٤ « ٨١٦
٥	چلبی سلطان محمد خان بن بایزید خان	٨١٦
٦	سلطان غازی مراد خان ثانی بن محمد خان	٨٢٤
٧	ابو الفتح غازی سلطان محمد خان ثانی بن مرادخان ثانی	٨٥٥
٨	سلطان غازی بایزید خان ثانی بن محمد خان ثانی	٨٨٦
٩	سلطان غازی یاوز سلیم خان بن بایزید خان ثانی	٩١٨
١٠	قانونی سلطان سلیمان خان بن سلیم خان	٩٢٦
١١	سلطان غازی سلیم خان ثانی بن سلیمان خان	٩٧٤
١٢	سلطان مراد خان ثالث بن سلیم خان ثانی	٩٨٢
١٣	سلطان غازی محمد خان ثالث بن مراد خان ثالث	١٠٠٣
١٤	سلطان غازی احمد خان بن محمد خان ثالث	١٠١٢
١٥	سلطان مصطفی خان بن محمد خان ثالث	١٠٢٦
١٦	سلطان عثمان خان ثانی بن احمد خان	١٠٢٧
	ثانیاً سلطان مصطفی خان	١٠٣١
١٧	سلطان غازی مراد خان رابع بن احمد خان	١٠٣٢

١٨	سلطان ابراهيم خان بن احمد خان	١٠٤٩
١٩	سلطان غازی محمد خان رابع بن ابراهيم خان	١٠٥٨
٢٠	سلطان سليمان خان ثانی بن ابراهيم خان	١٠٩٩
٢١	سلطان احمد خان ثانی بن ابراهيم خان	١١٠٢
٢٢	سلطان مصطفى خان ثانی بن محمد خان رابع	١١٠٦
٢٣	سلطان غازی احمد خان ثالث بن محمد خان رابع	١١١٥
٢٤	سلطان محمود خان غازی بن مصطفى خان ثانی	١١٤٣
٢٥	سلطان عثمان خان ثالث بن مصطفى خان ثانی	١١٦٨
٢٦	سلطان مصطفى خان ثالث بن احمد خان ثالث	١١٧١
٢٧	سلطان غازی عبدالحميد خان بن سلطان احمد خان ثالث	١١٨٧
٢٨	سلطان غازی سليم خان ثالث بن مصطفى خان ثالث	١٢٠٣
٢٩	سلطان مصطفى خان رابع بن سلطان عبدالحميد خان	١٢٢٢
٣٠	سلطان غازی محمود خان ثانی بن عبدالحميد خان	١٢٢٣
٣١	سلطان غازی عبدالمجيد خان بن محمود خان ثانی	١٢٥٥
٣٢	سلطان عبدالعزيز خان بن محمود خان ثانی	١٢٧٧
٣٣	سلطان مراد خان خامس بن عبدالمجيد خان	١٢٩٣
٣٤	اليوم سرير آرای سلطنت وخلافت غازی سلطان عبد الحميد خان ثانی بن عبدالمجيد خان طول الله عمره	١٢٩٣

عَجرَد (ابو يحيى حماد بن عمر الكوفى) مشاهير شعرای عربدن اولوب، دولت امويه وعباسيه زمانلرينه يتشمشدر. ملوك امويه‌دن وليد بن يزيده نديملك ايتمشيدی . بعده خليفهٔ عباسی مهدينك زماننده بغداده كلوب، بقيهٔ عمرينی شهر مذكورده وبصره‌ده كچيرمشدر. شعراء مجيديندن اولوب، اشعاری پك مقبولدر. بشار بن برد ايله پك چوق مشاعره ومهاجاتلری واردر. ايكيسی دخی زنديقلقله مطعون ايديلر. ١٦١ تاريخنده وفات ايتمشدر. برروايتده كنديسی واسطلی اولوب، ١٥٥ تاريخنده زنديقلغندن طولايی بصره واليسی محمد بن سليمان طرفندن كوفه خارجنده قتل اولنمش؛ وديكر برروايتده دخی اهوازدن بصره‌يه كيدركن يولده وفات ايدوب، بر تپه‌نك اوزرنده دفن اولنمش؛ وبعده مومی‌اليه بشار بن برد دخی مهدی طرفندن قتل اولنجه بونك يانه نقل اولنه‌رق، مزارلری يان يانه بولنمش؛ وحتی شاعرك بری بوبابده برقطعه سويلمشدر. شوايكی بيت عجردك جملهٔ اشعارندندر:

فاقسمت لو اصبحت فى قبضة الهوى
لاقصرت عن لومى واطنبت فى عذرى
ولكن بلائى منك انك ناصح
وانك لا تدرى بأنك لا تدرى

عجزی (حسن بيك) ايران شعراسندن اولوب، تبريزليدر. شو بيت اونكدر:

شادم زطعن خلق كه مرغان باغ عشق
شاخی كه سنك ميرسدش آشيان كند

عجفاء اندلسك مشهور اديبه‌لرندن اولوب، عراقدن اورايه انتقال ايتمش، مغنيه شاعره واديبه برجاريه ايدی .

عَجلون سوريه ولايتنك حوران سنجاغنده برطاغ وقضانك اسمی اولوب، لواء مذكورك شمال غربيسنده ونهر الشريعه‌نك شرق طرفنده واقعدر. قضانك مركزی‌ينه عجلون ناميله نهر الشريعه‌يه دوكيلان برچايك كنارنده واقع قلعة اربد اولوب، بوقلعه پك اسكی اولديغی حالده، صلاح الدين ايوبی طرفندن تعمير اولنمشدر. قضا : جبل، كفارات، بنی عبيد، سرو، بنی جهما، كوره، وسطيه اسميله يدی ناحيه‌يی حاوی اوله‌رق ١٢٠ قريه‌دن عبارتدر. اراضيسی قسماً طاغلق وقسماً منبت يرلردن عبارت اولوب، ذخيره محصولاتی چوقدر. مذكور طاغك اوزرنده بو اسمله بركوچك قصبه‌دخی واردر.

عجم { بو اسم عربلر طرفندن عربك غيرينه يعنى عرب اولميان اقوام واممه اطلاق اولنورسه‌ده، اكثريا آسياده بولنان ووقتيله ايران دولتنك يعنى كيانيان وبعده ساسانيان دولتنك تحت حكمنده بولنمش اولان اقوام واممه سرام اولنور. بو سببه مبنيدركه بزلره، فرنكلره وسائر آوروپا وآفريقا خلقنه پكده عجم دنلمز. وينه بو سببه مبنيدركه عجم لفظى بين العوام ايران اسميله مترادف حكمنه كچوب، حتى عجمستان دخى ديرلر. دها طوغريسى عجم وعجمى اسمنك برى اعم ديكرى اخص اولمق اوزره ايكى مدلولى واردر. (مدلول ثانيسى ايچون «ايران» ماده‌سنه مراجعت بيورله.)

عجير { (بن عبد يزيد بن هاشم بن المطلب بن عبد مناف القرشى المطلبى) صحابه‌دن واعمام حضرت نبويدن اولوب، عمر بن الخطاب (رضه) طرفندن حرم شريفك انصابنى ديكمكه مأمور اولانلردندر. مشايخ قريشدن ايدى.

عجيلات { طرابلس غرب ولايت وسنجاغنده بر قضادر.

عداس { صحابه‌دن اولوب، اصل نينويلى ونصرانى المذهب ايدى. شيبه بن ربيعه بن عبد الشمسك آزادليسى ايدى.

عدلى { جداجد حضرت پادشاهى سلطان محمود خان ثانى حضرتلرينك مخلصيدر.
— ابو الفتح سلطان محمد خان ثانى حضرتلرى زماننده صدر اعظم اولان محمود پاشا دخى اشعارنده عدلى تخلص ايدردى («محمود خان» و «محمود پاشا» ماده‌لرينه مراجعت بيورله.)

عَدَن { يمنك ساحل جنوبيسنده وبحر عمانك عدن كورفزنده اوله‌رق باب المندبك تقريباً ١٧٠ كيلومتره شرقنده تجارتكاه بر شهر واسكله اولوب، كنيشجه بر قوى تشكيل ايدن ايكى شبه جزيره‌نك شرق طرفنده بولنانى اوزرنده وبونك طارلاشوب برزخ تشكيل ايتديكى محلده واقع اوله‌رق، برى خارجده وديكرى مذكور قويك ايچنده اولمق اوزره، ايكى ليمانى واردر. شهر قديماً خارجى ليمانك اوزرنده ايسه‌ده، انكليزلرك الينه كچه‌لى تأسس ايدن يكى قسمى اك صاغلام اولان داخلى ليمان ساحلنده اولمغله، بو ايكى قسم برلشوب، بتون برزخى ضبط ايتمشدر. "١٥ ´٤٦ °١٢ عرض شمالى ايله "٤٢ ´٤٢ °٤٢ طول شرقيده واقع اولوب، يكرمى سنه اول ٣٠٠٠٠ اهاليسى وار ايديسه‌ده، اووقتدن برى بو مقدار همان تضاعف ايتمش اولسه كركدر. بو مقداردن يالكز عسكرله برابر ايكى بيكى آوروپالى وايكى بيكى يهودى اولوب، قصورى عرب، آفريقالى وهندلى اوله‌رق مسلمدر. موقعى طاشلق وپك صيجاق اولوب، صويى واشجار ونباتاتى يوقدر. ايچيلان صو قيالرك ايچنه اويولمش قديم صهريجلره طوپلانيلان ياغمور صويندن عبارت اولوب، قوراق سنه‌لرده مخصوص ماكينه‌لرله دكيز صوينى تبخير ايدرلر. ياقوت حموى «معجم البلدان» نده بر كونلك مسافه‌ده بولنان بر صودن جلب ايتدكلرينى بيان ايديور. بو حاليله برابر عدن هندايله مصر آره‌سنده ويمن وحضر موتكى منبت يرلرك ساحلنده بولنديغندن اسكيدن برى تجارتكاه ومعمور بر شهر اولوب، اميد برونى طريقى آچلنجيه قدر الى يدى بيك خانه‌سى وار ايكن، طريق مذكورك كشفندن صكره اهميتدن دوشه‌رك، اهاليسنك مقدارى ايكى بيكه قدر تنزل ايتمش؛ وآنجق سويش جدولنك كشادندن صكره يكيدن كسب اهميته باشلامشدر. وقتيله يمن اماملرينه تابع اولوب، بر آره‌لق پورتكيزليلر طرفندن ضبط، وبعده قانونى سلطان سليمان خان زماننده خطهٔ يمانيه ايله برابر ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنمش؛ وصكره لحج شيخنك اداره‌سنه كچوب، ١٨٤٠ ده انكلتره دولتى بربهانه ايله قصبه‌يى اله كچيره‌رك مقابلةً لحج شيخنه سنوى بر معاش تخصيص ايتمشدر. ابنيه‌سى كاركير ومرتفع اولوب، انكليزلردخى برچوق كوزل ابنيه تأسيس ايتمشلردر. بولنديغى شبه جزيره قيالق بر طاغ اولمغله، طبيعى بر استحكام حكمنده اولدقدن بشقه، انكليزلر كرك بو طاغده وكرك شهرك خارجى ليمانى قپايان بركوچك آطه‌نك اوزرنده پك متين و جسيم استحكامات تأسيس ايتمشلردر. بولنديغى ناحيه‌نك اسمى جغرافيون اسلام آثارنده (ابين) اسميله معروف اولوب، اليوم لحج اسميله ياد اولنور.

عَدْنان { حضرت اسماعيل (عم) نسلندن برآدم اولوب، قريشك بوذاته قدر اولان نسللرى صاغلام وعدنان ايله حضرت اسماعيل آره‌سنده‌كيلر مشكوكدر.

عدن کورفزی { بحر عمانك غرب جهتنده واسع بر کورفز اولوب، جنوباً وغرباً آفریقا قطعه‌سنك شرقه طوغری اوزانان سومالی سواحلیله وشمالاً جزیرة العربك یمن وحضرموت سواحلیله محدود اولدیغی حالده، غرب شمالی جهتنده باب المندب بوغازندن بحر احمرله اختلاط ایدر.

عدنی { (لاله بهجناتهه) هندستان شعراسندن وبراهمه‌دن اولوب، لکهنولیدر. مرتب دیوانی وبر خیلی مثنویاتی واردر. شو بیت اونکدر:

دونان از منت دونان سنان برسینه می آرد
سنان برسینه اولی‌ترکه از دونان دونان جستن

عدوانی { (ابو سلیمان یحیی بن یعمر) مشاهیر نحات وتابعیندن اولوب، صحابه‌دن عبد الله بن عباس و عبد الله بن عمر (رضهم) وسائر ذواتله کوریشمش؛ وکندیلرندن احادیث شریفه روایت ایتمشدر. حجاج بن یوسف طرفندن خراسانه نفی اولنه‌رق، اورا والیسی یزید بن المهلب طرفندن خراسان قاضیلغنه نصب، وبعده نبیذ قوللاندیغیچون عزل اولنمش؛ و ١٢٩ تاریخنده خراسانده وفات ایتمشدر.

عدی بن حاتم الطائی { (ابو طریف —) صحابه‌دن اولوب، جود وکرمیله مشهور اولان حاتم طائینك اوغلیدر. طی قبیله‌سنه سریهٔ مسلمین اعزام بیورلدقده، کندیسی جزیره وشام جهتلرینه قاچوب، همشیره‌سی سفانه عسکر مسلمینك الینه کچمش، ومدینهٔ منوره‌یه ورودنده اسلامه کلوب، صحابیات زمره‌سنه داخل اولمشیدی. هجرت نبویه‌نك طقوزنجی سنه‌سی صاحب ترجمه دخی نزد جناب نبوی‌یه کله‌رك، ویا همشیره‌سی سفانه طرفندن کتیریله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وارتحال رسالتپناهیده اسلامده ثبات ایدوب، قومنك دخی ارتدادینه ممانعت ایتمشیدی. جزیره وشام فتوحنده ابو عبیده وخالد (رضهما) معیتنده بولندیغی کبی، ایران فتوحنده دخی حاضر بولنمشیدی. حضرت عثمان (رضه) دن روکردان اولوب، جمل وقعه‌سنده اوغلی محمد ایله برابر معیت جناب مرتضویده بولنه‌رق، بو محاربه‌ده بر کوزی سقطلانمش، واوغلی شهید اولمشدر. بعده صفین محاربه‌سنده دخی معیت حیدریده بولنوب، هجرتك ٦٧ نجی سنه‌سنده یوز یکرمی یاشنده کوفه‌ده وفات ایتمشدر. پدری کبی سخا وکرمله متصف وقومی نزدنده حرمت واعتباره مالك ایدی. اسلامدن اول عیسوی المذهب ایدی.

عدی بن عمرو الطائی { صحابه‌دن وشعرادن اولوب، جاهلیتده واسلام دورنده شعر سویلمشدر. شو برایکی بیت کندی اسلامی حقنده سویلدیکی اشعارندندر:

ترکت الشعر واستبدلت منه
اذا دعی صلاة الصبح قاما
کتاب الله لیس له شریك
و ودعت المدامة والندامی الخ:

عدی بن مسافر { (شیخ — الهکاری) مشاهیر مشایخدن ومظنهٔ کرامدن اولوب، طریقت عدویه‌نك منسوب الیهیدر. بعلبك جوارلرنده واقع (بیت فار) قریه‌سنده طوغوب، تحصیل علومدن صکره، طریق تصوفه سلوکله، عقیل المنبجی، حماد الدباس، عبد القادر شهرزوری، عبد القادر کیلانی وابو الوفاء الحلوانی کبی مشاهیر مشایخله صحبت واخذ طریقت ایده‌رك، نهایت هکاری طاغلرنده برزاویه ایدنوب، عبادت وارشادله اشتغاله باشلامش؛ وصیت وشهرتی اقطار عالمه یایلوب، مریدانی چوغالمش، وهر طرفدن زیارتنه میل اولنمغه باشلامشیدی. ٥٥٧ تاریخنده هکاریده ارتحال ایدوب، زاویه‌سی یاننده دفن اولنمشدر. اولاد واحفادی اوراده قالمشدر.

عدین { یمن ولایتنك تعز سنجاغنده برقضا اولوب، جبال سراسله‌سنك غربی اتکلرنده واقع، وجنوباً نفس تعز، شرقاً وشمالاً اب قضالریله، غرب جهتندن دخی حدیده سنجاغنك زبید قضاسیله محاط ومحدوددر. مرکزی ینه بو اسمله مسمی برکوچك قصبه‌در. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، یاغمور موسملرنده بحره واصل اولور برقاچ وادیسی واردر. محصولاتی: قهوه دوره، آربه، بغدای، سیسام، مصر، فاصولیه، بقله، قرمزی بویا، مائی بویا، پاموق، خردال، خشخاش، قات وسائره‌دن عبارتدر.

عذاری { اونیجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن بروجه آتی اوج ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (قاسم) کرمیانلی اولوب، «شمر ووشیرین»

ناظمی شیخینك همشیره‌زاده‌سیدر. مدارس ثمانیه‌دن برنده مدرس‌ایدی. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

صاقین آهمدن ای نكار صاقین
كینه جودر بو روزكار صاقین
كوكه آغرکن اژدر آهم
یاقسون دامنك شرار صاقین

— ایکنجیسی ادرنه‌لی اولوب، طریق علمه سالك اولمغله برابر، عیش وعشرته مائل ونکته دان ولطیفه شناس برذات ایدی. شو بیت اونكدر:

نهالدن آیروب غنچه‌سن كلستانك
قوپارمه یوركنی عندلیب نالانك

— اوچنجیسی اسكوب قاضیسی ایکن وفات ایدن قره حسن افندینك اوغلی اولوب، عنفوان شبابنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت اونكدر:

نی یوز دوندره صانمه بیچاغك یاره‌سنه
باشم اوزره طوته‌یم بوینمی تك یاره‌سنه
قزل آل قانه بویانسون قو شها پیرهنم
نیه كیردی بیچاغكله تنمك آره‌سنه

عذاری ایران شعراسندن اولوب، شاه عباس ماضی دورنده یاشامشدر.

شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

باآن كه چو عمر بی وفائی
دارم همه عمر آرزو یت
دارم سر آن كه چون عذاری
از دیده قدم كنم بسویت

عذراء «وامق وعذراء» عنوانیله مشهور وبر چوق شعرا طرفندن سلك نظمه چكلمش اولان برافسانهٔ مشهوره‌ده (وامق)ك معشوقه‌سی بر شخص موهومدر.

عذری ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی، عن اصل تبریزلی اولدیغی، حالده یزدده نشو ونما بولمش؛ وبعده اصفهانه واروب، شاه عباس طرفندن وظیفه‌یه نائل اولمش ایدی. شو بیت اونكدر:

آمد بهار وكل شد ونوروز هم كذشت
كرد سرت نكشتم وامروز هم كذشت

— ایکنجیسی «آتشكده» صاحبی آذرك كوچك برادری اولوب، اسمی (اسحق بیك) در. شو بیت اونكدر:

سر كویی كه باشد بیكناهانرا پناه آنجا
ستم باشد كه ریزد خون چون من بیكناه آنجا

عرابه صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری (عرابه بن اوس بن قیظی الانصاری الاوسی) در، كه بدری منافقیندن اولدیغی حالده، كندیسی قومی ساداتندن وحسن حال اصحابندن اولوب، جود وكرمیله مشهوردر.

عَرّابه شام ساحلنده عكایه ملحق برقصبه اولوب، بعض علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

عِراق ایران ایله جزیرة العرب وجزیره ایله بحرفارس آره‌لرنده برخطهٔ واسعه اولوب، شمالاً فرات ایله دجله نهرلرینك بربرینه زیاده تقرب ایتدكلری محلدن یعنی بغدادك اوست طرفندن باشلایه‌رق، غرباً وجنوباً برالشام ونجد چوللرینه، جنوب شرقی جهتندن بحرفارسه یعنی بصره كورفزینه، شرق شمالی طرفندن دخی ایران حدود حاضره‌سنی آییران خوزستان طاغلرینه قدر ممتد اولور. كلدانیلرك وطنی اولان قدیم بابلستاندن عبارت اولوب، °٣٠ ایله ′٣٠ °٣٤ عرض شمالی و °٤٠ ایله °٤٦ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه اولان طول اعظمی بصره كورفزندن حدیثه قصبه‌سی موقعنه‌دك ٧٥٠ وایران حدودندن چوله قدر اولان عرضی تقریباً ٣٠٠ كیلو متره در. مساحهٔ سطحیه‌سی بالجمله مساحه‌سنك درت مثلندن زیاده‌در. شمدیكی حالده تقسیمات رسمیه‌ده عراق اسمی مستعمل اولمیوب، بوخطهٔ واسعه بغداد وبصره اسملریله ایکی ولایته منقسمدر.

عراقك اراضیسی دوز وفرات ایله دجله‌نك سورو كلیوب براقدقلری اوزلی وكوبره‌لی سیاه برطوپراقدن عبارت اولوب، بك سیرك بعض آلچق تپه‌لره تصادف اولنور. بوطوپراق دنیانك اك منبت اراضیسندن اولوب، مایس وحزیران آیلرنده فیضان ایدن نهرین مذكورینك صولری اراضینك قوهٔ انباتیه‌سنی هر سنه تازه لندیردیكندن، قدیمدن بری بوصولرك تخریباتنك اوكنی آلمغله برابر، فائده‌لرینی تعمیم ایتمك ایچون، بك چوق جدوللر، سدلر وبندلر یاپلمش، وعلى الخصوص خلافت عباسیه زماننده بوكبی وسائطك تكثیریله معموریتی درجهٔ قصوایه ایصال اولنمش ایسه‌ده، حیفا كه اوندن صكره ظهور ایدن مخرب استیلالردن بری سدلر خراب اولمش، جدوللر طولمش، طاشان صولر جابجا بطاقلقلر تشكیل ایدوب، هوایی تعفنه وعلل ساریه‌یه اوغراتمش، وطبیعتك اوقدر

مستثنا صورنده طوناندیغی اوکوزل بر برخرابه زار حکمنه کیرمشدر. اسکی جدوللردن بك آزی حالا موجوددر؛ وبونلرله نهرلرك کنارلرندن ماعدایرلری روزکارك هوایه قاریشدیردیغی دهشتلی برتوزله مستور اوله‌رق، عمران استعدادندن عاری کبی کورینور.

هواسی یازین بك صیجاق اولوب، علی‌الخصوص دکیزه قریب اولان بصره جهتنده میزان‌الحراره کولکه‌ده ٦٠ و ٦٥ درجه‌یه قدر چیقار. هله جنوب روزکارلری جزیرة‌العرب چوللرندن کلوب، نباتاتی قورودر؛ وچوق دفعه کلیتلی چکرکه کتیرر. قیشین ایسه بالعکس شمالدن قارلی طاغلردن کلن روزکارهوایی زیاده صوغوده‌رق، چوق دفعه میزان الحراره صفره وصفردن آشاغی‌یه اینر، وخرما آغاجلری تلف اولور. مایسدن تشرین اوله قدر اصلا یاغمور یاغماز؛ وسائر موسملرده دخی آزیاغار. بناءً علیه، نهرین ایله جدوللرندن اروا اولنه‌میان یرلرده زراعت اجراسی ممکن اوله‌میور.

اورمانلری یوق حکمنده اولوب، یالکز نهرلرك کنارلرنده ومعموره‌لرك اطرافنده خرما آغاجلری کثرتله بولنور. سائر اشجاری چالی انواعندن عبارت اولوب، طورغون صولری دخی واسع سازلقلرله محاطدر. هوانك قوراقلغنه باشلیجه سبب اورمان فقدانیدر. معموریتی زماننده عراقك اورمانلرله مستور بولنمش اولدیغی معلومدر. باغچه‌لرنده خرمادن بشقه لیمون، پورتقال، قایسی، نار، انجیر وسائر میوه آغاجلری بولنور. اوفق برجنس آرسلان‌ایله سازلقلرده کلیتلی اولان طوموز وجیلان وسائر حیوانات وحشیه بولنور. نهرلرك کنارلرنده‌کی صحرالرده عشیرتلرك بك کلیتلی قیونلری واردر. خرمادن صکره اك باشلی اخراجاتی دری وبیاغیدر. نفط یاغلری وبعض محللرده طاش یاغی بولنور.

عراقك اهالیٔ قدیمه‌سی امم سامیه‌نك باشلیجه‌لرندن اولان کلدانیلردن عبارت اولوب، مرکزلری بابل ایدی. شمدیکی حالده عموما اهالیسی عرب اولوب، عشیرت حالنده یاشایانلری ساکن ومتمکن بولنانلرندن زیاده‌در. مملکتك خرابیتندن بالاستفاده، جزیرة العرب شمر ومنتفك کبی جسیم عشیرتلری قیون ودوه وخرکله‌دن عبارت بیوك سوریلرینی اوتلاتمق ایچون، عراقك اراضیسنی مرعا اتخاذ ایتمش؛ وزراعتله اشتغال ایدن اهالیٔ متمکنه‌یه مسلط اولمشلردر، که بوحال دخی عراقك معموریت قدیمه‌سنك اعاده‌سنه مانع اولمقده‌در. یالکز بغداد شهرنده اکثریا ترکجه سویلنمکده اولوب، سائر طرفلرده لسان عمومی عربجه‌در. اهالینك قسم کلیسی مسلم اولوب، اکثری شیعی مذهبنه تابعدر. شهر و قصبه‌لرده ساکن اولوب جزئی بولنان خرستیانلری نسطوری، یعقوبی وارمنیدن عبارتدر. برمقدار یهودی دخی واردر.

عراق وقتیله معموره‌لرله مستور اولوب، حتی قصبه وقریه‌لری بربرلرینه متصل کبی اولمغله، کونلرجه سیاحت ایدن آدم کندینی هر طرفه ممتد متصل بر معموره‌نك ایچنده ظن ایده‌جك صورتده خانه وسکاندن خالی بریر کورمزدی. بابل وطیسفون کبی ازمنهٔ قدیمه مراکز مدنیتندن بولنمش اولان جسیم شهرلر قبل‌الاسلام خراب اولوب، اوائل دور اسلامده تأسس واوقدر جسامت و معموریت پیدا ایتمش اولان بغداد ایله بصره الیوم موجود ایسه‌ده، اسکی معموریتلری چوقدن زائل اولمشدر. سائر قصبه‌لری فرات ساحلنده: حدیثه، هیت، کربلا، حله، دیوانیه، نجف، سماو، سوق‌الشیوخ؛ دجله ساحلنده: تکریت، سامرا، قادسیه؛ فرات ایله دجله‌نك نقطهٔ تلاقیسنده واقع قرنه، وبو ایکی نهرك اجتماعندن حاصل اولان شط العربك منصبنده‌کی (فاو) وسائره‌دن عبارتدر.

عراقك اهالیسی اوچ ملیون قدر تخمین اولنیور‌سه‌ده، یالکز بشیوزبیك قدری متمکن اولوب، قصوری خیمه نشین عشیرتلردن عبارتدر.

عراق خطه‌سی تاریخجه کرهٔ ارضك اك مهم نقطه‌لرندن اولوب، مدنیت ومعارف وصنایعك اك اسکی محال ظهورندندر. بنی اسرائیل کتب قدیمه‌سی بو بوخطه‌یه یالکز مدنیتك دکل، بلکه نوع بشرك بیله محل ظهوری نظریله باقوب، طوفان نوح (عم) دن صکره نوع بشرك اورادن اطراف ارضه انتشارینه قائل اولمشلردر. هرنه‌قدر هند ومصر کشفیات اخیره‌سیله تحقیقات جدیده بو اهمیتی بر درجه‌یه قدر تنزیل ایده‌رك، مصرك دخی بو نقطهٔ نظردن اوقدروبلکه دها اسکی و هله هندك چوق دها قدیم اولدیغنی اثبات ایتمش ایسه‌ده؛ بابلستان یعنی عراق خطه‌سی‌نه مدنیتك اك اسکی مراکزندن اولمق شرفنی غائب

ایتمه مشدو. علی الخصوص علم هیئت اورالك محصوایدر. میلاد عیسی (عم)دن سكز اون قرن اول بابلستان مدنیت ومعموریتك درجهٔ قصواسنه واصل اولمشیدی. بعده كیخسروك ید ضبطنه كچنجه، اهالیٔ قدیمه‌سی اولان كلدانیلر للابد استقلاللرینی غائب ایدوب، بابلستان طول مدت ایرانك تحت تحكمنده قالمش؛ واسكندرك خروجنده ماكدونیالیلره انتقال ایده‌رك، بعده اشكانیانك وصكره ساسانیانك ضبطنه كچه‌رك یكیدن ممالك ایرانیه دائره‌سنه داخل اولمش؛ ونهایت ظهور اسلامی متعاقب ممالك اسلامیه‌یه الحاق ایده‌رك، حجازدن وجزیرة العربك سائر طرفلرندن فوجافوج هجرت ایدن عربلرك سریانی وایرانی وسائره‌دن مركب اولان اهالیٔ قدیمه‌سنه غلبه چالمسیله، بتون اهالیسی دین اسلامله تدینله برابر عربلشمشلردر. اووقت مركزی كوفه شهری اولوب، درعقب بصره دخی تأسیس اولنمش؛ وموقعنك اهمیت تجاریه‌سی مناسبتیله آز زمانده معموریتده پك ایلری وارمش؛ وعلوم ومعارفده بصره‌یه رقابت ایتمكه باشلامشیدی. مؤخراً خلافت عباسیه تقرر ایدوب، خلیفهٔ ثانی ابوجعفر منصور بغدادی تأسیس ایدنجه، بوشهر آز زمانده دنیانك اك بیوك واك كوزل معموره‌سی حالنه كیرمش؛ وبتون عراقك معموریتی درجهٔ قصوایه واروب، بخت نصرك زمانلرینی دخی كچمش ایدی. خلافت عباسیه زماننده بومعموریت دوام ایدوب، بعده مغوللرك هجومنده وتیمورك خروجنده واو زمانلرده برینی تعقیب ایدن محاربات واغتشاشات آره‌سنده معموریت ومدنیت منقرض اولمش؛ وحتی بغداد شهری دخی بسبتون خراب اولوب، بعده عثمانلیلرك الینه كچدكدن صكره یكیدن تأسیس واعمار اولنمشدر.

عراق اسمی بروجه مذكور قدیماً بابلستان تسمیه اولنان خطه‌یه مخصوص ایكن، بعده هرنصلسه بونكله اصلا مناسبتی اولمیان ایرانك بر بیوك خطه‌سنه دخی بواسم ویرلدیكندن، تفریق ایچون برنجیسنه (عراق عربی) یاخود عراق العرب، وایكنجیسنه (عراق عجمی) یاخود (عراق العجم) نامی ویرلمشدر.

عراق عربی { یاخود عراق العرب. [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت.]

عراق عجمی { یاخود عراق العجم. ایرانك وسطنده واسع بر خطه اولوب، اصل عراقدن یعنی عراق عربیدن خوزستان ولورستان خطه‌لریله آیرلمشدر. جغرافیون اسلام اصطلاحنده (جبال) اسمیله معروف اولوب، عراق عجمی اسمی محدثدر. شمدیكی حالده بواسمله ایران دولتنك بیوك بر ایالتی اولوب، مركزی اصفهان شهر شهیریدر. ١٠´ ٣١° ایله ٣٠´ ٣٧° عرض شمالی و ٥° ٤٥ ایله ٥٥° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شرقدن غربه اولان طول اعظمی ٨٠٠ وشمالدن جنوبه عرضی ٥٠٠ كیلومتره قدراوله‌رق، شرق جهتنده‌كی چول قسمی داخل حساب اولمقسزین؛ مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٩ ٣٥٨ مربع كیلومتره اولدیغی حالده، اهالیسی آنجق بر ملیون قدر تخمین اولنور. شرقاً خراسان، جنوباً كرمان وفارس، جنوب غربی جهتندن خوزستان ولورستان، غرباً اردلان، غرب جنوبی جهتندن آذربیجان، شمالاً دخی كیلان ومازندران خطه و ایالتلریله محاط ومحدوددر.

شمالاً وغرباً وجنوباً سلاسل جبال ایله محاط اولوب، اراضیسی مرتفع وشرق شمالی جهتنده بولنان دشت كبیره طوغری مائلدر. بوسببه مبنی جغرافیون عرب آثارنده (جبال) اسمیله مذكوردر. یالكز شمال غربی كوشه‌سنی قطع ایدن (قزیل اوزن) بحر خزره منصب اولوب، ذاتاً آز اولان انهار سائره‌سی مذكور چولده نابدید اولور. مع هذا اطرافنی احاطه ایدن جبالك اتكلرنده‌كی یرلر اولدقجه معمور اولوب، ایرانك اك بیوك واك مشهور شهرلری، مثلا طهران، اصفهان، همدان، قم، كاشان، قزوین، یزد شهرلری بو خطه داخلنده‌در.

عراق عجمی الیوم ادارةً بروجه زیر ٧ سنجاقه منقسمدر: طهران، قزوین، همدان، قم، كاشان، اصفهان، یزد.

بوخطه‌نك احوال سائره‌سی ایرانك احوال عمومیه‌سنه تابع اولوب، «ایران» ماده‌سنده ذكر اولنده یغندن، تكرارینه حاجت كورمیورز.

عراقی { (شیخ فخرالدین ابراهیم) ایرانك مشاهیر شعراسندن اولوب، همدانلیدر. شهاب الدین سهروردی مریدانندن واقف اسرار حقیقت بر مرد كامل ایدی. هندستانه سیاحت ایتدكدن صكره، سلطان محمد خدابنده زماننده دمشق شامده ارتحال ایدوب، صالحیه‌ده محی الدین عربی

حضرتلرینك مرقدی جوارنده مدفوندر شو ایکی
بیت جملهٔ اشعارندندر :

نخستین باده کاندر جام کردند
ز چشم مست ساقی وام کردند
چوخود کردند سر خویشتن فاش
عراقیرا چرا بد نام کردند

عَرَب { امم سامیه‌دن بیوك برامت اولوب، هن اصل جزیرة العربده ساكن ایكن، بوكونكی كونده، شام، عراق، مصر و مغرب كبی بلاد واسعه‌یه دخی منتشر اولمشلردر.

امم واقوامك نسل ومنشئنی تعیین ایچون، اكثریا اوهام واحتمالاتدن عبارت ویا اساطیر و خرافاتدن متولد اولان تاریخدن زیاده، هرقوم وامتك سویلدیكی لسان ایله بدن وقفالرینك شكل وصورتنه ومتخلق اولدقلری اخلاق وعاداته رعایت ایتمك حقایق فنیهٔ اخیره‌دندر. بوقاعده‌یه استناداً عرب امتنك لسانه دقت ایتدیكمزده، بولسان ایله سریانی، كلدانی، عبرانی وسائر السنهٔ سامیهٔ قدیمه آره‌سنده اوقدر بیوك برمشابهت كورورز، كه عادتا جمله‌سنه برلسان مشتركك شعبه‌لری نظریله باقامق ممكن اولماز. آنجق، تاریخك تعیین ایتدیكی كبی، عربلرمی بابلدن چیقوب جزیرة العربك ایچنه یایلمشلردر، یوقسه سائر امم سامیه‌می جزیرة العربدن، حیوانلرینه مرعا آره‌یه‌رق، عراق وشام طرفلرینه كلمش، ومساعد یرلر بولنجه، خیمه‌لرینی خانه‌لره تبدیل ایله، تدریجاً تمدن ایتمشلردر؟ بوراسنی تعیین ایتمك مشكلجه‌در.

بوایكی احتمالدن تاریخجه برنجیسنك قبولی وقحطان یاخود یقطان اسمنده برینك عراقده‌كی تبلبلدن صكره جزیرة العربه كیرمسیله اوراده دنیایه كتیردیكی یعربدن عربلرك تولدی حكایه‌سی كتب بنی اسرائیلدن مأخوذدر؛ حالبوكه بنی اسرائیل كندیلری اساساً بابلستاندن ارض فلسطینه كچمش اولدقلرندن، بتون نوع بشری دخی اورادن چیقارمق ایستیورلر. آنجق طبیعت احواله وبوزمانلرده دخی تكرر ایدن وقوعاته نظراً بونك عكسنه یعنی ایكنجی احتماله قائل اولمق دها معقولدر. چونكه بابلیلرك متمكن واولدقجه متمدن بولندقلری معلوم اولدیغی حالده، بویله متمدن برقومدن آیرلمش برفرقه‌نك چوللره یایلوب، بدویت حالنه رجوعلری امكانسزدر؛ لكن بدوی برقوم مساعد اراضی بولنجه تمكن وتدریجاً تمدن ایتمك طبیعیدر.

بناءً علیه، بزعربلری بابلدن چیقارمقدن ایسه بابلیلری یعنی اسكی كلدانیلری وسریانی وعبرانی وسائر اقوام سامیه‌یی جزیرة العربدن چیقارمغی، وامم سامیه‌نك اصل بشیكی بابلستان اولمیوب، جزیرة العرب اولدیغنی التزام ایتمكی مناسب كوروروز.

اوائل دور اسلامده عربلره نصل چول تنك كلوب، عراق وشام ومصر ومغربه طوغری یایلمشلر، وبورالره كلن عربلر مرور زمانله نصل غلط وفرقلی بر لسان عربی سویلمكه باشلامشلرسه، تاریخك ضبط ایده‌مدیكی پك اسكی برزمانده دخی بویله برهجرت وقوعبولوب، عراق وشام طرفلرینه هجرت ایدن اسكی عربلرك مرور زمانله لسانلری بعض تغیراته اوغرایه‌رق، كلدانی، سریانی، عبرانی، آثوری، فینكی لسانلری وجوده كلمشدر. بولسانلرك تصریفاتجه عربیدن دون وكری بولنمسی ولسان عربیده موجود اولان (ث، ذ، غ) حرفلرینك بولسانلرده بولنمامسی دخی بو ادعامزه شاهددر؛ زیرا لسان تبدیل مكان ایتدكجه كمال بولمیوب، دائما نقصانه اوغرار. الیوم جزیرة العربك خارجنده تكلم اولنان عربی شیوه‌لری دخی بونك بر مثال ظاهریسیدر. بناءً علیه، بزبوراده عربلرك یعرب بن قحطان نسلندن متولد اولدقلرینه دائر اولان خرافاته اعتبار ایتمیوب، عربلرك جزیرة العربده پك اسكی اولدقلرینی التزامله برابر، ذاتاً هیچ برقوم وامتك برشخصدن تولدینی واوشخصك ده تاریخجه اسمی ضبط اولنه‌بیله‌جك قدر معروف اولمسی احتمالنی قبول ایده‌میز.

هرحالده عربلر ازمنهٔ قدیمه‌ده برقاچ شعبه‌یه منقسم اولوب، باشلیجه‌لری: یمن وحضرموت جهتنده ساكن عاد، مكه ومدینه طرفلرنده بولنان جرهم، حجازك جهت شمالیه‌سنده ساكن ثمود، دها شمالده وفلسطین حدودیله انبار جهتلرنده بولنان عمالقه، وجزیرة العربك شرق طرفلرنده بولنمش اولان طسم وجدیس قوملری ایدی. بونلردن بعضلری یعنی منبت وقابل عمران یرلره مالك اولانلری بدویتدن چیقوب، خیلی تمدن ایتمشلردی. الك متمدنلری عاد وثمود قوملری اولوب، قوم عاد معمارلقده وویرانه‌لری الیوم حیرت افزای عقول اولان صوبندلری وافسانه حكمنه كچمش اولان باغ ارملر، ارم ذات العماد كبی شدادی ابنیه انشاسنده پك ایلری وارمشلردی. ثمودقومنك

دخی قبائلك ایچنه اویولمش بك مصنع مأوالری وسائر اثرلری قالمشدر. قوم عادك (مسند) تعبیر اولنان وصافدن صوله اولەرق حروف مقطعه ایله یازیلان برخط مخصوصلری وارایدی،كه خطوط سامیه ایله مشابهتی اولمیوب، مأخذ ومنشئی مجهولدر. حمیرلرك آثار باقیه سنده بوخط موجود اولوب، قرائتنه دسترس اولنمشدر.

اليوم مستعمل اولان خط عربی ایسه، سائر السنهٔ سامیه خطوطیله مشترك اولوب، عبرانی وسریانی حروفیله مشابهتی میاندر. حروف متصله ایله یازلمسی خط سریانیدن اخذ ایدلمش اولمسی احتمالنی تقویه ایدیور. بوخطك نه وقت اخذوقبول اولندیغی ونه وقتدن بری لسان عربینك بوخطله یازلمغه باشلادیغی معلوم اولمیوب، هرنەقدر بعض تواریخ عربیەده بوخطله الك اول یازان ابوسفیانك پدری حرب بن امیه اولدیغی مسطور ایسەده، ظهوراسلامده خط عربی تمامیله یرلشمش وانتشار وتعمم ایتمش اولدیغندن، وحالبوكه خط سریانیدن ظهور اسلامده مستعمل اولان خط كوفی شكل وصورتنه انتقال واودرجه تعمم ایتمك ایچون چوق دها زیاده بر زمانه احتیاج مس ایتدیكندن، بوخطك لسان عربی‌یه اخذ وقبولی چوق دها اسكی اولمق اقتضا ایدر. جزیرةالعربك سائر طرفلرنده مسندك غیری بعض خطوط مستعمل بولنمش اولدیغی دخی مروی ایسەده، هیچ براثر بولنمدیغندن، بوروایاتك اساسی اولمسه گركدر. هر حالده خطوط سامیەدن مأخوذ اولان خط عربی مسند خطنی متروك ومنسی حالنده براقوب، عرب اقوامی بیننده تعمم ایتمشدر.

یوقاریده ذكر اولنان عرب اقوامنه (عرب عاربه) نامی ویریلوب، بعده عبرانیلردن بعض قبائل حجاز جهتنه هجرتله جرهم قومیله اختلاط وامتزاج ایدەرك، (عرب مستعربه) دینلن قوم ظهور ایتمشدر،كه قریش دخی بونلردن ایدی. بوهجرت حضرت اسماعیل(عم)ك شخصنده تجسم ایتدیرلمشدر.

ظهور اسلامه دك عربلر جزیرةالعربه منحصر قالوب، وطنلری اوچ جهتدن دكیزله محاط اولدیغی كبی، شمالاً دخی واسع چوللرله سائر بلاددن آیرلمش اولدیغندن، اووقته قدر عربلرك سائر امم عالمله چوق اختلاطلری اولمامش؛ ووطنلرینك منابع ثروتدن محرومیتی جهانگیرلری اوطرفه جلب ایتمامش؛ والحاصل حال وشانلری سائر امم عندنده مجهول قالمش ایدی. پك اسكی زمانلرده مصریلرك (هیكسوس) اسمیله قید ایتمش اولدقلری بعض عربلر خطهٔ مصریه‌یی ضبط ایتمشلر سەده، بوفتوحات مجهوله عربلرك اشتهارینی مؤدی اولەمامشدر. حمیریلردن بعضلرینك مغربه وچینه قدر توسیع فتوحات ایتدكلرینه دائر اولان روایات امم قدیمەدن هیچ برینك تواریخیله وهیچ برگونه آثارله مصدق اولمدیغندن، بوروایات مبالغه كارانه‌یه هیچ بروقت صحیح نظریله باقیله ماز. ظهور اسلامدن مقدمجه حبشیلر برآرەلق یمنی ضبط، وحجازه دخی قصد ایتمشلردی. بعده یمن ایران كیاسرەسنك حكمی آلتنه گچوب، ملوك ساسانیه‌نك گوندردكلری والیلر معرفتیله اداره اولنوردی. حضرت سلیمان (عم) زماننده واوندن صكره بنی اسرائیل ودها اول فنیكه بحریونی یمن وحضرموت وعمان سواحلنه یناشوب، عربلرله مناسبات تجاریه پیدا ایتمش؛ واوقتدن گرك یمن طرفلرینه وگرك حجازه برخیلی موسویلر گیدوب یرلشمشلردی. عمالقه‌نك ایسه اسكیدن بری عبرانیلر وسریانیلرله مناسبتلری وارایدی. رومالیلرك آسیاده فتوحات وحاكمیتلری زمانلرنده عربلر شماله طوغری یایلمغه باشلایوب، انبارده، تدمرده وحتی دمشقده دخی بعض كوچك عرب دولتلری ظهور ایدەرك، رومالیلرله ایرانیلر آرەسندەكی اختلافاته مداخله ایتمشلردی. غسانیلر بوجملەدن ایدی. بوصرەده اوجهتلرده وجزیرةالعربك ایچ طرفلرنده بیله برچوق عربلر نصرانیتی دخی قبول ایتمشلردی.

بواختلاطلردن واسكندریه مكتبنك قربیتیله اورادن نشأت ایدن بعض عالملرك اولاد عربه قاریشمسندن ذكاوت فوق العادەسی واستعداد طبیعیسی ایله مشهور اولان عرب اقوامی بیننده برترقی وتیقظ فكری اویانمغه باشلایوب، آرتق اصنام وجاداته عبادتدن وبرطاقم تطیرات وترهاته تبعیتدن عبارت اولان دینلرینی غیركافی گورلمكده، وگرك اعتقادلرینی اصلاح گرك اشعار وادبیاتلرینی ارقا ایچون، كعبه‌نك وجودی مناسبتیله بتون عربلرك مركز ومجمعی اولان مكەده سوق العكاظ كبی برطاقم جمعیتلر ومشهورلر تشكیل

ایدیله‌رك، عربلر بر تبدل و انقلاب عظیمه اولان استعدادلرینی کوسترمکده ایدیلر .

ایشته او صره‌ده ایدی که فخر کائنات حضرت محمد مصطفی (صلعم) افندمز من طرف الله دین حقه دعوت ایچون مبعوث اولوب، آز زمان ظرفنده یعنی سید الکونین افندمزك حیاتلرنده بتون جزیرة العرب اهالیسی یعنی عرب امتنك کافهٔ افرادی دین اسلامله متدین اولمش؛ ودین مبینك ویردیکی غیرتله اوچول آرسلانلری پك آز زمان ظرفنده شام ، عراق ، مصر ، ایران مغرب وسائر بلادی خلافت اسلامیه‌نك رایتی آلتنه آلوب، آوروپاده پیرنه طاغلرینه، آفریقاده صحرای کبیره وسودانه، آسیاده بحر خزره، سیحون نهرینه وسند مجراسنه‌دك توسیع ممالك ایتمشلردر.

شام ، عراق ، مصر ومغرب ممالکی بسبتون عربلشوب، سریانی، عبرانی، قبطی وبربری لسانلری اورته‌دن قالقه‌رق، اووقته دك جزیرة العربه منحصر اولان لسان عربی بتون بوممالك واسعه‌نك لسان محلیسی حکمنه کچدکدن بشقه، ایرانده، ماوراء النهرده، هند وسندده، اندلسده یعنی اسپانیا وپورتکیزده، سیجلیه‌ده وسائر ممالك اسلامیه‌ده دخی عربلر اوقدر چوغالمشیدی، که اورالرده ده السنهٔ محلیه‌دن زیاده لسان عربی استعمال اولنور، وعرب اولمیان اهالی دخی بولسانی اوکرنمك مجبوریتنده بولنوردی.

بو فتوحاتله برابر علوم وفنون دخی پك چوق ترقی ایدوب، عربلرده واونلره تابع اقوام واممده پك چوق علما وارباب فن یتیشمش؛ ووقتیله سرمایه‌سی اشعاردن عبارت اولان لسان عربی علمی وفنی برلسان اولوب، قرون وسطاده معارف ومدنیت عربلره ولسان عربی‌یه مخصوص کبی بولنمشدر.

حاکمیت عربلرك الندن چیقدقدن صکره دخی شام وعراق وآفریقانك بتون قسم شمالیسی همان صرف عرب اهالی ایله مسکون قالوب، بوممالك واسعه الی یومنا هذا بلاد عربدن معدوددر. بناءً علیه، بوکون عربلردن بحث اولندیغی وقت، یالکز جزیرة العرب سکانی آکلاشلیوب، بحر عماندن کردستان وآناطولی وآق دکیزه وبحر فارسدن بحر محیط آطلاسی‌یه قدر آسیا وآفریقانك واسع ممالکنده ساکن بر بیوك امت اولدیغی بیلنمك اقتضا ایدر. بوممالك واسعه‌نك اهالیسی وتعبیر آخرله کرهٔ ارضده بولنان عربلر تقریباً وتخمیناً اللی ملیون نفوسه بالغ اولور.

جزیرة العربده وعلی الخصوص بیانجیلرله چوق اختلاط ایتمین طرفلرنده لسان عربی اسکی فصاحت ولطافتنی محافظه ایتمکده اولوب، بعده عربلشمش اولان بلاد سائره‌ده ایسه جزئی بعض تبدلاته اوغرامش، و فصاحتی آزچوق غائب ایده‌رك، هر بر مملکتده بشقه بر صورت آلمش ایسه‌ده، بو تبدلات یالکز بین العوام تکلمده حاصل اولوب، لسان تحریری دائما فصاحتنی محافظه ایتمکده‌در. تبدلات مذکوره دخی بربرلرینك لسانتی آکلایه‌میه‌جق درجه‌ده اولمیوب، مغرب اقصادن، مصردن، شامدن، یمندن، نجددن، بغداددن برر عرب بر یره کله‌رك هر بری کندی اسانیله سویلدیکی حالده، پك اعلا آکلاشیله‌بیلیرلر.

عربلر عمومیت اوزره بیوك وآرمودی قفالی، دوزکون چهره‌لی، بیضی واتسزجه چهره‌لی، پك بیاض ودوزکون دیشلی، پارلاق کوزلی، اورته بویلی، اینجه بللی، کوچك واتسز اللی وآیاقلی، اسمرجه بکزلی، شیرین ادالی آدملر اولوب، آنجق جزیرة العربك خارجنده انواع سائره افرادیله اختلاطلرندن طولایی بو اوصافی تمامیله محافظه ایده‌مه‌مشلردر . جسارت وشجاعت، عهده وفا، کرم وسخاوت، مهماننوازلق، شاعرلکه استعداد کبی اوصاف عربلر عندنده پك مقبول وممدوح اولوب، بو اوصافده تمیز ایتمك هر بر عربك اخص آمالیدر. مع هذا کریم وسخیلری نه‌قدر چوق ایسه بخل وخستله اشتهار ایدنلری دخی نادر اولمدیغندن، اجنبیلر عندنده عرب اسمنك معنای مجازیسی بخیل وطمعکاردر.

عرب { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی اصفهانلی اولوب، شو رباعی اونکدر:

در عشق تو روبوادیٔ غم دارم
وزدست غمت دیدهٔ پرنم دارم
بنشسته بخاکستر کلخن شب و روز
چون ماتمیان همیشه ماتم دارم

—— ایکنجیسی (میرشاه) سادات رضویه‌دن اولوب، شو بیت اونکدر:

بنوعی از تغافلهای او نومید شد قاصد
که از شرمندکی کرد پیام مانمیکردد

عرب آقا { بوده ایران شعراسندن اولوب، کرمانلیدر، وکاسه‌جیلك صنعتیله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

کذرکاه خدنك غمزهٔ اوست
دل مارا زیارت می توان کرد

عربحصار { آیدین ولایت و سنجاغنده ومندرس ایرماغنه تابع چنار چایی کنارنده واقع کوچك برقصبه اولوب، (هارپاسه) مدینهٔ قدیمه‌سنك خرابه‌لری اوزرنده واقعدر. اسمی دخی اسم قدیمدن غلط اولسه کرکدر.

عرب زاده { (محمدبن محمد) قانونی سلطان سلیمان خان دوری علماسندن اولوب، علی الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره، ٩٦٩ تاریخنده مصر ملاسی اولوب، محل مأموریتنه کیتمکده ایکن، کمی فرطونه‌یه اوغرامغله، غریقاً وفات ایتمشدر. تفسیر بیضاوی‌یه وبعض کتب علمیه‌یه حواشی وتعلیقاتی والسنهٔ ثلاثه‌ده بعض اشعاری واردر. شو برایکی بیت اوجمله‌دندر:

ایا طالبا مالا وتزعم مالکا
فانك تدعو للعواری بتالکا
قم واشتغل بکسب الکمال فانه
کمالك عند الله لیس کمالکا

عرب زاده { (عطاءالله افندی) سلطان عبدالحمید خان اول دورنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه نائل اولان علمادن اولوب، سلطان احمد خان ثالث دورنده امام شهریاری وشهزادکان خواجه‌سی بولنمش اولان صدوردن عبدالرحمن افندینك اوغلیدر. ١١٣٢ تاریخنده طوغوب، ١١٥٠ ده مدرس اولمش؛ و ٧٠ ده حلب، ٨٣ ده شام، ٨٨ ده مکه ملاسی اولدقدن صکره، ٩٣ ده استانبول قاضیسی، ٩٥ ده آناطولی و متعاقباً روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و ٩٩ ده شیخ الاسلام اولوب، آلتمش اوچ کون بومقامده قالدقدن صکره، وجودینه طاری اولان ضعف ومرضدن وفات ایدوب، صدفجیلرده دفن اولنمشدر. حلیم ومتواضع بر ذات ایدی.

عرب زاده { (محمدعارف افندی) سلطان مصطفی خان رابع دورنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه نائل اولان علمادن اولوب، آنف الترجمه عرب زاده عطاءالله افندینك اوغلیدر. ١١٥١ تاریخنده طوغوب، بعد التحصیل بعض نیابتلرده بولندقدن صکره، مکه ملاسی اولوب، ادای حج ایله، عودتنده ١٢٠٨ ده استانبول قاضیسی، ٢١٢ ده آناطولی و ٢١٥ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمشیدی. ٢٢٣ تاریخنده علمدار مصطفی پاشانك ورودنده سلطان مصطفی خان رابع جانبندن مسند مشیخته نصب اولنه‌رق، یالکز ٢٥ کون، مشیخت اسلامیه عهده‌سنده قالدقدن صکره، سلطان محمود خان ثانی حضرتلرینك جلوسنده عزل قلنمش و ٢٤١ تاریخنده وفات ایدرك پدری یاننده دفن اولنمشدر. اواخر عمرنده بورسه‌نه خط تعلیق ایله بر مصحف شریف یازوب، روضهٔ مطهره‌یه اهدا ایتمکی اعتیاد ایتمشدی.

عرب زاده { (محمد بن عمر) مشاهیر خطاطیندن اولوب، برخیلی مصحف شریف کتابتنه موفق اولمش، و ١١٢٧ ده وفات ایتمشدر.

عربستان { بو اسم بعضا جزیرة العربه وبعضاً عرب اهالی ایله مسکون اولان بتون بلاد عربیه اطلاق اولنه‌رق، عجمستان لفظی کبی عامیانه براسم اولوب، جغرافیا اصطلاحاتندن دکلدر. بناءً علیه، مسماسی حقنده معلومات آلمق ایچون، «جزیرة العرب» و «شام، عراق، مصر، مغرب» ماده‌لرینه مراجعت اولنمق اقتضا ایدر.

عربسون { قونیه ولایتنك نیکده سنجاغنده و ولایتنك منتهای شرق شمالیسنده اوله‌رق قزیل ایرماق ساحلنده نیکده‌نك ٩٠ کیلو متره شمالنده وقیصریه‌نك ٧٠ کیلو متره غربنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهالیسی، باغ وباغچه‌لری، برقاچ جامع ومسجدی، قره محمد پاشانك وقفی اولان بر کتبخانه‌سی، بر مدرسه‌سی، بر رشدیه مکتبی و ٨٩ دکانی واردر. —— عربسون قضاسی ولایتك منتهای شمال شرقیسنده اولوب، شمال شرق جهتندن قزیل ایرماق مجراسیله قیرشهر سنجاغندن آیرلمش اولدیغی حالده، شرقاً قیصریه سنجاغیله، جنوباً نوشهر، غرباً دخی آقسرای قضالریله محاط ومحدوددر. قضا ٨٩ قریه‌یی حاوی اولوب، ٢٢٦٠٠ اهالیسی واردر، که بونلردن یالکز ٣٠٠٠ قدری لسان ترکی ایله متکلم روم وقصوری مسلمدر. قضا درونده ٥٠ جامع ومسجد، ٣٩ دکرمن، ١٢٥ چشمه، ١٨ دباغخانه، قوزی اوغلی نامیله امراض مختلفه‌یه نافع بر قاپلیجه وفرون وابنیه

طاشلریله مرمراوجاقلری واردر. محصولات ارضیه‌سی حبوبات متنوعه‌ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن وآفیون وسائره‌دن عبارت اولوب، معمولات صناعیه‌سی‌دخی کلیم، سجاده، کچه، آلاجه، قرمزی بز، دوشمه‌لك و سائر منسوجاتله سختیان وسائره‌دن عبارتدر.

عرب شاه { (یاخود ابن عرب شاه احمد) مشاهیر مورخین اسلامدن اولوب، دمشقده نشأت و ٨٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. تیمور لنكك «عجائب المقدور فی احوال تیمور» عنوانیله مفصل تاریخنی یازدیغی کبی، «فاکهة الخلفاء» عنوانیله معتبر برتاریخ و توحیده متعلق دخی برکتاب یازمشدر. مذکور ایکی تاریخ اك اهمیتلی آثار اسلامیه‌دندر.

عربکر { معمورة العزیز ولایتنك خربوت سنجاغنده وخربوتك ٧٥ کیلو متره شمال غربیسنده وملاطیه‌نك ٥٥ کیلو متره شمالنده اوله‌رق ٣٩° عرض شمالی ایله ٣٦°٢٠′ طول شرقیده وفراته تابع قره‌صومجراسنك ٢٥ کیلو متره غربنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، نصفندن زیاده‌سی مسلم اولمق اوزره، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، پك چوق باغ وباغچه‌لری، اولرده یاپیلان کزی وآلاجه کبی ایپك وپاموق منسوجاتی، ١٨ جامع ومسجدی، برتکیه‌سی، ٣ مدرسه‌سی، برکتبخانه‌سی، ٤ ارمنی، ١ قتولیك و١ پروتستان کلیساسی، ٤ خانی، بیوجك چارشیسی، متعدد حماملریله چشمه‌لری، ایکی رشدیه و ٢٠ صبیان مکتبلری، ١٦ ارمنی وقتولیك وپروتستان مکاتب مختلفه‌سی، ٢ کتابجی دکانی، ٢ اجزا خانه‌سی، ١٨ منسوجات فابریقه‌سی و ٤ دباغخانه‌سی واردر. قصبه عارضه‌لی بریرده اولوب، خانه‌لری سیرك وباغ و باغچه‌لرله محاط اولمغله، دائره‌سی پك واسع و خارجدن منظره‌سی بغایت دلنشیندر. قصبه‌نك موقع قدیمنده پك اسکی زمانلردن قالمه وملوك فرس ابنیه‌سندن اولدیغی مظنون اولان مصنع برجامع شریفله سائر بعض معابد عتیقه بولنیور. — عربکر قضاسی ولایت وسنجاغك غرب شمالی قسمنده اولوب، شمالاً اکین قضاسیله، شرقاً درسم سنجاغیله، جنوباً کبان معدنی قضاسیله، غرب جنوبی جهتندن ملاطیه سنجاغیله، غرباً دخی سیواس ولایتیله محدود و ٨٨ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق وعارضه‌لی اولوب، فراته تابع قره صویه دوکیلور بر چوق چای ودره‌لری واردر. اراضیٔ مزروعه‌سی وحبوبات وسائره محصولاتی دخی وار ایسه‌ده، باشلیجه محصولاتی میوه‌لرك انواعیله اوزوم وسائره‌دن عبارتدر. قضانك اکثر اهالیٔ ذکوری اوطه‌جیلق واوشاقلق کبی خدمتلرله استانبولده وسائر بیوك شهرلرده بولنورلر. معمولات صناعیه‌سی باشلیجه کزی ایله مانوسه‌دن عبارتدر. اهالیسی ٣٢٥٣٣ نفوسدن عبارت اولوب، ١١٠٠٠ قدری مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی وقصوری کاملاً مسلمدر. مرکز قضا قربنده بولنان صاری چیچك یایله‌سنده یازین کلیتلی قیون سوریلری بولنوب، سوتلرندن استحصال اولنان ساده‌یاغ پك نفیس وکوزل رایحه‌لی اولور. درون قضاده ٣٥ جامع ومسجد، ٣٨ مکتب، ٤ مدرسه، ١١ کلیسا، ٤ حمام، ٣٢ دکرمن وفابریقه و ٤٧٥ دکان موجوددر.

عرشی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (محمد) بکپارارلی اولوب، معمارزاده‌نك استانبول قاضیلغنده دانشمندی ایکن وفات ایتمشدر. تاریخ سویلمه‌ده پك بیوك مهارتی وار ایدی. غزلیاتی دخی مقبولدر. ابتدا مخلصی (چاکی) اولوب، عرشی‌یه تبدیلنده شوبیت فارسی‌یی سویلمشدر:

غلغل شعر من بعرش رسید
زان سبب شد تخلصم عرشی

— ایکنجیسی تیره‌لی اولوب، ابتدا طریق علمه سالك اولمش ایسه‌ده، بعده درویشلکه سلوکله، مولوی اولوب، مورده برتکیه‌ده اقامت ایتمکده ایکن، اوراده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر:

مست عشقکدر دوشر طورمز یولکده ساقیا
خاکدن رفع ایلسه‌ك دوشدکجه افتاده‌ك نولا

عرشی { فرس شعراسندن دخی بروجه آتی ایکی شاعرك مخلصیدر:

برنجیسی (طهماسب قلی بیك) شاه طهماسب صفوی رجالندن وتکلو نام ترك اویماغندن وبرروایتده یزد اکرادندن اولوب، شوبیت اونکدر:

تخم دیکر بکف آریم وبکاریم زنو
کانچه کشتیم زخجلت نتوان کرد درو

کندیسنك جیرکین بر اوغلی اولدیغندن، ظرفادن
بری: شاعر بو بیتی کندی مخدومی حقنده سویلشدر،
دیمشدر. ابتدا مخلصی «مهدی» ایدی. بك چوق اشعاری
واردر.

— ایکنجیسی (میر محمد مؤمن بن میر عبدالله
مشکین رقم) هندستانك اکبرآباد شهرندن اولوب،
کندیسی دخی پدری کبی خطاطلقده مشهور اولمغله
دهلی حکمداری داراشکوه جانبندن اوغلی سلیمان
شکوهك حسن خط معلمکنه نصب اولنمش؛ وبك
چوق انعامه نائل اولمش ایسه‌ده، درویشانه یاشا.
یشندن وازکچمه‌مش؛ و ۱۰۹۱ ده طقسان یاشلرنده
وفات ایتمشدر. «شاهد عرشی» و «مهر ووفا» عنوا.
نلریله ایکی منظومه‌سی ومرتب دیوانی واردر. شو بیت
اونکدر:

من بپایش افتم واو درکنارم میکشد
من درین وادی ترقی از تنزل دیده‌ام

عَرَفات { مکهٔ مکرمه‌نك قارشیسنده بر
بر طاغدرکه عید اضحانك عارفه
کونی حجاجك اورایه چیقمسی مناسك حجدندر. عارفه
کونی مناسبتیله بو اسمله تسمیه اولندیغی مظنون اولوب،
بعضلری حضرت آدم ایله حوا (عما)ك جنتدن بعد الاخراج
برخیلی وقت بربرندن آیری دوشدکدن صکره، بو
طاغده بولیشوب بربرنی طانیدیغنی، وبو مناسبتله (عرف)
فعلندن عرفات تسمیه اولندیغنی التزام ایتمشلردر.
عرفاتده بعض ابنیه واهل مکه‌نك صیفیه‌لری بولنوب،
محدثین وسائره‌دن بعض مشاهیر دخی اورایه نسبتله
شهرت بولمشلردر.

عرفان { فرس شعراسندن اوچ ذاتك
مخلصیدر:
برنجیسی (سلطان ابو سعید) هندستانك مشاهیر
مشایخندن اولوب، (کالپی) قصبه‌سنده سجاده نشین
ایدی. ۱۱۴۷ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی
اونکدر:

دی روزکه دل رفت زکاشانهٔ ما
لیلی کویان برون شد زخانهٔ ما
امروز شنیدم انا لیلی میکفت
کلبانك دکر شنو زدیوانهٔ ما

— ایکنجیسی (میر —) طهرانلی اولوب، شو
بیت اونکدر:

تاقیامت لب خمیازه کشاید زجهان
یك بغل تنك تراهرکه درآغوش کشید

— اوچنجیسی (قدیر) اصفهانلی اولوب، شو بیت
اونکدر:

پیش از آن کز کردباد فتنه ویرانت کنند
دامن افشان ازغبار جسم تاجانت کنند

عرفجه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب،
الك معروفلری (عرفجه بن هرثمة.
البارق) در، که حضرت صدیق اکبر جانبندن عمان اهل
رده‌سنه قارشی جیفر بن الجلندی‌یه امداداً اعزام
بیورلدیغی کبی، جانب فاروقیدن دخی بصره‌یه مأمور
اولان عتبه بن غزوانه امدادجی کوندرلمش؛ وخلیفهٔ
مشارالیه طرفندن موی الیه عتبه‌یه: «انی قد امدتك
بعرفجة ابن هرثمة وهو ذو مجاهدة ومکایدة للعدو فاذا
قدم علیك فاستشره» یازلمشیدی. موصل فتوحنده
وبعده حضرت عثمان (رضه) طرفندن فارس غزوا.
تنده دخی استخدام بیورلمشدر.

عرفی { ایران شعراسندن بروجه آتی ایکی
شاعرك مخلصیدر:
برنجیسی (مولانا جمال الدین محمد —) شیرازلی
اولوب، متأخرین شعرا میاننده بیوك برصیت وشهرت
قزانمش، وقدمای شعرانك مسلکنه مغایر یکی بر
چیغر آچمش ایسه‌ده، چوق استعاره‌لر قوللاندیغندن،
مقصدی تشبیهاتك ایچنده غائب اولور. بناءً علیه،
هرنه قدر متین ومعنیدار بعض اشعاری وارایسه‌ده،
عمومیت اوزره آثاری ذوق سلیم اصحابی عندنده
مقبول دکلدر. هندستانه رحلتله، حکیم ابو الفتح کیلانی‌یه
انتساب ایتمش؛ و ۹۹۷ ده، بونك وفاتی اوزرینه،
خان خانان عبدالرحیم خان واسطه‌سیله اکبرشاهك
حضورینه قبول اولنه‌رق، احسان ووظیفه‌یه نائل اولمش؛
و ۹۹۹ تاریخنده ۳۶ یاشنده لاهورده وفات
ایدوب، بعده کمیکلری نجف اشرفه نقل اولنمشدر.
بردیوان اشعاری، برمجموعهٔ قصائدی وبعض منظو.
مه‌لری واردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ازنقش ونکار در ودیوار شکسته
آثار پدیدست صنادید عجم را

— ایکنجیسی تبریزلی اولوب، کاتکشلکده
وشعرده شهرتی وارایدی. شاه طهماسب ماضینك
خدمتنده اولوب، مدحنده یوز اوتوز قصیده سو.
یلمشدر. مرتب دیوانی و «کوی وچوکان» عنوانیله
برمنظومه‌سی واردر.

عِرقه { طرابلس شامك ٤ فرسخ شرقنده اسكی برقصبه اولوب ، مشاهیر علمای اسلامدن برقاچ ذاتك مسقط رأسی بولنمشدر.

عروضی { [« نظامیٔ عروضی » ماده‌سنه مراجعت .]

عروضیه { اندلسك اك مشهور ادیبه‌لرندن اولوب، علم عروضده‌كی اقتداری سببیله بومخلصله شهرت بولمشدر. نحو ولغت وسائر علومده دخی ید طولاسی اولوب ، مبردك «كامل » نی، قالینك « نوادر»ینی وسائر كتب مهمه‌یی تدریس وشرحله اشتغال ایتمشدر . كاتب شهیر ابو المطرفك جاریه‌سی اولوب ، علم نحوی مشارالیهدن استماع ایتمشدر. بلنسیه‌ده نشأت ایدوب، هجرتك ٤٥٠ تاریخنده دانیه‌ده وفات ایتمشدر .

عروه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری ذكر اولنور:(ابو مسعود عروه بن مسعود الثقفی)، كه حدیبیه وقعه‌سنده قریش طرفندن جانب حضرت نبوی‌یه اعزام اولنه‌رق، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه ملاقی اولدقده، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وقومنی دخی اسلامه دعوت ایچون رجوعنده، كفار قریش اوقلرله مقابله ایدوب، شهید ایتمشلردر. —— (عروه بن مضرس الطائی) كه عدی بن حاتم الطائینك آرقداشی اولوب، اهل رده محاربه‌سنده خالد بن ولید حضرتلری اسیر طوتدیغی عیینه بن حصن الفزاری یی بوذاته تسلیماً حضور حضرت صدیقی‌یه اعزام ایتمشیدی .

عروه بن اذینة اللیثی { مشاهیر شعرای عربدن اولوب ، حجازلیدر. ١٣٠ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. برگون، دیگر بعض شعرا ایله برابر ملوك امویه‌دن هشام بن عبدالملكك یانته گیتمكله، حكمدار مشارالیه اسمنی صوردقدن صكره، شوبیتك قائلی سن دگلمیسك ؟ دیه‌رك شو بیتی :

لقد علمت وماالاسراف من خلقی
ان الذی هو رزقی سوف یأتینی

اوقومش ؛ وبوحالده نیچون رزقنی اوگده بكلمدك دیمش. شاعر بونك اوزرینه قالقوب ، حجاز یولنی طوتمش؛ آنجق هشام خبرآلنجه، جائزه‌سنی آرقه‌سندن گوندرمش؛ وعروه جائزه‌یی گوتورن آدمه: افندیكه سویله كه ایشته بن سوزمده صادقم، رزق گلوب بنی بولیور، دیمش .

عروه بن حزام العذری { عموجه‌سنك قزی عفرایه اولان عشق وغرامیله شهرت بولمش برشاعر اولوب، معاشقه‌لری وبربرلری حقنده سویلدكلری اشعار محرقه مشهوردر. حضرت عثمانك زمان خلافتنده بوعشقه قربان اولمشدر.

عروه بن الزبیر { (ابوعبدالله —— بن العوام بن خویلد القرشی الا. سدی) عشرهٔ مبشره‌دن جناب زبیر (رضه)ك ایكنجی اوغلی اولوب ، عبدالله بن الزبیر ایله بروالده دن یعنی ذات النطاقین اسماء بنت ابی بكر (رضهما) دن متولد اولمشدر. كبار تابعیندن ومدینهٔ منوره‌ده ظهور ایدن فقهاء سبعه‌دن اولوب، علم قرآن وحدیث وفقهده معلومات راسخه‌سی وارایدی. زهد وتقوی وورعیله مشهوردر. تیزه‌سی ام المؤمنین حضرت عایشه (رضها) دن وسائر صحابهٔ كرامدن روایت ایتمشدر. هجرت نبویه‌نك ٢٢ نجی سالنده دنیایه گلوب، ٩٣ سنه‌سنده مدینه قربنده فرع نام منزلده ارتحال ایده‌رك، اوراده دفن اولنمشدر. خیلی مسن اولدیغی حالده، شامده ولید بن عبد الملكك یاننده ایكن، برآیاغنده بریاره آچیلوب غانغرن اولمغله، اطبانك رأییله حكمدار موی الیهك یاننده آیاغی قطع اولنمش ؛ واویوده‌جق یاخود حسی ابطال ایده‌جك هیچ بردوا آلمغه راضی اولمدیغی حالده ، بروجهله غیرت ایدوب سسنی چیقارمامش ایدی ، كه اوائناده اوطه‌نك ایچنده بریله لقردی ایتمكده اولان ولید آنجق آیاغنی بدنندن جدا گوردیگی وقت كسلدیكندن خبرآله‌رق، وفرت غیرت وتحملنه حیران اولمشیدی. تصادفاً اوگونلرده اوغلی محمد دخی ولیدك آخورینه داخل اولوب، برآتك تكمه اورمسیله وفات ایتمش؛ وعروه بووجهله‌ده مصاب اولدقدن صكره مدینه‌یه عودت ایتمش ایدی .

عریان { فرس شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (باباطاهر) همدانلی اولوب، ابدال مشربلی برذات ایدی. راجی لساننده برچوق اشعاری واردر. —— ایكنجیسی (میرزا اسد) برخیلی وقت نجف اشرفده ساكن اولمش؛ وبعده هندستانه سیاحت ایتمش ایدی. شوبیت اونكدر :

نه هرحرفی که برکوش آید ازلب دلنشین افتد
که از صد قطرهٔ نیسان یکی درثمین افتد

عریب { خلافت عباسیه عهدنده یتیشن مشاهیر مغنیاتدن شاعره وادیبه برقیز اولوب، حسن خطی، حاضر جوابلغی، شطرنج وطاولهده و بیچیالکده‌کی مهارتی دخی حسن صوتی وموسقیده‌کی مهارتی درجه‌سنده ایدی. مأمون ومعتصم خلیفه‌لره ندیملك ایتمشدر. جعفر برمکینك کیزلی بر ازدواجدن متولد قیزی اولدیغی مرویدر. ۲۷۷ تاریخنده ۹٦ یاشنده وفات ایتمشدر.

— دیکر بر عریب دخی مأمونك جاریه سی ودلداده‌سی اولوب، فوق العاده حسنی وادیبه وشاعره برقیز ایدی.

عریش { (قلعة العریش) خطهٔ مصریه ایله شام حدودنده وبروادینك کنار شرقیسنده اوله‌رق ساحل بحردن بر کیلو مترهلك مسافه‌ده پورت سعیدك ۱۲۰ کیلو متره شرقنده وغزه‌نك ۵۸ کیلو متره غرب جنوبیسنده برکوچك قصبه اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی واسکی برسوری واردر. اسم قدیمی (رینوقولوره) اولوب، فراعنه زماننده منفا اتخاذ اولنوردی.

عزالدوله بختیار { (ابو منصور — بن معزالدوله) آل بویه ملوکنك بشنجیسی عد اولنوب، ۳۵٦ تاریخنده پدری وفات ایتدکده، برادر زاده‌سی عضدالدوله فارس تختنده اولوب، ترجمه عراق امارتنده قالمغله، بغدادده امیرالامرا اولوب، خلیفه طایع بالله کندیسنك شاه زمان نام قیزینی تزوج ایتمش، وکابین اوله‌رق یوزبیك دینار ویرمش ایدی. عزالدوله اوقدر قوتلی ایدی، که الك آزغین بوغالی بوینوزلرندن طوتوب، ضبط ایدردی. عم زاده‌سی عضدالدوله ایله بینلرنده منافسه دوشوب، برچوق محاربه‌دن صکره، ۳٦۷ تاریخنده صاحب ترجمه میدان حربده مقتول اولمشدر. وفاتنده ۳٦ یاشنده ایدی.

عزالدین { لرکوچکده حکومت سورن اتابکان شعبه‌سنك دردنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان شجاع الدین خورشیدك برادری نورالدین محمدك اوغلیدر. یدنجی قرن هجری اوائلنده شجاع الدین خورشیددن صکره آز برمدت حکومت سورن برادرلری سیف الدین وشرف الدینه خلف اولمش ایسه‌ده، بودخی بك آز مدت حکومت سوروب، مؤسس دولتك تورونی حسام الدین خلیل بغداددن عسکرله اوزرینه کله‌رك، ملکی الندن آلمش؛ وبرسنه صکره کندیسی ده وفات ایتمشدر.

عزالدین { فرس شعراسندن بروجه آتی ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، شیروانلیدر. خاقانی وابوالعلا ایله معاصر بولنمشدر. شوایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

دوشم که فلك دید بکوی توفتاده
کفتا که بدین روز نکوی که فکندت
کتفم که دوچشم خوش او کفت که هیهات
مستان خرابند بروتا نکشندت

— ایکنجیسی (محمود) کاشانلی اولوب، برمدت تبریزده اقامت ایتمشیدی شو بیت اونکدر:

سرما پیش تو از باز کنه درپیشست
جرم بیش از حد والطاف تو بیش از بیشست

عزالدین اربلی { (حسن بن محمد الضریر) مشاهیر ادبا وحکمادن اولوب، ۵۸٦ تاریخنده نصیبینده طوغمش؛ ودمشق شامده یاشایوب، ایکی کوزندن عاجز اولدیغی حالده، خانه‌سنده مسلم ونصرانی ویهودیدن برچوق طلبه‌یه فلسفه وفنوندن درس ویردی. معاملات دینیه‌سنده قیدسزجه اولوب، حضرت علی (رضه) ی شیخینه تفضیل ایدردی. غایتله ذکی وفطین اولوب، کوزل اشعاری وبعض هجویه‌لری دخی واردر. ٦٦۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. حالت نزعده ایکن، حاضر بولنانلره: ایشته روحم آیاقلرمدن چیقدی، قارنمه کلدی فلان دیمکده ایکن، کوکسنه کلدیکنی سویلدکدن صکره « الا یعلم من خلق وهو اللطیف الخبیر » آیت کریمه‌سنی قرائتله صدق الله العظیم وکذب ابن سینا دیدیکی مرویدر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر.

وکاعب قالت لا ترا بها
یاقوم ما اعجب هذا الضریر
هل تعشق العیون مالاتری
فقلت والدمع بعینی غزیر
ان کان طرفی لایری شخصها
فانها قد صورت فی الضمیر

عزالدین افندی { (اشرف زاده شیخ —) مشاهیر علما وعرفادن ومشایخ قادریه‌دن اولوب، ازنیقده دفین خاك غفران

اشرف زاده شیخ عبدالله رومی حضرتلرینك نسلندن
شیخ سید محمد افندینك اوغلیدر. ١٠٨٣ تاریخنده
بروسه‌یه آلتی ساعت مسافه‌ده واقع وراق کوینده
تولد ایدوب، ملا احمد زاده محمد افندی وعین اکبر
محمد افندی کبی افاضلك حلقهٔ تدریسلرینه مداومتله،
علوم متداوله‌ده کسب امتیاز ایتدکدن صکره، اجدا
دی طریقنه سلوکله، پدرندن استخلاف ایده‌رك،
بروسه‌ده انجیرلیجه محله‌سنده سجاده نشین ارشاد
اولدیغی حالده، ١١٥٣ تاریخنده درسعادتده ارتحال
ایدوب، طوبخانه‌ده قادریخانه درکاه شریفی داخلنده
مدفوندر. «انیس الجنان» عنوانیله ٤ جلد اوزره
بر تفسیر شریفی و «مشوق العشاق» عنوانیله برمو
عظه‌سیله عزی مخلصیله بعض اشعار عارفانه‌سی واردر.

عزالدین پورحسن اسفراینی { مشاهیر شعرا
و مشایخدن اولوب، فارسی و ترکی اشعاری واردر.
ترکجه‌ده حسن اوغلی تخلص ایدردی. دیوانی آذربیجانده
متداولدر. شو مقطع جملهٔ اشعارندندر:

چون خدا در دوجهان روی نکو دارد دوست
من که پور حسنم دوست ندارم چه کنم

عزالدین حسین { لرکوچکده حکومت سورن اتابکان شعبه‌سی
ملوکندن اولوب، ٦٧٧ تاریخنده پدری تاج الدینك
وفاتی اوزرینه، برادری فلك الدین ایله مشترکاً ١٥
سنه حکم سورمش؛ وملك موروثلرینی خیلی توسیع
ایتمشلر ایدی. ٦٩٢ ده وفات ایتمشدر.

عزالدین حسین { آل سبکتکیندن سلطان ابراهیمك رجالندن او
لوب، حاجبی اولمش؛ وسلطان مسعود بن ابراهیم
زماننده اوج اقبالده بولنمشدر. خاندان حکمداری‌یه
منسوب برقادینله تزوج ایدوب، اوغللرندن فخرالدین
مسعود بامیان حاکمی اولمش؛ ایکنجی اوغلی قطب الدین
محمد سلطان بهرامشاهك قیزینی تزوج ایتمش؛ واوچنجی
اوغلی علاءالدین حسن غور حاکمی اولوب، غزنه‌یی
تخریب ایتمشدر.

عزالدین عبدالعزیز { (شیخ ـ بن عبد السلام) مؤلفیندن
اولوب، دمشقلیدر. «شجرات المعارف» عنوانیله
بر کتاب یازمش؛ و ٦٦٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عزالدین عبداللطیف { آیدین اوغلی محمد بکك معلمی وتیره
قصبه‌سنده مدرس اولوب، «مجمع البحرین» و «مشارق
الانوار» کتابلرینی شرح ایتمش؛ وتصوفه متعلق
بر رساله دخی یازمشدر. بر برادری حروفیون طا
ئفه‌سنك رئیسی فضل الله تبریزینك اصحابندن ایدی.

عزالدین قلج آرسلان { [«قلج آرسلان» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

عزالدین کیکاوس { قونیه‌ده حکومت سورن سلاجقهٔ
رومك طقوزنجیسی اولوب، غیاث الدین کیخسروك اوغلیدر
٦٠٩ تاریخنده پدری غیاث الدین کیخسروك فوتندن
صکره عم زاده‌سی عزالدین قلج آرسلان تخته اجلاس
اولنمش ایسه‌ده، آلتی آی صکره صفر سنندن
طولایی اسقاط اولنه‌رق، صاحب ترجمه قعود ایتمش؛
ویالکز برسنه حکومت سوردکدن صکره سل الرئه
مرضندن وفات ایتمشدر. زماننده سینوب فتح
اولنمشدی.

—— ملوك مذکوره‌نك اون برنجیسی اولان غیاث
الدین کیخسرو ثانینك اوغلی دیکر بر عزالدین کیکاوس
دخی واردر، که تخت سلطنتده بولنان رکن الدین سلیمان
ثانی‌یه قارشی خروج ایدوب، غالب کلمش ایسه‌ده،
برادری هلاکوخانه التجا ایله مغول عسکریله دونوب،
ملکنی استرداد ایدنجه، صاحب ترجمه قسطنطینیه‌یه
واورادن قریمه قاچوب، اون سکز سنه دیار غربتده
قالدقدن صکره، قریمده وفات ایتمشدر.

عزالدین محمد { لرکوچکده حکومت سورن اتابکان سلاله‌سنك اون
ایکنجی حکمداری اولوب، سابق الترجمه عزالدین
حسینك اوغلیدر. برادری بدرالدین مسعود زماننده
انجو حاکمی اولوب، مشارالیهك وفاتنده ولای دخی
کندیسنه انتقال ایتمش ایسه‌ده، اووقت حکم مغوللرك
النده ایدی. یکرمی سنه اسماً حکومت سوردکدن
صکره، ٧١٦ ده وفات ایتمش؛ وحکومت نامی
زوجه‌سی دولت خاتونه انتقال ایتمشدی.

عزالدین مسعود { (ابوالمظفر ـ بن قطب الدین مودود بن عماد
الدین زنکی بن آق سنقر) موصلده حکومت سورن
ملوك اتابکانك بشنجیسی اولوب، بیوك برادری سیف

الدين غازی زماننده حلب حاكمی بولنان عم زاده‌سی ملك صالح اسماعيل بن نورالدينی صلاح الدين ايوبينك تجاوزندن مدافعه‌يه كيتمش ايسه‌ده، صلاح الدينك قوتی پك زياده اولديغندن، صلحه مجبور اولمش؛ و ٥٧٦ تاريخنده برادری سيف الدين غازی وفات ايتمكله، صاحب ترجمه موصلده تخت نشين اولوب، بر سنه صكره حلب حاكمی مشاراليه ملك صالح دخی وفات ايتمكله، عزالدين مسعود صلاح الدينه فرصت ويرمكسزين، حلبی ضبط ايتمكه شتاب ايتمش؛ وبوصورتله صلاح الدينله مخاصمات قپوسی آچيلوب، مشاراليه حلبی ضبط ايتدكدن صكره، جزيره‌نك بر چوق يرلرينی دخی اخذ، وموصلی ايكی دفعه محاصره ايتمش؛ وآنجق متعاقباً صلاح الدين خسته‌لنوب، وفات ايتمكله، صاحب ترجمه غائب ايتديكی ممالكی استرداد ايده‌رك، ٥٨٩ تاريخنه‌دك حكومت سورمش؛ وتاريخ مذكورده وفات ايدوب، موصلده بنا ايتمش اولديغی مكمل بر مدرسه اتصالنده دفن اولنمشدر. اوغلی نورالدين آرسلان شاه خانی اولمشدر.

عزالدين مسعود { (ملك قاهر - بن نورالدين آرسلان شاه بن ابی المظفر عزالدين مسعود) موصل ملوك اتابكيه‌سنك يدنجی حكمداری اولوب آنف الترجمه همنامنك تورونيدر. ٦٠٧ تاريخنده وفات ايدن پدری نورالدين آرسلان شاهه موصل حكومتنده خلف اولوب، سكز سنه حكومت سوردكدن صكره، ٦١٥ ده وفات ايدوب، بوندن صكره ملك باباسنك مربيسی بدرالدين لؤلؤ يدينه كچمش؛ ومرقومدن صكره مغوللر طرفندن ضبط اولنه‌رق، موصل اتابكانی سلاله‌سی منقرض اولمشدر. صاحب ترجمه دخی پدری وجدی كبی موصلده مكمل بر مدرسه بنا ايتمشدر.

عزالملوك { (ابوكاليجار عمادالدين الله مرزبا) [«مرزبان» ماده‌سنه مراجعت.]

عزت بك { (بكلكجی —) متأخرين شعرای عثمانيه‌دن اولوب، ١٢٠٨ تاريخنده خواجه‌لك رتبه‌سيله صدارت عظمی مكتوبی وبعده مهمه اوطه‌لرينه كيرمش؛ و ٢٢٢ ده اردوی همايونده ايكن، بكلكجيلك مقامنه نصب اولنمش؛ و ٢٢٣ ده مرخص ثالث عنوانيله مصالحه عقديچون افلاقه اعزام اولنه‌رق، بعدالعوده، كنديسنه اسناد اولنان بعض سوزلردن طولايی ٢٢٤ ده قاضی كوينده اعدام اولنمشدر. تركی وفارسی اشعاری ومطبوع ديوانچه‌سی وار ايسه‌ده، اووقتلرك اكثر اشعاری قبيلندن اولوب، نقله شايان بر بيتنه دسترس اوله‌مدق.

عزت پاشا { (قائممقام علی —) وزرا وشعرادن اولوب، داماد محمد پاشانك اوغليدر. ١١٣٧ ده مكتوبی دفتری مأموريتنه وبرمدت صكره دفتردارلق مسندينه نصب اولنه‌رق، ١٤٤ تاريخنده رتبهٔ وزارتله قائممقام صدر عالی، و ١٤٥ ده بغداد جانبنه سوق اولنان اردوی همايونه مأمور اولمش؛ و ١١٤٧ ده ايران سفری سرعسكرلكی عهده‌سنده ايكن، اوراده وفات ايتمشدر. حسن خطده دخی شهرتی واردر. شوبيت اونكدر:

تقديرده سرنهاده اول عزت كه كوششك
بيهوده طبعه زحمت تدبير ويرمسون

عزت پاشا { (ارزنجانلی —) متأخرين وزرادن اولوب، ارزنجانلی حاجی عثمان پاشانك اوغليدر. پدری كريد واليسی ايكن، ١٢٢٩ ده رسموده طوغوب، پدرينك وفاتندن صكره برمدت درسعادتده اقامتله، ارزنجان ويوودهلغنه نصب اولنمش؛ وبعده عساكر رديفه بيكباشيلغی رتبه‌سيله سلك عسكری‌يه ادخال اولنه‌رق، ١٢٥٧ ده ميرلوا، ٦٤ ده فريق اولوب، عراق اردوی همايوننه مأمور اولمش؛ و ٦٥ ده رتبهٔ مشيری ايله حكاری ايالتنه تعيين اولنه‌رق، اووقتدن بری ايالت وولايت واليلكلرنده بولنمش؛ وبوندن اوچ درت سنه اول ادرنه واليسی ايكن، اوراده وفات ايتمشدر. اديب وظريف بر ذات اولوب، طبيعت شعريه‌سی وبيه‌كی شيش كبابنی دخی صابونله ييقامق كبی پك غريب احوالی وارايدی. پك زياده متمول اولديغی حالده، دنياده كيمسه‌سی اولميوب، بر عصرلق عمرينی تجردله كچيرمشدر. شو مقطع بر نعت شريفندندر:

الی باغلو اسير دوزخ ايتمه يارسول‌الله
ندكلو مجرم ايسه امتكدر عزت شيدا

عزت محمد پاشا { دور سلطان عبدالحميد خان اولده ايكی دفعه مسند صدارت عظمايه كچمشدر. روم محمد پاشا احفادندن اولوب، ١١٣٦ تاريخنده بولی سنجاغنده طوغمش؛ ودرسعادته ورودله بالطه‌جيلر اوجاغنه كيروب، يازيسی اولمق مناسبتيله پك خليفه ديمكله

شهرت بوله‌رق ، جلوس سلطان مصطفى خانده آغا يازيجيسى ايكن، ابوقوف آغاقتل اولندقده،كنديسى‌ده مغضوبا سراى همايوندن چيقاريله‌رق ، خواجكان ديوان همايونه الحاق اولنمش؛ و ١٧٩ ده ضربخانه امينى، ١٨٧ ده شهرامينى اولمش، وسلطان عبدالحميد خان اولك جلوسـلرندن صكره ، ١٨٨ ده دفعهٔ قائممقام ركاب همايون اولوب ، برقاچ آى مرورنده مهر صدارت عهده‌سنه احاله‌اولنمش؛ وبرسنه‌يه قريب مدت بومقامده قالدقدن صكره ، رخاوتندن ومهام امورى قاپنى اسماعيل آغانك يدنده براقديغندن طولايى، عزل اولنه‌رق، آيدين محصللغى وبعده بربرينى متعاقب مصر ، ايچ ايل ، سيواس ، ارضروم ، رقه وثانياً ارضروم ايالتلرى توجيه اولنه‌رق ، ١١٩٥ ده ثانياً مسند صدارته ارقا اولنه‌رق ، بودفعه دخى بر سنه ايله بش ماه مقام صدارتده قالدقدن صكره، ٩٦ده ينه اسباب مذكوره‌دن طولايى ، عزل ايله قلعه‌ده اقامته مأمور اولمش؛ وبعده وزارتى اعاده ايله بلغراد محافظلغنه نصب اولنه‌رق ، ١١٩٨ده اوراده وفات ايتمشدر .

عزت محمد پاشا

{ دور سلطان سليم خان ثالثده مسند صدارته كچمشدر. زعفرانبوليلى اولوب، ١١٥٦ده طوغمش؛ ودرسعادته ورودنده زلفلى بالطه جيلر زمره‌سنه داخل اولوب، بيوك مناصبده بولنان بعض اقاربى معاونتيله ترقى وتفيض يولنى طوته‌رق ، بودخى همنامى اولان آنف الترجمه كبى خليفه بك ناميله شهرت بولمش؛ و آغا يازيجيسى اولوب ، ١١٩٣ ده باش محاسبه‌جى ومتعاقباً ضربخانه امينى و بعده سلطان كتخداسى و شهر امينى و ١٢٠٠ ده ترسانه امينى ومتعاقباً رتبهٔ وزارتله حانيه، بعده دياربكر، ايچ ايل، بندر، جده، بوغاز حصارى، مصر، اناطولى واليلك ومحافظلقلرينه نصب اولنه‌رق، ١٢٠٩ ده اورادن جلبله، مسند صدارته نصب اولنمش؛ وظلمدن متوقى منصف ومحسن برذات اولمغله ، درت سنه‌يه قريب مدت امور صدارتى حسن اداره ايتدكدن صكره، ١٢١٢ ده عزل و ساقز آطه‌سنده اقامته مأموراولوب، بعده مقاطعه‌سى اولان مغنيساده اقامتنه مساعده اولنمشدى.

عزت محمد پاشا

{ دور سلطان محمود خان ثانى وسلطان مجيد خانده ايكى دفعه مسند صدارت عظمايه كچمش وزرادن اولوب، دارنده‌ليدر. ١٢٠٧ تاريخنده دارنده‌ده طوغوب، بعض واليلكلرده بولنمش اولان عمى على پاشانك دائره‌سنده تربيه اولنه‌رق، بونك مهردارلغنى وبعده اسپارطه‌لى ابراهيم پاشانك كتخدالغنى ايتمش؛ ومشاراليه ابراهيم پاشانك بوغاز محافظلغى زماننده امورمأموره‌سنى اداره ايدن صاحب ترجمه اولديغى آكلاشلمغله، ٢٣٧ ده ابراهيم پاشانك وقوع عزلنده يرينه‌رتبهٔ ميرميرانى‌ايله صاحب‌ترجمه نصب، واسكدار، بكلربكى وبكقوز محافظه‌سى دخى كنديسنه احاله اولنمش ايدى. ٢٤١ ده ظهور ايدن وقعهٔ خيريه‌ده فوق‌العاده غيرت وخدمتى مشهود اولمغله، نزد پادشاهيده قدرى برتر اولوب، اسكدارده اقامت ايتمك اوزره، آناطولى سواحلى محافظه‌سى عهده‌سنده تقرر ايتمشدر. ٢٤٢ ده قپودانلق مسندى عهده‌سنه احاله اولنوب ، ٤٤ ده مأموريت مخصوصه ايله وارنه‌ده بولنان اردوى همايونه اعزام بيوريله‌رق، عودتنده سليم محمدپاشا يرينه مسند صدارت عظمايه ارقا اولنمش؛ ويالكز اوچ آى بومقامده قالدقدن صكره، عزل اولنه‌رق، تكفورطاغنده اقامته مأموراولمش؛ ومؤخراً عفوبيوريله‌رق ،برمدت بلامنصب صوفيه‌ده استخدام اولندقدن صكره ، ودين و ٤٩ ده قره حصارصاحب واليلكنه نصب، وبعده آنقره وكنغرى وقسطمونى دخى علاوهٔ مأموريت ايديله‌رك ، وقعهٔ خيريه‌دكى خدمتندن طولايى افتخار نشانيله دخى تلطيف بيورلمش ايدى . ٢٥٥ ده عزل اولنه‌رق، ٥٦ ده ينه بوغاز محافظلغنه ، ومسئلهٔ مصريه‌ده صيدا وبيروت وطرابلس شامك الحاقيله عكا ايالتنه ومتعاقباً برية الشام سرعسكرلكنه نصب اولنمش؛ وبومسئله‌ده ابراز غيرت وشجاعت ايدوب، يكفابه محاربه‌سنى قزانمش ايسه‌ده، اكرينك قبورنده بولنان طبانجه‌سنك قضاءً بوشانمسيله صول آياغى سقطلنوب، بو سببدن برية الشام سرعسكرلكندن عفو، وادرنه واليلكنه نصب‌اولنه‌رق، كليبولى‌يه وصولنده، ياره‌سى قپانمامش اولديغندن، اورادن دخى عفونى استدعا ايده‌رك درسعادته‌كلمش؛ و٥٧ ده ثانياً مسندصدارت عظمايه تعيين بيوريله‌رق، سكز ماهى متجاوز مدت بو مقام عاليده قالدقدن صكره، ٥٨ ده عزل، وادرنه واليلكنه نصب اولنمش؛ و٥٩ ده وجودجه معذو-

تندن طولابی استعفا ایدوب، تکفور طاغنده اقامتنه
وبعده درسعادته کلسنه مساعده بیورلمش؛ و ۱۲۷۱
ده ارتحال ایتمشدر. مقتدر ومستقیم وکارآشنا بر
وزیر اولوب، آنجق بعض مرتبه رحمسز اولدیغی
مرویدر.

عزت ملا (کچه‌جی زاده محمد عزت افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌نك اك
ممتازلرندن اولوب، سلطان عبدالحمید خان اول
دوری صدورندن صالح افندینك اوغلیدر. ۱۲۰۰
تاریخنده درسعادتده دنیایه کلوب، طریق تدریسه
داخل اولمش؛ و۲۳۸ ده غلطه مولویتنه، نائل
اولدقدن صکره، حالت افندینك سعایتیله کشانه نفی
اولنه‌رق، بر سنه اقامتدن صکره، عودت ایدوب،
سلطان محمودخان حضرتلرینك حسن توجهنی قزانمش؛
وطلاقت لسانیله نکته کولغی وظرافت طبعی حسبیله
پادشاه مشارالیهك ندما و مصاحبینی زمره‌سنه داخل
اولمش ایدی. ۲۴۱ ده مکهٔ مکرمه و۲۴۲ ده استانبول
مولویتی پایه‌سنی احراز ایدوب، ۲۴۵ ده آچلش
اولان روسیه محاربه‌سنده صلح طرفداری اولدیغندن،
خصماسنك سعایتیله سیواسه نفی اولنه‌رق، او سنه
اوراده وفات ایتمشدر. سیاسیٔ مشهور فؤاد پاشا
مرحومك پدریدر. «بهاراوکار» و «حزان آثار»
عنوانلریله ایکی دیوانی و «محنتکشان» و «کلشن
عشق» عنوانلریله ایکی منظومه‌سی واردر. بعض
نکات و لطائفی دخی مشهوردر. شو بیت جملهٔ
اشعارندندر:

مقصود قولایلقله عزیزم اله کیرمز
چشم ایتدی فدا یوسفه یعقوب محبت

عزتی (محمد —) اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، استانبوللیدر.
معما کوالقده وشطرنج اویوننده مهارتی وار ایدی.
شو بیت اونکدر:

بکا سیر کلشنی وصف ایله ای باغبان
عارض دلبر بنم اولسون کل خندان سنك

عزتی (میرزا خانی —) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، شیرازلیدر.
بعضلریده قزوینلی وتبریزلی عد ایتمشلردر. ابتدا
شیراز حاکمی الله ویردی خانك خدمتنده بولنوب،
بعده شاه عباس ماضی‌یه انتسابله، وزارت رتبه‌سنه
قدر چیقمش؛ ونهایت ترك جاه وجلال ایدوب، حج
شریفه ومقامات عالیه‌نك زیارتنه کیده‌رك، عودتنده
مشهدده اختیار انزوا، واوراده وفات ایتمشدر. شو
بیت جملهٔ اشعارندندر:

دور از انصافت برق آشیان ماشدن
مشت خاشاکی بصد محنت فراهم کرده ایم

عزمی اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی (مصطفی —) برشته‌لی اولوب، لوحی
ونوحینك کوچك برادریدر. شهزاده سلطان محمد
بن مراد خان ثالث سنجاغنه چیدیغنده برادری نوحی
رئیس الکتابی وصاحب ترجه مطبخ کاتبی اولمشیدی.
شهزادهٔ مشار الیهك وفاتنده تقاعد اولوب، وفاتنه
دك کوشهٔ قناعتده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

دلبرك سینه‌ده کی شوقله داغن یاقه‌سك
تا قیامت ینه بر عشق چراغن یاقه‌سك

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، سلیمانیه مدارسنده
مدرس وشهزاده سلطان محمد بن مراد خان ثالثه
خواجه بولنمش؛ وشعروانشا وکتابتده شهرت بولمش
ایدی. ترکی وفارسی وعربی اشعاری واردر. سلطان
سلیم خان ثانی حضرتلرینك امریله شیخ محمد عطارك
«مهر ومشتری» عنوانلی منظومه‌سنی ترکجه‌یه ترجمه
ایتمشیدی. یدی بیك بشیوز بیتنی ترجمه ایتدکدن
صکره، پادشاه مشارالیهك وقوع ارتحالیله ناتمام
براقمش؛ و۹۹۰ ده وفات ایتمشدر. ترجمهٔ مذکوره‌نك
باشلانغیجی شودر:

جناب شاه والا رتبهٔ عشق
که نامنه اوقندی خطبهٔ عشق
غمینه مهر قزغین مشتریدر
قوانس و پری فرمان بریدر

عزمی ایران شعراسندن اولوب، لاهیجانلیدر. شو رباعی اونکدر:

دل از غم فرقت توخون خواهدشد
خوناب دل از دیده برون خواهدشد
نارفته هنوز عالم اینست ببین
آن دم که روی زدیده چون خواهدشد

عَزّة المیلاء مشاهیر مغنیات عربدن اولوب، انصارکرام آزادلیلرندن ومدینهٔ
منوره ساکنه‌لرندن ایدی. اکثریا سیده سکینه بنت
امام حسین (رضهما) مجالسلریله تشرف ایدردی.
مداح جناب نبوی حسان بن ثابت (رضه) حضرتلر.
ینك اشعارینی مشارالیهك حضورنده تغنی ایده‌رك،
کندیلرینی سرشك ریز تأثر ایدردی. حسنی وعفیفه

برخاتون اولوب، رفتار نازنیننده تمایل کوستردیکیچون میلاء لقبیله تلقیب اولنمشدی.

عزّی { عربلرك جاهلیتده عبادت ایتدکلری معبودلرندن اولوب، بر آغاجدن عبارت ایدی. هله قریشك بوكا پك چوق اعتقادلری اولوب، بر بنا ایچنه آلمشلردی؛ وهر دائم هدیه‌لر کوندریر و قربانلر کسرلردی. فخر کائنات (صلعم) افندمز مکه‌یی فتح بیوردقدن صکره خالد بن ولید حضرتلرینی اعزام بیوره‌رق، بو آغاجی قطع وبناسنی هدم ایله عبادتنه ختام ویرمشلردر.

عزی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر.

برنجیسی سادات سته‌دن معدود اولوب، شو رباعی اونکدر:

چشمم زغمت خون جکر میریزد
پیوسته سرشك چون شرر میریزد
هر ساغرمی که خورده‌ام باتوشبی
دل بی رخت از دیدهٔ ترمیریزد

— ایکنجیسی مشهد ویاکاشان ساداتندن اولوب، تقیٔ اوحدی ایله کوریشمشیدی. شو رباعی اونکدر:

از خون جکر چهرهٔ کاهی شستیم
رخسار بخون چنانکه خواهی شستیم
چندان بکریستیم دور ازرخ تو
کز مردمك دیده سیاهی شستیم

عزی { (ابو المعالی عزالدین عبد الوهاب زنجانی) مشاهیر نحویون وخطاطیندن اولوب، علم صرفده کندی اسمیله مشهور بر تألیفی واردر. حسن خطی مشهور یاقوت مستعصمیدن تعلم ایدوب، بوفنده شهرت شایعه قزانمشیدی. ۶۶۶ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عزی { (وقعه‌نویس سلیمان — افندی) عثمانلی شعراسندن اولوب، دیوان همایون قلمندن نشأت ایتمش؛ وتشریفاتیٔ دیوان همایون ووقعه نویس اولمش ایدی. برتاریخی ودیوان اشعاری واردر. خطاطلقده دخی مشهور ایدی. ۱۱۶۶ ده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر:

هر نظرباز فلکدن صاقله مهر سینه‌کی
پك صاقین سنك حوادثدن هله آیینه‌کی

عزیر { (بن شرحیا Esdras) نبوتی مختلف فیه رجال بنی اسرائیلدن اولوب، قدسك بختنصر طرفندن تخریبیله بنی اسرائیلك تحت اسارتده بابله سوقنده حضرت عزیر دخی برلکده بولنمش؛ وبابلده بنی اسرائیله دین واعتقادلرینه متعلق معلومات ویرمکه دوام ایتمش ایدی. بابل ایران دولتنك الینه کچدکدن صکره، عزیر ایران شاهنك توجهنی قزانمغله، بونك طرفندن میلادعیسی (عم) دن ۴۵۸ سنه اول بابلده‌کی بنی اسرائیلی قدسه اعاده وبیت مقدسی یکیدن بنا ایتمکه مأمور اولمش؛ وکتب مقدسه‌یی بو اسارت زماننده اوغرامش اولدیغی سهو وخطا وتحریفدن قورتاروب، تصحیح؛ وبر ایکی فصل دخی علاوه ایتمشدر. بنی اسرائیل تاریخنده مضبوط احوالی بوندن عبارت اولوب، قرآن کریمده مذکور بعض آیات کریمه‌نك تفسیرنده بعض مفسرین حضرت عزیرك من طرف الله یوز سنه اماته وبعده احیا بیورلدیغنی؛ وبنی اسرائیل بابلده‌کی اسارتلری هنگامنده توراتی اونودوب، نسخه‌لرینی غائب ایتمش اولملریله، حضرت عزیرك ازبردن توراتی اوقویوب یازدردیغنی، وبعده بولنان بر نسخه ایله لدی المقابله طوغری یازدیرلمش اولدیغی آکلاشلمغله، یهودیلرك کندیسنه ابن الله دیدکلرینی بیان ایتمشلردر.

عزیز { (ملك — عماد الدین عثمان) مصر وشامده حکومت سورن ملوك ایوبیه‌نك ایکنجیسی اولوب، دولت مشارالیهانك مؤسسی اولان صلاح الدین یوسفك اوغلیدر. ۵۶۷ تاریخنده قاهره‌ده دنیایه کلمش؛ وپدری شامده مشغول ایکن کندیسی مصرده وکالت ایتمکده اولدیغی حالده، ۵۸۹ ده، سلطان صلاح الدینك وقوع وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته جلوس ایله، آلتی سنه‌یه قریب مدت کمال عدل وحقانیتله اجرای حکومت ایتدکدن صکره، ۵۹۵ ده ۲۸ یاشنده وفات ایدوب، اون یاشنده بولنان اوغلی محمد المنصور خلفی اولمش ایسه‌ده، صباوتنه مبنی برسنه صکره، اسقاط اولنه‌رق سلطان صلاح الدینك برادری ملك عادل سیف الدین ابوبکر ادارهٔ اموری الینه آلمش؛ وآرتق حکومت بونك نسلنده قالمشدر. ملك عزیز علوم متنوعه‌ده عالم وپدری کبی عالی ومحقق بر ذات ایدی. قرافهٔ صغراده امام شافعی حضرتلرینك تربه‌سی یاننده مدفوندر.

عزیز { (ملك — ابوالمحاسن یوسف) مصرده حکومت سورن ملوك چراکسه‌نك طقوزنجیسی اولوب، ملك اشرف ابوالنصر برسبایك

اوغلیدر. ۸٤۱ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، مصر تختنه قعود ایتمش ایسه‌ده، یالکز اوچ آی حکومت سوردکدن صکره، اسقاط اولنه‌رق، یرینه ملك ظاهر ابو سعید چقمق انتخاب اولنمشدی.

عزیز { فرس شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (ملا عزیزالله بن ملامبارك) هندستانك عظیم آباد شهرندن اولوب، عالمکیر شاهك قزی زیب‌النسا بیکمك خدمتنده بولنمشدر. علوم عقلیه وحکمیه‌ده دخی یدطولاسی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

ساقیٔ خوش چشم دارا مونس مجلس کند
از نکاهش بزمرا کلدستهٔ نرکس کند

— ایکنجیسی همدانلی اولوب، شوبیت اونکدر:

شب که از کون تو آشفته و بی‌تاب روم
خود بخود درد دلی کویم ودر خواب روم

— اوچنجیسی ینه همدانلی اولوب، موسقیده دخی مهارتی وکوزل سسی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

بهر کلشن که چون خورشید تابان چهره بنمایی
بر آید همچو نرکس از زمین چشم تماشایی

عزیز الدین المستوفی { (ابوالنصر احمد بن حامد الاصبهانی)

دولت سلجوقیه‌نك اعاظم رجالندن اولوب، سلطان محمود بن محمد بن ملکشاهك خزینه داری ایدی. حکمدار مشارالیه صاحب ترجمه‌یه عمی سلطان سنجر بن ملکشاهك قزینی تزویج ایتمش؛ وبرمدت صکره بوقادین وفات ایدوب، پدری پك قیمتلی اولان متروکاتنی طلب ایتدیکی حالده، سلطان محمود بونلری کتم ایتمکله، صاحب ترجمه‌نك شهادتندن قورقدیغیچون، کندیسنی تکریت قلعه‌سنه کوندره‌رك، حبس وبر سنه صکره ۵۲۵ ده اوراده قتل ایتدیرمشدر. صلاح‌الدین ایوبی وبرادری شیرکوه اووقت تکریت قلعه‌سنك محافظلری بولنوب، صاحب ترجمه‌یی قورتارمغه چالشمشلر سه‌ده، موفق اوله مامشلردر. عزیزالدین علامهٔ شهیر عماد کاتب اصبهانینك عمیدر. فوق‌العاده کرم وسخاوت صاحبی اولمغله، شعرای عصری مدحنده پك چوق قصیده‌لر سویلمشلردر.

عزیز بالله { (ابو منصور نزار بن معزلدین‌الله) مغرب ومصرده حکومت سورن ملوك فاطمیه‌نك بشنجیسی، ومصرده حکومت سورنلرینك ایکنجیسی اولوب، ۳٦٤ تاریخنده، ۲۱ یاشنده اولدیغی حالده، پدرینه خلف اولمش؛ و۲۲ سنه کمال عدالتله حکومت سوردکدن صکره، ۳۸٦ ده بلبیسه‌ده وفات ایتمشدر. زمان حکومتنده خیلی فتوحات اولوب، شام وحلب وموصل جهتلرینی دخی ممالکنه علاوه ایتمش؛ ویمنده دخی نامنه خطبه اوقوتمش ایدی. قاهره شهرینی خیلی توسیع وتزیین ایده‌رك، برچوق جوامع شریفه وسرایلر وسائر ابنیهٔ عظیمه تأسیس ایتمشدر. عادل وحلیم برذات ایدی. حتی شاعرك بری وزیرینی وکندیسنی هجو ایتمش اولدیغندن، وزیری کندیسنه شکایت ایدنجه: مادام که هجوده سزکله مشترکم، سزده عفوده بنمله مشترك اولك، دیمش اولدیغی مشهوردر. ادبیاتدن بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بر ایکی بیت بر اوغلنك وفاتنده سویلمش اولدیغی برقصیده‌سندندر:

نحن بنو المصطفى ذوو محن
يجرعها في الحياة كاظمنا
عجيبة في الانام محنتنا
اولنا مبتلى وخاتمنا

عزیز محمود افندی { (هدایی —) کبار مشایخ جلوتیه‌دن ومظنهٔ کرامدن اولوب، زهد وعبادتیله، مواعظ مؤثره‌سیله والهیاته متعلق اشعاریله شهرت بولمشدر. من اصل قوچحصارلی اولوب، تحصیل علوم ایتدکدن صکره، طریق قضایه سالك اولمش ایکن، بروسه‌ده مشایخ بیرامیه‌دن شیخ محمد افتاده‌نك احوال عرفان اشتمالنی مشاهده ایتمسی اوزرینه، ترك ماسوا ایده‌رك، شیخ مشارالیهه انتساب وکندیسندن اخذ طریقت ایتمش؛ ودرسعادتده اسکدارده اختیار اقامتله، وعظ وارشادله امرار ایام ایده‌رك، ۱۰۳۸ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. تربه‌سی اسکدارده زیارتکاه اولوب، خانقاهی الی یومنا هذا معموردر.

عزیزی { (مصطفی —) اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، استانبوللیدر. یدی قله مستحفظلرینك کتخداسی ایدی. شو بیت اونکدر:

عاشق دیمه شول کیمسه‌یه کیم سودیکی خوبك
یولنده فدا ایلمیه جان عزیزی

عزیزی { ایران شعراسندن اولوب، قزوینلی اولدیغی حالده، تبریزده کورکچیلکله

مشغول ایدی. ٩٦٩ده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

غریب مردم وازمن نکرد یادکسی
به بیکسی وغریبیٔ من مبادکسی
خوشم بدرد غریبی وبیکسی مردن
که نی غمین شود از مردنم نه شادکسی

عزیزیه { سیواس ولایت وسنجاغنده وسیواس شهرینك ١٢٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بکجی طاغنك اتکنده وضمانتی چایی مجراسنك قربنده قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ١٦٠٠ اهالیسی، ایکی جامع شریفی، ٣٩ دکانی، ٢ حمامی، ١ خانی، ١ رشدیه مکتبی وبر قشله‌سی واردر. بو قصبه ١٢٧٧ تاریخنده تأسیس اولنه‌رق، او سنه جلوس ایدن جنتمکان سلطان عبد العزیز خانك نامنه نسبتله تسمیه اولنمشدر.

— عزیزیه قضاسی ولایت وسنجاغك منتهای جنوب غربیسنده واقع واسع بر بر اولوب، شمالاً تنوس ونفس سیواس، شرقاً کوران قضالریله، جنوباً حلب وآطنه ولایتلریله، غرباً دخی آنقره ولایتنك قیصریه سنجاغیله محاط ومحدوددر. اراضیسی یوکسکجه وعارضه‌لی اولوب، بکجی طاغی، خنزیر طاغی، بیك بوغا طاغی وصوفان طاغی قضانك داخلنده‌در. قسم اعظمی آطنه ولایتندن آق دکیزه دوکیلن سیحون ایرماغی حوضه‌سی ایچنده اولوب، باشلیجه نهرلری اولان ضمانتی وکوك صو چایلری مذکور ایرماغك منابعی حکمنده‌در. قضانك شمال شرقی کوشه‌سنده‌کی صولر ایسه فراته تابعدر؛ وقیزل ایرماق قضانك شمال غربی کوشه‌سنی قطع ایدیور. بو وجهله بو قضانك اراضیسی آق دکیزه، قره دکیزه وبصره کورفزینه صو کوندریور، که بوده ارتفاعنه علامتدر. اراضیٔ منبته‌سی دخی چوق اولوب، حبوبات متنوعه حاصل اولیور ایسه‌ده، قضا هنوز هیچ بر شوسه ایله بر اسکله‌یه مربوط اولمیوب، مسافه‌لری ده اوزون اولدیغندن، ذخایر محصولاتندن بحق استفاده اولنه‌میور. الما، آرمود، اوزوم وسائر میوه‌لری دخی واردر. حارز. وسعد آباد ناحیه‌لرنده ایکی بیوك اورمان بولنوب، بونلردن خیلی اودون وکراسته قطع، و سیواس و قیصریه‌یه نقل اولنور. قضا ٣١ ناحیه و٢٨٢ قریه‌یی حاوی اولوب، ٩٣٣٠٣ اهالیسی واردر، که بو مقداردن یالکز ٢٧٤٣ ی مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی و١٣٧١ ی روم اولوب، قصوری کاملاً مسلم، وخرستیانلری دخی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. قضاده کرك اسکیدن وکرك اخیراً بر چوق چرکس مهاجرلری اسکان اولنمشدر. درون قضاده ٨٥ جامع، ٢٤ مسجد، ١٠ مدرسه، ٧٦ اسلام و٨ خرستیان مکتبی موجوددر.

عزیزیه { خداوندکار ولایتنك قره حصار صاحب سنجاغنده وسنجاغك شمال شرقی کوشه‌سنده بر قضا اولوب، شمالاً کوتاهیه سنجاغیله، شرقاً آنقره ولایتیله، جنوباً بولوادین قضاسیله، غرباً دخی نفس قره حصار قضاسیله محاط ومحدوددر. ایکی ناحیه و٥٥ قریه‌دن عبارت اولوب، جمله‌سی مسلم اولاق اوزره، ٣٠٩٧٣ اهالیسی واردر. مرکزی اولان وصلیجه قصبه‌سی قره حصارك ١٢ ساعتلق شرقنده و اسکیشهرك ١٨ ساعت جنوبنده و سقاریه منابعی قربنده اولوب، قره حصاره واسکیشهره بر شوسه ایله مربوطدر. اراضیسی منبت اولوب، بغدای، آرپه وسائر حبوبات کلیتله حاصل اولور، آفیون وپاموق دخی یتیشیر. میوه‌لرك انواعی چوقدر. اهالی ایپك بوجکی وآری بسلایوب، خیلی مقدار ایپك وبال وبال مومی چیقارلر. بالی پك مقبولدر. اورمانلری دخی چوق اولوب، خیلی مقدار پالاموط دخی چیقه‌رق، ازمیره ایندیریلیر. قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، آت وسائر حیوانانلری دخی چوقجه اولوب، یاغی وتفتیك اخراجاتی واردر. مرعالری ویایلالری پك کوزلدر.

عَسجدی { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، هراتلیدر. عنصرینك شاکردانندندر. سلطان محمود سبکتکینك بارکاهی شعراسندن اولوب، پك چوق احسانلرینه نائل اولمشیدی. عنصری وفرخی ایله برابرکده پادشاه مشارالیهك خدمتنده بولنوب، فردوسیٔ طوسی ایله ماجراسی مشهوردر. دیوانی موجود دکل ایسه‌ده بر چوق قصائد وغزللری باقیدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر.

از شرب مدام ولاف مشرب توبه
وز عشق بتان سیم غبغب توبه
دل در هوس کناه و برلب توبه
از توبهٔ نادرست یارب توبه

عَسقَلان { (Ascalon) شام ساحلنده فلسطين خطه‌سنه ملحق ويافه‌نك ٦٠ كيلو-
متره جنوب غربيسنده واقع مشهور بر قصبه اولوب، اليوم خرابه‌در. قديماً صور فنيكه‌ليلرينك مجرى اولوب، خيلى معمور وتجارتكاه بولنمش؛ وبعده يهود حكومتنك النه كچوب، هيرودك زماننده زياده تزيين اولنه‌رق، فلسطينك ايكنجى شهرى حكمنه كچمشدى. پك بيوك ومزين بر معبديله مشهور ايدى. زمان خلافت فاروقيده معاويه بن ابى سفيان يديله فتح اولنه‌رق، دور اسلامده علوم وفنونك جمله مراكزندن بولنمش؛ وعسقلانى نسبتيله معروف بر چوق علما وسائر مشاهير اسلامك مسقط رأسى بولنمشدر. ٥٣٨ تاريخنده اهل صليبك ضبطنه كچوب، اوتوز بش سنه بونلرك النده قالدقدن صكره، ٥٨٣ ده سلطان صلاح الدين ايوبى طرفندن استخلاص اولنمش؛ وبعده فرنكلر عكايى ضبط ايتدكلرندن، پادشاه مشار اليه عسقلانك دخى تكرار بونلرك النه دوشمسندن قورقه‌رق، ٥٨٧ ده قلاع واستحكاماتنى هدم وتخريب ايتمش؛ واهالى طاغيلوب، اووقتدن برى عسقلان بردها اعمار اولنه‌ميه‌رق، خرابه حالنده قالمشدر.

عسقلانى { [«ابن حجر» ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

عسكر { بو اسم بعض بلاد مشهوره‌يه مضاف اوله‌رق بر طاقم محلات ونواحينك
اسملرينى تشكيل ايديور: عسكر الرملة، فلسطينده رمله‌نك بر محله‌سى ايدى. — عسكر سامرا، عراقده سر من رأى شهر مشهورينك معتصم خليفه‌يه منسوب بر محله‌سى اولوب، حسن عسكرى بو محله‌يه نسبتله عسكرى تلقيب اولنمشدر. — عسكر مصر، مصرده بر ناحيه اولوب، صالح بن على بن عبدالله بن عباس الهاشمى ايله ابوعون عبدالملك بن يزيد الاموى عسكرلرى بوراده تلاقى ايتدكلرندن، بو اسمله تسميه اولنمش، وعسكرى لقبيله ملقب بعض مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر. — عسكر مكرم، خوزستانده (رستقاباد) ياخود (رستم كواد) شهر قديمى قربنده اسكى بر قصبه اولوب، حجاج بن يوسفك رجالندن مكرم بن معزاء الباهلى عسكرينك قونديغى محل اولمغله، بو يله تسميه اولنمش؛ وشهر مذكورك خرابندن صكره بو محل اعمار ايدلمش ايدى. — عسكر المهدى، بغدادده خليفه مهدى‌يه منسوب بر محله اولوب، بعده رصافه تسميه اولنمشدى. — عسكر نيسابور، نيشاپور شهرينك بر محله‌سى ايدى.

عسكرى { [«حسن عسكرى» ماده‌سنه مراجعت .]

عسكرى { (ابو احمد حسن بن عبدالله) مشاهير ادبا ومؤلفيندن اولوب،
٢٩٣ تاريخنده اهوازك عسكر مكرم قصبه‌سنده طوغمش؛ وابو بكر بن دريد وسائر مشاهيردن اخذ علوم ايدوب، عمرينى تدريس وتأليفله كچير-دكدن صكره، ٣٨٢ ده وفات ايتمشدر. وزير شهير صاحب بن عباد بو ذاتك صحبتنه پك مائل اولوب، حتى بر بهانه بوله‌رق، مخصوص كوريشمك ايچون، بالذات عسكر مكرمه كيتمش ايدى. باشليجه تأليفاتى: «كتاب المختلف والمؤتلف»، «كتاب علم المنطق»، «كتاب الحكم والامثال»، «كتاب الزواجر» وسائره‌در.

عسكرى { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، ادرنه‌ليدر.
قانونى سلطان سليمان خان دورنده عسكر اولوب، بعده سلانيكده اختيار اقامت ايتمش؛ وبر مدت فقر وضرورت چكدكدن صكره، متوفى اسحق پاشانك زوجه‌سنى تزوج ايتمكله، مال وثروته نائل اولمش؛ وايفاى حج وزيارت روضهٔ مطهره ايتمشيدى. رفض والحاد ايله مطعون ايدى. شو بيت اونكدر.

هردنينك دوشه طلكمى چرخ كردون اوستنه
جنسيدر البته دونر دون اولان دون اوستنه

عسكرى { (محمد —) سلالهٔ تيموريه‌دن هندستانده‌كى دولتى تأسيس
ايدن بابر شاهك اوغلى وهمايون شاهك برادرى اولوب، پدرينك وفاتندن صكره برادريله خيلى وقت جنك ايتمش؛ ومغلوب ومحبوس اولدقدن صكره، ايرانده اقامتنه مساعده اولنه‌رق، اورادن حج شريفه كيتمش؛ وعودتنده ٩٦١ ده اثناى راهده وفات ايتمشدر. اديب وشاعر بر ذات اولوب، شو بيت جمله اشعارندندر:

چنان بيخود شدم ازدورى آن كلعذار امشب
كه هردم كريها رو ميدهد بى اختيار امشب

عسكرى { (امير محمد —) هندستان علما وشعراسندن وبلكرام شهرى
ساداتندن اولوب، شو بيت اونكدر:

نه شبر اهست پایانی نه آغاز سحر امشب
بفردای قیامت هست آبستن مکر امشب

عسیر { جزیرة العربك غرب جهتنده، یمن خطه‌سنك جهت شمالیه‌سنده ویا یمن ایله حجاز آره‌سنده برخطه اولوب، الیوم یمن ولایتنك برسنجاغنی تشکیل ایدیور. بوخطه‌یی اصل یمن خطه‌سندن خارج عدایدنلر دخی وارایسه‌ده، حقیقتده آیریجه برخطه اولمیوب، نصف جنوبیسی وبلکه قسم اعظمی یمن وقسم شمالیسی حجاز خطه‌سنه داخلدر. جغرافیون اسلام آثارنده عسیر اسمی مذکور اولمیوب، حجاز ایله یمنك هممدود اولدقلری ذکر اولنیور. عسیر اسمی فی‌الاصل بوخطه‌نك وسطلرنده ساکن برقبیله‌یه مخصوص اولوب، بوقبیله جنکاورلکی وقوتی حسبیله جوارلرنده‌کی قبائل واراضی‌یی تحت حکمنه آلدقجه، عسیر اسمنك مسماسی دخی توسع ایدوب، متأخرین هندنده جغرافیا اصطلاحاتی صره‌سنه کیرمشدر. عسیر خطه‌سی بوکونکی کونده تقریبا ۱۷°۴۰′ عرض شمالیدن ۲۰° درجه‌سنه‌دك ممتد اولوب، بودخی حجاز ویمن کبی دکز بوینجه ممتد اولان آلچق وصیجاق تهامه ایله جبال سراتك صیرتندن وشرق وغربه مائل اولان اتکلرندن عبارتدر. شرق جهتندن حدودی پك ده معلوم ومعین اولمیوب، چوله وارلمازدن اول بر طاقم قبائل غیرمضبوطه بولنیور. ساحله‌ده‌کی اسکله‌لرینك باشلیجه‌سی واك بیوك قصبه‌سی اوته‌دن بری دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتنده بولنمش اولان (قنفده) اولوب، داخلده‌کی معموره‌لرینك برنجیسی‌ده متصرفلق مرکزی اولان (ابها) قصبه‌سیدر. عسیر خطه‌سی، اهالیسنك خشونت طبعی حسبیله برچوق وقت غیر مضبوط ومهمل برحالده قالوب، قبائل شیخلرینك یدکش مکشنده بولنمش؛ ونهایت ابهاده‌کی شیخ عائض عائله‌سی دیکرلرینه تفوق ایتمشیدی. دولت عثمانیه‌جه یمنك تحت انضباطه آلنمسنه تشبث اولندیغی وقت، ردیف پاشا وعلی‌الخصوص غازی مختار پاشا حضرتلری عسیرك ضبطنه وار قوتلرینی ویره‌رك، شیخ عائضی اله کچیرمش اولملریله، اووقتدن بوخطه تمامیله اداره‌ٔ عثمانیه‌یه کچوب، یمن ولایتنه ملحق برسنجاق اتخاذ؛ وابها، بنی‌شهر، قامد، قنفده، محائل، ورجال‌المع وصبیا اسملریله ۷ قضایه تقسیم اولنمشدر. بوبدی قضادن برنجیسی یعنی مرکز قضاسی اولان ابهاجبالك سراتك اوزرنده وایکی جهتده‌کی اتکلرنده؛ ایکنجی واوچنجیسی صرف جبال سراتك شرق جهتنده وبیوك چوله ناظر اولان مائله‌سنده؛ ودیکر دردی ایسه تهامه‌ده وجبال سراتك غربی اتکلرنده واقعدر.

اراضی وهواجه دخی عسیرخطه‌سی ایکی‌یه منقسم اولوب، دکز بوینجه اون اون بش وبعضاً زیاده کیلومتره وسعتنده اولان تهامه غایتله صیجاق وقوملق اولوب، یالکز قیشین بعض وادیلرنده صوآقدیغی حالده، جبالك اتکلرنده اولان بلادده بالعکس هوا ارتفاعنه کوره، آزچوق معتدل اولدیغی کبی، میاه جاریه‌سی دخی چوقدر. بوقسملرك اکثر اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، اروا اولنان یرلری خیلی منبت ومحصولدار اولوب، اشجار ومزروعاتله مستوردر. جبال سراتدن برچوق انهار نبعان ایدوب، برطاقی تهامه‌یه وبرطاقی ایجری‌چوللرینه طوغری آقارسه‌ده، تهامه‌یه ایننلری یالکز قیشین دکیزه قدر واصل اوله‌بیلیر؛ ودیکرلری چولده نابدید اولوب، بعضلری برطاقم کوللر وبطاقلقلر تشکیل ایدر. ایجری‌یه طوغری آقانلرینك اك بیوکی (ابیشه) دنیلن بیوك بروادیدر، که ابها جوارلرنده نبعانله، جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق، جبال مذکوره صیرتنده اینن برچوق چایلرك صولرینی جمع ایله، قامد قضاسنه واصل اولنجه، شرق شمالی‌یه طوغری دونوب، چوله اینر. بحراحمره طوغری آقانلری دهاچوق ایسه‌ده، اوقدر بیوك اولمیوب، اك بیوکلری قنفده‌نك آلت طرفنده حلی اسکله‌سی قربنده همنامی برقوبه واصل اولان (عاشور) ایله (صبیا) قضاسنده‌کی خمیس وادیلریدر. هرنه قدر هنوز تحریرنفوس اجرا اولنمدیغندن، مقدار اهالیسی حقنده صاغلام برشی دینله‌مزسه‌ده، ۲۰۰۰۰۰ دن اشاغی اولمدیغی تخمین اولنیور. اهالیسی جسور وجنکاور آدملر اولوب، قسماً شافعی المذهب وقسماً وهابیدر. عسیر خطه‌سنده بغدای، آرپه، بیاض وصاری وقیرمزی دوره، مرجك، سیسام، پاموق، قامد قضاسنده شدا نامیله نفیس یشیل قهوه، بنی شهر قضاسنده ایکنجی جنسدن یمن قهوه‌سی؛ اعلا صمغ، موز، الماء برقاج نوع اوزوم، نار، ایوا، بادم، تمرهندی، چوید، سنامکی وبعض سبزه‌لر وساره حاصل اولور. بیشه وادیسنده برملیون قدر خرما آغاجی وقامده پك چوق یبانی زیتون آغاجی بولنور.

حیوانات اهلیه‌سی دوه، اورکوجلی صیغر، بیاض وسیاه مرکب، قیون، کچی، و سائره ایله طیور معروفهٔ بیتیه‌دن عبارت اولوب، نفیس‌تره یاغی وخیلی مقدار بال دخی چیقار.

عُشاق { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاغنده وکوتاهیه‌نك ۱۴۲ کیلو متره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، غربه طوغری ممتد اولان واسع وباغ وباغچه‌لر ومزروعاتله مستور براووه‌نك کنارنده وبرتپه‌نك اتکنده واقعدر. یالکز ۲۰۸۴ ی ترکجه لسانیله متکلم روم وارمنی وقصوری مسلم اولمق اوزره ۱۳۰۸۴ اهالیسی، ۱۱ محله‌سی، ۱۷ جامع شریفی، ۲ مدرسه‌سی، ۲ تکیه‌سی، ۲ کلیساسی، بررشدیه‌سی وبرقاچ صبیان مکتبی، ۲ کتبخانه‌سی، ٤ حمامی، ۷۵۰ دکانی، ۷۰٦ خالی دستکاهی، ۳۵ دباغخانه‌سی، ۸ خانی، ٤۵ چشمه‌سی واردر. کدیز نهری تابعلرندن اولان عشاق چایی قصبه‌نك ایچندن کچیورسه‌ده، بونك صویی بتون عالمده مشهور اولان عشاق خالیلری اعمالاتنی اداره‌یه کافی اولمدیغندن، مقدما مندرس تابعلرندن بناز چایندن دخی برمقدار صو اساله اولنمشدر. قصبه‌نك یوللری خیلی واسع وخانه‌لری کوزل اولوب، برقاچ سنه اول همان کاملاً یانمش ایسه‌ده، دها کوزل برطرزده تجدید اولنمشدر. بوقصبه‌نك آقخونیا شهر قدیمنك موقعنده بولندیغی مظنون اولوب، شرق طرفنده برقیانك ایچنده اویولمش برطاقم قدیم مزارلر بولنیور. قصبه‌ده هفته‌ده برکره پنجشنبه کونی بازار قوریلوب، خیلی تجارت اجرا اولنور. عشاقده سنوی ۱۵۰۰۰۰ مربع آرشون راده‌لرنده اعلا خالی وسجاده وکلیم اعمال اولنوب، قسم کلیسی آلاشهر دمیر یولیله ازمیره اندیریلیور. بوطریقك عشاقه قدر تمدیدی بوقصبه وقضانك تجارت ومعموریتنی تضعیف ایده‌جکنده شبهه یوقدر.

—— عشاق قضاسی کوتاهیه سنجاغنك منتهای غرب جنوبیسنده واقع اولوب، شمال شرقی جهتندن نفس کوتاهیه، شمال غربی طرفندن کدوس قضالریله، غرباً آیدین ولایتیله، جنوباً وشرقاً دخی قره حصار صاحب سنجاغیله محاط ومحدوددر. ایکی ناحیه (بناز وتمویك) ایله ۱۵۸ قریه‌یی حاوی اولوب، ۷٦۲٦۹ اهالیسی واردر، که بومقدارك ۲۳۸٤ ی روم و ۱٤۱۹ ی ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلمدر. خرستیانلری دخی لسان عثمانی ایله متکلمدرلر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، جهت شمالیه‌سنده مراد طاغی وقزیل طاغ، بلنلر طاغی، آخور طاغی ایله سائر بعض جبال بولنیور. بوطاغلردن برچوق چایلر اینوب، قضانك اراضیسنی اروا ایدیور. بونلرك بر طاقمی کدیز، برطاقمی‌ده مندرس نهرینه منصب اولوب، اك بیوکلری قضایی شمالدن جنوبه شق ایله قضانك جنوبی کوشه‌سنی شق ایدن مندرسه دوکیلن بناز چاییدر. اراضئ مزروعه‌سی چوق اولوب، باشلیجه محصولات ارضیه‌سی: بغدای وآرپه ایله حبوبات سائره وسیسام، آفیون، پاموق، توتون، اوزوم، میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. خیلی مقدار قوری اوزوم وشراب دخی اخراج اولنور. اورمانلری چوق اولوب، میشه وچام وسائر آغاجلر بولنیورسه‌ده، یالکز احتیاجات محلیه‌یه کوره کراسته واودون قطع اولنوب، مساعد طریقك فقدانندن طولایی، اورمانلرندن بحق استفاده اولنه‌میور. یالکز پلاموتدن خیلی استفاده اولنوب، سنوی تقریباً ایکی بچق ملیون یکی قیه پلاموط اخراج اولنور. مرعالری دخی چوق اولوب، خیلی قیون وسائر حیوانات اهلیه‌سی واردر. عشاقك یوکلری پك مقبولدر. ایپك قوزه‌سی یتیشدیرلمسی کتدکجه تعمم وترقی ایتمکده‌در. بناز ناحیه‌سنده حمام بوغازی نام محلده کوکوردلی بر ایلیجه و بلغار طاغنده آمیانت معدنی موجوددر. صنایع محلیه‌نك باشلیجه‌سی واك مهمی مشهور عشاق خالی وکلیملرینك اعمالی اولوب، بونلر اك زیاده اولرده قادینلر طرفندن اعمال اولنور. بوندن ماعدا دباغت، قوندره‌جیلق، بیچاقجیلق، قیوجیلق واهالئ محلیه‌نك کیدکلری اثوابك اعمالی صنعتلری دخی خیلی ایشلکدر. خالی، ذخیره، پاموق، بیاغی، آفیون وتازه اوزوم اخراجندن قضایه بهرسنه خیلی مقدار آقچه کیرر. خالیدن بشقه اولان اخراجاتی سنوی ۱۵۰۰۰۰ وادخالاتی ۸۰۰۰۰ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. آنجق اخراجاتك یالکز نصفی ممالك اجنبیه‌یه کیدوب، ادخالاتی ایسه کاملاً خارجدن کلیر. عشاق قصبه‌سندن ۲۰ کیلو مترەلك مسافه‌ده وبناز ناحیه‌سنده واقع آحد قریه‌سنده (ترایونوپولیس) شهر قدیمنك خرابه‌لری کشف اولنمشدر.

عشاق { (شیخ حسن افندی) مشاهیرمشا.
یخدن اولوب، نامنه منسوب طر.
یقتك مؤسسیدر. من اصل بخارالی اولوب، سید
احمد سمرقندی مریدانندن ایکن، بوطرفه هجرتله،
عشاق قصبه‌سنده اختیار اقامت ایتدیکیچون، عشاقی
نسبتیله شهرت بولمشدر. بعده درسعادته جلبله،
قاسم پاشاده کندیلرینه برزاویه یاپدیریله‌رق، پوست
نشین اولمش؛ و ۱۰۰۳ تاریخنده قونیه‌ده وفات
ایتمشدر. قاسم پاشاده برمسجدی واردر.

عشرت { کشمیر شعراسندن وبراهمه‌دن
اولوب، بعض نوابلرك خدمتنده
بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

جامهٔ بهرمن بی سروپا قطع کنید
دست شوقم هوس جیب دریدن دارد

عشرتی { (مصطفی—) اونجی قرن هجری
عثمانلی شعراسندن اولوب، استا.
نبوللیدر. طریق علمه سلوکله ادرنه ایالتنده‌کی خا.
صکوی قضاسنه تعیین ایدلمش اولدیغی حالده، سلطان
سلیمان خانك عراقین سفرنده ادرنه‌ده بولنان شهزاده
بایزیده بعض اشعارینی تقدیمله، حسن صوتی ولطا.
فت طبعی حسبیله، شهزادهٔ مشارالیهك محرم بزمی
اولمش؛ وشهزاده‌نك کوتاهیه‌یه عودتنده قضادن
استعفا ایله معیتنده اوطرفه عزیمت ایتمش ایدی.
مؤخراً شهزاده‌یی عیش وعشرته سوق ایتمك تهمتیله
غضب حضرت پادشاهی‌یه اوغرامش؛ وبرمدت
صکره پادشاه مشارالیهك برغزلنی تتبع ایده‌رك،
تقدیم ایتمکله مظهر عفو ونائل احسان اولمشیدی.
شومقطع اوغزلندندر.

اشته کردن اشته شمشیرك کفن بردوش اولوب
عشرتی امر شریفه امتثال اوستنده در

عشرتی { فرس شعراسندن بروجه آتی
ایکی کشینك مخلصیدر:
برنجیسی اصفهانلی اولوب، برمدت هندستانده
سیاحت ایتدکدن صکره، مشهده کیتمکده ایکن،
قطاع طریق طرفندن شهید ایدلمشدر. شوبیت اونکدر:

تو بارقیب بکلکشت باغ ومن ازرشك
دلی بر آبله چون دست باغبان دارم

— ایکنجیسی یزدلی اولوب، نستعلیق خطنده
دخی مهارت کامله‌سی وارایدی. هندستانك دکن
جهتنه سیاحت ایدوب، هنوز اوتوزیاشلرنده ایکن
اوراده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر:

دوستان دربوستان چون عزم می خوردن کنید
اول ازیاران دور افتاده یاد من کنید

عشرهٔ مبشره { صحابهٔ کرامدن ومهاجر.
یندن جانب حضرت نبو.
یدن جنتله تبشیر بیوریلان اون ذاتدر: ابو بکر
صدیق، عمر بن الخطاب، عثمان بن عفان، علی بن ابی
طالب، طلحه بن عبدالله، زبیر بن العوام، عبدالرحمن
بن عوف، سعد بن وقاص، سعید بن زید، ابو عبیده
بن الجراح (رضهم).

عشقی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن
بروجه آتی اوچ ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی ابوالفتح محمد خان ثانی دوری شعراسندن
اولوب، اشعاری پك ساده‌در. شو بیت اوجمله‌دندر:

برکون صنما یوردکی یاره‌م الکدن
تاکیم کوره‌سك نیجه‌در یاره‌م الکدن

— ایکنجیسی تیره‌لی اولوب، بعض مدرسلکلرده
بولندقدن صکره کوشهٔ انزوایه چکلمشیدی. شو
بیت اونکدر:

تیره چشمم آیدین ایتسون رخك ای حورعین
خاکه پرتوصالسه کلز ذره‌جه خورشیده شین

— اوچنجیسی یکی حصارلی اولوب، ابتدا یکیچری
اوجاغنده ایکن، بعده کوشهٔ انزوایه چکلمش؛ وقانونی
سلطان سلیمان خانه تقدیم ایتدیکی برغزل اوزرینه،
مطلوبی صورلدقده منحل بولنان جزئی برتقاعد
معاشی ایستیوب، بقیهٔ عمرینی کنج قناعتده کچیرمشدر.
شو بر ایکی بیت اونکدر:

که مرآت فلك روی سعادت کوستر
که دونر ژنك ملامتله فلاکت کوستر
اومه ای دل صبرقل اومك ملامت کوستر
باقه‌لم آیینهٔ دوران نه صورت کوستر

عشقی { فرس شعراسندن بروجه آتی ایکی
ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی کاشانلی وشیخ احمد اصفهانی مریدانندن
اولوب، ابن فارضك قصیدهٔ تائیه‌سنی شرح ایتمشدر.
شو رباعی اونکدر:

دل کفت مرابعالم لدنی هوس است
تعلیم کن اکر ترادست رس است
کفتم که الف کفت دکر هیچ مکوی
درخانه اکر کسی است یك حرف بس است

— ایکنجیسی هندستانده‌کی لکهنو شهرندن
ومیرزا محمد حسن قتیلك مریدانندن اولوب، شورباعی
اونکدر:

پر جفا بود نمیدانستم — فتنه زا بود نمیدانستم
بود عشقی که برندی مشهور — پارسا بود نمیدانستم

عصار { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. سلطان اویس ایلکانینک مداحلرندن ایدی. «مهروماه» عنوانیله برمنظومه‌سی واردر. ٧٨٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌دندر:

اکر کردی فلك برسر نکاهش
بیفتادی زسر زرین کلاهش
زسنك انداز وی سنکی که جستی
پس از فرق سرکیوان شکستی

عصام الدین { [«طاشکبری‌زاده» ماده‌سنه مراجعت.]

عصمت افندی { (محمد —) استانبوللی اولوب، طریق علمیه و طریقت نقشبندیه‌یه منسوب ایدی. ١١٦٠ ده وفات ایتمشدر. شاهدینك منظومه‌سنی شرح ایتمش، وبر تاریخ ایله بر رساله یازمشدر. بعض اشعاری‌ده واردر.

عصمة الله { (مولانا —) مشاهیر شعرای فرسدن اولوب، بخارالیدر. آبا واجدادی بخارانك اعیانندن اولوب، نسبی جعفر بن ابی طالب (رضه) حضرتلرینه منتهی اولدیغی مرویدر. تیمورك حفیدی سلطان خلیل کورکانی‌یه خواجه‌لك ایدوب، بو مناسبتله شرف ونعمته نائل اولمش؛ واولغ بك زماننده ٨٢٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. یکرمی بیك بیتی حاوی دیوانی واردر. اشعاری بغایت سلیس و دلنشین اولوب، شو بیت اوجمله‌دندر:

بروز وصل همیکشت ذوق دیدارم
کنون تصور آن روزکار میکشدم

عصمتی { فرس شاعره‌لرندن ادیبه برخاتون اولوب، سمرقند قاضیسنك کریمه‌سی ایدی. شوبیت اونکدر:

مکر رسوای عشق از مردم عالم غمی دارد
که عاشق کشتن ورسوا شدن هم عالمی دارد

عصمتی { عثمانلی شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

هم یاقار پروانه سن هم سوز دل اظهار ایدر
مقتضای مشرب شمع شب آرا بویله در

عصمه { صحابه‌دن یدی ذاتك اسمی، اولوب، اوچی بدر غزاسنده بولنانلردندر.

عضایر رازی { قدمای شعراء ایراندن اولوب، (ری) شهرنده نشأتله، غزنه‌یه عزیمت ایده‌رك، سلطان محمود سبکتکینك مدحنده بعض قصائد سویلمش، واوراشعراسیله مشاعره ایتمش ایدی. پادشاه مشارالیهك مدحنده سویلدیکی برقصیده ایچون اون درت بیك درم جائزه‌یه نائل اولمشیدی. شو ایکی بیت اوقصیده‌سندندر:

صواب کرد که پیدا نکرد هردو جهان
یکانه ایزد دادار بی نظیر وهمال
وکرنه هردو ببخشیده بروز سخا
امید بنده نماندی بایزد متعال

عضد الدوله { (ابوشجاع فناخسرو بن رکن الدوله حسن بن بویه) آل بویه ملوکنك دردنجیسی عد اولنوب، حقیقتده ایکنجیلریدر. چونکه پدری رکن الدوله ایله عمی معز الدوله کندیسندن اول حکومته نائل اولمشلرایسه‌ده، اصل مؤسس دولت اولان بیوك عمی عماد الدوله‌یه خلف اولان و مرکز دولت عد اولنان فارس تختنه جلوس ایدن صاحب ترجمه‌در. شویله که: ٣٣٨ تاریخنده مشارالیه عماد الدوله‌نك وفاتی اوزرینه، وصیتی موجبنجه تخت سلطنته چکوب، عضد الدوله لقبنی آلمش؛ وفارس وکرمان وعراقیندن عبارت اولان ملك موروثنه موصل وجزیره جهتلریله سائره برخیلی ممالك دخی ضم ایده‌رك، دولتنی خیلی توسیع ایتمش؛ وعلما وادبایی حمایه وعلوم وفنونك ترقیسنی التزام ایده‌رك، سرایی مجمع دانشمندان اولمش؛ وممالکنك هرطرفنده برچوق مدارس وسائر ابنیهٔ خیریهٔ جسیمه بنا ایتمش ایدی. از آن جمله بغدادده (بیمارستان عضدی) نامیله تأسیس ایتمش اولدیغی جسیم خسته خانه کرك بنانك جسامت وزینتی، کرك طاقلریله اصول ونظامنك حسن صورتیله وکرك مخصصاتنك کثرتیله والحاصل هروجهله مکملیتیله مشهور عالمدر. عرب وعجم شعراسی مدحنده بك چوق قصیده‌لر سویلمش، وانعام واحسانلرینه نائل اولمشلر ایدی. ابوالطیب متنبی دخی مدحیله تزیین لسان ایدن واحسانینه نائل اولان شعرا جمله‌سندندر. اك اول اسلامده ملك نامنی آلان وبغدادده خطبه‌ده خلیفه‌نك نامندن صکره کندی نامنی یاد ایتدیرن بوذات اولوب، آل بویه دولتی بونك زماننده اوج بالای اقباله واصل اولمشیدی. کندیسی اکثر علومه واقف وشعرونظمه مقتدر وحسن خطه مالك ایدی. حضرت علی المرتضی (رضه) ك قبرینی، کشف ایتدیروب، اوزرینه قبه یاپدیران بوذات اولوب، کندیسنك

دخی قبه‌نك یاننده دفنی وصیت ایتمشدر. ۳۷۲ تاریخنده، ٤٨ یاشنده ایکن، بغدادده وفات ایدوب، اوراده دفن اولندقدن صکره، وصیتی اوزره نجف اشرفه نقل اولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لیس شرب الراح الا فی المطر
وغناء من جوار فی السحر
غانیات سالبات بالنهی
ناعمات فی تضاعیف الوتر

عضد الدین { (قاضی —) مشاهیر علمادن اولوب، شاه ابواسحق زماننده فارسده نشأت، و ۷۵٦ ده وفات ایتمشدر. فقهده «مواقف» عنوانیله بر تألیف مشهوری وسائر آثاری واردر.

عطا { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر.

برنجیسی اسکوبلی اولوب، اجدادی ایراندن کلمشدی، وشیخ احمد یسوی نسلندن اولمق ادعاسنده بولنوردی. سلیمان چلبینك مولود منظومه‌سنه دخل ایدوب، اخبار موضوعه‌یی جامع اولدیغنی ادعا ایتمکله، کندیسی بوکا بدل بر منظومه نظم ایده‌رك، نظمیه خطاسی وار ایسه، تصحیح ایتمك اوزره، مومی الیه سلیمان چلبی‌یه کوندرمش، وسلیمان چلبی بو منظومه‌نك سراپا محتاج تصحیح اولدیغنی بیانله اعاده وکندیسنی مجلس وعظنده تکفیر ایتمش اولدیغی مرویدر. شو برایکی بیت اونکدر:

بغرم فراق اودیله یانمش کبابه بکزر
کیفیتیله شعرم رنکین شرابه بکزر
بو پاره پاره اسکی کونیکاریله سینه‌م
یریر اوجاغی قالمش شهر خرابه بکزر

— ایکنجیسی ادرنه‌لی اولوب، حکیم شاه اوغلی دیمکله مشهور ایدی. کندیسی دخی پدری کبی طبابتله مشغول اولوب، اورا بیمارخانه‌سنك طبیب ثانیسی ایدی. عشرته مجبوریتی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

بر جان ویرر فتاده بکا وارمیدر دیمش
بر جان بولنمدیغی عطادن خبر ویرر

عطا { فرس شعراسندن دخی اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی ابرقوه ساداتندن اولوب، شاه عباس ماضی زماننده نشأت ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

آمد آن مه سینه را از داغها رنکین کنید
پادشاه حسن آمد شهر را تزیین کنید

— ایکنجیسی (حسین —) هندستانك بریلی شهرندن واطبادن اولوب، شو بیت اونکدر:

کریهٔ بی اختیارم کرد رسوا ای عطا
ورنه دربزم نکویان آبرویی داشتم

— اوچنجیسی (محمد —) دهلی مضافاتندن مراد آباده تابع (امروهه) قصبه‌سندن ومیرزا عبدالقادر بیدلك توجهنی قزانمش شاکردانندن ایدی. اکثریا شاهجهان آبادده یاشایوب، ۱۱۳٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

شب بیاد رویش از طوفان اشك
دیدهٔ ماد اشت دریا در نظر

عطا افندی { (چرچرلی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. ۱۱٦٤ ده طوغوب، دیوان همایون قلمنده وبعض وزرانك کتابت خدمتلرنده بولندقدن صکره، طریقت سعدیه‌یه سلوکله، چرچرده خانه‌سنده ذکر وعبادتله مشغول ایکن، ۱۲۳۰ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوان اشعاری واردر.

عطاء الله { (مولی —) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، برکیلیدر. سلطان سلیم خان ثانی بن سلطان سلیمان خان مغنیساده ایکن، انتساب ایدوب، معلمی اولمش؛ وپادشاهك جلوسنده قدر واعتباری برتر اولوب، کندیسی علوم مختلفه‌ده یدطولی ورأی متین صاحبی اولمغله، مهام اموروه رأینه مراجعت اولنمغه باشلامش ایدی. آنجق اقبالدن استفاده ایله اقربا وتعلقات ومنسوبینی ایلری‌یه سوره‌رك، ارباب استحقاقك یأسنه دوچار اولمسنی موجب اولدیغندن، خواجه‌سی اولان شیخ الاسلام ابوالسعود افندی ایله آره‌لرنده بعض مرتبه منافرت حاصل اولمش ایدی. ۹۷۹ ده وفات ایدوب، جنازه‌سی بیوك آلایله قالدیرلمش ایدی. حدیث، فقه، کلام، معانی، حکمت علملرینه دائر بر رساله‌سی وکتب علمیه‌یه برقاچ حاشیه وتعلیقاتی واردر.

عطاء الله { (بن محمد الحسینی النسابوری) مشاهیر مورخیندن اولوب، نیشابورده دنیایه کلمش؛ وهراتده سلطان حسین بایقرانك خدمتنده بولنوب، مشهور علی شیرنوایی نامنه «روضة الاحباب» عنوانیله بر تاریخ یازمشدر، که فخر کائنات (صلعم) افندمزله اصحاب کرامنك وائمهٔ اثنا عشرك احوالنی مبیندر. بو کتابی محققانه یازلمش بر اثر اولوب، ترکجه‌یه دخی ترجمه وشهرمزده طبع اولنمشدر. ینه علی شیرنوایی نامنه «کتاب تکمیل الصناعه»

عنوانيله شعر و بلاغته متعلق بر كتاب دخى يازمش؛ و ٩١٧ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عطاءالله { ايران شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (استاد —) رى شهرندن اولوب، شو بيت اونكدر:

چشمكانش چنانكه يوسف كفت
ان ربى لكيدهن عظيم

— ايكنجيسى (قاضى —) ينه رى شهرندن اولوب، ملوك صفويه‌دن شاه صفينك منسوبيندن بولنمشدر. سلطان مراد خان ايله شاه مشاراليه بيننده صلح عقد اولندقده سويلمش اولديغى شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

پادشه روم و شه كامكار
صلح چوكردند بهم اختيار
ازپى تاريخ كرفتم قلم
نازده ازكلك هنوز اين رقم
منهىٔ اقبال درين كهنه دير
غلغله افكندكه الصلح خير

عطاءالله افندى { [«عرب زاده» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عطاءالله افندى { (محمد —) سلطان سليم خان ثالث ومصطفى خان رابع زمانلرنده ايكى دفعه شيخ الاسلام اولمش علمادن اولوب، شيخ الاسلام اسعد افندى زاده محمد شريف افنديك اوغليدر. ١١٧٣ ده طوغوب، تحصيل علومدن صكره، ١١٨٥ ده طريق تدريسه داخل اولمش؛ و١٩٧ ده غلطه وبعده صره‌سيله ادرنه، مكهٔ مكرمه واستانبول قاضيسى ونقيب الاشراف، ٢١٣ ده آناطولى و٢١٥ ده روم ايلى قاضيعسكرى اولدقدن صكره، ٢٢١ ده مقام مشيخت اسلاميه‌يه واصل اولوب، اون آى ايله يدى كون بو مقام عاليده قالمش؛ و ٢٢٢ ده عزل اولنه‌رق، يرينه صمانى‌زاده عمر خلوصى افندى تعيين اولنمش ايسه‌ده، ايرتسى كون ينه مقام مشاراليهايه اعاده اولنه‌رق، بودفعه دخى برسنه ايله اون طقوز كون امور فتواى اداره ايتدكدن صكره، علمدار مصطفى پاشانك درسعادته دخولنده سلطان مصطفى خان طرفندن عزل اولنه‌رق، بيكده‌كى ياليسنده اقامت ايتمكده ايكن، بعده آتجه قزانلقه ومؤخراً آريه‌لى اولان كوزلحصاره نقل اولنه‌رق، ١٢٢٦ ده اوراده وفات ايتمشدر. عالم واديب بر ذات اولوب، كتب عليه‌يه بعض حاشيه‌لرى و بر ديوانچه‌سى واردر. شو مقطع اونكدر:

تجاهل قيل بو ايام هنر دشمنده عاقلسه‌ك
صاقين اظهار علم ايتمه عطا غايت جهالتدر

عطاءالله افندى { (وقعه نويس —) [«شانى زاده» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عطاءالملك { ايران مشاهير شعرا وكبراسندن اولوب، جوينليدر. صاحب ديوان ديتمكله مشهور خواجه شمس الدين محمدك برادريدر. ملكشاهك «جهانكشا» عنوانلى تاريخنك صاحبيدر. اجدادلرى دخى نسلاً بعد نسل ارباب كمالدن بولنمش واهل كمالى حمايه ايتمشلر ايدى. برادرى مشاراليه خواجه شمس الدين محمد مجد الملك يزدى سعايتيله فلاكته اوغرادقدن صكره، صاحب ترجمه صداقت واستقامتيله آرغون خانك خدمتنده ترقى ايدوب، مجد الملكى اقبالدن دوشورمش؛ وقتل ايتديروب، يدى پارچه‌يه كسديره‌رك، هر پارچه‌سنى بر دياره كوندرمش ايدى. بو بابده سويلمش اولديغى شو رباعى جملهٔ اشعارندندر:

روزى دوسه سر دفتر تذوير شدى
جوينده‌ٔ ملك ومال وتوقير شدى
اعضاى توهريكى كرفت اقليمى
القصه بيك هفته جهانكير شدى

عطاء بن ابى رباح { (ابو محمد اسلم بن صفوان) مشاهير تابعيندن ومكه اعاظم فقهاسندن اولوب، جابر بن عبدالله الانصارى وعبدالله بن عباس وعبدالله بن الزبير وساتر صحابه‌دن استماع احاديث شريفه ايتمشدى. كنديسندن برچوق ذوات روايت ايتمشلردر. مكهٔ مكرمه‌ده امور فتوى كنديسنه محول ايدى. ١١٥ تاريخنده ٨٨ ياشنده وفات ايتمشدر.

عطار { (شيخ ابو طالب فريدالدين محمد بن ابراهيم) اعاظم شعراء ايراندن واجلهٔ مشايخ وعرفادن اولوب، ٥١٣ تاريخنده نيشابوره تابع (كدكن) قريه‌سنده طوغمش، ونيشابورده وشادياخ قصبه‌سنده ياشامشدر. مولدى اولان

قریه‌ده کبار مشایخدن قطب‌الدین حیدر نامنده بر
مرشد عارف بولنوب، پدری ابراهیم عطار بوذاتك
مریدانندن بولنمق حسبیله صاحب ترجمه دخی شبا.
بتنده شیخ مشارالیهك مجلسنه دواملە، افاضه‌سندن
استفاده، ونامنه « حیدر نامه » عنوانیله برمنظومه
نظم ایتمشیدی، که بونك اداسنده مبتدیلك آثاری
ظاهر اولوب، حضرت شیخك آثار سائره‌سنه بکزه.
میور. پدری شادیاخده عطار یعنی ادویه وعطریات
تاجری اولمغله، وفاتنده صاحب ترجمه یرینه کچوب،
آلیش وویریشله مشغول ایکن، مختلف صورتلرده
روایت اولنان بروقعه یعنی براهل دلده مشاهده
ایتدیکی حال اوزرینه، ودها طوغریسی سن شبابندن
شیخ قطب‌الدین حیدردن آلدیغی درسلرك ومطالعه.
سیله مشغول اولدیغی کتب تصوفك وتراجم احوال
عرفانك تأثیراتیله، برکون دکانی ترك، واینجنده‌کی اموال
واشیانی تصدق ایدوب، وقتنك مشایخ وعارفانندن
رکن‌الدین اکافك خانقاهنه شتاب ایده‌رك، برمدت
بونك حلقهٔ مریدان ودرویشاننده مجاهده ایله اشتغال
ایتمش؛ وبعده زیارت بیت‌الله‌الحرام ایدوب، عزیمت
وعودتنده مشاهیر ارباب تصوف وعرفاندن برچوق
ذواتله کورشمش؛ وبعده تصوف وطریقته متعلق
کتبك مطالعه‌سیله ونصح وپند وتصوف وحقیقته
متعلق اشعار عارفانه نظمیله وزهد وتقوی وعبادتله
اشتغال ایتمشدر. اشعارنده فوق‌العاده برسلاست
ولطافت، نصایحنده بیوك برتأثیر واقوال عارفانه‌سنده
محیرالعقول برحال واردر. دیوان اشعاری قرق بیك
بیته بالغدر. غزلیات، قصائد، مقطعات، رباعیات
ومثنوی اوله‌رق جملهٔ اشعاری یوز بیك بیته بالغ
اولور. موجود آثار منظومه‌سی: « اسرار نامه »،
« الهی نامه»، «مصیبت‌نامه»، «اشترنامه»، « وصیتنا.
مه »، « مختارنامه»، «جوهرالذات»، « منطق‌الطیر »،
« بلبل نامه»، «کل وهرمز »، « حیدر نامه»، « سیاه
نامه »، « حلاج نامه»، «مظهرالعجائب» و «پندنامه»،
دن عبارت ایسه‌ده، نسخه‌لری نابود اولان دیکر
منظومه‌لری دخی اولوب، جمله‌سی قرقه بالغ اولدیغی
مرویدر. رسائل اخوان الصفاسی دخی واردر. دیارمز.
ده اك متداوللری پندنامه‌سیله منطق‌الطیریدر. شیخ عطار
چوق زمان معمر اولوب، چنکیز فترتنده ۶۲۷
تاریخنده چنکیزك خروجنده حضرت شیخ برمغولك
الینه اسیر دوشوب، مغوله شیخ عطاره مقابل خیلی
بیوك مبلغلر تکلیف اولندیغی حالده، شیخ بونم قیمتم
دکلدر، دیه‌رك فروختنه مانع اولمش؛ ونهایت بری
بواختیاری بکاویر سکا آرقه‌مده‌کی برچوال صمانی
ویره‌یم، دینجه، شیخ: ایشته، بنم قیمتم بودر. شمدی
صات، دیمکله، مغول حدت ایدوب، درحال حضرت
شیخی شهید ایتمشدر. شهادتنده ۱۱۴ یاشنده ایدی.
مرقدی شاد یاخ قصبه‌سی خارجنده زیارتکاهدر.
شوربای اشعارنده انتخاب وایراد اولنور:

مرغی بودم پریده از عالم راز
تا بو که برم زشیب سفلی بفراز
چون هیچ کسی نیافتم محرم راز
زان در که در آمدیم برون رفتم باز

شیخ عطارك کمالاتی معنویانده‌کی درجه‌سی معلوم
انام اولان مولانا جلال‌الدین رومی حضرتلرینك شو
بیت قدر شناسانه‌لرندن منفهم اولور:

عطار روح بود سنائی دوچشم او
ما ازپی سنائی وعطار آمدیم

عطار { ایران شعراسندن بومخلصله متخلص
دیکر برذات دخی اولوب، بلخلیدر.
شوربای اونکدر:

ای کشته خجل آب حیات از دهنت
سرو ازقدومه از رخ وسیم ازبدنت
صاحب نظری کجاست تا در نکرد
صد یوسف مصر درته پیر هنت

عطار { (ابوبکر یعقوب بن یعقوب بن مقسم)
مشاهیر نحویون وقراءدن اولوب،
ادبیاتی ابوالعباس ثعلبدن تحصیل ایتمشیدی. نحو
کوفیونده مستحضراتی چوق اولوب، کرك نحوو کرك
قرائتده متعدد تألیفاتی واردر. تفسیر ومعانئ
قرآنه متعلق « الانوار » عنوانیله مشهور برتألیفی
واردر. آنجق قرائتده کندینه مخصوص برمسلك
اختیار ایتمك ایستدیکندن، جمهور قراء وعلماطعنه
قالقیشوب، برروایتده زماننك سلطانی حضورنده
تحریراً توبه ایتمکه اجبار ایدلمش؛ وبرروایتده آخر
عمرینه‌دك ذهابنده ثابت قالمش‌ایدی. ۳۵۴ تاریخنده
وفات ایتمشدر. (ابن مقسم) دینمکله دخی معروفدر.

عطارد { (بن حاجب التمیمی) صحابه‌دن وقومی
ساداتندن اولوب، برهیئت مبعوثه
ایله برابر نزد جناب نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله
مشرف اولمش؛ وفخرکائنات (صلعم) افندمزه کسرانك
کندیسنه کییدیرمش اولدیغی دیباجدن برثوب اهدا

ایتمش ایدی، که بو ثوب صحابه نك تعجبنی دعوت ایتمكله، جانب نبویدن جنتده بوندن اعلالری اوله جغی تبشیر بیورلمش؛ وثوب مذكور ابوجهم بن حذیفه یه ارسال بیوریله رق، مقابلنده معروف برمشلح آلنمشدی. (سجاح التمیمیه) نام قادینك ادعای نبوت ایتدیكنده، صاحب ترجمه كندیسنه تبعیت ایدنلردن بولنمش؛ وبعده اسلامه كلوب، حسن حالی مشاهده اولنمشدر. —— ابوالعشراء الدارمینك پدری عطارد بن برز دخی صحابه دن اولوب، اوغلی كندیسندن روایت ایتمشدر.

عطایی { ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی دوری شعراسندن حسن وجمالیله مشهور برنوجوان اولوب، سرایه طلب اولندقده فرار ایتمشدی. شو بیت بو بابده سویلدیكی اشعارندندر:

کوج کورسه برکشی درسلطانه عزم ایدر
شمدی عطایی یه کوجی سلطانك ایدر دریغ

عطایی { (نوعی زاده — افندی) اونبرنجی قرن هجری علماسندن اولوب، طاشكبری زاده نك شقایق نعمانیه سنه «حدایق الحقایق فی تكملة الشقایق» عنوانیله تركجه مفصل بر ذیل یازمشدر، كه ١٢٨٠ تاریخنده طبع ونشر اولنمشدر.

عطری { مشاهیر موسیقی شناساندن اولوب، سلطان محمد خان ثالث دورنده یاشامش، وپادشاه مشارالیهه ندیملك ایتمشدر. قبری ادرنه قپوسی خارجنده مصطفی پاشا تكیه سی جوارنده در.

عطوفی { (مولی خیرالدین خضر) سلطان بایزید خان ثانی دوری مشاهیر علماسندن اولوب، علوم ادبیه وعقلیه ده وتفسیر وحدیث وسائر علومده ید طولی صاحبی ایدی. برمدت سرای همایون بندكانی معلمی بولنمش، وجوامع شریفه ده تفسیر شریف تدریسیله و وعظ ایله اشتغال ایتمش ایدی. ٩٤٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. «كشاف» ه حاشیه لری، «مشارق» ه شرحی، طبده برتألیفی وعلم كلامده برقاچ رساله سی واردر.

عطیه { صحابهٔ رسول الله (صلعم) دن برقاچ ذاتك اسمیدر.

عطیه بن صالح { حلبده حكومت سورن بنی مرداس ملوكنك دردنجیسی ومؤسس دولت اولان صالح بن مرداسك اوچنجی اوغلی اولوب، ٤٥٤ تاریخنده برادری ثمال بن صالحه خلف اولمش؛ و متعاقبا ثمالك اوغلی محمود حراندن كلوب، حلبی ضبط ایتمكله، صاحب ترجمه، رقه یه چكلمش ایسه ده، چوق چكمه دن اوراسی دخی الندن آلنمغله، قیصر رومك یانته قاچوب، اوراده وفات ایتمشدر.

عظمت { فرس شاعرلرندن سمرقند قاضیسنك قیزیدر. (عصمتی) تخلص ایدردی. («عصمتی» ماده سنه مراجعت.)

عظیم { (مولوی فضل بن الرشید مولوی فضل امام) هندستانك مشاهیر شعراسندن اولوب، خیرآباده دنیایه كلمش؛ وانكلیزلرك بعض بیوك مأموریتلرنده بولنمشدر. علوم عقلیه ونقلیه ده ید طولی صاحبی ایدی. شوقطعه جمله اشعارندندر:

وعده درطرفه بلاكرد كرفتار مرا
زیستن مشكل ومردن شده دشوار مرا
رفت آن عهدكه بایار سخن میكفتیم
كفتكوییست كنون بادر و دیوار مرا

عظیم { (بن ملا كیدی) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، ١٠٧٤ تاریخلرنده برحیات ایدی. مرتب دیوانی و «فوزعظیم» عنوانیله برمنظومسی واردر. اشعارینه دسترس اولنه مدی.

عظیم آباد { هندستانده پنجاب خطه سنك سرهند سنجاغنده ودهلینك ١٥٦ كیلو متره شمال غربیسنده برقصبه در.

عظیم آباد { هندستانده پاتنه شهرینك نام دیكریدر. («پاتنه» ماده سنه ومادهٔ آتیه یه مراجعت.)

عظیم الشان { دهلی ملوك تیموریه سندن بهادرشاهك ایكنجی اوغلی اولوب، بیوك پدری عالمكیر زماننده بنكاله والیسی اولمش؛ وپاتنه شهرینی مركز حكومت اتخاذ ایدوب، عظیم آباد تسمیه ایتمشیدی. بیوك پدرینك وفاتنده اوغلی فرخ سیری وكیل براقه رق، اكربه عزیمتله پدریله عمی اعظم شاه میاننده ١١١٩ ده وقوع بولان محاربه ده حاضر بولنمش؛ ١١٢٤ ده پدریله دیكر عمی جهاندار شاه بیننده وقوع بولان محاربه ده مقتول اولمش؛ واوغلی محمد كریم بو محاربه ده تختی ضبط ایدن مشارالیه جهاندار شاهك اسارتنه دوشوب، امریله قتل اولنمشدر.

عظیمکر { هندستانك بنارس ایالتنده وبنا. رسك ۸۷ کیلو متره شمالنده

اوله‌رق کنك ایرماغنه تابع (توس) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۱۴۵۴۳ اهالیسی واردر. ۱۶۲۰ تاریخ میلادیسنده خان عظیم اسمنده براملاك صاحبی طرفندن تأسیس اولنمشدر. — عظیمکر سنجاغنك ۶۶۰۰ مربع کیلو متره مساحهٔ سطحیه‌سی و ۱۰۳۱۴۱۰ اهالیسی اولوب، ۶ قضایه منقسم و ۶۳۱۶ قصبه وقریه‌یی حاویدر.

عفتی { ایران شاعرلرندن اولوب، اسفرا. ینلیدر. شوبیت اونکدر:

قامت سرو که در آب نمودار شده
کرده دعوی بقد یار ونکونسار شده

عفراء { سابق الترجمه عروه‌نك معشوقه‌سیدر. («عروه» ماده‌سنه مراجعت.) —

(عفراء بنت الاحمر) دخی ابن الفرند دینمکله شهیر حارث خزاعینك زوجه‌سی واحمر خزاعینك کریمه. سیدر. زوجیله آره‌لرنده مفارقت دوشوب، بینلرنده‌کی محبت ونار هجران ایکیسنی‌ده اتلاف ایتمش اولدیغی ونظماً مخابره‌لری منقولدر. — (عفراء بنت عبید) ایسه صحابیاتدن اولوب، اصحابدن اولان اوغللرینك جسارت وبهادرلکیله مشهوره‌در.

عفیف الدین تلمسانی { (سلیمان بن علی) مشاهیر شعرا

وادبادن اولوب، مغربده‌کی تلمسان قصبه‌سنده طو. غمش، واکثر عمرینی مصروشامده کچیرمشدر. ۶۹۰ تاریخنده دمشقده وفات ایدوب، صوفیون مقبره‌سنده دفن اولنمشدر. اشعار رائقه‌سی وبرخیلی تألیفاتی اولوب، شو ایکی بیت جمله اقوالندندر:

ان کان قتلی فی الهوی یتعین
یا قاتلی فبسیف طرفك اهون
حسبی وحسبك ان تکون مدامعی
غسلی و فی ثوب السقام اکفن

عقبه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب اك معروفلری بروجه آتی ذکر اولنور:

(عقبه بن الحارث بن عامر بن نوفل بن عبد مناف بن قصی القرشی النوفلی) که ابوسروعه‌نك برادری اولوب، ایکیسی فتح مکه کونی اسلامه کلمش؛ وعبدالرحمن بن عمر (رضه) ایله برلکده مصرده شرب خمر ایله اتهام اولنمشدر. — (عقبه بن حابس الاشجعی) که اك اول اسلامه کلنلردن اولوب، بدرغزاسنده حاضر بولنمش؛ ورقم وقعه‌سنده اسرایی ذبح ایتمکله، (مذبح) لقبیله تلقیب اولنمشدر. — (ابو حماد عقبه بن عامر الجهنی) که فخر کائنات (صلعم) افندمزك مدینهٔ منوره‌یی تشریفلرنده، چوبان اولدیغی حالده، سوروسنی ترکله، اسلامه کله‌رك صحابه زمره‌سنه داخل اولمش؛ وبعده معاویه بن ابی سفیانه انتساب ایدوب، بونك طرفندن مصروالیلکنه تعیین اولنمش؛ واوراده ساکن اولوب، ۵۸ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر. ابن عباس وابو ایوب (رضهما) ایله سائر صحابه وتابعین کندیسندن روایت ایتمشلردر. فتوح شامده حاضر بولنوب، دمشقك فتحی مژده‌سنی حضرت عمر (رضه) ه ایصال ایدن بوذاتدر. صفین محاربه‌سنده معاویه‌نك معیتنده بولنمشدر. کوزل سسی اولوب، قرآن کریمی حسن صوتله اوقوردی. — (ابومسعود عقبه بن عمرو الانصاری البدری) که بدر غزاسنده بولنمدیغی حالده، اورایه نازل اولدیغیچون بولقبله تلقیب اولنمش؛ وعقبهٔ ثانیه ایله احد واونی متعاقب غزاوتده حاضر بولنوب، بعده کوفه‌ده ساکن اوله‌رق، حضرت علی المرتضی (رضه) ك اصحابی زمره‌سنه داخل اولمش؛ وصفین وقعه‌سنده جانب مشار الیهدن کوفه‌ده استخلاف بیورلمشیدی. ٤١ تاریخنده وبر روایتده ۶۰ دن صکره ارتحال ایتمشدر. — (ابوسفیان عقبه بن وهب الاسدی) که برادری شجاع بن وهبله برابر مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشلردر. — (عقبه بن وهب الغطفانی)، که انصا. ردن هجرتدن مقدم اسلامه کلنلردن اولوب، مکه‌یه هجرت، ومعیت حضرت رسالتپناهیده مدینه‌یه عودتله، مهاجرین وانصاردن عداولنمق حقنی قزانمش ایدی. بدرواحد غزاسنده حاضر بولنوب، بوایکنجی محاربه‌ده جناب رسول الله (صلعم) افندمزك مبارك دندان شریفنی اخراج و معالجه ایدن بو ذات وبر روایتده ابوعبیده بن الجراح (رضه) اولمشدر.

عَقَبَة { طاغ یولی دیمك اولان بو اسم کرك یالکز ودیکر براسمه اضافتله برچوق

محللره علم اولوب، اك مشهوری مکهٔ مکرمه ایله‌منی آره‌سنده ومکه‌دن تقریباً ایکی میل مسافه‌ده واقع محلدر، که اوراده نبوتك اون برنجی سنه‌سی موسم حجنده فخرکائنات (صلعم) افندمز مدینه لیلردن وبنی اوسدن آلتی کشی‌یه راست کلوب، ایمانه کلملرینی

تكليف ومعاونتلرنی طلب بیوردقلرنده، قبول واجابتله
بیعت ایتمشلر؛ نبوتك اون ایكنجی سنه‌سی موسم
حجنده بونلره دیكر آلتی كشی دها الحاق اولنه‌رق،
اون ایكیسی، وبرسنه صكره دخی یتمش اركك ایله
ایكی قادین كلوب، جمله‌سی بیعت ایتمش وبووجهله
هجرتدن اول مدینهٔ منوره‌ده اسلام انتشار ایلمش
ایدی. بوبیعتلره عقبهٔ اولی وعقبهٔ ثانیه وعقبهٔ ثالثه
و حاضر بولنانلره عقبی اطلاق اولنور.

عقبه { (قلعة لعقبه یاخود قصرالعقبه ویا عقبةالمصریه) بحر احمرك منتهای شمال
شرقیسنده واقع عقبه كورفزینك منتهای شمالیسنده
وساحل بحرك ٤ كیلو متره شرقنده اسكی برقلعه
اولوب، طریق حجاجی محافظه ایچون خدیویت مصریه
طرفندن برمقدار عسكر اقامه اولنمقده‌در. حضرت
سلیمان زماننده یمن وهندوزنكبار سواحلنه آمدوشد
ایدن سفائنك مبدأ حركتی اولان (ایلاط) اسكله
سنك موقعنده بولندیغی مظنوندر.

عقبه بن نافع { (بن عبد القیس القرشی الفهری) عهدجناب نبویده
طوغوب، بعضلر عندنده صحابه‌دن عداولنمش ایسه‌ده،
صحبته نائل اوله‌مامشدر. عمرو بن العاصك تیزه‌سی
اوغلی اولمغله، بونك مصروالیلكی زماننده ومعاویه‌نك
عهدنده افریقیه‌یه مأمور اولوب، لواته ومزاته وسائر
بربر قبائلیله ٤١ و ٤٢ تاریخلرنده خیلی محاربه‌لر
ایده‌رك، كندیلرینی دائرهٔ اسلامه ادخال ایتدكدن
صكره، ارتداد ایتملریله، تكرار تحت اطاعته آلمش؛
وغدامسی ضبط ایتمش و ٤٣ ده سودانه طوغری
توسیع فتوحات ایده‌رك ودانی فتح ایتمش؛ و ٥٠
تاریخنده قیروان شهرینی تأسیس ایدوب، بتون بلاد
مغربه مركز اتخاذ ایتمش، واوچ سنه اوراده
قالمشدر. فتوحات اسلامیه‌یی مغرب اقصایه وبحرمحیط
اطلاسی سواحلنه‌دك توسیع ایده‌رك حتی ساحله
وارنجه، آتی دكیزك ایچنده سوره‌رك، یاالله دها
قره اوله ایدی، اعلای كلمة الله ایچون كیدردم!
دیدیكی مشهوردر. مغرب اقصی فتوحاتندن صكره
٦٣ تاریخنده كسیله بن طرم ایله شهید اولوب،
قیرواننده مدفوندر. اعاظم مجاهدین اسلامدن اولوب،
مستجاب الدعوه اولدیغی دخی منقولدر. بعض كتبده
(عقبه بن رافع) دیه مضبوطدر.

عقبه كورفزی { (Golfe d'Akabah) بحر احمرك منتهای شمالنده،
سینا شبه‌جزیره‌سنك ایكی طرفنه اوزانان ایكی كورفزك
شرق طرفنده بولنانی اولوب، شبه جزیرهٔ مذكوره
ایله جزیرةالعرب آره‌سنده بحر لوطه طوغری ممتد
اولان وادی‌العربه‌یه قدر اوزانیر. جنوب غربیدن
شمال شرقی‌یه طوغری ممتد طار واوزون بركورفز
اولوب، آغزنده و ٢٨° عرض شمالیده بولنان
(تیران) جزیره‌سندن ٢٩°٣٦′ عرض شمالی‌یه قدر
بویی ١٥٤ واك كنیش محلنده اكی ٢٢ كیلومتره‌دردر.
ایكی جهتنده‌كی ساحل نباتات واشجار وآثارعمراندن
خالی اولوب، بعض‌یرلری ٦٠٠ متره‌یه قدر یوكسك
دیوار كبی دیك وصرب قیالق طاغلردن عبارتدر.
قمری درین اولوب، بعض محللرنده ٥٥٠ متره‌لك
سونده‌لرله دكیزك دیبی بوله‌مامشلردر. شمال‌شرقیدن
اسن روزكار پك شدتلی اولوب، سیرسفائنی خیلی
مشكل برحاله قویان فرطونه‌لر ظهور ایدر. یالكز
نیسان ومایسده صولر ساكندر.

عقر { فلسطینده رمله ایله غزه آره‌سنده ورمله‌دن ٦ كیلومتره‌لك مسافه‌ده بر
برقریه اولوب، بنی اسرائیل ویهود حكومتی زمانلرنده
معتنی بر قصبه ایدی. اجنبیلر عندنده Ekron اسمیله
معروفدر.

عقیل { (ابویزید — بن ابی طالب بن عبد المطلب بن هاشم القرشی الهاشمی)
صحابه‌دن اولوب، فخركائنات (صلعم) افندمزك عم
زاده‌سی وجناب‌علی‌المرتضی(رضه)ك برادری ایدی.
حضرت جعفر طیاردن اون وحضرت علیدن یكرمی
یاش بیوك اولوب، اوچی بر والده‌دن متولددر.
بدر محاربه‌سنده كرهاً مشركلرك ایچنده بولنوب،
اسیر دوشمش؛ وكندیسی فقیر اولدیغیچون، فدیهٔ
نجاتی عمی عباس طرفندن تأدیه اولنمشدی. هجرت
نبویه‌نك سكزنجی سنه‌سی مدینهٔ منوره‌یه هجرت
ایدوب، زمرهٔ اصحابه التحاق ایتمشدر. مؤته غزاسنده
حاضر بولنوب، عودتنده اوزون بر خسته‌لغه دوچار
اولمغله، مكه وحنین وطائف غزالرنده بولنه‌مامش؛
وبر روایتده حنین وقعه‌سنده معیت حضرت نبویه
اك زیاده ثبات ایدنلردن بولنمشدر. احوال قریش
وانساب وایام عربه وقوفی زیاده اولوب، آنجق

قریشك مساویسنی تفصیل وتطویل ایتدیكندن، اولاد قریش كندیسندن روكردان اولورلردی. بعده برادری جناب مرتضایی تركله، معاویه‌یه میلانی حرمین اهالیسنی بتون بتون كندیسندن تبرید ایتمشدی. معاویه‌یه میلی ایسه تیزه‌سی فاطمه بنت عتبه بن ربیعه‌نك معاویه‌نك تحت نكاحنده اولمسندن ومنافع دنیویه‌سنی او طرفده بولمسندن ایلری كلمشدر. حتی بر كون معاویه یوزینه قارشی عقیلك برادرینی براقوب بزه كلمسی حق بزم طرفده اولدیغنی بیلدیكندن ایلری كلیور دینجه، عقیل: آخرتم ایچون قرنداشم ودنیام ایچون سن خیرلیسك، بن دنیامی آخرتمه ترجیح ایتدیكم ایچون جناب حقك عفوینی استرحام ایدرم، دیمش. روایته كوره، عقیل بورجه كرفتار اولوب، چارهٔ تأدیه‌سی ایچون كوفه‌ده مقام خلافتده بولنان برادری جناب مرتضایه مراجعت ایتدیكنده، حضرت مرتضی بورجنك مقدارینی صوروب، قرق بیك درهم اولدیغنی آكلاینجه، موجود آقچه‌سی اولمدیغنی، وآنجق تخصیصاتی چیقدیغنده، تام قرق بیك درهم اولدیغندن اونی ویره‌بیله‌جكنی بیان بیورمش؛ وعقیل: بیت المال خزینه‌لری الكزده اولدیغی حالده بكا تخصیصاتدن بحث ایدیورسك؟ دیه اعتراض ایدنجه، جناب حیدر: بكا امنیت اولنان اموال مسلمینه ال طوقندیرمغی‌ می توصیه ایدیورسك؟ دیه عتاب آمیز جواب ویرمكله، عقیل: اویله ایسه معاویه‌یه كیده‌یم، دیه‌رك، لیتمكه مأذون اولوب، شامه كیتمش ایدی. معاویه‌نك یانسه كیتدیكنده معاویه: علی ایله اصحابنی نصل براقدك؟ دینجه، عقیل: حضرت محمد (صلعم)ك اصحابی حالنده براقدم، یالكز حضرت محمدی (صلعم) ایچلرنده كورمدم؛ وسنی اصحابكله ابو سفیانك اصحابی حالنده بولیورم. یالكز ابو سفیانی ایچكزده كورمیورم، دیمش. معاویه ایله دها بر چوق ماجرا ومحاوره‌لری منقولدر. هر حالده معاویه كندیلرینه اللی بیك درهم ویروب، بورجنی ادا ایتدیرمشدر. معاویه‌نك زماننده وفات ایتمشدر. اوغلی محمد وحسن بصری وسائرلری كندیلرندن روایت ایتمشلردر.

عقیلی (علی بن الحسین) مشاهیر شعرادن اولوب، نسبی عقیل بن ابی طالبه منتهی اولوردی. شو برایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

وقائل ما الملك قلتُ الغنی
فقال لا بل راحة القلب

وصون ماء الوجه عن بذله
فی نیل ما ینفد عن قرب

عكا یاخود عكه (Saint Jean d' Acre) سوریه ساحلنده و بیروت ولایتنده اوله‌رق بیروتك تقریباً ١٢٠ كیلومتره جنوبنده، ٣٢°٥٥′٤٦″ عرض شمالی ایله ٣٢°٤٣′٥٧″ طول شرقیده واقع لوا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٨٢٥ اهالیسی، مشهور جزار پاشا طرفندن یاپلمش جسیم ومصنع بر جامع شریفی وبوكا مربوط مدرسه و سائر خیراتی، دیكر بر قاچ معابدی، بیوجك كیلر استیعاب ایده‌بیلیر وآنجق طرانمغه محتاج اولمغله شمدیكی حالده یالكز كوچك سفائنك دخولنه مساعد صاغلام لیمانی، دكیز جهتندن خراب وقره جهتندن مجدداً تعمیر وانشا اولنمش سور واستحكاماتی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. حوران جهتنك دخی اسكله‌سی اولمغله، ذخایر وسائره‌یه متعلق خیلی اخراجاتی اولوب، اورادن بدأ ایله دمشق شام وقدسه طوغری در دست تمدید اولان دمیر یوللر اهمیت تجاریه‌سنی ومعموریتنی بر قات دها آرتیره‌جقدر.

قصبه جنوب طرفندن (كرمل) برونیله قپانان و١٢ كیلومتره وسعتنده اولان عكا قویننك منتهای شمالیسنده دكیزك ایچنه كیرمش مثلث الشكل بر برونك اوزرنده مبنی اولوب، سورایله محاطدر. شمال جهتنده سورك خارجنده بر طاقم ابنیهٔ عتیقه آثاری موجود اولوب، فنیكه‌لیلر زماننده شهرك قسم اعظمی او جهتده بولنمش اولدیغنی كوستریور. عكا پك قدیم بر معموره اولوب، فنیكه‌لیلر زماننده (عكو) یاخود (عقو) اسمیله بیوك وتجارتكاه بر شهر ایدی. بطالسهٔ مصرك سوریه‌ده حكم سوردكلری زمانده بونلردن برینك اسمنه نسبتله (پطولمایس) تسمیه اولنمشدی. شام فتوحنده معاویه بن ابی سفیان یدیله فتح اولنه‌رق، ممالك اسلامیه‌یه ضم وادخال اولنمش؛ وهشام بن عبد الملك طرفندن تعمیر اولنمشیدی. ابن طولون عكایی تحت اداره‌سنه الدیغنده بر قات دها توسیع وتزیین ایده‌رك، لیماننی دخی صورك لیمانی طرزنده انشا ایتدیرن مشارالیهدر. ٤٩٧ تاریخنده اهل صلیب طرفندن ضبط اولنه‌رق، ٨٦ سنه بونلرك یدنده قالوب، باشلیجه مركزلری بولندقدن صكره، ٥٨٣ ده صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص ایدلمش ایسه‌ده، ٥٨٧ تاریخنده یكیدن اهل صلیبك

ایادیٔ تعصبنه دوشوب، اهالیٔ اسلامیه‌سی حقنده
قتل عام اجرا اولنمش؛ ونهایت ٦٩٠ تاریخنده مصر
ملوکندن ملک اشرف بن قلاون طرفندن قطعیاً فتح
اولنه‌رق، اهل صلیب حکومتنه ختام ویرلمش ایدی.
یاوز سلطان سلیم خان طرفندن سائر بلاد شامله
برابر ممالک عثمانیه‌یه الحاق اولنه‌رق، صیدا
ایالتنه ملحق بولنمش؛ وسلطان سلیم خان ثالث زماننده
جزار پاشا عکاده بیوک ناپولیونک محاصره وهجومنه
قارشی طوروب، بو جهانگیری خائباً عودته مجبور
ایتمشدر. سوریه جهتی مصرلی ابراهیم پاشانک تحت
اداره‌سنده ایکن، اوروپا دول متفقه‌سنک دونماسی
عکایی طوپه طوتوب، اکثر آثارینی تخریب ایتمشلردر.
بو وجهله عکانک تاریخ نقطهٔ نظرندن خیلی اهمیتی
واردر. عربلر زماننده علوم و معارف بو قصبه‌ده
دخی خیلی ترقی ایدوب، عکی لقبیله ملقب برچوق
مشاهیر یتیشمشدر. کتب عربیه‌ده املاسی (عکه)
اولوب، اسم قدیمنک همان عینیدر.

— عکا قضاسی همنامی اولان سنجاغک مرکز
قضاسی اولوب، لوانک شمال غربی قسمندن عبارت
اولدیغی حالده، جنوباً حیفا، شرقاً ناصره وطبریه،
شمال شرقی جهتندن صفد قضالریله، شمالاً بیروت
سنجاغیله، غرباً دخی آق دکیزله محدوددر. شفاعمرو
ناحیه‌سیله ساحل وشافور دینلن اعتباری ناحیه‌لرک
دوزومنبت اراضیسنی حاوی اولوب، ٢٧٠٠٨ اهالیسی
واردر، که بو مقداردن ٢٠٠٦٤ ی مسلم وقصوری
جماعات مختلفه‌یه منقسم خرستیان ایله یهودیدن عبا.
رتدر. محصولات ارضیه‌سی حبوبات متنوعه ایله
توتون، پاموق، زیتون، اوزوم، انجیر وسائره‌دن
عبارت اولوب، احتیاجات محلیه‌دن فضله‌سی اخراج
اولنور. حیوانات اهلیه‌سی کلیتلی کچی ایله قیون،
صیغیر وسائره‌دن عبارتدر.

عکا { سنجاغی. بیروت ولایتنی ترکیب ایدن
بش سنجاغک وجنوب جهتنده کیلرک
بری اولوب، شمالاً بیروت سنجاغیله، شرقاً سوریه
ولایتیله، جنوباً نابلس سنجاغیله، غرباً دخی آق
دکیزله محاطدر. قسم شرقیسنده شام خطه‌سنی شق
ایدن سلاسل جبال ممتد اولوب، بونلرک اتکلری
وبعض شعبه‌لری غربه یعنی ساحله طوغری اوزانیر؛
وآره‌لرنده برطاقم کوزل وادیلر وسواحله قریب
محللرنده منبت اووه‌لر بولنیور. جبال مذکوره‌دن
برچوق انهار نبعانله، همان متوازیاً غربه طوغری
آقه‌رق، اراضیسنی سقی وارواء ایدر. حدود شرقیه.
سی اوردن ونام دیکرله شریعه نهری مجراسیله آیریلوب،
بو حدودک وسطلرنده طبریه کولی دخی بولنیور.
سنجاق: عکا، حیفا، ناصره، طبریه، صفد اسملریله ٥
قضا و(شفاعمرو) وقیساریه ناملریله ٢ ناحیه‌یه منقسم
اولوب، ٢٢٥ قریه ومزرعه‌یی حاویدر. تحریری
اجرا اولنمش اهالیٔ مسکونه‌سی ٨٤٧٤٢ نفوسدن
عبارت ایسه‌ده، عشائر وسائره‌دن اوله‌رق تحریر
اولنمامش دها برخیلی نفوس اولدیغی محققدر. اهالیٔ
لوادن ٢٥١٨٠ ی جماعات مختلفه‌یه منسوب خرستیان
ویهودی اولوب، قصوری سنی ودرزی اوله‌رق
مسلم وجمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر. اراضیسی
پک منبت اولوب، محصولات ارضیه‌سی: بغدای،
آرپه، مصر، یولاف، بورچاق، داری، سیسام،
فصولیه، مرجمک، نخود، بقله، بتانه، توتون، پاموق
وسائره ایله زیتون، انجیر، اوزوم، طوت، پورتقال،
لیمون وسائر میوه وسبزه‌لرک انواعندن عبارت او.
لوب، احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایتدکدن صکره،
اکثرینک برخیلی مقداری دخی اخراج اولنور.
خیلی مقدار بال وبال مومی ایله ایپک دخی چیقار.
حیوانات اهلیه‌سی برنجی درجه‌ده کچی وایکنجی در.
جه‌ده قیون، صیغیر، حرکله، دوه وسائره‌دن عبا.
رتدر. سنجاغک اورمانلری ١٥٠٠٠٠ دونمه قریب
اولوب، میشه، سندیان، وسائر آغاجلر بولنیورسه‌ده،
وسائط نقلیه‌جه سهولت فقدانندن کراسته‌جه بحق
استفاده اولنه‌میور. ساحله قریب اولان یرلرینک
هواسی معتدل وصحیه‌جه مائل اولوب، شریعه وا.
دیسنده بولنان طبریه قضاسی دخی بونلره مماثل
ایسه‌ده طاغلق اولان صفد وناصره قضالرنده هوا
سرتجه‌در. داخل لواده ٦٤ جامع شریف، ١١٠
مکتب ومدرسه، ٩٦ کلیسا ومناستر، ٣٣ خان
وهوتل، ٥ حمام، ٢١٨٧ دکان، ٤١٢ مغازه، ٩
فابریقه، ٩٨ دکرمن، ٣ کرمیدخانه، ٤١ یاغخانه
موجوددر.

عَکّار { بیروت ولایتنک طرابلس شام سنجا.
غنده وطرابلسک ٣٢ کیلومتره شر.
قنده برکوچک قصبه اولوب، برقضایه ناممی ویرمش
ایسه‌ده، قضا مرکزی حلبه قصبه‌سیدر. — عکار

قضاسی شمالاً صافیتا وحصن الاکراد قضالریله، شرقاً سوریه ولایتنك حمص سنجاغیله، جنوباً جبل لبنانله ونفس طرابلس قضاسیله، غرباً دخی آق دکیزله محاطدر. اراضیسی طاغلق اولوب، ساحله طوغری بر طاقم کوزل وادیلری وبرقاچ نهری دخی واردر. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه، مصر، سیسام، نخود، صوغان، توتون، پتاته وسائره حاصل اولور. خیلی مقدار زیتون یاغی وایپك قوزهسی وقوری اوزوم دخی چیقار. محصولاتنك بر قسمی خارجه اخراج اولنور. قضا ١٧٤ قریه ومزرعهدن عبارت اولوب، مرکزی حلبه قریهسیدر. اهالیسی ٢٥٨٨١ کشیدن عبارت اولوب، نصفی مسلم ونصف دیکری مارونی، پروتستان وروم مذهبلرینه منقسم خرستیاندر. جملهسی لسان عربی ایله متکلمدرلر. حیوانات اهلیهسی برنجی درجهده کچی وایکنجی درجهده قیون، صیغیر، بیکیر، استر، مرکب، دوه وسائرهدن عبارتدر. طرابلسدن حمایه کیدن طریقه ربط اولنمق اوزره مرکز قضادن برشعبه یاپیلهرق، طرابلس اسکلهسیله معاملات تجاریهسی تسهیل اولنمشدر. (عیدمون) قریهسنده کوزل برجنس سجاده اعمال اولنور. داخل قضاده فنیکهلیلر زماننده قالمه بر چوق خرابهلر موجوددر. اك مشهوری (عرقه) خرابهسیدر، که ایچنده زهره هیکلنك آثاری دخی مشهوددر.

عکاشه { (ابو محصن — بن محصن الاسدی) صحابهنك سادات وفضلاسندن اولوب، مدینهٔ منورهیه هجرتله، بدر غزاسنده بولنمش؛ والنده قلیجی قیریلوب، جانب نبویدن کندیسنه بر بر خرما دالی ویرلمکله، بو اودون النده قلیج کسلمش ایدی. احد وخندق غزالرنده وسائر غزواتك جملهسنده معیت حضرت رسالتپناهیده بولنوب، جانب نبویدن جنتله تبشیر بیورلمش ایدی. خلافت جناب صدیقیده اهل رده محاربهسنده ادعای نبوت ایدن طلیحه بن خویلد طرفندن شهید ایدلمشدر. رحلت جناب نبویده ٤٤ یاشنده اولوب، شانلی ویاقیشیقلی بر ذات ایدی. ابوهریره وابن عباس (رضهما) کندیسندن احادیث شریفه روایت ایتمشلردر. (عکاشه بن ثور الغوثی) و(عکاشة الغنوی) دخی صحابهدندر.

عکاشه بن عبد الصمد القمی { مشاهیر

شعرای عربدن اولوب، ارض نعمانده هاشمیلردن برینك جاریهسنه اولان عشق وعلاقهسیله شهرت بولمشدر. معشوقهسیله احیانا ملاقات ایتمکده ایکن، بونك بری طرفندن صاتین آلنوب، بغداده کوتورلمسی اوزرینه، بسبتون هجر وفرقته دوچار اولهرق، بو بابده پك سوزشلی اشعار سویلمشدر. شو بر ایکی بیت او جملهدندر:

الا لیت شعری هل یعودن ما مضی
وهل راجع ما فات من صلة الحبل
وهل اجلسن فی مثل مجلسنا الذی
نعمنا به یوم السعادة بالوصل

عُکاظ { (سوق —) طائفدن بر ومکهٔ مکرمهدن اوچ مرحلهلك مسافهده خرما آغاجلرینی حاوی بر وادیده مشهور بر بازار وپنایر یری ایدی، که قریش وسائر قبائل عرب سنهده بر کره شوال شهرنده اورایه اجتماع ایدهرك، هم آلیش ویریشلرینی اجرا، هم حسب الجاهلیه بر طاقم قیالری طواف، وشعرا وبلغالری اك کوزل قصیده وخطبهلرینی ایراد ایدهرك، مفاخره ایدرلردی. بو جهتجه سوق عکاظ پك بیوك بر شهرت قزانوب، وقت سعادتدن اولجه سوق عکاظده لسان عربینك فصاحت وبلاغتدهکی کمالنی کوسترهجك شعرلر، خطبهلر وکلام وجملهلر ایراد وقید وحفظ اولندیغی کبی، او صرهده وحی نبوینك وانوار توحید اسلامك مژدهجیسی حکمنده اولهرق بین العرب اوینامش اولان توحید مکرکفر شکنانهسنی مبین پك چوق سوزلر میدانه قونمش ایدی. سوق عکاظ بر آی دوام ایدوب، اورادن عربلر (سوق مجنه) واورادنده (سوق ذی المجاز) ه کیدهرك، بو اوچ بازاردن صکره ذی الحجهده کعبهٔ مکرمهیه تجمع ایدرلردی. سوق عکاظك اصل بادئ تشکیلی مذکور قیالرك طوافی اولمغله، بعدالاسلام بالطبع ترك وابطال اولنمشدر.

عُکبَرا { بغداددن اون فرسخلق مسافهده وصریفین ایله اوانا قربنده دجیل نواحیسندن بر کوچك قصبه اولوب، نحویوندن محب الدین ابو البقانك وسائر بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

عکبری { [«ابوالبقاء عکبری» مادهسنه مادهسنه مراجعت بیوریله.]

عكرشه بنت الاطروش { فصاحت و طلاقت لسا-
نيله شهرت قزانمش نسوان عربدن اولوب، صفين
محاربه‌سنده جناب مرتضى (رضه)ك عسكرينى مؤثر
نطقلرله معاويه‌يه وشام عسكرينه قارشى تشويق
وتهييج ايدردى. حضرت على (رضه)ك ارتحالندن
صكره، برايش ايچون معاويه‌يه مراجعته مجبور
اولديغنده، معاويه صفينده‌كى نطقلرينك سببنى صور-
مغله، صاحبهٔ ترجمه: «يا ايها الذين آمنوا لاتسألوا
عن اشياء ان تبدلكم تسؤكم» آيت كريمه‌سنى اوقو-
مغله اكتفا ايتمش ايدى.

عكرمه { (ابو عبد الله) مشاهير فقهاء تا-
بعيندن اولوب، عبد الله بن عباس
(رضهما) نك كوله‌سى ايدى. عن اصل حصين بن
الحير العنبرينك مملوكى اولوب، ابن عباس حضرتلرى
جانب مرتضويدن بصره واليسى ايكن، صاحبى طر-
فندن مشار اليه هبه اولنمشدى. بربر اساسندن
اولوب، مشار اليه ابن عباس حضرتلرى طرفندن
قرآن وحديث وسائر علوم اسلاميه‌ده تعليم وتربيه
اولنمغله، زمانك اعلم وافقهى اولمش ايدى.
مكهٔ مكرمه‌ده ساكن اولوب، اكثريا سياحت
ودور بلاد ايدردى. عبد الله بن عباس، عبد الله
بن عمر، ابو هريره، عايشه، حسن بن على (رضهم)
دن روايت ايتمشدر. خارجيلرك افكارينى تجويز
وترويج ايتمكله اتهام اولنور. ابن عباس (رضه)ك
ارتحالنده اوغلى على طرفندن درت بيك دينار
مقابلنده خالد بن يزيد بن معاويه‌يه صاتلمش ايسه‌ده،
كنديسى «بدريكزك علمنى درت بيك ديناره صا-
تيورميسك؟» ديه اعتراض ايدنجه، مومى اليه على
بيعى فسخ ايدوب، كنديسنى اعتاق ايتمشدى. ١٠٧
تاريخنده مدينه‌ده وفات، ايدوب شاعر كثير عزه ايله
جنازه نمازلرى برلكده قيلنمشدر.

عكرمه بن ابى جهل { (ابو عثمان بن هشام بن المغيرة القرشى
المخزومى) صحابه‌دن اولوب، مشهور ابو جهلك
اوغليدر. جاهليتده پدرى كبى فخر كائنات (صلعم)
افندمزه شدت بغض وخصومتيله متعارف اولوب، فتح
مكه‌ده سيد الثقلين (صلعم) افندمز جمله‌يه امان وير-
دكلرى حالده، صاحب ترجمه ديكر اوچ اركك وايكى
قادينك حتى استار كعبه‌يه صارلمش اولدقلرى حالده بيله
قتللرينى فرمان بيورمشيدى. عكرمه فراره يول بولوب،
ساحل بحره اينه‌رك، يمنه متهيئ عزيمت اولان بركمى‌يه
بنمش؛ وبولده شدتلى برفرطونه‌يه دوچار اولمغله،
قورتلديغى تقديرده حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك
آياقلرينه قپانمغى نذر ايده‌رك، يمن ساحلنه چقنجه،
اسلامه كلمش؛ بعده كنديسندن اول اسلامه كلمش
اولان زوجه‌سى وعم زاده‌سى ام الحكيم بنت الحارث
كيدوب نزد جناب نبوى‌يه كتيرمكله، اسلامه كلوب،
شجعان صحابه زمره‌سنه داخل اولمش؛ واسلامده
حسن حال صاحبى اولوب، اهل رده محاربانده پك
چوق سعى وغيرت كوسترمرك، جانب صديق اكبردن
برسريه ايله عمان ويمن اهل رده‌سنه قارشى اعزام
بيورلمش ايدى. بعده شام فتوحنه كيدوب، اجناديه
وبرروايتده يرموك محاربه‌سنده شهيد اولمشدر.
شهادتندن اول چوق سعى وغيرت وفدا كارلق ايدوب،
مردانه براستخفاف حيات كوسترمش اولديغى مرويدر.

عكوك { (ابو الحسن على بن جبله) مشاهير شعراء عربدن اولوب، آنادن
طوغمه اعمى ايدى، وبر روايتده يدى ياشنده
ايكن چيچك علتندن كوزلرى كور اولمشدى. ١٦٠
تاريخنده طوغوب، ٢١٣ سنه‌سنده مأمون خليفه
طرفندن اعدام اولنمشدر. ابودلف عجلى وابو غانم
حميد بن عبد الحميد الطوسى وسائر اصحاب كرم حقنده
پك چوق مدحيه‌لرى واردر. مأمون خليفه بومد-
حيه‌لره قيصقانه‌رق، كنديسنى طلب ايتمش؛ وزواللى
شاعر برمدت اختفا ايتدكدن صكره، شام جهتنده
اله كچيريلوب، حضورينه كوتورلدكده، آغزندن ديلنى
چكديروب قوپارتمغله، درحال وفات ايتمشدر. شو
برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر.

انما الدنيا ابو دلف
بين مغزاه ومحتضره
فاذا ولى ابو دلف
ولت الدنيا على اثره
كل من فى الارض من عرب
بين بادين الى حضره
مستعير منك مكرمة
يكتسبها يوم مفتخره

علاء { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، اك معروفلرى علاء بن عبد الله-
الحضرمى‌در، كه حضرموتلى اولوب، طول بولنان والده.

سنی ابو سفیان بن حرب الاموی تزوج وبعده تطلیق ایتمشیدی . جانب نبویدن بحرین حاملکنه نصب بیوریلەرق ، رحلت جناب نبویده اوراده بولنمش؛ واهل ردەیه قارشی حرب ایدوب، حضرت ابابکروعمر (رضیهما) طرفلرندن بحرین حاملکنده ابقا اولنمش؛ و ۱۴ نجی سال هجریده بحرینده وفات ایتمشدر.

علاءالدوله { (میرزا — بن میرزا بایسنغر بن شاهرخ سلطان بن تیمور کورکانی) شاهرخ بن تیمورك احفادندن اولوب، ۸۵۰ تاریخنده جدینك صوك بغداد سفرندەهراتده وکیل بولندیغی حالده، شاهرخك وفاتی خبرینی آلنجه تخت سلطنته قعود ایتمش ایسەده، متعاقباً عمی الغ بیك ملکی ضبط ایتمکله، عراق والیسی بولنان برادری محمد میرزانك یاننه قاچمش ، وغور والیسی اولمش ایدی. مؤخراً برادرلری بابرایله محمدك کشاکشلرنده فوردن عسکر سوق ایدوب ، هراتی ضبط ایتمش ایسەده، چوق کچمەدن بابر هراتی استرداد ایتمکله ، علاءالدوله اوغلی ابراهیم ایله برابر دشت طرفنه قاچوب، بابرك وفاتنەدك اوراده قالمش؛ وبابرك وفاتی خبرینی آلنجه، یکیدن هراتی ضبط ایتمشلرایسەده، جهانشاه آذربیجاندن وابو سعید ماوراء النهردن هجوم ایتمکله، ینه هراتی ترکله غوره‌قاچمش؛ واوراده اوغلیله برقاچ دفعه غاوغا ایدوب ، نهایت ابوسعید میرزانك عسکرندن ایکیسی‌ده مغلوب اولمش وعلاء الدوله ۸۶۵ده‌اوغلی‌ده برمدت‌صکره وفات ایتمشدر.

علاءالدوله { ذوالقدریه ملوکنك بدنجیسی واخیری اولوب، برادری شاه بدافه غلبه چالەرق، سیس وطرسوسدن دیاربکره قدر اولان یرلری الده ایتمشیدی. یاوز سلطان سلیم خان چالدیران محاربەسنه کیدرکن ، صاحب ترجمه اردودن کری قالان برقافله ذخایری ضبط ایتمکله جسارت ایتمکله، پادشاه مشارالیه، سفر مذکوردن عودتله، آماسیه‌ده قیشلامقده ایکن، سنان پاشایی کوندرەرك، علاءالدولەنك ودرت اوغلنك کله‌لرینی آلدیرمش؛ وذوالقدرك حکومتنه ختام ویروب، ملکلرینی ممالك عثمانیەیه ضم والحاق ایتمشدر. وفاتنده طقسان یاشنی متجاوز ایدی.

علاءالدوله { (میر—) ایران شعراسندن اولوب، شوسترلی وآنی الترجه علاءالملکك برادریدر. هندستانه کیدوب، اکبر شاهه انتساب ایتمش؛ وبونك نامنه برتذکرة الشعرا یازمشدر. شو بیت اونکدر:

میان سروقدان قامتی تراخوش کرد
زمانه مصرع موزونی انتخاب زده

علاءالدولهٔ سمنانی { (ابوالمکارم رکن الدین احمد بن محمد) مشاهیر صوفیون و شعرادن اولوب، خراسانده‌کی سمنان قصبەسندندر. کنجلکنده عمی شیخ ملك شرف الدین سمنانی ایله برابر آرغون خانك خدمتنده ایکن، ناکهان جاه وشکوهنی ترکله، سمنانده بولنان شیخ اخی شرف الدین سمنانی خانقاهنه التجا ایدرك ، طریق تصوفه سلوك ایتمش؛ وبعده بغداده عزیمتله شیخ عبد الرحمن اسفراینینك حلقهٔ مریدانه داخل اولمش؛ و تصوفده درجهٔ کماله واصل اولوب ، «مفتاح» عنوانیله برکتاب ودیکر بعض رسائل دخی یازمشدر. درجهٔ کماله وصولندن صکره «شمدیکی عقلم اوله‌ایدی، وقتیله دولت و منصبی ترك ایتمز، و اوزی وقیافتده دها ریاسزجه عبادت ایدوب، مظلومینی حمایه‌کبی عباداللهك خدمتنده بولنوردم» دیدیکی مرویدر. ۷۳۶ تاریخنده ۷۳ یاشنده وفات ایتمشدر. شوربایعی جملهٔ اشعارندندر:

صد خانه اکر بطاعت آبادکنی
به زان نبود که خاطری شادکنی
کربنده کنی ز لطف آزادیرا
به زان که هزار بنده آزادکنی

علاءالدین { (سید—) ایران شعراسندن اولوب، من اصل خراسانلی او. لدیغی حالده، سکزنجی قرن هجری اوتلنده هند. ستانه عزیمتله، اود خطەسنده اقامت، وشیخ نظام الدین اولیایه انتساب ایتمش ایدی . مشهور بر ترجیع بندی وسائر آثاری واردر.

علاءالدین اسود { سلطان اورخان غازی دوری علماسندن او. لوب، قره خواجه دینمکله معروفدر. ممالك ایرانه سفر ایدوب، اوراناك علماسندن استفاده ایتمش؛ وعود. تنده پادشاه مشارالیه طرفندن ازنیق مدرسەسی مدرسلکنه نصب اولنمش؛ واوراده ایکن «وقایه» یه ایکی جلد اوزره مکمل بر شرح یازمشدر. «مغنی» یی دخی شرح ایتمشدر. مشهور شمس الدین فناری ابتدا بو ذاتدن قرائت ایدوب، بعده بینلرینه منافرت دوشمشیدی.

علاءالدين بهمنى { (حسن كانكوه) هند. ستانك قسم جنوبيسندن عبارت اولان (دكن) خطه سنده حكومت سوردرمش دولتنك مؤسسى اولوب، خطهٔ مذكوره ده اك اول تأسس ايدن حكومت اسلاميه بودر. دهلى اها. ليسندن اولوب، ابتداى امرده شهر مذكورده (كانكوه) اسمنده برهمنى المذهب بر منجمك خد. متنده ايكن، بونك طرفندن دولته نائل اوله جغى كنديسنه تبشير اولنمغله، خدمت دولته كيروب، دهلى حكمدارى محمد تغلق خانه ماليه ناظرى اولمش ايدى. مؤخراً دولت آباد واليسى ايله ديكرلرى خروج ايدوب، دكن خطه سنه استقلال قزانديرمغله، ٧٤٨ تاريخنده صاحب ترجه يى حكمدارلغه قبول وانتخاب ايتمشلر؛ وعلاءالدين كلبركه شهرينى پايتخت اتخاذ ايدەرك، (احسان آباد) تسميه ايتمشدى. اون سنه يى متجاوز مدت حكومت سوروب، الكاسنى خيلى توسيع ايتمش؛ و٧٥٩ ده وفات ايلمشدر. اسكى افنديسى ومبشر دولتى اولان منجمك لقبنى دخى محا. فظه ايتمشدى. اوغلى محمد شاه خلفى اولوب، نسلندن كندى ايله برابر ١٨ حكمدار كلمشدر.

علاءالدين بهمنى ثانى { (احمد) آنفاً بيان اولنان دولت بهمنيه نك اونبجى حكمدارى اولوب، ٨٣٨ تاريخنده پدرى احمد شاه ولى يه خلف اولمش؛ و٢٤ سنه يه قريب مدت حكومت سوردكدن صكره، ٨٦٢ ده وفات ايتمشدر. شدتيله معروف اولان اوغلى همايون خلفى اولمشدر.

علاءالدين بهمنى ثالث { هندستانك دكن خطه. سنده حكومت سورن دولت بهمنيه نك اون آلتنجى حكمدارى اولوب، احمد شاه ثانينك خلفيدر.

علاءالدين پاشا { مؤسس دولت غازى سلطان عثمان خانك بيوك اوغلى اولوب، دولت عثمانيه ده اك اول صدراعظم اولان بوذاتدر. پدرينك زماننده جهاد وغزا ايله مشغول اولوب، پادشاه مشار اليهك ارتحالنده وصيتلرى اوزره ايكنجى اوغلى غازى سلطان اورخان جلوس ايتديكنده، صاحب ترجه كوشهٔ فراغته چكلمش ايسەده، برسنه صكره يعنى ٧٢٧ تاريخنده سلطان اورخان كمال ابرام والحاح ايله جلب ايدەرك، وزارت وصدارت امورينى كنديلرينه احاله ايتمش؛ ومشاراليه عاقل ومدبر وعادل برذات اولمغله، برچوق نظامات وقوانين وضع ايدەرك، دولتك اعلاى شاننه وتقرر وتأسسنه پك بيوك خدمت وبرادرينه معاونت ايتمشدر. تام اون سنه امور دولتى حسن اداره ايتدكدن صكره، ٧٣٧ تاريخنده بيغاده ارتحال ايدوب، اوراده مدفوندر. پاشا عنوانى دولت عثمانيه ده اك اول بوذاته ويريلوب، اووقت قبائل اتراكده بيوك برادره آغا بك معناسيله (باش آغا) نامى ويرلد. يكندن، بومناسبتله مشاراليهه بوعنوان ويرلمش؛ وكيدەرك (پاشا) صورتنه تحويل اولنمشدر. يكنى شهزاده سليمان پاشا بن سلطان اورخان خلفى اولمشدر.

علاءالدين تكش { [«تكش» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

علاءالدين جمالى { زنبيللى على افندى ديمكله مشهوردر. [«على افندى (زنبيللى)» ماده سنه مراجعت.]

علاءالدين جوينى { [«عطاءالملك» ماده. سنه مراجعت.]

علاءالدين حسن غورى { غوريان دولتنك مؤسسى اولوب، نسلى غور جبالنده اجراى حكو. مت ايتمكده بولنمش ايدى. پدرى حسين بن سامك فوتندن صكره حاكم غور اولوب، اواثناده غزنويلر دولتنه ضعف طارى اولمش بولنديغندن، عسكر سوق ايدەرك، غزنه يى وخراسانك برقسمنى ضبط، وهراتى پايتخت اتخاذ ايدەرك، برادر زاده سى غياث الدين محمدى غزنه يه والى نصب ايتمشيدى. غزنه يى كاملاً احراق، واهاليسنى قتل عام ايتديكندن، جها. نسوز لقبيله تلقيب اولنمشدى. سلطان سنجر سلجوق ايله دخى محاربه يه جرأت ايدوب، مشاراليهك الينه اسير دوشمش ايسەده، كنديسندن حظ ايتديكندن، متعاقباً غوره عودتنه مساعده اولنمش؛ و٦ سنه لك حكومتدن صكره ٥٤٩ ده وفات ايدوب، يكنى غياث الدين محمد خلفى اولمشدر.

علاءالدين حسين شاه { هندستانده بنكاله ملو. كندن اولوب، سيد اشرفك اوغليدر. ٨٩٩ ده تخته چقوب، ٢٨ سنه كمال عدالتله حكومت سوردكدن صكره، ٩٢٧ ده وفات ايتمشدر.

علاء الدین خلجی { دهلیده شهاب الدین غوری کوله‌لرندن

تشکیل ایتمش اولدقلری خلجیان دولتی ملوکنک بدنجیسی اولوب، جلال الدین فیروز شاهک یکنی و داماذی ایدی . ٦٩٥ تاریخنده مشارالیهک اله آباده برینه کچمش؛ ودهلی اوزرینه عسکر سوق ایده‌رك، سلفنك اوغلی رکن الدین ابراهیمی محاربه‌ده قتل ایتدکدن صکره، دهلی‌یه داخل اولمش؛ وملوك اسلامیه‌دن برنجی اوله‌رق دکن قطعه‌سنك فتحنی نیت ایدوب، برچوق ممالك ضبط، وحسابسز جوامع ومساجد ومدارس وسائر خیرات تأسیس ایله، علما وادبا وشعرایی سراینه جمع و حمایه ایده‌رك، علوم ومعارفك ترقیسنه خدمت ایتمشدر . امیر خسرو وخواجه حسن دهلوی دورنده یتیشن مشاهیر جمله‌سندندر. ٢١ سنه حکومت سوردکدن صکره ٧١٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علاء الدین خلوتی { مشاهیر مشایخدن و مظنهٔ کرامدن او

لوب، جذبه صاحبی برذات ایدی. بروسه‌یه وصولنده اوراده مدرس بولنان علاء الدین عربی، که بعده شیخ الاسلام اولمشدر، صاحب ترجمه‌نك جذبه وسماعنی انکار ایتمکله، برکون بر مجلسده بولندقلرنده شیخ علاء الدین مریدینك قولاغنه برشی سویلیجه، درحال کندندن کچوب بیقلمش، وکندینه کلدیکنده شیخك آیاقلرینه قپانوب، توبه واستغفار ایتمش، وکندیلرندن انابت آلمش ایدی. بعده درسعادته کلوب، مریدانی پك زیاده تکثر ایتدیکندن، ابو الفتح سلطان محمد خان جانبندن دیار آخره عزیمتی التماس اولنمغله، بلاد قرمانه عزیمت ایدوب، لارنده‌ده وفات ایتمشدر. مرقدی اوراده زیارتکاهدر. علاء الدین ابدال دینمکله دخی معروفدر. — مریدانندن علاء الدین خلیفه دخی صلاح حالیله مشهوردر.

علاء الدین رومی { مشاهیر علمادن اولوب، تفتازانی وسید شریف

جرجانینك حلقهٔ تدریسنده ومجلس مباحثه‌لرنده بولنمش، وبعده مصره کیتمش ایدی. بر طاقم اسئله واجوبهٔ علمیه‌یی حاوی بر رساله‌سی واردر.

علاء الدین سلجوقی { [«علاء الدین کیقباد» ماده‌سنه

مراجعت بیوریله.]

علاء الدین سمرقندی { مشاهیر علما و صوفیوندن

اولوب، ماوراء النهردن دیار رومه هجرتله لارنده قصبه‌سنده توطن ایتمشدی. دورت جلددن مرکب نا تمام بر تفسیر شریفی واردر. چوق معمر اولوب، یوز اللی یاشنه تقرب ایتمش اولدیغی مرویدر.

علاء الدین طوسی { (علی) مشاهیر علمادن اولوب ، وطننده

تحصیل علوم ایتدکدن صکره، دیار رومه کله‌رك، سلطان مراد خان ثانی جانبندن بروسه‌ده چلبی سلطان محمد خان مدرسه‌سی کندیسنه توجیه اولنمش؛ وسلطان محمد خان ثانی حضرتلری استانبولی فتح ایتدکدن صکره، کندیسنی جلبله، زیرك مدرسه‌سنه مدرس تعیین ایتمش؛ وچوق دفعه بالذات درسنی استماعله نائل التفات واحسان ایلمش ایدی. بعده صاحب ترجمه ایله خواجه زاده‌یه امام غزالینك تهافتیله حکمانك افکاری بیننده محاکمه‌یی حاوی برکتاب یازملرینی فرمان بیوروب، خواجه زاده‌نككی ترجیح اولندیغندن، علاء الدین دلکیر اولوب، ایران طریقیله ماوراء النهره عودت ایتمش؛ وفیمابعد دنیایه رغبت ایتمیوب، بعض مشایخك خدمتنی اختیارله، طریق تصوفه سالك اولمش ایدی. ٨٦٠ تاریخنده سمرقندده وفات ایتمشدر. مذکور کتابنك عنوانی «ذخره»در.

علاء الدین عربی { مشاهیر علمادن اولوب، سلطان بایزید خان ثانی

دورنده مشیخت اسلامیه مسندینه کچمشدر. حلبلی اولوب، اوراده بدأ تحصیل ایتدکدن صکره درسعادته کله‌رك، ملا کورانینك حلقهٔ تدریسنه داخل اولمش؛ وبعده حضربکك درسندن استفاده ایتمش ایدی. اکمال تحصیلدن صکره ادرنه‌ده دار الحدیث مدرسه‌سنده فخر الدین عجمینك معیدی ومؤخرا بروسه‌ده قاپلوجه مدرسه‌سنك مدرسی اولمش ایدی. اوراده ایکن شیخ علاء الدین خلوتی‌یه انتسابله، طریق تصوفه دخی سلوك ایتمش؛ وشیخ مشارالیه استانبولدن تبعید اولندقده، صاحب ترجمه دخی مغنیسایه کوندریله‌رك، اوراده تدریسله مشغول ایکن، چوق کچمه‌دن درسعادته جلبله، مستوفی وظیفه ایله ثمانیه مدرسه‌سنه و ٩٠٠ تاریخنده مسند فتوایه نصب اولنمش؛ وبرسنه امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، ٩٠١ ده وفات ایدوب،

ابا ایوب انصاری تربه‌سنك اوست طرفنده‌كی تربهٔ مخصوصه‌سنه دفن اولنمشدر. فقه وتفسیر وحدیثده یدطولی صاحبی اولوب، كتب متداوله‌یه بعض حواشی وتعلیقاتی واردر. طقسان طقوز اولادی دنیایه كلدیكی مرویدر.

علاءالدین علی { سلطان بایزید خان ثانی دوری علماسندن اولوب، علاءالدین طوسیدن وسائر اساتذهٔ عصرندن استفاده ایتمش؛ وبعض قضالرده بولنوب، آناطولی قاضیعسكرلكی پایه‌سنه قدر چیقمش ایدی. علوم شرعیه وادبیات عربیه‌دن بهره‌سی اولوب، عربی انشایه مقتدر ایدی. شریف جرجانینك شرح مفتاحنه برحاشیه‌سی واردر.

علاءالدین علی { (حناوی زاده — بن محمد) مشاهیر علما وادبای عثمانیه‌دن اولوب، ۹۱۸ تاریخنده اسپارطه‌ده طوغمش؛ ومحی‌الدین معلول ایله محی‌الدین مرحبا وتفسیر بیضاوی محشیسی سنان‌الدین وسائر علماء عصرندن استفاده ایده‌رك، بعض مدرسلرك معید درسی اولمش؛ واووقتدن بعض رسائل وحواشیٔ علمیه ترتیبنه موفق اولوب، بونلردن برینی اووقت قاضی‌العسكر بولنان ابوالسعود افندی‌یه تقدیم ایتمسی اوزرینه، ادرنه‌ده جامعه مدرسه‌سنه، بعده بروسه‌ده حمزه‌بك ومؤخراً كوتاهیه‌ده رستم پاشا مدرسه‌لرینه نصب اولنمش؛ ومتعاقباً درسعادته جلب اولنه‌رق، مدرسهٔ ثمانیه‌یه وصكره صره‌سیله دمشق، بروسه، ادرنه، استانبول قضالرینه ونهایت آناطولی قاضیعسكرلكنه نصب اولنمشدی. بعده ادرنه‌یه سفر همایون وقوع بولوب، معیت پادشاهیده اوطرفه عزیمتنده مبتلا اولدیغی عرق‌النسا علتی اشتداد ایتمكله، لاجل‌التداوی سوردیكی برباغه برمادهٔ سمیه قاریشدیرلمش اولدیغندن، بوندن متأثراً ۹۷۹ ده وفات ایتمشدر. كتب علمیه‌یه یازدیغی شرحلر وحاشیه‌لردن ماعدا مسائل فقهیه وسائره‌یه دائر برقاچ رساله‌سی، تركجه برمنشآت كتابی، اخلاقه دائر برتألیفی، تفسیره متعلق بیوك براثری والسنهٔ ثلثه‌ده كوزل اشعاریله فصیح وبلیغ خطبه‌لری وسائر آثاری واردر. اشعار عربیه وفارسیه‌سندن بر نمونه ایرادیله اكتفا اولنور:

اتفق فان الله كافل عبده
فالرزق فی الیوم الجدید جدید
المال یكثر كلما انفقته
كالبئر ینزح ماءه فیزید

چون روز وصل زود گذشت وشب فراق
غمگین چرا شویم كه این نیز بگذرد

علاءالدین علی { اونجی قرن هجری عثمانلی علماسندن اولوب، مشهور «همایوننامه»نك مؤلفیدر. ۹۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علاءالدین علی { سلطان سلیمان خان دوری علماسندن اولوب، مشهور «كلیله ودمنه»یی تركجه‌یه ترجمه ایتمشدر.

علاءالدین علی بن غانم { مشاهیر ادبا و شعرادن اولوب، كرم وسخاوت ومروتده‌كی افعال خارقة‌العاده‌سیله دخی شهرت بولمشدر. ۶۸۰ تاریخنده دمشقده طوغوب، ۷۳۷ ده تبوكده وفات ایتمشدر. فضل وكرمی حقنده بك چوق نوادر منقولدر. شو بر ایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لقد غبت عنا والذی غاب محمود
وانت علی ما اخترت منذ ذاك محمود
حللنا محلا بعد بعدك مجملا
به كل شیءٔ ماخلا السنی مفقود

علاءالدین علی شاه { هندستانده بنكاله خطه‌سی حكمدارانندن اولوب، فخرالدین مباركشاهه غلبه چاله‌رق، ملكی اللدن آلمش؛ و ۷۴۶ تاریخنده خواجه شمس‌الدین الیاس طرفندن قتل اولنه‌رق، بنكاله حكومتی بونك الینه كچمش ایدی.

علاءالدین علی القریشی { علم حكمت و. طب منسوبیندن اولوب، ابن سینانك قانونه «معجز القانون فی الطب» عنوانیله برشرح یازمش؛ وسكزنجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر.

علاءالدین علی قوچحصاری { عثمانلی علماسندن اولوب، ایران جهتنه عزیمتله، علامهٔ تفتازانی وسید شریف جرجانینك حلقهٔ تدریسلرنده بولنمش؛ وبوطرفه عودتنده بعض مدرسه‌لرده بولنمشدر. سیدشریفك شرح مفتاحنه برحاشیه‌سی واردر، كه وسعت معلوماتنه شاهددر.

علاءالدین عماد شاه { هندستانك دكن قطعه‌سنده كائن برار خطه‌سی ملوكندن اولوب، ۹۲۰ تاریخنده بدری فتح‌الله عماد شاهه خلف اولمش؛ واسماعیل عادل شاهك همشیره‌سی تزوج ایتمش ایدی. ۱۹ سنه

حکومت سوردکدن صکره ۹۳۹ ده وفات ایدوب، اوغلی دریا عماد شاه خلفی اولمشدر.

علاءالدین فناری { [« فناری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

علاءالدین قره‌مانی { قره‌مان بکاریننك برنجیسی اولان قره.

مانك اوغلی اولوب، دولت سلجوقیه‌نك انقراضنده پدری الیوم قره‌مان دینلن قونیه جهتنی ضبط ایتمش؛ و وفاتنده صاحب ترجمه یرینه کچوب، یلدیرم سلطان بایزید خان ایله ایتدیکی محاربه‌ده کندیسی مقتول، وایکی اوغلی علی ومحمد اسیر اوله‌رق، بروسه‌ده محبوس اولدقلری حالده، تیمورلنك طرفندن تخلیص، وقره‌مانه اعاده اولنمشلردی .

علاءالدین کوچك { (ملك اشرف —) مصرده حکومت

سورن غلامان اتراکك اون دردنجیسی اولوب، ملك ناصر ناصرالدین محمد بن قلاونك اوغللرندندر. برادری ملك منصور ابوبکره خلفاً ۷۴۲ تاریخنده، یدی یاشنده ایکن، تخته قعود ایتمش ایسه‌ده، یالکز سکز آی حکومت ایتمشدر .

علاءالدین کیقباد اول { (بن غیاث الدین کیخسرو) قونیه

وآنا طولیده حکومت سورن سلاجقهٔ روم ملوکنك اونجیسی اولوب، سلفی اولان برادری عزالدین کیکاوس زماننده ۶۱۰ تاریخنده، برادرینك وفاتی اوزرینه، محبسدن تخته جلوس ایتمش؛ وعادل ومقتدر برحکمدار اولمغله، خیلی برلر فتحنه وممالکنده نیجه اعمارات واصلاحاته موفق اولمش؛ وقونیه وسیواس شهرلرینی تحکیم ایلمش ایدی. ۲۶ سنه حکومت سوردکدن صکره ۶۳۶ تاریخنده روملرحدودی قربنده وفات ایتمش؛ واوغلی غیاث الدین کیخسرو ثانی خلفی اولمشدر.

علاءالدین کیقباد ثانی { (بن عزالدین کیکاوس بن

غیاث الدین کیخسرو بن علاء الدین کیقباد اول) سلاجقهٔ روم سلاله‌سنك اون بشنجی حکمداری اولوب، ۶۹۷ تاریخنده برادری غیاث الدین مسعودك وفاتی اوزرینه، غازان خانك فرمانیله حاکم روم اولمش؛ وبعده مغوللرك طاعتندن انحراف ایدوب، عسکرتاتارله

برچوق محاربه‌لرایتدکدن صکره، بونلرك الینه اسیر دوشوب، ۷۰۰ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. سلطان عثمان خان غازی‌یه طبل وعلم وامارت‌ویرن بوذاتدر. اوغلی غیاث الدین سفیه وظالم وعاجز برآدم اولمغله، امرانك اتفاقیله قتل اولنه‌رق، سلاله‌دن بشقه وارث دخی اولمدیغندن، سلاجقهٔ روم ممالکی امرا بیننده تقسیم اولنمش، واوتاریخدن اعتباراً دولت عثمانیه تأسس ایتمشدر.

علاءالدین محمد { (خواند —) قهستانده حکومت سورن ملاحدهٔ

اسماعیلیه‌نك یدنجیسی اولوب، ۶۱۸ تاریخنده پدری خواند جلال الدین حسنه وارث وخلف اولمش؛ وبر مدت حکومت سوردکدن صکره جرماهون تویینك تحت قیادتنده اولان مغول عسکریله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر. علامهٔ شهیر خواجه نصیرالدین طوسی بونك زماننده قلعهٔ الموته حبس اولنه‌رق، بونك اوغلی زماننده مغوللر قلعهٔ مذکوره‌یی وبتون بلاد ملاحده‌یی ضبط ایدنجه‌یه قدر محبوس قالمشدر.

علاءالملك { شعرا وعلماء ایراندن اولوب، شوشترلی اولدیغی حالده،

هندستانه رحلتله، شاهجهانك شهزاده‌سی محمد شجاعك معلمی اولمشیدی. منطقده « المهذب » ، الهیاتده « انوار الهدی » واثبات واجبه دائر دخی « صراط وسیط» عنوانلریله اوچ تألیفی وبرخیلی اشعاریله سائر آثاری واردر. شورباعی اونکدر:

ای چشم تو بربستر کل خواب کند
زلف تو بروز سیر مهتاب کند
رورا همه کس بسوی محراب آرد
جز چشم توکو پشت بمحراب کند

علابیك { (مولانا جمال الملك — تبریزی) ایرانك مشاهیر خطاطین وشعرا.

سندن اولوب، تبریزده شاه طهماسبك بناکرده‌سی اولان (مقام صاحب زمان) ده وشهر مذکورك مسجد جامعنده بعض لوحه وکتابه‌لری وبرقاچ مصحف شریفی موجوددر. مذکور لوحه‌لردن بری ۹۷۲ تاریخنی حاویدر. حسن خطده برخیلی شاکرد یتشدیرمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

مراخدای جهان ازهمه جهان داده است
خطی چه کونه خطی به زلعل رمانی
سپهر واختر وارکان چومن دکر نارند
بدور خویش دبیری ونی سخندانی

علاجی { ایران شعراسندن اولوب، شاه
عباس ماضی زماننده یاشامش ؛
وجراحلقده مهارت کامله اصحابندن بولنمشدر. شو
بیت اونکدر :

بروضع مابچشم حقارت نظر مکن
مارا بخاك تیره محبت نشانده است

علاف { (ابوالهذیل محمد بن الهذیل العبدی)
اکا بر علماء معتزله‌دن اولوب، بصره.
ده‌کی اصحاب اعتزالك امامی ایدی . مناظره‌ده وایراد
ادله‌ده قوت ومهارتی پك زیاده اولوب ، بو بابده
مشهور مقالاتی واردر. میلاس اسمنده بر مجوسی علماء
مجوسدن برقاچ کشی ایله صاحب ترجمه‌یی بریره کتیره.
رك ، مباحثه‌یه طوتیشدیرمغله ، علاف غلبه چاله‌رق ،
مخالفلرینی الزام ایدنجه، مرقوم میلاس اسلامه کلمش؛
وبومناسبتله صاحب ترجمه « میلاس » عنوانیله برکتاب
یازمشدر. ١٣١ تاریخنده طوغوب، ٢٢٦ ده
(سرمن رأی) ده وفات ایتمشدر. اواخر عمرنده کوز.
لری کورمز وقولاغی ایشیتمز اولمش ایسه‌ده، ینه
مناظره‌دن عاجز قالمامشیدی.

علائیه { قونیه ولایتنك تکه سنجاغنده
وآنطالیه‌نك ١٤٠ کیلومتره شرق
جنوبیسنده اوله‌رق، آنطالیه کورفزینك جانب
شرقیسنده وساحل بحرده اوله‌رق، دکزك ایچنه
اوزانمش قیالق بر برونك شرق اتکنده واقع قضا
مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٥٠٠٠ قدر اها.
لیسی ، ٣٢ جامع و مسجدی ، ٩ مدرسه‌سی ، ٥
کلیساسی، بررشدیه وبر صبیان مکتبیله روملره
مخصوص بری ذکور ودیکری اناث ایچون ایکی مکتبی،
چارشیسی، ٣ خانی ، برحمامی وبر قشله‌سی واردر.
قصبه‌مائل بربایرده بولنمغله، خارجدن منظره‌سی پك
کوزل ایسه‌ده، داخلاً سوقاقلری طار وغیرمنتظمدر.
سورله محاط اولوب، اوستنده‌کی تپه‌ده قدیم برقلعه.
سی دخی واردر. لیمانی اوراجه اك مخاطره‌لی اولان
جنوب غربی روزکارندن محفوظ دکل ایسه‌ده، ینه
خیلی تجارتکاه براسکله اولوب، سنه‌ده یدی سکزیوز
کمی آمدوشد ایدرلر. پورتقال ولیمون وسائر آغاجلری
حاوی باغچه‌لری واردر. قصبه‌نك صویی اولمیوب،
صهرنج صولرینی استعمال ایدرلر. علائیه موقعنك
اوست طرفنده زمان قدیمده (تریغون) اسمنده بر
قورصان رئیسی برقلعه یاپدیروب، دکزده اوردیغی
سفاینده آلدیغی غنایمی اوراده حفظ ایدردی؛
ودکیز قیبسنده دخی قورصانلرك الیوم موجود بیوك
بر مغازه‌لری وار ایدی . مرقوم قورصانلر رئیسی
آنطیوخس بن دمتریوس طرفندن قتل اولندقدن
صکره، قلعه‌سی دخی روما سردارلرندن پومپیوس
طرفندن تخریب اولنمشدی. روم سلاطین سلجوقیه.
سندن علاءالدین کیقباد اول علائیه‌یی تأسیسله، کندی
اسمنه نسبتله تسمیه ایتمش؛ واعمار وترقیسنه چوق همت
ایدوب، علائیه او وقتلرده پك معمور وبلاد سلجوقیه.
نك اك ایشلك اسکله‌سی ایدی. علائیه وعلی الخصوص
بوکا تابع پراوادی قریه‌سی قاضیلر یتیشدیرمکله
مشهوردر.

— علائیه قضاسی تکه سنجاغنك منتهای شرقنده
واقع اولوب، غرباً آفسکی قضاسیله، شمالاً وشمال
شرقی جهتندن قونیه سنجاغیله، شرقاً آطنه ولایتنك
ایچ ایل سنجاغیله، جنوباً دخی آق دکیزله محاطدر.
منوغاد ناحیه‌سیله برابر ١٨٦ قریه‌یی حاوی اولوب،
٣٧٠٠٠ اهالیسی واردر، که بونلردن ٤١٢١ ی
لسان ترکی ایله متکلم مذهبجه روم وقصوری کاملاً
مسلم وترکدر . اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، منبت
ترلالری ومعتدل هواسی اولوب، آرپه، بغدای،
مصر، داری، سیسام، توتون وسائره‌دن ومیوه
وسبزه‌لرك انواعندن خیلی محصولاتی واردر. قصبه‌نك
اطرافنده‌کی باغچه‌لرده وسائر سواحلنده پورتقال، لیمون،
ترنج وبوکا مماثل میوه‌لر دخی حاصل اولور . قضانك
اورمانلری چوق اولوب، خیلی کراسته واودون قطع
وانهار واسطه‌سیله ساحله سوق اولنور. صنایع محلیه
بز وکلیم وسجاده نسجندن ومعمولات دباغیه‌دن عبار.
تدر. داخل قضاده ٣٥ جامع ، ٢٥ مسجد، ١٣
مدرسه، ٢٠ مکاتب صبیان موجوددر.

علقمه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب،
اك معروفلری (علقمه بن علاثة العامری
الکلابی) در، که اشراف بنی ربیعه‌دن ومؤلفة قلوبدن
اولوب، طائفدن عودت جناب نبوی اثناسنده ارتداد ایله،
شامه قاچمش؛ ورحلت جناب نبویدن صکره، قبیله‌سنه
عودت ایدوب، جانب صدیقیدن اعزام بیوریلان سریه
طرفندن مغلوب واسیر اولمغله؛ یکیدن اسلامه کله‌رك،
حسن حال قزانمش؛ وجانب فاروقیدن حورانه مأمور
اولوب، اوراده وفات ایتمشدر. — (علقمه بن مجزز

الكنانى المدلجى) كه جانب نبويدن بعض سريه‌لره اعزام بيورلمش؛ وخلافت جناب فاروقيده عسكرله حبشه‌يه كوندرلەرك، معيتيله برابر اورادە شهيد اولمشدر.

علقمه { ملوك حيره‌نك اون ايكنجيسى اولوب، منذر ثانى ايله منذر ثالث آره‌سنده حكم سورمشدر.

علقمه بن قيس { كبار تابعيندن وائمهٔ فقه وحديثدن اولوب، عبدالله بن مسعودك اصحابندن ايدى. ٦١ تاريخنده وفات ايتمشدر.

علم الدين { (ابوعلى حسن بن سعيد الشاتانى) مشاهير فقها وشعرادن اولوب، ديار بكره تابع شاتان قصبه‌سنده طوغمش؛ وموصلده ساكن اولمش ايدى. بغداده چوق كيدر، ووزير ابوالمظفر بن هبيره‌نك التفات واحسانته نائل اولور ايدى. ٥٩٩ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت صلاح‌الدين ايوبى حقنده سويلمش اولديغى برقصيده‌سندندر:

أرى النصر معقوداً برايتك الصفرا
فسر وافتح الدنيا فانت بهاأحرى

علم المدنيه { مشاهير مغنيادن اديبه وشاعره برقيز اولوب، فى الاصل هارون الرشيدك قيزلرندن برينك جاريه‌سى اولمغله، بغدادده تربيه اولنمش؛ وبعده مدينهٔ منوره‌يه كيده‌رك، اورادە كسب اشتهار ايتمكله مدنيه لقبيله متعارفه اولمش؛ ونهايت اندلس حاكمى عبدالرحمن ثالث طرفندن مبايعه اولنوب، بقيهٔ عمرينى اندلسده مشارٌاليهك سراينده كچيرمشدر.

علمدار { [«مصطفى پاشا (علمدار)» ماده‌سنه مراجعت بيورلمه.]

علمشاه بكم { شاه اسماعيل صفوينك والده‌سى واوزون حسنك قيزى اولوب، پدرى طرفندن شيخ حيدر اردبيلى‌يه تزويج اولنمش؛ وشاه اسماعيل ايله برادرلرى سلطان على وسيد ابراهيمى دنيايه كتيرمشدر.

علمى { اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعرا. سندن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى ادرنه‌لى اولوب، قضاتدن لطيفى چلبينك اوغليدر، واسمى احمددر. شو بيت اونكدر:

آچل آچل كه جهان كلشن بهار اولسون
صالين صالين كه چمن سرو بى قرار اولسون

— ايكنجيسى ينه ادرنه‌لى اولوب، اسمى محمددر، ورزى زاده ديمكله شهرتى واردر. شهر مذكورده مدرس ايدى. شو بيت اونكدر:

مشكلان حل ايده‌مز كيسه كتاب عشقك
واعظ شهر دم اوروروسه قولاين سويلر

علوان الاسدى { (بن على بن مطارد الضرير) مشاهير ادبا وشعرادن اولوب، ٥٢٨ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

أ وجهك ام شمس النهار ام البدر
و ثغرك ام در وريقك ام خمر
و قدك ام غصن ترنحه الصبا
وغنج اراه حشو جفنيك أم سحر

علوان چلبى { دور سلطان عثمان خان غازى مشاهير مشايخندن اولوب، شيخ عاشق پاشا بن مخلص باباك اوغلى وخلفيدر. عارف بالله بر ذات اولوب، طريق سلوكه دائر بعض منظوماتى واردر. مرقدى آماسيه قربنده زيارتكاهدر.

علوى { اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعرا. سندن درت ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى استانبوللى اولوب، يكيچرى اوجاغنه منسوب ايدى. حسن خطى اولمغله بر چوق كتابلر استنساخ ايتمشيدى. شو بيت اونكدر:

آلمازسه اكر بوى كباب دل زارم
اشمزدى سك يار بنم خاك مزارم

— ايكنجيسى ينه استانبوللى اولوب، درزى زاده ديمكله معروف ايدى. شو ايكى بيت خزان وبهار عنوانلى بر قصيده‌سندندر:

مثال عاشق ومعشوق اولوب خزان وبهار
خزان صراردى واولدى بهار لاله عذار
خزان زمانى فكر ايت بهاره آلدانمه
بهار عالمك اولور خزانى آخر كار

— اوچنجيسى بروسه‌لى اولوب، يكان اوغلى ديمكله مشهوردر. طريق علميه منسوب ايكن، بعده كوشهٔ قناعته چكلمشيدى. درويشانه ونصيحت آميز اشعارى واردر. شو بيت اونكدر:

دار دنياى دنينك كيم جفا بنيانيدر
محنت ودرد وبلا وغم چهار اركانيدر

— دردنجيسى ينه بروسه‌لى اولوب، سلطان مراد خانك مادحلرندن ايدى. «هفت پيكر» عنوانيله

ترجه بر منظومه‌سی واردر. اشعاری شعرای ایرانك آثارینه تقلیددر. شوبیت اونكدر:

ای سفر عزمن ایدن بار خدا یارك اوله
همت اهل نظر قافله سالارك اوله

علوی { (میر محمد طاهر كاشانی) ایران شعراسندن اولوب، شاه سلیمان زماننده اصفهانده یاشامش؛ وبعده كشمیره سفرایدوب، ١١٣٦ ده اوراده وفات ایتمش؛ و مرتب بر دیوانله «حداد وحلاج» عنوانیله بر منظومه براقشدر. شو قطعه اونكدر:

رام كسی نمیشود وحشیٔ صید كاه تو
شوخیٔ برق میكشد غاشیهٔ نكاه تو
شور بهار وجوش كل ظرف خمار وكیف مل
كریهٔ های هـای من خندهٔ قاه قاه تو

علی { (ابو الحسن — بن ابی طالب بن عبد المطلب بن هاشم القرشی الهاشمی كرم الله وجهه ورضی الله عنه) صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن خلیفهٔ رابع وداماد جناب رسول الله (صلعم) اولوب، مرتضی، حیدر، اسد الله الغالب لقبلریله ملقب وابو تراب واخو رسول الله كنیه‌لریله مكنادر. فارسیده شاه مردان، شاه ولایت، شیر خدا دخی دیرلر. بعث جناب نبویدن ١٢ وهجرتدن ٢٣ سنه مقدم مكهٔ مكرمه‌ده دنیایه كلمشدر. ابو طالبك دردنجی اوغلی اولوب، طالب وعقیل وجعفر طیاردن سناً كوچك ایدی. جعفر كندیلرندن اون وعقیل یكرمی یاش بیوك ایدی. والده‌سی فاطمه بنت اسد بن هاشم اولوب، پدرینك عم زاده‌سی، وبو وجهله جناب مرتضی ابویندن هاشمی ایدی. بعث نبوتك ایكنجی كونی حضرت خدیجة الكبری (رضها) دن صكره عمومیت اوزره ایكنجی ورجال بیننده برنجی اوله‌رق ایمان كتیروب، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. بعض مورخینك رجال بیننده الك اول ایمانه كلن حضرت ابا بكر صدیق (رضه) اولدیغنی بیان ایتملری حضرت علی (رضه)ك اووقت اون‌اوچ یاشنده صبی اولمسیله رجالدن معدود اولمامسی ملاحظه‌سنه مبنی اولوب، یوقسه جناب حیدرك اسلامی مقدم اولدیغی شبهه‌سزدر. فخر كائنات (صلعم) افندمز هجرتی تصمیله مدینهٔ منوره‌یه عزیمت بیوردقلرنده، حضرت علی (رضه)ی بعض امانتلری اصحابنه تسلیم وبعض امورینی تسویه ایتمك اوزره، مكهٔ مكرمه‌ده براقوب، مبارك یتاقلرنده یاتمغی توصیه بیورمشلردی. ایرتسی كون عائله‌لریله برلكده مدینهٔ منوره‌یه ماشیاً عزیمتله، وصوللرنده مبارك آیاقلری شیشمش وقانلر آقمغه باشلامش ایدی. بدر واحد وخندق غزالرنده وسائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنوب، فوق‌العاده غیرت ابراز ایتمش؛ وجمله‌سنده مصاب اولوب، یالكز احد وقعه‌سنده اون آلتی حربه آلمش ایدی. یالكز تبوك غزاسنده بولنمیوب، جناب نبویدن اهل بیتك محافظه‌سیچون مدینه‌ده براغلمش ایدی. اكثر غزواتده رایت رسول الله (صلعم) حضرت مرتضانك یدكفایتنه تسلیم بیوریلوردی. حقلرنده بر قاچ آیت كریمه نازل اولوب، كرم وسخاوت وعدالت ومرحمت وسائر فضائل جلیله‌لری وصف وثنا بیورلمش؛ ودهان مبارك رسالتپناهیدن حق جناب مرتضویده بر چوق احادیث شریفه صادر اولوب، «انا مدینة العلم وعلی بابها» و «من كنت مولاه فعلی مولاه رب وال من والاه وعاد من عاداه» حدیث شریفلری او جمله‌دندر. فخر كائنات (صلعم) افندمز ایكی دفعه صحابه بیننده مواخاة عقد بیوردقلری حالده، هیچ برنده حضرت علی (رضه) ایله دیكری بیننده مواخاة عقد بیورمیوب، مشار الیهك بنی نیچون اونوتدیكز یوللی سؤالنه جواباً «أنت اخی فی الدنیا والآخرة» بیورمش اولدقلری موثوقاً مرویدر. جناب رسالتپناه افندمزك حضرت علی ایله فاطمه وحسن وحسین (رضهم)ی مبارك عبالریله اورته‌رك: «هؤلاء اهل بیتی وحامتی اللهم اذهب عنهم الرجس وطهرهم تطهیراً» بیوردقلری معلوم اولوب، حضرت علی ایله زوجه‌لری فاطمه بنت رسول الله واوغللری حسن وحسین اهل بیت نبوی‌یی تشكیل ایدرلر، وآل نبی نامیله الی یوم القیام هر بر مؤمن طرفندن هر نماز ودعاده یاد اولنورلر. ارتحال جناب نبویده حضرت علی (رضه) غسل وتكفین وتجهیزیله مشغول وفراق ابدیلری تأثیریله متأثر اولوب، انتخاب خلیفه مذاكره‌لرنده بولنه‌مامش؛ وهرنه قدر طرفدارلری حق خلافت كندیلرینك اولدیغنی التزام ایتمكده ایدیلرسه‌ده، غیبوبت نبوینك تأثیراتندن كندیلرینی طوپلاینجه یعنی اوچنجی كونی، حضرت ابابكر صدیقه وبعده حضرت عمر بن الخطاب (رضهما)به بیعت ایتمش؛ وحضرت فاروقك ارتحالندن صكره، امر خلافت كندیلرنده همان تقرر ایتمش ایكن، حضرت عثمان (رضه) مقام

خلافته كچديكنده دخی بركونه مخالفتده بولنميوب، خلفاء مشارالبهمك اوچنه دخی رأی وتدبير ومشاوره واخطارله معاونتده بولنمش؛ وحضرت عثمانه قارشی شاكيلر چوغالوب، ايش كسب وخامت ايتديكی وقت دخی بالذات آره‌يه كيروب، اصلاح بينه وفنالغك اوكنی آلمغه چالشمش؛ ومروان بن حكم يكيدن فساد قاريشديرمامش اوله‌ايدی، مسئله‌يی بر طرف ايتمش؛ ونهايت نورديده‌لری سبطين اكرمينی آتشك ايچنه صوقوب، مخاطره‌يه القا ايتمشلرايدی.

حضرت عثمان (رضه)ك شهادتندن صكره هجرت نبويه‌نك ٣٥ نجی سالنده مدينۀ منوره‌ده اتفاق عمومی‌ايله مقام خلافته كچمشدر. حضرت زبير وطلحه (رضهما) كنديلرينه الك اول بيعت ايدنلردن بولنمش، وحضرت حيدر (رضه)ك حضرت عثمان (رضه)ی قورتارمق ايچون صرف بيورمش اولدقلری سعی وجهدی كورمش ايكن، هرنصلسه بعض افساداته قاپيله‌رق، مكۀ مكرمه‌يه عزيمتله، اوراده بولنان ام‌المؤمنين حضرت عايشه (رضها) ايله برلشه‌رك، حضرت عثمانك قاتنی طلب ادعاسيله، جناب حيدره اعلان مخاصمانه ابتدار، ومشارالبها ايله برلكده بصره جهتنه عزيمت ايتمشلر؛ وحضرت علی (رضه) بوخبری آلنجه، ابا ايوب انصاری حضرتلرينك ممانعتيله برابر، فنالغك اوكنی آلمق، وكنديلرينی قانديروب اعاده ايتمك اوزره، آرقه‌لری صره جانب عراقه عزيمت ايتمش؛ وآنجق بصره خارجنده كنديلرينه ملاقی اولوب، هرنه قدر نصح وپند ورجا والتماسده بولنمش ايسه‌ده، نيتلرندن واز كچيرمكه مقتدر اوله‌ميوب، كرهاً مقابله‌يه مجبور اولمش؛ ووقوع بولان محاربۀ اليمه‌ده طلحه وزبير (رضهما) شهيد اولوب، حضرت عايشه (رضها) ايسه پك آزغين وضبطی مشكل بر دوه‌يه بينمش اولديغندن، كوج حال ايله بلا اضرار اله كچيريله‌رك، جانب مرتضويدن كمال حرمت وتعظيمله ومعيت حيدريده بولنان برادری محمد بن ابی بكر (رضهما) رفاقتيله معززاً مدينۀ منوره‌يه كوندرلمشدر.

٣٦ نجی سال هجريده واقع وجمل محاربه‌سی ناميله مشهور اولان بو وقعۀ مؤلمه‌يی متعاقباً، شامده والی بولنوب ذاتاً بيعتدن استنكاف ايتمش اولان معاويه بن ابی سفيان حضرت عثمانك قاتنی طلب ادعاسيله ميدانه آتيله‌رق، كوفه‌يی مقر اتخاذ بيورمش اولان حضرت علی (رضه) بونی دخی، دم مسلمينك هدرينه سبب اولمامق ايچون، بو دعوای باطلدن واز كچيرمكه سعی ايدوب، كنديسنه پك مؤثر مكتوبلر يازمش، وآره‌يه آدملر قويمش ايسه‌ده، فائده ويرميوب، عمرو بن العاصك دخی تشويق واغراسيله معاويه فرات واديسنه طوغری ابوالاعورك قيادتيله عساكروفيره سوق ايتمش؛ وجانب مرتضويدن عسكرله مقابله‌يه اعزام بيوريلان مالك اشتر غالب كلوب، شام عسكرينی موقعلرندن چيقارمش ايسه‌ده، معاويه عسكرينی تزييد ايده‌رك، فراتی طوتوب، علويلری صوسز براقمق نيت غدارانه‌سيله رقه قربنده (صفين) نام موقعی طوتديرق، اوراده ٣٧ تاريخنده يوز كونده بينلرنده طقسان محاربه وقوع بولوب، حضرت علی (رضه) عسكرندن ٢٥٠٠٠ ومعاويه عسكرندن ٤٥٠٠٠ كه جمعاً ٧٠٠٠٠ كشی وايچلرنده برچوق صحابه شهيد اولدی. معيت جناب مرتضويده شهيد اولان صحابه مياننده طقسان ياشلرنده بولنان عمار بن ياسر حضرتلری دخی بولنوب، بوذاتك ايسه برفئۀ باغيه طرفندن شهيد اوله‌جغی حقنده برحديث شريف صادر اولوب، جمله‌نك معلومی اولديغندن، مشارالبهك شهادتی ذاتاً تزلزلده بولنان معاويه عسكری بيننده فتور دوشورمكله، معاويه وعمرو مرزاقلرك اوجلرينه مصحف شريفی كچيره‌رك، حضرت علينك عسكرينی اورماغه اجبار ايتمك حيله‌سنی دوشوندكه، حضرت علی (رضه) غالب ايكن، ناچار خصمنك حكم واسطه‌سيله حل مسئله ايتمك تكليفنی قبوله مجبور اولمشدر.

آنجق بو قرار جناب مرتضانك عسكری بيننده تفرقه‌يی موجب اولوب، جنود موجوده‌سندن يدی بيك كشی خارجيلك دعواسيله آيريله‌رق، نهروانه طوغری طاغلمش، وتخريب بلادله فساد قاريشديرمغه باشلامش اولدقلرندن، حضرت علی (رضه) هنوز معاويه مسئله‌سنی حل ايتمه‌دن بونلرك اوزرينه يورمكه مجبور اولوب، ٣٨ تاريخنده بونلرله نهروانده وقوع بولان محاربه‌ده بونلر مغلوب واكثری مقتول اولوب، قالانلری فرار ايتمشلردر.

ويريلن قرار اوزرينه، هرنه قدر طرفيندن حكملر نصب اوله‌رق، مذاكراته كيريشلمش ايسه‌ده، معاويه طرفندن حكم نصب اولنان عمرو بن العاص جانب

مرتضویدن اعزام بیوریلان موسى الاشعرى ورفیقلر-
نى اغفال ایتدیکیچون، بر نتیجه حاصل اوله‌میوب،
ذاتاً معاویه انواع حیل ودسایس قوللاندیغى حالده،
حضرت على (رضه) رسول الله وشیخین حضراتنك
طریق مستقیمنه دوامله، حق وانصافدن آیرلمد-
یغندن، عسکرنده تفرقه ورخاوت دوشوب، بر طا-
قلرى‌ده معاویه کبى هیچ بر حق وصلاحیتى اولمیان
بر شخصله مکالمه و مصالحه طریقنه رضا ویردکارینه
دلکیر اولدقلرى سببیله، حضرت حیدر بر طرفدن
معاویه‌یه مؤثر وبلیغ مکتوبلر یازه‌رق قاندیرمغه، بر
طرفدن دخى کندى تابعلرینه بلیغ نطقلر وخطبه‌لر
ایراد ایله کندیلرینى غیرته کتیرمکه سعى ایتمکده
ایکن، معاویه بربرینى متعاقب مصر، حجاز ویمنى
اطاعت جناب مرتضویدن اخراجله، حضرت مشار-
الیهك عامللرینى اخراج وطرفدارلرینى تعذیب وتحقیر
ایتمکده ایدى. بو تفرقه سببیله بو آره‌لق خیلى
چوغالمش اولان خارجیلردن اوچ کشى مکه‌ده عقد
وثاق ایده‌رك، برکونده حضرت على (رضه) ایله معاویه
وعمرو بن العاصى قتل ایتمکه قرار ویروب، برى
کوفه‌یه، برى دمشقه ودیکرى مصره عزیمت ایتمش؛
وکوفه‌یه کیدن عبدالرحمن ابن ملجم المرادى ٤١ نجى
سال هجرى رمضاننك اون‌یدنجى کونى صباح نمازى
مسجدده صاقلانوب، رفیقى شبیب ایله برابر حضرت
خلیفه‌نك مبارك باشنه قلیجله اورمغله، ایکى کون
صکره ٦٣ یاشنده متأثراً شهید اولمشدر. یانلرنده
بولنان مخدوملرى جناب حسن وحسین ایله محمد بن
الحنفیه ویکنلرى عبد الله بن جعفر الطیار (رضهم)
طرفلرندن تجهیز وتکفین وشهید اولدیغى جامعك
قپوسى یاننده وبرروایتده قصرامارتده دفن ایتمشلردر.
الیوم نجفده موجود تربه‌لرى آل بویه‌دن عضد
الدوله طرفندن بنا اولنمشدر.

حضرت على کریم، سخى، عالیجناب، عادل، زیا-
ده‌سیله مرحمتلى، حکیم، رأى وتدبیر صاحبى، اصلا
طوغریلقدن آیرلماز وغل وغش بیلمز، کولر یوزلى،
مزاح ولطائفى سور، جسور، فوق العاده فصاحت
وبلاغته وطلاقت لسانه مالك، شاعر واو وقت معلوم
اولان علومه واقف بر ذات اولوب، ولایتیله کمالات
معنویه‌سندن صرف نظر، یالکز احوال ظاهریه‌سى
اعتباریله دخى دهاتدن معدود بر نادرهٔ زمان
ایدى. حکمت آمیز حکم وامثال واقوالى، بر چوق
اشعارى وبعض خطبه‌لریله رسائلى موجوددر.
خطبه و رسائلى «نهج البلاغه» عنوانیله جمع ایدلمش
اولدیغى کبى، دیوان امام على (رضه) اسمیله بر
مجموعهٔ اشعارى‌ده وار ایسه‌ده، بو مجموعه‌لرك کافهٔ
مندرجاتنك صحتنه وهله تغییر وتحریفدن سالم
اولدقلرینه بك‌ده ایناننیله‌ماز.

بنى امیه حضرت مشارالیهك واولاد واحفادینك
بونجه مشاق ومصائبه دوچار ایدلمسیله قناعت
ایتمیوب، نیجه سنه‌لر منابرده حضرت على (رضه) ك
نامنه لعنت اوقومق فضیحه‌سنى ارتکاب ایتمشلردى.
نهایت دیانت وانصافى معلوم اولان عمر بن عبدالعزیز
حضرتلرى بولکه‌یى عالم اسلامدن قالدیرمغه موفق
اولمشدر. حضرت شیخین ایله جناب مرتضى بیننده
فضیلت واستحقاقجه تقدم مسئله‌سى اوته‌دن برى اسلام
فرق بیننده قیل وقال وتفرقه‌یى باعث اوله کلمشدر.
حضرت على ائمهٔ اثنا عشرك برنجیسى وطریقت نقشبندیه
دن ماعدا بتون طرق علیه‌نك منسوب الیهیدر.

حضرت فاطمه (رضها) دن امام حسن وامام حسین
ایله زینب (رضهم) دن عبارت اوچ اولادى اولوب،
مشارالیهانك ارتحالندن صکره تزوج ایتمش اولدیغى
ازواج سائره‌دن دخى متعدد اولادى اولدیغى وجمعاً
اولادى ١٨ ذکور و١٨ اناثه بالغ اولدیغى مرویدر.
دیکرلرندن اك مشهورى محمد بن الحنفیه در، که سبطین
اکرمیندن صکره اك سوکیلیلرى اولوب، ارتحالنده
کندیسنى امام حسن وحسین حضراتنه توصیه بیور-
مشیدى. دیکرلرندن برقاچى کربلاده معیت جناب
حسینده شهید اولمشلردر.

حضرت على اورته بویلى، بغداى رنکلى، ایرى
کوزلى، ارتحالنده آق واوزون صقاللى، اصلع یعنى
باشنك تپه‌سى قیلسز، بیوجك قرنلى، بیلکاریله بالد-
یرلرى قالینجه، کولریوزلى وشانلى برذات ایدى. پك
فقیرانه کینیر، اکثریا اکمکله مرجم کبى پك ساده یملك
یروالینه کچنى تصدق ایدردى. زهد وتقواسى پك زیاده
اولوب، عله بیت المالك بر آقچه‌سنه طوقنمقدن پك زیاده
توقى ایدردى.

على { [«ظاهر لاعزاز دین الله» ماده‌سنه
مراجعت بیوریله.]

علی { (میرزا سلطان — بن میرزا سلطان محمود بن سلطان ابوسعید بن جلال الدین امیرانشاه بن تیمورلنك) ماوراء النهرده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه‌نك صوك حکمداری اولوب، ۹۰۵ تاریخنده برادری اوزرینه، تخت موروثنه قعود ایتمش ایسه‌ده، اواثناده کسب قوت ایتمش اولان شیبك خان اوزبك صاحب ترجمه‌نك والده‌سنی تزوج ایتمك بهانه‌سیله سمرقنده گیدوب، ماوراء النهری ضبط ایتمشدر. بووجهله ماوراء النهرده‌کی حکومت تیموریه منقرض اولمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه‌نك عم زاده‌سی میرزا بابر بن میرزا عمر شیخ غزنه وهند جهتلرنده برحکومت تشکیلنه موفق اولوب، یقین وقتلره قدر باقی وبیوك برشوکت وشکوهه نائل اولان هندستان دولت تیموریه‌سنك اساسنی وضع ایتمشدر.

علی { (ملك منصور — بن عزالدین ایبك) [«منصور (ملك —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (سیف الدوله — بن حمدان) [«سیف الدوله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (ملك غیاث الدین پیر —) [«غیاث الدین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (علاء الدین طور — بك) آق قیونلی سلاله‌سنك اك اول ایالت وامارته نائل اولانیدر. اوغلی فخرالدین بك، بعده اونك اوغلی قره ایلك عثمان واوندن صکره حمزه بك وجهانگیر بك امارت سوروب، نهایت اوزون حسن دیمکله شهیر امیرکبیر ابوالنصر حسن بك امارتی سلطنته تحویل ایتمشدر.

علی { (حسن —) قره قیونلی سلاله‌سنك دردنجی و صوك حکمداری اولوب، پدری میرزا جهانشاه بن قره یوسفك زماننده یگرمی بش سنه محبوس قالمش؛ و ۸۷۳ ده پدرینك اوزون حسن طرفندن قتل اولنمسی اوزرینه، محبسدن چیقوب تخت موروثنه قعود ایتمش ایسه ده، طول مدت محبوسیتی دماغنه ضعف وخلل گتیرمش اولدیغندن، ادارهٔ ملکه مقتدر اوله‌میوب، اوزون حسنه مقابله ایده‌میه‌رك، ابوسعید میرزانك یانه قاچمش؛ وبونك ده اوزون حسن طرفندن قتل ایتدیرلمسی اوزرینه، فارسه قاچوب، اوراده حسن طویلك اوغلی اوغورلی محمد ایله ایتدیکی محاربه‌ده ۸۷۳ ده قتل اولنمش؛ وبرادر وعموجه‌لری بربر قتل اولنمغله، قره قیونلی دولتی پایانه ایروب، ممالکلری آق قیونلی الینه گچمشدر.

علی { (ظفر —) ایرانك مشاهیر خطاطیننندن اولوب، خراسانلیدر. یاوز سلطان سلیم خان زماننده درسعادته گلوب، پادشاه مشارالیه فارسی العباره دیوان اشعارینی بوذاته یازدیرمشدر. ۹۱۱ ده وفات ایتمشدر.

علی { ایران شعراسندن اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (مولانا —) اواخر عهد سلطان حسین بایقرایه یتیشمشدر. شوبیت اونکدر:

مجلسی خواهم که باشد گفت وگوی غم درو
تاغم خود باز گویم خطهٔ من هم درو

— ایکنجیسینك اصل ونسب و وطنی مجهول اولوب، شو بیت اونکدر:

مردم ویاری نیامد برسرم
ازچراغ خفتگان بیکس‌ترم

— اوچنجیسی شاه طهماسب صفوی عهدی شعراسندن اولوب، شوبیت اونکدر:

اظهار درد دل بردلدار چون کنم
ترسم زخوی نازکش اظهار چون کنم

علی ادریسی { (بن عمر بن ادریس بن ادریس) مغربده حکومت سورن ادریسیلرك دردنجیسی اولوب، عمی محمد بن ادریسدن صکره ۳۰۰ تاریخلرنده موقع حکومته گچمش ایسه‌ده، چوق وقت بقا بوله‌میوب، اسقاط اولنمش؛ وعمی یحیی خانی اولمشدر.

علی اصغر { حضرت علی المرتضی (رضه) ك اولادندن اولوب، علی اکبر دینلن بیوك برادرندن تفریق ایچون، اصغرلقبیله تلقیب اولنمشدی.

علی اصغر { ایران شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. شوبیت اونکدر:

عشرت ومحنت ایام در آغوش هم اند
نغمه را هیچکس ازتار جدانشنیده است

علی اصغر قنوجی { هندستان مشاهیر علماسندن اولوب، «سوابق التنزیل» عنوانیله برتفسیر شریف یازمش؛ و ۱۱۴۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی افندی { (زنبیللی علاء الدین علی جمالی افندی بن احمد بن

محمد) اعاظم علماء عثمانیه‌دن اولوب، سلطان بایزید خان ثانی و یاوز سلطان سلیم خان و قانونی سلطان سلیمان خان دور سلطنتلرنده ٢٦ سنه شیخ الاسلام بولنمشدر. من اصل قرمانلی اولوب، مملکتنده مولانا حمزه‌دن بر مقدار تحصیل ایتدکدن صکره، درسعادته کله‌رك، مولانا خسرودن و بروسه‌ده مولانا حسام زاده‌دن استفاده ایتمش؛ و مولانا مصلح الدین افندی‌یه معید و داماد اولمش ایدی. بعده ادرنه‌ده علی بك مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنه‌رق، ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلرینك عطایاسنه مظهر اولمش ایسه‌ده، قرمانی محمد پاشا ایله بینلرنده برودت حاصل اولمسندن، ترك مدرسه ایده‌رك، شیخ مصلح الدین بن وفا حضرتلرینك خدمتنه مواظبته باشلامشیدی. سلطان بایزید خان ثانی حضرتلری جلوسلرینی متعاقب کندیسیله ملاقات طالبنده بولندیغی حالده، صاحب ترجمه ملاقات سلاطینه طالب وراغب اولمدیغنی بیانله استغنا ایتدیکندن، قپلوجه مدرسلکیله بروسه‌یه و متعاقباً افتا خدمتیله جبراً اماسیه‌یه اعزام و تبعید اولنمش ایدی. مؤخراً ینه بروسه و ازنیقده برقاچ مدرسه‌نك مدرسلکی عهده‌سنه توجیه اولنه‌رق، بروسه‌یه کلمش ایسه‌ده، بر مدت صکره ینه آماسیه‌یه عودت ایدوب، پادشاه مشارالیهك تأسیس ایلدکلری مدرسه‌ده نشر علوم و معارفله اشتغاله باشلامشیدی. بعده ایفای حج شریف نیتیله جانب حجازه عزیمت ایدوب، اوسنه حجازده بعض مرتبه قاریشقلق بولندیغندن، بر سنه مصرده قاله‌رق، اورانك علماسیله مباحثه و مذاکره‌ده بولنمش؛ وارتسی سنه یعنی ٩٠٨ تاریخنده بعد ادای فریضهٔ حج درسعادته جلب بیوریله‌رق، مسند مشیخت اسلامیه‌یه و سلطان بایزید خانك بنا ایتدکلری مدرسه‌نك مدرسلکنه نصب اولنمش؛ و سلطان بایزید خانك آخر سلطنتنه دك اون سنه بو مقامده بولندقدن صکره یاوز سلطان سلیم خان جانبندن دخی ابقا بیوریله‌رق، غازیٔ مشارالیهك ارتحالنه‌دك سکز سنه دها امور فتوایی اداره ایتمش؛ و قانونی سلطان سلیمان خان جانبندن‌ده ابقا بیوریله‌رق دیکر سکز سنه دها شیخ الاسلام بولنمش؛ ومن حیث المجموع اوچ پادشاه ذیشان زماننده یکرمی آلتی سنه امور فتوایی حسن اداره ایده‌رك، ٩٣٢ تاریخنده اجل موعودیله وفات ایتمش؛ وزیرکده بنا کرده‌سی اولان مکتبك ساحه‌سنه دفن اولنمشدر. عالم و عاقل و محافظهٔ احکام شرعیه‌ده جسور و غیور بر مرد کامل اولوب، حتی بطش و شدتی معلوم اولان یاوز سلطان سلیم خانه بیله قارشی کله‌رك، طوغریلی مدافعه‌ده اصلا پروا کوسترمدیکی و دفعاتله آتش غضبنی اطفا ایده‌رك عفو و مرحمتله معامله‌یه سوق ایلدیکی امثال عدیده‌سیله مستدلدر. مسائل فقهیه‌یه متعلق «المختارات» عنوانیله بر اثر مقبول و معتبری واردر. زهد و تقواده و شریعت محمدیه‌یه بحق خدمت ایتمه‌ده‌کی متانت و صلابتی مشهوردر. پنجره‌سندن سوقاغه بر زنبیل صارقیدوب، اصحاب مصالح استفتانامه‌لرینی بو زنبیلك ایچنه قویدقدن صکره، زنبیلی یوقاری‌یه چکه‌رك، جمله‌سنك جوابلرینی تحریرله فتوالری حاوی زنبیلی تکرار آشاغی‌یه صارقیده‌رق، بو طریقله اصحاب مصالحی کلفتدن قورتارمغی اعتیاد ایتمش اولدیغندن، بو مناسبتله (زنبیللی) لقبیله تلقیب اولنمشدر.

علی افندی (چتالجه‌لی —) سلطان محمد خان رابع دورنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، چتالجه‌لی شیخ محمد بن حسن العلائینك اوغلیدر. ١٠٤١ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده طوغوب، درسعادته ورودنده منقاری زاده‌نك دائره‌سنده تحصیل علوم ایله، ١٠٧٣ ده صحن تدریسه داخل اولمش؛ و کرید سفرنده اردوی همایون قاضیسی اولوب، اورادن سلانیك و بعده مصر قضاسنه نصب؛ و جانب مصره متهیٔ عزیمت ایکن، روم قاضیعسکرلکنه ترفیع، ١٠٨٤ تاریخنده منقاری زاده‌نك یرینه مسند مشیخت اسلامیه‌یه نصب بیورلمشدر. اون اوچ سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی حسن اداره ایتدکدن صکره، مجرد بعض ارباب نفوذك التماسلرینی ترویج ایتمدیکیچون، ١٠٩٧ ده صدمهٔ عزله اوغرایوب، بروسه‌ده کوشه‌گیر استراحت اولمش؛ و ١١٠١ تاریخنده درسعادته عودتنه مساعده اولنه‌رق، ١١٠٣ تاریخنده سلطان احمد خان ثانی دورنده ثانیاً مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارتقا اولنمش؛ و بو دفعه یالکز اللی بر کون بو مقامده قالوب، سنهٔ مذکوره‌ده وفات ایتمشدر. عالم و عاقل بر ذات اولوب، «فتاوای علی افندی» نامیله مشهور و متداول بر مجموعهٔ فتاواسی واردر.

علی افندی { (باشمقجی زاده —) [« باشمقجی زاده » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی افندی { (چلبی سید —) قونیه چلبیلرندن برشاعر اولوب، مثنوی شریف تدریس وافاده‌سیله مشغول بولنمش؛ و ۱۱۹۰ده وفات ایتمشدر. شوقطعه جمله اشعارندندر:

سلطان عشق منزلیدر دل مدینه‌سی
خلوتسرای سینه‌در آنك خزینه‌سی
خواهشکران سکهٔ عرفانه مژده کیم
پردر نقود شوقله قلبم دفینه‌سی

علی اکبر { حضرت علی المرتضی (رضه)ك اولادندن اولوب. کربلا وقعهٔ دلسوزنده برادر اکرملری امام حسین (رضه) معیتنده شهید اولمشدر.

علی اکبر { هندستان علماسندن اولوب، شاهجهان نامنه ۱۰۳۸ تاریخنده « مجمع الاولیا » عنوانیله بر تذکرة الاولیا یازمشدر. — دیگر بر علی اکبر دخی « فصول اکبری » و« اصول اکبری » عنوانلریله ایکی کتابك مؤلفیدر.

علی بابا { (جعفر —) ایران شعراسندن اولوب، صبیان معلملکیله مشغول ایدی. ۱۰۲۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

در هجر توای نگار اندر نارم
در نار همی سوزم ودم برنارم
تا دست بکردن تو اندر نارم
در خون جکر چو دانه اندر نارم

علی الباخرزی { (ابو الحسن — بن الحسن) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، نیشابوره ملحق باخرز ناحیه‌سندندر. ابتدا فقه شافعی تحصیلیله مشغول اولمش ایسه‌ده، بعده ادبیات وشعر وانشا ایله توغله باشلایوب، دیوانه دخول ایله مراتب عالیه‌یه واصل اولمش؛ و ٤٦٧ ده باخرزده مقتولاً وفات ایتمشدر. ثعالبینك مشهور « یتیمة الدهر » ینه « دمیة القصر وعصرة اهل العصر » عنوانیله کوزل بر ذیل یازمش؛ وبوکا دخی ابو الحسن بن زید البیهقی « وشاح لدمیة » عنوانیله بر ذیل علاوه ایتمشدر. مرتب وبیوك دیوان اشعاری واردر. شو ایکی بیت اونکدر.

وانی لاشکو لسع اصداغك التی
عقاربها فی وجنتیك تحوم
وابکی لدر الثغر منك ولی اب
فکیف یدیم الضحك وهو یتیم

علی بخاری { (شریف میر —) مشاهیر علماء ماوراء النهردن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان دورنده ابتدا مصره وبعده درسعادته کله‌رك، کندیسنه وظیفه تخصیص بیورلمش؛ و ۹۵۰ ده بوراده وفات ایتمشدر. تفسیر وحدیث وادبیات عربیه‌ده عصرینك فریدی ایدی. علم بلاغتده علامه عضد الدینك « الفرائد الغیاثیه » سنی شرح ایتمشدر. حسن خطی دخی وار ایدی.

علی بدخشی { (میرزا —) فرس شعراسندن اولوب، بدخشانده نشأت ایتدیکی حالده، دهلی حکمداری اکبر شاهك خدمت کتابتنده بولنمش؛ وشهزاده میرزا سلیمی مدح ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

کر مونسی همدمی دمی داشتمی
زو چارهٔ مرهمی همی داشتمی
در آتش غم سوختمی سرتاپا
دردیده اکر نمی نمی داشتمی

علی برید اول { هندستانك دکن قطعه‌سنده حکومت سورن بریدان سلاله‌سی حکمدارلرندن اولوب، سلالهٔ مذکوره‌دن اك اول حکمدارلق عنوانتی آلان بو ذاتدر، ۹۵۰ تاریخنده احمد آبادده جلوس ایدوب، ۲۰ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۹۷۰ ده وفات ایتمش؛ واوغلی ابراهیم برید شاه خلفی اولمشدر.

علی برید ثانی { ۹۸۰ تاریخنده بدری قاسم برید ثانی‌یه خلف اوله‌رق، احمدآباد تختنه قعود ایتمش؛ و ۲۸ سنه حکومت سورمشدر. ۱۰۰۸ امیر برید ثانی مرقومه خلف اولوب. سلالهٔ مذکوره‌نك صوك حکمداری اولمشدر.

علی بك { ذوالقادریه امراسندن اولوب، شهسوار بكك اوغلیدر. یاوز سلطان سلیم خان چالدیران سفری عودتنده ذوالقادریه‌دن علاء الدوله‌یی قتل وممالکتنی ضبط ایتدیکنده، والیلکنی صاحب ترجمه‌یه ویرمشیدی. بعده سلطان سلیمان دورنده بونده دخی استقلال هوسی حس اولنمغله، اولادیله برابر قتل ایتدیریله‌رك، ذوالقادریه خاندانانك بسبتون نام ونشانی رفع اولنمشدر.

علی بك { مصرده‌کی کوله‌من رؤساسندن اولوب، آبازه جنسیتنه منسوبدر. جسارت و درایتیله و وقت و حالك مساعده و یاردیمیله

١١٨٠ تاریخنده مصرك امور ادارهسنی الینه آلهرق، کیدهرك استقلال خولیالرینه دوشمش؛ وجزیرة العرب وشام جهتلرنده بعض یرلری دخی فضولا ادارهسنه آلمش ایدی. یدی سنه مصرده اجرای حکومت ایتدکدن صکره، اوغلغه قبول ایتمش اولدیغی محمود بك اسمنده بری طرفندن قتل اولنمشدر.

علی بك [«بادیا ای لبلیش» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

علی بن ابراهیم خلافت عباسیه زماننده بغدادده یتیشن ولسان یونانی وسریانیدن عربی‌یه کتب طبیه نقل وترجمه ایدن مشاهیر اطبادن اولوب، پدری ابراهیم بن بکس دخی بو جملهدن وبیمارستان عضدی اطباسندن ایدی.

علی بن ابی العاص (بن الربیع بن عبد العزی بن عبدشمس بن عبدمناف القرشی العبشمی) کریمهٔ جناب نبوی زینب (رضها) نك اوغلی اولوب، پدری مشرك اولدیغندن فخر کائنات (صلعم) بونی وهمشیرهسی امامه‌یی نزد نبویلرینه آلهرق، بونلر بنم اولادمدر، برمشرکله برمؤمن برشیئه مشارك اولدقلرنده مسلمك حقی غالب اولور، بیورمشیدی. فتح مکهده رسول اکرم (صلعم) صاحب ترجمه‌یی یانلرنده طوتارلردی. سن بلوغه ایرمش اولدیغی حالده، حیات نبویده ارتحال ایتمشدر.

علی بن اثردی (ابو الحسن علی بن هبة الله بن اثردی) بغداد مشاهیر اطباسندن اولوب، «شرح کتاب دعوة الاطباء» عنوانیله برکتابی وسائر تألیفاتی واردر. پدری ابو الغنائم هبة الله وبرادری ابو الغنائم سعید بن هبة الله دخی بغدادك متعینان اطباسندن ایدی.

علی بن اثردی (ابو الحسن بن ابی الغنائم سعید) آنف الترجمه علی بن اثردینك برادری اولوب، بو دخی بغدادك مشاهیر اطباسندندر. آلتنجی قرن هجری اواخرنده یاشامشدر.

علی بن احمد العباسی [«مکتفی بالله» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

علی بن احمد الکوفی مشاهیر مورخیندن اولوب، «تحفة الکرام» عنوانیله لسان عربیده سندك تاریخنی یازمشدر.

علی بن احمد الواحدی مفسریندن اولوب، «کتاب النزول» عنوانیله برتفسیر شریف یازمش؛ وبونی مفصل واوسط ومختصر اولهرق، اوچ نسخه‌یه آیرمشدر. وفاتی ٤٦٨ ده واقع اولمشدر.

علی بن اخشید خلافت عباسیه‌یه تابع اولهرق فاطمیوندن اول مصر وشامده حکومت سورن بنی اخشیدك اوچنجیسی اولوب، حکومت مذکورهنك مؤسسی اولان محمد بن طغج اخشیدك ایکنجی اوغلیدر. برادری انوجورك وفاتی اوزرینه، ٣٤٩ ده خلیفه مطیع لامر الله‌ك منشوریله موقع حکومته کلمش ایسهده، صبی اولدیغندن، برادری زماننده دخی اجرای حکومت ایتمش اولان لالالری کافور اسود نام خادم ادارهٔ امور ایتمش؛ وزماننده نیلك صولری طاشمامغله، مصرده قحط وغلا ظهور ایتمش؛ واسکندریه وبحیره طرفلرینه فاطمیلرك عسکری، صعید جهتنه دخی نوبه‌لیلر مسلط اولمش ایدی. آلتی سنه حکومت نامنه اولدقدن صکره، ٣٥٥ ده وفات ایدوب، مصر وشام وحجاز حکومتی خلیفهٔ مشارالیه منشوریله مرقوم کافوره احاله اولنمش؛ وکافورك وفاتندن صکره صاحب ترجمه‌نك اوغلی احمد، ینه صبی اولدیغی حالده، ایکی سنه حکومت ایدوب، بعده فاطمیلر مصری ضبط ایتمشلردر.

علی بن ادریس مغربده حکومت سورن ملوك موحدینك اون برنجیسی اولوب، ٦٤١ تاریخنده برادری عبد الواحده خلف اولهرق، معتضد تلقب ایتمشدر. بش سنه حکومت سوردکدن صکره، بنی مرین ظهور ایدوب، تلمسان والیسی یغمراسن ایله ایتدیکی محاربهده مقتول اولمشدر.

علی بن بویه آل بویه ملوکندن برنجیسیله یدنجیسنك اسمیدر. [«عماد الدوله» و «فخر الدوله» مادهلرینه مراجعت.]

علی بن تاشفین مغرب واندلسده حکومت سورن مرابطین ونام دیکرله ملثمین دولتنك ایکنجی حکمداری اولوب، دولت مشارالیهانك مؤسسی اولان یوسف بن تاشفینك اوغلیدر. ٥٠٠ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، خیلی واسع اولان ملك موروثنی محافظه ایتمش؛ وآنجق

اواخر سلطنتنده محمد بن تومرت ظهور ایدوب، موحدین دولتنك اساسنی وضع ایتمکله، مرابطین دولتی تزلزله باشلامش؛ وبینلرنده آفریقاده بر قاچ محاربه اولمش ایدی. ٣٧ سنه حکومت سوروب، ٥٣٧ ده وفات ایتمکله، اوغلی تاشفین خلفی اولمشدر.

علی بن الحاکم { [«ظاهر لاعزاز دین الله» مادهسنه مراجعت.]

علی بن حسن الکلبی { فاطمیلر منشوریله صقلیه جزیره‌سنده یعنی سیجلیه‌ده حکومت سورن کلبیونك اوچنجیسی اولوب، ٣٥٨ تاریخنده معزطرفندن برادری احمدك یرینه نصب اولنمش؛ و ٣٧٣ ده فرنکلرله ایتدیکی محاربه‌ده شهید اولمشدر.

علی بن حسین { (بن علی بن ابی طالب) [«زین العابدین» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

علی بن حسین { [«ابن اعلم» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

علی بن حسین المسعودی { [«مسعودی» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

علی بن حسین الواعظ { «انوار سهیلی» وسائر آثار صاحبی مشهور حسین واعظك اوغلی اولوب، «لطائف الظرائف» و «رشحات» عنوانلریله ایکی کوزل اثری واردر. علی واعظ دیمکله دخی معروفدر. ٩٣٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی بن حمزه { اصفهان شهری تاریخنك صاحبیدر.

علی بن حمود { حسن بن علی (رضهما) سلاله‌سندن اولوب، مغربده طنجه وسبته والیسی ایکن، اندلسده حکم سورمکده اولان بنی امیه خاندانی اعضاسی بیننده ظهور ایدن تفرقه وبونلردن مستعین بالله سلیمانك حکومتی غصب ایله قرطبه‌یی عسکرینه یغما واهالیسنی قتل عام ایتمسی اوزرینه، ٤٠٠ تاریخنده حاجب حیران عقل وتدبیر وجسارتنه کووندیکی صاحب ترجمه‌یی دعوت ایتمکله، علی بن حمود آفریقادن عسکرله کچوب، سلیمانله ایتدیکی محاربه‌ده غالب کلمش؛ ومحاربه‌ده مجروح اولان سلیمان واوغلنی واختیار بدرینی اعدام ایتمشدر. بنی امیه‌دن تخته اقعاد اولنه‌جق مناسبی بولنمدیغندن، حاجب حیرانك رأییله صاحب ترجمه جلوس ایدوب ومتوکل بالله لقبیله تلقیب اولنمشدر. متعاقباً حاجب حیرانی قرطبه‌دن تبعید ایتمکله، مومی‌الیه سلالهٔ بنی امیه‌دن عبد الرحمنه برلشه‌رك، اوزرینه عسکر سوق ایتمش؛ وهرنقدر وقوع بولان محاربه‌ده حاجب حیران مقتول اولمش ایسه‌ده، اهالی علی بن حموددن متنفر اولوب، بنی امیه‌یه مائل اولدقلرندن، متعاقباً یعنی ١٠٠٨ تاریخنده صاحب ترجمه‌نك وفاتیله، جزیرة الخضراده بولنان برادری قاسم بن حمود کلوب، یرینه اوتورمش؛ وانجق برطرفدن مومی‌الیه عبدالرحمن محاربه‌یه دوام ایتدیکی کبی برطرفدن دخی علی بن حمودك اوغلی یحیی آفریقادن کله‌رك، بدرینه خلف اولمق ادعاسنده بولندیغندن، برخیلی وقت اندلس هرج ومرج آلتنده قالوب، کاه امویلر وکاه علویلر حکومتی الده ایتمکده ایدی. بوکش مکش آره‌سنده بر طاقم طوائف ملوك ظهور ایدوب، نهایت ملثمیندن یوسف بن تاشفین اندلسی ضبط ایله تفرقه‌لره ختام ویرمشدر.

علی بن دبیس { حله‌ده حکومت سورن بنی اسددن بنی مزید امراسنك یدنجی واخیری اولوب، ٥٥٨ تاریخنده برادری محمد بن دبیسی محاصره ایده‌رك، حکومتی الندن اخذ ایتمشدی.

علی بن سلیمان { مشاهیر اطبا وحکمادن اولوب، علم طبده واجرای طبابتده‌کی معلومات ومهارتندن بشقه حکمت وهیئت وعلوم ریاضیه‌ده دخی عصرینك فریدی ایدی. ملوك فاطمیه‌دن عزیز وحاکمك زمانلرنده مصرده یاشایوب، ظاهرك زمانه دخی یتیشمشدر. «اختصار کتاب الحاوی فی الطب»، «الخواص الطبیة المنتزعة من کتب ابقراط وجالینوس وغیرها»، «کتاب التعالیق الفلسفیة»، «مقالة فی ان قول الجسم التجزأ لایقف ولاینتهی الی مالا یتجزأ»، «تمدید شکوك تلزم مقالة ارسطوطالیس فی الابصار وتمدید شکوك فی کواکب الذنب»، عنوانلی کتابلر جملهٔ تألیفاتندندر. ابن ابی اصیبعه صاحب ترجمه‌نك بوکتابلردن ایکنجیسنی مؤلفك خطیله محرر ودرت بیوك جلددن مرکب اوله‌رق کورمش اولدیغنی و ٣٩١ تاریخنده قاهره‌ده یازلدیغنی مقید بولندیغنی، واوچنجیسنی ٤١١ ده حلبده یازدیغنی

كذلك خط دستیله محرر بر نسخه‌سندن آکلامش اولدیغنی بیان ایدیور.

علی بن صردر { (ابومنصور — بن الحسن) شعرادن اولوب، ٤٦٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. وزیر فخر الدوله بن جهیره انتسابی وارایدی. شو ایکی بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

ولم ابك ان رحل الشباب وانما
ابكی لأن یتقارب المیعاد
شعر الفتی اوراقه فاذ اذوی
جفت علی آثاره الاعواد

علی بن طلحه { خلافت عباسیه زماننده خراسانده حکومت سورن بنی طاهرك ایکنجیسی اولان طلحه بن طاهر ذو الیمینینك اوغلی اولوب، ٢١٢ تاریخنده پدرینه خلف اولمش ایسه‌ده، متعاقباً نیشابور خارجنده قتل اولنمغله، حکومت سوره‌میوب، عمی عبدالله بن طاهر یرینه کچمشدر.

علی بن ظافر { (جمال الدین ابو الحسن الازدی) مشاهیر ادبا ووزرادن اولوب، ٥٦٧ تاریخنده مصرده طوغمش؛ وپدری علامه ابو منصوردن تحصیل علوم وادبیات ایده‌رك، پدرینك وفاتنده مدرسهٔ مالکیه‌ده تدریسله مشغول اولمش؛ وبعده دیوانه داخل اولوب، ملك اشرفك وزیری وبرمدت بیت المال وکیلی اولمشیدی. شعر وانشاده مهارت فوق العاده‌سی وتاریخده کثرت وقوفی اولوب، سن شیخوختنده علم حدیثله دخی توغل ایتمشدی. ٦٢٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. «الدول المنقطعة» عنوانیله قیمتدار بر تاریخی، «بدایع البدایة»، «ذیل بدایع البدایة»، «اخبار الشجعان»، «اخبار الملوك السلجوقیة»، «اساس السیاسة»، «کتاب من اصیب»، «نفائس الذخیرة» وسائر تألیفاتی واردر. اشبو صوك تألیفی ناتمام ایسه‌ده، ادبیاتده امثالسز بر اثر اولدیغی مرویدر. شو ایکی بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

وقدبدت النجوم علی سماء
تکامل صحو ها فی کل عین
کسقف ازرق من لازورد
بدت فیه مسامر من لجین

علی بن عباس المجوسی { مشاهیر اطبادن اولوب، آل بویه‌دن عضد الدوله نامنه «الملکی» عنوانیله طبك علمی وعملی جهتلرینی مکمل ومفصل صورتده مبین بر کتاب یازمشدر. اهوازلی اولوب، ابو ماهر موسی بن سیاردن تحصیل طب ایتمشدی.

علی بن عبد العزیز { (ابو الحسن — الجرجانی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن و شعرای مجیدیندن اولوب، قاضیٔ جرجانی دینمکله دخی معروفدر. ٣١٦ تاریخنده جرجانده طوغوب، تحصیل علم ایتدکدن صکره، بلاد عرب وعجمی دور ایده‌رك، اکمال تحصیل، وعصری علماسیله صحبت ایتمش؛ وطریق قضایه سلوك ایله، رؤیت دعاوی وامور شرعیه‌ده التزام حقانیت ایتمکله کسب نیکنامی ایلمش ایدی. متنبی ایله خصملری آره‌سنده محاکمه‌یی متضمن «کتاب الوساطة» عنوانیله بر اثری ومرتب دیوان اشعاریله سائر تألیفاتی واردر. ٣٩٦ تاریخنده قاضی القضاة ایکن (ری)ده وبر روایتده نیشابورده وفات ایدوب، جنازه‌سی جرجانه نقل ودفن اولنمشدر. شو قطعه جمله‌ٔ اشعارندندر.

مالی ومالك یا فراق
ابدا رحیل وانطلاق
یا نفس موتی بعدهم
فکذا یکون الاشتیاق

علی بن عبدالله { (ابو محمد — بن العباس بن عبدالمطلب) عم جناب نبوی عباس (رضه)ك تورونی وخلفاء عباسیه‌نك ایلکلری اولان سفاح ومنصورك جدی اولوب، حضرت علی بن ابی طالب (رضه) جانبندن علی تسمیه وابوالحسن تکنیه بیورلمش؛ وبرروایتده جناب مرتضانك شهادتی کونی دنیایه کلمشدر. اوزون بویلی، ایری چشه‌لی، کوزل چهره‌لی عابد وزاهد وکریم برذات ایدی. اختیارلغنده باشی قیلسز وصقالی پك اوزون اولوب، سیاهه بویارمش. عبدالله بن جعفر بن ابی طالبك قیزی لبابه‌یی تزوج ایدوب، بوقیز ایسه ابتدا ملوك امویه‌دن عبد الملك بن مروانك تحت نکاحنده ایکن، مومی الیهك آغزینك رائحهٔ کریهه‌سنه تحمل ایده‌مدیکیچون، بوشانمش اولدیغندن، لبابه‌یی تزوجیله بنی امیه‌نك بغض وکینی جلب ایتمش؛ وحتی ولید بن عبدالملك طرفندن ایکی دفعه قرباجله ضرب وتحقیر ایدلمش اولدیغی مرویدر. معاویه وبر روایتده عبدالملك بن مروان اسم وکنیه‌سنی دکیشدیرمسنی تکلیف ایدوب، کنیه‌سنی تبدیل ایله، اوغلی محمددن ابو محمد تکنی ایتمش ایسه‌ده، اسمنی دکیشدیرمه‌مشدر.

برمكه راضی اولمامشدی. حجازه كيتديكنده، حرمين اهاليسی كنديسنه پك چوق حرمت ورعايت ايدرلردی. ١١٨ تاريخنده ٨٠ ياشلرنده وفات ايتمشدر. كثرت عبادتدن (ذوالثفنات) تلقيب اولنديغی مروی ايسه ده، بو لقب امام زين العابدين حضرتلرينكدر.

علی بن عجلان حجازده حكومت سورن بنی قتاده امراسندن اولوب، سكزنجی قرن هجری اواخرنده برادری كيشدن صكره برمدت امارت ايتمشدر.

علی بن عيسی مشاهير كحالين اسلامدن اولوب، كوز علتلرينی تشخيص ومداواتده يدطولی صاحبی ايدی. «تذكرة الكحالين» عنوانلی كتابی طول مدت كحالين اسلام بيننده دستورالعمل بولنمشدر. بشنجی قرن هجريده ياشامشدر.

علی بن عيسی امين خليفه‌نك ايلری بولنان قائدلرندن اولوب، خليفهٔ مشاراليهك برادری مأمونله اولان اختلافنده ١٩٥ تاريخنده مأمونك اخص رجالندن مشهور طاهر ذواليمينين ايله ايتديكی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

علی بن عيسی الربعی مشاهير نحويوندن اولوب، ابتدا ابوسعيد السيرافيدن وبعده شيرازده ابوعلی الفارسيدن اخذ وتحصيل ايتمش؛ وبونك ياننده يكرمی سنه قالدقدن صكره، بغداده كيده‌رك، آخر عمرينه قدر اوراده قالمشدر. ابوعلی الفارسينك «ايضاح»نی وسائر بعض كتب نحويه‌يی شرح ايتديكی كبی، نحوده غايتله مفيد ومقبول بر كتاب يازمشدر. سيبويه‌نك كتاب مشهورينی دخی شرح ايتمش ايسه‌ده، بعده برينك اعتراضنه حدت ايدوب، شرح مذكوری بيقابه‌رق امحا ايتمشدر. سوقاق كوپكلرينی اولديرمك مراقی ايمش. ابن جنی ايله صحبت ايتمشدر. وفاتی ٤٢٠ تاريخنده واقع اولمشدر.

علی بن مبارك حجازده حكومت سورن بنی قتاده امراسنك ٢٢ نجيسی اولوب، اسلافندن رميثه‌نك تورونيدر. ٨١٢ ده مسند امارته كچوب، آلتی سنه حكومت سورمشدر.

علی بن محمد الجواد [«علی تقی» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

علی بن مراد مشاهير خطاطيندن اولوب، بروسه‌ليدر. نسخ وتعليق خطلرنده وتذهيبده مهارت تامه‌سی وار ايدی. ١١٩٠ ده وفات ايتمشدر.

علی بن المرزبان (ابو الحسن — بن احمد البغدادی) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن اولوب، بغدادده تدريسله مشغول بولنمش؛ ومشاهير مؤلفيندن ابو حامد اسفراينی كنديسندن اخذ وتحصيل ايتمشدر. فوق العاده اخلاق حسنه اصحابندن اولوب، اخلاقه چوق اهميت ويرر، وفصل وغيبتی دخی مظالمدن عد ايدردی. ٣٦٦ تاريخنده وفات ايتمشدر.

علی بن مزيد الاسدی بنی مزيد حكومتنك مؤسسی اولوب، ٤٠٠ تاريخلرنده ظهورله جزيره جهتنده حكومته نائل اولمش؛ و ٤٠٨ ده وفات ايتمشدر. نسلندن كنديسی ايله برابر يدی كشی كلوب، ٦٠ سنه حكومت سورمشلردر.

علی بن منقذ الكنانی (سديد الملك ابو الحسن — بن مقلد) بنی منقذدن اولوب، ٤٧٤ تاريخنده حلبه ملحق شيزر قلعه‌سنی روملردن ضبطله، اوراده كنديسی واولادی حكم سورمش؛ و ٥٥٢ تاريخنده شدتلی بر زلزله وقوعيله قلعه ييقيلوب، ايچنده بولنانلر كاملاً تلف اولمغله، بنی منقذدن كيمسه قالمامشدر. صاحب ترجمه‌نك فطانت وذكاوتی وادبيات عربيه‌ده‌كی قوتی حقنده بعض نوادر منقولدر. ٤٧٥ ده وفات ايتمشدر. طبيعت شعريه‌سی دخی اولوب، شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

اسطو عليه وقلبی لو تمكن من
كفی عليهما غيظا الی عنق
و استعير اذا عاقبته حنقا
واين ذل الهوی من عزة الحنق

علی بن موسی الكاظم [«علی رضا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

علی بن مهدی آلتنجی قرن هجريده يمنده حكومت سورن بنی مهدی دولتنك مؤسسی اولوب، بدری زبيده‌ده زهد وتقواسيله حسن ظن عمومی‌يی قزانمش بر آدم اولديغی كبی، كنديسی ده عمومك محبتنه مظهر اولمغله، ٥١٠ تاريخلرنده

خروج ایدوب، بنی نجاحك اخیری اولان فاتكی قتل، وخطهٔ یمانیه‌یی ضبط ایتمش؛ ویالکز اوچ آیه قریب مدت حکومت سوردکدن صکره، وفات ایدوب، اوغلی مهدی خلفی اولمشدر. سلاله‌سی کندی‌ایله برابر درت کشیدن عبارت اولوب، ۵۶۹ ده منقرض اولمش؛ وممالکری ایوبیلرك ضبطنه چکمشدر.

علی بن هلال { [«ابن بواب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن یوسف المرینی { مغربده موحد- یندن صکره ظهور ایدن بنی مرین حکمدارلرینك دردنجیسی اولوب، ۷۵۱ تاریخنده برادر زاده‌سی ابو ثابته خلف اولمش ایسه‌ده، یالکز ایکی کون حکومت ایده- بیلوب، اسقاط وحبس، وسلفك برادری سلیمان بن عبد الله بن یوسف نصب اولنمشدی.

علی بن یوسف الملثمی { [«علی بن تاشفین» ماده- سنه مراجعت بیوریله].

علی پاشا { (چندری زاده —) دولت علیهٔ عثمانیه‌ده دردنجی صدر اعظم اولوب، سلیمان پاشا بن سلطان اورخاندن صکره بو مسنده کچن وقره‌خلیل دینلکله دخی معروف اولان چندرلی خیرالدین پاشانك اوغلیدر. پدرینك زمان صدارتنده وزارت رتبه‌سیله برابر قاضیعسکر اولوب، ۷۸۸ تاریخنده وخداوندکار غازی زمان سلطنتلرنده پدری ارتحالنده، یرینه صدراعظم اولمش؛ وپادشاه مشار- الیهك ارتحالنه‌دك روم ایلنده فتوحاتله مشغول او- لوب، شمنی، پروادی، نیکبولی، طرنوی وسلستره قلعه‌لرینی فتح ایتمش؛ ویلدیرم سلطان بایزید خانك جلوسلرنده مقام صدارتده ابقا اولنه‌رق، ۷۹۸ ده پادشاه مشارالیه قسطنطینیه‌نك فتحنی نیت ایتدکارنده، بر طاقم اعذار واهیه ایله مانع اولمش؛ و ۸۰۴ ده تیمور وقعهٔ مشهوره‌سنی متعاقب شهزاده امیرسلیمانك معیتنده ادرنه‌یه کیدوب، وزیرومشاوری اولمشدی. ۸۱۳ ده وفات‌ایتمشدر. عالم وعاقل بروزیر ایدیسه‌ده، حظوظات نفسانیه‌یه تابع ودارات ودبدبه‌یه مائل او- لوب، مقام صدارته مخصوص مراسمك چوغی بونك اختراع کرده‌سیدر. قضاة وسائر مأمورین شرعیه‌نك حجت وقید سجل ونکاح ورسم قسمت کبی معاملاته مقابل اجورات معینه آلملری اصولی دخی صاحب ترجمه‌نك وضع کرده‌سیدر.

علی پاشا { (خادم —) سلطان بایزید خان ثانی دورنده ایکی دفعه صدراعظم اولمشدر. روم ایلی ایالتی والیسی ایکن، ۹۰۵ ده سنه رتبهٔ وزارت توجیه اولنه‌رق، بعض خدمات مهمهٔ دولتده بولنمش؛ ومصر وشام عسکرینه قارشی مظفر اولوب، پیاس، سیس، قرود وملوان قلعه‌لرینی ضبط ایتدیکی کبی، موره‌ده دخی موفق‌اولوب، موره ایالتی والیسی اولمش ایدی. ۹۰۷ تاریخنده مسیح پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه ترفیع اولنه‌رق، ایکی سنه بومقامده قالدقدن صکره، عزل اولنه‌رق، یرینه هرسك زاده احمد پاشا نصب اولنمش؛ واوچ سنه صکره ثانیاً صدر اعظم اولوب، بو دفعه دخی بش سنه کمال عدالت ودرایتله ادارهٔ امور دولت ایتدکدن صکره، ۹۱۷ تاریخنده شاه قولی طغیاننه قارشی سوق‌عسکر ایتدیکنده، وقوع‌بولان محاربه‌ده شهید اولمشدر. عاقل وعادل وجسور ووقور بر وزیر اولوب، درسعادتده ایکی جامعیله بر مدرسه‌سی وسائر بعض خیراتی واردر.

علی پاشا { (سمیز —) دور سلطان سلیمان خانیده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، هرسکده‌کی پراجه قصبه- سندندر. دوشیرمه طریقیله سرای همایونه آلنوب، اوراده قطع مراتب ایده‌رك، یکیچری آغالغیله طشره‌یه چیقمش؛ وبعده روم ایلی بکلربکیسی اولمش ایدی. ۹۵۰ تاریخنده مصر والیسی اولوب، ۹۶۸ ده وزیر ثانی ایکن، رستم پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه کچه‌رك، درت سنه امور دولتی حسن‌تمشیه ایتدکدن صکره، ۹۷۲ ده ارتحال ایدوب، ابا ایوب انصاری (رضه) تربه‌سی اتصالنده دفن اولنمشدر. آلتنده طیانه‌جق آت زور بولنه‌جق درجه‌ده ایری وجودلی اولدیغی حالده، نهایت درجه‌ده خفیف‌الروح ونکته- دان ولطیفه‌کو اولوب، بعض لطائف و مطایباتی مشهوردر.

علی پاشا { (یاوز —) دور سلطان احمد خانیده مسند صدارت عظمایه نائل اولان وزرادن اولوب، بوسنه‌لیدر. (مالقوچ) لقبیله ملقبدر. حرم همایونده سلحدار اولدقدن صکره

١٠١٠ تاريخنده مصر واليسى اولمشيدى. ١٠١٢ تاريخنده سلطان احمد خانك جلوسنده درسعادته جلبله، مقام وكالت مطلقه‌يه تعيين اولنمش؛ وسفر آچمق فكرينه مخالف ايديسه‌ده، پادشاه مشار اليهك اصرارى اوزرينه، جغاله زاده سنان پاشايى ايران حدودى سرعسكرلكنه تعيين ايدوب، كنديسى اردوى همايونله مجارستانه عزيمت ايتمش ايسه‌ده، بلغراد اردوكاهنده خسته‌لنوب، يدى آياق صدارتدن صكره ١٠١٣ ده وفات ايتمشدر. خونخوار بر آدم ايدى.

على پاشا { (چلبى —) [« چلبى على پاشا » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

على پاشا { (كمانكش قره —) دور سلطان مراد خان رابعده اك اول مسند صدارته چكمشدر. حميد ديارندن اولوب، سراى همايونده تربيه اولنمش؛ و وزارتله چيقوب، بر خيلى وقت دياربكر وبغداد واليسى بولنمش؛ وبعده ديوان همايونده دردنجى وزير اولمش ايدى. پادشاه مشار اليهك جلوسلرنده ١٠٣٢ تاريخنده مره حسين پاشا يرينه مسند صدارته چكوب، يدى آى بو مسندده قالمش؛ وآنجق ارتكاب وارتشا قپوسنى آچدقدن ماعدا، ايران شاهنك حركاتنى دخى كتم ايله، حضور پادشاهيده يالان سويلديكندن، ١٠٣٣ ده غضب سلطان مراد خانى‌يه مظهر اولوب، اعدام، وعلى پاشا جامعى خطيره‌سنده دفن اولنمشدر.

على پاشا { (آرابه‌جى —) دور سلطان احمد خان ثانيده مسند صدارت عظمايه واصل اولان وزرادن اولوب، اوخريليدر. ابتدا امامتله وبعض نواحيده نيابتله مشغول اولوب، على خواجه ديمكله معروف ايكن، بعده تبديل قيافتله قوجه خليل پاشانك خدمتنه كيرمش؛ وابراهيم پاشانك صدارتنده ادرنه‌ده آرابه قولى ايكن، باباطاغى محافظى بولنان كوپريلى زاده مصطفى پاشانك دائره‌سنه انتساب ايله، كيده‌رك كتخداسى اولمش؛ ومشار اليهك صدارتنده كتخدالغنده قالوب، ١١٠١ تاريخنده آغاى بكتاشيان، و١١٠٢ ده ركاب همايون قائممقامى اولمش؛ و ١١٠٣ ده كوپريلى زاده مصطفى پاشانك شهادتى اوزرينه، مسند صدارته چكوب، يدى آى بو مقامده قالدقدن صكره، سوء حركاتنه مبنى ردوسه نفى، و بر سنه صكره جزيرهٔ مذكوره‌ده اعدام اولنمشدر. نفى ايتديكى آدملرى آرابه ايله كوندرمكى عادت ايتديكندن، (آرابه‌جى) لقبيله تلقيب اولنمشدر.

على پاشا { (حاجى —) [« حاجى على پاشا » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

على پاشا { (سورمه‌لى —) سلطان احمد خان ثانينك اواخر سلطنتلريله سلطان مصطفى خان ثانينك جلوسلرندن صكره برسنه ايله ايكى آى صدارت ايتمشدر. ديمتوقه‌لى اولوب، ابراهيم خان كتخداسى عثمان آغانك تربيه كرده‌سيدر. بعض خدماتده بولندقدن صكره آرپه امينى و ١١٠٠ تاريخنده ترسانه امينى وبعده دفتردار اولمش ايدى. ١١٠١ ده عزل وتكدير اولنه‌رق، برسنه صكره ركاب همايونده وكالت دفترى و ١١٠٣ ده بالاصاله دفتردارلقله ومتعاقباً وزارت رتبه‌سيله دخى تلطيف اولنمشدى. ينه اوسنه قبريس ومتعاقباً طرابلس شام ايالتنه نصب اولنه‌رق، ١١٠٥ ده ادرنه‌يه دعوتله، مسند صدارته چكمش؛ و تداركات سفريه ايله اشتغال ايتمكده ايكن، برطرفدن دخى وقتيله دلگير اولديغى كبارى نفى واعدامله مشغول اوله‌رق، اخذ انتقام ايتدكدن صكره، اردوى همايونله بلغراده عزيمت ايتمش؛ و ١١٠٦ ده واردين قلعه‌سنك اوكنه واروب، محاصره‌يه ابتدار ايتمش ايسه‌ده، على الدوام ياغمور ياغمسى موفقيتنه مانع اولوب، ادرنه‌يه عودته مجبور اولمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده سلطان مصطفى خان ثانى جلوس ايدوب، بالذات سفرى تصميم ايتمكله، صاحب ترجمه صدارتنده ابقا اولنمش ايسه‌ده، متهماً چشمه‌يه نفى ايدلدكدن صكره، اعدام اولنمشدر. وفاتنده اللى ياشنى متجاوز ايدى. عاقل ورشيد وكرم وسخاوتله متصف اولوب، آنجق زينته زياده مراق وعشرت وزن پرستلكه انهماكى وار ايدى. كوزلرينه سورمه چكديكيچون (سورمه‌لى) لقبيله شهرت بولمشدر.

علی پاشا { (چورلیلی —) [« چورلیلی علی
پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا { (داماد —) سلطان احمد خان
ثالث دورنده مسند صدارت
عظمایه کچن وزرادن اولوب، ازنیقلیدر. پدری
بعض پاشالر کتخدالغندن متقاعد ایدی. سلطان احمد
خان ثانی دورنده درسعادته ورودله، حرم همایونه
داخل اولمش؛ وتحصیل علم وکتابته هوس ایتمکله،
خلیفه لقبی اضافه‌سیله شهرت بولمش ایدی. دورسلطان
مصطفی خان ثانیده مقربین پادشاهی صره‌سنه کچوب،
سرکتابتله قدری برتر اولمش؛ وسلطان احمد خان ثالث
دورنده سلحدارلق مأموریتنه نائل اولدقدن صکره،
مصاهرت شهریاری ایله ورتبهٔ وزارتله تبجیل اولنه‌رق،
رکاب همایون قائم‌مقامی اولمش؛ وزیاده نفوذ واقتداره
مالك اولمغله، امور صدارتی اداره ایتمکده ایکن،
١١٢٥ ده خواجه ابراهیم پاشانك قتلی اوزرینه،
مهر صدارت عهدهٔ لیاقتنه تفویض ایدلمش؛ واول
امرده نیجه زماندن بری اهمال ایدلمکده اولان
روسیه‌لی وله‌لی مصالحه‌لرینی ختامه ایردیردکدن صکره،
١١٢٧ ده عساکر کافیه ترتیب وتجهیز ایده‌رك،
موره‌یه عزیمتله، ایادیٔ اعدایه کچمش و قالمش
اولان نیجه قلاع ومواقعی فتح ایتمش؛ و ١١٢٨ ده
مجارستانده واردین سفرینه عزیمت ایدوب، اوراده
دخی موفق اولمقده ایکن، قورشون اصابتیله شهید
اولوب، بلغراد قلعه‌سی داخلنده سلطان سلیمان خان
جامعی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. عادل، عاقل،
سخی وکریم واولدقجه عالم برذات اولوب، اوچ بچق
سنه‌یه قریب مدت سورن دورصدارتنده اصلاح
امور دولتدن بشقه برشیئه صرف ذهن ایتمه‌مشدر.
شهادتنده سنی اللی‌یه قریب ایدی. شهزاده جامع
شریفی قربنده برکتبخانه‌سی، ازنیقده مسقط رأسی
اولان قریه‌ده برجامع شریفی وسائر بعض خیراتی
واردر. مرتکب ومرتشیلر حقنده شدتی پك زیاده
اولدیغندن، زماننده جزئی برهدیه قبولنه بیله کیمسه
جسارت ایده‌مزدی؛ حتی شمدی سلامدن بشقه برشی
ویریلوب آلنه‌ماز سوزی هرکسك ورد زبانی او‌
لمشیدی.

علی پاشا { (حکیم اوغلی —) سلطان محمود
خان اول وعثمان خان ثالث دور‌
لرنده اوچ دفعه مسند صدارته کچمشدر. رئیس
الاطبا نوح افندینك اوغلی اولوب، ١١٠٠ تاریخنده
درسعادتده دنیایه کلمشدر. سلطان احمد خان ثالث
جانبندن بوابین درکاه عالی زمره‌سنه ادخال اولنه‌رق،
بعده سلحشور رتبه‌سیله اقراننده‌ن تمییز اولنمش؛
وصهریته لایق کورلدیکی دخی لسان همایوندن صادر
اولمغله، او وقت صدر اعظم بولنان آنف الترجمه
داماد علی پاشا متوهم اولوب، کسب تجربه ومتانت
ایتمك بهانه‌سیله بر مدت طشره مأموریتلرنده بولنمسی
لزومنی حضور پادشاهیده بیان ایتمسیله، زیله وویوو‌
ده‌لغیله نظر پادشاهیدن تبعید اولنمشیدی. بعده
داماد ابراهیم پاشانك صدارتنده عهده‌سنه ترکمان
آغالغی ومؤخراً روم ایلی پایه‌سی توجیه وآطنه
ایالتی دخی علاوهٔ مأموریت اوله‌رق احاله اولنمش
ایدی. ١١٣٠ ده شرق سفرینه کیتمك شرطیله
حلب والیلکی عهده‌سنه احاله اولنوب، آذربیجان
وتبریز فتحنده پك بیوك خدمتلری کورلمکله، ٣٨
ده عهده‌سنه رتبهٔ وزارت ومتعاقباً آناطولی ایالتی
توجیه اولنمش؛ وسنهٔ مزبوره‌ده شرق سفری سر
عسکری کوپریلی زاده فاضل عبدالله پاشا سوء
مزاجندن استعفا ایتدیکنده، صاحب ترجمه تبریز سر
عسکری اولمش ایسه‌ده، اتباع ومتعلقاتنك رعایایه
ظلم ایتدکلری مسموع پادشاهی اولمغله، شهر زور
ایالتنه نقل اولنه‌رق، کتخدا ودیوان افندیسیله سائر
اتباعی درسعادته جلب اولنمش ایدی. ١٤١ ده
سیواس والیسی عبدالرحمن پاشا ایله بجایشی اجرا
اولنه‌رق، ٤٣ ده ثانیاً تبریز سرعسکری اولمش؛
ومقدما ایرانیلرك استرداد ایتمش اولدقلری اورمیه
وتبریزی ٤٤ تاریخنده یکیدن فتح واستخلاصه موفق
اولدقدن صکره، ارضرومه عودت ایتدکده، کندیسنه
مهر صدارت ایصال اولنه‌رق، درسعادته شتاب
ایتمش؛ واوچ بچق سنه‌یه قریب مدت امور دولتی
حسن اداره‌یه موفق اولمش ایسه‌ده، ایرانیلر بعض
غالبیتلره نائل اولوب، بو دخی مشارالیهك رخاوت
ومساعده‌سنه حمل اولندیغندن، ١١٤٨ ده عزل،
ومدللی جزیره‌سنه نفی اولنه‌رق، ٤٩ ده بوسنه
ایالتنه نصب اولنمش؛ واوراده اوچ سنه نمچه‌لیلرك
تجاوزات ومهاجمات متوالیه‌سنه مردانه مقاومت
ایدوب، بلغرادی دخی استخلاص ایتمشیدی. مصرده
کوله‌منلر دائرهٔ ادب وانقیادن چیقوب بعض حرکات

خود سرانه ایله نفوذ وخزینهٔ دولته سکته کتیر۔
دکلرندن، اورایه مقتدر ومدبر بر والینك نصبنه
لزوم کورلمکله، ۱۱۵۳ ده مصر والیسی اولوب،
طائفهٔ باغیه‌یی قهر وتدمیرله خطهٔ مصریه‌جه اسایش
وانضباطك اعاده‌سنه موفق اولمش؛ وبو خدماتنه
مکافاة خلعت فاخره ایله تلطیف بیوریله‌رق، ۵۴
تاریخنده مصر ایالتی دامادی توقیعی یحیی پاشایه
توجیه اولنمغله، کندیسی آناطولی ایالتنه نصب
اولندقدن صکره، ۵۵ تاریخنده ثانیاً صدر اعظم
اولوب، بودفعه‌دخی بریچق سنه امور دولتی اداره
ایتدکدن صکره، نادر شاهه قارشی حرب ایتمکده
اولان بغداد والیسی احمد پاشانك، شاه مشارالیهه
دهشت ویرمك ایچون، صدر اعظمك بالذات
اردوکاهده بولنمسنه لزوم کوسترر مکتوبنی خاکپای
شاهانه‌یه عرض ایتمسی اوزرینه، ایشك بو قدر
زمان کش مکشده قالمسی مجرد صدر اعظمك سر۔
داراق عنوانیله واستقلال تامله اوطرفه کیتمسی
مقصدینه مبنی اولمق ذهابنه کیدیله‌رك، حقنده
اغبرار پادشاهی حاصل اولمسیله، ۱۱۵۶ ده عزل،
و مدللی‌یه نفی اولنه‌رق، مؤخراً قندیه و ۵۷
ده بوسنه، و۵۸ ده حلب والیسی اولمش؛ وسنهٔ
مذکوره‌ده نادر شاهك قارص جانبنه هجوم نیتی خبر
آلنمغله، آناطولی ایالتیله برابر شرق سرعسکرلکی
عهدهٔ درایتنه احاله اولنه‌رق، ۵۹ ده نادر شاهله
صلح منعقد اولنجه، لوندات اشقیاسنك قهر وتنکیلنه
مأمور اولوب، بر وفق مطلوب ایفای خدمته موفق
اولمش؛ واو صره‌ده بوسنه ایالتنجه بعض قاریشقلقلر
ظهور ایتمکله، اعادهٔ اسایش ایتمك اوزره، ثالثاً
بوسنه والیسی اولوب، اورادن ترحاله ایالتنه وسائر
بعض ایالاته ونهایت طربزونده ظهور ایدن متغلبه‌یی
دفع ایچون طربزون والیلکنه نصب اولنه‌رق،
ایالت مذکوره‌جه دخی اسایشی اعاده ایتدکدن
صکره، ۶۸ ده ینه آناطولی ایالتنه ومتعاقباً اوچنجی
دفعه اوله‌رق مسند صدارت عظمایه نصب اولنمش
ایسه‌ده، بو دفعه بعض موانعه مبنی خدمته موفق
اوله‌میوب، اوچ آی صکره حقنده سویلنیلن بر سوز
اوزرینه عزل، واعدامی نیت اولنه‌رق، والده سلطا۔
نك شفاعتیله قورتیلوب، قبریسه وبعده ردوسه نفی،
و۶۹ ده ثالثاً مصر، و۷۰ ده آناطولی والیلکنه
نصب اولنمش؛ وسنهٔ مزبوره‌ده کوتاهیه‌ده وفات
ایدوب، بر مدت صکره جسدی درسعادته نقل ایله،
اولکی صدارتنده بنا ایتمش اولدیغی جامع خطیره‌سنده
دفن اولنمشدر. عاقل، عالم، مدبر، شجیع، رأی
متین صاحبی، سخی و کریم بر ذات اولوب، آنجق
قهر وشدتی دخی زیاده ایدی. وفاتنده یتمش یاشلرنده
ایدی.

علی پاشا ([«بیقلی علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا ((مولدوانی —) سلطان مصطفی خان ثالث دورنده مسند صدارت
عظمایه کچن وزرادن اولوب، قسطمونی سنجاغنده
صورقون قریه‌سندندر. درسعادته ورودله بوستانجی
زمره‌سنه داخل اولوب، خاصه خصکیسی اولمش؛
ودرایت واستعدادی آکلاشلمغله، اشقیا تعقیبنه مأمور
اولوب، هرطرفده موفق اولمش؛ ومؤخراً بروسه‌یه
نفی اولنان فاحشه‌لرك سوقنه مأمور اولوب، بونلری
حسن رضالریله جاریه دیه فروخت ایتدیکندن،
(مولدوانی) لقبیله تلقیب اولنمش ایدی. بعده تبدیل
مسلك ایده‌رك، قره قولاق اولمش ایسه‌ده، صدر۔
اعظم راغب پاشا کندیسنده اثر نفاق کورمکله، قلبه
نظارتیله قرب همایوندن تبعید ایتمش؛ وآنجق اوراجه
اولان حرکاتیله کندینی بکندیره‌رك، درسعادته جلبله،
خصکی آغالغیله طریقه ادخال اولنمش؛ و ۱۱۴۷ ده
بوستانجی باشی و ۷۵ ده رتبهٔ وزارتله روم ایلی
والیسی، ۱۸۰ ده آیدین محصلی وبعده بندر سرعسکری
ومؤخراً یاش محافظی و ۸۲ ده خوتین سرعسکری
اولوب، ۱۸۳ ده اردوکاهده یاغلقچی زاده محمد امین
پاشا یرینه صدر اعظم اولمش ایسه‌ده، بودخی سابقی کبی
برایشه موفق اوله‌مدیغندن، درت آی ایله بش کوندن
صکره، عزل وکلیبولی‌یه نفی اولنه‌رق، ۱۸۴ ده
وزارتی اعاده ایله بوغاز حصارلر سرعسکری اولمش؛
و ۸۶ تاریخنده پیرلکنه ترحما تکفور طاغنده اقا۔
متده مأمور اولوب، اوراده وفات ایتمشدر.

علی پاشا ((شاهین —) [«شاهین علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا ((سید) — [«سید علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا ((بندرلی —) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند صدارته واصل

اولان وزرادن اولوب ، هن اصل بندر ایالتنده آغا باباسمنده برینك اوغلی اولدیغی حالده ، ایتدیکی بر قباحت اوزرینه ، خوتینه فرارله ، برمدت اورانك وجوهندن علی آغانك خدمتنده بولندقدن صکره ، ابراٸیله عزیمتله ، اورامحافظی احمد پاشایه انتساب ایده‌رك ، مشارالیهك مسند صدارته نصبنده سلحداری اولمش ؛ وبعده معیتنده ارضرومه کیدب ، انهاسیله قپوجی باشیلق رتبه‌سنه نائل اوله‌رق ، مشارالیهك وفاتنده درسعادته عودتله ، رکاب همایونه ملازمت ایتمکده ایکن ، کوملجنه قضاسی مبایعه‌جیلغنه ارسال اولنه‌رق ، ختام مأموریتله عودتنده رتبهٔ میرمیرانی ایله آخسخه محافظلغنه ومؤخراً وزارتله چلدیر ایالتی والیلکنه نصب اولنمش ؛ و ١٢٣٦ ده درسعادته جلبله مسند صدارت عظمایه ارقا اولنمش ایسه‌ده ، کیف مایشاء حرکته کندینی مختار زعم ایده‌رك ، هرکسی تخویفه ومناسبتسز احوال وحرکاته تصدی ایتدیکندن ، نصبنك طقوزنجی کونی عزل اولنه‌رق ، قبریسده اقامته مأموراولمش ؛ وعقیبنده بعض القاآت وقوعیله ، غضب پادشاهی تحریك اولنه‌رق ، اوراده اعدام اولنمشدر . امی وجسور برآدم ایدی .

علی پاشا { (سلحدار —) سلطان محمود خان ثانی دورنده مسند صدارت عظمایه واصل اولان وزرادن اولوب ، روسچقلی غازی احمد پاشانك اوغلی اولدیغی حالده ، درسعادتده دنیایه کلمشدر . اندرون همایونه کیروب ، تدریجاً ترقی ایله ، ١٢٢٦ تاریخنده سلحدار اولمش ؛ و٣٣ده عزل اولنه‌رق ، بش سنه معزول قالدقدن صکره ، ١٢٣٨ ده بکدن صدراعظم اولمش ؛ وکندیسی مزاج پادشاهی‌یه خدمت ایتمکه حصر همت ایدوب ، پای تختجه محافظهٔ امن واسایش خصوصنی آغا حسین پاشایه براقمش ایسه‌ده ، او صره‌ده دها زیاده اقتدار ومعلوماته متوقف ایشلر ظهور ایتدیکندن ، اون آیلق صدارتدن صکره ، ١٢٣٩ ده عزل ، وتکفور طاغنه نفی اولنمش ؛ وبرمدت صکره عفو واطلاقله ، قونیه ایالتنه نصب اولنه‌رق ، ٤٤ ده بعد العزل درسعادته عودتنه مساعده اولنمش ؛ وعودتی متعاقب قلاع خاقانی محافظلغنه نصب اولنه‌رق ، ینه او سنه قلعهٔ سلطانیه‌ده وفات ایتمشدر . وفاتنده آلتمش یاشلرنده ایدی .

علی پاشا { (شهید —) سلطان سلیم خان ثانی دوری قپودان پاشالرندن اولوب ، میرعلملکدن قپوجی‌باشی و ٩٧٣ ده یکیچری آغاسی اولمش ؛ وقانونی سلطان سلیمان خانك ارتحالنده سکتوار سفرنده بولنوب ، سلطان سلیم خانك جلوسندن صکره پیاله پاشانك اوستنه قپودان دریا اولوب ، ٧٩ ده دونغما ایله قبریسه عزیمتله ، جزیرهٔ مذکوره‌یی فتح ایتدکدن صکره ، ایرتسی سنه ٢٢٤ پاره کیدن مرکب دونتمای همایونله آق‌دکیزه چیقوب ، اینه بختی صولرنده وندیك دونتماسنه راست کله‌رك ، بینلرنده وقوعبولان محاربه‌ده دشمن طرفی غالب کلمکله ، دونغما کاملاً محو ، وقپودان مشارالیه ایله اوتوز بیك عسکر تلف اولمش ؛ ودشمن طرفی ١٥ کمی ایله سکز بیك کشی غائب ایتمشدر .

علی پاشا { (قلیج —) [« قلیج علی پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

علی پاشا { (حسام بك زاده —) [« حسام بك زاده » ماده‌سنه مراجعت .]

علی پاشا { سلطان محمد خان رابع دوری قپودان پاشالرندن اولوب ، ١٠٦٩ ده والده سلطان کتخداسی ایکن ، دلی حسین پاشانك اوچنجی عزلنده قپودان دریا اولمش ؛ وبر سنه بو مقامده قالدقدن صکره بلغراد سرعسکرلکنه نصب اولنه‌رق ، (واردات) قلعه‌سنی فتح ایتمش ؛ و٧٥ ده راخوه‌ده مرحوم اولمشدر .

علی پاشا { بودخی سلطان محمد خان رابع دوری قپودان پاشالرندن اولوب ، موره سنجاغی متصرف ایکن ، ١٠٨٢ ده قپلان پاشانك اوستنه قپودان دریا اولمش ؛ ودرت سنه ایله درت آی بو مقامده قالدقدن صکره ٨٧ ده عزل اولنوب ، بقیهٔ احوالی معلوم اوله‌مامشدر .

علی پاشا { (لاز —) سلطان محمود خان اول دوری قپودان پاشالرندن اولوب ، قلیون قپودانلرندن ایکن ، ١١٤٩ ده جانم محمد پاشانك اوچنجی عزلنده قپودان دریا اولوب ، آلتی آی بو مقامده قالدقدن صکره ، وفات ایتمکله ، قاسم پاشا کریمه‌سی مکتبی خطیره‌سنده مدفوندر .

علی پاشا { (سید —) سلطان سلیم خان ثالث ومحمود خان ثانی دورلرنده ایکی دفعه قپودان دریا اولمشدر . هن اصل زعفرانبو-

ليلى اولوب، جزاير اوجاغنده تربيه اولنمش؛ وغرب اوجاقلرى قپو كتخداسى ناميله درسعادته كوندرلمش ايدى. سلطان سليم خانك اوائل سلطنتلرنده لمبرو وقره چجان ديدكلرى قورصانلرله مرتدومانيه آطه لرى آچيقلرنده جزاير تكنه لريله حرب ايدوب، غالب كلمكله، قپودانهٔ همايون تعيين بيوريله رق، ١٢٢١ ده حاجى صالح پاشانك اوستنه قپودان دريا اولمش؛ وبوغاز خارجنده انكلتره تكنه لريله ايتديكى محاربهٔ بحريه ده ابراز شجاعت و درايت ايتمش؛ وسلطان محمودخان ثانينك جلوسلرندن يكرمى بش كون صكره عزل اولنه رق، بعده يكيدن نصبله، جمعاً بر بچق سنه قدر بو مقامده قالدقدن صكره، ١٢٢٤ ده عزل، ومصر ايالتنه نصب اولنه رق، اسكندريه يه وارديغنده وفات ايتمشدر.

على پاشا (چرخه جى —) [«چرخه جى على پاشا» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

على پاشا (حافظ —) [«حافظ على پاشا» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

على پاشا (نصوح زاده —) بو دخى سلطان محمود خان ثانى دورى قپودان پاشالرندن اولوب، اولكونليدر. قليون قپودانى ايكن، قپودانهٔ همايون اولوب، سفن همايوندن بر قاچ قطعه تكنه ايله اولكونه ار صولرى محافظه سنده اولديغى حالده، ١٢٣٧ تاريخنده دلى عبدالله پاشانك اوستنه قپودان دريا اولمش؛ واو صره ده عصيانده بولنان يونانليلر مشهور قناريسنك قومانداسيله بحراً ساقزى محاصره ايتمش اولدقلرندن، دونما ايله اوطرفه عزيمت ايتمش؛ وايتديكى محاربه ده يونانليلرى چكلمكه مجبور ايده رك، محاصره يى فك ايلمش ايسه ده، بونلر كيجه وقتى خفياً يناشوب، دونمايه آتش ويرمكله، صاحب ترجمه كنديسنى دكيزه آته رق، امواج دريا ايله بر مدت چبالدقدن صكره غرق اولمش؛ وبر روايتده ساحلى طوتديغى حالده، بعض بد خواهلرى طرفندن قتل ايله، نعشى دكيزه آتيله رق، ايرتسى كون باشى مجروح اوله رق بولنوب، دفن اولنمشدر. قپودان پاشالغى مدتى سكز آيدر.

على پاشا ياوز سلطان سليم خان دورى وزراسندن اولوب، مصر واليسى بولنمش؛ واوراجه عدل وداد وديانتيله شهرت بولوب، ٩٦٧ ده قاهره ده وفات ايتمكله، قرافه ده دفن اولنمشدر. وفاتنده آلتمش آلتوندن بشقه برشيئى چيقمديغى مشهوردر.

على پاشا (تپه دلنلى —) سلطان سليم خان ثالث ومصطفى خان رابع ومحمود خان ثانى زمانلرنده ٣٣ سنه يانيه ده واليلك ودره بكلكى ايدوب، حركات فوق العاده وتفرد وجبروتيله شهرت بولمش بر وزيردر. ١١٥٤ تاريخنده آرناودلغك تپه دلن قصبه سنده طوغمشدر. بيوك پدرى ديكر على پاشا ميرميران رتبه سنى حائز اولوب، ونديكليلره قارشى قورفه محاصره سنده قلعه نك اوزرينه هجومله، ابراز شجاعت ايده رك، شهيد اولمشيدى. اوچ اوغلى قالوب، بيوكلرى اوچنجيلرى وصاحب ترجمه نك پدرى بولنان ولى بكى ميراثدن محروم ايتمكله، ولى بك خيدودلغه سلوكه مجبور اولوب، بو طريقله اكتساب ثروت وقوت ايتدكدن صكره، رفقاسيله تپه دلنه دونوب، برادرلرينى خانه لرى ايچنده احراق ايتمش؛ وبونك اوزرينه تپه دلن بكلرى بالاتفاق كنديسنى مملكتلرندن طرد و اخراج ايتمشلردى. ولى بك متعاقباً وفات ايدوب، ايكى زوجه سى اولمغله، برنجيسندن بر اوغلى وايكنجيسندن بر اوغليله بر قيزى قالمشدى. ايكنجى زوجه سى (خانقو) اسمنده قونيچه لى شجيعه وشريره بر قادين اولمغله، تپه دلن بكلرندن انتقام آلمق ايچون، قوجه سنك اسكى رفقاسيله بالاتفاق، اوغلى صاحب ترجمه على يه كوچك ياشندن آرزوى انتقام وقسوت قلب درسلرينى ويرمشيدى. اركرى يه ملحق (قارديك) قصبه سى بكلريله على پاشانك خاندانى آره سنده اسكيدن خصومت بولنمغله، قارديكليلر على پاشانك والده سى (خانقو) ايله همشيره سى (شاه نسا) حقنده بعض معاملات تحقيريه وناموس شكنانه ده بولنمش اولدقلرندن، خانقو وفات ايدركن، علينك ياقه سندن طوته رق، قارديكليلردن انتقام آلمسنى وصيت ايتمشدى. على والده سنك سوقيله پدرينك طريقنه سلوك ايده رك، بر خيلى ثروته نائل ويكرمى ياشنه واصل اولدقدن صكره، اركرى واليسى بولنان دلوينه لى قپلان پاشانك قيزى امينه خانمى تزوج ايدوب، او صره ده او جوارلرى را حتسز ايدن اشقيانك تنكيلى ضمننده برات واليسى قورت پاشايه اوامر شديده ويرلمكله، مشاراليه على بكى الده ايتمكى موافق مصلحت كوروب، يانته جلبه

تلطيف، وقيزيني كنديسنه ويرمكي وعد ايتمش ايكن، مؤخراً سوزندن نكول ايله، آرلونيه‌لي ابراهيم پاشايي داماد ايتديكندن، علي بك بوني تركله، ينه بر طاقم رفقا طوپلايه‌رق اركري وبرمدي وقونيچه جهتلريني جبراً تحت حكمنه آلمش؛ واوصره‌ده غضب پاشاهي‌يه اوغرامش اولان دلوينه‌لي قپلان پاشايي قتل ايتمك اوزره، فرمان عالي استحصال ايده‌رك، قاين پدري بولنان پاشاي مشاراليهي قتل ايتمش؛ واو آره‌لقده روسيه وآوستريا ايله محاربه آچيلوب، علي بك بر خيلي مقدار آرناؤد عسكري جمع ايله، كوكالي ميدان حربه كيده‌رك، ابراز شجاعت وجسارت وحسن خدمت ايتديكندن، مكافاةً ميرميرانلق رتبه‌سيله ترحاله متصرفلغنه نصب اولنمش، ودربندلر محافظه‌سنه دخي مأمور اولمشدي.

علي پاشا ترحاله‌يه متصرف اولنجه، يانيه‌يي دخي تحت اداره‌سنه آلمق تشبثاتنه كيريشوب، نهايت ١٢٠٣ تاريخنده رتبهٔ وزارتله يانيه ولايتي عهده‌سنه تفويض بيوريلنجه، علي پاشا بر طرفدن اسكي خصماسندن انتقام آلمق، بر طرفدن دائرهٔ اداره‌سني توسيع ايتمك وبرطرفدن دخي تحت حكمنده اولان يرلري اجراآت واوامرينه مخالفت ايده‌بيله‌جك رؤسا واصحاب نفوذدن تجريد ايتمك تشبثاتنه كيريشوب، قورت پاشانك يرينه كچمش اولان ابراهيم پاشانك اوزرينه عسكر سوقيله، كنديسني اسير ايدوب، اولنجه‌يه قدر يانيه قلعه‌سنك قراكلق بر بودرومنده طوتمش؛ وايكي قيزيني جبراً كندي اوغللري مختار و ولي بكلره تزويج ايتمشدر. مشاراليه ابراهيم پاشا نهايت درجه‌ده حسن اخلاق صاحبي وكريم بر ذات اولمغله، عموم اهالي تخليصني استرحام ايتدكجه، علي پاشا بيچاره‌نك محبسني دها زياده تشديد ايتمش؛ ونهايت ابراهيم پاشانك برات ايالتنه اعاده‌سي حقنده باب عاليدن امر قطعي كيدنجه، علي روايةً كندي اليله بيچاره‌يي اتلاف ايدوب، جواباً اجل موعوديله وفات ايتمش اولديغني انها ايتمشدر. بو وجهله او جهتدن ايلبصان ودبره‌يه قدر توسيع دائرهٔ حكومت ايتديكي كبي، يكيشهر وترحاله جهتيله موره واغربيوزدن ماعدا يونان جهتلريني دخي تحت اداره‌سنه آلمش؛ واوغللرندن مختار پاشايي ميرميرانلق رتبه‌سيله اينه‌بختي، ولي پاشايي دخي رتبهٔ وزارتله ترحاله متصرفلقلرينه نصب ايتديرمش ايدي. پارغه وپروزه قصبه‌لري ونديك جمهوريتندن فرانسه‌نك اداره‌سنه كچمش اولمغله، علي پاشا پروزه‌يي فرانسزلردن حرباً آلوب، پارغه ايسه ناپوليونك سقوطندن صكره انكلتره‌يه كچمكله، بوني انكليزلردن صاتين آلمشدر.

علي پاشا امي وجاهل بر آدم اولديغي حالده، پك مقتدر ودرايتلي اولوب، تحت اداره‌سنده بولنان يرلرده اسايش وامنيتي تأمين، وطرق ومعابري اصلاح، وبرچوق قلعه‌لرله كوپريلر وسائر ابنيهٔ جسيمه ومتينه بنا ايتمشدي. آنجق ظلم وشدت وخونخوارلغيله دسايسي دخي نهايت درجه‌ده اولوب، كوزينك اوكنده دهشتلي اشكنجه‌لرك انواعني اجرا ايتديره‌رك، سير ايتمكله متلذذ اولوردي. قوت واقتدار وثروتي آرتدقجه حيل ودسايسي دخي آرتوب، اكثر خلقي دسايس ابليسانه‌ايله اله كچيره‌رك محو ايدر، وچوق دفعه برادري برادرينك اليله قتل ايتديره‌رك، بعده بوني دخي قصاصاً اعدام ايدردي. يوقاريده ذكري كچن (قارديك) وقعه‌سي علي پاشانك مظالم ودسايسنه بر نمونه‌در.

آرناؤدلقده هر نره‌ده نفوذلي وحيثيتلي بر خاندان وار ايسه، وجودني علي پاشا چكه‌مديكندن، برطاقمني يا علناً ويا حيل ودسايسله محو وياخود نفي واجلا ايتمش؛ وبرطاقمي دخي كندي اختيارلريله وجان وناموسلريني قورتارمق ايچون، ترك دار وديار ايتمكه مجبور اولوب، اقطار عالمه طاغلمشيدي. فقراي اهالي انواع اعتسافاتدن وعلي الخصوص آنفاريه‌ده ايشلمكدن باش قالديره‌مازدي. كوزل قيزلر وقادينلر حسنلريني بيوك بر قباحت وجالب مصيبت عدايده‌رك، صاقلانمغه، مجبور ايديلر. كنديسي جاهل اولديغندن، اووقته قدر آرناؤدلقده خاندانلرك كندي قوناقلرنده ويا كندي مصرفلريله مكتبلرده خواجه‌لر طوتمغله دائما بر درجهٔ مطلوبه‌ده بولنديردقلري علوم ومعارفي امحا ايتديرمكه، وحتي ديانتلريني دخي اونوتديرمغه سبب اولمشدر. امور اداره‌يي برطاقم دساس روملرك الينه تسليم ايدوب، دفاتر ومخابرات وبيورلديلري دخي كنديسنك آكلايه بيلديكي قبا بر رومجه لسانله يازيلايردي. الحاصل، هركون اجرا ايتديكي تعديياتدن بشقه، آرناؤدلر بيننده جهالت وفقر وسوء اخلاقك انتشار وتزايدينه سببيت ويرمش؛ وروملردن ايسه قورقيوب، بونلر دسائسنه

دخی آلت اولدقلرندن، تعصبیله برابر بونلره یوز ویرمش؛ وهله آرناؤدلردن امنیتی زائل اولنجه، حین حاجتده کندیلرینه قارشی استخدام ایتمك ایچون، برطاقم روم قپودانلرینی تسلیح ایتمکله، بونلر متعاقباً اوسلاحلری یونان استقلالیچون استعمال ایتمشلردر.

علی پاشانك زیاده حریص ومحب جاه اولدیغندن، ممکن مرتبه دائرهٔ نفوذ واقتدارینی توسیع ایدوب، آخر عمرینه دك اوحالده دوام ایتمك ایستردی.

نهایت مظالم واقعه‌سی باب دولته انعکاس ایدوب، کندیسندن دلگیر اوله‌رق درسعادته التجا ایتمش اولان یانیه‌لی پاشو بکك دخی مشهور حالت افندی واسطه‌سیله علی پاشانك استقلال نیتنده بولندیغی عرض اولنه‌رق، حقنده غضب پادشاهی اشعال ایدلمکله، یانیه والیلکندن عزلی حقنده ارادهٔ سنیه صادر اولدیغی حالده، اداره ایتمکده اولدیغی ایالتـه ملك مالکانه‌سی نظریله باقان علی پاشا یانیه‌دن قالقه‌میه‌جغنی برطاقم اعتذارات ومدافعاتله عرض ایده‌رك، بومخالفتیله سالف البیان سوء افکار وداعیهٔ استقلالنی تصدیق ایتمکله، ۱۲۳۷ ده خورشید پاشانك قوماندهسیله اوزرینه عسکر سوق اولنه‌رق، آرناؤدلق بکلری ذاتاً جمله‌سی کندیسندن دلگیر ومکرندن غیرامین بولندقلرندن، بووجهله غضب پادشاهی‌یه اوغرادیغنی کورنجه، کندیسندن روکردان اوله‌رق، چوغی خورشید پاشایه التحاق ایتمکله، علی پاشا برآوج آدمله یانیه قلعه‌سنه قپانمش؛ وبرمدت طیاندقدن صکره، حیاً دردولته کوندرلمك شرطیله قلعه‌دن چیقوب، کولك ایچنده‌کی برکوچك آطه‌نك اوزرنده واقع برمناستره کتدیکنده، خورشید پاشا طرفندن کوندریلان آدملر سلاح استعمال ایدنجه، کندیسی دخی مدافعه ایدوب، نهایت برقاچ یرندن قورشونله اوریلوب، دوشمش؛ وسرمقطوعی اوچ اوغلیله برتورونك کله‌لریله برابر درسعادته سوق اولنه‌رق، سلوری قپوسی خارجنده دفن اولنمشدر. جسدی دخی یانیه قلعه‌سی ایچنده یقین وقته‌دك حکومت قوناغی ایکن محترق اولان سراینك قارشیسنده مدفون اولوب، مکمل بر تربه‌سی واردر.

تپه‌دلنلی علی پاشانك تورونلرندن مختار پاشا زاده محمود بك برخیلی وقت درسعادتده دیوانهٔ هوشیار حالنده وملامیون قیافتنده کزمش؛ وولی پاشا زاده سلیم پاشا بلغراد محافظلغنده وسائر مناصبده وبرادری اسماعیل پاشا بعض والیلکلرده بولنمشدر.

علی چلبی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

— برنجیسی قنالی زاده دینمکله معروف اولوب، «قنالی زاده» ماده‌سنده ذکر اولنور.

— ایکنجیسی (واسع علیسی) دینمکله متعارف اولوب، موالیدن ایدی. مشهور «همایوننامه» (کلیله ودمنه) بونك تألیف کرده‌سیدر. ۹۰۵ ده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

کورمسه‌م بردم سنی غم دردناك ایلر بنی
غیر ایله کورسه‌م اکر غیرت هلاك ایلر بنی

— اوچنجیسی ینه شعرادن ام الولد زاده عبدالعزیز افندینك اوغلی اولوب، حلب قاضیسی ایکن، ۹۸۱ ده اوراده وفات ایتمشدر. ادبیات عربیه‌ده یدطولاسی اولوب، ترکی وعربی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

شرار نار آهمدرکه طوتدی یریر افلاکی
کورینلر دکلدر آنده هر شب ای قمر کوکب

علی الحریری { (الشیخ ابو الحسن — بن الحسین بن منصور) مشاهیردن اولوب، شعر وادبیاتده اقتداری واکثر علومدن بهره‌سی اولدیغی حالده، احوال وافعال واقوالی پك غریب اولوب، کندیسندن احکام شرعیه‌یه مخالف حرکات ظهور ایدر، وفرایض اسلامیه‌یی استخفاف یوللی سوزلر سویلردی. برخیلی مریدلری وتابعلری اولوب، خلقدن کیمی ولایتنه وکیمی کفرینه قائل اولوردی. برقاچ دفعه قتلنه فتوی ویریلوب، دیار رومه فرارله قورتلمشیدی. اصلاً حورانلی اولوب، دمشقده تربیه اولنمشدی. ۶۴۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. غریب اقوالی وبرخیلی اشعاری اولوب، شو بیتلر اونکدر:

امرد بقدم مداس — اخیر من رضوانکم
وربع قحبه عندی — احسن من الولدان
قالوا انت تدعی صالح — دع عنك زی الزندقه
قلت السماع یصلح لی — بالشمع و المردان الخ

علی حزین { [«حزین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی الحصری { (ابو الحسن — بن عبد الغنی الفهری) مشاهیر ادبادن اولوب، قیروانلی اولدیغی حالده، بشنجی قرن هجری

اواسطنده اندلس ملوکندن بعضلرینك دعوتی اوزرینه، اولطرفه عزیمت، وبعده طنجه‌ده اقامت ایتمشدی. قرائت قرآن کریمده فوق‌العاده مهارتی اولوب، بو شعبه‌ده پك چوق طلبه یتیشدیرمش؛ وبوبابده کوزل بر قصیده سویلمشدر. سابق‌الترجمه ابواسحاق الحصرینك تیزه‌سنك اوغلیدر. بعده یکیدن اندلسه کیدوب، معتمدك وسائر اکابرك مدحنه دائر بعض قصائد سویلمش؛ و ٤٨٨ ده طنجه‌ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی اولوب، شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

یا لیل الصب متی غده
اقیام الساعة موعده
رقد السماء فارقه
اسف للبین یردده

علی الحوفی (ابو الحسن — بن ابراهیم) مشاهیر نحویون وادبادن اولوب، کوزل بر تفسیر شریفی واردر. تدریسله مشغول اولوب، کندیسندن پك چوق ذوات استفاده ایتمشلردر. مصرك شرقیه جهتنده‌کی حوف ناحیه‌سندن اولوب ٤٣٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی خان ایران شعراسندن اولوب، جرفادقانلیدر. شو بیت اونکدر:

از بس کلش باب نزاکت سرشته اند
بی بهله کل بدست تکیرد نکار من

علی خراسانی بو دخی ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

در بزم تو بی شعلهٔ آهی نه نشینم
در عشق تو بی روز سیاهی نه نشینم

علی خوارزمی (مولانا سلطان —) مشاهیر خطاطیندن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان دورنده درسعادته کله‌رك، وظیفه و احسانه نائل وایوبده ساکن اولمشیدی. ٩١٩ ده وفات ایتمشدر.

علی رضا (ابوالحسن — بن موسی الکاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن علی زین العابدین بن الحسین بن علی بن ابی طالب) ائمهٔ اثنا عشرك یدنجیسی اولوب، ١٥٣ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده طوغمشدر. مأمون خلیفه‌نك بو ذات حقنده حرمت ومحبتی پك زیاده اولوب، کریمه‌سی ام حبیبی کندیلرینه تزویجله، داماد ایتمش؛ و ٢٠٣ تاریخنده کندیسی مرو شهرنده ایکن، صاحب ترجمه‌یی وارث اتخاذله، هرکسه بیعت ایتدیروب، مسکوکاتده نامنی حك ایتدیرمش؛ وسنجاقدن وسائر علائم رسمیه‌دن سیاهی رفع ایله یشیل اتخاذینی امر ایتمش؛ وبغدادده‌کی بنی عباسه «بن اولاد عباس ایله اولاد علی‌یی معاینه وتحقیق ایتدم، بو ذاتدن اهلیتلیسنی کورمدیکمدن، کندیسنی خلف ایتدم» دیه یازه‌رق، کندیلرینی بیعته دعوت ایدنجه، بونلر حکمك کندی خاندانلرندن چیقه‌جغنی درك ایده‌رك، مأمونك یرینه عمی ابراهیم بن مهدی‌یی خلافته انتخاب ایتمکله، مأمون خراساندن کلنجه، ابراهیم برمدت اختفادن صکره تسلیم اولنه‌رق، عفوه مظهر اولمش؛ وآنجق امام علی رضانك ولی عهدلکی مسئله‌سی کری قالوب، ذاتاً مشارالیه اوسنه طوسده وفات ایدوب، هارون الرشیدك قبری یاننده دفن اولنمش؛ وجنازه نمازینی مأمون خلیفه قیلمشدر. مرقدی الی یومنا هذا زیارتکاه انام اولوب، هله شیعیلر بینده پك مقدس عد اولنه‌رق، هرسنه بیكلرجه زوار طوپلانمقده‌در. اطرافنده طوس شهر قدیمنه بدل مشهد مقدس اسمیله بیوك بر شهر تشکل ایتمشدر.

علی رضا ایران شعراسندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی شهرستانلی اولوب، طلبهٔ علومدن ایدی. هندستانه عزیمتله، علی ابراهیم خان بن علی مردان خانك لطفنه مظهر اولمشدی. شو بیت اونکدر:

خون شد فشرده در دل اندوه پیشه ام
شدته نشان ریزهٔ یاقوت شیشه ام

— ایکنجیسی تبریزلی اولوب، خطاطلقده‌کی مهارتیله دها زیاده شهرت شعاردر. مشهور میر عمادك رقیبی اولوب، اونك قتلندن صکره، خطاطلقده ریاست بونده قالمشیدی. خطوط مختلفه‌یی کوزل یازوب، هله نستعلیقده امثالسزدر. اصفهانده برچوق آثاری موجوددر. شاه عباس ماضینك برچوق انعام واحساننلرینه نائل اولوب، (شاه نواز) لقبیله شهرت بولمشدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

تا خانه نشین شدی تو ای در خوشاب
پیوسته مراست از غمت دیده پرآب
من خانهٔ دل خراب کردم زغمت
تو خانه نشین شدی ومن خانه خراب

علی الرمانی (ابوالحسن — بن عیسی) ائمهٔ نحاة ومتکلمیندن اولوب، ادبیات عربیه‌ده و سائره‌ده ید طولی صاحبی ایدی. ابوبکر بن السراج وسائر مشاهیر عصرندن تحصیل

ایتمشدی. بر تفسیر شریفی واردر. آبا واجدادی (سرمن‌رأی) دن اولوب، کندیسی ۲۹۶ ده بغدادده طوغمش؛ و ۳۸۴ ده وفات ایتمشدر.

علی الزاهی { (ابوالقاسم — بن اسحق) مشاهیر شعراء عربدن اولوب، بغدادلیدر. ۳۱۸ تاریخنده طوغوب ۳۵۲ ده وفات ایتمشدر. اکثر اشعاری اهل بیت نبوی حقنده نعوتدن وسیف‌الدولة الحمدانی ایله وزیر مهلبی وسائر اعاظم عصری حقلرنده مدحیه‌لردن عبارت اولوب، درت اجزاده جمع اولنمشدر، شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

صدودك فی الهوی هتك استتاری
و عاونه البكاء علی اشتهاری
و لم اخلع عذاری فیك الا
لما عاینت من حسن العذار
و كم ابصرت من حسن ولكنی
علیك لشقوتی وقع اختیاری

علی زردوز { ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر. طقوزنجی قرن هجریده یاشامشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونكدر:

فریاد ما ز دست نگار نقاره چیست
با ماچوراه جنك نداری نقاره چیست

علی السخاوی { (علم الدین ابوالحسن — بن محمد) مشاهیر ادبا وقراءدن اولوب، مصرك (سخا) قصبه‌سنده طوغمش؛ وقاهره ده شیخ ابومحمد قاسم الشاطبیدن وبوصیری وابن یاسین واسكندریه‌ده سلفی وابن عوفدن وسائر علماء معاصریندن تحصیل ایله، قرائت وتفسیر وادبیاتده اكتساب كمال ایتدكدن صكره، دمشق شامه انتقال ایله، اوراده دخی علوم مذكوره ایله توغل ایتمش؛ وزمخشرینك «مفصل» ینه درت جلد اوزوره برشرح یازدیغی كبی، قرائته دائر اولان قصیدهٔ شاطبیه‌یی ده شرح ایتمش؛ ودمشقده تدریسله اشتغال ایدوب، مجلس درسنه پك چوق طلبه طوپلانمغه باشلامش ایدی. ۶۴۳ تاریخنده، طقسان یاشلرنده اولدیغی حالده، شهر مذكورده وفات ایتمشدر. برچوق خطبه‌لرایله اشعاری واردر. شو برایكی بیت وفاتندن اول سویلدیكی برقصیده‌سندندر:

قالوا غدا تأتی دیار الحمی
وینزل الركب بمغناهم
وكل من كان مطیعاً لهم
اصبح مسروراً بلقیاهم
قلت فلی ذنب فما حیلتی
بأی وجه اتلقاهم
قالوا الیس العفو من شأنهم
لاسیما عمن ترجاهم

علی الشابستی { (ابوالحسن — بن محمد) مشاهیر ادبادن اولوب، مصرده ملوك فاطمیه‌دن عزیز بن معزك حافظ الكتبی وندیمی اولمغله، حضورنده كتاب قرائت، وعلوم وادبیاته دائر مصاحبت ایدردی. عراق وجزیره وشام ومصرده‌كی دیرلری وبونلره متعلق اخبار واشعاری متضمن «كتاب الدیارات» اسمیله گوزل برتألیفیله «كتاب الیسر بعد العسر»، «كتاب مراتب الفقهاء»، «كتاب التوقیف والتخویف» عنوانلی كتابلری وبر چوق مراسلاتیله اشعار وحكم وسائر ادبیاتی متضمن آثاری واردر. ۳۹۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی شاشی { فرس شعراسندن اولوب، ماوراء النهرده‌كی شاش مملكتنده طوغمش، وسمرقندده یاشامشدر. معما یازمقده مهارتی وار ایدی. صاحب تذكره دولتشاه سمرقنده گیتدیكنده، آیاغندن راحتسز بولنمغله، زیارتنه گیتدیكنی ومعمایی متضمن بر بیتله مشاعره ایتدكلرینی، ونهایت بو مرضدن وفات ایتدیكنی یازیور. صاحب ترجمه‌نك دولتشاه نامنه سویلدیكی معما شودر.

چشم مرا دید ومنش سیر ندیدم
چون سیر ببینم ز توانیست امیدم

علیشاه { ملوك ایلخانیه‌دن الجایتو خان وابو سعید خانك وزیری اولوب، رقیبی اولان «مجموعهٔ رشیدیه» صاحبی رشید الدینك قتلنه سبب اولمشدر.

علیشاه { ایران شعراسندن اولوب، (قلندر علی) دیمكله دخی معروفدر. اكثر عمرینی هندستان وتورانده سیر وسیاحتله گچیرمشدر. شو بیت اونكدر:

من مست وبد حال اینچنین یارب چه خواهد گفتنم
گر پاكدامانی بدین آلوده دامان بگذرد

علی شمس الدین { (خواجه —) سربداران ملوكنك آلتنجیسی اولوب، خواجه شمس الدینك فراغنده ۷۴۸ ده مقام امارته گچه‌رك، بش سنه‌یه قریب مدت حكومت

سوردکدن صکره، پك بدزبان وشدید اولدیغندن، خلق کندیسندن متنفر اولمغله، ۷۵۳ ده حیدر قصاب اسمنده بری طرفندن قتل اولنمشدر.

علی شهاب { ایران شعراسندن وقضاتدن اولوب، ترشیزلیدر. شیخ آذری ایله مناظره ومشاعره‌لری ومحمد جوکی بن شاهرخ سلطان حقنده مدحیه‌لری واردر. شو ایکی بیت مدحنی متضمن بر قصیده‌سندندر:

چو پرده از رخ چون آفتاب بر داری
بجان ودل کنندت مشتری خریداری
غلام غمزهٔ جادو وچشم خونخوار ست
جهان بشعبده بازی فلك بخونخواری

علیشیر نوایی { (امیر نظام الدین —) ترك شاعرلرینك پیشواسی وفرس اعاظم شعراسندن بری اولوب، من اصل چغتای ترکلرندن اولدیغی حالده، فارسی اشعاری دخی پك مقبول اولمغله، ذواللسانین لقبیله تلقیب اولنمشدر. پدری کنجینه بهادر ملوك تیموریه‌دن سلطان ابوسعیدك وزیری اولوب، اوغلی صاحب ترجمه‌نك تعلیم وتربیه‌سنه بغایت اهتمام ایتمش؛ وعلیشیر نوایی چوجقلغنده سلطان حسین بایقرا ایله مکتبده درس شریکی اولوب، ایکیسندن هر خانغیسی دولته نائل اولورسه، دیکرینی اونوتمامق اوزره بینلرنده عهد ومیثاق وقوع بولمشدی. علیشیر بر مدت خراسانده وبعده سمرقندده تحصیل ایله مشغول اولوب، آره‌دن بر خیلی وقت کچدکدن صکره، سلطان حسین بایقرا هراتده تخت نشین سلطنت اولنجه، علیشیری آراشدیروب، سمرقندده اولدیغی خبر آلنجه، ماوراء النهر ملکی اولان سلطان احمد میرزایه یازوب، کندیسنك اعزامنی طلب ایتمش؛ وعلیشیر مصارف راهك تدارکندن عاجز اولمغله، ملك مشارالیهك مصرفیله هراته ایصال اولنه‌رق، سلطان حسین طرفندن فوق العاده بر صورتله استقبال، ودرحال مهردارلغه تعیین اولنوب، کیده‌رك وزیری اولمشدی. علیشیر بوش وقتلرینی مطالعه وتألیف وتدقیق ایله کچیروب، دائره‌سی بحق مجمع علما وادبا دینه‌جك بر حاله کلمش؛ وادیب وشاعرلره وکافهٔ ارباب علم وهنر وصنعته باب انعام واحسانی کشاده اولوب، بو حالیله معارف وصنایعك ترقیسنه چوق خدمت ایتمشدی. بر مدت صکره مشاغل سیاسیه‌دن فتور کتیروب، استعفا ایتمش ایسه‌ده، سلطان حسین کندیسنی بر درلو امورندن آیرمیوب، نهایت اصراری اوزرینه استراباد والیلکنه نصب ایتمش ایسه‌ده، اوراده دخی چوق طورمیوب، نهایت استعفا ایده‌رك، هراته عودتله، کوشهٔ انزوایه چکلمش ایسه‌ده، ینه سلطان حسینك محبت والتفاتندن دور دوشمیوب، دائما خاطرینی صورار، وشهزاده‌لرینی اکثریا مجالس استفاده‌سندن آیرماز ایدی. بو حال ایله ۹۰۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. علیشیر نوایی یالکز شاعر اولمیوب، بحق حکیم دینه‌جك بر ذاتدر. هله ترکچه‌ده موجد دینلمکه مستحق اولوب، کندیسندن اول بولسانده کیمسه او لطافت ومتانتده یازمدیغی کبی، کندیسندن صکره دخی چوق وقت بولسانده اوقدر جدی ومتین آثار یازیله‌مامشدر. آثاری چغتای شیوه‌سنده اولمغله، بزجه وهلهٔ اولاده اکلاشیله‌مازسه‌ده، لدی التأمل لطافت ومتانتی اکلاشیلیر؛ واوشیوه ترکچه‌مزك شیوهٔ قدیمه‌سی دیمك اولدیغندن، بونقطهٔ نظردن‌ده آثاری دها قیمتداردر. خیرات ومبراتی دخی چوق اولوب، نیچه مدارس وسائر ابنیهٔ خیریه تأسیسنه موفق اولمشدی. پك بیوك ومکمل بر کتبخانه‌سی اولوب، خواهشکران علم ومعرفته آچیق طوتاردی. ومؤرخ شهیر خواند میر دخی بو کتبخانه‌دن استفاده ایدنلردندر. مولانا عبدالرحمن جامی ایله سائر معاصرینله صحبتی واردر. ترکچه اشعارینی درت دیوانه تقسیم ایدوب، برینی چوجقلغنده، ایکنجیسنی شبابنده، اوچنجیسنی سن کمالنده ودردنجیسنی اختیارلغنده سویلدیکی اشعاره حصر ایتمشدر. بوندن بشقه فارسی بر دیوانی وبروجه آتی آثاری واردر: «محبوب القلوب»، «مجالس النفائس»، «حیرت ابرار»، «فرهاد وشیرین»، «مجنون ولیلی»، «سد سکندر»، «سبعهٔ سیاره»، «سراج المسلمین»، «لسان الطیر»، «محاکمهٔ لغتین»، «حالات پهلوان ابو سعید»، «حالات سید حسن اردشیر»، «عروض ترکی»، «تواریخ وقافیه»، «مفردات درفن معما»، «منشآت ترکی»، «قصهٔ شیخ صنعان»، «خمسة المتحیرین»، «ترجمهٔ نفحات الانس»، «ترجمهٔ نثر اللآلی»، «نظم الجواهر». بونلردن یالکز الك صکره‌کی فارسی اولوب، دیکرلرینی ترکچه یازمشدر. هله «محاکمهٔ لغتین» عنوانلی اثری فارسی ایله ترکی لسانلری آره‌سنده ادیبانه ومنتقدانه بر محاکمه اولوب، ترکچه لسانك فارسیدن دها زنکین ودها مکمل

اولدیغنی اثبات ایتمك مقصدیله یازلمش اولدیغندن، بزجه اك قیمتدار آثاردن معدود ایكن، حیفا كه نسخه‌سنه دسترس اولمق مشكلدر. اشعار تركیه‌سنده (نوایی) واشعار فارسیه‌سنده (فانی) تخلص ایتمشدر. اشعار تركیه وفارسیه‌سندن بر ر نمونه ایرادیله اكتفا ایده‌جكز:

مزوردن كیارسه بركه جوشن
ششپر كوتارور باشیغه سوسن
لاله ورقین ویروب صباغه
بغری قرادی اجور هواغه

—

خیال طاعت شب میكنم بروزبسی
چوشب رسید ربودم زخود خیال كسی
دلم بدست تو مرغیست دركف طفلی
كه‌نی كشد نه كذارد نه سازدش قفسی

علی صائب پاشا { متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، }
خاقان مرحوم سلطان عبدالعزیزخان زماننده بر كره سرعسكر اولدیغی كبی، پادشاه دوران الغازی سلطان عبدالحمیدخان ثانی افندمز زمانلرنده دخی طوبخانه مشیری وسرعسكر بولندیغی حالده وفات ایتمشدر. عائله‌سی كرجی مهاجرلرندن اولوب، قیصریه سنجاغنده تالاس قریه‌سنده ساكن اولمش؛ وصاحب ترجمه اوراده دنیایه كلوب، درسعادته ورودیله، مكتب فنون حربیه‌یه داخل اوله‌رق، اركان حربیه صنفندن نشأت ایتمش؛ وآز زمانده قطع مراتب عسكریه ایده‌رك، ١٢٩٠ سنه‌سی جماذی الآخره‌سنك طقوزنده رتبهٔ مشیری‌یه نائل اولمشیدی. ١٢٩٣ تاریخنده صربیه محاربه‌سنده بولنمش؛ و١٢٩٦ سنه‌سی صفرینك بدیسنده طوبخانهٔ عامره مشیریتنه نصب؛ و١٣٠٢ ذی الحجه‌سنده مشیریت مشارالیها انضمامیله سرعسكر اولوب، ١٣٠٩ سنه‌سی اوائلنده فجاةً وفات ایدرك، جنتمكان سلطان محمود خان عدلی حضرتلرینك تربهٔ منیفه‌لری اتصالنده كائن خطیره‌ده دفن ایدلمشدر. مرحوم مشارالیه مسقط رأسی اولان مذكور تالاس قریه‌سنده كوچك كویده جامع شریف، چشمه، مكتب كبی خیلی خیرات ومبرات احیا واعمار ایتمشدر.

علی عادل شاه اول { (ابو المظفر —) هندستانده بیجا- }
پور ملوكندن اولوب، ٩٦٥ تاریخنده پدری ابراهیم عادل شاهه خلف اولمش؛ و٢٢ سنه حكومت سو- روب، اولادی اولمدیغندن، برادری طهماسبك اوغلی ابراهیمی ولی عهد اتخاذ ایده‌رك، ٩٨٨ ده وفات ایتمشدر. بیجاپورده (روضهٔ علی) اسمیله مشهور مكمل بر تربه‌سی واردر.

علی عادل شاه ثانی { بو دخی بیجاپور ملوكندن اولوب، }
٩٦٥ تاریخنده پدری محمد عادلشاهه خلف اولمش؛ ومدت حكومتنده بر طاقم عصیان وفتنه‌لرك دفعیله اوغراشوب، ١٠٨٣ ده وفات ایتمشدر. اوغلی سكندر عادل شاه خلفی اولمشدر.

علی غزنوی { (بن مسعود بن سلطان محمود بن سبكتكین) آل }
سبكتكین دینمكله مشهور غزنه ملوكنك آلتنجیسی اولوب، ٤٤١ تاریخنده برادر زاده‌سی مسعود بن مودودك صغر سنندن طولایی اسقاطنده تخته اجلاس اولنه‌رق، ایكی سنه حكومت سوردكدن صكره، عمی عبد الرشید بن سلطان محمود حبسدن خروجیله، نائل تاج وتخت اولمشدر.

علی قاری { مشاهیر قراء وخطاطیندن اولوب، تفسیر وحدیث وسائر }
علومدن دخی بهره‌سی وار ایدی. هراتلیدر. «مشكات» و«شمائل» و«شفا» وسائر كتبی شرح ایتمشدر. هر سنه بر مصحف شریف یازوب، هدیه‌سی بر سنه‌لك مدار معیشتی اولوردی. شهید علی پاشا كتبخانه‌سنده بر «طبقات حنفیه» سی واردر. ١٠١٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— خراسانلی بر علی قلی بیك دخی بر تذكرة الشعرا یازمشدر.

علی قلی بیك { ایران شعراسندن وتركان طائفه‌سندن اولوب، فار- }
سده نشو ونما بولمش؛ وهندستانه سیاحتله، جهانكیر شاهك خدمتنه ملازم اولوب، بعده غضبنه اوغرا- مش ایدی. شو بیت اونكدر:

بسیار ملولیم ازین عمر ندانیم
كاسایش ما دردم تیغ كه نهفتست

علی قلی بیك { من اصل آوروپالی ایكن، ملوك صفویه زماننده }
ایرانه كیده‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش بر رسام اولوب، اصفهانده وسائر بلاد ایرانده رسم ونقشه متعلق پك چوق آثاری باقیدر. اولاد

واحفادی دخی رسامقلده کسب مهارت واشتهار ایدوب، نقاش باشیلق خدمتنده بولنمش؛ وبعضلری شعر وادبده دخی تمیز ایتمشلردر.

علی قوشجی { (علاءالدین — بن محمد) مشاهیر علمادن اولوب، ماوراء النهرده نشأت ایتمشدر. پدری مشهور اولغ بکك خدامندن اولوب، کندیسی دخی مشارالیهك قوشجیسی یعنی طوغانجی باشیسی ایدی. سمرقند علماسندن علوم متداوله‌یی ومشارالیه اولغ بکدن علوم ریاضیه وهیئتی تحصیل ایدوب، بعده بلااذن کرمان جهتنه قاچه‌رق، اوراده علماء عصرندن اکمال تحصیل ایتدکدن صکره، اولغ بکك یانه عودتله، مقام اعتذارده اشکال قمرك من القدیم مبهم قالمش اولان بعض جهتلرینی حل ایتمك بابنده یازمش اولدیغی بر رساله‌یی تقدیم ایده‌رك، تحسیننه مظهر ومشارالیهك سمرقندده انشا ایتدیرمکده اولدیغی مشهور رصدخانه‌نك اتمامنه مأمور اولمشیدی. اولغ بکك وفاتندن صکره اخلافی صاحب ترجمه‌نك قدرینی بیلمدکلرندن، ایفای حج ایچون رخصت ایستیوب، تبریزه مواصلتنده اوزون حسنك فوق العاده اکرام وحرمتنه مظهر اولمش؛ وبونك طرفندن سلطان محمد خان ثانی حضرتلریله عقد مصالحه ایچون استانبوله اعزام اولنه‌رق، ابو الفتح جانبندن مأمولی فوقنده حرمت والتفاته نائل اولمش؛ ودرسعادتده اقامتی التماس بیورلمش اولمغله، مأمور اولدیغی سفارت خدمتنی بعد الایفا عودت ایتمکی وعدایده‌رك، آذربیجانه عودت ایتمش؛ وعقبنده مأمورین مخصوصه اعزام اولنه‌رق، کمال توقیر وتعظیمله درسعادته کتیرلمش ایدی. مواصلتنده پادشاه مشارالیهه علم حسابده یازوب «الرسالة المحمدیة» تسمیه ایتدیکی بر تألیفنی تقدیم ایتمشدی. بعده سلطان محمد خان حضرتلری اوزون حسنه قارشی سفر ایتدکلرنده، صاحب ترجمه‌یی دخی معیتلرنده آلمغله، اثنای سفرده علی قوشجی علم هیئتده «الرسالة الفتحیه» تسمیه ایتدیکی بر رساله تألیف ایتمشدی. درسعادته عودتنده پادشاه مشارالیه طرفندن کندیسنه آیاصوفیه مدرسه‌سی مدرسلکی توجیه بیوریله‌رق، کندیسنه واقربا واتباعنه وظائف تخصیص اولنمشیدی. اوائنده استانبول قاضیسی بولنان خواجه‌زاده ایله کوریشوب، علمی وآثارینی تحسین ایتمکله، کندی قیزینی خواجه زاده‌نك اوغلنه ویرمش، وخواجه زاده‌نك قیزینی کندی قیزینك اوغلنه آلمش ایدی. ذکر اولنان «محمدیه» و «فتحیه» دن بشقه «تجرید» ه مشهور برشرحی، تفتازانینك شرح کشافنك اوائلنه حاشیه‌سی، صرفده «عنقود الزواهر» عنوانیله برمتنی وسائر آثاری واردر. ٨٧٩ تاریخنده استانبولده وفات ایدوب، ابا ایوب انصاری جوارنده مدفوندر.

علی اللحمی { (ابو الحسن — بن الانجب المقدسی) مشاهیر فقهاء مالکیه‌دن ومحدثیندن اولوب، پدری عن اصل بیت مقدسدن اولدیغی حالده، کندیسی ٥٤٤ تاریخنده اسکندریه‌ده طوغمش؛ وعلمای عصرندن تحصیل ایله، فقه وحدیث وادبیات وسائر علومده کسب تمیز ایتدکدن صکره، اسکندریه‌ده وبعده قاهره‌ده تدریس علومله اشتغال، و٦١١ ده وفات ایتمشدر. خیلی اشعاری اولوب، شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر:

تجاوزت ستین من مولدی
فأسعد ایامی المشترك
یسائلنی زائری حالتی
وماحال من حل فی المعترك

علی الماوردی { (ابو الحسن — بن محمد بن حبیب البصری) اعاظم فقهاء شافعیه‌دن اولوب، ٣٦٢ تاریخنده بصره‌ده طوغمش؛ واوراده ابو القاسم الصمیریدن وبعده بغدادده شیخ ابو حامد اسفراینیدن اخذ واستفاده ایله، بعض بلاده قاضی تعیین اولنمش؛ و بغدادده توطن ایدوب، ٤٥٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. فقهده وفرت معلومات وتبحرینه دلالت ایدن «الحاوی» عنوانیله بر تألیف معتبری، بر تفسیر شریفی، و«النکت والعیون»، «ادب الدین والدنیا»، «الاحکام السلطانیة»، «قانون الوزارة»، «سیاسة الملك»، «الاقناع» عنوانلریله تألیفاتی وسائر آثاریله برخیلی اشعاری واردر. تألیفاتی حیاتنده نشر ایتمیوب، بر طولابده صاقلامش، وجان ویره‌جکی وقت کوسترمش اولدیغی مرویدر.

علی مراد خان { ایرانده دولت حاضرهٔ قاچاریه‌دن اول تأسس ایتمش اولان (زند) دولتی ملوکندن اولوب، ١١٩٦ ده صادق خانه خلف اولمش؛ وبش سنه‌یه قریب مدت حکومت سوردکدن صکره، ١٢٠٠ تاریخنده

وفات ایتمشدر. اوصره‌ده مازندرانده خروج ایتمش اولان آقا محمدخان قاجار ایله خیلی وقت اوغراشمشدر.

علی مشهدی { (سید —) مشاهیر خطاطین وشعرادن اولوب، وطنی اولان خراساندن هندستانه سیاحتله، ١٢٠٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. نستعلیق خطنک موجدی اولان میرعلی واضع تبریزی حقنده سویلمش اولدیغی شو بیت اشعارندندر:

نی کلکش ازان شکر ریز ست
کاصلش ازخاک پاک تبریز ست

علی المنجم { (ابوالحسن — بن یحیی بن ابی منصور) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، خلیفه متوکل علی الله واوندن صکره کلن خلفاء عباسیه‌نک ندیمی ومعتمدلری بولنمش؛ وبک چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشدی. خلفایه انتسابندن اول محمد بن اسحق المصعبی‌یه وبعده فتح بن خاقانه متصل اولوب، بوکا مکمل برکتبخانه یاپمش، وچوغی حکمت وفنونه متعلق اولمق اوزره بیکلرجه کتابلر یازدیرمش وطوپلامش ایدی. حفظنده بک چوق اشعار واخبار بولنوب، الحان وموسیقی‌یه دخی معلوماتی وارایدی، وبوبابده مشهور اسحق بن ابراهیم موصلیدن درس آلمش ایدی. خلیفه معتمد علی الله‌ک زماننه‌دک یاشایوب، بونک اواخر خلافتنده ٢٧٥ تاریخنده (سرمن رأی) ده وفات ایتمشدر. اولاد واحفادی چوق اولوب، اکثری علم وادبده شهرت قزانمشلردر. برقاچ تألیفی اولوب، الک معروفلری «کتاب الشعراء القدماء والاسلامیین»، «کتاب اخبار اسحق بن ابراهیم الموصلی»، «کتاب فی الطبیخ» وسائره‌در. اشعاری بک کوزل اولوب، برایکی بیتی ایراد اولنور:

بابی والله من طرقا
کابتسام البرق اذ برقا
زادنی شوقاً برؤیته
و حشا قلبی به خرقا
من القلب هائم کلف
کلما سکنته خفقا
زارنی طیف الحبیب فما
زادان اغری بی الارقا

علی مؤید { (خواجه —) سربداران ملوکنک اون ایکنجیسی واخیری اولوب، ٧٦٥ ده حکومتی پهلوان حسنک الندن اخذ ایله، اجرای حکم ایتمکده ایکن، ٧٨٢ ده تیمورلنکک خراسانی ضبط ایتدیکنده، یانته کیده‌رک خدمته ملازم اولمش؛ وسمرقندده میتنده بولنوب، ٧٨٨ ده وفات ایتمش؛ و بونکله سربداران دولتی پایانه ایرمشدر.

علی نظامی پاشا { متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، قسطمونی ولایتنک بولی سنجاغنده واقع کرده قصبه‌سندندر. ابتدا طریق علمیه سلوک ایله مدرسه نشین ایکن، بعده مکتب فنون حربیه‌یه دخول ایله، ارکان حرب ضابطی چیقمش؛ واکمال تحصیل ایچون طرف دولتدن ویانه‌یه اعزامله، برقاچ سنه اوراده اقامت ایتدکدن صکره، خیلی وقت بلغراده قومیسر وپشته‌ده شهبندر وپارسده عثمانلی مکتبی مدیری وآوروپاده سائر خدمات سیاسیه‌ده بولندقدن صکره، درسعادته عودتله، بعض خدمات عسکریه‌ده استخدام اولنه‌رق، میرلوالق وبعده فریقلک رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ و ١٢٩٧ ده مابین همایون جناب ملوکانه‌ده تحت ریاست حضرت پادشاهیده تشکیل بیوریلان تفتیش عسکری قومیسیون عالیسی اعضالغنه تعیین بیوریله‌رق، برسنه صکره رتبهٔ مشیری ایله ارکان حربیهٔ عمومیه ریاستنه نصب اولنمش؛ وبعده ینه مذکور قومیسیون اعضاسندن بولنه‌رق، برایکی دفعه مأموریت مخصوصه ایله برلینه ومصره اعزام اولنمش؛ و ١٣١٢ ده ارتحال ایدوب، سلطان محمود خان ثانی تربه‌سی خطیره‌سنده دفن ایدلمشدر. فنون عسکریه وعلوم طبیعیه‌یه واقف افکار جدیده ومنوره اصحابندن برذات اولوب، آلمان وفرانسز لسانلرینه بحق آشنا و دائما مطالعهٔ کتب فنیه ایله مشغول، نکته‌کو وظریف وآنجق ضعیف وخسته مزاج ایدی. وفاتنده سنی یتمشه قریب ایدی.

علی نقی { (الامام ابوالحسن — بن محمد نقی بن علی رضا بن موسی کاظم بن جعفر صادق بن محمد باقر بن زین العابدین بن حسین بن علی بن ابی طالب) ائمهٔ اثنا عشرک اونجیسی اولوب، علی الهادی دینمکله دخی معروفدر. ٢١٢ تاریخنده مدینه‌ده دنیایه کلوب، عبادتله مشغول وامور دنیادن مجتنب وصالح برذات اولدیغی حالده، خلیفهٔ عباسی متوکل علی الله عندنده حقنده سعایت اولندیغندن، بغداده جلب اولنه‌رق، روایته

کورن، شهر مذکورده ایکن، بنه حقنده سعایتدن
کری طورلميوب، منزلنده اسلحه بولنديغی متوكله
اخبار اولنمغله، كيجه وقتی ادملر كونديرلەرك،
بغتةً منزلنی باصدقلرنده، كنديسنی بر پلاسپارەيه
صارلمش قورو طوپراغك اوزرنده وعد ووعيده
متعلق آيات كريمهٔ قرآنيه تلاوتيله مشغول بولمغله،
او حالده قالديروب متوكلك حضورينه كوتورمشلر؛
ومتوكل او آنده عشرتله مشغول اولوب، حالنی
كورنجه، وحقنده‌كی اخبارك افترادن عبارت اولد-
يغنی آكلاينجه، يانه اوتورتەرق، النده‌كی جام
زرينی تكليف ايتمش ايسه‌ده، حضرت امام عمرنده
اصلا قانه شراب قاريشديرمامش اولديغنی بيانله،
عذر خواه اولنجه، خليفه بر شعر انشاد ايتمسنی
التماس ايتمش؛ وهر نه‌قدر حضرت امام اشعار
حفظيله مشغول اولمديغنی ايراد ايتمش ايسه‌ده،
متوكل اصرار ايدنجه، وعظ ونصيحتی وملك دنيانك
بقاسزلغنی مصور اولان شو اشعاری انشاد ايتمش:

باتوا على قلل الاجبال تحرسهم
غلب الرجال فما اغنهم القلل
و استنزلوا بعد عز عن معاقلهم
فأودعوا حفرايا بئس ما نزلوا
ناداهم صارخ من بعد ماقبروا
اين الاسرة والتيجان و الحلل
أين الوجوه التى كانت منعمة
من دونها تضرب الاستار والكلل
فافصح القبر عنهم حين ساءلهم
تلك الوجوه عليها الدود يقتتل
قد طال ما اكلوا دهرا وماشربوا
فأصبحوا بعد طول الأكل قد أكلوا

وخليفه بو اشعاری ديكلركن، تأثرندن صقالی صير
صيقلام اوله‌جق درجه‌ده آغلامغه باشلايوب، همان
عشرت طاقمنك رفعنی امر ايتمش، وحاضر بولنانلرك
جمله‌سی اشك ريز تأثر اولمشلر. بونك اوزرينه متوكل
عذر خواه اولوب، حضرت امامك، كرم وسخاوتی
نتيجه‌سی اوله‌رق، درت بيك دينار بورجی اولديغنی
اوكرنمكله، درحال تأديه‌سنی امر ايتمش؛ وكنديسنی
اعزاز واكرامله منزلنه اعاده ايتمش ايدی. مع هذا
منافقلر حقنده سعايتدن كری طورمدقلرندن،
مدينه‌يه عودتنه مساعده ايتميوب، سرمن رأى شهرينك
عسكر محله‌سنده اقامه ايتديرمش؛ وذريتی اوراده
قالوب، كرك صاحب ترجمه وكرك نجل نجيبی امام حسن
حضرتلری عسكری لقبيله تلقيب اولنمشلردر. شهر
مذكورده يكرمی سنه ايله آلتی آی اقامتدن صكره،
٢٥٤ تاريخنده، ٤١ ياشنده اولديغی حالده، اوراده
ارتحال ايدوب، خانه‌سنه دفن اولنمشدر.

علی نقی { (شيخ —) ايران شعراسندن او. لوب، جرفادقان مضافاتندن كره‌لی
اولديغی حالده، كاشانده نشو ونما بولوب، اكثر علو.
مده كسب وقوف ايتمشيدی. اشعاری كوزل ومقبول
اولوب، شو بيت اوجله‌دندر:

وای برجان خلايق اكر آرند بحشر
عوض روز قيامت شب تنها يرا

علی نويدی { (ياخود نوميدی) ايران مشا. هير شعراسندن وشاه طاهر
اندجانی تلامذه‌سندن اولوب، هندده سياحتله، اوراده
ابوالفتح حسين نظام شاهه انتساب ايتمش، وبعده
توجهنی غائب ايدوب، (نويدی) مخلصنی (نوميدی)يه
تحويل، و٩٧٥ تاريخنده دكنك احمد نكر شهرنده
وفات ايتمشدر. اشعارينه دسترس اولنه‌مدی.

علی واضع { (خواجه مير —) مشاهير خطاطين ايراندن اولوب،
ايرانده پك مستعمل اولان ونسخ ايله تعليقك امتزاجندن
متولد كبی كورينن (نستعليق) خطنك موجديدر.
تبريزلی اولوب، اون ايكنجی قرن هجری اواخرنده
ظهور ايتمشدر.

علی واعظ { [«علی بن حسين واعظ» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

علی وصفی { مشاهير خطاطيندن اولوب، لاز عمردن مشق آلمش؛
وبر چوق مرقعات ومقطعات يازمشدر. اندرون
همايون خواجه‌لرندن اولوب، اكثر اوقاتنی تعليم
طلابله كچيرردی. ١٢٥٢ ده وفات ايتمشدر.

عليه { (بنت المهدی) خلفاء عباسيه‌دن مهدينك قيزی وهارون الرشيدك لاب همشيره-
سی اولوب، مكنونه اسمنده بر جاريه‌دن طوغمشيدی.
شعر وادبياتده وموسيقيده مهارتی وحسن صوتی
وارايدی. حسن وجمال وظرافت ونزاكتی دخی
كمالاتيله متناسب اولوب، طهارتده اولديغی زمان اكثر
اوقاتنی عبادته وبالكز عادت اوزره اولديغنده موسيقی
ونغماته صرف ايلديكی مرويدر. ١٦٠ تاريخنده

دنیایه کلوب، ۲۱۰ سنه‌سنده وفات ایتمشدر. زوجی خاندان خلافته منسوب موسی بن عیسی بن موسی بن محمد بن علی بن عبدالله بن عباس ایدی. هارون الرشیدك کندیسنه‌یه زیاده محبتی اولوب، بغداددن غیبوبتی اوزادیغی وقتلرده، فراقنه طاپانه‌میه‌رق، یاننه جلب ایدر اولدیغی مرویدر. (طل) اسمنده بر کنج کوله‌یه علاقه‌سی اولوب، بونك حقنده برچوق غزللر سویلمش؛ وبعده مرقومك نامنی آغزینه آلمسی جانب خلیفه‌دن کندیسنه منع اولنمشیدی. شو بر ایکی بیت جمله اشعارندندر:

یا واحداً الحب مالی منك اذ کلفت
نفسی بحبك الا الهم و الحزن
لم ینسنیك سرور لا و لا حزن
وکیف لا کیف ینسی وجهك الحسن
ولا خلا منك لا قلبی ولا جسدی
کلی بکلك مشغول ومرتهن

علی هادی { [«علی نقی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علیه بنت زریاب { خلیفه مهدینك آزاد لیلرندن و ابراهیم بن مهدینك شاکردانندن اولان مغنیهٔ شهیر زریابك قیزی اولوب، خواننده‌لکده‌کی مهارتیله مشهوره‌در. پدریله برابر اندلسه کچوب، اوراجه بیوك بر صیت وشهرت قزانمش؛ وپدرینك وفاتنده یرینی طوتمشدر.

علی الهروی { (ابوالحسن — بن ابی بکر) مشاهیر سیاحیندن اولوب، آبا واجدادی هراتلی اولدیغی حالده، کندیسی موصلده طوغمش؛ وبك چوق سیاحتلر ایدوب، هر کیتدیکی یرلرده دیوارلرده اسمنی یازمغی عادت ایدنمش

ایدی. نهایت حلبه واروب، ملك ظاهر بن سلطان صلاح الدین ایوبی‌یه انتساب ایله، ملك مشارالیه کندیسنه برمدرسه وبرقبه یاپدیرمش؛ و ۶۱۱ تاریخنده وفات ایدوب، قبهٔ مذکوره‌ده دفن اولنمشدر. برخیلی مصنفاتی اولوب، الك معروفلری «کتاب الاشارات فی معرفة الزیارات» ایله «الخطب الهرویه» سیدر.

علی هروی { (میر —) مشاهیر خطاطین وشعرای ایراندن اولوب هراتده طوغمش؛ ومشهدده نشو ونما بولمشدر. ۹۴۵ تاریخنده قوعبولان شورشده ناصرالدین عبدالله طرفندن سائر مشاهیر هنروران میاننده هراتدن بخارایه سوق اولنمش؛ وهرنه قدر ناصرالدین ایله دلکرم اوله‌مامش ایسه‌ده، مشارالیه صاحب ترجمه‌نك حسن خطندن طولایی یاننه‌دن براقیوب، بر چوق نسخ نفیسه استنساخنه اجبار ایتمش ایدی. ۹۶۶ ده وفات ایدوب، شیخ یوسف الدین باخرزی یاننده مدفوندر. صاغرجه ایدی. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

چهل سال عمرم بخط شد تلف
سر زلف خط نامد آسان بکف
زمشقش دمی هرکه فارغ نشست
چو رنك حنا رفت خطش زدست

علی یزدی { ایران مشاهیر ادباسندن اولوب، اولاد تیموردن برینك اشارتیله، بو جهانکیرك احوالنی بر طرز منشیانه‌ده یازه‌رق، «ظفرنامهٔ صاحب قرانی» عنوانیله براثر براقمشدر.

دردنجی جلدك صوكی

UC-NRLF
$B 443 772